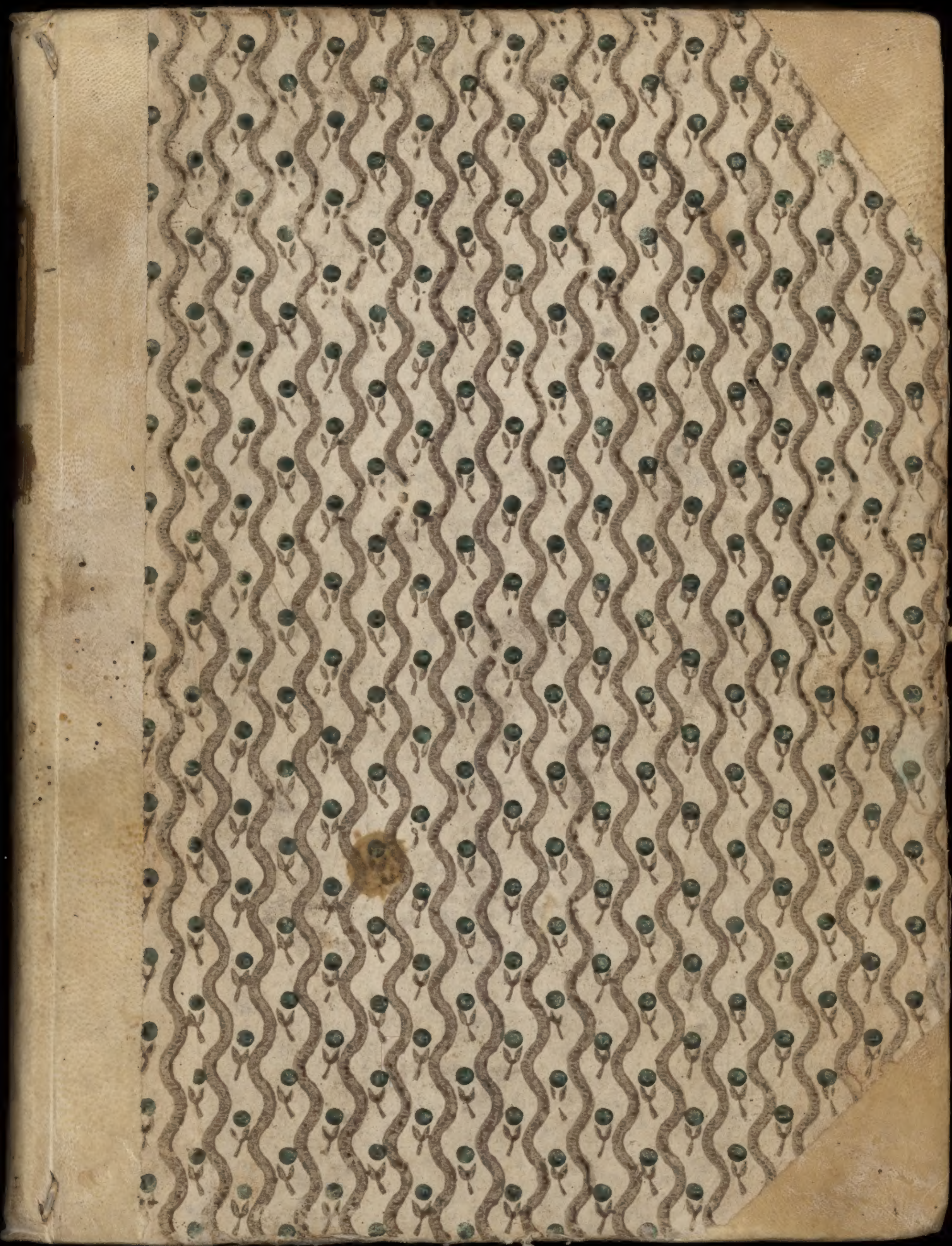

ADM. R. P. F.

LUCII FERRARIS

[illegible]

PROMPTA
BIBLIOTHECA

CANONICA, JURIDICA, MORALIS, THEOLOGICA

NECNON

ASCETICA, POLEMICA, [illegible]

[illegible]

[illegible]

ADDITAMENTA, ET CORRECTIONES

[illegible]

TOMUS SECUNDUS

C

ROMÆ MDCCLXXXV.

EX TYPOGRAPHIA MICHAELIS ANGELI BARBIELLINI

[illegible]

ADM. R. P. F.

LUCII FERRARIS

SOLER-ALEXANDRINI, ORD. MIN. REG. OBS. S. P. FRANCISCI, LECTORIS JUBILATI, EXPROVINCIAL. EXAMIN. SYNODALIS, AC S. O. CONSULTORIS

PROMPTA BIBLIOTHECA

CANONICA, JURIDICA, MORALIS, THEOLOGICA

NEC NON

ASCETICA, POLEMICA, RUBRICISTICA, HISTORICA

Innumeris fere locis ad Auctorum fidem sedulo restituta a compluribus Doctissimis Viris luculentissimis Additionibus locupletata, nec non Vindiciis Auctoris in easdem Notas, & Additiones.

NOVISSIMÆ HUIC EDITIONI ACCEDUNT

LOCUPLETISSIMA TRIUM PRÆSTANTISSIMORUM VIRORUM

ADDITAMENTA, ET CORRECTIONES

TUM AD SACRAM THEOLOGIAM, TUM AD JUS CANONICUM, ET CIVILE MAXIME PERTINENTIA.

ADJECTIS ETIAM SUMMARIIS

TOMUS SECUNDUS.

C

ROMÆ MDCCLXXXV.

EX TYPOGRAPHIO MICHAELIS ANGELI BARBIELLINI

SUMPTIBUS NATALIS BARBIELLINI IN FORO PASQUINI, ET MICHAELIS ANGELI BARBIELLINI IN PLATEA MINERVÆ,

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

EXCELLENTISSIMO, AC REVERENDISSIMO

PRÆSULI

FABRICIO RUFFO

PONTIFICII ÆRARII PRÆFECTO

NATALIS, ET MICHAEL ANGELUS FRATRES BARBIELLINI TYPOGRAPHI, ET BIBLIOPOLÆ FELICITATEM.

STatueramus, Præſul Excellentiſſime, qui a noſtro typographio emergeret, librum aliquem Tui Nominis titulo inſcribere, ut quam fovebamus animo, ſummam Tui venerationem palam profiteremur. Verum cum incerti hæreremus, quodnam potiſſimum Tibi Opus offerendum eſſet, peropportune accidit, ut quo tempore ſecundum celeberrimæ Bibliothecæ Ferrarianæ Tomum a noſtris prælis emittere feſtinabamus, Ponti-

ſici Maximo, ac Sapientiſſimo PIO SEXTO viſum fuerit, Te Sacro Ærario præficere. Neque enim dubitandum duximus, quin omnis tarditas officii abrumpenda a nobis foret, deligendumque præ cæteris hoc ipſum volumen, quod Tibi exhiberemus. Auxit ad id animos plauſus, quo tantum collatum Tibi dignitatis, & honoris gradum Urbs univerſa proſequuta eſt, ſane maximus, ac pene mirus; niſi Majorum Tuorum, qui vel illuſtria apud nos munera omni laude cumulati geſſerunt, vel etiam ad aliarum Eccleſiarum clavum ſedentes cunctis ſe ſe probarunt, egregia facinora, tum vero maxime Thomæ, & Antonii Cardinalium, illius ex Baranelli, hujus ex Balneariæ Ducibus arctiſſima ſanguinis conjunctione propinquis, in adminiſtrandis negociis ſapientia, in amplificando ſacrorum locorum cultu pietas, in ſublevandis inopum calamitatibus largitas, cæteræque eximiæ virtutes nulla unquam ætate non celebrandæ, ea Romanorum mentes certiſſima perſuaſione imbuiſſent, nihil non laudabile, non præclarum, non Reipublicæ, Religioni, bonis Artibus percommodum a ſpectatiſsima Rufforum Gente proditurum. Atque hæc hereditaria Tuæ Gentis decora eo libentius commemoramus, quod ſi quæ Tua ſunt, acerrimi ingenii, multiplicis doctrinæ, incorruptæ æquitatis, ſingularis humanitatis, puræ religionis ornamen-

ta laudibus extollere inſtitueremus, ea commendari a nobis hoc loco pudor tuus non ſineret. Dabis tamen nobis hanc veniam, ut Opere quod uti hactenus doctorum hominum, ita tuam quoque gratiam inire, ac promereri poſſit, deditiſſimi animi noſtri obſequium non ſolum noſtratibus, ſed & exteris gentibus, atque adeo univerſæ poſteritati teſtificemur. Utinam vero aut ad Patruos Tuos Fabritium, ac Thomam Hieroſolymitani Ordinis Equites ſplendidiſſimos, atque ab immortali utriuſque Siciliæ Rege FERDINANDO præcipuis militaribus honoribus decoratos, aut ad Tuos Conſobrinos Januarium Clementem, & Thomam Mariam Francone prudentiſsimos, vigilantiſsimoſque, Conſentiæ alterum, alterum Manfredoniæ Pontifices deferretur hic liber! fructum ſane uberem noſtræ in Te obſervantiæ conſequeremur, ſi quam illi ex adepta a Te dignitate lætitiam, ac voluptatem jure & merito perceperunt, eam privatis, publiciſque Romanæ Urbis gratulationibus ex hac noſtra epiſtola intellectis renovari quodammodo ſibi, quin & augeri ſentirent. Unum hoc reſtat Præſul Excellentiſsime, ut cum Nominis Tui ſtudioſorum conatibus benigne favere ſoleas, nos quoque, oblatumque Librum tutela, & patrocinio Tuo complecti non dedigneris.

E Typographio apud Minervam V. Idus Martias. A. CIƆDCCLXXXV.

MO-

MONITUM

Quod priore hujus Blibliothecæ Volumine polliciti sumus nostram hanc Editionem cæteris omnibus ob plurimas etiam Articulorum, nedum breviorum Additamentorum accessiones præstituram, implere hoc altero Tomo perreximus. Sunt enim in illo non paucæ Additiones hic illic inspersæ, & sic (*) notatæ ut V. *Cælibatus, Calix, Calvarius, Campana, Cancellaria, Cancellarius, Candela, Canonicus, Cardinales, Cristus, Coma fictitia, Concilium, Confirmatio, Confraternitas, Crux, & alia permulta*. Verum quid hæc, si cum novis Articulis comparentur? En horum indiculum, ut nostræ Editionis & utilitatem, & præstantiam non frustra a nobis jactari omnes intelligant.

V. Cambium, Art.II. de Cambii origine, progressu, abusu, & reductione.
V. Cantor, & Schola Cantorum.
V. Cantus Ecclesiasticus.
V. Catechumeni.
V. Census. Art.II. quoad extinctionem Census.
V. Chorepiscopi.
V. Concordatum Gallicum.
V. Confessarius, ad Art.III. Appendix de facultate Regularium absolvendi Sæculares a Censuris, & Casibus Apostolicæ Sedi reservatis.
V. Congregationes Cleri pro Casuum Conscientiæ, & Sacrorum Rituum disceptatione.
V. Constitutio UNIGENITUS.
V. Cultus Sanctorum. Art.II.
V. Contractus Donation. Art.IV. quoad æs alienum.

Neque hoc solum a nobis factum. Aliquot Articulos, quos Auctor in aliis Tomis edidit, loco movimus, & in opportuniorem transtulimus. Hinc quæ de *Synodo Diœcesana* littera S. in præteritis Editionibus legebantur, hic invenies V. *Concilium Synodalem*, variis, & pernecessariis Additionibus locupletatum, quæ de *Confessario Monialium*, & *Sollicitatione* alibi disputabantur, V. *Confessarius* reddidimus: V. *Contractus* dedimus quæ ad *Donationem*, *Emphitheusim*, *Emptionem*, & *Venditionem* spectant; & in iis etiam per multa necessaria, & in Foro frequentissima nunc a nobis primum adjecta: ut V. Contractus Emptionis, & Venditionis Art. I. II. III. IV. V. Art.III. vero, novum Contractus genus vulgo *Fitto Franco* addidimus a PIO SEXTO P.M. correctum, & moderatum, & hujusmodi alia nova V. Contr. Emphyteusis reperies; tandem V. *Cultus Sanctorum* quæ Auctor V. *Veneratio Sanctorum* adnotaverat, occurrent. Nemo non videt, quanto aptior sit hæc nova Articulorum collocatio, quamobrem & hoc ex capite, & ex diligentissima correctione non erit, cur nostra diligentia desideretur. Dum vero tanta cura Lectorum commodo studemus, non frustra speramus (quod & ab illis enixe petimus) eos vicissim nostris conatibus fauturos.

INDEX TITULORUM

Qui hoc Secundo Tomo continentur.

ADM.

ADM. REV. P.

F. LUCII FERRARIS

PROMPTA BIBLIOTHECA

CANONICA, JURIDICO-MORALIS, THEOLOGICA.

C A D A V E R.

SUMMARIUM.

1 Cadavera nequeunt sepeliri, aut reponi sub Altaribus, neque sub gradibus eorum aut pradellis; Sac. Congreg. Episc. & Regul. *in Interamnensi* 14. *Septemb.* 1593. *in una Termular.* 8. *Februar.*
2 1594. *& in Messanensi* 2. *Maii* 1601. Et si contra hujusmodi prohibitionem sepulturæ ibi reperiantur constructæ, non debent Missæ in illo Altari celebrari, donec Cadavera alio transferantur, ut declaravit eadem Sacr. Congregat. *in una Tranensi* 10. *Novembris* 1569.
3 Cadaverum capsæ, deposita, seu conditoria in Ecclesiis super terram existentia debent omnino amoveri, & Cadavera Defunctorum in tumbis profundis infra terram collocari; S. Pius V. in Constitut. 5.
4 incip. *Cum primum*. Non comprehenduntur tamen sub hac prohibitione monumenta marmorea muris, seu columnis adhærentia, præsertim amotis Cadaveribus a locis altis, quia hæc nullam indecentiam, immo magnum ornamentum afferunt; Sac. Congreg. Episcop. & Regul. *in una Mantuana* 13. *Octobris* 1579.
5 Cadavera Pauperum Fidelium gratis omnino tumulari, & sepulturæ tradi debent; Sac. Congreg. Episcop. & Regul. *in una Cassanen.* 5. *Maii* 1617. Clemens IX. in Constitut. 38. incipiente *In Excelsa*. Nec 6
ad extorquendam, seu emendicandam a vicinis vel affinibus eleemosynam publice; possunt exponi; Clemens IX. *ibidem*. Nec prohiberi potest, ne Ca- 7
daver sepeliatur, occasione Juris sepulturæ, cum nulla ratio patiatur, Christianæque pietati repugnans videatur, maxime vero ob pecuniarum interesse Cadaver insepultum remanere; Sac. Congregat. Episcop., & Regular. *in una Crotonien.* 17. *Septembris* 1617.

Cadavera decedentium in Parochia, ad cujus Ec- 8
clesiam Capitulum Cathedralis Ecclesiæ translatum est, non possunt levari per ipsum Capitulum, seu Canonicos, nisi requisito Parocho dictæ Ecclesiæ; Sac. Congregat. Rit. *in Thelesina* 18. *Augusti* 1629.
Cadavera Defunctorum levare de Domo propria 9
nullo modo licet Regularibus, & Presbyteris sæcularibus, nisi de licentia, & consensu proprii Parochi; Sac. Congreg. Rit. *in Adrianen.* 22. *Novembr.* 1631. *in respons. ad* 1. Vocato tamen Parocho, & ipso renuente intervenire, vel alterum mittere, tunc 10
possunt Regulares absque Parocho deferre Cadavera in eorum Ecclesiis sepelienda; Sac. Congreg. Rit. *in Senogallien.* 22. *Junii* 1675. *in responsione ad sextum* his verbis: *Ad sextum Sac. Congreg. respondit, Vocato Parocho, & ipso renuente intervenire, vel alterum mittere, tunc Regularibus licere absque Parocho deferre Cadavera in eorum Ecclesiis sepelienda*. Et sic in terminis fuit iterum decisum ab eadem Sac. Congreg. *ad instantiam Ordinis Minor. de Observantia S. P. Francisci die* 13. *Julii* 1675. Et sic jam fuerat decisum a Sac. Congr. Episc. & Regul. 14. *Januar.* 1639. quod decretum fuit confirmatum ab Alexandro VII. 30. *Aprilis* 1660. in Constit. incip. *Alia pro parte*.

Cadaver illius, qui elegit sepulturam apud Regu- 11
lares, est restituendum eis simul cum oblationibus, si fuerit sepultum in Cathedrali; Sac. Congreg. Rit. *in Bituntina* 21. *Julii* 1607. Sac. Congreg. Episcop. & Regul. 12. *Martii* 1660. *in una Calaritana*, contra Capitulum illius Metropolitanæ, cui mandavit restitui Minoribus de Observantia Cadaver in sua Metropolitana sepultum, ibi: *Sacra Congregatio Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium negotiis, & consul-*

tationibus Episcoporum, & Regularium præpesita, attentis narratis, reque, partibus tam verbo, quam scripto informantibus auditis, Eminentissimo Santacrucio referente, diligenter, ac mature examinata & discussa, censuit Cadaver, de quo agitur, restituendum esse prout una cum funerali pompa restitui mandat, & præcipit S. Mariæ Jesu Fratrum Minorum Observantiæ S. Francisci. Quod decretum fuit ad litteram confirmatum ab Alexandro VII. *die* 30. *Apr.* 1660. in Constitut. incip. *Alias pro parte*, & sic Sac. Congregat. Concil. 27. *Julii* 1680. *in una Alexandrina restitutionis Cadaveris* decrevit esse restituendum Cadaver sepultum in Ecclesia Cathedrali a Capitulo Fratribus Discalceatis Carmelitis, una cum oblationibus, stante electione facta sepulturæ. Apud Petram *tom.*2. *comment. ad Constit.*3. *Cælestini III. sect.* 1. *n.*19. & idem statuit Sac. Congr. Conc. *in Sorana* 24. *Apr.* 1723. apud Ursajam *tom.*6. *p.*2. *disceptat.*24. *sub n.*69. 70. 71.

12 Cadavera Defunctorum deferri possunt ad Ecclesiam pro beneplacito suorum, non tamen sepeliri, nisi post competens temporis spatium; Sac. Congr. Episcop. & Regular. *in una Altifan.* 20. *Febr.* 1601.

13 Cadavera nequeunt deferri ad sepulturam curru clausa; Sac. Congreg. Episcop. & Regular. *in una Mutinensi* 13. *Julii* 1646. & 26. *Febr.* 1649. & 17. *Martii*
14 1650. & 15. *Februarii* 1658. & alibi. Cadavera alicubi deposita ad tempus, transferri possunt ad proprium sepulcrum absque alia licentia, secus si tradita fuerint perpetuæ sepulturæ; Sac. Congreg. Episcop. & Regul. *in una Lingon.* 16. *Octob.* 1602. & *in Rit. Rom.*

15 Pro transportatione Cadaveris de uno ad alium locum, non solvitur gabella, sive vectigal.; Sacra Congr. Immunitatis *in una Firmana* 10. *Junii* 1653.

16 Cadavera exhumari non debent pro capienda informatione absque licentia; Sac. Congregat. Immunit. *in Æsina* 17. *Decembr.* 1602. & *in Sutrina* 1. *Ju-*
17 *nii* 1604. Unde Episcopus non potest concedere licentiam Curiæ Laicali, ut exhumentur Cadavera ad faciendam recognitionem in ipsa Ecclesia, sed extra & arbitrio ipsius Episcopi; Sac. Congreg. Immunit. *in Nullius* 2. *Maii* 1639. quam decisionem refert, & ad suam petitionem sic responsum fuisse dicit Sperell. *in Decisionibus Fori Ecclesiastici decis.* 51. *num.* 18.

18 Quinimmo nequidem potest Episcopus concedere Curiæ Laicali licentiam, ut exhumentur Cadavera ad faciendam recognitionem in loco immuni, licet extra Ecclesiam; Sac. Congreg. Immunit. *in Macerat.* 8. *Aug.* 1645. ubi proposito, Jussu Sanctissimi, iterum dubio, videlicet: *An Episcopi possint, & debeant concedere Judicibus Laicis ad effectum recognitionis, & probationis corporis delicti facultatem exhumandi Cadavera, examinandi vulneratos, testes, & similes in Ecclesiis, & aliis locis immunibus Ordinum Regularium. Die* 8. *Augusti* 1645. &c. *prævia matura discussione, & de communi PP. consensu censuit standum esse in decisis sub die* 22. *Maii* 1629. *Scilicet Episcopum posse corpora exhumanda, vulneratos, & testes extrahere facere extra Ecclesias, & loca immunia ad effectum recognitionis, & probationis corporis delicti per Judices, & Ministros Laicos faciendæ pro eorumdem Episcoporum arbitrio recte tamen regulato. Non autem posse facultatem concedere eisdem Judicibus, & Ministris Laicis in Ecclesiis, & aliis locis Immunibus ad actum aliquem recognitionis Cadaverum, seu examinis vulneratorum, & testium, nisi in casu urgentis necessitatis, & quando Summus Pontifex commode adiri non potest: idque pro eorumdem Episcoporum arbitrio recte tamen regulato. Superioribus vero Regularibus minime licere etiam in Ecclesiis, & locis immunibus ipsorum Regularium, sed id ad solos Episcopos spectare; l.*1. *Decr. Paulut. fol.*259. & sic declaravit ead. Sac. Congreg. Immunit. *in una Anagnina* 21. *Januar.* 1659. in qua dicitur: *Moneatur Episcopus ipsum non potuisse dare licentiam faciendi recognitionem, & examinandi testes in loco Immuni; lib. decret. Rocci fol.*146. Et sic etiam ead. Sac. Congreg. *in una Spoletana* 11. *Maii* 1683. *ubi Vicarius Capitularis monetur, quia dederit Curiæ Laicæ licentiam exhumandi Cadavera a loco Immuni pro facienda recognitione: lib.*3. *decret. Altovit. fol.* 176. & sic etiam declaravit eadem Sac. Congreg. *in una Oritana* 30. *Septembr.* 1704. *lib.*3. *decr. Vallem. fol.*618. Et Cancellarius S. Officii censuratus ob recognitionem Cadaveris factam in loco Immuni, cassata dicta recognitione, absolvitur; Sac. Congr. Immunit. 7. *Maii* 1678. *lib.*2. *Altovit. pag.*1577.

Si Cadaver occisi a sæculari fuerit Personæ Ecclesiasticæ, Sac. Congreg. utitur hac distinctione; Vel tale 19
Cadaver nondum est translatum ad Ecclesiam, seu locum immunem, & tunc poterit a Judice Laico, qui prævenit, fieri recognitio corporis delicti; vel Cadaver Clerici occisi & jam ad locum Immunem, seu ad Ecclesiam translatum, ac sepulturæ traditum, & tunc hujusmodi recognitio fieri ab eo non poterit absque legitima facultate a Sacra Congreg. Immunitatis concedenda. *Sic in una Civitatis Castelli, ac in aliis sæpe* 19. *Julii* 1667. *uti* refert Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 122. *num.*4. Ubi etiam dicit, quod 20
solet dari facultas Episcopo concedendi licentiam absque violatione Immunitatis Ecclesiæ transportandi Cadavera, & vulneratos a loco Immuni pro recognitione corporis delicti pro octo casibus, præmissa ab Ordinario solita protestatione juxta *cap. Prælatis* 2. *de homic. in* 6. Qua in re extat formula in Secretaria Sacræ Congregationis Immunitatis tenoris sequentis: *La Santità di Nostro Signore concede a V. S. col mezzo di questa la facoltà di dar la licenza per otto casi, conforme alla sua prudenza, che i feriti, o i Cadaveri esistenti in luoghi immuni con l'assistenza di Persona Ecclesiastica da deputarsi da Lei, si trasportino in luogo vicino, ed opportuno con la dovuta sicurezza, ad effetto che la Corte Secolare possa provare il corpo del delitto col far le recognizioni de' morti, o de' feriti, e senza violazione dell'Immunità Ecclesiastica, acciocchè i delitti non rimangano impuniti, mentre facendosi da Lei la solita protesta secondo la disposizione del cap. Prælatis de homic. in 6. la Santità Sua la preserva dalle Irregolarità, che perciò Ella, e i suoi Delegati Ecclesiastici potessero incorrere.*

Solus Episcopus, sive ejus Vicarius Generalis con- 21
cedit licentiam exhumandi Cadavera Laicorum pro recognitione facienda extra Ecclesiam, & locum immunem, etiamsi ipsa Cadavera fuerint sepulta in Ecclesiis Regularium; Sac. Congreg. Immunit. *in cit.*

Ma-

Macerat. 8. *Augusti* 1645. ibi: *Superioribus vero Regularibus minime licet etiam in Ecclesiis, & locis immunibus ipsorum Regularium, sed id ad Episcopos solos spectat*, *lib.*3. *decr. Pauluc. pag.*259. Vide *supra num.*18. Sic etiam decrevit eadem Sac. Congregat. *in Fanen.* 20. *April.* 1649. *l.*4. *decr. Paul. pag.*76. *& in una Marsorum* 13. *Julii* 1693. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.*54. *& in una Ariminen.* 7. *Julii* 1701. *lib.*1. *decr. Altov. pag.* 570. Et sic etiam jam decreverat Sacra Congregat. Episcop. & Regul. 11. *Sept.* 1643. ordinando Episcopo Placentino, ut quosdam reprehenderet Regulares, qui permiserant exhumari Cadaver Defuncti cujusdam, ut a Curia Sæculari recogno-
22 sceretur absque Domini Episcopi consensu. Immo etiamsi vulneratus, aut offensus esset Regularis, qui existeret in Monasterio, tunc recognitio fieri poterit a Curia Episcopali, prout fieri jussit Sac. Congreg. Immunit. *in una Burgi S. Sepulchri* 13. *Novemb.* 1619. *lib.*2. *decr. Paul. fol.*12.

23 Cadavera Defunctorum cum ululatibus ad Ecclesiam associare non est permittendum; Nos enim Christifideles, qui per Evangelium Christo post mortem vivimus expectantes resurrectionem, potius in obitu debemus lætari, quam mœrore affici, cum ab hac lacrymarum valle ad beatam Patriam cum Christo regnaturi transeamus; Unde eliminandi sunt certi constrepentes ululatus, & certæ neniæ, & cantilenæ pluribus in locis maxime a mulieribus practicari solitæ, cum sic non debeant Christiani contristari, ut Judæi, & Gentiles, aliique extra Fidem Catholicam existentes, qui infelices post hanc laboriosam vitam sine ulla spe melioris vitæ ad æternas miserias perducuntur, juxta illud Apostoli 1. ad Thessalonicenses *cap.*4. *num.*12. ibi: *Nolumus autem vos ignorare fratres de dormientibus, ut non contristemini, sicuti, & cæteri, qui spem non habent.*
24 Quare merito hujusmodi ululatus, neniæ, & cantilenæ in variarum Diœcesum Synodalibus expresse prohibentur, ut inter alias, in Diœcesi hac Alexandrina Synod. II. *celebrat.* 1605. *decr.* 33. *Synod. IV. celebrat.* 1613. *& Synod. XII. celebrat.* 1732. *tit.*27. & in Diœcesi Bovensi, ubi cum Episcopus in Constitutionibus Synodalibus decretum edidisset, quod Consanguinei Defunctorum non comitarentur funus cum ululatu, reclamante Universitate dictæ Civitatis, ut moderaretur pœna arbitraria ibi imposita ad Censuram tantum, non autem ut possit statui pecuniaria, Laicis non infligenda ab Ecclesia, proposita fuere dubia in Sac. Congreg. Concil. *Secundo*: *An pœna non tantum Excommunicationis, sed etiam pecuniaria potuerit per Episcopum apponi Laicis transgressoribus? Tertio*: *An pœna arbitraria imposita comitantibus funera cum ululatu, possit extendi ad pecuniam?* Sac. Congregat. *die* 28. *Januarii* 1690. respondit. *Ad secundum affirmative, dummodo Excommunicatio sit in subsidium. Ad tertium negative, sed Episcopus suaviter curet tolli abusus.* Ubi vide Sacram Congregationem decrevisse esse tollendum similem abusum, licet non pœna pecuniaria redolente potius avaritiam.

25 Juxta dispositionem *cap. A nobis* 2. *de sentent. Excommunicat. & cap. final. de sepult.* procedendum est ad exhumationem Cadaveris excommunicati; Sac. Congregat. Immunit. *in Tropien.* 4. *Julii* 1675. *lib.* 3. *decr. Pauluc. pag.*216. Cadaver tamen Excom- 26
municati, qui non tantum dedit signa pœnitentiæ, sed etiam decessit munitus Sacramentis, Episcopus tradat Ecclesiasticæ sepulturæ ad formam *cap. A nobis* 2. *de sentent. Excommunic.* Comminanda est 27
exhumatio Cadaverum Excommunicatorum, nisi eorum hæredes satisfaciant Ecclesiæ violatæ; Sac. Congregat. Immunit. *in Calvensi* 26. *Martii* 1658. *libr. decret. Rocci pag.*76. Sæpe injungitur Episcopo, ut faciat exhumari Cadaver Excommunicati, & præstito per hæredes juramento de stando mandatis Ecclesiæ, cum dederit signa pœnitentiæ ante obitum, absolvat ad tenorem *cap. A nobis, de sentent. Excommunic.* Et deinde tradat Ecclesiasticæ sepulturæ; Sac. 28
Congreg. Immunit. *in Januen.* 14. *Septembr.* 1626. *lib.*1. *decret. Pauluc. pag.*15. *Acernen.* 23. *Septembr.* 1653. *lib.*5. *decret. Pauluc. pag.* 21. *Cesenaten.* 26. *Martii* 1658. *lib. decret. Rocci pag.*77. *Sanctæ Severinæ* 29. *Decembr.* 1666. *lib.*1. *decret. Altovit. pag.*76. *Bituntina* 2. *Januar.* 1672. *d. lib. pag.*368. Injungitur 29
Vicario, ut prævia absolutione ad formam *cap. A nobis de sentent. Excommunic. & cap. fin. de sepultura* tradat Ecclesiasticæ sepulturæ Cadaver occisoris Clerici, qui duobus diebus ante ejus obitum petiit confiteri, & absolvi a simplici Confessario, existimans se esse in periculo vitæ, ut eventus demonstravit, nam post duos dies a suis inimicis occisus fuit in loco Immuni; Sac. Congreg. Immunit. *in Aquilana* 27. *Julii* 1706. *lib. Marefusci.*

Supplementa Auctoris.

Cadavera in quacumque hora diei deferri possunt 30
ad Ecclesiam, de nocte vero nonnisi de licentia Ordinarii; Sac. Cong. Conc. 15. *Martii* 1704. *& Clemens XI.* 9. *Decemb.* 1704.

Quo ad tempus humationis Cadaverum servandam 31
esse Synodum, censuit Sac. Rit. Cong. 22. *Junii* 1675. & iterum 13. *Julii ejusdem anni.*

Parochi jurisdictio super Cadaver durat, quousque 32
transeat in aliorum jurisdictionem; non transit autem Cadaver in jurisdictionem Regularium, nisi quando pervenit ad fores eorum Ecclesiæ; Sac. Cong. Conc. 28. *Feb. &* 26. *Martii* 1711. & Sac. Rit. Congr. 2. *Septemb.* 1741.

Cadavera recto tramite ad Ecclesiam deferri debent 33
Sac. Cong. Episcop. & Regul. 11. *Decemb.* 1615. *&* 14. *Januar.* 1639.

An Cadavera Defunctorum sepelienda in Ecclesia 34
Regularium, antequam ad eorum Ecclesiam deferantur, debeant prius asportari ad Parochialem, & eorum ibidem debeat fieri expositio usque ad horam sepulturæ? Resp. *negative* Sac. Cong. Conc. 14. *Mart.* 1722. 16. *Mart.* 1726. *&* 6. *Febr.* 1734.

An illatis Cadaveribus private ab hæredibus ad ali- 35
quam tertiam Ecclesiam per modum depositi. Regulares convenire, & congregari debeant in dicta tertia Ecclesia, aut in Parochiali ad effectum illa associandi ad Ecclesiam, ubi sunt tumulanda? Sacr. Rituum Congreg. inhærendo alias decretis respondit, Regulares debere congregari in illa Ecclesia tertia, ubi Cadaver fuit depositum, ut supra; *Die* 22. *Jun.* 1675. *in una Ord. S. Augustini, & iterum* 13. *Julii* 1675. *in una Ord. Minor. Observ.*

36 Defunctorum corpora si deponantur in Parochiali ut inde transferantur ad Ecclesiam Regularium, in qua elegerunt sepulturam, nihil debetur Ecclesiæ Parochiali, exceptis juribus Parochialibus; Sacra Rit. Cong. 23. *Martii* 1619. *in Placentina*.

37 An Archipresbyter associando Cadavera sepelienda in Ecclesia Regularium, teneatur incedere sub illorum Cruce, seu potius valeat propriam Crucem elevare? *Affirmative quoad primam, & negative quoad secundam partem*, respondit Sac. Congregat. Concil. 16. *Martii* 1726. & 29. *Januar.* 1735.

38 An Regulares possint cogi ad associanda Cadavera in eorum Ecclesiis tumulanda, an vero possint expectare in propriis eorum Ecclesiis; Sacra Rituum Congreg. respondit, Regulares non posse cogi ad exeundum a propriis Ecclesiis, ad effectum associandi Cadavera in iisdem sepelienda, sed sufficere, quod illa *expectent ad januas; die* 22. *Junii &* 13. *Julii* 1675.

39 An Parochus teneatur associare Cadavera in Ecclesiis Regularium sepelienda, usque ad januas ejusdem Ecclesiæ, etiam ipsis Regularibus non associantibus Sac. Rit. Congr. Respondit Parochum teneri associare Cadavera in Ecclesiis Regularium spelienda *die* 21. *Junii, &* 13. *Iulii* 1675.

40 Episcopus prohibere non potest, ne hebdomodarius cotta, stolaque utatur cum funeribus cadaverum interest, quæ deferuntur sepelienda ad Ecclesias Regularium; Sac. Congr. Episc. & Reg. 13. *Junii* 1594.

41 Hebdomadarius Regularium, ad quorum Ecclesiam Cadaver sepeliendum defertur, etsi in cotta, & stola funeri intersit, nec domi, nec in via officium facere potest ut Parochus; Sac. Congr. Episc. & Regular. 28. *Oct.* 1584.

42 Dum Defunctorum Cadavera in Ecclesiis Regularium sepeliuntur, tenetur Parochus funerale ducere, & comitari usque ad easdem Ecclesias Regularium; Sac. Cong. Conc. 18. *Junii* 1581.

43 Sicut non licet Parocho, deposito feretro ante limina Ecclesiæ Regularium, consuetas recitare preces supra Cadaver, ita non poterunt Regulares (etiam rogati a parentibus defuncti, vel a quolibet alio) antequam vere, & realiter sit Cadaver intra limites propriæ jurisdictionis, super illud absolvere; deposito feretro in vico; qui actus ad summum unice spectaret ad Parochum; Sac. Rit Congr. 2. *Sept.* 1741.

44 Parochis in associatione, sive occasione associationis Cadaverum non licet ingredi Ecclesias Regularium, sed tenentur dimittere eadem Cadavera ad januam Ecclesiarum, ibique solum possunt benedicere, & dare ultimum vale. Officia vero, & alia munia, quæ in ejusmodi ministeriis adhiberi solent, ab ipsis Regularibus peragi debent, non autem a Parochis. Atque ita in præmissis omnino deinceps fieri, & exequi præsentium vigore mandat, & præcipit, contrariis quibuscumque non obstantibus; Sacra Congreg. Episc. & Regul. 27. *Novembr.* 1671. accedente amplissima approbatione, & confirmatione Clementis X. Constit. incip. *Nuper* 18. *Januar.* 1672.

45 Parochi tenentur Cadavera suorum Parochianorum, levare a loco, ubi asservantur, & associare usque ad portam Ecclesiæ Regularium, etiam ipsis Regularibus non associantibus, nec Parochi se ingerere possunt in faciendo super iisdem Cadaveribus Officium in Ecclesiis præfatorum Regularium, sed ad ipsos Regulares in propria Ecclesia spectat, & pertinet: Urbanus VIII. 24. *Julii* 1641., & Sacra Rituum Congregat. 4. *Martii* 1673., & 27. *Januarii* 1680. approbante Innocentio XI. 11. *Martii* 1680.

An ad Parochum spectet facere Officium funebre super Cadaveribus sepeliendis in Ecclesiis, & Oratoriis publicis Confraternitatum? Resp. *Affirmative*, quando tumulandus est subjectus Parocho, intra cujus fines est Ecclesia, vel Oratorium; Sac. Rit. Cong. 10. *Decembr.* 1703. approbante Clemente XI. *die* 12. *Januarii* 1704. 46

An liceat Confraternitati Salutis sepelire in propria Ecclesia Cadavera Confratruum, & Consororum, qui ibidem elegerint sepulturam: & an ejusdem Capellanus absente Parocho valeat Officium, aliasque functiones super iisdem Cadaveribus explere? Sacra Congregat. Concilii respondit affirmative quoad primam partem, quoad secundam negative, nisi Parochus vocatus renuat, vel alium Sacerdotem non substituat; *die* 28. *Iulii* 1724. 47

Consuetudo benedicendi Cadavera ad Ecclesiæ portam, & in funeribus servanda est; Sacra Congregat. Episc. & Regul. 8. *Novembr.* 1647. & 21. *Jan.* 1650. 48

Domi, antequam Cadaver efferatur, possunt hæredes super eo officia recitare facere cuicumque libuerit; Sac. Cong. Episc., & Regul. 19. *Maii* 1579. 49

An hæredes Defunctorum sint cogendi ad retinendum domi Cadavera usque ad tempus illa sepeliendi; An vero iisdem hæredibus liceat pro libito asportare dicta Cadavera e propriis domibus ad quamcumque aliam Ecclesiam per modum depositi usque ad horam illa tumulandi, etiamsi essent sepelienda in Ecclesiis Regularium, non obstante dissensu Parochi, seu prohibitione ab eodem facta uti Vicario Foraneo; Sacra Rituum Congr. respondit: *petita, & etiam non obtenta licentia, posse Cadavera deponi arbitrio hæredum in qualibet Ecclesia usque ad tempus illa processionaliter deferendi ad Ecclesiam sepulturæ; die* 22. *Junii*, & 13. *Julii* 1625. 50

Cadavera non sunt sepelienda privatim sine lumine, Cruce, & Paroco; Sac. Congreg. Episcop. & Regul. 28. *Januarii* 1610. Etiamsi id ordinasset defunctus, cum talis dispositio tamquam irrationabilis una cum consuetudine, quæ alicubi esse posset, sit rejicienda, ut censuit Rota Romana, 15. Junii 1699. & confirmavit Clemens XI. 9. *Decembris* 1704. *Edict.* incip. *La Santità di Nostro Signore*, ut refert BENEDICTUS XIV. tom. 2. notificat 16. inter *Institut. Ecclesiastic.* 36. *n.* 23. & Cavalieri *loc. cit. c.* 4. *Decr.* 4. *n.* 4. 51

Restituendum esse Cadaver Ecclesiæ, in qua defunctus sepulturam elegerat, una cum emolumentis, quarta deducta, censuit Sacra Congreg. Episcop. & Regular. 1. *Februarii* & 31. *Maii* 1647. 5. *Febr.* 1649. 14. *Januarii* & 1. *Apr.* 1650. ac 22. *Sept.* 1657. 52

Cadaver, quod alicubi positum non est per modum depositi, sed traditum est perpetuæ sepulturæ, exhumari non licet, nec alio asportari, nisi de licentia Ordinarii; Sac. Congreg. Episcop. & Regul. 28. *Januarii* 1603. 53

Exhumari nequeunt Cadavera sine licentia Sacræ Congregationis pro recognitione facienda a Curia Sæculari; Sacra Congreg. Episcop. & Regul. 17. *Decembris* 1602. 54

De-

55 Defunctorum Cadavera non possunt vulgo arrestari, seu sequestrari ob debita civilia, quibus gravantur, etiam erga mensam, nec eadem de causa potest differri eorumdem sepultura, sed prius Cadavera sepelienda sunt, & postea debitum medio jure petendum, cum Christiana pietas non patiatur propter interesse pecuniarium remanere insepulta Cadavera; Sac. Cong. Episc. & Regul. 14. *Augusti* 1590. 20. *Octob.* 1591. *&* 23. *Augusti* 1652.

56 Parochi pauperum Cadavera gratis sepelire tenentur, Sac. Congr. Episc. & Reg. 5. *Maii* 1617., & 31. *Martii* 1646. Sic dicta Decreta traduntur, & erudite declarantur a sapientissimo Patre Cavalieri in *Agenda Defunctorum*.

57 * In sectione Cadaverum anatomiæ addiscendæ causa, si quis adhibeat Cadavera non condemnatorum, nulla obtenta ab Episcopo facultate, peccat quidem graviter, sed non incurrit excommunicationem Bonifacii VIII. de qua *in cap.* 1. *de sepulchris*, cum illa feratur tantum in eos, qui exhumantes Cadavera, ea lacerant, & alio sepelienda transferunt. Ita ex sensu DD. Benedicti XIV. *Instit. Eccl.* 64. *§.* 10.

58 Si instituta processione, & præcedente Cruce associandum sit cadaver ad sepulturam, & transitus fiat per agrum, vel possessionem privatam, non ideo via illa publica efficitur; leges enim civiles, ex quibus id posset evinci, nihil aliud volunt, nisi quod monumentum positum in loco privato efficiat locum illum sacrum; quin & leges illæ a jure Canonico abolitæ sunt, ut ex DD. demonstratur *Instit. Eccles.* 89. *§.* 9.

59 Si Cadaver tumulandum sit in Ecclesia Regularium, non potest Parochus exigere, ut asportetur prius ad parochialem, & ibi exponatur, dein in sepulturam in Ecclesia Regularium inferatur, ut ex *Lucana* funerum censuit Sac. Cong. Conc. *Instit. Eccles.* 105. *§.* 25.

60 Ex Decretis Sacræ Congregationis Concilii firmatum est non esse levandum cadaver a domo absque præsentia ac facultate Parochi loci, ubi domus sita est: *Ibid.*

61 Cum distinguitur Ecclesia tumulans a Parochiali, processio funebris debet incedere sub Cruce Ecclesiæ tumulantis, nec potest præcisa consuetudine Parochus propriam Crucem levare, nisi in casu, quo interveniat Capitulum Cathedralis, & tunc Cathedralis Crux sola præcedit. Ita ex Decretis Sacræ Congregat. *Ibidem §.* 26.

62 Societates funus comitantes si procedant cum sacco, tenent locum ante feretrum, & ante clerum tam Sæcularem, quam Regularem; si sine sacco, eant post feretrum, uti ex statutis Cleri Romani; *Ibid. §.* 30. *&* 31.

63 Laici Regulares non debent comparere cum Capellanis conductis in processione funebri, ut multis firmatur; *Ibidem §.* 32. At si invitatus sit conventus Regularis, qui certe constat ex Laicis Conversis, & Sacerdotibus, excludendi non sunt; *Ibidem*.

64 Regulares cogi non possunt, ut associent pompam funebrem, cum cadaver in eorum Ecclesia sepeliendum est, sed possunt ad januas Ecclesiæ suæ expectare. Ita ex Decis. Sac. Cong. *Ibid. §.* 38.

Si quis habitator Urbis decedat ruri non electa sepultura, cadaver ejus sepulturæ mandandum est, non in Ecclesia rurali, sed in sua Parœcia, vel in Ecclesia, ubi sita est sepultura majorum suorum, ut decisum est *c. Is, qui de sepulturis* 126.; dummodo id possit fieri sine gravi incommodo. Grave autem incommodum declarat Pontifex intercedere, si obitus accidat in loco ultra tria milliaria distante a Parœcia. Id vero ex paritate rationis statuendum est de illo, qui ruri habitans, in civitatem decedat; *Ibidem*. 65

Cum e rure transferendum est cadaver in civitatem, deferendum est in catalecto præcedente Cruce a Clero delata, & associantibus geminis Sacerdotibus, altero Ecclesiæ tumulantis, altero se tenente ex parte Parochi illius loci, ubi mors accidit; *Ibidem §.* 46. 66

In extractione, vel intratione cadaveris in portas Urbis gabella minime solvenda est, ut ex DD. *Ibid. §.* 46. 67

Pro transitu processionis funebris ex una Parœcia in aliam, nulla petenda est licentia a Parocho illius loci per quem transitus fieri debet, ut ex Bulla Leonis X. 22. & Decretis Sac. Congreg. firmatur; *ibid. §.* 49. 68

Pro sepultura, & exequiis cadaveris exigi nihil potest, ut ex sacris Canonibus firmum est, *ibidem* 69
§. 58. Verum si consuetudo obtinuit, ut aliquid detur, quamquam circa hoc nulla sit actio judiciaria, attamen recurri potest ad officium Ordinarii, ut ex textu *cap. ad audientiam* 24. *de Simonia*; cit. *Instit. §.* 58. 70

Additiones ex aliena manu.

Frequens in Foro est controversia de exhumatione Cadaverum, quæ alibi sepulta sunt, quam ubi sepeliri debebant. At videndum de cujus præjudicio agatur, num propriæ Parochiæ, & Ecclesiæ, an Ecclesiæ, in qua est sepultura majorum, vel quæ fuit electa pro sepultura, aut demum ejus ad quem sepultura spectat. 71

Regula pro exhumatione Cadaverum est in priori casu *cap.* 5. *de Sepult.* tum in secundo casu *cap.* 6. 72
eod. tit. licet Regula hæc nonnullas patiatur limitationes, de quibus vide Romaguer. *ad Constit. Synod.* 73
Gerund. lib. 3. *tit.* 9. *cap.* 3. *num.* 3., *& seq.* Calvin. *de æquitate lib.* 1. *cap.* 93. *per tot.* Rota *in recent. dec.* 41. *num.* 4. *& seq. par.* 18. *coram* Bichio *dec.* 439. *fere per tot.* In tertio vero casu Regula non est pro exhumatione Cadaverum, sed pro compositione cum eo, ad quem sepultura spectat, ut ex mox allegatis optime præ cæteris firmat Romaguer. *ubi supra num.* 31. *& seq.* & adamussim convenit Frass. *de Reg. Patron. tom.* 2. *c.* 89. *n.* 35. *& seq.* 74 75

De Cadavere Clerici, qui mortem sibi conscivit, quis cognoscere debeat, num Judex Ecclesiasticus, an Judex Secularis, an uterque simul, vide contrarias inter se opiniones apud Rousseaud. de la Combe *in sua Jurisprudentia Canonica verb. Cadaver.* 76

CADUCITAS. Vide verb. *Emphyteusis art.* 3. *a num.* 8. *ad* 12.

CÆ-

CÆCUS, * quoad recitationem divini Officii, vide verb. *Officium divinum art.5. a num.1. ad 8.* quo ad obtinendam dispensationem ad effectum tum obtinendi Beneficium Ecclesiasticum, tum Missam celebrandi, vide verb. *Dispensatio num.69. 70.* quod percipiendas distributiones quotidianas, vide verb. *Distributiones quotidianæ art.1. num.15. & 61.*

CŒLIBATUS.

1 CŒlibatus Sacris Ministris initio præscriptus fuit tam in Orientali, quam in Occidentali Ecclesia; BENEDICTUS XIV. tom.1. Constit.129. incipien. *Eo quamvis tempore §.34.* Sed deinde ex Indul-
2 gentia permissa fuit uxorum retentio Græcis, Maronitis, aliisque Orientalibus; Idem *ibid. §.35.*

Cœlibatus Græcis Subdiaconis, Diaconis, & Præ-
3 sbyteris enixe suadetur, quamvis eorum Matrimonium cum unica, & Virgine non reprobetur; Idem Constit. 67. incip. *Etsi §.7. num.26.* ibi: *Etsi expetendum quam maxime esset, ut Græci, qui sunt in Sacris Ordinibus constituti; castitatem, non secus ac latini, servarent; Nihilominus ut eorum Clerici, Subdiaconi, Diaconi, & Presbyteri uxores in eorum ministerio retineant, dummodo ante Sacros Ordines, Virgines, non Viduas, neque corruptas, duxerint, Romana non prohibet Ecclesia. Eos autem, qui Viduam, vel corruptam duxerint, vel ad secunda vota, prima uxore mortua, convolarint, ad Subdiaconatum, Diaconatum, & Presbyteratum promoveri omnino prohibemus* (*1).

Novissimum Additamentum.

4 (*1) De Cœlibatu quem tot libris hodie oppugnatum dolentes vidimus, plura dicenda essent, nisi Cœlibatus causam jam egisset Franciscus Antonius Zaccaria, edito primum an. 1774. Romæ commentario, cui titulus est: *Storia Polemica del Celibato sacro da contraporsi ad alcune detestabili opere uscite a questi tempi*; deinde hoc anno 1784. Vulgata Fulginiæ ejusdem operis apologia, quæ prænotatur; *Dissertazione Apologetica di F. A. Z. a conferma della sua Storia Polemica del Celibato sacro, o sia nuova giustificazione del Celibato degli Ecclesiastici contro gl' incovenienti appostigli anche ultimamente in alcuni infamissimi libri.*

CÆREMONIÆ. Vide verb. *Baptismus art. 6. a num.12.* verb. *Confirmatio art.3. a num.21. &* verb. *Magister cæremoniar. n.10.*

CALIX.

Varia de Calicibus.

SUMMARIUM.

Calices licet in primis Ecclesiæ temporibus potuerint esse etiam lignei, & vitrei, ut testantur 1
S. Hieronymus *Epistol.* 4. Strabo *de rebus Ecclesiæ cap.24.* & Gratianus *in cap. Vasa 44. de consecrat. distinct.1.* (*1). Tamen a multis sæculis obsolevit usus 2
ille, & non debent esse lignei; quia cum lignum sit porosum, aliquid sanguinis sucintraret; nec vitrei, aut ex Crystallo propter fragilitatem, nec de lapide propter ineptitudinem, nec de ære, aut aurichalco, aut cupro, quia hæc propter æruginem vomitum provocant, (*2) sed tam ipsi Calices, quam Patenæ debent esse de auro, vel argenteo, vel stamno, ita ut si non ex auro, saltem ex argenteo fiant, vel ad minus ob magnam paupertatem ex stamno; Innocent. IV. in Constit. 26. incip. *Sub Catholicæ*, ibi: *Unusquisque Sacerdos in aureo, vel argenteo solum, aut saltem stamneo Calice sacrificet*; *cap. Calix 45. de Consecr. dist.1.* ibi: *Ut Calix Domini cum Patena si non ex auro, omnino ex argenteo fiat. Si quis autem tam pauper est, saltem, ut stamneum Calicem habeat; de ære, aut aurichalcho non fiat Calix, quia ob vini virtutem æruginem parit, quæ vomitum provocat. Nullus autem in ligneo, aut vitreo Calice præsumat Missam cantare.* Calices, & Patenæ debent consecrari, 3
ac Chrismate perungi, *cap. Cum venisset 1. de Sacra Unctione §. Ungitur.* Immo contra eum, qui utitur Calice ligneo, aut non consecrato, constituta est pœna depositionis ab Officio, & Beneficio; *cap. Litteras 14. de celebrat. Missar.* Bonacina *de Sacrament. disp.4. qu. ultim. punct.9. num.16.* Lezana *in Summa Verb. Calix n.2.*

Calices, ac Patenas consecrare de Jure ordinario 4
spectat ad Episcopos, quia est actus Ordinis Episcopalis; Sylvester *in Summa verb. Benedictio num. 2., & 3.* Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. allegat. 27. n.35.* & alii ibi citati; *arg. cap. Abbates 3. de privileg. in 6.* cum enim in tali consecratione adhibeatur Sacra Unctio, vel Oleum Sanctum, ab ipso tantum Episcopo ordinato, & consecrato benedicenda, inungenda, & consecranda sunt de Jure ordinario, uti omnia alia, in quibus adhibetur Sacra Unctio; *arg. cap. Cum venisset 1. de Sacra Unctione* & censuit Sacra Rituum Congregat. *in Imolensi 14. Novembris 1615. In Savonensi 3. Decemb. 1616. In Taurinen. Pistorien. & Tarvisina 2. Maii 1619. In Novarien. 21. Martii 1620. In Tridentina 7. August. 1521., & in Caputaquen. 20. Jul. 1630.* Ex privilegio tamen 5
possunt Calices, & Patenas benedicere, seu consecrare Abbates, aliique Prælati usum Pontificalium habentes, ut expresse declaravit Sac. Cong. *in Patavina*

vina 5. *April.* 1620. Dummodo id faciant pro solo usu suarum Ecclesiarum, ut pluries censuit Sacra Congregatio, & signanter 27. *Septembr.* 1659. §. 19. in Decreto circa usum Pontificalium Prælatis Episcopo inferioribus concessorum coram Sanctissimo Domino nostro Alexandro VII. emanato ibi: *Reliqua Pontificalia extra loca ipsis* Abbatibus subjecta, vel pro servitio alienæ Ecclesiæ, aut in subditos pariter alienos, *etiam de licentia Ordinariorum exercere non valeant, puta Campanarum benedictiones, Calicum, & similium, in quibus Sacra adhibetur Unctio, nec non Minorum Ordinum Collationes*.

6 Immo possent ab Episcopis tamquam Sedis Apostolicæ Delegatis, Abbates, aliique Prælati usum Pontificalium habentes Censura Interdicti ab ingressu Ecclesiæ, vel Suspensionis ab exercitio Pontificalium puniri, & coerceri, si Calices, Patenas, & Paramenta Sacra pro usu aliarum Ecclesiarum, quam suarum benedicerent, cum eis expresse sit vetitum a Decretis generalibus Sacr. Congregationis Rituum emanatis 27. *Septembr.* 1659. & 20. *Julii* 1660. quo ad hoc, confirmatis, & approbatis ab Alexandro VII. ut videri possunt, verb. *Abbas sub num.* 31. in quibus datur Ordinariis facultas inobedientes, &
7 transgressores per Censuras compellendi. Privilegium benedicendi Calices, & Patenas, cum ex Jure Ecclesiastico proveniat, potest a Summo Pontifice concedi etiam simplicibus Sacerdotibus, ut ex communi notat Barbosa *par.* 2. *de Offic. & potest. Episcop.*
8 *alleg.* 27. *num.* 26. Et de facto Paulus III. anno 1549. concessit Presbyteris Societatis Jesu, ut in locis remotissimis Infidelium, ubi Catholici Episcopi nulli sunt, Altaria, & Calices consecrare possint, ut referunt plures, & signanter Suarez *tom.* 2. *disput.* 81.
9 *sect.* 71. *vers. Aliæ autem*. Simile privilegium concessum Fratribus Minoribus de Observantia in partibus Indiarum referunt plures, & signanter Rodriq. *tom.* 1. *Regul. qu.* 1. *art.* 4.

10 Calix, & Patena duobus potissimum modis consecrationem amittunt, scilicet per fractionem, & per
11 novam inaurationem. Per fractionem amittunt consecrationem, quando Patena est ita notabiliter fracta, ut hostiam commode capere non possit, & Calix etiam ita notabiliter fractus, ut in eo commode Sanguis Christi consecrari non possit; Barbosa *loco cit. num.* 37. cum Vasquez, S. Thoma, & aliis ibi
12 citatis. Sic etiam per fractionem amittit Calix consecrationem, quando pes fixus in cuppa, & non amovibilis, cum fractione separatur ab ipsa cuppa, quia Calix in tali eventu amittit suam figuram, & non est amplius aptus ad usum, ad quem fuerat factus; Suarez *disp.* 81. *sect.* 7. *vers. rursus inquiri potest*; Paludan. *in* 4. *dist.* 13. *quæst.* 2. *art.* 5. *conclus.* 2. & multi alii cum
13 Barbosa *loc. cit. num.* 40. Si autem pes Calicis sit amovibilis & separetur a cuppa sine fractione, ut accidit in Calice tornatili, cujus partes separantur absque fractione; tunc per talem separationem non amittit consecrationem, cum adhuc remaneat aptus ad usum, ad quem fuit factus, & adhuc retineat suam figuram; ideo enim Calix fit tornatilis, ut possit facile separari. Sic absolute Silvius *in* 2. *part. S. Thomæ qu.* 83. *art.* 3. *qu.* 6. præcisis his verbis: *Si tamen esset Calix tornatilis ita per artem factus, ut pes a Cyatho posset separari; dicendum est, quod per separationem non perderet consecrationem .... quia per ejusmodi separationem non diceretur Calix frangi vel scindi*; Suarez *loc. cit.* Naldus *in Summa verb. Calix num.* 6., & alii cum Barbosa *loc. cit. num.* 40. Per novam inaura- 14
tionem amittunt consecrationem, quando (ratione auri amissi ex longo usu, vel ex abusu quorumdam Sacerdotum, qui ut ait Gobat *tom.* 1. *tract.* 3. *cas.* 10. *num.* 310. & Sporer *tom.* 3. *part.* 2. *cap.* 6. *sect.* 2. *n.* 395. toto nisu manuum scrupulose simul, & ridicule Calices Purificatorio detergunt, vel potius, ut ita dicam, auro expoliant) denuo inaurantur, quo ad illam superficiem, quæ tangit Corpus, & Sanguinem Christi, tunc enim opus est nova consecratione, ex eo quod consecratio Calicis, & Patenæ fit præcipue propter contactum Corporis, & Sanguinis; posita autem nova inauratione contactus ille nequit amplius fieri in parte, seu superficie consecrata, cum aurum de novo additum non sit consecratum; Suarez *tom.* 1. *disp.* 81. *sect.* 3. *vers. solet vero*; Rosignol. *de Eucharist. quæst.* 9. *de ritibus art.* 2. *num.* 16. & 17. Angelus *verb. Calix num.* 2. Barbosa *loc. cit. n.* 38. cum plurimis ibi citatis, qui dicunt talem esse praxim Ecclesiæ, & receptam consuetudinem Calices denuo consecrandi, cum denuo inaurantur.

Nec valet objicere, quod sicuti Calix, & Patena 15
non indigent nova consecratione, cum per diuturnum usum amittunt inaurationem, ut tenent communius Doctores, ita non indigent nova consecratione, cum de novo inaurantur. Non valet, inquam, 16
quia in tantum Doctores communius tenent Calicem argenteum non obstante amissione inaurationis adhuc remanere consecratum, nec indigere nova consecratione, quia non fuit consecratum ipsum solum aurum Calicis secundum se, sed fuit consecratus totus Calix per modum unius, adeoque nihil tunc intervenit, quod nondum fuerit consecratum; In casu autem novæ inaurationis intervenit aurum de novo additum, quod non est consecratum, & consequenter necessaria est nova consecratio, cum ipsum aurum additum immediate tangat Corpus, & Sanguinem Christi.

Nec valet instare, quod major pars trahat ad se 17
minorem, adeoque consecrationem Calicis consecrati redundare in aurum de novo additum, tamquam in accessorium, & minus principale, & sic ipsum reddere sacrum absque nova consecratione; *arg. Quod in dubiis* 3. *de consecrat. Eccles. vel Altar.* Non 18
valet, inquam, quia major pars trahens ad se minorem non censetur ea, quæ est major quantitatis molis, sed quæ est principalior, & dignior, & proxime instituta ad continendum, & tangendum Corpus, & Sanguinem Christi, quod præcipue fit in parte inaurata, quæ licet sit minor respectu materialis quantitatis, est tamen major ratione excellentiæ, & muneris, quod debet præstare per continentiam, & immediatum contactum ejusdem Sanguinis, & Corporis Christi; Unde instantia militat in oppositum, & contra adversarios; Sic Suarez, Vasquez, aliique plurimi cum Barbosa *loco cit. num.* 38. Rosignol. *loc. cit. num.* 17. Reiffenstuel *lib.* 1. *decret. tit.* 16. *num.* 35. Non amittitur autem consecratio Calicis, & Patenæ per aliquos ictus a Fabro inflictos,

ctos, cum per eos nec notabiliter frangatur, nec mutetur interne superficies illa, qua continetur, & immediate tangitur Sanguis, & Corpus Christi; Armilla *in Summa verb. Calix num.*4. Bartholomeus ab Angelo *Dialog.* 5. *de Missa §.* 327. Azor. *part.* 1. *lib.*50. *cap.*28. *qu.*5. Bonacina *de Sacrament. disp.* 4. *qu. ultim. punct.*9. *n.*18. Barbosa *l. c. n.*39.

19 Calicem non consecratum remanere consecratum, si in eo bona fide celebretur, probabiliter defenditur; quæ enim major consecratio esse potest, quam contactus Corporis, & Sanguinis Christi; in quo residet ipsa substantialis sanctitas? sic Diana *part.*5.
20 *tract.* 13. *resolut.* 60. aliique multi; sed probabilius dicendum est non sufficere consecrationem per contactum Corporis, & Sanguinis Domini, & ulterius requiri consecrationem cæremonialem, quæ fit per Chrismatis inunctionem, & benedictionem Episcopi, vel Abbatis, vel alterius ad id privilegium Pontificium habentis; quia Ecclesia pro forma consecrationis Calicis verbalem benedictionem cum Chrismatis inunctione solum assignavit; si enim profanus Calix fit sacer per contactum Sanguinis Christi, ut vult Diana, cur non etiam barba, & pannus, in quo defluxit sacer Sanguis? ut dicit Gobat *libr.*1. *tract.*3. *casu* 10. *sect.*2. *num.*309. Tum quia si celebratio Missæ bona fide facta in Calice non consecrato sufficeret pro Calicis consecratione, idem dicendum etiam esset de celebratione Missæ mala fide facta in simili Calice, quod plane falsum est, aliter multa absurda, & inconvenientia possent oriri. Et hanc opinionem tenent Suarez *in tertia parte tom.*3. *disp.* 81. *sect.*7. *vers. Alia vero forma*; Lugo *disp.*20. *de Eucharistia n.* 92. Dicastillo *disp.*4. *de Eucharist. n.*199. Lezana *in Summa verb. Calix num.* 8., & expressus Fagundez *de quinque Eccles. præcept. p.*1. *lib.*3. *c.*21. *num.*15. ubi refert ita fuisse decisum a gravissimis Patribus Societatis Jesu.

21 Calix, Patena, & alia ornamenta, quæ immediate attingunt Corpus, & Sanguinem Christi, ut sunt Corporale, & Palla non possunt tangi a Laicis, & multo minus a Fœminis, prout habetur *in cap. Sa-*
22 *cras* 25. *dist.*23. Tangere enim Vasa Sacra, quando non continent actu Corpus, & Sanguinem Christi, est restrictum Subdiaconis privative quo ad alios Ministros non consecratos; *cap. Non oportet* 30. *& cap.*
23 *Non liceat* 31. *dist.*23. Quando autem continent actu Corpus, & Sanguinem Christi, tangi nequeunt, nisi a Sacerdotibus, & Diaconis privative etiam quo ad ipsos Subdiaconos; *cap. Non oportet* 26. *dist.*23.
24 Facultas tangendi Vasa Sacra vacua concessa videtur etiam Acolythis in ipso Missæ Ministerio; *cap. Non licet* 32. *dist.*23. *& cap. Nullus* 1. *dist.*24. quæ tamen non est ex vi Ordinationis, cum Acolythis in ipsorum Ordinatione hujusmodi Vasa tangenda non tra-
25 dantur, sed solum ex quadam permissione. Hæc facultas tangendi Vasa Sacra vacua fuit postea ex privilegio concessa a variis Summis Pontificibus Laicis, & Clericis nondum in Sacris constitutis Regularium, ut referunt Casarubius *verb. Ornamenta*, Confectius *Bullæ Sixti IV.* & Rodericus *tom.*1. *Bullarii in Oraculis ejusdem Sixti*, ubi habetur, quod Eugenius IV. & Paulus V. concessit Cassinensibus, & Calistus III. & Sixtus IV. Minoribus, & Augustinianis, ut Fratres eorum Laici, & Clerici nondum Sacris initiati deputati Officio Sacristiæ, seu Ministerio Altaris, possint cum licentia Superiorum contrectare Calices, Corporalia, & res alias Sacras, easque lavare cum opus fuerit, quod extenditur etiam ad Moniales Sacrestanas, ut patet *sub verb. Vasa Sacra n.*14. Quicumque 26
autem non habent hanc facultatem, nec ex vi suæ Ordinationis, nec ex speciali privilegio & permissione, si absque rationabili caussa, & sine morali necessitate tangant Vasa Sacra, peccant saltem venialiter; Suarez *tom.*3. *disp.*81. *sect.*8. *vers. tertium exemplum sit*; Marchinus *tract.* 3. *de Sacrific. Missæ part.* 3. *de requisit. ad Missæ celebr. cap.*13. *num.*8. *& seqq.* Rosign. *de Eucharist. quæst.*9. *de ritib. art.*2. *num.* 26. & alii passim; Et ratio est, quia præfert quamdam irreverentiam, & præsumptionem, & inanis esset concessio privilegiorum facta Regularibus tangendi hujusmodi Vasa, si sine labe possent ab aliis omnibus indefinite tangi.

Calices, aliaque Vasa Sacra urgente necessitate pos- 27
sunt vendi; cum hoc tamen quod si vendantur Laicis, debent prius conflari, vel saltem frangi, & solum Ecclesiasticis Personis possunt integra sine fra-
ctione vendi. Nec ratione consecrationis eorum po- 28
test aliquid plus exigi ab emptoribus, sive Laicis, sive Ecclesiasticis, aliter erit gravissimum Simoniæ peccatum; *arg. cap. Non satis* 8. *de Simonia*. Cum enim consecratio Calicis, aliorumque vasorum, sit quidpiam mere spirituale, non æstimanda est pretio pecuniæ, nec in quocumque casu potest ingredi commercium. Ita *communis Doctorum*. Et pro omnibus sufficiet adducere verba S. Thomæ *in* 4. *dist.*25. *q.*3. *art.*1. *quæst.*3. *ad* 1. *Vasa Sacra*, inquit S. Doctor, *nullo modo ratione consecrationis vendenda sunt, ut scilicet pro consecratione eorum aliquid plus exigatur: Tamen in necessitate Ecclesiæ possunt vendi ex parte ejus, quod in eis non est spirituale, scilicet materia auri, & argenti, Et tunc si venduntur Ecclesiasticæ Personæ, possunt integra vendi: Si autem venduntur aliis non ad usum Ecclesiæ, debent prius frangi præmissa ratione, ne sancta ab aliis tractentur, quam a Ministris Ecclesiæ.*

Calix non debet poni in manibus Sacerdotum de- 29
functorum, ut abusive introductum est; Bassi *de sodalitiis q.*1. *num.*14. Clericat., & alii relati sub verb. *Sacerdos n.*69. vide ibi.

Ad dubium utrum Calix in fine Missæ debeat totus 30
velari in parte anteriori, prout ab initio Missæ? Sac. Rit. Congreg. *in Pragen. die* 1. *Martii* 1698. respondit: *ante versiculum, qui dicitur Communio, cooperiendum velo Calicem in anteriori parte, prout ante Confessionem.*

Additiones ex aliena manu.

De Calicis usu Laicis, & Clericis, & Sacerdotibus 31
non sacrificantibus aliquando permisso, vide Benedictum XIV. *de Sacrificio Missæ editionis latinæ §.*359. *& plur. sequent.* (3). *

Calices, Patenas, atque Altaria portatilia cum oleis 32
tamen ab Episcopo benedictis possunt Sede vacante consecrare Vicarii Generales ab Episcopo Vicario Apostolico in Indiis constituto ex facultate ipsis tributa mox laudato Summo Pontifice in litteris expeditis *die* 26. *Januarii* 1753.

Quis

33 Quis teneatur præstare Calices, tum alia ornamenta Ecclesiæ Parochiali, deficientibus, vel non sufficientibus redditibus Fabricæ, vide apud Rousseaud de la Combe *in sua Jurisprudentia Canonica verb. Calix*.

Novissimum Additamentum.

(*1) De Calicum materia, & forma ex veterum monumentis egregie disseruit cl. Præsul Dominicus Georgius *in Disquisitionibus de Sacro ministerio cap.3. de Liturg. R. P. T.1.*

(*2) Regino *de Eccles. discipl. lib.1. cap.67.* decretum ex Remensi Concilio, quod Baronius Durcortori Remorum sub Carolo M. celebratum putat, in hanc rem affert. Reddo illud: *ut Calix Domini cum Patena, si non ex auro, omnimodis ex argento fiat... Si quis autem tam pauperrimus est, saltim vel stanneum Calicem habeat; de ære autem, aut ex auricalco non fiat Calix, quia ob vini virtutem æruginem parit, quæ vomitum provocat. Nullus autem in ligneo Calice præsumat cantare.*

(*3) Quoniam vero nostris quoque temporibus aliquid de Calicis Eucharistici usu Laicis concedendo mussitatur, consulendus quidem non inutiliter erit Benedictus XIV., præstabit tamen hic lectorum oculis ea subjicere, quæ Otho Truchsesius Augustanus Episcopus & Stanislaus Hosius Cardinales doctissimi cum Tridenti ea controversia apud Concilii Patres perpenderetur, de tota hac re censuerunt. Recito primum Truchsesii epistolam ad Osium ex Lagomarsiniana Pogianarum epistolarum editione *Vol. III. pag.110.* „ De quo autem (de concedendo scilicet „ Laicis Calice) sententiam meam exquiris, etsi nec „ ausim, nec debeam quicquam aut sentire, aut lo„ qui, nisi ex Sanctissimis Concilii decretis, quas „ leges statuo omnis rationis, & sententiæ meæ, „ tamen, quoniam opinionem meam de ea re stu„ des elicere, non possum te, quem unum om„ nium facio plurimi, celare quid existimem. Ego, „ si sperarem, concessam eam rem provinciis fore „ salutarem, certe multorum salutis spei aliquid re„ mittendum censerem. Sed, ut id futurum sit, „ non equidem adducor, ut credam. Quod cum „ ita intelligam, ne mihi quidem persuadere pos„ sum, illud permittendum esse, quod Concilii au„ thoritate sublatum video. Verumtamen, si quic„ quam fuerit in Concilio constitutum contra ratio„ nem hanc meam, statim, commutata sententia, „ verum, ac solidum sequar Sacri Concilii judi„ cium. „ Hosius autem ad Regem Poloniæ scri„ bens his verbis utitur: „ Magna contentione peti„ tus est a Patribus Calicis usus per Oratores Cesa„ reæ Majestatis, de quo cum sententiæ dictæ essent, „ fuere Patres in sex partes divisi. Nam alii conce„ dendum esse, dixerunt, alii, cum in eadem es„ sent sententia, non a Concilio tamen, sed a Pon„ tifice concedi debere; alii negarunt; alii, quam„ vis negarent, ad Pontificem tamen remiserunt; „ alii cum neutram in partem quidquam definirent, „ concedendus esset, nec ne, totam causam ad „ Pontificis arbitrium rejecerunt; alii deliberandum „ amplius, & negocium hoc in aliud tempus reji„ ciendum esse, censuerunt. Qui tantopere Cali„ cem petiverunt, spem fecerunt, fore, ut multi „ ex his, qui segregaverunt semetipsos, ad Eccle„ siæ gremium redirent. Quod si certum esset, mi„ nus foret in impetrando negocii. Qui vero nega„ runt, his maxime causis adducti sunt, quod ne„ garent, eos vere, & ex animo ad Ecclesiæ gre„ mium reverti, qui præscribere vellent Episcopis „ potius, quam præscriptis parere... Quamobrem „ cujusdam in errore tuendo perseverantiæ signum „ esse, dicebant, quod non aliter, quam sub ea „ conditione, si Calix esset permissus, ad Ecclesiæ „ gremium se redituros, nonnulli ostenderent. Ne„ que dici posse, eos ab omni errore liberos esse, „ qui hoc peterent, nam aut eos persuasum habe„ re, quod aliter salvi esse non possent, nisi su„ mant utramque speciem, quasi præcepto Dei ad „ eam sumendam astringantur, aut non credere, „ quod Christus sit æque integer sub una specie, at„ que sub utraque. Cum autem utrumque affirma„ re sit hæresis, Calicem hujusmodi concedere, nil „ aliud affirmare (forte videri) quam hæresim ap„ probare: maxime cum certo constet, non alias, „ quam hæreticos Calice uti; ita ut usus illius, cu„ jusdam ab Ecclesia Dei discessionis symbolum es„ se videatur.... Si credunt, totum esse Christum „ sub altera specie, si credunt, nullum esse Chri„ sti mandatum de utraque specie sumenda, nec esse „ id de necessitate salutis, quorsum petant utramque „ speciem? Si vero non credunt horum alterum, quid „ aliud, quam condemnant Sanctos majores suos, „ quin & Ecclesiam universam, gravissimi cujusdam „ erroris, vel impietatis, quæ, cum interdixerit usum „ Calicis laicis, æterna salute liberos suos privave„ rit?.... Itaque res eo perducta est, ut causam „ totam ad Sanctam Sedem Apostolicam remittere„ tur, penes quam potestas erit, quidquid magis „ expedire Christianæ Charitati duxerit, hac de re „ statuere. Ego vero si quam non dubiam spem „ ostendi viderem, extinctas iri hæreses omnes in „ Regnis, ac terris Majestatis vestræ, modo Calix „ permittatur, existimarem, non ita magno nego„ cio id impetraturum esse, quamlibet multa dicta „ sint a multis in contrariam sententiam. Sed, si „ perstare in suis erroribus debent hæretici, non „ video, quid causæ sit, quamobrem de Calice ma„ gnopere laboretur. Quinetiam expedire cum qui„ busdam judico, ut hæc sit tessera quasi, commu„ nio alterius speciei, qua dignoscantur ab Hæreti„ cis Catholici; ut, quemadmodum illi non aliam „ ob causam sibi Calicem usurpant, quam ut suam „ adversus Matrem Ecclesiam rebellionem declarent, „ sic hi propterea sint unius tantum speciei usu con„ tenti, ut se legitimos illius, & obedientes esse „ filios demonstrent.

In eamdem utriusque Cardinalis sententiam abiit Trident. Conc. quod quemadmodum antea Constansiensis, & Basileensis Synodus sanxerat, *sess. 21. c.2. consuetudinem sub altera specie communicandi approbavit, & pro lege habendam decrevit, quam reprobare, aut sine ipsius Ecclesiæ auctoritate pro libito mutare non licet.* Equidem cum postea concedi petiissent suis populis Ferdinandus Imperator, & Albertus Bavariæ Dux; itemque Carolus Ferdinandi filius, Carinthiæ, Stiriæ, Carniolæ populis, Calicis

cis usum a Pio IV. impetrarunt; ac Pii diploma anno 1564. Viennæ 18. Junii, Pragæ 21. ejusdem mensis promulgatum fuit. Verum experientia docuit, Cardin. Truchsesium fere vaticinando ad Osium 19. Sept. 1562. scripsisse, uti apud Pogianum legimus *Vol. 3. ep. 73. faciat Deus, ut mea me fallat opinio, sitque & iis, qui petunt, & iis, qui concedent (si modo concedetur) calix ille salutaris, neque potius sit vini plenus mixto, quem bibant peccatores terræ*. Itaque S. Pius V. vulneribus, religioni ex illa calicis concessione, etsi præter opinionem, ac valde contra voluntatem concedentis, impositis mederi volens, eam quinto post initum Pontificatum mense, in Caroli Archiducis Austriæ provinciis abrogavit, datis tum ad Patriarcham Aquilejensem die 8. Junii an. 1566., tum ad ipsum Carolum Archiducem die proxime sequenti litteris, quas recitat cl. Lagomarsinius ad Pogianum *Vol. III. pag. 156. seq.* Sed hac de re auctor sum, ut etiam legas quæ in Antifebronio Italico adversus Febronium disseruit Franc. Anton. Zaccaria *T. 1. Casen. edit. pag. 19. seq.* *

CALVARIUS.

Additamenta novissima Auctoris.

1 CAlvarius unde nomen traxerit, & an ibi Adam sepultus fuerit? Calvarium, seu Golgotha cranium significare, fert communis opinio; indeque exiguo illi monti nomen fuisse inditum, ex quo eo in loco Adamum fuisse sepultum, percrebuerit opinio, ut tradit S. Hieronymus *in cap. 5. ad Ephesios*, quamvis de veritate circa id satis dubitet, ibi: *Hæc, inquit, vera sint, nec ne, lectoris arbitrio derelinquo. Certe tunc in populo dicta placuerunt, & quodam plausu ac tripudio sunt excepta*. Idemque S. Doctor de hoc etiam dubitat loquens de hac re *in c. 27.* Matth. At vero ipsemet *epistola* 46. alias 17. *Paulæ & Eustochii ad Marcellam*, ab eo scripta, vel dictata, eam sententiam sequitur, quam aliis in locis non probaverat, ibi: *In hac urbe* (Hierusalem), *immo in hoc tunc loco & habitasse dicitur, & mortuus esse Adam. Unde, & locus, in quo crucifixus est Dominus noster, Calvaria appellatur, scilicet, quod ibi sit antiqui hominis calvaria condita, ut secundus Adam, idest Sanguis Christi de Cruce stillans, primi Adam & jacentis protoplasti peccata dilueret*. Et huic opinioni favent Tertullianus, Origenes, Epiphanius, Chrysostomus, Augustinus, & Baronius *ad ann. Christi 34. num. num.* 112. expresse tenet, locum illum ideo Calvarium appellatum, quod Adam ibi sepultus fuerit. Cui opinioni ac traditioni pia etiam innititur illa pictorum praxis, ut ad pedem idest inferiorem Crucis partem hominis calvariam depingant. Videatur Lambertinus Benedictus XIV. *de Festis D. N. I. C. num.* 271. & Ajala *Pictor Christianus Eruditus lib. 4. c. 18. n. 16.* ubi ad rem subjungit: Ita enim (si tamen ejus sunt) (*1) diserte docent illa Tertulliani carmina quæ sic habent.

Hic hominum primum suscepimus esse sepultum;
Hic patitur Christus, pio Sanguine terra madescit,
Pulvis Adæ ut possit veteris cum Sanguine Christi
Commixtus stillantis aquæ virtute lavari.

Non desunt tamen qui aliter sentiant, ut referunt 2
idem Ajala, & Cardin. Lambertin. Benedictus XIV. *loco cit.* & Calmet *in Dictionario* verb. *Adam*, & verb. *Calvaria*; in quo verb. Adam, tradit ipse Calmet, quod in Calvario Sacellum visitur Adamo sacrum; (*2) vide verb. *Mundus a n. 13. & n. 55.*

Novissimum Additamentum.

(*1) Non erat, cur Auctor dubitaret, an carmina illa ex *lib. 2. adversus Marcionem cap. 4.* Tertulliani fuerint: nemo hodie paulo eruditior est, qui libros illos saltem post Hieronymi obitum divulgatos fuisse non sentiant. Cæterum alii plures pro sententia, quæ in Monte Calvariæ Adam sepultum fuit, laudari possent. Vide Michaelem Glycam *Annal. pag.* 120. & Fabricium *in Codice pseudepigrapho Vet. Test. p. 60. & T. 2. p. 37.*

(*2) Nec sane quidquam est, quod justam pro veterum illa sententia conjecturam præbeat, ut post Whitbyum in *Exam. variant. Lection. Milii pag. 35.* monet vir doctissimus nuper Florentiæ defunctus Alphonsus Nicolai *T. 3. Lezioni della Genesi lez. 31. p. 98.* Extat hac de re Samuelis Andreæ dissertatio *de Adami Sepulcro*, Marpurzi edita 1679.

CAMBIUM.

ARTICULUS I.

Quid, & quotuplex sit Cambium? & an sit licitum?

CAmbium venit a verbo *Cambire*, quod apud 1
omnes idem significat, ac permutare; unde Cambium idem est, ac Permutatio, & quantum ad præsens spectat, sumitur pro sola permutatione pecuniæ. Et sic communiter definitur, quod *Cam-* 2
bium sit pecuniæ pro pecunia permutatio. Dicitur *permutatio*, quæ particula stat loco generis, & per ipsam Cambium convenit cum quacumque alia permutationis acceptione, quæ proprie, & specifice non est Cambium. Dicitur *pecuniæ pro pecunia*, quæ particulæ stant loco differentiæ. Per ipsas enim Cam- 3
bium differt primo a simplici permutatione, in qua res pro re traditur, & ab emptione, & venditione, in quo pretium pro merce, & merces pro pretio transfertur, non pecunia pro pecunia. Differt se- 4
cundo a Mutuo; Tum quia Cambium non perficitur nisi facta utriusque traditione pecuniæ, quæ etiam eodem tempore fieri potest; in Mutuo vero traditur pecunia, vel res alio tempore reddenda; Tum quia Cambium fit tantum in pecuniis, Mutuum vero etiam in aliis rebus; Tum etiam quia in Cambio intervenit aliqua diversitas, vel quo ad pecuniam, vel quo ad locum; In Mutuo vero potest eadem res, & eodem loco reddi. Differt tertio 5
a Deposito, quia per Depositum non transfertur rei Do-

Dominium in Depositarium; per Cambium vero transfertur a Campsario in Campsorem, & e con-
6 verso a Campsore in Campsarium. Et hic adverte quod *Campsor* dicitur ille, qui in gratiam alterius pecuniam permutat; *Campsarius* vero dicitur ille, in cujus gratiam fit pecuniæ permutatio; seu, qui dat ad Cambium, ut lucretur, dicitur *Campsor*; Qui vero recipit ad Cambium, & dat lucrum, dicitur *Campsarius*.

7 Cambium est duplex; Reale & siccum. Cambium
8 reale est, quo pecunia realiter cum alia pecunia com-
9 mutatur. Et hoc Cambium reale est adhuc duplex, scilicet Cambium reale minutum, seu manuale, &
10 Cambium reale locale, seu per litteras. Cambium minutum, seu manuale *est quo pecunia minor præsens cum alia majori pariter præsenti commutatur, vel e converso*, ut cum permutatur moneta argentea cum aurea, ærea cum argentea, patria, & currens cum extera, & non currente, nova cum vetere, aut denique moneta levis, & deficiens in justo pondere, cum moneta justi, & legitimi ponderis, aut e con-
11 tra. Et dicitur Cambium minutum, quia in eo frequentius pecuniæ grandiores cum minutioribus commutantur pro usu commodo ad res vulgares, ac necessarias emendas, & minutiores pecuniæ cum magnis commutantur pro majori facilitate ad eas alio
12 transportandas, aut recondendas. Et hoc Cambium minutum est licitum cum moderato lucro secundum consuetudinem regionis pluribus de causis; 1. ratione laboris, 2. incommodi, 3. officii cambiendi, 4. expensarum, 5. commoditatis, 6. antiquitatis honorificæ, 7. raritatis, 8. præstantioris metalli, 9. peculiaris effectus, quo quis se privat, 10. usus, & expedibilitatis.

13 Cambium locale seu per litteras *est quo pecunia præsens a Campsario commutatur cum pecunia absente sibi in alio loco absolvenda mediante Campsoris syn-*
14 *grapha*. Et dicitur Cambium locale seu per litteras, quia in eo dantur litteræ de loco ad locum, quibus mandatur correspondenti, ut in illo altero loco pe-
15 cunias solvat; Et hoc Cambium locale, seu per litteras est licitum cum moderato lucro secundum consuetudinem, majorem, vel minorem distantiam Locorum, pluribus etiam de causis; 1. ratione laboris, 2. ratione incommodi; 3. ratione expensarum in detinendo telonium, & famulos ad cambiendum paratos, & in conservandis correspondentibus in locis, aut nundinis, 4. ratione assecurationis pecuniæ Campsarii, quæ si transportari deberet, Campsarius expensas pateretur, & pericula, 5. ratione virtualis translationis pecuniæ, quæ fit per litteras, & correspondentes de uno in alium locum in commodum Campsarii petentis, 6. ratione majoris, vel minoris æstimationis pecuniæ.

* Nota ad rem. Cambium locale, & per litteras de quo hic agitur, quando revera litteræ mittuntur, vel transmittitur alio loco pecunia eo modo, quo apud theologos describitur, admittitur a Benedicto XIV. in Tract. *de Synodo Diœces. lib.* 7. *cap.* 48. *§.*7. Cambium vero obliquum, quo mutuatarius se obligat ad negotiandum in cambiis tantundem pecuniæ, quantum mutuo accepit a Cambista in favorem ipsius Cambistæ, vel eidem Cambistæ dat facultatem, ut nomine suo accipiat sive a se ipso, sive ab alio tantumdem pecuniæ, quantum sibi mutuo datum est; accipiat, inquam, eam per cambii contractum; atque interim mutuatarius se obligat ad solvendum quantum necesse est pro ratione hujus secundi cambii; hoc inquam, Cambium, quamvis non reprobatum a nonnullis, & revera fortasse in foro fori sustineri posset, adhuc tamen in conscientia reprobatum est; *Ibidem §.9.& 10.* Interdum vero mutuatarius in se suscipit onus negotiandi per Cambium tantumdem pecuniæ, quantum a Cambista mutui nomine recepit; tunc vero quidquid lucratur, vel lucrari potest in Cambio nomine mutuantis facto, totum illi solvit; quæ solutio etiam facienda est, etsi istud negotium Cambii revera factum non sit, quia Cambistæ intererat, ut fieret. Id etiam perinde ac prius a Pontifice reprobatur; *Ibid.* Hic tamen adverte, quod hæc omnia Cambia, quamvis per se, saltem quoad nonnulla, licita laicis, interdicta esse Clericis Canones magno consensu demonstrant, & evincunt; *ibidem cap.*49. *§.*11.

Cambium siccum est *quando fingitur solutio facien-* 16
da alibi, sed revera fit in eodem loco cum usura. Et dicitur Cambium siccum, quia caret humido justitiæ, seu justo titulo ad pariendum lucrum; Hoc contingit, 17
quando Campsor dat pecunias Campsario cum pacto, ut sibi solvantur in alio loco distanti eo pretio solito dari pro similibus locis distantibus, licet Campsor certo sciat Campsarium non habere pecuniam, nec correspondentem in tali loco distanti, adeoque certo credat pecuniam in eodem priori loco postea restituendam esse. Et hoc non est verum, sed 18
apparenter tantum, & fictitie Cambium; reipsa autem est verum, & merum Mutuum, indeque sumptum lucrum vera, & mera Usura, & per hoc damnatum fuit ab Urbano III. *cap. consuluit* 10. *de usuris*; Et novissime a S. Pio V. in Bulla de Cambiis incip. *In eam pro nostro*, ubi hujusmodi Cambia sicca tamquam usuraria expresse damnat.

Cambiorum usus, seu negotiatio ex duplici fine 19
lucrandi videtur inducta, ut recte notat Azorius *Instit. Moral. lib.*10. *cap.*3. *vers.*1. *quæritur*. Scilicet, vel ex tali fine ob publicum Reipublicæ commodum, vel ex ipso ob privatam Campsorum utilitatem. Et ex utroque fine est licita Cambiorum ne- 20
gotiatio; Ex primo enim fine, nemo est, qui id neget, & justitiam ipsius satis indicat necessitas Reipublicæ, quæ summe indiget Cambiorum realium usu, seu negotiatione; tum pro sustinendis nundinis, mercaturis, & commerciis exteris, cambiendo pecuniam patriam, & currentem cum extera, & non currente; tum pro obeundis in longinqua itineribus, aut pro ibi peragendis contractibus, cambiendo per litteras pecuniam præsentem cum absente, seu æream, & argenteam cum aurea translatu faciliore, & commodiore; tum denique pro quotidianis minutis contractibus, & emptionibus cambiendo integras monetas cum minutioribus ad tales minutas emptiones magis idoneis, & hujusmodi, adeoque stat clarum esse licitissimum usum Cambiorum ex primo fine, scilicet ob publicum Reipublicæ bonum; propter quod S. Pius V. in citata Bulla de Cambiis incip. *In eam pro nostro*, appellat *Cambiorum usum legitimum, & quem necessitas, publicaque utilitas induxit*. Ex se- 21
cundo etiam fine, scilicet ob privatam Campsorum

 utili-

utilitatem esse licita Cambia, clare patet, quia finis particularis acquirendi lucrum per contractus licitos, non potest dici illicitus, aliter illicita esset omnis negotiatio, & mercatura ad finem lucrandi, quod a nemine sanæ mentis est dicendum; Contractus autem, & usus Cambiorum est licitissimus, tum per Jus civile in *C. de Usuris*, ubi Doctores communiter, tum per Jus Canonicum *in cap. Naviganti 19. de Usuris*, & præcipue per citatam Constitutionem S. Pii V. de Cambiis editam *quinto Kalendas Februa-*
22 *rii* 1571. Dummodo serventur conditiones in eadem Constitutione præscriptæ, quæ præcipue sunt quatuor. 1. Quod Campsor non paciscatur de aliquo lucro ratione solutionis dilatæ ultra terminum. 2. Quod non paciscatur de certo interesse sive a principio celebrationis Cambii, sive ex post: 3. Quod Cambia realia aliter non fiant, nisi ad proximas nundinas. 4. Quod in terminis solutionis constituendis habeatur ratio longinquitatis, & vicinitatis locorum, ad quæ solutio destinatur.

23 Cambiorum negotiatio potest etiam licite exerceri a qualibet Persona privata non destinata a Republica ad cambiendum, & aliquod lucrum, seu utilitatem recipere ex Cambiis, quæ ex proprio arbitrio, & libertate exercet; Navarrus *c.* 17. *n.* 288. Lessius *lib.* 2. *de justitia c.* 23. *dubit.* 2. *n.* 9. & alii communiter. Permissio enim, seu deputatio Principis ad aliquod munus non potest reddere illud munus licitum, si ex se illicitum est, adeoque si licita sunt Cambia exercita a deputatis a Principe, vel Republica, erunt etiam licita Cambia exercita a qualibet Persona privata non destinata a
24 Republica. Immo etiamsi Personæ privatæ per decretum Principis, seu Reipublicæ prohibeantur negotiationem Cambiorum exercere, nihilominus non obstante hujusmodi prohibitione contractus suorum Cambiorum subsistunt, & alias servata Justitia pretii, nulla restituendi obligatio sequitur, cum nullum damnum inferri supponatur. Sic contra Sotum, Molina *disp.* 399. *&* 405. Lessius *cap.* 23. *dubit.* 2. *num.* 17. Layman *lib.* 3. *cap.* 19. *num.* 4. Lugo *disp.* 28. *sect.* 4. Rosignol. *de Cambiis contract.* 5. *punct.* 3. *num.* 7. Spo-
25 rer *tom.* 2, *tract.* 6. *sect.* 2. *de Cambiis num.* 44. Nec tales privatæ Personæ cambientes contra prohibitionem Principis peccant Mortaliter, nisi sua Cambia cedant in grave detrimentum Reipublicæ, ut puta si fiant cum exteris, vel hostibus, ut sic bonæ monetæ extra Provinciam extrahantur, & malæ introducantur, & alia hujusmodi gravia detrimenta Reipublicæ inferantur, alioquin a peccato mortali recte excusant Molina, Lessius, Layman, Sporer *locis citatis*, Tamburin. *cap.* 3. *§.* 2. & alii. Cum enim nulli damnum inferant, non potest dici, quod ullum peccatum mortale incurrant præter venialem forte inobedientiam, & pœnam in Foro externo solvendam a deprehensis. *

Quando Cambium simul, & semel æque prodest, 26
tam Campsario, quam Campsori, seu uterque Cambientium reportat ex Cambio æquale commodum, is qui prævenitur ab altero potest ab illo lucrum Cambii recipere v. g. Petrus eget pecunia Alexandriæ, sed habet Mediolani, Paulus habet Mediolani, sed eget Alexandriæ, si Petrus præveniat Paulum petendo ab ipso Cambium Mediolanum, lucrum Cambii erit Pauli; & e contra, si Paulus præveniat Petrum petendo ab ipso Cambium Alexandriam, lucrum Cambii erit Petri. Et ratio est, quia qui prævenitur, revera præstat alteri obsequium, & servitium pretio æstimabile, & per accidens est, atque ad ejus fortunam spectat, quod id aliunde vertatur in suum commodum. Ita Cajetan. Sylvester, Bonacina, & alii cum Molina *disput.* 405. Tamburin. *lib.* 9. *cap.* 4. *§.* 3. Sporer *loc. cit. num.* 40., & alii passim. (*) Verum probabilior ea opinio mihi est, ait Cuniliati *tract.* 10. *in* 7. *Decal. præc. cap.* 6. *§.* 3. *num.* 2. quod in hoc casu neuter lucrari debeat; sed cambium cambio reciproce compensandum, aliter etiam si alter præveniatur, reapse caret titulo lucrandi, cum in eo loco pecunia careat. *To.* 1. *pag.* 495.

Famulus, qui pecunias aureas accipit a domino, 27
ut ipsas deferat pro solutione ad creditorem ejusdem domini, illasque commutat cum argenteis, acquisito in illa commutatione, seu Cambio aliquo lucro: si cum pecuniis illis argenteis satisfecit in integrum creditori intra debitum tempus, nec graviter peccat, nec ad ullam restitutionem, vel domino, vel ejus creditori faciendam, obligatur, suppositis tribus. 1. Quod Dominus creditori non teneatur ex pacto pecuniam auream in specie solvere, sed satisfaciat, etiam pecuniam argenteam ejus valoris solvendo. 2. Quod famulus non plus a creditoribus in utilitatem Domini sui consequi possit, seu aureas, seu argenteas tradat. 3. Quod famulus neque expressum, neque præsumptum Domini mandatum habeat, ut easdem pecunias in specie tradat, aut forte easdem cambiendo, ipsi Domino lucretur; sed proprio nomine, ac periculo tale Cambium instituat. Ita pluribus citatis Molina *disp.* 402. Lessius *cap.* 24. *dubit.* 2. Layman *loc. cit. num.* 5. Sporer *loc. cit. num.* 46. & alii passim. Et 28
ratio est, quia per lucrum illud acquisitum a famulo, nec læditur Jus creditoris, nec violatur intentio debitoris, ergo non consurgit aliqua obligatio uni, vel alteri illud resarciendi. Consequentia est clara, quia debitum restitutionis non consurgit, nisi ex læsione alterius, vel ratione rei injuste acceptæ, vel ratione injustæ acceptionis; non est autem res injuste accepta, per quam nullus læditur, nec injusta acceptio, quæ non est contra voluntatem ejus, qui pecuniam illam solvendam tradit; Antecedens probatur, quia Jus creditoris est solum, ut ad æqualitatem solvatur tantum quantum erat illi debitum, potius in

* Haud ita facile pronunciandum, veniali dumtaxat noxa esse damnandos, qui, adversa Principis voluntate, cambia ineunt, licet justam mercedem cambii respondentem non excedant; Principis enim legi, & quidem non parvi momenti, contradicunt, cum de ea re agatur, quæ commune Reipublicæ bonum respicit. Leges autem Principis de re gravi latæ, nisi aliter constet, sub gravi obligare, omnes docent Theologi. Adde damnum, quod ceteris Campsoribus a Principe deputatis, aut approbatis, immineret. Ea propter mortaliter se peccare cambientes contra Principis prohibitionem, pronuntiandum videtur. Consul. Pontas. *Verb. Campsor. cas.* 11.

in pecunia in uno genere, quam in altero; finis vero Domini debitoris, ut extinguatur præcise Jus, quod adversus ipsum habebat creditor; æque autem extinguitur per pecuniam in argento, ac in auro, dummodo sit ad æqualitatem secundum valorem legalem, & quidem in tali loco, & tempore, in quo solvi-
29 tur, nisi aliter conventum sit; adeoque &c. Tum quia id quod ex pecunia, natura sua sterili, acquiritur, non est fructus rei, sed industriæ, adeoque illud lucrum in proposito non acquiritur Domino, nec creditori, sed ipsi famulo industriam applicanti, sicut etiam Depositarius, Commodatarius, immo Fur, vel Usurarius, vel quilibet injustus Possessor ex alienis pecuniis negotiando, lucrum non Domino, sed sibi acquirit, dummodo alias Dominum indemnem servet, ut cum Divo Thoma 2. 2. *qu.*78. *art.*3. tenent Doctores communiter.

30 Si autem Dominus expresse mandet famulo, ut pecunias in eadem illa specie auri deferat, & solvat creditoribus, tunc famulus contra expressam voluntatem Domini, & præsumptam voluntatem creditorum, commutando in argenteam, vel æream, graviter peccat, & tenetur ad restitutionem omnis damni creditoribus exinde secuti; Et ratio est, quia in hoc casu creditores Jus habent secundum Domini voluntatem, ac mandatum exigendi a famulo pecunias aureas in tali specie sibi destinatas, quas si ille non reddat, injuriam eis affert, & consequenter damnum emergens, vel lucrum in-
31 de cessans compensare tenetur. Si vero nullum inde damnum sequatur, ut puta si pecunias aureas, non aliter, ac argenteas, & æreas expenderet, adhuc quidem erit injuria, cum esset, & contra Domini, & contra creditorum voluntatem; sed nulla erit obligatio restituendi, quia obligatio restitutionis non est pro injuria sola, sed pro damno illato, quod hic cessat; Molin. *loc. cit. concl.*3. Laym. *loc. cit. n.*5. & alii passim. (*) Si demum dubitet, ut scribit *Cuniliati tract.* 10. *de* 7. *Decalog. præc. cap.*6. §. 2. *num.*3. de intentione heri, probabilius est, quod teneatur monetas illas in specie Creditori deferre. Cum enim herus debitor sciat auctarium esse allaturas, & illas nihilominus Creditori transmittat, eo ipso implicite vult auctarium ad Creditorem pertinere, quandoquidem statim ac exierunt de sua manu, statim, inquam, ad Creditorem pertinent, tamquam ad habentem jus ad illas. Quinimmo debitor forte mittit pecunias illas, ut se magis gratum reddat Creditori: ut compenset dilationem aliquam &c. Cum igitur famulus facillime possit ab hero licentiam petere, monetas illas permutandi, & non petat; eo ipso vult se committere periculo injuste agendi in præjudicium Creditoris. *Tom. I. pag.*494. (*)

32 Cambium cum recambio, seu cum recursu, quod fit cum Petrus Campsor v. g. bona fide numerat mille aureos Paulo Campsario hic Alexandriæ solvendos postea Romæ; sed quia Paulus Campsarius Romæ nullas pecunias, seu correspondentes habet, utitur correspondente ipsius Petri Campsoris, unde correspondens Campsoris fit pro tunc etiam correspondens Pauli Campsarii, & loco ipsius Campsarii solvit imaginarie Romæ pro pretio consueto; & mox novo Cambio eum iterato pretio committit solvendos Alexandriæ cum duplicato lucro. Hoc Cambium cum recambio, seu cum recursu, ab unis vocatum *Vesuntinum* a Vesuntio Urbe in Burgundia, & ab aliis *Placentinum* a Placentia Italiæ Urbe, eo quod credatur in istis locis primo celebratum, licet a variis velut licitum speculative defendatur; tamen pro praxi est absolute rejiciendum, velut purum Mutuum, & palliata Usura, adeoque Cambium siccum duplicatum, cum revera in ipso Campsarius patiatur onus duplicis Cambii, & Campsor referat duplex lucrum. Sic recte Lessius, Navarr. Lugo *n.*98. Diana *part.*1. *tract.*8. *resol.*1. *part.*9. *tract.*8. *resol.*67. Burg. *centur.*3. *cas.*36. La Croix *lib.*3. *part.*2. *n.*1033. Sporer *loc. cit. num.*44. ubi hoc Cambium vocat rem diabolicam, cum revera practice non videatur esse aliud, quam Cambium siccum, seu fictum duplicatum.

Cambium *Francofurtense*, sic dictum, ex quo 33 credatur ibi adinventum, & quod generalius vocatur Cambium ad nundinas, ex quo ordinarie detur pro nundinis, fit, cum euntibus ad nundinas v. g. Francofurtenses dantur pecuniæ ad Cambium tanto majori cum incremento ibi recipiendæ, quanto longiori temporis intervallo nundinæ distant; itaut si uno tantum mense distent, unum Grossum v. g. in singulos Florenos lucrentur; si duobus, duos, si tribus, tres, & sic consequenter usque ad ipsas nundinas, quæ tamen non distabunt ultra sex menses; Cambium hoc ex communi Doctorum fieri potest licite ratione majoris lucri cessantis, quo diutius nundinæ distant, & pecuniæ solutio differtur, præsertim apud Mercatores, quorum lucrandi unicum instrumentum pecunia est; Et dato quod in hoc Cam- 34
bio interdum non adsit ratio majoris lucri cessantis, adhuc ex ratione, & natura contractus defenditur, & excusatur a plurimis, etiam per hoc quod tempore propinquo nundinis sit copia pecuniarum, adeoque multitudo Campsorum facit Cambium vilius, e contra tempore remotiore, est minor copia, unde cum talis pecunia habeat se per modum mercis, pretium ejus augebitur ex penuria venditorum, & minuetur ex copia; Molina *cit. disp.*404. Lessius *loco cit. num.*35. Layman *loc. cit. num.*9. Tamburin. *lib.*9. *c.*5. Castropal. *D.* 7. *n.*3. Cajet. Tolet. Sa, Salas, & alii.

(*) Secluso alio titulo ait Antoine de Contractibus Cap.9. in resp. ad quæst.3. justo excusante ab usura, Cambium hoc est usurarium. Nam est verum mutuum, ratione cujus lucrum exigitur: nihil enim aliud est, quam contractus, quo traditur pecunia, ut reddatur cum lucro infra terminum, seu in quo exigitur aliquid ob dilatam solutionem.

Additiones ex aliena manu.

De Cambio obliquo ne verbum quidem facit Auctor. At frequentes adeo in Foro sunt controversiæ de hoc obliquo Cambio, ut necessarium omnino sit de eo paucis differere.

Cambium obliquum *sub se* (ita opportune illud 35 describit Cardin. de Luca *in summa de Cambiis n.*16.) *tres occultat contractus, mutui scilicet, mandati, & cambii. Ille siquidem, qui pro aliis usibus, vel indigentiis pecunia indigeat, eam mutuam suscipit, adeoque primus est contractus mutui. Quia vero mutuator illam otiosam retenturus non est, sed in istam Cambiorum negotia-*

gotiationem retenturus; hinc mutuatarius, ut mutuatorem etiam ex justitiæ legibus indemnem servet ab eo lucro, quod ex licita Cambiorum negotiatione mutuatæ pecuniæ obtenturus esset, eidem mutuatori facultatem tribuit, ut ab aliis, vel etiam a se ipso tantumdem, sive æquivalentem summam sub Cambiis suscipere, & ratificare valeat; sive idem mutuatarius illud onus in se suscipit: Ideoque non in ipsa mutuata pecunia sed in alia, æquivalenti Cambium ineundum est, ac propterea ultra primum mutui contractum alii duo occultantur; ille scilicet mandati, quod mutuatarius mutuatori præstat, vel e converso, & alter ipsius Cambii, quod in mandante executionem ineatur, vel pro inito in odium mandatarii susceptum mandatum non adimplentis haberi debeat, ut ad damna, & interesse ut supra obligatus remaneat.

36 Quid sentiendum sit de hoc contractu in foro interno, vide apud Benedictum XIV. Pontificem Optimum Maximum *de Synodo Diœcesana lib.*10. *cap.*5. *num.*10. In foro tamen externo, non diffitente eodem Summo Pontifice, probatus ille est. (*)

37 In creatione hujus, de quo differitur Cambii obliquii, necesse haud est, ut interveniat pecunia numerata, sed creari ipsum potest ex præexistentibus creditis, iis tamen certis; Rota *in Eugubina Cambiorum super reservatis* 7. *Junii* 1754. *§.*2. *&* 12. *Apri-*
38 *lis* 1755. *§.*2. *cor. R.P.D. Elephant.*, *&* 25. *Apr.* 1757.
39 *§.*3. *cor. R.P.D. Canilliac*; modo absit suffocatio debitoris: quando vero hæc dicatur adesse; tradit Rota *cor. Lancett. dec.*107. *n.*10. *& plur. sequent. & inter impress. post Albit. de inconstant. in judic. decis.*14. *n.*1.

40 Quinimmo creari potest Cambium obliquum ex fructibus decursis, & nondum solutis aliorum Cam-
41 biorum. Tunc sane quum creatur aliquod Cambium, conveniri nequit, ut fructus in dies decurrentes, nisi suo tempore solvantur, augeant sortem, estque conventio hæc anatocismus ille tantopere a legibus improbatus; *l. Si non sortem, ff. de condict. indebit l.*
42 *ut nullo, C. de usur.* At nihil impedit, quominus fructus jam decursi una coacervati conferantur in sortem aptam alios fructus progignere, dummodo titulus justi contractus, prout est Cambium obliquum, adhibeatur; idem Sacrum Tribunal Rotæ non modo in mox citatis decisionibus, verum etiam *cor. Caprara decis.*346. *num.*3. *& sequent. & decis.*368. *num.*2. *cor. Ansald. decis.*104. *n.*9. *& cor. clar. mem. Tanara decis.*174. *num.*2.

43 Quid vero, si nondum venerit dies omnium illorum fructuum? Modo causa fructuum sit duratura, ii sicuti anticipate possunt vere solvi, ita & anticipate solvi ficte possunt per conversionem ipsorum in alia Cambia; Rota *cor. Ansald. decis.*104. *num.*2. *&* 9. *& in confirmatoria coram Mut. impressa apud de Comit. inter. decis. Florent. decis.*113. *num.*7.

44 Quod si creditum, ex quo creatum est Cambium obliquum, in totum haud subsistat, vitiatur ipsum Cambium obliquum, quoad excessum, & sustinetur pro parte vere debita; idque quia ubi agitur de dividuis, utile per inutile non vitiatur, ut ex text. *in l.*1. *§. sed si mihi, ff. de V.O.* firmavit Rota *cor. Caprara dec.*652. *num.*2. *& duob. sequent. coram Ansaldo decis.*179. *n.*6. *& sequent.* 45

De eo etiam disputari solet, an validum sit Cambium obliquum ex credito creatum, si creditor sciverit nullas apud debitorem esse pecunias numeratas, quæ ad nundinas transmitti possent, ut promissa Cambia effectum habere possent; Negant Noguerol. *alleg.*10. *n.*134. *& sequent.* Palm. Nep. *alleg.* 267. *num.*18. Sanminiat. *controv.*183. *num.*7. Paulut. *dissert.*65. *num.*77. *& sequent.* Leotard. *de usur. qu.*26. *num.*51. Rota *cor. Peuting. decis.*163. *num.*1. 5. *& seq. & decis.*196. *n.*1. *&* 2. At prævaluit opinio affirmativa; vide Balducc. ad Ramon. *observ.*40. *num.*6. *& sequent.* Card. de Luca *de Camb. disc.*3. *num.*6. *& sequent. & disc.*4. *num.*3. *& sequent. & disc.*5. *num.*8. Ansald. *de commer. discurs.*45. *num.*48. Casareg. *cod. tract. discurs.* 21. *num.* 10. *& sequent.* Rot. Bonon. apud Urceol. *de transact. qu.*4. *num.*23. *ad fin.* Rot. Rom. *cor. Dunozet. jun. dec.*829. *num.*15. *& sequent. cor. Emer. jun. decis.*834. *num.*9. *cor. Caprara dec.*621. *& inter impressas post Balducc. ad consil. Rom. dec.*49. *num.*17. 46 47

Num autem id ipsum obtineat, si Debitor in creatione Cambii fassus fuerit, se non esse solvendo? Ratio dubitandi inde nascitur, quod in creatione Cambii obliqui ex aliquo credito duo actus intervenisse finguntur, alter scilicet solutionis pecuniarum in causam crediti, & alter retrodationis earumdem pecuniarum titulo Cambii. Ubi autem debitor se non esse solvendo fateatur, fingi nec possunt hi duo actus. At videndum, utrum impotentia a debitore confessa erat physica, an moralis. Priori casu sustineri nequit Cambium ex mox dicta ratione; sustinetur vero posteriori casu; Consule Rotam *in Romana Cambiorum* 16. *Januarii* 1699. *§. absque, cor. Mut.* impressa apud Casareg. *de Commerc. discurs.*49. 48 49 50

Major quæstio est, an sustineatur Cambium obliquum ex credito creatum, si præservata fuit anterioritas, & potioritas ipsius crediti. Distinguendum ita est: si cum anterioritate, & potioritate præservata fuit duratio ipsius crediti, non sustinetur, quia locus nec esse potest fictioni dictorum duorum casuum. At si præservata dumtaxat fuit anterioritas, & potioritas crediti sustinetur; Confer Rotam in Mantiss. ad Cardinal de Luca *de credit. decis.*8. *num.*16. *tom.* 3. 51 52

Ex hoc collige, quod si quoquo alio modo præservata appareat duratio crediti, ut si debitor petierit dilationem, non sustineatur Cambium obliquum ex ipso credito creatum; Rota *in Eugubina Cambiorum* 8. *Martii* 1754. *§.*3. *& sequen. coram R.P.D. Elephant.* Sed jam satis de Cambio obliquo ex credito aliquo creato. 53

De fructibus Cambii hujus obliqui tametsi valide creati, an, & quando ii debeantur, non inutilis inspectio hic est. Hac autem distinctione proceditur; si onus cambiandi susceptum fuit a creditore, non aliter debentur, quam si ipse creditor probet, se revera 54

(*) Vide addit. ad num.15. confer Opusculum, cui titulus *Il Cambio moderno esaminato nel foro della Coscienza in Roma MDCCL.*, præsertim *Cap.*5., ubi nullius momenti esse pro Cambio obliquo argumentum ductum ex Tribunalium praxi ostendit.

vera implevisse onus hoc cambiandi. At si debitor in se assumpserit onus cambiandi, debentur fructus etiam non docto de implemento oneris Cambiendi; idque quia actus in odium gerere debentis pro gesto habetur, ne sua culposo prosit culpa, & Adversario noceat; Card. de Luca *de Camb. discurs. 4. num. 6. & seq.* Rocc. *select. jur. disp. cap.95. num.18.* Rota *cor. Bich. decis.74. num.4. coram Molin. decis.1201. n.4. & seq. & in Romana seu Ferrarien. Dotis 15. Junii 1736. §.9. & seq. cor. Calcagnin.*

55 Gravis hinc oritur quæstio, utrius sit onus Cambiendi in dubio, creditoris ne, an debitoris. Placuit, quod sit creditoris, & non aliter pertinere possit ad debitorem, quam si pacto expresso fuerit in ipsum translatum; Card. de Luca *de Camb. discurs.9. num.9.* Rota *Florent. apud Casareg. de Commerc. discurs.149. num.47.* Rota Romana *cor. Cerr. decis.583. num.4. egregie in Romana Cambii* impressa apud Card. de Luca *tom.1. lib.5. decis.17. num.1. & duab. seq. in Romana seu Ferrarien. Dotis 15. Junii 1736. §.12. cor. Calcagnino, & in Romana, seu Ferrarien. Dotis super fructibus Cambii 17. Maii 1737. §. absque. coram R.P.D. Canilliac.*

56 Quod si debitor assumat onus Cambiandi, nihil vetat, quominus illud assumere queat proprio periculo, propriisque expensis; Rota *in recent. dec.304. num.3. part.3. & in Eugubina Cambiorum super reservatis 21. Aprilis 1755. §.2. coram R.P.D. Elephantut.*

57 An cessent fructus Cambii obliqui per decoctio-
58 nem debitoris, qui onus Cambiandi assumpsit? Et quid si alter cum debitore in solidum se obligaverit? Vide Rotam *in Romana Concursus super reservatis 6. Decembris 1741. coram de Vais, tum in Romana Cambiorum 17 Februarii 1745. coram Millino.*

59 An itidem cessent fructus Cambii obliqui elapso tempore præfinito? Distingue; ubi debitor assumpsit onus Cambiendi absque ulla temporis limitatione, fructus debentur ad sortis usque restitutionem, non obstante termino adjecto restitutioni sortis, utpote qui adjectus censetur in gratiam ipsius debitoris, ne interim scilicet possit ad ipsam sortis restitutionem compelli. Cæterum si non constet debitorem onus Cambiendi assumpsisse absque limitatione temporis, non debentur fructus ultra tempus restitutioni sortis adjectum; Rota *in Bononien. Cambii 28. Junii 1754. §. atque hinc, coram Harrac. & in Romana Cambii 25. Novembr. 1735. & in Confirmatoria 8. Ju-*
60 *nii 1736. utrobique fer. per tot. coram Calcagnino.* De Cambio vero obliquo ad biennium contracto, & deinde ad beneplacitum partium, an, & quando prorogatum censeri debeat, adi Rotam *in Florentina Pecuniaria super fructibus 21. Junii 1745. coram R.P.D. Elephantut.*

61 De fructibus quoque Cambii obliqui non incongrue quæritur, an conveniri a principio possint in certa quantitate? Affirmant Rocc. *disp. jur. select. cap.96. num.1.* Casareg. *de commerc. discurs.16. n.16.* Rot. *in Eugubina Cambiorum super reservatis 25. Aprilis 1757. §.10. cor. R.P.D. Canilliac.*

62 An in Cambio obliquo dari possit Fidejussor, vel recipi pignus, non conveniunt inter se Doctores. At magis recepta est opinio affirmativa; Consule Gait. *de credit. cap.2. tit.7. qu.6. num.2336. & plur. seq.* Turr. *de Camb. disp.3. quæst.1. num.5. 6. & 13.* & qui Bacc. Osach. Noguerol. Capyc. Latr. Roderic. aliosque contrarios confutat Constantin. *vot. decisiv. 219. per tot.* Vide de Cambio obliquo alia verb. *Clericus art.3.* & de Cambio directo verb. *Litteræ.*

Articulus II.

De Cambii Origine, Progressu, Abusu, & Reductione.

SUMMARIUM.

1 *Antiquitas Cambii, & vetus cambiandi modus & num.2.*
3 *Cambii divisio in* manuale, & trajectitium.
4 *Explicatio Cambii* Manualis.
5 *Genus negotiationis cognitum Romanis.*
6 *Nomina diversa, quibus appellabantur Cambiorum Negotiatores* num.7. & 8.
9 *Incerta Cambii* Trajectitii *origo. Verosimile est a Grecis, & Romanis inventum, a Longobardis verò in præsentem formam redactum* num. 10. & 11.
12 *Abusus Cambii 14. 25. 26.*
13 *Personæ quæ concurrebant in hoc contractu.*
15 *Pontificiæ Constitutiones ad tollendos Cambii abusus.*
16 *Necessarius ad Cambii validitatem interventus pecuniæ.*
17 *Cum causa finalis ejusdem sit pecuniarum transmissio per Nundinas.*
18 *Quæ ideo probanda est.*
19 *Et non probata transmissione Cambia remanent sicca.*
20 *Laxior opinio in foro admissa* num.23.
21 *Distinctio inventa ad eam sustinendam.*
22 *Confutatio ejusdem.*
24 *Interdicta in exteris regionibus hæc Cambia.*
27 *Usuræ usurarum percipi nequeunt.*
28 *Neque in novam sortem converti* n.29.
30 *Leges a foro inventæ pro validitate Cambii obliqui* num.31. 32. 33.
34 *Quibus non concurrentibus corruit licet esset Camerali obligatione munitum.*
35 *Declaratio præteritæ* addit. num.9. *ubi firmatur Cambium creari posse etiam fructibus decurrendis.*
36 *Confutatio hujus Doctrinæ* n.37. 38. 39.
40 *Conciliatio utriusque opinionis* n.41. 42.
43 *Plus solvit qui anticipate solvit.*
44 *Qui sentit commodum incommodum sentire debet.*
45 *Percipiens anticipate decurrendos fructus duplicatas, vel etiam triplicatas, ab eadem sorte percipit usuras supra* n.38. 39.
46 *Qui contrahere possunt, possunt Cambia creare.*
47 *Minores, & Mulieres læsæ in integrum restituuntur.*
48 *Sciente patre filius familias valide in Cambio obligatur.*
49 *Clericis interdicta sunt Cambia activa.*
50 *Et lucrum ab eorum Cambiis perceptum acquiritur R.C.A.*

51 Circa

51 *Circa Cambia passiva non conveniunt DD. sed probabilius est posse a Clericis creari, & de ratione* n.52. 53. 54.

1 (*) INter contractus, qui antiquitus comercia fovebant, principem sibi certe vindicat locum permutatio sive Cambium. *l.1. in prin. ff. de contrahen. empt.* Cum tamen non adhuc nummorum usus tunc esset inter gentes introductus, hinc res cum alia diversa re permutabatur, & siquid cum ære incusso veteres commutabant adservabatur antiquus contrahendi modus *per æs & libram Ovid. Pont.* 4. 15.
2 restituente *Jo. Frid. Gronovio lib.2. observat. cap.1. pag. mihi* 218. *& conferri* merentur, quæ de hoc loco differuntur in *Epist. Claror. Viror. tom.2. pagina* 547.
3 Post vero inventam auri, argentique signandi artem novum permutandi genus repertum fuit Cambium nempe *Manuale*, & *Trajectitium* ut notant Doctores. *Heinec. Element. jur. Cambial. cap.1. §.5. Zech. Rigor. moderat. Trin. Pontific. circ. usur. dissert.3. cap.2. sect.2. de Camb. §.47. & 48.*
4 Cambium *manuale* sive *minutum* illud erat quo nummi argentei cum aureis, vel aurei cum argenteis, vel Romani cum Hispanis incontinenti apud mensam permutabantur. *Heinec., Zech. loc. sup. citat.*
5 Hujus Cambii naturam non ignorasse veteres Romanos ex eo compertum fit, quod passim in Justinianeis Voluminibus Argentariorum Trapezitarum Mensa-
6 riorum, & Numulariorum fit mentio. Argentarii quippe erant qui in foro tabernas, & mensas suas positas habebant, & minorem monetam pro argento permutabant. *Novell.* 4. *sub fin. & Novell.*136. *ibique Cujacius, Vicat. vocabular. jur. tom.1. verb. Ar-*
7 *gentarii.* Mensarii vero dicebantur qui nummos nummis vendebant. *Jac. Gothofr. ad Cod. Theod. l.1. tit. si quis solid. circul. Livius lib.7. Historiar. cap.21. & lib.23. cap.21.* ubi loquitur de Triumviris mensariis rogante Minucio Tribuno pleb. factis, & *Cicero pro Flacco*. ibi = *Cum Civitate mihi res & acerrima, & conficientissima litterarum, in qua nummus moveri nullus potest sine quinque Prætoribus, tribus Quæstoribus, quatuor mensariis, qui apud illos a populo crean-*
8 *tur*. Nummularii tandem parum a præcedentibus differebant *l.39. ff. de solut.* Apud eos uti apud Argentarios fide publica deponi pecunias solebant. *Vulpian. in l.7. ff. depos. De Numulariorum corpore fit mentio l.15. Cod. Theod. de his qui sup. relig. contend.* de quorum omnium negotiatione erudite egerunt *Cujacius observat. lib.10. cap.14. & Claud. Salmas de Usur. cap.17.*
9 Acrior quæstio solet excitari circa Cambii *trajectitii* originem. Alii enim hanc repetunt a Belgis, alii a Judeis, alii a Longobardis, sed cum nullum afferant validum argumentum, ideo super his mittimus inquirere. Hoc unice certum est, hanc quoque veteri-
10 bus Romanis innotuisse, ut ex *Ciceronis* quampluribus locis primus omnium collegit *Vrl. Hubær. Prælect. ad Pandect. lib.17. tit.1. §.12. Cicero* enim *ad Attic. lib.12. ep.24.* de filio Athenis studiorum causa commorante = *De Cicerone*, inquit *tempus esse jam videtur: sed quæro, quod illi opus erit Athenis, permutarine possit, an ipsi ferendum sit*. Similis est locus. *lib.15. ep.15. Cicero scripsit ad Tironem sibi post kalendas Aprilis (sic enim annuum tempus confici) nihil datum esse. Quare velim cures, ut permutetur Athenis, quod sit in annuum sumptum: ei scilicet Eros numerabit. Ejus rei causa Tironem misi. Curabis igitur, & ad me, si quid tibi de eo videbitur, scribes.* Rursus ad Familiares. *lib.2. epist.17. & lib.3. ep.5.* Antiquam tamen Cambiandi formam a nostra aliquantulum, discrepasse recte observat. *Berger. suplem. Elect. Process. execut. thes.1. posit.7.*

Verosimile nihilominus est Romanos Grecos, & 11
postea Venetos, aliasque maritimas gentes in trajciendis transcribendisque pecuniis usas olim hoc compendio fuisse; Longobardos vero paulatim meliorem huic negotiationi formam dedisse, ut recte arguit. *Heinec. Edit. Neapol. tom.5. exercit. 11. de vit. Negot. Collyb. vel Camb. cap.1. §.5.*

Sicuti vero omnibus, exceptis Clericis saltem be- 12
neficiatis, licitum erat hanc in præsentem formam redactam exercere negociationem, id occasionem præbuit nonnullis rei familiaris angustia, vel alia indigentia pressis illius nomine abuti. Primo in hoc 13
contractu quatuor concurrebant, I. Personæ solventis in loco contractus, II. Recipientis pecuniam simulque tradentis solventi tessaram Collibysticam, sive Litteram Cambialem, III. Tesseram exhibentis, IV. Denique persona eamdem acceptans & solvens *Heinec. loc. cit. §.8. & Zech. ubi sup. §.56.* Mox abusus 14
invaluit, ut duæ tantum personæ concurrerent, alia, quæ solveret, alia quæ reciperet cum onere transmittendi receptam pecuniam ad incerta loca, pacta interim annua mercede favore creditoris. Hinc non amplius quærebatur, ut pecuniæ Romæ solutæ permutarentur Athenis, sed dum quis maxima laborabat inopia, ut propriis angustiis consuleret, recipiebat pecuniam cum simulato onere ad loca valde dissita eandem traiiciendi, eodemque tempore eamdem pecuniam in proprios usus erogabat. Res adeo 15
processit, ut Romanis Pontificibus opus fuerit huic usurariæ negotiationi modum formamque ponere Pontificiis Constitutionibus præsertim. *Pius IV. Constit. 1. & Pius V. Constit.*142. *de Cambiis* per errorem allegat. in plerisque locis 118. *juxta Bullar. Mainard.*

In his Constitutionibus profecto permissum fuit 16
cambium incertum, sed tamen pro necessario illius requisito interventus numeratæ pecuniæ requirebatur, ejusque traditio *ad Cambiandum, & Recambiandum* per Nundinas, atque Plateas. *Torre de Cambiis disput.1. quæst.2. num.1. Onnat. de contract. tractat. de Camb. sect. 3. §. Materiam. Ansald. de comerc. & mercat. diss.32. num.8. & 10. Rot. in recent. part.19. decis.34. num.9. & in Eugubina Cambiorum 21. Aprilis. 1755. §.2. in princ. cor. Elephantutio.* Cum enim causa finalis Cambii in eo posita fit, ut 17
pecunia accepta in Cambiis, & Recambiis exerceatur, & per Nundinas atque Plateas transmittatur, hinc si nulla tradita pecunia, quæ inde in Cambiis, & recambiis exerceatur, illico causa finalis Cambii cessat, & consequenter corruere debet ipse cambialis contractus.

Quamobrem ut omnis eludendarum Constitu- 18
tionum modus tolleretur Pius V. præcipue mandavit,

vit, ut idoneæ adducerentur probationes super re-
ceptarum pecuniarum transmissione ad Nundinas,
atque Plateas, ut dictæ *Constit.* inherens docet. *Rot.
in Recent. part.*18. *decis.*191. *num.*3. & 4. & *cor. Lan-*
19 *cet. decis.* 460. *a num.*1. *ad* 4. Seclusa enim pecunia-
rum transmissione Cambia remanent sicca, ex qui-
bus annuas recipere accessiones Canonicæ sanctio-
nes expresse prohibent. *Jo. Christoph. Frankius Instit.
jur. Cambial.lib.*2. *sect.*1. *tit.*8. *§.*2.*Heinec. Element.
jur. Cambial. cap.*2. *§.*20. *Zech. rigor. moderat. circa*
20 *usur. dissert.*3. *cap.*2. *sect.*2. *§.*53. His tamen posterio-
ribus temporibus depravata praxis fori, noxia in le-
gibus interpretandis imperitia, & arbitraria nimis in
judicando facultas laxiorem admisit sententiam, ut
docet experientia, & observat. *Neumannus a Puch-*
21 *boltz de Cambiis cap.*10. *§.*6. & 8. Nova quippe in-
venta est distinctio: aut creditor sucipit onus cam-
biandi, & tunc transmissionis requiritur probatio,
aut hoc onus transfertur in debitorem, & hoc casu
indistincte sustinetur. *Turr. de Camb. disput.*1. *quæ-
stion.* 29. *num.*3. & 14. *Marquard. de jure mercat.*
22 *lib.*11. *cap.*12. *num.*27. At enim vel justus per se, vel
iniquus censeri debet contractus: Si justus inutilis
remanet distinctio: Si vero iniquus non satis compertum
est quomodo data hac distinctione sublata ini-
quitas remaneat, neque in allata Constitutione ul-
lum dictæ distinctionis apparet vestigium, adeo ut
ubi lex non distinguit, neque nos distinguere debea-
23 mus *Cirill. in l.*3. *ff. de Offic. Præsid.* Sed apud nos
hæc invaluit opinio, in exteris vero regionibus hu-
jusmodi contractus neglecta distinctione de qua su-
24 pra omnino proscribuntur. *Jus Camb. Aust. artic.*54.
*Ordinat. mercat. Ludovici XIV. Reg. Franc. tit.*5. *ar-
tic.*27. *Codex leg. Dan. lib.*5. *cap.*14. *§.*19. *Jus Cam-
bior. Pruss. artic.*34.

25 Quod in artibus liberalibus quotidie accidit, quæ
ubi ad interitum properant numquam desinunt decli-
nare, nisi penitus collabantur id utique in Cambiis
factum est. Post varias fictiones, multosque intro-
ductos abusus eo denique insatiabilis pervenit credi-
torum aviditas, ut capta occasione, qua inopes de-
bitores in extrema versarentur egestate, eosdem adi-
gerent, vel ad solvendos præteritos fructus, vel ad
26 creanda ex ipsis nova Cambia. Hinc factum est, ut
in omnium legum conculcationem, inducta quo-
que sit interventus numeratæ pecuniæ fictio, & lici-
ta usurarum ab usuris perceptio, quæ non sine ma-
xima Jurisconsultorum, Judicum, & Tribunalium
ignominia admittitur in foro, & a Justiniano merito
reprobatur.

27 Omnia jura clamant, usuras usurarum percipi non
posse, & hæc in foro summis efferuntur laudibus
28 theoremata. At quid differt inter usurarum ab usu-
ris perceptionem, & in novam sortem usurarum
conversionem. Hoc profecto est non rebus sed ver-
bis legem ponere. Ita Imperator antiqua jura corri-
gendo definivit. *in l. Ut nullo* 28. *Cod. de usur.* „ Ut
„ nullo modo usuræ usurarum a debitoribus exigan-
„ tur, veteribus quidem legibus constitutum fue-
„ rat, sed non perfectissime cautum: Si enim usuras
„ in sortem redigere fuerat concessum, & totius
„ summæ usuras stipulari, quæ differentia erat debi-
„ toribus, a quibus revera usuræ exigebantur? Hoc
„ certe erat non rebus, sed verbis tantummodo
„ legem ponere. Quapropter hac novissima lege de- 29
„ finimus, nullo modo licere cuiquam, usuras præ-
„ teriti temporis vel futuri in sortem redigere, &
„ earum iterum usuras stipulari. Sed & si hoc fue-
„ rit subsecutum usuras quidem semper usuras mane-
„ re, & nullum usurarum aliarum incrementum sen-
„ tire; sorti autem antiquæ solummodo incremen-
„ tum usurarum accedere. „ Hinc *Anatocismi* no-
men venit. *Voet. in Pandect. lib.*22. *tit.*1. *num.*20. *in
princ. Roderic. de ann. cens. lib.*3. *quæst.*7. *num.*21.
*Bruneman. in Cod. lib.*4. *tit.*22. *in l.*28. *num.*1. & 2.
*Duaren. tit. de re judicat. cap.*24. *§. ultimo tom.*2.
pag. juxt. Edit. Lucen. 68. *coll.*2. & *tit. de usur.* &
*fructibus. tom.*3. *pag.*497. *coll.*2. *§. Quod diximus.*

Hæc in foro obliqua vocantur Cambia, quæ cum
directe omnibus legibus opponantur, ne istæ om-
nino subvertantur, ipsa praxis nonnullas alias leges
subrogavit, quibus deficientibus irrita remanent cam-
bia obliqua. 1. Requiritur, ut actualis debitoris ino- 30
pia, & solvendi impotentia excludatur. Cum enim
in his cambiis obliquis duplex actus præsumatur so-
lutionis nempe ex parte debitoris, & simultaneæ re-
stitutionis ex parte Creditoris, si constet de inopia
Debitoris cessat præsumptio solutionis, & novæ re-
ceptionis, aliaque subingreditur præsumptio suffo-
cationis inopis Debitoris contra validitatem contra-
ctus. 2. Ut dilatio peragendæ solutioni concessa 31
præcipuam, & finalem causam contractus per se so-
la non constituat. Hinc de cambio creando primo
agendum, deinde de dilatione; non vero principa-
liter de dilatione, accessorie vero de cambio. 3. Ut 32
antiquus debendi titulus extinguatur, & prioris ti-
tuli novatio fiat, adeo ut Debitor nequeat amplius
in vim antiqui, sed vigore novi contractus conve-
niri. Quare si in novo instrumento antiqua præser-
ventur jura favore creditoris, cum ideo excludatur
novatio, ita nullum remanet Cambium. 4. Ut mala 33
fides, & suffocationis debitoris suspicio in creditore
non appareat, ut declarando, & corrigendo *novas
additiones* tenent *auctoritates ibid. allegat.* His defi-
cientibus ipso jure corruit contractus, qui licet Ca-
merali sit obligatione munitus nullam meretur exe-
cutionem. *Marescot. variar. resolut. lib.*2. *cap.*120. 34
*a num.*33. *ad* 36. *Rot. coram Cavaler. decis.*456, *n.*1.
*coram Seraphin. dec.*430. *num.*5. *coram Falcon. tit. de
fid. Instrument. decis.*1. *num.*2. & 3., & *in Eugubina
Cambiorum* 21. *Aprilis* 1755. *§. fin. coram Elephan-
tutio.*

Super his absolute non tamen satis recte in *novis* 35
addit. traditur *num.*9. præteritos non modo, quam
futuros fructus in nova cambia posse converti, quod
tamen non ita absolute sumendum est. Si enim ini- 36
quum reputatur in jure usuras usurarum repetere,
quanto iniquius erit ab usuris usurarum in novam
sortem conversis usurarium captare lucrum, & no-
vos creare contractus? Qui usuras futuras anticipa- 37
te consequitur, obtinet id quod in singulos annos
habiturus erat, ideoque si omnes eodem tempore
recipiat ex ipsis duplicatas consequetur usuras. De-
inde quo demum titulo poterit creditor easdem reti-
nere? Usuræ ex pecunia credita permittuntur, eo 38
quia sit Debitori concessus ejusdem pecuniæ usus,
& negotiatio. At Creditor anticipate recipiens usu-
ras, neque usum, neque negotiationem concedit
debi-

debitori, ideo nullo modo possunt sustineri, cum debitor ex ea pecunia lucrum nequeat consequi, nec Creditor commodo propriæ pecuniæ privatur, sed
39 & pecuniam, & ipsius accessiones nondum debitas, & ulterius ab his accessionibus novos percipit fructus, quo nihil iniquius, nihil absurdius excogitari potest, ut tenent innumeri allegati Doctores *a Rota in Recent. part.14. decis.420. sub num.7. vers. quæ cun-*
40 *cta, & num.8. & præcipue part.16. dec.116.* ubi contrarias conciliando opiniones sequentem tradit distinctionem.

Aut coactiva, aut voluntaria est decurrendorum
41 anticipata solutio. Si coactiva nullo modo potest sustineri. Aut volontaria est, & tunc sustinetur,
42 dummodo anticipata solutio quartam partem sortis non excedat, ut definitum est in celebri *Voto Sac. Penitentiariæ num.14. in præs. post. decis.160. part.4. tom.2. recent. Card. de Lugo de just. & jur. disput.27. sect.3. num.10. Filiuc. oper. moral. tractat.35. de contract.35. de contract. oneros. cap.6. num. 106.* Cum enim plus solvere dicatur qui anticipate solvit *ad*
43 *textum in §. Plus autem Instit. de action. Plus petitur tempore, veluti si quis ante diem, vel ante conditionem petierit.* Ideo sicut debitor ab anticipata solutione commodum, creditor vero incommodum sentit, ita æquum est, ut vice versa reductionis, & di-
44 minutionis beneficio perfruatur Debitor, illius vero detrimentum patiatur Creditor, qui tamen anticipate decurrendas summas percipiendo, nova cum his inita negotiatione, potest compensari. Ita miri-
45 fice declarat quæstionem allegat. *dec.110. par.16. recent. & cor. Ansald. in addit. ad decis.104. a num.24. ad 37.*

46 Superest videndum quis possit Cambia creare. Cum Cambium inter contractus adnumeretur, hinc omnes qui contrahere possunt, tum activa tum passiva creare cambia non prohibentur. *Franck. Instit. Jur. Cambial. lib.1. sect.11. tit. 9. §.3. & 4.*

47 Minorennes & mulieres si læsæ sint in integrum restitui posse etiam in cambiali contractu tradit *Heinec. de vitiis negot. Collyb. vel Camb. exercit. 11. c.2. §.7. & 8.*

48 Dubium est circa filium familias, qui si sit in patria potestate licet contrahere nequeat, si tamen pater sciat, filium negotiari, recte in cambio ipse filius obligatur. *Heinec. loc. mox cit.*

49 Quoad Clericos saltem beneficiatos illis omnino interdicta sunt cambia uti negotiatio prohibita, de quibus fuse agit Auctor in verbo. *Clericus artic.3.* & declarat *Rot. cor. Falcon. tit. de vita, & honest. Cleric. decis.1. per tot.* Quosi si tamen in cambiis exer-
50 ceantur, lucra a Cambiis percepta acquiruntur Cameræ Apostolicæ *ex Constit. Pii IV. ex ordine Bullar. Mainard. la 19. §.1. tom.2. fol.29. Pii V. constit. 42. §.6. dict. Bullar. tom.2. fol.238. Sixtus V. constit.100. §.10. d. Bullar. tom.2. fol.667.*

51 Quid vero si angustiis præssi non activa, sed passiva contrahant Cambia? Sunt qui tenent a Clericis passiva Cambia posse creari; dummodo onus cambiandi, & recambiandi in Creditorem, vel tertium sit translatum. Indistincte tamen cambia passiva ab
52 ipsis posse creari tenent. *Antonel. de jur., & Oner. Clericor. part.1. lib. cap.7. num.7. Piton. discept. Eccles. 80. num.6. Rot. in recent. part.15. dec.209. n.19. & 20.*, ubi rationem affert. Etenim ratio ob quam interdictum est cambium Clericis, in eo posita est, quod nequeant ex illicitis negotiationibus lucrum 53
captare. Cessat autem hæc causa, dum non ad captandum lucrum, sed potius ad proprias reparan- 54
das angustias cambia ineunt, ideo cessare debet prohibitio.

C A M P A N A.

Varia quo ad Campanas.

S U M M A R I U M.

1 *Campanarum usus, & abusus*, ad num.4.
5 *Campanæ a quibus benedicendæ jure vel privilegio*, ad num. 10.
11 *Quando pulsari haud possint*, ad num. 15.
16 *Regularibus quid concessum circa earum pulsationem*, ad num. 21.
22 *Quibus diebus tempore Interdicti pulsari queant ex Indulto Summ. Pontificum*, ad num. 25.
26 *Subnectuntur Supplementa Auctoris*, ad num. 32.
33 *Et additiones ex aliena manu*, ad num. 37.

Campanarum usus expresse indicatur a Gloss. *in cap. Quia cunctos unic. de Offic. Custodis, Extravag. commun.* ubi verb. *Campana* (*1) adducit Campanam sic de se ipsa loquentem duobus his versibus. (*2) 1

Laudo Deum verum, Plebem voco, congrego Clerum.
Defunctos ploro, Pestem (*3) *fugo, Festa Decoro.*

Unde non licet regulariter pulsare Campanas benedictas, seu consecratas, ut convocetur populus ad arma, vel ad designanda supplicia, & mortes, quæ dantur reis; Concil. Mediolan. I. *part.2. tit. de Ecclesiis, & eorum cultu in fine*, his verbis: *Sacræ Campanæ usum, qui ad fideles premonendos, ut ad Divina conveniant Officia, est introductus, indignum est, ad conveniendos homines ad spectacula suppliciorum adhiberi. Quamobrem Principes, ac Magistratus etiam atque etiam hortamur, ut Campanis, quæ Ecclesiarum usui sunt additæ, si consecratæ sint, ad pœnarum significationem quemquam uti ne patiantur.* Et Sacra Congregat. Episcop. & Regular. *in Papiensi de anno 1581.* apud Barbosam *in Collectan. decis. Apost. verb. Campana num.1.* expresse decrevit, quod Campanæ consecratæ etiam in turri profana existentes, nullatenus usui profano inservire debeant, etiamsi in hunc usum a sæcularibus fabricatæ prætenderentur. 2
Campanæ ex Conc. Coloniensi II. *part.9. cap.14.* benedicuntur, ut vocetur populus ad conveniendum in templo, & Clerus ad annunciandas Dei laudes, ut Fideles omnes invitentur ad preces, & devotionem, cujus institutionis meminit liber Romani Ordinis relatus *in cap.1. de Offic. Custodis*, ubi Campanæ appellantur signa, quia in eum finem pulsantur, ut sint signa temporis, quo Clerici ad Divinas Horas recitandas, & Fideles ad interessendum Sacris debent convenire; consonant textus *in cap. Solent,* 3

lent, de Consecrat. dist.1. & in cap.2. de Offic. Cu-
4 *stodis*. Insuper, ait ipsum citat. Concil. Coloniense,
benedicuntur Campanæ, ut earum sonitu territi Dæ-
mones, statim discedant, & ut repellantur procul
hostiles exercitus, & ut fragor grandinum, procel-
læ turbinum, impetus tempestatum, & fulgurum,
infesta tonitrua, & ventorum flamina suspendatur
spiritus procellarum, & aereæ tempestates proster-
nantur; Concilium ibi; Fusc. *de visitat. lib.1. cap.14.*
num.7. & latissime post alios recentiores Martinus
Delrius *disquisit. magic. lib.6. cap.3. q.33. ad fin litt.*
F. & cum pluribus aliis Barbosa *de Offic. & potest.*
Episcop. part.2. allegat.27. n.47. & 48.
5 Campanæ, antequam in Campanili collocentur,
debent esse benedictæ, & consecratæ ab Episcopo,
vel ab alio habente facultatem, & hoc de necessita-
te præcepti, prout habetur ex Pontificali *tit. de Be-*
nedictione Campanæ, ubi præscribitur, quod Cam-
pana debet benedici, antequam ponatur in Campa-
nili; Verbum enim illud *debet*, necessitatem impor-
tat; *l.1. §.1. Quod quisque Juris*; Glossa *in Clemen-*
tina Attendentes, verb. debeant, de statu Monacho-
6 *rum*; Rota apud Farinac. *part.1. tit.1. dec.79.* Ade-
out etiam Regulares possint cogi ab Episcopo ad de-
ponendum de Campanili Campanas, si ibi non be-
dictas appenderunt; Sacra Congregatione Episcop.
7 & Regul. *in Aprutina 17. Januar. 1614.* Immo Epis-
copus potest prohibere, ne Campanæ nondum be-
nedictæ pulsentur; Sacra Congregatio Rit. *in*
8 *Aprutina 5. Julii 1614.* Et hoc est advertendum, quod
benedictio Campanarum ab Episcopo delegari non
potest, quia unctio quæ debet fieri cum Sacris
Oleis, est Ordinis Episcopalis, & de necessitate
præcepti, ut habetur *in citato Pontificali*; ideo in-
ferioribus Episcopo committi non potest, nisi ex
speciali indulto Papæ; Sacra Congr. Rit. *in Majori-*
9 *cen. 19. April. 1687.* Et qui habet Indultum non
potest aliis benedictionem delegare, nisi hoc illi con-
cedatur expresse; eadem Congregatio *in nullius*
10 *Fulden. 1. Septembr. 1703.* Privilegio benedicendi
Campanas gaudent Abbates, aliique Prælati usum
Pontificalium habentes, ut expresse declaravit Sacra
Congregatio *in Patavina 5. April. 1620.* dummo-
do id faciant pro solo usu suarum Ecclesiarum, ut
pluries censuit Sacra Congregatio *& signanter 27.*
Septembris 1619. §.19. in Decret. circa usum Pontifi-
calium Prælatis Episcopo inferioribus concessorum co-
ram Sanctissimo Domino nostro Alexandro VII. emana-
to. Vid. verb. *Calix num.5.* & verb. *Abbas num.31.*
& verb. *Benedicere, Benedictio art.5. a num.52. ad*
56. ubi plura quo ad præceptum, jus, & ritum be-
nedicendi Campanas traduntur, merito videnda &
in praxi servanda.
11 Campanæ in Sabbato Sancto non possunt in aliqua
Ecclesia pulsari ante pulsationem in Ecclesia Cathe-
drali, vel Matrice; Leo X. in Constitut. incip. *Dum*
intra §. ibi: *Et ut debitus honor Matrici Ecclesiæ*
reddatur, tam ipsi Fratres, quam alii Clerici secula-
res, etiam super hoc Apostolicæ Sedis privilegio muniti
die Sabbati majoris Hebdomadæ, antequam Campanæ
Cathedralis, vel Matricis Ecclesiæ pulsaverint, Cam-
panam in Ecclesiis suis pulsare minime possint. Contra-
facientes pœnam centum Ducatorum incurrant. Sac. Con-
greg. Rit. *in Oriolen. 11. Aprilis 1601. In Marsicen.*
1609. in Venusina 30. Decemb. 1614., & 14. Novemb.
1615. In Siracusana 3. Junii 1617. & in alia Siracu-
sana Modicæ 13. Februarii 1619. Tam in Ecclesiis 12
Regularibus, quam Sæcularibus; *ex cit. Constitut.*
Leonis X. & adductis decretis. Etiam in Ecclesiis 13
S. Joannis Hierosolymitani, etiam prope & extra mu-
ros existentibus, & etiam in Ecclesiis Confratrum;
Sacra Rit. Congreg. *in Placentina 21. Aug. 1604. &*
in Meliten. 6. Decemb. 1621. Etiamsi adsit Ecclesia 14
Collegiata, quæ habeat omnimodam præcedentiam
supra Matricem; Ead. Sac. Congr. Rit. *in Siracusa-*
na Modicæ 22. Febr. 1619. Regulares ratione hujus- 15
modi pulsationis in Sabbato Sancto, posse conveni-
ri coram loci Ordinario decrevit Sacra Congr. Con-
cil. *in Capuana 23. April. 1591.* nisi consuetudo in
contrarium esset legitima; vel Ecclesiæ multum di-
starent, ex Sacra Congreg. Episc. & Regul. *in Sur-*
rentina 16. Julii 1601. & postea in Thelesina 15. Fe-
bruarii 1622.
Regulares prohiberi non possunt ab Ordinariis, & 16
aliis quibuscumque Personis, ne in aliis diebus, præ-
ter Sabbatum Sanctum, pulsent Campanas in suis
Ecclesiis, & Missas celebrent ante celebrationem Mis-
sæ, & pulsationem Campanæ in Ecclesia Cathedrali,
vel Matrice; S. Pius V. in Constit. incip. *Et si Men-*
dicantium §.22. ibi: *Prohibemus insuper eisdem Ordi-*
nariis, ac aliis quibuscumque Personis, ne impediant
ipsos Fratres, quando eis placuerit, tam in diebus Do-
minicis, seu festivis, aut aliis totius anni temporibus
Campanas pulsare, & etiam tempore, quo ipsi celebra-
verint, Missas celebrare. Immo priusquam Parochi 17
celebrent ex eodem S. Pio V. *§.8. ejusdem Constitutio-*
nis incip. *Et si Mendicantium*, ibi: *Nec non Missas*
(ait) & Divina Officia hujusmodi etiam in diebus Do-
minicis, vel festivis, etiam antequam Rector Parochia-
lis Ecclesiæ celebraverit, celebrare, & facere, quan-
do eis videtur. Et post Indultum S. Pii V. adest de- 18
cretum Sacræ Congreg. Episcop. & Reg. 10. *Octobris*
1586. sic statuentis: *Ordinarii non impediant Fratres*
pulsare Campanas ad Matutinum, ac Horas, & ad
Missam, antequam pulsetur Campana majoris Ecclesiæ
præterquam in Die Sabbati Sancti. Et aliud Sacræ Con-
gregationis Rituum *in Oriolen. 11. Aprilis 1601.* sta-
tuentis. *Quod Campanæ in aliis diebus præter Sabba-* 19
tum Sanctum pulsari possint ad salutationem Angelicam
&c. indifferenter ante, vel post pulsationem in Ecclesia
Cathedrali, vel Matrice. Et aliud Sac. Congreg. Conci- 20
lii *in caus. Nullius Provinciæ Ravennaten. 15. Septem-*
bris 1629. statuentis: *Nequaquam prohibitum esse Re-*
gularibus Missas celebrare, & Campanas pulsare in
suis Ecclesiis ante celebrationem Missæ, & pulsationem
Campanæ in Ecclesia Cathedrali. Et aliud ejusdem 21
Sacræ Congreg. Concil. *in Aquensi* pro loco Incisæ,
ubi *ad 14. dubium: An possint PP. Carmelitæ dare*
signum, & Celebrare Missam in diebus Festivis eodem
tempore, vel antequam detur signum, & celebretur
Missa Parochialis? sub diebus 19. Maii & 9. Jun.
1608. respondit, *Affirmative*.
Campanæ non sunt pulsandæ tempore Interdicti; *c.* 22
Quod Nonnullis 25. de privilegiis cap. Permittimus 57.
de Sentent. Excommunicat. & cap. Alma Mater 24. de
Senten. Excommunic. in 6. & hoc autem *c. Alma Mater* 23

 verb.

verb. in Festivitatibus permittitur, ut in Festis Nativitatis Domini, Paschatis, Pentecostes, & Assumptionis B. M. V. celebrentur Divina Officia solemniter cum pulsatione Campanarum, ibi: *In Festivitatibus vero Natalis Domini, Paschæ, ac Pentecostes, & Assumptionis Virginis Gloriosæ Campanæ pulsentur & januis apertis alta voce Divina Officia solemniter celebrentur, Excommunicatis prorsus Exclusis, sed Interdictis admissis, quibus ob reverentiam dictarum solemnitatum, & ipsi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis effectum facilius inclinentur, præfatis diebus participationem permittimus Divinorum; sic tamen quod illi, propter quorum excessum Interdictum hujusmodi*
24 *est prolatum; Altari nullatenus appropinquentur*. Et hanc concessionem fuisse per Martinum V. Eugenium IV. & Leon. X. ampliatam ad Corpus Christi, & Virginis Conceptionem cum tota octava refert Volpi *resolut. 93. num.6.*

25 Regulares, quibus post Concilium Tridentinum & Gregorium XIII. cum sufficientibus derogatoriis specifice, & expresse est a Sede Apostolica concessum, ut quædam proprii Ordinis Festa solemni ritu tempore Interdicti generalis quacumque auctoritate positi, celebrent, possunt in omnibus illis Festivitatibus voce alta, apertis januis, & pulsatis Campanis Divina facere, ac omnibus Fidelibus Sacramenta ministrare, exceptis nominatim Interdictis, & Interdicto causam præbentibus, & omnia alia libere, & solemni ritu peragere, ac si Interdictum minime appositum esset, ut expresse (post Concilium Tridentinum & Gregorium XIII. qui in sua Constitut. incip. *In tanta rerum, & negotiorum mole* revocaverat omnia privilegia Tridentino adversantia) concessit Ord. Minorum S.P.Francisci Clemens VIII. *die* 17. *Octobr.* 1595. Constitut. incip. *Sacræ Seraphici*: per quam omnem dubietatem e medio tollit præcisis his verbis; *Sacræ Seraphici B. Francisci Religionis in Sanctam Romanam Ecclesiam merita poscunt, ut Privilegia, & indulta illi per Sedem Apostolicam concessa non modo conserventur, sed etiam amplientur Cum itaque sicut accepimus diversorum Romanorum Pontificum concessionibus, Religioni præfatæ indultum sit, ut temporibus Interdicti, quacumque etiam Apostolica auctoritate appositi, Festa Sanctorum ejusdem Ordinis, Francisci nimirum Bonaventuræ, Antonii de Padua, Ludovici, Bernardini, Claræ, Elisabeth, ac Martyrum solemni ritu celebrare, proinde, ac si interdictum hujusmodi minime appositum esset, libere possint; Festa vero Sancti Didaci, & Portiunculæ in prædicto Indulto minime comprehendantur. Nos Religionem prædictam amplioribus favoribus, & gratiis prosequi volentes, ac indultorum hujusmodi, & Litterarum Apostolicarum desuper expeditarum tenore, præsentibus pro expressis habentes, supplicationibus dictæ Religionis, per dilectum Filium nostrum Hieronymum Præsbiterum Cardinalem Matthæjum, Nobis super hoc humiliter porrectis, inclinati, Religioni prædictæ universæ, ac cuicumque ipsius Ordinis, sive Familiæ Conventui, ut in eorum Ecclesiis, Festa etiam Sancti Didaci, & Portiunculæ, temporibus interdicti, solemniter, prout alia Festa prædicta ac juxta Indultorum illi concessorum seriem, & tenorem, celebrare libere, & licite possint auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus, & indulgemus, ac indulta prædicta ad prædictas Sancti Didaci, & Portiunculæ Festivitates extendimus, & ampliamus. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, Universalibus, Provincialibus, & Synodalibus, Conciliis editis generalibus, vel specialibus, nec non omnibus illis, quæ in præfatis Indultis, & Litteris Apostolicis concessum est, non obstare; cæterisque contrariis quibuscumque. Dat. Tuscul. sub annulo Piscatoris 17. Octobris 1595. Pontificatus nostri anno quarto*. Sic extat ad litteram apud Rodric. *Collect. Privil. Bulla* 4. & sic tenent plurimi cum Pignatell. *tom.10. consult.1.*

Supplementa Auctoris.

Campanæ benedictæ non pulsentur, nisi ad usus, 26
quos recenset Glossa *Extr. Quia cunctos, de Offic. custod.* Sacra congreg. Episc. & Regul. 31. *Januar. &* 18. *Martii* 1581. *&* 29. *Julii* 1616.

De consensu Episcopi Campanæ benedictæ pul- 27
sari possunt ad usus profanos, ad quos non sequuntur causæ sanguinis; & præsertim si Communicatis expensis constructæ fuerint, quantumvis tale jus non sibi servasset; Sac. Cong. Episc. & Regul. 31. *Januarii* 1559.

Pro pulsatione Campanarum ad prefatos usus ne- 28
cesse non est ab ordinario licentiam petere toties, quoties pulsandæ sunt, sed sufficit eamdem semel petere pro semper; Sac. Congreg. Episc. & Regul. 8. *Junii* 1592.

Episcopus prohibere non potest Regularibus, ne 29
Campanas pro funeribus pulsent sine licentia ipsius Episcopi; Sac. Congr. Episc. & Regul. 2. *Februarii* 1601.

Servanda est pia consuetudo pulsandi Campanam 30
aliquot ictibus tam de sero, quam de mane, quando dicendum est Officium Defunctorum; Sac. Congr. Episc. & Regul. 21. *Augusti* 1607.

Quoad mercedem Campanæ, quæ pulsatur occa- 31
sione funerum, servanda est consuetudo Sacr. Congr. Episc. & Regul. 1. *Maii.* 1617. *&* 28. *Maii.* 1638.

Est abusus non tolerandus, quod Campana ali- 32
qua pro solis nobilibus pulsari reservetur, sed pulsari debet pro quibuscumque petierint; Sac. Congr. Episc. & Regul. 19. *Junii* 1583.

Additiones ex aliena manu.

Cuinam primus usus Campanarum tribuendus sit 33
non conveniunt inter se Scriptores; vide contrarias inter se opiniones *apud Benedictum XIV. Instit. Eccles.20. n.2. & dub. 6. & sequent. Illud* (ait Pontifex Opt.Max.n.1.) *solum dici potest, tintinnabula ante sæculum sextum ab Ecclesia Occidentali usu recepta fuisse, quum ex vita S. Columbani Abbatis, quæ sæculo sexto exarata fuit, ac postea a P. Mabillonio in lucem edita, deprehendatur, ipsum sub mediam noctem pulsante Campana ad templum se contulisse, cæterosque Monachos somno excitatos ad templum pariter convenisse.*

De Disciplina pariter, ob quam majori hebdoma- 34
da campanarum pulsatio interdicitur, non una Scriptorum opinio, vide eumdem *Benedictum XIV. d. Instit.*

Instit. Eccles. n.6. & seq. ubi & qua norma sonitus campanaru n repetatur.

35 Quod si in aliquo loco nec Cathedralis habeatur, nec Matrix Ecclesia, Ecclesia magis digna campanas prior pulsare debet Sabbato Majoris Hebdomadæ, idem Pontifex *n.9.*

36 Tametsi duæ Ecclesiæ pari inter se dignitate veteri pactione statuerint, ut Sabbato Majoris Hebdomadæ alternis vicibus prima campanas pulsaret, alterutra earum in Collegiata erecta, ipsa pactione abrogata prior campanas pulsare debet Sabbato Majoris Hebdomadæ; mox laudatus Pontifex *ibi n.*11.

37 Vide, & alia de campanis apud eumdem Pontificem *Instit Eccles.*61. *n.*4. (*4)

Novissimum Additamentum.

(*1) Quas *Campanas* dicimus, eas Germanica voce *cloccas*, & Gallica *cloches* olim vocabant. Ita Gubertus ad Lullum Episcopum *ep.*89., *Cloccam*, inquit, *qualem ad manum habui, tuæ Paternitati mittere curavimus*.

(*2) Hos versus multis illustrat cl. P. Zech. *de Jure rerum Ecclesiasticarum*, unde Franc. Antonius Zaccaria *Tom.*1. *discipl. Populi Dei* Fleuryanæ *p.*122. dissertationem excerpsit *de Campanis, & Instrumentis musicis*.

(*3) Quid hic *pestis*? Malo cum Zechio legere: *nimbum fugo*: in quæ verba ita idem Zechius disputat. „ Persuadent sibi aliqui ex Philosophis, Campanarum sono aerem scindi, & tempestatum injurias naturali effectu depelli: Alii confidunt in virtute Divina, quæ precibus Ecclesiæ in benedictione campanarum imploratur ... Nota est persuasio populi, qui a fulmine, & grandine se tutum fore confidit; ubi auditur sonus campanulæ a S. Bennone, de quo *Acta* 55. 16. *Junii p.*149., & a S. Wolfgango benedictæ „ Addere Zechius poterat sonum campanulæ Laureti in sacra Deiparæ domo benedictæ.

(*4) Et apud cl. Paciaudium in dissertatione Italica epistolari de duabus Campanis antiquæ apud Capuanos Ecclesiæ S. Ioannis, quibus hæc carmina insculpta sunt:

Nos fecit Petrus Capuæ, quem dico Priorem
Ad summi Patris, & ad hospitalis honorem.

CANCELLARIA, CANCELLARIUS,

Varia de ipsis.

SUMMARIUM.

1 *Cancellaria Apostolicæ Collegium a quo institutum, & quot Officialibus constet.*
2 *Eorum nomina, præcedentiæ, munera, & privilegia*, ad num.3.
4 *Cancellariæ Apostolicæ Regulæ, quot sint, quales, & a quibus præscriptæ vel reformatæ*, ad num. 6.
7 *Cancellariæ Episcopalis tota describitur ratio*, ad num.32.
33 *Subnectuntur Additiones ex alieni manu*, ad num.34.

Cancellariæ Apostolicæ (*1) Collegium ex 72. Officialibus constans, stabilivit Sixus IV. *Constit.* 16. incip. *Divina*. (*2) Dicuntur Abbreviatores, *ibidem*. Aliqui sunt Præsidentes de Parco Majori, & sunt 12. Alii 22. de Parco minori; (*3) Alii examinant Litteras, & iis Officialibus competit Litteras signare; Qualitates eorum, ut assumantur *ibid.* Quomodo dividendæ inter eos supplicatiores, quid pro labore accipere possint, a quo conficiendæ minutæ; Possunt Officia resignare, vel libere, vel in favorem alterius; Litteræ Apostolicæ pro eis gratis expediendæ; Non possunt expedire litteras non signatas a Vicecancellario; signatas possunt acceptare, & disponere, *ibidem*. Vicecancellario subduntur, & in hos ampla est potestas Vicecancellarii, (*4) *ibid.* Cancellariæ Apostolicæ regulæ observandæ pro expeditionibus Litterarum reformatæ, & præscriptæ sunt a variis Summis Pontificibus, & novissime a Clemente XI. in Constitutione incip. *Sanctissimus* per septuaginta duo capita. Cancellariæ Regulæ sunt certæ Constitutiones Apostolicæ, quas singuli Pontifices a principio sui regiminis circa caussas Beneficiales, & Judiciales facere, vel a Prædecessoribus suis jam factas renovare, augere, vel minuere consueverunt. Et solent esse septuaginta duæ, ut ad earum numerum reduxit Clemens XI. in dict. Constitut. incip. *Sanctissimus* facta, & publicata 1700. *Decemb. anno primi sui Pontificatus.* (*5) *Vide eas. v. Beneficium Art.*9.

1 2 3 4 5 6

7 Cancellariæ Episcopalis exercitium non debet vendi, neque locari; Sac. Congr. Episcop. & Regul. *in Hostunen.* 3. *Sept.* 1677. *in Aversan.* 3. *Februar.* 1593. *in Recineten.* 10. *Januarii* 1594. *in Hydruntina* 22. *Januarii* 1601. *in Guardien.* 23. *Decembr.* 1603. Sed debet exerceri per proprios Episcopi Ministros, statuta provisione absque ulla participatione emolumentorum; quia sic subditi certiores erunt, se non gravari exactionibus indebitis, & pauperes consequendi majores, ac uberiores gratias, quam Affictuarii facere vellent, vel possent. 8 Sic de mente Clementis VIII. Sac. Congreg. Episcop. & Regular. *in Neapolitana* 26. *Augusti* 1592. ut patet ex Litteris hac de re scriptis ad Archiepiscopum Neapolitanum præcisis his verbis: *La Santità di Nostro Signore col parere di questi miei Illustrissimi Signori della Sagra Congregazione sopra i Vescovi ha risoluto, che i Prelati non abbiano ad affittare le Cancellarie de' loro Tribunali, ma quelle devono far esercitare da Ministri proprj da essi provisionati, senza dar loro partecipazione alcuna delli emolumenti, e proventi di esse; confidandosi che con questo i Popoli abbiano a rimanere più sicuri da esazioni indebite, e i Poveri da conseguir più grazie di quelle, che ponno far loro gli stessi Affittuarj. E acciocchè sia lecito ad ognuno vedere, che non sia loro fatto aggravio, vuole anche Sua Beatitudine, che ciascun Tribunale abbia la sua Pandetta, e tassa delle mercedi degli Officiali, stesa, ed attaccata in pubblico nella stanza della residenza de' Notari, di maniera che colui, che tratta nel Tribunale, possa a sua posta chiarirsi di quanto dee pagare, di che ora dò avviso*

viso V. S. d'ordine della Santità Sua, affinchè ella per quel che a lei tocca, così eseguisca; e per sue Lettere comandi a tutti i suoi suffraganei di commissione di Sua Beatitudine; contro a' negligenti si manderà Commissario con spesa, e poca loro riputazione; E se paresse ad alcuno essergli con ciò dannoso, abbia pazienza, perchè il guadagno consiste solo nel servizio di Dio, e nella salute, e buona soddisfazione dei Popoli. Di Roma 26. Agosto 1592. Sic ad litteram refert Fagnan. *in cap. Quoniam 2. Ne Prælati vices suas n.24.* Pignatell. *tom.8. consult.11. n.14.*

9 Emolumenta Cancellariæ debent sufficere pro solo Notario; Sac. Congreg. Episcop. & Regul. *in Senogallien. 16. Octobris 1613.*
10 Sacra Congregatio aliquando concessit Ordinario uti emolumentis Cancellariæ pro solvenda Pensione; Sac. Congregat. Episcop. &
11 Regul. *in Beneventana 25. Januarii 1647.* Vel pro suis necessitatibus; Sac. Congreg. Episcop. & Regular.
12 *in Tranen. 31. Maii 1647. 8. Maii 1649. 9. Feb. 1650.* In Cancellariis Episcopalibus servanda est taxa Innocentiana, ex decretis, ut infra. *Die prima Octobris 1678. facta per me infrascriptum istarum resolutionum, seu declarationum relatione Sanctissimo Domino Nostro Innocentio XI. mediante illarum lectura verbo ad verbum, Sanctitas Sua laudavit, approbavit, ac servari mandavit, earumque observantiam, & publicationem injunxit Sac. Congreg. Concilii. Joannes Baptista de Luca præfati Sanctissimi Domini Nostri Innocentii Papæ XI. Auditor, & Secretarius Memorialium die 8. Octobr. 1678. Sac. Congreg. Eminentis. S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, inhærendo mandatis Sanctitatis Suæ censuit præmissam taxam, seu declarationes Typis dandas esse, & per Litteras circulares ad quoscumque locorum Ordinarios transmittendas, ut eas in Cancellaria in loco omnibus patenti retineri faciant, easdemque adamussim obser-*
13 *vent, ac facient observari.* Ipsa autem Taxa Innocentiana refertur per extensum a Pignatello *tom.8. consult.11. in fine*, & a Nobis verb. *Taxa Innocentiana*, in qua inter alias habetur, quod nihil, neque sub specie doni gratuiti, recipi possit pro licentiis, seu Patentalibus concionandi, sive in Quadragesima, sive in Adventu, sive in omnibus aliis temporibus, & pro quibuslibet locis.

14 Cancellarius Episcopi nihil accipere potest, nec ratione scripturæ, neque sigilli, neque laboris, aut alio titulo, sed gratis his, quorum interest, debet præstare hæc omnia, videlicet: *Approbationes ad audiendas Confessiones licentiam administrandi Sacramenta, licentiam deserviendi Beneficiis, licentiam sepeliendi Defunctorum corpora in Ecclesia, licentiam celebrandi Missas; licentiam colligendi eleemosynas, mandata publicandi in Ecclesiis eos, qui primam Tonsuram, vel Minores, ac Sacros Ordines su-*
15 *scipere voluerint.* Quo ad alia vero quæ sequuntur, poterit aliquid percipere, si nullum sibi salarium, vel stipendium constitutum fuerit; tuncque congruam tantum sui laboris mercedem, quæ quo ad Litteras collationis, vel institutionis Curatarum Ecclesiarum, vel deputationis Vicariorum in illis unum aureum, & quo ad Litteras Dimissoriales, & Testimoniales decimam unius aurei numquam excedat. *Pro Litteris Collationum, Institutionum, seu Provisionum Beneficiorum vacantium per obitum, vel per resignationem, etiam ex causa permutationis, vel alia; Pro litteris dimissorialibus, seu Testimonialibus, quæ conceduntur Presbyteris, seu Clericis ad alias Diœceses transituris; Pro litteris recipiendi Ordines ab aliis Episcopis; Pro licentia ordinandi se ad titulum Patrimonii, seu pro approbationibus hujusmodi titulorum; Pro licentia absentandi se ab Ecclesia, seu Beneficiis; Pro licentia erigendi Cappellas; Pro litteris approbationis concurrentium ad Parochialium vacationes in mensibus reservatis, quæ ad Sedem Apostolicam transmittuntur; Pro approbatione Jurispatronatus ex fundatione, vel dotatione; Pro creationibus Vicariorum vel in Parochialibus; Pro deputationibus Oeconomorum, dum Beneficia vacant; Pro executionibus Litterarum Apostolicarum Gratiam, seu Justitiam concernentium;* Sac. Congreg. Concilii *in Vicen. 8. Maii 1602.* Sic præcise refert, & tenet Barbosa *Collectan. in Trident. sess.21. cap.1. de reformat. num.14. & 15.* & Collectan. *Apostolic. decis. verb. Cancellarius numer. 7. & de Offic. & potest. Episc. p.3. allegat.107. num.28. & 29.* Vide tamen *verb. Taxa Innocentiana.*

Cancellarius Episcopi pro mercede copiæ Processuum, sive Actorum servare debet Taxam pluries a Sacra Congregatione Episcop. approbatam, & præsertim *in Larinen. 7. Julii 1690.* in qua recurrente Dominico Sorella fuit Episcopo injunctum: *Che pagandosi dal medesimo la mercede al Cancelliere alla ragione di bajocchi due, e mezzo per qualsivoglia facciata di carta di venti versi, continenti venti lettere per ciascun verso, trasmetto all' EE. Loro copia autentica de' predetti Atti.* Et in *Savonen. 4. Septembr. 1693.* 17
recurrentibus Capellanis, & Sacerdotibus Burgi Finalis proponente clar. mem. Cardinal. Petrucci, fuit rescriptum: *Ad mentem Eminentissimi Ponentis.* Et mens fuit, quod nomine Congregationis injungeret Ordinario transmissionem Actorum soluta mercede juxta supradictam Taxam, prout mandavit transmitti, Decreto sequenti; *Cancellarius, & alii Actuarii, seu Officiales, & Ministri Curiæ Episcopalis Savonen. soluta ipsis per Oratores mercede ad rationem medii Julii Romani pro qualibet integra charta, cujus unaquæque pagina constet saltem 20. lineis, quarum unaquæque contineat saltem 20. litteras, ita ut integra charta habeat 40. lineas juxta mentem Sacræ Congregationis, integram copiam Processus, & omnium Actorum prædictis Oratoribus tradant, & consignent &c. Datum Romæ 9. Septembr. 1692. P. M. Cardinalis Petruccius Ponens.* Cancellarius in exigendis emolu- 18
mentis debet servare Taxam Innocentianam in illis, in quibus ipsa Taxa disponit; In reliquis vero, vel Metropolitanam, vel propriam Diœcesim, dummodo non sit rigidior, & contra Decreta Sacræ Congregationis, ut responsum fuit a Sacra Congregatione Episcop. *in Thelesina 19. Aprilis 1697.* Cancellarius 19
enim, sive Notarius non potest exigere, nisi mercedem taxatam a Lege, & si aliquid ultra recipit, peccat, & tenetur ad restitutionem, ut pluribus allegatis firmat Passerinus *in cap. Statutum §. Notarium num.321. & 322. de Rescriptis in 6.* ubi hunc Notarii excessum appellat crimen concessionis, seu extorsionis, & sequitur Monacell. *tom.1. tit.1. form.5. num.9.* & alii passim.

Scripturæ, & Instrumenta, quæ conficiuntur, & 20
rogantur a Cancellario Episcopi, tamquam Cancellario

lario, servari debent in Episcopi Cancellaria, non autem transferri debent ad Archivium Communitatis; Sac. Congreg. Concilii *in una Civitatis Castelli* 19. *Septembr.* 1625. ut constat ex sequenti attestatione ad litteram relata a Pignatello *tom.* 4. *consult.* 210. *num.* 3. *Nos Scipio S. R. E. Presbyter Cardinalis Sanctæ Susannæ fidem facimus, & attestamur in regesto Litterarum Sacræ Congregationis Concilii extare Litteras ad Vicarium Perusinum una cum Libello infrascripti tenoris, videlicet: Admodum R. D. Cum actum esset in Sacra Congregatione Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum de asservatione Scripturarum Fori Episcopalis Civitatis Castelli inter Episcopum, & Communitatem ejus Civitatis, Sacra Congregatio auditis partibus censuit, scripturas omnes rogatas a Cancellario Episcopali, tamquam illius Curiæ Cancellario esse asservandas, & custodiendas in Cancellaria ipsius Episcopi, & ne in ejusmodi scripturarum separatione oriantur controversiæ, & scandala, tibi, quod facimus, committendum duxit, ut illuc te transferas, & scripturas in folio his Litteris adjuncto exaratas, ac si quæ aliæ rogatæ fuerint a Cancellario Episcopali tamquam illius Curiæ Cancellario, separes a scripturis Archivii Communitatis, & ad Cancellariam ipsius Episcopi deferendas cures; Quod pro tua diligentia sedulo efficies, & bene valebis in Domino. Romæ* 19. *Sept.* 1625. Et exinde enumeratis omnibus scripturis pertinentibus ad Curiam Episcopalem, sic præcise respondit: *Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum censuit scripturas expressas, ac si quæ aliæ rogatæ fuerint, a Cancellario Episcopali, tamquam Cancellario illius Curiæ esse asservandas in Cancellaria ipsius Episcopi. Romæ* 15. *Novemb.* 1625.

21 Vide apud Pignatell. *loc. cit. num.* 4. Quinimmo potest Episcopus per Edictum præceptum facere aliis Notariis, quod exhibere debeant in Cancellaria Episcopali Acta, seu Rogitus, illorumque exemplaria spectantia ad Monasteria Monialium; Sacra Congregatio Episcop. & Regul. *in una Eugubina* 31. *Januar.* 1596.

22 Cancellarius Episcopi, etiamsi sit Laicus, gaudet privilegio Fori, & exemptione ab oneribus personalibus, præsertim sordidis; Sac. Congregat. Immunit. *in Cervien.* 17. *Decembr.* 1630. *in Beneventana* 21.

23 *Januar.* 1631. *in Aquinatensi* 27. *Junii* 1649. Quamvis extra Diœcesim delinquat, adhuc gaudet privilegio Fori; Ead. Sac. Congr. *in Fundana* 25. *Novemb.* 1636.

24 *lib.* 3. *Decr. Pauluc. pag.* 37. Intellige tamen dummodo tempore carcerationis actualiter inserviat; Ead. Sac. Congr. *in Sarzanen.* 3. *April.* 1626. *ex regest. script.*

25 *ant. pag.* 100. Hinc Cancellarius Episcopi, & alii de ejus familia sine Episcopi licentia non sunt molestandi pro custodia portæ Civitatis; Eadem Sacr. Congr. *in Pisauren.* 22. *Junii* 1630. *lib.* 2. *decret. Paulut. pag.*

26 51. Cancellarius Curiæ, & Mensæ Episcopalis, qui non vivit expensis Episcopi, seu non est ejus commensalis, gaudet quidem privilegio Fori, & exemptione a personalibus; sed non ab oneribus realibus, & mixtis, nisi concurrat legitima consuetudo ad ejus favorem; Eadem Sacra Congreg. *in Montis Regalis* 7. *Septemb.* 1638. *lib.* 3. *decr. Paluc. pag.* 75. *in Aquinat.* 23. *Junii* 1648. *lib.* 4. *decr. Pauluc. pag.* 59. *in Forosempronien.* 28. *April.* 1671. *lib.* 1. *Decr. Altoviti. pag.* 546.

Cancellarius Foraneus Archiepiscopi gaudet privilegio Fori; Sac. Congreg. Immunitatis *in Firmana* 13. *Januarii* 1632. *lib.* 2. *Decr. Paul. pag.* 67. Idem decretum fuit de Cancellario Abbatis; Eadem Sacra Congreg. *in una Nullius S. Mariæ de Balneo* 15. *Junii* 1638. *lib.* 3. *Decr. Pauluc. pag.* 64. Cancellarius Foraneus Curiæ Episcopalis admittendus est ad Magistratum sæcularem, ne libertas Ecclesiastica præjudicetur, ita tamen, ut quo ad pertinentia ad Officium Magistratus, non gaudeat privilegio Fori; Eadem Sacra Congregat. *in Lauretana* 14. *Maii* 1657. *libr.* 1. *Decret. Altovit. pag.* 1098. *in Tudertina* 14. *Maii* 1676. *ibi pag.* 1252. Cancellarius Vicarii Foranei gaudet tantum privilegio Fori; Eadem Sacra Congreg. *in Senogalliensi* 19. *Augusti* 1639. *lib.* 1. *Decr. Paul. p.* 55. *in Æsina* 7. *Augusti* 1657. *lib. Decret. Rocci pag.* 21. *in Urbevetana* 8. *Aprilis* 1687. *lib. Decret. Mart. pag.* 663. *in Imolen.* 19. *April.* 1695. *lib.* 1. *Decr. Vallem. pag.* 183. 27 28 29 30

Cancellarius S. Officii censuratus ob recognitionem Cadaveris factam in loco immuni, cessata dicta recognitione, absolvitur; Sacra Congregat. Immunit. *in Narnien.* 7. *Maii* 1678. *lib.* 2. *Decret. Altovit. pag.* 1577. Cancellarius, & alii Officiales Curiæ Laicalis facientes recognitionem corporis cadaveris præcipitati in puteo Cortilis contigui habitationi Vicarii Generalis, non incidunt Excommunicationem, attento quod Vicarius dixerit talem recognitionem non spectare ad ipsum, sed ad Curiam Laicalem; Sacr. Congreg. Immunit. *in Albanen.* 24. *Aug.* 1694. *lib.* 1. *Decr. Vallem. pag.* 140. 31 32

Additiones ex aliena manu.

Cancellaria Apostolica, an, & quomodo possit supplere in Litteris Apostolicis id quod est omissum in supplicatione, tradit Rigant. *in regul.* 27. *Cancell. n.* 76. *& plur. sequent.* 33

Idem Auctor *in regul.* 72. *fer. per tot.* docet quoque, in quibus Cancellaria Apostolica possit Litteras Apostolicas corrigere. 34

Novissimum Additamentum.

(*1) „ Cancellaria, inquit Budæus ad Pandectas, 35
„ usurpata pro loco, ubi publicæ litteræ a scribis Principum, & Magistratuum conficiuntur. Hinc Cancellarius dicitur, cujus eæ primæ sunt partes videre, ut nulla Principis constitutio, nulla sanctio, nullum rescriptum, nulli codicilli Regii, non e Republica, atque etiam e dignitate Reipublicæ, principisque exeant; Sed verius hoc nomine appellatur, quod rescripta, diplomata, & privilegia, antequam sigillo muniantur, cancellare soleat, id est, transversis lineis, veluti cancellis, expungere, & illinire. *L. Cancellaverat ff. de his, quæ in Testam. delent. & L. Chirographum ff. de probat.* Quo illud spectat Polycratis in initio libri:

Hic est, qui leges Regni cancellat iniquas,
Et mandata pii Principis æqua facit.

Plura de Cancellariis apud varias gentes invenies apud Thomassinum *T.* 1. *lib.* 2. *cap.* 104. *sequent.*

Ab-

(*2) Abbreviatorum Collegium primus instituit, Pius II., Paulus II. in ordinem redegit, de quo Platina irreverenter, nec satis vere queritur in ejus vita. Sixtus vero IV. restituit 1478. Constit., ut hic dicitur. *Divina*. Paulus V. qui & ipse in minoribus constitutus, Abbreviatoris munere functus fuerat, multa huic Collegio privilegia contulit *An.* 1615. Constitut. *Romani Pontifices*; qua de re vide Corradum in *Praxi disp. lib.*2. *cap.*8. & *lib.*4. *c.* 5. De his quoque optime meritus est Benedictus XIV. edita die 10. *Sept.* 1740. Constitutione: *Maximo.*

(*3) *De Parco* dicuntur a loco, in quo sedent, quo tempore munus suum exercent.

(*4) Olim quos nunc *Vicecancellarios* dicimus, S. R. E. Bibliothecarii passim vocabantur. *Cancellarii* quoque appellabantur. Bernardus a Mallinckrot refert *de Archi-Cancell. lib.*2. *cap.*5., reperisse se apud Lindenbrogium inter Privilegia Hamburgensia Leonis IV. qui An. 847. Thronum conscendit, litteras *datas per manum Stephani Cancellarii* S. R. E. In Bullario tamen Romano prima quæ a Cancellario subscripta sit, Bulla Anastasii IV. est Hospitali, & Religioni S. Joannis Hierosolymitani ann. 1154. concessa *per manum Rolandi* S. R. E. *Cardinalis, & Cancellarii*. Neque antiquiore ævo ignoti fuere in Romana Ecclesia Vicecancellarii. Nam apud Ughellium *Tom.*1. *Ital. Sacr. col.*55. ad ann. 805. Vicecancellarius occurrit. A Gregorio VIII., qui sub Urbano III. Cancellarius fuerat, ad Honorium III. ii, qui Apostolicæ Cancellariæ præerant, *Vicem agentes Cancellarii* sese inscribebant. Honorio Pontifice *Vicecancellarii* nomen usurpatum fuit, obtinuitque etiam posteaquam Bonifacius VIII. ad Cardinales amplissimum hoc munus revocavit. Mira sunt, quæ nonnulli comminiscuntur, ut caussam afferant, cur *Vicecancellarii* non *Cancellarii* nomine Cardinales designentur. Sed nihil hic aut mysterii latet, aut status inferioris; sed quemadmodum dicitur Datarius, aut Thesaurarius, cum his officiis fungitur Prælatus, vel Clericus Cardinalitia inferior dignitate; cum autem per Cardinalem administrantur, dicitur is Prodatarius, Prothesaurarius; ita cum Cancellariæ Præfectura Cardinalibus attribui cœpit, hi *Vicecancellarii* aptissime vocati sunt; nec dubitaverim quin si quando eorum dignitas Prælatis obveniret, hi *Cancellarii* dicerentur. Vide de Romanæ Ecclesiæ Cancellariis, & Vicecancellariis, itemque de Abbreviatoribus, cæterisque qui Cardinali Vicecancellario subsunt, Cardin. de Luca *in Relat. Cur. Rom. disc.*10., Lunadorum in opere prænotato: *Lo Stato presente, o sia relazione della Corte di Roma Par.II. novæ Rom. edit.* 1774. *cap.*24. Gomesium *ad Reg. Cancell.* Choellium *de Cardin.* & P. Hunoldum Plettenbergium *in notitia Congregationum, & Tribunalium Curiæ Romanæ c.*10 Van-Espenium *Jur. univ. P.I. tit.*23. *cap.*1. Ciampinium de *S. R. E. Vicecancellariis*, ut omittam e Protestantibus Ægidium Strauch *in amœnitatibus Juris Canonici ecloga II. c.*17. Unum addo, assignatum esse Vicecancellario Titulum, & insignem Ecclesiam SS. Laurentii, & Damasi a Clemente VII. *Constit.*34. *Etsi ad singula*: cui amplum, & plane regium adjunctum est palatium, in quo Officiales Cancellariæ Apostolicæ ter per hebdomadam, diebus scilicet Martis, Jovis, & Sabbati convenire solent. Si vera sunt, quæ apud Thomasium Cardinalem *tom.*7. *p.*28. narrantur in MS. chronico *de Summis Pontificibus Romanorum*, auctore Fr. Joanne Rufo, jam ante Sergium III. a Joanne, ut videtur, IX. in Lateranis ædificata jam fuerat Cancellaria.

(*5) De Regulis hisce Cancellariæ vide dicta T. I. v. *Beneficium art.*9. & 10. *

CANDELA.

Candelarum benedictio in die Purificationis B. M. Virginis, & earum dispensatio (*1) inter Parochiales functiones connumerantur, ac proinde ad proprios Parochos spectant; Sac. Congreg. Rituum *in Alatrina* 5. *Mart.* 1633. Ipsarum tamen Candelarum benedictio, & distributio potest regulariter fieri in omnibus etiam Ecclesiis Collegiatis, tam Sæcularibus, quam Regularibus; Sac. Congregat. Rituum *in Ostien. Curiæ* 28. *April.* 1607. (*2) Candelas benedictas in die Purificationis B. Virginis ad ædes sæcularium Parochi transmittere non debent, sed juxta laudabilem, & observatam ab Ecclesia universali consuetudinem in Ecclesia populus eas recipere tenetur; Sac. Congreg. Episcop. & Regul. *in Fulginensi* 31. *Januarii* 1581. *in Triventina* 26. *Mart.* 1585. *in Castridurant.* 9. *Januar.* 1587. *in Spoletana* 14. *Januarii* 1633. (3)
1
2
3

4 Benedictio, & distributio Candelarum, Cinerum, & Palmarum absente, vel impedito Episcopo, pertinet non ad Hebdomadarium, sed ad primam Dignitatem; Sacr. Rituum Congregat. *in Pisaurien.* 12. *Martii* 1609. Episcopus non debet
5 prætermittere dare Candelas in die Purificationis B. M. V. & non debent recipi de manu Syndicorum, vel aliorum Laicorum, sed Episcopi; Sac. Congreg. Episcop. & Regul. *in Hostunen.* 22. *Januar.* 1577. & *in Hieracen.* 22. *Januar.* 1577. & 10. *Januarii* 1653.
6 Ideoque provideat Episcopus expensis propriis de quantitate Ceræ pro omni congrua distributione, juxta solitum; Eadem Sac. Congreg. *in Nicoterana*
7 1. *April.* 1596. Nec gravet Parochos pro aliqua insolita contributione; Eadem Sac. Congreg. *in Hie-*
8 *racen.* 15. *Januar.* 1578. Ubi tamen facultates Ecclesiæ non suppetunt, datur facultas Episcopo diminuendi pondus; Eadem Sac. Congreg. *in Adrien* 12. *Martii* 1623.

9 Candela benedicta debet Episcopo ministrari a prima Dignitate; Sac. Congr. Rit. *in Brixien.* 28. *Martii*
10 1616. Et Candelam ab Episcopo accipere debet ante omnes, etiam ante Vicarium, ille, qui Candelam Episcopo ministravit; Eadem Sacra Congregat. *in Lucerina* 15. *Junii* 1608. & iterum Ead. Sac. Cong. *in*
11 *caussa S. Marci* 5. *Mart.* 1633. censuit quod Episcopo distribuente Candelas, Cineres, & Palmas, præferendus est ille, a quo Episcopus prædicta recepit, postea Dignitates, & Canonici sacris vestibus induti, & ante omnes Vicarius Generalis; & eadem Sacra Congregat. *in Vulterana Terræ Gualdi* 5. *Mart.* 1633.
12 declaravit, quod in distributione Candelarum Cinerum, Palmarum, & similium supra omnes alios, etiam supra Vicarium Generalem, præferenda est illa

la Dignitas, vel Canonicus, a quo Celebrans recepit Candelam, Cinerem, Palmam, & similia, post quam immediate Vicarius Generalis in præmissis omnibus anteponendus est.

13 Candelæ, & Palmæ dantur Vicario Generali ante Canonicos, & Dignitates, exceptis iis, qui cum Paramentis assistunt Episcopo in Sede Pontificali existenti; Sac. Congregat. Episcop. & Reg. *in Bisignan.*
14 *16. Mart.* 1600. Nam hujusmodi Parati præcedunt Vicario Generali, non obstante consuetudine in contrarium, ut resolvit Sac. Rit. Congregat. *in una Lauretana 6. Septemb. 1603. in Alexandrina 15. Martii 1606. in Casalensi 5. Julii 1614. & in alia Casalensi 25. Septembr. 1621.* ubi resolutum fuit: *præcedentiam competere Dignitatibus, & Canonicis Paratis supra Vicarium Generalem, neque allegatam consuetudi-*
15 *nem, immo verius abusum, illi suffragari.* Et tunc sunt thurificandi ante Vicarium; Eadem Sacr. Congreg. *in Egitaniensi 3. Augusti 1602. & in Tiburtina 6.*
16 *Mart.* 1610. Nec Candelæ quatuor accendi, nec duo Capellani assistere debent ad Missam Vicarii Genera-
17 lis; Sac. Congreg. Rituum 7. *Augusti* 1617. Candelas qui distribuit, detecto capite distribuere debet; Sac. Rit. Congreg. 18. *Julii* 1656. Qui autem habet privilegium gestandi Mitram, eas distribuit stando cum Mitra in capite; Ead. Sac. Congr. 18. *Februarii* 1650. (*4).

18 Candelæ in Missa sunt accendendæ, nec ante finem Missæ sunt extinguendæ; *cap. Litteras* 14. *de celebrat. Missar.* Candelæ, quæ inserviunt pro Missa, & aliis Divinis, non sint tam parvæ magnitudinis, quæ non deceat Majestatem Divinam; Concil. Mediolanen. I. *part.* 2. *tit. Communia ratione Divinorum Officiorum*, ibi: *Candelæ, & Cerei in Missa & aliis Divinis Officiis, ea exiguitate ne adhibeantur, quæ in tanto Mysterio dedeceat, & adstantibus offensionem afferre pos-*
19 *sit.* Parochis ad funus intervenientibus, sive associatis, sive non ab aliis Canonicis ejusdem Parochiæ, distribui non debet Candela major illa, quæ datur Superiori Regularium associato ab aliis Fratribus; Sacra Congreg. Concil. *in Novarien. Funerum* 15. *Martii* 1704. ubi pro oppido Varalli propositis variis dubiis, tertium erat: *An Parochis intervenientibus, sive associatis, sive non ab aliis Canonicis ejusdem Parochiæ, distribui debeat Candela major illa, quæ datur Superiori Regularium, associato ab aliis Fratribus.* Et fuit responsum: *Ad 3. Negative apud Monacell. part.* 2. *tit.* 13. *formul.* 1. *sub num.* 92. Et differentiam quantitatis Candelarum pendere ab arbitrio hæredum, aut aliorum distribui mandantium decrevit Sacra Congregat. Episcop. & Regular. *in Cassanen.* 5. *Maii* 1617., *& in Placentina* 16. *Decembris* 1661. referentibus D. Ursaja *tom.* 1. *part.* 2. *discept.* 15. *num.* 23. Panimol. *decis.* 1. *annot.* 10. *num.* 20. Matthæuc. *Offic. Cur. cap.* 20. *n.* 4.

20 Candelæ eædem accensæ in associatione Cadaveris deservire possunt, stante consuetudine etiam in ejus tumulatione; Sic Sac. Congreg. Concil. *in Tiburtina* 12. *Maii* 1685. *in responsione ad* 4. *dubium* conceptum his verbis: *Quarto. An servanda sit consuetudo, quod in funeralibus eædem faculæ, seu intortitia quæ fuerunt accensæ in associatione Cadaveris, deserviant, & reaccendantur circa feretrum in Ecclesia, in qua sepeliendum est Cadaver.*

Ad quartum: *Affirmative.*
Ita refert Panimol. decis. 161. in fine.

Supplementa Auctoris.

Residua illius ceræ, quam aliqua Confraternitas, 21
vel locus Pius impendit de suo in sepeliendis pauperibus gratis, nec a Parocho, nec a quocumque alio prætendi possunt, nisi subsit fraus aliqua; Sac. Congregat. Episcop., & Regular. 22. *Novembris* 1588, 11. *Mart.* 1578. 21. *Aug.* 1606. *&* 15. *Mart.* 1616.

Licet hæredibus Cadavera Defunctorum ad tumu- 22
lum associari facere intortitiis, & candelis extinctis, offerendis Confraternitatibus pro associatione SS. Sacramenti, aut pauperum ad sepulturam, dummodo eorumdem cereorum saltem duplum accensum deferatur; unde si ex extinctis deferuntur duo, ex accensis saltem debent esse quatuor; Sac. Cong. Episc. & Regul. 14. *Octob.* 1698. 23

Servanda est consuetudo circa Candelas, quas prætendit Abbas, dum impeditus ad funera mittit Crucem Ecclesiæ suæ, donec aliter declaretur; Sac. Cong. Episcop. & Regul. 19. *Apr.* 1641.

Hæres defuncti pro funere ad suum libitum accipe- 24
re potest quantitatem ceræ; Sac. Cong. Episc. & Regul. 1. *Maii* 1617.

Partes residuæ cereorum, seu intortitiorum, quæ 25
a Parochianis in die commemorationis omnium fidelium defunctorum deferuntur in Ecclesiam Parochialem, ibique super sepulcra, aut Altaria, durantibus divinis officiis, accensa permanent, spectant ad Parochum, nisi obstet consuetudo, aut de contraria mente deferentium constet; Sac. Congeg. Episcop. & Regul. 26. *Januar.* 1638. Supradicta Decreta referuntur a Doctissimo P. Cavalieri in *Agenda Defunctorum.*

Novissimum Additamentum.

(*1) De Candelarum hoc die benedictione, di- 26
stributione, atque utriusque ritus antiquitate. Vide Meratum ad Gavantum.

(*2) Nec mirum. Nam benedictiones, & distri- 27
butiones Candelarum, Cinerum &c. non sunt de juribus mere Parochialibus; Ead. Sac. Congr. Rit. 10. *Decembr.* 1703.

(*3) Ad ægrotos tamen mitti possunt. 28

(*4) Adverte, Cæremoniale Episcoporum *libr.* 2. 29
cap. 16. §. 10. prohibere, ne Episcopus candelas mulieribus distribuat. Alteri tamen celebranti permissum est, ut ad cancellos, non tamen ad altare populo utriusque sexus Candelas, & Palmas &c. distribuat.

CANDELABRUM.

Candelabrum septimum non adhibetur in Ves- 1
peris, neque in Missis Defunctorum, licet ab Episcopo celebrentur, sed solum in Missis solemnibus ab Episcopo celebrandis; Sac. Congregat. Rituum *in Placentina* 19. *Maii* 1607. *dub.* 8. Candelabrum se- 2
ptimum

ptimumnon debet poni super Altare, quando solemniter celebrat Episcopus Suffraganeus sicut ponitur quando celebrat Episcopus Ordinarius; Ead. Sacr. Congreg. Rituum *in Bracharen. 1. Septemb. 1607.*
3 Abbates, & Prælati Episcopo inferiores, qui Pontificalium usu fruuntur, super Altare, in quo Sacra erunt facturi, septimum nequaquam apponant candelabrum; Sac. Rit. Congr. *in Decreto Generali §.1. circa usum Pontificalium Prælatis Episcopo Inferioribus concessorum, edito coram Sanctissimo Domino Nostro Alexandro VII. die 27. Sept. 1659.*

CANIS.

1 **C**Anes venatici teneri, & ali non possunt ab Episcopis sub pœna Excommunicationis per tres Menses; neque a Presbyteris sub pœna Excommunicationis per duos Menses; neque a Diaconis sub pœna privationis ab omni Officio; *cap. Episcopum 1. de Clerico venatore*, ibi: *Episcopum, Presbyterum, aut Diaconum, Canes, aut accipitres, aut hujusmodi ad venandum habere non licet: Quod si quis talium Personarum in hac voluptate sæpius detentus fuerit, si Episcopus est, tribus Mensibus à communione, si Presbyter, duobus; si Diaconus ab omni Officio suspenda-*
2 *tur*, quam suspensionis pœnam etiam ad Subdiaconum extendit Glossa *in cit. cap. Episcopum verb.*
3 *Voluptas*. Minoristas vero Clericos arbitrio Judicis plectendos tradit ibi Ancharanus, & Hostiensis *in summa num. 4.* quia tenere, & alere Canes pro venatione omnibus Clericis est prohibitum, *cap. Omnibus Servis Dei 2. de Clerico Venatore*; Concil. Lateranense IV. *cap. 15.* Concil. Agathense *cap. 55.*, & Concil.
4 Vormatiense *cap. 17.* Canes in Ecclesia inferri non possunt; Concil. Mediolanense I. *part. 2. tit. de Ecclesiis, & eorum cultu*, Conc. Mexican. *lib. 5. §. 28.*
5 Propter inconvenientia secuta ex parvis caniculis, quæ voluptatis gratia tenebantur in Monasteriis Monialium, facta fuit circa id prohibitio generalis, ne amplius intus habeantur, neque masculi, neque fœminæ; Sac. Congreg. Episcop. & Regular. *in Mutinensi 3. Februar. 1597. & in Justinopolitana 22. Septembris 1651.*

CANONES.

1 **C**Anonum *statuta ab omnibus custodienda* dicitur *in cap. 1. de Constitution.* potissimum autem ab Episcopis, qui sunt custodes Sacrarum regularum, uti habetur *in cap. cum scimus 9. quæst. 3.* quique in sui consecratione se ad id arctissimo obstringunt juramento, ut in *cap. Ego N. de jurejur.* Bened. IV. *de Synodo Diœces. lib. 7. c. 65. n. 1.*
2 Canones Pœnitentiales utiliter in multis Synodis sunt impressi, ut Confessarii eos addiscant, & pœnitentes moneant, quanta olim pœnitentia pro quibusdam criminibus imponeretur; Idem *ibid. num. 5. 6. 7.* Vide *tom. 6.* Verb. *Pœnitentiæ Sacramentum ar. 3. n. 49.* ubi afferuntur.

Canones Apostolorum; Vide verb. *Apostolus num. 16.* 3

CANONICATUS, CANONICUS.

ARTICULUS I.

Quid sint Canonia, seu Canonicatus; & Canonicus? & unde dicantur?

CAnonia vulgo Canonicatus est Jus spirituale, 1
quod provenit ex electione, seu receptione alicujus in Fratrem, seu Canonicum. Sic Innocentius *in cap. Cum M. 9. §. Canonicos, de Constit.* Nebrissensis *in Vocabular. Jur. verb. Canonia, & alii.* Hoc 2
autem Jus spirituale, quod præbet Canonia, consistit primo in Jure habendi in Choro Sedem (vulgo stallum) & vocem in Capitulo. Secundo consistit in 3
hoc, ut quam primum facultas se se obtulerit, Canonico eamdem Canoniam legitime obtinenti, etiam conferatur Præbenda, seu competens portio fructuum Canonicalium; *cap. Relatum 9. de Præbend. ibi: Quia non est congruum, ut Præbenda* (scilicet vacante, vel proxime vacatura) *careat, quin Canonicum noscitur esse receptus*; concordat *cap. Dilectus 19. de Præbend. & cap. Cum M. 9. de Constit.* Si quis enim simpliciter 4
in Canonicum receptus fuerit, antequam redditus Canonicales eidem assignentur, sive conferantur, dicitur habere *Canoniam*, hoc est Canonicatum, nondum vero Præbendam; Siquidem Præbenda ulterius importat Jus ad percipiendos fructus annuos Canoniæ, sive debitos ex titulo Juris Canonicalis; Unde 5
qui habet utrumque, is Canonicus Præbendarius appellatur; *c. Sanctorum 2. dist. 70.*
Canonici nomen idem est ac Regularis; Venit enim 6
a voce Græca *Canon*, quæ regulam significat; *c. Canon. 1. dist. 3.* ibi: *Canon græcè, latine regula nuncupatur.* Et in Conc. Colon. II. *par. 3. cap. 4.* sic expresse dicitur: *Ut de Canonicis dicamus pauca, respondeat eorum vita titulo, respondeat nomini: sint re ipsa, ut sunt nomine Canonici, idest Regulares.* Canonicorum pri- 7
ma origo fuit in Monastica Disciplina; Conc. Colon. *loc. cit.* his verbis: *Neque enim clam est primam eorum originem Monasticæ Disciplinæ fuisse. Imitetur Apostolos, & nascentes Ecclesiæ ministros, quorum erat cor unum, & anima una, qui quotidie* (ut in Actis Apostolicis legimus) *perdurantes unanimiter in Templo, & frangentes circa Domos panem sumebant cibum cum exultatione, & simplicitate cordis perseverantes in orationibus .... porro Ecclesiæ istæ Collegiatæ quandam vetustatem spirant, & Ecclesiæ primitivæ institutum præseferunt; quod vel forma ædificiorum ostendit, quæ Canonicos prope templum in unum pene habitaculum collocavit, ut procul a promiscua multitudine separati, Divinis pariter laudibus jugiter insisterent.* Hinc Sanctus Augustinus ad communem 8
vitam in Domino Episcopali Sacerdotes, & Diaconos congregavit, cujus exemplum secuti sunt plurimi Africæ Episcopi; & illi Sacerdotes, & Diaconi pro ministerio suæ Distributiones bonorum Ecclesiæ accipiebant. Tuncque primi *Canonici* dicti sunt illi, qui 9
eas

eas recipiebant, eo quod Ecclesiæ adscripti vitam
10 *Canonibus* conformem ducerent. Et ipsis etiam fundos per vitam suam possidendos assignabat Episcopus, ut docet Concilium Aurelianense tertium *c.*17. & sic Canonicorum, & præbendarum origo, nomen, & usus invaluit.

Additiones ex aliena manu.

11 Primis Ecclesiæ Sæculis quicumque Clerici certæ Ecclesiæ addicti, quique ex ejus penu alebantur, vo-
12 cabantur Canonici: Ratio denominationis inde petita fuit, quod Albo, seu Matriculæ Ecclesiæ fuissent
13 inscripti: tum quod stipendiis Ecclesiæ militarent.
14 Canon enim antiquis Scriptoribus non raro signifi-
15 cat Ecclesiæ Matriculam seu Album. Præterea etiam Canon pensionem, stipendiumque denotat, quod vel jus Romanum docet in *l.* 1. *cap. de Indict. l. unic. Cod. de Collat. bon. l.* 3. *cap. quæ res vend. non poss.* Confer etiam Anton. Matthæi *de Nobil. lib.* 2. *c.* 33. Gerard. de Bois *in Histor. Parisi. lib.* 6. *cap.* 1. *§.* 1.
16 At ab his minime ortum trahunt qui hodie in oppositione ad cæteros Clericos dicuntur privative Cano-
17 nici. Postea enim dicti sunt Canonici qui vitam quamdam communem agebant, communi refectorio, & dormitorio utebantur, & ita speciale aliquod
18 Collegium constituebant. Nova hæc Canonicorum ratio apparuit tempore Pipini, auctore Chrodogango Metensium Episcopo, qui Clericos suos in unam congregavit societatem, & in uno Claustro ad vitam communem ad instar Monachorum colendam eosdem traxit, perduxitque, certas illis regulas vivendi præscribens; Paul. Diacon. *in Fragment. de Episcop. Mitens.* apud Duchesnium *tom.* 2. *Histor. Fran.*
19 Non omnis tamen Clerus, sed tantum Cathedra-
20 lis Ecclesiæ a Chrodogango ita collectus est. Propagata vero fuit Regula Chrodogangi tempore Ca-
21 roli Magni. Adeoque sub hoc novo instituto quotidie crevit Clericorum numerus, ut Congregationibus Ecclesiæ Cathedralis non omnes possent coa-
22 dunari. Hinc plura Collegia Canonicorum extra Ecclesias Cathedrales sunt exorta, quod vel hodie Ec-
23 clesiarum Collegiatarum Canonici docent. Om-
24 nium tamen una erat ratio, & conditio. Sæculo autem decimo passim Canonici pristinam deseruerunt disciplinam; Trithemius *in Chron. Hirsaugiensi*
25 *de anno* 977. Ad evitandam autem expulsionem Canonicorum male viventium vita regularis inventa
26 est. Sunt qui Petro Damiani reformationis opus adscribunt, & Regulam in calce ejus operum editam, hunc in finem ab eo conscriptam esse contendunt.
27 At Natalis Alexand. Petrum de Honestis Auctorem hujus novi instituti facit, eumque a Petro Damiani distinguendum esse demonstrat. Duplex posthac
28 emersit Canonicorum status. Qui proprietati renuntiabant Regulares, cæteri qui extra communem vitam vivebant; Sæculares dicti sunt, quod in sæculo adhuc manerent, ad quod proprietatem bonorum retulerunt.

Articulus II.

Canonicatus quo ad Collationem, & possessionem.

SUMMARIUM.

1 *In Collatione Canonicatuum quid Juris, quid consuetudinis vel pacti*, ad num. 14.

15 *Possessio Canonicatus quo modo & tempore capienda, ut legitime sit capta*, ad n. 31.

32 *An liceat aliquas solutiones dare & accipere, saltem Dulciaria, pro admissione in possessionem*, ad num. 38.

39 *Utrum valeant statuta vel consuetudines de serviendo gratis per aliquod tempus*, ad n. 43.

44 *De Clerico ignobili ac parum scientifico quoad dignitatem Canonici.*

45 *Subnectuntur additiones ex aliena manu*, ad num. 63.

Quamvis de Jure collatio seu provisio Canoni- 1
catuum in Ecclesiis Cathedralibus simultanee spectare præsumatur ad Episcopum, & Capitulum ut per Glossam communiter receptam *in c. Cum Ecclesia Vulterana* 31. *de election.* Rota *part.* 2. *rec. decis.* 124. *num.* 1. *decis.* 686. *num.* 4. *part.* 4. *tom.* 1. *decis.* 429. *num.* 1. *part.* 5. *tom.* 2. *dec.* 440. *n.* 9. *dec.* 444. *num.* 1. *part.* 16. *dec.* 244. *num.* 1. *cum sequent. part.* 19. *tom.* 1. *dec.* 121. *num.* 1. Consuetudo tamen in contra- 2
rium attendi debet, videlicet quod ad solum Episcopum privative quoad ad Capitulum; vel e converso ad solum Capitulum, privative quo ad ipsum Episcopum collatio, seu provisio pertineat; *c. Cum Ecclesia Vulterana* 31. *de election. c. Ex parte Astensis Ecclesiæ, de concessione Præbendæ* Abbas *in cit. cap. Cum Ecclesia Vulterana num.* 1. *&* 10. Cassador. *dec.* 22. *num.* 2. *de Præbend.* plene Barbosa *de Canonicis, & Dignitat. cap.* 14. *num.* 20. Rota *p.* 3. *n.* 1. *decis.* 124. *n.* 1. *p.* 16. *dec.* 244. *n.* 2. *part.* 19. *tom.* 1. *dec.* 121. *n.* 2. Consuetudo, Canonicatus, & Dignitates confe-
rendi a Capitulo irrequisito Episcopo probatur ex 3
collationibus factis tantum ab eodem Capitulo; Rota *part.* 3. *dec.* 124. *in Casalensi Juris conferendi part.* 16. *decis.* 244. *in Beneventana Jur. conferendi part.* 19. *tom.* 1. *dec.* 121. *in Novarien. Canonicatus.* Quæ con- 4
suetudo ad exclusionem simultaneæ collationis præscribitur spatio 40. annorum, ut tenent communiter Doctores *in cap. Cum de Beneficiatis in* 6. Glossa *fin. in principio in cap. fin.* ibique Abbas *num.* 7. *de consuet.* Barbosa *de Canonicis cap.* 14. *n.* 20. Peregrin. *cons.* 28. *num.* 4. *&* 5. Gonzales *super Regul.* 8. *Cancell.* Glossa 7. *num.* 8. Lotter. *de re benef. lib.* 1. *qu.* 21. *num.* 47. Rota *part.* 11. *recent. decis.* 74. *num.* 12. *part.* 16. *decis.* 224. *num.* 3.

Nedum in Ecclesiis Cathedralibus, sed etiam in Ec- 5
clesiis collegiatis sæcularibus collatio; seu provisio Canonicatuum spectat simultanee ad Episcopum, & Capitulum; Rota *part* 1. *recent. decis.* 232. *num.* 2. Barbosa *de Canonicis cap.* 14. *num.* 15. *cum pluribus ibi cit.* Nec pertinet ad solum Episcopum; Rota 6
part. 3. *dec.* 289. *n.* 2. Dec. *respons.* 6. *n.* 11. *&* 12. Cassador. *decis.* 22. *de Præbend. num.* 3. Nisi consuetudine 7
aut pacto Episcopus dictos Canonicatus conferendi

 facul-

facultatem acquisiverit; Rota *cit. part.3. decis.*287.
8 *n.3.* Quo casu Episcopus habens vigore pacti, aut
consuetudinis facultatem conferendi Canonicatus
Ecclesiæ Collegiatæ excludit reservationem in vim
9 alternativæ; Rota *cit. decis.*289. *num.*4. Quando Ca-
nonicatus sunt simultaneæ collationis, Indultum con-
cessum Ordinario suffragatur etiam Capitulo; Rota
10 *part.5. tom.2. dec.* 440. *num.* 8. Immo quando est si-
multanea electio, seu collatio inter Ordinarium,
& Capitulum, si Ordinarius reperiatur exemptus a
Regula octava Cancellariæ, hæc exemptio prodest
etiam Capitulo; Rota *part.5. tom.2. dec.*444. *n.*12.
11 In his collationibus simultaneis Episcopi, & Ca-
pituli tantam Potestatem habet Episcopus solus per
se, quantam habet totum Capitulum, & e contra;
l. Titio, & hæredibus, ff. de usufruct. l. Mulierum
liberis, ff. de hæred. instit. Selv. *de benef. part.*2. *q.*17.
*n.*9. Gonzalez. *ad regul.* 8. *Cancellar.* Glossa 45. *n.*51.
Nicol. Garcias *de benef. part.*5. *cap.*4. *n.*28. Lotter.
*de re benefic. lib.*2. *part.*21. *n.*39. Rota *dec.*783. *lib.*3.
12 *part.3. divers.* Si Episcopus conferat uni, & Capi-
tulum alteri, neutra collatio valebit, quia ad invicem
se impediunt; Gonzalez *ad reg.*8. *Cancell.* Glossa 45.
*n.*58. Nicolaus Garcias *cit. cap.*4. *n.*29. *ubi a n.*33. *cum*
sequent. ex multis Sacræ Rotæ Decisionibus ostendit,
quod cum neutra collatio valeat, si Papa provideat
tertio, etiam sequenti die, ille dicitur habere potius
13 Jus, & ejus possessio erit bona. Immo stante dicta di-
scordia inter Episcopum, & Capitulum, Papa non te-
netur conferre tale Beneficium uni, vel alteri nulliter
per Episcopum, & Capitulum provisis, nec gratifi-
cari digniori; Rota *in Hispalensi Portionis* 19. *Januar.*
14 1590. *coram Pamphilio*. Sede Episcopali vacante, vel
Episcopo a Beneficiorum collatione suspenso, stante
simultanea, Collatio spectat ad Capitulum Jure pro-
prio; Sicuti e contra, effecto inhabili Capitulo,
collatio Jure proprio spectat ad Episcopum, te-
xtu expresso *in cap. unico, Ne sede vacante in* 6.
ibi. *Si ad Episcopum, & Capitulum communi-*
ter pertineat collatio Præbendarum mortuo Episcopo,
vel a Beneficiorum collatione suspenso, poterit Capi-
tulum vacantes conferre præbendas; etiamsi Episcopus
interesse habeat in collatione hujusmodi ut Prælatus.
Idem poterit Episcopus, si Capitulum ab ipsa colla-
tione suspendi contingat, vel singulariter omnes, de
Capitulo majoris excommunicationis vinculo innodari.
15 Possessio Canonicatus, Sive Dignitatis, quæ sit de
Capitulo, capitulariter capi debet *cap. Si Capitulo* 5.
*de concessione Præbendæ num*6. Rota *part.5. tom.*1.
16 *dec.*97. *num.*21. *part.*10. *decis.* 140. *num.*12. Aliter si
non sit capitulariter capta, est nulla, nec est manu-
tenibilis; Rota *part.*2. *decis.*701. *num.*5. *part.*7. *dec.*
216 *num.* 13. *part.*9. *tom.*1. *dec.*138. *num.*4. *&* 6. *part.*
17 13. *decis.*433. *num.*12. *& seq.* Immo possessio non capitu-
lariter capta de Canonicatu, non suffragatur, quam-
vis fuisset capta de mandato Executoris Litterarum
Apostolicarum; Abbas *in cap.*1. *num.*16. *de consue-*
*tudine, & in cap. Transmissam num.*3. *de election.* Cas-
sador *decis.*8. *de caussa possess.* Rota *in Metensi Cano-*
nicatus, & in una Senens. & alia Tarvisina Cano-
nicatus, quarum meminit Beltram *in annotat. ad Gre-*
*gor. XV. decis.*634. *num.* 7. *post princip. vers. Et con-*
18 *clusio procedit.* Ut possessio dicatur capitulariter ca-
pta, debet convocari Capitulum ad sonum Campanæ;
Rota *part.9. tom1. decis.*158. *num.*7. Quæ si sit capta 19
sine prævio sono Campanæ, non dicitur capitulari-
ter capta, & est nulla de cujus soni attestatione non
statur depositioni Notarii sine testibus; Rota *cit.* 20
*part.9. tom.1. decis.*138. *num.*10. Possessio, ut dica-
tur capta, debet Canonicus sedere in Sede propria
Canonicatus, de quo agitur, & non in alia; Rota
in Vercellensi unitatis Capituli 22. *Junii* 1598. *coram*
Penia, in Tarraconensi Canonicatus 26. *Junii* 1609.
coram Ottemberg. in Bracharensi Archidiaconatus 2.
Decemb. 1630. *coram Coccino, & part.* 3. *recent. decis.*
594. *num.*4. Capta hora Missarum cum assignatione 21
Stalli in Choro, & loci in Capitulo, est sufficiens;
Rota *part.*4. *tom.*1. *decis.*496. *num.*2. Habetur pos- 22
sessio pro capitulariter capta, si capitulum sine juxta
causa eam tradere recusavit; *cap. Si Capitulo* 5. *de*
concessione Præbendæ in 6. Rota *part.5. tom.1. decis.*97.
*n.*23. *in Alexandrina Archipresbyteratus coram Mer-*
*lino, & part.9. tom.2. decis.*389. *num.*1. Ita ut Capi- 23
tulo alleganti justam caussam incumbat onus eam
probandi; Rota *dict. part. 9. tom. 2. decis.* 389. 24
*numer.*2. Habetur etiam pro capitulariter capta, si
prima Dignitas demandavit convocari Capitulum,
& vocati noluerint intervenire, nisi duo, vel tres
Canonici, in quibus dicitur residere totum Jus
Capituli *arg. cit. cap. Si Capitulo*; Rota *part.* 5.
tom.1. decis 34. *num.*8. Immo Capitulum potest repræ- 25
sentari in unico Canonico in casu traditionis possessio-
nis Canonicatus, & omnibus Canonicis injuste relu-
ctantibus, potest possessio tradi ab unico Canonico,
& sic tradita, & capta est manutenibilis; Rota
*part.9. tom.1. decis.*78. *num.*4. *&* 5. Aliquo impedi- 26
mento existente, propter quod possessio capitulariter
capi non possit, sufficit si aliter capiatur. Sic Rota
aliis decisionibus relatis in *Nullius Præpositura Ca-*
stridurantis 4. *Julii* 1623. *coram Rambaldo*. Et quod
in Ecclesiasticis possessio habeatur pro tradita, ubi
fuit præstitum impedimentum ex recursu ad Judices
Laicos; Ludov. Pastic. *in tractat. mandati de manute-*
nendo observat. 21. *n.*17. Rota apud eumdem *decis.*
175. *num.*15. Barbosa *de Canonicis c.*15. *n.* 12.
Possessio Canonicatus, quod sit legitime capta justi- 27
ficatur ex actibus Canonicalibus per Canonicum ge-
stis cum præsentia, & patientia Capituli; Cassador.
*dec.*8. *de caus. possession. & decision.*5. *num.*3. *de Jure-*
patr. Burat. *decis.*522. *n.*12. Barbosa *de Canon. c.*15.
*num.*16. Rota *part.5. tom.1. decis.*97. *in Alexandr. Ar-*
chipresbyteratus. Hinc Canonicus, si successive post 28
adeptam possessionem non capitulariter captam, ex
patientia Canonicorum ad actus Canonicales Cano-
nicis tantum competentes admissus fuerit, tunc cen-
setur legitimus possessor; Rota *part.1. recent. dec.*91.
*num.*6. & sic etiam fuit decisum *in Spoletana Canoni-*
catus 8. *Jun.* 1605. *coram Ubaldo*, & in *Carthaginensi*
Canonicatus 5. *April. &* 25. *Maii* 1609. *coram Card.*
Lancellot. junior. Talis autem patientia Capituli, seu 29
Canonicorum non sufficit ad validandam possessio-
nem in præjudicium tertii, qui inter actus prædictos
Canonicales apprehendit possessionem capitulariter;
Rota *decis.*1156. *vers. nec patientia part.3. lib.3. decis.*,
& fuit pariter sic decisum in *Calliensi Canonicatus* 29.
Januar. 1619. *coram Cardinali Pamphil. junior.* Cano- 30
nicatum injuste possidens superveniente sibi novo ti-
tulo valido, potest continuare possessionem ipsam de
facto

facto mutato solum primo jure, & titulo possessionis, quæ mutatio ipso jure statim facta intelligitur data notitia secundi tituli, etiam absque alia declaratione; Rota *part.5. tom.1. recent. dec.97. in Alexandr. Archipresbyteratus coram Merlino* 28. *Junii* 1627. ubi Dominus Massobrius de Solerio fuit præsentatus a Domino Arnutio, & ab Illustrissimo Episcopo obtenta institutione, apprehendit capitulariter possessionem Archipresbyteratus, pluresque actus concernentes Officium hujusmodi Dignitatis, nec non etiam curam animarum illi annexam exercuit. Verum monitus assertum Juspatronatus non subsistere, immo cum vacatio contigerit de Mense Augusti, illius collationem spectare ad Sanctissimum, ab eo impetravit provisionem cum solito tamen decreto, quod renunciaret dictæ præsentationi, prout his verbis, decreto paruit: *Renunciavit Præsentationi, & Institutioni, ac Possessioni exinde secutæ, & d. Archipresbyteratum uti reservatum, & non aliter, in futurum possidere velle declaravit*. Et continuando in reali possessione, post hujusmodi renunciationem, interfuit Choro, Processionibus, & aliis functionibus Capitularibus. Unde cum fuisset dubitatum. An eidem Massobrio dandum esset mandatum de manutenendo; ter ac mature discusso articulo, fuit affirmative decisum. Et iterum reproposita in Sacra Rota eadem causa 24. *Novembris* 1627. permanserunt Domini in decisis; Rota *cit. part.5. tom.1. decis.108. in eadem Alexandrina Archipresbyteratus coram Merli-*
31 *no*. Immo si Canonicus falsus diu stetit in possessione; & deinde a Papa obtinuit provisionem, non est necessaria nova apprehensio, & installatio, quia ipso Jure fit quædam conversio ex novo titulo supervenientе; Bald. *in l.2.n.63. vers. sed pone C. de serv. & aqua*, Cravetta *consult.171. num.1. vers. Secundo pro hac*; Rota *cit. part.5. tom.1. dec.97. num.7. in dicta Alexandrina Archipresbyteratus coram Merlino*.

32 Pro admissione ad possessionem Canonicatuum, aut Præbendarum, & Distributionum quotidianarum sunt prohibitæ certæ conditiones, seu deductiones ex fructibus, solutiones, promissiones, compensationesque illicitæ, aut etiam, quæ in aliquibus Ecclesiis dicuntur Turnorum lucra; Concil. Trident. *sess.24. de reform. cap.14.* & S. Pius V. in Constit. incip. *Durum nimis, sub dat. pridie Kalend. Julii* 1570. ubi revocavit privilegia, & consuetudines Ecclesiarum aliquid recipiendi in collatione, seu admissione
33 ad possessionem Beneficiorum. Dulciaria multa sunt de genere prohibitorum a Conc. Trid. *dicto cap.* 14. ab aliquo Capitulo exigendorum pro admissione in possessionem alicujus novi Canonici. Sic a Sac. Cong. Concil. fuisse decisum refert Zerol. *in prax Episc.p.2.*
34 *verb. possessio Beneficii §.5. in fine*. Neque Dulciaria quædam vulgo nuncupata *Confetture* possunt exigi pro admissione ad possessionem Canonicatus, ex dicto *cap.14. sess.24. de reform.* etiam concurrente consuetudine antiquissima; sic censuit Sacra Congreg.
35 Concil. *in Tridentina* 19. *Februar.* 1633. Unde consuetudo donandi aliquid in ingressu, & admissione alicujus ad Canonicatum est sublata per Concil. *dict. cap.14.* ut decisum fuisse a Sac. Congreg. Concil. refert. Armendar. *in addit. ad recop. legum* Navar. *lib.1. tit.18. l.7. de Episc. num.10. resp.8.* prout & illa secundum quam provisi solvunt cæteris prandium, ut etiam decisum fuisse ab eadem Sac. Cong. Concil. refert Barbosa *de Canonicis cap.15. num.28.* & talem consuetudinem abolendam esse respondit etiam Sac. Cong. Episcop. *in Caputaquen. 7. Martii* 1692. &
Sac. Congreg. Conc. *in Burg. 3. Septemb.* 1729. Sic 36
consuetudo, quæ imponit onus recepto in Canonicum, quod tendat in utilitatem Canonicorum, etiamsi convertatur in reparationem, & restaurationem prædiorum, molendinorum, ac quorumcumque bonorum mensæ capitularis est per dictum *cap.14.* Concilii reprobata. Ita decisum fuisse a Sac. Concil. Cong. refert Garcias *tract. de Benefic. part.8. cap.1. num.90.*
Unde nec Episcopus cum consensu Capituli statuere 37
potest, ut aliquid minimum solvatur in ingressu Canonicorum. Sic decisum fuisse ab ead. Sacra Congr.
refert Barbosa *de Canonicis cap.15. num.25.* Nec Epi- 38
scopis licet quidquam sibi accipere pro collatione Canonicatus non obstante quacumque consuetudine etiam immemorabili, ut pariter fuisse decisum ab eadem Sacr. Congr. refert idem Barbosa *loc.cit. n.26.*

In dicto autem Decreto Concilii *cap.14. sess.24. de* 39
reform. & in dicta Bulla S. Pii V. incip. *Durum nimis*; non comprehenduntur statuta, & consuetudines de serviendo per annum, vel aliquod tempus, & nihil percipiendo interim de Massa grossa, nisi peracto integro dicto servitio. Sic decisum fuisse a Sac. Concil. Congr. refert Garcias *de Beneficiis part.11. cap.5. num.138.* Barb. *de Canonicis cap.15. num.7. & supra* Concil. *sess.14. cap.14. num.4.* Pignatell. *tom.3. consult.30. num.10.*, & recenter iterum declaravit Sacra Cong. Concil. *in Andrien. 2. Maii 1699. & 20. Decemb. & 8. Augusti 1699.* Sic in Ecclesiis, in quibus 40
adest consuetudo, ut Clerici, & Presbyteri Canonici, antequam admittantur ad participationem Massæ, debeant inservire per plures annos, & missas celebrare *gratis*, est servanda, ut declaravit Sacra Congr. Concil. *in Salernitana 11. Maii 1609. in Policast. 13. Januarii 1683. in Hydruntina 28. Novembris 1705.*
Valet etiam, & servanda est consuetudo Ecclesiæ A- 41
stensis, quod fructus spectent ad Capitulum, donec Beneficiatus sit Sacerdos; Sac. Congreg. Concil. 6. *Maii* 1617. quæ ad propositum dubium de valore talis consuetudinis censuit *valere hujusmodi consuetudinem, quia intentio Concilii dicto cap.14. fuit, ne ratio-*
ne collationis aliquid reciperetur. Tenet pariter, & 42
observanda est Constitutio facta per Episcopum, & Capitulum post Concil. Tridentinum ad solvendam certam quantitatem ratione novæ possessionis Canonicatuum, quæ integra cedat in fabricam Ecclesiæ; Nihil autem ex pecunia Notariis, Cursoribus, Campanariis, aliisque Ecclesiæ Ministris, quibus alia constituta sunt salaria, attribuendum; Sacra Con-
greg. Concil. *in Segobien. 11. Julii 1590.* Si in aliqua 43
Ecclesia sit consuetudo, ut duobus primis annis, quibus quis fuerit Canonicus, fructus Canonicatus sint hæredum antecessoris, istum casum non comprehendi Decreto Conc. Tridentini *sess.24. de reform.* nec dicta Bulla S. Pii V. incipiente *Durum nimis*, decrevit Sac. Conc. Congr. ut refert Garcias *de Benefic. par.11. c.5. n.138.* & censuit Rota *dec.660. p.4. divers.*
Clericus, quamvis ignobilis, & parum scientificus, 44
eligi seu præsentari potest in Canonicum Cathedralis & in possessionem debet admitti, etiamsi dicta Cathedralis ab immemorabili non consueverit tales admitte-

mittere. Textu expresso in *cap. Venerabilis 37. de Præbendis*.

Additiones ex aliena manu.

De collatione Canonicatuum de jure spectante ad Episcopum simul & Capitulum, de qua hic primo loco agit Auctor, vide quæ diximus *in additione ad verb. Beneficium art.4.*

45 Disserit secundo loco Auctor de possessione Canonicatus. Hic vero non incongrue discuti potest, an Canonicus, qui facto alterius injuste impeditus fuit quominus possessionem Canonicatus apprehenderet pro possessore a principio habendus sit, tum contra ipsum impedientem, tum contra tertium, cui jus in-
46 terim fuit quæsitum? Hæc autem obtinuit, distinctio si impedimentum non est nisi indirectum, habetur Canonicus ille pro possessore contra impedientem dumtaxat; contra vero si impedimentum est directum ut si quis ab apprehensione possessionis recta repellatur pro possessore habetur dictus Canonicus, tum contra impedientem, tum contra tertium quemcumque vide Rotam *in Derthusen. Canonicatus 25. April. 1749. §. 16. & in confirmatoria 1. Decembris ejusdem anni 1749. §. 7. coram R. P. D. Canilliac.*
47 Restat, ut verba de eo faciamus, an Capitulum pro possessione Canonicatus aliquid exigere a Canonico
48 queat, de quo ultimo loco tractat Auctor. Convivium
49 exigi vetat *textus in cap. Jacobus, de simonia* Concilium vero Lateranense *in c. quum in Ecclesia eadem* generali-
50 ter prohibet quidquam exigi. Verum Urbanus IV. alias V. *Extravag. Sane, de simon. int. commun.* non solum quidquam in privatam utilitatem exigi vetuit, sed & in usum pium; idque locum habere voluit, tametsi pecunia vel alia res ex pura liberalitate, vel alia pa-
51 ctione daretur. Quumque constitutio illa Religiosas
52 domos, ac Monasteria potissimum concerneret, Concilium Basileense *sess. 21. §. 1.* id etiam in electione, postulatione, provisione, collatione, institutione, & installatione quorumcumque beneficiorum servari præcepit, & solummodo salaria Scriptoribus, Ab-
53 breviatoribus, & registratoribus Litterarum seu Minutarum juxta modum laboris solvi permisit. Licet-
54 que Concilium Tridentinum *sess. 24. cap. 15. de Reformat.* innovaverit, immo corroboraverit prohibitiones hasce, abrogando quascumque contra-
55 rias consuetudines; nihilo tamen minus limitationem addidit quoad ea, quæ in pios usus convertun-
56 tur. Idque ipsum sanxit S. Pius. V. in Constitutione
57 cui initium est *Durum nimis*, quam innovavit Innocentius XII. in Constitutione incipiente *Ecclesiæ Catholicæ*.
58 Sunt qui tenent, Concilium Tridentinum non permittere nova condi statuta, quorum vigore exigi possit pro possessione Canonicatus aliquid in pios usus erogandum, sed si qua sunt statuta, eaque confirmata vel vere, vel præsumpte, tum consuetudines jam inductas tantummodo approbat, ut refutato *Oliva de For. Eccles. part. 3. qu. 6. num. 36.* Firmat Lou-
59 vrex *dissert. can. 2. sub num. 66.* Quod si Canonici talia nova statuta concedere velint, ea nonnisi auctoritate S. Sedis concedere possunt, uti præter Louvrex. *ubi supra* tradunt Garz. *de Benefic. part. 8. cap. 1. n. 87. & duob. sequ.* Zypæus *Jur. Pontific. nov. lib. 5. tit. de Simon. num. 8.* Plures vero in Folio S.C. Concilii interpretes *in Leodien. Capitulationum 30. Septembris 1730.* afferuntur Resolutiones tum ipsius S. C. tum alterius Episcoporum, & Regularium negotiis præpositæ, quibus probata videntur talia statuta sine auctoritate S. Sedis condita. In dicta tamen *Leodien. Capitulationum ad 1. dub.* S. C. Concilii interpres improbavit hujusmodi statutum. At eo in casu agebatur de statuto condito sequuta jam vacatione eorum Beneficiorum, quæ gravata fuere favore Fabricæ Ecclesiæ.

Omittendum est, quod Fagnanus *in cap. In ordinando num. 1. de simon. & in cap. Præterea n. 65. &* 60
81. Ne Prælati vices suas, tenet valere statutum aut consuetudinem, cujus vigore aliquid in pios usus erogandum exigitur pro possessione Canonicatus, si ipsemet Canonicatus onere illo gravetur, ita ut ipsum tamquam Canonicatui inherens post apprehensam etiam possessionem exigi possit; nequaquam vero si onus ipsum Canonicum afficiat, adeo ut apprehendere nequeat possessionem, antequam solvat integram summam præfinitam. At Louvrex *d. dissert.* 61
can. 2. n. 65 distinctionem hanc subtilitati potius, quam veritati inniti contendit, censetque in genere sustineri statutum aut consuetudinem exigendi aliquid erogandum in Pios Usus, attenta dispositione Concilii Tridentini id permittentis correctis antiquis Canonibus. Idemque videtur sentire Tondut. *quæst. Benefic. par. 1. cap 67. n. 6.*

Quoniam in nonnullis Ecclesiis, dum recipiuntur 62
Canonici, examinari debent eorum qualitates, testes audiri, vel inspici instrumenta, quæstionis est, an hoc saltem nomine exigi aliquid valeat. Vide contrarias inter se opiniones apud Louvrex *dict. dissert. can. 2. n. 67. & seq.*

Articulus III.

Quo ad ætatem in Canonicis, & Dignitatibus requisitam, & quo ad tempus, intra quod tenentur suscipere Ordines suis Canonicatibus & Dignitatibus annexos.

Ætas requisita, & sufficiens ad obtinendum 1
Canonicatum in Ecclesia Collegiata est ætas 14. annorum. Super his enim Canonicatibus nihil innovavit Concilium Tridentinum; ut censuit S. Congregatio Concilii, teste Gallet. *in Margarita Casuum Conscientiæ verb. Canonicus 3. pag. 29. cum* Gonzalez *ad regul. 8. Cancellariæ glos. 5. num. 29.* Piasec. *in praxi nova Episcop. cap. 5. n. 21. pag. 350.* Armendar. *lib. 1. de ætate n. 8.* Aloysius Ric. & alii passim; adeoque standum est pro his Canonicatibus Juris Communis dispositioni, secundum quam sufficit ætas 14. annorum pro his obtinendis; *cap. Nuper inordinata 35.* juncta glossa *verb. pueri, de Præbend.* Et hoc est in- 2
telligendum, si talis Canonicatus Ecclesiæ Collegiatæ ex sua fundatione, vel statuto, aut consuetudine nullum requirat Sacrum Ordinem, alias deberet de illo providendus esse constitutus in illis Sacris Ordinibus, quos requireret talis Canonicatus; Vel in ea ætate, qua intra annum a Jure statutum posset ad illos Ordines promoveri, ut cum Communi sentit Aloy-

3 Aloysius Riccius *in praxi aurea resolut.* 239. *n.*3. Et
hæc ætas 14. annorum sufficit etiam in Collegiata,
in qua spectat Cura Animarum Canonicis non uti singulis, sed uti unitis; Sic decisum fuisse a Sacra Congregat. Concil. refert Gonzal. *ad regul.*8. *Canceil. in princip. num.*92. Riccius, Piasec., Barbosa, &
4 tenet Rota *part.*10. *decis.*31.*n.* 33. Si vero Cura Animarum totaliter spectet ad aliquem Canonicum, vel Dignitatem Particularem, requiritur ætas 25. annorum saltem incœptorum, *cap. Cum in cunctis* 7. *§. inferiora de election. cap. licet Canon.* 14. *de election. in* 6. ubi sic præcise statuitur: *Decernentes collationes de Parochialibus Ecclesiis his, qui non attigerint vigesimum quintum annum, de cætero faciendas, viribus omnino carere*; Et Concil. Trident. *sess.*24. *de reform. cap.*12. ubi dicit: *Nemo igitur deinceps ad Dignitates quascumque, quibus Animarum Cura subest, promoveatur,
5 nisi qui saltem* 25. *suæ ætatis annum attigerit*. Hæc
tamen ætas 25. annorum incæptorum requisita ad obtinendos Canonicatus, seu dignitates, quibus subest Cura Animarum, non exigitur, nec est necessaria, quando Canonicatui, vel Dignitati Cura animarum non subest principaliter, sed solum accessorie est ipsi unita; Sic decrevit Sac. Cong. Concil. his verbis: *Si aliqua Parochialis esset unita alicui Canonicatui Ecclesiæ Cathedralis accessorie, sufficiunt viginti duo anni*. Ita refert Gonzal. *ad regul.*8. *cancell. gloss.*9. *num.*4. Galet. *in Margarita casuum Conscientiæ verb. Canonicatus* 51. *& verb. Parochus*, Riccius, Gargias, & alii, & ita fuisse in Rota decisum refert Seraphin.
6 *decis.*1138. Circa ætatem requisitam ad Dignitates sine cura in collegiatis variant doctores, *vid. verb.* Ætas *n.*24. *&* 25.

7 Ætas requisita, & sufficiens ad Canonicatus Cathedralis, ubi est facta distributio Sacrorum Ordinum est illa, quam exigit Ordo Canonicatus, id est ad Canonicatum Subdiaconalem ætas 21. annor., Diaconalem ætas 22. annor., & Sacerdotalem ætas 24. annor., cum omnes respective sint sic in tali ætate, ut infra annum possint ascendere ad Ordinem a suo Canonicatu requisitum sic expresse Tridentinum *cit. sess.*24 *de reformat. c.*14. ibi *Neminem etiam deinceps ad Dignitatem, & canonicatum, aut portionem recipiant, nisi qui eo Ordine Sacro, aut sit initiatus, quem illa Dignitas, Præbenda, aut Portio requirit, aut in tali ætate sit, ut infra tempus a Jure, & ab hac Sancta Synodo statu-
8 tum initiari valeat*. Ad Canonicatus autem Cathedra-
lis, ubi non est facta distributio Sacrorum Ordinum requiritur ætas annorum 22. incœptorum; Sic Sac. Congreg. Concil. *in una Algarb.* ubi sicuti refert Nicolaus Gargias *de Benefic. par.*7. *cap.*4. *n.* 29. censuit, *quod etiam in Ecclesia ubi non fuit facta distributio Sacrorum Ordinum, requiritur, quod provisus de Canonicatu, ad minus attingat* 22. *annorum ætatem, & quod collatio facta habendi* 20. *tantum, non valeat*. Sed ad minus debet esse constitutus in vigesimo primo anno, ita quod possint infra annum ad Sacrum Subdiaconatus Ordinem promoveri, ut declaravit
9 Sacra Congregatio Concil. *die* 4. *Augusti* 1654. Ætas
requisita ad Dignitates, vel Personatus, quibus nulla subest Cura Animarum in Cathedralibus, est ætas 22. annorum sic Concil. Trident. *sess.* 24. *de reformat. cap.*12. ibi *Ad cæteras autem Dignitates, vel Personatus, quibus Animarum Cura nulla subest, Clerici alioquin idonei, & viginti duobus annis non minores adsciscantur*. Qui anni viginti duo debent esse completi, taliter, quod neque Episcopus possit in hoc dispensare, ut censuit Sacra Congreg. Concil. 20. *Septembr.* 1631. *dicens, Dignitatem in Ecclesia Cathedrali non habentem Animarum Curam non posse conferri, nisi ei, qui habuerit* 22. *annos completos, &
Episcopum non posse dispensare*. Ætas vero requisita ad 10
Dignitates seu Canonicatus, quibus subest Cura Animarum, seu Regimen Parochiale, est ætas 25. annorum saltem incœptorum, *cap. Cum in cunctis* 7. *§. inferiora, de election. cap. Licet canon.* 14. *de election. in* 6. *&* Tridentinum *citat. sess.*24. *de reformat. cap.* 12. ibi. *Nemo igitur deinceps ad dignitates quascumque, quibus Animarum Cura subest promoveatur, ni-
si qui saltem* 25. *suæ ætatis annum attigerit*. Et hæc 11
ætas 25. annorum incœptorum requiritur etiam ad Dignitatem Ecclesiæ Cathedralis, cui sit Distributio Missæ cantatæ per turnum infra hebdomadam, cum habeat onus annuum, ac proinde tenetur per se adimplere Sacra Congregat. Concil. *in Crotonien.* 4. *De-
cembris* 1627. Canonici supranumerarii possunt reci- 12
pi in anno 14. sed adveniente tempore Præbendæ, debent esse in ætate integra. Sic præcise decrevit Sacra Congr. Concil. *in Venafren.* 13. *Martii* 1603.

Canonici, qui in Cathedralibus, & Collegiatis Ec- 13
clesiis obtinent Canonicatus, Dignitates, vel Personatus, quibus aliqui Ordines sunt annexi, tenentur eumdem Ordinem requisitum intra annum suscipere; *Clement. Ut ii* 2. *de ætate, & qualitate & Ordine præficiendorum*. Et Concil. Trident. *sess.* 22. *de Refor-
mat. cap.*4. Adeoque promoti ad Canonicatus, Di- 14
gnitates, vel Personatus debent in ea ætate constituti esse, ut infra annum possint ad Ordinem requisitum promoveri; Conc. Trident. *sess.*24. *de Reformat. cap.*14. ibi. *Neminem etiam deinceps ad Dignitatem, Canonicatum, aut Portionem recipiant, nisi qui eo Ordine Sacro, aut sit initiatus, quem illa Dignitas, Præbenda, aut Portio requirit, aut in tali ætate, ut infra tempus a Jure, & ab hac Sancta Synodo statu-
tum, initiari valeat*. Aliter promotio, seu provisio 15
erit nulla, ut expresse statuitur a Tridentino *sess.*22. *de Reformat. cap.*4. ibi: *Nec aliis in posterum fiat provisio, nisi iis, qui jam ætatem, & cæteras habilitates
integre habere dignoscantur. Aliter irrita sit provisio*.
Et annus hujusmodi statutus ad se promoveri facien- 16
dum ad Sacros Ordines computari debet, non a tempore collationis factæ, sed a die habitæ pacificæ possessionis, dummodo per provisum non steterit, quominus antea possessionem perceperit, ut expresse respondit Sacra Congreg. Conc. his verbis: *Die* 23. *Septembris* 1631. *S. Cong. Cardinalium Concil. Tridentin. interpretum respondit annum de se promovere faciendo ad Sacros Ordines computari debere a die habitæ possessionis, dummodo per provisum non steterit, quominus antea possessionem perceperit. R. Cardinalis Ubaldus, Franciscus Paulutius Sac. Cong. Concil. Secretarius*.

Canonici qui ad Sacros Ordines suis Canonicati- 17
bus, Dignitatibus, vel Personatibus annexos, se intra annum, justo impedimento cessante, promovere non faciunt, ex tunc donec promoti fuerint, privantur voce in Capitulo, & dimidia parte Distributionum; *Clementin. Ut ii* 2. *de ætate, & qualitate*, ibi: *Illi vero, qui Dignitates, Personatus, Officia,*
vel

vel Præbendas, quibus certi Ordines sunt annexi, pacifice nunc obtinent in eisdem Ecclesiis, vel obtinuerint in futurum; nisi (justo impedimento cessante) ad hujusmodi Ordines, se promovere fecerint infra annum, ex tunc donec ad eos promoti fuerint, nullo modo vocem in Capitulo habeant eorumdem. Ipsisque Distributionum, quæ dantur his, qui certis Horis intersunt, pars dimidia subtrahatur, non obstantibus quibuslibet consuetudinibus, vel statutis; Pœnis aliis, quæ contra tales promoveri ad Ordines recusantes statuuntur in Jure, nihilominus in suo robore permansuris. Et sic etiam fuit statutum, & innovatum a Conc. Trident. *sess.22. de Reformat. cap.4.* his verbis: *Ii vero, qui Dignitates, Personatus, Officia, Præbendas, Portiones, ac quælibet alia Beneficia in dictis Ecclesiis obtinent, aut in posterum obtinebunt, quibus onera varia sunt annexa videlicet ut alii Missas, alii Evangelium, alii Epistolas dicant seu cantent, quocumque ii privilegio exemptione, prærogativa, generis nobilitate sint insigniti, teneantur, justo impedimento cessante, infra annum Ordines suscipere requisitos, alioquin Pœnas incurrunt juxta Constitutionem Concilii Viennensis, quæ incipit; Ut ii, qui; quam præsenti Decreto innovat; cogantque Episcopi diebus statutis dictos Ordines per seipsos exercere, ac cætera omnia Officia, quæ debent in cultu Divino præstare, sub iisdem, & aliis gravioribus pœnis*
18 *arbitrio eorum imponendis.* Immo Canonici ad requisitos Ordines infra annum non promoti possunt aliis pœnis etiam privationis puniri; Colligitur expresse ex cit. *Clementin. Ut ii 1. de ætate & qualitate in fine, ibi: Pœnis aliis, quæ contra tales promoveri ad Ordines recusantes statuuntur in Jure, nihilominus in suo robore permansuris.* Et sic declaravit Sacra Congreg. Concil. *in Patavina*, his verbis: *Canonici, qui Ordines Sacros debitos post monitionem sumere recusant, ab Ordinario privari debent.*

19 Pœna privationis dimidiæ partis distributionum, quam incurrunt Canonici requisitos Ordines intra annum non suscipientes, locum habet, quamvis intersint Divinis, & Officium recitent; Moneta *de Distribut. quotid. part.2. quæst.19. num.30.* Barbosa *de Canonicis cap.16. num.15. & alii passim in cit. Clement.*
20 *2. §. Illi vero.* Nec valet consuetudo, quod Canonici residentes non priventur tali dimidia parte distributionum, licet intra annum ad requisitos Ordines non sint promoti; Roch. de Curte *in reper. cap. fin. de consuetudine sect.6. num.39.* Moneta *citat.*
21 *part. 2. quæst.9. num.5.* Barbosa *loc. cit. num.16.* Pœna privationis dimidiæ partis Distributionum, quam incurrunt Canonici requisitos Ordines intra annum non suscipientes, locum habet, quamvis reliqua dimidia pars; quæ superest, non sufficiat ad sustentationem Canonici; Glossa *in cit. Clementina Ut ii 2. de ætate, & qualitate, verb. Pars dimidia*, ibi: *Etiamsi reliqua dimidia ad sustentationem ipsorum non sufficiat, & imputent sibi, cum per Ordinis receptionem hanc pœnam vitare possint.* & Glossam sequun-
22 tur passim Doctores. Talis autem privatio dimidiæ partis Distributionum intelligenda est de iis solummodo distributionibus, quæ propriæ, & strictæ distributiones quotidianæ dicuntur, nempe quæ dantur iis, qui Horis, seu Officiis Ordinariis intersunt, de quibus loquitur *cit. Clement. Ut ii 2. de ætate, & qualitate.* Non autem de extraordinariis distributionibus, quæ dantur pro Funeralibus, seu Anniversariis Defunctorum, & aliis hujusmodi, quæ large, & generaliter Distributiones vocantur; Moneta *de Distribution. quotidianis part.1. quæst. 3. num.11.* Barbosa *loc. cit. num.13.* Nisi Distributiones 23
funeralium, seu anniversariorum sint unitæ cum Horis, ut recte advertit Garcias *in addit. ad dict. part.3. cap.4. sub num.15.* & Barbosa *in Concil. Trid. sess.22. cap.4. de reformat. num.22.* Nullam tamen pœnam 24
incurrunt Canonici, si ad Ordines requisitos non promoveantur intra annum propter justum impedimentum, ut esset infirmitas totius illius anni, vel si absens erat Episcopus, & commendatitiæ Litteræ habere non potuerint, vel eos Episcopus ordinare noluerit, vel his similia; prout exemplificat Glossa in *cap. Commissio 35. de election. in 6. verbo Justo impedimento.* Et sequitur Glossa *in cit. Clement. Ut ii 2. de ætate, & qualitate, verb. impedimento.* Isti enim sic impediti adhuc post annum percipient integras quotidianas distributiones: quia per ipsos non stat, quin promoveantur propter justum impedimentum, quod approbavit citat. *Clement. Ut ii 2. de ætate, & qualitate*, & Conc. Trid. *cit. sess.22. c.4. de Reform.* ibi: *Justo impedimento cessante.* Nec etiam ullam 25
talem pœnam incurrit Canonicus dispensatus a Papa, ut in ætate v. g. sexdecim annorum, vel in alia sufficienti Canonicatum in Cathedrali obtinere possit; nam eo ipso quod est dispensatus circa ætatem, & provisus de Canonicatu, Præbenda, Fructibus, & Stallo, debet ad Vocem, & ad Distributiones admitti, prout alii Canonici; Sic respondit Sac. Congregat. *in Reatina 13. Septembris 1631. & in Mediolanensi 6. Martii 1632. sic præcise censuit, Canonicum, qui propter defectum ætatis non potuit ordinari ad Sacros Ordines, & provisus fuit a Papa cum expressione ætatis, debere lucrari Distributiones quotidianas, si Choro intersit.* Et in una S. Miniati habetur sic: *Carolus de Ansaldis Clericus S. Miniati in ætatis suæ anno 15. provisus, & dispensatus a Sanctissimo Domino Nostro Papa Urbano VIII. ad Canonicatum obtinendum in Cathedrali ejusdem Civitatis perit declarari se vocem in Capitulo habere, ac Distributiones quotidianas, dum Divinis Officiis interest lucrari. Die 18. Septembris 1629. Sacra Congreg. Concil. Trident. Interpretum secundum ea, quæ ponuntur, censuit prædictum Oratorem vocem in Capitulo habere, & Distributiones quotidianas, dum Divinis Officiis interest lucrari.* Canonicus autem dispensatus super ætate 26
ad obtinendum Canonicatum, si promoveri non curavit ad Ordines, postquam ad legitimam ætatem pervenit, juxta formam in dispensatione præscriptam, Distributiones non acquirit, quamvis Choro inserviat, ut declaravit Sac. Congr. Conc. *in Florentina 2. Januarii 1697.*

Canonicus tamen a Sede Apostolica super ætate 27
dispensatus non prius cogendus est ad Sacros Ordines promoveri, quam ad 22. annos pervenerit. Sic decisum fuisse a Sacra Congregatione Concil. refert Garcias *de Benefic. par.3. cap.14. num.25.* Canoni- 28
cus in Sacris non constitutus Vocem in Capitulo aliquo pacto acquirere, seu præscribere non potest; Sac. Congregat. Concil. 20. *Aprilis 1602.* Canonicus 29
non Subdiaconus, nec vocem consultivam in electionibus, & Synodo habet. Sic decisum fuisse a Sacra Con-

Congreg. Conc. refert Garcias *de Benefic. part.3. c.4.*
30 *num.25.* Præsidens vero in Capitulo, etiamsi non sit in Sacris, in eo proponere, ac resolutiones accipere potest; Prima enim Dignitas v. gr. Archidiaconus, ad quem spectat convocare Capitulum, & in eo proponere, ac resolutiones accipere, id potest etiamsi non sit in Sacris; cum iste sit actus Jurisdictionis, qui competit Archidiacono etiam in Sacris non con-
31 stituto. Sic decisum fuisse a Sacra Congregat. Conc. refert Garcias *de Benefic. par.3. quæst.4. num.16.* Prælato Ecclesiæ Collegiatæ etiamsi Sacris Ordinibus careat, Præsidentia, ac Vox in Capitulo competit. Barbosa *in Trident. sess.22. de Reformat. cap.4. num.9.* cum variis aliis, & Nicolaus Garcias *in addit. ad d. cap.4. sub num.26.* ubi subdit in illis non procedere *dict. Clement. Ut ii, de ætate, & qualitate*; &
32 Concil. Trident. *dicta sess.22. de Reformat. cap.4.* Canonicus in Ecclesia Collegiata habens Canonicatum, cui neque Jure communi, neque ex consuetudine, institutione, aut statuto annexus est aliquis Ordo, præsertim Sacer, obtinere potest, & percipere Distributiones, licet nunquam hujusmodi Sacrum Ordinem suscipiat, sed simplex Clericus remaneat; Moneta
33 *de distribut. quotid. p.2. q.19. n.27.* Ipse tamen Canonicus in Collegiata, nisi sit in Sacris, Vocem in Capitulo habere non potest; Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.4. cap.482. num.20. cum seq.* Barbosa *in Trident. sess.22. de Reformat. cap.4. num.5. & de Canonicis cap.37. num.*10. Sell. in Selectis *Canon. cap.2. num.4.* & sic censuit Sac. Congr. Conc. *sub die 8. Augusti 1621.*

Et novissime in *Romana Vocis in Capitulo* die 22. Julii 1742. in qua a Canonicis Ecclesiæ Collegiatæ S. Mariæ in Cosmedin proposito dubio: *An Canonici Clerici Ecclesiæ Collegiatæ S. Mariæ in Cosmedin intervenire possint in Capitulo, inibique habere vocem activam in casu &c:* Eadem Sacra Congregat. Concil. die, & anno quo supra respondit: *Posse intervenire, sed non habere vocem*; juxta Clementin. *Ut ii 2. de ætate & qualit.*, & Concil. Trident. *sess.22. de Reformat. cap.4.* jam a nobis allegat. *ibi sub num.31., & aliis.*

Additiones ex aliena manu.

34 De varia Ecclesiæ disciplina circa ætatem Canonicorum Ecclesiarum Cathedralium, tum Collegiatarum, agit Laur. *de ætat. ad Beneficia requisita cap.9.*
35 *tum cap.11.* In præsens autem, ut ait Auctor, in Ecclesiis Cathedralibus, in quibus non est facta distributio Ordinum, ætas in Canonicis requisita est annorum 22. ut firmavit Rota *in Cracovien. Canonicatus*
36 *28. Junii 1743. coram bon. mem. de Vais*; In Collegiatis vero Ecclesiis, in quibus consuetudo vel statutum Ordinem sacrum Canonicatibus haud adnexuit, sufficit in Canonicis ætas 14. annorum, ut respondit idem Sacrum Tribunal in *Nepesina Canonicatus 3. Ju-*
37 *lii 1750. cor. bon. mem. Vicecom.* Quando vero consuetudo vel statutum dicatur adnexuisse necne Ordinem Sacrum Canonicatibus, vide apud Rotam *in dicta Nepesina Canonicatus 3. Julii 1750. coram dicto Vicecom.*
38 Interdum onus susceptionis sacri Ordinis afficit Canonicos, non item est adnexum Canonicatibus;

de hoc, tum de effectibus diversis inde promanantibus consule Rotam *in Leodien. seu Acquisgranen. Canonicatus 15. Januarii 1734. coram Eminentissimo Crescentio.*

Articulus IV.

Canonici, & Dignitates, quo ad Fidei professionem, & pœnas eam omittentium.

SUMMARIUM.

1 *Professio fidei intra quod tempus facienda a Canonicis, & Dignitatibus.*
2 *Coram quibus edenda*, ad n.4.
5 *An per Procuratorem fieri possit.*
6 *Quid agendum si provisus ad residendum non accedat, in Romana Curia impeditus.*
7 *An sufficiat professio fidei antea emissa occasione alterius Beneficii*, ad n.8.
9 *Nonnulla proponuntur circa terminum datum ad emittendam professionem*, ad num.12.
13 *Canonici an ultro se se debeant offerre, vel sint monendi ad id munus obeundum.*
14 *Canonici, & Dignitates hanc sibi injunctam obligationem negligentes, an graviter peccent, aliamve pœnam incurrant*, ad n.30.
31 *Quinam de Jure communi non teneantur ad talem professionem*, ad n.33.
34 *Subnectuntur Additiones ex aliena manu*, ad num. 36.

Canonici, & Dignitates Ecclesiæ Cathedralis teneantur a die adeptæ possessionis ad minus intra duos menses Fidei professionem facere, non solum coram Episcopo, vel ejus Vicario Generali, sed etiam coram Capitulo. Sic expresse statuit Concil. Trident. *sess.24. de Reformat. cap. 12. vers. provisi*; & Pius IV. Constitut. incip. *Injunctum nobis*,* Quæ tamen Constitutio non obligat Canonicos aliarum Collegiatarum, sed Cathedralis tantummodo, ut ex pluribus decretis Sacræ Congregationis firmat Benedictus XIV. *Institut. Eccles. 60. num.1.* Hanc Fidei professionem sufficit facere coram Vicario, etiam Episcopo non impedito. Verba enim illa Concil. *vel eo impedito*, ponuntur solum ad quamdam admonitionem, & simul ad denotandum convenientius esse ipsam facere coram Episcopo, si non fuerit impeditus; Barbosa *de offic. & potest. Episc. par.3. allegat. 61. num.16. & de Canon cap. 17. num.3.* Filliuc. *tom.3. tract.41. cap.16. num.8.* Squilant. *de Obligation. Clericorum p.1. n.9.* Trullench. *in exposit. Decalogi lib.1. cap.1. dub.8. num.1.* Garcias *de Benef. part.3. cap.3. num. 33.* ubi inquit ita accipienda esse alia similia verba Concil. Trid. *sess. 24. de Reform cap. 18. §. transacto* ibi: *Examinentur ab Episcopo, sive eo impedito, ab ejus Vicario Generali.* Nec est necessarium, ut hæc Fidei professio prius fiat coram Episcopo, vel ejus Vicario, & postmodum coram Capitulo separatim repetatur, sed si Episcopus adsit in Capitulo, satis est, ut Episcopo præsente semel fiat in Capitulo. Sic censuit Sac. Congreg. Conc. *in Seguntina 18. Aprilis 1590.* & tenet Garcias *de Benefic. part.3. c.31. num.51.*

*num.*51. Barbosa *de Offic.*, *& potestat. Episcop. allegat.*61. *num.*17. *& de Canonic. cap.*17. *num.*4. & alii
4 passim. Sede Episcopali vacante non sufficit hanc Fidei professionem facere coram solo Capitulo, sed debet etiam fieri coram Vicario Capitulari; Garcias *de Benefic. part.*3. *c.*3. *n.*27. *&* 28. Barbosa *de Offic.*, *& potest. Episcop. alleg.*61. *num.*18. *& de Offic. Parochi cap.*4. *num.*6. Castropalao *tract.*4. *de Fide disput.* 1. *punct.*19. *num.*9. Bonac. *in* 1. *Eccles. praecepto disp.*3. *quaest.*2. *punct.*4. *num.*2. & alii passim. Et ratio est, quia licet Capitulum succedat in Jurisdictione Episcopi, & fungatur vice illius, tamen cum Concilium Tridentinum *sess.*24. *de Reform. cap.*16. statuat Jurisdictionem Episcopalem administrari per Vicarium Capitularem, & non per ipsum Capitulum; magis per Vicarium, quam per Capitulum repraesentatur Episcopus; *arg. cap. Non putamus* 2. *de consuetudine*
5 *in* 6. Hanc Fidei professionem Canonici, & Dignitates Cathedralis tenentur facere per se ipsos personaliter, & non sufficit per procuratorem; Sacra Congregatio Concil. *in Seguntina* 18. *Aprilis* 1590. & iterum in alia causa *die* 12. *Septembr.* 1620. Et iterum sic declaravit eadem Sac. Congr. Conc. *super cap.*12. *sess.*24. *de Reformat. in Calaguritana* 22. *Septembris* 1696. in qua Episcopo de hoc sciscitanti responsum fuit: *Non admittat provisos ad professionem Fidei, nisi per se ipsos emittant*, & tenet Garcias *de Benef. par.*3. *cap.*3. *num.*51. Scortia *in selectas Summor. Pontificum Const. Epist.*84. *theorem.*207. *v. Quid si Beneficiarius*, Corrad. *praxis Benefic. lib.*1. *cap.*16. *num.*50. Steph. Grat. *discept. forens. cap.*166. *num.*22. Diana *part.* 5. *resol. mor. tract.*14. *resol.*23. Ugolin. *de Offic. & potest. Episcop. cap.*5. *§.*16. *num.*1. Barbosa *in Summa decis. Apost. verb. Professio Fidei num.*5. Monacell. *tom.*1. *tit.*2. *form.*13. *num.*4. & alii * Et Bened. XIV. *Institut. Eccl.* 60. *§.*3. quod adeo verum est, ut si quis Romae existens obtinuerit facultatem, professionem hanc emittendi coram Cardinali Vicario, teneatur illam repetere coram Ordinario simul ac in locum residentiae pervenerit, ut in eadem facultate
6 exprimi solet *. Et dato quod Canonicus provisus praesens in Curia non possit statim ad residendum accedere, solet tunc Sacra Congreg. Conc. Trident. illum admittere ad professionem Fidei, coram & in manibus Datarii vel Cardinalis Praefecti Sacrae Congregationis, & etiam coram Urbis Vicario, non obstante, quod in Litteris provisionis adsit Decretum emittendi in manibus Episcopi; Sac. Congr. Concil. *in Syracusana* 11. *Januarii* 1698. & non posse fieri per Procuratorem decrevit iterum eadem Sacr. Congregatio *in Cathac.* 6. *Febr.* 1726. adeoque propter talia Decreta non sunt attendendi Doctores sustinentes posse Fidei professionem emitti per Procuratorem specialiter deputatum. * Enimvero qui Fidei professionem taliter emisit vel coram Cardinali Vicario, tenetur illam repetere coram Ordinario simul ac in locum residentiae pervenerit, ut solet exprimi in formula concessa sibi facultatis Romae professionem emittendi; Bened. XIV. *Instit. Eccles.* 60.
7 *§.*3. * Hanc Fidei professionem tenentur de novo facere etiam illi Canonici, qui jam antea eam emiserunt in adeptione alterius similis Beneficii. Sic decisum fuisse a Sacra Congregatione Conc. refert Garcias *part.*3. *de Benefic. cap.*6. *num.*17. *&* 18., & Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. allegat.*61. *num.* 8., *& in Summ. Apost. decis. verb. Professio Fidei num.*4. Conc. enim Trident. *cit. sess.*24. *de Reform. cap.* 12. simpliciter praecipit, ut provisi de Canonicatibus, & Dignitatibus in Ecclesiis Cathedralibus Fidei professionem emittant; & non distinguit, an antea fecerint; adeoque neque nos distinguere debemus; *cap. Quia circa* 22. *de Privileg. & leg. de pretio, ff. de publica in rem actione*. Immo ex Barbos. *par.*3. *de Offic. & potest. Episcop. alleg.*61. *num.*9. Castropalao *tract.*4. *de* 8
*Fide disp.*1. *punct.*19. *num.*7. Reiffenstuel. *lib.* 1. *Decretal. tit.*1. *§.*8. *num.*159., & aliis; tenentur iterum praedictam Fidei professionem emittere etiam illi, qui denuo adipiscuntur in Cathedralibus Ecclesiis Canonicatum, vel Dignitatem, quam antea habuerant, & dimiserant, non obstante priore Fidei professione. Et ratio est, quia qui fuit Canonicus, & postea Canonicatum dimisit, non remanet amplius adstrictus praestito juramento, adeoque si ad Canonicatum dimissum denuo redeat, iterum jurare tenetur; *cap. Venerabilem* 34. *de electione cap. Ex insinuatione* 26. *de Simonia*; Federicus de Senis *cons.*264. *n.*6. Marches. *de commissionibus p.*4. *§.*2. *de comm. relaxationis Juramenti ad effectum agendi n.*79. *pag.*219. Barb. *de Canon. c.*17. *n.*8.

Haec Fidei professio fieri debet saltem intra duos 9
menses a die adeptae possessionis Dignitatis, vel Canonicatus in Ecclesia Cathedrali; Concil. Trident. *sess.*24. *de Reformat. cap.*12. Et hic terminus duorum 10
mensium datus ad emittendam professionem, non currit proviso, qui non accepit possessionem, quamvis per eum stet, quominus eam accipiat, quia licet idem videatur, provisum accipere possessionem, & per eum stare, quominus eam accipiat; *arg. cap. Commissa* 35. *de election. in* 6. *& cap. Licet Episcopus* 28. *de Praebend. in* 6. Nihilominus Concilium *loco citato* obligat ad emittendam professionem Fidei solum illos, qui realiter adepti sunt talem possessionem Canonicatus, vel Dignitatis; Garcias *de Benefic. par.*3. *cap.*3. *num.*32. Barbosa *de Offic. & potest. Episc. alleg.*61. *num.*25. Ricciullus *lib.*1. *de Jure personarum extra gremium Ecclesiae existentium*. Immo ad effe- 11
ctum, ut incipiant currere praedicti duos menses, non sufficit fuisse adeptam possessionem, sed requiritur possessio pacifica; ita ut in ejus exercitio non fuerit talis Canonicus statim turbatus de jure, vel de facto, sed in eo pacifice perseveraverit saltem per unum, vel duos menses sine turbatione, aut molestia; Barbos. & Ricciullus *loc. cit.* Trullench. *in expositione Decalogi lib.*1. *cap.*1. *dub.*8. *sub num.*5. Reiffenstuel. *lib. decret. tit.*1. *§.*8. *n.*127. & alii. Si ve- 12
ro intra praedictos duos menses a die adeptae realiter pacificae possessionis Canonicatus, talis Canonicus non emiserit dictam Fidei professionem, non per hoc solutus est ab obligatione illam in posterum emittendi, sed nihilominus semper ad eam faciendam tenebitur, quia tempus duorum mensium a Concilio assignatum non est praefixum ad remittendam, & terminandam obligationem, sed ad differendam executionem, atque poenam; *arg. cap. Cum Dilecti §. Praeterea* 6. *de Dolo, & contumac.* in cujus summario sic praecise habetur: *Citatus ad totam causam certo termino ad comparendum assignato, tenetur comparere in termino, & dato impedimento in termino,*

de-

debet comparere quanto citius potest post terminum, alias condemnabitur in expensis a tempore citationis admissæ. In tali enim Conciliari decreto duo inter se divisibilia imponuntur Canonicis Cathedralis; unum, ut Fidei professionem faciant, & alterum, ut eam intra tale tempus, idest intra duos menses faciant. Et sic tenent Navarrus *lib.2. consil.11. num.1. de jurejur.* Garcias *de Benefic. p.3. cap.3. num.29.* Reiffenstuel. *loc. cit. num.175.* & cum pluribus a se citatis Barbosa *de Offic. & Potest. Episcop. par.3. alleg.61. num.22. &*
13 *de Canonicis cap.17. num.16.* Canonici, & Dignitates Ecclesiæ Cathedralis tenentur ultro sese offerre ad faciendam Fidei professionem, adeout non requiratur ad hoc prævia monitio; Nicol. Garcias *de Benefic. dict. cap.3. num.19. & 20.* Ricciullus *de Jure personarum extra gremium Ecclesiæ existentium lib.1. cap.13. num.18.* Trullench. *d. lib.1. cap.1. dub.8. n.1. in fine.* Barbosa *de Canon. cap.17. num.11. & lib.1. Juris Ecclesiastici univers. cap.21. num.62.* Et ratio est, quia tempus ipsum a Jure statutum sufficienter monet, ac pro facienda Fidei professione interpellat; *arg. cap. Potuit 4. de locat. & conducto §. ultim.* ibi: *Non obstante quod ei, ut Canonem solveret, non extitit nunciatum, cum in hoc casu dies statuta pro Domino interpellet.*

14 Canonici, & Dignitates Cathedralis omittentes facere debitam Fidei professionem, peccant mortaliter; Concilium enim Tridentinum *loc. cit.* imponit hanc obligationem sub verbis graviter obligatoriis; & simul sub gravissimis pœnis. Ita Sanchez *lib.2. in Decalogum cap.5. num.1.* Petrus de Ledesma *in Summ. par.2. tract.1. cap.4. conclus.10.* Bonacina *disp.3. de fide part.2. punct.3. num.14. & 15.* Castropal. *tract.4. disp.1. de Fide punct.19. num.2.* Reiffenstuel. *lib.1. Decret. tit.1. §.9. num.288.* & cum pluribus a se citatis
15 Barbos. *de Canon. cap.17. n.20.* Non peccant tamen mortaliter, si per ignorantiam, inadvertentiam, aut oblivionem ipsam facere omittant; Navarrus *consil.2. de Jurejurand.* Reiffenstuel. *loc. cit. num.189.* & cum pluribus a se citatis Barbos. *de Canon. cap.17. num.21.* Et ratio est, quia sicut in aliis materiis, ita & in proposito potest ignorantia, inadvertentia, atque oblivio inculpata (*) excusare a culpa mortali, ad ipsam enim requiritur, ex communi Doctorum, plena advertentia, & perfectus consensus. Et ignorantis, seu inadvertentis nullus est consensus, *l. Si per errorem 15. ff. de Jurisdict. omn. Judic.** Nec ad eam pœnam incurrendam requiritur sententia declaratoria, ut ex Synodo Farfensi firmatur *Instit. Eccles. 57. §.15.**
16 Canonici, & Dignitates Cathedralis non facientes Fidei professionem intra duos menses a die adeptæ possessionis ultra peccatum mortale incurrunt etiam fructuum amissionem; Concil. Trident. *sess.24. de Reformat. cap.12.* ibi: *Fructus non faciant suos, nec in*
17 *illis possessio suffragetur.* In hac tamen pœna amissionis fructuum non includuntur distributiones quotidianæ, nam istæ cum dentur ratione ministerii Sacri, ac servitii personalis non amittuntur propter omissam Fidei professionem; Sic a Sac. Congr. Conc. decisum fuisse refert Ugolinus *de Offic. & potest. Episcop. cap.50. §.16. num.5.* Gonzalez *ad Regul.8. Cancellar. §.6. Proœm. num.170.* Garcias *dict. cap.3. n.60.* Trullench. *dict. dub.8. num.9.* Et sic tenet Rota *in Varmiensi Canonicatus 28. April., & 18. Junii 1608. coram Sacrato.* Nisi tamen omnes redditus Canoni- 18
catus consistant in distributionibus quotidianis, quia in tali casu, ut pœna adjecta per Concilium possit aliquid operari, & in aliquo verificari, debebit intelligi de distributionibus, ut recte advertit Ricciullus *dict. lib.1. cap.13. num.55.* Trullench. *dict. dub.8. num.10.* Barbosa *in Concil. Trident. sess.24. de Reformat. cap.12. num.31. de Offic. & potest. Episcop. par.3. alleg.61. num.30. de Canon. cap.17. num.16. & lib.1. Juris univers. Ecclesiastic. cap.21. num.74.* Prædicta 19
pœna amissionis fructuum intelligenda est solum de fructibus decurrendis post lapsum duorum mensium, non vero de decursis ipsis duobus mensibus; Cum enim a Concil. concedantur duo menses ad Fidei professionem faciendam, possunt Canonici talem professionem differre usque ad ultimum diem primi bimestris absque culpa; adeoque etiam absque pœna; Garcias *dict. cap. 3. num.31.*; Reiffenstuel. *loc. cit. num. 193.* Sanchez *lib.2. in Decalogum cap.5. num.10.* Barbosa *in Trident. sess.24. de Reformat. cap.12. num.32. de Offic. & potest. Episcop. alleg.61. num.23. & de Canonicis cap.17. num.22.* Pro- 20
fessio Fidei ex post facta non proficit ad recuperandos fructus amissos post dictos duos menses, sed solum ad acquirendos futuros; Rota *in Ovetensi Mercedis 12. Decembr. 1601. coram Coccino Decano*, Navarrus *consil.11. num.3. de Jurejurand.* Azorius *tom.2. instit. moral. lib.7. cap.2 quæst.4. & 5.* Sanchez *loc. cit. num.5.* Barbosa *de Canon. cap.17. num.23. & in Tridentinum cit. sess.24. cap.12.* Et ratio est, quia fructus præteriti Jure Concilii, jam semel sunt deperditi, & regulariter quæ semel ipso Jure perdita sunt, non amplius acquiruntur; *arg. cap. Quam periculosum 8. caus.7. q.1. & l. Qui res suas 98. ff. de solutionibus* ibi: *In perpetuum enim sublata obligatio restitui non potest.*

Fructus Canonicatus, & Dignitatis ob omissio- 21
nem professionis Fidei non acquisiti debent applicari in usus pauperum, vel in fabricam Ecclesiæ Beneficii si indigeat; Deducitur clare ex Concil. Trident. *sess.23. de Reformat. cap.1. §. Si quis autem*, ubi hoc ipsum statuit de fructibus Beneficiorum non residentium, ibi: *Si quis autem, quod utinam numquam eveniat, contra hujus Decreti dispositionem abfuerit, statuit Sacrosancta Synodus præter alias pœnas adversus non residentes sub Paulo III. impositas & innovatas, ac mortalis peccati reatum, quem incurrit, cum pro rata temporis absentiæ fructus suos non facere, nec tuta conscientia, alia etiam declaratione non secuta, illos sibi detinere posse, sed teneri, aut ipso cessante per Superiorem Ecclesiasticum illos fabricæ Ecclesiarum, aut pauperibus loci erogare.* Et colligitur ex

(*) Cum quæ ad statum cujusque pertinent scire quilibet possit, ea, debeat non equidem adduci possum, ut ignorantiam, & inadvertentiam Canonici professionem Fidei omittentis inculpatam esse posse existimem. Etsi autem ignoratis, seu inadvertentis nullus sit consensus, non propterea qui vel ignorat, vel non advertit ad id, quod scire, & ad quod advertere, & petere, & debet a culpa etiam lethali, si res gravis sit, excusatur

eodem Concil. *sess.22. de Reformat. cap.3.* ubi similes fructus fabricæ Ecclesiæ, quatenus indigeat, aut alteri Pio Loco, arbitrio Ordinarii applicari jubentur, ibi: *Nec ejus quoquomodo Dominium acquirant, sed fabricæ Ecclesiæ, quatenus indigeat, aut alteri pio loco, arbitrio Ordinarii applicetur*. Et sic cum communi tenet Barbosa *in Trident. sess.24. cap.12. de Reformat. lib.1. Juris Ecclesiast. univ. cap.21. num.75. de Offic. & potest. Episcop. allegat.61. num.31. & de*
22 *Canon. cap.7. num.27.* Intellige tamen hoc solum verificari in Canonicis, & Dignitatibus habentibus fructus distinctos, & separatos a Mensa Capitulari; At in Canonicatibus, & Dignitatibus non habentibus fructus distinctos, & separatos a Mensa Capitulari, fructus amissi ob non factam Fidei professionem spectant ad Capitulum, sicuti fructus non residentium aut Excommunicatorum; Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.3. allegat. 61. num.31.* Garcias *part.3. de Benefic. cap.3. num.36.* Castropalao *tract.4. disp.1. de Fide punct.19. num.19.* Reiffenst. *lib.2. Decr. tit.1.*
23 *§.9. num.206.* Nec Episcopus potest condonare hujusmodi fructus amissos ob non factam Fidei professionem. Sic decisum fuisse a Sacr. Congregat. Conc. refert Garcias *d. cap.3. num.53.* Barbosa *d. allegat.61. num.31.* Episcopus enim nequit remittere pœnam a Concilio Generali inflictam, nisi in casibus sibi expresse permissis, quia Lex Superioris per inferiorem dispensari non potest; *Clementin. Ne Romani 2. de Election. §.1. cap. Inferior 4. distinct. 21. cap. cum*
24 *Inferior 16. de Majorit., & Obed.* Sed talium fructuum condonatio, & remissio potest fieri solummodo a Sancta Sede, vel Sac. Congregat. prout ipsamet Sacr. Congregat. Concil. censuit, & benigne condonavit *in Tuscanen. 4. Martii 1614.* cuidam Angelo Constantino Cathedralis Ecclesiæ Tuscanensis Primicerio fructus omnes sui Primiceriatus, quos ob non emissam Fidei professionem suos non fecit, ut refert Barbosa *de Canon. cap. 17. num.22., & in Summa Apostolicar. decis. verb. Professio Fidei n.7.*

25 Licet Canonicis Cathedralis omittentibus Fidei professionem possessio Canonicatus nihil suffragetur quo ad fructuum perceptionem ex Tride. *cit. sess.24. de Reformat. cap.12.* ibi: *Fructus non faciant suos, nec*
26 *illis possessio suffragetur*; Ipsa tamen possessio Canonicatus suffragatur eis quo ad titulum, & proprietatem talis Canonicatus, & vocem habendam in Capitulo, & Jus præcedentiæ, & cætera alia Jura a die adeptæ possessionis; Concilium enim Tridentinum per citata verba non excludit tales Canonicos a possessione Canonicatus quo ad titulum, & proprietatem, & quo ad alia Jura exinde eis competentia, sed impedit solummodo possessionis effectum, quod ad fructuum perceptionem; Et sic decisum fuisse a Sac. Concil. Congreg. referunt Prosper de Augustino *in addit. ad Quaranta verb. Beneficiorum possessio*; Garcias *d. cap.5. num.34.* Ricciullus *d. lib.1. cap. 16. num.30.* Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. par.3. decis.61. num.27.* & tenuit Rota *in Varmiensi Canonicatus 28. Aprilis & 13. Junii 1608. & 4. Febr. 1611.*
27 *coram Cardinali Sacrato*. Et sic sentiunt passim Doctores. Unde possessores Dignitatum vel Canonicatuum in Cathedralibus, qui non fecerunt Fidei professionem intra duos menses, juvantur regula de triennali ad effectum, ne possint molestari super titulo. Ita Flamin. Parif. *de Resignat. Benefic. lib.1. qu. ult. num.4. & seq.* Sanchez *d. cap.5. num.9.* Ricciullus *d. cap.16. num.22.* Castropalao *d. punct.19. num. 15.* Barbosa *lib.1. Jur. Ecclesiast. univers. cap.21. num.79. & de Offic. & potest. Episcop. d. alleg. 61. num.27. & de Canon. d. c.17. num.52. & in Trident. dict. sess. 24. de Reform. cap.12. num.37.* Reiffenstuel. *lib.1. Decr. tit.1. §9. num.204., & alii*. Quo ad Fructus tamen 28
retinendos non suffragatur, nec eis prodest etiam longissima possessio, quamdiu professionem Fidei non emiserint. Sic decisum fuisse a Sacra Concilii Congregat. referunt Flamin. Parif. *de resignat. Benefic. lib.8. quæst.9. num.122.* Garcias *dict. cap.5. n.34.* Ricciullus *d. c.16. num.13.* Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. d. cap.17. num.19. & in Trident. dict. sess.24. de Reformat. cap.12. num.38.* Unde Dignitates, & Ca- 29
nonici Cathedralis Ecclesiæ tenentur in conscientia etiam ante sententiam Judicis restituere ipsos fructus amissos ob non factam Fidei professionem; Ita Garc. *par.3. de Benefic. cap.3. num.37.* Azorius *par.2. lib.7. cap.2. quæst. 1.* Petrus de Ledesma *tom.2. Summæ tract. cap.4. conclus.10. Def. 1.* Ugolin. *dict. cap. 26. num.4.* Ricciullus *d. cap.13. num.43.* Monacell. *tom.1. tit.5. form.2. num.30.* ubi dicit contrariam sententiam tenentem non obligari tales Canonicos, & Dignitates ad restitutionem fructuum in conscientia ante sententiam condemnatoriam, videri ex paritate rationis damnatam ab Alexandro VII. die 24. Septembris 1665. propositione 20. in ordine, ibi: *Restitutio a S. Pio V. imposita Beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam Judicis, eo quod sit pœna*; adeoque idem dicendum est in proposito; Et ratio est ista, quia potissimum fundamentum eorum, qui sustinent non obligare Concilium ad restitutionem talium fructuum in conscientia ante sententiam Judicis est, quia Decretum Concilii est pœnale; adeoque quantum fieri potest debere benignius interpretari juxta *Regul.15. Juris in 6.* ibi: *Odia restringi, & favores convenit ampliari, & regul.49. Juris in 6.*, ibi: *In pœnis benignior est interpretatio facienda*, sed restitutio a S. Pio imposita Beneficiatis non recitantibus Officium debet fieri in conscientia ante sententiam Judicis, non obstante, quod sit pœna, ut patet ex dicta damnata propositione, ergo videtur ex paritate rationis idem dicendum in proposito. Tum quia Concilium Tridentinum injungens Canonicis, & Dignitatibus Ecclesiæ Cathedralis privationem fructuum ob omissam professionem Fidei, utitur iisdem verbis, quibus utitur S.Pius V. in Constitut. incip. *Ex proximo*, injungens Beneficiatis restitutionem fructuum ob omissam recitationem Officii. Dicit enim S. Pius V. *Beneficiorum suorum fructus pro rata omissionis Officii, & temporis suos non faciant*. Et Concilium *loco cit.* dicit etiam expresse: *Fructus non faciant suos*, adeoque si ex Tridentino tales Canonici, & Dignitates ob omissam Fidei professionem fructus non faciunt suos, ita ut ex declaratione Sacræ Congregat. Conc. *in Seguntina 18. April. 1590.* relata a Garcia *d. par.3. c.3. n.51.* Barbosa *in summ. Apostolic. Decision. verb. professio Fidei n.7.* eos restituere teneantur; sequitur eos teneri, veluti rem alienam restituere etiam ante omnem sententiam condemnatoriam, eo vel maxime, quod Concilium *loc. cit.* post *d. Verb. Fructus non*

non faciant suos, statim subjungit: *Nec illis possessio suffragetur*; & consequenter nullo titulo possunt in conscientia illos fructus sibi retinere etiam ante sententiam condemnatoriam Judicis, cum jam sint ab ipso Concilio sufficienter condemnati ad talem restitutionem faciendam; aliter contra Decretum Concilii multum ipsis suffragaretur possessio, ex quo ratione possessionis censerent posse tuta conscientia ipsos fructus tamquam suos percipere, & ibi retinere, donec condemnarentur a Judice non obstante quod Concilium expresse declaret, *quod fructus non faciant suos*.

30 Coadjutores Canonicorum, seu Dignitatum Cathedralium de rigore Juris Communis, seu Concilii Tridentini non tenentur emittere professionem Fidei; quia Coadjutor durante Coadjutoria nondum est verus Canonicus, cum nondum sit in possessione Canonicatus, sed solum Coadjutoriæ, & solum post mortem Coadjuti fit verus Canonicus, adeo ut solum tunc sit ei assignanda Sedes, & ultima inter omnes, taliter quod eum præcedant Canonici ingressi etiam durante Coadjutoria, & post ejus receptionem; Nicol. Garcias *de Benefic. par.* 4. *cap.* 5. *num.* 74., *&* 76. Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancell. Glos.* 5. *§.* 9. *num.* 110. Trullench. *in expositione Decaloghi lib.* 1. *c.* 1. *dub.* 8. *num.* 1. Barbosa *d. allegat.* 61. *num.* 13. *&* 14. *& de*

31 *Canon. cap.* 17. *num.* 12. Nec talem Fidei professionem tenentur facere Portionarii, Vicarii temporales, & alii provisi de Capellaniis in Ecclesia Cathedrali; Garcias *d. part.* 3. *cap.* 3. *num.* 13. Sanchez *lib.* 2. *Decalog. cap.* 5. *num.* 1. Barbosa *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. univers. cap.* 2. *num.* 64. *& de Canon. cap.* 17. *num.* 13. Reiffenstuel. *lib.* 1. *Decretal. tit.* 1. *§.* 8. *num.* 166. & ratio est; quia supradicti omnes non comprehenduntur sub illis personis, quas Concilium Tridentinum *cit. sess.* 24. *de Reformat. cap.* 12. & Pius IV. in Constitut. incip. *Injunctum nobis* obligavit ad Fidei professionem, ut legenti patet. Unde cum ibi sancita a Tridentino, & Pio IV. sint pœnalia, & novi Juris inductiva, non debent extendi ultra personas expressas, juxta citat.

32 *Regul.* 15. *&* 49. *Juris in* 6. *Vide supra n.* 29. Nec ad ipsam Fidei professionem emittendam tenentur Jure Tridentini Canonici, & Dignitates Ecclesiarum Collegiatarum, & possidentes Beneficia inferiora non curata. Sic decisum fuisse a Sac. Congregat. Concil. *die* 19. *Februar.* 1588. refert Garcias *de Benefic. par.* 3. *cap.* 3. *num.* 11. & ratio est, quia Conc. Trident. *loc. cit.* & Pius IV. in dicta Constitutione, incip. *Injunctum nobis*, loquitur sohummodo de Canonicatibus, & Dignitatibus in Ecclesiis Cathedralibus, & de aliis Beneficiis Curam Animarum habentibus, adeoque Trident. & Piana dispositio non est extendenda ad Canonicatus, & Dignitates Ecclesiarum non Cathedralium, & sohummodo Collegiatarum. Aliter illa adjecta limitatio in Ecclesiis Cathedralibus careret effectu, & frustra membranas occuparet; Garcias *d. part.* 3. *de Benefic. cap.* 3. *num.* 11. Sanch. *cit. c.* 5. *num.* 1. Squillant *d. quæst.* 2. *punct.* 4. *§.* 1. *num.* 9. *Barb. de alleg.* 61. *n.* 15. *& d. c.* 17. *de Canon. n.* 14.

33 & alii passim. Fuit autem dictum supradictos omnes non teneri ad talem Fidei professionem, de rigore Juris communis, seu Conc. Trid. & d. Constitutionis Pii IV. quia licet supradicti, & cæteri alii Beneficiati non teneantur ad emittendam Fidei professionem vigore Concilii Tridentini; & cit. Constitutionis Pii IV. cum ibi sit sermo solum de obtinentibus Dignitates, & Canonicatus in Ecclesiis Cathedralibus, & de habentibus Beneficia Curata, tenentur tamen ipsam emittere vigore Legum Diœcesanarum, in quibus fere omnibus reperitur statutum, ut omnes Beneficiati etiam in Collegiatis, & quicumque etiam Beneficia simplicia ubicumque obtinentes teneantur intra duos menses Fidei professionem facere coram Episcopo, vel ejus Generali Vicario, ut expresse sancitum fuit in Synodo Alexandrina 1753. *tit.* 1. *de Fidei professione* post Antuerpiensem *de anno* 1609. *tit.* 1. *can.* 14. & Mechlinensem *de eodem anno* 1609. *tit.* 1. *can.* 4. & alias passim.

(*) Sic in locis, quos complectitur uti apud Giraldum Exposit. Juris Pontif. pag. 1012. Concilium Romanum, celebratum a Bened. XIII. ann. 1725. ad eam tenentur sequentes sub pœnis in dicta Pii IV. Constit. latis, aliisque Episcoporum arbitrio statuendis.

(*) I. Episcopi, aliique de Clero recens ecclesiasticis Beneficiis provisi, aut Sacris Ordinibus initiati in Diœcesana Synodo primo celebranda. II. Dignitates, & Canonicatus obtinentes post adeptam possessionem, tum in manibus Episcopi, vel ejus Vicarii Generalis, tum in Capitulo intra bimestre. III. Beneficia cum Animarum cura habentes, post ipsorum possessionem, infra idem tempus, in manibus tantummodo Episcopi, vel Vicarii Generalis, prout & in alterutris manibus. IV. Quicumque alia Beneficia simplicia obtinentes. V. Item novus Vicarius Generalis. Vicarii Foranei, Procuratores, & Promotores Fisci Episcopalis, Cancellarii, cæterique Ministri ejusdem Curiæ. VI. Novi Concionatores etiam Regulares. VII. Novi Confessarii etiam Monialium. VIII. Docentes publice, vel privatim Theologiam, Philosophiam, jus Canonicum, aut Civile, vel inferiores quaslibet disciplinas, etiam grammaticam. IX. Ac tandem Medicinam, & Chirurgiam exercentes.

Additiones ex aliena manu.

De Fidei professione emittenda a Canonicis diximus *in addit. ad verb. Beneficiatus art.* 1. Illud autem hic non omittendum, quod licet ex resolutionibus Sac. Congreg. Concilii Interpretis allegatis ab Auctore constans dictæ Sacræ Congregationis sententia fuerit, quod Fidei professio fieri nequeat per Procuratorem; tamen dubitari potest, an eadem Sac. Congreg. in hac ipsa sententia steterit *in Toletana* 17. *Aprilis* 1728. *tum in Mindonien. Fructuum* 26. *Junii* 1756. Consule Folia harum causarum, resolutionesque quoad ipsas editas. 34 35

Lex autem hæc de facienda Fidei professione non solvitur per consuetudinem etiam constantem, sed solum per expressam exemptionem; Benedict. XIV. *Instit. Eccles.* 60. *num.* 7. Confer de hac ipsa materia professionis Fidei eumdem Sanctissimum dict. *Instit. Eccl.* 60. *per tot.* 36

ARTICULUS V.

Canonici quo ad residentiam, Chorum, & Missam.

SUMMARIUM.

1 Canonici sive Cathedralium, sive Collegiatarum tenentur saltem per novem menses residere in Ecclesiis sui Canonicatus, ita ut non liceat ipsis ultra tres menses ab eisdem quolibet anno abesse: Salvis nihilominus earum Ecclesiarum Constitutionibus, quæ longius servitii tempus requirunt, sicque absentiam trium mensium non concedunt; Concil. Trident. *sess.24. cap.12. de reform.* ibi: *Præterea obtinentibus in eisdem Cathedralibus, aut Collegiatis, Dignitates, Canonicatus, Præbendas, aut Portiones, non liceat vigore cujuslibet Statuti, aut Consuetudinis ultra tres menses ab eisdem Ecclesiis quolibet anno abesse: Salvis nihilominus earum Ecclesiarum Constitutionibus, quæ longius servitii tempus requirunt*; Concordat *ex cap. Ex gestis 2. cap. Relatum 4. cap. Conquerente 6. cap. Cum ad hoc 16; & cap. Clericus 17. de Clericis non residentibus, cap. Ad hæc 13. cap. Extirpandæ 30. §. Qui vero, & cap.*
2 *Super inordinata 35. de Præbend.* Menses tres, qui-
bus Canonici quolibet anno abesse possunt, continere debent nonaginta dies, ita ut quilibet Mensis suos triginta dies contineat; Et dies isti possunt esse, vel continui, vel interpolati. Sic decisum fuisse a Sacra Congregatione Concilii refert Fagnan. *in*
cap. Licet 35. de Præbend. n.54. & 55. Ita tamen, ut 3
non omnes Canonici possint simul abesse eodem tempore, ne Ecclesia destituatur omni servitio, sed solum ea quota Canonicorum simul abesse possit, quæ videbitur arbitrio Episcopi, & Capituli, & Sanctissimus approbavit Sententiam Congregationis ad se relatam, subdens Concilium non dedisse tres menses Capitulo, sed Canonicis, scilicet singulis per vi-
ces. Sic apud Fagnan. *loc. cit.* Hujusmodi tres men- 4
ses non debent incurrere in Natale, aut in Pascha Domini, vel similes maximas Solemnitates, aut in tempus Adventus, & Quadragesimæ, aut in dies Dominicos, & Festos totius anni. Ita decrevit Sacra Congreg. Conc. *in Interamnen. 21. Jul.* 1640. & alibi pluries, ut referunt Zerola *p.1. praxis Episcopal. verb. privatio §.4. num.2. dub.3.* Garcias *part.3. de Benefic. cap.2. num.316.* Armendar. *tit. de residen-*
tia num.38. Ad conficiendum spatium trium mensium 5
non sunt computandæ horæ cujuslibet diei, sed dies integri absentię tantum; Neque ad constituendum servitium novem mensium colligendæ sunt punctaturæ, quas iis, qui novem partes punctaturarum ex duodecim, quæ ex servitio totius anni conflantur, deserviendo tulerint, servitio punctaturarum debito satisfecerint, sed ipsi dies residentiæ, & servitii, sive continui fuerint, sive interpolati numerandi sunt, ut compleant numerum dictorum novem mensium. Sic responsum fuisse a Sacra Congregat. Conc. refert
Fagnan. *loc. cit. num.56.* Unde statutum Ecclesiæ per- 6
mittens, ut Canonici propter loci frigiditatem, & aeris intemperiem in uno ex novem mensibus residentiæ, uni Horæ tantum quotidiæ intersint pro lucrandis fructibus illius mensis, est quidem contra Tridentinum, adeout non interessentes omnibus Horis in prædicto mense amittant illam ratam fructuum, quam amitterent in aliis octo mensibus, singulis Horis non interessendo; non tamen incidunt in pœnam latam ab ipso Concilio, quasi abfuissent ultra tres menses. Sic respondit Sac. Congregat. Concil. *Episcopo Palentino*, ut refert Fagnan. *loco cit. n.57.*

Fundationum privilegiis, quibus ultra tres men- 7
ses Canonicis abesse licet, non est derogatum a Tri-
dentino. Sic declaravit Sacr. Congregatio 21. *Fe-* 8
bruar. 1578. teste Fagnan. *loco cit. num.58.* Nec ab ipso Tridentino sunt sublata Statuta a Summo Pontifice confirmata, ut Canonici abesse possint ultra tres menses; Cardinalibus enim Sacræ Congregationis, *Die 7. Julii 1575.* in diversa abeuntibus Gregorius XIII. his auditis jussit servari statutum confir-
matum, ut refert Fagnan. *loco cit. num.59.* Immo 9
cum postea dubitatum fuisset, an per Concilium esset sublatum quoddam statutum Ecclesiæ Eboren. ante ipsum Concilium a Sede Apostolica confirmatum, ut Canonici semel in vita anno abesse possent Hjerusalem proficiscendi causa, & sex mensibus, cum Basilicam Sancti Petri quolibet quinquennio visitare vellent? Sacra Congregatio censuit Statutum hujusmodi a Sede Apostolica confirmatum, non esse subla-

sublatum per Concilium; & ita etiam Sanctissimus
10 probavit, ut refert Fagnan. *ibid. n.* 60. Ut Canonici abesse possint tribus mensibus a Concilio permissis, nec Episcopi, nec Capituli licentia, nec causa requiritur, & possunt Canonici tunc abesse etiam ex causa recreationis. Sic decisum fuisse a Sac. Concil. Congreg. referunt Zerola *in praxi Episcop. part.*1. *verb. privatio §.*2. *dub.*4. Garcias *d. cap.*2. *num.*314. *&* 315. Barbosa *dict. allegat.* 53. *num.*118. Fagnan. *loc. cit. num.*52. Et sic novissime respondit Sacra Congregatio Concil. *in Castrimaris* 4. *Maii* 1737. pro absentia intra Dioecesim; si tamen velint abesse extra Dioecesim, requiritur licentia Episcopi, ut expresse statuit *ibidem in responsione ad* 2. *dub.* Licet
11 autem Canonici possint libere, & licite abesse illis tribus mensibus, non tamen pro eo tempore lucrantur Distributiones quotidianas, sed solum fructus grossos, seu Praebendam. Sic declaravit Sacra Congregatio Concil. ut referunt Flaminius *de resignat. lib.*1. *q.*10. *num.*65. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancel. §.*9. *prooemial. num.*182. Monet. *de distributionibus quotidianis part.*1. *quaest.*6. Fagnan. *loco cit. num.*32. *&*
12 93. Barbosa *dict. allegat.*53. *num.*124. Potest Episcopus ob legitimam causam dare Canonicis suis facultatem, ut possint abesse per quatuor menses. Sic decisum fuisse a Sacra Concil. Congreg. referunt Armendar. *loc. c. num.*124. Comitol. *respons. moral. lib.*1. *quaest.*59. *num.*2. Garcias *loc. cit. num.*411. *&* 413. Alzed. *de praestantia Episcop. Dign. part.*2. *c.*9. *num.*39. Barbosa *loc. cit. num.*123. & Fagnan. *loco cit. n.*47. ubi dicit, quod Sanctissimus die 7. Octob. 1580. audita relatione Congregationis impertitus est facultatem Episcopo, ut possit singulis annis, si sibi justae causae videbuntur, licentiam concedere Canonicis non residendi per alium mensem ultra tres a Con-
13 cilio eis concessos. Si per specialem aliquarum Ecclesiarum Constitutionem, aut consuetudinem, longius servitii tempus requiratur, non est licitum Canonicis per tres menses abesse; sic expresse statuit Concil. *dict. sess.*24. *cap.*12. ibi: *Salvis nihilominus earum Ecclesiarum Constitutionibus, quae longius servitii tempus requirunt.* Unde Fagnanus *loc. cit. n.*51. refert, quod Canonicis per Constitutiones suarum Ecclesiarum ad longius residentiae tempus adstrictis, atque postulantibus ex gratia vacationem trium mensium, Sacra Congregatio suo tempore semper abnue-
14 rit. Dato tamen, quod alicujus Ecclesiae Constitutio aut Consuetudo requirat servitium totius anni, tunc licitum est Canonicis per tres menses abesse. Sic refert Garcias *p.*3. *de Benefic. cap.*2. *n.*311. *&* 312. declarasse Sacram Congregationem *in una Asioricen.* his verbis: *Decretum Concilii cap.*12. *sess.*24. *concedit Canonicis absentiam trium mensium, si Constitutiones Ecclesiae servitium totius anni requirunt.* Residentia enim totius anni nimis dura videtur, maxime spectata fragilitate humana. Sic tenet idem Garcias *loc. cit.* Barbosa *dict. alleg.*53. *num.* 121. Armend. *loco cit. num.*35. & alii. Advertendum tamen est, quod *in Atrien.* cum Canonici Ecclesiae Cathedralis assiduum singulis diebus servitium praestare solerent, & indultum vacationis per tres menses postularent, *die* 19. *Decembr.* 1722. rescriptum fuit; Pro gratia ad duos menses, ut ad normam Decreti editi *in Farfen.* 13. *Novembris* 1655. Nempe quod omnes interesse divinis Officiis deberent diebus Dominicis per omne tempus Adventus, Quadragesimae, Octavae Nativitatis Domini, ejusque Resurrectionis, nec non Pentecostes, & Corporis Christi; & nunquam plures Canonici, quam in tertia parte eodem tempore frui vacatione possent. Et *in Sypontina servitii Ecclesiae die* 6. *Februarii* 1734. ad dub. An decretum Capituli concedens Dignitatibus, & Canonicis vacationem per tres menses, cum conditionibus in eo praescriptis substineatur in casu &c. Respondit: *Negative & amplius*, divisi enim erant Canonici, quorum aliqui volebant continuare servitium sine vacatione, & alii volebant vacationem.

Canonici non residentes per novem menses inci- 15
dunt in poenas Concilii Tridentini mox adducendas. Immo in ipsas Tridentini poenas incidunt etiam Canonici, qui majori servitio Ecclesiae, quam novem mensium sunt adstricti, si non resederint per tempus ipsum majus sibi constitutum. Sic decisum fuisse a Sacra Congreg. Concil. referunt Garcias *d. cap.* 2. *n.* 144. Barbosa *d. alleg.* 53. *n.*146. & Fagnan. *in cit. cap. Licet num.* 50. ubi dicit, quod proposito dubio: *An Canonici, qui majori servitio Ecclesiae, quam novem mensium sunt adstricti, subjaceant, si non resederint, eisdem poenis, de quibus in dicto cap.* 12. *Sacra Congregatio censuit subjacere.* Poenae autem 16
a Tridentino impositae Canonicis, ut supra, non residentibus, sunt, quod absens ultra tempus permissum primo anno privetur dimidia parte fructuum, & quidem ad ratam mensium quibus abfuit, si non est integer annus ut censuit Sac. Congr. teste Fagnano *in cap. Ex tuae* 11. *de Clericis non residentibus num.* 15. Secundo anno omnibus fructibus, & tertio anno privetur etiam Titulo Canonicatus, sic ipsum Concilium *sess.* 24. *cap.* 12. *§. praeterea ibi: Alioquin primo anno privetur unusquisque dimidia parte fructuum, quos ratione etiam Praebendae, ac residentiae fecit suos. Quod si iterum eadem fuerit usus negligentia, privetur omnibus fructibus, quos eodem anno lucratus fuerit; Crescente vero contumacia, contra eos juxta Sacrorum Canonum Constitutiones procedatur*; idest ad privationem Tituli.
Canonici tamen, qui ob absentiam in poenam priva- 17
tionis fructuum incidunt, non tenentur istos in conscientia restituere ante sententiam condemnatoriam Judicis: sic colligitur ex ipso verbo Concilii: *Privetur*, quod non operatur ipso Jure, sed per sententiam; Garcias *part.*3. *de Benefic. cap* 2. *n.* 151. *&* 152. Barbosa *de Canonicis cap.* 20. *num.* 22. Fagnan. *in cit. cap. Licet de Praebend. n.*26. & Rota *in causa Caurien. Fructuum coram Orano* 10. *Apri-*
lis 1592. Ad incurrendam a Canonicis non residenti- 18
bus poenam privationis fructuum non est opus praevia monitione, ut resideant; *Argum. cap. Potuit* 4. *de locato* ibi: *Non obstante, quod ei ut Canonem solveret non extitit nunciatum, cum in hoc casu dies statuta pro Domino interpellet*, & sic expresse decisum fuisse a Sacra Congregatione Concilii refert Garcias *d. cap.*2. *num.*145. Fructus illi, quibus privandi sunt 19
Canonici non residentes pro constituto tempore, debent applicari in usum, & fabricam Ecclesiae si indiget, alias alteri Pio Loco, arbitrio Ordinarii. Sic decrevit Sacra Congregatio, ut referunt Garcias *cit. c.*2. *num.*146. *&* 147. Armend. *in addit. ad recop. legum Navarrae lib.*2. *tit.*23. *de residentia n.*10 Castropalao *in opere morali tract.*7. *de Orat. disp.*3. *punct.*8. *num.*6. Barbosa *d. allegat.* 53. *num.* 150.

Poenarum gradus contra Canonicos non residen- 20
tes

tes a Concilio *d.cap.*12. præscripti sunt necessario servandi, antequam deveniatur ad privationem: alias ipsa privatio, seu sententia privationis erit nulla. Sic Sac.Rota *in una Salmantina de Petroso die* 15 *Decemb.*1576. *coram Seraphino, & in una Oriolen. Ca-*
21 *nonicatus* 14. *Martii* 1622. *coram Navarro*. Licet enim secundum aliquos Canones Canonicus absens privari posset Beneficio, si infra congruum terminum sibi præfixum ad residentiam non rediisset, ut habetur *cap.Pervenit* 28.*de appellat.& cap.Inter quatuor* 10. *& cap. Clericos* 17. *de Clericis non residenti-*
22 *bus*: Tamen ex nova dispositione Concil. Trident. *loc. supra cit. sub num.* 16. Canonicus ob absentiam privari non potest Titulo, nisi post lapsum trium annorum, ut declaravit Sacra Congregat. ipsius Concilii Interpres; Cum enim Episcopus Tarentinus olim petiisset declarari a Sacra Congregat.Concil. An recte processisset contra subcantorem Canonicum Ecclesiæ suæ jam decem, & octo menses absentem, cum ei comminatus fuisset pœnam privationis, si intra mensem non resideret; Sacra Congregatio declaravit, Concilium clare diposuisse expectandum esse lapsum trium annorum antequam ad privationem in totum procedatur ut *in dict. cap.*12.*sess.*24. *vers.Præterea obtinentibus*. Nam in primo amittit non residens dimidiam, in secundo omnes fructus, in tertio privatur Titulo, & ita rescriptum fuit plurimis Episcopis, Sic præcise refert Fagnan. *in d.cap.Licet, de Præb.num.*26.& Garcias *p.*3.*de Benefic. cap.*2.*n.*140. adducit aliam declarationem Sacræ Congr. Concil. quæ sic habet: *Redarguitur Episcopus, qui primo anno in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia non residentem privat*. Disponit enim expresse Concilium, ut post primum, & secundum annum absentiæ Canonicorum: *crescente contumacia, contra eos juxta*
23 *Sacrorum Canonum Constitutiones procedatur*. Unde postquam juxta Concilium Canonicus absens fuit, privatur pro primo anno medietate fructuum, & pro secundo anno omnibus fructibus; si sine legitimo impedimento sit adhuc contumaciter absens, debet, juxta Sacrorum Canonum Constitutiones, si sciatur ubi existit, personaliter moneri, seu citari, ut redeat ad residendum in termino congruo arbitrio Episcopi sibi prefigendo sub pœna privationis, nisi resipiscat; *cap. Ex parte vestra* 8. *& cap. Clericos* 17. *de Clericis non residentibus*; Si vero ignoratur ubi existat, tunc trinæ citationis Edicto in valvis Ecclesiæ Beneficii affigendo, debet vocari, seu citari, atque post ultimam citationem per sex menses expectari;
24 Quibus elapsis, si sine legitimo probato impedimento Canonicus residere contempserit, non amplius privandus est fructibus, sed Benificio est omnino spoliandus, juxta formam præscriptam *in cap. Ex tuæ devotionis* 11. *de Clericis non residentibus*, quam Concilium non immutavit, immo expresse preservavit *in d. sess.*24. *cap.*12. ibi *Contra eos juxta Sacrorum Canonum Constitutiones procedatur*; idest Beneficio privetur ad eum modum, quo Sacri Canones præscribunt. Sic decisum fuisse a Sacra Congr.Conc. referunt Armend. *loc. cit. num.* 98. & Barbosa *d. Alleg.* 53. *num.* 146.

25 Ad propositum juvat adducere quæ in una Cathacen. fuerunt quæsita, & a Sacra Congr.Conc. fuerunt resoluta, prout sequitur.

1 *An in caussa privationis Beneficii ob non residentiam debeant servari dilationes trium annorum a Sacro Concilio præscriptæ?*

2 *An servatio dictarum dilationum sit arbitraria Ordinario in Canonicatibus?*

3 *An ex eo, quod Canonicatus Cathacen. quatenus etiam consisteret in solis Distributionibus, sine Præbenda, aut massa grossa, in illius privationem ob non residentiam, dictæ temporum dilationes a Sacro Concilio præscriptæ potuerint ab Ordinario remitti eo quod illius cap.Dispositio non applicetur; cum non existentibus fructibus non potuerit fieri sequestrum?*

4 *An ex eo quod idem Canonicus absens fuerit spatio duorum, & plus annorum, post quorum lapsum tantum fuerit monitus, currat eidem terminus, trium annorum a Sac. Concilio indultorum, vel sex mensium a die absentiæ, vel a die primæ monitionis?*

5 *An a privatione etiam ser. ser. facta ab Ordinario de Canonicatu ob non residentiam, detur appellatio suspensiva, vel tantum devolutiva?*

Die 14. *Novemb.* 1671. *Eadem Congr. re mature discussa, censuit:*

Ad 1. *Affirmative.*

Ad 2. *Negative.*

Ad 3. *In Casu proposito posse omitti sequestrationes fructuum, non vero dilationes temporum.*

Ad 4. *Incipere triennium a die absentiæ.*

Ad 5. *Non dari suspensivam.*

Et cum postea in eadem caussa pro dilucidatione 4. Dubii quæsitum esset, an contra d. Canonicum non residentem posset procedi ad privationem juxta Sacrorum Canonum Constitutiones post lapsum trium mensium, & ultra secundi anni, vel expectandum esset, quod laberetur tertius annus integre? 26

Die 21. *Maii* 1672. *censuit expectandum esse triennium completum.*

Verum est tamen, quod pendente ipso triennio 27 poterit Episcopus præviis citationibus contra Canonicos absentes procedere per Censuras, illosque suspendere, & excommunicare non obstante, quod inchoata sit via Judicii præscripta a Concilio, juxta dispositionem *Text. in cap. Ex tuæ devotionis* 11. *§. contra eos, de Clericis non residentibus*, prout eadem Sac. Congreg. declaravit *in Palentina* 18. *Novembris* 1673. Pœnæ Canonicorum non residentium pos- 28 sunt infligi etiam contra Canonicos Coadjutores cum futura successione, & ideo monendi sunt ad residendum sub pœna privationis, ut respondit eadem Sacra Congreg. Concilii 12. *Martii* 1672. *& in Oxomen.* 8. *Maii* 1688. Pœnas autem contra Canonicos 29 non residentes, non potest Episcopus remittere in totum; bene tamen ante sententiam minuere, vel augere; sic decisum fuisse a Sagra Congreg. Concil. refert Garcias *d. cap.* 2. *num.* 150. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 128. & Fagnan. *in lib.* 1. *Decretal. cap. Irrefragabili §. Excessus, de offic. Ordinar. num.* 28. ubi refert, quod cum Episcopus Vercellensis supplicasset declarari, an hujusmodi pœnam posset ipsis Canonicis remittere? Sac. Congreg. *censuit posse Episcopum ante sententiam, vel in actu sententiæ ex causa ju-*

justa augere vel diminuere, *& non in totum remittere*.
30 Canonici si in novem mensibus anni absque legitima caussa a residentia notabiliter absint, ultra supradictas pœnas, incurrunt etiam secundum multos culpam mortalem. Sic tenent Emanuel Sà *in Aphorism verb. Residentia num.* 1. Nicolaus Garcias *cit. ca.* 2. *num.* 321. Squillant. *de obligat. Clericor. part.* 1. *n.* 120. Sanctarell. *var. resolut. quæst.* 4., *num.* 24. Filliuc. *qq. moral. tom.* 2. *tract.* 23. *cap.* 7. *num.* 207. Suarez *de Religione tom.* 2. *lib.* 4. *c.* 10. *num.* 17. *& cap.* 13. *num.* 5. Diana *Moral. resolut. par.* 2. *tract.* 12. *resolut.* 31. Machado *lib.* 4. *tract.* 3. *document.* 4. *num.* 1. Leander *part.* 6. *tract.* 8. *disput.* 6. *q.* 33. *& sequent.* Barbosa *de Canonicis cap.* 20. *num.* 8. & alii. Et ratio est, quia Canonici sub gravissimis pœnis, & sub districto Obedientiæ præcepto adstringuntur ad assistentiam Cho-
31 ri; *cap. Dolentes* 9. *de celebrat. Missarum*. Immo ex Garcia, *d. cap.* 2. *num.* 322. *Declarat.* 29. Armendar. *in addit. ad recopil. legum Navarræ lib.* 2. *tit.* 23. *de resident. num.* 41. & Barbosa *loco cit. num.* 9. nec excusantur a culpa mortali, quamvis velint quotidia-
32 nas distributiones amittere. A culpa mortali tamen eos excusant Tamburin. *lib.* 2. *in Decal. cap.* 5. *§.* 4. *num.* 7. & alii apud Leandrum *cit. q.* 23. dummodo habeant animum cedendi distributiones tempore absentiæ, & non deficiant in contemptum, aut contra præceptum Superioris, vel ex eorum defectu non omittatur Officium in Ecclesia, aut non dicatur cum debita solemnitate; Et ratio istorum, est, quia nullus adest textus, ex quo mortalis obligatio colligatur, pro residentia Canonicorum, sicuti clare habetur pro residentia Parochorum in Tridentino *sess.* 23. *c.* 1. *de Reform.* Tum quia concurrit praxis multorum prudentum, qui nullum sibi conscientiæ scrupulum faciunt, non existimantes in eo peccare, nec communiter id notatur (*).
33 Dantur tamen aliquæ legitimæ caussæ omnino excusantes a continua residentia; & istæ generatim loquendo sunt quatuor, scilicet Christiana Charitas, urgens Necessitas, debita Obedientia, & evidens Ecclesiæ, vel Reipublicæ Utilitas, uti colligitur ex Tridentino *sess.* 23. *cap.* 1. *de Reformat.* ibi: *Cum Christiana Charitas*, *urgens Necessitas*, *debita Obedientia ac evidens Ecclesiæ*, *vel Reipublicæ Utilitas*, *aliquos*
34 *nonnunquam abesse postulent*, *& exigant*. Ad primam caussam Christianæ Charitatis seu pietatis pertinet, si Canonicus a loco Beneficii seu Canonicatus discedat caussa juvandi proximum auxilio indigentem v. g. ad dirimendas lites, aut sedanda odia, quæ
35 inter quosdam sint suborta, & hujusmodi. Ad secundam caussam *urgentis necessitatis* pertinet, si Canonicus absit propter aeris intemperiem, vel corporis infirmitatem, juxta *c. Præsentium* 3. *caus.* 7. *quæst.* 1. *& cap. Ad audientiam* 15. de Cleris non residentibus; vel ad effugiendam Tyranni persecutionem, seu ad evitandas capitales inimicitias contra ejus personam subortas, ut notat Glossa *in cap. Clericos* 17. *de Clericis non resident. verb. excusationem rationabilem*; & in Clementina 1. *de statu Monachorum §. Cæterum*, *verb. caussa rationabili*, vel ad prosequendam litem super Iuribus Canonicatus; aut ob piam peregrinationem, seu similem honestam caussam, impetrata tamen licentia Prælati, sicuti habetur *in cap. Relatum*
4. juxta Gloss. *ibid. verb. Prælatorum*, *de Clericis non residentibus*. Ad Tertiam caussam debitæ Obedientiæ pertinet, si Canonicus absit a residentia de mandato Papæ, ut in Apostolicæ Sedis servitio occupetur; Occupatus enim servitio Papæ habetur pro residente in propria Ecclesia, cum serviat Ecclesiæ universali; *cap. cum dilectus* 14. *& cap. ad audientiam* 15. *de Clericis non residentibus*. Ad quartam caussam evidentis Ecclesiæ, vel Reipublicæ Utilitatis, pertinet, si Canonicus absit ob negotium, & servitium Ecclesiæ; *cap. Ex part.* 13. *& c. ad audientiam* 15. *de Clericis non residentibus*, vel caussa adeundi Synodum Generalem, seu Provincialem, aut Diœcesanam; vel caussa studiorum: *cap. Relatum* 4. *de Clericis non residentibus*. Totius enim Ecclesiæ universalis permaxime interest ad sui regimen, & servitium viros habere Litteratos; *cap. Cum ex eo* 34. *de elect. num.* 6. *Et in cap. super specula* 5. *de Magistris*, permittitur Beneficiatis, ut quinquennio Theologiæ studere, eamdem vero quandiu voluerint docere absentes possint sine reddituum privatione. 38 Speciatim etiam conceditur, ut duo Canonici in servitio Episcopi occupati pro residentibus habeantur; *cap. de cætero* 7. *& cap. ad audientiam* 15. *de Clericis non residentibus*. 39 Et isti duo Canonici possunt ab Episcopo assumi, sive ex Cathedrali, sive ex Collegiata, ut a Sacra Congregatione Conc. fuit expresse decisum proposito dubio in hæc verba: *in Caussa Colonien. petente Archiep. Electore*, *an liceret pro servitio suæ Diœcesis assumere duos Canonicos ex qualibet Collegiata*, *sicut licet assumere ex Cathedrali*? Sacra Congregatio *die* 9. *Septemb.* 1628. *censuit Episcopum posse uti opera duorum Canonicorum sive de Cathedrali*, *sive de Collegiata Ecclesia*, *sed non plus duobus*, sic refert Barbosa *de Canonicis c.* 25. *num.* 8. 40 Canonici ex justa caussa absentes non tenentur relinquere Substitutum, ac per hunc interim deservire, non obstante immemorabili consuetudine, sic decisum fuisse a Sacra Congregatione Concilii refert Garcias *d. part.* 3. *c.* 2. *cum* 197. & Fagnan. *in c. Nulla* 2. *de Concession. Præbend. n.* 73. Alia de residentia *vide verb. Distributiones*.

36 (right margin beside "residentibus. Ad Tertiam") · 37 (beside "Ad quartam")

41 Canonici tenentur recitare Officium in Choro; Nec ipsis potest Episcopus concedere, ut officient in Sacristia; Sacra Congregatio Episcop. *in Signina* 12.
42 *Januarii* 1604. Potest tamen aliquando ex caussa, veluti ob frigus, extra Chorum arbitrio Episcopi recitari Divinum Officium in diebus Ferialibus, in diebus vero Festivis omnino recitandum est in Choro; Sac. Rit. Congregatio *in Lunen. Sarzanen.* 5. *Mar-*
43 *tii* 1633. Et Sacra Congregatio Episcop. *in una S. Severini* 13. *Septembris* 1641. decrevit esse tolerandum, quod Canonici tribus mensibus anni frigidioribus recitent diebus Ferialibus Matutinum in Sacri-
44 stia. In Choro non est a Canonicis inchoandum Officium statim signo dato, sed elapsa tertia parte horæ; Sacra Rit. Congregatio *in Tarentina Chryspolitarum* 3. *Septembris* 1601. *ad* 5. *Dub.* Et dato ipso si-
45 gno debent Canonici in Choro Officium inchoare non expectato Vicario; Eadem Sacra Rit. Congre-
46 gatio *in Neritonen.* 2. *Februarii* 1606. Canonici sub onere, & obbligatione restitutionis fructuum tenentur psallere, seu canere in Choro cum aliis, & non satisfaciunt, si solum assistant, & intersint Horis, & per

(*) Postilla Editionis Rom. verum hanc Tamburrini Sententiam laxitatem reddere, quis non videt?

per Cappellanos, & alios Beneficiarios psallant, ipsi
vero, vel ibi, vel Domi privatim recitent Horas,
quia institutio Canonicatuum est, non ut adsint tan-
tum in Choro, sed ut canendo assistant, & ob id eis
dantur Distributiones; ut colligitur ex Trident. *sess.*
24. *cap.*12. *de reform.* ibi; *Omnes vero divina per se.*
& non per substitutos compellantur obire Officia.....
atque in Choro ad psallendum instituto Hymnis, &
Canticis Dei nomen reverenter, distincte, devoteque
laudare; & sic censuit Sacra Congregatio Concilii;
nam proposito dubio; *An Canonici, & alii qui in-*
tersunt Divinis Officiis, satisfaciant eorum muneri exhi-
bendo suam præsentiam in Choro, etiam quod non can-
tent neque psallent, maxime si allegarent, se eo tempo-
re meditari, vel submissa voce dicere, quæ ab aliis can-
tantur, vel alias pias preces tunc recitare? An vero
teneantur præcise alta, & consona voce divina Officia,
& Horas Canonicas recitare, cantare, psallere, &
aliter non satisfaciant muneri, & Obbligationi? Eadem
Sacra Congregatio *sub die* 20. *April.* 1602. *censuit*
teneri omnino psallere, alioquin Obbligationi suæ non
satisfacere. Vide verb. Missa *art.*3. *num.*11. ubi ad
47 id affertur novissima dispositio Benedicti XIV. Cano-
nici ex decentia debent alta voce cantare in Choro, &
Episcopus potest illos ad hoc hortari, sed non coge-
re (*); Sacra Congregatio Rituum *in Egitanensi* 24.
48 *Novemb.* 1602. Canonici non tenentur ad harmo-
nicam modulationem cantus figurati, sed satisfaciunt
in magnis Festivitatibus, in quibus Ecclesia eo cantu
utitur assistendo cum debita attentione cantoribus. Ita
cum pluribus a se citatis Barbosa *de Canonicis cap.*34.
49 *num.*14. Canonici, qui solebant cantare Matutinum
una hora post ortum Solis, non sunt cogendi, ut
Matutinum ante ortum Solis cantent; Sac. Congr.
50 Rit. *in Asculana* 16. *Septemb.* 1606. Canonici quam
vis pauci sint, puta duo vel tres, tenentur canere,
seu recitare Officium in Choro, alias possunt ab Or-
dinario Distributionibus punctatura privari; Sac. Con-
gr. Concilii *in Nullius Orbetelli* 31. *Martii* 1696.
51 Canonici tenentur recitare in Choro Officium De-
functorum, Psalmos Graduales, & Pœnitentiales
solum juxta Constitutionem S. Pii V. & non alias;
Sacra Congregatio Rit. *in Suessan.* 28. *Janu.* 1606.
52 Et qui prædicta non recitant, minime peccant; Ea-
dem Sacra Congregatio *in Barchinonen.* 10. *Janua-*
53 *rii* 1609. Canonici recitantes in Choro Officium B.
Virginis Mariæ in Semiduplicibus, & Dominicis ex
consuetudine, illa deinceps uti possunt, non ob-
stante Rubrica Breviarii; Sacra Congregatio Rit.
54 1. *Septemb.* 1607. Canonici recitantes in Choro Offi-
cium parvum B. Virginis Mariæ tempore Paschali,
debent facere sine addito Alleluja; Sacra Rit. Con-
55 gregatio 28. *Martii* 1626. Canonici tamen non
tenentur recitare in Choro Officium Beatæ M. V.
ubi non est consuetudo; ex Bulla enim S. Pii V. in-
cipiente *Quod a nobis*, Romano Breviario præfixa,
pro his, qui Romanum ritum servant, sublatum est
hoc onus, ubi contraria consuetudo illud recitandi
non vigeat, quam S. Pontifex non abstulit, sed jus-
sit servari, ut observat Fagnan. *in cap.*1. *num.*35. *de*
56 *celebr. Missar.* Immo S. Pontifex in ipsa Constitutio-
ne, ut videri potest in principio Breviarii, tollit pec-
cati obbligationem, quæ erat recitandi in Choro
Officium parvum B. Mariæ V, Defunctorum, Psal-
mos Pœnitentiales, & Graduales juxta Rubricas
Breviarii. Canonicos cogere potest Episcopus ad 57
præstandum juramentum de fideliter punctando in
Choro; Sacra Congregatio Concilii 17. *Mar.* 1619.
Canonici non possunt exire a Choro nisi petita venia 58
ab Archidiacono, sive Præsidenti per salutationem
sub pœna punctationis, ut præscripsit Sacra Con-
gregatio Episcop. *in Aprutina* 18. *Aprilis* 1617. &
declaravit Sacra Congregatio Concilii *in Lunen.*
Sarzanen. 4. *Junii* 1701. Canonici confabulantes in 59
Choro sunt punctandi, & privandi Distributionibus
tamquam absentes, ut rescripsit Sacra Congregatio
Episcop. *Episcopo Nucerino* 7. *Sept.* 1594. Cano- 60
nici, & Dignitates non debent in Choro habere
stratum, sive tapetum; Sacra Congregatio Rit.
in Herbipolen. Præeminentiarum 22. *Novemb.* 1698.
& in Urbinaten. 23. *Januarii* 1700. Canonici in 61
Choro, vel in Ecclesia Divinis Officiis interressentes
sine Habitu Canonicali, & Superpelliceo, debent
punctari; Sacra Congregatio Rit. *in Lunen. Sar-*
zanen. 3. *Martii* 1633. Canonici non debent per- 62
mittere, ut Laici, dum Divina celebrantur, stent
vel sedeant in Choro; Sacra Congregatio Rit. *in*
Compostellan. 4. *Februarii* 1600. Canonicum, vel 63
Cappellanum potest Ordinarius excusare a Choro ex
caussa justa comprehensa *in capite unic. de Clericis*
non residentibus in 6. sine consensu aliorum Canoni-
corum, & Cappellanorum. Sic decisum fuit a Sac.
Congregatione Concilii, ut refert Garcias *de Benefic.*
*part*3. *cap.*2. *num.*407. Canonicus Junior in Choro 64
juxta consuetudinem Ecclesiæ debet supplere vices
Hebdomadarii absentis, vel impediti, & non Coa-
djutor, licet sedeat post ultimum Canonicum; Sac.
Congregatio Rit. *in Elboren.* 15. *Aprilis* 1606.
Canonici tenentur quotidie ad canendam Missam 65
Conventualem; adesse enim in Ecclesiis Cathedrali-
bus, & Collegiatis obligationem cantandi quotidie
Missam Conventualem, tradunt communiter Do-
ctores, præsertim Glossa *in cap. Cum Creatura* 51.
de celebrat. Missar. ubi Abbas, Joan. Andr. Fagnan.
& cæteri Canonistæ, idque sub mortali, quia est de
materia gravi, & quæ omnium plurimum confert ad
Divinum cultum, cui maxime detraheretur, immo
plusquam si non celebrarentur Horæ Canonicæ, cum
major sit cultus Sacrificii, quam Horarum Canoni-
carum; stante autem gravitate materiæ consurgit gra-
vis obligatio. Sic expresse Pignatell. *tom.*1. *consult.*
321. *num.*2. *& consult.*391.
Et Missam Conventualem canendam esse quotidie 66
in Cathedralibus, & Collegiatis pluries decrevit Sac.
Congr. Rit. *& signanter* 14. *Januarii* 1603. *& in Fa-*
ventina sub die 25. *Junii* 1611. *& sub die* 28. *Januarii*
1612. decrevit Canonicos teneri omnino ad cantan-
dam Missam de Die. Et etiam in illis diebus, quibus 67
cantant aliquam Missam votivam; Eadem Sac. Con-
greg. *in una Urbinatensi* 21. *Junii* 1611. Non enim pro
Missa votiva omitti potest Missa Conventualis; Eadem
Sac. Congreg. *in dicta Faventina sub die* 16. *Februa-*
rii 1627. Et abrogatur omnis consuetudo non cantan- 68
di Missam de Die, ultra votivam, seu pro Defunctis;
Eadem Sac. Congreg. *in d. Faventina sub die* 18. *Ju-*
nii, *&* 28. *Augusti* 1628. Unde licet in illis Ecclesiis, 69
in quibus adest inveterata consuetudo cantandi Mis-
sam votivam de B. M. Virgine singulis diebus Sabba-
ti,

(*) Vide *num.*110.

ti, possit hic pius usus, seu populorum devotio con-
tinuari etiam in Sabbatis Festo duplici impeditis, non
est tamen omittenda Missa Conventualis; Eadem
70 Sac. Congreg. 2. *Decemb.* 1684. Præterea Missa Con-
ventualis in Quadragesima, Adventu, Quatuor Tem-
poribus, & similibus, etiam quod in dictis diebus
occurrat Festum duplex, non est omittenda, sed u-
traque Missa, nempe de Sancto, & de Feria, est ce-
lebranda; Eadem Sac. Congreg. *in Lunen. Sarzanen.*
71 5. *Martii* 1633. Hinc cum Canonici Ecclesiæ Cathe-
dralis Faventinæ petiissent eximi ab Obligatione ca-
nendi Missam Conventualem de Die, quotiescumque
eadem die aliam Missam cantassent votivam, vel De-
functorum; Sac. Congreg. Rit. *de mense Martii* 1631.
72 respondit *non posse prætermitti Conventualem*. Et sic
jam fuerat decisum in una *Sarnen.* cum enim Cano-
nici Cathedralis Sarnensis ex conventione cum Epi-
scopo a nonaginta annis inita consuevissent singulis
Hebdomadis tres Missas canere, videlicet Feria se-
cunda pro Defunctis, Feria quarta de Angelis, &
Feria sexta de S. Cruce; Episcopus successor eos com-
pellebat ad canendum quotidie Missam Conventua-
lem præter supradictas; sed cum Ecclesia extra habi-
tationes, & in loco insalubris Cœli sita esset, & in
ea vix decem extarent Canonici, quorum sæpe ali-
quis ægrotabat, præterquam quod Curam habebant
animarum; idcirco petiissent benigne secum agi, ut
ad dictam Missam Conventualem non tenerentur nisi
in diebus Festis *die* 9. *Novemb.* 1613. Sacr. Congreg.
Concilii *censuit quod petitur non concedendum*.
73 In Cathedralibus, & Collegiatis non potest omit-
ti altera ex duabus Missis cantandis ob celebrationem
Capituli Canonicorum; Sacra Congr. Rit. 16. *Maii*
74 1626. Missa Defunctorum cantari debet a Canonicis
juxta legem fundationis, etiam in illis diebus, in
quibus ex præscripto Missalis cantatur alia Missa pro
Defunctis, ut decrevit Sac. Congreg. Concil. *in una
Ipren.* Cum enim in insigni Colleg. S. Petri Casalensis
Ipren. Diœcesis essent fundata tria Beneficia, quorum
possessores soliti erant per totum annum vicissim can-
tare Missam pro Fundatore dictæ Ecclesiæ, & aliis
Defunctis, dictaque Missa, & Vigiliæ Defunctorum
decantari consuevissent in Choro, quando Officium
fiebat de Feria, vel Festo simplici; quidam Cano-
nici dictæ Ecclesiæ sub prætextu, quod in Missali Ro-
mano caveatur, ut prima die cujuslibet Mensis, &
secunda Feria cujuslibet Hebdomadæ non impedita
in Collegiatis Ecclesiis dicantur duæ Missæ, una pro
Defunctis, & alia de Feria, seu Festo simplici, præ-
tendebant satisfieri dictæ fundationi, si Missæ ut præ-
fertur cantari solitæ, demissa voce legerentur. Un-
de cum quæsitum esset, an satisfieret, vel potius ob-
staret *cap.* 5. *sess.* 25. Sac. Cong. Conc. censuit Missas
75 cantandas esse juxta earum fundationem. Nec pro-
pter anniversarium, seu aliam Missam Defunctorum
potest omitti Missa Conventualis cantanda de die,
seu de Officio currente; Sac. Rit. Congreg. 28. *Au-*
76 *gusti* 1628. Canonici pro Missa Conventuali, quam
quotidie celebrare, & Sacrificium pro Benefactori-
bus, & Fundatoribus applicare, tenentur, nulla-
tenus possunt aliam eleemosynam recipere, non ob-
stante contraria consuetudine, nec tenuitate reddi-
tuum; Sacra Congreg. Concil. *in una Elven. die* 4.
Maii 1646. *ad cap.* 2. *sess.* 25. *de Reformat. in una Ci-*
vitatis Castellanæ 4. *Martii* 1690. *in una Hidrunt.* 1.
Martii 1692. *in una Cathacen.* 29. *Novembr.* 1698.
& tenet solide Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 321. Mona-
cell. *part.* 1. *tit.* 2. *formul.* 4. *num.* 27. Vide Verb. *Mis-*
sa art. 3. *num.* 11. ubi ad id affertur novissima disposi-
tio Benedicti XIV. Pro hujusmodi Missa Conventuali 77
debetur Canonicis Distributio ex Massa communi; Sa-
cra Congregat. Concil. *in dict. Elven. die* 23. *Februa-*
rii 1647. & tenet Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 322.
Canonicus, qui Missam solemnem celebrat die 78
Dominico, tenetur Officium Vesperarum facere eo-
dem die post prandium, non obstante quacumque
contraria consuetudine; Sacra Congreg. Rit. *in Æsi-*
na 25. *Januarii* 1605. Canonicus, vel alius Sacerdos, 79
qui celebrat Missam Conventualem, in qua Chorus
tenetur cantare Symbolum non potest illam prosequi
eo tempore, quo a Choro cantatur Symbolum præ-
dictum; Sac. Congreg. Rit. 17. *Decembr.* 1695. Non 80
est facienda Altaris thurificatio in Missa Conventuali
dierum solemnium, si absque cantu, & Ministris
celebretur; Sac. Congreg. Rit. 22. *Januar.* 1701. Ca- 81
nonicus Missam celebrans in Ecclesia, vel ex devo-
tione, vel ex obligatione, tempore, quo cantatur una
hora in Choro, non dicitur interfuisse illi horæ, nec
illius distributiones accipere potest, nisi in illa hora
ad celebrandam Missam ab eo, ad quem pertinet,
compulsus, & jussus fuerit; Sac. Cong. Concil. *in
Callien.* 29. *Julii* 1628. *in respons. ad* 4. *& in Orio-
len.* 27. *Martii* 1632. *in responsion. ad* 12. Canonici 82
Missam celebrantes coram Episcopo, non debent
sedere in Sede cum postergali, sed in scamno oblon-
go, tapeto, vel panno cooperto, in latere Epistolæ;
Sagra Congreg. Rit. *in Turritana* 19. *Maii* 1614. Ca-
nonici, & Dignitates tenentur per seipsos Divina 83
Officia obire, nec non Missas majores canere illis
diebus, quibus ad eas decantandas obligati sunt;
S.C. Conc. *in Segobien.* 21. *Julii* 1590. Canonici, &
Dignitates in decantatione Missæ, Evangelii, Epi- 84
stolæ, & in functione similium debent per seipsos
subire, & exercere munera incumbentia, & anne-
xa; Quod si aliqui legitimo impedimento deten-
ti, ea per se ipsos adimplere non potuerint, tunc ali-
os, ejusdem tamen Ordinis, & gradus, non autem
inferioris, Dignitates nempe alias Dignitates, Ca-
nonici alios Canonicos, & Portionarii respective Por-
tionarios in sua quaque Hebdomada, ne graduum, &
Ordinum prærogativæ confundantur, deputare de-
bebunt; Sac. Rit. Cong. *in Abulen.* 18. *Maii* 1602.
At hoc non videtur observari, quia passim Dignitate
aliqua impedita, celebrant pro ea Canonici, & alii
ministrant, sicuti ministrarent Dignitati, & admit-
tunt ipsa decreta *S. C. R. in Mediolanen.* 16. *Maii*
1642. *Bellocastrens.* 11. *Junii ejusdem anni, & in Tar-
visina* 26. *Augusti* 1645. Missas Pontificales celebra- 85
re, absente Episcopo, pertinet ad primam Dignita-
tem, vel ad antiquiorem Canonicum, non autem ad
Canonicum hebdomadarium; Sacra Congreg. Rit.
in Tarentina 10. *Januarii* 1597. *& in Vallisoletana* 11.
Junii 1606. *& in Pisaurien.* 21. *Martii* 1609. Si vero 86
sit consuetudo immemorabilis quod ad Canonicum
hebdomadarium, vel ad Archipresbyterum, licet
non sit prima Dignitas, vel ad aliam Dignitatem hu-
jusmodi functiones spectent, servanda est consuetu-
do, quæ non tollitur per Cæremoniale; Sac. Rit.

 Congr.

Congr. *in Asten.* 25. *Jan.* 1602. *& in Hidruntina* 30. *Jan.*
87 1616. *& in Monopolit.* 3. *Sept.* 1616. Canonico solemniter celebranti pro Diac., & Subdiac. inservire debent pariter Canonici, non obstante immemorabili contraria consuetudine, quæ potius est abusus, & corruptela; Sac. Congr. Rit. *in Calaguritana* 7. *Septembr.* 1593. *in Ceneten.* 14. *Febr.* 1615. *in Colonien.* 31. *Martii* 1629. *& in Sarnen.* 4. *Martii* 1638. *ubi declaravit Canonico solemniter celebranti pro Diacono, & Subdiacono inservire debere pariter Canonicos, non autem Capellanos, non obstante immemoriali contraria consuetudine allegata, quæ venit prius formiter probanda, & subjunxit, Canonico solemniter celebranti pro Diacono & Subdiacono inservire debere Canonicos habentes Præbendam Diaconalem, & Subdiaconalem. Et in Alexandrina* 17. *Maii* 1719. ubi per Eminentiss. Cardinalem Gabriellum proposito dubio: *An Cappellani Capellaniarum erectarum in Ecclesia Cathedrali Alexandrina vigore dispositionis quondam Canonici Pomesani teneantur inservire in Officio Diaconi, & Subdiaconi Dignitatibus, vel Canonicis ejusdem Cathedralis celebrantibus in casu &c.* Ab eadem Sac. Rit. Congreg. responsum fuit *Negative* cum addito, ut caussa amplius non proponeretur. Sic refert Ursaya *tom.* 8. *part.* 2. *discept.* 26. ubi per totum egregie id probat adductis solidis rationibus, & pluribus aliis ejusdem Sacræ Congreg. Decretis, & signanter in *Sypontina* 8. *Martii* 1631. *in Clusina* 20. *Aprilis* 1641. *in Brundusina* 7. *Decembris* 1658. *in Tolentina* 7. *Aprilis* 1698. *& in Nucerina Paganorum* 25. *Januarii* 1698. ubi declaratum fuit quod Diaconus, & Subdiaconus inservientes Canonico celebranti debeant esse etiam Canonici sive Juniores, sive Antiquiores sint ipso Canonico celebrante, & non alii inferioris ordinis, non obstante quod in aliqua Cathedrali non sint distinctæ Præbendæ in Sacerdotales, Diaconales, & Subdiaconales, ut in Cathedrali Alexandrina *in cit. Nucerina Paganorum*, ac variis aliis; & etiam non obstante contraria consuetudine, quæ potius abusus est, & corruptela; vide ibi *num.* 75.

88 Dignitas prima, si velit functiones Episcopales facere, debet etiam Missam canere; alias pertinent ad subsequentes cum eadem conditione; Sac. Congr. Rit. *in Aretina* 30. *Januarii* 1612. *in Tirasonen.* 1.
89 *Martii* 1614. *& in Neritonen. eodem die & anno.* Dignitas prima, quæ vult portare Sanctissimum Sacramentum in Processione, absente Episcopo, debet Missam cantare; quod si noluerit, debet Sanctissimum Sacramentum portare ea Dignitas, vel Canonicus, qui Missam celebraverit; Sac. Congreg. Rit. *in Baren.* 19. *Januarii* 1608. *&* 23. *Martii* 1709. *in respons. ad* 4. teste Ursaya *tom.* 2. *part.* 1. *discept.* 20.
90 *num.* 19. Nec convenit, quod prima Dignitas celebret Missam ante Processionem SS. Sacramenti, & deinde altera Dignitas minor gestet illud in Processione; Eadem Sac. Congregat. Rit. 30. *Junii* 1632.
91 Canonici non supplent vices Protonotariorum, & aliorum inferiorum, sed bene vices Dignitatum; Sa-
92 cra Rit. Congregat. *in Milevitana* 3. *Junii* 1617. Canonici, & Dignitates, quæ habent annexam Præbendam cum onere cantandi Epistolam, sive Evangelium, non tenentur ministrare inferioribus; Sacra
93 Congregat. Rit. *in Salmantina* 10. *Januarii* 1604. Canonici non sunt cogendi ad cantandam Epistolam, vel Evangelium, quando alius Canonicus, seu Dignitas celebrat, nisi quando Præbendæ sunt distinctæ; Sacra Congreg. Rit. *in Tarentina Crypsolitarum* 7. *Septembr.* 1605. Canonici, qui habent Præ- 94
bendas Diaconales, vel Subdiaconales, tenentur ministrare, & inservire Dignitatibus, & aliis Canonicis, quando Missas celebrant solemnes, vel Vesperas; Sacra Congreg. Rit. *in Bituntin.* 9. *Februarii*
1608. Canonici, Diaconi, & Subdiaconi in quibus- 95
dam solemnitatibus, etiam non celebrante Episcopo, cogi possunt ad cantandam Epistolam, & Evangelium, non obstante quocumque prætextu, vel consuetudine in contrarium; Sacra Rituum Congregat. *in Januensi* 29. *Decembris* 1602. Canonici tamen, 96
non tenentur, nec debent cogi ministrare in officio Diaconi, vel Subdiaconi Mansionariis, & aliis inferioribus Presbyteris celebrantibus non obstante consuetudine; Sac. Congr. Rit. *in Hispalen.* 10. *Januar.* 1601. *in Cadicen.* 23. *Novemb.* 1602. *& in Materan.* 5. *Iulii* 1614. Assistentia, quæ fit ad Missam & 97
Vesperas, debet fieri cum Pluviali; Sac. Rit. Congr. 3. *Augusti* 1602. Canonici tenentur inservire pro 98
Diacono, & Subdiacono Dignitatibus, ac eorum Coadjutoribus solemniter celebrantibus, non obstante contraria consuetudine; Sac. Cong. Rit. *in Clusina* 20. *Apr.* 1641. *in Brundusina* 7. *Dec.* 1655. *in Casalen.* 28. *Jan.* 1690. *in Tolentinaten.* 7. *Apr.* 1696. *& in Neapolitana* 25. *Jan.* 1698. Et non tantum Canonici 99
Juniores, sed etiam Antiani & Antiquiores; Sac. Cong. Rit. *in Nucerina Paganorum* 25. *Jan.* 1698.
Dignitates vero nunquam debent Canonicis cele- 100
brantibus inservire; Eadem Sac. Congr. Rit. *in Gerunden.* 3. *Octob.* 1699. Circa Missas privatas, an pos- 101
sint Canonici eas celebrare tempore, quo Episcopus solemniter celebrat, vel concionatur, extat decisio Sac. Congregationis particularis deputatæ a Clemente XI. in una *Casalen.* pro resolutione variorum dubiorum, inter quæ erat dubium 18. ut sequitur: *Decimo octavo; an Canonici valeant celebrare Missas privatas in Cathedrali tempore, quo Episcopus celebrat solemniter, vel concionatur, die* 11. *Martii* 1708. censuit *ad* 18. *tempore celebrationis servandum esse statutum Ecclesiæ; tempore vero concionis negative.* Et hæc decisio, & resolutio fuit a Sanctissimo per Breve confirmata, ut refert Eminentissimus Petra *tom.* 3. *comment. ad Constitut.* 1. *Nicolai III. num.* 17. *& comment. ad Constit. I. Urbani IV. num.* 16. dicit se (dum erat Secretarius Concilii) fuisse deputatum Secretarium dictæ particularis Congregationis habitæ una cum Illustrissimis, & Reverendissimis DD. Nuntio Archiepiscopo Nicæno, & Secretario S. C. Episcopor. & Regul. Inghirami Secret. S. C. Rit. & Marefusco Secret. S. C. Immunitatis, coram Eminentissimo, & Reverendissimo D. Cardinali Josepho Vallemano.

Supplementa Auctoris.

Contra Canonicos non residentes ultra amissio- 102
nem distributionum quotidianarum potest Episcopus procedere per mulctas pecuniarias, atque alio juris remedio ad residendum ipsos compellere. Sic expresse Sacra Congregat. Concil. *in Jadren. vulgo Zara,* 17. *Sept.* 1610. ibi: *Sacra &c. censuit, non inservientes Ecclesiæ, nec Divinis interessentes ultra amissionem*

sionem distributionum quotidianarum, posse ab Archiepiscopo per mulctas pecuniarias, atque alio juris remedio compelli. Et idem respondit *in Castellaneten.* 7. *Junii* 1659. *& sæpe alibi*.

103 Quo ad residentiam Canonicorum advertendum est, quod aliquibus peculiaribus Canonicorum Capitulis vel ratione paupertatis reddituum, vel consuetudinis, attento etiam numero Canonicorum, aliorumque inserventium, solet quandoque concedi Indultum assistendi Choro, aliisque functionibus per mediarias, idest per mediam partem ipsorum vicissim, ut *in Sanctæ Severinæ*, in qua ad propositum dub. *An omnes Canonici, & Clerus Cathedralis Ecclesiæ S. Severinæ, vigore donationis expletæ per bon. mem. Achiepiscopum Berlingerium teneantur quotidie intervenire servitio Ecclesiæ, seu potius sit indulgendum, ut possint alternative, & facta divisione per turnum, & hebdomadam interesse eidem servitio, exceptis temporibus Adventus, Quadragesimæ, Rogationum, aliisque Vigiliis, & omnibus diebus Festis in casu*; S. C. Concil. *die* 13. *Jul.* 1725. Respondit: *Esse indulgendum alternativam cum solitis clausulis*; apud Thesaurum Resolut *tom.* 3. *in d. S. Severinæ*.

104 Et quamvis in Cathacen. Servitii Chori eadem S. Congregat. improbasset consuetudinem Capituli Cathedralis inserviendi Choro per tertiarias, idest quod singuli insevirent una ex ternis hebdomadibus in turno per totum annum respondendo *Negative* ad dubium *die* 25. *Novembr.* 1698. ei propositum. *An liceat Capitularibus inservire per tertiarias in casu &c.* Tamen reproposita causa die 5. *Septembris* 1699. ad instantiam ejusdem Capituli sub consueto dubio: *An esset standum, vel recedendum a Decisis, Sacra Congregatio stetit in Decisis sed attenta tenuitate redditutum, censuit, ex gratia indulgendum esse, prout benigne indulsit præfatis Capitularibus, ut toto anni tempore per mediarias, idest per dimidiam eorum partem alternis hebdomadis Missæ, Matutino, & omnibus Horis interesse valeant, ita tamen ut diebus Dominicis, & festis de præcepto, tempore Adventus, & Quadragesimæ, ac Octavarum Nativitatis Domini, Paschatis Resurrectionis D. N. Jesu Christi, ac Sanctissimi Corporis Christi ultra medietatem Capitularium, qui non erunt de servitio, Missæ, & Vesperis inservire teneantur, ut in lib.*49. *Decr. pag.*311. *&* 312. Quæ resolutio in terminis refertur, & confirmatur in alia *Castri Maris Servitii Chori*, in qua ad dubium, *An sit standum, vel recedendum a Decisis in casu* &c. Ead. S. Congreg. *die* 30. *Julii* 1735. respondit: *In decisis, sed ex gratia indulgendum esse, ut inservire possit per mediarias, ad formam Rescripti in Cathacen. servitii Chori* 5. *Septemb.* 1699. Sic apud Thesaur. Resolution. *tom.* 7. *in d. Castri Maris Servitii Chori*. Consimile Indultum concessum fuit Dignitatibus, & Canonicis Collegiatæ S. Mariæ Majoris *in Tranen.* in qua ad dubium, *An Dignitatibus, & Canonicis Collegiatæ Ecclesiæ S. Mariæ Majoris Baruli sit concedenda gratia inserviendi d. Ecclesiæ Alternatim, & per hebdomadas in casu* &c. Ead. S. C. C. 22. *Novemb.* 1738. Respondit: *Affirmative cum solitis clausulis*, apud Thesaur. Resol. *tom.* 8. & sæpe idem *alibi*.

105 Et quia Canonici, & Beneficiati quandoque ultro progressi sunt petentes sibi impertiri Indultum inserviendi per mediariam, etiam diebus festivis, *Annuendum non esse* respondit S. Cong. Concil. *in una Civitatis Castelli Servitii Chori* in qua ad dubium, *An & quomodo Dignitatum, & Canonicorum precibus sit annuendum in casu* &c. *die* 14 *Junii* 1738. prodiit Rescriptum; *Negative & serventur Resolutiones dierum* 30. *Januarii, &* 17. *April.* 1728. *& amplius*. Sic apud Thesaurum Resolutionum *tom.* 8. *in d. Civitatis Castelli Servitii Chori*, in qua prius proposita *die* 10. *Martii ejusdem anni* 1728. afferuntur citatæ Resolutiones *dierum* 30. *Januarii, &* 17. *April.* 1728. Vide ibi, ubi etiam alia ad rem. Et insuper in *Rossanen. Servitii Chori, & distributionum quotidianarum*, in qua ad dubia I. *An in omnibus diebus Dominicis, & Festis Dignitates, Canonici, & alii de Capitulo Missæ Conventuali, aliisque Divinis Officiis interesse debeant, vel potius eis liceat etiam prædictis diebus per quartariam inservire, per assistentiam nempe unius Dignitatis, quinque Canonicorum, & sex Presbiterorum?* II. *An sit locus augmento distributionum, quomodo, & in qua summa*: & quatenus affirmativè. III. *An donec idem augumentum non fuerit factum, teneantur omnes dictis diebus Dominicis, & Festis Choro*, & *Ecclesiæ interresse in casu* &c. Ead. Sac. Congr. Conc. *die* 1. *Martii* 1738. Respondit Ad I. *Affirmative quo ad secundum*; *Ad* II. *habebitur ratio in casu recursus cum oppurtunis documentis*; *Ad* III. *Affirmative*. Sic apud Thesaur. Resolut. *t.* 8. *in d. Rossanen.*

Canonici, & Dignitates ubique ad psallendum tenentur, non obstante qualibet contraria consuetudine, aut præsumptis privilegiis; Benedictus XIV. *tom.* 1. Constitut. 103. incip. *Cum semper* §. 25. 106

Supplementa Auctoris.

Ex Decreto Sac. Congreg. Rituum 2. *Septembris* 1741. *in Aquen.* Canonici non tenentur extra Chorum ad Psalmos Graduales, Pœnitentiales, Officium B. M. V. & Defunctorum, cum recitanda sint tantum in Choro, ubi est consuetudo, & nequeunt Canonici ad illorum recitationem cogi, ubi recitari non consueverunt, ut decrevit Sac. Congr. Conc. *in Montis alti* 28. *Septembr.* 1754. in qua ad dubium: *An Canonici Ecclesiæ Cathedralis Montis Alti ultra Horas Canonicas teneantur quoque in Choro recitare Officium Defunctorum, B. M. V. Psalmos Pœnitentiales, & Graduales diebus in Breviario designatis, sive potius sit servanda consuetudo in casu &c.* die, & anno, quo supra respondit: *Servandam esse consuetudinem*. Unde non est attendendum Decretum Congregat. Episcopor. & Regular. *in Alexandrina* 18. *Mart.* 1587. prout mendose refertur a Crispino *in Visitat. Pastoral. part.* 2. §. 20. contrarium sentiens quoad Officium B. M. V. cum in eo legatur tantum: *Canonicos debere hortari ad recitandum in Choro Officium B. V. diebus in Breviario præscriptis, non autem cogi, ubi non est solitum*. Vide in nostro tomo 8. Dec. Sac. Rit. Congr. sub *num.* 1112. tum Appendicem Resolutionum S. C. C. sub *num.* 307. 107

Cum ab antiquo, & immemorabili tempore Canonici Ecclesiæ Cathedralis Casalensis diebus Dominicis, aliisque festis infra annum occurrentibus, quando a Musicis Vesperæ decantantur, consueverint eo tempore in Choro bini & bini Vesperas, & Completorium recitare, excitatum est dubium, an 108

per

per eum modum recitandi Completorium satisfaciant Canonici muneri suo; pro cujus declaratione Episcopus Casalen. & Canonici prædicti ad Sacram Rit. Congregationem recursum habuerunt; & Sac. eadem Congregatio iis omnibus mature expensis, quæ in hanc rem deducta sunt, rescripsit: *Canonicos non satisfacere obligationi Chori recitando modo prædicto Completorium tempore, quo a Musici Vesperæ decantantur*. Vide in nostro tomo 8. decreta S. R. C. sub *num.*1589.

109 * Ad rem placet adhuc e penu *Institutionum Ecclesiastic.* Benedict. XIV. proferre sequentia. Canonici, & Beneficiati tenentur ex jure Ecclesiastico recitare Officium divinum cum eo discrimine, ut Beneficiati ubique locorum possint huic muneri satisfacere, Canonici vero Cathedralium, vel Collegiatarum præstare id in Choro tenentur; *Institut. Eccl.* 107. §.7.

110 Nec solum tenentur assistere, sed etiam alta voce recitare, & associare cantum Horarum Canonicarum, nulla in contrarium obstante consuetudine, ut ex dispositione Sac. Conc. Trid. *sess.*24. *c.*12. *de re-*

111 *format.* evincitur. Idcirco tenentur Canonici, & alii addicti Choro cantum Gregorianum addiscere, ut in folio exhibito Sac. Congregationi in causa Murana Mansionariæ *die* 13. *Novembris* 1735. a Secretario ejusdem Congregat. demonstratur. *Institut. Eccles.* 107. §.16.

112 In Tridentino quidem injunctum est, ut omnes *divina per se, & non per substitutos compellantur obire officia*, sed ut censuit Sacra Congregatio, non est sublata Capitularibus facultas *sese invicem substituendi, dummodo substituens & substitutus eidem servitio adscripti non sint*. Cavendum est tamen, ne nimis

113 frequentes sint istæ substitutiones. Non possunt uti hac facultate illi Canonici, qui extra civitatem vel suburbia consistunt. Nec ea uti potest nisi Canonicus, vel Mansionarius, non vero coadjutores eorum, ut ex pluribus Decretis Sac. Congr. *ibid.* §.17.18.

114 Si Chorus Ecclesiæ efficiatur incommodus; puta hiemali tempore, potest adaptari eidem muneri præstando aliqua Cappella ejusdem Ecclesiæ, ut ex decreto Sac. Congreg. *ibid.* §.19.

115 In ordine ad recitationem Horarum præfertur illa sententia, quæ docet, eos, qui horis admiscent jocos, risus, & cachinnos &c. & confabulationes in choro, reos esse peccati gravis, & ad restitutionem teneri, *ibid.* §.25.

116 In Decretali *Dolentes*, *de celebrat. Missar.* pœna in eos, qui hæc similia agunt, suspensio indicitur; hæc tamen suspensio est ferendæ, non latæ sententiæ, ut explicavit Honorius III. *in c.*3. *de vita & honest. Clericor.* inserto in quinta compilatione Decretalium edita a Cironio, *ibid.* §.29.

117 Mos non mulctandi Canonicos, nisi cum supervenerint in Choro post absolutum primum nocturnum cum lectionibus, vel post sex priores psalmos in matutinis de feria, etiamsi consuetudo adsit, reprobatur a Sacra Congregatione Concilii *in Interamnen. Visitationis die* 24. *Maii* 1674. *ibidem* §.23.

118 Missa Conventualis, quamquam non veniat nomine Horarum Canonicarum, venit tamen nomine Divini Officii, quare si Cathedralis, & Collegiatarum Canonici tenentur ad quotidianum Officium Divinum, tenentur etiam ad quotidianam celebrationem ejusdem Missæ; *ibid.* §.11.

Immemorabilis consuetudo non excusat Canonicos Cathedralium, & Collegiatarum insignium a residentia; bene tamen in Collegiatis non insignibus, & ruralibus, in quibus adeo tenues sunt redditus, ut Canonici aliunde non habentes, unde vivant non habeant; *ibidem* §. 2. ex Decreto Sacræ Congreg. 119

Absentia a Choro per tres menses non intelligitur permissa a Tridentino, si Ecclesiæ Constitutiones servitium totius anni absque ulla intermissione requirant; qua in re nulla contraria consuetudo, etiam immemorabilis admittitur, ut censuit Sac. Congr. in suo Decreto; *ibid.* §.34. 120

Ad vacationem trium mensium concessam a Tridentino non requiritur licentia Episcopi, si tamen intra diœcesim consistant; requiritur autem vicissim, si se ab illa absentent; petita tamen non debet ab Episcopo negari; ita ex Decretis Sac. Congregat. *ibid.* §.36. 121

Canonici vigore trimestris a Concilio Tridentino sibi concessi non possunt simul abesse a Choro ultra tertiam partem uno & eodem tempore, nec vacationem hanc obtinere possunt tempore Quadragesimæ, & Adventus, & in Festis solemnioribus. Ita ex Decreto Sac. Congr. *ibid.* §.34. 122

Pro absentibus habentur qui absunt ab Ecclesiæ servitio tot vicibus, ut præscripta quantitas trium mensium annuo spatio superetur. Hinc Sacra Congregatio decidit plusquam trimestrem valere, ut censeantur absentes; nec approbavit illos, qui calculum conficiebant ab hora ad horam, & non a die in diem ita ex Decreto Sac. Congr. *ibid.* §.32. 33. 123

Absentes a servitio tempore vacationis non lucrantur distributiones quotidianas, nisi concessæ sint illis a Constitutionibus confirmatis a SS. Pontificibus ante Concilium Tridentinum. Ita ex Decreto Sac. Congr. *ibid.* 124

Canonici, qui abfuerint ultra trimestre, non sunt citandi ut veniant ad servitium Ecclesiæ, qua in re differunt a Curatis non residentibus, qui ex Concilii præscripto citandi, vel admonendi sunt, ut contra illos procedatur. Vocandi sunt igitur Canonici, ut deducant causam cur non debeant privari medietate, sive omnibus fructibus juxta præscriptum Sac. Congreg. Concilii; Ita ex Decreto Sac. Congreg. *ibid.* §.37. 125

Porro ut tunc procedatur ad privationem Canonicatus, præcedere debet trium annorum absentia, tum expediendæ sunt tres citationes contra absentem, qui dein expectandus est per sex menses, iisque elapsis, si non compareat, ad sententiam privationis procedatur; Ita ex Decretis Sacræ Congregationis, *ibidem*. 126

Attamen intra hoc triennium expectationis procedi potest ad suspensionem delinquentis, juxta dispositionem *cap. ex tua*, *de Cleric. non resid.* Quod etiam fieri potest inchoata jam via procedendi a Concilio præscripta; attamen tunc pergendum non est ad sententiam privationis; Ita ex Decreto Sac. Congr. *ibid.* §.38. 127

Alia ad rem vid. verb. *Distributiones*. 128

Addi-

Additiones ex aliena manu.

129 Residentia Canonicorum Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiatarum, non debet amplius regulari a statutis, & consuetudinibus earumdem Ecclesiarum, sed a Concilio Tridentino *sess.24. cap.1. de Reformat.* quod injungendo Canonicis onus residentiæ, contrariis omnibus consuetudinibus, & statutis derogavit, ut aliis cumulatis firmavit Rota *in Monasterien. Parocchialis 16. Febr. 1748. §. 6. coram Illmo Migazzi, & 28. Junii ejusd. anni 1748. §.13. cor. bo. me. Lana.*

130 At non omittendum est, Summum Pontificem Benedictum XIV. *Institut. Eccles. 107. in principio n.2.* referre Pontificium hoc Decretum consilio Sac. Congreg. Conc. Interpretis editum: *SSmus Dominus etiam ex sententia* S. C. Concil. *declaravit immemorabilem consuetudinem non excusare a residentia in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis insignibus; In Collegiatis autem non insignibus posse excusare, dum tamen sint rurales, prorsus destitutæ, & in quibus numquam antea supra hominum memoriam solitum esset residere, aut quæ adeo tenuis reditus essent, ut Canonicos, aliunde non habentes unde vivant alere non possent.*

131 Quæstionis est, an Canonici, qui spatio plurium annorum, decem scilicet, viginti, triginta &c. non resederunt, puniri queant privatione Canonicatuum non servato ordine præscripto a Concilio Tridentino *cap. 12. sess. 24. de Reformat.* de quo Auctor *num. 23.*? Negavit Rota *in Tudert. Servitiorum super privatione 17. Aprilis 1752. §.3. cor. bon. mem. Amadeo.*

132 De servitio, quod Canonici præstare debent Choro, tum de aliis, de quibus agit Auctor, consule pro re nata mox dictum Summum Pontificem Benedictum XIV. *dict. Institut. Eccles. 107. a §. 1. ad finem.*

Articulus VI.

Canonici, quo ad associationem, & assistentiam debitam Episcopo.

1 CAnonici tenentur in eorum Habitu Canonicali accedere ad Domum Episcopi & illum associare ad Ecclesiam celebraturum, vel Divina Officia auditurum cum Cappa accedentem, & finito Officio in reditu associare; Cæremonial. Episcop. c.25. ibi: *Cum Episcopus rei Divinæ peragendæ caussa ad Ecclesiam venturus erit, sive ipsemet celebraturus sit, sive alter, debent Canonici omnes in eorum Ecclesiastico, & Canonicali habitu appropinquante hora ad illum accedere, eumdemque Cappa indutum ex aula, sive camera, quam ad hoc destinavit ad Ecclesiam progredientem comitari, & deducere*; & paulo inferius; *In redeundo idem ordo servetur.* Et sic etiam censuit Sacr. Congreg. Rit. *in Ragusina 8. Martii 1617, & in Tarvisina 10. Januarii 1719. & in Pisau-*
2 *rien. 22. Martii 1653.* Et ad hoc tenentur, non solum ex urbanitate, sed ex debito; Sacr. Rit. Con-
3 greg. *in Salamantina 16. Julii 1605.* Etiamsi Domus non sit contigua Ecclesiæ, dummodo Domus non multum distet; Eadem Sacra Congregatio Rituum *in Oscen. 16. Maii 1601. & in Conimbrien. 6. Julii 1681.* Etiamsi distet per spatium 60. passuum, qui 4
habetur pro modico spatio; Eadem Sac. Congregat. *in Theatina 14. Decemb. 1602. & in Tifernacen. 5. Julii 1603.* Etiamsi distet per spatium 110. passuum;
Eadem Sac. Congregat. *in Elven. 10. Januar. 1604.* 5
Etiamsi distet per spatium 160. passuum; Ead. Sac. 6
Congregat. *in Tarracinen. 20. Aug. 1622.* Immo Ca- 7
nonici tenentur accedere ad Palatium Episcopi ad effectum eumdem associandi ad Ecclesiam non obstante distantia Cathedralis 200. & ultra passuum; Sac, Rit. Congreg. *in Turritana 26. April. 1704. ad 6.* ut refert Monacell. *tom. 4. in supplement. ad tertium tom. num. 193.* Si vero Palatium Episcopi sit longe 8
distans, debet associari ex aliquo loco ad hoc deputato prope Ecclesiam, vel Ecclesiæ ipsius atrio, aut scalis vicino; Eadem Sacra Congreg. *in d. Oscens. 16. Maii 1601.* Ut Canonici in debita associatione Epi- 9
scopi deesse non possint, & Officia Divina non turbentur, debet Episcopus certam horam sui adventus tempore congruo statuere, & significare; Sac. Congregatio Rit. *in Alboren. & Oscen. 16. Maii 1601. & in Placentina Compostellæ 4. Julii 1615. in resp. ad primum dubium.* Et determinata, ac stabilita cum 10
Episcopo certa hora Officii, si dato ultimo signo Campanæ, non veniat Episcopus, possunt Canonici inchoare Officium, etiam non expectato Episcopo; Eadem Congreg. *in dicta Placentina in resp. ad quintum dubium, & in Salamantina 16. Julii 1605.*
Si Episcopus post inchoatum Officium ad Ecclesiam 11
descendat, tunc satis erit, si quatuor, vel quinque Canonici obviam eant, & major pars Canonicorum in Choro remaneat; Eadem Sac. Congregat. *in d. Placentina in resp. ad primum dubium.* Vel sal- 12
tem duo ex Canonicis tenentur ex Choro discedere, & obviam ire Episcopo porrigentes Aspersorium, ut eadem Sacra Congreg. censuit *in Lunen. Sarzanen. 3. Martii 1633.* his verbis Sac. Congr. Rit. *censuit, quod Episcopo venienti ad Ecclesiam, dum in Choro a Canonicis recitantur Horæ Canonicæ, saltem duo ex Canonicis teneantur a Choro discedere, & obviam ire porrigentes Aspersorium.* Et idem si Episcopus 13
venit eo tempore, quo post decantatum Evangelium concio inchoatur; Eadem Sacra Congregatio *in dicta Placent. ad respons. ad secundum dubium.*
Quod si finita concione, velit Domum redire, nec 14
pariter Canonici omnes debent deserere Missam, sed tantum tres, vel quatuor Episcopum usque ad portam comitentur, & statim redeant; Eadem Cong. *in dicta Placentina in respons. ad tertium dubium.* Sed
si post finitam Missam velit discedere, nec expectare, 15
quod Hora sexta recitetur, quæ de consuetudine Ecclesiæ immediate finita Missa cantari solet. Canonici omnes saltem usque ad portam Ecclesiæ comitentur; Eadem Sac. Congreg. *in Placentina in resp. ad quartum dubium.* Si vero discedat persolutis Divi- 16
nis Officiis, tenentur illum associare usque extra portam Ecclesiæ, vel usque ad primum atrium Domus Episcopi, quando Domus est contigua Ecclesiæ; Eadem Sac. Congreg. *in dicta Placentina in resp. ad sextum dubium; & in Pisaurien. 13. Septem. 1646.*
Episcopum associare, uti supra, tenentur etiam Di- 17
gnitates, licet Cæremoniale tantum Canonicos exprimat; S. C. R. *in Perusina 21. Aug. 1601.*

Cano-

18 Canonici, & Dignitates non tenentur associare, &
reassociare Episcopum toties, quoties accedit ad Ec-
clesiam, & ab illa recedit, sed solum in solemnioribus
diebus, quibus cum Cappa ad celebrandum, aut ad
assistendum Divinis Officiis, vel ad Pontificalia exer-
cenda accedit: Sac. Rit. Congreg. *in Perusina 26.*
Novembr. 1611., & in dicta Placentina in resp. ad
19 *primum dubium*. In cæteris vero diebus, quibus
Episcopus private sine Cappa, vel ex alia causa ad
Ecclesiam accedere voluerit, non tenentur, nisi
ex voluntate, & urbanitate hæc obsequia ei præ-
stare, & satis est si aliqui ex Canonicis, & Di-
gnitatibus ad hostium Ecclesiæ accurrant, cui di-
gnior Aspersorium cum aqua benedicta ministrare
debet, & abeuntem similiter usque ad hostium co-
mitentur; Eadem Sacra Rituum Congregatio *in dicta*
Perusina 20. Decembr. 1601. Brundisina 2. Martii
1603. Asculana 16. Decembr. 1606. Ripana 24. Octo-
bris 1609. Sarzanen. 12. Martii 1618. Tarvisina 19.
Januar. 1619. Sarnens. 30. Mart. 1619. Limana in In-
20 *diis 29. Maii 1621.* Si autem extet consuetudo, quod
Canonici soleant associare Episcopum a Cubiculo,
seu a Camera deputata, quoties cum Cappa accedit
ad Ecclesiam ut celebret, & Divinis Officiis assistat
etiam in Dominicis diebus, & aliis Festivitatibus
per annum, talis consuetudo servanda est; Sacra
21 Congregat. Rit. *in Ripana 30. Januarii 1610.* Immo
Canonici tenentur Episcopum associare, & reduce-
re, etiamsi Cappa non utatur, quando pro loci,
aut Provinciæ consuetudine, aut alias, Cappa uti
non solet, aut ejus loco alium habitum ferre solet,
Sac. Congreg. Rituum *in Elboren. 8. Martii 1600.*
22 Canonici omnes non tenentur associare Episcopum
ab eo Altari, in quo Missam planam celebravit, ad
Sedem Episcopalem, si voluerit Missæ Conventua-
li assistere; Sacra Congreg. *in Typhernaten. 15. Ju-*
23 *lii 1603.* Canonici non tenentur, nisi ex urbanitate
associare Episcopum venientem ad Cameram Capi-
tularem; Sacra Congreg. Rituum *in Salamant. 16.*
24 *Julii 1605.* Canonici & Dignitates associantes per
Civitatem eorum Episcopum Cardinalem non col-
legialiter, nec cum habitu Canonicali, debent il-
lum anteire, non autem sequi; Sac. Congreg. Rit.
25 *in Patavin. 4. Julii 1626.* Canonici omnes non te-
nentur ire obviam Episcopo Suffraganeo venienti ad
Ecclesiam, ad celebrandum nomine Episcopi pro-
prii usque ad cubiculum, sicuti tenentur ire obviam
Episcopo proprio sed satis est, ut Suffraganeo aliqui
Canonici obviam procedant usque ad portam Ec-
clesiæ; Sac. Congreg. Rit. *in Bracharen. 1. Septem-*
26 *bris 1607.* Si Suffraganeus de licentia Episcopi de-
ferat Cappam, tenentur duo Canonici ire usque ad
ostium Ecclesiæ; Et dignior porrigat ei Asperso-
rium, quo Suffraganeus seipsum tantum aspergat,
& pariter eum associent in reditu usque ad eum-
dem locum; Sacra Congregatio Rituum *in Velli-*
terna 6. Sept. 1698. in respons. ad primum dubium.
27 Assistentia a Canonicis & Dignitatibus debita Epi-
scopo facienda est secundum Cæremoniale Roman.
Sac. Congreg. Rituum *in una Visen. 31. Junii 1605.*
in una Alexandrina 15. Martii 1607. & in Mexica-
28 *na 4. Aprilis 1620.* Et hujus Cæremonialis dispo-
sitionem tenetur Episcopus omnino observari face-
re in Cathedralibus, & in aliis Ecclesiis suæ Diœ-
cesis; Eadem Sac. Congreg. *in Agrens. 15. Decemb.*
1632. Nisi tamen adsit laudabilis, & immemorabi- 29
lis consuetudo in contrarium, ut *in Salernitana 16.*
Julii 1605. Quia Cæremoniale non tollit immemo- 30
rabiles, & laudabiles consuetudines, sed abusus;
Eadem Sacra Congregatio *in Salamantina 20. Jan.*
1604. Cæsaraugustana 10. April. 1604. Mantuana
19. Junii 1604. Tornacensi 26. Januarii 1612. Brun-
disina 17. Septem. 1623. Forolivien. 4. April. 1615.
Hydruntina 30. Januarii 1616. Unde Canonici, Di- 31
gnitates, & Portionarii tenentur assistere Episcopo
solemniter celebranti, aut alia Pontificalia exer-
centi; Conc. Trident. *sess. 24. de Reformat. cap. 12.*
vers. & Episcopo Celebranti. Et sic Episcopo cele- 32
branti assistere tenentur prima Dignitas, & duæ aliæ
Dignitates, vel Canonici præter Diaconum, & Sub-
diaconum Ministros, qui cantant Evangelium, &
Epistolam; Sac. Congr. Rit. *in una Lucensi de anno*
1609. Assistere enim Episcopo debent Digniores, & 33
honoratiores; Ead. Sac. Congr. Rit. *in Calagurita-*
na 1. Julii 1601. Et per hoc a prima Dignitate, seu 34
Digniore in Ordine Sacerdotali constituto, assisten-
tia cum Pluviali Episcopo celebranti facienda est;
Eadem Sacra Congregatio *in Reatina 10. Januarii*
1609. & in Vercellensi 7. Augusti 1610. Et talis pri- 35
ma Dignitas, seu Dignior in casu, quo recuset,
sic Episcopo assistere, cogendus est pœnis & Cen-
suris Ecclesiasticis; Eadem Sacra Congregatio *in d.*
Reatina 10. Januarii 1609. & 28. Maii 1616. Prima 36
Dignitas debet assistere Episcopo celebranti licet sit
unica, & ad assistendum potest cogi sub eisdem
pœnis; & Censuris; Eadem Sac. Congreg. *in Cala-*
guritana 12. Decemb. 1620. Archidiaconus non po- 37
test assistere Episcopo in habitu Prælatitio non Cho-
rali, licet sit Protonotarius. Eadem Congregat. *6.*
Martii 1610. Consuetudo ut Dignitates, & Cano- 38
nici Mitram, Gremiale, & Thuribulum, ac simi-
le ministrent Episcopo, servanda est; Eadem Sac.
Congreg. *in Lamac. 5. Julii 1603.* Assistentia duorum 39
Canonicorum semper convenit Episcopo loci Ordi-
nario, tantum, sive celebret, sive Divinis assistat,
maxime quando est paratus; Eadem Congregat. *in*
Æsina 30. Augusti 1602. in Saonen. 21. Aug. 1604. in
Granat. 10. Maii 1608. & in Cæsaraugustana 9.
Maii 1696. Et hi duo Canonici assistentes debent eli- 40
gi ex numero Diaconorum, quando præbendæ sunt
distinctæ; Eadem Sac. Congreg. *in Nolana 13. Maii*
1603. & in Placentina Provinciæ Compostellanæ 15.
Maii 1607. in resp. ad 7. dub. Canonici duo Diaconi 41
assistentes, & non Presbyter assistens debet elevare
fimbrias Pluvialis hinc inde, dum Episcopus progre-
ditur, & thurificat Altare; Ead. Cong. *in d. Placent.*
in resp. ad 7. dubium. Canonici iidem assistere de- 42
bent Episcopo, quando facit Ordinationes, tam si
faciat cum Missa solemni, quam si faciat cum Mis-
sa privata; Eadem Sac. Congregat. *in d. Placentina*
in resp. ad 2. dubium. Canonici Diaconi non de- 43
bent hinc inde assistere Episcopo, dum is accedit
ad Ecclesiam, nisi quando est paratus cum Pluviali,
& Mitra; Eadem Sac. Congreg. *in Æsina 2. Augusti*
1602. Canonici, qui assistunt Episcopo cum Cappa 44
non tenentur ei ponere, & deponere Birretum,
sicut tenentur ei ponere, & deponere Mitram, sed
debet Episcopus sibi de per se extrahere; Ead. Sac.
Congr.

Congr. *in Sarnen.* 21. *Aug.* 1604. *in Lauden.* 4. *Apr.*
1602. *in Thelesina* 22. *Decemb.* 1629., *& in Isernien.*
21. *Aug.* 1632.
45 Canonici tenentur, & cogi possunt ab Episcopo
ut sibi ministrent, & inserviant non modo in Ca-
thedrali, verum etiam in quibuscumque Civitatis
Ecclesiis, ad quas ad publicas, vel solemnes Epi-
copales functiones exercendas Episcopum ire conti-
gerit; non tamen extra Civitatem; Eadem Sacra
Congregatio *in Typhernaten.* 5. *Julii* 1603. *in Sa-
lamantina* 10. *Januar.* 1604. *in Granaten.* 9. *Maii*
46 1606. *in Elboren.* 7. *Julii* 1612. Dummodo in Ca-
thedrali numerus sufficiens Canonicorum, & Mi-
nistrorum remaneat, & Officium, & Servitium
Chori non deseratur; Eadem Sacra Congregatio
in Lamacen. 17. *Martii* 1607. *& in Elboren.* 7. *Ju-*
47 *lii* 1612. Non tamen possunt Canonici cogi ad assi-
stendum Episcopo, si accesserit ad alias Ecclesias ad
celebrandum private; Eadem Sacra Congregatio
48 *in Typhernaten.* 5. *Julii* 1603. Immo neque tenentur
Canonici Episcopo assistere Missam private celebran-
ti in ipsa Cathedrali, ut decisum fuisse a Sacra Con-
gregatione refert Scipio de Rubeis *in aphorism. Epi-
scop. verb. Assistentia num.* 2. Barbosa *de Canon. cap.* 33.
49 *num.* 12. Et quatenus Episcopo in Missis privatis in-
serviant, non gaudent Distributionibus, ut censuit
Sacra Congregatio Concilii *sub die* 17. *Maii* 1618.
50 Si tamen ex consuetudine Ecclesiæ assistere teneren-
tur, talis consuetudo esset observanda, & Canoni-
ci assistentes non amitterent Distributiones quoti-
dianas, ut censuit Sacra Rit. Congregatio *in La-*
51 *macensi* 25. *April.* 1608. Canonici Cathedralis, si
adsint, debent inservire Episcopo Pontificalia exer-
centi extra Cathedralem, & non alii inferiores, cum
enim pro parte Capituli Cathedralis Isernien. nar-
ratum fuisset Episcopum exercentem Pontificalia ex-
tra Cathedralem adhibere inservientes Presbyteros
simplices, neglectis Canonicis Cathedralis, & peti-
tum declarari an conveniat; Eadem Sacra Rituum
Congregat. *sub die* 2. *Augusti* 1631. respondit, *non
convenire, sed Canonicos Cathedralis in casu proposito
inservire debere etiam extra Cathedralem, & non*
52 *alios inferiores*. Immo ad Dignitates, & Canonicos
Cathedralis, si adsint, pertinet assistere Episcopo
Pontificaliter celebranti, etiam in Ecclesia Colle-
giata vel Parochiali, non autem ad Canonicos Col-
legiatæ, vel Presbyteros Parochialium, etiamsi nu-
merus alioquin sufficiens sit Presbyterorum; Eadem
Congregatio Rit. *in Calaguritana* 1. *Jul.* 1601. *in
Bononien.* 20. *April.* 1602. *& in Brundusina* 15. *Ju-*
53 *lii* 1617. Et hoc procedit etiam quando Episcopus
celebrat, aut Missæ, seu Vesperis solemnibus qua-
cumque ex caussa interest in Ecclesiis exemptis, &
Sedi Apostolicæ immediate subjectis intra fines tamen
suæ Diœcesis existentibus, quia potest ibi sibi assu-
mere suos Canonicos, & ibi habere cum eis circu-
lum ad Gloriam, & ad ipsum pertinet Confessionem
facere cum Sacerdote, incensum ponere, & bene-
dicere, ac Benedictionem post Vesperas, & post
Missam dare; Sacra Rit. Congregatio *in Alexan-
drina S. Petri in Borgoglio* 7. *Febr.* 1604. Vide tamen
verb. *Assistentia num.* 25.
54 Canonici tenentur assistere Suffraganeo, quando
nomine proprii Episcopi functiones Episcopales
exercet; Eadem Sacra Congregatio Rituum *in
Bracharen.* 21. *Februarii* 1604. Eadem enim obse- 55
quia præstanda sunt Episcopo Delegato, quæ præ-
stari debent Deleganti; Eadem Sacra Congregatio
in dict. Bracharen. 20. *Martii* 1604. Canonicorum 56
duorum assistentiam habere non debet Episcopus
Suffraganeus ultra Diaconum, & Subdiaconum,
qui sunt cantaturi Evangelium, & Epistolam, sicut
haberet proprius Episcopus; Sacra Congregatio
Rituum *in Bracharen.* 1. *Septembris* 1607. Si tamen 57
consuetudo antiqua id permitteret, esset observanda,
ut Suffraganeus haberet assistentiam, aliorum duo-
rum Canonicorum præter Diaconum, & Subdiaco-
num; Eadem Sacra Congregatio *in Tarraconen.*
7. *Julii* 1612. Canonici, & Dignitates omnes non 58
debent assistere parati, quando Episcopus Suffraga-
neus solemniter celebrat, sed in habitu ordinario,
sicut & quando facit Ordinationes, Consecrationes,
& alias similes functiones pro Ordinario, quo casu,
illi tantum debent accipere paramenta, qui sunt ne-
cessarii in ministerio; Eadem Sacra Congregatio
in Bracharen. 1. *Septembr.* 1607. Canonici Diaconi 59
assistentes non tenentur, immo non debent inservi-
re Archiepiscopo de Bugia, seu Candela, sed ea
administranda est per Capellanum, & non possunt
cogi Canonici ad inserviendum Archiepisc. in Missis
privatis præter consuetudinem; Eadem Sac. Congr.
in Ragusina 16. *Martii* 1659. Canonici autem, seu 60
Dignitates, qui assistunt, juxta consuetudinem Ec-
clesiæ Archiepiscopo, vel Episcopo privatim cele-
branti in Ecclesia Cathedrali, non amittunt Distri-
butiones quotidianas; Eadem Sacra Congregatio
in Lamacen. 8. *April.* 1607. Canonici enim, & Di- 61
gnitates, dum sunt in debita assistentia apud Episco-
pum, intelliguntur præsentes in Choro, tam in Ec-
clesia Cathedrali, quam in alia Ecclesia; Eadem
Sacra Congregatio *in Cameracen.* 15. *Martii* 1608.
Circa assistentiam faciendam a Canonicis Episcopo 62
conciones habenti, fuerunt resoluta varia dubia a par-
ticolari Congregatione deputata a Clemente XI.
de anno 1708. *in Casalensi, ut tom.* 3. *comment. ad
Constit.* I. Nicolai III. *num.* 18. refert Eminentissimus
Petra, qui fuit Secretarius talis specialis Congrega-
tionis, ut fatetur ipse ad Constitut. 1. Urbani IV.
num. 16. Dubia igitur, & resolutiones, sunt, ut se-
quitur. *Vigesimo septimo. An, & qualis assistentia
debeatur per Canonicos Episcopo concionanti, tam in
Missis solemnibus, quam extra, & tam in Sede Epi-
scopali, quam in Ambone, tam cum Pluviali, quam
cum Mozzetta, & Cappa magna. Vigesimo octavo.
An, & quibus casibus prædictis, liceat Episcopo dare
solemnem benedictionem prævia solemni Confessione.
Die* 1. *Aprilis* 1708. *Censuit ad Vigesimum septimum
Episcopo concionanti Pontificaliter intra Missarum so-
lemnia servandum Concilium Provinciale: concionante
verum cum Mozzetta seu Cappa servandum Decretum
S. Congregat. Rituum die* 19. . . . . 1643. *tenoris vi-
delicet*. Dubium; *Quæsitum fuit, an Episcopo Præ-
dicanti in Ecclesia Cathedrali in Ambone; ubi Præ-
dicatores Ordinarii prædicare consueverunt sine Balda-
chino, & in habitu Mozzettæ, & Stolæ debeatur assi-
stentia a Canonicis & Dignitatibus? Sacra Congregatio
respondit: In casu proposito assistentiam non deberi ei,
nisi quando cum Pluviali, & Mitra ad præscriptum*

Cæremonialis Episcoporum voluerit prædicare. Ad Vigesimum octavum censuit. In casu, quo Episcopus concionatur Pontificaliter inter Missarum solemnia, servandum esse Cæremoniale, & in reliquis ex deductis Negative; & proposito die 16. Maii dicti anni eodem dubio Vigesimo septimo. An sit standum, vel recedendum a decisis? censuit quo ad primam, & secundam partem in decisis; quo ad tertiam concionante Episcopo cum Cappa, & Stola servandum rursus esse Concilium Provinciale; concionante vero cum Mozzetta, servandam esse resolutionem Sacræ Congregationis Rituum.

Supplementa Auctoris.

63 Pro intelligentia assistentiæ debitæ Episcopo attendenda est resolutio data ad sequentia dubia a Sacra Congregatione Concil. *in Licien. die* 17. *Augusti* 1641. ibi. Primo, An Decretum Sacri Concilii *cap.*12. *sess.*24. *de Reformatione* locum habeat, dum Episcopus in sua Ecclesia Cathedrali assistit cum Cappa Missæ, & Divinis Officiis diebus Dominicis, & festivis, etiam non solemnibus, & in diebus ferialibus Quadragesimæ?

Secundo, an locum habeat, quando Episcopus in aliis Ecclesiis sibi subjectis, in Civitate existentibus, Pontificaliter celebrat, vel paratus assistit cum Pluviali, & Mitra, aut cum Cappa Divinis Officiis, & Missæ solemni, vel alia Pontificalia exercet, tam occasione alicujus Sancti, qui in ipsis Ecclesiis solemnizatur, quam alia occasione, si numerus sufficiens Canonicorum, & Ministrorum, in Ecclesia Cathedrali remaneat?

Tertio, an habeat locum, cum Episcopus cum Cappa in Ecclesia Cathedrali assistit Concioni, quæ solita est haberi post Missam Conventualem diebus Quadragesimæ, & etiam aliis intra annum?

Quarto, an similiter habeat locum, quando Episcopus intervenit cum Cappa Concioni, quæ habetur in aliis Ecclesiis Civitatis etiam exemptis diebus festivis, vel ferialibus Quadragesimæ, & intra annum aut si saltem duo ex iis compelli possint ad sibi assistendum hinc inde a sua Sede, & si isti duo debeant esse digniores, dummodo non sint legitime impediti, seu illi qui solent assistere in Ecclesia Cathedrali, vel omnes per turnum alternis vicibus?

Sacra &c. ad primum respondit, Decretum Sacri Concilii *cap.*12. *vers. Omnes vero*, *sess.* 24. habere locum.

Ad secundum, & tertium, itidem habere locum.

Ad quartum respondit, locum non habere. * Fas

64 est Episcopo servitiis suis adjungere saltem geminos Canonicos Cathedralis, seu etiam Collegiatarum, attamen non potest seligere Canonicum, seu dignitatem, neque etiam Coadjutorem. Ita ex pluribus Decretis Sacræ Congregationis & Bened.XIV.*institut. Eccles.* 107.§.57.

65 Ex lege Concilii Trident. *sess.*24. *cap.* 12. possunt cogi Canonici *Episcopo celebranti vel alia Pontificalia exercenti assistere & inservire*. Porro ex Decretis Sacræ Congregationis dicimus Episcopo in Cathedrali celebranti in Pontificalibus inservire teneri omnes, iis exceptis, qui legitimis vacationibus absunt. Tenentur vero etiam præstare illi munus Subdiaconi, quod verum est etiamsi Episcopus celebret, seu Ordines ministret extra Cathedralem, intra Diœcesim, & suburbia; tenentur enim etiam tunc præstare munus Diaconi, Subdiaconi, Presbyteri assistentis, & illorum Canonicorum, qui Episcopo Ordines ministranti cum Archidiacono adsunt. Ita ex pluribus Decretis Sac. Cong. *ib.* §.60.

Porro hæc assistentia locum habet etiam cum Episcopus in sua Cathedrali præsens est Missæ, & divinis Officiis diebus Dominicis, & Festis etiam non solemnibus, & in diebus ferialibus Quadragesimæ. Quod verum est etiam, quando Episcopus in aliis Ecclesiis Civitatis Pontificaliter celebrat, vel paratus assistit cum Pluviali & Mitra, aut cum Cappa divinis officiis, & Missæ solemni, aut alia Pontificalia exercet, si tamen numerus sufficiens Canonicorum & Ministrorum in Ecclesia Cathedrali remaneat. Hæc valent etiam, dum Episcopus in Cathedrali adest concioni diebus Quadragesimæ, & aliis intra annum; non vero si cum cappa assistit concioni, quæ habetur in aliis Ecclesiis Civitatis, etiam exemptis, *ib.* 66

Additiones ex aliena manu.

Ad plenam cognitionem materiæ, de qua agit hoc in Articulo Auctor, valde conducit referre dubia in Sacra Congregatione Rituum proposita ad instantiam Archiepiscopi, tum Capituli Hispalensis, resolutionesque ab ea datas, quas non Urbanus VIII. ut per errorem asseruit Scarfantonius ad Ceccoper *animadvers. ad lib.*4. *tit.*7. *num.*26. sed Clemens VIII. confirmavit die 17. Junii 1592. 67

Primum dubium est: *An quando Archiepiscopus solemniter celebrat, vel alia Pontificalia munia exercet, compellere possit Dignitates, Canonicos, & universum Capitulum Ecclesiæ Metropolitanæ, ut sibi assistant?*

Secundum: *Quod sic, quonam ritu, & a quibus interveniendum erit?*

Tertium. *An quando contigerit, ut Missa per eumdem Archiepiscopum solemniter celebranda, vel aliæ functiones Pontificales sint exercendæ extra Metropolitanam in alia Ecclesia ejusdem Civitatis, vel suburbiorum, possit similiter compellere complures, ut sibi inserviant, & assistant, etiamsi ipsa Ecclesia esset Collegiata, & in ea Dignitates, & Canonici existerent?*

Quartum: *An Dignitates, Canonici, Capitulum teneantur Archiepiscopum accedentem ad Ecclesiam diebus festis cappa indutum comitari, & ex quo loco?*

Quintum: *An etiam in reditu debeant eum reducere, & ad quem locum?*

Sextum: *An si privatim ad Ecclesiam venerit, sit ei obviam eundum, rediens sit reducendus, & quomodo?*

Septimum: *An decens sit Archiepiscopum cum cappa incedentem, unam, aut duas Dignitates ad latus suum admittere?*

Octavum: *An Archiepiscopo in Ecclesiam intranti prima ex cæteris præstantior Dignitas debeat offerre aspersorium?*

Nonum: *An primam, & præstantiorem Dignitatem in ordine sacerdotali obtinens teneatur pluviali indutus assistere, & servire de libro Archiepiscopo solenniter celebranti, sive alias Pontificales functiones exercenti?*

Decimum: *Quinam diaconali habitu induti debeant assistere, elevare fimbrias, imponere & deponere mitram*

tram, & qui Evangelium, & Epistolam cantare teneantur, & debeant?

Ad primum, & secundum respondit Sac. Congr. *posse Archiepisc. de decreto S.Conc.Trid. c.12. sess.24. de reformat.supradictos compellere,ut sibi assistant, & inserviant. Modus autem assistendi, & inserviendi is esse debet, quem Regulæ Pontificalis Romani præscribunt.*

Ad tertium, *licere Archiepiscopo eosdem compellere, quoties ad alias ejusdem Civitatis, & Suburbiorum Ecclesias accedit ad aliquod speciale munus exercendum. Verum quum honoris & servitii sui causa voluerit ab Ecclesia Metropolitana Dignitates, Canonicos, aliosque Capitulares extrahere, qui sibi solemniter celebranti, vel Pontificalia exercenti assistant, & inserviant, curet ut par est; ne ipsa Ecclesia Metropolitana ministris omnibus destituatur, debitoque cultu, & officio defraudetur. Accedens vero ad Ecclesias, in quibus aliæ sint Dignitates, & Canonici, curet quoque Dom. Archiepiscopus pro sua prudentia, ut omnes confusionis, & perturbationum occasiones removeantur, & suas Dignitates, & Canonicos Ecclesiæ Metropolitanæ debere omnino præcedere Dignitates, & Canonicos Ecclesiæ Collegiatæ.*

Ad quartum, quintum, & sextum, *Dignitates, Canonicos, & Capitulum debere ad cubiculum accedere ubi Archiepiscopus induitur cappa, & eum ad Ecclesiam venientem debito cum honore comitentur. In reditu debere etiam saltem usque ad ostium domus ipsum Archiepiscopum associare. Eo vero venienti sine cappa nonnullos ex Dignitatibus, & Canonicis ad ostium Ecclesiæ, & in reditu similiter usque ad ostium Ecclesiæ, ipsum comitari debere.*

Ad septimum, *Archiepiscopum cum Pontificali cappa incedentem, neminem arrogare sibi debere, ut se non vocatum ad ejus latus adjungat. Ipsum vero Archiepiscopum pro sua Dignitate magis decere, ut solus incedat, quam ut ullas Dignitates, & Canonicos, qui sua membra, & subditi sunt, ad latus suum habeat.*

Ad octavum, *debere primam Dignitatem aspersorium Archiepiscopo offerre, eaque legitime impedita, illud ipsum munus subire debere aliam Dignitatem, aut Personam, quæ dignior ex Capitulo aderit. At in alia Collegiata Ecclesia aspersorium esse porrigendum a Præposito ejusdem Ecclesiæ, vel, quocumque nomine nuncupetur, ab illo, qui in illa digniorem Personam gerit, ut tam Ecclesiæ, quam Personæ porrigenti ea ratione honor tribuatur.*

Ad nonum, *obtinentem primam Dignitatem in ordine Presbyterali pluviali indutum fungi debere Assistentis munere, qui de libro serviat, naviculam Archiepiscopo in throno assistenti porrigat, eumdemque ibi thurificet. Eo vero legitime impedito, digniorem de Capitulo in ordine etiam presbyterali præsentem, & legitime non impeditum debere in ejus locum succedere.*

Ad decimum, *Assistendi munus ad Archiepiscopi latera, fimbrias elevandi, imponendi, & deponendi mitram, aliaque in Pontificali descripta agendi, pertinere ad Archidiaconum, & antiquiorem Diaconum, Canonicos ambos Dalmaticis indutos. Quod si Canonicus Diaconus nullus aderit, ultimum Presbyterum Canonicum in Diaconali tamen habitu succedere debere, qui stabit a sinistris Archiepiscopi, & Archidiaconus a dextris, licet ipse Archidiaconus ordine tantum Diaconali fuerit initiatus. Epistolam vero, & Evangelium cantare debere duos Canonicos ex ordine Diaconali, & Subdiaconali, modo in eadem Ecclesia sint distincti inter Canonicos hujusmodi ordines, alioquin duo ex ordine Presbyterali illud munus, per turnum singulos cujuscumque Ordinis: peragere debere. Diaconum autem Evangelii Archiepiscopo ad Altare existenti naviculam ministrare, & eum ibi thurificare debere. Et ita observandum contraria consuetudine non obstante.*

Insuper eadem Sacra Congreg. nonnullas circa prædictas resolutiones fecit declarationes, videlicet:

Primo: *Archiepiscopum ad Ecclesiam cum cappa Pontificali accessurum, ut solemniter celebret, vel ut assistat divinis Officiis, concioni, aut processioni, vel ut aliud quidquam ex Pontificalibus exerceat, curare debere, ut Capitulo congruo tempore intimetur hora ejus accessus ad Ecclesiam, ad hoc ut ipsum Capitulum commode ejus occursui se accingere possit. Archiepiscopus vero convenientem, & congruam horam eligat, v. g. si Missam solemnem in aliquo die festo sit celebraturus, tunc post Primam in choro finitam, antequam Tertia inchoetur: ad Ecclesiam accedere poterit. Quo casu Dignitates, Canonici, cæterique Capitulares, statim post Primam completam, facto modico intervallo, prodire obviam debent Archiepiscopo ad ejus cubiculum; eumdemque ad Ecclesiam venientem deducere, quemadmodum ipsa Sac. Congreg. faciendum esse respondit. Quumque Archiepiscopus in Ecclesiam venerit, Tertia suo tempore inchoanda erit juxta præscriptum Cæremonialis Romani. Idque omnino faciendum est, non obstante quacumque consuetudine. Quum enim Pastor teneatur ad suam Ecclesiam accedere, ut ex ejus præsentia divinus cultus augmentum, Ecclesiaque ipsa splendorem, & decorem non modicum recipiat, non est ei præbenda occasio, vel non accedendi, ex quo debita cum decentia id facere nequeat, vel indecenter accedendi.*

Secundo: *Quod quando Archiepiscopus finita Missa, vel aliqua alia hora Canonica, est ab Ecclesia discessurus, tantisper cessandum est a reliquis horis decantandis, quousque Capitulares abeuntem Archiepiscopum reducere possint, ut in omnibus congrua obedientia Prælato, & Deo debitum obsequium reddatur.*

Tertio; *Quod si interdum contingat, quod Archiepiscopus, vel processione, vel aliqua hora Canonica nondum finita, abire compellatur ob aliquam sui necessitatem, tunc opus non erit, ut omnes Capitulares cum eo discedant, sed sat erit si quatuor de Capitulo eum domum reducant, itaut processioni, vel divinis Officiis impedimentum, aut perturbationis occasio non præbeatur, quamvis hæc, quæ perraro eveniunt, minime consideranda sint.*

Quarto: *Ad evitandas perturbationes, & confusiones in diebus, quibus Archiepiscopus divinis Officiis est interfuturus, campana aliquanto citius pulsetur, ut tempore rebus agendis consideratis, cuncta rectius fiant, & horis congruis expleantur.*

Quinto: *Quod Archiepiscopo accedente ad Chorum cum cappa Pontificali, Capitulares eum associantes, eumdem habitum gestare debeant, quem in ipso Choro deferre solent.*

Sexto: *Omnes Dignitates, omnesque Capitulares, qui ad Chorum vadunt, teneri omnino Archiepiscopum associare. Qui autem legitimo impedimento detenti dicantur, dispositioni juris communis relinquitur.*

Septimo: *Tunc dici Archiepiscopum privatim ad Eccle-*

Ecclesiam accedere, quum sine cappa Pontificali accedit.

Octavo: *Nullam Dignitatem, Canonicum, aliamve Personam propria auctoritate, vel vigore cujusvis consuetudinis ad latus Archiepiscopi cappa, vel sacris vestibus induti, accedere debere, nisi ipse ex sua humanitate aliquem vocare velit.*

Nono: *Quum prima Dignitas Archiepiscopo Ecclesiam introeunti aspersorium porrigere teneatur, ut supra dictum fuit, ipsa prima Dignitas si legitimo aliquo impedimento detenta sit, huic muneri supplere debet prima Dignitas ex iis omnibus, quæ in Ecclesia sunt præsentes, Legitimi autem impedimenti causa non censetur, quod aliquis in Choro sit occupatus, nisi sacris vestibus ad Missam majorem celebrandam sit indutus.*

Decimo: *Debere quemlibet Capellanum, vel Portionarium Ecclesiæ ad id deputatum Archiepiscopo librum manibus sustinere; primam vero Dignitatem debere ad dexteram Archiepiscopi celebrantis parumper caput supponere ad librum, quem Capellanus, vel Portionarius manibus sustinet, dum in sede eminenti intonat ipse Arhiepiscopus hymnum* Gloria in excelsis, *cantat orationem,* Credo, *&* Dominus vobiscum *ad Offertorium. Sed quando Archiepiscopus legit Epistolam, Graduale, & Evangelium, prima Dignitas nil aliud agens stabit loco suo erecta, digito autem indicare debebit legenda in libro, quando Archiepiscopus est ad Altare, neque dedignari debet prima Dignitas, quod his muneribus fungatur, quum maxime honorifica sint, & eadem omnino faciat prior Episcopus Cardinalium, dum assistit Summo Pontifici celebranti.*

Undecimo: *Primæ Dignitatis assistentis propriam sedem esse scabellum ligneum, quod tamen permittitur depinctum, vel aliqua pulcra forma fabricatum, dummodo sit nudum, nullo scilicet panno, vel alia re coopertum, in plano solii ad partem dexteram Archiepiscopi præparatum, atque eo loco, & ordine situm, ut primæ Dignitati assistens ad Altare, & ad faciem Archiepiscopi respicere possit, qui locus dignior reputatur locis Diaconorum ministrantium.*

Duodecimo: *Quum Archiepiscopus solam concionem auditurus ad Ecclesiam accedit, etiamsi cappa Pontificali indutus eam concionem auditurus sit, non omnes Capitulares, sed aliqui dumtaxat, videlicet saltem duo ex Dignitatibus, & sex ad minus ex Canonicis Archiepiscopum venientem ad Ostium Ecclesiæ recipere, atque ad eumdem usque locum abeuntem reducere debent.*

De obsequiis vero debitis Episcopo Suffraganeo, vel Coadjutori ad Ecclesiam accedenti: Vide Scarfanton. ad Ceccoper. *lib. 2. tit. 2. fere per tot.*

Articulus VII.

Canonici quo ad præcedentiam, & præeminentiam.

1 CAnonicus Ecclesiæ Collegiatæ Urbis Romæ dignior est Canonico Cathedralis alterius Civitatis, etiamsi Cathedralis Capitulum sit exemptum; Sic declaravit Sac. Cong. Conc. *super cap. 12. sess. 24. de Reformat.* ut refert Monacell. *tom. 1. tit. 2. formul. 15. num. 1.* & Zerola *in praxi Episcop. part. 2. verb. Canonici §. 4.* ubi etiam, refert ita in facto fuisse responsum ab eadem Sac. Congr. *de mente Summi Pontificis Episcopo Rossanensi.* Canonici Cathedralis in omnibus, & 2
per omnia sunt præferendi Magistratui Sæculari, quando non est de perpetuis, & majoribus, & Concionator debet ipsos prius salutare quam Magistratum; Sacra Congreg. Rituum *in Tirason. 3. Octob. 1605. & in Capuana*, ubi sequentia dubia fuerunt proposita, & resoluta. Primo: *An Capitulo Ecclesiæ Metropolitanæ debeatur præcedentia super Magistratum sæcularem ejusdem Civitatis in omnibus functionibus Ecclesiasticis?* Secundo. *An Concionator debeat salutare prius Capitulum, vel Magistratum?* Tertio: *An absente Archiepiscopo Magistratus debeat salutari cum titulo Illustrissimi, & Capitulum cum titulo Reverendissimi?* Sacra Congregatio Rituum 23. Januarii 1700. respondit: *Ad primum deberi: Ad secundum affirmative; Ad tertium negative in casu proposito.* Et in alia *Vercellensi* 11. *Augusti* 1691. Declaravit, quod Concionator debet prius salutare Canonicos quam Gubernatorem Civitatis. Ca- 3
nonici Cathedralis thurificandi sunt ante Magistratum, tam in Ecclesia Cathedrali, quam in aliis, in quibus simul convenerint, ubi talis est consuetudo, Sacra Congreg. Rituum *in Narnien. 16. Jun. 1605.*
Canonici Cathedralis extra Ecclesiam nullam habent 4
Jurisdictionem incedentes uti singuli, ideo cedere debent habentibus Jurisdictionem, & civitatem repræsentantibus, præsertim si de Consuetudine in contrarium non constaret; Sacra Congreg. Rit. *in Veronen. 15. Martii 1594.* Canonici Cathedralis omnibus 5
aliis Canonicis præcedunt; *cap. Statuimus, de majoritate, & Obedientia.* Cathedralis enim Ecclesia Collegiatam vincit honore, & superat dignitate; *c. Venerabili in fine, ubi* Gloss. *de verb. significatione, cap. cum Canonici de Cens.* Rota *in Cæsaraugustana Synodi 13. Februar. 1626. coram Coccino.* Adeoque 6
Canonici Cathedralis in omnibus functionibus præferendi sunt Canonicis Collegiatæ, non obstante consuetudine in contrarium; Sac. Cong. Rit. *in Tusculanen. 19. August. 1619.* Etiam in omnibus actibus in 7
propria Collegiata exercendis; Eadem Sac. Congr. *in una Fundan. 2. Oct. 1597.* Immo Canonici Cathedralis 8
præcedunt Canonicis Collegiatæ etiam in associandis Funeribus Defunctorum propriæ ipsius Collegiatæ Parochiæ; Ead. Sac. Congr. Rituum *in Prænestina Cavarum 18. Augusti 1618.* Sed quo ad Funera, & 9
præcedentiam Canonicis debitam in ipsis, melius in Articulo sequenti.

Canonici Cathedralis, & Collegiatæ, & alii Clerici sæculares semper præcedere debent Regularibus, 10
etiam in ipsorum Regularium Ecclesiis; Eadem Sac. Congr. Rit. *in Tullen. 12. Mart. 1616. & in Firmana Terræ Victoriæ 31. Mart. 1618.*, & sic statuerat Clemens VIII. in sua Constit. incip. *Decet Romanum Pontificem, sub die 20. Februar. 1601.* & in alia incip. *Quæ ad removendum, sub die 5. Novemb. 1603.* quas Clementis VIII. Constitutiones observari mandat Gregorius XV. in sua Constitutione incip. *Alias a felicis, sub die 13. Augusti 1622.* Et de Jure etiam communi Clerici sæculares precedere debent Regularibus, ut colligitur *ex cap. Alia causa 6. & cap. Legi Epistolam 36. q. 1. cons. 16.* Canonici, & Presbyteri 11
Ecclesiæ Cathedralis debent præcedere omnibus Cu-

ratis

ratis Parochialium Ecclesiarum in omnibus Processionibus, & functionibus, etiam in propriis ipsorum Curatorum Ecclesiis Sac. Cong. Rit. *in Pisaur.* 23.
12 *Maii* 1603. *& in Sutrina* 2. *Augusti* 1603. Etiamsi Curati sint Cotta, & Stola induti; Ead. Sac. Congr. Rituum *in Ripana* 30. *Julii* 1616., *& in Viterbien.* 25.
13 *Julii* 1611. Canonici Cathedralis si ob intemperiem aeris resideant in alia Ecclesia, Rector illius debet sedere post Canonicos supra Mansionarios & reliquos Presbiteros, & si fuerit Protonotarius præcedit Canonicis ut singulis, non autem capitulariter; Sac. Rit.
14 Cong. *in Concordien.* 16. *Maii* 1601. Canonicis Cathedralis in Ecclesia Parochiali dignior locus debetur immediate post Episcopum, & post Canonicos sedere debet Rector; Sac. Congr. Rit. *in Turritana* 14.
15 *Februarii.* 1632. Canonici Collegiatarum Ecclesiarum præcedere debent omnibus Rectoribus, Curatis, Plebanis, ac Presbyteris Ecclesiarum Parochialium in publicis Processionibus, & functionibus, etiam Synodalibus; Sac. Rit. Congr. *in Verulen.* 11. *Decemb.* 1613. *& in Senogalien.* 23. *Martii* 1619. *&* 4.
16 *Aprilis* 1620. Etiamsi ante erectionem in Collegiatam mixtim inciderent cum dictis Rectoribus; Eadem Sac. Congr. *in Syracusana* 20. *Decemb.* 1601.
17 Vel inferiores Ecclesiæ essent antiquiores, & fuissent in quasi possessione præcedendi ante erectionem; Eadem Sac. Congr. *in Illerdensi Præeminentiarum* 26. *Junii* 1602. ubi subditur *hoc procedere, etiamsi in ere-*
18 *ctione adsit Clausula sine præjudicio alicujus.* Canonici tamen, qui sine Cruce suæ Ecclesiæ, & sine interventu Capituli tamquam singuli incedunt, non
19 habent præcedentiam supra Curatos; Eadem Sac. Congr. *in Sutrina* 3. *Decembr.* 1603. Canonici capitulariter, & Processionaliter procedentes præferun-
20 tur Abbatibus benedictis; Eadem Sac. Congreg. *in Valven.* 8. *Julii* 1602. Canonicis, & Dignitatibus extra Ecclesiam præcedere debet Prælatus utriusque Signaturæ Referendarius; Eedem Sac. Congr. Rit. *in Veronen.* 6. *Junii & 4. Julii* 1626.

21 Canonicus prius factus debet præcedere aliis post ipsum admissis, etiamsi sint Doctores; Sacra Congreg. Rit. *in Mediolan.* 29. *Nov.* 1603. *& in Panor-*
22 *mit.* 15. *Maii* 1610. Et etiam in Congregationibus, & ubique Canonici Ecclesiæ Cathedralis, licet non sint Doctores, præferendi sunt Presbyteris non Canonicis, licet sint Doctores, Eadem Sacra Congregat. Rit. *in una Bituntina* 9. *Januar.* 1608. in hæc verba; *Cum in Congregationibus, quæ fiunt coram Episcopo Bituntino, vel Vicario Generali pro examine Ordinandorum, admittantur nonnulli Presbyteri Doctoratus gradu insigniti una cum aliquibus Canonicis, quæsitum fuit in* Sacra Rituum Congregatione, *quis locum digniorem obtinere debeat in sedendo, an Presbyter graduatus non Canonicus, vel potius Canonicus non graduatus?* Et Sac. Rit. Congr. *respondit Canonicos Cathedralis Ecclesiæ etiam non graduatos præferendos esse omnibus Presbyteris non Canonicis,*
23 *etiam graduatis.* Canonicus Presbyter præcedit Canonico antiquiori non Presbytero; Eadem Sacra
24 Congreg. *in Cabalicen.* 3. *Augusti* 1617. Canonici vero, quando omnes sunt Presbyteri, præcedunt inter se secundum suam receptionem; Eadem Sacra Congreg. *in Albanensi* 2. *Martii* 1602. *in Orten.* 19.
25 *Junii* 1604. *& in Tropien.* 10. *Decembr.* 1619. Ubi autem Præbendæ sunt distinctæ, Canonici provisi de Canonicatibus Presbyteralibus debent præcedere Canonicis provisis de Canonicatibus Diaconalibus, & Subdiaconalibus, licet prius in Ecclesia receptis; Eadem Sac. Congreg. Rit. *in Saonen.* 11. *April. &* 11. *Octob.* 1691. *in Neapolitana* 23. *Martii* 1602. *in Albingan.* 6. *Septembris* 1603. *& in Tropien.* 17. *Junii* 1607. & deducitur ex *cap. Præcipimus* 26. *dist.* 93. ibi: *Præcipimus ne Diaconus, quamvis etiam in Dignitate, hoc est in Officio quolibet Ecclesiastico sit, ante Presbyterum sedeat, & cap. Statuimus* 15. *de Majoritate, & Obedientia,* ibi: *Et qui major est Ordine, etiamsi postea sit receptus, potiorem esse volumus.* Et hoc pro- 26
cedit etiam non obstante consuetudine immemorabili in contrarium, ut *in Sutrina pro Collegiata Ecclesia Bracciani, inhærendo Decreto Ecclesiæ Collegiatæ Sanctæ Mariæ ad Martyres de Urbe alias emanato* 29. *Martii, &* 27. *Septembr.* 1659. *in qua fel. rec. Alexander Papa VII. in Congreg. ordinaria coram eodem habita* decrevit Canonicos Sacerdotes, quamvis possessione Canonicatus posteriores, ubi Præbendæ non sunt distinctæ, semper, & ubique præferendos esse Canonicis inferioris Ordinis, etiam possessione Canonicatus anterioribus, non obstante immemorabili consuetudine, quam abusum impræscriptibilem declaravit *die* 30. *Julii* 1689. & idem prius declaraverat *in Farfen. pro Collegiata S. Mariæ Terræ Toffiæ* 15. *Septembris* 1668.

Canonici Ordinis Diaconalis in Minoribus, vel 27
Diaconali Ordine constituti, ubi Præbendæ sunt distinctæ, præcedere debent Canonicis Ordinis Subdiaconalis, quamvis Præsbyteris. Cum enim *in Æsina* 31. *Maii* 1670. quæsitum fuisset, an Canonici Ordinis Diaconalis in Minoribus, vel in Sacro Diaconatus Ordine tantum constituti, debeant præcedere Canonicis Ordinis Subdiaconalis in Presbyteratus Ordine constitutis? Sac. Congr. Rituum eadem die respondit, *Affirmative*; ea ratione, quia ubi Præbendæ sunt distinctæ, attenditur cujus Ordinis sint Canonici seu Coadiutores, non autem attenditur qualitas, seu dignitas personarum. Et an præceden- 28
tia deberetur Coadjutori Canonici Ordinis Presbyteralis, non adhuc Sacerdoti, sed in Minoribus tantum Ordinibus constituto; *Eadem die* respondit, *Affirmative*; Et cum in eadem Æsina fuisset quæsi- 29
tum, An præsente Coadjuto Diacono, & per seipsum inserviente; illius Coadjutor Diaconus debeat in Choro, & functionibus Ecclesiasticis stare post omnes Canonicos ejusdem Ordinis Diaconalis tantum, vel potius post etiam Canonicos Subdiaconos in casu? Sacr. Congreg. Rituum respondit, *die* 4. *Aprilis* 1705. *Affirmative, quo ad primam partem, negative quo ad secundam.* Et in eadem Æsina ad 30
quæsitum, An Coadjutori Canonici Presbyteri in Ecclesia, in qua Præbendæ sunt distinctæ, debeatur præcedentia super Diaconos, dum pro suo Coadiuto Divinis interest? *Jam ab eadem Sac. Rit. Congregatione fuerat responsum in casu proposito, præcedentiam deberi die* 4. *Martii* 1645. Canonicus Diaco- 31
nus, qui habet anteriorem possessionem, si postea promoveatur ad Sacerdotium, non recuperat locum præcedentiæ, quam prius cesserat Canonico Presbytero possessione posteriore. Sic in termin[illegible] decrevit Sac. Congreg. Rituum *in Sutrina* 27. *Augusti* 1707.

1707. *& sic etiam decreverat in una Urbis 3. Augusti*
1602. quia attenditur prioritas Ordinis, & non Ca-
nonicatus; Pignatell. *tom. 3. consult. 55. formul. 7.*
num. 5. & tom. 4. supplemen. ad 3. tom. 2. n. 108. cum
32 *pluribus aliis*. In processionibus, quæ fiunt cum in-
terventu Capituli Cathedralis, præcedentia debetur
Beneficiatis supra Parochos; Sacr. Rituum Congreg.
in Taurinen. 2. Octobris 1683., & licet contrarium
decisum reperiatur *in alia Bituntina 21. Augusti* 1688.
in qua præcedentia data fuit Parochis supra Benefi-
ciatos Cathedralis; hoc evenit, quia Parochi Bitun-
tini habent stallum in Choro, & sunt de gremio il-
33 lius Capituli. Præcedentia autem, quæ debetur Pa-
rochis, & Curatis Perpetuis, eadem debetur Paro-
chis, & Curatis amovibilibus ad nutum, quia etiam
hi gaudent prærogativis Parochorum perpetuo-
rum; Sacra Congregat. Concil. *in una Comensi 27.*
34 *Martii* 1706. Dignitatibus, & Canonicis Cathedra-
lis convenit distinctio tam quo ad qualitatem para-
mentorum, quam quo ad locum se parandi in Mis-
sis; Sac. Congreg. Rituum *in Recineten. 20. Martii*
35 1706. *in responsione ad primum*. Canonici Collegia-
tæ non debent in Processionibus incedere parati,
sicut Canonici Ecclesiæ Cathedralis; Sacra Congre-
gatio Rituum *in una Placentina 19. Maii 1607. in*
36 *respons. ad 20. Dubium*. Canonici non possunt in ce-
lebratione Missæ uti Palmatoria, vulgo Bugia; Sac.
Cong. Rit. *in Vicentina 11. Julii 1699.* in qua tale In-
dultum denegatum fuit.

37 Canonici digniores debent sedere in Sedibus, quæ
sunt viciniores Sedi Episcopali; Sac. Congr. Rit. *in*
Alexand. 15. Martii 1608. *in resp. ad dub.* 14. Cano-
38 nicus celebrans ratione paramentorum, & Officii de-
bet habere primum locum, & primam sedem Chori,
supra Dignitates, & Canonicos; Sac. Congr. Rit. *in*
39 *Arboren. 26. Junii* 1610. Canonicus Hebdomadarius
Officium faciens debet habere locum supra omnes Di-
gnitates, & Canonicos; Ead. Sac. Cong. *in Brundusina*
40 *27. Junii* 1616. Canonicus primus, vel prima Digni-
tas, qui digniorem locum habet in Capitulo, præ-
ferendus est cæteris in Processionibus; Eadem Sac.
41 Congr. Rit. *in Astensi 18. Novembr.* 1606. Canonici,
& Dignitates parati præcedunt Vicario Generali,
non obstante consuetudine in contrarium; Sac. Con-
greg. Rituum *in Lauretana 6. Septemb.* 1603. *in Ale-*
xandrina 15. Martii 1607. *in Casalen. 5. Julii* 1614.
& in Castellana 25. Septembr. 1621. ubi fuit deci-
sum, *præcedentiam competere Dignitatibus, & Ca-*
nonicis paratis supra Vicarium Generalem, neque al-
legatam consuetudinem, immo verius abusum, illi
42 *suffragari*. Et tunc sunt thurificandi ante Vicarium;
Ead. Sac. Congreg. *in Egitanensi 3. Augusti* 1602. *&*
43 *in Tiburtina 6. Martii* 1610. Canonici, & Dignita-
tes non præcedunt Vicario Generali, nisi quando
sunt sacris vestibus parati, & dumtaxat Vicarius
non sit de eorum numero, quia Vicarius Generalis
Canonicus, cum sedet uti Canonicus, debet se-
dere in loco suæ receptionis, & in habitu Canonica-
44 li; Alias si uti Vicarius sedeat, præcedit omnibus,
Canonicis, & Dignitatibus, sed non lucratur Di-
stributiones quotidianas; Sac. Congreg. Rituum *in*
Calaguritana 2. Augusti 1603. *in Casal. 5. Julii* 1613.
in Ampurien. 7. Decemb. 1630. *& in Acernensi 21. Ju-*
45 *nii* 1632. Etiam quæ dantur interessentibus Proces-
sionibus; Eadem Sacra Congregatio *in Compostel-*
lana 21. Februarii 1604. *Brundusina 16. Julii* 1607.
Gallipolen. 21. Decembr. 1613. *Sutrina 1. Octob.* 1616.
& Oritana 4. April. 1620. Canonici, & Dignitates 46
præcedunt Vicario Capitulari Canonico, si ut lucre-
tur Distributionibus voluerit Choro interesse, quia
Choro interessendo debet habere solitam vestem Ca-
nonicalem, & sedere in loco proprio sui Canonica-
tus, neminem antiquiorem præcedendo; Rota *in*
una Lucana Benef. 18. Decemb. 1679. *coram Seraphi-*
no, & dec. 288. num. 2. apud Farin. part. 2. recentior.
Barbosa *de potest. Episcop. part. 3. alleg. 54. num.* 167.
Si autem Vicarius Capitularis noluerit lucrari Distri- 47
butiones, tunc debet præcedere omnes Canoni-
cos, & Dignitates, excepta prima post Pontifica-
lem, ut declaravit Sac. Rituum Congregat. *de men-*
se Augusti 1603. *in una Assisiensi*: Et ratio, quare
prima Dignitas præcedat Vicario Capitulari, potest
esse, quia sicut se habet Vicarius Episcopi ad Epi-
scopum, ita regulariter se habet Vicarius Capituli
ad Capitulum, ut observat Sbroz. *de Vicario Episcopi*
lib. 2. qu. 15. num. 20. & Barbosa *de Canonicis cap. 36.*
num. 8. Unde cum Episcopus præcedat Vicario suo, 48
æquum est ut saltem prima Dignitas Capituli præce-
dat Vicario ejusdem Capituli, quæ tamquam Caput
repræsentat, & continet eminenter totum corpus Ca-
pituli; *cap. Legimus 24. dist. 93.* & Glossa *ibi verb.*
Continentur. Unde Vicarius Capitularis non potest
occupare Sedem Archidiaconi in Ecclesia, sed debet
sedere in alia sede portatili; Sacra Congregatio Ri-
tuum *in Lucerina 11. April.* 1601. Vicarius Foraneus 49
ratione sui Vicariatus nullam in quavis functione, &
loco habet præcedentiam super alias Dignitates, &
Canonicos antiquiores; Sacra Rituum Congrega-
tio *in una Neritonensi 22. Decembr. 1629.* Etiam 50
quacumque consuetudine non obstante; Ead. Sacr.
Congr. *in Siracusana 8. Julii* 1630.

Canonicus, vel Dignitas factus Episcopus cum re- 51
tentione Canonicatus, vel Dignitatis debet præce-
dere omnibus aliis Canonicis, & Dignitatibus, etiam
ipso antiquioribus; Sacra Rit. Congreg. *in una Ru-*
thenensi 24. Septembris 1605. Canonicus, qui est Epi- 52
scopus Titularis, ratione Episcopatus, quem habet
in Terris infidelium, debet præcedere omnibus Ca-
nonicis, & Dignitatibus in Choro, Capitulo, & Pro-
cessionibus, aliisque actibus; sic pluries decrevit Sa-
cra Rit. Congreg. *Cum enim Episcopus Brusciæ in par-*
tibus infidelium obtinuisset Canonicatum in Ecclesia
Compostellana, & deputatum fuisset in quo loco sede-
re deberet, & quo habitu uti deberet in Ecclesia;
proposito hujusmodi dubio in Sacra Rituum Congrega-
tione, respondit ratione Episcopatus posse, & debere
uti habitu ordinario, quo utuntur Episcopi in Roma-
na Curia, idest Rochetto super Subtana, & Man-
telletto violacei coloris, & debere præcedere omnibus
aliis Canonicis ejusdem Ecclesiæ, & sedere in primo
stallo supra omnes, ut sit, & servatur Romæ simili
casu veniente in tribus Ecclesiis Patriarchalibus San-
cti Joannnis, Sancti Petri, & Sanctæ Mariæ Majo-
ris, & ita censuit, & declaravit, & in Ecclesia
Compostellana servari mandavit sub die 11. *Julii* 1617.
Et deinde eadem Sacra Congregatio *sub die 12. No-*
vembris 1621. *in una Calaritana in Sardinia* censuit
Episcopo Titulari, qui in Calaritana Ecclesia Cano-
nica-

nicatum obtinet, in Choro, Capitulo, & Processionibus, aliisque actibus supra omnes ejusdem Ecclesiæ
53 *Dignitates, & Canonicos præcedentiam competere*: Canonicus, qui permutavit Canonicatum, si permutatio effectum habere non potuit, & redierit ad suum Canonicatum, debet habere locum, & Stallum antiquum, nec tamquam novus Canonicus censendus est, nec tenetur iterum solvere jocalia pro admissione; Sac. Congreg. Rituum *in Mutinen. 29. Novemb.*
54 1605. Canonicus vero, qui Canonicatum dimisit, & alium in eadem Ecclesia impetravit, locum ultimi Canonicatus obtenti obtinere debet, nec potest obtinere locum Canonicatus dimissi; Eadem Sacra Congreg. *in Callien. 21. Martii 1609. & in Sutrina*
55 *Præcedentiæ* 11. *Junii* 1701. Canonicatus licet sit de Jurepatronatus, debet eum obtinens præcedere tamquam verus Canonicus omnibus aliis, qui post illum obtinuerunt Canonicatum; Ead. Sac. Congr. *in Hortana 30. Julii 1616.*

Additiones ex aliena manu.

56 Licet Canonici Collegiatarum Urbis præcedant Canonis Cathedralium aliarum Civitatum, ut monet Auctor *num.*1. in cæteris rebus exequati non sunt di-
57 ctis Canonicis Cathedralium aliarum Civitatum. Inde fit, quod si ex Pontificio indulto in translatio-
58 ne Pensionis intervenire debent *Quicumque loci Ordinarii vel Canonici Metropolitanarum, seu aliarum Cathedralium Ecclesiarum, aut Personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ*, satisfactum aut dici potest per interventum Canonici Collegiatæ Urbis; Rota in *Romana Pensionum* 13. *Januarii* 1747. *§.2., & plur.*
59 *seq. coram clar. mem. Millin.* ubi & de aliis differentiis agit Canonicos Collegiatarum Urbis inter, & Canonicos Cathedralium aliarum Civitatum.
60 Pacifica haud est opinio Auctoris *num.*11. *& seq.* quod Canonici Cathedralium in omnibus functionibus præcedentiam, & præeminentiam obtinere debeant supra Parochos etiam in propriis ipsorum Pa-
61 rochorum Ecclesiis. Contrarium enim decidit novissime Sacra Congreg. Rituum *in S. Severini Præeminentiarum* 13. *Martii* 1756. *in responsione ad dub.* 13. si agatur de actibus illis, quibus Parochi munus proprium exercent ex ratione illa, quod quilibet in domo sua aliis præferatur; & quidem non obstante
62 quod allegatus fuerit Louvrex, qui *dissert. can.*10. *num.*4. rationem hanc *non semper esse veram* ait, *sed intelligendam esse respectu illorum, qui etsi majorem possideant dignitatem, nullam habent superioritatem in eum, in cujus fundo versantur; adeo ut aliud statuendum sit de iis, quibus aliqua in eum, in cujus territorio existunt, superioritas competit, etsi non omnimoda. Unde fit, ut Episcopus Ecclesiarum quantumvis exemptarum Prælatis in ipsis Ecclesiis exemptis præcedat ob reverentiam, quam exempti Episcopo debent &c. Idque ad Capitulum Ecclesiæ Cathedralis Collegialiter incedens, seu in actibus, in quibus Ecclesiam Cathedralem repræsentat, plurimi extendunt, quasi tunc de juribus Episcopo Capiti suo competentibus participet.*
63 Valde implicata est quæstio illa, utrum præcedentiam obtinere debeat Canonicus de tempore prior, an Canonicus major Ordine. In ea enim non solum contrarii sunt inter se DD. sed & sibi oppositæ videntur ipsæ resolutiones Sac. Congregat. Rit.. Plures 64
innixi textui *in cap. Statuimus, de majorit. & obed.* in ea sunt sententia, unum supra alterum Canonicum præcedentiam obtinere debere non ex prioritate temporis, sed ex majoritate ordinis, censentque, tunc attendendam esse prioritatem temporis, quum cætera sunt paria; Ita Pignatell. *consult.* 55. *num.* 12. Monacell. *Formul. Legal. pact. par.*3. *tit.*2. *Formul.*7. *fer. per. tot.* aliique. Et in hoc ipso sensu videtur fuisse S. C. Rit., referente post alios Riccio *tit. de Præcedentia resol.*529.

Contra, plures quoque constanter tenent, de præ- 65
cedentiis Canonicorum statuendum esse non secundum majoritatem Ordinis, sed secundum prioritatem temporis, ita ut Canonicus minor ordine, tempore autem prior præcedere debeat, ut inter alios Gratian. *discept. Forens. cap.*106. *num.*3. Vagnareck *in cap. Statuimus, de major. & obed.* Nec sua caret ratione hæc opinio, ut patet ex his, quæ habet Vagnareck loco mox citato, ibi: Ex hoc textu colligit Tiraquell. *dignitatem antiquitati præferendam, & majorem dignitatem præcedere debere, quando Dignitas est ordinata ad illum actum, pro quo tractatur de præcedentia, secus est de actu diverso. Ideoque quia dignitas sacerdotalis per se non ordinatur ad eligendum, vel ad alios actus capitulares, sed ad actus Ordinis; in Capitulis non præcedunt Sacerdotes, neque Episcopi, si forte sint simul Canonici, sed eo ordine sedent, aut incedunt, quo venerunt in Capitulum, aut acceperunt possessionem Canonicatus.* Allegatur etiam pro hac opinione Resolutio S.C.R. a Gratiano *ubi supra*.

Diffidentes hasce sententias ita (dubitanter tamen) 66
conciliat Ferr. *de Præced. & Prælat. Eccles. quæst.*10. *sub num.*9., ibi: *Declaratio relata per Ricc. loquitur in Canonicatibus Ecclesiæ Cathedralis, in quibus requiritur Ordo sacer, ut supra dixi, ideo ad illum principaliter attenditur. Declaratio vero a Gratiano relata ex ejus verbis loqui videtur in Canonicatibus Ecclesiæ Collegiatæ &c. Ideo Canonicus Collegialis major gradu, quamvis minor ordine, præfertur majori in ordine, & minori in gradu.*

Hæc alia conciliatio placuit Gothofredo *diatrib.* 67
*de jure præced. lib.*1. *cap.*3. *sub litt. A.* ibi: *Prima Declaratio procedit in Ecclesia, ubi Præbendæ sunt distinctæ, secunda vero ubi Præbendæ non sunt distinctæ.* Hanc ipsam conciliationem probavit etiam Novar. *ad L.* 1. *n.*7. *C. de Consul.*

Animadversiones Auctoris.

Poterat hic eruditissimus Additor, saltem ad eruditionem superaddere quæ ad rem, quamvis contra, tradit doctiss. Catalanus in Cæremoniali Episcoporum, Romæ impresso anno 1754. *tom.*1. Præloquio ad lectorem *pag.*XI. *num.*12. Videatur ibi, ubi multa ad rem.

ARTICULUS VIII.

Canonici quo ad perceptionem Sacramentorum, quo ad funera, & Sepulturam.

Canonicus Ecclesiæ Cathedralis carentis Canonica, sive ædibus Canonicalibus, habens Domici- 1

micilium, & actu habitans intra fines alterius Parochiæ, tenetur in infirmitate recipere Sacramenta, non a Parocho dictæ Ecclesiæ Cathedralis, sed a Parocho Domicilii; Sic expresse decrevit Sac. Congregatio Concilii 12. *Maii* 1685. *in Tiburtina in responsione ad* 1. ubi cum inter alia dubia fuerit quæsitum. *Primo: an Canonicus Ecclesiæ Cathedralis carentis Canonica, sive ædibus Canonicalibus, habens Domicilium, & actu habitans intra fines alterius Parochiæ, dicatur Parochianus Ecclesiæ Cathedralis, itaut in infirmitate teneatur recipere Sacramenta a Parocho Ecclesiæ Cathedralis, vel potius a Parocho Domicilii*; Sac. Congreg. *in Tiburtina* 12. *Maii* 1685. respondit; *Ad primum teneri recipere a Parocho Domicilii*; Vide verb. *Parochus art.*3. *num.*14. Et ratio est, quia quilibet tenetur recipere Sacramenta, præsertim Viatici, & Extremæ Unctionis, a proprio Parocho, *ut in Clement.* 1. *de privileg.* atque proprius Parochus est ille, in cujus Parochia quis actu habitat, vel habet Domicilium; juxta *cap. Is qui, de sepulturis in* 6. & juxta Fagnanum *in cap. Significavit* 5. *de Parochiis, & alienis Parochianis n.*27. & 32. ubi etiam *num:*36. refert hanc esse sententiam Sac. Congregat. Concilii in casibus contingentibus per Glossam *in d. Clement.* 1. *de privileg. verb. Parochialis*: & Abbas *in cap. Omnis utriusque sexus, de pœnit. & remiss.* ubi testatur de communi. Et sic videtur decerni etiam in Sac. Conc. Trident. *sess.* 24. *cap.*13. *de Reformat.* ubi præcipitur Episcopis, *ut distincto populo in certas, propriasque Parochias, unicuique suum perpetuum, peculiaremque Parochum assignent, qui eas cognoscere valeat, & a quo solo licite Sacramenta suscipiant. . . . non obstantibus quibuscumque privilegiis, & consuetudinibus, etiam im-
2 memorabilibus*. Nec obstat, quod Ecclesia Cathedralis dicatur Parochia ipsius Canonici, immo & Pachia communis totius Diœcesis; Nam est Parochia communis, quando in ea Episcopus administrat Sacramenta, cum ipse sit Parochus totius Diœcesis, non autem quando Parochus Cathedralis illa administraret, quia cum sit tantum Parochus Cathedralis, extra illam; & illius Parochiam nullam habet Jurisdictionem, adeoque non potest administrare Sacramenta in alienis Parochiis, ut expresse decrevit Sac. Congreg. Concil. 20. *Septembr.* 1628. *apud* Gavant. *in Manuali Episcop. verb. Parochor. num. in addit. num.*2. Præterea est Parochia communis iis, qui ad ipsam voluerint accedere pro recipiendis Sacramentis, ut notat Abb. *in dict. cap. Omnis utriusque sexus num.*2. *de pœnit.*, & *remiss.* Guttier. *Can. qq. lib.*1. *cap.*30. *num.*12. non autem ad illa ministrandum in alienis Parochiis, quibus sua Jura debent illæsa conservari; ita exigente earum institutione, cum non sint confundenda, juxta *cap. Scriptum est* 1. *caus.* 6. *quæst.*3. *cap. Nullus* 3. *caus.* 9. *quæst.*2. Sic expresse Pignatell. *tom.*8. *cons.*5. *n.*1. 2. & 3.

3 Canonici ad funera intervenientes, si sint Canonici Ecclesiæ Cathedralis, præcedunt nedum proprio Parocho Defuncti, etiamsi sit Stola indutus, ut pluries declaravit Sacra Rituum Congregatio & signanter *in Viterbiensi* 25. *Junii* 1611. & *in Aversana* 15. *Septemb.* 1640. sed etiam præcedunt Canonicis Collegiatæ etiam in associandis funeribus Defunctorum propriæ ipsius Collegiatæ Parochiæ, ut pluries declaravit Sac. Rituum Congregatio, & signanter in *Prænestina Cavarum* 18. *Augusti* 1618. & *in Lecdien. Præcedentiæ* 1. *Martii* & 21. *April.* 1668. Si autem 4
sint Canonici Ecclesiarum Collegiatarum, in funeribus præcedunt propriis Parochis Defunctorum; Sac. Congreg. Rit. *in Sutrina* 30. *Augusti* 1602. & 2. *Augusti* 1603. *in Meliten.* 18. *Novemb.* 1606. *in Ostiens.* 18. *April.* 1607. *in Prænestina Cavarum* 14. *Augusti* 1618. ubi in causa Præcedentiæ inter Archipresbyterum, & Canonicos Ecclesiæ Collegiatæ Sanctæ Mariæ, & Parochum S. Stephani declaratum fuit, *præcedentiam semper, & ubique competere Archipresbytero, & Canonicis supra Parochum prædictum, etiam in associandis funeribus Defunctorum propriæ ipsius Parochiæ; Jus autem faciendi Officium circa corpus Defuncti ad Parochum in sua Parochiali Ecclesia spectare*. Et idipsum diserte firmatum fuit a dicta Sac. Congregatione 14. *Maii* 1643. neque in associatione funerum, salva legitima loci consuetudine, deberi præcedentiam Capitulo Collegiatæ supra Parochum, etiam proprium Defuncti, sine tamen præjudicio in reliquis Jurium, & præeminentiarum eidem Parocho de Jure, vel consuetudine competentium; Et sic tenent Pignatell. *tom.*3. *consult.* 52. & Barbosa *de Canonicis cap.*18. *n.*67. & 68. non obstante quod pro præcedentia Parochorum supra Collagiatam extent etiam varia Decreta Sac. Congreg. Rituum in *Nucerina* 24. *Octob.* 1609. *in una S. Angeli Terræ Saxiferrati eodem die, & anno, in Prænestina* 13. *Jul.* 1619. *in Spoletana* 21. *April.* 1635. *in Laudensi* 23. *Maii* 1639. Canonici Ecclesiæ Cathedralis, vel Col- 5
legiatæ non possunt sociare Cadavera ex alienis Parochiis, sine proprio Parocho; Sacra Rituum Congregatio *in Novarien.* 15. *Januarii* 1633. *in Aversana* 15. *Septembris* 1640. ibi: *Eminentissimo Paleotto referente dubia pro parte Parochorum Civitatis Aversanæ, prædictis dubiis sic respondendum censuit:* Ad primum: *Vocato ad funus Capitulo Cathedralis, non aliam Crucem, quam ipsius Capituli deferendam esse*. Ad secundum: *Capitulo interveniente, ut supra proprium Parochum Defuncti, etiam quod sit Stola indutus, incedere debere ante Canonicos Cathedralis*. Ad tertium: *Ad solum Parochum spectare aspergere aqua benedicta Cadaver, antequam levetur de domo, & ad eumdem pertinere intonare Antiphonam; Si iniquitates, & Officium super Cadaver in sua Ecclesia peragere. die* 15. *Septembr.* 1640. Et iterum in No- 6
variensi *Vicario*, ibi: *Rev. Pater. A Parochis Civitatis Novariæ supplicatum fuit Sacræ Congreg. juxta Decreta alias lata declarari Capitulum, & Canonicos Sancti Gaudentii non posse Parocho inconsulto Cadavera Defunctorum ex ulla Parochia levare, & ad unumquemque Parochum spectare munus faciendi benedictionem super eadem Cadavera, & illa aqua benedicta aspergendi, Antiphonam*, Exultabunt Domino, *intonandi, quando effertur Cadaver, Officium Defunctorum peragendi, omniaque alia ad funus pertinentia. Eminentissimi vero Patres eorum Decretorum exemplar adjunctum tibi remitti voluerunt, cujus partes erunt illorum observantiam curare. In quo si aliqua difficultas orietur, mandabis, ut in Sacra Congregatione jura deducantur, non suspensa tamen dictorum Decretorum executione. Datum Romæ* 21. *Sept.* 1651. *Alexand. Card. Cappon.* Sic refert, & tenet 7
Pignat.

Pignat. *tom.6. consult. 59. n.5. & 6.* Immo *n.8.* dicit quod ex ipsis probe colligitur, quod ad proprium Parochum, non autem ad alios spectat peragere Officium super Cadaver in ejus propria Domo, illudque aspergere aqua benedicta, intonare Antiphonam, quando effertur, ac peragere omnes alias Caeremonias funeris, ut speciatim ultra dispositionem Ritualis Romani tit. *Exequiarum Ordo*, habentur quoque declarationes Sac. Congregationis Rituum *in d. Aversana 15. Septemb. 1640. in d. Novarien. 21. Septemb. 1651. in Pientina 1. Martii 1636. & in ead. 2. Augusti 1636.* in qua requisita fuit probatio immemorabilis temporis ad firmandam contrariam consuetudinem.

8 Unde quando non adsit legitima in contrarium consuetudo, nemini neque Canonicis Ecclesiae Cathedralis licet levare de Domo, & deferre Cadavera ad sepulturam irrequisito proprio Parocho, ut tenet etiam Barbosa *de Offic., & potest. Parochi p.3. c.27. num.66.* dicens sic decisum fuisse a Sacra Congregatione Rituum *in Thelesina 18. Augusti 1629.*, & expressius *in Adrianensi 29. Novembr. 1631. in respons. ad 1.* ut refert, & tenet etiam Gavant. *in Manuali verb. Exequiae in addit. num.8.* & Piton. *constit. ad Parochos num.493.* & tenet Ugolin. *de potest. Episc. cap.17. num.3.* Stephanus Gratian. *tom.3. cap.402. a num. 19.*

9 Quae tamen Decreta citat in contrarium Samuel *de sepulturis controvers. 5.* ubi sic praecise habet: *Canonici Ecclesiae Cathedralis, quando est Cadaver in eorum Ecclesia tumulandum, irrequisito proprio Parocho licite, & libere levare illud queunt de Domo aut Ecclesia Parochiali, & ad Matricem Ecclesiam deferre.* Sic declaravit Sac. Rituum Congreg. *in Thelesina 18. Augusti 1629. & in una Adrianensi 29. Novembris 1631.* Sacra autem Congreg. Conc. *in Narnien. Jurium Parochialium 26. Septemb. 1699. apud Ursayam loc. cit. infra sub num.14. resolvit a fortiori juxta primam sententiam Canonicum decessum in domo propria asportandum esse ad Cathedralem, requisito tamen Parocho domicilii.*

10 Capitulum non vocatum non potest, invitis Haeredibus, lucrandi stipendii causa funeribus interesse; Sacra Congregatio Concilii *in Matheranen. loci Grottulae*, in qua propositis dubiis. Primo: an attenta consuetudine, cujus vigore Capitulum expensas funerum pro ratione personarum Defunctarum taxare solet, sit locus certam, ac perpetuam taxam pro funeribus quibuscumque praescribendi. Secundo: an Capitulum, quamvis non vocatum, possit invitis Haeredibus lucrandi stipendii causa funeribus interesse? *Die 12. Novembris 1660. Sac. Congreg. secundum ea, quae narrantur, censuit: Ad Primum licere Capitulo taxam ad suum libitum facere, & Archiepiscopo injungendum, ut ipse auditis partibus taxam conficiat, eamque Sacrae Congreg. probandam transmittat.* Ad secundum: *censuit non posse.* Quam Declarationem confirmavit *in Lavellen.* in qua cum Communitas institisset, ut prohiberetur Capitulo, & Episcopo intervenire funeralibus invitis Haeredibus, & decerneretur, quod taxa non penderet ab ipsorum arbitrio. *Die 16. Junii 1668. Sacra Congreg. audita relatione Episcopi Lavellen. inhaerendo declarationi ejusdem Sacrae Congregationis in Matheranen. sub die 13. Novembris 1660. emanatae, censuit non posse funeralibus invitis Haeredibus interesse, nec licere taxam ad suum libitum facere, sed eidem Episcopo injungendum prout injungit, ut auditis partibus taxam conficiat, eamque Sac. Congr. probandam transmittat.*

Canonici Cathedralis Ecclesiae decedentes non electa sibi sepultura debent sepeliri in Ecclesia Cathedrali, si in ea adsit sepulcrum proprium Canonicorum. 11
Si vero in Cathedrali non adsit sepulcrum proprium ipsorum, debent sepeliri in sepulcro Majorum; Sac. Congregatio Concilii 12. *Maii 1685. in Tiburtina in responsione ad secundum*, ubi ad secundum Dubium quod erat. *An idem Canonicus decedens non electa sibi sepultura debeat sepeliri in Ecclesia Cathedrali tamquam sua Parochia, vel in Parochia Domicilii, vel potius in Sepulcro suorum Majorum? Die 12. Maii 1685. respondit, ad secundum in Cathedrali, si in ea adsit Sepulcrum proprium Canonicorum: sin minus in sepulcro majorum; iis vero non existentibus, an Cadaver Canonici sit sepeliendum in Ecclesia Cathedrali, vel Parochiali, in alia Cong. videndum.* Et sic etiam decrevit eadem Sacra Congreg. Episc: *in Forosempr. 1. Septembr. 1690.* quod nempe Clerici debent sepeliri in Cathedrali, etiam sepultura non electa, si adest Sepulcrum Clericorum, ut Rituale disposuit, non obstante quod in alia Ecclesia adsit sepulcrum majorum, uti jam decreverat *in Senogallien. Die 13. Maii 1650.* adud Nicol. *num.1. lucubr. civil. lib.4. tit.15. num.23. vers. ultim.* ibi: *Clericus non sepelitur in Sepulcro majorum, quando in Cathedrali, vel Matrice adest proprium Clericorum sepulcrum a Laicalibus separatum.* Et quamvis recenter in alia Senogallien. 12
die 9. Maii 1705. Sacra Congregatio Rituum declaraverit, quod quidam Clericus Defunctus, qui sibi non elegerat sepulturam, sepeliri deberet in Sepulcro Majorum, & non Clericorum; Tamen videtur quod standum sit primis citatis Decretis Sac. Congregat. Episcopor. quia ut recte observat Monacell. *tom.4. supplem. ad tom.1. num.176.* agitur non de ritu sepeliendi, sed de jure funerandi, quod declarare ad quem spectat, potius ad Sacram Congreg. Episc. & Regul. quam Rituum noscitur pertinere ex Bulla erectionis Sixti V. incip. *immensa §. Jam vero*; Tum quia sicuti Laicis decedentibus non electa sepultura provisum fuit a Jure in *c. Licet 4. de Sepulturis in 6.* ut sepeliri debeant in sepulcro majorum; Ita Clericos sic decedentes, ut in sepulcro Clericorum in Cathedrali, vel Matrice Ecclesia construendo, sive sint intitulati, sive non, sepeliri debeant, statuitur in Rituali Romano auctoritate Apostolica Pauli V. constit. 85. confirmato, & evulgato, quod pro lege servandum est; Pax Jord. *t.3. lib.14. tit.30. num.45.* & cum aliis Monacell. *cit. tom.4. supplem. ad tom.1. num.176.*
Requiritur autem, quod in Cathedrali extet sepultura pro Canonicis, & aliis Clericis specialiter constructa & deputata, alioquin Canonici, & Clerici sepeliendi erunt in sepulcro Majorum. Ecclesia vero Parochialis succedit tantum in defectum electionis sepulturae, Sepulcri communis Canonicorum in Ecclesia Cathedrali, & Sepulcri Majorum, ita ut Ecclesia Parochialis sit ultima, juxta Ordinem adductum per textum *in cap. Nos instituta 1. de Sepulturis* ut dicit Pignat. *tom.8. consultat. 5. num.4.* Attamen Sacra Congregatio in d. Tiburtina nihil decrevit circa dubium, An non existentibus Sepulcro proprio Canonicorum 13

nicorum in Cathedrali, vel Sepulcro suorum Majorum sint Canonici sepeliendi in Cathedrali, vel in Parochiali; ibi in respons. ad secundum, *iis vero non existentibus, an Cadaver Canonici sit sepeliendum in Ecclesia Cathedrali, vel Parochiali in alia Congreg.*
14 *videndum.* Pro sepultura Canonicorum Cathedralium debetur quarta funeralis Parocho Domicilii, non vero Parocho Cathedralis, neque Parocho Parochiæ, ubi adest Sepultura suorum Majorum; Sacra Congr. Concil. *in d. Tiburtina in resp. ad* 3. Quæ decisio, ut ab omnibus præ oculis haberi possit, ponitur hic cum suis propositis dubiis per extensum.

Primo *An Canonicus Ecclesiæ Cathedralis carentis Canonica, sive ædibus Canonicalibus, habens Domicilium, & actu habitans intra fines alterius Parochiæ. dicatur Parochianus Ecclesiæ Cathedralis, ita ut in Infirmitate teneatur recipere Sacramenta a Parocho Ecclesiæ Cathedralis, vel potius a Parocho Domicilii.*

Secundo. *An idem Canonicus decedens non electa sibi sepultura debeat sepeliri in Ecclesia Cathedrali, tamquam sua Parochia, vel in Parochia Domicilii, vel potius in sepulcro suorum Majorum?*

Tertio. *An pro sepultura Canonici, ut supra defuncti, debeatur quarta funeralis Parocho Domicilii, aut Parocho Cathedralis, vel Parocho Parochiæ suorum Majorum?*

Sacra Congreg. Conc. *in Tiburtin.* 12. *Maii* 1685. *censuit.*

Ad Primum. *Teneri recipere a Parocho Domicilii.*

Ad Secundum. *In Cathedrali si in ea adsit sepulcrum proprium Canonicorum; sin minus in sepulcro majorum iis vero non existentibus, an Cadaver Canonici sit sepeliendum in Ecclesia Cathedrali, vel in Parochiali, in alia Congregatione videndum.*

Ad Tertium. *Deberi Parocho Domicilii.*

Et sic etiam decrevit Sacra Congregatio Concilii *in Narnien. Jurium Parochialium* 26. *Septemb.* 1699. *ad* 2. 3. *&* 5. *dubia lib.*49. *Decret. fol.*253. teste D. Ursaya *Institut. crimin. lib.*8. *tit.*8 *num.*15. *&* 16.

15 Si intervenerit funeribus Capitulum Ecclesiæ Cathedralis in hoc casu Curatus, & Sacrista illius Cathedralis, licet sint amovibiles, debent præcedere Parocho Defuncti; Sacra Congreg. Rit. 22. *Martii* 1631. *apud* Barbosam *de potest. Parochi part.*3. *cap.*27. *num.*78.

Additiones ex aliena manu.

16 Tametsi Sacra Congreg. Concilii interpres in allegata ab Auctore *Tiburtina* 12. *Maii* 1685. in responsione *ad* 1. *dubium* fuerit in sensu, quod Canonicus domicilium habens in aliena Parochia non a Parocho Cathedralis, sed a Parocho domicilii sacramenta in ultima infirmitate recipere teneatur; contrarium videtur rescripsisse *in Derthonen. Jurium Parochialium*
17 3. *Decemb.* 1718. In hac enim causa hoc inter alia dubia proposito: *An Canonicus Ecclesiæ Collegiatæ habitans in domo sita intra fines alterius Parochiæ in ultima infirmitate teneatur recipere Sacramenta ab Ecclesia Collegiata, vel potius a Parocho domicilii?* rescriptum fuit *Affirmative quoad primam partem, Negative quoad secundum.*

18 Verum est quod denuo hac ipsa causa proposita die 7. Decembris 1720. responsum fuit: *Examinandos esse Testes formiter.* At ex responso hoc quisque facili negotio intelligere potest, Sacram Congregationem Concilii interpretem veram in puncto juris existimasse resolutionem captam die 3. Decembris 1718. quod Canonicus ubicumque habitans Sacramenta in ultima infirmitate recipere teneatur a sua Ecclesia; solumque autumasse, locum esse posse limitationi dictæ propositionis ex contraria consuetudine ideoque demandavit examinandos esse testes formiter alias enim sine ullo Testium examine recessisset *a decisis.*

Hic igitur fuit ultimus sensus Sacræ Congregationis 19
Concilii interpretis in hac controversia. At Sacra Congregatio Rituum novissime censuit, Canonicum in aliena Parochia habitantem, non a Parocho Cathedralis, sed a Parocho domicilii teneri in ultima infirmitate recipere Sacramenta, ut patet ex responsione data in *S. Severini Præeminentiarum* 13. *Martii* 1756. *ad* 7. *dubium*, & *in decisis* perstitit in nova propositione causæ habita de mense Decembris ejusdem anni 1756. licet allegata fuerit d. Resolutio Sac. Congregationis Concilii interpretis *in d. Derthonen.*

Illud non est hic prætereundum, quod eadem Sac. 20
Congregatio Rituum in responsione *ad dub.*11. censuit, Canonicos etiam habentes domicilium in aliena Parochia sepeliendos esse in Ecclesia Cathedrali, solutis tamen juribus parochialibus Parocho domicilii. Et quod summopere notandum est, in casu illo non constabat, quod in Ecclesia Cathedrali aderat sepulcrum pro Canonicis. Vide quoque conformes *decisiones Rotæ in Romana juris tumulandi* 20. *Februar.* 1702. *§. Nonnulla, & §. Prædicta, & in confirmatoria* 6. *Maii* 1703. *§. Præcedenti cor. clar. mem. Priol. in Gerunden. juris sepeliendi* 8. *Martii* 1735. *§. Quantum cor. clar. mem. Cincio, & in Barchinonen. Jurium Parochialium* 2. *Decembr.* 1735. *§. Demum, cor. Eminentiss. Rezzonico. Postea Clem. XIII. P.M.*

At si jus sepeliendi Canonicos ubicumque domi- 21
cilium habentes inde favore Ecclesiæ Cathedralis oritur, quod Canonici perpetuo manent ejus Parochiani & Sacramenta omnia ab ipsa recipiant, ut differunt Reiffenstuel *in jus Canon. lib.*3. *tit.*28. *num.*24. Schmalzgrueb. *jur. Eccles. univ. lib.*3. *part.*3. *tit.*28. *§.*5. *num.*47. Louvrex *dissert. canon.*23. *num.*17. Amostaz. *de causis piis lib.*9. *cap.*2. *num.*50.

Non videtur congruere, quod Sacramenta recipere ii in ultima infirmitate debeant a Parocho domicilii.

ARTICULUS IX.

De variis concernentibus Canonicum Theologum, Pœnitentiarium, Protonotarium, & Jubilatum.

CAnonicus Theologus debet deputari in omnibus, 1
Ecclesiis Metropolitanis vel Cathedralibus, si Civitas sit insignis, vel populosa, ac etiam in Collegiatis existentibus in aliquo insigni Oppido, etiam nullius Diœcesis, si ibi Clerus numerosus fuerit; & ubi nulla Præbenda, aut præstimonium, seu stipendium hujusmodi deputatum reperitur, Præbenda quomodocumque, præterquam ex caussa resignationis, primo vacatura, cui aliud onus incompatibile injunctum non sit, ad eum usum ipso facto perpetuo constituta, & deputata intelligitur. Sic expresse Concil. Tridentin. *sess.*5. *de Reform. cap.*1. Hujus 2
Canonici Theologi deputatio non fit in Ecclesiis Cathedra-

thedralibus Regularibus, ubi Præbendæ non sunt distinctæ, nec Ecclesiæ numeratæ, ut est Cathedralis Pampilonensis, sed cogendi sunt Monachi, ut provideant de Lectore idoneo Theologiæ, qui publice legat non solum ipsis Monachis, sed etiam aliis audire volentibus; Sacra Congregatio Conc. *in Pampilon.*
3 *9. Septemb.* 1573. Canonico Theologo in vim unionis factæ ab Episcopo de Præbenda vacatura non competit Jus adversus Canonicatum vacatum per resignationem; Sac. Congreg. Concil. *in Monopolitana 29.*
4 *Augusti* 1627. Præbenda erecta, & deputata pro Theologo, a sequenti Canonico optari non potest. Sic decisum fuisse a Sac. Congregatione referunt Gonzal. *ad Regul.* 8. *Cancellar.* Gloss. 34. *n.* 80. Monet. *de option. Can. cap.* 3. *qu.* 6. *num.* 129. Garcias *in addit.*
5 *ad part.* 5. *cap.* 4. *num.* 132. Præbenda Theologalis sicut non potest ab aliquo Canonico optari, cum debetur per electionem prævio examine, ita Theologus non est admittendus ad Jus optandi; Sacra Congr.
6 Conc. 12. *Feb.* 1602. Non enim obtinens Præbendam Theologalem potest illam dimittere, & aliam optare ad instar aliorum Canonicorum; Sac. Congr. Conc. 7. *Junii* 1601. Canonicus tamen Theologus,
7 qui resignavit in manibus Ordinarii Præbendam Theologalem, potest obtinere mediante optione pinguiorem Præbendam cum retentione sui stalli in Choro; Sac. Congreg. Rit. *in Veronen.* 2. *Septemb.*
8 1597. Canonicus Theologus stante consuetudine in Ecclesia Cathedrali, ut per quemlibet Canonicum habentem Præbendam Canonicatui annexam, obtineatur una ex Dignitatibus in eadem Ecclesia, quæ nullum habet onus, seu emolumentum, sed solum sedet supra Canonicos, & illos in Processionibus precedit, potest dictam Dignitatem obtinere; Sac.
9 Congreg. Conc. 18. *Novemb.* 1620. Deputatio Præbendæ primo vacaturæ in Theologalem non comprehendit eam, quæ vigore statuti a sequenti Canonico optatur, sed illa Præbenda, quam dimiserit Canonicus, qui novissime optat, huic muneri unita, & affecta remanet; Sacra Congregatio Concilii
10 *in Lunen. Sarzanen.* 6. *Jul.* 1591. Electio personæ ad hujusmodi Præbendam Theologalem vacantem in mense Ordinario, pertinet ad solum Episcopum, collatio vero ad illos, ad quos antea spectabat. Sic decisum fuisse a Sacra Congreg. referunt Garcias *in addit. ad part.* 5. *cap.* 4. *num.* 162. & Gonzal. *ad Regul.* 8.
11 *Cancellar. glos.* 9. *num.* 87. Si vero talis Præbenda Theologalis vacaverit in mense Apostolico, vel alias esset reservata, seu affecta, tunc electio personæ, & collatio spectabit ad Papam. Sic tenent Garcias *cit. c.* 4. *num.* 164. Gonzal. *loc. cit.* Barbosa *de Canon. c.* 27. *num.* 13. Sac. Congreg. Concil. *in Parmen.* 7. *Octob.*
12 1576. Electio personæ, cui conferendus est Canonicatus habens annexum onus lectionis Sacræ Theologiæ ex præscripto Concilii, pertinet ad Episcopum; collatio vero eidem personæ facienda est ab eis, ad quos ante Concilium pertinebat, quamvis regulariter in ea Ecclesia electio sola Canonicorum pertineat ad Capitulum, & confirmatio, seu institutio ad Episcopum; Sacra Congreg. Concil. *in Aretina* 31. *Junii*
1627. Præbendæ Theologalis collatio erectæ post 13
Concilium spectat ad eum, ad quem ante Concilium spectabat, etiam in casu, quo ante Concilium electio spectabat ad Capitulum, & institutio ad Episcopum; Sacra Congreg. Concil. *in Toletana* 24. *Se-
ptemb.* 1592. Hodie electio Theologi (sicuti etiam Pœ- 14
nitentiarii, de quo infra *n.* 45.) debet fieri per concursum ex noviss. Constitutione Bened. XIII. incip. *Pastoralis Officii*, quæ per extensum adducitur infra sub *num.* 88.

Canonicus Theologus quadraginta saltem quotan- 15
nis lectiones publice in Ecclesia habere tenetur per seipsum, vel per alios idoneos; Benedictus XIII. in Concilio Romano *tit.* 1. *cap.* 71.* Et satisfacit muneri suo, sive legat Sacram Scripturam, sive Theologiam scholasticam, ut sæpius resolvit Sac. Congregatio; non tamen si legat Theologiam moralem;
Benedict. XIV. *Instit. Eccles.* 57. §. 6. 7. (*) Theolo- 16
galis Præbenda debetur Doctori in Jure Canonico, non attenta Clausula assumendi infra annum gradum Magisterii in Sacra Theologia; Sacra Congregatio Concil. *in dub. Præbendæ Theologalis* 5. *Junii* 1723.
Canonicus Theologus potest compelli ut per se, & 17
non per substitutum muneri suo satisfaciat, nisi adesset legitima absentiæ caussa; Sac. Congr. Concil. apud Rotam *part.* 3. *recentior. decis.* 147. *num.* 1. Immo 18
tenetur per seipsum, vel per alium substitutum, si diuturnum adsit impedimentum, ad lectionem Sacræ Scripturæ, licet si senio confectus, aut Jubilatus a servitio Ecclesiæ; & quamvis nulla reperiatur facta assignatio aliorum redditium præter fructus, & Distributiones Theologalis Præbendæ; Sac. Congregat. Concil. *in Anagnina Lecturæ* 30. *Jul.* 1701. Si ta- 19
men Canonicus Theologus sit infirmus infirmitate sanabili, non potest ab Episcopo compelli ad substituendum alium, & eo casu, quo alius substituendus sit, puta in casu absentiæ, sine legitima causa, electio substituti pertinet ad Episcopum; Sacra Congregat. Concil. *in Asten.* 30. *Maii* 1620. *& in Cæsaraugustana* 1682. Sumptibus Canonici Theologi mu- 20
nus suum non adimplentis; Eadem Sac. Congr. *in Placentina* 29. *Martii* 1687. Et dato quod Canoni- 21
cus Theologus nolit ullo modo legere, potest Episcopus illum cogere comminationibus pœnarum, sequestrationibus fructuum, & perseverante contumacia, etiam ad privationem devenire; Sac. Congreg. Conc. *in Majoricensi*, ut refert Aldan. *in Compendio Canon. resol. lib.* 1. *tit.* 3. *num.* 5. Et ubi Episco- 22
pus procedat contra eum ad privationem, non tenetur servare temporum intervalla, quæ præscribuntur *in c.* 12. *sess.* 24. Eadem Sac. Congreg. 15. *Novembr.* 1621. *lib.* 13. *Decret. fol.* 85. Cum Præbenda Theolo- 23
galis vacat, dari debet in commendam Canonico idoneo ejusdem Capituli, donec Titularis provideatur, alias poterit Episcopus applicare fructus alicui personæ extra Capitulum, quæ suppleat munus legendi;

(*) Benedictus XIV. *loc. cit.* §. 7. hæc tantum habet: „ Sacra Congregatio Concilii non semel respondit, „ munere suo perfungi, qui Præbendam Theologalem obtineat, si sacras literas exponat, aut Scholasticam Theologiam tradat diligenter. „ Quin etiam *num.* 8. Subdit: „ In quibusdam locis pro Sacra Scriptura, ac Theologia scholastica, quæstiones de Morali Theologia a Canonico Theologo explicantur. „ Confer ejusdem *de Synod. Diœcesana lib.* 13. *cap.* 9. *num.* 17. locum infra *num.* 125.

24 Sac. Congr. Conc. *in Camerin.* 8. *Febr.* 1593. Et hæc
persona extra Capitulum debet, si reperiatur idonea,
eligi ex Clericis sæcularibus; Sac. Congr. Episc. *in*
25 *Vrbinaten.*5. *Octob.* 1573. Si vero Clericus Sæcularis
idoneus non reperiatur pro dicta Præbenda Theologali,
& pro ejus Officio exequendo, collatio illius
suspendenda est, donec inveniatur Theologus Sæcularis,
cui fieri possit, & interim nullus est deputandus
Custos, aut Curator fructuum ipsius Prædendæ,
sed illi omnes tradendi sunt Superiori alicujus Ordinis,
qui curet, ut aliquis Theologus ex suis Regularibus
publice in Cathedrali Ecclesia doceat Sacram
Scripturam, prout mandatur Decreto Conc. *sess.*5.
*de Ref. cap.*1. atque ei in primis necessaria subministret
de dictis fructibus, & quod reliquum fuerit,
in usum Monasterii convertat; Sic resolutum fuisse
a S.Pio V. & Greg. XIII. referunt Aldan. *in Compendio
Canonic. resol. lib.*1. *tit.*3. *n.*2. Zerola *in praxi
Episc. lib.*1. *verb. Præbenda Theologalis*. Barb. *in
Trid. sess.*5. *de Ref.cap.*1. *num.*13. & Pignatell. *tom.*3.
consult. 62. *n.* 14. ubi dicit sic etiam fuisse decisum
a Sac.Congr. Episcop. *in Torton.*1. *Aug.* 1581. *in Camerinensi*
26. *Jan.* 1594. *& in Beneventana* 25. *Octobris*
1593.
26 Canonicus Theologus gaudet vacatione a lectione
Sacræ Scripturæ in diebus, & temporibus, quibus
gaudent Doctores Universitatum, scilicet a Festo
S. Thomæ Apostoli usque ad diem post Epiphaniam,
a Dominica Septuagesimæ ad primam Dominicam
Quadragesimæ; a Dominica Palmarum ad
totam Octavam Paschatis; a Festo S. Joannis Baptistæ
ad diem 5. Novembris. Ita respondit Sacra Congreg.
Concil. *in Assisien.* 24. *Januar.* 1629. *lib.*98.
27 *pag.*350. Tempus, locum, & Materiam Sacræ Scripturæ,
super qua legendum sit, Sacra Congregatio
Concilii remittit arbitrio Ordinarii *in Brixiensi* 4.
April. 1596. & etiam Sacra Congr. Episc. 11. *Januarii*
28 *rii* 1594. Unde Episcopus potest statuere, ut lectiones
a Canonico Theologo non in Cathedrali Ecclesia,
sed in Palatio Episcopi habeantur, maxime si in
Cathedrali sit infrequens Canonici Theologi ibi legentis
auditorium, ut in simili casu censuit Sac.Cong.
29 Conc. *in Fossanen. lectionis* 11. *Mart.* 1662. Et quod
Episcopus possit præscribere materiam explicandam
a Theologo, censuit expresse Sac. Congr. Concil. *in
Vrbinaten.*15. *Mart.* 1663. *& in Ripana* 12. *Januar.*
30 1692. Satisfacit tamen Concilio, si a Canonico Theologo
Theologia Scholastica legatur; Eadem Sacr.
31 Congreg. Concil. 5. *April.* 1576. Non potest autem
Canonicus Theologus se eximere ab explanatione
Scripturæ, prætextu, quod non habeat auditores;
Eadem Sac. Congreg. Concil. *in Fundana* 15. *Octo-*
32 *bris* 1618. Non tenetur tamen Canonicus Theologus
legere, si ejus Antecessores nunquam legerint, ex
quo non adesset necessitas; Sac. Congreg. Episc. 8.
Maii 1637. *in Bononiensi*, ubi declaravit Canonicum
Sancti Petronii Bononiensis non teneri legere, quod
nulla ejus lectionis adesset necessitas, & quod ejus
Antecessores numquam legerint, ut refert Pignatell.
33 *tom.*3. *consult.*62. *num.*38. Ad lectionem Sacræ Scripturæ
in Cathedrali teneri accedere Canonicos, &
cæteros Presbyteros ipsius Ecclesiæ Cathedralis, &
posse compelli ab Episcopo, decrevit Sac. Congreg.
Concil. 11. *Aug.* 1618. ut refert Barb. *de Canon. c.*27.
*num.*28. *& in Vrbinaten.* 10. *Maii* 1663. ut refert Pignatell.
*tom.*3. *consult.*62. *num.*45. & jam sic decreverat
etiam Sac. Congr. Episc. *in Fundana* 16. *Mart.*
1593. ut refert, & tenet mordicus Monacell. *tom.*1.
*tit.*2. *formul.*5. *num.*8. 9. 10. *&* 11. & Pax Jordan. *Lucub.
Canon. tom.*2. *lib.*7. *tit.*3. *num.*48. ubi testatur,
ita in sua Ecclesia Jadrensi practicasse, & appellationem
e suo Decreto, & ordinatione interpositam,
fuisse rejectam. Et de facto Canonici, si in Quadra- 34
gesima non intersint Concioni in Cathedrali, vel sua
respectiva Collegiata, privari possunt Distributionibus
illius diei; Sac. Congreg. Episc. *in Comensi* 10.
Maii 1580. *& in Castellanensi* 10. *Aug.* 1602. Unde
Sac. Congreg. Concil. *die* 2. *Jun.* 1593. approbavit
præceptum Archiepisc. Tarentini, quod Canonici non
interessentes concioni punirentur solita punctatura.
Ad interessendum autem lectioni, seu conferentiæ 35
Casuum conscientiæ possunt solum compelli Canonici,
aliique Presbyteri, qui sunt Confessarii; cæteri
vero Canonici, & Presbyteri, qui non sunt Confessarii,
possunt solum hortari (*), ut plures declaravit
Sac.Congr. Conc. & novissime *in Civitatis Plebis*,
15. *Mart.* 1692. in qua collatis decretis, quæ
ad invicem videbantur pugnare, ad Dubium propositum;
*An Episcopus posset compellere Canonicos Confessarios
cæterosque Presbyteros Cathedralis sub pœna
pecuniaria, ut accederent ad Congregationem Casuum
conscientiæ*; *responsum fuit posse compellere omnes Sacerdotes
sæculares Confessarios, etiamsi Canonici sint,
cæteros autem hortari*; & sic fuit etiam decisum a
Congregatione particulari deputata, *in Vigilien. Synodi*
30. *Maii* 1696. *in responsione ad* 35. *Decretum*,
& iterum in Congregat. Generali 18. *Jul. ejusdem anni*
1696. & prius in alia *S.Angeli Bisaciarum* 15. *Apri-*
lis 1696. Regulares vero, nisi sint Parochi, nullatenus 36
cogi possunt ad interessendum lectioni, seu conferentiæ
Casuum conscientiæ; Sacr. Congreg. Concilii
in Forosempronien. 3. *Septembr.* 1630. Eadem
Sacra Congreg. *in Vrbinaten.* 10. *Martii* 1663. & expresse
Sacr. Congregat. *super statu Regularium* decrevit,
ut sequitur: *Cum Conventus suppressi, &
postea restituti, in quibus non degunt de familia
duodecim Religiosi, sint vigore Decreti Ut in parvis fel.
recordationis Innocentii X. subiecti Visitationi, Correctioni,
& omnimodæ Jurisdictioni Ordinariorum locorum,
contigit dubitari: An Religiosi Confessores, &
non Parochi in hujusmodi Conventibus degentes compelli
possent ab eisdem Ordinariis, ut accedant ad conferentiam
Casuum Conscientiæ? Proposito hoc dubio in
Sac. Congreg. super statu Regularium habita in Palatio
Vaticano die* 15. *Januari* 1682. *Eminentissimi Patres
censuerunt Ordinarios locorum posse quidem hortari, non
autem compellere prædictos Religiosos Confessores non
Parochos ad accedendum ad conferentiam Casuum conscientiæ,
Cæsar Card. Fachenetus... B. Panciaticus Secret.*
Immo neque possunt cogi ad interessendum lectioni 37
Sacræ Scripturæ Regulares illi, in quorum Monasteriis
talis lectio minime habetur, ut expresse censuit
Sac. Cong. Concil. *in Fossanen. Lectionis* 11. *Martii*
1662. ubi fuerunt proposita dubia tenoris ut sequitur,

(*) Vide novum Articulum verb. Congregationes pro sacrorum rituum & casuum conscientiæ disceptatione num.3. seqq.

tur, Primo *An Episcopus statuere posit, ut lectiones a Canonico Theologo non in Cathedrali Ecclesia, sed in Palatio Episcopi habeantur?* Secundo: *An ipse cogere possit Regulares, in quorum Monasteriis lectio Sacræ Scripturæ minime habetur, ut lectionibus per Canonicum Theologum habendis intersint?* S.Cong.Conc.censuit; Ad Primum in casu,de quo agitur *affirmative*. Ad secundum, *Negative*. (*) Nunc tamen ubi Concilium Provinciale Romanum anno 1725. habitum obligat, Regulares, in quorum cœnobiis Sacræ Scripturæ lectio non habetur, cogi possunt, ut huic intersint si ad audiendas sæcularium Confessiones approbati sint, sub pœna suspensionis ab illis audiendis. Etenim in eo Concilio tit. 1. cap. IX. cujus titulus est: *Sacræ Scripturæ lectionibus quinam interesse teneantur*, dicitur: „ Ecclesiarum proinde tum Cathedralium, cum Collegiatarum Dignitates, & Canonici, Parochi itidem, & Confessarii sæculares, (regulares etiam sub suspensionis pœna a confessionibus audiendis, quatenus hæc ipsa lectio in eorum monasteriis non habeatur) Sacræ, ut prædictum est, Scripturæ lectioni, diebus, & hora, ab Episcopo præfigendis, omnino interesse teneantur; imposita, quæ eidem Episcopo placuerit, contra absque legitima causa absentes pœna pecuniaria, nemini ullatenus remittenda.„ In eadem porro Synodo tit. eodem cap. VIII. methodus observanda in Sacra Scriptura exponenda proponitur his verbis: „ Lectores autem, quicumque sint, divinas in Ecclesia Scripturas interpretantes, hortatos volumus, ut cum non omnes auditores sint eodem ingenio præditi, clara, & pro singulorum captu dicendi ratione utantur: potissimumque monemus, ut, maximum circa hoc ministerium, ea ipsis præcipua sit methodus, quatenus, literali in unaquaque lectione Textus enarratione præmissa duas nimirum ex eisdem sacræ Scripturæ locis proponant semper, solvantque, quæstiones; historialem unam, moralem alteram, vel de nostræ fidei articulis, & Sacramentis, vel de Catholicæ Ecclesiæ ritibus, eorumque mysteriis, vel aliis ad sanam doctrinam, & Christianam institututionem spectantibus, quæ humanæ nedum eruditioni, sed spirituali etiam valeant prodesse interessentium saluti (*). „ Regulares tamen, qui exercent
38 curam Animarum, tenentur intervenire conferentiis Casuum Conscientiæ, & ad omnia alia, ad quæ tenentur Curati Sæculares; Sacr. Congreg. Episcop. *in Vigevanens 7. Januar. 1508. in Lucensi 4. Februar. 1602. in Senogalliens. 26. Augusti. 1616.*, *& 13. Septembr. 1641. ac. 22. ejusdem 1645. &*
39 *8. Octobr. 1649. & 8. Januar. 1650.* Ad quæ cogi possunt ab Episcopo; Eadem Sacr. Congregat. *in Paduana 13. Febr. 1604.* Etiamsi sint ad nutum amovibiles; & sic etiam Sac. Cong. Conc. *in Canriensi 5.*
40 *April. 1631.* Et ideo si renuerint, potest Episcopus procedere contra ipsos Regulares Parochos, non autem contra eorum Superiores; Ead. Sac. Cong. Concil *in Segobiensi 1. April. 1656.* Non tamen iidem Parochi Regulares cogi possunt ad assistendum Divinis in Cathedrali, nequidem in Festo S. Patroni; Ead. Sac. Cong. *1. Decemb. 1626.*

41 Canonico Theologo die qua legit, licet Choro non intersit, debentur Distributiones non solum pro illis Horis, quibus legit, ut si mane legat pro horis matutinis, & Missa solemni, sed etiam pro tota die; Sac. Congr. Conc. *in Oriolen. 5. Augusti. 1616.*, *& in Fanensi 3. Augusti. 1624.* Immo non solum tri- 42
buendæ sunt illi Distributiones quotidianæ omnium horarum illius diei, qua legerit, sed etiam emolumenta quæcumque personaliter interessentibus dari solita, etiamsi Choro non intersit; Sac. Cong. Concil. *in Oriolensi 12. Augusti. 1628.* Quamvis tamen to- 43
ta die, qua legit, habeatur pro præsente in Choro, etiam quo ad Distributiones juxta supradicta, non censetur tamen præsens Matutino, quod dicitur pro die sequenti in Vespere præcedente secundum consuetudinem, vel privilegium aliquarum Ecclesiarum. Sic decisum fuisse a Sacr. Congregat. Conc. referunt Garcias *de Benef. part. 3. cap. 2. num. 118.* Gallet. *in Margarita Casuum conscientiæ, verb. Canonicus pag. 29.* Nald. *verb. Distributiones num. 9.* Barb. *de Offic. & potest. Episcop. part. 3. alleg. 56. num. 9. & de Canon. cap. 27. num. 34. & in Concil. Trid. sess. 5. de Reform. cap. 1. num. 35.*, *& Apostolic. decis. verb. Canonicus Theologus num. 12.* Nota. * Ex Præbenda Theologali segreganda est tertia pars, ex cujus redditibus data proportione solvenda est sua portio Sacristiæ Metropolitanæ, respondens diebus, quibus Canonicus deesset muneri suo. Ita cit. *Inst. Eccl. 57. §. 7.* * Canonicus Theologus 44
debet sedere in loco sui Canonicatus, non enim illi competit præcedentia super alios Canonicos, non obstante contraria consuetudine, quia non est Dignitas, sed sedere, & incedere debet secundum suam antianitatem; Sac. Congreg. Conc. *in Senensi 16. Apr. 1695.*, *& in Murana 11. Apr. 1697.*

Pœnitentiarius Canonicus in omnibus Ecclesiis Ca- 45
thedralibus, ubi id commode fieri potest, est instituendus; Concil. Trid. *sess. 24. cap. 8.* ibi: *In omnibus etiam Cathedralibus Ecclesiis, ubi id commode fieri poterit, Pœnitentiarius aliquis cum unione Præbendæ proxime vacaturæ ab Episcopo instituatur.* Canonicus 46
Pœnitentiarius deputari debet, qui sit Magister, aut Doctor seu licentiatus in Sacra Theologia, vel Jure Canonico: Trid. *loc. citat.* ibi: *Qui Magister sit, vel Doctor, aut licentiatus in Theologia, vel Jure Canonico.* Immo non sufficit, quod sit Doctor 47
nomine, sed debet esse Doctor re, & si constet Deputatum esse valde ignarum, licet ipse sit Doctor, est deputandus alius; Vacante enim Officio Pœnitentiariæ Cathedralis Ecclesiæ Capuanæ Eminentissimus Card. Bellarminus Archiepiscopus petiit a Sac. Congreg. Conc. an esset conferendum N. qui licet Doctor fuisset, tamen attestabatur, esse valde ignarum? Et Sacra Congreg. *die 20. Martii 1623.*, censuit hujusmodi N. haberi ac si non esset Doctor, & ideo de alio providendum; sic ex Barb. *de Canon. & Dignitatib. cap. 26. num 9.* refert Corrad. *in praxi Benefic. lib. 2. cap. 4. num. 120. ubi num. præc.* ait *ex Felin. in cap. Si quando num. 7. de rescript.* quod Ecclesia indiget viris litteratis, non Asinis ferratis. Quando autem Doctores, & licentiati in Jure 48
Canonico, vel Theologia apti non inveniuntur, non est necesse pro validitate Collationis hujus Præbendæ, quod provisus sit Doctor, vel Theologus, sed sufficit, quod in loco sit aptior Colligitur ex Trid. *loc. cit.* ibi: *seu alias, qui aptior pro loci qualitate reperiatur.*

tur, & tenet Garcias *de Benef. part.* 7. *cap.* 4. *n.* 32. Barb. *supra Concil. d. cap.* 8. *num.* 16. Monacelli *tom.* 1.
49 *tit.* 2. *formul.* 6. *num.* 2. . & Corrad. *loco cit. num.* 121. refert., Sac. Congreg. Concil. *in Elbor. Pœnitent.* 12. *Martii* 1623. decrevisse, quod potest Præbenda Pœnitentiariæ resignari ad favorem illius, qui non sit Doctor, neque licentiatus, attestationibus Ordinarii, Capituli, & Accademiæ asseritur doctus & habilis, quia sufficienter constat de idoneitate ad effectum ut Papa provideat, & *num.* 122. prosequitur dicens, quod licet vulgo dicamus, non omnem Doctorem doctum esse, attamen bene e converso, omnem doctum esse Doctorem, multi enim sunt Doctores nomine, pauci vero opere, quare Doctoratus dignitas hodie in Italia quasi contemptibils est quandoquidem ad illam fere omnes promoveri curant, ex Lotter. *de re Benefic. in appar. num.* 128. *cum pluribus*
50 *seqq.* Canonicus Pœnitentiarius debet esse in ætate quadraginta annorum; Conc. Trid. *loc. cit.* ibi: *& annor. quadraginta*, & hujusmodi quadraginta annos debere esse completos, tenuit Garcias *part.* 7. *cap.* 4. *num.* 35. Navar. *conclus.* 17. *num.* 2. Barbosa *in Concil. loc. cit. num.* 19. *& de Canonic. cap.* 26. *num.* 10. *& d. allegat.* 55. *num.* 9. contra Aziorum existimantem
51 sufficere esse incœptos, Defectus tamen ætatis quadraginta annorum in Canonico Pœnitentiario non obstat, ubi alias aptior pro loci qualitate reperiri non potest, & sufficit, quod non reperiatur in Civitate, aut in Diœcesi persona apta cum dictis qualitatibus, nec enim est quærenda extra Diœcesim; *arg. cap. Nullus* 13 *Dist.* 61. *& cap. Sacrorum* 34. *Dist.* 63. & ita tenent Salazar de Mendoza *in libello de institutione Canonicatus Pœnitentiariæ in Ecclesia Tolet.* §. 3. Squillant. *de privileg. Clericorum cap.* 4. *n.* 70. Navarr. *in Singul. Canon. conclus.* 17. *n.* 4. Garcias *d. c.* 4. *n.* 33. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. d. allegat.* 55. *n.* 8. *& in Concil. loc. cit. num.* 20. *& de Canonicis loc. cit.*
52 Canonici Pœnitentiarii institutio in Cathedralibus tantum est facienda, ut colligitur ex Trident. *loc. cit.* ibi: *In omnibus Cathedralibus Ecclesiis*, & quod Decretum Concilii intelligi debeat tantum de Cathedralibus, & locum non habeat in aliis Collegiatis, decisum fuisse a Sac. Cong. Concil. referunt Sell. *in Selectis Canonum cap.* 21. *num.* 3. & Garcias *de Benefic. part.* 5. *cap.* 4. *num.* 113. Pœnitentiarii institutio,
53 & electio personæ ad solum Episcopum absque consensu Capituli spectat cum hoc solius Episcopi arbitrio relinquantur; Et sic decisum fuisse a Sacra Congr. Concil. referunt Garcias *d. cap.* 4. *num.* 138. Aloys. Ricc. *in praxi for. Ecclesiast. resol.* 477. *n.* 1. *in* 2. *edit.* Ugolin. *c.* 33. *n.* 2. Zerola *verb. Pœnitentiarius* §. 3. & tenuit Rota *in una Abulen. Canonicat. Pœnitentiariæ* 17. *April.* 1589. *coram Mantica, & in Majoricen. Canonicatus* 15. *Novemb.* 1593. *coram Card. Millino.* Ele-
54 ctio Personæ Pœnitentiarii ad solum Episcopum tunc pertinet, quando Præbenda non vacat in mense Apostolico, vel non adest alia reservatio seu affectio, nam tunc ad Papam pertinet ratione reservationis; Gonzal. *ad Regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 9. §. 2. *num.* 24. Salazar de Mendoza *in d. Libello* §. 2. *&* 3. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. d. allegat.* 55. *num.* 13. *& in Trident. loc. cit. num* 12. *& de Canon. num.* 4.
55 Pœnitentiaria vacans, Sede Episcopali vacante, non potest provideri a Capitulo, quamvis collatio Præbendarum sit communis Episcopi, & Capituli, vel etiam solius Capituli; sic decisum fuisse a Sac. Congr. Concilii referunt Garcias *d. part.* 5. *cap.* 4. *num.* 145. Aloys. Ricc. *d. resolut* 477. *num.* 4. Immo 56
Pœnitentiariæ vacantis, Sede Episcopali vacante, electio, & collatio pertinet ad Papam, etiam seclusa reservatione, & non est reservanda futuro Episcopo; sic decisum fuisse a Sac. Cong. Concil. *in una Januensi* refert Garcias *in addit ad. d. cap.* 4. *num* 150. Capi- 57
tulum non potest se intromittere in electione Pœnitentiarii, licet ad ipsum collatio spectet, quamvis Episcopus sit absens, sed ipse Episcop. absens, poterit, ubicumque fuerit eligere Pœnitentiarium; non enim ad id est necessaria præsentia, seu existentia in Diœcesi, nam etiam extra illam potest expediri, cum non sit contentiosæ, sed voluntariæ Jurisdictionis, prout decisum fuisse *in una Burgen.* refert Nicol. Garcias *in addit. ad d. cap.* 4. *num.* 143. Pœnitentiarii enim ele- 58
ctio pertinet solum ad Episcopum, vel eo absente, ad suum Vicarium, cui Episcopus in specie delegaverit hanc facultatem. Sic etiam declaravit ead. Sac. 59
Cong. ut refert Garcias *loc. mox cit.* Quamvis electio Pœnitentiarii quandocumque facienda spectet ad solum Episcopum; vel eo absente, ad suum Vicarium ad hoc spicialiter delegatum, absque consensu Capituli, collatio tamen Præbendæ unitæ Officio Pœnitentiarii ab illis fieri debet, ad quos antea spectabat. Sic decisum fuisse a Sac. Congreg. Concil. referunt Garcias *d. p.* 5. *cap.* 4. *num.* 238. Gonz. *ad Reg.* 8. *Canc. gloss.* 9. §. 2. *num.* 84. Aloys. Ricc. *d. resolut* 476. *num.* 2.

Præbenda Officio Pœnitentiarii unienda debet esse 60
integra, & Canonicalis; Sacra Congreg. Concil. 31. *Maii* 1596. *& in Conimbrien.* 31. *Martii* 1602. Portio 61
enim, quæ sit in Ecclesia, in Præbendam Pœnitentialem erigi non potest, sed Præbenda Canonicalis; & si non essent Præbendæ, sed fructus omnes in Distributionibus quotidianis consisterent, tunc Distributiones habebuntur pro Præbenda. Sic decisum fuisse a Sacra Congreg. Concil. refert Garcias *d. pa.* 5. *c.* 4. *num.* 127. Non potest Episcopus primam Præ- 62
bendam vacantem assignare pro Pœnitentiario, quamvis in loco videretur magis necessarius, sed prius debet erigi Theologalis propter verba Concil. *sess.* 5. *cap.* 1. *de Reformat.* Si tamen in aliqua Civitate fuerit 63
judicatum magis expediens, ut prius de Pœnitentiario, quam de Theologo provideatur, habenda est confirmatio a Sede Apostolica, ad omnem difficultatem tollendam; Sacra Congregatio Concil. *in Civitatis Castellanæ* 17. *Novemb.* 1629. Canonica- 64
tus Pœnitentialis non potest optari, nec Pœnitentiarius potest aliam Præbendam optare, quia ad eam videtur electa industria personæ. Et ubi Beneficium requirit certas qualitates, aut examen, si cui indulgetur, ut possit consequi aliam Dignitatem, aut Beneficium, illud non venit, quod examen, aut qualitates illas requirit, ut est textus optimus *in cap. Licet in tantum* 4. *de translat. Episcopi*. Unde a Sacra Congregatione Conc. fuit expresse decisum *Die* 12. *Februarii* 1601. *Pœnitentiarii Præbendam, etiam aliquam est effectum sortita, non subjacere optioni. Et in una Vercellen.* 7. *Julii* 1601. etiam fuit dictum, quod non solum non potest optari Præbenda Pœnitentiarii, sed nec titulus, ac Ordo illius. Potest 65
tamen

tamen Pœnitentiaria resignari, sicut alia Præbenda, etiam in favorem alterius, dummodo habeat qualitates requisitas; Sic tenent Salazar de Mendoza *in d. Libello §.5.* Ceval. *commun. contra commun. quæst.*894. *num.*485. ubi *num.*489. subdit posse etiam super eam imponi pensionem; Barbosa *de Offic. & potestat. Episcoporum part.*2. *allegat.*55. *num.*34. *& de Canon.*
66 *cap.*26. *num.*23. Pœnitentialis Præbendæ erectio non habet locum in ea, quæ vigore statuti a sequenti Canonico optatur, sed illa Præbenda, quam dimiserit Canonicus, qui novissime optat, huic muneri affecta, & unita remanet; Sacra Congregatio Conc. *in Lunen. Sarzanen. 6. Julii* 1592.

67 Pœnitentiarius eo ipso, quod est institutus, habet a Jure, & Concilio facultatem audiendi Confessiones, & Jurisdictionem ad absolvendum a peccatis absque alia Ordinarii licentia, & est veluti Parochus totius Diœcesis; Navarr. *cons.*20. *de pœnit. in novis*; Del Zech. *de republ. Eccles. c.*24. *de Capitulo, & Canon. sub num.*17. Salazar de Mendoza *in d. Libello §.* 5. Ugolin. *de Offic. Episc. c.*33. *num.*2. *&* 3. Aloys. Ricc. *d. resolut.*477. *num.*5. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. d. allegat.* 55. *num.*19. *& de Canonicis c.*26. *n.*12.
68 *& in Concilio Trid. sess.*24. *c.*8. *num.*21. Pœnitentiario quilibet potest peccata sua confiteri, & sic satisfacere præcepto; *cap. Omnis utriusque sexus, De Pœnitent. & remission.* Sic decisum fuisse a S. C., referunt Aloys. *loc. mox cit.* Garcias *d. part.*5. *c.*4. *num.*113. Barbosa *d. allegat.*55. *num.*20. *& in Tridentin. loc. cit.*
69 *num.*22. *& de Canonicis loc. cit. num.*13. Pœnitentiarius institutus pro audiendis Confessionibus unius Diœcesis, non potest audire in alia, etiam habentium Bullam, vel licentiam sui Parochi; Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. d. allegat.*55. *num.*21. Garcias *d. part.*5. *cap.*8. *dub.*4. ubi dicit sic decisum fuisse a Sacra Congregatione in casu simili de Parocho; scilicet quod in aliena Diœcesi sine illius Ordinarii approbatione eligi nequeat in Confessarium ab habentibus privilegium vigore Jubilæi eligendi Confessarium approbatum.
70 Pœnitentiarius non potest delegare suam auctoritatem; Sac. Cong. Episcop. & Regul. *in Reginen.* 2. *Octob.*1584.
71 Non potest Pœnitentiarius absolvere a casibus, quos Episcopus sibi expresse reservavit, nisi ipsemet Episcopus talem specialem facultatem ei expresse concesserit. Sic decisum fuisse a Sacra Congregatione referunt Aloys. Ricc. *in praxi fori Ecclesiast. Decis.* 751. *in* 1. *edit. & resolut.*692. *num.*2.
72 *in* 2. *edit.* & Garcias *d. part.*5. *cap.*4. *num.*115. Nec potest casus reservatos sibi ab Episcopo commissos alteri subdelegare, nisi habuerit expressam ad hoc Episcopi facultatem, quia censetur electa industria personæ, & Delegatus, maxime ad nudum ministerium, subdelegare non potest, nisi hoc illi expresse demandetur; *cap. ult. §. cæterum de Offic. deleg.* Ita Joan. Valer. *de Different. inter utrumque forum, verb. Jurisdictio different.*2. *num.*3. Barbosa *de Offic. & potestat. Episcop. dict. allegat.*55. *num.*24. *& de Canon.*
73 *d. c.*26. *num.*17. Pœnitentiarius tenetur integras Confessiones audire, non autem solos casus reservatos; Sac. Congreg. Concil. teste Nicolao Garcia *d. part.*5.
74 *cap.*4. *num.*117. Confessiones Parochianorum Civitatis audire nullo modo recusare potest Pœnitentiarius; Sacra Congreg. Rit. apud Nicol. Garciam *d. part.*5.
75 *cap.*4. *num.*118. Confessiones audire si renuerit Pœnitentiarius, poterit ab Episcopo puniri; Sic decisum fuisse a Sacra Congreg. Concil. refert Garcias *d. pa.*5. *c.*4. *num.*119. Immo Pœnitentiarius debet assistere, 76
& residere, de mane, etiam non vocatus, in Sede Confessionali ab Episcopo destinata diebus Festis solemnioribus, videlicet tempore jejuniorum Quadragesimæ, Adventus, Quatuor temporum, Resurrectionis, Ascensionis, Pentecostes, Corporis Christi, Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis, Omnium Sanctorum, & Nativitatis Domini, ut habetur decisum *in Segobien.* a Sacra Congregat. Conc. quam per extensum refert Crispin. *de visit. part.*2. *§.*24. *n.*2. & cit. Garcias *d. part.*5. *cap.*4. *num.*122. Non debet 77
tamen Pœnitentiarius tenere in manu Virgam, seu bachettam sicut in Urbe, præcipue in locis ubi hoc non est in usu; Ita decisum *in una Abulen.* 21. *April.* 1587. referunt Garcias *d. part.*5. *c.*4. *num.*117. Ugolin. *d. cap.*33. *num.*6. Barbosa *de Offic. & potest Episcop. d. allegat.*55. *num.*29. Nec potest cogi ab Episcopo ad interessendum in sua Sede pro audiendis Confessionibus eo tempore, quo non adsunt pœnitentes, qui sua opera uti velint; Sacra Congregatio Episcop. 18. *Septembr.* 1637.

Pœnitentiarius non potest cogi ad majorem residentiam, quam alii Canonici, qui per tres menses 78
abesse possunt, dummodo tamen non absit tempore, quo frequentius pœnitentes accedunt, & diebus Festis solemnioribus, veluti tempore jejuniorum Quadragesimæ, Adventus, quatuor temporum, Resurrectionis, Ascensionis, Pentecostes, Corporis Christi, Assumptionis B. M. V. Nativitatis Domini, & omnium Sanctorum; Sac. Congr. Concil. testibus Garcia *d. part.*5. *cap.*4. *num.*122. Ugolino *d. cap.*33. *num.*6. Salazar. de Mendoza *in d. Libello §.*7. quia in ipsis tenetur de mane residere in Sede Confessionali, etiam non vocatus, ut patet supra *num.*76. Pœniten- 79
tiarius pro præsente in Choro est habendus, dum audit Confessiones in Ecclesia; Concil. Trident. *loc. cit.* ibi: *Qui dum Confessiones in Ecclesia audiet, interim præsens in Choro censeatur; Sive in Confessionario, sive extra.* Non tamen pro tempore, quo resi- 80
det in Confessionario, nec audit Confessiones, aliis in Choro Divina celebrantibus; nec item si dixerit Missam, aut si privatim Officium dixerit, etiam ut opportunius Confessiones audiat, censendus est præsens in Choro, sic decisum fuisse a Sacr. Congreg. Concil. referunt Moneta *de Distributionibus quotidianis part.*2. *q.*11. *num.*64. *& sequent.* Ugolin. *d. c.*33. *num.*5. Garcias *d. part.*5. *cap.*4. *num.*124. *& seq.* Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. d. alleg.*55. *num.*30. *& de Canonicis d. cap.*26. *n.*20. *& in Trid. loc. cit. n.*28. *& Apostolicar. Decis. collect.* verb. *Canonicus Pœnitentiarius num.*5. Pœnitentiarius dum actualiter audit 81
Confessiones in Ecclesia, non solum censetur præsens in Choro ad lucrandas distributiones quotidianas, sed etiam eleemosynas ipsas, quæ distribuuntur pro associandis, & sepeliendis Cadaveribus Defunctorum, vel pro supplicationibus, & processionibus quæ per Urbem aguntur; Sac. Congr. Conc. *in Januen.* 4. *Septemb.* 1591. ut refert Garcias *d. parte* 5. *cap.* 4. *num.* 124. & sequitur Barbosa *d. alleg.*55. *num.* 31. *& de Canon. d. cap.* 26. *num.* 21. *& in Trident. loc. cit. num.* 29. *& Apostolicar. Decis. loc. cit. num.* 6. & tenent Castropalao *in opere morali tract.* 7. *disp.*3.

disp.3. punct.3. §.5. num.2. Trulench. *in exposit. Decal. lib.1. cap.8. dub.12. §.5. num.1. in fine*; Bonacina *de Horis Canonicis disput.2. part.5. punct.3. §.5. num.4.* & alii contra Monetam *d. part.11. num. 65.*
82 Pœnitentiarius non censendus est pro præsente in
Choro, si extra Ecclesiam Confessiones audiat, etiam
infirmorum; Sic Garcias *in addit. ad d. part.5. cap.4.*
num.125. in fine; Barbosa *de Offic. & potest. Episcop.*
d. alleg.55. num.32. & de Canonicis d. cap.26. num.22.
83 *& in Trident. loc. cit. num.30.* Canonicus Pœniten-
tiarius non præcedit aliis Canonicis, non obstante
contraria consuetudine, quia non est Dignitas, sed
sedere, & incedere debet secundum suam antianita-
tem; Sac. Congr. Concil. *in Senen. 16. April.1695.*
84 *& in Murana 11. April.1699.* Pœnitentiarius appro-
batus, & in possessionem immissus a Delegato Apo-
stolico eo quod Vicarium, & Tribunal Ordinarii
suspectum haberet, potest audire Confessiones abs-
que alia licentia ipsius Ordinarii; Sac. Cong. Epis-
85 cop.25. *Februar.1607.* Pœnitentiarius non potest esse
Vicarius Generalis Episcopi, ne suspicionem inge-
rat, quod in administratione justitiæ utatur scientia
Confessionis, nisi tantæ apud omnes esset opinionis,
ut excluderetur hujusmodi suspicio; Sac. Congr. Epi-
86 scop. 15. *Julii 1611.* Canonicus Pœnitentiarius, quam-
vis regulariter non sit admittendus in Confessarium
Monialium propter difficultatem satisfaciendi utrique
muneri; tamen cum potest utrique muneri satisfa-
cere; Sac. Congreg. Concil. *in Januen. 11. Septeb.*
1666. censuit in hoc casu non esse prohibendum; Pi-
gnatell. *tom.7. consult.13.*
87 Innuimus supra, *num.14.* electionem Theologi, &
Pœnitentiarii hodie fieri debere per concursum, ex
noviss. Constit. Bened. XIII. sed ut ab omnibus ea
præ oculis habeatur, præstat hic ad litteram adduci.

88 BENEDICTUS EPISCOPUS,

Servus Servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

PAstoralis Officii nostri esse ducimus, assiduo, enixoque studio curare, ut universa Sacræ Tridentinæ Synodi Decreta inviolabiliter observentur; sed eorum præ cæteris exequutionem strenue promovendam, urgendamque Nobis esse arbitramur, ex quibus majorem in Ecclesia Dei utilitatem proventuram fore conspicimus, ac eos potissimum, quorum opus in prædicatione, & doctrina consistere debet, ut cunctos ædificent, tam fidei scientia, quam actionum disciplina, excitari maxime posse confidimus ad impensius frequentandam tantopere necessariam Sanctarum Scripturarum lectionem, quas qui nescit, ut Beatus Hieronymus admonet, nescit Dei virtutem, ejusque sapientiam, nam ignoratio Scripturarum, ignoratio Christi est.

Cum itaque saluberrimo prædicti Conc. Trident. Decreto relato *in c.1. sess.5. de reform.* cautum sit, ut nedum in Ecclesiis Cathedralibus, sed in Collegiatis etiam Oppidorum insignium, in quibus Præbenda, aut Præstimonium, seu stipendium pro Sacræ Scripturæ Lectoribus constitutum non reperitur, Præbenda quomodocumque, præterquam ex causa resignationis, primo vacatura, ipso facto ad eum usum perpetuo constituta, ac deputata intelligatur. Et quatenus nulla, vel non sufficiens Præbenda foret, Locorum Ordinarii per assignationem fructuum alicujus simplicis Beneficii, debitis tamen ejus supportatis oneribus, vel per contributionem Beneficiatorum suarum Diœcesum, vel alias prout commodius fieri poterit, ita provideant, ut ipsa Sacræ Scripturæ lectio omnino habeatur: Verum ejusmodi provida præfati Concilii dispositio in aliquibus Cathedralibus, sicut non absque gravi animi nostri dolore percipimus huc usque neglecta, debitæque exequutioni demandata non fuerit. Hinc igitur est quod Nos illius exequutionem pro Pontificiæ vigilantiæ debito urgere intendentes, Motu proprio, ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, hac nostra perpetuo valitura Constitutione sancimus, decernimus, & mandamus, ut in Cathedralibus quibuscumque Italiæ, Insularumque adjacentium, in quibus Præbenda Theologalis hactenus instituta non fuerit, Præbenda primo vacatura, post ejusdem præsentis Constitutionis publicationem, sive ad Nos, Sedemque Apostolicam, sive ad Ordinarium illius collatio, atque provisio pertineat, ipso jure, & absque ulla alia declaratione sit, ac esse censeatur Præbenda Theologalis constituta. Volumus insuper, ut tam illa, quam reliquæ omnes aliæ Præbendæ Theologales hactenus constitutæ, & deputatæ, conferri semper debeant Doctori in Sacra Theologia, vel qui infra annum Doctoralem Lauream in ead. facultate suscipiat; & cæteroquin magis idoneo in formali concursu ab Examinatoribus renunciato, eo plane modo, quo Parochiales Ecclesiæ conferuntur. Hunc porro in finem, quotiescumque ejusmodi Præbenda Theologalis conferenda erit, per Edictum publicum vocentur quicumque concurrere, & examini se se subjicere voluerint coram Episcopo, & quatuor Examinatoribus, etiamsi Synodales non sint, ab eodem Episcopo actu eligendis, ac deputandis, in Theologali tamen facultate Licentiatis, & valde peritis, sive Sæcularibus, sive Regularibus, & illi, qui in concursu ejusmodi probatus, magisque idoneus renunciatus fuerit, Præbenda conferatur. Quoties autem Præbendæ collatio ad Sanctam Sedem spectabit, Episcopus ad Romanum Pontificem pro tempore existentem acta concursus trasmittere teneatur, ut ipse vacantem Præbendam illi assignare, atque conferre possit, quem cæteris digniorem, atque magis idoneum in Domino judicaverit.

Quod si Episcopus primo vacaturam Præbendam contra formam in præsenti Constitutione præscriptam conferre præsumpserit, vel etiam in aliis occurrentibus casibus eamdem formam observare neglexerit, illius collatio, atque provisio ipso jure, nulla, & irrita, nulliusque prorsus roboris, vel momenti sit, ac esse debeat, ejusdemque Præbendæ dispositio statim devolvatur, & pertineat ad Sanctam Sedem, & Romanum Pontificem pro tempore existentem, a quo Doctori in Sacra Theologia conferetur.

Cæterum, ut fructus, quem Tridentina Synodus ex Præbendæ Theologalis institutione perceptum iri speravit, omnino re ipsa, & cum effectu percipiatur, volumus, statuimus, & mandamus tertiam

par-

partem proventuum dictæ Præbendæ Theologalis ab Episcopo distribui, & proportionaliter applicari singulis Lectionibus Sacræ Scripturæ, quæ a Præbendato, præscriptis diebus, & horis totius anni habendæ erunt, ita ut si Præbendatus universas lectiones habuerit, assignatas Distributiones integras absque ulla prorsus diminutione consequatur; Si vero in aliqua, vel pluribus lectionibus defecerit. Distributiones neglectis lectionibus respondentes amittat, quæ in Sacristiæ Ecclesiæ Beneficium cedant, ac erogentur. In casu autem gravioris contumaciæ Præbendati liceat Episcopo deputare alium Theologum Sacerdotem Sæcularem, vel Regularem, qui jugiter supplendo ejusdem Præbendati vices, præfatis Distributionibus potiatur.

Quoniam vero nonnulli Episcopi, sicut accepimus, ut propriæ incuriæ aliquod velamen obtendant, dilatæ erectionis ejusmodi Præbendæ Theologalis caussam in tenuitatem, ac insufficientiam Præbendarum suarum Ecclesiarum rejicere solent; Nos omnem de cætero prætextum, sive excusationem e medio tollere, ac penitus eliminare volentes, motu, scientia, ac potestatis plenitudine similibus decernimus, statuimus, atque præcipimus, quod ubi Præbenda Theologalis, computatis etiam distributionibus quotidianis, ad annuum saltem redditum scutorum sexagita monetæ Romanæ non ascendat, pro summa ad hanc Taxam conficiendam deficiente, iidem Episcopi unire possint, & debeant eidem Præbendæ aliquod simplex Beneficium, cujus supplemento prædicta summa conficiatur, primo vacaturum, in quocumque mense, & qualitercumque, & quomodocumque Sedi Apostolicæ affectum, & reservatum: ita tamen ut a tali unione illa omnia Beneficia, quæ pro Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, Papæ Familiaribus, Nunciis Apostolicis, atque Prælatis Congregationum, quibus iidem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales intersunt, Secretariis in alia Constitutione ad promovendam Seminariorum erectionem novissime per Nos condita peculiariter reservavimus, perpetuo reservata, & excepta sint, ac esse intelligantur, & quidquid secus fieri contingeret, ex nunc prorsus irritum, ac inane, nulliusque roboris, vel momenti esse, ac fore decernimus, & declaramus.

Postremo quæcumque hactenus de Præbenda Theologali, & Sacræ Scripturæ lectione sancivimus, extendimus etiam, ac adamussim observari volumus, & mandamus (congrua tamen congruis referendo) quoad institutionem Canonici Pœnitentiarii in illis Cathedralibus, in quibus nondum fuerit institutus, ejusque honestam substentationem, concursum, deputationem, omniaque alia ad illius Officium pertinentia, & præter illa, quæ a Nobis superius disposita sunt, ea insuper quæ Tridentina Synodus *cap. 8. sess. 24. de reform.* de hujus Ministri qualitate, ætate, ac exemptione a servitio Chori constituit, exacte observari decernimus, præcipimus, & mandamus.

Decernentes etiam præsentes Litteras semper firmas, validas, & efficaces existere, &c.

Non obstantibus, quatenus opus sit, &c.

Ut autem præsentes Litteræ ad omnium notitiam facilius deveniat, &c.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostram, &c.

Dat. Romæ apud S. Petrum. Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo septingentesimo vigesimo quinto; decimo quarto Kal. Junii. Pontificatus Nostri Anno Primo.

P. M. Card. Prodat.
F. Card. Oliverius.
Visa de Curia S. C. Archiepiscopus Amalfenus.

Loco ✠ Plumbi.

L. Martinettus.

Registrata in Secretaria Brevium.

* Hic nota ad rem quod Concurrentes ad Præbendam Theologalem debent esse Doctores in Sac. Theologia, vel saltem intra annum tenentur, doctoralem lauream in aliqua universitate approbata Studii generalis assequi. Nec sufficit laurea Canonica, ex responso Sac. Congreg. Nec etiam sufficit laurea Canonica recepta ab aliquo privilegium obtinente; sed omnino requiritur obtinuisse in Universitate approbata, quod commune est omnibus Beneficiis lauream doctoralem exigentibus, ut ex Bulla S. Pii V. Bened. XIV. *Instit. Eccles: 57. §.4. & seq.* 89

Protonotarius Canonicus non potest in functionibus, & aliis actibus publicis sibi tamquam Canonico competentibus uti habitu Prothonotarii, sed suo habitu Canonicali; Sacra Congreg. Rituum *in Asculana 19. Novemb.* 1612. Potest tamen uti habitu Prothonotarii in omnibus actibus non competentibus sibi tamquam Canonico; Sac. Congreg. Rit. *in Nullius Terræ Pisciæ 19. Novembr. 1611. & in Asculana 28. Januarii 1612.* Protonotarius Canonicus, seu Dignitas, si cum habitu Prothonotarii intersit Choro, Processionibus, & Divinis, non lucratur fructus, & Distributiones sui Canonicatus; S. C. R. *in Asculana 16. Martii 1610. & 19. Novemb. 1611. & in Spoletana contra Priorem Collegiatæ S. Michaelis Terræ Sevaniæ 9. Julii 1695.* qui cum parere Decreto recusaret, & Indultum saltem prædictum habitum deferendi in Choro postularet; *Caussa repropojita 17. Decembr. ejusdem anni 1695. responsum fuit Distributiones restituendas esse a die Decreti, & Indultum non esse concedendum.* Immo in habitu Prothonotarii interveniens Choro, Distributiones amittit non obstante consensu, & concordia Capituli; Cum enim post dictam resolutionem Sacræ Congregationis, Canonici cum supradicto Priore concordassent, quod possent dicto habitu uti in functionibus Ecclesiasticis, solutis tamen annuatim Sacristiæ scutis quindecim loco amissionis Distributionum, & concordiæ approbationem ab eadem Congregat. postulassent, *sub die 5. Julii 1698. referente clara mem. Card. Petruccio* prodiit resolutio: *Non esse locum approbationi concordiæ.* Dignitates enim, & Canonici, ut lucrentur Distributiones, debent intervenire cum proprio habitu Canonicali; Sac. Congregat. Rit. *in Melitensi 7. Augusti 1621.* Alias si voluerint uti habitu Prothonotarii in sua Ecclesia, reputantur tamquam extranei, eisque assignatur locus non inter Canonicos, sed post ipsos Canonicos, & Abbates, & non lucrantur

90
91
92
93
94
95

crantur Distributiones; Sacra Congregatio Rituum
in dicta Asculana 16. *Martii* 1610., *&* *in d. Melitensi*
96 7. *Augusti* 1621. Possunt tamen Dignitates, & Cano-
nici Protonotarii in Ecclesia uti subtana violacea,
licet reliqui Canonici deferant nigram, dummodo
in reliquis gerant habitum similem, & æqualem aliis
Canonicis: Eadem Sacra Congregatio Rituum *in Pa-
normitana* 14. *Januarii* 1612. *&* 11. *Decembr.* 1627.
97 Non possunt vero uti Rochetto sub Cotta dum in
Choro assistunt Horis Canonicis; Eadem Sac. Con-
98 gregatio Rituum *in Tricar.* 15. *Martii* 1614. Proto-
notarius si sit prima Dignitas, potest in Choro de-
ferre Rochettum cum Mantelletto; Si vero non sit
prima Dignitas, sedere debet in suo Stallo cum suo ha
bitu Canonicali; S.R.C. *in Clommacen. & Neocastren.*
99 21. *Augusti* 1601. Prothonotarius utens habitu Protho-
notarii, & Prælati etiamsi non sit prima Dignitas,
debet præcedere Archidiacono primæ Dignitati, dum-
modo tunc non lucretur Distributiones quotidianas;
Sacra Congregatio Rituum *in nullius Terræ Pisciæ*
100 15. *Januarii* 1611. Sed non potest uti dicto habitu in
Processionibus, & in aliis actibus publicis, in quibus
cum Capitulo intervenit; Sac. Congr. Rit. *in Ascula-
na* 19. *Novembr.* 1611.

101 Indultum Jubilationis, quod est Ecclesiæ odio-
sum, & ideo parce concedendum, non constito de
laudabili servitio Ecclesiæ per 40. annos præstito, ac
de aliqua alia commiserationis causa, puta infirmi-
tatis habitualis, vel senectutis, quæ una cum lau-
dabili servitio concurrere debet, non solet, neque
debet concedi, ut fuit ponderatum a Sacra Congre-
gatione Conc. *in Maceraten. Indulti* 8. *Martii* 1698.
in qua Indultum per subreptionem jam concessum,
102 fuit revocatum. Unde advertendum est, quod ex
tempore laudabilis servitii Ecclesiæ quadraginta an-
norum, propter quod solet a Sacra Congregatione
concedi Indultum Jubilationis, est deducendum ser-
vitium præstitum tempore Clericatus ante adeptam
Præbendam, quod non computatur ad favorem In-
dultum petentis, ut respondit Sacra Congregatio
103 Concilii *in Tridentina* 13. *Januarii* 1603. Neque valet
Indultum Jubilationis post quadragenarium servi-
tium, si sit concessum a Capitulo, & non a Sacra
Congregatione, quia Canonici non habent hanc po-
testatem, sicuti nec possunt concedere Canonicis
absentibus, quod participent de aliqua parte Distri-
butionum non obstante consuetudine, ut respondit
Sacra Congregat. Concil. *in Segobien.* 15. *Decembris*
104 1703. Concesso igitur legitime alicui Canonico a Sa-
cra Congregatione Indulto Jubilationis, talis Cano-
nicus Jubilatus debet participare de Distributionibus
de quibus participant alii Canonici Choro, & Di-
vinis interessentes, etiam de illis, quæ ob aliorum
absentiam Canonicis interessentibus accrescunt; Di-
citur enim Ecclesiæ per gloriam adhuc inservire,
qui post diuturnum servitium, senio confectus ex
licentia Summi Pontificis quiescit ad instar Militis ve-
terani, juxta *text, in l.* 1. *Cod. de veteranis lib.* 12. *tit.* 47.
Et sic censuit Sac. Congregat. Conc. *in Viterbien.* 26.
Augusti 1628. *in Romana* 13. *Maii* 1651. *in alia Ro-
mana* 19. *Apr.* 1692. *& in Aquipendii* 13. *Mart.* 1697.
105 Etiamsi Distributiones essent auctæ post obtentam
Jubilationem, quia participat de augmento; Ead.
Sac. Congregat. Conc. *in Lunen. Sarzanen.* 16. *Maii*
1685. *in Bononien.* 16. *Junii* 1696. *&* 10. *April.* 1697.
Indultum Jubilationis concessum Canonico suffraga- 106
tur pro participatione fructuum, & Distributionum,
etiam extraordinariarum, & d. Distributiones sunt
per Canonicos restituendæ a die intimati Indulti; Sac.
Congreg. Concil. *in Burgi S. Donnini Jubilationis die*
19. *Aprilis* 1704. *ubi propositis infrascriptis Dubiis*;
Primo; *An Indultum Jubilationis concessum Razino
sub die* 29. *Aprilis* 1702. *suffragetur pro participatio-
ne omnium fructuum, & distributionum etiam extra-
ordinariarum, & contentarum in Decreto bon. mem.
Episcopi Pallavicini? Et quatenus affirmative*. Se-
cundo: *An dictæ Distributiones veniant per Canoni-
cos restituendæ a die intimati Indulti*. Eadem Sacr.
Congr. respondit *Affirmative ad utrumque*. Et sic in
simili jam responsum fuerat ab eadem Sac. Congreg.
Concil. *in una Alexandrina, ubi cum dubitaretur:
An Canonici legitimi ex causis absentes, quando non
amittunt proprias Distributiones quotidianas, debeant
etiam lucrari, & participes esse pro rata Distributio-
num aliorum Canonicorum absentium absque legitima
causa? Et an prædicti Canonici legitima causa ab-
sentes, ac proinde non amittentes proprias di-
stributiones ut supra, debeant illas recuperare ab aliis
Canonicis, inter quos divisæ fuerant, an etiam
possint ab universo Capitulo repetere?* Sac. Congre-
gatio &c. *die* 29. *Septembris* 1657. *Ad primum re-
spondit deberi hujusmodi Canonico etiam punctatu-
ras absentiæ. Ac secundum posse repetere etiam a Ca-
pitulo*.

Canonico Jubilato debentur etiam ea, quæ prove- 107
niunt ex emolumentis Processionum, & Anniver-
sariorum, & aliorum, dummodo Testatorum vo-
luntas non obstet: S. C. C. *in Romana* 5. *Martii* 1678.
& in Perusina 17. *Julii* 1688. Et sic etiam fuerat de-
cisum *in Novarien. Jubilationis*, ubi proposito Du-
bio, an frui deberent emolumentis Anniversario-
rum, quæ fiunt infra annum, quamvis iis non assi-
sterent duo Canonici Ecclesiæ Collegiatæ S. Gauden-
tii Civitatis Novariæ, qui a San. Mem. Clemente X.
obtinuerant Indultum hisce verbis conceptum: *Cum
sicut exponi fecisti tu, qui in sexagesimo quinto ætatis
anno constitutus, quadraginta, & amplius annorum
spatio residens, Nos &c. tibi, ut quoad vixeris a præ-
dicta Ecclesia abesse, ac interim omnia, & singula,
fructus, redditus, proventus, jura, obventiones, & emolu-
menta quæcumque, nec non Distributiones etiam quoti-
dianas ordinarias, & extraordinarias quomodolibet
nuncupatas, & in quibusvis rebus consistentes, ac unde-
cumque provenientes ad te ratione dicti Canonicatus,
& Præbendæ, si in eadem Ecclesia personaliter resi-
deres, ac Divinis Officiis singulisque diurnis, ac noctur-
nis Horis assidue interesses, spectantes, & pertinen-
tes, ac etiam solis præsentibus, & Divinis Officiis, ac
Horis prædictis assidue interessentibus manualiter quo-
tidie præstari, ac per eas lucrifieri solita, cum ea
integritate percipere, cum qua perciperes, si per-
sonaliter resideres, libere, & licite possis, & va-
leas, concedimus, & indulgemus*; Sacra Congre-
gatio *die* 2. *Octobris* 1677. respondit: *Affirma-
tive*. Verum cum postmodum *sub die* 1. *Julii*
1679. *in una Bituntina Anniversariorum* quæsitum
fuisset: *An vigore Indulti similis Jubilationis Canoni-
cus Jubilatus percipere valeret, perinde, ac si Choro
perso-*

personaliter interesset, emolumenta Adversariorum? Eadem Sacra Congr. *negative* resolvit. Hinc cæteri Capitulares prædictæ Ecclesiæ S. Gaudentii freti hac postrema resolutione, iterum obtinuerunt proponi Dubium; *An Canonici Jubilati vigore præfati Brevis frui debeant emolumentis Anniversariorum, quæ fiunt intra annum, quamvis non assistant, ita ut standum, vel recedendum sit a Decisis?* Et Sacr. Congreg. *sub die* 29. *Novembr.* respondit *in decisis quo ad Anniversaria fixa, & in quibus non est cautum?* Et sic etiam *in Romana Jurium Canonicalium* 5. *Martii* 1703. In qua ad dubium: *An Indultum vacandi a Choro aliisque Divinis Officiis ex causa infirmitatis concessum, valeat etiam pro laudemiis, Quindeniis, Capitulis, Anniversariis, Festivitatibus, Processionibus, ac quibuscumque functionibus in Ecclesia peragendis, ita ut lucrari debeat omnia emolumenta communia nuncupata, ac etiam Victualia, & Candelas?* Respondit, *Affirmative etiam quo ad laudemia, exceptis Anniversariis, & aliis obventionibus non fixis, & in quibus diversimode fuerit a Testatore dispositum; quæ etiam confirmata fuit die* 20. *Junii* 1705.

108 Ex quibus omnibus, & aliis adductis *in verb. Anniversarium num.*8. 9. & 10. satis constat, quod Indultum quantumcumqne amplum non comprehendat Anniversaria non fixa, & corporaliter interessentibus a Testatore relicta, nisi in Indulto sit expressa voluntas Papæ Testatoris menti clare derogantis, & etiam talia Anniversaria Indultario explicite indul-

109 gentis. Anniversaria autem fixa, & alia similia, in quibus non adsit contraria Dispositio Testatoris, & Fundatoris, participantur ab Indultariis, ac si personaliter interessent, quamvis functionibus vere non intersint, & onera Missarum aliis injuncta, pro rata non adimpleant; Sacra Congreg. Concilii *in Lunen. Sarzanen.* 16. *Maii* 1685. *in Urbanien.* 29. *Novemb.* 1687. & *in Romana Jubilationis* 24. *Martii* 1703. ubi proposito Dubio: *An Jubilato debeantur emolumenta Processionum, etsi illis non interfuerit?* Respon-

110 dit *Affirmative*. Canonici Jubilati non tenentur neque per se ipsos, neque per alios Missam Conventualem per turnum celebrare; Sac. Congreg. Conc.

111 *in Aquipendii* 27. *Martii* 1697. Episcopus non potest decernere, quod Canonicis Jubilatis vigore Indulti non debeantur Distributiones extraordinariæ, quæ vel ob absentiam, vel vacationem Canonicorum interessentibus accrescunt; nam pro his Indultum suffragatur; Sac. Congreg. Concil. *in Romana* 5. *Maii* 1703., & *in Burgi S. Donnini* 19. *Aprilis* 1704.

Additiones ex aliena manu.

112 Constitutio *Pastoralis* San. Me. Benedicti XIII. tametsi jusserit, *ut Præbenda primo vacatura post ejusdem præsentis Constitutionis publicationem, sive ad Nos Sedemque Apostolicam, sive ad Ordinarium illius collatio, atque provisio pertineat, ipso jure, & absque ulla declaratione, sit atque esse censeatur Præbenda Theologalis*: nihilotamenminus si Episcopus non devenerit ad ipsius erectionem in Theologalem, minime ea habetur pro erecta in Theologalem.

113 Idque procedit sive de Collegiata, sive de Cathedrali

114 agatur, ut respondit Rota *in Scrana Canonicatus* 8. *Martii* 1745. §.10., & *sequent. coram R. P. D. Canilliac.*

Pœna autem Episcopi, qui non erexit Canonicatum primo vacatum in Theologalem, est ejus devolutio ad Sanctam Sedem. Cæterum non prohibetur idem Episcopus alium secundo, vel tertio &c. vacatum in Theologalem erigere, ut prosequitur idem supremum Tribunal *in d. Sorana Canonicatus* 8. *Martii* §.12. *cor. R.P.D. Canilliac.* 115

Quæstionis autem est, num Episcopus attenta dicta Constitutione Canonicatum reservationi obnoxium erigere queat in Theologalem? Huc etiam pertinet quæstio illa, an Episcopus spectata pariter eadem Constitutione, unire valeat Canonicatui Theologali simplex Beneficium reservatum? Vide Rot. *in Butteclen. Beneficiorum* 14. *Januarii* 1732. §.5. *cor. Emo Rezzonico, & in Monopolitana Beneficiorum* 2. *Decembr.* 1737. §. *Insuper & sequent. cor. bon. mem. Peralt. impress. apud Barbiellini in Fol. Tom.*2. 1783. 116 117 118

Canonicatus Theologalis ex sæpe dicta Constitutione conferri debet per concursum. In eo autem intervenire debent quatuor Examinatores. Notandum autem hic est, quod si Examinatores sint Synodales non debent præterea esse in Theologica facultate licentiati. Sin autem Synodales minime sint, necessario licentiati in Theologica facultate esse debent; ut ipsam Constitutionem interpretando magistraliter, respondit Rota *in Imolen. Canonicatus Theologalis* 2. *Aprilis* 1743. §.5. & *plur. seqq. coram Illmo Molino*, ubi quod, si non servetur forma conferendi a dicta Constitutione præscripta, locus sit devolutioni ad Sanctam Sedem. 119 120 121 122

Et, quod majorem animadversionem mereretur, electio Personæ post dictam Constitutionem non amplius pertinet ad Episcopum, sed ad ipsos Examinatores, ut resolvit Sacra Congregatio Concilii interpres *in Salernitana Canonicatus Pœnitentiarii* 1. *Sept.* 1753. 123

Num Canonicatum Theologalem obtinere possit qui non in Theologia, sed in jure Canonico doctor sit? *Quum hodie* (ita opposite inquit Sanctissimus Dominus Noster Benedictus XIV. de Synod. Diœces. *lib.*13. *cap.*9. *num.*17.) *hæ facultates tamquam ab invicem distinctæ diversa ratione tractentur, & magisteria seorsim conferantur, statueritque Concilium, ut is Canonicus Theologus eligatur, qui in Sacra Theologia sit Doctor, merito a Sacra Congregatione responsum fuit, ad consequendam Præbendam Theologalem generaliter loquendo satis non esse, ut quis in jure Canonico Doctoris gradum adeptus fuerit; in casibus tamen particularibus videri posse, an expediat eamdem Præbendam alicui Sacrorum Canonum Magistro conferre, qui scilicet cum Juris Canonici lectione, ea quoque conjungere valeat, quæ pertinent ad Theologiam moralem.* Consule eumdem *SS. Instit. Eccles.* 67. *n.*4. & *plur. sequent.* 124

Quod attinet ad munus Canonici Theologi, recte idem Summus Pontifex *de Synod. dict. lib.* 13. *dict. cap.*9. *dict. num.*17. inquit, *Decretum illud Tridentini Concilii, sive ejus verba considerentur, sive ratio habeatur praxi & consuetudini sequentium temporum, æque comprehendere Scripturarum Sacrarum expositionem, ac Theologiæ Scholasticæ disciplinam, & a Canonico Theologo non magis suo muneri satisfieri* 125

 si

si sacræ Scripturæ libros explicet, & declaret, quam si in Theologia Scholastica Clerum erudiat, dummodo hæc talis sit, qualem Melchior Canus tradendam, addiscendamque suadet, in suo lib.8. de Locis Theologicis cap.1. & quidem nos etiam indicavimus in nostra Institutione 42. quæ scilicet circa quæstiones gravis momenti, & utilitatis versetur, easque pertractet allatis Divinæ Scripturæ testimoniis, Conciliorum decretis, & Patrum auctoritatibus, ulterius adnotavimus, nonnullorum Episcoporum mandato laudabiliter factum esse, ut per Canonicum Theologum ea traderetur Theologia, quæ est de conscientiis, & moribus dirigendis; id unum vero minime decisum fuisse, num juxta Concilii mentem Canonicus Theologus suum munus satis adimpleat, si explicando Juri Canonico operam præstet.

126 Quæ de Canonico Theologo dicta sunt usque ad
*num.*11. ea locum itidem sibi vindicant, quoad Ca-
127 nonicum Pœnitentiarium. Alia de Canonico Pœni-
tentiario, vide apud Benedictum XIV. *Instit. Ecclesiast.* 107. *§.9.* De Canonico Jubilato consule Scarfant. *in animadvers. ad* Ceccoper. *lib.*1. *tit.* 6. *a n.*8.
128 *ad n.*10. ubi illud valde notabile *num.*20. quod si Canonicus post obtentum indultum jubilationis ex caussa servitii præstiti Ecclesiæ per quadraginta annos provideatur de novo Canonicatu, seu Dignitate in eadem Ecclesia, licet reputetur novus Canonicus, noviterque receptus, itaut in Choro, & in aliis
129 actibus ei debeatur locus Canonicatus noviter obtenti; nihilotamenminus haud indiget novo jubilationis indulto, sed vigore jam obtenti lucratur fructus, & distributiones secundi Canonicatus, quia adhuc durat caussa, pro qua fuit concessum.

Articulus X.

Quo ad ea, quæ concernunt Coadjutorias, Canonicos Coadjutores, & Coadjutos.

1 Coadjutoriæ fuerunt inventæ principaliter, ne Ecclesia ob impedimentum Coadjuti suo defraudetur servitio; Rota R. *par.*3. *recentior. dec.*392. *num.*1. *part.*5. *tom.*2. *decis.*602. *num.* 1. *cum sequent.*
2 *par.*6. *dec.*36. *num.*2. Et ideo permittuntur tantum ex caussa necessitatis, vel evidentis utilitatis Ecclesiæ; Rota *par.*1. *dec.*276. *num.*1. *par.*6. *dec.*20. *n.* 7.
3 & 11. *p.*16. *dec.*112. *num.*7. 25. & 28. Itaut Papa concedendo Coadjutoriam censeatur principaliter motus propter dictam necessitatem, & utilitatem Ecclesiæ; Rota *par.*7. *dec.*313. *num.*20. & 24., &
4 *dec.* 255. *num.* 19. *cum sequent.* Licet secundario videatur voluisse Coadjutori providere de Beneficio, præveniendo tempus vacationis, quæ per obitum Coadjuti est successura; Rota *part.*7. *dec.*255. *n.*19.
5 *cum sequent.* & *dec.*313. *num.*21. Dicta autem caussa debet a Sanctissimo diligenter cognosci; Rota *p.* 16.
6 *dec.*112. *num.*5. Unde quamvis Concilium Tridentinum *sess.*25. *de Reform. cap.*7. *vers. in Coadjutoriis,* statuerit, ut nemini in quibuscumque Beneficiis Ecclesiasticis permitterentur perpetuæ, & irrevocabiles Coadjutoriæ cum futura successione cum præcisis his verbis: *In Coadjutoriis quoque cum futura successione idem posthac observetur, ut nemini in quibuscumque Beneficiis Ecclesiasticis permittantur.* Tamen exinde propter supradictam caussam multæ fuerunt a Summis Pontificibus concessæ, & adhuc in dies conceduntur Coadjutoriæ cum futura successione in Dignitatibus, Canonicatibus, & Portionibus Cathedralium, & Collegiatarum a solo scilicet Papa, & non ab alio, quamvis sit Legatus, seu Nuncius; ut per Gonzal. *ad Regul.*8. *Cancell. glos.* 5. *§.*9. *num.*91. Nicol. Garc. *de Benef. par.*4. *cap.*5. *num.*19. Monet. *de Distributionibus quotidianis par.*2. *quæst.*1. *num.*33. Paris. *de Resignat. lib.*6. *quæst.*5. *num.*15., & *lib.* 7.
*quæst.*20. *num.*14. Ut tamen excludatur votum ca- 7
ptandæ mortis, super quo est fundata reprobatio Expectativarum; *cap. Detestanda* 2. *de concession. Præbend. in* 6. pro obtinenda Coadjutoria exigitur consensus, & requisitio Coadjuti; Rota *part.*7. *de-*
*cis.*313. *num.*27., & *part.*16. *dec.*112. *num.*33. Qui 8
consensus adnotari debet in libris publicis Cameræ, vel Cancellariæ; Rota *par.*18. *tom.*1. *dec.*108. *n.*12.
Et pro ipsa Coadjutoria obtinenda requiritur etiam 9
consensus Capituli, qui sufficit, quod datus sit a ma-
jori parte Capituli; Rota *par.*6. *dec.*20. *num.*9. Et in- 10
super ad obtinendam Coadjutoriam requiruntur Litteræ commendatitiæ Episcopi, vel Capituli super qualitatibus Coadjutoris, & indigentiæ Ecclesiæ, licet plerumque hujusmodi Litteræ emendicatis favoribus extorqueantur; Rota *part.*16. *dec.*112. *num.*17.
Coadjutor, vivente Coadjuto, non est vere Canoni- 11
cus, sed dicitur fictus Canonicus & Beneficiatus; Rota *par.*19. *tom.*2. *dec.*667. *num.*12. & Sac. Rituum
Congreg. *in Colimbrien.* 16. *Septemb.* 1606. Et repræ- 12
sentat tantummodo Canonicum, & Beneficiatum:
Rota *par.*19. *tom.*2. *dec.*667. *num.*13. Unde Coadju- 13
tor efficitur vere Canonicus solummodo post mortem Coadjuti; Sac. Congreg. Rituum *in Trullen.*
21. *Martii* 1609. Coadjutor enim vivente Coadjuto, 14
sedere debet in ultimo loco post omnes Canonicos, & quando facit aliquas functiones, quæ pertinet ad suum Coadjutum, ut cantare Lectiones, præintonare Antiphonas &c. debet illas facere in novissimo loco; Sac. Congreg. Rit. *in Colimbrien.* 16. *Septembr.* 1606. *in Patavina* 3. *Decembr.* 1616. *in Brundus.* 18. *Mart.* 1617. *in Casalensi* 15. *Julii* 1617. *in Vicentina* 18. *Augusti* 1618. *in alia Casalen.* 10. *Decemb.* 1619. & *in Elven.* 2. *Maii* 1620. & Sacra Congreg. Conc.
in Casalen. 13. *April.* 1690. Et sic non debet Coa- 15
djutor gradatim ascendere; sed post omnes sedere, non obstante Statuto in contrarium disponente; Sacra Congreg. Rituum *in Casalen.* 18. *Decembr.* 1618.
& *in Elven.* 7. *Augusti* 1622. Excipiuntur tamen Coa- 16
djutores Dignitatum, qui idem prorsus stallum obtinere debent, quod obtinerent sui Coadjuti, si præsentes essent præcedunt Canonicis, & Dignitatibus inferioribus; S. C. Rit. *in Neritonen.* 22. *Octob.* 1619.
& *in Brundusina* 29. *Maii* 1621. Coadjutor in absen- 17
tia Coadjuti præcedere debet Curatis, Plebanis, & Prioribus Ecclesiarum Parochialium, sicut præcedunt veri Canonici; Eadem Sacra Congreg. *in Pistorien.* 15. *Martii* 1618. Rota *par.*19. *tom.*1. *dec.*99.
*num.*1. Coadjutor, vivente Coadjuto, stante divi- 18
sione Canonicatuum in Ecclesia Cathedrali in Ordines Subdiaconales, Diaconales, & Presbyterales, & stante quod Coadjutor sit Coadjutor Canonici Presbyteri, installandus est ultimo loco in Ordine Presbyterali; Sac. Congreg. Rit. *in Monopolitana Primicerii*

cerii 17. *Julii* 1732. *in Æsina* 4. *Martii* 1644. *in Januensi Stalli* 14. *Augusti* 1665.

19 Immo, ubi Præbendæ sunt distinctæ, præcedentia super Canonicos Ordinis Diaconalis, & Subdiaconalis debetur Coadjutori Canonici Coadjuti Ordinis Presbyteralis, quamvis Coadjutor nondum sit Sacerdos; sed in minoribus tantum Ordinibus constitutus; Sac. Congr. Rit. *in Æsina* 31. *Maii* 1670.

20 Et præcedentia debetur ipsis Coadjutoribus Canonicorum altiorum Ordinum super Canonicos inferiorum Ordinum, etiam præsentibus suis Coadjutis, & per se ipsos inservientibus; Sac. Congreg. Rit. *in Æsina*, ubi cum quæsitum fuisset, *An præsente Coadjuto Diacono, & per se ipsum inserviente, illius Coadjutor Diaconus debeat in Choro, & functionibus Ecclesiasticis stare post omnes Canonicos ejusd. Ordinis Diaconalis tantum, vel potius post etiam Canonicos Subdiaconos in casu*? Sac.Congregatio Rit. respondit die 4. *April.* 1705. *Affirmative, quo ad primam par-*
21 *tem, Negative quo ad secundam*. In hoc est differentia inter Coadjutores Dignitatum, & Coadjutores Canonicorum, quia illi sicuti sedent in stallo Dignitatis, ita debent facere functiones spectantes ad Dignitatem Coadjutam; Coadjutores vero Canonicorum, sicuti sedent post omnes Canonicos, ita non admittuntur ad honorarias functiones, si adsint alii Canonici, qui suppleant juxta dispositionem Cœremonialis *lib.*1. *cap.*26. *de supplend. vicib.* Sac. Rit. Congr. *in Ferrarien.* 2. *Julii* 1640. apud Pignatell. *tom.*4. *consult.* 185. *num.*3. ubi addit, quod ob hanc regulam Coadjutores numquam faciunt assistentiam Episcopo, si adsint veri Canonici, ex eadem Sacra Congr. *in una Civitatis Castelli* 24. *Maii* 1636. Coa-
22 djutores ex forma Coadjutoriæ, extra suam Ecclesiam, & sine Capitulo, nullam habent prærogativam, ac si non essent Coadjutores; Unde in concursu cum aliis Sacerdotibus, non præcedunt nisi ratione antiquitatis in Ordine, ut sunt Declarationes Sacræ Congregat. Rit. *in Anconitana* 18. *Martii* 1623. tenoris sequentis: *Sacra &c. censuit, Coadjutores Dignitatum extra Ecclesiam nullum habere privilegium, sed præcedentiam inter eos servandam esse, ac si non essent Coadjutores. Et in Laudensi* 7. *Maii* 1637. tenoris sequentis; *Sacra &c. ad instantiam Dignitatum, & Canonicorum Ecclesiæ Cathedralis Laudensis respondit, Coadjutori Dignitatis extra Ecclesiam, & actus Capitulares nullam deberi præeminentiam, seu prærogativam*
23 *supra antiquiores in Ordine Sacerdotali*. Ex quibus ut dicit Pignat. *tom.*4. *consult.*185. *num.* 12. apparet Sacram Congregationem recessisse ab antiqua sententia, quod Coadjutores extra Ecclesiam habeant prærogativam, uti veri Canonici, *ut in Casalensi anno* 1608. *& Pistoriensi* 25. *Martii* 1608. relat. a Barbosa *in Concil. Trident. sess.*25. *de reformat. cap.*7. *num.* 40. *& Apostol. decis. verb. Coadjutor num.*2. *& de Canonicis cap.*20. *num.*50.

24 Coadjutor debet habere locum captæ possessionis post mortem Coadjuti; & non locum possessionis captæ vivente Coadjuto; Sac.Cong.Rit. *in Trullen.* 21.
25 *Martii* 1709. Cum possessio numeranda sit ab obitu Coadjuti, quamvis prior possessio accederet ad annos 20. Ead. Sac. Cong. Rit. *in Bergomensi* 8. *Augusti* 1627. Nec enim vere capit possessionem, nisi post cessationem Coadjutoriæ; Rota *p.*1. *recent. decis.*476. *num.*6. Unde non sufficit prima capta possessio 26
vivente Coadjuto, ut declaravit Sac. Rit. Cong. *in Colimbrien.* 16. *Sept.* 1606. *in respon. ad primum dub. & in Patavina* 30. *Januar.* 1616. Sed debet capi nova possessio post mortem Coadjuti, Ead. Sac. Cong. *in Patavina* 30. *Julii* 1616. Rota *p.*1. *recent. dec.*436. *n.*6. *& dec.*637. *num.*4. *p.*3. *dec.*648. *num.*2. *p.*4. *tom.*1. *decis.*410. *num.*5. *part.*16. *dec.* 112. *num.*3. At vero, 27
si suscepit possessionem Canonicatus vivente Coadjuto, ex tunc pro tempore, quando venerit casus cessationis Coadjutoriæ, non indiget nova possessione post obitum Coadjuti; Sac. Rit. Cong. *in Vercellensi* 12. *Maii* 1612. Verum dicta possessio requiritur, quod 28
sit capitulariter capta, ut possessio Canonicatus, vel Beneficii acquiratur; Rota *p.*10. *recent. decis.*132. *num.*2. *&* 5. Coadjutor gaudet regula de annali, & triennali 29
possessione, etiamsi non sit ei data nova possessio post obitum Coadjuti, si per annum, triennium, vel decennium continuaverit in possessione post obitum Coadjuti; Sacra Rit. Cong. *in Colimbriensi* 16. *Septemb.* 1606. *in responsione ad dubium tertium*.

Coadjutor tenetur residere, & Divinis interveni- 30
re; Sac. Cong. Concil. die 7. *April.* 1618. Coadjutor 31
tenetur residere etiam in casu quo Coadjutus propter infirmitatem, vel legitime impeditus, non tenetur aliquin residere; alias amittuntur Distributiones quotidianæ, quæ punctantur Coadjuto, in damnum tamen ipsius Coadjutoris, ita ut Coadjutor teneatur satisfacere de bonis suis pro interessentia non soluta, Sac. Congregat. Rit. *in Elboren.* 15. *April.* 1606. *in Patavina* 8. *Maii* 1617. *& in Ceneten.* 4. *April.* 1620.
Potest tamen gaudere mensibus datis causa recreatio- 32
nis, & illos consumare sicut Principalis, ita tamen quod dies per unum ipsorum consumpti, non possint per alterum assumi, sed quo ad ambos remaneant consumpti; Gonzal. *ad Regul.*8. *Cancell. gloss.*5 *§.*9. *num.*13. *& seq.* Garcias *de Benefic. part.*2. *cap.*5. *n.*79. Rota *in Salamantina Coadjutoriæ coram Penia, impressa per Marchesan. de commiss. part.* 1. *§.* 2. *pag.* 496. *in fine* his verbis: *Præterea cum Concilii Tridentini, & Ecclesia Salamantinæ constitutiones quolibet anno indulgeant Canonicis tres menses recreationis, quibus ab onere residendi liberantur, & Coadjutor prætenderit se isto Beneficio posse frui; Contra Capitulum sentiret. Ideo fuit dubitatum: An Joannes Coadjutor posset dies gratiæ petere, & consumare? Et Domini responderunt affirmative, quia respectu temporis concessi a Concilio, & Ecclesiæ Salamantinæ constitutionibus, censuerunt habere locum argumentum desumptum a subrogatione, seu æquiparatione, non obstante inconveniente per Capitulum commemorato, quod si Coadjutor haberet tres menses, posset etiam Antonius Coadjutus alios tres menses sibi assumere, & sic cultus Divinus, & servitium Ecclesiæ eluderetur, quia hoc cessabat ex eo quod quando unus ipsorum usus est Beneficio dicti temporis, tunc alter non poterat eodem Beneficio perfrui, nec sibi aliud trimestre applicare &c.*
Coadjutor tenetur celebrare Missas, quas vigore te- 33
stamenti, & institutionis Capellaniæ ipse Coadjutus celebrare tenetur, quando Coadjutus est legitime impeditus; Sac.Congr. *in Patavina* 3. *Decemb.* 1616.
Unde tenetur Coadjutor habere qualitates requisitas 34
ad obtinendam Præbendam. Adeoque debet esse constitutus in illa ætate, quæ ad obtinendum illud Bene-

neficium requiritur; Garcias, *de Benefic. part.7.*
cap.4. in fine; Gonzal. *ad Regul.* 8. *Cancel. gloss.5.*
§.9. num.6. & 90. Squilant. *de privileg. Clericor.*
cap.4. num.97. Machado *lib.4. p.4. tract.7. Docum.* 2.
Barbosa *in Concil. Tri. sess.25. de Reform. cap.7. n.38.*
35 *& de Canon. cap. 29. num.* 48. Et per hoc debet pro-
moveri infra annum, ex quo residet, & inservit ad
Ordinem suæ Præbendæ annexum Garcias *d. c.6. in*
addit. sub num.130. dub. 23. vers. modo; Barbosa *loc.*
36 *cit. in Trid. num.39. & de Canon. num.49.* Non tene-
tur tamen se promoveri facere intra annum ad Ordi-
nem requisitum, si nunquam resedit, seu inserviit,
quia Coadjutus non vult ex quo non habet exercitium
Coadjutoriæ sicuti habens Curam habitu, & non
actu, non tenetur ad Sacerdotium promoveri infra an-
num; Garcias *in d. addit sub num.23. vers. modo, loc.*
37 *cit. in Triden. num.29. & de Canon. num.38.* Quam-
vis autem Coadjutor non sit in Sacris constitutus,
potest omnia, & singula facere, & exercere, quæ sine
paramentis Sacris cum Cappa, & Cotta facere posset
Coadjutus, si præsens esset; Sacra Rit. Congreg. *in*
Bononiensi 19. *Decemb.* 1615.
38 Coadjutor lucratur Distributiones quotidianas ab-
sente Coadjuto, ad ipsius Coadjuti utilitatem; Sac.
Cong. Rit. *in Elboren.* 15. *April.*1606. *& in Colim-*
*brien.*16.*Septemb. ejusdem anni* 1606.*in responsione ad*
39 *sextum Dub.* Coadjutore infirmo, vel impedito, Coa-
djutus lucratur Distributiones quotidianas, etiamsi
Horis Canonicis non interfit; si ex forma, seu Litteris
Coadjutoriæ, ipse Coadjutus nunquam teneatur Ho-
ris Canonicis interesse; Sac. Congreg. Concil. *in*
Barbastren. ubi ad propositum Dubium: *An Coa-*
djutus, impedito seu infirmo Coadjutore, teneatur in-
servire, si habilis sit, ad effectum lucrandi Distributiones?
Die 7. Novembris 1630. censuit: *Si ex forma Littera-*
rum Apostolicarum Coadjuti, nunquam teneantur Ho-
ris Canonicis interesse Coadjutores, quamdiu aliqua ex
tribus causis expressis in cap. Unico de Clericis non re-
sidentibus in 6. vere fuerint impediti, Distributiones
quotidianas lucrari perinde ac si Divinis interessent. Et
in hoc sensu accipienda est alia ejusdem Sacræ Con-
greg. Conc. *Decisio in Urbevetana 9. Novembris* 1628.
quæ sic habet: *Distributiones quotidianæ debentur Ca-*
nonico Coadjuto, infirmo, absente, vel non serviente
40 *Coadjutore.* Tres autem illæ causæ legitimæ expressæ
in cit. cap. Unico, de Clericis non residentibus in 6.
sunt istæ, scilicet, infirmitas, justa & rationabilis
Necessitas, & evidens Ecclesiæ Utilitas; ibi *Exceptis*
illis, quos Infirmitas, seu justa & rationabilis necessi-
tas corporalis, aut evidens Ecclesiæ utilitas excusaret.
41 Si vero ex forma, seu Litteris Coadjutoriæ appareat
Coadjutum non eximi totaliter a residentia, quando
habilis sit, & quando Coadjutor est absens, tunc
Coadjutus tenetur inservire per se, ut lucretur Distri-
butiones; Sac. Cong. Rit. *in Elboren.*15. *Aprilis* 1603.
42 Et si Coadjuto ipso infirmo, vel impedito Coadjutor
non resideat, non debentur ei Distributiones quoti-
dianæ, & punctatur in ipsius Coadjutoris damnum;
Sac. Congreg. Rit. *in Patavina* 8. *Maii* 1617. his
verbis: *Distributiones quotidianæ non debentur Cano-*
nico infirmo, vel alias legitime impedito, quando habet
Coadjutorem, sed si Coadjutor non resideat puncta-
43 *tur in ipsius Coadjutoris damnum.* Coadjutor non
potest lucrari Distributiones quotidianas, quando

Coadjutus est præsens; Sac. Rit. Cong. *in Elboren.*15.
*April.*1606. *in resp. ad tertium Dub.* Coadjutor non 44
lucratur distributiones, quæ dantur Canonicis, &
Præbendatis propriæ Ecclesiæ, quando aliquas Missas
celebrat, nisi quando celebrat pro ipso Coadjuto;
Sac. Cong. Rit. *in Patavin.* 3. *Decembris* 1616. Coa- 45
djutor datus Canonico non ordinato ad formam
Statuti requirentis certum ordinem in Canonicis
sub pœna amissionis ejusdem partis fructuum, non
lucratur hujusmodi fructus pro Coadjuto, quamvis
ipse Coadjutor esset ordinatus ad formam dicti Statu-
ti; Sacra Congregat. Rit. *in Barbastren.*1. *Decem-*
bris 1629. Coadjutor inserviens non potest lucrari fru- 46
ctus Præbendæ pro Præbendato Coadjuto pro eo tem-
pore, quo dictus Coadjutus culpabilis repertus,
mansit carceratus; Sacra Cangregat. Concil. 15. *De-*
*cembr.*1618.
Coadjutor potest inservire, & residere in Ecclesia, 47
excommunicato existente Coadjuto, quia non inser-
vit, nec agit nomine excommunicati, sed nomine
proprio, aut nomine Ecclesiæ; Garcias *de Benefic.*
part.2. c.5. a num.83. Barbosa *Juris Eccles. Univers.*
lib.3. c.10. num.87. & in Concil. sess.25. de Reform.
cap.7. num.37. & de Canonicis cap.29. num.49. Im- 48
mo si forte Coadjutori aliquid de fructibus, seu Di-
stributionibus assignatum sit pro congrua, seu ser-
vitio, ut aliquando fit, id sibi poterit lucrari, non
obstante excommunicatione Coadjuti, quæ sibi, non
alteri, debet nocere, & per hoc tunc Coadjutor non
potest lucrari pro Coadjuto Excommunicato, & ad
ejus commodum & utilitatem; *cap. Pastoralis* 13. *de*
appellat. §. verum; Barbosa *loc. cit.* & Garcias *loc. cit.*
num.85. & 86. Rota apud Marchesan. *de commission.*
*part.1. pag.*467. Nec officit, quod in Litteris Aposto- 49
licis Coadjutoriæ dicatur, quod Coadjutor inservire
debeat pro Coadjuto, & pro ipso Coadjuto lucrari.
Quia ut recte advertit citata Rota: *Jure insequitur,*
ut hoc privilegium intelligatur competere Coadjuto,
dummodo sit habilis, & capax. Excommunicatum au-
tem non lucrari fructus, & emolumenta Beneficiorum
clari Juris est; cap. Pastoralis §. verum de appellat.
Rota *decis.8. num.10. de Sentent. excommunic. in an-*
tiq. Put. *decis.280. num.1. Et qui non potest propter ex-*
communicationem per se aliquid agere, nec poterit per
alium ad suam utilitatem, ut notant omnes *in cap. fin.*
Ubi; Imol *num.19. de procur.* Ita Rota apud Mar-
chesan. *loc. cit.* Coadjutor potest uti privilegiis con- 50
cessis veris Cononicis optandi Beneficia, ad utilitatem
tamen, & commoditatem Coadjuti; Sac. Congreg.
Rit. *in Colimbrien.* 16. *Decemb.* 1606. *in respons. ad* 5.
dub. Coadjutor Canonici, si simul sit Rector Eccle- 51
siæ Parochialis, potest in processionibus incedere
cum Canonicis sub eorum Cruce; nec ex eo quod non
incedit sub Cruce Rectorum, potest tamquam absens
puniri in certa portione frumenti, sed duplicis perso-
næ muneri satisfacit; Sacra Congreg. Rit. *in Veronen.*
27. *Julii* 1601. Coadjutor, & Coadjutus possunt si- 52
mul in habitu Canonicali interesse in Processionibus,
& Missarum solemniis; Coadjutus in loco sibi debito,
& Coadjutor post omnes Canonicos; Sebast. Cæsar.
in relect. de Eccles. Hierach. p.3. disp.14. §.9. num.12.
Barbosa *Jur. Eccles. univers. lib.3. c.10. num.96. &*
de Canonicis c.29. num.44. Et videtur hoc supposuisse
etiam Sac. Rit. Cong. *dum in Elboren.*15. *April.*1606.
in re-

in respons. ad 3. dub. censuit Coadjutorem non posse lucrari Distributiones quotidianas, quando Coadjutus est præsens; Sic enim decernendo supponit Coadjutorem, & Coadjutum posse una simul intervenire in functionibus Ecclesiast. in habitu Canonicali, dummodo Coadjutor non lucretur distributiones quotidianas.

53 Coadjutor non tenetur ad onera Canonicorum juniorum, liceat teneatur ad onera sui Coadjuti, quia licet sedeat post omnes Canonicos, id non est ex eo quod sit Canonicus junior, sed quia non est vere Canonicus, & fulget aliena Dignitate, non propria; Sacra Rit. Congreg. *in Colimb.* 16. *Septemb.* 1606. *in respons. ad septimum dub.* Unde censuit *in alia Elboren.* 15. *April.* 1606. quod Canonicus junior juxta consuetudinem Ecclesiæ, debet supplere vices Hebdomandarii absentis, vel impediti, & non Coadjutor, licet sedeat post ultimum Canonicum.

54 Coadjutor non tenetur tempore concessionis Coadjutoriæ habere Ordinem Presbyteralem, ubi Statuto Ecclesiæ cautum fuerit, quod Canonicus actu sit Sacerdos tempore Promotionis, sed sufficit habere Clericatum, & legitimam ætatem ad Ordinem requisitam; Gonzal. *ad Regul.* 8. *Cancell. gloss.* 5. §. 9. Garcia *in d. addit. sub dub.* 23. Caputaquen. *decis.* 127. *num.* 1. & 2. Barbosa *Juris Eccl. univers. lib.* 3. *cap.* 10. *num.* 78. *& de Canon. c.* 29. *num.* 36. *& in Concil. Trident.*
55 *loc. cit. num.* 28. Coadjutor non potest esse Judex Apostolicus, seu Delegatus Papæ, nec designari Judex Synodalis, quia Coadjutor non est vere Dignitas, seu Canonicus, ut patet supra *n.* 11. & sic non habet qualitates requisitas *in cap. Statutum* 11. *de rescriptis in* 6. Sic Garc. *d. part.* 4. *cap.* 5. *in addit. post num.* 130. *dub.* 28. ubi subdit, quod præterea commissio facta Dignitati non transit in ejus Coadjutorem, non solum quando fuit expressum nomen proprium, sed etiam quando non fuit expressum; Barbosa *in Trid. loco cit. num.* 24. *& de Canon. loco cit. num.* 21.
56 *& Juris Eccles. univ. loco cit. num.* 73. Coadjutor non tenetur ad Fidei professionem, nisi cum fuerit successioni locus; Garcias *de Benefic. part.* 4. *c.* 3. *num.* 16. Squilant. *d Privilegiis Clericor. c.* 4. *num.* 79. Lodovic. a Saravia *tract. de Jurisd. Adjunctorum q.* 29. *num.* 37. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. p.* 3. *allegat.* 61. *num.* 13. *& de Canon. loco cit. num.* 14. *& in Trident. loco cit. num.* 13. *& Juris Eccles. univers. num.* 60.
57 Coadjutor non tenetur ad Officium Canonicum recitandum, (extra chorum; in choro vero tenetur, cum ibi non sufficiat sola materialis præsentia, ut a Benedicto XIV. declaratum est Const. incipiente *Cum semper*, 19. Augusti 1744.); sed Proprietarius; Barbosa *Juris Eccles. univers. loc. cit. num.* 56. *& de Canonicis loco cit. num.* 13. *& in Tridentin. loco cit. n.* 12.
58 cum communi aliorum *ibi cit.* Coadjutores enim cum futura successione non sunt Beneficiarii interim dum vivunt Coadjuti, nec habent Ius in re, sed ad
59 rem; Rota *part.* 1. *recent. decis.* 456. *num.* 9. Quia Coadjutoriæ hujusmodi non sunt vere, & proprie Beneficia secundum Abbat. *in cap. de Rectoribus* 3. *de Cleric. ægrot.* Gonzal. *d. gloss.* 5. *num.* 40. *&* 64. *cum sequent.* & Barbosa cum multis aliis a se cit. *lib.* 3. *Juris Eccles. univers. cap.* 10. *num.* 49. *&* 50. *& in Trident.*
60 *loco cit. num.* 7. *& de Canonicis loco cit. num.* 4. Nec Coadjutores sunt vere Canonici, & Beneficiarii, sed solummodo ficti Beneficiarii, & ficti Canonici, ex Decreto Sac. Cong. Rit. *in Colimb.* 16. *Septemb.* 1606. & Rota *part.* 1. *recent. decis.* 456. *num.* 8. & pluries alibi, ut patet supra *num.* 11.

Coadjutor consequi non potest fructus ex Benefi- 61
cio Coadjuti; Rota *Decis.* 295. *lib.* 3. *part.* 3. *divers.* Navarr. *consil.* 2. *n.* 3. *de Cleric. ægrot.* Barbosa *Juris univers. Eccles. loc. cit. num.* 56. *& in Trid. loco cit. num.* 10. Immo lucratur etiam Distributiones quotidianas absente Coadjuto ad utilitatem ipsius Coadjuti *ut num.* 38. fuit jam dictum ex Declarat. Sacra Congregationis Rit. *in Elboren.* 15. *April.* 1606. *& in Colimbrien.* 16. *Septemb.* ejusdem *anni in respons. ad sextum Dub.* Et ideo quando Coadjutor habet aliunde, 62
unde se valeat decenter sustentare, disponitur sæpe sæpius, quod nihil prorsus percipere debeat de fructibus, nec Destributionibus; Et interdum mandatur dari centum Ducatos, & aliquando plus, vel minus, pro ut partes inter se conveniunt ante porrectam supplicationem, habita semper consideratione ne Coadjutor egeat, ut refert Gonzal. *d. Gloss.* 5. §. 9. *num.* 66. quia alias Coadjutor posset petere a Coadjuto congruam sustentationem, si deserviat uti Coadjutor; Navarr. *Consil.* 2. *n.* 1. *&* 7. *& de Orat. cap.* 20. *num.* 18. Garcias *d. part.* 4. *cap.* 5. *in addit. sub n.* 130. *Dub.* 36. nisi aliud caveatur in Coadjutoria hujusmodi, in qua nostris hisce temporibus solet poni clausula: *Quia partes ita conveniunt, quod Coadjutor non possit petere congruam, nec quidquam exigere quovis titulo ratione Coadjutoriæ*, ut testatur ipse Garcias *loco proxime citato*; Quamvis tamen si Coadjutor ob paupertatem magnam non valeat decenter servire Ecclesiæ, posset excusari a servitio, nec Coadjutus illum arctare, seu compellere, nisi dando ei aliquid, quo decenter, & honeste valeat deservire; Barbosa *in Concil. Trident. loco cit. num.* 11. *& Jur. Eccles. unic. loco cit. num.* 58. *& de Canon. loc. cit. num.* 12. Coadjutor non potest gaudere privilegiis 63
& Indultis de percipiendis fructibus in absentia, puta ratione studii, aut Lecturæ in aliqua Universitate, quibus Coadjutus gaudere potest; Garcias *in d. addit. Dub.* 30. Barbosa *Juris Eccles. univers. loco cit. num.* 74. *& de Canon. loco cit. num.* 32. *& in Trident. loco cit. num.* 25. Coadjutor in ingressu non tenetur 64
Fabricæ solvere quod est consuetum solvi per Canonicos de novo ingressos; Garcias *d. part.* 4. *cap.* 5. *num.* 76. Barbosa *de Canon. loco cit. num.* 30. *& in Tri. loco cit. num.* 23. *& Juris Eccles. univers. loco cit. n.* 72.
Coadjutor non potest exercere Officia, ad quæ Coa- 65
djutus electus est; Nam in his, quæ speciali nominatione competunt Coadjuto, non venit Coadjutor, nec eum repræsentat; Garcias *in addit. ad d. cap.* 5. *sub num.* 88. Barbosa *Iuris Eccles. univers. loco cit. num.* 81. *& de Canon. loco cit. num.* 40. *& in Trident. loco cit. num.* 31. Canonici tamen tenentur inservire, 66
& ministrare Coadjutori, prout tenerentur inservire proprio Canonico Coadjuto in omnibus functionibus Canonicalibus; Sacra Rit. Congregatio *in Casalen.* 10. *Januar.* 1689. Coadjutor non potest ordinari ad 67
titulum Coadjutoriæ; Gonzal. *d. gloss.* 5. §. 9. *num.* 8. Moneta *de opt. Can. cap.* 5. *qu.* 8. *num.* 169. Garcias *de Benefic. part.* 3. *cap.* 5. *a num.* 132. ubi subdit posse quem ordinari ad titulum Coadjutoriæ, si forte ratione illius haberet congruam, non tamquam ad titulum Beneficii, sed tamquam ad titulum pensionis; Bar-

Barbosa *Juris Eccles. univers. loco cit. num.* 80. *& de Canon. loco cit. num.* 39. *& in Trident. loco cit. num.* 30.

68 Coadjutor non intelligitur comprehensus in statuto, quod ex aliqua causa jubilare facit Canonicos; Sacra Congregatio Rit. *in Elboren.* 15. *April.* 1606. *in resp. ad* 3. *Dub.* Unde Rota apud Marchesan. *de commiss. part.* 2. *pag.* 467: censuit Coadjutum non perficere

69 suam jubilationem per servitium Coadjutoris. Canonicus Coadjutor, etiam Coadjuto absente, non potest Capitulis interesse, nec in illis votum dare, nec Officium antianitatis exercere, nisi in Litteris Apostolicis Jura hæc expresse concedantur, ut partibus auditis, censuit Sacra Congreg. Concil. *in Narnien.* 20. *Maii* 1649.

70 Pro Coadjutis, & Coadjutoribus adhuc attendendæ sunt resolutiones sequentium dubiorum. Proposito enim dubio in Sac. Congr. Conc. *An Canonicus senio confectus, cui datus est Coadjutor cum Clausula, quod Coadjuto impotente, aut inservire nolente, teneatur Coadjutor inservire si hujusmodi Coadjutor postea gravi infirmitate oppressus, adeout de illius salute nulla fere spes adsit, & sic inservire non valeat, teneatur idem Coadjutus per seipsum inservire, ad effectum percipiendi distributiones quotidianas?* Eadem Sacra Congreg. *die* 2. *Maii* 1643, respondit, *Coadjutum non teneri inservire.* Quod postea ab eadem Sac. Congregatione *die* 29. *Maii* 1677. extensum fuit ad casum, in quo Coadjutor esset infirmus etiam extra Civitatem. *Hæc Sacra Congregatio censuit Canonicum Coadjutum non teneri inservire in locum Coadjutoris infirmi, sed quia Coadjutor est infirmus extra Civitatem, supplicatur declarari, an etiam in hoc casu Resolutio præfata locum habeat? Sacra &c. respondit affirmative.* Et in una *Romana Distributionum die* 19. *Aug.* 1730. proposito a Coadjutoribus dubio, *An lucra provenientia ex punctaturis, & absentiis Canonicorum, quæ præsentibus accrescunt, debeantur Canonicis Coadjutoribus, sive potius Coadjutis, in casu &c. Sac. Congreg. Concil. respondit deberi Canonicis Coadjutis.* Sic apud toties laudatum Lambertin. *volum.* 5. *in Regulis circa servitium Chori* §. 9. *Sive Institut. Eccles.* 107. §. 9. *num.* 65.

Alia ad rem vide verb. *Distributiones quotidianæ* fere per tot.

Additiones ex aliena manu.

71 Consensus Capituli, de quo verba facit Auctor *num.* 9. exquiri solet a Summo Pontifice in gratia Coadjutoriæ cum futura successione, non ex aliqua necessitate, sed ex superabundanti, ut certior fiat de idoneitate Coadjutoris; Cardinal. de Luca *ad Conc. Trid. disc.* 45. *num.* 10. Piton. *discept. Eccl.* 89. *num.* 10. Carol. Anton. de Luco *ad Ventrigl. in prax. For. Ecclesiast. tom.* 2. *adnot.* 13. §. *unic. num.* 9. Matth. *de caus. Consistor. sect.* 22. *num.* 98. Ansald. *in secunda additione ad dec.* 20. *num.* 24.

72 Quinimmo necessarius neque est consensus Capituli, tametsi jus eligendi, & quidem in omnibus

73 mensibus spectet ad ipsum Capitulum. Atque hinc de subreptione gratiæ Coadjutoriæ cum futura successione redargui ex eo nequit, quod expressum non sit jus eligendi in omnibus mensibus spectans ad Capitulum; Matth. *de caus. Consist. sect.* 22. *n.* 99. *& duob. sequent.* ubi hanc reddit rationem: *Capitulis nullum competit jus eligendi, Episcopali, seu Abbatiali Sede plena, sed tale jus solum oritur vacante Sede, ac proinde dici non potest, quod per dationem hujusmodi Coadjutoris & futuri Successoris Papa tollat jus, quod non est, sed potius quod Papa impediat, ne oriatur jus eligendi adveniente vacatione, quod non est quid considerabile*; Rota *inter impress. post Remocamp. de Coadjutor. dec.* 22. *num.* 1.

An idem obtineat non narrato jure præsentandi competenti Patrono laico, vide apud Rotam *in nov. dec.* 71. *num.* 5. *de Præbend. & in recent. dec.* 161. *n.* 46. *plur. seq. par.* 12. & inter impressas post *Remocamp. de Coadjutor. dec.* 1. *num.* 24. 74

Nec Litteræ commendatitiæ Episcopi, de quibus disserit Auctor *num.* 10. sunt de forma Coadjutoriæ cum futura successione, nisi doceatur, Papam fuisse deceptum circa necessitatem, & utilitatem Ecclesiæ; Rota *in Cracovien. Coadjutoriæ* 14. *Junii* 1743. *coram R.P. Canilliac.* 75

Coadjutori debetur præcedentia supra alios Canonicos non a die apprehensæ possessionis Coadjutoriæ cum futura successione, sed a die apprehensæ possessionis post obitum Coadjuti, & quidem non obstante, quod gratia Coadjutoriæ contineat clausulam: *Ex nunc prout ex tunc*, ut quidquid in contrarium innuere videtur Auctor *num.* 27. firmavit Rota *in Majoricen. Canonicatus* 27. *Novembr.* 1744. §. 7. *& seq. & in Confirmatoria* §. 4. *coram bon. mem. Vicecomit.* 76

Clausula: *Etiamsi actu nunc vel modo præmisso, vel alio quovis modo actu vacet*, apponi solita in gratia Coadjutoriæ cum futura successione licet sustinere nequeat gratiam, si Beneficium de eo tempore vacaverit de facto, gratiam tamen sustinet, si vacaverit tunc Beneficium de jure tantummodo; Garcias *de Benefic. part.* 4. *cap.* 5. *num.* 133. Leuren. *de Vicar. tract.* 2. *cap.* 10. *qu.* 428. *num.* 3. Rota *cor. Manzaned. dec.* 490. *num.* 10. *& seq. & in Uladislavien. Archidiaconatus super Coadjutoria* 13. *Januarii* 1757. §. 4. *cor. R.P.D. Paracciano.* 77

ARTICULUS XI.

Varia alia in supplementum de Canonicis.

Non licet novum habitum, sive signum a Canonicis Cathedralis Ecclesiæ absque Sedis Apostolicæ auctoritate assumi; Sac. Congreg. Concil. *in Taurinen.* 21. *Junii* 1641. *& in Tarvisina* 8. *Februarii* 1659. Canonici, & Præbendati non possunt deferre Almutias, cum uti singuli invitantur ad associandum funera sed uti tantum possunt in casibus, quando incedunt Collegialiter cum Capitulo; Sac. Congreg. Episcop. *in Placentina Funerum* 2. *Maii* 1659. Canonici Cathedralis non sunt in Dignitate Ecclesiastica constituti, nisi late sumpto vocabulo, sed dicuntur Clerici primi Ordinis; Sperell. *dec.* 167. *n.* 8. *&* 10. Panimol. *decis.* 1. *adnot.* 6. *num.* 28. *& duob. seqq.* Monacell. *tom.* 1. *tit.* 1. *formul.* 4. *num.* 18. Sunt tamen Canonici Cathedralis personæ in Dignitate constitutæ, ad hoc ut possit coram eis fieri translatio Pensionis,

nis; Gratian. *discept.*551.*num.*18. Tondut. *de pension. cap. Eo num.*30. Monacell. *tom.*2.*tit.*4. *formul.*7.*num.*1.
4 Collegiata simplex præcedit omnibus Ecclesiis simplicibus, & quæ tantum Parochiales sunt; Sacra Congreg. Rituum *in Senogallien.* 23. *Martii* 1619.
5 Etiamsi antequam erigeretur in Collegiatam, illis cederet; Sacra Congreg. Rituum *in Terracin. Sonuisse* 25. *Februarii* 1606. Canonici Collegiatæ de Ju-
6 re insignis præferuntur Canonicis Collegiatæ, quæ est insignis per Indultum de recenti; Seu Collegiata antiquior, quæ habet insignitatem a Jure, præfertur habenti insignitatem ex privilegio posteriorem; Sacra Congreg. Rituum *in Civitatis Castellanæ Præcedentiæ* 13. *Februarii*, *& in Novarien.* 8. *Maii*
7 1700. Canonicus Ecclesiæ Collegiatæ, quamvis peritissimus Doctor, eligi non potest in Judicem Synodalem, etiamsi non extent in Cathedrali Doctores, saltem ita idonei; Sac. Congreg. Concil. *in Alexandrina*, quam citat, & sibi fuisse responsum asserit
8 Massobrius *de Synodo Diœcesana cap.*4. *num.*10. Canonicus celebrans in Ecclesia Collegiata non tenetur facere reverentiam Vicario Generali præsenti in fine Missæ ante benedictionem; Sacra Congreg. Rit. 21.
9 *Februar* 1604. Canonicorum ad privationem potest procedere Episcopus sine Adjunctis ex causa, quod Ordines suis Præbendis annexos non susceperint. Sic decisum fuisse a Sacra Congreg. Concil. refert
10 Garcias *de Benefic.part.*3. *cap.*4.*num.*22. Si Canonicus Pœnitentiarius non faciat residentiam, & Episcopus velit procedere contra eum ad privationem Canonicatus, tenetur servare regulam præscriptam a Sacro Conc. Trident. *sess.*24.*cap.*12. *de reformat.* ut respondit Sacra Congr. Concil. Episcopo Sutrien. qui cum supplicasset declarari: *An absente Canonico Pœnitentiario ultra tres menses, & per alium inservire faciente, quoad munus Pœnitentiarii, contra eum servanda sit regula præscripta a Sacro Conc. Tridentino sess.*24. *de Reformat. super privatione Canonicatuum Ecclesiæ Cathedralis, vel potius sit diversimode procedendum? Die* 7. *Decembris* 1696. Sacra Congreg. Concil. *censuit Canonicum Pœnitentiarium esse comprehensum sub dispositione Concilii*.
11 Canonicos vocare ad Palatium Episcopale potest Episcopus, & tenentur accedere; non tamen tenentur ire vocati a Vicario; Sacra Congr. Rit. *in Cassa-*
12 *nen.* 5. *Martii* 1633. Canonici Cathedralis, & Collegiatæ debent retinere Tabellam horariam, & Officia Divina persolvere statutis horis. Et propterea cura erit Episcopi Visitatoris recognoscere Tabellam horariam, & quatenus non adesset, aut inordinatam inveniat, illam præfinire, seu reformare non negligat ad formam Tabellæ, quam approbavit Sacra Congreg. Episc. *in Aretina* 30. *Maii* 1599. & per extensum refert Crispin. *de Visit. part.*2. *§.*20. *num.*11.
13 Canonicos ad discendum Cantum Gregorianum cogere potest Episcopus, & renitentes mulctare etiam pœna non participationis Distributionum quotidianarum, & subtractionis fructuum; Sacra Congreg.
14 *in Tropien.* 9. *Martii* 1620. Canonici abesse volentes extra Diœcesim, tenentur semper petere licentiam ab Episcopo. Sic decisum fuisse a Sacra Congreg. Concil. refert Pax Jord. *elucubr. lib.*10. *tit.*40. *num.*73. *vers. attamen.* & testatur authenticam decisionem penes se retinuisse tenoris sequentis; Sacra Congr. Concil. Trident. Interp. *tametsi declaraverit nullam requiri licentiam, ad hoc ut Canonici abesse possint in mensibus ab eodem Concilio permissis, censuit tamen hanc declarationem non vindicare sibi locum, quoties Canonici abesse volunt extra Diœcesim, proinde hoc casu Episcopi licentiam esse obtinendam. Cæterum Episc. non debere illam absque rationabili causa denegare.* Unde patet quod concurrente honesta, & rationabi- 15
li causa absentiæ, non potest ab Episc. denegari Canonico licentia se absentandi, alias datur recursus ad Superiorem, qui licentiam Ordinarii supplendo ipse concedat, vel ut Ordinarium compellat ad illam dandam ut docet Abbas *in cap. Relatum, de Clerico non residente num.*6. ubi ampliat quod propter necessitatem subito, & inopinate occurrente possit Clericus, qui residentiam habet se absentare absque licentia Ordinarii, consideratis tamen qualitate causæ, præjudicii, & facilitate petendi licentiam. Canoni- 16
cus absens de licentia Sacræ Congregat. cum Clausula *Dimissa tertia parte fructuum*, dimittit eam tertiam, quæ superest, detracta pensione; Sac. Congreg. Concil. 3. *Julii* 1690. pro Canonico S. Laurentii in Damaso Urbis, licet, ut asserebatur, in Basilicis Majoribus ejusdem Urbis detractio fieret a toto Præbendæ fructu, nullo habito respectu ad pensiones.

Canonicatum erigere Episcopus non potest sine 17
consensu Capituli; Sacra Congreg. Concil. *in Clodien.* 5. *Julii* 1608. *in Aquinaten.* 20. *Februarii* 1677. *in Nazarien.* 20. *Sept.* 1692. *& in Sabinen.* 14. *April.* 1696. Si tamen Canonici irrationabiliter renuant præ- 18
stare consensum erectioni novi Canonicatus, Superior supplet; Sac. Congr. Conc. *in Sabinen.* 2. *Julii* 1696. Et etiam suppleri petebatur in alia *Almerina* 25. *Junii* 1695. in qua Episcopus cupiens in executionem Legati Testatoris duos Canonicatus erigere de novo, Capitulum assensum præbere renuit ob deficientiam reddit uum, & ideo fuit rescriptum, *Firmetur Status hæreditatis*, ut dignosci possit, an Capitulum rationabiliter se opponeret nec ne. Immo 19
non potest Episcopus auctoritate ordinaria in sua Ecclesia creare Canonicos supranumerarios absque consensu Capituli, & Canonicorum; Sacra Congr. Concil. *in Fulginaten.* 26. *Februarii* 1639. Canonicus 20
supranumerarius neque ad futuram Præbendam creari potest, quia hujusmodi Expectativæ fuerunt abrogatæ a Sacro Concil. Trident. *sess.*24. *cap.*19. *de reformat.* Ita Sacra Congreg. Concil. *in Tirasonen.* 30. *Maii* 1698. in qua fuit denegata confirmatio talis electionis seu institutionis. Canonicus supranumerarius 21
receptus suppliciter de mandato Papæ in aliqua Ecclesia, in qua est certus numerus Canonicorum, non illi derogando, aut non mandando recipi cum plenitudine Juris Canonicalis, non habet Jus Canonicæ, stallum scilicet in Choro, & vocem in Capitulo, & alias omnes prærogativas, quibus cæteri Canonici gaudent. Canonicus vero supranumerarius receptus cum expressa Papæ derogatione de certo Canonicorum numero, vel cum plenitudine Juris Canonicalis, habet tale Jus Canonicæ, idest stallum in Choro, vocem in Capitulo, & alias omnes prærogativas, quibus gaudent cæteri Canonici; Lel. Zech. *cap.*24. *de Canon. num.*4. *vers. Causa vero*, ubi subdit, quod quando a Papa impetratur Canonicatus, qui

qui sit supra numerum, debet id in Litteris exprimi, alias impetratio non valeret; Pavin. *de potest. c. sed vac. præl.* 5. *num.* 15. Hojed. *de incomp. Benefic. par.* 1. *cap.* 12. *n.* 6. Stephan. Gratian. *Discept. forens. tom.* 5. *cap.* 867. *a num.* 1. Barbosa *de Canon. cap.* 3. *num.* 15.

21 Canonici autem supranumerarii ordinarie dicuntur illi, qui in Canonicorum Collegium cooptantur, & Canonici creantur ultra numerum certum Præbendarum, & Canonicatuum, absque ulla Præbenda illis statim attributa, ut ex Glossa & Abbat. *in c. Cum M. Ferrariensi* 9. *de Constitutionibus* resolvit Azorius *Institut. moral. p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 11. *q.* 13. Barbosa *de Canon. cap.* 3. *num.* 12. Si Canonicus supranumerarius

23 fuit admissus per Capitulum simpliciter sine præservatione suorum Jurium, quotidianas lucratur Distributiones; Rota *part.* 18. *recent. tom.* 1. *decis.* 364. *n.* 14.

24 Canonici supranumerarii, qui ex privilegio Apostolico in aliqua Ecclesia recipiuntur, cum eo quod solum participent de Distributionibus quotidianis, & nullam obtineant Præbendam, sed ad primam vacaturam juxta eorum prioritatem admittantur, non tenentur habere majorem ætatem, quam quatuordecim annorum, dummodo non optent, nisi cum ætatem requisitam habuerint; Sacra Congreg. Conc. *in*

25 *una Venafren.* 13. *Martii* 1663. Potest permitti quod Canonici deputent in Parochum Canonicum supranumerarium; cum hoc non sit incompatibile; Sac. Congr. Conc. *in Fulginaten.* 14. *Martii* 1648.

26 * Dignitatem novam in cathedrali Ecclesia erigere nemo potest, nisi unus tantummodo Summus Pontifex, ut pluries decisum in Sacra Congreg. Concilii, notatur *in Tract. de Synodo Diœces. lib.* 7. *cap.* 75. *§.* 8.

Additiones ex aliena manu.

27 Erectio novi Canonicatus est subreptitia, si Summo Pontifici non fuerit expressum statutum prohi-

28 bens augeri numerum Canonicatuum. Neque alicujus efficaciæ est generica statutorum derogatio, quia non censetur Summus Pontifex derogare voluisse statutariæ prohibitioni non expressæ; Rota *in Fanen. Supressionis* 4. *Junii* 1742. *cor. R.P.D. Canilliac.*

29 De Canonicis novæ erectionis frequens est disputatio, an & quomodo participent proventus Capituli; tum an & quomodo teneantur ad onera Capituli; Vide de prima disputatione Rotam *in Senogallien. Successionis* 30. *Junii* 1738. *cor. bon. mem. Nunez*, tum, & maxime *in Vercellen. Functionum* 14. *Junii* 1738. *&* 28. *Novembris* 1742. utrobique fere *per tot. cor. bon.*

30 *mem. de Vais*, & de secunda disputatione consule idem supremum Tribunal *in Viterbien. Contributionum, & expensarum* 15. *Junii* 1745. *coram R.P.D. Elephantut.*

31 De præcedentia quoque ipsis debita quæri solet; Adi sacrum Auditorium *in Novarien. Præcedentiæ* 11. *Decembris* 1711. *cor. bon. mem. Barbadic.*

CANONICI REGULARES,

Quo ad Beneficia curata, &c.

Additio Auctoris, e II. Editione.

1 CAnonici Regulares Lateranenses, & Sanctissimi Salvatoris incapaces declarantur obtinendi Beneficia sæcularia, & Pensiones Ecclesiasticas, & accedendi ad Concursus pro Ecclesiis Parochialibus, & Præbendis Theologalibus, & Pœnitentiariis; Benedict. XIV. tom. 1. Constit. 135. incip. *Quod inscrutabili per tot.* & signanter *§.* 14.

Dicti Canonici provisi de Beneficiis Curatis, aut residentialibus prohibentur e Claustris discedere absque 2

Indulto Apostolico; Idem *ibid. §.* 15. Provisi de Beneficiis simplicibus, aut Pensionibus Ecclesiasticis jubentur intra claustra manere, sub pœnis contra 3

Apostatas; Idem *ibid.* Quia tamen Regulæ inserviunt laxiori, indulta Apostolica facilius ipsis sunt concedenda; Idem *ibid. §.* 16. 4

Quando a Patronis præsentari valeant ad Ecclesias Curatas, & Canonicatus, seu Præbendas sæculares assignatur; *ibid. §.* 17. & 18. Item quomodo ab Ordinariis provideri possint sine concursu; *ibid. §.* 29. Item quomodo ad Concursus admitti; *ibid. §.* 21. Item quomodo provideri de Parochia, aut Præbenda Theologali, vel Pœnitentiaria extra concursum; *ibid. §.* 23. Item qua ratione eorum Superiores præstare debeant consensum pro hujusmodi provisionibus; *ibid. §.* 17. 5

Præfati Canonici Resignationes, Coadjutorias, Beneficia simplicia, & Pensiones Ecclesiasticas, a Summo Pontifice dumtaxat obtinere possunt; Idem *ibid.* 6

§. 24. Obtinentes Parochias sæculares, aut Beneficia residentialia, non compelluntur habitum Religionis gestare, nec Socium sui Ordinis retinere; Idem *ibid. §.* 27. Nec a Superioribus Regularibus ad claustra revocari possunt; Idem *ibid. §.* 26. Ad quæ nihilominus redire coguntur, si Parochiam, aut Canonicatum resignaverint, vel de ipsis per sententiam privati, aut perpetuo suspensi, & inhabilitati fuerint; Idem *ibid. §.* 28. Non vero si Coadjutorem acceperint, aut jubilationem obtinuerint; Idem *ibid.* 7

Canonici Regulares Ordinis Hospitalarii S. Spiritus, ejusdemque Ordinis Moniales in Hispaniis, & Polonia existentes, subjiciuntur Ordinariis locorum, & eximuntur a Jurisdictione Præceptoris Generalis S. Spiritus in Saxia de Urbe; Idem tom. 1. Constit. 15. incip. *Sæpe Romanorum.* 8

Canonici Regulares S. Augustini Monasterii Ultiensis in Alpibus sæcularizantur, & habiles in posterum possidendi, hæreditandi, & testandi, ac absoluti ab omnibus professæ Regulæ observantiis, excepto voto castitatis, ut alii Sæculares Presbyteri, declarantur; Idem tom. 2. Constitut. 56. incip. *In Sacrosancta.* 9

Canonici Regulares Præmonstratenses Parochiales Ecclesias etiam sæculares, & Vicarias obtinere possunt, & retinere sine Apostolica dispensatione; sic declaravit idem Pontifex Benedict. XIV. die 5. *Sept.* 1750. Constit. incip. *Onereso.* 10

* Canonici Regulares, quamquam sint capaces Beneficii curati, ex textu *cap. Quod Dei timorem, de statu Monach.* non sunt tamen Beneficii simplicis, ut ex pluribus decretis Sac. Congreg. Concil. firmatur; idem *Institut. Eccles.* 98. *§.* 2. Sicut nec Beneficiorum residentialium non parochialium, ut ex sensu multorum Canonistarum; *Ibid. §.* 3. 11

Nec possunt Parochias laicas recipere cum sola licentia Abbatis Generalis; sed requiritur facultas Summi Pontificis; *Ibid. §.* 5. 12

Canonicis Regularibus Rescripta & Brevia pro exercendo Advocati munere, numquam conceduntur; 13

tur;

tur; quod est conforme *Can. Ex parte tua, de postulando*; Idem *de Synodo Diœc. lib.13. cap.10. §. 12. nov. edit.*

CANONIZATIO SANCTORUM. Vide verb. *Cultus Sanctorum*.

CANTIONES. Vide verb. *Ecclesia art.5. num.41.* verb. *Luxuria, num.86. 87.* verb. *Processio n.53.*

CANTOR, ET SCHOLA CANTORUM.

SUMMARIUM.

1 *Cantorum antiquitas.*
2 *Ordinatio.*
3 4 *Cur instituti, eorumque varia genera.*
5 6 *Præcentorum nomina, munus, numerus.*
7 *Schola Cantorum a S. Gregorio M. Romæ constituta.*
8 *Ex quibus constaret.*
9 *Quamdiu viguit.*

1 (*) CAntorum apud Veteres sæpe mentio occurrit, ut *can.69.* inter Apostolicos, apud Auctorem Constitutionum Apostolicarum *lib.3. c.2.* & Concilii Laodiceni *can.24*

2 In Concilio Carthaginiensi IV. *can.* 10. eorumdem Ordinatio præscribitur, ibique facultas Præsbytero conceditur, etiam *absque scientia Episcopi* Cantores ordinandi; quæ fortasse peculiaris fuit Ecclesiæ Africanæ praxis.

3 Cur autem Cantorum, qui & *Psaltes*, seu *Psalmistæ* dicti, fuerit ordo institutus, causa fuit veteris psalmodiæ ex populi ad hanc divini cultus partem parum idonei negligentia restituendæ,, atque emendandæ necessitas.

4 Duo Cantorum genera habuit, habetque Ecclesia, Præcentores, *qui vocem præmittunt in cantu*, inquit S. Isidorus *dist.21. cap.1.*, seu præcinentes Choro quoadmmodo præunt, & *Succentores*, seu Chorum, *qui subsequenter canendo respondet*.

5 Qui Romanis *præcentor* est a Græcis ὑποβολεὺς appellatur; seu *Monitor*, *suggestor*, *inspirator*, *prænunciator*: de quo Cotolerius *ad lib. 2. Constitut. Apostolic. cap. 57.*

6 Qui olim Responsorium præcinebat, unus dumtaxat erat Cantor. Priscus hic ritus, cujus Isidorus meminit *de Eccles. offic. cap.8.*, vigebat Romæ Sæculo IX., uno scilicet Cantore Responsorium, etiam Graduale Missæ, præcinente; immo & Sæculo XII. in Ecclesia Mediolanensi apud Beroldum a Muratorio in Antiquitatibus Medii ævi evulgatum. Posteriori ævo Cantores duo in Ecclesia Romana Responsorium Graduale modulari cœperunt, ut in Cæremoniali Benedicti Canonici videre est *Tom.II. Mus. Ital. Mabillon p.120.*

7 *Scholam Cantorum* S. Gregorius M., teste in ejus vita Joanne Diacono *lib.2. cap.6.*, *constituit, eique cum nonnullis prædiis duo habitacula, scilicet alterum sub gradibus Basilicæ Beati Petri Apostoli, alterum vero sub Lateranensis Patriarchii domibus fabricavit*. In hoc Collegium Cantorum, Diaconis, multoque magis Presbyteris exclusis (ut ex decreto constat Synodi Romanæ ejusdem S. Gregorii *cap. In Sancta Romana dist.92.*) soli Subdiaconi, adscitis Clericis inferiorum graduum cooptabantur.

Hujus autem Scholæ præcipui Cantores (vide Baronium ann. 1057.) septem erant Subdiaconi; quorum primus *Primicerius*, vel *Prior Scholæ*; secundus *Secundicerius* dicebatur; tum tertius, & quartus Scholæ, qui & *Archiparaphonista vocabatur*; in eorum autem adjumentum in modulationis officio, *Paraphonistæ*, aliique pueri Cantores adjungebantur. 8

Celebrem hanc Scholam, adhuc XIII. Christi Sæculo Romæ viguisse, post Cæsarem Rasponum de *Basilica Lateranensi lib.2. cap.4.* conjicit cl. Card. Bona *Rer. Liturg. lib.1. cap.25.* Vide plura apud Card. Thomasium *Tom.4. & 5. Oper.* (*) 9

CANTUS ECCLESIASTICUS.

SUMMARIUM.

1 *Cantus alternis Choris in Veteri Testamento.*
2 *Christiani cantum a Christo, atque ab Apostolis edocti sunt.*
3 *Quadruplex canendi ratio apud Christianos viguit 1. cum Psalmi ab universa Congregatione conjunctim canerentur.*
4 *2: Cum alternis Choris canerentur a Congregatione in duas partes divisa. 3: cum canerentur ab uno, cæteris in silentio audientibus.*
5 *4: Cum præcinente Cantore succineret populus.*
6 *Hinc quadruplex Cantus Ecclesiasticus, directus, antiphonus, responsorius, & tractus.*
7 *Alterni Cantus in Oriente Auctor Sanctus Ignatius Martyr.*
8 *Uti in Occidente S. Ambrosius non Damasus.*
9 *Cantus alius simplex, & planus; alius melodicus.*
10 *Medius inter utrumque Gregorianus.*
11 *Qui paulatim apud omnes Occidentis Ecclesias propagatus fuit; immo & apud Monachos.*

(*) CAntum alternis Choris in veteri Testamento adumbratum, & ad Seraphicam imitationem fuisse institutum, scribit S. Isidorus Hispalensis *de offic. lib.1.* Isaiæ enim *cap.6.* duo Seraphim clamabant alter ad alterum: *Sanctus, Sanctus, Sanctus*; indeque duos choros sibi alterna modulatione concinentes repræsentabant. Nimirum in veteri Testamento ex Davidica institutione Levitæ in tres Choros distributi canebant coram Tabernaculo Testimonii: stabant autem juxta ordinem suum in ministerio. Chorus medius Levitarum erat Caathitarum sub Cantore Heman; Chorus dexter Levitarum Gersonitarum sub Cantore Asaph; Chorus vero sinister Levitarum Meraritarum sub Cantore Ethan: 1. *Paralip.* VI. eos autem per Choros decantasse, ac sibi invicem respondisse nulli, inquit Ven. Thomasius *Præf. in Re-* 1

*Responsor. & Antiphon. R. E. p.*xxi., dubium esse potest.

2 In nova autem Lege Christianos ab ipso Domino, ejusque Apostolis Psalmos, & Hymnos canendi habuisse documenta, & exempla tam certum est, quam quod certissimum, ut scitissime animadvertit Sanctus Augustinus *ep.* 119. Christus sane, & Apostoli post Eucharisticam Cœnam *Math.* 26. hymnum decantarunt. S. Paulus *Ephes.* v. Cantum Ecclesiasticum diserte præcipit: *loquentes vobismetipsis in Psalmis, & hymnis & canticis spiritualibus, cantantes, & psallentes.* Hinc Plinius in celebri ad Trajanum epistola refert, Christianos in antelucanis conventibus carmen Christo quasi Deo dicere consuevisse. Idipsum Tertullianus testatur *Apolog. cap.* 39., & *l.* 2. *ad Uxorem cap.* 9. *sonant*, inquit, *inter duos Psalmi, & Hymni*.

3 Non una tamen Psalmodiæ ratio apud Christianos, viguit. Antiquior ea videtur fuisse, qua Psalmi ab universa Congregatione conjunctim uno veluti ore cantabatur. Hinc Chrysostomus *hom.* 36. tempora Apostolica cum suis comparans, *olim*, inquit *omnes in unum congregati communi voce cantabant; quod & nos hodie facimus*. Augustinus quoque non semel psalmos conjuncta omnium voce cantatos innuit: quo spectat illud *de verb. Apost. serm.* 10.: *cantavimus Psalmum exhortantes nos invicem una voce, uno corde dicentes: Venite adoremus*.

4 Proxima huic cum antiquitate, tum celebritate, & generali usu ratio alternatim Psalmos canendi, in duas nimirum partes congregatione divisa. Sed de hac plura infra dicemus. Tertia, quæ communi quadam consuetudine in Monasteriis Ægypti Cassiano teste *Instit. lib.* 2. *cap.* 8. usurpabatur. Nempe Monachorum singuli singulos per orbem psalmos canebant, reliquis cum silentio audientibus, ad ultimum usque matutini officii Psalmum, quem omnes junctim cantabant.

5 Præter has omnes canendi methodos alia quædam, sæculo præsertim Ecclesiæ quarto, frequentissima erat; quando scilicet unus aliquis (quem *Phonascum*, & *præcentorem* appellabant) versum inchoabat, populo se ei in clausula conjungente, atque ut latini loquuntur, succinente. Meminit hujus canendi rationis S. Basilius *ep.* 63. *ad Neocæsar.* Sed celeberrimum ejusdem exemplum historia S. Athanasii suppeditat. Cum enim Ecclesia ab Arianis militibus Alexandriæ obsideretur, mandavit Athanasius Diacono, ut completa oratione psalmum cantaret, populo autem, ut responderet: *quoniam in sæculum misericordia ejus*: sicque Sanctus Episcopus in media psallentium turba incolumis evasit. Id omnes historici narrant, Theodoretus *lib.* 2. *cap.* 13., Socrates *lib.* 2. *cap.* 11. Sozomenus *lib.* 3. *cap.* 6., atque adeo Athanasius ipse *Apol.* 2.

6 Ex hac porro quadruplici canendi ratione quadruplex quoque cantus Ecclesiastici genus profluxit, de quo fuse Martenius: cantus nempe *directus*, seu *directaneus*, cum totus simul chorus communiter canit, non alternatim, sed uno veluti ore, unoque concentu, qui *Symphonia* dicitur: Cantus *Antiphonus*, cum bifariam, sive in binas classes canentium Chorus dispertitus alternis canit: cantus *Responsorius*, cum scilicet unus Cantor præcinit, chorusque totus illi respondendo succinit: *Tractus* tandem, quem unus solus ex primævo institutoris officiorum mente canere deberet, nullo succinente, vel respondente, licet nunc Tractus alternantibus Choris perperam decantari soleat.

Ad alternum Cantum redeo, ut aliquid de ejus antiquitate dicamus. Socrates *lib.* 6. *cap.* 9. refert, 7
S. Ignatium Antiochenum Episcopum, & Martyrem, cum audisset in mentis suæ excessu Angelos alternis hymnis Sanctissimam Trinitatem collaudantes, psallendi formam in ea visione expressam Antiochenæ Ecclesiæ suæ tradidisse, quæ deinde in varias Ecclesias piorum Episcoporum studio insinuata ab omnibus Catholicis est recepta. Henricus Valesius, cum apud Theodoretum *lib.* 2. *cap.* 24. legisset, hanc canendi alternatim Psalmos rationem in Antiochenam Ecclesiam a Flaviano, & Diodoro, imperante Constantio introductam, Socratem hic errore lapsum putavit. Verum plerique utrumque Historicum conciliari facile posse existimant. Nimirum alii cum Thomasio Socratem de hymnis in usum Ecclesiæ compositis, Theodoretum vero de Psalmis Davidicis intelligunt. Sunt alii, qui hanc consuetudinem velint ab Ignatio primum cœptam, a Paulo Samosateno fuisse intermissam, ac deinde a Flaviano, & Diodoro restitutam; a qua Sententia non abhorret Azevedo. Sed Binghamio *lib.* 14. *c.* 1. §. 11. ejusq; exscriptori Selvaggio *Antiq. Christ. lib.* 2. *c.* 10. §. 2. *num.* 6. potior videtur, neque immerito, Pagii, *ad ann.* 400. *num.* 12. conjectura, Diodorum, & Flavianum tantum hanc rationem canendi Psalmos lingua *Græca* Antiochiæ introduxisse, cum jam pridem antea lingua *Syriaca* ita cani consuevissent, id diserte testante Theodoro Mopsvesteno apud Nicetam *Thesaur. Orthodox. fidei lib.* 5. *cap.* 30.

Ut ut est, primus in Mediolanensem Eccle- 8
siam ad Orientalium imitationem alternum Cantum S. Ambrosius an. circiter 386. introduxit, ad levandum populi tædium, qui furente persecutione Justinæ Augustæ ab Arianis excitata, noctes integras in Templo transigebat. Testem habemus omni exceptione majorem S. Augustinum *lib.* 9. *Confess. cap.* 7., cui concinit Paulinus in ejusdem Ambrosii vita. A Mediolanensi porro Ecclesia ad ceteras occidentis Ecclesias mos iste brevi pervasit, ut idem nos docent. In nullis tamen Ecclesiis paulo serius receptus fuit, ut in Avenionensi, & Arelatensi Ecclesiis, quarum illa solum sub Agricolo, hæc sub Cæsario alternum Cantum suscepit. Vide Coustant. *Tom.* 1. *Epist. Roman. Pont. col.* 7. *seq.* ubi etiam eos egregie refellit, qui hujusmodi Cantum a Damaso aut invectum, aut, saltem confirmatum ajunt.

Quod ad vocem, sive pronunciationem in canen- 9
do attinet, duplicis erat generis cantus; planus, & simplex alter, alter melodicus. Planus, & simplex cantus cum modico, & grato flexu vocis, aptoque pronunciandi sono fiebat, non multum discrepans. Hæc canendi ratio Alexandriæ tempore S. Athanasii obtinuit. Sanctus certe Augustinus sæpe sibi dictum de Athanasio meminit *Conf. lib.* 10. *cap.* 33., *quod tam modico flexu vocis faceret sonare lectorem psalmos, ut pronuncianti vicinior esset, quam canenti*. Et hanc

com-

communem Ecclesiarum quoque Africanarum rationem fuisse, ut quæ tardioribus populi Africani mentibus gratissima foret, idem Augustinus innuere videtur *ad Januar. ep.* 119. *cap.* 18. Melodicus alter cantus ad majorem efficiendam suavitatem Orientalibus cæteris in usu fuit, atque inde ab Ambrosio in Ecclesiam suam traductus. Testatur hoc Augustinus, qui *Conf. lib.* 10. *cap.* 33. Ambrosium alloquens ait: *Verumtamen cum reminiscor lacrymas meas, quas fudi ad cantus Ecclesiæ tuæ in primordiis recuperatæ fidei meæ, & nunc ipse commoveor, non cantu, sed rebus, quæ cantantur: cum liquida voce, & convenientissima modulatione, magnam instituti hujus utilitatem rursus agnosco... ut per oblectamenta aurium infirmior animus in affectum pietatis assurgat.*

10 Cujusmodi Cantus fuerit Romæ ante Magnum Gregorium, incompertum fuit, ut recte Joannes Bona. Gregorius porro cantum instituit, qui ab ipso ejus Auctore *Gregorianus* passim dictus est, medium quodammodo inter simplicitatem Alexandrinam, & suaviorem Orientalium melodiam. Ad vocum flexiones, exaltationes, & depressiones in Cantu Gregoriano designandas variis notis veteres usi sunt, de quibus Rodotà in pererudito commentario *de anno Jubilæo, de cultu Templorum, de Cantu, & Musica Ecclesiastica* in Benedicti XIV. epistolam encyclicam. Galli, Germani, Angli, aliique Occidentis populi Gregorianum cantum certatim amplexi sunt, solis exceptis Hibernis, qui usque ad S. Malachiæ Dunensis Episcopi, aut Henrici II. Regis ætatem Romanum Ecclesiasticum cantum ignorarunt.

11 S. Benedictus diversum a Romana Ecclesia psallendi ritum suis Alumnis tradiderat, *ut* inquit Angelus de Nucx apud le Cointe *Annal. Francor. tom.* 6. *ad ann.* 789. *num.* 140., *Monachi a Clericis non solum conversatione, sed etiam publicarum Orationum modo distinguerentur*: quod ipsum de Monachis S. Columbani idem Auctor statuit. Verum vel hinc discere poterat, commentum esse nulla veri specie commendandum, quod ex suo Constantino Cajetano tradidit, Monachos nempe a S. Benedicto Romam missos Pontificis jussu, ut Clericos cantum docerent. Monasterium Cassinense Gregorianum Cantum sæculo tandem XI. recepit, Ambrosiano, quem antea observaverat, Stephani IX. jussione abolito, quod Romanus *magis dulcis, & ordinatus esset*, Mabillonio teste *Annal. Bened. To.* 4. *ad ann.* 1057., quo Stephanus ex illius Cœnobii Abbate creatus est Pontifex, *num.* 2. Vide supra CANTOR.

CANTUS GREGORIANUS.

CAntum Gregorianum in Choro, aliisque functionibus, a Fratribus, & Monialibus Ordinis Minimorum Sancti Francisci de Paula peragendis, adhiberi præcipitur; Benedict. XIV. Constit. incip. *Romanus Pontifex*.

CAPELLA.

SUMMARIUM.

CApella, & Capellania sæpe pro eodem accipiuntur, ut probat Glossa 1. *in Clement.* 2. *vers. Quid de Capellaniis, vel Beneficiis Altarium, de Decimis*, Felin. *in cap. de rescript. num.* 2. *vers. Naturam vero istorum Altarium, sive Capellaniarum*, Fagnan. *in cap. Exposuisti, de Præbend. num.* 3. Sed revera Capella, & Capellania inter se differunt, quia Capella proprie est locus privatus in Ecclesia, vel extra Ecclesiam positus, vel Sacratus; *cap. Quisquis vers. Capellæ* 17. *quæst.* 4. Fusch. *de visit. lib.* 2. *c.* 11. *num.* 6. Alfons. de Leone *de Offic. Capellani part.* 1. *quæst.* 3. *sect.* 1. *num.* 1. Barbosa *Juris Eccles. univers. lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 17. Capellania vero definitur, quod sit onus celebrandi annuatim certas Missas in Capella; vel Altari; Vasq. *tom.* 3. *in* 3. *part. S. Thomæ disp.* 234. *num.* 28. Perez de Lara *de annivers.*, *& Capell. lib.* 2. *c.* 1. *n.* 2. Alphons. de Leone *de Offic. Capellani p.* 1. *q.* 3. *sect.* 2. *n.* 19. Barb. *Juris Eccles. Univers. l.* 3. *c.* 5. *n.* 1. 1 2 3

Capella plerumque accipitur in Jure pro modica Ecclesia, ut *in cap.* 1. *& per tot. de Capellis Monach.* Aliquando sumitur pro Ecclesia Parochiali, *ut cap. Exposuisti* 33. *de Præbend.* Interdum intelligitur nomine Capellæ Ecclesia Collegiata, *ut cap. Cum Capella* 16. *de Privilegiis*. Quandoque sumitur pro Ecclesia Jurispatronatus, *ut cap. Nobis* 25. *de Jurepatronatus*. Frequenter etiam pro Capella veniunt Sacrorum solemnia, quæ coram Papa, & Cardinalibus, seu aliis magnis Principibus, & Prælatis peraguntur, ut per Card. Paleot. de Sac. Concistor. *consult. par.* 5. *quæst.* 11. *pag.* 813. *litt. B.* & de his Capellis Pontificiis plura sanxit Sixtus V. in Constitut. incip. *Egregia*. Frequentius tamen, & magis proprie pro Capella intelligimus Sacellum, seu Oratorium, idest locum Deo consecratum intus, vel extra Ecclesiam; *c. Quisquis* 20. *vers. Capellæ, caus.* 17. *qu.* 3. 4 5 6 7 8 9

10 *qu.*3. & Capella hoc ultimo modo sumpta tribus modis sic appellatur; Primo, quando est ædificatum Altare in Ecclesia, etiamsi sit Altare majus; Rota *in Civitatis Castelli Beneficii* 16. *Junii* 1628. *coram Card. Virili*, sive sit in Ecclesia sæculari, sive regulari, ut *in toto titulo de Capellis Monach.* Secundo quando est ædificatum Altare in aliquo loco separato ab Ecclesia, ita ut habeat januam in publica via, ut fieri solet in Villis, & in aliis locis campestribus. Tertio quando est ædificatum altare in aliqua Domo alicujus privati in loco remoto ejusdem Domus, ita ut sit pars Domus; Ita Alphonsus de Leone *de Officio Capellani p.*1. *qu.*3. *num.*11. *cum seq.* Barbosa *Juris univers. lib.*2. *c.*8. *n.*20.

11 Quare autem hæc loca sic Deo dicata, & consecrata appellentur Capellæ, varii varia dicunt. Aliqui enim volunt Capellam dictam esse a Cappa B. Martini, quam Reges Franciæ ad Bella portabant, & sub quodam tentorio servabatur; quod inde Capella, & inde Capellani custodes illius dicebantur; Barbosa
12 *Juris Ecclesiast. univers. lib.*2. *cap.*8. *num.*19. Alii dicunt, quod potius Capella est Francicum nomen, quod significat tegumen, quod veluti tentorium sibi Reges Francorum extruebant in castris militaribus, in quibus Sacrum audiri soliti erant; Azor. *institut. mo-*
13 *ral. part.*2. *lib.*3. *cap.*8. *quæst.*1., *&* 2. Nonnulli tenent, quod Capella idem sit, ac Capanna, & desumatur a verbo *capio*, *&* *annus*, quasi importet locum, qui capit populum, & in quo annuatim Sacra fiunt; Fringerus *in etymologico latino*, *verb. Ca-*
14 *pella*. Alii autem sustinent Capellam dictam esse a Capris, quarum pellibus olim tegebatur; Glossa *in cap. Concedimus* 30. *dist.*1. *de consecratione*, ibi: *Cum antiquitus dicerentur Capellæ Tuguria Caprarum pellibus tecta*, & ibid. *Turrecremata num.*4. *& cum aliis*
15 Barbosa *loc. cit.* Hisce autem nostris temporibus ex communi usu loquendi Capella accipitur pro Altari in Ecclesia ab aliquo erecto, vel dotato, in quo Juspatronatus obtineat; Rebuff. *in concordata in forma mandati Apostol. verb. Capella*; Barbosa *loc. cit. n.*18. Et a Capellis sic sumptis derivantur etymologice Capellaniæ.

16 Capella constructa pro celebratione Missarum debet sufficienter dotari a Patrono, aliter non acquirit Juspatronatus; Abbas *in cap. Ad audientiam* 3. *de Jurepatronat. num.*4. Garcias *de Benefic. part.* 5. *cap.* 9. *num.*52. Glossa in can. *Quicumque* 30. *caus.* 16. *qu.*7. *arg. cap. Nemo Ecclesiam* 9. *dist.*1. *de consecration.* & & declaravit Sac. Congr. apud Garciam *loc. cit.* his verbis: *Dotans insufficienter, quod arbitrabitur Ordinarius, non acquirit Juspatronatus, sed dicitur Be-*
17 *nefactor.* Si Capella non sit sufficienter dotata, potest fieri præceptum Patronis Beneficiorum, ut intra competentem terminum provideant Altaria de omnibus necessariis, vel ut dotem augeant sub pœna privationis eorum Juris, eo autem elapso, & non parito, ad privationem procedi potest. Hinc Altaria inornata, & indotata posse ab Episcopis, & Regularibus concedi aliis Patronis, qui eis provideant, si proprii post tertiam monitionem cum aliquo intervallo, vel termino non adeo coarctato ab Ordinario faciendam, id præstare negligant, vel recusent, censuit Sac. Congregatio Episcoporum *in Mutinensi* 2. *Maii* 1601. *&* 16. *Februarii* 1604. ac alibi sæpæ, ut testatur Pignatell. *tom.*6. *consult.* 15. *num.*4.

Præceptum de augenda, vel constituenda dote sub 18
pœna privationis Jurispatronatus, & Capellæ, potest fieri quoque Patrono, etiamsi in fundatione fuerit sufficienter assignata, & deinde tractu temporis fuerit diminuta, vel deperdita Sperel. *dec.*67. *num.*12. Lambertin. *de Jurepatronat. lib.*1. *qu.*6. *art.*4. *num.*5. *&* 6. Lotter. *de re Beneficiaria qu.*31. *num.* 19. Genuens. *in praxi cap.*109. *sub num.*31. Pignatell. *citat. tom.*6. *cons.*15. *num.*5. Et hoc intellige, quando Dos 19
a Patrono sufficienter assignata periit, vel diminuta est sine ulla culpa Rectoris Capellæ seu Beneficii, quia si Dos sufficiens assignata a Patrono pro totali manutentione Altaris, seu Capellæ periisset, vel diminuta esset culpa Rectoris Capellæ, seu Beneficii, tunc nullatenus esset Patronus inquietandus, sed teneretur ad manutentionem Rector Capellæ, seu Beneficii, qui juxta *regul.* 22. *Juris in* 6. *Non debet aliquis alterius odio prægravari*, & juxta *regul.* 23. *etiam Juris in* 6. *Sine culpa*, *nisi subsit caussa*, *non est aliquis puniendus.* Et ad hoc faciunt Canones *c. Qui-* 20
cumque 1. *&* *cap. de his* 4. *de Ecclesiis ædificand.* ubi videtur injunctum Rectoribus Ecclesiæ, vel Capellæ onus ipsas reficiendi, & reparandi. Quod onus 21
extenditur etiam ad ornamenta, paramenta, luminaria, & omnia alia, sine quibus Divina celebrari non possunt, quia fabricatio Ecclesiæ, & præparatio ornamentorum a pari procedunt, & parificantur; *cap. de his* 20. *de Testamentis*, ibi: *de his, quæ in ornamentis, vel pro Cereis, seu fabrica, luminaribus, vel aliis ad perpetuum cultum Divinum &c.*

Num autem manutentio Altarium, seu Capella- 22
rum, quæ sunt de Jurepatronatus, ac ornamentorum necessariorum pro eisdem Altaribus, seu Capellis, spectet ad ipsos Patronos, an ad Ecclesiam, in qua dictæ Capellæ, seu Altaria sunt erecta, stante consuetudine, quod Patroni numquam fuerint coacti ad dictam manutentionem, sed eamdem impensam præstiterit dicta Ecclesia, prout hodie supplet impensas capparum, & omnium paramentorum Sacerdotalium; Nec Beneficiati, qui habent Capellanias erectas in dictis Capellis, seu Altaribus, possunt eidem manutentioni concurrere, stante redditus tenuitate vix excedentis onera Missarum, quæ dictis Capellanis annexa sunt; Sacra Congr. Conc. *in Urbinatensi*, in qua fuit propositum tale dubium *sub die* 10. *Maii* 1663. *ad cap.*7. *sess.*21. *&* *cap.* 9. *sess.*22. respondit *teneri Ecclesiam ad limites consuetudinis legitimæ. In reliquis prout de Jure.* Hoc ta- 23
men est intelligendum, quando Ecclesia sit ita dotata, ut possit congruenti modo manutenere Altaria, & de facto longo tempore manutenuerit, quia tunc Dos Ecclesiæ censetur etiam Dos Altarium; Et oportet, quod talis Dos sit instituta pro manutentione Ecclesiæ, non autem sit destituta pro manutentione Ministrorum, quia proventus destinati pro Ministris non debent minui, ut provideatur Altaribus, cum jam ad ipsos Jus acquisiverint, quare in tali casu aliunde esset providendum de Dote, ut recte dicit Pignatell. *loc. cit. n.*3. Quam Dotem pro 24
congrua manutentione Capellæ teneretur assignare Patronus, ut jam supra diximus, quia fundans Ca-

Capellam tenetur illam competenter dotare, quemadmodum Pater Filiam, juxta text. *in leg. Qui liberum, ff. de rit. nupt.* Abbas *cons.89. n.20. lib.2.* Bellet. *disput. Cleric. §.15. n.3.* Villagut. *dec.9. n.2.* Sperell. *dec.68. n.15.* Rota *dec.230. n.1. par.1. divers. arg. cap. Nemo 9. dist.1. de consecrat.*

25 Si vero nec Patronus, nec Ecclesia, nec Rector, seu Beneficiatus possunt necessaria ministrare, & aliter necessitati opportunum remedium præberi nequit, tunc Episcopus poterit secundum aliquos certam partem pecuniæ destinatæ pro celebrandis Missis, vel Anniversariis ad tempus in eamdem necessitatem convertere, per textum in *l.1. C. de expers.* Imol. *lib.11.* Joanne Andreas *in cap. fin. extra. de testament.* & tradit. Ricc. *dec.123. part.2.* Genuens. *in praxi cap.54. num.5.* Pignatell. *loc. cit. num.5.* Et

26 facit decretum Sacræ Congreg. Conc. *in una Romana Legati Missarum pro Archiconfraternitate S. Mariæ de Planctu*, quod Legatum conceptum erat his verbis: *di far celebrare tante Messe l'anno, quante ne comporteranno li frutti della sua Eredità.* Ubi quo ad distributionem pro utensilibus Sacristiæ *die 26. Martii 1679.* ita rescripsit; *Taxandam esse eleemosynam ad rationem eleemosynæ manualis in Urbe currentis, detractis tamen ex iisdem introitibus hæreditariis scutis quatuor pro singula Missa quotidiana ratione utensilium Sacrarum supellectilium pro hujus Missæ celebratione, l.39. Decret. fol.509.* ut refert Monacell. *tom.4. supplement. ad 3. tom. num.181.* Nunc tamen

27 perpendenda sunt Decreta Sacræ Congreg. Concil. *de celebrat. Missarum cum suis declarationibus*, ut recte observavit Episcopus Lyciensis *in sua II. Synodo Diœcesana §.2. in annot.* & Pignatell. *loc. cit. n.5.* Vide verb. *Utensilia num.14.*

28 Capellæ fundationem, & Juspatronatus demonstrant inscriptiones, arma, & insignia familiæ insculpta in marmoreis lapidibus, vel pariete Capellæ, quæ regulariter apponi non solent in re, vel ædificio alienis sumptibus constructo. Hinc eorum

29 insculptio demonstrat rem esse de Dominio, & pertinentia illius, cujus sunt arma, & insignia; Rota *part.17. dec.139. n.5.* Et sic reperta in aliqua Capel-

30 la, vel Altari inducunt præsumptionem Jurispatronatus, & bonæ fidei in antiquis; Rota *part.2. dec.*

31 *548. n.7.* Et arguunt illum, cujus sunt arma, & insignia, sibi, & suis ædificare, & acquirere voluis-

32 se; Rota *part.9. tom.1. dec.124. n.21.* Et licet non appareant ita antiqua, ut dici possint apposita fuisse in fundatione, nihilominus conducunt ad probandam fundationem, quia præsumuntur per Patronos, & Fundatores apposita vel ad conservationem sui Juris, vel ad ostendendam devotionem erga Deum, & Sanctos; Rota *part.1. dec.13. num.3.* Un-

33 de Patroni debent manuteneri in quasi possessione tenendi in Capella, seu Altari insignia, ut decrevit Sac. Congreg. Episcop. *17. Sept. 1601. & 4. Se-*

34 *ptembr. 1602.* Quæ arma, vel insignia, sive probentur esse apposita in fundatione, vel ob restaurationem, aut meliorationem, nulli unquam, sive Rectori, sive Conventus Prælato, sive Hæredi licet ea abradere, & removere, vel ut memoria fundationis, aut Benefactoris deperdatur, vel ut aliorum nomina, & insignia ibi ponantur; *l. Qui liberalitate §. Nec ejus nomine, ff. de operibus publicis*, ibi: *Nec ejus nomine, cujus liberalitate opus extructum est, eraso, aliorum nomina inscribantur;* Panimoll. *dec.10. adnot. pr. n.68.* Genuens. *in praxi c.190. n.1.* Immo Genuens. *n.4.* concludit Hæredem non posse 35 sua arma affigere in Capella, in qua sunt illa Fundatoris, ne memoria Defuncti deperdatur contra mentem ipsius Fundatoris, qui in signum Patronatus ibidem arma, & insignia, seu stemmata familiæ suæ ponendo, videtur id fecisse sub ea lege, ne unquam amoverentur, & aliena ponerentur per *dict. l. Qui liberalitate, & l. si Judices, de operibus publicis, & l. Legatum, ff. de administr. ser. ad Civit. pertinent.* Et per hoc tam Jure communi, quam 36 particularibus multorum locorum legibus statutum est, quod corrumpentes, ac delentes alicujus familiæ insignia in Ecclesiis, Capellis, aliove loco ad perpetuam memoriam collocata, severe puniantur, *l. Opus, ff. de operibus publicis.* Et quidem Romanus *sing.474.* scriptum reliquit pœnam ejusmodi esse Judici arbitrariam, cui subscripserunt Gom. *§. Pœnales n.5. instit. de actionibus*, Rebuff. *in compend. ad Reg. Constitut. Gall. tom.3. tit. de mat. posses. art.1. gloss.2. n.35. ex textu*, ubi Bartol. *in l. Qui liberalitate, ff. de operibus publicis*; Menoch. *de arbitr. l.2. centur.3. q.281.*

Capellæ Regiæ, & earum Capellani subsunt lo- 37 corum Ordinariis, non autem Capellarum Magistris; nam & ipsi Reges in spiritualibus subsunt Episcopis Diœcesanis, *cap. Omnes Principes 4. cap. Solitæ 6. de majoritate & obedient. cap. Duo sunt quippe 10. dist.96.* adeoque multo magis Clerici Capellarum, & ipsa Capella; Abbas *in Cap. Cum Capella 16. de privilegiis n.3.* Marian. Soccin. *ibidem in tertio notabil.*, Fagnan. *ibid. num. 7.* Unde dictæ 38 Capellæ, earumque Capellani, quantumcumque gaudeant prærogativa exemptionis, poterunt nihilominus visitari ab Episcopo loci ex Decretis *cap.4. sess.6. cap.6. sess.25.* ut declarasse Sacram Congreg. Conc. refert Fagnan. *loco cit. num.8.* ubi dicit quod cum quidam Sacerdos Regius Capellanus vocatus ad Judicium coram Ordinario loci postulasset se remitti ad Cappellanum majorem sub prætextu exemptionis, de qua habetur in Conc. Trid. *cap.11. sess.24. de reform.* Sacra Congregat. censuit *cap.4. sess.6. & cap. 6. sess. 25.* comprehendere Capellas Regias, etiamsi in privilegiis esset dictum, ut non possent visitari ab Ordinariis, quia cum *d. cap.6. sess.25.* deroget etiam fundationi, & immemorabili, censetur derogare istis privilegiis. Nec obstant privilegia 39 exemptionis concessa Regiis Capellanis *sess.24. c.11.*, quia reservatio exemptionis, de qua *in d. sess.24. cap.11.* procedit juxta terminos *cap. Cum Capella 16. de privilegiis*, solum quo ad suspensionem, vel Excommunicationem, aut Interdictum, non autem quo ad visitationem, & aliam jurisdictionem, ut ibi aperte patet, & tenet Rota *decis.744. par.1. Divers.* Covarruv. *practic. c.11. num.5.* Barbosa *in Concil. sess.7. cap.8. num.26.* Fagnan. *in d. cap. Cum Capella n.7. & 10.* Et de facto Tridentinum *dict. sess.24. c.11. de reform.* expresse præservavit dictam Decretalem ibi: *Et quo ad Capellanos Regios juxta Constitutionem Innocentii III. quæ incipit, Cum Capella, subjecti existant.* Nec huic Ordinariorum jurisdictioni, (quod scilicet in locis, Capellis, & 40

Eccle-

Ecclesiis, quæ sub Regum immediata protectione sunt, Episcopi possint visitare, & recognoscere decentiam Divini Cultus, & alia facere, & inquirere, quæ pertinent ad sacra Misteria) fuit in aliquo derogatum per Trident. *cap.*8. *sess.*22. *de reformat.* ut censuit Sacra Congreg. Concil. *in Neapolitana* 12.
41 *Decembr.* 1601. *lib.*15. *decis.*423. In qua responsione pro instructione additur, quod protectio Regia ad effectum exemptionis contentæ in textu Concilii non acquiratur per simplicem receptionem in protectionem; Barbosa *supra d. c.* 8. *sess.*22. *de reform. n.*30. Monacell. *tom.*2. *tit.*13. *form.*2. *n.*53. Pignatell. *tom.*1. *cons.*114. *n.*32. ubi refert prout sequitur. In
42 una Messan. fuit dubitatum. Primo, an Hospitale, alias non exemptum, si accipiatur a Rege sub immediata sui protectione, eximatur a jurisdictione Ordinarii, itaut ab eo visitari non possit, iuxta Sacra Concil. Trident. dispositionem *sess.*22. *cap.*8. *de*
43 *reformat.* Secundo: An Hospitale, in quo Rex habet Juspatronatus, si alias exemptum non fuerit, visitari possit ab Ordinario? Tertio: An per imme-
44 morabilem consuetudinem non visitandi aliquod Hospitale excludatur Ordinarius a Jure illud in posterum visitandi? *Die* 11. *Decembr.* 1621. Sac. Cong. Concil. *Ad Primum dubium* respondit, *Hospitale*
45 *alias non exemptum, non ideo esse immune ab Ordinarii jurisdictione, etiamsi acceptum fuerit a Rege sub immediata ejus protectione, ac propterea hoc non obstare, quominus ab Archiepiscopo visitari valeat.* Ad
46 secundum, *Hospitale, in quo Rex habet Juspatronatus, si alias exemptum non fuerit, utique posse ab Or-*
47 *dinario visitari.* Ad Tertium, *Ejusmodi consuetudinem etiam immemorabilem esse sublatam Decreto cap.*8. *sess.*22. *de reform. ac proinde per eam nequaquam excludi Ordinarium a jure Hospitalia visitandi.*

48 Capellæ, seu Altaria Confraternitatum Laicorum existentium in Claustris, vel Ecclesiis Regularium, ab Episcopis visitari non possunt nisi in iis, quæ Confraternitatum administrationem respiciunt; Sacra Congreg. Concil. *in una Nucerina Paganorum* 23. *Junii* 1629.; quam confirmavit *in Urbanien.* 23. *Septemb.* 1690. Et tenuit similiter Sacra Congregat. Episcop. *in Fanen.*10. *Apr.* 1693. *referente Eminentiss. Card. Carpineo.* Tenor autem Decreti emanati in Nucerina talis est: *Nucerina Paganorum* 23. *Junii* 1692. *Sacra Congreg. &c. inhærendo declarationibus alias factis censuit Confraternitates Laicorum in Ecclesiis Regularium exemptorum institutas subesse jurisdictioni, & visitationi Episcopi, illasque ab eo visitari posse, nec non illorum Capellas in eisdem Ecclesiis Regularium existentes, in his tamen, quæ Confraternitatum administrationem respiciunt, & si Confraternitatibus incumbit onus manutenendi Altare, & illius cultum, Episcopum posse visitare circa ea, quæ respiciunt ipsam manutentionem, cultum, & ornamenta Altaris, seu Capellæ, onera Missarum, atque Divinorum officiorum, ibid. celebrandorum, & circa ea omnia, quæ ad obligationem eorumdem Confratrum relationem habent.* Decreta Episcopo Hieracen. pro ut sequitur. *Questi Eminentissimi miei Signori m' hanno comandato di significarle, che da questa S. C. de' Vescovi, e Regolari è stato più volte risoluto, che li Ordinarj possono visitare le Confraternite de' Laici erette nelle Chiese de' Regolari, e d' altre persone esenti, non solo in quanto agli beni, ed entrate loro con rivedere li Conti, ma anche le Capelle stesse in quanto a quello che risguarda l' amministrazione, ed altri obblighi personali, che spettano alla Compagnia, e Confratelli ascritti a quella, cioè in riconoscere, se l' entrate ed elemosine, che si danno per adornare e mantenimento delle Capelle, e per accrescere ivi il Culto Divino, e divozione del popolo, siano spese fedelmente, e con effetto s' impieghino ad utilità, e in benefizio della stessa Capella, e non in altri usi; non toccando però il restante che spetta alla cura, e total' amministrazione de' Frati, e Regolari, che son Padroni di tutto il corpo della Chiesa, dove sono dette Cappelle, e Confraternità, come gli Altari, Immagini, ed altre cose materiali affisse, ed utensili sacri applicati a quelle, sopra de' quali nè i Vescovi, nè altri Ordinarj hanno da ingerirsi, nè usar alcuna giurisdizione, o sopraintendenza, a segno tale che non gli è permesso usar alcun atto giurisdizionale nelle sudette Chiese de' Regolari, fuora di quanto si è detto sovra. Onde V. S. dovrà governarsi in questa conformità, che tale è sempre stato il senso della Sacra Congregazione.*

Potest Episcopus visitare Capellam, quæ est titulus 49
Beneficii sæcularis, existentem in Ecclesia Regulari respectu tantummodo tituli Beneficii, ac ejusdem Beneficiati, & non ultra; Sacra Congreg. Episcop.
& Regul. 12. *April.*1658. Non potest Episcopus visi- 50
tare Capellas campestres Regularium; Sacra Congr. Concil. *in una Tarvisina* 17. *April.* 1649. *ad c.*8. *sess.*7. *de reform.* ubi ut refert Pignatell: *tom.*1. *consult.*347. propositis duobus sequentibus Dubiis. Primo: An Episcopus possit visitare Capellas Campestres Regularium? Secundo: An idem possit præcipere Capellanis earumdem, ne Missas celebrent, antequam celebretur Missa Ecclesiarum Parochialium; Sacra Congreg. respondit, *ad Primum negative, quatenus Ecclesiæ sint Regular. Ad Secundum etiam nega-*
tive. Oratoria tamen publica, quæ habent requisita 51
Ecclesiæ, visitantur ab Episcopo, etiamsi sint de pertinentiis Regularium, dummodo separata sint a Claustris, & Campestria; Sacra Congreg. Concil. *in Cæsenaten.* 23. *Septembris* 1690. *& in Cortonen.*20. *Aprilis* 1697. ut refert Monacell. *tom.*1. *tit.*5. *form.*2. *n.*5.
Capellas vero, seu Oratoria, quæ sunt in Granciis, 52
seu Domibus ruralibus Regularium, nullatenus visitare potest Episcopus, nec ab eis procurationem exigere; Cum enim non sint loca sacra; aut Religiosa, immo nec pia, ut censuit Abbas *in cap. Auctoritate, de censibus num.*1. Fagnan. *ibid. in disceptatione de Grangiis, & eorum Oratoriis num.*2. *&* 9. jam non videtur ex quo capite Episcoporum visitationi subjaceant *cit. cap. Auctoritate*, ubi Fagnan. *num.*1. *& in d. disceptatione de Grangiis a num.*6. Ventrigl. *in praxi tom.*2. *annot.*19. *§.unic. n.*19. Petra *tom.*2.*comment. in Constit.*8. *Honor.III. num.*58. Vide Fagnan. *loco cit.* ubi suo more hanc conclusionem solide probat.
Sic nec etiam potest Episcopus visitare Capellas, seu 53
oratoria, quæ in privatorum domibus sunt, nec ab eis procurationem exigere; Fagnan. Ventrigl. & Petra locis supracitatis, Pignatell. *tom.*1. *consult.*94.
*sub. num.*24. *circa medium*, ubi citat Jura. Ad hæc 54
tamen Oratoria, seu Capellas in domibus privatorum, licet non possit Episcopus tamquam Visitator accedere;

re; permissum ei nihilominus est videre saltem per viam denunciationis, aut inquisitionis, an decenter, & cum debita reverentia Sacrificium Missæ ibi celebretur; Fagnan. *loco cit. num.*25. Ventrigl. *loco cit.* Barbosa *lib.*2. *Juris Ecclesiast. univers. c.*8. *num.*15. Pignatell. *tom.*6. *cons.*98. *num.*39. Petra *loco cit. num.*60.

55 Episcopus dispensare non potest, ut Missæ relictæ a Testatore in una Capella, dicantur, vel remittantur in alia quando satisfieri possunt in propria; Sacra Congregatio Conc. *in Hispalen.* 30. *Septembr.* 1580.

56 Capellæ privatorum Palatiorum non gaudent immunitate; Sacra Congregatio Immunit. *in Perusina* 9. *Decemb.* 1631. *in Tudertin.* 7. *Maii* 1658. & ante a Sacra Congreg. Episcop. *in Marsicana* 17. *Novem-*

57 *bris* 1716. Capella carcerum, vel contigua carceribus, non gaudet immunitate; Sacra Congreg. Im-

58 mun. *in Tudertina* 12. *Junii* 1663. Capella contigua, ut dicitur *al corpo di guardia*, erecta ut milites ibi degentes audiant Missam, maxime diebus Festivis, permittitur declarari non esse locum immunem: Sacra Congreg. Immun. *in una Nullius Orbetelli* 16. *Fe-*

59 *br.* 1683. Capella ruralis vulgo dicta *Una Maestà* posita in publica via, nisi probetur fuisse constructam auctoritate Ordinarii, non gaudet Immunitate; Sacra Congr. Immun. *in Spoletana* 2. *Mart.* 1642.

60 Capella sita in Palatio Abbatiali, habens ingressum ab atrio ejusdem Palatii, inserviens publicæ utilitati gaudet immunitate Ecclesiastica, quamvis Palatium non sit unitum Ecclesiæ Abbatiali; Sacra Congreg. Immun. *in una Nullius S. Joannis in Lamis* 14. *Nov.*

61 1662. Quando Capella existens in Palatio Gubernatoris est perpetua, & invariabilis, confugientes ad eam gaudent immunitate, secus si sit variabilis, & non perpetua; Sacra Congreg. Immun. *in Tudert.*

62 6. *Maii* 1658. Capella, an vendi, & alienari possit? * Non posse omnino vendi, neque alienari a Constructoribus, & Institutoribus alicujus Capellæ in aliqua Ecclesia constructæ; immo neque ullo modo esse permittendas subrogationes personarum in jus Capellæ per aliquod venditionis genus, late probat Joseph Maria Maraviglia *in Leg.* 275. & 276. *Prudentiæ Episcopalis*; vide verb. *Sepultura a num.* 159. *ad* 162.

Supplementa Auctoris.

63 Capellam Pontificiam haberi statuitur in exequiis S. R. E. Cardinalium; Benedict. XIV. tom.1. Con-

64 stitut. 37. incip. *Præcipuum* §.2. Item Capellæ Pontificiæ celebratio decernitur in Basilica S. Mariæ Majoris die Festo Conceptionis B. M. Virginis; Idem *tom.*2. *in Appendic. num.*9. *pag.*47.

65 Capellæ per Octavam SS. Apostolorum Petri & Pauli Romæ celebrandæ indicuntur, & assignantur; Nempe solemnizato cum omni majori celebritate eorum Natali die, ut moris est, in Basilica Vaticana;

66 Secunda die infra Octavam in Ecclesia S. Pauli Apostoli Via Hostiensi Missarum solemnia in Pontificalibus celebrentur, præsentibus Episcopis Pontificio Thro-

67 no assistentibus. Tertia die in Ecclesia S. Pudentianæ, intervenientibus Protonotariis Apostolicæ Sedis

68 ex numero Participantium. Quarta die in Ecclesia Sanctæ Mariæ in Via-Lata, adstantibus Causarum Palatii Apostolici Auditoribus. Quinta die in Eccle- 69
sia Sancti Petri ad Vincula interessentibus Cameræ Apostolicæ Clericis. Sexta die in Ecclesia S. Petri in 70
Carcere, assistentibus Referendariis Signaturæ Justitiæ. Septima die in Ecclesia S. Petri in Monte Aureo, 71
intervenientibus Abbreviatoribus de Parco Majori. Octava die in Sancta Lateranensi Basilica solemnitas 72
absolvatur, præsente Missarum solemniis S. R. E. Cardinalium Collegio. Vespere autem Sacras Apo- 73
stolorum Reliquias veneraturi solemni cultu & pari animi devotione ad eamdem Basilicam pergant Nobilissimi Viri Senator Urbis, & Romanorum Civium, & Cameræ Urbis Conservatores. Pomeridiano au- 74
tem tempore aliorum dierum, omnes Confraternitates Urbis per Eminentissimum Cardinalem Vicarium publico Edicto intimandæ, statis suis quæque diebus, ad eam Ecclesiam, ubi mane Missa in honorem Apostolorum celebrata fuerit, pie, & devote procedant. Sic expresse BENEDICTUS XIV. tom.1. Constitut.83. incip. *Admirabilis*; concedens singu- 75
lis Confratribus processionaliter accedentibus indulgentiam septem annorum, & totidem quadragenarum & aliis omnibus utriusque sexus Cristifidelibus vere pœnitentibus, & confessis qui eamdem Ecclesiam, ubi Statio erit, religiose visitaverint, indulgentiam centum dierum. Vide dictam Constitutionem, ubi insuper assignantur motiva, propter quæ prædictæ Ecclesiæ præ aliis sint ad id selectæ.

Additiones ex aliena manu.

Quo tempore vocabulum hoc *Capella* usurpari cœ- 76
perit, tum quæ sit ejus etymologia, erudite pro more explicat Caraf. *de Capella Regis cap.*2. §.1.

De privilegiis Capellarum, & Capellanorum Re- 77
gum Angliæ, Galliæ, Hispaniæ, Lusitaniæ, Sardiniæ, & Neapolis agit idem Auctor d. tractat. *cap.*4. *per tot.*

Status Capellæ obnoxiæ juripatronatus an mutari 78
possit inscio Patrono, vide apud Rotam in Calaguritana Præeminentiarum 20. *Januarii* 1755. *cor. clar. mem. Millin.*

(*) Benedictus XIV. Anno 1755. die 22. Jan. vetus 79
Ordinis Prædicatorum privilegium confirmans, atque amplificans publica Sacella, & privata Oratoria in ædibus, prædiis, ac fundis ad Cœnobia ejusdem Ordinis pertinentibus posita, ab Ordinariorum locorum visitatione exemit, eaque ab ejusdem Ordinis Visitatoribus obiri, ac probari jussit his litteris.

BENEDICTUS PP. XIV.

Ad perpetuam rei memoriam.

(*) ESponi nobis nuper fecit dilectus Filius Antoninus Bremond Minister Generalis Ordinis Fratrum Prædicat., quod inter cetera privilegia a Romanis Pontificibus Prædecessoribus nostris eidem Ordini, illiusque Superioribus, & Fratribus concessa fel. rec. Alexander PP. IV. itidem Prædecessor noster per suas sub Plumbo V. Kal. Aprilis MCCLXI. expeditas litteras indulsit, ut in Locis, in quibus degerent, liceret eis habere Oratoria, in quibus cum Al-

Altari portatili possent Missarum Solemnia & alia divina Officia celebrare. Subinde vero rec. mem. Benedictus PP. XI. etiam Prædecessor noster per alias suas sub Plumbo IV. Idus Martii MCCCIV. super exemptione a jurisdictione Episcoporum itidem expeditas litteras decrevit Ecclesias, Oratoria, Domos & loca, quæ dictus Ordo, seu illius Fratres tenebunt, & inhabitabunt in futurum, dum, & quoties illa tenere, & inhabitare contigisset, exempta prorsus existere, nulloque medio sedi Apostolicæ subesse quæ quidem privilegia ab hac Apostolica sede pluries confirmata fuisse memoratur. Cum autem, sicut eadem expositio subjungebat, dictus ordo quamdam possessionem Sancti Pastoris nuncupatam in Diœcesi Prænestina existentem, Magistrisque Generalibus, Ordinis hujusmodi assignatam habeat, ad quam tam Magistri Generales prædicti, quam eorum Socii, aliique dicti Ordinis Fratres de illorum licentia Rusticationis Causa pluries infra annum accedere solent, & commorantur, ac Sacrosanctum Missæ Sacrificium in quadam publica Capella muro extructa, Sacrisque Supellectilibus munita pro eorum Spirituali consolatione, ac commoditate Fratrum Laicorum memorati Ordinis ad illius custodiam semper existentium, agrorumque cultorum, & agricolarum, aliarumque personarum ad illam adventantium celebrant; & licet ipse Antoninus Magister Generalis crediderit Capellam hujusmodi vigore prædictorum aliorumque privilegiorum, ut præfertur, Ordini prædicto concessorum, numquam ab Episcopis Prænestinis visitatam fuisse, nec visitari debere, nihilominus transactis Mensibus ad suam notitiam pervenerit, Laicos inibi ad dictæ possessionis custodiam commorantes, absentibus tamen Magistris Generalibus prædictis, seu aliis dicti Ordinis Superioribus propter ignorantiam privilegiorum prædictorum per ternas vices visitationem dictæ Capellæ ab Episcopis Prænestinis faciendam permisisse, prout ex actis Sacrarum Visitationum id constare asseritur; cupiatque propterea dictus Antoninus Magister Generalis eidem Ordini in præmissis a nobis provideri: Nos, qui dictum Antoninum Magistrum Generalem paternis complectimur affectibus, ipsumque, ac dictum Ordinem specialibus favoribus, & gratiis prosequi volentes, dictumque Antoninum Magistrum Generalem a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis Sententiis, censuris, & pœnis a jure vel ab homine quavis occasione, vel causa latis si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, supplicationibus ejus nomine nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, ut deinceps in publicis Capellis, seu privatis Oratoriis existentibus in domibus, possessionibus, & membris ad Conventus Ordinis prædicti nunc, & pro tempore spectantibus, & pertinentibus, quæ ab Ordinariis Locorum juxta jus visitari, & approbari soleant, debeantque, licet ab illis, nec visitata, nec approbata fuerint, nihilominus Sacrosanctum Missæ Sacrificium tam per Regulares sive ejusdem, sive alterius Ordinis, quam Seculares Presbyteros tuto celebrari possit, Missamque inibi audientes diebus festivis præcepto Ecclesiæ hac de re edito satisfacere intelligantur, absque tamen ullo jurium Parochialium præjudicio, auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus & indulgemus. Insuper dictas Capellas publicas, & privata Oratoria a quacumque Ordinarii Locorum auctoritate, Superioritate, & dignitate fungentis visitatione, & subjectione auctoritate, & tenore prædictis eximimus, & liberamus, ac exempta & libera esse decernimus, volumus, & declaramus; ea tamen lege, ut ad ejusmodi effectum, nempe quoad visitationem per locorum Ordinarios super illarum, & illorum fabrica, ornatu, & supellectili Sacra faciendam, satis sit, & sufficiat, & quod dicta Oratoria, Capellæ, & Altaria visitentur, & approbentur, ac visitari, & approbari debeant a Patribus Visitatoribus dicti Ordinis, onerata super his Conscientia tam dicti Antonini moderni, quam pro tempore existentis ejusdem Ordinis Magistri Generalis. Decernentes easdem præsentes litteras firmas validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri & obtinere, ac illis ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, inviolabiliter observari, sicque in præmissis per quoscumque judices Ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores judicari & definiri debere; ac irritum & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus Apostolicis, ac in universalibus, provincialibusque, & Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus constitutionibus, & ordinationibus, ac quarumcumque Ecclesiarum, aliisque quibusvis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis; & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & litteris Apostolicis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, illorum tenores præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die XXII. Januarii MDCCLV. Pontificatus nostri Anno Decimoquinto.

Pro D. Cardinali Passioneo
Joannes Florius Substitutus.

CAPELLANIA.

SUMMARIUM.

1 *Quotuplices sint Cappellaniæ*, ad num. 6.
7 *Quæ sint Jura Testatoris seu Fundatoris quoad Cappellaniæ institutionem*, ad n. 9.
10 *An ad cujuscumque Cappellaniæ titulum quis possit ordinari*, ad num. 12.
13 *Quid Juris circa translationem Capellaniæ de una in aliam Ecclesiam*, ad num. 18.

19 *Quæ*

1 Capellaniæ ſunt in triplici Differentia, ſcilicet Capellaniæ Mercenariæ, Capellaniæ Collativæ,
2 & Capellaniæ Gentilitiæ, ſeu Juriſpatronatus. Capellaniæ Mercenariæ ſunt illæ, quæ ita inſtituuntur, ut non conferantur Sacerdoti in titulum, ſed eligatur ad implendum munus impoſitum a Teſtatore, ita tamen, ut poſſit ad nutum Hæredis removeri; Ut cum v. g. Teſtator relinquit Laico bona temporalia cum onere faciendi celebrari in tali Altari certas Miſſas a Sacerdote ſibi beneviſo; & hac ratione Capellania dicitur Mercenaria, cum Miſſæ celebrentur recepta mercede ſine titulo, & tunc bona relicta pro hoc onere remanent in ſua temporalitate; Nec Epiſcopus poteſt in his ſe intromittere: Licet enim talia bona ſint affecta onere Miſſarum, poſſidentur tamen a Laico, & ſub ejus ſunt regimine, & diſpoſitione ut notavit Gamma *deciſ.*288. *num.*4. *in princip. arg. text. in*
3 *l. fin. C. de bon. vacant. lib.*10. Et tales Capellaniæ dicuntur etiam manuales, & ad nutum revocabiles, quia in alterius manu, & diſpoſitione ſtat illa relinquere, vel auferre, & iſtæ rigoroſe loquendo non ſunt proprie Beneficia Eccleſiaſtica, cum de natura Beneficii Eccleſiaſtici proprie dicti ſit, ut inſtitutum perpetuo duret; *cap. Sanctorum* 2. *diſt.*70.

4 Capellaniæ collativæ ſunt illæ, quæ ita ſunt inſtitutæ, ut conferantur in titulum, ut cum v. g. Teſtator reliquit bona temporalia ut ex eorum redditibus celebrari debeat in tali Altari Miſſa quotidiana, vel certus Miſſarum numerus ſingulis annis, quam Capellaniam debet Hæres cum Epiſcopi auctoritate erigere, & fundare, quia nullus privatus ſine Ordinarii auctoritate poteſt locum Sacrum vel rem ſpiritualem conſtituere; *arg. c. Ad hoc* 4. *de Religioſ. Domib.* Si enim Epiſcopi auctoritas, & aſſenſus in erectione deficeret, non dicerentur Beneficia Eccleſiaſtica proprie dicta; *arg. cap. Nemo* 9. *diſt.*1. *de conſecrat.*
5 Rota *part.*2. *recent. deciſ.*371 *num.*3. Dicuntur autem Collativæ, quia ad Epiſcopum pertinet eas conferre, & quamvis nominatio ad eaſdem Capellanias poſſit eſſe a Laico, non poteſt Teſtator apponere conditionem, quoad Epiſcopus ſe non intromittat ad conferendum; ſuppoſito, quod ſint inſtitutæ cum recenſitis conditionibus, per text. *cap. Si quidem* 2. *caus.*10. *q.*1.

6 Capellaniæ Gentilitiæ, ſeu Juriſpatronatus ſunt ejuſdem rationis cum Collativis, hoc ſolum adjecto, ut ad Hæredes, ſeu Electos, ſeu vocatos a Teſtatore pro tali Jurepatronatus, pertineat Jus nominandi ad hujuſmodi Capellanias, ſervatis, quæ in hoc genere, quo ad nominationem, ſervanda ſunt; Licet enim nominatio fiat a Patrono, inſtitutio tamen, ſeu collatio ad Epiſcopum pertinet; Rota *deciſ.*10. *de Teſtam. in antiquis num.*1. *cap. Ex frequentibus* 2. *de In-*
7 *ſtitutionibus*, & *cap. Nullus Laicorum*. Nec Epiſcopus poteſt ullimode excludi a collatione, ſeu inſtitutione talis Capellaniæ Gentilitiæ, ſeu Juriſpatronatus, etiamſi Fundator in ejus fundatione aſſeruerit, quod Epiſcopus nequeat ſe ingerere, & ſi ſe ingeſſerit, inſtitutio Capellani nullius ſit roboris; talis enim Capellania, hoc non obſtante, ſubſiſtit, nam quod de Jure non tenet, vinculo pœnæ nequit conſtringi *per textum in l. Non dubium in fin. C. de legibus*, & *l. Quod de Bonis* §.1. *ff. ad l. falcid.* Licet 8
enim Teſtator, ſeu Fundator poſſit in limine fundationis adjicere quaſcumque leges, & conditiones ſibi beneviſas, etiam Juri communi contrarias, requiritur tamen, quod tales leges, & conditiones non ſint contra naturam Capellaniæ, & Juriſpatronatus, & quod ſint ab Epiſcopo concordatæ, & admiſſæ *cap. Significatum* 11. *de Præbend. cap. Præterea* 23. *de Jurepatron.* & *cap. Quanto* 16. *de cenſib.* & eſt communis DD. cum Rota *deciſ.*1. *de Præbend. in novis*, & *deciſ.*2. *de Teſtament. in antiqu.* Unde cum 9
talis conditio a Teſtatore, ſeu Fundatore poſita, eſſet contra naturam veræ Capellaniæ, ex quo requiritur, quod vera Capellania conferatur a ſolis Eccleſiæ Prælatis, eorumque Officialibus; *cap. Ex frequentibus* 3. *de inſtitutionibus*, *c. Si quis deinceps* 12. *cap. Si quis Clericus* 16. *cap. Conſtitutiones* 17. *cap. Nullus Laicorum* 18. *cap. per Laicos* 20. *caus.*16. *q.*7. Ideo habenda eſſet pro non adjecta; Abbas *in cap. Nobis num.*5. *de Jurepatronatus*; Innocentius *in cap. In Lateranenſi num.*5. *de Præbend.* Lambertinus *de Jurepatronat. lib.*1. *prim. part. q.*9. *principal. num.*68. Sarminenſis *lib.*1. *ſelect. cap.*11. *num.* 10.

Ad Titulum Capellaniæ Mercenariæ & amovibilis, 10
nemo poteſt ordinari, quia Capellanus Mercenarius, & amovibilis Titulum habere non cenſetur; *arg. cap. Conſtitutus* 8. *de Filiis Presbyterorum*, & Abbas ibi *num.*5. Nec habet certos redditus, quibus ſuſtentari valeat, ne emendicare, aut turpem artem exercere teneatur in magnum dedecus Ordinis Eccleſiaſtici, poteſt enim ad nutum Hæredis, vel Erogatarii removeri. Ita tenent Majol. *de irregularitate lib.*4. *cap.*14. *num.*4. Campanil. *in divers. Juris Canonici rubr.* 8. *cap.*4. *num.*8. *in fin.* Garcias *part.*1. *de Benefic. cap.*2. *num.*83. & plures alii cum Barboſa *de Offic.* & *poteſt. Epiſcop. part.* 2. *allegat.*19. *num.*15. & *lib.*3. *Juris. Eccleſiaſt. univers. cap.*5. *num.*19. Si tamen talis 11
Capellania Mercenaria, & amovibilis, conſentiente Patrono, & Epiſcopo, conferatur alicui in Titulum vitalitium, poterit ipſe ad Sacros Ordines promoveri, ſeu ordinari. Et ratio eſt, quia ipſe in tali caſu haberet ea, quæ ex Sacris Canonibus, & Pontificum Conſtitutionibus in hac parte requiruntur, ſcilicet ſufficientes redditus ex Beneficio Eccleſiaſtico, quibus ſufficienter ſuſtentari valeat, ne teneatur emendicare, aut ſordidam artem exercere, cum quo ad uſque vixerit, haberet redditus illius Capellaniæ, qui ſufficientes ſupponuntur ad congruam ſuſtentationem; Accedit praxis circa hoc fere communis. Obti- 12
nens autem Cappellaniam in Capella Papæ, licet ſit ad nutum amovibilis, poteſt ad illius Titulum ordinari; Navarr. *conſ.* 20. *de temporib. ordinat.* Sayr. *in floribus deciſ. ſub eodem titul. deciſ.* 59. Aloyſ. Ricc. *in praxi fori Eccleſiaſt. reſolut.*334. *in fine*; Molfeſ. *tract.*6. *ſum cap.*1. *num.* 77. Alphonſ. de Leon. *par.*1. *q.*3. *num.*57. Barboſa *de Offic.* & *poteſt. Epiſcop. allegat.*19. *num.* 30. & *lib.*3. *Juris Eccleſiaſt. univers. cap.*5. *num.*19.

13 Capellania erecta in una Ecclesia non potest sine
necessitate transferri de Jure communi ad aliam Eccle-
siam; Etiamsi sit Capellania de Jurepatronatus. Et
ratio est, quia Capellania Collativa procul dubio est
affixa Ecclesiæ; est enim Beneficium Ecclesiasticum,
quod erigi non potest, nisi ad Altare; *cap. Nemo 9.
dist.1. de consecr.* & notat Lotter. *de re Benefic. lib.1.
quæst.4. num.55.* Duran. *dec.130. num.4.* Eo ipso ta-
men quod Altare erigitur, remanet affixum Eccle-
siæ, in qua erigitur; Unde Tridentinum *sess.25. de
Reformat. cap.5.* jubet quod his Capellaniarum, seu
Beneficiorum erectionibus non derogetur, ibi: *Ra-
tio postulat, ut illis, quæ bene constituta sunt, con-
trariis Ordinationibus non detrahatur, quando igi-
tur ex Beneficiorum quorumcumque erectione, seu
fundatione, aut aliis constitutionibus, qualitates ali-
quæ requiruntur, seu certa illis onera sunt injuncta: in
Beneficiorum collatione, seu in quacumque alia dispo-*
14 *sitione, eis non derogetur.* Missarum enim onera relicta
in determinata Ecclesia, seu Capella, non possunt
alio transferri absque Sedis Apostolicæ licentia, ex Sa-
cra Congreg. Concil. *in Hispalens.30. Septemb.* 1580.
15 *& in Brixien.* 1. *Decembris* 1684. Immo neque Nun-
cius Apostolicus potest concedere Indultum, quod
Missæ celebrandæ in loco a Testatore designato alibi
celebrentur; Sacra Congreg. Concil. *in Genuen.*18.
16 *Augusti* 1703. Alias translatio esset nulla, quamvis
fieret Auctoritate Executorum Testamentariorum,
qui talem facultatem expressam non haberent; Sacra
Congregat. Concil. *in Derthonen.* 4. *Julii* 1701.

17 Videtur tamen esse a S. Sede indulgendum, ut
Capellania Jurispatronatus possit tranferri de loco ad
locum, ut de facto fuit indultum, ut Capellania trans-
ferretur de Castro, in quo a Domino ipsius Castri
fuerat erecta ad aliud Castrum de jurisdictione ejus-
dem familiæ, ex quo primogenitus Fundatoris amiserat
Jus Castri, in qua fundata erat, & petierat a Sac. Congr.
Concilii facultatem eam transferendi ad aliud Ca-
strum, in quo jurisdictionem habebat. Et ratio in-
dulgendi videtur rationabilis, scilicet necessitas Sa-
crificii in nova Ecclesia, præsertim cum nullum de-
trimentum Cultus Divinus patiatur in Ecclesia, in
qua fundata est Capellania, cum supponatur in dicta
Ecclesia adhuc remanere alios Capellanos uti reman-
serant in casu expresso. Tum quia prima Ecclesia
censetur electa a Fundatore Capellaniæ cum respectu
ad Patronos illius Castri, tamquam proprii, & pos-
sessi ab ipsis. Unde transeuntibus Patronis ad aliud
Castrum videtur transferenda etiam Capellania, quia
Ecclesia censetur electa cum sua qualitate, seu tam-
quam patronatus Castri, ex eo quod sit electa cum
respectu ad Patronos, juxta illud 2. *Machab. cap.5.
num.19. Non propter locum gentem, sed propter gen-
tem locum elegit Deus.* Ex hoc autem fit, quod dum
Patroni se transferunt ad alium locum, transferatur
cum ipsis Capellania Patronatus, quia prior definit
esse locus Patronalis, atque adeo non amplius est
ille, quem contemplatus est Fundator, quia eum
contemplatus est tamquam Patronalem, & cum res-
pectu ad Patronos, & novus incipit esse ille, quem
est contemplatus, quia fit Patronalis, & fit talium
Patronorum, quales in fundatione Fundator fuit
contemplatus; Et id a fortiori procedit, quia cum
Patroni soleant percipere emolumentum ab hac ce-
lebratione Missarum, oritur præsumptio, quod
Fundator voluerit hoc pacto ipsis providere ex parte
non solum eorum commodo, sed etiam præsenti
necessitati, qua nunc tenentur ob inopiam Missarum
in novo Castro. Quilibet enim præsumitur operari
eo modo, quo sibi utilis est *l.1. & 2. ff. de solut.*
Unde censendum est Fundatorem nedum respexis- 18
se ad fructum Sacrificii, sed etiam ad sublevandam
indigentiam Hæredum Patronorum, cum in hoc po-
tuerit exercere actum pietatis, & ordinare suam di-
spositionem ad duplicem finem, & ex utroque per-
cipere utilitatem; & propterea videtur ex gratia a
Sancta Sede esse indulgendum, ut revera censuit Sac.
Cong. Conc. *in Viterbien.25. Januarii* 1663. Hactenus
Pignatell. *tom.4. cons.12. num.2. & 3.*

Capellaniam obtinens non tenetur Sacros Ordines 19
suscipere, sed Missarum oneri potest per alium satis-
facere, nisi in fundatione cautum sit, ut per se ipsum
celebret; Sac. Congreg, Concil. *in Mediolanen. 6. Ju-
lii* 1581. Capellania, in cujus erectione Fundator sic 20
disposuit: *Instituatur Capellanus, qui Missas celebret,*
non est Sacerdotalis, & conferri potest Clerico qua-
tuordecim annorum; Sac. Congr. Concil. 15. *Junii*
1589. & sæpe alibi, & signanter *in Melevitana*, ut
testatur Fagnan. *in cap. Ut Abbates 1. de ætat. & qua-
lit. & ordine præficiendorum num.* 70. Et ratio est,
quia per illum modum loquendi significare voluit
Testator potius onus Capellano impositum Missas ce-
lebrandi, quam factum ipsum celebrationis Missa-
rum; non enim tale onus imponitur ei personaliter
adimplendum, sed potest adimplere vel per se, vel
per alium. Capellania, in cujus erectione fundator 21
sic disposuit: *Eligatur Capellanus, vel Sacerdos,*
non est Sacerdotalis, & potest etiam conferri simplici
Clerico annorum quatuordecim; Et ratio est, quia
in disjunctivis sufficit, quod propositio in una parte
verificetur; Glossa *in cap. Ex parte verb. perpetuo,
de rescriptis.* Rota Romana *dec.7. de rescriptis in no-
vissimis*; Si enim debuisset esse Sacerdos, superflue
fuisset apposita illa particula *Capellanus*, cum satis
fuisset dicere, quod eligendus deberet esse Sacerdos,
nam eo ipso, quod Sacerdos fuisset electus immedia-
te esset Capellanus, & juxta hunc sensum processit
Rota *in Lucana Capellaniæ* 17. *Decem.*1593. *coram
Card. Gyptio* quam ad integrum refert Garcias *par.7.
de Benefic. cap.1. num.70.* Capellania hac conditione 22
erecta: *Ut eligi debeat unus Præbendarius, qui sin-
gulo quoque die teneatur Missam celebrare, & Divinis
Officiis interesse,* non est Sacerdotalis, & Capellanus
potest per alium Missas celebrari facere; Sic decisum
fuisse a Sacra Congreg. Concil. *in Placentina* refert Fa-
gnan. *loc. cit. num.67.* Capellania hac lege fundata, 23
ut Capellanus per seipsum Missas celebrare teneatur,
conferri potest simplici Clerico, in ea tamen ætate, ut
infra annum possit in Sacerdotem ordinari, nisi alia
essent verba in fundatione posita, quæ requirerent ob-
tinentem tempore collationis esse actu Presbyterum.
Sic expresse decisum a S.C.Conc. refert Fagnan. *in cap.
Ut Abates num.52. & in cap. Conquerente 6. de Clericis
non residentibus n.29.* Et ratio est, quia in Beneficiis Sa-
cerdotalibus sufficit habilitas proxima ad Sacerdotium
per textum *in c. Si 15.2. de institutionibus in 6. cum ibi
notatis*, & Concil. Trident. *sess.24. cap. 12. de Reform.*
Abb. & Dec. post Innocent. *in cap. Cum in cunctis §.*
Infe-

Inferiora, de Electione; Rolan. *cons.* 42. *num.* 59. *lib.*1. ubi testatur de communi, & in terminis Capellaniæ Sacerdotalis de recepta opinione testatur Navarr. *consil.*7. *in fine de Præbend.* Marchin. *tract.*3. *de Sacrific. Missæ par.*2. *cap.*29. *num.* 10.

24 Capellania, in cujus erectione habentur similia verba: *Legavit dictæ Eccl.Colleg. duplas octoginta pro constituenda, & erigenda una Præbenda Sacerdotali in dicta Ecclesia, cum onere, ut Præbendarius, nominandus, & eligendus ad dictam Præbendam, teneatur singula Hebdomada celebrare Missas duas in d. Ecclesia*, non requiritur præsentandum esse actu Sacerdotem sed sufficit, quod sit talis ætatis, ut infra annum promoveri possit ad Sacerdotium; Sacra Congregatio Concilii 5. *Januarii* 1604. apud Fagnan. *loc. cit. num.*52.

25 Capellania, in cujus fundatione habentur consimilia verba: *Quilibet Sacerdos, qui pro tempore fuerit, continuam residentiam personalem in dicta Ecclesia facere teneatur, & singulis diebus, quibus facultas, & commoditas sibi aderit, in dicta Ecclesia teneatur Missam devotione debita celebrare*, non requirit, quod præsentandus sit actu Sacerdos, sed sufficit, quod infra annum possit ad Sacerdotium promoveri. Sic Sac. Congr. Conc. 13. *Junii* 1608. apud Fagnanum

26 *loc. cit. num.*52. Sic Capellania erecta hac lege: *Usufructuarii teneantur manutenere unum Capellanum, seu Presbyterum, qui omni die celebret, & celebrare debeat Missam unam in Ecclesia per ipsum Testatorem fundata &c. & post eorum obitum per N. & N. quos eligit in Patronos dictæ Ecclesiæ, manuteneri debeant duo Capellani, qui omni die residentiam faciant in dicta Ecclesia, & qui celebrent & celebrare debeant Missam in eadem*, est quidem Capellania Sacerdotalis; sed satis est, ut ad eam præsentetur Clericus in ea ætate constitutus, ut infra annum possit ad Sacerdotium promoveri; Eadem Sac. Congreg. Concil. 22.

27 *Februar.* 1614. apud Fagnan. *loco cit. num.*53. Capellaniæ in Cathedrali, quarum Capellani a Capitulo electi *tenentur Missas Conventuales canere, & Divinis interesse*, sunt Sacerdotales aptitudine. Sic a Sacra Congregatione Concilii decisum fuisse refert

28 Fagnan. *loco citato num.*53. Capellania in Cathedrali Ecclesia sic fundata: *Ut Capellanus debeat celebrare diu, noctuque Divinum Officium*; non requirit, ut Capellanus debeat esse Presbyter; Sic decrevisse Sacram Congreg. Concil. *in Pistoriensi, & Abulensi* refert Fagnan. *loco cit. num.*72. Et ratio est, quia verbum, *celebret Divinum officium*, non refertur ad celebrationem Missæ, ut colligitur *ex Clementin.* 1. §. *Ne igitur, de celebrat. Missarum*, ubi Zabar. *num.*2.

29 Capellania, in cujus erectione sic statuitur: *Eligatur Sacerdos qui celebret*, non requirit, ut præsentandus sit actu Sacerdos, sed sufficit, ut infra annum possit ad Sacerdotium promoveri; Sic Gratianus *disceptat.forens. c.*133.*n.*1. ubi adducit plures Rot.Rom. decisiones; & videntur facere etiam decisiones S.C.C. adductæ supra *n.*21. 22. 23. 24. 25. 26. Annexio enim Sacerdotii ad Capellaniam, seu Beneficium intelligitur ibi facta per modum aptitudinis. * Immo juxta Illustrissimi, ac Reverendissimi D. D. Josephi Mariæ Maraviglia *Lege* 218. *Prudentiæ Episcopalis*, neque necesse est ut simplex Clericus ad hanc Capellaniam sic erectam, & fundatam præsentatus, & institutus ad Sacerdotium unquam promoveatur. Non enim per illam Clausulam designatur qualitas pro idoneitate eligendi, sed qualitas muneris exercendi, quod cum per alium impleri possit, non est intelligenda tamquam qualitas propria personæ electæ, sed tamquam qualitas requisita ad satisfaciendum oneri, cui satis est, quod per alium satisfiat. Sic ille. Vide 30
etiam infra *num.*49. * Capellania, in cujus fundatione sic disponitur: *Eligatur Capellanus, qui actu sit Sacerdos*, vel *non conferatur, nisi Presbytero*, requirit necessario, quod præsentandus sit actualiter Sacerdos. Sic communiter Doctores cum Gratiano *discept.forens. cap.*133. *num.*2. Et ratio est clara, quia in hujusmodi dispositionibus habetur expressa mens Testatoris exigentis qualitatem Sacerdotii actualis, a qua non potest recedi, neque ab Ordinario etiam de consensu Patronorum, ut censuit Sacra Congregatio Concilii teste Fagnano *in capit. Conquerente* 6. *de Clericis non residentibus num.*24. & dixit Rota *in Alexandrina Decanatus coram Orano* 12. *Junii* 1598.

Ad dignoscendum autem an ad Capellaniam sit 31
præsentandus Capellanus, qui actu sit Sacerdos, vel solum aptitudine, sequenda est Theorica, quam tenuit Rota Romana in plurimis consimilibus casibus, & signanter *in Parmen. Prioratus* 8. *Junii* 1578. *coram Blanchetto*; *in Firmana Beneficiorum* 26. *Novembr.* 1582. *coram Orano* & 29. *April.*1583. *coram Blanchetto*; *in Valentina Jurispatronatus* 20. *Martii* 1589. *coram Orano*; *in Alexandrina Decanatus* 12. *Junii* & 14. *Decembris* 1589. *coram Orano*; *in Romana Capellaniæ* 19. *Martii* 1596. *coram Cardin. Pamphilio*, *in Gerunden. Beneficii* 22. *Martii*, *coram Justo*; *in Tarvisina Jurispatronatus* 27. *Junii* 1607. *coram Mercomontio*; & *in Recanatensi Beneficii* 14. *Junii* 1608. *coram Cardin. Lancelloto*, quæ habetur impressa *part.*2. *recent.dec.*216.*n.*2. quam Theoricam sæpius probavit Sac. Congr. Concil. ut refert, & tenet Fagnan. *in cap. ut Abbates* 1. *de ætate, & qualitate num.* 54. Et Theorica est ut sequitur. Aut verba 32
Fundationis seu institutionis Beneficii respiciunt ex necessitate ipsum actum præsentationis, institutionis, vel collationis; Aut non respiciunt actum, sed potius illius prosecutionem. In primo casu requiritur 33
Sacerdotium in ipso actu, ut v.gr. si Fundator dixerit: *Volo, ut præsentetur, vel instituatur, aut eligatur Sacerdos, vel ut Capellania conferatur Sacerdoti, seu constituto in Ordine Sacerdotali, quia qualitas adjuncta verbo, intelligitur secundum tempus verbi l. In delictis §. in extraneo, ff. de noxal action. l. si Titius, ubi Bart. ff. de testament. milit.* Idest in ipso actus initio, ut delarat Card. *in cap. Perpendimus sub n.* 7. *vers. sed redeundo ad contrarium, de Sentent. excomm.* Gomez. *decis.*72. *in princip. lib.*1. & in proposito præter Rotam, tenent Abbas *in cap. Cum in cunctis §. Inferiora num.* 10. *vers. Secundo casu, de election. & decis. cum num.* 21. *ad finem, & num.*22. *in eodem cap. Cum in cunctis, de election.* Idem Abbas *in Clement. Ut hi sub num.* 18. *vers. Item pone exemplum, de ætate & qualitate*, & ibi etiam Card. *in §. Illa vero num.*4. & Vitalin. *num.*16. & Imol. *col.*1. *Paris. cons.*5?. *num.*12. & *seq. lib.*4. Rebuff. *in praxi Benefic. tit. requisita ad collationem num.*33. & *in repet. c. Extirpandæ, §. qui vero in* 2. *notabili, de Præbend.* Lambertin. *de Jurepatronat. part.*1. *lib.*2. *quæst.*7. *art.*29. Ferret *cons.* 211. *num.*8. & 9. Ripa *in l. Ex facto*

cto num.31. ff. de vulgar. Fagnan. *in cit. cap. Ut Abbates num.56.* & ita Sacra Congreg. Concil. 8. *Maii* 1677. apud Monacell. *tom.2. tit.15. form.1. n.18.*

34 Et idem est si fundator Capellaniæ dixerit; *Volo ut præsentetur Presbyter Capellanus, qui Missam celebret*, in quo casu proprie loquitur cit. Decisio Rotæ *in Romana Capellaniæ* 19. *Martii* 1596. *coram Card. Pamphilio*, & censuit Sacra Congreg. Concil. *in una Materanesi* 8. *Januarii* 1618. in qua fuit decisum: *Sacerdotium actu requiri stante dispositione Testatoris in fundatione duarum Capellaniarum, ut per Beneficiatos provideantur Clerici Sacerdotes, qui teneantur, & debeant Missas celebrare, & arbitrio Capituli deservire, vel ipsis impeditis per alios substituendos a Capellanis eisdem, & a Capitulo approbandos*. Et hoc vult firmiter esse tenendum Fagnan. *in cit. cap. Ut Abbates num.56.* quidquid contra scripserint nonnulli, quos citat Nicol. Garcias *in tract. de Beneficiis par.7. capit.1. num.62. vers. &*
35 *quamvis*, Zerola, & alii. Nec requiritur adjectio illius dictionis, *actu* seu *actualiter*, idest præsentetur, seu instituatur *actu* Presbyter, vel qui *actualiter* sit constitutus in Ordine Presbyterali, ut censet Gonz. *ad Regul.8. Cancel. Gloss.5. a n.104.* sed satis est, ut Testator in fundatione disposuerit: *Ut præsentetur, seu instituatur Sacerdos, qui Missam celebret* juxta conclusionem Rotæ, & communem per rationem jam adductam *n.33.* quod qualitas adjuncta verbo intelligitur secundum tempus verbi *l. In delictis §. in*
36 *extraneo, ff. de noxal. action.* Fagnan. *loc. cit.* Immo Barbosa *de Offic. & potest. Episc. par.2. alleg.24. n.37.* vult quod ad Capellaniam his verbis institutam; *Ut præsentetur, aut nominetur Presbyter sive Sacerdos*, requiratur actu Sacerdotium, quamvis non alia adessent, quæ apponi plerumque solent, nempe *qui celebret Missas*, aut his similia, quia his adjunctis certior apparet resolutio; tunc enim Capellanus debet esse actu Sacordos tempore provisionis, & impetrationis. Ita Mendosa *in tract. annalium casuum numer.8. decis. in capit. Cum in cunctis §. Inferiora num.22. de judic. & cons.129. incip. Pro tenui num.5.* Rebuff. *in repet. cap. Extirpandæ §. Qui vero notabil. de præbend.* Spin. *de testam. gloss. 4. num. 67.* Perez *lib.1. vers. notabile est etiam dubium, tit.6. lib.1. Ordin.* Guttierez *consil.1. num.11. & consil.2. per totum*; Nicolaus Garcias *de Benefic. part.7. cap.5. a num.58.* Moneta *de commut. ultim. volunt. cap.10. quæst.4. num. 138. & 145.* Campanil. *in divers. Juris Canon. rubr. 7. cap. 6. num.10.* Castropalao *in opere moral. tom.2. tract.13. disput.1. punct.6. num.12.* Gratian. *discept. forens. cap.133. num.5.* & Rota Romana *in una Parmensi Jurispatronatus 26. Novembr. 1582. coram Card. Blanchetto.*

37 In secundo autem casu, idest cum verba fundationis Capellaniæ non respiciunt actum præsentationis, vel collationis, sed potius illius prosecutionem, ut dictum est *num.33.* tunc non requiritur in præsentando Sacerdotium actu, sed sufficit ut sit in ea ætate, ut infra annum possit ad Sacerdotium promoveri, juxta Theoricam Abbatis *in cap. Cum in cunctis §. Inferiore num.10. de elect.* & Rotæ supra allegat. a Do-
38 ctoribus communiter receptam. Et exemplum v.g. est, si in fundatioue consimilis dispositio habeatur: *Capellanus esse debeat Presbyter*; Vel: *Præsentetur Clericus, qui per seipsum teneatur Capellaniæ in Divinis inservire, & Missas celebrare*; Vel: *Præsentetur qui celebrare teneatur* & hujusmodi; Nam licet 39
in his casibus Andreas Siculus *in cons.33. Scripsit Psalmista, lib.2.* & post eum Lambertin. *de Jurepatron. lib.2. par.1. quæst.7. art.27.* & alii senserint requiri Sacerdotium actu; veritas tamen est in oppositum, ut absolute dicit Fagnan. *in cit. cap. Ut Abb. num.58.* quia hujusmodi verba respiciunt prosecutionem ipsius præsentationis, & tempus post institutionem, & ideo sufficit, ut præsentatus sit Sacerdos habitu, seu aptitudine, licet non actu; *argum. cap. Si quis 2. de institutionibus in 6.* & in hoc casu loquitur Rota in Romana *Capellaniæ de Capisucchis, die 20. Novembris 1573. coram Cotta*, quæ refertur *in d. Romana Capellaniæ 19. Mart. 1596. coram Card. Pamphil.* Et 40
sic etiam in his, & consimilibus terminis sæpius respondit Sac. Congr. Conc. & signanter *in Tiburtina*, in qua Testator mandabat, quod in Capella erecta per eum, *Missæ celebrari deberent ab uno Sacerdote de familia; eoque non existente, celebrari deberent a Sacerdote deputando*; Sac. Congr. Concil. *sub die 9. Decembr.* 1690. declaravit *Capellaniam esse Clericalem*; *In Justinopolitana*, in qua erecta erat Capellania cum hac lege; *Quod Missa quotidiana in puncto meridiei constituto Sacerdote, aut Canonico bonæ vitæ celebrari committatur*, & quærebatur, an esset Sacerdotalis? *Sub die 23. Novembr.* 1697. ead. Congreg. *respondit negative*. *In Tusculana*, in qua Testator mandaverat erigi in Cathedrali Beneficium cum onere inserviendi Choro, & celebrandi unam Missam *de Requiem* pro qualibet hebdomada; & quia præsentatus Ordines Sacros infra annum non susceperat juxta consuetudines illius Cathedralis, quibus reddebatur obnoxius; Eadem Sacra Congregatio *die 4. Septembris* 1700. declaravit *Beneficium esse Sacerdotale habitu, & non actu tempore præsentationis, ita tamen, ut infra annum deberet promoveri*; Et sic 41
pluries declaraverat pro variis Capellaniis erectis in consimilibus terminis, ut potest videri supra *n.22. 23. 24. 25. 26. 27.* semper interpretando & statuendo, quod similes Capellaniæ sint quidem Sacerdotales habitu, sed tamen satis sit ut ad eas præsententur, seu instituantur Clerici in ea ætate, ut infra annum possint ad Sacerdotium promoveri. Regulare 42
enim est in Beneficiis Sacerdotalibus sufficere solam habilitatem ad Sacerdotium; *cap. Si is 2. de institutionibus in 6.* ibi: *Si is ad quem Rectoris præsentatio in aliqua Parochiali Ecclesia noscitur pertinere, quempiam non constitutum in Sacris præsentet ad eam, ipsum (dummodo alias sit idoneus, & infra tempus a Jure statutum, ad Ordines, quos ipsius Ecclesiæ Cura requirit, valeat promoveri) decernimus admittendum*; & ibi sic clarissime adnotatur: *Vacante aliqua Ecclesia Parochiali, Patronus illius Ecclesiæ præsentavit Titium Clericum in Minoribus Ordinibus Diœcesano, qui Clericus erat alias idoneus, utrum propter istum defectum, qui non est promotus ad Sacerdotium, sit repellendus a Beneficio?* Respondet, *quod propter defectum Sacri Ordinis non est a Beneficio repellendus, dummodo alias fuerit idoneus, & possit promoveri ad Sacros Ordines infra annum*; *& cap. Si pro Clericis 8. de Præ-*

Præbend. in 6. ubi Gemin. & Franc. & Innocent. Abb. & Dec. *in cap. Cum in cunctis, de elect. in §. Infer.* Roman. *cons.325. num.1. Dec. cons.122. sub num. 2.* Rolan. *cons.47. num.59. l.1.* & Fagnan. *in d. cap. Ut Abbates num.59.*

43 Capellania fundata cum onere interessendi Divinis Officiis in Cathedrali, vel Collegiata, requirit personale servitium, quod non potest adimpleri per substitutum; *ad cap. Unicum de Clericis non residentib. in 6. & cap.12. sess. 24.* Concil. Trid. ibi: *Omnes vero Divina per se, non per substitutum compellantur obire Officia*: juncta decisione Sacræ Congr. Concil. quam ut refert Fagnan. *in d. c. Ut Abbates num.92.* declaratum fuit *d. cap.12. vers. Præterea* comprehendere etiam Mansionarios, & alia Beneficia, quæ sunt perpetua, & habent annexum servitium in Choro.

44 Si vero Capellania fundata sit in Ecclesia non Cathedrali, vel Collegiata, sed in alia Ecclesia non habente servitium Chori; hoc casu, quamvis in fundatione Capellaniæ cautum sit, ut Capellanus debeat Missas celebrare, & Divinis inservire, seu interesse, tamen non tenebitur Ordinem Sacerdotalem suscipere, nec Missas, aut Divina Officia celebrare per seipsum, sed satis erit, ut hæc munia per alium adimpleat. Sic decisum fuisse a Sac. Congr. Conc. *in una Placentina* refert Fagnan. *in d. cap. Ut Abbates num.67. & 68.* & tenuit Rota *in Romana Capellaniæ 19. Martii 1596.*

45 *coram Card. Pamphil.* Capellaniæ Cathedralis Ecclesiæ, quarum redditus in Distributionibus quotidianis consistunt, personalem residentiam requirunt; Sacra Congregatio Concilii *die 9. Novembr. 1619.*

46 Capellania sic instituta, *ut Capellanus quotidie Missam celebret, & si negligens fuerit, certam pœnam incurrat*, non requirit personalem residentiam. Sic fuisse a Sacr. Congreg. decisum refert Fagnanus *in d.*

47 *cap. Ut Abbates num.68.* Item personalem residentiam non requirit Capellania, in cujus erectione dispositum est, *ut Domus ædificetur Capellano, in qua habitet, & Divinis inserviat, & nisi habitet, & inserviat, possit amoveri, & de alio provideri.* Sic de-

48 crevit Sac. Congreg. Conc. *in una Casalensi* teste Fagnano *loco cit. num.69.* Capellaniæ, quibus incumbit onus celebrandi Missas, & Choro inserviendi, non sunt compatibiles cum Canonicatibus, & Parochialibus, quamvis per earum constitutiones liceat servi-

49 re per substitutum; Sacra Congreg. Conc. *9. Novemb.1619.* Capellania sic fundata, *ut eligatur idoneus Capellanus Sacerdos, qui Missam celebret*, est Sacerdotalis, sed Capellanus non tenetur inservire per seipsum, & potest celebrare per alium; Sacra Congreg. Concil. *17. Novemb. 1604. & 3. April. 1610.*

50 Capellania non potest conferri Filiis illigitimis Presbyterorum in Ecclesiis, in quibus eorum Patres fuerunt Beneficiati. Sic expresse Conc. Trid. *sess.25. de Reform. cap.15.* ibi: *Ut paternæ incontinentiæ memoria a locis Deo consecratis, quos maxime puritas sanctitasque decet, longissime arceatur, non liceat Filiis Clericorum, qui non ex legitimo nati sunt Matrimonio, in Ecclesiis, ubi eorum Patres Beneficium aliquod Ecclesiasticum habent, aut habuerunt, quodcumque etiam dissimile Beneficium obtinere, nec in dictis Ecclesiis quoquomodo ministrare; nec pensiones super fructibus Beneficiorum, quæ Parentes eorum obtinent, vel alias obtinuerunt, habere.*

Additiones ex aliena manu.

De Capellaniis duo potissimum quæri solent. *Primum* est, utrum Capellania sit Ecclesiastica, an Laicalis. *Alterum* est an Capellania sit Sacerdotalis, nec ne. Ad primum quod attinet, nisi constet de erectione Capellaniæ auctoritate Ordinarii vel *vere*, vel saltem *præsumptive*, Capellania non Ecclesiastica, sed Laicalis dicenda est & quidem etiamsi concurrant cætera naturæ Ecclesiasticæ Capellaniæ convenientia, ut *ex text. in c. Ad hæc, de Religios. Dom.* firmavit. Rota *in Pampilon. Capellaniæ impress. apud Piton. de controvers. Patron. allegat.33. in Nullius, seu Orbellaten. Capellaniæ 3. Februar.1741. fer. per tot. cor. R. P. D. Canilliac. in Tarraconen. Capellaniæ 12. Martii 1748. §. 8. cor. Illust. Cortiada.* 51

Hæres vel Executor testamentarius, ut dictum est *in additione ad verb. Beneficium art.2. num.4. & sequent.* in erectione Capellaniæ auctoritatem Ordinarii haud potest adhibere, eamquam effigere Ecclesiasticam, si ipsa a defuncto sit in actu inter vivos erecta; potest vero, si defunctus ejus erectionem domandavit in ultima voluntate, dummodo ipse defunctus, nec expresse, nec tacite alienus fuerit ab Ecclesiastica qualitate Capellaniæ. 52

Hinc non inutilis est inspectio, quando defunctus alienus dici nequeat, & quando dici queat alienus a qualitate Ecclesiastica Capellaniæ. Si defunctus fuerit Persona Ecclesiastica, erectionem Capellaniæ demandaverit in certa ac determinata Ecclesia, dotem ei constituerit, ipsam Capellaniam nominaverit Beneficium, & futuros Capellanos Rectores, dici nequit alienus ab Ecclesiastica Capellaniæ qualitate; Plene Rot. *in Anconitana Beneficii 21. Martii 1746. per tot. cor. bon. mem. de Vais* ubi ita fuit definitum, non obstante, quod a defuncto tributa fuerit primo Capellano facultas capiendi propria auctoritate possessionem bonorum cum clausulis Constituti & Precarii, eo quia fuit creditum dictam facultatem referendam esse ad tempus non adhuc sequutæ erectionis. 53

Quod si defunctus excluserit Ordinarium ab institutione Capellanorum pro tempore, alienus omnino dici debet a qualitate Ecclesiasticæ Capellaniæ; Piton. *de controvers. Patron. Allegat.34. n.20.* Amostaz. *de Causis Piis lib.3. cap.13. num.4.* optime Rot. *cor. Seraph. decis.611. num.4. cor. Lancett. dec. 1030. num.25. & sequent. in Tarraconen. Capellaniæ 11. Martii 1748. §.9. cor. Illustrissimo Cortiada*; Idem asserendum est si Bona non Capellaniæ, sed Capellanis reliquerit; Piton. *de controvers. Patron. allegat.49. num. 9. & 11.* & rursus *allegat.87. num.3.* Lar. *de Anniversar. & Capellan. lib.1. cap.8. num.26.* Rot. *cor. Coccin. decis.2244. num.4. & cor. Pamphil. dec.87. num.5.* tum si reliquit Capellaniæ, sed expresso titulo stipendii & salarii Capellani; Lotter. *de re Benefic. lib.1. quæst.31. num.60. & sequent.* Bord. *de legat. Missar. cap.6. num.32. & seq.* Rot. *in Civitatis Castelli Capellaniæ 29. Aprilis 1744. §.10. cor. bon. mem. Vicecom. in Anagnina Capellaniæ 16. Junii 1649. §.3.* & confirmatoria *30. Julii 1750. §.4. cor. Eminentissimo Matthæjo.* 54

In universum si defunctus disponendo de Capellania aliquid demandavit, quod convenit Ecclesiasticæ 55

sticæ Capellaniæ, alienus dici nequit a qualitate Ecclesiasticæ Capellaniæ; contra vero si quid voluit Capellaniæ Ecclesiasticæ repugnans, ab Ecclesiastica qualitate Capellaniæ dicendus est alienus. Intellige tamen si agatur de Persona, quæ intelligat, quid sit Capellania Ecclesiastica, quidque sit Capellania Laicalis; nam si res sit de Rustico; de Muliere, vel de aliis id genus, nec tute procedi potest cum dicta distinctione; Vide Rot. *in Prænestina Legati Pii* 21. *Apr.* 1749. *§.*8. *cor. bon. mem. Lana.*

56 Capellania (ut ad alterum transeamus) dicitur Sacerdotalis, ubi Rectori impositum est onus celebrandi per seipsum, vel expresse, vel saltem virtualiter. Quando autem virtualiter injunctum Rectori dici queat onus celebrandi per seipsum adi Rot. *in Derthusen. Beneficii* 3. *Junii* 1742. *cor. Illustrissimo Moline*, ubi declarantur *Decisiones, quæ videntur contrariæ*. Quod si nomen Presbyteri, seu Sacerdotis referatur ad exercitium, Beneficium est Sacerdotale habitu, sin autem referatur ad ipsum initium electionis, seu præsentationis, Beneficium est Sacerdotale actu; Rota *in Majoricen. Beneficii* 27. *Aprilis* 1742. *coram clar. mem. Calcagnin.*

57 Cæterum si nec expresse, nec virtualiter fuerit Capellano onus injunctum celebrandi per seipsum, Capellania dici nequit Sacerdotalis, tametsi dictum sit, quod Capellanus sit Presbyter, & quidem idoneus & sufficiens ad celebrationem Missæ, & Divini Officii; Rot. *in Imolen. Beneficii super institutione* 13. *Januarii* 1744. *cor. Illustrissimo Molino*. Num idem obtineat, si dictum sit, quod Capellanus sit Sacerdos? Vide Rot. *in Majoricen. Collegiat.* 26. *April.* 1743. *cor. Illustriss. Thunn.*

58 Quod ait Auctor *numer.*11. Capellaniam scilicet Laicalem, adeoque amovibilem de consensu Patroni, tenere posse vicem tituli in promotionibus ad ordines sacros, intellige, si agatur de Jurepatronatus hæreditario; ita ut successor uti obstrictus servare factum defuncti nequeat amovere Capellanum, non item si res sit de jure patronatus gentilitio, aut mixto, sic ut successor tamquam vocatus, ex propria persona possit Capellanum amovere; Amostaz. *de Caussis Piis lib.*3. *cap.*1. *n.*42.

59 Pariter quod inquit Auctor *num.*43. Capellaniam videlicet fundatam cum onere celebrandi divina Officia in Cathedrali vel Collegiata Ecclesia, requirere personale servitium, quod non potest adimpleri per substitutum, intellige si obtinens illam Capellaniam recenseatur inter Mansionarios illius Ecclesiæ; quia si non sit de Mansionariis, non est obligatus ad personale servitium, potestque per alium inservire; Rota *in Vicen. Beneficii* 5. *Julii* 1751. *§.* 11. *& plur. sequent. cor. Illustrissimo Cortiada.*

CAPELLANUS IN COMMUNI.

Capellanus tenetur per seipsum Missas celebrare, 1
si id verbis expressis, aut æquipollentibus cautum fuerit in fundatione Capellaniæ; quod enim in ipsa erectione Capellaniæ constitutum, & dispositum est, id omnino est observandum, ut expresse statuitur a Concil. Trid. *sess.*25. *de reformat. cap.*5. Nec requiritur, ut in erectione sit expresse statutum, ut Capellanus celebret per seipsum, sed satis est, ut id verbis æquipollentibus sit ordinatum; *arg. cap. In his* 15. *de verb. signific. l. final., ff. de donat. quæ sub modo, l. quid tamen §.*1., *ff. de donat. quæ sub modo, l. quid tamen §.*1., *ff. de re arbitr.* & sic fuisse a Sac. Congreg. Conc. decisum, refert Fagnanus *loc. cit. num.*76. *&* 77. Immo 2
Capellani tenentur Missas celebrare per se ipsos, si adsit præceptum Testatoris, seu Fundatoris ita conceptum: *E se alle volte non potessero celebrare, facciamo celebrare per altri*, ut respondit Sac. Cong. Conc. 18. *Dec.* 1688. Sic etiam si onus Missarum repe- 3
riatur injunctum Capellano hac lege: *Che debba celebrar la Messa, e se alcuna volta non potesse, faccia celebrar altri quotidianamente*. Vel: *Che il Cappellano pro tempore, in tempo della raccolta abbia vacanza di due mesi l'anno, e non più. Che potrà prender tutti, o pochi giorni alla settimana, e ciò etiam in caso di malattia, possa farle dire da altri*: Vel: *Et in casu infirmitatis, vel absentiæ possit Capellanus alium substituere*, dicitur onus injunctum personale, ita ut per se ipsum teneatur celebrare, quia onus dirigitur in personam Capellani, cujus industria videtur electa, & importat satisfactionem personalem, prout in præfatis casibus respondit Sac. Congreg. Concil. *in Romana* 15. *April.* 1685. *lib. decret.* 35. *fol.*96. *&* 18. *Decemb.* 1688. *in Florentina* 13. *Novemb.* 1788. *& in Civitatis plebis* 15. *Decemb.* 1608. Secus si Testator diceret: *qual Messa vuole, che sia ce-* 4
lebrata dal Rettore, che sarà nominato; Nam tunc poterit Missa celebrari, & onus adimpleri per alium; ead. Sac. Congreg. Concil. 15. *Januar.* 1669. *lib.*27. *Decret. fol.* 281. Sicuti si ita mandaret: *Hæres teneatur eligere Capellanum, qui singulis hebdomadis celebret Missas v. g. quatuor*; Nam etiam tunc non teneretur celebrare per se ipsum, sed posset per alium; Ut ead. S.C.C. *respondit in alia Sabinen.* 18. *Mart.* 1684.

Capellanus, qui de mente Testatoris quotidie per 5
seipsum celebrare tenetur, semel in hebdomada per alium poterit celebrare; Sacra Congreg. Concil. *in Comens.* 10. *Mart.* 1623. *arg. cap. Significatum* 11. *de Præbendis*; Obbligatio enim quotidie per se cele- 6
brandi, inhonesta & illicita (*a*) censeri debet; Rota Roma-

(*a*) *Nota Romani Theologi*. Non satis apte, sed improprie *inhonesta, & illicita* vocatur Sacerdotis obligatio, qua ad quotidie per seipsum celebrandum adstringatur; neque enim celebratio etiam quotidiana onus est, quod aut cum honestate pugnet, aut exequi per se non liceat. Parcendum tamen Auctori est, quod illis vocabulis nihil aliud innuere voluerit, nisi quod tanta esse nequeat celebrandi obligatio, ut ab isto onere quotidiano dispensari duplici saltem de causa non possit, scilicet ob corporis infirmitatem, & ob specialem aliquam caussam honestatis, & devotionis sacrificio debitæ, quibus in casibus censeri nequit Sacerdos obligatus.

Neque ferri posse videtur, quod statim subnectit; posse scilicet Sacerdotem semel in hebdomada a cele-

7 Romana *part.1. recentior. decis.496.* Immo volunt Doctores, quod Capellanus obligatus ad quotidie celebrandum per se ipsum personaliter, nedum semel in hebdomanda possit celebrare per alium, sed etiam titulo honestatis, vel reverentiæ Sacramenti, aut alia justa caussa, possit aliquoties, & etiam semel in hebdomada abstinere a celebratione absque eo quod faciat tali die celebrare per alium, maxime si obbligatio quotidie celebrandi sit mere personalis ad ipsius Capellani personam directa, ut cum multis tenemus etiam nos *verb. Missa art.3. num.14. & seqq.* afferendo ibi varia Decreta Sacræ Congreg. Concil. ad hoc facientia, & expresse tenet Monacell. *tom.4. in appendice ad formular. instructione 5. pro adimplemento onerum Missarum num.11.* & hoc *ex cap. Signi-
8 ficatum 11. de Præbend.* & juxta Decretum circa hoc editum ab Eminentissimo Petruccio in visitatione Domus Patrum Ministrorum infirmorum Magdalenæ Romæ approbatum a Sacra Congreg. Visitationis Apostolicæ *sub die 18. Jun.1697.* in quo sic habetur: *Religiosi a Superioribus pro tempore destinati pro celebratione Missarum sex quotidianarum pro legato, & Suffragio R.P. D. olim Vincentii Justiniani juxta reductionem obtentam ab anno 1646. a celebratione quotidiana vacare non possint, nisi semel tantum in hebdomada. At in diebus, quibus vacant, pro aliis celebrare, & aliam eleemosynam, seu stipem accipere nequaquam possint: sed si vacare ut supra nolunt a celebratione pro eodem Testatore, vel pro seipsis, & eorum devotione dumtaxat, poterunt semel in hebdomada celebrare, sub pœna reiterandæ celebrationis, & restitutionis respective, super quibus eorumdem Religiosorum, & superiorum conscientiam stricte oneramus:* vid. verb. *Missa art.3. num.10. & seq.*

9 Capellanus, qui tenetur quotidie celebrare, non potest novam eleemosynam accipere, & duabus obligationibus unica Missa satisfacere, nisi in fundatione expresse cautum sit, quod non teneatur Sacrificium applicare; Sac. Congreg. Conc. *in Nullius, celebrationis Missarum 13. Jul. 1630.* & in Decretis de celebratione Missarum; ubi ad quartum quæsitum respondit; *Sacerdotes diebus, quibus tenentur Missas celebrare ratione Beneficii, seu Capellaniæ, Legati, aut Salarii; si eleemosynas pro aliis etiam Missis celebrandis susceperint, non posse eadem Missa utrique obligationi satisfacere.* Capellanus, qui potest per alium 10
celebrare, non tenetur dare stipendium Sacerdoti celebranti ad rationem reddituum Capellaniæ; Sic Sacra Congregat. Conc. *in Decretis de celebratione Missarum in responsione ad octavum,* ubi expresse dicit: *Satis esse, ut Rector Beneficii, qui potest Missam per alium celebrare, tribuat Sacerdoti celebranti eleemosynam congruam secundum morem Civitatis, vel Provinciæ nisi in fundatione ipsius Beneficii aliud cautum fuerit.* Sic 11
Capellani amovibiles, qui sunt nominati, vel electi ab Hæredibus Testatorum ad celebrandas Missas cum assignatione certi redditus, juxta dispositionem Testatorum, possunt assignare certam mercedem juxta morem Regionis Sacerdoti pro Missis celebrandis, & pro se aliam partem retinere; Sacra Congreg. Conc. *in Neapolitana 17. August. 1630.* Ita etiam Capella- 12
nus ad nutum amovibilis cum obligatione unius Missæ qualibet hebdomada, cum stipendio legato & confirmato de octo annis in octo annos, potest demandare celebrationem dictarum Missarum alteri, cum eleemosyna consueta juxta morem Regionis, retenta sibi parte dicti stipendii debiti Capellano; Sacra Congreg. Conc. *in Fanen. 7. Septemb. 1630.* Si 13
vero reperiatur injunctum v.g. quod celebrentur singulis annis Missæ 30. S. Gregorii pro Defunctis in Ecclesia N. per Sacerdotem eligendum a N. cui solvantur pro eleemosyna Scuta octo, vel decem; Capellanus Sacerdos sic electus tenetur per se ipsum celebrare, nec poterit dare eleemosynam currentem alteri Sacerdoti, qui præfatas Missas celebret, retento, sibi, quod superest; ut Sac. Congreg. Conc. *requisita respondit 21. Febr. 1638.* & reproposito Dubio 17. *Julii ejusdem anni,* responsum confirmavit, *lib.38. Decr. fol.89. 339. 340.* & clare etiam colligitur ex Decretis de celebrat. Missarum, ubi ad decimum quæsitum: *An Sacerdotes, quibus aliquando offertur eleemosyna major solita pro celebratione Missæ, debeant dare eamdem integram eleemosynam iis, quibus Missas celebrandas committunt; An vero satis sit, ut dent celebrantibus eleemosynam consuetam. Respondit debere absolute tribuere integram eleemosynam Sacerdoti celebranti, nec ullam illius partem sibi retinere posse.*

Capellanus, cui impositum est onus, ut debeat 14
continue singulis diebus Missam celebrare, & si cessa-

M

celebranda missa abstinere, quin teneatur per alium satisfacere. Decretum enim, quod affert, ad particularem casum spectat, in quo particulares circumstantiæ occurrere debuere. Quamobrem ex ipso generalis regula statui nequit, qua permittatur generatim Capellanis quinquaginta & duas Missas quolibet anno contra propriam obligationem omittere. Quamobrem satius cum Cabassutio, aliisque censerem, non ultra unam in mense Missam extendi posse hanc Capellanorum exemptionem: ne notabiliter mutetur, & lædatur Institutoris dispositio, atque voluntas.

Responsio Auctoris. Asserit hic R. Theologus, quod ego minus apte dicam, quod obligatio quotidie per se celebrandi *inhonesta & illicita* censeri debet. Et tamen sunt ipsa præcisa verba Sacræ Romanæ Rotæ, *part.1. recent. decis. 496.* ubi in Summario *num.7.* Sic præcise habet: *onus celebrandi Missas quotidie adjectum Sacerdoti, ut per se ipsum celebret, dicitur inhonestum & illicitum,* & in corpore eodem *num.7.* sic repetit: *obligatio quotidie celebrandi tamquam inhonesta, & illicita &c.* Unde si audet censura inurere ipsissima verba tam Venerabilis Sacri Tribunalis, ad quod continue confluunt decidendæ Causæ Urbis, & Orbis, quis modo ab ejus censuris poterit esse tutus? Aut quis & quantus Theologus hic Censor, qui videtur Sac. Rom. Rotam nec e limine salutasse?

Quo autem ad reliqua ab eo *hic supra* notata, vide, ultra *ibi* a me tradita; Monacell. *Edition. Rom. 1709. part.3. in appendic. instruct.5. pro adimplemento onerum Missarum, pag. 217. num.11. & seq.* ubi satis ad rem.

cessaverit eam celebrare, teneatur v. g. solvere duos Paulos pro qualibet Missa non celebrata, non potest umquam vacare, nisi suppleat per alium;
15 Sacra Congreg. Conc. 17. *Sept.* 1695. Non tenetur tamen per alium celebrare tempore infirmitatis non excedentis quindecim dies, ut declaravit eadem
16 Sacra Congreg. Conc. 17. *Septemb.* 1695. Immo ex Concilio Provinciali Mediolanen. *septimo tit. de Missis*, Capellanus deobligatur a celebrando, & supplendo per alium ratione infirmitatis (*), etiam si per mensem integrum ægrotet. Loquitur enim ibi Concilium præcisis verbis: *Si Capellanus saltem per annum functus sit suo munere celebrandi in aliquo loco, si etiam per mensem ægrotet, adhuc integram eleemosynam judicio Episcopi accipere potest*: & in hoc consentiunt Covarruv. *lib.* 3. *var. resol. c.* 13. Petrus de Navarra *lib.* 2. *de restit. c.* 2. *num.* 210. Molfesius *in Summa tract.* 6. *cap.* 1. *num.* 79. Hurtadus *de Sacramen. disp.* 4. *diffic.* 1. Fagundez *de quinque Eccles. præcept. lib.* 3. *c.* 16. *num.* 11. Gavant. *in rub. Missal. p.* 3. *tit.* 12. *n.* 18. Rodriquez *in Summa c.* 252. *concl.* 3. Rosignol. *de Eucharistia quæst.* 11. *art.* 1. *num.* 13. & alii magis com-
17 muniter. Maxime si in fundatione Capellaniæ sit cautum, ut Capellanus teneatur celebrare per seipsum. Si vero ex fundatione Capellanus non teneatur celebrare per seipsum, cum talis Capellanus ex decreto Sacræ Congreg. Concilii *in Casalen.* 18. *Sept.* 1685. *in respon. ad* 6. numquam possit a celebratione vacare, ut videri potest *verb. Missa art.* 3. *num.* 20. & 21. ipse non teneretur per alium celebrare solum tempore infirmitatis non excedentis quindecim dies, ut declaravit eadem Sacra Congreg. Conc. 17. *Novem.*
18 1695. Sacerdos autem substitutus a Capellano ad celebrandum pro Fundatore, si omittat celebrare caussa infirmitatis per aliquot dies, non acquirit stipendium Missis omissis correspondentem, sed illa est eroganda alteri Sacerdoti, ut celebret, vel est retinenda ab ipso Capellano, si ipse per se ipsum pro illis diebus celebret, & ratio est, quia sic substitutus videtur taliter computandus, ac si esset dietim conductus ad celebrandum pro testatore; potest enim ad libitum removeri a tali onere, cum sit mercenarius; conductus autem dietim ad opera de die in diem, acquirit stipendium ratione operum, quæ de die in diem præstat; sicque pro diebus, quibus non præstat opera, licet caussa infirmitatis non præstet, mercedem non acquirit, ut patet in similibus; nam quod est datum ob caussam, repetitur, si ex infirmitate recipientis non potuit adimpleri; *l. Si pecuniam in princ. ff. de conduct. caussa data*; adeoque substitutus sic conductus, si pro aliquibus diebus non celebret, licet caussa infirmitatis non celebret, mercedem non acquirit.
19 Capellanus Episcopi, qui cum eo recitat Officium, debet se illi conformare; Sacr. Congregat. Rituum 11. *Junii* 1625. Capellanus eligendus ab Epi- 20
scopo pro tempore, non est amovibilis, neque manualis, sed perpetuus; Sac. Congreg. Concil. *in Gravinen.* 6. *Decembr.* 1645. Capellani Ecclesiæ Cathedra- 21
lis, qui sunt membra Ecclesiæ, debent incedere in processionibus, & sedere in Choro immediate post Canonicos; nec inter eos debent interponi Rectores Ecclesiarum aliarum, etiam prætextu Doctoratus; Sac. Congregat. Rit. *in Turritana* 1. & 27. *Julii* 1601. & *in Terullen.* 20. *Decemb. ejusdem* 1601. Capellanus Presbyter prius ordinatus debet præce- 22
dere Capellano postea ordinato, licet ultimo ordinatus prius acceperit possessionem Capellaniæ; Sacra Congregatio Rituum *in Novarien.* 16. *Julii* 1605. Non potest Episcopus præcipere Capellanis Capella- 23
rum Campestrium Regularium, ne Missas celebrent, antequam celebretur Missa Ecclesiarum Parochialium; Sac. Congr. Concil. *in Tarvisina ad c.* 8. *sess.* 7. *de reformat.* 17. *Aprilis* 1640. Capellanus non potest 24
cogi ab Episcopo, ut celebret certa hora, quando in fundatione hoc non reperitur injunctum; Sac. Congregat. Conc. *in Pisauren.* 6. *April.* 1647. Posset ta- 25
men Episcopus Capellanum adstringere (non Censuris) ad providendum de proprio paramenta, ut respondit Sacra Congreg. Episcoporum *in Surrentina* 11. *April.* 1589. Cappellanus semel examinatus, & 26
approbatus quo ad scientiam ab Ordinario, nulli examini exinde de scientia subjici debet; Sacra Congregatio Episcop. & Regul. 17. *Julii* 1615. Nec 27
Hæres, nec Executor Testamentarius, neque Episcopus, potest in erectione Capellaniæ, seu Beneficii simplicis injungere Capellano onus residentiæ, quod Testator non injunxit, neque addere, quod Capellanus pro tempore per seipsum Missas celebret, neque alio modo Testatoris voluntatem immutare; Sac. Congr. Conc. *in Viterbien.* 11. *Januarii* 1698. *in Mexicana* 16. *Maii* 1699. & *in Derthonen.* 4. *Junii* 1701. Capellanus Confraternitatis non potest suo ar- 28
bitrio sine expressa licentia Episcopi processiones facere; Sac. Congregatio Rituum *in Meliten. Galatii* 4. *Martii* 1606. Et si non adsit licentia Episcopi, 29
non potest illas facere sine licentia Parochorum, per quorum territorium transeundum est; Sac. Congreg. Rituum 10. *Decembr.* 1703. *in respons. ad vigesimum secundum*. Nec potest Capellanus Confraternitatis in 30
processionibus extra propriam Ecclesiam deferre stolam; Eadem Sac. Congreg. 10. *Decemb.* 1703. *in responsi. ad* 23. Capellani Confraternitatum non debent 31
ab Episcopo sine caussa amoveri reluctantibus Confratribus; Sacra Congregatio Episcoporum *in Forosempronien.* 3. *Octob.* 1692. Alia de istis Capellanis vi- 32
de verb. *Confraternitas*. Capellanus, quo tempore, 33
loco,

(*) *Nota Romani Theologi*. Nimis laxa visa Censoribus est Auctoris opinio, qua ægrotantes per mensem Capellani ab onere eximuntur satisfaciendi per alios. Nam alii cum Barbosa ad decem tantum dies hanc exemptionem extendunt; nonnulli cum Azorio, & Silvestro in infirmitate quoque paucorum dierum adstringi ad satisfaciendum per alios opinati sunt; sunt qui cum Auctore ad mensem extendunt; sed media, & æquior sententia est, non ultra quindecim dies protrahi hanc libertatem posse; atque hæc opinio duplici Sacræ Congregationis Concilii decreto comprobata est quorum alterum editum fuit 17. Novembris 1686. alterum vero 4. Julii 1689. Hujusmodi decreta refert vir Cl. P. Ubaldus Giraldi a S. Cajetano Cler. Regular. Scholarum Piarum part. 1. Inst. Canonicar. P. Remigii Maschat a S. Erasmo pag. 265. post num. 7. eaque nos proferemus in verbo *Missa*.

loco, seu Ecclesia, vel Altari debeat celebrare Missam; & pro quo debeat applicare; & quid possit quo ad reductionem, satisfactionem, eleemosynam, & alia; vide verb. *Missa, ubi late de omnibus.*

34 Capellanus habens obligationem inhabitandi domum a fundatore ad id relictam instructam suppellectilibus, & mobilibus necessariis, tenetur omnimode ibi inhabitare, & residere ad formam Testamenti; Sac. Congr. Conc. *in Aquilana Capellaniæ 16. Maii* 1733. *in resp. ad primum dub.*

Additiones ex aliena manu.

De amotione Capellani non infrequens controtroversia est. Porro si Capellania sit Laicalis, seclu-
35 sa contraria voluntate Fundatoris, potest Capellanus ab eo, qui jus habet ipsum destinandi, pro arbitrio, & sine ulla causa amoveri; Card. de Luca *de Benefic. discurs.* 80. *num.* 17. *& sequent.* Leon. *de offic. Capellan. quæst.* 5. *sect.* 16. *n.* 251. Rota *in Leodien. Capellaniarum super bono Jure* 27. *Febr.* 1719. §. *Ea moti, & sequent. coram bon. mem. Foscar. confirmata* 28. *Junii* 1720. §. *Pro eo vero, coram eodem & 12. Junii* 1720. §. *Validitate, coram clar. mem. Corio; in Civitatis Castelli Capellaniæ* 15. *Januarii* 1744. §. 10. *& seqq. & 29. Apr. ejusdem anni* 1744. §. 5. *coram bon. mem. Vicecom. & 28. Junii* 1745. §. 5. *coram bo. mem. Lan. & in Firmana Capellaniæ* 6. *Junii* 1736. §. 2. *cor. bo. me. Vicecom.*

36 Potest tamen is, qui pollet jure hoc destinandi Capellanum, renunciare facultati hunc amovendi, vel
37 expresse, vel tacite. Quando vero successor teneatur, nec ne, stare facto Antecessoris; vide *in superiori additione ad verb. Capellania n.* 8.

38 Quod si Capellania sit Ecclesiastica, nequit Capellanus amoveri. Num autem in ejus erectione possit ab Episcopo approbari conditio, qua sit potestas Pa-
39 trono ipsum amovendi, magna quæstio est. Ejus vero solutio inde pendet, an perpetuitas sit de essentia nec ne Capellaniæ Ecclesiasticæ; nam Episcopus etsi in limine fundationis approbare valeat conditiones juri contrarias, minime tamen approbare potest conditiones essentiæ Capellaniæ Ecclesiasticæ repugnantes. *In additione* autem ad *verbum Beneficium articul.* 1. *num.* 5. dictum est quod Rota *in Casertana Beneficii* 28. *Jun.* 1745. §. 6. *coram clar. mem. Millin.* in medio reliquit, utrum perpetuitas sit de essentia
40 Ecclesiasticæ Capellaniæ. At idem Supremum Tribunal *in Fanen. Juris nominandi* 2. *Julii* 1745. *coram Reverendiss. P. D. Bussio Decano* firmavit, posse conditionem hanc ab Episcopo in limine fundationis approbari. Et quod summopere notandum est, agebatur in casu illius *decisionis* de Capellano, cui incumbebat Cura Animarum.

41 De Capellano, qui ad vitandam dismembrationem Parochiæ, solet constitui ad coadjuvandum Parochum, quæritur etiam, utrum sit perpetuus, an amovibilis? Esse amovibilem *ex juxta tamen causa* definivit Rot. *in Bononien. Amovibilitatis Capellani* 31. *Januarii* 1727. *coram clar. mem. Corio*, ubi quod si Capellanus hic initio suæ possessionis acceptasset conditionem amovibilitatis ad nutum, posset ad nutum amoveri. Monet vero idem sacrum Auditorium in 42
hac ipsa decisione, quod in Capellania perpetua acceptio conditionis amovibilitatis ad nutum initio possessionis nihil operatur. Num Capellanus Curatus 43
ad nutum amovibilis a Patrono, inscio, & non certiorato Episcopo amoveri queat, expendit Rota in *Comen. Loci Furculæ* 27. *Januar.* 1730. *cor. bo. mem. Ratto inter impressas dec.* 274. *tom.* 3.

Si in fundatione alicujus Capellaniæ dictum sit, 44
quod præsentetur Capellanus, qui intra annum possit ascendere ad ordinem Sacerdotalem, initium anni desumi debet non ab institutionis, & possessionis die, sed a die præsentationis, ut firmavit Rota in *Majoricen. Beneficii* 13. *Apr.* 1742. *cor. clar. me. Millin.* ubi quod contrariæ auctoritates procedunt in promotionibus Sacerdotum ad dignitates, & Canonicatus ad præsciptum juris.

CAPELLANUS MONIALIUM.

Capellani Monialium debent esse maturæ ætatis, non autem Juvenes, quia in Senioribus 1
præsumitur major probitas; *cap. Si officia* 1. *dist.* 19. & morum gravitas; *cap. Porro* 6. *dist.* 84. Unde non 2
obstante, quod Moniales Jus habeant nominandi Capellanum, potest illum Episcopus ex justa causa rejicere, puta si sit junior, Sac. Congreg. Episcop. in *Bononien.* 31. *Maii* 1602. *& 29. Novemb.* 1605. Immo 3
si Episcopus ipse dare velit Monialibus Capellanum juvenem, potest Abbatissa illum non recipere; Sac. Congreg. Episcop. *in Messan.* 10. *Decemb.* 1602. Ubi 4
tamen senes, & provecti de facili non inveniuntur, ut in Civitatibus, & locis parvis, relinquitur prudentiæ Episcopi, ut etiam juvenes bene perpensis loci, & facti circumstantiis, possit admittere, dummodo ornati sint bonis moribus, & præditi Religiosis qualitatibus, & apud omnes sint bonæ famæ. Removentur enim quicumque Capellani Monialium 5
vitæ dissolutæ, maxime si contrahant amicitias, & mittant munera Monialibus; Sac. Congreg. Episcop. *in Terracin.* 14. *Januar.* 1742., *& 16. Mart.* 1645. Vel si se ingerant ultra eorum Officium; Ead. Sac. Congreg. 15. *Junii* 1647. Regulares non possunt esse 6
Capellani Monialium, ut declaravit, & censuit Sac. Congreg. Episcop. & Regul. *in Sulmon.* 17. *Aprilis* 1604. nisi propter penuriam Presbyterorum Sæcularium; modo Regularis sit ætate simul, ac moribus gravis, & habeat consensum suorum Superiorum, nec tractet cum Monialibus, prout resolvit eadem Sacra Congregatio Episcop. & Regular. *in Parmen.* 14. *Julii* 1607. Capellani Monialium debent esse amo- 7
vibiles, non autem perpetui, seu intitulati; Sacra Congreg. Episcop. *in Brixien.* 18. *Julii* 1692. Quan- 8
do tamen Moniales sunt in quasi possessione præsentandi eorum Capellanum ad vitam, Episcopus non debet innovare, sed suorum Jurium monumenta ad Sac. Congr. mittere; Sac. Congreg. Episc. *in Liciensi* 21. *Oct.* 1577.

9 Capellanus in Ecclesiis Monialium Regularibus
subjectarum approbatur a Superiore Regulari; Sac.
Congreg. Conc. *in Hieracensi Visitationis 26. Janua-*
rii 1692. in respons. ad nonum; & tenet Monacell.
10 *tom.1. tit.11. formul.23. num.4.* Cæteri vero Presby-
teri Sæculares, qui advocantur pro celebratione Mis-
sarum in Ecclesiis Monialium, possunt ab Episcopo
prohiberi, ne accedant, quamvis Moniales exemptæ
sint, aut Regularibus subjiciantur, quia talis acces-
sus pertinet ad custodiam Clausuræ, super qua Epi-
scopus invigilat, & jurisdictionem indiscriminatim
exercet, ut respondit Sac. Congreg. Conc. *in dicta*
11 *Hieracensi in resp. ad septimum*. Capellanus Monia-
lium potest Missam celebrare de Sancto, cujus Offi-
cium ab ipsis Monialibus celebratur in Choro, Mis-
sali tamen Romano, in quo si Missa particularis de
eodem Sancto non adest, sumitur de communi; Sa-
cra Rituum Congregatio *in Austriæ Oeniponti 22.*
Decembr. 1612., & eadem Sacra Congreg. Rituum
26. Novembr. 1628. apud Nicol. lucubrat. Canon.
lib.3. tit.1. de vit. & honestate Clericor. & Gavant. *in*
Manuali Episcopor. verb. Monialium cura spiritualis
12 *num.33.* Idem dicendum est quo ad recitationem Of-
ficii; vide verb. *Officium Divinum art.3. num.78.* & in
13 tomo 8. Decreta Sac. Rit: Congreg. *sub num.893.* Ca-
pellanus Monialium non debet alium Presbyterum
substituere sine licentia Episcopi, sive Vicarii Gene-
ralis, in casu impedimenti; Monacell. *tom.1. tit.11.*
14 *formul. 23. num. 7.* Capellanus Sæcularis de licentia
Confessoris Monialium potest Eucharistiæ Sacramen-
tum ministrare; sicut enim cum licentia Sacristæ
potest in Monasteriis mendicantium simplex Sacerdos
sæcularis dictum Sacramentum administrare, id ip-
sum poterit in Ecclesiis Monialium de licentiâ Con-
fessoris earumdem, stante communicatione privile-
giorum; Tamburin. *de jure Abbatissar. disput. 15.*
15 *q.3. num.2.* Capellani Ecclesiarum exemptarum amo-
veri non debent ab Episcopo sine causa; Sac. Congr.
16 Episcop. & Regul. *25. Octob.* 1602. Immo generaliter
nullus Capellanus, licet amovibilis, amoveri debet
sine causa; ead. Sac. Congreg. *in Sulmon. 14. Maii*
1645. & 16. Maii 1653.

Additiones ex aliena manu.

17 Capellanus Monialium exemptarum, excluso Pa-
rocho, omnia Sacramenta etiam in articulo mortis
ipsis administrat, ita ut loco Parochi habeatur;
Tamburin. *de Jure Abbatiss. disput.36. quæsit.4. per*
tot. Pellizzar. *de Monial. c.9. quæsit.8. n.15.*
18 Num idem obtineat quoad Moniales non exem-
ptas? Tenet Tamburin. *loco mox citato* quod Episco-
pus Monialibus sibi subjectis soleat etiam destinare
19 Capellanum, qui vice Parochi fungatur. Verum non
aliter admittenda est hæc Tamburini opinio, quam
si consuetudo, eaque jam præscripta, Episcopo ad-
20 stipuletur. Seclusa namque consuetudine, non est
cur Episcopus in præjudicium Parochi possit desti-
nare hunc Capellanum, qui Parochi vice fungatur.
21 Moniales enim non exemptæ de jure communi sunt
Parochis subjectæ, ut non diffitetur ipse Tamburi-
nus, & tradunt Abb. *in cap. Dilectus n.17. de stat. Mo-*
nach. Azor. *Institut. Moral. par.1. lib.13. cap.9. quæ-*
sit.4. Pellizzar. *ubi supra.*

CAPELLANUS MILITUM, SEU MISSIONARIUS EXERCITUS, VEL CASTRENSIS.

Capellani Militum, seu Missionarii Exercitus, vel 1
Castrenses in casibus, in quibus non adsit Bre-
ve Apostolicum aliter disponens, debent approbari
ab Ordinario loci, non autem a Capellano majori
Regio. Immo dato quod adsit Breve Apostolicum,
est bene, & caute perpendendum, an fuerit perso-
nale concessum alicui Regi, vel limitatum pro ali-
quo Regno, quia nequit extendi, pro ut, si in
Brevi fiat mentio de militibus in Præsidio, non ex-
tenditur ad Milites in Bello, & e contra; cum in
hujusmodi materia sit stricta facienda interpretatio,
& de facto proposito dubio in Sac. Congregatione
in Mazarien. facultatis approbandi Confessarios: An
approbatio Confessariorum pro Sacramentalibus Mili-
tum Confessionibus audiendis pertineat ad Capellanum
Regium, vel ad Ordinarium loci? Die 22. Mart. 1687.
respondit, *pertinere ad Ordinarium loci*, quia Breve,
quod aderat respectu Regis Catholici, videbatur ex
variis circumstantiis non extendi ad Regna extra Hi-
spanias. Unde Sacra Congregatio Episcop. jam plu- 2
ries declaraverat, quod Capellani Militum essent ap-
probandi ab Ordinario loci, & non a majori Capel-
lano Regio; *in Tarentina enim 3. April. 1618. & in*
Neapolitana 4. Augusti ejusdem anni, rescripsit, quod
Capellanus Regius major Neapolis concedere non
audeat licentiam ministrandi Sacramenta sine licentia
Ordinarii. Alioquin Confessiones, & Matrimonia 3
nulla erunt, & ipsis non concedetur amplius seme-
stris prorogatio suarum facultatum, ut resolvit ea-
dem Sac. Congreg. *in Brundusina 5. Septemb. 1607.*
in Gravinensi 2. Maii 1615. in Salernitana 16. Febr.
1619. in Neapolitana 11. Aprilis 1620. Quæ etiam 4
declaravit hujusmodi Capellanos non habere juris-
dictionem in Clericos *ut in Lucerina 15. Febr. 1622.*
Regii Capellani Majores non possunt prætendere, ut 5
omnes Capellani vulgo nuncupati, *delli Presidj, e*
Fortezze, sint exempti a jurisdictione Episcoporum
Diœcesanorum, & subjecti suæ jurisdictioni, adeout
hujusmodi Capellanis a quocumque Ordinario ad
Confessiones approbatis, demandare valeant omnium
Sacramentorum administrationem absque alia ap-
probatione, seu licentia Episcoporum Diœcesano-
rum: Quare Ordinarii uti debent jure suo; Sacra
Congregat. Concil. 18. *Novembr. 1644. in Brundusi-*
na ad cap.11. sess.24. de Reform. Regii Capellani Ma- 6
jores ex Brevi Clement. VIII. concesso Philippo Re-
gi habent solummodo exemptiones spectantes ad
personas, non ad loca, nec in dicto Brevi legitur,
quod ipsi possint eligere Personas ad audiendas Con-
fessiones, & alia Sacramenta administranda, nisi ex
approbatis ab Ordinario; Sac. Congreg. Immunita-
tis *in una Massæ pro Ecclesia Portus Longonis 13. No-*
vembris 1668.

Occasione cujusdam Brevis Apostolici concessi Ar- 7
chiepiscopo Mechliniensi pro exercitu in Flandria;
Sac.

Sac. Congregat. Concil. *in una Belgii Matrimoniorum die 29. Maii 1683.* ad infrascripta dubia sic respondit.

Primo, *An vigore præfatæ delegationis Apostolicæ, ipse Delegatus Apostolicus uti talis, ejusque Vicarius, & Capellani exercitus facultatem habeant assistendi Matrimoniis Militum, dum hi reperiuntur in actuali expeditione*: respondit *affirmative*.

Secundo, *An dictam facultatem habeant privative quo ad contrahentium Parochos*? respondit *negative*.

Tertio, *An eamdem facultatem habeant, dum Milites Matrimonium contracturi in hibernis, vel æstivis Castris commorantur*? respondit *negative*.

Quarto, *An eamdem facultatem habeant, dum Milites sunt in Præsidiis*? respondit *negative*.

8 In Mediolanensi Matrimonii proposito Dubio in Sacra Congreg. Concil. An sit validum Matrimonium contractum a Milite in Statione degente coram Capellano sui Tertii? *die 11. Decembris 1677.* Sac. Congregat. Concil. *respondit Matrimonia Militum contrahenda coram Capellanis exercituum quocumque loco existentium fore nulla, nisi doceant de sufficienti facultate, vel privilegio; Et quo ad Matrimonia contracta particulariter videatur; & hoc scribatur Eminentissimo Archiepiscopo Mediolanensi, qui aliis Episcopis prudenter communicet.*

9 *In Derthonen. die 22. April. 1693.* Episcopus Derthonæ suis litteris datis 6. currentis scribit, quod Frater Joannes Giuzolo Ord. Min. Conventualium Capellanus Militiæ Equestris celebravit Matrimonium inter Franciscum Tasolier Germanum militem, & Felicem Terram Mediolanen. in statione Terræ Vogheræ existentes, absque denunciationibus, & probationibus eorum liberi status; consulit quid facere debeat, tam in præsenti, quam in futuris temporibus? *Decretum. Dicto Episcopo rescribendum, ut prædictos Franciscum, & Felicem de nullitate eorum Matrimonii certioret, & ideo separari tenentur, alias in peccato existunt, donec illud coram Parocho loci ser. ser. denuo contrahant; nec non dictum Capellanum moneat, quod ipse juxta resolutiones Sac. Congregat. Concilii, & S. Officii, quando Milites sunt in statione, facultatem celebrandi Matrimonia non habet, & ideo in futurum a similibus se abstineat. Et super hoc se intelligat cum D. Duce del Sesto, ut mandet d. Capellano, ut Ordinibus Sac. Congr. pareat.*

10 In Dubio jurisdictionis Capellanorum Exercitus, occasione Militum a variis Germaniæ partibus in Italiam irrumpentium remissa cognitione a Sacra Congregatione Sancti Officii ad Sacram Congregationem Conc., ab ista fuerunt proposita, & resoluta infrascripta Dubia.

Primo. *An Capellani cujusvis Exercitus, sive Regulares, sive Sæculares Catholici possint administrare Militibus in Præsidiis degentibus Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & Extremæ Unctionis sine speciali facultate Sedis Apostolicæ, vel licentia, & approbatione Ordinarii, in cujus Diœcesi extare contigerit?*

Secundo. *An assistere Matrimoniis Militum cujuscumque nationis degentium in Præsidiis cum Militaribus Fœminis sine dicta facultate Apostolica, & præcedenti probatione status liberi, ejusque recognitione coram Ordinario loci, & licentia Parochi, sub cujus Parochia maneant?*

Tertio. *An idem cum Militibus degentibus in Castris, & Stationibus hybernis, vel æstivis.*

Quarto. *An idem cum Militibus in actuali expeditione positis?*

Quinto. *An idem cum Militibus nubere volentibus cum Fœminis non Militaribus, sed Italis originariis loci, sive Diœcesis, in qua reperiuntur?*

Sexto. *An Milites Acatholici cum Acatholicis contrahentes teneantur servare formam præscriptam in Sacr. Concilio Trid.*

Septimo. *An eo magis Acatholici contrahentes cum Catholicis mulieribus militaribus in Præsidiis, Castris, & expeditione manentes?*

Octavo. *An Capellani Acatholici assistere possint Matrimoniis Acatholicorum cum Acatholicis, & respective Catholicis etiam intra fines Italiæ, quatenus negative in omnibus præter 6. & 7.*

Nono. *An, & quid pro sanatione gestorum in præteritum, & faciendorum in futurum super prædictis omnibus pro certa regula Sanctissimo consulendum, & statuendum sit?*

Die 6. Mart. 1684. Sac. Congregat. Conc. respondit ad 1. 2. 3. 4. 5. & 8. negative. Ad sextum affirmative in locis, ubi publicatum fuit Concilium juxta Decretum Sacræ Congregationis 26. Septembr. 1602. ad tertium Dubium approbante S. M. Clemente VIII. Ad septimum affirmative, sed ulterius indigere dispensatione, ut prædicta Matrimonia licite contrahantur. Ad nonum in præteritum non esse inquietandas conscientias, quo ad Sacramentum Pœnitentiæ; Quo vero ad Matrimonia inita sine speciali facultate Apostolica, vel sine licentia Ordinarii loci, vel Parochi non servata forma Sac. Conc. Trid. in capit. 1. sess. 24. de reformat. matrimon. pro sanatione, si Sanctissimo Domino Nostro placuerit, renovato tamen consensu, etiam coram Confessario approbato, qui teneatur tradere testimonium renovationis d. consensus Parocho illius loci, in quo fieri contingat hujusmodi renovatio. Provisio in futurum differatur in prima proxima Congreg., in qua consulendum erit, ac deliberandum. Sub die 20. Martii ejusdem anni super provisione Congregatio dixit Secretario cum Sanctissimo pro tali provisione, & sanatione.

Casalens. Matrimonii.

Dubitans Episcopus Casalens. de potestate Capellani Militum circa assistentiam præstandam Matrimoniis contrahendis in eorum Regiminibus existentibus in his calamitosis temporibus in ejus Diœcesi, dum ad valorem Matrimonii aliqui existimant sufficere assistentiam Parochi putativi, ex adductis per Barbosam in Sac. Concil. *cap. 1. sess. 25. de reformat. Matrim. n. 79.* Ad tollenda omnia incovenientia, & pro suæ conscientiæ serenitate Oraculum EE. VV. super infrascripto dubio summopere exposcit. 11

An Capellanus alicujus Regiminis, vulgo Monte del Reggimento, censeri valeat proprius Parochus Militum ejusd. Regiminis, ita ut valide assistere possit Matrimoniis eorumdem Militum?

Die 28. Junii 1704. Sac. Congr. Conc. censuit dandum esse Decretum sub die 6. Mart. 1694.

Primo. *An Capellani cujusvis exercitus sive Regulares, sive Sæculares Catholici possint administrare Militibus in Præsidiis degentibus Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & Extremæ Unctionis sine speciali facul.*

facultate Sedis Apostolicæ; vel licentia, & approbatione Ordinarii, in cujus Diœcesi extare contigerit?

Secundo. *An assistere Matrimoniis Militum cujuscumque nationis degentium in Præsidiis cum Militaribus Fœminis sine dicta facultate Apostolica, & præcedenti probatione status liberi, ejusque recognitione coram Ordinario loci, & licentia Parochi, sub cujus Parochia maneant?*

Tertio. *An idem cum Militibus degentibus in Castris, & Stationibus hybernis, vel æstivis.*

Quarto. *An idem cum Militibus in actuali expeditione positis.*

Quinto. *An itidem cum Militibus nubere volentibus cum Fœminis non militaribus, sed Italis originariis loci, seu Diœcesis, in qua reperiuntur?*

Die 28. *Jun.* 1704. *Sac. Congr. Conc. ad primum, secundum, tertium, quartum, & quintum,* respondit *negative.*

12 Matrimonia contracta coram Capellanis Exercitus a Militibus degentibus in Castris, & stationibus hibernis, vel æstivis, aut in expeditione etiam cum militaribus Fœminis sine licentia Ordinarii loci, vel sine speciali facultate Sedis Apostolicæ, nulla sunt, ut Dubio proposito respondit Sac. Congreg. Concil. *6. Mart.* 1694. & refert. Monacell. *tom.*1. *tit.*8. *for-*
13 *mul.*10. *num.* 13. Matrimonium contractum a viro Catholico cum muliere pariter Catholica coram Ministro Acatholico est nullum, quia licet fuerit initum in Terris Hæreticorum, adhuc ubi fuit publicatum Concilium Tridentinum, illius forma tradita *in cap.*1. *sess.*24. *de reform.* ubique servanda est pro validitate ut pluries declaravit Sac. Cong. Conc. apud Pignatell. *tom.*5. *consf.*79. *a n.*36. & nuper *in Venetiarum* 1. *Dec.* 1696.

14 Ad uberiorem notitiam consimilium Capellanorum juvat adducere Dubium propositum in Sacra Congregat. Conc. 18. *April.* 1713. An P. P. Capuccini Capellani Triremium Summi Pontificis excipere possint sine approbatione Episcopi Viterbiensis Confessiones Remigum, & aliorum in Triremibus degentium; sive quando Remiges, & alii sunt in Triremibus, & Triremes sunt in Portu, vel in Receptaculo, *vulgo Darsena*; sive quando Remiges, aliique in Triremibus degentes sunt in Civitate Centum Cellarum.

Cui Dubio responsum fuit per Sacram Congreg. *Posse PP. Capuccinos sine approbatione Episcopi Viterbiensis, & cum sola approbatione Eminentissimi Urbis Vicarii excipere Confessiones Remigum, & aliorum in Triremibus continue degentium, tam in ipsis Triremibus, quam in Portu, & in Receptaculo, vulgo Darsena, & in Hospitio in Darsena existente; Sed non posse eosdem PP. Capuccinos excipere eorumdem Confessiones in Civitate Centum Cellarum sine approbatione Episcopi Viterbiensis*. Sic refert Cardinalis Petra *tom.* 1. *Comment. in Constitut.* 1. *Pauli II. num.*89.

15 Attendenda sunt Indulta Apostolica variis Regibus, suis pro Capellanis militaribus concessa, & signanter novissima concessa Regibus Catholico, & Sardiniæ, quæ pro regula ab omnibus observanda, hic ad litteram traduntur.

CLEMENS PAPA XII.

Ad futuram rei memoriam.

,, Quoniam in Exercitibus Charissimi in Christo ,, Filii nostri Philippi Hispaniarum Regis Catholici ,, multa sæpe contingere possunt, in quibus, pro ,, recta Sacramentorum administratione, salubrique ,, directione; & cura animarum illorum, qui in ,, Castris degunt, & versantur; necnon pro cogno- ,, scendis, & decidendis inter eos Causis, & Con- ,, troversiis ad forum Ecclesiasticum pertinentibus, ,, opera, & industria unius, seu plurium persona- ,, rum Ecclesiasticarum opus sit; Propterea quod ,, non facile ad proprios Parochos, & Locorum Or- ,, dinarios, aut ad Nos, & Sedem Apostolicam re- ,, cursus haberi potest; Idcirco Nos supplicationi- ,, bus ipsius Philippi Regis nomine Nobis super hoc ,, humiliter porrectis inclinati, Capellano Majori ,, Exercituum hujusmodi ab eod. Philippo Rege pro ,, tempore deputato infrascriptas facultates per se, vel ,, alium, seu alios Sacerdotes probos, & idoneos ,, per ipsum Capellanum Majorem, prævio diligen- ,, ti, ac rigoroso examine repertos, & approbatos ,, (quatenus jam ab aliquo suo Ordinario approbati ,, non essent) & ab eodem Capellano Majori subde- ,, legandos erga Milites, aliasque utriusque sexus ,, Personas ad dictos Exercitus (comprehensis etiam ,, copiis auxiliaribus) quomodolibet spectantes tan- ,, tum exercendas.

,, I. Videlicet administrandi omnia Ecclesiæ Sacra- ,, menta, etiam ea, quæ nonnisi per Parochialium Ec- ,, clesiarum Rectores ministrari consueverunt, præ- ,, ter Confirmationem, & Ordinem, reliquasque fun- ,, ctiones & munera Parochialia obeundi.

II. ,, Absolvendi ab Hæresi, Apostasia a Fide, & ,, Schismate intra Italiam quidem, & Insulas adja- ,, centes, illos tantum, qui in eis locis, ubi Hære- ,, sis impune grassatur, nati sint, nec umquam erro- ,, res judicialiter abjuraverint, vel Sacræ Romanæ ,, Ecclesiæ reconciliati fuerint. Extra Italiam vero, ,, dictasque Insulas adjacentes, quoscumque etiam ,, Ecclesiasticos, tam Sæculares, quam Regulares ,, eadem castra sequentes, non tamen eos, qui ex ,, illis locis fuerint, in quibus viget Officium Inqui- ,, sitionis adversus hæreticam pravitatem, nisi inibi ,, deliquerint, ubi hæresis impune grassatur, neque ,, etiam illos, qui errores judicialiter abjuraverint, ,, nisi isti nati sint, ubi similiter grassatur Hæresis, ,, & post judicialem abjurationem illuc reversi in ,, Hæresim fuerint relapsi, & hos in foro Conscien- ,, tiæ dumtaxat.

III. ,, Absolvendi quoque a quibusvis excessibus, ,, & delictis quantumcumque gravibus, & enormi- ,, bus, etiam in Casibus Nobis, & eidem Sedi Apo- ,, stolicæ specialiter reservatis, ac etiam contentis ,, in Litteris die Cœnæ Domini quotannis legi ,, solitis.

IV. ,, Retinendi extra Italiam solummodo, & ,, Insulas adjacentes, & legendi (non tamen aliis ,, similem licentiam concedendi) libros prohibitos ,, Hæreticorum, vel Infidelium de eorum Religio-

„ ne tractantes, & alios quoscumque ad effectum „ eos impugnandi, & Hæreticos, seu Infideles in „ Castris forte degentes ad Orthodoxam Fidem „ convertendi, exceptis tamen operibus Caroli Molinæi, Nicolai Macchiavelli, & libris de Astrologia judiciaria tractantibus, ac ita ut dicti libri prohibiti ex Provinciis, in quibus Hæreses impune grassantur, minime efferantur.

V. „ Celebrandi Missam una hora ante Auroram, „ & alia post meridiem, &, si cogat necessitas, „ etiam extra Ecclesiam in quocumque loco decenti, etiam sub diu, vel sub terra, & gravi omnino urgente necessitate, etiam bis in die (si tamen in priori Missa ablutionem non sumpserit, ac jejunus fuerit) necnon super Altari portatili, etiam non integro, seu disfracto, aut læso, & sine Sanctorum Reliquiis, ac demum si aliter celebrari non possit, & absit periculum sacrilegii, scandali, & irreverentiæ, etiam præsentibus hæreticis, aliisque excommunicatis dummodo inserviens Missæ non sit hæreticus, vel excommunicatus.

VI. „ Concedendi primo Conversis ab hæresi, vel Schismate plenariam, aliis itidem quibuscumque utriusque sexus Cristifidelibus ad prædictos Exercitus pertinentibus in Articulo mortis saltem contritis, si confiteri non poterunt, necnon in Nativitatis Domini Nostri Jesu Cristi, Paschatis Resurrectionis, ac Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis Immaculatæ festis diebus, vere pœnitentibus, & confessis, ac sacra Communione refectis similiter plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & Remissionem.

VII. „ Singulis autem Dominicis, & aliis festivis „ diebus de præcepto relaxandi iis, qui ejus Concionibus intervenerint, decem annos de injunctis illis, seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis in forma Ecclesiæ consueta; Easdemque Indulgentias sibi lucrandi.

VIII. „ Singulis secundis feriis cujuslibet hebdomadæ, Officio novem lectionem non impeditis, vel eis impeditis die immediate sequenti, celebrandi Missam de Requiem in quocumque Altari, etiam portatili (si aliter celebrari non possit), & per ejus applicationem liberandi Animam alicujus ex pie defunctis dictorum Exercituum secundum celebrantis intentionem a Purgatorii pœnis per modum suffragii.

IX. „ Deferendis, si in locis versentur, ubi ab Hæreticis, vel Infidelibus periculum subsit Sacrilegii, vel irreverentiæ, Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum occulte ad infirmos sine lumine, illudque sine eodem in prædictis casibus retinendi pro iisdem Infirmis, in loco tamen apto, atque decenti.

X. „ Induendi (si quandoque in iis partibus degant, per quas propter Hæreticorum, vel Infidelium insultus aliter transire, vel in illis morari non possent) vestibus Sæcularibus, liceat Sacerdotes etiam Regulares fuerint.

XI. „ Benedicendi quæcumque Vasa, Tabernacula, Vestimenta, Paramenta, & Ornamenta Ecclesiastica, aliaque ad Divinum Cultum, (pro servitio eorumdem Exercituum dumtaxat), & „ necessaria, & pertinentia; Exceptis tamen iis, in „ quibus Sacra Unctio adhibenda erit.

XII. „ Reconciliandi Ecclesias, & Capellas, ac Cœmeteria, & Oratoria quomodolibet polluta in illis partibus, in quibus ipsi Exercitus consederint, si ad Locorum Ordinarios commodus non pateat accessus, aqua tamen prius per aliquem Catholicum Antistitem, ut moris est, benedicta; immo etiam, magna urgente necessitate, ut Missæ Dominicis, & aliis festivis diebus celebrari possint, illa etiam a memorato Antistite non benedicta.

XIII. „ Præterea eidem Capellano Majori per se „ pariter, vel alium, seu alios ab eo delegandos „ probos, & idoneos Sacerdotes in foro Ecclesiastico versatos juxta attestationem & informationem ab eorum Ordinario aliisve personis fide dignis per ipsum Capellanum Majorem desuper exquirendam, omnem, & quamcumque jurisdictionem Ecclesiasticam exercendi in eos, qui in Exercitibus præfatis pro Sacramentorum administratione, necnon spirituali Animarum Cura, & directione pro tempore inservient, sive Clerici, vel Presbyteri Sæculares, sive quorumvis, etiam Mendicantium Ordinum Regulares fuerint, perinde ac si quoad Clericos Seculares, eorum veri Præsules, & Pastores, quoad Regulares vero, illorum Superiores Generales essent.

XIV. „ Omnesque Causas Ecclesiasticas, profanas Civiles, Criminales, & mixtas, inter, seu contra prædictas, aliasque personas in Exercitibus prædictis commorantes ad forum Ecclesiasticum quovis modo pertinentes, etiam summarie, simpliciter, & de plano sine strepitu, & forma Judicii, sola facti veritate inspecta, audiendi, ac fine debito terminandi, contra inobedientes quoslibet ad Censuras, & pœnas Ecclesiasticas, procedendi aliasque aggravandi, ac etiam sæpius reaggravandi, auxiliumque Brachii sæcularis invocandi.

XV. „ Eisdem insuper Christifidelibus in dictis Exercitibus degentibus concedendi licentiam Ovis Caseo, Butyro, & aliis lacticiniis, ac etiam Carnibus Quadragesimæ, & aliis annis temporibus, & diebus, quibus eorum esus est prohibitus (Feria Sexta, & Sabbato cujuslibet hebdomadæ, ac tota Majori Hebdom. quoad Carnes exceptis) vescendi.

XVI. „ Ac demum commutandi, relaxandi, dispensandi, & absolvendi respective prout, & in quantum Episcopis, Locorum Ordinariis, juxta Sacros Canones, & Concilii Tridentini Decreta, id facere licet, seu permittitur, quoad vota, juramenta, irregularitates, & Censuras Ecclesiasticas nempe Excommunicationes, Suspensiones, & Interdicta, necnon quoad omissionem omnium, seu aliquarum ex denunciationibus, quæ Matrimoniis personarum ad prædictos Exercitus pertinentium, & cum illis commorantium contrahendis præmitti deberent.

XVII. „ Ad septennium a data præsentium computandum, ac interim ad nostrum, & Sedis Apostolicæ beneplacitum auctoritate Apostolica tenore præsentium tribuimus, & impertimur.

XVIII. „ Volumus autem, ut ii Sacerdotes, quos idem Capellanus Major pro Sacramentis etiam Parochialibus, Militibus, aliisque personis

„ quib-

„ quibuscumque dictorum Exercituum ministrandis, „ ut prædicitur, deputandos duxerit, nullatenus „ quidem hujusmodi facultatibus uti valeant erga milites præsidiarios, qui continue arcium, seu aliorum locorum custodiæ adscripti sunt, quos eorumdem locorum Parochis, & Ordinariis in omnibus, & per omnia subesse debere declaramus, sed „ dumtaxat erga Milites, & personas Exercituum prædictorum ad vagas Belli operationes destinatos, „ tum ubi in actuali expeditione reperiuntur, tum „ etiam in quibuslibet accidentalibus, & temporaneis, sive hybernis, sive æstivis, aut etiam præsidialibus stationibus pro tempore detinebuntur; ita „ tamen ut statim atque iidem Sacerdotes, quos „ Capellanus Major subdelegaverit, ad temporaneas illas stationes pervenerint, Litteras testimoniales, tam super eorum Sacerdotio, quam super „ sua deputatione, ac facultatibus sibi vigore præsentium concessis pro ejusmodi munere exercendo, „ Parochis locorum exhibere debeant, quibus visis „ hi non impediant, quominus Missam in suis Ecclesiis celebrare, ac in vim earumdem facultatum Sacramenta etiam Parochialia ministrare valeant.

XIX. „ Quod si ex tempore Matrimonium inter „ personas, quarum altera militaris sit, seu ad dictos „ Exercitus pertineat, ibique occasione stationum „ præfatarum commoretur, altera vero Parochi loci „ subdita reperiatur, contrahi contingat, eo casu nec „ Parochus sine Sacerdote hujusmodi, nec vicissim „ Sacerdos sine Parocho celebrationi hujusmodi Matrimonii assistat, aut Benedictionem impertiatur: „ Sed ambo simul atque æqualiter stolæ emolumenta „ si quæ licite percipi solent, accipiant, & inter se „ dividant.

XX. „ Non obstantibus Apostolicis, ac in Universalibus, Provincialibusque, & Synodalibus Conciliis editis, generalibus, vel specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus, necnon Ordinum, „ quorum personæ hujusmodi professæ fuerint, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel „ quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apostolicis Ordinibus præfatis, vel eorum „ Superioribus, aut singularibus personis quomodolibet concessis, ac approbatis, & innovatis. „ Quibus omnibus, & singulis illorum tenores præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & de „ verbo ad verbum insertis habentes, illis alias in „ suo robore permansuris, ad præmissorum effectum „ hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

„ Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem „ sub Annulo Piscatoris die 4. Februarii anno millesimo septingentesimo trigesimo sexto, Pontificatus nostri anno sexto.

„ Pro Domino Cardinali Passioneo
„ Cajetanus Amatus.

16 Quod idem fuit iterum ad litteram confirmatum in simili forma Brevis a Benedicto XIV. die 2. *Junii* 1741. ut sequitur.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ad futuram rei memoriam.

„ Quoniam in Exercitibus Charissimi in Christo „ Filii nostri Caroli Emanuelis Sardiniæ Regis Illustris multa sæpe contigere possunt, in quibus pro „ recta Sacramentorum administratione, salubrique „ directione, & cura Animarum illorum, qui in „ Castris degunt, & versantur, nec non pro cognoscendis, & decidendis inter eos Causis, & Controversiis ad forum Ecclesiasticum pertinentibus „ opera, & industria unius, seu plurium personarum Ecclesiasticarum opus sit propterea quod non „ facile ad proprios Parochos, & Locorum Ordinarios, aut ad Nos, & Sedem Apostolicam recursus haberi potest; Idcirco Nos supplicationibus „ ipsius Caroli Emanuelis Regis nomine Nobis super „ hoc humiliter porrectis inclinati, Capellano Majori Exercituum hujusmodi ab eodem Carlo Emanuele Rege pro tempore deputato infrascriptas facultates per se, vel alium, seu alios Sacerdotes „ probos, & idoneos per ipsum Capellanum Majorem prævio diligenti ac rigoroso examine repertos, „ ac approbatos (quatenus jam ab aliquo suo Ordinario approbati essent) & ab eodem Capellano Majori subdelegandos erga Milites, aliasque utriusque „ sexus personas ad dictos Exercitus (comprehensis „ etiam copiis auxiliaribus) quomodolibet spectantes tantum exercendas.

I. „ Videlicet administrandi omnia Ecclesiæ Sacramenta, etiam ea, quæ nonnisi per Parochialium Ecclesiarum Rectores ministrari consueverunt, præter Confirmationem, & Ordinem, reliquasque functiones, & munera Parochialia obeundi.

II. „ Absolvendi ab hæresi, Apostasia a fide, & „ Schismate in ditionibus dicto Carolo Emanueli „ Regi subjectis, intra Italiam quidem illos tantum „ qui in eis locis, ubi hæresis impune grassatur, nati sunt, nec umquam errores judicialiter abjuraverint, vel Sacræ Romanæ Ecclesiæ reconciliati „ fuerint, extra Italiam vero, & ditiones prædictas quoscumque etiam Ecclesiasticos tam Sæculares, quam Regulares eadem Castra sequentes, „ non tamen eos, qui ex illis locis fuerint, in quibus „ viget Officium Inquisitionis adversus hæreticam „ pravitatem, nisi inibi deliquerint, ubi hæresis impune grassatur, neque etiam illos, qui errores „ judicialiter abjuraverint, nisi isti nati sint, ubi similiter grassatur hæresis, & post judicialem abjurationem illuc reversi in hæresim fuerint relapsi, & „ hos in foro conscientiæ dumtaxat.

III. „ Absolvendi quoque a quibusvis excessibus, „ & delictis quantumcumque gravibus, & enormibus, etiam in casibus Nobis, & eidem Sedi Apostolicæ specialiter reservatis, ac etiam contentis „ in litteris die Cœnæ Domini quotannis legi solitis.

IV. „ Retinendi in ditionibus prædictis solummodo, & legendi (non tamen aliis similem licentiam concedendi) libros prohibitos Hæreticorum, „ vel Infidelium de eorum Religione tractantes, & „ alios

„ alios quoscumque ad effectum eos impugnandi, & „ Hæreticos, seu Infideles in Castris forte degentes „ ad Orthodoxam Fidem Convertendi, exceptis „ tamen operibus Caroli Molinæi, Nicolai Macchia- „ velli, & libris de Astrologia judiciaria tractantibus, „ ac ita ut dicti libri prohibiti ex Provinciis, in qui- „ bus Hæreses impune grassantur, minime effe- „ rantur.

V. „ Celebrandi Missam una hora ante Auroram, „ & alia post meridiem, & si cogat necessitas, etiam „ extra Ecclesiam in quocumque loco decenti, „ etiam subdiu vel sub terra, & gravi omnino ur- „ gente necessitate, etiam bis in die (si tamen in „ priori Missa ablutionem non sumpserit, ac jeju- „ nus fuerit); nec non super Altari portatili, etiam „ non integro, seu disfracto, aut læso, & sine San- „ ctorum Reliquiis; ac demum si aliter celebrari „ non possit, & absit periculum sacrilegii, Scanda- „ li, & irreverentiæ, etiam presentibus Hæreticis, „ aliisque excommunicatis, dummodo inserviens „ Missæ non sit hæreticus, vel excommunicatus.

VI. „ Concedendi primo conversis ab hæresi, vel „ Schismate Indulgentiam plenariam, aliis itidem qui- „ buscumque utriusque sexus Christifidelibus ad præ- „ dictos Exercitus pertinentibus in Articulo Mortis „ saltem contritis, si confiteri non potuerunt, nec- „ non in Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi, Pa- „ schatis Resurrectionis, ac Assumptionis Beatæ „ Mariæ Virginis Immaculatæ festis diebus, vere „ pœnitentibus, & confessis, ac Sacra Communio- „ ne refectis, similiter plenariam omnium peccato- „ rum suorum Indulgentiam, & remissionem.

VII. „ Singulis autem Dominicis, & aliis festi- „ vis diebus de præcepto relaxandi iis, qui ejus „ Concionibus intervenerint, decem Annos de in- „ junctis illis, seu alias quomodolibet debitis pœ- „ nitentiis in forma Ecclesiæ consueta; easdemque „ Indulgentias sibi lucrandi.

VIII. „ Singulis secundis feriis cujuslibet hebdo- „ madæ Officio novem lectionum non impeditis, „ vel eis impeditis, die immediate sequenti, cele- „ brandi Missam de Requiem in quocumque Altari, „ etiam portatili (si aliter celebrari non possit) & „ per ejus applicationem liberandi Animam alicujus „ ex pie defunctis dictorum Exercituum secundum „ celebrantis intentionem a Purgatorii pœnis per „ modum suffragii.

IX. „ Deferendi, si in locis versentur, ubi ab „ Hæreticis, vel Infidelibus periculum subsit Sa- „ crilegii, vel irreverentiæ, Sanctissimum Eucha- „ ristiæ Sacramentum occulte ad Infirmos sine lu- „ mine, illudque sine eodem in prædictis casibus „ retinendi pro iisdem Infirmis, in loco tamen apto „ atque decenti.

X. „ Induendi (si quandoque in iis partibus de- „ gant, per quas propter hæreticorum, vel infide- „ lium insultus aliter transire, vel in illis morari non „ possent) vestibus sæcularibus, licet Sacerdotes „ etiam Regulares fuerint.

XI. „ Benedicendi quæcumque Vasa, Taberna- „ cula, Vestimenta, Paramenta, & Ornamenta „ Ecclesiastica, aliaque ad Divinum Cultum pro „ Servitio eorumdem Exercituum dumtaxat neces- „ saria, & pertinentia, exceptis tamen iis, in qui- „ bus Sacra Unctio adhibenda erit.

XII. „ Reconciliandi Ecclesias, & Capellas, ac „ Cœmeteria, & Oratoria quomodolibet polluta in „ illis partibus, in quibus ipsi Exercitus consede- „ rint, si ad Locorum Ordinarios commodus non „ pateat accessus, aqua tamen prius per aliquem „ Catholicum Antistitem, ut moris est, benedicta; „ immo etiam, magna urgente necessitate, ut Mis- „ sæ Dominicis, & aliis festivis diebus celebrari pos- „ sint, illa etiam a memorato Antistite non be- „ nedicta.

XIII. „ Præterea eidem Capellano Majori per se „ pariter, vel alium, seu alios ab eo subdelegandos „ probos, & idoneos Sacerdotes in foro Ecclesiasti- „ co versatos juxta attestationem, & informationem „ ab eorum Ordinario, aliisve personis fide dignis „ per ipsum Capellanum Majorem desuper exqui- „ rendam omnem, & quamcumque jurisdictionem „ Ecclesiasticam exercendi in eos, qui in Exerciti- „ bus præfatis pro Sacramentorum administratione, „ necnon spirituali Animarum Cura, & directione „ pro tempore inservient, sive Clerici, vel Presby- „ teri Sæculares, sive quorumvis, etiam Mendican- „ tium Ordinum Regulares fuerint, perinde ac si „ quoad Clericos sæculares, eorum veri Præsules „ & Pastores, quoad Regulares vero, illorum Su- „ periores Generales essent.

XIV. „ Omnesque Causas Ecclesiasticas, profa- „ nas, Civiles, Criminales, & mixtas inter, seu „ contra præfatas, aliasque personas, in Exerciti- „ bus prædictis commorantes ad forum Ecclesiasti- „ cum quovis modo pertinentes, etiam summarie, „ simpliciter, & de plano sine strepitu, & forma Ju- „ dicii, sola facti veritate inspecta, audiendi, ac „ sine debito terminandi, contra inobedientes quo- „ slibet ad Censuras, & pœnas Ecclesiasticas pro- „ cedendi, aliasque aggravandi, ac etiam sæpius „ reaggravandi, auxiliumque Brachii sæcularis in- „ vocandi.

XV. „ Eisdem insuper Christifidelibus in dictis „ Exercitibus degentibus concedendi licentiam Ovis „ Caseo, Butyro, & aliis Lacticiniis, ac etiam Carni- „ bus, Quadragesimæ, & aliis anni temporibus, & „ diebus, quibus eorum esus est prohibitus (feria sexta „ & Sabbato cujuslibet hebdomadæ, ac tota majori „ hebdomada, quod Carnes exceptis) vescendi.

XVI. „ Ac demum commutandi, relaxandi, di- „ spensandi, & absolvendi respective, prout, & „ in quantum Episcopis, Locorum Ordinariis, juxta „ Sacros Canones, & Concilii Tridentini Decreta, „ id facere licet, seu permittitur, quoad vota, ju- „ ramenta, irregularitates, & Censuras Ecclesiasti- „ cas, nempe Excommunicationes, suspensiones, „ & interdicta, necnon quoad omissionem omnium, „ seu aliquarum ex denunciationibus, quæ Matri- „ moniis personarum ad prædictos Exercitus perti- „ nentium, & cum illis commorantium contrahen- „ dis præmitti deberent.

XVII. „ Ad septennium, ac interim ad nostrum, „ & Sedis Apostolicæ Beneplacitum Auctoritate A- „ postolica tenore præsentium tribuimus, & im- „ pertimur.

XVIII. „ Volumus autem, ut ii Sacerdotes, „ quos idem Capellanus Major pro Sacramentis etiam Parochialibus. Militibus, aliisque personis „ quibuscumque dictorum Exercituum ministrandis; ut præfertur, deputandos duxerit, nullatenus quidem hujusmodi facultatibus uti valeant erga Milites præsidiarios, qui continue Arcium, seu „ aliorum locorum Custodiæ adscripti sunt, quos „ eorumdem locorum Parochis, & Ordinariis in „ omnibus, & per omnia subesse debere declaramus, sed dumtaxat erga Milites, & personas „ Exercituum prædictorum ad vagas Belli operationes destinatos, tum ubi in actuali expeditione reperiuntur, tum etiam cum in quibuslibet accidentalibus, & temporaneis, sive hybernis, sive æstivis, aut etiam præsidialibus stationibus pro tempore detinebuntur, ita tamen ut statim atque iidem Sacerdotes, quos Capellanus major subdelegaverit, ad temporaneas illas stationes pervenerint, Litteras Testimoniales tam super eorum Sacerdotio, quam super sua deputatione, ac facultatibus sibi vigore præsentium concessis pro ejusmodi munere exercendo, Parochis locorum exhibere debeant, quibus visis hi non impediant, quominus Missam in suis Ecclesiis celebrare, ac in vim earumdem facultatum Sacramenta etiam Parochialia ministrare valeant.

XIX. „ Quod si ex tempore Matrimonium inter „ personas, quarum altera militaris sit, seu ad dictos „ Exercitus pertineat, ibique occasione stationum „ præfatarum commoretur, altera vero Parochi loci „ subdita reperiatur, contrahi contingat, eo casu, „ nec Parochus sine Sacerdote hujusmodi, nec vicissim Sacerdos sine Parocho celebrationi hujusmodi Matrimonii assistat, aut Benedictionem impertiatur; sed ambo simul atque æqualiter stolæ „ emolumenta, si quæ licite percipi solent, accipiant, & inter se dividant.

XX. „ Non obstantibus Apostolicis, ac in Universalibus, Provincialibusque, & Synodalibus „ Conciliis editis generalibus, vel specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus, nec non Ordinum, quorum personæ hujusmodi professæ fuerint, etiam juramento, Confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis Statutis, „ & Consuetudinibus, Privilegiis quoque, indultis, & Litteris Apostolicis, Ordinibus præfatis, „ vel eorum Superioribus, aut singularibus personis, quomodolibet concessis, ac approbatis, & „ innovatis. Quibus omnibus, & singulis illorum „ tenores præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & de verbo ad verbum insertis habentes, „ illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, & „ expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

„ Dat. in Arce Gandulphi Albau. Dioecesis sub „ Annulo Piscatoris die 28. Maii 1746. Pontificatus Nostri Anno sexto.

„ D. Card. Passioneus.

„ *Registrat. dal Senato per ordinato delli* 4. *Luglio* 1746.

Additiones ex aliena manu.

De variis nominibus magni Capellani Regum, tum ejusdem diversis temporibus juribus, consule, ubi res postulat, eruditissimum Carafa *de Capella Regis cap.* 3. *&* 4. *utrobique per tot.* 16

CAPILLITIUM fictitium. Vid. verb. *Coma fictitia per tot.*

CAPITULUM.

Articulus I.

Quo ad ea, quæ concernunt Capituli convocationem, seu Congregationem.

Capituli convocatio est facienda juxta solitum; 1
Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 43. Passerin. *cap.* 10. *de electione num.* 49. Gonzal. *in lib. Decret. cap. unico, de Syndico num.* 9. Rota *decis.* 1247. *num.* 1. *coram Seraphin. & decis.* 295. *coram Puteo lib.* 3. Capituli con- 2
vocatio spectat ad Majorem, & Digniorem; Innocent. & Hostiens. *in cap.* 1. *de Majoritat. & Obedient.* Fagnan. *in cap. Ut Abbates, de ætate, & qualitate num.* 24. Barbosa *de Canon. cap.* 35. *num.* 1. *& sequent.* Sacra Congregat. Concil. *in Bononien.* 16. *Junii* 1683. *in Lunen. Sarzanen.* 12. *Martii* 1695. *in respons. ad tertium*, & S. Congreg. Rituum *in Neapolitana* 25. *Januarii* 1698. *in responsione ad quintum*. Etiamsi 3
Major, seu Dignior non sit in Ordinibus Sacris constitus, nec votum habeat, adhuc ad eum spectat convocare Capitulum, proponere negotia decidenda, & suffragia Collegialium votantium colligere, cum iste sit actus jurisdictionis, qui competit Præsidenti etiam in Sacris non constituto ratione superioritatis. Ita decisum fuisse a Sac. Congreg. refert Garcias *de Benefic. part.* 3. *cap.* 4. *num.* 26. & tenent Barbosa *de Canon. cap.* 35. *num.* 2. Nicol. *Lucubr. Canon. lib.* 1. *titul.* 14. *de ætate, & qualitat. num.* 7. *limit.* 3. Monacel. *tom.* 1. *tit.* 4. *formul.* 4. *num.* 24. Petra *tit.* 1. *comment. in constitut.* 1. *Divi Leonis sect.* 2. *num.* 46. Ali- 4
quando tamen convocatio Capituli ex consuetudine potest spectare alternatim ad duos, ut declaravit Sac. Congregat. Episcopor. *die* 3. *Februar.* 1623. *fol.* 11. ad Archidiaconum Syracusanum spectare convocare Capitulum, & aperire Litteras Capitulares alternis vicibus cum Decano. Per hoc tamen, quod 5
convocatio spectet ad Majorem, seu Digniorem, non est refrænatum arbitrium Capitulo illud congregrandi; Abbas *in cap. Cum nobis, de election. num.* 9. *ad textum in cap.* 1. *de his, quæ fiunt a majori parte Capituli*; Petra *loc. cit. num.* 47. Nam renuente Majore, seu Digniore convocare Capitulum, possunt alii Capitulares, vel illum cogere ad convocationem faciendam mandato Superioris legitimi, ut advertit Abb. *loco cit. num.* 4. *vers. Ut ex hoc*, & Rota *in Hispalen. juris præsidendi in Capitulo* 2. *Julii*

lii 1700. *coram D. dell' Olmo*; vel si facta debita requisitione ipsi Majori, seu Capiti Capituli, adhuc renuat illud congregare, potest fieri convocatio a subsequenti in gradu, ut censuit Rota *in Gerund. supr. dubio juris præsidendi in Capitulo* 14. *Junii* 1702.
6 *coram D. Priolo*. Convocator Capituli non tenetur explicare materiam convocationis in ipsa convocatione, ut declaravit Sacra Congregat. Concil. *in Lunen. Sarzanen.* 12. *Mart.* 1655. *ad quartum*, quia possent petere dilationem in Capitulo ad consulto respondendum; in hac tamen materia debet attendi solitum, quo alterato poterunt semper Vocales actum irritare, ut adverunt Passerin. *cap.* 10. *de election. num.* 49. Petra *loc. cit. num.* 45. & alii.

7 Pro convocatione Capituli non requiritur licentia Episcopi, si solitum sit sine illa congregari; Sacra Congregat. Episcop. *in Brudusina* 17. *Jan.* 1584. ibi: *La Sacra Congregazione ha risoluto, che il Capitolo sia libero di congregarsi quando vuole, purchè non sia in pregiudizio del Culto Divino; onde non si può obbligar a domandar licenza*. Et in *Neritonen.* 20. *Augusti* 1601. ibi: *Essendo il Capitolo in possesso d'adunarsi senza del Vescovo, e del Vicario, non si dee ciò fare altra novità* Barbosa *de Canon. cap.* 15. *num.* 3. Pigna-
8 tell. *tom.* 4. *consult.* 154. Et ubi est solitum congregari absque licentia Episcopi, is non potest, multoque minus ejus Vicarius prohibere absque justa caussa, ne convocetur Capitulum; Sacra Congreg. Episcop.
9 *in Rhegiensi* 4. *Junii* 1602. Secus autem, si adsit justa caussa; Ead. Sacra Congr. Episcop. *in Amerina* 13.
10 *Septembr.* 1641. Immo si prohibuerit ex justa caussa v. g. ne Capitulum convocetur tempore Divinorum Officiorum, potest Episcopus etiam sine Adjunctis procedere ad subtractionem fructuum, & ad mulctas ab eo impositas contra Canonicos habentes Capitulum eo tempore, quo Divina Officia celebrari debent, nisi caussa aliqua urgens in aliud tempus differri non patiatur: Sacra Congreg. Conc. *in Orio-*
11 *len.* 27. *Martii* 1632. *ad* 11. Non potest tamen Episcopus cogere Canonicos ad sibi significandum, quid tractare velint in Capitulo; Sac. Cong. Epis.
12 *in Andrien.* 25. *Februar.* 1703. Quamvis possit ipse Episcopus cogere Capitulares ad sibi exhibendam copiam actorum seu resolutionum Capitularium, ut censuit Sacra Congregat. Episcop. 6. *Martii & 22. Aprilis* 1596. Et ratio est, quia cura est Episcopi superintendere, ne fiant a Capitulo resolutiones Juri contrariæ; Fermosin. *de cap. Sede Vacante, tract.* 3. *quæst.* 6. *num.* 15. Barbosa *de Canon. citat. cap.* 35. *n.* 6. Petra *loc. cit. num.* 55. & late Rota *in Gerunden. jurisdictionis super exhibitione resolutionum Capitularium* 12. *Junii* 1702. *coram Priolo*; ubi ampliatur etiam ad Vicarium Capitularem Sede Vacante, cum ad ipsum devolvatur Jurisdictio Episcopi.

13 Episcopus potest congregare Capitulum pro casibus in quibus, juxta Sacros Canones, tenetur exquirere ejus votum, vel consilium, & in aliis casibus spectantibus ad sui Dignitatem; Barbosa *de Canon. cap.* 35. *num.* 7. Fagnan. *cap. Cum ex injuncto num.* 26. *& sequent. de novi operis nunciatione*, & consonat Dispositio Concil. Trident. *sess.* 25. *cap.* 6. *de reform.* ibi: *Quod si aliquid Canonici ad deliberandum proponent, nec de re ad suum, vel suorum commodum spectante agatur, Episcopi ipsi Capitulum convocent, vota exquirant, & juxta ea concludant*. Non 14
potest tamen Episcopus convocare Capitulum pro actibus Capitularibus, qui spectant ad Capitulum, uti Capitulum, quia pro rebus spectantibus ad ipsum solum Capitulum remanet illæsa, & intacta sua jurisdictio, ut post prædicta verba, quibus aperte demonstratur ad quæ se extendat hæc potestas Episcoporum, sic expresse addit Tridentinum Concilium: *Cæteris autem in rebus, Capituli jurisdictio, & potestas, si qua eis competit, & bonorum administratio salva, & intacta omnino relinquatur*; Barbosa *de potest. Episcop. allegat.* 73. *num.* 17. *vers. Si Episcopus*, Petra *loc. cit. num.* 50. Vicarius Generalis Episcopi, 15
sive præsente, sive absente Episcopo, in nullo casu potest convocare Capitulum exemptum, cum expresse in hoc reperiatur exceptus a Concilio Tridentino *sess.* 25. *cap.* 6. *de Reform.* ibi: *Nec ad id Vicarius Episcopi admittatur*. Secus autem est dicendum 16
de Capitulo non exempto, quia mox citatus textus, *Nec ad id Vicarius Episcopi admittatur*, est intelligendus, si Capitulum sit exemptum, prout decisum fuisse a Sacra Congregat. refert Sbrozz. *in addit. ad summ. tract. de Offic. Vicarii lib.* 2. *quæst.* 30. & post eum tenet Barbosa *in cit. cap.* 6. *sess.* 25. *Tridentini num.* 48. Fagnan. *in cit. cap. Cum injuncto n.* 28. Petra *loc. citato num.* 52. Et ratio diversitatis est, quia in Capitulis exemptis facultas convocandi tribuitur a Tridentino *loc. cit.* solum Episcopo cum expressa exclusione Vicarii, ut patet per *citat. verba*: *Nec ad id Vicarius Episcopi admittatur*. In reliquis vero Capitulis non exemptis non est necessaria talis facultas, quia eam habet ex Jure communi, eamque communicat Vicario, qui proinde habet jurisdictionem in Capitulo, & sic potest Capitulum convocare justa existente caussa in iis negotiis, in quibus justa suas facultates Judex esse potest.

Extante legitima consuetudine, ut Episcopus, seu 17
Vicarius interveniat in omnibus Capitulis, etiam quæ fiunt pro re spectante ad Capitulum, debet illa servari; Sbrozz. *de Vicario quæst.* 30. *num.* 25. Petra *loco cit. num.* 56. Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 154. *num.* 6. ubi refert talem consuetudinem extare Mediolani, & sic ibi decisum fuisse a Sacra Congregat. Episcop. 2. *Junii* 1591. Unde etiam Sacra Congregat. Concil. censuit *per cap.* 6. *sess.* 25. *§. absente vero Episcopo*, non obstare, quominus Vicarius Archiepiscopi Mediolanensis possit intervenire in Capitulo, ac in eo sedere, si talis facultas ei ante Concilium, vel Constitutione, vel consuetudine, vel alio quocumque modo legitime competebat juxta dictum Decretum in fine, præsertim si ipsum Capitulum nullo exemptionis, aut speciali Jure juvetur adversus omnimodam subjectionem Archiepiscopi. Quæ quidem declaratio fuit discussa a Sacra Congregat. Episcop. 5. *Maii* 1587. his verbis: *Sacra Congregatio super Episcopos decrevit Vicarium Archiepiscopi Mediolanensis Capitulis Ecclesiæ Metropolitanæ, & negotiorum Capitularium tractationi, & expeditioni interesse valere, & primam sedem habere juxta Decretum Concil. Provincialis tertii*. Quamvis tamen ex consuetudine, seu alio 18
Jure speciali, Episcopus, seu Vicarius possit intervenire in Capitulis omnibus, non potest tamen nec Episcopus, nec Vicarius intervenire, si in Capitulo agendum sit de interesse proprio, seu suorum, ut ex

N 2 Sacra

Sacra Congregat. Concilii concludit Pignatell. *loco cit: num.*6. Barbosa *cit. cap.*35. *num.*8. Rota in Gerunden. *Jurisdictionis super exhibitione resolution. Capitularium* 12. *Jun.* 1703. *§. pro utroque*, *coram Domino*
19 *Priolo* . Et dato, quod Episcopus, vel Vicarius congregaverit Capitulum, & rem proposuerit, ubi agitur de suo, vel suorum commodo, debet exire, & relinquere Canonicos de Capitulo solos, ut ipsi libere rem discutiant, & determinent; Vener *in Examine Episcop. lib.*4. *cap.*37. *num.*36. *cum sequent.* Gallet. *in Margarita casuum conscientiæ verb. Episcopus*, Barbosa *de Canonic. cap.*35. *num.*9. Rota *in Hispalens. Juris præsidendi in Capitulo* 2. *Julii* 1700. *§. Similiter*
20 *coram D. dell' Olmo* . Hujusmodi tamen interesse debet esse speciale proprium, vel suorum; non autem ratione Ecclesiæ; in quo casu, sicuti posset esse Judex Episcopus, vel Vicarius, ita pari ratione non sunt repellendi, ut pluries censuit Sacra Congreg. Concil. *in lib. enim Card. Alciati fol.*1270. ita habetur *Tertio an sub illis verbis Sac. Conc. d. cap.*6. nec agatur de re ad suum, vel suorum commodum spectante, *comprehendantur ea, quæ concernunt Ecclesiam, ut si agatur generaliter: An Episcopo sit serviendum celebranti*; Sacra Congregat. respondit, *non* comprehendi; Et eadem Sacra Congregat. Concil. *in Turritana* 14. *Junii* 1651. respondit: *Locum Aulæ Archiepiscopalis non esse immutandum, sed quando agendum de interesse privato ipsius Archiepiscopi, ipsum, & ejus Vicarium abstinendum ab interessentia in Capi-*
21 *tulo* , & Rota *in cit. Gerunden. §. fin.* Ubi autem Episcopus, seu Vicarius juxta solitum, seu consuetudinem Capitulis intervenit, non potest ferre suffragium, quia hoc ferre spectat tantum ad illos de Capitulo, ut decrevit Sacra Congreg. Concil. *apud Cardin. Alciatum, in cujus lib. fol.* 1269. sic adnotatur: *Cum dubitaretur ab Episcopo Cadicen. An cum ipse ex Decreto Sac. Concil. cap.*6. *sess.*25. *Capitulum convocat, habeat tamen in eo votum?* Sacra Congregat. *censuit non habere, neque ex Jure, neque ex Decreto Concilii*; & sic censuit ead. Sacra Congreg. etiam *in Aprutina* 31. *Julii* 1694. denegando Vicario Jus dicti Suffragii, & sic etiam tenet Rota *in D. Hispalen. Ju-*
22 *ris præsidendi in Capitulo §. prout* . Dato autem quod Episcopus, seu Vicarius esset Canonicus, tunc posset quidem ferre suffragium, sed unicum tantum, uti Canonicus; quia uti Canonicus esset pars ipsius Capituli; Gratian. *discept.* 106. *n.*5. *& sequent.* Lotter. *de re Benefic. lib.*1. *q.*19. *num.*104. *&* 105. Barbosa *de potest. Episcop. alleg.*73. *n.*17. *&* 18. Petra *loco cit. num.*19. & plene Rota *part.*12. *recent. decis.*278. *num.* 1. *&* 2. *& prius Decis.*156. *num.*17. *& sequent. ead. part.*12.

23 Episcopus in casibus, in quibus convocat Capitulum, debet in eo præsidere cum omnibus prærogativis; Cum enim sit in Capitulo uti caput, debet ipse retinere primam Sedem, & præeminentiam horologii, vota recipere, negotia proponere, ac alia peragere, quæ necessaria sunt; Trid. *sess.*25. *cap.*6. *de reform.* ibi *Episcopis præterea ubique is honor tribuatur qui eorum Dignitati par est, ejsque in Choro, & in Capitulo, in Processionibus, & aliis actibus publicis sit prima Sedes, & locus, quem ipsi elegerint, & præcipue omnium rerum agendarum auctoritas*; Rota *in Gerunden. Jurisdictionis super jure præsidendi in Capitulo* 14. *Junii* 1702. *coram Priolo*; *& Hispalen. Juris præsidendi in Capitulo* 2. *Julii* 1700. per tot. ubi late examinatur Articulus etiam in Capitulo exempto *coram D. dell' Olmo*. Episcopus interveniens Capitu- 24
lo non illud congregando, seu convocando pro rebus ad suam Dignitatem pertinentibus, sed solum ratione consuetudinis interveniens Capitulis, quæ congregantur a Capite Capituli pro rebus, & negotiis ipsius Capituli, habet præeminentiam loci, & prærogativas Horologii, & Tintinnabuli, quia etiam ibi intervenit uti Episcopus, & incongruum videtur, ut subsit alteri, cum Caput Capituli sit inferior Episcopo; Sarav. *de Adjunctis q.*1. *n.*7. Ceccoper. *lucubrat. Canon. lib.*4. *n.*133. Lotter. *de re Benefic. lib.*1. *q.*16. *n.*69. Petra *loco cit. num.*66. In actibus vero concomitan- 25
tibus ipsum Capitulum, nempe convocatione, votorum receptione, ac similibus tales prærogativæ spectant ad Caput Capituli, & non ad Episcopum, nisi etiam actus præfati ex consuetudine spectent ad Episcopum, quia Episcopus ibi non intervenit uti constituens unicum Corpus mysticum cum ejus Capitulo pro explendis actibus, qui opus habeant unione dicti corporis mystici, sed dicti actus pro rebus Capituli explentur per Corpus Capituli, sine Episcopo, qui potius intervenit ibi uti Judex, ne aliquid agatur contra Jus. Et sic videtur recte sentire Rota *in d. Hispalen. Juris præsidendi in Cap.* 2. *Jul.* 1700. *§. Minusque urget*, Petra *loc. cit. n.*66. Episcopus, qui est Canonicus sive in Ec- 26
clesia suæ propriæ Diœcesis, sive in Ecclesia alienæ Diœcesis, sive in Ecclesia exempta, non potest uti Canonicus convocare Capitulum, vota recipere, & similia, sed hæc spectant ad Caput Capituli, quia Episcopus, ut Canonicus, est pars Capituli. Episcopus 27
autem, etiam Titularis, licet interveniat Capitulo, & aliis functionibus Capitularibus uti Canonicus, habet præcedentiam, & præeminentiam super omnes Canonicos, & Dignitates; Rota *In Asturicen. Præeminentiarum* 2. *Jun.* 1704. *§. Sentiebant, & §. Fortius coram D. Ansaldo*, & Sacra Congreg. Rit. *in Neapolitana*, ut refert Card. de Luca *disc.* 41. *de præeminentiis, in Ruthenen.* 24. *Sept.* 1605. *in Compostellana* 11. *Jul.* 1617. *& in Calaguritana* 13. *Novem.* 1611. Vid. verb. *Canonicus art.*7. *num.*45. Et ratio est quia præcedentia, seu præeminentia loci, ac hujusmodi, sunt inseparabiles a Dignitate Episcopali, quæ supereminet tali Capitulo, & per hoc, ut recte advertit Hieronymus Venero *in Examine Episcop. lib.*4. *c.*29. *num.*32. & cum ipso Barbosa de *Canon. ca.*36. *num.*6. & Petra *loco cit. num.*78. debet Præfectus Capituli, quando proponit, petere cum debita urbanitate licentiam ab Episcopo illum salutando.

Capitulum convocari, seu celebrari debet in Ec- 28
clesia & loco ad hoc determinato; *Cap. Quod sicut* 28. *de election. & Glossa ibi verb. Constitutiones, c. Qua fronte* 25. *de appellat. & ibi Glossa verb. Canonicum, c. In nomine Domini* 1. 2. *dist.*23. *c. Præceptum* 6. *qu.*2. *caus.*1. Fagnan. *in c. Cum ex injuncto* 2. *de novi operis nunt. num.*17. *cum multis ibi citat*. Nec Episcopus 29
potest Domi suæ illud convocare; sed ad aulam Capitularem, ubi antea solitum fuit convenire; Sacra Congregat. Concil. *in Placentina*, ubi, ut refert Fagnan. *loco cit. num.*18. proposito dubio: An Episcopus volens aliquid in Capitulo proponere *juxta c.*6. *sess.*25. teneatur accedere ad Ecclesiam, & locum solitum deputare; An vero illud in ædibus propriis con-

convocare possit? Sacra Congreg. prius respondit, quod quando Episcopus vult aliquid proponere Canonicis ad deliberandum, nec de re ad suum, vel suorum commodum, spectante agitur, solus Episcopus privative ad quoscumque potest convocare, idque in domibus suis; postea vero auditis utriusque rationibus, partiumque Advocatis, & Procuratoribus, ab omnibus in hanc sententiam itum est, ut Episcopus non possit Domi suæ Capitulum convocare, sed ad aulam Capitularem, in qua antea semper so-
30 litum fuit Capitulum convenire. Potest tamen Capitulum ad alium locum transferri, & convocari, quando non potest tuto convenire in Ecclesia, vel loco Capitulari, ut patet *in c. in nomine Domini 1. Dist. 23.* his verbis circa medium: *Quod si pravorum, atque iniquorum hominum ita perversitas invaluerit, ut pura, sincera, atque gratuita fieri in Urbe non possit electio, Cardinales Episcopi cum Religiosis Clericis, Catholicisque Laicis licet paucis, Jus potestatis obtineant eligere Apostolicæ Sedis Pontificem, ubi congruere viderint.*
31 Et ibi notat Glossa *in verb. fieri in Urbe*; Fagnan. *loco cit. num. 21.* Et inter alias justas causas transferendi Capitulum ad alium locum, juxta Causa est repulsio Episcopi ab ingressu in Civitatem, vel rebellio contra ipsum Episcopum, ut ex caussa rebellionis contra Episcopum Leodiensem fuit concessa facultas transferendi ipsum Capitulum ad alium locum idoneum, & tutum in dicta Diœcesi Leodiensi constitutum, de quo Episcopo, & Capitulo expedire videbitur. Sic concessit Clemens VI. in Constit. incip. *Ecclesiis, Dat. Avenione Kalendis Maii anno sexto sui Pontificatus*; *Et confirmavit* Innocentius X. in Constitut. incip. *Cum alias Dat. Romæ 24. Jun. 1649. anno quinto sui Pontificatus*, ut videre est apud Fagnan. *in cap. Cum ex injuncto 2. de nov. oper. nunt. num. 55. & 56.* Et ratio est, quia ut expresse dicitur *in cap. Non decet 1. dist. 12. Non decet a Capite membra discedere, sed ea juxta Scripturæ testimonium Caput sequantur*. Caput autem est Episcopus, & membra sunt Canonici; *Cap. Novit. 4. de his, quæ fiunt a Prælato* ibi: *Novit tuæ discretionis prudentia, qualiter tu, & fratres tui unum Corpus sitis, ita quod tu Caput; & illi membra esse probentur, unde non decet te omissis membris aliorum consilio in Ecclesiæ tuæ negotiis uti*. Quare cum ob impedimentum ei illatum Episcopus nequiverit ad suam Cathedralem Ecclesiam se conferre, ibique Canonicorum consilium exquirere pro negotiis Ecclesiæ expediendis, necesse est, ut possit alio eos convocare, ut juxta citat. Canon. *Membra Caput suum sequantur* ne cogatur Episcopus, *omissis membris, aliorum consilio uti in negotiis suæ Ecclesiæ*.
32 Capitula, seu Tractatus, & Congregationes, ac Actus Capitulares per Canonicos Cathedralium, & Collegiatarum Ecclesiarum fieri non debent eo tempore, quo celebrantur Divina Officia, ut rescripsit Sacra Rituum Congregatio *Archiepiscopo Ulyssiponen.* his verbis, *Sac. Congreg. Rit. viso, & perpenso memoriali pro parte dimidiorum Canonicorum Quaternariorum Ecclesiæ Ulyssiponen. eid. Sac. Congreg. porrecto, declaravit Capitula, seu Tractatus, & Congreg. ac actus Capitulares per Canonicos Cathedralium, & Collegiatarum Ecclesiarum peractis Divinis Officiis, & præsertim Missa majori, ne Divinus Cultus propter Ministrorum subtractionem minuatur, habendos esse. Quod si dum Missa, & alia Divina Officia celebrantur, aut Horæ Canonicæ recitantur, Capitula habere voluerint, nisi forte evidens necessitas id postulaverit, ejus Horæ, & in qua id commiserint, quotidianas distributiones minime lucrari debere censuit sub die 17. Novembr.* 1600. Et sic etiam censuit Sac. Congr. *in Oriolen. 27. Martii 1632.* in responsione *ad 11. ubi respondit, Capitulum non esse habendum eo tempore, quo Divina Officia celebrari debent, nisi caussa aliqua urgens in aliud tempus differre non patiatur; Quod si secus fiat, Canonicos numquam lucrari Distributiones quotidianas pro illis Horis, quibus Divinis non interfuerint, & eo casu Episcopum posse sine Conjudicibus contra Canonicos procedere ad subtractionem fructuum, & ad mulctas ab eo impositas*.

Additiones ex aliena manu.

Capitulum Ecclesiæ Cathedralis, definiente Bohemero *in decretal. lib. 3. tit. 9. §. 7.* est *Collegium sub Episcopo quidem, sed separatum corpus tamen sub directione Præpositi, & Decani constituens, & peculiaribus suis juribus gaudens, Episcopo in adjutorium datum, & de Regimine Ecclesiastico participans, constans ex iis, qui vel ratione præbendæ suæ, vel alias de consuetudine votum, sessionemque in Capitulo acceperunt*. Quod olim Presbyterium, id capitulum sibi hodie vindicat. De origine vero Capitulorum, adisis eumdem Bohemerum *in decretal. d. lib. 3. dist. tit. 9. a §. 1. ad plur. seqq.* cum Rousseaud de la Combe *verb. Capitulum sect. 1. per tot.* 33 34 35

Ut autem Capitulum jure suo expleat negotia, quatuor hæc concurrant oportet. I. Ut sit legitime congregatum. II. Ut vocentur omnes, qui vocem in Capitulo habent, vel de præsenti habere possunt. III. Ut negotia capitulariter expediantur. IV. Ut major pars consensum suum interponat. 36

Quod attinet ad primum requisitum, Capitulum ut legitime convocetur, haberi debet ratio *Personarum*, id est Convocantium, *modi, loci, & temporis*. Convocat Capitulum Episcopus, vel Decanus. Episcopus convocat in negotiis, quæ peragi debent consensu vel consilio Capituli, vel alias conjunctim ad Episcopum & Capitulum pertinent. In cæteris negotiis Decanus convocat Capitulum vel tempore stato vel extraordinario pro re nata, eoque deficiente senior ut plurimum, nisi aliter ea in Ecclesia obtinuerit; Bohemer. *in decretal. lib. 4. tit. 11. §. 3.* ubi quod convocante Decano Capitulum haud opus est licentia Episcopi; Louvrex *dissert. Canon. 17. n. 1. & plur. sequent.* 37 38 39 40 41 42

De modo convocandi Capitulum nihil in Jure statutum est. Quocirca retineri debet modus ille, qui in Ecclesia, de qua agitur, invaluit. Alibi enim fit convocatio per sonum Campanæ, alibi per litteras, alibi viva voce. Quod vero attinet ad absentes, ii necessario convocandi sunt per litteras, vel per Nuncium; Passerin. *de election. Canon. cap. 11. fere per tot.* 43 44 45 46

Locus Capituli solet esse certus, ac determinatus. Episcopus tamen potest Capitulum in aula sua convocare, nisi controversiam cum ipso Capitulo habeat; Fermosin. *de Potest. Capitul. Sede Vacante tract. 3. quæst. 6. num. 12.* Verum si alibi, modo in loco honesto, convocatum sit Capitulum, nequit 47 48 49

actus hoc nomine impugnari, quod Capitulum non sit convocatum in loco consueto; Card. de Luca *de Regular. discurs.*15. *n.*2. Passer. *de elect. Canon. c.*12. *n.*2. *& seqq.*

50 Demum tempore consueto convocari debet Capitulum, non eo tamen quo divina celebrantur, alias Capitulares impune non comparent; Leuren. *For. Beneficial. tom.*1. *q.*420. *n.*5.

51 Quod concernit secundum requisitum; vocem in Capitulo habent, adeoque sunt convocandi qui nomine Capituli veniunt, & sic regulariter soli Cano-
52 nici; nam nonnisi Canonici veniunt nomine Capituli, ipsumque constituunt; Bohemer. *in decretal. lib.*3.
53 *tit.*11. *§.*6. Hinc sequitur, Dignitates convocari non debere, nam eæ non dicuntur de Capitulo, nisi vel fundatione, vel consuetudine aliud obtineant; Cardinal. de Luca *de Beneficiis discurs.*46. *num.*1. Barbo-
54 sa *de Canon. cap.*35. *num.*14. Item dicendum est de Mansionariis, quippe qui nec de Capitulo dicuntur; Ayrer. *in dissert. de beneficiar. assis.* Confer etiam Rotam *coram Crispo dec.*50. *n.*20. *in Gerunden. Servitutum* 23. *Februarii* 1731. *§. Siquidem coram clar. me. Cincio.*

55 Quinimmo nec omnes Canonici convocandi sunt, sed tantum præbendati, intra numerum, & in ordine saltem Diaconatus constituti; Bohemer. *in decre-*
56 *tal. lib.*3. *tit.*11. *§.*7. *&* 8. Num autem Canonici absentes vocandi sint? Negatur, exceptis tamen in negotiis majoris ponderis, ut sunt electio Prælati, receptio Canonicorum, aut Præbendarum collatio, & cessatio á divinis a Capitulo indicenda; Idem Auctor *loc. cit. §.*9.

57 Tertium requisitum est, ut negotia Capitulariter expediantur. Dicuntur enim negotia expediri Capitulariter, si congregatum sit Capitulum, audita sint vota singulorum, & deliberatio a Congregatis
58 facta sint. Neque enim singuli extra Congregationem Capitulum constituunt, & ita nec singulorum consensus extra Capitulum interpositus sufficit in negotiis a Capitulo expediendis; id quod ex natura Collegiorum fluit; Card. de Luca *de benefic. discurs.* 30. *num.*3. *&* 5. optime Louvrex *dict. dissert. Canon.* 17. *num.*14.

59 Restat ut differamus de ultimo requisito, ut major pars Capituli consensum suum interponat. Id quoque ex natura omnium Collegiorum & Universitatum fluit, quum non esset ratio expediendorum
60 negotiorum, nisi majora concluderent. Major tamen pars æstimari debet non respectu partium minorum, sed totius Capituli, idest omnium Canonicorum intervenientium, & suffragium ferentium, nisi alia sit consuetudo; Louvrex *dict. dissert. Ca-*
61 *non.* 17. *num.*9. *& seq.* Idemque obtinere debere tenet dictus Auctor, si Capitulum consenserit, ut major pars respectu partium minorum concludat.

62 Cæterum si agatur de negotio Canonicos uti singulos concernente, non sufficit consensus majoris partis, sed singulorum Canonicorum consensus exigitur; Fagnan. *in Cap. Quum in cunctis* fere per tot. *de his, quæ fiunt a majori parte Capituli* Fermosin. *de Potest. Capitul. Sede Vacante, tract.*3. *qu.*1. *n.* 5. 15., *& sequent.*

63 At quando negotium dici debeat hujus generis, ut concernat Canonicos uti singulos, omnium optime explicat Louvrex *sæpe dicta dissert. Canon.* 17. *a num.*16. *ad plur. seq.* omnino consulendus ubi res postulat.

Num ad convocationem Capituli extraordinarii debeant Canonici ei, qui jus habet convocandi ipsum Capitulum, eique præsidendi, negotia pandere, propter quæ convocatio illa desideratur? 64

De quæstione hac magna utrinque animorum contentione disputatum novissime est in Rota. At tribunal hoc definivit necesse haud habere Canonicos negotia proponenda in Capitulo extraordinario nota facere habenti jus convocandi Capitulum, ipsique præsidendi. Vide Decisionem in Avenionen. Convocationis Capituli 17. *Martii* 1752. *coram Emin. Bussio.* 65

Articulus II.

Quo ad ea, in quibus requiritur consilium, vel consensus Capituli.

Capituli consensus requiritur; Primo in alienatione rerum Ecclesiasticarum, quæ ad Cathedralem Ecclesiam pertinent; *cap. Sine exceptione* 53. *caus.*12. *quæst.*2. *cap. Ut super §. fin. de rebus Eccles. non alien. cap.*1. *De his, quæ fiunt a Prælat.* Rota *in Triventina Beneficii* 12. *Novembr.* 1649. *cor. Queipo.* 1
Secundo requiritur Capituli consensus in administratione bonorum, & redditium Ecclesiæ; Si enim 2
hæc omnia sunt communia inter Prælatum, & Capitulum, ad eos simul spectare debet administratio; *cap. Novit.* 4. *cap. Quanto* 5. *cap. Ea noscitur* 6. *de his quæ fiunt a Prælatis sine consensu Capituli*; Rota *par.*1. *recent. dec.*183. *num.*1. *& in Gerunden. Administrationis* 16. *Febr.* 1629. *coram Verospio, & in eadem* 11. *Decembr.* 1631. *coram Coccino Decano.* Ter-
tio, requiritur Capituli consensus in suppressione 3
Canonicatuum, & Beneficiorum, quæ non permittitur Episcopo absque tali consensu, & sine legitima caussa; *cap. Cum accessissent, de constitut.* ubi Abb. *num.*4. *&* 9. Felin. *num.*17. *dec. num.*45. & alii passim. Quarto requiritur Capituli consensus in 4
unione unius Ecclesiæ alteri Ecclesiæ, seu Dignitati, vel Præbendæ per Episcopum facienda; *cap. Si Episcopus* 72. *caus.*12. *qu.*2. *ubi gloss. in fin. cap. Tua nuper de his, quæ fiunt a Prælat. Clement. Si una, de rebus Eccles. non alien.* Rota *dec.*133. *n.* 2. *part.*2. *divers. & dec.*294. *num.*17. *part.*5. *divers.* Quinto, 5
requiritur Capituli consensus in casu, quo diminueretur Ecclesiæ auctoritas; *c. Dilecti* 13. *de Majorit. & Obedient.* Piasec. *in praxi Episcop. par.*2. *qu.*2. *cap.*2. *num.* 9. *vers. Item in casu.* Sexto, requiritur Ca- 6
pituli consensus in omni negotio, quod concernat præjudicium Ecclesiæ Cathedralis; *cap. Humilis doctrina* 17. *de Major. & Obedient.* Septimo, requi- 7
ritur Capituli consensus, ut erigatur Seminarium in Ædibus Canonicalibus; Seminarium enim ibi erigi non potest, nisi de consensu Canonicorum, & ita separatum, ut Presbyteri, vel Clerici nullam communicationem habeant cum Seminaristis; Sac. Congregat. Concil. *in Mutinensi* 3. *Febr.* 1604. Octavo, 8
requiritur Capituli consensus in creatione Canonicorum supranumerariorum; Nec enim potest Episcopus auctoritate ordinaria in sua Ecclesia creare Cano-

Canonicos supranumerarios absque consensu Capituli, & Canonicorum; Sac. Congr. Conc. 26. *Febr.*
9 *1639. in una Fulginat.* Nono, requiritur Capituli consensus, ut vigore Concil. *cap.7. sess.7. de reform.* Curam animarum toti Capitulo Cathedralis incumbentem, per viam unionis perpetuæ in certam Personam, seu Dignitatem ejusdem Ecclesiæ adnectere possit Episcopus; Sacr. Congreg. Conc. *in Compsana*
10 *1. Julii* 1647. Decimo, consensus omnium Canonicorum requiritur in actibus Capituli voluntariis, & ubi agitur de Ecclesiæ præjudicio, nec sufficit consensus majoris partis; Rota *par.6. recent. decis.* 20. *num.5. part.16. dec.244. num.25.* Secus vero in actibus necessariis, & ubi agitur de ejusdem Ecclesiæ utilitate; Rota *par.6. dec.20. num.7. & sequent. p.16.*
11 *dec.244. num.25. par.19. tom.1. dec.171. num.7.* Undecimo, consensus majoris partis Capituli requiritur in quolibet actu Capitulari, *l.3. & l.4. ff. quod cujusque univers. nom. l. nominationum 46. Cod. de Decu-*
12 *rion. lib.10.* Rota *par.17. dec.79. num.10.* Unde advertendum est, quod consensus majoris partis sufficit in iis, quæ sunt communia pluribus, uti universis, non autem uti singulis; *cap.1. De iis, quæ fiunt a majori parte Cap.* Rot. *par.17. dec.263. num.5.*
13 Et pariter advertendum est, quod ubicumque requiritur consensus Capituli, debet præstari collegialiter, & Capitulo ad id legitime congregato; Rota
14 *par.2. dec.382. num.3.* Et circa hoc est ultimo advertendum, quod in omnibus casibus, ubi requiritur consensus Capituli, id quod ab Episcopo sine tali consensu Capituli factum fuerit, nullius erit roboris, & momenti; Barb. *de Canonicis c. 42. n.15.* & alibi passim.

15 Capituli consilium requiritur: Primo in institutionibus, & destitutionibus Beneficiorum; *cap. Novit 4. de his, quæ fiunt a Prælatis sine consensu Ca-*
16 *pituli.* Secundo, requiritur Capituli consilium in Clericorum Ordinationibus; *cap. Episcopus sine consil. 6. dist.24.* ibi: *Episcopus sine consilio Clericorum*
17 *suorum Clericos non ordinet.* Tertio requiritur Capituli consilium in dispensationibus, & confirmationibus; *cap. Præsentium 3. caus. 1. qu.5.* & ibi Glossa *cap. Quanto 5. de iis, quæ fiunt a Prælatis sine con-*
18 *sensu Capituli.* Quarto, requiritur Capituli consilium in inquisitionibus, & condemnationibus Clericorum, & Sacerdotum; *cap. Si quid vero 23. dist. 86.* & ibi plene Glossa *in verb. Ecclesia cap. Licet Heli 31. vers. nam juxta Canonicas sanctiones, de Si-*
19 *monia.* Quinto, in Processionibus edicendis, decernendis, dirigendis, atque deducendis consilium Capituli est requirendum, non autem consensus exigendus; Sac. Congregatio Rituum *in Elboren. 28. Mart. 1628. & in Comen. 7. Februar. 1632.* ubi declaravit ad Episcopum pertinere cum Capituli tamen consilio indicere publicas processiones, & præscribere quomodo, & quo sint dirigendæ; Quod per Vicarium Generalem absente Episcopo requirendum quoque esse ab eodem Capitulo censuit eadem Sac. Con-
20 gregatio *in Vigillen. 28. Septembr. 1630.* Sexto, consilium Capituli requirere tenetur Episcopus casu, quo Canonicatus, & Portiones omnes suæ Ecclesiæ Cathedralis ex fundatione, aut antiqua consuetudine, aut statuto aliquem Ordinem Presbyteratus, vel Diaconatus annexum non habent, ut scilicet cum prædicti sui Capituli, consilio designare & distribuere valeat, quibus quisque Ordo in posterum debeat esse annexus, itaut saltem pro dimidia parte sint Presbyteri, cæteri vero Diaconi, vel Subdiaconi; Concil. Trident. *sess.24. de Reformat. cap.12. vers. Episcopus autem*, ubi jussit observari consuetudinem illam, quæ habuerit, ut plures, vel omnes sint Presbyteri, circa quam Conciliarem dispositionem emanarunt exinde a Sac. Congreg. Conc. tres sequentes Decisiones. Prima est: *Episcopus cum consilio Capituli designare debet, quibus Beneficiis, vel Canonicatibus quisque Ordo debeat esse annexus, non quibus Personis, vel Canonicis, quia mandavit Synodus Sacros Ordines annecti Canonicatibus ipsis, ut in posterum perpetua, & continua foret Sacrorum Ordinum assignatio, non ipsis personis possidentibus Canonicatus, ne opus foret singulis vicibus nova assignatione accedentibus novis Canonicis.* Secunda: *Episcopus auctoritate dicti Decreti non potest imponere omnibus Canonicatibus Ordinem Presbyterii, sed dumtaxat sub hoc numero dimidiæ partis comprehensis Dignitatibus, vel iis, qui Dignitatem obtinent, nam reliqua pars manere potest solis Ordinibus, Diaconatus, vel Subdiaconatus obnoxia.* Tertia: *In facienda distributione, seu designatione Sacrorum Ordinum Episcopus tenetur dumtaxat adhiberi consilium sui Capituli, non etiam assensum ejusdem expectare, quia potest etiam invito Capitulo efficere, id, quod judicaverit magis expedire*; Sic ex Stephan. Vueymf. Barbosa *de Canon. c.42. n.20.*

Episcopus antequam indicet, & publicet Syno- 21
dum Diœcesanam, requirere debet saltem consilium Capituli juxta regulam; *cap. Quanto 5. de iis, quæ fiunt a Prælatis sine consensu Capituli*; Rota *in Barbastren. Jurisdictionis coram Pamphilio 7. Julii* 1585. Episcopus enim prudens, antequam Decreta 22
Synodi promulget, debet prius in privatis congressibus a Viris doctrina, prudentia, & pietate præstantibus, & deinde ex obligatione a Capitulo collegialiter coadunato consilium exquirere, licet solus potestatem legislativam statuendi habeat, & consilium sequi non teneatur; Sac. Congreg. Concil. *in Hispalen. Synodi 26. Novembr. 1689.* Et sic quod Episco- 23
pus in decernendo, & statuendo ea, quæ sibi benevisa fuerint in Synodo Diœcesana, teneatur requirere consilium Capituli, non autem illud sequi in casibus in Jure expressis, decrevit eadem Sacra Congreg. *in dicta Hispalen. 15. Januarii* 1695. Requisitio 24
tamen consilii Capituli facta per edictum sufficit ad sustinendam validitatem Synodi, prout censuit Sac. Congr. Conc. *in Ostunen. Synodi 15. Decemb. 1696.* * Concordat omnino quæ habet Benedict. XIV. *de Synodo Diœces. lib.8. cap.1. per totum*; ibique subdit, quod si Episcopus Constitutiones suas inconsulto capitulo promulgaverit, illæ profecto, quod ad normam juris non sint exactæ, firmitate carent. * De 26
primo ad ultimum Capituli consilium requiri debet in omnibus arduis Ecclesiæ negotiis; *cap. Novit 4. cap. Quanto 5. c. Pastoralis 9. de iis quæ fiunt a Prælatis sine consensu Capituli.* Ecclesia enim habet Se- 27
natum cœtum Presbyterorum (idest Capitulum) sine quorum consilio Prælato nihil agere licet, ut legitur *in cap. Ecclesia habet Senatum 7. caus.16. quæst.1.* & facit ad hoc Concilium Tridentinum *sess.24. cap.12. de reformat. circa finem*, ibi: *Ut merito Ecclesiæ Se-*

natus

natus dici possit. Adeoque pro arduis Ecclesiæ nego-
tiis expediendis esset semper requirendum hujus Ec-
28 clesiastici Senatus Consilium. At vero fere ubique
habetur in pluribus consuetudo contraria, qua legi-
time extante, non amplius requiritur ipsius Capituli
consilium; *textu expresso in cap. Non est 3. de consue-
tudine in 6.* sicuti in aliis quoque, quæ supra diximus
contraria prævalet consuetudo; *cap. Ea noscitur 6. de*
29 *iis, quæ fiunt a Prælatis sine consensu Capituli*. Et de
facto, quod Capitulum Cathedralis subiiciatur Con-
stitutionibus Synodalibus aliisque legibus, etiam per
edicta panditis sine consilio Capituli, respondit no-
vissime Sac. Congr. Conc. *in Gerunden. 19. Decembr.
1739. ad 3.*
30 * Idque procedit, etiamsi Capitulum Cathedralis
exemptionem obtineat; Subditur enim legibus Sy-
nodalibus in iis, quæ versantur circa morum, & di-
sciplinæ reformationem, ita declarante Sac. Congreg.
De Synodo Diœces. lib. 4. c. 8. §. 7.

Additiones ex aliena manu.

31 Antiquitus Presbyterium Senatus erat Ecclesiasti-
cus, quo cum Episcopus peragebat potiora suæ Ec-
32 clesiæ negotia. In locum Presbyterii successit Capi-
tulum, & Episcopo loco Senatus intimi per plura sæ-
cula fuit in casibus gravioribus & statum Ecclesiæ
33 concernentibus. Sed a sæculo duodecimo, quo Epi-
scopi tot sibi Officiales assumere cœperunt, decre-
34 scere cœpit auctoritas Capitulorum. Adhuc tamen
pro varietate negotiorum debent Episcopi aliquando
consilium, aliquando consensum Capitulorum exqui-
35 rere. Illud sat est, quod Episcopi exquirant, quum
36 non obliget: hunc autem Episcopi & exquirere &
sequi regulariter debent; Bohemer. *in decretal. lib. 3.
tit. 10. §. 1. & duob. seq.*
37 Consensus vero locum sibi vindicat, si vel in ju-
re Canonico, vel in Capitulationibus expresse exiga-
38 gatur. In aliis negotiis gravioribus sufficit consilium,
39 nisi consuetudo ab hac etiam necessitate Episcopum
absolverit, nam non esse improbandam hanc consue-
tudinem dicitur *in c. de Consuetud. in 6.* Consule Bar-
bosam *de Canon. cap. 42. num. 29. & sequent.* Fermo-
sin. *de Potestat. Capit. Sede Vacante tract. 2. quæst. 1.
num. 4.*
40 Casus, in quibus Episcopus adhibere debet con-
sensum Capituli, recenset Auctor, at non omnes ex-
tra controversiam sunt; Confer Bohemer. *in decret.
lib. 3. tit. 10. a §. 4. ad fin.*

ARTICULUS III.

Capitulum, quo ad ea, quæ ipsum concernunt & Sede plena, & Sede vacante.

SUMMARIUM.

1 *An Capitulum, sede plena, possit condere Statuta,* ad n. 5.

6 *Quæ conditiones requiruntur, ut vim habeant Statuta ab ipso condita.*

7 *De quibus statuere Capitulum possit vel non*, ad num. 15.

16 *Capitula utrum vocanda ad Concilia Provincialia*, ad n. 17.

18 *An Capitulum valeat Canonicos dispensare a residentia.*

19 *Quomodo, Sede vacante, succedat in Jurisdictionem Episcopi*, ad n. 26.

27 *An teneatur, Sede vacante, creare Vicarium Capitularem, & intra quem terminum*, ad n. 30.

31 *Quot modis vacet Sedes Episcopalis ad hunc effectum*, ad n. 35.

36 *Tota exponitur ratio Vicarium Capitularem eligendi*, ad num. 65.

66 *Capitulum Cathedralis cum quo titulo salutandum a Concionatore.*

67 *Agitur de præcedentia inter Capitulum Cathedralis & Collegiatæ.*

68 *Exemptio Capituli Cathedralis in quo consistat.*

69 *Quæ sit Capituli facultas. Sede vacante, quoad mulctas pecuniarias delinquentium.*

70 *An Capituli extinctio inducat suppressionem Cathedræ Episcopalis.*

71 *Subnectuntur Additiones ex aliena manu*, ad num. 85.

Capitulum, Sede plena, seu vivente Episcopo 1
potest etiam sine consensu Episcopi condere
statuta de his, quæ respiciunt particularia ipsius Ca-
pituli negotia, aut proprios Capitulares concernunt
circa rectam ordinationem Ecclesiæ, puta ut certis
modis dividantur quotidianæ distributiones, vel ut cer-
tis temporibus ad Capitulum non vocati conveniant,
seu ut tali ordine, aut ad pulsum hujus, vel illius
Campanæ Canonici ad Chorum, vel Capitulum vo-
centur, vel super administratione bonorum com-
munium Capituli, in quibus Capitulum habent ad-
ministrationem seorsim ab Episcopo, vel super aliis
hujusmodi. Sic Glossa receptissima *in c. Constitution.
vers. Statutum 2. de verb. significat. in 6.*, & Doctores
communiter cum Rota *in Illerden. Statuti 19. Mart.
1597. coram Corduba, & in Paduana Sedilium 26.
Januarii 1618. coram Sacrato*, & desumitur *ex cap.
Cum accessissent 8. de Constitutionibus, & cap. Si-
gnificatum 12. de Præbend.* ubi reperitur Capitulum
quædam talia statuta fecisse, quæ non solum rejecta
non fuerunt ex defectu potestatis ea ferendi, sed
etiam fuerunt per Papam approbata; Accedit textus
in cap. Ex litteris 11. de Constitutionibus, ubi istud ip-
sum admittitur in inferioribus Universitatibus, jun-
cta *l. 1. §. 2. ff. Quod cujusque Universit. nomin. & leg.
ultima Cod. de Jurisd. omn. Jud.* Immo Capitulum po- 2
test adjicere pœnas hujusmodi statutis, ad hoc ut fir-
mius observentur; Et sufficit consensus majoris par-
tis Capituli. Talia tamen statuta non obligant Cano-
nicos successores, nisi ab Episcopo fuerint confirma-
ta; Sic. Sacra Congreg. Conc. 31. *Martii* 1607. in
qua proposito dubio: *Patres unanimiter censuerunt
Capitulum posse pœnas adjicere quasi conventionaliter
ex his videlicet quæ pacto privatorum promitti, ac in
conventionem deduci possunt, & sufficere consensum ma-
joris partis Capituli, sed Canonicos successores non
affici hujusmodi statutis, nisi ab Episcopo fuerint con-
firmata*; Sic refert, & tenet Fagnan. *in cap. Cum
omnes 6. de Constitut. num. 37. usque ad num. 43.* Capi- 3
tulum

3 tulum ex caussa publicæ utilitatis potest statuta facere contra antiquam Ecclesiæ consuetudinem, etiam de ea non facta mentione; Glossa *in cap. Cum M. Ferrariensis 9. de Constitutionibus, verb. Consuetudinem*; Hostiens. *in eodem verb. n.2.* Butr. *num.*10. & 12. Imol. *n.8. vers. Et nota etiam* Fagnan. *ibid. n.*13.
4 *per ration. cap.1. de consuetud. in 6.* Etiamsi consuetudo foveat utilitatem publicam, & statutum sit nutritivum utilitatis privatæ ipsorum statuentium, dummodo tamen hoc faciant ex rationabili caussa, secundum Abbat. *in cit. cap. M. Ferrariensis num. 2.*
5 Aretin. *num.*4. & Fagnan. *num.* 14. Et dummodo principaliter, & directe concernat utilitatem Ecclesiæ, & solum secundario, & indirecte privatum commodum singulorum Canonicorum, & fiat de Episcopi consensu, Ripa *in cit. cap. Cum M. Ferrarien. num.*22. Joan. Andreas *num.*2. *in verb. statuerunt*, & Fagnan. *ibid. num.*15. Ut autem valeant
6 statuta a Capitulo condita, quatuor potissimum requiruntur conditiones. Prima, ut Capitulares condant tale statutum non in quovis loco, sed in loco ad Capitula celebranda deputato Canonicis non quomodocumque, vel singulariter, sed collegialiter, & *Capitulo ad id legitime congregato*; Rota *p.* 1. *dec.*382. *n.*3. Secunda, quod duo saltem partes Capitularium adsint; *leg.*3. & 4. *ff. quod cujuscumque Univers. nomine*; Tertia ut omnes fuerint vocati, alioquin unus contemptus, seu non vocatus, cum vocari debuisset, posset reclamare, actumque irritare, nisi ob bonum pacis postea consentire voluerit; *arg. cap. Bonæ memoriæ 36. de election.* cum similibus, ac notat Abbas *in cap.* 1. *num. ultim. de his, quæ fiunt a majori part. Capitul.* Quarta, ut sanior, & major pars eorum, qui adsunt, statuto consentiat; Barbosa *de Canonicis cap.* 42. *num.* 18., & alii passim.

7 Capitulum, vivente Episcopo, non potest facere statuta, quæ obligent extraneos, sive totam Diœcesim, quia non habet Jurisdictionem in Diœcesa-
8 nos vivente Episcopo; *Est communis*. Nec etiam condere potest statuta circa ea, quæ tangunt communem statum Ecclesiæ, sive Episcopatus, ejusque Jura, vel alia negotia ardua sine consensu Episcopi. Idque patet *ex cap. Cum consuetudinis 9. de consuetud.* ubi sub nullitate actus prohibetur, ne absque consensu Episcopi Capitulum immutet Ecclesiæ suæ constitutiones, vel consuetudines approbatas, atque novas inducat, & ita tenet Glossa *in cap. Constitutionem 2. de verb. significat. in 6. verb. statutum*; Barbosa *de Canonicis cap.*42. *num.*16. Fermosinus *de potest. Capitul. tract.*3. *quæst.*4. *num.*1. Rota *dec.*11.
9 apud Farinacium *par.*2. *recent.* Nec etiam potest Capitulum condere statuta Juri communi contraria, etiam interveniente consensu Episcopi. Et ratio est, quia inferior non potest tollere Legem Superioris; *cap. Inferior.* 5. *Dist.*21. & *Clement. Ne Romani* §.1. *de elect.* Barbosa *cap.*42. *de Canon. num.*17. Oltradus *consil.* 259. *num.*6. Federicus de Senis *consil.*17. Fermosin. *loc. cit. qu.*4. *num.*5. & 6. & Rota *in Hispalen. Portionis de Ossuna* 10. *Febr.* 1623. *coram Man-*
10 *zanedo*. Nec etiam potest Capitulum cum consensu Episcopi statuere, quod descendentes ex genere infecto, puta Judæorum, Maurorum, & Hæreticorum, cæteroquin tamen digni, non admittantur ad Beneficia Ecclesiastica. Nam hujusmodi statutum est contra Jus commune; *cap. Eam te 7. de Rescript.* ubi Pontifex cuidam scribit his verbis; *Pro eo vero, quod Judæus extiterit, ipsum dedignari non debes recipere in Canonicum*; Barbosa *loco cit. n.*18. & *lib.*1. *Juris Ecclesiastic. cap.*32. *num.*18. Fermosin. *loco cit. quæst.*4. *num.*6. & Rota *in Cordubens. Dimidiæ portionis* 28. *Junii* 1628. *cor. Molino*. Nec etiam 11
potest Capitulum statuere, ut non admittantur Canonici, nisi probata nobilitate, quia est contra *cap. Venerabilis* 37. *de Præbend.* allegata illa ratione: *non generis, sed virtutum nobilitas, vitæque honestas gratum Deo faciunt, dignumque servitorem . . . Nec est acceptatio personarum apud Deum; & vix ad culmina Dignitatum (ne dum Præbendas) viri eminentis scientiæ valent reperiri*; Abbas *in cit. cap. Venerabilis num.*4. Barbosa *ibidem num.*5. *de Præbend.* Pirhing. *de Præbend. num.*111. ubi *num.*113. excipit illas Ecclesias, in quibus ex primæva fundatione conditio nobilitatis exigitur. Nec etiam potest Capitu- 12
lum statuere, ut capiens possessionem Canonicatus, aut Beneficii, teneatur aliquid solvere convertendum in commodum aliorum Canonicorum, & Beneficiatorum; Hoc enim tamquam Simoniacum reprobatur *in cap. Si quis Præbend.* 15. *caus.*1. *quæst.*3. & *cap. Jacobus* 44. *de Simonia*. Et sic teste Garcia *p.*8. *de Benefic. c.*1. *num.*83. & 84. habetur ex decisione Sac. Cong. *in Leodiensi*, juncto Conc. Trid. *sess.*24. *c.*14. *de reformat.*

Capitulo potest competere Jus conferendi Bene- 13
ficia, etiam privative ad Episcopum, ut colligitur clare *ex cap. Nulla 2. de concessione Præbend.* alias enim non fieret devolutio de Capitulo ad Episcopum, ut disponitur *in cit. c. Nulla verb. Quod si ad Capitulum pertinuerit*, & notat Bernard. *ibi in princip.* Abb.
*n.*5. Fagnan. *n.*40. Ad Capitulum, Episcopo existente 14
hæretico, spectat facultas concedendi Dimissorias; Immo ipsas Dimissorias sufficit obtinere ab uno ex Canonicis, si reliqui propter Hæresim sint dispersi; Sic Sacra Congreg. Concil. in qua proposito dubio. An Episcopo existente hæretico facultas concedendi Dimissorias, juxta Trident. *cap.* 10. *sess.* 7. pertineat ad Capitulum Cathedralis Ecclesiæ; Anve eo casu, quo Capitulum concedere potest Dimissorias, si Canonici propter hæreses dispersi sint, & nequeant convenire, aut conveniri sine difficultate, sufficiat habere Litteras Dimissorias ab uno aliquo ex Canonicis Cathedralis Ecclesiæ, aut omnino sine Dimissoriis adire pro suscipiendis Ordinibus viciniorem Episcopum? *Die* 14. *Januarii* 1588. *Sac.* 15
Congreg. Card. Concil. Trident. Interpretum; *Ad primum censuit ad Capitulum pertinere, si Episcopus sit notorie hæreticus. Ad secundum, & primam ejus partem sufficere habere Dimissorias a residentibus Capitularibus, etiamsi unus dumtaxat resideret, quia Jus Capituli etiam in uno conservatur*; Glossa *penult. in cap. Gratum, ubi Abbas num.*9. *de postulat. Prælat. Ad secundam partem, neque adeundum viciniorem Episcopum, neque Metropolitanum, sed adeundam Sedem Apostolicam*. Capitula Cathedralium, 16
etiam vivente Episcopo, vocanda sunt, & admittenda, aut eorum Nuncii, ad Concilia Provincialia, præsertim ad ea tractanda, quæ Capitula ipsa contingere dignoscuntur; *c. Et si membra* 10. *de*

de his, quæ fiunt a Prælatis sine consensu Capituli, ibi: *Visum fuit nobis, & fratribus nostris, ut Capitula ipsa ad bujusmodi Concilia debeant invitari, & eorum Nuncii ad tractatum admitti, maxime super illis, quæ ipsa Capitula contingere dignoscuntur*, & in ejus Summario expresse dicitur: *Ad Concilia Provincialia vocari debent, & admitti Cathedralium Ecclesiarum Capitula*, ubi Abbas *n.* 4. dicit procedere etiam in negotiis non tangentibus Capitula; Bottæus *in tractat. de Synodo part.* 2. *n.* 42. Quarant. *in Summa Bullarii verb. Concil. Provinciale, vers.* 4. *quæro*,
17 Barbos. *de Canon. cap.* 42. *num.* 21. Immo ad Concilia Provincialia vocanda sunt etiam Capitula Collegiatarum quasi Episcopalem Jurisdictionem habentia, ut decisum fuisse a Sacra Congreg. Concil. ex Prosper. de August. refert Barbos. *de Canon. cap.* 42. *num.* 22. *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. Univers. cap.* 31. *n.* 21.
18 Capitulum non potest residentiam Canonicorum remittere, neque servitium condonare, non obstante statuto, sive consuetudine, quæ potius dicitur corruptela; Sac. Congreg. Concil. *in Tarraconen.* 26. *Januarii* 1697. & *in Gennen. Vacationum* 16. *Januarii* 1700.
19 Capitulum, Sede vacante, succedit in Jurisdictionem Episcopi, & potest omnia facere, quæ sunt Jurisdictionis ordinariæ, nisi expresse prohibita reperiatur; *cap. His quæ* 11. *cap. cum olim* 14. *de maj. & obed. cap. unic. eod. tit. in* 6. *cap. Ad abolendam, de hæret. cap. penult. & cap. final. de supplend. negligentia prælator. in* 6. cum Concordantiis & Glossa *in cap. Ad Abolendam, de hæretic. verb. Sede vacante*, &
20 sic Doctores passim. Non succedit tamen Capitulum in Jurisdictione Episcopo delegata, etiam ex generali delegatione Sedis Apostolicæ; Innocent. *in cap. Ad abolendam, de Hæret. num.* 1. *vers. Item Episcopus, & Capitulum*; Et apertius ibi Joann. Andreas *super ultim. gloss.* Federic. de Senis *cons.* 30. Card. *in Clem. quæst.* 8. *de Hæret.* Abbas *in d. cap. Cum olim num.* 2. *vers.* 5. *dubitatur*; & communem esse, & tenendam *attestatur* Franc. *in cap. Episcopali Sede vacante unic. de major. & obedient. in* 6. & Fagnan. *in cap. His,*
21 *quæ* 11. *de major. & obedient. num.* 55. Sic etiam in Capitulum, Sede vacante, non transeunt ea, quæ ex Concilio Trident. competunt Episcopo tamquam Sedis Apostolicæ Delegato; Fagnan. *loc. mox cit.*
22 *num.* 56. Secus autem, si competant Episcopis utroque Jure, scilicet ordinario, & Delegato veluti si Concilium det Episcopis facultatem procedendi etiam auctoritate Apostolica; ideoque Sacra Congreg. censuit facultatem transferendi Beneficia simplicia ab Ecclesiis collapsis competentem Episcopo *ex capit.* 7. *sess.* 21. transire in Vicarium Capituli Sede vacante, quippe Decretum illud non dicit simpliciter auctoritate Apostolica, sed addita particula *etiam*, quæ est implicativa Jurisdictionis ordinariæ; Sic re-
23 fert, & tenet Fagnan. *loc. cit. num.* 56. Capitulum, Sede vacante, non succedit in Jurisdictione competente Episcopo Jure speciali; Glossa *in cap. Scriptum, de electio. in verb. temporis*, & ibi Abbas *num.* 5. *Innoc. in cap. Verum, de For. compet. & ibid* Felin. *in princip.* Fagn. *in cap. his, quæ, de Major. & obedien.*
24. Et ideo Capitulum Paduanum, sicuti omne aliud Capitulum respectu consimilis privilegiati Episcopi, non succedit in potestate conferendi gradum Doctoratus, & Magisterii, qui competit Episcopo de Jure speciali; Card. *in d. cap. Verum.* Joann. de Anan. *in dict. cap. His quæ, num.* 3. Fagn. *ibid. num.* 44. Sicuti 25
nec succedit in Jurisdictione Episcopo competente ratione Feudi, nisi Feudum esset commune Episcopo & Capitulo, quia quando ea, quæ competunt Episcopo de Jure speciali, spectant communiter tam ad Episcopum, quam ad Capitulum, tunc succedit Capitulum; Unde si Feudum non esset de mensa solius Episcopi, sed esset commune Episcopo, & Capitulo tunc Capitulum cognosceret Sede vacante; *cap. unic. Ne Sede vacante in* 6. Joann. Andreas *in d. cap. Verum* 7. *de For. compet. num.* 6. *vers. puto tamen quod si Feudum esset commune*; Abbas *ibid. num.* 8. & *in vers. & nota ex dictis*; Fagn. *ibid. num.* 9. ubi expresse subjungit, quod caput unicum *Ne Sede vacante in* 6. locum habet non solum in collatione Beneficiorum, sed etiam in aliis, quæ spectant communiter ad Episcopum, & Capitulum.

Capitulum, Sede vacante, potest quasdam Con- 26
stitutiones facere obligantes totam Diœcesim, etiam in tempus futuri Episcopi, donec hic, vel ejus Successor easdem revocaverit; Sic Feder. de Senis *consil.* 16. Abbas *in cap. Cum olim* 14. *de Major. & obed. num.* 2. §. 7. *dubitatur*; Felinus *in cap. Cum omnes n.* 10. *de Constitutionibus*; Fermosin. *tract.* 1. *de potest. Capituli qu.* 17. *num.* 5. Fagn. *in cit. cap. Cum olim n.* 57. Castrop. *par.* 1. *tract.* 3. *disp.* 1. *punct.* 23. *num.* 22. & *alii passim.* Et ratio est quia Capitulum, Sede vacante, succedit Episcopo in his, quæ sunt jurisdictionis; *cap. Cum olim* 14. *de Major. & obed. & cap. unic. eod. in* 6. cum Concordantiis, ac tradit Glossa magna *in Clement. unic. de rerum perm.* atqui potestas faciendi Constitutiones pertinet ad potestatem Jurisdictionis, adeoque &c. Tum quia Capitulum Sede vacante succedit Episcopo in administratione temporalium, simulque Spiritualium rerum totius Diœcesis; *cap. Si Episc.* 3. *de supplend. negligen. Prælator. num.* 6. cum similibus, ergo succedit etiam in potestate faciendi Constitutiones ad correctionem criminum, ac morum reformationem deservientes, cum hoc concernat administrationem Diœcesis in Spiritualibus. Licet 27
Capitulum, Sede vacante, non arctetur de Jure communi ad constituendum Vicarium, sed possit Jurisdictionem ad se devolutam per se ipsum exercere, ut notat Abbas *in cap. Irrefragabili num.* 2. *de Offic. Ordin.* Felin. *in c. Cum olim n.* 9. *de Major. & obed.* & Fagnan. *in cap. his, quæ eod. tit. num.* 66. Hodie tamen tenetur 28
Vicarium Capitularem constituere infra octo dies post mortem Episcopi, alias Vicarii deputatio devolvitur ad Metropolitanum. Sic expresse Concil. Trid. *sess.* 24. *de reform. cap.* 16. ibi: *Item Officialem seu Vicarium infra octo dies post mortem Episcopi constituere, vel existentem confirmare omnino teneatur, qui saltem in Jure Canonico sit Doctor vel Licentiatus, vel alias quantum fieri poterit idoneus; si secus factum fuerit, ad Metropolitanum deputatio hujusmodi devolvatur. Et si Ecclesia ipsa Metropolitana fuerit, aut exempta, Capitulumque, ut præfertur, negligens fuerit, tunc antiquior Episcopus ex Suffraganeis in Metropolitana, & propinquior Episcopus in exempta Œconomum, & Vicarium idoneos possit constituere.* Capitulum non 29
potest

potest cogi ad creandum Vicarium intra pauciores
dies quam octo; sed potest gaudere termino a Sacro
Concilio sibi dato; colligitur ex verbis ipsius Con-
cilii, & tenent expresse Quaranta *in Summa Bullar.*
verb. Capitulum Sede Vacante §.12. quære, vers.termi-
num; Barb. *de Offic. & potest. Episc. par.3. alleg.54. n.163.*
30 *in fin.* & alii passim. Et infra illos dies, antequam
Vicarium constituat, exercitium Jurisdictionis spe-
ctat ad totum Capitulum in solidum; non autem ad
primam Dignitantem. Sic expresse decrevit Sacra Con-
greg. Concil. 19 *Septembr.* 1620.
31 Capitulum, nedum potest eligere, seu constituere Vi-
carium Capitularem post mortem Episcopi sed etiam
quando Ecclesia vacat per translationem Episcopi ad
aliam Ecclesiam; Tunc enim Capitulum, tamquam
Sede Vacante, habita notitia etiam ex testimonio, seu
documento Secretarii Sacri Collegii, quod Episcopus
a suæ Ecclesiæ vinculo absolutus fuit in Consistorio
Sanctitatis suæ; etiam ante expeditionem Litterarum
Apostolicarum, vel adeptam possessionem secundæ
Ecclesiæ, poterit, & debet Sedem vacantem publi-
care, & Vicarium, juxta Conc. Trid. præscriptum
eligere: Sac. Cong. Conc. 14. *Decembr.* 1624. Urban.
VIII. Constitut. incipiente *Nobis nuper*; Rota *part.1.*
recent. dec.10. num.475. per tot. & communiter Docto-
32 res. Sic etiam Capitulum potest constituere Vicarium
in casu, quo Episcopus efficiatur captivus ab hosti-
bus Catholicæ Fidei, puta a Turcis, Saracenis, Pa-
ganis, Hæreticis, Schismaticis, & hujusmodi, quia
tunc diceretur mortuus civiliter, & in hoc casu mors
civilis æquiparatur morti naturali, textu expresso *in*
cap. Si Episcopus 3. de supplend. negligent. Prælator.
num.6. ibi: *si Episcopus a Paganis, aut, Schismaticis*
capiatur, non Archiepiscopus, sed Capitulum, ac si
Sedes per mortem vacaret, illam in spiritualibus, &
temporalibus ministrare debebit, donec eum libertati re-
stitui, vel per Sedem Apostolicam (cujus interest Ec-
clesiarum providere necessitatibus) super hoc per ipsum
Capitulum, quam cito commode poterit consulendam,
aliud contigerit ordinari; & ibi Glossa *in verb. mor-*
tem, & verb. Sed Capitulum, & verb. Paganis, vers.
nota primo & Rota *in Burg.* 10. *Martii* 1597. *coram*
33 *Orano*. Sic pariter Sedes vacat, si Episcopus ingre-
diatur aliquam Religionem: nam tunc post admis-
sionem Summi Pontificis ad resignationem Ecclesiæ,
Capitulum succedit in Jurisdictione Episcopali, & sic
eligere potest Vicarium Capitularem, qui illam ad-
ministret; nam æquiparatur mors naturalis, & in-
gressus Religionis; *cap. placuit 8. caus.16. q.1.* & ibi
Glossa *verb. Mortuus, & cap. Nullus 53. caus.2. q.7.*
34 *l.Res uxoris, Cod. de donat. inter Vir. & Uxor.* Sic
etiam vacat Sedes per renunciationem, quia quantum
ad hoc renunciatio Episcopatus eumdem parit effe-
ctum, sicuti mors Episcopi: *cap.1. de renunc. in 6.*
Glossa *in cap. Si enim nulla, verb. moritur, de Præ-*
bend. in 6. & in cap. si Episcopus, verb. mortem, de
supplend. negligent. Prælat. in 6. & Doctores communiter
35 *in cap.2. de Præb. in 6.* Sic similiter vacat Sedes per
depositionem, vel Relegationem, quæ sunt pariter
mors civilis, & quo ad hoc æquiparantur morti na-
turali; Glossa *in cap. Si propter tua debita verb. va-*
cabunt, de rescriptis in 6. & in cap. Si Episcopus,
verb. mortem, de supplend. neglig. Prælator. in 6. &
Canonistæ communiter *in cap. Qualiter, & quan-*
do 24. de accusationibus. Non potest tamen Capitu- 36
lum Vicarium constituere in casu, quo Episcopus sit
excommunicatus, vel suspensus; Vel in casu quo
Episcopo in remotis degente, Vicarius Generalis ab
ipso relictus moriatur, vel a Principe Sæculari ejicia-
tur a Diœcesi, quia tunc recurrendum esset ad Sedem
Apostolicam pro provisione; Sic decrevisse Sac. Con-
gregationem Episcoporum, & Regul. 11. *Januarii*
1616. *in Messana ex cap. penult.* juncta Gloss. *verb. mor-*
tem de supplend. neglig. Prælator. in 6. refert Nicolius
in Floscul. verb. Vicarius Capitularis num.57. & tenet
Monacell. *tom.1. tit.1. Formul.2. num.2.* & solide Fan-
gnan. *in cap. Quia diversitatem 5. de concession. Præ-*
bend. a num.11. usque in finem.
Capitulum non potest devenire ad electionem Vi- 37
carii Capitularis ante certam notitiam vacationis, quia
tempus a Tridentino statutum incipit a die scien-
tiæ mortis certæ, & non præsumptæ, vel a die
certæ translationis, resignationis, & hujusmo-
di, alias electio est nulla, licet Capitulum cer-
tum esset de imminenti morte, vel translatione Epi-
scopi; Sacra Congregat. Episc. *in una Neritonen.* 24.
Maii 1651. *ex cap. bonæ memoriæ 36. de elect.* Capi- 38
tulum neque potest devenire ad electionem Vicarii
Capitularis post habitam notitiam mortis, vel tran-
slationis Episcopi, quando Vicarius Episcopi de-
functi vel translati missus fuerat a S. Sede Apostoli-
ca, vel a Sacra Congregat. Episcop. Sic declaravit
eadem Sac. Congreg. *in Aquilana* 4. *Aug.* 1578. quia
durat etiam Sede vacante; Eadem Sacra Congreg.
in una Liciensi 17. *Novemb.* 1590. *arg. Cap. penult.*
juncta Glossa *in verb. mortem, de supplend. negligent.*
Prælat. in 6. Electio Vicarii Capitularis debet fieri a 39
Capitulo more solito Capitulariter congregato, &
per secreta suffragia, alioquin nulla est, ut declara-
vit Sacra Congregat. Episcoporum *in una Siculana*
na 18. *Novembr.* 1625. & Sacr. Congreg. Concil. *su-*
per Caput 6: de reformat. sess.25. Capitulum non po- 40
test eligere in Vicarium Capitularem nisi unum tan-
tum, & si eligat plures, electio devolvitur ad Me-
tropolitanum; Sacra Congregat. Episcop. *in Cassa-*
nensi 6. Augusti 1569. *in Bobiensi* 12. *Martii* 1607. *&*
in Potentina 30. *Augusti* 1641. Si tamen plures suc-
cessive eligit, primo electus debet continuare, dum-
modo habeat requisita; Sacra Congreg. Episcop. *in*
Veliternen. 1. *Sept.* 1623. Potest tamen Capitulum 41
duos Vicarios constituere, ut alternis mensibus Vi-
cariatus munere fungantur, si legitimam habeat con-
suetudinem ab immemorabili servatam sine interru-
ptione, & electi sint præditi omnibus qualitatibus,
quas Tridentinum *c.16. de reformat. sess.24.* requirit;
Sic declaravit Sacra Congreg. Conc. *in Salernitana*
26. *Junii* 1589. *& in Panormitana* 31. *Maii* 1593. Fa-
cta semel per Capitulum electione Vicarii Capitula- 42
ris, non potest illum ad libitum revocare, & novum
constituere; Sac. Congr. Ep. *in Messana* 1. *Sept.* 1603.
& 6. Martii 1618. Si tamen adesset justa caussa illum 43
revocandi, debet prius habere licentiam a S. C. Ep.;
ut declaravit eadem S.C.Ep. *in Montis Regalis* 17. *Ju-*
nii, in Monopolitana 1. *Sept. in Tarentina* 22. *ejusdem*
Sept. 1603. *& in Aretina* 26. *Oct.* 1604. Immo Barbosa
in Summa Apostolicar. decis. collectan. 716. *num.17.*
O 2 dicit

44 dicit non posse per Capitulum revocari Vicarium Ca-
pitularem, etiamsi sit electus cum clausula, quod
possit revocari ex caussis sibi benevisis, ut declaravit
Sacra Congr. Concil. *in Ecclesien.* 1. *Apr.* 1628. quæ
tandem remisit ad Congregationem Episcoporum &
Regul. ut cognosceret caussam, ut refert Bonfadin.
45 *in Thesaur. Ecclesiast. dec. resol.* 51. *num.* 22. Plures
autem sunt caussæ, propter quas solet Sacra Con-
gregatio Episcoporum facultatem concedere remo-
vendi Vicarium Capitularem, ut indignum; Prima;
si Vicarius Capitularis non resideat, *ut in Tridenti-
na* 7. *Julii* 1622. Secunda, si patitur multas exceptio-
nes, & propter malos mores sit exosus Clero, &
Populo, *ut in Neapolitana* 26. *Januarii* 1604. Tertia,
si patitur aliquid fieri contra libertatem Ecclesiasti-
cam, *ut in Matheranen.* 17. *Julii* 1601. Quarta, si
Vicarius Capitularis sit debitor Capituli, *ut in Nul-
lius Altamuræ* 13. *Julii* 1646. Quinta, si accipit pe-
cuniam pro Dimissoriis, quam jussus a Superioribus
non restituit statim, *ut in Tranen.* 17. *Maii* 1604. Se-
xta, si sit Vicarius Capitularis in Metropolitana, &
sine caussa inhibeat Suffraganeo, vel ejus Vicario
exercitium sui Officii, *ut in Tarentina* 7. *Januarii*
1600. *in Matheranen.* 8. *Maii* 1604.
46 A Capitulo, pro electione Vicarii Capitularis,
non debent vocari Canonici absentes nisi commode
fieri possit; Nec ita absentes possunt mittere, aut
constituere Procuratorem ad ferendum in electione
suffragium; Glossa & Canonistæ communiter *in cap.
Quia propter* 42. *de election.* Eo enim ipso quod Ca-
nonicus transit ad locum, ex quo commode vocari
non possit, facit se extraneum, & perdit Jus ad eli-
47 gendum; Passerin. *de election. cap.* 10. *num.* 37. Si ta-
men adest consuetudo legitime præscripta admitten-
di, in electione Canonicos absentes per Procuratorem
talis consuetudo esset intelligenda, & restringenda
ad absentes solummodo intra Provinciam, & ibidem
detentos aliquo legitimo impedimento de tempore
actualis electionis Vicarii; ut declaravit Sacr. Con-
greg. Conc. *in Hydruntina* 11. *Apr.* 1699. Et si e con-
48 tra adesset consuetudo non vocandi quoquomo-
do absentes a Civitate, servanda esset; Sic censuit
Rota *decis.* 85. *num.* 11. *coram Celso*. Et tanta est vis
consuetudinis, quod a Capitulo pro electione Vica-
rii, præter Canonicos, vocandi sunt etiam illi, qui
de Jure non sunt de Capitulo, ut Portionarii, alii-
que Beneficiati Ecclesiæ, si adsit consuetudo legiti-
me præscripta illos vocandi; sic respondit Sacra Con-
greg. Conc. *in Nullius Altamuræ* 9. *Decembr.* 1690.,
& 4. *April.* 1693. & *in Castellaneten.* 1. *Decemb.* 1696.
49 Si autem consuetudo non sit pacifica, & legitime
præscripta, sed solum pauci actus afferantur, in qui-
bus ii, qui non sunt de corpore Capituli, fuerint ad-
missi ad suffragium ferendum, tunc Capitulum po-
test illos excludere, ut de facto accidit *in Recinaten.
proposita in* Sacra Congreg. Concil. 4. *Junii* 1701. in
in qua Altaristæ Cathedralis, qui pluries in electione
Vicarii Capitularis interfuerunt, & suffragium dede-
runt, fuerunt exclusi, ex quo consuetudo non erat
50 pacifica neque legitime præscripta. Capitulum de-
bet pro Vicario Capitulari eligere unum, qui sit de
gremio Capituli, si adsit Idoneus; Sacr. Congreg.
Episcop. *in una Tranens.* 22. *Febr.* 1597. & *in una Ne-
51 pesina* 10. *Junii* 1602. Et qui sit Doctor, alias electio
est nulla, ut declaravit Sacr. Congreg. Episcop. *in
Tranen.* 25. *Februarii* 1597. & *in Puteolana* 27. *Mar-
tii* 1653. Nec sufficit, quod sit Magister in Sacra Theo- 52
logia, sed debet esse saltem Doctor in Jure Canoni-
co; Concil. Trident. *cit. sess.* 24. *cap.* 16. *de reformat.*
ibi: *Qui saltem in Jure Canonico sit Doctor*, & de-
claravit Sacr. Congregat. Concil. 28. *Augusti* 1621.,
& Sacr. Congregat. Episcop. *in Bononien.* 9. *Ja-
nuarii* 1601., ubi jussit removeri Decanum non
Doctorem, & eligi Archidiaconum Doctorem. Nec
etiam sufficit, quod sit Doctoratus a persona 53
privata, sed in aliqua Universitate, ut declaravit
Sacra Congregat. Concil. *die* 19. *Septembr.* 1620.
ibi: *quod debet doctorari in aliqua Universitate, non
vero a persona privata*. Habilis tamen non Doctor 54
tolerari potest, si Doctor haberi non possit; Sacra
Congreg. Episcop. *in Puteolana* 23. *Julii* 1603. De- 55
bet autem Vicarius non Doctor eligere sibi Consul-
torem benevisum, qui sit Doctor, & in rebus Lega-
libus, & arduis peritus, a quo possit dirigi, prout
fit, quando Vicarius Generalis Episcopi est Theolo-
gus, & non Jurista ex Decr. Sac. Cong. relatis a Ni-
col. *in floscul. verb. Vicarius Generalis Episcopi n.* 30.
Si Capitulum eligat aliquem in Vicarium Capitula- 56
rem non Doctorem, quando adest Doctor; ex quo
talis electio sit nulla ex *d. Tranens.* 25. *Februarii* 1597.
& *Puteleotana* 27. *Martii* 1653. tunc electio devolvi-
tur ad Metropolitanum ex Conc. Trid. *sess.* 24. *c.* 16.
de reformat. & pluries declaravit Sacra Cong. Conc.
ut refert Nicol. *in floscul. verb. Vicarius Capitularis
num.* 61. & Sacra Congr. Episcopor. *in Mazarien.* 25.
Dec. 1603., & *in Ostunen.* 10. *Novemb.* 1639. In casu 57
tamen, quo Vicarius deputatus per Metropolitanum
ob malam electionem Capituli, vel ob ejus negli-
gentiam, decederet, tunc posset Capitulum novum
eligere Vicarium infra octo dies, ut prius, quia pro
prima vice tantum Jus amittit; Babosa *lib.* 1. *Juris
Ecclesiast. univers. cap.* 7. *num.* 102. Quarant. *verb.
Capitulum, Sede Vacante num.* 4. Gemin. *in cap. fin.
numer.* 8. *de supplend. negligent. Prælator.* Monacell.
tom. 1. *tit.* 4. *formul.* 2. *num.* 6. & alii. Capitulum non 58
potest in electione, seu deputatione Vicarii, appo-
nere restrictivam, ut Vicarius Capitularis non pos-
sit procedere contra aliquem Capitularem, absque
consensu Capituli Sacra Congreg. Episcop. *in Re-
gien.* 26. *Julii* 1593. Vel sine adjunctis; Ead. Sac. 59
Congr. *in Salernitana* 16. *Julii* 1628. Nec potest ap- 60
ponere in electione conditionem, ut participet Ca-
pitulum de emolumentis ex Officio Vicariatus pro-
venientibus; Sac. Congreg. Episcop. *in Brundusi-
na* 8. *Maii* 1606. Nec potest Capitulum reservare si- 61
bi facultatem signandi supplicationes, distribuendi
Conciones, vel habendi superintendentiam Semi-
narii; Sacra Congreg. *in Tudertina* 11. *Decemb.*
1654. Vel faciendi gratiam condemnatis ab ipso Vica- 62
rio, vel cognoscendi de caussis suspicionis ipsius Vi-
carii, ac Judicem non suspectum partibus deputandi,
vel cum alia quacumque restrictiva insolita. Quod si
Vicarius Capitularis electus fuerit cum hujusmodi
restrictionibus, poterit nihilominus libere uti sua Ju-
risdictione absque ullo respectu supradictarum con-
ditionum, ut declaravit Sac. Congregat. Episcop. *in
Salernitana* 16. *Julii* 1628. & *in Venusina* 14. *No-
vemb.* 1698. Capitulum enim post electionem Vica- 63
rii

rii nullam exercere potest Jurisdictionem, quia post electionem tota Jurisdictio Episcopalis transit in Vicarium Capitularem privative, quo ad Capitulum,
non cumulative; Sac. Congr. Episcop. *in Hydruntina* 1. *Octobr.*1655. *& in alia Neriton.*17. *Septemb.*
64 *ejusdem anni.*Unde substitutio facienda propter absentiam Vicarii spectat ad ipsum Vicarium, & non ad
Capitulum. Sic decisum fuisse a Sacra Congr. Concil. refet Garcias de Benefic.*par.*5. *cap.*7. *num.*23.
*dec.*6. Fagnan. *in cap. His quæ* 11. *de Majorit. & obe-*
65 *dient. num.* 74. Statuta, quæ excludunt plures Fratres utrinque aut ex uno tantum latere conjunctos a voce activa in Capitulo, vel Consilio, laudabilia sunt & approbanda. Sic expresse Sac. Cogr. Conc. *in Paderbonen.*9. *Augusti* 1704. Item statutum a Capitulo conditum, juxta quod non plures quam duo Consanguinei primi, & secundi gradus in Capitulo esse possint, ita ut tertius additus maneat exclusus a voce activa & passiva, fuit approbatum quoad vocem activam tantum; Sacra Cong. Conc. *in Constantien. Statuti* 21. *Maii* 1707. licet aliqui Canonici dissentirent, Episcopo tamen consentiente. Cætera alia vide verb. *Vicarius Capitularis*.

66 Capitulum Cathedralis non est salutandum a Concionatore cum titulo Reverendissimi, neque in absentia Episcopi; Sacra Rit. Congr. *in Capuana* 23. *Jan.* 1700. apud Monac. *to.*4.*supplement. ad* 1.*to. n.*20.

67 * Capitulum Cathedralis Ecclesiæ præcedere debet Capitulo Collegiatæ, adeo ut nec sustineantur constitutiones privatarum Ecclesiarum aliter decernentes ut definivit Rota dec. IX. post Murgam ad Constit. Apostol. *De Synodo diœces. lib.*7. *cap.*65. *§.*2.

68 Exemptio Capituli Cathedralis in eo præcipue sita est, ut Episcopus extra visitationem procedere nequeat contra aliquem Canonicum, sine duobus de Capitulo, adjunctis, ad normam Trident. *Sess.*25. *c.*6. *de Reform.* Quamvis Episcopus sine adjunctis potest illud visitare, ex Trident. *sess.*6. *cap.*4. *de Reform. Bened.XIV. De Synodo diœces. lib.*8. *cap.*4. *§.*8. *& lib.*13.*cap.*9.*nov.edit.*

69 Capitulum sede vacante non potest in usus proprios convertere mulctas pecuniarias, & compositiones deliquentium ut sæpius a Sacra Congregatione decisum est; *ibid. lib.*10. *§.*4. *nov.edit.* *

70 Capituli extinctio non inducit suppressionem Cathedræ Episcopalis; Benedict. XIV. tom.2. Constitut.35. incip. *Notum tibi.*

71 Capitularibus Vicariis in Regno Neapolitano prohibetur concessio Litterarum Dimissorialium pro prima Clericali Tonsura, aliisque Ordinibus; etiamsi annus a die vacationis Ecclesiarum elapsus sit absque speciali Facultate S. Congr. Clem.XI. p.3. Bull. Epistol.2. & 3. S. Congr. Episc. & Regul.

Additiones ex aliena manu.

72 Ad potestatem Capituli *Sede plena* refertur jus condendi statuta. At hæc quoad statuta a Capitulo con-
73 dita recepta est distinctio. Aut agitur de statutis,
quibus quid cautum est in correctionem juris communis, & ad eorum validitatem opus est auctoritate Summi Pontificis, quippe qui derogare unice potest juri communi; Rota *in Bisaecien. Admissionis ad participationem super manutentione* 30. *Aprilis* 1745. *§.*9. *cor. Illustriss. Caprara, & in Hildesimen. Manutentionis* 17. *Mart.* 1749. *§.*18. *&* 4. *Julii ejusdem anni* 1749. *§.*12. *cor. R.P.D. Elephantut.*

Aut disseritur de statutis, quibus licet nihil dispositum sit contra jus commune, tamen vel aliquid jussum est, quod tendat in detrimentum Episcopi, vel immutatus est status universalis Ecclesiæ, & vim ea habere nequeunt, nisi munita sint auctoritate saltem Episcopi; Rota *in Onasburgen. Optionis* 13. *Januarii* 1730. *§. Nullam, cor. clar. mem. Millino.* 74

Aut demum disputatur de statutis, quibus nec jus commune correctum est, nec Episcopi jura sunt læsa, nec status universalis Ecclesiæ immutatus est, sed aliquid tantummodo præscriptum, quod Ecclesiæ servitium concernat, & citra auctoritatem alicujus Ecclesiastici Superioris obligant talia statuta; Rota *in Majoricen. Juris amovendi Musicos* 4. *Febr.* 1729. *§. Pro eo, & in d. Onasburgen. Optionis* 13.*Jan.*1730. *d. §. Nullam, utraque cor. clar. mem. Millin.* 75

De potestate Capituli *Sede vacante* mire inter se variant Doctores. Sunt qui tenent, Capitulum Sede vacante omnia facere posse, quæ sunt ordinariæ jurisdictionis, nisi expresse prohibita reperiantur; Auctor *hic num.*19. Zaloszowski *de potest. Capit. Sede Episc. vacante p.*1. Corvin. *de Person. & Benefic. Eccles. p.*1. *lib.*1. *cap.*26. *num.*14. 76

Alii potestatem Capituli Sede vacante ad ea tantum restringunt, quæ sunt jurisdictionis contentiosæ & necessitatis; Fermosin. *de Potestate Capit. Sede vacante tract.*1. *cap. fere per tot.* 77

Nec desunt qui velint, Capitulum in ea tantum succedere, quæ in jure reperiuntur expressa; vide hos apud Fermosin. *d. tract. c.*1. *num.*9. 78

Varietas hæc inde nata est, quod in jure Canonico 79
non satis determinatum sit, quo jure gaudeat Capitulum Sede vacante. Ita vero de potestate Capituli 80
Sede vacante ego cum Bohemero *in decret. lib.*3. *tit.*9. *§.*29. sentiendum censeo; *Sede vacante in Capitulum exercitium jurisdictionis Episcopalis cum omnibus speciebus & accessoriis transit, quatenus hæc in Capitulum transire possunt, nec jurium Episcopalium diminutionem, & innovationem contineant.*

Prior limitatio, ut probe monet Bohemerus loco mox citato, excludit jura Ordinis, quæ ex consecratione fluunt, & functiones, quæ cohærent Archiepiscopali dignitati, immo & illa, quæ ex delegatione Summi Pontificis sunt ad ipsius personam restricta 81

Illustrat posteriorum limitationem idem Auctor ibidem pluribus allatis exemplis. Ipsi vero minime assentiri possum, dum *§.*26. *Sede ad plures annos impedita*, ait, *ratio juris postulat, ut Capitulo jus conferendi Beneficia vacantia & ad jus Episcopi pertinentia integrum esse debeat. Neque enim Pontificem ad hunc casum irregularem respexisse probabile est, quin potius ratio rei Ecclesiasticæ postulat, ut potius officium Ecclesiasticum interim conferatur Habili, quam fiduciario ad tam longum tempus commendetur. Multoque magis hoc dicendum sit, si per culpam ipsius Episcopi Vacantia nata est, forsan quod suspensus sit, & ipse moram in petenda relaxatione suspensionis committat.* Quo modo enim Capitulo jus esse poterit conferendi Beneficia sede ad plures annos impedita, si *nunquam* (inquit Pontifex in cap.2. *Ne Sede vacante aliquid innovetur*) *in jure cautum, quod Capitulum vacante Sede fungatur vice Episcopi in collationibus.* 82

Dan-

83 Dantur Capitula, in quibus deest Cathedra Episcopalis, & ita Sedes vacans concipi nequit. Hujus generis sunt Capitula Collegiatarum Ecclesiarum.
84 Quoniam vero regi non raro solent hæc Capitula per Decanum, vel Præpositum, cui jurisdictio quædam inferior competit, cum pluribus aliis juribus eminentibus, hinc quæritur, utrum mortuo tali Prælato exercitium jurisdictionis, aliorumque jurium Prælaturæ huic cohærentium, spectet ad ipsa Capitula, an ad Episcopos? Consule Bohemer. *loc.cit. §.39.& seq.*

CAPUCCINI.

Additamenta novissima.

1 Declaratur, quod Ministro Generali Ordinis S.P. Francisci Capuccinorum, & secundariis superioribus ab eo dependentibus tanquam veris & legitimis filiis ejusdem S.P. Francisci conveniat, & competat in quocumque loco, Civitate, Provincia, & Regno, etiam ubi alii Tertiarii ejusdem Ordinis jam reperiuntur, erigere, instituere, ac fundare Confraternitates. Sic expresse Clemens XII. Constitut. incip. *Apostolicæ servitutis Officium*, quæ reperitur tum in communi Bullario Romano, edito a Hieronymo Mainardo, tum in speciali Bullario ejusdem Ordinis Capuccinorum. Quæ Constitutio si ad manus mihi obvenisset ante editionem Bibliothecæ hujus, certe pro consueta mea ingenuitate fuisset adducta, & uti nunc, aliter etiam tunc, juxta ipsam fuisset conclusum.

2 Hinc Tertiarii a Patribus Capuccinis recepti, gaudent omnibus gratiis, privilegiis, indulgentiis, indultis &c. quæ unquam per Apostolicam Sedem Tertio Ordini fuerunt concessa, & erunt deinde concedenda. Unde non amplius subsistunt tradita quo ad hoc in verb. *Tertiarii, Tertiariæ num.30.* per satis de se claram Constitutionem Benedicti XIII. incip. *Dilecti Filii*, uti reperitur tum in indice, tum in corpore Bullarii Romæ editi typis Mainardi. Posteriora enim derogant prioribus; *L. nam est novum 26. & L. Sed & posteriores 26. ff. de legib. Cap. Licet 1. de Constitut. in 6.*

3 Idem Pontifex Clemens XII. omnibus & singulis personis Tertii Ordinis S. Farancisci, tam intra, quam extra claustra, sub jurisdictione Ministri Generalis Capuccinorum degentibus concessit per viam communicationis omnes Indulgentias, quibus fruuntur & gaudent confratres & consorores Confraternitatis B. M. V. de Monte Carmelo. Sic in ejus Constit. incip. *Sollicitudo Pastoralis Officii*.

4 Ast dictas Indulgentias Ordinis B. M. V. de Monte Carmelo Tertiariis sæcularibus Capuccinis a Clemente XII. per viam communicationis concessas, revocavit Benedictus XIV. Constit. incip. *Romanus Pontifex*, quæ extat tum in Bullario ejusdem Pontificis *tom.1.* tum in Bullario eorumdem Capuccinorum *tom.7. pag.356.*

5 Capuccinis vetitum erat ex Constitutione quadam sui Capituli Generalis, ne peccata sua exponerent alteri quam sui Ordinis Confessario, etiamsi longe abessent a Monasteriis sui Ordinis; verum Benedictus XIV. *die 30. Martii* 1742. facultatem fecit singulis eorum Sacerdotibus, & Laicis longe a suis Monasteriis versantibus, ut possent cuicumque Sacerdoti sæculari a suo Ordinario approbato, vel Regulari a suo pariter Superiore approbato peccata sua in confessione aperire, & ab eo absolutionem obtinere, etiam a casibus & censuris in suo Ordine reservatis, addita tamen obligatione, ut ubi primum potuerint, coram Superiore se sistant, & novam ab illis casibus & censuris absolutionem obtineant: De hac re vide quæ fusius adducuntur in *Supplementis novissimis* ad verb. *Approbatio art.2. num.24.*

6 A Capuccino ad Religionem Hierosolymitanam auctoritate Apostolica translato legatum annuum vi Professionis Capuccinæ mortuum, recuperari sancivit Sacra Rota in Januen. *Legati 22. Junii 1622. Ex Bullar. Capuccinorum tom.2. p.381.*

Advertendum, quod Testatorum voluntates Fratres Capuccini, sicuti & alii Minoritæ, exequi possunt, nominando, vel eligendo ad subsidia dotalia, & ad Beneficia, ac juvenes ad seminaria. Sic Sac. Congr. Concilii in Papien. *Subsidii dotalis* 1731. ex Bullario Capuccinorum *tom.1. pag.187.* ubi refertur integra hæc causa cum sua Resolutione, & egregiis notis. Vide etiam in nostro Tomo 8. Appendic. Resolutionum S. C. C. sub *num.143.* Hinc cum his concilianda sunt quæ adducuntur verb. *Testamentum art.3.* sub *num.53.57.58. & 59.* 7

Capuccini, sicuti & alii Minoritæ de observantia, & Reformati, declarantur exempti a solutione alimentorum pro iis, qui carceribus S. Inquisitionis sunt mancipati; ex Decreto Supremæ & Universalis Inquisitionis Romanæ 15. *Julii* 1732. vide verb. *Alimenta n.118.* 8

CARDINALES.

Articulus I.

Quo ad eorum originem, Creationem, & Numerum.

Cardinales originem videntur habere figuraliter a Sacerdotibus Levitici generis, ut tradit Eugenius IV. in Constit. incip. *Non mediocri*, ex verbis *Deuteronomii 17. Si difficile, & ambiguum apud te judicium esse perspexeris, venies ad Sacerdotes Levitici generis, & facies quodcumque dixerint, qui præsunt loco quem elegerit Dominus*, verba hujusmodi referendo ad Summum Pontificem, & S. Romanæ Ecclesiæ Cardinales, Principales in Ecclesiæ regimine ejusdem Cooperatores, Assessores, & Consiliarios, juxta expressam auctoritatem Innocentii III. *in cap. Per venerabilem, Qui filii sint legitimi*, cujus verba de Cardinalibus differendo sunt ista: *Sunt autem Sacerdotes Levitici generis, Fratres nostri, qui nobis Jure Levitico in executione Sacerdotalis Officii Coadjutores existunt.* Unde tali textu animati quam plures gravissimi Doctores non dubitarunt asserere Cardinalium officium, quo ad suam primordialem originem, & adumbrationem Juris esse Divini, vel quidem Sacerdotum Levitici generis typum, & figuram 1

ràm tenere; Abbas, & alii Canonistæ *in dict. capit. Per venerabilem*, S.Antonin. *par.3.tit.21. cap.1. & 2.* Augustin. Triumph. *in tract. de potest. Ecclesiast. qu.* 102. Cardin. Bellarm. *in Apolog. cap.4. pag.35.* Barbat. *tract.de Card. præst.qu.1.* Laudens. *de Card. par.1. qu.34. & par.2. qu.7. & qu.12.* Alban. *de Card. par.5.* Paleot. *de Sacr. Consistor. membr.5. cap.11.* Turrecremat. *lib.2. cap. 80. & 81.* Lancell. *in templo omnium Judic. lib.2. cap.2. §.3. num.27.* Cuhc. *in Instit. Canon. lib.3. tit.4. num.53.* Germon. *lib.3. Sac. cap.6.* Macedo *de clavibus Petri lib.4. cap.8.* Camill. Borr. *in Summa omnium dec. tit.5. n.8.* Azor. *par.2.*
2 *lib.4. qu.2.* & alii. Cardinales sicut figuraliter originem videntur trahere a Sacerdotibus Levitici generis, sic exemplariter ab Apostolis Christi institutionem videntur habere; Instituti enim fuerunt exemplo Apostolorum, qui Christo Domino in terris tamquam Pontifici assistere videbantur. Sixtus V. in Constitut. incip. *Postquam verus*, ibi: *Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales repræsentantes Personas Apostolorum, dum Christo Salvatori regnum Dei prædicanti atque humanæ salutis Mysterium operanti ministrarent &c.* ut notat Jacobat. *de Concil. lib. 1. num.252.* quem refert Azor. *Instit. Moral. par.2. lib.4. cap.1. q.3.* Barbosa *lib.1. Juris Ecclesiast. univers. c.3. n.2.* Petra *tom.4. comment. in Constit.15. Eugen. IV. num.9.* Et post Christi Domini Ascensionem Petro Pontificale munus gerenti assistebant, cooperantes in regimine universalis Ecclesiæ, tamquam Cardinalatus Officium exercentes, adeout Apostolos prius partes Cardinalium in Urbe Roma obiisse, quam Episcoporum, expresse inquit Cardin. Petrus de Alliaco *de Auctor. Eccles. cap. de Card.* Præcisis his verbis; *Ex hoc potest inferri, quod Apostoli prius Cardinales, quam Episcopi fuerunt, &c. prius fuerunt Cardinales Orbis, quam Urbis*; & infra *Senatui Apostolorum succedit Collegium Sacrum Cardinalium quantum ad illum statum, quo Apostoli consistebant Petro, antequam fierent paticularium Ecclesiarum Episcopi*. Et simili sensu locuti sunt Anton. Pagan. *in Ordine jurisdict. & resident. Episcop. serm.2. circa finem*. Fridericus Imperator, & omnes Doctores Pragensis Academiæ, quando contra errores Joannis Hus subscripserunt, ut apparet ex eorum verbis relatis a Thomasino *de Benefic. par.1. lib.2. cap.114. n.3. §. qui minus* quibus aperte constat cit. Eugenii IV. Constitutio incip. *Non mediocri*, ubi dicit Cardinalium Officium B. Petri tempore primordia habuisse.

3 Cardinalis autem nomen ante tempora Sancti Silvestri Papæ extitisse non constat, unde quidquid existiment alii nomen Cardinalis ab ipso Silvestro
4 creditur adinventum; cum prima in Ecclesiasticis monumentis Cardinalium mentio inveniatur in Concilio Romano celebrato post conversionem Constantini Imperatoris præsente ipso S. Silvestro, in cujus *art.1. cap.6. & 7.* septem Diaconi Cardinales Urbis Romæ, qui dicto Concilio interfuerunt, descripti reperiuntur, ut ex Card. Borr. notat Choell. *in notit. Card. cap.2.* & in ipso Concilio sic statutum fuisse legitur: *a Subdiacono usque ad Lectores omnes subditi sint Diacono Cardinali, viro Reverendissimo in Ecclesia, repræsentantes ei honorem &c.* Et in eodem quoque Concilio de Cardinalibus S. R. E. fit sequens mentio: *Præsul non damnetur, nisi cum 72. testibus, Presbyter vero Cardinalis nisi cum 64. testibus non deponatur, Diaconus autem Cardinalis Urbis Romanæ, nisi cum 27. testibus non condemnabitur*, sic refertur *in cap. Præsul. 2. qu.5. caus.2.* Et in Litteris donationis factæ Ecclesiæ a Constantino Imperatore ante celebrationem hujus Concilii, nulla fit mentio de nomine Cardinalium, quod nomen tantæ Eminentiæ, & Dignitatis non fuisset certe tunc ab Imperatore reticitum, qui de Clericis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ sic reverenter, & emphatice fuit locutus, ut patet *in cap. Constantinus dist. 99. Viris etiam diversi Ordinis Reverendissimis Clericis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ servientibus, illud culmen singularis potestatis, & præcellentiæ habere sancimus, cujus amplissimus noster Senatus videtur gloria adornari.*
Post Sanctum Silvestrum vero passim Romani Ponti- 5
ces hoc nomine Cardinalis utuntur, ut patet in variis Sacris Canonibus, & signanter *in cap. Presbyteri 3. dist.24.* ubi Gelasius Papa scribens Cœlestino Episcopo sic ait: *Scituras Visitatoris te nomine, non Cardinalis creasse*. Et Gregorius post ipsum Gelasium eodem nomine sæpius utitur *ut in cap. Pastoralis 42. caus.7. quæst.1.* ibi: *In qua ordinatus est Cardinalis a nobis debeas Ecclesia permanere, & in cap. Relatio 5. caus. 21. quæst.1.* ibi: *Sibi Cardinalem postulant te constitui, & cap. Illud quoque 6. ejusdem caus. & quæstion.* ibi: *Sic te prædictæ Tarraconen. Ecclesiæ Cardinalem esse constituimus*. Et ex post Stephanus IV. *in cap. Oportebat 3. dist.79.* ibi: *In Apostolatus culmen unus de Cardinalibus Presbyteris, aut Diaconibus consecraretur, & cap. Nullus 4. ejusdem Distinctionis 79.* ibi: *Nisi per distinctos gradus ascendent Diaconus, aut Presbyter factus fuerit Cardinalis*. Et deinceps Nicolaus II. *in cap. In nomine Domini 1. dist.23.* ibi: *In primis Cardinales Episcopi diligentissime simul de electione tractantes mox Christi Clericos Cardinales adhibeant*; & sic alii posteriores, ut videre est in Sacris Canonibus, & Apostolicis Constitutionibus.

Immo sic exinde hujus nominis *Cardinalis* usus 6
invaluit, ut fere in omnibus principalioribus Ecclesiis præcipui Sacerdotes Cardinales reperirentur constituti, donec successivis temporibus ad Romanæ Ecclesiæ Senatum Summo Pontifici assistentem Cardinalitia nomenclatura fuerit revocata, cum prohibitione, ne deinceps alius quilibet Clericus hujusmodi nomen usurparet, ut refert Ludovicus Roman. in Sermone habito in Concil. Basileen. *sive in cons. ult. num.14.* Et cum adhuc a Canonicis in variis præcipuis Metropoliticis Cathedralibus, ut Ravennatensi, Compostellana, Mediolanensi, Neapolitana, & aliis, Cardinalitium nomen, ex prætensis, seu suppositis privilegiis retineretur, S. Pius V. anno 1567. 13. *Kal. Mart.* harum Ecclesiarum privilegia (si quæ aderant) suo diplomate abrogavit, & in omnibus aliis Ecclesiis præterquam in Romana, Cardinalis nomen totaliter extinxit, & solos S. Romanæ Ecclesiæ a Summo Pontifice creatos Cardinales hoc nomine decorandos esse sancivit, ut refert Choell. *in notit. Card. cap.2. §. Et ideo*, ex Moscon. *de Majestat. milit. Eccles. lib.1. part.1. cap.5. vers. propter*. Et merito undequaque hoc Cardinalium nomen supremo

7 premo Romanæ Ecclesiæ Senatui fuit reservatum, nam ex *cap. Sacrosancta 2. dist. 22. Apostolica Sedes caput, & cardo a Domino, & non ab aliis constituta est, & sicut Cardine ostium regitur, sic hujus Apostolicæ Sanctæ Sedis auctoritate omnes Ecclesiæ (Domino disponente) reguntur. Unde Senatus Cardinalium (ut ibi exponit Archidiaconus) a Cardine nomen accipit, quasi se regat, & alios; sicuti enim ostium regitur per Cardines; ita Ecclesia per istos; & Cardinales Cardines dicuntur in Romana Ecclesia duplici similitudine, vel quia sicut Domus habet Ostium, & Cardinem, sic Ecclesia habet Papam, qui est Ostium*
8 *Dei, vel Ecclesiæ, & Cardinales &c.* Et his consentiunt Patres Basileensis Consessus de S. R. E. *Cardinalibus sess. 23.* ibi: *Sicut nomine, & re ipsa, Cardines sunt, super quos ostia universalis Ecclesiæ versentur, & sustententur.* Et Eugenius IV. in Constitut. incip. *Non mediocri §. 14.* de Cardinalibus sic expresse dicit: *Quorum Officio nomen ipsum consonat optime, nam sicut super Cardinem volvitur ostium Domus, ita super eos Sedis Apostolicæ, & totius Ecclesiæ Ostium quiescit*; Ad quod non dubitavit alludere Choell. *in notit. Cardin. cap. 2. §. & ideo verbis lib. 1. Reg. c. 2. Domini enim sunt Cardines terræ, & posuit super hos orbem.*

9 Creatio Cardinalium diversimode, diversisque ritibus pro diversitate temporum, & Pontificum fuit hactenus acta, & nostris temporibus penitus obsolevit, quod in Cæremoniali Romano *lib. 1. sect. 8. c. 1. cum seq.* disponitur de promovendis Cardinalibus feria quarta quatuor anni temporum, & de voto Sacri Collegii exquirendo, an novos creare Cardinales
10 necesse sit, vel expediat, & in quo numero? Summus enim Pontifex pro suo libitu, quos vult, & quando vult, & ad Cardinalatus fastigium promovet, nulla adstrictus necessitate exquirendi Cardinalium suffragia, sed solum pro quadam sui convenientia eorum petendo consilium, ut directe probat Card. de Luca *in relat. Roman. Cur. disc. 5. num. 6.* Card. Jacobat. *de Conc. lib. 7. art. 5. num. 117.* & alii adducti
11 a Choell. *in notit. Card. cap. 9. lit. C.* Immo nulla præcisa forma necessario observanda in Cardinalium promotione utitur Summus Pontifex, sed verbis sibi benevisis promotionem indicantibus complet.
12 Licet cæteroquin in Cæremoniali Romano hæc forma tradatur: *Auctoritate Dei Patris Omnipotentis, Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, & Nostra N. assumimus in Presbyterum, vel Diaconum Sacræ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem*, ut notat Moscon. *de Majest. milit. Eccles. lib. 1. part. 1. cap. 5.* Choell.
13 *loc. cit. litt. E.* Exinde, si noviter promoti reperiantur in Urbe, eodem, quo prius utebantur habitu, ad Aulam Apostolicam, nullo assumpto comitatu, se conferunt, ibique ab aliquo ex antiquis Cardinalibus excepti Summo Pontifici offeruntur, qui Bir-
14 reto rubro eos insignit. Ex post publicum indicitur Consistorium pro eis tradendo Galerum rubrum die benevisa Pontifici, qua adventa, omnibus Cardinalibus in Aula Apostolica congregatis, Summus Pontifex Mitra pretiosa ornatus ad locum Consistorii more solito accedit, & statim post acceptum consuetum obsequium a Cardinalibus, præcipit, ut noviter promoti ad se accedant, qui illico obtemperantes, ac profunde se ei inclinantes, a Cæremoniarum Magistro post ultimum Cardinalem Presbyterum locantur ante conspectum Pontificis detecto Capite, ad quos habito gravi sermone de Cardinalitia præstantia; & eminentia, & de Cardinalium stricta pro tanti muneris obligatione, ex post accedunt noviter promoti ad Cathedram Pontificiam obsequia ei præstaturi, pedes videlicet, & manus Summi Pontificis osculando, qui ad oris osculum eosdem elevat; indeque ad pacis signum ab aliis
Cardinalibus excipiendum deducuntur. Istis aliisque 15
præscriptis Cæremoniis peractis, traduntur eis Cardinalitia insignia; Stantibus igitur interim aliis Cardinalibus ante Summum Pontificem in circulo, prior ex noviter promotis, deinde alii gradatim genuflectunt, cui Pontifex Galerum rubrum imponit super Caput sic dicens: *Ad laudem Omnipotentis Dei, & Sanctæ Sedis Apostolicæ ornamentum, accipe Galerum rubrum, insigne singularis Dignitatis Cardinalatus, per quod designatur, quod usque ad mortem, & sanguinis effusionem inclusive pro exaltatione Sanctæ Fidei, pace, & quiete populi Christiani, augmento, & statu Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ te intrepidum exhibere debeas in nomine Patris ✠, & Filii ✠, &*
Spiritus Sancti ✠ Amen. In altero postea Consisto- 16
rio Summus Pontifex claudit os novis Cardinalibus, eis inhibendo, ne quid loqui præsumant in Consistoriis, aliisque Consessibus, quousque de Consilio Fratrum duxerit eis aperire os; In secundo vero, aut tertio Consistorio, omnibus Cardinalibus congregatis Summus Pontifex præcipit, ut noviter promoti exeant, donec ipse sciscitetur ab antiquis Cardinalibus, an expediat os noviter promotis aperire; atque omnibus plaudentibus, revocantur Candidati, & paterne a Pontifice admoniti, ad aperitionem oris accedunt, quæ his verbis expletur: *Aperimus vobis os, tam in Collationibus, quam in Consiliis, atque in electione Summi Pontificis, & in omnibus actibus, tam in Consistorio, quam extra, qui ad Cardinales spectant, & quos soliti sunt exercere. In nomine Patris ✠, & Filii ✠, & Spiritus Sancti ✠,*
Amen. Promotio tandem perficitur cum Annulo- 17
rum traditione, Titulorumque assignatione; ipsis enim genuflexis ante Summi Pontificis Cathedram, Pontifex immittit cuique in digito annulari dexteræ manus Annulum pretiosum ad id præparatum, assignando Titulum his verbis: *ad honorem Dei Omnipotentis, Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, & S. N. committimus tibi Ecclesiam S. N. cum Clero, & Populo, & Capellis suis secundum formam, qua committi consuevit Cardinalibus, qui eamdem Eccle-*
siam habuerunt. Reliqua autem, quæ observantur 18
in his promotionibus, & maxime, cum promoti sunt absentes ab Urbe Romana, satis colliguntur ex Cæremoniali Romano *lib. 1. sect. 8.* Card. de Luca *in relatione Roman. Cur. disc. 5. num. 9.* Choell. *in notit. Cardinal. cap. 9. & 10.* Corrad. *in praxi lib. 10. cap. 14. num. 26.* & aliis; & ideo relinquuntur penes
ipsos videnda. Solum hic additur, quod promoti 19
ad Cardinalatum, dum sunt absentes a Curia, jurare debent in receptione Birreti rubri intra annum se accessuros ad Limina Apostolorum sub pœna inhabilitatis, & privationis Cardinalatus, ut fuit statutum a Sixto V. in Constitutione 50. incip. *Postquam.*

Licet

20 Licet ab Eugenio IV. in Constitutione incip. *In eminenti* fuerit decretum, quod Cardinales in secreto Consistorio pronuntiati non dicantur Cardinales, antequam Cardinalatus insignia susceperint, neque vocem in electione Summi Pontificis habeant, donec
21 sit eis licentia votandi concessa. Tamen hodie Cardinales ex actu Creationis perfecte creati censentur, & habent vocem in electione Pontificis absque alia facultate; quamvis Cardinalatus insignia non obtinuerint, os eis apertum nondum fuerit, nec eis fuerit traditus Annulus, & Titulus assignatus: Et ratio est, quia oris aperitio, juramenti præstatio, aliaque traditionis insignium solemnia, ut optime dicit Card. de Luca *in relation. Romanæ Car. disc.5. num.* 11. *Sunt Cæremoniæ, vel Solemnitates, quæ non percutiunt substantiam, vel perfectionem actus, quia sequuta promotione, ut supra, illi sunt veri, ac perfecti Cardinales; ideoque (quidquid alias dubitatum fuerit) votum habent in Conclavi in electione Pontificis, omnesque alias Cardinalitias Jurisdictiones, & præeminentias, ut moderna praxis do-*
22 *cuit &c.* Et sic expresse fuit Decretum a S. Pio V. *die 26. Januarii* 1571. ut apparet ex verbis ipsius decreti, ut sequitur: *quia aliquando dubitatum fuit, utrum, Cardinales, quibus os clausum esset, si antequam illud eis aperiretur, Sedis vacatio eveniret, utrum inquam in Summi Pontificis electione votum haberent. Sanctitas sua exquisitis R.R. D.D. sententiis, de eorum assensu, & consensu decrevit, quod cum potentissima Cardinalium facultas in Romano Pontifice eligendo consistat, quæ sane ipsis propter insignium, & Cæremoniarum defectum auferri non debet, ob eam causam Sanctitatem suam statuere, ut postquam aliquis S. R. E. Cardinalis creatus fuit, honoremque acceperit, & consensum suum dederit, is statim vocem, & Jus eligendi Romanum Pontificem habeat, & consequenter etiamsi Cardinalatius Galerus nondum illi traditus sit, neque os clausum, vel si clausum fuerit, nondum tamen apertum sit, videtur enim hujusmodi claudendi oris ritum, ad præcipuam Cardinalium facultatem, quæ circa Summi Pontificis electionem versatur, non pertinere, sed Cæremoniam quamdam esse, ea de caussa introductam, ut Cardinales antequam in Consistoriis, & Congregationibus suffragium ferant, de modestia, quæ ab ipsis in his, & aliis actibus adhiberi debet, quodammodo admoneantur &c. sub die 26. Januarii* 1571. Sic referunt Cherubin. Fil. *ad Constitutionem primam Eugenii IV.* incip. *In eminenti, scol.* 2. Barbosa *lib.*1. *Juris Eccles. univers. cap.*3. *num.*41 Petra *comment. in cit. Constit. prima Eugenii IV. num.*9. & recensetur in Constit. 19. Greg. XV. incip. *Decet*, de approbatione Cæremonialis in electione
23 Summi Pontificis servandi. Et sic fuit resolutum, & observatum in practico casu post obitum Clementis VIII. Cum enim iterum dubitatum fuisset, an Cardinalis de Comitibus, cui os clausum, nondum vero apertum fuerat, in electione Romani Pontificis vocem haberet; commissa discussione hujus quæstionis quatuor a Rota Tribunali ad Sacrum Collegium assumptis, tandem omnibus fere Cardinalibus in Consistoriis congregatis approbantibus, ut S. Pius V. decrevit, resolutum fuit, ut distincte recensetur *in annot.* 45. *&* 46. *Coccin.* Et fuit observatum etiam in electione Innocentii X. in qua ante aperitionem oris vocem habuerunt Cardinales Panzirolus, Rosetus, & Estensis noviter pronuntiati, ut refert Fagnan. *in cap. Cum olim de Majoritate, & obedientia n.*48.

Ad Cardinalatum promovendi debent habere ea 24
omnia, & singula requisita, & qualitates, quæ pro Episcopis præficiendis a Sacris Canonibus decernuntur; Concil. Trident. *sess.*24. *de reform. cap.*1., ibi: *Ea vero omnia, & singula, quæ de Episcoporum, & præficiendorum vita, ætate, Doctrina, & cæteris qualitatibus alias in eadem Synodo constituta sunt, decrevit eadem etiam in Creatione S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, etiamsi Diaconi sint, exigenda*; Sic etiam Leo X. Constit.7. incip. *Supernæ*, & Sixtus V.
Constitut.50. incip. *Postquam.* Cardinales ex omnibus 25
mundi partibus debent eligi si possibile sit; Concil. Trident. *cit. sess.*24. *de reform. cap.*1. ibi: *Quot Sanctissimus Romanus Pontifex ex omnibus Christianitatis nationibus, quantum commode fieri poterit, prout idoneos repererit, assumet*; Sic etiam Sixtus V. cit. Con-
stitut. incip. *Postquam* §.11. Ex Regularibus Mendi- 26
dicantibus quatuor saltem fieri debent Cardinales Theologi; Sixtus V. in dicta Constit. incip. *Postquam* §.4. ibi: *Inter hos septuaginta Cardinales præter egregios utriusque Juris, aut Decretorum Doctores, non desint aliquot insignes viri in Sacra Theologia Magistri, præsertim ex Regularibus, & Mendicantium Ordinibus assumendi, saltem quatuor, non tamen pauciores.*
Illegitimi etiam per sequens Matrimonium legitima- 27
ti, ad Cardinalitiam Dignitatem non sunt promovendi; Sixtus V. in d. Constit. incip. *Postquam* §.12. ibi: *Præterea qui Cardinales creandi erunt, legitimis, & honestis sint exorti natalibus, neque ulla prorsus labe, aut illegitimorum natalium suspicione quovis modo laborent, sed omni macula, & impuritate careant; alioquin ad tam eminentis Dignitatis gradum penitus inhabiles, & illius incapaces sint, & esse censeantur. Quocirca considerantes, quod licet tanta sit vis, & efficacia Matrimonii, quod Apostolo teste, Magnum est in Christo, & in Ecclesia, ut qui ante geniti erant ex soluto, & soluta, post illud contractum legitimi habeantur, in nonnullis tamen Provinciis, & Dominiis nobilitatis privilegiis non gaudent, nec ad sæcularia Officia, honores, Dignitates, nec ad Nobilium Feudorum, & statuum successiones admittuntur; Quod multo magis indecorum videretur, & ab Apostolicæ Sedis Dignitate alienum, si hujusmodi illegitimi per sequens Matrimonium, ut præfertur, legitimati, in Cardinales assumerentur, ac Cardinalatus celsitudo, & splendor, qui Dignitate Regiæ comparatur, facile deprimi, commaculari, aut quodammodo inobscurari posset: Ideo ut puriori Dignitati puriores natales respondeant, quosque illegitime natos, quorumcumque etiam Magnorum Principum, etiam Ducali, aut majori etiam Regia, & Imperiali auctoritate fulgentium Filios quocumque gradu, Dignitate, & præeminentia præditos, etiam genitos ex soluto, & soluta, inter quos tunc Matrimonium consistare poterat, ac postea per sequens Matrimonium, etiam rite, & solemniter in facie Ecclesiæ contractum, vel alias legitimatos, & quomodolibet habilitatos, & natalibus restitutos, ac quorumvis bonorum capaces effectos, & etiamsi cum eis, ut hanc ipsam Dignitatem obtinere valeant, super defectu natalium fuerit expresse, & in specie auctoritate*

Apostolica quomodolibet dispensatum, nihilominus prædictæ Cardinalatus Dignitatis prorsus incapaces, & ad eam obtinendam perpetuo inhabiles decernimus, & de-
28 *claramus*. Unde tanto majus á Cardinalitia Dignitate arcendi sunt spurii; Spurius enim unus ab Eugenio IV. in Cardinalem electus, antequam Galerum acciperet, e vita decessit, ut refert Azorius *part.2. lib.2. cap.7.* & Barbosa *lib.1. Juris Eccles. cap.3. n.36.*
29 Cardinalis eligendus, prius debet esse Clericus; Sixtus V. in d. Constitut. incip. *Postquam §.15.* ibi: *Ac proinde, ne homines Sacrarum rerum plane imperiti, aut rudes, atque Ecclesiasticarum functionum ignari, quasi in Ecclesia Dei hospites, & peregrini statim hujusmodi muneri præficiantur juxta Decretum jam pridem a Nobis in prædicto Consistorio nostro sancitum, quod pariter harum serie innovamus, districte interdicimus, né quis ullatenus ad Cardinalatus honorem assumi queat, nisi qui antea Clericali Charactere fuerit insignitus, & in quatuor Minoribus Ordinibus per annum saltem Habitum, & Tonsuram gestaverit Clericalem.*
30 Filios, vel nepotes ex eis habens nequit fieri Cardinalis Sixtus V. *ibidem §.16.* ibi: *Cum autem ad honorem adeo sublimem promovendi omni virtutum, & præsertim castimoniæ laude supra cæteros plurimum eminere debeant, qui vero Filios etiam legitimos ex uxore sua alias cognoscitur suscepisse, nequeat suæ testimonium continentiæ exhibere, & Pater erga proprios filios naturali affectu nimia quadam propensione geratur, verendumque sit ut propterea variis propriæ Domus negotiis, ac multiplici liberorum cura distractus, Ecclesiæ negotia sibi credita, aut negligenter tractet, aut minus solicite, & fideliter quam par est, ejusdem Ecclesiæ Jura tueatur, prohibemus, ne aliquis, qui utriuslibet sexus filium, seu filios etiam ex legitimo Matrimonio susceptos, vel nepotes ex eis habeat, nullatenus in Cardinalem assumi, aut pro-*
31 *moveri possit*. Cardinalis esse non potest frater ex uno parente germanus, vel patruelis consobrinus, aut amitinus alicujus Cardinalis viventis; Sixtus V. ibidem *§.17.* ibi: *Insuper, ut factionum fomitem, & simultatum ansam ex Sacro hoc cœtu, quantum cum Domino possumus, amputemus, Decretum piæ memoriæ Julii Papæ III. Prædecessoris nostri in Sacro olim Consistorio editum approbantes, & declarantes similiter perpetuo interdicimus, ne ullo unquam tempore assumatur aliquis posthac in ejusdem S. R. E. Card. qui Frater ex utroque, vel alterutro Parente germanus existat alterius Cardinalis viventis; ita ut eodem tempore duo Fratres germani in eodem Collegio nullatenus esse possint Quinimmo idem Decretum extendentes, & ampliantes prohibemus quoque ne Patruele, vel Amitino, aut Consobrino Cardinale vivente, alter ejus Patruelis, vel Amitinus, aut Consobrinus, ad Cardinalatum valeat promoveri.*
32 Patruo, aut Avunculo Cardinale vivente, ejus ex Fratre vel Sorore nepos nequit fieri Cardinalis; Sicuti Nepote ex Fratre, vel Sorore Cardinale vivente, nequit fieri Cardinalis illius Patruus, & Avunculus.
33 Immo neque ullus potest esse Cardinalis, qui primo, aut secundo Consanguinitatis gradu alicui Cardinali viventi sit conjunctus; Sixtus V. *ibid. §.18.* ibi: *Sed, & pari ratione sancimus, ne Patruo, aut Avunculo Cardinale vivente, ejus ex Fratre, vel Sorore Nepos, nec rursus Nepote ex Fratre, vel Sorore Cardinale existente, illius Patruus, aut Avunculus, neque ullus denique, qui primo, aut secundo tantum consaguinitatis gradu alicui Cardinali viventi conjunctus sit, quamdiu is vixerit, in Cardinalem assumi possit, itaut omnes, & singuli prædicti, tam Pater Filios, aut Nepotes habens, quam Fratres germani, Patrueles, Amitini, Consobrini Patruus, Avunculus, Nepos ex Fratre, vel Sorore; & quisquis ut supra primo, aut secundo gradu conjunctus alteri Cardinali viventi, ad Cardinalatum inhabiles sint, & censeantur, neque eorum aliquis Cardinalis creari valeat, neque adversus hanc prohibitionem ex quacumque etiam urgentissima caussa cum eis liceat dispensari. Et nihilominus electio, creatio, & pronunciatio Cardinalium hujusmodi contra præsentem prohibitionem, aut interdictum facta, & attentata, nulla, irrita, & inanis sit eo ipso, ac cum omnibus inde sequutis nullius sit roboris, vel momenti*. Bigami ad Cardinalatum non so- 34
lent assumi; Machado *tract.3. document. 6. num.2.* Barbosa *lib.1. Juris Eccles. cap.3. num.39.* ubi ex Azorio *lib.6. cap.7. prope finem* refert quod ideo Antonius de Rosellis, & Joannes de Lignano, quamvis Jurisperiti insignes, Cardinalitiam Dignitatem nunquam obtinere potuerunt. Ad Cardinalatum non sunt assu- 35
mendi nisi lectissimi, præcellentes, & undequaque digni viri; Concil. Trid. *sess.24. de reformat. cap.1.* ubi dicit: *Nihil magis Ecclesiæ Dei esse necessarium, quam ut Beatissimus Romanus Pontifex, quam solicitudinem universæ Ecclesiæ, ex muneris sui officio debet, eam hic potissimum impendat, ut lectissimos tantum sibi Cardinales asciscat*. Et sic Sixtus V. dict. Constitut. incip. *Postquam* ibi: *Cæterum ut non solum honore, sed etiam re ipsa Cardinales sint, super quibus Ostia universalis Ecclesiæ tuto nitantur, divinaque, & humana ministeria sibi commissa utilius exequi possint, statuimus ut lectissimi, & præcellentes viri in ipsum Collegium adscribantur, & quorum vitæ probitas, morum candor, præstans Doctrina & eruditio, eximia pietas, & erga salutem animarum ardens studium, & Zelus in dandis consiliis, sincera fides, & integritas, in rebus gerendis singularis prudentia, constantia & auctoritas, & aliæ qualitates a Jure requisitæ, tam ipsi Pontifici, quam universo Collegio cognitæ, & probatæ sint*. Unde Paulus II. præclare dicit: *In rebus aliis hominem esse posse; in Ecclesiarum Rectoribus creandis Angelum; in Collegio augendo Deum, Pontificem esse oportere. Qui in altero peccet, impium, qui in altero Dæmonem esse existimandum. In illo unam Ecclesiarum prostitui, ac viro alieno conjungi, non suo, in hoc Ecclesias universas periclitari*, ut refert Rainald. *anno* 1471. *num.63.* & Petra *Comment. in Constitut.1.* Eugen. IV. *num.13.*

Ætas pro Cardinalibus Presbyteris, & Episcopis 36
requisita est triginta annorum; quamvis enim in d. Constitutione incipiente *Postquam*, non sit a Pontifice statuta certa ætas pro ipsis, tamen quia a Concil. Trident. *sess.24. de reformat. cap.1.* decretum est, ut ea omnia, & singula, quæ de Episcoporum præficiendorum Doctrina, ætate, & cæteris qualitatibus constituta sunt, in creatione S. R. E. Cardinalium observanda sint, ideo illa erit, quæ requiritur pro præficiendis Episcopis, scilicet triginta annorum, ut cum plurimis resolvit Barbosa *lib. 1. Juris Eccl.*

37 *univers. c.3. num.33.* Pro Cardinalibus autem Diaconis sufficit ætas 22. annorum, ut expresse statuit Sixtus V. in d. Constitut. incip. *Postquam* §.6. (*1) Cum hoc tamen quod intra annum teneantur Ordinem Diaconatus accipere, alias carent voce activa, & passiva, tam in Consistoriis, & Congregationibus, aliisque omnibus actibus, quam in electione Summi Pontificis, ibi; *Neque posthac quispiam in Diaconum Cardinalem assumi possit, nisi saltem in vigesimo secundo suæ ætatis anno fuerit constitutus, itaut omnino intra annum ad Sacrum Diaconatus Ordinem valeat, & debeat promoveri; alioquin si anno elapso ad ipsum Diaconatus Ordinem promotus non fuerit, eo ipso tam in Consistorialibus, ac omnibus aliis actibus, & negotiis Cardinalitiis, quam etiam juxta Constitutionem fel. record. Pii IV. Prædecessoris nostri super refor. Conclavis editam in electione Romani Pontificis: voce activa, & passiva omnino careat, ac privatus existat.*

38 Numerus Cardinalium varius olim fuit pro varietate temporum, & Summorum Pontificum, qui juxta exigentiam, & temporum, seu rerum variam emergentiam plures, vel pauciores Cardinales creabant.

39 Inter omnes, qui plures Cardinales creavit est Pius IV. qui pervenit usque ad septuagesimum sextum; quo

40 neque ante, neque post perventum est. A tempore tamen Sixti V. numerus septuagenarius invariatus remansit, prout ipse ad instar illorum septuaginta Seniorum, quos Dominus *n.11.* Auditores, & consiliarios Moysi dedit, constituit in sua Constit. incip. *Postquam verus ille*, §.4. *post med.* ibi: *Perpetuo statuimus, & ordinamus, ut in posterum connumeratis omnibus cujuscumque Ordinis, Episcopis, Presbyteris, & Diaconis Cardinalibus, qui nunc sunt, quique in futurum creabuntur, cuncti simul numerum septuaginta, nullo unquam tempore excedant, ac talis numerus quovis prætextu, occasione vel causa etiam urgentissima minime augeatur, quod si unum, vel plures a Nobis, vel pro tempore existente Romano Pontifice in futurum ultra dictum numerum eligi in Cardinalem, aut creari, aut pronunciari contigerit, decernimus hujusmodi electionem, creationem, & pronunciationem nullam, irritam, & inanem fore, & censendam esse, nullumque Jus, seu Titulum re, aut nomine sic electo, seu electis acquiri, nec eorum quemquam pro Cardinali haberi, aut reputari posse, aut debere; nec dictam electionem, creationem, & pronunciationem ab initio invalidam, & ultra numerum factam, si postea ad præsens præscriptum numerum moriente uno, vel pluribus Cardinalibus ipsum Collegium redigatur, propterea ex post facto convalescere; sed uti a principio, sic deinceps in*

41 *perpetuum nullius fore roboris, & momenti.* Cardinales igitur septuaginta esse debent, scilicet sex Cardinales Episcopi, Quinquaginta Cardinales Presbyteri, & Quatuordecim Cardinales Diaconi, citat.

42 Constitut. Sixti V. incip. *Postquam* §.4. & 5. Et cuilibet ex omnibus istis Septuaginta Cardinalibus, juxta suum Ordinem est assignata sua particularis Ecclesia, Titulus, vel Diaconia, ut apparet in sequenti Constitutione Sixti V. quæ utpote faciens omnino ad rem, ad omnium commodum hic subnectitur.

SIXTUS EPISCOPUS &c.

„ Religiosa Sanctorum Pontificum Prædecesso- 43
„ rum nostrorum providentia institutum olim
„ fuit, jam inde a vetustissimis temporibus, & posteris traditum, ut Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyteris certæ in Urbe Roma Ecclesiæ, Tituli appellatæ, quasi quædam cujusque propriæ Diœceses, Diaconis vero Urbis Regiones ad Cristianæ Religiones propagationem, & conservationem assignarentur. Quæ quidem Sancta institutio plurimum sæculorum continuata serie, ac pro temporum varietate susceptis incrementis ad nostram usque ætatem servata, ita viget, ut præter sex Episcopos Cardinales, qui certis Ecclesiis Cathedralibus Urbi finitimis præsunt, singulis Presbyteris, & Diaconis Cardinalibus propriæ in Urbe Ecclesiæ, Tituli videlicet, & Diaconiæ cum suis Clero, & Populo, ac quasi Episcopali jurisdictione in spiritualibus, & temporalibus regendæ, & administrandæ committantur.

„ Proinde, Nos postquam per nostram nuper editam Constitutionem creandorum Cardinalium numerum, computatis sex Episcopis prædictis, quatuordecim Diaconis, reliquis vero Presbyteris Cardinalibus ad septuaginta præscripsimus, nunc quoque ad Dei honorem, atque ad ipsius S. R. E. decus, & ornamentum ac Romani Cleri, & populi bonum Regimen, salubremque directionem eisdem Presbiteris, & Diaconis Cardinalibus totidem Titulos, & Diaconias ipsorum amplitudini, & Dignitati maxime congruentes duximus assignandos. Ac licet pleræque ex antiquis Ecclesiis in Titulos & Diaconias concedi solitis, aut a Prædecessoribus nostris successu temporum additis, adhuc integræ, & illæsæ permaneant, tamen quia nonnullæ tum diuturnitate, & injuria temporum, tum diversis, quæ olim contigerunt, ejusdem Urbis direptionibus, incendiis, & ruinis collapsæ sunt. Nos antiquæ pietatis, & Religionis Cristianæ monumenta conservare cupientes, sicuti Sacrosanctas Basilicas, & augustiora templa, antiquitate ipsa veneranda, nedum sarta tecta custodiri, sed & ingenti nostro sumptu refici, instaurari, & ornari in dies magis curamus, ita etiam primo quidem loco, veteres, & nobiles Ecclesias priscis temporibus in Titulos Presbyterorum Cardinalium, ut præfertur, institutas delegimus, easque omnes, quæ adhuc extant, volumus omnino in Titulos pro modernis, & futuris presbyteris Cardinalibus retinere. Deinde ex iis, quæ recenti memoria in Titulos erectæ fuerunt, prætermissis quibusdam propter loci incommoditatem, aut alias minus idoneis, cæteras itidem retinere, ac demum, ne Titulorum numerus Presbyteris Cardinalibus desit, exemplo nonnullorum nostrorum Prædecessorum, alias partim antiquas nondum tamen hujusmodi honore decoratas, partim vero recentiores, celebres tamen Ecclesias, Dignitate Præsulum majorem in modum illustrare, & in similes Titulos erigere, & instituere, ac pro numero Presbyterorum Cardinalium tot Titulos addere, & supplere; Ex Diaconiis quoque antiquitus „ insti-

„ institutis quatuordecim magis insignes pro totidem Diaconis Cardinalibus seligere, & congrua distinctione confusionem perpetuo tollere decrevimus, eosdem nimirum Titulos, & Diaconias proprios cujusque Ordinis certos, & distinctos assignando, itaut numquam in posterum, quod hactenus sæpe factum est, Presbyteris Diaconiæ, nec Diaconis Tituli Presbyterales, pertubato ordine, aut promiscue concedantur. Quod quidem rationi consentaneum videtur, ut quemadmodum Summus Pontifex universali Ecclesiæ Præsidens, & omnium totius Orbis Ecclesiarum sollicitudinem gerens, specialiter tamen Urbis Romæ Episcopus existit, & in ea Divina dispositione supremam Sacerdotalis potestatis Cathedram tenet, pari quoque ratione Cardinalibus, quos uti speciales S. R. E. Filios in Apostolici muneris functione, atque in universæ Reipublicæ Christianæ administratione præcipuos sibique maxime conjunctos habet Consiliarios, & Cooperatores in eadem Urbe Roma, quæ olim B. Petri Sede in ea constituta ipsius, & Coapostoli ejus Pauli Doctrina, & Martyrio consecrata, & Caput Christiani Orbis, & Religionis effecta est certa Sedes, mansionem, & locum unicuique proprium assignet, cujus quidem loci concessione iidem Cardinales, & sui Officii admoneantur, & residentiæ, quam assistendo ipsi Romano Pontifici servare debent, & vel ex hoc magis tamquam in unum corpus compacta membra Sacro Capiti connexa esse, & ab illo dependere clarius dignoscantur.

„ Habita igitur cum Venerabilibus Fratribus nostris ejusdem S. R. E. Cardinalibus deliberatione matura de eorum consilio, & assensu, statuimus & ordinamus in posterum perpetuis futuris temporibus, Presbyteris Cardinalibus has tantum, quæ infra descriptæ sunt, Ecclesias neque alias in Titulis assignari debere, videlicet ex antiquis Sanctæ Crucis in Hierusalem, Sanctorum Marcellini, & Petri, Sanctorum quatuor Coronatorum, SS. Joannis, & Pauli, S. Anastasiæ, S. Sabinæ, S. Stephani in Cælio Monte, S. Clementis, Sanctorum Nerei, & Achillei, S. Susannæ; S. Pudentianæ; S. Sixti, S. Petri ad Vincula; S. Martini in Montibus; S. Eusebii; S. Priscæ; S. Vitalis; S. Marci; S. Marcelli; S. Laurentii in Lucina; Basilicæ duodecim Apostolorum; S. Laurentii in Damaso, quæ S.R.E. Vicecancellario pro tempore existenti perpetuo concessa, & assignata est; S. Balbinæ; S. Cæciliæ; S. Chrysogoni; S. Praxedis; S. Maria Transtyberim. Ex posterioribus vero Sanctorum Quirici, & Julittæ; S. Joannis ante portam Latinam, S. Agnetis in Agone; S. Laurentii in Palisperna; S. Thomæ in Parione; S. Silvestri in Campo Martio; S. Pancratii; S. Bartholomæi in Insula; S. Matthæi in Merulana; Sanctæ Mariæ de Ara Cœli; S. Mariæ in Via; S. Mariæ supra Minervam; S. Mariæ Angelorum in Thermis; Sancti Hyeronimi Illiricorum; Nec non quas supradictis antiquitus, & posterius institutis addimus, & ex nunc in Titulos Presbyterorum Cardinalium, cum honoribus, insignibus, Privilegiis, auctoritatibus, & præeminentiis debitis, & consuetis instar aliarum Ecclesiarum, quæ in similes Titulos per nostros Prædecessores antiquitus erectæ, & institutæ fuerunt, sine alicujus præjudicio perpetuo erigimus, & instituimus, ac Titulorum nomine, & Dignitate insignimus, & decoramus, S. Honuphrii in Janiculo, mutato illius statu ex Diaconia, quæ hactenus fuit, in Titulum Presbyteralem; S. Augustini; S. Mariæ de Populo; S. Alexii in Aventino; S. Blasii de Annulo; S. Mariæ de Pace; S. Salvatoris de Lauro; S. Petri in Monte Aureo; Sanctissimæ Trinitatis in Monte Pincio; S. Mariæ Transpontinæ.

„ Ex Diaconiis vero antiquis statuimus retinendas esse tantummodo quatuordecim infrasciptas, videlicet S. Mariæ in Aquiro; S. Mariæ in Cosmedin; Sanctorum Cosmæ & Damiani; S. Mariæ Novæ; S. Hadriani; S. Mariæ in Via lata; S. Mariæ in Porticu; S. Angeli in Foro Piscario; S. Nicolai in Carcere Tulliano; S. Mariæ in Domnica, S. Eustachii; S. Viti in Macello; S. Agathæ; ac Sancti Georgii in Velabro: Ecclesias, quæ insignores existunt, & præscriptum a Nobis Diaconorum Cardinalium numerum exæquant.

„ Ita ut computatis Ecclesiis Cathedralibus, videlicet Ostiensi, & Veliterna invicem unitis; Portuensi, & Sanctæ Ruffinæ itidem unitis; Albanensi; Sabinensi; Tusculana, & Prænestina; quibus sex Episcopi Cardinales præsunt, & Titulis Presbyterorum superius designati numerum septuaginta Ecclesiarum constituant.

„ Et aliter præterea Titulus supra numerum additus sit, ut si quando contingat Diaconum, vel Episcopum, Cardinalem Vicecancellarium esse, & ideo eumdem dictæ Ecclesiæ S. Laurentii in Damaso, quæ Vicecancellario pro tempore existenti per Litteras fel. record. Clementis Papæ VII. Prædecessoris nostri perpetuo, ut præfertur, concessa, & assignata fuit, præesse, alicui presbytero Cardinali proprius Titulus non desit.

„ Omnes vero Ecclesias, quæ per præsentem nostram Constitutionem Presbyteris Cardinalibus, etiam forsan ex dispensatione Apostolica pro Diaconia obtinentur; itidem omnes, & quascumque ex quatuordecim superius enumeratis Diaconiis, quæ Præsbyteris Cardinalibus in Titulos forsan etiam ex simili dispensatione concessæ alias fuerunt, & ab iis obtinentur. Demum omnes, & quascumque Ecclesias superius non expressas, ipsis Præsbyteris, aut Diaconis Cardinalibus in Titulos, aut Diaconias commissas, & assignatas, ac per ipsos obtentas volumus, & decernimus per præsentes ex nunc eo ipso vacare, & quascumque illarum assignationes, concessiones, nec non dispensationes desuper etiam motu proprio, & Consistorialiter; ac de simili Fratrum consilio expeditas, quæ a Prædecessoribus nostris, quæque a Nobismetipsis emanarunt, Litterasque Apostolicas desuper confectas, processusque habitos per easdem, & inde sequuta quæcumque cassamus, irritamus, & annullamus, irritaque, & nulla, ac nullius roboris, vel momenti esse nunciamus, mox assignaturi eisdem Cardinalibus, ex quorum Personis Ecclesiæ in Titulos, aut Diaconias per eos hactenus obtentæ vigore hujus nostri Decreti vacant, & eorum cuilibet alios Tutulos aut Dia-

„ conias

„ conias ex ſupradicto numero proprio cujuſque Ordini congruentes.

„ In aliis vero, præterquam ſupranominatis Eccleſiis, etiamſi earum aliquæ in Titulos Presbyterorum, aut Denominationes Diaconorum Cardinalium concedi ſolitæ ſunt, & Cardinales iis præfici conſueverunt (quarum ſingularium ſituationes, & invocationes præſentibus haberi volumus pro expreſſis) nomina, inſignia, denominationes, & ſtatum hujuſmodi Titulorum, aut Diaconiarum perpetuo ſupprimimus, & extinguimus, ac diſtricte etiam interdicimus, ne de cætero unquam perpetuis futuris temporibus alia, quam ex ſupra ſcripto numero Eccleſia in Titulum, aut Denominationem Cardinalatus cuipiam Presbytero, aut Diacono Cardinali concedatur, aut aſſignetur, neque aliis, quam ſupra nominatis Titulis, aut Diaconiis, Presbyteri, vel Diaconi Cardinales præficiantur, neve unquam aliqua ex ſupradictis Diaconiis Presbytero; neque contra ullos ex dictis Titulis Diacono Cardinali quomolibet concedatur, vel aſſignetur; neque cum iis, aut eorum aliquo ex quavis cauſa deſuper diſpenſetur.

„ Sed, & Decreta alias in Conſiſtorio ſuper hoc edita innovantes, & ampliantes pari ratione etiam perpetuo prohibemus, ne in poſterum alicui Presbytero, aut Diacono Cardinali, qui alterum Titulum, aut Diaconiam quomodolibet aſſequutus fuerit, quive ex Ordine Diaconorum ad Ordinem Presbyterorum, vel ad Epiſcopalem Dignitatem tranſierit, aut ex Ordine Presbyteratus in Epiſcopum pariter promotus fuerit, licentia, & facultas retinendi priorem Eccleſiam ſui Tituli, vel Diaconiæ in adminiſtrationem, aut in Titulum, neve Canonicatuum, & Præbendarum, Dignitatum, Officiorum, aut Beneficiorum dimiſſi Tituli, vel Diaconiæ collatio, neque Palatii Domus, vineæ hortorum, aut fructuum, reddituum, & proventuum, aut Jurium quorumcumque ad hujuſmodi Titulos, ſeu Diaconias pertinentium ad tempus, ſeu ad vitam retentio, aut ulla alia reſervatio, quovis prætextu, occaſione, vel cauſa, etiam melioramentorum, & ſumptuum in illarum reparationem, neceſſitatem ſive utilitatem factorum concedantur, ſed volumus, ut ipſi Tituli, & Diaconiæ, cum illis annexis, Juribuſque, & pertinentiis ſuis univerſis libere dimittantur.

„ Inſuper precipimus, & perpetuo ordinamus, ut de cætero in quibuſcumque Litteris Apoſtolicis, in quibus Cardinalium ſubſcriptio manu propria facienda erit, iidem Cardinales, etiam Tituli, vel Diaconiæ, ſeu Epiſcopatus ſui Cardinalatus nomine expreſſo ſe ſubſcribant.

„ Decernentes per hujuſmodi erectionem, & inſtitutionem Decem prædictas per Nos in Titulos erectas Eccleſias tantummodo novis privilegiis, & Dignitate auctas, decoratas, inſignitas; nihil autem omnino præjudicii cuiquam illatum, nihil alieni Juris detractum, aut immutatum cenſeri poſſe aut debere, ſicque per quoſcumque Judices Ordinarios, & Delegatos etiam Cauſarum Palatii Apoſtolici Auditores, & Cardinales prædictos ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi, facultate, & in quavis cauſa & inſtantia judicari, & definiri debere, nec non irritum, & inane ſi ſecus ſuper præmiſſis, eorumve aliquo a quoquam quamvis auctoritate ſcienter, vel ignoranter, contigerit attentari.

„ Non obſtantibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, ac Eccleſiarum ſupradictarum, & aliarum quarumcumque, nec non Ordinum, juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & Litteris Apoſtolicis illis, ac quibuſvis perſonis quomodolibet conceſſis, approbatis, & innovatis, quibus omnibus illorum tenore præſentibus pro expreſſis habentes ſpecialiter, & expreſſe derogamus; cæteriſque contrariis quibuſcumque.

„ Sic igitur ipſi Cardinales, quibus hujuſmodi Eccleſiarum regimen, cura, & adminiſtratio pro tempore commiſſa erunt, eas in ſpiritualibus, & temporalibus ſolicite, fideliter, & prudenter regant, & gubernent, ac juxta Conſtitutionem piæ memoriæ Leonis Papæ X. Prædeceſſoris noſtri in Concilio Lateranenſi noviſſime celebrato editam, frequenter viſitent, circa Cultum Divinum invigilent, mores ac vitam Cleri, & Populi eis ſubjecti diligenter explorent, eoſque ad recte, & honeſte vivendum paterno moneant affectu, bonorum, ac temporalium reddituum curam gerant. Sicque ad Dei Gloriam, & fidelis populi ædificationem, pia, & magnifica ſtructura, & fabrica, ſuas quique Eccleſias inſtaurare ſtudeant, & exornare, & tam in vita, quam in mortis articulo pro Divini cultus augmento, & ſalute animarum ſuarum ad congrue ſuſtentandum aliquem Presbyterum, qui inibi in Divinis deſerviat, ſive alias erga ipſas Eccleſias, ſi reparatione indigeant, vel alia ſubventione de bonis ſibi a Deo collatis, prout cuique pro modo facultatum conſcientia dictaverit, munificos ſe exhibeant, & liberales, ut earumdem Eccleſiarum decora, & ornamenta tantorum Præſulum reſpondeant Dignitati, ac ipſæ Eccleſiæ tam ſublimibus Perſonis gaudeant ſe commiſſas, & eorum amplitudine illuſtratas; iidemque Cardinales exinde ipſius S. R. E. cujus nobiliſſima membra ſunt, majeſtatem ſua pietate, ſolicitudine, & prudentia in dies magis extollant, & reverentiam omnium gentium erga illam exemplis bonorum operum inſigniter augeant, ac denique præter æternæ retributionis præmia, digna quoque laudum præconia a Nobis, & Apoſtolica Sede valeant promereri.

„ Mandamus vero, ut præſentes Litteræ in quinterno Cancellariæ Apoſtolicæ de more deſcribantur.

„ Nulli ergo omnino hominum, &c. Datum Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ 1587. Idibus Aprilis, Pontificatus noſtri anno ſecundo.

Ego Sixtus Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus.

Ego A. Card. Farneſius, Vicecancellarius Epiſcopus Oſtienſis.

Ego Jacobus Cardinal. Sabellus, Epiſcopus Portuenſis.

Ego

Ego Joann. Antonius Card. S. Gregorii, Episcopus Tusculan.

Ego Joann. Avalus Card. de Aragonia, Episcopus Sabin.

Ego M. S. Card. de Altaemps, Titul. S. Mariæ Trans Tyberim.

Ego Marc. Anton. Card. Columna Titul. S. Laurentii in Lucina.

Ego Gabriel Card. Paleothus Tit. S. Martini in Montibus.

Ego F. Mich. Bonellus Card. Alexandrin. Tit. S. Mariæ super Minevam.

Ego Ludov. Cardin. Madrutius, Titul. S. Anastasiæ.

Ego N. Card. S. Praxedis.

Ego Jul. Anton. Sanctor. Titul. S. Bartolomæi in Insula, Card. S. Severinæ.

Ego Hieron. Card. Rusticuccius, Tit. Sanctæ Susannæ.

Ego Joann. Hieron. Card. Albanus, Tit. S. Joan. ante Portam Latinam.

Ego P. Card. Deza.

Ego Anton. Card. Titul. SS. Joannis, & Pauli.

Ego Joannes Anton. Card. SS. Quatuor Coronatorum.

Ego Joan. Baptista Card. S. Marcelli.

Ego Julius Card. Cananus, Titul. S. Eusebii.

Ego Anton. Maria Card. Salviatus.

Ego Augustinus Cardin. Veronæ, Titul. Sancti Marci.

Ego Vincentius, Titul. S. Mariæ in Via, Cardin. Montis Regalis.

Ego Philippus Tit. S. Sabinæ, Card. Spinula.

Ego Scipio Card. Lancellotus.

Ego Vincentius Card. Gonzaga.

Ego Federicus Cardin. Cornelius, Titul. S. Stephani.

Ego Hippol. Card. Papien. Titul. S. Mariæ in Porticu.

Ego Decius Card. Azzolinus, Titul. S. Matthæi Merulana.

Ego Hippol. Card. Aldobrandinus, Tit. S. Pancratii Major. Pœnit.

Ego Hieron. Card. de Ruvere, Tit. Sancti Petri ad Vincula.

Ego Fr. Constantinus Card. Sarnanus.

Ego Philip. Tit. S. Eustachii Diaconus Card. Vastavillanus Camerar.

Ego A. Card. Montaltus.

Ego Hieron. S. Hadriani Diaconus Card. Matthæus.

Ego Benedictus S. Gregorii Diaconus Card. Justinianus.

Ego Ascanius SS. Viti, & Modesti, & Crescentiæ Diaconus Card. Columna.

Ecclesiæ Tituli, & Diaconiæ S. R. E. Cardinalium postea fuerunt designati a Clemente Papa VIII. & a Sacra Rituum Congreg. approbati sub die 30. Augusti 1602. ac a Paulo V. confirmati de anno 1618. ut in Libello impresso Romæ ex Typographia Rev. Cameræ Apostolicæ sub eodem anno in hunc modum.

Ecclesiæ Cardinalium Episcoporum; sex nempe.

Ostiensis.
Portuensis.
Tusculanensis.
Sabinensis.
Prænestinensis.
Albanensis.

Tituli Presbyterales LI. videlicet.

Sanctæ Mariæ Angelorum in Thermis.
Sanctæ Mariæ in Trans Tyberim.
Sancti Laurentii in Lucina.
Sanctæ Praxedis.
Sancti Petri ad Vincula.
Sanctæ Anastasiæ.
Sancti Petri in Monte Aureo.
Sancti Honuphrii.
Sancti Silvestri in Campo Martio.
Sanctæ Mariæ in Via.
Sancti Marcelli.
Sanctorum Marcellini, & Petri.
Sanctorum Duodecim Apostolorum.
Sanctæ Balbinæ.
Sancti Cæsarei.
S. Agnetis in Agone.
Sancti Marci.
Sancti Stephani in Cælio Monte.
Sanctæ Mariæ Transpontinæ.
Sancti Eusebii.
Sancti Chrysogoni.
Sanctorum Quatuor Coronatorum.
Sanctorum Quirici, & Julittæ.
Sancti Calixti.
Sancti Bartholomæi in Insula.
Sancti Augustini.
Sanctæ Cæciliæ.
Sanctorum Joannis, & Pauli.
Sancti Martini in Montibus.
Sancti Alexii.
Sancti Clementis.
Sanctæ Mariæ de Populo.
Sanctorum Nerei, & Achillei.
Sanctæ Mariæ de Pace.
Sanctæ Mariæ de Ara Cœli.
Sancti Salvatoris in Lauro.
Sanctæ Crucis in Hierusalem.
Sancti Laurentii in Palisperna.
Sancti Ioannis ante Portam Latinam.
Sanctæ Pudentianæ.
Sanctæ Priscæ.
Sancti Pancratii.
Sanctæ Sabinæ.
Sanctæ Mariæ super Minervam.
Sancti Caroli.
Sancti Thomæ in Parione.
S. Hieronymi Illiricorum.
Sanctæ Susannæ.
Sancti Sixti.
Sancti Matthæi in Merulana.
Sanctissimæ Trinitatis in Monte Pincio.

Dia-

Diaconiæ XV. videlicet.

Sancti Laurentii in Damaso.
Sanctæ Mariæ in Via Lata.
Sancti Eustachii.
Sanctæ Mariæ Novæ.
Sancti Hadriani.
Sancti Nicolai in Carcere Tulliano.
Sanctæ Agathæ.
Sanctæ Mariæ in Domnica.
Sanctæ Mariæ in Cosmedin.
Sancti Angeli in Foro Piscium.
Sancti Georgei ad Velum Aureum.
Sanctæ Mariæ in Porticu.
Sanctæ Mariæ in Aquiro.
Sanctorum Cosmæ, & Damiani.
Sancti Viti in Macello.

45 Notandum est hic, quod Ecclesia S. Laurentii in
Damaso non est proprie Diaconia, sed per Litteras
Clementis VIII. Ecclesia hæc datur semper Vicecan-
cellario, sive sit Diaconus, sive Presbyter, sive e-
tiam Episcopus, ut refertur in mox adducta Consti-
tutione Sixti V. ubi etiam *in §.* 5. disponitur, ut
alius praeterea Titulus ultra numerum præfinitum ad-
ditus sit, ut si quando contingat Diaconum, vel
Episcopum, Vicecancellarium esse, & ideo eum-
dem prædictæ Ecclesiæ Sancti Laurentii præesse, ali-
cui Presbytero Cardinali proprius Titulus non de-
sit (*2).

Supplementa Auctoris.

46 Cardinales ad Urbem accedentes, Summo Pon-
tifici se sistere debent, nec ab Urbe discedere sine
licentia ejusdem; Benedict.XIV. tom.1. Constit.119.
47 incip. *In regimine §.*3. Cardinales in Urbe non resi-
dentes quailibet ex causa, excluduntur a participa-
48 tione rotuli. Idem *ibid.* Accedentibus ad Urbem ex
causa legitima tribuitur portio pro tempore moræ;
49 Idem *ibid.* Cardinales in causis commissariis judican-
tes uti debent notario archivii; Idem tom.2. Con-
stit.22. incip. *Justitiæ, & pacis.*
50 Cardinalibus tribui potest Ecclesia Episcopalis in
partibus infidelium; Idem Constit.36. incip. *Cum a
Nobis*, ubi affert exempla Cardinalium, qui ad Epi-
scopatus Titulares promoti fuere.

Additiones ex aliena manu.

51 De antiqua in Ecclesia denominatione *Cardina-*
52 *lium*, tum de origine horum, quos dicimus *Sanctæ
Romanæ Ecclesiæ Cardinales*, missis iis, quæ ex vul-
go affert Auctor, lege, si lubet, Panvin. *de Car-
dinal.* Plat. *de Cardinal. Dignit. & Offic.* Ducange *in
Glossario ad Scriptores mediæ, & infimæ Latinitatis
verb. Cardinalis, &* Rousseaud de la Combe *in sua Ju-
risprudentia Canonica verb. Cardinalis sect.*1. (*3)
53 Quod vero attinet ad varium variis temporibus
numerum Cardinalium, de quo hic etiam agit Au-
ctor, sciendum est, quod anno 1331. nonnisi vi-
ginti erant Cardinales. Anno 1352. statuere Cardina-
54 les; ne unquam essent plusquam viginti. Anno
1378. nondum erant, nisi tres supra viginti. Mul- 55
tum vero deinde crevit numerus eorum per conse-
quuta schismata. At Synodi Constantiensis, & Ba- 56
sileensis jusserunt, ne essent plures, quam viginti
quatuor. Multæ a Synodo Basileensi, & post mor- 57
tem Sixti IV. ab ipsis Cardinalibus præscriptæ refe-
runtur Regulæ de creatione Cardinalium. Inter has, 58
ne nisi 24. Cardinales unquam crearentur, nec nisi 59
annos triginta jam nati, nec nisi secundum majorem 60
numerum suffragiorum a Cardinalibus scripto dato-
rum, nec nisi tres ex una Diœcesi, Pontificiisque ipsius, 61
aut Cardinalis Nepos nullus. Hoc ultimum vero ca- 62
put mollivit conventio illa Cardinalium post Sixti
IV. mortem, qua permissum fuit Pontifici, ut ex
suis Cognatis, unum, sed solum, creare posset Car-
dinalem. Numero huic Cardinalium pauci inde adje- 63
cti sunt usque ad tempora Leonis X. qui habens su-
spectos eos, qui tunc erant Cardinales, ob initam 64
contra se conjurationem, 31. novos creavit (*4).
Numerus postea tamen ad 40. renovatus est. At tan- 65
dem pervenit ad 70. Confer de his omnibus Tho- 66
massin. *de veter. & nov. Eccles. discipl. tom.* 1. *lib.*2.
*c.*114. *fer. per tot.* Quæ vero a Sixto V. in Cardinalium
electione fuerint constituta, non omnia in præsenti
sunt usu recepta, ut ex historia nostrorum tempo-
rum patet.

Novissimum Additamentum.

(*1) *De Cardinale impubere* extat Georgii Estor 67
Diatriba Augustæ Vindelicorum edita 1729. occasio-
ne Ludovici filii Regis Hispaniarum a Clemente XII.
Cardinalis creati.
(*2) De Ecclesiis, Titulis, & Diaconiis Cardi- 68
nalium plura invenies apud Cantelium in *Metro-
politanarum Urbium historia part.*2. *dissert.*5. *cap.*2.
3. *&* 4. & P. Kleiner *in Dissertatione de origine, &
antiquitate Eminentissimorum Cardinalium* Heidelber-
gæ 1767. *cap.*5.
(*3) Adi etiam laudatos Cantelium *cap.*1. & Klei- 69
nerum *c.*2. *&* 3.
(*4) Hinc sub Leone sexaginta duo juxta Oldoi- 70
num, secundum alios sexaginta quinque simul re-
censiti sunt. Pius IV., & Gregorius XIII. ad ma-
jorem præ omnibus numerum ad septuaginta sex,
Hieronymo Plato, & Mosconio testibus, sacrum
Collegium auxere. Acerbiore hic quam par fuisset,
Panvinius stylo ista in amplificando Cardinalium cœ-
tu studia perstringit; sed eum castigavit P. Daude
*cap.*2. sui operis *de Majestate Hierarch. Eccles.* De
Ecclesiarum suburbicariarum optione plura disputat
Andreuccius *in diss. de Episcop. Cardinalib. Suburbi-
cariis p.*2. *c.*2.

ARTICULUS II.

Quo ad Cardinalium Dignitatem, &
præeminentiam.

Cardinalatu nulla est major Dignitas post Papa- 1
tum in Ecclesia Dei; In Cardinalibus enim re-
sidet tota Majestas Christianæ Reipublicæ. Euge-
nius IV. in Constit. incip. *Non Mediocri*, ubi va-
lidissimis rationibus definit post Caput Ecclesiæ,
quod

quod est Papa, contigua sui corporis membra, qui
sunt Fratres ejus Cardinales, præ cæteris Ecclesiæ
membris, ac partibus honorari debere, & Cardi-
nalatus Dignitatem esse majorem, & sublimiorem
Episcopali, Archiepiscopali, & Patriarchali. Item
habetur in Constitutione Leonis X. incip. *Supernæ*,
ibi: *Et cum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales cæ-
teros omnes in ipsa Ecclesia post Summum Pontificem
honore, ac Dignitate præcedant*. Et colligitur etiam
ex Concilio Tridentino *cap.*11. *sess.*24. & ex Consti-
tutione Sixti V. *de Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardi-
nalium præstantia, edita tertio nonas Decemb.* 1586.
*& ex cap. Quamquam caus.*2. *qu.*7. *& cap. Constanti-*
2 *nus Dist.*96. Nec obstat quod Cardinales Ordine sint
minores Episcopis; *cap. Ante omnia dist.*40. *cap. de
his dist.*5. *de consec. Clemen. Si quis suadente* §. *Nec
super hæc, de pœnis*, Glossa *ultim. in cap. Quamquam
caus.*2. *quæst.*7. Non obstat, inquam, quia in ejus-
modi prærogativis, & privilegiis, est potius haben-
da ratio Dignitatis, quam Ordinis, ut declaravit
idem Eugenius IV. in d. Constit. *Non mediocri*, his
verbis: *Nec causetur quispiam, quod Ordo Episcopalis
Presbyterio major sit, quoniam in ejusmodi prælatio-
nibus Officium, & Dignitas præponderat Ordini, quem-
admodum Jure cautum est, ut Archidiaconus non Pre-
sbyter suæ Jurisdictionis obtentu Archypresbytero præ-
feratur*. Et de facto hoc habetur etiam in Vicario
Generali, qui quamvis simplex Clericus, præcedit
3 omnes de Clero. Unde præeminentia non est com-
mensuranda ab Ordine, sed ab Officio, & Juris-
dictione, quæ dant Dignitatem, & consonant e-
tiam verba textus in *cap. Quamquam, caus.* 2. *q.*7.
ibi: *Quamquam secundum honorum vocabula, quæ
jam Ecclesiæ usus obtinuit, Episcopus major Presbyte-
ro sit, tamen Augustinus in multis Hieronymo minor*
4 *est*. Et quod Dignitas, & Jurisdictio Cardinalium
sit major Ordine Episcopali, patet *ex cap. Constan-
tinus dist.* 96. Episcopi enim non præsunt nisi uni
certæ Diœcesi, & Cardinales repræsentantes Magi-
stratum una cum Papa præsunt regimini totius uni-
versalis Ecclesiæ, ut recte dixit Innocent. III. *in
cap. Bonæ memoriæ* 3. *de postulat. Prælat.* ibi: *Quod
Cardinalis persona utilis sit, non solum Romanæ, sed
etiam Ecclesiæ universali*. Et Divus Bernardus ad
Eugenium III. inquit, *Veniamus autem ad Collate-
rales, & Adjutores tuos; hi seduli tui, hi intimi tui,
eligendi de toto Orbe, Orbem judicaturi*. (*1)

5 Tantæ Dignitatis, præstantiæ, & præeminentiæ
sunt Cardinales, quod ipsis solis est demandata au-
6 ctoritas eligendi Summum Pontificem. Hanc enim
auctoritatem concessit eis in primis Nicolaus II. *ann.*
1059. in Conc. Romano *cap.*2. cum hoc tamen quod
facta præcipue ab ipsis Cardinalibus Summi Ponti-
ficis electione, deinde reliquus Clerus, ac populus
ad eam comprobandam accederet, prout refertur
in c. *In nomine Domini* 1. *dist.*23. ibi: *Decernimus, at-
que statuimus, ut obeunte hujus Romanæ universalis
Ecclesiæ Pontifice, in primis Cardinales Episcopi di-
ligentissime simul de electione tractantes, mox Christi
Clericos Cardinales adhibeant, sicque reliquus Clerus,*
7 *& populus ad consensum novæ electionis accedat*. Et
hic mos eligendi Pontificem perduravit usque ad tem-
pora Alexandri III. optime meriti de hac mea Patria
Alexandrina Civitate, utpote qui eam Sede Episco-
pali condecoravit, & suo nomine appellandam pro
sibi præstita fidelitate, obedientia, & ope consti-
tuit. Sed quia adhuc quandoque pro simili electio-
ne, & approbatione schismata oriebantur. Alexan-
der III. in Generali Lateranensi Concilio statuit, ut
ille demum Canonice electus censeretur, in quem
duæ ex tribus Collegii Cardinalium partes consensis-
sent, & sic excluso Cleri, & Populi consensu, re-
quisito ex supra laudato Decreto Nicolai II. *in d. cap.
In nomine Domini*, tota Pontificis electio ad solum
Cardinalium Collegium redacta est per ipsum Ale-
xandrum III. ut expresse patet *in cap. Licet* 6. *de ele-
ctione*, ibi: *Licet de vitanda discordia in electione Ro-
mani Pontificis manifesta satis a Prædecessoribus nostris
Constituta manaverint, quia tamen sæpe post illa per
improbæ ambitionis audaciam, gravem passa est Ec-
clesia scissuram, Nos etiam ad malum evitandum hoc
de Consilio Fratrum nostrorum & sacri approbatione
Concilii aliquid decrevimus adjungendum. Statuimus
ergo, ut, si forte (inimico homine superseminante Zi-
zaniam) inter Cardinales de substituendo Summo Pon-
tifice, non poterit esse plena concordia, & duabus
partibus concordantibus, pars tertia concordare nolue-
rit, aut sibi alium præsumpserit nominare, ille absque
ulla exceptione ab universali Ecclesia Romanus Ponti-
fex habeatur, qui a duabus partibus electus fuerit, & re-
ceptus*. Unde ut dicit Onuphrius in annotatione ad vi- 8
tam d. Alexand. III. in electione Lucii III. sui imme-
diati successoris, ea tunc primum redacta fuit ad so-
los Cardinales, Clero omnino, & Populo a Summi
Pontificis electione exclusis, & Lex salutaris a dicto
Alexandro III. in Concilio Generali Lateranensi *an-
no* 1179. celebrato lata de duobus tertiis Suffragio-
rum Cardinalium ad evitanda in posterum schismata
executioni mandata fuit, quod dicit sibi constare ex
ejusdem Pontificis Diplomate apud se asservato. Et 9
hæc facultas eligendi Summum Pontificem solis Car-
dinalibus demandata, fuit confirmata, & plenius
statuta a Gregorio X. in Concilio Generali Lugdu-
nensi 1274. celebrato, prout refertur *in cap. Ubi pe-
riculum* 3. *de electton. in* 6. & a Clemente V. in Con-
cilio Viennensi 1311. *coacto*, prout refertur *in c. Ne
Romani* 2. *Clem. de elect.* & ex post fuit semper invio-
labiliter in ipsis conservata; Vide Barbosa *lib.*1. *Ju-
ris Ecclesiast. univers. c.*1. *n.*55. 56. *& seq.* cum mul-
tis ibi citatis. (*2)

Cardinales soli possunt deferre Pileum, seu Gale- 10
rum rubrum eis concessum ann. 1244. ab Innoc. IV.
in Conc. Lugdunensi I. ut refert Barbosa cum multis
aliis, *lib.*1. *Juris Eccles. cap.*3. *num.*8. Petra *tom.* 4.
*Comment. in Constitut.*1. *Eugenii IV. num.*21. & ha-
betur ex inscriptione sua sepulchrali Neapoli, ubi
obiit: *Innocent. IV. Pontifex Maximus de omni Chri-
stiana Republica optime meritus. Qui natali S. Joan-
nis Baptistæ anno* 1243. *Pontifex renunciatus, Die Apo-
stolorum Principi Sacra Coronatus, cum Purpureo
primus Pileo Cardinales exornasset, Neapolim a Cor-
rado eversam S. P. restituendam curasset, innumeris-
que aliis præclare, & prope divine gestis, Pontifica-
tum suum quam maxime illustrem reddidisset, anno*
1254. *B. Luciæ Virginis luce hac luce cessit. Annibal
de Capua Archiepiscopus Neapolitanus in Sanctissimi
viri memoriam obsoletum vetustate Epigramma resti-
tuit*. Soli ipsi possunt deferre Birretum Purpureum, 11
sive

ſive Pileolum Rubrum, ut eis publico Decreto conceſſit Paulus II. poſita pœna, ne quis indumento illo Purpureo caput tegeret, concedens inſuper eiſdem Cardinalibus, ut ejuſdem Coloris panno equos, vel mulas ſternerent dum equitarent; Barboſa *lib.*1. *Juris Ecclesiaſt. lib.*1. *c.* 3. *n.* 9. Azorius *inſtit. moral. par.*2. *lib.*4. *c.*3. *q.*18. Platina *in ejus vita*, Petra *tom.*4. *comment. in Conſt. Eugen. IV. n.*21.

82 Quod privilegium ferendi Birreta, & Pileos Rubros more aliorum Cardinalium fuit poſtea etiam extenſum ad Cardinales ex Regularium Ordinibus aſſumptos a Gregorio XIII. Conſtit. 9. incip. *San-*
83 *ctiſſimus*. Soli ipſi Cardinales habent privilegium, ut Titulus Eminentiſs. & Veſtræ Eminentiæ una cum antiquo titulo Reverendiſs. debeat eſſe ſuus proprius, & peculiaris Cardinalitiæ Dignitatis, prout infraſcripto Decreto expreſſe continetur.

Die 10. Junii 1630: in Conſiſtorio ſecreto.

Fuit facta per Cardinalem Pium relatio Decreti Sacræ Congregat. Cæremoniarum S.R.E. Cardinalium, ut infra.

BEATISSIME PATER.

„ Sacra Congregatio Cæremoniarum S. R. E. Cardinalium cenſuit, ſi Sanctitati Veſtræ placuerit, loco Titulorum Illuſtriſſimi, & Dominationis Veſtræ Illuſtriſſimæ, quibus hactenus uſi ſunt Cardinales, Titulos Eminentiſſimi, & Veſtræ Eminentiæ una cum antiquo Titulo Reverendiſſimi in poſterum eſſe debere proprios, & peculiares Cardinalitiæ Dignitatis; ita ut præfati Tituli Eminentiſſimi, & Eminentiæ a nemine, præterquam ab Eccleſ. Rom. Imper. Electoribus, Magiſtro Hoſpitalis Hieroſolym. uſurpari poſſint, aut aliis attribui; eoſdemque Titulos ab omnibus, & ſingulis Cardinalibus, & futuris omnino aſſumi illiſque inter ſe tam voce, quam ſcripto perpetuo uti debere. Quod ſi contigerit aliquem cujuſcumque Dignitatis, Gradus, & Conditionis (Imperatore, ac Regibus exceptis) hujuſmodi Titulos alicui Cardinalium non tribuere, Cardinalis ille nullatenus cum eo agat, nec ejus Litteras quoquomodo recipiat.

„ Inſuper cenſuit ſupplicandum eſſe Sanctitati Veſtræ, ut per ſuum Conſiſtoriale Decretum præcipere dignetur cæteris omnibus, & ſingulis Eccleſiaſticis cujuſcumque Conditionis, Gradus, & Dignitatis, etiam Epiſcopali, Archiepiſcopali, Primatiali, ſeu Patriarchali Dignitate præfulgentibus, ne præfatos Eminentiſſimi, & Eminentiæ Titulos quoquomodo, ſibi uſurpent, ſub pœnis indignationis Sanctitatis Veſtræ, & Romanorum pro tempore Pontificum, inhabilitatiſque ad alias Dignitates, & incapacitatis quarumcumque Gratiarum, ſeu Indultorum Sedis Apoſtolicæ, ac amiſſionis fructuum ſuarum Eccleſiarum, ac Beneficiorum quorumcumque ipſo facto incurrendis.

„ Item cenſuit hæc omnia in præſenti Conſiſtorio eſſe referenda, ut Sanctitate Veſtra annuente ab omnibus, & ſingulis Cardinalibus recipiantur, & ſuper eorum perpetua, & inviolabili obſervatione juretur, debitæque executioni demandentur a præſentibus quidem in Conſiſtorio ſtatim; ab exiſtentibus vero in Curia poſt tres dies, & abſentibus poſt duos menſes in Italia, & poſt quatuor extra Italiam. Inter alia ſuper his etiam omnes, & ſinguli Cardinales, qui in futurum creabuntur, jurare teneantur præſentes quidem in receptione Pilei, abſentes vero in receptione Birreti.

„ Qua relatione habita S. D. N. per hæc verba, quid vobis videtur? omnium D. D. Card. exquiſivit ſuffragia, & ſingulorum auditis ſententiis non ſolum unanimiter conſentientibus, verum etiam inſtantiſſime deprecantibus, atque S. Sanctitati ſupplicantibus, ut hujuſmodi Decretum, & omnia in eo contenta approbaret; ſicque probata per ſuum Conſiſtoriale Decretum, cum auctoritate exprimendi &c. Et Litteras etiam in forma Brevis expediendi cum ſolitis clauſulis &c. confirmaret. Sanctitas ſua, ut ſequitur, decrevit.

„ Petitionibus veſtris annuentes propoſita Nobis per vos omnia admittimus, & approbamus, & deſuper Litteras etiam in forma Brevis cum Clauſulis opportunis, & neceſſariis concedimus, & expediri mandamus cum auctoritate imprimendi. In omnibus &c.

Abſoluto Conſiſtorio poſt diſceſſum Pontificis in Congregatione Generali omnes, & ſinguli Cardinales, qui in Conſiſtorio interfuerunt, tactis Sacroſanctis Evangeliis jurarunt, & ſubſcripſerunt, ut infra.

„ Nos miſeratione Divina Epiſcopi, Presbyteri; & Diaconi S. R. E. Cardinales ſupradictum Decretum Sacræ Congregationis Cæremoniarum S. R. E. Cardinalium a Sanctiſſimo Domino Noſtro approbatum, & a nobis receptum perpetuo, inviolabiliter obſervare promittimus, & juramus.

Dominicus Epiſcopus Portuenſis Cardin. Ginnaſius.
C. Card. Pius Epiſcopus Albanen.
S. Card. Burgheſius Epiſcopus Sabinen.
Ego M. Epiſc. Tuſculanus Card. Lanteſ.
Ego G. Card. Borgia Presb.
Ego Rob. Card. Ubaldinus.
Ego I. Card. Sabellus.
Ego G. Card. Bentivolus.
Ego G. Card. de Torres.
Ego F. A. Card. S. Honuphrii.
Ego Aloyſius Card. Cajetanus.
Ego Ludoviſius Presbyter Card. Sancti Sixti nuncupatus.
Ego Berlingerius Presbyter Card. Gypſius.
Ego F. Presbyter Card. Veroſpius.
Ego Gregorius Presbyter Card. Narus.
Ego Lucas Ant. Presbyter Card. Virilis.
Ego Franciſcus Diaconus Card. Barberinus.
Ego P. Maria Burgheſius Diaconus Cardin. Sancti Georgii.
Ego Hieronymus Diaconus Card. Vidonus.
Ego L. Diaconus Card. Biſcia.
Ego M. Card. Ginettus.
Ego A. Diaconus Card. Cæſarinus.
Ego H. Diaconus Card. Columna.
Ego Theodorus Card. Trivultius. (*3)

14 Immo Cardinales sunt tantæ Dignitatis, & præe-
minentiæ, ut eorum Dignitas non parum Regiam
15 Majestatem æmulare contendat. Nec desunt Reges,
qui Cardinalibus præeminentiam in sedendo, &
scribendo cesserint; scribit enim Raynaldus *ad an-
num* 1235. *num.*2. *&* 6. quod cum convenissent Peru-
siæ Rex Siciliæ Carolus, & Regis Ungariæ Filius Ca-
rolus Martellus dictus, una cum Papa, & Cardinali-
bus, sedit in Consistorio Rex Pater inter Presbyteros
Cardinales, Filius inter Diaconos, deinde post mi-
nistratum cibum Pontifici, accubuerunt mensæ cum
Cardinalibus. Eodem anno 1235. fertur Regem An-
gliæ ad Cardinalem Presbyterum scribentem nomen
suum illi Cardinalis postposuisse; Rex Daniæ cum
anno 1474. Romam perrexisset, inter duos priores
Cardinales exceptus fuit, nec umquam operire ca-
put voluit, nisi post eos, & in die Parasceve ulti-
mus Post Cardinales adoraturus Crucem adivit; Car-
din. Papien. *Epist.* 156. inquiens; *ut habeatur justus
honor Summo Senatui*. Et multa alia reticentur con-
16 similia exempla apud Scriptores videnda. Solum
addendo quod præcipue ista præeminentia debetur
Cardinalibus Collegium repræsentantibus, nam ex
Cæremoniali *rubr. de receptione Regis, & de ingressu
Imperatoris* in Capella, & Consistorio assignatur lo-
cus Regi post primum Cardinalem Episcopum, vel
17 antiquiorem Cardinalem Presbyterum. Unde Car-
dinalium Collegium est honorabilius membrum,
quod habet Ecclesia Dei, & dicitur Gremium Ro-
manæ Ecclesiæ: *cap. in Nomine Domini* 1. *circa me-
dium dist.*23. & merito de eo dici potest illud, quod
de Romanæ tunc supremæ Reipublicæ Senatu inter-
rogante Pyrrho Epirotarum Rege Cyneam suum le-
gatum respondisse asserunt: *Urbem Romanam Tem-
plum sibi visum, Senatum Regiam, Senatores quot,
tot Reges*. Hinc Pius II. *in comment. lib.*3. *pag.*66.
ait: *Cardinales pares Regibus haberi*; & dum eos
creabat, dicebat: *Vos Senatores Urbis, & Regum
similes estis*; & sic hoc dixisse Paulum II. refert Card.
18 Papiens. *Epist.*180. *&* 181. Et Regibus æquiparari,
& in eis residere totam Majestatem Christianæ Rei-
publicæ Tenet Card. Tusch. *tom.*1. *in litt.C. conclus.*
100. *num.* 4. Decian. *consil.*8. *num.*63. *vol.* 1. Jaco-
bat. *de Concil. lib.*1. *art.*1. *num.*1. Duaren. *de Sac.
Eccles. Minist. lib.* 1. *cap.*13. & Barbosa *lib.*1. *Juris
Eccles. univers. cap.*4. *n.*9. cum multis aliis ibi citatis.
19 Hic juvat adducere novissimas Apostolicas San-
ctiones circa assecutionem Decanatus Sacri Collegii
Cardinalium, & in primis affertur Decretum a parti-
culari Congreg. editum die 28. Februarii 1721. & a
Sanctissimo Domino nostro Clemente XI. approba-
tum, & servari mandatum.

DECRETUM.

IN casu vacationis Decanatus Sacri Collegii Cardinalium die 28. Februarii 1721. habita fuit Congregatio particularis in Mansionibus R. P. D. Auditoris Sanctissimi, cui interfuerunt RR. PP. DD. Petra Secretarius Sacræ Congregationis Episcoporum, & Regularium; Marefuscus Auditor Sanctissimi; Lancetta, Cerrus, Herrera, Sac. Rotæ Auditores, Ansidæus Assessor S. Officii, & Lambertinus Sac. Congregat. Conc., & hujus particularis Congreg. Secret.

Omnesque unanimiter responderunt:

Consulendum esse Sanctissimo, quod declarare dignetur Decanatum Sac. Colleg. Cardinalium devenisse vigore Bullæ V. San. Mem. Pauli IV. ad Eminentissimum Dominum Cardinalem Tanarium, uti Episcopum Cardinalem antiquiorem in Curia præsentem tempore vacationis dicti Decanatus sequutæ per obitum Cardinalis Fulvii Astalli, exclusis Episcopis Cardinalibus antiquioribus extra Curiam tempore dictæ vacationis commorantibus, non ex publica causa, & destinatione Romani Pontificis, etiamsi residerent in Diœcesibus, quarum administrationem ex dispensatione Apostolica retinent, & ita servandum esse perpetuis futuris vacationibus.

Quo ad aliam vero controversiam inter EE. DD. Cardinalem Tanarium antiquiorem in Episcopatu, & juniorem in Cardinalatu, & Cardinalem Judicem juniorem in Episcopatu, sed antiquiorem in Cardinalatu, causa non fuit proposita, attenta cessione suo Juri facta ab eodem Cardinali, Judices, Dominique unanimiter dixerunt consulendum esse Sanctissimo, quod declarare dignetur ex hujusmodi cessione nullum in futuris Decanatus vacationibus censeri irrogatum fuisse præjudicium Cardinalibus similia Jura foventibus.

Factaque eadem die per me infrascriptum Secretarium de præmissis Sanctissimo Domino nostro relatione, Sanctitas sua Congregationis sententiam quo ad utramque partem benigne approbavit, & perpetuis futuris temporibus servari mandavit.

Prosper de Lambertinis Secret.

Sanctiss. D. N. D. Benedicti Pp. XIII. Constitu- 20
tio, qua Decanatum Sacri S. R. E. Cardinalium Collegii ad Episcopum Cardinalem antiquiorem, licet a Romana Curia absentem, dummodo tempore vacationis ejusdem Decanatus apud priorem sibi commissam Ecclesiam personaliter resideat, devenire decernitur, pluraque alia quo ad Ostiensis, & Veliternensis Ecclesiarum optionem statuuntur, cum clausula, & derogationibus opportunis.

BENEDICTUS EPISCOPUS &c.

Romani Pontificis circumspecta vigilantia ea, quæ certis etiam, & rationabilibus ex caussis a Prædecessoribus suis olim provide sancita fuerunt, ubi diffidiis, & contentionibus, præsertim inter eos, qui sublimi Cardinalatus Dignitate in Sancta Dei Ecclesia præfulgent, aliisque insuper gravioribus malis occasionem tribuere dignoscuntur, ipsa rerum experientia suadente, nonnumquam moderatur, ac immutat, & ad æquitatis, ac justitiæ normam redigit, ut sublatis e medio litium, malorumque seminibus, fraterna charitas, atque concordia, quam inter eosdem Cardinales maxime vigere decet, inviolata servetur, & publico simul bono consultum sit: Eumque in finem Apostolicæ auctoritatis, & providentiæ partes libenter interponit, prout matura deliberatione præhabita in Domino conspicit salubriter expedire.

§.1. Dudum siquidem a fel. rec. Paulo Papa IV. Prædecessore nostro emanavit Constitutio tenoris sequentis, videlicet „ Paulus Episcopus Servus Ser-
„ vorum

„ vorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Cum Venerabiles Fratres Nostri S. R. E. Cardinales in partem solicitudinis vocentur, ut pro tempore existenti Romano Pontifici assistant, ipseque Romanus Pontifex eorum consilio agenda disponat, & iidem Cardinales sint pars corporis, & membra ipsius Romani Pontificis, ac diversis almæ Urbis nostræ Parochialibus Ecclesiis, pro eorum Cardinalatus titulo, seu denominatione præficiantur, & in eis Episcopalem Jurisdictionem habeant, & propterea in Romana Curia residere debeant, præsentesque in dicta Curia magis digni, & privilegiati existant, quam absentes, & in optionibus Titulorum, ac sex Ecclesiarum Cathedralium, quibus Cardinales pro eorum Cardinalatus titulo præfici solent, absentibus etiam ante eos in Cardinales assumptis præferantur, & si uni ex dictis Ecclesiis Cathedralibus præfecti fuerint, ex post semper alios non Episcopos Cardinales in quibusvis actibus, & sessionibus præcedant: Nos ex præmissis, & diversis aliis causis animum nostrum moventibus, & inter cætera ut eosdem Cardinales absentes ad residendum in Curia aliquibus uberioribus favoribus, & prærogativis alliceremus. Decanatu Collegii Cardinalium hujusmodi, quem Nos, dum in minoribus constituti essemus, obtinebamus, & ad quem propter nostram continuam in eadem Curia residentiam ante alios Cardinales Nobis in Cardinalatu antiquiores tunc ab ipsa Curia absentes perveneramus, per nostram ad Summi Apostolatus fastigium assumptionem vacante, habita super his cum Fratribus nostris in Consistorio nostro secreto deliberatione matura, de eorum consilio, & unanimi assensu, Venerabilem Fratrem nostrum Joannem Episcopum Ostien. S. R. E. Cardinalem de Bellajo nuncupatum, de Nobis, & Sede Apostolica optime meritum, Decanum Collegii hujusmodi declaravimus, eumque ipsius Collegii Decanum vocavimus, & Decanatum ipsum ipsi concessimus, prout etiam per præsentes declaramus, vocamus, & concedimus. Et insuper, ne in posterum Decanatus prædictus, illius occurrente vacatione in aliquem Cardinalem ex voluntate sua, & non ex caussa publica absentem, & propter absentiam suam hujusmodi quandoque de negotiis dictæ Sedis minus informatum, in injuriam aliorum Cardinalium tunc præsentium, & Romano Pontifici assistentium, ac propterea de negotiis prædictis melius informatorum, deveniat, aut super eodem Decanatu aliquæ controversiæ, seu dissensiones inter ipsos Cardinales oriantur, providere volentes; Motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, hac nostra perpetuo valitura Constitutione sancimus, quod Decanatus hujusmodi de cætero perpetuis futuris temporibus nonnisi ad Episcopum Cardinalem antiquiorem in Curia præsentem, aut ex caussa publica absentem, & extra Curiam per Romanum Pontificem destinatum devenire possit. Et quod Episcopus Cardinalis antiquior in curia præsens, aut, ut præfertur, absens, & extra Curiam destinatus, postquam Decanatus hujusmodi ad eum devenerit, omnes alios Cardinales, etiam antiquiores, semper in quibusvis sessionibus, & aliis actibus publicis præcedat, nec per alios Episcopos Cardinales etiam antiquiores, tunc absentes, etiamsi postmodum incontinenti ad eamdem Curiam se conferant, & in ea continuo resideant, super ipso Decanatu, aut illius sessionibus, vel aliis actibus, seu negotiis ad eum pertinentibus impediri, aut molestari valeat. Decernentes sic, & non aliter in præmissis omnibus, & singulis per quoscumque Judices, & Commissarios quavis etiam Apostolica auctoritate fungentes, etiam caussarum Palatii Apostolici Auditores, ac eorumdem Cardinalium Collegium in quavis caussa, & instantia, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi auctoritate, & facultate, judicari, & definiri debere; ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus Constitutionibus, ac Ordinationibus Apostolicis, ac Stylo Consistorii nostri, nec non ipsius Collegii, etiam juramento confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus cæterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo &c. Si quis &c. Datum Romæ apud S. Marcum Anno Incarnationis Dominicæ 1555. Undecimo Kal. Septembris Pontific. nostri anno primo.

§. 2. Postmodum, anno scilicet 1719. occasione obitus bon. mem. Nicolai S. R. E. Cardinalis Acciajoli Episcopi, dum viveret, Ostiensis & Veliternensis, Sacrique Venerabilium Fratrum nostrorum ejusdem S. R. E. Cardinalium Collegii Decani dubitatio emersit, an prædicta Constitutione adversus Cardinales a Curia Romana absentes lata comprehenderentur, vel potius excluderentur Cardinales promotione antiquiores, qui eveniente Decanatus ejusdem Sacri Collegii vacatione a præfata Curia quidem abessent, sed apud illas Metropolitanas, seu Cathedrales Ecclesias residerent, quibus eos una cum aliqua ex iis Cathedralibus Ecclesiis Suburbicariis, quæ ipsis Cardinalibus antiquioribus pro suis Titulis, seu denominationibus assignari solent, præesse contingeret. Cumque ejusmodi dubitatio nullis antea Sanctæ Sedis definitionibus discussa, ac dirempte esse videretur, rec. mem. Clem. Pp. XI. Prædecessor itidem noster eam expendendam, liberandamque committere decreverat, sive Dilectis Filiis Rotæ Romanæ Auditoribus, sive aliis ejusdem Curiæ Præsulibus integritate, doctrinaque præstantibus, quorum audita sententia id, quod rationi, & æquitati consentaneum illi visum fuisset, statuere posset. Verum dum in ea deliberatione versaretur, Nos, quos potissimum, tamquam eo tempore S. R. E. Cardinalem Episcopum Portuensem, & Archiepiscopum Beneventanum, cæterisque Collegii promotione priores (memorata Pauli IV. Constit. seposita) tam ad Decanatus dignitatem, quam ad præfatas Ostiensem, & Veliternensem Ecclesias, antiquitatis Jura vocabant, animo reputantes rem hanc absque alia contentione transigi minime posse, probeque memores verborum Apostoli Timotheum suum admonentis: *Servum Domini non oportet litigare*, firmiter constituimus super istiusmodi negotio a quavis concertatione, seu litis specie prorsus abstinere; adeoque datis primum ad eumdem Prædecessorem Nostrum lit-

litteris ex suburbano secessu S. Pastoris, & mox etiam apertis verbis illi coram explicavimus, ac obtestati fuimus, ut quacumque Nostri ratione posthabita, dignitatem Decanatus Cardinali Episcopo ex residentibus in Romana Curia antiquiori deferre vellet, eidemque Ecclesiarum Ostiensis, & Veliternensis optionem permitteret: ea tamen adjecta declaratione, ut simili in posterum occurrente Decanatus vacatione, salva, & illæsa remanerent Jura Cardinalium Episcoporum, qui Cardinalatu quidem essent antiquiores, sed extra Romanam Curiam in prioribus suis Episcopatibus tunc résiderent. Attenta itaque hujusmodi nostra obtestatione, atque cessione, vacans Sacri Collegii Decanatus una cum Ostiensi, & Veliternensi Ecclesiis a memorato Pontifice in Consistorio secreto habito die 26. Aprilis 1719. bon. mem. Fulvio S. R. E. Cardinali Astallio tunc Episcopo Sabinensi, qui ex Episcopis Cardinalibus in Curia degentibus antiquior erat, cum speciali tamen Jurium quorumcumque tam Episcoporum Cardinalium extra Curiam apud priores suas Ecclesias residentium, quam aliorum Cardinalium in eadem Curia commorantium, præservatione delatus fuit.

§.3. Deinde vero cum præfatus Cardinalis Astallius Decanus, inscrutabili Divinæ providentiæ dispositione ab humanis omnium opinione celerius decessisset, & alia non absimilis controversia inter Venerabiles Fratres nostros bonæ memoriæ Cardinalem Sebastianum Antonium Tanarium tunc Episcopum Tusculanum, & Cardinalem Franciscum Judicem, tunc pariter Episcopum Prænestinum, in Romana Curia præsentes (Nobis omnino silentibus, & quacumque petitione prorsus absentibus) excitata fuisset, memoratus Clemens Prædecessor septem ejusdem Curiæ Præsules doctrina, & integritate præstantes deputavit, illisque commisit, ut probe, ac mature perpensis rationum momentis, quæ hinc inde afferri poterant, & de quibus eos plene instrui curavit, suum circa verum sensum antedictæ Constitutionis Pauli IV. judicium proferrent, quod postea in hunc, qui sequitur, modum protulerunt „ Die 28. „ Feb. 1721. Habita fuit Congregatio particularis in „ Mansionibus R. P. D. Auditoris Sanctissimi super „ caussa Decanatus Sacri Collegii Cardinalium, cui „ interfuerunt RR. PP. DD. Petra, Marefuscus „ Auditor Sanctissimi, Lancetta, Cerrus, Herrera, „ Ansidæus, & Lambertinus ejusdem Particularis „ Congregationis Secretarius: Omnesque unanimiter responderunt: Consulendum esse Sanctissimo, „ quod declarare dignetur Decanatum Sac. Collegii „ Cardinalium devenisse vigore Bullæ quintæ san. „ mem. Pauli IV. ad Eminentissimum D. Cardinalem „ Tanarium, uti Episcopum Cardinalem antiquiorem in curia præsentem tempore vacationis dicti „ Decanatus sequutæ per obitum Cardinalis Fulvii „ Astalii, exclusis Episcopis Cardinalibus antiquioribus extra Curiam tempore dictæ vacationis commorantibus, non ex publica caussa, & destinatione „ Romani Pontificis, etiamsi residerent in Ecclesiis, „ quarum administrationem ex dispensatione Apostolica retinent, & ita servandum esse perpetuis futuris vacationibus. Quoad aliam vero controversiam „ inter EE. DD. Cardin. Tanarium antiquiorem in „ Episcopatu, & juniorem in Cardinalatu, & Cardinalem Judicem juniorem in Episcopatu sed antiquiorem in Cardinalatu, caussa non fuit proposita „ attenta cessione suo Juri facta ab eodem Cardinali, „ Judices, Dominique unanimiter dixerunt consulendum esse Sanctissimo, quod declarare dignetur ex „ hujusmodi cessione nullum in futuris Decanatus „ vacationibus censeri irrogatum fuisse præjudicium „ Cardinalibus similia Jura foventibus. Factaque eadem die per me, infrascriptum Secretarium de „ præmissis Sanctissimo Domino Nostro relatione, „ Sanctitas sua Congregationis sententiam quoad „ utramque partem benigne approbavit, & perpetuis futuris temporibus observari mandavit. „ *Prosper de Lambertinis Secretarius*. Idem vero Clemens Prædecessor non modo antedictorum Præsulum Votum seu Consilium, ut præfertur, benigne probavit, perpetuisque futuris temporibus observari mandavit, verum etiam illud in Consistorio secreto subinde, nempe die 3. Martii 1721. habito palam recitari, & inter Acta ejusdem Consistorii ad perpetuam rei memoriam asservari, atque custodiri præcepit.

§.4. Cum autem, seclusa Paulina Constitutione, maxime æquum, & rationi consonum videatur, ut Cardinales Episcopi antiquiores præfati, quamvis tempore vacationis Decanatus Sacri Collegii a Romana Curia absint, & apud priores sibi commissas Ecclesias personaliter resideant, ad eumdem Decanatum assequendum admitti debeant: tum quia ipsi revera a Curia non absunt ex voluntate sua, sed ex formali necessitate, cum ex Divinarum, Canonicarumque Sanctionum, & Concilii potissimum Tridentini præscripto, apud priores Ecclesias jugiter residere cogantur; quin etiam ab eis discedere absque Sedis Apostolicæ licentia non possint, nec ab hoc apud ipsas residendi onere exempti sint, quamvis in Urbe, vel in Ecclesiis Suburbicariis, quæ illis in titulum sunt assignatæ, commorari vellent, quemadmodum expresse sub gravissimis pœnis cavetur peculiari Constitutione piæ memoriæ Urbani Papæ VIII. Prædecessoris pariter nostri, cujus tenor est, qui sequitur, videlicet; „ URBANUS PAPA VIII. ad perpetuam rei memoriam. Sancta Synodus Tridentina „ sub recolendæ mem. Paulo Papa III. Prædecessore „ nostro ad disciplinam Ecclesiasticam restaurandam, provide statuit, ut omnes quacumque dignitate gradu, & præeminentia fulgentes Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis, & Cathedralibus Ecclesiis quibuscumque quovis nomine, „ & titulo præfecti apud eas personaliter residere deberent: alias, si per sex menses continuos abessent „ amissionis quartæ partis fructuum unius anni pœnam ipso Jure incurrerent: quod si per alios sex „ menses in absentia perseverarent, tunc aliam quartam partem fructuum hujusmodi eo ipso amitterent: crescente vero contumacia Romanus Pontifex suprema ejus auctoritate in ipsos absentes animadvertere, & Ecclesiis ipsis de Pastoribus utilioribus providere posset. Deinde sub fel. record. „ Pio IV. etiam Predecessore nostro, eadem Synodus declaravit omnes eisdem Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis, & Cathedralibus Ecclesiis præfectos, etiamsi S. R. E. Cardinales forent, obligari ad personalem residentiam in sua Eccle-

„ Ecclesia, vel Diœcesi faciendam; nec abesse pos-
„ se, nisi ob legitimas caussas in scriptis approban-
„ das. Et in eorumdem Concilii decretorum exe-
„ cutionem idem Pius IV. Prædecessor per suas sub
„ plumbo sub Dat. 7. Kalend. Decembris 1564. ex-
„ peditas Litteras monuit eosdem præfatis Ecclesiis
„ præfectos in virtute Sanctæ Obedientiæ, ac ultra
„ pœnas in eodem Concilio contentas, sub priva-
„ tionis eorum a regimine, & administratione ipsa-
„ rum Ecclesiarum, ac amissionis facultatum testan-
„ di, & disponendi, aliisque pœnis suo, & Ro-
„ mani Pontificis arbitrio imponendis mandavit ei-
„ dem, ut in Ecclesiis præfatis omnino personaliter
„ residere deberent: Denique certior factus, quod
„ multi eorumdem Præfectorum erant inobedientes,
„ Motu suo proprio commisit Cameræ Apostolicæ
„ Auditori generali, ut contra illos usque ad sen-
„ tentiam procederet, & sibi deinde referret, ad
„ effectum in eos privationis, & depositionis, sen-
„ tentiam in suo Consistorio secrete pronunciandi.
„ Successive alii etiam Romani Pontifices contra non
„ residentes diversa Edicta publicari fecerunt, ac piæ
„ mem. Gregorius XIII. etiam Prædecessor noster
„ per suum Decretum Consistoriale declaravit de-
„ creta ejusdem Concilii de personali residentia in
„ Ecclesiis prædictis facienda in S. R. E. Cardinal.
„ locum habere, quocumque titulo illis præessent,
„ ita ut a reatu, & pœnis in dicto Concilio statutis
„ non excusarentur, nisi absentiæ caussa in scriptis ap-
„ probata foret, scientiaque, vel tolerantia non ex-
„ cusaret eosdem Cardinales, nec alios Episcopos.
„ Similis quoque mem. Clemens Papa VIII. etiam
„ Prædecessor noster per simile Consistoriale Decre-
„ tum pro observantia residentiæ personalis, ab eo-
„ dem Concilio ordinatæ, addidit pœnam inhabilitatis
„ ad majores dignitates, & Ecclesias obtinendas,
„ prout in præfatis Concilio, ac Litt. Apostol., Consi-
„ storialibusque decretis latius continetur. Cumque
„ etiam Nos edicta contra non residentes sæpius pu-
„ blicari fecerimus, & tamen præteritis mensibus,
„ aliqui etiam S. R. E. Cardinales, Metropolitanis,
„ seu Cathedralibus Ecclesiis ex concessione Aposto-
„ lica præfecti, suæ obligationis ad personalem resi-
„ dentiam in eis faciendam immemores, in grave ani-
„ marum suarum detrimentum, ac ovium sibi credi-
„ tarum præjudicium, ab eisdem Ecclesiis abesse
„ continuarent, etiam sub prætextu suorum Titulo-
„ rum Cardinalatus, præsertim Episcopalium, pro-
„ pe Urbem, seu in Urbis districtu respective consi-
„ stentium, & quod in eadem Urbe in conspectu, &
„ præsentia nostra moram traherent; Nos pro no-
„ stro Pastorali debito nedum animarum præfatarum
„ sed etiam Ecclesiarum indemnitati providere vo-
„ lentes, in Consistorio nostro secreto declaravimus
„ eosdem S. R. E. Cardinales, qui aliis Ecclesiis
„ Metropolitanis, & Cathedralibus præerant, & apud
„ eas non resederant, nec residebant non fecisse nec
„ facere illarum fructus suos; etiam sub prætextu,
„ quod alicui, ex dictis Eccles. Episcop., quibus Car-
„ dinales in ordine priores præesse solent, præsideant
„ & ibi vel in Urbe commorentur, aut cujusvis tole-
„ rantiæ, vel facultatis, præterquam per Breve spe-
„ ciale nostrum, vel Romani Pontificis pro tempore
„ existentis, sibi concessæ: Ideoque eosdem Cardi-
„ nales monuimus pro prima vice, ut ad residentiam
„ hujusmodi statim se conferrent, sub pœna amis-
„ sionis fructuum eo ipso incurrenda, & aliis Cano-
„ nicis pœnis, animo etiam procedendi ad ulterio-
„ ra, si non paruissent, & prout in decreto nostro
„ Consistoriali plenius habetur. Quia vero ab inde
„ citra non omnes, prout tenebantur, nostra man-
„ data executi sunt: Nos ut omnino debitum suum
„ agnoscant, & animabus subjectis, quantum No-
„ bis ex Alto conceditur, magis consultum sit,
„ ulterius provideri volentes, Concilii Tridentini
„ decretis, & Litteris Apostolicis, Motuique pro-
„ prio, ac Consistorialibus decretis præfatis inhæ-
„ rentes, illorumque tenores, ac si de verbo ad
„ verbum insererentur, pro plene insertis, & expres-
„ sis habentes, Motu simili, & ex certa scientia,
„ ac matura deliberatione nostris, deque Apostoli-
„ cæ potestatis plenitudine præfati Concilii decreta,
„ Litterasque Apostolicas, ac primo dictum Motum
„ proprium, Decretaque Consistorialia præfata, & in
„ eis contenta quæcumque nostra Constitutione per-
„ petua confirmamus, & approbamus, & quate-
„ nus foret opus, adversus quemcumque prætensum
„ non usum, vel contrarium usum, innovamus, &
„ plenissime restituimus. Insuperque omnes, & sin-
„ gulos Ecclesiis Patriarchalibus, Primatialibus Me-
„ tropolitanis, Archiepiscopalibus, & Episcopa-
„ libus, quocumque nomine, seu titulo præfectos,
„ etiam S. R. E. Cardinales, a præfatis suis Ecclesiis
„ absentes, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub in-
„ terdicti ingressus Ecclesiæ, amissionisque tam fru-
„ ctuum earumdem Ecclesiarum pro tempore, quo
„ absentia duraverit, quam facultatum testandi, &
„ disponendi de bonis suis, a Sede Apostolica sibi
„ alias concessarum, eo ipso absque alia declaratione
„ incurrendis, nec non privationis a regimine, &
„ administratione suarum Ecclesiarum hujusmodi,
„ aliisque pœnis nostro, & Romani Pontifici pro
„ tempore existentis arbitrio infligendis, districte
„ precipiendo monemus; ut omnibus postpositis
„ quanto citius, in Romana Curia videlicet moram
„ trahentes intra unum, extra vero eam in Ita-
„ lia intra duos, extra vero Italiam existentes in-
„ tra quatuor menses a die publicationis præsen-
„ tium in locis infrascriptis faciendæ computandos,
„ quos pro tribus Canonicis monitionibus, perem-
„ ptoriisque dilationibus, & terminis respective ei as-
„ signamus, & assignatos esse volumus, se itineri
„ committere, & legitimis itineribus ad Ecclesias,
„ seu Diœceses suas proficisci, & se personaliter
„ conferre, ac ibidem, ut tenentur, residere de-
„ beant. Eisdem Præfectis postquam personaliter
„ ad residendum se contulerint, nec non quibus-
„ cumque aliis apud suas Ecclesias quandocumque
„ personaliter residentibus, sub eisdem pœnis,
„ etiam eo ipso respective incurrendis, injugimus,
„ ne ab eorum Ecclesiis discedant, nisi prius obtenta
„ nostra, & Romani Pontificis pro tempore exi-
„ stentis, per Breve, seu Litteras missivas, licen-
„ tia; Illos etiam, qui in posterum per nos, seu Ro-
„ manos Pontifices successores nostros, alicui præ-
„ fatarum Ecclesiarum Patriarchalium, Primatia-
„ lium, Metropolitanarum, Archiepiscopalium, &
„ Epi-

„ Episcopalium quovis nomine, vel titulo præfecti „ fuerint, etiamsi Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales quandocumque fuerint, vel sint, sub eisdem pœnis, etiam eo ipso respective incurrendis debeant, & „ quilibet ipsorum debeat intra præfatum tempus, „ a die eorum promotionis ad aliquam præfatarum „ Ecclesiarum inchoandum, quod eis pro tribus „ monitionibus, & dilationibus, ut præfertur, ex „ nunc assignamus, pariter se itineri committere, „ & ad Ecclesias, sive Diœceses sibi commissas, ad „ personaliter in eis residendum, conferre, & respective, postquam residere incœperit, ab illis non „ discedere, nisi prius obtenta a Nobis, & Romano „ Pontifice pro tempore existente, licentia præfata. A quarum pœnarum incursu nolumus posse „ aliquem se excusare prætextu, & ratione cujuscumque servitii quomodolibet præstiti, & præstandi, pro gerendis, & tractandis negotiis quorumcumque Principum, etiam Imperatoris, & „ Regum, aut Rerum publicarum, Regnorum, ac „ Provinciarum; nec ratione cujuslibet jussionis, „ vel mandati eorum, vel earum, quandocumque „ facti, vel faciendi; nec etiam ratione prosecutionis, „ seu defensionis quarumcumque litium, seu controversiarum etiam Ecclesiasticarum; vel ineundi „ fœderis, aut cujuscumque alterius negotii etiam „ gravissimi, & speciali mentione digni tractandi; „ vel distantiæ locorum, aut brevitatis temporis, ob „ quam non videatur expectanda Sedis Apostolicæ „ licentia præfata, antequam a suis Ecclesiis, & Diœcesibus discedant; aut ratione alterius cujuscumque causæ, vel occasionis, etiam publicæ, vel „ alias favorabilis, & æque piæ, etiam cujuslibet „ utilitatis, sive necessitatis Ecclesiarum, & personarum: præterquam personalis interessentiæ in „ Synodis Provincialibus, vel Congregationibus, „ seu Assembleis generalibus, in quibus Ecclesiastici „ intervenire solent, vel ratione muneris, aut Reipublicæ officii, Episcopatibus, vel Ecclesiis majoribus præfatis adjuncti, cujus ratione ad certum „ tempus occupari solent: & tunc pro tempore, „ quo illæ Synodus, Congregationes, & Assembleæ, „ exercitiumque muneris, seu officii publici, ipsis „ Ecclesiis adjuncti, actu duraverint, quibus finitis „ recto tramite ad Ecclesias præfatas sibi commissas se conferre debeant. Nec etiam a prædicta residentia, & pœnarum præfatarum incursu volumus excusari S. R. E. Cardinales nunc, „ & pro tempore existentes alicui præfatarum Ecclesiarum Præfectos, seu præficiendos, etiamsi, tamquam in ordine priores aliquem ex dictis Titulis „ Episcopalibus prope Urbem vel in ejus districtu „ consistentibus obtineant, & in posterum obtinuerint, & in prædictis Episcopatibus Titularibus Urbi proximis resederint, vel in Romana Curia in „ suis Titulis respective etiam Nobis, & Romanis „ Pontificibus successoribus nostris, scientibus, & videntibus, & quomodolibet tolerantibus, moram „ traxerint; ita ut nulla nostra, ac Romanorum Pontificum successorum nostrorum conniventia, taciturnitate, & ad quorumcumque functionum, & „ actuum Pontificalium, etiam publicorum, & solemnium celebrationem, receptione, & admissione, umquam tueri se possint. Et pro præmissorum, & infrascriptorum inviolabili observatione committimus, & mandamus dilecto Filio Cameræ Apostolicæ generali Auditori, nunc, & pro „ tempore existenti, quatenus contra omnes, & singulos prædictos, tam in Urbe, quam alibi, & „ ubique locorum, nunc & pro tempore commorantes, & in suis Ecclesiis, seu Diœcesibus non residentes, per affixionem ad valvas Basilicæ S. Petri, ac „ in Acie Campi Floræ, & quo ad præsentes in Romana Curia ad abundantiorem cautelam, etiam „ dimissa copia, procedat: Et constito sibi, quantum sufficere videbitur, summarie, simpliciter, & „ & de plano, sola veritate inspecta, & manu Regia de contraventione, & inobedientia præfatis „ usque ad sententiam exclusive procedat; & deinde „ Nobis, & Romano Pontifici pro tempore existenti „ referat, ut Nos, & Romanus Pontifex pro tempore existens, in Consistorio ad sententiam declarationis incursus pœnarum, ac respective privationis, seu depositionis, aliarumque punitionum præfatorum inobedientium, valeamus, & ipse „ Pontifex Romanus pro tempore existens valeat „ procedere. Volumus tamen Episcopos, Archiepiscopos, Metropolitanos, Primates, & Patriarchas, etiam S. R. E. Cardinales citra Montes, vel „ Mare existentes per quatuor; alios vero ultra Montes, vel Mare degentes per septem menses continuos a residentia in præfatis Ecclesiis facienda, ad „ effectum visitandi limina SS. Apostolorum Petri, „ & Pauli juxta Sacros Canones, ac Apostolicas Constitutiones pro qualibet visitatione excusari: ita tamen, ut tunc illis durantibus visitationis hujusmodi munus explere teneantur, nec ad alios actus „ se divertant. Cardinalibus vero nunc, & pro „ tempore existentibus, qui in casu vacationis Sedis Apostolicæ ad electionem Romani Pontificis „ faciendam accedere solent ad locum Conclavis „ ad hoc designati, concedimus licentiam discedendi ab Ecclesiis præfatis sibi commissis, habita „ tamen prius certa notitia vacationis ipsius Sedis „ Apostolicæ, & extra residentiam in loco, in quo „ electionem hujusmodi celebrari continget, commorandi, & permanendi usque ad peractam electionem, ac etiam postea per duos menses, postquam Romanus Pontifex Coronationis suæ insignia susceperit: quo tempore elapso præfati Cardinales, nisi illico, ut præfertur, ad Ecclesias „ præfatas, quibus præsidere eos contingerit, se „ se contulerint, subjaceant pœnis supradictis. Præsentes quoque litteras &c. Sicque, & non aliter „ in præmissis &c. Non obstantibus præmissis &c. „ Volumus etiam, quod ii, qui duabus, vel pluribus Ecclesiis præfatis, ex earum unione, vel „ alias ex concessione, seu dispensatione Apostolica, quocumque nomine, vel titulo præfecti „ sunt, vel pro tempore erunt, a residentia, & pœnis hujusmodi excusentur, dummodo in earum „ altera, in qua de Jure residere debent, vere, & „ personaliter resideant, exceptis tamen, ut præfertur, Ecclesiis Episcopalibus Urbi proximis, quibus Cardinales in ordine priores præesse solent: „ residentia enim, si quæ apud præfatas Ecclesias „ Titulorum Cardinalium fieret, aliquam excusationem eisdem Cardinalibus, ut præfertur, non præ-

„ præstaret, quo minus ipsi in alia, vel aliis Ecclesiis præfatis, quibus eos etiam pro tempore præfici contigerit, residere omnino teneantur. Quodque, ut præsentes &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die 12. Decembris 1634. Pontificatus nostri anno duodecimo. „ Tum etiam, quia si juxta Paulinam Constitutionem a Decanatu non repellitur Episcopus Cardinalis antiquior ex causa publica absens, & extra Curiam per Romanum Pontificem destinatus: ob eandem quoque rationem repelli non debere videtur Episcopus Cardinalis antiquior, qui apud priorem Ecclesiam residet: Is enim vere a Romana Curia abesse dicitur ex causa publica, publicam scilicet particularis Ecclesiæ, cui præest, utilitatem, in qua publicum quoque universalis Ecclesiæ commodum continetur, respiciente. Præterea negari non potest, quin ipse extra Curiam per Romanum Pontificem fuerit destinatus, dum idem Romanus Pontifex non modo illi priori Ecclesiæ regimen destinavit, sed etiam, ut commissam sibi Pastoralis sollicitudinis partem cumulatius expleret, eum ad jugiter residendum apud Ecclesiam sibi destinatam; sub gravissimis in præinserta potissimum Urbani Prædecessoris Constitutione sancitis pœnis compulit, & obstrinxit. Accedit præmissis, quod ab ejusmodi exclusione Episcoporum Cardinalium antiquiorum extra Romanam Curiam in prioribus Ecclesiis residentium maximum illud promanat absurdum, quo alienæ mortis detestabile votum ingeritur: nam, sicut accepimus, & Nobis etiam ipsis evenisse non diffitemur, statim ac Cardinalis Sacri Collegii Decanus gravi, & periculoso morbo laborat, illico Episcopus Cardinalis antiquior absens, qui ipsi in Decanatu successurus est, amicorum litteris ad Urbem quantocius repetendam incitatur, ut tempore obitus ejusdem Cardinalis Decani in Romana Curia præsens sit, adeoque ad eum ex Paulinæ Constitutionis præscripto Decanatus deferatur: Unde non sine gravi bonorum offensione, & Ecclesiasticæ disciplinæ detrimento, in Urbe conspicitur Episcopus Cardinalis antiquior, in Decanatu proxime successurus, qui Cardinalis Decani ægrotantis mortem expectat, ut ad ipsum dignitas vacatura deveniat: contra saluberrimum Lateranensis Concilii monitum, relatum in cap. 2. de concessione Præbendæ, cujus verba sunt. „ Ne desiderare quis mortem proximi videatur, in cujus locum, & Beneficium se crediderit successurum. Cum enim in ipsis etiam legibus Gentilium inveniatur inhibitum; turpe est, & divini plenum animadversione judicii, si locum in Ecclesia Dei futuræ successionis expectatio habeat, quam ipsi etiam Gentiles condemnare curarunt.

§. V. Nos itaque, qui deinde prædictum Sacri Collegii Cardinalium Decanatum absque ulla contentione ob illius vacationem retroactis mensibus secutam per obitum memorati Cardinalis Tanarii Decani, dum in Romana Curia præsentes essemus, & in Conclavi, ubi, Divina sic disponente Clementia, ad summi Apostolatus fastigium evecti fuimus, reperiremur; præmissis omnibus, quantum cum Domino possumus, occurrere, & obviare, ac alias desuper opportune providere volentes: Motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, præfatis aliisque justis, & rationabilibus causis animum nostrum moventibus adducti, hac nostra perpetuo valitura Constitutione sancimus, atque decernimus, quod Episcopus Cardinalis antiquior, qui una cum aliqua ex Cathedralibus Suburbicariis præfatis in Titulum Cardinalibus antiquioribus assignari solitis, aliam retinebit Cathedralem, seu Metropolitanam Ecclesiam in administratione, dummodo tamen apud ipsam secundo dictam Ecclesiam personaliter resideat tempore vacationis Decanatus ejusdem Sacri Collegii, de cætero ad ipsum Decanatum admitti debeat, & admittatur, perinde ac si occurrente illius vacatione in Romana Curia præsens fuisset, itaut absentia ab Urbe ad præmissum effectum ei nullatenus obesse possit: Quin etiam volumus, & declaramus ipsum Decanatum ad prædictum Episcopum Cardinalem antiquiorem absentem, & apud priorem Ecclesiam, ut præfertur, actu residentem, ipso Jure devenire debere, eo prorsus modo, quo in Paulina Constitutione ad Episcopum Cardinalem antiquiorem in Curia præsentem, aut ex causa publica absentem, & extra Curiam per Romanum Pontificem destinatum devenire debere decernitur, ita quod inter eos nullum amplius discrimen, seu differentia constituatur; ac ita perpetuis futuris temporibus servari præcipimus, & mandamus.

§. VI. Præterea expedire censentes, ut e medio tollatur, ac penitus extinguatur alia pariter controversia, alias, sicut præmittitur, excitata, & non definita, utrum scilicet in assecutione sæpe memorati Decanatus Cardinalis antiquior in Episcopatu Suburbicario, & junior in Cardinalatu, præferendus sit Cardinali juniori in Episcopatu, sed antiquiori in Cardinalatu, vel e contra; Motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus, prælationem deberi Cardinali antiquiori in Episcopatu, licet sit junior in Cardinalatu, decernimus, & declaramus, ac ita deinceps in occurrentibus Decanatus vacationibus perpetuo servari volumus, & mandamus.

§. VII. Quoniam vero ab antiquo tempore, ac præsertim ab edita Paulina Constitutione usque ad præsentem diem, Cardinalis Sacri Collegii Decanus Ostiensis, & Veliternensis Ecclesiarum invicem perpetuo Canonice unitarum Episcopatum semper obtinuit, adeoque sive ex præsumpta earum cum Decanatu unione, sive alio titulo, speciale Jus ad ipsum fovere videtur, in quo mentis, ac intentionis nostræ non est, ut eidem Cardinali Decano præjudicium aliquod deferatur: contingere autem facile potest, quod Episcopus Cardinalis antiquior a Romana Curia absens, & apud suam priorem Ecclesiam residens, ad quem Decanatus ex præmissis in posterum deveniet, ad Urbem celeriter accedere, & primo Consistorio, in quo memoratum Ostiensem, & Veliternensem Episcopatum optare deberet, præsens interesse nequeat: Motu, scientia, & potestatis plenitudine paribus, optionem prædictarum Ostiensis, & Veliternensis Ecclesiarum Cardinali, qui pro tempore fuerit ejusdem Sacri Collegii Decanus, specialiter reservamus, ac reservatum esse volumus, & declaramus, ita ut earumdem Ecclesiarum Episcopatum nemo alius optare unquam possit, sed ad

Card.

Card. Decanum prędictum privative quoad alios quoscumque perpetuis futuris temporibus ejusmodi optio pertineat, ac pertinere debeat. Volumus tamen, atque decernimus, quod idem Episcopus Cardinalis antiquior a Curia absens, & apud priorem Ecclesiam, ut præfertur, residens, postquam ad eum Sacri Collegii Decanatus devenerit, quantocius poterit, ad Urbem se conferre, Summoque Pontifici in Consistorio, ut moris est, pro optione earumdem Ostiensis, & Veliternensis Ecclesiarum supplicare teneatur. Quod si notoria ægritudine fuerit impeditus, vel ob aliam justam, & gravem causam a Romano Pontifice pro tempore existente probandam ad Urbem venire nequiverit: Motu, scientia, ac potestatis plenitudine paribus, eidem Cardinali Decano, ut in prænarratis casibus per suum legitimum Procuratorem antedictas Ostiensem, & Veliternensem Ecclesias optare, & vigore optionis hujusmodi eas assequi libere, & licite possit, & valeat, non secus, ac si ipse præsens personaliter illas optasset, licentiam, & facultatem in Domino concedimus, & impertimur.

§. VIII. Decernentes præsentes Litteras, & in eis contenta quæcumque, etiam ex eo, quod supradicti, & alii quicumque in præmissis Jus, vel interesse habentes, aut habere prætendentes, illis non consenserint, nec ad ea vocati, ac auditi, & causa, propter quas præsentes emanarunt, verificata, seu alias sufficienter, aut etiam in aliquo justificatæ non fuerint, seu aliis quibusvis de causis, quantumvis urgentibus, ullo unquam tempore a quoquam de subreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ, vel alio quolibet quantumvis magno, formali, & substantiali defectu notari impugnari, retardari, invalidari, aut ex quovis quæsito prætextu, vel colore in controversiam vocari; ad terminos Juris reduci, seu adversus illas aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque juris facti, vel gratiæ remedium impetrari, aut quempiam impetrato, seu etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine paribus concesso, uti nullatenus posse; nec sub quibuslibet similium, vel dissimilium Constitutionum, sive depositionum, etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus, etiam consistorialiter, aut alias quomodolibet per quoscumque Romanos Pontifices Prædecessores, & Successores Nostros, ac etiam per Nos factarum, & faciendarum revocationibus, suspensionibus, limitationibus, aut aliis contrariis dispositionibus comprehendi: sed easdem præsentes Litteras semper, & perpetuo validas, firmas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, ac obtinere, nec non prædictis S. R. E. Cardinalibus a Romana Curia absentibus, & apud suas priores Ecclesias, ut præfertur, actu residentibus plenissime suffragari: ab omnibus vero aliis, ad quos spectant, & pro tempore quandocumque spectabunt, inviolabiliter, & inconcusse observari debere; sicque, & non aliter in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, & Cardinales, etiam de Latere Delegatos, nec non qualscumque eorumdem Cardinalium Congregationes, & quovis alios qualibet auctoritate, præeminentia, & potestate fungentes, & quandocumque functuros, sublata eis, & eorum cuilibet quavis judicandi, & interpretandi facultate, judicari, & definiri debere; Irritum quoque, & inane quidquid secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. IX. Non obstantibus præinserta Constitutione Pauli IV. Prædecessoris nostri, & præinserto similiter Consilio, seu Voto Congregationis septem Præsulum a fel. rec. Clemente XI. Prædecessore etiam Nostro deputatorum, ab eo, ut præfertur, specialiter approbato, nec non Decretis Consistorialibus sim. mem. Pauli III. & S. Pii V. Romanorum Pontificum pariter Prædecessorum Nostrorum, & Constitutione sim. mem. Innocentii Papæ X. Prædecessoris itidem Nostri super residentia ejusdem S. R. E. Cardinalium apud Sedem Apostolicam, & quibusvis Nostris, & Cancellariæ Apostolicæ Regulis, & signanter illa de Jure quæsito non tollendo, & alia, quod Cardinales in Constitutionibus, & Regulis per Nos edendis non comprehendantur, nisi illæ eorumdem Cardinalium favorem concernant, vel de ipsorum, seu majoris partis eorum consilio editæ fuerint, & quibusvis aliis Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, etiam Conciliaribus, & aliis Decretis Consistorialibus quibuscumque, nec non dicti Sacri Collegii, etiam juramento, Confirmatione Apostolica, vel quavis alia firmitate roboratis, Decretis, Statutis, usibus, stylis, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, & indultis, ac litteris Apostolicis quibuscumque sub quibusvis tenoribus, & formis, & cum quibuscumque etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis, & insolitis clausulis, ac irritantibus, & aliis Decretis, etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus, & consistorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, editis, confirmatis, & approbatis, ac pluries, & quantiscumque vicibus innovatis. Quibus omnibus, & singulis etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu qualibet alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum omnium, & singulorum tenores, formas, caussas, & occasiones præsentibus pro plene, & sufficienter, & exactissime expressis, insertis, servatis, & specificatis respective habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum specialiter, & expresse, ac plenissime, & amplissime derogamus, & derogatum esse volumus, & mandamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

§. X. Volumus autem &c.

§. XI. Nulli ergo omnino &c.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ 1724. septimo Idus Septembris Pontificatus Nostri Anno primo.

Sanctissimi D. N. D. Clementis Pp. XII. Constitutio, qua prævia confirmatione, & innovatione alterius Constit. san. mem. Papæ Pauli IV. anno 1555. editæ decernitur Decanatum Sacri S. R. E. Cardinalium 21

lium Collegii ipso Jure deferendum esse Cardinali antiquiori Episcopo, qui tempore vacationis ipsius Decanatus, in Romana Curia præsens, vel ex caussa publica ac Romani Pontificis destinatione dumtaxat, non tamen ratione residentiæ apud aliam Ecclesiam sibi commissam, a dicta Curia absens fuerit; aliaque insuper statuuntur, & ordinantur tam circa ejusmodi Decanatum, quam circa sex Episcopatus suburbicarios, eisdem Cardinalibus assignari solitos pro Titulo sui Cardinalatus cum clausulis, & derogationibus opportunis.

CLEMENS PAPA XII.

Pastorale Officium, quo Dominici gregis regimini per ineffabilem Divinæ bonitatis abundantiam, nullo licet meritorum nostrorum suffragio, præsidemus, exigit, ut inter gravissimas, multiplicesque Apostolicæ servitutis curas, quibus assidue premimur, ad ea, quæ Sacrum Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium Collegium, Sedis Beati Petri, & Universæ Ecclesiæ Senatum amplissimum spectant, rite, ac recte constituenda, atque ordinanda peculiari studio advigilemus. Dudum siquidem fel. rec. Paulus Papa IV. Prædecessor Noster provide considerans eosdem S. R. E. Cardinales in partem Apostolicæ solicitudinis vocari, ut pro tempore existenti Romano Pontifici in ipsius Universalis Ecclesiæ administratione assistant, isque eorum consilio agenda disponant, ac partem præcipuam Sacri Corporis, & membra ipsius Romani Pontificis existere; simulque attendens dicti Collegii Cardinalium Decanum singulari negotiorum hujus Sanctæ Sedis notitia, ac peritia, quæ absque diutina continuaque in Romana Curia residentia vix haberi potest, præditum esse oportere, habita super his cum tunc existentibus ejusdem S. R. E. Cardinalibus in Consistorio suo Secreto matura deliberatione, de illorum consilio, & unanimi assensu sancivit, quod Decanatus prædicti Sacri Collegii de cætero perpetuis futuris temporibus ad Episcopum Cardinalem antiquiorem in Curia præsentem, aut ex caussa publica absentem, & extra Curiam per Romanum Pontificem destinatum devenire posset, & alias prout in Constitutione ipsius Pauli Prædecessoris anno Incarnationis Dominicæ 1555. undecimo Kal. Septemb. Pontificatus sui anno primo desuper edita uberius continetur.

§. 1. Cumque postmodum subortum fuisset dubium an juxta sensum istius Constitutionis, Decanatus hujusmodi deferri deberet Episcopis Cardinalibus promotione antiquioribus, qui occurrente dicti Decanatus vacatione ab ipsa quidem Curia abessent, sed apud Metropolitanas seu Cathedrales Ecclesias residerent, quarum regimen, & administrationem una cum aliqua ex sex Cathedralibus Ecclesiis Suburbicariis; quæ Cardinalibus antiquioribus pro titulo sui Cardinalatus assignari consueverunt, ex concessione Apostolica retinerent, rec. mem. Clemens Papa XI. Prædecessor etiam noster hujus quæstionis, quam dirimi volebat, discussionem commisit septem ejusdem Curiæ Prælatis doctrina, prudentia, & integritate præstantibus, qui re universa accuratissime ut par erat expensa unanimiter censuerunt, minime suffragari ipsis Episcopis Cardinalibus antiquioribus ad hujusmodi Decanatum obtinendum, eorum a Romana curia absentiam ex caussa suæ residentiæ apud Metropolitanas, seu Cathedrales Ecclesias, quibus ex Apostolica dispensatione præerant; Quam quidem sententiam idem Clemens Prædecessor non modo probavit, ac perpetuis itidem futuris temporibus inconcusse observari mandavit, sed insuper in suo quoque concilio Secreto die 3. mensis Martii 1721. habito, palam recitari, & inter acta Consistorialia deferri, & custodiri jussit.

§. 2. Quamquam vero piæ memoriæ Benedictus Papa XIII. Prædecessor pariter noster per quasdam sub plumbo anno item Incarnationis Dominicæ 1724. Septimo Idus Sept. Pontificatus sui anno primo, absentiam a Curia præfata Episc. Cardinalibus antiquioribus, dummodo apud Metropolitanas, seu Cathedrales Ecclesias, quas in administrationem obtineant, personaliter resideant, in assecutionem ejusdem Decanatus nullatenus obesse, sed Decanatum hujusmodi ipso Jure deferri prædictis Episcopis Cardinalibus antiquioribus absentibus, & apud dictas Metropolitanas, seu Cathedrales Ecclesias actu residentibus, statuere tunc opportunum duxerit, prout in ejus Litteris præfatis, quarum perinde ac supradictæ Pauli Prædecessoris Constitutionis tenores præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & ad verbum insertis haberi volumus, plenius etiam continetur. Nos tamen ad gravissima, quibus memorata Pauli Prædecessoris Sanctio niti dignoscitur rationum momenta, nostræ dirigentes considerationis intuitum, aliisque justis, & rationabilibus caussis animum nostrum moventibus adducti, post deliberationem, quam super præmissis cum pluribus Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. prædictæ Cardinalibus habuimus diligentem, de eorum consilio, ac etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, hac nostra perpetuo valitura Constitutione illam Pauli Prædecessoris confirmantes, ac innovantes, decernimus, ac mandamus, ut deinceps quotiescumque Decanatus prædictus quomodolibet vacaverit, ipso Jure in eumdem Decanatum succedat Episcopus Cardinalis antiquior, qui tempore illius vacationis in dicta Curia præsens sit, vel qui ex caussa publica, & Romani Pontificis destinatione dumtaxat, non tamen ratione, seu ex caussa residentiæ in Metropolitana, seu Cathedrali Ecclesia, cujus regimen, & administrationem ex Indulto Apostolico retineat, ab eadem Curia tunc temporis absens reperiatur.

§. 3. Quod vero attinet ad alteram controversiam alias circa ipsum Decanatum excitatam, num scilicet in ejus assecutione Cardinalis anterior in Ordine Episcopali, sed posterior in Cardinalatu præferendus esset Cardinali posteriori in Ordine Episcopali, sed anteriori in Cardinalatu; declarationem a Benedicto Prædecessore in Litteris suis præfatis desuper editam tenorem præsentium approbantes, pro majori illius firmitate, ac potiore cautela, iterum statuimus antiquitatem inter Episcopos Cardinales in dicta Curia præsentes non esse metiendam, sive ducendam a tempore suæ promotionis ad Cardinalatus honorem, sed a tempore eorum ingressus in Ordinem Episcopalem, itaut Decanatus ejusdem Sa-

Sacri Collegii ad antiquiorem in Ordine Episcopali, tametsi posteriorem in Cardinalatu, pervenire debeat, & qui prius alicui ex dictis sex Ecclesiis Suburbicariis præfectus fuerit, præferatur in assecutione Decanatus hujusmodi, alteri, qui ante ipsum ad Cardinalatus dignitatem promotus fuisset.

§.4. Ad hæc sancimus, atque declaramus, nonnisi a Cardinalibus, qui fuerint in præfata Curia præsentes tempore ipso vacationis alicujus ex dictis sex Cathedralibus Ecclesiis Suburbicariis pro titulo Cardinalatus assignari solitis, vel ab eadem Curia absentes similiter ex caussa publica, & destinatione Romani Pontificis tantum, non tamen ex caussa residentiæ apud aliam sibi commissam Ecclesiam, ut præfertur, optari posse Cathedralem Ecclesiam Suburbicariam sic vacantem, nec Cardinales ab ipsa Curia absentes, præter quam in solo casu superius expresso, ad optionem ejusmodi etiam per Procuratorem ex eodem Collegio specialiter deputatum admittendos fore: revocantes proinde, & cassantes irritaque prorsus, & inania decernentes quælibet Indulta optandi Ecclesias Suburbicarias præfatas in absentia, ac per Procuratorem, ex alia quacumque caussa, etiam residentiæ apud alteram Ecclesiam a Romanis Pontificibus Prædecessoribus nostris hactenus forsan concessa, quæ tamen nondum sint executioni demandata. Licetque nobis persuasum sit, Successores nostros ejusmodi Indulta, quæ non modicum eisdem Suburbicariis Ecclesiis, earumque Diœcesibus inferre possent detrimentum, minime esse concessuros, sicuti nos ipsi ab eorum concessione omnino abstinere intendimus, nihilominus, si quæ contra hanc nostram dispositionem, quandocumque, & qualitercumque contigerit, illa subreptitie obtenta censeri debere; nullique propterea, perinde ac si non emanassent, suffragari posse, itidem statuimus.

§.5. Porro si quando evenit Cardinales, Patriarchali, Primatiali, Archiepiscopali, vel Cathedrali Ecclesiæ præfectos, in dicta Curia, ex legitima caussa, aut Sedis Apostolicæ licentia præsentes tunc reperiri, cum factus fuerit locus vacationi alicujus ex sex Ecclesiis Suburbicariis hujusmodi, nostræ ac Romani Pontificis pro tempore existentis partes erunt animum sedulo advertere, & deliberare, dum absolventur a vinculo, quo priori Ecclesiæ tenentur, ad effectum optandi, & assequendi Ecclesiam vacantem ex dictis Suburbicariis, utrum expediat eis concedere administrationem, seu alio nomine retentionem alterius Ecclesiæ, cui antea præerant, ac in primis utrum ambæ sint invicem adeo propinquæ, ut pastoralem curam utique commode impendere, suumque ministerium recte implere valeant. Cæterum non possumus non summopere eos commendare, qui ut omnem curam, & studium suum in utilitatem Ecclesiæ jam sibi commissæ conferre pergant, ne de vigilantia ei debita quicquam detrahatur, ultro ab ejusmodi optione abstinent; quemadmodum superioribus temporibus plures Cardinales, memores saluberrimi illius Tridentinorum Patrum moniti (valde nimirum felicem illum esse censendum, qui unam Ecclesiam bene, ac fructuose, & cum animarum sibi commissarum salute regere contigerit) summa cum laude fecerunt.

§.6. Præterea considerantes Cardinalibus veteri more faculatem competere optandi aliam ex sex Suburbicariis Ecclesiis, quoties vacaverint, dimissa priore, quæ sibi in Titulum assignata fuerat: id vero si frequenter fiat, spirituale incommodum afferre posse Gregibus, quorum Pastores ita crebro mutentur, volumus, ut in posterum Cardinales, qui ab Ordine Presbyterorum ad illum Episcoporum ascendentes, unam ex prædictis Ecclesiis Suburbicariis obtinuerint, deinceps ad aliam, priore dimissa, ac Romano Pontifice approbante, semel tantum, transire possint; salva tamen illis semper, atque illæsa facultate optandi, prævia dimissione prioris, Ecclesiam Ostiens. quæ peculiaribus gaudet prærogativis, ac præsertim illa, quod Cardinalis, qui ei præest, Pontificem Maximum solemni ritu Pallio etiam adhibito, consecrare soleat.

§.7. Demum etsi minime dubitemus, quin Venerabiles Fratres nostri ipsius S. R. E. Cardinales, Episcopi sex Cathedralium Ecclesiarum præfatarum, omnibus incumbentis sibi muneris partibus cumulate hactenus satisfecerint, idemque post hac de eis, nec non aliis, qui ejusmodi Ecclesiis præficientur, Nobis merito polliceamur; pro nostra tamen Pastorali solicitudine, quæ numquam in hoc nimia esse potest, ad eorum memoriam revocandum duximus, teneri ipsos, etiamsi in dicta Curia, ut Romano assistant Pontifici, commorentur, Ecclesias, & Diœceses suas ad præscriptum Sacrorum Canonum, & Decretorum Concil. Trid. visitare per se ipsos, aut si legitime impediti fuerint, per suum Vicarium in Spiritualibus generalem, aliumve probum, & ad id idoneum Virum Ecclesiasticum, nec non relationem status earumdem Ecclesiarum, & Diœcesum, quibus præsunt, ipsi Pontifici, juxta Constitutionem similis memoriæ Sixti Papæ V. Prædecessoris quoque nostri, quæ incipit: *Romanus Pontifex &c.* exhibere, ac cætera, quæ ad Episcopale Officium pertinent, diligenter præstare. Qua sane in re maxime decet eos pro sublimi, quem in Ecclesia Dei tenent, honoris, & Dignitatis gradu, aliis omnibus Antistitibus exemplo, quod ii sequantur, prælucere.

§.8. Decernentes pariter ipsas præsentes Litteras, & in eis disposita quæcumque etiam ex eo, quod ejusdem S. R. E. Cardinales in præmissis Jus, vel interesse habentes, seu habere quomodolibet prætendentes, illis non consenserint, nec ad ea vocati, seu auditi fuerint, sive ex alia quacumque caussa, colore, prætextu, & capite etiam in corpore Juris clauso, nullo unquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostræ, aliove quolibet etiam formali, & substantiali defectu notari, impugnari, infringi, retractari, aut in controversiam vocari, vel adversus illa aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque Juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari, seu impetrato, vel etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine paribus concesso, vel emanato quempiam in Judicio, vel extra illud uti, seu se juvare posse. Sed easdem præsentes Litteras semper, & perpetuo, firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit in omnibus, & per omnia

nia inviolabiliter observari, & illis respective plenissime suffragari, sicque, & non aliter in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Caussarum Palatii Apostolici Auditores, ipsosque Cardinales, etiam de Latere Legatos, ac Sacrum Collegium, & quosvis alios quacumque praeminentia, & potestate fungentes, & functuros, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 9. Non obstantibus præmissis, & præsertim supradictis Benedicti Prædecessoris Litteris, aliisque quibusvis generalibus, vel specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, etiam Conciliaribus, ac nostris, & Cancellariæ Apostolicæ regulis, etiam quatenus opus sit illa de Jure quæsito non tollendo, & alia quod Cardinales in Constitutionibus & Regulis per Nos edendis non comprehendantur, nisi illæ eorumdem Cardinalium favorem concernant, vel de ipsorum, seu majoris partis eorum consilio editæ fuerint, nec non decretis Consistorialibus, dictique Sacri Collegii, aliisque etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, stylis, usibus, & consuetudinibus etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, facultatibus, indultis, & litteris Apostolicis eisdem Collegio, & Cardinalibus sub quibusvis verborum tenoribus, & formis, ac cum quibuscumque etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis, & insolitis clausulis, ac irritationibus, & aliis decretis etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus, ac etiam consistorialiter, & alias quomodolibet, & ex quavis caussa etiam hic forsan necessario exprimenda in contrarium præmissorum concessis, emanatis, editis, confirmatis, approbatis, ac pluries, & quantiscumque vicibus innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio, habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum omnium, & singulorum tenores præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, & expresse, ac plenissime, & amplissime derogamus, & derogatum esse volumus, & mandamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

§. 10. Volumus quoque &c.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 10. Januarii 1731. Pontificatus nostri anno primo.

22 Cardinales Episcopi per Ecclesiasticam Ditionem, quibus honoribus prosequendi sint a Gubernatoribus, Vicelegatis, & Præsidentibus, assignatur a Bened. XIV. t. 2. Bullar. in *Append. n. 2.* Cardinales tam in
23 Urbe, quam in aliis civitatibus degentes, quando visitari debeant a Prælatis, & aliis, designatur *ib. num. 5.*

24 Plura de Cardinali Summo Pœnitentiario, vide verb. *Pœnitentiaria &c.* De Cardinali Vicario Urbis vide verb. *Vicarius Urbis.*

Additio Auctoris.

De Cardinalatus Dignitate, prima in Ecclesia post 25
Pontificatum, consule Platum *de Cardinalis Dignitate & officio cap. 3. fer. per tot.*

Illud vero hic non omittendum, quod cœperunt 25
primum Episcopi Cardinales aliis omnibus Episcopis anteire, & eo quoque postea Cardinales alii sensim pervenere. Licetque jam post medium sæculum unde- 27
cimum, & sæculo duodecimo legantur quandoque omnes Cardinales antepositi etiam Archiepiscopis in Conciliis Romano, ac Beneventano, & in Galliis, non hæc tamen fuit iis semper prærogativa. In Con- 28
cilio vero Lugdunensi I. anno 1245. sederunt omnes in eminentiori loco ante Archiepiscopos. Immo 29
& in Concilio Lugdunensi II. anno 1274. ante latinos, Constantinopolitanum, & Antiochenum Patriarchas. Consule tum de his, tum de aliis pertinentibus 30
ad eminentiam Cardinalium præ Episcopis, Thomassin. *de vet. & nov. Eccles. disciplin. lib. 2. cap. 113. & seq. ubique fer. per totum.*

(*) *Novissimum Additamentum.*

(*1) Qui, & quam merito jure factum sit, ut Epi- 31
scopis licet ordine præstantioribus præemineant Cardinales sive Præsbyteri, sive Diaconi, pluribus ostendunt Cantelius *diss. 5. cap. 9.*, Andreuccius *de Cardinalibus in genere diss. 2. num. 7. seqq.* & Zaccaria *Antifebronii Italici tom. 4. pag. 246. seqq.* itemque *Antifebron. vindicati tom. 4. diss. 10. cap. 1.*

(*2) Munus hoc eligendi Summi Pontificis solis 32
delatum Cardinalibus illustrant Cantelius *part. 2. diss. 4. cap. 6.* & Kleinerus *diss. de muniis, & prærogativis Cardinalium*, Heidelbergæ 1768. *cap. 1.*

(*3) Confer de Cardinalium veste aliisque insi- 33
gnibus Laudatos Cantelium *Diss. V. cap. 8.* & Kleinerum *cap. 5.*

ARTICULUS III.

Quo ad Cardinalium residentiam, & eorum Jurisdictionem in suis Titulis, aut Diaconiis.

Cardinales tenentur residere in suis Titulis; *cap.* 1
Ex gestis 2. de Clericis non residentibus. Alias si 2
Canonice moniti non redeant, & resideant, sunt privandi, ut de facto fuit privatus Cardinalis Anastasius a Leone IV. in Concilio Romano; *cit. cap. Ex gestis*, ibi: *in Synodo Anastasius Presbyter Cardinalis tituli Beati Marcelli ab omnibus Canonice est depositus, eo quod Parochiam suam per annos quinque contra Canonum instituta deseruit, & in alienis usque hodie demoratur.* Cardinales tamen non residentes pri- 3
vari non debent, nisi legitime moniti non redeant. Debent enim prius Canonice, & legitime moneri, ut redeant, ut constat ex *cit. cap. Ex gestis* per illa verba *Canonice est depositus*; Et per verba Leonis IV. in dicto Concilio Romano, ibi; *quem etiam auctoritate suffulti Canonice Apostolicis Litteris per tertiam, & quartam vicem vocavimus*; & ex

cap. Inter quatuor 10. *& cap. Clericos* 17. *de Clericis*
4 *non residentibus*. Alias quantumcumque vagabundi discurrant ante legitimam, & Canonicam monitionem, ut redeant, non sunt privandi. *cap. Ex tuæ* 11. *de Clericis non residentibus*, & tenet Glossa ultim. *in d. cap. Ex gestis* & ibidem Hostiens. *num.* 4. *in verb. Canonice*, & Fagnanus *num.* 9. Cardinales sic contumaciter non residentes possunt deponi sine
5 Concilio. Quamvis enim in *d. cap. Ex gestis* dicatur *ab omnibus est depositus*, tamen Glossa 1. exponit verbum, *ab omnibus*, idest *approbantibus*, quoniam solus Papa hunc Cardinalem deposuit, ut patet ex verbis ipsius Concilii Romani sub d. Leone IV. ibi: *Tunc elevans se præclarus Pontifex de Sede sua, ait, Anastasium jam nuper excommunicatum Presbyterum Tituli Sancti Marcelli, qui propriam Parochiam relinquens, in aliena per multa tempora nititur immorari, a Sacerdotali ministerio modis omnibus removemus, itaut locum restitutioni nequaquam inveniat*. Et revera in Summo Pontifice absque Concilio residet plenitudo potestatis, *ut est text. notab. in cap. Cuncta per mundum* 16. *caus.* 9. *quæst.* 3. ibi: *Apostolica Sedes sine ulla Synodo præcedente, & solvendi quos Synodus inique damnaverat, & damnandi nulla existente Synodo, quos oportuit, habuit facultatem, & hoc nimirum pro suo Principatu, quem Beatus Petrus Apo-
6 stolus Domini voce tenuit semper, & tenebit*. Ideoque Bonifacius VIII. Cardinales Columnenses sine Conc.
7 deposuit, ut patet *ex cap. unic. de Schismat. in* 6. Immo Cardinales sic contumaciter non residentes possunt deponi a Papa etiam sine consilio, & consensu aliorum Fratrum Cardinalium; In solo enim Papa plenitudo residet potestatis; *cap. Ad honorem, de usu Pallii, & arg. cap. Proposuit, de concession. Præbend.* & facit Constitutio Innocentii X. incip. *Cum juxta*, ubi disponitur etiam de imponenda pœna privationis Cardinalatus, & legitur hæc sequens clausula: *Perinde ac si in Consistorio nostro secreto de eorumdem Venerabilium Fratrum nostrorum consilio, & unanimi assensu emanassent*. Et est communis opinio, quod Papa possit ardua expedire, etiam sine consilio, & assensu Fratrum, ut testatur Gemin. *in cap. Super eo, circa med. vers. communis conclusio*, Decius *in Rubric. de Constitut. in* 2. *lect. num.* 10. & Felin. ibi *num.* 2. *vers. sed quod immo Papa*, ubi hanc partem solidissime comprobat, & plurimos citat idem sentientes, & contrariam opinionem dicit procedere de honestate; prout etiam loquitur textus *in cap. per venerabilem* 13. *Qui filii sint legiti-
8 mi §. Rationibus*. In quo tantam vim faciunt adversarii, quod & nos ultro fatemur, nempe quod Papa de honestate non debet Cardinalem deponere, vel alia ardua expedire sine Fratrum consilio; *arg. cap. Unic. de schismat. in* 6. *cap. ad Apostolicæ, de re jud. in* 6. *& cap. de renunciatione etiam in* 6.

9 Cardinales non possunt a Romana Curia abscedere sine licentia Papæ; Leo X. in Const. incip. *sub pœna* edit. in Conc. Lateran. §. 28. Innocent. X. in Constit. incip. *Cum juxta*, edita 19. *Februar.* 1646. Et ratio est, quia Cardinales sunt Collaterales Papæ; *cap. Excommunicatis, de Offic. Legat.* & debent ei assistere tamquam Coadjutores in executione Pastoralis Officii; *cap. Per venerabilem, qui Filii sint legitimi §. Rationibus*, & Constitutio Sixti V. incipiens, *Postquam verus*: Sunt enim Cardinales membra, & pars Corporis Papæ; *l. Jurisperitos, ff. de excusat. tutor. leg. quisquis*, ibi: *Senatores etiam, nam, & ipsi pars Corporis nostri sunt*; *C. ad leg. Jul. Majestat. cap. Si quis* 6. *qu.* 1. *cap. Felicis, de pœnis in* 6. adeoque contra naturam rei est, ut se ab illius latere subducant; nam & a Capite non licet membra recedere; *cap. Cum non liceat, de rescript.* 10
Et ideo Summi Pontifices varias constituerunt pœnas contra Cardinales recedentes a Romana Curia sine Papæ licentia, & extra ipsam commorantes, at inter alios Leo X. d. Constit. incip. *Sub pœna*, ibi: *Et cum Cardinalis Officium in primis versetur in frequenti Romani Pontificis assistentia, & Sedis Apostolicæ negotiis; Propterea statuimus, ut omnes Cardinales in Romana Curia resideant, & qui sunt absentes, si in Italia, intra sex Menses, si extra Italiam, infra annum a die publicationis præsentis Constitutionis revertantur, alioquin fructus Beneficiorum, & omnium Officiorum suorum emolumenta amittant, omnibusque privilegiis generaliter, & specialiter Cardinalibus concessis quando abfuerint omnino careant; exceptis tamen illis, quos ratione Officii ab Apostolica Sede injuncti, vel de Romani Pontificis mandato, aut licentia, vel justo metu, aut quavis alia legitima caussa impediente, vel ægrotationis abesse contingat, privilegiis, indultis, & immunitatibus eisdem Cardinalibus concessis, & in Bulla nostra sub data Coronationis nostræ contentis, & expressis in suo robore nihilominus permanentibus*. Et Innocentius X. in dict. 11
Constit. incip. *Cum juxta*, cujus tenor per partes singulas, quæ octo sunt, compendiose hic adducitur, prout refertur a Fagnano *in cap. Ex gestis* 2. *de Clericis non residentibus n.* 33.

In prima igitur ponitur Constitutionis causa, nempe obligatio Cardinalium residendi apud Papam in Romana Curia, Decreta contra sic recedentes edita, & illorum transgressores.

In secunda, ibi: *Quia vero*, Cardinales, qui post Bullam non obtenta Papæ licentia se transferunt extra statum Ecclesiasticum; Primo, privilegiis, & indultis omnibus etiam Beneficia conferendi, Pensiones, & fructus Ecclesiasticos transferendi, & facultate testandi privantur, & ab ingressu Ecclesiæ interdicuntur, ultra alias pœnas arbitrio Papæ infligendas, mandaturque deveniri ad sequestrum fructuum, Officiorum, & Beneficiorum, nec non pensionum, ac fructuum reservatorum. Secundo, si infra sex menses a die recessus ad Curiam non redierint, privantur iisdem fructibus arbitrio Papæ distribuendis. Tertio, si non redierint infra alios sex menses immediate sequentes ultra memoratas pœnas, privantur omnibus Officiis, Beneficiis, pensionibus, & fructibus reservatis, ut supra distribuendis.

In tertia, ibi: *Cardinales autem*, Cardinales qui ante Bullam sine licentia Papæ extra statum Ecclesiasticum jam se transtulerunt, si infra sex menses a die publicationis non redierint ad Curiam, Primo, interdicuntur ab ingressu Ecclesiæ, privantur facultate testandi, ac privilegiis, & indultis prædictis, nec non fructibus Officiorum, Beneficiorum, ac Pen-

Pensionum. Secundo, si non redierint infra alios sex menses immediate sequentes, ipsis Officiis, Beneficiis, Pensionibus, ac fructibus reservatis privantur.

In quarta ibi: *Si autem Cardinales*, statuitur ut contra Cardinales, qui ante Bullam sine licentia Papæ extra statum Ecclesiasticum jam se transtulerunt, aut post Bullam se transferent, si per alios tres menses immediate sequentes, qui pro tribus Canonicis monitionibus, ac peremptoriis terminis assignantur, & sic in totum infra quindecim menses ad Romanam Curiam non redierint, deveniri possit ad alias pœnas per Papam declarandas etiam usque ad privationem dignitatis Cardinalatus inclusive.

In quinta, ibi: *Ac demum*, Cardinalibus, qui de cætero sine dicta licentia extra statum Ecclesiasticum se transferent, adimitur facultas substituendi Cardinalem Prælatum, vel alium quemcumque in suis Officiis, Legationibus, Præfecturis, Guberniis, Protectionibus, nec non administrationibus Tituli, vel Diaconiæ, aut etiam Episcopatus, & Ecclesiarum etiam Patriarchalium, ac Beneficiorum quorumcumque, & cassantur indulta super his concessa.

In sexta, ibi: *Ab omnium*, declaratur ab antedictis pœnis non excusari Cardinales prætextu servitii, aut jussu etiam Imperatoris, & Regum, aut distantiæ locorum, nisi ex caussa in corpore Juris clausa, coram Papa allegata, & expresse admissa. Præservatur tamen Const. Urb. VIII. super residentia Episcoporum etiam Cardinalium.

In septima, ibi: *Ac ulterius*, reservatur Papæ absolutio, & relaxatio earumdem pœnarum privative etiam quo ad Collegium Cardinalium Sede vacante.

In octava, ibi; *Decernentes* præmissorum observantia injungitur, Decretum irritans apponitur; contrariis derogatur cum clausulis admodum urgentibus, Constitutio publicari, & illius transumptis fides adhiberi jubetur.

12 Cardinales, etiam non Episcopi, habent in suis Titulis, & in Ecclesiis suis Titulis subjectis Episcopalem Jurisdictionem; *cap. his quæ* 11. *de major. & obed.* Barb. *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. univ. c.* 4. *num.* 33. Fagnan. *in d. cap. his quæ num.* 15. & ita Joan. Monachus *in cap. Unic. num.* 2. *de maj. & obed. in* 6. attestatur Papam sibi respondisse, & tenent commu-
13 niter Doctores, ut dicit Abbas *in dict. cap. his quæ in* 2. *notabili*. Et licet ex responso Gregorii XIII. nequeant Cardinales in suis Ecclesiis Titularibus, & eorum subditis uti illis facultatibus, quæ a Concilio Tridentino concessæ sunt Episcopis in suis Ecclesiis, & specialiter illis, quæ comprehenduntur *cap.* 6. *sess.* 24. eo quod, ut dixit Pontifex, licet habeant quasi Episcopalem Jurisdictionem, ibi tamen vere, & proprie non sunt Episcopi. Nihilominus hæc decisio, & responsio Pontificis, ut in libris Congregationis Concilii est adnotata, intelligenda est quoad concessas facultates a Concilio, de quibus tantummodo fuit tunc Pontifex interrogatus, ut refert, & tenet Fagnan. *in cap. ne pro dilatione* 16. *de pænit. & remissionibus num.* 42. *& cap. his quæ* 11. *de majorit. & obed. num.* 17. Extra autem facultates a Concilio concessas salva manet Jurisdictio Cardinalium in suis Titulis ad præscriptum *d. capitis his quæ*, ex sententia dictæ Sacræ Congregationis Con-
cilii a Fagnano relata *cit. num.* 17. Unde Cardinales 14
in suis Titulis habent Jus visitandi, sicut Episcopi in suis Episcopatibus; Leo X. in Constitut. incip. *Superne* edita *in Conc. Lateran.* 5. *sess.* 9. *cap.* 2. ubi expresse disponitur, ut Cardinales loca sui Tituli, Clericos, & Populos Ecclesiarum Titulo suo subjectarum, si præsentes fuerint in Curia, personaliter, si vero absentes, per Vicarium idoneum
semel saltem singulis annis visitent. Sic etiam habent 15
Cardinales in suis Titulis Jus corrigendi, & excommunicandi, Suspensionis, & Interdicti sententias fulminandi; textu expresso *in d. cap. his quæ* 11. *de major. & obed.* ibi: *Correctionem ipsius Cardinalis recipientes humiliter, & Excommunicationis, Interdicti, vel Suspensionis sententias, quas tulerit in eos, & Ecclesias eorumdem inviolabiliter observantes*.
Item in suis Titulis habent Cardinales Jus instituen- 16
di, & destituendi; *cap. Querelam, de electione*, ibi: *A Cardinali S. Susannæ, cui eadem Ecclesia tamquam Capella suo Titulo in spiritualibus est subjecta, Canonice fuerat institutus*; & notat Innocent. in *cap. Dilectus, de Cappellis Monachorum, num.* 4. dicens institutionem, & destitutionem spectare ad Cardinales in suis Titulis; Fagnan. *in d.*
cap. his quæ num. 21. Et sic possunt conferre Benefi- 17
cia suarum Ecclesiarum Titularium; Felin. *in dict. cap. his quæ num.* 1. *vers. Adde Innocentium*, ubi refert Joan. Franc. Pavin. *in tract. de potest. C. Sede Vacante fol.* 38. enumerantem aliqua privilegia Cardinalium, inter quæ dicitur fuisse eis concessum a Sixto IV. ut libere possint conferre omnia Beneficia in Ecclesiis, in quibus sunt intitulati, vel Commendatarii; Barb. *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. Univers. cap.* 4. *num.* 36. Gonzal. *ad Regul.* 8. *Cancell. gloss.* 13.
num. 20. Intellige tamen, quando sunt præsentes in 18
Curia, seu in Urbe; nam in absentia solus Papa confert, ut habetur *in regula* 7. *Cancellariæ*, Gonzal. *loc. cit.* Joann. a Cochier. *in regul.* 1. *Cancell. num.* 13. *vers. secunda*; Fagnan. *num.* 23. *loc. cit.* Et
pariformiter possunt Cardinales recipere resigna- 19
tiones Beneficiorum existentium in suis Titulis; Flamin. Paris. *de resignatione Beneficiorum l.* 7. *qu.* 12. *n.* 8. Diana *part.* 5. *tract.* 5. *resol.* 14. Fagnan. *l. cit.* Bar-
bosa *l. cit. n.* 36. Cardinales possunt in suis Titulis inte- 20
resse Matrimoniis, vel aliis interessendi facultatem concedere; Azorius *instit. moral. part.* 2. *lib.* 4. *c.* 3. *qu.* 2. Sanchez *de Matrim. lib.* 3. *disp.* 28. *num.* 7. Basil. Pont. *de Matrim. lib.* 5. *cap.* 20. *num.* 6. Barb. *loc. cit. num.* 35. & alii passim. (*a*)

Cardi-

Nota Romani Theologi.

(*a*) Tituli Cardinalium olim Territorium separatum habebant cum Clero, atque Populo eisdem subjecto, ut colligere est ex quadam Joannis VIII. Constit. quam refert Baronius ad ann. 882., & ipse Cohelius *Not. Cardinal. cap.* 25. *pag.* 168. Dum ita Titulorum Ecclesiæ Cardinalium curæ concreditæ erant, poterant

21 Cardinales in suis Titulis habent Jus utendi insigniis Pontificalibus, & solemniter benedicendi more Episcoporum, licet non sint Episcopi; Hostiens. & Joan. Andr. *in cap.5. de supplend. negligent. Prælat.* Felin. *in cap. inter Monasterium, de re judic. num.2.* Barbosa *loco cit. num.35.* Fagnan. *loco cit. num.24.*
22 Item Cardinales Presbyteri, etiamsi Episcopi non sint, possunt in suis Titulis conferre primam Tonsuram, & omnes Ordines minores suis subditis, & familiaribus; Jacobat. *de Concil. lib.1. art.12. vers. Item Cardinalibus*; Martin. Laud. *in tract. de Cardinal. q.20.* Barbosa *lib.1. Juris Ecclesiast. univers. cap.4. num.40. & par.2. de Offic. & potest. Episcop. alleg.3. num.15.*
23 cum pluribus aliis citatis. Item possunt Cardinales in suis Titulis commutare ultimas voluntates in illis casibus, quibus possunt Episcopi respectu suorum Subditorum; Diana *part.5. tract.2. resol.57.* Barbosa *lo-*
24 *co cit. num.39.* Et etiam in suis Titulis possunt dispensare in iis Votis, in quibus dispensare possunt Episcopi suis in Diœcesibus; Diana *loco cit. resolut.58.*
25 Barbosa *loco cit. num.39.* Tandem possunt Cardinales sive per se, sive per suos Vicarios in suis Titulis reliqua facere, quæ sunt Jurisdictionis Episcopalis; Roman. Conc. 498. *num.11. cum sequent.* Sbroz. *de Offic. Vicar. lib.1. qu.3. num.23.* Imol. *in Clement. Ne Romani in 4. quæst. num.24. de elect.* ubi dicit, Cardinales in suis Titulis haberi loco Episcoporum, quoad Jurisdictionalia, cujus dictum sequitur Felin. *in cap. His quæ 11. de Majorit. & Obed. num.1.* & Fagnan.
26 *ibidem num.26.* Et ideo Cardinalis Vicarius Urbis non cognoscit de causis sub Titulis Cardinalium; Flamin. Paris. *de resignat. Benefic. l.7. q.12. num.121.* Manfred. *de Cardin. dec.106.* Fagnan. *loc. cit. num.17.* Barbosa
27 *loc. cit. num.37.* Et supradicta procedunt non solum in Cardinalibus Presbyteris, sed etiam in Cardinalibus Diaconis, scilicet, ut illi in suis Titulis, hi vero in suis Diaconiis quasi Episcopalem habeant Jurisdictionem, quamvis enim soli Cardinales Presbyteri proprie habeant Titulum, & cum Titulo inscribantur, *ut in cap. Querelam 24. in cap. Coram 35. de election. in cap. Licet 49. de testibus; & in cap. Ex gestis 2. de Clericis non residentibus*; & notat Hostiensis *in d. cap. His quæ 11. de majorit. & Obedient. n.1.* Cardinal. *ibidem in primo notab.* Joann. Andreas *ibidem num.2. & ibidem* etiam Fagnan. *n.28.* Etsi Cardinales Diaconi non habeant Titulos, sed Diaconias; tamen ex quo sint Cardinales, sive sint Presbyteri, sive Diaconi, sive habeant Titulum, sive Diaconiam, habent indistincte in suis Ecclesiis, & Capellis subjectis Jurisdictionem quasi Episcopalem, ut expresse statuit Sixtus V. in Constit. incip. *Religiosa*, edita *Idibus Apr.* 1589. ibi: *Præter sex Episcopos Cardinales, qui certis Cathedralibus Urbi finitimis præsunt, singulis Presbyteris, & Diaconis Cardinalibus propriæ in Urbe Ecclesiæ, Tituli videlicet, & Diaconiæ cum suis Clero, & Populo, ac quasi Episcopali Jurisdictione in Spiritualibus, & temporalibus regendæ, & administrandæ committantur.*

Supplementa Auctoris.

Cardinalis Episcopus Residentiæ lege tenetur; Bened. XIV. tom.2. Constit. 36. incip. *Cum a Nobis.* 28
Cardinales Episcopi sub legibus de Residentia Episcoporum expresse comprehenduntur; Idem Constitut.18. incip. *Ad universæ.* 29
Cardinales in suis Titulis possunt conferre Tonsuram, & minores Ordines personis addictis ejusdem Ecclesiæ servitio; Idem Const. 11. tom.4. incip. *Ad audientiam §.16.* 30
Cardinales Episcopi Suburbicarii Suffraganeum non habentes, suos subditos promovendos ad Vicarium Urbis ablegare debent; Idem *ibidem §.11. & 12.* Si vero Suffraganeum habeant, Alexander VII. Constitut. incip. *Apostolica sollicitudo*; decrevit canonicis quibusdam indictis pœnis in eos, qui contrafecissent, neminem ex iis Diœcesibus posse per hujusmodi Suffraganeos ad majorem quemcumque Ordinem promoveri, nisi per actis antea in Urbe in religiosa Domo ad id designata, Exercitiis spiritualibus per decem dies ad unumquemque ex iisdem Majoribus Ordinibus; Idem *ibid. §.11. 12. & 13.* Possunt tamen per se, vel per alium Episcopum ordinare suos subditos, dum ipsi in Diœcesi commorantur; Idem *ibid. §.12.* Vide ad id jam tradita *in Tomo quinto verb. Ordo n.77.* 31
Cardinales Episcopi Suburbicarii possunt Tonsuram conferre suis subditis in Capella Palatii Urbis, irrequisito Urbis Vicario; Idem *ibid. §.21.* Nequeunt tamen in Sacello Palatii Urbani Tonsuram insimul, & Minores Ordines conferre suis subditis, irrequisito Urbis Vicario; Idem *ibidem §. 1. 7. & 14., & sequent.* 32
Cardinales Episcopi Suburbicarii, dum Romæ commorantur, manent extra Diœcesis suæ fines; Idem *ibid. §.8.* Excusantur autem a materiali residentia, vel quia Pontifex id sciens, & patiens, ipsosque præterea videns, non obstantibus muneribus, quibus pro Apostolicæ Sedis utilitate occupantur, Suburbicariæ Diœcesis regimen recte gerere posse, tacite cum eis dispensent; vel quia ad easdem rerum circumstantias, declarat, præceptum Divinum de residentia non comprehendere casum illorum, qui certis muneribus in Urbe addicti, si non materialem residentiam in Diœcesi præsentes adimplent, formali certe satisfaciunt, non solum adhibita in id Ministrorum opera, sed propria etiam adjecta præsentia, dum ad ipsam Diœcesim visitandam percommode se conferunt; *ibid. §.15.* 33
Cardinalium Episcoporum Suburbicariorum Capella 34

rant sane in iis matrimoniis interesse, vel aliis interessendi facultatem concedere: sed cum modo hujusmodi Territorium desit, ac jurisdictio inde deducta, opinio illorum auctorum, quos Lucius sequitur, locum habere non potest: id vero notandum est circa ea quoque, quæ de ultimarum voluntatum permutatione asserit *num.23.* & circa dispensationem votorum *num.25.* Nam nec subditos in iis habent, neque Vicarios, ut Auctor constituit, quorum ministerio tunc solum utebantur, cum Tituli Territorium separatum, ut supra diximus, constituebant.

pella sita in Palatio Urbis, non debet censeri *fictione juris*, ut aliqui prætendunt, adhærens Episcopatui Suburbicario, Idem *ibid. §.15.*

Additiones ex aliena manu.

35 De Jurisdictione Cardinalium in Ecclesiis suorum Titulorum secundum præsentem Ecclesiæ disciplinam consulenda est Constitutio san. mem. Innocen-
36 tii XII. incipiens, *Romanus Pontifex* in Bullario ejus parvo 108. ubi declaratum fuit, Cardinalibus Titularibus competere dumtaxat *Facultatem seu Jurisdictionem in iis, quæ servitium Ecclesiæ seu Loci Pii, circa tamen disciplinam Ecclesiasticam, & morum correctionem dumtaxat, concernunt.*

37 Hinc patet, Jurisdictionem Cardinalium in Ecclesiis suorum Titulorum longe minorem ea esse, quæ ipsis tribuitur ab Auctore, tum ab Albitio in sua dissertatione *De Jurisdictione Cardinalium in Ecclesiis*
38 *suorum Titulorum*. De ea disserens Piton. *de Controvers. Patron. allegat.41. num.31. & plur. sequent.* secundum mox allegatam Constitutionem: *Quæ quidem Constitutio* (ait) *silere facit hanc quæstionem super Jurisdictione Episcopali per Cardinales Titulares prætensa, eo ipso quod eorum facultatem restringit ad ea, quæ respiciunt servitium Ecclesiæ cum illa taxativa*, dumtaxat: *quæ omnem aliam Jurisdictionis speciem*
39 *excludit &c. Per quæ verba Constitutionis Innocentianæ non solum excluditur Jurisdictio in Populum, & Parochianos, sed etiam tribuitur sola Jurisdictio domestica in respicientibus servitium Ecclesiæ, circa disciplinam, & correctionem morum, quæ competit omnibus Capitulis Ecclesiarum, seu earum Vicariis, Præpositis, Prioribus, seu Archipresbyteris in forma extrajudiciali pro recto Ecclesiæ gubernio, nempe faciendo ordinationes, & statuta in concernentibus disciplinam Ecclesiasticam, & contravenientes absque strepitu & figura judicii multando per subtractionem distributionum & fructuum, vocis in capitulo, aliasque similes multas domesticas & extrajudiciales &c. Neque extenditur hæc facultas ad excessus graves, & ad Tribunal contentiosum, ubi delicta castigantur ad vindictam publicam &c.*

40 Scripsit autem Pitonius de Jurisdictione Cardinalium in Ecclesiis suorum Titulorum in examine illius quæstionis, utrum erectio Beneficiorum in Ecclesiis Titulorum, reservatio jurispatronatus, & institutio pertineant ad Cardinales Titulares, an ad Cardinalem Urbis Vicarium. Cæterum haud assentior Pitonio, dum *num.8. & plur. sequent.* asserit, hosce actus non competere nisi iis, qui vel Episcopali, vel quasi Episcopali Jurisdictione pollent, quum possint ii etiam Prælato inferiori consuetudine, vel Privilegio
41 competere; Vide Rot. *coram Falconer. decis.19. n.7.* & *dec.2. num.4. de Offic. Ordin. & Territor. separat. coram Molin. dec.549. num.24. in Burgen. Jurisdictionis S. Joannis super Territorio separato 20. Januarii 1737. §.12. coram Reverendissimo P. D. Bussio nunc Decano, & 16. Maii 1738. §.15. coram clar. mem. Calcagnin.*

42 Ut autem ad propositum redeamus, de Jurisdictione Cardinalium in Ecclesiis suorum Titulorum confer eruditum virum *Reverendiss. Tria Synopsi S. R. E. Cardinalium præcipuorum Privilegiorum n.17. ad num.24.* impressa post *Plat. de Card. Dignit. & Officio, editionis Romanæ anni 1746.* ubi etiam de Jurisdictione Cardinalium in Ecclesiis Regularibus suorum Titulorum verba facit. (*1)

Novissimum Additamentum.

(*1) Multa de Cardinalibus Suburbicariis, eorumque auctoritate, atque obligationibus adjicienda forent; sed ne actum agam, satis erit egregiam, quam supra memoratam P. Andreucci *de Episcopis Cardinalibus Suburbicariis* dissertationem indicare. 43

ARTICULUS IV.

Quo ad Cardinalium Privilegia.

Cardinales primo gaudent privilegio Episcopis concesso *in cap. Quia periculosum 4. de sentent. excommun. in 6.* ut generali Statuto, vel Sententia Interdicti, aut Suspensionis non includantur; nisi eorum specialis, & expressa mentio fiat Alban. *de Cardin. quæst.42. priv.31.* Azorius *part. 2. lib.4. cap.3. quæst.20. vers.12.* Henriquez in Summa *lib.3. cap.34. §.2. litt.X.* Bellet. *disquisit. Cler. par.1. tit. de Disciplin. Cleric. §.2. num.48.* Barbosa *lib.1. Juris Eccles. cap.4. num.69.* Hurtado *de Censuris tract. de Suspens. diffic.9. n.23.* Diana *p.5. tr.2. resol.46.* Secundo, Cardinales gaudent privilegio eligendi sibi Confessarium, etiam non approbatum ab Ordinario; ut colligitur *ex cap. Ne pro dilatione 16. de pœnitentiis, & remissionibus*, ibi: *Ne pro dilatione pœnitentiæ periculum immineat animarum, permittimus Episcopis, & aliis Superioribus, nec non minoribus Prælatis exemptis, ut etiam præter sui Superioris licentiam providum, & discretum sibi possint eligere Confessorem.* Nam vides quod hæc facultas conceditur Episcopis, & aliis Superioribus; Cardinales autem, ut patet ex dictis *articulo secundo*, sunt Superiores Episcopis Dignitate, & Jurisdictione. Tum quia esto id clare, & expresse non colligatur ex dicto textu, consuetudine tamen ita obtentum est; Reginaldus *in praxi Pœnit. tom.1. lib.1. cap.5. sect.1. num.32.* Toletus *in Summa lib.6. cap.13. num.5.* Lugo *de Sacram. Pœnit. disp.19. sect.1. num.5.* Henriquez *in Summa lib.6. cap.13. §.5.* Paul. Comitol. *respons. moral. lib.13. qu.101. num. 4.* Lezana *verb. Cardinalis num.7.* Barbosa *in d. cap. Ne pro dilatione num.4.* Fagnan. *ibidem num.40. & sequent.* Card. Petra *tom.1. in Comment. unic. Joan. XV. n.49.* Azorius *institut. moral. p.2. lib.4. cap.3. qu.16.* Qui tamen *ibid. vers. Quærens an Cardinales*, subdit Sacram Congregationem censuisse non posse Episcopum jam eligere Sacerdotem non subditum, qui a proprio Episcopo non sit approbatus, quasi innuens nunc post Concilium Tridentinum non posse Cardinales, qui nec sunt Episcopi, nec Legati, confiteri alicui, qui non sit ab Ordinario approbatus, quod etiam sentit Scipio de Rubeis *in Aphorism. Episcop. verb. Cardinalis num.5.* & Fagn. *in d. cap. Ne pro dilatione num. 53. & 62. cum sequent.* Sed illos reprobant Nald. *in Summa verb. Cardinalis n.8.* Ludovic. a Cruce *in Bulla Cruciatæ disp.1. c.2. dub.22. n.11. cum sequent.* Turrian. *de Pœnitent. disput.23. dub. 3.* Boss. *de Jubilæo sect.4. casu 2. §.4. n.11.* citati a Diana

na *moral. resol. par.* 5. *tract.* 2. *resol.* 10., & quod Cardinales possint sibi eligere Confessarium non approbatum ab Ordinario, etiam si non sint Cardinales Episcopi, tenent expresse Toletus, Lugo, Lezana,
3 *loco supra citato* & alii. Immo Cardinales omnes possunt etiam suis Familiaribus commensalibus Confessarium, etiam alias non approbatum, designare, ex eodem fundamento, & quia sunt veluti Pastores proprii suæ familiæ, ita ut ea non subjiciatur, quo ad Sacramenta, Parochiali locorum, in qua resident Cardinales, sed solum ipsis Cardinalibus; Naldus *in Summa verb. Cardinalis num.* 8. Lugo, &
4 Lezana *loc. cit.* Hinc etiam ex praxi Curiæ dicti Familiares in die Paschatis accipiunt Communionem in Oratoriis suorum Cardinalium; Ludovicus a Cruce in Bulla Cruciatæ *disput.* 1. *cap.* 2. *dub.* 22. *num.* 17. Diana *part.* 5. *tract.* 2. *resol.* 10. Lezana *loco citato num.* 7. (*a*).
5 Tertio, Cardinales de Jure communi gaudent privilegio Altaris portatilis, seu Viatici, *de quo in cap. final. de privileg. in* 6. uti ibi ipsos comprehendi declaravit Sacra Congreg. Conc. teste Fagnan *in cap. Ne pro dilatione* 16. *de pœnit. & remission. num.* 46.
6 Hodie tamen Cardinales aliique privilegiati omnes attendere debent quo ad hoc novissimum Decretum Clementis XI. de Celebratione in Oratoriis privatis, quod ad Litteram refertur sub verb. *Oratorium n.* 5. Vide ibi *n.* 5. & 70. ubi affertur posterior declaratio observanda. Quarto, Cardinales gaudent privilegio, 7
quod lites, quas habent inter se, a Papa sint judicandæ, & decidendæ; Paulus IV. Constitut. incip. *Cum sæpius*. Quinto, Cardinales in delicto debent 8
ex Jure antiquo convinci, antequam condemnentur, per testes 72. si sint Episcopi; per 64. si sint Presbyteri; & per 27. si sint Diaconi; *cap. Præsul.* 2. *q.* 5. *caus.* 2. ibi: *Præsul non damnetur nisi cum* 72. *testibus; Presbyter vero Cardinalis nisi cum* 64. *testibus non deponatur; Diaconus autem Cardinalis Urbis Romanæ nisi cum* 27. *testibus non condemnabitur*. At vide verb. Testis *art.* 4. *n.* 6. Sexto, Cardinales exempti sunt 9
a Gabellis, Datiis, Tributis, & aliis oneribus Cameralibus, & non comprehenduntur in Bulla revocatoria Innocentii X. Sic idem Constit. 7. incip. *Et si ea*. Septimo, Cardinalium Clerici omnes, Dome- 10
stici, commensales se possunt illis in recitatione Officii conformare *cap. fin. Clement. de celebr. Missar.* Octavo, Cardinales eo ipso, quod ad Cardinalatus 11
fastigium sunt assumpti, remanent soluti a Patria potestate; Manfred. *de Cardinal. c.* 8. *privileg.* 8. Azorius *part.* 2. *lib.* 4. *cap.* 3. *qu.* 20. *vers.* 11. Zechius *de Republ. Christian. tit.* 3. *de Card. num.* 9. *privil.* 8. Germon. *de Indultis Card. §. Quod tu Romanam n.* 3. Diana

Nota Romani Theologi.

(*a*) Dubium est, ut vel ex ipso Auctore liquet, an Cardinales, qui Episcopi non sint, possint sibi Confessarium eligere ab Ordinario non approbatum, & multo magis num hujusmodi Confessarium ad excipiendas Familiarium confessiones deputare possint. Quam ob rem cum de valore Sacramenti agatur, quod sine debita jurisdictione nullum esset, nisi aliunde ex expressa Pontificis concessione constet, hoc Privilegium habere Cardinales, ex allatis rationibus concludi non potest, ut Auctor contendit, posse revera ita sibi eligere, vel Familiaribus deputare Confessarium.

Animadversiones Auctoris.

In verb. *Cardinalis art.* 3. *num.* 20. valde restringunt *Additor*, & *Theologus* Jurisdictionem Cardinalium in suis titulis, & *art.* 4. post *num.* 4. denegat *Theologus* ipsis Cardinalibus facultatem eligendi Confessarium non approbatum ab Ordinario, & deputandi pro recipiendis confessionibus suorum familiarium. Ego studui quantum potui cum assistentia juris, & auctoritate DD. magnificare, ut par est, eorum Eminentissimam dignitatem, probe sciens cum Emin. Petra *tom.* 1. *Commentar. in Constit. unic. Joannis XI. n.* 46. & pluribus aliis a me allegatis, quod nulla major est dignitas in Ecclesia Dei post Vicarium Christi, Cardinalatu; & Clarifs. Riganti in Regulas Cancellar. *tom.* 2. *pag.* 257. *num.* 92. quod Cardinalatus est summa dignitas nobilior Episcopatu, & summus gradus post Pontificatum; & Cardin. de Luca *de Jurisdict. discurs.* 116. *sub num.* 8. quod eorum Collegium est dignior, ac primus Senatus qui sit in Mundo; & Sacra Rota Rom. allegata a Monacello *tom.* 4. *Rom. Edit. in Appendic. decis.* 7. *num.* 49. & *dec.* 18. *num.* 9. 10. 32., quod Cardinalis in sua Ecclesia titulari non solum habet jurisdictionem quasi Episcopalem, sed transcendit etiam veram Episcopalem; & dignitas Cardinalitia in Ecclesia titulari nihil diminuitur, ex quo in pluribus non conveniat cum Episcopo: *ibid. dict. dec.* 18. *num.* 22. & 23. Unde Card. Petra *loc. cit. num.* 47. *ad* 49. sic expresse tradit: Immo si fiat mentio in aliquo Canone de privilegio Episcopis concesso, eorumque superioribus concessum intelligi debet etiam Cardinalibus, puta *in cap. Final. de Privilegiis, lib.* 6. & *cap. Ne pro dilatione* 16. *de pœnit. & remission.* in quorum primo permittitur usus Altaris portatilis Episcopis, & eorum superioribus, & tamen intelligitur permissus etiam Cardinalibus, ex declaratione Sac. Congregat. Concil., ut cit. Fagnan. *in cap. Ne pro dilatione num.* 46. *de pœnit. & remiss.* In secundo vero, quum facultas data fuerit Episcopis, & superioribus eligendi Confessarium, illam intelligendum esse datam, nedum Legatis, aliisque superioribus Episcopis, puta Metropolitanis, & Patriarchis, sed etiam Cardinalibus, ut tradit cit. Fagnan. *num.* 50. Videatur dictus celeberrimus Canonista Fagnanus *in cit. cap. Ne pro dilatione per tot.* & *in cap. cum contingat, de ætat., & qualitat.* & *in cap. His, quæ de majorit. & obedient. per tot.* ubi multa, & in *cap. Ex gestis num.* 11. *de Clericis non residentib.* ubi tradit, quod Cardinalis in suo titulo curam habet animarum tam fori pœnitentialis, quam contentiosi.

Vide Andreuccium *de Cardinal. in genere diss.* 2. *n.* 24.

Diana *part.5. tract.2. resol.32.* Molina *de justitia tract.2. disp.229. num.8.* Barbosa *loc. cit. n.70.*, & alii
12 passim. Nono Cardinales orto schismate, & duobus de Papatu contendentibus, Concilium congregare possunt; Manfred. *de Cardinal. cap.31.* Sebast. Cæsar. *in relect. de Ecclesiast. Hierarch. disp.1. §.5.* Barbosa *loc. cit. num.76.* & alii passim, cum Fagnano *in cap. Cum olim 14. de Majorit. & Obedient. num. 50.*
13 Decimo, a sententia ex voto Cardinalium, seu consensu lata minime appellatur; Alban. *de Cardinal. quæst.24. vers.3.* Azorius *dict. quæst.20. vers.3.* Manfred. *de Cardinal. decis. 30.* Barbosa *loc. cit. num.62.* & plures alii apud Dianam *dict. part.5. tract.2. resolut.36. per cap. Ecclesia habet Senatum 7. caus.16. quæst. 1.*
14 Undecimo, Cardinales in Beneficialibus non includuntur in Regulis Cancellariæ faciendis post Constitutionem 6. Urbani VIII. nisi fiant de consensu illorum, vel majoris partis; Urban. VIII. Constit.6. incip. *Sanctissimus cap. 70.* Barbosa *loc. cit. num. 54.*
15 cum plurimis ibi citatis. Duodecimo, Cardinales in commissis sibi Ecclesiis a Sede Apostolica possunt Beneficia conferre, & Jurisdictionem exercere ante captam possessionem, & ostensionem Litterarum, non obstante decisione *Extravag. Injunctæ, de elect. inter communes*; Ludov. Gom. *in procem. Reg. Cancell. qu.4. num.9.* Gonzal. *in reg.8. Cancell.* Gloss.21. *num.7.* Selv. *de Benefic. par.2. quæst.3. num.43. vers. octavum*, Jul. Lavor. *variar. lucubrat. tom.1. tit.4. cap.15. num.10.* Diana *par.5. tract.2. resol.13.* & Rota *in Burgen. Canonicatus 3. Junii 1583. cor. Cardin.*
16 *Lancellot. sen.* Tertiodecimo, Beneficia Familiarium Cardinalium non possunt conferri per Papam sine consensu Cardinalis Patroni; Ægid. Bellam. *vers.19.*
17 *num.2. vers.5.* Barbosa *loc. cit. num.84.* & alii. Quartodecimo, Cardinales judicant Familiares privative quo ad alios etiam Cardinales; & ideo etiam Vicarius Papæ non judicat tales Familiares, sed eos remittit suo Cardinali, qui ad pœnam habet privatum Carcerem. Sic de stylo Curiæ servari testatur Clar. *§. fin. qu.35. num.17.* Card. Tusch. *tom.1. concl.100. num.52.* Carol. de Graffis *de effect. Clericor. effect. 1. num.151.* Carleval. *de judic. lib.1. tit.1. disp.2. qu.9: sect.9. num. 509.* Diana *part.5. tract.2. resolut.25.* &
18 alii (*a*) Quintodecimo, Cardinales gaudent privilegio habendi partem reddituum Cameræ Apostolicæ; *cap. Ubi periculum §. provisiones, de elect. tit.6.*
19 Sextodecimo, Cardinali afferenti aliquid actum in præsentia Papæ, vel dicenti sibi vivæ vocis oraculo a Papa mandatum fuisse, credi debet; Imol. & Felin. *in cap. Quod super his, de fid. instrument.* Caputaq. *par.1. dec.95.* Barbat. *de præstant. Card. part.2. qu.1.* Card. Tusch. *tom.1. conclus. 103. num.2.* Diana *dict.*
20 *tract.2. resol.31.* & alii passim. Decimo septimo, Cardinali afferenti se esse Legatum, creditur circa Ordinariam potestatem, etiamsi Litteras suæ Legationis non exhibeat; *cap. Nobilissimus vir 3. dist. 97.* Alban. *de Card. qu.24.* Selva *de Benefic. part.2. quæst.3. num.46.* Barbosa *loc. cit. num.63.* cum pluribus ibi citatis. Decimo octavo, Cardinalis dicto, de consue- 21
tudine Curiæ, statur in iis, quæ dicta, vel facta sunt coram eis; *cap. Constitutis, & ibi* Hostiens. *de appellat.* Abb. *cons.8. l.2. col.3. vers. primo enim*, Card. Tusch. *loc. cit. concl.103. num.8.* Diana *dict. part.5. tract.2. resol.31.* Barb. *loc. cit. num.65.* Decimonono, 22
Cardinales Episcopi habentes Indultum, possunt, non obstante Decreto Sanctæ memoriæ Clementis VIII. ante vacationem unire Seminario Beneficium, quod obtinet Familiaris Papæ Defuncti; Sacra Congreg. Concil. *in Tudertina 15. Aprilis 1628. apud Selium in select. Canon. cap.2. num.26.* & Barbosa *Apostolicar. Decis. collect.131. num.21.* Vigesimo, Privi- 23
legia omnia Episcopis ob status Dignitatem concessa, ad Cardinales extenduntur propter majorem eorum Dignitatem, quam habent ex Constitutione Eugenii IV. incip. *Non mediocri*. Sic expresse tenet Paulus Layman *in Theolog. moral. lib.1. tract.5. p.3. cap.2. num.1.* Diana *d. part 5. tract.2. resol. 48.* Barbosa *loc. cit. num.77.*, & alii passim. Plurimis aliis 24
privilegiis gaudent omnes Eminent. Cardinales, sed quia nimis operosum esset hic ea omnia retexere, relinquuntur videnda apud Alban. Manfred. Dian. Germon. Zech. Lorich. Azor. & alios de ipsis diffuse tractantes.

Additiones ex aliena manu.

De singulis Cardinalium Privilegiis disserere longum esset, limitesque excederet additionum. Eo 25
vel maxime, quod de numero eorum non convenitur. Albanus triginta tria enumerat privilegia, Cohellius quadraginta unum, Manfredus octoginta novem; quidam in opere manuscripto, cujus meminit Germonius, ter centum. Vide, si lubet, Reverendissimum Tria *in Synopsi S. R. E. Cardinalium præcipuorum Privilegiorum* impressa post Plat. *de Cardinal. Officio, & Dignitate editionis Romanæ Anni* 1746.

Illud vero hic non omittendum, quod Cardinales 26
inter alia hoc donati sunt Privilegio, ut testamentum facere possint, non secus ac milites; Rota *cor. Crisp. decis.339. num.1.* Nota vero, Cardinales non gaude- 27
re in testando militum Privilegio quoad ea, quæ militibus ratione imperitiæ tributa sunt, adeoque hæredem in re certa instituere nequire; Rota *cor. Crisp. dicta decis. 339. num.13.*

Possunt itaque solum Cardinales ad instar militum 28
sine solemnitatibus testari, & sic Schedula ab ipsis scripta, vel subscripta ulla solemnitate a jure civili præscripta, & sine ulla præsentia Testium valet uti testamentum; Lanfredin. *Respons. Eccles. 4. num.4.* Quod si Cardinalibus placeat testamentum mutare, vel novum concedere, eodem semper ii

Nota Romani Theologi.

(*a*) Hodie Cardinales non amplius judicant suos familiares, præsertim si delicta, & crimina committant, nec privatos habent carceres, ut Auctor asserit, teste Farinaccio *consil.134. n.6.* sed in eos œconomicum tantum dominium habent, scilicet correctionis tantum; vide Cohellium *citat. part.176. Privileg.21.*

gaudent Privilegio non adhibendi solemnitates; Idem supremum Tribunal. *cor. Crisp. dicta decis. 339. num.*18.

29 Nonnunquam vero dubitari solet, an Schedula a Cardinali relicta contineat certam, ac determinatam ejus voluntatem; vide ubi res postulat Lanfredin. *Respons. Eccles.*27. *num.*28. utrobique *per tot.* qui docte pro more materiam discutit.

Nova ad superiora adnotatio.

30 (*) Cardinalem Professum ex ordine Hierosolymitano, cum sit vere, & stricte quoad substantialia Religiosus, non habere dominium, ac proprietatem rerum, nec de iis testari posse sine speciali summi Pontificis concessione. Hanc autem ut rite obtineat, debet in precibus utrumque, quod habet ad testandum, cum ex clericatu tum ex statu religioso impedimentum exprimere. Andreuccius in diss. *de Card. professo ex ordine militari S. Joannis Hierosolymitani*, in qua etiam de hujusmodi Cardinalibus alia disputat satis curiosa, ac parum obvia, *num.*23.

Novæ aliæ Additiones ex aliena manu.

(*) Alia inter privilegia Cardinalibus competentia est hoc quod super beneficiis ab ipsis possessis imponi nequeat pensio. Privilegium hoc concessum fuit ab Urbano VIII. ut patet ex Constitutione 145. in Bullario Mainardi.

Quæstionis est an ut Cardinales gaudere hoc pri-privilegio possint, sufficiat quod sint reservati, an vero necesse sit quod publicati sint. Meo judicio non aliter privilegio hoc gaudere queunt, quam si sint publicati. Regula enim est, quod privilegia quæ conceduntur ratione alicujus dignitatis incipiunt non a die collatæ dignitatis, sed a die notificatæ dignitatis. Ita tradunt *Bruneman. ad tit. Codicis de consult. num.*7. *lib.*12. *Hoppius in Comment. ad instit. lib.*1. *tit.*12. *§.*4. *num.*3. ibi *Codicillis idest litteris de collata dignitate testantibus. Ex quo colligere licet privilegia ob officium alicui competentia non a tempore suscepti officii, sed a tempore quo quis Codicillos accipit inchoari. Martini Jurisprud. civil. secund. ord. instit. lib.*1. *tit.*12. *§.*4. *num.*9. ibi *Codicillis præstitis, idest litteris principalibus quæ dignitatem collatam testantur. Hodie diplomata vocamus unde non a die suscepti officii sed a tempore quo quis diploma accepit privilegia ob officium competentia inchoari.*

At privilegium hoc concessum ab Urbano VIII. ratione dignitatis concessum est. Atque hinc gaudere eo minime possunt Cardinales si sint reservati & non publicati. Profecto si ante publicationem Pontifex intereat, desinunt esse Cardinales, ideo ante publicationem simplicis Præsulis figuram gerunt, qui cum hoc non gaudeant privilegio, nec eodem gaudere poterunt licet ad Purpuram destinati quousque non sint ad eam publice renunciati.

I. Inter privilegia Cardinalibus concessa recensetur jus exercendæ jurisdictionis in suis diœcesibus post Pontificis confirmationem etiam non capta possessione, & quin Bullas Pontificias ostendant *Diana Garcia*, aliique Canonistæ, non tamen exempti sunt a triennali visitatione Liminum juxta *Constit.* Sixti V. *Romanus Pontifex.* cujus vigore contravenientes pœna plectuntur suspensionis ab ingressu Ecclesiæ, ab administratione temporalium, & spiritualium & a fructibus Ecclesiæ Episcopalis *Bonacina de cens. partic. disput.*3. *qu.*6. *punct.*7. *& Barbos. prætermis. ad collect. in Extravagant. lib.*1. *tit.*8. *de major. num.*5.

II. Romæ commorantes possunt beneficia in suis diœcesibus vacantia providere. Quæstio est an in Beneficiis curatis debeat præcedere concursus. Negant alii, alii affirmant. de quibus vide *Andreuc. Hierarchia Ecclesiast. lib.*2. *num.*29. *§.*9.

III. Cardinales etiam non Episcopi in Conciliis generalibus jus habent præsentiæ & suffragii, ut in tribus *Concil. Lateranensibus* in duobus *Lugdunens. in Viennensi, in Constantiensi, in Florentino*, & tandem in *Tridentino*.

IV. Offendens Cardinales est reus læsæ majestatis *Cap. felicis. de pœnis in* 6. & incurrit excommunicationem in Bulla Cœnæ, in quam incidit etiam, qui sciens, non denunciet conspirantem contra Cardinalem ex constit. S. Pii V. 19. *Januar.* 1569. ob mortem attentatam contra S. Carolum Boromeum. *Benedict. XIV. de Synod. Diœcesan. lib.*9. *cap.*6. *§. verum Communis in fin.*

V. Etenim statimac ad Purpuram promoventur Patricii fiunt scripti in diademate Principis, & pars corporis ipsius reputantur ex *Navarr. tom.*3. *cons. de dat. & promis. num.*10. quem allegat. *Andreuc. loc. cit. de Cardin. in gen. dissert.*2. *de privileg. Cardin.*

ARTICULUS V.

Quo ad Cardinales in Conclavi, & Sede vacante.

CArdinales ingredi debent Conclave transactis decem diebus a morte Papæ Gregorius X. *in cap. Ubi periculum, de elect. in* 6. ibi: *Cardinales qui fuerint in Civitate ipsa præsentes, expectare decem diebus tantummodo teneantur, quibus elapsis, sive absentes venerint, sive non, ex tunc omnes conveniant in Palatio &c.* Cardinales non possunt habere in Conclavi ultra duos servientes Clericos, vel Laicos, sibi benevisos; Concil. Constan. *sess.*41. ibi *Quilibet non habeat ultra duos servientes Clericos vel Laicos quos duxerit eligendos, & simpliciter permittantur duos habere per Constitutionem Clementis VI. licet in Constitutione: Ubi majus, non liceret habere duos, nisi ex patenti necessitate.* In Conclavi, Sede Apostolica vacante, debet adesse unus Religiosus pro Confessionibus audiendis, a majori parte Cardinalium per secreta suffragia eligendus Pius IV. (*1) in Constit. 63. incip. *In eligendis §.*18. Cardinales Episcopi, audita mor-
1
2
3
4

(1) Quamquam olim ly Religiosus virum Regularem indigitare multi contenderent nunc tamen omnis disputatio sublata esse videtur, cum in novissimo Conclavi Confessarius delectus fuerit ex Clero Sæculari Illustrissimi DD. Adeodatus Barcali, qui SS. D. N. Clem. PP. Clementis XIII. est a Confessionibus.

morte Papæ tenentur accedere ad Conclave, & post Papæ electionem, & coronationem etiam per duos menses manere, & deinde redire ad suum Episcopatum sub pœna contra Episcopos non residentes; Ur-
5 banus VIII. Constit. incip. *Sancta Synodus*. Cardinales non intrantes Conclave, vel exeuntes sine caussa, non sunt amplius requirendi, vel admittendi ad electionem faciendam; Conc. Constant. *sess*.41.
6 Cardinalibus infirmis exenutibus a Conclavi, alii debent prosequi electionem, & convalescentes possunt redire; *cap. Ubi periculum*, *de elect. in 6. &*
7 Conc. Constantien. *sess*.41. Similiter absentes, qui intra decem dies non se stiterunt, si supervenerint re integra, debent admitti ad Conclave; *cit. cap. Ubi*
8 *periculum*; *& cit.* Conc. Constantien. *ibidem*. Dato casu, quo Papa pereat extra Civitatem Romanam, vel extra eam, in qua erat Curia, tunc Cardinales tenentur convenire in Civitate, in cujus Territorio, seu districtu Pontifex obiit, & ibi in Palatio Episcopali, vel alio commodiori loco construere Conclave & Papam de more eligere; Nisi tamen talis Civitas sit interdicta, vel contra Ecclesiam Romanam in aperta rebellione persistat, quo casu in alia viciniori non interdicta, nec rebelli debent convenire *d. cap.*
9 *Ubi periculum*, *de elect.6.* Ex dicta Constit. Greg. X. *in cap. Ubi periculum* deberent Cardinales habitare in habitatione communi; sed Clemens VI. Const.5. incip. *Licet*, decrevit, ut eorum Cellæ per cortinas
10 dividantur; Conc. Constan. *sess*.41. Cardinales in Conclavi nulli alteri negotio vacare possunt, quam negotio electionis Pontificis, nisi Ecclesiæ necessitas urgeat; & tunc negotia quæ peraguntur, debent esse omnibus nota; *d. cap. Ubi periculum*.
11 Cardinales in Conclavi nullos debent admittere ad se venientes; nec cuiquam debet dare aditus ad ipsos, & facultas cum eis secrete loquendi; Greg. X. *in d. cap. Ubi periculum*, ibi: *Nulli ad eosdem Cardinales aditus pateat, vel facultas secrete loquendi cum eis, nec ipsi aliquos ad se venientes admittant, nisi eos, qui de voluntate omnium Cardinalium inibi præsentium pro his tantum, quæ ad electionis instantis ne-*
12 *gotium pertinent*, *vocarentur*. Nec cuiquam licet mittere ipsis Cardinalibus, vel alicui eorum nuncium vel scripturam, aut cum aliquo ipsorum secrete de negotiis loqui, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ; *d. cap. Ubi periculum*, ibi: *Nulli etiam fas sit ipsis Cardinalibus, vel alicui eorum nuncium mittere, vel scripturam; qui vero contrafecerit, scripturam mittendo, vel nuncium, aut cum aliquo ipsorum secreto loquendo, ipso facto sententiam excom-*
13 *municationis incurrat*. Gregorius X. *in d. cap. Ubi periculum*, statuit, ut Cardinales intra tres dies deberent Pontificem eligere, alias iis transactis, per 5. dies sequentes unum tantum ferculum haberent; & si intra 5. dies non eligerent, pane tantum, vino, & aqua reficerentur, donec eligerent, ibi *Verum si (quod absit) infra tres dies postquam (ut prædicitur,) Conclave præfatum iidem Cardinales intraverint, non fuerit ipsi Ecclesiæ de Pastore provisum per spatium quinque dierum immediate sequentium, singulis diebus tam in prandio quam in cœna uno solo ferculo sint contenti, quibus (provisione non facta) decursis ex tunc tantummodo panis, vinum, & aqua ministrentur eis-*
14 *dem, donec eadem provisio subsequatur*. Et merito hæc Lex constituta fuerat ad præcavenda de cætero infinita propemodum detrimenta, quæ passa fuerat Ecclesia Catholica in tam longa vacatione Sedis Apostolicæ. Vacaverat enim Sedes Apostolica post mortem Clementis IV. sui immediati prædecessoris per annos duos, menses novem, & dies duos secundum Graveson. *in Tabula Chronologica*, & Panvinium *in Chronol. Ecclesiast. in annot. Clemen. IV. & Greg. X.* donec suasionibus præcipue, & consiliis Sancti mei Seraphici Bonaventuræ, qui tunc totius meæ Religionis Ministrum Generalem agebat, Cardinales discordes facti concordes die prima Sept. 1271. elegerunt Thealdum, seu Theobaldum Vicecomitem, patria Placentinum, Archidiaconum Leodiensem, qui tunc temporis cum Christiano exercitu in Syria degebat, & sequenti anno scilicet 1272. sexto Kalendas April. Romam, e Syria reversum in Basilica S. Petri Romanum Pontificem dictum Gregorium X. inaugurarunt, quo Pontifice electo Joannes Cardinalis Portuensis in hæc duo Carmina prorupit.

Papatus munus tulit Archidiaconus unus,
Quem Patrem Patrum fecit discordia Fratrum.

Hæc Gregor. X. Constitutio fuit de facto post ejus 15
mortem statim a Cardinalibus executioni demandata, utpote qui elegerunt Innocentium V. prima, vel altera die ab ingressu in Conclave; cum post obitum Greg.X. non vacaverit Sedes secundum Panvinium *in d.Chronologia Ecclesiastica*, & alias Chronologias, nisi per decem dies, quibus solummodo transactis debent Cardinales ingredi Conclave pro electione, ut fuit statutum in ead. Gregor.X. Const. ut patet supra *num*.1.

Cardinales in Conclavi excludi non possunt ab 16
electione activa, vel passiva ratione Excommunicationis, suspensionis, vel interdicti; *Clem. de electione*, *cap. Ne Romani §. cæterum*, ibi: *Cæterum, ut circa electionem prædictam eo magis vitentur dissensiones, & schismata, quo minor eligentibus aderit dissidendi facultas; decernimus, ut nullus Cardinalium cujuslibet Excommunicationis, suspensionis, aut Interdicti prætextu a dicta electione valeat repelli. Juribus aliis circa electionem eamdem hactenus editis plane in suo robore duraturis*, & Const. Pii IV. incip. *In eligendis* §.29. & alia Gregorii XV. incip. *Decet Romanum* §.122. Plura alia observanda a Car- 17
dinalibus in Conclavi fuerunt statuta ab ipso Gregorio X. *in cit. cap. Ubi periculum*; a Clem. VI. Constitut. incip. *Licet*; a Concil. Constan. *sess*. 41. a Pio IV. Const. incip. *In eligendis*. Sed in variis fuerunt 18
moderata, & reformata a Gregor. XV. Constit. 19. incip. *Decet Romanum*, ubi clarius, & diffusius omnia explicantur, & decernuntur; quæ Gregoriana Constitutio hodie observatur, prout etiam est confirmata ab Urbano VIII. Const.45. incip. *Ad Romani*. Cardinales in Conclavi existentes possunt in suis 19
Titulis Jurisdictionem exercere, non personaliter, sed per suos Vicarios, & Ministros; Ordinaria enim Jurisdictio, quam habent Cardinales in suis Titulis ad præscriptum *cap. His*, *quæ* 11. *de Major. & obed.* non expirat Sede vacante, ut per Card. in Clem. *Ne Romani §. irritum qu.3. de elect.* & Fagnan. *in cap. Cum* 14. *de major. & obed. num.68.* Sic etiam Major Pœnitentiarius in Conclavi existens, 20
potest, non personaliter, sed per Officium Pænitentiariæ

riæ exercere Officium suum extra Conclave; colligitur ex glossa *in Clem. Nec Romani §. eo tamen proviso, de elect. verb. Majorem*, ibi: *Tempore inclusionis Major Pœnitentiarius, si est Cardinalis, per se non potest uti Officio; si tamen nollet in Clausura manere etiam personaliter utetur Officio*, & expresse Fagnan. *loc. cit. n.*85. Sic
21 pariter Camerarius Cardinalis in Conclavi existens potest, non per se, sed per suos Ministros, & Officiales suum exercere Officium. Camerarii enim, & Pœnitentiariorum Papæ Officium, mortuo Papa, non expirat; eisque deficientibus potest Colleg. Cardinalium alios subrogare pro tempore Vacationis; *Clemen. de elect.*
22 *cap. Ne Romani §. Eo tamen proviso*. Cardinales non sunt cogendi intrare in Conclave, nisi in casu, quo nullus vellet intrare, vel in casu non electo Pontifice, omnes simul, vel successive exire contingeret; tunc enim intrare, vel reintrare essent compellendi; *Clem. de elect. c. Ne Romani §. Porro*, ibi: *Porro si Romano non electo Pontifice, Cardin. omnes simul, vel successive (quod absit) exire contingeret Conclave deputatum eisdem, hi, ad quos pertinet executio Constitutionis prædictæ, illos ex ipsis, quibus infirmitas, Corporis, aut nota debilitas excusationem non dabit, idem Conclave, quam cito poterunt, reintrare compellant, pœnas in dicta Constitutione contentas, nisi hoc fecerint, incursuri*.
23 Sede vacante Cardinalium Collegium non succedit Pontifici in his quæ ratione excellentiæ, Dignitatis, & præeminentiæ, ac prærogativæ Papæ tantum sunt reservata; *c. Ubi periculum §. iidem quoque, de elect. in 6. & Clem. de elect. cap. Romani*, & Constit. Pii IV.
24 incip. *In eligendis §.6.* Unde Sede vacante non potest Cardinalium Collegium creare Cardinales; Glossa *in d. Clemen. Ne Romani, de elect. in verb. Potestatis*,
25 quam ibi omnes sequuntur. Immo Sede vacante nec potest Cardinalium Collegium restituere, & habilitare Cardinales per Papam privatos, seu depositos ne quidem ad vocem; *cap. Unic. de Schismatic. in 6.*
26 Nec potest Sede vacante tradere Insignia Cardinalatus Cardinalibus nuper creatis, eisque os claudere & aperire. Colligitur *ex cap. Ubi periculum §. iidem quoque, de elect. cap. Ne Romani*. Eo vel maxime quod nulla talis urgeat necessitas, cum oris aperitio & similia sint simplices Cæremoniæ, quæ ad substantiam electionis non pertinent, & Cardinales noviter electi vocem habent in electione ante aperitionem oris, ex adductis supra *in articulo primo num.*22.
27 Nec potest, Sede vacante, Episcopos creare, & electos confirmare; Fagnan. *in cap. Cum olim, de major. & obed. num.*32. cum aliis ibi citatis, nec jam creatos deponere, Glossa *unica in cap. Nullus 7. dist.*79. quam ibi sequuntur Archidiaconus, & alii.
28 Cardinalium Collegium, Sede vacante, Beneficia conferre non potest Joann. de Selva *de Benefic. part.*2. *q.*2. *num.*16. *&* 18. August. Triumph. *de potest. Ec-*
29 *cles. quæst.*68. *art.*3. Fagnan. *loco cit. num.*30. Nec mirum, quia nec inferiora Collegia hoc habent mortuo Prælato; *c. Illa, ne Sede vacante; cap. unic. eodem Titul. in 6. c.*1. *de Iustit. in 6.* & tenent communiter Doctores, Quamvis Jurisdictio Prælati, Sede vacante, transeat in Collegia inferiora; *ex cap. His, quæ 11. & c. Cum olim 4. de major. & obed. cap. Ad abolendam, de Hæret. cap. Episcopali Sede vacante unic. de major., & obed. in 6. cap. Si Episcopus 3. & cap. Ecclesiæ Cathedrali vacanti 4. de suppl. neglig. Prælator. in 6. cap. Cum nullus 3. de tempor. ordinat. in 6.* Et Jurisdictio, & Potestas Papæ, Sede vacante, 30
non transeat in Collegium Cardin.; *ex Clem. de Elect. Cap. Romani*, ubi expresse decernitur irritum, & inane quidquid potestatis, aut Jurisdictionis ad Romanum, dum vivit, Pontificem pertinentis, Cœtus Cardinalium, Romana Ecclesia vacante, duxerit exercendum, ibi: *Irritum nihilominus, & inane decernentes quidquid potestatis, aut jurisdictionis ad Romanum, dum vivit, Pontificem pertinentis (nisi quatenus in Constitutione prædicta permittitur) Cœtus ipse duxerit, eadem vacante Ecclesia, exercendum*; & habetur etiam ex Constit. Pii IV. incip. *In eligendis §.6.* Unde in hoc Collegium Cardinalium est de- 31
terioris conditionis, quam sint inferiora Collegia, in quæ sola transit Jurisdictio, Sede Episcopali vacante; & non in Collegium Cardinalium, vacante Sede Apostolica. Ita Ioann. de Imol. *in d. Clement. Ne Romani in 7. notabil. num.*14. Capyc. *decis* 114. *num.*9. Fagnan. *in d. cap. Cum olim* 14. *de major. & obed. num.*55. & est speciale in Collegio Cardinalium ut inquit Federic. de Senis *cons.*16. incip. *Capitulum Ecclesiæ Cathedralis num.*2. *vers. Præterea speciale est.* Rationem specialitatis assignat Zenzelinus in eadem 32
Clementina, *Ne Romani*; & Glossa magna *in fin. in cap. unic. de Schismat. in 6.* videlicet, quia ob accelerandam provisionem Ecclesiæ, in cujus traditione imminet periculum, speciale, quid statui debuit, & est simile *in c. Accusatus 8. de Hæreticis in 6. §. Sane.*
Cardinales, Sede vacante, nec in arduis pos- 33
sunt se immiscere, nisi pro Terra Ecclesiæ defendenda, & grandi evidenti periculo imminenti; *cap. Ubi periculum 3. de elect. in 6. §. iidem* ibi; *iidem quoque Cardinales accelerandæ provisioni sic vacent attentius, quod se nequaquam de alio negotio intromittant, nisi forsan necessitas adeo urgens incideret, quod eos oporteret de Terra ipsius Ecclesiæ defendenda, vel ejus parte aliqua providere, vel nisi aliquod tam grande, & tam evidens periculum immineret, quod omnibus & singulis Cardinalibus præsentibus concorditer videretur illi celeriter occurrendum*; Ancharan. *ibid. num.*4. *vers. Item notat in verb. iidem quoque*; Fagnan. *loco cit. num.*79. & expresse etiam Pius IV. in Constit. incip. *in eligendis §.6.* Cardinalium Colle- 34
gium, Sede vacante, nullam potestatem, aut Jurisdictionem habet gratiam aliquam, aut Justitiam faciendi, aut factam per Pontificem mortuum executioni demandandi, sed ea omnia futuro Pontifici reservare tenetur. Sic expresse Pius IV. in d. Constit. incip. *In eligendis §.6.* ibi: *Sedis autem vacatione durante Collegium Cardinalium in iis, quæ ad Pontificem maximum, dum viveret, pertinebat, nullam omnino potestatem, aut Jurisdictionem habeat, neque gratiam, neque justitiam faciendi, aut facta per Pontificem mortuum executioni demandandi sed ea omnia futuro Pontifici reservare teneatur*. Potest autem Col- 35
legium Cardinalium, Sede vacante, mittere unum Cardinalem pro Terra Ecclesiæ defendenda, vel evidenti ingenti periculo, ut colligitur *ex d. cap. Ubi periculum; & Clement. Ne Romani*. Paulus de Eleazaris; Imola *ibid. num.*26. Card. *ibid. §. Irritum in 2. qu.* Sic etiam potest Cardinalium Collegium mit- 36
tere unum Cardinalem ad Papam electum in absentia, & illum reducendum ad Urbem, illique expen-

sas necessarias constituere de redditibus Romanæ Eccl.; Gambar. *de Offic. & auctorit. lib.9. num.185.*
37 Fagnan. *loco cit. num.42.* Qui tamen missus Cardinalis in utroque casu non esset proprie Legatus cum Jurisdictione, & potestate Legati, sed Nuncius ad illam tantummodo necessariam defensam, vel ad nudum illum Ministerium facti; Cardinal. *in d. Clementin. Ne Romani §. Irritum in 2. quæst. de electione;* & ibi etiam Imol. *num.26.* & Fagnan. *loco. cit.*
38 *num.43.* Item potest Collegium Cardinalium, Sede vacante, Legatum missum a Papa revocare ex magna, & evidenti necessitate; *arg. cap. Ne pro dilatione, de pœnit. & remissionib. cap. Ubi periculum, de*
39 *elect. in 6. Clement. Ne Romani, de elect.* Non autem sic posset revocare sine magna, & evidenti necessitate; *arg. cap. Cum. inferior 16. de majorit. & obed. & l. Minor Magistratus, ff. de minoribus*, Fagnan. *loco cit. num. 45. & 46.*
40 Duobus de Papatu contendentibus, & Generale Concilium convocare renuentibus, potest fieri convocatio a Collegio Cardinalium; Cardin. Zabarella *in consil.150. incip. In quæstione num.6. in 3. quæst.* Fagnan. *loco cit. num.* 50. quoniam cum sint in possessione eligendi Romanum Pontificem; *cap. In Nomine Domini 1. dist.13. cap. Licet 6. de elect. cap. Ubi periculum 3. de elect. in 6. & c. Ne Romani 6. Clem. de elect.* per consequens ad eos spectant omnia, quæ sunt consequentia ad electionem; *cap. Cupientes 16. de electiion. §. Ad hæc, & §. Si vero, cap. Si fort. 9. &*
41 *quod ibi notatur in gloss. 3. dist. 65.* Cardinalium Collegium potest, & debet intrusum in Papatu anathematizare, & extrudere, textu expresso *in cap. Si quis pecunia 9. dist.79.* ibi: *Si quis pecunia, vel gratia humana, aut populari, aut militari tumultu, sine concordi, & canonica electione, & Cardinalium & sequentium Ordinum Religiosorum Clericorum fuerit Apostolicæ Sedi inthronizatus, non Apostolicus, sed Apostaticus habeatur; Liceatque Cardinalibus, & aliis Clericis Deum timentibus, & Laicis invasorem etiam cum anathemate, & humano auxilio, & studio a Sede Apostolica repellere, & quem dignum judicaverint, præponere.* Et hujus Canonis dispositio non est sublata quin potius est præservata *in dict. cap. Ubi periculum §. iidem quoque, de elect. in 6.* Nam extrudere invasorem Pontificatus spectat manifeste ad electionis negotium, cui jubentur Cardinales sic attente vacare, ut de nullo alio negotio se se intromittant, nisi data urgente, & imminente necessitate, & gravi periculo, quale esset in casu talis intrusionis, cui celeriter esset occurendum, ut dicitur in *ipso §. iidem*
42 *quoque.* Cardinalium Legatorum Apostolicorum Officium non expirat per obitum Papæ, seu Sede vacante, textu expresso *in c. Legatos 2. de Officio Legati, in 6.* ibi: *Præsenti declaramus edicto commissum tibi a Prædecessore nostro Legationis Officium nequaquam per*
43 *ipsius obitum expirasse.* Congr. Cardinal. facultates sunt perpetuæ, & non expirant per obitum Papæ, sed etiam durant in tempus Pontificum Successorum; habent enim Jurisdictionem Ordinariam, cum Jurisdictio, quæ deferetur a Lege, vel Statuto, sit ordinaria; *l. Et quia, ff. de jurisdict. omn. Judic. l. 1. in respons. ff. de Offic. ejus, cui mandata est Jurisdict.* Tum quia de natura Constitutionis est, ut sit perpetua; *cap. Nemini 10. de. Offic. Legati* Federic. de Senis *consil.16.* incip. *Capitulum;* Fagnan. *loco cit num.72.* & nostro in proposito satis clare cautum reperitur in declarationibus facultatum earumdem Congregationum editis a Sixto V. *Constitut.* incip. *Immensa §.3.* ibi: *Graviora vero quæcumque ad Nos, vel Successores nostros deferantur.* Ecce perpetuitas, non enim possent graviora ad Successores Pontifices deferri nisi Constitutio id statuens esset perpetua; & clarius habetur in *§.18.* ibi: *Ut autem hæ nostræ litteræ, quam primum ubique locorum, & gentium innotescant, quas inter alias Apostolicas, & perpetuas Constitutiones annumeramus.* Ultraquam quod creato novo 44
Pontifice facultates Congregationum numquam consueverunt renovari, sed fiunt Congregationes, prout solebant vivente Papa Prædecessore, quod aperte demonstrat eas facultates non expirasse, alioquin opus esset nova concessione, quia Jurisdictio semel extincta, etiam causa extinctionis cessante, non revivi scit, *l. Qui res §. Aream, vers. in perpetuum,* cum concord. de quibus *ibi per Gloss. ff. de solut cap. Quæris ver. Non potest. autem,* & ibi Glossa *in verb, contrahatur dist.4 .de consecrat.*
Licet autem Congregat. Cardinalium facultates 45
per obitum Papæ non expirent, tamen Sede vacante, Cardinalibus in Conclavi manentibus, debent conquiescere, & dormitare quo ad negotia illa, & caussas, quæ in Congregatione expediuntur per subscriptionem Cardinalis Præfecti, seu habentis Sigillum. Et ratio est, quia *in cap. Ubi periculum 3. de electiion. in 6. §. iidem quoque,* præcipitur Cardinalibus existentibus in Conclavi, ut accellerandæ electioni Summi Pontificis sic vacent attentius, ut se nequaquam de alio negotio intromittant, exceptis duobus tantum casibus, idest urgentis necessitatis pro Terra Ecclesiæ, vel aliqua ejus parte defendenda, & grandis periculi imminentis, ibi: *Iidem quoque Cardinales accelerandæ provisioni sic vacent attentius, quod se nequaquam de alio negotio intromittant nisi &c.* Vide supra *num.33.* quæ exceptio in aliis firmat regulam in contrarium, itaut imminente electione Summi Pontificis Cadinales Electores non debent se ab illa divertere, nam pluribus intentus &c. *l. Nemo C. de Assessorib. cap. Diversis 5. de Clericis conjugat.* & notat *in d. cap. Ubi periculum;* Joann. Andreas *in verb. alio negotio;* Ancharan. *n.4. vers. item notat. in verb. iidem quoque.* Congrega- 46
tionum Cardinalium autem negotia, quæ in communi forma a solo Secretario expediri solent, possunt etiam expediri Sede vacante; Et ratio est, quia in his levibus, & ordinariis negotii, quæ a Cardinalibus non per se ipsos sed per Secretarium expediri consueverunt, cessat omnino finis prohibitionis; *d. cap. Ubi periculum,* scilicet ne electionis negotium potrahatur, in quo grave imminet periculum *ut ibi in principio, & in §. iidem quoque* adeoque etiam prohibitio cessare debet *cap. Et si Christus 26. de jurejurand.* cum similibus, & consequenter cum facultates Congregationum non expirent per obitum Papæ, ut dictum est *num.43.* utique poterunt in his levibus negotiis per Secretarium, ut antea, exerceri, ut sentit Glossa in C. Clement. *Ne Romani §. Eo tamen proviso, in verb. Expirare.* Et sic per Secre- 47
tarium Congregationis Episcopor. & Regular. possunt, Sede vacante, Cardinalibus in Conclavi manen-

nentibus, expediri licentiæ pro puellis educandis, prout fuerunt expeditæ tempore Sedis vacantis per obitum Urbani VIII. ex ordine dato a Cardinalibus ante ingressum in Conclave, prout refert Fagnan. *loco citato num.*83. & eadem ratione dari poterunt Transumpta, & Duplicata, seu ut vocant. *Ita reperitur*, & alia hujusmodi, uti sunt etiam causæ ante obitum Papæ jam resolutæ in Congregatione, quæ expediri poterunt a Secretario in illis casibus, in quibus sufficit ejus subscriptio. Ita expresse Fagnan. *loco cit. num.*83.

Additiones ex aliena manu.

48 Cardinales initio Conclavis jurejurando servare
49 promittunt Constitutiones, quæ habentur in Cæremoniali Electionis Papæ. Editæ eæ diversis temporibus fuere, nempe a Conciliis Lateranensibus sub Nicolao II. anno 1059. sub Alexandro III. anno 1180. Lugdunensi sub Gregorio IX. anno 1272. Vinnensi sub Clemente V. anno 1310. a Clemente VI. anno 1353. a Julio II. anno 1503. a Paulo IV. anno 1558. a Pio IV. anno 1562. a Gregorio XV. anno 1621. ab Urbano VIII. anno 1625. & a Clemente XII. anno 1732. (*1).

50 Ex hisce autem Constitutionibus facile est colligere, quomodo gerere se debeant Cardinales in Conclavi. At ne nimius sim, vide Plat. *de Cardinalis Dignitat. & Offic. cap.*31. *cum additionibus Reverendissimi Tria.*

51 (*1) Hac omnes Constitutiones collegit Fr. Antonius Seraphinus Camarda, & dissertationibus XLIII., in quibus quæ ad electionem Pontificis spectant, operose discutiuntur, Reate 1732. illustravit in libro, quem prænotavit: *Constitutionum Apostolicarum, una cum Cæremoniali Gregoriano de pertinentibus ad electionem Papæ synopsis* &c. Ducit autem ille paulo remotius initium a Symmachi Papæ Decreto in Romano a 499. Concilio. Porro cum edito jam libro Clementis XII. hoc de argumento Constitutio prodiisse, hanc ipsam Camarda cum suis animadversionibus, aliisque non nullis addidit.

ARTICULUS VI.

Quo ad Cardinalium Sepulturam, & Quartam Parochialem.

1 CArdinales Romæ decedentes non electa sibi Sepultura sepeliendi sunt in Ecclesia sui Tituli, si sepulcrum Majorum non habeant, & non in Parochia. Sic Rota *in Romano Juris tumulandi* 20. *Febr.* 1702. *coram D. Priolo*, in Sepultura Cadaveris Cardinalis Palavicini Episcopi Auximani anno 1700. in Urbe decessi sine electione Sepulturæ, & de mandato Eminentissimi Vicarii sepulti in Ecclesia S. Martini in forma depositi, & facta obligatione de illo restituendo contra Ecclesiam S. Andreæ de Fractis Parochialem, in qua obiit, favore dictæ Ecclesiæ S. Martini Titularis. Amostaz. *de causis piis lib.*6. *de funer. cap.*8. *num.*62. Cardinal. Alban. *de Cardinal. quæst.*50. *vers. vel dicamus*; Passerin. *de statu hominum art.*4. *inspect.*4. *cap.*2. *num.*320. & alii passim.
2 Si vero tales Cardinales nondum habuerint Titulum, sepeliendi sunt in Ecclesia S. Joannis Lateranensis, cum ipsa sit Catedralis Urbis; Cohell. *de notitia Cardin. cap.*16. *privileg.* 38. §. *Verum* Petra *tom.*2. *comment. in Constitut.*2. *Honor. III. num.*32. Albanen. Passerin. Amostaz. *loc. mox citatis*; & Rota *in dicta Romana coram D. Priolo num.*12. Si tamen Cardinales decedentes non electa Sepultura, habeant Sepulcrum Majorum in eo sunt sepeliendi in quo urget major affectio, sicuti hac ratione sepelitur quis potius in Sepulcro Majorum quam in Parochia. Sic expresse Card. Petra *loc. cit. num.*32. Ultra quamquod Cardinales habentes Sepulcrum Majorum censentur tacite elegisse ipsum pro sua sepultura; *arg. cap. Ebron.*2. & *cap. Unaquæque* 3. *caus.* 13. *qu.*2. Cardinales autem decedentes extra Urbem, sive in Patria, sive alibi, sive in itinere, antequam ad Urbem pervenerint, non electa sibi Sepultura, nec habentes ibi Sepulcrum Majorum, loci obitus, quia ratione dignitatis illa Ecclesia censetur Parochialis Cardin. defuncti; Murga *de sepult. tr.*8. *disquisit.*2. *Sect.*2. *dub.*7. *concl.*4. Petra *loc. cit. n.*34. & Rota *in d. Rom. cor. D. Priolo n.*16. Nisi tamen alicui Parochiæ sint obligati ex receptione Sacramentorum; Card. Petra *loc. cit. n.*34. & videtur sentire Rota *in d. Romana num.*15. Cardinalis Regularis, sicuti quilibet alius Cardinalis, potest sibi eligere sepulturam ubilibet sine licentia Superioris Regularis, alias decedens non electa sepultura, sepelitur in propria Ecclesia sui Tituli. Non enim in dicto casu supponitur Cardinalem Regularem habere voluntatem sepeliri in Ecclesia Regularium, quia magis stringit vinculum proprii Tituli Cardinalitii, quam vinculum generale Religionis. Tum quia dum Regularis assumitur ad Cardinalatum, eximitur ab obedientia Religionis, & sic sicuti remanet solutus a Lege vetante electionem Sepulturæ, ita præsumptio oritur, ut lectio debeat esse in eo loco, in quo uti Cardinalis, & non uti Regularis, sepeliri debuerat, etiamsi Sacramenta alibi recipiat, ut prosequitur, *cit. decis.* apud Piton. *discept. Eccles. tom.*2. *post disceptat.*51. Petra *loco cit. n.*33. Nullis autem Cardinalibus permittitur unquam sepeliri in Basilica Vaticana; Cohell. *in notit. Cardin. privileg. tit.*90. Passerin. *loco cit. num.* 319. Petra *loco cit. num.*28. Quarta autem Parochialis, seu portio Canonica debetur proprio Parocho ex funere Cardinalium, qui sepeliuntur extra Parochiam; Antonell. *de regimin. Eccles. lib.*1. *c.*12. *num.*30. Piton. *in addit. ad dict. disceptat.*51. *in fine*; Petra *loc. cit. n.*55. Et sic sentire videtur Rota *in dict. Romana coram D. Priolo pro Sepultura Cadaveris Cardinalis Pallavicini n.*3. ibi: *Quarta, quæ in quocumque casu Parochiæ debetur, cum ea sit in præmium laborum & propter administrationem Sacramentorum, ac contrahatur in ipso Nativitatis die, nempe ex susceptione Baptismatis.* 3 4 5 6 7 8 9

Forma, & solemnitas in exequiis S. R. E. Cardinalium servanda præscribitur a Bened. XIV. Tom. 1. Bullar. Constit. 37. incip. *Præcipuum*, in qua §. 2. præsertim mandat haberi Capellam Pontificiam ad Missam. 10

Additiones ex aliena manu.

Quod ait Auctor, Cardinales qui nec sepulturam elegerunt, nec sepulcrum habent majorum, sepeliri de- 11

ri debere in Ecclesiis suorum Titulorum, id procedit etiamsi Cardinales inibi non resideant, quia *residentia rigorosa non requiritur* (ut ait Card. Petra *in Comm. ad Constit. Apost. Const. 2. Honorii III. sect. un. num.32.*) *sed sufficit ut sit in Urbe, dum non om-*
13 *nes Ecclesiæ Cardinalium Titularium habent contiguas habitationes, & vere nititur hæc resolutio non solum consuetudini, sed etiam rationi, quia si Canonici sepeliri debent in Cathedrali, & Laicus in sepulcro Majorum ob præsumptam eorum voluntatem etiam non facta electione; eo magis hæc præsumpta voluntas est in Cardinali ratione suæ Ecclesiæ titularis.*

CARO, CARNIUM ESUS.

1 Carnibus vesci in Monasteriis Carthusiensibus est omnibus interdictum. Superioribus enim & Monachis ejusdem Ordinis sub pœna excommunicationis latæ sententiæ Romano Pontifici reservatæ interdicitur, ne cuicumque personæ etiam Cardinali, in Monasteriis dicti Ordinis carnibus vesci per-
2 mittant; Clemens XI. Constitut. 50. incip. *Ex injuncto Nobis*.
3 Carnium esus, si cui concedatur tempore jejunii, is servare debet leges præscriptas de unica comestione, de non permiscendis epulis, de hora refectionis, & aliis declaratis a Benedicto XIV. tom.1. Constit. 99. incip. *Si Fraternitas* §.1. Carnes comedi nequeunt in vespertina refectiuncula tempore jeju-
4 nii; Idem *ibid.* Vide verb. *Jejunium art.1. n.35.* ubi afferuntur plura ad rem.

Carnium esus die Sabbati prohibetur Latinis in Græcorum famulatu degentibus; Idem Constit.57.
5 incip. *Etsi* §. 9. *n.9.* Carnium esus die Sabbati per annum permittitur in Regnis Castellæ, Legionis, & Indiarum; Idem Constitut. 118. incipiente *Jam pridem*.
6 Carnisprivium, ita dictum tempus ante Quadragesimam, quo scilicet Ecclesiastici, & Religiosi a carnibus abstinere incipiebant; Idem tom.2. Constitut.45. incip. *Inter cætera*.
7 Abusum comedendi carnes Dominica prima Quaresimæ, Spectacula, ludosque publicos diebus Festis fieri solitos, ab Ecclesia Mediolanensi extirpavit S. Carolus Borromæus saluberrimis suis Constitutionibus, quas impugnantes, eorumque Auctorem Carolum veluti Novatorem palam, & publice traducentes, ad Gregorium XIII. tunc Summum Pontificem Legati Romam perrexerunt a Mediolanensi Magistratu, instigante Civitatis Gubernatore, missi, ut in eadem Decreta apud Pontificem intercederent, qui Pontifex commissa causa nonnullorum Cardinalium Congregationi; auditisque variis Theologis, & Canonistis, ac spretis aliquorum Theologorum contrariis suffragiis, Caroli Archiepiscopi Edicta suis Apostolicis Litteris confirmavit, & Mediolanenses Legati, qui a Romanis per jocum appellabantur *Oratores Baccanalium*, eo quod præcipue illuc accessissent, ut Bachanalium jura tuerentur, & ampliarent, inanes in patriam remearunt. Sic expresse Bened. XIV. *de Synodo Diœcesana lib.7. cap.54. a num.3. ad 9.* ex pluribus ibi adductis.

Alia ad Rem, quo ad carnium Esum. Vide verb. *Abstinentia num.1. & 8.* verb. *Jejunium art.1. n.8. & seq.*, ac verb. *Lex, art.3. a n.31. ad 35.*

CASTITAS. Vide verb. *Votum artic.2. a n.157. usque in finem*.

CASUS FORTUITUS. Vide verb. *Commodatum num.16.*

CASUS RESERVATI. Vide verb. *Reservatio casuum*.

CATECHUMENI.

(*) Catechumeni a Greco verbo κατήχειν, quod est alicujus sive scientiæ, sive artis primi rudimentis quempiam viva voce instituere, nomen sumpserunt; quod scilicet mysteria fidei vivæ vocis ministerio docerentur; unde & a Tertulliano *de pœnit. cap.6. Novitioli*, & a S. Augustino *de Symb. fidei ad Catech. lib.2. c.1. tirones Dei* appellati sunt. 1

Tres eorum fuerunt gradus, *Audientium, genuflectentium, & competentium*. 2

Audientes certis ritibus inaugurabantur, & in publicos Christianorum cœtus admissi concionibus, atque instructionibus intererant; dicti propterea *audientes*, quod Pastores de fidei mysteriis disserentes audirent, licet nondum nomen suum Catechumenorum albo inscribendum dedissent. Ex conventibus tamen sacrificii tempore cum ethnicis, & pœnitentibus eijciebantur. 3

Secundus Catechumenorum gradus illorum erat, qui Ecclesiæ nomen dederant; super iisque genuflexis preces, & orationes pronunciabantur. Hi proprie *catechumeni* dicebantur, iique intelligebantur, cum in Synaxi Diaconus alta voce diceret: *Quicumque Catechumeni discedite*. Priores enim sine ullo peculiari edicto pellebantur. 4

Tertius erat competentium, seu electorum gradus, qui scilicet quadragesimali tantum tempore, aut paulo ante Pentecostem post diligens septem scrutiniis de eorum moribus examen *ad gratiam Christi in baptismate percipiendam festinabant*, ut ait S.Isidorus Hispalensis *lib.2. de Eccles. offic. c.21.* 5

Vario apud varias Ecclesias temporis spatio Catechumenatus definitus fuit; sed tandem tempus illud ad octodecim dies fuit contractum. Confer Morinum *de expiatione Catechumenorum*, Chardonium in historia Sacramentorum, & Selvaggium *Antiquit. Christ. l.1. p.2. cap.17. & 19.* 6

Vide verb. *Sepultura n.172.* & verb. *Vestis n.18.* ac verb. *Hæreticus n.11.*

CATHEDRATICUM.

SUMMARIUM.

24 *Quid*

24 *Quid de Cathedratico statutum in Concilio Rom. ann.* 1725.
25 *Subnectuntur ad rem nonnullæ Resolutiones S. C. C.*, ad num. 28.
29 *Et Additiones ex aliena manu*, ad num. 41.

1 Cathedraticum, quod fuit introductum ex Concil. Bracharensi II. ut refertur *in cap. Placuit* 1. *caus.*10. *qu.*3. est annua exactio duorum Solidorum, quos a qualibet Ecclesia suæ Diœcesis, præterquam a Monasteriis, potest Episcopus annuatim exigere; *cap. Illud te* 4. *cap. Inter cætera* 8. *& cap. Illud magnitudinem* 10. *caus.*10. *quæst.*3. *& cap. Conquerente*
2 16. *de Offic. Ordinarii*. Dicitur autem Cathedraticum, quia datur propter honorem Cathedræ Episcopalis, & in signum subjectionis ad ipsam Ecclesiam Cathedralem, cui præest Episcopus; *cap. Pla-*
3 *cuit* 1. *caus.*10. *quæst.*3. Quandoque etiam appellatur *Synodaticum*, quia solvitur in Synodo; *cap. Olim* 20. *de censib.* Glossa *in d. cap. Conquerente, vers.*
4 *duos solidos, de Offic. Ordinar.* Nomine Solidi intelligitur aureus, ut notat Glossa 1. *in cap. Placuit* 1. *caus.* 10. *q.*3. nam & Lex civilis pro solido aureum intelligit, & antiquitus septuaginta duo solidi unam libram auri constituebant; *ut leg. Quotiescumque*, & ibi Glossa & Bartol. *C. de Susceptoribus*; & Ancharan. *lib.*10. Unde ad illam æstimationem solvendi essent, nisi obstaret consuetudo; Fagnan. *in cap. Conquerente* 16. *de Offic. Ordin. num.*47. Hodie vero nonagintasex aurei constituunt unam libram, ut per Abbat. *in d. cap. Conquerente num.*6. & Fagnan. *ibid.*
5 *num.*47. Duo autem solidi pro Cathedratico solvendi sunt juxta æstimationem illius Monetæ, quæ antiquitus, & ab initio solvi consuevit, nisi circa solutionem minoris, vel majoris Monetæ, quæ modo est in usu, sit præscriptum; *ut in dict. cap. cum olim* 20. *de censibus*; & cum Glossa sentiunt *in dict. cap. Conquerente* 16. *de Offic. Ordin.* Hostiens. *num.* 12. *in fin.* Joann. Andreas *n.*39. Butr. *num.*43. Abbas *n.*6.
6 Fagnan. *num.*46. Quantitas vero usualis duorum solidorum pro Cathedratico solvendorum juxta *cap. Conquerente* 16. *de Offic. Ordin.* reducitur ad æstimationem duorum Ducatorum in Regno Neapolitano, ut declaravit Cardinalis Ursinus (qui fuit ex post Pontifex sub nomine Benedicti XIII.) *in sua Synodo Beneventana anno* 1687. *cap.*15. *de Cathedratico*; &
7 in Edicto 6. *ibid.* registrato *pag.*19. Alibi autem duorum Scutorum monetæ usualis loci, ut in eodem Edicto §.10. auctoritate probatur. Verum hæc reductio, seu æstimatio erit sequenda, quando non constet in præteritum in minori Summa non fuisse solutum; Nam si constaret fuisse ab Antecessore exactum in minori quantitate, tunc in hac minori summa esset solvendum, ut Sacr. Congreg. Concil. declaravit in *Amalphitana* 5. *Septembr.* 1705. in qua ad rationem Carolenorum septem, Cathedraticum
8 solvendum esse censuit juxta solitum. Quantitas enim Cathedratici debet semper taxari juxta morem Regionis rationabilem; Barbosa *Juris Ecclesiastic. lib.*3. *c.*20. *n.*11. Tondut. *quæst. Benefic. tom.*1. *p.* 2. *cap.*2. §.1. *num.*6. Monacell. *par.*2. *tit.*14. *formul.* 1. *n.*8. & expresse Sac. Congr. Conc. *in Satrianen.* 13.
9 *Februar.* 1695. Et si mos non adsit, a viciniori Cathedra, vel Provincia erit desumenda; & juxta valorem, & æstimationem solidi antiqui, ut supra dictum est *n.*5. & declaravit Sac. Congr. Conc. *in Albinganensi* 3. *Decemb.* 1644. *in resp. ad secundum* Monacell. *l. c.*

Cathedraticum est de Juribus Episcopalibus, & 10
adeo privilegiatum, ut in totum præscribi non possit; Archidiacon. & Joann. Andreas *in cap.*1. *de Præbend. in* 6. Abbas *in cap. Cum venerabilis num.*3. *de censibus*, *& cons.* 99. *vers. Videtur primo, in fine lib.*1., *& cons.*7. *num.*4. *vers. sed quamquam lib.*4. Piasec. *in praxi p.*2. *art.*2. *de statut. ab Episcopo faciend. num.*13. Fagn. *in d. cap. Conquerente num.*49. *de Offic. Ordinar.* Et licet videretur, quod per imme- 11
morabilem consuetudinem posset præscribi juxta declarationem olim emanatam a Congregat. Conc. 3. *Decemb.* 1645. *in una Albinganensi*, ubi Episcopus cum Clero ejusdem Civitatis supplicavit pro declaratione infrascriptorum Dubiorum.

Primo. *An modernus Episcopus, qui numquam adhuc exegit Cathedraticum, possit pro præterito tempore, & in futurum exigere?*

Secundo. *In qua quantitate, & qualitate Monetæ possit illud exigere?*

Tertio. *An a toto Clero, an vero a Beneficiatis tantum sit facienda exactio. Sacra &c. Ad dubia suprascripta respondit ut sequitur, videlicet.*

Ad Primum. *Si Cathedraticum Episcopis Antecessoribus aliquando fuerit solutum, posse per modernum Episcopum exigi.*

Ad Secundum. *Exigi tantum posse duos solidos juxta Juris communis dispositionem, & in Moneta antiqua juxta illius æstimationem non concurrente contraria consuetudine.*

Ad Tertium. *Exactionem non esse faciendam a toto Clero, sed tantum ab Ecclesiis, Capellis, & Beneficiatis, si ad eorum favorem non concurrat privilegium exemptionis, vel immemorabilis.*

Nihilominus cum Episcopus Lavellensis in Syno- 12
do, Cathedraticum in præteritum non solutum ab Ecclesiis sibi subjectis, nec a Clero in futurum solvi debere statuisset, & Capitulum, & Clerus reclamando, hanc resolutionem opponerent, & numquam ab immemorabili solvisse assererent; Eadem Congregatio, ad quam caussa erat devoluta *sua die* 18. *Aprilis* 1693. rescripsit: *Examinetur formiter Albinganensis* 3. *Decembr.* 1644. *ad tertium dubium*. Un- 13
de reproposita deinde caussa in plena Congregatione sub Dubio. An Cathedraticum Episcopo debeatur? respondit: Deberi ad formam Juris ab Ecclesiis, & Beneficiatis tantum. Et quod Cathedrati- 14
cum solvi debeat Episcopo, non obstante contraria consuetudine etiam immemorabili, iterum declaravit Sacr. Congregat. Concil. *in eadem Amalphitana* 26. *Febr.* 1707.

Cathedraticum non est sublatum a Concilio Tri- 15
dentino; non tamen solvi debet in Visitatione, sed extra, & in Synodi celebratione; sic decrevisse Sacram Congregationem Concil. refert Fagnan. *in cap. Venerabili* 24. *de Censibus num.*16. ubi dicit, quod Episcopo Tarantino quærenti, an Concilium *cap.*2. *sess.*24.

*seff.*24. *vers. Interimque*, censeatur sustulisse Cathe-
draticum, quod singulis annis tam in visitatione,
quam extra exigi consuevit ab Ordinario; Sac. Con-
gregatio respondit, *Concilium nequaquam sustulisse
Cathedraticum; sed illud non solvendum in Visitatio-
ne, sed extra, & in Synodi celebratione*; & late
probat ipse Fagnan. *in cap. Cum olim* 16. *de Officio*
16 *Ordinar. a n.*48. *usque ad* 60. Ad Cathedraticum sol-
vendum tenentur de Jure omnes Ecclesiæ Sæculares,
Barbosa *de Offic., & potest. Episcop. allegat.*86. *a
num.*40. Vallens. *lib.*3. *tit.*39. *de censib. num.*2. En-
gel. *ibid. n.*6. Pirhing. *ibid. n.*40. cum communi, &
certa aliorum, *argum. cap. Conquerente* 16. *de Offic.
Ordinar.* & ibi Glossa *vers. duos solidos, cap. Pasto-
ralis* 7. de donation. *c. Placuit* 1. *cap. Illud te* 4. *cap.
Inter cætera* 8. *& c. Illud magnitudinem* 10. *caus.* 10.
*qu.*3. & ratio est, quia, ut diximus *supr. n.*2. Cathe-
draticum datur in signum subjectionis, a qua nulla
Ecclesia immunis esse debet, ne Acephala sit; *cap.
Nulla ratione* 7. *dist.*93. quapropter, & si aliqua Ec-
clesia plena libertate gaudeat, tamen ad Cathedra-
ticum obligatur, ut notat Glossa *in cap. Pastoralis
7. de donationibus*, & ibi Innocentius, & Abbas,
qui etiam docent nec posse Episcopum aliquam Ec-
17 clesiam liberare a Cathedratico. Hoc autem intelli-
gendum est de Ecclesiis, & Clericis intitulatis, &
Beneficiatis, a quibus solummodo potest exigi Ca-
18 thedraticum. Non autem potest exigi a Clericis,
seu Presbyteris non Beneficiatis, etiamsi in præteri-
tum solvissent, ut respondit Sac. Congr. Episcopor.
contra Archiepiscopum Compsanum 15. *Januar.* 1694.
qui vigore soliti exigere prætendebat a simplicibus
Sacerdotibus annuatim Jure Cathedratici Iulios qua-
19 tuor. Solvi tamen debet a Seminario pro Beneficiis
unitis, ut declaravit Sac. Congreg. Conc. 21. *Maii*
1644. *in Cathacen. lib.*17. *decret. pag.*409.
20 Regulares vero non tenentur solvere Cathedrati-
cum pro Monasteriis, & eorum Ecclesiis Regulari-
bus, ubi ipsi resident, & Divina peragunt, & quæ
Monasteriis ipsorum contigue, seu immediate pe-
nes ipsa existunt, textu expresso *in cap. Inter cæte-
ra* 8. *caus.*10. *qu.* 3. ibi: *Monasterium tamen Basilicis
ab hac solutionis pensione exemptis*; Et sic tenent En-
gel. *lib.*3. *Decretal. tit.*49. *num.*6. Barbosa *lib.*3. *Juris
Ecclesiast. univ. cap.*20. *num.*11. cum communi alio-
rum. Et ratio est, quia a Lege Diœcesana (vi cujus
competit Episcopo potestas exigendi Jura Episcopa-
lia) sunt exempta; Barbosa *loc. cit.* Fagnan. *loc. cit.
num.*44., & communis aliorum; *arg. cap. Cum pro
utilitate* 34. *caus.* 16. *quæst.*1., *& cap. Quam sit* 5.
21 *caus.*18. *quæst.*2., *& cap.*1. *de statu Monachor.* Pro
Ecclesiis tamen, Beneficiis, Capellis, & Parochiis
Sæcularibus, quibus Regulares præsunt, Cathedra-
ticum solvere Episcopo tenentur, etiamsi Monasteriis,
aut eorum Ecclesiis pleno Jure sint incorporatæ; Fa-
gnan. *in dict. cap. Conquerente* 16. *de Offic. Ordinar.
num.*10. *&* 43. Abbas *ibidem num.*1. Ancharanus *ibi-
dem num.*5. & Glossa communiter recepta *in cap. In-
ter cætera* 8. *caus.*10. *quæst.*3. ubi docet quamvis a
Cathedratico exempta sint Monasteria, & Basilicæ
Regularium, non tamen eorumdem Capellæ, idest
Ecclesiæ, Beneficia, & Parochiæ Sæculares eis in-
22 corporatæ. Et ratio differentiæ est, quia Ecclesiæ,
& Monasteria Regularium exempta sunt a Lege Diœ-
cesana, ut *in d. cap. Inter cætera* 8. *caus.*10. *qu.*3.
In cap. cum pro utilitate 34. *caus.*16. *qu.*1. *cap. Quam
sit* 5. *caus.*18. *qu.*2. Non sic autem Ecclesiæ, Bene-
ficia, & Parochiæ Sæculares, Monasteriis, & Ec-
clesiis Regularium incorporatæ, & unitæ, quia istæ
nullibi reperiuntur exemptæ a Lege Diœcesana, sed
potius eidem positive subjectæ; *cap. de Monachis* 12.
*de Præbend. cap. Ex par.*3. *& cap. ad audientiam.* 4.
de Capellis Monachor. cum similibus, & notat Glossa
in dict. cap. Inter cætera, in verb. solutiones, Ho-
stiens. *in d. cap. Conquerente num.*12. & Fagnan. *ibi-
dem num.*43. Sacra tamen Congregatio Concilii de- 23
crevit ad Cathedratici, & Synodatici solutionem non
teneri, neque compelli posse Fratres S. Joannis Hie-
rosolymitani, sive eorum Vicarios in Parochialibus
Religioni prædictæ unitis. Sic ipsa Sac. Conc. Con-
gregat. *in Augustana* 4. *Decembris* 1630. & referunt
Sellius *in select. Canon. c.*10. *num.*20. Barbosa *Sum.
Apostolicar. Decis. collect.* 137. *num.*4.
Ad complementum juvat hic adducere id, quod 24
de Cathedratico fuit novissime in Concilio Romano
celebrato anno 1725. a Bened. XIII. sancitum. *In
capite quarto* igitur *tituli* 8. *ejusdem Concilii* sic ex-
presse habetur.

Cathedraticum Episcopis solvendum
declaratur.

Ipso communi Jure (*cap. Placuit* 1. *cap. Illud* 4.
cap. Illud magnitudinem tuam 10. *caus.*10. *quæst.*3. *&
cap. Conquerente* 16. *de Offic. Ordinar.*) est cautum,
ut Episcopis Cathedraticum a Clericis debeatur, quod
est duorum solidorum, viginti scilicet Juliorum,
Census Cathedralis Ecclesiæ solvendus in signum ho-
noris, & subjectionis Cathedræ Pontificali: Jus sa-
ne inter cætera Episcopalia ita privilegiatum, ut ne-
que ab Episcopis in totum remitti, nec a quoquam
valeat quocumque titulo, vel immemorabili consue-
tudine præscribi. Quod si forte aliquid sub alio, vel
fixorum munerum, vel xeniorum nomine offeratur,
decernimus, ut ab Episcopis, tamquam qui non
præmium, sed honorem, postulant, munera, &
xenia recusentur hujusmodi; Et Cathedraticum dum-
taxat, summam non excedens prædictam ab Eccle-
siis (non tamen Regularium) & a Beneficiatis sibi
subjectis tali etiam volumus moderatione exigatur,
videlicet.

I. Quibus sunt redditus infra scuta decem (idem
de Ducatis monetæ Neapolitanæ intelligatur) duo
Julii.

II. Quibus scuta infra quinquaginta, Julii quin-
que.

III. Quibus infra centum, Julii decem.

IV. Quibus ultra centum, vel quacumque in alia
majori summa, Julii quindecim.

V. Ab Ecclesiis vero, ubi plures de massa parti-
cipant, ab omnibus in communi, Julii viginti, salvis ta-
men Consuetudinibus, Ecclesiis, & Episcopis magis
favorabilibus.

Addenda sunt ad rem sequentia decreta relata in 25
Thesauro Resolution. *tom.*6. *in Firmana Cathedrati-
ci*, ibi: In Congregatione particulari super Cathe-
draticis pridem a Sanctissimo D. N. deputata qua-
tuor

tuor ad instantiam Promotoris Fiscalis Curiæ Archiepiscopalis Firmanæ die 29. Aprilis 1731. contra Collegiatam Murri Vallis propositis Dubiis nimirum: I. *An Beneficia, quæ sunt ad collationem Capituli Firmani præter solutionem census, quam ei facere solent, teneantur etiam solvere Cathedraticum Reverendis. Archiepiscopo?* II. *An Capellæ, & Confraternitates Laicales teneantur solvere Cathedraticum?* III. *An Cathedraticum jam in certa summa taxatum, & solvi consuetum potuerit augeri?* IV. *An augmentum hactenus exactum veniat restituendum?* Responsum fuit: Ad I. *Affirmative* Ad II. *Capellanias, & Confraternitates Laicales non teneri*. Ad III *Negative*. Ad
26 IV. *Affirmative*. Totidemque pariter propositis contra Collegiatam S. Elpidii, scilicet: I. *An Capitulares, & Beneficiati Sancti Elpidii, quatenus habeant Præbendas distinctas a Massa communi, teneantur solvere Cathedraticum pro qualibet eorum Præbenda ultra Cathedraticum in communi?* II. *An antiqua, seu potius nova taxa Cathedratici, etiam quoad Beneficia extra gremium dictæ Collegiatæ, & Loca Pia dictæ Terræ, sit exequenda?* III. *An Beneficia, & Loca Pia de præterito non taxata pro Cathedratico teneantur in posterum illud solvere, & ad cujus taxæ rationem?* IV. *An constet de attentatis?* prodiit Rescriptum. Ad I. *Negative*. Ad II. *Antiquam Taxam esse servandam* Ad III. *Ad mentem*, quæ fuit, ut *servetur dispositio Concilii Romani*. Ad IV. *Negative*: ac deinde reproposita Causa; die 5. Octobris ejusdem Anni, Responsum fuit: *In Decisis in omnibus, & amplius*.

27 Et in dicta *Firmana Cathedratici* ad tria sequentia dubia: I. *An Beneficia, quorum redditus non excedunt annua scuta 15. deductis oneribus teneantur solvere Cathedraticum, in qua summa, in casu* &c.? II. *An Confraternitates erectæ auctoritate ordinaria, & habentes propriam Ecclesiam teneantur solvere Cathedraticum, in casu* &c.? III. *An ad solutionem Cathedratici teneantur etiam Confraternitates non habentes propriam Ecclesiam, sed simplicem tantum Capellam in honorem Sanctorum, sub quorum titulo sunt erectæ in casu* &c.? Responsum fuit: Ad primum, & secundum *Affirmative*: Ad tertium *Negative, & amplius*.

28 In *Viterbien. Cathedratici*, propositis duobus sequentibus dubiis: I. *An sustinenda sit provisio Præbendæ Pœnitentiariæ facta ab Ordinario?* & quatenus negative; II. *An dicta Præbenda Pœnitentiaria sit conferenda Sigismundo Malaclia in casu* &c. Sac. Congreg. Concil. 7. *Aprilis* 1742. Respondit, Ad I. *Negative ad primam partem, & Affirmative ad secundam*. Ad II. *Satis provisum in primo*. Sic apud Thesaurum *tom.* 10. *in dicta Viterbien. Cathedratici*. Alia vide *to.* 8. *in Appendic. Decret. in* Guardien. & Asculana *Cathedratici*; Cassanen. *Cathedratici*; Perusina *Cathedratici*; Alia Cassanen. *Cathedratici*; Bisacciarum S. Severini *Cathedratici*; Amalphitana *Cathedratici, & Procurationis*; Tolentina *Cathedratici*.

Additiones ex aliena manu.

29 Primis Ecclesiæ sæculis Cathedratici præstatio consuetudini potius, quam legi innitebatur. Synodus
30 Bracharensis prima omnium jussit, ut Cathedraticum Episcopo præstaretur; *Can. Placuit* 10. *qu.* 3. Hæc 31
ipsa præstatio præscripta deinde fuit in tota Ecclesia ab Honorio III. *in cap. Conquerente de Offic. Ordinarii*.

Ex decreto vero Synodi Bracharensis Capitula 32
dumtaxat, & Ecclesiæ Parochiales Cathedraticum solvere tenebantur: *Hæc autem restricta Cathedratici solutio* (inquit Rota *coram Tanario decis.* 228. *n.* 6. & 7.) *non alia ratione processit, nisi quia ex tunc ab Episcopis construi permittebantur Ecclesiæ dumtaxat Parochiales, in quibus Sacramenta Christifidelibus ministrarentur. Quum autem post datam Ecclesiæ pacem plures in dies temporisque progressu ab Hominum pietate ædificatæ, atque dotatæ fuerint Ecclesiæ, & respective fundata Beneficia; Hinc per viam Legis universalis statutum fuit ab Honorio III. in cap. Conquerente, de Offic. Ordinar. ut Cathedraticum esset omnino solvendum tam a Capitulis, & Parochialibus Ecclesiis, quam ab omnibus aliis quibuscumque Capellis, & Beneficiis Ecclesiasticis*. 33 34 35

Præstatio autem Cathedratici statuta a jure est in 36
duobus solidis, nulla habita ratione majoris, vel minoris opulentiæ Ecclesiæ. An autem consuetudo vim habere possit quoad quantitatem Cathedratici sive augendam, sive minuendam vide apud Rotam *coram* Tanar. *impress. Romæ Tom.* 2. *apud Barbiellini d. dec.* 234. *n.* 43. 37

Tempus vero non est præstitutum præstationi Ca- 38
thedratici. Licet enim ut plurimum præstari soleat 39
in Synodo, tamen consuetudine vel conventione partium potest alio tempore præstari. Et quod summopere notandum est, debet præstari in illis etiam annis, in quibus non celebretur Synodus; Sac. Congregatio Concilii interpres *in Cassanen. Cathedratici* 21. *Maii* 1735. *ad* 1. & 2. *dub.* & *rursus in Perusina Cathedratici* 19. *Novembris ejusdem anni* 1735. *ad secund. dub.* 40

Consuetudinem etiam immemorabilem eximere 41
haud posse a præstatione Cathedratici firmavit Rota *coram dict.* Tanar. *decis.* 238. *num.* 46.

CAUPO, CAUPONA. Vide verb. *Taberna, Tabernarii per tot.* & verb. *Clericus artic.* 5. *a num.* 10. *ad* 14.

CAUSÆ, CAUSARUM COGNITIO.

Causæ omnes tam civiles, quam criminales exem- 1
ptarum personarum in prima instantia coram Ordinariis locorum dumtaxat agnoscendæ sunt, causis privilegiatis exceptis; neque committi possunt etiam Auditori Cameræ Apostolicæ nisi per viam legitimæ appellationis. Si autem pendentibus causis, 2
in prima instantia impetrentur citationes in signatura justitiæ, hæ quidem valent ad comparendum, vel ad adeundam Signaturam, non vero ad retardandam executionem processum ad ulteriora. In causis 3
autem ultra montes, etiam privilegiatis, monitoria expediri prohibentur in Curia absque speciali Judicis Rescripto; Benedict. XIV. tom. 1. Constit. 48. incip. *Ad Militantis* §. 32. & *sequ.*

Cau-

4 Causarum commissiones ad partes judicibus Syno-
5 dalibus dumtaxat sunt dirigendæ; Idem §.6. Causæ
de partibus non attingentes valorem centum scuto-
rum, & non privilegiatæ, retineri nequeunt in Cu-
ria; sed subdelegandus est Judex cum solita clausula:
Ad effectum cognoscendi de gravamine pro admissione,
vel denegatione recursus, &c. Item Constit. 115. in-
6 cip. *Romanæ Curiæ* §.12. Causæ jam contestatæ, &
introductæ in partibus, si ob privilegium variandi
forum deferantur ad A. C. reassumi debent in statu,
& terminis, refectis sumptibus, & transportatis
actis expensis illius, qui variare voluerit; Idem *ibid.*
7 §.6. Causæ infra valorem scut. 25. & mercedis, ju-
dicari possunt a Cardinal. Vicario Urbis, & a Guber-
natore contra quoscumque, etiamsi adsit obligatio
Cameralis; Idem *ibid.* §.24.
8 Causæ quæcumque per commissionem manu Pon-
tificis signatam, cuilibet Judici, Tribunali, aut Con-
gregationi committi possunt; Idem tom.2. Const.51.
9 incip. *Justitiæ & Pacis*. Causæ Rotales a prælatitiis
distinguuntur; Causæ enim graviores, & conse-
quenter Rotales sunt illæ, in quibus agitur de ju-
risdictionibus, Juribus Patronatus &c. Et genera-
liter quoties earum valor citra montes ascendit ad
scuta auri quingenta, ultra montes autem ad scuta
10 mille hujusmodi; Idem *ibid.* Item causæ Beneficia-
les, in quibus agitur de Titulo Beneficii, & Pensio-
num, quorum redditus excedat summam 24. duca-
torum de Camera; vel si agatur de prima Dignitate
in Cathedralibus, aut Collegiatis Ecclesiis; Idem
11 *ibid.* Et causæ Matrimoniales, tam super fœdere
Matrimonii, quam super divortio. Necnon super
12 nullitate Professionis Regularis; Idem *ibid.* Causæ
minus graves adeoque Prælatitiæ, censentur illæ pe-
cuniariæ, citramontanæ, quæ summam quingento-
rum scutorum aureorum; ultramontanæ vero, quæ
mille scutorum aureorum similium æstimationem
13 non attingunt; Idem *ibid.* Item Causæ Beneficiales,
& Pensionum Ecclesiasticarum, ubi valor annuus
Beneficii, aut Pensionis summam vigintiquatuor du-
14 catorum auri non excedat; Idem *ibid.* In causis cen-
suum, si agatur de censibus redimibilibus, atten-
denda est quantitas, seu valor sortis, ut dicantur
15 Rotales, necne; Idem *ibid.* In causis servitutum,
tam realium, quam mixtarum, considerandus est
16 prœdii valor; Idem *ibid.* In causis Canonum ha-
benda erit ratio fundi, super quo Canon constitutus
fuit; Idem *ibidem*.
17 Causæ tam graves, quam minus graves, ad Fo-
rum Capitolinum spectantes, numquam ab illius Cu-
ria avocari poterunt, nisi de partium consensu; Idem
18 *ibid.* Sed de consensu partium Causa Rotalis Præla-
to, & Prælatitia Auditorio Rotæ committi potest (*a*);
19 Idem *ibid.* Sicut etiam causa ad Capitolii Curiam per-
tinens, tam Rotæ, quam alteri cuicumque judici
20 committi valet (*b*); Idem *ibid.* Exceptis causis Ma-
trimonialibus, & causis super nullitate Professionum
Regularium; Idem *ibid.*

Causæ Matrimoniales ad Auditorium Rotæ, vel 21
ad Congregationem Concilii omnino sunt deferen-
dæ (*c*) Idem *ib.* Causæ autem super nullitate Pro- 22
fessionis Regularis intra quinquennium, sive ex par-
te Religiosi Professi, sive ex parte Religionis propo-
nantur, in prima instantia cognoscendæ sunt a Supe-
riore Regulari simul cum Ordinario loci; Idem to.2.
Const. 47. incip. *Si datam*. Idem statuitur, si causa 23
intra quinquennium intentata non prosequuta fuerit,
& post quinquennium reassumpta; Idem *ibid.* Ea- 24
dem in casu discrepantiæ inter Ordinarium, & Su-
periorem Localem devolvuntur ad Sanctam Sedem;
Idem *ibidem*.
Causæ nullitatis Professionis Monialium, si fuerint 25
Ordinario tantum subjectæ, ab eo judicari debent;
Idem *ibid.* Secus si Regularibus subjectæ sint; tunc 26
enim judicandæ sunt ab Ordinario loci simul, & a
Superiore Regulari, cui concreditum est universum
Monasterii regimen, non autem ab earum Confessa-
rio; Idem *ibidem*.
Causæ nullitatis Professionis ex capite non expleti 27
Novitiatus in Cœnobio ad institutionem Novitiorum
designato etiam intra quinquenium, privative spe-
ctant ad Congregationem Concilii, etiam in prima
instantia; Idem *ibidem*. Causæ super nullitate pro- 28
fessionis post primam instantiam, deferuntur ad Ju-
dices, ad quos de jure appellatio interponitur; Qui
tamen procedere debent una cum altero Superiore
Regulari; Idem *ibidem*.
Causæ nullitatis etiam intra quinquennium pro- 29
motæ, si devolvantur ad S. Sedem, judicari debent
vel ab Auditorio Rotæ, vel a Congregatione Con-
cilii, vel a Congregatione Episcop. & Regular. sine
interventu Superioris Regularis; Idem *ibid.*
Causæ nullitatis Professionis in gradu restitutionis 30
in integrum adversus lapsum quinquennii a S. Sede
tantum cognosci possunt; Idem *ibid.* Sive ex parte 31
Religionis, sive ex parte Professi introducantur, &
impedimentum ad reclamandum duraverit quin-
quennio; Idem *ibid.* Causæ in gradu restitutionis 32
in integrum quandoque ex Apostolicæ Sedis dispen-
satione Ordinariis, & aliis Superioribus committun-
tur; Idem *ibid.*
Causas Spirituales avocantes a Judicibus Eccle- 33
siasticis excommunicantur: Idem tom.1. Constitut.14.
incip. *Pastoralis* §. 14. publicata, & publicari solita
in Cœna Domini.
* Causæ beneficiales habent appellationem sus- 34
pensivam ab eo interpositam, qui in prima instantia
succubuit; nec nisi post sententiam definitivam apud
Sedem Apostolicam sive in Petitorio, sive in Posses-
sorio est locus sequestrationis fructuum; *Clement.*
Unic. de sequestr. possess. & fruct. neque aliter statui
potest in Synodis particularium Ecclesiarum; Ita in
*Tract. de Synodo Diœces. lib.*12. *c.*1. *n.*3.
Causæ omnes etiam civiles, & de re etiam profa- 35
na, in quibus Ecclesiastici tamquam rei conveniun-
tur, semper cognoscendæ sunt in Foro Ecclesiastico

(*a*) Ex nuperrima Constitutione CLEMENTIS XIII. contrarium servari debet: Nam Caussæ Rotales Sacr. Auditorio Rotæ, Prælatitiæ, vero Prælatis committuntur.

(*b*) Scilicet uti de voto.

(*c*) Quoad vero Sponsalia ad Judices Ordinarios.

& in prima instantia in foro proprii Episcopi nec etiã de Episcopi consensu transferri possunt in prima instantia ad Curiam Romanam, nisi ita conventum sit inter partes, ut decisum refertur a Sac. Congr. Conc. in *Instit. Eccles.* 40. §. 3.

36 Si vero Clericus laicum convenerit pro repetendis rebus Ecclesiæ suæ, quamquam de rigore juris cognitio hujus causæ pertineat ad judicem sæcularem, tamen si consuetudo contraria invaluerit, pertinere possunt ad Forum Ecclesiasticum. Utrum privative vero, adeo ut conventio ista fieri non possit ad tribunal laicum, vel cumulative, ut possit ad utrumque, ex consuetudine decidendum erit. Quamquam in casu etiam, in quo valet privativa, de licentia Episcopi potest causa ista agitari coram judice laico; ut ex decretis Sacræ Congregationis Episcopor. & Regular. confirmatis Brevi Pauli V. die 9. Martii 1617. *ibidem* §. 5.

CENSURA.

Quo ad ea, quæ concernunt Censuras in genere.

SUMMARIUM.

1 *Censuræ in genere etymologia, Ecclesiasticæ vero natura, ac definitio*, ad num. 3.
4 *Censura Ecclesiastica quotuplex.*
5 *Cum aliis pœnis Canonicis non confundenda* ad num. 7.
8 *Cuinam competat potestas Censuras ferendi, & in quos ferri nequeant*, ad num. 15.
16 *Cujusmodi requiratur culpa ad validitatem Censuræ*, ad num. 25.
26 *An etiam ob peccatum alterius possit infligi Censura*, ad num. 28.
29 *Quot & quæ caussæ potissimum excusent a Censuris incurrendis*, ad num. 31.
32 *Quam habeat vim appellatio post latam sententiam.*
33 *Utrum Innocens excommunicatus sit pro tali habendus in Foro externo, & quomodo in secreto se gerere debeat*, ad num. 34.
35 *Agitur de absolutione a quibuslibet Censuris*, ad num. 43.
44 *Subnectuntur Supplementa auctoris*, ad n. 48.
49 *Et Additiones ex aliena manu*, ad n. 61.

1 Censura, quæ venit *a censendo*, apud veteres Romanos significabat tum officium Censoris, tum sententiam ejusdem Censoris mores corrigentis, aut pœnam infligentis; Unde occasione hujus posterioris acceptionis factum est, quod Censura significet correctionem quamdam, & punitionem, juxta illud Juvenalis *Satyra 1. de Junone* canentis: *Dat*
2 *veniam corvis, vexat censura columbas*. Nos autem nomine Censuræ intelligimus hic solam Ecclesiasticam, *quæ est correctio, & pœna quædam spiritualis, ac medicinalis privans usu aliquorum bonorum spiritualium, per Ecclesiasticam potestatem inflicta Christiano delinquenti, ut a contumacia recedat*. Ita in re communis. Dicitur *correctio, & pœna quædam spiritualis* ad differentiam pœnarum corporalium, seu 3
temporalium, v. g. pœnæ pecuniariæ, exilii, carceris, & hujusmodi; Siquidem Censura non versatur principaliter circa similes pœnas corporales, vel temporales; Dicitur *medicinalis*, quia Censura Ecclesiastica non est pœna vindicativa delicti jam patrati, sed potius est pœna medicinalis intendens futuram correctionem Christiani delinquentis, idest inobedientis potestati Ecclesiasticæ sub Censura aliquid præcipientis, vel prohibentis *argum. capit. cum medicinalis 1. de sentent. Excommun. in 6.* ibi: *Cum medicinalis sit Excommunicatio, non mortalis, disciplinans, non eradicans, dum tamen is, in quem facta fuerit, non contemnat*. Dicitur *privans usu aliquorum bonorum spiritualium*, non autem *omnium*, quia inter bona spiritualia quædam sunt propria, & permanentia, quibus nemo invitus spoliari potest, ut gratia habitualis, virtutes infusæ, earumque bonæ operationes; quædam vero sunt communia, quibus Christianus in pœnam privari potest quo ad usum activum, & passivum, ut est ministratio, & receptio Sacramentorum, participatio publicorum suffragiorum Ecclesiæ, & hujusmodi. Dicitur per *Ecclesiasticam potestatem inflicta*, quia cum potestas mere sæcularis spiritualia tractare nequeat, *cap. Judicatum 5. dist. 89. cap. Decernimus 2. de Iudic. cum concordant.* potestas ferendi Censuram soli potestati Ecclesiasticæ competit, & quidem Jure Divino, juxta illud *Matth. 16. Quæcumque alligaveritis super terram &c. & 18. Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus*; hoc est a Fidelium communione segregatus ut explicant omnes. Dicitur *Christiano delinquenti*; quia Judæi, Pagani Saraceni, & alii Infideles, ex quo Ecclesiæ potestati non subsint, nulli Censuræ subjiciuntur, juxta illud Apostoli 1. ad Corinth. 5. *Quid mihi de iis qui foris sunt judicare?* Dicitur ultimo *ut a contumacia recedat*, quia finis Judicis Censuram ferentis debet esse, ut fideles a contumaci, & rebelli inobedientia reducat ad promptam, & obsequiosam Ecclesiæ obedientiam; *arg. cap. Cum medicinalis 1. de sentent. Excommunicat. in 6.* ibi: *Caute provideat Judex Ecclesiasticus, ut in ea ferenda ostendat se prosequi, quod corrigentis fuerit & medentis.*

Censuræ Ecclesiasticæ proprie dictæ sunt tantum tres, videlicet Excommunicatio, Suspensio & Interdictum; Ubicumque enim in Jure fit mentio Censuræ Ecclesiasticæ, solummodo istæ tres species numerantur, ut patet ex *c. Cum medicinalis 1. cap. Statutum 13. c. Is cui 20. de sentent. Excommunic. in 6.* & præcipue *ex c. Quærenti 20. de V. S.* ibi: *Quærenti quid per censuram Ecclesiæ debeat intelligi, cum hujusmodi clausulam in nostris Litteris apponimus; Respondemus, quod per eam non solum Interdicti, sed Suspensionis, & Excommunicationis sententia valet intelligi, nisi Judex discretus (rerum, & personarum circumstantiis indagatis) ferat quam magis viderit expedire*. Irregularitas autem non est proprie Censura, seu pœna, sed inhabilitas quædam ad ministerium Altaris, seu impedimentum quoddam accipiendi, vel exercendi, Ordinem; Sic Depositio, & Degradatio non sunt Censuræ, sed pœnæ quædam contra incorrigibiles a Jure

7 a Jure Canonico ſtatutæ. Item ceſſatio a Divinis non eſt Cenſura Eccleſiaſtica, quia non eſt prohibitio Divinorum Officiorum, ſed deſiſtentia, & omiſſio; Navarr. *in Manuali Prælator. cap.*27. *num.*1. *&* *sequent. &* *num.*188. Pirhing. *in Jus Canonic. lib.*3.
8 *tit.*39. *num.*3. *&* 4. & communiſſima aliorum. Poteſtas ferendi Cenſuras competit præcipue in primis Summo Pontifici, & Epiſcopis; *cap. Perniciosam* 1. *cap. Conquerente* 16. *de Offic. Ordinarii*; Concil. Trident. *seſſ.* 6. *cap.*3. *&* *sess.*14. *cap.*4. *de reformat*, Legatis Sedis Apoſtolicæ in territorio ſuæ Legationis; *cap. Novit* 7. *de Officio Legati*, *&* *cap. Legatos* 2. *de Officio Legat. in* 6. Cardinalibus in Eccleſiis ſui Tituli, & aliis ſuo Titulo annexis, textu expreſſo *in cap. His quæ* 11. *de Majorit. &* *Obedient.* ibi: *correctionem ipsius Cardinalis recipientes humiliter, & Excommunicationis, Interdicti, vel Suspensionis sententias, quas tulerit in eos, & in Ecclesias eorumdem inviolabiliter observantes.* Capitulis Cathedralibus Sede vacante; *arg. c. Unic, de Majorit, &* *Obedient. in* 6. Vicario Generali Epiſcopi, & Vicario Capitulari Sede vacante; *cap. Venerabilibus* 7. *de sentent. Excommunicat. in* 6. Prælatis, & Propoſitis Eccleſiarum Collegiatarum, & aliis habentibus Juriſdictionem in Foro Eccleſiæ externo; *arg. cap. Quærenti* 2. *de V. S. &* *cap. Cum medicinalis* 1. *de sent. Excommunicat. in* 6. Abbatibus, & reliquis Superioribus Regularibus non ſolum Generalibus, & Provincialibus, ſed etiam per ſe loquendo localibus, ſcilicet Prioribus, Guardianis Rectoribus, Correctoribus, & hujuſmodi reſpectu ſuorum ſubditorum; *cap. Cum in Ecclesiis* 10. *de Majorit. &* *Obedient, cap. Ea quæ* 8. *de ſtatu Monachor. cap. Sicut tuis* 33. *de Simonia*, & ibi Gloſſa *verb. Anathematis*; & demum Conciliis Generalibus, & Provincialibus in ſua Provincia, aut natione, ſicut & Capitulis, ſeu Congregationibus Generalibus in Religionibus, & Provincialibus in ſuis reſpective Provinciis; Suarez *de Censuris disp.*2. *sect.*2. Palao *tract.*29. *disput.* 1. *sect.*4. *a num.*2. Navarr. *in Manuali cap.*27. *n.*5, & alii. (*a*)

Cenſu-

Romani Theologi Nota.

(*a*) Superiores Regulares reſervare ſibi poſſunt ſequentes caſus 1. *Apoſtaſia a Religione, habitu dimisso aut retento.* 2. *Veneficia, incantationes, & sacrilegia.* 3. *Nocturna, & furtiva e Conventu egreſſio.* 4. *Proprietas contra votum paupertatis, quæ ſit peccatum mortale.* 5. *Juramentum falsum in judicio legitimo.* 6. *Procuratio, auxilium, seu consilium, ad abortum faciendum poſt animatum fœtum, etiam non secuto effectu.* 7. *Falsificatio manuum, aut sigilli Conventus.* 8. *Furtum de rebus Monaſterii.* 9. *Lapsus carnis voluntarius opere consummatus.* 10. *Occisio, seu vulneratio, seu gravis percussio cujuscumque personæ.* 11. *Malitioſum inpedimentum, vel retardatio aut aperitio litterarum a Superioribus ad inferiores, vel ab inferioribus ad Superiores.* Præter hos Prælati Regulares nequeunt alios ſibi reſervare caſus. Venio nunc ad cenſuras.

Falſum etiam eſt Superiores locales poſſe in ſubditos Cenſuras ferre. Immo neque ſuperiores poſſunt abſque conſenſu Capituli Generalis, vel Provincialis. Nam Clem. VIII. die 26. Maji 1593. dum reſtinxit facultatem Superiorum Regularium ad undecim ſupra recenſitos caſus, quos reſervare ſibi valeant, præcepit, quod ſi aliquod aliud grave peccatum reſervandum ſit, *id aliter non ſiat, quam Generalis Capituli in toto Ordine, aut Provincialis in Provincia matura discuſſione, & consensu.* Cujus Decreti vigore nequeunt dicti Superiores alicui gravi peccato in eo non expreſſo Cenſuram adnectere, quam ſibi reſervent; ex declar. Congreg. Epiſcop. & Reg. 7. Julii 1617.

Reſponsio Auctoris.

Aſſerit hic *R. Theologus*, falſum eſſe, poſſe ſuperiores locales in ſubditos cenſuras ferre. Et tamen ſunt ſatis clari, & expreſſi Sacri Canones, a me ibi citati, & ſignanter Canon *Quum in Ecclesiis* 10. *de majorit. & obedient.* in cujus ſummario ſic expreſſe habetur: *Canonici Regulares inobedientes Priori suo, per ipsum excommunicari possunt*, & hic Prior, ut patet ex textu Canonis, erat ſolummodo Superior localis, & id expreſſe ſtatuunt noſtræ leges Minoriticæ *in compilat. ſtatutor.* Sambucæ, *cap.*8. *§.*6. *num.* 28. ibi: *Cum omnes Religionis noſtræ Superiores sint vere Prælati, videlicet Miniſter, & Commissarius Generalis, Provinciales Miniſtri, & qui ab eis delegantur, Cuſtodes etiam, & Guardiani quoque; propterea declaramus omnes supradictos juxta juris communis dispositionem sententiam excommunicationis in suos subditos fulminare posse, & oppositum asserentes, ut errantes, & perturbatores graviter puniantur Superiorum arbitrio.* Quid ad hæc *Theogolus* noſter? poteſt ne eſſe clarior, & expreſſa noſtra conſtitutio, quam tenebatur ipſe ſcire utpote & ipſe ipſi ſubjectus. Eſt ne falſa, ut ipſe prætendit, mea aſſertio, aut non potius falſiſſima ſua injuſta Cenſura? Ponderet illa verba. *Et oppositum asserentes, ut errantes, & perturbatores graviter puniantur Superiorum arbitrio.* Hinc inferat prudens Lector, quid ſentiendum de *Theologo*, qui immerito cenſurat, & impugnat propriam ſuam legem, & judicet, an merito ei conveniat illud *Cantic.*1.5. Filii Matris meæ pugnaverunt *contra me* (adde), & contra legem meam. Ultra quam quod meam concluſionem ſuſtinent paſſim tum Canoniſtæ, tum Moraliſtæ, & ſignanter Fagnanus *in cap. Quanto, de officio Ordinarii num.*12. expreſſe dicens: *Abbas, & Prior conventualis poteſt Monachos excommunicare, ut eſt expressum in cap. Cum in Ecclesiis de majoritate, & obedien. & in cap. Sicut, lib. primo de Simonia*, Monacell. *Formular. legal. practic. part.*3. *Edit. Rom. in præludio n.*47. Reiffenſtuel. *lib.*5. *Decretal. tit.*39. *§.*1. *n.*7. Schmalzgrueber *eod. tit.*39. *n.*13. Pirhing. *eodem tit. n.*24. Leurenius *eodem tit.*39. *q.*57. *num.*1. Ludovicus de Amæno *tit.*1. *practic. §.*2. *n.*14. Paſſerin. Tribunal. Regul. *q.*2. *n.*10. *& de electíon. Canonic. cap.*25. *q.*34. *num.*436. & Gaudentius de Janua, *de visitat. tom.*2. *c.*5. *sect.*1. *n.*29. *Edit. Rom, an.* 1753. Sanctorus verb. *Excommunicat. num.*2. Auguſtinus de Gabrielis in Theologia Morali *num.*1.

tract.

9 Censura primo ferri non potest, nisi in delinquentes Christianos; quia Judæi, Pagani, Saraceni, & alii Infideles cum Ecclesiæ potestati non subsint, nulli Censuræ subjiciuntur, juxta illud Apostoli 1. *ad Corinth.* 5. *Quid mihi de iis, qui foris sunt, judicare?* Hæretici tamen, quia per Baptismum facti sunt subjecti potestati Ecclesiæ, possunt censurari, si legem vel præceptum Superioris sui Ecclesiastici v. g. Papæ sub Censura impositum trasgrediantur; *arg. c. de Judæis* 5. *dist.* 45. *cap. Majores, de Baptismo*; Et est communis; cum de facto quotannis, excom-
10 municentur in Bulla Cœnæ. Secundo ferri non potest nisi in rationis capaces, quia infantes furiosi, amentes, hoc ipso quod defectu rationis, veræ culpæ, & contumaciæ capaces non sint; neque etiam existunt capaces Censuræ, ut sentiunt omnes com-
11 muniter. Tertio, non potest ferri, nisi in subjectos Jurisdictioni ferentis ipsam Censuram, quia cum par in parem non habeat imperium; *cap. Innotuit* 20. *de elect.* §. *Quamvis*, nec inferior in Superiorem, *cap. Cum inferior* 16. *de majorit. & obedient.* clarum
12 est requiri Subditum ferentis Censuram *Est communis*. Quarto, Communitas, aut Collegium potest quidem ligari Suspensione, & Interdicto; *c. Quia sæpe* 49. *de elect. in* 6. *& cap. Responso* 43. *de sentent. Excomm.* minime tamen ligari potest excommunicatione; *c. Romana* 5. *de sentent. Excommunic. in* 6. ubi Pontifex provide statuit Censuram excommunicationis ferendam esse in singulos tantum de Communitate, vel Collegio, quos culpabiles esse constiterit, ibi: *Volens animarum periculum vitare, quod exinde sequi posset, cum nonnumquam contingeret innoxios*
13 *hujusmodi sententia irretiri*. Quinto, ex speciali Jure non ligantur Episcopi sententia generali Suspensionis, aut Interdicti, nisi de ipsis specialis mentio fiat, *cap. Quia periculosum* 4. *de sentent. Excom-*
14 *municat. in* 6. Sexto sic etiam Cardinales, nisi specialis, & expressa de ipsis mentio fiat; *arg. d. cap. Periculosum*, & Doctores passim. *Vid. verb. Cardina-*
15 *les art.* 4. *num.* 1. Septimo, Imperatores, & Reges ob suæ Dignitatis Excellentiam Censura aliqua ab Episcopis ligari non posse, docent passim Doctores cum Sylvestro *verb. Censura num.* 10. Palao *tract.* 29. *disp.* 1. *punct.* 6. *num.* 3. Hodie enim fere omnes Reges muniti sunt specialiter tali Apostolico privilegio.

Ad validitatem Censuræ requiritur culpa gravis, 16
& in suo genere completa, cum contumacia, seu inobedientia delinquentis; Excommunicatio enim major, vel alia Censura Ecclesiastica gravis non potest infligi pro qualibet culpa etiam levi, quia pœna, ut sit justa, debet commensurari culpæ; Excommunicatio autem major v. g. est gravissima pœna; *cap. Corripiantur* 17. *caus.* 24. *qu.* 3. ibi: *Qua pœna in Ecclesia nulla major est*, adeoque gravem etiam culpam requirit. Dicitur tamen notanter: *Excommu-* 17
nicatio major, vel alia Censura Ecclesiastica gravis; quia Excommunicatio minor potest imponi non solum ob peccatum mortalem, sed etiam ob veniale v.g. ob excommunicationem cum excomunicato vitando in colloquio, mensa, aliisque commerciis humanis, in quibus non reperitur notabilis irreverentia Dei, vel læsio, aut scandalum Proximi. Et sic etiam nihil prohibet, quin propter levem, sive venialem culpam, quandoque imponatur suspensio levis v. g. Suspensio ab uno actu electionis, aut Missa celebranda per unum, aut alterum diem, ut notat Pirhing *lib.* 5. *tit.* 39. *num.* 207. Layman *lib.* 1. *tract.* 5. *part.* 3. *num.* 2. Suarez, Navarr. & alii. Et 18
notanter fuit positum, *quod culpa in suo genere sit completa*, quia Leges pœnales sunt stricte interpretandæ; *cap. Odia* 15. *de Reg. Juris in* 6. ibi: *Odia restringi, & favores convenit ampliari*; Simulque eorum verba accipienda cum effectu; *arg. cap. Hæc autem verba* 17. *dist.* 1. *de Pœniten.* ibi: *Hæc autem verba (quod statuerit, qui Jurisdictioni præest) cum effectu accipimus &c.* Unde qui tentavit percutere Clericum, sed erravit, aut impeditus fuit, non incurrit Excommunicationem latam in percussores Clericorum; & sic dicendum de similibus. Dicitur 19
etiam *notanter cum contumacia, seu inobedientia delinquentis*, quia ad incurrendam Censuram requiritur ulterius, ut culpa illa gravis habeat annexam inobedientiam, & contumaciam deliquentis, per quam reus Ecclesiæ monentis, & præcipientis auctoritatem spernere censeatur; ut cum communi docet Navarr. *cap.* 27. Manual. *num.* 9. Sannig. *dist.* 1. *de Censuris qu.* 3. *num.* 12. Abbas, & alii; Et hoc colligitur *ex Matthæi* 18. ubi dicitur: *Si Ecclesiam non audie-*

tract. 16. *q.* 7. §. 1. dico secundo; Felix Potestas *tom.* 2. *part.* 5. *de Censuris cap.* 1. *num.* 4319. Cl. Daniel Concina Theologia Christian. *tom.* 10. *lib.* 3. *de Censuris cap.* 2. ubi ad quæstionem: quinam habeat potestatem ferendi jure ordinario Censuras *num.* 5. respondet: *Prælati Regulares, ut Generales, Provinciales, Rectores Præpositi, Abbates, Priores, Guardiani, sive ex privilegio, sive ex natura rei hanc reipsa potestatem habent, majorem, vel minorem, juxta cujuscumque Religionis leges, & consuetudines*. Et hic certe non est Probabilista, sicut nec est eruditissimus Paulus Gabriel Antoine, qui in tract. *de Censuris quæst.* 7. expresse dicit, *potestatem ferendi Censuras . . . a Papa habent Superiores Ordinum, saltem Generales, & Provinciales, vel etiam Superiores locales secundum cujusque constitutiones, non item Parochi*; Kazemberger in Supplem. Teolog. Patris Sporer *cap.* 3. *de censuris* §. 4. *num.* 2. Vide etiam Gaudentium Kerckove in nostra Statuta generalia *cap.* 7. §. 8. *num.* 7. Et sic etiam plurimi alii brevitatis gratia missi. Aliud autem est facultas sibi reservandi casus, & aliud facultas ferendi Censuras: hæc ut dictum est, competit etiam Superioribus localibus, illa vero solummodo Generalibus, & Provincialibus, & quidem limitate ad solos illos undecim assignatos in Decreto Clementis VIII., vel ad aliquos ex illis, ultra quos neque aliud quantumvis grave peccatum possunt sibi reservare sine matura discussione, & consensu Capituli Generalis, & respective Provincialis ex eodem Decreto; quod Apostolicum Decretum videntur illudere, qui, quia non possunt casus sibi reservare reservant sibi excommunicationem quam certis peccatis annectunt, ut declaravit Sacra Congregatio Episcop. & Regular. die 7. Julii 1617. Quod Decretum jam ego retuli in verb. *Prælatus Regularis num.* 55. Vide ibi, & verb. *Reservatio casuum*, ubi multa ad rem.

audierit (idest si ei obediens non fuerit) sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus; idest tamquam excommu-
20 nicatus, & exclusus ex gremio Ecclesiæ. Advertendum tamen hic est, quod ad incurrendam Censuram non requiritur semper contumacia, aut contemptus formalis, sed sufficit inobedientia generalis, & contemptus interpretativus, in hoc consistens, quod quis sciens quidpiam ab Ecclesia esse prohibitum sub
21 Censura, nihilominus illud facere velit. Ad validitatem Censuræ ferendæ ab homine requiritur etiam trina monitio, nisi urgens necessitas aliud suadeat, quod nempe in aliquo urgenti casu una solum admonitio peremptoria pro tribus sufficiat; *cap. Reprehensibilis 26. de appellat. cap. Sacro* 48. *de sentent. Excommunic. cap. Romana* 5. *cap. Constitutionem* 9. *& cap. Statutum* 13. *de sentent. Excommunicat. in* 6.
22 Et talis monitio debet fieri in scriptis cum expressione caussæ, & nominis tam ejus, qui fert, quam ejus, contra quem fertur Censura *maxime Excommunicationis*, ut vult Palao *tract.29. disp.1. punct.5. num.9.* & alii passim; & coram testibus tradi, vel legi ipsi personæ excommunicandæ; *cap. Sacro* 48. *de sentent. Excommun.* ibi: *Personis præsentibus idoneis, per quas si necesse fuerit possit probari monitio.*
23 Nisi forsan talis malitiose se absconderet, & fugeret tunc enim sufficit, si monitio, seu comminatio prævia scripta ad ejus domum, vel ad valvas Ecclesiæ, vel in alio publico loco affigatur: *cap. Quoniam §. Porro, ut lite non contestata, & Clement. causam* 3. *de electicn.* Suarez *de Censuris disp.*3. *sect.*11. & alii.
24 Dicitur autem notanter *maxime Excommunicationis*, quia Censuræ Suspensionis, & Interdicti aliquando non ut meræ Censuræ, sed ut pœnæ vindicativæ imponuntur, & imponi possunt, nulla comminatione præmissa; *arg. cap. Cum in cunctis* 7. *§. final. de election. cap. Sacro* 48. *de Sentent. Excommunicat. & cap. cum medicinalis* 1. *de sentent. Excommunic. in* 6.
25 Ad validitatem Censuræ tamen latæ sententiæ a Jure statutæ non requiritur monitio, quia ipsum Jus præcedens, seu Lex, & commune præceptum est continua monitio, adeoque alia monitione opus non est; *arg. cap. Reprehensibilis 26. de appellation. & cap. Conquesti* 22. *verb. Nuntietis, de sentent. Excommunicat.*
26 Censura Interdicti potest infligi etiam ob peccatum alterius; propter enim peccatum Regis potest interdici totum regnum; *arg. cap. Non est vobis* 11. *de sponsalibus*: Et pro peccato Episcopi terra ipsi subjecta; *cap. Sane* 11. *de Officio Delegati*: Et propter peccatum Rectoris Civitas; *cap. Si sententia* 16. *de sentent. Excommunicat. in* 6. & Monasterium ob peccatum Prælati contumacis; *cap. Cum dilectus* 8. *de Religiosis domibus*, ac notat Fagnan. *cap. Res-*
27 *ponsio* 43. *de sentent. Excommun. num.*42. Non potest tamen propter peccatum alterius infligi Censura Excommunicationis majoris, quia Excommunicatio major non est infligenda, nisi propter peccatum mortale; peccatum vero, cum consistat in actu, non est communitatis, sed proprium singularium personarum; adeoque non est excommunicanda tota communitas propter peccatum unius personæ singularis, ut expresse statuitur *in cap. Romana* 5. *de sentent. Excommunic. in* 6. ibi: *In Universitatem vel Collegium proferri Excommunicationis sententiam penitus prohibemus, volentes animarum periculum evitare, quod exinde sequi posset; cum nonnumquam contingeret, innoxios hujusmodi sententia irretiri; sed in illos dumtaxat de Collegio, vel Universitate, quos culpabiles esse constiterit, promulgetur*; Et quod unus non sit excommunicandus propter peccatum alterius v. g. Filius pro delicto Patris, dixit expresse Augustinus relatus *in cap. Si habet* 2. *caus.*24. *quæst.*3. Neque etiam propter peccatum al- 28
terius potest infligi Censura Suspensionis proprie, & stricte acceptæ; Sic Navarr. *in Manual. cap.*27. *n.*165. Layman *lib.*1. *tract.*5. *par.*3. *cap.*3. *num.*1. Suarez, & alii passim: Et ratio est, quia Suspensio est proprie dicta pœna, quippe directe cuipiam adimens usum Ecclesiasticæ potestatis; atqui pœna talis non incurritur sine culpa propria; *arg. cap. Quæsivit* 2. *de his, quæ fiunt a majori par. cap.* ubi expresse dicitur: *Peccata suos auctores tenere debent*; adeoque &c.

Ab incurrendis Censuris tres precipue causæ ex- 29
cusant. Prima est ignorantia invincibilis Juris, aut Facti, cui sit annexa Censura: quod ignorantia invincibilis Juris, seu ipsius Censuræ, dummodo non sit crassa, aut supina, excuset ab incurrenda Censura, habetur expresse *in cap. Ut animarum* 2. *de Constitutionibus in* 6. ibi: *Ut animarum periculis obvietur, sententiis per statuta quorumcumque Ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes, dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina*: & quod excuset ab incurrenda Censura ignorantia Facti, qua quis ignorat factum suum talem esse, quod sit prohibitum sub Censura, habetur *in cap Si vero* 3. *de sentent. Excomm.* ubi statuitur, quod non incurratur Excommunicatio ab eo, qui occidit Clericum, quem invincibiliter ignorabat esse talem, & putabat esse laicum, ibi: *Si quis autem in Clericum nutrientem comam, manus injecerit violentas, propter hoc non debet Apostolico præsentari conspectui, nec etiam Excommunicatione innodari, dummodo ipsum esse Clericum ignoraverit*. Et quantum ad hoc excusat etiam inad- 30
vertentia, quia æquivalet ignorantiæ. Secunda est impotentia sive physica, sive moralis; Unde ratione impotentiæ physicæ, qui non habet, quid restituat, excusatur a Censura lata contra detinentem rem alienam. Et ratione impotentiæ moralis excusatur qui ob metum gravem v. gr. mortis, mutilationis, infamiæ, gravis jacturæ bonorum, & similium cogitur omittere, aut facere aliquid, quod sub Censura præscribitur, vel respective prohibetur. Et ratio est, quia Leges Ecclesiasticæ regulariter loquendo non obligant cum periculo vitæ, membrorum, vel alterius gravis damni juxta communem sententiam; *arg. capit.*4. *de Regulis Juris*, ibi: *Quod non est licitum in lege, necessitas facit licitum*. Tertia est appel- 31
latio legitima interposita ad Superiorem post comminationem Censuræ ab inferiori factam, antequam incurratur; Et ratio est, quia appellatio facta in tempore suspendit usum Jurisdictionis in Judice, ut habetur expresse *in cap. Romana* 3., *& cap. Si a Judice* 10. *de appellat. in* 6. Et idem omnino facit recusatio Judicis, antequam sententiam Excommunicationis, vel alterius Censuræ ferat; textu claro *in cap. Quoties Episcopi* 16. *caus.*2. *quæst.*6. ibi: *Quoties Episcopi se a suis Comprovincialibus, vel a Metropolitano putaverint prægravari, aut eos suspectos habuerint*

buerint, mox Romanam appellent Sedem, atque eis libere ire liceat, & dum prædictam Romanam Ecclesiam appellaverint, aut ab ea se audiri poposcerint, nullus
32 *eos Excommunicare, aut eorum Sedes surripere, aut res eorum auferre, aut aliquam eis vim inferre præsumat*. Hoc tamen non verificatur, quando appellatio fit post jam latam Excommunicationis, vel alterius Censuræ sententiam, quia tunc appellatio facta solum post latam sententiam, non habet vim suspendendi, sed solum devolvendi, ut Superior possit cognoscere de justitia Censuræ; *cap. Ad reprimendam 8. de Offic. Judicis Ordinarii.*

33 Innocens censuratus v. gr. Excommunicatus secundum allegata, & probata in Foro externo pro tali habere se debet; quamvis coram Deo ab ea immunis sit, & in secreto contra eam agere possit. *Est communis sententia Doctorum*; & colligitur *ex cap. Sententia* 1. *caus.*11. *quæst.*3. ibi: *Sententia Pastoris, sive justa, sive injusta fuerit, timenda est*; & concordat *c. Inquisitioni tuæ* 44. *de Sentent. excommun.* Ubi Excommunicatus innocenter, ob sanctam observantiam Legis Divinæ, ex juxta tamen præsumpta causa in Foro externo, cogitur in eodem Foro servare Censuram; In publico enim se gerere debet, ut censuratus, & a ministerio suo abstinere, ne debitam auctoritati Ecclesiæ reverentiam, & obedientiam infringat, si lata in eum sententia publice fuerit promulgata; *Ne*, ut dicit S. Gregorius *Homil.*26. *in Evangel. Ne etsi injuste ligatus est, culpa, quæ non erat, fiat*. Et revera si talis secundum allegata, & probata in judicio censetur reus, & caussa ad Censuram censetur sufficiens, debet Censura in Foro externo, tam a Censurato, quam ab aliis servari, donec, vel ab ea præsumptus reus fuerit absolutus, vel innocentia ipsius, atque error Censuræ publice innotuerit; Hoc enim necesse est ad publicam utilitatem, & disciplinam, ipsamque Judicis ex Officio secundum allegata, & probata judicantis auctoritatem tuendam, cui bono communi merito bonum privatum postponi debet; Aliter aperiretur via malevolis quaslibet Censuras contemnendi, cum semper dicere possent, se coram Deo esse Innocentes, quamvis in Foro externo juxta allega-
34 ta, & approbata essent damnati ut rei. In secreto tamen posset talis se gerere, ut non Censuratus; *cap. Cui est illata* 46. *caus.*11. *qu.*3. ibi: *Cui est illata sententia .... si injusta est, tanto eam curare non debet, quanto apud Deum, & Ecclesiam ejus neminem potest iniqua gravare sententia*; *Ita ergo ex se, non absolvi desideret, qua se nullatenus perspicit obligatum*. Immo ut habetur *in cap. Illud* 87. *caus.*11. *quæst.*3. ex verbis S. Augustini Censura injuste lata potius nocet Latori, quam ei, in quem est injuste lata, ibi: *Quod illud plane non temere dixerim, si quisquam fidelium fuerit anathematizatus injuste, ei potius oberit qui faciet, quam ei, qui hanc patietur injuriam. Spiritus enim Sanctus habitans in Sanctis, per quem quisque ligatur, aut solvitur, immeritam nulli pœnam ingerit.*

A Censuris a Jure, si non sint reservatæ, absol- 35
vere potest quilibet Confessarius pro Foro interno Conscientiæ; pro Foro tamen externo Superior Censurati; *cap. Nuper* 29. *vers. In secundo casu, de sentent. Excommunic.* Si sint reservatæ, possunt absolvi ab eo, cui sunt reservatæ, aut ejus Delegato, vel a Superiore ejus, cui sunt reservatæ, vel a Confessariis ad id privilegiatis, uti sunt Confessarii Regulares, qui ab omnibus Censuris a Jure latis, & Papæ reservatis (exceptis contentis in Bulla Cœnæ, & aliis sex casibus intra Italiam, & extra Urbem de mandato Clementis VIII. reservatis, & aliis quos Romani Pontifices sibi post Clement. VIII. reservarunt) absolvere possunt, ut constat ex privilegio Pauli III. Constitut. incip. *Cum inter cunctas edit.* 3. *Junii* 1545. in quo communicant alii Regulares, & ex aliis privilegiis. Vide verb. *Absolutio*. (*a*)

A Censuris ab homine latis per sententiam spe- 36
cialem potest absolvere solus ille, qui eas tulit, vel ejus Delegatus; *capit. Pastoralis* 11. *§. Præterea, de Offic. Ordinar. cap. Querentis* 26. *de Offic. Delegati* Vel ejus Successor; *cap. Si Episcopus* 11. *quæst.*3. pro quo venit etiam Capitulum Sede vacante: *cap. Unic. de Majorit. & Obedient. in* 6. Vel (si agnoscantur injustæ) Superior Censurantis plenam Jurisdictionem in illum habens, ut Papa respectu omnium; Generalis respectu Superiorum totius Ordinis; Provincialis respectu Superiorum suæ Provinciæ; * Adeo ut neque summus Pœnitentiarius Romæ Censuras illas in aliquem nominatim latas tollere consueverit, ne jurisdictio Ordinariorum turbetur; Benedictus XIV. *Institut. Eccles.* 55. *§.*11.* Non sic autem Archiepi- 37
scopus respectu suorum Suffraganeorum, nisi ad eum appelletur, quia Archiepiscopus non habet Jurisdictionem absolvendi a Censura, quam in proprium Subditum tulit Episcopus ejus Suffraganeus, nisi ad eum a sententia Censuræ appelletur, ut colligitur ex *cap. Nullus Primas* 7. *caus.*9. *q.*3. & ex *cap. Pastoralis* 11. *de Offic. Ordinarii*. Nec etiam Legatus Sedis Apostolicæ, qui licet aliquo modo superior sit Episcopi,

Romani Theologi Nota.

(*a*) Circa sex casus ex speciali mandato Clement. VIII. a Sac. Congreg. Episcop. & Regul. an. 1602. 26. Novembris reservatos, adest declaratio Clementis XI. die 3. Martii 1711. qua decernitur, nec Sæculares, nec Regulares privilegiatos in Urbe absolvere posse ab istis casibus, scilicet *Violationis Clausuræ Monialium ad malum finem*: *Violationis publicæ immunitatis Ecclesiasticæ in terminis constitut. Gregor. XIV. vel etiam occultæ, si fiat publica auctoritate*; atque *publicæ Presbyteri occisionis*. In reliquis vero casibus intacta manent in Urbe privilegia Confessariorum, quæ ante dictum Decretum obtinebant.

Responsio Auctoris ad Notas Rom. Theol.

Sed meminisse debuerat accuratus Theologus, & adnotare, jam in verb. *Absolvere, Absolutio. art.* 1. *num.*47. fuisse a me allatam ad litteram dictam Declarationem Clem. XI. Vide ibi.

scopi, non tamen in ordine ad causas subditorum,
nisi ad ipsum sit appellatum, ut deducitur ex Conc.
Trident. *sess.*24. *cap.*20. *de Reformat.* Barbosa ibi, &
38 alii. Nemo tamen debet absolvi a gravibus Cen-
suris, sive pro Foro interno, sive pro externo,
nisi prius serio promittat de parendo mandatis Ec-
clesiæ, vel absolventis, & de non committendo
in posterum hujusmodi delicta; *cap. Super eo* 1.
cap. Ex tenore 10. *cap. Ad hæc* 12., *& cap. Vene-*
39 *rabili* 52. *de sentent. Excommunicat.* In articulo mor-
tis potest quivis Confessarius, & in defectu Confes-
sarii quilibet Sacerdos a quibusvis Censuris absolve-
re sub onere tamen, ut elapso periculo pœnitens co-
ram Superiore compareat ad exequendum, quod il-
le præscripserit; *cap. Eos* 22. *de sentent. Excommuni-*
40 *cat. in* 6. Potest quis pluribus Censuris ligari, & po-
test absolvi ab una & non ab aliis ad differentiam
41 peccatorum. *Ita communis.* Censura Excommuni-
cationis ligatus non potest a peccatis absolvi, nisi
prius ab ipsa absolvatur, quia excommunicatus est
42 incapax susceptionis Sacramenti. Ita etiam *Commu-*
nis Doctorum. Forma absolutionis a Censuris non ha-
bet præfixa verba, sed potest dari verbis exprimen-
tibus absolutionem talis specialis Censuræ, a qua fit
absolutio; sed de istis, & aliis vide verb. *Excom-*
municatio, verb. *Suspensio*, verb. *Interdictum*, ubi
43 diffuse de singulis. Hoc unum advertas, quod etiam
Reo correcto, ejusque contumacia cessante, non ces-
sant Censuræ, nisi per absolutionem tollantur, ma-
xime loquendo de Censuris absolute latis, ut clare
patet ex Decreto 2. Alexandri VII. die 18. Martii
1666. inter alias propositiones sequentem ordine 44.
condemnantis: *Quoad forum conscientiæ, Reo cor-*
recto, ejusque contumacia cessante, cessant Censuræ.

Supplementa Auctoris.

44 Privilegium, ne quis inconsulta Sancta Sede Cen-
suris irretiri possit, non afficit Ordinariorum senten-
tias. Ideoque nec probat ab eorum jurisdictione
exemptionem; Bened. XIV. tom.2. Const.40. incip.
Causarum Palatii Apostolici.
45 Censura potest irrogari nolentibus accedere ad Sy-
nodum, si accedere teneantur; aut ea absoluta, per-
venientibus, vel nondum completa, recedentibus.
46 Idem *De Synodo Diœcesana lib.*3. *cap.*12. *num.*1. Non
sunt ferendæ Censuræ nisi ad coercenda graviora cri-
mina; Nec quidquam sub Censura prohibendum,
aut præcipiendum, nisi materiæ gravitas, ratione
sui, aut circumstantiarum eas exposcat. Idem *ibid.*
47 *num.*2. 3. *&* 4. Et gravius debet esse delictum, ob
quod infligatur Censura latæ sententiæ. Ac ad hanc
incurrendam in foro externo, requiritur sententia
declaratoria commissi, cui est Censura jure ipso al-
48 ligata. In foro autem interno nulla est necessaria Ju-
dicis declaratio, sed sufficit quod quis committat
crimen, cui sciat adnexam esse Censuram, cum sic
suam contumaciam, in Ecclesiæ contemptum satis
aperte manifestet; Idem *ib. n.*5.
49 * Parcissimi esse debent Episcopi in Censuris latæ
sententiæ ferendis; cum enim extrema ea sit pœna,
pro extremo remedio gravibus criminibus puniendis,
coercendisque reservanda est ex costanti Sac. Congr.
sensu, *ib. lib.*7. *cap.*45.

Verumtamen prudenter ab Episcopis interdum 50
sub pœna excommunicationis latæ sententiæ vetan-
tur quædam ex natura sua leviora, sed ob grave
scandalum, quod inde consequeretur, si res vetita
neglecta fuisset, res ipsa postulat, ut ita providea-
tur. Ita Pontifex defendit Constitutionem suam, qua
vetuit, ne dispensati in Quadragesima a comestione
carnium pisces degustent; *Ibid. not. cap.*46. At gene-
ratim loquendo, contra immoderatum Censurarum
usum docte, & sapienter more suo insurgit lauda-
tus Pontifex in cit. *Tract. lib.*10. *cap.* 2. adducta pri-
mum auctoritate Navarri, qui *Manual. capit.* 27.
*num.*49. declamat contra exorbitantem Censurarum
usum, additque, *utilem, immo & necessariam fore*
aliquam earum limitationem, saltem quoad forum con-
scientiæ: allatis deinde multis exemplis indicat, &
suadet Episcopis cautelam, & circumspectionem,
quam adhibere debent in decernendis prædictis Cen-
suris.

Additiones ex aliena manu.

Probari nequit Veteribus fuisse tres tantum species 51
Censurarum, idque quia non tam stricte & præcise
de Censuris loquuti ii sunt, sicut recentiores. Juxta 52
igitur modernam disciplinam enumerantur tres spe-
cies Censurarum, excommunicatio scilicet, suspen- 53
sio, & interdictum; degradatio vero, depositio,
similesque pœnæ Canonicæ non dicuntur Censuræ;
Morin. *de Sacrament. Pœnitent. lib.*6. *c.*25. *num.*12.
& seq. Vanesp. *jur. Eccles. univers. par.*3. *tit.*11. *cap.*2.
*§.*1. *& plur. seq.*
Censuræ, vel a jure, vel ab homine feruntur. 54
Censuræ a jure sunt generales, durant post mortem 55
etiam Legislatoris, potestque quilibet Confessarius
ab iis absolvere, nisi sint reservatæ. At censuræ ab 56
homine non sunt semper generales, nec durant post
mortem Superioris, nec ab iis regulariter absolvere
potest nisi idem Superior, vel Successor; Rousseaud
de la Combe *in sua jurisprud. Canon. verb. Censuræ*
*sect.*1. *num.*1. Posse etiam absolvere ab ipsis Vicarium 57
Capitularem Sede vacante, tenet idem Auctor *loco ci-*
*tato sect.*7. *num.*1.
Censuræ tam a jure, quam ab homine solent esse 58
vel latæ, vel ferendæ sententiæ. Ast quando dici 59
debeant Censuræ latæ sententiæ, & quando feren-
dæ sententiæ, tradunt Cabassut. *lib.*5. *cap.*10. *num.*5.
& seq. & ibi Gibert. Zoel. *in decr. lib.*5. *titul.* 39.
num. 25.
Num Episcopus existens extra suam Diœcesim fer- 60
re Censuras possit in subditos suos, vide apud Gibert.
in Cabassut. *lib.*5. *c.*10. *num.*9.
Mulieri an competere possit potestas ferendi censu- 61
suras, adi Vanespen. *jur. Eccles. univers. p.*3. *tit.* 11.
*cap.*2. *num.*11. *& plur. seq.* ubi expendit text. *in cap.*
de major. & obed.
Quod attinet ad formam ferendi censuras notat 62
Hurtad. *de Censur. in commun. difficult.* 18. *per tot.*,
quod quando agitur de censura ipso facto incurrenda
annexa alicui præcepto, sufficit quod ipsum præ-
ceptum fuerit notificatum, ut ipsa per ejus violatio-
nem sine ulla monitione incurratur, quum ipsum
præceptum stet loco ipsius monitionis, & quidem
continuæ.

63 Cæterum de ipsa forma, & conditionibus in prolatione censurarum observandis, tum quæ causæ requirantur, qui item sint earum effectus, & quomodo solvi queant, dicemus & quidem opportunius, dum de singulis Censuris.

CENSUS.

Quo ad ea, quæ concernunt esse, & conditiones Census.

SUMMARIUM.

1 Hoc nomen *Census* varie accipitur. Primo accipitur Census, prout dicit, descriptionem, & æstimationem bonorum singularium civium, ut juxta singulorum quantitatem proportionaliter dividantur tributa. In hoc sensu accipitur Census *Matthæi 22.* ibi: *Licet Censum dare Cæsari, an non?* Et sic etiam sumitur ab Ulpiano *in l. Vitia; & in l. Forum, ff. de Censibus*. Secundo, interdum sumitur Census pro ipsis bonis, seu fortunis, quæ censentur, juxta illud Poetæ: *Dat Census honores, Census amicitias*. Tertio, accipitur Census pro descriptione Civium, vel ad distinguendos diversos status in ordine ad distributionem munerum, seu pacis, seu belli juxta singulorum habilitatem, ut notat Budæus *in l. ultima ff. de Senat.* Vel ad imponenda onera, in quo sensu accipitur *Lucæ 2.* ibi; *Exit edictum a Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis*. Quarto, sumitur pro omni eo, quod alteri solvitur in signum subjectionis, & imperii, & in hoc sensu accipitur *in cap. Quæsitum 4. caus.1. q.3.* ibi: *Salvo utique Episcoporum censu annuo, quem ab eisdem Altaribus habere soliti sunt*. Quinto, prout ad nostrum propositum
2 spectat proprie accipiendo Censum, *Census est jus, percipiendi pensionem annuam ex re alterius utili, &*
3 *fructifera, supra qua fundatur*. Dicitur *Jus percipiendi pensionem annuam*, per quæ verba indicatur, Censum non esse rem ipsam, quæ censui subjicitur, nec ipsam pensionem, quæ solvitur, sed potestatem, seu Jus exigendi talem pensionem ex re ipsa, super qua fundatus est Census. Et ideo cum quis per Contractum vendit *Censum*, non dicitur vendere pecuniam, aut fructus annuos, sed Jus quoddam, ratione cujus emptor *Census* potest annuatim exigere
4 certam pecuniam, aut fructus ex re alterius. Dicitur *ex re alterius utili &c.* per quæ verba indicatur, *Censum* differre ab *Emphytheusi, & Feudo*, quia in Emphyteusi, & Feudo Dominium directum manet penes Dominum; Utile vero transit in *Emphyteutam*, vel *Vassallum*; Secus autem fit in *Censu*, nam Censuista, vel Censualista nullum habet dominium in re *Censuali* (quæ proinde simpliciter est alterius) sed habet Jus dumtaxat percipiendi ex ea quamdam certam pensionem in contractu conventam. Hinc 5
adverte, quod Venditor *Census* se obligando ad solvendam annuatim certam pensionem ex ea, dicitur *Censuarius*; Qui vero pretium dedit, sicque *Censum*, seu Jus percipiendi pensionem annuam ex re alterius emit, vocatur *Censuista*, seu *Censualista*; Salas *tract. de Censibus dub.1. num. 7.* qui dicit hanc esse magis communem appellationem. Licet alii appellent Creditorem ipsum *Censuarium*, & *Censualistam*, & alii utroque nomine, utrumque appellari posse dicant.

Census dividitur in Reservativum, & Consignativum. Reservativus est, *quo quis transfert rem suam in alterum, quoad dominium directum, & utile, servata sibi pensione annua super eadem re*, ut cum quis dat alteri suam Domum, vel prædium reservando sibi certam pensionem annuatim ex Domo illa, vel prædio sibi præstanda, & de hoc Censu fit sermo *leg. ult. C. de rerum permut.* ibi: *Ea lege rebus donatis Candido, ut quod placuerat, annuum sibi præstaret*. Uti Joseph Ægyptiis dedit terras prius titulo permutationis cum tritico subjectas Dominio Pharaonis sub annuo *Censu* præstando; *Gen. cap.47. v. 24.*, & de hoc Censu non loquuntur Pontifices in suis Constitutionibus, neque in eo procedunt conditiones ibi requisitæ. Census Consignativus, de quo in præsenti est sermo, & Pontifices loquuntur: *Est quo quis alteri consignat, seu vendit Jus percipiendi annuam pensionem super rebus suis fructiferis, vel super persona sua, manente integro Dominio tam directo, quam utili ad venditorem*. Et hic Census Consignativus est veluti species quædam emptionis, ac venditionis, unde & in Jure Canonico *in Extravagant.* Martini V., & Calisti III., quarum quælibet incipit: *Regimini*, de eo agitur sub titulo *de Emptione, & Venditione*. Census Consignativus dividitur in Realem, Personalem, & Mixtum. *Realis est, qui constituitur, seu fundatur super re aliqua fructifera, cui adhæret, & qua pereunte, Census perit*. Personalis est, *qui fundatur super certa persona obligante se ad annuam pensionem ex industria, arte, opificio, vel labore suo solvendam*. Mixtus est, *qui immediate super re, & persona fundatur*, itaut si res pereat, maneat obligata persona ad Censum solvendum, ad differentiam Census realis, in quo pereunte re ex parte, vel in totum ex parte etiam, vel in totum, perit Census super ipsa re fundatus. Census Consignativus dividitur ulterius in Perpetuum, & Temporalem. *Perpetuus est, quo pensio, stante contractu, cæterisque salvis, semper solvenda est*; ideoque etiam ad hæredes, & Censuarii, & Censualistæ transit. Temporalis est, *quo pensio solvenda est solummodo ad tempus aliquod in contractu conventum*. Census Perpetuus subdividitur in Redimibilem, & Irredimibilem. Redimibilis est, *qui restituto per venditorem pretio potest redimi*. Irredimibilis est, *qui amplius redimi nequit*. Temporalis etiam subdividitur in Temporalem, qui extenditur ad certum, & determinatum tempus v. g. ad 40. vel 60. annos; & in

in Temporalem, qui extenditur ad tempus incertum v. g. ad vitam unius hominis, vel duorum, & hic Census proprio nomine vocatur *Vitalitius*.

12 Ut Census sit licitus, ac justus Jure naturæ, saltem quatuor requiruntur conditiones. Prima est; ut Census fundetur in re fructifera, ut prædium, Domus &c. cum enim Censuarius vendat Censuistæ, seu Censualistæ Jus percipiendi annuatim pensionem ex fructibus alicujus rei, debet necesse ipsa res esse fru-
13 ctifera ad hoc, ut ex ea possit solvi pensio. Secunda est, ut justo pretio Census vendatur, & ematur, cum justum pretium ex natura rei requiratur ad quamlibet venditionem, & emptionem; Rota *par.4. tom.1. decis.17. num.34.* Justum autem pretium est, quod lege, vel consuetudine taxatum est, uti est in Imperio Romano centum pro quinque annuatim solvendis ex Constitutione Caroli V. edita in Comitiis Au-
14 gustanis anno 1548. Tertia est, ut pereunte re in to-
15 tum, vel in partem, æqualiter pereat Census. Quarta est, ut res Censui subjecta non alienetur sine consensu Censualistæ, ne, vel minus secure, vel majori
16 difficultate cogatur exigere pensionem annuam. Ut autem Census sit licitus, & justus Jure Canonico plures aliæ Conditiones requiruntur, ut videre est in Constitutione Martini V. incip. *Regimini* edita 1423. & relata *in Extravagan. commun. cap.1. de emptione, & venditione*; & in Constitutione Calisti III. incip. etiam *Regimini* edita 1455. & relata pariter *in d. Extravagan. commun. cap.2. de emptione, & venditione*; & in Constitutione Sancti Pii V. incip. *Cum onus Apostolicæ servitutis*, edita 1569. quæ cum præ aliis conditiones ad Census requisitas diffuse exprimat, per distinctos §. ad litteram datur.

17 Pius Episc. Servus Servorum Dei. *Ad perpetuam rei memoriam*. Cum onus Apostolicæ Servitutis obeuntes cognoverimus innumeros celebratos fuisse, & in dies celebrari Censuum Contractus, qui nedum continentur intra limites a nostris Antecessoribus eisdem Contractibus statutos, verum etiam, quod deterius est, contrariis omnino pactionibus, propter ardentem avaritiæ stimulum, Legum etiam Divinarum manifestum contemptum præseferunt, non potuimus, animarum, prout tenemur, saluti consulentes, ac piarum mentium petitionibus etiam satisfacientes, tam gravi morbo, lethiferoque veneno salutari antidoto non mederi.

§. 1. Hac igitur nostra Constitutione statuimus, Censum, seu annuum redditum creari, constituive nullo modo posse, nisi in re immobili, aut quæ pro immobili habeatur de sui natura frugifera, quæ nominatim certis finibus designata sit.

§. 2. Rursum nisi vere in pecunia numerata, præsentibus testibus, ac Notario & in actu celebrationis Instrumenti, non autem prius recepto integro justoque pretio.

§. 3. Solutiones, quas vulgo anticipatas appellant fieri, aut in pactum deduci prohibemus.

§. 4. Conventiones directe, vel indirecte obligantes ad casus fortuitos eum, qui alias ex natura contractus non tenetur, nullo modo valere volumus.

§. 5. Quemadmodum nec pactum auferens, aut restringens facultatem alienandi rem Censui suppositam, quia volumus rem ipsam semper, & libere, ac sine solutione laudemii, seu quinquagesimæ, aut alterius quantitatis vel rei, tam inter vivos, quam in ultima voluntate alienari.

§. 6. Ubi autem vendenda sit, volumus Dominum Census aliis omnibus præferri, eique denuntiari conditiones, quibus vendenda sit, & per mensem expectari.

§. 7. Pacta continentia morosum Census debitorem teneri ad interesse lucri cessantis, vel ad Cambium, seu certas expensas, aut certa salaria, seu expensas medio juramento Creditoris liquidandas, aut rem Censui subjectam, sive aliquam ejus partem amittere, aut aliud Jus ex eodem contractu, sive aliunde acquisitum perdere, aut in aliquam pœnam cadere, ex toto irrita sint, & nulla.

§. 8. Immo, & Censum augeri, & novum creari super eadem, vel alia re in favorem ejusdem, aut personæ per eum suppositæ pro Censibus temporis, vel præteriti, vel futuri, omnino prohibemus.

§. 9. Sicuti etiam annullamus pacta continentia solutiones onerum ad eum spectare, ad quem alias de Jure, & ex natura contractus non spectarent.

§. 10. Postremo Census omnes in futurum creandos non solum re in totum, vel pro parte perempta, aut infructuosa in totum, vel pro parte effecta, volumus ad ratam perire, sed etiam posse pro eodem pretio extingui. Non obstante longissimi etiam temporis, ac immemorabili, immo centum, & plurium annorum præscriptione, non obstantibus aliquibus pactis directe talem facultatem auferentibus, quibuscumque verbis aut Clausulis concepta sint.

§. 11. Cum vero traditione pretii redditus extinguendus erit, volumus per bimestre ante id denunciari ei, cui pretium dandum erit, & post denunciam intra annum tamen etiam ab invito pretium repeti posse, & ubi pretium, nec volens intra bimestre solvat, nec ab invito intra annum exigatur, volumus nihilominus quandocumque redditum extingui posse, prævia tamen semper denuncia, de qua supra, & non obstantibus his, de quibus supra; idque observari mandamus etiam quo ad pluries, ac pluries denunciatum fuisset, nec unquam effectus secutus fuisset.

§. 12. Pacta etiam continentia pretium Census extra casum prædictum, ab invito, aut ob pœnam, aut ob aliam causam repeti posse, omnino prohibemus.

§. 13. Contractusque sub alia forma posthac celebrandos fœneratitios judicamus, & ita illis propterea non obstantibus, quidquid vel expresse, vel tacite contra hæc nostra mandata dari, remitti, aut dimitti contingat a Fisco volumus posse vindicari.

§. 14. Hanc autem salutiferam sanctionem nedum in Censu noviter creando, verum etiam in creato quocumque tempore alienando, modo post publicationem Constitutionis creatus sit, perpetuo, & in omnibus servari volumus.

§. 15. Declarantes pretium semel Censui constitu-

tum numquam posse ob temporum, aut contrahentium qualitatem, seu aliud accidens, nec quo ad ultimo contrahentes minui, vel augeri.

§. 16. Et licet Legem ipsam ad contractus jam celebratos non extendamus; illos tamen omnes, in quos sub alia forma pervenerunt Census, hortamur in Domino, ut singulos contractus Censuræ bonorum Religiosorum subjiciant, & animarum saluti consulant.

§. 17. Non obstantibus quibusvis Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, statutis & consuetudinibus, nec non privilegiis, & Litteris, etiam per quoscumque Romanos Pontifices Prædecessores nostros, ac etiam Nos sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis Clausulis etiam derogatoriarum derogatoriis, nec non irritantibus Decretis, ex quavis caussa etiam per modum Legis universalis, aut alias quomodolibet editis, sive in favorem Universitatum, Communitatum, Collegiorum, Congregationum, Civitatum, & Locorum concessis, approbatis, & innovatis, quibus omnibus, & singulis illorum tenores præsentibus pro expressis habentes, quatenus directe, vel indirecte præsenti nostræ Constitutioni in toto, vel in parte contrarientur, specialiter, & expresse derogamus; cæterisque contrariis quibuscumque.

§. 18. Volumus autem, quod præsentes in Cancellaria, & acie Campi Floræ publicentur, & inter Constitutiones extravagantes perpetuo valituras conscribantur.

§. 19. Et quia difficile foret præsentes ad singula quæque loca deferri, volumus, & etiam declaramus, quod earum transumptis, etiam impressis alicujus Notarii subscriptis, ac sigillo alicujus Prælati munitis, eadem prorsus fides ubique adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

§. 20. Nulli ergo omnino &c.

Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo nono quartodecimo Kalendas Febr. Pontificatus nostri anno quarto.

28 Sequuntur Declarationes dubitationum desuper exortarum.

PIUS PAPA V.

Ad futuram rei memoriam.

Etsi Apostolica Sedes magna adhibita industria operam det, omnia perspicue promulgare, vix tamen est ut umquam satis queat usquequaque cavere, quin scrupulosæ quorumdam mentes novos illi sensus inducant, quorum perplexitate multi in dubium evocantur.

§. I. Pridem enim per Constitutionem nostram de Censuum creatione inter alia volumus, Census omnes in futurum creandos non solum re in totum, vel pro parte perempta, aut infructuosa in totum effecta ad ratam perire, sed etiam pro eodem pretio extingui posse. Ac pacta continentia morosum Census debitorem ad interesse lucri cessantis, vel ad Cambium, seu salaria, & expensas medio creditoris juramento liquidandas teneri, aut rem Censui subjectam, sive aliquam ejus partem amittere, aut aliud Jus, sive ex eodem contractu, sive aliunde acquisitum perdere, aut in aliquam pœnam cadere, ex toto nulla, atque irrita esse. Censum autem, seu annuum redditum nonnisi in re immobili, aut quæ pro immobili habetur ex sui natura fructifera, atque nominatim certis finibus designata sit. Sed nec Censum ipsum, nisi vere in pecunia numerata præsentibus Notario, & Testibus in actu celebrationis Instrumenti, non autem prius recepto integro, justoque pretio creari constitutive nullo modo posse.

§. 2. Deinde per Dilectum Filium Octavium Spinolam Regni Siciliæ Magistrum Portulanum hac de causa ad nos destinatum, accepimus in d. Regno Siciliæ scrupulum exoriri, an rerum prædictarum infructuositas etiam annalis, aut alias temporalis intelligatur.

§. 3. Et an per nullitatem pactorum aliorum prædictorum, etiam Jus recuperandi, sive repetendi impensas, quas litigando contra morosos prædictos, aut executores ad eorum loca transmittendo, aut alias ex Judicum mandato subire oportet, auferatur.

§. 4. Præterea an tam pro ipsis expensis quam etiam pro Censu recuperando contra tertium possessorem procedi? Et etiam Fidejussores dari, aliave bona prædii Censu gravati evictione, & ipsius Census solutione hypothecari? Denique, an Census hujusmodi super pluribus rebus inter se divisis constitui possit?

§. 5. Postremo an id, quod de pecunia numerata dicitur, prohibeat quominus in dotium assignatione Census creari possit?

§. 6. Nos hæc discrimina, quantum in nobis est, tollere cupientes, tenore præsentium declaramus rem infructuosam, quæ tota, vel ex parte infructuosa perpetuo redditur, non autem ex qua fructus uno, duobus, pluribusque annis, sive tempestate, sive alio casu non proveniunt, salva alia Juris communis dispositione intelligi debere.

§. 7. Præterea exactionem illarum expensarum prohiberi, quæ ex pacto, vel conventione tantum inter contrahentes inita, & instrumento Census specialiter appositæ refici permittuntur, non autem eæ, quæ ex dicti Juris dispositione repetendæ veniunt, & mandato Judicis adjudicantur.

§. 8. Cæterum Fidejussores dari, aliave bona hypothecari pro prædii Censu gravati evictione, aut si prædium in alium devenerit, aut si aliquis tertius Fidejussor intercesserit, tertium possessorem, vel ejus bona obligari minime prohibemus. Hæc autem omnia pro evictione dumtaxat, non autem solutione pœnæ adjudicari posse intelligimus.

§. 9. Postremo in Dotium assignandarum casu Censuum erectionem, & constitutionem prædictam respectu actualis numerationis coram Notario, & Testibus faciendæ locum non habere. Sed in hoc casu Census ipsos etiam pecunia ad manum non habita creari posse declaramus.

§. 10. Denique, ut periculis, quæ ex transportatione pecuniarum frequenter in dicto Regno eveniunt, occurratur, permittimus ut si in creatione Census pecunia ad manum commode haberi nequiverit, illius loco Emptor apocam, seu schedulam ban-

bancariam idoneam integri pretii in ipso emptionis actu debeat exhibere.

§. 11. Constitutione nostra prædicta tam in casu Dotium, quam cæteris omnibus in ea contentis, in suo robore permanentibus.

§. 12. Volumus autem &c.

Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris. Die 10. *Junii* 1570. *Pontificatus nostri anno quinto*.

19 Hanc vero Sancti Pii V. Constitutionem ob solam præsumptionem usuræ esse latam, & consequenter in conscientia non obligare, *ubi Contractus Censualitius* ab usura alias immunis est, tenet Navar. *de usuris num.* 69. *&* 70. Sa *verb. Census*, *& alii*; sed nihilominus omnino tenendum est dictam Constitutionem Pianam, ubi usu recepta est, & per legitimam contrariam consuetudinem non est abrogata, absolute obligare; Castropalao *part.*7. *tract.*2. *disp.* 6. *punct.* 15. *num.*4. ubi testatur hanc esse communem sententiam Doctorum. Census enim creatus contra formam Constitutionis S. Pii V. remanet nullus; Rota
20 *part.* 19. *tom.* 1. *decis.* 338. *num.*2. Ubi autem dicta Piana Constitutio, vel non est usu recepta, vel si primitus recepta, deinde fuit per legitimam contrariam consuetudinem abrogata, utique in nullo Foro obligat, cum Lex humana usu non recepta, vel per legitimam contrariam consuetudinem abrogata, vim obligandi non habeat *ex cap. Cum tanto* 11. *de consuetudine*, ibi: *Licet etiam longævæ consuetudinis non sit vilis auctoritas, non tamen est usque adeo valitura, ut vel Juri positivo debeat præjudicium generare, nisi fuerit rationabilis, & legitime sit præscripta*. Unde cum in hoc Canone, Lex jam recepta, & usu confirmata per contrariam consuetudinem abrogari possit; multo magis ab initio per non usum ei derogari poterit, ut recte dicit Layman *lib.*1. *tr.*4. *cap.*3. *verb. quartum*. Et ad hoc optime facit, quod dicit Herincx *part.*2. *Summæ Theologicæ disp.*3. *de legibus num.* 117. ibi: *Ex his patet quomodo multæ Leges seu Bullæ Pontificiæ in variis regionibus non obligent; videlicet, quia vel in iis neque divulgatæ, seu publicatæ, neque acceptatæ fuerunt, consentiente, seu tacite connivente Pontifice; vel quia defectu publicationis, & acceptationis, esto in principio culpabili, tandem in perfectam desuetudinem desierunt. Illud autem plerumque oritur ex eo, quod Ordinarii frequenter advertant, aut existiment, ac sæpe non infundate, Leges varias non congruere publicæ utilitati suarum Diœcesium ob inveteratas, & rationabiles earumdem consuetudines, genium plebis, defectum finis Legis v.g. quia lata fuit ob pericula, & defectus, qui ibidem generatim non grassantur, immo vix noscuntur &c. Interdum etiam Ordinarii ob Potestatem Laicam non possunt exequi pro libitu suo mandata Apostolica. Interea vero tempore fluente in desuetudinem Le-*
21 *ges abeunt, antequam usu recipiantur*. Hæc ille, quia testibus Tamburino *tom.*2. *lib.*9. *tract.* 2. *de censibus*, Lessio *l.*2. *c.*23. *dub.* 13. Herincx *in summa l.*7. *cap.*20. *§.*1. *litt. l. & aliis*, dicta S. Pii V. Constitutio non est usu recepta in Gallia, Belgio, Germania, Hispania, & Sicilia, ibi non obligat, & consequenter valide, & licite ibidem fiunt contractus Censuales, non attentis conditionibus in ipsa Piana Constitutione præscriptis.

Census Consignativus realis, sive perpetuus, & 22
irredimibilis ex utraque parte, tam Censuarii, quam Censualistæ, sive Temporalis, & redimibilis ex utraque parte, ubi non est in usu Piana Constitutio, est licitus de Jure naturali, quia universaliter *ex Regula* 75. *Juris in* 6. *Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur*, & tenent passim Doctores. Sic etiam 23
de Jure naturæ est licitus Census personalis, dummodo Persona, in qua Census constituitur, sit fructifera, idest talis, quæ sua arte, opera, vel industria fructum aliquem pariat, unde Censum solvere possit; potest enim super industria hominis constitui obligatio solvendi annuatim aliquid ex suis lucris per modum Decimarum, vel tributorum, quæ dicuntur personales; *arg. cap. ad Apostolicæ, & cap. Pastoralis, de Decimis*, & nihil obstat similem obligationem vendi posse, adeoque &c. De Jure autem 24
Canonico, tam Census perpetuus, & irredimibilis ex utraque parte, sicuti & redimibilis pariter ex utraque parte; quam Census personalis, est illicitus, & prohibitus per citat. Constitutiones Martini V. & Calisti III. incip. *Regimini*, & S. Pii V. incip. *Cum onus*, adeoque non nisi in locis, ubi illæ, vel non receptæ, vel abrogatæ sunt, potest valide, & licite sustineri.

Census perpetui creati ad formam Bullæ Pianæ 25
connumerantur inter bona immobilia; Clement. *Exivi §. Cumque annui redditus, de verb. significat.* Merlin. *de pignorib. lib.*2. *tit.* 1. *quæst.* 44. *num.* 37. Binsfeld. Molinæus, & alii, quos affert, & sequitur Salas *dub.*44. & Cardinal. Lugo *disp.*27. *section.* 1. *num.*8. ubi dicit quod communis, & verior sententia docet, Census, seu redditus ad longum tempus censeri inter bona immobilia; secus vero si sint ad modicum tempus, & habetur etiam ex Rota *parte* 12. *recent decis.*413. *num.* 72. Census creati ad formam 26
Bullæ Pianæ spectantes ad Ecclesias, & Loca Pia reduci non possunt ad minorem fructum sine Beneplacito Apostolico; Riccius *dec. Cur. Archiepiscop. Neapol.* 134. *part.*1. *per tot. & in praxi p.*1. *resol.* 87. *num.*2. & alii, quos refert, & sequitur Donat. *prax. rerum Regul. tom.*2. *par.*2. *tract.*14. *q.* 58. *num.*1.

Regulares nequeunt censuario nomine recipere 27
pecuniam sine Beneplacito Apostolico; Sac. Congr. Conc. *in Romana Cistercensium* 1. *Septembr.* 1617. teste Card. Petra *tom.*5. *in Constitut.*5. *Pauli IV. sect.*3. *num.* 23.

Supplementa Auctoris.

Censuum, & Cambiorum fructus a Communita- 28
tibus Ditionis Ecclesiasticæ conventi, ad æquitatis rationem reducuntur a Benedicto XIV. tom.1. Constitut.139. incip. *Ci è stato*, ubi acriter improbata aviditate vilis lucri illorum, qui non erubuere opprimere, & aggravare magis Communitates dicti status exorbitantibus usuris quinque, sex, septem, & etiam octo, & novem pro centenario; ipsos census reducit, & moderatur ad quatuor tantum pro quolibet centenario. Vide ipsam, ubi multa ad rem scitu digna traduntur.

Census realis, de quo supra *num.*8. licitus est, & 29
immunis ab usura, nam venditur, & emitur jus percipiendi partem fructuum ex alieno fundo, quæ fru-

fructuum portio est pensio singulis annis solvenda; Idem *de Synodo Diœces. lib. 7. cap. 48. §. 4.*

30 Census vero personalis non transit in realem, quamvis detur hypotheca, qua pereunte Census non perit: de eo dubium est, num de sua natura sit usurarius, nec ne. Constat tamen vetitum esse ex Constitutione S. Pii V. in qua constituuntur Census conditiones; *ibid. §. 4.*

31 Num conditiones illæ, quoad ea, quæ non sunt de jure naturali, ac divino, ex contraria consuetudine legitime præscripta, cessarint obligare apud quasdam nationes, dubium est. Ac pro Hispania idem Pius V. concessit non obligare, ut ex Guttierez, *ibid. §. 5.* Et revera accidere posse, ut ea contraria consuetudo alicubi invaluerit, scribitur *ibid.*

32 Monet tamen Pontifex, etiam in iis Diœcesibus, in quibus Piana Constitutio non viget, ut a censibus personalibus, præsertim utrinque redimibilibus abstineatur; *ibid. §. 6.*

Additiones ex aliena manu.

33 De Censu reservativo, tum consignativo ea supplere, quæ ab Auctore omissa sunt, longum esset, limitesque præfixos excederet. Vide, si lubet, qui de utroque hoc Censu paucis, sed dilucide agit, Aulisium in libro singulari *de Censibus*

Articulus II.

(*) Quoad extinctionem Census, novissime adjectus.

1 De extinctione Census, cujus adeo frequens in foro occurrit disputatio, nil meminit Auctor, neque hic vacat operosius super omissis inquirere, ideo paucis complectar quæ singulariora reputavi. Census potest quandolibet a Debitore extingui. Sed non solum a Debitore, verum etiam a tertio potest extingui, & a tertio quoque extinctus omnem adimit facultatem Creditori agendi contra Debitorem. A tertio dupliciter extinguitur, vel absolute, vel translative reportata nempe per solvente a Creditore cessione translativa jurium Census anterioritatis, & potioritatis. Primo casu solvens acquirit tantum jus ad sortem repetendam. Secundo vero casu distinguendum est inter cessionem simplicem translativam anterioritatis, & potioritatis, & cessionem Census vivi, & realis, ac Crediti fructiferi. Primo casu nil aliud pariter præter sortem consequetur. *Constantin. Vot. decis. 29. per totum*; Zanch. *de prælat. credit. exercit. 2. §. 9. num. 85.* Rota *post Cenc. de Cens. decis. 503. num. 5.* Secundo autem casu eodem gaudet privilegio perceptionis fructuum, quo fruebatur ipse Creditor, adeo ut, mutata tantum Creditoris persona, Debitor ad idem teneatur.

2 Dicitur autem Creditor censualis dimissus per modum absolutæ extinctionis, cum in potiori instrumenti parte de omnimoda extinctione agitur; deinde vero in Capitulo prorsus separato apponitur cessio simplex jurium anterioritatis, & potioritatis, non cessio Census vivi, & realis, ac Crediti fructiferi. Rota *in Romana Immissionis 27. Martii 1726. §. Sed omnem coram Eminentissimo Calcagnino. In Recineten.* Salviani *5. Decembris 1735. §. Quidquid inquam coram Nunez. In Romana Censuum super subingressu quoad partitam reservatam 22. Junii 1753. §. 3., & 4. in fin. coram Bussio confirmat. 10. Decembris 1753. impress. 1754. §. 3. coram Eodem.*

Nec pactum subingressus in simplici cessione qualitatem fructiferam Census inducit. Duplex enim subingressus dari potest tum quoad sortem, tum quoad fructus, & ad excludendam qualitatem fructiferam satis est, quod respectu sortis possit verificari, ne sine effectu remaneat. *Constantin. loc. citato Rota in Recent. part. 19. tom. 2. dec. 315. num. 7.* Licet per subsequentem fructuum solutionem tacita Debitoris supponerit ratificatio. *Rot. post Paulut. dissert. 52. tom. 2. dec. 1. n. 7. & seq. in recent. p. 14. dec. 171. n. 15.* 3

Idem dicendum de clausula = *Traslativamente non estintivamente* = in hujusmodi extinctionem instrumentis apponi solita. *Rota in Romana Censuum super Subingressu quoad partitam reservatam 22. Junii 1753. §. 3. & 4. confirmat. ut sup.* 4

Extinguitur etiam Census si Creditor Census irrevocabiliter censiti fundi dominium acquirat, adeo ut a qualibet cesset productione fructuum. *Cenc. de Cens. quæst. 119. num. 1., & seq. Rota post eumd. decis. 511. num. 1., & 2. coram Emerix jun. decis. 661. num. 2. coram Crescent. decis. 503. num. 16.* Cum enim Census impositio naturam sapiat servitutis realis, quæ extinguitur per irrevocabilem prædii servitutis acquisitionem. *Paulut. dissert. 52. num. 7. & seq. Cenc. de Cens. quæst. 114. num. 2. & 3.* ita & consecuto irrevocabili fundi censiti dominio Census extinguatur oportet, ne creditum, & debitum dominium, & servitus, actio, & passio in eodem subjecto reperiatur contra censuram *text. in leg. 1. Cod. de hæred. vel act. vend. ibique Gotofred. not. 28. & Donell. to. 3. edit. Lucen. coll. 929. & 930. num. 2. & seq. Rot. in Eugubina Census super fructibus 3. Februarii 1736. §. Statim coram Molino.* 5

Neque loco damnorum, & interesse hujusmodi fructus percipi, & percepti retineri possunt. Ita enim eluderetur lex, & quod directe prohibitum est indirecte permitteretur *Rota post Cenc. de Cens. decis. 228. n. 3. In recent. dec. 336. n. 1. ad 4. & num. 7. in Nepesina Salviani 25. Januarii 1726. §. Posita cor. Cerro* & in dicta *Eugubina Census super fructibus §. Nec profuit, ubi plures allegantur.* 6

Cætera quæ omittuntur habes *in Cenc. de Cens.* & consulend. etiam. *Zecb. Rigor. moderat. circa usuras Dissert. 3. cap. de Cens. sect. 7. per tot.* 7

CESSIONES.

Cessiones commodi exigendi fructus Beneficiorum prohibentur sub pœna excommunicationis, & annullantur a Bened. XIV. tom. 1. Constit. 29. incip. *Universalis §. 2.* Cessiones commodi exigendi pen- 1 2

pensiones, factæ intra sex menses a die captæ possessionis Beneficii, annullantur; Idem Constit. 30. incip. *In sublimi* §.4.

3 Quoad Cessionem bonorum; Vide verb. *Restitutio art.1. a num.49. ad 59.* & verb. *Solutio a num.3. ad 6.*

CHARACTER SACRAMENTALIS. Vide verb. *Sacramentum a num. 33. ad 41.*

CHARITAS. Vide verb. *Virtus a num. 34. ad 87.*

CHARITATIVUM SUBSIDIUM. Vide verb. *Subsidium Charitativum.*

CHIROMANTIA. Vide verb. *Superstitio num. 20.*

C H O R E Æ.

1 Choreæ publicæ festis diebus prohibentur a Benedicto XIV. tom.1. Constit. 60. incip. *Nihil profecto*, §.4. in qua Constitut. multa ad rem merito observanda traduntur.

2 Choreas extrema die Bacchanalium ultra mediam noctem produci vetatur in tota Ecclesiastica Ditione ab eodem Pontifice, tom.2. Constit. 45. incip. *Inter cætera*, & utinam ubique hoc observaretur.

3 * Choreæ, quamvis ex sui natura sint licitæ, vix tamen in actu, quomodo nunc fiunt, permitti possunt, cum plerumque sint peccandi occasio; Idem *Instit. Eccles.* 76. §.5.

4 Choreas vero a Clericis non sine peccato gravi agi posse, Theologi plerique asserunt, *ibid.* §.7. Quin & prohiberi possunt ab Episcopis Clerici omnes, ne choreas ducant, ne in illis ludant instrumentis, quin nec permittant eas fieri in suis ædibus Ecclesiasticis, Canonicalibus, seu etiam Beneficialibus deputatis pro domicilio Beneficiati, etiamsi illæ fierent nomine consanguineorum ibidem cohabitantium; quæ verba sunt decreti Sac. Congregationis, relati, *in. cit. Instit.*76. §.8. *

5 Alia ad rem; Vide verb. *Clericus art.4. a n.13.* & verb. *Luxuria num. 88.*

CHOREPISCOPI.

(*) *Novum Additamentum.*

1 * Quæ sub Carolo M. Gallicanas Ecclesias multum divexavit, de Chorepiscopis controversia, fuerintne ordinatione sua, & charactere veri Episcopi, an tantum Presbyteri aliqua dumtaxat auctoritate, & jurisdictione supra cæteros donati; eadem Theologos nostros, & Jurisperitos etiamnum in varias sententias distrahit.

2 Petrus de Marca *de Conc. lib.2. cap. 13., & 14.*, Morinus *de Sacr. Ordin. par.3. Exercit. 4. cap.2.* Thomassinus *part.1. lib.2. cap.1. & 2.*, cum primis vero Witasse *de Sacram. Ordin. p.11. q.1. append. de Chorepiscopis*, docent; Chorepiscopos ordinatione sua fuisse meros Presbyteros, adeoque Chorepiscopatum nudum fuisse officium, & ministerium ad levandam Episcopis in pagis, & villis sollicitudinem; quod etiam *l. hic cit.* Auctor noster existimabat. 3

Contra Rhabanus Moguntinus Archiepiscopus in opusculo de Chorepiscopis, quod ad postulationem Reginbaldi Chorepiscopi edidit, Turnelius *de Ord. quæst.7. art.1.*, & P. Sbaralea *Dissert.29.* inter additas a Franc. Antonio Zaccaria Fleuryanæ *Disciplinæ populi Dei* Tom. III. edit. 1782. *p.*180. contendunt Chorepiscopos non officio tantum, & aliquo ministerio, sed etiam propria ordinatione fuisse veros Episcopos. 4

Bellarminus *l.1. de Cleric. cap.17.*, & Hallierus *de Sacr. Electión., & Ordinat. sect.5. cap.2. §.2. seqq.* mediam inierunt viam, duosque distinguunt Chorepiscoporum ordines, quorum alii Episcopi fuerint, alii tantum Presbyteri ordinatione sua. 5

Fortassis tamen in hac quæstione præstabit cum Chardonio Orientem ab Occidente distinguere, & in Occidente ipso varios variorum sæculorum mores. Nam in Oriente Chorepiscopos Episcopali fuisse potestate insignitos nullus dubitat; at in Occidente non eadem semper, & ubique disciplina obtinuisse videtur.

Alia ad rem. Vide verb. *Episcopus art.1. a n.36. ad 41.*

C H R I S M A.

Chrisma benedici nequit, nisi ab Episcopo, Benedict. XIV. tom.1. Constitut. 17. incip. *Etsi* §.4. Chrisma pro Ecclesiis Græcis recipi debet ab Episcopo Catholico, & quidem ab Ordinario; Idem *ibid.* Quamvis autem Chrismatis consecratio sit unum ex præcipuis muneribus Ordinis Episcopalis, fertur tamen aliquos simplices Sacerdotes accepisse a Pontifice facultatem illud consecrandi, ut testatur Wadingus *Annal. Minor. tom.9. ad ann.* 1440. de Eugenio IV. qui Fabiano de Bacchia Ordin. Minor. ad Indos proficiscenti facultatem dedit non solum Chrismate consignandi Fideles, sed etiam ipsum Chrisma consecrandi; Et de aliis Mabillonius *tom.1. part.2. Musei Italici*, ex Epistola Joannis Diaconi ad Senarium. *num.* 8. *pag.*73. At vero insuetum esse, hac prærogativa, Episcopalis Ordinis propria inferiorem Presbyterum insignire, erudite suo more tradit Benedl. XIV. *de Synodo Diœcesana lib.7. cap.8. n.2.* 1 2 3 4

* Ex Can. *Si quis de alio*, *de Consecr. dist.4.* colligitur vetitum esse Parochis aliud Chrisma, quam ab Episcopo suo consecratum adhibere; *Instit. Eccles.*81. §.2. idque omni quacumque exemptione exclusa, ut ex Passerino, *ibid.* 5

Cum novum benedicitur, vetus comburendum est, nec licet absque necessitate veteri Chrismate uti ad extremam Unctionem, cum novum haberi potest, ut ex Can. 122. *distinct.4. de Consecrat.* colligunt Doctores, *ibi.* §.4. 6

Licitum est oleo consecrato admiscere aliquid olei 7
non

non consecrati, quod attamen fit in minori quantitate quam consecratum; sed nec fas, nec ratio permittit, ut vetus oleum, cum potest novum haberi, ea admixtione perpetuetur; *ibid.* §.4.

8 Cum Fontes die Sabbati Sancti a Parochis benedicuntur, præstaret novo Chrismate ab Episcopo feria V. in Cœna Domini ejus anni benedicto ritum peragere; *ib.* §.5.

9 Ex jure communi Can. *Omni tempore distinct.*4. *de Consecrat.* non licet deferre sacra Olea nisi Subdiaconis, vel Diaconis, vel Sacerdotibus; *ib.* §.5. *

10 Alia ad rem vide infra verb. *Confirmatio*, & verb. *Extrema Unctio.*

CHRISTUS. (*1)

Miracula quædam a Christo patrata vide verb. *Magi*, verb. *Hemorrhoissa*, verb. *Malchus*, verb. *Samaritana*, verb. *Filius Viduæ Naim*. (*2)

De Clavis, quibus Christus Cruci affixus est, vide verb. *Clavi*; tum de loco crucifixionis vide verb. *Calvarius*. (*3).

De verbis a Christo in Cruce ad latronem prolatis, vide verb. *Latrones*. (*4).

Novissimum Additamentum.

(*1) Christi Divinitas; quam præter Theologos singulari dissertatione illustravit Thomas Ansaldi *Tom.*3. *Thesauri Theologici Zachariani*, cum ex Christianis Lapidibus tum ex Libris Liturgicis Tom.1. ejusdem *Thesauri Theologici p.*377. *&* 445. confirmatur. Accedat insignis Anonymi Gallica Dissertatio, quam brevi Italice redditam habebimus, inscripta: *La Religion Chrètienne, prouvèe par un seul fait, ou Dissertation, ou l'on demontrè, que des Catholiques: a qui Huneric Roi des Vandales, fit couper la langue*, magno utique ad ostendendam Christi divinitatem miraculo, *parlerent miraculeusement le reste de leur vie*, Parisiis 1766.

(*2) Vide præclaram Andreæ Spagni *de Miraculis* dissertationem.

(*3) De his adeundus cum primis Gretserus; item Benedictus XIV. de festis Christi, & Sandinius *de Sacr. Famil.*

(*4) Pius itemque doctus extat Bellarmini *de septem verbis Christi Domini* libellus, quem legi ab omnibus velim.

CIRCUMCISIO.

Circumcisio præcepta a Deo Abrahæ *Genes.*17. deinde post 400. circiter annos in Lege scripta firmata, fuit verum, & proprie dictum Sacramentum deletivum culpæ originalis, & collativum gratiæ ex opere operato. Sic Scotus *in* 4. *dist.*1. *qu.*6. quem sequuntur passim Scotistæ, & plurimi alii, & hanc sententiam prius docuerant plures SS. Patres, & præsertim S. Augustinus *lib.*1. *contra Petilianum cap.*72. ibi: *Certe antiquus populus Dei Circumcisionem pro Baptismo habebat*, & idem *lib.*3. tradit *contra Julianum c.*18. *lib.*2. *de gratia, & peccato originali cap.* 30. *lib.* 16. *de Civitate Dei cap.*27. *lib.*4. *de Baptismo c.*24. *lib.*2. *de nuptiis, & concupisc. cap.*11. & alibi frequenter; S. Gregorius *lib.* 4. *moral. cap.*2. ibi: *Quod apud nos valet aqua Baptismi, hoc egit apud Veteres... Mysterium Circumcisionis*, & sic etiam S. Bonaventura, Alensis, Bernardus, Prosper, Fulgentius, Hugo, Beda, ac alii, ac colligitur ex *Genes.*17. ibi: *Masculus, cujus præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, & ex cap. Majores* 3. *§. Caute de Baptismo*, ibi: *Originalis culpa remittebatur per Circumcisionis Mysterium, & damnationis periculum* (a) *vitabatur*. 1

Quod Circumcisio nedum fuerit deletiva culpæ originalis, sed etiam collativa gratiæ ex opere operato, necessario sequitur, nam juxta Concilium Trident. *sess.*6. *cap.*7. non remittitur peccatum sine infusione gratiæ, cum de facto non detur status medius inter filium Regni, & filium Gehennæ; adeoque concesso quod Circumcisio deleverit culpam originalem, necessario sequitur, quod gratiam contulerit, cum de potentia ordinaria non aliter culpa originalis deleri possit, quam per gratiæ collationem, ut omnes concedunt, teste Mastrio *in* 4. *disp.*1. *q.*2. *art.*3. *num.* 74. Et quidem ex opere operato, quia illam non contulit ex opere operantis ipsius suscipientis, idest parvuli circumcisi, utpote meriti personalis incapacis, nec ex opere operantis ipsius Ministri idest Circumcidentis, quia poterat conferri a perverso, & malo Ministro, ac etiam ab Infideli, & adhuc valida fuisset, si facere intendisset, quod facere intendebat vera Fidelium Ecclesia, ut recte tradit S. Augustinus *lib.*1. *contra Cresconium cap.* 31., *& Epist.* 103. dicens Cicumcisionem a Samaritano collatam fuisse validam non minus, quam nunc sit Baptismus collatus ab Hæretico, adeoque, si gra- 2

(a) Si Auctor binas tantum legisset D. Augustini Calmet Dissertationes; quarum altera *de Orig.*, *& Antiquit.*, altera *de effectibus Circumcisionis est*: non ea scripsisset, quæ Circumcisionem respiciunt. Brevitatis ergo solam Dissertationis secundo loco memoratæ conclusionem exscribo. „ Quamvis autem vulgo Scholastici, & Commentatores in Augustini, & Gregorii Magni sententiam concedentes autumaverint, originale crimen piaculo Circumcisionis deleri: Alia tamen sedit pluribus aliis Theologorum opinio, ratis cum Græcis, & Latinis vetustissimis Patribus nihil in Circumcisione agnoscendum, quam merum aliquod signum nullam habens remittendi criminis efficacitatem. Id sibi disertissime asserendum suscepit Cardinalis Bellarminus lib. 2. de Sacrament. in gener. capit.16. 17. Sasbout in cap.4. Epist. Rom. Stapletonus *Antidot. Apost. contra Hæret. in Ep. ad Rom.* Sylvius *in D. Thom.* 3. *part. quæst.* 70. *art.*4. S. Thom. 3.*par.* & in Rom. 4. *& in* 2.*par.qu.* 62. *art.*6. aliique plures ejus interpretes, docentes originale crimen Circumcisione nonnisi ex obliquo, & ex consequenti remitti: quod enim deleretur, in causa fuisse fidem, atque meritum illius, qui se Circumcisione initiandum traderet; quorum sane sententia æquior nobis probatur. „

si gratiam non contulit ex opere operantis, necessario sequitur eam contulisse ex opere operato, cum non detur alius modus in productione gratiæ, nisi ut conferatur intuitu meriti suscipientis, vel ministrantis, quod dicitur conferri ex opere operantis; aut virtute ipsius Sacramenti, quod dicitur conferri ex opere operato, nam juxta verum, & proprium loquendi modum, per opus operatum non intelligitur Passio Christi peracta, sed Sacramentum ipsum quatenus constitutum ex pacto, & promissione Dei, ut notat Mastrius *loco cit. num.*78. *circa medium*.

3 Circumcisio non solum fuit, ut supra, Sacramentum Legis scriptæ, sed etiam Legis naturæ, cum fuerit data Patribus 400. circiter annis ante Legem Moysis: Unde Christus *Joann.*7. dicit: *Moyses dedit vobis Circumcisionem, non quia ex Moyse est, sed ex Patribus*.

4 Immo Circumcisio in lege scripta non fuit aliud Sacramentum ab eo, quod erat in lege naturæ, sed idem magis determinatum in Lege scripta, quam fuerit antea in Lege naturæ, cum non fuerit nisi determinatio quædam illius communis remedii pro populo Hebræo, & protestatio ejusdem Fidei peculiari ritu facta, sicque proprie non fuerit Sacramentum Legis Moysis, nec vim habuerit justificandi ex vi ipsius Legis Moysis, seu scriptæ, sed quatenus remedium Legis naturæ, ut recte docet Mastrius *loco cit. num.*72. 83. *&* 86. ex Scoto *in* 4. *dist.* 1.

5 *qu.* 6. *§. Hic supponendum*. Jam enim in Lege naturæ ante Circumcisionem fuit a Deo institutum pro justificatione parvulorum Sacramentum aliquod consistens in signo exteriori protestativo Fidei in Christum venturum, sive interim illud esset oratio, sive benedictio, sive oblatio sive sacrificium, dummodo sive explicite, sive implicite protestationem d. Fidei significaret, ut expresse docet S. Augustin. *Lib.*5. *contra Julianum cap.*21. dicens: *Non ideo tamen credendum est, & ante datam Circumcisionem famulos Dei (quandoquidem illis inerat Mediatoris Fides in carne venturi) nullo Sacramento ejus opitulatos fuisse parvulis suis, quamvis quid illud esset aliqua necessaria caussa Scriptura nos latere voluerit*, ubi, ut vides, non utitur S. Doctor nomine *Remedii*, sed Sacramenti & sic etiam tenent S. Gregorius *lib.*4. *Moral. cap.*3. S. Bernardus *Epist.* 77. Beda *in Lucam cap.*8., Scotus *in* 4. *dist.*1. *q.*7., & Scotistæ passim, ac alii, & teste Mastrio *loco cit. art.*1. *num.*45. hæc est communis, & constans omnium Theol. sententia. Et ratio est, quia Deus, qui neminem vult perire, in omni statu providit hominum saluti instituendo remedium, ac Sacramentum culpæ originalis deletivum, Unde *in cap. Majores* 3. *de Baptismo* dicitur: *Absit, ut universi parvuli pereant, quorum quotidie tanta multitudo moritur, quin & ipsis misericors Deus, qui neminem vult perire, aliquod remedium procuraverit ad salutem*. Et quamvis non constet quale fuerit illud remedium, nec a Deo fuerit determinatum in specie, fuit tamen determinatum in genere, & quantum sufficit ad rationem Sacramenti, in quantum voluit, ut esset actus externus Fidei de Christo Mediatore venturo, quocumque modo fieret, sive oratione, sive benedictione, sive oblatione, sive sacrificio &c. hujusmodi, uti patet de Sacramento Ordinis, quod non fuit a Christo institutum in certa determinata materia & forma, sed tantum in genere sub ratione signi expressivi potestatis, quæ per ordinem traditur, relinquendo Ecclesiæ facultatem ipsas in specie determinandi.

Circumcisio, quamvis fuerit data 400. circiter annis ante Legem scriptam, & jam ab illo tempore debuerit applicari omnibus masculis ex Abrahæ familia descendentibus, ut patet *Genes.* 17. Illi tamen, qui non erant ex genere Abrahæ, poterant ante Legem scriptam circumcidi, sed non tenebantur, cum Circumcisio proprie loquendo fuerit Cæremonia Legis Mosaicæ, & solum in ipsa cœperit obligare etiam illos masculos, qui non erant de genere Abrahæ; *Levitic.* 12., *Joan.*7. Pro fœminis autem etiam 6

7 post institutam Circumcisionem remansit, & perseveravit remedium, seu Sacramentum Legis naturæ; *Genes.*17. & 34., & offerebantur in Templum die 14. post earum nativitatem, ibique nomen imponebatur; *Levit.*12. Glossa *in cap. Majores* 3. *de Baptismo verb. Fœminæ*; Hostiens. *ibid. num.*9. *verb. Quam Fœminæ* Fagnan. *ibid. n.*44. & alii passim.

8 Quare autem Circumcisio instituta fuerit pro solis masculis, & non pro fœminis; Tostatus *in Genes. cap.* 17. *vers. Quare*, dicit irrisoriam esse istam quæstionem; posito enim quod Circumcisio fieri debeat, impossibile est eam fieri in fœmina, cum non habeat, in quo fiat, superfluum ergo est quærere quare in viro, & non in fœmina fit Circumcisio. Unde omissis variorum placitis, placet hic solum referre quod ex S. Thoma *in* 3. *part. quæst.* 70. *art.*2. *ad* 4. tenet Fagnan. *loco cit. num.* 45. videlicet, quia Circumcisio instituta fuit, ut signum Fidei Abrahæ, qui credidit se Patrem futurum Christi sibi repromissi, & ideo convenienter solis maribus competebat. Peccatum etiam originale, dicit ipse, contra quod specialiter Circumcisio ordinabatur, a

9 Patre trahitur, non a Matre. Hinc Circumcisio fit in membro genitali, quo generamur, & transfunditur, peccatum originale, quod ipsa Circumcisione curatur, ut inter alias hanc adducit rationem Cornelius a Lapide *in Genes. cap.*17. *vers.*11.

Circumcisio, & Baptismus in multis differunt & in multis conveniunt inter se. Differunt primo, quia Baptismus est generalior Circumcisione; *cap. Majores* 3. *de Baptismo*, nam hodie ex necessitate medii, tam masculi, quam fœminæ baptizari debent, cum Christus expresse, & generaliter omnes cujuscumque ætatis, & sexus includens dixerit *Joan.*3. *num.*5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei*. At vero Circumcisio in veteri Testamento ad fœminas non pertinebat; *Genes.*17. & patet ex dictis *supra num.*7. 10 11

Secundo differunt, quia multo plus confert nunc Baptismus Christianis, quam Circumcisio olim Judæis, textu expresso *in cap. Majores* 3. *§. Caute, de Baptismo*, ibi: *Caute tamen notandum est quantum plus Baptismus hodie conferat Christianis, quam quondam Judæis Circumcisio contulisset . . . . quoniam etsi originalis culpa remittebatur per Circumcisionis Mysterium, & damnationis periculum vitabatur, non tamen perveniebatur ad Regnum Cœlorum, quod usque ad mortem Christi fuit omnibus obseratum, sed per Sacramentum Baptismi Christi sanguine rubricati culpa remittitur, vitatur periculum & ad Regnum Cœlo-* 12

Cœlorum etiam pervenitur, cujus januam Christi Sanguis Fidelibus suis misericorditer reseravit.

13 Tertio differunt, quia Baptismus confert augmentum gratiæ, seu gratiam secundam, ubi baptizatus habet jam primam. Non sic autem Circumcisio, ut recte docet Scotus *in 4. dist. 1. q. 6.* exemplo Abrahæ, qui jam ab originali mundatus, & justificatus per remedium Legis naturæ, seu per suam veram Fidem, non fuit amplius justificatus ex Circumcisione, ne quidem justificatione secunda, seu augmento gratiæ, ut colligitur ex *Epistola ad Romanos cap. 4.* ibi: *Reputata est Abrahæ Fides ad justitiam; quomodo ergo reputata est; In Circumcisione, an in præputio; Non in Circumcisione, sed in præputio.*

14 Quarto differunt, quia Baptismus non modo est generalior, & efficacior, quam Circumcisio, ut supra in prima, & secunda differentia, sed etiam significantior, ut *in cap. Debitum 5. de Bigamis*, & decentior, ut per se patet, ac facilior, quia in Baptismo non effunditur sanguis, sicut in Circumcisione, ubi *tertia die gravissimus vulnerum dolor est* ut expresse dicitur *Gen. cap. 34. num. 25.* & sic notat Hostiens. *in cit. c. Majores 3. de Baptismo num. 9. in verb. Cum generaliter*, Joann. Andreas *ibid. num. 5.* Fagnanus *ibid. num. 50.* & alii.

15 Conveniunt autem primo inter se Baptismus, & circumcisio, quia sicut olim Circumcisio tam adultis, quam parvulis ex precepto Domini conferebatur, textu expresso *in cit. cap. Majores*, ibi: *Cum ergo Circumcisio tam adultis, quam parvulis ex præcepto Domini conferretur*, ita etiam nunc Baptismus tam adultis, quam parvulis, est conferendus, textu expresso *in cit. cap. Majores*, ibi: *Ne Baptismus, qui successit loco ipsius . . . . minoris videatur effectus, tam adultis, quam parvulis est conferendus*, & concordat Concil. Trident. *sess. 5. in decreto de peccato originali cap. 4. & sess. 7. de Baptismo can. 12. 13. & 14.*

16 Conveniunt secundo, quia sicuti sine Circumcisione tunc nullus salvari poterat, ita nunc nemo salvari potest sine Baptismo, textu expresso *in cit. cap. Majores*, ibi: *sicut enim sine distinctione qualibet Mosaica Lex clamabat, Anima, cujus præputio caro circumcisa non fuerit, peribit de populo suo, ita nunc indistincte vox intonat Evangelica: Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non intrabit in Regnum Dei.*

17 Conveniunt tertio, quia sicuti in veteri Testamento per Circumcisionem, quæ vicem Baptismi supplebat, remittebatur originale peccatum; *cap. Quod autem 4. & cap. Ex quo 5. de consecrat. dist. 4. & cap. Majores 3. §. Caute, de Baptismo*, ita in novo Testamento originalis culpa remittitur per Baptismum; *cit. cap. Majores §. Caute*, & Concil. Trident. *sess. 5. in decreto de peccato originali can. ultimo*, ibi: *Si quis per Jesu Christi Domini nostri gratiam, quæ in Baptismate confertur, reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam asserit non tolli totum id, quod veram, & propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantum radi, aut non imputari, anathema sit.*

18 Nec valet obiicere contra istam ultimam convenientiam, & principalem conclusionem *sub num. 1.* positam, quod Apostolus *1. ad Corinth. cap. 7. n. 19.* dicit absolute; *Circumcisio nihil est, ad Galatas cap. 5. num. 6. cap. 6. num. 15. Neque Circumcisio aliquid valet*, & consimiliter frequenter alibi, adeoque Circumcisio non delebat culpam originalem, nec conferebat gratiam ex opere operato, uti facit Baptismus. Non valet, inquam, quia Apostolus vult ibi Circumcisionem nihil esse, nihil valere homini Christiano, quia licet valeret in Lege Mosaica, non sic tamen amplius in Lege Evangelica, in qua est penitus abrogata, uti patet ex ipsissimet verbis Apostoli *loco cit.* ibi: *Nam in Christo Jesu neque Circumcisio aliquid valet.* Quod si prætendatur Apostolum alibi insinuare Circumcisionem etiam in Lege Mosaica nihil valuisse: Respondetur, Apostolum velle tantum insinuare, quod Circumcisio nihil valuerit, seu non habuerit vim justificandi in Lege Mosaica, quia ex Lege illa habuit tantum vim consignandi Dei populum, ipsumque ab aliis populis discernendi: Vim autem justificandi habuit, quatenus determinatum Legis naturæ remedium, juxta dicta *supra n. 13.*

Et si instetur, quod Apostolus pluribus in locis negare videtur universaliter antiquæ Legis Sacramentis vim justificandi, ut *ad Romanos 3. Ex operibus Legis non justificabitur omnis caro coram illo, & ad Galatas 3. In Lege nemo justificatur apud Deum*, ubi sub nomine Legis intelligit omnia antiquæ Legis Sacramenta, quæ *in eadem Epist. ad Galatas cap. 4.* vocat *infirma, & egena elementa, & ad Corinth. 2.* dicuntur *umbra futurorum*: Respondetur statim, quod Apostolus in dictis locis loquitur solum de Lege Mosaica, & de Sacramentis improprie dictis, quæ in ipsa præter Circumcisionem vigebant, ut oblationes hostiarum, aspersiones sanguinis hircorum, & vitulorum, purgationes ab immunditiis Legalibus per aquam expiationis, consecrationes Pontificum, Sacerdotum, & Levitarum, esus Agni Paschalis, & hujusmodi, prout notat Scotus *n. 4. dist. 1. quæst. 6. litt. 3.* quæ utique vim justificandi non habebant ex se, nec conferebant gratiam ex opere operato, sed solum ex opere operantis, quatenus pro tempore d. Legis fiebant in Charitate, & ex obedientia Dei sic præcipientis. Non autem loquitur ibi Apostolus de communi remedio, seu Sacramento Legis naturæ: Nec de ipsa Circumcisione, in quantum erat determinatio quædam illius communis remedii pro populo Hebræo, ut patet ex dictis *supra num. 3. 4. 5.* Et sic explicandi sunt Patres apparenter nostræ conclusioni contrarii, cum fundamenta suarum assertionum potissimum desumant ex adductis, aliisque similibus Apostoli Auctoritatibus. 19

Nec etiam valet objicere Concilium Florent. *sess. ult. in Decreto Fidei ad Armenos*, ubi sic habet: *Novæ Legis Sacramenta multum differunt a Sacramentis antiquæ Legis. Hæc enim non causabant gratiam, sed solum per Passionem Christi dandam figurabant; Nostra vero Sacramenta, & continent gratiam, & digne suscipientibus eam conferunt*, & Concilium Tridentinum *sess. 7. Canon. 2.* ubi sic definitur: *Si quis dixerit novæ Legis Sacramenta a Sacramentis Legis antiquæ non differre; nisi quia sunt cæremoniæ aliæ, & alii ritus externi, anathema sit*; adeoque Sacramenta veteris Legis non conferebant gratiam ex opere operato, uti Sacramenta novæ Legis. Non valet, 20

inquam,

inquam, quia Concilium Florentinum loquitur solum de supradictis Sacramentis veteris Legis proprie dictis, non autem de remedio, seu Sacramento Legis naturæ, nec de ipsa Circumcisione, quæ 400. circiter annis ante Legem scriptam fuit instituta, & sic proprie non fuit Sacramentum Legis scriptæ, sed potius Legis naturæ in sensu explicato *supra num.*4. Non enim præsumendum est condemnatos esse in dicto Concilio Augustinum, Gregorium, Innocentium tertium, aliosque Sanctos Patres *sub num.*1. allegatos, expressissime docentes id præstitisse Hebræis Circumcisionem, quod præstat Christianis Baptismus. Et sic fere eodem modo responderi posset ad Canonem Concilii Tridentini. At etiam stante nostra conclusione, quod Circumcisio, & remedium, seu Sacrementum Legis naturæ deleverit originale peccatum, & contulerit gratiam ex opere operato, ut facit nunc Baptismus, adhuc in multis differunt a Sacramentis novæ Legis, ut patet ex differentiis adductis *sup. à num.*11. *ad* 14. & sic nihil ponitur contra definitionem Concilii Tridentini.

21 Circumcisio, & remedium, seu Sacramentum Legis naturæ imprimebant characterem; Sic Scotus *in* 4. *dist.*6. *quæst.*9. *in solutione primi*, & Scotistæ passim, ac alii contra plurimos alios. Et ratio est, quia Circumcisio fuit verum, & proprie dictum Sacramentum deletivum culpæ originalis, & collativum gratiæ ex opere operato, ut patet ex dictis *supra n.*1. *&* 2. eratque janua salutis, ac distinguebat familiam Dei, & Messiæ a circumcisis, sive explicite, sive implicite crediti venturi, sicut nunc Baptismus: Circumcisio enim non tantum instituta fuit ad remittendum originale peccatum, sed etiam ad consignandum Dei populum, illumque distinguendum a cæteris nationibus; Adeoque sicuti Baptismus his de causis characterem imprimit, ita a pari dicendum est, quod Characterem impresserit etiam Circumcisio, cum utrobique quantum ad hoc par sit ratio. Quod idem per eamdem rationem dicendum est de Sacramento Legis naturæ deletivo culpæ originalis, ac collativo gratiæ ex opere operato; quod Sacramentum perseveraverit etiam in Lege scripta pro fœminis, ut patet ex dictis *supra num.*7. quia alias fœminæ non fuissent æquiparatæ masculis in donis supernaturalibus, si character fuisset impressus in masculis per Circumcisionem, & non in fœminis per dictum Legis naturæ Sacramentum pro ipsis adhuc perseverans in Lege scripta.

Additiones ex Editione Romana 1767.

22 Quæ hic tradit Auctor de effectu, & efficacia Circumcisionis, eam nempe peccato originis extinguendo fuisse institutam, gratiamque ex opere operato contulisse, non omnibus certe placet Theologis, Sacrarumque Scripturarum Interpretibus. Solis novæ Legis Sacramentis privilegium competere conferendi gratiam ex opere operato, omnes fere Theologi merito sentiunt, cum ab Apostolo *ad Galat.*4. *vers.*3. veteris Legis Sacramenta *infirma & egena elementa vocentur*. Neque irrefragabile putamus Circumcisionem peccatum originale delevisse. Eam fuisse veluti insigne, quo a cæteris gentibus Judaicus populus distingueretur, tradunt omnes Patres tam Græci quam Latini ante S. Augustinum, nulla de remissione originalis criminis facta mentione. *Gregem Israeliticum*, inquit Sanctus Hyeronimus *lib.*1. *in Epist. ad Galat. quodam Circumcisionis cauterio denotavit, ut viventes inter Ægyptios, inter Assyrios, Babylonios, atque Chaldæos hoc signaculo distinguerentur*: Tom.7. edit. noviss. pag. 224.

CIRCUMSTANTIÆ PECCATORUM, Vide verb. *Pœnitentiæ Sacramentum art.*4. *num.*100. *ad* 124.

CIVITAS, CIVILITAS, CIVES.

SUMMARIUM.

1 *Civitas multimode accipitur, & in quo differat ab Urbe*, ad num.8.

9 *Oppidum, Castrum, Villa, Villicus, quid sint*, ad num.13.

14 *Villæ* Civitates *vocantur, & viceversa*, ad n.15.

16 *An ad essentiam Civitatis requiratur Sedes Episcopalis*, ad num.19.

20 *Qua pœna puniatur Civitas occidens vel ejiciens suum Episcopum*, ad num.31.

32 *Et qua, si Cardinalem quocumque modo lædat.*

33 *Nec non si conspiret contra Summum Pontificem, vel labatur in Hæresim*, ad num.34.

35 *Condemnatio Civitatis ad Aratrum quos pariat effectus*, ad num.36.

37 *An Civitas post patratum facinus in personam Episcopi vel Cardinalis remaneat adhuc Civitas quoad privilegia Sæcularia, necnon privetur Diœcesi, & quousque duret pœna eidem inflicta*, ad num.41.

41 *Quot quibusque modis Civilitas acquiratur, & amittatur*, ad num.64.

65 *Civitas privilegiativa quo ad omnes effectus a quo concedatur*, ad num.68.

69 *Variæ afferuntur sententiæ de Cive Originario & domiciliario, totaque explanatur circa hanc materiam disciplina civilis, atque Canonica* ad num.89.

90 *An Civis ex privilegio admittatur ad Beneficium, sive Legatum solis Civibus conferendum*, ad num.107.

108 *Subnectuntur Additiones ex aliena manu*, ad num.126.

Civitas aliquando sumitur pro populo, aliquando pro situ Civitatis, seu pro loco mœnibus cincto, vel denique pro coadunatione hominum, ut tradunt Bald. *consil.*327. *Pridie enim num.*10. *in fine l.*1. Bartol. *consil.*196. *Civitati Camerinæ num.*6. *l.*1. Frances, *de Ecclesiis Cathedralibus cap.*4. *num.*33. Magnum Lexicon Juridicum Calvin. verb. *Civitas*, Beyerlinch. in *Theatr. vitæ humanæ verb. Civitas* & alii. 1

Proprie tamen Civitas sumitur pro habitatoribus, & incolis, vel pro ipsa societate Civium, aut jure Civitatis, ac Civium, vel pro constitutione, & ordine populi, ac Civium; cit. Magnum Lexicon. Calv. verb. 2

3 *verb. Civitas*. Civitas enim dicitur Civium unitas; Glossa *in cap. Si Civitas 17. de sent. Excomm. in 6.* Fagn. *in c.1. num.20. de privileg.* Unde Cicero *de Somnio Scipionis* ait: *Nihil est quod in terris Deo fiat acceptius, quam consilia, cœtusque hominum jure sociari, quæ Civitates appellantur*. Quare civitatem multitudinem hominum societatis vinculo adunatam, muris cinctam, Episcopum habentem, a Veteribus sic appellatam definivit cum pluribus Ripol. *in tract. de regal. c.44. de Regalia creandi Civitates, & Villas,* ac Frances *loc. cit. num.34.* Seu Civitas est multitudo hominum societatis vinculo adunata ad simul una vivendum, uti ex Isidoro *lib.1. Etymolog.* eam definit Joan. Andr. *in d. cap. Si Civitas num.1.* ubi etiam alias recenset definitiones.

4 Urbs autem pro ædificiis, & ipso loco mœnibus cincto accipitur; Magnum Lexicon Calv. verb. *Urbs*
5 & cit. verb. *Civitas*. Urbs enim dicta est ab *Urbo*, quod est aratrum, cum Urbum, sive Urvum sit curvatura aratri, & Urbare, sive urvare, sit arare, aratroque definire, textu expresso *in leg. Pupillus 239. §. Urbs, ff. de verb. signific.* In condendis enim Urbibus olim Veteres aratro utebantur, quo futuræ Urbis magnitudinem, proportionem, situmque muro cingendum definiebant; Cæl. Rhodig. *lib.24. cap.15.* Grat. *discept.179. n.34.* Beyerlinch *loco cit. verb. Urbs in princ. & verb. Civitas in princ.* Frances *loco citato num.27. & 28.* Magnum Lexicon Calvin. verbo *Urbs*. Et ideo sicuti pro ædificandis, seu definiendis Urbibus aratrum adhibebant, ita etiam in destructione ad aratrum condemnabant, ut eodem, quo definitæ essent Urbes, modo rursus delerent, everterent, destruerent, juxta *l. Nihil tit.35. ff. de Regul. jur. & cap. Omnis res 1. de Regul. juris*, sic citati Doctores & alii.

6 Licet in jure quælibet Civitas possit appellari Urbs, ut ex text. *in leg.2. ff. de verborum signific. in leg.2. Cod. de ædific. priv. leg. præscriptio Cod. de oper. public.*, & Bartol. observant Loaysa *de jure univers.1. part. cap. 2. num. 24.* Joan. Andr. *in cap. Si Civitas 17. de sent. Excomm. in 6.* Abbas *in cap.1. de privileg.*
7 *num.1.* Frances *loco cit. num.34.* In rigore tamen latino Civitas, & Urbs in hoc differunt, quod Civitas *Incolæ* dicuntur, Urbs vero complectitur ædificia ex Calep. verb. *Civitas*; Aristotel. *l.4. polit. & lib. etiam OEconomicar.* Beyerlinch. *d. verbo Urbs vers. Cicero tamen*; Frances *loco cit. num.34.*

8 Civitas Romana Urbs appellatur per excellentiam; ut dicit Abbas *in c.1. de Offic. Ordinar. num.5.* Frances *loco cit. num.103.* eo modo quo D. Paulus antonomastice vocatur *Apostolus*, quia omnium maxime profuit in Evangelicæ prædicationis semine propagando, ex Barbosa *in Collect. ad tract. in cap. B. Paulus 22. qu.2. num.4.*

9 Oppidum proprie est omnis Urbs præter Romam, que peculiari nomine Urbs vocari cœpta est, & cæteræ Urbes vocantur Oppida, ut ex aliis notat Calv.
10 *in suo magno Lexico juridico verb. Oppidum*. Oppida sic dicta fuere, ut refert Isidorus *lib.15. orig. cap.1.* vel ab oppositione murorum, vel ab opibus recondendis, vel ab ope, quod contra hostem opem dent, seu apud Jurisconsultos Oppidum nomen accepisse traditur ab ope ferenda, & sustinenda; *l. Pupillus 239. §. Oppidum, ff. de verbor. signific.* ibi: *Oppidum ab ope dicitur, quod ejus rei causa mœnia sint constituta*. Unde Civitates muris cinguntur, ut ipsorum ope hosti securius resistamus, & ab incursionibus hostium, aliisque malis tuti simus; *cit. Magn. Lexicon. juridic. verb. Oppidum*. Castrum autem dicitur quasi casa arcta, quia non debet esse diffusum, 11
ne tempore guerræ egeat magna custodia hominum, & victualibus; Sic expresse Glossa *in cit. cap. Si Civitas 17. de sentent. Excommun. in 6. verb. Nota primo*.

Villa pro ædificio posito in Rure sumitur *l. Fundi* 12
appellatione 211. ff. de verb. signific. ibi: *In usu urbana ædificia, ædes, rustica, Villæ dicuntur*, & concordat *l. si fundum 81. §.3. ff. de Legatis 1.* Frances 13
loco cit. num.57. Ex quo Villicus appellatur ille, qui propter fructus percipiendos in rure præponitur, *l. Si cum Villico 16. ff. de Institoria actione*; Frances *loco cit. num.58.* cum aliis ibi allegatis. Unde solum 14
late sumpto vocabulo Villæ *Civitates* vocantur, cum proprie Villa ædificium in rure situm sine muro, & Vallo dicatur; Cosmas *in pragm. sanction. in Gloss. verb. Villis §. Insuper rus*; *In Eccles. autem tit. de Collat.* Guillelm Benedict. *in cap. Raynutius 16. verb. Et uxorem num.464. de Testamentis*; Frances *loco cit. num.54.* Hinc ad summum cum Villæ appellantur Civitates, hoc procedit in pusillis Civitatibus, quæ uti Terræ in Italia nudam tantum sui ipsius habent defensionem, & ideo habitatores vocantur rustici, quasi a rure, sicuti habitatores Civitatum appellantur Cives a Guillelm. Benedict. *loco cit.* & Frances *loco cit. num.56.* Quamvis tamen Civitates in Francia *Villæ* 15
appellentur, Rus vero *Villagium*, ut testantur Cassan. *in Catalog. gloriæ mundi 12. p. cons. 60. paulo post principium* Frances *loco cit. num.59.*

Solam illam dici Civitatem, quæ habet Episcopum, 16
quasi dignitas Episcopalis Civitatem constituat, & Urbem Cathedrali carentem Civitatem appellari non posse sustinent multi, inter quos Bartol. *in l. Si hæres §.1. ff. de Legat.1. & in final. col.2. ff. de Colleg. illicitis & in Extravag. qui sint Rebelles §. Lombardiæ num. 5* Baldus *in l. Ex hoc jure 12. ff. de justit. & jure*; Cassaneus *in Catalog. gloriæ mundi par.12. Consil. 60. statim post initium*. & alii plures per text. *cap. In illis 2. dist.80.* ubi in singulis Civitatibus, in quibus antiqui Flamines erant positi, constitutos fuisse Episcopos a B. Petro docetur, & per text. *in c. Episcop. 3. ead. dist.80.* ubi prohibetur, ne in Castellis, & modicis Civitatibus constituantur Episcopi, & *in cap. Non debere 5. eadem dist.80.* ubi interdicitur, ne in Vicis, & Castellis Episcopi ordinentur, & *in cap.1. de Offic. Ordinar.* ubi singularum Urbium Episcopos causas decidere debere statuitur.

Alii autem plurimi censent, & quidem verius, & 17
melius ad essentiam Civitatis, neque Episcopum, neque Ecclesiam Cathedralem requiri; Ita Abbas *in cap.1. de priv.* ubi late Decius *ibidem. num.8.* Ripal. *tract. de Regal. cap.44. num.14. & seq.* Frances *loco cit. num.75. & seq.* testans de communi DD. *in l. Ex hoc jure 12. ff. de justit. & jur.* ubi docent jus creandi Civitates dari independenter a Summo Pontifice, vel Episcopi designatione, & residere apud supremum Principem. Et id desumitur ex eisdem fundamentis adversariorum. Nam ex eo quod *in cit. cap. In illis 2. dist.80. & cit. cap.1. de Offic. Ordinar.* statuitur in Civitatibus ponendos esse Episcopos, supponitur jam antea fuisse Civitates sine ipsis,

ipsis, & si *in cit. cap. Episc.3. ead. dist.80.* prohibetur, ne in Castellis, & modicis Civitatibus constituantur Episcopi, ergo dantur modicæ Civitates, quæ veræ Civitates sunt, & non habent Episcopum. Et per hoc quod *in cit. c. Non debere 5. ead. dist.80.* interdicitur, ne in Vicis, & Castellis Episcopi ordinentur, non sequitur, quod debeant Episcopi ordinari, seu constitui in omnibus Civitatibus. Quia licet nequeat dari Episcopus, & Ecclesia Cathedralis sine Civitate, ex quo cum novus erigitur Episcopatus, creaturque in Villa, vel Oppido, prius Civitatis honore decoretur; *Extravag. Salvator 4. vers. Volentes de Præbend. inter communes*, potest tamen dari Civitas sine Episcopo, & Ecclesia Cathedrali, adeoque dantur Civitates sine Episcopis.

18 Et de facto passim videmus plures Civitates non habentes Episcopum, per text. *in cap. Audivimus 4. caus.3. quest.2.* & ultra experientiam testantur de pluribus Bartolus, Gratianus, Barbosa, Solorzan, Ripall. Cenedo apud Frances *loco cit. num.78.* & alii passim scriptores: Unde Doctores asserentes illas solum dici Civitates, quæ habent Episcopum, intelligendi sunt secundum communem usum loquendi, ex quo ordinarium sit, quod unaquæque Civitas suum habeat Episcopum.

19 Civitas occidens suum Episcopum privatur in pœnam dignitate Episcopali, & regimen committitur viciniori Episcopo: *cap. Ita nos 25. caus.25. qu.2. cap. Felicis in fine, de pœnis in 6. & Clement. si quis suadente, de pœnis*, Pitonius *part.4. discept.108. num.8.* Frances *loco cit. cap.9. num.6.* Gonzal. *ad Reg.8. Cancellar. gloss.5. §.7. num.149.* & alii communiter.

20 Occisio tamen debet esse de Episcopo consecrato, non vero de electo, & confirmato, per text. in *l. si nondum, Cod. de furtis*, ubi res destinata animo ex voto ut sit sacra, non habetur pro sacra ante consecrationem; Glossa *in Clem. si quis suadente, verb. quemvis Pontificem, de pœnis*, ibique Panormitan. *num.2.* Bald. in *l. si nondum num.4. C. de furtis*, Card. de Luca *in Miscellan. Eccl. disc. 46. num.3.* Pax Jordan. *Lucubrat. tom.1. prælud. 2. num. 6.* Fagnan. *in cap. eam te num.16. & 17. de Rescriptis*; Felin. *ibid. num.1. vers. Unde*, Vitalin. *in cit. Clement. si quis suadente num.7. de pœnis*; Frances *cit. cap.9. num.9.* cum pluribus ibi citatis; Piton. *loco cit. a num.9.* cum mul-
21 tis ibi allegatis. Et ratio est, quia pœna privationis Civitatis dignitate Episcopali ob necem Episcopi statuta fuit per Sacros Canones favore Ordinis Episcopalis, nec non consecrationis, non autem ratione Dignitatis,, & Jurisdictionis, adeoque locum habere non potest in Episcopo solum electo, & confirmato, seu nondum consecrato, ut notat Ancharan. *in cit. Clem. si quis suadente num.2. in fine, de pœnis*, ibi; *Iste textus requirit, quod quis ista delicta committat in Pontificem &c. non autem in Electo, confirmato, non consecrato secundum Glossam; Ista enim Constitutio inducta est in favorem Ordinis Episcopalis &c. Electi autem, confirmati, non consecrati, non sunt Episcopi*.

22 Dicta pœna non procedit, si occisio Episcopi processerit ex odio privato aliquorum Civium, sed solum quando processit ex facto Civitatis saltem cooperantis per auxilium, vel consilium, vel tacite ratificantis necem. Sic colligitur ex supracitatis Canonibus: in allegato enim *cap. ita nos 25. caus.25. qu.2.* supponitur delictum Civitatis, ibi: *Hæc sit reperta Civitas, quæ Præsules ministrantes sibi Fidei Christianæ Sacramenta sine persecutione prosternat*, & inferius hoc ipsum replicatur, ibi: *Vel illa Civitas dum in quos desæviat, non habebit, ab hujusmodi temeritate desistat &c. egeat ergo Episcopalibus subsidiis sibimet aliunde pensandis, quæ Sacram in suo gremio collocatam fuso crudeliter maculat sanguine dignitatem*. Et explicat hoc delictum Civitatis alter Textus *in cit. cap. Felicis §. Civitas de pœnis in 6.* ibi: *Civitas vero &c. quæ talia facienti, vel facientibus, seu præsumentibus in his consilium, vel auxilium, dederit, aut favorem vel infra mensem saltem taliter delinquentes, prout tanti facinoris enormitas exegerit, & facultas ei adfuerit non duxerit puniendos, Pontificali, ut supra, sit eo ipso dignitate privata*.

Ex quo textu clarissime infertur, quod pœna privandi Civitatem dignitate Episcopali procedit, quando ipsa Civitas delinquit saltem cooperando in necem Episcopi mediante auxilio, seu consilio, vel ratum habendo delictum, non puniendo, aut puniri non curando delinquentes, ut in individuo quod requiratur necem Episcopi fuisse commissam ad suggestionem Civium, seu populi tradit Turrecremata in *cit. cap. Ita nos num. 2. vers. suggest. domest. Civium*. Quodque requiratur delictum Universitatis pulsata Campana, & convocato consilio post Gloss. *in l. Sicut verb. Non debetur, ff. Quod cujusque Universit. nomine* in subjecta quæstione firmarunt omnes Canonistæ *in d. Clem. Si quis suadente, de pœnis*, & signanter Vitalin. *num.71.* ibi: *Quod est intelligendum, quando Campana pulsata, & convocato Consilio conveniunt, ut delinquant*, Joann. de Lignano *ibid.* ait, *quod tunc dicitur Civitas facere, cum homines communicato Consilio, & tractatu habito in hoc faciunt, & sicut corpus, secus si ut singuli &c. Et per hoc dicit se consuluisse Civitatem Bononiæ non interdictam propter rebellionem factam a quibusdam ut singulis*; Ancharan. *ibid. num.81.* Imola *num.4.* Joann. Andr. *in cap. Felicis §. Civitas num.20. de pœnis in 6.* ubi alias firmavit *Teneri singulos, & non Universitatem*, & late consuluerunt Soccin., & Doctores Collegii Florentini *inter Consilia Curtii senior cons. 20., & 21. per tot.* Hactenus Pitonius *citat. discept. 118. n. 13., & 14.* ubi *n.15. & 16.* plurimos alios ad id citat Doctores. 23

Et hoc ea legali, & naturali ratione, quod pœna suos tenere debet Auctores; *leg. Sancimus 22. Cod. de pœnis, cap. Quæsivit 2. de his, quæ fiunt a majori parte Capituli*, & rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit; *c. Cognoscentes 2. de Constitut. l. Gracchus 4. Cod. Ad Leg. Jul. de adulteriis*, ut in proposito advertit Archidiaconus *in citat. cap. Felicis num.20. de pœnis in 6.* neque justum est, ut privatum odium, & privatum delictum ad perniciem publicam Civitatis, quæ non deliquit, convertatur. Quod etiam agnoverunt majores nostri, quibus absonum visum est paucorum privatorum culpam universorum juri derogare posse, quemadmodum refert Tacitus decisum per Senatum Romanum, & Cæsarem *lib.13. ann.* ibi: *Paucorum culpam ipsis exitiosam esse debere, nihil universorum juri derogandum &c. Hæc sententia valuit, scripsitque Cæ-* 24

sar

sar Senatui, privatim expenderent causam &c. in commune nihil derogent.

25 Non improbabilis tamen est contraria opinio, quod nempe id procedat, etiamsi occisio Episcopi processerit ex solo odio privato aliquorum Civium, & non ex facto Civitatis, ut tenent Belletus *disquisit. Cler. part.1. tit. de favor. Cler. Can. §.1. n.26.* Covarruv. *lib.2. variar. cap.8. num.10.* Francesc. *de Eccles. Cathedralibus c.9. num.21.* Corrad. *prax. Beneficiar. lib.8. cap.8. num.71.* Hojed. *de incompatib. Benefic. p.1. c.23. num.113.* & alii dicentes, quod licet non omnes Cives peccaverint, & tanti criminis rei non sint, adhuc privantur honore, & dignitate Episcopali, quia cum hæc sit pœna temporalis, ideo ex justa causa possunt etiam innocentes eam pati, sicut Interdicti pœnam patiuntur, quæ cum animam non afficiat, ideo etiam innocentes ligat; *c. Sane 11. de Offic. Delegati; c. Non est vobis 11. de sponsalibus; c. Si sententia 10. de sentent. Excomm.*

26 Cathedralitas ratione occisionis Episcopi non amittitur ipso jure, sed sententiam requirit ex Text. *cap. In quibusdam 12. §. Sacri, de pœnis*, nam cum textus *in cit. cap. Ita nos 25. caus.25. quæst.2.* factum hominis postulet, declaratione indiget, & certum est ipso jure non esse Civitatem privatam, ut in terminis Patroni probat Moneta *de commut. ultim. volunt. c.11. n.268.* Frances *cit. c.9. n.11.*

27 Si Civitas, vel populus occidat Episcopum in sui defensionem, non incurrit pœnam privationis, *arg. cap. Si vero 3. de sentent. Excomm.* Frances *loc. citat.*

28 *num.14.* Less. *de inhibition. cap.8. §.4. num.21.* Nec incurrit dictam pœnam, si occidat vim vi repellendo cum moderamine inculpatæ tutelæ, & alio modo mortem evitare non possit; *arg. Clem. si furiosus, de homicid.* Glossa *in cit. c. In quibusdam, verb. Præsumpserint*; Moneta *loco citato num.268.* Marius Itala *de Immunit. Eccles. lib.1. cap.5. §. 12.* Frances

29 *loc. cit. num.15.* Nec si occidat Episcopum eum non agnoscens, utpote quia non indutum Habitu Episcopali, sed armatum, & enormibus incumbentem; Decian. *in tract. crimin. lib.7. c.5. n.8. in fine*; Farinac. *in Prax. crimin. part.4. quæst.112. num.127.* Frances *l. c. n.16. & 27.*

30 Si Civitas tentaverit occidere Episcopum, eum vero non occidit, sed solum vulneraverit, a quo vulnere sanatus fuit, non amittit Cathedralitatem, cum conatus tantum non puniatur pœna ordinaria, sed extraordinaria; Menoch. *de arb. l. 2. cent. 3. casu 360.* ubi late de hoc; Frances *loco citato num.25.* & alii.

31 Si Civitas persequatur Episcopum, ita ut eum a sua Diœcesi ejiciat, aut ejicere mandet, aut auxilium ad hoc facinus perpetrandum dederit, non privatur ob id Cathedralitate, sed tantum id facientes excommunicantur in Bulla Cœnæ Domini, ut patet *in §. 11. ejusdem Bullæ*, Farinac. *in prax. crimin. part.4. quæst.112. inspect.2. num.84., & 130.* Suarez *de Censur. tom.5. disp. 21. sect.2. num.8.* Navarr. *in Manual. cap.21. num.67.* Frances *loc. cit. num.23.* & alii.

32 Civitas, quæ auxilium, consilium, aut favorem dederit ad occidendum, seu offendendum Cardinalem, privatur Cathedralitate *c. Felicis 5. §. Civitas, de pœnis in 6.* ubi Glos. & plures, quos sequitur Farinac. *in praxi crimin. par.4. qu.112. inspect. 2. n.101.* Frances *loc. citato cap. 4. num. 141., & cap.9. num.29.*, & alii.

Civitas conspirans contra Summum Pontificem, vel contra Sedem Apostolicam, privari potest Cathedralitate; *arg. l. Si ususfructus 21. ff. Quibus modis ususfructus amittatur*, ubi fit mentio de Civitate rebelli, in qua aratrum immittitur, *& arg. cit. cap. Felicis 5. de pœnis in 6.* Frances *cit. cap.9. num.32.* & in simili Card. Petra *tom. 3. Comment. in Constitut. 9. Innocentii IV. n.7., & 33.* cum pluribus ibi citatis. 33

Item si tota in Civitas labatur in Hæresim, demoliri potest, sicque privari Cathedralitate, ut colligitur *ex cap. Si audieris 23. quæst.5.* & notant Gondisalv. *de Hæretic. c.4. per tot.* Decian. *tract. crimin. l.5. c.51. n.1.* Card. Petra *loc. cit. n.8. & 33.* Frances *cit. c.9. n.31.* 34

Civitas condemnata ad aratrum, seu ad demolitionem, non potest amplius ædificari absque speciali licentia Principis; Frances *in cap. Felicis 5. de pœnis in 6. num.4.*; *& cit. cap.4. num.145.* Gratianus *discept.179. a num.12.*, & alii. Unde Civitas damnata ad aratrum desinit esse Civitas, quia tunc mori dicitur, quando Superiorum auctoritate ad aratrum damnatur; Felin. *in cap. Dilectus 30. column. penult. post medium num.4. vers. secundo in quantum, de Simon.* Grat. *disc.217. num.4.* Frances *cit. cap.4. n.142.* & alii, & patet de Carthagine *ex leg. Si ususfructus 21. ff. Quibus modis ususfructus amittatur*, ibi: *Si ususfructus Civitati legetur, & aratrum in eam inducatur, Civitas esse desinit, ut passa est Carthago, ideoque quasi morte desinit habere usumfructum*; & de Civitate Castri a fundamentis demolita jussu Innocentii X. apud Card. Petra *l. c. n.33.* 35 36

Civitas tamen solum privata Cathedralitate propter occisionem proprii Episcopi, vel offensionem Cardinalis appellatur, & remanet adhuc Civitas quoad privilegia sæcularia Civitatum, nam cum hæc non dependeat a Cathedralitate, per accidens se habet privatio, vel existentia illius ad privilegia; Bartol. *In Extravag. Qui sint rebelles v. Lombardiæ num.5.* Gratian. *disc.291. num.37.* Frances *cit. c.4. num.134.* cum aliis ibi citatis per text. *in cap. Ita nos 25. caus. 25. q.2.* ubi Civitas privata Cathedrali propter necem Episcopi, Civitas adhuc mansit, & pro tali adhuc appellatur, & per text. *in cap. Felicis 5. §. Civitas, de pœnis in 6.* ubi Civitas, quæ auxilium, favorem, seu consilium ad occidendum, vel offendendum Cardinalem dederit, privatur Cathedralitate, & nihil dicitur de Civitate. 37

Civitas privata Cathedrali propter delictum, non privatur Diœcesi, unde in ea potest Episcopus quidquid antea in Civitate, & Diœcesi exercebat. Et ratio est, quia Civitatis appellatione non venit Diœcesis in actibus potissimum odiosis; Coccinus *decis. 129. num.2.* Frances *citat. cap. 4. num.139., & seq. & cit. cap.9. num.142.*, & plures alii apud Barbosam *de appellat. verb. Utriusque jur. appellat. verb. Civitas n.7.* 38

An privatio Civitatis dignitate Episcopali ob occisionem Episcopi sit perpetua, vel temporalis? Variant 39

riant DD. Quod sit tantum ad tempus, seu temporalis, tenent Archidiacon. *in cit. cap. Ita nos* 25. *caus.* 25. *quæst.*2. *num.*3. ibi: *Hic non fuit translatus Episcopatus, sed ad tempus isti caruerunt Episcopo in pœnam*; Turrecremata *ibidem num.* 2. ibi: *Ad tempus suspendit dignitatem Episcopalem hujus Ecclesiæ, non abstulit*; Bellarmin. *ibid. num.*2. ibi: *Secundum eum non fuit translatus Episcopatus, sed ad tempus isti caruerunt Episcopo*; Pitonius *cit. discept.* 108. *num.*34. & 35. ubi ex Ughell. *in Ital. Sacr. tom.*8. *fol.*316. *num.*34., & 35. refert sic servatum fuisse per san. mem. Urbanum VIII. occasione homicidii Episcopi Arianen. secuti *die* 10. *Julii* 1645. propter quod homicidium privata extitit illa Ecclesia proprio Pastore per solum decursum quinque annorum, dum de anno 1650. fuit iterum proprio Episcopo provisa.

40 Melius tamen, & verius quod talis privatio sit perpetua, tenent Corradus *in praxi Benefic. lib.* 2. *cap.*8. *num.*71. Rebuff. *tit. de differ. inter privil. Rescript. & Mandat.*, Zerola *in praxi Episcop. part.* 1. *verb. Episcopus vers. vigesimo primo Episcopum*; Card. Lauræa *Epitom. Canon. in verb. occidens Episcopum*; Frances *cit. cap.*9. *num.*138. Ancharan. *in cit. cap.*5. *de pœnis in* 6. *col.*3. *notabil.*7., & alii, quos sequitur Gratian. *discept.* 179. *num.*12. & concordat Summarium *in d. c. Ita nos*, ibi: *Veluti dum Civitati Episcop. dignitas perpetuo subtrahitur*.

41 Et de facto Civitas Atinensis privata fuit in perpetuum Præposito, ob ejus necem ejus culpa secutam, ut patet ex Decreto Sacræ Congregationis Episcop. & Regul. *sub die* 13. *Julii* 1698. quæ censuit Civitatem privandam esse Dignitate Præpositi, illam perpetuo afficiendo vicino Episcopo Aquinaten. mediante sequenti Rescripto: *Cum Sanctissimo ad mentem, & mens est, Præposituram Atinæ esse perpetuo afficiendam, seu destinandam, cum specifica provisione Episcopi Aquinaten. pro tempore firmis remanentibus, omnibus, & singulis juribus, prærogativis, & præeminentiis, quibus hactenus eadem Præpositura usa fuit*. Unde san. mem. Innoc. XII. mediante Brevi in forma Motus proprii in sequelam allati Rescripti Sacræ Congregationis perpetuo affecit, seu destinavit Præposituram Episcopo Aquinaten. Reclamante autem Civitate apud eumdem Summum Pontificem Innocentium XII. obtinuit remitti causam ad Sac. Congregationem Episcop. & Regul. Sed deinde Summus Pontifex mandavit super hac causa imponi perpetuum silentium. Noviter autem reclamante Civitate, & Clero sub die 15. Septembris 1714. emanavit novum Rescriptum pro remissione causæ ad eamdem Sacram Congregat. Ex audientia Sanctissimi die 10. mensis Septembris 1714. Sanctitas sua mandavit, quod Partes deducant omnia jura sua in Sacra Congregat. Episcop. & Regul. Superveniente autem Rescripto Summi Pontificis, quod in Sacra Congregatione disputaretur, an sit concedenda aperitio oris, non obstante alio deinde subsecuto, quod causam simpliciter remittebat ad eamdem Congregationem, oportuit disputari dubium super aperitione oris. Et eadem Sacra Congregatio sub die 24. Julii 1716. ad relationem clar. mem. Card. Casini ad dictum dubium: *an sit concedenda aperitio oris*; respondit: *Negative & amplius*. Sic refert Pitonius *cit. discept.* 108. *per tot.* in qua scripsit pro dicta Civitate, & ejusdem Capitulo.

Civilitas triplici modo acquiritur. Primo, per Nativitatem; Secundo, de jure; Tertio, per Privilegium, ut notant Zaul. *ad statut. Faventiæ lib.* 1. *Rubr.*11. *num.*1. *fol.*226. Cardinal de Luca *de Præemin. in Summar. num.*94. Ursaya *tom.*6. *part.*2. *discept.*50. *num.*37. ubi prima dicitur Civilitas originaria; Secunda domiciliaria, & Tertia privilegiativa, seu ut dicit Card. de Luca *cit. n.*94. Prima dicitur naturalis, quæ sub originariæ vocabulo explicatur. Secunda accidentalis, vel acquisita; quæ domiciliaria dicitur; Tertia pariter accidentalis, vel acquisita, quæ privilegiativa sive occasionalis sit. 42

Civilitas naturalis, seu originaria plures sub alternas habet species. Prima omnino vera, & propria tam legalis, quam naturalis est, quæ propriam, ac parentis originem in loco habet, adeo ut nulla Legis fictio vel suppletio accedat. Secunda naturalis quidem, sed quamdam legis fictionem habens, ea est, quæ provenit ex propria nativitate in loco ab extero patre, qui domiciliariam jam contraxit Civilitatem in tali loco. Tertia naturalis quidem, sed quamdam adhuc majorem Legis fictionem habens ea est, quæ provenit ex propria nativitate in loco ex extero tamen patre, casualiter, vel occasionaliter secuta, utpote quia ejus patri non ut domicilium, neglecta originaria patria, contraheret, ibi morari contigit, sed officii, feudi, mercaturæ, aulæ, vel professionis, seu artis occasione. Quarta, quæ majorem adhuc Legis fictionem habet, ea est cui in propria persona, & propria nativitate naturalis deest veritas, originaria vero civica paterna qualitas filio eamdem tribuit originariam Civilitatem, ut patet de filio nato extra patriam patris alibi occasione solius temporalis officii, ut Judicis, Medici, Mercatoris, & hujusmodi commorantis. 43

Hinc ex dictis patet, quod duplex originaria qualitas in eamdem personam concurrere potest, una scilicet propria, & altra parentis; Quamvis enim occasionaliter, vel causative extra patriam in diverso loco natus, habeatur ac si vere, & proprie in ipsa patria natales habuerit; Adhuc tamen naturæ beneficium sibi non est denegandum, ut originarius Civis illius loci dici mereatur, ubi vere natus est. 44

Civilitas domiciliaria ea est, que per exterum in aliena patria eligentem domicilium acquiritur. Et ista ubi quæsita sit, eosdem favorabiles, ac odiosos operatur effectus, quos ipsa originaria, seu naturalis Civilitas producit, cum ei assimilata sit, nisi munerum qualitas veram, ac naturalem pro loci moribus, vel legibus exigat, istamque fictam non admittat. 45

Civilitas privilegiativa, quæ magis ficta dicitur, ea est quam pro generali regula nobilitatis ad instar solus supremus Princeps concedit, eaque de Regalibus reputatur. Solius enim supremæ potestatis est fictum reddere verum, atque Veri operationem ficto tribuere. Subditæ enim Civitates, & inferiores domini sine expresso supremi Principis Indulto eam solam concedere possunt Civilitatem, quæ concedenti, atque ab eo dependentibus præjudicet, non autem ut personæ statum in omnibus firmet. Hactenus Card. de Luca *de præemin. in Summa. a n.*94. *ad* 103. 46

Ad

47 Ad effectum veræ, & naturalis Civilitatis licet requiratur nativitas in loco, ad text *in l. Cives 7. Cod. de incolis lib.10. l. Adsumptio 6. §. Filius ff. ad municipalem cum concord.* Card. de Luca *de præeminent. discept.27. num.7.*, Giurba *observ. 76. numer. 1.* Merlin. *dec.882. num.1. & 2.* Rota *in Sypontina Archyepiscopatus, 14. Martii 1646. coram Verospio*, Barbosa *de Offic. & potestat Episcopor. part.2. allegat.4.*
48 *num.2. & 3.* cum aliis ibi allegatis; Attamen si sequatur nativitas extra patriam originariam occasionaliter, quia nempe parentes ibi morentur occasione officii, feudi, militiæ, mercaturæ, & hujusmodi, habetur ac si vere, & naturaliter natus esset in propria patria; Felin. *in cap. Rodulphus num.14. de Rescript.* Menoch. *consil.80. num.9. cum seqq. & lib.6. præsumpt.30. numer.16. & 17.* Giurba *d. Observat.76.* Othobon. *decis.148. numer.8.* Card. de Luca *loc. cit. num.9.* allegans ad id Rotam *in Anconitana, & in*
49 *Avenion.* Originarius enim seu oriundus dicitur a navitate propria, seu paterna, per text. *in cit. l. supra num.46.* Jason. *in l. Hujusmodi §. Legatum num.18. ff. de Legatis 1.* Mandos. *ad Regul. Cancell. reg.16. quæst.40.* Lexicon juris verb. *Oriundus*, Barbosa *lo-*
50 *co cit. num.3. & 6.* cum aliis ibi allegatis. Cum jus Civile indicit locum originis alicujus eum esse, in quo ejus pater natus est; *l. Adsumptio 6. §.1. ff. Ad Municip. & l. Si ut proponis 2. Cod. de Municipibus lib.10.* Alciat. *in l.147. num.4. ff. de verbor. signific.* Petr. Gregor. *in tract. de usuris lib.3. cap.1. num.15.* Campanil. *in diversar. jur. Canonici rubr.9. cap.8. num.8.* Barbosa *loc. cit. num.5.*

51 Civilitas etiam per spiritualem nativitatem acquiritur, itaut in illo loco quis dicatur ortus, ubi salutari lavacro Sacri Baptismatis fuit ablutus quia Baptismus est nativitas spiritualis, & de ea ad naturalem validum est argumentum; *cap. Debitum de Baptism. juncto cap. Inter corporalia, de translat. Episcopor.* & in specie firmant. Luc. de Penna *in l. Cives. n.3. & 47. Cod. de Incolis lib.10.* ibique Amasa *num.47.* Gratian. *cap.75. num.16.* ubi quod procedat nedum quoad spiritualia, sed etiam quo ad temporalia; Paschal. *de Patria potest. part.3. cap.2. num.34. in fine*, Gonzal. *ad Regul.8. Cancellar. gloss.9. §. 1. num. 106. & seqq.* Ciarlin. *cap.149. num.12.* Merlin. *controv. juris cap.32. num.22. lib.2.* Barbosa *de Offic. Paroch. cap.7. n.5.* Carleval. *de judic. tit.1. disput.2. num.111.* Navar. pluries judicatum referens in Senatu Neapolitano *in Pragmatic.1. de immunit Neapol. collect.2. numer.14.* Antunez *de donat. Reg. l.1. part.2. cap.15. num.5.* Rocca *disp. select. cap.83. num.4.* cum aliis ibi citatis, Amostaz. *de causis piis lib.4. cap.7. num.2. & 3.* cum aliis ibi allegatis.

52 Civilitas originis non ammittitur ob alterius loci incolatum necessarium, vel occasionalem, seu causativum negotiationis; Bartol. *in l. final. §. Item rescripserunt, ff. Ad municipal. sub num.5.* Altograd. *consil.97. num.16. & seq. volum.1.* Card. de Luca *de Regalib. discept.83. n.12. discept.97. n.11. dis.128. n.9.* Rota *part.9. recent. dec.66. n.23. & seqq.* & communis aliorum.

53 Potest quis acquirere, & retinere duplicem Civilitatem, unam scilicet originis, & alteram domicilii: *leg. Adsumptio 6. §. juris ff. Ad municipal.* Card. de Luca *de præeminent. dis.37. num.3.* Ursaya *tom.7. part.2. disc. 31. sub. num.33. §. Ratio est*; Rota *p.5. tom.1. recent. decis.137. num.13.*

Civilitas domiciliaria acquiritur decennali habitatione; Rota *p.9. recent. t.1. d.127. num.6.* Card. de Luca de *præeminent. disc.27. n.3.* Barbosa *cit. allegat.4. num.28.* cum pluribus ibi citatis, maxime si sit cum acquisitione domus, ac aliorum bonorum, & supportatione onerum Civicorum; *l. Nec ipsi 1. & l. Cives 7. Cod. de Incolis* Talis enim decennalis habitatio perpetuæ permanentiæ regulariter suffragatur; Rota *p.13. recentior. dec.261. n.3.* Et domicilium est habitatio animi destinatione perpetua, in qua quis rerum suarum magnam summam constituit; *l.1.* ubi Bartol. *numer. 11. l. Adsumptio 6. §. Juris prudentibus*, ibique idem Bartolus *num.2. ff. ad municipal. l. Cives 7. Cod. de Incolis lib.10. cap. Cum nullus*, ubi Glossa verb. *Domicilium, de temporib. ordinat. in 6.* Menoch. *de arbitr. casu 86. a num.6. & lib.6. de præsumpt. q.42. num. 2.* Mascard. *de probat. concl.535. num.13.* Gratian. *descept. forens. cap.181. numer.10. cum seqq.* Turreblanca *l.2. cap.3. num.10.* Barbosa *cit. allegat.4. num.23.* Ursaya *tom.6. discept.50. a num.62.* cum pluribus ibi citatis; Rota *in Granaten. Capellaniæ 1. Decem. 1606. coram Card. Marquemont.* impressa per Farinac. *dec.188. num.1. & 2. part.2. recent.* ubi asserit tantum domicilium probari ex anima habitandi, & permanendi, quando scilicet quis cum tota familia mobilia bona transportavit, & habuit domum apertam. 54 55

In hoc enim differunt domicilium, & habitatio, quia domicilium est locus originis, vel perpetuæ habitationis; Habitatio vero est commoratio in loco per accidens, & animo alio se tranferendi. Unde ad habitationem sufficit habitare pro aliquo tempore ex aliqua caussa, puta litis, mercaturæ, studiorum, & hujusmodi. Ad domicilium autem in aliquo loco constituendum requiritur animus ibi perpetuo permanendi, sine quo non contrahitur domicilium; *l. Cives, Cod. de Incolis l. 10.* Menoch. *de præsumpt. quæst. 42. n.2. & de arb. cas. 86. a. num.6.* Sanchez. *de Matr. l.3. disp. 13. a princ.* Barbosa *l. c. n.24.* & alii. 56

Non contrahitur Civilitas domiciliaria per permanentiam in Civitate per decem annos; Immo nec per tringita in servitio alicujus Principis, seu alterius domini; Parisius *cons.53. num.91. lib.3.* Rota *in Romana Beneficiatus S. Petri 30. Martii 1626. coram Pirovano, & in Ferrarian. Bonorum de Tassonis 18. Martii 1630. coram eod Pirovano in vers. Quia de hoc præsupposito*, quæ est decisio 109. apud Fenzon. *ad statuta Urb. & p.9. recent. t.1. dec. 312. num.17. & 18.* ubi habetur hæc ratio, quod caussa habitandi diversa est ab animo domicilium contrahendi, idest domicilium non contrahitur sine animo. Unde cum quis habet animum recedendi ab aliquo loco, licet per mille annos ibi habitaverit, non contrahit domicilinm, seu domiciliariam Civilitatem; Joseph. Ludovic. Perusina *dec.76. num.1. cum seq.* Menoch. *de arb. casu 86. num. 7.* Marchin. *de Sacrament. Ordin. tract.1. §.5. cap.7. num.1.* Barbosa *cit. alleg.4. n.5.* 57 58

Præcipua autem conjectura, & præsumptio propensi animi ad acquirendum domicilium, seu domiciliariam Civitatem ea est, si quis non solum habitationem transtulerit, sed & simul secum familiam, & om- 59

& omnia bona sua, vel eorum majorem partem retulerit; nam ex illa habitationis suæ, & rerum suarum translatione conjecturatur, & præsumitur animus alicubi perpetuo permanenendi, & ibidem domicilium, & Civitatem acquirendi. *l. Cives* 7. *Cod. de incolis*, *l. Senatores* 3. *Cod. ubi Senatores* cum similibus, Ursaya *Instit. criminal. lib.*1. *t.*3. *num.*33. Ugolin. *de Offic. Episcop. part.*2. *cap.*26. *§.*2. *num.*2. Marchin. *cit. tract.*1. *§.*5. *c.*7. *num.*7. Barbosa *cit. alleg.*4. *num.*27. & alii passim.

60 Civilitatem domiciliariam potest quis habere in pluribus locis, si in eisdem habeat domicilium, & bona cum supportatione onerum Civicorum; *l. Labeo* 5. *l. Adsumptio* 6. *§.*2. *& l. Ejus* 27. *§.*2. *ff. municipal.* Rota *p.*5. *recent. t.*1. *dec.*177. *n.*50. Marchin. *loc. cit. c.*7. *n.*10. Ugolin. *l. c. cap.*26. *§.*2. *n.*3. Barbosa *loc. cit. n.*37.

61 cum pluribus aliis ibi allegatis. Unde potest quis plures Civilitates retinere, & ex eis privilegia assequi tamquam Civis diversorum locorum; Rota *part.*19. *recent, tom.*2. *dec.*459. *n.*17. cum aliis ibi citatis.

62 Civilitas legitime acquisita cum habitatione, & solutione onerum constituit, & designat aliquem esse verum Civem, itaut possit consequi Officia Civibus debita; Rota *cit. decis.*459. *num.*15. Nec amittitur talis acquisita Civitas per quamdam necessariam, seu occasionalem absentiam; Habitatio enim dicitur continuata etiam ad effectum assequendi honores, & privilegia, quoties relinquitur famulus ad custodiam domus, & bonorum tempore absentiæ cum

63 supportatione onerum; Rota *cit. dec.*459. *num.*12. Card. de Luca *de præeminent. dis.*37. *num.*4. *cum seqq.*

64 & alii apud ipsum. Nec Civilitati loci jam quæsitæ fit præjudicium ex possessione bonorum, quæ sint sita extra illius territorium Rota *cit. dec.*459. *num.*21.

65 Civilitas privilegiativa generaliter quo ad omnes effectus est de Regalibus, & pertinet ad supremam Principis potestatem, sicque non conceditur nisi a Supremo Principe; Card. de Luca *de jurisdictione disc.*46. *num.*10. Menoch. *lib.*6. *præsumpt.* 30. *n.*22. Sessa *decis.*90. *num.*3. *&* 4. Roland. *consil.*79. *num.*16. *l.*2. & alii apud ipsos.

66 Civitates non subditæ, & Domini inferiores solum in suum prejudicium, eorumque subditorum eam concedere possunt; Secus autem in præjudicium tertii suum jus ab ipsis independenter metientis; Bartol. *in l. Si Maritus* 15. *§. Legis Juliæ in fin. ff. Ad leg. Jul. de adulter.* Salicet. *in l. Cives num.*4. *Cod. de appellat.* Roman. *consil.*62. *num.*9. Roland. *consil.*79. *num.*16. *lib.*3. Berojus *consil.*130. *n.*6. *&* 8. *l.*1. Sessa *decis.*90. *num.*3. *&* 4. Salernus *consil.*2. *per tot.* Card. de Luca *de jurisdictione disc.*46. *num.*10. *& de præeminentiis disc.*13. *num.*26. *cum sequent.* Et ratio est, quia Civilitas, & formalis adoptio tertio præjudicialis fieri non potest, nisi cum auctoritate Principis, qui solus tollere potest jus tertii, ac facere verum id, quod est fictum.

67 Unde Civilitas concessa per Civitatem subditam, vel per Baronem, aut Dominum inferiorem, non præjudicat Episcopo, qui solum exigit quædam vectigalia a forensibus, non autem a Civibus, cum Episcopus ipsi Civitati, aut Baroni, seu domino inferiori non sit subiectus; Berojus *consil.*104. *num.*6. *&* 8. *lib.*1. Card. de Luca *de jurisdictione cit. disc.*46. *num.* 10.

Civilitas privilegiativa concessa per totam Civitatem, seu Consilium generale, per eamdem totam Civitatem, seu generale Consilium tolli debet, non autem per Magistratum particularem; Card. de Luca *de præeminentiis disc.* 83. *num.*13. cum aliis ibi citatis. Unumquodque enim dissolvendum est eodem vinculo, quo est ligatum, cum eadem res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvatur; textu expresso *in cap. Omnis res* 1. *de Regul. Juris.* 68

Civis naturalis, & originarius alicujus loci secundum aliquos dicitur; qui natus est etiam per transitum in tali loco, quamvis parentes ibi nati non sint, nec habeant domicilium, nec bona, nec animum ibi habitandi, sed casu ibi, aut tamquam peregrini reperti sint; Unde volunt ex sola nativitate pendere originem; Sic Felinus *in cap. Rodulphus* 35. *de script. num.*14. Cravetta *vol.*3. *consil.*441. *num.*3. Barbosa *in l. Hæres absens §. Proinde, ff. de judiciis art. de orig. for. num.*3. Riccius *in praxi for. dec.*298. *n.*2. Gratian. *discept. forens. cap.*75. *a num.*1. Amaya *in l. Cives* 7. *Cod. de Incolis num.* 43. Narbona *in l.*2. *tit.*1. *l.*4. *Recopilat. gloss.*2. *a n.*138. & alii per text. *in L. Municipem* 1. *ff. ad Municipalem*; *& in l. Cives* 7. *Cod. de Incolis.* 69

Secundum autem alios, ut quis dicatur Civis naturalis, & originarius alicujus loci, verius requiritur ultra suam nativitatem in tali loco; quod etiam pater in illo loco habeat domicilium constitutum, nec sufficit esse peregrinum, aut casu ibidem inveniri; Ita Carleval. *de judiciis l.*1. *tit.*1. *dis.*2. *qu.*2. *num.*93. Andreol. *controv.*293. *n.*49. Dunoz. junior *decis.*743. *num.*8. Cevallos *commun. quæst.*458. *n.*17. Sanchez *de Matrimon. lib.*3. *disp.*23. *num.*3. Trullench. *lib.*7. *Decalog. cap.*18. *dub.*7. *num.*3. Marchin. *de Ordin. part.*1. *lib.*5. *cap.*6. *num.*8. Barbosa *de offic. & potest. Episcop. part.*2. *allegat* 4. *num.*7. ubi citat Rotam Romanam *decis.*327. *num.*3. *p.*1. *divers.* & Doctores *in c. Rodulphus* 35. *de Rescriptis*, per text. *in l. Filios* 3. *Cod. de muncip. & originariis*, qui textus ad origiginem supponit domicilium esse necessarium, quapropter si casu alibi filius nascatur, seu in aliquo alio loco per transitum natus sit ibidem non contrahit, sed sequitur domicilium patris, ubi ipsum habet: Quamvis enim aliqua jura dicant originem contrahi, ubi quis natus est, non expresse loquuntur ex sola nativitate: Unde intelligenda sunt, quando quis natus fuerit in domicilio patris, non vero alibi casu, aut quando peregrinus fuerit, ut ex citatis recte tradit Amostaz. *de causis piis lib.*4. *c.*7. *n.*7. *&* 11. & alii. 70

Hinc si legatum v. g. relictum sit pro puellis originariis alicujus loci, debetur illis, quæ ibidem natæ sunt, non casu, aut per transitum, sed quando pater domicilium ibi habuit, aut est locus, ubi pater natus est, aut de jure communi, ubi Avus natus fuit; & neptæ natæ in ejus potestate. Sic expresse Amostaz. *loc. cit. num.*11. & concordant omnes supracitati & alii. 71

Civis originarius, ac naturalis paternæ patriæ dicitur quis, etiamsi natus sit extra patriam originariam occasionaliter, quia nempe parentes ibi morabantur occasione officii, feudi, Militiæ, mercaturæ, & hujusmodi; *l. Adsumptio* 6. *§.*1. *ff. Ad municip. l. Si ut proponis* 2. *Cod. de municipibus*; *l. Hujusmodi* 84. *§. Le-* 72

§. *Legatum*, *ff. de Legat.*1. Vide *supra numer.* 48. 49. *&* 50.

73 Civis orignarius esse non desinit; qui alibi necessarium, vel occasionale domicilium habet; Rota *coram Durano decis.*31. *num.* 4. *cum seq.* *& p.*5. *recent. dec.*137. *num.*13. *& part.*13. *decis.*364. *num.*7. Bertazzol. *consil. Civil.*56. *n.*14. Peregrin. *consil.*126. *n.*7. *usque ad fin. lib.*5. Pitonius *part.*4. *discept.*122. *num.*8. & alii passim per text. *in l. Adsumptio* 6. §. 1. *&* 2. *& l. ejus* 27. §. 2. *ff. Ad municip.* Vide *supra numer.* 52.

74 Civis domiciliarius alicujus loci dicitur, qui ibi, licet aliunde oriundus; jam per decennium habitat cum animo perpetuo ibidem permanendi. Sic Doctores communiter per text. *in l. Cives* 7. *Cod. de Incolis. l. Municipem* 1. *& l. Adsumptio* 6. §. *Jurisprudentibus*; *ff. Ad municipalem*. Vide *supra n.*54. *&* 55. *&* 59. ubi assignatur, ex quibus conjecturetur animus alicubi perpetuo permanendi.

75 Potest quis eodem tempore esse Civis domiciliarius plurium locorum, si in eisdem habeat domicilium & bona, cum supportatione onerum Civicorum; *l. Labeo* 5. *l. Adsumptio* 6. §. 2. *& l. Ejus* 27. §. 2. *ff. ad municipalem*; Rota *p.*5. *recent. tom.*1. *dec.*177. *num.*50. *& part.*8. *dec.*177. *num.*11. Vide *supra num.*60.

76 Et sic esse Civis alicujus loci, & habere incolatum, & domicilium in alio; Rota *part.*8. *recent. cit. dec.*177.

77 *num.*12. Ac sic privilegia assequi tamquam Civis diversorum locorum; Rota *p.*19. *recent. tom.*2. *dec.*459. *num.*17. cum aliis ibi allegatis. Vide *supra num.*61.

78 Civis ex privilegio dicitur Civis verus, & proprius, non minus ac Civis originarius; *leg. Municipem* 1. ubi Glossa, & Bartol. *num.*16. *ff. ad muncipal. l. Cives* 7. *Cod. de Incolis*; Aretin. *in l.* 2. *in princip. vers. Nam si Civis creatus*, *ff. de verb. obligat.* Castrens. *consil.*37. *lib.*1. Ruin. *consil.*227. *num.*2. *lib.*1. Bald. *in l.* 3. §. *Hæc verba num.*2. *ff. de negot. gest.* Rocca *disp. select.*

79 *cap.*83. *num.*1. cum aliis innumeris ibi citatis. Et eadem Civilitas ex privilegio transit in filios alibi quoque natos, licet de illis non fuerit facta mentio in concessione; *l. Adsumptio* 6. §. *Filius*, *ff. Ad muncipal.* & Clarius *in l. Libertus* 17. §. *Patris*, *ff. eod. l. Filios* 3. *Cod. de Municipibus*; Bartol. *in d. l. Libertus* §. *Patris*; Bald. *in l. Non plures*, *Cod de sacrosanct. Ecclesiis*; Menoch. *cons.*165. *num.*6. *lib.*2. Peregr. *cons.*126. *num.*2. *lib.*5. Rocca *loco cit. num.*2. cum pluribus aliis ibi allegatis.

80 Quamvis autem Princeps per suum privilegium possit creare Civem exterum, qui gaudeat omnibus immunitatibus; & prærogativis, quibus gaudent alii originarii, non tamen potest facere, ut sit originarius; Rota *coram Seraphin. decis.*1251. *num.*9. *& par.*9. *recent. tom.*1. *dec.*180. *num.*9. *&* 10. Bartol. *in l. Si is, qui pro emptore num.*23. ubi Jason. *num.*120. & Bologn. *num.*224. *ff. de usucap.* & alii.

81 Si enim statutum, seu dispositio aliqua requirat, quod aliquis sit verus Civis, ista verba sunt naturalia, & non possunt verificari in qualitate Civili acquisita per Rescriptum Principis, ut ex communiori sententia tradit Lara *de annivers. lib.*2. *cap.*4. *num.*95. *cum seqq. & num.*196. Rota *p.*9. *recent. tom.*1. *dec.*180. *a num.*6. cum aliis ibi citatis per text. *in l. fin. Cod. de his, qui ven. ætat. impetr.* ubi ætas 26. annorum completur tantum annorum curriculis, non vero imperiali beneficio.

Hinc cum statutum, seu dispositio aliqua requirit, 82
ut quis sit verus Civis origine propria, & paterna, excludit legitimatum, cum filius legitimatus non dicatur verus Civis in sui origine, sed efficiatur per fictionem ex post facto, & ubi qualitas requiritur in origine non sufficit, si superveniat; Rota *coram Seraphin. dec.*1300. *ad fin. vers. Sed vis est in probando*, *& par.*9. *recent. tom.*1. *dec.*180. *a num.*11. Baldus *consil.*367. *num.*1. *vers. Item quando*; Soccin. *junct. consil.*12. *num.*8. *post medium & seq. lib.*4. Ruin. *cons.*92. *num.*13. *lib.*3. Roland. *consil.*100. *num.*26 *& sequent. lib.*2. Cephal. *consil.*111. *num.*13. Natta *consil.*602. *num.*2. *&* 3. Decian. *cons.*88. *num.*12. *lib.*2. Mantic. *de conjectur. lib.*11. *tit.*12. *num.*19. *vers. Quarto ego considero*; Peregrin. *de Fideicommis. art.*24. *num.*29. *&* 32. Fachin. *lib.*4. *controv. cap.*54. *vers. Ego eorum sententiam*.

Civis ex privilegio quamvis non habitet in Civita- 83
te, adhuc tamen gaudet benificio Civium quoad immunitatem a solutione vectigalium, cum habitatio non sit de substantia Civilitatis; Bartol. *in l. Municipem* 1. *ff. Ad muncipal.* Soccin. Senior *consil.*35. *ante num.*8. *vers. Quarto probatur lib.*1. Alexander *consil.*117. *num.*13. *lib.*2. Decian. *consil.*44. *num.*37. *& seqq.* pricipue *num.*62. *usque ad* 71. *lib.*4. Cephal. *consil.*451. *num.*104. *& seqq. l.*4. Peregr. *consil.*126. *per tot. lib.* 5. Surd. *consil.* 346. *numer.*11. Menoch. *consil.* 1129. *num.* 11. Cyriac. *controvers.* 291. *num.*40. *&* 543. *num.*54. Rocca *loco cit. num.*6. aliique apud ipsum dicentes, regulare esse, ut habitatio ad retinendam Civilitatem non sit necessaria.

Civis ex privilegio etiam creatus cum onere habi- 84
tandi, Civilitatem non amittit, nisi fuerit interpellatus adimplere; Menoch. *consil.*131. *num.*5. *& seq.* Rocca *loco cit. num.*18. Beroi *consil.*153. *lib.*3. Cyriac. *controv.* 153. *num.*56. Andreol. *controv.*239. *num.*6. Castald. *consult.*15. *num.*21. *& consult.*53. *num.*9. & alii.

Immo requiritur Judicis declaratio, & quod in- 85
terpellatus contumax fuerit, & per annum steterit adimplere; Glossa in §. *Si quis autem non implens*, *verb. Admonitus*, *Authent. de hæredibus*, *& Falcidia*; Alciat. *resp.*12. *num.*3. *& seq. & resp.*13. *num.*6. *lib.*4. Cyriac. *controv.* 153. *num.*17. Andreol. *controv.* 239. *num.*6. Gobius *consult.* 116. *num.*97. Rocca *loc. cit. num.*19. & alii. Et hoc ex ratione communiter rece- 86
pta; quia modus impleri debet per compulsionem ad differentiam conditionis, quæ impleri debet per expulsionem, seu exclusionem, quæ est regularis differentia inter modum, & condictionem, prout est textus *in Authent. Hoc amplius*, *Cod. de Fideicommis.*

Civium appellatione veniunt etiam Comitatenses, 87
seu forenses nati in Suburbiis, precipue in favorabilibus, & in materia, quæ utrisque conveniat: Nomine autem Territorii venit quidquid intra fines loci simul cum ipso loco continetur *l. Pupillus* §. *Territorium*, *ff. de verborum significat.* & natus in Suburbiis & continentibus Vicis idem est, ac si in Oppido natus fuisset; *l. Qui in continentibus* 147. *ff. de verbor. signific. l. Qui ex Vico* 30. *ff. Ad municipal.* Rota *p.*18. *recent. tom.*2. *decis.*431. *num.*13. *& decis.*557. *num.*8. Gra-

Gratian. *discept.*117. *num.*10. *cum duobus seq.* Martin. de Monte *de finibus regend. c.*6. *num.*9. *inter tract. divers. tom.*3. *part.*2. *fol.*234. Rebuff. *in l.*2. *column.*1. *§. In quantum, ff. de verb. signific.* Soccin. *in l.*2. *ff. de reb. dub.* & alii. Hinc Filius originem habens a patre nato in Suburbiis, seu Villa, in Collegium Civitatis, vel Oppidi recipiendus est, cum per cit. Leges *Qui in continentibus*, & *Qui ex Vico*, natus in Suburbiis, & continentibus Vicis, idem sit ac si in Civitate, vel Oppido natus fuisset; Rota *part.* 18. *recent. decis.*117. *num.*11. & 12. Baldus *consil.* 183 *n.* 1. *lib.* 3. & alii.

89 Civibus ex privilegio nihil suffragatur privilegium Civilitatis ad effectum successionis, ubi excludantur exteri forenses, nisi constet de habitatione, & onerum sustentatione; Sic Rota articulo discusso *in Cæsenaten. Hæreditatis* 18. *Jan.*1620. *coram Pirovano, & part.* 6. *recent. decis.* 160 *num.*28. Afflict. *decis.* 384. *num.* 6. & alii. Prout etiam non suffragatur, si quis eodem privilegio Civilitatis non est usus, nec umquam habitavit, nec onera sustinuit, ut multis cumulatis firmavit Rota *in Romana, seu Cæsenaten. Hæreditatis* 6. *Nov.* 1619. & 18. *Jan.* 1620. *coram Pirovano, & part.*5. *tit.* 1. *decis.*177. *num.* 57.

90 Civis autem ex privilegio admittitur ad Beneficium ad quod vocantur soli Cives Civitatis; Sac. Cong. Conc. *in Romana* 16. *Septemb.* 1649. *lib.*18. *Decr. fol.* 674. referente Ursaya *Instit. Crimin. lib.*1. *tit.*3. *n.*31.

91 Civitas tamen Bononiæ ex concessione Julii II. habet privilegium, ut illa Beneficia non nisi Civibus conferri possint, idemque privilegium confirmatum fuit per duos Pontifices Bononienses Gregorium XIII. & Gregorium XV. quorum ultimus addidit, ut Civilitas ex privilegio non suffragaretur. Sic Card. de Luca *de Beneficiis disc.*113. *num.*1.

92 Generaliter vero loquendo Beneficia Civibus potius quam exteris conferri debent, & originarii, seu naturales loci præferendi sunt exteris, seu alienigenis; Rota *part.*3. *recent. dec.*61. *num.*1. Card. de Luca *de Benefic. disc.*96. *num.*12. Decius *consil.*542. *num.* 13. Roch. de Curt. *tract. de Jurepatron. verb. Honorificum, num.*45. *cum pluribus seqq.* & alii; Licet enim in Beneficialibus ex regula, quod apud Deum non est acceptio personarum, ista qualitas Civilitatis non reputetur necessaria, & sola qualitas loci non sufficiat de jure ad exclusionem a Beneficio, per Rotam *part.* 13. *recent. dec.*55. *num.*12. Attamen data æqualitate idoneitatis, atque in concursu dicitur considerabilis, ac species etiam benemerentiæ, ob quam cæteris paribus prælatio saltem de congruo, seu de honestate debeatur, ex collectis apud Cavill. *decis.*66. *alias decis.*232. *part.*7. *recent.* & pluries ex præcedentibus, nec discordat in hac parte hæc justa, & recta opinio a juris communis dispositione, secundum quam Beneficia, Officia, & Gubernia propiis Civibus, non autem exteris demandanda, & conferenda sunt, ut post multos firmavit Rota *in Perusina Abbatiæ* 14. *Januarii* 1701. *§. Accedente, coram Scotto* apud Ursajam *tom.* 8. *part.*2. *discept.* 8. *num.* 9. & ead. Rota *part.* 7. *rec. decis.* 232. *num.*11. dicens quod cum Beneficia sint fundata ex bonis illius Civitatis, seu loci, fraudarentur Fundatores sua ultima voluntate, si eorum redditus ad extraneos transferrentur. Vide ibi, ubi multa ad rem.

Immo si fundator legem imposuit, ut Beneficium 93 conferatur solis originariis, seu oriundis ex tali loco, & non alienigenis, nullimode conferri poterit exteris, tum de Jure Divino, tum de Jure Canonico, tum de Jure Civili. De Jure Divino Deuteron. *cap.*17. *n.*15., ibi: *Non poteris alterius gentis hominem facere Regem*, & *c.*18. *n.*15. ibi: *Prophetam de gente tua.* De jure Canonico *c. Bonæ memoriæ* 4. *§. Quia, vero, de Postulat. Prælat.* ibi: *Non poteramus salva conscientia eidem Ecclesiæ de persona alterius Regni providere*, ut allegat Rota *part.*7. *recent. decis.*232. *num.*9. stando in veru sensu Canonis, non præcise in littera, *cap. Ne pro defectu* 41. *de elect. cap. Nec emeritis, & cap. Nullus, dist.*61. *cap. Afros distinct.*98. cum similibus. De Jure Civili *l. in Ecclesiis* 11. *Cod. de Episcopis, & Clericis*, ibi: *Clerici non ex alia possessione, vel Vico, sed ex eo, ubi Ecclesiam esse constiterit, ordinentur, leg. Unica Cod. non licere Habitatoribus*, ibi: *Ut nullo extraneo illic quoquo modo possidendi licentia tribuatur*, & concordat Conc. Trident. *sess.*25. *cap.*5. *de reformat.* ubi expresse jubet, ut in conferendis Beneficiis serventur omnino conditiones, & qualitates in eorum erectione, seu fundatione impositæ, ibi: *Ratio postulat, ut illis; quæ bene constituta sunt, contrariis ordinationibus non detrahatur: quando igitur ex Beneficiorum quorumcumque erectione seu fundatione, aut aliis constitutionibus qualitates aliquæ requiruntur, seu certa illis onera sunt injuncta in Beneficiorum collatione, seu in quacumque alia dispositione, eis non derogetur.*

Et ratio est, quia voluntas Testatoris, seu Fundatoris tamquam Lex, est omnino servanda *cap. ultima voluntas* 4. *caus.*13. *quæst.*2. ibi: *Ultima voluntas defuncti modis omnibus servari debet; leg. In conditionibus* 19. *ff. de conditionibus, & demonstrationibus*, ibi: *In conditionibus primum locum voluntas defuncti obtinet, eaque regit conditione, lib. Cum quæst.*23. *in fin. Cod. de Legatis*, ibi: *In omnibus etenim Testatoris voluntatem, quæ legitima est, dominari censemus.* Nec ab alio, quam a Summo Pontifice, & quidem de potestatis plenitudine in his circ umstantiis dicta ultima voluntas commutari potest, juxta text. in *Clementin.* Quia *contingit de Religios domibus, & in l. Legatum ff. de administrat. rer. ad hæreditatem pertinent.* & animadversa per Monet. *de commutat. ultim. volunt. cap.*5. *quæst.*2. *conclus.*1. *num.*86. Ursajam *tom.*8. *p.*2. *discep.*8. *n.*12. & Rota *dec.*560. *num.*2. ibique addendo *n.*12. *coram Burat. & dec.*979. *a n.*1. *dec.*1042. *n.*1. *cor. Emerix jun. p.*7. *cit. dec.*232. *per tot.* cum plurimis ibi adductis. 94

Beneficium erectum, seu Legatum fundatum pro 95 solis Civibus v. g. Alexandrinis, debetur tantum natis in Civitate, Suburbiis, Vicis, & districtu, non autem natis in toto Comitatu, Provincia, seu Diœcesi, per text. *in leg. Qui ex Vico* 30. *ff. Ad municipal. l. Qui in continentibus* 147. *ff. de verb. signific.* & dixit Rota *dec.*188. *num.*3. *dec.*127. *num.*12. *par.*17. *dec.*9. *num.*1. *dec.*429. *num.*21. *part.*10. *rec.*, & *in Romana, seu Senen. Dotium* 22. *Junii* 1703. *coram Caprara, &* 7. *Januarii* 1704. *coram eod.* impress. apud. Monacell. *par.*2. *in append. dec.*49. & 50. Et sic in terminis similis dispositionis Lara *de Anniv. c.*21. *num.*34. ubi de Legato facto puellis Toletanis, Gratian. *dec. Marc.* 96. *num.*1. & *seq.* ubi de Legato pro maritandis puellis

lis Fanensibus; Ventrigl. *prax. for. Eccl. tom.* 1. *annot.* 29. *num.* 12. *in fine*, ubi de Legato facto maritandis puellis pauperibus Capuæ; Capon. *discept.* 115. *tom.* 2. Moron. *resp.* 4. *n.* 1. & 60. Amostaz. *lib.* 4. *de causis piis cap.* 6. *n.* 17. cum pluribus ibi citatis.

96 Et si a tali Beneficio, seu Legato excludantur expresse Cives ex privilegio, isti ad illud non possunt admitti, per dicta *supra a num.* 91. *ad* 94. Et Decretum allatum *num.* 90. intelligendum est de Civibus ex privilegio, qui non sunt expresse exclusi, seu de habentibus tale privilegium a Summo Pontifice de plenitudine potestatis derogante expresse simili dispo-
97 sitioni. Non censentur tamen exclusi Cives nati extra Civitatem originariam occasionaliter per dicta *supra*
98 *num.* 48. & *seq. num.* 52. & 72. Nec nati in Civitate & alibi necessarium, vel occasionale domicilium ha-
99 bentes, per dicta *supra num.* 73. Beneficium, seu Legatum, ad quod vocantur Cives naturales, & originarii alicujus loci, debetur solum natis in tali loco non casu, aut per transitum, sed quando pater domicilium ibi habuit, aut est locus, ubi pater na-
100 tus est, per dicta *supra num.* 70. & 71. Et solum in istorum defectum deberetur natis ibi casu, aut per transitum, ut a fortiori id debent tenere DD. citati *supra n.* 69. & patet a pari ex dictis sub verb. *Legatum n.* 74. 75. & 76.

101 Beneficium, seu Legatum, ad quod vocantur naturales alicujus loci, potest conferri non solum illius loci originariis, seu oriundis, sed etiam illis, qui per decennium ibidem Domicilium habent, licet aliunde originem traxerint, dummodo tamen habeant animum ibi commorandi cum retentione domus, & supportatione onerum Civicorum, nam talis habitatio facit quemquam naturalem illius loci; *leg. Nec ipsi* 2. & *l. Cives* 7. *Cod. de incolis*; Rota *part.* 2. *diversf. decis.* 159. *num.* 2. Gregorius *in l.* 32. *tit.* 2. *p.* 3. *glossa dies annos*; Diana *p.* 4. *tract.* 4. *res.* 140. *vers. Nota quinto*: Sanchez *de Matr. lib.* 3. *dis.* 23. *n.* 2. & *lib.* 4. *c.* 2. *dub.* 12. Amostaz. *de causis piis lib.* 4. *c.* 6. *n.* 58. Ursaya *tom.* 9. *par.* 2. *discept.* 50. *per tot.*, & signanter *a num.* 60. ubi innumeros ad id affert Doctores.

102 Beneficium, seu Legatum, ad quod vocantur patricii alicus loci, potest conferri non solum patriciis originariis, sed etiam Domiciliariis. Patria enim est du-
103 plex, una originis, altera Domicilii, ut notant communiter DD. allegati & secuti ab Ursaya *cit. discept.* 50. *a num.* 75. Unde cum quis per decennalem habitationem cum retentione domus, & supportatione onerum Civicorum, & animo morandi in perpetuo in aliquo loco reddatur verus patricius illius loci, per text. *in cit. leg. Nec ipsi* 2.; & *leg. Cives* 7. *de Incolis*, debet admitti ad tale Beneficium, seu Legatum, ad quod vocantur patricii. Vide dicta *supra num.* 53., & *seq.*

104 In dictis tamen, & similibus dispositionibus est serio, attente, & caute investiganda voluntas disponentis, seu erigentis, vel relinquentis, idque perpendendum ex verbis ipsius Vocantis, & qualitatibus Vocatorum: Potest enim Testator vocare naturales intelligendo, non solum domiciliarios, sed etiam oriundos alicujus Civitatis, vel Oppidi, prout quando est sermo de naturalibus alicujus Regni, in quo non domiciliarii tantum intelliguntur, sed etiam qui ibidem originem habent; Gregorius *in leg.* 2. *tit.* 24. *p.* 4. *gloss.* 14. Salced. *ad Bernard. cap.* 54. *num.* 23. Bolanus *in Curia tom.* 2. *leg.* 1. *cap.* 1. *num.* 37. Sanchez *Consil. l.* 2. *cap.* 1. *dub.* 9. Amostaz. *loc. cit. num.* 61. Et aliter potest naturales vocare intelligendo de iis, qui solum sunt domiciliarii, quamvis originem non habeant, ut sunt qui decennalem habitationem habent in aliquo loco cum retentione domus, supportatione onerum Civicorum, & animo ibidem perpetuo permanendi. Item vocando originarios potest Testator intelligere non solum de iis, qui nati sunt in loco, ubi parentes eorum habent domicilium constitutum, sed etiam de iis, qui nati sunt per transitum, seu casu in loco, ubi eorum parentes non habent domicilium, sed tamquam peregrini per transitum, aut casu ibi reperiebantur.

In his casibus, si Testator sub nomine naturalium 105
voluerit solos originarios intelligere, non debent admitti domiciliarii, quia exclusi censentur; Castrensis 1. *p. cons.* 21. *num.* 5. Menoch. *l.* 6. *præsumpt.* 30. *num.* 22. Gail. *l.* 2. *Obs.* 35. *num.* 6. Barbosa *in l. Hæres absens §. Proinde ff. de judiciis art. de for. orig. n.* 58. Amostaz. *loc. cit. num.* 61. & alii passim. Et si voluerit comprehendere etiam domiciliarios, etiam isti, quamvis originem non habeant, sunt admittendi, per text. *in cit. l. Nec ipsi* 2. & *l. Cives* 7. *Cod. de Incolis*, & dicta *supra n.* 53. & *seq.*

Si vocando originarios voluerit Testator intellige- 106
re solum de illis, qui nati sunt in loco, ubi eorum parentes habent domicilium constitutum, non debent admitti, qui nati sunt per transitum, seu casu in loco, ubi eorum parentes non habent domicilium, sed tamquam peregrini per transitum, aut casu ibi reperiebantur, per text. *in l. Filios* 3. *Cod. de municip. & originariis*, & dicta *supra num.* 70. & 71. Si autem voluerit comprehendere etiam eos, qui nati sunt per transitum, aut casu in loco, ubi parentes non habebant domicilium; etiam isti veniunt admittendi per text. *in leg. Municipem* 2. *ff. Ad municipalem*, & *in leg. Cives* 7. *Cod. de Incolis*, & dicta *supra num.* 69., & *seqq.*

Cum hoc tamen ordine, quod habentes omnes 107
qualitates volitas a Testatore præferendi sunt habentibus solum aliquas ex ipsis; unde qui sunt naturales, & domiciliarii, præferendi sunt pure domiciliariis, & pure naturalibus. Et qui sunt originarii nati in loco, ubi eorum parentes habent domicilium, præferendi sunt originariis natis in loco, ubi eorum parentes non habent dictum domicilium. Et sic de similibus: Hoc enim est magis conforme Testatoris voluntati, quæ tamquam Lex est omnino servanda per text. *in cap. Ultima voluntas* 4. *caus.* 13. *quæst.* 2. *l. In conditionibus*, & *demonstrationibus l. Cum quæst.* 23. *in fine Cod. de Legatis*, & dicta *supra n.* 93. & *sequen.* & *n.* 100.

Additiones ex aliena manu.

Jus Civitatis differt a jure Civilitatis. Illud regu- 108
lariter est potestas dandi seu condendi a pago, vel 109
alio loco Civitatem, id quod ad Regalia Majestatis, vel majora Principi reservata referunt *L.* 1. *C. de Me-* 110
trop. Beryt. Stephanus *de Jurisdict. lib.* 1. *par.* 1. *cap.* 1. *membr.* 2. *n.* 14. Limnæus *de Jur. public.* 2. *c.* 9. *n.* 128.
Hoc

111 Hoc autem est jus recipiendi Cives, quibus dari solet facultas seu potestas utendi, fruendi commodis, libertatibus, & privilegiis Civitatis: Besold. *Thesaur. Pract. Voce Stadt.* Knipsch. *de Jur. Civil. Imper. lib.* 1.
112 *cap.* 29. *num.* 1., & 2. Minimeque est de Regalibus; Mævius *ad Jus Lubecense part.* 1. *tit.* 2. *artic.* 2. *num.* 59. & 60.
113 Civilitas, ut tradit Auctor, acquiritur vel origine,
114 vel domicilio, vel allectione. De civilitate, quæ origine acquiritur, vulgo dicitur, non Matris, sed Patris spectandam esse originem; *L.* 1. *§.* 2. *ff. Ad Mu-*
115 *nicip. L. Filios C. de Municip. & originar.* At intellige id procedere, si de Civilitate quæstio sit, ut quis particeps esse possit comodorum, & onerum omnium a jure
116 ipsi Civilitati annexorum. Cæterum si de Civilitate disseratur, ut admitti quis possit ad commoda ab homine relicta Civibus alicujus Loci, Filius non solum Patris, sed & Matris sequitur originem, Escobar *de Pontific. & Reg. Iurisdict. in Stud. cap.* 1. *a num.* 53. *ad plur. seq.* & rursus *cap.* 2. *a num.* 1. *ad num.* 16. Mendo *de jure Academ. lib.* 2. *quæst.* 18. *num.* 187. & *plur. seq.*
117 Quinimo id ipsum obtinere, si quis non per Matrem, sed vel per Aviam, vel Proaviam originem ducat a Loco, de quo agitur, tenent iidem Auctores, prior *d. c.* 2. *n.* 17. & *plur. seq.* posterior *d. q.* 18. *n.* 181., & *plur. seq.*
118 De eo quæri solet, num natus ante cooptionem Patris in Civium numerum pro Cive originario ha-
119 beri debeat? Tractant de hac quæstione Besold. *Politic. lib.* 1. *c.* 16. *nu.* 8. Wurmser. *in fascicul. jur. public. tic. lib.* 1. *c.* 16. *nu.* 8. Wurmser. *in fascicul. jur. public. exercit.* 2. *thes.* 15. Carpzov. *Jurisprud. Forens. par.* 2. *c.* 10. *definit.* 32. Lyser. *de Iure Civilitatis §.* 10. qui ultimus allegato loco pro affirmativa est, & hæc ita se habere concludit *per Leg.* 2. *ff. de Decurion.* nisi tamen speciali alicujus Civitatis Statuto aliud sit introductum.
120 Quid requiratur ad Domicilii constitutionem, explicat, & recte Strykius *differt. jurid. tom.* 9. *disp.* 10. *cap.* 3. *§.* 6., & *plur. seqq.* confer etiam de domicilio Voet *in Commentar. ad Pandect. lib.* 5. *tit.* 1. *n.* 91., & *plur. seqq.*
121 Novi domicilii ratio an habeatur, si in fraudem ea mutatio facta sit? Consule Argentr. *ad Consuet. Britan. art.* 9. *n.* 5. Anton. Fabr. *in Cod. lib.* 9. *tit.* 30. *defin.* 10. *n.* 2. Larrea *dec.* 94. *n.* 7. Ganaver. *dec.* 6. *n.* 7. 9. 28. 35. & 48.
122 Quod denum attinet ad allectionem, multum interest, utrum quis recipiatur in numerum Civium decreto Decurionum, an Rescripto Principis. Priori casu non aliter gaudet commodis cæterorum Ci-
123 vium, quam si & onera eorumdem subeat. Posteriori vero casu gaudere valet commodis cæterorum Civium, quin dicta onera subeat, modo Princeps sciverit eum non esse subiturum ipsorum onera: idque quia videtur Princeps in hoc casu jus Civilitatis concessisse sine oneribus illis; Boss. *de Princip. n.* 351. Campelt. *ad Constitution. Ducat. Urbin. decret.* 23. *num.* 307.
124 De commodis, & oneribus Civilitati a jure annexis adi Strykium *Juridic. dissert. tom.* 9. *disp.* 10. *c.* 5. *per tot.*
125 Tum de modis, quibus amittitur civilitas vide eumdem Strykium *Juridic. dissert. tom.* 7. *disp.* 24. *fer. per tot.* egregie æque ac late disserentem.

CLAUSURA.

Clausura Monasteriorum quorumcumque virorum Regularium asseritur, sublata quibuslibet dispensandi facultate; Benedict. XIV. tom. 1. Constit. 30. incip. *Regularis disciplinæ*. Revocat quæcumque Indulta, & Privilegia admittendi fœminas intra clausuram Conventuum quacumque de causa, etiam devotionis, associandi Processiones, & Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum; Idem *ibid. §.* 4. Prohibet quibuscumque, etiam Cardinalibus, sive singulis, sive eorumdem Cardinalium Congregationibus sub pœna nullitatis, & sub Ecclesiasticis Censuris, Papæ, (excepto mortis articulo) reservatis, ne facultates & licentias ingrediendi clausuram Conventuum Religiosorum fœminis ullo modo concedant; Idem *ibid. §.* 4. & 5. Vide verb. *Conventus art.* 3. *n.* 36. ubi alia necessaria ad rem. 1 2 3

Clausura Monialium constabilitur ab eodem Pontifice Constitut. 21. incip. *Cum Sacrarum*, in qua Monialibus in Portugalliæ, & Algarbiorum Monasteriis rigorosam clausuram professis, & extra illam degentibus, injungitur reditus ad claustra, & egressus in posterum prohibetur; sublata quibuscumque facultate in posterum indulgendi egressum e Monasteriis. Et Constitut. 40. incip. *Salutare*, in qua universaliter de clausura Monialium confirmantur sanctiones Ecclesiasticæ antea editæ, ac revocantur facultates extraordinariæ permittendi ingressum, & egressum e Monasteriis; Et prohibetur quibuscumque, etiam Cardinalibus, sive singulis, sive eorumdem Cardinalium Congregationibus, ne facultates, & licentias ingrediendi clausuram Monialium ullo modo concedant sub pœnis nullitatis, & sub Ecclesiasticis Censuris Papæ (excepto articulo mortis) reservatis; Vide verb. *Monialis art.* 3. *num.* 99. ubi alia necessaria ad rem. Insuper super Monialium Clausura Constitutiones Apostolicæ, & Conciliares innovantur, & Ordo præscribitur pro introductione mulierum in Monasteria, ab eodem Pontifice, tom. 2. Constit. 26. incip. *Per binas*, de quibus sub verb. *Educandæ & famulæ*. 4 5 6

Clausuram Monialium violantes ad malum finem quicumque sint, comprehensis etiam ipsis Monialibus in casibus publicis, non potest Card. Major Pœnitentiarius absolvere, nec mandare absolvi, nisi pro ipsis Episcopi, seu Ordinarii supplicaverint, & casus in Sacra Congregatione Episcoporum & Regular. deducti non fuerint; Idem Constitut. 95. incip. *Pastor bonus §.* 38. 7

Episcopo licitum est ad impartiendam benedictionem Moniali in mortis articulo constitutæ Monasterium intrare; Idem tom. 2. Constitut. 34. incip. *Pia Mater*. Sed ad hunc effectum intra Monasterii septa se conferens, comites habere debet ordinarium Confessarium dicti Monasterii, aliumque Sacerdotem ipsius arbitrio eligendum; Idem *ibid.* 8 9

* Moniales post Professionem, neque etiam ad breve tempus exire possint e Monasterio, nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbanda. Causæ 10

sæ autem sunt ex Extrav. Pii V. incip. *Decori*, incendium, lepra, & epidemia; *Instit. Eccles.* 85. § 14.

11 In consecratione tamen ex præscripto Pontificalis Romani exire debent e Clausura, & ingredi in Ecclesiam senioribus matronis eas comitantibus, & statim ad clausuram redire; *Ibid.* § 30.

12 Denique occasione consecrationis earumdem monialium non licet Episcopo ingredi in clausuram, nec multo magis licet id agere Magistro cæremoniarum, & consanguineis consecrandarum virginum; ita ex ex eod. decreto; *ibid.* § 21.

13 Violantes clausuram Monialium ad malum finem, non tamen prætextu facultatum obtentarum, non evitant excomunicationem reservatam Pontifici, quam etiam incurrunt admittentes hujusmodi violatores, neque excusantur ex contraria consuetudine, etiam post Concilium introducta. Ita ex alio Decreto Sac. Congr. *ibid.* § 26. *

14 Alia ad rem, vide verb. *Conventus, art.*3. & verb. *Moniales*, *art.* 3.

CLAVI CRUCIFIXIONIS CHRISTI.

Additamenta novissima Auctoris.

1 Clavis tribus an quatuor fuerit Christus affixus Cruci; non parva est inter doctores controversia. Tribus solummodo clavis fuisse Christum crucifixum, jam invaluit opinio, quod Pictores 2 tribus clavis tantummodo Christum Cruci affixum hoc tempore pingant. Ast cum ex Sacra Scriptura tum prophetica, tum Evangelica habeatur expresse, nullum ex Christi corpore os fractum fuisse, aut comminutum, nec facile percipi possit, quod non fuisset aliquod os fractum, si tribus solum clavis fuisset Christus crucifixus, utrumque pedem alterum alteri impositum uno solo clavo longiori & crassori trajiciendo, probabilius videtur dicendum, quod quatuor, & non tribus solum clavis fuerit Christus Cruci affixus. Sic tenent Gregorius Turonensis *de gloria Mart. lib.* 1. *cap.* 6. dicens quod clavi dominici quatuor fuerint, scilicet: *Duo sunt affixi in plantis, & duo in palmis*; Summus Pontifex Innocentius III. *Serm. de uno Martyre*, ibi: *Fuerunt clavi quatuor, quibus manus crucifixæ sunt, & pedes affixi*; Ajala in opere *Pictor Christianus*, *lib.*3. *cap.* 17. *num.*9. *& seq.* ubi cum pluribus aliis, id asserit; Bellarminus *de septem Christi verbis*, in proœmio; Rocca *de Partic. Crucis*, *tom.*1. *pag.* 262. veteres omnes refert imagines Christi quatuor clavis crucifixi. Justus Fontaninus Archiep. Ancyranus Dissertat. de *Corona Ferrea* expresse dicit, quod opinio de quatuor clavis est vetustior, ac propterea digna, ut eam omnes sequantur. Hanc de facto sequuntur Card. Gottus, Serrj, Sandinus, Gretserus, Lambertinus Benedictus XIV. *de Festis D. N. J. C. n.*279. ipsos allegans, & plura erudite suo more adducens; sicque alii plures, & Græci passim quatuor assignant, singulos singulis manibus, ac pedibus Crucifixi.

C L E R I C U S.

Articulus I.

Quo ad ea, quæ concernunt Clerici nomen, habitum, & Tonsuram.

Clerici nomen venit a verbo Græco *Cleros*, quod Latine *sors*, *seu hæreditas* dicitur; *c. Cleros* 1. *Distinct.*21. ibi: *Cleros & Clericos, hinc appellatos, credimus, quia Matthias sorte electus est, quem primum per Apostolos legimus ordinatum; Cleros enim Græce sors Latine, vel hæreditas dicitur.* (*a*) Et ideo dicuntur Clerici, quia sunt de sorte Domini, & Domini partem habent; *citat. cap. Cleros*, ibi: *Propterea ergo dicti sunt Clerici, quia de sorte Domini sunt, vel quia Domini partem habent.* Hinc Clerici describuntur, quod sint *homines Christiani, qui a nego-* 1 2 3

(*a*) Clericorum nomine sequioribus sæculis donatos fuisse, nedum illos, qui Ecclesiæ ministerio erant adscripti; verum etiam eos omnes, qui studiis disciplinisque liberalibus perdiscendis vacabant, illorum temporum scriptores passim ostendunt. Odericus Vitalis Anglus, qui sæculo XII floruit, Histor. Eccles. lib.3. *Rodulphus autem*, inquit, *quintus Frater*, *Clericus cognominatus est quia peritia litterarum, aliarumque artium apprime imbutus est.* Willelmus Gemeticensis l. 3. cap.10. *Cognomento Clericus, quia copiose litteratus erat.* Speculum Saxonicum l.1. art.5. §.4. *Impossibile est aliquem Clericum nominare, nisi sit doctus.* Hist. Episcopor. Eystetensium in Bavaria: *Iste Joannes Episcopus . . . . Magnus Clericus in Jure Canonico fuit.* Hinc apud Gallos idem sonabat vox, *Clerc*, *Clericus*, ac vir doctus, & *Clergie*, *Clericatus*, ac doctrina & scientia. Loca congessit Du Gange *Glossar. med. & inf. Latinit. ver. Clericus.* Inde Regis consiliarii *Clerici* dicebantur. *Clerici quoque nomine Regis Consiliarii*, inquit Matthæus Parisius ad an.1250. Ea de causa in Epitaphio Guillelmi Ambianensium Episcopi apud Morlerium legitur:

Clericus Angelici fuit hic Regis Ludovici.

Idem mos, eademque consuetudo apud Italos invaluerat. Sic Chronicon Andrense *aliquibus Romanis annitentibus*, *Hispanum quendam*, *Burdinum nomine satis Clericum ei fecit subordinari.* De Stephano de Vicomercato in Chronico Mediolan. Ord. Prædic. apud Muratorium (*Rerum Italic. script. Tom.*3. *pag.*60.) dicitur: *Hic fuit in sæculo valde honorabilis Clericus.* Joannes Villanius l.4. Hist. cap.3. scriptum reliquit, *post Hugonem Ciapettam regnasse Robertum filium*, *fuisseque magnum Clericum in scriptura.* Ex quibus, aliisque, quæ adduci possent, monimentis evidenter deducitur XIII. Sæculo, & sequentibus, ad restauratio-nem

negotiis, curisque sæcularibus remoti, servitio, & cultui Divino specialiter sunt deputati. Cit. cap. Cleros ibi: *Generaliter autem Clerici nuncupantur omnes, qui in Ecclesia Christi deserviunt*, & *cap. Duo sunt genera 7. caus. 12. qu. 1.* ibi; *Duo sunt genera Christianorum, est autem unum genus, quod mancipatum Divino Officio, & deditum contemplationi, & Orationi, ab omni strepitu temporalium cessare convenit, ut sunt Clerici ..... Cleros enim Græce, Latine sors; inde hujusmodi homines vocantur Clerici, id est sorte electi... Aliud vero genus est Christianorum, ut sunt Laici;*
4 *Laos enim Græce, est populus Latine &c.* Clericorum nomen bifariam potest sumi; scilicet large, seu generaliter; & stricte, seu specialiter, magisque proprie.
5 Clericorum nomine large, seu generaliter capto in materia favorabili veniunt omnes omnino Clerici, sive sint primæ Tonsuræ; *cap. Cleros 1. d. 21. cap. Cum contingat 11. de ætate, & qualit. præficiendor.*
6 sive in Minoribus, & Majoribus Ordinibus sint con-
7 stituti; *d. c. Cleros, & cap. Clericum 2. dist. 72.* Sive etiam sint Canonici Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiatarum; *cap. cum tibi 18. de verb. significat.*, ibi: *Appellatio Clericorum non solum alios, sed etiam Canonicos comprehendit*, & *cap. Per exceptionem 9. de privileg. in 6.* ibi: *Si autem Clerici cujuscumque Ecclesiæ eximuntur; tunc tam Canonici, quam alii*
8 *Clerici eximuntur*. Sive sint in quacumque dignitate constituti, etiamsi sint Episcopi; *cap. Si quis suadente Diabolo 29. caus. 17. qu. 4.* Et Abbas *in cap. Cum tibi 18. de verb. significat. num. 4. & in rubrica de vita, & honestat. Clericorum num. 8. & 9.* Barbosa *lib. 1. Juris Ecclesiastic. univers. cap. 39. num. 4.* & alii
9 passim. Sive etiam sint Cardinales; *cap. Ex gestis 1. de Clericis non residentibus*, Barbosa *loc. cit.* & alii passim.

10 Immo in materia favorabili veniunt etiam Monachi, quinimo, & Moniales; *dist. c. si quis suadente 29. caus. 17. q. 4.* ubi Clerici & Monachi in materia favorabili, totumque statum Ecclesiasticum respiciente æquiparantur; Et licet ibi facta non sit mentio expressa de Monialibus, nihilominus Canonem illum comprehendere etiam Moniales fuit postea declaratum *c. de Monialibus 33. de sensent. Excommun.*
11 Et quantum ad hoc etiam Conversi, & Conversæ, *dict. capit. de Monialibus 33. de Sentent. Excom-*
12 *mun. & cap. Non dubium eod. tit.* Etiam Novitii, & Novitiæ; *cap. Religiosos, de Sentent. excommun. in 6.*
13 Item Tertiarii, & Tertiariæ Mendicantium in Congregatione, & Commmunitate viventes, ex Constit. Leonis X. incip. *Dum intra* edita 1. *Mart.* 1518.
14 in Concil. Lateranensi *sess.* 11. Item Moniales Tertiariæ in propriis Domibus viventes, virginalem, & cælibem vitam ducentes ex voto Castitatis de Ordinarii licentia emisso, ex eadem Constit. Leonis X.
15 incip. *Dum intra*. Item Eremitæ habitum Eremiticum ex legitima facultate deferentes, & sub speciali obedientia Episcopi, vel alterius Prælati alicui Ecclesiæ, vel Eremitorio in Communitate, vel separatim deservientes, isti censentur Personæ Ecclesiasticæ. Sic Glossa *in cap. Qui vere 12. caus. 6. qu. 1. Verb. vero*, afferens quod tales Eremitæ gaudent privilegio Clericorum, licet non renuncient propriis; Fagn. *in c. Nullus n. 61. de foro competent.* post Cardin. *in Clem. Per litteras num. 9. de Præbend.* Innocentius *in cap. Cum Monasterium 13. de elect.* dicens quod licet *Eremitæ possint habere proprium, quia non abrenuntiant, tamen Ecclesiasticæ personæ sunt*; Anaclet: *lib. 3. Decret. tit. 1. sess. 1. de vita, & honest Cleric.* & multi alii. Item omnes illi, qui assumpto Habitu Religioso, Monialium servituti sunt addicti, & pro illis eleemosynas quærunt, & prope Monasterium earum more degunt. Sic etiam Laici, qui habitu clericali incedunt, & inserviunt Congregationi Presbyterorum, qui collegialiter sub certo Superiore modo religioso vivunt. Sic Antonell. *n. 22.* Matthæucci *Officialis Curiæ, quo ad excomunicationem Canonis num. 10.* Felix Potestas *de Ministr. Sacrament. Pænitent. cap. 5. num. 3560.*, & alii. Et colligitur *ex cap. Duo sunt genera 7. caus. 12. q. 1.* ubi illud Christianorum genus reputatur inter Clericos, *quod mancipatum Divino Officio, & deditum contemplationi, & orationi ab omni strepitu temporalium cessare convenit, ut sunt Clerici, & Deo Devoti, videlicet conversi*. Item Equites S. Joannis Hierosolymitani, vulgo dicti *Cavalieri di Malta*; ipsi enim emittunt tria vota substantialia a Sede Apostolica approbata, & sunt vere Religiosi, & si se invicem percutiant, Pontifex eis concedit, ut ab excommunicatione, hac de causa incursa, absolvi possint ab eorum Priore Sacerdote; *cap. Canonica 50. de Sentent. Excomm.*

(margin numbers in right column: 16 beside "alii. Item omnes illi, qui assumpto Habitu Religio-"; 17 beside "re degunt. Sic etiam Laici, qui habitu clericali ince-"; 18 beside "Devoti, videlicet conversi. Item Equites S. Joannis")

19 Clericorum nomine stricte, seu specialiter in materia odiosa, cum scilicet agitur de damno, vel incommodo Clericis inferendo, veniunt dumtaxat soli inferiores Clerici Sæculares; non autem Canonici, Abbates, aliique in Dignitate Ecclesiastica constituti, nisi secus exprimatur, vel aliunde de opposito constet; *arg. Regul. 15. Juris in 6. Odia restringi, & favores convenit ampliari*; & Regula 49. *etiam in 6. In pœnis benignior interpretatio est facienda*; & tenet Fagnan, *in cap. Bonæ Memoriæ de postulat. Prælator. num. 12.* Bellettus *Disquis. Cleric. par. 1. §. 2. num. 4., & 5. & sequent.* Card. Thusc. *litt. C. conclus. 337. nu. 4. & sequent.* Barbosa *lib. 1. Juris Ecclesiast. cap. 39. n. 6. & seq.* & alii passim. Sic nomine Clericorum in odiosis non veniunt Episcopi, eorumque Superiores, & multo minus S. R. E. Cardinales; *arg. c. Sedes Apostolica 15. de rescriptis, c. Periculosum 4. de Sent. excommun. in 6.* 20

21 Nec veniunt Canonici, aliique in Dignitate Ecclesiastica constituti; *arg. cit. cap. Sedes Apostolica 15. de rescriptis*; ubi dicitur quod *majores, & digniores personæ sub generali clausula non intelligantur includi*; & cap. *Statutum 22. de election. in 6.* Fagnan. *in citat. cap. Bonæ memoriæ num. 12* Abbas *ad rubr. titul. 1. de vita, & honestat. Clericorum num. 12.* Barbosa *loc. cit. num. 6.*, & alii passim. Nec etiam nomine Cle- 22 rico-

nem usque litterarum in more fuisse positum, ut viri litterati *Clerici* compellarentur. Hæc jam a pluribus Eruditis viris fuerunt observata, & illustrata, præsertim a Clariss. Vir. Liberato Fassonio Schol. Piar. in quæstione, cui titulus: *De viro Laico cum Hereticis disputante*, habita in Regia Calaritana Academia ann. 1765. impressa Liburni apud Marcum Coltellini, a qua hæc excerpsimus.

ricorum in odiosis veniunt Monachi, seu Regulares utriusque sexus, nisi istud exprimatur, vel ex subjecta materia, aliisque circumstantiis secus appareat; *arg. cap. A Subdiacono* 5. *dist.*93. Abbas *in cap. Non amplius num.*3., & Fagnan. *ibid. num.*7. *de instit.* Barbosa *loc. cit. num.*9. Roman. *Concil.* 219., *&* 418. Bellet. *loc. citat. ad §.* 2. *num.* 26. & colligitur etiam *ex cap. Si quis suadente* 29. *caus.*17. *qu.*4. *& cap. Super Specula* 10. *Ne Clerici, vel Monachi*, aliisque consimilibus Canonibus, ubi Clerici, & Monachi ponuntur tamquam quid diversum.

23 Habitum, & Tonsuram Clericalem deferre tenentur Clerici in Sacris Ordinibus constituti, & etiam Clerici inferiores, si Beneficium Ecclesiasticum habeant; *cap. Clericus* 8. *dist.*41. cap. *Clerici Officia* 15. *de vita, & honestate Cleric. Clem. Quoniam* 2. *de vita, & honestat. Clericor.* Et Concilium Tridentinum sess.14. *cap.*6. *de reform.* ibi: *Etsi habitus non faciat Monachum, oportet tamen Clericos vestes proprio congruentes Ordini sempre deferre, ut per decentiam Habitus extrinseci morum honestatem intrinsecam ostendant.*

24 Immo Clerici in Sacris, seu Beneficiati habitum Ordini, & Dignitati convenientem non deferentes subjiciuntur gravissimis pœnis. Si enim postquam ab Episcopo suo etiam per edictum publicum moniti fuerint, honestum habitum Clericalem illorum Ordini, & dignitati congruentem non detulerint, sunt in primis puniendi per suspensionem ab Ordinibus, Officio, & Beneficio, & si semel moniti denuo in hoc deliquerint, etiam per privationem Officiorum, & Beneficiorum puniri possunt, ac debent; Concil. Trident. *loco cit.*, ibi: *Propterea omnes Ecclesiasticæ personæ, quæ aut in Sacris fuerint, aut Dignitates, Personatus, Officia, aut Beneficia qualiacumque Ecclesiastica obtinuerint, si postquam ab Episcopo suo etiam per Edictum publicum moniti fuerint, honestum Habitum Clericalem, illorum Ordini, & dignitati congruentem, & juxta ipsius Episcopi Ordinationem, & mandatum non detulerint, per suspensionem ab Ordinibus, ac Officio, & Beneficio, ac fructibus, redditibus, & proventibus ipsorum Beneficiorum, nec non si semel correpti, denuo in hoc deliquerint, etiam per privationem officiorum, & Beneficiorum hujusmodi coerceri possint, & debeant, Constitutionem Clementis V. in Concilio Viennensi editam, quæ incipit, Quoniam, innovando, & ampliando.*

25 Quinimo post Concilium Tridentinum fuit edita a Sixto V. Constitutio incipiens *Cum Sacrosanctum, sub dat.*5. *Idus Januar.* 1588. in qua statuit quod Clerici Beneficiati non deferentes Habitum, & Tonsuram Clericalem ipso facto absque ulla monitione, citatione, aut Judicis decreto ipsis Beneficiis privati dicantur, adeo ut ipsa Beneficia vacent, & uti vacantia, aliis libere conferri valeant, quoties Clericalem Habitum non deferant; Lotter. *de re Benefic. lib.*3. *qu.*16. *num.*92. Monacell. *tom.*2. *tit.* 15. *formul.*4. *num.*2. * & Benedictus XIV. *Institut. Eccles.* 71. *num.*12. Rota *coram Caccia decis.*1290. *num.*1. & coram Molinos *in Barchinon. Beneficiorum* 15. *Aprilis* 1694. *§. Aretius*, in quibus decisionibus firmatur, quod non juvet allegare mon usum dictæ Constitutionis Sixtinæ, quoniam Garcias *de Benefic. par.*7. *cap.*1. *num.*33. Barbosa *supra Concil. cap.*6. *sess.* 14. *de reform. num.*4. Cortiad. *dec.*119. *num.* 13. id tenentes fuerunt reprobati.

Clerici vero in prima Tonsura, aut etiam in minoribus Ordinibus constituti, & Beneficia Ecclesiastica, seu Jus ad illa nondum habentes, non tenentur deferre Habitum, & Tonsuram Clericalem nisi caussative, quatenus velint gaudere privilegiis Clericalibus, ut notant Abbas, & alii in *cap. Fin. de Cleric. conjugat.* Riccius *Decis. Cur. Archiepiscop. Neapolit.* 162. *n.* 2. *part.* 2. Genuens. *prax. Cur. Archiepiscop. Neapolit. cap.*45. *n.*1. *secund. Impres. Neapolit.* 1602. *pag.* 280. & alii communiter, & clare deducitur *ex d. Clementina Quoniam* 2. *de vita, & honestat. Clericor.* ex Conc. Trident. *loc. cit.* & ex d. Constitutione Sixti V. incipiente *Cum Sacrosanctum*, quia dum ibi imponunt Clericis obligationem deferendi Habitum, & Tonsuram Clericalem, expresse loquuntur de Clericis in Sacris, vel Beneficia Ecclesiastica, aut saltem Ius ad illa habentibus. Notanter tamen dicitur Clericos Minoristas non Beneficiatos non teneri deferre Habitum, & Tonsuram Clericalem, *nisi causative, quatenus velint gaudere privilegiis Clericalibus*; quia 27
Clerici in prima Tonsura, aut etiam in primis Minoribus Ordinibus constituti, non gaudent privilegio Fori, nisi habeant aliquam ex tribus illis conditionibus, quas requirit Concilium Tridentinum *sess.* 23. *cap.*6. *de reformat.*, ibi: *Is etiam* (scilicet prima Tonsura initiatus, aut etiam in Minoribus Ordinibus constitutus) *Fori privilegio non gaudeat, nisi Beneficium Ecclesiasticum habeat, aut Clericalem Habitum, & Tonsuram deferens, alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inserviat; vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua Schola, vel Universitate de licentia Episcopi, quasi in via Majores ad Ordines suscipiendos, versetur.* Sufficit autem quælibet trium 28
conditionum a Concilio Tridentino præscriptarum, ut Clerici Tonsura Clericali insigniti, vel etiam in Minoribus Ordinibus constituti privilegio Fori gaudeant, quia ex *Regula* 70. *Juris in* 6. *In alternativis sufficit alterum impleri*; & tenent passim Doctores; sed de his melius in articulo sequenti.

Qualitas, & forma præcisa Habitus Clericalis, licet in Jure communi non reperiatur in omnibus, & 29
per omnia determinata, & stabilita; habentur tamen tum in Jure communi, tum in Conciliis, tum in Constitutionibus Pontificiis varia præscripta circa Habitum, seu vestitum Clericorum. In primis enim 30
præscribitur, ne Clerici utantur vestibus sæcularibus sub pœna Excommunicationis; Concil. Roman. I. sub Zacharia *capit.* 3., *& capit. Episcopi* 3. *caus.* 21. *quæst.* 4., ibi; *Episcopi, Presbyteri, Diaconi, sæcularibus indumentis non utantur, nisi ut condecet, tunica Sacerdotali . : . quod si præsumpserint contra statuta agere, communione priventur &c.* Secundo præscribitur, ut Clerici *pannis rubris, aut* 31
viridibus; nec non manicis, aut sotularibus consutitiis, frenis, sellis, pectoralibus, calcaribus deauratis, aut aliam superfluitatem gerentibus non utantur; *cap. Clerici Officia* 15. *de vita, & honestate Clericor. & Clement. cap. Quoniam* 2. *de vita, & honestate Clericor.* Tertio præscribitur, ut Clerici *Fibulas omnino non ferant, neque corrigias auri, vel argenti ornatum habentes, sed nec annulos, nisi quibus competat ex Officio Dignitatis*; *d. cap. Clerici Officia* 15. *de vita, & honest. Clericor.* Quarto præscribitur, quod Clerici non 33
utantur publice veste virgata, vel partita, nisi rationabilis

nabilis causa subsit; *Clementin. c. Quoniam 2. de vita, & honest. Clericor.* Per vestem autem *virgatam*, *vel partitam* intelligitur vestis diversi coloris, aut diversarum partium superinductione notabilis; *arg. cap. Vidua 16. caus. 20. qu. 1.* ibi: *Nec diversi coloris, aut diversæ partis eadem sit notabilis vestis, sed Religiosa, & non suspecta*. Et notat Glossa *in cit. Clement. Quoniam verb. Partita*, & Barbosa *ibid. n. 2.* & Bonacina *tom. 3. de Censuris disp. 3. qu. 6. punct. 6. num. 1.* asserens nomine *vestis virgatæ*, *vel partitæ* intelligi vestem habentem diversos colores intextos cum ipso panno, vel artificiose superinductos, seu
34 superimpositos. Quinto præscribitur, *ut vestimenta etiam, vel calceamenta eis* (videlicet Clericis) *nisi quæ Religionem deceant, uti, vel habere non liceat*; *cap.*
35 *Clerici 22. dist. 23.* Sexto præscribitur, *ut clausa deferant desuper indumenta, nimia brevitate, vel longitudine non notanda*; *cap. Clerici Officia 15. de vita,*
36 *& honest. Clericor.* Septimo jubentur Clerici *secundum Aaron talarem vestem induere*; *cap. Non liceat 32. dist. 23.*, quod idipsum etiam statuit Sixtus V. Constitut. incip. *Cum Sacrosanctum*, ibi; *Tonsuram, & Habitum Clericalem, vestes scilicet talares deferant*. Unde potest Episcopus de Jure vestem talarem Clericis præscribere, ipsique eam deferre tenentur, nedum ex *dict. cap. Non liceat 32. dist. 23.* & ex Constit. Sixti V. incip. *Cum Sacrosanctum*; sed etiam *ex cap. Episcopi 3. & cap. Sine ornatu 4. caus. 21. q. 4. Clement. 1. de vita & honest. Clericor.* Conc. Mediol. *1. part. tit. de Cleric. Trident. sess. 14. cap. 6. & sess. 22. cap. 1. de reformat.*, & præsertim Sacerdotibus commorantibus in Civitate, qui continuo illam gestare debent, ut probavit Sacra Congr. Concil. *in Hortana 8. Julii 1690.* Aliis autem quibuscumque Clericis hoc idem injungere in functionibus Ecclesiasticis, non obstante exiguitate, seu paupertate locorum; sic respondit eadem Sacra Congreg. *in Comen. Edicti 4. Aprilis 1693. in Vigilien. Synodi in Congregatione deputata 20. Maii 1699.* in responsione ad quintum; & secuta est S. Congr. Episc. *in Faventina 2. Maii 1699.*
37 Per talarem autem vestem in rigore intelligitur illa, quæ pertingit usque ad talos, sicque hominem usque ad imam partem pedum tegit; Garcias tamen *part. 2. de Benefic. cap. 1. num. 21., & 22.* cum aliis notat ex epicheja, & æquitate etiam illas judicari vestes talares, quæ juxta consuetudinem locorum Clericis sunt decentes, quamvis non sint nimis longæ, neque us-
38 que ad pedes descendant; Unde pro discernenda decentia vestium Clericalium, erit attendendum, an ipsæ sint conformes communi usui proborum Clericorum, seu consuetudini Provinciarum, Civitatum, aut locorum, in quibus Clerici commorantur, quoniam, ut recte observat Cardinalis de Luca in annotatione ad Concil. Trident. *disc. 24. num. 22., & sequent.* in Civitatibus, aliisque locis civilibus, in quibus cum decore vivitur, vestes Clericales sunt longæ ultra talos; in parvis autem, vel obscuris locis, ob Clericorum paupertatem, vix ad genua descendunt, ita tamen, ut ob diversum usum a sæcularium vestibus adhuc distinguantur, attendendo simul ad diversitatem Regionum, vel personarum varios usus secundum consuetudinem locorum, nam consuetudo est optima Legum interpres; *c. Cum dilectus 8. de consuetudine, & l. Si de interpretatione, ff. de legibus*, Glossa *in cap. Clerici Officia 15. de vita, & hon. Clericor. vers. de auratis*, Bellet. *part. 1. §. 16. de Disci-*
plina Cleric. num. 12. 39

De primo ad ultimum vestes Clericorum debent sic suo statui esse decentes, ut nec sint pomposæ, aut vanam jactantiam, vel superfluitatem redolentes; *cap. Parsimoniam 5. dist. 41. cap. omnis jactantia 1. cap. Præcipimus 5. caus. 21. quæst. 4. & cap. Multa sunt 1. Ne Clerici, vel Monachi*; nec sordidæ, vel laceratæ, ne vilescat dignitas Clericalis, sed inter utrumque præseferant medium aliquod cujuscumque statui, & ordini conveniens; Ita Abbas *in cap. Clerici Officia 15. de vita & honest. Clericorum num. 17.* Bellet. *loc. cit. §. 15. num. 18. & seq.* Barbosa *lib. 1. Juris Ecclesiast. cap. 40. num. 27.* & communis aliorum cum Sancto Hieronymo, qui *in Epistola 1. ad Nepotianum, cap. 11.* sic ad propositum scribit: *Vestes cultas æque devita ut candidas; ornatus ut sordes pari modo fugiendæ sunt, quia alterum delicias, alterum gloriam*
redolet. Unde Concilium Tridentinum *sess. 24. cap. 6.* 40
de reformat. expresse statuit quod oportet, *Clericos vestes proprio congruentes ordini semper deferre*. Et *sess. 24. cap. 12. circa finem de reformat.* inter alia præcipit, ut Clerici, *Vestitu insuper decenti tam in Eccle-*
sia, quam extra assidue utantur. Caveant igitur Cle- 41
rici, ne nimio cultu in Vestitu utantur, scientes quæ detestando eorum culpam scribit Sanctus Gregorius his verbis: *Sunt nonnulli, qui cultum subtilium pretiosarumque vestium non putent esse peccatum, quod si videlicet culpa non esset, nequaquam Sermo Dei tam vigilanter exprimeret, quod Dives, qui torquetur apud*
inferos, bysso, & purpura indutus fuisset. Ut enim inquit 42
S. Bern. *de consideratione lib. 8. c. 11. Forma vestium deformitatis mentium, & morum indicium est, quid sibi vult, quod Clerici, aliud esse, aliud videri volunt? Nempe habitu Milites, quæstu Clericos, actu neutrum*
exhibent; nam neque pugnant, ut milites, nec ut Cle- 43
rici evangelizant. Contra enim tales Clericos nimium cultum, aut affectatam compositionem ostentantes sic declamat Sanctus Hieronymus de custodia Virginitatis ad Eustochium scribens: *Sunt* inquit, *quidam mei Ordinis, quibus omnis cura est in vestibus si bene oleant, si pes laxa pelle non polleat, crines calamistri vestigio rotantur, digiti annullis radiant, & ne plantas humidior via spargat, vix imprimunt summa vestigia; tales cum videris, sponsos magis existimato,*
quam Clericos. Non inficior tamen, quod non sit 44
laudandus juxta qualitatem, & Dignitatem personarum decor, & competens vestium ornamentum, quæ morum manifestissima signa esse solent, dummodo in his redoleat Clericalis modestia, & caveatur excessus; inquit enim S. Ambrosius *lib. 1. Offic. Decor corporis non sit affectatus, sed naturaliter simplex, neglectus magis, quam exquisitus: non pretiosis, aut albentibus indutus sit Clericus vestimentis, sed communibus, ut honestati, & necessitati nihil desit, nihil accedat nitoris*.

Tonsura Ecclesiastica secundum Divum Isidorum 45
Hispalensem Episcopum *lib. 2. de Offic. Eccles. cap. 4.* & Concilium Aquisgranen. sub Ludovico Pio *cap. 1.* originem sumpsit a Nazaræis, qui hoc præstabant in signum cujusdam devotionis, a quibus desumpserunt postea Apostoli, & in Ecclesiasticum usum traduxerunt, ut quicumque Ordinibus Ecclesiasticis essent

sent initiandi, præciso crine præsentarentur. Ita refertur in dicto Concilio Aquisgranen. sub Ludovico Pio *cap.* 1. his verbis; *Tonsuræ Ecclesiasticæ usus a Nazaræis* (ni fallor) *exortus est, qui prius crine servato divina post magnam vitæ continentiam devotione completa caput radebant, & capillos in igne sacrificii ponere jubebantur, scilicet ut perfectionem devotionis suæ Domino consecrarent. Hujus exempli usus ab Apostolis introductus est, ut hi qui Divinis cultibus mancipati Domino consecrantur, quasi Nazaræi, idest, Sancti Dei crine præciso innoventur*. Beda *lib.* 5. *Historia An-*
46 *glorum cap.* 22. refert Divum Petrum primum omnium hanc Tonsuram detulisse, & fuisse ejusdem institutorem secundum morem substantialem, qui servatur in Ecclesia. Occasionem hujus institutionis refert Sanctus Germanus *in Theorica rerum Eccles.* pro ut habetur *in tom.* 4. *Bibliothecæ antiquorum PP.* quod cum D. Petrus Antiochiæ Christum Crucifixum maximo cum ardore prædicaret, nonnulli hostes nominis Christiani in ignominiam ejusdem caput illi abraserunt, Unde postea factum est, quod illud, quod fuit factum in opprobrium, verteretur in gloriam, juxta illud S. Leonis Papæ *Sermon. in Natali S. Laurent. In honorem transierunt triumphi etiam in-*
47 *strumenta supplicii*. Hinc huic mysteriosæ Tonsuræ talem cœpit habere venerationem Ecclesia, ut licet non desint aliæ piæ considerationes, eam recepit etiam propter hanc reflexionem, tamquam insigne proprium Clericatus, ut scribit Petrus Patriarcha Antiochenus *in Epist. ad Cerularium*, quam refert Baron. *anno* 1054. *num.* 41. & Berninus *in Historia omnium Hæresum tom.* 1. *fol.* 24. his verbis: *Nos Coronam in capite gestamus pro veneratione Principis Apostolorum Petri, super quem Dei Ecclesia est superædificata. Quod enim impii illi ad contumeliam illius Sancti excogitaverunt, hoc nos pie ad gloriam, & honorem ipsius facimus*. Et quo de facto Tonsura Ecclesiastica fuerit in usu usque de tempore Apostolorum habetur
48 etiam ex Sacra Scriptura. *In capite enim* 18. *Act. Apostolor.* legimus Priscillam, & Aquilam hanc tonsionem capillorum adhibuisse, & hoc idem servasse Paulum Apostolum, & quatuor alios Christi disci-
49 pulos, legimus *cap.* 21. *dict. Actuum Apostolor.* Unde patet quam erronee, & temere asserat Calvinus hujus Clericalis Tonsuræ acerrimus hostis, & oppugnator, hunc morem tondendi originem dumtaxat habuisse temporibus Divi Augustini, ut sic ostendat hanc Tonsuram esse novum figmentum Ecclesiæ, *lib.* 4. *Instit. cap.* 19. *n.* 27. (*). Verum & si Catholici omnes, hæreticos, qui Clericalem tonsuram derident, jure, ac merito castigandos putent, sunt tamen ex ipsis, qui ejus institutionem ab Apostolis repetendam non esse censeant. „ Merito, *inquit Editor Summæ Ven. Monetæ advers. Cath. & Valdenses not.* 6. *in cap.* 6. *lib.* 4. *pag.* 309. *seq.* ab Ecclesia, & non ab Apostolis coronæ, tonsuræque Clericorum repetit institutionem. Etenim, & si Germanus Patriarcha Constantinopolitanus, in Theor. rerum Ecclesiast. & Beda lib. 5. Historiæ Gentis Anglorum Cap. XXII. Petrum in coronam attonsum fuisse dicat in memoriam Dominicæ Passionis, nonnullosque sequioris ævi Scriptores, habeat sibi consentientes: quoniam tamen nullus Auctor, qui aliquam mereatur fidem, hoc ipsum prodiit, vereor ut illius testimonium sublestæ sit fidei. Ceterum imagines quædam Apostoli Petri veteres cum primis in fundo vitreorum vasculorum depictæ editæque a Bonarotio, & Boldetto, Petrum quidem exhibent aliquando Capillis detonsis in Orbem, quamvis pleræque imagines sint generis ejusdem, nullam exhibentes tonsuram. Quocirca ne ex his quidem elici quidquam potest, quod Bedæ suffragio sit. Itaque nulla nos impellit ratio, ut tonsuræ institutionem a Petro repetendam esse arbitremur. Ego trium priorum Ecclesiæ sæculorum Clericos, ante redditam Christianis pacem tonsuram non habuisse, aut perraros fuisse, qui haberent, puto; alioqui facile pro Christianis agnosci, extremoque supplicio affici potuissent; Cum tamen illos revera Ethnici non distinguerent. Sed quarto quintoque sæculo eos, qui in Clericorum, aut Monachorum Collegium essent cooptati, totondisse capillos, compertum esse contendo. Nam Julianum Apostatam, cum Maximo Philosopho Ephesio sese tradidisset in disciplinam, in spemque Imperii esset erectus, uti spes tanta Constantium fugeret, cutem abrasisse, & vitam Clerici fuisse professum, Auctor est Socrates lib. 3. Histor. Capit. 1. Id vero contigit circa annum 351. velut sapienter animadvertit eruditissimus Cardinalis Norisius in Lectionibus habitis in Acad. Pisana Lect. 6. Tom. IV. Opp. Edit. Veron. Labuntur ergo Thomassinus de Discipl. Parte 1. Lib. 2. Capit. 37. seqq. & Bohemerus Instit. Can. l. 1. tit. 5. §. 6. qui ajunt sæculo V. assumptam fuisse tonsuram a Clericis exemplum Monachorum sequutis, dum ex Monasterio tracti essent. Suppetunt enim solidissima documenta, quibus liquido evincatur Clericos ante V. sæculum tonsuram gestasse longe a Monastica discrepantem. Nam etsi Monachi tonderent se, coronam tamen non gestabant. Quarto autem sæculo, & seqq. patet Episcopos coronam habuisse adeoque etiam tonsuram ab ea Monachorum quæ propria fuit, diversam. Ita namque sciscunt testimonia Hieronymi, Paulini, Gregorii Nazianzeni, quæ referuntur ab Halerio Hierarch. Eccl. tom. 1. in Append. art. 2. §. 2. pag. 1063. Edit. ann. 1636., & a Norisio Lect. 6. De Tonsura Tom. 4. Opp. Edit. Veron. Verumtamen corona Clericorum fuit, non qualis nunc defertur a Clericis, sed qualis a Monachis nostrorum temporum gestari solet. Synodus Toletana 4. Can. 41. *Omnes Clerici, inquit, vel Lectores, sicut Levitæ, & Sacerdotes detonso superius toto Capite, inferius solam circuli coronam relinquant, non sicut hucusque in Gallicia partibus facere Lectores videntur, qui prolixis, ut Laici comis, in solo Capitis apice, modicum circulum tondent. Ritus enim iste in Hispania hucusque hæreticorum fuit*. Paria habet S. Gregorius Turonensis in vita S. Patricii Cap. 17. ubi de S. Nicetio loquitur. (*).

Tonsura Clericalis antiquitus fiebat raso desuper 50
capite in modum sphæræ, & inferius quoque, ita ut patentibus auribus, sola capillorum corona circa caput remaneret; *cap. Psalmista* 20. *dist.* 23. ibi: *Clerici comam nutrire prohibentur, quorum caput desuper in modum sphæræ rasum esse debet; cap. Prohibita* 27. *ejusdem dist.* 23. ibi: *Clerici juxta Apostolum comam non nu-*

nutriant; sed desuper caput in modum spheræ radant; & cap. *Non licet 72. ejusd. dist. 23.*, ibi: *Nec oportet Clericos comam nutrire, & sic ministrare, sed attonso capite auribus patentibus*; ad eum videlicet modum, quo hodie Monachi, & Regulares capita sua radere consueverunt; Barbosa *lib. 1. Juris Eccles. univers.*
51 *cap. 40. nu. 7.* Progressu tamen temporis introductum fuit, atque hodie ab Ecclesia generaliter receptum, ut dicta corona capillorum a Monachis, aliisque Regularibus, nec non a Romano Pontifice retenta, reliqui Clerici sæculares loco ejusdem Coronæ solummodo circulum aliquem modicum in superiori parte capitis abrasum gerant; Barbosa *loco cit.* & testa-
52 tur praxis communis. Et de tali corona procedit text. in *cap. Clerici 15. de vita, & honestate Clericor.* ubi loquendo de Clericis Sæcularibus dicitur, *Coronam, & Tonsuram habeant congruentem*, idest congruentem cujuslibet statui, & Ordini, nam minor corona, seu circulus solet deferri a Clericis; major a Sacerdotibus, atque adhuc amplior ab Episcopis usque ad Summum Pontificem, qui etiam impræsentiarum retinet coronam a primordiis Ecclesiæ usita-
53 tam. Et in specie pro minoribus Ordinibus pro quantitate, & longitudine Tonsuræ, seu Coronæ assignatur mensura unius Regalis, seu minoris hostiæ; pro Subdiaconatu paulo major; major etiam pro Diaconatu; pro Sacerdotio mensura Hostiæ Majoris; pro Episcopatu longe major totum fere caput circumcingens, ut definitum est in Conc. Toletano IV., & in Concil. Placentino sub Urbano VI.
54 Hujus autem Tonsuræ, seu Coronæ mystica significatio potissimum declaratur *in cap. Duo sunt genera 7. caus. 12. qu. 1.* his verbis; *Hi namque (scilicet Clerici) sunt Reges, idest se, & alios regentes, & ita in Deo Regnum habent; Et hoc designat Corona in capite*. Hanc Coronam habent ab institutione Romanæ Ecclesiæ in signum Regni, quod in Christo expectatur. Rasio vero Capitis est temporalium omnium depositio. Et hoc ipsum diffusius declarat Glossa in *Clementina Quoniam 2. de vita, & honestate Cleric.* sub verb. *Et Tonsura*, ibi: *Circa hoc sciendum est, quod Clericis deputatis ad Divina ministeria competit rasura, & Tonsura in modum Coronæ ratione figuræ, quia Corona est signum Regni, & perfectionis, cum sit circularis carens angulo, in signum carentiæ sordium, quia ubi angulus, ibi sordes; se ergo, & alios virtutibus regere, & sordibus mundare debent, & sic in Deo regnabunt.*

55 Clerici in Sacris, vel Beneficiati, licet in prima Tonsura, aut etiam in Minoribus Ordinibus constituti, si per longum tempus Tonsuram, & Habitum Clericalem non deferant, & comam sine justa caussa nutriant, peccant mortaliter, ut colligitur *ex cap. Psalmista 20. cap. prohibita 21., & cap. Non licet 31. dist. 23.* ubi *Clerici prohibentur comam nutrire*, & jubentur nonnisi *attonso cap. Auribus patentibus ministrare, & ex cap. Si quis ex Cleric. 25. dist. 23., & cap. 4. de vita, & honestate Clericor.* ubi sic præcise dicitur: *Si quis ex Clericis comam relaxaverit, anathema sit*; Et ex Concil. Trident. *sess. 14. cap. 6. de reform.* ubi cum maxima energia improperat hunc neglectum; vocat enim temeritatem, & Religionis contemptum, & imponit transgressoribus maximas pœnas, sicuti imponit etiam graviores Sixtus V. in Constitut. incip. *Cum Sacrosanctum*, quod non posset fieri, nisi transgressio esset gravis culpa. Eo vel maxime quod ex *Concilio Romano 1. Zacharias cap. 3. & cap. Episcopi 3. caus. 21. qu. 4.* Clericus non deferens Habitum Clericalem supponitur Excommunicationi, ibi: *Communione privetur*; Sicuti etiam Excommunicationi supponitur Clericus non deferens Tonsuram, & comam relaxans, *ex cit. cap. Si quis ex Clericis 23. dist. 23. & cap. 4. de vita, & honestate Clericor.*, ibi: *Anathema sit*. Non potest au- 56
tem infligi Excommunicatio nisi propter gravem culpam; cum Excommunicatio sit pœna gravissima, quam habet Ecclesia; *cap. Corripiatur 17. caus. 24. qu. 3.* ibi: *Qua pœna in Ecclesia nulla major est*. Sic tenet Navarr. *in Manual. cap. 25. num. 110 & sequ.* Vasquez *tom. 3. in tertia parte disp. 250. cap. 9.* Sperell. *decis. 66. num. 12.* Bonacina *de Sacrament. disp. 8. quæst. unic. punct. ultim. num. 3.* Monacell. *tom. 2. tit. 15. formul. 4. num. 2.* & alii. Immo Panormit. *in* 57
cap. Si quis 4. de vita & honestate Clericor. Scotus *in 4. disput. 24. quæst. 2. art. 1. conclus. 2.* Silvester *verb. Clericus 2. § 2. vers. 4. peccat*, Bannez *Secunda secundæ quæst. 2. art. 1.* statuunt indefinite omnes Clericos, qui per longum tempus negligunt Tonsuram, seu Coronam gestare, peccare lethaliter. Videatur 58
tamen Clementina *Quoniam 2. de vita, & honestate Clericor.* Concil. Trident. *sess. 14. cap. 6. de reformat.* & Constitutio Sixti V. incipiens *Cum Sacrosanctum*, ubi expresse fit sermo de Clericis in Sacris, vel Beneficium Ecclesiasticum, aut saltem Jus ad illud habentibus, & solum contra ipsos non deferentes Habitum, & Tonsuram Clericalem variæ pœnæ statuuntur. Videatur etiam Constitut. Bened. XIII. incip. *Catholicæ Ecclesiæ* edita 2. Maii 1725. in qua aliæ pœnæ decernuntur.

Notanter vero fuit dictum *sine justa caussa*, quia 59
dantur plures casus, in quibus habetur justa caussa non deferendi Habitum, & Tonsuram pro aliqua differentia temporum, locorum, & circumstantiarum; Ita Barbosa *lib. 1. Jur. Ecclesiast. univers. cap. 40. num. 32. & sequent.* & communis aliorum. Primo nullam incurrit culpam, & pœnam Clericus incedens absque Habitu, & Tonsura Clericali, quando id faciat ex caussa justi timoris; *cap. Clerici Officia 15. de vita, & honestate Clericor.* ibi: *Nisi justa caussa timoris exegerit Habitum transformari*, ut esset in Clerico, qui transiturus esset per loca infidelium, vel hæreticorum cum periculo vitæ, aut metu servitutis, verberum, aut alterius gravis incommodi; ut refert Glossa *in cap. Clericus de vita, & honestate Clericor.* verb. *Relaxaverit*, de quodam Clerico, qui a Papa reprehensus, quod sine Tonsura, & Habitu Clericali Romam accessisset, sequentibus versibus se se excusavit.

Tutius ut peterem Laici sub imagine Romam,
Fas fuit, ut sinerem luxuriare Comam.

Secundo, nullam incurrit culpam, & pœnam 60
qui non defert Tonsuram propter infirmitatem, vel non defert Habitum proprio Ordini congruentem ratione magnæ paupertatis. *Clementina Quoniam 2. de vita, & honestate Clericor.* ubi excipiuntur illi, qui id faciunt ex aliqua caussa rationabili, ibi: *Præter-*

 quam

quam ex caussa rationabili; Barbosa *lib.1. Juris Ecclesiast. univers. cap.*40. *num.*33. *&* 74. cum plurimis
61 aliis. Tertio, nullam incurrit culpam, & pœnam, qui domi suæ, atque in occulto Habitum Clericalem dimittit; Gloss. *in dicta Clement. Quoniam* verb. *Publice*, Ancharanus *ibidem num.*2. Barbosa *loco cit. n.*35. *& in collect. num.*2. *de vita, & honestate Clericorum, & in Trident. sess.*14. *cap.*6. *de reformat. num.*12. cum multis aliis, *quia d. Clement. Quoniam* loquitur de deferente publice vestes alienas; adeoque secus est discurrendum, quando deferuntur solummodo domi, & occulte sine spretu; Tum quia iste talis non dimittit Habitum ne deferat, sed ut paulo post assumat, quo casu non dicitur dimisisse, sicuti etiam abesse non dicitur, qui statim est reversurus; *l. Postliminii jus §. captivus, & l. Nihil, ff. de captiv. &*
62 *postlim. rev.* Quarto, nullam incurrit culpam, & pœnam Clericus itinerans, vel peregrinans, qui in itinere brevioribus utitur vestibus; *arg. cap. Episcopi* 3. *caus.*21. *quæst.*4. ibi: *Præterquam si in itinere longo tempore ambulaverit*; Et ita rescripsit *Sac. Congreg. Episcop. & Regul. Archiep. Ulissiponensi* 18. *Octobris*
63 1589. Quinto, excusatur Clericus, qui semel Habitum dimisit; Is enim propter unicam Habitus dimissionem non debet Beneficio, vel Fori privilegio privari, sed requiritur, ut tantum perseveret, quod publice pro Laico habeatur. Ita Farinac. *in praxi Crimin. quæst.*8. *num.*68. Piacesf. *in praxi Episc. part.*2. *cap.*3. *num.*14. *vers. excusetur* Ugolin. *de Offic. & potest. Episcop. cap.*12. *§.*6. *num.*3. Barbosa *loc. cit. num.*32. Cardin. de Luca *in annot. ad Concil. Trident. disc.*24. *num.*32. asserens delationem Habitus moraliter, non autem physice intelligendam esse; & favet textus *in leg. Quidquid iracundiæ ff. de regul. Jur.* ubi in brevi reversa uxor divertisse non videtur.

64 Clericorum delectus, & regimen Episcopis summopere commendatur, Bened. XIV. tom.1. Constitut.2. incip. *Ubi primum §.*1.

65 Clerici operam dare debent instruendis fidelibus in Doctrina Christiana; Idem Constit.42. incip. *Etsi minime §.*6.

66 * Clerici antequam ordinentur in sacris, studium saltem Theologiæ Moralis præmittere tenentur; ita enim intelligenda est sanctio Tridentini *sess.*23. *cap.* 14. injungens, ut ordinandi, *ad populum docendum ea, quæ scire omnibus neccessarium est ad salutem, ac administranda sacramenta, comprobentur*; atque hoc injunctum esse a Benedicto XIII. confirmando Bullam *Apostolici ministerii &c.* datam pro reformatione Cleri Hispani, & tamquam normam pro aliis Episcopatibus, firmatur *Institut. Eccl.* 2. *§.*4. *&* 5.

67 Sacerdotum penuria non satis est causæ, ut Clerici illiterati ad Sacros Ordines promoveantur, ut a Sac. Cong. Conc. decisum refert Fagnan. *in cap. Quaris num.* 18. *de ætat. & qualit. præficiend.*

68 Clerici ordinandi in sacris cogendi sunt ad præmittenda exercitia spiritualia decem dierum, ut olim Episcopis Italiæ, & Insularum adjacentium mandavit in encyclica Innocentius XI. & alia encyclica innovavit Clemens XI. *Institut. Eccles.* 104. *§.*5.

69 Non debet Episcopus præcipere, ut Clerici minoribus ordinibus initiati, vel etiam majoribus Subdiaconatus &c. ad Sacros Ordines ascendant, etiamsi id facile constituat ad evitanda scandala minorum Clericorum, qui otio & vitiis se dedunt, id enim Ecclesiasticæ disciplinæ repugnat; *de Synod. Diœces. lib.* 12. *cap.*4. *§.*2. *nov. edit.* Id tamen verum est, si 70
quidem Clerici nullum Beneficium Ecclesiasticum obtineant, vel obtineant quidem Beneficium, sed non ex iis, quibus adnexum est onus suscipiendi Sacros Ordines; *Ibidem. §.*3. Qui enim obligationem beneficio suo adnexam neglexerunt, beneficio privantur. Ex Trident. *cap.*12. *sess.*24. *de reform.* nisi tamen justo impedimento excusari possint; *Ibid. §.*6. saltem dummodo hoc impedimentum ab illis prævisum fuerit, antequam beneficium acceperint. Excipitur tamen, nisi aliter exposcat necessitas Ecclesiæ; *Ibid. §.*7.

Additiones ex aliena manu.

Christiani vel Clerici sunt vel Laici. Dicuntur 71
Clerici, qui servitio Ecclesiæ tanquam Ministri ejus
publici dicati sunt. Reliquus cœtus Fidelium nomen 72
habet Laicorum. * Clerici vero pro duplici functio- 73
num genere, scilicet Sacerdotio & Ministerio, sunt
duplicis generis. Sacerdotium Episcoporum & Pre- 74
sbyterorum proprium est; Ministerium Diaconorum,
& reliquorum Clericorum. Gradus Clericorum di- 75
versi vocantur Ordines, quos omnes eminenter continet Episcopatus; Consule Fleury *Instit. Ecclesiast. part.* 1. *cap.* 5. *per tot.*

Primis sæculis Clerici a Laicis nec Capillis, nec 76
Vestibus, nec certo Habitu fuerunt distincti. Quum 77
enim Clerici crudelius quam Laici a Paganis vexarentur, noluerunt sine necessitate mala hoc pacto sibi
arcessere. Integra fuit libertas *hæc* ad sæculum quin- 78
tum usque. Anno enim 428. Cælestinus Papa *Epist.*2. scribit, tunc temporis ne Episcopos quidem externo Habitu distinctos a Christianis fuisse.

Tonsuram primis quinque Ecclesiæ sæculis datam 79
haud fuisse separatim ab omni Ordine, sed simul cum primo Ordine veluti ritum ejus collationi annexum, sentit Morin. *de ordinat. part.*3. *exercit.*15. *cap.*3. At Mabillon. *ad part.* 1. *sæcul.*3. *Benedictin. num.*19. Christianus Lupus *in schollis ad Canon.* 13. *Concil. Oecumenici VII.* tenent, tonsuram ante tem- 80
pus a Morino præfixum, datam fuisse separatim, & ante susceptionem alicujus Ordinis.

Quomodo autem Tonsura ab omni Ordine sepa- 81
rari cœperit, ita narrat Morinus: *Parentes filios suos impuberes immo fere infantes Ecclesiasticis officiis consecrabant, & Episcopis instituendos offerebant. Eos Episcopi in eadem domo educandos, & instituendos curabant, ut essent Cleri reparandi velut seminarium. Eorum institutioni Senex aliquis e Clero præficiebatur, atque ut plurimum Archidiaconus. Quum autem propter ætatis infirmitatem, Ostiariorum, aut Lectorum Officiis in Ecclesia fungi non possent, Ordines illos illis non conferebant, sed solum Tonsuram cum Veste Clericali; Tonsuram ideo ab ordine separantes, ne Pueri isti Ecclesiæ Ministeriis Parentum pietate devoti, ut prorsus sæculares, & profani hominum oculis comparerent; longo post tempore quod in pueris fiebat propter ætatis infirmitatem, in ætate valentibus usurpatum est, Tonsuraque Clericalis, ut Ordo quidam ab aliis separatus, quibuscumque separatim collata est.*

Pro-

82 Probatio Tonsuræ fieri potest per litteras, vel ipsius Tonsuræ, vel superiorum Ordinum; Vanespen. *Jur. Eccles. univers. par.1. tit.1. num.8.* ubi quod qui est in possessione Beneficii, is Tonsuram probare haud teneatur,

83 Occasio, qua factum est, ut Clerici peculiares Vestes elegerint, ex Monasticis moribus tracta est; Confer Bohemer *in decretal. lib.3. tit.1. §. 22., & plur. seq.*

84 De varia vero Ecclesiæ disciplina circa Vestem Clericalem consule Thomassin. *de veter. & nov. Eccles. disciplina tom.1. lib.2. cap.43. num.44.* utrobique *per tot.*

85 De amictu sive veste Clericis in præsens convenienti *difficile* (inquit Vanespen. *Jur. Ecclesiast. univers. part.1. tit.2. cap.2. num.5.*) *est generaliter determinare, quum pro temporum, & locorum varietate varium esse, ac mutari posse indubium sit. Assumenda ergo est Vestis, quæ pro loci & temporis conditione honestati, & modestiæ Clericorum sit conveniens, ita ut exterius modestiam, vitamque Clericalem omnibus ostentet, nihilque mundani fastus aut vanitatis sæcularis præferat.* Confer etiam Card. de Luca in *adnot. ad Concilium Tridentinum disc.24. num.21., & sequent.*

ARTICULUS II.

Clericus quo ad privilegium Fori. & Canonis.

1 PEr privilegium *Fori* intelligitur illud, vi cujus quis exemptus est ab omni potestate, & jurisdictione Fori sæcularis, adeo ut non possit amplius a Judice sæculari, in Judicium trahi, carcerari, vel puniri, sed dumtaxat a Judice Ecclesiastico; ut colligitur *ex cap. Si Imperator 11. Distin.96.* & est *Communis*, & dicitur *Fori* a Foraneo Rege, qui primus Grecis Legem dedit; *cap. Forus 10. de*
2 *verbor. significat.* Per privilegium *Canonis* intelligitur illud, vi cujus omnes offendentes, seu manus violentas injicientes in Clericos, vel Monachos ipso facto excommunicationem incurrunt; & dicitur *Canonis*, quia continetur in Canone 15. Concil. II. Lateranensis sub Innocentio II. *cap. Si quis suadente Diabolo 29. caus.17. qu.4.* ibi: *Si quis suadente Diabolo hujus Sacrilegii reatum incurrerit, quod in Clericum vel in Monachum violentas manus injecerit, anathematis vinculo subjaceat, & nullus Episcoporum illum præsumat absolvere (nisi mortis periculo urgente) donec Apostolico conspectui præsentetur, & ejus man-*
3 *datum suscipiat.* Clerici, & Monachi, seu Regulares gaudent privilegio Fori, adeo ut ipsi ad Judicium Fori sæcularis trahi non possint; *Communis, & indubitata apud omnes*; Et quidem neque in casibus civilibus; *cap. Bene quidem 1. Dist.96. cap. In Canonibus 57. caus.16. quæst.1. cap. Ecclesia S. Mariæ 10. de Constitutionibus, cap. Qualiter, & quando 17. de Judiciis, cap. Si diligenti 12. de Foro competent., & Authentic. Statuimus, de Episcop. & Cleric.* cum similibus. Et neque in caussis criminalibus; *cap. Nemo numquam 1. cap. Nullus Judicum 2. cap. Relatum 13. caus.11. quæst.1. cap. At si Clerici 4. de Judiciis,*
4 cum concordantiis. Nomine Clericorum quantum ad privilegium Fori, veniunt omnes omnino Clerici, sive sint primæ duntaxat Tonsuræ, aut in Ordinibus Minoribus constituti, *cap. Cleros, Dist.21., & cap. Cum contingat de stat. & qualit. præficiend.* dummodo habeant conditiones de Jure requisitas; *cap. Ultim de Cleric. conjug. in 6.*, & Conc. Trid. *sess.23. cap.6. de reformat.* Sive sint constituti in Ordinibus Majoribus *cit. cap. Cleros Dist. 21.* Aut etiam in dignitate Ecclesiastica *cap. Cum tibi 18. de verbor. significat.* & Glossa final. *ibi*. Sic etiam nomine Clerico-
rum, quantum ad privilegium Fori, veniunt Mona- 5
chi, & Regulares omnes Religionum ab Ecclesia approbatarum, tam Professi, etiam conversi, quam Novitii; immo & Moniales, earumque Conversæ, & Novitiæ. *Est Communis*; omnes enim tales sunt personæ Ecclesiasticæ, ac Dei Servitio Divinisque Ministeriis specialiter deputatæ, atque ideo in materia favorabili, ut est ista, veniunt nomine Clerico-
rum, *ut cap. Quisquis inventus 21. & cap. Si quis sua-* 6
dente 29. caus.17. quæst.4.

Clerici tamen Minoristæ non gaudent privilegio *Fori*, nisi habeant aliquam ex tribus illis Conditionibus, quas requirit in ipsis Concilium Trident. *sess. 23. c.6. de reformat.* his verbis: *Is etiam* (idest prima Tonsura initiatus, aut in Minoribus Ordinibus constitutus) *Fori privilegio non gaudeat, nisi Beneficium Ecclesiasticum habeat, aut Clericalem Habitum, & Tonsuram deferens, alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inserviat, vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua Schola, vel universitate, de licentia Episcopi, quasi in via ad Majores Ordines suscipiendos versetur.*
Sufficit vero quælibet trium conditionum a Concilio 7
Tridentino requisitarum, ut Clericus Tonsura Clericali insignitus, vel etiam in minoribus Ordinibus constitutus gaudeat privilegio Fori, nam Concilium ibidem loquitur sub disjunctione, *Aut, vel*, uti patet ex ipsis verbis mox citatis; *& ex Regul. 76. Juris in 6. In alternativis sufficit alterum impleri*, & in alternativa dispositione unum in effectum continetur;
l. Cum illud 25. ff. quando dies l. Unde Clericus ha- 8
bens Beneficium gaudet privilegio Fori, licet Clericalem Habitum & Tonsuram non deferat, & Ecclesiæ non inserviat, ut expresse declaravit Sacra Cong. Concil. teste Fagnan. *in c. Inter cætera 5. de rescri-*
ptis n. 3. Immo gaudet privilegio Fori Clericus pri- 9
mæ Tonsuræ, qui Beneficium Ecclesiasticum a se possessum resignavit, reservata sibi pensione, licet in Habitu, & Tonsura non incedat. Ita Fagnan. *in cap. Ad audientiam 31. de rescriptis n. 127. & num. 131.* ubi referet Gregorium XIII. *Die 8. Decembr. 1576.* declarasse, Pensionarium censeri Beneficiatum ad effectum gaudendi privilegio Fori Ecclesiastici, de quo Concilium loquitur; idque duabus rationibus; Primo, quia Cancellaria habet, Pensionarium pro Beneficiato, ideo vult exprimi in Bullis Pensiones, sicut Beneficia; Secundo, quia Sanctus Pius Bulla sua coegit Pensionarium ad dicendum
Officium saltem Beatæ Virginis. Quinimmo Clericus 10
primæ Tonsuræ, seu Minorista non incedens in Habitu, & Tonsura Clericali gaudet privilegio Fori, nedum quando possidet Beneficium, seu Beneficium possessum resignavit cum pensione, sed etiam ante adeptam Beneficii possessionem, dummodo constet de valida collatione; Ita Flaminius Paris. *lib. 7.*

de resignat. benefic. q. 1. *n.* 46. & 47. asserens quod fuerit resolutum in Sac. Cong. Conc. 16. *Julii* 1587. Beneficiatum gaudere privilegio Fori ante adeptam possessionem; & sic decrevisse refert etiam Fagnan. *in cap. si quis, de Foro competent. num.* 44. Et tenet Gigas *de pensionibus qu.* 94. *n.* 12 Lezana *in Summa tom.* 3. *verb. Clericus n.* 20. & plurimi apud Barbosam *lib.* 1. *Juris Eccles. univers. cap.* 39. *§.* 2. *n.* 14. Et ratio est, quia in Beneficialibus non attenditur principaliter possessio, sed titulus; *arg. c. Ex frequentibus* 3. *de institutionibus*. Tum quia in possessione non est aliquid spiritualitatis, ut dicit Abbas *in cap. quod in dubiis num.* 8. *de renunciat.*

11 Clericus Tonsuratus, vel Minorista non habens Beneficii possessionem, nec titulum, nec pensionem, ut Fori privilegio gaudeat; requiritur, & sufficit unum ex tribus infrascriptis, videlicet quod Clericalem Habitum, & Tonsuram deferens alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi inserviat: vel quod Clericalem Habitum, & Tonsuram deferens in aliquo Seminario de licentia Episcopi degat; vel quod in Habitu, & Tonsura incedens in aliqua Schola de licentia Episcopi versetur. Sic decisum fuisse a Sacra Congr. Con. refert Armendar. *in addit. ad recopilat. legum Navarræ lib.* 2. *tit.* 19 *l.* 1. *de foro compet. n.* 2. Barbosa *in Conc. sess.* 23. *c.* 7. *de reform. n.* 20.

12 Ita tamen, ut habitum Clericalem, & Tonsuram simul deferat; non enim sufficit gestatio Habitus, vel Coronæ pro gaudendo privilegio Fori; Armendar. *loc. cit. n.* 13. Aloysius Ricc. *in decis. Curiæ Archiepisc. Neapol. par.* 4 *dec.* 154. Barbosa *in Conc. loc. cit. num.* 21. & *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. c.* 39. *§.* 2. *num.* 23. & sic decrevit Sacra Congreg. Conc. *super controversiis Jurisdictionalibus in Ariminen.* 21. *Januar.* &

13 28. *April.* 1626. Clericus Minorista in Habitu, & Tonsura deserviens Ecclesiæ, gaudet privilegio Fori, licet non deserviat ex mandato Episcopi; Sacra Con-

14 gr. Conc. *in Valentina* 29. *Jun.* 1628. Sic etiam Clericus inserviens alteri Ecclesiæ, quam cui fuit adscriptus, gaudet privilegio Fori: Sic decisum fuisse a S. Congreg. Conc. referunt Prosper de Augustino ad Quarant. *in Summa Bullarii verb. Habitus*, Genuens. *in prax. Cur. Archiep. Neapol. cap.* 7. *n.* 1. ubi dicit, quod cum de *anno* 1586. *mense Decembr.* ad istantiam Vicarii Archiepiscopi Neapolitani propositum fuisset dubium: *An Clericus alteri Ecclesiæ inserviens, quam cui fuit adscriptus, Fori privilegio gaudeat;*

15 *Congregatio censuit gaudere*. Immo licet nulli Ecclesiæ esset adscriptus, talis Clericus alicui Ecclesiæ inserviens, adhuc gauderet privilegio Fori, prout decisum fuisse a Sacra Congreg. Conc. refert Sperell. *decis.* 25. *n.* 31. ubi dicit ipsam decisionem emanatam fuisse ad instantiam Episcopi Ferrariensis, & extare apud se in forma probante, & a bonæ memoriæ Cardinali Lancellotto subscriptam tenoris sequentis: *An Clericus in Minoribus Ordinibus constitutus, Clericalem Habitum, & Tonsuram deferens, atque Ecclesiæ inserviens, gaudeat privilegio Fori, si alicui Ecclesiæ adscriptus non sit?* Sac. Congreg. Concil. Trident. interpretum *censuit gaudere*. Pluries enim, *di-*

16 *cit ibid.* Sperell. rescripsit ipsa Sac. Congregat. mandatum Episcopi non esse necessarium; quia, ut dicit Barbosa *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. univers. cap.* 39. *§.* 2. *num.* 36. qualitas mandati, vel licentiæ Episcopi est levis, satisque est concurrere quæ potiora sunt, nempe Tonsuræ, & Habitus Clericalis Delationem, & servitium Ecclesiæ, vel commorationem in aliqua Schola, aut Universitate; & facit ad hoc alia decisio Sac. Congregat. ab ipso Barbosa mox citato adducta, tenoris ut sequitur: *Joannes Jacobus Cuperchinus Clericus Romanus, qui prima Tonsura in Urbe initiatus, quatuor Minores Ordines Panormi cum dimissoriis Illustr. Urbis Vicarii suscepit, Romam reversus, & Habitu Clericali incedens, studiis incumbens, Collegium S. Thomæ frequentavit, & licet nulli esset adscriptus Ecclesiæ tamen non destitit, diebus præcipue Festivis, & aliis, Sacrificio Missæ inservire in Ecclesia S. Jacobi Incurabilium, & alibi; Mox causa honoris sororem occidit, dubitatur an gaudeat Fori privilegio? Fiscus respondet eum non gaudere, quia neque Beneficium habet, neque est adscriptus Ecclesiæ, neque versatur in Scholis de licentia Episcopi, ut requirit Conc. Trid. sess.* 23. *cap.* 6. *de reform. Die* 30 *Jun.* 1609. S. Congr. Conc. *perpendit secundum ea, quæ proponuntur, in hoc casu concurrere omnia requisita, ut hic Clericus gaudeat privilegio Fori; est enim initiatus prima Tonsura, incedebat in Habitu, & Tonsura, & Ecclesiæ inserviebat, immo in Schola versabatur, quia publicam Dialecticæ lectionem in ædibus S. Mariæ super Minervam audiebat.*

Clericus si Habitum a se gestari solitum, aliqua 17
occasione ad breve tempus deposuerit, non ideo Fori privilegium amittit. Sic decrevisse Sacram Congregationem Concilii refert Fagnan. *in c. si quis* 1. *de*
Foro competent. n. 20. Sic Clericus Beneficiatus soli- 18
tus incedere in Habitu, & Tonsura, licet aliquando talem gestationem intermiserit, non incidit in pœnam privationis Beneficii impositam a Sixto V. in Constitutione incip. *Cum Sacrosanctum*, & ex consequenti non amittit Fori privilegium, sed eo tamquam Beneficiatus debet gaudere ad præscriptum Concil. Trid. *sess.* 23. *c.* 6. *de reformat.* Sic censuit
Sac. Cong. ejusdem Conc. 6. *Octob.* 1612. Immo 19
Clericus Beneficio privatus ex d. Bulla Sixti V. eo quod Habitum, & Tonsuram non detulerit, Fori privilegium non amittit ante latam a Judice Ecclesiastico declaratoriam super facto, vel delicto, idest quod Habitum, & Tonsuram Clericalem minime gestaverit. Sic declaravit ead. Sac. Congreg. *d. die* 6.
Octob. 1612. Clericus non Beneficiatus, solitus tamen 20
Ecclesiæ inservire, & in Habitu, & Tonsura incedere, si noctu, vel interdiu in Habitu Laicali deprehendatur cum armis, gaudet privilegio Fori, quia ex ipsa consuetudine Habitum jugiter deferendi colligitur esse in ipso Clerico voluntatem illum reassumendi, ex notat. per Menoch. *l.* 6. *præsumpt.* 37. *num.* 28. & facit textus *in §. Pavonum, Institut. de rer. divis.* Mutatio autem voluntatis non præsumitur, nisi probetur; *l. Qui voluntatem, ff. de probat.* Tum quia, cum versemur in materia pœnali, & odiosa amissionis privilegii Fori, factum non dicitur, quod factum non durat, *cap. Nam & ego: de verbor. significat. cum concord.* de quibus ibi per Glossam *in verb. Quasi nunquam esset*; Abbas *consil.* 69. *num.* 1. *col.* 1. *vers. sed his non obstantib.* Brevi enim reversa uxor, nec divertisse videtur. *l. Divortium, ff. de Divortio*; *l. Quidquid color, ff. de regul. jur.* nec dicitur versum, quod versum, non durat *l. si pro Patre §. ver-*

§. versum, de in rem verso, & sic qui Habitum Clericalem dimisit, illum statim reassumpturus, censebitur non dimisisse; *argum. cap. ad nostram, de Regular.* ibi: *Statim pœnituit, quod Habitum induisset;*
21 Et Glossa *ibid.* Clericus gaudet privilegio Fori non obstante Irregularitate contracta ob homicidium; S. Congregat. Immunit. *in Alatrina 13. Aug.* 1658.
22 Clerici enim non possunt citari ad Forum Laicalem; S. Congreg. Immunit. *in Nullius Montis Cassini 16. Augusti* 1695.
23 Clericus, qui post commissum delictum, sine ulla fraude Clericatum assumpsit, gaudet privilegio Fori, tam quo ad personam, quam quo ad bona, quia privilegium superveniens universaliter eximit; *cap. Frater noster*, & ibi Glossa *in verb. Aliquid, caus. 16. q. 1. c. cum Capella, de privileg.* & liberat ab obligatione, qua quis antea tenebatur; *c. ex antiquis, c. Fraternitatem; &c. si Servus dist. 54. l. penult. §. si post, & l. Spadonem §. scire, ff. de excusat. tutor. l. Is cui. ff. de alim. & cib. legat.* & sic expresse decisum fuisse a Sacra Congreg. Conc. refert Fagnan. *in c. cum magnus 1. de*
24 *obligat. ad ratiocin. num. 64.* Si vero post commissum delictum, in fraudem Clericatum assumpsit, gaudet adhuc privilegio Fori quo ad personam; sic ead. Sac. Congreg. Concil. teste Fagnano *loc. cit. n. 64. & 76.* & Sac. Congregat. Immunit. *in Regiensi 28. Maii*
25 1626. *& in Januensi 16. Decemb.* 1642. At non gaudet privilegio Fori, quo ad bona, si Judex Laicus post commissum delictum, ante illius promotionem, prævenit in caussa: Qui enim post delictum assumit Clericatum in fraudem, quo ad bona subest sæculari Jurisdictione, & potest a Judice Laico puniri pœna pecuniaria, & confiscatione bonorum, si Judex Laicus in caussa prævenit, ut probat text. *in l. si quis postea, ff. de Judic.* qua ex lege desumptus est similis text. *in cap. Proposuisti, de Foro competent.* & sic de-
26 crevit Sac. Congregat. Conc. apud Fagnan. *loc. cit. num. 71. & 76.* Judex tamen Sæcularis præveniens non potest in bonis talis Clerici procedere, nisi postquam Judex Ecclesiastic. pronunciaverit eum in fraudem Curiæ Secularis promotum fuisse; necesse enim est, ut præcedat Judicis Ecclesiastici declaratio super fraude, & interim debet Judex Laicus supersedere; *cap. si Judex Laicus in fin. de sentent. excommun. in 6.* ibi; *Contra eum interim quivis processus Juris conquiescat;* & ratio est, quia cum ejus Jurisdictio sit fundata super hac qualitate fraudis, & ea circumscripta Clericus sit exemptus ab ejus Jurisdictione, etiam quo ad bona ut diximus *num. 23.* priusquam de hujusmodi fraude constiterit, Laicus non est ejus Judex, ideoque de qualitate fraudis Jurisdictionem tribuentis ante omnia constare debet; *l. 2. §. sed si dubitetur, & l. si quis ex aliena, ff. de Judice;* & sic declaravit ead. Sac. Congr. ut refert Fagnan. *loc. cit. num. 74. & 76.*
27 Clericus, qui dimisso Habitu, & Tonsura deliquit, & postea Habitum, & Tonsuram sumpsit, & Ecclesiæ inservivit, gaudet privilegio fori, nisi reassumpserit Habitum in fraudem; Fagnan. *in cap. cum magnus 1. de obligat. ad ratiocin. num. 29.* ubi refert sic
28 decrevisse Sac. Congregation. Conc. Quæ Congregatio *die 1. Februar. & die 26. April.* 1607. censuit spectare ad Judicem Ecclesiasticum declarare, an ipse Clericus reassumpserit Habitum in Fraudem nec-ne? Et ad hoc facit sequens casus: *Clericus primæ Tonsuræ a die, quo fuit ordinatus, per septem annos continuos non incessit in Habitu, & Tonsura, immo intra dictum tempus exercuit Officium Judicis; commisso delicto, fuit a Judice Laico inquisitus, citatus, & domi sistere jussus, sed arrepta fuga reassumptoque Habitu cœpit Ecclesiæ inservire. Pro sua directione supplicat Episcopus Nicien. declarari:* 29

1 *An iste Clericus gaudeat privilegio Fori?*
2 *An Episcopus possit Judici Laico fundanti super notorietate, & reassumptione Habitus in fraudem, inhibere ne procedat, nec quo ad personam, nec quo ad bona, donec ipse cognoscat, an gaudere debeat?*
3 *An saltem id possit visis Litteris primæ Tonsuræ?*
4 *An contra Judicem Laicum nihilominus non desistentem, possit procedere ad Censuras?*
5 *An possit Episcopus hanc caussam sibi vindicare?*
6 *An debeat?*

Die 30. Maii 1676. Sac. Conc.
respondit ad omnia affirmative.

* Utrum vero de fraude ista prius constare debeat ad hoc, ut judex laicus possit procedere realiter contra bona Clerici, questio est inter Doctores, in qua affirmativa sententia facilius admittitur. Porro in fraudem resumere habitum censeretur ille, qui post relictam vestem crimenque commissum, actus in carcerem a Judice Sæculari, fuga se vel aliqua ratione subtraxit, tuncque Clericalem vestem resumpsit; Ita in Tract. *de Synodo Diœc. lib. 7. c. 67. §. 2.* *

Quinimmo Clericus etiamsi propria auctoritate, 30
Habitum Clericalem reassumat post delictum, & processum, & fidejussionem det de se præsentando coram Judice Laico, gaudere debet Fori privilegio, & est liberatus a Jurisdictione Judicis Laici, quo ad personam; quod si subsit fraus, quam judex Ecclesiasticus cognoscere, & declarare debet, potest Judex Laicus processui finem imponere, & contra illum realiter, quo ad bona, procedere; Sacra Congregat. Concil. *in Papien. 23. Maii 1626.* Sacra Congregat. Immunit. *in Consentina 16. Septemb. 1630.* & in eadem Sac. Congreg. *Super controversiis jurisdictionalibus in Civitatis Castellanæ 18. Februar. 1631.*
Clericus qui ante carcerationem reassumpserat Habitum, Fori privilegio gaudet; Sacra Congreg. Immunitat. *in Rossanen. 18. Mart. 1631.* Clericus reassumens Habitum, & Tonsuram post prætensum delictum a se commissum, gaudere debet privilegio Fori Ecclesiastici, tam quo ad personam, quam quo ad bona, etiam ex constitutionibus Regni; Sacra Congreg. Immunitat. *in Marsicana 11. Decembr. 1646.* 31 32
Et licet Clerico reassumere Habitum, absque alia licentia Episcopi; Sac. Congreg. Immunit. *in Oritana 18. Augusti 1654.* * Et firmatur a Benedictio XIV. in Tract. *de Synodo Diœc. cit. lib. 7. cap. 67. §. 3.* Ad hoc autem ut evitentur ea in re dissentiones inter utramque potestatem Ecclesiasticam, & laicam, suadendum est, ut Episcopus per edictum generale mandet Clericis, ut incedant in Habitu, & Tonsura, ac deserviant alicui Ecclesiæ per certum tempus; quo elapso trasgressores admoneat tribus distinctis vicibus ut pareant. Contravenientes dein per sententiam declaret eos propria culpa excidisse a juribus Clericalibus, neque deinceps ad ea restituendos fore. 33

Hujus

Hujus sententiæ vi transgressores illi neque resumpta veste privilegio fori gaudent; Ita *cit. Tractat. de Synodo*
34 *do Diœces. lib. 7. cap. 67 §. 4* * Si tamen Clericus voluntarie, & expresse deponendo Habitum, ipsum renunciet in actis Curiæ Episcopalis cum approbatione, & acceptatione Episcopi, & cum declaratione, quod absque illius licentia Habitum non reassumet; non potest propria auctoritate ipsum reassumere; Sac. Congreg. Immun. *in Mazzarien. 16. Decembr. 1642.*
35 At vero si Clericus in carceribus detentus, aut in alio loco, quem tenet loco Carceris, renunciet privilegiis Clericalibus, aut Beneficiis, poterit Habitum reassumere Clericalem sine licentia Episcopi, & jura ad Beneficium renunciatum, non obstante decreto acceptationis, quia hujusmodi renunciatio tamquam metu carceris facta, pro nulla habetur; *l. Qui in carcerem, ff quod met. caus.* & bis declaravit S. Congr. Episcopor. nempe *in Aquipendii 18. April. 1692.* referente Card. Merlino, *& in Aversana 13. Junii ejusdem anni* referente Eminentissimo de Abdua, Quod est verum, etiamsi carceratio esset justa, ut observat Antonell. *de locis legál. lib. 3. cap. 37. n. 19.* Monacell. *tom.*
36 *1. tit. 5. formul. 9. n. 35.* Licet Clericus per dimissionem Habitus, & Tonsuræ, ante trinam monitionem non perderet privilegium Fori; *ex cap. Contingit 45. de sentent. Excommunic.* tamen Clericus Minorum Ordinum non Beneficiatus, nisi Habitum, & Tonsuram deferat, & Ecclesiæ inserviat, vel in Seminario, aut in aliqua Schola, vel Universitate de licentia Episcopi versetur, perdit privilegium Fori sine alia monitione, ex Conc. Trid. *sess. 23. c. 6. de reform.* & ex declaratione Sac. Congregat. ejusdem Concil. relata a Fagnano *in cap. si quis 1. de Foro competent. num. 21.* his verbis: *Quibus autem casibus Clericus ex Decreto Concil. Fori privilegio non gaudet, nullam requiri mo-*
37 *nitionem, ut illud ammittat.* Nec ubi adsit, observanda est consuetudo, secundum quam Clerici Habitum, vel Tonsuram deferentes, Fori privilegio gaudent, licet Beneficium Ecclesiasticum non habeant, nec alicui Ecclesiæ inserviant, vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua Schola, vel Universitate de licentia Episcopi versentur, juxta *cap. 6. sess. 23.* Conc. Trid. *de reform.* Sic decrevit Sacra Congreg. Concil. teste Fagnano *in cap. si quis 1. de Foro compet. n. 71.*
38 Clericis tamen non habentibus supradicta requisita Concilii non adimitur perpetuo privilegium Fori, sed suspenditur ad tempus, pro ut ex iis, quæ de Clerico conjugato tradunt Archidiacon. Joannes Andreas, Ancharan. & Felin. *in cap. unic. de Cleric. conjugat. in 6.* Colligit Fagnan. *in cap. Si quis 1. de Foro competen. n. 49.* ubi dicit, quod sic censuit Sac. Congreg. Conc. respondens, Clericum conjugatum, qui post dimissum Habitum Clericalem deliquit, quamvis pro eodem delicto in Curia Laicali citatus, & condemnatus fuerit, si deinde (modo non in fraudem) reassumpto Habitu, & Tonsura Ecclesiæ deserviat, non posse a Judice Laico pro eodem delicto personaliter
39 liter districtingi. Clericus non habens requisita Concilii, quamvis non gaudeat privilegio Fori Ecclesiastici, & Forum Judicis sæcularis declinare non possit, ex Decreto Conc. Trid. *sess. 23. cap. 6. de reform.* tamen si adhuc se gerat pro Clerico, potest puniri etiam ab Episcopo, & est locus præventioni, ut declaravit Sac. Congreg. Conc. teste Nicolao Garcia *de Benfic. par. 2. cap. 2. num. 16.* & Fagnan. *in cap. Odoardus 3. de solutionibus num. 25. & in cap. Si quis de Foro comp. num. 75.* Et iterum sic declaravit his verbis: *Clerici non incedentes in Habitu, & Tonsura,* non gaudent privilegio Fori; sed non propterea impeditur Episcopus, quo minus si prævenerit eosdem Clericos punire possit; Sac. Congreg. Concil. *in Baren. 16. Mart. 1606. & in Valentina 20. Mart. 1607. & in Leodiens. 17. Novemb. 1630.* Sac. Cong. *super Controv. jurisdiction. in Neapol. 22. Jun. 1628. & in Assisien. 25. Jun. & in Parmen. 26. ejusdem mensis 1629.* Immo potest Episcopus 40
procedere etiam in caussis sim[illegible]n Clericorum, in quibus non prævenit, ut censuit Sac. Cong. Conc. *die 8. Novemb. 1630 in una Leod.* semel, iterum ac tertio discussa, & a Sanctissimo approbata, tenoris sequentis.

Die 12. Novembris 1630. Sacra Congregat. Concil. *facta relatione Sanctissimo D. N. in caussa Leod. 8. ejusdem in* Sacra Congregat. Concil. *proposita, & resoluta, Sanctitas sua approbavit declarationem factam, ut Clerici etiam non habentes requisita cap. 6. sess. 23. de reformat. licet ipsi tamquam contravenientes Ordinationi* Sacri Conc. *non possint per se ipsos allegare privilegium Fori, nihilominus subsint Jurisdictioni Episcoporum, & Ordinariorum cognitioni, ne dum in caussis, in quibus iidem Episcopi, seu Ordinarii prævenerunt, sed etiam in quibus non prævenerunt, & illos e manibus Judicis Laici repetant, quando iidem Clerici adhuc Clerici permanent, videlicet si a Jure, vel ab homine per declarationem servatis servandis factam, privilegiis Clericalibus denudati, seu privati non sint.*

Die 1. Augusti 1634. facta denuo relatione Sanctissimo D. N. Sanctitas sua ad removendam omnem difficultatem denuo jussit omnino observari supradictam declarationem, ut supra firmatam in dicta caussa Leodiensi.
Clericus repertus a Curia Sæculari sine Habitu Cleri- 41
cali, donec doceat de suo Clericatu in Carceribus Laicis potest detineri, dummodo non sit notorie Clericus; & si per octo menses ante carcerationem Habitum dimiserat, privilegio Clericali nullo modo gaudet, si a Curia, ut supra, captus fuerat in tali Habitu; Sac. Cong. Conc. 11. *Januar. 1619.* Cleri- 42
cus, qui in Habitu, & Tonsura se immiscet enormitatibus, & pluribus vicibus, censetur absque monitione renunciasse privilegio Clericali, secus si in Habitu Laicali hæc perpetrasset, quia tunc requiritur monitio; Sac. Congreg. Conc. *in Motulen. 1. Febr.*
1620. Clericus in Minoribus constitutus recusans fre- 43
quentare Scholas, & Ecclesiam, non potest privilegio Fori privari, si adsit probabilis spes profectus; Sac. Congreg. Conc. *in Materanen. 2. August. 1631.*
Clerici Filius legitimus, ante Clericatum susceptus, 44
gaudet privilegio Fori durante vita ejus Patris; Sac. Congreg. Immun. *in Callien. 18. Mart. 1632.* Clericus non potest verbis renunciare privilegio Fori, nec Judicem Laicum sibi constituere, etiamsi proprium juramentum, & adversarii consensus accedat, ut est
casus *in cap. Si diligenti 12. de Foro competent.* & tamen 45
potest hujusmodi privilegio renunciare ipso facto, si post dimissionem Habitus, & Tonsuræ, tertio commonitus se ipsum contempserit emendare, ut est textus expressus *in cap. Contingit 45. de Sentent. excommun. & in cap. In audientia 25. de Sentent. excommunic.* Clericus enim si a Prælato suo tertio monitus non 46
reas-

reassumit Habitum, & Tonsuram, perdit privilegium Clericale, habetur expresse *in dict. cap. In audientia 25. & cap. Contingit 45. de Sentent. excommunic.*

47 Licet Clerici in prima Tonsura constituti, vel Minoristæ non habentes Beneficium Ecclesiasticum, aut alias qualitates a Concilio Tridentino *cit. sess. 23. cap. 6. de reform.* requisitas, privilegio Fori non gaudeant, ex ipso Concilio ibidem sic expresse statuente; tamen privilegio Canonis non sunt privati, ut expresse declaravit Sac. Cong. ipsius Conc. nam proposito dubio: *An Clerici, qui Decreto Concil. cap. 6. sess. 23. privilegio Fori privantur, intelligantur etiam privati privilegio Canonis? Die 16. Octob. 1581.* Sac. Cong. *cen-*
48 *suit non intelligi esse privatos.* Unde percutiens hujusmodi Clericum incidit in Excommunicationem Canonis; Fagn. *in cap. Si quis 1. de Foro compet. a num. 72. usque in finem*, Garcias *de Benefic. part. 2. c. 2. n. 10.* Belletus *Disquisit. Clerical. part. 1. tit. de favore Clericor. §. 8. n. 22.* Gonzal. *ad regul. 8. Cancell.* Glossa *5. num. 7. cum seq.* Aloysius Riccius *in praxi rerum Fori Ecclesiastici decis. 607. in 1. edition. & part. 1. resolut. 551. n. 3.* Portel. *in dub. Regular. verb. manus violentæ*; Barbosa *part. 2. de Offic. & potest. Episcop. allegat. 12 n. 32. & lib. 1. Juris Ecclesiastici c. 39. §. 2. n. 3.* citans plures alios. Et ratio est quia Tridentinum circa hoc nihil innovavit, nec Juri communi derogavit, ut observat Clar. *§. fin. q. 36. num. 19.* & Barbosa *loc. cit.* De Jure autem communi omnes Clerici gaudent privilegio Canonis; *c. Si quis suadente Diabolo 29. caus. 17. q. 4.* Si enim Concilium *in d. sess. 23. cap. 6.* voluisset comprehendere ultra privilegium Fori etiam privilegium Canonis, etiam illud expressisset, prout in simili argumentatur Pontifex *in cap. Inter corporalia, §. sed neque, de translatione Episcopi, & cap. Ad audientiam 12. de Decimis.* Tum quia non censetur plus de priori lege mutatum, quam est expressum in posteriori; *l. Præcipimus, Cod. de appellat. & l. Si vero, §. de viro ff. soluto matrimonio*, ubi Summarium ex Bartolo sic habet: *Provisio legis contra jus commune non extenditur ultra id quod lex exprimit, licet eadem sit ratio.* Cum legum correctio veluti odiosa, quantum fieri potest evitanda sit; *cap. Cum expediat 29. de elect. in 6. & ex Reg. 15. Juris in 6. Odia restringi, & favores convenit ampliari.*

49 Quænam autem personæ gaudeant tali privilegio Canonis, & quænam censeantur illud violare, & Excommunicationem incurrere; vide verb. *Excommunicatio art. 10. 11. & 12.* ubi late de omnibus ad hoc facientibus.

50 Privilegio Fori, & Canonis gaudent, nedum Clerici cælibes, sed etiam Clerici conjugati in Minoribus existentes; *cap. Clerici unic. de Clericis conjugatis in 6.* ibi: *Clerici, qui cum unicis, & virginibus contraxerunt, si Tonsuram, & vestes deferant Clericales, privilegium retinent Canonis ab Innocentio Papa II. Prædecessore nostro editi in favorem totius Ordinis Clericalis. Et cum juxta Parisiense Concilium nullus Clericus distringi, aut condemnari debeat a Judice Sæculari, præsenti declaramus edicto hujusmodi Clericos conjugatos pro commissis ab eis excessibus vel delictis, trahi non posse criminaliter, aut civiliter ad Judicium sæculare, nec ab ipsis sæcularibus Judicibus eos debere personaliter, vel etiam pecunialiter (ne per unam viam concedatur eisdem Judicibus, quod per aliam denegatur) nullatenus condemnari.* Et Concil. Trid. *sess. 23. cap. 6. de reformat.* ibi: *in Clericis vero conjugatis servetur Constitutio Bonifacii VIII. quæ incipit: Clerici qui cum unicis, modo hi Clerici alicujus Ecclesiæ servitio, vel ministerio ab Episcopo deputati, eidem Ecclesiæ serviant, vel ministrent, & Clerici habitu, & Tonsura utantur, nemini quoad hoc privilegio, vel consuetudine, etiam immemorabili, suffragante.*

Ad hoc tamen, ut gaudeant his privilegiis, debent 51
habere tres conditiones: Prima, ut hujusmodi Clerici cum unica, & virgine contraxerint, ut expresse habetur *ex cit. cap. Clerici unic. de Clericis conjugat. in 6.* alioquin forent bigami, qui sunt nudati omni privilegio Clericali; *c. Altercationis unic. de bigamis in 6.* ibi: *Bigamos omni privilegio Clericali declaramus esse nudatos.* Secunda, ut deferant Tonsuram, & vestes Clericales: *cit. cap. Clerici*, & Concilium Tridentinum *loc. mox adducto.* Tertia, ut tales Clerici alicujus Ecclesiæ servitio vel ministerio ab Episcopo deputati eidem Ecclesiæ serviant, vel ministrent, ut expresse fuit de novo statutum a Concilio Tridentino *dict. sess. 23. cap. 6. de reformat.* ut patet ex ejusdem verbis supra relatis. * Nota tamen, quod etiamsi Clericus Ecclesiæ alteri a designata ab Episcopo inserviat, adhuc tamen gaudet privilegio fori, ut a Sacra Congreg. decisum refertur *in Tract. de Synodo diœces. lib. 6. c. 69. n. 3.* * Clerici conjugati ad hoc, ut gau-
deant his privilegiis, debent habere copulative o- 52
mnes tres supradictas conditiones, quarum una deficiente, nullo prorsus gaudent privilegio Clericali, ut patet *ex cit. cap. Clerici §. fin. de Clericis conjugat. in 6.* ibi: *In cæteris autem, vel nisi ut præmittitur, Tonsuram, vel Vestes deferant Clericales, etiam in præmissis eos gaudere nolumus privilegio Clericali*, juncto Concilio Tridentino *cit. sess. 23. c. 6. de reform.* per ejus verba adducta supra sub *num. 10.* Clerici co- 53
niugati habentes tres supradictas conditiones gaudent privilegio Fori, nedum in caussis criminalibus, sed etiam in caussis mere civilibus; quidquid dicant aliqui Canonistæ. Sic enim unanimi consensu Sacra Congreg. Immunitatis approbavit opinionem, quod Clericus conjugatus gaudet privilegio Fori, etiam in mere civilibus, in *Caputaquen. 14. Novemb. 1649. lib. 3. decret. Pauluc. pag. 214.* Et insuper eadem Sacra 54
Congreg. Immunit. approbat formulam sententiæ promulgandæ per A. C. pro exemptione privilegii Fori Clericorum Conjugatorum, additis tamen ver- 55
bis tam in civilibus, quam in criminalibus, quam etiam in mixtis. *Caputaquen. 21. Junii 1644. lib. 3. decretal. Pauluc. pag. 229.* Immo gaudent privilegio Fori in caussis mere civilibus etiam non dependentibus a criminalibus; *Sac. Cong. Imm. in Bovin. 2. Jul. 1630. l. 2. dec. Paul. cap. 47. in Oppiden. 27. Sept. 1631. ibid. p. 140. in ead. Oppiden. 11. Septemb. 1634. ibid. pag. 201. & 6. Maii 1635. ib. pag. 219. in Squillacen. 19. Januar. 1638. lib. 3. decret. Pauluc. pag. 13. in Rossanen. 13. Martii 1638. ibidem pagin. 57.*

Clerici conjugati non possunt conveniri coram Ju- 56
dice Laico; *Sac. Congreg. Immunit. in Montis Cassini 22. Decemb. 1694. lib. 1. Valleman. pag. 163.* Unde Clerici conjugati ad solutiones, ad quas de Jure tenen- 57
tur, non possunt cogi nisi coram Judice Ecclesiastico, *Ead. Con. Immunit. in Rossanen. 23. Mart. 1638. lib. 3. Decret. Pauluc. pag. 57. in Nazaret. 15. Jun. 1638. ibidem*

58 dem pag.64. Clericum conjugatum carcerantes excom-
municantur; Ead.Cong. Imm. in Hydruntina 18.Dec.
59 1694. lib.1. Dec. Valleman. p.162. Clericum conjuga-
tum Episcopus tueri debet, ne vexetur a Curia Laica;
Ead. S. C. in eadem Hydruntina 27.Nov.1694. lib.1.
Decr.Vallem.p.199.in Bisignanen. 15.Nov.1694. lib.3.
60 Decr.Vallem.p.628. Invocato etiam, quatenus opus
sit, brachii sæcularis auxilio, Ead. Sac.Cong.Immun.in
Nucerina 9.Febr.1694. lib.1. Decr. Vallem. pag.195.
61 Clericus conjugatus, Indulto Apostolico dispensa-
tus ab obligatione incedendi in Habitu, & Tonsura,
gaudet privilegio Fori; Ead.Sac.Congr. Immunit. in
Fulginaten. 18. Octobris 1679. lib. 2. Decret. Altovit.
pag.1861. Clericus conjugatus habens omnia requisi-
ta, excepto quod non constat de deputatione ad
servitium Ecclesiæ certæ, & particularis, inserviens
tamen Ecclesiæ in genere, gaudet privilegio Fori;
Ead. Sacr. Congr. in Anconitana 24.Maii 1601 lib.3.
62 Decret. Valleman. 3. Clericus conjugatus exercens
artem merciariam cum mensuris fraudolentis punien-
dus est ab Ordinario; Ead. Cong. in Firmana 17. De-
cemb.1695. lib.1. Decret. Valleman. pag.135. Cleri-
63 cus conjugatus, qui post fugam a Triremibus, ad
quos a suo Episcopo damnatus fuerat ad septennium,
ob nova delicta carceratus fuit a Curia Laica, remit-
tendus est Episcopo, qui postea remitti faciat ad
Triremes: Et cum Sanctissimo pro novis delictis,
si de illis sufficienter constiterit, ut puniatur pœna
Triremium ad vitam; Ead. Congregatio in Milevita-
64 na 15.Decembr.1643. libr.3. Decret. Pauluc.pag.216.
Subdiaconum, qui in vim dispensationis Apostolicæ
cum Vidua Matrimonium contraxit, & pensiones
Ecclesiasticas obtinet de Jure gaudere privilegio Fo-
ri, tenet Sellius in Selectis Canonic. c.18. n.29. atte-
stans ita fuisse decisum sub die 7.Septemb.1618. Cle-
65 ricus conjugatus gaudet exemptione ab oneribus per-
sonalibus, & aliis de consuetudine competentibus;
Ead. Sac. Cong. Immunit. in Lycien. 28. Maii 1626.
lib.1 Decret. Pauluc. p. 1 in Neritonen. 17. Januar.
ejusdem anni 1626. ibid.pag.80. in Anglonen. 18.Jun.
ejusdem anni 1626. ibid. pag.4. in S. Severinæ 19.Apr.
1627. ibid.pag.46. in Squillacen. 27. August.1627. ibid.
pag.64. in Laquedonen. 22.Jul.1630. lib.2. Decr. Pau-
luc. pag.51. In Oppiden. 11.Septemb.1634. ibid. pag.
66 201. Clericus conjugatus est exemptus ab onere capi-
tationis tamquam mere personali, etiamsi exerceat
aliquam artem, dummodo non sordidam, sed ho-
nestam: Ead. Sac. Congr. in Oppiden. 21.Novemb.
1635. lib.2 Decret.Pauluc.pag.238. in Squillacens. 19.
Januar.1638. lib.3. Decret. Pauluc.pag.53. in Triden-
tina 18.Novemb.1685. lib.1. Decret.

67 Non gaudent tamen Clerici conjugati exemptione
ab oneribus realibus, nisi succedant loco persona-
lium, vel adsit consuetudo ad eorum favorem; Ead.
Sac. Cong. Immunit. in Aprutina 6.Mart.1631. lib.
68 2. Decret. Pauluc.pag.218. Sic Clerici conjugati non
gaudent exemptione a solutione Collectarum, nisi
adsit consuetudo contraria; Ead. Sac. Cong. in Aqui-
lana 25.Septemb.1627. lib.1. Decr. Paul. pag.65. in
Camerinen. 28.Septemb.1694. lib.1. Decret. Vallem.
69 p.84. Nec Clerici conjugati sunt exempti, circum-
scripta consuetudine ad eorum favorem, ab imposi-
tione taxæ, quæ non sit onus personale; Ead.Sacr.
Cong. in Cathacen.19. Novemb.1641. lib.3. Decret.
Pauluc. p.160. Sic Clerici conjugati non sunt exem-
pti ab oneribus etiam mixtis non concurrente con-
suetudine legitima ad eorum favorem; Ead. Sac.
Congr. in Cassanen. 28.Jun.1644. lib.3. Decret. Paul.
pag.232. Unde Clerici conjugati, circumscripta con- 70
suetudine ad eorum favorem, de Jure communi non
gaudent exemptione ab hospitatione Militum, cum
sit onus mixtum; Ead. Cong. in Oppiden. 23.Augusti
1633. lib.2. Decr. Paul. p.169. De jure enim commu- 71
ni Clerici conjugati nullo gaudent privilegio Clerica-
li in rebus, seu bonis suis, ac proinde sicut alii uxo-
rati tenentur præstare consuetas exactiones, seu col-
lectas, & tributa. Ita textus in cap. Clericis unic. de
Clericis conjugatis §. fin. in 6. ibi: In cæteris autem ....
(idest præter casus enumeratos.) eos gaudere nolumus
privilegio Clericali. Idipsum habetur cap. ex parte 9.
de Clericis Conjugatis ibi: Cum igitur reddenda sint quæ
sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo, æquani-
miter duximus tolerandum, ut a talibus justitias debi-
tas, velut ab aliis uxoratis exigas, & servitia consue-
ta. Et in ejus Summario sic præcise dicitur: Clerici
conjugati in rebus suis non gaudent privilegio Clericali.
Ubi Abbas, Joan. Andreas, Barbosa, & alii com-
muniter. Sic Clericus conjugatus non habens requi- 72
sita, cap. unic. de Clericis conjug. in 6. non gaudet
privilegio Fori; Sac. Congr. Imm. in Civitatis Ca-
stelli 20. Decemb. 1661. lib. Decret. Rocci p.37. & in
Reatina 13.Aug.1704. l.3. Decret.Vallem. p.602. Un-
de Clericus conjugatus non incedens in Habitu, & 73
Tonsura, immo exercens Officium Gubernatoris ar-
morum, conventus in Curia Capitolina, ubi ac-
quievit ad plures actus, sed postea petens gaudere
privilegio Fori, remittitur a Sacra Congregatione ad
eamdem Curiam Capitolinam; Ead. Sac. Cong. in
Romana 11.Jan.1695. l.1 Decret.Vallem. p.167. Cle-
ricus conjugatus habens servitium militare cum fun- 74
ctionibus mere Militaribus, & Laicalibus non reti-
net privilegia; cap. Unic. de Cleric. conjug. in 6. Ead.
Congr. 10. Febr. & 26.Maii 1699. l.2. Decr. Vallem.
p.222. Clericus conjugatus non gaudet privilegio 75
Fori, quando non incessit in Habitu, & Tonsura,
aut fuit Capitaneus Militiæ, & incubuit mercaturæ;
Eadem Congr. in Assisien. 28. Jan. 1681. l. 2. Decr.
Altov. p.242. Clericus conjugatus numquam incedens 76
in Habitu, & Tonsura, nec inserviens Ecclesiæ, &
exercens artem ruralem, non gaudet privilegio Fo-
ri; Ead. Sac. Congreg. in Sabinen. 13. Septemb. 1701.
l.2. Decr. Vallem. pag.379.

Clerici gaudent privilegio Fori de Jure Divino; 77
Ita Glossa in cap. Si Imperator 11. dist. 96. verb. Et
discuti; Gloss. in cap. Quamvis 4. de censibus in 4. Ver-
bo Divino, ubi id probat allegando Leges Divinas;
Hostiens. in cap.2. & Baldus ibid. de majorit. & obe-
dient. Abbas in cap. Ecclesia S. Mariæ 10. de constitu-
tionibus num.6. Bellarminus lib.1 de Clericis cap. 29.
& 30. Fagnan. in cit. cap. Ecclesia S. Mariæ 10. de
Constitut. num.10. & in cap. Cum non ab homine 10.
de Judic. n.66. Sperellus decis.37. Fori Ecclesiast. num.
1. & seq. ubi allegat plures alios Canonistas, & Theo-
logos & dicit hanc sententiam fuisse canonizatam a
Rota Romana in dec.10. n.2. de consuetud. in antiquio-
ribus; Engel. lib.2. tit.2. de Foro compet. n.38. Pirhing
lib.1. tit.2. de Foro compet. n.107. Reiffenstuel ibid.
num.201. & seq. Marta de jurisdict. par.2. cap.6 n.1.
& seq.

& seq. Julius Clarus *in pract. crimin. §. in fin. qu.36. n.2.* asserens post Alciatum *in cap. Cum non ab homine n.2. de Iudic.* & alios hanc esse communem opinionem; Azorius *part.1. instit l.5. cap.12. q.1.* Tannerus *tom.4. Theol. Schol. disp.1. qu.4. dub. 6. n.138.* Layman *lib.4. Theolog. Moral. tr. 9. cap.8.* & plures Theologi apud ipsum; Barbosa *lib.1. Juris Ecclesiast. cap.39. §.2 n.5. & ibid. §.5. num.3. & in Trident. sess. 25. cap.20. de reform.* citans plures alios contra Covarruviam, Lessium, Medinam, Molinam, & alios plurimos ab ipso Barbosa relatos *loc. cit.* Et probatur
78 primo ex Sacra Scriptura, tum veteri, tum nova. Genesis enim 47. *vers.* 22. sub Pharaone Ægypti Rege habetur, Sacerdotes, & Levitas exemptos fuisse a Jurisdictione Seculari, & a lege solvendi tributa, & referetur *in cap. Non minus 4. de Immunit. Eccles.* ubi idcirco graviter arguuntur plurimi Christiani Principes *quod deterioris conditionis factum sub eis Sacerdotium videatur, quam sub Pharaone, qui Legis Divinæ notitiam non habebat*, ubi nota illa verba *Legis Divinæ*. Et similiter colligitur *ex cap. ult. vers.* 28. *Levit. & ex cap.3. Numer. vers.10. & cap.45. vers.14. & 15. & ex 1. Esdræ c.7. vers.24.* Idem habetur ex Mathæi *cap.17. vers.25. & 26.* ubi Christus seipsum, & Petrum a tributo solvendo exemit, nam cum ab ipso exigeretur tributum, dixit Petro: *Reges terræ a quibus accipiunt tributum, vel censum, a filiis suis, an ab alienis?* Et respondente Petro: *Ab alienis*, subintulit Cristus: *Ergo liberi sunt filii*. Nomine autem filiorum intelliguntur omnes Sacerdotes, & Clerici, qui, cum Christo, ac Dei servitio peculiariter dedicati sint, e familia ejus esse censentur. Non enim illa verba intelligenda sunt de exemptione solius Christi, ut veri Filii Dei, nam statim jussit Christus, ut ad vitandum scandalum Petrus inventum in ore piscis staterem daret pro utroque; *Ut autem non scandalizemus eos, da eis pro me, & te*; adeoque uterque de jure exemptus dignoscebatur, Christus quidem, ut verus filius Regis Regum, Petrus vero veluti repræsentans Ecclesiam sponsam Christi, & Ecclesiasticas personas, tamqnam domesticus ejus, cum etiam in humana politia, non solum filii Regum, sed etiam eorum Domestici liberi sint a tributis; Et sic inferunt S. Hieronymus *in d. c.17. Matthæi*; S. August. *l.1. q. Evang. q.23.* Maldonatus *in c.17. Matth. vers.25.* Pirhing. *loc. cit.* ubi post ipsum Maldonatum recte subjungit id non esse extendendum ad omnes Christianos, qui etsi sint adoptione Filii Dei, & Christi nomen gerant, non tamen sunt Domestici ejus, ut ipsi Apostoli, & consequenter omnes Clerici in ipsis Apostolis repræsentati: Ultra quam quod Christianos tributum solvere jubet Apostolus
79 expresse ad Romanos *c.13. vers.7.* Probatur insuper variis textibus Juris Canonici privilegium Fori Clericorum esse de Jure Divino; Et in primis *ex c. Continua 5. caus.11. q.1.* ubi refertur, quod in prima generali Synodo Nicæna ante emanatum quodcumque aliud privilegium super exemptione Clericorum, ad quorundam querelas contra Clericos coram se depositas sic pronuntiaverit Constantinus Magnus: *Vos a nemine dijudicari potestis, qui ad Dei solius judicium reservamini*. Idipsum fusius habetur *in c. Futuram 15. caus. 12. q.1.* ibi: *Vos a nemine de judicari potestis, quia solius Dei judicio reservamini: Dii etiam vocati estis, & idcirco non potestis ab hominibus judicari*.
Concordat *c. Si Imperator 11. dist.96.* ibi: *Non a legibus publicis, non a potestatibus sæculi, sed a Pontificibus, & Sacerdotibus Omnipotens Deus Christianæ Religionis Clericos, & Sacerdotes voluit ordinari, & discuti*, hoc est judicari, ubi nota illa verba, *Omnipotens Deus voluit*, & illa *ordinari, & discuti*, per quæ demonstratur, ordinationem, & discussionem, seu Judicium Clericorum de Jure Divino pertinere ad solos Episcopos, & respective Judices Ecclesiasticos; Unde Glossa ibid. vers. *Et discuti*, sic notanter concludit: *Ergo antequam esset aliqua Constitutio, etiam Clerici non erant de Jurisdictione sæculari; Unde omnes Constitutiones quæ emanarunt, quod Clerici non sint judicandi nisi ab Episcopis, non sunt nisi Juris declaratio*. Et clarissime facit *cap. Silvester 13. caus.11. q. 1.* ubi S. Gelasius Papa reprehendit graviter attentatum cujusdam Clerici ad sæculare judicium pertrahentis, ibi: *Et contra Leges Divinas, & publicas, pulsatis Clerici Forum suum putatis auferri*, ubi nota illa verba *contra Leges Divinas*: Quid enim clarius? Similiter habetur *in c. Nimis 30. de Jure Divino*, ibi: *Nimis de Jure Divino quidam Laici usurpare nituntur, cum viros Ecclesiasticos, nihil temporale obtinentes ab eis, ad præstandum sibi fidelitatis juramenta compellunt*. Et expresse demonstratur *in c. Quamquam 4. de censibus in 6.* ibi: *Cum igitur Ecclesiæ Ecclesiasticæque personæ, ac res ipsarum non solum Jure humano, quin & Divino a sæcularium personarum exactionibus sint immunes*. Et multis aliis relatis Canonicis textibus, id non obscure asserentibus, adducitur pro omnibus Concilium Tridentinum *sess. 25. c.20. de reform.* ubi expresse contestatur, *Ecclesiæ, & personarum Ecclesiasticarum immunitatem, Dei ordinatione, & Canonicis sanctionibus constitutam*. Vide infra *num. 96. ad fin.*

80 (right margin beside "Concordat")
81 (right margin beside "Et clarissime")
82 (right margin beside "Similiter")
83 (right margin beside "Et expresse")
84 (right margin beside "Et multis")

Clerici gaudent privilegio Canonis solum Jure Eccl., & positivo inducto. Fagnan. *in c. Perpendimus 23. de sent. Excom.* Licet enim Conc. Triburiense *cap.2. tom.7. Conc. pag.151. col.2. in impress. Paris.* aliud innuere videatur per verba sequentia: *Si quis, ut diximus, ullum eorum quocumque Ordine consecratum cædit vulneribus, vel quibuscumque injuriis angustiaverit &c. constringat protervum Episcopus auctoritate Canonica, ut idem Clerico, cui contra Divinas, & humanas Leges contumelias ingessit, justam, & debitam persolvat compensationem*. Tamen indubitatum est apud omnes, privilegium Canonis inductum esse ex consuetudine Ecclesiæ, nempe ex Decreto Innocenti II. edito in Concil. Later. II. *c.15.* relato *in c. Si quis suadente Diabolo 29. caus.17. q.4.* ut patet supra *n.1.* ubi diximus hoc privilegium ideo dici *Canonis*, quia continetur in Canone 15. Conc. Lat. secundi celebrati sub Innoc. II. Clerici omnes sive in Sacris, sive in Minoribus dimittentes Habitum Clericalem, & Tonsuram ex sola vanitate, vel negligentia, non perdunt privilegium Canonis ante trinam monitionem: *c. In audientia 25. & c. contingit 45. de sent. excommunicat.* & Gloss. *in c. Cum non ab homine 14. eod. tit. verb. Minime coercentur*; Hostiens. *in c. Perpendimus 23. eod. tit. in verb. Non propulsando*, & Fagnan. *ibid. n.14.* Perdunt autem statim ante monitionem privilegium Canonis, si ex iniquitate, & malitia Habitum Clericalem, & Tonsuram dimittant; seu deposito

85 (right margin beside "Clerici gaudent")
86 (right margin beside "Licet enim")
87 (right margin beside "Tamen indubitatum")
88 (right margin beside "Clerici omnes")
89 (right margin beside "Perdunt autem")

sito Habitu, & Tonsura Clericali enormitatibus se immisceant; *c. Cum non ab homine* 14. *de sentent. excommun.* §. *in Articulo*, ibi: *Occisores Clericorum aut Presbyterorum, qui contempto Clericali Habitu tyrannidi, & enormitati se inverecunde immiscent, in odium Clericalis excessus, & terrorem, atque correctionem similium, Canone latæ sententiæ minime coerceantur*; *cap. Perpendimus* 23. *de sentent. Excommunic.* & ibi Joannes Andreas, Butrius, Card. Ancharan. Felin., & Fagnan. ipsos citans *num.* 2. Privile-
90 gium tamen Fori de Jure communi non ammittunt Clerici omnes, qui deposito Habitu, & Tonsura Clericali, enormitatibus se immiscent, nisi ter moniti non desistant; *cap. Contingit* 45. *de sentent. Excommunicat.* ibi: *Volumus & mandamus, ut tales, si tertio a te commoniti se ipsos contempserint emendare, illius efficiantur immunitatis extorres, quæ pro Clericorum tutela, & Laicorum violentia coercenda, dignoscitur instituta*, & tenent Joannes Andreas *in d. c. Perpendimus num.* 5. Petrus de Ancharan. *in cap.* 1 *n.* 2. *vers. Si vero reliquit, de Apostat.* ubi concludit, Clericum, qui demisso Habitu, & Tonsura sævis enormitatibus se immiscet, ac perseverat, ac deprehenditur in illis per Judicem sæcularem non posse ab eo puniri, sed esse remittendum ad Judicem Ecclesiasticum, nisi monitio præcesserit, & sequitur Alexander *in con.* 8. *Videtur super primo num.* 3. *lib.* 1. dicens veriorem, & magis communem intellectum esse, quod *d. c. Perpendimus* locum habeat in privilegio Canonis, non autem in privilegio Fori, quod secundum eum non amittitur, nisi post trinam monitionem. Et secundum hoc consilium Alexand. millies, immo semper fuisse judicatum per Curiam, & Consilia Neapolitana attestatur Grammaticus *super Constitutionib. Regni Fol.* 29. *col.* 1. *vers. decimo utique*; & sequitur Fagnan. *in d. capit. Perpendimus n.* 4. 5. & 17. & *in cap. Contingit* 45. *de sentent. Excommunicat. num.* 13. & 14. & *in cap. Cum non ab homine* 10. *de judiciis n.* 26. & *n.* 106. ubi refert hoc servari in Curia; Et hoc videtur de mente *Sacræ Congregat. Concilii*, quæ in Motulen. 1. *Februarii* 1620. decrevit ut infra: *Clericus qui in Habitu; & Tonsura se immiscet enormitatibus, & pluribus vicibus, censetur absque monitione renunciasse privilegio Clericali: secus si in Habitu Laicali hæc perpetrasset, quia tunc requiritur monitio*; Sic refert ex Sellio Barbosa *Apostolic. decis. collect.* 157. *n.* 8. & *in Trident. sess.* 23. *c.* 6. *de reform. n.* 25.
91 Unde de Jure communi facilius perditur privilegium *Canonis*, quam privilegium *Fori*, cum privilegium *Canonis* amittatur statim ante monitionem a Clericis, qui deposito Habitu, & Tonsura se immiscent enormitatibus, *ex cit. cap. Cum non ab homine* 14. *de sentent. excommun.* & *d. cap. Perpendimus* 23. *eod. tit.* ut patet *num.* 85. & privilegium *Fori* non ammitatur a talibus Clericis nisi post trinam monitionem, *ex cit. cap. Contingit* 45. *de sent. excom.* & ut pat. *num.* 86. Eo vel maxime, ut dicit Fagn. *in d. cap. Perpendimus num.* 9. quia privilegium *Canonis* est solum de Jure Canonico, ut patet *num.* 82. & privile-
92 gium *Fori* est de Jure Divino, ut patet *num.* 74. De Jure autem Concilii Tridentini *sess.* 23. *cap.* 6. *de reformat.* Clerici Minoristæ perdunt hodie difficilius privilegium *Canonis*, quam privilegium *Fori*, nam non perdunt privilegium *Canonis* per solam dimissionem Habitus, & Tonsuræ, nisi vel præcesserit trina monitio, ut ex d. cap. *Contingit* 45. *de sent. excomm.* vel sævis enormitatibus se immiscuerint, *ut ex d. cap. Cum non ab homine* 14. *de sentent. excommun.* & *d. c. Perpendimus* 23. *eod. tit.* At privilegium 93
Fori perdunt per solam dimissionem Habitus & Tonsuræ, vel servitii Ecclesiæ, licet non fuerint tertio moniti, ut ex *d. sess.* 23. *cap.* 6. *de reformat.* & ex declarat. *Sacr. Congr. ejusdem Concilii* relat. a Fagnan. *in cap. Si quis, de Foro competent. num.* 21. ut patet *supra num.* 34. Loquendo vero de Clericis in 94
Sacris, cum per Tridentinum nihil de novo de ipsis disponatur quo ad amissionem privilegii *Fori* per solam dimissionem Habitus, & Tonsuræ &c. ut disponitur de Minoristis in *d. sess.* 23. *cap.* 6. *de reformat.* standum est dispositioni Juris communis, quod ipsi non amittant privilegium *Fori*, nisi ter moniti non desistant ab enormitatibus, quibus se immiscent, Habitu, & Tonsura Clericali depositis *ex dict. cap. Contingit, de sentent. excommun.* ut patet *supra num.* 86. Et consequenter quod facilius ipsi amittant privi- 95
legium *Canonis*, quam privilegium *Fori*, ut dictum est supra *num.* 87.

Supplementa Auctoris.

Clerici in minoribus constituti non servantes 96
præscripta Concilii Tridentini, non gaudent privilegio *Fori* in causis homicidii; Benedictus XIV. tom. 1. Constitut. 88. incip. *Alias* 5. 2. Atque etiam 97
expleta pœna eodem privilegio privati remanent, & habitum clericalem reassumere nequeunt; Idem *ibid.* Utrum præscripta a Concilio Tridentino servaverint, 98
ab Ordinariis est declarandum, non retardata assecuratione personæ; Idem *ibid.* Simplices vero tonsura- 99
ti non beneficiati etiam servantes præscripta Concilii privantur privilegio *Fori* post duo homicidia; Idem *ibid.*

* Pro hujus doctrinæ coronide illud hic omitten- 100
dum non est, quod animadvertit doctissimus æque ac piissimus Præsul Josephus Maria Maraviglia Episcopus Novariensis in suis *Legibus Prudentiæ Episcopalis* Beatissimo Patri Venerabili Innocentio XI. dicatis, & anno 1678. editis. Ille enim in *Lege* 47. in qua defendit, *Admittenda ab Episcopis Principum Privilegia a summis Pontificibus concessa*, ipsissimis hisce verbis utitur; Commune populorum commodum, quod in recto Principum regimine semper spectandum est, exigit plerumque, ut non modicis, sed amplis privilegiis a summis Pontificibus cumulentur Principes ipsi, cum nec ab eadem meta, quæ est mundanæ Reipublicæ salus ab iis, qui supremi moderatoris vices agunt in terris, numquam fas sit aberrare; quæcunque enim temporanea populorum salus ita cum æterna animarum salute colligatur, ut hoc insolubile vinculum disrumpere nemini liceat; ac propterea non raro contingit, ut summi quoque Ecclesiæ Principes, & Hierarchæ ad tuendas aliorum Principum Respublicas, easque in optimum finem perducendas privilegia quædam non solo dispensent arbitrio, sed aliqua ex causa rem justitiæ, vel æquitatis, vel remunerationis patrocinante. Ejusmodi igitur Principum privilegia in bonum commune ex instituto collimantia ab Episcopali prudentia, ne dum facile admittenda sunt; sed etiam toto conatu in u-

sum revocanda, ut pote Ecclesiæ admodum faventia; licet enim videantur quandoque Ecclesiasticæ immunitati, aut libertati adversari, cum tamen, revera in ipsis ad summum jus Ecclesia ex indulto summorum Pontificum ad majora reparanda mala transferatur in laicam potestatem, sequitur aperte nihil juris Ecclesiæ lædi, aut violari per hujusmodi translationem; sed potius jus ipsum Ecclesiæ sustineri; cum omnia agant Principes ex hoc jure translato virtute privilegiorum, a quo etiam dicuntur accipere potestatem, &c. deinde aliam immediate *Legem* 48. sapientissimus Auctor subdit, in qua probans, *Permittenda ab Episcopis quædam Principum Judicia adversus Ecclesiasticos*, hæc præcisa verba scribit; Plures enumerant Canonistæ casus, in quibus licet Episcopali prudentiæ permittere Principibus judicia adversus Ecclesiasticos, sine læsione Ecclesiasticæ libertatis, qui quidem, cum sint fere omnibus noti, non est hic operæ pretium eos recensere. Quo jure vero id agant Principes, & Judices Laici etiam in causa mortis, ex supra dictis statutum est; utuntur namque jure illo in ipsos ab Ecclesia translato, ne sceleribus, vel criminibus atrocibus ab Ecclesiasticis perpetratis vel pereat Orbis, vel ipsa contaminetur Ecclesia, aut ab innato paulatim concidat innocentiæ candore. Præ cæteris Principibus ejusmodi Privilegiis ditata est a summis Pontificibus Serenissima Venetorum Respublica, quæ licet ex delictis atrocibus vel ex criminibus læsæ Majestatis sæpe animadvertat in Clericos, cum tamen ubique terrarum fulgeat pietatis ac Religionis obsequio, atque Ecclesiæ veneratione, id sane non ageret, nisi hoc jure per Pontificia Diplomata in ejus potestatem translato impune uti posset. Diplomata, quæ extant in hac materia apud Venetos plura sunt. I. Xisti IV. datum Romæ die 11, Junii 1474. anno tert. Pontif. II. itidem Xisti IV. datum Romæ die 30. Junii 1474. anno tert. Pont. III. Innocent. VIII. datum Romæ 1487. anno quart. Pontif. IV. Alexandri VI. datum Romæ die 28. Junii anno decimo Pontif. V. Pauli III. datum Romæ die 10. Octobris 1541. anno Oct. Pontif. Quorum exempla manuscripta ipsemet vidi, & sub hac Lege XLVIII. recensentur ad verbum, ad tollendas mentis dubietates; novi enim quamplures supra ejusmodi Venetorum privilegia hæsitare &c. Hanc doctrinam temporibus Ven. Innocent. XI. tuebatur numquam satis laudatus Episcopus Maraviglia. Diplomata ab illo indicata, quæ brævitatis gratia hic omittuntur, apud illum, si libuerit, videri poterunt per extensum.

Additiones ex aliena manu.

101 De eo gravis inter Doctores quæstio est, an simplex Clericus, qui privilegium Fori amisit, eo quia non implevit quod præscribit Concilium Tridentinum *sess.* 23. *cap.* 6. *de Reform.* amiserit simul alia Privilegia Clericis concessa?

102 Negant Comitol. *Respons. Moral. lib* 6. *quæst.* 20. ubi affert. pro sua negativa sententia Epistolam Sacræ Congregationis Concilii interpretis, de Marin. *lib.* 2. *quotidian. Resol. cap.* 42. *num.* 5. ubi quod eadem Sac. Congregatio die 18. Septem. anni 1595. rescripsit: *Clericum prima Tonsura insignitum gaudere beneficio cap. Odoardus, quamvis ille habitum Clericalem & tonsuram non deferat, nec in divinis inserviat.*

Affirmat vero, & quidem de opinione Rotæ Cardinal. de Luca *in adnotat. ad* Conc. Trid. *discurs.* 24. *num.* 33. *& sequent. Prorsus etenim improbabile est* (ait), *ut denegari debeat illud privilegium Fori, quod concernit præjudicium totius Ordinis Clericalis, adeo ut neque volens possit Clericus illi renunciare, ac se laicali foro subjicere retenta Clerici figura vel statu, adeout possit ita per Magistratum sæcularem furcis suspendi, atque in frusta scindi, seu ignominiose fustigari, aliisque subjici pœnis Clericali statui omnino incongruis & ut ea retinere debeat privilegia, quæ interesse privatum concernunt, & quibus sine aliquo Ordinis præjudicio renuntiare potest, ut est illud factionis testamenti, exemptionis ab usufructu legali cum similibus. Ac etiam est illud cap. Odoardus, quod etiam Clericis in Sacris vel ratione doli, vel ratione arctioris obligationis, & in plerisque aliis casibus denegari solet:* Assentiri videtur Cardinali de Luca *in Melioram. ad de Marin. dict. lib.* 2. *dict. cap.* 47. *num.* 14. tum adduci pro Cardin. de Luca potest Rota *cor. Rojas dec.* 475. *n.* 5. 103

In hoc opinionum conflictu Auctor. *Notarum in Concordat. S. Sedem inter & Regem utriusque Siciliæ cap.* 3. *art.* 1. *num.* 35. tenet, tunc amplecti posse affirmativam opinionem Cardinalis de Luca, quum trina præcessit monitio, & eam Clericus monitus minime curavit. 104

Articulus III.

Clericus quo ad negotia sæcularia.

Negotium sæculare accipitur tripliciter, scilicet large, stricte, & strictissime; Fagnan. *in cap. Cum multa* 1. *Ne Clerici, vel Monachi, num.* 18. *& seq.* Negotium sæculare large acceptum est quidquid provenit ex carnali concupiscentia non subjecta fræno rationis; Colligitur *ex cap. Multa sunt negotia* 1. *Ne Clerici, vel Monachi;* & dicitur Negotium sæculare, quia per illud vivitur omnino sæculariter, idest secundum sæculum, & mundum, seu carnem, non autem secundum Deum & Spiritum; & hæc etiam prohibentur Laicis, ut patet ex multis enumeratis in citat. *cap. cum Multa*; sed specialiter prohibentur Clericis. Negotium sæculare stricte acceptum comprehendit quidquid pertinet ad rempublicam mundanam, & sæculares homines; Et hoc quamvis permissum sit Laicis, tamen Clericis est interdictum, ut *cap. Fornicari* 10. *dist.* 88. ibi: *Fornicari omnibus semper non licet: negotiari vero aliquando licet, antequam enim Ecclesiasticus quis sit, licet ei negotiari, facto jam non licet; & l. Placet, Cod. de Episc. & Cleric.* ubi Clerici nihil commune habere dicuntur cum pluribus actionibus, vel ad Curiam pertinentibus; cujus corpori non sunt annexi. Unde Clerici vacare debent Reipublicæ spirituali; Laici vero Reipublicæ temporali; *arg. cap. Duo sunt genera* 1. *qu.* 1. *cap. Convenior, & cap. Reprehensibile* 23. *qu.* 8. *cap. Duo sunt, dist.* 96. *& cap. Solitæ, de major. & obed.* Negotium sæculare strictissime acceptum sumitur pro exercitio mercatoris, seu negotiatoris, ut colligitur *ex cap. Quid est aliud* 13. *dist.* 88. ibi:

1, 2, 3, 4 (margin numbers beside paragraphs of Art. III)

ibi: *Quid est aliud negotium, nisi quæ possint vilius comparari, carius velle distrahere? &c. Forus de verb. significat.* ibi: *Negotiatio in Commerciis dicitur, ubi aliquid datur, ut majora lucrentur.* Et talis negotiatio est Clericis prohibita, ut mox subjiciam.

6 Clericis omnibus in Sacris constitutis, aut in Minoribus congruam sustentationem habentibus, sive ex Beneficio Ecclesiastico, sive ex bonis patrimonialibus, est prohibitum negotiis sæcularibus sese immiscere, cupiditatis, & turpis lucri gratia; *cap. Consequens 2. cap. Episcopus 3. cap. Prælatum 4. cap. Negotiatorem 9. cap. Fornicari 50. cap. Ejiciens 11. dist. 88. cap. Clerici officia 15. de vita, & honest. Cleric. cap. Cum Multa negotia 1. Ne Clerici, vel Monachi & cap. Secundum 6. tit. eod.* ubi sic expresse dicitur, *Secundum instituta Prædecessorum nostrorum, sub interminatione anathematis prohibemus, ne Monachi vel Clerici caussa lucri negotientur,* & sæpe alibi consimiliter repetitur interdicta Clericis negotiatio propter va-

7 rias congruentes rationes. Prima quia, ut scribit Apostolus 2. *ad Timot. cap. 2. Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus*; cum negotia sæcularia homines retrahant a spiritualibus, & Divinis Officiis, quibus incumbere peculiare munus est Clericorum: *cap. Numquam dist. 5. de consecr. cap. Clericus 3. distinct. 91.* ibi: *Absque Officii sui detrimento cap. Ex litteris 16. de vita, & honestate Cleric.* ibi: *Potius sæcularibus negotiationibus, quam Officiis Divinis inten-*

8 *dunt.* Secunda, quia Clerici sunt ex illo genere Christianorum, quod mancipatur Divino Officio, & deditum contemplationi, & Orationi, ab omni strepitu temporalium cessare convenit, ut expresse habe-

9 tur in *cap. Duo sunt genera 12. quæst. 1.* Tertia, quia Clerici non sunt de corpore Reipublicæ sæcularis, sed Ecclesiasticæ; *leg. Placuit Cod. de Episc. & Cle-*

10 *ric. & cap. Fornicari 10. dist. 88.* Quarta, quia negotiatio, ut plurimum sine mendacio, & perjurio exerceri non potest; *cap. Ejiciens 11. dist. 88. & cap. Qualitas 2. dist. 5. de pœnit.* ibi: *Difficile est inter ementis, vendentisque commercium non intervenire peccatum*; ut enim Gloss. final. ibid. observat, contrahentibus naturale est se invicem decipere; *l. In caussæ 17. §. Idem ff. de Min. & l. Item si pretio, §. Quemadmodum, ff. locati.*

11 Unde tales Clerici exercendo negotiationes prohibitas peccant mortaliter, & possunt suspendi a Divinis, immo & excommunicari, si tertio admoniti non resipiscant; *c. Negotiatorem 9. dist. 88.* ibi: *Negotiatorem Clericum, & ex inope divitem, & ex ignobili gloriosum, quasi quandam pestem fuge*; *cap. Sed nec procurationes 4. Ne Clerici, vel Monachi* ubi præcipitur, ut suspendantur ex Officio Ecclesiastico, ibi *Ecclesiastico fiat ministerio alienus, cap. Secundum 6. eodem tit.* ubi decernitur, ut excommunicentur, ibi: *Secundum instituta Prædecessorum nostrorum sub interminatione anathematis, prohibemus, ne Monachi, vel Clerici causa lucri negotientur, cap. Clericus 4. dist. 91. ubi imponitur eis degradationis pœna,* ibi: *Ab Officio suo degradentur.* Cum autem pœnæ tam graves non imponi soleant, nisi propter gravissimas culpas; *argum. cap. Nemo Episcop., & cap. Nullus Sacerdotum 11. quæst. 3.* stat evidenter, quod Clerici exercendo tales negotiationes sæculares, peccent mortaliter, Et sic tenent expresse Bellett. *Disquisit. Cleric. p. 2. §. 51. de pœnis Cleric. num. 2.* Fagnan. *in c. Multa, Ne Clerici, vel Monachi n. 11.* Barbosa *lib. 1. Juris Ecclesiast. univ. cap. 40. n. 114., & 128.* cum pluribus ibi citatis & alii passim. Ultra culpam mortalem, & pœnas su- 12
pra recensitas Clerici negotiatores, si tertio admoniti a negotiationibus non desistant, perdunt interim privilegium Clericale, quo ad bona sua; *capit. Ex litteris 16. de vita, & honest. Clericorum,* ibi: *Mandamus, quatenus, si tales tertio a te moniti ab hujusmodi non resipuerint, sed prætermissis Divinis Officiis, negotiationibus institerint supradictis, cum facto privilegium abjiciant Clericale, tu quominus, dum his se implicant de suis facultatibus, statutis, & consuetudinibus patriæ subjaceant, non defendas eosdem.* Dan- 13
tur tamen plures casus, in quibus Clerici negotiationem exercentes nullam culpam, & pœnam incurrunt. Primo, si Clerici negotiationem exercent non turpis lucri gratia, sed meræ necessitatis caussa, ut se suosque alant, cum aliunde non habeant, unde vivant, & bona ad eorum victum non sufficiant; *cap. Multa sunt negotia 1. Ne Clerici, vel Monachi,* ibi: *Nec tamen justum negotium est contradicendum propter necessitates diversas, quia legimus Sanctos Apostolos negotiatos fuisse, & in Regula Beati Benedicti præcipitur provideri, per quorum manus negotia Monasterii procurantur.* Secundo, quando Clerici bona 14
sua patrimonialia, ac Beneficiorum, quæ obtinent, excoli faciunt, animaliaque ad hunc effectum necessaria emunt, & vendunt; Ita Sac. Congr. Episcop. & Regular. *in Barensi 15. Novembr. 1616.* Tertio, si 15
Clerici vinum suum etiam minutim vendiderint; Sac. Congreg. Episcop. & Regular. in *Aversana 5. Maii 1593.* tabernam enim non dicuntur exercere, nec ad gabellæ solutionem tenentur, qui vinum suum ad minutum vendunt, ut pluries decrevit Sac. Congr. Immunitatis, & signanter in *Ravennaten. & Spoletana 25. Septembr. 1627. in Nolana 12. Jul. 1649. in Lauretana 17. Junii 1654. in Theatina 15. Mart. 1661. in Faventina 25. Januar. 1677.* Et sic possunt Clerici vendere panem coctum, & ad minutum ex frumento collecto in prædiis Canonicalibus sine suspicione illicitæ negotiationis; Abbas *consil. 6. in fine lib. 1.* Cravetta *consil. 5. n. 116.* Sylvester *in summ. verb. Excomm. 21. vers. Secundo nota, n. 46.* Carol. de Grassis *de effectibus Clerical. effect. 6. num. 33.* etiam non obstante prohibitione; Rolandus *consil. 72. n. 9. lib. 4.* Barbosa *lib. 1. Juris Ecclesiast. univers. cap. 40. n. 30.*
Quarto, quando a principio defuit animus nego- 16
tiandi, vel lucrandi; idest quia Clericus emit pertinentia ad se, suamque familiam sustentandam per totum annum, & præter propositum empta supersunt, vel diminutione familiæ, vel alia ratione; tunc enim prætio currenti, etiamsi cariore, quam erat, absque illicitæ negotiationis periculo vendere potest; Prosp. de Augustino *in addit. ad Quarant. verb. vectigal, vers. tertio*; Aloysius Riccius *p. 3. prax., resol. 202. n. 1.* Barbosa *lib. 1. Jur. Eccl. univ. c. 40. n. 122.* cum aliis ibi citatis.

Circa hanc autem materiam variis aliis relictis, spe- 17
cialis decisio Sacræ Congregationis Conc. varios casus ad rem facientes complectens adducitur a Barbosa *loco cit. n. 127.* prout sequitur. *Eminentissimi & Reverendissimi Domini, Capitulum, Presbyteri, & Clerus Civitatis, & Diœcesis Caputaquensis pro ut plurimum*

rimum ob loci, personarum, & temporum qualitatem aliquas ex infrascriptis actionibus facere nec non ad suam, & familiæ sustentationem coguntur quærere, ad obviandas vexationes Commissariorum petunt, ut declaretur, an liceat infrascripta facere absque reatu illicitæ negotiationis.

18 *Primo. An liceat eis terras Patrimoniales, & Beneficiales per laicos colere.*

19 *Secundo. An pro necessario culturæ usu possint emere boves, & alia animalia, & fœtus illorum vendere.*

20 *Tertio. An ii, qui in propriis terris habent quercus, & castaneas, quarum fructibus sues vescuntur, possint sues emere, eosque alere, & pro familiæ sustentatione vendere?*

21 *Quarto. An iidem Clerici cum foliis suarum Arborum possint in propriis ædibus arti sericæ operam dare, vel idem opus dare ad medietatem, seu ad quartum, & fructus inde percipiendos vendere absque reatu illicitæ negotiationis.*

22 *Quinto. An Clerici pauperes ad suam, suæque familiæ sustentationem possint terras Ecclesiæ conducere.*

23 *Sexto. An possint locare boves, oves, & animalia, quæ habent ex successione, vel aliis debitis, vel decimis, eorumque fructus vendere?*

24 *Septimo. An liceat ex olivis, vineis, quæreubus, & aliis arboribus existentibus in terris Patrimonialibus, & Beneficialibus, & aliis obtentis vendere oleum, vinum, glandes, & alios fructus ad sustentationem suæ familiæ; item, & granum, & frumentum hujusmodi ex bonis Patrimonialibus, aut Beneficialibus?*

Sacra Congregatio Eminentissimorum Cardinalium Concilii Tridentini interpretum prævia matura consideratione, & inhærendo declarationibus alias factis.

25 *Ad Primum respondit, licere Clericis agros Beneficiorum, & bonorum Patrimonialium Laicorum opera colere absque metu illicitæ negotiationis.*

26 *Ad secundum, posse similiter Clericos pro culturæ usu Boves, & alia animalia necessaria emere, illorumque fœtus justo pretio, & honesta ratione vendere, nec ob id prohibitæ negotiationis prætextu vexari posse, aut debere.*

27 *Ad tertium item, & posse Clericos habentes in propriis bonis quercus, & castaneas, sues emere, eosque alere pro sua, & familiæ sustentatione, dummodo tamen in emendis, alendis, distraendisve nihil sordidum, aut indecens Ordini Clericali exequantur.*

28 *Ad quartum, licere Clericis folia arborum in propriis bonis existentium alicui Laico concedere eo pacto adjecto, ut lucrum ex bombicibus inter utrumque dividatur; & pariter eisdem licere earumdem arborum foliis per se ipsos absque Officii eorum detrimento arti sericæ operam dare pro sua, & familiæ sustentatione; dummodo tamen artificio hujusmodi personas non suspectas adhibeant, & quo ad hoc Episcopi licentia, quæ gratis sit concedenda, obtineatur.*

29 *Ad quintum, Clericos pauperes ad suam suæque familiæ sustentationem posse terras Ecclesiæ conducere absque reatu illicitæ negotiationis; bona vero Laicorum non posse nisi ex mera, & præcisa necessitate.*

30 *Ad sextum, posse retinere, & locare boves, & oves, & alia animalia, quæ habent ex successione, vel decimis, nec non fructus illorum vendere absque reatu illicitæ negotiationis.*

31 *Ad septimum, eosdem posse vendere granum, hordeum, & alios fructus recollectos ex bonis Patrimonialibus, vel Ecclesiasticis pro sua, & suorum sustentatione. R. Cardin. Ubaldinus. Franc. Paulucius Sac. Congreg. Conc. Trident. Secretarius.*

Et sic responsum fuisse Presbyteris, & Clericis Terræ Maidæ Nicostraten. Diœcesis *de anno* 1627. refert Fagnan. *in cap. Multa sunt negotia* 1. *Ne Clerici, vel Monachi n.* 34. *& seqq.* adducens ipsam declarationem; Et consimiliter responsum etiam fuisse Presbyteris, & Clericis Alti Montis Cassinensis Diœcesis *de anno* 1629. refert Carol. Marant. *tom.* 2. *ref.* 41. in fine adducens declarationem Sac. Congreg. quæ cum præcedenti coincidit. 32

Sacerdotes, & Beneficiati Diœcesis Alexanen. & Ugen. cum a Commissariis Spolii molestarentur ex capite illicitæ negotiationis in infrascriptis casibus supplicant Sacr. Congregat. dignetur declarare, quando in eisdem, sit licita, vel illicita Oratoribus negotiatio. 33

34 *Primo. An Sacerdotes, & Clerici Beneficiati possint operas suorum bovum, quos pro laborandis prædiis suis Patrimonialibus, seu Beneficialibus retinent, dum sibi vacant, aliis locare pro certa mercede absque periculo spolii, & pœnarum Clericis negotiatoribus impositarum?*

35 *Secundo. An possint, si boves emerint, vel in suis prædiis natos educaverint, & instruxerint, conducere, & vulgo dicitur* a giovatico *pro certa tritici quantitate quolibet anno persolvenda.*

36 *Tertio. An possint oves centum, vel saltem quadraginta simili actione concedere pro certa caseorum quantitate pro eorum, & suæ familiæ usu?*

37 *Quarto. An in suis Molendinis pro tritico, & pistrinis pro oleo postquam suum triticum, & olivas moluerint, alienum triticum, & alienas olivas certa mercede constituta molere possint; suppositis infrascriptis; quod id ab immemorabili tempore semper fuerit factum, & observatum: quod singulis annis non expedit pro solo servitio proprio triginta, vel quadraginta ducatos impendere in conficiendis pistrinis, nam fiunt ex juncis, & aliis materiis, quæ mensibus quinque, aut sex corrumpuntur: & in uno equo, & quatuor personis inservientibus ipsis pistrinis? Et quod molitura Olivarum durat per quatuor, quinque, vel sex menses, juxta annorum fertilitatem.*

38 *Quinto. An possint assumere onus colligendi, & faciendi a sua familia colligere Olivas pro certa*

ta olei portione domino oliveti reddenda, supposita in hoc immemorabili consuetudine.

39 *Sexto, & ultimo. An possint in bonis amicorum, & propinquorum operas diurnas præstare, ut illis easdem in prædiis restituant?*

Ad dubia proposita responsum fuit, ut sequitur.

40 *Ad primum, affirmative, si tot juga bovum retineantur, quot sunt pro prædiis necessaria, vel si ultra necessitatem culturæ prædiorum, vel alio licito modo tenentur, per Doctrinam Molinæ loco infra citando.*

41 *Ad secundum, quo ad boves emptos, negative, quo vero ad boves proprios, affirmative; P. Molina de contract. disp.342. sub num.4. quam refert, & sequitur Quaranta in verb. Vectigal. §. similiter ad illicita.*

42 *Ad tertium, affirmative, si oves propriæ fuerint; & non emptæ ad illum effectum, ex præcedenti Molinæ Doctrina; & si emptæ, dummodo ad comparandum necessaria ad victum, & non ad lucrum.*

43 *Ad Quartum, affirmative, duobus concurrentibus, videlicet modo ob hanc caussam non se subtrahant ab iis, in quibus ex Officio Clericali incumbere debent, & dummodo non ad lucrum, sed ad necessaria vitæ comparanda pro se, & sua familia; Non enim hujusmodi artificium sordidum videtur, aut inhonestum in illis partibus, cum per unum equum, & quatuor famulos, seu operarios fiat, & non per ipsos Clericos. Quarant. ubi supra, post alios, §. difficultas versatur circa med., & fin.*

44 *Ad quintum, negative, nisi proprii redditus sibi, suæque familiæ non sufficiant; nam hoc casu ad comparandum victum etiam aliena prædia conducere licet; Gloss. in cap. Pervenit, verb. conductiones 86. Dist. quod est de mente omnium Doctorum, ut testatur Quaranta ubi supra §. quæritur in fine.*

45 *Ad Sextum, si opera non sit sordida, & inhonesta, possunt fieri hujusmodi commutationes per ea, quæ scribit Quaranta ubi supra §. Difficultas in fine ex Doctrina Sylvestri.*

46 Hinc juvat afferre aliam Sacræ Congregationis responsionem datam in dubio eidem Sacræ Congregationi proposito a Patre Passerino suæ Religionis Generali Procuratore his verbis . . . *An prædictis Presbyteris, & Clericis liceat absque negotiationis Clericis interdictæ nota, oves, boves, aliaque hujusmodi animalia emere, eaque locationis, aut societatis titulo conductori, aut socio tradere, ac lucrum ex hujusmodi locatione sive societate percipere? Die 7. Octob.1662. Sac. Congregat. S. R. E. Cardinalium Conc. Trident. Interpret. censuit non licere.* Quam resolutionem authenticam apud se retinuisse testatur *in Tractat. de statu homin. tom.2. q.187. art.2. n.187. pag. 339.*

47 Potest Episcopus prohibere Clericis Minorum Ordinum, & primæ Tonsuræ, ne exerceant mercaturam, nec suscipiant Appaltus Aquæ vitæ, Ceræ, Tabacci, Saponis, vel Macinatus, ut respondit Sac. Congreg. Conc. *in Civitatis Plebis 2. Augusti 1687. lib.37. Decretor. fol.464.*

Ex prædictis Sac.Cong. declarationibus satis aperte colligitur posse Clericos dare operam negotiationibus illius speciei, quæ dicitur artificium, non autem negotiationi propriæ sumptæ. 49 Ut autem hoc facilius percipiatur advertenda est differentia intercedens inter negotiationem propriæ sumptam, & artificium; Negotiatio enim proprie sumpta est, quando emitur res ut omnino integre, & immutata carius vendatur, ita ut ex sola transmutatione de persona in personam sequatur lucrum; Artificium vero est, quando emitur res, ut inde habeatur materia ad operandum propriis manibus, eamque reducendi ad aliam formam; deducitur *ex cap. Ejiciens 11. Dist.88.* ubi sic expresse dicitur: *Quicumque rem comparat non ut ipsam rem integram, & immutatam vendat, sed ut materia sibi sit inde aliquid operandi, ille non est negotiator; Qui autem comparat rem, ut illam ipsam integram, & immutatam dando lucretur, ille est mercator, qui de templo Dei ejicitur.* Et sic notat *ibidem* Gloss. Butr. Abbas, & alii passim cum Fagnan. *in d. cap. Multa num.23.* 50 Addit autem Bellettus *in disquisit. Clerical. part.2. §.51. de pœnis Clericor. n.1.* etiam tunc intervenire negotiationem Clericis interdictam, cum quis eorum aliquam rem v. g. lanam emit, ut suis expensis per mercenariorum, & opificum industriam, & laborem (non autem per semetipsum) aliquod efficiat, scilicet ex lana empta pannum conficiat postea revenditurus, ut inde aliquid lucrari possit. 48

Unde licet negotiatio proprie sumpta sit Clericis interdicta; *ex cit. c. Consequens 2. cap. Negotiator 9. cap. Fornicari 10. cap. Ejiciens 11. Dist.88. cap. Clerici officia 15. de vita, & honest. Cleric. cap. cum Multa negotia 1. Ne Clerici, vel Monachi, & cap. Secundum 6. eod. tit.* cum similibus; Tamen artificium, & manualis operatio absque fine turpis lucri non interdicitur Clericis. Immo ipsis recommendatur, sicut agricultura, dummodo fiat absque neglectu Officii Ecclesiastici; *cap. Clericus 3. dist.91.* ibi: *Clericus victum, & vestitum sibi artificiolo, vel agricoltura absque officii sui detrimento pœnet; & cap. Cler.4. ead. dist.92.* ibi: *Clericus quantumlibet verbo Dei eruditus artificiolo victum quærat.* Non enim tale artificium, & manualis operatio implicat ad peccatum, sicut talis negotiatio, quæ vix potest exerceri sine mendaciis, perjuriis, fraudibus, & similibus, *ex cap. Ejiciens 11. dist.88. & cap. Qualitas 2. dist.5. de pœnit.* & aliis adductis supra *num.* 10. Hinc Apostoli post Christi passionem redierunt ad piscandum; Joann. *cap.*21. Sanctus Matthæus vero ad telonium non amplius resedit, quia istud posterius est de illis, quæ implicant ad peccatum, non autem prius, prout observat Sanctus Gregorius Papa *Homil.24. in Evang.* & refertur in cap. *Negotium 7. dist.5, de pœnit.* Quinimmo tale artificium, & manualis labor seu operatio ad multa bona inservit, ut observat Sanctus Thomas 2. 2. *quæst. 87. artic. 3.* Primo enim, & principaliter inservit ad victum quærendum; Unde Protoparenti Adamo dictum est: *In sudore vultus tui vesceris pane; Genes. 3., & Psalm.127. Labores manuum tuarum quia manducabis*; & secundum hoc dubitandum non est, quin Clericis, & Monachis licet ope-

operari manibus propriis; ait enim Apostolus *Actor.* 20. *Ad ea, quæ mihi opus erant, & his qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ*. Et adducitur *in cap. Clericus* 1. *caus.*21. *q.*1. *& in cap. Cum Apostolus 6. de*
54 *Censibus*. Et de facto hoc laudabile institutum vivendi ex labore manuum suarum adhuc in dies observatur a pluribus Monachis, & maxime Basilianis Eremi del Tordon, de quibus Clemens VIII. in suis Litteris sub datum Tusculi sub annulo Piscatoris *die* 23. *Septemb.* 1603. *Pontificatus sui anno duodecimo cap.*4. sic ait: *Quærendi victus solertia (ut verba Sancti Basilii de Institutionibus Monachorum serm.*1. *referamus) his qui in hujusmodi vitæ genere degunt, ea maxime conveniens judicanda est, quæ præscripta est ab Apostolo, nimirum ut manibus laborantes panem suum honeste manducent; ex quo & aliis dicti Patris locis declaramus, Monachos S. Basilii ex peculiari suæ Regulæ instituto ad victum propriis manibus parandum in communi teneri. Atque ita juxta præsentis reformationis statuta jubemus observari in illis artibus, quas etiam S. Basilius concedit; præcipue quæ intra Domum exerceri possunt, velut texendi, plectendi, suendi, sarciendi, & aliis secundum locorum, & temporum exigentiam. Cum autem Sanctus Basilius agriculturam, quia ea facillime res ad usum necessariæ haberi possunt, concedat, modo ea neque ab Accolis tumultus afferat, aut turbas, nos eamdem ad frumentum, vinum, mel, oleum, & cæteros agri fructus comparandos permittimus*. Et refertur *in cap. Nunquam* 33. *dist.*5. *de*
55 *consecrat.* Sic S. Hieronymus *ad Rusticum Monachum* de vivendi forma scribebat: *Si Apostoli habentes potestatem de Evangelio vivere, laborabant manibus suis, ne quemquam gravarent . . . Cur tu in usus tuos cessura non præparas? Vel fiscellam texe junco, vel canistrum lentis plecte viminibus, sarciatur humus, areolæ æquo limite dividantur, in quibus cum olerum jacta fuerint semina, vel plantæ per ordinem positæ, aquæ ducantur irriguæ... Inserantur infructuosæ arbores gemmis, vel surculis, ut parvo post tempore laboris tui dulcia poma decerpas; Apum fabricare alvearia, ad quas te mittunt Salomonis proverbia, & Monasteriorum ordinem, ac Regiam disciplinam in parvis disce corporibus, texantur & lina capiendis piscibus; scribantur libri, ut & manus operetur cibum, & animus lectione saturetur*. Hæc ibi Hieronymus, ubi subjungit, *quod Ægyptiorum Monasteria hunc morem tenent, ut nullum absque operis labore suscipiant*.

56 Secundo, artificium, seu operatio manualis inservit ad tollendum otium, ex quo multa mala oriuntur; Unde dicitur Ecclesiast.33. *Mitte servum tuum in operationem, ne vacet; multam enim malitiam docuit otiositas*; Negotium enim auctore Isidoro *lib.*18. *Etymolog. c.*15. sic dictum est, quasi negans otium, ut refertur *in cap. Forus* 10. *de verborum signific.* ibi: *Dictum est negotium idest sine otio*, & Glossa *ibid. in verb. Negotium*; Unde ex ipsa vi nominis importat privationem otii, & significat actum omnem, cui otium repugnat; & ad hunc finem, nedum est licitum, sed & laudabilissimum Clericis, & Monachis operari manibus propriis, & ideo S. Hieronymus ad Rusticum Monachum: *Facito*, inquit, *aliquid operis, ut semper te Diabolus inveniat occupatum*, ut refertur *in dict. cap. Numquam* 33. *dist.*5. *de conse-*
crat. Tertio, artificium, seu labor manualis inservit 57
ad concupiscentiæ refrænationem, in quantum per hoc maceratur Corpus; Unde 1. ad Corinth. 6. *In laboribus, in jejuniis, in vigiliis, in castitate*; Et ad hunc finem est licitissimum Clericis, & Monachis tale artificium, seu labor manualis, unde in Monasteriis Ægypti nullus suscipiebatur incapax operandi, & laborandi, non tam propter victus necessitatem, quam propter animæ salutem, ne vagarentur similes Monachi perniciosis cogitationibus; *d. cap. Numquam* 33. *dist.*5. *de consecr.* ibi: *Ægyptiorum Monasteria hunc morem tenent, ut nullum absque opere, & labore suscipiant, non tam propter victus necessitatem, quam propter animæ salutem, ne vagetur perniciosis cogitationibus mens, & ad instar fornicantis Hierusalem omni transeunti divaricet pedes suos*. Quarto, artifi- 58
cium, seu operatio manualis inservit ad evitanda furta, & ad eleemosynas faciendas, juxta illud Apostoli *ad Ephesios* 4. ibi; *Qui furabatur, jam non furetur, magis autem laboret operando manibus suis, quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti*. Et ad hunc finem est sine omni prorsus dubio licitum Clericis, & Monachis operari manibus propriis; *arg. cap. Pervenit* 26. *d.* 86. *& c. Decrevit* 1. *dist.* 88.

Inter negotia, artes, & officia Clericis prohibita, 59
multa alia reperiuntur. Primo, prohibentur Clerici præsertim Beneficiati, aut in Sacris constituti agere Officium Procuratoris, & Advocati, in sæculari judicio, seu foro, apud quem postulare non possunt, nisi pro seipsis, pro Ecclesia, aut si necessitas immineat, pro miserabilibus personis; Textus sunt clari, & aperti in corpore Juris Civilis; *Authent. de Sac. Episcop. §. Deo autem, vers. alium*; & in corpore Juris Canonici *in cap. Quia Episcopus* 5. *quæst.*3. *cap. Nullus* 11. *q.* 1. *cap. Credo, & seq.* 21. *q.* 3. *cap. Clerici* 1. *de Postulando*, ubi sic expresse dicitur: *Clerici in Subdiaconatu, & supra in Ordinibus quoque Minoribus, si stipendiis Ecclesiasticis sustententur, coram sæculari Judice Advocati in negotiis sæcularibus fieri non præsumant; nisi propriam causam, vel Ecclesiæ suæ fuerint prosecuti aut pro miserabilibus forte personis, quæ proprias causas administrare non possunt*. 60
Concordat. *cap. Cum Sacerdotis sit Officium* 3. *eodem tit.* ubi additur posse etiam postulare necessitate imminente pro personis conjunctis, ibi: *Non nisi pro seipso, vel Ecclesia sua, vel (si necessitas immineat) pro personis conjunctis, aut miserabilibus sibi licitum est postulare*; *cap. Cum multa sunt negotia* 1. *Ne Clerici, vel Monachi*; *cap. Sacerdotibus* 2. *eod. tit.* ibi: *Sacerdotibus, & Clericis tuis denuncies publice: ne ministri Laicorum fiant; nec in rebus eorum procuratores existant*. Quod est intelligendum, etiamsi Laici 61
essent Principes, aut alii Magni Domini; *cap. Sed nec* 4. *Ne Clerici, vel Monachi*, ibi; *Sed nec Procuratores villarum, aut Jurisdictiones etiam sæculares sub aliquibus Principibus, & sæcularibus viris, ut Justitiarius eorum fiat, Clericorum quispiam exercere præsumat*.

Nota. * Rescripta & Brevia pro exercendo Advocati munere Sæcularibus Clericis, etiam beneficiatis, tum & Sacris Ordinibus initiatis concedi, ut advocaturam exerceant in tribunalibus Ecclesiasticis, in laicalibus, & coram Judice Sæculari, cum agitatur causa propria ipsorum, vel Ecclesiæ suæ, vel mise-

miserabilium personarum. Quamquam in Brevibus libere conceditur Sacerdoti sæculari pauperi, ut libere causas civiles, & criminales agat, dummodo in criminalibus tantummodo reis patrocinetur; quin & tandiu munus illud exercere permittitur, donec certos Ecclesiasticos redditus ad congruam sustentationem sufficientes, vel Beneficium residentiale obtineat; Benedict. XIV. *de Syn. Diœc. lib.* 13. *cap.* 19. *§.* 12. *nov. edit.* *

62 Secundo, prohibentur Clerici esse Principum Vicesgerentes, Vicedomoni, Cancellarii, locorum Præfecti, aut Præpositi, Judices, Administratores, vel quomodocumque alia ratione Officiales; *cap. Clericus* 5. *Ne Clerici, vel Monachi*, ibi: *Jubemus etiam sub interminatione anathematis, ne quis Sacerdos Officium habeat Vicecomitis, aut Præpositi sæcularis.* Concordat *cap. Clerici* 15. *de vita, & honest. Cler.* ibi: *Clerici Officia sæcularia non exerceant*; *c. Pervenit* 26. *dist.* 88. *& cit. cap. Clerici* 1. *& cap. Sacerdotis* 3. *de Postulando cit. cap. Multa sunt negotia* 1. *c. Sacerdotibus* 2. *& cap. Sed nec* 4. *Ne Clerici, vel*

63 *Monachi*. Tertio prohibentur Clerici præsertim Sacerdotes, ne inserviant Laicis in Officiis vilibus Domus, fœminisque Nobilibus ancillentur, ac obsequia præstent, ac si essent homines infimæ conditionis; *cap. Sacerdotibus* 2. *Ne Clerici, vel Monachi*, ibi: *Ne ministri Laicorum fiant*; Et expresse de mandato Sanctissimi Sacra Congreg. Episcop. per Litteras Encyclicas sub datum Romæ præcisis his verbis; *Fra le più assidue sollecitudini, che occupano la mente zelantissima di N. Signore per il bene spirituale della Chiesa: una si è di conservare, e ravvivare nel suo vero decoro la Santità, e dignità del Sacerdozio; Poichè dipendendo dagli Officj di quest' Ordine l'istruzione, e correzione, e la santificazione de' Fedeli, conviene ancora, che l' esemplarità della vita, e gravità de' costumi sia in esso così distinta, e superiore ad ogni altro, che corrisponda alla sublimità del grado, ed al fine della sua Istituzione; Quindi è, che con l'Oracolo della sua viva voce ha sua Beatitudine ordinato, che si scriva a tutti i Pastori delle Diocesi la presente Lettera circolare, a fine d' eccitare una più esatta vigilanza in procurare l' adempimento, ed osservanza dell' ordinazione de' Sacri Concilj Ecumenici, e specialmente di quello di Trento in ordine all' onestà della vita del Clero, e singolarmente in non permettere, ed onninamente impedire, che li Sacerdoti non s'impieghino in Officj servili del Secolo, e de' Laici, e specialmente di Donne, improprj à Ministri dell' Altare, ed al Carattere Sacrosanto, il quale quando venga conferito secondo le disposizioni del Sagro Concilio di Trento con l'attual servigio d'una Chiesa, cesserà l'occasione di simili scandali, e si toglierà all' oziosità e povertà in un numero straordinario, e disapplicato, ogni scusa, e compatimento per tollerarli contro i Sacri divieti, in impieghi abjetti, ed indecenti. Saprà V. E. col fervente suo zelo conformarsi con l'esecuzione a quello di sua Beatitudine, e le bacio per fine umilmente le mani. Roma 16. Marzo* 1697.

G. Card. Carpegna Prefetto.
Loco ✠ Sigilli.
M. Arcivescovo d' Atene Segr.

Quarto specialiter prohibetur Clericis officium Tabellionis, seu Notarii publici agere; *cap. Sicut te* 8. *Ne Clerici, vel Monachi*, ibi: *Fraternitati tuæ mandamus, quatenus Clericis in Sac. Ordin. constitutis Tabellionatus Officium per Beneficiorum subtractionem appellatione postposita, interdicas.* Concordat *cap. Ut officium* 11. *§. verum de Hæretic. in* 6. Possunt tamen Clerici tam Regulares, quam Sæculares esse Notarii, aut Tabelliones in caussis Fidei pro favore ejusdem; text. expresso *in c. Ut officium* 11. *§. ad conscribendas de Hæret. in* 6. Possunt etiam Clerici esse Notarii Papæ, aut in Curia Rom. Fagn. *in cap. sicuti te* 8. *Ne Clerici, vel Monachi num.* 60. *&* 68. & Barbosa *ibid. num.* 7. Nam Papa admittendo, vel officium hoc tribuendo Clericis, videtur eos habilitare ad illud exercendum; *arg. l. Idem Ulpianus, ff. de excus. Tutor.* & de facto in Conc. Trid. fuerunt duo Notarii Laicus unus, & alter Clericus, ut patet ex eorum subscriptionibus, quæ habentur in calce Concilii, ut observat etiam ipse Fagn. *loc. cit. num.* 68. Possunt insuper Clerici esse Notarii in locis, ubi est consuetudo, præcipue in causis Ecclesiasticis seu spiritualibus cor. Judice Ecclesiastico. Ita Joan. de Anan. & Philippus relati per Joann. Andream *in cit. c. sicut te n.* 8. Et Gosfred. *per c. Quinam* 5. *q.* 1. ubi Clericus potest esse Notarius Papæ; Item Episcoporum, & Archiepiscoporum, *ut in c. Multorum* 17. *q.* 2. *& in c. Monachus dist.* 77. & Butrius *in d. c. sicut te n.* 8. ubi dicit hanc sententiam esse veram, *& ibid.* Ancharan. *n.* 2. ubi dicit esse veriorem Hostiens. *n.* 3. *vers. Quid ergo*; Barbosa *n.* 9. & alii, & ratio est quia sola lege humana prohibitum est Clericis Officium Tabellionis, adeoque vi consuetudinis id peragere possunt; *arg. cap. fin. ne consuetudine*, maxime in causis Ecclesiasticis coram Judice Ecclesiastico, ut plerisque in locis Episcopi pro suis Cancellariis, Actuariis, & Tabellionibus adhibent Clericos Fagnan. tamen *loc. cit. n.* 61. variis solide adductis sententiam contrariam sequitur, & propugnat. Quinto, est Clericis absolute prohibitum, ne judicium sanguinis exerceant, aut sententiam sanguinis dictent, proferant, vel executioni sententiæ intersint, & ne quidquam faciant, per quod ad vindictam sanguinis tendatur; *cap. Clericus* 5. *Ne Clerici, vel Monachi*, ibi: *Clericis in Sacris Ordinibus constitutis ex Concilio Toletano judicium sanguinis agitare non licet; Unde prohibemus ne, aut per se, truncationes membrorum faciant, aut judicent inferendas*; *cap. Sententiam* 9. *eod. tit.* ibi: *Sententiam sanguinis nullus Clericus dictet, aut proferat, sed nec sanguinis vindictam exerceat, aut ubi exerceatur intersit . . . . Nec quisquam Clericus litteras dictet, aut scribat pro vindicta sanguinis destinandas.* Concordat. *cap. Sæpe* 29. *& cap. His a quibus* 30. *caus.* 23. *qu.* 8. *& cap. Ex litteris* 10. *de Excessibus Prælat.* Hinc Clerici, seu Prelati Ecclesiastici habentes jurisdictionem temporalem possunt, & debent causas sanguinis Laico delegare, idque generaliter, non specialiter; textu expresso *in c. Episcopus* 3. *Ne Clerici, vel Monachi in* 6. ibi: *Episcopus, seu quicumque alius Prelatus, vel Clericus jurisdictionem obtinens temporalem, si homicidio, aut alio maleficio ab aliquibus in jurisdictione sua commisso Ballivo suo, aut alii cuicumque injungat, ut super hoc veritatem inquirens justitiæ debitum exequatur, irregularis censeri*

Margin numbers (right column): 64 (Quarto specialiter), 65 (Possunt tamen), 66 (Possunt etiam), 67 (Possunt insuper), 68 (n. 61), 69 (te prohibitum), 70 (Hinc Clerici)

fieri non debet, quamvis ipse Ballivus, vel alius contra malefactores ad pœnam sanguinis processerint justitia mediante. Nam licet Clericis causas sanguinis agitare non liceat, eos tamen (cum jurisdictionem obtinent temporalem) debent, & possunt metu irregularitatis cessante aliis delegare.

71 Sexto, Clerici non possunt præponi Ruptuariis, vel Ballistariis, aut hujusmodi viris sanguinum: *cap. Sententiam 9. Ne Clerici, vel Monachi*, ibi: *Nullus quoque Clericus Reptuariis, vel Ballistariis, aut hujusmodi viris sanguinum præponatur*. Ruptuarii autem sunt illi, qui præsunt machinis bellicis, quibus rumpuntur muri, ut notat Joan. Andreas in *dict. cap.*
72 *Sententiam n.7.*, & Ballistarii sunt iidem, ac Sagittarii. Unde deducitur non posse Clericos constitui Duces, vel Capitaneos militum in Bello, ut recte advertit Abbas in *d. cap. Sententiam*; Licet enim Clerici possint interesse Bello justo, ac milites ad pugnandum hortari; *cap. Hortatu 10. & cap. Ut pridem 17. caus. 23. q. 8. & cap. Petitio tua 24. de homicid.* tamen non possunt esse belli Duces ordinantes aciem, & dirigentes tormenta bellica, & hujusmodi, *ex citat. cap. Sententiam*, Abbas *ibidem* & alii communiter.

73 Septimo, est prohibitum Clericis, & Religiosis publice, seu in Scholis vel Universitatibus publicis Jus civile, & Physicam, idest Medicinam audire; *cap. Nam magnopere 3. Ne Clerici, vel Monachi*, ubi adducitur justa ratio: *Ne occasione talis scientiæ spirituales viri mundanis rursus actionibus involvantur; & c. Super Specula 10. eodem titulo*, ubi assignatur pro fine, ut studium Theologiæ, & SS. Canonum magis frequentetur pro dilatatione, & defensione Catholicæ Fidei contra suos impugnatores, ibi: *Quia vero Theologiæ studium cupimus ampliari, ut dilatato sui tentorii loco funiculos suos faciat longiores, ut sit Fides Catholica circumcincta muro inexpugnabili bellatorum, quibus resistere valeat ascendentibus ex ad-*
74 *verso &c.* Hic tamen duo sunt advertenda; Primum, quod notanter dicitur, *publice, seu in scholis, vel Universitatibus publicis*, quia privatim, ac Domi in Camera non prohibentur Religiosi, aut Clerici studere Juri Civili, ut tenet communior Doctorum, teste Fagnan. *in cit. cap. Super Specula n.8., & seq. num.30.* & observat etiam Barbosa *ibidem n.3.* & alii, præsertim si id faciant pro pleniori intellectu Juris
75 Canonici, ac Theologiæ. Secundum, quod licet sit prohibitum Religiosis, & Clericis publice Jus Civile, & Medicinam audire, seu ei studere, non est tamen eis prohibitum tale Jus Civile, & Medicinam publice docere, & legere; Ita Abbas *in d. cap. Super Specula n.16.* Barbosa *ibid. n.7.* Pirhing *lib.3. decret. tit.50. n.37.* Reiffenstuel. *ibidem n.10.* Navarr. *in Manual. cap.27. n.176.* Fagnan. *loc. cit. a n.37. usque ad n.44.* & alii; Licet enim varii Canonistæ contrarium sentiant, ex quo *in d. cap. Non magnopere*, videatur expresse loqui de Religiosis legentibus, & docentibus, ibi: *Ad legendas leges, & confectiones Physicales ponderandas . . . Ad Physicam, legesve mundanas legendas*; tamen quia Honorius III. *in d. cap. Super Specula* dicit, Alexandrum III. in Concilio Turonensi olim statuisse, ut tamquam excommunicati vitentur Religiosi de claustris exeuntes, ad audiendas Leges, vel Physicam, necesse est ut Constitutio dicti Alexandri III. in Concilio Turonensi condita, & relata *in dict. cap. Non magnopere*, loquatur de Religiosis audientibus, non autem docentibus; alioquin Papa Honorius in *dict. cap. Super Specula* falsum dixisset, & non fideliter retulisset illam Constitutionem, aut certe illius tenorem ignorasset; quod non est dicendum, cum habeat omnia Jura in scrinio pectoris; *cap. Licet 1. de Constitutionibus in 6.* ibi: *Romanus Pontifex, qui Jura omnia in scrinio pectoris sui censetur habere*: Unde quamvis illa, *ad legendas leges &c.* quæ habentur *in dict. cap. Non magnopere*, in- 76
specto cortice, legentes, & docentes importare videantur, tamen intelligi debent de audientibus, & sic de legentibus audiendo, seu addiscendo, ex quo illa sic intellexit Romanus Pontifex, qui solus auctoritatem habet verba Conciliorum per modum legis interpretandi; *cap. Nec licuit 4. dist.17.* ibi: *Sed quoties aliqua de universali Synodo in aliquibus dubitatio nascitur, ad recipiendum de eo, quod non intelligunt rationem . . . Ad Apostolicam Sedem conveniant*. Et de facto etiam Summarium ipsum *dict. cap. Non magnopere* loquitur tantummodo de audientibus, ibi: *Religiosi professi exeuntes ad audiendas Leges, vel Physicam (nisi infra duos menses ad Claustrum redeant) excommunicati sunt*; adeoque verba illa ad docentes, aut legentes non sunt extendenda, utpote odiosa; *c. Pœnæ 18. dist.1. de pœnitent. c. Odia 15. & c. In pœnis 49. de regul. Juris in 6.*

Octavo, est prohibitum Clericis artem Chirurgiæ 77
exercere; *c. Sententiam 9. Ne Clerici, vel Monachi*, ibi: *Nec ullam Chirurgiæ artem Subdiaconus, Diaconus, vel Sacerdos exerceat, quæ adustionem, vel incisionem inducit*: Quod etiam specialiter prohibetur Reli- 78
giosis; *cap. Tua nos 19. de Homicidio*. Sic etiam est ipsis prohibitum artem Medicinæ exercere *cap. Ad aures 7. de ætate, & qualitate*; Ars enim Medicinæ, & Chirurgiæ, ultraquamquod subjaceat variis erroribus, & periculis, est officium sæculare, ob quod Abbas *in cap. Sententiam 9. Ne Clerici, vel Monachi num.21. & 22.* notat esse absolute prohibitam Clericis, etsi citra adustionem, & incisionem illam exerceant; *arg. cap. Multa sunt negotia 1. Ne Clerici, vel Monachi*; Et de arte Medicinæ ratio ulterior est, quia prohibetur Clericis illius studium, adeoque multo magis ejus exercitium; Abbas; *loc. cit. arg. cap. Cum quid 39. de Regulis Juris in 6.* ibi: *Cum quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ sequuntur ex illo*. Hoc tamen limitant Doctores in casu, quo 79
urgente necessitate, & cessante periculo mortis, aliquis Clericus artem Medicinæ, & Chirurgiæ exerceat ex pietate, & charitate erga pauperes in defectu aliorum Medicorum, & Chirurgorum; Barbosa *in dict. cap. Tua nos 19. de homicidio*; Pirhing. *l.3. decretal. tit.50. n.17.* Sanchez *l.6. Moral. cap.14. n.15. & seq.* Molina, Bonacina, & alii passim. Et de fa- 80
cto indulgetur a Sacra Congregatione Concilii etiam Presbyteris, ut possint compositiones Hyacinthi, Juleporum, & Alchermos facere, & distribuere in usum pauperum, prout indulsit Canonico Visino Terræ Apiri Camerinen. Diœcesis *sub die 26. Sept. 1693.* Et solet etiam frequenter expediri a Secreta- 81
ria Brevium Indultum pro Sacerdotibus Physicis, ut possint artem Medicinæ exercere absque incursu Irregularitatis, cum clausula tamen: *Gratis, & Amore Dei erga omnes, attenta, penuria Medicorum*;

 & tunc

& tunc neque a sponte dantibus poterunt mercedem recipere, quia prohibitum ne aliquid exigatur, censetur vetitum etiam a sponte dantibus, juxta theoricam traditam a Sperell. *dec.37. num.80.* & Bellet. *disquisit. Cleric. de exempt. Cler. bon. §.2. n.5.* & ita intelligi debere declaravit Sacra Congregat. Concil. in *Cadurcen. 14. April. 1690. ad quartum*; in qua causa declaratum quoque fuit, quod illa verba Brevis, *attenta penuria Medicorum*, accipienda sunt morali-
82 ter. Et si adesset in Brevi alia Clausula, quæ ut plurimum apponi solet, *dummodo nihil petas, sed a sponte dantibus, a pauperibus nihil omnino recipias*; tunc non posset Medicus Sacerdos a Publico conduci mercede conventa, prout respondit Sac. Cong. Episcop. *in Terracinen. 9. Septembr. 1697. referent. clar. mem. Card. Petrucio.*

83 Clericis est prohibitum exercere Tutelam testamentariam, & dativam extraneorum; Rota *par. 4. tom.2. recent. dec.116. n.18.* Sacra Congreg. Episcop. *in Salernitana 24. Jun. 1619. & in Thelesina 30. Maii*
84 *1626. & 13. Jul. 1648.* Possunt tamen Clerici, si velint, Tutelam legitimam consanguineorum usque ad quartum gradum subire, ut colligitur *ex cap. Pervenit 26. dist.86.* & tenet Grass. *de effect. Cleric. effect. 16. num.10., & 22.* Turrecremat. *in cap. fin. dist. 86.* Passer. *de statu hom. tom.2. q.187. art.2. n.131.* Mo-
85 nacell. *tom.1. tit.6. form.4. n.1.* & alii passim. Non debent tamen administrationem suscipere, nisi accedente Superioris licentia: Doctores mox citati. Quæ licentia ut solet concedi a Sacra Congregatione Episcoporum, & Regularium expediri consuevit
86 sub hac formula. *Sacra &c. Benigne indulsit Oratori, ut verificatis expositis, & quod ipse uti proximior antedictorum pupillorum Tutor legitimus, & a Jure datus existat, Tutelam, & curam eorumdem suscipere, & gerere, atque omnia, & singula, quæ ad Tutores, & Curatores de Jure, usu, vel consuetudine pertinent, facere, & exercere possit; Dummodo tamen Curator negotiis personis Ecclesiasticis interdictis, nullatenus se immisceat, nec quidquam aliud a sua professione alienum exercere permittatur. Ita in Capuana 11. Octobr. 1645. in Albinganensi 8. Decembr. 1646. in Verulana 15. Febr. 1647. ac sæpe alibi, ut tradit* Pignatell. *tom.5. consult. num.12.* qui *num.13.* subjungit eamdem licentiam pro Tutela legitima solere concedere Regularibus, addita clausula: *Dummodo extra*
87 *claustra non pernoctent*. Ordinarie tamen talis facultas, & licentia solet Clericis concedi a propriis Episcopis, ut constat ex formula, quam dat Monacell. *tom.1. tit.6. formul.4.* ut sequitur.

N. Episcopus N.

Dilecto &c.

88 Cum tu N. & N. pupillorum uti proximior *Tutor legitimus*, & a Jure datus existas, ut Tutelam, & curam eorumdem usque dum ad legitimam ætatem pervenerint, suscipere, & gerere, atque omnia, & singula, quæ ad Tutores, & Curatores de Jure, usu, & consuetudine pertinent facere, & exercere possis, licentiam, & facultatem concedimus; Dummodo tamen negotiis personis Ecclesiasticis a Jure interdictis nullatenus te immisceas, sed omnino abstineas. In quorum &c. datum &c.

N. Episcopus N.

Loco ✠ Sigilli.

N. Cancellarius Episcopalis.

Quo vero ad Tutelam Testamentariam, & dativam extraneorum sine Papæ, vel Sac. Congregationis Indulto Clerici ab Episcopo non dispensantur, nisi pro pupillis, pauperibus, orphanis, & Viduis, aliisque miserabilibus personis, pro quibus quando alius Tutor aptus non posset inveniri, possent etiam cogi, sicuti possunt etiam cogi, pro assumenda Tutela legitima consanguineorum; *cap. Pervenit 26. dist. 86. cap. Licet 1. & cap. Defensionis 2. dist. 87.* & Glossa ibi: *cap. Decrevit 1. dist. 88.* & Glossa ibi: Surd. *dec.207. num.23.* Bellet. *disquisit. Cleric. tit. de Discipl. Cleric. §.23. num.2.* Turrecremat. *in cap. fin. dist. 86.* Passerin. *de stat. hom. tom.2. quæst.187. art.2. num.131.* 89

Quoad negotia Clericis vetita attendenda est dispositio Benedicti XIV. in Const. incip. *Apostolicæ servitutis*; ubi sub pœnis a Sacris Canonibus, & Constitutionibus Apostolicis jam fulminatis, rigorose vetat omnibus Clericis omne sæculare negotium nomine proprio, aut alieno, & sub quocumque colore, aut prætextu exercitum: & sub eisdem pœnis expresse ipsis præcipit, ut statim dimittant quodcumque negotium ipsis spectans via hæreditatis, aut quocumque alio titulo, aut separatim, aut unitim aliis, quamvis ab istis esset exercitum; Et si nequeant statim illud dimittere sine gravi detrimento, mandat, quod teneantur obtinere a Sacra Congregatione Concilii, aut ab Ordinario loci expressam facultatem solum concedendam, attentis circumstantiis pro aliquo brevi congruo tempore, intra quod tamen debebit negotium exerceri indispensabiliter a Persona Laica: Et si intra id temporis exerceatur a Clericis, aut eodem tempore elapso, statim non dimittatur negotium, vult dictos Clericos subjacere præfatis pœnis, & Spolio, non obstante quocumque Privilegio, & Indulto. 90

Hic ad rem ducimus afferre novissimam Epistolam fel. record. Clementis XIII. super observantia Canonicarum sanctionum adversus Clericos negotiatores & sæcularibus negotiis sese immiscentes editam. 91

Venerabilibus Fratribus, universis Patriarchis Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis gratiam & communionem Sedis Apostolicæ habentibus.

CLEMENS PAPA XIII.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

Cum primum incomprehensibili Pastoris æterni judicio in Beati Petri Cathedra constituti, Dominici Gregis curam suscepimus, complures audivimus Ecclesiastico zelo ferventes Viros, præsertim Animarum Pastores, & Verbi Dei præcones, qui Civitates, atque Provincias peragrant, pœnitentiam popu-

populis, & morum emendationem indicentes, quorum unanimis conquestio fuit, inter abusus, & corruptelas, quas pro Ministerii sui officio notarunt, & pro viribus reformare studuerunt, reprehendendam sibi frequenter occurrisse quorumdam Ecclesiasticorum avaritiam, habendique cupiditatem. Quæ quoniam malorum omnium radix a Spiritu Sancto appellatur, nil mirum, si eos omnes, quorum semel animos imbuit, utut in atrociora crimina non abripiat, saltem in Dei cultu, propriæque vocationis muneribus obeundis socordes reddat, & ad sæcularia desideria conversos, mundanis addicat curis, & occupationibus, quibus abrenunciare se publice edixerunt, quum inter sacræ initiationis mysteria, solum Deum hæreditatis suæ partem agnoscere professi sunt. Hinc etiam litigiosi necessario fiunt, atque omnia miscere parati, ne vile aliquod lucrum, sive speratum, sive jam partum amittant. Hinc se ad abjecta quælibet officia, & ministeria, in gradus, & Ordinis sui dedecus, demittere non erubescunt. Quo fit, ut Laicorum plerique non eos ipsos dumtaxat, qui talia agunt, sed sæpe etiam universum Ecclesiasticorum cœtum contemnunt; quia & amaro, aversoque animo sint erga illud hominum genus, quorum lites, & contentiones, ob temporalia negotia, sustinere coacti sunt, vel a quibus prærupta sibi viderunt honesta media, per quæ suæ, suorumque sustentationi consulere potuissent.

Horum relationibus, quas satis superque veritati innixas existimamus, quibusque nonnullos etiam designari censemus Regulares Viros, qui aliquando ab imposita sibi solicitudine de temporalibus Communitatum suarum emolumentis, ultra Ecclesiasticæ moderationis fines ferri se sinunt, excitari Nos quidem intelleximus, ut Apostolica, qua immerentes fungimur, auctoritate, hujusmodi corruptelam, unde Fideles Populus scandalum, aliique noxii consequuntur effectus, e medio tollere satageremus.

Verum quum ab ipsis Ecclesiæ incunabilis usque ad hæc nostra tempora, nihil apertius, nihil districtius aut Concilior. Decretis, aut Prædecessorum Nostror. Romanor. Pontif. Constitutionibus statutum legatur, nihil a Sanctis Patribus, Ecclesiarumque Pastoribus frequentius, aut impensius inculcatum appareat, quam, ut Ecclesiæ Ministri, tum Clerici, tum Monachi a temporalium lucrorum cupiditate abstinere, & a sæcularium negotiorum solicitudinibus arcere se debeant: Cumque non solum spirituales censuræ, sed etiam gravissimæ temporales pœnæ in eos decretæ fuerint, qui Canonicas Regulas hac in re infringere, aut violare præsumpserint; omnibus mature perpensis, nihil Nobis reliquum esse judicavimus, nisi ut Vos, Venerabiles Fratres, de constanti, enixaque voluntate Nostra, Prædecessorum Nostrorum menti, Ecclesiæque spiritui per omnia inhærente, commonefactos, Paternis, Fraternisque hortationibus excitaremus, ut debitam Sacrarum legum observationem ab omnibus Ecclesiasticis, tam Ordinariæ Vestræ, quam Delegatæ vobis Jurisdictioni subjectis, ad formam Sacrorum Canonum, & Decretorum Apostolicæ Sedis, ac respective synodalium uniuscujusque Diœcesis statutorum, exigere studeatis, ac reipsa obtinere curetis.

Ut igitur clarius innotescat perpetuum Nostrum, & Apostolicæ Sedis studium pro religiosa prædictarum Legum custodia, simulque vis omnis adimatur contrario cuilibet usui, stilo, aut consuetudini (quæ corruptelæ potius, & abusus, servata legitima vocabulorum proprietate, appellari debent) quibus Ecclesiastici quicumque criminosam suam in negotiis, curisque sæcularibus immixtionem obtegere, aut excusare contenderent, Nos, omnes, & singulas Canonicas leges, & Romanorum Pontificum Prædecessorum Nostrorum Constitutiones, adversus Clericos negotiatores, & sæcularibus negotiis se se immiscentes, præsertim a Pio Quinto, Urbano Octavo, & Clemente nono latas atque editas, usque ad novissimam, quam S. M. Decessor Noster Benedictus Papa Quartusdecimus sub Dat. Kal. Martii 1741. Pontificatus sui anno primo evulgavit, cum omnibus item, & singulis pœnis, atque censuris per eas respective indictis, perinde ac si decreta omnia in præmissis contenta, eorumque pœnales sanctiones, præsentibus Nostris Litteris de verbo ad verbum inserta forent, per easdem præsentes approbamus, confirmamus, & innovamus; decernentes, ac declarantes, prædictis omnibus legibus, ac pœnis subjici, ac subjectas censeri debere omnes, & singulas personas Ecclesiasticas, non solum e Sæculari Clero, sed etiam e Regulari, cujuscumque sint Ordinis, Congregationis, Societatis, & Instituti, amplissimis licet, & singularibus Indultis, Privilegiis, & Exemptionibus muniti, & cujus etiam expressam & individuam mentionem fieri oporteret; itaut quicumque adversus hujusmodi leges deliquerint, statutas in ipsis pœnas incurrant, ac respective ab iis, ad quos pertinet, juxta casuum distinctionem & procedendi methodum alias a Tridentina Synodo, seu ab Apostolica Sede præscriptam, cum effectu multari, & puniri debeant; non obstante contrario quolibet usu, seu stilo, aut consuetudine, etiam immemorabili, quæ aliquo in loco, Diœcesi, aut Religione inolevisse dici posset: quam quidem Nos, veluti damnabilem abusum, & imprælcriptibilem corruptelam, earumdem præsentium tenore, damnamus, proscribimus, & viribus omnibus vacuamus.

Deinde Vos omnes, Venerabiles Fratres, hortamur, & in Domino obsecramus, ut pro Ecclesiasticæ Disciplinæ integritate, & animarum salute advigilantes, in Clericorum omnium, Vobis tam Ordinario, quam Delegato jure subjectorum, agendi rationem sedulo inquiratis; ac, si quos forte hujusmodi avaritiæ labe infectos, adversus Canones, & Apostolicas Constitutiones peccasse comperietis, in eos, ad formam eorumdem Canonum, & Constitutionum, cum omni severitate, etiam ex officio, procedere non omittatis,

In quo sane duo Vobis magnopere cavenda erunt: Primum videlicet, ne subdolis delinquentium artibus diligentiam vestram eludi patiamini. Sæpe enim contingit, ut qui legum scita non ignorant, res suas ita fraudulenter componant, ut quatenus eorum crimen in judicium adducatur, tueri possint, se nihil contra leges ipsas admisisse. Modo enim, interposita alterius, sibi, suæque cupiditati inservientis, persona, aut alieno nomine tabulis, & rationum libris inscripto negotiationem, aut conductionem, de

qua

qua quæritur, ad se nequaquam pertinere contendere: Modo scientes intra quos fines districtior legum censura coerceatur, ita se gerere studebunt, ut si de lucrosis quæstibus a Superiore arguantur, defendere possint non se turpi cupiditate adductos, ad lucrum captandum primario animum intendisse, sed provido consilio de damno vitando unice laborantes, insperatum emolumentum fortuito temporis beneficio adeptos fuisse. Aliquando etiam non sua sed suorum, aut sanguinis, aut alio necessitudinis vinculo sibi conjunctorum, bona negotiationibus implicita; ad eorum sustentationem, ex charitatis officio, & directionis titulo, procurare se prædicabunt.

Quamvis autem, propria etiam experientia in Episcopalis officii muneribus obeundis, satis edocti simus, quam difficile sit judicium ferre de peculiaribus quibusdam casibus, in quibus potiorem sibi partem vindicat bona, vel mala fides illius, qui de illicita negotiatione accusatur; non ideo tamen censere debetis, diligentiam vestram omni effectu vacuam fore, ubi saltem Ecclesiastici intelligant, vos minime conniventes esse super hujus gravissimi Ecclesiasticæ Disciplinæ capitis violatione. Magnum enim fructum capietis ex eo ipso, quod Vestram Ecclesiæque mentem ab obscurioribus etiam eorum prævaricationibus abhorrentem sæpius testatam facietis, iisdemque oblata opportunitate, graviter denunciabitis, haud irrideri Deum, qui hominum renes, & corda scrutatur, nihilque apud Supremum illius Tribunal profuturas aliquando cavillationes, quibus nunc Ecclesiæ Præsulem decipere, indictasque legibus pœnas declinare satagunt. Cæterum non omnino impossibile erit latentem rei veritatem plerumque agnoscere, occultumque crimen revincere; si debita cura, atque solertia expendantur hominum mores, qui ex universo eorum vitæ tenore se produnt, rerumque, & casuum adjuncta, quæ allatas excusationes probabilius admittendas, rejiciendasve suadent. Id quod exemplis illustrare facile possemus, nisi de Fraternitatum vestrarum sapientia, & rerum usu, quantum par est, in Domino confideremus.

Alterum vero, quod æque revera ac illud cavere debetis, est, ne pravas Canonicarum legum interpretationes, quibus earum vigor enervatur, aut indulgentia præter fas extenditur, præter mentem, & spiritum Ecclesiæ, ex privatis opinionibus adinventas, & sine legitimi Superioris assensu ad proprii cujusque casus opportunitatem accommodatas, apud Vos ullo modo valere sinatis, ubi Clericorum Sæcularium, aut Regularium negotiationem, Vobis Judicibus, ad trutinam revocari contingat. Si enim quæstio sit de ipsa natura contractus, qui aliqua in Diœcesi ab Ecclesiasticis iniri soleat, an scilicet ipsis licitus, vel potius interdictus censeri debeat; haud æquum erit pro Judicandi norma accipere, vel frequentiam ipsorum actuum, de quorum natura quæritur, vel ipsa contrahentium opinionem; sed ad tollenda dubia, reprimendamque opinantium licentiam, & audaciam, expeditissima erit via recurrendi ad hanc Apostolicam Sedem, quæ sicuti alias complures hujus generis quæstiones, per organum præsertim Congregat. S. R. E. Cardinalium Concil. Trident. Interpretum definivit, ita etiam in posterum quid de propositis casibus sentiendum sit, decernere non omittet: idoneis editis responsis, ex quibus agendi judicandique regula desumi valeat.

Quo in genere, quum acceperimus perspicuam Nostram, & Apostolicæ Sedis declarationem desiderari super eo, an Clericis liceat Cambium activum contrahere, quamvis non aliam fere rem dubitationi minus subjectam putemus, nihilominus, ad omnem causandi occasionem amputandam, præsentium Litterarum tenore declaramus, ac definimus, Cambium activum, natura sua, esse actum veræ & propriæ negotiationis, ideoque Ecclesiasticis omnibus vetitum censeri debere, tam proprio nomine, quam per interpositam personam illud contrahere: quemcumque vero e Sæculari, vel Regulari Clero Cambium activum contraxerit, omnibus obnoxium fieri pœnis, atque censuris, quæ in Clericos negotiatores constitutæ noscuntur.

Si autem Ecclesiasticorum quispiam, ad se excusandum, quod Sæcularibus negotiis se immisceat, necessitatem præferat indigentiæ, non quidem suæ (quandoquidem unicuique Clerico Canonicus Ordinationis Titulus, vel saltem congruum sufficiens patrimonium esse debet, quo se sustentet, iisque forsan deficientibus, debet ipse honestioribus artibus, suæque professioni conformibus, propriis necessitatibus consulere) sed aut Parentum, aut Sororum, aliarumque Personarum, quibus ex naturalis officii debito opem ferre teneatur; primum volumus atque decernimus, hujusmodi excusationem a Superiore Ecclesiastico nequaquam admitti, eidemque Clerico minime suffragari posse, quominus ad Canonicæ legis præscriptum pro modo culpæ puniatur, nisi doceat se antea præfatas necessitates Apostolicæ Sedi, si intra Italiam, & Insulas adjacentes existat, si vero in remotioribus Regionibus versetur, Saltem Ordinario loci exposuisse, earumque intuitu, opportunam dispensationem, & facultatem prædictas Personas industria sua juvandi, vel ab eadem Apostolica Sede, vel respective ab Ordinario impetrasse.

Deinde, pro eo quod pertinet ad hujus Curiæ nostræ Officia, notum facimus, nostram mentem, & voluntatem esse, ut hujusmodi dispensationes, & facultates numquam concedantur, nisi cum ea conditione, quatenus adductæ causæ veritati nitantur, & nisi simul constet prædictas indigentias nulla alia ratione levari posse, eoque etiam casu numquam Ecclesiasticis permittatur, ejusmodi negotiationis genus assumere, cujus administratio Clericalem statum, & Characterem dedeceat; quinimo in ipsis Indultorum Præscriptis, & Litteris indicentur, ac præscribantur honestiores modi, quibus Clericus, justa moderatione servata, & intra veram indigentiæ mensuram pauperibus Consanguineis operam præstare valeat. Quæ omnia similiter Ordinarii, ad quos pertinet, in hujusmodi dispensationibus, & facultatibus concedendis observare debebunt: Hoc insuper advertentes, ne ea, quæ, vel ab ipsis, vel Apostolica Sede, peculiaribus quibusdam Clericis hoc in genere aliquando permissa, & justis concurrentibus causis, frequentius forsan indulta dignoscuntur, (exempli gratia, ut Ecclesiarum Fundos, certa annua pensione conventa, colendos, exercendosque conduce-

ducerent); eadem a reliquis Ecclesiasticis, tanquam generaliter omnibus concessa, absque justa causa, & sine speciali indulto usurpentur.

Cæterum facultates ipsas etiam ut supra dictum est, obtentas, semper quoad tempus revocationi abnoxias censeri decernimus, ita ut pro invitis, & revocatis ipso jure habeantur, quoties allegatæ conjunctorum indigentiæ cessaverint, vel alia legitima se offerat ratio iisdem opportune prospiciendi. Super quorum omnium tum executione, tum observantia, Ordinariorum localium vigilantiam, atque conscientiam onerari volumus, & reipsa oneratam fore denunciamus.

Verum non uni dumtaxat negotiationi tribuenda est, quæ nunc temporis cernitur Ecclesiasticæ Dignitatis depressio. Sunt alii quidam abusus, quibus Ecclesiastici Viri proprium decorem totiusque cætus, & ordinis existimationem eo frequentius atque securius abjicere dignoscuntur, quod eos nolunt non tam aperte adversari Litteræ Sacrorum Canonum, & Constitutionum ab Apostolica Sede editarum; proindeque se censuris, & pœnis ibidem statutis nequaquam subjiciendos fore confidunt. Plurimi enim, ut ex prædictorum relatione cognovimus, in ipsa bonorum suorum administratione, eorumque cultura, in distractione fructuum, animalium, & cæterorum, quæ in propriis Ecclesiæve Fundis enascuntur, seu aluntur, nec non in comparandis, rebus quæ, vel ad proprios usus, vel ad Fundos prædictos instruendos sunt necessaria, adeo indecoris actibus se ipsos exercere conspiciuntur, adeo se totos curis, & sollicitudinibus hujus Sæculi deditos, ac temporalibus lucris inhiantes ostendunt, ut qui sacræ dignitatis præstantia supra humanæ conditionis sortem erecti merito reputantur, infra ipsos abjectissimi status homines sese dimittant; & qui Filii lucis esse, & apparere deberent, sæculi filios terrenæ aviditatis anxietate, superare videantur. Hos ajebant omnibus Nundinis, atque Mercatibus, laicali propemodum apparatu, ac specie se sistere, nec quicquam minus, quam Clericalis moderationis, atque modestiæ, vel Ecclesiastici decoris, & gravitatis, specimen præseferre.

Quibus Nos quidem palam edicimus; nihil per Nos interdictum iri, quod ipsis, pro recta, & provida Ecclesiastici Patrimonii administratione, quoad ipsam actus naturam, permissum dignoscitur, vel etiam a Sanctis Patribus, & Ecclesiasticarum Legum Conditoribus eorum diligentiæ commendatum. Verum sicut alia complura sunt, quæ Clericis, quoad rei substantiam non prohibentur, & tamen eorum usus, sub certis dumtaxat modo, & forma, iisdem permittitur, iis autem, qui præscriptum modum excesserint, statutamque Ecclesiasticæ Disciplinæ formam violaverint, tum temporales pœnæ, tum etiam spirituales censuræ a Sacris Canonibus infliguntur, cujus rei innumera extant exempla in generalibus Canonici Juris legibus, ac etiam in peculiaribus Diœcesum statutis, quæ plura de vita, & honestate, de habitu, & tonsura Clericorum, sive observanda, sive vitanda, præscribunt: Ita Vos, Venerabiles Fratres, opportet, Ecclesiasticorum omnium, qui in Diœcesibus vestris versantur, agendi rationem circa præmissa circumspectantes, si quid Vobis constiterit frequentius ab iis admitti; quod Clericorum Statum dedeceat, non solum eos idoneis instructionibus docere, ut collatæ sibi dignitatis celsitudinem cogitantes, non sibi licere putent indecoris actibus eam deturpare, debitamque Ecclesiastico Ordini existimationem, & reverentiam, quæ etiam spiritualibus Populorum utilitatibus plurimum prodest, ex Laicorum animis abolere; utque memores se in sortem Domini vocatos esse, non tam, quæ sua sunt, quam quæ Jesu Christi, quærant, & curent Sed præterea, quatenus opus esse noveritis, opportunis Decretis conditis, ac severioribus Edictis propositis, ejusmodi Clericorum turpitudini, & cupiditati obviam ire; ac delinquentium culpas, habita minoris, majorisque scandali ratione, nunc quidem increpando arguere, nunc autem salutaribus pœnitentiis emendare, nunc demum districto pœnarum, ac etiam censurarum gladio, ad cæterorum exemplum, coercere, & punire.

Et parem quidem, vel etiam majorem Pastoralis Zeli vestri sollicitudinem, atque constantiam requirit aliud corruptelæ genus quod plures Ecclesiasticos Viros inficere, & ab Ecclesiæ servitiis abductos, ad sæculi curas convertere accepimus. Sunt enim, qui industriam, operamque suam, quam totam Divino cultui, & Proximorum utilitatibus, ex charitatis lege, impendere deberent, Laicorum obsequiis, abjectisque servitiis addicere, aliquando etiam eorum negotiis administrandis, curandisque, pro temporali, eaque satis vili mercede, locare non recusant. In quo difficile est judicare, an magis deflenda sit eorum cœcitas, qui proprii gradus dignitatem ipsi proculcant, an potius reprehendenda sit Laicorum præsumptio, qui Sanctuarii Ministros, a quibus Christianæ vitæ documenta, æternæque salutis subsidia petere deberent, tam parvipendunt, ut eos in domesticis officiis sibi dicto audientes, servilibus ministeriis adhibere non vereantur.

Verum quod altius animum nostrum sollicitat, illud est, ne forte hujusmodi malum ex alio non minus detestabili abusu profluat; quod nempe aliquibus ad Clericalem statum temere adspirantibus quandoque contingat fallacibus corruptisque documentis Ordinarium suum decipere, confictoque sibi Patrimonio, cujus fructus, aut nulli sint, aut ad ipsos non vere pertingant, ad Sacros Ordines absque redditibus ad honestam vitæ sustentationem sufficientibus, promoveri. Quare ne quis vestrum miretur, Venerabiles Fratres, si hac occasione arrepta, Vos omnes, & singulos enixe hortamur, atque monemus, ut cautiores hac in re, oculatioresque vos præbeatis, ne cui Subditorum vestrorum detur ad Sacram Ordinationem obrepere, qui ex Beneficio Ecclesiastico, vel Ecclesiastica pensione, aut ex Patrimonio sibi constituto, in casibus a jure permissis, omni submota collusione, ac fraude, eam reipsa non percipiat annui redditus summam, quæ Synodalibus cujusque Diœcesis statutis, aut legitima consuetudine definita dignoscitur.

Clericos autem, & Sacerdotes in Laicorum Domibus ejusmodi Ministeriis addictos, quæ eorum gradum, & professionem dedeceant, quæque eos a Divinis obsequiis, & propriæ perfectionis cultura, ad illiberalium occupationum, & sæcularium negotiorum agitationem traducant, quamtumvis honestioribus in speciem titulis susceptum servitii genus aliquando

quando obtegere adnitantur, ne patiamini quietos in suo dedecore insordescere, aut forte obfirmatos, de sua ab Ecclesiæ castris defectione impune gloriari; sed omni Pastoralis sollicitudinis studio, & quatenus opus sit, tota Ordinariæ, ac Delegatæ Jurisdictionis auctoritate, servatis servandis, eosdem ad Ecclesiasticæ vitæ instituta, & ad Clericalis Militiæ munera revocate.

Hæc sunt, Venerabiles Fratres, quæ pro Apostolici Ministerii Nostri officio, ad Ecclesiastici Ordinis honestatem, dignitatemque tuendam, & vindicandam sollicitudini vestræ suggerenda, enixeque commendanda judicavimus. Hac enim in re, qua ex peculiaribus actionum circumstantiis maxime pendet, vestras omnino partes primas esse oportet, utpote qui Subditorum Vestrorum facta, eorumque adjuncta, regionum necessitates, & personarum mores, quidque apud prudentes, & probos viros, honesti, aut indecori speciem habeat, in singulis locis præsentes constituti, & melius agnoscere, & securius æstimare potestis. Ut autem liberum Vobis sit in hoc rerum genere inordinata quæque corrigere, & reformare, quodcumque dispensationis, aut facultatis Indultum circa præmissa a quolibet Romanæ Curiæ Officio hactenus concessum, prudenti arbitrio vestro moderandum permittimus; nullum vero imposterum concedi volumus, nisi auditis prius Fraternitatum Vestrarum relationibus, & votis, adjectisque eidem Indulto ejusmodi formulis, & conditionibus, per quas integrum Vobis relinquatur arbitrium de illius executione, & effectu ita cognoscendi, ut nemini Ecclesiasticorum liceat, illius pretextu, Negotium ullum, aut Ministerium minus honestum, contra interdictum vestrum assumere, aut susceptum retinere, & protrahere. Interim in Pastorali zelo vestro acquiescentes, Fraternitatibus Vestris Apostolicam Benedictionem ex animo impertimur.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 17. Septembris 1759. Pontificatus Nostri Anno secundo.

Additiones ex aliena manu.

92 *Ne Clerici, vel Monachi* (ita conceptus est ipse titulus quinquagesimus & ultimus libri tertii decreta-
93 lium) *sæcularibus negotiis se immisceant*. Inter alios vero hunc titulum commentatus est Boetius Epon. Consulendi etiam, ubi res postulat, sunt Granulett. *in Apologia pro Lege divina prohibente Clericis Mercaturam*, Renatus a Valle, seu Theophilus Raynaudus *in Hipparcho seu disceptat. de Religiosa negotiatione*; Lick *de Cleric. Artific. & negotiator. &* Mi-
94 chael Grassus *de negotiat. Cleric. prohibit.* Series vero negotiorum sæcularium Clericis interdictorum refer-
95 tur *in cap. 1. hoc titulo* In primis vero Clericis est interdicta negotiatio quæstuaria; *cap. 9. & 10. dist. 88.* Hæc vero negotiatio quæstuaria duplex est, vel *per-*
96 *sonalis*, vel *realis*. Illa citra respectum prædiorum personis simpliciter competit, hæc autem prædiis cohæret, & jus quoddam reale & eximium, & quod
97 cum re ad omnem possessorem transit, denotat. Non prohiberi autem Clericos talia prædia possidentes jus tale reale exercere, modo decorum non lædatur, tenet Michael Grassus *de Negotiatione Clericor. prohibita cap. 5. p.* 40. Quod attinet ad negotiationem 98
quæstuariam *personalem*, eam Clerici minime exercere dicuntur, si res emant non consilio illas vendendi & lucrum inde faciendi, sed animo comparandi necessaria, & superflua vendendi; Pignatell. *consult.* 34. *n.* 19. Panimoll. *dec. 6. adnotat. num. 5. & plur. seq.*

Recollectionem vero nivis in propriis puteis, ejus- 99
que venditionem lucri & compendii causa pertinere ad negotiationem quæstuariam *personalem*, & sic vetitam esse Clericis, nervose pro more firmat Lanfredin. *Respons. Ecclesiast 26. per tot.*

Nota vero, quod contractus a Clericis initi, qui 100
continent negotiationem quæstuariam *personalem*, non declarantur invalidi favore debitorum, sed quæsita ex iis spectant ad Cameram Apostolicam; Rota *in Decis. Lucana Pecuniaria* 21. *Jan.* 1744. *cor. bon. mem. Peralt. Impress. Romæ* 1784. *apud Barbiellini Fol. Tom. 2., & in Romana Salviani* 17. *Junii* 1748. *cor. bon. mem. Vicecomit.*

Illud non est omittendum, quod sub prohibito 101
Physicæ studio Clericis *in cap. 3. &* 10. *tit. Ne Cleric. vel Monach. &c.* intellecta eo tempore fuit Medicinæ ars; Confer. Bohemer. *in decretal. lib. 3. dict. titul. §. 16.*

Additio ex Edit. Rom. 1767.

Notarii, qui inserviunt Papæ, Regibus, Archie- 102
piscopis, Episcopis, Magistratibus majoribus, vere sunt nobiles, cum dicantur in dignitate constituti. Hi tamen cæteris Notariis in probitate in scientia & in prudentia debent præcellere. Adeoque solliciti sint, ne eorum vitio Fiscus detrimentum patiatur; *arg. text. in leg. fin. Cod. de bon. vacant.* Sed ut quisque suum teneat, & suis pacifice gaudeat, & ne de privatorum bonis diminutio fiat in familiarum direptionem ac eversionem; ne alias in seipsos, ipsorumque familias iram Dei, ac indignationem illorum, quibus inserviunt, convertant, ut advertit Imperator in severa *l. universi Cod. ubi caus. Fisc.* Sed ad hæc evitanda eligantur viri probi, ut monet D. Thom. 2. 2. *quæst.* 3. Ita Felix Tombolini *de offic. Notar. lib.* 1. a quo hæc exercepta sunt.

ARTICULUS. IV.

Clericus quo ad cohabitationem cum mulieribus, & quo ad Choreas, Larvas, Comœdias, & alia spectacula publica.

Clerici non possunt frequentare domicilia fœmi- 1
narum; *cap. Clericus* 20. *Dist.* 81. ibi: *Clericus solus ad fœminæ tabernaculum non accedat, neque frequenter properet sine majoris notæ Sacerdotis jussione. Nec solus Presbyter cum sola fœmina fabulas misceat; Nec Archidiaconus sub prætextu humilitatis, aut Officii frequenter intret domicilia Matronarum, aut forte per Clericos, aut Domesticos Matronæ mandet aliquid secrete. Si quid agnitum fuerit, & ille deponatur, & illa a liminibus Ecclesiæ arceatur.* Concordat. *cap. Sed si forte* 21. *& cap. Cum omnibus* 27. *ead. distin.* 81. *& cap. Clerici* 32. *ead. dist.* 81. ibi: *Clerici, vel continentes ad viduas, vel virgines nisi ex jussu, vel permissu Episcoporum, aut Presbyterorum non accedant*

Et

Et hoc non soli faciant., sed cum conclericis, vel cum quibus Episcopus, aut Presbyter jusserit, nec ipsi Episcopi, & Presbyteri soli habeant accessum ad hujusmodi fœminas, sed ubi aut Clerici præsentes sint, aut graves aliqui Christiani. Immo non solum Clericis est prohibitum frequentare domicilia fœminarum; sed insuper est eis vetitum fœminas ad sua domicilia admittere; *cap. Hospitiolum* 17. *dist.* 32. ibi: *Hospitiolum tuum, aut raro, aut nunquam mulierum pedes terant; quia non potest toto corde cum Deo habitare; qui fœminarum accessibus copulatur; fœmina conscientiam secum pariter habitantis exurit*. Concordat *cap. Oportet* 23. *dist.* 81. & *cap. Volumus* 24. *ead. dist.* 81. ubi sic expresse habetur: *Volumus, ut Sacerdotes probiberi debeant, ne cum mulieribus conversentur; & cap. Legitur* 25. *ead. d.* 81. ubi refertur S. Augustinum nec cum sorore sua habitare consensisse, ibi: *Legitur quod Beatus Augustinus nec cum sorore habitare consenserit* dicens; *Quæ cum sorore mea sunt, Sorores meæ non sunt, & cap. Inhibendum* 1. *de cohabitat. Cleric. & Mulier.* ibi: *Inhibendum est, ut nullus Sacerdos fœminas, de quibus suspicio esse potest, retineat, sed neque illas, quas Canones concedunt, Matrem, Amitam, & Sororem, quia, instigante Diabolo, & in illis scelus perpetratum reperitur, aut in pedissequis earumdem, sed si qua de his necessitatem habuerit, Presbyteri habeant in vico, aut in villa domum longe a sua conversatione, & ibi eis, quæ sunt necessaria, subministrent*. Quotiescumque enim Mulieres, quæ cum Clericis cohabitare permittuntur, sunt aliquo modo suspectæ, non tantum extraneæ, & famulæ. sed etsi consaguineæ sint, separandæ sunt, & arcendæ ab illorum domibus, licet sint senilis ætatis; Nicol. *lucubrat. Canon. lib.* 3. *tit.* 2. *de cohabitat. Clericor. num.* 1. Sac. Congregat. Episcopor. *in Senogallien.* 15. *Feb.* 1619. & *in Ferrarien.* 7. *Junii ejusdem anni*, in qua famula erat ætatis annorum 66.

2

3

4 Sinistra autem suspicione cessante, licitum est Clericis, & a Iure concessum, in Domo sua retinere rei domesticæ gratia, seu ob aliud honestum motivum, Matres, Avias, Materteras, Amitas, Sorores, Filias Fratrum, aut Sororum, aliasve stricto naturali fœdere sanguinis conjunctas, textu expresso *in cap. Cum omnibus* 27. *dist.* 81. ibi: *Cum omnibus omnino Clericis extraneæ fœminæ non cohabitent, sed solæ Matres, Aviæ, Materteræ, Amitæ, Sorores, & Filiæ Fratrum, aut Sororum, & quæcumque ex familia domestica necessitate, etiam antequam ordinarentur jam cum eis habitabant; vel si filii eorum, jam ordinatis parentibus, uxores acceperint, aut servis non habentibus in Domo quas ducant, aliunde ducere necessitas fuerit*. Concordat *cap. Interdixit* 16. *dist.* 32. ubi Sancta Synodus Nicæna quibuslibet Clericis interdixit *subintroductam habere mulierem, nisi forte, aut Matrem, aut Sororem, aut Amitam, aut etiam idoneas personas, quæ fugiant suspiciones. Et cap. A nobis* 9. *de cohabitat. Clericorum & Mulierum*, ibi: *Cum Clericis quoque non permittas mulierculas habitare, nisi forte de illis personis existant, in quibus naturale fœdus nihil permittet sævi criminis suspicari*.

5 Quinimo cessante suspicione, nedum licitum est Clericis domi retinere supradictas fœminas sibi conjunctas naturali fœdere sanguinis, sed etiam alias extraneas pro re domestica sibi valde utiles, & necessarias, *citat. cap. Interdixit*, ubi Sancta Synodus Nicæna præter Matrem, Soror. &c. permittit Clericis habere etiam *idoneas personas, quæ fugiant suspiciones*; Et Glossa ibi verb. *Idoneas* istud exemplificans in uxoribus servorum suorum, *cit. cap. Cum omnibus* 27. *dist.* 81. Quibus addi possunt mulieres, quæ sunt provectæ ætatis *arg. cap. Cum in juventute* 15. *de præsumptionibus*. Ætas autem provecta, in qua cessat omnis aliena sinistra suscipio, & mulier, seu famula alias bonæ famæ, & honesta præsumitur cohabitare posse cum Clerico sine periculo incontinentiæ, est ordinarie ætas quinquaginta annorum, ut notat Monacell. *tom.* 1. *tit.* 6. *formul.* 2. *num.* 1. Dicitur autem notanter *ordinarie* esse ætatem quinquaginta annorum, ad denotandum posse interdum dari famulas, seu Mulieres tantæ bonæ famæ, & virtutis, ut etiam in minori ætate nullum relinquant sinistre, & male suspicandi locum; Sicuti e contra possunt dari interdum aliæ, quæ licet in dicta ætate, aut in simili, vel etiam in majori constitutæ, adhuc relinquant, seu præbeant sinistre suspicandi locum. Et ideo, ut refert Barbosa *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. univers. cap.* 40. *num.* 39. *conquerente apud Sacram Congregationem Cardinalium negotiis Episcoporum, & Regularium præpositorum Presbytero Jacobo Sanctissimo in sexagesimo ætatis suæ anno constituto, Episcopum Senogalliensem, ut famulam ætatis quadraginta annorum removeat, sibi injunxisse*, eamdem Sac. Congregationem supplicavit, *ut Oratorem hac de causa molestari minime permittat*; Sac. vero Congr. *die* 15. *Februarii* 1619. *eumdem, Jacobum parere debere respondit. Idem censuit in una Ferrariensi die* 7. *Junii ejusdem anni contra Presbyterum Joannem Baptistam Rebellum annorum* 64. & *ejus famulam annorum* 66.

6

7

8

Unde remittitur prudentiæ, & vigilantiæ Episcoporum, ut attenta ætate, qualitate, & morum honestate tam Clericorum, quam Mulierum, seu famularum eis concedant, vel interdicant cohabitationem, prout eis melius in Domino expedire videbitur. Possunt enim Episcopi de Jure prohibere Presbyteris, & Clericis, ne Domi retineant famulas, nisi fuerint ab ipso approbatæ, & absque sua licentia. Sed hanc concedendo debent illam gratis expedire, ne unquam pusillis occasio detur dubitandi Sacros Canones cohabitationem cum Clericis prohibuisse, ut exinde Episcopi quæstum faciant, ut monuit Sac. Congreg. Episcop., & Regul. *Episcop. Bergomensem* 22. *Novembr.* 1593. Dato autem quod mulier esset Presbytero, seu Clerico conjuncta in gradu consanguinitatis de Jure permisso, tunc non videtur imponenda necessitas licentiam ab Episcopo impetrandi, etiamsi retineatur cum qualitate famulatus, ut censuisse videtur Sac. Congreg. Conc. *in Casenaten. Synod.* 26. *Febr.*, & 26. *Mart.* 1695. Dummodo tamen non sit suspecta, quia in tali casu ob periculum incontinentiæ non posset retineri, etiamsi esset sibi stricto fœdere sanguinis conjuncta; *ex d. cap. Inhibendum* 1. *de Cohabitatione Cler. & Mulier.* ibi: *Inhibendum est, ut nullus Sacerdos fœminas, de quibus suspicio esse potest, retineat, sed neque illas, quas Canones concedunt, Matrem, Amitam, & Sororem, quia instigante Diabolo, & in illis scelus perpetratum reperitur*; Et declaravit Sac. Congr. *deputata in Vigiliem. Synodi* 20. *Maii* 1699. *ad* 16.

9

10

11

12

13 Clerici non possunt Choreas, aut Saltationes ducere, nec ubi ducuntur publice interesse; Conc. Senonense *cap.* 25. ibi: *non se admisceant Choreis publicis, tripudiationibus, aut saltationibus, non turpes, amatorias, aut lascivas depromant cantilenas, seu cantationibus faveant, aut adsint*; Conc. Mogunt. IX. *cap.* 74. ibi: *Choreas spectaculaque, & Convivia publica vitent, ne ob luxum, petulantiamque eorum nomen Ecclesiasticum male audiat*; Conc. Mediolanens. I. *part.* 2. *cap. His igitur dist.* 23. *cap. Non oportet dist.* 5. *de consecrat.* Conc. Trident. *sess.* 22. *cap.* 1. *de reformat.*, & Sac. Congregat. Episcop. & Regu-
14 larium, *in Ferrarien.* 5. *Februar.* 1585. Clerici non possunt personati incedere, seu larva, aut, ut vulgo dicitur *Maschera*, se tegere; *cap. Cum demum* 12. *de vita, & honestate Clericor. cap. Nullus distinct.* 44. *cap. Nullus Presbyterorum dist.* 5. *de consecr.* Conc. Mediolanens. 1. *part.* 2. *tit. de armis, ludis &c.*
15 Et hinc est, quod talis prohibitio potest ab Episcopo extendi etiam ad Regulares, prout laudando Episcopum Ferrariensem respondit Sac. Congregat. Episc., & Regul. 5. *Febr.* 1585., & Sac. Congregat. Conc. *in Mantuana* 10. *April.* 1645. declaravit posse etiam in Clericos incedentes personatos tempore bacchanalium imponi ab Episcopo pœnam Excom-
16 municationis. Clerici vitare tenentur Comœdias, Hastiludia, & alia hujusmodi vana spectacula *Authen. de Sanctissim. Episcop. §. Interdicimus cap.* 1. *dist.* 37. *cap. Non oportet distinct.* 5. *de Consecr. cap. Cum duorum* 12. *& cap. Clerici Officia* 15. *de vita, & honest. Cler. cap.* 2. *Ne Clerici, vel Monachi, cap. Inter dilectos, de excessibus Prælat.* Non igitur licet Clericis interesse Comœdiis, dum ut plurimum sint de rebus lascivis, turpibus, & amoribus mundanis, provocantes auditores ad malum, & libidinem; ac Spectatores suo accessu, & præsentia caussam afferant scenicis turpia agendi; Et ob id plurimi ex classicioribus Doctoribus docent, mortali peccato obnoxios esse, & qui Comœdias exhibent, & qui ad eas accedunt, ut plurimis ad hoc cumulatis refert Pignatell. *tom.* 8. *consult.* 153. *per tot.* acriter inve-
17 hens in Comœdiarum Actores, & Spectatores. Nec ullo modo possunt Clerici recitare in Comœdiis profanis; & contra recitantes in ipsis posse Episcopum statuere pœnam Excommunicationis ferendæ sententiæ, declaravit Sac. Congregat. Conc. *in Sulmonen.*
18 21. *Aug.* 1655. Nec mimis, Joculatoriis, & Histrionibus intendere debent; *text. expresso in c. Clericis Officia* 15. *de vita & honest. Cler.* ibi: *Mimis, Joculatoribus, & Histrionibus non intendant.*
19 Et quo ad hæc attendenda est sequens novissima Epistola, qua Vicario Capitulari Aquilano jussu Summi Pontificis mandatur, ut Sacerdotibus, & Clericis ejusdem Civitatis inhibeat, ne in Comœdiis cujusvis generis interlocutorum partes agant.

E' pervenuto a notizia della Santità di Nostro Signore, che in cotesta Città sia per recitarsi una Commedia in Musica, nella quale intendano d' intervenire per Interlocutori alcuni Sacerdoti; E se bene la Santità Sua difficilmente si persuade, che voi, quando seriamente riflettiate alle Calamità universali, ed anco particolari di cotesta Città, non vi possiate indurre a permettere a' Sacerdoti, e Chierici, che compariscano ne' Teatri, e Rappresentanze, le quali appena si tolerano nelle persone Laicali, essendo ciò vietato da' Sagri Canoni, e dalle Risoluzioni di questa Sagra Congregazione, tuttavia ha stimato di strettamente ingiungere, che proibiate in nome di Sua Beatitudine sotto gravi pene a' Sacerdoti, e Chierici d'intervenire, come sopra, in alcuna sorta di Commedie, o Rappresentanze, benchè Sagre, o Spirituali. Non mancherete per tanto d'obbedire al Supremo commando di Nostro Signore &c. E Dio vi prosperi; Roma 31. Ottobre 1706.

Supplementa Auctoris.

Clerici a profanis bacchanalium licentiis specialiter abstinere jubentur; Bened. XIV. tom. 2. Constit. 45. incip. *Inter cætera in fin.* 20

Clerici, ut jam tradidi in hoc *art. num.* 16. vitare omnino tenentur Comœdias, hastiludia, & alia hujusmodi vana spectacula, qua in opinione eo magis firmor, quia suffulta irrefragabili mente Benedicti XIV. qui in suo admirabili, semperque commendabili, omni rationum pondere, omni Scripturarum, Canonum, & Patrum auctoritate, omnique eruditionis cultura suo more referto, Opere *de Synodo Diœcesana*, *lib.* 11. *cap.* 10. *num.* 11. absolute asserit temere nimii rigoris censuram appingi Synodali Statuto, quo Ecclesiastici a choreis, comœdiis, aliisque spectàculis longe abesse jubentur; Et *num.* 12. nimis laxam pronunciat doctrinam a me *loco cit.* (in prima editione) subjunctam sub *num.* 17. *Verum si Comœdiæ audiantur ob solam vanam curiositatem, absque probabili periculo lapsus etiamsi res turpes repræsententur, & modus repræsentandi sit turpis, probabilius est, non esse peccatum mortale, cessante scandalo, quod modo videtur cessare, & non esse, quia frequentissimum est Clericos Comœdiis interesse.* Cui propterea ex animo, omni filiali veneratione, summas, quas possum gratias rependo, & ob tantum mihi aliisque præstitum documentum, & ob gratam censuram, per quam me insuper absolvit ab alia censura, qua notabar nimiæ rigiditatis tum in consiliis, tum in exercitio Sacramentalium Confessionum. 21

Verum, ut de me fatear quod est, fateri cogor, non ut alios incusem, (quod a me Deus semper avertat) sed dumtaxat, ut me excusem, dicta doctrina non est mea, quamquam alioqui mea, ut phrasi utar S. Joannis Damasceni *Oration.* 1. *de Virgin. Mariæ Nativit.* recitari solita quotannis lect. 6. in Festo S. Joachim; Hanc enim accepi ab Augustino Barbosa Prothonotario Apostolico, Sacræ Congregationis Indicis Consultore, Episcopo Ugentino, & a consiliis D. Philippi IV. Hispaniar. Regis Catholici, qui *lib.* 1. *Juris Ecclesiastici universi cap.* 40. *num.* 60. sic præcise habet: *Verum si Comœdiæ audiantur ob solam vanam curiositatem, absque periculo probabili lapsus, etiamsi res turpes repræsententur, & modus repræsentandi sit turpis, ego puto non esse peccatum mortale, cessante scandalo, quod existimo modo non esse, quia frequentissimum est Clericis comœdiis interesse.* Non obstat probatio ex *d. cap. pen. de vita, & honestat. Cleric.* quia secundum Innocent. ibi est sermo tantum de honestate: vel quod verius credo cum Cajetano *in Summ. verb. Clericorum peccata*, ille Textus non obligat sub mortali, cessante scandalo,

ſo, & contemptu; Quare ita reſolvunt Fr. Emmanuel. *in Summ. tom.3. cap.71. num.1.* Joannes Salas *in 1. 2. tract. 3. disput.6. sect.24. n. 165.* Paulus Squillant. *de oblig. Cleric. par.2. n.45.* Gallet. *in Margarita cas. conscient. verb. Comœdia*, Sanch. *de Matrimon. lib.9. disp.46. num.41.* Bonacin. *d. tract. qu.4. punct.9. num.22. Diana resolut. moral. par.2. tract.3. Miscell. reſolut.35. & part.5. tract.13. Miscell. 1: reſol.18.* Lezana *in Summ. qq. Regular. c.10. n.7.* Illuſtriſs. D. Roder. a Cunha *in comm. ad cap.7. num. 3. diſſ. 86.* Ego ipſe *in collect. ad cap. pœnult. num. 3.* Hæc illæ.

22 Item a Sanchez *tom.3. de Matrim. lib.9. disp.46. num.41.* ibi: Ex his infertur primo, quamvis comœdiis intereſſe non ſit mortale, ubi nec res turpes repræſentantur, nec modus repræſentandi eſt turpis, vel ſi hæc concurrant, audiuntur ob ſolam vanam curioſitatem, abſque periculo probabili lapſus in aliquod peccatum mortale. At quando turpia repræſentantur, vel modus eſt turpis, audiunturque ob delectationem ex ipſis turpibus rebus conſurgentem, modo expoſito num.39. aut cum probabili ruinæ periculo, eſt lethale, quod ex ibi dictis conſtat. Quod ſi roges, an ſaltem Clerici in Sacris conſtituti peccent mortaliter, ſi illis interſint ob illam ſolam curioſitatem? Reſpondeo, non peccare lethaliter, ceſſante ſcandalo, quod hodie ceſſare credo, cum frequentiſſimum ſit, Clericos illis intereſſe. Nec obſtat prohibitio *cap. Clericis, in 2. de vita, & honeſtat. Cleric. & cap. Non oportet 2. de consecr. dist.5. & cap. Præterea dist.51.* Quia ſi credimus Innocentio *dict. cap. Clerici num. unico*, eſt tantum de honeſtate; vel (quod verius credo) dicendum eſt cum Cajetano *Summ. verb. Clericorum peccata, ad finem*, non obligare ſub mortali, ceſſantibus ſcandalo, & contemptu; Sic ille ad litteram.

23 Item a Diana *locis inibi citatis, & tom.7. coordinat. tract.5. resol. 26. num.2.* ibi; *Tamen ſi audiantur ob ſolam vanam curioſitatem, absque periculo probabili lapsus, etiamſi res turpes repræsententur, & modus repræsentandi ſit turpis, ego puto non eſſe peccatum mortale*: Et ad id citat. Bonac. Squillant. Sanchez, Alphonſum de Mendoza, Joann. Salas, Lorcam, & Azorium. Deinde *num.3.* ſubjungit, *Quæ quidem opinio non solum tenenda eſt quoad ſæculares, ſed etiam quoad Clericos, non enim peccant mortaliter, ceſſante scandalo, quod puto non eſſe, quia frequentiſſimum eſt Clericos comœdiis intereſſe.* Neque ob id ſæculares ad peccatum moventur, nam eodem modo audirent comœdias, licet Clerici abeſſent, & cum eodem detrimento, ſi quod patiuntur. Nec obſtat prohibitio *cap. Clerici 2. de vita, & honeſtat. Clericor.* quia ſecundum Innocentium *in dict. cap. Eſt tantum de honeſtate*; Vel quod verius credo cum Cajetano *in Summ. verb. Clericorum peccata*, ille Textus non obligat ſub mortali, ceſſante ſcandalo, & contemptu; Deinde contraria conſuetudine videtur abrogatum; Et ſic hanc opinionem ſequuntur Sanchez, Rodriquez, & Salas *ubi ſupra*, & noviſſime Paulus Squillante *de obligatione Clericorum par.2. num.45.* Martinus Bonacina *de Matrimon. q. 4. punct.9. num.22.* & alii. Sic ipſe expreſſe.

24 Item a Bonacina *tom.1. de iis, quæ pertinent ad uſum Matrimonii, quæst. 4. punct.9. Tertia propoſitio num.21.* ibi. Tertio, utrum intereſſe comœdiis ſit peccatum mortale? Nam ſi comœdiæ turpia repræſentent, eſt peccatum mortale illis intereſſe cum delectatione rerum narratarum, vel cum periculo delectationis vel alterius peccati gravis. Non eſt vero peccatum mortale intereſſe comœdiis ob ſolam delectationem in verbis, quæ ob ſolam vanam curioſitatem audiuntur; Ita Sanchez *num.42.* Filliucius *n.210. & 212.* & alii communiter. Et *sub num.22.* ſubjungit, ſi quæras, utrum Clerici, qui aſſiſtunt comœdiis, peccent mortaliter? Reſpondetur, ſecluſo ſcandalo, vel alio periculo peccati, non peccare mortaliter; Ita Sanchez *lib.9. disput.46. num.42.* Filliucius *num.212.* Verum tamen eſt, Eccleſiaſticos debere ab hujuſmodi nugis abſtinere; nam prohibitum eſt illis intereſſe, *de consecrat. dist. 5. cap. Non oportet 2. cap. Clerici 2. de vita, & honeſtat. Clericor.* Nihilominus iſtæ prohibitiones non obligant ſub mortali, ut notat Sanchez cum Cajetano. Hæc ille præciſis verbis.

Item a Buſembaum *lib.3. part.1. c.2. dub.1. num.8.* 25
ubi ſic præciſe tradit: Verba turpia, lectio obſcœnorum, ſpectatio comœdiarum turpium, cantiones inhoneſtæ, geſtus, litteræ, & dona amatoria, ſi tamen fiant ex curioſitate, vel vano ſolatio, non ſunt mortalia; ſecus tamen ſi fiant, vel animo inhoneſto, ſive venereo, vel cum periculo ruinæ ſpiritualis ſui, vel aliorum.

Item a Gobat *tom.2. tract.5. cap.23. n.198. & 199.*, 26
ibi: Si vero illæ turpes cantilenæ ideo ſolum canantur, quia delectant, vel ut delectent, & ſic hilariter tranſeunt, vel tranſeant, non ſunt ut ſic peccata mortalia, ſed tantum venialia valde perículoſa, inquit Cajetanus *loc. cit.* (nempe *2. 2. q.148. art.6.* recte id probans, tum ex Scriptura, tum ex Patribus, tum ratione, ut ipſum legenti patet). Et generaliter locutio de rebus turpibus facta ſolum ob voluptatem, quæ præciſe oritur ex ipſa narratione, abſque ulteriore intentione ipſarum rerum (addo, aut voluptatis venereæ) non excedit veniale; Filliucius *tract.30. num.209.* Unde non peccant mortaliter, qui turpes cantilenas audiunt præciſe ob delectationem, quam adfert prolatio illorum verborum, aut ex levitate, aut ex curioſitate; Filliucius *loc. cit. num.219.* Ita ipſe expreſſe.

Conſimiliter tradit Auguſtinus de Gabrielis Lector 27
Capuccinus in Theologia Morali noviſſime impreſſa Piſauri 1747. *tom.3. tract.11. q.3. num.492.* ubi ſic præciſe concludit: Dico ergo primo; Audiens cum delectatione carmina turpia, mortaliter peccat; Si vero ea audit abſque prava intentione, ac ſine ullo lapſus periculo, venialiter... Probatur ſecunda pars; Qui audit turpia ſine prava intentione, & periculo lapſus, ſolum indecenter ſe gerit, ſed hæc indecentia non eſt tanti momenti, quod per eam Deus velit damnare audientem; ergo ſolum venialiter peccabit. Dico ſecundo, intereſſe comœdiis obſcœnis, & ſpectaculis turpibus, plerumque ob periculum labendi in aliquam delectationem turpem, eſt peccatum mortale. Si abſit hoc periculum, veniale... Probatur ſecunda pars; Ubi abeſt prorſus hoc periculum, intereſſe ſpectaculis, eſt mera curioſitas contra verecundiam, ſed hæc curioſitas nequit dici mortalis ergo &c.

Idem docet Clericatus, *decis. Sacram. tom.3. c.73.* 28

 num.

*num.*23. ubi sic expresse habet: Quær. An verba turpia, lectio obscœnorum, spectatio comœdiarum turpium, cantiones inhonestæ, litteræ, aut dona amatoria sint peccata mortalia? Respond. cum distinctione, si fiant ex sola curiositate; sine periculo pollutionis, aut consensus in Venerem, sunt venialia; Secus vero censentur mortalia.

29 Nec desunt alii, ultra inibi allegatos, brevitatis gratia missi, qui in eamdem, ut eruditis compertum, consentiunt, præsertim in hypothesi, ubi concurrant quatuor illæ conditiones, restrictiones, seu modificationes, quibus limitata adest dicta propositio, nempe: *comœdiæ audiantur ob solam vanam curiositatem, absque probabili periculo lapsus, cesset scandalum, & frequentissimum sit Clericos comœdiis interesse*, quibus conditionibus non concurrentibus, habetur pro non posita propositio, cum conditionalia nihil ponant in esse, nisi purificatis conditionibus, *arg. §. Sub conditione* 4. *instit. de verborum obligationib. L. Hoc jure utimur* 8. *& ibi addit. margin. ff. de verbor. obligationib. L. Quia autem* 6. *§. final. ff. Si quis omissa causa testament. L. unica §. Si autem, Cod. de caducitatibus tollendis cap.*1. *§. final. de sponsalib. in* 6. *Clement.*1. *de concession. præbend.* Suspenditur enim eorum valor usque ad eventum conditionum, *L. Legata sub conditione* 41. *ff. de condit. & demonstrationib. Cap. Si vero pro te, & ibi Glossa si ad id, de Rescript. in* 6. *c.*1. *§. final. de sponsalib. in* 6. *Clement.* 1. *de concession. præbend.* cum similibus.

30 Ad quorum sequelam movebar potissimum ex iis, quæ tradit S. Thomas *quodlib.* 9. *q.*7. *artic.*15. *in corp.* ibi: *Respondeo dicendum, quod omnis quæstio, in qua de peccato mortali quæritur, nisi expresse veritas habeatur, periculose determinatur.* Quod & confirmat 2. 2. *q.*107. *art.*4. *in corp.* provida hac sua, & S. Augustini *epistol.*119. *cap.*19. *circa fin. tom.*1. monitione; In iis, quæ ex institutione Sanctorum superaddita sunt præceptis Christi, & Apostolorum, *esse moderationem attendendam, ne conversatio fidelium onerosa reddatur.* Et ex dicto Aragonii *in* 2. 2. *quæst.*83. *artic.*12. *in titulo* 30. *conclus.*3. ibi: *Certe videtur durum, & a Christiana Charitate alienum, mittere aliquem in Infernum, & dicere quod peccet mortaliter sine evidenti, & certa ratione.* Unde & Gobat *tom.*1. *tract.*3. *casu* 21. *num.*702. *&* 703. habet: *Mihi displicet asseri aliquid esse peccatum etiam veniale, & consequenter extare aliquod præceptum, quando non habetur sufficiens fundamentum. Et longe magis horreo, noxam lethalem asserere, nisi vel clara ratio, vel auctoritas irrefragabilis cogat.* Quod similiter asserit *tr.*5. *casu* 23. *n.*723. *in fin.*

31 Sed quidquid de illis, prævio recessu a sequela ipsorum, quod scripsi *loc. cit. num.*17. *&* 18. (prioris edition.) expunctum penitus volo, & sistendam edico tantummodo in scriptis inibi *num.*16. 19. 20. *&* 21. captivans omnimode intellectum in obsequium tantæ Lambertinianæ Pontificiæ opinionis, malens ipsum præ cæteris aliis, in omnibus, & per omnia sequi, uti & in istis sequutus fuissem, & nedum scripto, sed nec animo contraire ei ausus fuissem, si dum ea scriberem præ manibus habuissem suas mirabiles Notificationes, eruditissimum dictum Opus de Synodo Diœcesana, & prope Divinum suum Bullarium; firmiter mecum reputans, inoffenso posse pede procedere, si tantum Doctorem, tantumque Pontificem, ac peculiarissimum meum Benefactorem (utpote ab ipso Summis Apostolicis Gratiis cumulatus) pro Duce, pro Magistro, & Canone habendum censuerim. Et oh faxit Deus, ut nedum ego, sed & omnes pari animo, submissione, & veneratione tantum cœlitus datum sanioris Doctrinæ Instructorem, firmioris Juris Conditorem, ac summe vigilem Ecclesiæ Catholicæ Moderatorem plane sequantur, & imitentur.

Additiones ex aliena manu.

Tria *titul. Decretal. de cohabitat. Clericor. &c.* 32
prohibentur Clericis 1. Consortium cum fœminis, quas olim vocabant Sorores, Agapetas, aut extraneas mulieres. 2. Conversatio suspecta cum mulieribus, & quod caput rei est, 3. Concubinatus.

Prohibitio consortii Clericorum cum Agapetis con- 33
tinetur *cap.*1. *dicto tit.* Eas Justell. *ad cap.*3. *Concil. Nicæn.* describit: *Erant neque Uxores, neque Concubinæ, sed tertii cujusdam generis Mulieres, quas secum Clerici non sobolis, nec libidinis gratia, sed pietatis studio aut certe prætextu fovebant.*

(*) Vide si libet, Ludovicii Antonii Muratori Disserta- 34
tionem de Synisactis, & Agapetis in Mantissa Dissertat. ad Part. III. disciplinæ Populi Dei Claudii Fleury. Confer Prosperi Cardinalis Lambertini Institution. 82. & 83. in quibus agitur de Parochis, & Sacerdotibus, qui habitant cum mulieribus, vel consanguineis, & recensentur rationes, quibus abutuntur & Viri Ecclesiastici, & Mulieres quæ ipsis inserviunt. (*)

Interdicta præterea est Clericis omnis suspecta con- 35
versatio cum mulieribus extra domum, quod variis Conciliorum Canonibus exornat Claudius Espencæus *lib.*6. *de Continent. cap.*12. *Nemo* (ait Symmachus Papa in cap.2. dist.81.) *enim recte Personam majoris suscipit, nisi qui actibus suis errata condemnat, & amorem innocentiæ conversatione demonstrat.* Cæterum hoc intelligendum de conversatione frequentiori, & ex aliis causis suspecta, quod ex moribus Clerici, tum vita anteacta mulieris, æstimandum.

De variis prohibitionibus Concubinatus Clericis 36
factis consule Bohemer. *in decretal. lib.*3. *tit.*2. *fer. per tot.* Hic vero omittendum non est, Episcopos 37
adversus Clericos concubinarios procedere debere servato ordine præscripto a Conc. Trid. *sess.*21. *c.*6. *& sess.*25. *cap.*14. *de reformat.* quo, ut monet clariss. P. Girald. *in Elench. Decretal ampliat. a Sacr. Concilio Tridentino Elench.* 3. *lib.*3 *tit.*2. ampliata, & re- 38
spective moderata fuit Decretalis in *cap.*2 *de cohabit. Clericor.* infligens Clerico in sacris suspecto de fornicatione cum quacumque fœmina pœnam excommunicationis latæ sententiæ post trinam monitionem. Ordo autem hic sequens est.

Monendi in primis & quidem monitione speciali 39
in personam sunt, etiamsi notorii sint. Quare non sufficit generalis per edictum, aut in Synodo facta.
I. Licet alias hæc trinæ monitionis vim habeat. II. 40
Si ita moniti non abstinuerint ipso facto, privati sunt 41
parte tertia fructuum quorumcumque, & pensionum, quæ Fabricæ Ecclesiæ, aut alicui Loco Pio arbitrio Episcopi applicatur. III. Si perseveraverint in eo- 42
dem delicto cum eadem, vel alia fœmina, nec paruerint

ruerint secundæ monitioni, eo ipso amittunt fructus omnes Locis Piis applicandos, & insuper ab administratione suorum Beneficiorum, quandiu Ordinario videbitur, debent suspendi. IV. Si ita suspensi
43 nihilominus non abstineant, privandi sunt perpetuo beneficiis, pensionibus, & officiis Ecclesiasticis quibuscumque, ac inhabiles ad ea in posterum assequen-
44 da debent declarari. V. Si etiam ita puniti non resipiscant, excommunicationis gladio sunt plectendi; Rota *in Placen. Parochiæ 9. Decemb.* 1743. §. 9. *cor. bon. mem. Lan. & in* confirmatoria 15. *Jun.* 1744. §. 8. *cor cl. mem. Millin.*

45 Simplex vero Clericus concubinarius, vel fornicarius punitur pœna carceris, vel suspensionis ab Ordine, ac inhabilitatis ad beneficia obtinenda, ut pariter monet P. Girald. ubi supra.

46 Nomine vero Clericorum concubinariorum contra quos ita procedere potest, & debet Episcopus, intellige eos, qui concubinam, vel domi suæ, vel etiam extra illam alibi instar Uxoris continue retinent. Cæterum Clerici, qui simplicem incontinentiam commiserint, non possunt ita plecti; ut tradunt DD. *in titul. decretal. de cohabit. Clericor.* Zypæus *n.* 6. Pirhing. *n.* 13. Schmalzgrueb. *n.* 9.

Novæ aliæ Additiones ex aliena manu.

47 (*) Concilium Nicenum vetuit cohabitare Clericos cum mulieribus sub introductis. Sunt autem Mulieres subintroductæ Latinis quæ Græcis *συνκυλκτοις*. Ex versionibus Concilii Niceni patet Mulieres subintroductas, esse Mulieres extraneas. Prohibitionem hanc Concilii Niceni confirmarunt alia Concilia.

48 Plures sane quæstiones proponit, atque resolvit *Cornelius Sà judicii œcumenici par.* 3. de hac cohabitatione Clericorum cum Mulieribus extraneis.

Solum hic nos duas excribemus, nimirum quæstionem decimam nonam & quæstionem vigesimam pri-
49 mam. Quæstio decima nona ita concepta est, an omnes extraneæ senes sint Clericis permissæ. Respondeo, debent esse minime suspectæ de vita ante acta. Et cum servitutem partiti simus in primam a quinquagesimo anno quæ est viridis, & cruda usque ad 60. annum, in mediam usque 76. annum, & in curvam atque decrepitam a 70. usque ad finem vitæ, dic Clericis nullo modo permissas extraneas senes nondum sexagenarias. Primo quia minores sunt adhuc crudæ virides, & robustæ. Et porro fædus illud naturæ nec dum initum, vel percussum. Secundo quia supradicti Auctores qui senes permittunt, requirunt multum antiquas, seu vetulas, idest quasi victas, & cariosas, juniores autem sexaginta annis non possunt dici multum antiquæ vel vetulæ. Tertio quia minores 60. annis non excusantur a jejunio &c. quarto supra monstratum est ex Julio Claro sexagenarios & ultra tamquam adhuc robustos, & fortes Judicum sententia tormentis subiici ex quibus omnibus elicimus quod intendimus omnium calculo fœminas senes minores sexaginta annis generaliter esse non victas, sed vegetas, & porro virere, vigere, & robustas esse & consequenter Clericis periculosas. Alia affert argumenta Auctor hic ad probandum quod intendit, & argumenta contraria solvit. Eum consule ubi res postulet.

Transeo ad quæstionem vigesimamprimam cujus 50
tenor est = An extraneæ mulieres deformes possint Clericis ancillari? Respondeo illas deformitatis titulo nullo jure, vel authore permitti *S. Cyprianus de singularitate* Clericorum prope finem illas vetat. *Nulla despecta ad domesticum obsequium est suscipienda, inquit, quia cupidini nulla deformitas nulla despectio fastidio vel vilis existit, quia Diabolus pingens speciosum efficit quidquid fædum vel horridum fuerit.* Memini me nuper ex ore cujusdam Illustrissimi Archiepiscopi audivisse, Maritum Uxoris pulcherrimæ consuetudinem habuisse cum turpissima Ancilla. Et experientia Magistra novimus, ob deformitatem, modo corpore, & mente sanæ sint, nullas a matrimonio repudiari, sed omnes suos respective reperire consortes Conjugii, & tritum apud Belgas nullam ollam tam obliquam, quin reperiatur ei suum congruum, & proportionatum cooperculum. (*)

Alias quæstiones, ne nimius sim lege apud ipsum Authorem.

Alia ad rem. Vid. in verb. *Comœdiæ* per tot.

ARTICULUS V.

Clericus quo ad ludos, cauponas, vel tabernas, crapulam, & ebrietatem.

Clericis est severessime prohibitus alearum, seu 1
taxillorum ludus, & maxime ille ludus, qui magis fortuna, quam arte, vel industria ludentium regitur; ut habetur expresse *ex Can.* 41. & 42. *Apostolorum*, ubi in trangressores, nisi desistant, statuitur pœna depositionis, aut excommunicationis, ibi: *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui vel aleæ, vel ebrietatibus indulget, vel desinitor, vel deponitor. Subdiaconus, aut Cantor, aut Lector, qui consimilia facit, vel desinitor, vel a Communione sejungitor*: Concordat *c. Episcopus* 1. *dist.* 35. ibi: *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus aleæ, aut ebrietati deserviens, aut desinat, aut certe damnetur, Subdiaconus, aut Lector, aut Cantor similia faciens, aut desinat, aut communione privetur*: *c. Clerici Officia* 15. *de vita, & honest. Cler.* desumptum ex Conc. Generali Later. celeb. sub Innoc. III. ibi: *Clerici . . . ad aleas, vel taxillos non ludant, nec hujusmodi ludis intersint*; Conc. Trid. *sess.* 22. *c.* 1. *de ref.* ubi renovat antiquas prohibitiones, quas Ecclesia circa hoc Clericis statuit, & præcipit, ut adhuc severius puniantur, si necesse fuerit, illi, qui reperiuntur his prohibitionibus non paruisse, ibi: *Statuit Sancta Synodus, ut quæ alias a Summis Pontificibus, & a Sacris Conciliis de Cler. vita, & honestate . . . . aleis, lusibus . . . . copiose, ac salubriter sancita fuerunt, eadem in posterum, iisdem pœnis, vel majoribus, arbitrio Ordinarii imponendis, observentur.* Concilium Burdigal. celebratum 1583. ludum sic Clericis interdicit: *Ab alea, tesseris, Chartis, & quovis alio vetito, & indecoro ludo tum privatim, tum publice penitus abstineant.* Conc. Senonense celeb. 1528. *Can.* 15. sic præcipit: *A ludo Alearum, aliisque, qui a sorte pendent, abstineant, neque ludentium fautores, spectatores, aut testes existant.* Conc. Mediolan. 1. *par.* 2.

tit.

tit. de armis, ludis &c. ubi. S Carolus sic statuit: *Nec solum ludere vetamus, sed eos ludorum spectatores esse nolumus, aut quemquam ludentem in ædibus suis per-*
2 *mittere.* Immo non solum Legibus Ecclesiasticis, & Canonicis est ludus prohibitus Clericis, sed etiam Legibus Cæsareis, & Civilibus, ut expresse habetur *in Authent. Interdicimus, Cod. de Episcopis, & Clericis,* ibi: *Interdicimus, Sanctissimis Episcopis, & Presbyteris, Diaconis, & Lectoribus, & omnibus aliis cujuslibet ordinis venerabilis Collegii . . . . ad tabulas ludere, aut aliis ludentibus participes esse, aut inspectores fieri . . . . . . Si quis autem ex his in hoc deliquerit, jubemus hunc tribus annis a venerabili Ministerio prohiberi, & in Monasterium redigi.*

3 Quare ex tam multiplici rigida prohibitione, simulque adjunctis pœnis, nonnisi pro peccato mortali imponi solitis communiter colligunt Doctores, quod Clericus lucri gratia, & pro notabili quantitate taliter ludens, peccet mortaliter, præsertim si frequenter aut publice cum scandalo aliorum id fiat; Navarrus *cap.* 20. *Manual. num.* 9. Sylvester *verb. Ludus q.* 4. Layman. *l.* 3. *Theolog. moral. tract.* 4 *cap.* 21. *n.* 1. Pirhing. *l.* 3. *dec. tit.* 1. *n.* 25. Reiffenstuel *ibid. n.*
4 58. & alii. Secus vero esset dicendum, si privatim, ac sine scandalo ex bonis patrimonialibus, aut etiam ex redditibus Beneficiorum suorum, sed solum in quantitate modica spectato statu suo, & reddituum copia, recreationis caussa luserit, præsertim cum nostris hisce temporibus rigori antiquorum Canonum per consuetudinem derogatum videatur; Tum quia Canones relati loquuntur de illis, *qui aleæ, & ebrietati deserviunt*, idest, crebro, & per longum tempus ludunt, seu lusui hujusmodi *valde serviunt*, ut explicat Glossa in cit. c. *Episcopus d.* 35. *verb. deserviens*, Lessius *l.* 2. *de Justitia, & Jure cap.* 26. *dub.* 1. *num.* 5. & 6.
5 Reiffenstuel Pirhing & Layman. *loc. cit.* Qui Layman ibid. num. 2. insuper addit, Clericos ludentes raro, & moderate ob recreationem, omnino excusari a peccato, si Lex Diœcesana ipsis non prohibeat tales fortunæ ludos, & consuetudo loci permittat, ac quodammodo cohonestet, Pirhing *loco citato*. Monacell.
6 *tom.* 3. *tit.* 2. *formul.* 6. *num.* 6. Ludum autem Scacchorum seu latrunculorum non esse prohibitum Clericis, tenent Abbas *in cap. Clericis* 15. *de vita, & honest. Cleric. n.* 4. Jo. Andr. *ibid. n.* 13. Barbosa *ibid. n.* 8: & alii ab ipso citati; ubi idem Barbosa de Scacchorum, seu latrunculorum ludo sic subjungit. *Qui quidem latrunculorum ludus licet ingenio constet, non multum tamen litteratis hominibus convenire arbitramur, quod mentem jam litterarum studiis, fatigatam recreare magis cessatione, & quiete, quam novo meditationis labore gravare oporteat*, ut etiam advertit
7 Joann. Baptista *fin. de regul. Jur. hom.* 22. *in fine*. Sic etiam est Clericis permissus omnis ille ludus, qui consistit in ingenio, aut virtute corporis; Farin. *in praxi Criminal. part.* 3. *q.* 109. *num.* 103. & 106. Bellet. *disquisit. Clerical. part.* 1. *titul. de disciplina Clerical.* §. 24. *num.* 8. & 9. Barb. *loc. cit. num.* 7. & alii.
8 Quantum autem ad ludos, ut supra prohibitos nempe alearum, & taxillorum, aliorumve, qui non recreationis gratia freqnentantur, advertendum est quod merito Clericis prohibentur, eo quod ex illis plura nascuntur inconvenientia, quæ recenset Archidiaconus *in cap. Episcopus dist.* 35. primum est desiderium lucrandi, & sic est cupiditas, quæ est radix omnium malorum. Secundum est voluntas spoliandi proximum, & sic est rapina. Tertium usura quoque consideratur. Quartum multiplicata mendacia, & verba obscena, otiosa, & vana. Quintum Blasphemiæ, & ita hæresis. Sextum corruptio maxima plurimorum, qui ad ludum videndum, & concupiscendum conveniunt. Septimum Scandalum bonorum. Octavum contemptus prohibitionis Sanctæ Matris Ecclesiæ. Nonum amissio temporis, & interdum (adde tu) desperatio. Unde P. Ribadeneira *in vita S. Fran-* 9
cisci de Borgia cap. 5. dicit ludo tria pretiosa amitti, tempus scilicet, pecuniam, & devotionem, ac sæpe conscientiam.

Clerici caupones, vel tabernas, nisi longioris 10
itineris caussa ingredi prohibentur; *c. Non oportet* 2. *cap. Nulli Cler.* 3. & *cap. Clerici* 4. *Dist.* 44. *in quorum ultimo* sic præcise statuitur: *Clerici edendi, & bibendi caussa tabernas non ingrediantur, nisi peregrinationis necessitate compulsi*; Concordat *Can.* 13. *Apostol.* ubi sic decernitur: *Si quis Clericus in cauponas cibum capere deprehensus fuerit, a communione excludatur, excepto tamen, qui necessario in itinere in commune diverterit hospitium, Et c. Clerici Officia* 15. *de vita, & honestate Cleric.* ubi sic expresse habetur; *Et tabernas prorsus evitent, nisi forte caussa necessitatis in itinere constituti.* Et tanto minus eis tabernas ha- 11
bere licet; si enim eas ingredi prohibentur, multo magis in ipsis ministrare aliis vetantur, textu expresso *in cap. Nulli Clerico* 3. *Dist.* 44. ibi: *Nulli Clerico tabernam, aut ergasterium habere, si enim eas ingredi prohibentur, multo magis aliis ministrare in ea. Si quis vero tale quid fecerit, aut cesset, aut deponatur.* Concordat *Clement.* 1. *de vita, & honest. Cleric.* ibi; *Diœcesanis locorum districte præcipimus, ut Clericos carnificum, seu Macellarum, aut tabernariorum Officium publice, & personaliter exercentes nominatim, & tertio moneant, ut sic ab hujusmodi Officiis intra convenientem terminum monentium ipsorum arbitrio moderandum desistant, & quod ipsa nullo unquam tempore reassumant.* Tales Clerici si ter personaliter moniti 12
non desistant, vel deinde reassumant, tunc si sint Clerici conjugati, omni carent privilegio Clericali; si vero sint Clerici cælibes, carent privilegio Clericali solum in rebus, dum incedunt ut Clerici; Et si incedant, ut Laici, carent etiam privilegio Clericali in personis eo ipso, & quamdiu in præmissis perstiterint; textu claro *in d. Clement.* 1. ibi: *Qui si taliter moniti ab ipsis non destiterint, aut ipsa (ut præmissum est) exercendo reassumpserint quandocunque, conjugati omnino; non conjugati vero in rebus; & si omnino incedunt ut Laici, in personis, privilegium Clericale, quamdiu præmissis institerint, eo ipso amittant.* Quod 13
tamen procedit si hujusmodi artes exerceant per se, & personaliter, secus si per alium. Ita Gloss. verb. *publice & personaliter in dict. Clement.* 1. Duen. *reg.* 69. *vers. limina tertio*; Menoch. *de arbitr. caus.* 413. Perez. *lib.* 3. Glossa 1. *pag.* 96. *tom.* 4. *lib.* 8. *ord.* Azeved. *lib.* 15. *num.* 2. *tit.* 7. *novæ recop.* Barbosa *lib.* 1. *Juris Eccles. univers. cap.* 40. *num.* 74. Per tabernas 14
autem, & cauponas intelliguntur Domus, in quibus panis, vinum, & carnes coctæ, & alia hujusmodi venduntur; Ita Glossa *verb. Tabernariorum in dict. Clem.* 1. *de vit., & honest. Cleric.* Rebuff. *in leg. Ta-*

bernæ

bernæ appellatione 183. *ff. de verb. signific. pag.* 96. Cardinal. Tusch. *pract. conclus. tom.* 8. *litt. V. Conclus.* 1. Barb. *de appellatione verborum utriusque Juris signific. appell.* 257. *num.* 1.

15 Crapula, & ebrietas sub gravissimis pœnis usque ad suspensionem ab Officio, & Beneficio est Clericis interdicta; *Canon.*41. *& 42. Apost. cap. Episc. dist.* 35. quorum verba relata sunt supra *num.* 1. *cap. A Crapula* 14. *de vita, & honest. Cleric.* ibi: *A Crapula. & ebrietate omnes Clerici diligenter abstineant, unde vinum sibi temperent, & se vino; nec ad bibendum quispiam incitetur, cum ebrietas, & mentis inducat exilium, & libidinis provocet incentivum. Unde illum abusum penitus decernimus abolendum, quo in quibusdam partibus ad potus æquales suo modo se obligant potatores; Et ille judicio talium plus laudatur, qui plures inebriat & calices fœcundiores exhaurit. Si quis autem super his se culpabilem exhibuerit, nisi a Superiore commonitus satisfecerit, ab Officio, & Beneficio suspendatur.* Concordat Concil. Trid. *sess.* 22. *cap.* 1. *de reform.* sub eisdem pœnis per antiquos Canones statutis, & etiam majoribus arbitrio Ordinarii infligendis abstinentiam a comessationibus, & ebrietatibus injungens, ibi. *Statuit Sancta Synodus, ut quæ alias a Summis Pontificibus, & a Sacris Conciliis de Clericorum vita, & honestate ... luxu, comessationibus ... copiose, ac salubriter sancita fuerunt, eadem in posterum iisdem pœnis, vel majoribus arbitrio Ordinarii imponendis observentur.* Et

16 merito sunt statutæ tam rigidæ pœnæ contra Clericos crapulæ, & ebrietati deservientes, cum ex Concilio Agathensi relato *in cap. Ante omnia* 9. *dist.* 35. ebrietas sit omnium vitiorum fomes, & nutrix, ibi; *Ante omnia Clericis vitetur ebrietas, quæ omnium vitiorum fomes; & nutrix est*, & juxta cit. c. *A Crapula: Ebrietas, & mentis inducat exilium, & libidinis provocet incentivum*: adeoque suadeat Apostolus *ad Ephes.* 5. *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria*; & Salvator ipse *Luc.* 21. præcipiat: *attendite vobis, ne forte graventur corda vestra a crapula, & ebrietate*, cum sit maxima Dei offensa; propter quam ebriosi Regnum Dei non possidebunt, 1. *ad Cor.* 6. utpote *quorum Deus venter est*, ut scribit Apostolus *ad Philippen.* 4.

17 Unde contra hanc cibi, & potus immoderantiam vehementer declamat S. Hieronymus relatus in *cap. Ne tales* 28. *& cap. Legimus* 29. *dist.* 5. *de consecr.* ex quo talis immoderantia valetudinem lædat, morbos accrescat, & vitam ipsam abrumpat, juxta illud Ecclesiastici 37. *in multis escis erit infirmitas, & aviditas appropinquabit usque ad choleram; Propter crapulam multi obierunt, qui autem abstinens est adjiciet vitam.*

18 Observandum tamen est, quod hic in sensu Sacrorum Canonum aliud est crapula, & aliud est ebrietas. Crapula enim est excessus cibi, seu immoderata voracitas, & ingluvies, qua stomachus prægravatur: *cap. Ne tales* 28. *dist.* 5. *de consecr.* dicit enim lex: Ex nimia ingurgitatione olet os; *l. Quod clarum §. Is cui, ff. de ædil. edict.* Glossa *in cap. Cum Apostolus, de censibus in verb. sumptuosas.* Dicitur autem *Crapula* quasi *cru-*

19 *da epula.* Glossa *in d. cap. A Crapula, verb. Crapula*, quia homines ita voraciter epulantes nimiamque ciborum superfluitatem ingurgitantes, perfecte non digerunt, sed materiam indigestam emittunt: *cap. Sint*

20 *tibi* 18. *& cap. Ne tales* 28. *dist.* 5. *de consecr.* Ebrietas vero est excessus vini, & immoderata potatio, & sic distinguunt Glossa 1. *in cap. A Crapula* 14. *de vita & honest. Cleric.* & ibidem Hostiens. *n.* 1. Joann. Andreas *num.* 4. Butrius *num.* 8. Ancharan. & Abb. *n.* 1. Fagn. *num.* 9. & alii. Sed Aristoteles *in Problem.* in eo distinguit crapulam ab ebrietate, quod ebrietas una cum mente adimit & sensum doloris, crapula vero constante animo caput affictat. Dicitur autem 21 Ebrietas ab *E* quod est sine & *bria* quod est mensura; Unde ebrius dicitur, qui sine mensura bibit, hoc est usque ad privationem usus rationis; Ita Glossa *in d.c. A Crapula, verb. Crapula.* Unde licet hæc omnibus 22 prohibeantur, præcipue tamen damnantur in Ecclesiasticis, & Dei servitio mancipatis; *cap. Vinol.* 6. *dist.* 35. ibi: *Vinolentum Sacerdotem & Apostolus damnat, & vetus lex prohibet. Sacerdotes, qui ministrant in templo Dei, prohibentur vinum & siceram bibere, ne crapula, & ebrietate aggraventur corda eorum.* Nec 23 Clerici debent bibere ultra tertiam vicem, ut dicit textus *in cap. Quando presbyteri* 9. *dist.* 44. ibi: *Et maxime ultra tertiam vicem poculum non contingant.* Unde Lucius Apuleius *Florid.* 1. Prima, inquit, cratera ad sitim pertinet, secunda ad hilaritatem, tertia ad voluptatem. quarta ad insaniam; sed in hoc spectanda est qualitas complexionis, & temporis, & omnia ad sobrietatem, & necessitatem sunt reducenda ut recte advertit Marian. Soccin. *in cap. Si constiterit num.* 19. *vers. Tertio quoties sit bibendum, de accusationibus.* Licet enim Navarrus *in Manual. cap.* 25. *n.* 111 dicat quod Clerici ultra tertiam vicem bibentes peccent, tamen secundum rectum sensum Abbat. *in cit. cap. A Crapula n.* 2. *verb. Nam debet Clericus*, est sic tenendum, dummodo appetitus naturalis ultra non exigat.

Additiones ex aliena manu.

An lusus schaccorum referendus sit ad ludum aleæ, 24 Clericisque sit prohibitus, non conveniunt Doctores. Dubium nascitur ex eo quod ingenii magis quam fortunæ ludus esse videatur. Qui licitum eum faciunt, quatuor observari volunt requisita. I. Ut 25 ad oblectamentum, non ad lucrum ludus instituatur II. Ut non magnum temporis spatium insumatur, 26 ne a rebus sacris abstrahantur. III. Ut aliorum, & 27 præsertim sæcularium aspectus evitetur. Et IV. Ut 28 prophanos viros in eo socios non admittant. At Angellus *de Malefic. pag. mihi* 333., & Navarr. *in Manual. Confess. cap.* 20. *sub n.* 3. eum Clericis interdictum volunt, quum ad latrunculos istos artificiose versandos exigatur ea ingenii contentio, ac prolixitas temporis, ut ad animos potius defatigandos, quam relaxandos aptus videatur, & qui vincitur nunquam non male se habet.

Articulus VI.

Clericus quo ad arma, & venationem.

Clerici sine justa, & necessaria causa arma deferre non possunt; *cap. Nimirum* 1. *Cap. Cum a Judæis* 2. *cap. Non pila* 3. *capit. Clerici quæ* 15. *cap. Quicumque ex Clero* 6. *caus.* 23. *quæst.* 8. *cap. Clerici arma* 2. *de vita, & honestate Clericor. cap. In audientia* 25. *de Sentent. Excommunic, & Clement.* 1. *de vita, & ho-* 1

& honestate Clericor. in fin. ibi: *Arma portantes*.
2 Quinimmo est Clericis prohibitum arma deferre sub pœna Excommunicationis; textu claro in *dicto cap. Clerici arma portantes . . . excommunicentur*. Unde
3 inferunt Doctores, quod Clerici arma prohibita deferendo peccent mortaliter, quia Excommunicatio non fertur nisi pro gravi crimine; *cap. Nemo Episc. cap.14. caus.11. q.3.* ibi: *Quia Anathema æterna est mortis damnatio, & non nisi pro mortali debet imponi crimine*; Concordat *cap. Nullus Sacerdotum 42.*
4 *eadem caus. & quæstione*. Et ratio, quam communiter reddere solent Doctores, est, quia Clericorum arma, & munimenta debent esse Orationes, & lacrymæ, ut inquit S. Ambrosius *ad Marcellinam sororem Epist.33.* & refertur *in c. Convenior. 21. caus. 23. quæst.8*, ibi: *Lacrimæ meæ mea arma sunt, talia enim sunt munimenta Sacerdotis*. Idemque S. Ambrosius relatus *in cap. Non pila 3. caus.23. q.8.* ibi: *Orationes, & lacrimæ fuerunt mihi arma adversus Milites, talia enim sunt munimenta Sacerdotis*, & colligitur ex Divo Hieronymo in *Levitico*, & relato *in cap. Si quis 3. dist.36.* & ex Joanne Summo Pontifice
5 *in cap. Porro 14. caus.16. q.3.* Sed quo ad hoc, & omnia quæ faciunt ad delationem armorum, vide verb. *Arma* ubi late per totum.
6 Venatio frequens, & voluptuosa præcipue cum armis, & clamorosa, est Clericis interdicta; *cap. Episcopum 1. de Clerico venatore*, ibi; *Episcopum, Presbyterum, aut Diaconum canes, aut accipitres, aut hujusmodi ad venandum habere non licet. Quod si quis talium personarum in hac voluptate sæpius detentus fuerit; si Episcopus est, tribus mensibus a communione; si Presbyter, duobus; si Diaconus ab omni officio suspendatur*; *cap. Omnibus 2. eodem tit.* ibi: *Omnibus Servis Dei venationes, & silvaticas fatigationes cum canibus, & accipitres, aut falcones habere interdicimus*. Conc. Lateranense IV. *Can. 15.* sub Innocentio III. his verbis: *Venationem, aut Aucupationem universis Clericis interdicimus*; & Concil. Trident. *sess.24. cap.12. de reformat.* ubi præcipitur, ut Clerici *ab illicitis venationibus, & aucupiis abstineant*.
7 Venatio enim, quæ fit cum canibus, & falconibus propriis ex voluptate, dicitur clamorosa, & illicita; ex citat. cap. *Episcopum 1. & cap. Omnibus 2. de Cleric. venat.* Difficile enim est quod hæc venatio non sit illicita Clericis, si canes, qui ad venandum retinentur, ex bonis Ecclesiæ nutriantur; Nam cum bona Clericorum sint pauperum, aut Ecclesiæ, & consumi non possint, nisi in usus pios, non erit leve delictum, si comedant bestiæ, quod Christi pauperes alere deberet; Passer. *de stat. homin. tom.2. qu. 187. art.2. num.293.* ubi expendit textum Evangelii *Matth.15. Non est bonum sumere panem filiorum, &*
8 *dare canibus*. Unde jure merito observat S. Hieronymus quod & notare, & trepidare deberent omnes Clerici venatores, quod venatores fuisse Sanctos non legitur. Sic refertur in *cap. Quorumdam 1. dist. 34.* ibi: *Nam, & B. dicit Hieronym. venatorem numquam legimus sanctum*; *& cap. Esau 11. dist.86.* ibi: *Esau venator erat, quoniam peccator erat, & penitus non invenimus in Scripturis Sanctis Sanctum ali-*
9 *quem venatorem*. Nec minus urgent, quæ contra vitium venationis declamat Sanctus Ambrosius relatus *in cap. Quid prodest 12. dist.86.* ibi: *Quid prodest jejunare visceribus, & luxuriare venatibus, abstinere cibis, & errare peccatis? Et in cap. An putatis 13. ead. dist.86.* ibi: *An putatis illum jejunare fratres, qui primo diluculo non ad Ecclesiam vigilat, non Beatorum Martyrum loca Sancta perquirit, sed surgens congregat servulos, disponit retia, canes producit, saltus, silvasque perlustrat? Servulos, inquam secum pertrahit, fortasse magis ad Ecclesiam festinantes, & voluptatibus suis peccata accumulat aliena, nesciens reum se futurum tam de suo delicto, quam de perditione servorum*.

Unde neque Episcopis licet arma concedere Clericis pro sola voluptuosa venatione, quia ex Sacra Congregatione Immunitatis fuit declaratum licere Episcopis concedere Clericis licentiam gerendi arma solum cum legitima causa juxta Sacros Canones, ut *in Carinolen. 2. Jul. 1647. Decret. Paul. pag.14.* his verbis: *Episcopo licere licentiam concedere Clericis gerendi arma ad præscriptum Sacrorum Canonum, illaque non posse comprehendi sub bannimentis laicalibus, & in Bellocast. 18. Junii 1658. lib. Decret. Rocci pag.92.* his verbis: *Episcopus cum legitima causa juxta Sacros Canones potest concedere Clericis licentiam gerendi arma, nec illi comprehenduntur sub bannimentis Laicalibus*. Adeoque cum ex supradictis aperte 10
constet extra casus itineris, & necessariæ defensionis ab hostibus, & latronibus, Clericos arma deferre, & præsertim pro voluptuosa venatione esse contra, & non juxta Sacros Canones, stat evidenter, 11
quod Episcopi nequeant licite pro ista sola causa eis licentiam concedere arma gestandi; & consequenter Episcopi, concedendo Clericis licentiam deferendi sclopum venatorium, non sunt immunes a culpa, quia potestate, quam dedit illis Deus in ædificationem, ipsi abutuntur in destructionem contra præceptum Apostoli *2. ad Corinth. cap.10. & c.13.* Nec 12
excusari possunt Episcopi prætextu, quod Canonum rigor abierit in desuetudinem, & quod contrarius fere ubique hodie invaluerit usus; quia talia opponentibus aptatur responsio Innocentii III. data Archiepiscopo Turonensi contra aleatores, qui se excusabant prætextu consuetudinis, *in cap. Cum inter dilectos 11. de excessibus Prælator.* his verbis: *Nos tamen, qui ex Officii nostri debito pestes hujusmodi extirpare proponimus, atque ludos voluptuosos, occasione quorum sub quadam curialitatis imagine ad dissolutionis materiam devenitur, penitus improbamus excusationem prædictam, quæ per pravam consuetudinem (quæ corruptela est) palliatur, frivolam reputamus, cum in illis magis plectibilis sit offensa, per quos ad excusandas excusationes in culpis, delinquendi auctoritas usurpatur*: Et concordat *cap. Ad Audientiam nostram 3. de consuetudine*, ubi sic expresse habetur: *Consuetudo, quæ Canonicis obviat institutis, nullius debet esse momenti*. Et etiam quia talis excusatio im- 13
probatur hodie a Sacro Concilio Trident. *sess.22. c.1. de reform.* præcisis, & formidandis his verbis: *Statuit Sancta Synodus, ut quæ alias a Summis Pontificibus, & a Sacris Conciliis de Clericorum vita, & honestate, cultu, doctrinaque retinenda, ac simul de luxu, comessationibus, Choreis, aleis, lusibus, ac quibuscumque criminibus, nec non sæcularibus negotiis fugiendis copiose, & salubriter sancita fuerunt, eadem in posterum iisdem pænis, vel majoribus arbitrio Ordinarii*

narii imponendis observentur; Nec appellatio excusationem hanc, quæ ad morum corruptionem pertinent, suspendat. Si qua vero ex his in desuetudinem abiisse compererint, ea quam primum in usum revocari, & ab omnibus accurate custodiri studeant, non obstantibus consuetudinibus quibuscumque, ne subditorum neglectæ emendationis ipsi condignas Deo vindice pœnas persolvant.

14 Et per hoc Patres *in Concilio Mediolanensi* 1. *par.* 1. *tit. de armis, ludis, & spect. pag.* 18. una cum S. Carolo congregati sic absolute decreverunt: *idcirco edicimus, ne Clerici arma cujusvis generis ferant; quod si Episcopus probabili justaque de causa id eis permittendum judicaverit, tunc scripto impetrata venia, ipsis uti liceat, non tamen publice, nisi rei, aut facti necessitas postulet: Omnino balista, Astis, & Sclopeto, aliisque hujus generis instrumentis uti ipsis interdicimus.*

15 Et sic etiam censuit Sacra Congreg. Immunit. *in Ostunen. 6. Jul.* 1697. in qua cum Clerus Terræ S. Viti illius Diœcesis recursum habuisset ad dictam Sacram Congregat. pro moderatione Synodi, in qua inter cætera *in tit. de vita, & honestat. Clericor.* statutum reperiebatur sic: *Ne quis gestare audeat seu asserre arma non prohibita offensiva, videlicet Pistole, Terzette, Archibugi, seu Schiopette, Spade &c. ed altre armi offensive, sub pœna exilii ab hac Civitate, & Diœcesi per quinquennium &c.* Et cum Eminentissimus Cardinal. Casanata, cui dict. Synodi revisio commissa fuerat, votum dedisset ita conceptum: *Episcopus, gratis, & discrete licentiam concedat*; Facta relatione in plena Congregatione sub
16 dicta die prodiit resolutio: *Servetur decretum Synodi pro ut jacet.* Nec valet objicere, quod non desunt Doctores tum Canonistæ, tum Theologi, qui sustinent esse licitam Clericis delationem Sclopi venatorii pro sola voluptuosa venatione. Non valet, inquam, quia præcipui Doctores, qui admittunt, Clericis aliquando recreationis gratia licitam esse venationem, intelligunt de venatione, quæ exercetur, & fit cum retibus, laqueis, & hujusmodi sine strepitu, & clamore, ut patet ex propriis ipsorum verbis, quorum varia hic ad uberiorem notitiam subnectimus; Abbas *in c.* 1. *de Clerico Venatore n.* 1. *litt. C.* sic expresse habet: *Quædam vero est Venatio quæ fit cum retibus, seu laqueis, & licita est Clericis, dummodo frequenter non insistant*; Sylvester *in Summ. verb.* Venatio sic habet: *Ponere autem laqueum, vel rete sine strepitu, & clamore, & canibus, licet etiam Clericis*; Hostiens. *in Summ. tit. de Clerico venatore n.* 2. sic ait: *Licet enim Clericis causa necessitatis, utilitatis, vel recreationis cum retibus, laqueis, & canibus venari, dummodo cum silentio, & modestia*; Bertacin. *repert. in verb. Venatio vers.* 3. *circa fin.* dicit: *Quædam est venatio, quæ fit cum rete, seu laqueo, & licita est Clericis, dummodo frequenter non insistant*; Turrecremata *in c. Quorumdam Dist.* 34. *num.* 9. sic habet: *Alia venatio, quæ fit cum retibus, & laqueis forte licita est Clerico, quia non fit cum clamore, nec emittuntur voces; & in cap. Qui venatoribus dist.* 86. *num.* 2. *in fin.* sic inquit: *Venatio cum laqueis, & pedicis atque retibus, Clericis etiam est licita, & dummodo cum silentio, & modestia fiat*; Graff. *decis. aur. par.* 2. *lib.* 3. *n.* 9. sic concludit: *Venatio cum laqueis, & pedicis, atque retibus, & canibus Clericis etiam est licita, dummodo cum silentio, & modestia fiat*; Barbosa *Juris Ecclesiast. univ. lib.* 1 *cap.* 40. *num.* 79. sic asserit:

Postremo Clericis non licet canes habere, vel accipitres ad venandum, nec venationes facere periculosas, seu clamorosas, veluti aprorum, & cum armis; Gonzal. *commentar. in cap.* 1. *de Clerico Venatore* sic adducit: *Venatio Silvatica, aucupatica, saltuosa, de qua in præsenti agitur, est dum armis, canibus, seu avibus quis animalia terrestria, seu aves aucupatur, & ratio prohibitionis ea est, quia plerumque fit armis*; Et *num.* 8. refellendo objectiones, concludit quod venatio hæc in Clericis sit usus improbus; Sebastian. Medic. *tract. de venat. part.* 1 *quæst.* 8. *num.* 18. sic firmat: *Venatio vero, quæ fit cum rete, aut laqueo, licita est Clericis, dummodo frequenter non insistant*; Diana *part.* 3. *tract.* 6. *miscellan. resolut.* 19. sic dicit: *Sed ego puto cum Panormitano venationem Clericis recreationis causa non esse prohibitam, dummodo non sit clamorosa, sed modesta nempe cum retibus vel laqueis.*

Et sic fere omnes Canonistæ consimili sensu, quam- 17
vis non iisdem verbis, cum quibus & nos concludimus, quod quamvis non sit licita Clericis venatio voluptuosa, tumultuosa, & clamorosa, & moderata nimis frequenter facta, ut usque modo diximus; est tamen eis licita venatio quieta, & moderata raro facta, & non pro sola voluptate venationis, sed vel causa necessitatis ad tollendas feras noxias vineis, segetibus &c. vel causa utilitatis, ut dum ex tali venatione partem reddituum, vel alias fructum notabilem percipiunt, vel causa honestæ recreationis, seu distractionis pro tuenda, & recuperanda sanitate. Sic Gloss. *in cap. Episcopum* 1. *de Clerico Venato-* 18
re verb. voluptate, ibi: *Ergo videtur, quod causa necessitatis, vel recreationis licitum sit, quod possit concedi aliis Clericis excepto Episcopo, cui omnino non licet, dist.* 34. *cap.* 1. *dummodo clamorosam venationem evitent. Dist.* 86. *cap. An putatis, & non sæpius*, ut hic, (scilicet in *d. cap. Episcopum*) dicit, *ne in consuetudinem perducant*; & sic etiam tenent communiter Doctores, & in specie Abbas *in d. cap. Episcopum* 1. *de Clerico Venatore num.* 1. & ibi Hostiens. & Barb. *num.* 2. Silvester *verb. Venatio*; Menoch. *consil.* 121. *num.* 50. Sebast. Medic. *de venat. piscat. & aucup. p.* 2. *quæst.* 7. *num.* 17. Bellet. *disquisit. Cleric. p.* 1. *tit. de Disciplina Cleric.* §. 19. Bernard. *in pract. cap.* 79. *per totum, secundum novissimam impressionem*, Sayr. *in Clavi Regia lib.* 11. *cap.* 9. *num.* 7. Rebell. *de obligat. justit. part.* 1. *lib.* 2 *quæst.* 14 *num.* 9. Pirhing. *lib.* 5. *Decretal. tit.* 24 *num.* 3. Reiffenstuel *ib. num.* 5. Th. Valasc. *allegat. Juris tom.* 1. *alleg.* 21. *num.* 13. ubi refert ad hoc Constitutiones Synodales Diœcesium Brachar. Olyssipon. Elbor. Colimb. Visen. & Lamacen. Martha *de Jurisdict. part.* 4. *cas.* 57. *a num.* 17. ubi advertit, Clericos *per d. cap. Episcopum* non esse regulariter prohibitos venari, sed tantum si ad voluptatem venati fuerint, & sæpius in ipsa voluptate detenti; & alii passim id colligentes *ex d. cap. Episcopum*, ubi videtur interdici Clericis sola venatio frequens, voluptuosa, & clamorosa, ibi: *In hac voluptate sæpius detentus . . . . canes, aut accipitres, aut hujusmodi ad venandum habere non licet, & ex d. cap.* 13. *Concil. Trident.* ubi præcipitur Clericis abstinere *ab illicitis venationibus*. Cum enim ibi non dicatur absolute a venationibus, aut ab omnibus venationibus, sed ab illicitis, supponitur aperte aliquas esse ipsis licitas, quales revera videntur esse venationes quietæ, & modestæ, & raro factæ propter aliquam ex tribus

19 bus caufis adductis *sub num.*17. Et hoc venandi genus faltem approbaffe videtur Sacra Congregat. Immunitatis *in una Civitatis Caftellan., five Hortana Libertatis venandi pro Clero Suriani*, in qua *sub die* 23.*Augufti*.1667. cenfuit refcribendum ad A.C. non impedita interim venatione Ecclefiafticis; *& sub die* 20.*Decemb. ejusd. anni* re iterum propofita, *cenfuit ftandum effe in decifis*: quod quidem non decreviffet, fi omnis venatio effet Clericis interdicta. Et per hoc
20 fuit notanter dictum in conclufione *sub num.*6. quod *Venatio frequens, & voluptuosa præcipue cum armis, & clamorosa, eft Clericis interdicta*. Et de facto hanc tantum venationem prohibuit Sacra Cong. Epifc. &
21 Regul. *in una Casertana sub die 6.Jun.*1601. Et notanter etiam diximus *sub num.*10. quod neque Epifcopis licet arma concedere Clericis pro fola voluptuofa venatione, quia ex Decretis Sac. Congreg. Immunit. *sub d. n.*10. adductis poffunt Epifcopi concedere Clericis facultatem arma geftandi ad præfcriptum Sacrorum Canonum, & cum legitima cauffa, uti effet aliqua ex tribus affignatis *sub d. n.*17. Et a fortiori effet jufta ratio concedendi talem facultatem cauffa itineris, & defenfionis ab hoftibus, & latronibus *ex cap. Maximianus caus.*23. *q.*3. utque fuit dictum *verb. Arma n.*9. 10.*&* 11.

22 Venatio, quæ fit retibus, vel laqueis moderatæ, & honeftæ recreationis gratia, ut pifcatio, & hujufmodi, eft licita Clericis; Tum quia ceffant omnes rationes, quibus eft prohibita venatio tumultuofa, & clamorofa cum armis offenfivis; ut periculum homicidii mutilationis membrorum, & confequenter
23 irregularitatis &c. Tum etiam quia invenimus in Scriptura Sacra plures Pifcatores Sanctos, venatores autem, ut fupra, prohibitos, non item ut obfervat S. Hieronymus relatus *in c. Quorumdam* 1. *dift.*34.*& in c. Efau* 11. *dift.*86. ubi fic habet: *Et penitus non invenimus in Scripturis Sanctis Sanctum aliquem Venato-*
24 *rem, Piscatores invenimus Sanctos*. Dummodo tamen non fiat in folemnitatibus majoribus; *c. Licet*,
25 *de feriis*. Et neque animo negotiandi; dicerentur enim Clerici negotiatores, fi pifcationem exercerent, ut pifces venderent; Alberic. in *l. Legatis fervis, ff. de legat.*3. Sebaftian. Medic. *in tract. de pifcat.& venat. q.*60. Bellet. *disquifit. Cleric. part.*1. *tit. de discipl. Cleric. §.*19. *in fin.* Sperell. *decis.*124. *num.*35. Barbofa *in c. Episcopum* 1. *de Clerico venatore num.*6. &
26 alii paffim. Et dummodo ab Epifcopo eorum Ordinario per edictum, vel in Synodo, vel alias non prohibeatur; tunc enim abfque ejus licentia pifcari non poffunt; quia tunc folum cauffa rationabilis excufat, quando fit de licentia Superioris, ad quem pertinet diftinguere inter cafum, & cafum, & tempus licitum, & illicitum; *c. Confilium vers. potes*, & *debes de obferv. jejun.* Sperell. *dec.*124. *sub. num.*37. Graff. *dec. aur. part.*2. *lib.*3. *c.*17. *n.* 14. Monacell.
27 *tom.*1. *tit.*6. *form.*5. *n.*15. Hinc advertendum venit, quod licet venatio, & pifcatio pro uno eodemque Jure ponantur *in l.*2. *&* 5. *ff. de acquir. rer. dom.& §. fere, Inftit. eod.* tamen non nihil inter venationem, & pifcationem revera intereft; nam generaliter loquendo venari in alieno licet, pifcari non item; *l. Injuriarum* 13. *§. fin. de injur.* Donell. *lib.*4. *com.*8.
28 Pignatell. *tom.*3. *consul.*7. *num.* 59. Infuper pifcatio differt a venatione, non folum tamquam Jus magis licitum, & fpectaculum minus cruentum; fed quia eft magis humilis, & civilis, quæ non eget hujufmodi clamore, & tumultu canum, accipitrum, aut falconum, quos alere prohibentur Clerici; *c. Episcopum* 2. *dift.*34. *c. Episcopum* 1.*& c. Omnibus* 2. *de Clerico venatore*. Et ideo pifcatio Ecclefiafticis per- 29
fonis indiftincte permiffa eft, non autem venatio, nam quo cruentius eft Jus venationis, eo videtur magis ab humilitate effe alienum; *l. Cruenta Spectacula, Cod. de glad. lib.*11. minufque Ecclefiafticis convenire perfonis; Pignatell. *loc. cit. n.*7. *in fin.*

Unde reperimus in Jure impofitas effe pœnas con- 30
tra tales Venatores, non autem contra Pifcatores. Si enim Venator fit Epifcopus, fufpenditur tribus menfibus, fi Presbyter duobus, fi Diaconus ab omni Officio; textu expreffo *in cap. Episcopum* 1. *de Clerico Venatore*, ibi: *Quod fi quis talium personarum in hac voluptate sæpius detentus fuerit, fi Episcopus eft, tribus menfibus a communione si Presbyter, duobus; fi Diaconus ab omni officio suspendatur*. Quam fufpen- 31
fionis pœnam etiam ad Subdiaconum extendit Gloff. *ibidem*. Et etiam ad Clericos Minoriftas Innoc. Ho- 32
ftienf. Joann. Andreas, Henrich. Boich. *ibid.* quos refert & fequitur Sperell. *dec.*124. *n.*29. Qui Minori- 33
ftæ, licet in dicto *cap. Episcopum* non comprehenderentur, ut volunt varii Canoniftæ, effent tamen per communem Doctrinam arbitrio Judicis plectendi. Et ideo laudantur illi Ordinarii, qui fub deter- 34
minatis, & arbitrariis pœnis interdicunt omnibus fuis Clericis hujufmodi venationem, & delationem armorum. Quæ tamen pœnæ non debent effe nimis 35
rigorofæ præcipue in prima vice, ut cenfuit *Sacra Congregat. Episcop., & Regul. in Affifien.* 16. *Mart.* 1622. præfertim excommunicationis ipfo facto, ut in *una Eugubina* 16. *Januar.* 1596. ac fæpe alibi cenfuit quod in prohibitione venationis, vel delationis armorum etiam prohibitorum facta quibufcumque etiam Clericis non debet apponi pœna excommunic. ipfo facto incurrendæ, nec privatio privilegii Clericalis, fed aliæ pœnæ Sacrorum Canonum, ut *die* 2. *Apr.* 1691. *& in Licien.* 18. *Jun.* 1602., *&* 15. *Apr.* 1604. *& in Squillacen.* 15. *Iul.* 1605. Poteft vero ab 36
Epifcopo prohiberi Clericis delatio fclopi fub pœna Sufpenfionis a divinis ipfo facto incurrenda, dummodo fint in Sacris. *Sic Sacr. Congr. Conc.* damnando delationem armorum in *Sarcinaten.* 12. *Aug.* 1645. refponfum dedit Epifcopo, ipfum potuiffe edicto publico imponere Clericis in Sacris conftitutis pœnam fufpenfionis a Divinis ipfo facto incurrendam deferentibus Archibugium, ita ut illud deferentes abfque licentia dictam pœnam ipfo facto incurrant, & fi incurfi celebraffent, irregulares evafiffent *lib.*17. *dec. pag.*499. Clerici deferentes arma contra prohibitio- 37
nem Epifcopi poffunt puniri, etiamfi non capiantur in fragranti, fed folum per teftes fuerint vifi; Cum enim de Jure Canonico in quolibet delicto procedatur per inquifitionem, & ex Officio, Rayn. *obferv. Crimin. to.*3. *c.*34. *§.*10. *n.*7. prohibente Epifcopali edicto delationem armorum, feu fclopum venatorium, poteft Epifcopus contra tranfgreffores procedere per inquifitionem, etiamfi non fint capti infragranti, ne clypeo deficientiæ probationis corporis delicti per capturam in fragranti Clerici audaciores evadant, & fine pœnæ timore, delatione armorum abutantur, & occafio delinquendi illis præbeatur; Conciol. *resol. crimin. verb. arma, resol.*11. *n.*1. *&* 5. & alii ab ipfo allegati:

ti: Tum quia Episcopus ex caussa, & pro morum reformatione, sicuti potest augere pœnam Canonum *cap. Et parte* 11. *de transactionibus*, *cap. Sicut dignum* 6. *de homicid.* Abbas *in cap. Licet n.*2. *de Offic. Judic. Ordin.* Riccius *in praxi for. Ecclesiast. part.*2. *resolut.* 206. *n.*1. *vers. Secundo*: Ita ad tollendos abusus potest ex officio, & per inquisitionem processum instituere contra Clericos arma, seu sclopum venatorium abusive, & frequenter deferentes, & eos moderata pœna pecuniaria mulctare; Farinac. *part.*12. *q.*108. *n.*13. Amen. *de delict. & pœn. tit.*7. *§.*1. *n.* 16.

38 Clerici tamen, qui non abusive, & frequenter, sed raro, bis, v. gr. ter, aut quater in anno moderatione, & modestia servata, ac numquam dimisso habitu Clericali in saltu, vel in agro ad venandas aves recreationis gratia, sclopo venatorio uterentur, non essent processandi, nec puniendi, sed cum eis esset connivendum, & dissimulandum; Glossa *in cap.*1. *de Cleric. venator.* Conciol. *resol. crimin. verb. arma*, *resol.*24. *num.*2. & 5. Monacell. *tom.*2. *tit.*15. *form.*4. *n.*23. Pignatell. *tom.*3. *consult.*59. *n.*13. ubi dicit venationis abusum, & non usum esse Clericis prohibitum. Eo vel maxime, quod Clerici venatores non nisi trina monitione præcedente, puniendi sunt; Hostiens. *in summ. tit. de venat. §. fin.* Ananias *in cap.*1 *de Cleric. venator.* Henic. *ibidem* Menochius *in consil.* 221. *num.* 52. *vol.* 3. Belet. *disquisit. Cleric. tit. de disciplin. Cleric. §.*19. *sub n.*6. *verb. Verumtamen*, quos refert, & sequitur Sperell. *dec.*124. *n.*33.

39 * Sententia asserens omnem quamcumque venationem a sacris Canonibus interdictam esse Clericis, magis juri conformis est, Benedict. XIV. de *Synodo Diœc. l.*7. *cap.*61. *§.*7. quare nimii rigoris damnandæ
40 non sunt Constitutiones illæ Synodales Episcoporum, quæ indicta pœna Clericos ab omni venatione removent; *ib. §.*8.

Additiones ex aliena manu.

41 De prohibita Clericis delatione Armorum diximus in addit. ad verb. *Arma*. Hic vero non incongrue quæri potest, an Clericus deferens arma, quæ statuto sæculari simpliciter, vel certo tempore aut loco prohibita sunt, spoliari iisdem a ministris Curiæ
42 sæcularis possit? Affirmant inter alios Julius Clarus *§. final. q.*36. *n.*26. Covarr. *variar. resol. lib.*2. *cap.*20. *n.*18. idque quia tale statutum concernit publicam utilitatem, & sacris Canonibus conforme est, adeo-
43 que Clericos etiam obligat. Sed esto quod statutum hujusmodi possit obligare Clericos, tamen non sæculares, sed Ecclesiasticæ potestatis esse debet, ut
44 Clerici illud observent. Rectius igitur Ugolin. *de potest. Episcop. cap.*13. *§.*12. *n.*3. Guazzin. *part.*1. *defens.*20. *cap.*9. *n.*11. *de Jurisd. part.*4. *centur.* 1. *cas.*7. *per tot.* aliique sentiunt, quod dictus Clericus, nisi in fragranti crimine, aut ejus machinatione deprehendatur, aliaque via non supersit, qua injuria, vel damnum ab ea inferendum prohiberi possit, armis etiam specialiter prohibitis jussu sæcularis Magistratus spoliari nequeat.

45 Prohibitionem venationis Canonibus tot Conciliorum Clericis factam accipiunt communiter Canonistæ de venatione *clamorosa*, & *periculosa*, uti vocant, eaque quæ cum armis fieri solet, eaque propter tenent sanitatis, vel recreationis causa Clericos venatione uti non prohiberi, dummodo id faciant cum silentio, & modestia.

At Ziegler. *de Episcop. lib.*4. *cap.*19. *n.*5. & *seqq.* 46
Verum enim vero (inquit) *interpretatio ista Canonistarum non videtur satis conveniens, vel Canonum textui, & litteræ, vel priscis Ecclesiæ institutis. Canones quod attinet, generaliter illi omnem venationem interdicunt. Et ne de hac generalitate quis dubitet, legi poterit interpretatio Nicolai Papæ, quæ habetur apud Gratianum dicto loco. Verba digna sunt, quæ hic adscribantur: Quorumdam relatione fidelium nostris auribus intimatum est, quod Lanfredus Episcopus, qui & juvenis dicitur, venationi sit deditus, quod vitium plurimos etiam de Clericali catalogo, genere dumtaxat Germanos, & Gallos, irreverentes implicat. Verum iste, si ita est, ut audimus, merito juvenis dicitur, quia juvenilibus desideriis occupatus nulla gravitate constringitur; nam ut Beatus dicit Hieronymus, Venatorem numquam legimus sanctum .... Oportet ergo fraternitatem tuam, Synodale cum Episcopis, & suffraganeis tuis convocare Concilium, & hunc salutaribus eloquiis Episcopum convenire, atque illi pastorali auctoritate præcipere, quatenus ab omni bestiarum, vel volucrum venatione penitus alienus existat &c. Generalia sunt verba, & talia, quæ nullam admittunt exceptionem, aut limitationes, ab omnium bestiarum, vel volucrum venatione penitus alienus. In verbis sequentibus comminatur Pontifex excommunicare eum debere pro venationis delectatione, si parere contempserit. Nec distinctionem fecit inter Episcopos, & alios Clericos, dum ait vitium illud plurimos etiam de Clericali catalogo implicasse. In utrisque scilicet vitium esse censetur. Instituta Ecclesiæ primitivæ hæc erant, ut Clerici morum gravitate, & vitæ genere omnibus aliis in Republica Civibus antecellerent, utve, quantum fieri posset, inania hominum studia, & nimiam familiaritatem vitarent, & ab omni negotio abstinerent, per quod corrumpi sanctitas Christiana posset. Honoratur Ministerium, inquit Bernardus epist.* 28. *morum gravitate, Consiliorum auctoritate, & actuum honestate. Nec enim doctrina tantum, sed & vita Ministrorum Ecclesiæ in conspectu omnium instar Civitatis supra montem sitæ posita est, adeoque cavendum ipsis assidue, ne vitæ humanæ tenebris involvantur, & ab enormi actionum suarum norma scandalum Ecclesiæ præbeant. Atque hinc dubitare licet, utrum per venationis exercitium servari possit ea morum gravitas, quæ in Ministro Ecclesiæ exigitur.* Hanc ipsam distinctionem pluribus rejicit Joannes Busæus *ad Epist.*56. Petri Blesensis.

Articulus. VII.

Clericus, quo ad immunitatem, & exemptionem.

Clerici confugientes ad Ecclesiam gaudent immunitate Ecclesiastica; Sac. Congregat. Immu- 1
nitat. *in Romana* 17. *Januar.* 1628. *lib.*1. *Decr. Pau-* 2
*luc. pag.*79. Clericus percussor alterius Clerici confugiens ad Ecclesiam gaudere debet immunitate; ead. Sac. Congreg. *in Sulmonen.* 9. *Octobr.* 1635. *lib.*2. *decret. Paul. pag.*236. Etiam Regularis captus in loco 3

 immu-

immuni pro delicto non excepto in Bulla Gregorii
XIV. gaudere debet immunitate Ecclesiastica; Ea-
dem Sacra Congregatio in *Fulginaten. 9. Mart. 1639.*
4 *lib.1. Decr. Paul. pag.116.* Immo Regularis Sacerdos
de Ordine Prioris Conventus, & Commissarii causæ
Criminalis extractus ab Ecclesia Conventus, ad quam
confugerat e carceribus ipsius Conventus, restituen-
dus est, & injungitur Archiepiscopo, ut mandet
restitui; Eadem Sac. Congregat. in *Neapolitana 11.*
5 *Octobr. 1692. lib. decr. Grimald. pag.209.* Clerici non
tenentur ad solutionem onerum impositorum pro
Physico, Chirurgo, & Ludimagistro; S.Congr.Episc.
& Regul. in *Lauretana Pennen. Diœcesis 2. Aug.1619.*
& Sac. Congreg. Immunit, *in una Nullius S.Lauren-
ti in Campo 14. Febr. 1628. lib.1. decr. Paul. pag.84.*
6 Clerici non tenentur ad onera, nisi ea sint certa, rea-
lia, & invariabilia; Sac. Congreg. Immunit. in *Ca-*
7 *merin. 17. Jan. 1626. lib.1. decr. Paul. pag.80.* Clerici
gaudent exemptione pro bonis patrimonialibus in
totum, & etiam pro acquisitis & donatis; Eadem
Sacra Congregatio *in Campanien. 4. Septemb. 1674.*
8 *lib.1. decr. Altovit. pag.992.* Clerici ex solo Characte-
re Clericali gaudent exemptione ab impositionibus,
collectis, & aliis oneribus; Eadem Sac. Congregat.
9 *in Fanen. 23. Jun. 1647. l.4. decr. Paul. p.19.* Etiamsi
sint in Minoribus, nec habeant requisita Conci-
lii; cum Concilium Tridentinum non habentibus di-
ctas qualitates non adimat nisi privilegium Fori;
Eadem Congregatio in *Firmana 10. Septemb. 1629.*
lib.2. decr. Paul. pag.5. in Assisien. 29. Jun. 1629. lib.2.
decr. Paul. pag.141. & 10. Maii 1633. lib.2. decr. Paul.
pag.155. & 3. Octob. 1634. lib.2. decr. Paul. pag.203. in
Aprutina 6. Martii 1635. lib.2. decr. Paul. pag. 218.
in Fanen. 13. Augusti 1647. lib.4. decr. Paul. pag.23.
10 Etiamsi in susceptione Ordinis protestati fuerint nol-
le eximi ab oneribus Laicalibus; Eadem Sac. Con-
gregatio in *Aprutina 10. Septembr. 1652. lib.4. decr.*
11 *Paul. pag.196.* Etiamsi sint Clerici solum primæ Ton-
suræ, sunt exempti ab impositionibus Laicalibus;
Eadem Congregatio *in una Montis Regalis 10. Augu-
sti 1638. lib.3. decr. Paul. pag. 69. in una Montis Alti*
10. Novembr. 1638. lib.3. decr. Paul. pag. 77. in Mu-
12 *tinen. 23. Aug. 1650. lib.4. decr. Paul. pag.116.* Etiamsi
ipsi Clerici habentes solum primam Tonsuram Habi-
tum, vel Tonsuram non deferant, nisi tertio moniti,
contumaces extiterint; Eadem Congregat. *in Aqui-
lana 5. Maii 1641. lib.3. decret. Pauluc. pag.138.* Fa-
gnan. *in cap. Pervenit 2. de immunit. Ecclesiarum nu-
mer. 14. & 15.*
13 Clerici gaudent exemptione pro bonis patrimo-
nialibus in portione sibi tangente; Sac. Congregat.
Immunit. in *Asten. 10. Maii 1633. l.2. decr. Pauluc.*
pag.156. in Novarien. 23. Aug. 1633. lib.2. decr. Paul.
14 *pag.169.* Clerici non tenentur ad Gabellas, quando
per alios, vel per se ipsos absque sui Officii detri-
mento arti sericæ operam dant cum foliis arbo-
rum in propriis bonis existentium; Eadem Congre-
gatio in *Neocastr. 9. Jun. 1637. lib.3. decr. Pauluc.*
15 *pag.34.* Clerici in Minoribus constituti viventes simul
cum eorum Patribus, non tenentur ad collectas, &
alia onera pro bonis sibi donatis, nisi donationes
sint fraudulentes, & uti tales per Judicem Ecclesia-
sticum declaratæ; Eadem Congregat. *in Hieracen.*
16 *4. Jul. 1645. lib.3. decr. Paul. pag.244.* Clerici in Mi-
noribus etiamsi non se promovere faciant ad Ordi-
nes Sacros, gaudent exemptione ab impositionibus;
Eadem Congregatio in *una Civitatis Pennæ 21. Mart.*
1656. lib.3. decr. Paul. pag.273. Clerici sunt exem- 17
pti a Gabellis Laicalibus etiam pro portione coloni-
ca; Eadem Congregatio in *Ortunen. 24. Jul. 1634.*
l.2. decr. Paul. pag.196. Clerici non tenentur ad Ga- 18
bellam impositam pro extractione olei recollecti in
suis bonis Patrimonialibus, & Beneficialibus; Ea-
dem Congr. *in Lycien. 24. Julii 1634. lib.2. decr. Paul.*
pag.196. Clerici Cives Romani possidentes bona in 19
Territorio Civitatis Malleani, non tenentur ad solu-
tionem Gabellæ extractionis vigore statuti Laicalis
debitæ pro fructibus ex iisdem bonis recollectis Ro-
mam convehendis pro eorum usu; Eadem Congre-
gatio in *Sabinen. 8. April. 1687. lib. decr. Martell.*
pag.86. Clericus non tenetur ad impositionem Capi- 20
tationis ex bonis, & redditibus Patris, cujus impen-
sis vivit; Eadem Congregatio in *Aquilana 4. Sept.*
1640. lib.3. decr. Paul. pag.127. Clerici non gaudent 21
privilegiis Patrimonii Ecclesiastici pro bonis ad su-
scipiendos Ordines Sacros eis assignatis, donec non
fuerint in Sacris Ordinibus constituti; Si vero dicta
bona fuerint translata in possessionem eorumdem Cle-
ricorum sine fraude, de qua Episcopus diligenter
cognoscere debet, gaudent, ut cætera bona a Cle-
ricis acquisita etiam ante susceptionem Ordinum Sa-
crorum; Eadem Congregatio in *Castellanetens. 20.*
*Mart. 1662. lib. Decret. Rocci pag.391. in Campa-
nien. 4. Septembris 1674. lib.1. Decret. Altovit. pag.
992. in Pedemontana 22. Novembr. 1692. Decr. Val-
leman. pag.4.*
Clerici, & Ecclesiastici sunt exempti a tributis im- 22
positis causa belli, pestis, & hujusmodi, nisi con-
currant requisita *cap. Non minus 4. & cap. Adversus 7.
de Immunit. Ecclesiarum*; Sacra Congr. Immunitatis
in una Poloniæ 3. Januar. lib.1. decr. Paul. pag.78. &
sæpe alibi pro consimilibus contributionibus, ut pro 23
novis muris Civitatis ædificandis in *Jan. 16. Aprilis
1630. 1628. decr. Paul. pag.36.* Pro refectione Agge-
rum; *in Mut. 19. Decemb. 1634. lib.2. decr. Pauluc.
pag.212. in Nullius Guastallæ 8. Aprilis 1636. l.3.
Decr. Paul. pag.2. in Perusina 3. Jun. 1690. l. Decr.
Martell. pag.616.* Pro excavatione alveorum, & fo- 24
vearum; *in Assisien. 18. Febr. 1631. lib.2. decr. Paul.
p.95. & 23. Aug. 1650. lib.4. decr. Paul. p.115. in Mu-
tinen. 13. Jul. 1637. lib.3. Paul. p.37.* Pro refectione 25
pontium; *in Mutinen. 19. Dec. 1634. l.2. decr. Paul. p.
212.* Pro reparatione fluminum, *in Lucana 28. Jan.* 26
*1681. lib.2. decr. Altovit. pag.2145., & in eadem 22.
Junuar. 1692. lib. Decret. Grimald. p.78.* Pro intro- 27
ducenda aqua in Civitatem *in Isolana 17. Jul. 1585.*
Pro excavatione facienda Canalis; *in Ferrarien. 4.
Januar. 1632. lib.2. decr. Paul. pag.112.* Pro defen- 28
sione Arcium Africæ ad formam indulti S. M. Cle-
ment. X. sub *die 17. Jul. 1671. In una Regni Siciliæ 21.
Nov. 1690. lib. decr. Martell. p.688.* Ex d. autem *cap.* 29
Non minus 4. c. Adversus 7. de Immunitat. Ecclesiast.
ut Clerici licite solvant collectas, & impositiones
Laicorum sex requiruntur. Primo requiritur, ut Epi- 30
scopus simul, & Clerus super hoc deliberent, & con-
sentiant, ut patet ex littera in *d. cap. Non minus*, ibi
Episcopus, & Clerus. Unde hoc non potest Episco-
pus sine Clero, nec Clerus sine Episcopo; cum co-
pula

pula *Et* in textu posita requirat concursum utriusque copulati; *l. Si quis ita stipulatus*, & ibi Bart. *ff. de verb. oblig.* & clarissime habetur ex verbis *d. cap. Ad-*
31 *versus*, ibi: *Episcopus simul cum Clericis*. Quo fit,ut nec cum Capitulo Episcopus id possit, quia, in tangentibus totum Clerum, non sufficit, quod Episcopus habeat consensum sui Capituli, sed requiritur, quod interveniat consensus Cleri; ut colligitur ex *Clem. 1. & 2. de censibus*, & tenet Abbas *in dict.*
32 *cap. Minus n.5.* & ibidem Fagnan. *n.24.* Secundo requiritur, ut evidens utilitas, vel necessitas subsit, ut declarant verba textus, & in *d. cap. Non minus*, ibi: *tantam necessitatem, & utilitatem perspexerint*.
33 Et hæc necessitas, vel utilitas quanta esse debeat ad hoc, ut Clerici licite solvant Collectam pro subsidio Laicorum, spectat ad Episcopum, & Clerum judicare, ut colligitur ex ipsis verbis utriusque textus; *Aspexerint, Prospexerint*, & tenet Gloss. *in d. c. Non minus, verb. tantam necessitatem*, & ibid. Fagn. *n.25.*
34 Tertio requiritur, ut hujusmodi necessitas, vel utilitas sit communis, scilicet tam Laicorum, quam Clericorum; ut patet ex verbis iisdem in utroque capite, ibi: *Ad relevandas communes utilitates, vel necessitates*. Et sic solide tenent Abbas in *d. c. Non*
35 *minus n.18* Fagnan. ibidem *n.18.* & alii passim. Quarto requiritur, ut ad relevandas communes utilitates vel necessitates non sufficiant solæ facultates Laicorum, textu expresso in utroque dicto capite, ibi:
36 *Ubi Laicorum non suppetunt facultates*. Quinto requiritur, ut contributio ab Episcopis fiat sponte, & sine aliqua exactione, vel compulsione, ut clare ex verbis *dict. cap. Non minus*, ibi: *Absque ulla exactione*, & clarius ex verbis *dict. cap. Adversus*, ibi: *Absque*
37 *ulla coactione*. Semper enim exactio pecuniarum ab Ecclesiasticis in similibus casibus est facienda a Ministro deputando ab Episcopo, ut pluries censuit Sac. Congregat. Immunitatis, & signanter 22. *Apr. 1697. & in Florentina 19. Aug. 1698. lib.2. decr. Vallem. pag.169. & in una Montis Politiani 17. Novembris 1696. lib.2. decr. Valleman. pag.258.* Immo sæpius injungitur Episcopo, ut non permittat Laicos exigere per se ipsos contributiones ab Ecclesiasticis causa belli, & exacta restituere faciat; Eadem Sac, Congreg. in *Aquen 6. Decembr. 1602. lib.1. decr. Vallem. p.8. in Casalensi 13. Decemb. 1692. lib.1. decr. Valleman. pag.10. ibid. 16. Mart. 1694. lib.1.*
38 *decr. Vallem. pag.110.* Sexto requiritur, ut Romanus Pontifex prius consulatur; textu expresso in *d. cap. Adversus*, ibi: *Propter imprudentiam tamen quorumdam Romanus Pontifex prius consulatur; cujus interest communibus utilitatibus providere*; Et hæc est opinio vera, & observata in Constitutionibus Ecclesiasticorum, cum semper requiratur Beneplacitum Apostolicum; Sacra Congregatio Immunitatis in *Muti-*
39 *nens. 10. Mart. 1643. lib.3. decr. Paul. pag.197.* Etiam quando contribuunt pro rata commodi particularis, & privati; Sacra Congreg. *in Firmana 13. Jul. 1633. lib.3. decr. Paul. pag.37. in Mutinens. 19. Nov, 1647. lib.4. decr. Paul. pag.3.*

40 Clerici non tenentur custodias facere occasione suspicionis Turcarum, nisi concurrente præcisa necessitate Sac. Congreg. Immunit. in *Tranen. 11. Januar.*
41 *1633. lib.2. decr. Paul. pag.140.* Nec tenentur ad onus unius ligni pro qualibet sarcina ob servitium arcis; Eadem Sacr. Congregat. *in Perusina 9. Octobr. 1640. lib.3. decr. Paul. pag.132.* Nec ligantur bannimentis 42
Magistratus sæcularis de petenda licentia accedendi ad proprias vineas tempore vindemiarum, & ideo non tenentur petere præfatam licentiam, & quando bannimenta ista sint necessaria pro publica utilitate, & necessitate, Episcopus potest providere mediante suo Edicto; Eadem Congregatio *in Forolivien. 31. Maii 1659. lib.5. decr. Paul. pag.92.* Clerici, & Ec- 43
clesiastici non sunt subjecti oneribus, nec ordinariis, nec extraordinariis impositis ad favorem Principis, nisi juxta decisionem *in Brundusina, & Albanen. Gabellæ*; Nec tenentur ad consignationem frumenti, & aliorum fructuum faciendam Principi Laico, Eadem Congregatio *in Casalen. 18. Aug. 1637. lib.3. decr. Paul. pag.79.* Etiam hoc decreverat Sac. Congregat. Episcopor. & Regular. *in Ferrarien. 19. Junii 1592.* quod semper Clerici non tenentur denunciare sua frumenta vel bladas Judici Laico, sed Episcopo, qui notam dabit sæcularibus, absque eo tamen quod graventur Clerici. Unde tempore pe- 44
nuriæ ut dicitur, *le rassegne* frumentorum, & bladarum Ecclesiasticorum faciendæ sunt per Ecclesiasticos Curiæ Episcopalis, & ab Episcopo arbitranda est quantitas, qua indiget unusquisque Ecclesiasticus; frumentum vero, & bladæ asserventur in loco ipsi Episcopo beneviso, & sub custodia deputati ab ipso Episcopo; Et ut dicitur *si spiani* in furno Ecclesiastico, si quem habent; Sac. Congreg. Immunit. *in una Civitatis Castelli 4. Jan. 1630. lib.2. decr. Paul. pag.25.* Unde prodiit rescriptum, quod contra 45
Edictum Senatus super notificatione frumentorum,& visitatione horreorum comprehensivum Ecclesiasticorum uti læsivum Immunitatis, Libertatis, & Jurisdictionis Ecclesiasticæ, Episcopi tueantur Ecclesiasticos, & desuper dantur litteræ circulares; Eadem Congregat. *in Papien. 19. Octobr. 1675. lib. 1. decr. Altovit. pag.1159.* Sic perquisitio frumentorum 46
in locis immunibus est prorsus prohibita Laicis; Eadem Sacra Congregatio *in Florentin. 15. Decembr. 1648. lib.4. decr. Paul. pag.66.* Et ideo dantur litteræ circulares Episcopis status Ecclesiastici pro perquisitione frumenti in locis immunibus ad effectum faciendi ejus assignationem Ministris Abundantiæ soluto competenti pretio: Ead. Congr. *20. Aug. 1678. lib.2. decr. Altovit. pag.1630.*

Non est permittendum Ecclesiasticos comprehen- 47
di in prohibitione Laicorum vendendi & emendi frumenta, sed urgente necessitate potest Ordinarius peculiari suo Edicto Ecclesiasticis prohibere; Ead. Congregatio *in Ragusina 10. Jun. 1636. lib.3. decr. Paul. pag.7.* In venditione frumenti, bladarum, & simi- 48
lium Clerici, & Ecclesiastici non tenentur servare taxam, & alias ordinationes editas a Potestate Laica, sed Episcopus sua ordinatione constituat eamdem taxam pretii justi, & contra transgressores procedat; Eadem Congregatio *in Melevitana 21. Mart. 1646. l.3. decr. Paul. pag.276. in Bovinen. 17. Mart. 1695. l.1. decr. Vallem. pag.189.* Episcopus potest in 49
casu necessitatis proprio edicto statuere pretium frumenti Ecclesiasticorum, eosque cogere ad venditionem; reservata tamen pro usu, & sustentatione ipsorum æqua, & proportionata quantitate; Eadem Congregatio *in Casal, 12. Febr. 1695. lib.1. decret.*

Val-

50 *Valleman. pag.*171. Immo injungitur Episcopo, ut
pro currenti anno attenta gravissima penuria præfigat
proprio Edicto justum pretium frumento Ecclesiasti-
corum, & obliget auctoritate Sac. Congregationis
Ecclesiasticos tam Sæculares, quam Regulares ad
venditionem frumenti, reservata tamen pro usu, &
sustentatione eorum ea quantitate, quæ æqua, &
proportionata omnibus consideratis ab eodem Epi-
scopo reputata fuerit; Eadem Sacra Congregatio in
Neocastren. 1.*Decemb.* 1696. *lib.*2. *decr.Vallem.p.*61.
51 Quatenus Episcopus judicet talem esse penuriam fru-
menti, ut sit expediens prohibere Ecclesiasticis ex-
tractionem, eam prohibeat proprio Edicto, nulla
facta mentione vel habita relatione ad Edictum Laica-
le;ead. S.Cong. *in Neocastrens.*8.*Aug.* 1693.*l.*1. *decr.*
52 *Vallem. p.*66. Mandatur Episcopis & Archiepiscopis
Regni, ut attenta penuria vendant eorum frumenta,
& respective faciant vendere a propriis Ecclesiasti-
cis pro pretio tamen per eosdem cum emptoribus
concordato, & quatenus non concordent, vendant
pro pretio justo judicato arbitrio Episcoporum; Ea-
dem Sacra Congr. *in Neap.* 10. *Novemb.* 1646. *lib.*4.
53 *decr. Paul.pag.*63. Nuncio Neapolis scribitur non es-
se extendendam facultatem extrahendi frumenta, ita
ut etiam cum deputatione personæ Ecclesiasticæ mini-
me liceat Commissario Regio extrahere frumenta re-
condita in locis immunibus, etiamsi fortassis empta
contra formam Pragmaticæ; Eadem Sacra Congre-
tio *in Neapolitana* 28.*Septemb.* 1694. *lib.*1. *decr.Val-*
54 *leman. pag.*149.Gubernator non potest cogere Eccle-
siasticos ad asportandum in horrea publica partem
suorum frumentorum; Eadem Sacra Congregatio in
Auximana 10.*Decemb.* 1646. *lib.*4. *decr.Paul. pag.*35.
55 Immo ob Edicta Gubernatoris læsiva libertatis Ec-
clesiasticæ proceditur contra eumdem; Eadem Sa-
cra Congregatio *in Minerbinen.* 6. *Novembr.* 1694.
*lib.*1. *decr. Vallem.pag.*155. & 19.*Apr.* 1695. *d. lib.*
pag. 183.
56 Clerici, & Ecclesiastici non possunt cogi ire ad
molendinum Domini temporalis, seu Communita-
tis, sed possunt ire ad alia sibi benevisa; Sac. Con-
gregat. Immunitatis *in Neritonen.* 1. *Septemb.* 1643.
57 *lib.*3. *decr. Paul.pag.*208. Prohibitio Communitatis
eundi ad alia molendina, quam ad molendina ipsius
Communitatis, non comprehendit molendina Epi-
scopi, Ecclesiarum, & Ecclesiasticorum, tam intra,
quam extra Communitatis Territorium existentia, &
Communitas est cogenda ad declarationem non
comprehensionis; Eadem Sac. Congreg. *in Firmana*
58 19. *Novemb.* 1630. *lib.*2. *decr. Paul. pag.*65. Eccle-
siasticorum molendina non comprehenduntur sub
bannis Gubernatoris, qui debet facere declaratio-
nem de non comprehensione eorum; Eadem Sacra
Congreg. *in Æsina* 8. *Apr.* 1631. *lib.*2. *decr. Pauluc.*
59 *pag.*47. Ecclesiasticorum molendina, ac molentes
in ipsis molendinis non comprehenduntur sub pro-
hibitione Laicorum solvendi Gabellam, ut dicitur
della Pesa; Eadem Sac. Congreg. *in Maceraten.* 19.
60 *Jan.* 1638. *lib.*3. *decr. Paul. pag.* 52. Repugnat Im-
munitati; & Libertati Ecclesiasticæ exactio oneris
molituræ in molendinis Ecclesiasticorum, & equi-
tum Sancti Mauritii; nec non publicatio ordinis pro-
hibitivi eundi ad dicta molendina; Eadem Sac.Con-
gregatio *in Taurinen.* 11. *Septemb.* 1643. *lib.*2. *decr.*
*Paul.pag.*202. Edicta Laicalia prohibentia ire ad cer- 61
ta molendina, afficere nequeunt Ecclesiasticos; Ea-
dem Sac. Congreg. *in Maceraten.* 4. *Jun.* 1672. *lib.*1.
*decr. Altoviti pag.*694. Edicta Curiæ Laicalis prohi- 62
bentia Laicis molere olivas in molendinis Ecclesia-
sticorum sunt revocanda; Eadem Sac. Congregatio
in una Nullius Marubii 16. *Sept.* 1687. *l. decr. Mar-*
*tell. pag.*157. Immo impedientes molere olivas in 63
molendinis Ecclesiasticorum, & prætendentes deci-
cimas, sunt ab Ordinario excommunicandi; eadem
Sac. Congreg. *in Catacen.* 11. *Aug.* 1631. *lib.*2. *decr.*
*Paul.pag.*85. *in Ugentina* 29. *Octob.* 1695. *l.*1. *decr.*
*Valleman.pag.*226. Edictum pœnale Baronis prohi- 64
bens suis subditis, ne utantur molendino Monacho-
rum Cisterciensium omnino revocari cogat Episco-
pus, & referat Sac. Congregationi; Eadem Sacra
Congreg. *in Anglonen.* 2. *Novemb.* 1693. *lib.*1. *decr.*
*Vallem. pag.*87. Episcopus procedat prout de Jure 65
contra Ministros Laicos impedientes Moniales in fa-
bricatione molendini olearii, non obstante Monito-
rio A. C. Eadem Sac. Congreg. *in Ariminen.* 9. *Febr.*
1700. *lib.*2. *decr. Valleman. pag.*272. Clerici, & Ec- 66
clesiastici sunt exempti ab impositione molituræ;
Eadem Sac. Congregat. *in Isernien.* 18. *Mart.* 1631.
*lib.*2. *decr. Paul.pag.*99. Non licet Gubernatori, seu 67
Curiæ sæculari visitare, seu perquisitiones facere in
molendinis Monialium, & aliorum Piorum Loco-
rum, quamvis sint conducta a Molitoribus affictua-
riis; Ead. Sac. Congreg. *in Verulana* 2. *Octob.* 1691.
*lib. decr. Grimald. p.*18.
Clerici, & Ecclesiastici sunt omnino exempti ab 68
onere hospitandi Milites; eadem Sac. Congregatio
in Papiens. 10. *Septemb.* 1629. *lib.*2. *decr. Paul.pag.*6.
Etiam in bonis Patrimonialibus pro sua portione, & 69
virili; eadem Sac. Congreg. *in Derthonen.* 4. *Decemb.*
1629. *lib.*3. *decr. Paul. pag.*18. *in Aquilana* 16. *Apr.*
1630. *lib.*2. *decr.Paul. pag.*35. Episcopus non permit- 70
tat hospitationem equorum Militarium in atriis, &
cortilibus Monasteriorum Monialium; eadem Sacra
Congregatio *in Asten.* 5. *Decemb.* 1696. *lib.*2. *decr.*
*Vallem.pag.*61. Ministri publici Civitatis, qui vio- 71
lenter fecerunt reponi fœnum in Claustro Regula-
rium, incidunt in Excommunicationem, sed atten-
ta remotione fœni, & prævia aliqua eleemosyna ero-
ganda Ecclesiæ violatæ consensu partis, & obliga-
tione de non incurrendo amplius in similia, datur
facultas absolvendi in forma; eadem Sac: Congreg.
in Papiens. 27. *Augusti* 1697. *lib.*2. *decr. Vallem. pag.*
110. Officiales, & Milites prævia reintegratione Ec- 72
clesiæ, & consensu partis absolvuntur ob violentam
hospitationem in Domo Canonicali, eadem Sacra
Congregatio *in Augustana* 9. *Aprilis* 1693. *lib.*1. *de-*
*cret. Valleman. pag.*181. Clerici, & Ecclesiastici sunt 73
immunes a Gabella chartæ sigillatæ, seu bullatæ;
eadem Sac. Congreg. *in Florentin.* 19. *Mart.* 1647.
*lib.*3. *decr. Paul. pag.*7. Clerici, & Ecclesiastici non
tenentur ad expensas novæ mensurationis bonorum,
quæ fit ad instantiam Communitatis; eadem Sacra
Congregatio *in Bertinoren.* 10. *Maii* 1630. *lib.* 3.
*decret. Pauluc. pag.*89. Clerici, & Ecclesiastici sunt 74
exempti a Collectis pro portione bonorum ad eos spe-
ctantium, non pro portione Matris, Fratrum, & So-
rorum, ac Conjunctorum, nisi isti vivant cum ipsis
Ecclesiasticis, & expensis eorumdem Ecclesiastico-
rum

rum; eadem Sac. Congreg. *in Albanen.* 14. *Augusti* 1634. *lib. decr. Paul. pag.*197. *in Aprutina* 6. *Mart.* 1635. *lib.*2. *decr. Paul. pag.*218. *in Auximana* 25. *Jan.*
75 1650. *lib.*4. *decr. Paul. pag.*94. Ecclesiastici ementes bona cum pacto solvendi onera non tenentur ad onera personalia, sed tantum ad onera realia, quæ sint certa, & invariabilia, & ante venditionem imposita: eadem Sac. Congr. *in Taurinen.* 26. *Mart.* 1629. *lib.*2.
76 *decr. Paul. p.*132. Clerici, & Ecclesiastici non tenetur ad solutionem oneris nuncupati *il Tasso della Cittadella*; ead. Sac. Congr. *in Casalen.* 23. *Apr.* 1634. *lib.*2. *decr. Pauluc. p.*188.
77 Clerici, & Ecclesiastici sunt taliter exempti a Gabellis Laicalibus, ut nec etiam sponte possint illas solvere sine Beneplacito Apostolico; Ead. Sac: Congr. *in Placentin. Provinc. Compostellanæ* 31. *Maii* 1639. *l.*
78 3. *decret. Pauluc. pag.* 93. Unde sponte solventes impositiones Laicales, absolvuntur a Censuris; Ead. Sacra Congr. *in Sulmonen.* 10. *Sept.* 1639. *lib.* 3. *de-*
79 *cret. Paul. pag.* 102. Ecclesiastici vendentes, & ementes vinum, non tenentur ad Gabellam desuper impositam; Ead Sac. Congr. *in Neriton.* 21. *Novemb.* 1651.
80 *lib.* 4. *decret. Paul. pag.* 167. Hinc Ecclesiastici possunt libere vendere triticum, & vinum in suis prædiis collectum juxta privilegia Sacrorum Canonum, & declarationes Sacræ Congregationis; Ead. Sacra Congr. *in Lucana* 30. *Jul.* 1692. *lib. decret. Grimaldi pag.* 192. Insuper Clerici, & Ecclesiastici possunt vi-
81 num recollectum in propriis bonis vendere etiam minutatim in suis domibus, absque eo quod teneantur ad Gabellam vulgo dictam *della foglietta*, & cognitio fraudum, quæ desuper fieri possunt, spectat ad Judicem Ecclesiasticum; Ead. Sac. Congr. *in Spoletana* 25. *Sept.* 1627. *lib.* 1. *decr. Paul. pag.* 67. *in Theatina* 15. *Mart.* 1661. *lib. decr. Rocci pag.* 323. *in Faventi.* 25. *Jan.* 1677. *lib.*2. *decret. Altovit. pag.* 1338. *in Auximana* 2. *April.* 1680. *lib.*2. *decr. Altovit. pag.* 1654.
82 Quinimo ne dum non tenentur ad Gabellam pro vino minutatim vendito, sed & pignus desuper factum, est iis restituendum; Ead. Sac. Congr. *in Callien.* 1.
83 *April.* 1704. *lib. decr. Vallem pag.* 568. Edictum, vulgo *Grida*, jussu Ducis N. facta præcipiens describi omnes personas sui status, non comprehendit Ecclesiasticos, nec personas exemptas; Ead. Sacra Cong. *in Casalen.* 9. *Maii.* 1695. *lib. decr. Martel. pag.* 607.
84 Archiepiscopus probibeat Clericis suæ Diœcesis sub comminatione Censurarum, ut non pareant mandatis Judicis Laici de exhibenda nota propriorum nominum, patriæ, qualitatis, & valoris Beneficiorum, atque de tempore, quo illa possident; Ead. Sacra Cong. *in Mediolan.* 19. *Jul.* 1624. *Ex regesto scripturarum Veterum pag.* 29. Edictum Gubernatoris Me-
85 diolani circa omnes Censualistas nequit afficere Loca Pia; Ead Sac. Congr. *in Cremon.* 31. *Jul.* 1691. *l. decr.*
86 *Martell. pag.* 748. Edictum Regium, quo ad taxas impositas caussa monetæ novæ, non afficit Ecclesiasticos; Ead. Sac. Congr. 1. *April.* 1695. *lib.* 1. *decret.*
87 *Valleman. pag.* 180. Ad instantiam tamen Regis Catholici Sacra Congregatio ex placito Sanctissimi concedit approbationem Donativi extraordinarii Ecclesiasticorum in Regno Siciliæ, dummodo erogetur in caussa monetæ novæ; Ead. Sac. Cong. *in una Regni Siciliæ, seu Panormitana* 15. *Sept.* 1698. *lib.* 2. *decret. Valleman pag.* 176. Vid. alia ad rem. in verb. *Bona Ecclesiastica*, *quo ad eorum immunitatem art.* 2. *per tot.*

Additiones ex aliena manu.

Non incongrua hic est quæstio illa, an Clerici obli- 88
gentur statutis laicorum, quorum materia Clericis æque ac sæcularibus communis est, neque privilegiis ipsorum Clericorum repugnat. Affirmant com- 89
muniter Doctores. Vide inter alios Suarez *de Leg. cap.* 33. *num.*13. Soll. *de Immunit. part.*2. *num.* 278 idque quia uniformis talium statutorum observatio necessaria omnino est ad Reipublicæ pacem, tranquillitatem, & incolumitatem conservandam.

Tria vero ad plenam hujus quæstionis discussio- 90
nem examinanda sunt. Primum est, unde oriatur obligatio Clericorum quoad observationem dictorum statutorum. Alterum est, an Clerici a potestate Civili adigi possint ad servanda dicta statuta. Tertium illudque magni momenti quænam statuta sint illa, quorum materia est communis tum Clericis, tum laicis, neque Clericorum Privilegiis repugnat.

Quod attinet ad primum, Soll. *ubi supra*: *Eos ob-* 91
ligari (inquit) *ex æquitate seu ratione naturali, seu potius vi juris Canonici Clericis hanc obligationem imperantis*. Quoad vero secundum, non a potestate Civi- 92
li, sed a Potestate Ecclesiastica adigendi sunt Clerici ad dicta statuta servanda. Quinimo non tenetur Ju- 93
dex Ecclesiasticus Clerico transgressori imponere pœnam a dictis statutis inflictam; Covarruv. *practic: quæst. cap.* 33. *in fin.* Sperell. *decis.* 123. *a num.*6. *ad plur. sequent.* Quod demum concernit tertium, diffici- 94
le est regulam generalem tradere, qua tuto affirmari possit, statuta, de quibus controversia est, esse de iis, quorum materia non minus Clericis, quam sæcularibus sit communis, & Privilegiis haud repugnet Clericorum. In Particulari de ipsis agendum. Plura id 95
genus statuta ad examen revocat Zypæus *de jurisdict. lib.*2. *fer. per totum*, omnino ubi res postulat consulendus. Illud non est silentio prætereundum, quod traditur de dictis statutis locum itidem sibi vindicat quoad consuetudinem, quæ pariter versetur circa materiam communem Clericis & Laicis, & non repugnet privilegiis Laicorum; Zypæus *de jurisdict. d. l.*2. *cap.* 3. *per tot.*

ARTICULUS VIII.

Clericus, quo ad obedientiam, & subjectionem Episcopo.

Clerici non possunt cogi ab Episcopo ad præstan- 1
dum aliquod servitium non expressum in Jure; *c. quia cognovimus* 6. *caus.*10. *q.*3. Et per hoc fuit alias 2
responsum, Episcopum Burgi S. Donnini potuisse quidem invitare, sed non compellere Clericos suæ Civitatis, ut interessent Litaniis Beatissimæ Virginis, quas in Sabbato decantari jusserat in sua Cathedrali Ecclesia. Et alias responsum est Clericos non habentes Of- 3
ficium, vel Beneficium Ecclesiasticum cogi non posse ab Episcopo ad publicas Processiones accedere. Sic refert, & tenet Fagnan. *in c. Conquerente* 16. *de Offic. Ordinar. num.*8. & Barbosa verb. *Processio num.*5. *in* colle-

collectan. Ap. dec. ubi refert Sacram Congr. Conc. *9. Maii* 1597. expresse decrevisse, quod Processionibus publicis interesse non sunt compellendi ab Episcopo Sacerdotes nullum Officium, aut Beneficium Ecclesiasticum in Civitate, vel Diœcesi obtinentes.

4 Sic etiam simplices Sacerdotes non habentes Officium, neque Beneficium in Ecclesia Cathedrali, non possunt per Episcopum cogi ad idem, & Canonicis inserviendum in functionibus Ecclesiasticis, seu munere Diaconi, vel Subdiaconi in missis cantatis, non obstante exiguo numero Canonicorum, ut pluries declaravit Sac. Congr. Conc. apud Nicol. *lucubrat. Canon. lib. 1. tit. 22. num. 3. & 4. in Sarnen. Servitii Ecclesiæ 17. Jun.* 1690. *in Nullius S. Laurentii in cam-*
5 *po 27. Jan.* 1691. Sola enim potestate ordinaria Episcopus hoc præcipere, & statuere nequit; nec minus mulctis Presbyteros simplices non de gremio Capituli, si non inserviant, gravare, ut declaravit eadem Sac. Congr. Conc. *in terminis paucitatis numeri Mansionariorum in Auximana* 17. Augusti 1702. & in Signi-
6 na 15. Dec. 1703. Nisi adesset contraria consuetudo, ut decrevit Sac. Congr. Conc. *in Trojana 20. Sept.* 1704. *& in Bellocastren. Servitiis 15. Novemb.* 1670. *& 21.*
7 *August.* 1706. Vel nisi ageretur de Clericis pro necessitate, & utilitate Cathedralis ad titulum Patrimonii ordinatis, quæ cum eis indigeat, possunt cogi ad inserviendum, dato illis assignamento competenti pro servitio, ut respondit Sac. Congreg. Episcop. & Regular. *Archiepiscopo Cosentino 5. April.* 1593. & Sacra Congregat. Concil. *in Naxien. 22. Aug.* 1631. ut sequitur: *Ad 2. respondit, si hujusmodi Sacerdotes ad servitium Ecclesiæ Cathedralis in ipsa Ordinum susceptione vigore decreti prædefuncti Archiepiscopi hactenus executioni demandati eidem Ecclesiæ servitium præstare consueverint; Nec non patrimonia, ad quorum titulum sunt ordinati, una cum redditibus extraordinariis, qui ex ipsa Ecclesia percipiuntur, ad honestam ipsorum sustentationem sint sufficientia, posse utique a suo Archiepiscopo compelli ad præstandum servitium, quod ejusdem Ecclesiæ necessitas, & utilitas requirit; lib.* 14. *decr. pag.* 491.

8 Et dato quod ob parvum numerum Canonicorum, & deficientiam Mansionariorum servitium Ecclesiæ Cathedralis detrimentum pateretur, tunc erit recurrendum ad Sac. Congr. Conc. quæ solet indulgere, ut possint cogi Presbyteri, qui habent Beneficia, vel Capellanias in Cathedrali, ad inserviendum Missis solemnibus pro Diacono, & Subdiacono, assignata illis aliqua emolumentorum portione, prout indulsit Episcopo Civitatis Plebis *sub die 21. Jun.* 1631. tribuens eidem sequentem facultatem: *Eminentissimi Patres impertiti sunt Episcopo facultatem, ut pro necessario servitio suæ Ecclesiæ cogere possit quolibet die Festo duos ex obtinentibus Beneficia, seu Capellanias in eadem Ecclesia, ut dum Missa decantatur, duo ex eis per turnum inserviant, alter in officio Diaconi, alter in officio Subdiaconi, & pro eorum stipendio applicanda esse quolibet anno scuta decem monetæ ex mulctis, & pœnis Curiæ Episcopalis, quæ inter dictos Beneficiatos, habita ratione serviti præstiti, in fine anni dividi de-*
9 *beant, lib. 4. decret. pag.* 459. De se enim, & sola sua facultate ordinaria nequit Episcopus compellere Clericos Sacerdotes habentes Beneficia personalem residentiam non requirentia, & tanto minus Clericos non Beneficiatos, ut Ecclesiæ Cathedrali inserviant, neque pro totis diebus Festis, ut declaravit Sacr. Congregat. Concil. *in Americana 15. Jun.* 1639. *lib. 16. decr. pag.* 137. sic rescribendo: *Ab Episcopo non potuisse Sacerdotes, & alios Clericos nulla, vel tantum simplicia Beneficia obtinentes, etiam Diœcesanæ Synodi auctoritate compelli, ut dominicis, & aliis diebus Festis ad Ecclesiam Cathedralem accederent, & missis majoribus, & aliis Divinis Officiis intersint, sed si aliquis adesset in Ordinatione servitio dictæ Ecclesiæ Cathedralis adscriptus, qui locum inconsulto Episcopo desereret, interdicendum erit tantummodo sacrorum exercitium, juxta cap. 16. sess. 23. de reform.*
Et de simplicibus Sacerdotibus, quod non possint 10
compelli ad interessendum, & assistendum functionibus Ecclesiasticis in Cathedrali, adest resolutio Sac. Congregationis Episcoporum *in una Castri Maris 20. Martii* 1692. *emanata partibus informantibus ad relationem Claræ Mem. Cardin. Petruccii*, & concordant
Decreta citata supra *num.* 5. Clerici, aliive Presbyteri 11
non Confessarii, cogi non possunt, sed hortari ad interessendum conferentiis casuum Conscientiæ, ut pluries declaravit Sac. Congr. Conc. & novissime in *Civitatis Plebis 15. Mart.* 1692. in qua collatis decretis, quæ ad invicem videbantur pugnare ad dubium propositum: *An Episcopus posset compellere Canonicos Confessarios, cæterosque Presbyteros Cathedralis sub pœna pecuniaria, ut accederent ad Congregationem casuum Conscientiæ*, responsum fuit; *posse compellere omnes Sacerdotes sæculares Confessarios, etiamsi Ca-*
nonici sint, cæteros autem hortari. Hæc resolutio, quæ 12
cum antiquis Decretis relatis a Pignatell. *consult.* 18. *n.* 8. a Panimoll. *dec.* 1. *annot.* 18. *n.* 20. concordat, fuit deinde confirmata *a Congreg. particulari deputata in Vigilien. Synodi 20. Maii* 1699. *in responsione ad 35. Decretum* & iterum *in Congr. Gener. in Ariminensi 16. Jul. ejusd. ann.* 1699. & prius *in alia S. Angeli Bisacciarum*.

Episcopus non potest Clericis Beneficiatis addere 13
nova onera in fundatione Beneficiorum a fundatoribus non apposita; aut a Sacris Canonibus non imposita, Verb. Grat. non potest injungere Clerico Beneficiato onus residentiæ, quod Testator, seu Fundator non injunxit; Nec addere, quod Beneficiatus, seu Capellanus pro tempore per se ipsum Missas celebret, prout respondit Sacra Congregatio Concilii *in Viterbiensi 11. Januarii* 1698. *& in Asten. 14. Februarii*
1699. *& Mexicana 16. Maii ejusdem anni* 1699. Neque 14
alio modo Testatoris voluntatem immutare; Eadem Sacra Congregatio Concilii *in Derthonen. 4. Junii* 1701. Barbosa supra Concil. Trident. *sess. 25. de reformat.*
c. 5. num. 7. ubi *num.* 11. addit neque de consensu Pa- 15
tronorum posse Episcopum nova onera addere Clericis Beneficiatis; & sic decisum fuisse a S. Cong. Conc.
refert Garcias *de Benef. par. 7. cap. 1. num.* 122. Et ibi 16
Garcias hoc ampliat, etiamsi aliquo tempore ex sua voluntate præstiterint; & tenent Riccius *in praxi parte 4. resol. 468. n. 2.* Fagn. *in cit. c. Conquerente, de Cle-*
ricis non-residentibus num. 24. & 25. Et etiamsi consen- 17
sus Canonicorum, seu Beneficiatorum antecessorum intercessisset; Riccius *loc. cit. resolut. 463. per tot.* Mo-
nacell. *tom. 3. tit. 2. form. 7. num 21.* Episcopus non 18
potest a Clericis exigere charitativum subsidium, nisi sit pauper; Unde qui habet Congruam excedentem taxam Concilii, non potest illud exigere; Sacra Congreg.

greg. Episcopor. *in Policastren.* 19. *April.* 1697. *referen-*
19 *te Clar. Mem. Cardinal. Petrucci*. Episcopus non potest exigere Charitativum subsidium a Clericis non Beneficiatis; Leoncin. *de privileg. pauper. par. 2. privileg. 50. n. 29.* Barbosa *de Offic. & potestat. Episcopor.*
20 *allegat.* 87. *n.* 48. cum pluribus aliis ab ipso citatis. Episcopus non potest cogere Clericos in Minoribus constitutos ad suscipiendos Ordines Majores sub poena privationis privilegiorum Clericalium; Sac. Congregatio. Immunitat. *in Casertana* 22. *Augusti* 1628. *lib. Decret. Pauluc. pag.* 102. *in Neocastren.* 9. *Junii*
21 1637. *lib.* 4. *Decret. Pauluc. pag.* 34. Clerici saeculares transire possunt ad Religionem non petita Episcopi licentia, immo & ipso contradicente, textu expresso *in cap. Duae sunt* 2. *caus.* 19. *quaest.* 2. ibi: *Quisquis igitur hoc spiritu ducitur etiam suo Episcopo contradicente, eat liber nostra auctoritate*, & in ejus Summario sic praecise dicitur: *Qui Monachorum propositum appetit, etiam invito Episcopo suscipiendus est*; Fagnan. *cap. Licet* 18. *de Regul. num.* 28. Et sic expresse statuit novissime Benedictus XIV. Constit. incip. *Ex quo*. Vide infra *n.* 32.
22 Clerici omnes, immo & Laici quantumcumque potentes tenentur Episcopo praestare Canonicam Obedientiam; *cap. si autem nobis* 11. *caus.* 11. *quaest.* 3. *cap. Omnes Principes* 4. *& cap. Dilecta* 12. *de majorit.*
23 *& Obedient.* Clerici peregrinari non debent nisi de licentia Episcopi; *cap. Non oportet* 35. *de consecrat.*
24 *dist.* 5. *cap. Magnae* 7. *de voto*. Clerici non possunt Testimonium judiciale perhibere in Foro saeculari sine licentia Episcopi; *cap. Testimonium* 11. *q.* 1. *cap. Super prudentiam, & c. Quamquam* 14. *q.* 2. Bellet. *disquisit. Cleric. par.* 1. *tit. de Cleric. teste §.* 2. *n.* 1. Epis-
25 copus permittere debet, ut Presbyteri pro caussis civilibus in Foro saeculari examinentur, dummodo ex eo aliquo modo criminalitas oriri non possit, & Juramentum in tribunali Episcopi praestetur; S. Cong. Episcop. *in Tifernitana* 16. *Apr.* 1616. *& in Placenti-*
26 *na* 19. *Jul.* 1619. Licentia autem quae per Episcopum Clericis testimonium ferendi in Foro laico conceditur, gratis expedienda est ut respondit S. Congreg. Immunit. *in Aquilana* 5. *Maii* 1637. *ad n.* 2 *lib.* 3. *Decret.* Pau-
27 luc. *pag.* 30. Clericus sponte deponens sine licentia coram Judice Laico, potest ab Episcopo puniri poena arbitraria; Bellet. *disquis. Cleric. tit. de poen. Cler. §.* 51. *num.* 14. Monacell. *tom.* 1. *tit.* 6. *form.* 3. *n.* 6. Ejus tamen depositio valida esset; Bellet. *disquis. Cleric. par.* 1. *tit. de Cleric. teste §.* 6. *n.* 2. Monacell. *loc. cit.*
28 & alii. Episcopus in delictis difficilis probationis sibi notis potest extrajudicialiter, & sine processu Clericos, & presbyteros a Divinis suspendere, prout declaravit S. Cong. Conc. *in Bonon.* 14. *Nov.* 1654. in qua cum supplicatum fuisset declarari: *An Ordinariis Locorum facultate sibi concessa* a S. Conc. Trid. *sess.* 14. *c.* 1. *de reformat. liceat ob legitimas caussas suspendere etiam extrajudicialiter Clericos, & Presbyteros saeculares, etiam Parochos sibi subditos, sublata eis potestate appellandi?* Sac. Congregat. Conc. *censuit Ordinariis, ut supra, licere*. Quam declaratio-
29 nem refert Crispin. *de visit. Pastor. part.* 3. *§.* 5. *num.* 5. Episcopus potest de facto absque judiciali monitione excommunicare Clericos, sive Laicos, qui se opponunt Visitationi, ut pro validitate Censurarum respondit Sac. Congreg. Conc. *in una Vicentina Juris Visitandi* 26. *Septemb.* 1699. 16. *Januar.* 1700. Et caeteros 30
qui solita obsequia ei injuriose denegant; Ead. Sac. Congreg. *in alia Venafraga Interdicti* 26. *Januar.* 1697. Alia vid. werb. *Episcopus*.

* Clericis ne ad sacros, & ulteriores Ordines ascendant, prohibere potest Episcopus de occulto eorum 31
crimine ex informata tantum conscientia conscius, sicut eo modo suspendere Clericos a Divinis, ut a S. Congregatione decisum traditur in Tract. *de Synodo Dioeces. lib.* 7. *cap.* 71. *§.* 3. Quod adeo verum est ut, nullo jure obstringi possit ad causam ejus suspensionis manifestandam. Fas est tamen reo querelas tantummodo suas, non appellationem Sedi Apostolicae exponere, ut ex responso S. Congregationis traditur *ibid. §.* 4. Ex quo fit ut, etsi reus appellationem interposuerit, si interim ordinem suum solemniter exercuerit, continuo irregularitatem incurrat, *ibidem §.* 5. *

Episcopus vetare non debet Clericis saecularibus 32
transitum ad claustra Regularia; ipsis enim licet sanctioris vitae statum etiam contradicente Episcopo amplecti, & ingredi Religionem non solum deditam vitae contemplativae, sed etiam activae; Benedictus XIV. tom. 2. Constitut. 25. incip. *Ex quo*.

Additiones ex aliena manu.

De jure, ut monet Auctor; simplices Presbyteri, 33
qui de redditibus, Ecclesiae non participant, cogi ab Episcopo nequeunt ad ullum ipsi servitium praestandum. Dubitari vero potest, num aliquid novi 34
hac in re statuerit Concilium Romanum *tit.* 6. *cap.* 2. Verum recte perpenso hoc Concilii Romani loco, 35
perspicuum est ipsum non de Presbyteris, sed de Clericis aliisque in sacris constitutis, sed nondum Presbyteris, loqui, ut sensit S. Congregatio Concilii interpres *in Segnen. Decretorum* 2. *Novembris* 1749. *ad dub.* 11. Conceptum enim ita erat dubium: *An aliud decretum in visitatione editum, quo praecipitur, ut omnes Presbyteri praeter legitime impeditos interesse teneantur Missae sacrificio per unum Canonicum cum expositione SS. Sacramenti in quolibet die Jovis celebrari solito sub eadem poena sustineatur?* Respondit vero d. S. Congregatio: *Negative, & esse hortandos, sed non esse cogendos.*

Clericus, quo ad Ordines; vide verb. *Ordo*, in Tom. V.

COADJUTORIA, COADJUTOR.

SUMMARIUM.

1 *Coadjutoria quid sit, & quotuplex*, ad num. 2.
3 *Cujusmodi sit Coadjutoria a Tridentino prohibita*, ad n. 5.
6 *Quae vero licita, & a quibus concedenda*, ad n. 8.
9 *Unde Coadjutoris nomen & officium*, ad num. 10.
11 *Quot & quibus de causis dari possit Coadjutor*, ad num. 17.

1 Coadjutoria est facultas ex caussa auctoritate Juris vel Judicis cuipiam concessa adjuvandi Praelatum, vel alium Beneficiatum in Ecclesiae, vel Beneficii regimine. *Est in re communis*. Et Coadjutoria est duplex; Una temporalis, & revocabilis, seu data sine Jure succedendi in Ecclesia, seu Beneficio, per quam Praelato, seu Rectori Ecclesiae, aut alii Beneficiato propter infirmitatem, aliamve caussam impedito ab exercitio sui muneris datur Coadjutor quamdiu is vivit; *cap. Ex parte sua & cap. in Consultationibus 6. de Clerico aegrotante*. Alia est perpetua, & irrevocabilis, seu data cum Jure succedendi in Ecclesia, seu Beneficio, per quam Coadjutori Jus tribuitur mortuo Coadjuto in ejus Ecclesiam, seu Beneficium succedendi; Et haec ex stylo est adinventa, ut apud Cassiod. *decis. 2 num. 2. de rest. spoliat.* Fagnan. *in d. cap. Ex parte sua num. 15.* Cum talis Coadjutoria sit Sacris Canonibus inimica, & odiosa; *cap. Accepimus 5. de pactis, cap. Nulla 2. de Concessione Praebend. cap. Detestanda 2. cap. Ne captandae 3. de concess. Praebendae in 6.* & expresse prohibita a Concil. Trident. *sess. 25. de reformat. cap. 7. vers. in Coadjutoriis*, ibi: *In Coadjutoriis quoque cum futura successione idem posthac observetur, ut nemini in quibuscumque Beneficiis Ecclesiasticis permittantur*. Unde Coadjutoria perpetua cum futura successione, utpote Sacris Canonibus odiosa, & Patrum Decretis contraria, concedi non potest, nisi per Papam, cum ipse solus secundum plenitudinem potestatis de Jure possit supra Jus dispensare; *cap. Proposuit 4. de concessione praeb.* ibi: *Qui secundum plenitudinem potestatis de Jure possumus supra Jus dispensare*. Hinc fit quod talis perpetua Coadjutoria cum futura successione, queat concedi neque a Cardinali Legato, seu Nuncio; Gonzal. *ad Regul. 8. Cancellariae gloss. 5. §. 9. num. 91.* Garcias *de Benefic. par. 4. cap. 5. num. 19.* Moneta *de Distributionibus quotidianis par. 2. q. 1. num. 33.* Paris. *de resignat. lib. 6. q. 5. num. 15. & lib. 7. qu. 20. n. 14.* Coadjutoria autem temporalis sine futura successione in Ecclesiis, & Beneficiis Episcopatu inferioribus, potest concedi a proprio Praelato. Parochis enim, & aliis Beneficiatis Episcopo inferioribus, qui propter infirmitatem incurabilem, aut aliud perpetuum impedimentum munus suum adimplere nequeunt, Coadjutorem temporalem dare pertinet ad proprium Episcopum, quia sicuti Episcopus potest eos instituere, & destituere in Beneficiis, ita potest etiam, & quidem a fortiori, Coadjutorem dare; Ita Jo. Andr. *in cap. Consultationibus 6. de Clerico aegrotante n. 7.* Abbas *ibid. num. 5.* Gonzal. *ad regul. 8. Cancell. gloss. §. 9. n. 38.* cum aliis ab ipso citatis. Notanter vero dictum fuit in Ecclesiis, & Beneficiis Episcopatu inferioribus; quia Coadjutoris datio etiam temporalis Episcopis, & Superioribus Praelatis, est de caussis majoribus, & pertinet ad solum Papam, non obstante consuetudine contraria; textu expresso *in cap. Pastoralis unic. de Cleric. aegrot. in 6.* ibi: *Pastoralis Officii debitum exequentes declaramus, atque statuimus Coadjutoriam Episcoporum, & superiorum Praelatorum intelligendam esse de caussis majoribus, & referendam ad Sedem Apostolicam, ac ab ea (consuetudine non obstante contraria) tantummodo postulandam*.

2 (left margin), 3, 4, 5, 6 (left margin); 7 (right margin)

Nec obstat textus *in cap. Ex par. 4. de Cler. aegrotante*; quia potius facit pro hac parte, quia Episcopus Arelatensis ibi signatus non dedit Coadjutorem Episcopo Comprovinciali auctoritate ordinaria, sed tanquam Sedis Apostolicae delegatus; ut patet *ex littera*, ibi: *Mandamus*, & observant ibi Card. *in 4. not.* Abbas *num. 3.* Guid. Papa *num. 2.* Fagn. *n. 2.* & Glossa *in d. cap. Pastoris, verb. Tantummodo*. 8

9 Coadjutor est ille, qui datur ex caussa Juris; vel Judicis auctoritate ad coadjuvandum Officium Praesidentis, seu Ministri Ecclesiae: Ita Joan. Andreas *in cap. Consultationibus 6. de Cler. aegrotante n. 3. vers. de primo dic.* & ibi Butr. Card. Ancharan. Abbas, & alii communiter cum Fagn. *n. 22.* Dicitur enim Coadjutor a coadjuvando, sicuti Tutor a tuendo, quasi Tuitor, & Defensor; *l. 1. ff. de tutel.* Fagn. *loc. cit. n. 13.* Coadjutor ob varias caussas dari potest, & solet. Primo datur Coadjutor simpliciter, & sine futura successione Clericis ob morbum incurabilem, & perpetuum; *c. ex par. 5. de Cler. aegrot.* ibi: *Gravi, & incurabili morbo*; *cap. Pastoralis unic. de Cler. aegrot. in 6.* ibi: *Incurabili morbo gravatus, & perpetuo impedimento detentus*. Secus est dicendum si morbus sit curabilis, & temporalis, tunc enim ipsemet Clericus aegrotus poterit sibi Vicarium temporalem constituere pro tempore morbi durantis; *arg. cap. Adjicimus 19. cau. 16. qu. 1.* juncto Concilio Trid. *sess. 21. c. 1. de reform.* ubi Rectores Ecclesiarum jubentur *sibi tot sacerdotes ad munus Pastorale adjungere, quot sufficiant ad Sacramenta exhibenda, & cultum Divinum celebrandum*. Ita Joann. Andreas in *d. c. Consultationibus n. 6.* Fagn. *ibi num. 11. 12. & 13* citans Hostiensem *in cap. Clericos, de offic. Vicar.* & alios. Secundo propter lepram, cum ratione leprae non possit leprosus Clericus sua officia obire sine scandolo, & horrore populi, *cap. de Rectoribus 3. de Cleric. aegrotante*, ibi: *De Rectoribus Ecclesiarum leprae macula usque adeo infectis quod Altari servire non possunt, nec sine magno scandalo eorum, qui sani sunt, Ecclesias ingredi, hoc volumus te quod eis dandus est Coadjutor tenere*. Concordat *cap. Tua nos 4. eodem tit.* Tertio datur Coadjutor Beneficiato propter amissum linguae usum; *cap. Consultationibus 6. de Cleric. aegrot.* ibi: *Archidiacono autem, quem morbo paralitico laborantem officium linguae asseris amisisse, Coadjutor est merito adhibendus*. Quarto dandus est Coadjutor Clerico Beneficiato propter ejus amentiam; *cap. Quamvis 14. caus. 7. q. 1, cap. Pastoralis unic. de Cleric. aegrot. in 6.* 10 11 12 13 14 15

Quin-

16 Quinto datur Coadjutor propter senectutem, atque ingravescentem ætatem Beneficiati, qua ipse reddatur perpetuo inutilis ad executionem Officiorum suorum, *cap. Petiisti 17. q. 1. & d. cap. Pastoralis*, ibi: *Episcopus senio aut valetudine corporali gravatus, vel etiam alias adeo impeditus perpetuo, ut suum Officium*
17 *nequeat exercere*. Sexto propter imperitiam, & illiteraturam Rectorum Ecclesiarum Parochialium, textu expresso in Concilio Trid. *sess. 21. cap. 6. de reformat.* ibi: *Quia illiterati, & imperiti Parochialium Ecclesiarum Rectores Sacris minus apti sunt Officiis . . . Episcopi etiam tamquam Apostolicæ Sedis Delegati eisdem illiteratis, & imperitis si alias honestæ vitæ sint, Coadjutores, aut Vicarios pro tempore deputare, partemque fructuum eisdem pro sufficienti victu assignare, vel aliter providere possint*.

18 Coadjutor debet habere omnes qualitates de Jure requisitas ad illud officium, pro quo datur. Sic expresse statuit Concilium Tridentin. *sess. 25. c. 7. de reform.* Unde debet esse constitutus in illa ætate, quæ ad obtinendum illud Beneficium, seu Ecclesiam requiritur; Rota *dec. 347. n. 3. par. 3. div.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 5. §. 9. n. 6.* Garcias *de Benefic. par. 7. cap. 4. in fine* Barb. *in Conc. Trid. sess. 25. de reform. c. 7. n. 38. & de Canonicis c. 29. n. 48.* Squillant. *de privileg. c. 4. n. 97.* & alii passim. Et si Coadjutor
19 datur in Spiritualibus Parocho v. gr. aut Episcopo, debet habere scientiam & prudentiam, qua sciat populum regere, Parochiam, vel Diœcesim gubernare, animarumque sibi commissarum saluti prospicere, & inquietos sub disciplinæ vinculo constringere; *cap. Quamvis sit triste 14. cap. Petiisti 17. & cap. Quia*
20 *Frater 18. caus. 1. cap. Ex par. 5. de Clerico ægrot.* Et Coadjutor datus Episcopo universaliter, quo ad Spiritualia, debet esse Episcopus consecratus, aliter non posset exercere Pontificalia, sed solummodo Jurisdictionem Episcopalem; *arg. c. Aqua, de consec.*
21 *Eccles.* Si vero datur Coadjutor Episcopo, vel alteri Beneficiato, seu Rectori Ecclesiæ solum in temporalibus, quia v. gr. Episcopus, seu Rector Ecclesiæ seu Beneficii est dilapidator, debet esse fidelis, & probus, & circumspectus Administrator; *cap. Grandi 2. de supplend. neglig. Prælat. in 6.* & sufficit quod sit constitutus in ætate vigintiquinque annorum, cum ætas hæc censeatur esse perfecta, quo ad administrationem temporalem. Unde, & in tali ætate potest quis esse Tutor; *l. ult. Cod. de legit. tutela*, atque Procurator etiam ad judicia; *cap. Qui genera-*
22 *liter, §. fin. de Procuratoribus in 6.* Hinc nota quod Coadjutor fere coincidit cum Administratore, qui tum in Spiritualibus, tum in temporalibus a Sede Apostolica dari solet Episcopis a suo Episcopatu legitime absentibus, vel Personis Principibus auctoritate Apostolica dispensatione promotis ad Episcopatum ante legitimam ætatem, aut ipsis Ecclesiis Cathedralibus, ut fit mentio *in cap. Is cui 42. de elect.*
23 *in 6.* juncta Glossa & *D. D. ibid.* Et etiam Coadjutor fere coincidit cum Suffraganeo, qui solet deputari pro Ecclesiis Cardinalium, & pro aliis, quæ consueverunt Suffraganeum habere, sicut enim dicitur Coadjutor a coadjuvando, ita Suffraganeus a
24 Suffragando. Et ideo Coadjutoria, & Suffraganeatus sine successione, & solum temporales expirant per obitum Episcopi, quia non est quem coadjuvent, aut cui suffragentur; pro ut hæc notantur per Joan. Andream *in cap. Consultationibus 6. de Cler. ægrot. in 6. q. n. 10.* & Fagn. *in cap. Episcopalia 1. de privil. n. 58. & in cap. Ex par. 5. de Cleric. ægrot n. 6. & 10.* cum Rota *par. 1. recent. dec. 456. n. 5.* Sicuti 25
etiam cessat redeunte Episcopo absente, aut Episcopo promoto ex dispensatione Apostolica; ætatem debitam attingente, illico cessat Officium Administratoris interim constituti; *cap. de caussis 4. de officio delegati*.

Quamvis autem Coadjutoria temporalis, sicuti, & 26
Suffraganeatus, & Administratio cesset statim mortuo Coadjuto, Coadjutoria tamen perpetua concessa per Sedem Apostolicam cum futura successione non expirat per obitum Coadjuti; quia potius transit in Jus plenum, & de Jure ad rem transit in Jus in re respectu Ecclesiæ seu Beneficii; Puteus *dec. 98. lib. 2.* Fagn. *in c. ex par. 5. de Cleric. ægrotant. n. 15. 16.* & alii passim; Per Apostolicam enim concessionem Coadjutoriæ perpetuæ acquiritur Coadjutori in Beneficio Jus ad rem, quod eveniente morte Coadjuti efficitur Jus plenum, seu in re: adeo ut non requiratur pro tali perpetuo coadjutore nova collatio, sed absque alio ministerio illa gratia Coadjutoriæ ex primo Jure sibi concesso, effectum sortiatur: Cum Papa in istis Coadjutoriis perpetuis cum futura successione sub Clausula *Ex nunc pro tunc* faciat collationem, ut Resolvit Rota *in Tirasonen. Coadjutoriæ 8. Nov. 1599. cor. Penia*, quæ habetur impressa apud Garciam *de Benefic. par. 4. c. 5. n. 128.* Prædicta enim Clausula operatur, ut unum tempus videatur alteri inesse, futurum scilicet in præsenti; sicque actus postea factus, censeatur jam a principio factus; Barbosa *in tract. de Clausulis usu frequent. Clausul. 61. n. 1. & 6. & seq.* Nec Beneficium potest alteri conferri; Seraphin. *dec. 1447. num. 4.* Fagnan. *loc. cit. num. 16.*
Sed hic oritur dubitatio: An perpetuus Coadjutor da- 27
tus Episcopo cum futura successione, & cum libera potestate administrandi &c. possit ipso Episc. Coadjuto vivente, & contradicente, solus administrare quæ sunt Jurisdictionis Spiritualis, seu Temporalis? Et ad hoc respondetur cum distinctione: Aut enim Co- 28
adjutor datus est Episcopo dementi, vel alias omnino inhabili, ut in casu *cap. Pastoralis unic. de Cleric. ægrotant. in 6. §. si vero Episcopus*. Et tunc Coadjutor potest solus administrare; quia cum non possit Episcopus Coadjutus præstare rationalem consensum, vel dissensum, *§. Furiosus, instit. de inutil. stipulat.* Coadjutor libere exequitur *cit. §. si vero Episcopus*. Aut 29
Coadjutor datus est Episcopo impedito, vel alias non prorsus inhabili, sed propter gravem infirmitatem, aut decrepitatem Pastoralia munia per se ipsum exercere non valenti; & tunc Coadjutor non potest solus exequi, & expedire ea, quibus Episcopus Coadjutus rationabiliter contradicit: ut colligitur *ex c. Pontifices 4. caus. 7. qu. 1.* addita ibi hac ratione: *Ne per necessitatis occasionem præsumptionis pullulet ambitio*; Et Rota *in una Eborensi Distributionum 23. Oct. 1598. cor. D. Corduba* expresse tenuit Coadjutorem non posse inservire invito Coadjuto, sed ipso petente; sic refert Garcias *par. 4. de Benef. cap. 5. num. 60.* citans Campegium *de Coadjutore Episc. num. 9.* atque id probat ulterius *ex cap. Nihil contra 16. §. Ecce caus. 7. qu. 1. & ex cap. Pastoralis unic. de Cler. ægrotant. num. 6.* Et de mente Sac. Congregationis Fa- 30
gnan.

gnan. *in cap. Ex par. 5. de Cleric. ægrotant. num.* 24. infert præcisis his verbis: *Ut Coadjutor datus Episcopo ob senium, aut ægritudinem de ejus consensu cum futura successione, & cum plena, & libera, & omnimoda facultate in temporalibus, & Spiritualibus administrandi ea omnia, quæ ad Officium Coadjutoris pertinent; minime possit se immiscere in exercitio Pontificalium, neque Jurisdictionalium, quibus defungi potest, & vult ipse Episcopus; nec ea solus expedire, quibus ex rationabili causa Episcopus contradicit.*

31 Coadjutor vivere debet, & recipere congruam portionem de proventibus Ecclesiæ, seu Beneficii, cujus Prælato, vel Beneficiario datus est: *cap. de Rectoribus 3. de Cleric. ægrot.* ibi: *De facultatibus Ecclesiæ ad sustentationem suam, congruam recipiat portionem*; *cap. Pastoralis unic. de Cler. ægrot. in 6. §. Præsenti.* ibi: *Præsenti quoque adjicimus Sanctioni, ut Coadjutores hujusmodi de proventibus Prælatorum, in quorum assumuntur auxilium, sumptus recipiant moderatos*; Concordat Con. Trid. *sess. 21. cap. 6. de reform.* ibi: *Episcopi etiam tamquam Apostolicæ Sedis Delegati eisdem illiteratis, & impeditis; si alias honestæ vitæ sunt, Coadjutores, aut Vicarios pro tempore deputare, partemque fructuum eisdem pro sufficienti victu assigna-*
32 *re ... possint*. Et in hoc conveniunt omnes Doctores, quando redditus Ecclesiæ, seu Beneficii sunt abundantes, seu saltem sufficiunt pro congrua sustentatione, tam Coadjutoris, quam Coadjuti v. gr. ægro-
33 tantis. Sed quis sit præferendus, an Coadjutor, vel Coadjutus, quando redditus Ecclesiæ non sufficiunt pro utroque, non parum controvertunt Doctores; Glossa enim *final. in d. cap. de Rectoribus 3. de Cler. ægrotant.* tenet quod ex proventibus Ecclesiæ prius sit providendus Coadjutor, utpote operarius, qui Ecclesiæ inservit, ac proinde dignus est cibo suo, juxta
34 illud *Matthæi 16. Dignus est operarius cibo suo*. Coadjuto autem infirmo provideat postea Episcopus; Et ad hoc *allegat. cap. 1. & 2. dist. 82.* & cum Glos- concordat Tancred. & Goffred. *in d. cap. de Rectoribus*, Henric. Boich. *in d. cap. Consultationibus, de Cleric.*
35 *ægrot.* Sed tenenda est sententia contraria, quod scilicet in casu dictæ insufficientiæ redditinum Ecclesiæ pro utroque, sit præferendus Coadjutus, & ipse potius sit subveniendus, quam Coadjutor; & sic tenent Vincentius Cardinalis, & Abbas *in d. cap. de Rectoribus num. 5.* Barbosa *ibid. num 4.* Fagn. *ibid. num.* 12. Pirhing. *lib. 3. decret. tit. 6. num. 8.* Reiffenstuel *ib. n.* 57. Engel *ibid. num.* 7. & alii magis communiter.
36 Et ratio est, quia Coadjutus infirmus adhuc remanet Prælatus, & Rector Ecclesiæ, saltem quo ad Jus, licet non quo ad exercitium: adeoque illi prius subveniendum est de redditibus Ecclesiæ tamquam proprio Rectori, & Prælato; maxime quia his adhuc ut infirmus residere debet; Ut pro Parocho declaravit Sacra Congr. Conc. his verbis; *Propter Deputationem Coadjutoris, Parochus, cui datur, non poterit abesse a residentia*, sic refert Gonzal. *ad Regul. 8. Cancell.*
37 *gloss. 5. §. 9. num. 30.* Et pro Episcopo declaravit Sacra Congreg. Episcopor. & Regular. his verbis: *Cum Episcopus Nicoteren. eo quia Coadjutorem in ejus Episcopatu haberet, a residentia abesset, Sanctissimus sub die 7. Sept. 1619. mandavit dari Litteras Episcopo eum monendo, quod concessio Coadjutoris non liberat a residentia, & quod propterea omnino ad suam accedat residentiam*; sic refert Barbosa *lib. 1. Juris Eccles. univers. cap. 17. num.* 13. Unde cum sic ratione hujus suæ residentiæ, censeatur Ecclesiæ suæ deservire; *cap. 1. de Cler. ægrot.* merito ex ejus facultatibus est sustentandus; *cap. Cum secundum 16. de Præbend.* Et cum Co- 38
adjutus habeat titulum, & possessionem cum servitio residentiæ, præferendus est Coadjutori, qui ex Rota *dec. 410. num. 5. par. 4. rec.* nec titulum habet, nec possessionem, sed nudum exercitium; Alioquin si Ægroto subtraherentur stipendia, hoc exemplo deterriti non invenirentur qui vellent Ecclesiæ militare, ut dicit Pontifex *in cit. cap. 1. de Clerico ægrotante*, ibi; *Quia si alii ejus essent exemplo deterriti, forte non posset, qui militaret Ecclesiæ, inveniri.* Tum quia pro hac 39
nostra sententia multum etiam facit textus *in d. c. de Rectoribus*, quod scilicet Coadjutor *de facultatibus Ecclesiæ ad sustentationem suam congruam recipiat portionem*; & textus *in d. cap. Pastoralis unic. de Cleric. ægrot. in 6.* quod scilicet *Coadjutores hujusmodi de proventibus Prælatorum, in quorum assumuntur auxilium; sumptus recipiant moderatos*; & textus Concil. Trid. *dict. sess. 21. cap. 6. de reform.* quod scilicet Episcopi *partem fructuum eisdem* (Coadjutoribus) *pro sufficienti victu assignare, vel aliter providere possint*, ex quibus textibus satis innuitur, quod proventus Ecclesiæ primo, & principaliter sunt in dispositione Coadjuti, veluti Prælati, & Rectoris Ecclesiæ, & consequenter, quod illius necessitati prius sit providendum, & postea si redditus sufficiant, sit providendum Coadjutori cum congrua portione; seu cum *moderatis sumptibus*, seu *cum parte fructuum* ipsius Ecclesiæ. Si vero 40
redditus Ecclesiæ pro utroque non sufficiant, tunc Coadjutori, pro quanto adhuc ipsi ad congruam sustentationem deficiet, providebit Episcopus in quantum sibi possibile fuerit; juxta *cap. 1. dist. 82.* alleg. a Glossa *supr. num.* 34. pro sententia contraria; Et si 41
nullo modo id Episcopus præstare sufficiat, tunc auctoritate ejusdem Episcopi erit cogendus populus ad Coadjutori necessaria præbenda *arg. c. Omnis Christianus 67. de Consecratione dist. 1.* & Glossa *ibid. verb Vacuus, & c. ad audientiam 3. & cap. de his 4. de Eccles. ædificand.* Et Conc. Trid. *sess. 22. cap. 4. de reform* ubi statuitur, quod si redditus Ecclesiæ non sufficiant pro Sacerdotibus Parochialium noviter erectarum, cogi possit populus ea subministrare, qua sufficiant ad vitam dictorum Sacerdotum sustentandam; Et in Coadjutore sic alias respondit Sacra Congregatio ejusd. Concil. interpres *in Theatina*, ut refert, & tenet Fagn. *in cap. de Rectoribus 3. de Cleric. ægrot. num.* 13. & sic etiam tenent Abbas *ibid. num. 5. & 6.* Barbosa *num. 4.* Azorius *par. 2. lib. 3. cap. 2. num. 9.* Pirhing. *lib. 3. dec. tit. 6. num. 8.* Reiffenstuel. *ibid. num. 58.* & alii passim.

De his, quæ concernunt Coadjutorem perpetuum 42
datum Archiepiscopo, vel Episcopo habetur specialis declaratio Sacræ Congreg. Rituum *data 31. Jan. 1561.* ad dubia proposita nomine Cardinalium Paoletti, & Veronen. quibus respondendum censuit, ut sequitur.

Ad primum Dubium censuit Coadjutori cum futura 43
successione non licere ingredi Civitatem Pontificaliter, quia licet sit Coadjutor cum futura successione, ex quo tamen non habet Jus in re, sed ad rem, non debet recognosci tamquam Superior, & Caput, sed uti Coadjutor, & eo magis, quia contingere potest, ut non succedat in Episcopatu, sed prior moriatur.

At

44 *At secundum respondit, ipsum non debere uti Cruce in Divinis, nec in functionibus Pontificiis, nec dum incedit per Urbem, cum Crux sit signum, & ornamentum dignitatis,& Jurisdictionis,& Coadjutor utraque careat*

45 *Ad tertium censuit Coadjutorem Pontificalia in Ecclesia exercentem absente Archiepiscopo uti posse Cappa, cum ea sit tantum ornamentum Dignitatis Episcopalis, præsente autem Archiepiscopo uti debere Mantelletta, & Rochetto; neque licere unquam Coadjutori uti Mozzetta, & Rocchetto etiam absente Archiepiscopo, cum hoc proprium sit ejus, penes quem est Dignitas, & Jurisdictio.*

46 *Ad quartum respondit negative, cum una sedes non capiat duos.*

47 *Ad quintum censuit Canonicos esse compellendos, ut Coadjutori Episcopo solemniter celebranti, & Pontificalia exercenti, semper assistant, alioquin indecorum videretur, si Episcopus sine Canonicorum assistentia celebraret, nec non videretur esse contra Decretum Concilii Trid., quod extensive huic etiam casui accomodari potest.*

48 *Quo ad circulos respondit, Canonicos non debere accedere ad circulos, cum ipsi circuli denotent membrorum unionem ad ipsum Caput, ut ex superius deductis constat, Coadjutorem non debere esse Caput.*

49 *Quo vero ad Confessionem faciendam cum celebrante solemniter, respondit decere, ut Coadjutor Episcopi Confessionem faciat cum Sacerdote Canonico celebrante, ut idem quoque benedicat in fine Missæ, ne populus præsens Divinis Benedictione Episcopali defraudetur, & jam est usu receptum, ut Episcopus benedicturus in fine Missæ faciat etiam Confessionem cum celebrante.*

50 *Ad sextum censuit, licere Coadjutori, de licentia tamen Archiepiscopi, benedicere populo, dum per Civitatem incedit.*

51 *Ad septimum respondit, maxime decere, ut Canonici prodeant obviam Coadjutori Episcopo ad Ecclesiam Pontificaliter accedenti ad ostium Ecclesiæ, eumque descendentem ad idem ostium deducant, immo esset valde commendandum, si nonnulli Canonici officii, & urbanitatis gratia ad ipsius Coadjutoris ædes accederent.*

52 *Ad octavum respondit, Coadjutorem non habere facultatem largiendi Indulgentias, & sic eas Archiepiscopi nomine, si quas Archiepiscopus concedere voluerit, esse publicandas.*

53 Coadjutor Episcopi non sedet celebrans nisi in Faldistorio, neque habet Diaconos assistentes, neque Canonicos paratos, neque septimum Candelabrum; S.
54 C. Rit. 1. *Sept.* 1607. Nec utitur Baculo, nisi in Ordinationibus; Eadem Sacra Congregatio eodem die,
55 & anno. Ipse tamen Coadjutor Episcopi celebrans præter Diaconum, & Subdiaconum, debet habere assistentem Canonicum pro libro; Eadem Sac. Con-
56 gregatio 7. *Augusti* 1627. Coadjutor Episcopi non tenetur visitare Limina Apostolorum, sed Coadjutus;
57 Eadem Sac. Congr. Conc. 4. *Augusti* 1609. Coadjutor Episcopi etiam non adhibitus ad ullam functionem, tenetur residere, neque discedere potest absque consensu Coadjuti, vel licentia Sacræ Congregationis; & tenetur quoties fuerit requisitus, Pontificalia, & alias functiones obire, quamvis Coadjutus propria impedimenta non probet; Sac. Congregatio Episcoporum *in Fulginaten.* 28. *Maii* 1628.
Non potest dictus Coadjutor præsente Coadjuto Be- 58
nedictionem Pontificalem impertiri; non est tamen cogendus in hoc casu Missas, aut Vesperas celebrare, sed hoc peragi debet a simplici Canonico, vel Dignitate; tenetur tamen interesse Concioni in Cathedrali etiam absente Coadjuto in loco decenti, & separato, sed non sub Baldachino; Eadem Sacra Congregatio *in d. Fulginatensi eodem die, & anno.*
Coadjutor debet, quoties fuerit requisitus, Coadju- 59
tum in Visitatione comitari; expensis tamen ipsius Coadjuti pro eo, & familia, & absque ulla exactione Procurationis ratione ejusdem Coadjutoris; Visitans autem ex commissione Coadjuti non potest recusare assistentiam Vicarii Generalis cum facultatibus; quas ei dare Coadjuto placuerit; Eadem Sac. Congregatio Episcoporum *in d. Fulginaten eodem die, & anno*, ut refert Nicol. *in lucubrat. tom.* 2. *tit.* 6. *lib.* 3. *num.* 3. 6. 7. 9. 10. & 11. Cum Episcopus ha- 60
bens Coadjutorem est impeditus, non potest functiones alteri, quam Coadjutori delegare; Sacra Congregatio Episcoporum *in Firmana* 25. *Septembris* 1623. apud Nicol. *loco citato num.* 5. ubi *num.* 12. ait quod Episcopus non potest Coadjutorem punire, licet sit etiam Canonicus, vel Archidiaconus in sua Ecclesia, & sic nec ratione Beneficii; Sac. Congretio Conc. *in Posnaniens.* 18. *Febr. ejusd. anni.* Episco-
pus Coadjutus debet dare suo Coadjutori commodi- 61
tatem habitationis in Palatio Episcopali, & omnia necessaria pro exercitio Pontificalium, & pro aliis Episcopalibus functionibus; Sacra Congregatio Episcoporum *in Nicoterensi* 27. *Junii* 1619. Coadjutor 62
separatum Tribunal statuere, aut habere non potest, sed in consueto Tribunali Episcopi Jus reddendum est; Sic ex Sacra Congregatione infert Fagnan. *in capit. Ex parte quinta, de Cleric. ægrotant. num.* 27.
Episcopus residere tenetur, licet habeat Coadjuto- 63
rem; Sac. Congr. Episc. *in Neapolitana* 24. *Mart.* 1597. & *in Nicoteren.* 7. *Sept.* 1619.

Coadjutor Archiepiscopi Metropolitan. Bononien. 64
debet præcedere Vexillifero ejusdem Civitatis; Sacra Congregatio Rituum *in Bononien* 4. *Maii* 1592. Coa- 65
djutor Episcopus in Synodo Provinciali debet sedere inter Episcopos Provinciales loco suæ promotionis, cum propriis radiis fulgeat; sic decrevit Sacra Congregatio Rituum 20. *Septembris* 1596. pro Coadjutoribus Episcoporum Veronen., & Trident. occasione Synodi Provincialis Aquilejensis. Coadjutor Paro- 66
chi in absentia Coadjuti in functionibus Parochialibus præcedit Beneficiatos, & recipit eadem emolumenta, quæ Coadjuto debentur; Sacra Congregatio Conc. *in Lucana* 15. *Apr.* 1690. De Coadjuto- 67
ribus perpetuis Canonicorum, vide verb. *Canonicus art.* 10. *per tot.*

Episcopo Titulari Suffraganeo, qualis honor, & 68
præeminentia debeatur in Ecclesia, in qua vice Episcopi Ordinarii functiones Pontificales exercet, innuitur in provisionibus captis a Sac. Congr. Rituum *in Veliterna*, in qua pro parte illius Suffraganei propositis sequentibus dubiis.

1 *An saltem aliqui Canonici teneantur eidem* 69
Suffraganeo obviam ire usque ad ostium Ecclesiæ, ibique ex iisdem dignior Aspersorium porrigere, & in reditu usque ad eamdem Januam

nuam comitari, dum Cappa indutus ad Pontificales functiones obeundas accedit, Antecessoris conniventia minime obstante?

70 2 *An eidem Suffraganeo debeatur genuflexorium cum stratu, & pulvinaribus ad orandum ante SS. Sacramentum, dum occasione earumdem functionum Ecclesiam ingreditur?*

71 3 *An Suffraganeo facienti ordinationes generales in aliquo ejusdem Ecclesiæ Sacello (propter impedimentum Altaris Majoris ex causa recitationis horarum in Choro) debeant in eodem Sacello assistere aliqui ex Canonicis?*

72 4 *An dum assistit Concioni Prædicatoris, salutatio ei prius dirigi debeat distincte ab illa Canonicorum, & Magistratus sæcularis?*

Sacra Congregatio die 6. Septembris 1698. respondit.

73 *Ad primum, posse de licentia Eminentissimi Decani Episcopi Ostiensis, & Veliterni deferre Cappam, & in hoc casu teneantur duo Canonici ire usque ad Ostium Ecclesiæ, & dignior porrigat Aspersorium, quo Suffraganeus se ipsum tantum aspergat & pariter eum associent in reditu usque ad eumdem locum.*

74 *Ad secundum, in Voto Magistri Cæremoniarum.*

75 *Ad tertium, servetur Pontificale cum Missa solemni in Altari Majori præsente Clero.*

76 *Ad quartum, affirmative quatenus sedeat in Presbyterio.*

77 Quia vero in aliis præeminentiis, & juribus præfatum Suffraganeum, excessisse modum Capitulum conquerebatur, eodem tempore per viam reconventionis proponi curavit sequentia dubia.

78 1 *An Suffraganeus Veliternen. occasione functionum Episcopalium solemnium teneatur se parare in Sacristia, vel potius paramenta sumere ab Altari, vel in Faldistorio?*

79 2 *An valeat deferre Cappam Pontificalem in accessu, & recessu ad Ecclesiam Cathedralem, & quatenus affirmative?*

80 3 *An possit sibi deferri facere caudam ejusdem Cappæ per alium, seu potius illam deferre teneatur involutam sub brachio sinistro?*

81 4 *An similiter possit sibi deferri facere caudam vestis violaceæ una cum elevatione fimbriæ anterioris in plano pavimenti Ecclesiæ.*

82 5 *An eidem accedenti ad Ecclesiam porrigi debeat Aspersorium ad Januam Ecclesiæ per aliquem ex Canonicis; & an possit Alumnos Seminarii, aliosve circumstantes aspergere, vel potius aquam tantum recipere extremitate digitorum?*

83 6 *An possit per Civitatem uti Mantello oblongo coloris violacei cum signis rubeis super vestem nigram interiorem, vulgo Zimarra?*

84 7 *An per Civitatem possit sibi deferri, & elevari facere Umbellam Sericam viridis coloris?*

85 8 *An dum assistit Concioni possit sedere in Sede separata a Canonicis, vel potius debeat sedere in eodem scamno Canonicorum, absque tapeto, & pulvinari primus inter illos, & in quo habitu?*

Quibus Sacra Congregatio eadem supradicta die respondit.

Ad 1. Si accedat cum Cappa, in Faldistorio; alias in Sacrario. 86

Ad 2. Jam provisum. 87

Ad 3. Negative quo ad primam partem, & affirmative quo ad secundam. 88

Ad 4. Negative. 89

Ad 5. Jam provisum. 90

Ad 6. Negative. 91

Ad 7. Negative. 92

Ad 8. Dilata. 93

Episcopus Suffraganeus, quando nomine proprii Episcopi exercet functiones Episcopales, debet habere assistentiam Dignitatum, & Canonicorum; Sac. Congregatio Rituum *in Bracharen. 21. Febr. 1604.* Episcopus Suffraganeus solemniter celebrans non debet habere assistentiam duorum Canonicorum ultra Diaconum; & Subdiaconum, qui sunt cantaturi Evangelium, & Epistolam, sicut haberet proprius Episcopus, sed sufficit Diaconus, & Subdiaconus, & unus Canonicus paratus cum Pluviali ad librum; Sac. Congregatio Rituum *in Cæsaraugustana 9. Maii 1606, & in Bracharen. 1. Septembr. 1607.* Episcopo Suffraganeo solemniter celebranti non debent Canonici assistere, sicuti assisterent Episcopo proprio, sed in habitu ordinario, & Canonicali; eadem Sacra Congregatio Rituum *in dicta Bracharensi.* Episcopo Suffraganeo facienti Ordinationes, vel alias functiones nomine proprii Episcopi, Canonici debent assistere in habitu ordinario Canonicali præter aliquos, qui juxta necessitatem Officii debent accipere paramenta; eadem Sacra Congregatio Rituum *in d. Bracharensi.* Episcopo Suffraganeo non tenentur Canonici obviam ire usque ad cubiculum, sicut tenentur proprio Episcopo venienti ad Ecclesiam, sed satis est si aliqui Canonici ei obviam procedant usque ad portam Ecclesiæ; Sacra Congregatio Rituum *in dicta Bracharen. 1. Sept. 1607.* Episcopus Suffraganeus solemniter celebrans non debet sedere in Sede Episcopali, sed in Faldistorio; ead. Sacra Congreg. Rituum *in dict. Bracharen.* Episcopus Suffraganeus solemniter celebrans non debet uti Baculo Pastorali, nisi in Ordinationibus, & aliis actibus necessariis; eadem Sacra Congregatio Rituum *in dict. Bracharen.* Episcopo Suffraganeo solemniter celebranti non debet poni super Altare septimum Candelabrum, sicut ponitur celebrante Episcopo Ordinario; eadem Sacra Congregatio Rituum *in dict. Bracharen.* Episcopus Suffraganeus non dispensat supra Interstitiis, nisi habeat speciale mandatum; neque votum habet in approbatione Ordinandorum, nisi sit ex numero Examinatorum; Sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium *in Brixinen. 14. Februarii 1585.* Episcopus Suffraganeus, ubi per Diœcesim pro Pontificalibus exercendis proficisci contigerit, expensas ab Episcopo habere debet; eadem Sacra Congregat. Episcop. *in dict. Brixinensi.* Episcopus Suffraganeus non potest visitare Clausuram Monialium Monasteriorum, nisi sit simul Vicarius Generalis, & ab Episcopo, cujus est Suffraganeus, facultatem Vicarii Generalis, vel aliud speciale mandatum habeat, prout pro Suffraganeis Germaniæ declara-

(Right margin numbers beside the paragraph: 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104)

claravit Sacra Congregatio Conc. 17. *Junii* 1630. *l.*4. *decr. fol.*3000,

105 Coadjutorem habens in animarum Cura, aut in Canonicatu, tenetur residere in loco Parochiæ, & Canonicatus, ut Coadjutoris impediti vices supplere possit; Benedict. XIV. tom.1. Const.135. *Quod inscrutabili* §.28,

Additiones ex aliena manu.

106 De Coadjutoria vide quæ diximus in addit. ad verb. *Canonicus art.*10. Hic vero tria, eaque magni
107 momenti sunt notanda. Primum est, quod gratia Coadjutoriæ cum futura successione minime valida sit, si consensus detur a Procuratore post obitum
108 Coadjuti. Nec obstat, quod aliud sit gratia Coadjutoriæ, aliud futura successio, quia utrumque provenit a legitimo consensu Coadjuti, qui non dicitur, adesse, dum datur a Coadjutore post obitum Coadjuti; Rota *in Seguntina Archidiaconatus* 6. *Maii* 1726. *cor. bo. me. Cornelio*.

109 Alterum est, quod in Coadjutore ad tempus qualitates necessariæ concurrere debent de tempore gratiæ, at in Coadjutore perpetuo cum futura successione possunt intra annum concurrere: Rota *in Monasteriensi Decanatus* 9. *Junii* 1738. §.9. *cor. clar. me. Millin.*

110 Tertium est, quod Coadjutore effecto impotenti ad servitium Ecclesiæ, cessat gratia Coadjutoriæ, & ita quidem, ut nec successionem in Beneficium prætendere valeat ipse Coadjutor; Plenissime Rota in *Mindenien. Coadjutoriæ* 2. *Decembr.* 1732. *& in confirmatoria* 25. *Febr.* 1733. *coram clar. mem. Aldrovando*.

CODICILLUS. Vide verb. *Testamentum artic.*4. *per tot.*

COGNATIO SPIRITUALIS.

DE Cognatione spirituali. Vide verb. *Baptismus artic.*7. *per totum* verb. *Confirmatio art.*3. verb. *Impedimenta Matrimonii artic.* 1. *a num.* 48. *ad* 59. quibus adde sequentem hunc casum, qui hic affertur.

Cognatio Spiritualis an fuerit contracta in hoc casu dubitatur. Petrus, & Anna Conjuges elegerunt in susceptores in Baptismo filii Andream, & Lauram, sed adveniente tempore Baptismi, audiens Andreas a Petro fuisse electam Lauram in Commatrem, rogavit Petrum, ut illa posthabita eligeret Rosam; replicavit Petrus se id facere non posse citra injuriam; cui responsioni Andrea non acquiescente, idem Petrus omnia retulit Parocho, & facta expressa declaratione animi sui, quod nullo pacto intendebat Rosam in Commatrem habere; Parochus consilium dedit, ut ambæ admitterentur, sed pollicebatur expresse se nullatenus admissurum Rosam ad tangendum infantem; Cui consilio Petrus acquiescens designavit etiam Rosam in Commatrem: ista autem præter intentionem Petri, & promissionem eidem Petro factam a Parocho infantem in actu Baptismi simul cum Laura tetigit; Quæritur an fuerit contracta Compaternitas etiam inter dictam Rosam, & Petrum, an potius solum inter Petrum, & Lauram; Sacra Congregatio *in Aquens.* 10. *Mart.*1631. censuit contraxisse etiam cum Rosa, quia fuit designata; Sic ex Sellio refert Barbosa *Collectan. decis. Apostol. verb. Cognatio spiritualis n.*10. Vide ut supra cit. verb. *Confirmatio art.*3. *verb. Impedimenta Matrimon. a n.*48. *ad* 59.

COGNATIO LEGALIS. Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art.*1. *a n.*61. *ad* 63.

COGNATIO NATURALIS. Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art.*1. *n.*28. *ad* 47.

COLLATIUNCULA die jejunii. Vide verb. *Jejunium art.*1. *a n.*14. *&* 41. *ad* 46.

COLLEGIUM, COLLEGIATA.

SUMMARIUM.

1 *Collegium quæ habeat Synonima, unde dictum, & quid sit*, ad n.2.
3 *Universitas, & Communitas unde sint dictæ, & quid sint*, ad n.4.
5 *Ad constituendum Collegium quot Personæ requirantur*, ad n.8.
9 *Quot Personæ constituant Universitatem.*
10 *Quænam alia Universitatis nomine censeantur.*
11 *An quandoque Jus Universitatis in una dumtaxat Persona consistere possit.*
12 *Quot Personæ sufficiant ad constituendam Congregationem, Familiam, Parochiam, Populum &c.* ad n. 18.
19 *Collegiata a quo sit erigenda*, ad n.21.
22 *Quæ sint Jura Episcopalia circa Collegiatas*, ad num.31.
32 *Collegialitas Ecclesiæ quibus & quot modis probetur in dubio*, ad *n.*50.
51 *Quæ Collegiata dicatur Insignis, & quomodo non insignibus præcedat*, ad n. 57.
58 *An Canonici possint de bonis Ecclesiæ privilegia sibi comparare*, ad n.59.
60 *Quæ sint Collegiatarum ritus, cæremoniæ, statuta, prærogativæ, Jus præcedendi onera sibi injuncta &c.* ad n.76.
77 *Subnectuntur Additiones ex aliena manu*, ad num. 95.

COllegium, Universitas, & Communitas sunt 1
synonima, seu idem importantia, ut dicunt Joannes Monach., & Joan. Andreas *in cap. Romana* 5. *de sentent. excommun. in* 6., & Fagn. *in cap. Responsio* 43. *de sent. excomm. num.*35. Collegium di- 2
citur, quasi unum Collectum, & est societas Collegarum in uno corpore positorum, secundum Joannem

nem Monach., & Joann. Andream *l. c.* Vel ut dicit
Prob. *in eod. c. Rom. n. 6.* Collegium est collectio plu-
rium corporum rationabilium, constituens unum Cor-
3 pus repræsentatum. Universitas secundum Joann. Mo-
nach. & Joan. Andream *loc. cit.* dicta est ab *Univer-*
so, & Universum dicitur quasi in *Universum*, cum
scilicet plures habent Jus, vel causam vertendi se
in unum, ut faciant Universitatem, eo quod requi-
ratur hoc eis concessum ab his, qui super hoc Jus
habent, ut *l. 3. ff. de Colleg. illicit.* Unde ut ipsi de
finiunt, Universitas est plurium Corporum inter se
distantium uno nomine specialiter eis deputato col-
lectio. Vel secundum Oldrad. *cons. 315. circa istud*,
Universitas est multorum in unum Congregatio ei-
4 dem Capiti subjectorum. Communitas dicta est a
communi, & est commune compositum *a cum &*
munium, idest Officium, quasi communio plurium
in unum Officium; *cap. Consulti de procurat.* ut qui
habent arcam communem, sigillum commune,
unum Rectorem, & similia: *arg. cap. Dilecti, de*
excessibus Prælator. notat. Bald. *in cap. Cum omnes*,
5 *de Constitut. num. 26.* Fagnan. *loc. cit. num. 36.* Hinc
juvat observare quod ad constituendum Collegium
requiruntur tres; *l. Neratius, ff. de verb. significat.*
Jus autem Collegii conservari potest in duobus,
immo & in uno, *c. 1.* ubi Glossa *de election.* Glossa
in cap. Statutum verb. Collegiat. de election. in 6. Fa-
gnan. *in cap. Cum sit ars, de ætate, & qualitate*
6 *num. 33. & 34.* At tunc non erit Collegium actu,
sed habitu, seu virtute; Fagn. *in dict. cap. 1. de ele-*
ction. num. 30. Pirhing. *in Jus Canonic. lib. 1. tit. 6.*
7 *num. 12.* Istud autem Jus, quod in uno remanet,
non retinet pro se ipso, sed pro Collegio; Gloss. *in*
l. Neratius, ff. de verbor. significat. Glossa *in cap. 2.*
8 *de postulat. Prælator. verb. Pauciores in fin.* Adeo ut
nomine Collegii, si non potest eligere se ipsum
(prout plures volunt) poterit tamen alium eligere
in totius Collegii Prælatum; Glossa *in dict. cap. 2. de*
Postulat. Prælat, cum aliis pluribus, quos allegat,
& sequitur Passerin. *de election. cap. 10. qu. 1. num. 8.*
9 Ad constituendam Universitatem sufficiunt quinque
Personæ, ut notat Bald. *in dict. cap. 1. de election.*
num. 8. per text. in l. fin. Cod. de testament. Et per
Gloss. *in l. sicut ad fin. ff. Quod cujusque univers. nom.*
Universitas potest constitui per tres, & Glossam se-
quitur Bartol. *in leg. Præter la seconda num. 1. ff. de vi*
10 *bonorum raptorum*; Et universitatis nomine cense-
tur Synodus, Concilium, Cœtus, Conventus, de
quibus Isidor. *in cap. 5. dist. 15.* Fagnan. *loc. cit. n. 35.*
11 Et Universitatis Jus propter casus supervenientiam
conservari potest etiam in una persona; *l. sicut, ad*
fin. ff. Quod cujusque univers. nom. & notat Glossa *in*
cap. 1. de Election., & in cap. Gratum, de postulat.
12 *Prælator.* Ad constituendam Congregationem suffi-
ciunt duæ personæ; *cap. 1. de election.* Fagnan. *in cap.*
vestra 7. de cohabitat. Cleric. & Mulier. num. 91.
13 Ad constituendam familiam requiruntur plures duo-
bus; *l. Detestatio 40. ff. de verbor. significat.* Ad fa-
14 ciendam Parochiam sufficiunt decem homines; Fa-
15 gnan. *loco cit. in d. c. Vestra num. 89.* Ad constituen-
dum populum sufficiunt decem homines; *cap. Unic.*
3. caus. 10. qu. 3. Glossa 1., *& D. D. in cap. 1. de elect.*
Fagnan. *in cap. Responso 43. de sent. excomm.* Item
16 plures, quam decem, vel quindecim faciunt Tur-
bam; *l. Prætor ait §. 1. ff. de vi bonorum raptor.* Item
gregem ovium decem oves; Porcorum vero, quatuor 17
vel quinque faciunt; *l. Oves, ff. de ablg.* Nicol. *in*
floscul. verb. Grex.

Collegiata non potest erigi nisi per Papam, quia 18
Collegia non nisi potestate Principis supremi erigen-
da sunt; *l. 3. §. in Summa, ff. de Colleg. illicit.* & sic
probat inconcussa observantia, quod scilicet Colle-
giatarum erectiones fiant semper a Papa, ut testa-
tur Card. de Luca *de Benefic. disc. 14. num. 12.* Lotter.
de Benefic. lib. 1. qu. 14. num. 43. & 44. Barbosa *de Jur.*
Ecclesiast. univers. lib. 2. cap. 6. nu. 1. Rota *decis. 1084.*
num. 5. coram Emerix junior. decis. 331. num. 5. par. 4.
tom. 1. decis. 99. num. 9. part. 7. decis. 32. num. 9. cum
sequent. & decis. 297. num. 2. part. 17. recentior. & in
Montis Regalis Prioratus 2. Maii 1701. §. atque, co-
ram D. Ansaldo, atque ita pluries respondit Sacra
Congr. Episc. & signanter *in Tropien. 22. Julii 1588.*
in Messana 4. Junii 1602. in Aurien. 23. Maii 1614.
& Sacra Congr. Concil. *in Conversana 27. Jun. 1629.*
& nuper ead. Sacr. Congr. *in Catanien. Erectionis*
Collegiatæ 1. Septemb. 1691. in qua proposito dubio;
An erectio Collegiatæ, facta per Episcopum in actu Vi-
sitationis Ecclesiæ S. Antonii Oppidi S. Philippi de Ar-
gyra substineretur; responsum fuit, *Negative*. Et
de quodam motu proprio Clementis VIII. prohi- 19
bentis de cætero Episcopis erigere Parochiales in
Collegiatas testatur Rebuff. *in prax. tit. de erect. in*
Colleg. in fine, vers. Quidquid autem: & ex eo Ton-
dut. *resol. Benefic. part. 2. cap. 2. §. 2. num. 10.* Et Card.
Petra *tom. 3. commentar. ad Constitut. 7. Innocent. IV.*
num. 11. Adeo ut erectio facta etiam cum reservatio- 20
ne Beneplaciti Apostolici nulla sit, antequam ob-
tineatur; Sacra Congreg. Episcop. *in Nicoteren. 16.*
Mart. 1612. in una Montis Regalis 27. Novembris
1654. in Syracusana 30. April. 1655. Sola enim au-
ctoritate Episcopi Collegiata numquam potest erigi, 21
sed semper debet recurri ad Papam, qui erectionem
concedit, dummodo votum Sacræ Congreg. Con-
cilii (ad quam remittuntur preces) sit favorabile;
quæ regulariter pro concessione solet inclinare, quo-
ties concurrant sequentia. Primo, qualitas loci no-
ta digni. Secundo docilitas, civilitas, & numero-
sitas populi & Clericorum. Tertio, structura deco-
ra, & capacitas Ecclesiæ in Collegiatam erigendæ.
Quarto abundantia, decentia, & pretiositas Sacra-
rum supellectilium. Quinto dos congrua pro Præ-
benda Canonicorum, & distributionibus, quæ re-
gulatur a qualitate loci, & consuetudine aliarum
Collegiatarum illius Provinciæ, adeo ut aliquando
admiserit summam scutorum sexdecim pro unoquo-
que Canonico, præter distributiones, *ut in una Sar-*
zanen. 26. Januarii 1704. licet non habuerit effectum
propter litem ortam super pertinentia Ecclesiæ inter
Postulatores, & Cathedralem. Sexto, si conditio-
nes fundationis, & erectionis non sint exorbitantes
a Jure. Septimo, si augeatur Divinus cultus, &
concessio nemini inferat præjudicium. Octavo, si
Episcopus approbet, & laudet erectionem: sic re-
fert Monacell. *tom. 2. tit. 13. form. 6. num. 8.*

Licet autem Collegiatæ erectio nequeat fieri de 22
novo ab Episcopo ex hucusque adductis; posita ta-
men erectione Collegiatæ rite facta auctoritate Sum-
mi Pontificis, si contingat Collegium deficere ob
mor-

mortem v. g. Canonicorum, vel aliam consimilem caussam, ex qua licet desinat esse Collegiata actu, remanet tamen adhuc talis habitu, ut per Felin. *in cap. Accedentes, de præscriptionibus nu.2. vers. possit*
23 *etiam*; Innocent. *in cap. Postulasti, de Jure patronatus num.1.* Archidiacon. *in cap. Licet Canon. de elect. in 6. num.2.* Mascard. *de probat. Conclus.584. num.5.* Barbosa *lib.2. Juris Eccl. univ. c.6. num.9.* cum aliis, quos refert, & sequitur Rota *in Cremonensi Præpositurae 25. Februarii 1622.* coram bonæ memoriæ Rambaldo, *& decis.221. part.6. recentior. num.25.*
24 *& 26.* In tali casu reductio Collegialitatis ad actum poterit fieri ab Episcopo, cum hæc non sit erectio; sic D. Pitton. *tom.1. Disceptation.8. num.24.* Fuscus *in Visitat. lib.2. cap.1. num.3. in fin. Card.* Petra *loc. sup. cit. num.12.* ubi *num.13.* subjungit, quod si agatur de Collegiata jam erecta tempore, quo vigebat opinio, ut posset ab Ordinario erigi, tunc similiter judicari debet juxta illud tempus, & non secundum opinionem posteriorem contrariam, ut notat Rota *decis.240. num.12. coram S. M. Alexandro VIII. & cit. decis. 1084. num.5. & seq. coram Emerix junior* itaut præscriptio validitatem erectionis inducat per spatium temporis centum annorum: & consensus Papæ præsumitur, si fuerit in statu Collegialitatis, saltem implicito, donec contrarium declaretur. Ex
25 antecedenti enim statu Collegialitatis præsumitur ejus continuatio. *D. D. in l. Sive possidetis, Cod. de probat. Rota decis.4. de probat. & decis.4. n.12. par.2. diversf. & decis.221. num.8. part.8. recentior.* & late
26 Menoch. *lib.6. præsumpt.64.* Quod procedit etiam quando agatur de re multum remota; Rota *in Comen. Decimarum 11. Martii 1611. coram bonæ memoriæ Cardinali Sacrato circa fin. & dict. decis.221. num.9.*
27 *part.9. recentior.* Status enim Collegialitatis non dissolvitur nisi tribus modis, nempe, vel volentibus omnibus Collegialibus; vel etiam ipsis invitis ex facto Superioris supremi; vel casu per mortem omnium, ut tradunt *D. D. in cap. Dilect., de excessibus Prælator. &* Rota *part.6. recent. dict. decis.221. n.1.*
28 Nec Collegiatæ suppressio unquam justificata dicitur, nisi de auctoritate Superioris supremi facta appareat; Glossa *in cap. Statutum num.22. verb. Collegiata, de election. in 6.* Gemin. *in cap. Licet. num.6. ante fin. vers.3. casu, eod. tit.* Felin. *in cap. Accedentes, de præsumptionib. num.2. vers. ponit etiam de istis signis*; Rota *part.1. recent. decis.163. sub num.4.* Quæ tamen
29 suppressio non inducitur ex Decreto facto ab Episcopo declarante Ecclesiam non esse Collegiatam, sed simplicem Parochialem; Cum Episcopus sicuti non
30 habet facultatem de non Collegiata faciendi Collegiatam, ex dictis *supra num.18.* & etiam ex Rota *part.6. recentior. decis.221. num.29. & part.7. decis.99. num.9. & part.17. decis.195. num.5. & 14.* tanto minus habeat hanc facultatem de Collegiata faciendi non Collegiatam, Rota *part. 6. recentior. dict. decis.*
31 *221. num.30.* Uti nec potest Curam supprimere, ut erigat Dignitatem; Sacra Congr. Concil. *in Pientina 14. Februarii 1693.*

32 Collegialitas Ecclesiæ, quando non constat de primæva legitima erectione, vel subsequenti privilegio Apostolico, probatur ex conjecturis, indiciis, & enunciativis; Barbosa *lib.2. Juris Ecclesiast. univers. cap.6. num.5.* cum pluribus ibi citatis; Cardinal. Petra *tom.3. comment. ad Constitut. 7. Innocentii IV. sect.2. num.16.* cum pluribus pariter ibi citatis; Rota *part.6. recent. decis.221. num.1. part.16. decis.234. part.19. tom.1. decis.469. num.16.* Conjecturæ autem, & indicia potissima Collegialitatis sunt. Primo ex immemorabili reputatione, & nominatione 33
Collegialitatis junctis enunciativis antiquis; Rota *part.16. recent. decis.234. num.5.* Felin. *in cap. Cum causam num.4. de probat.* Nonius *cons.73. num.8.* cum aliis relatis per Rotam *decis.587. n.1. part.4. divers. & decis.99. num.6. part.10. recent.* Secundo ex litteris Apostolicis dirigi solitis Canonicis Cathedralis, vel 34
Collegiatæ; *cap. Statutum, de rescriptis in 6.* Amiden. de Stylo Datariæ *lib.1. cap.5. num.36. quæst.1.* Rota *part.16. recent. d. decis.234. num.6.* Tertio ex com- 35
muni sigillo, idest proprio ipsius Collegii; *c. Dilecta, de excessib. Prælator. cap. Significavit, de appell.* Barbosa *de Canonic. c.2. num.10. & lib.2. Juris Eccles. cap.6. num.6.* Petra *loc. citat. num.24.* Dummodo tamen sigillum contineat insignia ipsius Ecclesiæ, 36
non autem ejus Ministri, & Exactoris; Rota *p.6. recentior. decis.136. num.17.* Sigillum enim publicum, seu authenticum nonnisi Capitulis, & Collegiis approbatis habere licet ad faciendam fidem pro tota Communitate, ut observat Gonzal. *ad cit. cap. Dilecta num.3.* Quarto ex communi Arca, & Massa; *lib.1.* 37
§. Quibus autem, ff. quod cujusvis unic. noc. Barbosa *cit. lib.1. num.6.* cum aliis pluribus ibi adductis, Rota *decis.175. num. 1. & decis.215. num.1. coram Mantica decis.960. num.3. coram Penia, decis.1256. num.1. coram Seraphin. decis.482. num.4. coram Ludovisio, & decis.584. num.2. part.4. diverf. & dec.56. num.5. part.5. recentior. tom.1. & decis.216. numer.2. part.7. & decis.234. n.7. part.16. recentior.*

Quinto ex convocatione Canonicorum de mandato principalis dignitatis illorum Capitis, & Congregationibus capitulariter factis; Barbosa *loco cit. num.6.* Vivian. *de Jure Patronatus part.2. lib.8. cap.3. num.3. & 5.* Rota *decis.584. num.2. & decis.585. n.1. & 2. part.4. diverf.* & coram Buratt. *decis.473. n.11.* & coram Merlin. *decis.87. num.10,* & coram Ludovis. *decis.482. num.4.* & coram Eminentiss. Ottobon. *dec. 240. num.17. & 18. & part.16. recentior. d. decis.234. num.9. & 10.* Sexto ex electione, vel collatione Ca- 39
nonicatus facta per Capitulum, & Canonicos ad hunc effectum congregatos; Rota *part.4. recent. t.2. decis.465. num.2. part.6. decis.221. num.2. & 3. p.16. decis.234. num.11.* Rota *in antiq. decis.8. num.1. & 2. de Præbend.* Put. *decis.135. lib.1.* Seraphin. *decis.1021. n.4.* Septimo ex possessione tradita Canonicatuum cum 40
assignatione Stalli in Choro, & loci in Capitulo, facta per Canonicos capitulariter congregatos; Barbosa lib.2. *Juris Eccl. univers. cap.6. num.7.* Vivian. *de Jure Patronatus decis.44. num.2.* Rota coram Penia *decis.960. num.6. & decis.1163. §. tertium signum, & part.4. tom.2. recentior. decis.465. num.2. part.6. decis.221. num.5. part.16. decis.234. num.12.* Octavo ex receptione Provisorum in Fratres juncto nomine 41
Fraternitatis, quæ circumstantia plurimum ad id confert; Rota *part.6. recentior. decis.221. num.5. part. 16. decis.234. n.13.* & coram Buratt. *decis.809. nu.2. & 28.* Parif. *de resignat. lib.6. quæst.5. num.32.* Vivian. *de Jure Patronat. decis.44. num.2.* Nono, ex jura- 42
mento posito a Provisis de servandis constitutionibus, sta-

statutis, & consuetudinibus ipsius Ecclesiæ: Rota coram Mantica *dec.* 175. *num.*1. *vers. item quia*; & *decis.*215. *num.*1. & *part.*4. *divers. decis.*284. & 285. *utrobique num.*11. & *part.*16. *recent. decis.*234. *num.* 14. Fagnan. *in cap. Postulasti, de Jure Patronat. n.*5.
43 *in fine*; Barbosa & alii passim. Decimo, ex venditionibus, & locationibus & aliis contractibus capitulariter factis; Alexand. *cons.*74. *num.*4. *l.*4. *Penia dict. decis.*960. *num.*5. Rota *part.*16. *recent. decis.*234.
44 *num.*8. Undecimo, ex eo quod in Ecclesia adsit aliquis uti Caput, & Clerici, vel Canonici uti membra; Alexander *cons.*74. *num.*5. *lib.*4. Barbosa *dict. lib.*2. *num.*10. Mantica *decis.*215. *sub num.*1. *vers. Unde*; Rota *in Cremonen. Præpositure* 25. *Februarii* 1622. coram Rambaldo, & *in Asculana Plebaniæ* 13. *Januarii* 1624. coram Merlino.
45 Duodecimo, ex Jure eligendi Prælatum, *cap.*1. *de election.* electio siquidem Prælati in quolibet Collegio de jure pertinet ad personas ejusdem Collegii, nisi adsint reservationes Apostolicæ, ut in secunda, & tertia Regula Cancellariæ, ubi reservantur omnes Dignitates majores post Pontificalem in Cathedralibus, & principales Dignitates in Collegiatis; cum enim Prælatus censeatur ille, qui est Caput, habetque Jurisdictionem in singulos de Collegio, sequitur ut ex ejus electione eruatur maximum signum in probanda Collegialitate; Cardin. de Luca *de Benefic. disc.*14. *num.*13. Lambertin. *de Jure Patronat. part.*1. *lib.*2. *quæst.*5. *principal. num.*4. *pag.*39. Lotter. *de re Benefic. quæst.*14. *num.*74. Mascard. *de probat. conclus.* 584. *num.*10. Card. Petra *d. tom.*3. *in Constit.*7. *Inno-*
46 *cent. IV. sect.*2. *num.*33. & alii. Tertiodecimo, ex eo quod Cura animarum sit penes Capitulum, etiamsi habitu tantum; Lotter. *d. q.*14. *num.*93. Card. Petra *loc. cit. num.*34. Rota *decis.*60. *num.*3. coram
47 Carillo. Quartodecimo, ex eo quod in actibus Visitationis ab Episcopo dicatur Collegiata, cum hic præsumatur scire statum suarum Ecclesiarum; vel si in ea fuerit facta provisio tamquam de prima Dignitate; Petra *loc. c. num.*34. Rota *decis.*482. coram Ludovisio, & *in Matheranen. Archipresbyteratus* 27. *Junii* 1707. *§. Collegialitas* coram D. Kaunitz, & *in Comen. Canonicatus* 11. *Februarii* 1704. *§. visa*
48 *fuit* coram D. Scotto. Quintodecimo, ex declarationibus Parochorum ejusdem Ecclesiæ, quam conjecturam alias Rota maximi fecit; Rota coram Penia *dec.*1163. *num.*11. & *decis.*960. *num.*8. & apud Posthium *da manut. decis.*32. *numer.*3. & coram Buratt. *decis.*455. *num.*1. *vers. Ecclesiam vero*, & *part.*19.
49 *tom.*2. *recent. decis.*469. *n.*17. Ex prædictis igitur conjecturis, seu signis, aliisque sufficientibus, Ecclesia est existimanda Collegiata, licet de fundatione, & privilegio non constet; sic censuit Sac. R. Cong. *in una Caputaquens.* 16. *Januar.* 1620. ut refert, & tenet Barbosa *d. l.*2. *c.*6. *Juris Eccles. num.*14. & *de Ca-*
50 *non. & Dignitat. c.*2. *num.*16. Non est autem necessarium, quod omnes supradictæ conjecturæ, seu signa simul concurrant, ut Ecclesia dicatur Collegiata, sed sufficit aliquas adesse, ex quibus id argui possit, & verisimile credi, ut per Rotam *decis.*584. *num.*2. *part.*4. *divers.* Mantic. *decis.*215. *num.*5. *vers. nec etiam*; Rota *part.*4. *recentior. tom.*2. *decis.*292. *num.*12. *part.*16. *decis.*234. *num.*4. *part.*19. *tom.*2. *dec.* 469. *num.*22. Barbosa *locis mox citatis*, Lotter. *dict. quæst.*14. *num.*79. *cum sequent.* advertens ex multis fieri posse, ut sigillum deficiat, vel non sit in usu, vel etiam quod Collegium non habeat Prælatum, cum ad ejus essentiam id minime necessarium sit.

Collegiata insignis præcedit aliis non insignibus, 51
etiamsi fuerint prius erectæ; Sac. Rit. Congreg. *in Firmana* 24. *Maii* 1612. Quamvis erectio sine præjudicio alterius facta fuerit; Ead. Sac. Rituum Congregat. *in Nolana* 21. *Apr.* 1602. & *in Nullius*, *seu Firmana* 23. *Martii* 1602. Sic Barbosa *Collect. Apostolic. dec. verb. Collegiata num.*5. Quænam autem Col- 52
legiata dicatur Insignis, in Jure Canonico definitum non est; Unde res ex facto dependet, attento nomine *Insignis*, quod Ecclesiæ nobilitatem, & excellentiam præsefert. Et D.D. volunt, quod Collegia- 53
ta communiter reputetur, & dicatur insignis, si sit Matrix in loco, præcedatque aliis in publicis functionibus, sit antiqua, & conspicua quo ad structuram materialem, & numerositatem Dignitatum, & Canonicorum, aliorumve Ministrorum; sitque in loco, seu Oppido nobili, & numeroso, & peritorum copioso; Card. de Luca *de præeminent. disc.*8. *num.*14. Barbosa *in cap. Transmissæ* 33. *de verbor. signific.* & *de jure Eccles. lib.*2. *c.*6. *num.*15. & *de Canon. c.*2. *n.*18. Lotter. *de re Benefic. lib.*1. *quæst.*15. *a num.*1. *ad* 9. Corrad. *in praxi Benefic. lib.*1. *cap.*1. *num.*17. Aloys. Ricc. *in Collect. dec. par.*6. *collectan.* 2350. *vers. insignis*, Petra *loc. cit. num.*36. & *plene* Rota *dec.*29. *per tot. part.*2. *divers.* Et quod in dijudicatione hujusmo- 54
di Insignitatis fieri possit consideratio ex qualitate loci, fuit decisum a Sacra Rituum Congreg. *in una Collegiata Ecclesia Sancti Pauli Civitatis novæ Firmanæ Diœcesis* ad instantiam D. Ludovici Centoflorini, qui obtinuit dictam Collegiatam dici Insignem, eo quod oppidum, in quo sita est, insigne reddat numerus quatuor mille habitatorum, hoc est focularium 820. quatuor Regularium Conventus, & unum Monasterium Monialium, copia peritorum, & nobilium ibi existentium. Sic refert Massobrius *in sua praxi habendi concursum prælud.*2. *dub.*2. & *tract. de Synodo Episcopi cap.*4. *dub.*14. *num.*9. & ex ipso Barbosa *locis citatis*. Et insuper refert Massobrius *ibidem*, quod idem D. Ludovicus supplicavit Sacram Rituum Congregationem, ut dignaretur declarare. Primo; An Canonici Ecclesiarum Collegiatarum insignium debeant præcedere in Synodo Canonicis Ecclesiarum non insignium? Secundo: An debeant adhuc præcedere, si Ecclesia Collegiata non insignis sit antiquior in erectione? Tertio; quid si erectio Collegiatæ Insignis facta fuerit sine præjudicio alicujus? Sacra 55
Rituum Congregatio ad primum respondit, Canonicos Ecclesiarum Collegiatarum Insignium præferendos esse in Synodo, ac processionibus Canonicis Ecclesiarum Collegiatarum non Insignium. Ad se- 56
cundum, itidem præferendos esse, etiamsi Ecclesia Collegiata non Insignis sit antiquior in erectione. Ad tertium, idem procedere, etiamsi erectio Col- 57
legiatæ Insignis facta fuerit cum clausula, *sine alicujus præjudicio*, cum eo ipso, quod Ecclesia est effecta insignis, gaudeat privilegiis Ecclesiarum insignium. Sic ipse Massobrius *loc. cit.* & ex ipso Barbosa *in cap. Transmissæ* 33. *de verbor. significat. n.*3.

Pro expensis factis a Canonicis pro obtinendo In- 58
dulto deferendi Cappas, & Rochettum, non possunt

sunt ab ipsi alienari bona Ecclesiæ; Sacra Congregatio Concilii *in una Pratensi Beneplaciti die* 7. *Julii* 1696. quæ denegavit Capitulo facultatem alienandi Capitale Scutorum 25. aureorum relictorum eidem cum libera facultate erogandi pro Ecclesia, ad effectum convertendi dictum Capitale pro expensis Bullæ Indulti deferendi Cappas & Rochettum, quia non considerabatur utilitas evidens Ecclesiæ, licet
59 majus decus Canonicorum; Et eadem Sacra Congreg. Concilii *in una Montis Regalis* 19. *Maii* 1708. occasione, qua in Civitate Cunei ejusdem Diœcesis erecta fuerat Collegiata, adhibita tantum auctoritate Ordinarii; Cumque Episcopus successor Canonicos coegisset ad obtinendam, prout ab initio obtinere debuerant, dispensationem Apostolicam; pro qua quemadmodum etiam pro Indulto deferendi Rochettum, & Cappas, nonnullas fecerunt expensas; Unde pro eorum satisfactione supplicarunt pro facultate alienandi, seu obligandi quædam stabilia Ecclesiæ, quam eadem Sacra Congregatio die, qua supra, concessit tantum pro expensis factis pro erectione Collegiatæ, non autem pro Indulto deferendi Cappas,
60 & Rocchettum. Collegiata Ecclesia circa ritus, & cæremonias debet servare laudabiles, & antiquas consuetudines aliarum similium Ecclesiarum Provinciæ;
61 Sac. Rituum Congr. *in Ter.* 25. *Febr.* 1606. Collegiatæ Ecclesiæ statuta quærenda sunt a proprio Episcopo; Ead. S.Rituum Congr. *in Mediol.* 28. *Sept.* 1602.
62 Collegiata debet præcedere omnibus aliis Ecclesiis simplicibus, vel quæ tantum Parochiales sunt; S. Rituum Cong. *in Nolana* 10. *Jun.* 1620. *& in Sen.* 23.
63 *Mart.* 1619. *&* 4. *April.* 1620. Etiamsi antequam erigeretur in Collegiatam illis cederet; Ead. Sac. Con-
64 greg. *in Teracinensi Somnini* 24. *Febr.* 1606. Archipresbyter, & Canonici Collegiatæ, quæ non est Parochia, possunt benedicere Cineres, & Palmas populoque distribuere, similiter Aquam, Ignem, Ova, Fructus, & cætera omnia secundum Ritum Sanctæ Matris Ecclesiæ, sed non possunt Sabbato Sancto, vel alio tempore aspergere publice Domos Aqua benedicta, vel aliquem alium actum Jurisdictionis Parochialis exercere. Similiter non possunt Sabbato Sancto pulsare Campanas ante Parochialem, neque alios communicare in Paschate, nisi Presbyteros, & Clericos suæ Collegiatæ; Sac. Congreg. Episcop. *in*
65 *Senogallien.* 21. *Julii* 1578. Canonici Collegiatæ non tenentur inservire Episcopo extra eorum Ecclesiam, nisi in casu necessitatis, aut contrariæ consuetudinis; Sac.Cong.Episc. *in Verulana* 20. *Julii* 1592. *in Andr.*
66 10. *Martii* 1597. *&* 20. *Martii* 1637. Canonici Collegiatæ non tenentur intervenire processioni SS. Sacramenti, quæ fit in Cathedrali qualibet tertia Dominica Mensis, quia illa est privata Processio, cui non tenentur intervenire, nisi Clerici illius Ecclesiæ, in qua fit; Sacra Congregatio Episcop. *in Verulana* 20. *Julii* 1592.
67 Collegiata nuper erecta, subjecta est Ordinario, nec habet præcedentiam super alias; Sac. Congr. Episc.
68 *in Nolana* 29. *Maii* 1601. Capitulum Cathedralis præbere non potest ullam molestiam Capitulo Collegiatæ, quo teneat Clericos ad cantandum in Choro, & extra, & serviendum Missis, & aliis Divinis Officiis cum Cotta, & vestibus talaribus, eundum ad processiones, sepeliendum mortuos, & celebranda Divina Officia in aliis Ecclesiis, ubi invitantur; Sacra Congr. Episcop. *in Barchinonen.* 21. *April.* 1592. Collegiatæ Canonici possunt juxta eorum consuetu- 69
dinem deferre Crucem propriam in processionibus, dummodo digniorem, & ultimum locum relinquant Clero Ecclesiæ Cathedralis; Sac. Rituum Congregat. *in Anconitana* 24. *Aug.* 1609. Collegiata non debet 70
accedere ad Ecclesiam Parochialem ad faciendam benedictionem, & distributionem Candelarum, & Palmarum, non obstante consuetudine; Sac. Rit. Congregat. *in Hostiensi Coræ* 29. *April.* 1607. In Ecclesia 71
Collegiata possunt Divina persolvi citius, quam in Cathedrali; Sac. Congr. Episc. *in Bononiensi* 3. *Dec.* 1602. Numerus trium Canonicorum congruus est ad 72
Collegiatam constituendam; Rota *in Asculana Plebaniæ* 13. *Januar.* 1624. *coram Merlino*, & cum multis aliis Barbosa *lib.* 2. *Juris Eccles. cap.* 6. *num.* 8. *&* 9. Qui si recesserint, vel saltem de præsenti non existat 73
Collegiata, adhuc tamen sufficit illam habitu esse, ad hoc ut censeri debeat Collegiata; Rota *in Cremonensi Præpositure* 25. *Febr.* 1622. *cor. Rambaldo*, *& par.* 6. *recent. decis.* 221. *num.* 25. *&* 26. Barbosa *loc. cit.* cum aliis. Collegiata adhuc dicitur, & gaudet privilegiis, 74
deficientibus omnibus illius Canonicis, & tantum uno remanente; Sacr. Congregat. Concil. *sub die* 6. *April.* 1621. Ecclesia Parochialis erigi potest in Colle- 75
giatam, & nihilominus Cura remanere penes Parochum, prout antea erat, non autem in Collegium, vel Dignitatem transferri; Rota *in Mediolanensi Jurium Parochialium coram Matth.* 10. *part.* 19. *tom.* 1. *recent. dec.* 224. *n.* 24. Collegiata antiquior, quæ habet 76
insignitatem a Jure, præfertur habenti insignitatem ex privilegio posteriorem; Sac. Rituum Congregat. *in Civitatis Castellanæ Præcedentiæ* 13. *Februarii* 1700. *& in Novariensi* 8. *Maii ejusdem anni* 1700.

Additiones ex aliena manu.

Frequenter de eo disputari solet, an aliqua Eccle- 77
sia sit Collegiata? Jam vero si erectio Ecclesiæ in Col- 78
legiatam reservata est S. Sedi, non aliter probari potest Ecclesiam aliquam esse Collegiatam, quam Apostolico Privilegio, vel saltem præsumpto, inde scilicet eruto, quod fuerit Ecclesia, de qua quæstio est, per spatium immemorabile, aut centenarium habita pro Collegiata; Rota *in Gerunden. Canonicatus* 3. *Martii* 1727. *cor. clar. mem. Calcagnin.* ubi quod Pri- 79
vilegium Apostolicum præsumi haud potest, quoties de tempore proximo prætensæ illius expeditioni, de ipso doctum haud est, occasione alterius litis, nec ejus notitia haberi potest, ex revolutione actorum Datariæ, in quibus adnotari debuisset, quantumvis concessa per Secretariam Status, aut Brevium.

Difficile vero est statuere, ex quibus Ecclesia habi- 80
ta dicenda sit pro Collegiata. Datur enim Ecclesia 81
communitativa, quæ in multis convenit cum Ecclesia Collegiata. Quocirca nisi sciantur differentiæ in- 82
tercedentes Ecclesiam Communitativam inter & Ecclesiam Collegiatam, facile haud est dijudicare, ex quibus habenda sit aliqua Ecclesia pro Collegiata.

Quoad ea, quæ natura sua requirit unaquæque 83
communitas, non differt Ecclesia communitativa ab Ecclesia Collegiata. Sigillum, stallum, communis 84
massa, communis arca, Archivium commune, lo-

cus certus, tum signum sese congregandi, statuta, juramentum de iis servandis, liber resolutionum, & alia id genus utpote propria uniuscujusque Communitatis, non solum conveniunt Ecclesiæ Collegiatæ, sed & Ecclesiæ communitativæ; Rota *in Celsonen. Admissionis 5. Julii 1751. §.4. coram Illustriss. Migazzi in Barchimonen. Collegii 9. Maii 1755. §.5. coram*
85 *Reverendissimo P. D. Bussio Decano*. Quocirca ex his sustineri nequit, Ecclesiam aliquam habitam esse pro
86 Collegiata, & quidem etiamsi præterea tributa sit Ecclesiæ denominatio Collegiatæ, & Beneficiatis illa Canonicorum; Rota *in Thelesina Collegiatæ 4. Julii 1754. coram Eminentissimo Crescentio*.
87 Differt vero Ecclesia Communitativa ab Ecclesia Collegiata, quod in Ecclesia Communitativa nequeunt esse Dignitates, ut tradunt Fagnan. *in cap. Ut Abbates num.23. de ætat. & qualit.* Thomassin. *de veter. & nov. Eccles. Disciplin. tom.1. lib.2. cap.8. n.8.* & rescripsit Sacra Congregatio Concilii interpres
88 *in Cassanen. Matricitatis 5. Aprilis 1756. ad dub.5.* & sic locus esse nequit Regulæ quartæ Cancellariæ perpetuo reservanti S. Sedi primam Dignitatem Eccle-
89 siarum Cathedralium, & Collegiatarum. In Ecclesia autem Collegiata non solum esse possunt Dignitates, sed esse debet una saltem Dignitas, eaque juxta mox dictam Regulam quartam perpetuo S. Sedi re-
90 servata. Insignia non conveniunt Beneficiatis Ecclesiæ Communitativæ at conveniunt Canonicis Ecclesiæ Collegiatæ; Rigant. *in comment. ad Regul. IV.*
91 *Cancellar. §.2. n.92.* Executio Litterarum Apostolicarum numquam committitur a Summo Pontifice Beneficiatis Ecclesiæ Communitativæ, at committi solet Canonicis Ecclesiæ Collegiatæ; Rota *in recent. decis. 234. n.6. part. 16. cor. Molin. decis. 156. n.11.*
92 Sunt etiam qui tenent, ad residentiam præcisam de jure non teneri Beneficiatos Ecclesiæ Collegiatæ. Sed dicemus de hoc in addit. ad verb. *Residentia*. Quod
93 si concurrant, & quidem per tempus legitimum, ea quæ æque conveniunt Ecclesiæ Communitativæ, ac Ecclesiæ Collegiatæ, tum hæc quæ proprie dumtaxat sunt Ecclesiæ Colleg. concludi potest aliquam Ecclesiam esse Collegiatam privilegio Apostolico præsum-
94 pto; Confer Rigant. *loco mox citato a n.43. ad fin.* ubi quod Rota variavit in hac materia.
95 Recte monet idem Auctor *n.39.* rigide inquirendum de Collegialitate, si de ea quæstio sit ad omnes effectus; secus vero si de ipsa disputari contingat incidenter ad unum, vel alterum effectum.

---

1 COLOR PARAMENTORUM. Vide verb. *Paramenta sacra a n.25. ad.28.*

COMA FICTITIA, SEU ADSCITITIA.

---

1 COma fictitia, seu adscititia, vulgo *Parrucca*, est Personis Ecclesiasticis interdicta. Sic sæpe sæpius statuerunt Summi Pontifices, Concilia, tum Generalia, tum Provincialia, tum Synodalia, adeo ut a Caston. *in Tractatu de Corona, Tonsura, & Habitu Clericorum*, a Clericato *in Miscellan. dec.109. n.5.* & ab Ursaya *tom.4. par.1. discept.20. n.54.* numerentur ad id Decreta 16. Bullarum Apostolicarum, 10. Conciliorum Generalium, Provincialium 136. Synodalium 252.

Nec valet consuetudo contraria, ut optime Clericatus *loc. cit.* præcisis his verbis: „ Nec suffragari po- 2
„ test contraria consuetudo particularium Persona-
„ rum, vel locorum, quia hæc tamquam abusus, &
„ corruptela, ubique terrarum declarata est, ac dam-
„ nata infinitis propemodum Constitutionibus, quas
„ collegit „ Caston. Chamillard. „ in Tract. de Co-
„ rona, Tonsura, & Habitu Cleric. in quo leguntur
„ Decreta 16. Bullarum Apostolicarum, 10. Conci-
„ liorum Generalium, Provincialium 136. Synoda-
„ lium 252. & ulterius referuntur plurimæ SS. Patrum
„ sententiæ, Principum, ac Senatuum Edicta, Theo-
„ logorum, ac Canonistarum allegationes in con-
„ demnationem Clericorum relaxantium Comam.
„ Neminem vero latet invalidam, nulliusque robo-
„ ris esse consuetudinem (quamvis centenariam, &
„ immemorabilem) quæ declarata est abusus, &
„ corruptela.

Hinc Clemens IX. Innocentius XI. Innocentius 3
XII. Clemens XI. Benedictus XIII. per specialia Edicta sub gravibus pœnis interdixere Personis Ecclesiasticis tales fictitias Comas, seu adscititia Capillitia. Verba Edicti sanct. mem. Clem. IX. sub die 29. Junii
„ 1667. sunt sequentia: Comanda, che non sia per- 4
„ messo ec. con avere la Chierica, Corona Ecclesia-
„ stica ec. e senza Zazzera, o Capigliatura, e que-
„ sto sotto pena di Scudi dieci d'applicarsi ad opere
„ pie, e Luoghi Pii conforme al solito.

Verba edicti san. mem. Innocenti XI. sub die 10. 5
Octobris 1681. sunt ista: „ Che la Chierica si veda,
„ e li Capelli sieno corti, acciò non resti coperta, e
„ si distingua il Sacerdote per la Tonsura, e Abito.

Verba Edicti san. mem. Innocentii XII. sub die 20. 6
Nov. 1691. sunt sequentia: „ Si ordina parimente e
„ comanda, che nessun Sacerdote o Chierico ancora
„ di prima Tonsura come sopra, porti Zazzara, o
„ capigliatura, e nemmeno Zazzara, o capelli fin-
„ ti chiamata volgarmente Parucca, che copra la
„ fronte, e l'orecchie sotto pena ec. per qualsivoglia
„ volta si trasgredirà, della carcere, e di Scudi dieci
„ d'applicarsi ad Opere, e Luoghi Pii.

Verba Edicti ejusdem san. mem. Innocentii XII. 7
sub die 31. Martii 1699. sunt hæc „ Che verun Sacer-
„ dote, o ordinato in Sacris, o ancora Chierico di
„ prima Tonsura, come sopra, porti Zazzara, o
„ capigliatura, che cuopra la fronte, e le orecchie
„ sotto pena in ciascheduno di detti casi, e per qualsi-
„ voglia volta, che si trasgredirà, di dieci Scudi d'ap-
„ plicarsi subito ad Opere e Luoghi Pii, ed altrettan-
„ ti giorni di carcere. Che non permettono ec. che
„ il Sacerdote celebri con capigliatura finta detta
„ communemente Parrucca sotto pena tanto a' mede-
„ simi deputati, o Sagrestani come sopra, quanto
„ a' Sacerdoti, che celebrano in qualsivoglia di detti
„ casi, della Sospensione da' Divini Offizj da incor-
„ rersi ipso facto senza altra dichiarazione.

Quæ Edicta confirmata fuerunt a san. mem. Cle- 8
mente XI. die 7. Decembris 1706. sequentibus verbis:
„ Primieramente col presente Editto si rinovano gli
„ altri sopra tal maniera pubblicati, ed in specie li 29.
Giu-

„ Giugno 1667.& li 10.Ottobre 1681.& li 20.Novem-
„ bre 1691.& li 22.Novembre 1696.& li 31.Marzo
„ 1699. dalli Sommi Pontefici Clem. IX. Innocent.
„ XI. ed Innocent. XII. &c.

9 „ Si ordina parimente, e comanda che verun Sa-
„ cerdote, ed ordinato in Sacris, o ancora Chieri-
„ co di prima Tonſura, come ſopra, porti Zazzara,
„ o capigliatura, che cuopra la fronte, e l'orecchie
„ ſotto pena in ciaſcheduno di detti caſi, e per qual-
„ ſivoglia volta, che ſi traſgredirà, di dieci Scudi
„ d'applicarſi ſubito all'Opere, e Luoghi Pii, e d'al-
„ trettanti giorni di carcere. Potendo in oltre eſſer
„ certi quelli, che contravverranno, che la loro di-
„ ſobbedienza ſarà ad eſſi di totale impedimento
„ per conſeguire qualſivoglia Beneficio, o Officio
10 „ Eccleſiaſtico. „ Nec non die 18. Junii 1714. ſe-
quentibus verbis: „ Che non ſi permetta che alcun
„ Sacerdote celebri con capigliatura finta detta com-
„ munemente Parrucca. Altrimente incorreranno
„ nella Sospenſione ipſo facto ſecondo l'ultimo
„ Editto.

11 Immo idem ſan. mem. Clem. XI. quo ad obligatos
ad Chorum in Urbis Baſilicis, & Collegiatis Eccleſiis
die 4.Maii 1701.per organum Congregationis Viſitat.
Apoſtolicæ ſequens publicavit præceptum punctua-
liſſimæ exequutioni uſque ad hodie mandatum, &
regiſtratum *in Lib. Decret.* ejuſdem Sacræ Congrega-
tionis *ab anno* 1693. *usque ad annum* 1705. *fol.*154.

„ Conſiderando la Santità di N. S. Papa Clemente
„ XI. quello, che da'Sacri Canoni, dal Sacro Conci-
„ lio di Trento, e da altre Ordinazioni Apoſtoliche
„ ſi preſcrive ſopra la moderazione, e congrua Ton-
„ ſura di Capelli delle Perſone Eccleſiaſtiche, e rico-
„ noſcendoſi dalla S. S. quanto repugni alla diſpoſi-
„ zione de' medeſimi Sagri Canoni, e ſia diſconve-
„ niente ed indecente a chiunque profeſſa ſtato Cle-
„ ricale, uſare capilliere finte dette volgarmente Par-
„ rucche, e ſpecialmente a quelli, che eſſendo obli-
„ gati al ſervizio delle Chieſe devono aſſiſtere alli Di-
„ vini Offizj, nel Coro: D'ordine eſpreſſo datoci
„ a bocca comanda, che in avvenire principiando
„ dal primo giorno d' Agoſto dell' anno corrente,
„ niuno, che in qualſivoglia Baſilica e Chieſa di Ro-
„ ma goda Vicariati, Dignità, Canonicati, Benefi-
„ ciati, e Chiericati, Manſionariati, Cappellanie
„ perpetue, o annuali, Prebende, ed ogni altro Of-
„ ficio, che con qualunque titolo abbia anneſſo il
„ ſervitio della Chieſa, e l' aſſiſtenza del Coro, non
„ intervenga con capelli finti, girelli poſticci, o Par-
„ rucche, benchè queſte foſſero liſcie, corte; e mo-
„ derate, o con Berettini di artifizio ſtraordinario,
„ ed inſolito praticarſi, e la S. S. eſpreſſamente co-
„ manda, che ciaſcheduno de'ſopranominati, che
„ ardiſce d'intervenire, ed aſſiſtere alle Meſſe, Divi-
„ ni Offizj, Proceſſioni, ed ogni altra funzione Ec-
„ cleſiaſtica con capelli finti, girelli, Parrucche,
„ ovvero Berettini di artifizio ſtraordinario, ed inſo-
„ lito a praticarſi come ſopra, terminato il meſe di Lu-
„ glio proſſimo venturo ſia tenuto, e reputato come
„ aſſente, e dalli Puntatori ſi punti, come ſe non foſ-
„ ſe in modo alcuno intervenuto, e preſente, laſcian-
„ do in ſuo vigore tutte le ordinazioni, proibizioni,
„ e pene riſpettivamente altre volte decretate contro
„ li Eccleſiaſtici, che ec. uſaſſero Capelli finti, e
„ Parrucche.

Verba edicti ſan. mem. Benedicti XIII. ſub die 20. 12
Decembr. 1724. ſunt iſta: „ Primieramente col pre-
„ ſente Editto ſi rinovano gli altri ſopra tal materia
„ pubblicati, ed in ſpecie a 29. Giugno 1667, a 10.
„ Ottobre 1681. a 20.Nov.1691. a 21. Novemb.1696.
„ ed a 17.Decemb.1706.per ordine de'Sommi Ponte-
„ fici Clem.IX. Innoc.XI. Innnoc.XII. e di Clem.XI.
„ di fel. mem. ed a quelli riferendoſi, e reſpettiva-
„ mente ampliandoli ordina, e comanda: Che niun
„ Sacerdote, ed ordinato in Sacris, o Chierico Be-
„ nefiziato, come ſopra, ancorchè il Benefizio ſia
„ tenue ſecondo la riſoluzione della Sagra Congreg.
„ del Concilio a 18.Sett.1677.poſſa andare per la Cit-
„ tà dalla levata del Sole ſino a mezz'ora di notte con
„ Abito; e veſte corta, e ſia tenuto andare con Abi-
„ to lungo ſino al collo del piede detto volgarmen-
„ te Abito talare, che ciaſcuno de'ſuddetti devono
„ avere; e ſe vi foſſe qualcheduno, che non l'aveſ-
„ ſe, ſe li dà un meſe di tempo a provederſene, ed
„ in oltre debba ſempre portare la Chierica, o ſia Co-
„ rona, o Tonſura Clericale della grandezza conve-
„ niente all' Ordine, e grado di ciaſcheduno, la
„ quale però non ſia minore d'un Teſtone, e ſia to-
„ talmente apparente, e così ſpeſſo rinovata, che
„ ſi poſſa ben vedere.

„ Ordina parimente, e comanda, che niun Sa-
„ cerdote, ed ordinato in Sacris, o ancora Chieri-
„ co di prima Tonſura come ſopra, porti zazzera,
„ o capigliatura, che cuopra la fronte, e le orecchie,
„ e molto meno uſi Parrucca ſotto pena in ciaſche-
„ duna di detti caſi, e per qualſivoglia volta, che ſi
„ traſgredirà, di dieci ſcudi da applicarſi ſubito ad
„ Opere, e Luoghi Pii, e di altrettanti giorni di
„ carcere, potendo in oltre eſſer certi quei, che
„ contravverranno, che la diſobbedienza ſarà loro di
„ totale impedimento per conſeguire qualſivoglia
„ Benefizio, o Officio Eccleſiaſtico. Comanda pa-
„ rimente a tutti i Rettori, Sagreſtani, Cappellani,
„ Cuſtodi, o altri ſotto qualſivoglia nome deputati
„ all' amminiſtrazione, cura, o ſovraintendenza di
„ qualſivoglia Sagreſtia, tanto nelle Patriarcali, Ba-
„ ſiliche, Collegiate, Congregazioni, Oratorj, Cap-
„ pelle, Oſpedali, ed altre Chieſe ſecolari, quan-
„ to di qualſivoglia Chieſa Regolare, o in qualſiſia
„ modo privilegiata, tanto dentro di Roma, come
„ de' Sobborghi, che non permettano ad alcun Sa-
„ cerdote di celebrare nelle loro Chieſe, o Cappelle
„ ſenza la Chierica, o Tonſura Chiericale, o ſenza
„ l' Abito decente, e talare; qual' Abito il Sacerdo-
„ te l' abbia indoſſo avanti l' ingreſſo della Chieſa,
„ nè poſſa eſſerli preſtato, o veſtirſene dentro la Sa-
„ greſtia, o che il Sacerdote celebri con capigliatu-
„ ra finta detta comunemente Parrucca, ovvero con
„ l' anello, anzi che nè tampoco permettano di ce-
„ lebrare a qualſiſia Sacerdote, in cui ſi riconoſce
„ chiaramente, che porta Parrucca, ancorchè la la-
„ ſci in Sagreſtia, o prima d' entrare in eſſa, ſotto
„ pena tanto a' medeſimi Deputati, e Sagreſtani,
„ come ſopra, quanto a' Sacerdoti, che celebrano
„ in qualſivoglia de' detti caſi, della ſoſpenſione a
„ Divinis da incorrerſi *ipſo facto* ſenz' altra dichiara-
zione

„ zione per quindici giorni riservata a Noi, oltre alle „ altre di carcere, e pecuniarie come sopra, espresse.

13 Et tales comas fictitias, seu Capillitia adscititia pluries prohibuit expresse Sac. Congregat. Concil. & signanter *in Bergomen. sub die 9. Decembris 1690. lib.4. Decret. fol.* 765. reiiciendo instantiam Abbatis Petri Nigroni Canonici Cathedralis deferendi comam fictitiam in Choro sub prætextu frigiditatis, & subtilitatis aeris: Et *in Vigilien. Synodi 28. Maii 1699. ad dub.*28. ubi approbavit pœnam Excommunicationis impositam Clericis ferentibus dictas Comas fictitias, aut Capillitia adscititia, *in Melphiten.* 8. *Augusti* 1722. approbando edictum Episcopi interdicentis Clericis sub pœnis arbitrariis etiam excommunicationis, delationem Capillitii adscititii, seu comæ fictitiæ vulgo *Parrucca*.

14 Hinc plurimi, ac gravissimi Doctores tenent Clericos præsertim in Sacris Constitutos, vel Beneficiatos deferentes comam adscititiam calamistratam contra tot Pontificias, Conciliares, ac Synodales prohibitiones peccare mortaliter, cum obligent sub culpa gravi, per text. *in cap. si quis venerit* 2. *de Majorit. & obedient.* ibique Barbosa *num.*6. *&* 7. de communi sententia testatur Fagnan. *in cap. quoniam* 13. *de Constitutionibus num.* 22. & Clericatus *de Sacrificio Missæ decis.*48. *a num.*21. *ad num.*27. reprobando inclinantes in oppositum respondet omnibus contrariis, optimum dans consilium Confessariis, ne absolvant Clericos adulterinos Capillos gestantes, eo quod id involvit lethalem culpam, ibi: „ Utinam criniti Clerici, & eorum Confessarii serio considerarent delationem Comæ in Ministris Sacris esse peccatum mortale, ut probant &c. Hi enim non impenderent ipsis Sacramentalem absolutionem, & illi melius consulerent Animabus suis.

Et in terminis exclamando contra similem abusum, & junctis manibus Deum exorando, ut nostrorum temporum Confessarii imitarentur Confessarios illos, qui absolutionem negabant Clericis ad ipsos accedentes cum fictitia coma, inter quos piæ memoriæ vir P. Joannes Maria Mons rubeus Sacerdos Congr. Oratorii Patavii atque P. Joannes Marianus in Historia „ Congr. Oratorii Neapolis *t.4.lib.3.c.9.* ibi: „ Fosse in piacere di Dio che in questi nostri tempi, ne' quali gli Ecclesiastici anche Sacerdoti non contenti de' proprj Capelli, li prendono in prestito da altri comprandoli a caro prezzo per vanamente ornare il loro venerando Capo, vi fossero molti imitatori del Monterosso, che con petto costante la trassero come cani fedeli contro questo intollerabile abuso, e come giusti, e severi Giudici negassero a' Trasgressori l'assoluzione, che ben tosto si vedrebbe tolta la vanità de' capelli, e delle vesti corte, e quasi secolaresche, che con sì poca edificazione si usano oggi da molti Ecclesiastici, & Clericat. de Sacrament. Ordin. *dec.*10. *num.*28. ubi quod idem „ P. Mons-rubeus (sunt ejus præcisa verba) adeo zelabat observantiam Sacrorum Canonum, circa Clericalem Tonsuram, ut cuicumque Clerico comam, Capillosve prolixos deferenti constanter absolutionem Sacramentalem negaret. Et quadam die Cappellano cujusdam exteri Episcopi, ac Principis prohibuit celebrare in Ecclesia sui Oratorii, quia comatus erat, & eidem Capellano dicenti sibi usum ferendi comam ab Ecclesiasticis esse universalem, pius Pater respondit abusum fore, & corruptelam incessanter ab Ecclesia, & a Summis Pontificibus damnatam &c. Quapropter Capellanus ille confusus, & ejus Herus convictus absque Missæ celebratione discesserunt. „ Sic ad litteram refert doctissimus D. Ursaya *tom.4. par.1. discept.*20. *a num.*59. *ad* 62. Vide ipsum per totam dictam disceptationem, ubi plurima ad rem scitu dignissima.

Supplementa Auctoris.

Gestationem Comæ fictitiæ vulgo *Parrucca* esse Personis Ecclesiasticis interdictam jam supra late tradidi, *& t.6. verb. Pileolus*. Hinc solent zelantes Episcopi suis in Synodis, aut Edictis sub gravibus pœnis eam Clericis omnibus prohibere, reservata sibi facultate, qua pollent, ut eruditissime suo more tradit Benedictus XIV. *de Synodo Diœcesana lib.7. cap.*60. *num.* 5. eam permittendi illis, qui Medicorum judicio valetudinis causa, ipsa indigent, uti prudenter factum animadvertit in Synodo Bononiensi anni 1698. *lib.*3. *cap.* 1. ubi similis prohibitio hac mitigatur limitatione. *Nisi ex causa Nobis, vel Vicario nostro cognita indulgendum ad tempus arbitrabitur*, atque in Synodo Asculana anni 1719. *cap.*20. *nisi ex justa, & rationabili causa dispensatione impetraverint*. Et in hac Synodo Alexandrina *anni* 1733. cui & Ego tamquam Consultor, atque Examinator interfui, ubi sub *cap.*10. *de vita, & honestate Clericorum* inter alia, hæc statuuntur *Multo magis præcipimus, ne quis ex Clericis comam nutriat, vel concinnet, vel coma fictitia, utatur, neque pulvere Cyprio aspergat; quod si necessitas postulaverit, comam fictitiam, nonnisi prævia concessione nostra, & omnino eamdem juxta concessionis formam adhibebunt, ita ut in hac materia peccantes, habendi sunt tamquam in Tonsura non incedentes, iisdem pœnis puniendi*. Monet tamen Pontifex *loc. cit.* quod caveant Episcopi, ne hanc veniam elargiantur, nisi præter causam, etiam comam ipsam, quam Clerici gestare cupiunt, diligenter axaminaverint. Non alia siquidem est iisdem, præcipue si sint in Sacris constituti, permittenda, nisi quæ nullam præseferat vanitatem; sed tanta sit moderatione, ac modestia concinnata, ut omnibus manifeste appareat, eam ob meram necessitatem, non ad luxum, & pompam, ad capitis, non ornamentum, sed tegumentum adhiberi. 15 16 17

18 Nullimode tamen possunt Episcopi ulli Sacerdoti licentiam concedere; ut cum coma fictitia, seu adscititia Missam celebret: ut pluries decreverunt Sacræ Congregationes, & statuerunt Summi Pontifices; Cum enim in Congregatione particulari ab Alexandro VIII. anno 1690. deputata, fuerit speciatim discussum, an *Pileoli* nomine comprehendatur etiam coma suppositia, itaut neque cum hac fas sit Sacerdoti, sine dispensatione Papæ, Missam facere, etia nsi illa sit decens & modesta, responsum fuit *comprehendi*, in cujus quidem decreti sequelam Innocentius XII. per suos Apostolicos Nuncios locorum Ordinarios moneri jussit, ne quemquam permitterent, sine dispensatione Apostolica, cum capillitio fictitio Missam celebrare, ut ex aliis refert dictus eruditissimus & Zelantissimus Pontifex *loc. cit. num.*5. Quam dispensationem Presbyteris actu celebrantibus concedi non posse 19 20

posse neque a Legatis Sedis Apostolicæ, idem Pontifex Benedict. XIV. probat in *Instit. Ecclesiast. Instit* 34. §. 4. Vide supra & *tom.* 5. *verb. Missa art.* 9. *num.* 2. *ad* 4. & *tom.* 6. *verb. Pileolus num.* 7. ubi referuntur dictæ Apostolicæ prohibitiones.

Additiones ex aliena manu.

21 Dubitant aliqui Episcopi, an justa de causa potestatatem facere queant Clericis, Beneficio præditis, vel sacris Ordinibus initiatis gerendi Comam fictitiam; At omne dubium sustulisse videtur Summus Pontifex Benedictus XIV. posse affirmando, tum de *Synod.*
22 *Diœcesan. l.* 11. *cap.* 9. *num.* 5. tum. *Institut. Eccles. n.* 8. extra tamen celebrationem Missæ.
23 De differentia Comam fictitiam inter ac circulum capillorum, tum an hic eamdem, ac illa, prohibitionem incurrat, vide eumdem Benedict. XIV. *dicta Instit. Eccles.* 69. *num.* 5. & *plur. sequent.*

Nuova ad Superiora adnotatio.

24 (*) De coma fictitia consulendus Saussaius *in Panoplia Sacerdotali*, & Thiers *histoire des Parruques*, Parisiis 1690. quæ et Venetiis Italice prodiit 1724.

COMESSATIONES.

Comessationes in Ecclesiis fieri prohibentur, Benedict. XIV. Const. 317. incip. *Singularem* §. 4. & 7.

COMMEMORATIO.

1 Commemoratio Romani Pontificis, & Episcopi Latini Diœcesani, ab Italo-Græcis in Missis fieri præcipitur a Summo Pontifice Benedicto XIV Const. incip. *Etsi Pastoralis* §. 9. Non vero Patriarcharum, vel Episcoporum Orientalium; idem *ibid.*
2 Permittitur tamen comm. Episc. Græci exercentis Pontificalia in ea Diœcesi de licentia S. Sedis, vel Ordinarii, idem *ibid.*

Additiones ex aliena manu.

3 De commemoratione in sacris Liturgiis facienda addendum censuimus, Schismatici, vel Hæretici Patriarchæ, sive Episcopi commemorationem fieri nullo modo posse a Græcis Armenis, aliisque Orien-
4 talibus. Nam id esset cum iisdem in divinis communicare, ac probare quodammodo Schisma, vel Hæresim Immo in iis locis Rom. Pontif. commemoratio fieri omnino debet; tum quia hæc commemoratio tessera est communionis cum eodem Pontifice; tum etiam quia ibi necessaria ad tollendam Schismatis suspicionem, & ad Fidem illam profitendam, quam Schismatici, negan-
5 do primatum Summi Pontificis, contemnunt. Huc spectat monitum primum, quod Benedictus XIV. in prima de novi Euchologii Græci editione Epistola proponit: *Sciendum est*, inquit. *quod Sacerdotes, qui Euchologio sunt usuri, nosse debent Ecclesiasticos Sanctor. Patrum Canones, & Catholicæ Ecclesiæ Constitutiones, ne divina administrantes Sacramenta, aliaque peragentes officia, errare comperiantur. Cum igitur in Sacra Liturgia commemorationes fieri soleant, oportet primum quidem Romani Pontificis commemorationem agi, deinde proprii Episcopi, & Patriarchæ, dummodo Catholici sint. Quod si alter eorum, vel ambo sint Schismatici, sive Hæretici, eorum commemoratio nequaquam fiat.* Id autem decreto consonum est Cong. habitæ 1. Maii 6
anno 1746. ac a Pontifice Maximo probato, quo instructionem hanc Euchologio præmittendam præcipiebatur. Omnes Latini sive Ambrosianum, sive Mo- 7
zarabicum, sive alium quemcumque ritum habentes, in Missa Romani Pontificis commemorationem faciunt, quod argumentum est, antiquam esse, & a primis deductam temporibus hanc in Latina Ecclesia consuetudinem. In Græca quoque Ecclesia a multis 8
sæculis hanc fieri consuevisse commemorationem, & nonnisi orto Schismate sublatam facile conjicimus. Nam Romanus Pontifex Acacium Constantinopoli- 9
tanum Antistitem communione privavit, quod anno 484. inaudito ad eam diem temeritatis excessu Felicis III. Romani Pontificis nomen e diptychis abraserit, cujus damnationi Græca quoque Ecclesia subscripsit sub Hormisda Pontifice, ac Justino Imperatore. Erat itaque in Sacris diptychis Romani Pontificis nomen; pro eo ergo nominatim orabant Græci inter Missarum solemnia. Quod quidem magis magisque com- 10
probatur ex eo, quod Michael Cerularius Photiani Schismatis instaurator ad alios Patriarchas Orientis scripserit, ut videre est apud Cotelerium *tom.* 2. *monument. Eccles. Græcæ num.* 9. *pag.* 140. ac miratus sit, quod nomen Romani Pontificis in sacris diptychis recenserent. Cui Petrus Patriarcha Antiochenus ita respondit Epistola ab eodem Cotelerio in citato Opere relata: *Ad hæc ego quoque testis sum omni exceptione major, aliique mecum plures eorum, qui in Ecclesia præcellunt, quod sub beatæ memoriæ Patriarcha Antiochiæ Domno Joanne, Papa Romæ ipse etiam Joannes nominatus in Sacris Diptychis refertur. Constantinopolim præterea ante hos annos quadraginta quinque ingressus, reperi, sub sanctæ memoriæ Patriarcha Domno Sergio, prædictum Papam in Sacra Missa cum aliis Patriarchis referri.* Accedit etiam, post na- 11
tum in Græcis Schisma numquam agi cœptum de unione cum Romana Ecclesia instauranda, nisi ea in antecessum admissa conditio fuerit, ut Sacræ Liturgiæ Romani Pontificis commemoratio insereretur. Hanc sane conditionem Michaeli Palæologo 12
anno 1263. unionem optanti Urbanus IV. proposuit, teste Niceta *lib.* 5. *cap.* 2. eamdemque conditionem proposuit in Concilio Lugdunensi anno 1275. Beatus Gregorius X. eamque a Græcis fuisse admissam, ac exequutioni demandatam asserit Pachymenes *lib.* 5. *cap.* 32. ubi ait: *Ex hoc Legatorum adventu pacem factam referentium, duo consecuta sunt, vi prius conventorum exauctoratio Patriarchæ, & Papæ in Sacro commemoratio publica.* Id etiam in Florentina Synodo 13
actum fuisse testatur quoque Sylvester Sguropulus Schis-

Schismaticus Scriptor *in hist. Concil. Florentini sess.* 10. *cap.* 12. Eademque præmissa conditione tentata iterum fuit concordia a Constantino, dum ad Nicolaum V. Legatos pro ea interim obtinenda misit.
14 Hujus autem commemorationis necessitas ex eo patet; quia hæc membrorum cum Ecclesiæ capite com-
15 munionis est tessera. Hinc Apostolica Sedes Græco-Italis imperavit, Const. *Etsi Pastoralis*, ut hanc commemorationem facerent: & a variis Orientalis Ritus Christianis in Synodis id constitutum legimus. In Synodo præsertim Zamosciæ a Ruthenis habita 1710. & in ea, quæ in Monte Libano a Maronitis celebrata fuit anno 1736. in qua tit. de Symb. Fidei num. 12. habetur: *Sanctissimi Romani Pontificis commemorationem tam in Missis, quam in Divinis Officiis, ante Reverendissimi Domini Patriarchæ nomen, ut hactenus consuevimus, celebrare non omittamus.*

COMMODATUM, COMMODATARIUS,

1 Commodatum ex etymologia nominis sic dicitur, ex quo in ejus, cui fit, commodum cedat; Gloss. *in cap. Cum gratia unic. de Commodato, verb.*
2 *Commodatum*, ibi: *Et dicitur Commodatum, quasi utentis Commodo datum.* Hinc ille, qui rem alteri commodat, dicitur *Commodans*, seu *Commodator*,
3 qui autem rem sibi commodatam recipit, *Commodatarius* appellatur. Commodatum est contractus, quo res ad aliquem specialem usum, & determinatum tempus gratis alicui conceditur sine translatione dominii; Colligitur ex §. *Item is cui* 2. *Inst. quibus modis re contrahitur obligatio lib.* 3. *tit.* 15. & concordat cum definitione tradita a Gloss. *loc. cit.* ibi: *Est autem Commodatum alicujus rei ad aliquem specialem usum gratuito facta concessio, & non translatio*; &
4 est in re communis. Dicitur autem res *ad aliquem specialem usum, & determinatum tempus*, quia per ly *res* intelligitur posse commodari quamlibet rem, sive immobilem, ut est Domus, Stabulum, & similia; sive mobilem præsertim usu non consumptibilem, ut est Equus, Vestis, & hujusmodi; omnia enim ista commodari possunt; *l.* 1. §. *hujus, ff. Com-*
5 *modati*. Per ly *ad usum*. Commodatum differt a pignore, & deposito, quorum usus non conceditur, quia si Creditor Domino invito utatur pignore, & depositarius re deposita, furtum committit; §. *Fur-*
6 *tum, autem, Inst. de obligat. quæ ex delicto &c.* Per ly *aliquem specialem*, datur intelligi, quod non est licitum uti re commodata ad alium usum præter eum, ad quem est concessa: *l. in Commodato*, §. *sicut de Commodato*, ibi: *Modum commodati, finemque præscribere ejus est, qui beneficium tribuit*: *l.* 4. *Instit. tit.* 1. §. *Placuit* 7. ibi: *Placuit tamen eos, qui rebus commodatis aliter uterentur, quam utendas acceperint, ita furtum committere, si se intelligant id invito Domino facere, eumque si intellexisset non per-*
7 *missurum*. Per ly *determinatum tempus*, differt commodatum a Precario, quia Precarium pendet ex mera liberalitate concedentis, qui potest illud revocare, quandocumque voluerit; *l. Precarium* 1. *ff. de Precario* ibi; *Precarium est, quod precibus petenti utendum conceditur tamdiu, quamdiu is, qui concessit, patitur*; & concordat *cap. Precarium* 3. *de Precario*, ibi; *Precarium utendum conceditur, quamdiu patitur qui concessit.* Secus autem dicendum est de Commodato, utpote quod non potest revocari ante completum usum, sive tempus determinatum; *l. In Commodato* 17. §. 3. *ff. Commodati, vel contra lib.* 13. *tit.* 17. & *c. Cum gratia unic. de Commodato*, ibi: *Nisi post usum expletum, cujus gratia res fuerat commodata.* Per ly *gratis* 8
alicui conceditur, differt Commodatum a Locatione, Emphyteusi, & aliis similibus contractibus, ubi pro concessione, seu pro usu cujuspiam rei certum pretium solvendum constituitur; Commodata autem tunc res proprie dicitur, cum nulla mercede accepta cuipiam utenda traditur; §. *Item lib.* 3. *tit.* 15. *Institut. quibus modis re contrahitur obligatio*, ibi; *Commodata autem res tunc proprie intelligitur, si nulla mercede accepta, vel constituta, res utenda data est.* Per ly *sine translatione dominii*, differt Commo- 9
datum a Mutuo, quia in Mutuo dominium rei datæ seu mutuatæ transfertur in Mutuatarium, nam mutui datio sic appellatur, quia de meo tuum fit, juxta textum expressum *in l. Mutuum*, §. *Appellata, ff. si certum petatur*; E contra in Commodato solus usus transfertur in Commodatarium, sine translatione dominii, cum dominium remaneat penes Commodantem; *l. Rei commodatæ, & sequent. ff. de Commodato.*

Ad clarius, & facilius intelligendum, an, & ex 10
qua culpa teneatur Commodatarius si res Commodata apud ipsum pereat, vel deterior fiat, & an teneatur præstare casus fortuitos? juvat prius advertere quid, & quotuplex sit culpa Juridica, seu Civilis, Dolus, & Casus fortuitus; Culpa enim aliter sumitur apud Theologos; & aliter apud Juristas; siquidem *Culpa* apud Theologos, idem est ac peccatum contra legem, & mores; Apud Juristas autem *Culpa* idem est, ac omissio alicujus diligentiæ præstari debitæ, unde sequitur aliquod damnum, vel incommodum proximo; & potest de facili contingere, quod talis culpa Juridica, seu Civilis sit homini involuntaria, & omni peccato coram Deo vacet, ut v. g. si ex naturali oblivione vestem sibi commodatam in publico loco aliquis relinquat, unde sequitur amissio, is culpam Juridicam committit,
quamvis coram Deo nihil peccet. Unde culpa Juri- 11
dica, seu Civilis, quæ ad præsens spectat, dividitur in culpam latam, levem, & levissimam. Ita Bartolus *in l. Quod Nerva* 32. *in repetit. num.* 7. *ff. Depositi*, Abbas *in cap. cum gratia unic. de Commodato num.* 13. & est Communis. Culpa lata, sive 12
crassa est omissio ejus diligentiæ, & circumspectionis, quam passim omnes homines ejusdem conditionis, professionis, & ætatis adhibere solent, ut si quis vestem commodatam relinquat foris, ante ostium Domus, quæ proinde auferatur, censebitur eam amisisse per culpam latam. Et talis culpa lata, 13
licet Dolus proprie non sit, tamen in Jure æquiparatur Dolo; *l.* 1. *ff. Si mensor falsum* ibi: *Lata Culpa plane dolo comparabitur*. Culpa levis est omissio 14
ejus diligentiæ, & circumspectionis, quam solent homines diligentiores illius conditionis, professionis, & ætatis adhibere, ut si quis vestem sibi commodatam relinquat intra cubiculum, non clauso ostio

ostio, censebitur eam amisisse per culpam levem;
15 Culpa levissima est omissio ejus diligentiæ, quam
nonnisi diligentissimi, & expertissimi illius artis,
professionis, & ætatis adhibere solent, ut si quis
vestem sibi commodatam intra cubiculum relinquens
claudat quidem ostium, sed non tentet manu, an
illud sit bene obseratum, censebitur eam amisisse
16 per culpam levissimam. Casus autem fortuitus est
rei inopinatæ eventus, qui nullo consilio humano
prævideri potest; *lib.1. §. Si eo tempore, ff. de ami-
nistrat. rer. ad civ. pertin. cap. Joannes 24. De homicid.*
& vis, cui resisti non potest; *l. In rebus 8. in prin-
17 cipio ff. de commod.* Dolus vero dicitur omnis calliditas,
fallacia, & machinatio ad circumveniendum,
fallendum, & decipiendum alterum adhibita; *l.1.
§. Dolum, de Dolo malo.*
18 Hinc colligitur primo, quod cum aliquid commodatur
in gratiam Commodatarii tantum, v. g. in
gratiam solius Commodatarii commodatur ei equus
a Commodante, tunc Commodatarius obligatur
etiam ex levissima culpa, & sic si equus fuit amissus
ex sua culpa licet levissima, tenetur jacturam resarcire,
textu expresso *in cap. Cum gratia unica de
Commodato* ibi: *Cum gratia sui tantum quis commo-
datum accepit, de levissima etiam culpa tenetur.*
19 Concordat Jus Civile, istud pariter statuens, *l. in
rebus §.1. ff. Commodati, vel contra*, ibi: *In rebus
commodatis talis diligentia præstanda est, qualem quis-
que diligentissimus Paterfamilias suis rebus adhibet;
l. Obligationes 1. §. Is quoque ff. de obligationibus lib.4.
tit.7.* ibi *Is vero qui utendum accepit, exactissimam di-
ligentiam custodiendæ rei præstare compellitur*; Nec
sufficit eam diligentiam adhibere, quam suis rebus
adhibet, si alius diligentior custodire potuerit; Et
cum antiquo Jure concordat etiam Jus novum, *l.3.
Instit. tit.15. quibus modis re contrahitur obligatio §.2.*
20 Et ratio est, quia quo majus est beneficium, eo
magis est cavendum, ne pro beneficio injuria, vel
damnum rependatur; Et hoc procedit non solum
in foro externo, sed etiam in foro interno Conscientiæ,
taliter quod Commodatarius teneatur sub peccato
ante omnem sententiam Judicis ad reparationem
damni etiam ex levissima sua culpa dati, quamvis
in damno dato nullum peccatum, nec culpa
Theologica intervenerit; Molina *tract.2. disp.295.
num. ult.* Covarr. *in epitom.4. decis. num.40.* Pirhing.
21 *l.3. decr. tit.15. num.* & alii passim. Fateor tamen
etiam oppositam sententiam probabilem, scilicet
probabile esse non teneri Commodatarium in conscientia
ad reparationem damni dati ex sola levissima
culpa, saltem antequam a parte damnificata exigatur,
& ante sententiam Judicis, cum prædictæ leges
humanæ non videantur cum tanto rigore in foro
conscientiæ usu receptæ, & reparatio damni illati
plerumque non nisi ob culpam latam, non autem
levem, & levissimam a contrahentibus peti soleat,
ut tradit Card. Lugo *tract.1. de Justit. disp.8.
22 sect.8. num.110.* cum aliis. Sed revera ordinarie in
praxi servanda est sententia dicens, citatas Leges
obligare in conscientia etiam ante sententiam Judicis
ad reparationem damni dati etiam levissima culpa,
quia citatæ leges sanciunt id, quod naturali æquitati
est consentaneum præstare circa res commodatas,
qua sanctione posita, qui facit talem Contractum accipiendo
Commodatum in solum sui commodum,
implicite se obligat ad præstandam eam diligentiam,
quam Leges requirunt; sed Leges requirunt in hujusmodi
Commodatario exactissimam diligentiam,
ut patet ex textibus sub *num.18.* adductis; Ergo si
hanc diligentiam non præstet (quamvis id naturali
oblivione sine omni culpa Theologica factum sit) tenebitur
in conscientia, etiam ante sententiam Judicis
ad restitutionem; Navarrus *cap.17. num.184.* Covarr.
in Epitome 4. Decret. par.2. c.6. §.6. n.15. Lessius
lib.2. cap.7. num.45. Pirhing., & alii citati *sub n.20.*
Colligitur secundo, quod cum aliquid commoda- 23
tur in gratiam, vel utilitatem solius Commodantis,
& non Commodatarii, tunc Commodatarius tenetur
solum de dolo, & culpa lata, non autem de culpa
levi, & levissima; *l. Si ut certo §.5. interdum, ff.
Commodati*, ubi affertur exemplum de eo, qui sua
dumtaxat caussa v. g. sponsæ, aut uxori suæ commodavit
ornamenta, ut honestius culta coram se
compareret, & de eo, qui ob sui voluptatem scenicis
pretio non conductis vestes necessarias ad ludos
theatrales exhibendos commodavit; tunc enim quia
tale Commodatum fit gratia solius Commodantis,
re commodata pereunte, tenetur Commodatarius
solum de dolo, & culpa lata, non autem de culpa
levi, & levissima, quia cum Commodatarius potius
præstet, quam accipiat beneficium, non est conveniens,
ut ad arctam diligentiam obligetur; Gloss.
*in cap. Cum gratia unicum de Commodato, verbum
de levissima*; Abbas ibid. *num.12.* Angelus *in Summa,
verb. Commodatum num.11.* Pirhing *lib.3. decret. tit.
15. num.5.* Reiffenstuel *ibid. num.25.* Sannig *ibid.
num.1.* & alii passim. Colligitur tertio, quod cum 24
aliquid commodatur in gratiam utriusque, scilicet
Commodantis, & Commodatarii, tunc Commodatarius
tenetur de culpa lata, & levi, non autem de
levissima; *leg. in rebus 18. §.1. ff. Commodati lib.
Sicut certo 6. §.2. ff. eod. titul.* juncta Glossa *ibid.
verb. Æstimatio*; & colligitur *ex leg. Contractus
23. ff. de R. J.* Glossa *in cap. Cum gratia unica de
Commodato verb. de levissima.* Unde si Petrus v. gr. 25
contractu societatis conjunctus cum Paulo, commodet
suum equum ipsi Paulo de communi consensu
ituro ad aliam Civitatem pro exigenda solutione pecuniæ
in communi sibi debitæ, Paulus Commodatarius
tenetur pro equo amisso, non solum de damno,
quod sua culpa lata, sed etiam de damno, quod
sua culpa levi contigit, cum etiam propriæ utilitatis
caussa Commodatum accipiat; Non tenetur autem
de damno, quod sua tantum culpa levissima contigit,
nam cum minus beneficium accipiat a Commodante,
non tenetur ad exactissimam diligentiam
in equo sibi commodato custodiendo; Abbas *in cit.
c. unico de Commodato n.12.* Angelus *verb. Commodatum
n.11.* Pirhing *lib.3. dec. tit.15. n.6.* Sannig *ibid.
ca.2. num.2.* Reiffenstuel *ibid. n.24.* & alii passim.
Colligitur quarto, quod qui utitur re commodata 26
ad diversum usum ab eo, pro quo fuit sibi commodata,
tenetur de omni damno caussato in tali re propter
diversum, & longiorem, seu graviorem usum
de ipsa factum; *l. Si ut certo §.8. ff. Commodati, vel
contra*, ibi: *Quinimmo, & qui alias re commodata
utitur, non solum commodati, verum furti quoque tenetur
... Quemadmodum qui equo ... vel vesti-
men-*

mento, aliter quam commodatum est, utitur, furti tenetur. Concordat S. Raymundus *in summa lib.2. tit.6. de furtis §.5.* his verbis: *Qui accipit equum . . . usque ad certum locum: & ipse ultra locum procedit . . . furtum*. Quod cum hac justa, & optima definitione confirmat Justinianus *lib.4. Institut.1. §.6. & 7.* ibi: *Si quis rem utendam accipit, & in alium usum eam transferat, quam cujus gratia ei data est, furtum committit veluti . . . . Si quis equum gestandi caussa commodatum sibi, longius aliquo duxerit . . . Placuit tamen eos, qui rebus commodatis aliter uterentur, quam utendas acceperint, ita furtum committere, si se intelligant id invito Domino facere, eumque, si intellexisset, non permissurum; At si permissurum credant, extra crimen videri, optima sane distinctione, quia furtum sine affectu furandi non committitur*.

27 Colligitur quinto, quod Commodatarius, qui equum v. gr. sibi commodatum adhibet ad solum moderatum usum, seu iter, pro quo fuit sibi commodatus, abunde interim ei ad vitam necessaria suppeditans, licet ex tali usu, & itinere deterior, & pretio vilior factus sit sine ulla sua culpa, nullum damnum Commodatori pro tali deterioratione præstare tenetur; *l. Dum qui 10. ff. Commodati, vel contra*, ibi: *Eum, qui rem commodatam accepit, in eam rem usus est, in quam accipit, nihil præstare, si eam in nulla parte, culpa sua deteriorem fecit, verum est*; Nam si culpa ejus fecit deteriorem, tenebitur *l. Si Commodavero fin. eod. tit.* ibi: *Si commodavero tibi equum, quo utereris usque ad certum locum, si nulla culpa tua interveniente, in ipso itinere deterior equus factus sit, non teneberis Commodati. Nam ego in culpa ero, qui in tam longum iter commodavi,*
28 *qui eum laborem sustinere non potuit*. Si vero culpa Commodatarii equus sit factus deterior, v. g. ex quo ad præcipitem cursum, indebitumque iter ipsum coegit, vel necessaria alimenta ei non præstitit, & hujusmodi, tunc ea deterioritate tenetur; *Sed mihi 3. §.1. ff. Commodati*, ibi: *Non videbitur reddita* (res commodata) *quæ deterior facta redditur, nisi quod interest, præstetur; proprio enim dicitur res non reddita, quæ deterior redditur*.

29 Colligitur sexto, ex Commodato duas oriri actiones; Una, quæ dicitur *Actio directa Commodati*; & altera, quæ dicitur *Actio contraria Commodati*. Actio directa Commodati est illa, quæ competit Commodanti, ejusque hæredibus adversus Commodatarium, ejusque hæredes, ut sibi res commodata post expletum usum, seu determinatum tempus restituatur, & si culpa Commodatarii deterior facta est, damnum resarciatur, sicuti de dolo, vel culpa Commodatarii res periit, debet ab ipso, vel a suis hæredibus damnum integrum resarciri; *l. Si is, qui Commodatum, l. In Commodum, ff. Commodati, vel contra, & cit. l. Sed mihi 3. §.1. ff. Commodati, vel contra. Estque Communis*; & patet etiam ex hucusque
30 dictis. Actio contraria Commodati est illa, quæ competit Commodatario adversus Commodantem; id-
31 que variis ex caussis. Primo, si Commodans non patiatur Commodatarium uti re pro eo tempore, & usu, pro quo est commodata, v. g. quia rem commodatam ante tempus, & usum determinatum intempestive revocat; Si enim ex hoc Commodatario damnum inferat, tunc is actione contraria Commodati ad resarciendum damnum illatum tenetur; *l. in Commodato, §. Sicut, ff. Commodati, vel contra*. Licet enim a principio meræ voluntatis sit commodare, & ita modum, tempus, & finem Commodati præscribere liceat Commodanti, postquam tamen commodavit ad determinatum tempus, & usum, remanet obligatus pro toto tempore, & usu concesso, nec ante ipsum potest commodatam rem revocare, *l. In commodato 17. §.3. ff. Commodati, vel contra lib.3. tit.7.* ibi: *Sicut autem voluntatis, & Officii magis quam necessitatis est, ita modum* Commodati *finemque præscribere, ejus est, qui Beneficium tribuit. Cum autem id fecerit, idest postquam commodavit, tunc finem præscribere, & retro agere, atque intempestive usum commodatæ rei auferre, non officium tantum impedit, sed & suscepta est obligatio inter dandum accipiendumque. Geritur enim negotium invicem; & ideo invicem propositæ sunt actiones, ut appareat, quod principio, ac nudæ voluntatis fuerat committi in mutuas præstationes, actionesque civiles .... adjuvari quippe nos, non decipi Beneficio oportet*; & concordat textus *in cap. Cum gratia unic. de Commodato*, ibi: *Contra eum quoque recte Commodati non agitur, nisi post usum completum, cujus gratia res fuerat commodata, cum non decipi Beneficio nos oporteat, sed adjuvari*.

Hinc tamen advertendum est, quod cum dicitur 32
rem commodatam non posse repeti ante tempus finitum, vel usum rei expletum, pro quo fuerat res concessa; id limitari debet, nisi inopinate eveniat, ut ipse Commodans æquale damnum sit passurus, nisi rem commodatam mox repetat; non enim censetur ad talem eventum se obligare voluisse; qui gratis commodavit, cum quisque ex re sua magis sibi consulere voluisse præsumendus sit, quam alteri; Azorius *par.3. lib.7. de Commodato, c.8. qu.2. n.18.* Molina *tract.2. disp.294. num.121.* Pirhing *lib.3. Decret. tit.15. num.11.* Angelus *verb. Commodatum §.4.* Sylvester *verb. eodem qu.4.* Lessius *l.2. c.27. num.17.* Layman *lib.3. c.14. tract.4. num.3.* Secundo contraria 33
Commodati actione atque ad resarciendum damnum secutum tenetur Commodans, quando scienter alteri commodavit rem vitiosam, propter quam Commodatarius damnum passus est; *l. in rebus, §. Item qui sciens, ff. Commodati, vel contra*, ibi: *Qui sciens vasa vitiosa commodavit, si infusum ibi vinum, vel oleum, corruptum, effusumque est, condemnandus eo nomine est*; Notanter autem dicicitur, *qui sciens*, seu 34
scienter, quia secus dicendum est de ignorante, ut notat Gloss. *in cit. §. Item qui sciens*; An autem quis scienter commodaverit rem vitiosam colligendum est ex circumstantiis, & ubi ex circumstantiis non potest certo colligi, & res adhuc manet in dubio, præsumendum est ignoranter fecisse, seu rem vitiosam commodasse ignorans, & nesciens esse vitiosam; *arg. Regul.47. Juris in 6.* ibi: *Præsumitur ignorantia, ubi scientia non probatur*. Tertio, potest 35
interdum Commodatarius contrariam Commodati actionem adversus Commodantem instituere ad recuperandas v. gr. impensas majores, & extraordinarias, quas fecit circa rem commodatam, v. gr. in curationem equi, vel alterius animalis, seu etiam Servi commodati, & infirmati, pro cujus valetudine recuperanda majores, & extraordinarias fecit impensas;

ſas; Modica vero impendia, ſicuti expenſæ cibariorum ad Commodatarium pertinent; habetur hoc totum expreſſum *in l. Si in rebus §. poſſunt, ff. Commodati, vel contra*; Eſt communis.

36 Colligitur ſeptimo, Commodatarium non teneri de caſu fortuito, quo res ſibi commodata periit, ideſt non tenetur præſtare Commodanti damnum in re commodata cauſatum, v. gr: ex incendio, ex aquarum multitudine, ſeu naufragio, & hoſtium incurſu, ex prædonum impetu, & hujuſmodi; *leg. Contractus* 23. *de diverſis Juris antiqui reg. in fin. lib.*5. *tit.* 17. ibi: *Rapinæ, tumultus, incendia, aquarum magnitudines, impetus prædonum a nullo præſtantur*; *l. Sicut vero* 5. *§.*4. *ff. Commodati, vel contra*, ibi: *Quod vero ſenectute contingit, vel morbo, vel vi latronum ereptum eſt, aut quid ſimile accidit, dicendum eſt nihil eorum imputandum eſſe ei, qui commodatum accipit, niſi aliqua culpa interveniat*. Concordat textus clarus *in l. Si uni certo, §. Nunc videndum, ff. Commodati, vel contra, & l.*1. *§. Is vero, ff. de obligationibus, & actionibus, &c. Cum gratia unic. de Commodato*, ibi: *Licet casus fortuitus . . . . . sibi non debeat imputari*, Gloſſ. ibid. *verb. de leviſſima,*

37 *& eſt Communis*. Et ratio eſt, quia ſi res caſu fortuito pereat, Domino ſuo perit; *l. pignus* 9. *Cod. de pignerat. act.* Dominus autem rei Commodatæ eſt Commodator; *l. Rei commodatæ, ff. Commodati, vel contra*. Cum in Commodato ſolus uſus transferatur in Commodatarium ſine tranſlatione dominii, quod remanet penes Commodatorem, ſeu Commodantem, ut fuit dictum *ſupra num.* 9. adeoque

38 &c. Excipiuntur tamen communiter tres caſus, in quibus Commodatarius etiam de caſu fortuito tenetur, & habentur expreſſi in *cit. cap. Cum gratia unic. de Commodato*, ibi: *Licet caſus fortuitus (niſi acciderit culpa ſua, vel intervenerit pactum, ſeu in mora fuiſſet) ſibi non debeat imputari*.

39 Primus igitur caſus, ut patet ex textu, eſt ſi culpa Commodatarii ſecutus eſt caſus infelix, ſeu eventus fortuitus, ibi: *Niſi acciderit culpa ſua*, v. g. Si quis tibi vas argenteum commodavit pro parando convivio in Civitate, tu illud tranſtuliſti in longinqua, ubi prædonum, vel hoſtium incurſu fuit deperditum, tunc debes damnum integrum reſarcire Commodanti, textu expreſſo *in l. In rebus §.*1. *ff. Commodati, vel contra; & l.*1. *§. Sed & in majoribus ff. de actionibus, & obligationibus*. Vel ſi quis equum tibi commodavit, ut equitares ad villam, & tu duxiſti illum ad bellum, ubi occiſus fuit, tunc teneris de integro damno; *l. Si ut certo* 6. *§. Sed interdum, ff. Commodati, vel contra*.

40 Secundus caſus eſt, ſi ab initio ita conventum fuit, ut Commodatarius omne periculum eventus fortuiti in ſe ſuſciperet, ut patet ex verbis citati textus, ibi: *Vel intervenerit pactum, qui juxta l. Contractus ff. de R. J. & l.*1. *§. Convenit ff. Depoſito, & Regul.*85. *Jur. in* 6. Contractus ex conventione legem accipiunt. Sic v. g. qui ſibi bovem, vel equum commodari petiit, ſed intuitu hoſtilis incurſionis timendæ periculum ejus in ſe ſuſcepit, compellitur a Judice conventionem implere, & bovem, ſeu equum ab hoſtibus direptum reſarcire, textu expreſſo *in l.*1. *Cod. de Commodato*.

41 Tertius caſus eſt, ſi Commodatarius fuit in culpabili mora reſtituendi rem commodatam, ut patet ex verbis citati textus, ibi: *Seu in mora fuiſſet*, quia ſi quis v. g. tardaſſet reddere Domino equum commodatum poſt expletum ipſius uſum, & tempus determinatum, & interim caſu fortuitu periiſſet teneretur is integrum damnum reſarcire Commodanti, *citat. cap. Cum gratia unic. de Commodato, quia mora ſua cuilibet eſt nociva*; *Reg.*25. *Jur. in* 6.

Dummodo tamen mora fuerit culpabilis, quia ſi 42 Commodatarius juſtam cauſſam habuit differendi reſtitutionem equi commodati. v. g. quia legitime impeditus fuit, quominus determinato tempore, & expleto uſu, ipſum equum reſtitueret, caſum fortuitum præſtare non teneretur; Deducitur *ex leg. Illud* 40. *ff. de hæred. petit. l. Utique* 16. *ff. de rei vindic. l. Deo eo* 12. *§. Si poſt, ff. ad exhibend.* Pirhing *lib.*3. *deciſ. tit.*15. *num.*8. Et dummodo equus commoda- 43 tus ſimiliter periturus non fuiſſet apud Dominum, ſi ſuo tempore & loco reſtitutus fuiſſet; Nam ſi 44 equus Commodatus eodem modo periturus fuiſſet apud Dominum, etiamſi ſuo tempore, & loco reſtitutus fuiſſet; tunc moroſus Commodatarius non teneretur ad compenſandum damnum, quia ratione illius moræ, licet culpabilis, non fuit cauſſa interitus equi commodati, ſive damni illati, ſiquidem equus eodem modo periturus fuiſſet etiam apud proprium Dominum; *leg. Si plures* 14. *in fine ff. Depoſiti*; Navarr. *cap.*17. Manual. *num.*80. Sylveſter *verb. Commodatum qu.*4. Azor. *par.*3. *lib.*7. *de Commodato cap.*7. *qu.*3. *§. quæ res*; Molina *tract.*2. *diſp.*295. *n.*4. Leſſius *lib.*4. *de juſtitia, & jur. cap.*7. *num.*38. Engel. *tit. de pactis §.*7. *num.*26. Pirhing *lib.*3. *decret. tit.*15. *num.*8. Reiffenſtuel. *ibid. num.*32. & alii. Hoc tamen 45 eſt intelligendum, ſi Dominus non erat equum venditurus; tunc enim nihil ei deeſt, quia ſi fortaſſis interea Dominus equum ſibi reſtitutum vendidiſſet, non apud ſe, ſed apud alium periiſſet, & ſic cum Commodatarius ratione ſuæ culpabilis moræ talem jacturam equi cauſaſſet Commodanti, teneretur de damno; Gloſſa *ad reg.*20. *Juris in* 6. *verb. mora ſua*; Pirhing *l.*3. *decret. tit.*15. *de Commodato ſub num.*8. Zoeſius *ff. de Commodato n.*11. & alii.

Datur etiam quartus Caſus, in quo Commodata- 46 rius præſtare debet caſum fortuitum, nempe ſi res commodata tradatur æſtimata Commodatario; Gloſſa *in l. Si ut certo* 5. *verb. Periculum, ff. Commodati, vel contra*; Bartolus *ibid.* & alii. Et ratio eſt, quia Commodati non fuit æſtimatio, niſi ut de illius pretio teneatur Commodatarius, ſi forte non reſtituat, nempe talem æſtimationem non exigit Commodans, niſi ut de ea fiat ſecurus in quoslibet futuros caſus, aut de illius valore, ſi forte pereat; Adeoque Commodatarius accepta æſtimatione eoſdem etiam Caſus fortuitos a ſe præſtandos ſuſcipit, ut Jure definitum eſt, *l. Si ut certo §.* 3. *ff. Commodati vel contra*, ibi: *Si forte res æſtimata data ſit, omne periculum præſtandum eſt ab eo, qui æſtimationem ſe præſtaturum recipit*; *l. Actio* 1. *§.* 1. *ff. de æſtimatoria actione*: *lib.*19. *t.*3., ibi: *Æſtimatio periculum facit ejus, qui ſuſcipit: aut igitur ipſam debet interruptam reddere, aut æſtimationem, de qua convenit*; *l. Plerumq.*10. *§.*5. *ff. de jure dotium l.*23. *tit.*3. quia, ut ibi dicitur, *Æſtimatio venditio eſt*.

Colligitur octavo, Commodatarium ad nullum 47 damnum teneri, licet res commodata culpa nuncii,

cii, vel casu fortuito pereat, quando ipsam rem
commodatam consignavit ipsi nuncio a Commodan-
te misso cum mandato, ut ipsam repeteret, & fer-
ret; Tunc enim ipsa res commodata Domino perit
ratione mandati per Commodantem dati de consi-
gnanda re commodata ipsi nuncio ad hoc misso;
textu expresso *in l. Eum, qui rem §. Sed & si dum,*
48 *ff. hoc tit.* Secus autem esset, si Nuncius, vel famu-
lus missus fuisset tantum commonendi caussa, ut res
commodata restitueretur a Commodatario sine man-
dato, ut per eum mitteret; tunc enim Commoda-
tarius tali nuncio, seu famulo rem commodatam
consignans non excusaretur, si casu fortuito, vel
dolo, seu culpa illius nuncii res periret; Bartolus
in cit. leg. Eum qui §. Sed & si dum, verb. Tertio;
Pirhing. *cit. lib.3. tit.15. de Commodato num.*10. Reif-
49 fenstuel *ibid. num.*35. & alii. Hoc tamen est intelli-
gendum, si nuncius ille communiter pro fideli, ac
idoneo non habeatur; *arg. cit. leg. Eum, qui* 10. *§.
Sed & si dum ff. loc. cit. & leg. Argentum* 20. *ff. hoc
tit.* Reiffenstuel *loc. cit. num.*35. Commodatarius eli-
50 gens ipse nuncium, seu famulum, per quem remit-
tat Commodanti rem commodatam, si res commo-
data culpa nuncii pereat vel deterioretur, tenetur de
omni damno; Sibi enim imputare debet, quod ta-
lem malum nuncium, seu famulum elegerit; textu
expresso *in cit. Leg. Eum qui* 10. *& leg. Sequent.* de
hoc rationem reddente his verbis præcisis: *Qui non
tam idoneum hominem eligit, ut recte id* (scilicet
51 Commodatum) *perferri posset*. Et hoc est etiam in-
telligendum si nuncius, seu famulus a Commodata-
rio electus communiter pro fideli, ac idoneo non
habeatur; nam si Commodatarius remisit rem com-
modatam per servum communi opinione pro fideli,
& idoneo habitum, non cogitur restituere, licet res
per servi dolum, seu culpam pereat, aut deterio-
retur, textu expresso *in l. Argentum* 20. *loc. cit.* ibi:
*Argentum, commodatum si tam idoneo servo meo tradi-
dissem ad te perferendum, ut non debuerit quis existi-
mare futurum, ut a quibusdam malis hominibus deci-
peretur: tuum, non meum detrimentum erit, si id
mali homines intercepissent*. Et id ipsum brevius, &
clarius tradit Bartolus *in Summario ibid.* his verbis:
*Si res culpa nuncii perdatur, perit periculo Domini, si
remittens non fuit in culpa malæ electionis*, & tenet
Zoesius *in Comment. ff. hoc tit. num.*13. Azorius *p.*3.
*lib.*7. *de commodato cap.*8. *qu.*1. Navarr. *cap.*17. *Ma-
nual. num.*185. Pirhing *loc. cit. num.*10. Reiffenstuel
*ibid. num.*37. & alii passim.

52 Colligitur nono, Commodatarium in casibus for-
tuitis v. gr. in incendio, naufragio, incursione ho-
stium, & hujusmodi posse res suas pretiosiores præ-
ferre, & salvare præ alienis minus pretiosis, quan-
do utrasque salvare non posset; in tali enim casu Com-
modatarius eripiendo propria, quæ magis pretiosa
sunt, & deferendo aliena sibi commodata, quæ mi-
nus pretiosa sunt, nihil restituere debet; Et ratio est,
quia quilibet vir prudens, ac diligens, quæ pretio-
siora sunt, anteponit minus pretiosis; Commoda-
tarius autem non tenetur facere circa alienas res sibi
commodatas, nisi quod diligentissimus faceret circa
proprias; *l. In rebus, ff. Commodati*; adeoque &c.
Ita Glossa *in l. Si ut certo, verb. solvere facere, ff.
Commodati*; Abbas *in cap. de Deposito num.*2. Ange-
lus *verb. Commodatum num.*16. Azorius *p.*3 *lib.*7. *de
Commodato cap.* 7. *q.*6. Lessius *lib.*2. *de justit. & jure
c.*27. *num.*23. *&* 27. Laym. *Theol. Moral. lib.*3. *tr.*4.
*c.*7. *n.*7. Pirhing. *lib.*3. *Decret tit.*16. Reiffenstuel *ibid.
num.*40. Engel *ibid. num.*9. *& communis*. Si vero res 53
commodatæ pretiosiores sint rebus propriis ipsius
Commodatarii, & in casu fortuito utrasque salvare
nequeat, tenetur Commodatarius res alienas pretio-
siores sibi commodatas salvare postpositis propriis
minus pretiosis. Et ratio est, quia Commodatarius
ex natura contractus commodati se tacite obligat ad
axactissimam rei commodatæ custodiam; *lib.*1. *§. Is
quoque, ff. de action. & obligat.* ibi: *Exactissimam
diligentiam custodiendæ rei præstare compellitur; &
ad eam custodiam, qualem quisque prudentissimus Pater
familiæ rebus adhibet, l. In rebus* 18. *ff. Commodati*;
sed quilibet Paterfamilias, & prudens, seu diligens,
quæ pretiosiora sunt anteponit minus pretiosis, &
vilioribus relictis, quæ pretiosiora sunt salvat, ergo
&c. Ita Abbas *in cit. c.*2. *n.*2. *de deposito*; Angelus *verb.
Commodatum n.* 16. Layman *loc. cit. n.*7. Sylvester
*verb. Commodatum qu.*12. Reiffenstuel *loc. cit. num.*43.
& alii. Immo Commodatarius tenetur præferre, & 54
salvare res commodatas relictis propriis, quando am-
bæ sunt æqualis pretiositatis, nec utrasque salvare
potest; *l. Si ut certo §. Quod vero, ff. Commodati*,
ibi: *Proinde & si incendio vel ruina aliquid contigit,
vel aliquod fatale damnum, non tenebitur, nisi forte
cum res commodatas salvas facere posset, suas prætulit*;
Et ratio est, quia in pari causa magis convenit Com-
modatarium, in cujus solius gratiam contractus in-
stitutus fuit, ex fortuito casu damnum sustinere,
quia ut Jure cautum est *in l.*1. *§. Is quoque, ff. de
actionibus, & obligationibus. Nec ei* (*Commodata-
rio*) *sufficit eam diligentiam adhibere, quam suis rebus
adhibet*, & tenet Sylvester *verb. Commodatum qu.*12.
sic dicens: *Sed si erant pretiositatis, si Commodatum
factum est causa sui* (*Commodatarii*) *non potest præfer-
re suas*. Lessius *lib.*2 *de justit. & jure cap.*27. *num.*29.
Layman *l. cit. n.*7. Pirhing *lib.*3. *decr. tit.*16. *n.*18.
Reiffenstuel *ibid. n.*42. & alii. Commodatarius, si 55
in casu fortuito omnes res salvare non potest; po-
test præferre res suas si utiles sint, & ipsas salvare,
relictis rebus Commodantis, quando Commodatum
factum est in gratiam solius ipsius Commodantis,
*l. Si ut certo §. Interdum, ff. Commodati, l. Quod
Nerva in fin. de deposito*; & tenet expresse Sylvester
*verb. Commodatum qu.*12. & alii. Sic etiam potest 56
Commodatarius res suas præferre, & salvare præ
rebus commodatis, quando utrasque salvare non po-
test, etiamsi Commodatum factum sit in gratiam u-
triusque, ut tenet similiter Sylvester *loco cit.* his præ-
cisis verbis: *Si vero gratia utriusque, similiter potest
præponere suas, quia cæteris paribus, debet plus se,
& sua diligere, quam alium, & aliena*; & Glossa
*in l. Si ut Certo §. quod vero ff. Commodati, verb.
salvas facere*; Bartol. *ibid.* & favet multum Abbas *in
cap.* 2. *n.* 2. *de deposito*; Reiffenstuel *tit.* 16. *nu.* 42.
& alii.

Additiones ex aliena manu.

Si pluribus simul res commodata sit, contra sin- 57
gulos in solidum actio commodati datur, nisi aliud 58
placuerit ab initio, ut placuit dum convenit ut res 59
com-

commodata esset pluribus periculo communi, idest ut unusquisque præstaret partem, *L.* 21. *§.* 1. *ff. Commodat.*

60 Deficiente vero conventione hac, singuli tenentur in solidum, ita ut duo quodammodo Rei habeantur, & si alter, conventus præstiterit; liberetur alter electione Commodanti tributa quem convenire velit; *L.* 5. *§. ult. ff. eod.*, junctis *l.* 3. *& l.* 11. *ff. de duobus Reis constituend.*

61 nisi unus solus pro re commodata sibi furto subducta, egerit furti, permittente secundum jus novissimum Commodante, & furti actioni renunciante; tunc enim si alter conveniatur qui furti non egit, & paratus sit periculo suo conveniri alterum, qui agendo furti lucrum ex re commodata sensit, audiendus & absolvendus est; *L.* 7. *princip. ff. eodem pariter titulo.*

62 Quin & si ex duobus ejusdem rei Commodatariis unus rei in solidum restituendæ facultatem habeat, æquum haud est alterum de rei restitutione conveniri;

63 & quum plures hæredes sunt ejusdem Commodatarii, unus vero ipsorum totam rem possidet, atque ita solidæ rei restituendæ facultatem habet solus is damnari debet, quasi hoc conveniat arbitrio boni judicis:

64 uti & tunc quum unus eorum non ex defuncti, sed proprio facto hac actione interpellatur, licet alioquin ita jus sit, ut hæredes Commodatarii singuli pro

65 ea tantum parte, qua hæredes sunt, conveniri debeant; *L.* 3. *§.* 3. *L.* 17. *§.* 2. *ff. d. tit.*

COMMUNIO.

1 Communio populi infra Missam non est de præcepto; Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 64.

2 incip. *Certiores*. Et justis ex causis prohiberi potest; Idem *ibid.*

3 Vide opus Neapoli an 1774. Editum hoc titulo: *Dissertazione Theologica Critica del P. F. Giuseppe Maria Elefante Maestro in Sagra Teologia nella Provincia di Puglia, detta di S. Tomaso dell'Ordine de' Predicatori in rispoста all'Anonimo Italiano Autore del Catechismo sulla Communione dell'Augustissimo Sagrificio della Messa*: cujus quidem Anonymi Catechismum, & cætera Opuscula, quibus traditam in Catechismo opinionem indicatæ Benedicti XIV. Constitutioni adversam, & cum recepta in Ecclesia disciplinam pugnantem, tuerinitebatur, sacra Indicis Congregatio proscripsit. Consulito Indicis novissimi librorum prohibitorum Appendicem tertiam verb. *Communione del Popolo nella Messa.*

4 Communio sub utraque specie toleratur pro Græcis, ubi viget consuetudo; Idem Constit. 57. incip. *Et si Pa-*

5 *storalis* §. 6. Quæ tamen consuetudo alibi introduci

6 prohibetur; Idem *ibid.* Communionis Paschalis tempus prorogatur pro incolis Serviæ; Idem Constit. 39.

7 incip. *Inter omnigenas* §. 21. Ad primam Communionem admitti non debent pueri in Doctrina Christiana non satis edocti; Idem Constit. 42. incip. *Et si minime* §. 9.

8 Alia ad rem, vide verb. *Eucharistia n.* 40. 41. 42. verb. *Missa art.* 11. *a num.* 7. *ad* 46. *& art.* 14. *n.* 21. 23. nec non *decreta S. R. C.* in tomo 8. hujus *Biblioth.*

COMMUTATIO LEGATORUM PIORUM. Vide verb. *Legatum a n.* 143. *ad* 165.

COMŒDIÆ.

Articulus unicus additus a Rom. Theol.

De Comœdiarum apud Cristianos usu, & quænam licitæ, quænam vero illicitæ Patrum, Theologorumque auctoritate comprobentur.

Comœdiæ a superstitiosis gentibus originem trahunt, & primum apud Græcos, deinde apud Romanos usurpatæ fuerunt; Veluti moribus, ac publico bono noxias improbavit Plato lib. de Republica, ac damnarunt etiam nonnulli Romanorum sapientes. De earum origine, vicissitudine, & mutationibus egrege scripsit Vir. cl. Jo. Antonius Bianchi Ordinis Minorum de Observantia in Opere nomine Laurisii Past. Arc. Romæ vulgato anno 1753. Vide præfationem ejusdem Operis. 1

Sancti Ecclesiæ Patres unanimi consensu Comœdias improbarunt, atque uno omnes ore clamarunt vetitum Cristianis esse, non solum Actores, sed etiam spectatores in Comœdiis esse. Patrum hac de re sententias collegit, & accurate recensuit omnes P. Daniel Concina in Opere de spectaculis Theatralibus, impresso Romæ apud Barbiellini easque indicaverat antea Natalis Alexander in *Hist. Eccles.* 4. *Sæculi cap.* 6. *art.* 3. atque inter alios inculcaverat Hieronymus Florentinius Congr. Matris Dei Theologus in Opere inscripto *Comœdo-Crisis &c.* ubi observat, nuncupatas a patribus fuisse *sacrarium Veneris, impudicitiæ consistorium, Dæmonum inventum, pudoris publici lupanarium, obscœnitatis magisterium, scholam fœditatis, & lasciviæ & fornicationis gymnasium, intemperantiæ, & inhonestatis exemplar.* 2

Interdicta quoque hujusmodi Spectacula a Conciliis fuere sub gravissimis pœnis. Vide Concilium Illiberitanum Canone 62. & 67. Arelatense 1. Canone 5. Carthaginense 3. Canone 2. Carthaginense 4. Canone 88. Concilium Africanum Canone 28. vel 61. secundum Codicem Canonum Ecclesiæ Africanæ, Arelatense 2. Canone 20. Trullanum Canone 51. Cabilonense 2. Canone 20. 3

Cum apud Gentes superstitiosa essent hujusmodi spectacula, quod in falsorum Numinum obsequium plerumque fierent, ac etiam obscœnitatis plena essent, facile intelligere est qua de causa ab antiquis Patribus, & Conciliis tam severe Christianis prohiberentur. Num vero iis etiam seclusis, Theatralia spectacula, atque Comœdias Patres interdixerint, quæstio inter Theologos est. Natalis Alexander loco supracitato & docti quamplures Galli Theologi, atque P. Concina, tum in laudato Opere, tum in alio italice deinceps scripto, opinantur omnem omnino Comœdiam Patres damnasse veluti Christianæ professionis inimicam. Atque inferunt, Christianis omnibus illicitum esse spectaculis hujusmodi interesse iisque delectari; & contra solemne illud fœdus agere,

ræ, quod cum Deo in Baptismi susceptione inserunt, abrenunciando *Satanæ*, & *omnibus operibus ejus*, & *omnibus pompis ejus*. Satanæ enim abrenuntiatione, inquiunt, Cristianos profiteri idolatriæ detestationem, abrenuntiatione operum Satanæ, detestationem eorum omnium, quæ naturæ, ac Dei lege prohibita sunt, hæc enim cum peccata sint, opera Diaboli dicuntur; abrenuntiatione denique pomparum Satanæ, detestationem illarum rerum, atque functionum, quæ vanitatem, concupiscentiam oculorum concupiscentiam carnis, & superbiam vitæ foveant, & excitent. Ita enim professionem in Baptismo factam explicari a pluribus antiquis Patribus ostendit Concina in Operibus supra citatis, ubi laudat Tertullianum *lib. de Spectaculis cap.*24. Cyrillum Hierosolymitanum Cathechesi 1. Jo: Chrysostomum *hom.* 21. ad Populum Antiochenum, Ephræmum Syrum, Cæsarium Arelatensem, aliosque.

5 Contra vero Florentinius supracitatus, Manzius, Ludovicus Antonius Muratori, Scipio Maffejus, ac noster Joannes Antonius Bianchi, aliique quamplurimi contendunt, non omnes omnino Comœdias improbatas a Patribus fuisse, sed eas tantum, quæ superstitione, & obscœnitate, aliisque defectibus scaterent, qui morum innocentiæ adversarentur. Id enim unice ex modo, quo Sancti Patres loquuntur, argumentari potest, ut vel ex ipsis nominibus colligere est, quibus nuncupatas ab ipsis Comœdias, diximus. Si enim Comœdiæ argumentum morale sit, & honestum, quod nil morum innocentiæ adversum habeat, nil in eis occurrit, per quod dici possit *sacrarium Veneris, & impudicitiæ consistorium*, atque alias hujusmodi appellationes habere, quibus detestatæ a Patribus Comœdiæ nuncupantur. Audiatur Florentinius supracitatus, qui conclusionem primam ita proponit: *Licet sine peccato componere Comœdias, in quibus argumentum est vel indifferens, vel honestum, & ad ejus repræsentationem nulla adhibentur vel facta, vel verba illicita, & immodesta, seu etiam alicui nociva. Licet etiam eodem modo Actoribus illas recitare, & auditoribus interesse; habito tamen respectu, & adhibita debita moderatione quoad circumstantiam loci, temporis, & personarum. Hæc Conclusio est S.Thom.2.2.qu.168. art.2. & 3. & omnes illam defendunt tamquam communem.*

Nec rem demonstratu difficilem arbitror. Fac enim, in Comœdia rem Sacram exhiberi, Morale argumentum esse, nil vero in Actoribus occurrere, quod vitia foveat, sed omnia ad vitii detestationem, virtutisque cummendationem ordinata esse, juxta artis Poeticæ regulas, quid in ea deprehendas Christianis illicitum? *Officium Histrionum*, inquit S. Thom. loc. cit. *quod ordinatur ad solatium hominibus exhibendum, non est secundum se illicitum: nec sunt in statu peccati, dummodo moderate ludo utantur, idest non utendo aliquibus illicitis verbis, vel factis ad ludum, & non adhibendo ludum negotiis, & temporibus indebitis.* Atque ludum hujusmodi pertinere ad virtutem Eutrapeliæ post S. Thomam tradidere S. Antonin. *part.*2. *tit.*2. *cap.*23. §.2. *Sum. Theol.* Card. Cajetanus, Sylvester, aliique. Si ergo Comœdia ratione argumenti honesta, vel indifferens sit, ac loco, tempore, congruis personis, & gestis, ac verbis honestis exhibeatur quid in ea erit ab illo Histrionum ludo diversum, per quod illicita fiat? Numquid Theatrales pompæ? At hæ natura sua malæ non sunt, sed indifferentes, & ad solatium hominibus exhibendum aptæ quam maxime sunt. Res autem indifferentes licite ad humanæ conversationis solatium adhibentur, ex eodem S. D. loco citato. Dicent fortasse, delectare has homines, atque vanitatem fovere. At delectatio ex licito ludo, quæ recto fine percipiatur, vetita homini Christiano non est. Neque pompæ, quæ honestam Comœdiam exornent, vanitatem homine Christiano indignam fovent. Si enim hæ licitam, atque honestam animæ recreationem, pariant ac delectationem, quæ ad Comœdiam illam attentionem conciliet, quæ optimis morum præceptis instructa sit, cujusque finis sit homines ad vitii detestationem, atque virtutem sectandam movere, & allicere, non video, quid in illis pompis reprehendi valeat: si peccatum non sit penes sumptus aliis Christianis virtutibus contrarios, de quibus in præsentia non disputamus. Hoc in sensu Auctores qui licitum Theatrum propugnant, Diaboli pompas esse Comœdias negant.

Si Comœdiæ inhonestæ, turpes, obscœnæque sint, nefas Christianis est easdem repræsentare, vel audire. Inhonestæ dicuntur, quæ vel quidpiam contineant morum præceptis contrarium; vel turpes, obscœnasque res exhibent, vel obscœnis verbis, aut actibus exprimuntur. Hæ malæ sunt, atque illa etiam naturæ lege prohibitæ, qua scandulum prohibetur. Non solum enim præceptis illis contrariæ sunt, quæ inhonestos, ac turpes actus prohibent, sed etiam occasiones sunt ruinæ spiritualis proximi, cum inhonesti, turpes, obscœnique actus, fabulis, aut verbis ad inhonesta, atque turpia eo fortius homines alliciant, & trahant, quo vividius, ac majori cum apparatu exhibeantur. Hinc nemo negat, graviter peccare Actores, qui hujusmodi spectacula exhibeant. Non solum enim publice ac palam rei operam dant illicitæ, atque turpi, sed etiam actionem exercent, quæ in Spectatoribus pravos affectus, & gravia peccata natura sua excitat, atque parit. Et sane si prava colloquia, & studiosa pravorum librorum lectio, presertim dum coram multitudine fiant, excusari a gravi culpa non possunt, quis excusabit a gravi culpa publicam fabulæ repræsentationem, inter Theatri pompas, & apparatus, a gravi peccato? Hæc enim fortiora sunt ad vitia incitamenta. 6

Sic Actores, cooperatores, spectatoresque gravis culpæ sunt rei. Nam & ii in actionem illam moraliter influunt, quæ natura sua nata est depravare hominum mores, ut manifestum est. Actores voco, qui composuere Comœdiam, cooperatores, qui mimos, ac mimas, saltatoresque dirigant, mercede illos conducant, vel alia præstent ad operam conducentia. Ad spectatores quod attinet; præterquam quod approbant rem illicitam, & solvendo pro audiendis, inspiciendisque Comœdiis pretio, morales illius causæ dicuntur, quia pretii solutione ad operam illicitam exercendam venales mimos movent, periculo etiam peccandi sese exponunt, atque alios exemplo suo in hujusmodi periculum trahunt. Qui vero se libere exponit occasioni peccandi, etsi non peccet, gravis culpæ 7

culpæ reus est, ex Theologorum omnium sententia. (*)

8 Atque hinc facile patet, quam æqua censura sit sapientissimi Pontificis Benedicti XIV. qua in Opere *de Synod. Diœces. lib.*11. *c.*10. ita Auctorem nostrum reprehendit: *Nimis porro laxa, ne dicam aperte erronea, & scandalosa est doctrina, quam tradit Lucius Ferraris in sua Bibliotheca Canonica tom.*2.*verb. Clericus art.*4. *n.*17. *edit.*1. *ubi etsi fateatur, non esse Clericis permittendum comicos agere, seu Comœdiarum actores esse, attamen a gravi culpa eosdem absolvit Comœdias spectantes quantumvis turpes, atque obscœnas, dummodo ex illarum auditione nullum sibi imminere prævideant probabile periculum lapsus eorumque præsentia nullum in Populum ingerat scandalum*; Verum, *ait*, si Comœdiæ audiantur ob solam vanam curiositatem absque periculo probabili lapsus, etiamsi res turpes repræsententur, & modus repræsentandi sit turpis, probabilius est, non esse pecccatum mortale, cessante scandalo, quod modo videtur cessare, & non esse, quia frequentissimum est Clericos Comœdiis interesse. *Quis est, qui non intelligat, rerum obscœnarum vel solam narrationem pravos animi motus in audientibus excitare, eosque sensim ad interitum disponere, juxta illud Apostoli effatum* 1.ad Corinth.15. Corrumpunt mores bonos colloquia mala? *Qua igitur ratione, quo pacto evenire poterit, ut suæ spiritualis ruinæ periculum declinet, qui earumdem turpium rerum theatrali interest repræsentationi, quæ plus certe efficaciatis habent ad spectatorum mentes perturbandas, animos commovendum, & tandem ad peccatum inducendum? Quocirca etiam mollioris ethices sectatores, ejusmodi Comœdias damnant, & nedum Clericos, sed laicos quoque eas inspicientes vix umquam gravem culpam evadere, communi, calculo docent cum D. Thoma* in 4. dist. 16. quæst.3. art. 2. quæstiunc.2. Ad secundam quæstionem, dicendum, quod hujusmodi spectacula, si sunt rerum turpium, & ad peccatum provocantium, studiosa eorum inspectio peccatum est, & quandoque in eis tanta potest libido adhiberi, ut sit etiam mortale: unde a tali inspectione omnes se arcere debent.

9 Pallinodiam Lucius cecinit, ut legere est in Biblioth. Sed tot ibi congerit Probabilistarum auctoritates ad se excusandum, ut suspicari possit, voluisse hac via ostendere, recitatam ab ipso opinionem, Pontificia probabiliorem, ac plausibiliorem esse, præsertim iis, qui ex numero auctorum opiniones metiuntur. Ne vero hujusmodi apparatu lectores decipiantur, observandum hic duximus: 1. Summo Pontifici, dum pronunciavit laxam hanc opinionem, exploratas jam fuisse probabilistarum sententias, atque etiam has censura perstinxisse. 2. Turpes & obscœnas Comœdias eas esse, quas Patres supracitati damnarunt, ac opera, pompasque Diaboli dixerunt, quibus Christiani abrenunciarunt in receptione Baptismi. 3. Plura Concilia non solum antiqua, sed etiam recentia sub excommunicatione, aliisque Ecclesiasticis pœnis turpes obscœnasque Comœdias populo interdixisse. 4. Denique rationes num.6. a nobis allatas satis ostendere turpes Comœdias naturæ esse lege prohibitas, ac graviter peccare tum actores, tum spectatores illarum. Hæc omnia perspecta, atque rite examinata fuere a Sapientissimo Pontifice Benedicto XIV. dum censuram in hanc Probabilistarum opinionem tulit.

Ajunt recensiti a Lucio Probabilistæ, abolitos contraria consuetudine esse Canones, quibus Clerici Comœdiis interesse prohibentur, atque hos ab omni culpa excusari, *Quia frequentissimum est Clericos Comœdiis interesse*. Numquid vero licita usu & consuetudine fieri potest actio naturæ lege prohibita, atque ad ruinam animæ spiritualem contendens? Hujusmodi vero est repræsentatio, atque auditio turpis obscœnæque Comœdiæ, ut supra diximus. Rursus si Clerici spectatores sint, homines scilicet in Dei sortem vocati, sacro Altari addicti, ac illius status, in quo ad altioris virtutis gradum adstringuntur, quis eos a gravi culpa excusabit, dum libere peccandi occasioni sese exponant; dum turpem, obscœnamque operam præsentia sua probent, & dum alios exemplo suo ad id alliciant, & provocent? Numquid contraria consuetudine debitum tolli potest, quod ex proprii status obligatione enascitur; ac licita fieri actio, quæ maxime indecens proprio statui sit? Hujusmodi vero sunt turpes, obscœnæque Comœdiæ ad Clericos comparatæ. 10

Audiant hic benigniores Casuistæ Sancti Caroli Borromæi sententiam a tot deinceps Pastoribus in suis Ecclesiis inculcatam. In Concilio 3. Provinciali Mediolanensis Ecclesiæ hæc statuit, quæ legi possunt in Actis ejusdem Eccl. par.4. pag. 400. *Publicorum peccatorum illecebras, quas homines depravatæ consuetudinis errore decepti pro nihilo putant, concionator perpetuo reprehendat .... spectacula, ludos, lubricasque res id generis, quæ ab Ethnicorum moribus originem ducunt, disciplinæque Cristianæ adversantur, perpetuo detestabitur, execrabitur. Demonstrabit incommoda, publicasque ærumnas inde in Christianum Populum emanare. In quam sententiam valde Populum confirmabit argumentis, quæ viri gravissimi*, Tertullianus, Cyprianus Matryr, Salvianus, & Chrysostomus *afferunt. In eoque argumenti genere nullum aliud omittet, quo tanta corruptela extirpetur. Choreas, saltationes, ac tripudia, e quibus mortiferæ cupiditates excitantur, de suggestu sæpe graviter reprehendet, atque insectabitur. Scenicæ, personatæque actiones, unde tamquam e quodam seminario semina malefactorum, ac flagitiorum pene omnium existunt, quam a Christianæ disciplinæ officiis abhorrentes, quam valde cum paganorum institutis convenientes atque Diaboli actu inventæ, omni officio a Populo Christiano exterminandæ sint, qua maxima poterit religiosa contentione aget. Omnem in muliebri vestitu luxum, caudatas vestes, superbum ornatum, deformem illam ornandi speciem, muliebres fucos, ac pigmenta, cæteraque ad mollitiem, atque adeo ad libidinis incitamentum fœde excogitata, omni persuasionum vi, & argumentorum* 11

quasi

(*) Dignum est, quod legatur Opusculum Italico idiomate Romæ in Typographia Paleariniorum An.1754. impressum cui titulus: *Consultatione Teologico Morale se Chi interviene per necessità ai Teatri publici vi possa intervenire lecitamente, e in qual maniera.*

quasi telis oppugnabit. Quæ multa subministrabunt magni illi Ecclesiæ viri Cyprianus Martyr, Augustinus, & Ambrosius *in primis*.

Animadversiones Auctoris.

In hoc Articulo de Comœdiis a se de novo addito, immerito exaggerat R. Theologus contra ea, quæ a me tradita in prima Editione in verb. *Clericus art.*4. retractaveram jam in *Supplemento* ad idem *verb.* in edition. posterioribus ubi post adductos Auctores, quos fueram secutus, tandem sub *num.*31. ingenue subdidi: = sed quidquid de illis, prævio recessu a sequela ipsorum, quod scripsi *loc. cit. num.* 17. *&* 18. expunctum penitus volo. = Unde cum ibi clarissime mentem meam aperuerim, & in claris nulla admittatur interpretatio ex communi post Gloss. *in c. Quum dilectus* 8. *de consuetudine, verb. nec. juri communi*, & colligitur ex *l. Licet Imperator* 74. *de legat.*1. & *l. Ille, aut ille*, 25. *de legat.*111. nescio quo animo voluerit falso interpretari mentem meam jam aperte manifestatam, eamque torquere in sensum obliquum, & a veritate aberrantem. Voluisset potius serio perpendere propositionem meam, & invenisset illam, prout a me traditur, restrictam, ac modificatam quatuor illis adjectis conditionibus, non tantopere, ut exaggerat, pugnare cum auctoritatibus, aliisque a se ibi adductis. Præterquam quod debuerat animadvertere criticus Theologus, quod Benedictus XIV. immortalis memoriæ Pontifex, in sua censura loquitur ut merus Doctor privatus, ut ipsemet testatur in præfatione primi sui tomi de *Synodo Diœcesana §. Prima hujus Operis* præcisis his verbis: = At ubi neque a Romanis Pontificibus Prædecessoribus nostris, neque a Nobis in Bullario, aut alibi Apostolica auctoritate quidquam definitum est, ac generaliter omnibus in rebus, quibus nullum ex publica auctoritate pondus accessit, nihil nos definire, ac veluti decretorium exhibere intendimus. . . libentique animo subscribimus doctrinæ Scriptoris egregii Melchioris Cani, qui *lib.6. de locis theologicis, cap.8. in responsione ad nonum argumentum*, de libris agens, qui a Summis Pontificibus conscripti publicantur, hæc ait: *Cum edunt libros de re qualibet Romani Pontifices, sententiam suam ut homines alii docti exprimunt, non tamquam Ecclesiæ Judices de Fide pronunciant.* Magnus ille Prædecessor noster Innocentius IV. Commentaria sua in Libros Decretalium scripsit, quum summum Pontificatum gereret . . . Neque profecto Innocentius hoc sibi unquam arrogavit, ut quidquid in eo opere scripsisset, pro re definita haberetur, sed facile passus est opiniones suas, quas tamquam privatus Doctor proposuerat, ab aliis Doctoribus oppugnari, ut patet ex ipsa, quam citavimus, illius vita, multoque magis ex ea, quam sibi amplissimam hac in re licentiam sumpserunt Canonistæ, dum sententias ab Innocentio suis in Commentariis insertas sæpe deserere, & in alia omnia ire non dubitarunt. Hæc ille ad litteram, quæ si attendisset Theologus noster, tam acri stylo forsan non perstrinxisset quæ tradideram opportunis jam restrictionibus moderata.

Alia de Comœdiis; vid. in verb. *Clericus, art.*4. *n.*16. & verb. *Luxuria n.*87.

Comœdi sunt infames, & irregulares; vid. verb. *Infamis n.*11. & verb. *Irregularitas art.* 1. *n.* 11. *vers. Octava.*

COMPENSATIO.

COmpensatio est debiti, & crediti inter se con- 1
tributio; *l. Compensatio* 1. *ff. de Compensationi-*
bus lib. 16. *tit.* 2. & secundum Polman. *Breviar.*
Theol. part. 2. *n.*413. *Compensatio est rei unius per al-*
teram adæquatio, & tantidem refusio, & fit v. g. cum
quis tibi debet centum scuta, & illa nequis via ordi-
naria recuperare ab eodem debitore, in occulto sur-
ripis totidem scuta; vel si debitor ejusdem occultus
existas, solutionem in æquivalenti non præstes. Et 2
hæc Compensatio, si debitæ adsint conditiones, est
licita; *l. Postquam* 21. *ff. de compensationib.* ibi: *Pla-*
cuit inter omnes, id quod invicem debetur, pro jure
compensari; *l. ideo* 3. *ff. de compensationib.* ibi: *Com-*
pensatio necessaria est, quia interest nostra potius non
solvere, quam solutum repetere: Compensatio enim
ad instar solutionis accipitur, ut constat *ex l. Si de-*
bitor, ff. Qui potiores in pignore, ubi dicitur, *Nihil*
interesse solveritne aliquis, an compensaverit; *&*
ex leg. 76. *de verborum significat.* ubi dicitur,
dedisse etiam eum intelligendum esse, qui compensavit:
Et sic tenet Glossa *in cap. Jus gentium* 9. *dist.* 2. *verb.*
Sedium, Divus Thomas 2. 2. *quæst.*16. *art.*5. *ad ter-*
tium, Abbas *in c. Sicut* 29. *num.*14. *&* 15. *de Jure ju-*
rand. Silvester *verb. Furtum q.*13. Navarrus *in Ma-*
nual. c. 17. *num.* 112. Engel *lib.* 3. *decret. tit.* 23.
& 16. Reiffenstuel *ibid. num.* 57. Layman *lib.*
3. *tract.* 3. *part.* 1. *capit.* 1. *num.* 9. & communis
aliorum; & ratio est quia Jure naturali, & gentium
licitum est ex rebus debitoris sibi satisfacere, seque
indemnem reddere, quando aliter solutionem obti-
nere quis nequit. Ad hoc autem ut sit licita Com-
pensatio occulta, requiruntur sequentes conditiones.
Prima, ut debitum sit certum, idest, ut moraliter 3
certo constet rem esse tuam, aut tibi ex justitia debe-
ri, *l.*4. *de compensat.* In dubio enim melior est con-
ditio possidentis; *Regul.*65. *Juris in* 6. Secunda, ut 4
debitum sit strictum, & proprie dictum debitum, idest
quod sit res debita ex justitia, & non solum ex con-
venientia, & gratitudine, nam hæc non inducit stri-
cte, & proprie dictum debitum. Tertia, ut res non 5
possit alia via recuperari, vel saltem non absque nota-
bili molestia, aut expensis, vel amissione favoris,
aut benevolentiæ, sive jactura honoris, ut v. g. si de-
bitum sit quidem certum, & strictum, sed desint
probationes; vel si habeantur, sine gravi tamen me-
tu nequeant produci, *l.*13. *ff. Quod metus causa.*

Quarta, ut non fiat compensatio in re alterius, 6
sed in re ipsius debitoris, nam si fieret Compensa-
tio in re alterius, tertius ille gravaretur. Quinta, 7
ut fiat sine periculo scandali, seu sine periculo
damnificandi tertium, ne videlicet compensatio ali-
cui imputetur tamquam furtum, & cogatur indebi- 8
te restituere. Sexta, ut fiat sine periculo damnifican-
di ipsum debitorem, vel ejus hæredes; ne vide-
licet ab ipso debitore, vel ejus hæredibus tibi, vel
tuis hæredibus idem debitum iterum solvatur; vel
ne ipse debitor, aut sui hæredes putantes necdum es-
se so-

se solutum, maneant in conscientia peccati, nolendo
9 solvere. Septima, ut in compensatione non plus ac-
cipiatur, quam revera debetur; alioquin excessus il-
le esset contra justitiam, & consequenter in conscien-
10 tia restituendus. Octava, ut fiat sine præjudicio ter-
tii, uti esset si compensatio fieret in re alteri v.g. lo-
cata, aut commodata; huic enim in tali casu fieret
injuria, & præjudicium causaretur, si ante tempus
11 expletum res locata, vel commodata eriperetur. Et
sic etiam in casu, quo essent alii creditores, quibus
de jure deberetur anterior, vel partialis solutio: Tunc
enim si Petrus v. g. creditor sciat Paulum debitorem
suum non posse solvere omnibus etiam aliis creditori-
bus habentibus æquale Jus, non potest Petrus inte-
grum debitum suum clam subducere Paulo, sed tan-
12 tum pro rata. Sic etiam in casu, quo tu non possis
debitum a Rege obtinere, non potes illud tibi com-
pensare, defraudando v. gr. gabellas venditas, seu
locatas v. gr. Petro, quia hoc faceres in præjudicium
ipsius Petri, cum compensares tibi non ex bonis Re-
gis, sed ex bonis, quæ licet fuissent Regis, jam nunc
ratione venditionis, seu locationis, essent Petri, qui
solus, & non Rex, damnum ex illa compensatione
sentiret; Tum quia licet Petrus conducat, vel emat
jus gabellarum, non ideo obligatio Regis transfertur
in Petrum; sicuti ex eo quod conducas, vel emas
agrum Pauli, & jus percipiendi fructus ex illo, non
ideo obligationes Pauli transferuntur in te, ergo non
ideo habebis jus compensandi ex gabellis, nisi quan-
do istæ manebunt Regis; Sic Corduba *in Summa q.
95. dub. 3.* Reginald. *in praxi tom.1. lib.10. cap. 24.
num.383.* Jacob. Graffius *in decis. aur. p. 1. lib.2. cap.
125. num.39.* Sporer *tract.5. in septim. & decim. Præc.
decal. cap.5. sect.3. de occulta compensat. n.81.* Clau-
dius la Croix *tom.1. lib. 1. tract. 5. num. 970. &* & alii
contra varios alios.

13 Pro foro externo varia sunt dubia a Jure excepta,
in quibus compensatio non potest fieri, etiamsi ad-
sint conditiones requisitæ ac occultam compensatio-
14 nem, & alia via talia debita obtineri nequeant; Pri-
mo v. g. Creditor quo ad rem apud se depositam a de-
bitore, non potest in foro externo compensationem
facere; *cap. Bona fides 2. de deposito*, ibi: *Sane depo-
sitori licuit, pro voluntate sua depositum revocare,
contra quod compensationi, vel deductioni locus non fuit*
ubi per ly *deductioni* intelligitur compensatio ex parte,
Glossa *verb. contra quod ubi dicit; quod nec in toto,
nec in parte admittitur compensatio contra depositum.*
15 Secundo Creditor quoad rem sibi commodatam a de-
bitore non potest in foro externo compensationem
facere; *l. fin. C. de Commod.* ibi. *Prætextu debiti,
restitutio commodati non probabiliter recusatur.* Licet 16
enim varii hoc negent de Commodato, & concedant
solum de Deposito; tamen est utrobique par ratio,
quia sicuti depositum committitur soli fidei Deposita-
rii, ita Commodatum soli fidei Commodatarii; Im-
mo fortius videtur obligare ipsum Commodatarium
res commodata, quam Depositarium res deposita,
quandoquidem magis obligatur quis pro eo quod da-
tum est in ipsius gratiam, & commoditatem, quam
id quod datum, & acceptum est in alterius gratiam,
& commodum. Tertio Creditor non potest in foro 17
externo compensationem facere in rebus sui Debito-
ris, quas inique ex furto, rapina, fraude, & spolio
occupat; *l. fin. Cod. de compensationib.* ibi: *Possessio-
nem autem alienam perperam occupantibus compensatio
non datur.* Quarto Creditor non potest in foro exter- 18
no compensationem facere in rebus, quas ex caussa
vectigalis, vel tributi debet Principi, vel Reipubli-
cæ sibi debitrici; *l. 3. Cod. de compensationib.* Pro fo- 19
ro tamen interno, seu conscientiæ supradictorum
debitorum exceptio locum non habet, sed licite po-
test fieri compensatio occulta etiam in omnibus dictis
casibus. Et ratio est, quia de Jure naturæ, & gentium
potest quilibet Creditor sibi de qualibet re debitoris
satisfacere, quando aliter vel non nisi cum maxima
difficultate, & summo incommodo potest satisfieri,
adeoque in ipsis casibus non obstantibus Juribus po-
sitivis poterit Creditor etiam in Deposito, in Commo-
dato, in Vectigalibus, & tributis, & in rebus alie-
nis inique per rapinam, fraudem, & hujusmodi oc-
cupatis facere compensationem; Non enim est cre-
dendum, quod in similibus casibus Jura positiva vo-
luerint Creditores suo Jure privare in ordine ad con-
sequenda sua credita, quia hoc esset eisdem noxium,
& commodum inferret debitoribus, ne tenerentur
satisfacere. *Sic communis Doctorum.* *

Circa Compensationem, quam solent facere famu- 20
li, & famulæ surripiendo occulte de bonis Domino-
rum, ex quo judicent mercedem, seu salarium eorum
non correspondere suo famulatui, & esse minus justo,
absolute tenendum est, esse omnino illicitam, si famuli,
vel famulæ absque certa, & evidenti cognitione simile
judicium ferunt ex fundamento, sive apparenter, si-
ve vere probabili tantum; hoc habetur clare, & expres-
se ex contraria doctrina damnata ab Innocentio XI.
sub die 2. Martii 1679. in sequenti propositione ordi-
ne 37. ex ibi damnatis: *Famuli, & famulæ domesti-
cæ possunt occulte heris suis surripere ad compensandam
operam suam, quam majorem judicant salario, quod*

Nota Romani Theologi.

* Falsum est, in rebus alienis inique per rapinam, & furtum occupatis fieri compensationem posse in foro Conscientiæ. Nam hæ debitoris non sunt, easque proprio domino restituere tenetur; ideoque ex re aliena compensaretur, quæ clamat ad Dominum suum; ut dicetur; ubi de furto disputabitur. Iniqua ergo hæc compensatio erit, & obligationem secum ferre debet restituendi illam proprio domino. (*) Falsum quoque est in foro Conscientiæ rem Debitoris depositam apud se, vel sibi commodatam accipere licere. „ Ratio est quia fieret contra fidelitatem, & obligationem depositi, vel commodati, quod maximam fidem postulat, & contra conventionem saltem tacitam restituendi rem Domino; „ ut animadvertit Antoine *in Tractat. de justitia, & jure Cap.5. quæst.9. num.3.*, qui conditionibus cæteris, quæ ad occultam compensationem, ut licita sit, Theologi requirunt, enumeratis, subdit: „ Cum . . . . rarissime omnes istæ conditiones concurrant, rarissime licita esse potest compensatio occulta. „

21 *recipiunt*. Et ratio eſt quia ex dictis *sub num.* 3. prima conditio requiſita ad licitam occultam compenſationem eſt, ut debitum ſit certum; ergo non ſufficit debitum ſolum probabile. In dubio enim, vel pari cauſſa melior eſt conditio poſſidentis; *Regula* 65. *Juris in* 6. Unde cum Dominus ſit in poſſeſſione ſuorum bonorum, iis a famulo, ſeu famula ob probabilem ſolum rationem privari nequit, quia Poſſeſſio legitima tribuit Jus certum retinendi, quo ſpoliari ob rationes ſolummodo probabiles nemo poteſt; *arg. cap. Dilecto* 28. *§. fin. de V. S. l. Peregre* 44. *ff. de acquirend.*
22 *poſſeſ.* In damnatione ſupradictæ propoſitionis includuntur non ſolum famuli, & famulæ, ſed etiam omnes illi, qui pro mercede, & ſalario operas, & ſervitium præſtant, ut ſunt opifices, ſeu artifices, Adminiſtratores, Conſiliarii, Judices, Miniſtri, Secretarii, Belliduces, & hujuſmodi; his enim omnibus eſt etiam illicita occulta Compenſatio, niſi adſint omnes conditiones requiſitæ ad juſtam, & licitam Compenſationem, & adductæ ſupra *a n.* 3. *uſque ad* 12. Ita Cardenas in propoſitiones damnatas *diſſert.* 23. *cap.* 1. *artic.* 3. ubi dicit, quod cum eadem ſit ratio de iſtis ac de illis, conſequenter idem debet eſſe judicium, & eadem juris diſpoſitio *arg. l. Illud*,
23 *ff. Ad leg. Aquil.* Si vero non ſolum probabiliter, ſed certo, & evidenter conſtet, mercedem, ſeu ſtipendium famulis, vel aliis ſtipendio conductis, ac ſervientibus perſonis ex juſtitia debitum eſſe minus juſto, tunc licitum eſt famulis, aliiſque ſtipendio conductis uti occulta compenſatione, quia in ſimili caſu famuli, aliique ſtipendio conducti accipiunt ſolum, quod ſuum eſt, vel ſaltem, quod eis certo debetur, nec alia via eis ſuppetit ad ſuum repetendum, niſi cum maximis incommodis, & periculis; ut videtur ordinarie evenire, quando famuli pro ſua juſta mercede obtinenda cum Dominis in Judicio contendunt; Sic tenet Cardenas *in propoſitiones damnatas diſſert.* 23. *c.* 1. *art.* 1. *num.* 38. Navarrus *Manual cap.* 17. *num.* 172. Molina *diſp.* 506. *num.* 5. La Croix *loc. cit. num.* 971. & communis aliorum, *arg. l.* 6. *ff. de Compenſationibus*.
24 Sic etiam quando certum eſt, quod famulus invitus occupatur in aliis, ad quæ non eſt conductus nec datur ei ſtipendium, quod juxta ſervitii proportionem ab aliis communiter dari ſolet, tunc licita eſt
25 occulta compenſatio. Item licita eſt occulta compenſatio, quando herus vel ſtipendium promiſſum integre non ſolvit, vel ſi ſolvit, ſolvit in materia inferiori, & qua famulus non indiget, & cogitur eam vendere minori pretio, quam ſit ſtipendium conventum. Item li-
26 cita eſt occulta compenſatio, ſi famulus fuerit invitus a Domino coactus, dolo, minis &c. ad ſerviendum minori pretio infimo juſto, vel minori pretio eo, quod communi dari ſolet aliis talia ſervitia præſtantibus: in his igitur ſolum caſibus, & totaliter conſimilibus licita eſt occulta compenſatio; Cardenas; *l. c.* Leſſius *lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 83. Molina *diſp.* 506. Navarr. *in Ma-*
27 *nual. d. cap.* 17. & communis aliorum. Unde Confeſſarius ſatis caute procedere debet cum ſe occulte compenſantibus, & firmiter in praxi tenere, quod niſi evidenter, certo, & indubitanter conſtet ſtipendium, ſeu ſalarium eſſe injuſtum, numquam liceat famulis, aliiſque mercede conductis, occulta compenſatio. (*a*) Nec in judicando, an ſtipendium, ſeu 28
ſalarium ſit evidenter, certo, & indubitanter injuſtum, ſtandum eſt judicio ipſorum famulorum, cum iſti in cauſſa propria facile decipiantur; amor enim proprius facit ſæpe credi evidens, quod dubium, aut vix probabile eſt. Immo nec quantum ad hoc 29
ſtandum eſt judicio cujuſvis obvii mediocriter docti Confeſſarii, ſed debet inquiri vir valde doctus, multumque prudens, ac peritus in rebus ſimilibus, ut omnibus penſatis judicet, an certum, & evidens ſit, quod tale ſtipendium ſit injuſtum, & ſic licita ſit occulta Compenſatio: Difficilimum enim eſt judicare, quodnam ſit ſtipendium, ſeu ſalarium certo, & evidenter injuſtum, ob varias circumſtantias temporum & perſonarum, & conſuetudines locorum, quæ poſſunt Compenſationem illam occultam reddere illicitam. Advertendum enim eſt, an adſint alii, qui pro 30
tali vili pretio, ſeu ſtipendio parati ſint tale ſervitium præſtare? Item advertendum eſt, an tale ſervitium 31
ſit aliunde compenſatum v. gr. per favores, per protectionem, per ſpem promotionis, & hujuſmodi. Item advertendum eſt, an famulus ſe potius ad inſerviendum obtulerit, & Dominus ſuo ſervitio parum, aut nihil indiguerit, & potius in gratiam ejuſdem ad ſervitium receperit. Item advertendum eſt, 32 33
an famulus conductus ab initio contractus ceſſerit Juri ſuo ad majus ſtipendium, & ſe contentum declaraverit ſtipendio convento, quia in his omnibus, & conſimilibus caſibus ſtipendium adhuc eſſet juſtum, quamvis ſolito minus, ut communiter fatentur Doctores.

Additiones ex aliena manu.

De Compenſatione *occulta*, de qua hic potiſſimum agit Auctor, meum non eſt diſſerere. 34
Conſule tamen pro re nata Zamoran. *de Compenſat. ad utrumq. for. pertinent.*

Compenſatio profluxit ex naturali æquitate primum, deinde ex civili ratione. In hoc naturalis 35
æquitas conſiſtit, quod noſtra intereſt potius non ſolvere, quam ſolutum repetere, & dolo agit, qui quod eſt reſtituturus petit. Civilis ratio in eo verſatur, quod lites imminui Reipublicæ intereſt; Mæſtert. *De Compens. quæſt.* 1. *num.* 1. *&* 2.

Effectum Compenſatio habet ſolutionis; *L.* 4. *C. de Compenſat.* Quo circa non tantum prior obligatio, 36 37
ſed & omnia ejus acceſſoria cenſentur ſublata; Stryck. *in uſu modern. Pandect. lib.* 16. *tit.* 2. *§.* 2. Locumque ex hac ipſa ratione ſibi vindicat Compenſatio in 38
proceſſu executivo, tum etiam poſt rem judicatam in termino executionis; Stryck. *in uſu modern. Pandect. lib.* 16. *tit.* 2. *§.* 11. Quinimo pinguior Compenſa- 39

Nota Romani Theologi.

(*a*) Niſi pactum interceſſerit de minori mercede; nam poſito hoc pacto, majus ſtipendium non debetur, ut num. 33. exprimitur, confer Antoine loc. cit. reſp. 1.

pensatio in eo est solutione, quod pupillo solvi nequit sine decreto magistratus; *§. ultim. Institut. quib. alien. licet, vel non licet*, potest tamen opponi Com-
40 pensatio; *L. 1. §. 4. ff. De Compensat. L. 3. C. eod. L. 23. C. de contr. tutel. action.*
41 In primis autem, & ante omnia præsupponitur
42 debitum utrinque liquidum. Nota vero, quod ad sistendum cursum usurarum datur etiam Compensatio cum credito certo, sed non liquidato in principio, sed ex intervallo; Rota *in Romana Cambii 1. Martii 1728. cor. clar. mem. Calcagnin*;
43 Alius pro alio non recte compensat; *L. 18. §. 1.*
44 *ff. de Compensat.* Limita tamen, si Tertii intersit Com-
45 pensationem talem ex debito ejus fieri. Quo fit, ut fidejussor opponere valeat Compensationem ejus, quod debet creditor, etiamsi vel maxime debitor non amplius solvendo sit, & concursus jam excitatus fuerit. Vide & alia exempla apud Stryck. *in usu modern. Pandect. lib. 16. tit. 2. num. 5.*
46 An cessionario obstet Compensatio, quæ obstabat cedenti, non est una omnium sententia. Distinguitur communiter, utrum cessio facta sit ex causa onerosa, an ex causa lucrativa; & an cessionarius agat tamquam Procurator in rem suam ex jure cedentis, an vero jure proprio, ita ut cessionario, qui ex causa onerosa jus creditoris sibi acquisivit, & actione utili
47 agit, Compensatio objici non possit, At Compensationem indistincte objici cessionario posse, tenent Franzk *lib. 1. resolut. 13. fer. per tot.* Guid. Pap. *decis. 567. Thesaur. decis. 221.* Afflict. *decis. 84. num. 4. & se-*
48 *quent.* Hoc vero certum, si post factam cessionem cedens debere incipiat debitori cesso, Compensationi locum non esse, modo debitori cesso, facta fuerit cessionis notificatio; Franzk. *lib. 1. dict. resolut. 13. n. 41. & seq.*
49 De Compensatione vide qui breviter, sed dilucide de ea agit, Mæstert. *de compensat.*

COMPLEX PECCATI.

---

1 Confessarii, ac Sacerdotes quicumque, sive Sæculares sive Regulares nequeunt absolvere suos Complices in peccato contra sextum Decalogi præceptum, nisi in articulo mortis, & tunc solum in defectu alterius Confessarii. Sic novissime statuit Benedictus XIV. Constit. incip. *Sacramentum Pœni-*
2 *tentiæ*. Confessarii extra dictum mortis articulum audentes illos absolvere incurrunt Excommunicatio-
3 nem Papæ reservatam; Idem *ibidem*. Et tales Confessiones sunt invalidæ, irritæ, ac nullius valoris. Idem *ibidem*.
4 An Confessarii nequeant etiam absolvere suos Complices in quocumque alio peccato mortali, non carnali; Attendendæ sunt peculiares Constitutiones cujuscumque Diœcesis, ac Provinciæ. In Provincia Mediolanensi Concilio Provinciali VII. *tit de Sacramento Pœnitentiæ vers. Qui criminis alicujus*, expresse prohibetur, ne Confessarius socius, aut particeps alicujus criminis, seu culpæ mortalis Complicem audiat in Confessione, ibi: *Interdictum sciat sibi munus audiendi Confessiones illorum, quos socios &c.* cui concordat Mediolanensis Diœcesana Synodus undecima *titulo: Monita executionis Decretorum, quæ ad Sacramentalia, vers. Confessario*, ubi non solum adimitur Confessario facultas, & jurisdictio absolvendi suos Complices in peccato mortali, sed insuper, si eos audiat, vel absolvat, subditur Excommunicationi Episcopo reservatæ; sic etiam in hac Alexandrina Diœcesana Synodo celebrata anno 1732. *titul. de Sacramento Pœnitentiæ in fine* expresse habetur: *Tandem monemus Parochos omnes, & Confessarium quemlibet ademptam eis esse facultatem absolvendi Complices in quocumque peccato mortali*; Quod valde expedit ubique decerni, ac observari, cum in similibus Confessionibus factis Confessario complici soleat deficere Pœnitentium verecundia, pudor, dolor, ac propositum, immo ex ipsis sumant occasionem liberius peccandi; sic recte Bonacina *de Sacramento Pœnitentiæ disp. 5. quæst. 7. punct. 5. §. 5. n. 11.* expresse concludens non posse Confessarios absolvere suos complices in quocumque peccato mortali, etiam non carnali, quia *in cit.* Concil. Provinciali VII., & Synodo Diœcesana XI. Mediolanensi, ut etiam *in cit.* Alexandrina Diœcesana Synodo *de anno 1732.* habentur verba generalia comprehendentia omnia peccata mortalia, nec distinguentia inter mortalia carnalia, & non carnalia; Verba autem generalia generaliter sunt intelligenda, & ubi Lex non distinguit, neque nos distinguere debemus; *cap. Quia circa 22. de privileg., l. De pretio 8. ff. de publiciana in rem action., l. Non distinguemus 32. ff. de receptis Arbitr., l. Præses 3. ff. de Officio Præsidis.*

Quamvis complex ordinarie Confessario manifesta- 5
ri non possit, ut tradunt Doctores communiter, ex quo fit naturale præceptum servandi famam proximi; potest tamen Confessarius interrogare necessaria ad Confessionem, v. g. an Pœnitens sit in occasione proxima, licet ita venturus sit in cognitionem complicis: Per accidens enim est quod hujus peccatum etiam manifestetur; Stephanus *tract. 5. d. 5. n. 162.* La Croix *lib. 6. part. 2. num. 1144.*, & alii passim.

Potest autem Pœnitens manifestare complicem 6
Confessario, si nec apud alium Confessarium, nec aliter possit integre confiteri, ut docent S. Thomas, S. Bonaventura, S. Antoninus, Suarez, Vasquez, Lugo, aliique XX. gravissimi Auctores apud Joann. Sanchez, *d. num. 9.* & tradimus nos sub verb. *Pœnitentiæ Sacramentum art. 2. num. 89. & 90.* docendo cum Scoto, S. Bernardo ac plurimis aliis ibi citatis non excusare ab integritate materiali Confessionis infamiam propriam, aut complicis apud solum Confessarium. Vide *ibi*.

Confessarius cogere potest Pœnitentem ad pecca- 7
tum complicis, vel cujuscumque alterius manifestandum illi, ad quem spectat scire, & emendare, vel cavere periculum relapsus aut alienæ seductionis, vel propriæ gravis damnificationis. Sic Doctores communiter cum Lugo *de Sacramento Pœnitentiæ disp. 16 a n. 431.* La Croix *lib. 6. part. 2. num. 1144.* Cum enim quisque teneatur, quantum potest, gravia mala Reipublicæ, aut proximi impedire: nec possit Pœnitens in tali casu, ut supponitur, aliter impedire talia

lia gravia mala, nisi manifestando complicem, ad id tenetur.

8 Quod si talia gravia mala, & damna timeantur a Complice, & Pœnitens non possit ea impedire, sed solus Confessarius, tenetur manifestare Confessario complicem, quod expedit fieri extra Confessionem, ne reddatur apud complicem, aut alios odiosa Confessio. Unde recte Mendo *dis.*10. *q.* 5. *num.*116. Lugo *loc. cit. num.* 435. La Croix *loc. cit. num.* 1144. 1752. & 1918. & alii passim, merito docent non debere Confessarium per se corripere, seu manifestare complicem ex licentia Pœnitentis; Et si non possit id fieri per alium, expedire ut potius petet a Pœnitente, ut extra Confessionem de hoc sibi loquatur.

9 Si complex absque necessitate manifestet peccatum Complicis Confessario in Confessione, illud probabilius est materia Sigilli; Mendo *dis.*10. *n.*120. & 140. La Croix *loc. cit. num.* 1949. cum Suarez, & Aversa ibi allegatis, & aliis. Et ratio est, quia illud peccatum Complicis manifestum est Confessario ex intrinseca occasione Confessionis, & tamquam aliquid ad eam aliqualiter pertinens; Tum quia fieri potest, ut occasione revelati peccati Complicis possit veniri in notitiam peccati Pœnitentis, adeoque Confessarius tenetur ad illius Sigillum.

10 Complex delicti non tenetur, nec jure potest revelare Complicem, si omnino occultus sit, nec aliis indiciis, aut testimoniis convinci possit; P. Navarr. *l.* 2. *cap.*4. *num.* 173. Layman. *lib.*3. *de justitia tract.* 6. *cap.* 5. *num.*8. Lessius *lib.*2. *cap. ult. dub.* 15. Busemb. citatus, & secutus a la Croix *lib.*4. *num.*1521. *in fine*.

11 Si tamen vi tormentorum coactus Complicem revelet, ordinarie non peccabit; La Croix cum Busemb.

12 *loc. cit.* cum aliis allegatis. Si autem crimen sit exceptum, videlicet in publicam perniciem tendens, ut hæresis, proditio, falsatio monetæ, veneficium, latrocinium, tenetur Complicem etiam non rogatus revelare; Layman *loc. cit. vers. Nisi crimen*, Reiffenstuel *de Confess. malef. memb.* 2. *in princip.* La Croix cum Busemb. *loc. cit. num.* 1521. *in fine*, ubi addunt, quod si nolit revelare secundum Navarr. non sit absolvendus.

13 Complices, seu socii criminis a pœnitentibus revelari non debent; Benedictus XIV. tom. 1. Constitut. 134. incip. *Suprema*; neque ad revelanda Complicum nomina pœnitentes obligari possunt a Confessariis denegata absolutione, sub gravissimis pœnis, ut patet ex altera Constitut. ejusd. Pontificis incip. *Ubi primum*, in qua confirmat priorem illam incip. *Suprema* adversus Confessarios exquirentes a Pœnitentibus in Sacramentali Confessione Complicum nomina, & merito reprobat, ac damnat tamquam scandalosam, & perniciosam, ac tam famæ proximorum, quam ipsi etiam Sacramento injuriosam, tendentemque ad Sacrosancti Sigilli Sacramentalis violationem, atque ab ejusdem Pœnitentiæ Sacramenti tantopere proficuo, & necessario usu Fideles abalienantem, nuper in Regnis Portugalliæ, & Algarbiorum introduci cœptam praxim exquirendi in Sacramentali Confessione a pœnitentibus socios criminum habentibus ipsorum sociorum nomina, & habitationis locum, ipsisque denegandi, nisi revelent, Sacramentalem absolutionem.

14 Ad quam tam detestabilem praxim eliminandam solicitam mandat Ordinariis omnibus vigilantiam; tam contra Confessarios omnes, sive Sæculares, sive Regulares, quam contra quoscumque alios cujusvis status, gradus, conditionis, dignitatis, & ordinis, etiam speciali, & individua mentione, & expressione dignos, qui ausi fuerint in posterum docere licitam esse hujusmodi praxim, vel scribere aut loqui in ejusdem damnatæ praxis defensionem, vel ea, quæ in dicto Brevi incip. *Suprema*, contra eamdem praxim decreta sunt, impugnare, aut in alios sensus temere detorquere, seu interpretari; ipsosque omnes sic temere audentes declarat incidere ipso facto in excommunicationem, a qua præterquam in articulo mortis, a nemine quam a Romano Pontifice pro tempore existente, possint absolvi; Dictosque Confessarios ut supra, delinquentes, statuit Suspensioni ab Officio audiendarum Confessionum, aliisq. etiam gravioribus pœnis fore insuper subjiciendos.

Præterea decernit, quod contra docentes, & 15 defendentes licitam esse talem exitialem, & damnatam praxim, vel ejusdem reprobationem impugnantes, aut perverse interpretantes, procedatur in Officio S. Inquisitionis, non minus ac contra illos procedi solet, qui asserunt, tradunt, ac tuentur opiniones scandalosas, perniciosas, & uti tales a Sede Apostolica rejectas, & condemnatas, sicque ipsi omnes severissime puniantur. Similiter in eodem S. Officio procedi mandat contra Confessarios quoscumque ut supra delinquentes, ac de nomine Complicis Pœnitentem interrogantes, eidemque Pœnitenti, nisi illud sibi manifestaverit, absolutionem denegantes; Dummodo tamen ex circumstantiis de adhæsione ad prædictam damnatam praxim, tamquam ad licitam, vel alio quovis modo de prava credulitate tales Confessarii suspecti reddantur; & si ut supra culpabiles reperti fuerint, pro criminum qualitate, & circumstantiis, suspensionis ab Officio Confessiones audiendi, vel etiam ab executione Ordinum, privationis Beneficiorum, Dignitatum, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, nec non vocis activæ, & passivæ, si Regulares fuerint, aliisque pœnis mulctentur.

Insuper mandat, quod quicumque aliquem uno 16 ex supradictis modis deliquisse cognoverint, eum intra terminum dierum in Edictis S. Officii præfigi solitum, eidem S. Officio denunciare teneantur, alioquin pœnas non denunciantibus per eadem Edicta infligi consuetas, incurrant. Ab hoc autem onere denunciandi justis de causis eximit Pœnitentem in causa propria; idest in casu, quo a Confessario adigatur ad sibi manifestandum nomen Complicis in eodem peccato; Relicto tamen ei onere dictum Confessarium denunciandi, si aliunde, quam ex propria, ut dictum est, Confessione, noverit ipsum aliquo ex superius numeratis, & a S. Officio denunciandi modis deliquisse.

Quod si Confessarius Pœnitentem de Complicis 17 nomine perperam interrogans, absolutionemque ei ne sibi detegatur, denegans, de prava credulitate, vel de mala adhæsione ad supradictam damnatam praxim, tamquam ad licitam; ex circumstantiis suspectos non reddatur, tunc istiusmodi delictum, neque denunciationis oneri, neque S. Officii cognitioni subjectum esse declarat; sed de illo cognoscere, at-

atque in delinquentem Confessarium per suspensionem ab audiendis Confessionibus, vel alias Canonicas, & legitimas pœnas pro delicti modo animadvertere, ad locorum Ordinarios in sua cujusque Diœcesi mandat omnino spectare.

18 Cum autem prædictas suas Apostolicas Litteras, utpote ad Lusitaniæ Regnorum, atque Ditionum opportunitatem accommodatas, & pro eisdem solummodo emanatas, generalis definitionis, & Legis vim, auctoritatemque habere, ab aliquibus temere negaretur, ipse Summus Pontifex Bened. XIV. non ignorans etiam alibi irrepsisse dictam perniciosissimam praxim; alia sua provida Constitutione incip. *Ad eradicandam*, edit. 28. Septembr. 1746. sic expresse declarat: *Ideò Nos motu proprio, atque ex certa scientia hujus nostræ generalis sanctionis tenore, ac de Apostolicæ potestatis nostræ plenitudine, easdem præinsertas Litteras iterum confirmantes, & roborantes decernimus, & declaramus memoratam praxim in se ipsa, & ubique locorum, ac temporum, Apostolica auctoritate reprobatam, atque damnatam esse, & censeri debere; Nec ulli licitum esse contra doctrinam in præfato nostro Brevi contentam docere, scribere, aut loqui, eamque impugnare, aut perverse interpretari, vel ipsi actu contraire, sub pœnis adversus tuentes, asserentes, aut tradentes opiniones scandalosas, perniciosas, & uti tales a Sede Apostolica rejectas, & condemnatas, & respective adversus contrafacientes mandatis Apostolicis, & Ecclesiasticis Sanctionibus, statutis, atque præscriptis.*

19 Hic juvat adducere, utpote scitu summe necessariam, declarationem Constitutionis incip. *Sacramentum Pœnitentiæ*, de qua supra *num.* 1. editam ab eod. Pontif. Bened. XIV. tom. 1. Constitut. 120. incip. *Apostolici muneris*, & est tenoris sequentis.

BENEDICTUS PP. XIV.

Ad perpetuam rei memoriam.

„ Apostolici muneris partes in procuranda præcipue rerum sacrarum pura, illibataque penitus administratione versari debere probe intelligentes, non modo & assiduis hortationibus, & justa, ubi res postulat, legum severitate, ut ab Ecclesiasticis quibusque Ministris Sancta sancte tractentur, quantum cum Domino possumus, providere studemus; verum etiam leges ipsas, ne forte sinistris interpretationibus in alterutram extremam partem, aut immoderati rigoris, aut detestabilis laxitatis perperam detorqueantur, opportune communire, ac roborare, pro earumdem tuendo vigore, cum occasio poposcerit, non prætermittimus.

„ §. 1. Sane cum Nos alias per quamdam nostram Constitutionem, cujus initium est; *Sacramentum Pœnitentiæ* Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo primo Kalendis Junii Pontificatus nostri Anno Primo editam, omnibus, & singulis Sacerdotibus tam Sæcularibus, quam Regularibus, interdixerimus, & prohibuerimus, ne aliquis eorum, extra casum extremæ necessitatis, nimirum in ipsius mortis articulo, & deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, Confessionem Sacramentalem personæ complicis in peccato turpi atque inhonesto, contra sextum Decalogi præceptum commisso, excipere auderet; Itaut absolutio, si quam impertivisset, nulla, atque irrita omnino esset, tamquam impertita a Sacerdote, qui jurisdictione, & facultate ad valide absolvendum necessaria, ipsi per Nos vigore ejusdem Constitutionis adempta, privatus existeret, & alias prout in memorata Constitutione, cujus tenorem præsentibus pro plene, & sufficienter expresso, & inserto haberi volumus, uberius dicitur contineri. Cum Nos subinde super ea dictæ Constitutionis parte, quæ mortis articulum respicit, dubitationes quasdam exortas fuisse accepimus; quarum resolutionem privato cujusque judicio relinquendam minime existimamus, ne Lex incertis conjecturis, & opinionibus jactata, in sensus a mente Nostra alienos forsitan distrahatur, ejusque vigor paulatim langueat, atque enervetur.

„ §. 2. Hinc est, quod Nos omnem dubitandi rationem, quantum cum Domino possumus, de medio auferre cupientes, Motu proprio, ac ex certa scientia, & matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, memoratam Constitutionem nostram, cum omnibus, & singulis in ea contentis, tenore præsentium, quatenus opus sit, confirmamus, illamque integre, penitus, & omnino, atque ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit inviolabiliter, & inconcusse observari præcipimus & mandamus. Præterea habita super his cum Venerabili Fratre Nostro Vincentio Episcopo Prænestino Sanctæ R. E. Cardinali Petra nuncupato Pœnitentiario Nostro Majori, ac dilectis Filiis Officii Pœnitentiariæ Apostolicæ Ministris, qui rem jussu Nostro mature perpenderunt, deliberatione, motu, scientia, & potestatis plenitudine paribus edicimus, ac declaramus, eadem Constitutione singulis, ut supra, Sacerdotibus quemadmodum interdictum non est in mortis articulo personam in prædicto turpi peccato complicem confitentem audire, atque ab hujusmodi quoque culpa rite contritam absolvere, deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit; ita interdici re ipsa, & prohiberi prædicto modo tunc audire, & absolvere, ut si alius aliquis Sacerdos non defuerit, etiamsi forte iste alius simplex tantummodo Sacerdos fuerit, sive alias ad Confessiones audiendas non approbatus, possit nihilominus ipse Sacerdos simplex Confessionem excipere, ac absolutionem impertiri.

„ §. 3. Porro, si casus urgentis qualitas, & concurrentes circumstantiæ, quæ vitari non possint, ejusmodi fuerint, ut alius Sacerdos ad audiendam constitutæ in dicto articulo personæ confessionem vocari, aut accedere, sine gravi aliqua exoritura infamia, vel scandalo nequeat; tunc alium Sacerdotem perinde haberi, censerique posse, ac ac si revera habesset, atque deficeret; ac proinde in eo rerum statu non prohiberi socio criminis Sacerdoti absolutionem pœnitenti ab eo quoque crimine impertiri. Sciat autem complex ejusmodi Sacerdos, & serio animadvertat, fore se reipsa co-

,, coram Deo, qui irrideri non potest, reum gra-
,, vis adversus prædictam nostram Constitutionem
,, inobedientiæ, latisque in ea pœnis obnoxium, si
,, prædictæ infamiæ, aut scandali pericula sibi ultra
,, ipse confingat, ubi non sunt: immo intelligat,
,, teneri se graviter hujusmodi pericula, quantum
,, in se erit, antevertere, vel removere opportunis
,, adhibitis mediis, unde fiat, ut alteri cui vis Sa-
,, cerdoti locus pateat illius Confessionis, absque ul-
,, lius infamia, vel scandalo audiendæ. Ita enim ip-
,, sum teneri vigore memoratæ nostræ Constitutio-
,, nis declaramus, & nunc quoque ita ipsi faciendum
,, esse districte mandamus, & præcipimus.

,, §. 4. Quod si idem Sacerdos, aut quovis mo-
,, do sese nulla gravi necessitate compulsus ingesse-
,, rit, aut, ubi infamiæ, vel scandali periculum
,, timetur, si alterius Sacerdotis opera requirenda
,, sit, ipsa ad id periculum avertendum congrua
,, media adhibere de industria neglexerit, atque ita
,, personæ in dicto crimine complicis, eoque in ar-
,, ticulo, ut præfertur, constitutæ sacramentalem
,, Confessionem excipere, ab eoque crimine abso-
,, lutionem largiri, nulla, sicut præmittitur, ne-
,, cessaria caussa cogente, præsumpserit, quamvis
,, hujusmodi absolutio valida futura sit, dummodo
,, ex parte pœnitentis dispositiones a Christo Domi-
,, no ad Sacramenti Pœnitentiæ valorem requisitæ
,, non defuerint; Non intendimus enim pro formi-
,, dando mortis articulo eidem Sacerdoti, quantum-
,, vis indigno, necessariam jurisdictionem auferre,
,, ne in hac ipsa occasione aliquis pereat; Nihilomi-
,, nus Sacerdos ipse violatæ ausu ejusmodi temera-
,, rio Legis pœnas nequaquam effugiet; ac pro-
,, pterea latam in dicta Constitutione, majorem ex-
,, communicationem, eodemque plane modo, quo
,, ibidem decernitur, Nobis, & huic Sanctæ Sedi re-
,, servatam, incurrere declaramus, volumus, atque
,, statuimus. Non obstantibus omnibus, & sin-
,, gulis illis, quæ in præfata nostra Constitutione
,, voluimus non obstare, cæterisque contrariis qui-
,, buscumque.

,, §. 5. Volumus autem, &c.

,, Datum Romæ apud S.Mariam Majorem sub An-
,, nulo Piscatoris die 8. Februar.MDCCXLV. Ponti-
,, ficatus Nostri anno Quinto.

D. Cardinalis Passioneus.

20 Alia ad rem, vide verb. *Moniales art.*1. *num.*18. verb. *Pœnitentiæ Sacramentum n.*89. 90. & infra verb. *Confessarius art.*4. *n.*22. *ad* 28.

COMPOSITIO SUPER LEGATIS RELICTIS FRATRIBUS MINORIBUS. Vide verb. *Legatum a n.*97. *ad* 100.

COMPOSITIO DEBITORUM CUM CREDITORIBUS, Vide verb. *Restitutio art.*5. *a n.*30. *ad* 35. *& a n.*41. *ad* 59.

COMPROMISSUM QUO AD ARBITROS. Vide verb. *Arbiter per tot.*

COMPROMISSUM QUO AD ELECTIONEM Vide verb. *Electio art.*1. *a n.*14. *ad* 31.

CONCILIUM.

ARTICULUS I.

De his quæ concernunt Concilium ut sic, & Concilium Generale.

SUMMARIUM,

1 *Concilium unde sit dictum, Ecclesiasticum vero quotuplex,* ad num.6.
7 *Ad quem spectet Concilii Generalis convocatio,* ad num.21.
22 *In casu Schismatis an possint unquam Cardinales Concilium Generale convocare,* ad n.26.
27 *Quinam de Jure vocandi sint ad Concilium Generale,* ad n.29.
30 *Quinam autem ex privilegio,* ad n.32.
33 *An Principes suffragium decisivum in Conciliis Generalibus habeant,* ad n.44.
45 *Cuinam Jus præsidendi auctoritative competat in Conciliis Generalibus,* ad n.47.
48 *Non una tantum datur Conciliorum Generalium præsidentia,* ad n.54.
55 *Cuinam competat Jus confirmandi auctoritative Concilia Generalia,* ad n.60.
61 *Quotuplex sit Confirmationis ratio, qualis, & ad quem unaquæque pertineat,* ad *n.*65.
66 *Agitur ad Conciliorum Generalium infallibilitate,* ad n.73.
74 *Quot sint, & quæ Concilia Generalia ab Ecclesia totaliter approbata,* ad n.75.
76 *Utrum Generale Concilium sit supra Papam, ac possit ab illius definitione ad hujus auctoritatem provocari,* ad n.87.
88 *Additiones ex aliena manu,* ad n.92.

Concilium dicitur a *Con* & *cilium*, quia ibi omnes congregantur, ut conveniant, sicuti cilia 1
oculorum, dum clauduntur, conveniunt, secundum Hug. & Archid. *in capit. Canones n.*1. *dist.* 15. & Fagnan. *in cap. Ex parte* 3. *de Capellis Monachor. num.*10. Unde *in cit. cap. Canones* 1. *Distinct.*15. sic expresse dicitur: *Cilia enim oculorum sunt; Unde qui sibimet dissentiunt, non agunt Concilium, quia non consentiunt in unum . . . Concilii vero nomen,* dicit ipsemet Canon, *tractum est more Romano; tempore enim, quo causa agebatur, conveniebant omnes in unum, communique intentione tractabant; Unde Concilium a communi intentione dictum quasi Consilium; quasi Consilium dicitur in l. Litteram transeunte.* Sic ut observat Silvester *verb. Concilium numer.* 1. *a* a societate multorum in unum concedentium appellatur. Concilium igitur, quod Græci *Synodum* 3
appellant, quantum ad nostrum propositum sumitur pro Cœtu, seu pro Conventu Sacerdotum, maxime Episcoporum pro resolvendis rebus Fidei, seu aliis gravioribus Ecclesiæ negotiis, a legitimo Superiore congregatorum. Et Concilium sic appellatum

tum est triplex, scilicet Generale, Provinciale, &
4 Episcopale. Concilium *Generale*, seu *Oecumenicum*
est illud, ad quod a Summo Pontifice convocantur
omnes Episcopi totius Orbis, ut singuli competen-
ter conveniant, nisi Canonico impedimento fuerint
præpediti; *cap. Placuit, distinct.* 18. *& cap. Ego* 4.
5 *de Jurejurando*. Concilium Provinciale est illud,
quod congregatur ex Suffraganeis certæ Provinciæ
auctoritate Metropolitani ad definiendas causas spi-
rituales illius Provinciæ, quæ non sunt ex majori-
bus, Summoque Pontifici reservatis; & nomine
Concilii Provincialis venit etiam Concilium Natio-
nale, in quo videlicet omnes Archiepiscopi, & E-
piscopi certæ Nationis sub uno Primate, vel Patriar-
6 cha conveniunt. Concilium Episcopale (seu Syno-
dus Diœcesana) est illud, quod ob idem motivum,
& finem, ac Provinciale congregatur auctoritate E-
piscopi Diœcesani. (1)
7 Concilium Generale absque auctoritate Romani
Pontificis celebrari non potest; *cap. Synodum* 1. *cap.
Regula* 2. *& c. Multis* 5. *dist.* 17. cum similibus; Et
Constit. Pelagii II. incip. *Manifesto*, ibi: *Generalem
Synodum convocandi auctoritas Apostolicæ Sedi Beati
Petri singulari privilegio est tradita*. Constit. Leonis
IX. incip. *Cum ex eo*, ibi: *Nolo vos lateat* non *de-
bere præter sententiam Romani Pontificis universale
Concilium celebrari*. Constit. Pii II. incip. *In mino-
noribus*, ibi: *Inter Concilia nullum invenimus un-
quam fuisse ratum; quod stante Romano indubitato
Pontifice, absque ipsius auctoritate convenerit; quia
non est corpus Ecclesiæ sine Capite; & omnis ex ca-
pite defluit in membra potestas*. Constitut. Leonis X.
incip. *Pastor æternus*, in Concil. Lateranensi *sess.* 11.
tom. 4. *Concil. part.* 2. *pag.* 120. ibi: *Solum Romanum
Pontificem pro tempore existentem tamquam auctorita-
tem super omnia Concilia habentem, Conciliorum in-
dicendorum, & transferendorum, ac dissolvendorum ple-
num jus, & potestatem habere, ne dum ex Sacræ Scri-
pturæ testimonio, dictis SS. Patrum, ac aliorum Pon-
tificum Prædecessorum nostrorum, Sacrorumque Ca-
nonum decretis, sed propria, etiam eorumdem Con-
ciliorum Confessione manifeste constat*; & ibi Ponti-
8 fex aliqua talia Concilia recenset. Unde Concilium
non dicitur, sed Conciliabulum, seu Conventicu-
lum, quod sine auctoritate Romani Pontificis cele-
bratur *cap. Multis dist.* 17. ubi ex Pelagio II. scriben-
te ad Episcopos, qui convenerant ad Concilium
Universale a Joanne Patriarcha Constantinopolitano
temere convocatum, sic habetur: *Multis Apostolicis,
& Canonicis, atque Ecclesiasticis instruimur Regulis
non debere absque sententia Romani Pontificis Conci-
lium celebrari. Quapropter recte non Concilium,
sed vestrum Conventiculum, vel Conciliabulum cas-
satur, & quidquid in eo actum est, irritum habetur,
9 & vacuum*. Et hoc adeo verum est, ut etiamsi ab
initio Concilium fuerit auctoritate Apostolica con-
gregatum, tamen si postea per Romanum Pontifi-
cem dissolutum, aut alio translatum fuerit, ex eo
tempore remaneat Acephalum, & Schismaticum, nec
sit amplius Concilium, sed Conciliabulum: *c. Cle-
ricus* 24. *q.* 3. *& cap. Submittitur dist.* 21. ibi: *Alio-
quin Acephalum liquet esse Concilium*; Et fuit defini-
tum in Concilio Lateranensi sub Leone X. *sess.* 11.
tom. 4. *Concil. p.* 2. *pag.* 120. *col.* 2.

Hinc tamquam Conventicula, & Conciliabula fue- 10
runt semper reprobata Concilia, quæ vel non a Sum-
mo Romano Pontifice, vel non ejus auctoritate ab
Imperatoribus indicta sunt. Hoc titulo reprobatum 11
est in Synodo Romana a Gregorio II. Conciliabulum
Constantinopolitanum trecentorum Episcoporum
congregatum an. 730. eodem Gregorio renitente a
Leone Isauro Imperatore. Eadem ratione in Conci- 12
lio Romano a Stephano IV. *anno* 769. recisa sunt acta
Conciliabuli Constantinopolitani pseudo septimi uni-
versalis, a Constantino Copronimo Leonis filio con-
gregati *anno* 754. Eadem causa in Concil. Lateranensi 13
V. reprobatum est Conciliabulum Pisanum contra Ju-
lium secundum Papam indictum *an.* 1511. Sic ab Eu- 14
genio IV. *an.* 1433. fuerunt cassata, irrita, & annullata
omnia, & singula statuta, & decreta edita a Conci-
lio Basileensi, postquam ab ipso fuerat ibi dissolu-
tum, & Bononiam, inde Ferrariam, & ultimo Flo-
rentiam translatum. Et sic de cæteris dicendum cas-
sata, & infirmata esse Concilia, quæ absque aucto-
ritate Romani Pontificis convocata, seu continuata
esse constat, & inter Acephala, & Schismatica Con-
ciliabula numeranda esse. Nec juvat objicere, quod 15
olim Imperatores convocabant ipsi Concilia, quæ
tamen sunt habita, ut vera, Canonica, legitima, &
Œcumenica Concilia, & non Conventicula, & Con-
ciliabula, ut patet de Nicæno primo convocato a
Constantino Magno, de Constantinopolitano pri-
mo a Theodosio seniore; de Ephesino a Theodosio
Juniore, de Chalcedonensi a Marciano, & sic de aliis.
Non juvat, inquam, sic objicere, quia responde- 16
tur, quod tales Imperatores, & alii, qui convoca-
runt Concilia, non convocarunt *coactive*, & *auctorita-
tive, sed solum exhortative*, & *opitulative*. Hæc enim est 17
differentia inter Pontificem, & Imperatorem in con-
vocatione Conciliorum; Papa indicit Concilia au-
ctoritative & potestative mandat Episcopis congre-
gari; Imperator vero exhortative, & opitulative, in
quantum suadet, & exhortatur, immo tamquam
executor mandati & voluntatis Pontificiæ opitulatur,
ac brachium, & adjutrices manus porrigit, ut tuto
Patres congregentur, defendantur, & definita, ju-
xta Romani Pontificis determinationem executioni
mandentur; atque ita Romanus Pontifex efficacius,
& facilius in convocatione Concilii suum consequa-
tur intentum. Unde ubi legitur Imperatores sive Re- 18
ges Concilia indixisse, debet intelligi, quod ipsi hoc
fecerint, vel mandante, vel consulente, vel exhor-
tante ad id Romano Pontifice *ut dist.* 17. *per totum*,
& prout D. Gregorius *lib.* 4. *Epist.* 1. exhortatur
Theodoricum Galliæ Regem ad eliminandam Simo-
niam, & ad indicendam Synodum in suo Regno. Quod 19
si aliquod ex Conciliis Generalibus reperiatur convo-
catum ab Imperatoribus, & Regibus absque aucto-
ritate, & consilio, & consensu Romani Pontificis,
numquam potuit Œcumenicum appellari; donec ip-
se Romanus Pontifex ratam ex suo beneplacito, &
assensu haberet illius convocationem; per subsequen-
tem enim confirmationem robur tunc obtineret, &
de Conciliabulo legitimum Concilium evaderet. Et 20
dato, quod aliqua Concilia fuerint ab Imperatori-
bus, & Regibus coacta, Romano Pontifice contra-
dicente, & numquam assentiente; tunc illa irrita, &
nulla fuerunt; Immo expresse a Romanis Pontifici-
bus

bus cassata, & annullata, ut patet de adductis supra *sub num.* 11. 12. 13. *&* 14. Hac enim in re Jus, non factum, est attendendum, & non tantum quid, sed quo Jure factum fuerit, oportet expendere. Conciliorum enim convocationem ad solum Romanum Pontificem spectare certum est, ex adductis supra sub
21 *num.* 7. Etiamsi de jure causa agatur, ut statuit Julius II. Constitut. 27. incip. *Sacrosanctæ*.
22 In casu Schismatis, existentibus pluribus dubiis Pontificibus, possunt Cardinales Concilium convocare, & præcipere, ut Pontifices contendentes Pontificatu se abdicent, quod ni fecerint, possunt eos sententia lata a Pontificatu dejicere, omnesque Christifideles ab eorum obedientia absolvere, ipsisque præcipere, ne eos ullo modo pro Pontificibus agnoscant, & venerentur, sed eum ut legitimum teneant, qui a Cardinalibus canonice postea
23 eligatur. Et de facto ad tollendum Schisma, quod diu, & valde Ecclesiam exagitavit; contendentibus de Papatu Gregor. XII. & Bened. XIII. Pisis per Cardinales utriusque partis congregatum fuit Concil. *ann.* 1409. cui ex utraque factione interfuerunt vigintisex Cardinales (seu ut alii volunt, vigintitres) tres Patriarchæ, Alexandrinus, Antiochenus, & Hierosolymitanus, Archiepiscopi, & Episcopi centum octaginta, Abbatum, & Theologorum ingens numerus; Et adfuerunt pariter Oratores Regum Franciæ, Bohemiæ, Angliæ, Hierusalem, Cy-
24 pri, Siciliæ, Poloniæ, & aliorum Principum. In eo igitur Pisano Concilio, duo scilicet Gregorius dictus XII. & Benedictus XIII. de Papatu contendentes accusati sunt, quod concordiam contra Jusjurandum, & fidem datam ad pacem Ecclesiæ dandam inire recusarent. Hinc juridice & peremptorie ipsis citatis, & subinde non comparentibus, probataque prius eorum notoria in Schismate contumacia, fuit in eos tamquam Schismaticos, perjuros, & Schismaticorum fautores pronunciata e prætenso eorum Pontificatu sententia depositionis, & declaratum Ecclesiam Romanam vacare, & omnes ab eorum obedientia fuerunt absoluti. Exinde a Cardinalibus Conclave ingressis electus Petrus Philargi ex meo Minorum Ordine, Archiepiscopus tunc Mediolanensis, & Cardinalis, magnæ vir Sanctitatis, & Doctrina conspi-
25 cuus, qui appellari voluit Alexander V. Et quamvis non defuerint, qui dubitarent de legitimitate hujus Concilii, tamen cum diu Florentiæ disputatum esset a Laurentio Rodulpho, tandem conclusum fuit, licite, & canonice Concilium in tali casu convocari, & fieri potuisse; Quæ fuit quoque sententia Universitatum Parisiensis, & Bononiensis, a quibus hæc fuerunt Concilio directa: *Stante dubio inextricabili Papatus propter dubium facti, & Juris, ne in subversionem Fidei Ecclesia sit maneat perpetuo divisa cum tanto scandalo, & animarum perditione, provisio spectat ad Concilium, ut utrumque, eis non cedentibus,*
26 *possit a Papatu ejicere*. Et legitimitas hujus Concilii, & electionis Alexandri V. aperte comprobatur, ex quo Alexander V. in Catalogo legitimorum Pontificum communiter reponatur.
27 Ad Concilia Generalia vocandi sunt de Jure solum Episcopi, & Majores Prælati, scilicet Patriarchæ, Primates, & Archiepiscopi, ut notat Innocent. & Joan. Andreas; *in cap. Grave, de Præbend.* & alii communiter, ad quod facit *cap. Episcopus 9. c. Placuit 10. cap. Si quis 12. cap. Si Episcopus 13. cap. Si quis Episcoporum 14. & cap. Propter 15. dist. 18. Cum similibus*. Ad omnes istos spectare de Jure, & Offi- 28
cio in Conciliis Generalibus Jus Suffragii decisivi, communis Catholicorum sententia est. Quia cum isti sub Romano Pontifice sint Pastores Ecclesiarum, ad eos pertinet ex officio sub eodem causas fieri decernere, & negotia Ecclesiastica in Conciliis Œcumenicis legitime congregatis tractare. Immo eodem 29
suffragii decisivi Jure gaudent etiam Episcopi Titulares, & ideo etiam ipsi sunt de Jure vocandi ad Generalia Concilia; Licet enim a Tyrannis infidelibus sint occupatæ Ecclesiæ, ad quorum titulum sunt ordinati, & consecrati Episcopi; & consequenter in actu secundo careant Jurisdictione, ex quo non habeant Territorium actuale, in quo subditis Jus dicere possint &c. . . . . retinent tamen jurisdictionem in actu primo quo ad suas Titulares Ecclesias, quæ potest dari (& utinam pro dilatatione Fidei detur) quod liberentur a tyrannide infidelium, & sic etiam in actu secundo habeant Territorium, in quo subditis, sicuti omnes alii Episcopi Jus dicere possint.
Ex privilegio autem, & consuetudine vocandi sunt 30
ad Concilia Generalia cum suffragio decisivo Cardinales etiam non Episcopi, Abbates, & Ordinum Regularium Generales; Bellarminus *lib. 1. de Conciliis cap. 15. & communis Catholicorum*. Ad Concilia 31
Generalia solent vocari etiam aliqui insignes Theologi, & Sacrorum Canonum Doctores; non quidem pro suffragio decisivo, sed solummodo pro voto consultivo. Principes etiam ad Concilia Generalia solent in- 32
vitari, ut per se, vel per suos Oratores intersint, tum ut Concilium defendant, & scandala, seu novitates Novatorum compescant; *ut cap. Quia Sancta 28. §. Verum dist. 63.* tum ut testes, & conscii decretorum Concilii, postea transgressores, & contumaces pœnis corporalibus puniant; Bellarminus *loc. cit.* ubi dicit hanc esse sententiam communem Catholicorum; & sic patere tum ex personis, quæ interfuerunt Concil. Trident., tum ex Turrecremata *leg. 3. c. 12., & 15.* aliisque Catholicis Auctoribus.
Ipsi autem Principes, sive Imperiali, sive Regali, 33
sive alia quacumque dignitate præfulgeant, & quicumque alii Laici, quacumque scientia, Doctrina, & Juris utriusque peritia conspicui, in Conciliis Generalibus suffragium decisivum non habent. *Sic communis Catholicorum* contra Lutheranos, & Calvinistas, aliosque Hæreticos; Laici enim semper sunt ab Ecclesiasticis negotiis, ut Judices excludendi; *cap. Messana, de electtion. cap. Debent, de Offic. Judic. Ordinar.* cum similibus. Et hoc fuit observatum etiam 34
in veteri Lege, ubi dubia Religionis, & eorum, quæ ad Deum pertinebant, decidere spectabat ad Sacerdotes, & non ad Laicos; *ut ex 2. Paralip. c. 19.* ibi: *In Hierusalem quoque constituit Josaphat Rex Levitas, & Sacerdotes, & Principes familiarum ex Israel; ut judicium, & causam Domini judicarent habitatoribus ejus.: Amasias autem Sacerdos, & Pontifex vester in his, quæ ad Deum pertinent, præsidebit.: Porro Zabadias filius Ismael, qui est dux in Domo Juda, super ea opera erit, quæ ad Regis officium pertinent.*
Sic etiam invenimus observatum ab exordio Eccle- 35
siæ in Concilio Apostolorum *Actor. 15.* ubi Laici non ha-

habuerunt Jus suffragii decisivi, sed facta per Apostolos, & Seniores disquisitione super quæstione de Mosaicæ Legis ritibus, utrum necessarius esset illorum usus, Petrus sententiam definitivam pronunciavit; *Convenerunt Apostoli, & seniores videre de verbo hoc*, idest consultare: *Cum autem magna conquisitio fieret, surgens Petrus dixit ad eos: Viri Fratres, vos scitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit per os meum audire gentes verbum Evangelii, & credere*; & controversiam decidit; *Quo facto*, dicit textus, *tacuit omnis multitudo*, etiam aliter sententientium, suo silentio definitivam sententiam Pe-
36 tri amplectens. Et de facto auctoritas decidendi dubia ad Religionem, & mores spectantia, & functio regendi Ecclesiam, non Laicis, sed solis Episcopis est demandata: *Actor.20.* ibi: *Attendite vobis, & universo gregi, in quo Spiritus Sanctus posuit vos Episcopos regere Ecclesiam Dei.*

37 Et hanc demandatam Episcopis auctoritatem, & sibi non concessam cognoverunt, & fassi sunt ipsimet Imperatores: Constantinus enim Magnus apud Ruffinum *1. hist. cap.2.* in Concilio Nicæno requisitus, ut auditis quorumdam Episcoporum querimoniis, Judex esset, illud dignum tanto Principe protulit; *Vos a Deo nobis dati estis Dii, & conveniens non est, ut*
38 *homo judicet Deos*. Theodosius Junior in Epistola ad Ephesinum Concilium, quæ extat *1. to. ejusd. Conc. c.32. Illicitum est*, inquit, *eum qui non sit in Ordine Sanctissimorum Episcoporum Ecclesiasticis immisceri*
39 *tractatibus*. Basilius Imperator in octava Synodo scribens ad Episcopos, affirmat, eos Judicii Synodoci potestatem divinitus, accepisse; Ubi nota, quod non sibi, sed Episcopis eam attribuit potestatem. *Et in action.* 4. ex Gravina *tom.4. part.2. Cathol. præscript. dis; ut.2. art.8. §. Confutatio num.30.* legitur, *Imperatores nostri miserunt servos suos, qui Senatus vocantur, ut simus discretivi eorum, quæ geruntur, Audi-*
40 *tores*; quibus verbis, ut clare patet, Senatores illi fatentur sese testes solummodo discretivos, hoc est, distincte cognoscentes ea, quæ per Patres in Concilio gerebantur. Et plurimæ habentur consimiles Imperatorum, aliorumque Principum confessiones, ex quibus patet, quod Jus decisivi Suffragii, & sententiam ferendi in Conciliis competit solis Episcopis, & nullimode Laicis quavis auctoritate, dignignitate, & doctrina fulgentibus, ut perperam prætendunt Hæretici protestantes, aliique hujus furfu-
41 ris viri. Tum quia hoc non spectare ad Laicos, sed ad solos Episcopos clare deducitur ex Conciliis hucusque celebratis; omnium enim Conciliorum Decreta ab Episcopis solis facta esse patet ex subscriptioni-
42 bus; In omnibus enim Conciliis reperimus solos Episcopos subscripsisse, exceptis paucis Generalibus, quibus etiam Imperator subscripsit, sed alia forma, quam Episcopi; Episcopi enim definiendo, ut Ju-
43 dices; Imperatores consentiendo, subscripserunt; Immo quibusdam etiam paucissimis exceptis, ut Florentino, Lateranensi, & Tridentino, quibus subscripserunt Abbates, & Generales Ordinum Regularium; nulli alii umquam, quamvis optimi, & doctissimi, sunt admissi in Conciliis legitimis ad suffragium decesivum, & consequenter ad definitivam subscriptionem, ut observat Bellarminus *l.1. de Con-*
44 *ciliis cap.15.* Et per hoc supra *num.30.*, *& sequent.* fuit dictum, quod solum ex privilegio, & consuetudine vocandi sunt Cardinales non Episcopi, Abbates, & Generales Ordinum Regularium ad Generalia Concilia cum suffragio decisivo. Et solum pro ferendo voto consultivo solere vocari aliquos insignes Theologos, & Canonistas; & ut Defensores, & pro ampliativa observantia Conciliorum Decretorum potissimi adjutores, & executores solere vocari etiam Principes.

Solo Romano Pontifici competit Jus auctoritative 45
præsidendi, vel per se, vel per suos Legatos in Conciliis Generalibus. *Est communis* inter Catholicos, contra Lutherum, Calvinum, Vergerium, & alios volentes Imperatorem Concilio Generali præesse, & ipsum sua auctoritate confirmare; solus enim Pontifex Romanus est omnium Pastor, & a Christo Primatum habet in tota Ecclesia, & is solus potest facere, ut reliqua Ecclesiæ capita conveniant in nomine Domini, *Matth.18. vers.20.* idest auctoritate a Christo emanante; & vere non Tiberio Imperatori, sed Petro piscatori tradidit Christus claves, & Regimen totius Ecclesiæ suæ; *Matth.16. vers. 19. & Joann. ultimo vers.15.* Nec enim dixit Imperatori *pasce oves meas*, sed Petro; per quæ verba auctoritati Pontificiæ Christus subjecit, nedum Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos, sed etiam Reges, & Imperatores; idem enim est, ac si dixisset Christus Petro ex Chrysostomo in hunc locum; *Esto præpositus loco mei, & caput Fratrum tuorum*; Unde sicut Christus in medio sedet eorum, qui congregantur in nomine suo, quibus obscura legis explicat *Joan.16. vers.13.* sic etiam sedere debet Summus Pontifex in medio Episcoporum, tamquam Judex Supremus; Christus enim plenissimam potestatem Petro, & Successoribus ejus plenissime commisit; S. Cyrillus Alexand. apud S. Thomam contra errores Græcorum, *Opuscul. l.1. cap.32. titulo de Romano Pontifice*. Cum ergo habeat plenissimam potestatem, non tantum convocare potest Prælatos ad Concilium, sed insuper in illo auctoritative præsidere tamquam
Supremus Princeps sive per se, sive per Legatos. Et 46
revera in omnibus hucusque celebratis Generalibus Conciliis semper præsedit auctoritative Romanus
Pontifex sive per se, sive per suos Legatos. Nec va- 47
let objicere, quod in multis Generalibus Conciliis præsederint Imperatores, ut Constantinus in Nicæno, Marcianus in Chalcedonensi, & sic de multis aliis: Non valet, inquam, quia licet in aliquibus Generalibus Conciliis, maxime Orientalibus, præsederint Imperatores præsidentia *honoraria*, numquam tamen præsederunt præsidentia *auctoritativa*, & per hoc notanter dicitur in Conclusione, quod soli Romano Pontifici competit Jus præsidendi *auctoritative*. Unde ad faciliorem intelligentiam notandum est, 48
quod alia est præsidentia *auctoritativa*, & alia est præsidentia *honoraria*. Præsidentia *auctoritativa* dicitur ab auctoritate proponendi in Concilio quę pertractanda sunt cum jure ferendi suffragium, & determinandi, ac decidendi, quæ expedire videntur, & insuper cum auctoritate coactiva compescendi etiam per Censuras Ecclesiasticas, & alia juris remedia contradictores, & rebelles, & contumaces, prout ex Constitutione 11. Martini V. incipiente: *Dum onus*. Et hæc 49
præsidentia competit Romano Pontifici per proprie-

tatem, quam suis Legatis communicat, ut eisdem
Conciliis, ipso absente, præsint, semper tamen cum
subordinatione ad ipsum, ad quem spectat res ulti-
50 mo decidere, & definire. Præsidentia *honoraria* di-
citur a loco honoratiori, eminentiori, & digniori in
51 consensu Concilii habito. Et hac præsidentia fate-
mur Imperatores nonnullis Conciliis Generalibus in
52 Oriente celebratis præsedisse; Cum ad ipsa num-
quam interfuerint per se ipsos Summi Pontifices, ut
patet ex Epistola 17. Leonis Papæ ad Theodosium,
& 47. ad Concilium Chalcedonense, ubi dicit se non
venire ad Synodum, quoniam id non patitur con-
suetudo, nec ulla Prædecessorum habet de hac re
exempla: Sed semper miserunt ad præsidendum *au-
ctoritative* suos Legatos, ante quos, utcumque to-
lerabile esset, in loco eminentiori, & digniori sede-
53 bant in Concilio Imperatores; Quibus tamen num-
quam fuisset permissum sedere in loco eminentiori,
digniori, quam Summus Pontifex, si ipse personali-
54 ter interfuisset; Uti patet in Concilio Florentino in
initio, ubi nullatenus fuit permissum, uti Græci
contendebant, ut in summo loco sederet eorum Im-
perator, & Summum Pontificem præcederet.
55 Soli etiam Romano Pontifici competit Jus aucto-
ritative confirmandi Concilia Generalia, & absque il-
lius confirmatione Decreta in illis robur non habent;
ut colligitur *ex cap. Reg.2. cap. Nec licuit 4. c. Mul-
ti 5. cap. Concilia 6. dist.17.* & habetur *in cap. Signi-
ficasti 4. de electicn.* ibi: *Cum omnia Concilia per Ro-
manæ Ecclesiæ auctoritatem, & facta sint, & robur
acceperint.* Et in Constitutione Gelasii Primi incip.
Valde §. 16. ibi: *Prima sedes* (scilicet Romana)
56 *unamquamque Synodum confirmat sua auctoritate*. Et
de facto est praxis Patrum Conciliorum petere sem-
per a Romano Pontifice confirmationem eorum, quæ
in Concilio statuerunt. Patres Concilii Nicæni (quod
fuit norma & regula cæterorum) per Epistolam Sy-
nodicam petierunt a S. Silvestro, ut auctoritate Apo-
stolica decreta Concilii confirmaret. *Nunc itaque*
(sunt propria eorum verba) *Nunc itaque ad vestræ
Sedis augmentum accurrimus roborari*, & infra:
*Quidquid autem constituimus in Concilio Nicæno pre-
camur vestri oris consortio confirmetur*: Silvester autem
petitioni Patrum annuens Concilium Nicænum con-
firmavit, ut sequitur: *Quidquid in Nicæa Bithyniæ
constitutum est ad robur Sanctæ Matris Ecclesiæ Ca-
tholicæ, & Apostolicæ, a Sanctis Sacerdotibus trecen-
tis decem & octo, nostro ore conformiter confirmamus;
Omnes, qui ausi fuerint dissolvere definitionem Sancti
& Magni Concilii, quod apud Nicæam congregatum
est sub præsentia piissimi, & venerandi Principis Con-
stantini Augusti, anathematizamus*. (a) Sic ex Con-
cilio Rom. III. sub eodem Silvestro celebrato anno
57 325. apud Bai. *Summ. tom.2. Concil. sæcul. IV.* Et si-
militer Patres, seu Legati, qui nomine Romani Pon-
tificis in aliis Conciliis Generalibus præsederunt, con-
firmationem petierunt, & obtinuerunt ab ipso solo
Romano Pontifice, ut, omnibus aliis brevitatis gra-
tia relictis, constat ex Concil. Trident. in cujus fine
habentur verba ipsa, quibus Patres ipsum Concilium
a Pio IV. confirmari postularunt, ut sequitur: *Illu-
strissimi Domini, Reverendissimique Patres, placet ne
vobis, ut ad laudem Dei Omnipotentis huic Sacræ Oecu-
menicæ Synodo finis imponatur, & omnium, & singu-
lorum, quæ tam sub fel. record. Paulo III. & Julio
III. quam sub Sanctissimo Domino Nostro Pio IV. Ro-
manis Pontificibus, in ea decreta, & definita sunt,
Confirmatio nomine hujus Sanctæ Synodi per Apostolicæ
Sedis Legatos, & Præsidentes a Beat'ss. Romano Ponti-
fice petatur?* Patres responderunt: *Placet*. Et con- 58
firmationem ab ipso Pontifice in executionem De-
creti petierunt Cardinalis Moronus, & Simoneta,
qui tunc Legati, & Præsidentes erant quibus Ponti-
fex annuens, & Concilium confirmavit, omnibus-
que fidelibus observantiam præcepit, ut patet ex
verbis propriis ipsius Pontificis, in Resp. incip. *Pe-
titioni nomine Conc. Oecumenici Trid.* ad finem ipsius
Concilii, & Constitutionis incip. *Benedictus Deus*.
Nec officit, quod reperiantur etiam plures Conci- 59
liorum confirmationes factæ ab Imperatoribus ad po-
stulationem etiam Patruum ipsorum Conciliorum,
ut patet de Concilio Constantinopolitano primo, ubi
Patres in Epistola incip. *Initio*, rogaverunt Theodo-
sium Seniorem, ut Decreta Concilii confirmaret, ibi:
*Cupimus abs te humanissime, & piissime Imperator, di-
plomate tuo Synodi sententiam confirmari . . . . . .
placita Synodi ad finem prædicta subscriptione tua
munias*, & consimiliter reperitur de aliis. Non offi- 60
cit, inquam, quia licet Imperatores etiam ad peti-
tionem ipsorum Patrum aliquando Concilia confir-
marint, & sua subscriptione munierint, numquam
tamen *auctoritative*, ut Summ. Pont. sed solummo-
do *testificative*, vel *receptive*, aut *executive*. Unde 61
ad hoc juvat notare, quod triplex est confirmatio:
Prima est confirmatio testificativa, in quantum per
ipsam testificatur unio, & concordia in edendis De-
cretis Conciliaribus, & talia esse vere, & realiter
decreta edita in tali Concilio. Secunda est confirma- 62
tio *receptiva*, aut *executiva*, in quantum per ipsam
recipiuntur, seu acceptantur Decr. Conc. & præci-
piuntur coercitive exequi, & observari etiam a con-
tradicentibus, & rebellibus. Tertia est confirmatio 63
auctoritativa, in quantum per ipsam Decr. Conc.
auctorizantur, ut Divinæ revelationi conformia, &
præcipiuntur haberi a tota Ecclesia tamquam Regu-
læ Fidei, & morum, simulque exacte observari.
Hinc prima, & secunda confirmatio potest fieri e- 64
tiam ab Imperatoribus, Regibus, aliisque Supre-
mis Principibus. Tertia autem a solo Romano Pon- 65
tifice fieri potest privative, quo ad omnes: Unde
egre-

Nota ex Edit. Romana.

(a) Firmo remanente Romani Pontificis Jure Conciliorum Generalium confirmandorum, monitum Le-
ctorem volumus, tum Epistolam Concilii Nicæni ad Silvestrum, tum ejusdem Silvestri ad Concilium, nec
non acta Romani Concilii hoc numero laud. inter supposititia scripta esse recensenda, ut omnes cordati viri
hodie fatentur. Consule clariss. Constantii Congregat. S. Mauri Censuram duarum illarum Epistolarum, &
illius Synodi in Appendice Epistolarum RR. PP. *pag.51. & sequ.*

egregie ad rem Card. Cusanus *lib.3. de Concord. Catholica cap.15.* dixit: *Summ. Pontif. confirmat tamquam auctoritatem præbens Concilio, Imperator vero tamquam testis eorum, quæ gesta sunt, & decreta, & tamquam ea approbans, & recipiens, eisque se subjiciens, & quia Regis ad exemplum totus componitur Orbis, cæteri omnes Concilio obediunt; nullam vero vocem Synodicam, vel decisivam, vel conclusivam habet; Ideo non cum deprehendimus Imperatores Concilia confirmasse, id factum est, ut manus auxiliares præberent Ecclesiæ.* (*2)

66 Definitiones Universalis Concilii etiam legitime congregati editæ absente Romano Pontifice non sunt infallibiles sine ipsius Papæ confirmatione; Christus enim non pro Apostolorum Concilio, sed pro Petro rogavit, ut non deficeret Fides ejus; *Lucæ 22.* ibi: *Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat Fides tua,*
67 *& tu aliquando conversus confirma Fratres tuos.* Unde infallibilitatem in definiendo dedit solum Petro, & ejus successoribus; *cap. A recta 9. cap. Hæc est fides 14. caus.24. quæst.1. & cap. Majores 3. de Baptis-*
68 *mo.* Non autem Concilio, quod potest errare, pro ut de facto alias erravit, *ut cap. De puellis 4. & cap. Placuit 11. caus.26. quæst.2.* & notat Abbas *in cap. Significasti num.3. de election.* Turrecremata *in cap. Anastasius in fin. dist.19.* Card. Alban. *de potest. Papæ, & Concilii in 2. part. num.107.* Card. Petra *tom.5. comment. in Constit.10. Pii II. num.31.* Fagn. *in cap. Majores 3. de Baptismo num.29.* ubi *num.30.* subjungit, quod licet Universale Concilium Ephesinum II. legitima auctoritate fuerit inchoatum, nihilominus Leo Papa minime probavit ipsius Concilii definitiones, immo illas in sequenti Concilio Chalcedonensi tamquam hæreticas damnavit, ut refert Card. Tur-
69 recremata *in Summa de Ecclesia l.2. cap.100.* Nec obstat, quod cum omnia Concilia per Romani Pontificis auctoritatem celebrentur, ut expresse cavetur *in cap. Significasti 4. de election.* illorum definitiones post impertitam eis auctoritatem censeri debeant Papales, & consequenter infallibiles; *cap. Si Apostolicæ; cap. Si eum, & cap. Hi qui in fin. de Præbend. in 6. Cum aliquibus, de rescriptis in 6.*, quia *ex l.1. §. Sed neque C. de veteri J. enuclean. Omnia nostra facimus, quibus auctoritatem impertimur*; & regul.72. *Juris in 6.* ibi: *Qui facit per alium, est perinde ac si*
70 *faciat per seipsum.* Non obstat, inquam quia respondetur, prædictas Regulas, & Jura procedere in iis tantum, quæ ex sui natura possunt alteri delegari, ut notatur *in l.1. ff. de Offic. ejus, & in dict. Regul.72.*
71 *Qui facit per alium.* Infallibilitas autem in determinationibus, & definitionibus spectantibus ad Dogmata Fidei non est alteri delegabilis, & communicabilis, quia fuit divinitus collata solum ipsi Petro; & ex Petri Persona illius successoribus, ut *ex cit. c.22. Lucæ, cit. cap. A recta 9. cap. Hæc est Fides 14. caus. 24. quæst. 1., & citat. cap. Majores 3. de Baptismo*, Fagnan. *loc. citat. num.33.* Bellarmin. *lib.2. de Concil. capit.11.* Malderus *disput. 3. de Concil. dub.1.* Cardin. Petra *loc. citat. num.31., & 32.*, & sic alii passim.

72 Concilia Generalia a Summo Pontifice confirmata sunt infallibilis veritatis, & errare non possunt nec in Fide, nec in moribus. Oritur autem hæc infallibilitas ex assistentia Spiritus Sancti non ipsi soli Pontifici, sed etiam reliquo Concilio cum Pontifice in unum collecto; *Matthæi* enim 18. expresse dicitur: *Ubi duo, vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio eorum*, idest, ait Concilium Chalcedonense post act. 3. in Epistol. ad Leonem Papam, *si duo, vel tres congregati in nomine meo, meam assistentiam accipiant, quanto magis Congregatio tota Prælatorum cum capite suo?* Joan. 16. dicitur, *Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem.* Unde fidenter pronunciat primum Concil. Hierosolymitan.
Actor.15. *Visum est Spiritui Sancto, & nobis.* Hinc 73
est quod Concilia Generalia a Summis Pontificibus approbata seu confirmata habentur ab Ecclesia tamquam norma Ecclesiasticæ Veritatis; *c. Canones 1. cap. Sicuti Sancti Evangelii 2., & cap. Sancta Roma-*
na Ecclesia 3. dist.15. Concilia autem Generalia ab 74
Ecclesia totaliter approbata sunt decem & octo; videlicet, *Nicænum* celebratum sub Silvestro Papa anno 325. contra Arium negantem Christi divinitatem; (*3) *Constantinopolitanum* primum celebratum sub Damaso ann. 381. contra Macedonium negantem Spiritum Sanctum; *Ephesinum* sub Cœlestino I. anno 431. contra Nestorium constituentem duas in Christo personas; *Chalcedonense* sub Leone I. anno 451. contra Eutychetem, & Dioscorum, statuentes
unicam in Christo voluntatem, & naturam. Et de 75
his quatuor primis Conciliis testatur expresse S. Gregorius *l.1. Epist.24.* se illa venerari sicut quatuor Libros Evangeliorum *cit. cap. Sicut Sancti Evangelii 2. dist.15.* *Constantinopolitanum* secundum sub Vigilio Papa anno 553. contra Petrum Ganaphæum Episcopum Antiochenum hæresi partim Macedoniana, partim Nestoriana infectum; *Constantinopolitanum* tertium sub Agathone Papa anno 681. contra Sergium, Pyrrhum, & alios Monothelitas; *Nicænum* secundum sub Adriano I. anno 781. contra Iconoclastas; *Constantinopolitanum* quartum sub Adriano II. anno 870. contra Photium Pseudo-Patriarcham; *Lateranense* primum sub Calisto ann.1123. pro recuperanda Terra Sancta; *Lateranense* secundum sub Innocentio II. anno 1139. pro Juribus Cleri, & Schismate sopiendo; *Lateranense* tertium sub Alexandro III. anno 1180. contra Waldenses; *Lateranense* quartum sub Innocentio III. anno 1215. pro reformatione Ecclesiæ, & recuperatione Terræ Sanctæ; *Lugdunense* primum sub Innocentio IV. ann. 1245. contra Fridericum II. Imperatorem, Henrici V. filium, & pro Terra Sancta; *Lugdunense* secundum sub Gregor. X. ann. 1274. contra Græcorum errores; *Viennense* in Gallia sub Clemente V. anno 1311. contra Saracænos invasores Terræ Sanctæ; item contra hæreticos Beguardos, & Beguinas; *Florentinum* sub Eugenio IV. ann. 1438. pro reconciliatione, & reductione Græcorum; *Lateranense* quintum sub Leone X. anno 1517. contra Pseudo Concilium Pisanum; *Tridentinum* sub Paulo III. indictum an.1542. & inchoatum ann. 1545. contra Lutheranos, aliosque Hæreticos Novatores, & sub Pio IV. demum finitum anno 1563.

Concilium Generale non est supra Papam; sed 76
Papa est supra Generale Concilium; soli enim Petro, & in Petri persona omni ejus successori (non

autem Concilio, aut alicui Congregationi) dictum est a Christo Matth. 16. *Ego dico tibi, tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam. Tibi dabo Claves* (quæ supremam potestatem denotant) *Regni Cœlorum*; & Joann. ultimo *vers.15. Pasce agnos; Pasce oves meas*, etiam Episcopos in Concilio congregatos; & sic sæpius fuit definitum, videlicet ab Innocentio *in cap. Nemo judicabit*, a Symmacho *in cap. Aliorum*, ab Anthero *in cap. Facta subditorum*, a Gelasio *in cap. Cuncta per Mundum 9. quæst.3.* in quorum ultimo habentur, (ut alia aliorum brevitatis gratia omittam) præcisa hæc verba: *Apostolica Sedes sine ulla Synodo præcedente, & solvendi quos Synodus inique damnaverat, & damnandi nulla existente Synodo, quos oportuit, habuit facultatem; & hoc nimirum pro suo principatu, quem Beatus Petrus Apostolus Domini voce & tenuit semper, & retinebit.* & ab Innocentio III. *in cap. Per venerabilem §. rationibus; Qui filii sint legitimi*; Et clarius a Pio II. in Constitut. incip. *In minoribus agentes*, in qua respuens contrariam opinionem, quam adhuc in minoribus inprimis defenderat, errorem suum, & scripta humiliter, & ingenue reprobans, docet firmiter tenendum esse auctoritatem Pontificiam esse supra
77 Concilium. Quinimmo hoc idem etiam ipsa Generalia Concilia sæpe sæpius declararunt. Sic Concilium Florentinum celebratum ann. 1436. sub Eugenio IV. ubi post *sess.25. tom.4. Conciliorum part.1. pag.106.* sic habetur: *Definimus Sanctam Apostolicam Sedem, & Romanum Pontificem in universum Orbem tenere primatum, & ipsum Romanum Pontificem successorem esse Beati Petri Principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiæ Caput, & omnium Christianorum Patrem, & Doctorem existere, & ipsi in Beato Petro pascendi, regendi, ac gubernandi universalem Ecclesiam a Domino Nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse, quemadmodum etiam in gestis, Oecumenicorum Conciliorum, & in Sacris
78 Canonibus continetur.* Cui definitioni subscripserunt etiam Imperator Græcorum, & Patres, tam Græci, quam Latini. Et sic etiam fuit definitum in Concilio Lateranensi quinto celebrato ann. 1517. sub Leone X. ubi *sess.11. tom.4. Concil. part.2. pag.120.* sic habetur: *Solum Romanum Pontificem pro tempore existentem tamquam auctoritatem super omnia Concilia habentem, Conciliorum indicendorum, transferendorum, ac dissolvendorum, plenum Jus, & potestatem habere nedum ex Sacræ Scripturæ testimonio, dictis SS. Patrum, ac aliorum Romanorum Pontificum, Sacrorumque Canonum Decretis, sed propria etiam eorumdem Conciliorum confessione constat*, & ibi varia talia Concilia recensentur, quæ brevitatis gratia ibi videnda, seu in Constitutione d. Leonis X. incip. *Pastor æternus* legenda relinquuntur.

79 Insuper Concilia ipsa dupliciter agnoverunt se inferiora esse Romano Pontifice. Primo, quia in Decretis Generalium Conciliorum clare excipitur auctoritas ipsius Romani Pontificis, ut pat. *in c. Significasti 4. de election. vers. Cum omnia Concilia, &* concordat *cap. Dudum, & cap. Peregrina 3. quæst.6.* & expresse *Concil. Trid. sess. 25. cap. 21. de reform.*
80 Auctoritas autem non excipitur nisi Superioris; *c. Venientes de Jurejurand. & dic. cap. Dudum 3. quæst.6.* Secundo quia Patres consueverunt petere; & obtinere Conciliorum confirmationem a Summo Pontifice; *c. Multi 5. c. Concilia 6. dist. 17.* Sicut in specie confirmationem petierunt Patres Concilii Nicæni, & aliorum, & postremo Patres Concilii Tridentini, ut patet supra *sub num. 56. 57.*, & 68. Confirmatio est evidens signum Superioritatis, ut
per Bald. *in l.fin. n.4. vers. ulterius, nota C. de legibus*, ubi ait: *Nihil est majus, sive sanctius imperio, intellige, nisi Apostolatus B. Petri, cum enim Apostolic. confirmet Principem, istud est manifestum signum Superioritatis, ut in Auth. de defen. civ. §. interim*; Hæc Bald. quem ad propositum primatus Papæ in Conc. adducit Felinus *in cap. 1. in fin. vers. Pro dicto Abbatis, de treg. & pac.* & Card. Alb. *in tractat. de potest. Papæ p. 1. n. 88.* Qui propterea hinc deducit ipsamet Concilia, dum confirmationem petierunt, se Romano Pontifice inferiora declarasse. Quod satis etiam constat ex Bulla Pii IV. confirmationis Concilii Tridentini, quæ incipit; *Benedictus Deus*, ibi: *Cum autem ipsa Synodus pro sua erga Sedem Apostolicam reverentia, antiquorum Conciliorum vestigiis inhærens, Decretorum suorum omnium confirmationem a nobis petierit, & infra*, ibi; *Cujus auctoritatem etiam ipsa S. Synodus tam reverenter agnovit*. Tum quia a Sententia Concilii Generalis potest 82
appellari ad Papam tamquam ad Superiorem, sed non e converso; *c. Cuncta per Mundum 9. q.3. & cap. Qui se scit 2. quæst. 6.* Immo appellantes a Romano 83
Pontifice ad futurum Concilium, eorumque consiliarii, & fautores, pœnis Excommunicationis, criminisque læsæ Majestatis Divinæ, & humanæ subjiciuntur a Pio II. in Constitut. incip. *Execrabilis*. Et decernuntur veri, & indubitati Schismatici, & de Catholica Fide male sentientes a Julio II. in Constit. incipiente *Suscepti Regiminis*, & quotannis excommunicantur in die Cœnæ Domini, ut patet *ex Bulla Cenæ §. 2.* Unde cum appellatio sit de minore ad 84
Superiorem Judicem provocatio; *l. 1. §. si quis a Judice, ff. de appellat. c. 2, de consuetud. in 6.* ex quo non possit appellari a Papa ad Concilium, quia esset appellare a Superiore ad inferiorem contra naturam appellationis, stat evidenter, quod Papa sit supra Concilium, & non e contra. Quid plura? Auctori- 85
tas Romani Pontificis supra Concilium, ultraquamquod fuit expresse definita a Leone X. *in Conc. Lateranensi quinto sess. 11.* ut patet ex ejus verbis relatis *sup. n. 77.* habetur ad præsens etiam expresse definita ab Alex. VIII. *qui 7. Dec. 1690.* hanc in ordine 29. propositionem damnavit; *Futilis, & toties convulsa est assertio de Pontificis Romani supra Conc. Oecumenicum auctoritate, & in Fidei quæstionibus decidendis infallibilitate*. *Et prius 4. Aug. ejusdem anni*
1690. Const. incip. *Inter multiplices*, proscripserat 86
quatuor propositiones editas in Comitiis Gallicanis de anno 1682. quarum secunda auctoritatem Concilii supra Romanum Pontificem elevabat, per sequentia verba: *Sic autem inesse Apostolicæ Sedi, ac Petri Successoribus Christi Vicariis rerum spiritualium plenam potestatem, ut simul valeant, atque immota consistant Sanctæ Oecumenicæ Synodi Constantiensis a Sede Apostolica comprobata, ipsoque Romanorum Pontificum, ac totius Ecclesiæ usu confirmata, atque ab Ecclesia Gallicana perpetua Religione custodita, Decreta de auctoritate Conc. Generalium, quæ sess. 4., & 5. conti-*

continentur; nec probari, qui eorum Decretorum quasi dubiæ sit auctoritatis, ac minus approbata, robur infringant, aut ad solam schismatis tempus Concilii dicta detorqueant.

87 Appellantes ad futurum Concilium Generale damnantur, & excommunicantur etiam a Benedicto XIV. Constit. 14. incip. *Pastoralis* §. 2.

Additiones ex aliena manu.

88 De Romani Pontificis auctoritate supra Concilium Generale non est quod dilleratur, nam ea communiter admittitur a Theologis, & Canonistis; Confer Biner *in Apparat. ad Jurisprud. Eccles. part.* 3. *cap.* 1. *quæst.* 6. *per tot* (*4)

89 Ex hac autem Pontificis Romani auctoritate supra generale Concilium, I. Infertur, quod a Romano Pontifice, ut recte monuit Auctor, appellari nequeat ad Concilium generale; appellatio enim de

90 sui natura fieri debet ab inferiore ad Superiorem. Non est itaque quod a Pontifice Romano appellari queat ad Concilium generale: *Neque* (ita opportune Christianus Lupus *de appellat. cap.* 19. Edit. Venet. anni 1742. fol. 90. col. 2.) *in damnatam hanc appellandi temeritatem ullus unquam antiquis Ecclesiæ sæculis prorupit, nisi a turbulentia infamissimi Donatistæ. Dico antiquis Ecclesiæ sæculis. Etenim in novissimis, quibus iniquitas abundare cæpit, temporibus, eam resumpsit turbidas spiritus Friderici II. qui primus a Gregorio IX. ad Romanam, ac postea ab Innocentio IV. ad Lugdunensem Synodum vocatus de hæresi, atque aliis criminibus respondere per Thadæum legatum, suas primum Lugduni exceptiones proposuit, ac ob illas a secunda depositionis sententia non retrocedente Pontifice appellavit, uti scribit Matthæus Paris, ad Concilium futurum generalius, eo quod omnes Prælati, & Principum oratores non essent præsentes. Verum perrexit Pontifex, exuitque Fridericum & Imperio, & Ecclesiastica communione. Eamdem in foveam se se a Bonifacio VIII. excommunicatus projecit Philippus Pulcher Galliæ Rex, eique non solammodo Gallicani Proceres, sed & quidem Episcopi adhæsere, quos obsecrarat, ne Bonifacium spirituali gladio abusum in ulteriores excommunicationes prorumpere finerent, pollicitus se congregandæ Synodo pro viribus adnisurum. Sciebat Philippus, rem a se tentari irregularem. Hinc salva a se omnia Romanæ Ecclesiæ privilegia protestatus est & agi contra solam Pontificis Personam, eamque de hæresi accusavit. Sciebat enim nonnisi ex manifesta hæresi adversus Principales Claves posse quippiam attentari. Sic a Joanne XXII. appellans Ludovicus Bavarus dixit sibi quæstionem non esse de Potestate Papali aut Jurisdictione Ecclesiastica, sed de temporalibus Imperii Juribus, quæ Joannes violenter per arma potius quam per Apostolicas Claves invadebat. Norat a Papali sententia appellationem rem esse minime Christianam. Et quem finem ambo hi Principes habuerint, novit Mundus universus. Adi eumdem Christianum Lupum loco citato.* (*5)

91 Infertur II. quod a Concilio Generali appellari possit ad Romanum Pontificem. Nec desunt exem-

92 pla, & quidem in Sanctis Hominibus. Ea habemus in S. Athanasio Patriarcha Alexandrino, & Paulo Patriarcha Constantinopolitano, qui a Concilio depositi appellarunt ad Julium I. Papam, a quo Sedibus suis fuerunt restituti Sozom. *l.* 3. *c.* 8. in S. Flaviano pariter Patriarcha Constantinopolitano, & Theodoreto Episcopo Cyri, qui a Concilio Ephesino II. appellarunt ad Leonem I. Pontificem; S. Leo *epist.* 25. Liberatus *in Breviario c.* 12. in S. Joanne Chrysostomo itidem Patriarcha Constantinopolitano appellante a Concilio, a quo fuit depositus, ad Innocentium I. Gelas. *in Epist. ad Episc. Dardan.* (*6)

Novæ ad superiora adnotationes.

(*1) De hactenus dictis non erit inutile conferre Abbatem Salmon in Tractatu Parisiis edito 1724. *p.* 111. *cap.* 2. *de L' étude des Conciles.*

(*2) Quæ Auctor Romani Pontificis jura circa generalia Concilia hic asserit, invenies late pertractata in Zachariæ *Antifebronio* Italico, cui adde *Antifebronium vindicatum Tom. III. diss.* 7. *cap.* 7. & *Tom. IV. diss. XI. cap.* 4., ac Petrum Ballerinium *de Potestate Ecclesiastica.*

(*3) Nicæno adde Sardicense Concilium, de quo fueritne Œcumenicum, dubitari vix potest post ea, quæ hac de re disputata sunt a Ballerinis *tom. III. oper. S. Leonis* 12. *p. XLII. seqq.* ac nuperrime in egregia de Sardicensi Concilio Italica dissertatione ab eruditissimo Presbytero Marchetto.

(*4) Quære alia de hac celeberrima controversia apud Card. Orsi, & Zachariæ utrumque Antifebronium.

(*5) Hoc argumentum de appellationibus a Romani Pontificis Constitutionibus ad Generale Concilium innumeri sunt, qui Quesnellianæ factionis occasione in Gallis præsertim pertractarunt. Consule etiam Zachariam tum in Antifebronio *Tom. IV. pag.* 165. *seqq.* tum in *Antifebronio vindicato Tom. IV. diss. XII. cap.* 4., & Marchettum in præclaro opere, quod in Fleuryanam historiam Bononiæ edidit, nunc autem multo auctius Romæ recudit.

(*6) Jure Cl. Auctor, a quo hæ additiones profectæ sunt, asserit, a Concilio Generali appellari posse ad Romanum Pontificem. Sed vereor, ut hoc exemplis ab eo indicatis comprobari possit. Nullus enim ex Sanctis illis Episcopis, qui de suis sedibus dejecti Romam appellarunt, fuit in generali Concilio depositus, ne Flavianus quidem, aut Theodoretus, Ephesinum enim II. non tam Concilium generale fuit, quam latrocinium. Athanasius, & Paulus ab Arianorum conventibus, Chrysostomus a Conciliabulo ad Quercum fuere depositi. Hæc tamen exempla locupies argumentum suppeditant supremæ Romanorum Pontificum tum in abrogandis Conciliorum etiam Nationalium, multoque magis Provincialium decretis, tum in suscipiendis ex toto orbe Christiano appellationibus auctoritatis.

ARTICULUS II.

De his, quæ concernunt Conc. Provinc.

SUMMARIUM.

1 *Concilium Provinciale unde sit dictum, & quid sit*, ad num. 2.

3 *Ejus*

3 *Ejus indictio, convocatio, & celebratio ad quos spectet, & quomodo fieri debeat*, ad num.10.
11 *Quinam jure vel consuetudine vocandi sint ad Concilium Provinciale, ac utrum penitus omnes eadem votandi polleant facultate*, ad numer.25.
26 *Qui vero accedere possint, etiamsi non vocati*, ad num.27.
28 *Qua pœna puniantur vocati non interessentes Concilio Provinciali*, ad num.31.
32 *Quo temporis intervallo juxta veterem disciplinam Concilia Provincialia celebrarentur, ac hodie celebrari debeant*, ad num.35.
36 *Qua pœna coerceantur Metropolitani Concilium Provinciale celebrare negligentes*, ad n.37.
38 *Concilii Provincialis celebrandi tota exponitur ratio, quoad locum, tempus durationis, suffragiorum calculum vel ordinem, approbationem, publicationem &c.* ad num.51.
52 *Quos & quomodo obligent Decreta Concilii Provincialis*, ad num.36.

1 Concilium Provinciale (sic dictum ex quo repræsentet Ecclesiam unius Provinciæ per Abb.
2 *in cap. Grave in fin. de Præbend.*) est Consessus Episcoporum Provincialium coactus ab habente potestatem congregandi, vocatis vocandis de Jure, vel de consuetudine; Quarant. *in Summ. Bullar. verb. Concilium Provinciale* 2. Navarr. *cons.*4. *num.*3. *de verb. significat.* & re coincidit cum dictis *supra art.*1. *n.*5.
3 Indicere autem, convocare, & celebrare hoc Provinciale Concilium spectat ad Metropolitanum; *cap. si Episcopus* 13. *cap. si quis Episcopor.* 14. *& cap. propter* 15. *dist.*18. *cap. Quod sicut §. præterea, de electio. cap. sicut olim* 25. *de accusationibus, Concil.*
4 *Trid. sess.*24. *cap.*2. *de reformat.* Etiam sine auctoritate Primatis, seu Patriarchæ, *cap. de Conciliis* 2. *dist.*18. & ibi Præpositus *num.*2. Fagnan. *in d. cap.*
5 *sicut olim* 25. *de accusat. num.*5. Et hæc Concilii Provincialis convocatio debet fieri a Metropolitano, seu Archiepiscopo per ipsum, non autem per Vicarium Generalem; textu expresso in Concilio Tridentino *loco cit.* ibi: *Quare Metropolitani per seipsos*
6 *&c.* Metropolitano autem legitime impedito, convocatio Concilii spectat ad Coepiscopum antiquiorem, ut littera expressa Concil. Trident. *loco citato* ibi: *Seu illius legitime impeditis, Coepiscopus anti-*
7 *quior*. Et sic etiam ad Coepiscopum antiquiorem spectat convocatio Concilii Sede Metropolitana vacante, & non ad Capitulum Metropolitanæ, seu ad ejusdem Metropolitanæ Vicarium Capitularem, & sic expresse declaravit Sacra Congregatio ejusdem Concilii *in Tarraconensi* 13. *Maii* 1604. Idem quippe est Archiepiscopum esse impeditum, & non inter vivos; Bottæus de Synodo *par.*1. *num.*43. Archidiacon. & Gemin. *in cap. placuit*; Bellarmin. & Turrecremata *in cap. propter Ecclesiasticas num.*8. Præpositus *in cap. de Conciliis* 3. *notabili, dist.*18. Quaranta *in Summa Bullarii verb. Concilium Provinciale num.*2. Fagnan. *loc. cit. num.*17. Barbosa ad Concilium Trident. *sess.*24. *cap.*2. *num.*4. & alii passim.
8 Licet enim antiquitus ante Tridentinum, Capitulum Metropolitanæ Sede vacante convocaret Concilium Provinciale, ut docent Pavin. *de Potest. Capitul. Sede vacante part.*1. *quæst.*7. *sub num.*3. Bott. *de Synodo Episcopor. par.*1. *num.*43. Quarant. *loc. cit.* Petra *tom.*1. *commentar. ad Constitut. unic. Honorii secundi sect.*1. *sub num.*13. & alii; Tamen post Tridentinum cessavit potestas Capituli Metropolitani 9
Sede vacante celebrandi Concilium Provinciale, ac Suffraganeos convocandi, & demandata est Coepiscopo antiquiori; ut patet ex supra citata declaratione Sacræ Congregationis ejusdem Concilii *in dict. Tarraconensi.* Quaranta *in Summa Bullarii verb. Concilium Provinciale num.*2. in fine; Barbosa *loco cit. num.*4. Petra *loc. cit. sub num.*23. Fagnan. Turrecremata, Archidiac. Gemin. Præpositus *locis citatis sub num.*7. & alii passim. An autem convocare Conci- 10
lium Provinciale absente, vel impedito, seu mortuo Archiepiscopo, spectet ad Episcopum antiquiorem ex Suffraganeis, aut ad Episcopum exemptum, qui cum non ut Suffraganeus elegit intervenire in Concilio Provinciali talis Metropolis, & est antiquior omnibus Suffrageneis? Respondetur spectare ad antiquiorem ex Suffraganeis, non autem ad exemptum eligentem, etiamsi antiquiorem; sic teste Eminentiss. Petra *loc. cit. num.*31. resolvit Sacra Congregat. Concil. *in una Burgen. die* 17. *April.* 1649.

Ad Concilium Provinciale vocandi sunt, & admittendi omnes Episcopi Suffraganei cum voto decisivo; *cap. non oportet; cap. Pervenit; cap. Quoniam; cap. Si Episcopus; cap. Placuit; & cap. Si quis Episcoporum dist.*18. & expresse *cap. Sicut olim* 25. *de accusationibus*, ibi: *Metropolitani . . . . cum suis Suffraganeis Provincialia non omittant Concilia celebrare*, & Tridentin. *loco cit.* Quod locum habet 11
etiam in Episcopo electo, & confirmato, quamvis nondum consecrato; Iste enim Episcopus potest interesse Concilio, ac proinde de necessitate est ad illud vocandus; Prosper de Augustino *in addit. ad* Quarant. *in Summa Bullarii verb. Concil. post qu.*6. Barbosa *ad Concilium Trident. sess.*24. *cap.*2. *de reformat. num.*6. & alii. Et hoc etiam est intelligendum 12
de Episcopis exemptis, ut est statutum in Concilio Lateranensi *sess.*10. sub Leone X. in Constitutione incip. *Regimini*, & expresse in Conc. Trident. *dict. sess.*24. *cap.*2. ibi: *Itidem Episcopi, qui nulli Archiepiscopo subiciuntur, aliquem vicinum Metropolitanum semel eligant, in cujus Synodo Provinciali cum aliis interesse debeant, & quæ ibi ordinata fuerint, observent, & observari faciant*. Episcopi tamen 13
exempti, qui sunt in Provincia Romana, veluti qui sunt inter Provinciam Pisanam, & Capuanam, non tenentur ad talem electionem Metropolitani; *cap. nos, de Offic. Vicar.* ex declaratione Sacræ Congregationis Concil. apud Fagnan. *in cap. & si membra* 10. *de his, quæ fiunt a Prælatis num.*36. & Petram *loc. cit. num.*30. Ad Concilium Provinciale vocanda sunt 14
de necessitate Capitula Cathedralia Sede Episcopali vacante, & possunt mittere suum Vicarium Capitularem cum speciali mandato dandi vocem decisivam; Quaranta *loc. cit. num.*3. *quæst.*4. Prosper de Augustino *in addit. ad* Quarant. *loc. cit. sub num.*3. *quæst.*4. Barbosa *loc. cit. num.*11. Petra *loc. cit. num.*35. Marchet. *in praxi Vicar. cap. par.*2. *tit.*11. *num.*17. ubi dicit, quod cum ad Vicarium Capitularem transeat sine mandato speciali Jurisdictio Capituli, Vicarii 15

rii erit adire Concilium, & votum dare. Vocanda
16 sunt etiam, sua Sede vacante, Capitula Collegiata-
rum quasi Episcopalem Jurisdictionem habentia, ut
decisum fuisse a Sac. Congreg. Concil. 19. *Decemb.*
1597. refert Sellius *in Selectis Canon. cap.25. num.6.*
Barbosa *ad Conc. Trident. d. sess.24. cap.2. num.11.*
Petra *loc. cit. num.36.* Fagnan. *in cap. Et si membra*
10. *de his, quæ fiunt a Prælatis num.3.* Abbates, &
17 alii Prælati habentes proprium Territorium, & Ju-
risdictionem quasi Episcopalem exercentes intra am-
bitum ipsius Provinciæ, sunt vocandi ad Conci-
lium Provinciale, & in eo habent votum deci-
sivum; Prosper de Augustino *dict. verb. Conci-
lium post qu.3.* Barbosa *loco cit. num.8.* Petra *loc. cit.*
18 *num. 39.* Procuratores Episcoporum, omniumque
supradictorum quasi Episcopale Jurisdictionem ha-
bentium, si principalibus legitime impeditis, sint
cum speciali mandato deputati ad Concilium, ha-
bent votum decisivum, si Concilio placuerit; Fa-
gnan. *cit. cap. Et si membra num.53.* & ita rescripsisse
Summum Pontificem occasione celebrationis Syno-
di Rothomagensis anno 1581. cum voto Sacræ Con-
gregationis Conc. refert ex Vanespen. Petra *l.c.n.39.*
19 Capitula Cathedralium, etiam vivente Episcopo,
vocanda sunt, & admittenda, aut eorum Nuncii ad
Concilia Provincialia, & præsertim ad ea tractanda,
quæ spectant ad ipsa Capitula, textu expresso *in
cap. Et si membra* 10. *de his, quæ fiunt a Prælatis sine
consensu Capituli*, ibi: *Visum fuit nobis, & Fratri-
bus nostris, ut Capitula ipsa ad hujusmodi Concilia
debeant invitari, & eorum Nuncii ad tractatum ad-
mitti maxime super illis, quæ ipsa Capitula contingere
dignoscuntur*; Barbosa *de Canonicis cap.42. num.21.*
Quaranta *in Summa Bullar. verb. Concilium Provin-
ciale vers. quarto quæro*; Fagnan. *in cit. cap. Et si*
20 *membra num.40.* Abbas *ibid. num.4.* Immo Capitula
Cathedralium admitti debent ad Concilium Provin-
ciale etiam pro negotiis ipsa Capitula non contin-
gentibus, ut colligitur ex verbo illo *Maxime* addu-
cto in *cit. textu*; talis enim dictio implicat idem esse
in casu contrario; *lib.1. §. vel maxime, ff. de collat.
bonor. l. Scire etiam oportet, §. Sed etsi maxime, ff.
de excusat. tutor.* Et sic tenent *in dict. cap. Et si mem-
bra*, Vincent. Hostiens. *num.2. in fin.* Joann. An-
dreas *num.3. in verb. Maxime*, Butr. *num.6.* Card.
num.3. vers. oppone; Ancharan. *num.5.* Imola *num.4.
& 5.* dicens hanc partem esse veriorem; Abbas, &
Joann. de Anan. *num.4.* ex quibus ut refert Fagnan.
21 *ibid. num. 13.* patet hanc esse communem opinio-
nem; Sic etiam Capitula Collegiatarum Jurisdi-
ctionem quasi Episcopalem habentia adhuc vivente
suo Prælato vocanda sunt ad Concilia Provincialia,
ut decisum fuisse a Sac. Congreg. Conc. refert, &
tenet ex Prospero de August. Barb. *de Canonicis cap.*
42. *num.22. & lib.1. Juris Ecclesiast. Univers. cap.31.*
22 *num.22.* Fagnan. *loc. cit. num.3.* Ipsa tamen Capitula
sive Cathedralium, sive Collegiatarum exempta-
rum, quasi Episcopalem Jurisdictionem habentia,
in Conciliis Provincialibus, adhuc viventibus suis
Episcopis, & respective Prælatis, non sunt Conju-
dices, nec habent votum decisivum, sed solum
consultivum, in quantum scilicet sicut unusquisque
Episcopus, seu consimilis Prælatus cum consilio sui
Capituli expedire debet gravia, & non aliter, ut *in*
cap.1. de excessibus Prælat. ita omnes Episcopi, &
consimiles Prælati Provinciæ ibi existentes cum con-
silio suorum Capitulorum expedire debent ea, quæ
in Provinciali Concilio aguntur, *argum. cap. Hu-
miles, de majorit. & obedient.* In Concilio enim Pro- 23
vinciali omnia gerenda esse de consilio Capitulorum
Provinciæ, dicunt expresse Hostiens. *in cap. Et si
membra* 10. *de his, quæ fiunt a Prælatis num.2. in
verb. Nuncii*, & Joann. Andreas *ibid. num.3.* Præ-
positus *in cap. Propter Ecclesiasticos, dist.18. num.9.
vers. Aliter*; Innocent. *in cap. Grave, de præbend.
num.8.* Abbas *in dict. cap. Et si membra num.2.* Fa-
gnan. *ibid. num.40. & seqq.* Sic etiam Abbates Com- 24
mendatarii in Conciliis Provincialibus habent dum-
taxat votum consultivum, ut decisum fuisse a Sac.
Congreg. Concil. refert Fagnan. *loco cit. n.53.*
Ad Concilia Provincialia vocari, & intervenire 25
debent generaliter loquendo omnes, qui de Iure,
vel consuetudine intervenire solent, textu expresso in
Concil. Trident. *dict. sess.24. cap.2.* ibi: *Episcopi omnes
& alii qui de Jure, vel consuetud. interesse debent, con-
venire omnino tenentur; & sess.25. cap.2.* ibi: *Patriar-
chis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis & omni-
bus aliis, qui de Jure, vel consuetudine in Concilio Pro-* 26
vinciali interesse debent. Sic etiam generaliter loquen-
do ad Concilia Provincialia accedere possunt pro Ju-
stitia assequenda omnes, qui se gravatos existimant,
textu expresso *in cap. Propter Ecclesiasticos 1. dist.18.*
ibi: *In ipsis autem Conciliis, & Presbyteros, & Dia-
conos presentes esse oportet, & omnes quotquot se læsos* 27
existimant. Laici autem non permittuntur interesse
Conciliis Provincialibus, nisi ad Justitiam petendam,
vel defendendam; *cap. Novit, de Judic. cap. 1. de
Sponsalibus*; In Ecclesiasticis enim negotiis, & ubi
tractatur de Clericorum correctionibus non sunt vo-
candi Laici, immo omnino sunt excludendi; *argum.
cap. Messana, de elect.* Et Sacra Congr. Concil. non
approbat dictam vocationem, *ut in Oriolen.27. Mar-
tii 1632.* Et nullum Jus habere Laicos petendi assisten-
tiam in Synodo denegando remissoriam, resolvit *in
Lycien.10. Januarii, & 10. Aprilis 1688.* Omnes, 28
qui de Iure, vel consuetudine interesse tenentur Con-
ciliis Provincialibus, si vocati non compareant, ces-
sante legitimo impedimento, puniuntur; *cap. Per-
venit 6. & cap. Placuit 1. dist.18.* & textu expresso in
Concil. Trid. *d. sess.24. cap.2.* in fin. ibi: *Quod si in
his tam Metropolitani, quam Episcopi, & alii su-
prascripti negligentes fuerint, pœnas Sacris Canonibus* 29
sancitas incurrant. Pœna autem contra ipsos non in
teressentes sine legitimo impedimento, vel contra
illicentiatos discedentes, est Excommunicatio; &
contumax vocatur ille, qui illicentiatus recedit; De-
cius *in cap.1. de Judiciis n.43.* Quaranta *quæsit.11. &
18.* & faciunt *cap. Non oportet 5. cap. Pervenit 6. cap.
Episcopus 9. cap. Placuit 10. cap. Si quis 12. cap. Si
quis Episcopus 13. & cap. Si quis Episc. 14. dist.18.* 30
Talis vero Excommunicatio privat solummodo com-
munione aliorum Episcoporum usque ad futurum,
Concilium textu expresso in cit. *cap. Si quis Episco-
porum 14. dist.18.* ibi: *Si quis Episcoporum commoni-
tus a Metropolitano ad Synodum, nulla gravi necessi-
tate intercedente corporali, venire contempserit, sicut
statuta Patrum sanxerunt, usque ad futurum Concilium
cunctorum Episcoporum charitatis communione prive-* 31
tur.

31 *tur*. Poterunt tamen tales non intereſſentes contumaces inſuper a communione fidelium ſegregari, & aliis pœnis Canonicis per Metropolitanum affici, ſed prævia trina monitione; cum ad incurrendam veram Excommunicationem, tribus vicibus debeat quis citari; *cap.* 1. *de ſentent. Excommunicationis in 6.* ubi ad infligendam dictam primam pœnam, cum non ſit vera Excommunicatio, & ſit ſola pœna Canonica, ſufficit unica monitio; Card. Petra *l. c. n.* 111.

32 Concilia Provincialia ſecundum antiquos Canones debebant celebrari bis in anno per ſingulas Provincias; *c. de Conciliis* 2. *c. Habeatur* 3. *c. Propter Eccleſiaſticos* 4. *& c. Pervenit diſt.* 18. Semel quidem ante dies Quadrageſimæ, Secundo vero circa tempora Autumni; ut expreſſe *in d. c.* habetur. Vel ſemel poſt tertiam Hebdomadam Paſchæ; & Secundo idibus
33 Octobris, ut expreſſe *in d. c. Propter Eccleſiaſticos*. Poſtea tamen in ſexta Synodo Univerſali talis antiqua Conſtitutio fuit correcta, ac propter fatigationem, & ut opportune haberentur ad iter agendum, qui congregandi erant, a Sanctis Patribus definitum fuit, ut omnibus modis hoc Concilium fieret ſemel in anno; ut expreſſe *in c. Quoniam quidem* 9. *diſt.* 18. & hoc ſtatutum ſextæ Synodi innovatur, & præcipitur obſervari *in cap. Sicut olim* 25. *de accuſationibus*, ibi: *Sicut olim a Sanctis Patribus noſcitur inſtitutum, Metropolitani ſingulis annis cum ſuis Suffraganeis Provincialia non omittant Concilia celebrare; & cap. Cum ſit* 16. *de Judæis*, ibi: *Per Provinciale Concilium,*
34 *quod ſingulis annis præcipimus celebrari &c.* Verum quia neque hoc ſervabant Metropolitani, idcirco in Concilio Lateranenſi V. ſub Leone X. anno 1537. ſeſſ. 10. Conſtitut. incip. *Regimini*, circa finem §. *Matura quoque conſideratione*, *tom.* 4. *Conciliorum part.* 2. *pag.* 99. *col.* 1. antiqua Jura fuerunt correcta, & ſtatutum fuit, ut de cætero Concilia Provincialia fierent ſingulis trienniis; Quod & fuit iterum expreſſe ordinatum in Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 2. *de reform.* ibi: *Ut Provincialia Concilia ſicubi omiſſa ſunt, pro moderandis moribus, corrigendis exceſſibus, controverſiis componendis, aliiſque ex Sacris Canonibus permiſſis renoventur. Quare Metropolitani per ſe ipſos, ſeu illis legitime impeditis, Coepiſcopus antiquior intra annum ad minus a fine præſentis Concilii, & deinde quolibet ſaltem triennio poſt Octavam Paſchæ Reſurrectionis D. N. J. C. ſeu alio commodiori tempore pro more Provinciæ non prætermittant Synodum in Provincia ſua cogere.*

35 Ex quibus verbis habes quod Metropolitani poſſint quidem intra triennium etiam pluries Synodum convocare, ſi id expediens judicetur, ut clare patet ex illa dictione *ſaltem*; Sed ultra triennium protrahere non debent, ut patet clare ex illis verbis *non prætermittant*.

36 Immo Metropolitanus omittens, & negligens celebrare Concilium Provinciale intra triennium ſubjacet pœnis Canonicis; *ex cap. Quoniam quidem diſt.* 18. & incurrit pœnam Suſpenſionis a ſui executione Officii, ut expreſſe ſtatuitur *in d. c. ſicut olim* 25. *de accuſationibus*, ibi: *Quiſquis autem hoc ſalutare ſtatutum neglexerit adimplere, a ſui executione Officii ſuſpenda-*
37 *tur*. Quæ tamen pœna Suſpenſionis non eſt latæ Sententiæ, ſed ferendæ ſecundum Hoſtienſ. *in d. c. Olim* in fine, Joannes Andreas *ibid. n.* 7. & Fagn. *ibid. n.* 107. Et ſic intelligendum eſt decretum *diſt. Lateranen. Conc. ſub Leone X. ſeſſ.* 10. in Conſtit. incip. *Regimini*, ibi; *Circa hoc autem negligentes, pœnas in iiſdem Canonibus contentas ſe noverint incurſuros*. Et ita pariter intelligendum venit Decretum Conc. Trid. *in d. ſeſſ.* 24. *c.* 2. *in fin.* ibi: *Quod ſi in his tam Metropolitani, quam Epiſcopi negligentes fuerint, pœnas ſacris Canonibus ſancitas incurrant*. Et ratio eſt quia 38
præcitata Decreta relationem habent ad pœnas a Jure ſtatutas, ut intellexit Sac. Congr. Conc. relat. a Fagn. *loc. cit. ſub n.* 109. ubi cum inter alia quæſita, fuiſſet, ut infra, dubitatum, *Tertio, dato quod cenſeatur impoſita* (ſcilicet pœna Suſpenſionis) *an ipſa pœna, quæ ſecundum d. cap. ſicut olim, incurritur mediante ſententia, hodie ipſo Jure incurratur propter illa verba d. c.* 2. *in fin.* ibi: *Pœnas ſacris Canonibus ſancitas incurrant?* Sac. Congr. *ad tertium cenſuit* 39
per Concilium Tridentinum non eſſe alteratum, nec immutatum modum incurrendi pœnam d. c. ſicut olim; quia Concilium utitur illis verbis: Incurrant pœnas ſancitas, quæ nihil innovant.

Locus autem eligendus pro congregando Conci- 40
lio debet eſſe commodus quantum fieri poteſt omnibus, qui intervenire debent, ut non fatigentur propter diſcrimina itinerum; *c. Quoniam quidem* 7. *diſt.* 18. & ibi notat Præpoſitus *n.* 1. Henric. Bottæus, *de Synodo Epiſcopor. p.* 1. *q.* 10. *n.* 56. & Fagn. *in cit. cap. ſicut olim n.* 26. Et electio talis loci pro Concilio Pro- 41
vinciali celebrando ſpectat ad Archiepiſcopum, qui tamen ceſſantibus juſtis impedimentis, Metropolitanam Eccleſiam, modo in ea adſint commoditates ad id neceſſariæ, relinquere non debet. Sic cenſuit Sac. Congr. Conc. ut refert Fagn. *in d. cap. ſicut olim n.* 27. Concilium Provinciale poſtquam in loco indi- 42
cto eſt congregatum, ſolet celebrari per ſpatium trium, vel quatuor dierum; Hoſtienſ. *in c. Grave, de præbend.* Nec poteſt ultra Hebdomadam protrahi, niſi id exigentibus negotiis imminentibus; Genuenſ. *in praxi c.* 69. *n.* 13. Card. Petra *loc. cit. n.* 113.

Quando in Concilio Provinciali Metropolitanus 43
eſt unius ſententiæ, Suffraganei autem omnes ſunt alterius; quænam prævaleat, & num conſulendus ſit Summus Pontifex? variant Doctores, & varia etiam fuerunt vota Cardinalium Sacræ Congregationis Concilii in Ulixbonenſi circa tale propoſitum dubium *Die enim* 10. *Jan.* 1577. (poſtquam *die* 11. *Oct.* 1576. cenſuerat amplius deliberandum ſuper hoc dubio) ex novem qui erant congregati Cardinales, ſcilicet, Mor. Columm. Geſſ. Lancel. Alciat. Senon. Mont. alt. S. Sixtus, & Caraffa; Quatuor, nempe Mar. Geſſ. Lancell. & Caraffa cenſuerunt ſententiam Suffraganeorum præferendam eſſe ſententiæ Metropolitani, qua illi habent votum deciſivum, & ſunt Conjudices; Alii autem quatuor ſcilicet, Columm. Alciat. Senon. & Mont. alt. (nam S. Sixtus quid ſenſiſſet non aperuit) dixerunt neutri ſententiæ adhærendum, nec ſuffraganeorum, nec Metropolit., ſed abſolute in quacumque cauſa adeundum eſſe Papam. Quia autem Sanctiſſimus 44
die 14. *Jan.* audita relatione Congregationis, inclinavit potius in opinionem illam, quod prævaleat Sententia Suffraganeorum, & quia habent votum deciſivum & ſunt Conjudices, & quia Doctores dicunt, quod debet Metropolitanus ſtatuere de conſilio, & aſſenſu eorum, ſeu majoris partis, ut refert Fagn. *in d. c. ſicut olim* 25. *de accuſationibus num.* 24. & 104. tenendum

tum est in tali casu prævalere sententiam Suffraganeorum, ut colligitur ex *c. ne Episcopi 7. de temporibus ordinat.* ubi dicitur, quod Metropolitanus debet consentire majori parti suorum Suffraganeorum, ibi; *Quod si inter partes aliqua dubitatio fuerit, majori numero Metropolitanus consentiat.* Ita Hostiens. *in c. 1. de libell. oblat. ad fin.* Jacobat. *de Concil. lib. 6. art. 2. vers. Nemo faciat*, Navarr. *cons. 1. de his, quæ fiunt a Prælatis sine consens. Capit.* Bottæus de *Synodo p. 3. n. 137.* Genuens. *in cit. prax. c. 89. num. 4.*
45 Quaranta *loco cit. quæst. 29.* Fagn. *loco cit. num. 71.* & alii. Sententia tamen debet nihilominus pronunciari nomine Archiepiscopi de consilio, & consensu Suffraganeorum; Card. Hostiens. & Zabarell. *in cap. Grave de præbend. num. 6.* Jacobat. *de Concil. l. 5. art. 8. fol. 288. c. sicut, de accusat, & c. Sane d. 67.*
46 Si vero Archiepiscopus dissentiat pronuntiare sententiam ab ipso non approbatam, tunc recurrendum est ad Summum Pontificem; Quaranta *loco cit. quæst. 30.* Petra *loco cit. n. 73.* & alii.
47 Concilium Provinciale nequit dissolvi ab Archiepiscopo solo sine consilio, & assensu, seu voto Suffraganeorum. Ita decisum fuisse a Sacra Congreg. Conc.
48 refert Fagnan. *in dict. cap. Sicut olim, de accusat. num. 98.* Completo, & dissoluto Concilio Provinciali de communi consensu, tenentur Episcopi infra sex menses publicare in suis Diœcesibus Conciliaria statuta; textu expresso *in cap. Decernimus 17. dist. 18.*
49 Non tamen debent publicari inconsulto Romano Pontifice, ut declaravit Sacra Congregatio Concilii *in Januensi 14. Junii 1573*, his verbis, *Decreta, quæ in Conciliis Provincialibus conduntur, non debent publi-*
50 *cari inconsulto Romano Pontifice.* Debent enim Concilia Provincialia prius recognosci, & approbari a Summo Pontifice, seu a Sacra Congregat. Concilii, ut est dispositum a Sixto V. in Constitut. incip. *Immensæ de Institutione Sacræ Congregationis Concilii*, ibi: *Provincialium vero* (Synodorum) *ubivis terrarum illæ celebrentur, decreta ad se mitti præcipiet, eaque singula expendet, & recognoscet*, & sic declaravit ipsa Sac. Congreg. Conc. *in Januens. de anno 1573.*
51 *& in Hostiens. de anno 1586.* Et de facto sic servat Praxis, quod Concilia Provincialia a Sacra Congre-
52 gatione Concilii approbentur. Nec tamen per istam approbationem, quæ fieri solet a Sacra Congregatione Concilii, ipsa decreta Conciliaria obligant extra Provinciam, ut decisum fuisse ab ipsa Sacra Congre-
53 gatione Concilii refert Sellius *in selectis Canonicis, cap. 25.* & Barbosa *ad Tridentin. sess. 24. cap. 2. n. 2.* Bene vero obligant omnes Subditos Provinciæ, & contra inobedientes Juris remediis est procedendum cum afficiant omnes de Provincia; *cap. cum omnes, de Constitutionibus*, & expresse Tridentinum *dict. sess. 14. cap. 2.* præcipit Episcopis, ut observent, & faciant observari talia Conciliaria Decreta, ibi: *Et quæ ibi ordinata fuerint, observent, & observari, faciant.* Et Sacra Congregatio *sub die 6. Aug. 1695. in una Montis Morani executionis decretorum* mandavit exequenda esse Decreta Conc. Provinc. Beneven-
54 tani in dicta Diœcesi; & Rota *in Cracovien. exemptionis 16. Jan. 1689. §. Illud, cor. Card. Caccia.* Immo Decreta Conciliaria Provincialia ligant etiam Episcopum Successorem, licet sit elapsum decennium ab ultima Synodo Provinciali, ut fuit decisum *in una Marsicana.* Non tamen hæc decreta obligant 55
ad culpam, sed ad pænam, nisi specialiter ad culpam obligare declaraverit ipsum Concilium; Concil. Toletan. *XXI. cap. 2.* Petra *loc. citat. num. 120.*
Conciliorum, & Synodorum celebratio Episcopis 56
juxta Conc. Trid. dispositionem efficaciter suadetur; Benedict. XIV. tom. 1. Const. 28. incip. *Quamvis §. 5.* & Constitut. 31. incip. *Singularis §. 2.*

CONCILIUM EPISCOPALE, SEU SYNODUS DIŒCESANA.

Articulus III.

SYnodus ex Græco interpretatur Comitatus, vel 1
Cætus, textu expresso *in c. Canones dist. 15. vers. Synodus*, ibi: *Synodus autem ex Græco interpretatur Comitatus, vel Cætus.*
Synodus Diæcesana est celebranda singulis annis 2
ab unoquoque Episcopo in sua Diœcesi. Sic expresse statuit Concilium Tridentinum *sess. 24. de reformatione cap. 2.* ibi: *Synodi quoque Diœcesanæ quotannis celebrentur.* * Vide infra *n. 72. & seqq.* * Potestque celebrari etiam extra Ecclesiam, ex Monacell. *tom. 1. titul. 5. formul. 3. num. 7.* Bott. Massobr. ibi citatis. Et 3
si necessitas postularet, posset Synodus Diæcesana etiam sæpius in anno celebrari. Barbosa *ad Conc. cit. sess. 22. cap. 2. num. 17. & p. 5. de Offic. & potestat. Episcop. alleg. 93. num. 2.* Ugolin. *de Offic. Episc. cap. 48. num. 3.* & alii per textum *in cap. De Conciliis 2. dist. 18.*
Episcopus non celebrans singulis annis Synodum 4
Diœcesanam incurrit pœnas a jure statutas. *Sacra Congregatio Concilii 26. Junii 1621.* Episcopus omittens sine causa celebrare quotannis Synodum de jure Communi est suspendendus ab executione Officii, ex *cap. Sicut olim, de accusationibus. Sacr. Congreg. Conc. 21. Mart. 1590.* apud Pignatell. *tom. 4. consult. 132.* Barbosa *ad Concil. loc. cit. num. 18.* Gavant. *in manual. Episcop. verb. Synodus num. 5.* Vide infra *n. 86. seqq.*
Episcopus duarum Civitatum unitarum debet in 5
utraque Diœcesi alternative Synodum celebrare, nec Capitulum unius Cathedralis cogi potest, ut accedat ad Synodum alterius. *Sac. Congreg. Conc. in una Civitatis Castellanæ, & Hortanæ 9. Januarii 1624.* & sæpius alibi teste Pignatell. *tom. 4. consult. 132.* Hinc *eadem Sac. Congr. Conc. in Valven. & Sulmonen. 3. Septem. 1650.* declaravit quod in qualibet Civitate deputandi sunt examinatores Synodales distincti ab illis, qui deputantur in altera Civitate; Et quod Episcopus pro causis Diœcesanorum unius Diœcesis deputare debeat Vicarium Generalem in illa Diœcesi. Ac etiam quod Clerici unius Diœcesis delinquentes debeant ibidem in carcerem condi, & non transmitti ad carceres alterius Diœcesis; Sic apud Pignatell. *loc. cit.* ubi insuper adducit ad rem alia Decreta Sac. Congr. Episcoporum.
Afferuntur ad id aliæ novissimæ Resolutiones Sac. 6
Con-

Congregationis Concilii, nempe, *in Ampurien. Synodi*, ubi ita habetur: *Approximante tempore celebrationis Synodi, Episcopus, stante quod Ampuriensis Diœcesis, unita sit æque principaliter Civitatensi Diœcesi, nulla in hac parte suffultus consuetudine, supplicat ab Eminentiis VV. edoceri . . . . I. An ipse teneatur celebrare Synodum in utraque Diœcesi, & quatenus negative, II. An renuentibus Civitatensibus accedere ad Cathedralem Ampuriensem, eos juris remediis ad accessum, & ad Synodi observantiam compellere possit? Et Sac. Congreg.8.Maii* 1694. Respondit: *Ad I. Affirmative alternatim. Ad II. Negative*, ut in *libro* 44. *Decret. pag.*212. Et in *Geruntinen. & in Cariaten. Synodi & Gravaminum*: Cum Capitulares, & reliqui de Clero Geruntinen. ad Synodum per Episcopum indictam, & in Civitate Cariatensi habitam, non accessissent, tum ob itineris incommodum, tum etiam quia Ecclesiæ Geruntinen. & Cariaten. fuerint inter se accessoriæ unitæ, reservata tamen præminentia Geruntinensi, inter cætera disceptata fuerunt hæc dubia. *I. An Synodus ab Episcopo celebrata in Cathedrali Cariaten. sustineatur?* Et quatenus negative, *II. An liget Diœcesim Geruntinam? III. An Censuræ ab Episcopo fulminatæ contra Canonicos Geruntinos sustineantur?* Et Sacra Congregat. *die* 7. *Octobr.* 1706. Respondit: *Ad I. Affirmative. Ad II. & III. Negative*. Sed proposita causa sub Dubio: *An, & in quibus sit standum, vel recedendum a decisis sub die* 2. *Octobris* 1709. *in casu &c. Die* 1. *Febr.* 1708. Rescripsit: *Ad I. In decisis. Ad II. prævio recessu a decisis, Affirmative. Ad III. usque ad ultimum, in decisis*, ut *in lib.*58. *decretal. pag.*53. Et in *Matheranen. & Acheruntina Synodi*, ad sequentia dubia. 1. *An licitum sit Archiepiscopo Matheranensi, & Acheruntino convocare Synodum Diœcesanam in Civitate Matheræ pro utraque Diœcesi, seu potius eam celebrare teneatur in Civitate Acheruntina?* Et quatenus affirmative ad primam partem, & negative ad secundam; *II. An idem Archiepiscopus compellere possit Ecclesiasticos dictæ Civitatis, & Diœcesis Acheruntinæ ad interveniendum prædictæ Synodo in casu &c.* Sac. Congreg. 24. *Martii* 1736. Respondit, *dilata non retardato pro hac vice interventu Cleri Acheruntini Synodo jam indictæ in Civitate Matheranensi sine præjudicio jurium ambarum partium*. Sic apud Thesaurum Resolutionum Sacræ Congregationis Concilii *tom.*7. *in d. Matheranen. & Acheruntina Synodi*, in cujus causæ expositione refertur etiam sequens Decretum *in Pennen.*, & *Adrien.* ubi eadem Sacra Congregatio *die* 26. *Julii* 1647. Respondit: *Synodum ab Episcopo congregatam, & celebratam in Civitate Pennen., quæ ratione alternativæ celebranda erat in Civitate Adriensi, non esse abolendam, sed acriter corripiendum Episcopum, & faciendam declarationem, quod hujusmodi celebratio nullo modo præjudicet Civitati Adriensi ratione dictæ Alternativæ, prout hæc Sac. Congr. declarat*, ut in *lib.*18. *Decret. pag.*367. Vide infra *n.*78. *seqq.*

7 Episcopus nondum consecratus, si Bullas expedivit, potest Synodum convocare; Gavant. *in Manual. Episc. verb. Synodus Diœcesana n.*1. Massobrius *de Synodo Episcopi c.*2. *dub.*1. *n*,9. Barbosa *ad Conc. loc. cit. n.*20. *& citat. allegat.*93. *post n.*3. cum aliis ibi citatis.

8 Archiepiscopus non potest Synodum congregare ante susceptionem Pallii. Sic expresse Glos. *in cap. Pallium 6. verb. Missarum dist.*100. ibi: *Et in Synodo etiam uti valet, sed non potest Synodum congregare ante susceptionem Pallii*; Pirhing. *in Jus Canonicum tom.*1. *lib.*1. *tit.*8. *n.*11. Azorius *Instit. moral. par.*2. *lib.*3. *cap.*34. *qu.*2. Card. Petra *tom.*5. *Commentar. ad Constit. Pii II. num.*31., & alii cum Barbosa *cit. allegat.* 63. per text. *in cap. Quod si ut §. Super eo, de electione.*

Synodus Cleri Romani convocari potest ab Eminentissimo Cardinale Urbis Vicario, ut actum fuisse liquet in proœmio statutorum Cleri Romani impressorum, & expresse data fuit facultas a Paulo III. const.36.a.10.ibi: *Synod.in Rom.Clero pro correctione malorum morum, & pro necessitate, juxta temporum opportunitates in Clero occurrentes, ubi, & quando libuerit celebrandi, & congregandi statuta, & ordinationes, seu Constitutiones pro tempore observandas edendi*. Sic Card. Petra *tom.*5. *Comment. ad Const.* 1. *Pauli II. n.*64. 9

Vicarius Generalis Episcopi absque ejus speciali mandato non potest Synodum Diœcesanam convocare. *Sac. Congr. Conc.* 11. *Aug.* 1688. apud Sell. *in Selectis Canonic. c.*25. *n.*31. Barbosam *ad Concilium l.c. n.*21. & tenent passim Doctores. Vide verb. *Vicarius Generalis art.*2. *n.*20. 10

Vicarius Capitularis, Sede vacante potest, immo debet Synodum congregare; In illum enim transfertur jurisdictio Episcopalis. Sic decisum fuisse a *Sac. Congregat. Concil.* referunt Garcias *de Benef. part.* 9. *cap.*2. *n.*8. Card. Petra *tom.*5. *Comment. ad Constit.*4. *Callisti III. sect.*2. *n.*113. Gavant. *l.c. verb. Synodus Diœcesana num.*2. Barbosa *ad Concilium loc. cit. n.*22. & ad id tenen[-] cent Sbroz *de Offic. Vicar. lib.*2. *qu.* 111. *in addit. sub n.*5. Pavin. *de potest. Capituli Sede vacante part.*1. *quæst.*9. *vers. Ex præmissis & qu.*10. Boteus *de Synodo part.*1. *q.*6. *n.*40. Massobrius *loco cit. cap.*2. *dub.*4. Barbosa *cit. allegat.*93, *sub num.*4., & alii. 11

Abbates, aliique Prælati Episcopo inferiores non possunt congregare Synodum, nisi habeant copulative tria requisita, scilicet Territorium vere separatum cum Jurisdictione quasi Episcopali in Clerum, & populum, & speciale Indultum Apostolicum cum subsecuta consuetudine, Barbosa *ad Concil. Trident. sess.*24. *de reform. c.*18. *n.*45. Card. de Luca *ad Concil. disc.*30. *n.*12. Lotter. *de re Benefic. lib.*2. *q.*31. *num.*88. & plurimi alii citati a Card. Petra *t.*5. *Comment. ad Constit.*4. *Callisti III. sect.*2. *n.*114. & 115. ubi ad id refert plura *Decreta Sac. Congreg. Conc.* Vide *ibi* multa ad rem. 12

Episcopus justo aliquo impedimento detentus potest Synodum congregare per alium. Sic decisum fuisse *a Sacra Congregat. Concil.* referunt Ugolinus *de Offic. Episcop. cap.*48. *n.*3. Barbosa *ad Concil. Trident. sess.*24. *de reform. cap.*2. *num.*19. & *cit. allegat.*43. *n.*3. ubi dicit, quod id innuit ipsummet Concilium *cit. cap.*2. dum inquit *Synodi Diœcesanæ quotannis celebrentur*, indeterminate enim loquitur, & non speciatim mandat Episcopis, ut ipsimet Synodum congregent, adeoque per alios possunt; Ita enim Piasec. *in praxi p.*2. *c.*2. *n.*1. & alii. 13

Si in Diœcesi sit constitutus Vicarius Apostolicus, ad ipsum solum, & non ad Episcopum pertinet con- 14

congregare Synodum, & facere concursum, quia Episcopus non habet nisi administrationem Ordinis *Sac. Congreg. Episcop. in Lycien. 9. Jun.* 1608. *& in Bisinianen. 16. Maii* 1653. apud Piton. *Constit.*; *& decis. ad Episc. n.*1205.

15 Non est ordinarie convocanda Synodus, nisi prius expleta fuerit Visitatio Generalis Diœcesis; Ipsa enim prævia Visitatio videtur necessaria, ut opportuna remedia malis, & pravis consuetudinibus, ac corruptelis, quæ in Diœcesi sunt, possint applicari, Crispin. *de Visit. p.*3. *§.*18. *n.*4. Pax Jord. *Lucubrat. to.*2. *lib.*8. *tit.*2. *n.*9. Monacell. *t.*1. *tit.*5. *formul.*3. *n.*2. & alii.

16 Debet autem Synodus fieri ante Visitationem, quando habita non fuit a multo tempore. *Sac. Congr. Episc. in Tarentina* 24. *Oct.* 1686. apud Nicol. *in Flosculis verb. Synodus n.*1.

17 Episcopus in convocatione Synodi non tenetur consilium Capituli requirere, nec in aliis actionibus præparatoriis; Id enim sola sua auctoritate facere potest: Sic declaravit *Sacra Congreg. Concil. in Oriolen.* 22. *Martii* 1631. apud Barbosam *in Summa Apostol. decis. collect.*124. *n.*22. *& in Fulginaten.* 26. *Februar.* 1639. apud Nicol. *Locubrat Canon. lib.* 5. *tit.* 6. de *judic. num.*6. *& in Hispalen. Visitationis* 18. *August.* 1695. apud Monacell. *tom.*1. *tit.*5. *formul.*3. *num.*5.

18 Piasec. tamen *prax. Episcop. part.*2. *art.*1. *n.*4. *cit. de modo convocandi syn.* Pignetell. *tom.*1. *consult.*69., & apud ipsum Rota *in Barbastren. Jurisdictionis* 7. *Junii* 1585. *coram Card. Pamphilio*, & alii dicunt quod Episcopus, antequam indicat Synodum, teneatur requirere saltem consilium Capituli juxta Regulam *cap. Quanto, De his, quæ fiunt a Prælat. sine consensu Capituli.*

19 Episcopus debet in publicatione Decretorum Synodi, Capituli consilium exquirere, licet sequi non teneatur: Episcopus enim prudens, antequam Decreta Synodi promulget, debet prius in privatis congressibus a Viris doctrina, prudentia, & pietate præstantibus, & deinde ex obligatione a capitulo collegialiter coadunato consilium exquirere: Licet solus potestatem legislativam statuendi habeat, & consilium sequi non teneatur. *Sac. Congr. Concil. in Hispalen. Synodi* 26. *Novemb.* 1689. apud Monacell. *l. c. n.*9. ubi dicit esse hanc propositionem, quæ non habet hodie oppositorem.

20 Requisitio consilii Capituli pro publicatione Decretorum Synodi, debet fieri ab Episcopo Capitulo congregato, non autem Canonicis particulariter, Syndico, aut Procuratori, alias non valeret, ut tradunt Rota *coram Verallo part.* 1. *decis.*305. *numer.*3. Card. de Luca *de Jurisdict. discurs.*6. *num.*4., *&* 6. Gavant. *in prax. Synod. tit. de Confect. Decret. cap.* 6. *num.*8. Pax Jordan. *Lucubrat. tom.*2. *lib.* 8. *titul.* 1. *de Constitut. num.*10. Monacell. *loco citato num.*14. & alii.

21 Immo valde expedit, quod dicta requisitio facta Capitulo congregato registretur in actibus Synodi, quia cum sub pœna nullitatis Synodi teneatur Episcopus consilium Capituli exquirere, ut pluries declaravit *Sac. Congreg. Conc.* & signanter *in una Sancti Marci Synodi* 10. *Maii* 1666. *& in Boven. Synodi* 17. *Februarii* 1680. *& in Hispalen. Synodi* 26. *Novembris* 1589. constando sic de tali facta requisitione evitantur omnes recursus, qui non semel in Sac. Congreg. audiuntur adversus hunc defectum.

Si autem Canonici, & Dignitates nollent coram 22 Episcopo de ipsis indicta congregari, tunc sufficeret requisito facta per Edictum affixum in loco Capituli, seu ad valvas Sacristiæ, aut Ecclesiæ Cathedralis, protestando in eodem Edicto quod sic habeantur pro requisitis, & ad celebrationem Synodi velle procedere, quod in tali casu sufficiet ad eius validitatem, prout declaravit *Sac. Congr. Conc. in Ostunen. Synodi* 15. *Decembris* 1696. apud Monacell. *loco cit. n.*12.

Et in casu, quo totum Capitulum congregatum, 23 seu aliqua ejus pars contradiceret desiderio, aut propositioni Episcopi, & protestaretur, & appellationem interponeret, posset Episcopus, his protestationibus, & appellationibus non obstantibus, suam Synodum libere celebrare, cum Synodi celebratio impediri, vel retardari nequaquam possit, etiam prætextu cujuscumque appellationis, ut expresse *Sacr. Congreg. Conc. in Oriolen.* 27. *Martii* 1632. *in respon. ad* 17. *dub.* apud Barbosa *in Summa Apostolicar. decis. verb. Synodus num.* 8. quia Episcopus tenetur solummodo Capituli consilium petere, non tamen sequi, ut declaravit *Sac. Congreg. Concilii in d. Oriolen. in respons. ad* 15. *dub.* apud Barbosa *loc. cit. n.*7. *in Fulginaten.* 26. *Febr.* 1639. apud Nicol. *Lucubrat. Canonic. lib.*5. *tit.*6. *de Judæis n.*6. *& in Hispalen. Synodi* 26. *Novemb.* 1689. *in respons. ad* 2. apud Monac. *l. c. n.*13.

Capitulum Cathedralis debet necessario expresse in 24 specie, & nominatim ad Synodum invitari juxta dispositionem Text. *in cap. Ultimo, De his, quæ fiunt a Prælat. sine consensu Capituli*, Fagnan. *in cap. Grave num.* 11. *&* 15. *de Præbendis*, Monacell. *loc. cit. n.*5. & alii.

Si autem Canonici, & Capitulum Synodo interesse, 25 recusent cogi possunt ab Episcopo etiam per censuras Ecclesiasticas. *Sac. Congregat. Concil. in Oriolen.* 21. *Mart.* 1632. *in respons. ad* 19. *dub.* apud Barbosa *in Summ. Apostolicar. decis. verb. Synodus numer.* 9. & Bonfadin. *in Thes. Eccles. decis. resolut.* 52. *n.*15.

Laicis, quamvis sit in facultate Episcopi eos invitare non tamen possunt de jure prætendere, quod 26 teneatur eos invitare ad Synodum. *Sac. Cong. Conc. in Lycien. Synodi* 10. *Jan.* & 18. *Apr.* 1688. *in respons. ad primum, & Sac. Congregat. Rit. in Urbinaten.* 23. *Januarii* 1700. *in responsione ad septimum* Vide infra *n.*92. *seqq.*

Ad Synodum accedere tenentur, & admitti debent solum Curati, & Beneficiati, nisi esset consue- 27 tudo, quod interveniret totus Clerus. *Sac. Cong. Episcop. in Aquilana* 31. *Maii* 1589. apud Nicol. *in Floscul. verb. Synodus n.*2. *& in Eugubina* 13. *Augusti* 1650. *in Forosempronien.* 17. *Januarii* 1654. apud Piton. *Constitut. ad Episcop. num.*1212. In casu autem, quo in Sy- 28 nodo agendum sit de reformatione morum, vel de alia re, quæ Clerum universum tangat, omnes Presbyteri, & Clerici interesse debent, ut declaravit *Sacr. Cong. Conc. in Eugubina* 12. *Augusti* 1650. apud Crispin. *de Visitat. p.*3. *§.*18. *n.*4. & Monacell. *loc. cit. num.*3. Tunc tamen si Episcopus acturus sit super ali- 29 quo ex præmissis, debet facere mentionem verbis specificis in Edicto convocationis. *Sac. Cong. Concilii* 7. *Januarii* 1654. *lib. Position.* 98. *fol.*124. apud Monacell. *tom.*4. *supplem. ad* 2. *tom. num.*155.

30 Exempti omnes, qui alia cessante exemptione, Synodo interesse deberent, nec Capitulis Generalibus subduntur, ad eam accedere tenentur, textu expresso *in Concil. Trident. cit. sess. 24. de reform. cap. 2.* ibi: *Synodi quoque Diœcesanæ quotannis celebrentur, ad quas exempti etiam omnes, qui alias cessante exemptione interesse deberent, nec Capitulis Generalibus subduntur, accedere teneantur.*

31 Omnes Curati, sive Sæculares, sive Regulares tenentur ratione Curæ Parochialis accedere ad Synodum, etiamsi ipsi Curati Regulares subdantur Capitulis Generalibus. *Communis*, per textum expressum in Concilio Trid. *loco citato*. ibi: *Ratione tamen Parochialium, aut aliarum sæcularium Ecclesiarum etiam annexarum, debeant ii, qui illarum curam gerunt, quicumque illi sint, interesse.*

32 Synodo interesse tenentur etiam Abbates, aliique Superiores Regulares, & Prælati inferiores exempti, si per se ipsos Curam Parochialem exerceant. Secus autem, si ipsam Curam per alium ab ipsis eligendum exerceant, quia tunc onus accedendi isti soli incumbit, & non Abbati, seu alteri Superiori Regulari, ut Prælato inferiori exempto. Sic decisum fuisse a *Sacr. Congregat. Concil.* referunt Card. Petra *tom. 5. Commentar. ad Constit. 4. Callixti III. sect. 2. num. 110.* Sellius *in Selectis Canonic. cap. 25. n. 32.* Barbosa *ad Trident. cit. cap. 2. n. 28.* & tenent alii communiter.

* Accedere tamen ad Synodum Diœcesenam non tenentur Abbates Regulares nullam animarum curam gerentes; ut ex Decretis *Sacr. Congr.* Bened. XIV. *de Synod. Diœces. lib. 3. c. 2. §. 3.* iterumque *lib. 7. c. 65. §. 2.* *

33 Item Synodo interesse tenentur Vicarii, seu Capellani Religionis Hierosolymitanæ Curam animarum habentes. *S. Cong. Conc. in Illerden. 17. Jun. 1683.* apud Monacell. *tom. 4. supplem. ad 3. tom. n. 1558.* & aliud *ejusd. S. Cong.* Decretum *in una Meliten.* refert ad id Card. Petra *loc. cit. n. 111.*

34 Item Synodo interesse tenentur Parochi exempti Ecclesiæ Lateranensis; Card. de Luca *de Jurisdict. discurs. 38. num. 6.* & ad Concil. Trid. *discurs. 30. num. 10. & sequent.* Card. Petra *loc citat. num. 9.* Tambur. *de jure Abbat. tom. 1. disp. 2. quæst. 4. num. 5. & Communis aliorum.*

35 Rectores Parochialium Nullius Diœcesis, etiamsi sint Abbates, tenentur accedere ad Synodum illius Episcopi, qui tanquam vicinior potest eos visitare. Sic decisum fuisse a Sac. Congr. Conc. referunt Franciscus Leo *in Thesaur. Fori Ecclesiastic. par. 1. cap. 9. n. 13.* Barbosa *loc. cit. num. 28.* Card. Petra *loc. cit. num. 17.* ubi expresse habet, quod *Sac. Cong. Conc.* declaravit debere *hujusmodi Abbates Nullius accedere ad synodum vicinioris Episcopi. ut in Adrien. 12. Jun. 1592. tom. 7. pag. 51. a tergo; Teneri Curatos Nullius Diœcesis interesse synodo illius Episcopi, qui tamquam vicinior potest eos visitare. Abbatem vero, si sit Nullius Diœcesis, non teneri, nisi Curam animarum exerceat. Et 12. Februar. 1622. tom. 12. Rectores Nullius tenentur accedere ad Synodum Diœcesanam illius Episcopi, qui tamquam proximior potest eos visitare;* Ac refert Fagnanus *in cap. Super His num. 16. de Majoritat. & Obedient. & in citat. Meliten. ad secundum* Sacra Congregatio censuit: *Rectores Nullius Diœcesis & ratione Visitationis ad synodum sunt obligati, & ad ea omnia, quæ in synodo decreta sunt, si visitentur ab Episcopo tamquam viciniore.*

Abbates Regulares, Priores, Rectores, Guar- 36
diani, aliique Superiores parvorum Conventuum,
qui vigore Decreti Innocentii X. *Ut in parvis*, subjiciuntur Jurisdictioni Ordinarii, tenentur accedere ad Synodum, quatenus vocati fuerint ab Episcopo tanquam Sedis Apostolicæ delegato, prout declaravit Alexander VII. suo Decreto emanato 30. *Martii 1611.* quod refert per extensum Fagnanus *in cap.*
Quando n. 64. de Offic. Ordinarii. Et si non interve- 37
niant, potest Episcopus suo arbitrio illos mulctare, excepta mulcta pecuniaria. *Sac. Congr. Conc. in Pientina 16. Jun. 1703. apud* Monacell. *tom. 4. ad 3. tom. n. 156.*

Conventus tamen, qui non fuerunt suppressi, & 38
in quibus adest numerus sex Religiosorum, non comprehenduntur sub hac obligatione. *Ead. Sacr. Congr. in dicta Pientina 15. Sept. ejusdem anni 1703.* apud Monacell. *loc. cit. num. 157.* & habetur clare ex Conc. Trident. *cit. c. 2.* quia subduntur *Capitulis Generalibus.*

Episcopus potest cogere etiam Clericos Subcolle- 39
ctores Apostolicos, ut Synodo intersint. *Sacra Congregat. Concil. in una Montis Pelusii 4. Febr. 1651. & in Cajacen. 21. Mart. 1654.*

Episcopus potest Juris remediis etiam per Censu- 40
ras Ecclesiasticas compellere ad interessendum Synodo omnes supradictos obligatos Synodo intervenire. *Sac. Cong. Conc. in Oriolen. 27. Mart. 1632. in resp. ad 19. dub. in Illerden. 9. Septemb. 1684. in Pientina 17. Jun. 1703.* & sæpe alibi.

Et sic etiam Juris remediis compelli possunt ab E- 41
piscopo ad interressendum Synodo Curati Regulares Parochiarum illorum Conventuum, in quibus residentiam habent Generales suorum Ordinum, quamvis istæ Parochiæ ex Concil. Tridentin. *sess. 25. cap. 11. & Sacr. Congreg. Conc. in Lauden. Jurisdictionis 1. Decemb. 1691.* non subjaceant Visitationi Ordinariorum. Sic *Sacr. Congregat. Concil. in dicta Laudensi 1. Decembr. 1691. in responsion. ad octavum, & nonum confirmata 20. Septembr. 1692.* juxta resoluta *in Justinopolitana 24. Septembr. 1739. in Comen. 16. Decembris 1645. & in Forosempronien. 3. Septembris 1650.* apud Monacell. *tom. 1. tit. 6. formul. 20. numer. 15.* Vide *ibi num. 14. & 15.*

In Synodo Diœcesana potest Episcopus facere 42
Constitutiones, & Decreta absque consensu, & approbatione Capituli, & Cleri; Licet enim teneatur ad id consilium Capituli exquirere, non tamen tenetur illud sequi, ut declaravit *Sacr. Congreg. Conc. in Oriolen. 27. Mart. 1632. in respons. ad 15. dub. in Fulginaten. 26. Februar. 1639. & in Hispalen. synodi 26.*
Nov. 1689. Solus enim Episcopus in Synodo Diœ- 43
cesana votum decisivum habet, *Sacr. Congregat. Conc. 13. Januar. 1594.* apud Sellium *in Selectis Canonicis cap. 25. n. 32.* & Barbosa ad Trid. *cit. c. 2. n. 29.*

Decreta tamen, seu Constitutiones Synodales, an- 44
tequam usu recipiantur, debent ostendi Capitulo, & aliis interestatis, eisque duorum mensium præfigi terminus, ut si se senserint gravatos, recurrere possint ad ipsum Episcopum vel ad Sedem Apostolicam. *Sacr. Congr. Episc. in Fundana 4. Dec. 1592.* apud Nicol. *in Flosculis verb. synodus.*

Non

45 Non tenetur autem Episcopus Synodum ostendere Civitati, vel Laicis, antequam imprimatur, vel promulgetur. *Sacr. Cong. Episc. in Civitate Castelli* 14. *Apr.* 1615. apud eundem *loc. cit.* & apud Barbosam *ad Trid. cit. cap.* 2. *num.* 33.

46 Dum Romæ revidentur Decreta Synodalia, non convenit, quod Episcopus procedat ad eorum executionem. *Sacr. Congreg. Episcop. in Vintimillien.* 21. *Aug.* 1666. apud Nicol. *loc. cit. num.* 7

47 Non tenetur tamen Episcopus ante Synodi publicationem ejus Decreta Romam mittere. Piasec. *in prax Episcop. par.* 2. *cap.* 2. *n.* 12. Gavant. *in Manual. Episcop. verb. synodus Diœcesana num.* 68. Barbosa *ad Conc. Trident. cit. cap.* 2. *sub num.* 33. *& par.* 3. *de Offic. & potest Episcop. allegat.* 93. *num.* 25. ubi dicit sic *eamdem Sacram Congregat. rescripsisse Episcopo Ostiensi*, teste Quaranta verb. *synodus Diœcesana in fine*.

48 Constitutiones, seu Ordinationes factæ in Synodo Diœcesana sunt perpetuæ, & non expirant morte Conditoris. Glossa *in cap. Ut animarum verb. statuto, de Constitutionibus in* 6. Zerola *in praxi Episcop. part.* 1. *verb. Edicta* §. 3. Arced. *de præcellent. Episcop. Dignit. part.* 2. *cap.* 1. *n.* 41. Barbosa *cit. allegat.* 92. *n.* 24. & alii.

49 Constitutiones, seu Ordinationes Synodales ligant Clericos, & Laicos Episcopo subjectos; Barbosa *ad Trid. cit. cap.* 2. *num.* 34. Massobr. *de synodo cap.* 4. *dub.* 76. *&* 78. Gavant. *loc. cit. n.* 75. & alii passim.

50 Tales autem Constitutiones Synodales ex defectu auctoritatis non obligant Regulares. Rota *in Neapolitana Jurium Parochialium* 13. *Mart.* 1711. §. *Atque hæc, cor. Ansaldo*. Sic expresse Ursaya *in* 2. *Miscelloneo sacro, & profano litt. S. n.* 97. & tenent Peyrin. *de privileg. ad Const.* 2. *Jul. II.* §. 25. *n.* 77. Lezana *summa qu. Regul. tom.* 1. *c.* 11. *n.* 11. Lantusc. verb. *Constitutio n.* 5. Hasbens. *Summ. Select. qu. verb. Constitutio n. III.* & alii passim quoad Constitutiones Synodales concernentes reformationes Clericorum.

51 Servanda tamen est Synodus Diœcesana a Regularibus quoad tempus humationis Cadaverum. *Sacr. Congr. Rit. in una Senogall.* 22. *Jun.* 1675. *in resp. ad primum* apud *supplem. Theatr. Regular. verb. Associatio num.* 5. & Matthæucc. *Offic. Cur. quoad Diœcesan.*
52 *Legem num.* 11. *& quoad exequias n.* 1. Item servandæ sunt constitutiones Synodales a Regularibus in iis omnibus, quæ concernunt observantiam Sacrorum Canonum, Conciliorum, Pontificiarum Constitutionum, & Decretorum Sacrarum Congregationum.

53 Delenda est pœna Excommunicationis in Decreto Synodali contra Moniales scribentes, vel recipientes litteras quas Abbatissa non legerit. *Sacr. Cong. Conc. in Cæsenat.* 26. *Mart.* 1695.

54 Expensis propriis vivere debent Canonici euntes ad Synodum, & non gravare Capitulum. *Sac. Congreg. Episcop. in Sarzan.* 16. *Jun.* 1595. apud Nicol. *in Flosculis verb. synodus num.* 4.

55 Canonici Ecclesiæ Collegiatæ cedere debent locum in Synodo Beneficiatis Ecclesiæ Cathedralis, quando conveniunt cum Capitulo ipsius Cathedralis. Sic *Sac. Cong. Rit. in Ampuriensi Præcedentiæ* 20. *Jan.* 1635. quia membra non debent separari a suo capite. Pi-
56 gnatell. *tom.* 4. *consult.* 187. An autem Canonici & Clerus Cathedralis sedere debeant in Synodo ad dexteram, Canonici vero cum Clero Collegiatæ ad sinistram? Quamvis *eadem S. Cong. Rit. in d. Ampuriensi* 11. *Maii* 1641. censuerit *Affirmative*, apud Pignatell. *loc. cit.* tamen ipse Pignatell. *ibid.* censet *Negative*, & id multis probat. Vide *ibid.*

Beneficiati tamquam singuli, & vocati ab Episcopo possunt intervenire Synodo, & in loco juxta Præscriptum Pontificalis. Ita declaravit *Sacr. Congr. Conc.* 5. *Novemb.* 1644. apud Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 294. 57

Hic juvat adducere decisionem Sacr. Rit. Congr. in una Spoletana Juris sedendi in Synodo pro Collegiatis Sancti Petri, & S. Georgii Civitatis Spoleti cum Capitulo Cathedralis ejusdem Civitatis. *Die enim* 10. *Mart.* 1708. proposita causa *in Sacr. Rit. Congr.* per Card. Colloredum, rescriptum fuit, *Canonicis Collegiatarum Sancti Petri, & Sancti Georgii detur scamnum coopertum aliquo panno arbitrio Episcopi, & habeant Postergale cum Pradella, nec non vocentur titulo Canonicali sigillatim*. Sic refert Ursaya *tom.* 2. *part.* 1. *disceptat.* 29. *num.* 60. 58

Cum Episcopus Senogalliensis pœnitentiam publicam vellet imponere duobus Presbyteris Curatis, qui in Synodo adversus illius Decreta (quæ munia Parochialia per se ipsos adimplere debere Parochos arctabant) reclamaverant, & alta voce protulerant hæc verba, *Tu quoque prædicare teneris, & non prædicas*. *S. Congr. Episcop.* hac die, & ante sub 20. Martii ejusdem anni proposita causa, & Episcopo informante, eidem injunxit, ut petita per eos venia, & imposita pœnitentia salutari, illos reciperet privatim. *Sacr. Congreg. Episc.* 27. *Mart.* 1692. Sic ex Monacell. refert Pitonus *Constitut. & decis. ad Episcopos num.* 1681. 59

In fine Synodi non interrogatur Clerus per verb. *Placet ne vobis? Sac. Cong. Conc.* 27. *April.* 1592. apud Gavant. in Manual. Episcop. verb. *synodus Diœcesana num.* 62. 60

Non licet Episcopo cogere etiam mulctis singulos Presbyteros, & Clericos ad Synodum impressam retinendam. *Sacr. Cong. Conc.* 14. *Dec.* 1658. Sic ex Nicolio refert Pitonius *loc. cit. n.* 1281. *Et Sac. Cong. Episc. & Reg. in una S. Marci* 11. *Mart.* 1728. *& d. S. Cong. Conc. in Larinen. Decretorum Synodalium* 30. *Aug.* 1732. *ad* 12. *dub. apud Tom.* 5. *Thesaur Resol. Sac. Cong. Concilii*. 61

Ad Synodum Diœcesanam non teneri adire omnes Canonicos Collegiatæ, sed tantum ex his quatuor, respondit *Sac. Rit. Congr. in Vicentina* 23. *Maii* 1639. apud Scarfantonum ad Ceccoper. *par.* 2. *lib.* 2. *tit.* 10. *sub n.* 33. *&* 34. ubi etiam quod inconveniens profecto esset universos Canonicos propriam Ecclesiam inofficiatam relinquere, ut inquit Piasec. in *prax par.* 2. *c.* 2. *num.* 3. Videtur tamen circa id attendenda legitima cujusque loci consuetudo, *arg. c. Cum dilectus* 8. *de consuetud. l. Si de interpretatione* 37. *ff. de Legib.* Sacerdotes simplices teneri inservire Ecclesiæ Cathedrali omnibus diebus festivis, & cogi posse juxta formam consuetudinis, & juxta Constitutiones Synodales, respondit *Sac. Rit. Cong. in Bellicastren. Servitii* 15. *Nov.* 1670. quam Resolutionem utraque parte informante confirmavit *anno* 1706. 21. *Aug.* cum Rescripto, *In decisis, & amplius*, ut testatur Ursaya *tom.* 1. *par.* 2. *discept.* 24. *sub. n.* 13. Et attenta consuetudine, & necessitate Ecclesiæ Cathedralis Sacerdotes, & Cle- 62 63

Clericos cogi posse ab Episcopo interesse Missis in diebus Dominicis, & aliis Festis, necnon in Processionibus, jam decreverat *Sac. Congr. Conc. in Brictinorien.* 11. *Jan.* 1648. apud d. Ursayam *loc. cit. sub. n.* 23.

64 Decretum Synodale, quo prohibebatur Regularibus, ne in Ecclesiis sæcularibus ex Legato celebrarent, delendum esse statuit *Sacr. Congreg. Concil. in Meliten.* 27. *Nov.* 1694. & stetit in *decisis anno* 1695. 11. *Jul.* & iterum contra reclamantes una cum Parocho Presbyteros sæculares *die* 1. *Dec.* 1696. rescripsit *in decisis*, ut Patres Dominicani continuare possent celebrationem Missarum in Ecclesia Parochiali oppidi Pizzoni, ut refert Card. Petra *tom.* 4. *comment. ad Const.* 6. *Gregor. XII. num.* 19.

65 Synodale Decretum, quo Episcopus Parmensis determinaverat, ne in Sodalitatibus Civitatis sibi subjectis, nec in aliis Ecclesiis, ubi aliqua adsit Particula Ligni SS. Crucis Christi Domini publicæ adorationi exponatur iis diebus, quibus in sua Cathedrali exponitur, non esse attendendum respondit *Sacr. Cong. Conc. in Parmen.* 9. *Augusti* 1698. Proposito enim dubio, *An idem Decretum Synodale sit observandum?* Rescripsit; *non competere privativam Ecclesiæ Cathedrali*; & stetit in *decisis anno* 1699. 28. *Mart.* cum additione quod *amplius causa non proponatur*, ut refert Ursaya *tom.* 3. *par.* 2. *disceptat.* 5. *sub num.* 48. *&* 49.

66 Synodali decreto, aut alio modo potest ab Episcopis statui, ne Sacerdotes quicumque sive Sæculares, sive Regulares Officium exorcizandi exerceant sine sua expressa licentia in scriptis sub pœnis arbitrio suo imponendis: sic habetur in Synodo Fulginatensi *c.* 11. *n.* 8. & Synodo Lucana de anno 1681. *par.* 2. *cap* 11. *sub. n.* 14. Immo & in Concilio Mediolanen. quarto *par.* 2. *tit. Quæ ad Sacramenta §.* 1. Et jussu Clementis XI. *Sac. Cong. S. Officii* 25. *Jun.* 1710. in Litteris Encyclicis relatis in Appendice Synodi Fulginaten. *de anno* 1722. *fol.* 158. mandat, quod Episcopi non permittant quemquam Sacerdotem Sæcularem, vel Regularem Energumenos exorcizare, nisi eis constet de Exorcistarum ætate, pietate, gravitate, integritate vitæ, prudentia, & aliis qualitatibus a Rituali Romano desideratis, cujus directione uti debeant, & regulas in illo præscriptas nullatenus transgrediantur, sed adamussim custodiant; uti videri potest etiam in Synodo hujus Alexandrinæ Civitatis, ac Diœcesis celebrata *anno* 1711. *pag.* 232. *&* 433. ubi referuntur supradictæ Litteræ Encyclicæ cum simili Synodali prohibitione confirmat. de *anno* 1732. in alia Synodo *sub. tit. de Sacramento Ordinis pag.* 55.

67 Synodalibus Constitutionibus tenentur Presbyteri nominati, & deputati in Ecclesiis Parochialibus ad Ordinem Equitum S. Joannis Hierosolymitani spectantibus se conformare quoad omnia Sacramentorum administrationem, & curam animarum concernentia. *S. Congr. Conc. in Pragen. Jurisdict.* 3. *&* 17. *Dec.* 1707. *&* 14. *Januar.* 1707. *&* 9. *Jun. ejusdem anni* 1708. *ad V. dub.*

* Constitutionibus Synodalibus subjiciuntur etiam cæteri Regulares omnes, in iis, quæ respiciunt curam animarum, & Sacramentorum administrationem, ex *Trid. sess.* 25. *c.* 11. *de Regular.* quamvis secus sit in aliis; sed ad evitandam deformitatem sese illis conforment oportet, non tamen sub gravi eas negligerent, notante Suario. Censet tamen Benedictus XIV. contra nonnullos Regulares, quamvis teneantur ad festa Diœceseos ex Trident. *sess.* 25. *cap.* 12. *de Regular.* non tamen teneri ad jejunia ab Episcopo indicta, nisi alia consuetudo in quibusdam Monasteriis forte invaluisset *De Synodo Diœces. lib.* 8. *cap.* 4. *§.* 5. *

Constitutionibus Synodalibus, aliisque Legibus, etiam per Edicta panditis ab Episcopo sine Capituli consilio, & assensu, subjicitur idem Capitulum. *Sac. Congr. Conc. in Gerunden. Exemptionis* 19. *Dec.* 1729. ubi ad IV. dub. *An dictum Capitulum subjiciatur Constitutionibus Synodalibus, sive aliis Legibus etiam per Edicta panditis ab Episcopo absque illius consilio, & assensu, vel potius editis cum ejusdem consilio tantum, in casu &c.* Respondit: *ad IV. Affirmative ad primam partem, & negative ad secundam; & amplius.* 68

Synodum Alexanen. celebratam anno 1739. nullam declaravit *Sac. Congr. Conc. in Alexanen. Synodi* 20. *Jan.* 1742. in qua ad primum inter varia proposita dubia, sic conceptum. 1. *An constet de validitate Synodi celebratæ anno* 1739. *& quatenus affirmative.* Respondit. *Ad primum constare de nullitate; In reliquis ad Eminentissimum Præfectum juxta mentem.* Sic apud *Thesaurum Resolutionum Sac. Congr. Conc. tom.* 10. 69

Alia ad rem; Vid. verb. *Concursus*, & verb. *Examinatores.* 70

Synodorum, & Conciliorum Celebratio Ecclesiæ est summæ utilis, quapropter a Concilio Tridentino *sess.* 24. *de reformat. cap.* 2. fuit expresse præceptum, quod Concilia Provincialia, sicubi omissa fuissent pro moderandis moribus, corrigendis excessibus, controversiis componendis, aliisque statuendis, quolibet saltem triennio; Diœcesanæ vero Synodi quotannis renoventur. Bened. XIV. t. 1. Const. 32. incip. *Singularis §.* 1. *& de Synodo Diœcesana lib.* 1. *cap.* 2. *a num.* 1. 71
ad 5. Hinc ad Synodorum & Conciliorum celebrationem pro injuncta sibi omnium Ecclesiarum solicitudine, Archiepiscopos & Episcopos jugiter hortatur, obtestaturque Pontifex, ut sublatis quibusvis impedimentis sicubi omissa sit, quamprimum haberi curent. Idem Constitut. 28. incip. *Quamvis Paternæ vigilantiæ §.* 1. Non esse autem omnino, & absolute necessariam Synodorum celebrationem tradit *idem cit. cap.* 2. *num.* 5. cum Episcopis, qui ob aliquod impedimentum suas Synodos, juxta Tridentini Decretum congregare nequeunt, alii suppetant modi Diœceses administrandi, & Synodi defectum supplendi, iterum, iterumque tamen Synodorum celebrationem commendans, & inculcans. 72 73

Sola Synodus Generalis insignitur titulo *Sanctæ.* 74
Idem *de Synodo Diœcesana cap.* 3. *n.* 1. ubi refert quod Litteris in forma Brevis ad Archiepiscopum Valentinum datis sic rescripsit Sanctus Pius V. Hæc verba: *Sancta Synodus, non conveniunt Synodo Provinciali, sed universali.* Synodus Generalis indicitur ad definiendum, quid credendum sit; & hujusmodi definitiones dicuntur *Dogmata*, & quid agendum sit, & istæ Leges dicuntur *Canones.* Sed Concilium Tridentinum fere semper primas appellavit *Canones*, & alteras *Decreta*: Idem *ibid. num.* 2. 75

Diœcesanæ Synodi convocatio pertinet ad potestatem jurisdictionis, & insuper ad legem jurisdictionis simul, & Diœcesanam. Idem *ibid c.* 4. *per tot.* 76 77
In quocumque Diœcesis loco cogi potest, & ex necessi-

cessitate extra Diœcesim consentiente Ordinario;
Congruentius tamen nullo interveniente impedimento, celebranda est in sua cathedrali, ut declaravit Sacra Congregat. Concil. *in Acernen. Die* 17. *Maii* 1636.
hisce verbis: *Posse Episcopum etiam in d. Oppido, Diœcesanam Synodum congregare, sed satius esse, ut illam apud suam Cathedralem celebret.* Idem *ib. c.* 5. *n.* 2. *&* 3.
78 Si duæ sint Cathedrales æque principaliter unitæ,
unica Synodus, sola inspecta juris severitate, in alterutra, quam maluerit Episcopus, celebrari potest,
cui utriusque Ecclesiæ Ecclesiastici interesse tenentur,
79 & statuta observare. At æquitate, vel decentia inspecta ad evitandas inter utramque Ecclesiam simultates, & concordiam fovendam, maxime expedit,
ut illa modo in una, modo in altera, alternatim ce-
80 lebretur. Et præterea, si alternativam induxerit legitima consuetudo, tenetur Episcopus hanc omnino servare. Hac enim opportuna distinctione, invicem conciliantur variæ Sacræ Congregationis Concilii responsiones, quæ minus peritis videri possent
inter se pugnantes, uti patet in adductis *supra n.* 5.
81 *&* 6. Idem *ibid. c.* 5 *n.* 3. *&* 4. ubi scite advertit, quod
ubi Sac. Congr. judicat ad exactam juris normam decidit Synodum celebratam in una ex d. Diœcesibus
ligare etiam subditos alterius, ut in *Geruntinen., seu Cariaten. sub die* 1. *Febr.* 1708. jam allata *supra n.* 6.
82 Ubi vero judicat, non secundum Juris apices, sed
secundum æquitatem & decentiam, si nulla intercedat consuetudo, pronunciat Synodum esse celebrandam alternatim, modo in una, modo in alia Diœcesi, uti *in Ampurien. Synodi sub die* 8. *Maii* 1694. jam
83 etiam allata *loc. citat.* Ubi autem judicat secundum
probatam consuetudinem, sententiat non ex mera æquitate, & decentia, sed ex justitia esse servandam celebrando Synodum alternis vicibus in utraque Civitate, ut *in Atrien. & Pennen. sub die* 12. *April.* 1625.
ibi: *Sacra &c. Partibus auditis, ac Sanctissimo Domino Nostro approbante, censuit Episcopum Pennensem, & Atriensem debere primam Diœcesanam Synodum, cum ultima in Civitate Pennen. peracta fuerit, in Atriensi Civitate indicere, ac celebrare*; *lib.* 2. *Decretor. pag.* 276. & rursus, *in eadem caus.* 27. *Julii* 1647.
84 jam item allata *loc. citat. n.* 6. Et quia in alia simili
causa Matheranen. & Acheruntina Diœcesibus unitis, Capitulum Acheruntinum nondum legitime probaverat prætensam consuetudinem suæ Ecclesiæ favorabilem, cujus prætextu adesse renuebat Synodo, quam Archiepiscopus celebrandam indixerat in Civitate Matheranensi; ideoque *Sac. Congr. die* 24. *Martii* 1736. distulit controversiæ decisionem; at ne interim Synodi celebratio non sine utriusque Diœcesis detrimento protraheretur, prudentissime addit in responsione; post verb. *Dilata, Non retardato pro hac vice interventu Cleri Acheruntini Synodo jam indictæ in Civitate Matheranensi sine præjudicio jurium ambarum partium.* Idem *ibid. n.* 4. Vide etiam dict. Decretum jam allatum a me *loc. cit. n.* 6.
85 Synodus Provincialis bis in anno olim celebranda
erat, & aliquando semel. Quæ in illa decernebantur,
promulganda erant in Diœcesana. Idem *ibid Cap.* 6.
86 *num.* 1. 2., *&* 3. Diœcesana quoque bis in anno
olim cogenda erat, statutis temporibus, & diebus.
Idem *ib. num.* 2. Nunc Provincialis quolibet triennio, & Diœcesana semel in anno. Sic expresse Concil. Trid. *sess.* 24. *Cap.* 2. *de reformat.* ubi contra contumaces huic Decreto parere recusantes, pœnas a Sacris Canonibus sancitas renovat, iterumque infligit. *Quod si in his tam Metropolitani, quam Episcopi, & alii suprascripti negligentes fuerint, pœnas a Sacris Canonibus sancitas incurrant.* Idem *ib. num.* 4. *&* 5. ubi acriter improbat sententiam Doctorum assentium contrarium, reprhendendo illos Episcopos, qui ex sola socordia, & negligentia Synodum celebrare prætermittunt, eosque insuper magis redarguendo, qui cum plures annos Diœcesim gubernaverint, nec de cogenda quidem Synodo unquam co-
gitarunt. Hi enim, sequitur ipse, cæterique, qui 87
ex mera incuria, & inertia præfato Trident. præcepto non parent & sine ulla causa Synodum celebrare omittunt, meminisse deberent, se præter reatum inobedientiæ pœnam incurrere suspensionis ab Officio statutam *in cap. Sicut olim, de accusat. Quisquis autem hoc salutare statutum neglexerit adimplere, a sui executione Officii suspendatur*, licet pœna hujusmodi; ut ipsa indicat vox *suspendatur*, non sit latæ, sed ferendæ sententiæ, ut *ibid.* adnotarunt Ostiensis *in fine*, Joann. Andreas *num.* 7. Fagnanus *num.* 105. referens etiam ad id resolutiones Sacræ Congrega-
tionis Concil. Nec audiendi sunt qui ad propriam 88
obtegendam ignaviam, se consulto, & prudenter abstinere dictitant a Synodi coactione, ne novarum Constitutionum in dies accessione, commissæ sibi Diœcesis status perturbetur; Cum in primis non sit necesse ut in singulis Synodis novæ constitutiones condantur, sed sufficiat, ut antiquarum executio urgeatur. Et deinde difficile videatur hoc tempore, quo Ecclesiastica disciplina quotidie consenescit, & labefactatur, aliquam inveniri Diœcesim, cui opus non sit ulla nova Constitutione, qua saltem antiquæ leges corroborentur, & quæ morum corruptela pœne obsoleverunt, reviviscant. Sic expresse zelantissimus Pontifex *ibid. num.* 5.
Synodus olim celebrabatur in Ecclesia, aut loco 89
Sacro Ecclesiæ adjuncto; nunc sessiones præparatoriæ antecedentes haberi solent in ædibus Episcopalibus, sessiones vero Synodales in Ecclesia, & quidem Cathedrali, nisi urgens, & honesta causa obstet, ut plurimis ad id erudite suo more adductis tradit idem *ibid. n.* 5. *&* 6.
Synodis Generalibus Imperatores, Reges, & 90
Principes per se, vel per suos Legatos adstiterunt,
non ut Judices, sed ut Defensores. Unde istis ab- 91
scedentibus Synodi auctoritas non minuitur. Idem *ibid. cap.* 9. *num.* 1. *&* 2. Vide ad id dicta *artic.* 1.
Synodis autem Provincialibus Laici cujuscumque 92
Dignitatis intervenire non consueverunt. Idem *ibid. num.* 3. Hinc quædam ex his Synodis ob Laicorum 93
potentium præsentiam reprobatæ sunt, ut patet de Synodo Tyria anni 335. reprobata a Concilio Alexandrino; & variis aliis contra S. Athanasium congregatis, reprobatis a Liberio Papa, eo quod illis potentes Laici interfuissent. Idem *ibid. n.* 4.
Possunt tamen etiam Laici interesse ex consuetu- 94
dine, aut invitati, aut ex aliis circumstantiis, ut si de rebus etiam politicis agendum sit, ut pluribus
demonstrat Idem *ibid. num.* 5. His autem circum- 95
stantiis exceptis, nullus Laicus jus habet interveniendi Synodis Provincialibus, præcipue post Concilium

96 cilium Tridentinum. Quapropter Sacra Congregatio Concilii Acta Synodi Toletanæ anno 1582. celebratæ noluit approbare, nisi expuncto nomine Administri Regii eidem interventi, & tandem Gregorius XIII. post longas hac super re habitas disceptationes suis Apostolicis Litteris in forma Brevis datis *die 26. Januarii* 1583. nomen Regii Legati ex præfato Concilio omnino deleri mandavit. Idem *ibid. num.6.*

97 Quamvis autem Laici nequeant invitari, ut Synodo Provinciali intersint tamquam Præsides, aut Judices, quod numquam licuit, possunt tamen etiam nunc invitari, ut intersint tamquam meri Auditores seu testes eorum, quæ decernuntur, præsertim si tales occurrant circumstantiæ, quæ quandoque Laicorum præsentiam Synodo valde utilem, & fructuo-
98 sam reddant. Hinc eadem S. Congr. Concilii post præfatum Decretum editum in causa Toletana *die 22. April.* 1598. in alia causa Turritana respondit, *Gubernatorem, aliosque Laicos non debere Concilio Provinciali interesse, nisi a Synodo fuerint invitati.* Et id tamquam certum ponit Cæremoniale Episcop. *lib.1. cap.31.* Ubi loquens de Conciliis Provincialibus, etiam Laicis locum assignat. *Sedilia in Ecclesia disponentur, in Provincialibus quidem capacia pro numero Episcoporum, Abbatum, aliorumque Ecclesiastica Dignitate fulgentium, item pro Canonicis, ac pro Laicis, si qui interfuturi sunt.* Idem *ibid. n.8.*
99 Ubi recte, & opportune cum Pignatel. *Consult.70. tom.1.* Episcopos monet, ut caute in hoc se gerant, neque nimis faciles se præbeant in Laicis ad Synodum invitandis, ne quod ab initio meræ voluntatis, & urbanitatis fuit, tractu temporis fiat necessitatis, juxta illud vulgatum. *Quod a principio est voluntatis, ex post facto fit necessitatis, arg. L. sicut 5. Cod. de obligat. & act. Vide dict. art.2. n.27.*

100 Ad Synodos Diœcesanas Laici olim aliquando introducti fuerunt: Nunc de jure non licet, nisi ex consuetudine, aut urgenti causa, dummodo suffra-
101 gium non ferant, nec in Synodo consulantur. Idem *ibid. num.8.* ubi contra assertionem Monacell. *tom.1. tit.5. formul.3. num.6.* & Domini de Aste *in methodo Visitationis Apostolicæ part.5. §.3. num.23.* id arbitrio Episcopi plane permittentium adducit Sacram Congregationem Concilii, quæ in causa Oriolen. Synodi interrogata, *An Episcopus possit ad Synodum vocare Laicos, si eorum Consilio uti velit.* Respondit, *Episcopum non posse; l.14. Decretor. pag.600. & 601.* monens insuper Episcopos, ne sine vera, & gravi necessitate Laicos ad Synodum accersant, & admittant, cum paulatim possent illi, consuetudinis obtentu, jus interveniendi sibi deinceps arrogare, juxta paulo ante de Synodo Provinciali cum Pignatel-
102 lo animadversa. Concedit tamen quod Laici sermoni adesse possint, *ibid. n.9.*

103 Synodi celebrandæ dies in Ecclesia Cathedrali denunciari convenit in die Epiphaniæ, dum frequenti populo intra Missarum solemnia Festivitates ejus anni solemniores promulgantur; Et per duos, aut saltem unum mensem ante dictam diem, schedula manu Notarii, seu Cancellarii subscripta Ecclesiæ Cathedralis valvis affigi sub hujusmodi, aut simili tenore. *Synodus Diœcesana N. per Reverendiss. Dominum N. Episcopum indicta hoc anno &c. mense &c. die &c. Deo adjuvante in Cathedrali Ecclesia inchoabitur.* Rursus tribus proximis diebus Dominicis 104
ante dictam diem conveniens erit, ut tam in Ecclesia Cathedrali per Concionatorem, quam in singulis Parochialibus per Parochos iterum, atque iterum denuncietur, populique fideles ad devotionem, orationes, jejunia, Sacramentum Pœnitentiæ, Sanctissimæ Eucharistiæ sumptionem, aliaque pia opera hortentur, ut actio hujusmodi, Deo opitulante, dignum sortiatur exordium, felicemque, & fructuosum progressum, & exitum habeat. Sic expresse Cœremoniale Episcopor. *lib.1. cap.31.* Et S. Caro- 105
lus Borromæus in Concil. Provinciali IV. *part.3.* (*pag.177. par.2. Act. Eccles. Mediolanen.*) & in Conc. Provinciali V. *par.3.* (*ibid. pag.276.*) statuit diem celebrandæ Synodi die Epiphaniæ, vel Kalendarum Jan. in Cathedrali e suggestu indici, promulgari, atque Calendario annuario adscribi præcipitque Parochis, ut per mensem ante statutam diem quinta quaque feria Missam celebret de Spiritu Sancto, aut pro diversitate temporum orationem saltem de Spiritu Sancto in Missa recitent, & populum hortentur, ut Die Dominico Synodi diem antecedente, vere pœnitentes, & confessi Sacram Communionem sumant, precantes, prout supra ex Cæremoniali Episcoporum. Sic tradit etiam Bened. XIV. *loc. cit. lib.5. num.1.*

Synodus Diœcesana triduo absolvitur, nisi aliqua 106
urgenti ratione sit protrahenda. Sic Pontificale Romanum *tit. de Ordine ad Synodum.* S. Carolus Borromæus *loc. cit.* & Bened. XIV. *loc. cit. num.2.* Pri- 107
ma die Episcopus mane cappa indutus, comitante Clero cum superpelliceis Ecclesiam adit, & Processionem instituit, Missam de Spiritu Sancto per seipsum solemniter celebrat, & Clero Sacram Communionem porrigit, quam acceptis Stolis rubeis, etiam sument Sacerdotes, qui forte ea die non celebraverint. Idem *ibid. num.2. & 3.* ex Pontificali Romano *loc. cit.* & S. Carolo in concil. Provinciali Mediolanensi IV. *par.2. tit. quæ pertinent ad Sanctissimum Missæ Sacrificium pag.152.*

Secunda die unus ex Canonicis Missam solemniter 108
canit pro defunctis, cui Episcopus assistit, eaque peracta, Stolam, & Pluviale nigri coloris assumit, & consuetas orationes recitat pro defunctis, post quas vestes nigras, in rubeas mutat, & accepto Pastorali baculo ad Sedem Synodalem ascendit. Tertia 109
demum die, unus pariter ex Canonicis Missam celebrat de Sanctissima Trinitate, addita collecta in gratiarum actionem, cui assistit Episcopus Stola, & Pluviali albi coloris, & absoluta Missa, rubea accipit indumenta, ad consuetam Sedem se confert, ultimæ sessioni præsidet, & Synodo finem imponit. Sic expresse Idem *ibid. num.4.*

Post ultimam sessionem, alia fieri solet supplicatio, 110
seu Processio, minus tamen solemnis intra, vel circa Ecclesiam, qua absoluta Episcopus consueto ritu Clero, & populo benedicit, & quadraginta dierum Indulgentiam impertitur. Immo solent Episcopi sal- 111
tem cum primam Synodum celebrant, Indulgentiam plenariam a Summo Pontifice sub consueta formula illis impetrare, qui una ex tribus Synodi diebus Ecclesiam Cathedralem visitaverint. Idem *ib. num.6.* 112
recte, ac sancte subdens *num.6.* quod juxta vetus institu-

stitutum Episcopus in Synodo brevi, gravique sermone Clerum alloquatur, & de iis admoneat, quæ in illo corrigenda deprehenderit, quod saltem in postrema sessione omnino fieri statuerunt Patres Conc. Mediolanensis V. *cit. par.3. pag. 279.* ibi: *Episcopus antequam Synodum dimittat, sermonem habeat paternis monitionibus plenum, ac dimissioni accomodatum.*

113 Quibus omnibus, aliisque secundum laudabilem cujusque Diœcesis consuetudinem rite peractis, Episcopus a Clero associatus, eodem ritu, quo prius, ab Ecclesia se domum recipit, ex Pontificali Romano, *loc.cit.* ibi: *Tunc omnes pariter surgentes Pontificem Cappa indutum, cum superpelliceis ad domum re-*

114 *ducunt.* Idem *ibid. num.2.* recte concludens posse quoad hæc servari suam cujusque Ecclesiæ legitimam consuetudinem.

115 Sedendi Ordinem in Synodis tradit idem *ib.lib.3. c.10.* ut sequitur. Cardinales in Synodis Generalibus, & Nationalibus præferuntur Episcopis. In Synodo Diœcesana primus sedet Episcopus; Postea Vicarius Generalis, nisi legitima consuetudo alteri faveat, aut Dignitates, & Canonici sacris vestibus induti Synodo assistant; Secus si Vicario consuetudo faveat, aut ipse etiam habitu Prælatitio sit indutus. Sequuntur Dignitates, & Canonici Cathedralis; inde horum Coadjutores, si tamen Canonici capitulariter interveniant; aliter præferuntur Abbates, & Protonotarii non participantes induti Mantelletta, & Rocchetto. Post Canonicos sedent Beneficiarii, & Mansionarii ejusdem Ecclesiæ. Post hos Canonici Collegiatarum Civitatis, servatis Dignitate, & antiquitate in præcedentia, quin obstet nobilius indumentum ex privilegio concessum; Deinde Canonici Collegiatarum Diœceseos, servatis pariter Dignitate, & antiquitate; Aliquando præcedunt Abbates, videlicet cum habent usum Mitræ, & baculi. Etiam Titulares, & Commendatarii, sive Sæculares, sive Regulares præcedunt in Synodo Canonicis, capitulariter non intervenientibus, & inter ipsos Abbates præcedit, qui Dignitatem prior est assecutus; Post Canonicos sedent Vicarii Foranei, inde Plebani, sive Archipresbyteri Rurales: Post hos Parochi, nisi usum habeant sedendi cum Plebanis, præcedit vero qui primus Paræciam obtinuit, succedunt Beneficiarii simplices, post hos Clerici, servata Ordinis Dignitate, si æqualis sit, servatur Ordinationis antiquitas, quæ si par sit, habenda est ratio ætatis: Omnibus tamen præfertur ordinatus a Summo Pontifice. Postea sedent Regulares, ultimi Lai-

116 ci, si adsint. Quoad hunc autem sedendi Ordinem, est potissimum servanda legitima consuetudo, quæ est optima legum interpres, *l. Si de interpretatione 37. ff. de legibus, cap. cum Dilectus 8. de consuetudine.* Ad præcavendas tamen, & amputandas lites, & cujusque jura illæsa servanda, expedit, quod in Synodi initio Episcopus Decretum promulget, quo declaretur, ex ordine inibi sedendi, nihil detractum iri juri habendi præstantiorem locum, quod quispiam sibi competere credat, uti habetur *in Concil. Provincial. Mediolanens. V. par.3.* ubi inter decreta initio Diœcesanæ Synodi legenda, hoc a S. Carolo conditum quarto loco traditur, (*Act. Eccle. Mediolan. par.7. pag.278.*) ibi *Si cui inSynodo contigerit suo loco non sedere, aut incedere, aut aliud quidquam agere, ad id propterea nemini jus acquiri, atquisitumve esse, neque quidquam de cujusquam jure possessioneve detrahi; sed omnia in eo statu permanere, quo antea fuisse compertum erit.* Quod & factum jam fuerat in Concilio Trident. in fine *sessionis 2.* ibi: *Insuper ipsa Sacra Synodus statuit, & decrevit, quod si forte contigerit, aliquos debito in loco non sedere... Nulli propterea præjudicium generetur, nullique novum jus acquiratur.* Et idem denuo in fine *sessionis 25.* statuit de loco assignato *Oratoribus tam Ecclesiasticis, quam sæcularibus in sedendo, incedendo, aut quibuscumque aliis actibus*, per quem nulli jus de novo acquisitum, nulli ablatum declaravit.

In Diœcesana Synodo notificanda sunt recentia 117
Decreta Summorum Pontificum, & Sacrarum Urbis Congregationum, & aliquo modo addenda in Appendice ad Synodum. Idem *ibid. lib.5. cap.2. num.2.* Constituenda sunt quæ ad vitia coercenda, 118
virtutem promovendam, mores reformandos, disciplinam Ecclesiasticam restituendam, vel fovenda utilia, & necessaria existimantur, & alia juxta Diœcesium circumstantias, & indigentias. Idem *ibid. lib.6. cap.1. & seq.* Ubi plurima erudite adducit ad rem. In Synodis abstinendum est a quocumque ver- 119
bo, quo videatur approbari opinio inter Catholicos controversa. Idem *ibid. lib.7. cap.27. n.1.*

Constitutiones Synodales, aliæque Sanctiones 120
extra Synodum, consulto Capitulo, latæ, Episcopo moriente, vel Diœcesim relinquente, in suo robore perpetuo durant. Idem *ibid. lib.8. cap.5. n.2.* Vide supra *num.42. 48. & 68.* Nisi ab eodem Episco- 121
po, ejusque Successore revocentur, aut posteriorum Synodorum Constitutiones iis adversentur. Idem *ibid. num.2.* Non persistunt tamen, si num- 122
quam moribus recipiantur, tolerante Episcopo, aut receptas Diœcesani contraria consuetudine excusserint. Ad utrumque probabiliter sufficit spatium decem annorum. Idem *ibid. num.3. & 4.* Dummo- 123
do tamen consuetudo habeat conditiones a Jure requisitas, & jam assignatas *tom.2. verb. Consuetudo.* Potest tamen aliquis a Constitutionibus Synodalibus 124
eximi per dispensationem a Superiore, aut ab Episcopo, ejusve successore obtentam, etiam inconsulto Capitulo, sed ut licita sit, requiritur justa causa. Idem *ibid. num.7.* Constitutiones vero Synodi Pro- 125
vincialis, nec Episcopus, nec Archiepiscopus relaxare possunt. Idem *ibidem num.8.* Confirmatæ a Summo Pontifice *in forma specifica* non possunt ab alia Synodo Provinciali relaxari; Bene vero si confirmatio fuerit *in forma communi.* Idem num. 9. 10. & 11. Constitutionum Synodalium vires non re- 126
tardantur per appellationem ad Superiorem, eaque nullo modo est admittenda in suspensivo; Nec prudenter in devolutivo. Idem *ibid. num.12. & 13.* Si 127
appellatio ad Sacram Congregationem Concilii interponatur, satius erit, ut ejusdem D. Secretarius appellantes compellat ad designandas singulas Constitutiones, contra quas reclamant, & ad assignandas rationes peculiares suarum reclamationum, quas significabit Sacræ Congregationi, quæ sic rite instructa, provide decernet, an appellatio sit admittenda, vel potius rejicienda. Quam rectam metho- 128
dum a se adhibitam fuisse, dum esset dictæ Congregationis Secretarius fatetur in gravi controversia excitata

citata adversus Synodum Fulginatensem celebratam anno 1722. ab Episcopo Baptistello. Eoque pacto ex innumeris causæ articulis ab appellantibus propositis, paucis selectis, visis aliqua discussione dignis, eisque dumtaxat Sacræ Congregationis judidio subjectis, causam contra Appellantes in omnibus obtinuit Episcopus, ut patet in eadem Synodo typis impressa, *pag.*285. Idem *ibid.* §.13.

129 Cavere debet Episcopus, ne Clericos sub Censuris, & mulctis compellat ad emendum Codicem Constitutionum Synodalium; sed potius præcipere, ut eas crebro pervolvant, memoriæ mandent, atque observent. Idem *ibid. num.* 14. afferens ad id Decretum Sacræ Congregationis Concilii *in Larinen. Decretorum Synodalium die* 30. *Augusti* 1732. Vide supra *num.*61. ubi affertur dictum Decretum una simul cum aliis.

130 Synodis non omnes intervenientes subscribere debent, solus enim Episcopus, vel ejus Delegatus subscribendi jus habet Synodo Diœcesanæ, solusque ipse in eo votum decisivum habet. Idem *ibid. lib.*8. *cap.*2. *num.*1. Vide supra *num.*43. ubi affertur
131 ad id Decretum Sacræ Congregationis Concilii. Synodo Generali omnes Episcopi subscribunt uti Judi-
132 ces. Idem *ibid. num.*2. Etiam Episcopi Titulares.
133 Vide *art.*1. *num.*29. Etiam Abbates habentes proprium Territorium, & jurisdictionem quasi Episco-
134 palem. Idem *ibid. num.*5. Et aliquando etiam Superiores Generales Ordinum Regularium Synodis Generalibus subscripserunt, ut Concilio Florentino, & Tridentino. Idem *ibid. num.*5. Vide *art.*1.
135 *num.*30. Synodo Provinciali subscribunt omnes Provinciæ Episcopi, uti Judices. Idem *ibid. num.*4.
136 Capitula autem, seu Canonici Cathedralium non subscribunt, nec Synodis Provincialibus, nec Diœcesanis; In ipsis enim non habent votum decisivum, sed mere consultivum. Idem *ibid. n.*7.

137 Synodus Generalis nullam vim obtinet, nisi sit a Summo Pontifice confirmata; Supremum enim judicium in Synodo Generali est pœnes ipsum, qui nec majorem partem Episcoporum, aliorumqne suffragantium sequi tenetur. Idem *ibid. cap.*2. *num.*3. Vi-
138 de *art.*1. *num.*56. Synodus Provincialis debet prius recognosci, & approbari a Summo Pontifice, seu a Sacra Congregat. Concilii. Idem *ibidem cap.*3. & 4. ubi ad id plura affert exempla. Vide d. *art.*2. *num.*50.
139 Synodus Provincialis quamvis a Summo Pontifice confirmata, non obstringit universam Ecclesiam, nisi Pontifex expresse dixerit. Idem *ibid. num.*5. Vide d. *art.*2. *a num.*62. & *per tot.* ubi plurima ad rem. Sy-
140 nodus Diœcesana non oportet, ut Romam mittatur, pro revisione, & confirmatione, sed sine alterius approbatione vim Legis habet in Diœcesi. Idem *ibid. num.*6. referens Decretum Sac. Congregationis Concilii, quæ rogata, ut recognosceret Acta Diœcesanæ Synodi Strongolensis die 17. Junii 1645. Respondit: *Se non consuevisse revidere, & approbare, nisi Synodos Provinciales, ex Constitutione Sixti V., & quod idcirco Episcopus uteretur jure sibi ex Sacro Concilio competente lib.*17. *Decretorum pag.*484. & *ibidem dict. num.*6. concludit expresse falli Cardinalem de Luca, & Van-Espenium asserentes, Diœcesanas Synodos robore, & efficacia carere, nisi a prædicta Sac. Congregatione approbentur. Non enim Sacra Congregatio eas recognoscere consuevit, nisi quis ad ipsam ab iis appellet, Idem *ibidem n.*7. Vide supra *n.*46. & 47.

In fine Synodorum fieri solent faustæ Acclamationes, & præsertim in fine Synodorum Generalium, uti videre est in Concilio Tridentino post sessionem vigesimam quintam, ibi: De fine Concilii, & Confirmatione petenda a Sanctissimo Domino Nostro. 141

Illustrissimi Domini, Reverendissimique Patres, Placet ne vobis, ut ad laudem Dei Omnipotentis huic Sacræ Œcumenicæ Synodo finis imponatur, & omnium, & singulorum, quæ tam sub fel. record. Paulo III. & Julio III. quam sub Sanctissimo Domino Nostro Pio IV. Romanis Pontificibus, in ea decreta, & definita sunt, confirmatio nominæ Sanctæ hujus Synodi per Apostolicæ Sedis Legatos, & Præsidentes petatur a Beatiss. Romano Pont. Responderunt, placet. 142

Postmodum Illustrissimus, & Reverendissimus Cardinalis Moronus, primus Legatus, & Præsidens benedicens Sanctæ Synodo, dixit. 143

Post gratias Deo actas Reverendissimi Patres ite in pace. Qui responderunt, Amen.

Acclamationes Patrum in fine Concilii. 144

CARDINALIS A LOTHARINGIA.

Beatissimo Pio Papa, & Domino Nostro Sanctæ Universalis Ecclesiæ Pontifici, multi anni, & æterna memoria.

RESPONSUM PATRUM.

Domine Deus, Sanctissimum Patrem diutissime Ecclesiæ tuæ conserva, multos annos.

Card. Beatissimorum Summorum Pontificum animabus Pauli III., & Julii III., quorum auctoritate hoc Sacrum generale Concilium inchoatum est, pax a Domino, & æterna gloria, atque felicitas in luce Sanctorum.

Resp. Memoria in benedictione sit.

Card. Caroli V. Imperatoris, & Serenissimorum Regum, qui hoc universale Concilium promoverunt, & protexerunt memoria in benedictione sit.

Resp. Amen. Amen.

Ceteræ Acclamationes omittuntur, jam satis obviæ in quolibet exemplari Concilii Trident. 145

Item in fine Conciliorum Provincialium licet raro, ut advertit idem Benedictus *l.c. lib.*5. *c.*1. *n.*10., & afferuntur prout factæ fuerunt in Concilio Provinciali Mediolanensi sexto, ut habentur impressæ in Actis d. Ecclesiæ *par.*8. *pag.* 1229. ultimæ impressionis Bergomensis, ibi. 146

Acclamationes Reverendissimorum Patrum in Conc. Provinciali Mediolanensi sexto. 147

Archid. Deo Patri misericordiarum, & Deo totius consolationis gratiæ.

Resp. Immensa est misericordia tua super nos Domine, qui secundum multitudinem, miserationum tuarum, nos Conciliorum Provincialium frequentia consolari jugiter dignatus es. Tibi laus, tibi honor, tibi gloria in sæculum, & in æternum.

Archid. Beatiss. Gregorio Papæ, & Domino Nostro San-

Sanctæ universalis Ecclesiæ Pontifici, cunctarum gentium obedientia, & Christiani nominis in omnem terram propagatio.

Resp. Domine Deus Sanctiss. Patrem gratia tua custodi, ut eo gubernante, gentes Sancto veræ Fidei lumine perfusæ, in unum Ecclesiæ tuæ ovile colligantur.

Archid. Patriarchis, & Archiepiscopis, & Episcopis omnibus salutaris vigilantia.

Resp. Deus Pater luminum, illustra faciem tuam super servos tuos, accende corda eorum in ædificationem corporis tui.

Archid. Regi Catholico, & aliis Regibus, Principibusque Christianis perpetua felicitas.

Resp. Æterne Deus, Christianæ Religionis Defensoribus optabilem de hostibus Crucis filii tui victoriam dextera potentiæ tuæ semper concede.

Archid. Fidelibus Provinciæ nostræ, & populo Christiano universo Pax Christi æterna.

Resp. Memento Domine Deus in beneplacito populi tui, & confirma in omni virtute gressus ejus, perpetuumque tuæ benedictionis rorem illi infunde.

Archid. Reverendiss. hujus Provinciæ Episcop. ad Ecclesias suas reditus cum spirituali fructu uberrimo.

Resp. Deduc nos Domine in viam rectam, & dirige gressus nostros in viam pacis, & ad dandam scientiam plebi tuæ.

Archid. Nos Domine, operarii in messem tuam missi: in omni opere bono ministerium explentes, Decreta Sancta exequentes, digni reddamur misericordia, & gratia magni & Supremi Sacerdotis Jesu Christi Dei, intercedente simul beata ejus Genetrice Maria, Beato Ambrosio Confessore, atque aliis hujus Provinciæ Patronis, & omnibus Sanctis.

Resp. Amen, Amen.

148 Acclamationibus de more absolutis, statim Reverend. Patres ordine singuli ad Illustriss. Metropolitanum adhuc in sessione persistentem pro osculo pacis accesserunt: quibus singillatim Illustriss. Metropolitanus, dum appropinquarent, assurgens prævia mutua capitis acclinatione osculum impartitus est.

149 Tandem Illustriss. Metrop. deposita Mitra, & assumpto Baculo, surgens universæ Synodo solemniter benedixit; & Indulgentiam centum dierum concessit, ac postremo per Rev. Archidiaconum alta voce, *Redeamus cum pace*, enunciatum est, & responsum *in nomine Domini*. Et Sacras Vestes in sessionali loco statim exuit Illustriss. Metrop. & Reverendiss. Patres, & ibidem facta brevi oratione, cum jam secunda hora noctis immineret, in ædes Archiepiscopales &c.

150 Post Acclamationes in Conciliis Provincialibus, ut tradit Cœremoniale Episcop. *cap.*31. & notat idem Benedictus *loco cit. num.*10. omnes Episcopi accedunt ad osculum pacis a Metropolitano accipiendum, quod deinde sibi invicem pariter dant, & accipiunt, ut mutuam caritatem, animorumque conjunctionem ostendant.

151 Etiam in fine Synodorum Diœcesanarum aliquando fieri solent dictæ Acclamationes, licet rarius, ut notat Idem *ibidem num.*11. ex Cœremoniali Episcoporum *cit. cap.*31. in fine sic expresse concludente: *In Synodis Diœcesanis magis expediret, ut Acclamationes, & oscula pacis omitterentur*. At quia nihilominus Gavantus *in praxi Synodi Diœcesanæ pag.*61. ait: *Acclamationes fiunt saltem in prima Synodo, ut aliquando fiant, & Cœremoniale non eas prohibet, sed parcius adhiberi censet in Diœcesanis Synodis*, adductis exemplis de Acclamationibus factis in variis Synodis Diœcesanis hinc inde celebratis, & tradita dispositione Concilii Provincialis V. Mediolanensis prout *in Actis Ecclesf. Mediolanensis part.*1.*pag.*479. ibi: *Tum postea Acclamationes sanctæ fiant ex formula ab Episcopo præscripta. Acclamationibus factis Sacerdotes, & Clerici surgentes, cum reverentia osculum pacis ab Episcopo accipiant, & sibi invicem dent cum timore, & amore Dei. Si vero Cleri, qui convenerit numerus is est, ut longius hic osculi ritus ducatur, ea ratio ineatur, ut Præpositi, & Archipresbyter solum ab Episcopo illud accipiant; Deinceps suo quique Clero dent, isque inter se mutuo item*; tandem ipsemet *loco citato num.*11. *in fine*, sic expresse concludit; Verum cum hæc in Cœremoniali Episcoporum, nec præcipiantur, nec prohibeantur, liberum erit Episcopis ea vel facere, vel omittere; sicut fert cujuslibet Diœcesis consuetudo. 152

153 Hinc ad exemplum traduntur Acclamationes factæ in fine Synodi Diœcesanæ XI. Mediolanensis ann. 1584. Archiepiscopo S. Carolo Borromæo, & Summo Pontifice Gregor. XIII. prout traduntur in Actis d. Ecclesf. part.8. pag.1241. ibi. Acclamationes Cleri in Synodo Diœcesana.

Archid. Deo Patri Misericordiarum, & Deo totius consolationis gratiæ.

Resp. Immensa est misericordia tua super nos Domine, qui Conciliorum exercitationibus rectum Justitiæ tuæ tramitem, & disciplinæ regimen jugiter docere dignatus es. Tibi laus, tibi honor, tibi gloria in sæculum, & in æternum.

Archid. Beatissimo Gregorio Papæ, & Domino Nostro, Sanctæ universalis Ecclesiæ Pontifici cunctarum gentium obedientia, & Christiani nominis in omnem terram propagatio.

Resp. Domine Deus Sanctissimum Patrem gratia tua custodi, ut eo gubernante, gentes Sancto veræ fidei lumine perfusæ, in unum Ecclesiæ tua ovile colligantur.

Archid. Reverendiss. Archiepiscopo Nostro salutaris vigilantia.

Resp. Omnipotens Deus, super Antistitem nostrum benedict. tuarum dona perpetuo multiplica.

Archid. Serenissimo Regi Philippo, Christianæ religionis defensori perpetua felicitas.

Resp. Æterne Deus, Catholicum Regem nostrum in Amore tuo conserva, ut cœlesti gratia tua auctus, omni tua benedictione perpetuo dilatetur.

Archid. Populo Mediolanensi Pax Christi æterna.

Resp. Memento Domine Deus in beneplacito populi tui, ac perpetuam tuæ benedictionis rorem illi infunde.

Archid. Nos Dei voluntatem explentes, & Sancta Decreta in omni opere bono exequentes, digni reddamur misericordia, & gratia magni, & Summi Sacerdotis Jesu Christi Dei, intercedente simul

mul Beata ejus Genitrice Virgine Maria, Beato Ambrosio Confessore Patre Nostro, & omnibus Sanctis.

Resp. Amen. Amen.

154 Quibus absolutis Illustriss. Archiepisc. dedit omnibus Canonicis Ordinariis Ecclesiæ Metropol., & Præpositis Collegiatarum Ecclesiarum Civitatis, & Diœcesis, & Vicariis Foraneis & Syndicis regionum Civitatis osculum Pacis; Et demum cum benedictione solemni, & publicatione Indulgentiarum dimisit universum Clerum.

155 Benedictus autem XIV. *loco cit. num.9.* Acclamationes fieri solitas generatim recensens, sic expresse tradit; In fine Synodi fieri solent acclamationes, quibus, Diaconus, cæteris respondentibus, omnem laudem, honorem, & gloriam refert Deo Patri misericordiarum, qui Spiritus Sancti invisibili gratia Synodum dirigere, atque ad felicem exitum perducere dignatus est: Summo Pontifici universalem Ecclesiam gubernanti, veram, & diuturnam prosperitatem. Episcopo Synodo præsidenti, ejusque Ministris salutarem vigilantiam, & Divinarum miserationum abundantiam; Civitati, & Oppidis Diœcesanis pacem, animorumque concordiam, omniaque fausta precatur; supplicatque Deo, ut uberem opem elargiatur, qua singuli adjuti, edita in Synodo Decreta sancte, inviolateque custodiant, & exequantur.

Hac in re si plura cupis, consule egregium Benedicti XIV. Tractatum *de Synodo Diœcesana*, præsertim Ultimæ Romanæ multo uberioris editionis impres. an.1783.

Nova Additamenta.

156 (*) Synodus Diœcesana *Presbyterium* ab antiquis frequenter appellatur; item *Concilium civile* V; Bened. XIV. *de Synod. Diœces. l.1. c.1. n.4.*

157 Episcopus causam, cur Synodum suam non celebrarit, debet afferre in visitatione Liminum Apostolorum. Gavantus *in praxi Diœces. Synod. capit.1. §.1. n.6.*

158 Licet Eminent. Cardinalis Urbis Vicarius Synodum Diœcesanam celebrare possit ex dictis *num.9.*, non tamen tenetur. Diœcesis enim Romana unius urbis mœnibus concluditur; quare Cardinalis Vicarius una veluti oculorum conversione omnes suæ Diœcesis Parochos, Presbyteros, cæterosque de Clero intueri, & qualibet hora eorum quemlibet ad se accersere potest; atque his vicissim semper ad Cardinalem Vicarium patet aditus; quod non contingit in aliis Diœcesibus, quæ plerumque ex Ecclesiis conflantur inter se, & ab Urbe, in qua Episcopus residet, longe dissitis Bened. XIV. *de Syn. Diœc. lib.2.3. n.6.*

159 Eadem de causa Andreuccius *Tract. de Episcop. Cardinal. Suburbicariis cap.4. num.116. seq.* censet Episcopos Cardinales Suburbicarios ab hac lege congregandi quot annis Synodum facile posse se se subtrahere. Monet tamen aliqualem rationem legis tam Sanctæ ab his quoque Episcopis Cardinalibus habendam esse, ita ut si opportunitas cogendæ Synodi se se illis obtulerit, vel id necessitas exigat, eam minime negligant; quod etiam a pluribus laudabiliter factum novimus, ut Velitris ab Alderano Card. Cybo per Nepotem suum Patriarcham, & Tusculi cum a Francisco Maria Card. Brancaccio, tum ab Eminentiss. & Regio Principe Card. Eboracensi.

Licet Sacra Conc. Congregatio, Synodorum diœcesanarum constitutiones non consueverit examinare (Vid. *n.* 140.), nihilominus si Episcopus, inconsulto Capitulo novas ediderit Constitutiones, quæ propterea ut a norma a Jure præscripta deficientes firmitate carerent, sanare illas poterit, si justæ & rationabiles deprehendantur: quod aliquando factum monet ex Card. Petra Benedictus XIV. in d. *lib.13. cap.1. num.16.* 160

Si Statuta Synodalia etiam populum respiciant, promulganda sunt extra Synodum: sin autem solum Clerum spectent diœcesis non alia indigent publicatione ab ea distincta, quæ fit in ipsa Synodo, cui præcipua cleri pars interest. Bened. XIV. *ibid. cap.4. num.1.* 161

In Belgio, si Van-Espenio credimus, sine Regio consensu ægre Synodorum publicatio permitteretur. In Gallia tamen non tenentur Episcopi litteras Regias petere, ut statuta eorum Synodalia vim legis in suis diœcesibus obtineant. 162

Ad acclamationes quod attinet, in Cæremoniali Episcoporum *cap.32.* habetur: *in Synodis Diœcesanis magis deceret, ut Acclamationes, & oscula pacis omitterentur* quibus quidem verbis non eas prohibet Cæremoniale, sed parcius adhibendas monet. Hinc Gavantus, ut saltem fiant in prima Synodo suadet. De osculo pacis vide S. Caroli Concilium Provinciale Mediolanense V. *part.3. in Actis Eccl. Mediol. P.1. pag.279.* (*) 163

CONCIONATOR. Vide verd. *Prædicator per tot.*

CONCORDATA QUOAD BENEFICIA. Vide verb. *Beneficia art.11. per tot.*

CONCORDATUM GALLICUM.

SUMMARIUM.

1 *Pragmaticæ Sanctionis Origo.*
2 *Quibus articulis contineretur.*
3 *Ejus vices.*
4 *Tandem in Concilio Lateranensi V. abrogata, substitutis in illius locum Concordatis Bononiensibus.*
5 *Horum summa.*
6 *Variæ in illa querelæ, sed inutiles.*

Quemadmodum Provisiones beneficiales in Anglia, Germania, aliisque provinciis magnas excitarunt controversias, ita etiam in Gallia, colliso non raro Regno cum Sacerdotio; jam anno videlicet 1267. tempore Clementis IV., deinde in Concilio Lugdunensi II. a. 1274., rursus in dissidiis Bonifacii VIII., & Philippi Pulcri circa annum 1304. denique in Concilio Basileensi. Cum enim hoc varia contra Romanorum Pontificum potestatem decreta edidisset, XXXVIII. ejusdem Canones in catalogum relati, Carolo VII. Francorum Regi fuerunt a Con- 1

a Concilio, missi. Porro Rex in Bituricensi conventu a. 1438. eosdem Basileenses Canones recepit, ac famosa illa Gallorum *Pragmatica Sanctione* firmavit, deinde in Senatu Parisiensi promulgata. Juvat illius articulos summatim afferre.

2 I. Papa singulis decenniis Concilium celebret. Si negligat, Patres suppleant.

II. Basileensis Concilii perpetua sit auctoritas.

III. Prælaturas electivas Papa non reservet, neque Canonicatus, nisi Casibus in jure scripto expressis.

IV. Electiones sint omnino liberæ.

V. Electionis forma servetur: electus vero a Prælatis confirmetur.

VI. Papa huic Sanctioni non deroget. Si faciat, deferatur ad Generale Concilium.

VII. Si Electio sit irrita, Electoribus altera relinquatur. Electus ab immediato superiore confirmetur.

VIII. Generali Concilio etiam Papa obediat, quatenus fides, & schismatum abolitio postulat.

IX. Concilii decreta a Christo auctoritatem protinus obtinent.

X. Ecclesiis digni præficiantur.

XI. Exspectativis gratiis non sit locus.

XII. Beneficia, vivo rectore, nemini reserventur.

XIII. In qualibet Ecclesia Episcopali Theologus constituatur.

XIV. In conferendis Beneficiis Graduati præferantur.

XV. Hi nomina sua offerant.

XVI. Collatio prima, aliis facta nulla esto.

XVII. Nemo quatuor dierum itinere Roma dissitus, in Jus Romam vocetur, nisi in Causis majoribus.

XVIII. Appellatio fiat ad immediate superiorem. Exemptorum vero causam Papa Judici regionis committat.

XIX. Qui inaniter ante sententiam appellet, XV. florenos pendat, præter litis expensas.

XX. Triennalis possessio quieta non amplius turbetur, nisi impedimentum justum obstiterit, quominus potuerit possessor impeti.

XXI. Cardinales sint tantum XXIV. docti, XXX. annorum, legitimis natalibus.

XXII. De dignitatibus ac Beneficiis Ecclesiasticis nihil prorsus, neque annatam, neque primitias Pontifex exigat: secus irrita est provisio, & pœna Simoniacis debita infligatur. Scribis tantum, & notariis merces solvatur.

XXIII. Res divina sancte, ac devote peragatur.

XXIV. Qui tantum in aliqua horarum est præsens, non fruatur distributione quotidiana.

XXV. Hoc etiam ad Decanum, & Præpositum extendendum.

XXVI. Idem de garrientibus, aut deambulantibus in Ecclesia.

XXVII. Insuper unius mensis stipendiis priventur.

XXVIII. Tabula officiorum hebdomadalium in Choro sit appensa.

XXIX. Symbolum integrum canatur.

XXX. Camœnæ vulgi in Ecclesia ne canantur.

XXXI. Missa non celebretur sine Ministro, illaque alta voce legatur.

XXXII. Canonici debita non solventes statuto tempore, interdicuntur Divinis, & trimestri Ecclesiæ stipendio.

XXXIII. Solemnibus diebus nullum celebretur Capitulum.

XXXIV. Profana facessant ab Ecclesia.

XXXV. Clericus concubinarius post secundam sanctionis istius promulgationem non resipiscens, tribus mensibus beneficii fructibus careat.

XXXVI. Hæretici non denunciati non sunt vitandi.

XXXVII. Nulli communitati sacris interdicitur, nisi per se ipsam, aut per magistratus suos deliquerit.

XXXVIII. Non credendum litteris, quibus scribitur, quempiam beneficio suo se abdicasse, nisi testibus id, aut documentis idoneis comprobetur.

Hæc sunt Pragmaticæ Sanctionis Gallicanæ capitula, ex Concilio Basileensi prognata. Quamvis autem Rex Carolus ista receperit, ac promulgarit, quoad ea tamen, quæ Conciliabulum egit in deponendo Eugenio IV. Pontifice, noluit consentire, quinimmo ad exturbandum illud conventiculum Ludovicus filium ad fines Basileensium misit, qui cruento prælio Helvetiorum copias fudit. Neque tamen his flexi sunt Romani Pontifices, quin Pragmaticæ Sanctioni omni conatu obsisterent. Ac Ludovicus quidem XI. an. 1462. Sanctionem illam rescidit, veluti seditionis, & schismatis tempore cusam ad Sedis Apostolicæ infringendam auctoritatem, urgente Pio II., cui illam abrogationem Ludovicus promiserat, si quiete ad Regnum perveniret. Verum cum Galli Sanctionem Regno admodum utilem dicerent propter abolitionem appellationum, reservationum beneficialium, gratiarum exspectativarum, ac præsertim Annatarum, per quas multum pecuniæ e Regno exportari querebantur, eamdem Ludovicus ipse permittere debuit, Carolus autem VIII. prorsus instauravit. 3

Sed tandem a Francisco I. qui cum Leone X. hac de re pactionem Bononiæ inierat, abrogata omnino fuit, illique suffecta Concordata, quæ Bulla Leonis X. *Pastor æternus* in Concilio Lateranensi V. sess. XI. a. 1516. promulgata exhibet. 4

Novemdecim ea concordata articulis constant, quorum summa hæc est. 5

I. conceditur Regi jus nominandi, seu præsentandi ad Ecclesias Cathedrales, & Abbatiales intra sex menses idoneum, qui gradu Theologiæ, vel Juris Canonici in celebri aliqua Academia sit insignitus, prævio rigoroso examine, & saltem 27. ætatis annos habentem. Quod si Rex inidoneum Pontifici nominaret, aut præsentaret instituendum, poterit Rex intra tres menses a die Pontificiæ recusationis numerandos, alium Pontifici nominare. Quo finito tempore pertinet ad Sedem Apostolicam Ecclesiæ providere. Reservantur etiam Pontifici vacantia apud S. Sedem. Aliter factæ provisiones sunt irritæ: exceptis tamen personis Regii Sanguinis, & Religiosis mendicantibus, in quibus nominandis non omnia prædicta requiruntur.

II. Pariter in Monasteriis, & Prioratibus Conventualibus, & vere electivis, secundum formam Capituli *Quia propter*, deinceps nominatio Abbatis, Prioris, aut Prælati ad Regem pertineat. Qui intra sex menses Pontifici præsentabit idoneum ejusdem Ordi-

Ordinis, ad minimum 23. annorum. Alias recusari poterit.

III. Salvis tamen Privilegiis, a S. Sede specialiter concessis alicui Ecclesiæ eligendi proprium Prælatum.

IV. Tolluntur gratiæ exspectativæ, & speciales, vel generales reservationes ad vacatura beneficia.

V. Si statuta requirant, ut obtenturus dignitatem sit Canonicus, observabitur.

VI. Unus Canonicatus detur Theologo docenti.

VII. Tertia pars Beneficiorum detur graduatis ab ordinariis Collatoribus, & Patronis Ecclesiasticis Unde statuuntur menses pro graduatis præsentandis, & alii menses pro aliis.

VIII. Decernuntur multa circa personas graduatas, tempus studii, Testimonia Academica, ordinem dignitatis &c.

IX. Parochiæ Urbicæ solis conferantur graduatis ex Theologia, vel Jure Canonico.

X. Quilibet Pontifex semel in vita sua possit litteras dare in forma mandati; ita ut collatorem X. beneficiorum in uno tantum beneficio, collatorem vero L. beneficiorum in duobus tantum beneficiis gravare possit.

XI. Causæ omnes (exceptis majoribus, in Jure expresse Pontifici reservatis) a Judicibus, qui de jure, vel consuetudine, vel privilegio, aut præscriptione cognitionem habent, terminari debent.

XII. Appellationes justæ fiant ad immediate superiorem, ita ut ne ad ipsam quidem S. Sedem fieri possint, præteritis Judicibus mediis. Ante sententiam vero definitivam absolute non potest appellari; nisi gravamen tale esset illatum, quod in definitivo sanari non posset: & tali etiam casu nonnisi ad immediate Superiorem potest appellari.

XIII. Si exempti a Jurisdictione Judicum Ordinariorum, seu immediate subjecti Sedi Apostolicæ ad eamdem duxerint appellandum, per rescriptum Papa committat causam Judicibus delegatis in Gallia: a quibus appellari non possit, nisi in casu denegatæ justitiæ, aut metus injuste incussi. Cardinales tamen, & officiales Pontificis in hoc non comprehenduntur.

XIV. Lites Beneficiales intra biennium terminentur.

XV. A duabus Sententiis interlocutoriis, & tribus definitivis conformibus ulterius non appelletur: sed mox ad executionem procedatur.

XVI. Qui per triennium possedit Beneficium pacificæ, & cum titulo colorato, neque in petitorio, neque in possessorio amplius molestetur, ne ratione quidem instrumenti noviter reperti; Nisi violentus fuerit ingressus, aut pars altera justum impedimentum reclamandi doceat. Nullum tamen tempus illum juvat, qui sine titulo Beneficium possidet.

XVII. Concubinatus tanquam Divino præcepto omnibus vetitus, ac præsertim Clericis, severe prohibetur.

XVIII. Inderdicta localia non ferantur propter culpam privatæ personæ.

XIX. Hæc Concordata vim habeant veri contractus utrimque obligantis.

6 Fuerunt hæc Concordata in Senatu Parisiensi ctus, promulgata an. 1517. rem urgente Rege, etsi ad hoc invitus Senatus devenit, Academia quoque Parisiensis ab hisce Concordatis ausa est futurum generale Concilium appellare; quin etiam non semel Clerus Reges exstimulavit, ut rescissis Concordatis Pragmaticam Sanctionem restituerent. Quieverunt tandem turbæ, atque experimento compertum est, non pauca ex Concordatis commoda in Gallicanam Ecclesiam redundare, Vide Thomassinum *par.* 11. *lib.* 1. *cap.* 45. *num.* 9. *seqq.* & Natalem Alexandrum *in hist. Eccles. Sæc. XV. & XVI. diss. XI. artic.* 6.

CONCORDATUM GERMANICUM. Vide supra *Beneficium*.

CONCUBINARIUS, CONCUBINATUS. Vide verb. *Absolutio*, *art.* 2. *a num.* 11. verb. *Luxuria n.* 7. & verb. *Pœna art.* 2. *a n.* 74. *ad* 81.

CONCURSUS.

Aliqua præmittenda.

QUia concursus ad Parochiales debet omnino fieri juxta dispositionem Sacri Concilii Tridentini *sess.* 24. *cap.* 18. & juxta dispositionem Constitutionis Sancti Pii V. incip. *In conferendis*; ut ab omnibus in promptu, & præ oculis semper tamquam regula habeatur, utraque ipsa dispositio hic ad litteram in primis adducitur. 1

Expedit maxime (sunt præcisa verba Concilii *loc. cit.*) Expedit maxime animarum saluti, a dignis, atque idoneis Parochis gubernari: id ut diligentius, ac rectius perficiatur, statuit Sancta Synodus, ut Parochialis Ecclesiæ vacatio, etiamsi cura Ecclesiæ, vel Episcopo incumbere dicatur, & per unum, vel plures administretur, etiam in Ecclesiis patrimonialibus, seu receptivis nuncupatis, in quibus consuevit Episcopus uni, vel pluribus curam animarum dare, quos omnes ad infrascriptum examen teneri mandat, per obitum, vel resignationem, etiam in Curia, seu aliter quomodocumque contigerit, etiamsi ipsa Parochialis Ecclesia reservata, vel affecta fuerit generaliter, vel specialiter, etiam vigore indulti, seu privilegii in favorem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, seu Abbatum, vel Capitulorum: debeat Episcopus statim habita notitia vacationis Ecclesiæ, si opus fuerit, idoneum in ea Vicarium cum congrua, ejus arbitrio, fructuum portionis assignatione constituere, qui onera ipsius Ecclesiæ sustineat, donec ei de Rectore provideatur: Porro Episcopus, & qui Jus Patronatus habeat, intra decem dies, vel aliud tempus, ab Episcopo præscribendum, idoneos aliquot Clericos ad regendam Ecclesiam coram deputandis Examinatoribus nominet. Liberum sit tamen etiam aliis, qui aliquos ad id aptos noverint, eorum nomina deferre, ut possit postea de cujuslibet ætate, moribus, & sufficientia fieri diligens inquisitio; Et si Episcopo, aut Synodo Provinciali pro regionis more videbitur magis expedire, per Edictum etiam publicum vocentur, qui volent examinari: Transacto constituto tempore omnes, qui descripti fuerint 2

rint, examinentur ab Episcopo, sive eo impedito, ab ejus Vicario generali, atque ab aliis Examinatoribus, non paucioribus, quam tribus; quorum votis si pares, aut singulares fuerint, accedere possit Episcopus, vel Vicarius, quibus magis videbitur; Examinatores autem singulis annis in Dioecesana Synodo ab Episcopo, vel ejus Vicario ad minus sex proponantur, qui Synodo satisfaciant, & ab ea probentur; Advenienteque vacatione &c. reliqua brevitatis gratia vid. *in d. cap.* 18.

§ In conferendis (sunt præcisa verba dictæ Constitutionis S. Pii V.) in conferendis Beneficiis Ecclesiasticis, & præsertim Parochialibus Ecclesiis personis dignis, & habilibus, quæ in loco residere, & per se ipsos curam exercere valeant, quantam diligentiam adhiberi oporteat, Alexand. III. in Lateranensi, & Gregorii X. in Lugdunensi Generalibus Conciliis, Innocent. similiter III. & aliorum Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum editæ Constitutiones testantur; quod ut diligentius, ac rectius perficiatur, statuit etiam Synodus Tridentina, ut occurrente vacatione Parochialis Ecclesiæ, etiam generaliter, & specialiter, etiam vigore indulti in favorem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, aut alias quomodolibet reservatæ, vel affectæ, debeat Episcopus habita notitia vacationis Ecclesiæ si opus fuerit, idoneum in ea Vicarium cum congrua, ejus arbitrio, fructuum portionis assignatione constituere, qui onera ipsius Ecclesiæ sustineat, donec ei de Rectore provideatur: Et deinde Episcopus, & qui Juspatronatus habet, intra decem dies, aut aliud tempus ab Episcopo præscribendum, aliquos Clericos ad regendam Ecclesiam idoneos Examinatoribus juxta formam ejusdem Synodi deputatis, nominet; & nonnisi eisdem Examinatoribus per concursum aliorum Examinatorum, etiam tamquam magis idoneo ab Episcopo judicato, & electo de Ecclesia provideatur, alias provisiones, seu institutiones omnes, præter formam prædictam factæ, subreptitiæ censeantur. Sed quoniam res humanæ semper in deterius prolabuntur, nisi sit, qui eas retineat, ac debitæ excutioni demandet, & verendum sit, ne propter Constitutionum hujusmodi transgressionem maximi abusus oriantur; Nos, ad quorum notitiam non sine gravi molestia pervenit, nonnullis ex Venerabilibus Fratribus nostris Archiepiscopis, & Episcopis occurrente vacatione Paroch. Ecclesiarum, eas nullo, aut minus rite servato examine, præsertim illo, quod per concursum fieri debet ex Concil. Trident. vel etiam examine rite servato, personis minus dignis, carnalitatis, aut aliæ humanæ passionis affectum, non rationis judicium sequentes contulisse, & de eis providisse; volentes, quantum cum Deo possumus, hujusmodi, atque etiam futuris periculis occurrere, eorumdem Prædecessorum nostrorum Constitutiones præfatas etiam innovando, auctoritate Apostolica tenore præsentium omnes, & singulas collationes, provisiones, institutiones Parochialium Ecclesiarum ab eisdem Episcopis & Archiepiscopis, ac quibusvis aliis collatoribus, tam Ordinariis, quam Delegatis, etiam S. R. E. Cardinalibus, ac Sedis Apostolicæ Legatis, vel Nunciis, præter, & contra formam ab eodem Concilio Tridentino præsertim in examine per concursum faciendo præscriptam, factas, aut in futurum faciendas, nullas, irritas, ac nullius roboris, vel momenti, fore, & esse, nullumque provisis Jus, aut titulum, etiam coloratum possidendi præbere; & Parochiales Ecclesias hujusmodi, quæ vacabant, ex tunc vacare statuimus, decernimus, & declaramus, easque omnes eorum, quibus Jus conferendi eas, præterquam Episcopis, & Archiepiscopis, qui curam dicti examinis juxta decretum ejusdem Concilii habere debent, competet, dispositioni reservamus; Insuper ne Parochiales Ecclesiæ diu in suspenso maneant, in maximum animarum periculum, quarumcumque Parochialium Ecclesiarum, quarum, dum pro tempore vacant, ad Episcopos, & Archiepiscopos, Primates, & Patriarchas, & quosvis alios Ordinarios Collatores, in mensibus Ordinariis Collatoribus etiam per nostras regulas assignatis, provisio, & collatio spectat, & pertinet, de quibus eisdem Episcopi, & Ordinarii intra sex mensium spatium a die vacationis earumdem perfecto examine juxta formam Concilii Tridentini præfati non providerint, ac illarum etiam, quarum collationes Nobis, & dictæ Sedi generaliter, vel specialiter ex quavis causa reservatæ, seu affectæ existunt, aut aliis ex indulto Sedis Apostolicæ competunt, ad quas occurrente illarum vacatione Episcopi, & Archiepiscopi præfati personas pro examine concursu mutuo habito juxta dicti Conc. Tridentini formam approbatas, & magis idoneas non elegerint, aut electas Nobis vel Successoribus nostris, aut iis, ad quos collatio spectabit pro collatione obtinenda intra quatuor mensium spatium a die illius vacationis non significaverint, nec non Parochialium Ecclesiarum similium, quæ Juris Patronatus Ecclesiastici, vel Laicorum, vel Clericorum, & Laicorum simul fuerint, si præsentatus intra tempus eisdem patronis a Jure præfixum, prævio examine juxta formam dicti Concilii approbatus petatur institui, institutioque ipsa per duos menses a die præsentationis dilata fuerit, collationem, provisionem, institutionem, ac omnimodam dispositionem Nobis, & ipsi Sedi, ac personis indulta hujusmodi conferendi, providendi, ac instituendi obtinentibus respective reservamus, data tamen in Parochialibus Jurispatronatus optione ipsis Patronis, ut si institutio ad Ordinarios spectabit, ipsis Ordinariis illam facere negligentibus, & ultra dictos duos menses differentibus, possint pro hujusmodi institutione obtinenda habere recursum ad Metropolitanum, vel viciniorem Ordinarium, aut ad Sedem Apostolicam: Prohibentes etiam eisdem Ordinariis, ne tempus decem dierum eisdem Ordinariis, & Patronis, ab eodem Concilio Tridentino ad nominandum idoneos Clericos coram deputatis Examinatoribus præfixum, ultra alios decem dies prorogare audeant, vel præsumant. Districtius inhibentes, ne quis præter Romanum Pontificem aut alios Indulta hujusmodi obtinentes, ut præfertur, quacumque sit super hoc auctoritate munitus, de hujusmodi Beneficiis sic reservatis, ut præfertur, disponere, vel circa illa, etiam per viam permutationis, vel alias innovare quoquo modo præsumat. Ut autem non solum dignis, sed magis idoneis repertis juxta ejusdem Concilii decretum

Pa

Parochiales Ecclesiæ conferantur, volumus, & eadem auctoritate declaramus, quod si Episcopus minus habilem, posthabitis magis idoneis, elegerit, possint ii, qui rejecti fuerint, a mala electione hujusmodi ad Metropolitanum, vel si ipse eligens Metropolitanus aut exemptus fuerit, ad viciniorem Ordinarium uti nostrum, & Sedis hujusmodi Delegatum, aut alias ad ipsam Sedem Apostolicam appellare, ac præelectum ad novum examen coram ipso appellationis Judice, & ejus Examinatoribus provocare, & constito de prioris eligentis irrationabili judicio, eoque revocato, Parochialis magis idoneo per eumdem Judicem appellationis auctoritate nostra (quatenus collatio ad Episcopum, a quo appellatum fuit, spectaret) conferantur; alias eidem magis idoneo per Judicem appellationis approbato conferenda remittatur ad eum, ad quem collatio, provisio, vel institutio spectabit; Hæc tamen appellatio interposita interim non impediat, aut suspendat, quo minus electio per Ordinarium primo loco facta interim debitæ demandetur executioni, & provisus ab eadem Ecclesia, causa appellationis hujusmodi pendente, non amoveatur. Et si quis a sententia per Judicem appellationis lata duxerit appellandum, is tunc ad Sedem ipsam Apostolicam appellabit; si secus in præmissis omnibus, & singulis actum, & attentatum fuerit, irritum decernimus, & inane. Volumus autem, quod præsentium transumptis manu alicujus Notarii &c. Dat. Romæ anno ab Incarn. Dom. 1566. 15. Kal. Apr.

4 *Epistola Encyclica methodum, ac normam præscribens observandam ab omnibus Episcopis, aliisque Prælatis facultatem habentibus indicendi concursum ad Parochiales Ecclesias in examine, sive concursu ad easdem Ecclesias, quoties earum vacatio contigerit, instituendo.*

Reverendissime Domine uti Frater; Quo Parochiales Ecclesiæ dignioribus personis gubernandæ traderentur, statuit, ut notum est, Sacrosancta Tridentina Synodus *sess.24. c.18.* ut vacante Ecclesia Parochiali, indiceretur, & fieret Concursus, ac postquam Concurrentes ab Episcopo, vel ejus Vicario Generali, atque ab Examinatoribus Synodalibus saltem tribus examinati, & approbati essent, Episcopus eum eligeret, quem ætate, moribus, doctrina, prudentia, aliisque rebus ad vacantem Ecclesiam gubernandam necessariis, & opportunis, digniorem cæteris, magisque idoneum judicaret; Adjecitque ad hanc Concilii sanctionem validius confirmandam, se, & nomine Sanctissimus Pontifex Pius V. quod si unquam Episcopus minus habilem, postpositis magis idoneis, elegisset, possint ii qui rejecti essent a mala ejusmodi electione ad Metropolitanum, vel si ipse eligens Metropolitanus, aut exemptus foret, ad viciniorem Ordinarium, ut Sedis Apostolicæ Delegatum, vel alias ad ipsam Sedem Apostolicam appellare, ac Præelectum ad novum examen coram ipso appellationis Judice, & ejus Examinatoribus provocare, ea tamen cautione, ut appellatio non in suspensivo, sed in devolutivo esse deberet; quemadmodum in ejus Constitutione, quæ trigesima tertia est, latius cavetur; consulendo, quod constito de prioris eligentis irrationabili judicio, eoque revocato, Parochialis Ecclesia magis idoneo conferatur.

Cum autem neque Concilii Decreto, neque Pontificis Bulla examinis in concursu peragendi forma, seu methodus ulla certa, ac peculiaris servanda proponatur; difficile dictu est, quanta examinum aliorum alibi diversitas extiterit; Atque hinc occasio querelarum; Nam alicubi cum non eædem omnibus quæstiones, non iidem casus propositi fuissent; erant identidem, qui vel in judicio, vel extra conquererentur; sibi quidem postpositis difficiliores, Præelecto autem faciliores ad solvendum quæstiones obtigisse; Alibi vero eædem quidem omnibus quæstiones propositæ fuerunt, sed neque hæ, neque datæ a Concurrentibus responsiones scripto, seu litteris consignabantur. Cumque postmodum nec raro contigeret, ut e postpositis quispiam Jure Bullæ supradictæ novum ad examen coram Judice appellationis, ejusque Examinatoribus electum provocaret, Sacra Congregatio usque ab anno 1603. considerans gravamen non alia ratione, quam novo examine probari posse; provocationem ad novum examen censuit admittendam gravamine nec dum probato, & requisitis tantummodo probationibus in subsequenti judicio, in quo probato per novum examen Appellationis gravamine quo ad doctrinam, probanda superest ejusdem præ jam electo in reliquis ad regendam Ecclesiam requisitis præstantia, ut de majori alterutrius ad Parochialis Ecclesiæ gubernium idoneitate sententia ferri possit, cum non continuo, si quis est doctior, is etiam aptior, seu magis idoneus ad id regimen habeatur, vel etiam habendus sit. Quam Sacræ Congregationis sententiam scriptores, & Tribunalia laudarunt. Aliis demum in Diœcesibus laudabilis invaluit consuetudo, ut eædem omnibus quæstiones, iidemque casus proponantur; ac (ne qua detur ansa Cancellario quidquam suo marte addendi, minuendi, mutandi) ut ipsimet Concurrentes quæ interrogati fuerint, quæque responderint, sua manu perscribant; Atque Ordinarii, qui morem hunc longe optimum in examinando tenuere, Sacræ deinde Congregationi etiam atque etiam considerandum reliquerunt, his, qui sic examinati essent, atque postpositi, in posterum ut solent, Appellantibus indulgenda nec ne statim electi novum examen provocatio, nulla gravaminis prærequisita probatione videretur; Cum isti ex actis primi examinis gravamen Doctrinæ facile alioquin probare possent; quod alii aliter nimirum examinati probare, nisi secundo seu novo examine, non poterant. Nec defuere alii probitatis, ac peritiæ in administrandis diu Ecclesiis laude præstantes; qui monerent, frænum aliquod hujusmodi Appellantium licentiæ tandem injiciendum, eorumque jam minis crebras novum ad examen provocationes esse reprimendas; quippe quæ vix unquam sine magno Ecclesiarum damno contingunt. Nam cum novum examen coram Judice appellationis longe procul a Parochia peragendum sit. Electus ab Episcopo, qui provocatur, Parochiam, quam possidet, cogitur interea temporis deserere, eamque Œconomo; vel Vicario cuipiam veluti sponsam ignotis Custodibus relinquere, Sponso non parumper, sed diu sane absfuturo, dum neque implicita, ut fit, lite, terna etiam, vel quaterna, alia ex aliis examina super præstantia primum Doctrinæ, tum dein-

deinde aliorum, quæ ad integrandam idoneitatem opportuna sunt, contentiose multiplicentur, & commode, ne dicam otiose, transigantur, antequam deliberari possit, utri concurrentium Parochia sit adjudicanda.

Ad tollendam ejusmodi non minus querelarum, quam incommodorum occasionem; Sac. Congreg. Concilii Tridentini interpretes; postquam rem omnem a capite repetitam in gemina sessione prima Octobris, & 16. Novembris 1720. summo studio recognovit, tandem, Sanctissimo etiam annuente, statuit (quod per præsentes Litteras encyclicas exequitur) omnes, & singulos Episcopos, aliosque Prælatos, penes quos sit Jus, & auctoritas faciendi Concursum, hortari, ut examen ejusmodi instituere non graventur, quale jam, & multæ Diœceses, & Urbs ipsa observat, atque Apostolica etiam Dataria postulat, sive cum, Sede vacante, vacat Ecclesia aliqua Parochialis, cujus collatio ad Sedem Apostolicam pertineat, sive cum vacat Parochialis aliqua, ut dicitur juxta decretum, sive demum cum vacante in Collegiatis, aut Cathedralibus Ecclesiis Dignitate aliqua majori, annexam habente curam animarum, faciendus est Concursus, atque ad Apostolicam Datariam transmittendus, ut notum est atque in litteris, quæ de ordine Sanctissimi tunc e Dataria prodeunt, clare præscribitur.

Vacante itaque Ecclesia Parochiali, quæ conferenda sit per Concursum, atque hoc solitis formulis indicto, hæc, quæ sequuntur ex Sacræ Congregationis sententia, consilio, suasione, servanda proponuntur.

Primum nempe, ut assignentur eædem omnibus Concurrentibus Quæstiones, iidem casus, idemque textus Evangelii; super quo Sermonis aliquid præscribant ad probandam dicendi pro Concione facultatem.

Alterum, ut Casus, & Quæstiones resolvendæ dictentur omnibus pariter eodem tempore, atque omnibus pariter eodem tempore textus Evangelii tradatur.

Tertium, ut certum idemque omnibus spatium temporis constituatur, intra quod casus resolvant, Quæstionibus respondeant, Conciunculam componant.

Quartum, ut eodem Concurrentes omnes in Conclavi claudantur, unde, quandiu scribent (dabitur enim omnibus scribendi copia (nemo eorum egredi, neque alius quispiam eo ingredi possit, nisi postquam scripta confecerint, & exhibuerint.

Quintum, ut omnes sua quisque manu tum responsa, tum sermonem scribant subscribantque.

Sextum, ut responsa quidem latine, sermo autem ea, qua ad populum haberi solet, lingua scribatur.

Postremum, ut unumquodque responsum, & unusquisque sermo, cum ab unoquoque Concurrentium exhibebitur, non solum ab eo, qui scripsit, atque a Cancellario Concursus, verum etiam ab Examinatoribus, & ab Ordinario vel ejus Vicario, qui concursui interfuerint, subscribatur.

Peracto secundum hanc formulam Concursu, collataque ei, qui magis idoneus, ac dignior judicatus fuerit, Ecclesia Parochiali, non admittatur Appellatio, aut a mala relatione Examinatorum, aut ab irrationabili judicio Episcopi, nisi intra decem dies Collationis interponatur.

Si quis autem hoc infra spatium appellaverit, Actaque Concursus petat ad Judicem Appellationis trasferenda; mittantur vel Acta ipsa orignalia Concursus clausa, & obsignata, vel certe unum aliquod authenticum eorum Exemplum a Cancellario Concursus, atque altero Notario collatum, & auscultatum coram Vicario, vel alio in Ecclesiastica Dignitate constituto, quem eligat Ordinarius, ad quem etiam Notarii Cancellario, adjungendi electio pertinebit, nec non ab Examinatoribus Synodalibus, qui Concursui interfuerunt, subscriptum.

Ex quibus actis, vel authentico eorum exemplo, nisi gravamen quoad doctrinam probet is, qui sic, ut præmittitur, examinatus, aut a mala relatione Examinatorum, aut ab irrationabili judicio Episcopi appellaverit, novum ad examen provocandi facultatem a Sacra Congregatione frustra postulabit.

Quemadmodum, & in judicio appellationis persequi Jus suum frustra tentabit is, qui forte se gravatum doleat quoad reliqua, nisi interposita mature, ut dictum est, appellatione ab irrationabili judicio Episcopi, gravamen quo ad illa ostenderit, vel ex actis primi Concursus, vel saltem ex attestationibus, & documentis extrajudicialibus etiam, sed non levibus.

Atque ita quidem sensit Sac. Congregatio, & Sanctissimus assensit. At si quis tamen Ordinariorum aliter, ac supra descriptum est, Concurrentium examina instituere perrexerit, perget, & Sacra ipsa Congregatio more pristino Appellantibus, qui se gravatos dixerint, provocationem ad novum examen nulla gravaminis prævia probatione, indulgere. Interim tamen ne harum Litterarum memoria dilabatur, vult Eadem Sacra Congreg. eas in uniuscujusque Ordinarii Cancellaria perpetuo conservari. Cujus interea consilium, tum voluntatem dum ego omnibus significo, Amplitudini tuæ fausta omnia e Cælo precor. Romæ hac die 10. Januarii 1721.

Uti Frater.

P. M. Card. Corradinus Præfectus.

P. Lambertinus Secretarius.

Quo ad Concursum Parochialium attendenda est 5 novissima Const. Bened. XIV. incip. *Cum illud*, in qua inter alia præscribit, quod Examinatores non solum attendant in concurrentibus Doctrinæ peritiam, sed etiam inquirant, qui præ aliis ætate, prudentia, probitate morum, præstito antea Ecclesiæ servitio, cæterisque dotibus ad Officium Parochi cumulate obeundum necessariis, essent idonei, & commendabiles. Et ne ab Examinatoribus ignorari possint supradictæ qualitates, præcipit quod Concurrentes ante Concursum intra terminum ab Episcopo assignatum, coram Cancellario Episcopali, vel alteri ab Episcopo deputando, suarum qualitatum, meritorum, & munerum probationes, atte-

stationes, tam judiciales, quam extrajudiciales, aliaque id genus documenta, quæ fraude vacent, exhibeant; Alioquin dicto termino elapso, documenta hujusmodi quæcumque, & qualiacumque ea sint, nullatenus recipiantur; Et eveniente die Concursus a Cancellario Episcopali singulorum merita, qualitates, & Requisita (ut vocant) incorrupta fide deprompta a juribus tempore habili exhibitis, in scriptis summatim redigantur, & copia Epitomes tradatur non solum Episcopo, vel Vicario Generali vices illius obeunti, sed singillatim omnibus Examinatoribus ad Concursum adscitis, ut tum de scientia, tum de vita, moribus, aliisque regendæ Ecclesiæ necessariis dotibus ferant judicium. Absoluto Concursu, Notula compendiaria Requisitorum antea distributa, tradatur Cancellario, qui illam comburat, vel penes Acta custodiat, & nemini ostendat, nisi de mandato Episcopi. Et demum circa Beneficia Sanctæ Sedi reservata, mandat quod ipsis vacantibus Concursus semper ab Episcopo indicatur, & absoluto Concursu, si res sit de Beneficiis Curatis, *quæ tantum ratione Mensium reservata sint*, Episcopus inter approbatos eligat magis idoneum, & Datariæ significet, nec acta Concursus transmittat, nisi a Dataria, cum id opportunum duxerit, requirantur. Sin vero dicta Beneficia, quibus Cura imminet Animarum, *ex alio quovis capite quam Mensium Apostolicorum S. Sedi reservata sint*; Eo fane casu veteri non immutato more abstineat Episcopus a ferendo dignioris judicio, & Acta Concursus ultro Datariæ exhibeat. Licebit tamen Ordinariis pro suo arbitrio, familiaribus Litteris Datario scriptis, eidem denunciare Personam, quam censent regendæ Ecclesiæ magis idoneam, eumdemque commonere, an occulta aliqua, & in Actis juste reticita subsit causa, quæ cuipiam obstet ad Beneficium Curatum obtinendum.

ARTICULUS I.

Ad quem spectet edicere, ac facere Concursum, & quinam debeant, & possint ad illum admitti.

1 CONcursum edicere spectat ad Episcopum, seu Ordinarium; Conc. Trid. *d. sess.24. cap.18. de reform.* S. Pius V. d. Const. incip. *In conferendis*; & pluries declaravit Sacra Congreg. Concil. ut infra pa-
2 tebit. Episcopus tamen non potest solus facere Concursum, quando habet Vicarium Generalem sibi Roma missum, sed assistere debet etiam Vicarius, qui procurabit, ut omnia Canonice fiant; Sacra
3 Congreg. Concil. *in Narnien. 2. Octob.* 1655. Et si Vicarius sit Apostolicus, ad ipsum solum, non ad Episcopum pertinet facere Concursum, sicut & Synodum, & declarare magis idoneum, quia Episcopus non habet nisi administrationem Ordinis; Sacra Cong. Conc. *in Lycien. 9. Junii* 1608. *& in Bisinia-*
4 *nen. 16. Maii* 1653. Immo si Episcopus reperiretur suspensus a Jurisdictione, & haberet præservatum Jus conferendi Beneficia, non posset ex approbatis in Concursu Parochialis digniorem præeligere; sed hoc Jus pertineret ad Vicarium Apostolicum, ut præter decreta, quæ referuntur a Fagnan. *in cap. Ille 2. Ne Sede vacante num. 30. & seqq.* nuper declaravit Sacra Congreg. Conc. *in Sorana 12. Decemb.* 1699.
Edicta pro Concursu habendo ad Parochiales vacantes, quarum collatio pertinet ad inferiores Prælatos, qui non habent Territorium distinctum, nec Jus congregandi Synodum, debent publicari ab Episcopo, in cujus Diœcesi Parochialis existit, vel ab alio, qui est vicinior, si sit Nullius, & coram eo Concursus fieri; & ad ipsum Episcopum ex dignis Digniorem eligere, & inferiori Prælato pro collatione, seu institutione remittere spectat; Sacra Congreg. Concil. *in Palentin. 24. Octobr.* 1573. *& in Forosempronien. 2. Decembris* 1628. Et Prælatus inferior habita significatione, non poterit conferre alteri, quam præelecto ab Episcopo, ut respondit Sacra Congreg. Concil. *in Burgi Sancti Sepulcri 15. Decemb. 1696. ad tertium*. Abbas enim seu Commendatarius, vel alius Prælatus Episcopo inferior, non potest Concursum, & examen instituere ad Parochiales existentes intra fines suæ Jurisdictionis, & collationis, quando non habet potestatem congregandi Synodum, & actu non congregat, sed hujusmodi Concursus, & examen spectat ad Episcopum, intra cujus Diœcesis fines existit Abbas, seu Commendatarius, vel alius Prælatus inferior; & si non constat intra cujus Diœcesis fines existat, id spectat ad Episcopum viciniorem; Sacra Congreg. Concil. *in Castri Durantis 30. Aprilis* 1611. Abbates tamen, seu Commendatarii aliique Prælati inferiores Episcopo, qui omnimodam habent Jurisdictionem quasi Episcopalem, nec alicui subsunt, sed sunt immediate subjecti Sedi Apostolicæ, quique nullius sunt Diœcesis, sed proprium habent Territorium, si habeant Jus congregandi Synodum, & legitime constet illam congregasse, & elegisse Examinatores, possunt Concursum instituere, examinare, approbare, omniaque alia facere, quæ continentur in Decreto Tridentini *sess.24. cap.18. de reformat.* Sacra Congreg. Concil. *in Forosempronien.* 18. *Martii* 1591. *in Castri Durantis 30. April.* 1611. *in Caussa Abbatiæ Farfen.* ut refert ex Aldan. Barbosa in Tridentin. *loco citat. num.51.* & sæpe alibi. Et in specie pro Abbate Monasterii in Monte Cassino Ordinis S. Benedicti, quod nullius sit Diœcesis, & nemini subsit, sed omnimodam Jurisdictionem Episcopalem, ac proprium Territorium, & Jus congregandi Synodum, ac ideo possit Concursum instituere, examinare, approbare, & Œconomum deputare, declaravit Sixtus V. 20. *Februarii* 1589. ut refert Tambur. *de Jur. Abbat. tom.1. disput.3. quæst.4. num.2. ex venerabili Archivio Casinensi*. Et novissime Benedictus XIII. Constitut. incip. *Quod inscrutabilis*, in qua confirmat etiam Constitutiones Sixti V. Urbani VIII. & Innocentii XI. ad id emanatas.

Episcopus manutenendus est in sua quasi possessione instituendi Concursum, donec Prælatus inferior coram Judice competente legitime probaverit Jus cogendi Synodum habere, aliasque coegisse, in eaque Examinatores ad præscriptam Concilii formam deputasse; Sacra Congreg. Concil. 17. *Januarii* 1585. *&* 4. *Augusti* 1594. Unde Episcopus Forosempronien., ut vicinior manutenendus est in sua quasi possessione Concursum instituendi in vacationibus Ecclesiarum Parochialium della Ravignana, & Juris præeligendi magis idoneos ex approbatis in eisdem

eisdem Concursibus, donec Abbas Classen. legitime probaverit habere Jus congregandi Synodum, aliasque coegisse, & in ea Examinatores ad præscriptum Concilii Tridentini *sess.24. cap.18. de reformat.* deputasse; Sacra Congreg. Concil. *in Forosempronien.* 2.
12 *Decemb.* 1618. Concursus, qui in vacationibus Parochialium fieri solet coram Episcopo viciniori, si occasione pestis Civitas illius sit bannita, & aditus præclusus ad eumdem Ordinarium viciniorem, potest prorogari, ut concessit Sacra Congregatio facultatem Prælato inferiori prorogandi tempus concurrentium, & ut interim provideretur de Œconomis, & Vicariis idoneis; Sacra Congreg. Concil. *in Nullius Terræ Guastallæ, Parmens. Diœcesis* 17.
13 *Augusti* 1630. Concursus edicta Ordinarii proponere debent in Beneficiis Curatis reservatis Sedi Apostolicæ vacantibus per obitum, puta in mensibus reservatis, & a Sede Apostolica provisio facienda est approbato ab Examinatoribus in Synodo Diœcesana deputatis, si fidem approbationis habet ab Ordinario. Ita decisum fuisse a Sac. Congreg. refert Piasec. *in praxi Episcop. par.* 2. *cap.*20. *n.* 17. Barbosa *in Tri-*
14 *dentino loc. cit. n.*64. Episcopus instituens Concursum ad formam Concilii, non potest ut suspectus recusari, sed qui se existimaverint gravatos appellare poterunt a mala Ordinarii electione, seu judicio ad effectum devolutivum, non suspensivum; Sacra
15 Congreg. Concil. 28. *Septemb.* 1589. Vicarius Generalis Episcopi potest, Episcopo impedito, proponere Edictum pro Concursu, & coram se examen indicere, textu expresso in Conc. Trid. *loco cit.* ibi: *Ab Episcopo, sive eo impedito, ab ejus Vicario Ge-*
16 *nerali*. Immo examen Concursus posse fieri coram Vicario Generali, etiam Episcopo non impedito, tenet Garcias *de Benefic. part.9. c.2. num.*119. Barbosa *de potestat. Episcop. part.*3. *alleg.*60. *num.* 41. *& in Tridentin. sess.*24. *c.*18. *de reformat. n.*77. & Mallobrius *requisi.*3. *dub.*3. quia dicunt ipsi prædicta verba Concilii, *sive eo impedito*, sunt solum posita ad denotandum convenire, quod ab ipso Episcopo, ces-
17 sante impedimento, fiat examen. Quinimmo potest Vicarius Generalis proponere Edictum pro concursu, etiamsi ipsemet velit examen subire, & Episcopus illi sit Ecclesiam ipsam vacantem collaturus. Sic decisum fuisse a Sacra Congreg. Concil. super *d. c.* 18. *sess.*24. refert Sbroz. *de Offic. Vicarii in addit. q.* 188.
18 *lib.*2. Sic etiam Vicarius Capitularis potest Concursum ad Parochiales vacantes tempore Sedis vacantis facere, ut poterat Episcopus servata forma Sacr. Concil. Trident. *sess.*24. *cap.*18. *de reformat.* & magis idoneum eligere, & approbationem ad Sanctissimum Dominum, ejusque Eminentissimum Cardinalem Datarium mittere pro confirmatione electionis. Ita declaravit Sacra Congregatio Episcoporum *in Ravennaten.* 3. *Februarii* 1624. & sæpe alibi. * Tota enim jurisdictio Capituli Sede vacante ad Vicarium Capitularem devolvitur; Benedict. XIV. *De Synod. Diœcesana l.*4. *cap.*8. *§.*10. * & ad hoc juvat adducere id, quod a Sacra Congregatione Concil. actum fuit de observandis in examinibus faciendis pro collatione Parochialium Sede Cathedrali vacante, & ita concepta fuit declarationum formula per manus transmissa, & a Sanctissimo approbata, ut refert Fagnan. *lib.* 3. *Decret. in cap. Illa* 2. *Ne Sede vacante num.*18. *& seq.*, & est ut sequitur.

In primis Capitulum nullam sibi in hisce examini- 19
bus auctoritatem vindicabit, sed constituet Officialem, seu Vicarium infra octo dies post mortem Episcopi, pro ut mandat Concilium Tridentinum *sess.*20. *cap.*16. Is Vicarius sic constitutus obibit illa 20
omnia munia, quæ Concilium *sess.*24. *cap.*18. statuit obeunda ab Episcopo, seu ejus Vicario, cum Parochialis Ecclesiæ vacatio contigerit; & in specie statim habita notitia vacationis Ecclesiæ, & antequam ullum fiat examen, constituet idoneum in ea Vicarium cum congrua fructuum portionis assignatione, reservatis reliquis fructibus iis, quibus Jure videbitur. Hic autem Vicarius in Parochiali positus, ejus onera sustinebit, donec ei de Rectore provideatur. Postea per Edictum publicum vocabit omnes, qui voluerint examinari pro obtinenda Parochiali vacante. Deinde examinabit eos, qui concurre- 21
rint, adhibitis etiam aliis Examinatoribus, saltem tribus, quorum votis, si paria, aut singularia fuerint, accedere possit ipse Vicarius quibus magis ei videbitur. Curabit idem Vicarius, ut singulis an- 22
nis a Diœcesana Synodo probentur Examinatores saltem sex, ex quibus tres ipse eliget, eosque congregabit, qui secum examen perficiant ad singulas Parochiales vacantes; Et si duo, vel unus tantum ex dictis Examinatoribus etiam cum Vicario, vel omnes tres, aut etiam sex absque Vicario se ipsos congregaverint, & examen perfecerint, nullum erit; & si ex dictis sex Examinatoribus aliqui intra annum suæ electionis mortui fuerint, tota facultas examinandi ad superstites, etiamsi unus tantum superesset, spectabit eo anno durante. Si contingat sequentibus annis nullos alios Examinatores eligi in Synodo Diœcesana, illi sex qui semel præcedente anno ex Decreto Concilii fuerint electi, pro legitimis habeantur etiam post lapsum annum suæ electionis, & sic in Officio suo perseverare possint, donec alii servata forma Concilii electi fuerint. Et si ex dictis sex Examinatoribus aliqui mortui fuerint, curabit Vicarius, ut lapso anno alii in locum demortuorum sufficiantur seu eligantur in Synodo Diœcesana, alioquin qui supererunt pro legitimis non habeantur. Examen, & approbatio pro legitimis 23
non habeantur ad Parochialem vacantem, si ante ad alias Parochiales, quæ prius vacaverint, fuerint facta, ita ut non sufficiat aliquem judicatum fuisse idoneum præteritis mensibus, aut annis ad aliquas Parochiales; sed semper opus sit novo examine, & nova approbatione ad ipsam Parochialem, de cujus collatione singulis vicibus agitur. Examinatores ex pluribus exa- 24
minatis non unum solum, sed plures, quos judicaverint idoneos, significabunt Vicario, & ex istis pluribus idoneis per Examinatores judicatis, non ipsi Examinatores, sed solus Vicarius eliget quem cæteris magis idoneum judicaverit. Hæc enim facultas nullo 25
modo Examinatoribus competit, cum soli Episcopo a Concilio sit attributa, cujus loco erit Vicarius Sede vacante. Ipse enim solus Vicarius absque Examinatori- 26
bus scribet Litteras ad Sanctissimum D. N. ad quem 27
collatio Parochialis spectabit, quibus præcipue testabitur propositum fuisse Edictum, & examen per

Concursum factum, totque examinatos fuisse, & ex
examinatis tot idoneos a tribus saltem Examinatori-
bus judicatos; se vero ex istis idoneis talem cæteris
magis idoneum judicasse elegisseque.
28 Capitulum, aut Decanus Cathedralis Ecclesiæ
nullum sibi Jus vindicet proponendi Edictum, aut
deputandi, seu eligendi, vel convocandi coram se
Examinatores, nec jubendi, aut curandi, ut coram
se, aut Examinatoribus deputatis ab eo, Examen
fiat; minus eligendi magis idoneum, aut litteras
testimoniales de eo scribendi. Sed hæc omnia, ut
supra dictum est, exequetur partim Synodus Diœ-
cesana, partim Vicarius Sede vacante constituen-
dus, quem Capitulum omnino constituere debebit
29 ex dictis *sub num.*19. Multo magis idem Capitulum
abstineat a conferendo Parochialem vacantem in
Commendam temporalem ei, qui magis idoneus
30 fuerit judicatus. Maxime etiam caveat, ne concedat
omnes fructus ipsius Parochialis eidem, dicta Com-
31 menda durante. Quoniam Concilium hæc omnia
prohibuit, dum statuit debere Episcopum statim
habita notitia vacationis Parochialis idoneum in ea
Vicarium cum congrua fructuum portione consti-
tuere, quod munus obibit, ut supra dictum est,
Vicarius præcise, Sede vacante, deputatus. Cave-
bitque & ipse a dicta Commenda, & a concessione
32 omnium fructuum. Et illud quoque sibi interdictum
sciet, ne eum, quem magis idoneum ipse judicave-
rit, constituat Vicarium in Parochiali, aut ei quo-
quomodo præficiat, donec collatio fiat, sed debet
omnino a principio vacationis, & antequam ullum
examen fiat, constituere in ea alium Vicarium, qui
Curam animarum interea gerat, donec Parochialis
fuerit a Sede Apostolica magis idoneo collata. Ha-
ctenus Fagnan. *loco supracitato*.
33 Ad concursum Parochialium non tantum Diœce-
sani, sed etiam exteri debent admitti, nisi adsit ali-
quod privilegium, quod Beneficia non conferantur
exteris; *Est communis Doctorum*, & sic decisum
fuisse a Sac. Congreg. Concil. refert ex Nicol. Mo-
34 nacell. *tom.*1. *tit.*5. *for. mul.*20. *num.* 1. Ad Concur-
sum debent admitti tam exteri, quam originarii,
etiamsi habeant aliud Beneficium Curatum; Garcias
*de Benef. p.*9. *c.*2. *n.*208. *&* 209. Corrad. *praxi Bene-
ficior. lib.*3. *part.*4. *num.*12. Monacell. *loc. cit.* & alii
35 passim. Non enim potest Episcopus prohibere Cu-
ratis, ne accedant ad Concursum aliarum Parochia-
lium; Sac. Congreg. Episcopor. 29. *August.* 1591.
36 apud Barbos. *de potest. Paroch. par.*1. *c.* 2. *num.* 48.
Originarius tamen, & de gremio Ecclesiæ, est sem-
per, cæteris paribus, præferendus extraneo; *arg.
Regul.* 17. *Concellariæ de concurrentibus in data*,
ibi; *Et similiter cæteris paribus oriundus non oriun-
do, & Diœcesanus non Diœcesano præferatur, & c.
Nullus dist.*61. *c. Hortamur dist.*71. *c. ne pro defectu*
61. *de electione. c. Bonæ memoriæ §. Intelleximus de
postulat. Prælatorum*. Et ratio est, quia indigena
præsumitur oppidum, & Ecclesiam magis diligere,
& a populo plus amari, quam alienigena, juxta
S. Th. 2. 2. *q.* 13. *art.* 2. ibi: *Ille, qui de gremio Ec-
clesiæ assumitur, ut in pluribus consuevit esse utilior,
quantum ad bonum commune, quia magis diligit Eccle-
siam, in qua est nutritus*. Et est communis. Immo 37
secundum Barb. *p.*3. *de offic. & potest. Episc. alleg.*60.
*num.*102. & plurimos alios ab ipso ibi citatos, di-
gnus de gremio Ecclesiæ potest eligi posthabito di-
gniore extraneo; *arg. c. Nullus* 13. *dist.* 61. ibi:
*Tunc autem alter de altera eligatur Ecclesia, si de
Civitatis ipsius Clero nullus (quod evenire non credi-
mus) dignus poterit reperiri, & c. Obitum* 16. *dist.
ead.* ibi: *Commonemus etiam Fraternitatem tuam, ut
nullum de alia eligi permittas Ecclesia, nisi forte inter
Clericos ipsius Civitatis .... nullus .... dignus (quod
evenire non credimus, (poterit inveniri*.
Regulares omnes, quamvis sint Canonici, sive 38
Præmonstratenses (*) sive Lateranenses, sive qui-
cumque alii Canonici Regulares, non sunt admit-
tendi ad Concursum Parochialium sine dispensatione
Apostolica; Sic expresse declaravit pluries Sacra
Congregatio Concilii cum approbatione Sanctissimi.
Cum enim, ut refert Fagn. *in c. Quod Dei timorem* 7.
*de stat. Monachor. num.*17. fuerit quæsitum: *An
Regularis possit præfici Curæ animarum ab Episcopo
sine dispensatione Apostolica; Sacra Congreg. Concilii
censuit non posse, nisi accedente dispensatione, quæ
non videtur concedenda, nisi instante Episcopo pro
necessitate, vel utilitate Ecclesiæ*. Et alias consulta;
An Ecclesiæ Parochiali ex necessitate, nempe ob 39
penuriam Sacerdotum, Regularis perpetuo possit
præfici; Respondit permitti posse; itaut deducto
victu, quod reliquum fuerit redditum in utilita-
tem Ecclesiæ, & pauperum convertatur; *Ob id autem
necessariam esse hodie dispensationem contra opinionem
antiquorum Doctorum, quod ita de stylo servari con-
suevit. Quod si magis placuerit Sanctissimo, posse quod
petitur ad tempus concedi, quod scilicet Episcopus pro-
viderit de Clerico Sæculari, nihil tamen concedendum,
nisi instante Episcopo pro necessitate, vel utilitate Ec-
clesiæ*. In idemque coincidunt resolutiones ejusdem 40
Sacræ Congregationis Concilii *in una Cremonensi* 1.
Septemb. 1630. *& in una Taurinensi* relat. a Pignatell.
*tom.*1. *consult.*44. *num.*25. quod nullus hodie Regu-
laris absque dispensatione Papæ possit obtinere sæcu-
lare Beneficium, licet Curatum; *& in una Portu-
gallien.* 15. *Jun.* 1652. ubi declaravit Fratres Sacerdo-
tes professos Ordinum Militaris Christi, S. Jacobi,
& de Avis ibi existentium, esse incapaces absque
dispensatione Apostolica Beneficiorum sæcularium
cum Cura, & sine Cura, & Canonicatus Ecclesiæ
Cathedralis, ut refert Pignatell. *tom.*1. *consult.* 254. 41
Et etiam similiter declaraverat de expressa mente
Sanctissimi de Canonicis Regularibus, ut refert Fagn.
loc. cit. num. 16. Cum enim quæsitum fuerit: *An
Canonici Regulares de licentia sui Generalis possint
assumere Curam animarum tam ad tempus, quam per-
petuo? Die* 8. *Jul.* 1581. *Sanctissimus Dominus Noster
Gregorius XIII. noluit licere istis Regularibus etiam
de licentia sui Generalis absque permissu Summi Ponti-
ficis*

(*) Hi ad Parœcias obtinendas Apostolica facultate non indigent. Vide verb. *Canonici Regulares quoad beneficia curata num.* 10.

ficis assumere Curam etiam ad tempus, multoque minus Beneficium Curatum in titulum. Et subinde, cum Canonici Regulares Lateranenses peterent, ut sibi liceret cum licentia sui Generalis obtinere Beneficia Curata in titulum, vel ad tempus, & res a Congregatione delata esset ad Sanctissimum, Sanctitas sua
42 abnuit. Quod Clemens VIII. (ut refert Pignat. d. consult. 44. num. 25. & Nicolius *in Flosculis verb. Regulares num.* 25.) mandavit inviolabiliter observari, non obstante, quod id fortasse per Sacros Canones permitteretur Canonicis Regularibus, præterquam translatis, ut censuit eadem Sacra Congreg. *in Cremon. & Taurinen.* allegatis. Quare cum hic casus *die* 15. *Maii* 1655. fuisset iterum propositus, eadem Sacra Congregatio perstitit in Decretis, Canonicosque hujusmodi ad Concursum admitti vetuit; Ita quidem ut super hoc eorum Generalis nequeat dispensare, ut jam declaravit 24. *Augusti* 1628.

43 Et de expressa mente, & auctoritate Clementis X. hanc Canonicorum Regularium incapacitatem ad Parochiales cum universali derogatione omnium privilegiorum, Indultorum, consuetudinum etiam immemorabilium &c. pronunciavit Sac. Congregatio Episcoporum, & Regularium in Decreto, ut sequitur.

„ Cum fel. record. Greg. XIII., aliique nonnulli Summi Pontifices Successores, ad Regularem disciplinam in Congregatione Canonicorum Lateranensium Ordinis Sancti Augustini magis, magisque firmandam Decretis suis mandaverint, ne dicti Canonici Curæ Animarum in Ecclesiis sæcularibus exercendæ, juxta Constitutionem Innocentii III. recol. mem. incipient. *Quod Dei timorem* &c. cæteroquin capaces ad hujusmodi curam in prædictis Ecclesiis exercendam admittantur, Quorum Decretorum observantiam retinendam esse non semel declaratum fuit: Asserentibus vero e contra quibusdam dictorum Pontificum mentem haud fuisse certa perpetua Lege lata Innocentianam Constitutionem prorsus abrogare. Sed immo illorum decreta, seu mandata cum ipsis expirasse; ac propterea pro diversitate temporum diversas forsan editas fuisse, declarationes, & interpretationes, & nec uniformem servatam praxim. Ideo ex prædictis non infrequentes dubitationes & controversiæ subortæ noscantur, ob quas Religiosa quies perturbari facile posset accuratius in hoc sacro Ordine custodienda; cum illius Apostolica instituta primævam disciplinæ ac Sanctimoniæ antiquorum Clericorum imaginem, & Symbolum referant, quibus ipsa nascentis Ecclesiæ primordia florebant.

„ Quapropter ad hujusmodi dubitationes explicandas, & controversias definiendas, atque ut magis accurata disquisitione eorum Canonicorum spiritus, & vocatio dignoscatur, qui dum in tranquillitate Montis Sion Cælestium contemplatione suavissima pascuntur, ad frangendum in valle lacrymarum panem parvulis (videlicet e Claustro ad regimen descensuri Parochialium) invitantur: Sacra Congregatio Eminentiss., & Reverendiss. S. R. E. Cardinal. negotiis, & Consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita, & re mature examinata, atque audito P. Procuratore Generali dictæ Congregationis Lateranensis, speciali sibi auctoritate per Sanctissimum Dominum Nostrum Clementem Papam X. vivæ vocis Oraculo attributa declarat, atque decernit. Ut in posterum futuris perpetuis temporibus nemo ex Canonicis Regularibus Sancti Augustini Congregationis Lateranensis, quamvis non translatus, ad Curam animarum in Ecclesiis sæcularibus etiam de Jure patronatus in perpetuum, seu ad tempus quocumque titulo exercendam admittatur; nisi præter Abbatis Generalis licentiam expressum quoque Sedis Apostolicæ Indultum accedat; Quod juxta Sacrorum Ministrorum penuriam, & pro ut Animarum postulabit utilitas, in contingentibus casibus concedetur; Itaut quælibet collatio, institutio, & deputatio in favorem hujusmodi Canonicorum aliter facta, irrita prorsus, atque inanis censeatur, & sit; Ac nulla etiam triennali longior possessio iisdem suffragetur. Canonicus vero, cui ejusmodi concessum fuerit indultum ad mentem præfati Innocentii III. (si commode fieri possit) socium unum ex suo Ordine, & Congregatione secum habeat, cujus in iis, quæ Dei sunt & Regularis observantiæ tam consortio, quam solatio perfruatur.

„ Non obstantibus quo ad supradicta omnia, & singula in præsenti decreto contenta, supra dicta Constitutione Innocentii III. aliisque Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis necessario, & invidue exprimendis: Nec non &c. statutis; formula professionis in eo Ordine, & Congregatione emitti solitæ, consuetudinibus etiam immemorabilibus, exemptionibus quoque, Indultis, & privilegiis, etiam in corpore Juris clausis &c., nec non irritantibus Decretis &c. quibus quo ad ea, quæ presentibus adversantur, eadem Sacra Congregatio Sanctitatis suæ auctoritate specialiter, & expresse derogat &c. *Datum Romæ hac die* 18. *Martii* 1671.

F. M. Cardinalis Brancatius.

Loco ✠ Sigilli

C. de V. Archiep. Athen.

Licet autem hoc Decretum de mente, & expressa 44
auctoritate Clementis X. editum, videatur respicere solos Canonicos Lateranenses, tamen vere, & realiter hanc incapacitatem ad Parochiales habent omnes alii Canonici Regulares; tum ratione supra laudati Decreti Gregorii XIII. loquentis indefinite de omnibus Canonicis Regularibus, ibi; *An Canonici Regulares ... Noluit licere istis Regularibus.* Tum etiam ratione ipsius Decreti jussu Clementis X. editi, omnium Canonicorum Regularium Comprehensivi communiter intellecti, & signanter a Rota *in Leodiensi Parochialis* 2. *Decemb.* 1693. *in §. finali*, ubi firmat Decretum præfatum Clementis X. indefinite procedere quo ad omnes Canonicos Regulares facta mentione de Lateranensibus demonstrative tantum, cum Congregatio istorum sit omnium præstantissima, & concurrat in omnibus eadem ratio consulendi pristinæ,

ſtinæ, & laudabili diſciplinæ Regularium, quæ ve-
45 re unica reperitur in Clauſtrorum parietibus. Immo nedum hæc ratio a Decreto adducta eſt omnibus Canonicis Regularibus cummunis, ſed inſuper fortius amplectitur reliquas Congregationes Canonicorum, quæ habent majorem regularitatem, quam illam Lateranenſium, quæ magis Clericorum ſpeciem refert, ut Card. de Luca *de Præeminent. dis.24. per tot.* Card. Petra *tom.2. Comment. ad Conſtit.1. Anaſtaſii IV. sect.1.*
46 *sub n.40.* Tum quia hanc omnium indiſtincte Canonicorum Regularium incapacitatem ad Parochialium Concurſus jam expreſſe pluries declaravit Sacra Congregatio Concilii, & ſignanter *in Brixienſi 15. Maii 1655. lib.19. decret. pag.468.* ibi: *Quæſitum fuit an Regulares Congregationis Canonicorum Lateranenſium Sancti Salvatoris, Sancti Georgii in Alga, & Cruciferorum sint admittendi ad Concurſum Eccleſiarum Parochialium ſæcularium, præſertim quando habent li-*
47 *centiam proprii Generalis:* Sacra Congregatio Concilii reſpondit *negative, & dandas eſſe declarationes jam*
48 *editas.* Et de facto fuit requiſita facultas d. Sacræ Congreg. Concilii *die 23. Auguſti 1692. in una Ferrarienſi* pro uno Canonico Regulari Sancti Salvatoris, non obſtante quod dictus Canonicus prætenderet ſe eſſe capacem ſine alia diſpenſatione Sac. Cong. Et non obſtante quod anno ſequenti dicti Canonici Regulares S. Salvatoris expoſuiſſent dictæ Sac. Congreg. *in una Placentina Præſentationis* ſe non eſſe comprehenſos nec in Decreto Clementis X. nec in aliis huc uſque emanatis prohibitionibus, & contenderent de licentia proprii Generalis abſque Sedis Apoſtolicæ Indulto ad Parochiales Eccleſias vacantes concurrere, & de illis provideri poſſe in eadem cauſa ſuſtinerent. Nihilominus Sacra Congregatio Concilii, ad quam cauſa erat delata, *ſub die 14. Novembr. 1693.* reſpondit: *Uniantur decreta, & cauſa proponatur formiter auditis omnibus Procuratoribus Generalibus omnium Canonicorum Regularium, & interim cum Sanctiſſimo pro conceſſione Indulti ad favorem Patris de Georgiis præſentati cum clauſula, quatenus opus ſit.* Et exinde ſua fundamenta in Sacra Congregatione formiter producta apud majorem partem Eminentiſſimorum Patrum tunc in Sacra Congregatione ſedentium, fuerunt habita tamquam nullius ponderis, uti ſibi retuliſſe Eminentiſſimum Petruccium, tunc ibi ſedentem teſtatur Monacell. *tom.1. in Appendice ad Formularium Legale practicum in annot. ad d. Decretum Clementis X. n.4.*

49 Tum etiam quia, ſi qua militaret ratio pro aliqua Congregatione Canonicorum Regularium pro capacitate ad beneficia Curata, deberet potiſſimum eſſe pro præſtantiſſima Congregatione Lateranenſium, cujus Canonici in eorum profeſſione promittunt Beneficia Curata extra Ordinem non ſuſcipere abſque licentia Capituli, & Generalis. Unde ſi iſtis eſt dempta talis capacitas ad beneficia Curata, non obſtante ipſa formula profeſſionis, ut patet ex ſupra laudato decreto juſſu Clementis X. edito, ibi: *Non obſtantibus, &c. ſtatutis formula profeſſionis in eo Ordine & Congregatione emitti ſolita &c.* a fortiori erit dempta talis capacitas ad Beneficia Curata aliis Canonicis Regularibus, qui non habent ſimilem formulam Pro-
50 feſſionis. Et hanc incapacitatem ad Beneficia Sæcularia Curata comprehendere omnes Canonicos Regulares cujuſcumque ſint Congregationis, tenent Fagnan. *in dict. c. quod Dei timorem 7. de ſtatu Monachor. num. 16. & 17. & ſequent.* Pignatell. *t. 1. conſult.44. a num.14. uſque ad fin.* Barboſa *in d. c. Quod Dei Timorem num.3. & lib.3. Juris Eccleſiaſtic. n. 80. ad Trid. ſeſs.14. c.11. n.5.* Nicolius *in floſcul. verb. Regulares n.25.* Garcias *part.7. de Benefic. c.10. n.33.* Tondut. *qq. Benefic. tom.1. c.80. per tot.* Quarant. *verb. Canonicus Regularis,* Maranta *reſp. Juris tom.4. c.29. num. 35.* Pignatell. *in obſervatione ad Lauretum de Franchis q.86.* ubi teſtatur de obſervantia *in praxi,* Corrad. *in praxi diſpenſationum lib.6. cap.1. num.13. vers. At vero Ergo;* Capon. *diſceptat. for. 108. n.77.* Paſſerin. *in c. Cum de Beneficio num.3. de Præb. & dignit. in 6.* Card. de Luca poſtquam contrarium innuerat, hanc veritatem fatetur *in diſc.64. & 65. de Benefic. & de donationibus diſc.25. n.6.* Monacell. *loc. cit.* Card. Petra *loc. cit. num.39.* & alii paſſim; & firmavit Rota *in Novariens. Prob. 15. Junii 1693. §. Nec adverſari coram Reverendiſſimo Manuel.* confirmata *2. Decembr. ejuſdem Anni, & in Leodiens. Parochialis 11. Decembr. 1693. in §. final.* Vide verb. *Habitus num. 69.*

Canonici Regulares omnes, multo magis abſque 51
ſpeciali diſpenſatione Apoſtolica, ſunt incapaces ad obtinenda Beneficia ſæcularia non Curata, nempe Canonicatum in Collegiata Eccleſia ſæculari, aut Beneficium ſimplex. Hoc enim etiam Jure veteri prohibitum erat, textu expreſſo *in c.16. Placuit quæſt.1.* ibi: *Nec ad Eccleſias ſæculares tranſire; & clariſſime in c. Super eo, de Regularibus,* ibi: *Nec amplius in Eccleſiis ſæcularibus debent aſſumi, ne contra votum, quod Domino fecerunt, venire probentur.* Et ſic 52
expreſſe declaravit Sacra Congreg. Concil. *Regulares ſunt incapaces Beneficii ſimplicis, etiamſi eſſent Canonici Regulares,* ut refert Garcias *cit. c. part.7. cap.10. n.31.* Et ita etiam in Canonico Regulari alias reſpon- 53
dit Gregorius XIII. nam cum dubitaretur, an Canonicus Regularis eſſe capax Beneficii ſimplicis Sacra Congregatio dixit videri incapacem, quia *cap. Quod Dei timorem* loquitur de Parochiali, agendum tamen cum Sanctiſſimo; *die 23. Julii 1578.* Sanctitas ſua dixit, licet Tridentinum Concilium non prohibuiſſet Regularibus obtinere ſæculare Beneficium, & Concilium Lateranenſe ſub Leone ad concordata tantum reſtringeretur, tamen Jus commune obſtare, quod nonniſi in Parochialibus diſpenſat *d. c. Quod Dei timorem.* Hic autem agitur de ſimplici, ſic refert Fagn. *loc. cit. n.19.* Et anno 1695. cum Carolus Radoſ- 54
nenaſchi Canonicus Regularis obtinuiſſet a Capitulo Generali facultatem conſequendi omnia Beneficia, Canonicatus, & Prælaturas in quacumque Diœceſi Regni Poloniæ, & a Sacr. Congr. peteret confirmationem hujuſmodi facultatis; Sac. Cong. Epiſcoporum, & Regularium *die 7. Julii 1685.* petitam conconfirmationem conceſſit, quo ad Curata tantum ad formam Sacrorum Canonum, & Conſtitutionum Apoſtolicarum, eo quod raro permittatur diſpenſatio ad ſimplicia Beneficia, ut monet Card. de Luca *in adnot. ad Conc. Trid. diſc.13. n.7.* & etiam dixit Sac. Cong. Conc. *in Thaurinenſi 1. Septemb. 1603. & 24. Aug. 1627.* Et ſic tenent Hoſtienſ. *in ſumma de ſtatu Monachor. §. Utrum populum;* Joann. Calder. *in d. c. Quod Dei timorem,* Card. *ibid. in 5. quæſt. num.14. vers.*

vers. Si autem assumitur ad Canonicam; Feder. de Senis *cons.* 136. *Factum tale est sub. num.* 4. *vers. sed fortius obstat*; Fagnan. *in d, c. Quod Dei timorem*,
55 *num.* 19. Petra *loc. cit. n.* 34. & omnes supracitati *sub num.* 50. Unde hæc incapacitas Canonicorum Regularium ad quæcumque Beneficia sæcularia efficit, ut si obtineatur aliquod Beneficium ab Ordinariis absque dispensatione Apostolica, ipsa institutio sit ipso Jure nulla secundum Regulam 43. Cancellariæ, & possit denuo uti vacans impetrari per alium, ut innuit Gonzal. *in cit. cap. Quod Dei timorem, de statu Monachor. in fin.* Petra *loc. cit. num.* 42. Riccius *decis.* 49. *per tot. part.* 1. Garcias *de Benefic. part.* 7. *c.* 10. *n.* 2. *& sequent.* Laurent. de Franchis *de controv. inter Episcopos, & Regul. p.* 2. *q.* 86. Marc. Anton. Macerat. *var. resol. l.* 1. *resol.* 20. *num.* 12. & alii passim; & supponitur a Rota *in Leodien, Parochialis* 4. *Julii* 1692. *&* 11. *Decemb.*
56 1693. *coram Pio*. Et ratio est clara, quia actus remanet nullus in prima provisione, ex quo Beneficium semper remanet vacans, & expresse hoc statuitur in supra laudato Decreto S. Congr. de expressa mente & auctoritate Clementis X. edito, *§. Qua propter*, ita ut possessor neque triennali possessione posset se tueri, ut expresse ibi cavetur, his præcisis verbis, ibi: *Ita ut quælibet Collatio, institutio, & Deputatio in favorem hujusmodi Canonicorum aliter facta, irrita prorsus, atque inanis censeatur, & sit, ac nulla etiam triennali longior possessio eisdem suffragetur*; Et novissime Benedictus XIV. re prius mature discussa *Const. incip. Quam inscrutabili*, consilio, atque motu proprio expresse declaravit, ac definivit Canonicos Regulares incapaces esse cujuslibet Beneficii Sæcularis, aut Pensionis Ecclesiasticæ absque dispensatione Sedis Apostolicæ. Videatur ipsa Constitutio, in qua multa ad rem habentur, & statuuntur merito legenda, & omnino servanda.
57 Possunt tamen Regulares, & a fortiori ipsi Canonici Regulares assumi in Parochos sine dispensatione Apostolica in Parochis eorumdem Monasteriorum, vel membris omnimode illis subjectis, ita ut titulus sit amovibilis, & Regularis; *Est communis*, & testatur praxis ubique recepta, quod in Parochialibus etiam extra Claustra plenarie unitis unione subjectiva eorum Monasteriis deputent pro Cura Regulares amovibi-
58 les ad nutum suorum Regularium Superiorum. Et posse sic deputari Regulares in Parochos dictarum Parochiarum pluries probavit Sac. Congr. Concil. & signanter *in Aurien.* 1693. *de Mense Maii*; *Et in Me-*
59 *chinen.* 28. *Novemb. ejusdem anni* 1693. Nec possunt cogi ipsi Regulares deputare Sacerdotem sæcularem in simili Parochia subjective unita ipsorum Monasterio; Sacra Congregat. Conc. *in Regiensi* 7. *Februarii* 1705. sed libere sine alia dispensatione possunt Regulares Superiores in similibus suis Parochiis deputare pro Parochis suos Religiosos ad eorum nutum
60 amovibiles. Nec ipsi Religiosi ad exercitium talis Curæ seu Parochiæ deputati possunt reclamare, si ab ipsis removeantur, ut censuit Sacra Congreg. Concili
61 lii *in Romana* 17. *Decemb.* 1689. Neque possunt congruam pro Curato sæculari taxatam a Monasterio petere, nisi quantum indigent ad propriam, & onerum Ecclesiæ sustentationem, & totum id quod superest debetur fideliter a Curato Religioso suo Monasterio, cum ipsi, & non sibi acquirat; *cap. Nolo* 10. *cap. Non dicatis* 12. *caus.* 12. *q.* 1. *cum concordant. & Authent. Ingress. C. de Sacros. Eccles.* Et sic auditis partibus, & caussa bis proposita respondit Sac. Congreg. Episcop. & Regularium *in Mediolanensi Congruæ* 4. *Septemb.* 1693. *&* 4. *Martii* 1694. contra N. N. Monachum Cisterciensem Curatum deputatum Parochiæ Fellenechiæ Granciæ Monasterii Murimundi, proponente Eminentissimo Cardinali Petruccio.
Alia ad rem, Vide verb. *Beneficium &c. art.* 1. *n.* 15. 62
& verb. *Canonici Regulares*.

Additiones ex aliena manu.

An exclusio a Concursu operetur nullitatem ipsius 63
concursus independenter a reclamatione exclusi, non levis quæstio est. Negavit Rota, & quidem raro 64
exemplo respondendo contra informantem *in Tarracon. Parochialis* 10. *Novembris* 1634. *coram Pancirol.* impress. apud Pignatell. *Consult. Canonic. tom.* 1. *consult.* 1.
Impetraverat enim quidam Jacobus Torcorella 65
quoddam Beneficium Parochiale hoc ex capite, quod in ejus collatione non fuerat servata forma Concursus, præscripta a Concilio Tridentino *sess.* 24. *cap.* 18. *de Reformat.*, & a notissima *Constitutione Piana*: *Ad ostendendum autem* (sunt verba Decisionis *§.* 2.) *quod non fuerit servata forma Concursus adducit, quod Antonius Gual non fuerit admissus ad examen, licet comparuerit, & protestatus fuerit pro admissione.* At Rota censuit: *quod omissio alicujus ad examen* (sunt verba Decisionis *§.* 7.) *non est contra substantialem dispositionem Concilii, sed debet examinari de justitia, & si non examinaretur, potest agi de contemptu, non autem quod examen sit nullum, ipso non reclamante, ut in simili dicitur de vocatione Absentium ad electionem, quorum contemptus ipsis non reclamantibus non vitiat electionem. Hæc igitur omissio non est de forma Concilii,* 66
sed de justitia, quum de forma illud solum censeatur, quod est adinventum ab ipso Concilio, non autem quæ ab aliis Canonibus prius disposita erant. Sed remanent in 67
suo robore. Secundum vero Canones antiquos licet Epi- 68
scopus tenebatur eligere digniorem, si tamen illum omittebat, & eligebat dignum, provisio sustinebatur. Concilium autem solum innovavit, ut fiat Concursus, & Episcopus eligat digniorem. Unde si Episcopus rejecit 69
unum, & non vult illum examinare, male fecit, & ille potest dare de contemptu, non autem provisio est nulla, quia secundum Canones antiquos non erat nulla.
At re novissime delata ad idem Sacrum Tribunal 70
Rotæ, in ea ipsum videtur fuisse sententia, ut exclusio alicujus a Concursu nullitatem ipsius Concursus operetur etiam independenter a reclamatione exclusi, ita ut possit Beneficium impetrari ob non servatam formam Concursus. Vide Decisionem *in Monopolitana Præbendæ Theologalis* 25. *Junii* 1756. *coram R. P. D. Stadion.*

ARTICULUS II.

Concursus, quando, ubi, & quomodo faciendus.

E Veniente alicujus Parochialis Ecclesiæ vacatione, debet Episcopus statim illius Vacationis habita notitia, si opus fuerit, idoneum in ea Vicarium 1
cum

eum congrua ejus arbitrio fructuum portionis assignatione constituere, qui onera ipsius Ecclesiæ sustineat, donec ei de Rectore provideatur; textu expresso in Concil. Trident. *sess.24. cap.18. de reformat.* ibi: *Debeat Episcopus statim habita notitia vacationis Ecclesiæ, si opus fuerit, idoneum in ea Vicarium cum congrua ejus arbitrio fructuum portionis assignatione constituere, qui onera ipsius Ecclesiæ sustineat, donec*
2 *de Rectore provideatur*. Verba autem illa *si opus fuerit*, addita sunt ad excludendum casum, quo in eadem Parochiali Ecclesia adessent alii Ministri Sacramentorum, qui interea Curam illam, quæ ad defunctum spectabat, exercerent, ut declarasse Sacram Congregat. Concilii refert Garcias *de Benefic. part.9.*
3 *cap.2. num.13.* Illa vero dictio *statim* videtur importare, quod Episcopus non possit in longum differre, sed quantocius debere hujusmodi in ea Vicarium constituere; posse tamen Episcopum talem deputationem Vicarii usque ad tres dies a die habitæ notitiæ vacationis, non autem ulterius differre, tenet Barbosa *de Offic. & Potest. Episcop. part.3. allegat. 60. sub num.2.* Massobrius *requisit. 1. dub.13.* & facit Concil. Provincial. Mediolanens. 1. *tit de proponendo Edicto*, ubi statuitur, ut intra triduum proponatur Edictum pro
4 concursu. Episcopus potest differre Concursum usque ad sex menses, si Parochialis in suo mense vacaverit, & usque ad quatuor, si vacaverit in mense Sedi Apostolicæ reservato; ut expresse statuit S. Pius V. In Constitutione incipiente *In conferendis*; & Barbosa *ad Concil. Trident. sess.24. cap. 18. de reformat. num.58. & de Offic. & potestate Parochi par.1. cap.2. num. 40.* refert Sacram Congregat. Concilii *in una Tiburtina sub die 28. Aprilis* 1629. expresse censuisse, eveniente vacatione Ecclesiæ Parochialis, posse Episcopum intra quatuor, vel sex menses respective a die vacationis apponere Edictum pro concursu dictæ
5 Parochialis. Et isti sex, vel quatuor respective menses concessi ad conferendam Parochialem, incipiunt currere non a die vacationis Parochiæ, sed a die scientiæ vacationis; *argum. cap. Quia diversitatem 5. de concession. Præbend. & cap. Licet 3. de supplenda negligentia Prælatorum*; & Rota *in una Placentina Parochialis de Malpardida 28. Junii 1585. coram Seraphino decis.702.* inter impressas, tenuit tempus sex mensium datum Ordinariis ad conferendum Parochiales ad eorum collationes spectantes per dictam Bullam Sancti Pii V. quæ dicit a die vacationis, intelligi a die vacationis notæ, quamvis Episcopus nondum accepisset possessionem Episcopatus, cum per ipsum stetisset, ut refert Garcias *de Benefic. par.10.*
6 *c.2. num.22. & 23.* Sic etiam tempus quatuor mensium concessum Ordinariis ad provisionem faciendam de Parochialibus ad Papæ collationem spectantibus non currere nisi a die notitiæ habitæ vacationis, tenuit Rota *in una Toletana 28. Novembr. 1578. coram Seraphino dec.380. inter impressas*.

7 Tempus sex, vel quatuor respective mensium concessum Episcopis ad conferendas medio Concursu Parochiales vacantes currit ipsis Episcopis, etiam quando accedunt ad Concilium Provinciale. Propositis enim circa hoc dubiis ad instantiam Episcopi Gerundensis in Sac. Congreg. Concilii, *in una Gerundensi Juris conferendi. Primo, an tempus, & tempora, quibus Episcopus ex caussa præfata cogitur a propria Diœcesi abesse, computanda sint in termino sex mensium, vel potius ex illo detrahenda? Et quatenus computandum; Secundo, an ei indulgenda prorogatio præfati termini?* Sac. Congreg. *die 7. Julii 1685. respondit ad primum, computandum; Ad secundum, negative*. Pendente termino sex, vel quatuor respective mensium debet Episcopus proponere Edictum 8
Concursus intra decem dies, vel aliud tempus a se præfigendum; Conc. Trident. *loc. cit.* ibi: *Intra decem dies, vel aliud tempus ab Episcopo præscribendum*. Dies in Edicto pro Concursu ab Episcopo 9
præscripti possunt prorogari usque ad viginti dies, sed non ultra. Sic expresse statuit Sanctus Pius V. in dicta Constitutione incip. *In conferendis*, ibi: *Nec tempus decem dierum eisdem Ordinariis, & Patronis ab eodem Concil. Trident. ad nominandum idoneos Clericos coram deputatis Examinatoribus præfixum, ultra alios decem dies prorogare audeant, vel præsumant*. Non tamen Episcopus tenetur terminum 10
Concursus prorogare, sed bene facit prorogando, ut censuit Sac. Congr. Conc. *sub die 17. Mart. 1619.* Si vero ex justa caussa Episcopus proroget Concur- 11
sum ad Beneficia, hujusmodi prorogatio est publicanda, alioquin Concursus erit nullus; ead. Sac. Congreg. Concil. *6. Jul. 1606.* Concursus habitus 12
infra terminum decem dierum non est nullus, si nemo post examen comparuit, qui se læsum prætendat; Cum enim Episcopus Montis Regalis publicasset Concursum, & statuisset terminum decem dierum Concurrentibus, intra quem terminum habitus fuit Concursus, quæsitumque an propterea sit nullus Concursus intra dictum terminum habitus; *Die 2. Aug. 1607.* Sac. Congreg. Concil. *censuit, examen factum intra terminum dictorum decem dierum non esse nullum, si nemo post examen comparuit, qui se læsum propterea prætendat*. Idem dicendum est, si aliqui 13
fuerint examinati infra decem dies, alii vero post, ita ut nullus ex Concurrentibus remanserit non examinatus; Cum enim vacante Parochiali Ecclesia S. Margaritæ Placentiæ Provinciæ Bononiensis, positis Edictis Concursus decem dierum, & in ultima die, nempe decima, duo ex descriptis fuissent examinati, alii vero post elapsum dicti termini, & cum fuisset quæsitum: An propterea Concursus esset nullus? *Die 3. Jul. 1608. responsum fuit, tametsi duo examinati sint durante termino, si tamen reliqui omnes fuerint postea examinati: ita ut transacto constituto tempore ante renunciationem Examinatorum, & electionem Episcopi nullus remanserit non examinatus ex descriptis, satis factum esse formæ Concilii, & Concursum ex hoc capite non esse nullum*.

Tempus, quo debet esse affixum Edictum, est 14
arbitrarium Episcopo; modo non excedat viginti dies: Concilium enim Trident. nullum tempus ad hoc præcise designat, immo sicut relinquit arbitrio Episcopi tempus præscribendum pro publicando Concursu; *Intra decem dies, vel aliud tempus ab Episcopo præscribendum*, ita videtur relinquere arbitrio Episcopi tempus, quo debeat esse affixum Edictum, *per leg. ff. de Jure deliberand.* Garcias *de Benefic. p. 9. c. 2. n.10.* Massobrius *in praxi requisit.2. dub.9.* Barb. *ad dictum Conc. sess.25. c. 18. num.67.* Dies certa examinis Concurrentium, & propositi 15
Edicti, debet apponi in Litteris citatoriis Concursus,

tis, alias ipse Concursus vitiaretur. Sic expresse
Rota *in Toletana Parochialis de Alcandete 3. Ju-
lii 1593. coram Seraphino*; ubi dictum fuit, *Con-
cursum esse defectuosum, nec in eo servatam formam
Concil. Triden. quia non fuit apposita dies propositi Edi-
cti, adeo ut sciri non possit, an intra terminum, vel
post terminum fuerit Michael examinatus, quod tamen
videtur necessarium ad examinis validitatem, cum ter-
minus ille, qui præfigitur juxta dispositionem Concil.
sess.24. c.18. sit ad convocandum eos, qui concurrere
voluerint, & eo transacto non plus debent examinari,
& ista non est forma ad effectum, sed præcisa*. Sic
16 Rota ibi: Et de facto, quod non debeat amplius
audiri, seu examinari, qui nullo detentus legitimo
impedimento non comparuit in tempore Concursui
præscripto, fuit decisum a Sac. Congreg. Conc. in
qua proposito dubio: An si quis non descriptus in
tempore Concursui præfixo comparuerit, & legiti-
mo impedimento cessante, ita ut potuerit nomen
suum infra præscriptum terminum deferre, &
elapso termino, examine nondum facto, seu re
integra, petat se ad Concursum admitti, sit ne au-
diendus? Ead. Sac. Congreg. *sub die 7. Julii 1625.*
17 *censuit non esse audiendum*. Qui tamen ratione legi-
timi impedimenti non comparuit in tempore Con-
cursui præfixo, debet post terminum Edicti re adhuc
integra, ad Concursum admitti, etiam reclamanti-
bus aliis oppositoribus; sic declarasse Sac. Congreg.
Conc. refert Garcias *de Benefic. part.9. c. 2. n.* 206. &
sic tenuit Rota *in Firmana Parochialis 6. Martii
1692. coram Card. Pamphil. senior. & in Calaguritá-
na dimidii Beneficii, sive Portionis 22. Aprilis 1602.
coram Ottembergo*, ibi: *Poterit Provisor admittere ad
Concursum venientem elapso termino ab eo præfixo,
licet contradicat Adversarius, qui comparuit in ter-
mino propter auctoritatem* Congreg. Concil. *quæ in si-
mili casu respondit, si termino elapso alter superve-
niat, eum re integra esse admittendum, idque æqui-
tas, & favor Ecclesiæ suadere videtur, cujus interest
plures oppositores concurrere, & hanc opinionem Do-
mini receptiorem, & de Jure veriorem laudaverunt,
argum. l. & si post tres, ff. si quis cautio; cap. consul,
de Offic. Delegati*.

18 Ante lapsum terminum Edicti nullum esse exa-
men, & Concursum factum, maxime si post exa-
men comparuit aliquis, qui se læsum propterea
prætendat, resolvit Sacra Congreg. Concil. *in Po-*
19 *tentina 4. Maii 1619. & in Chariensi 28. Julii*. Unde
examen statim elapso termino Edicti potest per
Episcopum inchoari, sed non potest eadem die
claudi, ubi plures fuerunt descripti, quia sunt ex-
pectandi, vel vocandi, alioquin vitiabitur Concur-
sus, si ex pluribus descriptis unus, aut non omnes
examinentur, & eis non expectatis claudatur Con-
cursus; Sic Rota *in Toletana Parochialis de Alcande-
te, coram Aragonio 10. Maii 1596.* in qua dictum
fuit; *Ideo Concursum fuisse nullum, & invalidum,
quia cum infra terminum Edicti plures alii se opposue-
rint, & se describi fecerint, ideo examinato dicto
Michaele, Concursus non debebat statim eadem die
claudi, prout fuit clausum, sed erat expectandum per
aliquot dies, videndi gratia, si alii oppositores vole-
bant se examini subiicere*. Et in eadem *coram Cordu-
ba 26. Decembr. 1597.* habetur: *Nec Dominis pla-
cuit, quod eadem die, qua fuit inceptum examen,
fuerit clausus Concursus, examinatus, & approba-
tus Michael, & facta illi collatio, non vocatis, ne-
que expectatis reliquis oppositoribus, qui intra tempus
Edicti fecerant oppositionem, & debebant saltem voca-
ri &c.* Sic refert, & tenet Garcias *de Benefic. cap.2.
part.9. num.33.* Seraphin.. *Decis.* 1148. *num.5.* Barb.
*ad Concilium Tridentinum dict. sess.24. cap.18. num.75.
de Offic. & potest. Paroch. part.1. cap.2. num.46.* & sic
censuit Sac. Congreg. Concilii *in Tarraconensi 2.
Decembris 1634. & 12. Maii 1635.* Uno tantum com- 20
parente ex pluribus descriptis, fieri potest Concur-
sus, nec est opus, ut proponatur secundum Edi-
ctum; Et ratio est, quia verba Tridentini; *Ut omnes
descripti examinentur*, debent intelligi quatenus ve-
niant ad examen, alias esset in potestate unius nolle
venire, impedireque proinde, ne ulterius proce-
deretur: Sic decisum fuisse a Sacra Congregatione
Concilii refert & tenet Garcias *de Beneficiis part.9.
cap.2. num.215.* Barbosa *ad Concilium Trident. dict.
sess.24. cap.18. num.75. & dict. cap.2. num.49.* Quando 21
unus tantum se describi facit, nec alii comparent
oppositores ad se describi faciendum, fieri potest
Concursus, nec opus est alio Edicto, aut termini
prorogatione; Sic decisum fuisse a Sacra Congrega-
tione Concilii refert, & tenet Garcias *dict. part. 9.
cap.2. num.215.* Ugolin. *de Offic. & potest. Episcopo-
rum cap.50. §.10. num.4.* Barbosa *ad Concilium Tri-
dentinum loc. cit. num.76. & de officio, & potest. Epi-
scop. part.3. Allegat.60. num.51. & de officio & potest.
Parochi dict. cap.2. num.50.* Quando nullus ad Con- 22
cursum comparuit, aut certe nullus ex comparentibus
vult subire examen, Episcopus assignare debet aliud
tempus, sive Edictum, & si adhuc nemo compa-
ret, vel alias nemo idoneus reperitur, tunc conferre
potest sine Concursu. Sic pluries decisum fuisse a
Sacra Congreg. Concil. testatur Garcias *loc. citat.
num.* 218. Barb. *de Offic. & potest. Parochi loc. citat.
num.51.*

Edictum Concursus debet proponi ad Ordinario 23
loci, ubi existit Beneficium Curatum vacans, &
ibidem examen est peragendum, etiamsi Beneficium
ab Ordinario alterius Diœcesis sit conferendum; Sic
decisum fuisse a Sac. Congreg. Concil. refert, &
tenet Gonzal. *ad Reg.8 Cancel. §.2. proœm. num.17.*
Barbosa *ad Conc. Trid. dict. sess.24. cap.18. num. 52.
& de Offic. & potestat. Episcopi alleg.60. num.44.* Fla-
min. Parif. *de resignat. lib.8. cap.9. num.102.* Episco- 24
pus Civitatum unitarum potest Concursum facere in
Civitate, in qua reperitur, modo cum interventu
Examinatorum Diœcesis, in qua sita est Parochialis;
Sac. Cong. Conc. *in Civitatis Castellanæ, & Horta-
næ 24. Septemb. 1639.* Vide tamen verb. *Conc. Epi-* 25
scopale n. 6. Concursus Parochialium vacantium, in
Abbatiis, Commendis, aliisque locis subjectis Prælatis
non habentibus Jus congregandi Synodum debet
fieri in Civitate residentiali vicinioris Episcopi, cum
ad ipsum spectet talium Parochialium Concursum
edicere, & convocare, ut pluries censuit Sacra
Congreg. Concil. & signanter *in Forosempronienfi 18.
Martii 1591. in Castri Durantis 30. Aprilis 1611.* &
sæpe alibi. Adeoque, si Civitas vicinioris Episcopi, 26
occasione Pestis v. gr. sit bannita, & aditus sit præ-
clusus ad eundem Episcopum viciniorem, detur

potius facultas prorogandi tempus Concurrentium,
quam Concursum permittere in loco subjecto Abba-
ti, sive alii inferiori Prælato non habenti jus con-
gregandi Synodum, & Examinatores Synodales
eligendi, ut censuit Sac. Congreg. Conc. *in Nullius
Terræ Guastallæ, Parmensis Diœcesis 17. Aug.* 1630.
27 Immo Episcopus ipse Abbas, seu Commendatarius
Abbatiæ nullius Diœcesis, non potest ibi Concur-
sum facere, sed debet Concursum convocare in sua
Diœcesi; Eadem Sac. Congreg. *in Celsonen. 27.*
28 *Septemb.* 1602. Potest tamen Episcopus in quocum-
que loco existat, etiamsi sit extra locum examinis,
& etiam absentibus Examinatoribus eligere magis
idoneum, cum ad ipsum solum id spectet sine Exa-
minatoribus; Garcias *de Benefic. part.9. c.2. num.59.*
Marscotrius *in sua praxi requisit.5. num.*20. Barbosa *de
offic. & potest. Parochi dict. c. 2. part. 1. num.93.* &
alii; Cardinal. de Luca *de Paroch. disc.1. num.*20.
Monacell. *tom.1. tit.4. formul.16. num.2.*
29 Examen Concurrentium debet fieri ab Episcopo,
vel eo impedito ab ejus Vicario, & aliis Examina-
toribus Synodalibus non paucioribus quam tribus,
textu expresso *in Concil. Tridentin. dict. sess.24. c. 18.*
ibi: *Examinentur ab Episcopo, vel eo impedito, ab
ejus Vicario Generali & ab aliis Examinatoribus,
30 non paucioribus quam tribus*. In Concursu possunt
adhiberi plusquam tres Examinatores Synodales,
sed non pauciores. Sic decisum fuisse a Sacra Con-
greg. Concilii refert Garcias *de Benefic. part.5. cap.9.
num.52.* Barbosa *ad Trident. d. sess.24. cap.18. n.* 80.
& de Offic. & potest. Parochi part.1. cap.2. num.52.
31 Examinatores ad minus sex debent eligi quotannis in
Synodo Diœcesana, textu expresso *in Tridentino dict.
sess.24. cap.18.* ibi: *Examinatores autem singulis annis
in Diœcesana Synodo ab Episcopo, vel ejus Vicario, ad
minus sex proponantur, qui Synodo satisfaciant, &
32 ab ea probentur*. Examinatores Synodales in Synodo
ad summum viginti eligi posse tenent Aldan. *in
compend. Canonic. resolut. lib. 3. tit. 9. num. 29.* &
Barbosa *ad Tridentinum loc. cit. num.85.* attestantes
ita fuisse decisum a Sac. Congreg. Concil. *in Cæsa-
33 raugustana 13. Martii 1623.* Examinatores electi in
Synodo perdurant usque ad novam Synodum, licet
quolibet anno non celebretur; Sacra Congregatio
34 Concil. *in una Imolen. 10. Decembris* 1695. Si Exami-
natores ante celebrationem alterius Synodi morian-
tur, vel in longinqua recedant, sive omnes, sive
tot, ut non remaneant tres, Episcopus cum appro-
batione Capituli subrogabit alios æque idoneos,
dummodo semper utatur existentibus; Sic pluries
censuit Sac. Congreg. Conc. *& signanter in una Cæ-
saraugustana 13. Martii 1623. & in alia Monopolita-
na 13. Julii 1630.* & tenuit Rota *in Panormitana Ar-
chipræsbyteratus 3. Decembris 1618. coram Buratto,
& in eadem 5. Julii 1620. coram eodem inter ejus im-
pressas decis. 479. num. 2.* ubi habetur, Clementem
VIII. speciali Indulto concessisse Episcopis faculta-
tem deputandi Examinatores extra Synodum, defi-
cientibus, vel impeditis Synodalibus, dummodo
infra annum a Synodo celebrata; & decrevisse, quod
statim lapso anno talis facultas, & eorum auctoritas
expiret, ut refert Barbosa *ad Tridentinum d. sess. 24.
c.18. num. 93. & de Offic. & potest. Parochi loc. cit.
num.59. & in Collectan. Bullar. verb. Examinatores
Synodales num.11.* Garcias *d. part.9. de Benefic. c. 2.
35 num.73.* Hodie tamen occurrente casu peti solet fa-
cultas a Sac. Congreg. Episcop. vel Concilii, quæ
subrogationem indulgere solet ad sex menses, &
aliquando usque ad proximam futuram Synodum,
dummodo casu vacationis occurrente semper utatur
existentibus; Ita testatur Nicolius *in flosculis, verb.
Examen sub num.1.*
36 Examinatores necessario eligi debent, qui, sint
Magistri seu Doctores, aut licentiati in Theologia,
vel Jure Canonico, si extent; alioquin alii Clerici
sunt eligendi, qui ad id videbuntur magis idonei,
textu expresso *in Trident. loc. cit.* ibi: *Sint vero hi
Examinatores, Magistri, seu Doctores, aut Licen-
tiati in Theologia, aut Jure Canonico, vel alii Cle-
rici, seu Regulares etiam ex Ordine Mendicantium,
aut etiam Sæculares, qui ad id magis videbuntur ido-
37 nei*. Unde Sac. Congreg. Concil. *in una Senonensi
sub die 19. Februarii* 1628. censuit, *Episcopum non
posse eligere Examinatores Synodales, qui non sunt
Doctores, seu Magistri, aut Licentiati in Theologia,
aut Jure Canonico, si extent; alioquin alios Clericos
esse eligendos, qui ad id magis idonei videbuntur*. Et
postea *in una Turritana sub die 10. Martii* 1629. cen-
suit, *in prædictos Examinatores Synodales non posse
eligi Clericos sæculares, aut Regulares, qui dictis
gradibus non sint insigniti, nisi ulli viri qualitatis su-
perius expressæ non extent, quo casu sunt eligendi, qui
ad munus exercendum magis idonei videbuntur, eo-
rumque vota æqualis valoris, & efficaciæ erunt, sicut
38 aliorum*. Et cum quæsitum fuisset: An Examinato-
res, tam ex Capitulo, quam ex Clero deputati in
Synodo, qui non sunt Doctores, debeant denuo
deputari ex dispositione Sacri Concilii Tridentini;
Sacra Congregat. Concil. *in una Fulginaten. 18. No-
vembris 1645. ad cap.18. sess.24. de reformat. censuit
electionem sustineri tamquam de magis idoneis*. Tales
39 electi Examinatores debent ad sacra Dei Evangelia
jurare se fideliter munus suum executuros; textu
expresso in Tridentino *loc. cit.* ibi: *Jurentque omnes
ad Sancta Dei Evangelia se, quacumque humana affe-
ctione postposita, fideliter munus executuros*. Hoc ju-
40 ramentum est de forma substantiali, eoque deficien-
te Examinatores non dicuntur legitimi, & Concur-
sus factus coram eis ante præstitum juramentum,
est nullus; Sacr. Congreg. Concil. *in una Bisinianen.
sub die 2. Decemb.*1628. ubi censuit, *Concursus factos
non præstito juramento ab Examinatoribus Synodali-
bus fuisse nullos, sed ex gratia convalidandos, facto
verbo cum Sanctissimo, qui confirmavit, & convali-
davit*, ut refert Barbosa *de Offic. & potest. Parochi,
loc. cit. num.78. & ad Concilium Trident. loc. citat.
num.105. & in Collectan. decis. Apostol. verb. Con-
41 cursus num.18.* & tenent communiter Doctores. Suf-
ficit tamen ad validitatem Concursus, quod hoc ju-
ramentum sit semel præstitum, sive in Synodo, sive
extra Synodum; Non enim requiritur, quod jura-
mentum præstetur in Synodo, ut communiter tra-
dunt Garcias *de Benefic. part.9. cap.2. num.359.* Lot-
ter. *de re Benefic. l.2. qu.31. num.94.* Pax Jord. *tom.2.
lib.10. tit.8. num.133.* Cardin. de Luca *de Paroch.
disc.3. num.6.* Gravant. *in praxi Synodi, cap.31. n.8.*
Pignattell. *tom.1. consult.13.* Monacell. *tom.1. tit.6.
form.7. num.3.* & alii passim; Et desumitur ex ipso
Tri-

Tridentino *loc.cit.* quia cum ibi Concilium concedat posse eligi in Examinatores etiam Regulares, qui non interveniunt in Synodo, manifeste colligitur, & quod extra Synodum possint hujusmodi juramentum præstare; & fuit expresse a Rota decisum *in una Fanen. Parochialis 28. Junii 1596. coram Corduba.* * Examinatores in Concursu tenentur judices esse non tantum doctrinæ, sed & cæterarum dotium, quæ necessariæ sunt ad Parochiale officium; Bened. XIV. in Const.68. tom.1. incip. *Cum illud.*

42 Concursus est nullus, in quo cum Examinatoribus Synodalibus alius intervenit, qui non erat de Synodalibus, isque examinavit; Sacra Congregatio Concil. *in Messanen. 9. Septembris 1628. & 15. Decemb. 1629.* Rota *in Bassanensi Parochialis 18. Febr. 1628. coram Card. Virili, & in Niciens. Parochialis 25. Junii 1629. coram eodem.* Et tenet Fagnan. *in cap. Cum sit ars, de ætate, & qualitate num.55.* ubi refert, quod Sacra Congregatio consulta ab Episcopo Carthaginensi, an Concursus, & Examen pro Parochialibus providendis factum a tribus, vel quatuor Examinatoribus Synodalibus una cum aliis tribus, vel quatuor, ab Ordinario tamen deputatis, sit contra formam Tridentini Concilii, & provisiones Parochialium, sic ab eo Ordinario factæ, sint nullæ, & Sedi Apostolicæ reservatæ? *Respondit esse*
43 *contra formam a Tridentino Concilio præscriptam, nulliusque esse momenti, & collationem ad Sedem Apostolicam vigore Constitutionis Sancti Pii V. esse devo-*
44 *lutam.* Si vero cum Examinatoribus Synodalibus intersit aliquis, qui non sit Examinator Synodalis, isque post examen interroget tantum honoris causa, nec det votum, nec se subscribat, Concursus est validus. Talis enim Concursus est habitus juxta formam Concilii in substantialibus observatam, cum sit factus ex solo Examinatorum Synodalium examine, & voto; & mutatio circa non substantialia non inducat mutationem formæ; Rota recent. *p.2. decis.26. numer.3.* Non enim prohibet Concilium, quin alii materialiter intersint Concursui, ac proinde censetur permittere; *argum. text. in leg. Nec non §. Quod eis, ff. ex quibus caus. major.* & ita expresse declaravit Sacra Congreg. Concilii *die 2. Septembris 1634.* nempe Sacr. Congreg. censuit *Concursum esse nullum, quando Examinator non Synodalis Suffragium suum dat cum aliis Synodalibus; Secus si tantum interroget, & alii suffragium ferant*
45 *in numero debito.* Concursus est nullus, ubi fuerunt adhibiti Examinatores deputati in Synodis præcedentibus, quatenus tamen prædicti Examinatores in Synodo posteriori non fuerint confirmati; Sacra
46 Congreg.Concil. *in Neapolitana 13. Julii 1630.* Examen factum sine Examinatoribus Synodalibus in collatione Parochialium Jurispatronatus Ecclesiastici, seu Laicalis, vel mixti, quando plures præsentantur, est nullum; Sacra Congreg. Concilii *in Vercellen. 21. Martii 1643.*

47 Episcopus non habet votum decisivum in Concursu, sed tantum accedit, ubi vota sunt paria, aut singularia; Concilium Tridentinum *loc. cit.* ibi: *Quorum votis, si pares, aut singulares fuerint, accedere possit Episcopus, vel Vicarius, quibus magis vide-*
48 *bitur.* Approbatus autem nemo censetur, si ex tribus Examinatoribus quilibet eorum unum approbaverit, & alii duo approbatum ab altero reprobaverint, licet Episcopus uni accedat. Idem dicendum quan- 49
do sunt quinque Examinatores, & quilibet eorum approbat unum ex examinatis, & cæteri quatuor reprobant approbatum ab altero, tunc enim nemo approbatus censetur, licet Episcopus uni accedat. Idem etiam dicendum si unus tantum compareat 50
ad se examinandum coram tribus Examinatoribus, uno illorum approbante, & aliis duobus reprobantibus, quia illi non potest accedere Episcopus, & talis examinatus dicitur reprobatus. Ita decisum 51
fuisse a Sacra Congregatione Concil. refert Garcias *de Benefic. part.9. cap.2. num.60.* Non spectat ad Examinatores, sed ad Episcopum solum judicare, & eligere quis ex Concurrentibus ad Parochiam vacantem sit magis idoneus. Sic decisum fuisse a Sacra Congregatione Concilii referunt Zerola *in praxi Episcopor. part.1. verb. Parochia §.2.* Garcias *dict. cap.2. num.105.* Barbosa *de Offic. & potest. Parochi loc. cit. num.90. & ad Tridentinum loc. cit. num.121.* & alii.

Non est hic omittendum Episcopi Novariensis Jo- 52
sephi Mariæ Maraviglia documentum, qui in aureo suo & perraro tractatu de Legibus Prudentiæ Episcopalis *Lege 187.* hæc habet Episcopalis Prudentiæ praxis, & consuetudo ea est, ut Clericus ille velut aptior ad beneficium obtinendum, & ad exercendam animarum curam approbetur, qui ex majori Synodalium Examinantium parte magis reputatur idoneus. Mos iste instituendi, sive probandi Concursus fere apud omnes Episcopos inolevit, quo tamen doctrinæ, vel rationis fundamento id sit institutum, nemini hactenus satis deprehensum est. Neque praxis ejusmodi sola consuetudine firmanda est, cum *ex cap. de consuetud. ex cap. Cleric. de Judiciis, & ex cap. de Sacros. Eccles.* non omnis consuetudo faciat doctrinam probabilem amplectendam, doctrina namque probabilis sit talis potius ratione, quam authoritate, aut consuetudine, ut optime Brav. *exercit.1.* Pasqualig. *decis.2.* & alii quamplures. Cum igitur Episcopalis prudentiæ munus id unum sit, ut semper rationabilius operetur, & possit Episcopus plerumque rationabilius agere adhærendo probabiliori unius Examinatoris judicio, quam minus probabili plurium sententiæ, & voto, hinc sequitur apertissime in Episcopi arbitrio positam esse, idque tutissima conscientia, illius concurrentis electionem ad beneficium, cui etiam major Examinatorum numerus suis renuat votis, favente huic doctrinæ Jure Civili, & Canonico *in l. §. neque cap. de veter. Jure enuclean.* ubi habetur; *sed neque ex multitudine authorum, quod melius, & æquius est judicari debet, cum possit unius forsan sententia, & multos, & majores aliqua in parte superare,* & *ex cap. Capellanus de feriis* habetur, Summum Pontificem ex duabus propositis opinionibus, magis singularem elegisse, ex eo quod meliori, & probabiliori inniteretur rationi. Quæ prudentiæ regula servari poterit ab Episcopo etiam in aliis publicis consulentium Doctorum congressibus ad id genus alia institutis, in quibus unius opinio, dummodo sit optima ratione munita, poterit communiori præferri; omnis enim opinio habet probabilitatem a ratione, quæ dicitur probabilitas intrinseca, nimirum ex princi-

pio intrinseco, ad differentiam probabilitatis extrinsecæ, quam facit opinantium authoritas. Cum itaque possit esse melior ratio in uno, quam in pluribus, & ideo etiam probabilitas major, sic poterit ab Episcopo unius tantum opinio eligi, & probari in quocumque eventu, relicta multorum opinione contraria.

52 Rejectus autem in Concursu Parochialis potest provocare ad novum examen coram Judice Appellationis, etiam antequam doceat de irrationabili judicio Episcopi; Sacra Congr.Conc. *in Urbinaten. sub*
53 *die 9. Septembr.* 1628. Atque ita intelligendam esse Constitutionem Sancti Pii V. alias dixit eadem Sacra Congregatio *in una Montis Regalis* 2. *Augusti* 1607.
54 Et sic pariter fuit declaratum, quod novus Concursus dandus sit in Urbe, ubi fuit appellatum a mala Episcopi electione, & ad eamdem Urbem pro novo Concursu vocandus sit prælectus ab Episcopo; Eadem Sacra Congregat. Concil. *in Reatina* 16. *Martii* 1630. *& in Pisana* 17. *Junii ejusdem anni* 1630. Immo
55 quia in casu illius decisionis Sacræ Congregationis prælectus noluit accedere; eadem Sacra Congreg. *sub die* 17. *Aug. ejusdem anni* 1630. mandavit *significare D. Datario, ut expediret Bullas ad favorem appellan-*
56 *tis amoto a Beneficio detentore*. Dato quod examen omnium Concurrentium una die fieri non possit, poterit in alia continuari. Si vero suspicio aliqua sit, quod Examinandi secunda die veniant in cognitionem interrogationum Examinis præcedentis, nova tunc poterunt fieri interrogatoria, ut censuit Sacra Congregatio Episcop. & Regularium *sub die* 20. *Jul.* 1591. Nunc tamen servanda est novissima dispositio Clementis XI. & Benedicti XIV. adducta *supra ante*
57 *art.* 1. *num.* 4. *&* 5. Canonicatus Pœnitentiariæ: & Canonicatus Theologalis debet conferri per Concursum ex novissima dispositione Benedicti XIII. in Constitution. incip. *Pastoralis*.

58 * In Concursu ad Parochialem, si collatio pertinet ad Episcopum, judicium de digniori ex approbatis ab Examinatoribus, pertinet ad illum; si vero Beneficium sit Patronatus Ecclesiastici, tunc prælatio ad Patronum spectat. Si Patronatus sit laicus, ab Examinatoribus deputatis approbandum, sed sine Concursu, Patronus debet eligere. Si tamen in Patronatu laicali plures sint Patroni, & a singulis suus præsentetur, ita ut singuli non habeant jus præ alio, tunc Concursus instituendus est, & ad Episcopum pertinet prælectio inter approbatos, ut ex Decreto Sac. Congreg. apud Barbosam; Benedictus XIV. *de Synodo Diœces. lib.* 4. *cap.* 8. *§.* 8. *&* 9. *

59 Concursus habendi pro collatione Parochialium lege præscribuntur a Bened.XIV. tom.1. Constit.68. incip. *Cum illud*. Vide supra ante *art.* 1. ubi sub *num.* 5. traditur summarie dispositio dictæ Constitutionis.

60 Quo ad Parochiales, & Beneficia, quæ conferri debent per Concursum, vel non; vide verb. *Beneficium &c. art.* 3. *a num.* 31. *ad num.* 56.

Additiones Auctoris.

61 Terminus ille decem dierum, & ad summum viginti dierum, qui prorogari ab Episcopo regulariter nequit, non est pro perfectione Concursus, sed pro convocatione eorum, qui concurrere volunt, ut monent Barbos. *ad Concil. Trident. sess.* 24. *cap.* 18. *num.* 58. *de Reform.* Ventrigl. *in Prax. For. Eccl. p.* 3. *adnot.* 5. *§.* 1. *num.* 15. Loter. *de re Benef. lib.* 2. *quæst.* 35. *num.* 48. *& seq.* Quo fit, ut elapso etiam termino illo liberum Episcopo sit differre Concursum usque 62 ad ultimam diem semestris, si vacatio contigerit in suo mense, & pariter usque ad ultimam diem quatrimestris, si evenerit in mense reservato, ut præter mox allegatos firmant Massobr. *in Prax. habend. Concurs. req.* 5. *dub.* 10. *num.* 2. Fagnan. *de Jurepatron. part.* 5. *con.* 10. *cas.* 1. *num.* 50.

Quod si Episcopus in edicto pro convocatione nullam habuit mentionem de die, quo Concursus 63 convocandus esset, debet omnibus, qui in Albo Concurrentium se descripserunt, notificare diem hunc, & quidem non *per novum edictum, sed per citationem personalem*; idque quia ubi certus est oppositor, citandus est personaliter, & non per edicta, ut tradunt Ventriglia *in Prax. For. Eccles. t.* 2. *adnot.* 5. *§.* 1. *num.* 17. Leuren. *For. Benefic. part.* 1. *c.* 3. *§.* 4. *quæst.* 180. *in fin.*

CONCUSSIO. Vide verb. *Pœna art.* 2. *a nu.* 82. *ad* 85.

CONDITIO PROUT EST IMPEDIMENTUM MATRIMONII. Vide verb. *Matrimonii quoad impedimenta art.* 1. *a n.* 16. *ad* 22.

CONDUCTIO, CONDUCTOR. Vide verb. *Locatio per tot.*

CONFESSARIUS.

Articulus I.

Quæ requirantur in Confessario ad valide, & rite ejus officium exercendum.

IN Confessario, ut valide ejus Officium exerceat, 1 requiritur Intentio, Potestas Ordinis & Jurisdictionis. Intentio Confessarii est conditio sine qua 2 non, ita ut sine ea Sacramentum Pœnitentiæ sit invalidum, quia Sacramentum debet exerceri modo humano, adeoque debet esse volitum. Et talis in- 3 tentio ut sit sufficiens debet esse actualis, aut virtualis, nec sufficit habitualis. *Est communis* Doctorum. Potestas Ordinis necessario requiritur in Confessa- 4 rio, quia solus Sacerdos est legitimus Sacramenti Pœnitentiæ Minister, ut de fide definitum est in pluribus Conciliis, & signanter in Trident. *sess.* 7. *canon.* 10. ibi: *Si quis dixerit Christianos omnes in verbo, & in omnibus Sacramentis administrandis habere potestatem, anathema sit*; *& sess.* 14. *cap.* 6. ibi: *Circa ministrum autem hujus Sacramenti declarat Sancta Synodus falsas esse, & a veritate Evangelii penitus alienas doctrinas omnes, quæ ad alios quosvis homines, præter Episcopos, & Sacerdotes, Clavium ministerium perniciose extendunt &c. &* Canon. 10. *ejusdem sess.* 14. ibi: *Si quis dixerit . . . . non solos Sacerdotes esse Ministros absolutionis, sed omnibus, & singulis Christi fidelibus esse dictum, quæcumque ligaveritis super terram erunt ligata & in Cælo, & quæcumque solveri-*

veritis super terram, erunt soluta & in cœlo, & quorum remiseritis peccata, remittuntur eis &c. anathema
5 *sit.* Et clare constat ex *c.20. Joan.* ubi Christus solis Apostolis jam antea in ultima Cœna in Sacerdotes ordinatis, postquam a mortuis resurrexerat, dixit: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, re-*
6 *tenta sunt.* Potestas Jurisdictionis etiam necessario requiritur in Confessario, quia licet solus Sacerdos sit legitimus Sacramenti Pœnitentiæ Minister, non tamen quicumque Sacerdos est talis, sed solum ille, qui præter potestatem Ordinis, habet etiam potestatem Jurisdictionis, idest legitimam Jurisdictionem, vel ordinariam, vel saltem delega-
7 tam. Et talis Jurisdictio Confessarii est jus in subditos ad exercendam potestatem absolvendi,
8 quam ex vi Ordinis Sacerdos habet. Unde absolutio data a Sacerdote sine Jurisdictione est nulla ex Tridentino *sess.14. cap.7.* ibi: *Persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet jurisdictionem.*
9 Et ad hoc faciunt duæ sequentes propositiones damnatæ ab Alexandro VII. 24. Septemb.1665. quarum prima tertiadecima in ordine sic habet: *Satisfacit præcepto annuæ Confessionis, qui confitetur Regulari Episcopo præsentato, sed ab eo injuste reprobato.* Et secunda in ordine 16. sic habet: *Qui Beneficium Curatum habent possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.* Et
10 ratio etiam est clara, quia absolutio est actus judicialis, adeoque ex parte Sacerdotis requirit jurisdictionem in subditos: nam sententia a suo Judice lata, nulla est ex defectu jurisdictionis; *cap. At si Clerici 4. de jud. & Regul. 26. Juris in 6.* & Trident. *cit. sess.14. cap.7.* ibi: *Quoniam igitur natura, & ratio Judicii illud exposcit, ut sententia in subditos dumtaxat feratur.*

11 Unde ex defectu Jurisdictionis simplex Sacerdos non approbatus neque valide potest absolvere a peccatis venialibus, aut mortalibus alias confessis, ut tenent Mastrius *disp. 21. q.8. n.202.* Faber, Brancatus, & scotistæ magis communiter cum variis aliis; & ratio est, quia licet materia sit libera, absolutio tamen est sententia, & actus Judicii, qui actus Judicii in non subditos est nullus; *cit. cap. At si Clerici, & Regul. 26. Juris in 6.* & Trid. *cit. sess.14. c.7.*
12 Et ad hoc facit, quod oppositæ opinionis usus fuit prohibitus ab Innocentio XI. 12. Februarii 1679. in Decreto de expresso suo Ordine edito a Sacra Congregatione Concilii circa communionem quotidianam, & Confessionem venialium; ibi: *Non permittant, ut venialium Confessio fiat simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo, aut Ordinario.* Hinc absolutio impertita a Sacerdote non approbato ab Ordinario loci, nulla declaratur a Benedicto XIV.
13 tom. 1. Bullar. Constit.100. incip. *Apostolica*. Possunt tamen simplices Sacerdotes in articulo mortis absolvere, nedum a venialibus, & mortalibus aliis confessis, sed insuper a quibusvis casibus, & Censuras etiam reservatis, ex Trident. *sess.14. cap.7.* ibi: *Verumtamen pie admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis, atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis, & Censuris absolvere possunt.* Pro tali enim ca- 14
su Ecclesia dat Jurisdictionem omnibus Sacerdotibus, & tollit omne impedimentum Canonicum ex parte ipsorum, ut possint, licet sint degradati, Excommunicati, vitandi, Irregulares, Apostatæ, seu hæretici, absolvere quoslibet fideles a quibuscumque casibus, & Censuris, quantumvis reservatis, maxime si non adsit promptus alius Sacerdos approbatus, aut proprius Parochus, ut est communis Doctorum sententia. (Vide tamen verb. *Sacerdos n.38.* & notam ad verb. *Absolutio, Art.1. num.49.* in Tomo 1.) Quæ ampla potestas extenditur ad probabi- 15
le periculum mortis, ut tenet communior Doctorum cum Barbosa *de Offic. & potestat. Episcopi allegat. 25. num.81.* & cum Mastrio *disp.21. q.8. num.203.* In Jure enim quoad rem pro eodem sumuntur periculum, & articulus mortis; *c.29. Si quis suadente 17. q.4. c. Eos qui, de sentent. excommunic. in 6.* Notan- 16
ter autem fuit dictum, *maxime si non adsit promptus alius Sacerdos approbatus, aut proprius Parochus,* quia probabilius est quod simplex Sacerdos non possit absolvere præsente Sacerdote approbato, cum tota ratio, propter quam conceditur simplici Sacerdoti facultas tunc absolvendi, sit, ut dicit Tridentinum loco citato: *Ne hac ipsa occasione aliquis pereat*, quod periculum non adest, stante præsente Sacerdote approbato. (*a*) Hinc aliqui Canones exprimebant hanc 17
concessionem fieri in defectum Sacerdotis approbati; *cap. Aurelius 5: c. Presbyter 14. caus.26. q.6.* & facit *Regula ff. de regul. Juris*, quod *cum aliquid conceditur propter necessitatem, durat concessio, quatenus urget necessitas*, & *regul.78. Juris in 6.* ibi: *In argumentum trahi nequeunt quæ propter necessitatem aliquando sunt concessa*; Et sic declarasse Sacram Congregationem Concilii refert Pignatell. *tom 10. consult. 163. num. 15.*

Ex dictis colliges primo, quod Confessarius Sacra- 18
mentum Pœnitentiæ sine debita intentione ministrans peccat gravissime, & Sacrilegium committit; defectus enim voluntarius debitæ intentionis in Confessario est gravissima irreverentia facta Deo, & Sacramento, & perniciosissima injuria facta pœniten-
ti; Immo graviter peccaret & Sacrilegium commit- 19
teret, etiamsi Sacramentum simularet ex gravi metu, vel alia gravi causa; Sic v. g. si pœnitens absolutione indignus minaretur mortem Confessario, nisi distincte, & integre verba absolutionis proferret, non posset distincte, & integre proferre sine intentione absolvendi. Et ratio est, quia talis simulatio est gravis irreverentia facta Deo, & Sacra-

cra-

Nota Romani Theologi.

(*a*) Falsum omnino est, simplicem Sacerdotem, præsente approbato, absolvere posse; tunc enim necessitas illa deest, ex qua simplex Sacerdos jurisdictionem acquirit. Itaque probabile non est, simplicem Sacerdotem absolvere quempiam posse, approbato ad audiendas confessiones præsente.

cramento, quoniam qui affirmat *Ego te absolvo* sine intentione absolvendi, mentitur, affirmat enim se absolvere, cum revera non absolvat; mentiri autem circa formam Sacramenti est magna irreverentia illata Sacramento, & Christo ejus Institutori; propterea simulatio in Sacramentis est ab intrinseco mala, & hac ratione non excusat metus gravis. Colligitur a simili *ex cap. de homine 7. de celebration. Missarum*, ubi Innocentius III. refert, & damnat casum de Sacerdote, ut sequitur: *Quæsivisti quid de incauto Presbytero videtur, qui cum se sciat in mortali crimine constitutum, Missarum solemnia, quæ non potest propter necessitatem quamlibet intermittere, propter sui facinoris conscientiem dubitat celebrare, peractisque cæteris circumstantiis Missam celebrare se fingit, & suppressis verbis, quibus conficitur Corpus Christi, panem, & vinum tantummodo pure sumit, ita credens per id, quod prætendit populo satisfacere, ut per hoc quod intendit, Deum non debeat provocare*. Ad quem casum respondet immediate Pontifex præcisis his verbis: *Cum ergo falsa sint abjicienda remedia, quæ veris sint periculis graviora; licet is, qui pro sui criminis conscientia reputat se indignum, peccet graviter, si se ingerat irreverenter ad illud, gravius tamen videtur offendere qui sic fraudulenter illud præsumpserit simulare, cum ille in solius misericordis Dei manum incidat, iste vero non solum Deo (cui non veretur illudere) sed populo,*
20 *quem decipit, se adstringat*: Ex quibus Pontificis verbis sic arguitur: Non est minor irreverentia Sacramenti, sed fortasse major dicere verba absolutionis sine intentione absolvendi, quam supprimere verba consecrationis in casu, quo teneatur ea proferre; sed sic supprimere verba consecrationis declarat Pontifex esse illudere Deo; ergo proferre verba absolutionis sine intentione absolvendi, est Deo illudere, quod cum sit contra reverentiam Sacramenti, nullo metu
21 justificari potest. Et facit ad hoc propositio 29. in ordine 65. ex damnatis ab Innocentio XI. 2. *Martii 1679.* ibi: *Urgens metus gravis est causa justa Sa-*
22 *cramentorum administrationem simulandi*; Sic Cardenas *disp. 20. in proposit. 29. cap. 5. n. 49. & 61.* Qui tamen *n. 52.* concedit quod Confessarius, qui reperit pœnitentem absolutione indignum, quatenus v. g. est in occasione proxima peccati, quam non vult relinquere, ne prodat apud adstantes pœnitentis indignitatem, possit obmurmurando recitare *Pater noster, vel hujusmodi*, quia ea non est in rigore simulatio Sacramenti, nam omnino materialiter se habet ad Sacramentum; nec sunt verba absolutionis, unde proprie est medium ad vitandam fractionem Sigilli, ad quod Confessarius tenetur de jure divino, naturali, & Ecclesiastico, & deceptio adstantium, quæ sequitur, non intenditur, sed permittitur.

23 Colliges secundo, quod nemo sine potestate Ordinis, etiamsi esset in Sacris constitutus, potest in ullo casu Confessiones excipere, *lib. 3. Constit. Apostol. c. 10.* Leo X. *Constit. 40.* incip. *Exurge*; Concil. Trident. *sess. 7. can. 10. & sess. 14. c. 6. & can. 10. ejusdem sess. 14.* ut patet ex ejusdem verbis adductis *su-*
24 *pra num. 4.* Unde Sacramentaliter audens absolvere, cum non sit Sacerdos, sit suspectus de hæresi, & est cogendus ab Inquisitoribus abjurare de vehementi, & licet esset minor 25. annorum, dummodo compleverit vigesimum annum, est degradandus, & brachio sæculari tradendus, & ultimo supplicio afficiendus ex Clem. VIII. Const. incip. *Et si alias*, & Urban. VIII. Constit. 79. incip. *Apostolatus officium*.
Colliges tertio, quod nullus Sacerdos, sive sæcularis, sive Regularis possit præsumere Confessiones excipere sine potestate jurisdictionis, & consequenter etiam sine approbatione, aliter nulla esset absolutio, gravissime peccaret, & posset, immo deberet severe puniri, ut colligitur ex Conc. Trid. *sess. 23. cap. 15. de reform.* ibi: *Quamvis Presbyteri in sua ordinatione a peccatis absolvendi potestatem accipiant, decrevit tamen Sancta Synodus nullum etiam Regularem posse Confessiones sæcularium etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale Beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut alias idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis debetur, obtineat, privilegiis, & consuetudine quacumque etiam immemorabili non obstantibus*; Et de nullitate absolutionis ob defectum jurisdictionis patet expresse ex verbis ejusdem Concilii adductis *supra num. 8.* Et quod gravissime peccaret Sacerdos non approbatus, & sine jurisdictione excipiens Confessiones, patet aperte, ex quo contraveniret in re gravissima expresse Conciliari inhibitioni, & temere, & sacrilege, invalide, & nulliter Sacramentum administraret. Quod autem possit severe puniri Sacerdos etiam audens sine approbatione, & jurisdictione Confessiones sæcularium excipere, habetur ex expressa declaratione Sacræ Congregationis Concilii in *Neapolitana 14. Aprilis 1646. ad cap. 15. sess. 23. de reform.* ubi cum quæsitum fuisset: *Qua* pœna, & a quo sit puniendus Sacerdos Regularis, qui absque prævia Ordinarii approbatione Confessiones personarum sæcularium audit, eo quod in Sacro Concilio nulla legitur pœna adjecta, nec a quo sit inferenda? Respondit Sacra Congregatio, *posse puniri ab Episcopo pœnis etiam Censurarum*; & sic statuerunt plures Summi Pontifices, & signanter Gregorius XV. Constit. incip. *Inscrutabili*, & Innoc. X. *die 15. Maii 1648.* Constit. incip. *Cum sicut accepimus*, ubi postquam confirmavit decretum Sacræ Congregationis specialiter deputatæ super ortis controversiis inter Episcopum Angelopolitanum, & Patres Societatis Provinciæ Mexicanæ, statuit, *contravenientes ab Episcopo tamquam Sedis Apostolicæ delegato coerceri, & puniri posse etiam Censuris Ecclesiasticis in vim Constitutionis Sanctæ memoriæ Gregorii XV. incipient. Inscrutabili Dei providentia: ac proinde memoratis Religiosis, qui hujusmodi approbationem, & licentiam se obtinuisse non docuerunt, potuisse Episcopum, sive ejus Vicarium Generalem, præcipere sub pœna Excommunicationis latæ sententiæ, ut a Confessionibus audiendis . . . abstinerent.*

28 Hinc advertendum venit primo, quod jurisdictio, seu potestas jurisdictionis est duplex, ordinaria scilicet, & delegata. *Jurisdictio Ordinaria* est illa, quæ annexa est alicui Officio, seu dignitati, quæ propterea ipso jure competit habenti tale officium, seu dignitatem, idest qua quis ex vi proprii officii (utpote cui annexa est Cura animarum) habet subditos, quos in Foro Conscientiæ judicare potest. Et talem habet Papa in omnes Christifideles, Episcopus in omnes ad suam Diœcesim pertinentes, Parochus in suos Parochianos, Prælati Regulares in suos subditos, ut

ut Generales, Provinciales, Abbates, Priores, Rectores, Præpositi, Guardiani, & hujusmodi; ipsi enim omnes alia approbatione non indigent, ut suorum respective subditorum Confessiones excipiant, quia tam de jure communi, quam ex propriis cujusque Religionis Constitutionibus sunt proprii Sacer-
29 dotes respectu suorum respective Subditorum. *Jurisdictio delegata* est illa, quæ habetur ex commissione alterius habentis ordinariam, idest quam quis absque collatione alicujus Beneficii Curam animarum habentis, accipit ab habente jurisdictionem ordinariam; & talem habent Sacerdotes sive sæculares, sive Regulares nullum habentes Beneficium Curatum, sed tamen legitime approbati, & admissi ab Ordinariis ad Confessiones excipiendas respectu sæcularium; & sic Religiosi a Generalibus, vel Provincialibus approbati, & admissi ad Confessiones excipiendas respectu Religiosorum suæ Religionis, vel respectu Provin-
30 ciæ. Advertendum est hic secundo, quod potestas Ordinis, quantum ad facultatem absolvendi, & potestas jurisdictionis, in hoc inter se differunt, quod potestas Ordinis Presbyteris omnibus data in sua Ordinatione est potestas remota, & in habitu tantum, non autem in actu, seu quantum ad usum, quatenus scilicet Sacerdos vi Ordinationis accepit a Christo potestatem ad absolvendum, sed non accepit pro tunc Subditos, in quos possit actu exercere potestatem; potestas autem jurisdictionis est potestas proxima, & in actu quantum ad usum, quatenus scilicet Sacerdos per collationem Beneficii Curati, vel per concessionem excipiendi confessiones sibi ab Ordinario factam, recipit potestatem actualiter exercendi talem potestatem in subditos sibi actualiter assignatos; ut patet ex Tridentino *in d. cap.* 15. *sess.* 23. *de reform.* & tradit Fagnan. *in cap. Omnis* 12. *de pœnit. & remissionib. sub*
31 *num.* 84. Et hæc differentia solet exemplificari in Doctore in jure, qui licet in sui creatione, qua Doctor juris declaratur, accipiat potestatem, ut ubique locorum possit jus dicere respectu sibi subditorum, non tamen statim a sui graduatione potest judicium exercere, cum nondum sint sibi assignati subditi, in quos jus possit dicere, sed solum tunc primum potest judicium exercere, cum alicubi, vel ex officio, vel ex delegatione Superioris quosdam acquirit subditos, in quos possit jus dicere, & sententiam valide proferre, cum sententia lata in non subditos, & a Judice non suo, sit nulla; *l. ultima C. Si non a competen. Judic. l. Factum a Judic. ff. eodem tit. cap. At si Clerici*, 4. *de Judiciis*, ibi: *Sententia a non suo Judice lata non tenet. Regul.* 26. *juris in* 6. ibi: *Ea quæ fiunt a Judice, si ad ejus non spectant officium, viribus non subsistunt.*
32 Ita a pari servata proportione, discurrendum est de Sacerdote, qui quamvis in sua Ordinatione accipiat potestatem absolvendi a peccatis, non tamen statim a sui Ordinatione potest ipsam exercere, cum nondum sint ipsi assignati subditi, in quos ipsam potestatem exerceat, sed solum tunc primum potest talem potestatem exercere, cum alicubi, vel ex officio, vel ex delegatione Ordinarii quosdam acquirit subditos, in quos possit actu judicium Sacramentale exercere, & sententiam absolutionis valide proferre, cum etiam sententia absolutionis lata in non subditos, & a Judice non suo, sit nulla, ut expresse declarat Conc. Trid. *sess.* c. 7. ibi: *Quoniam igitur natura, & ratio judicii illud exposcit, ut sententia in subditos dumtaxat feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Synodus hæc confirmat nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet jurisdictionem.* Et consimiliter *sess.* 23. *cap.* 15. *de reform.* per verba adducta *supra sub. n.* 25.

Advertendum tertio, etiam errorem communem 33
posse conferre, seu dare jurisdictionem. Error au-
34 tem communis potest capi dupliciter: Error communis cum titulo colorato, seu putativo, & Error communis sine titulo colorato, & putativo. Error communis cum titulo colorato, seu putativo est, cum Sacerdos realiter obtinuit a legitimo Superiore titulum requisitum ad actum absolutionis, v. g. titulum Parochi, vel approbati, & admissi Confessarii; sed vel nulliter obtinuit, in quantum erat incapax ob aliquem occultum defectum, & impedimentum Canonicum, nempe quia Simoniacus &c. vel talem titulum amisit; talis vero incapacitas, aut amissio tituli communiter ignoratur, & communiter a fidelibus existimatur, eum habere verum, & legitimum
titulum. Error communis sine titulo colorato, & 35
putativo est, cum Sacerdos non obtinuit realiter a legitimo Superiore titulum requisitum ad actum absolutionis, sed ipse Sacerdos talem titulum fingit, aut ignoranter credit, & dicit habere, & talis fictio, & carentia tituli communiter ignoratur, ut cum Sacerdos, qui cum falsa licentia Confessiones excipit, aut cum falsis Bullis pro Parocho se gerit, communi populi errore legitimus Confessarius, aut Parochus re-
putatur. Error igitur communis cum titulo colora- 36
to, & putativo dat, & confert jurisdictionem ad valide absolvendum, licet occultum subsit impedimentum ex jure positivo proveniens. Hæc sententia est moraliter certa, & sic docent communiter Doctores; *arg. l. Barbarius Philippus, ff. de offic. Præt. & com. Jurist. axiom.* quod Antonius Gabriellius *communium concl. lib.* 1. *concl.* 8. *de prob. n.* 1. refert: *Communis error facit jus, & veritati præfertur, & c. Infamis* 1. *caus.* 3. *q.* 7. ibi: *Si servus cum putaretur liber, ex delegatione sententiam daret, quamvis postea in servitutem depulsus sit, sententia ab eo dicta rei judicatæ firmitatem tenet*; Glossa *in l.* 3. *ff. de supellectili legata, verb. Error jus facit*; Glossa *in cap. Ad probandum* 24. *de sententia, & re judicata*; Abbas *in c. Sciscitatus num.* 11. *de rescript.* Mascard. *de probat. concl.* 648. Paludan. *in* 4. *d.* 17. *q.* 6. *art.* 2. Diana *p.* 8. *tract.* 1. *resolut.* 94. Cardenas *dissertat.* 2. *c.* 6. *art.* 5. Card. de Lugo *de justit. tom.* 2. *disp.* 37. *sect.* 3. *n.* 20. *& sequent.* & innumeri alii tum Jurisperiti, tum Theologi apud ipsos. Et ratio cur Error communis, cum titulo colorato, seu putativo det jurisdictionem, est, quia Superior, seu Ecclesia, ob bonum commune ad favorem fidelium, ad vitanda gravia incommoda, quæ alias sequerentur, eo maxime quia alias innumeræ animæ perirent, dat auctoritatem, & valorem, supplet defectum veræ jurisdictionis, & tollit omne impedimentum juris humani, seu a jure positivo
proveniens. Secus autem, si defectus, seu impe- 37
dimentum esset juris naturalis, vel divini, ut si Confessarius esset mulier, vel non esset Sacerdos, quem defectum nec tollere, neque supplere potest potestas humana, neque in eo dispensare, ut recte docent

cent Diana *Tract.2. de potest. Pontificis resolut.94. in fine*, Pignatell. *tom.6. consult.1. n.12.* Layman. *lib.1. tract.4. cap.22. sub num.9.* Cajetan. *verb. Confessio iteranda ex parte Confessarii*, Abbas *in cap.2. de Presbytero non baptizato*, & alii passim.

38 An autem error communis sine titulo colorato, seu putativo det, seu conferat iurisdictionem ad valide absolvendum, res controversa est inter Docto-
39 res. Negativam sententiam tamquam communiorem, & probabiliorem tenent Card. de Lugo *de justit. tom.2. disp.37. num.23.* Nugnus *q.8. art.5. dub.1. difficul.1. p.436.* Thomas Sanchez *lib.3. de Matr. disp.22. q.6. & 7.* Cardenas *dissert.2. c.6. art.5. num.151.* qui ex ipso Sanchez *loc.cit.* adducit pro hac sententia XL.
40 alios Auctores. Affirmativam sententiam, nempe etiam errorem communem sine titulo colorato cum sola possessione officii dare, seu conferre jurisdictionem ad valide absolvendum, docent apud Sanchez, & Carden. *loc. cit.* Innocentius, Hostiensis, Joannes Andreas, Decius, Salicetus, Felinus, Petrus, Cynus, Fulgosus, Cardinalis, Burgos de Paz. & alii, & præcipue Basilius Pontius, qui mordicus defendit hanc opinionem *l.5. Matrim. cap.20.* & eam tenent Joann. Sanchez *in select. disp.44. num.3.* Molfesius, Bordonus, Bonacina, & alii apud Dianam *p.8. tract.1. resol.93. & 94.* habentem una cum Caspensi, Silvio, Machado, pro probabili opinionem Pontii; sicuti habet Tamburin. *de pœnit. lib.5. c.4. §.7. n.17.* Accedit Gobat *tract.7. caus.3. n.109.* Sporer. *tom.3. p.3. c.6. sect.1. q.2. num.714.* & pro probabiliore tenent Diana *p.11. tr.2. resol.69.* citans sexdecim Auctores: & quod sit vere, & certo probabilis sententia docens, quod error communis sine titulo colorato jurisdictionem conferat, tenet novissime Felix Potestas *t.1. p.4. c.5. n.3262.* citans pro se Dianam *p.4. tr.4. resol.122.* Basilium Pontium *de Matrim. lib.5. c.20.* Verricelli *tract.2. q.25. n.15.* Sieri *de Pœnit. n.701.* Leandrum *de pœnit. Disp.11. q.102.* & quamplures alios apud ipsos, Et ratio est, dicit ipse, quia in hoc casu sequerentur eadem incommoda, quæ sequerentur, quando adest error Communis cum
41 titulo colorato. Ut autem quid de me sentiam, aperiam, neutram ex his duabus sententiis reprobare auderem, cum utraque suis fulciatur fundamentis,
42 & utraque plurimos habeat Patronos; Sed quamvis sententia negativa sit communior, affirmativa tamen est magis pia, communi utilitatis, & animarum saluti magis consentanea; Nec repugnat, immo pium est credere, quod Ecclesia etiam hic suppleat veræ jurisdictionis defectum, & det auctoritatem etiam Ministris sine titulo colorato introductis ad valide absolvendum, maxime ne innumeræ animæ hoc communi errore deceptæ sine ulla sua culpa finaliter pereant. (*a*)

In Confessario, ultra tria requisita ad valide absol- 43
vendum; scilicet, intentio, potestas ordinis, & potestas jurisdictionis, de quibus abunde *a num. 1. & sequentibus*, requiruntur alia tria ad rite, licite, & digne absolvendum, scilicet, Probitas, Scientia, &
Prudentia. *Sic communiter Doctores*. Quod in Con- 44
fessario requiratur probitas, desumitur ex ipsa sui Ordinatione, qua datur Spiritus Sanctus, idest gratia Spiritus Sancti in ordine ad hoc ministerium debite exercendum, dicente Episcopo verba Christi *Joan.20. Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata &c.* quam proinde gratiam ad illud ministerium servare, vel amissam suscitare tenetur juxta monitum Apostoli *2. ad Timoth. 6.* ibi: *Admoneo te, ut resuscites gratiam, quæ est in te per impositionem manuum mea-*
rum. Unde Confessarius, existens in mortali scien- 45
ter, & sic administrans Sacramentum Pœnitentiæ, peccat mortaliter ex communissima sententia om-
nium Doctorum. Immo Confessarius, si absolvat in 46
mortali, quamvis continuate Confessiones audiat, toties peccat, quoties successive aliquem absolvit, quia administratio Sacramenti toties est completa, neque una spectat ad alteram; Tum quia singulis Sacramentis fit gravis injuria. Sic tenet Escobar, Ovied. Passerin. Dicastill. Borgia, Platel. cum Claudio la Croix *l. 5. c. 1. dub. 3. art. 2. n. 171. & lib. 6. p. 1. c. 2. dub. 1. n.93.* Rosignolus *de Sacramento Pœnitentiæ q.4. art.11.*
num. 29. & alii; (*b*) Quamvis tamen id negent ali- 47
qui cum Rodriq. apud Escobar. *l. 8. n. 130.* & varii aliqui dicant esse probabile, quod talis Confessarius tantum semel peccet, ex quo videatur esse unicum tantum continuatum Ministerium, & sic satis esse, si talis Confessarius confitendo dicat, excepi aliquot Confessiones continuas in peccato mortali; Sic Card. de Luca *de Pœnit. disp. 16. sect. 14. §. 2. n. 558.* Gobat *tract. 7. n. 260.* Reiffenst. *Theol. Moral. tract. 14. de Sacrament. d. 1. num.13.* Marchantius *t. 3. Tribunalis Tract. 3. t. 4. q. 2.* Diana *p. 1. tract. 7. resol. 41. & 43.* Sporer *t. 3. n. 435. & 775.* & alii.

Ut Confessarius licite & digne audiat Confessiones 48
& absolvat, debet habere saltem scientiam mediocrem, qua cognoscat id, quod ad suum spectat officium,

Notæ ex Edit. Rom. 1767.

(*a*) Si sententia negans, errorem communem titulo destitutum sufficere ad absolutionis validitatem, teste Auctore, communior est; non video quomodo contraria affirmans sit *magis pia*, *communi utilitati*, *& animarum saluti magis consentanea*. Immo oppositum esse statuendum, vir quisquam prudens judicabit. Quæstio est, utrum absolutio data sine titulo colorato, valida, an invalida sit reputanda: negans sententia communior & probabilior est; & per consequens affirmans, quæ minus communis & minus probabilis est dicenda, fideles periculo exponit frustranee suscipiendi absolutionem. Quis porro dixerit talem sententiam magis piam, communi utilitati, & animarum saluti magis consentaneam? Hinc recedendum omnino non est a sententia communi in jure fundata, videlicet tunc solum jurisdictionem tribui, cum communi errori titulus coloratus accedit. Vid. Fagnan. *in cap. Super eo, tit. de Crimine falsi, num. 8. tom. 5. pag. mihi 163.*

(*b*) Caveat hic lector, ne sub probabilitatis larva laxam amplectatur sententiam, quæ vel ipsis primis Theologiæ moralis elementis repugnat.

cium, & quidquid debet judicare, discernat; *cap. de Pœnitent. d. 6. §. Caveat*, ibi: *Oportet sciat cognoscere quidquid debet judicare, judiciaria enim potestas*
49 *hoc exigit, ut quod debeat judicare, discernat*. Dicitur autem notanter *debere habere saltem scientiam mediocrem*, ad hoc ut advertatur non requiri absolute in Confessariis scientiam eminentem: Duæ enim sunt species scientiæ. Una dicitur *scientia eminens*, & altera *scientia mediocris*. Scientia eminens est illa, qua quis est optime versatus in Theologia morali, & jure Canonico, unde casus omnes quantumvis difficiles scit prompte resolvere, & suarum resolutionum fundatam rationem reddere; Hæc tamen scientia, licet sit utilissima, & toto conatu, atque studio prosequenda, nihilominus absolute necessaria non est; alioquin pauci reperirentur sufficientes Confessarii, cum, quod deplorandum est, major Con-
50 fessariorum pars vix scientiam mediocrem attingat. Scientia mediocris est illa, qua Confessarius sciat saltem quænam sint peccata ex genere suo mortalia, & venialia; quænam sint circumstantiæ speciem peccatorum mutantes, vel non; quænam sint regulæ communes, quibus quis excusari possit a præcepto, vel a peccato mortali, quinam sint casus reservati, & Censuræ, saltem a quibus ipse absolvere non potest, ne se extendat ultra suam facultatem, & ea potissimum, quæ ad legitimam Sacramenti Pœnitentiæ administrationem requirantur; & alia hujusmodi, ut obligationes, & onera, quæ per ipsa peccata communiter contrahi solent, ut sunt restitutiones bonorum, famæ, vel fortunæ, satisfactiones pro injuria.
51 Et hanc mediocrem scientiam tenentur omnes Confessarii habere secundum magis, & minus, attenta diversitate personarum, & locorum; nam in ordine ad aliquas personas potest requiri major, & in ordine ad alias minor scientia: major enim scientia requiritur in illo Confessario, qui audire debet personas assuetas negotiationibus, & quæ in rebus arduis implicantur, quam in eo, qui audit rusticos, ac simplices personas; sic major scientia, & peritia pro Confessionibus excipiendis in Civitatibus, ubi sunt arduiora commercia, & implicatiores casus, quam in Villis, & Pagis, ubi inter simplicem populum pauca ardua solent occurrere.
52 Unde Confessarius, qui conscius suæ insufficientiæ, & ignorans quæ scientia mediocri saltem principaliter scire tenetur, peccat mortaliter se exponendo ministerio Confessionis, cum perverse, & inique tam tremendo ministerio, & sacramentali judicio se ingerat non idoneus, & insufficiens Judex scienter existens.
Immo Confessarius ignarus ex ignorantia absolvens 53
quem absolvere non poterat ob reservationem peccati, vel indispositionem pœnitentis, dupliciter peccat mortaliter, nempe, & actuali Sacrilegio indebite absolvendo, & ignorantia eorum, quæ ad officium suum spectant, ratione cujus versatur in continuo statu peccati mortalis omissionis, quandiu necessariam scientiam sibi comparare culpabiliter negligit. Quinimmo talis ignarus Confessarius, nisi con- 54
gruam diligentiam sincere proponat, ipsemet confitens ab alio Confessario absolvi non poterit, utpote indispositus defectu necessarii propositi emendandi negligentiam illam mortalem; Sic Sporer *tom. 2. Sacramental. num. 786.* Caveant igitur Confessarii igno- 55
rantiæ suæ conscii, & sciendi incurii, ne dum alios solvere student a vinculis peccatorum, seipsos strictioribus nexis illaqueent. Nec enim eis prodesse potest excusatio, quod fuerint ab Episcopo prævio examine, vel aliter approbati, quandoquidem examen illud non facit scientem, eo vel maxime, si ex illis sint, qui semel ac taliter qualiter approbati sunt, 56
nunquam, aut fere nunquam oculos Theologorum Moralium libris admovere dignantur, ne dicam, quod tamquam mercem proscriptam præ manibus habere verentur. Sed, & insuper caveant a simili- 57
bus Confessariis ipsimet pœnitentes, & ne se æternaliter prodant quærendo ex animo, & studiose (ut in dies, proh dolor! frequenter accidit) hujus furfuris Confessarios. Qui enim mala fide confitetur 58
Confessario, quem certo novit esse ignarum, nec scire distinguere inter lethalia, & venialia, inter lepram, & lepram, graviter peccat, nec consequitur effectum absolutionis, unde tenetur eam confessionem iterare; Suarez *tom. 4. disp. 28. sect. 2. num. 9.* Reginaldus *lib. 1. num. 151.* Rosignol. *de Sacrament. Pœnitent. part. 1. quæst. 7. art. 13. num. 19.* ubi dicit in hoc alios communiter convenire, talis enim pœnitens cooperatur actioni per se malæ quærendo studiose Confessarium indignum in præjudicium animæ suæ, unde justum est, ut cum circa se sit negligens, negligatur a Deo, juxta *cap. 1. de pœnitent. dist. 6. in princip.* ibi: *Qui vult confiteri peccata sua, ut inveniat gratiam, quærat Sacerdotem scientem ligare, & solvere, ne cum negligens circa se extiterit, negligatur ab illo, qui eum misericorditer monet, & petit, ne ambo in foveam cadant, quam stultus evitare noluit.* (a)
Prudentia Confessarii circa pœnitentes maxime in 59
his

Nota ex Edit. Romana 1767.

(a) Hic subjicienda esse duximus verba Sapientissimi Pontificis Bened. XIV. pro scientia Confessariis necessaria, in Encyclica ad omnes Patriarchas, Archiepiscopos, atque Episcopos data, die 26. Jun. 1749. §. 21. T. 3. Bullar. p. 155. edit. Rom. „ Optandum sane esset, inquit, ut quilibet Confessarius ea polleret scientia, „ quam eminentem appellant: Verum, cum hæc dos paucorum sit, necesse omnino est, ut competenti „ saltem scientia sit instructus. Nec meliora sperare licet; cum Moralis Theologia tot, tantasque quæstio- „ nes, quæ a Sacrorum Canonum, & Apostolicarum Constitutionum notitia pendent, complectatur, ut „ ardua plane res sit, posse aliquem omnia simul bene nosse, atque illico nodos quoscumque dissolvere; „ ut ii solent, qui eminenti scientia præfulgent. Sat igitur erit; si inferioris notæ Confessarii, ope libro- „ rum, quos consulant, difficiliora quædam, quæ in Sacramenti administratione occurrunt, rite expe- „ diant. Et adductis pro sua sententia verbis Innoc. IV. in Comment. ad C. *Cum in cunctis*, de Elect. & „ elect. potestate, subdit: Cum igitur aut difficilior, aut nova quædam facti species ad Confessarium de- „ fer-

his consistit, ut discernat conditiones, & qualitates personarum: non enim omnes eodem modo, & tenore excipiendæ sunt; sed aliæ maxima cum benignitate, & humanitate monendæ, aliæ acriter compescendæ; aliis opportune est suadendum, aliis importune insistendum; aliis beneficium absolutionis differendum, aliis immediate impendendum: aliis mitiores, & leviores etiam ob eadem, & similia peccata sunt pœnitentiæ imponendæ, & aliis graviores, dummodo non sint plusquam par est, atroces, & arduæ, ne dum illi compescere student delinquentes, ipsos in desperationem conjiciant, ita ut graviori, ne dicam gravissima mole perterriti,
60 onus universum projiciant. Prudentia Confessarii est, ut omnibus omnia fit factus, fit pro diversis diversus medicus, diversus Doctor, diversus Judex.
61 Diversus medicus, ut juxta *cap. Omnis utriusque sexus, de pœnit. & remission. More periti medici superinfundat vinum, & oleum vulneribus sauciati*, juxta diversitatem vulnerum, & vulnerati, leviter objurgando pœnitentem, ubi humilem, & contritum invenerit, & acriter arguendo, ubi contuma-
62 cem, & recidive delinquentem agnoverit. Diversus Doctor, ut juxta diversitatem delinquentium, & delictorum diversas instructiones, & correctiones ad diversum captum, & exigentiam pœnitentium ac-
63 commodas caute adhibeat. Diversus Judex, ut juxta diversa causarum merita sine ulla personarum acceptione juste sententiam absolutionis aliis impendat, aliis vero deneget, vel suspendat. Hæc etenim, & similia exiguntur in prudentia Confessarii, sive qua Medici, sive qua Doctoris, sive qua Judicis, juxta diversas personarum qualitates, & conditiones, ne quæ uni inserviunt ad medeam, alii conferant ad ruinam.

Prudentia Confessarii maxime requiritur in exe- 64
quendis Brevibus sacræ Pœnitentiariæ, præsertim in certiorandis Conjugibus de nullitate consensus Matrimonii ob impedimentum dirimens, quando aliter eorum inscius contraxit, & in Brevi adest infrascripta, vel similis Clausula: *Ut dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata, sed ita caute, ut latoris delictum nusquam detegatur, Matrimonium cum eadem, & uterque inter se de novo secrete ad evitanda* 65
scandala contrahere &c. dispenses. Circa hunc casum plures a Doctoribus traduntur modi certiorandi partem insciam, ut signanter videri possunt apud Sanchez *de Matrimon. Lib. 2. disp. 36.* Quia tamen in praxi valde periculosa res est, poterit, & debebit Confessarius, divino implorato lumine, modum illum suggerere, seu adhibere, quem, omnibus pensatis, prudenter pro executione magis viderit expedire. Licet enim plures Doctores apud Carde- 66
nas *dissert. 11. num. 610.* teneant non requiri talem cer-

„ fertur, ideoque libros evolvere illi necesse sit, non sine sobrietate, ac librorum delectu id agendum. „ Notum quippe est, in tanto scriptorum numero aliquos prodiisse, quorum opinio ac sententia Evangelicæ simplicitati (N.B.) ac Sanctorum Patrum doctrinæ non bene consonat. „ Profert ad rem verba Decreti Alex. VII. additque: „ Nolumus hac in re pressiorem Sermonem instituere: nolumus vexatissimas quæstiones, „ quæ circa scriptorum fidem, eorumque integritatem agitantur, attingere. Sat erit Confessarios monuisse, ut in re dubia propriæ opinioni non innitantur: sed antequam causam dirimant libros consulant „ quamplurimos, EOS CUM PRIMIS, QUORUM DOCTRINA SOLIDIOR, ac deinde in eam descen„ dant sententiam, quam ratio suadet, ac firmat auctoritas. „ (Italice, prout e calamo Piissimi Pontificis prodiit: PRENDA QUEL PARTITO, CHE VEDRA' PIU' ASSISTITO DALLA RAGIONE, E DALL' AUTORITA', „ quibus sane verbis probabilismus profligari videtur.) „ Nec aliud sane docui„ mus in nostra Encyclica super usuris &c. „ Referenda hic essent alia, quæ in eadem leguntur Epistola ad Confessarii dotes & munera pertinentia, quæ ne ultraquam par est, longior evadat hæc nota, prætermittimus. Illud dumtaxat animadvertimus, laudari satis non posse zelum Pii Auctoris adversus Confessariorum ignorantiam & socordiam exclamantis. Et ideo ab ejus sententia num. 52. & seq. firmata recedendum penitus non est, scil. Confessarios ignaros, studio Moralis Theologiæ operam haud navantes, peccato lethali esse obnoxios. Scientia Confessario maxime est necessaria, illa cum primis, quæ non ex quibuscumque Moralis Theologiæ libellis deducitur; de his enim libris optime Celeberrimus Mabillon *De Studiis Monasticis par. 2. c. 7* (*edit. Venet. pag. 144.*) *Tantum abest*, inquit, *ut istorum Summistarum studium ad Christianæ Philosophiæ consecutionem quadantenus dirigat, quod potius ex libera ipsos legendi facultate non modicum sequatur detrimentum . . . . fructus longe major ex Ciceronis de officis lectione hauritur, quam nonnullorum Summistarum*. Verum scientia, quæ Confessarium decet, ex iis presertim haurienda est fontibus, unde ea quæ a viro Christiano credenda & facienda sunt, ut vitam assequatur æternam, profluunt, videl. a Scriptura, Traditione, Sacrisque Canonibus. Quapropter & pluribus Conciliis cautum est, ut Confessarii Scripturarum, & Canonum studio incumbant. Et ne in re palmari ostendenda immoremur, sufficiant verba Concilii Toletani IV. c. 25. ubi dicitur: *Sacerdotes legere Sanctas Scripturas frequenter admonentur: Paulo Apostolo dicente ... sciant igitur Sacerdotes Scripturas Sanctas, & canones, ut omne opus eorum in prædicatione & doctrina consistat*. T. 5. Conciliorum Edit. Labb. pag. 1731. Ceterum quoniam fieri vix, ac ne vix quidem potest, ut Confessarii, scientiam, qua ad Pœnitentiæ Sacramentum rite administrandum indigent, ex ipsis fontibus hauriant, non sunt omnino a Theologorum, qui morales Institutiones ediderunt, vel summas *de Conscientiæ Casibus*, vulgarunt, lectione avocandi, sed monendi, ut ex Theologicis Institutionibus, ac summis eas deligant, in quibus solidior doctrina traditur; „ Omnes Confessores, *inquit S. Carolus in* „ *Instructionibus pro Confessoribus Actor. Eccles. Mediolan. par. IV. edit. Lugdun. 1583. Tom. 1. pag. 644. seq.* „ licet ut idonei a nobis admissi, ob varios tamen Casus qui difficiliores quotidie occurrunt, præ manibus „ quantum poterunt, habeant de Conscientiæ casibus libros bonos, & a nobis approbatos, & cum iis re„ solvendis ipsi soli non suffecerint, ad doctiores, taliumque casuum magis peritos recurrant. „

tertiorationem, sed sufficere, ut sola pars conscia
67 impedimenti consensum renovet; Tamen tenendum
est, quod ad revalidandum Matrimonium sit neces-
saria certioratio nullitatis, saltem in genere, etiam
apud inscium Conjugem, ut clare constat ex Clau-
sula Brevis: *Ut dicta muliere de nullitate prioris con-
sensus certiorata &c.* & docent plusquam triginta
Doctores apud Sanchez *loco cit. num.* 2. & apud
Carden. *loco cit. num.*671. & varii alii recentiores. Et
ratio est, quia consensus fuit ex utraque parte ille-
gitimus, & cum ignorantia circa substantiam con-
68 tractus, & dantem caussam contractui. Sufficiens
autem modus certiorationis nullitatis Matrimonii,
& revalidationis ipsius, videtur inter alios ille, quem
offert Sanchez *loco cit. num.* 5. & est, si Conjux
impedimenti conscius petat ab alio sic: Me ita dili-
gis, ut si non esset inter nos Matrimonium, denuo
contraheres, *ac ex nunc* vis me in Conjugem, ac si
non fuisset validum Matrimonium inter nos prius
contractum? & respondeat alter: *ita volo*; & qui
69 interrogavit dicat. *Ita & ego*. Notanter vero poni-
tur illud verbum de præsenti, *Volo ut ex nunc*, quia
ut optime observat Cardenas *loco cit. num.*679. &
cum aliis La Croix *lib.*6. *num.* 814. non sufficeret
dicere: *Si non consisteret inter nos Matrimonium,
denuo contraherem*, qui non est consensus de præsen-
ti hic, & nunc contrahendi, qualis ad Matrimo-
70 nium requiritur. Ratio autem, quare talis modus
certiorationis esset sufficiens ad revalidandum Matri-
monium, est ut dicit ipse Sanchez, & Cardenas
ipsum referens, quia novus ille consensus conditio-
nate adhibitus procedit ex cognitione æquivalenti
scientiæ nullitatis Matrimonii; In isto enim casu vult
Conjux inscius contrahere denuo Matrimonium
sub ea conditione, si prius Matrimonium irritum
fuit.

71 Dato autem quod in quibusdam casibus, attenta
natura, & qualitate Conjugis inscii impedimenti,
gravissima necessitas evitandi extrema mala, & scan-
dala obstringat ad nullimode revelandum impedi-
mentum, tunc optimum expediens erit, quod Con-
jux conscius impedimenti dicat, se non habuisse
consensum, quando contraxit Matrimonium; Non
enim sic dicendo mentiretur, quia prior ille con-
sensus, ex quo ratione impedimenti fuerit nullus,
re ipsa non fuit consensus. Et hoc expediens non
raro prodesse poterit, ut recte advertit Cardenas
*loco cit. num.*680. & tenet Sanchez *loco cit.* Claudius
72 La Croix *loco cit. num.*814. *in fine*, & alii (*). Et
dato etiam insuper quod neque hoc expediens præ-
videretur profuturum, immo ratione variarum su-
spicionum, quæ possent oriri in parte inscia, gra-
viora imminerent mala parti consciæ impedimenti,
ut esset divortium quo ad torum, & vinculum, ex
quo prudenter timeret alteram partem esse dissensu-
ram, vel exinde evenire gravissima scandala, &
mala sibi, & proli, perpetuas inimicitias, mor-
tes &c. Tunc in his & similibus casibus ratione ex-
tremæ necessitatis evitandi talia gravissima mala, quæ
non possent aliter evitari quam omittendo hujusmo-
di certiorationem, vel supradictam cautelam, seu
expediens, & alia similia, poterit ad praxim deduci
contraria sententia defensa a plusquam sexdecim gra-
vibus Doctoribus relatis a P. Thom. Sanchez *lib.* 2.
*de Matrimonio disp.*36. *num.*2. & a Cardenas *loc. cit.
num.*670. quod nempe non requiratur talis certiora-
tio de nullitate præcedenti respectu Conjugis inscii,
quando præcipue prudenter timentur talia gravia
mala, & scandala; Et sic tenent etiam ipse Sanchez 73
loc. cit. num. 8. Cardenas *loc. cit. num.* 681. Diana
*par.*4. *tit.*4. *resolut.* 49. Monacelli *tom.*1. *tit.*9., *for-
mul.*1. *num.*55. & alii dicentes, quod quando nullo
modo extorqueri posset consensus absque periculo,
quod pars ignorans impedimentum detrectet, &
suspicetur de Matrimonii nullitate, & inde pruden-
ter timeantur gravissima mala supradicta, vel alia si-
milia, tunc etiam absque verbis poterit denuo Ma-
trimonium illud consistere, habita copula affectu
maritali ex parte partis consciæ impedimenti, nam
ex parte alterius partis insciæ impedimenti, cum pu-
tet Matrimonium validum, constat copulam eo ma-
ritali affectu haberi.

Et ratio est, quia licet ea opinio extra casum ne- 74
cessitatis parum probabilitatis habeat, accedente
tamen gravissima necessitate, præcipue favore ani-
mæ, accrescit illi major probabilitas; Unde cum
in dubiis præferenda sit sententia animabus favens, 75
videtur hanc opinionem in praxi sequi posse, præ-
sertim cum supradicta Clausula de certioratione par-
tis insciæ non ponatur ut conditio necessaria, sed ad
instructionem Confessarii, ex Sanchez *de Matrimon.
lib.*8. *disp.*24. *num.*61. Alias hæ dispensationes suo 76
valore frustrarentur, quia sæpe contingit non posse
nullitatem detegi, absque periculo detegendi deli-
ctum, ut advertit Monacelli *loc. cit. num.* 57. Unde
Diana *loc. cit.* in hoc proposito sic præcise ait: *Sed
quando timetur scandalum, aut grave damnum, neque
ex aliquibus verbis generalibus Conjux potest a Marito
consensum extorquere, tunc sufficit copula procedens ex
affectu maritali, & in hoc casu puto sine scrupulo præ-
ferri posse secundam opinionem*. Nec valet obiicere
cum Basilio Pontio *lib.*4. *de Matrim. cap.*25. *num.*7. 77
Oo 2 quod

Notæ Romani Theologi.

(*) Numquam expediens est mentiri; cum id Auctore ipso fatente numquam liceat. Conjux vero, qui impedimenti inscius Matrimonium bona fide contraxit, in Matrimonio ineundo sincera voluntate consensit; verum ergo consensum præstitit, qui non in alio, quam in sincera voluntate contrahendi consistit. Si ergo dicat, consensum non præstiti, dum Matrimonium contraxi, negat se voluntatem contrahendi habuisse, quam revera habuit. Ergo mentitur. Quis vero mendacium *expediens optimum* dicat? Ait: nullus erat ille consensus impedimento interposito. At id Matrimonium nullum reddit, non vero consensum, qui verus est præsertim in eo, qui impedimentum ignorat, etsi effectu privetur ob incognitum impedimentum. Ergo dicendo, non consensi, revera mentitur, ut mentiretur ille, qui se ignem applicasse, negaret alicui combustibili rei, cui revera applicavit: quod ex applicatione illa optata combustio sequuta non sit. Vide ea, quæ in art. de Accusato contra restrictiones mentales adnotavimus.

quod si opposita opinio revera probabilis est in praxi, etiam extra casum necessitatis poterit conjux illa uti.
78 Non valet, inquam, quia, ut recte respondet Cardenas *loco cit. num.*682. id quod est indecens Sacramento extra casum necessitatis, ipsa extrema necessitas, facit, quod non sit indecens, maxime cum sit pro bono animæ; Et patet in
79 Sacramento Baptismi, in quo licet indecens, & illicitum esset, & magna irreverentia irrogaretur Sacramento, si quis adhiberet lixivium, quando adesset copia aquæ naturalis, tamen hac aqua naturali deficiente, & in extrema necessitate, nulla fit irreverentia Sacramento, nec quid patratur illicitum; immo quia Sacramenta instituta sunt pro salute animarum, potius cedit in obsequium Sacramenti, cum istud applicatur pro salute animæ ex opinione probabili minus tuta, quando ex hac pendet salus animarum, ut in extrema necessitate, & facit regula juris *tit.*41. *lib.* 5. *Decretalium cap.* 2. ibi: *Quod non licitum in lege, necessitas facit licitum* (*)
80 Prudentia Confessarii potissimum requiritur, cum in Confessione a Pœnitente Sponso, vel Sponsa ei aperitur aliquod impedimentum dirimens, & jam parata sunt omnia ad nuptias, nec potest ab illis abstinere ad evitandam suspicionem alicujus criminis,
81 vel infamiæ inter Sponsos. Tunc enim si impedimentum revera afferret infamiam, aut scandalum, posset pœnitenti Sponso vel Sponsæ consulere, ut statim voveret castitatem ad mensem, & deinde diceret consanguineis, aut etiam aliis, se voto Castitatis obstrictum esse, sibique a Confessario mandatum esse, ut abstineat a Matrimonio, donec obti-
82 neatur dispensatio a Sede Apostolica. Et debet prudens Confessarius Pœnitentem monere, ne dicat votum esse ad mensem, seu ad tempus, ne audientes asserant sufficere dispensationem Episcopi, sicque remedium eludatur. Sic Barbosa *de offic. & potest. Episcop. par.*2. *alleg.* 35. *num.*5. Felix Potestas *tom.*1. *part.*4. *cap.*5. *num.*3625. & alii. Si vero impedimentum esset ex illis, quæ non afferrent infamiam, aut scandalum, ut si esset ex copula licita &c. tunc deberet monere pœnitentem, ut ipsemet illud manifestaret, & inde se retraheret, usquequo de remedio provideretur, vel penitus desistendo, vel dispensationem obtinendo; Felix Potest. *tom.*1. *loco cit. par.*4.
Prudentia Confessarii requiritur pro discernendo 84
quando debeat, vel non, monere pœnitentem ignorantia alicujus gravis mali laborantem. Si enim orta aliqua dubitatione pœnitens Confessarium pro dilucidatione interroget, tenetur Confessarius veritatem aperire, & de sua obligatione, & malo statu pœnitentem monere, quia aliter silentium esset erroris, & mali approbatio. *Ita communis Doctorum.*
Si autem pœnitens Confessarium non interroget, & 85
Confessarius prudenter advertat ignorantiam esse vincibilem, & culpabilem, adhuc tenetur pœnitentem monere, quia reperitur in statu peccaminoso, & est indispositus ad absolutionem, unde non potest eum absolvere, nisi velit se emendare, & malum
reparare. *Est pariter communis.* Si vero Confessa- 86
rius prudenter advertat ignorantiam esse invincibilem, quatenus v. g. bona fide Matrimonium contraxit cum impedimento dirimente, vel bona fide retinet rem alterius, & similia, tunc si omnibus perpensis prævideat, aut prudenter timeat, admonitionem suam non esse profuturam, ex quo pœnitens, ipsa monitione non obstante, adhuc sit cum Conjuge remansurus, vel non sit rem alterius restituturus, & hujusmodi, ipsum pœnitentem monere non debet, quia monitio caret suo justo & debito fine; immo monitio esset caussa majoris mali, quia transferret pœnitentem de bona fide in malam fidem, & ubi prius erat in statu solius peccati materialis sine offensa Dei, constitueretur per ipsam monitionem etiam in statu peccati formalis cum offensa Dei; *cap. Si quis* 4. *de pœnitent. dist.* 7. ibi: *Si scirem tibi non prodesse, non te monerem, non te terrerem.* (*)

Addi-

(*) Vide Instructionem Parochorum, & aliorum Confessariorum pro casibus, pro quorum absolutione vel dispensatione recurrendum est ad sacram Pœnitentiariam, & nostras ad illam additiones verb. *Pœnitentiarius.*

Nota Romani Theologi.

(*) Scio, plures Probabilistas in eadem cum Auctore nostro opinione versari, ac palam docere, non teneri Confessarios, nec monere Pœnitentes debere, qui hujusmodi ignorantia invincibili laborent, vel circa Matrimonii impedimentum, vel circa rem alienam, quam bona fide possideant, aut erga alia hujus generis, dum admonitionem profuturam non esse prudenter timeant. At laxas esse, atque Christiano Theologo indignas hujusmodi opiniones, facile quisque intelliget, si animadvertat quæ Confessarii, quæque Peccatoris confitentis sint munia, dum hujusmodi Sacramentum administratur. Sicut enim Confessarii in hujusmodi Tribunali munus est Judicis, qui absolvit, vel ligat; medici, qui vulnera curat, atque animi infirmitates: & Doctoris, qui instruit, docet, illuminat; ita Pœnitentis munus est ad hujusmodi Tribunal accedere, ut veluti subditus judicetur, ut tamquam infirmus curetur, & ut ignorans doceatur, & illuminetur. Necesse ergo est, ut Pœnitens ita sese Confessario exhibeat, ut huic compertum sit, Pœnitentem humili, demissoque animo Judicis sententiam suscepturum esse, salutarem medicinam exposcere, atque necessariæ doctrinæ, instructionisque avidum esse. Nam si animus in Pœnitente desit vel suscipiendi Judicis sententiam, vel spiritualis medici curationem, vel doctoris instructionem, dispositio illa deest, quæ necessaria est ad significandum detestari revera peccata omnia, ac paratam voluntatem esse ad ea facienda, quæ Deus jubeat. Quis enim in homine eam animi præparationem concipiat, qua sese a peccatis, & creaturis aversum, & conversum ad Deum ostendat, si hunc non ita paratum agnoscat, ut scire a doctore cupiat, quæ facere, quæque omittere debeat, ut Dei voluntatem adimpleat?

Additiones ex aliena manu.

87 Quo jure Sacerdos potestatem absolvendi obtineat, in varias Theologi, tum Canonistæ discedunt sententias. Sunt qui tenent potestatem hanc Sacer- 88
doti inesse ex jure divino in potentia, sed in actu, & exercitio ipsum eamdem consequi a jure Ecclesiastico, quo renitente & impediente, Sacerdos carebit

pleat? Si enim ita sese homo Confessario exhibet, ut satis declaret paratum non esse ad omittendum Matrimonii usum, si hunc sciat illicitum, vel ad rem alienam proprio Domino restituendam, quam ex invincibili errore suam esse putat: jam satis aperte ostendit paratum ei animum deesse ad peccata omnia detestanda, atque ad Dei voluntatem faciendam, quæ illicitum conjugii usum, illicitamque alienæ rei detentionem declarat. Ubi ergo dispositio, & necessaria animi præparatio est in Pœnitente illo, in quo instructio circa ea, quæ invincibiliter ignorat peccata esse, & divinæ voluntati contraria, nil profutura deprehenditur? In hoc enim non modo amor Dei super omnia, ac peccati detestatio deesset; sed certum quoque appareret peccati affectus inditium, amor nempe sceleris ignorantiæ nube obtecti, & animus in errore obstinatus, ut vel ex ipsis Probabilistarum momentis liquet. Præterea ignorantia hæc invincibilis haudquaquam esset: neque enim invincibilis illa ignorantia est, quæ apertam viam habet veritatem ignorantiæ oppositam agnoscendi. Pœnitenti autem, de quo loquimur, præsto hæc via esset, Confessarius scilicet paratus ad veritatem patefaciendam. Vinci ergo hæc ignorantia posset illius ope, qui doctor a Deo constitutus est, atque docere tenetur: neque enim sufficiens silendi causa est prævisio illa, qua novit, Pœnitentem veritatem amplexurum non esse. Immo conari etiam debet Confessarius, & Pœnitentem, quem ita in errore obfirmatum noverit, hortari tenetur, & objurgare, ut eam in illo animi præparationem excitet, quæ ad digne Sacramentum suscipiendum necessaria est. Omissa enim hac instructione, doctoris munus negligeret; omissa hortatione, atque apta objurgatione, nec medicum, nec judicem se ostenderet. Quid vero, quod Augustinus ipse hanc eamdem quæstionem iisdem ferme verbis versat, ac definit? *Lib. de fide, & bon. oper. c.7. Quid si, inquiunt, virgo nesciens viro nupserit alieno? Hoc si semper nesciat, numquam ex hoc erit adultera; si autem sciat, jam ex hoc esse incipiet, ex quo cum alieno viro sciens cubaverit. Sicut in jure prædiorum tamdiu quisque bonæ fidei possessor rectissime dicitur, quamdiu se possidere ignorat alienum; cum vero scierit, nec aliena possessione recesserit, tunc malæ fidei perhibetur, tunc juste injustus vocatur .... Absit ergo, ut sensu non humano, sed plane vano, sic doleamus, cum flagitia corriguntur, tamquam connubia dirimantur maxime in Civitate Domini, in Monte Sancto ejus, hoc est in Ecclesia, ubi nuptiarum non solum vinculum, verum etiam Sacramentum ita commendatur: ut non liceat viro uxorem suam alteri tradere; quod in Republica tunc Romana non solum minime culpabiliter*, verum etiam laudabiliter *Cato fecisse perhibetur. Neque hinc diutius modo disputare opus est, cum & illi, quibus respondeo, non audeant affirmare nullum hoc esse peccatum; neque negent adulterium, ne ipsi Domino, sanctoque Evangelio aperte convincantur obsistere*. Vides ergo, Augustinum non modo admonendam mulierem illam tradere; sed vanam etiam, & a Christiana Theologia alienam declarare contrariam opinionem, quæ monendam mulierem vetat, ne hæc correcta sciens deinceps peccet.

Si Augustino teste non licet mulierem in errore illo invincibili relinquere, sed instruenda, ac monenda est, etiamsi prævideatur correctionem haud profuturam esse; quis dicat, Confessarium, cujus munus est docere, ac illuminare eos, qui ad ipsum accedunt, non teneri ad monendum pœnitentem de errore, in quo versatur? Jam enim dixi, omitti monitionem non posse, quod inutilis, ac pœnitenti potius perniciosa prævideatur: quia si ita illum paratum agnoscit, intelligat necesse est, deesse in eo dispositionem ad recipiendam absolutionem necessariam. Immo dum de eo agitur, qui rei alienæ possessor deprehendatur, potior est ratio, quæ Confessarium ad monendum adstringit. Nam hujusmodi pœnitens ex alienis bonis ditior factus agnoscitur, ideoque cum damno tertii. Quis vero fingat, Judicem Christi nomine sedentem, atque doctorem, non teneri instruendum eum, quem de ignorantia novit alterius bona occupare, & cum aliorum jactura factum ditiorem esse? Ubi enim in Confessario illo caritas illa esset, quæ damnum proximi impedire jubet? Ubi in Judice justitia appareret, quæ suum cuique tribuendum præcipit? Ubi denique in Doctore instructio, atque doctrina esset, quæ Dei legem, & naturæ præcepta ignorantibus exponit? Ait, hæc non profutura. At sit ex pœnitentis dispositione intelligat nolle hunc aliena bona restituere, ac damna illata compensare, non potest non agnoscere desiderari in eo voluntatem servandi legem Dei; immo & hunc divinæ legis contemptorem esse: nam si Dei legem non contemnat, sed paratus sit totam legem servare, ut necessarium est ad recipiendam absolutionem, sperandum est, profuturam revera monitionem, quæ Dei legem ex ignorantia neglectam servandam jubet, ac illatum aliis damnum resarciendum. Si animadvertas, Confessarium non solo fraternæ correctionis præcepto teneri, quod est Christianis omnibus commune, sed præterea præcepto docendi eos, qui ad ipsum accedunt, & explicandi Evangelicam legem, & præcepto servandi Sacramentorum sanctitatem, atque hanc sartam tectam custodiendi ab omni sacrilega profanatione, statim intelliges, non idem de Confessario, ac de Christianis reliquis ferendum esse judicium circa obligationem corrigendi. Potest sane tuto omitti fraterna correctio, si pendenter inutilis existimetur. At in Sacramenti hujus administratione omitti non potest, quin Confessarius doctoris muneri desit; quin curam necessariam negligat pœnitentis, cui illa necessaria est admonitio, ut rite ad Sacramentum disponatur; & quin injuriam Sacramento irroget, exponendo ipsum periculo sacrilegæ profanationis... Atque hinc liquet, dici non posse inutilem admonitionem illam; nam etsi otiosa quoad amendationem crederetur; tamen utilis esset ad tollendum gratiæ obicem in suscipiente Sacramentum, & ad impediendum sacrilegium, ut etiam Lacroixius adnotaverat.

bit tantummodo actu, sed retinebit potestatem, ita ut Ecclesia vere, & de facto, aliquam jurisdictionem Sacerdoti tribuat.

89 At alii sentiunt, jurisdictionem in se actu, & potentia consideratam totam pendere a jure divino, ita tamen ut ab Ecclesia solummodo assignatio subdi-
90 torum dependeat. Quod inde probant, quia ut patet ex Matthæi 16. & Joannis 20. Christus jurisdictionem absolvendi, & ligandi integram sine ulla diminutione Sacerdotibus est impertitus, nec usquam legitur quidquam in contrarium tributum Ecclesiæ.
91 Ergo jurisdictio in se, quanta est in Sacerdotibus, tota est a Christo.

92 Patet hinc, qua ratione Summus Pontifex possit subjici Sacerdoti, ab eodem in Sacramento pœnitentiæ absolvi; nam ita faciendo se subjicit jurisdictioni, quæ a jure divino est, cui ipse subjacet.
93 Quod haud ita facile explicatur ab iis, qui sustinent vere aliquam jurisdictionis potestatem tribui ab Ecclesia Sacerdoti; quippe quia pro ea saltem parte videretur Summus Pontifex Sacerdoti se subjicere minime posse, quum sit ipse Caput Ecclesiæ, nullique Ecclesiasticæ jurisdictioni subjiciatur.

94 Neque posita hac sententia difficile est explicare, quomodo possint Summus Pontifex, aliique majo-
95 res Prælati graviora peccata reservare. Si enim exiguntur subditi, qui ab Ecclesia conceduntur, potest Superior quædam sibi reservare, quorum judicium inferioribus non committat.

ARTICULUS II.

Quo ad ea, quæ concernunt Confessarium quo ad ejus approbationem. Vide verb. *Approbatio*, ubi diffuse per totum.

ARTICULUS III.

Quo ad ea, quæ concernunt Confessarii facultatem quo ad absolutionem. Vide verb. *Absolutio*, ubi late per totum, & verb. *Complex peccati a num.* 1. *ad* 4. & infra *art.* 4. *num.* 18. *ad* 20. & *num.*49. 50.

APPENDIX

De facultate Regularium absolvendi Sæculares a Censuris & Casibus Apostolicæ Sedi reservatis.

SUMMARIUM.

1 *Causa hujus Appendicis scribendæ.*
2 *Natalis Alexandri opinio de facultate absolvendi Seculares a Censuris, & Casibus Apostolicæ Sedi reservatis generatim ubique Regularibus sublata ejusque fundamenta.*
3 *Hæc nullius momenti esse evincitur ad n.*12.
13 *A quibus Casibus Sedi Apostolicæ reservatis absolvere pœnitentes suos Sæculares possint Religiosi, qui sunt extra Italiam, vel in Urbe; a quibus qui intra Italiam extra Urbem.*
14 *Quid de Casibus a Romanis Pontificibus post Decreta publicata sub Clemente VIII. reservatis?*

Cum verb. *Absolvere Absolutio* Art.1. num.44. & seqq. Tom.1. hujus Bibliothecæ pag.36. relata non fuerint Decreta Sacræ Congregationis, de quibus referendis Typographum monueramus, nostræque Additiones ad eosdem numeros omissæ præterea fuerint, quæstionem de facultate Regularium absolvendi Sæculares a Censuris, & Casibus Apostolicæ Sedi reservatis hic retractare cogimur. 1

Natalis Alexander Theologiæ Dogmaticæ, & Moralis lib.II. De Sacramento Pœnitentiæ art.X. hanc num.XXVII. regulam statuit: *Confessarii Regulares ab Episcopo approbati, absolvere non possunt a Casibus Summo Pontifici, aut ipsi Episcopo reservatis, nisi specialem ab ipsis acceperint potestatem: nullaque illis Privilegia quoad hoc suffragantur.* „ Hanc enim „ illis potestatem jamdudum ademit Clemens V. in „ Concilio Viennensi (Clement. *Dudum*, tit. de sepulturis), declarans, se Regularibus ad Pœnitentiæ Sacramentum administrandum deputatis „ potestatem non impendere ampliorem, quam in „ eo Curatis, vel Parochialibus Sacerdotibus est a „ Jure concessa. Et alibi (Clement. *Religioso*, tit. „ de Privilegiis, & Privilegiatorum excessibus) Regularibus vetat sub interminatione maledictionis „ æternæ, *ne in casibus Sedi Apostolicæ, aut locorum Ordinariis reservatis quemquam absolvere præsumant*. Summi etiam Pontifices Clemens VIII. „ Paulus V. Urbanus VIII., & Innocentius X. (vide apud Barbosam p.3. de offic. & potest. Episc. „ allegat.3.) declararunt, Absolutionem a Casibus „ Sedi Apostolicæ, aut Ordinariis locorum reservatis illicitam esse Regularibus pariter, & Sæcularibus Sacerdotibus: nulla illis ad hoc suffragari „ privilegia: absolutiones, si quas ab his casibus sine speciali facultate concesserint, nullas, & irritas esse: ab his absolventes, *Excommunicationis, privationis officiorum, & Dignitatum, aut Beneficiorum, inhabilitatis item audiendi Confessiones, & ad quæcumque officia, Prælaturas, Beneficia in posterum obtinenda, pœnas ipso facto absque ulla alia declaratione*, incursuros; *super quibus a nemine, nisi a Romano Pontifice habilitatio, dispensatio, aut absolutio possit impartiri*. Alexander „ VII. has propositiones damnavit. *Mendicantes possunt absolvere a Casibus Episcopis reservatis*, non „ obtenta ad id Episcoporum facultate. Et *Regulares possunt in foro conscientiæ uti privilegiis suis, quæ sunt expresse revocata per Concilium Tridentinum*. 2

Verum a Clemente V. Regularibus ademptam facultatem absolvendi a Censuris & Casibus Apostolicæ Sedi reservatis, qua ex Romanorum Pontificum privilegiis potiebantur, falsum est. Neque hoc ex Clementina *Dudum* lib.III. Clementinar. tit.VII. de sepulturis cap.II. vel ex Clementina *Religiosi* lib.V. tit.VII. De privilegiis & excessibus privilegiatorum cap.1. constat, ut Natalis Alexander arbitratur. Etenim cap. *Dudum* de casibus Ordinariis locorum, non S. Sedi reservatis Clemens V. loquitur, ubi se non intendere ampliorem concessione sua facultatem Religio- 3

ligiosis taliter deputatis, quam Curatis, & Sacerdotibus Parochialibus impendere profitetur. Sic enim habet: „ Si . . . iidem prælati præfatis fratribus ad „ confessiones (ut præmittitur) audiendas electis, „ hujusmodi exhibere licentiam recusarint: nos ex „ nunc ipsis, ut confessiones sibi confiteri volentium libere liciteque audire valeant, & eisdem „ pœnitentias imponere salutares, atque eisdem „ beneficium absolutionis impartiri, gratiose concedimus, de plenitudine Apostolicæ potestatis. „ Per hujusmodi autem concessionem nequaquam „ intendimus personis, seu fratribus ipsis ad id taliter deputatis, potestatem in hoc impendere ampliorem, quam in eo Curatis, vel parochialibus „ Sacerdotibus est a Jure concessa: nisi forsan eis „ Ecclesiarum prælati uberiorem in hac parte gratiam specialiter ducerent faciendam„ Itaque Glossa ad verb. *Concessa* inquit: „ Hoc intendit quod in „ casibus Episcopis reservatis non possunt absolvere „ Et ad verb. *Prælati*: „ Episcopi & Superiores: unde videmus, quod hodie aliquibus ex illis concedunt casus reservatos. „

4 Capite autem *Religiosi* excommunicationis Apostolicæ Sedi reservatæ sententiam ipso facto incurrendam fert in Religiosos qui excommunicatos a canone, præterquam in casibus a Jure expressis, vel per privilegia Sedis Apostolicæ concessis iisdem, absolvere præsumpserint. „ Religiosis, *ait*, qui Clericis aut Laicis Sacramentum Unctionis extremæ, „ vel Eucharistiæ ministrare, matrimoniave solemnizare, non habita super his parochialis presbyteri licentia speciali, aut qui excommunicatos a „ canone, præterquam in casibus a Jure expressis, „ vel privilegiis Sedis Apostolicæ concessis eisdem, „ vel a sententiis per statuta provincialia aut synodalia promulgatis, seu (ut verbis eorum utamur) „ a pœna & culpa absolvere quenquam præsumpserint; excommunicationis incurrant sententiam ipso facto per Sedem Apostolicam dumtaxat absolvendi, quos etiam locorum Ordinarii (postquam „ de hoc eis constiterit) excommunicatos faciant „ publice nunciari, donec de absolutione ipsorum „ eis fuerit facta fides, nullo religiosis eisdem super „ hoc exemptionis, vel alio privilegio suffragante. „ Ex quibus perspicue efficitur, Privilegia a casibus quibusdam Apostolicæ Sedi reservatis absolvendi Religiosis a Rom. Pontificibus concessa, a Clemente V. adempta iisdem non fuisse, sed rata omnino habita. Quare Glossa ad verbum *Concessis*: „ Habent, *inquit*, multi Religiosi privilegium ab Apostolica Sede super absolutionibus diversorum casuum.

5 Neque ex Decretis Sacræ Congregationis, ad quæ Natalis Alexander provocat, efficitur generatim ubique collata Regularibus absolvendi a censuris, & casibus Apostolicæ Sedi reservatis privilegia, fuisse sublata, ut ex eorumdem Decretorum lectione liquet. Nam Decretum primum Clementis VIII. auctoritate editum est hujusmodi: „ Decretum super absolutione a casibus reservatis. Sacra congregatio S. R. E.
6 „ Card. negotiis, & consultationibus Episcoporum, „ & Regularium præposita, justis, & gravibus causis id exigentibus, ac de SS. D. N. Clementis Papæ VIII. speciali mandato, vivæ vocis oraculo desuper habito Sacerdotibus omnibus tam sæcularibus, quam regularibus per universam Italiam, „ extra Urbem degentibus, ad Confessiones audiendas probatis, quorumvis Ordinum etiam Mendicantium, Militiarum, aut Congregationum, etiam „ Societatis Jesu, & generaliter quarumcumque aliarum, quovis nomine nuncupentur, jubet, & præcipit, ne quis eorum sub prætextu privilegiorum, „ indultorum, & facultatum generaliter, vel specifice scripto, aut vivæ vocis oraculo, vel per „ communicationem a Sede Apostolica, vel ejus auctoritate eorum Ordinibus, Congregationibus, „ Collegiis, vel societatibus, aut Archiconfraternitatibus sæcularium, aut singularibus personis, seu „ alias quomodocumque sub quibusvis tenoribus, „ formis, & clausulis, etiam derogatoriarum derogatoriis, ad cujusvis, etiam Imperatoris, Regum, „ aut aliorum Principum instantiam concessarum, „ seu confirmatarum, alicui cujusvis status, gradus, „ & conditionis, aut dignitatis tam ecclesiasticæ, „ quam sæcularis, etiam Regiæ, vel Imperialis, ab „ ullo ex casibus clare, vel dubie, in Bulla in die „ Cœnæ Domini legi solita contentis, vel alias quomodocumque Sedi Apostolicæ reservatis, aut in „ futurum per Sanctitatem Suam, ejusque Successores pro tempore, in eadem Bulla, vel aliter reservandis, nec etiam a casibus quos Ordinarii locorum hactenus reservarunt, vel in posterum sibi reservabunt, nullo casu, etiam necessitatis, vel impedimenti, nisi in mortis articulo, seu cum nova, & speciali Sanctitatis Suæ, aut Successorum „ suorum, vel Ordinariorum quoad casus ab ipsis „ tantum reservatos, respective impetrata inscriptis „ licentia, Ordinariis locorum exhibenda, absolutionis beneficium de cetero impendere audeat, vel „ præsumat: sed cum opus fuerit, pœnitentes ad „ Superiores, legitimosque Judices suos accedere „ consulat, sub pœna contrafacientibus tam regularibus, quam sæcularibus, excommunicationis, „ privationis officiorum, aut beneficiorum, inhabilitatis item audiendi Confessiones, & ad quæcumque „ officia, prælaturas, beneficia in posterum obtinenda, ipso facto, absque ulla alia declaratione, „ incurrenda, super quibus a nemine, nisi a Romano Pontifice, habilitatio, dispensatiove, aut absolutio, præterquam in mortis articulo, possit „ impertiri. Sanctitas enim Sua, quatenus opus „ sit facultates, & concessiones ipsas in hac parte „ uti cassas, & irritas haberi de certo voluit, & vult, „ non obstantibus quibuscumque.

„ Præterea noverint pœnitentes, absolutionem, „ si quam obtinebunt contra hujusmodi prohibitionem, esse nullam, nulliusque roboris, & momenti. Et ne locorum Ordinarii, quibus Jus hoc reservandorum casuum competit, plurium, quam „ opus sit, reservatione, subditis aut Confessariis „ in animarum salute procuranda cooperatoribus, „ sint onerosi, monentur omnes, ut paucos, eosque tantum, quos ad Christianam disciplinam retinendam, animarumque sibi creditarum salutem „ pro cujusvis Diœcesis statu, & qualitate necessario reservandos esse judicaverint, reservent. In „ quo-

„ quorum fidem &c. Datum Romæ die IX. mensis
„ Januarii MDCI.

„ Alex. Card. Florent.

„ Hieronymus Agucchius Secretarius.

7 Alterum, quod inscribitur, *Declaratio Decreti, quo prohibetur absolutio a casibus reservatis*: sic habet:

„ Editum fuit alias a Sacra Congregatione S.R.E.
„ Cardinalium, negotiis, & consultationibus Episco-
„ porum, & Regularium præposita, Decretum su-
„ per absolutione a casibus reservatis ejus, qui se-
„ quitur, tenoris, Sacra Congregatio &c. justis & gra-
„ vibus causis &c. sub datum Romæ 9. Januar. 1601.,
„ ut supra. Cum autem dubia quædam, ac difficul-
„ tates circa ejusdem Decreti interpretationem, &
„ observationem emersissent, eadem Congregatio,
„ ne ullus deinceps obscuritati, scrupulo, ambigui-
„ tative locus relinquatur, & ut clarius appareat, in
„ quibus casibus, vigore ejusdem Decreti reserva-
„ tis, intelligatur prohibita absolutio, speciali man-
„ dato ejusdem SS. D. N. Clementis Papæ VIII., si-
„ militer vivæ vocis oraculo super ea re habito, ip-
„ sum Decretum ita moderatur, ac declarat, videli-
„ cet, sub ejusdem prohibitione illos tantum in po-
„ sterum comprehendi casus, qui in Bulla Cœnæ Do-
„ mini legi consueta, continentur. Ac præterea vio-
„ lationis immunitatis ecclesiasticæ in terminis Con-
„ stitutionis felicis recordationis Gregorii XIV., quæ
„ incipit. *Cum alias nonnulli*, Violationis clausuræ
„ Monialium ad malum finem: Provocantium, &
„ pugnantium in duello juxta Decretum Sacri Con-
„ cilii Tridentini, & Constitutionem felicis recorda-
„ tionis Gregorii XIII. incipientem: *Ad tollendum*:
„ Injicientium violentas manus in Clericos, juxta
„ Canonem: *Si quis suadente &c.* XVII. q. IV., ac
„ juris dispositionem. Simoniæ realis scienter con-
„ tractæ, atque etiam confidentiæ beneficialis. Item
„ omnes casus, quos Ordinarii locorum sibi reserva-
„ runt, vel in posterum reservabunt. In quibus om-
„ nibus jam enumeratis casibus dumtaxat, & subla-
„ ta etiam pœna inhabilitatis audiendi Confessiones,
„ eadem Sacra Congregatio vult, & mandat, dictum
„ Decretum in sua firmitate, & pristino robore per-
„ manere, & præterea declarat, eos quidem Sacer-
„ dotes tam sæculares, quam regulares, qui aliquo
„ ex privilegiis, indultis, & facultatibus, in supra-
„ dicto Decreto expressis, suffulti fuerint, posse ju-
„ xta eorum privilegia, indulta, & facultates usu
„ ante dictum Decretum receptas, & quæ sub aliis
„ revocationibus non comprehenduntur, tantum,
„ & non alias absolvere a casibus, in præsenti de-
„ claratione non comprehensis, aliis vero Sacerdo-
„ tibus hujusmodi privilegia non habentibus, nihil
„ de novo concedi. Sed ne locorum Ordinarii, ad
„ quos casuum reservatio spectat, ea in re modum
„ excedant, eadem Sacra Congregatio illos rursus
„ magnopere admonendos censet, ut non passim,
„ sed cum id videbitur communi bono expedire, a-
„ trociorum tantum, & graviorum criminum abso-
„ lutionem sibi reservent, quorum reservatio ad
„ Christianam disciplinam retinendam conferat, in
„ ædificationem, non autem in destructionem cedat,
„ ne alioquin Sacramenti Pœnitentiæ Ministrorum
„ coarctata potestate, Sanctæ Matris Ecclesiæ piæ
„ menti contrarius effectus subsequatur. Prohibet
„ etiam, ne sibi superflue reservent casus in Bulla
„ die Cœnæ Domini legi consueta contentos, ne-
„ que alios Sedi Apostolicæ specialiter reservatos.
„ Facultatem vero, & licentiam absolvendi a casi-
„ bus reservatis, quam in scriptis tantum concedi
„ permittebatur, etiam sola viva voce concedi pos-
„ se declarat. Ceterum ne quis Sacerdotum sæcula-
„ rium aut regularium, sub prætextu quod per pri-
„ modictum Decretum non fuerit sufficienter eo-
„ rum specialibus privilegiis derogatum, eidem De-
„ creto, sic ut præfertur declarato, contravenire
„ audeat, Sanctitas Sua Constitutionibus, & Ordi-
„ nationibus Apostolicis omnibus in favorem quo-
„ rumcumque Ordinum, seu Institutorum Regula-
„ rium, aut Sacerdotum tam Sæcularium, quam
„ Regularium editis, necnon eorumdem Ordinum,
„ seu Institutorum, ac etiam Ecclesiarum, & Mo-
„ nasteriorum, & aliorum Sæcularium, vel Regu-
„ larium locorum quorumcumque, etiam juramen-
„ to, confirmatione Apostolica, vel quavis firmi-
„ tate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus,
„ privilegiis quoque, Indultis, & Literis Aposto-
„ licis, etiam Mari Magno, seu Bulla aurea, aut
„ alias nuncupatis, eisdem Ordinibus, seu Institu-
„ tis, ac etiam Ecclesiis, & Monasteriis, & Sæcu-
„ laribus, aut Regularibus locis, aut personis, sub
„ quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum qui-
„ busvis derogatoriarum derogatoriis, aliisque effi-
„ cacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritan-
„ tibus, & aliis Decretis, etiam motu proprio, &
„ ex certa Scientia, ac de Apostolicæ potestatis ple-
„ nitudine, aut alias quomodolibet, etiam per viam
„ communicationis, seu extensionis concessis, ac
„ etiam iteratis vicibus approbatis, & innovatis, e-
„ tiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis,
„ eorumque totis tenoribus, & formis, specialis spe-
„ cifica expressa, & individua, ac de verbo ad ver-
„ bum, non autem per clausulas generales, idem
„ importantes, mentio, seu quævis alia expressio
„ habenda, aut alia exquisita forma servanda esset,
„ tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum, ni-
„ hil penitus omisso, & forma in illis tradita, ob-
„ servata forent, præsentibus pro expressis habens,
„ quoad ea, quæ præsentibus adversantur, illis aliàs
„ in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat spe-
„ cialiter, & expresse derogat, contrariis quibus-
„ cumque non obstantibus Romæ die 26. Novem-
„ bris 1602.

„ Alex. Card. Floren. Episcopus Prænest.

„ Hieronymus Agucchius Secret.

In Decreto ejusdem Sacræ Congregationis de Pauli PP. V. mandato edito confirmantur Decretum, & Declaratio mox allata Decreti Clementis VIII. jussu publicati. En ipsa Decreti verba: 8

„ Quoniam Sacra Congregatio Cardinalium ne-
„ gotiis Episcoporum, ac Regularium præposito-
„ rum nuper accepit, quamplures regulares tantum
„ facul-

„ facultatis, seu privilegii ab Apostolica Sede sibi concessum profiteri, ut etiam a casibus locorum Ordinariis in eorum Diœcesibus reservatis, absque alia ipsorum Ordinariorum licentia pœnitentes absolvere minime dubitent, nonnullosque alios in Decreto prohibitionis absolutionis a casibus Sedi Apostolicæ, vel locorum Ordinariis reservatis die 9. Januarii 1601. felicis recordationis Clementis Papæ VIII. jussu edito, necnon in Declaratione illius, eodem Clemente Pontifice jubente die 20. Novembris 1602. promulgata, excommunicationes Sedi, vel Ordinariis prædictis reservatas, minime comprehensas asserere, unde fit, ut metus, quo homines a peccando coercentur absolutionis facilitate exolescat. Ideo Sacra eadem Congregatio, de SS. D. N. Pauli Papæ V. speciali mandato, vivæ vocis oraculo desuper habito, decretum hujusmodi illiusque declarationem, necnon censuras, & pœnas, in eisque contenta omnia, confirmanda, atque innovanda, operæ pretium duxit, prout per præsentes confirmat, atque innovat, ab omnibusque Sacerdotibus, tam Sæcularibus, quam regularibus, quorumvis Ordinum, etiam Mendicantium, Militiarum, Congreg., aut cujusvis alterius instituti, etiam necessario exprimendi, quovis nomine nuncupetur, inviolabiliter observari, ac insuper, ut nulli ex Sacerdotibus prædictis, quibuscumque privilegiis, indultis, & facultatibus suffulti, ab excommunicationibus, vel a casibus eisdem Ordinariis, vel Sedi Apostolicæ reservatis, tam ad forum contentiosum eorumdem Ordinariorum deductis, quam non deductis, præterquam in mortis articulo absolvere audeant, vel præsumant, vel eorum aliquis audeat, vel præsumat, sub eisdem censuris, & pœnis, eo ipso, & absque alia declaratione, incurrendis, mandat, ac præcipit. Non obstantibus omnibus, quæ idem Clemens VIII. in Decreto, & Declaratione hujusmodi voluit non obstare. Datum Romæ VII. Januarii Anni MDCXVII.

„ Antonius Card. Saulius.

„ V. Theatinus Secret.

9 Neque vero alicui negotium facessere possunt extrema producti Decreti verba. Etenim quo sensu accipienda sint, eadem Sacra Congregatio in Declaratione, quam sub Urbano VIII. publicavit, exposuit. Quæ quidem Declaratio ab Auctore nostro affertur verb. *Prælatus Regularis num.* 24.

10 Eodemque pertinet Epistola ejusdem Sac. Congregationis ad Archiepiscopum Neapolitanum data sub Innocentio X. quam referunt Pasqualigus in Observationibus ad Opus Laureti de Franchis, cui titulus: *Controversiæ inter Episcopos, & Regulares n.* 1461. & Passerinus *de Statibus hominum quæst. CLXXXVII. n.* 379. Et noster Ferraris *loc. cit. n.* 26.

11 In Epistola vero sub Clemente VIII. missa ad Archiepiscopum Neapolitanum, quam Barbosa *de Officio, & Potestate Episcopi* Parte III. Allegat. L. n. 188. refert, ac etiam Passerinus loc. cit. n. 377. seq. observatio Declarationis Decreti de prohibita absolutione a casibus reservatis inculcatur. Habet enim hoc modo „ Illustrissime, & Reverendissime Domine. Accipiet Illustriss. amplitudo vestra una cum hisce literis exemplum declarationis quam Sacr. Congregat. S. R. E. Cardinalium negotiis, & consultationibus Episcoporum, & regularium præposita de expresso Sanctissimi Domini Nostri mandato nuper edidit super decreto de prohibita absolutione a casibus reservatis die 9. Januarii 1601. promulgato, quod in suis Diœcesibus Ostiensi, & Neapolitana publicandum, ad studiose observandum diligenter curabit. Cum autem locorum Ordinarii integram ex parte indicem, seu notam singulorum casuum sibi reservatorum huc miserint, compertum est in hoc genere varie quid a variis admissum fuisse, quod aliqua [illegible] indigeret; quosdam nimirum quædam reservasse, quæ Apostolica Sedes sibi reservarat; alios alia, quæ minime expediebat; nonnullos vero in ea re modum excessisse, ut nullum fere superesset peccatum, quod non sibi vindicaret, indifferens illa servandi ratio, quæ (ut necesse erat) res plerasque levis momenti, & alioquin Conc. Trident. aliorumque Sacrorum Canonum sententiæ parum congruentes complectabatur. Verum quia nondum satis hic explorata erat cujusque loci conditio, ac necessitas, non potuit unicuique reservationum hujusmodi singillatim modus, ac temperamentum, quod res poscebat adhiberi. Nec sane debuit una, eademque regula omnibus Ecclesiis præscribi, quandoquidem alia alibi magis convenire certum est, & fieri vix potest, ut omnia omnibus in locis æque probentur, & prosint. Quæ cum ita sint, visum est eidem Sacr. Congregationi præter illam declarationem, privatas quoque literas ad singulos Ordinarios mittere, quibus moneant, ut simul, ac eas acceperint, omnes casus sibi jam olim reservatos, adhibitis aliquibus pietate, & doctrina præstantibus viris de integro discutiant, diligenterque examinent, & ad ipsius decreti jam declarati normam accomodent, eorum multitudinem sic resecantes, ut ad quam paucissimos, eosque maxime necessarios redigantur iidem casus, unde salutaris ille sequatur effectus, cujus causa hæc reservandi atrociores quosdam casus Episcopis in sua cuique Diœcesi tributa est auctoritas.

„ Præcipue vero hæc monenda censet Sac. Congregatio, ut videant ipsi ordinarii, ne illos casus promiscue reservent, quibus annexa est excommunicatio major a jure imposita, cujus absolutio nemini reservata sit, nisi forte propter frequentiam, scandalum, aut aliam necessariam causam, aliqui hujusmodi casus reservandi viderentur, neque casus, in quibus absolutio, nisi cum restitutione, vel executione eorum, ad quæ pœnitentes tenentur, non confertur, neque illos, qui etiamsi mortale peccatum inducant circa res tamen parvi momenti versantur, & frequenter inter idiotas evenire solent, uti damni dati, & similium. In peccatis etiam carnalibus reservandis multa utantur circumspectione propter periculum scandalorum, in iis maxime personis, in quas ob accessum ad Confessarios extraordinarios, vel frequentem reditum ad ordinarios suspicionis aliquid capi possit. Postremo eam potissimum ineant, se-

,, sequantur rationem, quæ consideratis diligenter cujusque Provinciæ, ac populorum moribus natura, ac propensione, magis in Domino expedire videbitur. Postquam autem ab iis peracta discriptaque fuerrit hæc moderatio, unusquisque eam primo quoque tempore ad me perferendam curet, addita insuper causa, quæ cujusque casus reservationem potissimum suaserit. Hoc enim a S. D. N. deliberatum est, ut postmodum singulæ hujusmodi reservationes distinctius examinentur, quo perfecte tandem, adjutrice Dei gratia, om[illegible] num iis incommodis remedium adhi[illegible]ur. Interim de ipsius Sanctitatis Su[illegible]andato iidem Ordinarii mon[illegible] per totam suam diœcesim, ac [illegible] in iis locis, qui a Civitate, & Cathedrali sede longius remoti sunt, Pœnitentiarios, aliosque Sacerdotes constituant, ac delegent, quibus facultatem absolvendi a casibus sibi reservatis, concedant, ita ut his quoque liceat eamdem aliis Confessariis, si opus sit, etiam viva voce impertiri: Idque maxime in solemnioribus, & præcipuis anni festivitatibus, ut peccatores, quibus obvia, & facilis fuerit hujusmodi Sacerdotum copia, ad peragendam confessionem alliciantur, quia alioquin plerique, vel ob idipsum omittere possent, si necesse haberent Pœnitentiæ ministros, quibus indigent longius quærere. In eam igitur curam, quantum in se erit, sedulo incumbet illustriss. Amplitudo vestra, ut hæc omnia ex Sanctitatis Suæ, & Sacræ Congregationis mente debitæ executioni mandentur, ea diligentia, eoque zelo ubique adhibito, quam optimus quisque pastor erga animarum sibi creditarum salutem præseferre debet. Ut autem apud se, Successoresque suos perpetuum extet monumentum, quid hic circa totam hanc reservandi rationem deliberatum sit, dabit operam, ut hæ litteræ una cum ipso decreto, ac declaratione in publicis suarum Curiarum Episcopalium actis integræ describantur. Eas vero cum primum acceperit, dignabitur facere nos ea de re certiores, missuros postea quanto citius fieri poterit, expetitum novæ reservationis indicem ex præscripto hujusce mandati confectum. Quæ omnia mandante ipsa Sacra Congregatione ego Illustr. Dominationi vestræ scripsi, Deum precatus ut eandem quam diutissime incolumem tueatur. Romæ die 26. Novemb. 1602. Dignabitur etiam amplitudo vestra Illustrissimam operam dare, ut Prælatis inferioris Ordinis exemptis, seu nullius Diœcesis, si qui sint in sua Provincia, innotescat decretum hisce literis inclusum, tum etiam hæc reliqua, quæ ei scribuntur super casuum reservatione. Illustriss. & Reverendiss. Dominationis vestræ humiliatus servus.

,, Alex. Card. Flor.

12 Postremo ex propositionibus num. 12., & 36. ab Alexandro VII. damnatis confirmari non potest Natalis Alexandri opinio de interdicta generatim Regularibus absolvendi a censuris, & casibus Apostolicæ Sedi reservatis facultate. Nam in prima de solis casibus Episcopis reservatis sermo fit, in alia de casibus, a quibus absolvendi in Tridentino Concilio adempta Regularibus potestas fuit, nec deinde a Romanis Pontificibus restituta. Quanto autem jure damnatæ ab Alexandro VII. propositiones illæ fuerint, præter alios Milante in Exercitationibus in easdem propositiones ostendit.

Igitur Passerinus cum quæst. cit. art. 1. Observat. 1. 13
num. 425. seqq. pluribus ostendisset; a Regularibus, absolvi non posse suos pœnitentes sæculares a Casibus Bullæ Cœnæ, Observat. secunda num. 440. seqq. hæc scribit ,, Loquendo autem de casibus extra Bullam Cœnæ, Papæ reservatis. Primo distingui debent Regulares intra, vel extra Italiam, aut in Italia extra Urbem existentes. Nam pro Religiosis intra Italiam existentibus, sed extra Urbem, revocata fuerunt privilegia pro aliqua parte nimirum quantum ad quinque casus in Decreto Clem. VIII. supra num. 373. & 374. relato recensitas, scilicet casus violationis Immunitatis Ecclesiasticæ in terminis Constit. Gregorii XIII. Violationis clausuræ monialium ad malum finem. Provocantium, & pugnantium in duello juxta Decretum Concil. Trident. & Constit. Gregorii XIII. Injicientium manus violentas in Clericos juxta Canonem: *Si quis suadente* 17. q. 4. ac juris dispositionem. Simoniæ realis scienter contractæ, & confidentiæ beneficialis. Demptis igitur his quinque casibus ab aliis casibus Papæ reservatis etiam intra Italiam, possunt Regulares, quibus superiora privilegia concessa sunt, vel in eis communicant, ab aliis casibus Papæ reservatis absolvere. Hæc tamen prohibitio nec in Italia extenditur ad Urbem, ut patet ex decreto relato n. 373. ibi per universam Italiam extra Urbem degentibus. Et ita notarunt *Peyr. concl. 1. ad Constitut. 1. Julii II. §. 32. num. 62. Lezana par. 1. cap. 19. n. 16. Aluiset num.* 20. Quod vero ait *Anton. a Spiritu Sancto d. disp. 3. num.* 23. revocationem præfatam & exceptionem illorum quinque casuum nec nocere Regularibus intra Italiam, si alias decretum non fuit ab eis acceptatum, nec intimatum, nec promulgatum, supponit falsa principia, vel scilicet, quod lex Ecclesiastica dependeat a subditorum acceptatione, vel quod non sufficiat intimatio, & promulgatio juxta stylum Romanæ Curiæ executa Religiosi vero extra Italiam habent facultatem non limitatam per illos quinque casus, ut habetur nedum ex d. decreto Clem. VIII. sed ex decreto Urbani VIII. supra num. 376. relato, unde ipsi possunt absolvere, sicut poterant ante illa decreta, ab omnibus casibus Papalibus in Bulla Cœnæ non contentis *Lezana d. cap. 19. num. 16. Anton. a Spiritu Sancto ubi supra num. 33. Diana par. 6. tract. 4. res. 53. Nald. Bord. Sancti Mercla, Delbene, Vidal.* apud *d. Anton. de Spir. Sanct. Peregr. in compen. v. absolutio §. 1. Barbosa in sum. v. absolutio num. 7. Tambur. p. 2. disp. 16. q. 13. num. 112.* Et nihilominus advertendum, quod quantum ad casus, qui reservantur Papæ post concessa privilegia, si in hujusmodi reservatione derogatur sufficienter privilegiis Regularium, non possunt ipsi ab eis absolvere. Ita non possunt Regulares in vi privilegiorum absolvere ab excommunic. lata in Const. *Æterni Patris* Gregor. XV. pro eligendo Pontifice juxta formam ibidem statutam: quia Pon-

„ Pontifex reservando sibi illam excommunicat. derogat facultati a Tridentino concessæ Episcopis sess.24. cap.6. pro casibus occultis, & Regularium privilegiis, ideo nec Episcopi nec Regulares ab ea absolvere possunt, ut late probat *Diana par. 12. de coclloc. Card. resol. 26.* Regulares etiam posse absolvere a casu duelli intra terminos Constit. Clem. VIII. quia hic casus non est numeratus intra illos quinque, quia ibi solum excipitur casus duelli in terminis Conc. Trident. & Gregor. XIII. dixerunt *Peyr.* ad Const.1. Julii II. §.32. *num.64. Tambur. p.2. disp.16. num.113.* Ubi *num.114.* quod pariter possunt absolvere ab excommunicatione lata contra mulieres ingredientes monasteria virorum prætextu privilegiorum, vel ingredientes monasteria monialium, non ad malum finem: quia inter illos quinque casus reponitur ingressus in monasteria monialium ad malum finem. Et tandem circa hujusmodi casus Papales, seu contentos in Bulla Cœnæ considerandum, quod licet *Gaspar Hurtado disput.11. de pœnit.* arbitretur hujusmodi casus esse reservatos ratione enormitatis, tamen communis sententia est, ut censeantur reservati ratione censuræ. *D. Anton. 3.p. tit.17. c. 11. Cajet. in sum. v. casus. Navar. c.27. num.254. Armilla v. casus. Duar. & Casar.* quos sequitur *Aluiset ubi supra num. 21.* Quod & esse de jure affirmat *Suarez 4. disput.26. sect. 2. conclu. 2.* Unde est, quod ubi casus sit talis, quod peccator non incurrit censuram, non est reservatus. Ab incursu autem censuræ excusant ignorantia, maxime ubi censura lata est contra temere agentes, aut præsumentes, aut scienter violantes legem, in quo casu etiam ignorantia cum bona fide excusat. Excusat etiam oblivio, & inadvertentia, & indeliberatio actus, & si actus non fuit consumatus. „ Confer Billuart de Sacramento Pœnitentiæ Differt. VI. art. VII. in resp. ad quæst. 5. tum Clementis XI. Decretum ab Auctore nostro allatum verb. *Absolvere*, *Absolutio* art.1. num.47. in quo recensentur casus, a quibus Confessarii tam Sæculares, quam Regulares in Urbe absolvere non possunt Pœnitentes extra mortis articulum.

14 Ne quid autem desit, quod ad hanc controversiam, quam explicandam suscepi, pertinere videatur, subjiciam quæ Cuniliati de Sacramento Pœnitentiæ §.XII. num.6. & 7. tradit. Hæc igitur habet „ Demum inquisitione dignum videtur, num Privilegiati possint absolvere ab aliis casibus; quos sibi reservarunt Romani Pontifices, post Decreta Clementis VIII. & Pauli V., ac deinceps sibi reservabunt, si non pertineant ad S. Inquisitionis Officium, & ad Congregationem de Propaganda fide &c. quemadmodum insupra laudata Constitutione Urbani VIII. *Sicut accepimus* statutum est? Pater Dominicus Viva supra propositionem XII. Alexandri VII. ex verbis Decreti Pauli V. *Ac insuper ut nulli ex Sacerdotibus, quibuscumque privilegiis, indultis, ac facultatibus suffultis, ab excommunicationibus, vel a casibus, . . Sedi Apostolicæ reservatis, . . . præterquam in mortis articulo, absolvere audeant, vel præsumant*: deducit sublatam omnino Privilegiatis facultatem absolvendi ab hujusmodi casibus; clausula namque illa *Insuper*, ait ille, videtur indicare novum dispositionem legislatoris, ab antiquis distinctam, ex capit. *Statutum*, §. *Insuper de Rescriptis* in 6. atque adducit pro sua opinione Floronum, & Bordonum apud Dianam p.8. Tract.7. responf.71. Idem docet Pater Casnedi Tom.3. disp.30. num.58. ex verbis Decretorum Clementis VIII. Idem tenet Cardinalis Petra tom.5. Constitutionum Apostolicarum, super Constitutionem XIX. Sixti IV. n.15. & pro eadem sententia affert Pellicionum quæst.7. cap.2. §. dico quarto; & cap. 3. §. respondeo: Matthæucium de Officialibus Curiæ, cap.2. n. 11. & 12. Barbosam p. 3. de potestate Episcopi, Alleg.5. ad Concil. Trident. cap. 1. & P. Viva supra relatum. Passerinus noster de statibus Hominum quæst.187. art.1. Observatione 2. n.443. advertit, quod quantum ad casus, qui reservantur Papæ post concessa Privilegia, si in hujusmodi reservatione derogetur sufficienter privilegiis Regularium, non possunt ipsi ab illis absolvere: ita non possunt Regulares in vi privilegiorum absolvere ab excommunicatione lata in Constitutione *Æterni Pastoris* a Gregor. XV. 1621. die 14. Novembris, edita contra violantes statuta circa electionem Romani Pontificis: Rursus idem Passerinus Observatione 3. num.452. docet, ex Constitutione Urbani VIII. ad derogandum privilegiis Regularium, nullam specialem derogationem esse necessariam. Rotarius tom. 3. Theologiæ Regularium de Sacr. Pœnit. cap. 1. punct. 9. num. 8. ait: laudati Auctores, nempe Lezana, Passerinus, Naldus, Antonius a Spiritu Sancto, Diana, Barbosa, & alii advertunt, quod si Papa aliquem casum sibi reservaret, hic virtute privilegiorum non posset a Regularibus absolvi. Hinc mihi mirum est, quomodo P. Lucius Ferraris, vir alioquin Doctissimus, in sua Bibliotheca Canonica verbo *Absolutio* concedat universim Regularibus facultatem absolvendi a casibus Papæ reservatis; & deinde verbo *Complex* excipiat casum, absolventis complicem in peccato contra sextum præceptum; & verbo *Sollicitatio* excipiat casum, falso accusantium Sacerdotes de sollicitatione, & procurantium ut accusentur; & verbo *Eleemosina*, casum illorum, qui Missas celebrare faciunt minori eleemosina, parte ejusdem sibi retenta; cum eadem sit ratio istorum, quam cæterorum; unde vel nec isti sint excipiendi, vel una cum istis etiam alii excipi debeant. Novissime de Regularium Privilegiis librum edidit Romæ Fr. Didacus ab Aragonia, & in Tractatu 6. cap.5. num.1. plures casus recenset, a quibus Regulares absolvere nequeunt, quamvis non contineantur in Bulla Cœnæ Domini, neque in Decretis Clem. VIII. unde inferendum videtur, saltem non apparere fundamentum, cur alii qui excipiantur, alii vero non, ac proinde tuto ad praxim deduci non posse illorum Theologorum sententiam, qui facultatem Regularium extendere student ad omnes casus Pontifici reservatos, præter illos, circa quos derogatum fuisse illorum privilegiis certissime ostendimus. Casus itaque Papales, circa quos verum duco, Regulares absolvere non posse, quique post Clem. VIII. decreta, soli pontifici reservantur, præter illos, quos supra

„ recensuimus, sunt sequentes. Primus: Deprimentes, atque impugnantes opinionem, asserentem B. Virginem sine originali conceptam: & vicissim contrariam opinionem damnantes hæresis, peccati mortalis, aut impietatis: Alex. VII. in Constit. *Sollicitudo* die 8. Septemb. 1661. Secundus, Romanæ Curiæ Officialibus, aut Judicibus, sive Romæ, sive quocumque loco, in quo dictam Curiam esse contigerit, dantes, recipientes, permittentes, deponentes mediate vel immediate aliquid, quodcumque illud sit, pro justitia, vel gratia, sive in spiritualibus, sive in temporalibus, & mixtis, Alex. VII. Constit. *Inter gravissimas*, 2. Maii 1656. Tertius audentes quovis modo docere, tueri, aut ad praxim deducere opinionem asserentem, posse privilegiatos Bulla Cruciatæ eligere confessarium non approbatum ab Ordinario loci, in quo ipsi pœnitentes degunt, & confessarios eligunt. Innoc. XII. Constit. *Cum sicut non sine* 19. April. 1700. quæ confirmata fuit a Benedicto XIV. anno 1744. Quartus, Chartusiensium Monasteriorum Superior, vel alius ejusdem Ordinis Monachus, sive quælibet alia persona, quæ permittere audeat vesci carnibus, vel eisdem uti in Monasteriis ejusdem Ordinis, sive publice, sive secreto. Clem. XI. Constit. *Ex injuncto*, 11. Maii 1712. Quintus, Missarum eleemosinas qui accipiunt abundantiores, & in minori summa conferunt celebrantibus: & Laici quidem, seu Sæculares excommunicationis pœnam, Clerici vero, sive quicumque Sacerdotes pœnam suspensionis ipso facto incurrunt. Benedictus XIV. Constit. *Quanta cura*, 30. Junii 1741. quam supra retulimus cap.III. de Eucharist. Sacram. §.XIV. num.II. Sextus absolvens extra casum mortis, & deficiente tunc quocumque alio confessario (etiamsi approbatus non fuerit) personam complicis contra sextum Decalogi præceptum, nisi adsit periculum seipsum infamandi, aliisque malam sui suspicionem ingerendi Bened. XIV. Constit. *Sacramentum Pœnitentiæ*, 1. Iunii 1741. & in declaratione, seu Constit. *Apostolici muneris* 8. Febr. 1745. de qua suo loco locuti sumus. Sexto, Confessarios innocentes apud Ecclesiasticos Judices falso sollicitationis ad turpia, qui insimulat. Bened. XIV. in laudata Constit. *Sacramentum Pœnitentiæ*. Octavus, Clausuram Monasteriorum quorumcumque Religiosorum virorum Fæminæ violantes, quæcunque illæ sint, & quocunque prætextu; exceptis Fundatricibus, quæ tamen primo habeant privilegium Pontificium nominatum, & signatum; secundo, ostensum Ordinario, & ab eo recognitum; tertio, ad ingrediendam dumtaxat Ecclesiam positam intra claustra. Benedict. XIV. Const. *Regularis disciplinæ*, 3. Januarii 1742. Nonus, audentes sive pro se, sive pro aliis temere uti facultatibus vel a Romanis Pontificibus concessis ingrediendi monasteria monialium; quas quidem facultates omnes., quæcunque sint, revocat, & irritas declarat Benedict. XIV. Const. *Salutare*, 3. Januarii 1742. Decimus, Edentes, aut publicantes quamcumque confutationem aut interpretationem Decreti editi circa diminutionem Festorum: secundo typis imprimentes, vulgantes, seu alia quacumque ratione in lucem edentes libros, libellos, relationes, theses, folia, epistolas, vel alterius cujusque generis opera, sive incidenter, sive ex professo de prædicto argumento tractantia: tertio, quæcunque edita sunt iterum prælo subjicientes, & recudentes; pro Laicis est pœna excommunicationis; pro Ecclesiasticis pœna suspensionis a divinis: Benedict. XIV. Constit. *Non multi menses*, 14. Novemb. 1748. Laudatus Didacus ab Aragonia ulterius contendit, nonnisi a Romano Pontifice absolvi posse, primo, revelantes secretum Sac. Romanæ Rotæ contra formam Bullæ Urbani VIII. Secundo, revelantes secretum S. Officii, juxta Decretum Clem. XI. Tertio, violantes juramentum quod emittunt Officiales S. Congregationis Rituum circa Sanctorum Canonizationem. Quarto, violantes interdictum positum a Sede Apostolica. Quinto, Tractantes de successore eligendo, vivente Romano Pontifice; & inquirentes per Astrologiam judiciariam de statu Christianæ Religionis; vel de vita, & morte Romani Pontificis pro tempore existentis. Sexto, delinquentes contra Constitutiones de Romani Pontificis electione editas; ut diximus supra cum Passerino. Alii fortasse erunt casus, supra quibus, jure merito vere creditur, quod Regulares careant facultate: sed neque tempus, neque opportunitas permittit ulterius inquirere: propterea studiosus Lector eos requirat; atque hic recensitis adjungat ne nostram hanc novissimam ad Tertium Artic. APPENDICEM longius protrahamus (*).„

ARTICULUS IV.

Quo ad varia alia, quæ concernunt Confessarium.

CONfessarius tenetur conformare se quo ad judicium Sacramentale opinioni pœnitentis, si ejus opinio sit vere probabilis etiam contra propriam opinionem. Unde Confessarius tenetur absolvere pœnitentem alias dispositum juxta sententiam vere probabilem ipsius pœnitentis; Si enim pœnitens bona fide sequatur sententiam, quæ a probatis Auctoribus tamquam tuta, & probabilis defenditur, Confessarius vero eam speculative improbabilem censeat, tenetur Confessarius deposita, ac relicta, propria opinione, pœnitentem absolvere; quia pœnitens habet jus eligendi opinem vere probabilem, & ut alias dispositus absolvatur; Sic Sanchez *lib.1. in Decalog. c.9. n.27. & seq.* Cardenas *disput.56. n.1144., & disput.17. n.85.* cum communiori Doctorum. Immo Layman *lib.1. tract.1. c.5. n.10.* dicit reprehendendos esse Confessarios, qui aliter faciunt. *Reprehendenda*, dicit ipse, *est quorumdam Confessariorum consuetudo, qui veriti pœnitentem contra propriam sententiam absolvere, eundem ad alium Confessarium ablegant, qui appositam opinionem probabilem tenet; si enim ille aliter absolvere potest, cur non & tu possis? aut cur tua speculativa persuasio pœnitenti obesse debeat?* Vide tamen ad calcem hujus Artic. Præmonitionem Censoris Theologi. Confessarius nec debet, nec potest absolvere peccatores recidivos, & consuetudinarios, qui crebro peccant contra legem Dei, naturæ, & Ecclesiæ, si nulla in ipsis appareat spes emendationis; Ita communis post expressam damnationem sequentis propositionis ordine 60. inter

inter damnatas ab Innocentio XI. 2. *Martii* 1679. ibi: *Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, & Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio,*
3 *dummodo ore proferat se dolere, & proponere emendationem*. Nec potest Confessarius absolvere pœnitentem, qui est in proxima occasione peccandi, quam potest, & non vult dimittere, quinimmo directe, aut ex proposito, quærit, aut ei se ingerit, non excusante, quod illa occasio multam conferat utilitatem: Sic expresse habetur ex propositionibus damnatis ab eodem Innocentio XI. una ordine 61. ibi: *Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere, quinimmo directe, & ex proposito quærit aut ei se ingerit*, & altera ordine 62. ibi: *Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta*
4 *non fugiendi occurit*. Nec potest Confessarius absolvere pœnitentes, quos cognoscit culpabiliter ignorare Mysteria Fidei, & præcipue illud Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis Christi Domini; ita expresse idem Pontifex in propositione damnata ordine 64. ibi: *Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia Mysteriorum Fidei, & etiamsi per negligentiam etiam culpabilem nesciat Mysterium SS. Trinitatis, & Incarnationis Domini Nostri Jesu Christi*. Nec
5 potest Confessarius in magno pœnitentium concursu ipsos solummodo dimidiate audire, & absolvere, sed debet ipsos singillatim integre audire, & nonnisi integre confessos absolvere, & dimittere. Ita etiam expresse habetur ex definitione ipsius Pontificis in propositione damnata ordine 59. ibi: *Licet Sacramentaliter absolvere dimidiate tantum confessos ratione magni concursus, qualis v. g. potest contingere in die magnæ alicujus festivitatis, seu Indulgentiæ*.

6 Religiosi semel simpliciter approbati possunt in Diœcesi Episcopi approbantis quovis anni tempore etiam Paschali, & quorumcumque etiam infirmorum confessiones audire, absque ulla Parochorum, vel ipsius Episcopi licentia: De qua tamen Confessione tenentur dicti Religiosi eorumdem infirmorum Parochum illico certiorem reddere, & hoc potest illis ab Episcopo sub pœna suspensionis a facultate audiendi Confessiones præcipi; Sufficit tamen, ut certioratio hujusmodi fiat saltem per Scripturam apud ipsum infirmum relinquendam. Sic expresse statuit Clemens X. in Constitutione incipiente *Superna*, & jam antea declaraverat Sacra Congregat. Episcop. & Regul. *sub die* 1. *Julii* 1606. *& in una Senogallien.* 22. *Januar.* 1661.
7 *& in Anconitana* 6. *Octobr.* 1645. Valde convenit, ut Confessarii extra casum infirmitatis, aut alterius honestæ causæ nonnisi in Ecclesia audiant Confessiones Sacra Congreg. Episcop. & Regul. *in Neapolitana* 29.
8 *Martii* 1593. Et eadem Sacra Congregatio *in una Observant.* 16. *Septemb.* 1617. approbavit Ordinarii Constitutionem, qua prohibebatur, quod Regulares non audirent Confessiones Sæcularium in propriis Cellis.
9 Confessarii sine necessitate audire non debent Mulierum Confessiones post crepusculum vespertinum, & ante auroram; Sac. Congr. Episcop. & Reg. *in Pa-*
10 *duana* 21. *Januar.* 1620. Prohibitionem audiendi Mulierum, puerorumque Confessiones extra Sedem Confessionalem, vel e conspectu, & non interposita crate sub pœna suspensionis ab audiendis Confessionibus laudavit Sac. Congreg. Episcopor. & Regul. *in Collen.* 18. *Decembr.* 1693. *referente Eminentiss. Petruccio*, & postea Litteris Encyclicis injunxit Congregat. Inquisitionis 4. *Decemb.* 1694. Confessarii pos- 11
sunt juberi ab Episcopo, ut denegent absolutionem Parentibus notabiliter contumacibus, quo ad Filiorum educationem in rebus ad animarum salutem spectantibus, *Clemens XI.* 16. *Martii* 1703. *in Littera Circulari pluribus in locis Italice impressa*, quam utroque idiomate conscriptam refert Genettus *in Theolog. Moral. tom.* 7. *in fine, ad Quartum*.

Supplementa Auctoris.

Confessarii caveant, ne pœnitentes, quos nove- 12
rint ab alio sollicitatos absolvant, nisi prius, sive denunciationem fecerint, vel saltem promiserint se denunciaturos quam primum poterunt; Benedictus XIV. Constit. 20. tom. 1. Bullar. incip. *Sacramentum Pœnitentiæ*.

Confessarii ad turpia sollicitantes denunciandi sunt 13
ab eodem pœnitente; quæ denunciatio fieri debet, etiamsi Confessarius sit simplex sacerdos & jurisdictione careat, etiamsi pariter sollicitationi ipse pœnitens consenserit; etiamsi post ipsam sollicitationem longum jam tempus effluxerit; etiamsi sollicitatio fiat a Confessario non pro se, sed pro alio; alioquin pœnitens sollicitatus denunciare detrectans incapax sit absolutionis. *ibid*.

Confessarii ad turpia sollicitantes præter pœnas a- 14
lias a Jure statutas, perpetuam inhabilitatem incurrunt, ad celebrationem Missæ, ut patet ex seq. Decreto S. Universalis Inquisitionis, allato tom. 2. Bullar. Benedicti XIV. *in Append. num.* 8.

Feria V. die V. Augusti 1745.

In Generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & Universalis inquisitionis habita in Palatio Apostolico Quirinali, coram Sanctissimo Domino Nostro Domino Benedicto Divina providentia Papa XIV. & Eminen. ac Reverendiss. S.R.E. Cardinalibus adversus hæreticam pravitatem Inquisitoribus Generalibus a Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

Sanctissimus Dominus Noster sollicite animadvertens, quam grave sit delictum illorum perditorum hominum, qui Sacrosancto Missæ Sacrificio, ac salutaris Pœnitentiæ Sacramento, ad animarum reparationem a Christo Domino institutis, in illorum perniciem, & damnationem abutuntur; decrevit quod in posterum Sacerdotes tam Sæculares, quam Regulares cujuscumque Ordinis, Instituti, Congregationis, & Societatis etiam de necessitate exprimendæ, vel in actu Sacramentalis Confessionis, sive illius occasione, aut prætextu ad turpia sollicitantes, vel Sacrificio Missæ abutentes ad sortilegia, præter pœnas a jure, Apostolicis Constitutionibus, ac signanter a san. mem. Sixti V. & Gregorii XV. contra eosdem inflictas, perpetuam etiam inhabilitationem incurrant ad præfati Sacrificii celebrationem. Quodque ejusmodi Decretum significetur singulis cujuscumque Ordinis Superioribus, ac Præpositis, ad hoc ut de illo, sicuti & de prædictis, aliisque Summorum Pontificum Constitutionibus, juxta præscriptum in Generali

nerali Decreto Supremæ Inquisitionis diei 15. Decembr. 1633. semel saltem in anno, Feria sexta post octavam Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis in publica mensa, vel in Capitulo ad hoc specialiter convocato, ac insuper in quocumque Generali, vel Provinciali Capitulo, vel alio quovis nomine nuncupato Capitulari congressu suos subditos, ac Religiosos commonendos curent, ejusdemque commonitionis coram Suprema Congregatione juratum Testimonium exhibeant. Sic expresse in *Appendice Tomi secundi sui Bullarii pag.*46. *n.*8.

Ubi advertendum est, quod publicatio hujus Decreti sufficit, quod fiat per totum residuum mensis Augusti juxta enunciatum Decretum diei 15. Decembris 1633. extensum per aliud ejusdem Sac. Congregationis Decretum diei 11. Februarii 1638. a dicta Feria Sexta ad totum residuum illius ad instantiam Procuratoris Generalis Canonicorum Regularium Lateranensium, quam gratiam omnibus Regularibus suffragari voluit.

15 Calumniatores vero Confessariorum quo ad sollicitationem, privantur beneficio absolutionis, quæ summo Pontifici reservatur extra mortis articulum; Idem citat. Constitut. incip. *Sacramentum Pœnitentiæ* §.3.

16 Injungitur Ordinariis, ut in approbatione Confessariorum Constitutionem Gregorii XV. & præsentem Benedicti XIV. ab omnibus Sacerdotibus approbandis attente legi, & observari curent; ex *citat. Constitut.*

17 Constitutio contra sollicitantes a Græcis quoque observari debet; Idem Constit. incipien. *Etsi*, §.9.

18 Confessarius caret omni auctoritate, & jurisdictione absolvendi socium criminis in ordine ad illud crimen cum illo commissum; & si nihilominus ausus fuerit absolutionem hanc impertiri, ipso facto incur-

19 rit excommunicationem Summo Pontifici reservatam, quæ absolutio socii criminis neve ipso Jubilæo, vel privilegio Bullæ Cruciatæ impendi valet; *ex cit. Constitut.*

20 In mortis vero articulo, si adsit quicumque alius Sacerdos, qui præsenti necessitati provideat, & Confessarius socius criminis pœnitenti alias disposito absolutionem impenderit, absolutio quidem ipsa valet; at Confessarius lethaliter peccat, & excommu-

21 nicationem reservatam incurrit. Quare non potest id agere Confessarius, nisi cum necessitas urgeat mortis, nec adsit alius Sacerdos saltem simplex, qui eamdem absolutionem impertiri possit; vel saltem nisi ipse non posset ab hoc munere vacare sine gravi aliqua infamia, vel scandalo. Tenetur proinde omnia media adhibere citra scandalum vel infamiam suam ad hoc, ut ipse se subtrahat, & alium si fieri possit, substituat. Sic ex altera Constitut. ejusdem Pontificis incip. *Apostolici muneris* in qua declarat priorem Constitut. incip. *Sacramentum Pœnitentiæ*. Vide verb. *Complex peccati num.*22. ubi præf. Constitutio *Apostolici* affertur ad literam.

22 Confessariis interdicitur exquirere a pœnitentibus nomina complicum, sive sociorum in crimine; Idem

23 tom.1. Constitut.134. incip. *Suprema*. Et hæc perversa praxis exquirendi a pœnitentibus complicum nomina, & denegandi absolutionem, nisi illa manifestarent, damnatur, & prohibetur sub gravissimis pœnis; Idem tom.2. Constitut.8. incip. *Ubi primum*. Vide supra tradita jam verb. *Complex peccati*. Et declaratur, quod hujusmodi sanctio ge- 24
neralis sit pro omnibus locis, & personis, Idem Constitut. 20. incip. *Ad eradicandum*.

Confessarii hac in re delinquentes cum suspicione 25
pravi dogmatis denunciandi sunt Officio S. Inquisitionis ab iis, qui quoquo modo eorum delictum cognoverunt; Idem in cit. Constitut. incip. *Ubi primum*. Pœnitentes tamen in casibus, & causis pro- 26
priis non tenentur denunciare; Idem *ibid.* Inquisitio- 27
nis Officium contra hujusmodi delinquentes procedere debet ad formam suarum consuetudinum, & facultatum; Idem *ibid.* Confessarii in præmissis de- 28
linquentes sine suspicione pravi dogmatis judicandi sunt a suis Ordinariis; Idem *ibid.*

Confessarius Ordinarius Monialium unicus pro to- 29
ta Communitate deputari debet; Idem tom.2. Constitut.16. incip. *Pastoralis Curæ*. Præterea Extraordinarius iisdem concedi debet bis, aut ter in anno ex 30
Decreto Concil. Trident. Idem *ibid.* Quod intellige non de singulis Monialibus peculiariter, sed de to- 31
ta Communitate; Idem *ibid.* Hic autem Confessiones 32
omnium Monialium, quæ eidem confiteri velint, audire debet: Idem *ibid.* Moniales tamen non te- 33
tentur singulæ eidem peccata sua confiteri, sed sufficit, ut omnes in Monasterio degentes coram ipso se sistant; Idem *ibid.*

Confessarii Extraordinarii electio pertinet ad Or- 34
dinarium loci pro Monasteriis sibi immediate subjectis, seu ad Superiorem Regularem pro iis, quibus de cætero Confessarium Ordinarium deputare consuevit; Idem *ibid.* Pro utriusque Confessariis tam Ordinariis, quam Extraordinariis, requiritur expressa approbatio Episcopi, seu Ordinarii loci: 35
Idem *ibid.*

Notandum hic quod Pontifex, quando in suis ☞
Constitutionibus injungit, Confessarios Monialium debere esse approbatos ab Episcopo seu Ordinario loci, non agit de Monialibus, quæ subjacent Prælatis, seu Abbatibus jurisdictione quasi Episcopali gaudentibus in territorio nullius Diœcesis. Hujusmodi enim Prælati, & Abbates possunt in Diœcesi sibi assignata quidquid potest in sua Diœcesi Episcopus, iis tantummodo exceptis, quæ pendent ab Ordinis potestate, ut aperte docet Bened.XIV. *lib.*13. *de Synodo*, *cap.*25. *num.*2. Idem pariter dicendum cum proportione de Abbatissis territorium hujusmodi separatum habentibus. Illæ enim pro suis Monasteriis Confessarios designant approbatos a Viris doctis, quos ipsæ ad hunc effectum destinant; Mendo *in Epitome verb. Abbatissa num.*4. Neque id novum censendum est, ait Mendo cit. *de Ordin. Milit. disqu.*7. *q.*4. *num.*59. Plures scilicet Abbatissas Monialium gaudere jurisdictione Ecclesiastica respectu suorum Vassallorum, quam per se ipsas nequeunt exercere, sed designant personas, ut eam exerceant, & Illico post designationem absque confirmatione Pontificis, & sine licentia alterius Prælati eam exercent; quia a Pontifice derivatur in eos, hoc ipso quod ab Abbatissis designentur, quæ designatio fit ex concessione, & privilegio Sedis Apostolicæ. *Attamen*, subjungit idem Mendo, *ego proprius loquendo, non assererem, eas Abbatissas gaudere jurisdictione spirituali*, (prout gau-

gaudere affirmant Emanuel Rodriguez *in summ. tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 49. *num.* 1. Flores de Mena *in variis quæst. qu.* 10. *n.* 4. Miranda *in Manuali Prælat. tom.* 2. *de Sacr. Monial. qu.* 6. *art.* 5. *concl.* 4. P. Reginaldus *in summ. tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 7. *sect.* 2. *num.* 117.) *sed gaudedere privilegio, ut designent Viros Ecclesiasticos, qua designatione facta, illi a Pontifice eam jurisdictionem accipiant. Quare Pontifex apponit ut conditionem, designationem personarum ab Abbatissis præstandam, qua designatione apposita, ac impleta, jurisdictionem eis personis concedit, non expectato alio requisito, nec confirmatione Pontificia*. Hæc Mendo cujus doctrina confirmata in terminis per ea, quæ P. Franciscus Suarez *in* 3. *Part. D. Thomæ Disp.* 26. *de Pœnit. sect.* 1. habet his præcisis verbis: *Aliquando vero contingit in Ecclesia, ut laicis, vel fœminis concedatur facultas providendi, seu nominandi Confessores pro suis familiis, vel subditis: illa vero non est commissio jurisdictionis, quæ talibus personis fiat: sunt enim jurisdictionis spiritualis incapaces: sed solum est potestas ad eligendam, vel designandam talem personam qua designata, Pontifex, seu Prælatus Ecclesiasticus, qui talem facultatem dedit, confert illi jurisdictionem.*

36 Prælati Regulares negligentia in deputatione Confessariorum Extraordinariorum suppleri debet ab Ordinario: Ordinarii vero incuria a Cardinali Majori Pœnitentiario; Idem *ibid.* Confessarius Extraor-
37 dinarius Monialibus peculiaribus denegari non debet in casu gravis infirmitatis, etiam post alteram, aut tertiam concessionem universo Monasterio in-
38 dultam; Idem *ibid.* Et si a Prælato Regulari denegetur, Ordinarius loci poterit eum deputare; Idem
39 *ibid.* Idem procedit in casu, quo Monialis aliqua firmiter recuset Ordinario Monasterii Confessario
40 confiteri; Idem *ibid.* Si vero Monialis Extraordinarium peculiarem Confessarium optet pro spirituali dumtaxat consolatione, & profectu, suadetur Ordinariis, & Regularibus Prælatis, ut faciles se exhi-
41 beant in hujusmodi concessionibus; Idem *ibid.* Pœnitentiarii Majoris jura in præmissis firma semper intelliguntur; Idem *ibid.*

42 Pro Monialibus, quæ Regularibus subjectæ sunt, Extraordinarius Confessarius deputari potest tam e Clero sæculari, quam ex altero Ordine; Idem *ib.*
43 Verum saltem semel in anno deputari jubetur Sacerdos, vel Sæcularis, vel alterius Ordinis ab eo, cu-
44 jus est Monasterii Prælatus; Idem *ibid.* Hanc legem ab Innocentio XIII. & Benedicto XIII. maturo præmisso examine statutam, Pontifex declarat generaliter esse, & ubique observandam, ipseque expresse extendit ad omnia Monasteria Regularibus subje-
45 cta; Idem *ibid.* Et dat facultatem Episcopis, sive Ordinariis, supplendi hac in re Regularium Superiorum negligentiam, & defectum; si nempe pensatis rerum circumstantiis, ita expediens esse judicaverint; Idem *ibid.*

46 Confessarius extra Ordinem alicui Monasterio, vel Moniali deputatus, expleto officio suo, abstinere debet ab accessu ad claustra, nec commercium, etiam spiritualis causæ obtentu, cum Monialibus fo-
47 vere; Idem *ibid.* Confessarius Ordinarius Monialium Confessiones excipere nequit, durante Officio, & & deputatione Extraordinarii: Nec alia ratione huic impedimentum afferre, ne munus suum implere valeat; Idem *ibid.*

Confessarius Regularis Monialium, qui non est 48
Monasterii Prælatus, Judex esse non potest in causis super nullitate earum Professionum; Idem tom. 2. Constit. 47. incip. *Si datam*.

Confessariorum facultates occasione Jubilæi assi- 49
gnantur a Benedicto XIV. tomo 1. Constitut. 110. incip. *In Suprema* §. 4. & sunt illæ jam assignatæ *in tom.* 4. *verb. Jubilæum art.* 2. *Vide ibid.*

Confessariorum facultates in vim Bullæ Cruciatæ 50
assignantur ab eodem Constitut. 86. incip. *Quoniam* §. 8. & 10. Vide *tom.* 1. *verb. Bulla Cruciatæ*, ubi abunde de omnibus. Confessarius electus in vim 51
Bullæ Cruciatæ pro absolutione a Censuris, & peccatis reservatis, approbatus esse debet ab Ordinario loci, in quo Confessiones excipit; Idem Constit. 100. incip. *Apostolica Indulta* §. 2. Quod extendi- 52
tur ad alia Indulta similia; Idem *ibid.* §. 5. Et decla- 53
ratur comprehendere omnes personas in Indulto comprehensas, etiam Regulares, sub pœna nullitatis absolutionis; Idem *ibid.* §. 6. Confessarius ab- 54
solvens absque approbatione Ordinarii loci incurrit pœnam suspensionis ipso facto, & absolutio est nulla; Idem *ibid.* §. 12.

Confessarii quotannis, sicut Parochi, vacare de- 55
bent exercitiis spiritualibus; Idem tom. 1. Const. 2. incip. *Ubi primum* §. 3.

* Confessarius, si audierit pœnitentem & non ab- 56
solverit, requiraturque de attestatione confessionis in scriptis, debet illam concedere, non tamen unquam affirmare debet se illum absolvisse, nec tunc pariter cum illum absolverit, nam alias si de aliquo hoc attestatus fuisset, & de aliquo non, revelationis Confessionis periculum subiret; *Institut. Eccles.* 45. §. 10.

Si pœnitens tempore Paschæ absolutionem obti- 57
nuit, sed ex consilio Confessarii admonetur, ut aliquo tempore abstineat a communione, potest parere absque peccato. Non tamen potest Confessarius ad arbitrium prorogare eam communionem, ut ex *cap. Omnis utriusque sexus, de Pœnit. & Remiss.* Ibid. §. 16. * 58

Hic juvat ad rem adducere novissimum Decretum, seu Responsum Sacræ Apostolicæ Pœnitentiariæ ad seq. dub.

EMINENTISSIMI SIGNORI.

Alcune Monache professe esistenti in questa Città di Torino, umilmente prostrate a piè dell' Eminenze Vostre, espongono qualmente avendo ricevuto dalla carità di cotesta Sagra Penitenziaria la facoltà in termini consueti, di potersi tre volte l' anno confessare Sacramentalmente da Confessore approvato dall' Ordinario; anzi dalla recente Constituzione del Regnante Sommo Pontefice per il Giubileo, di cui ha aggraziato li Monisteri, essendo concesso alle Monache potersi, nel tempo ivi prefisso, confessare da qualunque Confessore approvato per Monache, insorto perciò qualche dubbio;

Supplicano l' Eminenze Vostre degnarsi dichiarare in riguardo al primo punto, se quelle parole

A Con-

A Confessario approbato ab Ordinario, quali si leggono nelle Lettere, o Indulti della S. Penitenzieria, possano nel caso surriferito estendersi assolutamente a Confessore già stato ordinario, o straordinario del medesimo Monistero supplicante senz' altra nuova approvazione; In rapporto al secondo punto, se la predetta Constituzione s' intenda pure come sopra, di Confessore stato già approvato per ordinario, o straordinario, o di qualunque altro. Che della Grazia.

DECRETUM

SACRÆ POENITENTIARIÆ.

Sacra Pœnitentiaria ex deductis in hoc supplici libello respondet; Indulta, de quibus agitur, per ejusdem Sacræ Pœnitentiariæ organum a Summo Pontifice concedi Monialibus consueta, ex eorumdem Summorum Pontificum mente, ac voluntate non cadere sub regulas in Constitutione S. M. Clementis Papæ X. incip. *Superna*; sive in aliis consimilibus contentas. Quare declarat sufficere, quod Confessarius vigore hujusmodi indulti ejusdem Sacræ Pœnitentiariæ a Moniali eligendus, fuerit alias, etiam semel, ad Monialium Confessiones audiendas ab Ordinario approbatus, nisi constet eundem Confessarium fuisse postea ob demerita, quæ ipsas Confessiones concernant, ab eodem Ordinario positive reprobatum.

Datum Romæ in Sacra Pœnitentiaria die 10. Martii 1750.

Nota Censoris Theologi, ex Edit. Romana.

Quoad varia, quæ concernunt Confessarium.

Opinio, quam numero primo recenset, atque inculcare videtur Auctor Romanis Censoribus non placuit. Quamobrem de eorum sententia præmonendos hic Lectores duximus. Nec dubitamus,
59 quin attendentes ad Confessarii munia statim intelligant, falsam esse opinionem, quæ prædicat, teneri Confessarium ad conformandum se voluntati Pœnitentis, quem absolvat, etsi hanc minus probabilem, atque hanc speculative falsam existimet. Nemo ignorat, Confessarium Dei vices in Tribunali sustinere atque Doctoris, Judicisque personam ge-
60 rere. Si ut Doctorem se gerere velit, doceat, instruat, atque illuminet Pœnitentes necesse est; & si Judicem a Deo constitutum se ostendere velit, absolvere, aut ligare Pœnitentem debet, prout ex scientia, quam habet in Domino, judicaverit. Hæc sane sunt munia, quæ ex Christi institutione Confes-
61 sarius exercet. Contra vero Pœnitens ad illius Tribunal accedere tenetur humili, demisso, atque contrito animo, ut a Doctore erudiatur, a medico salutaribus monitis, & satisfactionibus curetur; & ut a Judice sententiam exposcat, atque obtineat juxta legem, cujus is custos, atque interpres habetur. Dum ita rem concipimus, ut concipienda, atque existimanda revera est, fieri ne potest, ut statuamus, teneri Confessarium ad accommodandum se opinioni Pænitentis, atque ad hunc absolvendum, non solum dum cognoscat probabilius esse versari in periculo perditionis, sed etiam dum id speculative ipse certum omnino habeat? Ubi enim tum munus doctoris in Confessario esset, si pœnitentem non moneret, viam, quam ipse tenet, probabilius in infernum ducere, immo juxta propriam opinionem etiam certo? Ubi munus medici, si non curaret, ut Pœnitens juxta eam, quam ipse salutarem, ac peccato inimicam doctrinam agnosceret, deinceps viveret? Ubi denique judicem se ostenderet, si juxta rei opinionem, & contra propriam sententiam reum Pœnitentem absolveret, immo absolvere teneretur? Audi S. Bonaventuram *Confess.c.4.* ita exclamantem: *O inauditum philosophandi genus! Judex sententiam ferre debet ad arbitrium rei, & reus Judicio obtemperare non tene-*
tur? Itaque si Confessarius post diligens examen ve- 62
ram, aut verosimiliorem judicat propriam opinionem, absolutionem Pœnitenti impertiri non tenetur opinione contraria persuaso, sed instruere, ac monere eum potest, ut juxta propriam opinionem vitam instituat; & si id renuat, potest etiam absolutionem negare, ac etiam debet, dum eam in Pœnitente animi dispositionem non agnoscat, quæ necessaria in eo est, qui humili, atque contrito animo ad Sacerdotem accedat, e cujus labiis divinam legem exquirere
debet. At si Pœnitens sit valde doctus, & probus, 63
& Confessarius minus doctus, dum Pœnitens habet opinionem, quam judicat probabiliorem, & verosimiliorem; tum Confessarius minus doctus, etsi præventus opinione contraria, dum deprehendat Pœnitentem doctum non duci pravo affectu, poterit, inquit P. Gonzalez, proprium judicium deponere, & doctrinam probabiliorem Pœnitentis assumere, suamque facere, & illum absolvere; sed caute procedendum Confessariis, ac cavendum semper, ne minus probabilibus, ac laxis Pœnitentium opinionibus indulgeant, recte enim Dei nomine judicare ipsi debent; an recte non judicant, dum probabilius existimant contra Dei legem judicium esse; & dum eum absolvant, quem juxta propriam sententiam probabilius censeant Dei legem violaturum.

Responsio Auctoris.

Negat hic *R. Theologus*, posse ac debere Confessarium contra propriam opinionem absolvere pœnitentem alias dispositum juxta sententiam vere probabilem ipsius pœnitentis, & adducit pro se S. Bonaventuram *in Confessionali cap.3.* sic exclamantem, & inclamantem: *O inauditum philosophandi genus! Judex sententiam ferre debet ad arbitrium Rei, & Reus judicis judicio obtemperare non tenetur*. Et tamen in S. Bonaventura in dicto *Confessionali tom.6. Edit. Rom.* ex Typographia Vaticana *an.1596.* loco a Theologo cit. nullimode reperitur falso allegatus textus. Unde videat eruditus Lector, quid in his, & similibus sit sentiendum; tum quia ultra a me ibi dicta, & allegatos auctores, plures, ac plures alii classici Doctores etiam in latioribus terminis, quam mea conclusio, id defendunt; & signanter clarissimus Spor-
rer-

rer *tom.3.Theol. Sacram. part.3. cap.6. sect.4. quæst.3. num.1.* expresse dicens, quod Confessarius tenetur sub mortali absolvere pœnitentem rite dispositum. *Idque etiam verum est, quando pœnitens sequitur opinionem vere probabilem contra opinionem propriam, quantumvis probabiliorem Confessarii; adhuc enim est recte dispositus per probabilem DD. sententiam volens vitare peccatum, ut ex communi doctrina alibi explicata, idest t.1. tract.1. de conscientia probabili, n.47.* expresse tradens, *quod Confessarius in judicio Sacramentali etiam contra propriam opinionem sibi magis probabilem, & tutam visam, tenetur se conformare opinioni probabili, & tutæ pœnitentis, & dicit*, quod est communis, & certa sententia Navarri, Suarez, Sanchez, Vasquez, & aliorum cum Layman, & Bardi. Et supra *n.43.* jam concluserat, quod quilibet potest prudenter sequi opinionem vere probabilem, & vere tutam, nihil obstante, quod alia opinio opposita sit, vel appareat probabilior, ac tutior, & ad id ultra alios a se ibi adductos, dicit, quod quinquaginta duos citat Pasqualigus *decisionum moralium decis.5. num.3. addens sub num.44. Id etiam contra propriam opinionem probabiliorem, & tutiorem visam*. Et Celeberrimus La Croix editionis *Mediolanensis* 1724. *tom.1. lib.1. de conscientia, num.443. ad qu.54. An Confessarius possit vel debeat contra propriam opinionem, etiam probabiliorem, absolvere pœnitentem, qui tenet oppositam probabilem, & de reliquo rite est dispositus?* ibidem *sub n.445.* sic precise respondet: *Supposito casu quæstionis, vel alio simili, omnino videtur certum, quod Confessarius teneatur absolvere pœnitentem*, ita docent auctores communissime, inter quos Victor. *in sum. de Confess. num.178.* citans Palud. & Gotfred. Navarrus *in Man. cap.26 num.4* citans Adrianum, Reginaldus *de prud. Confess. cap.3. sect.1. §.1. num.7.* Angelus de Clavasio, qui floruit circa annum 1480. *in sum verb. Confessio §.2.* Joannes Wider sub *ann.1430. in consolat. timor. consc.3. part. c.12. & 15. citans præterea* Claromontensem, & Erdemberg, Dominic. Sot. *in 4. dist.18. qu.2. art.5.* Tolet. *lib.3. Instruct. Sacerdot. cap.20.* Suarez *t.2. tract.3. dist.13. sect.6.* Diana *part.2. tract.3. R.11.* addens; licet putet, opinionem pœnitentis esse falsam, dummodo reputet probabilem; Layman, & Schild. *tract.12. num.121.* Carden. *in addit. ad 1. crisin. n.13. 14. & sequent.* Mendo *in stat. dist.13. num.205.* Stoz. *lib.1. part.5. n.117. & lib.2. n.131.* Optime Teril. *in Reg. q.47. Ills. §.1. dist.1. n.71.* & ibi usque ad *n.453.* efficaciter probat, & solvit objectiones. Et missis pluribus aliis Felix Potestas tot vicibus impressus, & reimpressus *in Examine Confessariorum, tom.1. part.1. n.73.* sic expresse tradit; sequitur *tertio, teneri Confessarium absolvere pœnitentem alias dispositum juxta sententiam ipsius pœnitentis, dummodo sit vere probabilis, quia pœnitens habet jus ad eligendam opinionem vere probabilem, & ut alias dispositus absolvatur*. Et nostram sententiam defendit novissime cum pluribus aliis D. Alfonso de Liguori *loc. cit. cap.16. punto 6. num.118.* ubi post quam dixerit, quod „ lo negano Fagnan. Elizal. Concina, Antoine, „ ed altri fautori della più rigida sentenza, dicendo, „ che nel Sacramento della Confessione è Giudice il „ Confessore, ed il penitente deve stare al giudizio del „ suo Giudice. Ma la sentenza comune insegna, che „ il Confessore in tal caso può, ed è tenuto assolverlo „ sotto colpa grave ... „ & pluribus citatis sequitur sic: ed in ciò consentono anche molti Autori Probabilioristi, come Vigandt, Pontas, Vittoria. Videatur ipse ibi num.118. & 119. ubi multa ad rem.

Animadversio novissima in Superiorem Auctoris responsionem.

(*) Etsi fatear opinionem, quam Superiori responne Lucius noster tuendam suscipit a pluribus Theologis defendi, adduci tamen, ut illam approbem, nullo modo possum. Nihil enim solidi ab ejusdem Patronis affertur, vel afferri potest, ex quo efficiatur I. opinionem minus probabilem, pro libertate, qua pœnitens est imbutus, cum opposita probabiliori pro lege, quam Confessarius amplectitur, collatam, reipse probabilem, ac tutam esse. II. Pœnitentem a Confessario admonitum, qui abjicere opinionem probabilem pro libertate cum probabiliori pro lege pugnantem nolit, rite ad Sacramentalem absolutionem percipiendam esse dispositum III. Præpostere, perverseque non agere Confessarium, qui ex opinione, quam *in praxi illicitam* censet, sententiam ferat. Mitto incommoda, quæ ex sententiæ ab Auctore propugnatæ usu in tanta laxarum opinionum, quæ a novis Theologis pro probabilibus venditantur multitudine, in morum disciplinam manarent. Consulantur Antoine in tract. de Pœnitentia cap.III. art. III. quæst. IV. Cajetanus Maria Bergomensis in Opere, cui titulus *L'Uomo Apostolico istruito nella sua vocazione al Confessionario* cap.VII. num.7. Daniel Concina in Apparatu ad Theologiam Christianam Tom.2. de Probabilismo dissert.IX. cap.V. n.IX Seqq. Cuniliati de Pœnitentia cap.IV. §.VII. n.XIII. & alii. Neque vero horum doctrina a communi Theologorum doctrina abhorret, ut Liguorius in testimonio ab Auctore descripto affirmat. Nam qui ex Probabilioristis in hac quæstione Probabilistis assentiuntur, & pauci omnino sunt, & sibi minus constant. Itaque fallitur Liguorius, dum opinionem Probabilistarum communem sententiam vocat. Nec minus errat, cum pro ea ad Wigandt provocat. Hic enim Tractat.II. Prœmiali examin.III. quæst.IX. num.XXX. petenti: „ Confessarius teneturne, aut „ potest absolvere pœnitentem, qui juxta sententiam minus probabilem scienter fecit contractum „ in probabiliori sententia Confessarii docti, & prudentis peccaminosum? vel potestne se accommodare sententiæ pœnitentis? „ in hæc verba respondet, *cum tutiori, & probabiliori sententia*: „ si „ pœnitens in sua opinione semel, ac iterum mala „ fide sit relapsus, non potest Confessarius eum absolvere, nisi sit paratus corrigi. Unde tenetur „ eum monere, ac instruere de sequela sententiæ „ probabilioris, licet antea etiam bona fide processerit, & pœnitens tenetur parere. Nec potest Confessarius ejus sententiam amplecti. „ Mox, ubi singulas propositionis suæ partes demonstravit, subdit num.XXXI. „ *Sed quid*, si pœnitens vir probatus, & timoratus esset multo doctior Confessario „ judicaretque sine pravo affectu, suam sententiam „ esse probabiliorem opinione, quam alias Confessarius affirmat verisimiliorem? *Resp.* In hoc casu „ non

„ non sum contrarius. *Oppono*. Ergo jam in aliquo „ casu Confessarius potest se accommodare sententiæ „ minus probabili pœnitentis contra suam probabi- „ liorem. *Distinguo*. In sensu composito, idest, „ propriam sententiam retinendo, *Nego*. eam de- „ ponendo, & sententiam pœnitentis, velut veri- „ similiorem amplectendo. *Concedo*.

NOVUM ADDITAMENTUM.

In Editione Romana an. 1767. hæc num. 26. subjecta fuit Adnotatio, quam aliæ Editiones retinuerunt. „ Ne quis decipiatur brevitate, & quadam etiam „ obscuritate, qua Auctor hic indicat mentem „ Benedicti XIV., legat saltem notam, quam „ apponit P. Phil. a Carboneano in Tractatu de Pœ- „ nitent. P. Antoine *qu.6. art.2. c.1.* „ Nos vero, ut Lectoribus rem gratam faceremus, *notam* ipsam etsi longiorem hic describendam duximus. Nam longitudo utilitate pensabitur: Sic igitur habet P. Philippus a Carboneano: „ De Sacramento pœnitentiæ, „ quod est ad Complices in peccatis, duæ occur- „ runt SS. D. N. Benedicti XIV. Constitutiones. „ Prior, quæ incipit *Suprema omnium Ecclesiarum*, „ extat in vol. 1. Bullarii pag. 535. Altera cujus ini- „ tium est. *Ubi primum*, habetur in vol. 2. pag. „ 54. Utramque exposuit & Commentariis illustra- „ vit vir Cl. Ludovicus Antonius Muratori. Ex quo „ & regulas Confessariis præscriptas, & nonnulla, „ quæ clare Pontificias Constitutiones declarant, ex- „ cerpsimus, atque Auctori, qui hac in re ob ni- „ miam brevitatem est obscurus, addidimus.

I. Inquirere nomen Pœnitentis non licet, neque ejus habitationem, aliasve ejus qualitates, & circumstantias, quæ personam illius detegant sine ulla rationabili caussa. Recte respondit quædam mulier de suo nomine interrogata: nomen meum peccatum non est. Ob hujusmodi curiositatem procul dubio peccaret Sacerdos.

II. Non licet pœnitentibus nomen complicis revelare; ejus enim est peccata sua, non aliena accusare. Peccato non caret, eoque interdum gravi, qui famæ proximi sine ulla necessitate detrahit. Nam tu æquo animo ferres, si quis infamiam tuam alteri proderet? Tu ergo præsta erga alios id quod ab aliis erga te præstitum cupis.

III. Si quis sponte ex Semplicitate tamen, & ignorantia, complicis nomen in confessione detegit, ut rudibus e vulgo hominibus interdum evenit, non peccat. Monendus tamen est, ut in posterum abstineat.

IV. Quicumque justo aliquo titulo sponte complicem in confessione revelat nullum incurrit peccatum. Justus exempli caussa titulus est, ut petatur consilium ad disrumpendam pravam aliquam consuetudinem, ad consulendum famæ propriæ, cui minatur insultum complex, si a peccando desistatur, atque aliæ hujusmodi caussæ. Prior est enim tutela conscientiæ, & famæ nostræ, quam alterius.

V. Nomen complicis sibi sive per ignorantiam, sive justo titulo revelatum, sub sigillo confessionis Sacerdos retinere debet.

VI. Inter Theologos anceps disputatio est, an oblata sponte a pœnitente licentia revelandi complicis, ea uti Confessarius possit ad correctionem ejusdem complicis, atque ad alia officia in utilitatem illius, aut Pœnitentis derivanda. Et quidem tot hic diversi Casus occurrere possunt, in quibus tam prudenter, quam imprudenter ejusmodi licentia uti Confessarius potest, ut certa statui hic regula nequeat. Sed infra hac de re sermo recurret.

VII. Ad integritatem Confessionis licite potest, ac debet Sacerdos pœnitentem interrogare de complice, quum videlicet occurrere possit circumstantia aggravans, & speciem peccati mutans. Neque enim exempli caussa sufficit confiteri commissum carnale peccatum, sed simul aperiendum est, an adulterium, aut sacrilegium, aut incestus intercesserit.

VIII. Confessarius in hoc casu interrogans, si nomen quoque, aut domum, aut alia signa exquireret a pœnitente, per quæ sibi persona complicis revelaretur, graviter peccaret. Suo enim debito satis pœnitens fecit, aperiendo circumstantiam peccati; & dum cætera rite concurrant, absolvendus est. Ulterior Confessarii interrogatio ad peccaminosam curiositatem est referenda, neque ad eam respondere pœnitens tenetur; immo ex complurium Theologorum Sententia peccaret, si revelaret, ob præceptum non infamandi proximum.

IX. Ubi ex necessitate integritatis confessionis pœnitens animadvertit fieri non posse, quin Confessarius complicem cogniturus sit, puta si res fuit cum Sorore, aut Uxore fratris; tunc ex Sententia quorumdam gravium Theologorum obligatur ad quærendum, & adeundum alium Confessarium cui ignotus sit complex. Verum graves alii Theologi Sentiunt, consilium hoc esse, non vero præceptum.

X. Accidere interdum potest, ut adigendus sit pœnitens ad revelandum complicem, quum nempe agitur de gravibus malis vitandis, quæ in perniciem Reipublicæ vergere possunt, sicuti accideret, si Principis vita periclitaretur, si aqua mortifera populo propinaretur, aut ex farina, cui gypsum mixtum foret, panis publicus conficeretur. Ut impediatur, si fieri potest, hoc malum, obligatur pœnitens ad exquirendum consilium Confessarii, qui pro sua prudentia aut per se, aut per ipsum pœnitentem remedia conquirat. Nisi relevare velit pœnitens, minime est absolvendus; nam ex lege non minus justitiæ, quam charitatis, tenetur ille pro virili curare, ut in tuto sit publica salus. De damno vitando, quod privatæ alicui personæ imminere potest, non loquor; nam fere semper suppressis Complicum nominibus consilium præbere potest Sacerdos.

XI. Graviter peccat Confessarius, qui aut blandis Artibus, aut minis haurire, aut extorquere a pœnitentibus nomina complicum absque justa necessitate velit. Gravius etiam delinquit, si ob negatam revelationem absolvere pœnitentem recuset. Non enim licet infamiam proximi ex legibus detractionis investigare; neque ad eam prodendam obligatione ulla constringitur pœnitens; immo, si, præcisa necessitate, revelaret, ex multorum Sententia reum se peccati faceret.

XII. Neque gravis peccati reatum effugeret Sacerdos, si revelationem complicis exigeret, ut per operam suam correptio, & correctio illius præstaretur. Nam Confessarii munus tantummodo est cura-

re

re vulnera pœnitentis, non vero aliena; exquirere peccata pœnitentis, non aliena. Neque is tenetur ad eos corripiendos, qui crimina sua sibi revelare nolunt; immo cavere debet a corripiendo ob scandala, quæ inde facile consequerentur.

Quod attinet ad primam Constitutionem; In primis, inquit, animadvertendum est, quod hic damnatur omnis Confessariorum Curiositas, quæ necessaria, aut utilis non sit pœnitentibus. Hoc est, eis interdicitur quacumque arte exquirere nomen, & habitationem Complicis, & præcipue puniendus dicitur, qui minis, & negata absolutione notitiam hanc extorquere conetur. Itaque perversa, & perniciosa decernitur Confessariorum illorum praxis, *qui a Pœnitentibus, Socii hujusmodi, seu complicis nomen exquirunt, atque ad illud sibi revelandum non inducere modo suadendo conantur, sed quod detestabilius est, denuntiata quoque, nisi revelent, absolutionis Sacramentalis negatione, prorsus adigunt, atque compellunt; immo etiam complicis ejusdem nedum nomen, sed habitationis insuper locum sibi exigunt designari*. Quibus verbis praxis eorum proscribitur, qui nullum justum titulum habentes Complicum nomina scrutantur, & indebitæ curiositatis reos se statuunt. Neque enim Sapientissimus Pontifex damnationem ad eos casus extendit, in quibus aut integritas confessionis, aut publica necessitas, aut pœnitentis ipsius conscientia exigit, ut Pœnitens complicem revelet. Quod quum accidit, ipsum pœnitentem hortari, interdum etiam adigere potest ad revelandum, omisso tamen nomine, & loco habitationis, si fieri potest. At quandoquidem nonnulli caussam hanc interrogandi de complice præferebant, videlicet ut ipsum postea corriperent, atque in ejus utilitatem hujusmodi revelatione uterentur: casum hunc præcipue disertis verbis se damnare Pontifex profitetur, ita ut in posterum, quamvis etiam non palliata, sed in bonum finem excogitata ea caussa adhiberetur, nulli Confessario liceat inquirere nomina complicum. Sunt verba Decreti: *Quam illi quidem intolerandam imprudentiam, tum procurandæ complicis correptionis, aliorumque bonorum colligendorum specioso prætextu colorare, tum emendicatis quibusdam Doctorum opinionibus defendere non dubitant*. Quod sane decretum, quam justum sit, & disciplinæ Ecclesiasticæ conforme, nemo non intelligit. Ecquando enim sine necessitate infamiam alterius occultam prodere fas est? Immo aut incaute, aut malitiose detectam resarcire, si per nos commode licet, jubemus: Deinde quum Sacerdotes teneantur monere pœnitentes, ut sua quidem, non vero aliena crimina confiteantur, quid est quod ipsi postea sibi potestatem usurpent extorquendi a pœnitentibus aliorum peccata? At hoc, inquiunt, recta intentione exquiritur, atque ut complicem quoque ad meliorem frugem deducamus. Sed nulla tibi est obligatio corripiendi, nisi quos confessio reos in Sacro Tribunali statuit. Contra tibi obligatio est servandi sub sigillo, quæ tibi in Confessione revelantur, sive pœnitentis sint, sive aliorum. Præterea indebitis hisce interrogationibus pœnitentes a Sacramento deterres, dum eos prodere cogis id quod ipsi a detegendo abhorrent, neque ulla obligatione detegendi tenentur. Gravioris etiam peccati reum te facis, quotiescumque ob negatam Complicis revelationem pœnitenti absolutionem negas. Dum suo munere functus fuerit pœnitens, & peccata sua detestatus eadem plene fuerit confessus cum proposito non peccandi, neque agitur de recidivis, de occasione proxima, aut de pœnitentibus diu in cœno gravium peccatorum voluntatis, id juris ad absolutionem pœnitens acquisivit, ut sine gravi injuria, & contemptu, atque abusu Sacramenti Confessarius denegare eamdem non possit. Ad hæc, quisquis ex notitia complicis in confessione habita, quamquam licentia pœnitentis confisus complicem corrigendum suscipit, scandalis non paucis obnoxius est. Indignatur enim quicumque secreta sua crimina detecta videt, suæque famæ vulnus illatum apud Confessarium. In querelas igitur is facile erumpet, & Sigillum Sacramentale fractum suspicabitur, & Sacerdotem veluti proditorem tanti Sacramenti habebit, quæ certe in perniciem Religionis vergere possunt. At quando graviores tragœdias excitabit complex, ubi resciverit, non sponte factam, sed extortam fuisse in confessione revelationem sui nominis, atque licentiam revelatione illa utendi? Nam sine hac licentia fracti Sigilli reus foret Sacerdos. Igitur intolerandæ imprudentiæ, & zeli sine scientia facinus hic habes. Deinde tametsi sine dolo malo, & in bonum tantummodo finem complicis nomen Confessarius detegendum curaret, fieri non posset, quin hominum malitia id tentatum arbitraretur in pravum aliquem finem, ex quo non levis invidia, atque odium adversus ipsum Sacramentum conciperetur. Et sane quum inter tot probos Ecclesiæ Ministros vix fieri possit, quin aliquis interdum a concupiscentia in transversum agatur, & in venenum convertere possit, quæ Christus Dominus in medicinam nostram instituit; Satis ejusmodi periculum foret, ut omnino præcluderetur in posterum aditus ejusmodi interrogationibus minime ad Sacramentum necessariis, & tam facile scandala, & perniciem animarum parituris. Propterea sapientissime Summus Pontifex in Decretali addidit: *Nec fieri potuit, quin ea de caussa & oblocutiones, & scandala, & non Ministrorum tantum, sed Sacri etiam ipsius Ministerii odium, & Animarum ingens perturbatio in populo fideli exorta sint*.

In alterius vero Constit. Comment. iterum, *ait*, conficitur quæcumque perversa Confessariorum Curiositas, ac præcipue negantium absolutionem renuentibus revelare complicem, eosque a Sacra Inquisitione puniendos S. Sedis decernit: *Dummodo tamen hujusmodi interrogandi, ac denegandi actus talibus circumstantiis conjunctus sit, ac convestitus; quæ sic agentem Confessarium de adhæsione ad prædictam reprobatam praxim, tamquam ad licitam, vel alio quovis modo de prava credulitate suspectum reddant*. Si ejusmodi circumstantiæ desint, deferendus non erit ille ad Inquisitionis Tribunal. Non desunt sane Confessarii simplicitate laborantes, qui melius conscientiæ pœnitentis se prospicere posse aliquando putent, si nomen Complicis audiant. Fieri potest, ut nulla malitiæ suspicio in ipsos cadat: quod non difficile prospici potest. Quum exempli caussa de furtis, de fraudibus, de periclitante alicujus honore agitur: tum bonus Confessarius (imprudenter fortasse) exqui-

quirit complicis nomen, consilium, ut sibi videtur, opportunum daturus. Hic tamen illius error ad cognitionem Inquisitorum non pertinet. Idem infra aliis disertis verbis inculcat Pontifex inquiens: *Quod si Confessarii de complicis nomine perperam interrogantis, absolutionemque, ni sibi detegatur actum denegantis contingat ejusmodi esse, ut quamvis imprudens, & malus, simplex tamen quidam, & nudus actus fuerit, idest iis Circumstantiis destitutus, quæ de prava credulitate vel de mala adhæsione ad praxim in sæpedicto nostro Brevi reprobatam tamquam illicitam, eumdem Confessarium suspectum reddant: tunc illiusmodi delictum, neque denuntiationis oneri, neque Sancti Officii prædicti cognitioni subjectum erit, sed de illo cognoscere, atque in delinquentem Confessarium per suspensionem ab audiendis confessionibus, vel alias Canonicas, & legitimas pœnas pro delicti modo animadvertere ad locorum Ordinarios in sua cujuscumque diœcesi omnino spectabit*. Rectissime hæc, nam ea, quæ errorem, aut suspicionem erroris contra dogmata Fidei, aut opiniones scandalosas, & perniciosas, a Sede Apostolica damnatas, minime continent, ab Inquisitionis jurisdictione semota sunt. Æquissimus vero Pontifex nihil voluit imminutum de ordinaria jurisdictione Episcoporum, quam tamen læsam ab Inquisitore Generali iidem, ut supra vidimus, expostulabant.

Itaque si quis cognoverit, quemquam e Confessariis deliquisse modis in Pontificio Brevi expressis, obligatur ad illum denuntiandum Sancto Officio intra terminum triginta dierum, tunc solum quum circumstantiæ occurrunt, quæ indicent, aut justæ suspicioni locum præbeant, Confessarium credere licitam hujusmodi interrogationem, quæ intrinsece illicita, fit, nisi forte legitima aliqua caussa interrogandi, de qua supra egimus intercedat. Ad hoc etiam, ut denunciatio facienda sit Sancto Officio, exigit Pontifex, ut Confessarius Sacramentalem absolutionem pœnitenti denegarit. Exceptionem alteram nunc accipe. *Verumtamen*, subdit Pontifex, *ab hujusmodi onere justis de caussis eximi volumus, & eximimus personam ipsam Pœnitentem dumtaxat in Caussa propria, idest in casu, quo suum peccatum* confitens, a confessario adigatur ad sibi manifestandum nomen complicis in eodem peccato; tunc enim pœnitentem hujusmodi ab obligatione eumdem Confessarium denuntiandi liberamus. Sed quando aliunde, quam ex propria, ut dictum est confessione, noverit, Confessarium aliquo ex superius enumeratis, & Sancto Officio denuntiandis modis deliquisse; tunc eum, & ipse denuntiare ex ista aliunde habita notitia teneatur.

ARTICULUS V.

Confessarius Monialium tam Ordinarius, quam Extraordinarius.

1 Monialium Confessarii non possunt eligi ab Universitate, nempe ab ipsis monialibus, sed Eligi debent, & approbari ab Episcopo loci pro Monasteriis sibi subjectis; *Sacr. Cong. Epis. & Regul in Lauretana* 20. *Sept.* 1588. *in Tuscul.* 25. *Octobr.* 1601. *in Regien.* 4. *Septem.* 1602. *in Valisoletana* 26. *Octob.* 1604.

Pro monasteriis autem Regularibus subjectis eligi, & deputari debent a suis respective Superioribus Regularibus; *arg. ex Conc. Trid. sess.* 25 *de Regul. & Monialib. cap.* 10. ex Clement. *Dudum*, *de Sepulturis §. Statuimus*, & ex Constit. Gregorii XV. Incip. *Inscrutabili*; Sed tamen debent ab Episcopo Diœcesano idonei judicari, & approbari ut expresse statuit d. Gregorius XV. in cit. Const. *Inscrutabili*, ibi, „ „ Confessores vero, sive Regulares, sive Sæculares, „ quomodocumque exempti, tam Ordinarii, quam „ Extraordinarii, ad Confessiones Monialium etiam „ Regularibus subjectarum audiendas nullatenus de„ putari (*scilicet per Superiores Regulares*) valeant, „ nisi prius ab Episcopo Diœcesano idonei judicen„ tur, & approbationem, quæ gratis concedatur, „ obtineant. 2

3 Potest tamen Episcopus in aliquibus casibus deputare Confessarium Sæcularem, seu Regularem etiam alterius Religionis Monialibus exemptis, quando scilicet nulla ratione induci possunt, ut peccata sua Regularibus confiteantur; *Sac. Cong. in Regien.* apud Pignatell. *tom.* 8. *consult.* 53. *n.* 5. Vel si injuste denegetur Confessarius a proprio Prælato; *Ead. S. C.* ex Naldo *verb. Episc. n.* 13. & sequitur D. Cajetanus de Alexandris *in Confessario Monialium c.* 6. *§.* 13. *q.* 1.

4 Et quod Episcopus in casu negligentiæ Superiorum possit deputare Confessarium Extraordinarium Monialibus Regularibus subjectis, decrevit expresse *S. C. Concilii in Carducen.* 12. *Julii* 1658. ubi cum ad instantiam Monialium S. Claræ quæsitum esset: „ An „ habere possint Confessarium Extraordinarium ab „ Episcopo Diœcesano, non obstante contradictio„ ne Superiorum Regularium, quibus eædem Mo„ niales subjiciuntur; *Respondit.*; Habere posse Con„ fessarium extraordinarium ab Episcopo Diœcesano „ in casu negligentiæ Superiorum Regularium; „ „ Sic apud Monacell. *p.* 1. *tit.* 15. *formul.* 15. *num.* 6.

5 Insuper potest Episcopus ex juxta, & rationabili causa Superiores admonere, ut ejusmodi Confesso„ res amoveant, & si Superiores id facere detrectent „ aut negligant, potest ipse prædictos Confessores amovere, quoties, & quando opus esse judicaverit: Sic expresse statuit Gregorius XV. in d. Constit. incip. „ *Inscrutabili*, ibi: „ Liceatque Episcopo ex ratio„ nabili causa Superiores Regulares admonere, ut „ ejusmodi Confessores, atque Administratores amo„ veant; iisque Superioribus id facere detrectanti„ bus, aut negligentibus, habeat Episcopus facul„ tatem prædictos Confessores, & administratores „ amovendi, quoties, & quando opus esse judica„ verit.

6 Nec Episcopus tenetur ejusmodi causam significare Superioribus Regularibus, ut expresse decrevit *S. C. Conc. in responsione ad duodecimum ex* dubiis circa dictam Constitutionem Gregorii XV. incip. *Inscrutabili*, resolutis, approbante eodem Gregorio XV., & Urbano VIII. qui dictas responsiones, & declarationes typis Cameralibus imprimi jussit de anno 1623. apud Barbosam super Conc. Trident. *sess.* 25. *de Regul. & Monial c.* 5. *a n.* 7. Fagnan. *lib.* 5. *decr. in cap. Cum Capella, de privil. in fine*, & apud Tamburin. *de Monial. disp.* 26 *quæsit.* 3. Dictum autem dubium duodecimum conceptum erat his verbis: *Duodecimo cum in eadem Constitutione statutum sit, ut liceat Episcopo*

ex ra-

ex rationabili causa Superiores Regulares admonere, ut amoveant Confessores Monialium, atque Administratores bonorum ad earumdem Monialium monasteria pertinentium; iisque Superioribus id facere detrectantibus, habeat Episcopus facultatem prædictos Confessores, & Administratores amovendi, quoties, & quando opus esse judicaverit; An ejusmodi causam Episcopus significare teneatur Respondit: *Ad duodecimum non teneri ejusmodi causam significare Superioribus Regularibus; sed hoc relinqui arbitrio, & prudentiæ Episcoporum, quorum conscientias Sacra Congregatio serio oneravit, ne facultate sibi hac in parte attributa quoquo modo abutantur ejus rei in districto Dei judicio rationem reddituri.*

7 Confessiones Monialium sibi subjectarum auditæ a Confessariis Regularibus sine approbatione Episcopi sunt irritæ, & nullæ; *Ead. S. Congr. Conc.* Vide *verb. Approbatio art.3. num.3.*

8 Neque Superiores quicumque, etiamsi sint Generales, possunt sine approbatione Episcopi audire Confessiones Monialium sibi subjectarum. Vide *d. d.verb. Approbatio art. 3. num 4.*

9 Licet iidem Confessarii sint generaliter approbati ab Episcopo ad audiendas Confessiones sæcularium, adhuc est eis necessaria specialis approbatio pro Monialibus sibi subjectis. Vide *ibid. n.5.*

10 Nec approbati ab Episcopo ad audiendas Confessiones Monialium unius Monasterii censentur approbati ad audiendas Confessiones monalium alterius Monasterii. Vide *ibid.num.6.*

11 Etiam Confessari extraordinarii indigent speciali approbatione Episcopi. Vide *ibid.n.7.*

12 Nec semel approbati censentur semper approbati. Vide *ibid. n.8.*

13 Nec in vim unius approbationis possunt pluries Monialium etiam ejusdem Monasterii Confessiones audire sed toties debent ab Episcopo approbari, quoties casus deputationis contingerit. Vide *ibid. n.9.*

14 Immo tales Confessarii indigent approbatione Ordinarii ad audiendas Confessiones Monialium sibi subjectarum, non obstante etiam contraria consuetudine immemorabile. Vide *ibid n.10.*

15 Confessarii non approbati specialiter ad audiendas Confessiones Monialium, nequeunt earum Confessiones audire, neque tempore Iubilæi. Vide *ibid.n.11.*

16 Approbatus pro Monialibus unius Monasterii, neque tempore Jubilæi censetur approbatus pro Monialibus alterius Monasterii. Vide *ibid.n.13.*

17 Confessarius præsentatus ad excipiendas Confessiones Monialium Regularibus subjectarum debet, vel absolute rejici, vel per totum triennium approbari, non vero ad tempus brevius. Vide *ibid. n.12.*

18 Nulla ex Monialibus subjectis Regularibus sentiens se non gravatam mortali culpa potest de venialibus valide confiteri Sacramentaliter cuicumque Sacerdoti non approbato ab Ordinario. Vide *ibid. n.14.*

19 Confessarii Monialium durare possunt solum triennio, quo elapso, non possunt amplius audire Confessiones in eodem Monasterio per aliud tempus absque licentia Sacræ Congregationis, alias declarantur suspensi ab audiendis Confessionibus; *S.C.Epis. in Comen.4. Martii 1591. in Ragusina 2. Octobris 1626.*

20 *& 27. Martii 1647.* & sæpe alibi. Quod habet locum etiam in Confessario Conservatorii puellarum, vel aliarum quarumcumque mulierum; *Ead. Sacr. C. Episc.18. Martii 1649. & in Lucensi 25. Julii 1655.* Confessarii vero Dominicani, & Cassinenses non possunt 21
durare in hujusmodi Officio audiendi Confessiones Monialium, nisi per biennium ex eorum Constitutionibus. *Ead. S.C. Episc.17. Novemb.1645. & 8. Junii 1657.* Si autem esset quis deputatus Confessarius 22
ad aliquot menses per modum supplementi, poterit iste in generali deputatione Confessariorum, quæ postea fiet, ab Ordinario eligi in Confessarium ejusdem Monasterii ad integrum triennium, quia prohibitio Sacræ Congregationis de non eligendo Monialium Confessario ultra triennium, cum sit odiosa, benigne, & in mitiorem partem est interpretanda, *arg.cap.Odia 15.de Regul. Juris in 6. & cap. In pœnis 49. eodem in 6.* ita ut intelligatur de deputatione Confessarii ordinaria, non autem de ea, quæ fit per modum supplementi; Sic expresse D. Cajetanus de Alexandris *in Confessario Monialium capitulo 6. §.6. quæs.3.* & alii.

Confessarius, si expleto triennio ex dispensatione 23
Sacræ Congregationis eligatur ad aliud triennium, non potest rursus expleto secundo triennio absque alia dispensatione eligi ad tertium triennium; Vide *verb. Abbatissa num.43.* ubi sic fuit dictum in simili de ipsa confirmata ad aliud triennium per dispensationem, & fuit conclusum non posse eligi ad tertium triennium sine nova dispensatione, & fuit ad id allatum Decretum *Sacr. Congreg. deputatæ ab Innocentio XII. pro caussis Congregationis Cassinensium 26. Februar. 1694. in responsione ad quintum dubium.*

Confessarii Monialium non possunt esse Vicarii 24
Generales, quia Moniales de ipsis non confiderent; *Sacr. Congr. Episcopor. in Sorana 23. Julii 1587. in Mutinen. 3. Februar. 1597.* Neque Parochi, si exinde 25
cura notabiliter pateretur; *Ead. Sac. Congr. Episcop. in una Venetiarum 26. Julii 1594. in Parmensi 7. Martii 1652. in Taurinensi 2. Aug. ejusdem anni*, & sæpe alibi. Neque Minores Conventuales, quibus id pro- 26
hibitum fuit a S. Pio V. *Ead. Sac. Congr. Episcop. & Regul. in Ortonensi 30. Jun. 1599. & in Neapolit. 20. Mart. 1621.* Neque Observantes Provinciæ Refor- 27
matæ S. Antonii Lusitaniæ, quibus prohibitum fuit *a Sac.Congr. sub die 7.Novemb. 1653.* Et generaliter 28
Regulares, non solum possunt esse Confessarii Ordinarii, sed neque Capellani Monialium Ordinario subjectarum; *Sac. Congreg. Episc. in Pistorien.16. Maii 1653.* Unde Ordinarii non possunt uti opera Confes- 29
sariorum Regularium etiam pro Confessariis extraordinariis, nisi in casu necessitatis: *Eadem Sac. Congr. Episc. 18. Decemb.1601.* apud Nicol. *in Floscul. verb. Moniales num.38. & sub die 1. Octob.1602.* apud Barbosam *lib. Juris Ecclesi. univ. cap.44. num.127.* Et ad id Tamburin. *de Jure Abbatis. disp.16.q.2. num.4.* refert duas Epistolas Sacræ Congregationis directas Patriarchæ Veneto in quarum prima *12. Maii 1617.* ei prohibuit, ne Regulares sine licentia Sacræ Congregationis deputaret Confessarios Monialium sibi subjectarum, & in altera *die 7. Junii 1620.* eidem concessit, ut ob penuriam Sacerdotum sæcularium posset prædictos Regulares deputare ad subeundum munus prædictum.

Sic etiam licet Parochi ex dictis *supra num.25.* non 30
possint regulariter deputari Confessarii Monialium,

possunt

possunt tamen, si exinde cura notabiliter non patiatur; & ad id Tamburin. *loc. cit. num.*4. refert pariter duas Epistolas Sacræ Congregationis directas Patriarchæ Veneto, in quarum prima *die* 17. *Martii* 1592. id ei prohibuit propter præjudicium Parochianorum, & detrimentum animarum, & in altera *die* 22. *Febr.* 1593. id ei concessit, ubi non adsit tale præjudicium, & detrimentum animarum; idem etiam concessit *S. C. Conc. in una Salutiarum in responsione ad primum*
31 *die* 20. *Sept.* 1642. Sic pariter licet regulariter Canonicus Pœnitentiarius non possit deputari Confessarius Monialium, ubi non valeat utrique muneri satisfacere, ex adductis a Pignatell. *tom.*7. *consult.*13. *an.*1. potest tamen deputari, ubi valeat utrumque munus adimplere, ut censuit *S. C. Concilii in Januen.* 11. *Septemb.*1666. apud eumdem Pignatell. *loc. cit. num.*4.

32 Præter Confessarium Ordinarium debet etiam alius Extraordinarius ab Episcopo, & aliis Superioribus bis, aut ter in anno Monialibus offerri; Sic expresse statuit Concilium Trid. *sess.*25. *de Regular.*, *& Monialib. cap.*10., ibi: *Præter Ordinarium autem Confessorem alius Extraordinarius ab Episcopo, & aliis*
33 *Superioribus bis, aut ter in anno offeratur.* Potest tamen Confessarius Extraordinarius eis concedi a Superioribus per plures vices, quam ter in anno, quia Concilium Tridentinum statuendo, quod Confessarius Extraordinarius offeratur bis, vel ter in anno, non limitat Superiorum facultatem solum ad tres vices, sed solum indicat, quod per pauciores vices non debeat, non autem, quod per plures non possit; Sic decisum fuisse refert ex Galleto Bordonus *resolut.*5. *n.*11. Pellizar. *de Monialib. c.*10. *n.*250., & alii.

34 Moniales nequeunt recusare unum Confessarium Extraordinarium, seu Ordinarium, & alium petere, nisi assignata justa causa recusationis; tunc enim, ipsa justa causa interveniente, possunt ipsum recusare, quia is comparatur Parocho, quem ex justa causa populus recusare potest, *arg. cap. Ut circa exactiones* 4. *de election. in* 6. cum similibus; Bordon. *in Miscellan. decis.*166. D. Cajetanus de Alexandris *loc. cit. cap.*6. *§.*6. *quæst.*5., *& §.*13. *quæst.*5., & alii passim.

35 Possunt tamen Moniales etiam sine causa recusare Confessarium Extraordinarium, nullum alium loco ipsius petendo, quia Confessarius Extraordinarius inductus est in earum favorem; quisque autem potest sine causa Juri suo renunciare; *Cap. Si diligenti* 12. *de foro competent.*, *& cap. Si de terra* 6. *de privilegiis*, ibi: *Cum liberum sit cuique Juri suo renunciare*; Tum quia dicit Regula 61. *Juris in* 9. *Quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum*; Sic Monacell. *part.* 1. *tit.* 9. *formul.* 4. *num.* 4. Donat. *prax. rer. Regular. tom.* 4. *tract.*13. *quæst.*23. D. Cajetanus de Alexandris *loc. cit. cap.*6. *§.*13. *quæst.*5. Bordon. *in Miscellan. decis.*166. Tamburin. *loc. cit. disput.*26. *q.*1. *n.*8. Pellizar. *loc. cit. cap.*16. *num.*270. & alii.

36 Moniales quamvis, si nolint, non teneantur omnes Confessario Extraordinario confiteri, per *adducta num. anteced.* Tamen coram ipso debent omnes successive se præsentare, etiam quæ confiteri nolunt, ne discerni possit, quænam indigeant, nec ne? Sic expresse statuit *Sacra Congr. Episcop. in Torracensi* 19. *Octobris* 1621. *in Canariensi* 26. *Julii* 1652. apud Pignatell. *tom.*6. *consultat.*85. *num.*235., & novissime mandante Clemente XI. statuit pro Monialibus Urbis Eminentissimus Cardinalis Vicarius Gaspar Carpineus in suo Edicto 12. *Decemb.* 1708. quod ut scitu dignum, hic ad litteram datur.

EDICTUM

Normam præscribens Confessariis Ordinariis, 37
& Extraordinariis Sanctimonialium quorumcumque Monasteriorum Almæ Urbis observandam.

Gasparo per la misericordia di Dio Vescovo di Sabina, della S. R. C. Cardinale di Carpegna, della Santità di Nostro Signore Vicario Generale &c.

Avendo *determinato il Sacro Concilio di Trento* nella Sessione 25. cap. 10. de Regular., & Monial. *doversi dare alle Monache due, o tre volte l'anno il Confessore Straordinario*: Qui omnium Confessiones audire debeat: *Più volte coll'esempio delle Ordinazioni fatte dal Glorioso S. Carlo Borromeo, che si leggono negli Atti della Chiesa di Milano, e inerendo alle risoluzioni della Sagra Congregazione de' Vescovi, e Regolari; affinchè la sudetta disposizione del Sagro Concilio abbia pienamente il fine, e l'effetto, per il quale è stata istituita, con varj Editti emanati dal nostro Tribunale è stato ordinato, che tutte le Monache siano obligate a presentarsi al sudetto Confessore straordinario, e benchè sia in arbitrio loro di confessarsi al medesimo, debbano però far quell'atto*, ut monita salutis recipiant, & actum subjectionis exerceant. *Et in oltre, che durante la facoltà del detto Confessore straordinario, non debba il Confessore ordinario in qualsivoglia modo impedirlo, nè accostarsi al Monastero, e molto meno ascoltare le Confessioni di alcuna Monaca, e ciò per giuste, e rilevanti cause, per le quali in qualche Sinodo diocesano si è posta la scomunica ipso facto alli Confessori Ordinarj, ed alcune Religioni per Costituzione generale han prohibito con pene gravissime alli Confessori Ordinarj delle Monache a loro soggette, se si accostano alli loro Monasterj nel tempo, che vi stà lo Straordinario; Che però la Santità di Nostro Signore inerendo alle sudette disposizioni ordina, e comanda alle RR. Madri Superiori, e Monache di tutti li Monasterj, e Conventi di quest' Alma Città, ed anche agli stessi Confessori Ordinarj, e Straordinarj delle medesime le cose infrascritte.*

Primo, che in occasione, che si concede secondo il solito il Confessore Straordinario a qualche Monastero, debbano, come sopra, presentarsi al medesimo tutte le Monache, incominciando dalla Superiora, le Novizie, Educande, ed altre Secolari, che colle dovute licenze vi dimorano, sotto pena alle Superiore della privazione del loro Offizio, ed alle Monache della privazione della voce attiva, e passiva per un anno; siccome stà disposto dall' Editto emanato sotto li 18. *Luglio* 1603. *d' ordine della san. mem. di Clemente VIII. ed alle Secolari sotto pena di esser licenziate dal Monastero.*

Secondo, che per tutto il tempo, che dura la facoltà concessa al Confessore Straordinario, non ardisca il Confessore Ordinario in qualsivoglia modo impedirlo, nè accostarsi al Monastero, e molto meno sentire le Con-

Confessioni di alcuna Monaca, ancorchè sia la Superiora, Novizia, o Conversa, nè di altra persona, che dimora nell'istesso Monastero, nè queste debbano confessarsi al medesimo, sotto pena della privazione dell'Officio al detto Confessore, ed alle Monache sotto le pene sudette, come parimente fu ordinato nel medesimo Editto.

Terzo per conservare la pace nelli Monasteri, e per buona direzione, e profitto spirituale delle Religiose, ordina la Santità Sua alle Monache, e Secolari sudette sotto le medesime pene, ed a tutti li Confessori, Ordinarj, e Straordinarj, Secolari, e Regolari di qualsisia Monastero di quest' Alma Città, sotto pena di Carcere, ed altre ad arbitrio, che finito, e terminato, che hanno il loro Offizio, non debbano più accostarsi alli Monasterj, nelli quali hanno sentito le Confessioni Sagramentali, nè tenere corrispondenza con qualsisia Monaca, inclusa anche la Superiora, Novizia, Educanda, o altra, che dimora nelli sudetti Monasterj, benchè sia per lettere, ed in materie di Spirito: essendosi osservato coll'esperienza, che simili corrispondenze, e direzioni spirituali partoriscono confusione, e scissure nelle Communità Religiose, e quel ch'è più, la poca obbedienza alli Confessori Ordinarj, e Straordinarj attuali.

Finalmente la Santità Sua ordina, che il presente Editto sia universale a tutti li Monasterj, e Case d'Obblate di quest' Alma Città, anche a quelli governati da Regolari, e che hanno Protettori particolari, ancorchè fossero gli Eminentissimi Signori Cardinali.

Volendo, che il presente Ordine intimato, che sarà alli Monasterj, e loro Confessori, con lasciarne la copia, o l'esemplare, che dovrà star sempre affisso nel Monastero, e nella stanza del Confessore, abbia la medesima forza, come se fosse a chiascheduno, o ciascheduna personalmente intimato.

Dato in Roma dalla nostra solita Residenza questo dì 12. Decemb. 1708.

G. Card. Vicario.

N. A. Can. Cuggiò Segr.

38 Confessarius Extraordinarius nunquam datur pro Moniali particulari. *Eadem Sacra Cong. Episcop. & Regul. in Panormitana* 27. *Maii* 1603. Nec perpetuus, neque ad tempus. *Eadem Sac. Congr. Episcop. in Januensi* 27. *April.* 1657. *ex dict. sess.* 25. *cap.* 10. Nisi per Sacram Pœnitentiariam pro una vice tantum, vel de licentia Sacræ Congregationis, ut decrevit *die* 1. *Septembr.* 1645. *&* 11. *Januar.* 1647. apud Pignatell. *loc. cit. num.* 235. Potest tamen Episcopus ex aliqua speciali ratione concedere Extraordinarium etiam Moniali alicui particulari, puta in articulo mortis pro serenitate moribundæ, quia cum in tali periculo animarum saluti omnibus mediis sit succurrendum, talis ingressus est rationalis juxta exigentiam; *cap. Unic. de statu Regular. in* 6. & necessarius, juxta Concil. Trident. *sess.* 25. *cap.* 5. Donat. *prax. rer. Regular. tom.* 4. *tract.* 13. *qu.* 29. Passerin. *de statu homin. tom.* 2. *quæst.* 187. *num.* 291. Monacell. *loc. cit. numer.* 6. Bordon. *in Miscell. decis.* 47. D. Cajetan. de Alexandris *loco citat. cap.* 6. *§.* 13. *quæst.* 4. & alii.

39

40

41

Confessarius Extraordinarius potest deputari a Superioribus quolibet anni tempore, & ad dies sibi benevisos, prout suadent circumstantiæ hic, & nunc concurrentes, quia cum Concilium Tridentinum nihil determinet, neque circa tempora, in quibus fieri debet deputatio, neque circa dies pro audiendis Confessionibus concedendos, utrumque relinquitur arbitrio ipsorum Prælatorum; Praxis tamen fere communis est, ut dicta deputatio fiat unoquoque quadrimestri, & quoad dies alicubi determinantur quindecim, alicubi plures, alicubi minores, & alicubi nulla fit temporis præfinitio: Unde in hoc servanda est consuetudo cujuscumque Diœcesis, aut Ordinis, cum consuetudo habeat vim Legis, *cap. cum tanto* 12. *de consuetudin.* Dies autem determinati verb. gr. quindecim, si non obstet, vel consuetudo, vel statutum aliquod particulare, incipiunt currere a die cœpti exercitii, quia tempus respiciens actum incipit cum ipso actu, ut tradunt Glossa *in cap. Anteriorum* 28. *caus.* 2. *quæst.* 6. Imola, Baldus, & alii. 42

Tempore deputationis Confessarii Extraordinarii expedit, quod Ordinarius non accedat ad Monasterium: Immo pro Monasteriis Urbis hoc præcipitur expresse Confessariis Ordinariis sub pœna privationis vocis activæ, & passivæ, & privationis Officii, & sub eisdem pœnis prohibentur Moniales omnes ipsis confiteri pro tali tempore. Sic *in adducto Edicto sub num.* 37. *§.* 3. Idem pro Confessariis Ordinis Minorum de Observant. disponunt Statuta Sambucana *cap.* 11. *§.* 17. *num.* 12. 43 44

Sic etiam expedit, quod Confessarii omnes, tam Ordinarii, quam Extraordinarii, tam Sæculares, quam Regulares, completo suo officio, & ministerio, non amplius ad dd. Monasteria accedant, neque ob motivum directionis, & conferentiæ Spiritualis, neque correspondentiam etiam per litteras ob tale motivum tenere cum aliqua Moniali, inclusa etiam Superiorissa, Novitia, Educanda, aut alia quacumque inibi degente. Immo pro Monasteriis Urbis hoc expresse præcipitur omnibus dictis Confessariis sub prædictis, aliisque pœnis. Sic in *dict. Edicto §.* 3. 45

Prælati Regulares in Regnis Hispaniarum tenentur saltem semel in anno deputare pro Monasteriis sibi subjectis Confessarium Extraordinarium, aut Sæcularem, aut Regularem alterius diversi Ordinis; alias ipsum poterunt deputare Episcopi. Sic expresse statuit novissime Innocentius XIII. Constitut. 1. incipient. *In supremo §.* 19. ibi: „ Cumque ex eodem Concilio „ Trident. Confessor Extraordinarius bis, aut ter „ in anno offerri Monialibus debeat, qui omnium „ Confessiones audiat: Si in posterum Superiores „ Regulares quoad Monasteria ipsis subjecta toties „ prædictum Extraordinarium Confessorem deputare „ neglexerint, vel si etiam ex proprio eodem Ordine semper deputaverint, nec saltem semel in anno „ ad id munus elegerint Sacerdotem, aut Sæcularem, „ aut Regularem alterius diversi Ordinis Professorem, in his casibus Episcopi pro suo arbitrio, & „ conscientia deputationem hujusmodi facere possint, nec illa quovis titulo, aut prætextu a Superioribus Regularibus valeat impediri „. Et iterum statuit idem Benedictus XIII. Constitut. 10. incip. 46

Pasto-

Pastoralis Officii §.7. graves pœnas imponens Superioribus contravenientibus, ibi: „ Et quia mentis, „ ac intentionis nostræ est, ut remota quavis diversa „ intelligentia, & interpretatione, præcise serventur „ ea, quæ in eadem Innocentii Prædecessoris Consti„ tutione super assignatione, seu deputatione Con„ fessarii extraordinarii Monialibus sub Prælatorum „ Regularium gubernio viventibus disposita fuerunt, „ statuimus quoque, ut Superiores, qui decretum „ illud quocumque titulo, vel prætextu non serva„ verint, vel ejus executioni aliquod impedimentum „ directe, aut indirecte præbuerint, ipso facto suspen„ sionem ab eorum Officiis, nec non privationem
47 „ vocis, tam activæ, quam passivæ incurrant „. Et quod pro Monialibus subjectis Regularibus deputentur Confessarii Extraordinarii, etiam qui ejusdem Ordinis non sunt Regulares, jam decreverat *Sacra Congr.* 12. *Julii* 1577. *in Neapolitana* apud Pignatell. *tom.*6. *consult.*85. *num.*235. *in fine*.

48 Confessarii, & Capellani Monialium possunt celebrare Missas Sanctorum, de quibus ipsæ recitant Officium, sed cum Missali Romano, & de communi, non vero Missas proprias eorumdem Sanctorum variis Ordinibus a Sacra Congregatione concessas; Sic decrevit, ac servari mandavit *Sacr. Congr. Rituum die* 20. *Novembr.* 1717. approbante, & confirmante Clemente XI. *die* 1. *Decemb. ejusdem anni* 1717. ut apparet *in ejus Bullario decret.*28. *Sacræ Congr. Rit.* (*) Nisi Moniales ab Apostolica Sede impetraverint, earum Confessarii, & Cappellani Missas proprias Ordini, quem ipsæ profitentur, concessas celebrare possint.

49 Pro Confessariis Monialium, quamvis de Jure communi satis sit ætas ad Sacerdotium requisita, ut patet de Parochis, qui statim ac in Sacerdotio constituti, alia ætate non expectata, suarum Ovium utriusque sexus Confessiones excipiunt; Nihilominus *Sac. Congr. Episcop. & Regular. in una Venetiarum* 2. *Maii* 1617. *&* 7. *Junii* 1620. statuit, Confessarios Monialium debere esse in ætate supra quadraginta annos; Quod pro Confessariis Ordinis Minorum de Observantia statuunt etiam sua statuta Sambucana *cap.*11. §.17. *num.*1. & hoc extendi debet etiam ad Confessarios Extraordinarios; prout pro Reformatis declaravit *Sacra Congr. Concilii in Cosentina* 26. *Novembris* 1689. *lib.*38. *decret. fol.*340. Et juxta Epistolam Encyclicam sub *die* 16. *Martii* 1703. de mandato Sanctissimi directam omnibus Ordinariis Italiæ, & Insularum adjacentium debent Confessarii Monialium esse ætate provecti, prudentes, Zelantes, &
50 vita exemplari conspicui. Socii autem Confessariorum debent esse ætatis ultra quinquaginta annos, vitæque exemplaris, ut decrevit *Sacra Congr. Episcop. & Regular. in Nolana* 21. *Februar.* 1617. & Alexander VII. Constitut. incip. *Felici* §. 9. statuit, quod Socii *sint probatæ vitæ, & maturæ ætatis*.

51 Confessarii Monialium non possunt ingredi clausuram ad sepeliendas Moniales, vel pro celebrandis Exequiis. Sic expresse decrevit *Sacra Congr. Episcop. & Regular. in Reatina* 10. *Martii* 1577. *in una Dominicanorum* 30. *Januarii* 1582. *in Ulyssiponen.* 11.
52 *Augusti* 1620. Alias omnes culpabiles incurrunt Excommunicationem violatæ Clausuræ. *Eadem Sacra Congr. Episcop. in Bononien.* 20. *Augusti* 1596. apud Nicol. *in Floscul. verb. Sepultura num.*6. Et de facto Alexander VII. Constitut. incip. *Felici* §. 9. specificans actus ad licitum ingressum Confessarii in Clausuram non memorat ingressum ad peragendum Officium Funeris, sed solum ad peragenda alia officia, & ministeria, ibi: „ Ad hæc Confessor Sanctimo„ nialium, tam Ordinarius, quam Extraordinarius „ minime ingrediatur septa Monasterii, nisi ad Sa„ cramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & Extremæ „ Unctionis ministranda Monialibus, vel aliis perso„ nis infirmis ibi degentibus, necnon ad commen„ dandam animam agonizantium „. Ubi, ut vides, Pontifex utitur dictione *Nisi*; quæ est exclusiva aliorum cæterorum per Sperell. *decis.*66. *num.*32. Neque 53
consuetudo excusat a censura inflicta adversus violatores Clausuræ, nec ab ea, quæ infligitur ab Alexandro VII. in dict. Constitut. incip. *Felici*, quia Pontifex omnibus, & singulis etiam consuetudinibus quoad ea, quæ statutis in dict. Constitutione advertantur, expresse, & specialiter derogat, sublata cuilibet facultate, & auctoritate aliter judicandi, & interpretandi, ac adjecta clausula decreti irritantis, ut patet in fine ejusdem Constitutionis: Unde sequitur, quod Episcopi, aliique Superiores in hoc casu jam declarato per Sac. Congreg. & Summum Pontificem, non necessario, non valeant licentiam concedere, nec permittere, & tolerare, quod prætextu consuetudinis (quæ potius corruptela est) Confessarii ingrediantur clausuram ad Officium Funeris peragendum; Hinc Confessarii caute legant Auctores contrarium scribentes, & reflexe advertant, quod si pro tali Officio clausuram ingrediantur, Excommunicationem incurrunt juxta supra laudata Decreta, ut recte firmant Pax Jordan. *tom.* 2. *lib.*7. *tit.*12. *num.*88. *vers. Item neque prætextu, & num.*173. Nicolius *in Flosculis verb. Sepultura num.*6. ubi citata decreta affert, Monacell. *part.*1. *tit.*9. *formul.*3. *num.*8. *&* 9. Matthæucci *Official. Curiæ cap.*13. *num.*79. & alii; Videantur etiam Pignatell. *tom.* 6. *consult.*85. *num.*234. Gavant. *in Manual. Episcop. verb. Monialium Clausuram n.*40. Barbosa *lib.*1. *Jur. Eccles. univers. cap.*44. *num.*133.

Confessarius Monialium clausuram ingressus ad administranda Sanctissima Sacramenta, recta via, & absque diverticulo eat, redeatque, nec in alia Monasterii parte divagetur, etiam occasione visitandi alias infirmas, quibus Sacramentorum administratio non est necessaria. *Sacra Congregatio Episcoporum & Regularium* 13. *Septembris* 1583. apud Barbosam *in Summa Apostolic. decis. verb. Confessarius Monialium num.*2. Lezana *in Summa quæst. Regular. tom.*3. *verb. Clausura num.*26. Gavant. *in Manual. Episcop. verb. Monialium Clausura num.*44. Cum aliqua Monialis laborat in extremis, conceditur Confessario pernoctatio in sua solita mansione extra clausuram prope Monasterium, ut ingruente necessitate illico præsto esse possit vocatus. *Eadem Sac. Congreg. Episcop.* 22. *Decembr.* 1592. apud Pignatell. *tom.* 6. *consult.*85. *num.*233. 54 55

Confessario Monialis infirmæ confessionem audiente Cellæ janua aperta remaneat, & ambæ comitatrices ad ejusdem Cellæ januam morentur, ita ut Confessarius, & infirma ab eis commode cerni possint. *Eadem Sacra Congregat. Episcop. die* 13 *Septembr.* 1583. & novissime Innocentius XI. per Epistolam Encyclicam ejusdem *Sacræ Congregat. Episcop. sub datum* 56

57 tum Romæ 21. Martii 1682. Confessarii quovis tempore de nocte in casu necessitatis possunt clausuram
58 ingredi. *Eadem Sacra Congreg.* 13. *Septembris* 1583. Confessarius non potest ingredi clausuram ad audiendam Confessionem illius infirmæ, quæ potest accedere ad Sedem Confessionalem. *Eadem Sacra Con-*
59 *greg.* 13. *Septembris* 1583. Confessarii nullatenus ingredi possunt clausuram prætextu comitandi operarios, Medicos, Chirurgos, vel alios. *Eadem Sacra Congregat. Episcop.* 13. *Septembr.* 1583. Confessa-
60 rii non possunt ingredi clausuram ad conspergendum Cellas Monialium, aut alia loca aqua benedicta in die Sabbati Sancti, aut quolibet alio tempore. *Sa-*
61 *cra Congregatio Episcop.* 4. *Septembr.* 1596. Confessarii nequeunt ingredi clausuram ad exorcizandam Monilem energumenam. *Sac. Cong. Episcopor. & Reg.* 1. *Julii* 1606.

62 Confessarius non potest ingredi clausuram Monialium ad inibi Missam celebrandam, ut pluries declaravit *Sacra Congreg. Episcopor.* & signanter *in Lancianensi & in Pistoriensi* 16. *Julii* 1685. *in Mantuana*
63 13. *Junii* 1591. *in Bononien.* 2. *Januar.* 1601. An autem Confessarius ingredi possit clausuram ad sumendam particulam consecratam ipsi in actu communicandi Moniales in Ecclesiam interiorem elapsam? Variant Doctores; negativam sententiam tenent Bissus *in Hierurg. Sacr. tom.* 2. *verb. Particulæ num.* 45. §. 12. Castaldus, cui adhæret Quartus *in rubric. Missal. part.* 2. *tit.* 10. *sect.* 3. *difficult.* 4. & alii volentes, Particulam in tali casu esse colligendam a Monialibus, vel Abbatissa, & Confessario, seu Sacerdoti porrigendam, quia, dicunt ipsi, ingressus in Monasterium strictius prohibetur, quam tactus Hostiæ consecratæ in casu necessitatis. At hoc solum admitti posset, si unica Particula caderet intra clausuram, & ibi adesset Monialis communicanda, quæ in tali casu genuflexa posset eam reverenter sumere, & sic communicare, ut tradit ipsemet Quartus *loc. cit.* & Clericatus *de Eucharistiæ Sacramento decis.* 44. & alii. In casu autem, quo nulla adesset Monialis communicanda, varii Doctores, inter quos Clericatus *l. c.* D. Cajetanus de Alexandris *in Confessario Monialium cap.* 7. §. 6. *quæst.* 7. recte dicunt, posse Confessarium ingredi ad sumendam talem Particulam, quia strictius obligat reverentia erga Sanctissimum hoc Sacramentum, quam Clausura; quia hæc habetur ex præcepto Ecclesiastico, illa vero ex præcepto Divino, ut ex D. Thoma 3. *part. qu.* 83. *art.* 3.

64 Confessarius Monialium, etiam Regularis non indiget speciali licentia ad ingrediendum pro necessitatibus sui Officii, modo per Monasterium non vagetur, sed expleto ministerio, statim exeat. *Sacr. Congr. Episcop. & Regular. in Comen.* 9. *Mart.* 1609. Confessarius debet ingredi clausuram cum cotta, & stola, & non aliter. *Sacr. Congregat. Episcop. in Lucen.* 29. *Martii* 1589. & 22. *Decembris* 1602. Et hoc per quamcumque necessariam causam ingrediatur. *Eadem Sac. Congr. Episcop. in Cajetana* 29. *Januarii* 1627. apud Nicol. *in Flosculis verb. Clausura n.* 34.

65 Confessarii Monialium, quamvis generaliter deberent ingredi absque socio pro ministrandis Sacramentis Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & Extremæ Unctionis Monialibus infirmis, ex decreto *Sacræ Congregat. Episcop.* 13. *Septembr.* 1583. relato a Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 85. *num.* 231. Tamen hodie Confessarius Regularis, non obstante antiqua consuetudine, absque socio ingredi non potest, sed debet ei assignari socius, qui ipsi assistat; & sit ætatis ultra 50. annos, vitæque exemplaris; *Sacr. Congr. Episcop. & Regular. in Nolana* 21. *Februar.* 1617. apud Lezanam *tom.* 3. *verb. Clausura num.* 27. Monacell. *part.* 1. *tit.* 9. *formul.* 5. *num.* 2. Barbosa *in Summa Apostolic. decis. verb. Confessarius monialium num.* 14. & expresse Alexander VII. in citat. Constitut, incip. *Felici* §. 9. ibi; *Nec unquam ingrediatur, nisi cum Socio, qui sit probatæ vitæ, semperque maneat in ea parte Monasterii, qua Confessorem videre, & ab ipso videri semper possit.*

Confessarius Regularis Monialium, ejusque socius 66 (Confessionis, ac Sacramentorum administrationis casibus exceptis) easdem Moniales absque Sacræ Congregationis licentia alloqui non possunt. *Ead. Sacr. Congr. Episcop. & Regular. in d. Nolana* 21. *Februarii* 1616. apud eosdem *loc. cit.* Vide Verb. *Moniales art. IV. num.* 67.

Confessarii Extraordinarii Monialium a Monaste- 67 riorum, in quibus degunt, aut Religionis oneribus pro eo tempore dumtaxat, quo in Confessionibus audiendis occupantur, excusantur. *Eadem Sacra Congr. Episcop. & Regular.* 10. *Mart.* 1593. apud Barbosam *loc. cit. num.* 7.

Habitatio Confessarii, licet debeat esse vicina, non 68 tamen sit conjuncta, seu contigua monasterio, sed ab eo disjuncta, non solum per parietes, sed etiam per tecta; *Sacr. Congreg. Episcop. in Ariminen.* 22. *Januarii* 1576. 19. *Augusti* 1578. 2. *Januarii* 1579. & 22. *Januarii* 1593. *in Bononien.* 3. *Maii* 1593. *in Januen.* 14. *Novemb.* 1603. *in Mantuana* 22. *Novemb.* 1604. & sæpe alibi, & expresse statuit Alexand. VII. in d. Constitut. incip. *Felici* §. 10. & 11. sub gravissimis pœnis contra Superiores, & Confessores Regulares transgressores: & novissime *Sacra Congr. Conc. in Ulixbonen. occidentalis* 10. *Septemb.* 1722. ubi decrevit, quod Confessarii Monialium non possint habitare in atriis Monasteriorum muro circumvallatis contiguis Monasteriis, & habentibus portam, quæ clauditur; apud Ursayam *in Miscellaneo primo Sacro, & profano litt. C. n.* 238.

Confessarii Monialium debent audire Confessiones 69 ex Sede Confessionali collocata, non quidem in Sacristia, aut alio occulto loco, sed in ipsa Ecclesia exteriori, ut habetur ex declaratione *Sacr. Congreg. Concil. in Camerin.* 29. *Novemb.* 1605. his verbis: *Confessionalia ex Sacristiis, & aliis locis occultis removeri debent, & collocari in Ecclesiis exterioribus Monialium, & in Faventina* 7. *Martii* 1617. his verbis. *Confessionalia Monialium in exterioribus Ecclesiis omnino collocentur, & si illæ in hoc renitentes fuerint, interdici debent.* Sic apud Barbosam *in Summa Apostolic. decis. verb. Confessionalia num.* 1. & 2. & idem statuit *Ead. Sacr. Congr. Conc. in una Salutiarum in respons. ad* 4. *die* 20. *Sept.* 1642.

Confessariis Monialium certa annua merces con- 70 stitui debet, quæ juxta morem, & qualitatem Regionis victui illius sufficiat, eademque merces Monasterio, in quo degit idem Confessarius, si Regularis sit, persolvatur. Cæterum Ordinarii locorum prohibeant Monialibus sub aliquibus pœnis, non tamen censurarum, ne ultra mercedem illam aliquid com-

communiter, vel privatim eidem Confessori, vel aliis quibuscumque Fratribus tribuant, eisdemque Fratribus, ne a Monialibus etiam sponte oblatum, aut donatum recipiant, sub iisdem pœnis inhibeant. Sic Sacra *Congr. Episcop. & Regul. sub die 29. Novembr.* 1605. apud Barbosam *loc. cit. verb. Confessarius Mo-*
71 *nialium num.* 10. Unde Confessarius accipere non debet a Monialibus victum dietim, nec utensilia, vel lineam supellectilem, sed tantummodo annuam provisionem *Ead. Sac. Congr. Episcop. in Bononien.* 19. *Junii* 1601. *in Januen.* 28. *Januarii* 1603. *in Recana-*
72 *ten.* 19. *Aprilis* 1624. Quæ non excedat duos Julios pro quolibet die. *Ead. Sac. Congr. Episc. in Neapolitana* 27. *Septemb.* 1652.

73 Confessarii Monialium nullo modo possunt comedere, refici, aut cibum sumere in earum Monasteriis, seu in locis, ubi sunt crates, vel rotæ in Monasterium respondentes, vel in locis adeo vicinis, ut videri, vel audiri possint a Monialibus, neque ante portam clausuræ, ut expresse pro omnibus Regularibus statuit *Sac. Congreg. Episcop.* 13. *Septemb.* 1583. *& Nonis Maii* 1590. in decreto jussu Sixti V. edito, jam relato verb. *Moniales art.* 4. *num.* 14. ubi expresse mandat, quod ibi nullo modo comedant, reficiantur, aut cibum sumant, & solum eis permittit, in ædibus vicinis refectionem diurnam sumere diebus generalium Confessionum, si eorum Conventus, in quibus degunt, nimium distent a Monasterio Monialium.

74 Confessarii Monialium an possint eas absolvere in Foro conscientiæ a Censuris occultis, & pœnis Papæ reservatis? Vide *verb. Moniales art.* 3. *a n.* 19. *ad* 25.

75 Ad absolvendam Monialem repentino accidenti correptam, & jam jam animam agentem, in defectu sui proprii Confessarii potest licite quilibet alius Confessarius, seu simplex Sacerdos prope Monasterium existens, seu casualiter transiens, clausuram ingredi sine ulla licentia expressa, & tali moribundæ beneficium absolutionis impertiri; Si enim ex Decretis Sacræ Congregationis allatis verb. *Moniales art.* 3. *n.* 84. potest quis licite sine licentia clausuram ingredi ad extinguendum incendium, vel ad succurrendum Monialibus in aliis casibus repentinæ ruinæ multo magis poterit Confessarius, seu simplex Sacerdos sine licentia clausuram ingredi ad absolvendam Monialem in tali casu extremæ necessitatis; Quod enim non est licitum in Lege, necessitas facit licitum *cap. Quod non est* 4. *de Reg. juris*, & necessitas non habet legem; *cap. Sicut* 11. *de consecrat. dist.* 8. *cap. omnes* 1. *de Feriis*, *cap. Consilium* 2. *de observat. jejunior. cap. Consuluisti* 3. *de Celebrat. Missar.* In qualibet enim dispositione intelligitur excepta necessitas; *c. Licet* 6. *de pœnit. & remiss.* Et ad hoc facit Concilium Tridentinum *sess.* 14. *de Sacram. Pœnit. cap.* 7. ubi dat facultatem cuilibet simplici Sacerdoti, ut sine alia licentia, aut approbatione, possit absolvere Pœnitentem in articulo mortis constitutum etiam ab omnibus censuris, & casibus reservatis, addita ratione; *Ne hac ipsa occasione aliquis pereat*, quæ ratio militat in nostro casu.

76 Confessarius sollicitans monialem est denunciandus Episcopo, vel Inquisitori. Gregorius XV. Constit.
77 incip. *Univers.* Monialis sollicitata, si nolit denunciare Confessarium sollicitantem, non potest absolvi, quia remanet semper in peccato mortali, & in Excommunicatione majori, quoties moraliter potens denunciare, id recusat, seu culpabiliter negligit, *Communis*. Moniali recusanti denunciare non po- 78
test Confessarius protrahere terminum ultra tempus vi Edicti præfixum ad denunciandum, quia nullam habet Jurisdictionem super Legem Superiorum, ad quorum prudentiam spectat examinare protractionis necessitatem; Censent tamen Sayrus, Freitas, Acunha, & alii apud Dianam *part.* 1. *tract.* 4. *resol.* 27. posse ei concedi tempus consulendi peritiores, dummodo id præstetur absque longa temporis dilatione, & interim, data fide denunciandi, absolvi posse:

Monialis recusans denunciare præ nimia verecun- 79
dia alloquendi Episcopum, vel Inquisitorem, seu præ timore ne detegatur, aut alio simili respectu, potest denunciare per internuncium, seu per Confessarium, cui Episcopus, vel Inquisitor potest dare commissionem, ut recipiat in scriptis, & cum juramento denunciationem, Sic declaravit Sacra Suprema, & universalis Inquisitio jussu Urb. VIII. 27. *Septemb.* 1624. apud Bord. *c.* 24. *de Sollicitatione num.* 89. his verbis: *E quando il Penitente tuttavia persistesse nella medesima renitenza, N. S. si contenta, che dal Vescovo, o Inquisitore si dia autorità al Confessore di ricercare per scrittura, e con giuramento la dinunzia per perla subito, a chi li avrà data l'autorità di pigliarla.* Instructio Confessarii pro recipiendis hujusmodi denunciationibus exhibetur a Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 104.

Alia ad rem, Vide verb. Confessarius quoad sol- 80
licitationem. His juvat addere novissimas resolu- 81
tiones Sacræ Congreg. Concilii *in Coloniensi* 16. *Novemb.* 1720. ubi de Edicto Archiepiscopi, in quo nonnullos casus reservaverat, proposita fuerunt infrascripta dubia. I. An Confessarii Regulares possint Sæculares extra mortis periculum absolvere a casibus Ordinario reservatis, in casu. II. An Confessarii Monialium exemptarum, & Prælatis Regularibus subjectarum possint easdem, etiam extra mortis periculum absolvere a casibus Episcopo reservatis, in casu. III. An supposito Edicto supra recensito Confessarius Regularis extra mortis articulum, absolvere possit Sæcularem complicem criminis carnalis externi mortaliter peccaminosi secum commissi, in casu. IV. An supposito pariter eodem Edicto, Confessarius Regularis Monialium exemptarum absolvere possit Monialem complicem criminis carnalis externi mortaliter peccaminosi secum commissi, in casu, *Sacra Congr. censuit. Ad I. Negative. Ad II. Affirmative præterquam quoad casus, quos Episcopus sibi reservaverit in materia clare spectante ad Jurisdictionem delegatam. Ad III. Negative. IV. Affirmative quatenus non sit violata clausura.* Verum quoad duas ultimas resolutiones hodie attendi debet novissima dispositio Bened. XIV. in sua Constitut. quæ incip. *Apostolici muneris*, quam attulimus supra verb. *Complex peccati num.* 19. Vide *ibi*, Confer etiam quæ adducuntur tom. 1. verb. *Approbatio pro Confessionibus* præsertim *Art. III.* & verb. *Confessarius artic. III.* & verb. *Confessarius quoad sollicitationem.*

Superiores Monialium tenentur bis, aut ter singu- 82
lis annis exhibere Confessarios extraordinarios Monasteriis sibi subjectis; quibus tamen sic oblatis non tenentur Moniales confiteri peccata sua, sed solummodo

modo se præsentare, ut saltem accipiant ab illis monita salutaria; patet jam ex dictis & allegatis supra a *num.* 32.

83 * Si vero aliqua Monialis graviter ægrotet, ut sit in mortis periculo, petatque alium Sacerdotem, qui non sit Ordinarius Monasterii Confessor, huic a respectivo Superiore annuendum est. Si vero Superior Regularis illum concedere noluerit, potest id præstari ab Episcopo. Quin etiamsi aliqua Monialis etiam extra prædictum casum postulet sibi per aliquod tempus alium Confessarium ab Ordinario diversum, debet illi dari a suo Superiore. Quod si Superior Regularis id renuerit, tunc potest Episcopus satisfacere ejus petitioni, etiamsi requirat alterius Ordinis Regularem, vel etiam Sacerdotem Sæcularem ex approbatis a Superiore ad confessiones Monialium. Demum suadetur Superioribus earumdem Monialium, ut si aliqua ex illis petat pro majori animi sui quiete & ulteriori progressu in via Dei, ut aliquando liceat sibi confiteri Sacerdoti ad excipiendas Monialium Confessiones jam approbato, etiamsi sit alterius Ordinis Regularis, vel Sacerdos Sæcularis, non sint difficiles ad præbendum assensum. Requiritur tamen semper, ut Confessarius iste extraordinarius sit ex approbatis ab Ordinario ad Confessiones Monialium audiendas. Postremo si Superiores Regulares non saltem semel in anno elegerint in Confessarium extraordinarium, vel Sacerdotem Sæcularem, vel Regularem alterius Ordinis, in eo casu devolvitur hæc ele-

84 ctio ad Episcopum. Hæc oblatio Confessarii extraordinarii bis, vel ter in anno, sicut & cætera omnia, quæ superius præscripta sunt, præstari debent etiam cum aliis mulieribus, sive regularibus, sive sæcularibus, collegialiter degentibus, quæ unicum habent Confessarium. Hæc omnia ex variis S. Congregationis decretis olim stabilita confirmat Pontifex in Bulla *num.* 56. *tom.* 2. incip. *Pastoralis curæ*, de qua sermo est verb. *Confessarius*, *Artic.IV. a num.* 29. ad plures seqq. *

85 Hic locum habere potest sequens Rescriptum *Sac. Congr. Episc. & Regul.* ad Capitulum Cathedralis Alexandrinæ a quo instabatur pro remotione Confessariorum Regularium a Monasteriis Monialium ex causis, & in casu, ut sequitur.

ALESSANDRINA.

Emo, e Rmo Sig. Sig. Patr. Colmo.

„ Essendo alli 14. del corrente Mese passato all'altra „ Vita Monsignor Alfonso Miroglio Vescovo di que„ sta Città, è subentrato questo nostro Capitolo „ nell'esercizio dell'ordinaria giurisdizione, e desi„ derando di riparare un disordine, a cui ostano pa„ tentemente i Decreti di codesta Sacra Congrega„ zione, ci troviamo in dovere, e ci diamo l'ono„ re di rappresentare all' EE. VV. esservi in questa „ Città sei Monasterj, e non più, di Monache sog„ gette alla giurisdizione dell'Ordinario, cioè cin„ que di rigorosa Clausura, ed uno senza tal legge, „ e tutti diretti da'Confessori Regolari, a favore „ de'quali (come da diligente ricerca fattasi ne'Re„ gistri di questa Curia Vescovile) ne appare, che „ siasi ottenuta la necessaria permissione delle EE. „ VV. ne siansi ad alcuno di essi dal Defonto Prelato „ spedite Patenti per tal'Uffizio, affine che in occa„ sione di contrario ricorso alle EE. VV. potessero „ sempre i medesimi essere scusati col titolo, o sia „ pretesto di Confessori provisionali, benchè uno „ di questi già da quattro anni successivi ritrovisi in „ tale esercizio del medesimo Monastero. Ed essen„ dovi in questa Città Confessori Secolari, quali per „ dottrina, zelo, prudenza, e probità di costumi „ sono in caso di esercitare, come alcuni di essi han„ no gìà per molti anni esercitato lodevolmente tale „ Uffizio, attese le angustie del tempo, che non ci „ permettono di dare pronte, e costanti providen„ ze in questo affare, abbiamo concordemente de„ terminato di ricorrere alla sovrana autorità delle „ EE. VV. supplicandola, come istantemente le „ supplichiamo, di dare al Vicario Generale Capi„ tolare *de proximo eligendo* quelli Ordini, che sti„ meranno necessarj, ed opportuni, non solamente „ per l'osservanza de' sovraccennati Decreti di co„ testa Sacra Congregazione, ma ancora per uni„ formarsi alla universale lodevole consuetudine so„ vra questo proposito della Chiesa Metropolitana „ di Milano, e di tutte le altre Chiese. E baciando„ gli riverantemente il lembo delle Sagre Porpore „ con la più alta stima, e venerazione ci prote„ stiamo.

Dell' EE. VV.

Alessandria 16. Aprile 1755.

Umil. Divotiss. ed Obblig. Servitori, Dignità, Canonici, e Capitolo della Cattedrale.

Reverendissimo Signore.

„ Nell'annesso memoriale dato a nome del Capi„ tolo di codesta Cattedrale vedrete quanto per par„ te del medesimo è stato rappresentato alla Sagra „ Congregazione. Questi Eminentiss. miei Signori „ pertanto atteso il voto dell' Eminent. Ferroni han„ no commesso alla vostra vigilanza, che dobbiate „ chiamare avanti di Voi tutti li Regolari Confessori „ delle Monache soggette alla giurisdizione Vesco„ vile, e da ciascuno di essi vi facciate esibire il do„ cumento di sua rispettiva deputazione, e quando „ non costi da simile documento la legitimità della „ provista, non solamente vi sia lecito, ma dob„ biate rimovere i Regolari dall'impiego accennato „ senza veruna dilazione, ed immediantemente de„ putare allo stesso Uffizio altri Sacerdoti semplici „ Secolari di grave età, e di vita esemplare, di spe„ rimentata prudenza, e sufficiente Dottrina, e „ che dagli Esaminatori Sinodali verranno formal„ mente esaminati, ed approvati ad udire le Con„ fessioni delle Monache. Sarà per altro vostro de„ bito preciso di procedere alla divisata remozione „ de'Confessori Regolari senza il minimo strepito, „ anzi usando tutta la maggior soavità, e circospe„ zione per evitare l'ammirazione del Pubblico, ed „ insieme ogni confusione, e disdoro, che po-

 „ trebbe

„ trebbe tornarne ai Regolari. Così dunque eseguirete, e Dio vi prosperi.

Roma 12. *Maggio* 1755.

Al piacer vostro
C. Al. Card. Cavalchini.

P. G. Guglielmi Secret.

Reverendiss. Sig.

„ Essendosi osservato quanto con lettera delli 22. Maggio prossimo passato avete rappresentato in proposito dei Confessori Regolari di Monache; giacchè non regge ciò, che per parte di cotesto Capitolo fu esposto, specialmente in ordine alla copia dei Sacerdoti Secolari abili a sostenere tale impiego; Questi Eminentiss. miei Signori commendando la Vostra piudenza praticata in questo proposito, mi hanno imposto di suggerirvi, che qual'ora vi possa riuscire di deputare qualche Sacerdote Secolare idoneo in luogo dei Regolari, procediate alla deputazione colle circospezioni insinuatevi nella precedente lettera; Quando poi la penuria di tali Sacerdoti Secolari renda necessaria l'opera dei Regolari, dovrete onninamente far supplicare questa Sagra Congregazione per impetrarne la facoltà opportuna, concedendovisi in virtù della presente la facoltà di farli continuare per modo di provisione per lo spazio di due, o tre mesi, acciò in questo tempo possino le Monache conseguire la necessaria licenza, senza la quale non dovrete ulteriormente tolerarli. E quantunque alli Parochi, e Canonici sia generalmente vietato l'esercizio di Confessore di Monache, acciò non abbiano a mancare alle loro incombenze, tutta volta in qualche caso, in cui si rende compatibile l'uno, e l'altro impiego, e che possa il soggetto commodamente supplire ad ambidue, sogliono l'EE. loro concedere la dispensa, quando sia richiesta, attesa la scarsezza dei Sacerdoti semplici. Ve lo significo per vostra regola, e Dio vi guardi.

Roma 13. *Giugno* 1755.

Sottoscritta Al piacer Vostro
C. Al Card. Cavalchini.

P. G. Guglielmi Secret.

Novæ Additiones ex aliena manu.

86 MOniales ex Lege Fundationis, vel ex Consuetudine habere posse jus eligendi Confessarium ab Episcopo approbandum contra quam sentit hic *Auctor num.*1. firmavimus *in addit. ad verb. Approbatio pro Confessionibus articul.*3.

87 Gravis quæstio est, an Confessarius Ordinarius Monialium ab Episcopo destinatus, & triennio elapso ex peculiari Indulto S. Congr. Episcop., & Regul. negotiis præfectæ ad aliud triennium immediate sequens confirmatus, hoc altero triennio elapso, possit ab ipso Episcopo auctoritate ordinaria destinari ad tertium triennium, non secus ac posset, si secundo triennio non fuisset confirmatus a dict. S. Congregatione? Agit de hac quæstione *Pellizar. de Monial. cap.*10. *sect.*3. *subsect.*1. *num.*172.: & negativam 88
opinionem refert *Cardinalis de Lugo*, *Baldelli &c.* affirmativam vero *Dianæ Naldi &c.* cui ipse adhæret: *Concessum*, inquit, *alicui ob gratiam non est in ejus dispendium retorquendum, neque enim idem contrarios effectus operari potest.* Addit & alias rationes in confirmationem affirmativæ hujus sententiæ quas videas.

At negativa sententia amplectanda est, ex rescripto Sacr. Congregationis destinatæ ab Innocentio XII. pro causis Congregationis Cassinensium 26. Februarii 1694. ad dubium quintum, quod refert *Monacell. in Formular. part.*1. *tit.*11. *formul.*22. *num.*12. 89
tum laudat hic *Auctor num.*23. Ex hoc enim habetur, quod Abbatissa confirmata ex gratia dict. Sacræ Congregationis ad secundum triennium, eligi nequeat ad tertium triennium, absque dispensatione; *Neque ex hoc sequitur*, (recte ait Add. ad Pellizar. *dict. tract. cap.*7. *num.*47. editionis Romanæ anni 1751.) *quod favor convertatur in odium, & quod privilegium & gratia Principis nihil operaretur supra jus commune, nam aliquid operaretur pro secundo triennio, & pro tertio triennio ea non converteretur in odium: Illa enim Regula potissimum valet, quando Regula, seu Privilegium concessum est a Principe motu proprio; Confirmatio autem Abbatissæ pro secundo triennio solet concedi ad instantiam Monialium, quæ dum petunt illam, censentur petere secundum naturam, quam habet de jure officium Abbatissæ, scilicet ut subsequatur vacatio pro triennio subsequenti*: Cur non idem dicendum de Confessario? ut tenet *Auctor dict. num.*13. 90

Tametsi agatur de Monasteriis exemptis, & Regularibus subjectis, ad Episcopum pertinet cognoscere, tum approbare, an Confessarius Regularis debeat pernoctare prope ipsa Monasteria ex causa distantiæ Conventuum, ut statuit Alexander VII. in Constitutione. quæ incipit *Felici*. 91

Vide & alia de Confessario præsertim extraordinario monialium apud Constitutionem S. M. Benedicti XIV. cui initium est: *Pastoralis curæ*. 92

ARTICULUS VI.

CONFESSARIUS REGULARIUM. Vide verb. *Approbatio art.*2.

ARTICULUS VII.

CONFESSARIUS. Quo ad ea, quæ concernunt sollicitationem. Vide verb. *Sollicitatio*, & supra, verb. *Complex Peccati* &c. & verb. *Confessarius art.*4. *a n.*12. *ad plures seqq.*

AD coercendam sacrilegam, & execrabilem sollicitationem ad turpia in Sacramentali Confessione, vel occasione, seu prætextu ejusdem, variæ sunt editæ Pontificiæ Constitutiones, & signanter a Pio IV. Constitut. incip. *Cum sicut nuper*, a Paulo V. Constitut. incip. *Dilecte fili*, a Gregorio XV. Constitut. incip. *Universi Dominici Gregis*. Quæ Gregorii 1

Gre-

Constitutio, cum sit norma, & regula in hac materia habenda, in hoc VII. Articulo ad litteram dandam arbitramur.

GREGORIUS PAPA XV.

Servus Servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

UNiversi Dominici Gregis curam quamquam immeriti cœlesti dispositione gerentes sedulo invigilare tenemur, ut ab omnibus præviis contagiis conservetur immunis, multoque majori studio providere, ut omnis pestis ab iis avertatur, quibus alios sanandi officium est commissum, ne quod Evangelica scripta Nos admonent, sale infatuato, non sit in quo saliatur, & ad nihilum prosit ultra, nisi ut mittatur foras, & conculcetur ad hominibus.

§.1. Quoniam autem a Romanis Pontificibus Prædecessoribus Nostris quibusdam in locis provisum fuit, ut impium, ac nefandum scelus, quod non solum inter Christi fideles non esse, sed nec etiam nominari debet procul ab iis arceatur, videlicet ut aliquis Sacerdos ad Sacras audiendas Confessiones deputatus Sacrosancto Pœnitentiæ Sacramento, sollicitando Pœnitentes ad turpia, abutatur, ac pro medicina venenum, pro pane aspidem porrigat, & ex cœlesti medico infernalis veneficus, ex patre spirituali proditor execrabilis Animarum reddatur; idcirco Nos ea, quæ his perniciosissimis Diaboli insidiis arcendis certis locis salubriter constituta sunt, ut nullibi desiderentur, quantum ex alto conceditur, providenda duximus.

§.2. Alias siquidem a fel. rec. Pio Papa IV. Prædecessore nostro emanarunt Litteræ tenoris subsequentis, videlicet: PIUS Papa IV. Venerabili Fratri Archiepiscopo Hispalen. in Regnis Hispaniarum hæreticæ pravitatis Inquisitori Generali. Cum sicut nuper &c.

§.3. Igitur ut Litteræ prædictæ perpetuis futuris temporibus, & ubique Locorum inviolabiliter observentur, Motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostra ac de consilio Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinal. contra hæreticam pravitatem Generalium Inquisitorum præinsertas Litteras hujusmodi, ac omnia, & singula in eis contenta Apostolica auctoritate, tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illisque omnibus, & singulis inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus, illasque non solum in prædictis Hispaniarum Regnis, sed in quibusvis Christiani Orbis partibus firmiter, & inviolabiliter observari præcipimus, & mandamus.

§.4. Ac præterea ne in futurum de pœna his delinquentibus imponenda, & de modo contra eosdem procedendi ab aliquo dubitari possit, statuimus, decernimus, & declaramus, quod omnes & singuli Sacerdotes, tam Sæculares, quam quorumvis, etiam quomodolibet exemptorum, ac Sedi Apostolicæ immediate subjectorum Ordinum, Institutorum, Societatum, & Congregationum Regulares cujuscumque Dignitatis, & Præeminentiæ, aut quovis privilegio muniti existant, qui personas, quæcumque illæ sint, ad inhonesta, sive inter se, sive cum aliis quomodolibet perpetranda in actu Sacramentalis Confessionis, sive antea, vel post immediate, seu occasione, vel prætextu Confessionis hujusmodi, etiam ipsa Confessione non secuta, sive extra occasionem Confessionis in Confessionario, aut in loco quocumque, ubi Confessiones Sacramentales audiantur, seu ad Confessionem audiendam electo, simulantes ibidem Confessiones audire, sollicitare, vel provocare tentaverint, aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones, sive tractatus habuerint, in Officio Sac. Inquisitionis severissime, ut infra, puniantur. Et præterea omnes hæreticæ pravitatis Inquisitores, & Locorum Ordinarios, omnium Regnorum, Provinciarum, Civitatum, Dominiorum, & Locorum Universi Orbis Christiani in suis quemque Diœcesibus, & Territoriis per has nostras Litteras, etiam privative quoad omnes alios, specialiter ac perpetuo Judices delegamus, ut super his, contra prædictos simul, vel separatim in omnibus, prout in causis Fidei juxta Sacrorum Canonum formam, nec non Officii Inquisitionis hujusmodi Constitutiones, privilegia, Consuetudines, & Decreta diligenter inquirant, & procedant, & quos in aliquo ex hujusmodi nefariis excessibus culpabiles repererint, in eos pro criminum qualitate, & circumstantiis suspensionis ab executione Ordinis, privationis Beneficiorum, dignitatum, & Officiorum quorumcumque, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, nec non vocis activæ, & passivæ, si Regulares fuerint exilii, damnationis ad triremes, & carceres etiam in perpetuum absque ulla spe gratiæ, aliasque pœnas decernant, eos quoque, si pro delicti enormitate graviores pœnas meruerint, debita præcedente degradatione, Curiæ Sæculari puniendos tradant.

§.5. Dantes etiam facultatem Veneralibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus Generalibus Inquisitoribus, ne delictum tam enorme, & Ecclesiæ Dei tam perniciosum ob probationum defectum, impunitum, cum difficilis sit probationis, testibus etiam singularibus concurrentibus, præsumptionibus, indiciis, & aliis adminiculis, delictum probatum esse arbitrio suo judicandi, & Curiæ Sæculari, ut præfertur, reum tradendum esse, pronunciandi.

§.6. Non obstantibus omnibus, quæ dictus Prædecessor in suis Litteris prædictis voluit non obstare, cæterisque contrariis quibuscumque.

§.7. Mandantes omnibus Confessariis, ut suos Pœnitentes, quos noverint fuisse ab aliis, ut supra, sollicitatos, moneant de obligatione denunciandi sollicitantes, seu, ut præfertur, tractantes, Inquisitoribus seu Locorum Ordinariis prædictis; quod si hoc officium prætermiserint, vel Pœnitentes docuerint non teneri ad denunciandum Confessarios sollicitantes, seu tractantes ut supra, iidem Locorum Ordinarii, & Inquisitores illos pro modo culpæ punire non negligant.

§.8. Volumus autem, ut præsentium transumptis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus Personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides in judicio, & extra ubique habeatur, quæ præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

§.9. Quodque eædem præsentes Litteræ, seu illarum exempla ad valvas Basilicarum Sancti Joann. Latera-

teranen. ac Principis Apostolorum de Urbe, & in Acie Campi Floræ affixæ, omnes ita arctent, & afficiant, ac si unicuique personaliter intimatæ fuissent.

Dat. Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscat. die 30. Augusti 1622. Pontif. nostri anno II.

Hanc vero Gregorii XV. Constitutionem Benedictus XIV. An. 1741. confirmavit, ampliavit, & extendit, altera sua Constitutione incip. *Sacramentum Pœnitentiæ*, in qua & reservat Papæ pro tempore existenti absolutionem eorum, qui falso Sacerdotes de sollicitatione accusant, aut procurant, ut ab aliis falso accusentur.

3 Unde sollicitatio quantum ad propositum non est nisi provocatio, seu incitatio facta verbis, scriptis, signis, nutibus, osculis aut tactibus ad turpia, & inhonesta, idest ad res carnales, seu venereas. *Sic in re Communis Doctorum*.

4 Per personas sollicitantes intelliguntur hic omnes, & singuli Sacerdotes, tam Sæculares, quam Regulares cujuscumque dignitatis, aut Præeminentiæ existant. *Communis* per expressa verba dictæ *Gregorianæ Constitutionis* §.1.

5 Hinc sollicitans dicitur, & est denunciandus etiam Sacerdos non Confessarius, qui se fingens Confessarium fœminas, seu adolescentulos ad turpia, seu carnalia provocat, & incitat: De ipso enim Sacerdote verificatur, quod sollicitet prætextu Confessionis, quod sufficit de mente dictæ Constitutionis, etiam Sacramentali Confessione non secuta ibi: *Vel prætextu Confessionis hujusmodi, etiam ipsa Sacramentali Confessione non sequuta*. Et sic tenent Diana *part.* 1. *tractat.* 4. *resolut.* 17. *& part.* 4. *tractat.* 5. *resolut.* 8. Sanctius *in Selectis disput.* 11. *num.* 39. Acugna *tractat. de Confess. sollicit.* 14. *num.* 4. Joannes Angelus Bossius *in Appendic. ad tractat. de tripl. Jubil. privileg. dub.* 9. Felix Potestas *tom.* 2. *part.* 3. *cap.* 2. *num.* 485. Rosignol. *de Pœnitent. part.* 1. *quæst.* 7. *art.* 21. *num.* 4. *& seq.* Castropal. & alii plures contra Bordon. Leandr. & alios volentes non esse denunciandum.

6 Laicus autem fingens se Sacerdotem, & Confessarium, si sollicitet in Confessione, non est ex vi dictæ Constitutionis denunciandus, ut sollicitans, quia dicta Constitutio expresse loquitur solum de Sacerdote, qualis non est Sacerdos fictus; Si autem voluisset etiam Sacerdotem fictum comprehendere, expressisset; Quod enim voluit expressit, *argument. cap. Inter corporalia* 2. *de translat. Episcop.* §. *Sed neque illud*, *cap. Quia circa* 22. *de privileg. & cap. Ad audientiam* 12. *de Decimis*. Tum quia odiosa restringenda, *cap. Odia* 15. *de Regulis Juris in* 6. Et in pœnalibus benignior interpretatio facienda est, *leg. Factum* 155. *ff. de Regulis Juris* §. 2. ibi: *In pœnalibus causis benignius interpretandum est*, *cap. In pœnis* 49. *de Regulis Juris in* 6. ibi: *In pœnis benignior est interpretatio facienda*. Et concordat *leg. Cum quidem* 19. *ff. de liberis, & cap. Statutum* 22. *de electión. in* 6. Et sic defendunt Rodericus de Acugna *tractat. de Confessar. sollicitat. quæst.* 13. *num.* 1. *& seq.* Diana *part.* 1. *tractat.* 4. *resolut.* 15. *part.* 4. *tractat.* 5. *resolut.* 9. *part.* 10. *tractat.* 14. *resolut.* 42. Castropal. *tom.* 1. *tractat.* 4. *disput.* 9. *punct.* 9. *num.* 5. Leander *de Sacram. Pœnitent. tract.* 5. *disp.* 13. *a quæst.* 36. Joann. Angelus Bossius *in Appendic. ad tractat. de tripl. Jubil. privileg. dub.* 10. Felix Potestas *loc. cit. num.* 489. Rosignol. *loc. cit. num.* 7. Viva *ad prop.* 6. *Alexandri VII. num.* 9. & alii contra Escobar, Trimarchium, & Freitam tenentes contrarium.

Talis autem Laicus esset denunciandus tamquam 7 suspectus de hæresi ex aliis Pontificiis Constitutionibus, & signanter ex Constitut. Gregorii XIII. incip. *Officii nostri partes*, præsertim si simul audisset Confessionem, & absolutionem dedisset, & utramque qualitatem requiri tenent passim Doctores ex verbis dictæ Constitutionis Gregorii XIII. ibi; *Confessiones audire, & absolutionem impertiri ausi fuerint*; Quamvis tamen ex Constitutione Clementis VIII. incip. *Alias* edita *die* 1. *Decembr.* 1601. non videatur requiri dicta qualitas, scilicet quod absolutionem impertitus fuerit cum in ipsa Constitutione Pontifex subdat correctioni Inquisitorum eos, qui absque Presbyteratu audent Confessiones audire, nec ibi requirat qualitatem, quod absolutionem impertiti fuerint, ut inter alios recte notat Rosignol. *loc. cit. num.* 9.

Feminæ sollicitantes in Confessione Confessarios 8 ad inhonesta, non sunt denunciandæ. *Communis*. Et ratio est, quia Lex mandat denunciari Confessarios, & non Pœnitentes sollicitantes, adeoque non est extendenda contra Pœnitentes sollicitantes Confessarios ad turpia, cum pœnalia non sint extendenda ultra expressa, *argument. cap. Statutum* 22. *de electión. in* 6. ibi: *Cum sit pœnale, restringi potius convenit, quam laxari*, & aliis citatis Juribus *supra num.* 6.

Per personas sollicitatas intelliguntur hic fœminæ, 9 & mares, puellæ, & pueri. *Est jam Communis* post dictam Constitutionem Gregorii XV. per verba inibi expressa: *Qui personas, quæcumque illæ sint, ad inhonesta, sive inter se, sive cum aliis quomodolibet perpetranda*. Ly enim: *Quæcumque illæ sint*, additum personis; importat utrumque sexum.

Hinc tam mares, quam fœminæ quæcumque, 10 etiam Moniales, & Mulieres nobiles sollicitatæ a Confessariis ad turpia tenentur ipsos denunciare. Et si valde vereantur id per se personaliter facere, monere debent Episcopum, seu Inquisitorem, ut mittat ad eas Internuntium pro denunciatione, recipienda, & satis expediens est, ut delegetur, seu mittatur Confessarius, ut recipiat in Scriptis, & cum juramento denunciationem juxta decretum Inquisition. Roman. jussu Urbani VIII. 27. *Septembris* 1624. apud Bordon. *cap.* 23. *de Sollicitat. num.* 89. his verbis: *E quando il Penitente tuttavia persiste nella medesima renitenza, N. S. si contenta che dal Vescovo, o Inquisitore si dia autorità al Confessore di ricercare per scrittura, e con giuramento, la dinunzia per portarla subito a chi gli avrà data l'autorità di pigliarla*.

Sollicitatio autem fieri potest pluribus modis, 11 nempe scriptis, verbis, signis, nutibus, tactibus, osculis, & hujusmodi. *Communis*.

Unde Confessarius, qui in Sacramentali Confessione tribuit Pœnitenti, sive feminæ, sive mari chartam 12 postea legendam, in qua ad Venerem provocat, allicit, seu incitat, tamquam vere sollicitans est denunciandus. *Communis*, & patet aperte ex propositione 6. inter merito damnatas ab Alexandro VII. *die* 7. *Sep-*

Septembr. 1665. ibi: *Confessarius, qui in Sacramentali Confessione tribuit Pœnitenti chartam postea legendam, in qua ad Venerem incitat, non censetur sollicitasse in Confessione, ac proinde non est denunciandus.*

13 Item vere sollicitat, & est denunciandus Confessarius ille, qui per inhonestos sermones Pœnitentem ad Venerem allicit, seu incitat. *Communis* per verba dictæ Gregorianæ Constitutionis, ibi: *Aut cum eis illicitos, aut inhonestos sermones, sive tractatus habuerit.*

14 Et sic vere sollicitat, & denunciandus est Confessarius ille, qui in actu Confessionis, vel immediate ante, seu post dicit Pœnitenti. *Si ego essem sæcularis, vellem te solam ducere in uxorem.* Vel ei dicit: *Memento mei, quia ego te ex toto corde diligo.* Vel: *permitte me, ut in domum tuam veniam, & amorem meum tibi ostendam.* Vel pulchritudinem ipsius lascivis verbis commendat, & laudat, & hujusmodi. Diana *part.9. tractat.9. resolut.32.* Rosignol. *loc. cit. num.* 25. Felix Potestas *loc. cit. num.* 558. & 565. & alii plures contra paucos alios; Et ratio est, quia similia verba sine aliqua occasione in Confessione, seu immediate ante, vel post, dicta, sunt impertinentia ad Confessionem, & vehementer provocativa, & incitativa ad Venerem.

15 Item vere sollicitat, & est denunciandus Confessarius ille, qui signis, nutibus, osculis vel tactibus lascivis Pœnitentem incitat, seu provocat, vel allicit ad actus venereos; ut si eam osculetur, vel fixis aspectibus lascivis, aut signis vere libidinosis ei suum impurum, & inhonestum amorem studeat aperire. Vel ei suas verecundas partes ad id ostendat, seu ille ipsius tangat pedes, seu manus libidinose premat, & hujusmodi. *Sic in re Communis* per verba dictæ Gregorianæ Constitutionis, ibi: *Ad inhonesta, sive inter se, sive cum aliis quomodolibet perpetranda:* Similia enim sunt omnia provocativa, incitativa, seu allicitiva ad Venerem.

16 Item sollicitatio fieri potest in pluribus, & diversis temporibus, nempe vel tempore actualis Confessionis, seu immediate ante, vel immediate post, seu occasione, vel prætextu Confessionis. *Communis* per verba expressa dictæ Constitutionis, ibi: *In actu Sacramentalis Confessionis, sive ante, vel post immediate, seu occasione, vel prætextu Confessionis.*

17 Unde Confessarius, qui tempore actualis Sacramentalis Confessionis aliquo ex supradictis obscenis modis Pœnitentem ad venerea, & inhonesta allicit, seu incitat, vere sollicitat, & est denunciandus. *Communis* per ipsa clara verba dictæ Constitutionis:

18 *In actu Sacramentalis Confessionis.* Et talis Confessarius est denunciandus, etiamsi non pro se, sed pro alio, seu nomine alterius sollicitet. *Communis*, & clare habetur ex dicta Gregorii Constitutione, ibi: *Qui personas, quæcumque illæ sunt, ad inhonesta sive inter se, sive cum aliis quomodolibet perpetranda.* Et infra: *Aut cum illis illicitos, & inhonestos sermones, aut tractatus habuerint.* Qui enim incitat, seu allicit, vel provocat ad inhonesta, & venerea cum aliis patranda, utique illicitos, & inhonestos sermones cum incitato, seu provocato habet.

19 Confessarius, qui in Confessione per inhonesta verba cæpit sollicitare fœminam ad turpia, quæ eidem consensit, sed post illa verba statim desistit, nec tunc Confessarius impendit absolutionem, sed differt tum complementum sollicitationis, tum absolutionis, hoc non obstante est denunciandus. *Communis.* Verificatur enim de ipso, quod *in Confessione habuerit cum Pœnitente illicitos, & inhonestos sermones, seu tractatus*, quod sufficit secundum Bullam ad incurrendas pœnas contra sollicitantes inflictas.

Confessarius, qui fœminam pœnitentem ante inceptam Confessionem, & dilata in aliud tempus Confessione osculis, seu verbis, aut tactibus obscenis sollicitat, est tamquam verus sollicitans denunciandus. *Communis.* Ipse enim sollicitavit Pœnitentem *immediate ante Confessionem*, ut loquitur Constitutio, & licet non sit sequuta Sacramentalis Confessio, adhuc Pontifex præcipit esse denunciandum, ibi: *Etiam ipsa Sacramentali Confessione non sequuta.* 20

Item denunciandus est Confessarius, qui immediate post Confessionem, & datam absolutionem tradidit Pœnitenti chartam postea legendam, quæ continet verba incitantia, & provocantia ad Venerem. Sanctius *in Selectis disput.*11. *num.* 31. Rosignolus *l. cit. sect.3. num.*17. Viva *ad proposit.6. Alexandri VII. num.*5. & 7. *vers. Ad ultimam*, favet dicta damnata propositio allata *supra num.*11. Et sic tenent plures alii contra Castropal. & alios sentientes contrarium. Et ratio est, quia quantum est ex parte Confessarii tunc *immediate post Confessionem*, ut loquitur Bulla, incipit Sollicitatio; Non enim requiritur, quod actio illa externa appareat mala immediate, quando Pœnitens accipit chartam, sed sufficit, quod deinde innotescat malitia illius actionis externæ Confessarii, ut sit denunciandus; sicut si immediate post Confessionem sollicitaretur Pœnitens verbis ambiguis, & deinde adverteret, quod certo ea verba in sensu sollicitatorio prolata fuerint, sine ullo dubio talem Confessarium, uti vere sollicitantem teneretur denunciare. 21

Item denunciandus est Confessarius, qui post auditam Confessionem adolescentis, quem novit fuisse pluries sodomitice cognitum, immediate ipsum ducit ad proprium cubiculum, & ipsum ad turpia sollicitat; Vel ipsi statim post Confessionem dicit: Veni hodie ad meam domum, & tradam tibi Chirographum tuæ Confessionis & ipsum illuc perrectum, ad inhonesta, & venerea sollicitat. Diana *part.*4. *tract.*4. *resolut.*11. & *tract.*5. *resolut.*77. Leander *de Sacrament. Pœnitent. tractat.*5. *disput.*23. *quæst.*35. Sousa *lib.*1. *cap.*34. *num.*39. Rosignol. *loc. cit. sect.*3. *num.*16. Felix Potestas *loc. cit. num.*507. & alii. Et ratio est, quia de tali Confessario verificatur, ut prætendit Bulla, quod sollicitaverit *immediate post Confessionem*, cum hujusmodi sollicitationes sint actiones continuatæ cum Confessione per signum externum per se ordinatum ad inhonesta datum immediate post Confessionem. 22

Item denunciandus est Confessarius, qui feminam in Confessione cognitam adulteram, & post ipsam Confessionem pro aliquo notabili tempore in Ecclesia commoratam in recessu ad suam domum sollicitat; Vel ad ejus domum eadem die hac occasione pergit, ibique eam sollicitat. Sic defendunt Lezana *in Summa qq. Regular. cap.*19. *num.*34. Bordon. *in Manual. consult. sect.*25. *num.*38. Peyrinus, & Hur- 23

& Hurtadus apud Felicem Potestatem *loc. cit. num.* 503. qui licet cum Leandro, Diana, Castropal. & aliis sequatur Sententiam contrariam, nempe non esse talem Confessarium denunciandum, tamen *ibidem num.* 504. concludit, quod nostra sententia affirmativa valde sibi arrideat, si sollicitatio contingat eodem die, & ex peccato carnis in Confessione audito, quia videtur facta occasione Confessionis, qua cognovit Pœnitentem proclivem ad Venerem, & præsertim si sit facta eodem die, cum Hurtadus absolute velit, quod peccatum carnis a Confessario cum Pœnitente commissum intra 24. horas post Confessionem sit casus denunciationis; Talis enim sollicitatio facta eodem die censetur facta in continenti, *argument. leg. Quod ait* 23. §.4. *ff. Ad Legem Juliam, de adulteriis*, ubi dicitur, quod si Pater occidat filiam deprehensam adulteram eodem die, interpositis horis, censeatur incontinenti occidisse, ibi: *Sed dum adulterum occidit, profugit filia, & interpositis horis, adprehensa est a Patre, qui persequebatur, in continenti videbitur occidisse*. Et sic tenet etiam Graff. *tom.*1. *consil. lib.*4. *de cognat. spirit. consil.*1. *a n.*37., & *de casibus reservatis lib.*2. *c.*12. *n.*30. & alii. Quamvis tamen Rosignol. *l. cit. sect.*3. *num.*16. & 18. Scortia *in Bull. Pontificum epist.*77. *Theor.*197. Leander, Diana, Castropal. & alii sustineant oppositum.

24 Item denunciandus est Confessarius, qui vocatus hodie a muliere ad audiendam ejus Confessionem domi sequenti die, illuc perrectus, eam postposita Confessione sollicitavit. Bordon *in Manual. consult. sect.*25. *num.*38. Felix Potestas *l. cit. num.*510. & alii: Et ratio est, quia ipse vere sollicitavit *occasione Confessionis*, ut vult Bulla, cum occasionem sollicitandi acceperit a Confessione petita a persona vere confiteri volente.

25 Idem denunciandus est Confessarius, qui hodie mulierem, pro sequenti die ad Confessionem invitat, & ipsam, antequam accedat ad Confessionarium, prævenit, & sollicitat. Bordon. *loc. cit. num.* 39. Felix Potestas *loc. cit. num.*512. & alii. Et ratio est, quia in tali Confessario verificatur, quod dicit Bulla, nempe quod sollicitet *prætexto Confessionis*; Dictio enim *sub prætextu* idem significat, quod sub velamine, vel colore alicujus rei, quæ non est, seu falsa est, vel jam desinit esse, *leg. Sub prætextu* 19. *Cod. de transaction.* adeoque &c.

26 Item sollicitatio fieri potest in pluribus & diversis locis, nempe vel in Confessionario, aut loco quocumque, ubi Confessiones Sacramentales audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo, *Communis* per expressa verba in toties citata Gregoriana Constitutione, ibi: *Sive extra occasionem Confessionis in Confessionario, aut loco quocumque, ubi Confessiones Sacramentales audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo.*

27 Unde Confessarius in Confessionario sedens, si mulierem ad se accedentem non ut confiteatur, sed alicujus negotii causa sollicitet, est denunciandus. Sic Diana *part.*1. *tract.*4. *resolut.*18. *part.*4. *tract.*5. *resolut.*38. Bordon. *in sacro Tribunal. cap.*23. *num.*6. Rosignol. *l. cit. sect.*3. *num.*12. & 13. Felix. Potestas *l. cit. n.*522. & 523. Escobar, Trullench apud Leandrum *de Sacram. Pœnit. tract.*5. *disp.*23. *qu.*30. & habetur expresse decisum in decreto Pauli V. ut sequitur,

Feria V. die 10. *Julii* 1614.

In Generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & Universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico coram S. S. D. N. D. Paulo Divina providentia Papa V. &c. facta relatione, quod multi Confessarii tractant cum mulieribus in Confessionali extra occasionem Confessionis de rebus inhonestis: S. S. decernit, ut contra hujusmodi Confessarios procedatur in Sancto Officio.

Nec valet objicere cum Leandro *loc. cit. quæst.*30. 28
& apud ipsum Freita, Fagundez, Sousa, Castropalao, Lezana, Sanctio, Hurtado, Bossio, Donato *tom.*3. *tractat.*13. *quæst.*53. & aliis, quod dictum Decretum Pauli V. fuit moderatum, ac restrictum a Gregorio XV. in citat. Constitut. *Universi Dominici Gregis* ad terminos simulationis Confessionis in Confessionario per illa verba: *Simulantes ibidem Confessiones audire*; Non valet: inquam, quia illa verba; *Simulantes ibidem Confessiones audire*, non referuntur ad sollicitationem factam in Confessionario, sed in aliis locis, in quibus ex electione Confessarii quandoque audiuntur Confessiones; quæ loca secundum se sunt indifferentia pro quocumque munere: In his enim requiritur simulatio Confessionis, ut fiat determinatio, quæ limitatio non videtur requiri, quoad Confessionarium, cum hoc ex se sit determinatum ad hoc munus.

Hinc denunciandus est Confessarius, qui in loco, 29
ubi Confessiones audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electum, simulans ibidem Confessiones audire, mulierem ad inhonesta, & venerea sollicitat. *Communis* per verba expressa in toties repetita Gregoriana Constitutione, ibi: *Aut in loco quocumque, ubi Confessiones Sacramentales audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo simulantes ibidem Confessiones audire, sollicitare, vel provocare tentaverint*. Confessarii sollicitantes Pœnitentes in Con- 30
fessione, vel occasione, seu prætextu Confessionis, tam in Confessionario, quam in loco quocumque, ubi Confessiones Sacramentales audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo non ad venerea, seu turpia in hoc genere, sed ad alia peccata, non subjacent pœnis sollicitantium, nec ut tales sollicitantes sunt denunciandi. Sic Rosignolus *loc. citat. sect.*2. *numer.*11. Peyrinus *tom.*2. *privileg. Minimorum in Constitution. IV. Gregorii XV. num.*7. Lezana *in Summa qq. Regularium tom.*1. *c.*19. *num.*34. Sanctarell. *in tractat. de Hæresi* 44. *num.*19. Bonacina *de onere, & obligat. denunciat.*6. *punct.*3. *num.*13. Venerus *de examin. Episcopor. lib.*5. *cap.* 17. *num.*18. Sanctius *in Selectis disput.*11. *num.*23. & alii. Et ratio est, quia dicta Gregoriana Constitutio, sicuti, & aliæ præcise loquuntur de sollicitantibus, seu provocantibus, & incitantibus ad venerea, & inhonesta, unde extra illa non est facienda extensio per citata Jura *supra n.*5. & 7.

Item denunciandi non sunt ex vi dictarum Consti- 31
tutionum Pontificiarum Confessarii, qui Pœnitentes sollicitant, non in Confessione Sacramentali, sed in aliis Sacramentis, nempe in ministratione Baptismi, Eucharistiæ &c. Sic Rosignolus *loc. cit. sect.*2. *num.*9. Diana *part.*4. *tractat.*15. *resolut.*16. Rodericus Acu-

Acugna *tractat. de Confessar. sollicit. quæst.16. nu.4.* Sanctarell. *loco cit. cap.46. num.5.* Bonacina *loco citat. num.14.* Sanctius *loc. citat. num.42.* Lezana *in Summa qq. Regular. tom.1. cap.19. num.34.* & alii. Et ratio est eadem, quæ adducta est *num. antecedenti*, quia dictæ Pontificiæ Constitutiones loquuntur præcise de sollicitantibus in Confessione, non autem in administratione aliorum Sacramentorum, adeoque non est facienda extensio per citata Jura *supra num.5. & 7.*

32 Item propter eamdem rationem Rosignol. *loc. cit. sect.1. num.14.* Lezana *loco citat. num.34.* Peyrin. *loc. citat. num.9. & 10.* Bonacina *loc. citat. num.17.* Sanctarell. *loc. cit. cap.46. num.2.* Sanctius *loc. cit. n.25.* Homobonus *de examin. Eccles. tom.2. tractat.11. c.12. quæst.26.* Donatus *tom.3. tract.13. quæst.53.* Thomas Hurtadus, Portell. Castropal. Freita, Bossius, Delbene, & alii citati licet non secuti a Felice Potestat. *loco citat. num.579.* defendunt, quod Confessarius feminæ sollicitanti consentiens non sit denunciandus, quia Bulla loquitur solum de Confessariis sollicitantibus, qualis non est iste. Nec consensus per ipsum præstitus fæminæ sollicitanti constituit illum reum sollicitationis activæ, sed reum passivæ culpabilis; pœnæ autem inflictæ contra sollicitantem activum, non extenduntur ad passivum, *argument. in citatis Juribus supra num.5. & 7.* (a) Diana autem *part.4. tractat.5. resolut.4. & 42.* Leander *tract.5. de Pœnitentia disput. 13. quæst.43.* Felix Potestas *loco citat. num.579.* Fagundez, & alii tenent, talem Confessarium esse denunciandum, quia licet de ipso non verificetur, quod sit sollicitans, sed sollicitatus, verificatur tamen de ipso, quod cum Pœnitente habeat illicitos, & inhonestos sermones, seu tractatus prætextu, seu occasione Confessionis, quod sufficit pro debito ipsum denunciandi ex præcisis verbis d. Gregorianæ Constitutionis, ibi: *Aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones sive tractatus habuerint.* At vero primæ negativæ

33 sententiæ Patroni inter alias responsiones dicunt, talia verba, seu tales tractatus intelligendam, seu intelligendos esse, quando ortum habuerunt ab ipso Confessario, quod colligitur ex contextu verborum, nam Bulla dicit denunciandos esse illos Confessarios qui *Pœnitentes sollicitare, aut provocare tentaverint, aut cum eis*, hoc est Pœnitentibus *illicitos, aut inhonestos sermones, seu tractatus habuerint* Ly autem *Cum eis*, cum sit sermo continuatus, habet connexionem cum præcedentibus, quæ indicant tentamentum factum a Confessario, & propterea important sermonem, seu tractatum inductum in origine ab eodem Confessario, quod non verificatur, in hoc casu, cum talis illicitus, aut inhonestus sermo, seu tractatus inductus sit in origine a Pœnitente sollicitante, & non a Confessario sollicitato.

34 Pœnitentes tenentur sub mortali denunciare Confessarium sui sollicitatorem Inquisitoribus, seu locorum Ordinariis; Et de tali obligatione tenentur etiam sub mortali eos monere Confessarii, qui eos fuisse ab aliis sollicitatos cognoverint; Agitur enim de re gravissima, & de execrabili & nefando abuso Sacramenti, & id sub positivo, & gravi præcepto expresse mandatur a Pontifice in d. Constitutione §.7. ibi: *Mandantes omnibus Confessariis, ut suos Pœnitentes, quos noverint fuisse ab aliis, ut supra, sollicitatos, moneant de obligatione denunciandi sollicitantes, seu ut præfertur, tractantes, Inquisitoribus, seu Locorum Ordinariis.*

Denunciare Confessarium sollicitantem tenentur non solum Pœnitentes sollicitati, sed etiam omnes illi, qui certo sciunt sollicitationem, quatenus nempe quis propriis oculis vidit, aut propriis auribus eam audivit, seu ex proprio ore Confessarii sollicitantis, aut Pœnitentis sollicitati, qui sit fide dignus, & bonæ famæ, immediate audivit, & bene intellexit. Diana *part.1. tractat. 4. resolut.24. & part.9. tractat.8. resolut.46.* Freitas *in addit. ad tract. de Confess. sollicit. qu.21. num.26.* Fagundez *part.2. lib.4. cap.3. num.21.* Rosignol *loc. cit. sect.2. num.13.* Tancred. *tom.4. tract.1. de Pœnitent. quæst.23.* Felix Potestas *loc. cit. n.590.* & alii passim. 35

Si autem tales non bene recordentur verborum, vel non recordentur, a quibus audierint, vel audierint a personis levibus & non fide dignis, non teneri ad denunciandum docent Bordonus *l. cit. n.94.* Tancred. *t.4. tract.1. de Pœnitent. qu.23.* Leander *loc. cit. quæst.57.* cum Trullench, Rodriq. Portell. Cordub. Navarro, & Hurtado ibi citatis, & alii plures, quia dicunt in dubio sollicitationis non est onus denunciandi, cum dubiis ex una parte quisque suam possideat libertatem, meliorque sit conditio possidentis, *cap. Ad aures 6. de præscriptionibus, cap. Quod autem, 5. de Jurepatronat. cap. In pari 65. ff. de Regulis Juris leg. Nemo 126. §.2. ff. de Regulis Juris, & leg. In pari 128. ff. eodem.* Et ex alia parte favendum sit Reo, *argument. cap. Sunt, de Regulis Juris in 6.* & promptiora sint Jura ad absolvendum, quam ad condemnandum, *c. Ex litteris 3. de probationibus*, cum similibus: Tunc quia dubia in meliorem, & benigniorem partem sunt interpretanda, *leg. Ea quæ 192. ff. de Regul. Juris*, ibi: *In re dubia benigniorem interpretationem sequi non minus justius est, quam tutius.* Et concordat *lex Semper 56. ff. eod.* ibi: *Semper in dubiis benigniora præferenda sunt* & *leg. Si fuerit 10. ff. de rebus*, ibi: *In ambiguis rebus humaniorem sententiam sequi oportet, & cap. In obscuris 30. de Regulis Juris in 6.* ibi: *In obscuris minimum est sequendum*, cum similibus. Diana tamen *part.4. tract.5. resol.28.* Felix Potestas *loc. cit. num.592.* Spatharius, & alii tenent contrarium. 36

(*) His assentitur P. Philippus a Carboneano in Appendice de Sollicitatione subjecta Tractatui P. Antoine de Pœnitentia Tom.2. pag.246. seq. ubi scribit: „ Quæstio dumtaxat est, num denunciare teneatur, „ qui idem ex levibus, ac suspectis personis audierit? Tutior vero, & communior opinio est, hos „ quoque denunciare debere. Quia in causis ad sanctum Officium spectantibus admittuntur etiam testes inhabiles, excommunicati, perjurii, infames „ &c., nec privati est, sed inquisitoris investigare, „ & decernere, num persona, ex qua audita fuit „ facta a Confessario sollicitatio, fide sit digna. Cu- „ jus quidem rei ratio est, quod hæreseos suspicio-

(a) Sententia eximens ab onere denunciationis nullo modo tenenda est, ut Constitutiones Pontificias consideranti manifestum fit.

„ cionis crimen ita Christianæ reipublicæ pernicio- „ sum sit, ut ad illud extirpandum omnia adhibere „ oporteat media, atque adeo cujuscumque gene- „ ris testes. Ad cohibendum vero hac in re calu- „ mniatores SS. D. N. Benedictus XIV. in superiori „ const. num.3. pœnas in calumniatores, sive fal- „ sos delatores constituit, ut ibi legere est. „ Verum ab eodem discrepat P. Giraldi, qui in Exposit. Juris Pontificii Part.1. in Append. ad sect.DCCCIX. pag.640. hanc ad descripta verba animadversionem apponit: „ Cautius tamen procedendum crederem „ in firmanda obligatione denunciandi ob auditum „ ex levibus ac suspectis personis. Si enim Inqu.Supr. „ ad hoc Dub.XIV. relat. pag.633. *An quis teneatur* „ *denunciare Confessarium sollicitantem, si hoc audivit* „ *non solum a fide dignis sed a levibus personis?* die II. „ Februar.1661. respondit: *Censuerunt*, *opinionem* „ *negativam non carere probabilitate*; itaque omnia „ responsa approbata fuere, & confirmata per Bul- „ lam, *Sacramentum Pœnitentiæ* a Benedicto XIV. „ idemque docent tot alii, & quidem præclari DD. „ Profecto non video, qua ratione communior, & „ quodammodo plausibilior venditetur opinio eam- „ dem obligationem imponens, cum præcise quis „ id audivit a levibus, ac suspectis personis. „ (*)

37 Moniales, & Mulieres nobiles sollicitatæ a Confessariis tenentur eos denunciare, quamvis id facere valde vereantur, & assignatur aptior modus id faciendi ex decreto relato *supra num.*10.

38 Confessarius sollicitans non tenetur denunciare se ipsum, nec monere Pœnitentem, ut ipsum denunciet. Diana *part.*1. *tractat.*4. *resolut.*8. Reiffenstuel *Theolog. moral. tractat.*14. *distinct.*8. *quæst.*5. *num.*65. cum aliis ibi citatis, Leander *loco citat. quæst.*42. Felix Potestas *loc. citat. num.*493. & alii passim. De Jure enim naturæ nemo tenetur prodere se ipsum; *cap. Quis aliquando* 87. *de Pœnitent. dist.*1. Et clare patet ex verbis dictæ Constitutionis Gregorianæ; ibi: *Ut suos Pœnitentes, quos noverint fuisse ab aliis sollicitatos &c.* ubi nota quod Bulla dicit *ab aliis*, non autem a se ipso sollicitatos.

(*) Ita in Supremo Tribunali S.Inquisitionis sub die 17. Nov. 1624. decisum fuisse refert Laurentius Cozza in Dubiis selectis circa sollicitationem Dub.XLIV. num.270. *nimirum Confessarios sollicitantes non esse cogendos ad denunciandos seipsos*. Ex quo infert pag.145. seq. „ Si non sunt adstringendi, sequitur, quod „ non teneantur seipsos denunciare. Etenim quia „ fœminæ sollicitatæ tenentur denunciare sollicitan- „ tem, adstringendæ sunt ad denunciandum, ergo „ si sollicitantes non sunt adstringendi, signum erit, „ quod non teneantur. „ Cujus quidem rei hanc „ num.271. pag.146. rationem affert: „ Cum... „ hoc in Apostolicis constitutionibus; neque in „ Edictis Inquisitorum præceptum sit, ut Sollicitan- „ tes Confessarii se Inquisitoribus denuntient, non „ est unde oriatur hujusmodi obligatio. „ (*)

39 Nec Pater, Mater, Filius, Frater, Soror tenentur ipsum denunciare; *leg. Quarta* §.4. *ff. de testibus relat. in cap. Si testes* 3. *caus.*4. *quæst.*2. & 3. Diana *part.*1. *tractat.*4. *resolut.*6. Tancred. *tom.*4. *tractat.*1. *quæst.*23. Felix Potest. *l. c. num.*599. *vers. Pariter*, & alii.

(*) „ Hoc ipsum „ docet... Diana, & veriorem, „ attenta praxi, existimat Carena opinionem affir- „ mativam, dict. tit.9. §.3. n.13. Nam, inquit, „ eadem militat ratio de hæreticis, ac de hæresi suspectis denunciandis; & dum loquitur de personis „ obligatis ad denunciandum, loquitur per verba „ generalissima: *Comandiamo a tutti, ed a ciascuna* „ *persona &c. di qualunque condizione &c.* ergo ge- „ neraliter est intelligendum, ut comprehendat „ etiam omnes consanguineos personæ denuncian- „ dæ. *Hæc ex Carena*. Subjungit inde, quod Filius cogi potest ob generalitatem Edicti Inquisito- „ rum, ad denunciandum Patrem blasphemum, „ ex sententia Lazarii de Blasphem. q.12. n.57. & „ Comitoli l.4. cit. q.8. Insuper & Parentes tenen- „ tur denunciare Filios maleficos, & Filii Parentes, „ ut tradunt idem Lazarius, & idem Comitolus, & „ firmat Petrus Binsfeld. de Confessar. Malefic. membr.2. post principium §. *pro parte negativa*. Quin „ etiam probat Homob. tom.1. disquis. mor. tract.7. „ de primo præc. Dec. c.13. q.17. At qui sunt isti „ solum de hæresi suspecti nequaquam formaliter „ hæretici; ergo quamvis Confessarii sollicitantes „ sint solum suspecti de hæresi, erunt quoque & ipsi a „ propriis denunciandi consanguineis. Et cum hæc „ sit praxis, ut admonet Diana, ideo hæc est amplectenda opinio. „ Ita Cozza Dub. XLVIII. num.299. seq. pag.160. seq. (*)

Nec denunciare tenetur Pœnitens, si exinde prudenter, & probabiliter timeat grave, & ingens malum sibi, aut suis conjunctissimis; nempe Patri Matri, Marito, Filiis, aut Fratribus; Præcepta enim humana non obligant cum tam gravi sui, suorumque conjunctissimorum nocumento; Leander *loc. cit. q.*44. Lezana *tom.*1. *qq. Regul. cap.*19. *num.*34. Roderic. Acugna *tractat. de Confessorum sollic. quæst.*19. Felix Potestas *loc. cit. num.*495. & 599. Peyrin. & alii plures. Rosignol. tamen *loc. citat. sect.*2. *num.*6. Bonacina *de onere, & obligat. denunc. disput.*6. *punct.*2. *num.* 11. *in respons. ad* 2. *ad object.*2. & alii defendunt oppositum. 40

(*) Ceterum ait Cozza Dub. XLII. n.259. seqq. pag.140. seq. „ ad evitandam omnem excusationem „ denunciandi, in præsenti casu præcipue, in Supremo Tribunali sub die 13. Septembris 1623. de- „ claratum fuit, ut quoties mulier nobilis, & ve- „ verecunda intra Urbem induci non potest ad de- „ nunciandum, consulatur Sacra Congregatio: Si „ vero extra Urbem, consulatur Episcopus, vel In- „ quisitor, qui si habent difficultatem, isti quoque „ consulant Sacram Congregationem; sin minus „ dent facultatem Confessariis absolvendi pœniten- „ tes, quæ justis de causis denunciare recusant, „ quæ tamen absolvi debent sub conditione, quate- „ nus cessantibus causis teneantur denunciare, at- „ que interim non adeant amplius ad Confessarium, „ a quo fuerant sollicitatæ. Et ita in præsenti casu, „ quo quis timet notabile damnum ex denunciatio- „ ne, ut induci non possit ad denunciandum, se- „ quenda est praxis hujus decreti, nimirum, si in- „ tra Urbem, Confessarius consulat Sacram Con- „ gregationem S.Officii; si extra Urbem, Episco- „ pum consulat, vel Inquisitorem respective, at-

„ que

„ que ab eis mandatum recipiat, quomodo se cum „ tali pœnitente gerere debeat: nec de suo capite „ hanc vel illam opinionem sequendo, ab obligatio- „ ne denunciandi eam eximere audeat: nam in hac „ materia semper expectandum est Superiorum man- „ datum. Denique in eodem Supremo Tribunali „ sub die 11.Maii 1626. decretum fuit, ne Episcopi, „ sive Inquisitores sint valde solliciti, & proclives „ in danda Confessariis facultate absolvendi pœni- „ tentes sollicitatas sine prævia denunciatione, sed „ solum hoc faciant, dum adest magna causa excu- „ sans ab onere denunciandi: semper tamen sub præ- „ fata conditione, ut cessante causa teneantur de- „ nunciare. Ex quibus constat: nunquam licere „ Confessario eximere pœnitentem ab onere denun- „ ciandi quacumque de causa, sed in omni casu dif- „ ficili consulere tenetur Superiores, expectando „ eorum mandatum, suspensa interim pœnitenti sol- „ licitato Sacramentali absolutione. (*) „

41 Denunciatio Confessarii sollicitantis facienda est Episcopis, vel Inquisitoribus. *Communis*, per verba expressa toties repetitæ Constitutionis, ibi: *Moneant de obligatione denunciandi sollicitantes, seu, ut præfertur, tractantes, Inquisitoribus, seu Locorum Ordinariis.*

42 Episcopi sollicitantes non sunt denunciandi Inquisitoribus, sed Sedi Apostolicæ; Episcopi enim etiam in causa Hæresis non subduntur Inquisitoribus, *cap. Inquisitores 16. de Hæreticis in 6.* & Concil. Tridentin. *sess.24. de Reformat. cap.5.* Et sic tenent Leander *tractat.5. de Pœnitent. disput.13. qu.50.* Thom. Hurtad. Castropal. Fagund., & alii apud ipsum, Felix Potestas *loc. citat. num.621.* pluresque alii. Rosignol. autem *loc.cit.art.21.n.10. & sequent.* cum aliis ibi citatis dicit, quod Episcopi sollicitantes denunciandi sint Inquisitoribus, qui tamen nequeunt contra illos procedere, nec testes assumere, sed tenentur rem ad Summum Pontificem deferre.

43 Inquisitores sollicitantes, ubi sunt veri Delegati Sedis Apostolicæ, & ejus Officiales, sunt denunciandi ipsi Sedi Apostolicæ; ubi vero sunt solum subdelegati, & Commissarii Inquisitoris Generalis, sunt denunciandi ipsi Inquisit.Gener.; *Sic in re Communis.*

44 Generales Ordinum Regularium sollicitantes denunciandi sunt Inquisitoribus, vel Episcopis; *Communis*, per verba expressa citat. Bullæ Gregorii, ibi; *Regulares cujuscumque Dignitatis, & Præeminentiæ, aut quovis privilegio muniti existant.*

45 Denunciatione autem accepta non posse ulterius Inquisitores contra dictos Generales procedere, sed debere rem totam deferre ad Sedem Apostolicam docent Bordon. *in Sacro Tribunal. cap.27. num.27.* & uterque Rodriq. Pegna, & Navarr. relati a Diana *part.4. tract.8. resolut.23.* & etiam alii plures per text. *in citat. cap. Inquisitores 16. de Hæreticis in 6.* ibi: *Si tamen Inquisitores ipsi Episcopos, vel alios Superiores Prælatos sciverint, vel invenerint circa crimen Hæreseos commisisse, ut eos de hoc diffamatos existere vel suspectos, id tenebuntur Sedi Apostolicæ denunciare.* Diana tamen *loc. citat.* Felix Potestas *loco citato num.626.* Freitas, & alii volunt etiam puniendos esse Generales in Officio Sanctissimæ Inquisitionis per clara, & generalia verba; Omnes Regulares cujuscumque Dignitatis, & Præeminentiæ, aut quovis privilegio munitos comprehendentia, & statuentia in Officio Sanctissimæ Inquisitionis severissime esse puniendos, ibi; *in Officio SS. Inquisitionis severissime, ut infra puniantur.*

Obligati ad denunciandum Confessarios sollicitantes, si absque legitima causa, & vero impedimento negligant ipsos intra præfixum tempus denunciare, ultra peccatum mortale incurrunt etiam Excommunicationem latæ sententiæ ex Decreto Supremæ Universalis Romanæ Inquisitionis *die 3. Januarii 1623.* relato a Diana *part.4. tractat.5. resolut.41.* in quo præcipitur sub Excommunicatione majori latæ sententiæ denunciandos esse Hæreticos, aut de Hæresi suspectos, intra duodecim dies a notitia delicti Inquisitoribus, vel Locorum Ordinariis, quod decretum esse perpetuum asserit Diana *loc.citat.* contra Bordon. *in Tribunal Fidei c.30. n.2.* 46

Nec obstat, quod Confessarius credatur jam emendatus, vel elapsum sit jam multum tempus a facta sollicitatione, quia adhuc urget præceptum, & obligatio denunciationis. Carena *de Sancto Officio p.2. de Confessor. sollic. tit.6. §.20. num.128. & seq.* Castrop. *in suo opere moral. §.19. n.1.* Bonacina *disp.6. punct.3. num.9. vers. Hæc limitatio*; Diana *part.4. tract.5. resol.23.* cum Bonacina, Suarez, & aliis ibi citatis, Delbene *p.1. d.18. & p.2. d.237. sect.13. p.1.* cum pluribus aliis ibi allegatis, Felix Potestas *loc.cit. n.606.* Rosignol. *loc.cit. sect.3. num.23.* & alii plures. Et ratio est, quia hoc onus denunciationis non solum inductum est ad finem emendationis, sed etiam ad finem exemplaris punitionis, ut alii deterreantur ab hoc execrabili, & nefando crimine perpetrando; qui finis adhuc viget etiam supposita emendatione Confessarii sollicitantis, adeoque &c. 47

Leander autem *tract.5. de Pœnitent. disp.13. q.7.* & apud ipsum Sotus, Molfesius, Naldus, Acugna, Freitas, Portell. Peyrin. Sousa, Lezana, Castrop. S. Antoninus, & alii defendunt oppositum, (*a*) quia dicunt: finis denunciationis est emendatio proximi; Unde hac habita, cessat obligatio denunciationis, quia cessat ejus finis, cum cessante ratione, & causa Legis, vel obligationis, cesset ipsa Lex, seu obligatio; *l. Adigere 6. §. 2. ff. de Jurepatronat. cap. Cum cessante 60. de appellat.* Ratio enim Legis est anima Legis *l. Cum ratio 7. ff. de bonis damnator.* At isti hodie non sunt amplius audiendi ex Const. *Sacramentum Pœnitentiæ* Benedicti XIV. ubi sub §.2. obligat ad denunciationem, etiam si longum tempus post ipsam sollicitationem jam effluxerit. 48

Terminus pro denunciatione facienda pendet ab Edictis Inquisitorum; Licet enim onus denunciationis directe oriatur ex lege Pontificia, executive tamen pendet ex Edictis Inquisitorum, qui sub pœna Excommunicationis compellunt intra determinatum tempus ad executionem, & observantiam talis oneris. Carena *p.2. de Confess. sollic. tit.6. §.21. n.120.* 49

(*a*) Prima sententia vera est, posterior vero falsa. Vide *Antoine*.

Sanctarellus *de Hæresi cap.* 46. *num.*10. Bonacina *de onere, & obligatione denunciat. disp.* 1. *punct.*3. *n.*10. Bellochius *de casibus reserv. p.q.9.num.*205. Rosignol. *loc. cit. sect.*4. *num.*3. Felix Potestas *loc. cit. num.* 631. Leander *loc. cit. q.*53. ubi testatur, quod in Edicto
50 Inquisit. Hispan. solent assignari sex, aut septem dies pro termino ad denunciandos Confessarios sollicitantes; qui terminus solet assignari etiam in Edicto Inquisit. Siciliæ, ut refert Felix Potest. *loc.cit.num.*634. Unde quatenus Decretum Supremæ, & Universalis Inquisitionis Romanæ *die* 3. *Januarii* 1623. relat. *supra num.* 45. assignans pro termino 12. dies non sit perpetuum, ut contendit Bordonus, & alii, standum est termino præfixo a respectivis Inquisitoribus cum hac advertentia, quod dies termini non computantur in termino *leg. Vicinia millia* 1. *ff. Si quis cautionibus*, *cap. Frequens* 1. cum concordant., de quibus ibi per Glossam in verb. *Proponitur*, *de restit. spol. in* 6. Diana *p.*4. *tract.* 5. *resol.* 41. Felix Potestas *l. c. num.*632. & alii.

51 Pœnitens sollicitatus, qui ob non factam denunciationem intra debitum terminum incurrit Excommunicationem, quamvis accedat ad Confessarium, & promittat se statim denunciaturum, non potest ab ipso absolvi virtute Bullæ Cruciatæ, nec vigore privilegiorum Regularium, si ipse Confessarius sit Regularis; Nam non potest quis absolvi a peccatis, nisi prius absolvatur a Censuris. A Censuris autem non potest quis absolvi per Bullam Cruciatæ, & Privilegiatus, nisi satisfacta parte; adeoque talis Pœnitens, non obstante dicta promissione, non potest absolvi, nisi prius denunciet. Diana *p.*4. *tract.*5. *resol.*35. Felix Potest. *l. c. n.*640. & alii contra alios.

52 Pœnitens sollicitatus, qui ob omissam denunciationem incidit in Excommunicationem, facta postea denunciatione, potest quidem absolvi virtute Bullæ Cruciatæ, aut a Regularibus virtute suorum privilegiorum; At non a simplici Confessario. Bordon. *in Tribunal. Fidei cap.*30. *n.*19. Felix Potestas *l. c. n.*641. Diana *l.c. resol.*29. & alii. Et ratio primæ partis est, quia Confessarii virtute Bullæ Cruciatæ, & Regulares virtute suorum privilegiorum possunt satisfacta parte, absolvere ab omnibus reservatis Summo Pontifici, exceptis contentis in Bulla Cœnæ, & aliis Clementinis, ut patet sub verb. *Absolutio*, hoc ipso verb. *Confessarius*; & verb. *Reservatio Casuum* iis tamen limitibus, de quibus in Append. ad Art.III. Ratio autem secundæ partis est, quia talis Excommunicatio est reservata Pontifici, & Inquisitoribus, ut patet ex eorum Edictis, & ex Decreto die 3. *Januar.* 1623. relat. *supra num.*45. adeoque non potest absolvi a simplici Confessario non habente ad id privilegium.

53 Sic Pœnitens sollicitatus, qui infra debitum terminum non denunciavit, quamvis postea extinguatur onus denunciationis, ex quo mortuus sit Confessarius denunciandus, aut ex alio capite, non potest absolvi a quolibet simplici Confessario, sed solum a supradictis Privilegiatis propter rationem adductam. Leander *tract.*5. *de Pœnitentia disp.*13. *q.*59. Felix Potestas *l. c. n.*642. Diana *l. c. resol.*29. recte advertens insuper, quod tam in hoc, quam in cæteris casibus Inquisitionis illi, qui denunciare neglexerunt, quando postea denunciant, & sic parti satisfaciunt, possint a Confessariis Regularibus, & ab aliis virtute Bullæ Cruciatæ absolvi absque ullo onere se præsentandi Inquisitoribus.

* Nunc aliter statuendum,, Omittentes intra id respective tempus, *Scilicet præscriptum in Edictis Universalis Romanæ Inquisitionis vel ceterorum tam particularium Inquisitorum, quam Episcoporum*, denunciationem, inquit Giraldi *in Appendic. citat. pag.*627. *seq.* in Urbe & ejus districtu, incurrunt excommunicationem, quæ reservata est S. I. Extra Urbem vero, ejusque districtum, nonnisi ab Episcopo, vel peculiare Inquisitore, si tamen eam sibi, & peccatum reservaverint; alias post denunciationem factam absolvi poterunt a quolibet Confessario, quemadmodum testatur, sibi responsum fuisse a P. Commissario Universalis Inquisitionis Romanæ Nicolaus Terzago, Episcopus Narniensis, in *Instructione ad Confessarios suæ Diœcesis*, *§. De peccatis contra Fidem*. Omittens vero denunciare Confessarium de solicitatione intra dictum mensem, etiamsi postea denunciasset, olim non poterat absolvi, nisi a dicta Inquisit. Rom. hodie tamen ex decretis ejusdem ann. 1735. & 1758. absolvi potest a quolibet Confessario.,,

Confessarius sollicitans potest a quolibet simplici Confessario absolvi, quia sollicitatio nullo Jure est reservata; Nisi tamen reservata sit in aliqua Diœcesi, ut in Neapolitana, & aliis. Felix Potest. *l. c. n.*601. & alii passim. 54

Regulariter loquendo Confessarii non debent absolvere Pœnitentes sollicitatos, nisi prius sollicitantes denuncient Inquisitoribus, vel Episcopis. Avila *de Censuris p.*2. *cap.*7. *dub.*7. *in fine*. Rosignol. *l. c. sect.*4. *n.*4. Diana *p.*1. *tract.*4. *resol.*27. Felix Potestas *l.c. n.*638. & alii; Teles enim Pœnitentes una semel quod sunt absoluti, non curant amplius denunciare. 55

Dicitur autem notanter: *Regulariter loquendo*, quia in aliquibus casibus expedit, quod Confessarii ipsos absolvant ante factam denunciationem, & signanter si urgeat necessitas Communionis, aut aliqua adsit justa causa, ob quam prudentes Confessarii judicent denunciationem esse differendam, & Pœnitentes sint timoratæ Conscientiæ, & serio promittant quamprimum denunciare. Sic zanardus *in Direct. Theol. p.*2. *præcept.*2. *cap.*11. *in fine*. Rosignol. I. *c. n.*5. Felix Potestas *l. c. n.*639. Diana *p.*1. *tract.*4. *resol.*27. cum aliis ibi citatis. Et idem docent in similibus casibus Emanuel Rodriquez, *in Summa tom.*2. *cap.*34. *num.*6. Sanctarell. *de Hæresi cap.*9. *dub. unic. n.*16. *in fin.* Peyrinus *in privileg. Minim. tom.*1. *Const.*5. *Gregor. XV.* §.9. *n.*23. & alii. Vide quæ ex Cozza attulimus in Addit. ad num.40. 56

Immo cautissime procedere debent Confessarii circa imponendam Pœnitentibus obligationem denunciandi, antequam eos absolvant, ut recte monent Lezana *in Summa qq. Regul. cap.*19. *num.*34. Peyrin. *l. c. a n.*26. & alii passim, ipsos Confessarios serio monentes, ut antequam Pœnitentes obligent ad denunciandos Confessarios, diligentissime attendant qualitates, & conditiones, cum Pœnitentium, tum Confessariorum, & mature examinent naturam & sen- 57

sensum verborum, & significatum signorum, mutuum, tractatum, & hujusmodi prætensæ sollicitationis, & ubi ex ipsis non appareat certa sollicitatio, seu de se cognoscere nequeant, an vera in his intercesserit sollicitatio denuncianda, remittant ad alios Confessarios in his materiis instructiores, & expertiores; Cum non semel a non satis instructis Confessariis immerito fuerint obligati Pœnitentes ad denunciandos innocentes Confessarios cum maximo detrimento suæ famæ, & gravissima sua injusta afflictione, & pœna. Eo vel maxime quod, ut docent Bordonus *l. c. n.*582. & alii, in dubio sollicitationis non sit onus denunciandi. Vide *supra n.*35.

58 In casu vero, quo reperiatur, atque certo percipiatur intervenisse veram sollicitationem, nec possit Pœnitens induci ad personaliter denunciandum, ut sæpe accidit in verecundis nobilibus mulieribus, & ordinarie in Monialibus ratione etiam clausuræ, servanda est expediens praxis juxta Decretum Sacræ Congregationis supremæ, & universalis Inquisitionis allat. *supra n.*10. Quod si neque ad id possit talis verecunda Pœnitens flecti, voluit Pontifex Urbanus VIII. de cujus mandato editum fuit dictum Decretum, quod ad S.Sedem recurratur pro opportuno remedio; & interim non absolvatur talis Pœnitens, utpote indisposita; Sic ex Carena §.10. refert Viva *ad propos.*7. *Alexandri VII. num.*7. ubi subjungit, quod in casu non absimili adivit ipse per Epistolam Innocentium XI., qui benigne dignatus fuit facultatem ei tribuere absolvendi pro ea vice Pœnitentem citra onus denunciandi, quod fatebatur subire non posse panici cujusdam timoris prætextu. Confer testimonium Cozzæ productum in Addit. ad num.40.

APPENDIX.

(*) Constitutionem Benedicti XIV. *Sacrament. Pœnitentiæ* integram refert, & notis opportunis illustrat P. Philippus a Carboneano in Appendice *De Sollicitatione* ad Tractatum P. Gabrielis Antoine *De Pœnitentia*. Regulas quoque ex Const. eadem, & Constit. *Universi Dominici gregis* XV. ab Auctore nostro num. 2. descripta eductas proponit ad cognoscendum qui denunciandi sint, quas ob causas, quando, & qua ratione denunciare oporteat. Has regulas P. Giraldi transtulit in Appendicem ad sect. DCCCIX. part.1. ex Libro V. Decretalium tit. VII. De hæreticis, Exposit. Juris Pontificii pag.636.seqq. & nonnullis animadversionibus declaravit. Alia præterea in Appendicem eamdem congessit, quæ magno usui Theologis, & Confessariis esse possunt, nimirum Dubia nonnulla post emanatam Gregorii XV. Constitutionem exorta circa onus denunciandi Confessarium sollicitantem, & Supremæ Universalis Inquisitionis Congregationi proposita, expensaque ab ejus Qualificatoribus, quorum ipsa resolutiones approbavit, & servari mandavit die 11. Februar.1661. relata a Card. Albitio part.1. cap.xxv. de Inconstantia in Fide num.66. tum varias Instructiones circa denunciationes faciendas & respective recipiendas in materia sollicitationis, prout referuntur in Appendice Synodi Diœcesanæ Civitatis Castellanæ celebratæ a Sancte Lanucci anno 1756. Sunt autem: Prima Istruzione della Sagra Congregazione del S. Officio per la denuncia de' Penitenti sollecitati nella Confessione, senza manifestare il proprio consenso de' 27. Settembre 1624. Seconda Istruzione nella materia delle denunzie di sollicitazione de' Confessori per la custodia del Sigillo Sacramenlale de' 23. Marzo 1726. Terza Istruzione quando, e come si possano delegare li Sacerdoti Confessori, per ricevere le denunzie nelle materie spettanti al Santo Offizio, senza Notaro de' 7. Luglio 1725. Quarta Copia di un Capitolo di lettera scritta dalla S. C. del S. Offizio 14. Luglio 1753. qua monendus dicitur Vicarius Generalis, ipsi tantum jus esse deputandi alios pro recipiendis denunciationibus, & spontaneis ubi de sollicitatione agitur, ubi vero agitur de aliis in peculiaribus casibus ad S. Congregationem esse confugiendum, a qua continuo & facultas conceditur. Quinta Metodo di ricevere le denunzie de'Sacerdoti Confessori, specialmente però delegati in materia di sollecitazione, senza Notaro. Easdem Instructiones legere est in Barbosa de Officio & Potestate Parochi, cum Animadversionibus, & Additamentis ejusdem P. Giraldi Romæ MDCCLXXIV. pag.193. seqq. Ex aliis Observationibus autem P. Philippi a Carboneano unam alteramque hic referendam ducimus. Prima est: „ Constitutiones . . . contra sollicitantes in confessione editæ *in singulas nationes universim vires suas extendunt, ac Latinos æque, ac Græcos sua amplitudine comprehendunt*; const. *Etsi pastoralis*. „ Altera: Qui in partibus schismaticorum, hæreticorum, & Mahumedanorum degunt, licet subjecti sint constitutionibus contra sollicitantes; tamen in iis locorum circumstantiis, in quibus nulla spes adsit punitionis denunciati, atque mulieres sine periculo, & infamia denunciare nequeant, denunciatos vero facile pœnam declinare posse credatur, recurrendo vel ad Episcopos schismaticos, vel ad Laicos judices infideles, ex decreto Sacræ Congreg. Sancti Officii die 21. Febr. 1630., attentis supradictis causis absolvendi sunt, & liberandi ab hujusmodi onere denunciandi; moneri tamen debent, *ut cessantibus supranarratis periculis, & impedimentis, teneantur denunciare*. „ (*)

Non est autem sufficiens modus evadendi obligatonem denunciandæ sollicitationis, si Pœnitens sollicitatus confiteatur cum Confessario sollicitante sub prætextu, quod hic possit ipsum absolvere absque onere denunciandi. *Communis ac certa*, per expresse damnatam propositionem 7. in ordine ab Alexandro VII. die 7. Septembris 1665. ibi: *Modus evadendi obligationem denunciandæ sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante, hic potest ipsum absolvere absque onere denunciandi*. 59

Quamvis enim Confessarius definat Pœnitentem monere de obligatione ipsum denunciandi, ad quod non teneri constat ex dictis *supra num.*37. adhuc tamen non cessat in Pœnitente obligatio ipsum, seu alium Confessarium sollicitantem denunciandi, si aliunde sciat se ad id lege Pontificia obligari: Sicuti non cessat onus restitutionis in Pœnitente ex quo Confessarius definat ipsum monere de tali obligatione, si aliunde eam sciat, nec invicibiliter ipsam ignoret, ut recte docet Viva *ad dictam propositionem* 7. *Alexandri VII. n.*3. & alii passim. 60

Con-

61 Confessarii autem, qui culpabiliter, & malitiose non monent Pœnitentes ab aliis sollicitatos de obligatione eos denunciandi, seu docent ad id non teneri, denunciandi sunt Episcopis, vel Inquisitoribus qui possunt, & debent illos punire pro modo culpæ, Diana *p.7. tract.7. resol.7.* Rosignol. *l. c. sect.4. n.7* & alii passim per clara verba cit. Const. Gregorianæ, ibi: *Quod si hoc Officium prætermiserint, vel pœnitentes docuerint non teneri ad denunciandum Confessarios sollicitantes, seu tractantes, ut supra, iidem Locorum Ordinarii, & Inquisitores illos pro modo culpæ punire non negligant.*

62 Confessarii autem ipsi vere sollicitantes gravissimis pœnis pro qualitate delicti puniri mandantur, ut expresse patet in dicta Gregoriana Constitutione *§.4.* ibi: *Et quos in aliquo ex hujusmodi nefariis excessibus culpabiles repererint, in eos pro criminum qualitate, & circumstantiis, suspensionis ab exercitio Ordinis, privationis Beneficiorum, & Officiorum quorumcumque, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, nec non vocis activæ, & passivæ, si Regulares fuerint, exilii, damnationis ad Triremes, & carceris etiam in perpetuum absque ulla spe gratiæ, aliasque pœnas decernent: eos quoque, si pro delicti enormitate graviores pœnas meruerint, debita præcedente degradatione, Curiæ Sæculari puniendos tradant.*

63 Contra Confessarios sollicitantes æque procedere possunt Episcopi, & Inquisitores, sive unitim, sive separatim; Sic expresse Gregorius XV. in dicta Constitutione incipiente *Universi Dominici gregis §.4.* ibi: *Omnes hæreticæ pravitatis Inquisitores, & Locorum Ordinarios omnium Regnorum, Provinciarum, Civitatum, Dominiorum, & locorum universi Orbis Christiani in suis quemque Diœcesibus, & territoriis per has nostras Litteras, etiam privative quo ad alios omnes specialiter, ac perpetuo Judices delegamus, ut supra bis contra prædictos simul, vel separatim in omnibus prout in causis Fidei &c.*

64 Ad probandum enorme delictum sollicitationis admittuntur etiam testes singulares, concurrentibus tamen præsumptionibus, indiciis, & aliis adminiculis simul comprobantibus. Sic expresse Gregorius XV. in cit. Const. *§.5.* ibi: *Dantes etiam facultatem Venerab. Fratribus nostris S.R.E. Cardinalibus Generalibus Inquisitoribus, ne delictum tam enorme, & Ecclesiæ Dei tam perniciosum ob probationum defectum impunitum remaneat, cum difficilis sit probationis, testibus etiam singularibus, concurrentibus præsumptionibus, indiciis, & aliis adminiculis delictum probatum esse arbitrio suo judicandi, & Curiæ Sæculari, uti præfertur, Reum tradendum esse pronunciandi.*

65 Una tamen fœmina, quantumvis honesta, non facit sufficientem probationem ad capturam, & torturam, etiamsi concurrant alia indicia, nam tunc est consulenda Sacra Congregatio. Sic expresse rescripsit eadem Sacra Supremæ, & universalis Inquisitionis Congregatio Vicario Generali Salernitano *die 17. Jul. 1627.* ut refert Pignatel. *tom.1. consult. 104. post num.14. circa medium*, his verbis: *Al Molto Reverendo Signore il Signor Vicario Generale di Salerno. Acciocchè più fondatamente si proceda contro i sollecitanti in Confessione. Questa suprema Congregazione ordina, che per il detto di una sola Donna non venga a costituire il preteso Reo senza prima di darne qui avviso con relazione della qualità della Donna, del Denonciante e del Denonciato, e allora si scriverà a V.S. se debba, o nò procedere a costituirlo, e carcerarlo. Sarà anche V.S. contenta di significare questo medesimo ordine a' Vescovi suoi Comprovinciali, acciocchè ancora da essi sia eseguito, e il Signor Iddio le conceda ogni bene. Di Roma ai 17. di Luglio del 1627. Il Cardinal Millino.* Sic apud Pignatell. *loc. cit.* ubi insuper tradit instructionem pro Muliere verecunda personaliter denunciare recusante, & multa refert, & docet ad rem per totam dictam consultationem 104. merito legendam.

Sollicitates ad turpia occasione Confessionis Sacramentalis, ultra alias pœnas perpetuam etiam inhabilitatem ad celebrationem Missæ incurrunt; ex decreto S. universalis Inquisitionis de mandato Benedicti XIV. edito *die 5. Augusti 1745.* ut in ejus Bullario *tom.1. in Append. num.8. pag.46.* Alia vide supra *artic.4. a num.12.* ubi plura ad rem. 66

* Sollicitatus nulla lege prohibetur, quominus ante denunciationem sollicitantis, illum occulte admoneat, ut sibi provideat, sponte se offerendo Tribunali. Tenetur tamen etsi admonitus compareat, & sit ex correptione emendatus, illum denunciare, ut ex propositionibus ab Alexandro VII. damnatis eruitur. *De Synod. Diœc. lib.6. cap.11. §.9. & 10. nov. edit.* 67

Præceptum denunciandi Confessarios sollicitantes ad turpia, & pœnæ aliæ huic sollicitationi indictæ non extenduntur ad alia crimina a re venerea diversa, *ibid. §.14.* 68

CONFESSIO.

Additio ex Auctore.

Confessiones Sacramentales Factæ Sacerdoti actu non approbato ab Ordinario loci, & absolutiones impertitæ ab hujusmodi, nullæ declarantur a Benedicto XIV. Constitut. incip. *Apostolica Indulta §.2.* * Nemo enim unquam quodcumque privilegium obtinens audire potest Confessiones sæcularium absque approbatione Ordinarii; idque valet etiam pro Confessionibus venialium, & mortalium, quæ alias clavibus subjecta sunt. Id etiam comprehendit eos, qui privilegium Bullæ Cruciatæ obtinuerunt, ut ex bulla Benedicti XIII. firmatur Institut. *Eccles.86. §.8.* * 1 2 3

Confessionem Sacramentalem audientes, qui reperti fuerint ad Presbyteratum non promoti, Curiæ sæculari traduntur, etiam pro prima vice, prævia degradatione, si alium Ordinem habuerint; dummodo absolutionis formam protulerint, quam si non protulerint, mitiori pœna damnari possunt; Idem Constitut. incip. *Sacerdos §. 8.* 4

Confessiones Cappuccinorum Confessariis extraneis permittuntur, deficiente Confessario sui Ordinis; etiam quod casus reservatos, præstita obligatione se præsentandi; Idem Constitut incip. *Quod Communi*. Vide verb. *Capuccini, n.5.* 5

Confessiones simultaneæ virorum & uxorum apud Græ- 6

Græcos, improbantur; Idem Const. incip. *Etsi §.5.*

7 In Confessione Sacramentali aperiendæ sunt circumstantiæ mutantes speciem peccati; Concil. Trident. *sess.* 14.*Can.*7. ubi anathemate perstringit asserentes contrarium. Et probabilius aperiendæ sunt

8 etiam circumstantiæ aggravantes; Idem de *Synodo Diœces. lib.6. c.5. n.1.* ex pluribus ibi adductis.

9 * Per Confessionem factam cuilibet Sacerdoti sæculari, vel Regulari ab Episcopo approbato satisfieri Canoni *Omnis utriusque sexus* ex Constitutionibus Clementis VIII. an. 1592. & Innocentii X. an. 1645. incip. *Exponi Nobis* constat, *de Synodo Diœc. l.7.c.44. §. 4.*

10 Confessionis annuæ præceptum obligat; etiam non commissa gravi culpa, ut quis se peccatorem saltem semel quotannis recognoscat, ut ex S. Thoma *in 4. Sent. dist.17. q. 3. A. C. quæstiunc.3.Instit.Eccles.* 18. *§. 4.*

11 Parochus quamvis plerumque credere debeat parochiano suo asserenti confessionem peregisse, si tamen prudenter credere non possit asserenti, abstinere debet ab administranda eidem communione etiam Paschali, ut ex Roncaglia; *Instit. Eccles.* 45. *§.* 15.

12 Possunt Episcopi limitatam facultatem audiendi Confessiones dare Regularibus, etiamsi post examen idoneos illos repererint: *Institut.Eccles.86. §.9.*

13 In locis, ubi rarissimi sunt Sacerdotes, qui audiant Confessiones, sufficit ad eos approbandos scientia minus quam mediocris, ut ex Card. de Lugo; *Instit. Eccles.86. §.12.*

14 Quoad Confessionem factam laico in necessitate, dum non adest copia Sacerdotis, de qua sermo fuit olim apud veteres Theologos, & etiam apud S. Thomam, recte docet eximius Pontifex, neminem ex veteribus illis agnovisse, laicum esse verum ministrum hujus Sacramenti; sed eam Confessionem testimonium esse animi demissi & humiliati, ex quo magis flectitur Deus ad elargiendam uberiorem gratiam, qua quis ad contritionem & justificationem excitetur. Nihilo tamen secius hanc nunquam fieri præstat, cum multis incommodis sit obnoxia: *De Synodo Diœc.lib.7.*

15 *c.15. per tot.* ubi recte ex Decreto Clementis VIII. illicitam esse & invalidam Confessionem factam Sacerdoti absenti notatur.

Alia ad rem, vide verb. *Pœnitentiæ Sacramentum.*

CONFIRMATIO.

ARTICULUS I.

Confirmatio quod ad ejus esse institutionem, materiam, & formam.

1 Confirmatio est Sacramentum, quo homo viator baptizatus inungitur in fronte ab Episcopo cum Chrismate, & præscripta verborum forma

2 ad fidei robur consequendum. *Est in re communis.* Est de fide, quod Confirmatio sit unum ex septem Sacramentis a Christo Domino institutum; Sic definitum est in Concilio Florentino *in decreto de unione Armenorum §. secundum*, ibi; *Secundum Sacramentum est Confirmatio, cujus materia est Chrisma confectum ex oleo (quod nitorem significat conscientiæ) & balsamo (quod odorem significat bonæ famæ) per Episcopum benedictio.* Et in Concilio Tridentino *sess.7. de Sacramentis in genere can.1.* ibi: *Si quis dixerit Sacramenta novæ legis non fuisse omnia a Jesu Christo Domino Nostro instituta, aut esse plura, vel pauciora, quam septem, videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem, & Matrimonium, aut etiam aliquod horum septem non esse vere, & proprie Sacramentum, anathema sit; & Canon.1. de Confirmatione*, ibi: *Si quis dixerit Confirmationem Baptizatorum otiosam cæremoniam esse, & non potius verum, & proprium Sacramentum, aut olim nihil aliud fuisse, quam Catechesim quamdam, qua adolescentiæ proximi Fidei suæ rationem coram Ecclesia exponebant, anathema sit*; Et hæc veritas deducitur ex Sacra Scriptura *Actor.8.* ibi; *Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum Sanctum*, ubi Eugenius IV. in cit. Conc. Florent. *per manus impositionem, Chrismatis unctionem, & per accipere Spiritum Sanctum* intelligit donum gratiæ sanctificantis; Ex quo loco etiam evidenter colligitur, 3

Confirmationem esse Sacramentum a Baptismo distinctum: dicit enim ibi Sacer textus de Apostolis loquens: *Qui cum venissent, oraverunt pro ipsis ut acciperent Spiritum Sanctum; Nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Jesu.* Confirmationis Sacramentum fuit institutum 4

a Christo in nocte Cœnæ Domini, unde promanavit consuetudo Sacrum Chrisma conficiendi in die Cœnæ Domini, quæ quidem in Ecclesia semper observata fuit, & adhuc observatur: (1*) Est communior, & probabilior Doctorum sententia, & hanc sententiam expresse tradidit Fabianus Papa, *Epistola 2. c. 1. ad Orientales* ibi: *In illa die Dominus Jesus, postquam cœnavit cum discipulis suis, & lavit eorum pedes, sicut a Sanctis Apostolis prædecessores nostri acceperunt, nobisque reliquerunt Chrisma conficere docuit*; ubi per Chrisma Sacramentum Confirmationis intelligitur, quod totum postea confirmavit etiam Catechismus Rom. *de Sacram. Confirmation.* (2*). At Benedictus XIV. *Instit. Eccles. 6. §.5.* supervacaneum ducit perscrutari, quonam tempore Sacramentum hoc Salvator instituerit; non enim constat, num illud instituerit cum imposuit manus capiti puerorum; *Matth.19.* num instituerit tantum, non ministraverit; num in ultima Cœna, cum dixit Apostolis: *Accipite Spiritum Sanctum*; num tandem ipsa Pentecostes die (3*).

Materia remota Sacramenti Confirmationis est Chrisma confectum ex oleo olivarum, & balsamo simul consecratum ab Episcopo. *Est communis*, & habetur expresse ex Concilio Florentino *in decreto de unione Armenorum, §. secundum*, ut patet ex præcisis verbis adductis supra *sub num.2.* & ex Concilio Tridentino *sess.7. cap. 2. de Confirmat.* ibi: *Si quis dixerit, injurios esse Spiritui Sancto eos, qui Sacræ Confirmationis Chrismati virtutem aliquam tribuunt, anathema sit.* 5

Mixtura balsami nunquam omittenda est, cum Chrisma non sit simplex oleum, sed oleum cum balsamo mixtum; *unic. de Sacra Unctione, & c.1. de Sacrament. non iterandis.* Mixtura balsami in Sacramento 6

Confirmationis esse de necessitate præcepti, omnes 7

faten-

fatentur; Controversia solum est inter Doctores; an sit etiam talis mixtura necessaria necessitate Sacramenti, seu essentialiter requisita ad validitatem Sacramen-
8 ti. Plurimi tenent, mixturam balsami necessario requiri ad validitatem Sacramenti, taliter quod Sacramentum ministratum cum solo oleo consecrato absque mixtura balsami sit invalidum, & nullum: Et horum sententia colligitur *ex cap. unico, §. Per frontis, de Sacra Unction.* ex Conc. Florent. *in cit. decr. de unione Armenorum §. secundum*, ubi ait: *Secundum Sacramentum est Confirmatio, cujus materia est Chrisma confectum ex oleo, quod nitorem significat conscientiæ, & balsamo, quod odorem significat bonæ famæ, per Episcopum benedicto*: quibus verbis palam confitetur Concilium, quod sicut tam oleum, quam balsamum propriam habet mysticam significationem, ita etiam utrumque æqualiter ingrediatur ad constitutionem Chrismatis, quod est materia requisita essentialiter ad valorem hujus Sacramenti, & ex verbis Fabiani Papæ *d. Epist.2.* ibi; *Ex divina institutione provenire, ut oleum cum balsamo conficiatur*: & ex verbis formæ, quæ talis est: *Signo, te signo Crucis, & confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris &c.* nam hæc verba essent falsa, si solum oleum sufficeret ad validitatem, cum istud non sit Chrisma. Et ita hanc sententiam tuetur Fagnan. *in cit. cap. unica, de Sacra Unctione num.53.* Bellarmin. *lib.2. de Confirmat. cap.8. & 9.* Pirhing *lib.1. tit.16. de Sacramentis non interandis num.3.* Reiffenstuel *ibid. num.21.* Filliucius *de Sacrament. Confirmat. cap.1. qu.5.* Basilius Pontius *eod. tract. par.2. c.2.* Pax Jordan. *tom.1. lib.3. tit. 2. num. 34.* Villalobos *in Summa tom.1. tractat.6. diff.2. num.2.* aliique passim, communius, & tutius.
9 Alii vero tenent, mixturam balsami requiri tantum de necessitate præcepti Ecclesiæ, non autem de necessitate Sacramenti ad validitatem ipsius; Et horum opinio colligitur *ex cap. Pastoralis 1. de Sacramentis non iterandis*; & tenent Gonzalez *in c. Presbyter 3. eod. tit.* Cajetanus *in 3. part. qu. 72. artic. 1.* Navarr. *Manual. c.22. num.8.* Sotus *in 4. dist.3. quæst.*
10 *unic. art.2.* Valent. *contr. tom.4. disp.5. qu.1. part.2.* Unde in hujus materiæ ambiguitate juvat adducere mentem Sacræ Congregationis Concilii, in qua cum fuisset propositum, Bertam suscepisse filiam Caii in Sacramento Confirmationis ab Episcopo per errorem ministrato cum oleo infirmorum, & exinde dubitaretur, an ortum esset impedimentum cognationis spiritualis inter prædictos Matrimonium contrahere cupientes: Sacra Congregatio respondit *ad mentem*; quæ fuit, ut dispensaretur ad cautelam: *die 4. April. 1693. in dubio cognationis spiritualis*, ex quo ut refert, & tenet Eminentissimus Petra *tom.3. comment. in Constit.24. Innocent.IV. num.42.* videtur dictam Sacram Congregationem magis inclinasse priori sententiæ, ut tutiori, & sic sentio & ego esse tenendum. Sic etiam Rosignolus *de Sacramentis in genere part.3. qu.2. art.1. a n.12. & 17.* citans S. Thomam, S. Bonaventuram, & Conc. Coloniense, & recte respondens ad Canonem *Pastoralis 1. de Sacramentis non iterandis*, ut respondet Reiffenstuel, & Pirhing locis citatis. Vide ipsos, ubi multa adducunt ad rem (4*).
11 Materia proxima Sacramenti Confirmationis est unctio cum Chrismate facta in modum Crucis in fronte confirmandi. *Est communis*, & patet ex Concilio Florentino *loc. cit.* Ritualibus, & praxi Ecclesiæ, & colligitur ex Sacra Scriptura 2. *Corinth.1.* ibi: *Qui confirmat nos vobiscum in Christo; & qui unxit nos Deus, qui & signavit nos, & dedit pignus Spiritus Sancti in cordibus nostris*: *loc, cit.* Et quod hæc unctio 12
cum Chrismate debeat fieri in fronte confirmandi, habetur ex usu perpetuo universalis Ecclesiæ, & ex Concilio Florentino *loc. cit.* ubi habentur præcisa verba: *Ideo fronte, ubi verecundiæ Sedes est, confirmatus inungitur, ne Christi nomen confiteri erubescat, & præcipue Crucem ejus, quæ Judæis est scandalum, gentibus autem stultitia, secundum Apostolum, propter quod Crucis signo signatur*. Nec valet obijcere, quod 13
Apostoli *Actorum 8. & 19.* Confirmantes imponebant manus super baptizatos; adeoque impositio manus Episcopalis, & non unctio cum Chrismate est materia proxima Confirmationis, Non valet, in- 14
quam, quia nulla manus impositio distincta ab ea, quæ reperitur in ipsa Chrismatis unctione, est essentialis Sacramenti Confirmationis materia; Eugenius enim IV. in Concilio Florentino *loc. cit.* expresse ait: *De solis Apostolis legitur (quorum vices tenent Episcopi) quod per manus impositionem Spiritum Sanctum dabant*: loco autem illius manus impositionis, datur in Ecclesia Confirmatio. Tum quia nec in Pontifi- 15
cali Romano, nec apud Græcos fit mentio impositionis manus. Quod autem Apostoli in principio 16
nascentis Ecclesiæ per impositionem manus contulerint Spiritum Sanctum, hoc factum est ex singulari Dei dispositione, & speciali Christi privilegio pro eo solum tempore, quo super Baptizatos descendebat Spiritus Sanctus in signis sensibilibus: tunc enim Apostoli non utebantur Chrismatis unctione, quia non erat necessaria materia Sacramentalis, ubi sensibilia signa miraculose apparebant, quæ supplebant vicem ejusdem materiæ, seu Chrismatis unctionis; Quia tamen etiam tempore Apostolorum ille visibilis 17
descensus, seu in signis sensibilibus miraculosa apparitio Spiritus Sancti cessavit, ideo etiam postea Apostoli per unctionem Chrismatis confirmabant. Sic Divus Thomas *3. part. quæst.72. art.4. in respons. ad primum*, Scotus *in 4. d.7. quæst.1.* Mastrius, Faber, Amicus, Rosignolus, aliique passim.
Forma consueta Sacramenti Confirmationis in Ec- 18
clesia Latina est ista, *Signo te Signo Crucis, & confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*: Sic traditur in præcisis terminis a Concilio Florentino *in decreto de unione Armenorum*. Omnia verba hujus formæ sunt necessaria necessitate 19
præcepti in Ecclesia Latina. Est communis cum Sancto Thoma *3. part. quæst.72. art.4.* Mastrio *in 4. disput 2. quæst.8.* Suarez, Coninch. &c. Immo omnia 20
supradicta verba, vel iis æquivalentia sunt etiam necessaria necessitate Sacramenti, seu sunt de essentia, & valore formæ Sacramenti Confirmationis. Est communior, & tutior sententia, teste Mastrio *in 4. disp.2. quæst.8. num.236.* Et quod invocatio expressa 21
Sanctissimæ Trinitatis (pro qua est major difficultas) sit essentialis in dicta forma, tenet Divus Thomas *d.3. p. quæst.72. art.4.* Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.2. allegat.30. num.22.* Suarez *disp.33. sect.5. vers. Secundo dubitari potest*; Coninch. *3. part. q. 72. art.4. num.66.* Petrus de Ledesma *de Sacrament. Confirmat. cap.3.* Bartholomæus ab Angelo *dialog.3. §.17.*

Filliu-

Filliucius *tract.3. cap.1.quæst.11. num.22.* & alii ma-
22 gis communiter: Et ratio desumitur a pari de Baptismo, quia enim homo per Baptismum primo renascitur ad Fidem, necessaria est expressa invocatio Sanctissimæ Trinitatis, quæ est fundamentum ejusdem Fidei: ergo quia per Confirmationem homo roboratur, & quo ad eamdem Fidem stabiliendam in corde, & quo ad eam libere profitendam in ore, erit necessaria eadem expressa invocatio Sanctissimæ Tri-
23 nitatis. Nec valet dicere, quod fides, & expressa professio Mysterii Sanctissimæ Trinitatis sit jam fixa in Baptismo per susceptionem Baptismi, & consequenter non esse necesse, quod ipsa expressa invocatio, seu professio repetatur in Confirmatione, sicuti de facto non est necesse, quod repetatur in aliis Sacra-
24 mentis. Non valet, inquam, quia cum Confirmatio sit instituta ad roborandam fidem, quæ in Baptismo suscepta est, & ad eam etiam extrinsece profitendam, necesse est, ut etiam expresse ejus principale Mysterium magis in ipso Baptizato Confirmando firmetur, quod non requiritur in aliis Sacramentis, cum non sint instituta, nec dentur ad ejusdem Fidei
25 firmitatem, & professionem. Tum quia Concilium Florentinum *in decreto de unione Armenorum* pro forma essentiali Sacramenti Confirmationis cum cæteris verbis ejusdem formæ ponit expressam invocationem Sanctissimæ Trinitatis, ut patet ex præcisis suis terminis *sub num.18. relatis*. (6*)

Novissimæ ad superiora adnotationes.

(1*) Sacrum Chrisma eo die conficitur, non quod in nocte cœnæ institutum a Christo fuerit hoc Sacramentum, sed quod, inquit S. Thomas *in 3. part. quæst.72. art.12. ad 3., sicut ex Concilio Martini Papæ* (nempe Martini Episc. Bracarensis *cap.2.*) *habetur, omni tempore licebat Chrisma conficere, sed quia solemnis Baptismus, ad quem requiritur usus Chrismatis, in vigilia Paschæ celebratur, congrue ordinatum est, ut per biduum ante ab Episcopo Chrisma benedicatur* (eo enim in solemni baptismalis aquæ benedictione Ecclesiastici ministri uti debent), *ut possit per diœcesim destinari*.

(2*) Hæc tamen opinio, cum apocryphæ Fabiani epistolæ potissimum innitatur, paucos jam habet sectatores.

(3*) Siquam vellem sententiam amplecti, ei potius subscriberem, quam etiam non multos ante annos proposuit, defenditque Cl. Trombellius *de Confirm. Tom.1. disp.3. num.10.*, Confirmationis institutionem in illud XL. dierum quibus Christus a morte redivivus se discipulis aspectabilem præbuit, ac multa cum illis, ut ait S. Lucas *Act.1.*, *de regno Dei* contulit, tempus rejicienti.

(4*) Confer tamen Turnelium *de Sacram. Conf. quæst.1. art.3.* sub finem, & Trombellium *1. cap. diss.5. part.3. cap.2. quæst.2.*

(5*) Præter citatos Turnelium, & Trombellium adi Morini Exercitationem *de Sacramento Confirmationis*, & Card. Orsi dissertationem *de Chrismate confirmatorio*, utramque *Tom.X. Thesauri Theologici Zachariani* Venetiis recusam. In hac autem Orsii dissertatione *cap.1.* invenies etiam profligatam hæreticam Samuelis Basnagii sententiam de ungendi Ritu, quem Ecclesiam ab Hæreticis Valentinianis mutuasse Novator ille contendit.

(6*) Legendi Turnelius, Witasse, Trombellius *disp.6.* quibus adde Lucæ Holstenii dissertationem *de forma Sacramenti Confirmationis apud Græcos* iterum editam in eod. T.X. *Thesauri Theologici p.470. seqq.*

ARTICULUS II.

Quo ad ea, quæ concernunt Ministrum, & subjectum Confirmationis.

Minister Ordinarius Sacramenti Confirmationis est solus Episcopus. Est de fide definitum in Concilio Tridentino *sess.7. Can.3. de Confirmatione*, ibi: *Si quis dixerit Sanctæ Confirmationis Ordinarium Ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, anathema sit*; & jam antea statuerat Concilium Florentinum *in Decreto Eugenii de unione Armenorum*. Omnis Episcopus etiam Ex- 2
communicatus, hæreticus, vel degradatus valide potest conferre Sacramentum Confirmationis; quia per hæresim, vel excommunicationem, vel degradationem non amittit Characterem Episcopalem, in quo datur potestas Confirmandi: *Est communis* cum Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.2. allegat.30. num.2.* & colligitur ex Trident. *sess.7. Can.12. de Sacramentis in genere*, ubi de quolibet Sacramentorum Ministro in peccato existente sic definit: *Si quis dixerit Ministrum in peccato mortali existentem, modo omnia essentialia, quæ ad Sacramentum conficiendum, aut conferendum pertinent, servaverit, non conficere, aut non conferre Sacramentum, Anathema sit*. Episcopus etiam valide confirmat, quamvis 3
non sit confirmatus; Potestas enim confirmandi non venit a Charactere Confirmationis, sed a Charactere Ordinis Episcopalis; unde cum Episcopus licet non confirmatus habeat Characterem Ordinis Episcopalis; in quo fundatur potestas confirmandi, valide confert Confirmationem; Barbosa *loc. cit. num.3.* Bonacina *de Sacram. disp. 3. quæst. unic. punct. 2. num. 10.* Suarez, Henriq. & alii passim. Minister 4
extraordinarius Confirmationis potest esse etiam simplex Sacerdos ex speciali commissione, & delegatione Summi Pontificis: (1*) *cap.Pervenit 1.dist.95.* ubi refertur S. Gregorium Papam hanc facultatem concessisse Presbyteris Sardiniæ propter defectum Episcoporum, ibi: *Ubi Episcopi desunt, ut Presbyteri etiam in frontibus baptizatos Chrismate tangere debeant, concedimus*. Et hoc expresse indicat Eugenius IV. in Concilio Florentino *loc. cit.* ibi: *Legitur tamen, aliquando per Apostolicæ Sedis dispensationem, ex rationabili, & urgente admodum caussa, simplicem Sacerdotem, Chrismate per Episcopum confecto, hoc Sacramentum Confirmationis administrasse*. Et talem facultatem concesserunt etiam alii 5
Summi Pontifices variis Religiosis, ut Innocentius IV. Patribus Prædicatoribus, Joannes XXII. & Leo X. Fratribus Minoribus pro Indis, teste Rodriquez in suo Bullario Regul. in Bulla Leonis X. Gregorius XIII. Patribus Societatis, ut testatur Suarez; Innocentius XIII. Patri Guardiano Sancti Sepulchri Ordinis Minor. de Observantia, Constitut. incip. *Cum ad infrascriptum*. Et ipsi Guardiano eamdem facultatem concessit etiam Benedictus XIV. Constit. incip.

incip. *Cum ad infrascriptam* , & Constitut. incip.
Demandatam §.14. & alii aliis in terris infidelium re-
motissimis a Sede Apostolica, ubi Episcoporum Ca-
6 tholicorum copia non adest. Talis autem facultas
non solet concedi, nisi ex urgentissimis caussis, ut
etiam indicavit Concilium Florentinum *loco cit.* ibi:
Ex rationabili, & urgente admodum caussa; & patet
ex pluribus similibus petitionibus rejectis a Sacra
Congr. Conc. & signanter *in Tarraconensi* 25. *Janua-
rii* 1659. *in una Insularum Philippinarum* 28. *Janua-
rii* 1668. Vide infra *num.*56. *&c.* (2*).

7 Episcopus non potest in alterius Dioecesi confirma-
re suos Subditos, vel Pontificales actus exercere,
absque licentia Episcopi, in cujus Dioecesi reperi-
tur, sub poena suspensionis ab exercitio Pontifica-
lium. Ita Conc. Trid. *sess.6. de reform. cap.* 5. & Sa-
cra Congr. ejusdem Conc. *in Mediolanensi* 15. *April.*
8 1575. Nec in Dioecesi vere Nullius; Sac. Congreg.
Conc. *in Dirachien.* 21. *Augusti* 1627. *& in Isernien.* 1.
Mart. 1687. In ministrando enim Confirmationis Sa-
cramento ultra potestatem Ordinis, requiritur etiam
potestas jurisdictionis, quam non habet Episcopus
9 in Dioecesi alterius, seu vere Nullius. Immo neque
potest Archiepiscopus in Dioecesi Suffraganei; Gloss.
*in Clem. cap. Archiepiscopo 2. de privileg. & excessibus
privilegiat.* Barbosa *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. cap.* 7.
num. 132. *& de Offic. & potest. Episc. part.* 1. *tit.* 4.
*num.*49. Card. Petra *loco cit. num.*54. referens ex Pi-
gnatelli sic fuisse in terminis resolutum. Archiepisco-
pus enim nequit exercere Pontificalia in Ecclesiis
Suffraganeorum absque licentia Episcopi Ordinarii;
10 Sac. Congr. Episc. & Regular. 18. *Aprilis* 1599. Qui-
nimmo nec in propria Dioecesi potest Episcopus licite
ministrare Confirmationis Sacramentum personis al-
terius Dioecesis absque consensu Episcopi Confir-
mandorum, ut expresse resolvit Sac. Congr. Conc. 28.
Novemb. 1602. *lib.* 10. *decr. pag.* 49. ubi proposito
dubio: *An liceret Episcopo personis sibi non subjectis
Sacramentum Confirmationis conferre absque consensu
proprii Episcopi Confirmandorum?* fuit resolutum
omnium consensu: *Non licere*; Et sic docent S. An-
toninus *in summa part.*3. *tit.* 15. §.5. Sylvester *verb.
Confirmatio quaest.* 5. Tabien. *eod. verb. Confirmatio*
§.6. Armilla *eodem verb. Confirmatio num.* 5. Tolet.
*instruct. Sacerd. lib.*2. *cap.*24. *num.*5. Bellarm. *de Sa-
cram. lib.*2. *cap.*12. *in fine*; Saurez *part.*3. *quaest.*72.
*art.*12. Bartol. ab Angel. *Dialog.* 3. §.62. quos Aucto-
res nominatim sequuta fuit Sacra Congregatio in ad-
ducta resolutione, ut refert Card. Petra *loc. cit. n.*48.
11 Nec desunt Auctores, qui dicant, quod Episcopus
aliter faciens suspensionem incurrat, ut Vivald. *tit.
de Confirmat. cap.* 4. *num.* 3. Petrus de Ledesma *in
summa part.*1. *de Sacram. Confirmat. cap.*9. *vers. sep-
tima Conclusio*; Bartol. ab Angelo *dict. Dialog.*3. §.62.
quos refert, & sequitur Bonacina *de Sacramentis dis-
12 put.*3. *qu. unic. punct.* 2. *num.* 1. Barbosa tamen cum
Diana, Layman, & aliis ab ipso citatis *dict. alle-
gat.* 30. *num.* 14. *part.*2. *de Offic. & potest. Episcop.*
verius existimat, Episcopum confirmando in sua
Dioecesi subditos alterius, a suspensione, & culpa
excusari, cum praesumendum sit hoc ratum, & gra-
tum fore proprio Episcopo, praecipue quando est
absens, vel non ministrat hoc Sacramentum, vel
confirmat aliquem afferentem dimissorias sui Episco-
pi, ut ordinetur, quia qui concedit finem, concedit
necessaria ad talem finem. Episcopi vero attentiores 13
talem usum confirmandi non subditos sine facultate
suorum Ordinariorum non admittunt; Pax Jordan.
*tom.*1. *lib* 3. *tit.*2. *num.*49. Et Cardin. Archiep. Nea-
pol. in Edicto pro Confirmationis Sacramento id solet
prohibere, ut observat Crispin. *in Visit. Pastoral.
part.*2. §.17. *pag.*513. Et in tali casu, quod Episco- 14
pus se expresse declaret, ut Episcopus Fesulanus
Chrisma ministraturus se prius expresse declaravit,
nolle, neque intendere confirmare Dioecesanos Flo-
rentinos, aliosque, qui legitimam suorum Ordina-
riorum licentiam non habuissent, tunc ipsi essent in-
valide confirmati; Cum enim nonnulli Florentini
hujus declarationis inscii ad Confirmationem accessis-
sent, fuit dubitatum, *An praefati Dioecesani fuerint
valide confirmati*; *sub die* 8. *Augusti* 1682. fuit respon-
sum a Sacra Cong. Conc. *Negative*.

Ad viciniorem Episcopum spectat conferre Chris- 15
ma, consecrare Aras, vel Altaria portatilia Sede va-
cante, & Vicarius Capitularis procurare debet, ut
illi subministretur victus conveniens, & equorum
expensae; Sacra Congreg. Episcop. *in Carentina* 10.
Januarii 1605. Vicinior Episcopus dicitur ille, cujus 16
Cathedralis est proximior Cathedrali vacanti; licet
forte alius esset vicinior loco habitationis impetrantis;
Sacra Congreg. Conc. *in Fundana* 14. *Novemb.* 1637.
Sic etiam in locis exemptis, & in Abbatiis, quae 17
vere Nullius non sunt, Chrisma ministrare pertinet
ad Episcopum viciniorem, seu in cujus Dioecesi sita
est Abbatia. Ita resolutum refert Pignatell. *tom.*10.
*consultat.*154. *num.*11. Unde potest Episcopus in Pa- 18
rochialibus Monachorum exemptorum Sacramentum
Confirmationis administrare invitis ipsis Regulari-
bus, & contra eos hujusmodi administrationem
impedientes Censuris procedere; Sac. Congreg.
Concil. *in Brixien.* 9. *Junii* 1655. *argum. cap. Respon-
so* 43. *de sentent. excommun. & argum. cap. Quoniam*
19. *de sentent. excomm. in* 6. Et si Abbas conferre ten- 19
tet Sacramentum Confirmationis, nihil agit, non
obstantibus privilegiis obtentis ante Concilium Tri-
dentinum; Sacra Congreg. Concil. 23. *Julii* 1635. 20
Abbas, qui vere est Nullius, & habet Territorium
separatum faciens propriam, & distinctam Dioece-
sim, convocare potest quemcumque maluerit Catho-
licum Antistitem ad Sacramentum Confirmationis
ministrandum: ut saepius resolutum fuisse a Sacra
Congreg. Concil. refert Fagn. *lib.* 1. *Decr. in cap.
Cum venisset* 1. *de Sacr. Unction.* §. *Per frontis num.*8.
Rota *decis.*723. *num.* 6. *coram Cerro*, & resolvit ea-
dem Sacra Congregatio Concil. *in Dirachien.* 21.
Augusti 1627. *lib.*3. *Decr. pag.* 316. ibi: *Si Abbatia
hujusmodi Nullius Dioecesis existat, esse in facultate
Commendatarii convocare, quem maluerit Catholi-
cum Antistitem ad Sacramentum Chrismatis ministran-
dum*: Similiter *in Isernien.* 1. *Martii* 1687. fuit re-
scriptum, manutenendum esse Abbatem Sancti Vin-
centii in Vulturno in possessione vocandi Episcopum
sibi bene visum ad effectum administrandi Sacramen-
tum Confirmationis in ejus Abbatia, salvo tamen
jure Episcopi vicinioris. Non potest Episcopus, nec 21
Archiepiscopus, nec Patriarcha in locis alienae Dioe-
cesis, ubi aliquas habet Ecclesias sibi immediate sub-
ditas, licentiam concedere extraneo Episcopo admi-
ni-

nistrandi Sacramentum Confirmationis, & Ordinis, nec Pontificalia munia exercendi absque licentia illius Episcopi, in cujus Diœcesi locus est constitutus; Sacra Congreg. Concil. *in Aquilejensi* 14. *Junii* 1569.

22 Si Episcopus sit Commendatarius Abbatiæ Nullius, non potest ibi illius subditis Ordines conferre, vel Synodum, aut Concursum facere, sed bene Confirmationis Sacramentum administrare, Altaria, & Capellas consecrare, aliaque Pontificalia exercere; Sac. Congr. Episc. & Regul. *in Celsonen.* 27. *Septembris* 1602.

23 Episcopus alienus Sacramentum Confirmationis administrans debet ab Episcopo Diœcesano provide-
24 ri; Sacra Congreg. Episcop. 15. *Maii* 1582. Quando Ordinarius vadit per Diœcesim extra Visitationis occasionem, licet ad consecrandam, vel reconciliandam Ecclesiam, vel Sacramentum Confirmationis administrandum, neminem cogere potest ad subministrandas expensas, neque pro equis, neque pro victualibus; Sac. Congr. Episcop. *in Florentina* 25.
25 *Januarii* 1627. Episcopus enim proprius non potest pro Sacramento Confirmationis administrando procurationem recipere; Sac. Congr. Episcop. *in Ariana* 16. *Junii* 1636. *juxta cap. Ea quæ* 16. *& cap. Ad nostram* 21. *de Simon.* & sic etiam decrevit Sac. Congreg. Concil. *in Bojanen.* ubi cum inter varia dubia fuerit *sub num.* 6. quæsitum: *An Episcopo accedenti ad conferendum Sacramentum Confirmationis, teneantur Universitates præstare victualia, nisi concurrat*
26 *consuetudo legitime præscripta*. Immo Monacell. *tom.*1. *tit.*5. *form.*2. *num.*22. mordicus tenet, quod Episcopi quantum ad hoc neque juvantur consuetudine, quæ corruptela est; Nec obstat Decretum mox citatum in d. Bojanensi per illa verba; *Nisi concurrat consuetudo legitime præscripta*, nec aliud Decretum ejusdem Sac. Congr. Conc. *in Minerbien.* 14. *April.* 1654. *lib.*19. *Decret. pag.*452. ubi supposita consuetudine, censuit *Episcopo esse solvendos ab Universitate Montis Leonis Ducatos duodecim pro victualibus occasione administrationis Sacramenti Confirmationis*, quia hodie, ut recte dicit Eminentissimus Petra *loc. cit. num.*76. nec circa hoc suffragatur consuetudo, cum sit expresse sublata *per Taxam Innocentianam in principio*, ibi: *In modo che deve dirsi reproba, ed illecita*
27 *ogni contraria consuetudine*. Quæ taxa fuit edita de mandato expresso Innocentii XI. qui die prima Octobris 1678. eam approbavit, & ejus observantiam, & publicationem injunxit Sac. Cong. Conc. *& die* 8. *Octobris ejusdem anni* 1678. *Sac. Cong. Eminentiss. S. R. E. Cardinal. Concil. Trid. Interpretum inhærendo mandatis Sanctitatis Suæ præmissam Taxam, seu declarationes Typis dandas esse, & per litteras ad quoscumque locorum Ordinarios transmittendas, ut eas in Cancellaria in loco omnibus patenti retineri faciant, easdem adamussim observent, ac faciant obser-*
28 *vari. F. Card. Columna Præfectus &c.* Et hæc Taxa Innocentiana justissime reprobat, & illicitat omnem contrariam consuetudinem, ut clare patet *ex c. Non satis* 8. *c. Cum in Ecclesiæ corpore* 9. *c. Ea quæ* 16. *& c. In tantum* 36. *de Simonia*, in quibus omnibus reprobatur tamquam Simoniaca consuetudo aliquid exigendi pro confirmationis, aliorumque Sacramen-
29 torum administratione. Unde Episcopus, nedum nihil potest exigere pro administratione Sacramenti Confirmationis, sed & si aliquid exegit, tenetur restituere; ut expresse declaravit Sacra Congregatio Concilii *in Amalphitana ad secundum dubium* propositum contra ejusdem Archiepiscopum, ibi: *An occasione ministrationis dicti Sacramenti Confirmationis in Visitatione potuerit, & possit in futurum Procurationem ab universitatibus Laicis exigere, & an exacta restituere teneatur?* Sac. Cong. *sub die* 18. *Jul.* 1699. *lib.*49. *Decret. fol.* 252. respondit; *Negative quo ad primam partem, & affirmative quo ad secundam a die habiti recursus*; quæ resolutio confirmata fuit *sub die* 6. *Februarii* 1700. Quod procedit nedum quoad 30
Episcopos Confirmantes, sed etiam quo ad Vicarios, Cancellarios, aliosque familiares, ut præscribitur, *in d. Taxa Innocentiana* §.6. Subjectum capax 31
Confirmationis valide recipiendæ est omnis homo baptizatus, & nondum confirmatus; *cap. Omnes fideles* 1. *dist.*5. *de Consecration.* Quod confirmandus 32
debeat esse Baptizatus clare patet, quia Baptismus est janua cæterorum Sacramentorum, quorum proinde incapax est qui non est baptizatus; *c. Si quis Presbyter* 1. *& c. Veniens* 3. *de Presbytero non baptizato*. Quod confirmandus nondum debeat esse confirma- 33
tus, est clarum, quia Sacramentum Confirmationis non tantum illicite, sed etiam invalide iteratur; Conc. Trid. *sess.*7. *de Sacramentis in genere can.*9: ibi: *Si quis dixerit in tribus Sacramentis Baptismo scilicet, Confirmatione, & Ordine non imprimi Characterem in anima, hoc est signum quoddam spirituale, & indelebile, unde ea iterari non possunt, anathema sit*. Non tamen permittens se bis confirmari, nec bis 34
confirmans eumdem fit irregularis, quia talis irregularitas nusquam invenitur expressa in toto jure; & irregularitas non contrahitur, nisi in casibus a jure expressis: *c. Is qui, de sent. excommunic. in* 6. Et sic tenent Scotus *in* 4. *dist.*7. *quæst.*5. Suarez *de Censuris disp.*42. *sect.*4. *num.*6. Barb. *de Offic. & potest. Episcop. dic. part.*2. *allegat.*30. *num.*30. aliique multi ab ipso ibi citati; Rosignol. *de Confirmat. quæst.* 7. *art.* 6. *num.*3. cum aliis ab ipso ibi citatis. Infantes, quam- 35
vis valide possint confirmari ante usum rationis, non tamen licite, ut colligitur *ex c. Ut jejuni* 5. *distinct.*5. *de Consec.* ubi dicitur, ut Jejuni ad Confirmationem veniant perfectæ ætatis; ex Catechismo Romano edito jussu Sancti Pii V. qui requirit in confirmando saltem septennium, quod idem statuere videtur Concil. Coloniens. *pag.*7. *cap.*9. ex Pontificali Romano, quod præcipit, ut confirmandus sciat Doctrinam Christianam, & impingatur ei alapa ad recordationem; quæ videntur in suscipiente exigere usum rationis; ex Concil. Mediolanens. I. quod prohibet confirmari pueros ante usum rationis; & ex communi praxi ubique recepta, quod ante usum rationis pueris non conferatur Sacramentum Confirmationis, quæ omnia certe simul collecta inferunt obligationem sic observandi. Vide infra *num.* 59. Sacramentum 36
Confirmationis potest licite conferri amentibus, & furiosis, etiamsi fuerint perpetuo tales; Suarez *tom.*3. *in tertiam partem D. Thomæ disput.*35. *sect.*2. *vers. dicendum nihilominus est*; Layman *Theolog. Moral. l.*5. *tract.*3. *c.*5. *num.*3. Coninch. *de Sacramentis quæst.*72. *art.*8. *num.* 83. Villalobos *in summa tit.* 1. *tract.*6. *difficultat.*6. *num.*2. Barb. *loc. cit. num.* 21. & alii passim. Muti possunt licite confirmari, etiamsi 37

fuerint a nativitate tales; quamvis enim ipsi ore non possunt, vita tamen, & opere valent Fidem profite-
38 ri. *Est communis*. Possunt licite confirmari etiam infirmi morti proximi; Sic Sanctus Thomas *tertia parte quæst.72. in respons. ad quartum*; S. Bonaventu-
39 ra *in 4. dist.7. art.3. quæst.1.* & alii communiter. In adultis, ut valide confirmentur, requiritur intentio saltem habitualis Confirmationem recipiendi; In Infantibus vero, & perpetuo amentibus nulla requiritur intentio, quia hanc in eis supplet Christus, &
40 Ecclesia, sicut in Baptismo. *Communis*. In adultis, ad licite recipiendam Confirmationem requiritur status gratiæ, *c. Ut jejuni 5. de consecrat.* Est enim Confirmatio Sacramentum vivorum, quod non habet producere primam gratiam, quam supponit, sed solummodo secundam, idest augmentum ejusdem.
41 Non requiritur tamen, ut Confirmationem recipiant jejuni, ut docet praxis Ecclesiæ communiter recepta, teste Jordano *tom.2. lib.3. tit.3. num.13.* ut proinde Doctrina *d. c. Ut jejuni 5. dist. 5. de consecrat.* fuerit, vel solum consilii, vel abrogata, ut sentit S. Thomas *d. tertia part. quæst. 72. art. 12. ad 2.* cum aliis passim. (3*)

Supplementa Auctoris.

42 Confirmationis administratio delegari potest simplici Sacerdoti per indultum Apostolicum, ubi concurrat necessitas fidelium, & difficultas habendi Episcopum; Benedict. XIV. tom.1. Constitut.129. incip.
43 *Eo quamvis tempore §.8.* Semper tamen adhiberi debet Chrisma ab Episcopo rite benedictum; Idem *ibidem*.
44 Confirmationis Sacramentum a Presbyteris Italo-Græcis conferri nequit; Idem Constitut. 57. incip.
45 *Et si Pastoralis §.3.* Proindeque ab Episcopis conferendum est absolute iis, qui ab hujusmodi Presbyte-
46 ris Chrismate consignati fuerint; Idem *ibid.* sub conditione autem, si verosimiliter dubitari potest, quod ab Episcopis Græcis fuerint baptizati; Idem *Ibid.* Et
47 idem dicendum, si Episcopus Latinus ordinet aliquem Græcum ab Episcopo Græco baptizatum, de quo non constet fuisse Chrismate consignatum; Idem *ibid.*
48 Confirmationis Sacramentum in Ecclesia Occidentali conferri nequit ante usum rationis; Idem Con-
49 stit.129. incip. *Eo quamvis tempore §.6.* Ne quidem a Græcis commorantibus in Italia, & Insulis adjacentibus; Idem Constitut.57. Incip. *Et si Pastoralis,*
50 *§.2.* & cit. Constit. *Eo quamvis tempore §.4.* Aliud obtinet apud Græcos in Oriente degentes ex tole-
51 rantia Sedis Apostolicæ; Idem *ibid.* Item apud Co-
52 ptos; Idem *ibid.* Ubi etiam idem simplex Sacerdos ministrare solet infantibus Baptismum, & Confirma-
53 tionem; Idem *ibid.* Ecclesiæ Latinæ morem improbare non licet; Idem *ibid.* in cit. Constitut. *Eo quamvis tempore §.6. & 7.*
54 Confirmationis Sacramentum conferri non debet pueris parum instructis in Doctrina Christiana; Idem
55 Constitut.42. incip. *Et si minime §.9.* Confirmationis Sacramentum ministrare potest Episcopus in Ecclesiis Regularium, tam Parochialibus, quam non Parochialibus, in Sacra Visitatione, & extra illam; Idem Constitut. incip. *Firmandis §.6.*

Confirmationis Sacramentum cum oleo, & Chris- 56
mate etiam veteri, si novum haberi non possit; sed tamen a catholico Antistite benedictis conferri a P. Guardiano S. Sepulchri Ord. Min. Obs. si defuerit Episcopus latini ritus, in sua diœcesi residens, conceditur ab eodem Pontifice in suo Brevi incip. *Cum ad infrascriptum*, quod extat *tom.1.* Bullar. *num.10.* ex quo constat, privilegium esse personale concessum Guardiano petenti. Ab eodem tamen P. Guardiano Terræ Sanctæ, pro tempore existente, Confirmationis Sacramentum *sub conditione* conferri potest Græcis-melchitis a simplici Sacerdote confirmatis, absente Episcopo Græco Catholico; Idem Constitut.87. incipi. *Demandatam §.14.** Item, ejusdem Sacramenti conferendi facultas conceditur a Sacr. Congregatione, confirmante eod. Pontifice Constit. incip. *Anno vertente*, Bull. *tom.3. num.30.* Præfecto Missionum Ægypti, donec aliquis Catholicus Episcopus in Ægypto habeatur.

Confirmationis Sacramentum a Græcis Sacerdoti- 57
bus collatum in locis Græcorum, in quibus mos iste non est expresse improbatus a Sede Apostolica, valere censendum est, ex consensu tacito Rom. Pontificis; *de Synodo diœces. lib.7. cap.9.* & cit. Constit. incip. *Anno vertente*; in qua tamen monetur, Chrisma illud benedicendum esse ab Episcopo. *

Confirmationis Sacramentum conferri potest ab 58
Abbatibus Cryptæ Ferratæ Episcopali charactere præditis, semel singulis annis, in illius Monasterii Ecclesia per seipsos; Idem tom.2. Constit. 23. incip. *Inter multa*.

Quamvis ex dictis *num.35.* infantes valide possint 59
confirmari ante usum rationis, non tamen licite; & ex hic supra traditis Sacramentum Confirmationis in Ecclesia Occidentali conferri nequeat pueris ante usum rationis, ut statuit laud. Pontifex tom.1. Constit.129. incip. *Eo quamvis tempore §.6.* Tamen idem 60
Pontifex de Synodo Diœcesana *lib.7. cap.10. num.1.* docet, quod licet Catechismus Romanus non expedire dicat, ut Sacramentum Confirmationis pueris ante septennium conferatur, non tamen prohibet, ne ullo unquam in eventu iisdem conferri queat, quod scite perpendentes Suarez, Layman, Diana, Cotonius, Juenin, Sylvester, Maurus, Roncaglia, & Cardinalis Gottus, ab ipso citati, aliique plurimi, affirmant, sancte, ac licite, etiam juxta præsentem Disciplinam, Sacro Chrismate inungi pueros ante septennium, cum aut prævidetur futura diutina absentia Episcopi, aut iidem versantur in discrimine vitæ, aut alia urget necessitas, seu justa causa. Ac
sub *num.6.* subjungit: Et profecto, quod Confir- 61
matio non sit deneganda pueris ante septennium, si tali morbo laborent, ut decessuri prævideantur, aperte deducitur ex D. Thoma *3. part. quæst.73. num.8.*
ad 4. ubi docet etiam pueris morituris hoc Sacramen- 62
tum dandum esse: *Ut confirmati decedentes, majorem gloriam consequantur, sicut & hic majorem obtinent gratiam* (4*).

Novissimæ ad superiora adnotationes.

(1*) Potuisse olim Episcopos Presbyteris facultatem confirmationis conferendæ impertiri non desunt qui sentiant. De qua quæstione legantur Benedictus XIV.

XIV. *de Syn. Diœcef. lib.7. cap.8.* & Trombellius *de Conf. Tom.II. disp.10. cap.6.* Verum ut ut de hac difficili, & valde implexa controversia sit „ in confesso est, inquit idem Benedictus XIV., irritam „ nunc fore Confirmationem a simplici Presbytero „ Latino, ex sola Episcopi delegatione, collatam; „ quia Sedes Apostolica id juris sibi unice servavit; quam quidem reservationem non tantum a „ consuetudine in tota Ecclesia Latina jamdiu receptam tacite inductam arbitramur, sicuti opinantur „ Juenin de *Conf. diss.3. qu.5. c.2. art.1.*, & Tournely *de Sacram. Confirm. qu.3. art.2.* sed jam ante „ IX. sæculi finem expresse factam colligimus ex „ ep.70. Nicolai I. ad Hincmarum, in qua legitur, „ Græcorum Imperatorem, eosque, qui illis parebant, calumniari Sanctam Romanam Ecclesiam, immo omnem Ecclesiam, quæ Latina utitur lingua, *quia Presbyteros sortiri conjuges prohibemus, & quoniam eosdem Presbyteros Chrismate linire baptizatorum frontes inhibemus.* „

(2*) Cave autem putes, Romanos Pontifices cuique Laico, aut etiam Clerico, qui nondum Presbyter sit, facultatem confirmandi tribuere posse, quemadmodum nonnulli senserunt, quos Trombellius refellit *disp.10. quæst.3. cap.8.* Presbyteri vero, quibus ea delegatur potestas, servare aliqua debent a Sacra Congregatione *de propaganda fide* illis 4. Maii 1774. præscripta in *Instructione Romæ* edita, & a laudato Trombellio *l. c. p.143. seqq.* iterum exhibita, *pro simplici Sacerdote Sacramentum Confirmationis ex Sedis Apostolicæ delegatione administrante.*

(3*) Laudabilis tamen est ea consuetudo, & quantum fieri potest, observanda, ut si Confirmatio mane administretur & a jejunis detur, & a jejunis suscipiatur. Ita Catechismus Romanus, & indicata *Instructio* a Sacra Congregatione de *Propaganda fide* Missionariis proposita.

(4*) Olim Baptismo Sacramentum Confirmationis mox adjungebatur; immo parvulis cum utroque Sacramento porrigere etiam Eucharistiam mos fuit. Multis id exemplis, & Conciliorum decretis ostendit Witasse, aut quisquis is fuerit, qui Theologicis illius Doctoris Sorbonici tractatibus tractatum addidit de Sacramento Confirmationis; cum primis vero P. Joannes Haiden in Dissertatione, quæ extat Tom.X. *Thesauri Theologici Zachariani p.217.*, *de instituto Ecclesiæ Infantibus mox cum Baptismo conferendi Sacramenta Confirmationis, & Eucharistiæ.* Quem quidem morem, quod ad Confirmationem spectat, multo serius, quam Pamelius existimavit in suis adnotationibus ad S. Cypriani librum *de Lapsis*, abrogatum fuisse, immo alicubi ad sæculi fere XIII. exitum in ipso occidente perseverasse idem Haiden ostendit *p.235. seqq.*

ARTICULUS III.

Quod ad ea quæ concernunt Confirmationis necessitatem, effectum, Patrinum, & Cæremonias.

1 Licet nullum extet expressum generale præceptum, sive Divinum, sive Ecclesiasticum de recipiendo Sacramento Confirmationis, ac proinde per se, ac simpliciter loquendo non sit necessarium ad salutem saltem necessitate medii, adhuc tamen necessarium est, ut non contemnatur. Ita Scotus *in 4. dist.7 q.2.* Divus Bonaventura *dist.7. art.3. q.2.* & communis Doctorum. Vide infra *num.5.* Unde in praxi serio 2
admonendi sunt Fideles, ne Confirmationem suscipere negligant, præsertim oblata opportuniori commoditate illam recipiendi; tum ne se privent maximo fructu, virtute hujus Sacramenti consequendo, tum ne illud contemnere videantur; Judicaretur enim contemptus, si omnimode opportunitate oblata, non susciperetur, inquit Scotus *loco cit.* solvens instantiam adductam *ex c. Omnes fideles 1. dist.5. de consecrat.* Adest tamen speciale præceptum Eccle- 3
siasticum, ut teneantur prius hoc Sacramentum recipere omnes, qui volunt ad primam Tonsuram, & ad Ordines admitti; Conc. Trident. *sess.23. c.4. de reform.* ibi: *Prima Tonsura non initientur, qui Sacramentum Confirmationis non susceperint.* Suscipientes autem primam Tonsuram, & Ordines ante 4
Confirmationem, non peccant graviter, si citra contemptum id faciant; Concilium enim non præcipit Ordinandis, sed Episcopo Ordinanti, ne videlicet tales nondum confirmatos prima Tonsura initiet; Sic Barb. ad Concil. Trident. *d. sess.23. c.4. n.2.* cum Suarez, Navarro, Azorio, & plurimis aliis ibi citatis. Immo Layman *leg.5. tract.3. cap.5. num.4.* cum qui- 5
busdam aliis etiam respectu Episcopi Ordinantis non agnoscit grave præceptum, sed admonitionem ejus, quod congrue fieri debeat; quamvis si secus fiat, peccetur venialiter. Adde tamen, quod promotus ad Ordines Minores ante Confirmationem non potest ad altiores ascendere, nec Beneficia accipere ante dispensationem Apostolicam; quamvis primam Tonsuram sic suscepisset, & postea Confirmatus ad superiores ascendisset; Sac. Cong. Concil. 27. *Septemb.* 1621. apud Monacell. *tom.4. supplement. ad 2. tom. num.401.* * Necessitatem, quam vocant absolutam, hujus Sacramenti recipiendi, nemo utique esse affirmaverit; sed vel in re vel in voto plane necessarium est necessitate præcepti, & quidem divini tempore persecutionis. (1*) Neque Parochi, neque parentes, nec qui sunt loco parentum, sunt eximendi a lethali culpa, si non instent, ut subjecti sibi parochiani, & quos habent subjectos, Confirmationem ab Episcopo parato recipiant; *Inst. Eccles. 6. §. 9. & 10.*

Effectus Confirmationis est triplex. Primus est 6
augmentum gratiæ habitualis, & jus ad gratias actuales roborativas ad fidem fortiter profitendam, ut habetur ex Conc. Florent. *in decreto unionis*, ibi: *Effectus autem hujus Sacramenti est, quia in eo datur Spiritus Sanctus ad robur, sicut datus est Apostolis in die Pentecostes, ut Christianus audacter Christi confiteatur nomen*: Et ex hac firmitate, & robore Fidei profitendæ nomen ipsum Confirmationis suam trahit originem, ut dicit Catechismus Romanus *cap. de Confirmation. §.16.* ibi: *Ab eo nomen rei impositum est, quod hujus Sacramenti virtute Deus in nobis id confirmat, quod Baptismo operari cœpit, nosque ad Christianæ soliditatis perfectionem adducit.* * Et quamquam gratia prodigiorum, quam olim infundebat, (2*) modo cessavit, id non amplius exigente Ecclesia, gratiæ tamen sanctificantis donum modo pari-

pariter datur, S. Augustino teste, *de Baptism. lib.3.*
cap.16. Quæ tamen gratia Sacramentum recipienti-
bus amoto peccati obice confertur, ut sit potius
gratiæ præcedentis augmentum. Producit etiam ro-
bur & firmitatem quamdam spiritualium virium,
7 quibus diabolo resistamus; *Instit. Eccles.6. §.7.* * Se-
cundus effectus est Character, quo Confirmatus si-
gnatur ut miles intra militiam Christi ad Fidem cum
robore propugnandam, juxta illud S. Melchiadis ex
Catechismo Romano: *in Baptismo regeneramur ad*
vitam, post Baptismum confirmamur ad pugnam. Et
quod Confirmatio imprimat Characterem, habetur
definitum in Concilio Florentino *in d. Decreto unio-*
nis, ibi: *Inter hæc Sacramenta, tria sunt, Baptis-*
mus, Confirmatio, & Ordo, quæ Characterem, idest
spirituale quoddam signum a cæteris distinctum, im-
primunt in anima indelebile; unde in eadem persona
non reiterantur; & in Concil. Trid. *sess.7. can.7.* ibi:
Si quis dixerit in tribus Sacramentis, Baptismo scili-
cet, Confirmatione, & Ordine non imprimi Characte-
rem in anima, hoc est signum quoddam spirituale, &
indelebile, unde ea iterari non possunt, Anathema
8 *sit*. Tertius effectus est cognatio spiritualis; *cap. Si*
qui filiastrum 12. caus.30. qu.1. cap. Quamvis 3. de co-
gnation. spiritual. in 6. Conc. Trid. sess.24. cap.2. de re-
form. Matrim.

9 Patrinus requiritur in Confirmatione, ut Confir-
mandum teneat; *cap. in Catechismo* 100. *cap. Non*
plures 101., *& cap. in Baptismate, vel in Chrismate*
10 102. *dist.4. de consecrat.* Et quidem sub culpa, ut
ex communi docet Navar. *in Manual. cap.22.* Busem-
bau, & La Croix *lib.16. part.1. num.394.* & alii paf-
11 sim. Patrinus in Confirmatione non debet esse nisi
unus solus, vel una sola; *cap. non plures* 101. *dist.4.*
de consec. cap. Quamvis, de cognation. spiritual. in 6.
12 Nec valet dici, quod sicut in Baptismo ex Trident.
sess.24. cap.2. de reform. Matrim. possunt esse duo Pa-
trini, scilicet unus, & una simul, sic etiam duo
13 possint esse in Confirmatione. Non valet, inquam,
quia Trid. *loc. cit.* statuit tantum de Baptismo, quod
possint esse duo Patrini, scilicet unus, & una, adeo-
que non videtur extendendum ad Confirmationem;
cum enim sit correctorium juris antiqui *in cit. cap.*
Non plures, & cit. cap. Quamvis, debet restringi,
nec ampliari potest ultra terminos, in quibus loqui-
tur; Gobat *tract.2. num.785.* Clericat. *cap.116. n.30.*
Felix Potestas *tom.1. part.4. num.3031.* Palaus, He-
rincx, & alii passim, quibus accedit praxis. (3*) Pa-
14 trinus in Confirmatione debet esse distinctus a Patri-
no Baptismi extra casum necessitatis; *dic. cap. in Ca-*
techismo 100. *dist.4. de consecret.* Barb. *dict. alleg.30.*
15 *num.51.* cum pluribus aliis ibi citatis. Unus Patrinus
non potest tenere ultra duos eadem die Confirmatio-
16 nis, ut habetur ex Pontificali: Ubi tamen facile non
possent haberi plures, qui inservirent pro diverso-
rum Patrinis, tunc posset unus etiam eadem die esse
Patrinus plurium; Gobat *loc. cit. num.* 786. Marc.
Anton. Genuens. *in Man. Pastorum cap.4. numer.6.*
Barb. *loc. cit. num.52*, La Croix *lib.6. part.1. num.396.*
17 Patrinus confirmandi debet esse Confirmatus; *cit. c.*
in Baptismate, vel in Chrismate 3. dist.4. de consecr.
18 *& in Pontificali*. Hinc non Confirmatus, si fieret in
Confirmatione Patrinus extra necessitatem, graviter
peccaret: Est fere communis apud Busemb. & La
Croix *loco cit. num.394.* Immo non Confirmatus in-
valide obiret munus Patrini, adeoque probabiliter
non contraheret cognationem spiritualem, ut colli-
gitur *ex dict. cap. in Baptismate, vel in Chrismate*,
ubi absolute dicitur non Confirmatum non posse su-
scipere alium in Confirmatione, ibi: *In Baptismate,*
vel in Chrismate, non potest alium suscipere filiolum
ipse, qui non est baptizatus, vel confirmatus; Sic 19
Barb. *loco cit. num.34.* cum pluribus aliis ibi citatis.
Vide tamen *Notas Rom. Theologi* ad hunc ipsum
Artic. Patrinus debet secundum usum Ecclesiæ, 20
& ritum Pontificalis Romani esse ejusdem sexus,
cujus est confirmandus. Est communis ex dispoſi-
tione Pontificalis Romani. Reliqua de Patrino Con-
firmationis sunt proportionaliter resolvenda juxta di-
cta de Patrino Baptismi. *Vide ibi*.

Cæremoniæ omnes, quæ antecedunt, comitan- 21
tur, & sequuntur Confirmationem, distincte refe-
runtur a Bellarmino *de Confirmat. cap.13.* a Castro-
palao, & variis aliis, unde hic aliqua tantum de istis
breviter explanantur. Confirmatio igitur debet ad- 22
ministrari ab Episcopo cum Pluviali, Mitra, Stola,
& Baculo Pastorali: Sac. Congreg. Concil. *in Fri-*
xien. 19. Februarii 1585. (4*) Quamvis Episcopus 23
Sacramentum Confirmationis deberet conferre in
in Ecclesia, quantum commode fieri potest, ut ob-
servat Herincx *dis.5. de Sacrament. Confirmat. qu.8.*
num.64. & ita stricte teneri asserit Nugnus *in 3. par.*
D.Thomæ *quæst.72. art.12. circa finem, vers. secun-*
dum ritus: Tamen simpliciter loquendo potest Epis-
copus illud conferre in quovis loco decenti; Bar-
bosa *loc. cit. num.13.* cum pluribus aliis. Moniali- 24
bus tamen ministratur ad fenestellam Communionis,
unde propterea non datur licentia egressus, vel in-
gressus; Sac. Congr. Episcop. *in Cæsenaten. 6. Junii*
1601. Episcopus potest Confirmationem conferre in 25
die Feriali, etiam post meridiem, quamvis non je-
junus & ipse, & suscipiens, cum hoc nulla lege
præscriptum reperiatur, nam solum consulitur *in c.*
Ut jejuni 5. dist.5. de consecr. ut observat Barbosa *loco*
cit. num.12. Sylvester verb. *Confirmatio q. unic.* Bona-
cin. *de Sacramentis disp.3. q. unic. punct.2. num.14.* &
fuit dictum supra *art.2. num.40.* Episcopus potest 26
conferre Confirmationem etiam tempore Interdicti,
& in loco interdicto; *cap. Responso 43. de sent. Ex-*
commun. & cap. Quoniam 19. de sent. excommun. in 6.
Barbosa *de offic. & potestat. Episcop. part.2. allegat.*
31. *num.23.* cum pluribus ibi cit. Episcopus debet 27
propria manu ungere Chrismate consecrato confir-
mandum in fronte: Sic præcipit Pontificale Roma-
num. Unde Confirmationis Sacramentum imme- 28
diate manu Episcopi esse conferendum, ita ut sit
nullum, si conferatur medio alio instrumento, re-
solvunt Diana *p.3. tract. 4. resol.28.* Layman *in Theol.*
Moral. lib.5. Tract.3. cap.2. num.5. Filliucius *tom.1.*
tract.3. c.1. num.17. apud Barbosam *loc. cit. num.26.*
Inungitur confirmandus in fronte, ad indicandum 29
hujus Sacramenti effectum, qui est gratia collata ad
audacter profitendam Christi fidem; cum enim frons
sit sedes verecundiæ, par est, ut confirmandus in
fronte inungatur, ut sine rubore, & verecundia
Christi nomen confiteatur: *Ita communis*. (5*) Frons 30
Confirmati aliquo panno albo circumcingitur ne
recens unctio defluat, aut deleatur; In hoc tamen
est

est servanda cujusque loci consuetudo, ut monet Suarez, Henriquez, Coninch apud Layman *loc.cit. num.*7. nam alicubi mos est, ut mox post collatum Confirmationis Sacramentum, frons Confirmati abluatur ab aliquo ex assignatis Sacerdotibus spongia, vel alio linteo; alibi expectatur, donec sit exsiccatum Chrisma, & alibi circumfertur vitta, seu pannus linteus aliquibus diebus. (6*) Percutitur alapa ab Episcopo maxilla Confirmati dicendo *pax tecum* ad hoc ut Confirmatus intelligat se roborari hoc Sacramento ad fortiter, & invicte tolerandas injurias, & imminentia pericula subeunda propter Fidem Christi, & recordetur hujus Sacramenti suscepti, & militiæ, ad quam exercendam conscribitur; *Ita communis* cum Durand. *in Rational. divin. lib.*6. *c.*84. *n.*6. Barbosa *loc.cit.n.*26. *Bonacina loc.c. q.unic.punct.*4. *num.*9. (7*) Ubi autem resolvit, omissionem alapæ non videri peccatum mortale, & idem tenet Barbosa *loc. cit. numer.* 27. & Zambran *de casibus occurrentibus cap.*2. *dub. ultim. n.*1.

31

32

33 * Animi dispositiones ad digne recipiendum hoc Sacramentum sunt status gratiæ, quæ in adultis lethali crimine infectis comparatur plerumque per Sacramentum Pœnitentiæ; Benedict. XIV. *Instit. Eccl.* 6. §. 11.

34 Tempore pestis, eo morbo affectis non tenetur Episcopus hoc Sacramentum ministrare, cum Sacramentum hoc non sit absolutæ necessitatis; *De Synodo Diœc. lib.*13. *c.*19. §. 6.

35 In confirmatione tempore pestis non potest fieri inunctio frontis mediante pennicillo, nec sane valeret sic collata, cum ex consensu fere omnium Theologorum ad valorem requiratur aliqua manus impositio, quæ certe non fieret, quum alio medio, quam pollice, vel manu, confirmandi frons oleo liniretur; *Ibid.* §. 7. *nov. edit.* *

36 Pro complemento afferuntur instructiones sequentes editæ Romæ 22. Maii 1722.

INSTRUZIONI, ED AVVERTIMENTI,

Per quelli che vogliono ricevere il Santo Sacramento della Cresima.

Fabricio per la misericordia di Dio Vescovo d'Albano della S. R. C. Card. Paulucci, della Santità di Nostro Signore Vicario Generale &c.

I. IL Santo Sacramento della Cresima, di cui è solo Ministro il Vescovo, è stato instituito da Cristo Signor Nostro, affinchè gli Uomini rigenerati alla grazia, ed arrolati alla Cristiana Milizia per mezzo del Santo Sacramento del Battesimo, restino confermati nella Fede, e fortificati in essa per la virtu di questo Santo Sacramento, il quale come a valorosi Soldati non solo glie la fa costantemente confessare, ma anche dà forza di poter combattere, e di resistere alle battaglie de' comuni Nemici, perciò vien detto Sacramento della Confermazione, e benchè non sia assolutamente necessario per la salute eterna, non si deve però da nessun fedele tralasciare, attesi li molti soprannaturali effetti, che produce, e li doni, che lo Spirito Santo conferisce a quelle Anime, che lo ricevono, quando però non vi sia l'ostacolo del peccato; per lo che la Santa Madre Chiesa, che desidera ardentemente, che tutti i suoi Figli con vera intenzione, e divozione vengano a riceverlo, particolarmente gl'invita, secondo l'antico Ecclesiastico costume, in questo sacro tempo della Pentecoste, in cui si solennizza la venuta del Divino Spirito. Affinchè poi ciascuno sappia quello, che deve fare per disporsi degnamente, e secondo li sacri approvati Riti, abbiamo pubblicata d'ordine di Nostro Signore la seguente Istruzione cavata dai Sacri Canoni, dai Santi Padri, e dal Pontificale Romano, la quale vogliamo, che inviolabilmente si osservi.

II. Primo. Quelli che sono stati una volta Cresimati, si guardino molto bene di farsi Cresimare di nuovo, perchè questo Santo Sacramento non si può reiterare: E chi dubitasse d'essere stato confermato, o no, non ardisca d'accostarsi a riceverlo, se prima non l'avrà significato a Noi, acciochè considerata la qualità del dubbio, si faccia quella risoluzione, che sarà conveniente in cosa tanto importante.

III. Chi piglierà questo Santo Sacramento deve aver un Compare, o una Commare, acciochè abbia di lui cura spirituale, per lo che conviene, che sia maggiore di età del Cresimando, ne minore di quattordici anni, con questo però, che i Maschi non siano tenuti a Cresima dalle femmine, nè queste da i Maschi: Di più nessuno tenga a Cresima se non uno, o due senza espressa nostra licenza.

IV. Chi non è stato Confermato non può essere Padrino, o Compare in questo Santo Sacramento, nè il Padre, o la Madre possono tenere i loro Figliuoli, nè il Marito la Moglie, nè la Moglie il Marito: Come anche li Padrini non possono essere Monaci, o Religiosi, nè quelli, che sono stati Compari, o Commari dei medesimi confermati nel Sacramento del Battesimo, secondo l'antichissima consuetudine di questa Santa Romana Chiesa; e senza nostra espressa licenza nissun Ordinato in *Sacris* possa esser Padrino, o Compare nella Cresima.

V. Nissuno scomunicato, interdetto, scandaloso, o pubblico Peccatore, ovvero, che non si è Confessato, e Comunicato nella passata Pasqua di Risurrezione, come anche chi non sa li rudimenti della Santa Fede, cioè il Pater noster, Ave Maria, Credo, e li dieci Comandamenti, si presenti a ricevere questo Santo Sacramento, o fare l'Officio di Compare, o Commare sotto pena ad arbitrio nostro.

VI. Per ricevere degnamente questo Santo Sacramento, devono li Cresimandi essere in grazia di Dio, e però li Fedeli Adulti prima procureranno di riconciliarsi con S. D. M. ed è più che bene fare una buona Confessione Sacramentale; altrimente se s'accostano in peccato mortale, non solo non riceveranno la grazia di questo Santo Sacramento, ma commetteranno un gravissimo Sacrilegio.

VII. Si avverte, che nel Sacramento della Cresima, li Compari, e le Commari contraggono Parentela spirituale con quelli, che tengono, o presentano, e con il Padre, e la Madre dei medesimi, siccome nel Santo Battesimo, la quale impedisce di contrarre Matrimonio fra di loro, ed essendo fatto non

non vale. E tal Parentela spirituale si contrae anche tra il Confermato, e il Confermante.

VIII. Benchè li Fanciulli possano essere Cresimati; contuttociò nissuno minore di sett'anni, senza nostra espressa licenza, s'accosti a Cresimarsi, e questo acciochè abbia qualchè capacità d'intendere l'efficacia di questo Santo Sacramento, e possa riceverlo con più divozione; della quale capacità, o disposizione, e che sia ben instruito, come sopra, ne i rudimenti della Santa Fede, dovrà ciascuno Cresimando portar attestato del proprio Parroco (da darsegli gratis) senza di cui non sarà ammesso.

IX. Se alcuno avesse qualchè nome profano, ridicolo, o indecente ad un Cristiano, procuri nell'atto della Confermazione farselo mutare dal Vescovo Cresimante nel nome di qualchè Santo, o Santa respettivamente; per imitarne le virtù, ed otteneme il Patrocinio.

X. Nessuno si accosti colla fronte imbrattata, e colli capelli scomposti, come anche li Cresimandi, e li Compari si presentino senz'Armi, e tanto questi, quanto le Cresimande, e le Commari vengano vestite modestamente.

XI. Per togliere le confusioni, gli uomini si presenteranno dalla parte dritta del circolo; e le Donne dalla parte sinistra, nè ardisca chicchessia entrare nel detto circolo.

XII. Tutti quelli, che saranno presentati all'amministrazione di questo Santo Sacramento particolarmente, quando si recitano le Preci, e s'invoca la grazia dello Spirito Santo, stiano in ginocchioni, con divozione, e silenzio, attendendo con quella composizione di corpo, ed applicazione di mente, che potranno maggiore, alla considerazione di sì gran beneficio lasciatoci dal Signore.

XIII. I Cresimati non si partano dalla Chiesa, se non dopo ricevuta la benedizione da Monsignor Vescovo, che li confermerà, e procurino fare scrivere il nome, e cognome loro, del Padre, e del Compare, come anche la propria Parrochia.

XIV. La Cresima si principierà nella Sacrosanta Basilica di S. Gio. Laterano Domenica prossima di Pentecoste dopo il Vespero, si farà ogni Domenica, ed in tutte le Feste comandate fino alla Domenica dopo la Festa delli Gloriosi Apostoli SS. Pietro, e Paolo; ed ogni volta, che si amministrerà, ordiniamo, che prima d'incominciare la funzione si leggano sul Pulpito ad alta voce li suddetti avvertimenti.

XV. Per ultimo incarichiamo anche da parte di S.B. alli R.R. Curati di notificare al Popolo nelle Feste della Pentecoste, ed altre, tanto nella Messa Parrochiale, che nella Dottrina Cristiana la presente Istruzione, e dichiarare le virtù, e li salutevoli effetti di questo Sacramento secondo la Dottrina del Catechismo Romano, e la disposizione, e divozione, con che si deve ricevere; così anche incharichiamo alli RR.PP. Predicatori annuali, acciochè gli Adulti sappiano, che non si deve trascurare, nè molto differire, ed affinchè possano li medesimi degnamente disporsi a riceverlo più presto, che potranno, particolarmente quelli, che son chiamati da Dio alla Milizia Ecclesiastica, o ad abbracciare lo stato Religioso.

XVI. Per quelli poi, che saranno negligenti, la Sacra Congregazione della Visita con Decreto emanato sotto li 10. Decembre 1661. ordina alli R. R. Parrochi, che nel fare lo stato dell'Anime, debbano informarsi, se quelli, che sono sotto la loro Cura, sono stati Confermati, notando li negligenti in un libro particolare, e con ammonirli paternamente, acciochè quantoprima procurino ricevere detto Santo Sacramento, e con avvertirli anche, che se per disprezzo sdegnano di riceverlo, non sono immuni da colpa mortale. Avvertano in oltre li Padri, e le Madri di Famiglia, acciochè non sieno trascurati in far confermare li loro Figli, altrimente dovranno rendere stretto conto della loro negligenza al Tribunale di Dio.

Dato in Roma dalla nostra solita Residenza questo dì 22. Maggio 1722.

F. Card. Vicario.

N. A. Canonico Cuggiò Secretario.

Nota Rom. Theologi ad num. 19.

Ex quo jure Canonico statutum sit non posse hominem non confirmatum Patrinum in Confirmatione agere, certum est id non licere; at si revera Patrinum agat, quis inferat vere Patrinum non esse, ac Patrini obligationes non contrahere? Id sane nullibi in jure decernitur. Ergo vere Patrinus esset, licet id illicite ageret, atque vere spiritualem cognationem contraheret. In eo enim vere illa causa occurreret, ob quam cognatio spiritualis contrahitur, atque impedimentum inde consurgens, ut patet consideranti motiva, quibus Ecclesia ad hujusmodi decernendum impedimentum mota est. Quamobrem certum omnino est, etiam a non confirmato Patrino impedimentum contrahi, & improbabilis omnino est Auctoris opinio, quæ perniciosa esse posset, dum occasionem præberet contrahendi matrimonium inter Personas, quæ ob hujusmodi impedimentum contrahere prohiberentur.

Responsio Auctoris.

Asserit hic R. Theologus, quod certum omnino est, a non confirmato Patrino impedimentum contrahi, & quod ipse non confirmatus vere Patrinus esset, atque veram spiritualem cognationem contraheret; & quod improbabilis omnino sit *Auctoris* opinio. Sed revera ejus potius improbabilis est opinio, quinimmo & falsa, ut clare patet ex solidissime & fundatissime adductis ab Eruditissimo Clericato de *Confirmatione dec.59.* in cujus argumento sic expresse tradit: *propositis pluribus generibus personarum, quæ non possunt esse Patrini in Confirmatione, ostenditur ab his Patrinatus officium suscipientibus, si quis non sit baptizatus, vel non confirmatus, nullam contrahi spiritualem cognationem*; & sequentes, quas juvat

juvat referre, adducit convincentes rationes: Primo, quia prohibitio in Patrino Confirmationis provenit ex eodem fonte, & ex eodem textu, a quo prohibitus est etiam homo non baptizatus, nempe *ex cap. in Baptismate, vel in Chrismate* 102. *dist.* 4. *de Consecrat.* (jam a me allato cit. num. 19.) & ideo conveniens est affirmare voluisse textum illum irritare actum in utroque, & sic quemadmodum non baptizatus non contrahit cognationem, ita neque non confirmatus illam contrahat. Secundo, quia mens Ecclesiæ, & intentio Concilii Tridentini est restringere impedimentum cognationis spiritualis ob favorem libertatis contrahentium Matrimonium, ut colligitur ex *sess.* 24. *cap.* 2. *de Reformat.* idcirco censetur conformius menti Ecclesiæ, quod Patrinus non confirmatus nullam contrahat cognationem. Tertio, quia Pontificale Romanum *in Rubric. de Confirmandis*, ait: *nullus, qui non sit confirmatus, potest esse in confirmatione Patrinus*. Ubi Ly *non potest* (quo utitur etiam Canon in Baptismate, vel in Chrismate a me supracitatus) habet vim irritandi actum, quia ultra Doctores hanc opinionem tenentes, quos citat, & sequitur Sanchez *de Matrimonio*, *cap.* 7. *disp.* 60. *num.* 20. eamdem opinionem amplectuntur novissime tum Canonistæ, tum Theologi amplissimi nominis, videlicet Coninch, Nugnus, Bissus, Bonald. Basilius Pontius, Diana coordinatus, Francisc. de Lugo, Tamburin. Cotonius, Trullench. Liguorius, Novarius, Barbosa, Jordanus, Nicolius, Bonacina, Layman, Justus locis ibi ab ipso citatis, Leander *disp.* 5. *quæst.* 5. cum multis aliis ibi citatis, Matthæucci *in tautela Confess. lib.* 9. *cap.* 3. *de Confirmatione*, *num.* 8. Marcantius *in Horto pastorum*, *de confirmatione lib.* 6. in fine; Et Eminentiss. Card. de Lauræa *de impediment. Matrimonii*, *disp.* 28. *num.* 102. & *seq.* ubi reddit hanc rationem: *Sicut ideo in Baptismo suscipiens non baptizatus non contrahit, quia non potest dare vitam spiritualem, quam non habet, ita quum non confirmatus non habeat robur hujus Sacramenti, non potest alium roborare*: Idcirco quum tantæ prudentiæ, & experientiæ in Romana Curia Auctorem habeamus (præter cæteros allegatos) docentem, a Patrino non confirmato suscipiente in Confirmatione nullam contrahi cognationem spiritualem, absque hæsitatione resolvendum, & dicendum venit, Titium; de quo in proposito casu, posse ducere in uxorem matrem viduam pueri, quem tenuit in Chrismate. Hæc ille. Quid clarius? Casus autem propositus est iste: *Titius non confirmatus tenuit ad Confirmationem puerum, cujus deinde matrem viduam vult in uxorem ducere. Quæritur, an possit?* Et absolute, & indubitanter resolvit, ut supra, *affirmative*, & quidem merito, quia *in cit. cap. in Baptismate, vel in Chrismate* æque excluditur a suscipiendo in Confirmatione, qui non est confirmatus, ac a suscipiendo in Baptismate, qui non est baptizatus, sine ulla distinctione, & ubi Lex non distinguit, neque nos distinguere debemus: *L. Non distinguemus*, §. 22. *ff. de recept. arbitris*; *L. Præses* 3. *de officio præsidis*. *L. De pretio* 8. *ff. de publiciana in rem actione*, *cap. Quia circa* 22. *de privilegiis*. *Ubi enim eadem est ratio, eadem est legis dispositio*. *L. Ideo* 26. *ff. de legibus*. *L. Illud* 32. *ff. ad legem Aquiliam*, *cap. Inter corporalia* 2. *de translat. Episc.* Cum ratio legis sit anima legis; *L. Cum ratio* 7. *ff. de bonis damnator.* Insuper ultra recensitos plurimi alii meam sustinent conclusionem, & signanter Rosignolus, *part.* 3. *de Confirm. quæst.* 5. *art.* 13. *num.* 4. & *seq.* Leurenius *eod. lib.* 4. *tit.* 11. *quæst.* 209. *num.* 1. Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 10. *per tot.* sic concludens: Et ita declaravit Sac. Congregatio Concilii *in una Licien. die* 13. *Julii* 1654. *nimirum*: *Non confirmatum non contrahere cognationem spiritualem*; Reiffenstuel *lib.* 4. *decretal. tit.* 11. *num.* 27. testans de communi, & afferens dictam Declarationem Sacræ Congreg. Concilii; Schmalzgrueb. eodem *lib.* 4. *tit.* 11. *n.* 41. eamdem adducens declarationem Sac. Congregat. Concilii; Roncaglia *de Matrim. tract.* 21. *cap.* 3. eamdem citans declarationem Sac. Congreg.; quam Sac. Congregat. Concilii Declarationem adducit novissime etiam celeberrimus Ubaldus Giraldi *Institut. Canonic. p.* 2. *l.* 4. *tit.* 11. *q.* 3. *n.* 7. *edition. Roman.* 1756. apud Barbiellini, quamvis ipse, ut Revisor fortasse immemor dictæ a se allatæ Declarationis Sanctæ Cong. Concilii, saltim implicite probaverit, seu toleraverit etiam contra seipsum, & suum etiam Maschat injustam Theologi censuram meæ conclusionis tot rationibus, juribus, & classicis Doctoribus, ut supra, suffultæ. Unde nescio, quomodo Theologus potuerit, ac voluerit tamquam ex Tripode pronunciare meam opinionem tanto munimine tectam, omnino improbabilem, & suam sic incertam, & a Sac. Congreg. Concil. repulsam, omnino certam. Nisi dicerem, quod sicut supra in verb. *Capellanus num.* 6. voluit suæ censuræ subjicere ipsissima verba S. Rom. Rotæ, ita hic noluerit admittere meam conclusionem, licet tot solidissimis fundamentis munitam, & etiam ipsa expressissima nunc allata Sac. Congreg. Concilii declaratione.

Novissimæ ad superiora adnotationes.

(1*) Quæ hic ab Auctore ex Benedicto XIV. prolata sunt ad mentem suam clarius, ac solidius, quam *num.* 1. factum fuerat, pluribus confirmant Turnelius *quæst.* 2. *art.* 2., ac Trombellius *T.* 2. *disp. XI.* quos consule.

(2*) De miraculis, & supernis visionibus, quæ primis duobus Ecclesiæ sæculis communes atque ordinarii Confirmationis effectus fuerunt, rariores tertio sæculo, nec tamen pœnitus abrogati, eruditissime in historia Sacramentorum Chardonius disseruit, hujusque ea de re dissertationem latine reddidit, atque adnotationibus illustravit, qui Turnelium an. 1765. ex Pezzanæ typographio pluribus additionibus locupletatum emisit. Vide Venetæ illius editionis Tomum VII. *pag.* 339. *seqq.*

(3*) Confer de Patrinis in Confirmatione adhibendis Trombellium *Tom.* 2. *de Conf. pag.* 212. *seqq.*

(4*) Cæremonias istas etiam posteriores Theologi Jueninus, Turnelius, Drouvenius, aliique passim illustrarunt; consulendi tamen præcæteris Vicecomes *de ant. Conf. ritib.* Martenius *de Sacr. ritib.*, & Chardonius in Sacramentorum Historia.

(5*) Vide Trombellium *T.* 1. *disp.* 5. *part.* 265. & *T.* 2. *disp.* 12. *p.* 202. Cæterum Græci, aliique Orientales fere omnes confirmandi partes inungunt, ut ex Josephi

ſephi Aloyſii Aſſemani *Cod.Liturgico* Impreſſ.Romæ apud Barbiellini an.1761. exſcriptis eorumdem ordinibus idem Trombellius oſtendit cit.*T.1.p.*270.*ſeqq.*

(6*) *Bendellum* Conc. Benevent.Provinc.an.1374. *Tit.*5.*cap.*3. *Blandellum* Trecenſis Synodus an.1400. appellat hanc victam, de qua Catalanus *in Pontific. Roman.*, & Trombellius *T.*2.*p.*209.

(7*) Aliqua de alapa profert non obvia laudatus Trombellius *T.*2.*p.*204.*ſeq.*, ubi & a Kemnitii irriſionibus hunc ritum vindicat.

CONFRATERNITAS.

Articulus I.

Quo ad ea, quæ concernunt Confraternitatum erectionem, & aggregationem, & (*) originem.

1 UT Confraternitates legitime, & valide erigantur, & aggregentur, debet omnimode obſervari Conſtitutio 115. Clementis VIII. incip. *Quæcumque*, quæ ut ab omnibus commode ſciri poſſit, datur hic per extenſum ut jacet.

2 Clemens Papa VIII. ad perpetuam rei memoriam. Quæcumque a Sede Apoſtolica ad promovendam Chriſtifidelium ſalutem aliquando conceſſa ſunt, etſi maturo conſilio, magnaque prudentia, & cautione ſancita, & decreta ſint, tamen cum Romanus Pontifex de animarum ſalute ſolicitus, progreſſu temporis animadvertit ſenſim aliquot abuſus in eiſdem ſtatutis, & decretis obſervandis provenire: debet pro ſui paſtoralis officii munere illis opportuna ratione occurrere, & quantum cum Domino poteſt, adhibito ſalutari remedio providere.

§. 1. Cum itaque a pluribus Romanis Pontificibus Prædeceſſoribus Noſtris, & forſitan etiam a Nobis nonnullis Regularibus Ordinibus, Religionibus, & Inſtitutis, ac etiam Chriſtifidelium ſæcularium Archiconfraternitatibus, & Congregationibus diverſarum Nationum, Nominum, & Inſtitutorum, tam in Alma Urbe noſtra, quam in aliis Civitatibus, & locis Chriſtiani Orbis inſtitutis, facultas erigendi, & inſtituendi, in eorum, & aliis Eccleſiis, & Collegiis, nec non etiam ſibi aggregandi Confraternitates, & Congregationes in eadem Urbe, & in aliis locis exiſtentes, eiſque privilegia, Indulgentias, facultates, aliaſque ſpirituales gratias, & indulta ſibi conceſſa reſpective communicandi attributa fuerit, ac nulla certa forma, vel ratio præſcripta ſit, quæ in hujuſmodi erectionibus, inſtitutionibus, aggregationibus, & communicationibus faciendis ſervari debeat; propterea, ſive negligentia Superiorum Ordinum, Religionum, & Inſtitutorum, vel Officialium Archiconfraternitatum, & Congreg. erigentium, inſtituentium, aggregantium, & communicantium, quæ Confraternitatibus, & Congregationibus erigendis, inſtituendis, & aggregandis, & quibus communicationes privilegiorum, Indulgentiarum, aliarumque gratiarum prædictarum fiunt, non ſervant formam in hujuſmodi erectionibus, inſtitutionibus, aggregationibus, & communicationibus ſervari debitam, neque præſcribunt modum, quo privilegia, Indulgentias, facultates, aliaſque ſpirituales gratias, & indulta prædicta conſequi debeant, ſeu ipſarum Confraternitatum, & Congregationum incuria, quæ non inquirunt ea, quæ præſtare oportet, ut nulla conſequantur, nonnullæ pravæ conſuetudines irrepſerunt, multaque incommoda inde provenerunt.

§. 2. Quibus Nos pro commiſſo nobis Apoſtolicæ ſolicitudinis Officio, paternaque erga omnes Chriſtifideles Charitate proſpicere volentes, hac noſtra Conſtitutione perpetuo valitura decernimus, atque ſtatuimus, ut in poſterum, tam hujus Almæ Urbis noſtræ, quam aliarum Civitatum, & locorum totius Chriſtiani Orbis Regularium Ordinum, & Religionum, & Inſtitutorum, quibus in eorum, & quibuſcumque aliis Eccleſiis, & Collegiis, Confraternitates Sæcularium erigendi, & inſtituendi facultas conceſſa eſt, nec non etiam Archiconfraternitatum, & Congregationum, cujuſvis Nationis, Nominis, & Inſtituti illæ ſint, & in quibuſcumque Eccleſiis, Domibus, & Oratoriis, tam Sæcularium, quam ut præfertur, quorumcumque, etiam Mendicantium Ordinum, Religionum, Inſtitutorum Regularium, quavis, tam ordinaria, quam Apoſtolica auctoritate erectæ, ac inſtitutæ exiſtant, ſeu alio quovis modo introductæ reperiantur, quibus alias Confraternitates, & Congregationes inſtituendi, erigendi, ac ſibi aggregandi, aliiſque privilegia, Indulgentias, facultates, aliaſque ſpirituales gratias, & indulta prædicta elargiendi, & communicandi poteſtas a Romanis Pontificibus Prædeceſſoribus noſtris, vel a Nobis, & Apoſtolica Sede attributa fuit, Magiſtri, Priores, Præpoſiti, Rectores, Gubernatores, Præceptores, Primicerii, Prælati, Cuſtodes, Guardiani, Præfecti, Adminiſtratores, & alii Officiales, ſeu Superiores, quovis modo nuncupati, Regularium ſiquidem Ordinum, Religionum, & Inſtitutorum, unam tantum Confraternitatem, & Congregationem, de conſenſu tamen Ordinarii loci, & cum litteris ejus teſtimonialibus, quibus Confraternitatis, & Congregationis erigendæ, & inſtituendæ pietas, & Chriſtianæ Charitatis officia, quæ exercere cupit, apud eos commendentur, in eorum, & quibuſcumque aliis Eccleſiis, & Collegiis erigere, & inſtituere.

§. 3. Cæterarum vero Archiconfraternitatum, & Congregationum, in ſingulis Civitatibus, Oppidis, vel locis, unam etiam Confraternitatem, & Congreg. dumtaxat, quæ Apoſtolica, vel ordinaria auctoritate prius erecta, ac nulli alteri Ordini, Religioni, Inſtituto, Archiconfraternitati, & Congregationi ejuſdem, vel alterius Nationis, Nominis, & Inſtituti aggregata ſit prævio ſimiliter loci Ordinarii conſenſu, & cum ejus Litteris teſtimonialibus, quibus ejuſdem Confraternitatis, & Congregationis aggregandæ, inſtitutum, pietas, & Chriſtianæ charitatis officia, quæ exercere conſuevit, apud eos commendentur, ſibi adjungere, & aggregare poſſint.

§. 4. Huic vero Confraternitati, & Congregationi erigendæ, inſtituendæ, ſeu aggregandæ, ea tantum Privilegia, Indulgentias, Facultates, aliaſque

que spirituales gratias, & indulta, quæ ipsi Ordini, Religioni, Instituto erigenti, instituenti, ac communicanti, seu Archiconfraternitati, & Congregationi aggreganti, nominatim, & in specie, non autem quæ per extensionem, vel communicationem sibi, quovis modo, concessa sunt, & illa quidem non sub generali forma verborum, vel ad instar, sed expresse, & in specie communicare valeant.

§.5. Statuta autem pro regimine Ordinum, Religionum, & Institutorum erigentium, & instituentium, ac communicantium, seu Archiconfraternitatum, & Congregat. aggregantium edita, Confraternitatibus, & Congreg. erigendis, instituendis, & aggregandis, & quibus Communicationes privilegiorum, & aliorum prædictorum fiunt, impartiri non possint, nisi ea prius ab Episcopo Diœcesano examinata, & pro ratione loci approbata fuerint, quæ nihilominus ejusdem Episcopi Decretis, ac moderationi, & correctioni in omnibus semper subjecta remaneant.

§. 6. Insuper volumus, & ordinamus, ut prædicti Ordines, Religiones, Instituta erigentia, instituentia, ac communicantia, nec non Archiconfraternitates, & Congregationes aggregantes certam erigendi, instituendi, aggregandi, & communicandi formulam a Nobis novissime approbatam diligenter observent, secundum quam privilegia, Indulgentias, facultates, aliasque spirituales gratias, & indulta ipsis Ordinibus, Religionibus, Institutis erigentibus, instituentibus, & Communicantibus, seu Archiconfraternitatibus, & Congregationibus aggregantibus, nominatim, & expresse, non autem per communicationem, neque ad instar, ut supra, concessa, ipsis Confraternitatibus, & Congregationibus erigendis, instituendis, & aggregandis, & quibus communicationes fiunt, communicare possint.

§. 7. Quibus Confraternitates, & Congregationes ejusdem dumtaxat Nationis, & Nominis, Ordinis, Religionis, & Instituti, Archiconfraternitatis, & Congreg. cui aggregantur, tam hactenus aggregatæ, quam in posterum aggregandæ utantur, potiantur, & gaudeant, ita ut dictarum Confraternitatum, & Congreg. erectarum, institutarum, & aggregatarum, ac quibus communicationes factæ sunt, Ministri, & Officiales, & alii supradicti privilegia, Indulgentias, facultates, aliasque spirituales gratias, & indulta hujusmodi, prævia tamen recognitione Ordinarii loci, qui adhibitis duobus de ejusdem Ecclesiæ Capitulo, illa juxta Sacri Conc. Trid. Decretum promulganda decernat, debitis temporibus promulgare valeant.

§. 8. Quibus etiam Ministris, Officialibus, & aliis prædictis, eleemosynas, & alia oblata Christianæ Charitatis subsidia, juxta modum, & formam per Ordinarium loci præscribendam, remotis tamen mensis, pelvibus, & capsis, quæ in Ecclesiis, & Oratoriis dictarum Confraternitatum, & Congreg. publice ad hoc exponi consueverunt, excipiendi potestas detur: Atque hoc ipsum Ordines, Religiones, Instituta erigentia, instituentia, ac communicantia, seu Archiconfraternitates & Congregat. aggregantes tam Almæ Urbis nostræ, quam aliarum Civitatum, & locorum quorumcumque juxta modum a Vicario Urbis, & ab Ordinariis locorum respective præscribendum, observare teneantur. Eleemosynas sic collectas in reparationem, & ornatum Ecclesiarum, tam Ordinum, Religionum, Institutorum erigentium, instituentium, & communicantium, ac Archiconfraternitatum, & Congregat. aggregantium, quam Confraternitatum, & Congr. erigendarum, & instituendarum, & quibus communicationes fient, aut in alios earum pios usus, arbitrio ejusdem Vicarii nostri in Urbe, nec non Ordinariorum locorum respective fideliter exponere, atque erogare procurent: ut omnes intelligant cœlestes Ecclesiæ thesauros, non quæstu, aut alicujus lucri causa, sed pietatis, & charitatis excitandæ gratia ex Apostolicæ Sedis benignitate Christifidelibus aperiri.

§.9. Præterea volumus, ut Confessarii, qui vigore privilegiorum ipsis Ordinibus, Religionibus, Institutis erigentibus, instituentibus, & communicantibus, seu Archiconfraternitatibus, & Congregat. aggregantibus concessorum, ac Confraternitatibus, & Congregationibus aggregandis communicandorum, pro tempore eligi possunt, & poterunt sæculares, scilicet in Alma Urbe a prædicto nostro Vicario, extra Urbem vero a locorum Ordinariis; Regulares autem non solum a prædicto Vicario nostro, & a locorum Ordinariis respective, sed etiam a suis Superioribus approbati sint, utque Confratres confitentes a criminibus, casibus, & Censuris, juxta dictorum privilegiorum (quatenus tamen sint in usu, & Sacri Conc. Trid. Decretis, ac Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum; & nostris Constitutionibus non adversentur, nec revocata, aut sibi aliquibus revocationibus comprehensa sint) formam & tenorem dumtaxat absolvere valeant. Decernimus insuper, ut iidem Confessarii prædictos Confratres cujuscumque gradus, status, conditionis, præminentiæ, etiam si speciali nota dignæ fuerint, a casibus contentis in Litteris, quæ die Cœnæ Domini legi consueverunt, nec non violationis immunitatis, & libertatis Ecclesiasticæ, & clausuræ Monasteriorum Monialium, si videlicet sine necessaria, & urgenti causa, ac sine Superiorum licentia, vel etiam si causa, & licentia concessa abutentes, prædicta Monasteria ingressi fuerint, nec non violentæ manus injectionis in Clericum, & singularis certaminis, seu duelli, ac ab aliis etiam casibus, tam a Nobis quam a prædicto nostro in Urbe Vicario, & locorum Ordinariis respective reservatis, & pro tempore reservandis, & etiam a quavis excommunicatione ab homine lata, absolvere, & super irregularitatibus, tam ex aliquo defectu provenientibus, quam occasione delicti contractis cum aliquo dispensare, prætextu dictorum privilegiorum, nullo modo possint.

§.10 Demum statuimus, & pariter ordinamus, ut Confraternitates, & Congr. ubivis locorum, quavis auctoritate, ut præfertur, erectæ, & institutæ, & quibus communicationes prædictæ factæ sunt, ac cuicumque ex dictis Ordinibus, Religionibus, Institutis, Archiconfraternitatibus, & Congregationibus ubilibet existentibus hactenus aggregatæ, ab eisdem respective Ordinibus, Religionibus, Institutis, Archiconfraternitatibus, & Congregationibus, novas erectionum, institutionum, communicationum, & aggregationum Litteras, juxta formam a Nobis novis-

novissime approbatam, infra annum, si in Europa sint, & si extra Europam fuerint, infra biennium a die publicationis præsentium in Romana Curia faciendæ computandos impetrare teneatur, alioquin dicto tempore elapso, erectiones, institutiones, & quæcumque communicationes privilegiorum, facultatum, Indulgentiarum, aliarumque spiritualium gratiarum, & indultorum, & aggregationes illarum vigore ipsis concessæ, nullius sint roboris, & momenti, ac revocatæ, & abolitæ censeantur eo ipso.

§.11. Erectionum autem, institutionum, communicationum, & aggregationum, tam hactenus factarum, quam deinceps faciendarum Litteræ ab ipsis Ordinibus, Religionibus, institutis, seu Archiconfraternitatibus, & Congregationibus gratis omnino ac nulla prorsus mercede, etiam a sponte dantibus accepta, expediri, & concedi debeant.

§.12. Quod si Ministri aliqui, Superiores, vel Officiales quocumque nomine nuncupati Ordinum, Religionum, institutorum, seu Archiconfraternitatum, Congregationum, & Confraternitatum hujusmodi, quavis auctoritate, vel privilegio, & officio fungantur, & præfulgeant, contra præmissa in aliquo venire, vel facere præsumpserint, erectiones, institutiones, & communicationes privilegiorum, Indulgentiarum, facultatum, spiritualiumque gratiarum, & indultorum, aliorumque præmissorum concessiones, nec non aggregationes per ipsos faciedæ, seu renovandæ, nullius sint roboris, & momenti, & quilibet eorumdem Ministrorum, Superiorum, Officialium, & aliorum prædictorum privationis officiorum, quæ obtinet, hac inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda pœnam, quæ ab alio, quam a Nobis, vel a Romano Pontifice pro tempore existente remitti non possit, incurrat eo ipso.

§.13. Decernentes præsentes Litteras perpetuo validas, & efficaces existere, & fore, ac ab omnibus, & singulis, ad quos spectat, inviolabiliter observari debere, sicque nostræ mentis, & intentionis existere, & ita, & non aliter per quoscumquæ Judices Ordinarios, & delegatos, etiam caussarum Palatii Apostolici Auditores, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, etiam de Latere Legatos, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, quiquid super his a quocumque, quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§.14. Ponuntur clausulæ derogatoriæ.

§.15. Ponitur forma publicandi hanc Constitutionem, & tempus, quo ligare incipit.

§.16. Ponitur notificatio fienda per Ordinarios.

§.17. Fides transumptis adhibenda: quæ cum non faciant ad rem nostram, brevitatis caussa omitto.

Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 7. Decembris millesimo sexcentesimo quarto, Pontificatus Nostri anno tertiodecimo.

3 In qua Constitutione, ut vides, Pontifex plura statuit omnimode observanda. Primo, statuit quod unica tantum Confraternitas ejusdem instituti, & generis possit in Ecclesiis tam sæcularium, quam Re-
4 gularium institui, & aggregari. Secundo, quod id fiat de consensu Ordinarii, & cum Litteris testimo-
5 nialibus ejusdem. Tertio, quod instituentes, vel aggregantes Confraternitatem, eidem expresse, & in specie communicent privilegia, & Indulgentias &c. Ordini instituenti, vel aggreganti nominatim concessa; non vero ea, quibus per Privilegium communicationis gaudet. Quarto, quod statuta Confrater- 6
nitatum examinentur, & approbentur ab Ordinario loci, & corrigi possint. Quinto, quod in aggregan- 7
dis, & instituendis Confraternitatibus servetur formula ab eodem Pontifice approbata. Sexto, quod 8
Gratiæ, & Indulgentiæ Confraternitati communicatæ, prævia cognitione Ordinarii dumtaxat promul- 9
gentur. Septimo, quod Confraternitas eleemosynas, & alia charitatis subsidia excipiat juxta formam per Ordinarium præscribendam. Octavo, quod dictæ elee- 10
mosinæ pro arbitrio Ordinarii in utilitatem Ecclesiæ, aliosque pios usus erogentur. Nono, quod Confes- 11
sarii Confraternitatum sint ab Ordinario approbati. Decimo, quod, si sint Regulares, a propriis etiam 12
Prælatis approbentur; & absolvant Confratres juxta privilegia eisdem concessa, dummodo sint in usu, nec Concilio Tridentino, cæterisque Pontificum Constitutionibus adversentur. Undecimo, quod Con- 13
fratres non possint absolvi a casibus infrascriptis. 1. contentis in Litteris Bullæ Cœnæ. 2. Violationis Immunitatis Ecclesiasticæ. 3. Violationis clausuræ Monasteriorum Monialium, si ingressus fuerit sine urgenti caussa, & absque Superioris licentia, vel cum istius abusu. 4. Injectionis manus violentæ in Clericum. 5. Singularis certaminis, seu Duelli. 6. Et ab aliis Sedi Apostolicæ, & Ordinario loci respective reservatis, & pro tempore reservandis. 7. Nec non a quavis excommunicatione ab homine lata. 8. Neque super Irregularitatibus valeant dispensari. Duodeci- 14
mo, quod Litteræ erectionis, & aggregationis gratis dentur. Vide verb. *Indulgentia art.* 4. *n.*30. Ter- 15
tiodecimo, quod prius erectæ novas erectionis Litteras petant juxta formam ab eo approbatam; alioquin erectiones, & institutiones abolentur, & annullantur.

Formula, qua uti possunt, & debent Superiores 16
Generales Regularium in erigendis, seu instituendis, confirmandisque Confraternitatibus, ac communicandis Indulgentiis, & gratiis, quas fere omnes Religiones a Sancta Sede, & signanter a Paulo V. pro hujusmodi Confraternitatibus obtinuerunt, est tenoris ut sequitur.

N. N. Ordinis N. Generalis.

Religio nostra cum inter alia privilegia, quibus 17
a Sede Apostolica decorata est, facultatem habeat sæcularium Confraternitates sub invocatione N. erigendi, eisque spirituales gratias, privilegia, & Indulgentias communicandi, in hujusmodi Confraternitatibus instituendis, si ad Christifidelium salutem promovendam expedire animadvertit, liberalem se præbere consuevit. Nos igitur, qui Generalem totius Ordinis nostri curam gerimus, sperantes fore, ut ex hac spiritualium gratiarum participatione Christifideles ad devotionem, & pietatem magis excitentur, auctoritate Nobis a Summis Pontificibus concessa, Confraternitatem N. in Ecclesia N. loci N. Diœcesis N. de consensu loci Ordinarii qui ejusdem Confraternitatis institutum, pietatem, ac Religionem, Litteris patentibus Nobis nuper exhibitis commendavit, dummodo talis alia similis in ipso,

ipso, vel alio ad tria milliaria propinquo loco hactenus erecta non fuerit, per præsentes nostras Litteras erigimus, & instituimus, illisque, & pro tempore existentibus utriusque sexus Confratribus elargimur, & communicamus indulgentias, privilegia, & speciales gratias singillatim inferius descriptas, nostræ Confraternitati nominatim expresse concessas per Breve Sanctiss. D. N. Pauli Papæ V. tenoris sequentis. Paulus &c. (*& inseratur tenor*) Quibus omnibus Indulgentiis, & spiritualibus gratiis descriptis, Confraternitatem ipsam nunc erectam, ejusque Confratres potiri & gaudere posse decernimus, juxta felicis recordationis Clementis Papæ VIII. Constitutionem sequentem: Clemens &c. (*inseratur tenor*. (In quorum testimonium has litteras fieri, & per nostrum Secretarium subscribi, & publicari mandavimus, Sigilloque Officii nostri muniri. Datum &c.

18 Formula autem pro aggregationibus debet esse tenoris, ut sequitur.

Dilectis Nobis in Christo Confratribus Societatis N. in Ecclesia N. Auctoritate N. canonice erectæ, Salutem in Domino Sempiternam.

Nos, qui juxta Officii nostri debitum, Fidelium salutem, pietatisque, ac Religionis progressum procurare debemus, libenter nostræ Archiconfraternitati alias ejusdem instituti Confraternitates adjungimus & aggregamus, illisque sic aggregatis Indulgentias, facultates, ac alias spirituales gratias, & indulta, juxta facultatem Nobis a Summis Pontificibus concessam, impartimur. Qua de re cum D. N. ejusdem Confraternitatis Procurator aggregationem hujusmodi, & Indulgentiarum communicationem enixe postulaverit, Nos Protector, Prior & Custodes prædicti totam ipsam Archiconfraternitatem repræsentantes fel. rec. Clementis Papæ VIII. Constitutioni super hujusmodi aggregationum, & Cœlestis Ecclesiæ Thesauri communicationum moderatione nuper editæ inhærentes, his nostris Litteris solo Dei amore, ac pietatis, Religionisque Christianæ augendæ zelo ducti, Confraternitatem prædictam, canonice, ut superius erectam, attentis Episcopi, seu Ordinarii loci consensu, ac Litteris testimonialibus, quibus ejus institutum, pietas, ac religio commendatur nostræ Archiconfraternitati (dummodo per Nos similis gratia prius alteri in dicto loco N. concessa, & tempore hujusmodi concessionis aliæ Archiconfraternitati aggregata non fuerit) juxta facultatem Apostolicam nobis concessam, adjungimus, & aggregamus, atque illi, ejusque Confratribus Indulgentias, & spirituales gratias infra sigillatim descriptas, nostræ Archiconfraternitati Litteris Pontificiis nominatim, expresse, & præcise concessas, largimur, & communicamus. (*Deinde inseritur tenor Litterarum Apostolicarum Pauli V. in quibus nominatim Indulgentiæ Congregationi, & Societati aggreganti concessæ sunt; postmodum iidem Officiales sic loquuntur.*) Quibus omnibus Indulgentiis, & gratiis Spiritualibus supra sigillatim descriptis, prædicta Confraternitas, ejusque Confratres uti, potiri, & gaudere possint, juxta Constitutionem fel. rec. Clem. Papæ VIII. tenoris sequentis. (*& Inseritur totus tenor Constitutionis, & postea Officiales dicunt*) Volentes, & decernentes præsentibus Litteris nostris eamdem Fidem adhiberi, quæ præinsertis Litteris originalibus adhiberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ. In quorum omnium, & singulorum Fidem, & testimonium has Litteras nostras exinde fieri, & per nostræ Archiconfraternitatis Secretarium subscribi, & publicari mandavimus, & sigillorum ipsius Protectoris, & Archiconfraternitatis jussimus, & fecimus appensione muniri. *Datum Romæ in loco solito nostræ Congregationis anno &c. indictione... Die... Mense... Pontificatus &c. Præsentibus &c.*

Hanc formam refert Cherubin. *in Compend. Bullar. Schol. ad dict. Constitut.* 115. *Clement. VIII. incip. Quæcumque*, ubi testatur esse communem omnibus Congregationibus, quæ, si non servetur, actus corruit, & non valet aggregatio; ut docet Leo *Thesaur. for. Eccles. par.* 4. *cap.* 2. *num.* 103. & 104. & tenent alii passim, quia d. Constitutio Clementis VIII. adducta *sub num.* 2. non tantum ab aliquibus, sed ab omnibus, qui facultatem habent aggregandi, observanda est, ut præcipit expresse Paulus V. in Constitutione 63. incip. *Quæ salubriter*, ibi: *Propterea Nos volentes, ut Constitutio prædicta (idest Clementis VIII.) tam ab eisdem Lateranensis Ecclesiæ Capitulo, & Canonicis, quam ab aliis quibuscumque jus, & facultatem communicandi hujusmodi Indulgentias habentibus, ut par est, sine discrimine in posterum observetur, Constitutiones, & Litteras prædictas dicti Clementis Prædecessoris cum suis clausulis, & decretis ad Basilicæ Lateranensis, & aliarum Basilicarum, & Ecclesiarum quarumcumque, Capitula, Canonicos, & quasvis alias personas similes facultates habentes, illisque utentes, ad effectum videlicet, ut ipsa Capitula, & Canonici, ac personæ, nullas in posterum indulgentias communicare possint, nisi prædictæ Constitutionis forma servata, & eas solummodo, quæ a nobis illis præscribitur, Auctoritate Apostolica tenore præsentium extendimus &c. sub pœnis in eisdem Litteris contentis, inviolabiliter observari præcipimus, & mandamus.* 19

Ut autem ab omnibus distincte percipiatur, quænam sint Indulgentiæ, & gratiæ similibus Archiconfraternitatibus, & Confraternitatibus concessæ, datur hic Constitutio Pauli V. incip. *Nuper Archiconfraternitati*, edita pro Confraternitatibus erectis, & erigendis a nostra Religione Minorum de Observantia, quæ quantum ad Indulgentias, & gratias concessas fere coincidit cum aliis editis pro Confraternitatibus aliarum Religionum, & est tenoris sequentis. 20

PAULUS PAPA V.

Ad perpetuam rei memoriam.

Nuper Archiconfraternitati Chordigerorum in Ecclesia Domus Fratrum Sancti Francisci Assisien. Ordinis Minorum Conventualium canonice erectæ, & illius Confratribus certas Indulgentias, & gratias spirituales concessimus per nostras in forma brevis litteras hujus tenoris, videlicet; Cum certas unicuique Confraternitati Indulgentias, & gratias spirituales, quibus in posterum fruantur, duxerimus præscribendas; Idcirco omnes, & singulas Indulgentias, & 21

pec-

peccatorum remissiones, ac pœnitentiarum relaxationes Archiconfraternitati Chordigerorum in Ecclesia Domus Fratrum S. Francisci Assisien. Ordinis Minorum Conventualium canonice erectæ, & illius Fratribus, hactenus per quoscumque Romanos Pontifices Prædecessores nostros concessas revocantes, & annullantes, ac nullius roboris, & momenti post hac data præsentium fore declarantes, de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi.

1. Omnibus utriusque sexus Christifidelibus, qui in memoriam ejusdem Sancti Francisci Chordam benedictam ab ejusdem Ordinis Superioribus suscipientes prædictam Archiconfraternitatem de cætero ingredientur, die prima eorum ingressus, si vere pœnitentes, & confessi Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, plenariam.

2. Ac tam ipsis pro tempore describendis, quam jam descriptis in dicta Archiconfraternitate Confratribus, & Consororibus, etiam vere pœnitentibus, & confessis, ac sacra Communione refectis, qui prædictæ Archiconfraternitatis Ecclesiam, seu Oratorium, in festo principali ejusdem Archiconfraternitatis, a primis Vesperis usque ad occasum solis ejusdem Festi, singulis annis devote visitaverint, & ibi pro Principum Christianorum concordia, hæresum extirpatione, & S. Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, etiam plenariam.

3. In Mortis quoque articulo eisdem Confratribus, & Consororibus, qui pœnitentes, & confessi, ac sacra communione refecti, vel quatenus facere nequiverint, saltem vere pœnitentes, nomen Jesu ore si potuerint, sin autem, corde devote invocaverint, plenariam similiter omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus.

4. Nec non ipsis Confratribus, & Consororibus, qui prædictæ Archiconfraternitatis Processioni singulis mensibus fieri solitæ interfuerint, tres annos, & totidem quadragenas, & si fuerint confessi, ac sacra communione refecti, ibique pias ad Deum preces effuderint, etiam plenariam.

5. Qui vero Officio Beatæ Mariæ Virginis ab ejusdem Archiconfraternitatis Confratribus pro tempore celebrando, & recitando, aut cujusvis alteri Officio pariter interfuerint, centum dies.

6. Insuper eisdem, qui Sanctissimum Sacramentum, quando ad Infirmos defertur, comitati fuerint, quinque annos, & totidem quadragenas.

7. Qui vero pœnitentes, & confessi, ac sacra communione refecti, aliquam ex Ecclesiis dicti Ordinis Minorum Conventualium, Sancti Francisci, S. Antonii de Padua, S. Bonaventuræ, S. Ludovici Episcopi, S.Bernardini, S.Claræ, ac S. Didaci Festivitatibus singulis annis visitaverint, & oraverint, ut præfertur, quo die Festivitatem hujusmodi illi egerint, septem annos, & totidem quadragenas.

8. Quoties vero corpora Defunctorum, tam Confratrum, quam aliorum ad sepulturam comitati fuerint; aut alicui pauperi personæ in ejus necessitatibus subvenerint; aut pacem inter inimicos composuerint, toties pro quolibet prædictorum operum, centum de injunctis eis, seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis, in forma Ecclesiæ consueta relaxamus.

9. Insuper eisdem Confratribus, & Consororibus, ut supradictas Indulgentias, & gratias spirituales consequi, & illas animabus Defunctorum, per modum Suffragii, applicare possint, per præsentes concedimus, & indulgemus.

Ac propterea dilecto Filio moderno, & pro tempore existenti prædicti Ordinis Minorum Conventualium Ministro Generali, ut Confraternitates Laicorum utriusque sexus, sub dicta invocatione Chordigerorum S. Francisci, in qualibet Ecclesia Domorum Fratrum Ordin. sui Minorum Conventualium S. Francisci erigere, & instituere, servata tamen forma præscripta in Constitut. fel. rec. Sixti Papæ V. sub dat. XIII. Kalend. Decembris, Pontificatus sui anno primo, & Clementis VIII. Prædecessorum nostrorum super hoc editis possit, & valeat, facultatem impertimur.

Quæ quidem confraternitates si, & postquam erectæ, & institutæ fuerint, eidem Archiconfraternitati Sancti Francisci Assisien. juxta prædictam Sixti V. Constitutionem, sint & esse intelligantur aggregatæ. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscumque, præsentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. Dat. Romæ apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris die 11. Martii 1607. Pontificatus nostri anno 2.

Cum autem ex concessione fel. rec. Sixti Papæ V. Prædecessoris nostri, dilectis Filiis Ministro Gener. & Commissario Generali Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia in Ecclesiis eorum Ordinis, in locis videlicet, in quibus Ecclesiæ, vel Conventus Fratrum Conventualium non existerent, hujusmodi Confraternitatem Chordigerorum erigendi, & instituendi facultas impertita fuerit; Nos eisdem Ministro Generali, & Commissario Generali specialem gratiam facere, & Christifidelium spirituali consolationi prospicere volentes, de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, eisdem ministro Generali, & Commissario Generali, & eorum cuilibet, ut in Ecclesiis eorum Ordinis tantum, ac in locis, in quibus non existent Conventus, vel Ecclesiæ Ordinis Minorum Conventualium S. Francisci, Confraternitates Chordigerorum S. Francisci utriusque sexus erigere, & instituere, illisque sic erectis, & institutis, Indulgentias, & gratias spirituales supradictas communicare libere, & licite possint, & valeant, servata tamen forma in prædictis Constitutionibus Sixti, & Clementis tradita, ut in præinserto Brevi pro iisdem Conventualibus expedito auctoritate Apostolica, tenore præsentium facultatem, & auctoritatem perpetuo duraturam concedimus, & impertimur. Non obstantibus Nostra de non concedendis Indulgentiis, ad instar, ac aliis Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ac utriusque Ordinis hujusmodi, etiam juramento, Confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & Litteris Apostolicis in contrarium præmissorum, quomodolibet concessis, confirmatis, & approbatis, cæterisque quibuscumque. *Datum Romæ apud S. Marcum sub annulo Piscatoris die XXI. Septembris 1607. Pontificatus nostri anno Tertio.*

Con-

22 Confraternitatem Chordigerorum possunt ubique in propriis Ecclesiis erigere Patres Conventuales privative quo ad omnes, ubi ipsi existunt, ex Constit. Sixti V. Incip. *Ex Supernæ Dispositionis*, in qua ipse Pontifex eorumdem Archiconfraternitatem in Ecclesia S. P. Francisci Assisien. primo instituit, & ipsi ex tunc omnes alias Chordigerorum Confraternitates in
23 posterum erigendas aggregavit. In locis vero in quibus non sunt Patres Conventuales, tales Confraternitates possunt erigere Minores de Observantia in suis Ecclesiis, ex concessione ipsius Sixti V. Const. inc. *Divinæ Charitatis* & Pauli V. d. Const. incip. *Nuper Archiconfraternitati*, & Clementis X. Constitut.
24 incip. *Dudum felicis*. Ex supradictis Pontificiis Constitutionibus clare deducitur, quod solummodo Prælati Ordinis Minorum, inter quos connumerantur Guardiani, & Præsidentes, possunt recipere volentes aggregari hujusmodi Confraternitati Chordigerorum privative quo ad alios omnes, quia idem Sixtus V. in d. Constit. incip. *Ex Supernæ Dispositionis*, vult Chordam, quam Confratres gerunt, debere prius esse a Superioribus Ordinis benedictam, immo, & cinctam, & susceptam, ut idem Sixtus statuit in d. alia Const. incip. *Divinæ Charitatis*, & Paulus V. in d. Constit. incip. *Nuper Archiconfraternitati* §.1. concedit Indulgentiam plenariam omnibus utriusque Sexus Christifidelibus qui in memoriam ejusdem S. Francisci Chordam benedictam ab ejusdem Ordinis Superioribus suscipientes prædictam Archiconfraternitatem de cætero ingredientur, ubi vides quod Chorda benedicta ab ejusdem Ordinis Superioribus debet suscipi; quod & confirmavit, & innovavit Clemens X. in dicta Constitution. incip. *Dudum felicis*.

25 Confraternitates Sanctissimi Rosarii erigere possunt, & instituere solum Sacri Ordinis Prædicatorum Magistri, vel Vicarii Generales, & per eos deputati Patres ejusdem Ordinis etiam in Sæcularibus Ecclesiis, ut constat ex variorum Pontificum Constitutionibus, & signanter ex Constitutione Sixti V. incip. *Dum ineffabilia*, ubi ipse Pontifex confirmat, & innovat Indulgentias, & privilegia a Prædecessoribus suis Confraternitatibus Sanctissimi Rosarii con-
26 cessa. Et Innocentius XI. in Const. incip. *Exponi Nobis*, confirmavit, & validavit omnes, & singulas Confraternitates sub titulo Sanctissimi Rosarii in quibusvis locis positas, & existentes, licet de eorum canonica ab initio erectione, & institutione non appareat; & eas in tam valido statu esse, & fore decrevit, ac si illæ canonice erectæ, & institutæ fuissent: servata tamen cæteroquin Constitutionum, & Decretorum Sanctæ Sedis forma, & dispositione circa talium Confraternitatum erectionem, & institutionem. Hinc attendendum est sequens novissimum Decretum S. Congregationis Indulgent. &c. in Constantien. Cum experientia compertum sit nonnullas SSmi Rosarii Confraternitates auctoritate dumtaxat ordinaria, irrequisito Magistro Generali Fratrum Ordinis Prædicatorum erigi, ac pro illis Apostolicum Breve, cum Indulgentiis, cuicumque Confraternitati canonice erectæ, sive erigendæ generaliter concedi consuetis expediri; nonnulli extra Urbem, ac præcipue quidam Ecclesiastici viri, & Sanguinis nobilitate, & morum probitate insignes ex Diœcesi Constantien. recte dubitarunt, num hujusmodi Confraternitates canonicæ reputari valeant, ac revera subsistant? Quare eorum nomine duo subinserta dubia a Sacra Congregatione Indulgentiis, sacrisque Reliquiis præposita decidenda fuerunt exhibita: Primo: An si inscio Patre Generali Ordinis Prædicatorum, per Ordinarium erigatur Confraternitas SS. Rosarii, Confratres reipsa fruantur Indulgentiis in Brevi Apostolico per eosdem obtento expressis? Et quatenus affirmative: Secundo: An fruantur etiam aliis Indulgentiis in dicto Brevi Apostolico obtento non espressis, quas tamen aliis Confratribus Sanctiss. Rosarii a diversis Summis Pontificibus concessas esse constat, ut in Dominicis menstruis, aut aliis diebus? Hisce autem dubiis Sacra eadem Congregatio die 19. Augusti 1747. rationum momentis serio, matureque perpensis, respondendum esse censuit; ad utrumque Negative. De quibus omnibus facta per me infrascriptum ejusdem Sacræ Congregationis Secretarium die 26. prædicti Mensis SS. D. N. Benedicto Papæ XIV. relatione, Sanctitas Sua ipsummet votum, benigne approbando, confirmavit. Ne tamen hujusmodi Confraternitatum inconsulto eodem Magistro Generali erectarum fervor tepescat, sed magis, magisque illarum Confratrum, & Consororum devotio potius augeatur, omnes, & singulas uniuscujusque Confraternitatis Sanctissimi Rosarii erectiones in præfata Constantiensi Diœcesi, inscio Magistro Ordinis Prædicatorum pro tempore existente Generali hactenus factas, Motu proprio, ac de plenitudine suæ Apostolicæ potestatis sanavit, ac validas esse declaravit. Immo prædictæ Diœcesis Constantien. Populum specialibus favoribus prosequi volens, etiam moderno ejusdem Ordinis Prædicatorum Magistro Generali humillime supplicante iisdem Confraternitatibus sic erectis præter Indulgentias in respectivo earum obtento Brevi expressas, etiam omnes, & singulas alias Confraternitatibus Sanctissimi Rosarii ad formam Constitutionis S. Pii V. die 25. Junii 1569. incipientis: *Inter desiderabilia*, canonice erectis ab Apostolica Sede quomodocumque concessas, clementer indulsit. In posterum tamen, ut quodcumque dubium, & quævis abusus, aut molestiæ, vel perturbationis occasio prorsus removeatur, idem Sanctissimus Dominus Noster de Apostolicæ pariter plenitudine potestatis voluit, & expresse mandavit, quod non aliter Confraternitates, seu Societates Sanctissimi Rosarii erigantur, nisi requisitis prius, & obtentis, juxta formam a S. Pio V. in præallegato Brevi præscriptam, a Magistro laudati Ordinis Prædicatorum pro tempore existente Generali litteris facultativis, ut alias a Sacra Rituum Congregatione die 9. Aprilis 1661. resolutum fuit, & ab Auditore Generali Sacræ Apostolicæ Cameræ in consimili causa anno 1663. per sententiam definitum. Sæpe dictus vero Magister Generalis pro hujusmodi Confraternitatum erectione consuetas litteras Sacerdotibus sui Ordinis, vel ubi horum Conventus non existat, aliis Ecclesiasticis personis, sive Regularibus, sive Sæcularibus etiam Episcopo benevisis expediet, ipsæque litteræ, non nisi de consensu Ordinarii, servatisque reliquis omnibus in hujusmodi erectionibus

ex

ex Apostolicis Constitutionibus servandis, ac servari solitis, executioni mandentur.

Datum Romæ die 1. Septemb. 1747.

Fr. J. Cardinalis Portocarrero.

27 Sic Confraternitates Corrigiatorum S. Augustini, Scapularis S. Mariæ de Carmelo, & aliæ aliis Regularibus concessæ eriguntur, & instituuntur a suis respective Superioribus, seu deputatis Religiosis, ut patet in suis respective privilegiis a Sede Apostolica
28 obtentis. Cum hoc tamen quod omnes ab omnibus erigantur, & instituantur juxta præscriptum a Clemente VIII. in d. Const. incip. *Quæcumque*; & adducta supra *sub n.2.*

29 Est autem hic advertendum primo, quod licet in d. Constitutione Clementis VIII. prohibeatur, ne in uno loco erigantur plures Confraternitates ejusdem instituti, & generis, non intelligitur tamen hæc prohibitio de Confraternitate Sanctissimi Sacramenti, quæ immo ex declaratione Sacræ Congr. Indulgentiarum sub *die 7. Febr.* 1607. cum approbatione Pauli V. desideratur, ut erigatur in qualibet Ecclesia Parochiali, non obstante quod ibi reperiatur jam erecta quælibet alia Confraternitas, ut patebit infra ex propriis verbis transmissis ad Archiepiscopum Bononiensem cum mandato certiorandi Episcopos suæ Provinciæ, & sic etiam declaravit Sacra
30 Congr. Episcop. *in Vercellensi 3. Februar.* 1610. Nec etiam prohibitio Clementis VIII. intelligenda est de Confraternitate Doctrinæ Cristianæ, quæ etiam debet erigi in qualibet Parochia, ut decrevit Sac. Congr. Episcopor. *in d. Vercellensi 3. Februar.* 1610. & plurimum commendavit Innocentius XI. suis Litteris Circularibus omnibus Episcopis datis 22. *Junii 1686.*
31 Nec intelligitur prohibitio de Confraternitatibus jam erectis ante publicationem d. Bullæ, quia ipsæ possunt confirmari plures, etiamsi essent ejusdem Nominis, & instituti; Sacra Congr. Indulgent. 27. *Se-*
32 *ptembris* 1607. Est etiam advertendum secundo, quod licet in formula pro erigendis, & confirmandis Confraternitatibus, eisque communicandis Indulgentiis, & gratiis a Clemente VIII. præscripta, & supra sub *n.* 17. adducta, & a variis Sanctæ Sedis Brevibus, & Decretis requiratur distantia trium Milliariorum inter unam, & aliam, tamen Sacra Congregatio Indulgentiarum de mandato Pauli V. ut tolleret varias controversias ortas inter Ordinarios locorum, & Confraternitates, ac Regulares, resolvit, & decrevit, prout Cardinalis Arigonius resolutionem, & Decretum Archiepiscopo Bononiensi cum onere certiorandi Episcopos suæ Provinciæ pro sedandis controversiis in illa exortis, transmisit; ut sequitur.

Molto Illustre, e Reverendiss. Monsig.

33 Avendo risoluto questi miei Illustrissimi Signori della Congregazione dell'Indulgenze, con autorità ed Ordine particolare avuto vivæ vocis oraculo dalla Santità di N. Signore, di levare alcune difficoltà, che si trovano nell' eseguire la Costituzione di Clemente VIII. di fel. mem. fatta già sopra le aggregazioni delle Confraternite, e dichiarare ancora alcune cose concernenti le istituzioni antiche fatte da Superiori delle Religioni, fanno sapere a V. S. che si contentano, che i Superiori Regolari, a' quali è stata concessa nuova facoltà da sua Beatitudine d'istituire Confraternità secolari (secondo la forma della suddetta Costituzione) possano confermare senza consenso dell'Ordinario de'luoghi quelle Confraternità, le quali si trovano canonicamente erette da' medesimi Superiori Regolari, avanti che si pubblicasse l'istessa Costituzione nelle Chiese proprie loro Collegiate, dove stiano almeno dodici Religiosi di famiglia ordinaria, non ostante che nella patente della Confirmazione si dica espressamente farsi ciò di consenso dell'Ordinario medesimo. Dichiarando però, che nel fare nuova istituzione nelle Chiese tanto Regolari, quanto Secolari di qualunque sorta, e nel confermare eziandio l'antiche erette in Chiese Secolari, e Regolari ancora, nelle quali non stiano dodici Religiosi, si debba necessariamente avere il testimonio, e consenso dell' Ordinario, ed osservare tutto il restante, che si prescrive nell' istessa Costituzione.

Permettono similmente, che i medesimi Regolari, a'quali è stata concessa la suddetta nuova facoltà d'istituire, possano confermare le Confraternità antiche, e istituirne di nuove, ancorchè non sia tutta quella distanza di luoghi, ove sono, o saranno tali Confraternite, che viene prescritta da'Brevi Apostolici, mentre però oltre tutti gli altri requisiti concorra anche a questo il consenso particolare dell'Ordinario del luogo, il quale si dovrà esibire in iscritto, prima che si dispensi sopra tal distanza, e non altrimenti.

Permettono ancora, che ritrovandosi diverse Confraternità di secolari antiche, erette cononicamente, come sopra, in Chiese Regolari Collegiate di dodici Religiosi almeno, si possano confermare, servata però in tutto il resto la forma data dalla medesima Costituzione; e parimente che essendo in una Città, o Terra più d' una Confraternità antica dell' istesso nome, ed istituto, eretta canonicamente da Superiori Regolari, si possano confermare secondo la suddetta forma, ma nell'istituire nuove Confraternità vogliono le Signorie loro Illustrissime, che una sola se ne possa fare in qualunque Città, Terra o Luoco, accettuando però la compagnia del Santissimo Sacramento, la quale concedono, anzi desiderano che sia eretta in ogni Chiesa Parrocchiale, non ostante che ci si trovi eretta prima qualsivoglia Confraternità.

E perchè molti dubitano, se per la Costituzione di sua Beatitudine sopra l'Indulgenze concesse ultimamente alle persone Religiose con rivocazione dell'antiche, vengano rivocate anche l'Indulgenze concesse alle Chiesè Regolari, ed a quei che le visitano, ancorchè la Costituzione comprenda chiaramente solo le persone Regolari, senza estendersi alle Chiese loro; tuttavia la Congregazione per levare ogni dubio, dichiara che l' Indulgenze concesse a quelli, che visitano le Chiese de'Regolari, stiano nella loro forza, e vigore, finchè la Santità sua farà altra deliberazione, e però si possono lasciare pubblicare, quando non osti altra cosa.

Tutto

Tutto questo è parso alla Congregazione di scrivere a V. S. accioccheè nell'occorrenze di cotesta Chiesa sappia ciò, che passa in questo particolare, e lo faccia sapere ancora a' Vescovi della sua Provincia, ed io prego a V. S. dal Signore ogni vero bene.

Di Roma 27. Settembre 1677.

Di V. S. Per servirla.

M. Card. Arigone.

Dominicus Maria Peregrin. Secret.

Illustrifs. ac Reverendifs. Archiepisc. Bononien. de mandato.

34 Et insuper advertendum tertio, quod licet ad tenorem d. Constitutionis Clementis VIII. fuerit semper resolutum, quod plures Confraternitates ejusdem Nominis, & instituti non possint erigi, & institui in eodem loco, & solum sustinendam primo erectam, aliasque ultimo erectas post publicationem dictæ Constitutionis esse supprimendas, ut signanter in Foroliviensi his verbis, *Referente Eminentissimo Cæsarino controversiam diu agitatam, inter Regulares Sancti Francisci de Observantia, & Regulares S. Francisci Conventuales circa titulum Confraternitatis Sanctissimæ Conceptionis, Sacra Rituum Congregatio respondit, Confraternitatem erectam in Ecclesia Fratrum Conventualium sub eadem invocatione, quæ jam prius erat assumpta a Fratribus de Observantia, esse supprimendam; die ultima Martii* 1640. in Cassanensi his verbis: *Eminentissimo Cæsarino referente controversiam Confraternitatis Sanctissimi Rosarii loci Morani cum alia Confraternitate sub eadem invocatione, Sac. Rituum Congregatio mandavit dari Decretum factum in his terminis pro Civitate Foroliviensi, & Novariensi die 17. Julii* 1640. Et sæpe alibi consimiliter, ut constat per decreta relata a Pignatello *tom. 6. Consultat.* 18.

35 Tamen ex suppressione Confraternitatis ultimo erectæ, non potest Confraternitas anterior in eodem loco erecta, prætendere, quod sint suppressi, & inhibiti actus ex devotione exercendi in alia Ecclesia ejusdem loci, & respectu ejusdem Sancti, sub cujus nomine fuit suppressa Societas, non obstante quacumque ea de re inducta transactione, seu alia quavis adstipulata amicabili compositione, ut in Alexandrina pro simili casu inter Minores de Observantia, & Minores Conventuales fuit pronuntiatum in Prætorio A. C. præcisis sequentibus verbis.

36 „ Christi Nomine invocato. Pro Tribunali sedentes, & solum Deum præ oculis habentes per hanc „ nostram definitivam sententiam, quam de jure „ Peritorum Consilio in his scriptis ferimus in causa, „ & causis, quæ primo, & in prima coram Nobis, „ seu alia veriori, versæ fuerunt, & vertuntur, „ instantiis, inter RR. Fratres Minores de Observantia Conventus S. Bernardini Civitatis Alexandriæ Actores ex una, & RR. Fratres Minores „ Conventuales Conventus S. Francisci ejusdem Civitatis, Reos conventos ex altera Patribus, de, „ & super rescissione Instrumenti Transactionis inter eos celebrata sub anno 1668. in dicta Civitate „ inter dictos Conventus, & RR. Fratres, rebusque aliis, de quibus in actis, ad quæ &c. super „ interdictione, seu prohibitione quorumcumque „ actuum prætextu Societatis, ac etiam devotionis „ faciendorum in Novena S. Antonii de Padua per „ dictos RR. Fratres Minores de Observantia in „ ipsorum Ecclesia Sancti Bernardini, & in Ecclesia SS. Annunciationis dd. RR. Fratrum Minor. „ de Observantia in Quarterio Burgolii existent., „ dicimus, definimus, decernimus, & definitive „ sententiamus dictum Instrumentum Transactionis „ servandum esse in ea parte tantum, in qua continetur suppressio Societatis, & exercitium quorumcumque actuum ejusdem Societatis prætextu faciendorum per dictos RR. Fratres Minores de „ Observantia; In reliquis vero rescindendum esse, „ annullandum, & cassandum, prout Nos per „ hanc nostram definitivam sententiam annullamus, „ rescindimus, & cassamus, & pro annullate, rescisso, & cassato haberi volumus, & mandamus, „ victosque victoribus in expensis condemnamus, „ quarum taxationem Nobis, vel cui de jure in Posterum reservamus. Et ita dicimus, pronunciamus, definimus, decernimus, & definitive „ sententiamus, non solum isto, sed & alio omni „ meliori modo &c.

Aldrovandus Locumtenens.

Lata die 19. Februarii 1701. per acta D. Francisci Franciscbini Notarii A. C. Defendente Roccho Matthæuccio totius Cismontanæ Familiæ Min. de Observ. causarum Patrono.

Regulares, qui ex Indulto Apostolico facultatem habent instituendi Confraternitates, seu Societates in eorum Ecclesiis, non possunt illas erigere seu instituere cum usu Saccorum absque Ordinarii loci licentia; Sacra Congreg. Episc. & Regular. *in Chil. 6. Decembr.* 1616. 37

Confraternitates Laicorum erigi, & institui non possunt in Ecclesiis Monialium; Sac. Congreg. Episc. & Regul. *in Baren. 6. April.* 1595. *in Tirasonen. 6. Novemb.* 1595. 15. *Mart.* 1599. & 5. *Maii* 1645. 38

Confraternitates ab Ecclesiis, in quibus reperiuntur erectæ, & institutæ, possunt libere discedere, & expelli, etiamsi essent erectæ, & institutæ in Ecclesiis Regularium; Sacra Cong. Concil. *in Pisana* 23. *Augusti* 1692. Sacra Congreg. Episc. & Regul. *in Venefrana* 28. *Novemb. ejusdem anni* 1692. Rota *coram Coccino dec.* 472. 39

Confraternitatem aggregatio propriorum Ordinum potest fieri a Regularibus in quibuscumque Ecclesiis sive propriis, sive extraneis; ex dict. Constitut. Clementis VIII. incip. *Quæcumque*, & Constitut. Pauli V. incip. *Quæ salubriter*, ubi confirmat illam Clementis VIII. 40

Confraternitates aggregatæ Archiconfraternitatibus Urbis non gaudent privilegiis Archiconfraternitatum aggregantium, sed solummodo illarum Indulgentiis, & gratiis spiritualibus; Sac. Congreg. Episc. & Regul. *in una Brugnaten.* 23. *Novemb.* 1691. *referente Cardin. Millino.* 41

Unde non obstante quod Confraternitati aggregatæ fuerint per Archiconfraternitatem aggregantem communicata nominatim, & expresse ejus privilegia, & statuta, nihilominus debent ab ipsa Confraternitate 42

nitate aggregata omnimode observari conventiones, pacta, & statuta in limine erectionis Confraternitatis auctoritate Ordinarii apposita; quia statuta Archiconfraternitatum aggregantium non possunt impertiri Confraternitatibus aggregatis, nisi ea prius ab Episcopo Diœcesano examinata, & pro ratione loci approbata fuerint, ut expresse statuit Clemens VIII. in dict. Constit. incip. *Quæcumque* §. 5. ibi: *Statuta autem pro regimine Ordinum, Religionum, & Institutorum, erigentium, & instituentium, ac communicantium, seu Archiconfraternitatum, & Congregationum aggregantium edita Confraternitatibus, & Congregationibus erigendis, instituendis, & aggregandis, & quibus communicationes privilegiorum, & aliorum prædictorum fiunt, impartiri non possint, nisi ea prius ab Episcopo Diœcesano examinata, & pro ratione loci approbata fuerint, quæ nihilominus ejusdem Episcopi decretis, ac moderationi, & correctioni*
43 *in omnibus semper subjecta remaneant*. Et sic tenuit in puncto bis causa examinata, & doctis in Jure Advocatis scribentibus Sacra Congregat. Episc. & Re-
44 gul. *in Cæsenaten.* 17. *August.* & 5. *Octobr.* 1691. Per aggregationem nihil detrahitur jurisdictioni Ordinarii, prout pluries declaravit Sacra Congreg. Concil., & signanter *in Potentina Aggregationis* in qua propositis dubiis; Primo, *An ad effectum, ut Confraternitates laicales aggregatæ uti possint Regulis, & Statutis, ac Constitutionibus, quas observandas recipiunt ab Archiconfraternitatibus aggregantibus, necessaria sit præcedens aggregatio Ordinarii loci?* Secundo, *An ad effectum, ut Confraternitates aggregatæ uti, & gaudere possint Indulgentiis Archiconfraternitatum aggregantium, necessaria sit approbatio Episcopi cum interventu duorum de Capitulo?* Tertio, *An Confraternitatibus aggregatis Archiconfraternitati Mortis de Urbe jus competat sepeliendi Cadavera occisorum tam in Civitate, quam extra, & tam Civium, quam exterorum, quando Parochi parati sunt sepelire dicta cadavera?* Quarto, *An dictæ Confraternitates aggregatæ subsint Ordinario, ita ut eorum Administratores rationem Ordinario teneantur reddere? Die* 29. *Maii* 1683. Sac. Congr. Conc. respondit *ad* 1. 2. & 4. *affirmative, ad* 3. *negative, lib.* 33. *dec. fol.* 148.

45 Confraternitates Sanctissimi Sacramenti ubique terrarum erectæ, vel erigendæ absque nova concessione, communicatione, vel aggregatione participes sunt quorumcumque privilegiorum, concessionum, indulgentiarum, & gratiarum Archiconfraternitati de Minerva concessarum, & concedendarum statim ac earumdem erectio, Apostolica, vel auctoritate Ordinaria facta fuerit; Sac. Congreg. Indulgentia-
46 rum 15. *Februari* 1608. Facta erectione, & aggregatione Archiconfraternitati Doctrinæ Christianæ Urbis, cæteræ hujusmodi Confraternitates ejusdem Diœcesis, separata non indigent aggregatione ad hoc, ut gaudeant indulgentiis, ut decrevit Sacra Congreg. Indulgentiarum sequenti Decreto.

„ Cum Venerabilis Archiconfraternitas Doctrinæ „ Christianæ posita in Ecclesia S. Martini de Ur- „ be Sacr. Congregat. indulgentiarum humiliter ex- „ posuerit, sæpius a nonnullis dubitatum fuisse, „ an attenta Bulla san. mem. Pauli V. edita, quæ „ incipit: *Ex credito*, satis sit, ut una Confraterni- „ tas ejusdem Instituti in aliqua Civitate aggregetur, „ ad hoc, ut cunctæ aliæ similes Confraternitates ab „ Ordinario loci erectæ, seu erigendæ aggregatæ „ pariter censeantur, vel potius insuper requiratur, „ ut singulæ Confraternitates, quæ in tota Diœcesi „ eriguntur, ab Archiconfraternitate seorsim aggre- „ gationem suscipiant: Cumque pariter supplices „ preces porrexerint, ut Eminentiss. PP. ea de re „ suum Oraculum proferre dignarentur; Eadem „ Sac. Congregatio, etiamsi verba prædictæ Bullæ „ satis clara viderentur; tamen ne ullus in poste- „ rum dubii locus superesset, die 23. Martii 1711. „ declaravit sufficere, ut aliqua Confraternitas Do- „ ctrinæ Christianæ in una Civitate Archiconfra- „ ternitati aggregata sit, ad hoc, ut cunctæ aliæ ab „ Ordinario loci in tota Diœcesi erectæ, seu eri- „ gendæ aggregatæ censeantur, & omnium spiri- „ tualium gratiarum, & Indulgentiarum, quibus „ dicta Archiconfraternitas fruitur, participes sint. „ Dat. 36. Martii 1711.

J. M. Card. Gabriellus Præf.
Raphael Cosmus de Hieronymis Secret.

Ut de facili autem Confratres quarumcumque 47
Confraternitatum, quæ aggregari cupiunt Archiconfraternitatibus Urbis tam sæcularium, quam Regularium, sciat expensas requisitas pro aggregatione obtinenda, & ne indebite graventur, datur subnexum decretum.

„ Congregatio Illustrissimorum, & Reverendissi- „ morum S. R. E. Cardinalium a Sanctiss. D. N. Pau- „ lo divina providentia Papa V. Indulgentiarum „ moderationi præfecta, cum acceperit nonnullos „ Archiconfraternitatum Almæ Urbis Ministros in „ Litteris patentibus Aggregationum expediendis „ mercedem a Confraternitatibus aggregandis, eo- „ rumve procuratoribus prætendere, & extorquere, „ contra fel. record. Clementis VIII. hoc de genere „ editæ Constitutionis dispositionem, qua expresse „ cautum fuit, ut Litteræ hujusmodi ab Ordini- „ bus, Religionibus, Institutis, seu Archiconfra- „ ternitatibus, & Congregationibus gratis omni- „ no, ac nulla prorsus mercede etiam a sponte „ dantibus accepta expediri, & concedi debeant; „ si vero illorum Ministri, Superiores, vel Officia- „ les quocumque nomine nuncupati, quavis aucto- „ ritate, privilegio, & officio fungantur, & præ- „ fulgeant, contravenire præsumpserint, erectio- „ nes, institutiones, Indulgentiarum, &c. com- „ municationes, nec non aggregationes per ipsos „ faciendæ, seu revocandæ nullius sint roboris, „ ac momenti, & quilibet eorumdem Ministro- „ rum, & Superiorum, & Officialium, & alio- „ rum prædictorum privationis Officiorum, quæ „ obtinet, ac inhabilitatis ad illa, & alia in po- „ sterum obtinenda pœnam, quæ ab alio, quam „ a Romano Pontifice remitti non possit, incurrat „ eo ipso: Ne abusum hujusmodi ulterius serpere, „ ipsasque Archiconfraternitates sumptibus propte- „ rea faciendis minimum gravari patiatur, speciali „ Sanctitatis suæ ordine vocis oraculo habito, „ præcipit, ac mandat omnibus, & singulis ea- „ rumdem Archiconfraternitatum, tam Sæcula- „ rium, quam cujusvis Ordinis, etiam Medican- „ tium,

„ tium, Regularium Præfectis, Administratori-
„ bus, Ministris, Officialibus, & Superioribus
„ cujusvis conditionis, gradus, & status, ne pro
„ earumdem Litterarum expeditione, seu potius
„ expensis desuper faciendis (computatis perga-
„ mena, scriptura, vel impressionis stipendio;
„ Sigillorum capsulis, chordulis, Cera, Secretarii,
„ Notariique labore, vel mercede, aliisque omni-
„ bus) ultra scutum unum aureum pro singula ag-
„ gregatione, institutione, vel confirmatione exi-
„ gere, vel quovis prætextu etiam meræ eleemo-
„ synæ, vel, ut (ajunt) recognitionis, etiam
„ ante Constitutionis prædictæ promulgationem,
„ aut alia qualibet ratione, vel colore debitæ, vel
„ prætensæ, neque a sponte dantibus ullo pacto re-
„ cipere audeant sub iisdem in dicta Constitutione
„ contentis pœnis, quas S. D. N. jussu præsenti
„ decreto renovat, atque adeo etiam privationis
„ facultatis Confraternitates aggregandi, seu in-
„ stituendi respective eo ipso incurrendis, gra-
„ vioribusque Sanctitatis Suæ, & Sedis Aposto-
„ licæ arbitrio imponendis pœnis.

Dat. Romæ 6. Martii 1608.

R. Cardinalis Bellarminus.

Ant. Episcopus Anagnin. Secretarius.

Suplementa Auctoris.

48 Advertendum est, quod Constitutio Benedicti XIII. incip. *Ex quo Sede Apostolica*, edita 1. Aprilis 1727. quoad erectionem Archiconfraternitatis sub titulo B. Mariæ Virginis Immaculatæ, suum non est sortita effectum, ex quo una cum aliis moderata & redacta fuerit ad terminos Juris communis, Concilii Tridentini, & Constitutionum Apostolicarum, a Clemente XII. Constit. incip. *Romanus Pontifex*, quæ adducitur tom. 6. hujus Biblioth. sub verb. *Privilegium art.* 4.

49 Confratres Societ. S. Mariæ Virg. de succursu contra infideles Januæ erectæ, omnibus quadragesimæ diebus, etiam majoris hebdomadæ, servatis tamen jejunii legibus, ovis, & lacticiniis vesci permittuntur; Benedictus XIV. Constit. incip. *Pias Christifidelium*, §. 2. iidem gaudent privilegio eligendi Confessarium ab Ordinario loci approbatum, qui eos absolvat a peccatis etiam eidem Sedi Apostolicæ reservatis, bis in eorum vita, & in eorumdem mortis articulo;
50 *ibid.* §. 3. Hoc tamen privilegio uti possunt tantum bis in tota eorum vita, non obstantibus iteratis adscriptionibus Confraternitati; nec vi ejusdem absolvi possunt a peccatis Ordinario reservatis.

Additiones ex aliena manu.

51 Confraternitates vel sunt Ecclesiasticæ, vel Laica-
52 les. Ad erectionem Confraternitatum Ecclesiasticarum necessaria omnino est auctoritas Superioris Ecclesiastici vel vera, vel saltem præsumpta; Rota *in Pistorien. Beneficii* 13. *Januarii* 1738. *cor. bon. mem.*
53 *de Vais*. Superior vero Ecclesiasticus in subjecta materia non est semper Episcopus, nam & esse potest Superior Regularium, si agatur de Confraternitatibus erigendis in Ecclesiis ipsorum Regularium.

Nota vero non aliter Confraternitates in Ecclesiis 54
Regularium erigi posse a Superiore eorumdem quam
si de illis sint, quarum erectio ex Apostolico privi-
legio ad ipsos spectat. Cæterum aliæ Confraterni- 55
tates in Ecclesiis Regularium erigendæ sunt auctoritate Ordinarii; Rota *in Cassanen. Translationis Confraternitatis* 8. *Maii* 1744. §. 6. *coram Reverendiss. P. D. Bussio Decano.*

Sicuti Confraternitatibus licet sese transferre de 56
una in alteram Ecclesiam, ita & Regularibus permissum est ipsas Confraternitates dimittere, idque ad æqualitatem servandam; idem supremum Tribunal *in dicta Cassanen. Translationis Confraternitatis*
8. *Maii* 1744. §. 7. *cor. Rev. P. D. Bussio Decano*. Hæc 57
vero translatio fieri nequit sine consensu majoris partis Confratrum collegialiter præstito; Rota *in Taurinen. Confraternitatis* 4. *Februarii* 1744. §. 9. *cor. Illustriss. Molin.*

At non levis quæstio est, an id ipsum obtineat, 58
si agatur de Confraternitatibus illis, quarum erectio ad Superiores Regularium vigore Privilegii Aposto-
lici spectat. Ratio dubitandi inde oritur, quod Con- 59
fraternitates hujus generis sunt membra Ecclesiarum, in quibus sunt erectæ; Bassi *de sodalit. quæst.* 1. *n.* 5.
Reque ipsa hac de ratione sacrum Auditorium nega- 60
tivam sententiam videtur amplexum esse *in dict. Cassanen. Translationis Confraternitatis* 8. *Maii* 1744. §. 8. *coram Reverendiss. P. D. Bussio Decano.*

In casu vero permissæ translationis Confraternita- 61
tis de una ad aliam Ecclesiam, intelligitur quoque permissa translatio Bonorum ad easdem Confraternitates spectantium, idque etiamsi administratio dictorum bonorum concessa in aliquo actu fuerit Re-
gularibus Ecclesiæ, a qua fit discessus, quia dicta 62
administratio concessa censeri debet usque adeo, donec dictæ Confraternitates inibi permanerent; Rota *in dict. Cassanen. Translationis Confraternitatis* 8. *Maii* 1744. §. 9. *coram Reverendiss. P. D. Bussio Decano.*

Nova Confraternitas in eodem loco non prohibe- 63
tur erigi, si titulum habeat ab antiqua Confraterni-
tate diversum. Maxime vero si institutum itidem ha- 64
beat diversum; Rota *in Leopolien. Confraternitatis* 18. *Junii* 1745. §. 7. & *plur. sequent. cor. bon. mem.*
de Vais, ubi quod procedat, etiamsi concurrat mi- 65
xtura tituli.

Ex duabus Confraternitatibus ejusdem tituli, & 66
instituti, si una prius obtinuerit licentiam, & altera etsi postea habuerit licentiam, prius tamen sit ere-
cta, hæc, & non illa remanere debet; Rota *in dict.* 67
Leopolien. Confraternitatis 18. *Junii* 1645. §. 12. *coram bon. mem. de Vais.*

De confraternitatibus aggregatis Archiconfrater- 68
nitatibus Urbis, an gaudeant ipsarum privilegiis, plene Rota *in Savonen. Aggregationis* 16. *Aprilis* 1714. *cor. clar. mem. Scott.* & *in Hispalen. Antianitatis* 9. *Januarii* 1735. *coram Eminentissimo Crescentio.*

(*) De earumdem Confraternitatum Origine sequitur
NOVISSIMUM ADDITAMENTUM.

DE CONFRATERNITATUM ORIGINE

Noviſſimum additamentum.

(*) Sive Ethnicorum, ſive Chriſtianorum tempora, ſive religioſos, ſive profanos mores reſpiciamus an-
69 tiquiſſimus Confraternitatum uſus apparet. Ethnici duo confraternitatum genera cognoverunt, alterum ad religioſum Deorum, alterum ad profanum artium cultum fuit inſtitutum, quibus vel Collegii, vel ſodalitatis, vel ab ipſis falſis Divinitatibus, quarum profitebantur cultum, nomem tribuebant. Hinc DENDROPHORORUM, ET FREDIANORUM Collegia de quibus *Serv. ad Virgil.Georg. l.1.vers.20. Gothophred. in Cod. Theod. l.20. de pagan. & l.1. de Centonar. & Dendroph.* & in marmore apud *Raines Inscrip. claſſ.* 14. 171. adhuc COLLEGII YSIDIS, ET COLLEGII SERAPIS adſervatur memoria.
70 Poſterioribus vero temporibus ubi aliquis Romanorum Imperatorum ad Divinum efferebatur cultum, Collegia ipſorum cultui ſpecialiter addicta, nomen ab iiſdem ſumebant, ut *Auguſtales*, *Hadrianales*, & alii.
71 Sed cum ſub prætextu divini cultus plerumque prava in eorum concionibus molirentur conſilia vel in perniciem Reipublicæ, vel in detrimentum po-
72 tentiorum, hinc adverſas tulerunt vices. Nonnullorum quippe juſſerunt Conſules Demolitionem templorum, quæ per Auſpices deinde reſtituta, ſed iterum dejecta, Auguſto tandem imperante, fuerunt reſtituta. *Dion. Alicarnaſ. hiſtor. lib.*40.42., & 47.
73 Vivente Marciano, omnibus interdictis collegiis, Religionis tantum cauſa coire licitum fuit *l.1. ff. de*
74 *coll. & corp.* Ob hanc cauſam Judæis poſt captam a Pompeo Hieroſolymam captivis Romæ viventibus, ſed inde manumiſſis permiſſum fuit collegium, &
75 Synagogam conſtituere. At non multo poſt cum Julius Cæſar ſummum Reipublicæ Imperium uſurpaſſet, prohibitis omnibus collegiis, Synagogam Judæis quoque interdixit, quod poſtea interdictum
76 revocavit. Sub aliis Imperatoribus renovatæ fuerunt hujuſmodi prohibitiones, ſed in hoc tanta fuit Judæorum ſollicitudo, ut tandem Theodoſio, Arcadio, & Honorio Imperatoribus voti compotes fuerunt *l.9. 12. 20. & 21. Cod. Theod. de Judæis.*
77 Non eadem fuit primis illis temporibus Chriſtianorum conditio. Quamvis enim ad Sacra tantum peragenda, & ad *agapas*, convivia nempe ſobria inſtituenda convenirent, nihilominus imperante Trajano ab ipſis abſtinere fuerunt juſſi in vim Edicti, quo heterias eſſe vetuerat, *Plin. lib.*10. *epiſt.*93., *et* 97. *Textus in l.4. ff. de colleg., et corpor.* heterias vocat eos, qui ejuſdem Collegii erant. *Heinec.* vero *exercit.* 9. §.18. hoc nomen explicat epulas religionis cauſa inſtitutas.

Si de omnibus plurium perſonarum Congregationibus hic ſermo habendus eſſet, jam tuto affirmare poſſemus, Confraternitates inter Chriſtianos ab ipſis uſque Chriſti temporibus fuiſſe introductas.
78 Apoſtoli quippe ſimul conveniebant tum ad Deum colendum, tum ad agapas parandas, idemque conſueverunt qui Chriſti & Apoſtolorum, deinde exemplum ſecuti fuerunt, ſed hæc Collegia longe a noſtris Confraternitatibus diverſa ſunt, cum ad inſtar Monachorum communem, tunc vitam ſub Præpoſito agerent. Quare duo diſtinguenda ſunt Collegio- 79
rum genera, alia erant Eccleſiaſtica, alia vero Laicalia; Eccleſiaſtica eamdem diutius communem vivendi formam obſervarunt, ſed tractu temporis in Regularia, uti Monachi, & alii qui vocantur *Frati* atque in Sæcularia, uti Canonici Beneficiati, aliique ſimiles, de quibus alibi ſuo loco, diſtincta ſunt. Lai- 80
calia vero, quæ primo ad ſolum Divinum cultum, & pietatis officia coibant; deinde ſimul convenire 81
cœperunt etiam ad uſus profanos, ad expendendam nempe Artificum peritiam, qua cognita ad artium liberalium exercitium novos admittunt artifices. De his poſterioribus nunc ſermo habendus eſt.

Iſta Collegia quando nam orta ſint, & quando 82
Confraternitatum ſumpſerint nomen arduum eſt invenire. *In Cod. Theod. de Episc. l.*42. & 43. uſque ab anno 418. *Parabulanorum* fit mentio, quorum collegium ſolis Clericis ad ægra curanda corpora deſtinatis conſtabat. A Juſtiniano etiam *Novell.*43. *Lecticarii* fidelium corporibus humandis inſtituti memorantur, ſed iis deſtituti ſumus documentis, quæ Collegia illa noſtris Confraternitatibus ſimilia demonſtrent, ideo a recentioribus temporibus eorum petenda eſt origo.

Si fides habenda eſſet *Sirmond. & Pagi*, qui arbi- 83
trantur Concilium Namnetenſe inter *Collect. a Labbe tom.*9. habitum fuiſſe anno 658. vel 660. in eodem Confraternitatum initium ſtatui poſſet. Alii vero tenent dictum Concilium habitum fuiſſe anno 800. quo tempore, cum alia occurant exempla *Fratantiarum*, *Fratriarum*, *Sodalitatum*, *Congregationum*, *Societatum*, *Scholarum*, Confratriarum, vel Confraternitatum, quæ collegit *Anton. Murat. Rer. Ital. tom.*1. *part.*2. in dicto potius anno Confraternitatum origo conſtituenda eſt, ut cenſet idem *Murat. Differt. sopra l' antichità Italiane t.*3. *Differt.*75. Anno ultimo XI. ſæculi *Congregationem Eccleſiæ S. Reſtitutæ* extitiſſe Neapolim refert *Mazochi Diſsert. Hiſtoric. de Cathedral. Eccles. Neapol. vicibus. part.* 2. *cap.* 3. *pag.* 143. In Concilio Romano anno 1189. deſcribitur *Societas*, ſed *Frateria*, vel *Fratria* Clericis ſimul & Laicis conſtans. Maſſiliæ aliam fuiſſe anno 1212. erectam Confraternitatem probant *Martene & Durand. in Theſaur. nov. anecdot.* Cum vero Italia fere tota a ſæculo IX. ad ſæculum 84
XIII. aſſiduis Barbarorum incurſionibus reperiretur perturbata, & ab inteſtinis diſcenſionibus civiciſque bellis lacerata, pleraque pietatis officia exulabant, nilque mirum, quod eo uſque nulla aut pene nulla hujuſmodi Confraternitatum reperiatur facta mentio. Hic exceptam præter Neapolim Venetiarum urbem tantum volumus, nullo domeſtico tumultu perturbatam, ubi ſub invocatione S. Stephani Prothomartyris anno 1109. celeberrimam Confraternitatem tunc Scholam appellatam in Monaſterio S. Georgii fuiſſe erectam teſtatur *Andreas Dandolus in Cronichis per Murat. Collect. tom.*12. *rer. Ital.*

Sed non adhuc omnino hæ Confraternitates no- 85
ſtris ſimiles erant, quæ nondum uti in præſens ſigno ali-

aliquo distinguebantur, non *Sacco* induebantur, non denique sacrum vexillum erigebant. Ineunte
86 tandem sæculo XIII. cum Italicæ Civitates interquiescere inciperent opera præsertim Fra. Joannis a Vicentia, aliorumque, qui Populos Sacris Concionibus ad pacem, & concordiam vocabant, *Tirabosc. Istor. della Letterat. Ital. tom.4. lib.2. §.3. & plur. seqq.* Hinc animi ad pœnitentiam commoti publicas inire supplicationes incepearunt, se ad sanguinis usque effusionem verberare, discordes ad concordiam redire, usurarii male ablata restituere. Isti pœnitentium cætus cum ab una in aliam Urbem peregrinarentur adeo ad pœnitentiam excitarunt gentes, ut maximo erga Deum amore, maximaque erga proximum charitate succensi omnes Italiæ urbes impleverint sacris hisce supplicationibus, utque una ab altera Societate distingueretur Saccum induere, & vexillum erigere cœperunt, illisque primis Confraternitatibus datum fuit nomen *di Flagellanti*, vel *Battuti*.

87 Inter has posteriores antiquior certe apparet Confraternitas dicta *del Confalone* anno 1263., vel ut alii volunt anno 1260. Romæ erecta, quæ multis privilegiis, & indulgentiis a Summis Pontificibus ditata fuit præsertim a *Clemente IV.* Hujus Confraternitatis, exemplo adeo creverunt in universa Italia confraternitates, ut nulla Civitas, nullum opidum, nullus pagus, & quasi dicam nulla Parochia nunc inveniatur, quæ suam non habeat Confraternitatem. Sed hactenus dicta sufficiant reliqua inspecturus Lector apud *Murat. tom.12. rer. Ital. in Cronic. Monz. a Morig. script. lib.3. cap.46. & apud eumdem sopra le Antichità Italiane dissert.75.*

88 Confraternitatem vero, quæ finem sibi proponunt, super novis Artificibus admittendis invigilandi, plura videri possunt exempla Romæ, sed cum hæc parum, vel nihil ab antiquis Romanorum sodalitiis differant, nempe Mercatorum, aurigatorum, fabrorum ferrariorum, Argentariorum, & similium, ideo de his potius vidend. *Heinec. Exercit.9. præsertim §.11. & 12.* qui fuse de ipsis agit.

89 Sed undenam vocantur Fratres? Primo quia ut in *l.63. ff. pro Soc. & Quintil. declam.120.* ubi plures ineunt societatem, quoddam Fraternitatis jus acquirunt. Deinde ob fraternum amorem, quo alter alterum prosequebatur juxta Christi præceptum. Hinc Apostoli vocabantur Fratres, & Ecclesiasticorum cætus, omnesque fideles hoc præcipue gloriabantur nomine. *Mazochi Dissert. Historic. de Cathedralis Ecclesiæ Neapol. vicibus. part.2. cap.3. in not. n.39. pag.142.* (*)

Articulus II.

Quo ad varia, quæ concernunt Confraternitates, eorum Capellanos, & Parochos.

1 Ad dirimendas controversias, quæ sæpe oriri solent inter Confraternitates, eorumque Capellanos, & Parochos, non est desumenda regula, & norma ab Archiconfraternitatibus Urbis, quia ex quo in Archiconfraternitatibus Urbis præsidentiam soleant habere Cardinales, aliique magni Prælati, propter eorum præminentiam, & Archiconfraternitatum præstantiam, potuerunt ipsis concedi aliqua privilegia particularia, que nequeunt trahi in exemplum a Confraternitatibus aggregatis, quibus ad evitanda varia inconvenientia, quæ inde oriebantur, Clemens VIII. in dict. Constitut. incip. *Quæcumque*, expresse vetuit talia particularia privilegia communicari, & *pro ratione loci* statuta condi, & reformari mandavit: ut patet ex præcisis suis verbis adductis supra *art.1. n.42.* & Sac. Congr. Episcop. expresse declaravit Confraternitates aggregatas Archiconfraternitatibus Urbis non gaudere earum privilegiis, sed solummodo earum Indulgentiis, & gratiis spiritualibus, ut patet ex Decreto relato supra *art.1. n.41 & sequent.* Unde pro dirimendis controversiis sunt observanda Decreta Sacrarum Congregationum, quæ 2
pluries sanxerunt Benedictiones solemnes Olivarum, Cinerum, & Candelarum, Benedictiones Fontis Baptismalis, Benedictionem super populum cum Sacramento Eucharistiæ, Missam Solemnem feriæ V. in Cœna Domini, & Missarum Solemnium celebrationem, & alia hujusmodi pertinere ad Parochos, & fieri non posse in Oratoriis publicis Confraternitatum; & signanter Sacra Congregatio Concil. *in Mantuana Jurium Parochialium 3. Julii 1676. ad 6. & 7. dubium*, in *Nullius Nonantulana Jurium Parochialium 17. Februar.1685. ad secundum, & in Bononien. Jurium Parochialium 17. Novembris 1691. ad tertium, & in Regien.5. Augusti 1719.* ubi pro Canonicis Collegiatæ Novellariæ cum Confratribus Sanctissimi Rosarii fuerunt proposita, & resoluta sequentia dubia.

1. *An annuente, & permittente Archipresbytero, & Parocho possit Archiconfraternitas SS. Rosarii adimplere onera Missarum, & Anniversariorum sibi injuncta mediantibus Præsbyteris exteris sibi benevisis; sive potius teneatur uti Ministerio Canonicorum Collegiatæ, & quatenus affirmative quoad secundam partem.*
2. *An prædicti Canonici tempore celebrationis Missarum Cantatarum celebrandarum in eodem Altari non recedendo ab eodem Choro, possint ibidem Missis Cantatis assistere.*
3. *An, & in qua summa præstanda sit eleemosyna pro dictis Missis tam lectis, quam cantatis.*
4. *An Confraternitas possit de licentia, & consensu d. Parochi exponere infra annum in Capella SS. Rosarii pubblicæ venerationi SS. Eucharistiæ Sacramentum, sive potius requiratur licentia Ordinarii.*
5. *A Confratres, annuente, & permittente d. Archipresbytero, facere possint Processiones intra & extra Ecclesiam sine interventu Canonicorum.*
6. *An, & a quo sit determinanda via Processionum, quæ fiunt extra Ecclesiam, & per Parochiam?*
7. *An permittente D. Archipresbyt. possit d. Archiconfraternitas erigere in dd. Processionibus propriam Crucem.*
8. *An de licentia ejusdem Archipresbyteri possit d. Confraternitas pulsari facere Organa; & Campanas d. Ecclesiæ; sive potius circa præmissa requiratur quoque consensus Canonicorum.*
9. *An permittente Archipresbytero, & Parocho possint Confratres impedire Canonicis celebrationem*

nem Missarum in eodem Altari SS. Rosarii, & quatenus negative.

10. *An Canonici teneantur concurrere ad manutentionem Altaris & Capellæ?*

11. *An prædictus Archipresbyter, & Canonici teneantur applicare Missam Conventualem pro Benefactoribus in casu &c.*

Resolutiones dubiorum hujus causæ sub titulo *Regien.* propositæ in Congr. Conc. *die* 5. *Aug.* 1719. sunt sequentes.

Ad primum, *Negative quo ad primam partem; Affirmative quo ad secundam.*

Ad 2. *Affirmative, dummodo non assistant in Sacristia.*

Ad 3. *Præstandam esse eleemosynam tam pro Missis lectis, quam pro cantatis juxta morem loci.*

Ad 4. *Negative quo ad primam partem, affirmative quoad secundam.*

Ad 5. *Ad primam dubii partem, & ad secundam negative, dummodo non agatur de Processionibus, quæ fiunt ex Instituto Confraternitatis, & in quibus sufficit, quod Canonici sint vocati.*

Ad 6. *esse determinandam a Præfecto Chori interveniente Capitulo.*

Ad 7. *Negative.*

Ad 8. *Negative ad primam dubii partem, Affirmative ad secundam.*

Ad 9. *Negative.*

Ad 10. *Negative.*

Ad 11. *Demum affirmative*, cum addito in omnibus dictis dubiis, quod caussa amplius non proponeretur.

Et in *Cremon.* pro Confraternitate Mortis, & Orationis Oppidi Casalis Majoris Cremonensis Diœcesis cum Archipresbytero S. Leonardi ejusdem Oppidi, ubi fuerunt proposita, & resoluta sequentia dubia.

1. *An Præposito S. Leonardi invitato, & renuente, aut impedito intervenire Processioni occasione Festi Nativitatis B. Mariæ Virginis, adhuc Confratres Mortis oppidi Casalis Majoris illam facere possint absque licentia d. Parochi in casu &c.*

2. *An dd. Confratres facere possint eamdem Processionem cum interventu Capellani, aut alterius Sacerdotis per ipsos, non autem per Præpositum nominandi.*

3. *An Præposito S. Leonardi, & simul Confratri dictæ Confraternitatis competerent duo suffragia, vel unum dumtaxat in Congregationibus ejusdem Confraternitatis.*

Super quibus dubiis propositis in Congregatione habita *die* 5. *Junii* 1723. quo ad primum emanavit resolutio; *Affirmative* intra ambitum Oratorii, extra vero *negative*, nisi accedat, licentia Episcopi; Ad secundum *affirmative*, Ad tertium *Negative* quo ad primam, & *affirmative* quod secundam partem, Et die 13. April. 1726. propositis in Congr. Concilii sequentibus quatuor dubiis:

1. *An sit standum, vel recedendum a decisis sub die 5. Junii 1723. quo ad secundum dubium?*

2. *An Confraternitas Orationis, & Mortis Oppidi Casalis Majoris aggreg. Confraternitati Urbis possit sine licentia Episcopi in suo Oratorio exponere Eucharistiam infra annum, & præcipue XL. Horarum in Octava Defunctorum, aliasque functiones peragere, juxta assertum institutum in casu &c.* & quatenus negative.

3. *An sufficiat semel dictam licentiam petere tam pro expositione infra annum, quam LX. Horarum, aliisque functionibus, juxta d. ass. Institutum, seu potius illa requiratur, toties, quoties.*

4. *An petita, & non obtenta dicta licentia, habeatur pro concessa in casu &c.*

Ad primum: responsum fuit *in decisis*.

Ad secundum: *negative quo ad primam partem & quoad secundam explicentur functiones.*

Ad tertium; *servetur solitum.*

Ad quartum; *negative & amplius in omnibus.*

Et in Alexandrina pro Confraternitate Sanctæ Mariæ Misericordiæ, & S. Rochi cum Parocho S. Martini fuerunt proposita, & resoluta duo sequentia dubia.

1. *An Confraternitas S. Mariæ Misericordiæ, & S. Rochi Civitatis Alexandrinæ possit sine licentia, & interventu Parochi exponere in suo Oratorio Lignum S. Crucis?*

2. *An eadem Confraternitas possit pariter sine licentia, & interventu Parochi exponere in suo Oratorio SS. Eucharistiam in casu &c.*

Sacra Congreg. Conc. in Alexandrina 21. Februar. 1728. respondit: *Ad utrumque affirmative, accedente licentia Episcopi. Et amplius.*

Confraternitas potest facere suas Congregationes absque licentia, & interessentia Parochi; Sac. Congr. Conc. *in Novarien.* 24. *Septembris* 1718. *ad nonum dubium.* Et Capellanus Confraternitatis potest in suo Oratorio, benedicere candelas pro Confratribus, & sororibus in Festo Purificationis B. M. V. *in respons. ad* 13. *dubium.*

Parochus debet a Confraternitate invitari, ut præsideat in Congregationibus faciendis tam in imbussolationibus, & extractione Priorum, ac Officialium, quam in redditione rationum; Sac. Congr. Conc. *in Bononien.* 15. *Mart.* 1728. *ad* 2. *dub.* Non debet tamen invitari, ut præsideat Congregationibus faciendis pro distributione dotium, nec non pro his, quæ concernunt temporalia, & rerum Oeconomiam; *Ibid. ad* 5. *dub.*

Decretis Sacræ Congregationis Concilii consonant 2
resolutiones Sacræ Congregationis Episcop. & Regular. *in una Rhegien.* inter Monasterium, & Monachos S. Petri Congregationis, Cassinensium, & Confraternitatem Sanctissimi Sacramenti dictæ Civitatis, in qua propositis dubiis:

1. *An Confraternitas sit exempta a Jurisdictione Ordinarii?*

2. *An eidem Confraternitati competat facultas retinendi*

tinendi Campanas obstrepentes in culmine Oratorii?

3. *Processiones faciendi per Parochiam cum Stola, & Cruce occasione associationis Cadaverum, & similium?*
4. *Continuo asservandi Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, etiam cum illius publica expositione?*
5. *Administrandi publice Sacramentum Confessionis.*
6. *Benedicendi Candelas, Cineres, Olivas?*
7. *Functiones peragendi in Majori Hebdomada, signanter in die Cœnæ Domini?*
8. *Ibique sepeliendi Cadavera absque alio interventu Parochi, istique omnino denegando Jura Parochialia?*

3 Die 5. Junii 1699. Sac. Congreg. referente Eminentissimo Cardinali Tanario, censuit, & decrevit non constare de exemptione, & in reliquis... *inhærendo* (sunt verba Decreti) *Decretis alias desuper editis, censuit respondendum negative.*

4 Decretis Sacrarum Congregationum Concilii, & Episcoporum & Regularium consonant nova Decreta Sacræ Congregationis Rituum, in qua propositis sequentibus dubiis.

1. *An Confraternitates Laicorum legitime erectæ in Ecclesiis Parochialibus, habeant dependentiam a Parocho in explendis functionibus Ecclesiasticis non Parochialibus?*
2. *An dictæ Confraternitates erectæ in Capellis, vel Oratoriis tum publicis, tum privatis adnexis Parochialibus Ecclesiis, ab eis dependentibus, habeant dictam dependentiam a Parocho quo ad dictas functiones?*
3. *An Confraternitates erectæ in aliis Ecclesiis publicis, habeant quoad easdem functiones aliquam dependentiam a Parocho intra cujus Parochiæ limites sitæ sint Ecclesiæ?*
4. *An Confraternitates erectæ in Oratoriis tam publicis, quam privatis sejunctis ab Ecclesiis Parochialibus quo ad dictas functiones Ecclesiasticas, habeant dictam dependentiam a Parocho?*
5. *An Benedictiones, & Distributiones Candelarum, Cinerum, & Palmarum, sint de juribus mere Parochialibus?*
6. *An Benedictiones Mulierum post partum, Fontis Baptismalis, Ignis, Seminis, Ovorum, & similium, sint de juribus mere Parochialibus?*
7. *An functiones omnes Hebdomadæ Sanctæ sint de juribus mere Parochialibus?*
8. *An celebratio Missæ solemnis feria quinta in Cœna Domini, sit de dictis juribus Parochialibus?*
9. *An prima pulsatio Campanarum in Sabbato Sancto sit de juribus Parochialibus?*
10. *An celebratio Missarum Solemnium per annum, sive pro vivis, sive pro defunctis, sit de dictis juribus Parochialibus?*
11. *An Expositio quadraginta horarum, & benedictio, quæ fit super populum, sit de dictis juribus Parochialibus?*
12. *An expositio, quæ fit cum Reliquiis, vel sacris imaginibus, & benedictio, quæ cum eis fit super populum, sit de dictis juribus Parochialibus?*
13. *An functiones in præcedentibus octo dubiis, videlicet a dubio quinto ad duodecimum expressæ, peragi possint in Oratoriis privatis, contradicente Parocho?*
14. *An in dictis Oratoriis privatis Confraternitatum per Confratres statis horis recitari possint horæ Canonicæ cum cantu, vel sine, absque licentia Parochi?*
15. *An in dictis Oratoriis privatis sit licita celebratio Missæ privatæ, assentiente Ordinario loci, & contradicente Parocho?*
16. *An Capellani Confraternitatum possint populo denunciare Festivitates, & vigilias occurrentes in Hebdomada absque licentia Parochi?*
17. *An Parochus invitis Confratribus docere possit Doctrinam Christianam in prædictis Ecclesiis, Oratoriis publicis, vel privatis a Parochiali divisis, & separatis.*
18. *An in sæpe dictis Ecclesiis publicis Confraternitatum possint haberi publicæ Conciones etiam per totum cursum Quadragesimæ, vel Adventus cum licentia Ordinarii, & absque licentia Parochi?*
19. *An in eisdem Ecclesiis possit celebrari Missa sive lecta, sive cantata ante Missam Parochialem, sive lectam, sive cantatam?*
20. *An ad Parochum spectet facere officium funebre super cadaveribus sepeliendis in sæpe dictis Ecclesiis, & Oratoriis publicis Confraternitatum?*
21. *An intra ambitum earumdem Ecclesiarum fieri possint Processiones juxta cujusque Confraternitatis institutum, absque interventu, vel licentia Parochi?*
22. *An eædam Processiones fieri possint extra ambitum dictarum Ecclesiarum absque licentia illorum Parochorum, per quorum territorium transeundum est?*
23. *An in dictis Processionibus Capellani Confraternitatum possint deferre Stolam?*
24. *An Episcopo accedente ad Ecclesias publicas Confraternitatum, quæ non sint Regularium, neque proprium Rectorem Beneficiatum habeant, porrigendum sit Aspersorium a Parocho, in cujus territorio sunt sitæ dictæ Ecclesiæ?*
25. *An earumdem Ecclesiarum, & Confraternitatum Rectores, & Capellanos possit Parochus, cessante alio speciali, ac legitimo titulo, & solo jure Parochialitatis, compellere invitos ad assistendum functionibus Ecclesiæ Parochialis.*
26. *An in sæpe dictis Ecclesiis Confraternitatum, neque Parochialibus, neque Regularibus retineri possit Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum sine speciali Indulto Sedis Apostolicæ?*

27. *Præ-*

27. *Præsupposita facultate retinendi, an possit infra annum publice exponi, sine licentia Ordinarii?*

28. *An possit Parochus se ingerere in Administratione oblationum, vel eleemosynarum in sæpe dictis Ecclesiis recollectarum, vel capsulæ pro illis recipiendis expositæ clavem retinere?*

29. *An in Ecclesia Parochiali Confratres, vel eorum Capellani, immiscere se valeant, invito Parocho, in ejusdem Ecclesiæ functionibus, sive Parochialibus, sive non Parochialibus?*

30. *An Confraternitates sive sint erectæ in Ecclesia Parochiali, sive extra illam, possint pro libito, & juxta uniuscujusque peculiaria statuta, congregationes suas facere, absque interventu, vel licentia Parochi?*

31. *An possint propria bona administrare, atque de illis disponere absque ulla dependentia a Parocho?*

32. *Quando Parochus eisdem Congregationibus intersit de mandato Ordinarii, & tamquam ejus Delegatus, an possit suffragium decisivum ferre: & quatenus affirmative?*

33. *An etiam suffragium duplex?*

Die 10. Decembris 1703. prout infra respondit.

Ad 1. *Affirmative.*
Ad 2. *Affirmative.*
Ad 3. *Negative.*
Ad 4. *Negative.*
Ad 5. *Negative.*
Ad 6. *Negative: sed benedictiones Mulierum, & Fontis Baptismalis fieri debere a Parochis.*
Ad 7. *Negative prout jacet.*
Ad 8. *Negative prout jacet, sed spectare ad Parochum.*
Ad 9. *Negative prout jacet, sed spectare ad Ecclesiam digniorem ad formam* Const. Leon.X. num.22. §.14.
Ad 10. *Negative prout jacet, sed licere Confratribus dumtaxat in Festivitatibus solemnioribus ejusdem Ecclesiæ, vel Oratorii, ut in* Brundusina sub die 1. Junii 1601.
Ad 11. *Negative.*
Ad 12. *Negative, & quo ad benedictiones cum Reliquiis, & Imaginibus serventur Decreta.*
Ad 13. *Satis provisum in superioribus.*
Ad 14. *Affirmative, nisi aliter Ordinarius statuat ex rationabili caussa.*
Ad 15. *Affirmative.*
Ad 16. *Affirmative.*
Ad 17. *Negative.*
Ad 18. *Affirmative.*
Ad 19. *Negative, nisi aliter Episcopus disponat?*
Ad 20. *Affirmative, quando tumulandus est subditus Parocho, intra cujus fines est Ecclesia, vel Oratorium.*
Ad 21. *Affirmative.*
Ad 22. *Negative, nisi adsit licentia Episcopi.*
Ad 23. *Negative extra propriam Ecclesiam.*
Ad 24. *Negative.*
Ad 25. *Negative.*
Ad 26. *Negative.*
Ad 27. *Negative.*
Ad 28. *Negative.*
Ad 29. *Negative.*
Ad 30. *Affirmative, dummodo non impediant functiones, & divina Officia.*
Ad 31. *Affirmative.*
Ad 32. *Negative.*
Ad 33. *Negative.*

Supplementa Auctoris.

Ad rem adhuc attendendæ sunt Resolutiones Sac. Congregationis Concilii desuper editæ, quas videre est in *Appendice* hujus Bibliothecæ, nempe sub *num.16.* in Lancianen. *Confraternitatis; num.45.* in Novarien. *Aggregationis; num. 69. & 97.* in Cremonen. *num.117.* in Maceraten. *num.123.* in Alexandrina; *num.124.* in Bononien. *num.199.* in Firmana *Jurium Parochialium; num.200. & 204.* in Juvenacen. *Administrationis; num.217.* in Hortana *Jurium Parochialium; num.224.* in Senogalien. *Juris sepeliendi, num.245.* in Viterbien. *num.263.* in Fanen. *Procurationis; num.346.* in Apten. & ad uberiorem notitiam videri possunt quæ scite & erudite more suo tradit Bened. XIV. Institut. Eccles. 105. a num.93. ad plures sequentes; cujus fragmenta quidem habes inter additiones ad hunc tit. *Confraternitas* singulis articulis appositas, sed institutio illa 105. omnino in fonte consulenda est in præsenti materia. 5

Ad complementum tamen advertenda sunt, quæ tradit eruditissimus P. Gaudentius de Janua in suo eximio Opere Romæ impresso anno 1748. *de Visitatione, cap.3. dubit.9. sect.2. numer.22. par. 321. ibi.* Cæterum regula generalis est pro Confraternitatibus, licet aggregatis, ac etiam speciali quolibet privilegio munitis: quod aliqua quidem exercere queunt sine licentia Parochi; immo hoc contradicente, sed numquam absque Ordinarii placito, atque consensu; ut quantum ad aggregatas clare legitur in Lunen. Sarzanen 19. *Augusti.* 1690. *decr. lib.*40. in Novarien. *pariter Aggregationis* 24. *Septembris* 1718. *decr. lib.*68. in responsis utrobique ad plura dubia, in quibus auctoritas Ordinarii ejusque jurisdictio semper præservatur; Et quantum ad alias, specialibus utcumque privilegiis munitas, colligitur ex *Mileten.* 18. *Septembris* 1690. ubi Confraternitas Sanctissimi Sacramenti exempta in sui erectione, medio privilegio Apostolico ante Concilium concesso, a jurisdictione Ordinarii, cum facultate retinendi Tabernacula, & asservandi Sanctissimum Sacramentum, declaratum fuit; quod potuerit continuare in celebratione Solemnitatis Corporis Christi cum expositione ejusdem Venerabilis a Dominica Palmarum usque ad Feriam tertiam Majoris hebdomadæ, nec non in qualibet sexta feria mensis Martii, *Arbitrio tamen Episcopi tantum; decr. lib.*40. Prout ibidem neque sustinetur exemptio a jurisdictione, & Visitatione Episcopi ejusdem, licet in privilegio expressa. Quod confirmatum fuit *in Sutrina Jurisdictionis* 7. *Decemb.* 1715. videlicet: quod jure Ordinario possit Episcopus visitare Ecclesiam, & Hospitale a Confraternitate laicali gubernatum; 6

atque

atque exigere quolibet anno rationem administrationis dictæ Ecclesiæ, & Hospitalis : *Non obstante asserto Brevi , concedente Officialibus ejusque Hospitalis administrationem independentem* ; *decr. lib.65.*

7 Distincta, his non obstantibus, in dies privilegia hujusmodi aggregatæ Confraternitates non cessant prætendere, quæ per Ordinarios iisdem denegantur; propterea non abs re erit quædam alia referre contra hujusmodi prætensiones S. C. C. Decreta. Et primo generaliter sancitur: quod Capellani Confraternitatum aggregatarum Archiconfraternitatibus Urbis, non possunt in Ecclesiis Confraternitatum ministrare Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ Fidelibus ad eas confluentibus, sine speciali licentia Episcop. *in Lunen. Sarzanen.* 29. *Augusti* 1690. *ad tertium decr. lib.*40. Neque possunt in die Purificationis B. V. Feria 4. Cinerum, & Dominica Palmarum peragere benedictiones solemnes Candelarum, Cinerum, & Palmarum in eadem Ecclesia; immo neque privatim in Sacrario; ut in eadem *Lunen. Sarzanen. ad quartum*. Putarem tamen, quod hæ benedictiones prohibeantur speciatim, quantum ad affluentem populum; ut in responsione præcedente; nec dubito, quin pro Confratribus solis ad Functiones, & Officia concurrentibus possint expleri, annuente præsertim, & approbante Episcopo : ex Bulla Clementis VIII. In solemnioribus item Festivitatibus non possunt Capellani præfati canere Missas, & Vesperas, absque licentia Parochi; ut *in Lunen. eadem* in respons. *ad quintum*, neque in Processionibus extra Oratorium deferre Stolam; possunt tamen in Processionibus intra idem; ut *in Cremonen.* 23. *Januar.* 1706. *ad nonum decr. lib.* 56. *Novarien.* 24. *Septemb.* 1718. *ad* 6. *decr. lib.*68. Quod etiam intelligendum venit, nisi licentia Episcopi accedat, cujus jurisdictioni ipsi, & Parochi subduntur ex dictis. Idem concluditur, quantum ad expositionem Reliquiarum; ex declaratione S. C. C. *in Alexandrina* 21. *Febr.* 1728. in qua rescriptum fuit : Quod Confraternitas aggregata Archiconfraternitati Urbis valeat sine licentia, & interventu Parochi, accedente tamen licentia Episcopi, exponere in suo Oratorio Lignum Sanctæ Crucis; *lib. decr.* 78. & in Thesaur. *resol. tom.*4. Confraternitates deinde in specie aggregatæ Basilicæ Lateran. vigore dictæ aggregationis non possunt prætendere erectionem in propriis Oratoriis, vel Ecclesiis, Scalæ Sanctæ sic nuncupatæ, cum indulgentiis Scalæ Sanctæ de Urbe ; *In Neapolitana Indulgentiarum* 9. *Jun.* 1717. *ad primum decr. lib.*67. Idcirco possunt ab Ordinario compelli ad removendum lapidem, positum super Scalam cum inscriptione; pro Visitantibus quotidie *Indulgentiæ, sicut in Basilica Lateranensi*; ibidem *in Neapolitana ad tertium*. Similiter Confraternitas Mortis aggregata Archiconfraternitati Mortis Urbis non potest sine licentia Episcopi exponere in proprio Oratorio Sanctissimam Eucharistiam infra annum, & præcipue in functione quadraginta horarum, per Octavam defunctorum. Ita *in Cremonen.* 13. *Apr.* 1726. *ad secundum decr. lib.*76. An autem sufficiat semel dictam licentiam petere: tum pro expositione intra annum, tum quadraginta horarum; Responsum fuit in dicta *Cremonen. Ad tertium servetur solitum*; Cum expressione tamen, quod licentia petita, & non obtenta, nequaquam habeatur pro concessa : ibi eadem hæc Confraternitas Mortis aggregata non potest sepelire Cadavera occisorum in Ecclesia Parochiali, quoties paratus est ea sepelire ipsemet Parochus; *in Novarien. Aggregationis* 24. *Septemb.* 1718. *ad* 10. *decr. lib.*68. *&* 13. *Jun.* 1720. *lib. decr.*70. Quamvis Parocho recusante non solum privilegium habeat ea sepeliendi, sed Ecclesiæ fores aperiendi per vim; In dicta *Novarien.* 1718. *ad* 11. Hæc ille expressis verbis.

Quo ad discordias inter Parochos, & Rectores, seu Capellanos distinctarum Ecclesiarum, seu Oratoriorum existentium intra limites Parochiæ, sine ulla Confraternitate, seu Societate, attendenda sunt Decreta Sac. Congrer. Concil. *in Forolivien. Jurium Parochialium* 18. *Novemb.* 1684. nempe, *quod non liceat Parocho quæstuare in Ecclesia sita intra limites Parochiæ, quæ sit Patronalis, vel quæ habeat proprium Rectorem in Respon. ad primum*; Item *quod non liceat retinere claves capsulæ eleemosynarum existentis in eadem Ecclesia in Respons. ad secundum*; Item *quod possit Rector ejusdem Ecclesiæ ibidem Missam celebrare ante Missam celebratam a Parocho; nisi aliter Episcopus statuat in Respons. ad* 5. *ibid. lib. Decr.*34. Et *in Melevitana Jurium Parochialium* 22. *Jun. &* 20. *Sept.*1715. videlicet, *Non ad Parochum, sed ad Rectorem Ecclesiæ sitæ intra limites Parochiæ, spectare deputationem, seu electionem Diaconi, & Subdiaconi assistentis celebrationis Missæ solemnis in dicta Ecclesia &c. occasione alicujus Festivitatis, & si ejusmodi Ecclesia careat Rectore, deputatio pertineret ad Patronum, & si non adsit Patronus, ad Custodes, seu Syndicos deputatos ab Episcopo, lib.* 75. *decretor.* attentis item decis. Rotæ *in Civitatis Plebis* 3. *Jul.* 1705. coram Molines, *&* 6. *Jun.* coram Ansaldo. 8

Item attendenda sunt decreta *in Thelesina Anniversarii, & Missæ solemnis*, in qua ad dubia; 1. *An celebratio Missæ solemnis pro defunctis cum Anniversario in Ecclesia S. Nicolai sita infra limites Parochialis, & Collegiatæ Ecclesiæ Sancti Martini Civitatis Cerreti, spectet ad Archipresbyterum, & Canonicos dictæ Collegiatæ privative quo ad omnes, sive potius ad Capellanum dictæ Ecclesiæ cum facultate assumendi in dicta Missa, & Anniversario Presbyteros sibi benevisos?* 2. *An celebratio Missæ solemnis cum primis, & secundis Vesperis in die Festo S. Nicolai spectet ad dictum Archipresbyterum; vel potius ad Capellanum dictæ Ecclesiæ independenter, & sine licentia Parochi, & cum facultate assumendi Presbyteros, quos voluerit in casu &c.* S.Cong.Concil. *die* 9. *Febr.*1732. respondit: *Ad utrumque Negative quoad primam partem, & affirmative quoad secundam, amplius*: apud Thesaurum Resolut. *tom.*5. *in d. Thelesina*. 9

Item attendenda sunt decreta a Sac.Congr. Concilii in Asculana *Jurium, & Functionum Parochialium* sub *die* 29. *August.* 1733. jam relata in tom.9. sub *num.*165. Vide ibi, & adverte, quod ubi in ipsa ad V. dubium *An idem Rector teneatur permittere, ut Parochus doceat in dicto Oratorio Doctrinam Christianam, vel possit hoc impedire?* Sac. Congregatio respon- 10

pondit; *Arbitrio Ordinarii*; attamen Sac. Congregatio Rituum in celeberrimis Decretis Urbis & orbis *sub die* 10. *Decemb.*1703. a Sanctissimo approbatis, quo ad hoc jam resolverat contra Parochum. Vide ipsa Decreta hoc ipso in *artic. num.*4. supra relata, in responsione ad *decimum septimum*. Item observanda sunt Decreta in *Nullius*, *seu* Nonantulana *Jurium Parochialium* sub die 28. *Jun.*1744. jam adducta in tom.9. in Appendice sub *num.*265.

Additiones ex aliena manu.

31 Si qua est Resolutio alicujus Sac. Congregationis, quæ finem imponere valeat dissidiis Parochos inter & Confraternitates, ea certe est anno 1704. edita a Sac. Congreg. Rituum, & a Summo Pontifice, ut refert Bened. XIV. *Instit. Eccles.*105. *numer.*92. approbata, quam refert Auctor *num.*4.

32 Statuit dicta Sac. Cong. discrimen Confraternitates Sæcularium erectas in Ecclesiis Parochialibus, aut Sacellis, vel Oratoriis publicis, vel privatis, quæ a parochia dependent, ipsique adjiciuntur, inter, & Confraternitates constitutas in publicis Ecclesiis, aut Oratoriis publicis, quæ intra ipsius
33 limites posita sunt; & fere omnia tribuit Parochis in Confraternitates primi generis, non item in Confraternitates secundi generis.

34 Post hanc resolutionem S. Congregationis Rituum nonnulli Scriptores putant; plura in Confraternitatibus, & ab eorum Capellanis fieri haud posse, licet Sac. Congreg. statuerit illa ad jus Parochiale minime pertinere, nam inquiunt, multa inter jura Parochialia non recensentur, sed inter munia
35 solis Parochis in suis ditione convenientia. Ut autem hanc opinionem comprobent, allegant Decreta Sac. Congregationum, quibus sancitur hoc, vel illud spectare ad Parochum, non autem Sodalitiis, eo-
36 rumque Capellanis tribuenda. Inter alios vero Baptistellus Fulginatensis Episcopus *in appendice ad suam Synodum pag.* 257. *Benedictiones* (ait) *Cinerum, Candelarum; Ramorum Olivæ, Ovorum, delationes Sanctissimi Sacramenti, Missæ, ac Vesperæ solemnes, aliaque Ecclesiasticæ functiones, quæ etsi stricte de juribus Parochialibus non sunt, aliquam tamen cum eis connexionem & affinitatem habent, juxta communem infrascriptorum Doctorum sententiam, non ad Confraternitates, earumque Capellanos, sed ad Parochos spectant, excepto casu quo Parochus ipse requisitus hujusmodi functiones se gratis exhibere nolle, alias non posse declaravit.*

37 Confutat vero hos Bened. XIV. *dict. Instit. Ecclesiast.*105. *a num.*100. *ad num.* 111. una monens præter jura Parochialia functiones quoque alias dari, quæ cum iisdem juribus ita implicitæ, & connexæ sunt, ut soli Parocho liceat ipsas in sua ditione exer-
38 cere. Vide omnino eumdem, tum Rot. *cor. Coccin. decis.* 2089, *coram Molin, decis.* 990, & *cor. Lancett, dec.* 988.

ARTICULUS III.

Confraternitates, quo ad illa, quæ respectu ipsarum Episcopus potest facere, vel non.

Confraternitates Laicorum cum usu Saccorum 1
non solum in propriis Oratoriis, sed etiam in Regularium Ecclesiis, in quibus reperiuntur erectæ, possunt visitari ab Episcopo in his, quæ respiciunt administrationem, & adimplementum onerum, vel relationem habent ad Confratres; Sac. Congreg. Episcop. & Regul. *in una S. Angeli* 2. *Augusti.*1581. *in Bisaccin.*12. *Jun.*1582. *in Caven.*22. *Februar.*1595. *in Thelesina* 20. *Augusti.* 1596. *in Derthonen.* 22. *Mart.* 1604. *in Aquens.* 3. *Decembr.* 1610. *in Vercellen.* 17. *Jul.* 1625. *in Leopolien.* 31. *Januar.* 1642. Sac. Congreg. Concil. *in Nucerina Paganorum* 23. *Jun.*1629. & *in Urbanien.* 23. *Septemb.* 1690. item S. Congr. Episcop. & Regul. *in Fanen.*10. *Aprilis* 1693. & *in Hieracen.*14. *Novembris* 1698. directa Episcopo illius Civitatis Epistola pro ut sequitur: *Questi* 2
Eminentissimi miei Signori m' hanno commandato di significarle, che da questa S.C. de' Vescovi, e Regolari, è stato più volte risoluto, che gli Ordinarj possono visitare le Confraternite dei Laici, erette nelle Chiese de' Regolari, ed altre persone esenti, non solo in quanto agli beni ed entrate loro, con rivedere i conti, ma anche le Cappelle stesse in quanto a quello, che risguarda l' amministrazione, ed altri obblighi personali, che spettano alla Compagnia, e Confrati ascritti a quella, cioè in riconoscere se l' entrate, ed elemosine, che si danno per adornare, e mantenimento della Cappella, e per accrescere ivi il culto Divino, e divozione del Popolo, siano spese fedelmente, e con effetto s'impieghino ad utilità, ed in beneficio della stessa Cappella, e non in altri usi, non toccando però il restante, che spetta alla cura, e totale amministrazione de' Frati, e Regolari; che son Padroni di tutto il Corpo della Chiesa, dove souo dette Cappelle e e Confraternite, come gli Altari, Immagini, ed altre cose materiali affisse, ed utensili Sacri applicati a quelle, sopra de' quali nè i Vescovi, nè altri Ordinarii hanno da ingerirsi, nè usar alcuna giurisdizione, e sopraintendenza; a segno tale, che non l' è permesso usar alcun atto giurisdizionale nelle suddette Chiese de' Regolari, fuora di quanto s' è detto di sopra. Onde V. S. dovrà governarsi in questa conformità, che tale è sempre stato il senso della Sacra Congregazione. Ubi vides non posse Episcopum vi- 3
sitare Ecclesias vel Altaria etiam pro servitio dictarum Confraternitatum a Regularibus assignata, nisi quo ad onera: prout jam declaraverat Sac. Congreg. Episcop. & Regul. *in Bisaccen.*12. *Jun.* 1582. Immo 4
neque visitare potest Episcopus Altaria; & Capellas in Regularium Ecclesiis per Sæcularium Confraternitates constructa, ut declaravit eadem S. C. Episc. & Regul. *in Papien.*22. *Aug.* 1615. & *in Tarracon.*22. *Januar.* 1616. apud Barb. *Apostolicar. decis. collectan.*728 *num.*15.

Confraternitates Laicorum visitari possunt ab Epis- 5
copis, etiamsi essent erectæ in Ecclesiis, seu Oratoriis fundatis, & extructis in solo, & territorio Religionis Hierosolymitanæ, prout partibus contradicen-

dicentibus decisum fuit a Sac. Congreg. Concil. *in Novarien. Orat.* 17. *Novembris* 1686. in qua fuit declaratum, & firmatum, quod Ordinarius potest visitare Oratorium: & Confraternitatem, & cogere Officiales ad reddendam rationem, absque interventu alicujus personæ e Religione Hierosolymitana deputandæ, & prohibere Confessariis, ne Confessiones Confratrum, & aliorum audiant in Oratorio
6 absque Episcopi facultate. Quinimmo Episcopi visitare possunt etiam Confraternitates, quæ non a primæva sua fundatione sunt sub immediata Regum protectione, sed solum ex post sub sui immediata protectione sunt a Rege acceptæ; ad hoc enim ut Confraternitates, aliaque Pia Loca existentia sub immediata protectione Regum sint immunia a Visitatione Ordinariorum, debent esse talia a primæva sua fundatione, cum hæc protectio non concedatur, nisi a Sede Apostolica, & in ipso actu fundationis dumtaxat; Si enim Confraternitates, & alia pia loca accipiantur ex post a Rege sub immediata sui protectione, non eximuntur a jurisdictione Ordinarii, ut patet in responsionibus datis ad sequentia dubia in simi-
7 li de Hospitali: *In una Messanen. fuit dubitatum*, Primo: *An Hospitale alias non exemptum, si accipiatur a Rege sub immediata sui protectione eximatur a jurisdictione Ordinarii, ita ut ab eo visitari non possit, juxta Sac. Conc. Trid. dispositionem sess.* 22. *cap.* 8. *de reform.* Secundo: *An Hospitales, in quo Rex habet juspatronatus, si alias exemptum non fuerit, visitari possit ab Ordinario?* Tertio: *An per immemorabilem consuetudinem non visitandi aliquod Hospitale excludatur Ordinarius a jure illud in posterum visitandi? Die* 11. *Decembr.* 1611. Sacr Congr. Concil. Ad primum respondit, *Hospitale alias non exemptum non ideo esse immune ab Ordinarii jurisdictione, etiamsi acceptum fuerit a Rege sub immediata ejus protectione, ac propterea hoc non obstare, quo minus ab Archiepiscopo visitari valeat*, Ad secundum, *Hospitale, in quo Rex habet juspatronatus, si alias exemptum non fuerit, utique posse ab Ordinario visitari*. Ad tertium, *Ejusmodi consuetudinem etiam immemorabilem esse sublatam decreto cap.* 8. *sess.* 22. *de reform. ac proinde per eam numquam excludi Ordinarium a jure Hos-*
8 *pitalia visitandi*. Et ratio est, quia Concilium *cap.* 8. *sess.* 22. *de reform.* in quo excipiuntur Pia Loca, quæ sub protectione Regum existunt, nequaquam jurisdictioni Ordinarii in aliquo derogavit, aut detraxit respectu talium locorum, ut respondit Sac. Cong. Concil. *in Neapolitana* 12. *Decemb.* 1601. nec tribuit aliquam novam exemptionem prædictis locis, sed tantum præservat, si quam prius habebant, ut sæpius declaravit Sac. Congr. ejusdem Concil. & signanter re diligenter examinata *die* 12. *Decemb.* 1602. *in eadem Neapolitana*.

9 Administratores Confraternitatum, sicut & aliorum Piorum Locorum possunt compelli ab Episcopis ad reddendam rationem administrationis, & ad asportandum libros administrationis etiam ad Palatium Episcopale, si sint in loco residentiæ, seu alterius stationis, & permanentiæ Episcopi; Sacr. Congreg. Concil. *in Narnien.* 8. *Augusti* 1693. *Montisfalisci* 27. *Augusti* 1695. *in Hispalan. Visitationis* 18. *Augusti* 1696. *in Novarien.* 17. *Novemb.* 1696. *in Calaguritana Visitationis* 18. *Junii* 1701. *& in Ortonen.* 2. *Maii* 1704. Vide verb. *Administrator n.* 20. Etiamsi tales admini- 10
stratores rationem administrationis aliis reddere solerent, adhuc vigore dispositionis Concilii principaliter erit adhibendus Episcopus; Sacr. Congregat. Concil. *in Conversanen.* 2. *Martii.* 1697. *& in Milevitana* 20. *Martii* 1700. Immo redditio rationis admi- 11
nistrationis danda est Ordinariis etiam a Confraternitatibus, aliisque Locis Piis, quæ sunt sub immediata Regum protectione: Et ratio est, quia exceptio locorum, quæ sunt sub immediata Regum protectione non legitur nisi *in cap.* 8. *sess.* 22. *de reformat.* in quo capite, ut legenti patet, agitur tantum de jure visitandi; non autem *in c. IX. ejusdem sess.* 22. ubi agitur de rationibus Ordinario reddendis; Caput enim VIII. restringit se ad dispositionem juris communis dicens: *In casibus a jure communi concessis*; sed caput IX. loquitur indistincte, & generaliter etiam in casibus a jure jam non concessis, ut pluries declaravit Sac. Congregatio ejusdem Concilii, & expresse *in Gravinens.* 9. *Augusti* 1569. Et ideo ut refert Pignatell. *tom.* 1. 12
consult. 45. *num.* 46. *&* 47. Sacra Congregatio Concil. sæpius respondit in Neapolitana ut sequitur: Sacra Congreg. &c. *censuit. c. VIII. sess.* 22. *de reform. Conc. Trident. intelligi, & habere locum in casibus a jure communi permissis. Licere tamen Ordinario ab eis rationem administrationis exigere ex Decreto c.* 9. *ejusdem sessionis, nulla habita ratione juris communis*. Ex quo 13
patet, dicit citatus Doctor, Concilium ampliorem facultatem tribuisse Episcopis in rationibus exigendis quam in Visitatione Piorum Locorum; ideo non mirum, si quo ad Visitationem excipit loca sub Regum protectione existentia; secus vero quo ad reddendas rationes, ut etiam notat, & tenet Barbosa *Apostolicarum Decisionum collectan.* 13. *verb. Administrator num.* 2. ubi citat Decretum supradictum Sacræ Congregationis Concil. *in Neapolitana* 11. *Augusti* 1618. & Sellius *in select. Canon cap.* 23. *num.* 5.

Episcopus manutenendus est in quasi possessione 14
cogendi Confraternitates Laicorum, quæ utuntur sacco, per Edicta pœnalia, exactionem pœnarum, aliaque juris, & facti remedia, ad conveniendum solitis Processionibus, non obstante aggregatione, nisi haberent privilegium speciale exemptionis; Sac. Congreg. Episcop. & Regul. *in Viterbien.* 9. *Decembris* 1586. *in Turritana* 16. *Octobris* 1600. *in Nolana* 2. *Maii* 1601. *in Papien.* 15. *Februarii* 1622. *in Camerinen.* 16. *Julii* 1624. *in Florentina Violationis Interdicti ad relationem Eminentiss. Card. de Abdua*, 2. *Februar.* 1692. Et in casu quod adsit consuetudo, 15
sic decrevit etiam Sac. Congreg. Conc. *in Nucerina Paganorum* 15. *Aprilis* 1690. *& in Novarien. Processionum* 16. *Aprilis* 1692. Ordinarius, seu Episco- 16
pus potest per seipsum, vel per suum Delegatum intervenire, & assistere Congregationibus Confraternitatum, & electionibus Officialium, modo non faciat novitates; Sac. Congr. Episc. & Regul. *in Ragusina* 1. *Aprilis* 1596. *& in Consentina* 14. *Julii* 1600. Immo potest Episcopus per se ipsum, vel per suum 17
delegatum intervenire, & assistere Congregationibus Confratrum, etiamsi fiant in Ecclesiis, & Oratoriis Regularium, in quibus reperiuntur Societates erectæ, absque eo quod possit excludi; ut respondit Sac. Congr. Episc. & Regul. *in Cæsenaten.* 24. *Novembris* 1690. votum tamen dare non debet, ut respon-

dit Sac. Congr. Conc. *in Senogallien.* 4. *Junii* 1707.
18 Episcopus pro contributione Seminarii potest taxare
Confraternitatum bona, quatenus sint Ecclesiastica;
Sac. Congr. Conc. *in Signina* 18. *Novemb.* 1628.
19 Supposita taxa pro Seminario cum solutione conti-
nuata ultra triginta annos tenentur Confraternitates
ad illius solutionem in futurum, quia ex solutione
tot annorum præsumitur, vel quod bona sint Eccle-
siastica, vel quod aliquod Beneficium sit eis unitum,
& ideo potest Episcopus illas compellere remediis
censurarum Ecclesiasticarum, sequestrationis fru-
ctuum, & similium; Sac. Congreg. Concil. *in Tu-*
*dertina ad cap.*18. *sess.*23. *de reform.*5. *Novemb.*1644.
20 Confraternitates tenentur contribuere pro victualibus
Visitatoris, seu Episcopi visitantis; Sac. Congr.
Conc. *in Dertonen. ad cap.* 3. *sess.*24. *de reformat.* 4.
21 *Maii* 1652. *in Bojanen.* 14. *Decemb.* 1654. Et non
obstante consuetudine contraria non contribuendi;
Sac. Cong. Conc. *in Signina* 1670. 2. *Augusti*. Serva-
22 ri debet Decretum Episcopi, ne in Oratoriis Confra-
ternitatum celebretur in Festis ante Parochialem,
modo Parochus celebret hora competenti; Sac.
Congr. Episc. *in Cortonen.* 9. *Januar.* 1587. *in Seno-*
gallien. 29. *Januarii* 1613. Vide Decreta relata *art.*2.
*num.*4.
23 Non potest Episcopus se ingerere in administratio-
ne bonorum Confraternitatum Laicorum, dum illa
non dilapidant; Sac. Congr. Episc. & Regular. *in*
24 *Castellaneten.* 14. *Novembris* 1603. Licet enim Epis-
copus possit, immo debeat ad tollendos abusus, &
præjudicia Locorum Piorum, Edictis præcavere, ut
bona fideliter administrentur: non tamen in admi-
nistratione se ingerere valet, sed illam Confratribus
relinquere, reservato sibi jure competente ex Con-
cilii Tridentini dispositione *c.*8. *&* 9. *sess.* 22. nempe
confirmandi Œconomos, & Administratores ele-
ctos, & ab eis exigendi computa administrationis;
nec non etiam juramentum de fideliter administran-
do, pro ut auditis partibus declaravit; Sacra Con-
gregatione Conc. *in Aliphana* 8. *Maii* 1706. & antea
25 *in Ferentina* 15. *Martii* 1704. Episcopus non po-
test prohibere Confraternitatibus Laicorum erectis
auctoritate Ordinaria, ne faciant expensas extraordi-
narias excedentes summam scutorum viginti sine sua
licentia, quemadmodum declaravit Sacra Congr.
Concil. *in Urbinaten.* 10. *Martii* 1663. *ad cap.* 9.
26 *sess.*22. *de reform.* Episcopus non debet compellere
ad unionem Confraternitates; Sac. Congr. Episc. &
27 Regul. *in Narnien.* 13. *Novembris* 1612. Unde Con-
fraternitatum Sanctissimi Nominis Dei, & Sanctissimi
Sacramenti terræ Capitonis Narnien. Dioecesis unio
facta sine aliqua caussa, & absque auctoritate in Visi-
tatione a Vicario Generali Episcopi Narnien. decla-
ratur nulla; Sacra Congr. Rit. *in Narnien. Capito-*
28 *nis* 24. *Januarii* 1615. Nulla Confraternitas impediri
debet, ne accedat ad funera, modo sine Jurium Pa-
rochialium præjudicio; Sac. Congr. Episc. & Regul.
29 *in Camerinen.* 26. *Augusti* 1616. Episcopus impedire
non potest, ne Confratres Societatis Mortis incedant
cum capite caputio cooperto; Sac. Congr. Episcop.
30 & Regul. *in Cajetana* 24. *Julii* 1606. Episcopus non
potest prohibere, vel restringere Confraternitatibus
præsertim aggregatis, solita exercitia, puta Socie-
tati Mortis sepelire Defunctos post horam 23.; Sac.
Congr. Episcop. & Regul. *in Ferrarien.* 11. *Janua-*
rii 1592. Vel facere consuetam disciplinam secreto, 31
& sine lumine, Sac. Cong. Episcopor. & Regular.
in Camerinen. 1. *Septemb.* 1578. Secus de exercitiis 32
insolitis, si possunt esse occasio scandali, vel distur-
bandi antiqua; Sac. Cong. Episcop. & Regular. 17.
April. 1602.
Confraternitates possunt congregari ubi, & quoties 33
magis eis placuerit, etiam absque Episcopi licentia;
Sac. Cong. Episc. & Regul. *in una Nullius Putinia-*
ni 21. *Augusti* 1584. quæ rescripsit Vicario dicti loci,
quod non potuerat prohibere, ne Societas Sacramen-
ti non se congregaret, neque ullam resolutionem
caperet absque sua licentia; Eo enim ipso quod Con-
fraternitas reperitur legitime erecta, habet jus tan-
quam legitimum Collegium se congregandi, quoties
sibi placuerit absque licentia Superioris; Rota *coram*
*Coccin. decis.*2174. *num.*11. *&* 12. Frances *de Eccles.*
Cathedral. cap. 25. *num.* 330. Barbosa *decis. Apost.*
*collect.*27. *num.*12. Ricciul. *Ecclesiast. lucubrat. lib.*4.
*cap.*3. *in princip. & cap.* 5. *num.*5. Monacell. *tom.* 1.
*tit.*6. *formul.*11. *num.*18. 19. *&* 20. ubi mordicus su-
stinet hanc opinionem contra Pignatell. *tom.*9. *con-*
sult. 128. contrariam sententiam tenentem. Unde 34
concludit, quod Episcopus non potest generaliter
prohibere, quod Confraternitates non possint con-
gregari sine licentia, & præsentia Delegati Episcopi
sub pœna nullitatis agendorum, quia est contra juris
dispositionem, cui Episcopus non potest derogare;
Sicque dicit ipse, cum talis prohibitio de jure susti-
neri non valeat universim pro omnibus Congregatio-
nibus, poterit Episcopus ea uti in aliqua re gravi,
quæ involvat præjudicium irreparabile, vel damnum
notabile, per modum tamen hortationis, & num-
quam sub pœna nullitatis, quam infligere actibus
Collegii legitime congregati non potest. Et hæc fuit 35
sententia Eminentissimi Perrucci, qui votum suum
aperire jussus a Sac. Cong. Conc. *in una Pisaur. sub*
diebus 28. *Decemb.* 1697. *&* 14. *Junii* 1698. ita Decre-
tum Episcopi super gubernio Confraternitatum cum
hac prohibitione latum, moderandum esse censuit;
& Sacra Congregatio censuram voti approbavit. Vi-
de Decreta relata *art.*1. *num.*4. *in responsione ad tri-*
gesimum. Capellani Confraternitatum non debent ab 36
Episcopo sine causa amoveri reluctantibus Confratri-
bus, ut censuit Sacra Congreg. Episcop. & Regul.
in Forosempronien. 3. *Octobris* 1692.
* Confratres non possunt quæstuare etiam per pro- 37
priam Ecclesiam, nisi de licentia Ordinarii, ut ex
decreto Sac. Congregationis; Missas vero ex quæ-
stubus illas collectas, celebrandas esse in eadem Ec-
clesia, non vero in Parochiali censuit Sacra Con-
gregatio Concilii; *Institut. Eccles.*105. §.132.

Additiones ex aliena manu.

Quoad potestatem Episcopo competentem visitan- 38
di Confraternitates erectas in Ecclesiis Regularium
exemptorum, celebris est Resolutio Sacræ Congre-
gationis Concilii interpretis *in Nucerina Pagano-*
rum 23. *Junii* 1719. *Sacra &c. Inhærendo declaratio-*
nibus jam factis censuit, Confraternitates Laicorum
in Ecclesiis Regularium exemptorum institutas subesse
jurisdictioni & visitationi Episcopi, illasque ab eo visi-
tari posse, necnon illarum Capellas in iisdem Ecclesiis
Regu-

Regularium existentes, in his tamen quæ Confraternitatum administrationem respiciunt. Et si Confraternitatibus incumbit onus manutenendi Altare, & illius cultum, Episcopum posse visitare circa ea, quæ respiciunt ipsam manutentionem, cultum, & ornamenta Altaris, seu Capellæ, onera Missarum atque divinorum officiorum ibidem celebrandorum, & circa ea omnia, quæ ad obligationem eorumdem Confratrum relationem habent.

39 Hæc autem resolutio licet in casu particulari edita sit, tamen, ut monet Bened. XIV. *Institut. Eccles.* 105. *num.*88. tanquam Lex generalis probata deinde fuit, eique ipsa S. Congreg. se conformavit, quum ejusdem generis causæ propositæ fuerunt, ut in *Consentina Visitationis, & censurarum* 16. *Septemb.*1722. *in Spoletina* 3. *Septembris* 1730. *& in Ravennaten.* 7. *Aprilis* 1731.

40 Confraternitates vero in Lateranensi solo excitatæ Episcopis minime subsunt ob vetustissimum privilegium Bonifacii IX. quod licet a Pio V. abrogatum fuerit, tamen a Sixto V. in pristinum fuit restitutum.

41 Notandum vero, quod tunc valet hoc Privilegium, quum Ecclesiæ, Sacella, sive Confraternitates in eo fundo eriguntur, qui prius ad Basilicam
42 Lateranensem jure dominii pertinebat. Aliter vero se res habet, si postquam hæ sacræ ædes fundatæ fuerint, eidem Basilicæ subjiciantur, annuumque tributum ob hanc causam solvatur; Rota *coram Emerix Jun. dec.* 228. *num.*5. *& seq. & dec.*260. *fer per tot. & coram* Lancett. *dec.* 1385. *num.* 5. *& plur. seq.*

43 Nec omittendum, quod Sixtus V. Episcopo in Ecclesias, aut Oratoria, posita in solo Lateranensi, tribuit idem jus, quod in ipsum Episcopum a Tridentina Synodo confertur. Ideoque delegata jurisdictio Episcopo competit. Poterit itaque Episcopus tamquam delegatus visitare sacras ædes hujusmodi, & Confraternitates. Consule Benedict. XIV. *Instit. Eccles.* 105. *num.*90.

(*) *Novissimæ Additiones ex aliena manu.*

44 De jurisdictione Episcopi in Confraternitates dictum sufficienter est. Dicendum nunc est de Parochi potestate, tum de aliis materiam Confraternitatis respicientibus. Meo judicio juvat hic excribere resolutionem Sac. Cong. Concilii interpretis in *Ferrarien. Confraternitatis* 14. *Septembris* 1782. in qua certe multa sunt ad rem hanc pertinentia.

45 Primum Dubium est; *An Confraternitas Sanctissimi Sacramenti Terræ Bondeni habere debeat dependentiam a Parocho in explendis functionibus Ecclesiasticis, ita ut Parochus præter jus parochiale, & superioritatem in casu &c.* Responsum fuit: *Competere Parocho jus præeminentiæ in functionibus Ecclesiasticis Confraternitatis ad formam Resolutionis S. C. Rituum anni* 1703. *ad primum, & secundum Dubium. In aliis autem actibus ejusdem Confraternitatis posse Parochum habere jus præeminentiæ quatenus eidem præsit ex delegatione Archiepiscopi.*

46 Secundum Dubium; *An competat Confraternitati jus privative quæstuandi in Parochiali Ecclesia, & Parochia pro manutentione olei, lampadis, ceræ & supellectilium pro functionibus Sanctissimi Sacramenti Parochialis Ecclesiæ in casu &c.* Responsum fuit; *Negative & amplius, & quæstuas faciendas esse ad formam Decreti anni* 1779. *Eminentissimi Archiepiscopi.*

Tertium Dubium est; & quatenus negative; *An Confraternitas ultra servitium personale teneatur adimplere supradicta onera ex propriis Oratorii redditibus, seu potius Parochus ex retractu quæstuorum Sanctissimi Sacramenti, & ex propriis Parochiæ redditibus in casu &c.* Fuit responsum *expensas necessarias pro cultu Sanctissimi Sacramenti faciendas esse primum ex quæstuis sive a Parocho, sive a Confraternitate in hanc causam faciendis, deinde ex redditibus bonorum intuitu Sanctissimi Sacramenti a Confraternitate acquisitorum, & in subsidium tandem ex redditibus Parochi & amplius.* 47

Quartum Dubium est; *An Confraternitas subministrare teneatur propria paramenta, sacrasque vestes, & supellectilia pro Ecclesia Parochiali in sacris functionibus quæ non pertinent ad Confraternitatem Sanctissimi Sacramenti in casu &c.* Et quatenus negative. 48

Quintum Dubium est; *An teneatur Confraternitas ad manutentionem ceræ, & supellectilium pro Missa festiva Parochiali, pro canendis Missis, Vesperis in festivis anni diebus, aliisque sacris functionibus peragendis in Ecclesia Parochiali seu potius Parochus ex Parochiæ redditibus in casu &c.* Ad quartum, & ad quintum responsum fuit; *Serventur Decreta Eminentissimi Archiepiscopi Magalotti anni* 1628. *& Eminentissimi del Verme annorum* 1708. *&* 1712. *pro festivitatibus vero, & functionibus non spectantibus ad cultum Sanctissimi Sacramenti provideat Eminentissimus Archiepiscopus prout ipsi opportunum videbitur.* 49

Sextum Dubium est; *An statuta publicata anno* 1780. *sint exequenda in casu &c.* Fuit autem responsum *dilata, & videatur particularitas.* 50

Septimum Dubium est; *An constet de legitima expulsione Confratrum seu potius sint reintegrandi in pristinum statum in casu &c.* Responsum fuit: *Affirmative ad primam partem, ad secundam arbitrio Eminentissimi Archiepiscopi, & amplius.* 51

Octavum Dubium est; *An constet de damnis ita ut sit locus emendationi, & respective restitutioni emolumentorum perceptorum in occasione carcerationis Herculis Ferrarii in casu &c.* Fuitque responsum; *Negative in omnibus, & amplius.* 52

Nonum Dubium est; *An, & quomodo libri, & scripturæ Confraternitatis sint custodiendæ in Archivio ejusdem Confraternitatis in casu &c.* Fuit responsum; *Servandos esse libros, & scripturas in Archivio Confraternitatis ad nutum Archiepiscopi, & amplius.* 53

Decimum Dubium est; *An, quomodo, & quo tempore sint celebrandæ Missæ, audiendæ Confessiones, & pulsandæ campanæ in Oratorio Confraternitatis in casu &c.* Fuit responsum; *Arbitrio Eminentissimi Archiepiscopi, & amplius.* 54

Undecimum Dubium est; *An ad litis expensas teneatur Confraternitas, seu potius Carolus Buinth aliique subscripti, in mandato procuræ in casu &c.* Fuit responsum; *Negative ad primam partem, affirmative ad secundam, & amplius.* (*) 55

ARTICULUS IV.

Confraternitates, quo ad immunitatem a potestate & jurisdictione Laicali.

1 Confraternitates auctoritate Apostolica, vel Ordinaria erectæ subsunt jurisdictioni Episcopi, ac etiam ipsi Confratres, ubi agitur de interesse spiritualitatis, & confraternitatis; Sac.Congregat. Immunitatis *in Papien.* 10. *Septembris* 1629. *lib.*2. *Decr.*
2 *Paul. pag.*6. Cognitio causæ contra Confratres Confraternitatis N. spectat ad Archiepiscopum; Ead.Sac. Congr. Immunit. *in Mediolanen.* 17. *Novemb.* 1654.
3 *l.*5.*Decr.Paul.pag.*57. Sicut & causa contra Confraternitatem habentem requisita spectat ad Judicem Ecclesiasticum; Eadem Sac. Congreg. *in Gravinen.*21.
4 *Sept.* 1663. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.*131. Causæ jam cognitæ a Judice Ecclesiastico circa bona debita Confraternitatibus spectant ad Judicem Ecclesiasticum, nec potest Judex Laicus eas reassumere, seu inhibere; Ead. Sac. Congreg. *in Ortana* 28. *Septemb.* 1694.
5 *lib.*1. *Decret.Valleman.pag.*149. Confraternitates Ecclesiasticæ gaudent exemptione a gabella pro pane, qui ab eisdem datur Custodibus animalium ipsarum Confraternitatum pro eorum victu; Eadem Sacra Congreg. *in Potentina* 24. *Januar.* 1611. *lib.* 4. *Decr.*
6 *Paul. pag.*135. Domus Confraternitatis contigua Ecclesiæ Confratrum gaudet immunitate, etiam quoad confugientes; Ead. Sac. Congr. *in una Civitatis Castelli* 23.*Jul.*1652.*lib.*4.*Decret.Paul.pag.*189.*in Forolivien.*19.*Decemb.*1690. *lib.Decr.Mart.pag.*698. Locata
7 vero Laicis non gaudet; Eadem Sac.Congr.*in Reatina* 14. *Decemb.* 1628. Administratores & Procuratores
8 Confraternitatum, Ecclesiarum, & Capellarum auctoritate Episcopali fundatarum, quarum proventus in Opera Pia insumuntur, etiamsi sæculares, quo ad ea, quæ pertinent ad dictam administrationem, conveniri debent ante forum Ecclesiasticum; Ead. Sac. Congreg. *in Carinolen.*15. *Aug.* 1668. *l.*1.
9 *Decret. Altovit. pag.* 252. Judices sæculares, qui Confraternitates, seu Confratres per præcepta compellunt ad se subjiciendum suis judiciis pro rebus ipsarum Confraternitatum, & pro actibus, quo faciunt in locis sacris, & alios, ut processionum & similium, tamquam usurpatores jurisdictionis Ecclesiasticæ declarandi sunt incurrisse Excommunicationem Bullæ Cœnæ, ex Riccio *in praxi var. resolut.*
10 *cap.*413. Pignatell. *tom.* 2. *consult.* 47. *num.*7. Unde datur facultas absolvendi Gubernatorem, dummodo prius revocet præceptum factum Officialibus Confraternitatis, & omnia alia acta ab ipso facta in præjudicium Jurisdictionis Episcopalis; Sac. Congr. Immunit. *in Alatrina* 13. *Decembr.* 1692. *lib.*1. *Decr. Valleman.pa.*10.
11 Et ad hanc rem facit Epistola scripta Archiepiscopo Mediolani a Sacra Congregatione Immunitatis in hæc verba a Pignatello *loco citat. num.*8. relata: *Questa Sacra Congregazione dell' Immunità Ecclesiastica per rimediare agli abusi, che si vanno introducendo in Milano da quegli Assistenti Regj, che deputa il Senato a tutte le Congregazioni, e Capitoli di Confraternità, Ospedali, e Luoghi Pii, dove congregandosi persone laiche, questi trapassano i limiti della propria autorità, ed instituto, non solo ingerendosi nell' amministrazione dell' entrate, distribuzione di elemosine, adempimento di Legati, elezioni d' Officiali, e governo spirituale de' medesimi, ma col voler ancora aver voto negli stessi Capitoli in grave pregiudizio dell' Immunità Ecclesiastica, dopo matura riflessione ha risoluto, che V. Eminenza proibisca a' detti Assistenti Regj l' uso del votare nelle Congregazioni, e Capitoli, che si fanno negli Ospedali, Confraternità, e Luoghi Pii, e che in oltre s' incarichi alla pastoral sua vigilanza di così far eseguire, ed insieme di non permettere, che tali persone Laiche s' ingeriscano all' amministrazione, e governo de' suddetti Luoghi Pii, al qual effetto si vaglia V. E. delle sue facoltà Ordinarie, il cui esercizio ben si promette la medesima Sacra Congregazione di aver sempre mai ad osservare con zelo unito alla solita prudenza dell' E. V. alla quale bacio umilmente le mani, a' 20. di Settembre 1567.*
Item alia Episcop. Nolano missa ad hunc tenorem: 12
Questa Sagra Congregazione avendo sentito da quanto le ha fatto rappresentare V. S. col suo memoriale, il pregiudizio, che vien inferito alla libertà, e giurisdizione Ecclesiastica dal Reggente della giurisdizione Laica per aver egli ordinato, che i Fratelli di alcune Confraternità di cotesta Diocesi per venire all' elezione de' loro Offiziali non si radunino più come prima per uso inveterato, ma si radunino nelle piazze, senza che v' intervengano gli Ecclesiastici, è venuta in parere, che V. S. in ciò debba procedere, servatis servandis, *come di ragione; e per quanto le occorrerà l' assistenza di Monsignor Nuncio, basterà che V. S. glie ne accenni il bisogno, avendo già egli avuto l' ordine di prestargliela secondo che da lei ne verrà richiesto; a' 22. di Novembre 1667.*

Additiones ex aliena manu.

De materia hujus articuli confer Amostazzo de 13
Causis Piis, & Bassi *de sodalit. qu.*8.*per tot.* ubi una docet, quando Confraternitates dicendæ sint Ecclesiasticæ, quando Laicales.

ARTICULUS V.

Confraternitates, & Confratres quoad sepulturas.

Confraternitatibus potest ab Episcopo concedi 1
privilegium sepulchri; *Sic communiter Doctores teste praxi.* Confratres tamen decedentes non electa 2
sibi explicite sepultura in sepulcro sui Oratorii, seu Confraternitatis, debent sepeliri in Ecclesia Parochiali, si alias non habeant proprium sepulchrum majorum; Sac. Congreg. Concil. *in Neapolitana* 13. *Februarii* 1660. *in respons. ad septimum.* Electio sepulturæ facta a Confratribus collective, & collegialiter, sustinetur, & valet solum pro illis, qui individualiter consenserunt, ut patet ex sequentibus declarationibus, super electione sepulturæ facta, ut sequitur: *Confratres, & consorores consueverunt* 4
collective, & collegialiter per publicum instrumentum eligere sepulturæ suæ locum in Ecclesiis, & signanter Regularium, in quibus eædem sodalitates erectæ reperiuntur, absque tamen voto, juramento, aut pro-

mit-

missione de non revocando electionem; & nuper Confratres Artifices Congreg. Assumptæ erectæ in Ecclesia Presbyterorum Oratorii S. Philippi Nerii per libellum a Sanctissimo D. N. remissum supplicarunt hujusmodi electionis sepulturæ modum validum declarari.

5 *Super his confecto processu per Eminentissimum Archiepiscopum, dataque relatione, quæ in folio per manus Eminentiss. PP. transmittitur, hodie informante tantum Capitulo Ecclesiæ Archiepiscopalis Neapolis quæritur; An hujusmodi electio sepulturæ collective, & collegialiter facta sustineatur in casu, de quo agitur.*

6 *Die* 16. *Maii* 1682. Sac. Congreg. Concil. *&c. respondit sustineri electionem sepulturæ collective factam per Confratres, individualiter consentientes. Et die* 9. *Decemb. ejusdem anni* 1682. *repropoſita hujusmodi caussa, utraque parte ore, & scriptis informante stetit in decisis,* addita clausula .... *revocabiliter tamen.*

F. Card. Columna Præfectus.

A. Altovitus S. C. C. Secretarius.

7 Ubi vides per illa verba, *individualiter consentientes*, aperte denotari, quod Confratres, quamvis collective, & collegialiter sepulturam eligant, adhuc non comprehenduntur illi, qui nominatim, & individualiter non consenserunt, cum Confratres præsentes, & individualiter pro se ipsis consentientes non possint pro aliis absentibus, & successoribus sepulturam eligere, ut declaravit etiam Sac. Congreg. Episcop. & Regul. *in Camerinen.* 18.
8 *Augusti* 1690. Hinc Confratres Confraternitatis etiam erectæ in Cathedrali decedentes non electa sepultura, sepeliendi sunt in Parochiali, & non in sepulchro a Societate in Cathedrali constructo, etiamsi adesset statutum approbatum ab Ordinario, quod in sepulchro Confraternitatis essent tumulandi, ut communiter tradunt Genuens. *in praxi cap.*74. *num.*6. Samuel *de sepultur. disp.*5. *controv.*10. *conclus.*1. *& sequent.* Sperell. *decis.*87. *num.*10. & alii, quos cumulat, & sequitur Panimoll. *decis.*5. *annot.*3, *nu.*53. & Monacell. *tom.*4. *supplem. ad* 2. *t. n.*350.

9 Officium super defunctis in Ecclesia, vel Oratorio Confraternitatis non exemptæ fit a Parocho, non a Capellano Confraternitatis; Sac. Congreg. Episc.
10 & Regul. *in Laudens.* 20. *Augusti* 1601. Et Sac. Congreg. Concilii *in Regiensi* in responſ. ad octavum dubium, in quo quærebatur: *An Confraternitati competat facultas ibi sepeliendi cadavera absque ullo interventu Parochi, illique omnino denegando Jura Parochialia?* Cui dubio *die* 5. *Jun.* 1699. Sac. Congreg. censuit respondendum *negative*. Vide supra *art.*2.
11 *sub num.*3. Et sic etiam Sacra Congreg. Rituum in decretis generalibus relatis supra *art.*2. *num.*4. in responsione ad vigesimum dubium, in quo quærebatur: *An ad Parochum spectet facere officium funebre super cadaveribus sepeliendis in sæpe dictis Ecclesiis, & Oratoriis publicis Confraternitatum?* Cui dubio die 10. Decembris 1703. Sac. Congreg. respondit *affirmative, quando tumulandus est subditus Parocho,*
12 *intra cujus fines est Ecclesia, vel Oratorium;* Sacra tamen Congr. Episcop. & Regular. *in d. Laudensi* 20. *Augusti* 1601. decrevit quod Parochus intervenire potest in funeribus, quæ fiunt in Ecclesiis Confraternitatum, licet defuncti non sint de sua Parochia. Unde videntur concilianda hæc decreta hoc modo, 13
scilicet quod decretum Sacræ Congregat. Rituum loquatur de Confraternitatibus exemptis, ut sunt Confraternitates Urbis, cum Romæ Confraternitates soleant esse exemptæ a Parochia; Et decretum Sacræ Congregation. Episcopor. loquatur de Confraternitatibus non exemptis a Parochia. Conceditur ex 14
gratia Confraternitati, ut sepelire possit in sua Ecclesia omnes suos Confratres, ante infirmitatem, de qua decesserunt, in ea Confraternitate descriptos, de consensu hæredum, & sine præjudicio emolumentorum, quæ spectarent ad Capitulum, vel Parochum; Sac. Congreg. Episcop. & Regul. *in Anconitana* 19. *Decemb.* 1608. & docet praxis plurimis in locis recepta, quod Confratres sepeliuntur pacifice in suis respective Oratoriis, salvis tamen Juribus Parochialibus.

Hic addenda sunt ad rem decreta sequentia, & notabilia advertenda.

Hæres Defuncti invitare potest numerum Sacer- 15
dotum, seu Sæcularium, seu Regularium, immo & Confraternitatum sibi bene visum; Sac. Congr. Episcop. & Reg. 5. *Maii* 1617.

Hæredes defuncti invitare possunt numerum Sa- 16
cerdotum Sæcularium, aut Regularium, immo & Confraternitatum, sibi bene visum, nec cogi possunt ad vocandum Capitulum, vel alios, sed solum Parochum, cui debetur duplum Eleemosynæ illius, quæ datur aliis Sacerdotibus simplicibus; Sac. Congr. Episc. & Regular. 17. *Martii* 1579. 11. *Octobr.* 1580. 24. *Januar.* 1581. 11. *Januar.* 1647. *&* 11. *Decembr.* 1649.

An liceat in Ecclesia Confraternitatum habere Se- 17
pulchra, & respective possint cadavera tumulari absque licentia Parochi, & in præjudicium jurium Parochialium? Sacra Congreg. Concil. respondit: Licere habere sepulchra accedente licentia Episcopi, & posse in eis cadavera tumulari, si eligatur sepultura, absque licentia Parochi, sed salvis juribus Parochialibus, *die* 10. *Maii* 1727.

An in sepulcro Confraternitatis in propria Eccle- 18
sia sito, sepeliendi sint Confratres, qui sine sepulturæ electione decedunt? Resp. *Negative* Sac. Congr. Conc. 13. *Febr.* 1666.

An ad Parochum spectat facere Officium funebre 19
super cadaveribus sepeliendis in Ecclesiis, & Oratoriis publicis Confraternitatum? Resp. *Affirmative*, quando tumulandus est subjectus Parocho, intra cujus fines est Ecclesia, vel Oratorium; S. R. C. 1. *Decembr.* 1603. *approbante Clem. XI. die* 12. *Januar.* 1704.

An liceat Confraternitati Salutis sepelire in pro- 20
pria Ecclesia cadavera Confratrum & Consororum, qui ibidem elegerint sepulturam; & an ejusdem Capellanus absente Parocho valeat Officium, aliasque functiones super iisdem cadaveribus explere; Sac. Congreg. Conc. respondit: *Affirmative quoad primam partem, quoad secundam Negative*, nisi Parochus vocatus renuat, vel alium Sacerdotem non substituat; *die* 28. *Julii* 1724.

Ad-

Additiones ex aliena manu.

21 Ex statuto a S. Sede confirmato possunt Confratres sepeliri in sepultura Ecclesiæ suæ Confraternitatis; Murg. *disquisit. Canon.* 1. *tom.* 1. *tract.* 8. *disquis.* 2. *sect.* 2. *dub.* 25. Samuel *de Sepultur. tract.* 1. *disp.* 5. *controv.* 10. *conclus.* 1. Amost. *de Causis piis lib.* 9. *c.* 8. *n.* 90. Bass. *de sodalitat. quæst.* 2 *num.* 5.

22 Quæstionis vero est, utrum hoc in casu officium funebre super Cadaveribus facere spectet ad Capella-
23 num Confraternitatis, an ad Parochum? Porro ubi Confratres ex propria electione sepeliendi sunt in sepultura Ecclesiæ suæ Confraternitatis, dubium nullum esse potest, quin Parochi sit, & non Capellani Confraternitatis, officium funebre facere super Cadaveribus, quum actus electionis sepulturæ hoc Parocho præjudicium inferre nequeat; Marchett. *de sepult. tit.* 38. *§.* 2. *num.* 64. Bass. *de sodalit. quæst.* 2. *num.* 5.

24 At ubi Confratres sepeliri debent in Ecclesia suæ Confraternitatis ex mox dicto statuto a S. Sede confirmato, videndum quid dispositum de hoc sit in ipso
25 statuto. Nota vero, quod si statutum obscurum, vel ambiguum sit, ita interpretandum est, ut Parocho intactum maneat jus faciendi officium funebre super Cadaveribus in ipsa Ecclesia Confraternitatis.

26 Alia ad rem, vide verb. *Sepultura a n.* 11. *ad* 14.

Articulus VI.

Quo ad varia alia Confraternitates concernentia.

1 Confraternitates Ecclesiasticæ nequeunt alienare bona sine beneplacito Apostolico; Gratian. *di. sceptat.* 517. *num.* 7. & Marc. Anton. *var. resol. l.* 1. *resol.* 14. *num.* 7. Panimoll. *decis.* 12. *annotat.* 5. *n.* 40. Card. de Luca *lib.* 7. *de alien. disc.* 1. *num.* 11. *& sequent.* Rota *decis.* 502. *num.* 2. *& sequen. coram Bichio, & in Urbanien. Archipresbyteratus* 17. *Maii* 1697. *num.* 6. *& sequent. coram Ansald. decis.* 9. *impress. Romæ*; Sac. Congr. Rit. *in una Civitatis Castellanæ* 2.
2 *Augusti* 1641. *& in Viterbien.* 27. *Jul.* 1647. Immo requiritur beneplacitum Apostolicum in cessione bonorum Confraternitatis, etiam in favorem alterius Ecclesiæ, ut expresse declaravit Sacra Congregatio Concilii *in Terracin. Capellaniarum* 20. *Augusti* 1701.
3 Et sic etiam requiritur beneplacitum Apostolicum pro Confraternitatibus, & Oratoriis laicorum erectis in Ecclesiis Regularium auctoritate Ecclesiastica; Sacra enim Congregatio Concilii *in dubio alienationis rerum Ecclesiæ die* 7. *Augusti* 1683. *An Superioribus Regularibus, qui hujusmodi Oratoriis præsunt, liceat absque Solemnitatibus, & Apostolicæ Sedis beneplacito dicta mobilia, & supellectilia distrahere sine incursu pœnarum, quæ per Sacros Canones sunt præscri-*
4 *ptæ adversus alienantes res Ecclesiæ?* Respondit, *Negative*. Confraternitates autem mere Laicales, sicuti, & Collegia mere Laicalia, licet ibi Opera Pia exerceantur, & proinde dicantur Loca Pia, possunt alie-
5 nare res suas absque solemnitatibus; Secus vero si sint loca auctoritate Ecclesiastica erecta, quamvis administrentur a Laicis, tamen bona subduntur prohibitioni Extravagantis *Ambitiosæ, & de rebus Eccles. non alienand.* Barbosa *de offic. & potest. Episcop. par.* 3. *alleg.* 85. *n.* 31. *&* 32. Card. de Luca *de alienat. prohib. disc.* 1. *num.* 12. *& disc.* 60. *num.* 3. *de Jurisdict.* Rota *decis.* 58. *num.* 4. *& sequent. apud Tondut. de pension.* 313. *num.* 9. *part.* 10. *decis.* 248. *num.* 18. *& sequent. part.* 11. *recent.* Coccin. *in Hortana Rectoriarum die* 26. *Jun.* 1630, *quæ* 1900. *& in Romana Census* 1. *Aprilis* 1630. *coram Bichio, quæ est decis.* 502., & bene *in Romana Laud.* 4. *Julii* 1694. *§. emanavit coram Cardin. Caprara* inter quæ *dec.* 140. *tom.* 1. *inter ejus impress. typis Lucen. anno* 1725. ibi: *Inanis autem visa fuit oppositio, quia Collegium dicitur Locus Pius, utpote destinatum ad alendos Juvenes studiis incumbentes; nihilominus hæc sola qualitas satis non est, ut dicatur subjectum dispositioni* Extravagant. *Ambitiosæ*, de rebus Eccles. non alienand., *sed ulterius requiritur, quod sit locus Ecclesiasticus, videlicet erectus auctoritate Ordinarii, vel aliis signis Ecclesiasticis*.
Hinc Confraternitates, & Societates, Conservato- 6
ria, Seminaria, Collegia, & hujusmodi, si sint erecta auctoritate Ordinarii, & sic sint Ecclesiastica, 7
subjiciuntur d. Extravag. incip. *Ambitiosæ*; Secus
si non sint talia. Unde Seminaria erecta in vim Con- 8
cilii Tridentini, sunt loca Ecclesiastica, & eorum bona nequeunt alienari sine solemnitatibus, & beneplacito Apostolico; Sacra enim Congregatio Concilii *in una Salutiarum* 20. *Septembris* 1642. *ad secundum*; An bona stabilia, Seminario in hæreditate relicta, postquam fuerint incorporata, possint alienari inconsulto Romano Pontifice pro solutione æris alieni, ab ipsa hæreditate debiti, absque incursu pœnarum; Censuit *Non posse alienari*. Collegia vero Pue- 9
rorum, & Alumnorum erecta absque auctoritate Ordinarii, etsi dicantur Loca Pia, non tamen sunt Ecclesiastica, & sic non subjiciuntur dict. Constitutioni *Ambitiosæ*, ut de Collegio Ghislerio Urbis, non esse Ecclesiasticum, & sic non subjacere dispositioni dictæ Extravagantis censuit Rota *in dict. Romana Laud.* 4. *Julii* 1692. *coram Cardin. Caprara*. Sic Colle- 10
gia Artificum, & Universitates Professorum, cum non sint loca Ecclesiastica, non subjacent Extravaganti, *Ambitiosæ*, Rota *dec.* 832. *&* 872. *coram Merlino*, licet habeant Capellam pro eorum usu tantum; Et sic in Urbe sunt subjecta Senatori; Card. de Luca
disc. 8. *de alienat. prohib. num.* 6. Mons vero Misericor- 11
diæ Civitatis Neapolis petiit beneplacitum Apostolicum pro alienatione Domus; Sac. Congr. Concilii, *in Neapolitana Beneplaciti* 31. *Julii, &* 18. *Decembris* 1706.

Confraternitates Laicorum approbatæ, & eorum 12
Capellani possunt facere solitas Processiones, quando non fiunt in Parochiali, & in primaria Ecclesia; Sac. Congr. Rit. *in Melit. Galatri* 9. *Febr.* 1608. Con-
fraternitatum Processiones non debent extendi per 13
vias, sed circa muros Regularium, qui eas regunt; extra vero ambitum Ecclesiæ non licet neque Regularibus neque Confraternitatibus facere processiones, nisi de licentia, consensu, aut cum Cruce Parochi, exceptis tamen illis Ecclesiis, quæ habent in hoc speciale privilegium; Sac. Cong. Rit. *in Hispalen.* 26. *Febr.* 1628.
& in Limana 15. *Decemb.* 1632. In Processionibus pe- 14
ragendis extra ambitum Ecclesiarum, in expositione Eucharistiæ, benedictione solemni super populum, aliisque similibus, quoties interveniat licentia

tiæ Ordinarii, Parochus non potest se opponere, ne
a Capellanis, & Officialibus Confraternitatum fiant,
quia animarum Cura, & populi directio principali-
ter incumbit Episcopo, qui est Parochus Parocho-
rum; Sacra Congregat. Concil. *in Savonen.12. Fe-*
15 *bruar.*1689. Confraternitates Laicorum in Processio-
nibus procedere, & præcedere debent inter se juxta
Bullam Gregorii XIII. incip. *Exposcit*; Sic S. Con-
gr. Rit. *in Nepesina* 10. *Maii* 1608. *& in Thelesina* 19.
16 *Martii* 1611. Unde Confraternitas, quæ prius sac-
cum induit, præcedere debet aliis, quæ postea in-
duerunt; Sac. Congr. Rit. *in Sorana* 7. *Augusti* 1628.
17 *& in S.Severinæ Præcedentiæ* 24.*Septem.*1712. Excipi-
tur tamen Confraternitas Sanctissimi Sacramenti, cui
debetur præcedentia supra omnes alias Confrater-
nitates in illis Processionibus, in quibus defertur
Sanctissimum Sacramentum, pro ut declaravit Sacra
Congreg. Rit. *in Vercellen.*18. *Jun.*1695. *in Cremon.*3.
18 *Augusti* 1697. In aliis vero Processionibus Confrater-
nitas Sanctissimi Sacramenti debet procedere, &
præcedere juxta suam antianitatem sicuti cæteræ aliæ;
Sac. Congr. Rit. *in Lauden.*18. *Julii* 1628. *& Nullius*
19 30. *Septembris ejusdem anni* 1628. Jus præcedentiæ
non attenditur in regressu a Processionibus; Eadem
20 Sac. Congr. Rit. *in Vercellensi* 18. *Junii* 1695. Confra-
tres ad conveniendum solitis Processionibus compel-
lere potest Episcopus sub pœnis ejus arbitrio impo-
nendis stante possessione illos vocandi per Edicta;
Sacra Congr. Conc. 21. *Januar.*1622. *&* 8. *Maii* 1627.
*vid. sup. Art.*3. *num.*14. *&* 15.
21 Confraternitates Episcopo assentiente possunt sta-
tuta condere; Sacra Congr. Conc. *in Ulyssiponen.* 2.
Junii 1690. & hoc illis expresse conceditur in cit.
22 Constit. Clement. VIII. incip. *Quæcumque*. Statuta
autem confirmare nemo potest invito, vel inconsul-
to Episcopo, sed ad ipsum privative, quod ad alios
spectat; Sacra Congregatio Rit. *in Elboren.*7. *Octo-*
23 *br.*1617. Confraternitas legitime, ut moris est, in-
timata, & coadunata poterit determinare, & reso-
lutionem capere, etiamsi non interveniant duæ ex
tribus partibus, aut major pars Confratrum; nam
major pars Universitatis, Collegii, seu Capituli con-
stituitur per præsentes, non habita ratione absen-
tium; Rota *coram Burat. decis.*573. *n.*22. *& coram*
*Cels. decis.*85. *num.*9. *impressa apud Tondut. quæst. Be-*
*nefic. tom.*2. *part.*3. *cap.*157. *num.*56. dummodo ta-
men non adsit statutum, quod aliud determinet.
24 Confraternitates erigere possunt, & ampliare suas
Ecclesias, vel Oratoria sine præjudicio Jurium Paro-
chialium, non tamen mutare titulum; Sacra Congr.
Episcop. & Regul. *in Bononien.* 13. *Maii* 1603. *in So-*
25 *rana* 9. *Septembr.*1635. Confraternitates possunt elee-
mosynas quærere secundum suum institutum; Sacra
Congregat. Episcop. & Regul. *in Viterbien.* 25. *Maii*
26 1601. Confraternitates non possunt accedere ad fune-
ralia mortuorum, nisi specialiter & expresse vocen-
tur; Sacra Congr. Rit. *in Bonon.* 9. *Decemb.* 1617.
27 Confraternitates sæcularium funera associantium, de
intorticiis, seu cereis, quartam funeralem Parochis
non debent; Sac. Congregat. Episc. & Reg. *in Firma-*
28 *na* 5. *Martii* 1616. Habitus mutatio non debet Con-
fraternitatibus de facili indulgeri; Sacra Congreg.
29 Episcop. & Regul. *in Anconitana* 20. *Febr.*1601. Si
Confraternitates ejusdem loci deferunt eumdem Sac-
cum distingui debent addito aliquo coloris signo;
Sacra Congregatio Episc. & Reg. *in Novarien.*13.
Maii 1586. Confraternitates quædam, quæ extra 30
Urbem sunt, & dependent a Capitulo Sancti Joannis
Laterani, vel S. Petri, vel S. Sebastiani, subduntur
Ordinariis, ac Rectoribus Ecclesiarum; Pius IV.
Const.57. incip. *Regimini*.
* Inter Confraternitates laicorum illa præcedit, 31
quæ est in possessione præcedendi: & cum nihil ea de
re constet, præcedere illa debet, quæ prius saccis in-
duta est, ut ex Constit.84. Gregorii XIII. constat;
& Bened.XIV. *Institut. Eccles.* 105. *n.*84.
Sed in Processionibus, in quibus defertur SS. Eu- 32
charistia, Confraternitas SS.Sacramenti si sacco induа-
tur, præcedit cæteras, ut decisum in Rota Roma-
na; *ibid. n.*85. *

Additiones ex aliena manu.

De Officio funebri super Cadaveribus Confratrum
in Ecclesia Confraternitatis, libet aliqua hic addere.
Si differatur de Cadaveribus Confratrum, qui ha- 33
ud sunt de Parochia, ubi sita est Ecclesia Confrater-
nitatis, dubium esse haud potest, quin ipsi Confra-
ternitati excluso Parocho jus sit officium funebre fa-
ciendi. Officium enim funebre inter jura parochialia
tunc recenseri potest, quum defunctus in Parochia
tumulandus eidem Parochiæ sit subjectus, Marant.
*Respons.*22. *fer. per tot.* & *signanter num.*34. *part.*4.
Murg. *disquisit. Canon .tom.* 1. *tract.*7. *disquis.*6. *dub.*1.
*num.*13. idque ex ratione illa, quod jus funeris est
accessorium quid ad sacramentorum administratio-
nem. Parochus autem jus tantummodo habet Sacra-
menta Parochianis suis administrandi, & consequen-
ter respectu ipsorum, & non aliorum jus funeris ha-
bere debet; Maranta *loco mox citato n.* 18. *& seq.*
At si agatur de Cadaveribus Confratrum, qui su- 34
bjecti sunt Parochiæ, in qua Ecclesia Confraternita-
tis posita est, quidquid olim senserit Rota *coram Coc-*
*cin.decis.*289. *per tot.* hodie post decreta generalia an-
ni 1703. Sac. Congr. Rituum, incontroversa res est,
quod spectat ad Parochum facere super iis officium
funebre; Dubio enim 23. *An ad Parochum spectet fa-*
cere officium funebre super Cadaveribus in sæpedictis
Ecclesiis, & Oratoriis publicis Confraternitatum? re-
spondit mox dicta Sac. Congreg.; *Affirmative quan-*
do tumulandus est subjectus Parocho, intra cujus fines
est Ecclesia vel Oratorium.
Potest tamen jus hoc faciendi funebre officium su- 35
per hisce Cadaveribus spectare ad ipsorum Confrater-
nitatem ex peculiaribus Conventionibus a S. Sede
confirmatis, ut in terminis Ecclesiæ Confraternitatis
positæ in ipsa Ecclesia Parochiali dixit Rota *in Nea-*
politana quarto Dubio 23. *Jun.*1760. *§.*3. *coram R.P.D.*
Frangipane.
Dubium vero haud leve hinc oritur, an in funebri 36
hoc officio Confraternitas propriam Crucem elevare
queat, ejusque Capellano permitti possit delatio Plu-
vialis & Stolæ. In Affirmativam autem sententiam ivit
idem Sacrum Tribunal *in d. Neapolitana super quarto*
Dubio 23. *Jun.*1760. *§.*7. *coram R. P. D. Frangipane*.
Et merito. Etenim Officium funebre ex Ecclesiæ ri-
tu sine hisce fieri nequit. Concesso igitur jure facien-
di officium Funebre, concessa & ipsa dici debent.

Aliæ Additiones ex alienu manu.

37 De mutatione statutorum Confraternitatum fre-
38 quentes in Foro quæstiones sunt. Regula vero est, quod possit Ordinarius ea mutare; Monacell. *in formul. Jur. Eccles. part.* 21. *adnot. ad form.* 1. *num.* 49. Bass. *de sodalit. q.*4. *num.*1.

39 Dubitatur autem, an hæc ipsa facultas Ordinario competat, quoad statuta condita in vim contractus? Negat Rota *cor. Duran. dec.*291. *n.*37. ubi simul explicat quando statuta condita dicantur in vim contractus.

40 Dubitatur etiam, an Ordinarius valeat mutare statuta a S. Sede confirmata? Negat Bass. *da sodalit. dict. quæst.*4. *num.*1. ubi quod ita quoque sensit Sac. Congregatio Episcopor. & Regularium negotiis præposita *in Asloricen.* 17. *Febr.*1603. tum Rota *cor. Duran. dict. decis.*291. *num.*41.

41 De statutis, ne quis admittatur nisi aliquid solvat, ne Confrater possit Confratrem in jus vocare, ne adscribatur quis in altera Confraternitate, & aliis id genus peculiaribus statutis, quid sentiendum sit, vide Bass. *de sodalit. dict.* 4. *n.*2. *ad fin.*

CONFUSIO PRO ACQUIRENDO RERUM DOMINIO. Vide verb. *Dominium art.*3. *a n.*71. *ad* 75.

CONGREGATIONES CLERI pro Casuum Conscientiæ, & Sacrorum Rituum Disceptatione. *Novissime Additum.*

SUMMARIUM.

1. *Congregationum istarum utilitas.*
2. *Decreta de ipsis babendis in Synodis lata: & mandatum Episcopis impositum de iisdem in Relatione status Ecclesiarum referendi.*
3. *Variæ Sacrarum Congregationum de illis, qui cœtibus istis interesse tenentur, resolutiones ad num.*9.
10. *Quæ pœna constituenda in illos qui ad hos cœtus non conveniunt.*
11. *Methodus in istis servanda ex Concilio Provinciali Romano* 1725. *& ex Instructionibus S.Caroli Borromæi ad num.*13.
14. *Institutiones Ecclesiasticæ Benedicti XIV. in quibus de hisce Congregationibus agit.*
15. *Saluberrimum ejusdem Benedicti XIV. Decretum de Resolutionibus ad quæstiones propositas typis a Metropolitanæ Bononiensis Pœnitentiario edendis.*

1 (*) QUantum ad moralis Theologiæ, reique Liturgicæ studium in Ecclesiasticis hominibus fovendum conferant cœtus, in quibus de conscientiæ casibus, sacrisque cæremoniis disceptatur, modo rite instituantur, facile quisque videt. Nam singuli, qui ad illos conveniunt, propositas quæstiones expendant, & Scriptores, qui de ipsis agunt, consulant, oportet. Ex quo fit, ut eliminata a Clero morum doctrinæ, & Sacrorum Rituum ignorantia nihil in Sacramentorum administratione, Divini Officii recitatione, & cæteris Ecclesiasticis functionibus fiat, quod minus deceat, & Christiano populo damnum, offensionemve afferre ullo modo possit.

Quamobrem nulla proximis sæculis habita Synodus 2
aut Provincialis, aut Diœcesana fuit, quæ legem de cœtibus istis, cum in Urbibus, tum per Diœcesim habendis non tulerit, aut latam semel non confirmaverit. Quin etiam Episcopis omnibus præscriptum fuit, ut in Relationibus de Ecclesiarum ipsis commissarum statu de legis hujus observatione referrent. Nam in Instructione Sacræ Congregationis Concilii pro Episcopis, Primatibus, & Patriarchis super modo conficiendi relationes statuum suarum Ecclesiarum, quas, occasione visitationis Sacrorum Liminum, eidem Sacræ Congregationi exhibere tenentur, §.3. num.14. legitur: „ An habeantur Conferentiæ Theologiæ Moralis, seu Casuum Conscientiæ, & etiam „ Sacrorum Rituum, & quot vicibus habeantur, & „ qui illis intersit, & quinam profectus ex illis habeatur. „

Sequitur, ut, quinam cœtibus istis interesse te- 3
neantur, ostendamus. Auctor noster Verbo *Canonicatus, Canonicus* Artic.IX. num.35. & seq. inquit: „ Ad interessendum . . . lectioni, seu conferentiæ „ Casuum Conscientiæ possunt solum compelli Canonici, aliique Presbyteri, qui sunt Confessarii; „ cæteri vero Canonici, & Presbyteri, qui non „ sunt Confessarii, possunt solum hortari . . . Regulares vero, nisi sint Parochi, nullatenus cogi possunt, ad interessendum lectioni, seu conferentiæ „ Casuum Conscientiæ. „ Et sane, ut animadversum fuit in *Fol.* confecto occasione controversiæ *Larinen. Decretorum Synodalium* Tom.V. Thesauri Resolut. Sac. Congregationis Concilii pag.261. „ Sac. „ Congregatio pluries censuit, non eodem modo, „ atque indiscriminatim quoscumque Ecclesiasticos „ esse cogendos, ut collationibus pro discussione „ Casuum ad Conscientiæ Forum spectantium intersint; sed eos, qui animarum curæ præpositi sunt, „ itemque omnes Presbyteros, qui Confessiones excipiunt, compelli ad id posse; ceteros vero esse „ quidem monendos & adhortandos, non tamen „ cogendos: „ quemadmodum patet ex Decretis quæ in eodem *Fol.* & a Ferraris *loc. cit.* referuntur. De Regularibus quoque respondit: *Ordinarios Locorum posse quidem hortari, non autem compellere Religiosos, non Parochos, ad accedendum ad conferentiam casuum conscientiæ.* Vide Verb. Regulares Artic.2. num.124.

Verum in prædicta *Larinensi Decretorum* die 30. 4
Augusti anno 1732. ad primum & secundum dubium, quæ erant hujusmodi.

I. *An juxta Decretum Synodi celebratæ ab Episcopo Larinen. anno* 1728. *indiscriminatim omnes Ecclesiastici teneantur interesse Congregationi de quæstionibus ad forum conscientiæ spectantibus.* Et quatenus affirmative.

II. *An contra eos, qui non intersint, substineantur pœnæ in eodem Decreto Synodali inflictæ, id est quod Sacerdotes debeant abstinere die sequenti a celebra-*

bratione Missæ, & quod Clerici non Sacedotes debeant solvere unum Carolenum qualibet vice, applicandum Seminario:

Respondit: *Ad primum affirmative præterquam quoad Clericos non constitutos in sacris, qui non sunt cogendi. Ad secundum, sublata pœna suspensionis, pœnam quoad habentes curam animarum & Confessarios esse statuendam in duobus Carolenis, quantum ad reliquos, in uno*, ut videre est Tom. eod. Resol. Concil. pag. 386. seqq.

5 Pariter in Salernitana Edictorum die 27. Septembris anno eodem ad dubium primum: *An dignitates, & Canonici Ecclesiæ Cathedralis cogi valeant sub pœna quinque Carolenorum pro qualibet vice, ut intersint Congregationibus de casibus conscientiæ habendis*, responsum fuit *Affirmative* Tom. eod. pag. 395. seq. cum qui a Secretis eidem Sac. Congregationi erat, hæc in Folio adnotanda quoad illud dubium proposuisset (Tom. eod. pag. 392.) „ Quod primum hæc „ S. Congregatio in *Larinen. Decretorum Synodalium* „ proposita die 30. Augusti proxime præteriti, per„ pensis variis Resolutionibus antehac editis, in ea „ fuit sententia, ut omnes Ecclesiastici (exceptis „ tamen Clericis, qui minoribus tantum Ordinibus „ essent initiati) compelli ab Episcopo possint, ut „ ad collationes de Quæstionibus Moralibus haben„ das conveniant. Pœna autem pecuniaria contuma„ cibus infligenda, fuit enim pluries approbata, vel „ major vel minor pro diversitate locorum. Etenim „ in *Ariminen. Conferentiæ Casuum Conscientiæ* 18. „ Junii 1699. æqua visa fuit mulcta Juliorum trium, „ ut in *lib.* 44. *Decret. pag.* 251. Et in *Acerrarum* 25. „ *Augusti* 1727. pœna fuit constituta in uno Ducato, „ ut in *lib.* 77. *Decret. pag.* 518. Et novissime in me„ morata *Larinen.* quoad habentes curam animarum, „ & Confessarios, mulcta decreta fuit in duobus ca„ rolenis, quo vero ad reliquos in uno. „

6 Ad Regulares vero quod attinet in Epistola Encyclica, quam S. Congregatio disciplinæ præposita die 8. Novembris anno 1752. dedit, quæque affertur ab Auctore verbo *Regulares* Art. II. num. 123. §. 3. cautum est, ut Regulares pro excipiendis Sæcularium Confessionibus approbati, etiamsi Parochi non sint, compelli possint, ut intersint Conferentiæ Casuum ab Episcopo præscriptæ, si in Cœnobiis, in quibus commorantur, Lectio de morum doctrina, & Collatio de Casibus Conscientiæ non habeatur ad normam Constitutionum cujuscumque Ordinis, & Decretorum Clementis VIII. pro reformatione Regularium quæ dantur verbo *Regulares* Art. I. num. 81. in quibus §. 2. dicitur: „ Lectio Sacræ Scripturæ, vel „ Casuum Conscientiæ bis in hebdomada, præscri„ ptis diebus, in singulis Monasteriis & Conventi„ bus habeatur, ad quam Fratres omnes conveniant, „ eaque absoluta, mutua collatione, circa explica„ tam doctrinam sese utiliter exerceant. „

7 In his autem extremis Resolutionibus edendis Eminentissimi Patres Sacrar. Congregationum Concilii, & Disciplinæ, præ oculis habuerunt Constitutionem Innocentii XIII. super Ecclesiastica Disciplina in Regnis Hispaniarum a Benedicto XIII. confirmatam Const. *In supremo militantis Ecclesiæ solio* & Decretum Concilii Provincialis Romani Præside eodem Benedicto XIII. habiti tit. XV. cap IX. Nam in memorata Constitut. §. 7. legitur: „ Sed & cum Per„ sonæ Ecclesiasticæ nunquam satis in obsequiis su„ premo Numini exhibendis, iisque præstandis, quæ „ eorum statui consentanea sunt, exerceri valeant; „ plurimum in Domino commendamus pium mo„ rem in plerisque Hispaniarum Diœcesibus vigen„ tem, ut Clerici tam in minoribus, quam in majo„ ribus Ordinibus constituti, atque etiam Presby„ teri, tametsi Beneficia, vel Officia Ecclesiastica „ non habentes, superpelliceo induti in Ecclesiis, „ quibus adscripti fuerint, Missæ Conventuali cum „ cantu celebratæ, necnon primis, & secundis Ve„ speris Officii, diebus Dominicis, aliisque Festis „ assistant. Quin imo enixe hortamur, ut Episcopi „ aliarum Diœcesium, in quibus mos ille institu„ tus hactenus non fuerit, id in posterum servari cu„ rent in omnibus, ac insuper satagant, ut omnes „ Ecclesiastici prædicti etiam collationibus habendis „ coram Parochis suis, vel aliis ab Episcopo depu„ tatis, super casibus, conscientiæ forum concer„ nentibus, & super ritibus, ac cæremoniis sacris „ intersint. „

Concilium vero Provinciale Romanum *loc. cit.* „ Sa- 8
„ ne, *inquit*, prout, quibusdam referentibus, & „ experientia ipsa, non sine gravi nostri cordis do„ lore, didicimus plures sunt Ecclesiarum, etiam „ non ignobilium, sacrorumque Altarium Ministri, „ qui, parum illius attendentes majestatem, & di„ gnitatem, ad cujus intimum sunt famulatum ad„ dicti, in Choro, in Altari, & reliquis officiis ec„ clesiasticis, ita minus apte se habent, ut in pluri„ morum scandalum, & exemplum perniciosum id „ cedere dignoscatur. Rubricæ namque ut plurimum „ ignorantur, & sacræ cæremoniæ usu ipso vilescunt. „ Quocirca operæ prætium ducant Episcopi, om„ nemque curam, ac diligentiam adhibere non de„ sinant, quousque Congregationes, tum in Civi„ tatibus, tum in Diœcesibus, per omnes de Cle„ ro, sacris initiatos, Canonicos, Parochos, & „ Confessarios, (Regulares etiam, dummodo mora„ les in eorum Conventibus lectiones non habean„ tur, alias ab audiendis confessionibus suspenden„ dos) semel in unaquaque hebdomada, certoque „ designando die, & sub certa pœna pecuniaria con„ tra contumaces, habeantur, in quibus alternatim, „ & Rituum, & Conscientiæ casus proponantur, „ discutiantur, & practice exerceantur, methodo „ servata Synodali, quæ legetur in Appendice. „

Igitur ad Conventus de casibus conscientiæ, & sa- 9
cris ritibus compelli ab Ordinariis Locorum possunt. I. Parochi omnes cum Sæculares, tum Regulares. II. Omnes Confessarii Sæculares, & Confessarii Regulares ad Sæcularium Confessiones excipiendas approbati, *dummodo morales in eorum Conventibus lectiones non habeantur*, cujus quidem rei Ordinarius juratum Superioris testimonium exigere poterit, ut exigendum dicitur in Synodo Viterb. an. MDCCLXII. tit. 1. cap. 3. num. 5. III, Omnes Canonici & Presbyteri. IV. Omnes in Sacris Ordinibus constituti.

Jam quæ pœna ab Ordinariis locorum constitui 10
possit in illos, qui, cum hujus generis Conventibus interesse debeant, interesse tamen negligunt, ex Resolutionibus, & Decretis num. 4. & proximis allatis constat. Nempe Parochi, Canonici, Confes-

Z z 2 sarii.

sarii, ceterique e Clero Sæculari pœna pecuniaria puniri queunt, censuris non item, quemadmodum ex Resolutione Sac. Congregationis Concilii in *Larinen. Decretorum* allata *num.*4. evincitur. Quo quidem exemplo utitur Benedictus XIV. de Synodo Diœcesana lib.10. cap.2. num.4. ut ostendat ex sententia Sac. Congr. Concilii censuram latæ sententiæ tamquam extremum remedium esse tantum adhibendam, cum malum gravissimum est, neque aliter præcidi, aliisque pœnis cohiberi potest. Sic autem habet: ,, Hanc pariter fuisse, esseque constantem sententiam Sacræ Congregationis, ex eo colligitur, ,, quod paucis ante annis accidit Episcopo Larinensi. Habita ab eo fuerat Diœcesana Synodus anno 1728. adversus cujus nimium severas Constitutiones Clerici Larinenses appellarunt, sed san.mem. ,, *Benedictus XIII.* appellatione rejecta, eas ad unguem servari jussit. *Benedicto* e vivis erepto, ab ,, ejus Successore *Clemente XII.* facultas facta est ,, Larinensibus Clericis sua jura deducendi ad Sacram Congregationem Concilii: quæ cum in prima ex Synodalibus Constitutionibus, a Clero impugnatis, sancitum deprehenderit, ut omnes indiscriminatim Ecclesiastici tenerentur interesse Congregationi, de quæstionibus, ad forum conscientiæ spectantibus, haberi consuetæ, atque in earum altera injunctum viderit Sacerdotibus, ut quotiescumque prædictæ Congregationi non interessent, insequenti die abstinerent a celebratione Missæ die 30. Augusti 1732. rescripsit, primam ,, Constitutionem non sustineri quoad Clericos nondum sacris initiatos; ex altera vero deleri jussit ,, præfatam pœnam suspensionis: etsi enim hæc levissima esset, & unica tantum die Sacerdotes arceret a Sacro Altaris ministerio, levior tamen Sacræ Congregationi visa est culpa, propter quam ,, infligebatur: quod videri potest *in Thesaur. Resolut. tom.*5.*pag.*387. Pœna pro Regularibus est suspensio ,, ab audiendis Confessionibus ex Concilio Romano.

31 Extremum est, ut Methodum Synodalem in cœtibus istis servandam, quæ legitur in Appendice ad Concilium mox laudatum num.17. tum Decreta Sancti Caroli Borromæi ex Instructionibus Congregationum Diœcesanarum tit.16. & seqq. Actorum Ecclesiæ Mediolanensis part.4. referamus.

32 Metodo da tenersi dal Clero nelle Congregazioni de' Sagri Riti, e Casi di Coscienza. *Cit. Tit. XV. cap. IX.* ,,

Chi si raccorda, che Iddio per Osea (*a*) disse a' Sacerdoti del vecchio Testamento (*b*): *quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi*: rifletterà bene, quanta scienza si richiegga nel Sacerdozio Evangelico; non dovendosi negare alla verità quello che richiedevasi all' ombra, ed agli enigmi. E maggiore scienza certamente richiedesi in quei, che non hanno già da offerire sù de' Sacri Altari vittime di animali immondi, ma lo Immaculato Agnello di Dio; e devono ministrare i Sagramenti, che dal dilui aperto costato diramaronsi a Benefizio dell' Universo. Per non essere adunque i Sacerdoti, ed ogni altro Ministro dell' Altare, come ignoranti, rigettati dagli esercizj de' nostri sagrosanti Misteri; frequenteranno le Congregazioni de' Casi, e de' Riti, tanto inculcate, precisamente nel presente Concilio Romano, le quali faransi nella maniera, che qui si soggiunge, e si propone doversi osservare.

1. Una volta addunque per ciascheduna settimana ne' luoghi, da stabilirsi da' Vescovi, ed in Roma dall' Ementissimo Signor Cardinal Vicario, farassi a vicenda, or l'una, or l'altra Congreg. de' Casi, e de' Riti. Vi sarà un Prefetto, che presederà; e sarà il costituito da' Vescovi medesimi, i quali parimente costituiranno un Segretario, coll' uffizio come appresso.

2. Il giorno, ed ora prefissi significheransi dal Prefetto di ciaschedun luogo. Mezz' hora innanzi il Segretario di essa Congregazione farà sonare alla distesa, per un mezzo quarto di ora, la Campana della Chiesa, ove farassi la Congregazione.

3. Congregati che saranno tutti nel luogo determinato, quei, che debbono convenire, si darà principio alla conferenza dal Prefetto l' Inno: *Veni Creator Spiritus*, dopo il quale egli stesso soggiungerà l' Orazione dello Spirito Santo, della Beata Vergine, e quell' altra *Actiones nostras &c.* nel qual tempo staranno tutti inginocchiati.

4. Finita la Orazione, si porrà ciascuno a sedere con ordine, la metà per parte, ed in mezzo, in faccia al Clero, sederà il Prefetto, il qual terrà avanti di se un tavolino, con que' libri, che stimerà egli necessarj, come anche l' Orologio da polvere per misurare il tempo, che dovrà durare la Congregazione, e sarà almeno di un' ora.

5. Da un lato del medesimo tavolino sederà il Segretario, che dovrà tenere presso di se il ruolo di tutti quegli Ecclesiastici, che saran tenuti a convenire con carta penna, calamajo, ed un libro grosso, che dovranno somministrarsi da' Procuratori de' Capitoli, Collegj, e Cleri obbligati; ed in tal libro dovran registrarsi i Casi, che si discuteranno, colle loro decisioni, in ciascheduna conferenza, come si dirà appresso, parlandosi dell' uffizio del Segretario.

6. Posti che saranno tutti a sedere, il Prefetto per un quarto di ora leggerà, e spiegherà un capo di qualche Concilio Provinciale, o Diocesano, appartenente alla propria Diocesi, acciochè in questa maniera venga ricordata ed inculcata a ciascheduna la legge, che deve osservare, e far da altri osservare.

7. Terminata questa lezione, e spiegazione, si passerà alla discussione di un sol Caso, o rituale, o morale, come si è detto di sopra *num.*1. intorno al quale discorreranno almeno due; e questi si caveranno a sorte da una bussola, ove saranno in tante cartelline i nomi degli obligati alla Congregazione, acchiochè tutti vengano preparati. Intorno a ciò si spenderà un altro quarto di ora, o più, secondo parerà spediente; avvertendo, che tale discussione segua con sodezza di dottrina, con brevità, e senza strepito di parole.

8. In fine della discussione il Prefetto, o qualche altro

(*a*) *Ad Tit. celebrat. Missar.* (*b*) *Osea* 4. *v.* 6.

altro (secondo altra più buona regola, giusta il numero de' Soggetti, che vi saranno, il quale però si caverà a sorte da un' altra bussola, e dovrà avvisarsi quindici giorni innanzi) brevemente determinerà la conchiusione del caso proposto, con quelle sode dottrine, che egli stimerà più vere, e più fondate. Ed acciocchè possan tutti prepararsi s' ingiunga a ciascheduno, che abbia presso di se qualche libro di Autore più Classico, che tratti praticamente di Teologia, e Casi morali; e per le materie de' Sagri Riti, abbiansi almeno i Commentarj del *Sarnelli*, fatti stampare e ristampare di ordine di Nostro Signore, il *Gavanto*, il *Bauldry*, e da Parochi anche il *Corsetti*.

9. Nel terzo quarto di ora si metteranno in pratica i Sacri Riti; principiando dalla Messa privata, Messa solenne, Funzioni Parochiali, e ministrazioni de' Sagramenti; avvertendosi, che ciò si faccia un poco per volta, e con attenzione, da chi deputerà il Prefetto; dal quale si destinerà ancora un Maestro di Cerimonie, per le correnti animadversioni, e dovute ammende.

10. L' ultimoquarto si spenderà nell' orazione mentale; proponendosi da uno, che per le prime volte pur destinerà il Prefetto, i Punti da meditarsi, secondo il metodo dato da S. Francesco di Sales; e per maggior comodo, e facilità potranno prendersi dal celebre *Tommaso de Kempis*, In appresso però quando giudicherà il Prefetto, si caverà anche dall' altra bussoletta chi dovrà dare la meditazione, affinchè ognuno s' impratichisca in sì necessario, ed utile esercizio di orare.

11. Finalmente si terminerà la meditatioue con qualche breve orazione vocale, come *Agimus &c. Confirma hoc Deus, &c.* e colle Litanie della Beata Vergine, e sua orazione in fine.

12. Fatti questi esercizj, s' intimerà la Congregazione futura, leggendosi a tal' effetto dal Secretario il foglio, che gli darà il Prefetto, dove sarà prescritto il giorno, e l' ora della medesima, e notato il Caso da discutersi, con quella parte della Funzione, che dovrà mettersi in pratica, e chi dovrà dare la meditazione; il qual foglio poi dovrà affiggersi in luogo patente nella Sagrestia, acciochè da tutti sia veduto, e possa ciascheduno opportunamente prevedere collo studio la resoluzione del dubbio, che si discuterà, e prepararsi alla pratica della proposta funzione.

13. L' uffizio poi del Seretario sarà, finita che sia la conferenza, di registrarla compendiosamente nel libro accennato; notando primieramente il giorno, l' ora, ed il luogo, nel quale fu tenuta, co' nomi di tutti gli Ecclesiastici, che vi saranno radunati; o per far breve, con notarvi i soliti assenti, acciocchè siano coretti. Indi registrarà il caso esaminato, i nomi di quei, che usciti a sorte, han discorso sovra il medesimo; indi vi trascriverà la decisione, che riceverà da chi l' avrà fatta: dipoi noterà quella parte della funzione pratica; ed in fine si sottoscriverà col suo nome, e cognome.

14. Finito tutto ciò dovrà lo stesso Secretario in una notola, sottoscritta da lui, notare i nomi de' mancanti senza legitimo impedimento, il quale deve sempre approvarsi dal Prefetto, e consegnarla al Vicario del Luogo, ed effetto di procedere alla pena stabilita; e sarà obbligazione precisa de' Vicarj medesimi, di vedere, ed insieme invigilare, che il Segretario non manchi al suo uffizio, ad effetto di avvisare i Vescovi medesimi, per darvi i rimedj opportuni.

15. E perchè nel Segretario somma fede si ricerca, mentre al libro conservato da lui dovrà aversi piena credenza per le attestazioni, che di ordine, o del Vescovo, o della sua Curia, si estraeranno intorno alla frequenza degli Ecclesiastici in questo esercizio; egli dovrà giurare sovra il S. Vangelo in mano de' Vicarj de' luoghi, di amministrare fedelmente il suo uffizio; nè si tralascerà nel libro stesso delle Conferenze di registrare l' Atto del dato giuramento.

16. Questo Libro, nel principio del quale si trascriverà questo Metodo, dovrà visitarsi ogni anno almeno da' Vescovi, o da' loro Vicarj Generali, i quali non si graveranno d' intervenire di quando in quando a somiglianti Congregazioni, per osservarne la pratica, ed il profitto, e sovratutto (perchè più sogliono essere i negligenti, che gli osservanti delle leggi) a fine di muovere gli svogliati anche col loro pratico esempio.

F. A. Arcivescovo di Avellino, e di Frigento Secretario del Concilio.

Decreta Sancti Caroli Borromæi ex citata Instructione. 13

T I T. XVI.

De tempore loco rationeque quæstionum explicandarum.

„ Cibo sumpto, postquam de more gratiæ Deo „ actæ sunt omnes superpelliceis induti, qui officii au„ ctoritate aut dignitate præditi sunt, suo quem in „ choro adhibent habitu vestiti, in Ecclesiam; quæ „ si longius distat, in sacellum, sique nullum est, „ in parochi ædes convenient: ubi (id quod ex de„ creti provincialis auctoritate in omni clericali con„ ventu servandum est) statam illam orationem, „ a qua uniuscujusque Congregationis initium fit, „ Vicarius devote dicet; neque Conventum dimit„ tet, nisi perorata ab eodem altera ejusdem gene„ ris precatione.

„ Deinde iis exclusis quos adesse non licet, & „ Ecclesiæ, locive ubi Conventus habetur, foribus „ clausis, suo quique loco non tumultuarie raptim„ que, sed graviter ordineque considéant.

„ Atque ordo quidem hic erit, ut mox infra.

Vicarius, aut si hic abest, ille qui pro Vicario est „ (quia Episcopi vicem gerit) primariam ubique „ sedem locumve obtinebit. „

„ Proximum locum is, qui præcipuam in capite „ plebis dignitatem habet. „

„ Huic definitor prope assidebit.

„ Capitulum deinde Canonicorum plebis, si col„ legiatim aderit.

„ Postea si alius Præpositus, aut Archipresbyter „ cum capitulo aderit, ejus capitulum subsequatur.

„ Deinceps alius in dignitate constitutus, qui sine „ capitulo aderit.

„ Iis proximi erunt Parochi titulares, & Vicarii „ perpetui: inter quos idem confidendi ordo erit, „ qui antiquitatis in parochia quam in ea regione re- „ gunt, possessione.

„ Parochis titularibus proximi erunt qui titulum „ non habent, eadem ratione; tum coadjutores.

„ Post hos Canonici, qui non collegiatim, sed ex- „ tra ordinem conveniunt.

„ Deinde Cappellani titulares, si modo Sacerdo- „ tes sint, & inter hos primo loco sedebunt, qui „ beneficii ratione chori officiis devincti sunt, dein- „ ceps reliqui eodem ordine omnes, quo ad bene- „ ficium pervenerunt.

„ Post hos erunt Sacerdotes, qui clericatum, „ aliudve ejusmodi beneficium obtinent.

„ Sequentur Cappellani qui titulo carent, eo or- „ dine, quo in Sacerdotii, Diaconatus, Subdiaco- „ natusque gradu constituti sunt.

„ Eademque ratio servabitur inter Clericos infe- „ riorum Ordinum, quorum ultimus locus erit.

„ Externi autem (si quando iis ad Congregatio- „ nem aditus dabitur) primum locum teneant inter „ eos, qui ejusdem ordinis dignitatisque sunt. Re- „ ctor Ecclesiæ ubi conventus habetur, reliquis „ omnibus Sacerdotibus locum cedet, eosque ho- „ nore præveniet, ut Apostolus monet.

„ Si quis in conventu loco suo non consederit, „ aut extra ordinem sententiam dixerit, pro culpæ „ modo plectatur Vicarii arbitratu.

„ Absint ab omni conventu joci, cachinni, scur- „ riliter dicta, rixæ, contentiones, pertinaces „ altercationes.

„ Si fortasse rixæ, contumeliæ, dissidia, convi- „ tiave, aut injuriæ aliquando oborientur, eos in- „ ter quos extiterint, Vicarius adhibitis duobus tri- „ busve aliis de conventu si opus erit, quamprimum „ reconciliare studeat.

„ Nec vero corrigere mulctareque eos prætermit- „ tat Vicarius; & præterea illorum nomina idem aut „ punctator ad Episcopum deferat; qui pro culpæ „ gravitate alia pœna arbitratu suo afficiat.

„ Huic officio si Vicarius aut punctator defue- „ rit, pœnam ipse luat, qui id agere neglexerit.

TIT. XVII.

„ *Quæstionum explicandarum modus.*

„ Conventu coacto, silentioque indicto, singu- „ las quæstiones Cancellarius de scripto pronunciet.

„ Tum Vicarius de singulis quæstionibus sententiam „ omnes roget.

„ Qua in re ab iis initium faciet, qui ultimo loco „ sedebunt, sicque ordine ad eos perget, qui sibi „ proximi assident.

„ Is vero sententiam ne dicat, sed de aliorum „ sententiis judicium breviter ferat, vel eas inter- „ pretetur, vel dicenti animum addat, vel hæsitan- „ tem excitet.

„ Ac deinde se gerat tamquam præfectum, atque „ adeo judicem uniuscujusque ingenii, solertiæ, stu- „ dii, doctrinæ, ac diligentiæ.

„ Omnium sententiis auditis, Definitor Vicarii „ jussu rem explicet, decidet, ac definiat.

„ Ad propositam quæstionem unusquisque expli- „ cate distincteque respondeat: opinionemque suam „ argumentis non tam e schola, quam ex usu rerum „ sumptis confirmet: doctorum unde eam accepe- „ rit, locos non de scripto, sed memoriter, & ad „ verbum latine recitet, nisi ob causam Vicario ali- „ ter videatur.

TIT. XVIII.

„ *Quæstionum explicandarum materia.*

„ Ea sit quæstionum materia, quam hominum „ mores, & rerum quæ in ea regione ubi conventus „ habetur, geruntur, actiones negotiationesve sub- „ ministrabunt.

„ In iis denique rebus quæstiones versentur, quæ „ ad casus conscientiæ, non ad ingenii exercitatio- „ nem pertinent; usque adeo ut qui in diœcesano „ conventu sunt, rerum potius tractationem & usum, „ quam verborum argutias consectentur.

TIT. XIX.

„ *Cujus sit Quæstiones proponere.*

„ Quæstiones proponere ejus sit, apud quem con- „ ventus celebrabitur.

„ Is vero ubi conventum apud se proxime futu- „ rum esse sciverit, præter ea, quæ pro Ecclesiæ „ suæ utilitate, & animarum quarum curam gerit, „ salutaribus commodis consulenda censuerit, quæ- „ stiones etiam ordinarias quas ipse propositurus „ est, a Definitore habere studebit, easque Paro- „ chis, & aliis Sacerdotibus in conventu proximo „ superiori tradet.

„ Definitor autem quæstiones ab eo accipiat, „ quem huic muneri Episcopus in civitate præfece- „ rit, aut ab eo saltem recognosci, probarique cu- „ raverit, ut Episcopus maluerit.

TIT. XX.

„ *De studio ad Quæstiones explicandas adhibendo.*

„ Ut omnis quæstionum explicatio utilis & salu- „ taris sit, studium propterea non mediocre poni „ debebit in gravissimorum auctorum commen- „ tariis.

„ Libros porro huic studio necessarios sibi quisque „ comparare studeat, eosque potissimum, quos in- „ genii sui industriæ accommodatos esse Definitor, de „ Vicarii consilio judicarit.

„ Cum autem præ rei familiaris tenuitate libro- „ rum copia apparari non potest, cuive talis mul- „ titudo ob ingenii imbecillitatem inutilis est: tunc „ utilissimum erit, unum e recentionibus scriptori- „ bus seligere, qui aliorum sententias breviter dilu- „ cideque comprehendat, ac recenseat.

„ Qui toto hoc in genere (quod parochis valde „ necessarium est) progressionem non exiguam face- „ re volet, positis quæstionibus, jejune exiliterque „ respondere non contentus, universam illarum ma- „ teriam intelligentia percipiat; capita rerum, un-

„ de

„ de cætera proficiscuntur, memoria comprehendat; axiomata, e quibus quæstionum omnium definitiones pendent, teneat; multum doctorum auctoritati, plurimumque rationibus tribuat.

„ Cum iis autem qui gravissimarum disciplinarum scientiam tenent, suorum studiorum rationem conferre, valde admodum utile est.

„ Quare unusquisque curet, ut aliquem habeat Theologiæ, aut juris canonici peritum, quo magistro duceque utatur, ad rerum dubiarum, & magnarum difficultatum explicationes.

„ Ubi quæstionum exemplum habuerit, confestim in earum studium incumbet diligenter.

„ Opinionem vero, quam probabilitate ductus sequi statuet, ubi eam intelligentia comprehenderit, accurate describat, in certa quædam capita conclusionesque distinguat, earum rationes subjiciat, distinctionesque item, rerum dubiarum interpretationes, exceptiones, & auctores adjungat.

„ Hanc opinionis sententiæque suæ descriptionem, veluti quoddam studii sui testimonium & argumentum secum ad conventum afferat.

„ Qui hanc studiorum suorum rationem neglexerit, is quarta auri nummi parte mulctetur.

„ Si vero negligentiæ contumaciam adjunxerit, eum Vicarius Definitorve ad Episcopum deferat, cujus auctoritate ex desidia excitetur, & contumacia coerceatur.

T I T. XXI.

De Definitore.

„ DEfinitor in omni conventu is erit, qui in ea plebana regione præbendam theologalem obtinet, nisi aliud fortasse statuendum Episcopus censuerit.

„ Ejus munus erit, ubi omnium sententias audierit, summatim colligere quæ fuse dicta sunt; prætermissa commemorare, falsa a veris, dubia a certis, singularia a communibus secernere; dissidentes inter se doctorum opiniones conciliare; & quæ verior doctrina sit, exponere; ac rem denique omnem enucleate explicare.

„ Ut vero muneris sui partes præclare obeat; magnum in eo studium ponet, ut gravissimos quosque scriptores evolvat, optimas sententias seligat, quas bene notas planeque perspectas habeat, ut alios facile docere possit.

„ Ad studium opus est etiam consilium adjungat; quamobrem in magnis difficultatibus consulat præstantes theologiæ, aut juris canonici scientia viros Episcopo probatos, in primisque Ecclesiæ Cathedralis pænitentiarium: iisque familiaris esse studeat, quorum consilio in rebus ambiguis utatur.

„ Ut vero & studium & consilium ad officium suum adhibere possit, quæstiones de quibus in conventu disserendum est, ad se quamprimum mitti curet: nec vero eas evulgari patiatur: nisi a se primum recognitas, tum ab eo probatas, quem huic curæ Episcopus præfecerit.

„ Dum autem sententiæ dicuntur, id caveat Vicarius, ne novæ quæstiones, & a re, de qua agitur, alienæ interserantur, aliave res geratur, quam quæ instituta est.

„ Amputet inania, aliena, atque inutilia; quæstiones vero in verbis positas longe abesse jubeat. Quæstionum explicationem, quam Cancellarius in acta referat, ei accurate dictet: exemplum ejus ad Cancellarium Episcopalem quam primum Vicarius mittat.

T I T. XXII.

De Actis conventus conscribendis.

„ VIcarius diœcesanus, si notarium hominem Ecclesiasticum, eumque idoneum & probatum, quem ei Episcopus constituerit, & dederit, habet; hunc ipsum ad ea adhibeat, quæcumque in conventu agenda, scribendave sunt.

„ Idemque congregationis diœcesanæ Cancellarius censeatur, qui omnia, quæ ad illius acta conscribenda pertinent, gratis omnino præstet.

„ Si vero talem quemquam non habuerit, alium ex ipso conventu deliget, qui & ad dictandum, & ad scribendum, ejusdem Episcopi judicio magis idoneus erit.

„ Ejus munus sit, omnia conventuum suæ regionis acta diligenter conscribere, & in librum referre, quem eo potissimum nomine confecerit.

„ Quæ vero sigillatim ab eo notari oportet, hæc sunt.

„ Locus ubi conventus habitus est.

„ Annus.

„ Mensis.

„ Dies conventus.

„ Qui præsentes adfuerint.

„ Absentiæ excusationes; quæ acceptæ, quæ item rejectæ.

„ Qui Missam solemnem celebrarit, quique ministraverint.

„ Qui sigillatim reliqui Sacerdotes, qui Missæ sacrum fecerint.

„ Qui ad Populum Clerumve concionem habuerit. Ecclesiæ, Ecclesiasticorumque hominum visitatio. Qui præterea testificationes confessionum non attulerint.

„ Quæ item quæstiones propositæ, earumque singularum explicatio.

„ Indictio futuræ congregationis.

„ Quid etiam Episcopi jussu promulgatum sit.

„ Mulctæ quoque & pœnæ quibus irrogatæ sunt, ordine describantur.

„ Omnis autem mulcta apud regionis thesaurarium deponatur, aut in aliqua certa arca eo nomine constituta recte asservetur.

„ Mulctarum vero libri exemplum in singulos annos ad Episcopum afferatur: cujus arbitratu, vel in supellectilem sacram quæ conventus foranei usui sit, vel in sublevationem inopiæ Sacerdotis, Clericive pauperis, vel in aliud opus pium illæ erogentur. „

Qui plura de his volet, legat Benedicti XIV. Institutiones Ecclesiasticas tres, nimirum XXXII. CII. & CIII. in quarum prima de istorum cœtuum convocandorum causa, atque utilitate, & de ratione, 14

qua

qua fieri a Clero Bononiensi debeant, agit. In altera, quæ est Epistola Encyclica Archipresbyteris, & Parochis Diœcesanis missa, declarat teneri singulos Archipresbyteros indicere cœtum, in quo morales quæstiones examinandæ, proponantur; omnes Parochos, & Confessarios ad eosdem cœtus convenire debere: ac transmittenda esse ad P. Pœnitentiarium responsa propositis quæstionibus reddita. In tertia normam quamdam præscribit pro his cœtibus in Metropolitana sua servandam, tractat de illis, qui iisdem cœtibus interesse tenentur; ac tres istas quæstiones expendit: *Utrum omnes, qui Canonici dignitate insigniti sunt, convenire debeant. An Canonicus Pœnitentiarius intervenire adstringatur. Utrum Confessarii Regulares ad excipiendas Laicorum Confessiones approbati hosce Ecclesiasticos Conventus adire teneantur.*

15 Ex multis autem, quæ ab eo sapienter decreta sunt, illud mihi sapientissime constitutum videtur, ac dignissimum, ut Ordinariis omnibus Locorum imitandum proponatur, quod Institut. CII. num. 1. a se Pœnitentiario qui cœtibus istis in Metropolitana Bononiensi præerat, quæstionesque in illis, & per Diœcesim universam expendendas proponebat, præscriptum fuisse commemorat, ut ipse post accuratum examen typis evulgaret, quid reipsa propositis quæstionibus respondendum esset, ne incertum semper esset an responsa illis quæstionibus reddita, veritati consentanea forent, utque illi, qui falsam sententiam protulerant, errorem agnoscerent, qui vero sapienter judicaverant, quadam voluptate recrearentur. (*)

CONGRUA.

ARTICULUS I.

Congrua quibus debetur? & in primis quo ad ea quæ concernunt Congruam Episcoporum, eorumque Coadjutorum.

1 Congrua debetur omnibus Ecclesiarum Rectoribus Curam animarum exercentibus, eorum Vicariis, & Coadjutoribus; *cap. de Monachis 12. Cap. Cum secundum Apostolum 16. cap. Extirpandæ 30. de Præbend. c. eod. in 6. c. de Rectoribus 3. de Clerico ægrotante*; Conc. Trid. *sess. 7. cap. 5. sess. 21. c. 4.*
2 *& sess. 24. cap. 13. de reformat.* ubi pro Episcopis taxata est Congrua in scutis mille, & pro Parochis in scutis centum ibi: *Ad hæc in posterum omnes hæ Cathedrales Ecclesiæ, quarum redditus summam Ducatorum mille, & Parochiales, quæ summam Ducatorum centum secundum verum annuum valorem non excedunt, nullis pensionibus, aut reservationibus fructuum graventur.*

3 Pro Episcopis igitur generaliter loquendo fuit a Trident. *cit. sess. 24. cap. 13.* Congrua taxata in scutis mille de moneta illarum partium, in quibus situs est Episcopatus, Rota *p. 2. recent. decis. 352. num. 5. decis. 449. num. 6. cum sequent. & decis. 762. num. 1. cum sequent. & p. 18. t. 1. decis. 389. num. 18. cum seq.*
4 In Regno tamen Neapolitano fuit taxata Episcopo in scutis 700. Rota *part. 18. tom. 1. decis. 352. num. 2.* Verum certa regula in hac materia præscribi nequit, 5
sed totum remittitur prudenti Judicis arbitrio in Congrua taxanda; Rota *par. 18. tom. 1. decis. 351. num. 3. cum sequent. & decis. 389. num. 21.* In quo arbitrio ha- 6
benda est ratio de dignitate, & qualitate personæ; Rota *part. 18. tom. 1. decis. 351. num. 3. cum sequent.* De Officialibus, & Familia; Rota *part. 18. tom. 1.* 7
decis. 23. num. 10. cum sequent. De oneribus Seminarii. 8
manutentionis Ecclesiæ, Palatii, Itineris ad Sacra Limina, eleemosynarum, sustentationis litium circa immunitatem Ecclesiæ, & de similibus; Rota *par. 18. t. 1. dec. 23. num. 11. cum seq. & dec. 389. num. 19.*
cum seq. Et demum de consuetudine regionis; Rota 9
p. 18. tom. 1. dec. 351. n. 4.

Episcopo petenti sibi condecentia alimenta dene- 10
gari non potest Congrua, quæ loco alimentorum succedit, ex qua ipse ali, ejus Familia nutriri, & Episcopatus Majestas præservari debet; *c. de Monachis 12. c. Cum secundum Apostolum 16. c. Extirpandæ 30. de Præbend. & cap. 1. eod. tit. in 6.* Rota *part. 18. tom. 1. decis. 23. num. 1. & dec. 389. num. 1. & seq.*
Etiamsi habeat aliunde, adhuc debet consequi Con- 11
gruam ex fructibus Ecclesiæ, quia Congrua datur in remunerationem ponderis diei, & æstus, quod suffert Episcopus, aut Rector in regimine animarum: unde non cogitur proprio stipendio militare, ex *prima ad Corinth. cap. 9.* cum dignus sit operarius mercede sua; *cap. Quicumque 66. & cap. Ecclesiasticis 67. caus. 12. quæst. 2.* Rota *part. 18. tom. 1. decis. 23. nu. 5.*
cum sequent. & decis. 351. num. 7. cum sequent. Etiamsi 12
Episcopus acceptaverit Episcopatum nimis tenuem, aut nimis gravatum pensione; quia non inde repelli debet a consecutione Congruæ, quæ est privilegium Ordinis elargitum a jure, ne Episcopi, aut Rectores in opprobrium dignitatis mendicent, aut curam commissi sibi gregis deserant, ut declarando dixit Rota *part. 1. dec. 420. num. 4. & par. 2. recentior. dec. 449. num. 5. & part. 18. tom. 1. dec. 23. numer. 13.*
Etiamsi Episcopus consenserit, & se obligaverit ad 13
pensionem. Non enim talis præstitus consensus, sive tacite, sive expresse est sufficiens ad impediendam hanc Congruæ assignationem, ex quo non potest oriri ipsi Episcopo aliquod præjudicium ab hujusmodi acceptatione, & consensu, quia non habet privilegium ad sui favorem tantum concessum, sed illud toti Ordini, & dignitati Clericali fuit impertitum, & ideo ne propter mendicitatem, & ægestatem a suis Diœcesanis contemnatur, quorum veneratio ipsi pura, & incorrupta præservari debet, & ne impediatur animarum curæ vigilare, nec tacitus, nec expressus consensus ad hunc effectum in aliqua consideratione haberi debet; Rota *part. 1. recent. dec. 420. num. 5. part. 18. tom. 1. dec. 23. num. 14. dec. 351. num. 10. cum seq. & dec. 389. num. 25.** Vide etiam Josephum Mariam Maraviglia *Leg. 194. Prudentiæ Episcop.* ubi mordicus hanc opinionem defendit.*

Et talis Congrua debetur ipsi Episcopo ex fructi- 14
bus suæ Ecclesiæ; Rota *par. 18. tom. 1. dec. 351.*
num. 1. Et regulariter illam præstare debet, qui Be- 15
neficii fructus recipit; *cap. De Monachis, c. Avaritiæ, cap. Extirpandæ, & cap. In Lateranensi, de Præben. c. sicut de supplend. neglig. Prælator.* Rota
part. 3. recent. decis. 745. num. 1. Et sic Reservatarius 16
Bene-

Beneficii tenetur Episcopo Congruam præstare actio-
17 ne reali, & personali; Rota *d. dec.*745. *num.*2. Reali, quia fructus pro Congrua semper hypothecati remanent in quemcumque transeant; Rota *in una Pampilonen. Jurispatronatus de Gonzaga* 30. *Januar.* 1609. *coram Reverendiss. Bononien. & dict. decis.*745.
18 *num.*2. Personali vero, cum etiam conditione ex lege de fructibus perceptis Congrua debeatur; cujus conditionis vigore personalis actio contra quemcumque possessorem competit; *§. Sic itaque, discretis*
19 *autem, vers. appellamus, de institut. action.* Et præsertim contra possidentem fructus, qui alimentorum loco, qualis est Congrua, succedunt; *l. Lucius, ff.*
20 *de alim. & cib. leg.* Rota *d. dec.*745. *n.*2. *&* 3. Reservatarius enim dando schedulam solutionis Congruæ Episcopo, censetur cum Episcopo contraxisse, & se ad solvendam illam annuatim obligasse; *dict. leg. Lucius, ff. de alim. & cib. leg.* Rota *in una Toletana, Pensionis* 5. *Decembr.* 1603. *recent. dec.*745. *numer.*4.
21 Sic etiam Episcopis gravatis pensionibus assignari solent pro Congrua mille ducati annui, de quibus securi jam redditi per schedulam mensariam, vel alio modo, coguntur relinquere pensionariis administrationem bonorum mensæ, seu alterius Beneficii; Sac. Congr. Episcop. & Regul. *in Alerien.* 25. *Jan.* 1658. *&* 29. *Mart. &* 24. *Maii ejusdem anni*, apud Pignatell. *tom.*4. *consult.*727. *n.*5.
22 Episcopus in Congrua non tenetur imputare redditus sui patrimonii, si reservationi pensionis non consensit, minusque de suo solvere se obligavit. Licet enim Episcopus pingue patrimonium possideat, non tamen per hoc Congruæ Beneficio venit spoliandus, quæ nunquam denegatur, cum illa soleat assignari in recompensationem laborum, quibus subjacent illi, qui indefessis vigiliis curæ animarum præsunt, qui enim servit Altari, de Altari vivere debet; *cap. Cum secundum Apostolum* 16. *de Præbend. & cap. Clerici omnes* 10. *caus.*1. *quæst.*2. Rota *par.*18. *tom.*1. *dec.*23. *num.*4. *& dec.*389. *num.*3. *cum sequent.*
23 Secus vero si Episcopus obligavit, & hypothecavit sua bona patrimonialia pro pensione; Rota *in una S. Severini Congruæ* 22. *Jun.* 1665. *§. Onera coram D. Ottalora Præside Granaten. & d. part.*18. *tom.*1.
24 *dec.*389. *num.*2. Primo loco, & ante omnia alia onera Episcopatus est solvenda Congrua Episcopo; Rota *par.*1. *recent. dec.*763. *num.*1. *cum seq. & part.*18.
25 *tom.*1. *dec.*351. *num.*6. Maxime si in impositione onerum fuit addita clausula, *demptis pro Episcopo scu-*
26 *tis mille*; *d. dec.*763. *num.*1. *in fine*. Ita ut consentientes huic decreto reservationis ad favorem Episcopi, teneantur illud observare; *d. dec.*763. *num.*2.
27 Et sic Congrua est deducenda ante pensionem, ubi ea est solvenda; Rota *part.*2. *recent. dec.*351. *n.*5.
28 Cum Episcopi, deductis prius impensis culturæ pro credito Congruæ, uti potiores præferendi sint Pensionariis, qui uti Creditores fructuum ex illis solum satisfieri debent; Rota *in d. S. Severini Congruæ* 22. *Jun.* 1665. *coram Ottalora, §. neque revelat in fine, & par.*2. *recent. dec.*763. *num.*1. *& par.*18.
29 *tom.*1. *dec.* 389. Episcopi loco Congruæ, si indigeant, solent exigere Charitativum subsidium. Episcopi tamen, qui habent Congruam pinguem, quæ excedat taxam a C[...] præscriptam, non exigunt Charitativum subsidium; S. Congreg. Concil. *in Gerunden.* 17. *Febr.* 1663. & Sac. Cong. Episc. *in Pollcastren.* 19. *Aprilis* 1697.

Episcopus adjutus debet præstare Congruam 30
Episcopo Coadjutori, seu suffraganeo; Coadjutor enim debet recipere congruam portionem de proventibus Ecclesiæ, seu Beneficii, cujus Prælato datus est; *arg. cap. de Rectorib.*3. *de Clerico ægrot.* ibi: *De facultatibus Ecclesiæ ad sustentationem suam Congruam, recipiat portionem*; *cap. Pastoralis unic. de Clerico ægrotant. in* 6. *§. Præsenti*, ibi: *Præsenti quoque adjicimus sanctioni, ut Coadjutores hujusmodi de proventibus Prælatorum, in quorum assumentur auxilium, sumptus recipiant moderatos*. Et de facto Epis- 31
copo Amiciensi Coadjutori Archiepiscopi Alborensis in Sardinia fuerunt assignata mille scuta annua monetæ Romanæ absque incertis, quæ cedere deberent Archiepiscopo; Sac. Congreg. Episcop. & Regular. *in Orestana* 18. *Novembris* 1639. Et die 11. 32
Junii 1568. apud Sanctum Petrum in Consistorio Sanctitas Sua decrevit omnes pensiones assignatas Suffraganeis super fructibus Ecclesiarum, quibus præficiuntur, transire ad Successores, dummodo illis Ecclesiis, quarum sunt suffraganei, deserviant, vel saltem per ipsos non stet, quin inserviant, alias censeantur extinctæ; Suffraganei vero deinceps dari non possint Archiepiscopis, & Episcopis, etiam quibus solent concedi, nisi pro eorum sustentatione assignentur super fructibus Ecclesiarum, quibus suffragari debent, trecenti, vel saltem ducenti aurei de Camera. Si Coadjutor, vel suffraganeus Episcopi est 33
pauper, non potest congruam sibi in Litteris Apostolicis assignatam remittere; S.C.Conc. 26. *Jun.* 1621.
Præterea debet Episcopus adjutus dare suo Coadjutori commoditatem habitationis in Palatio Episcopali, & omnia necessaria pro exercitio Pontificalium, & aliis Episcopalibus functionibus; Sacr. Congregat. Episcop. *in Nicoteren.* 27. *Junii* 1619. 34

Additiones ex aliena manu.

Utri, Pensionario ne an Episcopo incumbat onus 35
probandi, quod Episcopo remaneant scuta mille pro Congrua, non incongrue hic quæritur. Invaluit 36
distinctio, quod si pensionarius agit in judicio possessorio, Episcopo onus incumbit probandi, quod ipsi non remaneant scuta mille pro Congrua, quum possessio relevet ab onere probandi, nec qui est in possessione tenetur exprimere causam suæ possessionis. Quod 37
si Episcopus agit contra Pensionarium in petitorio judicio dicens se non teneri ad pensionem, eo quia reservatio nullitate laborat, onus probandi, quod mille pro Congrua remaneant Episcopo, incumbit Pensionario, quia cum agatur de jure percipiendi pensionem, causa exprimi debet ab eo, qui ipsam sibi deberi asserit: Confer Barbosam *de Offic. & Potest. Episc. alleg.*120. *n.*14. Rotam *in magistrali dec.* 169. *per tot. cor. Montic.*

Articulus II.

Quo ad ea, quæ concernunt Congruam Parochorum, eorumque Vicariorum.

1 Congrua debetur Parochis, seu Curatis nedum
de jure communi, cap. de Monachis 12. cap. Cum
secundum Apostolum 16. cap. Extirpandæ 30. de præbend.
cap. 1. eod. in 6. cum concordant. sed etiam ex
Concil. Trident. sess. 21. cap. 4. de reformat. & Constit.
S. Pii V. incip. Ad exequendum; Rota part. 3. recent.
2 decis. 392. num. 2. part. 16. decis. 316. num. 4. Et hæc
Congrua Parochialis, & Curatis debita generaliter
loquendo taxatur in scutis centum non solum ab
ipso Concilio Trident. sess. 24. cap. 13. de reform. sed
etiam a S. Pio V. in dicta Constitut. incip. Ad exequendum;
Rota part. 18. tom. 1. recent. decis. 374.
3 num. 2. & part. 19. tom. 2. dec. 112. num. 4. Et ubi aliter
non fuerit a Papa expressum, intelligitur de moneta
loci Beneficii; Rota par. 17. dec. 245. num. 29.
4 & 30. Congrua non debet ordinarie taxari major dictis
scutis centum, nec minor scutis 50. annuis;
S. Pius V. in dict. Constitut. incip. Ad exequendum;
Rota part. 6. dec. 230. num. 2. & part. 8. dec. 246.
5 num. 10. In hac tamen materia non potest assignari
certa regula, sed hujus taxatio remittitur arbitrio
Judicis; Rota part. 13. recent. dec. 392. numer. 12.
part. 18. tom. 1. dec. 389. num. 21. par. 19. tom. 1. dec. 1.
6 num. 5. dec. 112. num. 6. dec. 206. num. 13. Quandoque
enim fuit taxata in scutis centum auri, & quandoque
etiam plus; Rota par. 19. tom. 1. dec. 1. num. 8. &
7 dec. 112. num. 7. Unde generaliter loquendo taxanda
est Congrua, quæ sit sufficiens ad commodam, &
honestam sustentationem personæ, habita ratione
de loco, fructuum quantitate, & onerum, qualitate
personæ; & similibus; Rota par. 4. tom. 1.
dec. 595. num. 1. par. 6. dec. 220. num. 11. par. 8. dec. 246.
num. 11. par. 14. dec. 439. num. 7. par. 19. tom. 1. dec. 1.
8 num. 4. dec. 206. num. 13. decis. 281. num. 1. In Congrua
taxanda debet haberi etiam ratio de numero excessivo
animarum, ad quarum curam sit necesse Coadjutores
etiam habere; Rota par. 1. recent. decis. 420.
9 num. 9. & 10. par. 19. tom. 1. decis. 1. num. 4. Sic etiam
de Constitutionibus Synodalibus Provinciarum;
10 Rota par. 14. dec. 439. num. 8. Et potissimum de consuetudine
regionis, cui plurimum est deferendum;
Rota par. 4. tom. 1. dec. 595. num. 6. part. 18. tom. 1.
dec. 351. num. 4.

11 Licet in taxatione, & assignatione Congruæ pro
Parochis, & Curatis possint ab Episcopo considerari,
& comprehendi emolumenta incerta, ut habetur
in d. Constitutione S. Pii V. incip. Ad exequendum.
Hoc tamen debet intelligi de incertis, quæ habent
aliquam certitudinem, ut sunt decimæ frumenti,
vini, olei, aliique fructus, & emolumenta incerta
solum ratione summæ, & quantitatis; ipsa enim
omnia comprehenduntur in Congrua taxanda; Rota
par. 6. rec. dec. 230. num. 3. par. 13. dec. 392. num. 8.
12 par. 19. tom. 1. num. 11. Non autem debet intelligi de
emolumentis omnino incertis, ut sunt redditus, seu
fructus consistentes in funeralibus, oblationibus
nuptialibus, eleemosynis Altaris, & similibus, qui
redditus cum sint de omnino incertis, non sunt imputandi
in Congruam; Rota par. 1. dec. 420. numer. 2.
par. 6. dec. 230. num. 4. part. 11. dec. 347. n. 8. par. 19. 13
tom. 1. dec. 1. num. 9. cum seq. Nisi de consuetudine
loci aliter introductum doceatur; Rota par. 19. tom. 1.
decis. 1. num. 10. Congrua enim debetur loco alimen- 14
torum; Rota par. 6. dec. 230. num. 5. par. 18. tom. 1.
dec. 351. num. 5. dec. 389. numer. 1. dec. 400. numer. 8.
Unde repugnat ipsam Congruam dependere ab in- 15
certo eventu, cum venter non patiatur dilationem;
Rota par. 1. dec. 420. num. 2. par. 6. dec. 230. numer. 5.
part. 17. dec. 41. num. 14. par. 18. tom. 1. dec. 130. n. 9.
& tom. 2. ejusdem partis dec. 411. num. 7. Nec in 16
Congruam sunt imputanda, quæ debentur Parocho
ratione laboris, & servitii; Rota par. 13. dec. 347.
num. 8. Nec quæ extra Ecclesiam vel extra Curam 17
ipsam animarum percipiuntur, quia ista non sunt
fructus Beneficii; sed merces, & præmium laboris
tantum inservienti debita; Rota par. 13. dec. 347.
num. 9. Neque sunt imputandi in Congruam Parochi 18
fructus sui Patrimonii, si reservationi pensionis non
consensit, cum nemo cogatur propriis stipendiis
militare, ex prima ad Corinth. cap. 9. & dignus sit
operarius mercede sua; cap. Quicumque 66. de præbend.
Rota par. 18. tom. 1. dec. 23. num. 4. & dec. 389.
num. 3. Secus vero si in reservatione pensionis sua 19
bona obligationi, & hypothecæ supposuit, quæ
operatur ut sint imputandi in congruam singuli redditus
patrimoniales; Rota par. 18. tom. 1. dec. 389. n. 2.
cum seq.

Congrua debetur Parocho, etiamsi Beneficium 20
tenue acceptaverit non sufficiens pro sustentatione
necessaria; Rota par. 1. dec. 420. num. 4. & par. 6.
dec. 230. num. 6. Quidquid dicant alii in hoc casu, Pa- 21
rochum non esse audiendum, cum sibi imputare
debeat, si acceptavit Beneficium nimis tenue; Rota
part. 2. recent. dec. 7. num. 3. & dec. 239. num. 1. Quia 22
non militat talis ratio, ubi certe apparet insufficiens,
cum agatur de præjudicio Ordinis Clericalis, &
Ecclesiæ; Rota par. 3. dec. 437. num. 3. par. 6. dec. 230.
num. 7. & seq. par. 13. dec. 347. num. 11. par. 19. tom. 1.
dec. 1. num. 14. Non enim potest oriri ipsi Parocho 23
aliquod præjudicium ab hujusmodi acceptatione,
quia non habet privilegium ad sui favorem tantum
concessum, sed illud toti Ordini, & dignitati Clericali
fuit impertitum, ne Rectores animarum in
opprobrium dignitatis mendicent, aut curam commissi
sibi gregis deserant, ut declarando dixit Rota
par. 1. dec. 420. num. 4. & par. 2. recent. decis. 449.
num. 5. & par. 18. tom. 1. dec. 23. num. 13. Congrua 24
enim taliter sufficiens debetur Parocho, ut ea commode
sustentari possit; Rota par. 13. decis. 347. n. 2.
& 6. Et Congrua ab Episcopo assignata præsumitur 25
sufficiens, nisi probetur diminuta; Rota part. 9.
tom. 1. dec. 222. num. 15. & par. 13. dec. 347. num. 4.
Præsertim si illa fuerit sufficiens pro aliis Rectoribus 26
antecessoribus, qui per longissimum tempus ea contenti
fuerunt; Rota par. 13. dec. 48. num. 11. cum
seq. & part. 18. tom. 1. dec. 218. num. 10. Unde Con- 27
grua semel assignata, non debet amplius assignari,
vel augeri; Rota part. 2. dec. 329. num. 1. & part. 13.
dec. 48. num. 2. Sicuti non potest amplius diminui; 28
Rota par. 18. tom. 1. dec. 81. num. 50. Cum semel con- 29
stituta Congrua non possit regulariter immutari nisi
ex caussa; Rota par. 18. tom. 1. decis. 218. num. 6. & 7.
Hinc

30 Hinc Parochus petens Congruæ augmentum debet probare assignatam non esse sufficientem, & consequenter debet probare paupertatem superventam; Rota *part.4. tom.1. decis.595. num.1. part.18. tom.1.*
31 *dec.218. num.11. & 24.* In tali casu Parochus non potest nisi ad supplementum agere, & Episcopus debet prius arbitrari circa redditus Ecclesiæ, si sufficiant, & postea in subsidium cogere populum, vel alio modo providere; Rota *par.4. tom.1. dec.595. numer.1. cum seq.* Sacra Congreg. Episcop. & Regul. *in Interamnen. 27. Martii* 1601. *& 18. Junii* 1602.
32 *& 18. Martii* 1603. Si congrua fuerit sufficiens tempore reservationis pensionis, quoties ex post diminuatur, augenda est de fructibus ipsius pensionis;
33 Rota *par.17. decis.120. num.26.* Parochi enim pro consequendo Congruæ credito, præferendi sunt, deductis prius impensis culturæ, Pensionariis; Rota *part.18. tom.1. dec.389. num.17.*

34 Vicariis perpetuis debet assignari Congrua portio de redditibus, fructibus, emolumentis, & proventibus Ecclesiæ incorporatæ Monasterio, Collegio, Capitulo, Universitati, & hujusmodi; *cap. de Monachis 12. cap. Extirpandæ 30. de præbend. & cap.1. eod. in 6.* Concil. Trident. *sess.7. cap.5. & cap.7. de reformat.* S. Pius V. in Constitut. incip. *Ad exequen-*
35 *dum*. Talis Congrua est taxanda, & assignanda arbitrio Episcopi habito respectu ad qualitatem personæ, & loci, & temporis & ad abundantiam, seu paupertatem fructuum, & redditum Ecclesiæ, dummodo non sit minor quinquaginta, nec major centum aureis pro quolibet anno, ex cit. Constitut. S. Pii V. incip. *Ad exequendum*, ubi §.2. Episcopis expresse præcipit, in assignatione portionis Vicariis perpetuis ita se continere, & arbitrari, ut non major, centum, nec minor quinquaginta scutorum aureorum summa, computatis omnibus, etiam incertis emolumentis, & aliis obventionibus communiter percipi solitis, eis omnino assignetur; & sic etiam Sacra Congregatio Concil. *in Asten. 28. Octobr.* 1585.
36 & Rota *par.6. recent. dec.230. num.2.* Ubi *sub num.3. & sequ.* subjungit, quod pro emolumentis incertis sunt intelligenda solum ea, quæ habent quandam certitudinem, ut sunt decimæ frumenti, vini, olei, aliique fructus, & emolumenta, & obventiones, quæ penes Vicarium sunt solum incertæ respectu summæ, & quantitatis, quam ex illis percipere possit; Non autem sunt intelligenda emolumenta omnino incerta, ut sunt eleemosynæ Altaris, funeralium, & similium, quia ista non computantur in Congruam, quia venter non debet pendere ab incerto, cum venter non patiatur dilationem; Vide supra *a num.11. usque ad*
37 *num.17.* Et sic etiam censuit Sacra Congreg. Conc. *in Iserniem.20. April.1697.* ubi proposito dubio: *An in Congrua Canonici Curati imputari debeant distributiones quotidianæ, quæ dantur ratione servitii personalis, & interessentiæ Choro, nec non cætera emolumenta Parochialia expressa in sententia Episcopi?* Sacra Congregatio respondit, *Affirmative quo ad distributiones; & quo ad expressa in sententia Episcopi, Negative.* In sententia autem Episcopi expressum sic erat; *Computatis tamen in eadem Congrua fructibus Præbendæ, omnibus etiam incertis, & aliis obventionibus percipi solitis.*

38 Congruam certam debet habere Curatus, seu Vicarius substitutus ad formam dict. Constitutionis S. Pii V. incip. *Ad exequendum*, quamvis sit amovibilis, ut declaravit Sacra Congregat. Visitationis Apostolicæ *in Fanen.25. Novemb.* 1693. Congrua semel 39
sufficienter assignata Curato, seu Vicario, nisi superveniat notabilis mutatio, & intersit nova rationabilis caussa, non est locus assignationi novæ Congruæ, seu augumento, Rota *par. 18. tom. 1. dec. 218. n.6. & 7.* & Sacra Congregatio Episcop. & Regular. *in una Cusentina Congruæ 31. Julii* 1693. Nec potest mi- 40
nui quamvis Curatus electus, & deputatus diminutioni consentiat, & pro minori quantitate spondeat deservire, quia hujusmodi pactio sapit Simoniam; Sacra enim Congregatio super statu Regularium *sub die 8. Octobris 1670.* expresse declaravit, quod superioribus Regularibus minime fas sit cum ipsis Vicariis jam deputatis seu deinceps deputandis publicas, aut secretas pactiones, seu conventiones inire super diminutione, aut alteratione, seu variatione dictæ Congruæ, easque pactiones, seu Conventiones, tamquam de simoniaca labe, atque avaritia suspectas Sac. Congreg. omnino rejicit, atque interdicit, eosque, qui contrafecerint, pœnis adversus Simoniacos editis teneri decrevit, quibuscumque non obstantibus; sic refert Pignatell. *tom.3. consult.31. n.1. in fine*. Et hujusmodi pactio fuit iterum damnata a 41
Sacra Congreg. Concil. *in una Burgi S. Sepulchri, Congruæ 5. Septembris 1699.* in qua contra Monachos Camaldulenses fuit additum, *Et Monachi se justifi-* 42
cent super asserta Simonia coram Sacra Congregat. Congrua autem Curato, seu Vicario non taxata, vel insufficiens assignata, si petatur, debetur in quantitate, prout juris est, a die petitionis, seu motæ litis, ut respondit Sacra Congregatio Episc. *in Civitatis Plebis 17. Septembris 1695.* & Sacra Cong. Conc. *in Isernien. 20. April. 1697. in responsione ad tertium.*

Alia. Vide verb. *Vicarius Parochialis ad n. 10. ad 14.* 43

Additiones ex aliena manu.

De eo sæpe disputari solet, an Parochus, qui vel 44
interitum vel diminutionem passus est redditum Parochialium, agere vel pro Congrua, vel pro ejus supplemento valeat adversus illos, qui decimas, vel alia bona Parochiæ possident? Affirmant *ex text. in cap. De Monachis, de Præbend.* Wamel. *consil. canon. 172. n. 13.* Gratian. *discept. forens. cap.366. n. 2. & seq.* Loter. *de re Benefic. lib.2. quæst. 12. num.27. & seq.* Rota *in Leodien. Congruæ 27. Januarii 1716. §.2. cor. bon. mem. Cerr. & in Toletana Decimarum de Capilla super Congrua 9. Decemb.1720. §. Quo vero, coram bon. mem. Foscar. & in Thelesina Congruæ 18. Junii 1731. §. Et in his, cor. Eminentiss. Rezzonico.*

Idque adeo verum est, ut nec centenaria, nec 45
immemorabilis a Decimatoribus allegari valeat contra Parochum, qui ex immutato rerum statu deficientem sibi Congruam assignari petit ex decimis, vel aliis Parochiæ bonis, ut prosequitur Rot. *in d. Toletana Decimarum de Capilla super Congrua 9. Dec. 1740. §. Quoad Immemorabilem; cor. bon. mem. Foscaro.*

Alia autem hic oritur quæstio, utrum plures pos- 46
sesso-

sessores decimarum vel aliorum bonorum Parochiæ teneantur in solidum, an singuli pro rata? Laicos haud posse conveniri, si sint Ecclesiastici qui pariter possideant decimas, vel alia Parochiæ bona, videtur firmare Rot. *in Moguntina Reparationis Chori* 29. *Aprilis* 1784. *§.8. & seq. cor. bon. mem. de Vais*, & 4.
47 *Julii* 1749. *§.8. cor. Illustriss. Clemente*, in quibus decisionibus licet agatur de onere reparationis Ecclesiæ; idem tamen obtinere debet quoad onus Congruæ.

48 Ecclesiasticos vero posse in solidum conveniri, salvo tamen ei, qui convenitur, jure agendi contra cæteros, tenet Porray *de Congrua portione lib.*1. *c.*16.
49 *num.*19. Nec ab hac negativa opinione alienum videtur Tribunal Rotæ *in d. Moguntina Reparationis Chori*; At Wamef. *consil. canon.*453. *num.*1. & 3. Louvrex *dissert. canon.*15. *num.*50. Barbosa *de Paroch. part.*1. *cap.*13. *num.*2. Christin. *dec. Belgic. dec.* 14. *num.*6. eadem Rota *in recent. dec.* 184. *num.*17. & 19. *par.* 17. in ea sunt sententia, ut nonnisi pro rata teneantur.

50 Monet vero Louvrex *dict. dissert. canon.* 15. *n.*51. quod si quis sit decimator simul & Parochus primitivus, curam scilicet habitualem obtineat, is prius teneatur ad Congruam, vel ad supplementum ipsius Congruæ. *Tunc enim* (ait) *præsumendum est, portionem decimarum, quam Parochus habitualis possidet, illam esse, quæ olim ante Ecclesiæ unionem ad Rectorem spectabat, & quæ proinde prius excutienda est, quam contra alios decimatores agi possit*. Convenit etiam Vanespen *de Congrua Portione c.*4. *n.*9.

51 An in libertate eorum, qui decimas vel bona alia Parochiæ possident, sit ea dimittere, ut se liberent ab onere Congruæ? Et num id ipsum obtineat in Parocho primitivo? Confer Louvrex *dict. dissert. canon.* 15. *n.* 55. & *plur. seq.* ubi quod in subsidium tenentur Parochiani ad Congruam, vel ad ejus supplementum.

CONJUGES, CONJUGIUM.

SUMMARIUM.

1 *Conjuges qui dicantur; & Matrimonium cur vocetur Conjugium*, ad num. 2.
3 *Usquequo, nondum consumato Matrimonio, uterque Conjux possit ad Religionem transire*, ad num. 7.
8 *Post terminum vero elapsum an teneatur Conjux debitum alteri reddere; & si religionem ingrediatur ante consumatum Matrimonium, quid faciendum*, ad num. 11.
12 *Et quid, si Matrimonio jam consumato*, ad num. 13.
14 *Quos pariat effectus votum Castitatis in Conjugio.*
15 *Quo casu, & quibus expletis conditionibus possit unus Conjux cum consensu alterius post consummatum Matrimonium ad Religionem transire*, ad num. 21.
22 *Quid, si unus Religionem ingrediatur, alteri Conjugum incumbat; utrum ille unquam a Religione revocari, & iste ad Religionem compelli possit; & quæ Episcopi inter utrumque sint aliquando facultates, & partes*, ad num. 25.
26 *Quid Juris competat Conjugi innocenti adversus adulterum*, ad num. 34.
35 *Et quid Juris tribuat Conjugi fideli Adulterium spirituale alterius Conjugis, & quænam sit Ecclesiæ Catholicæ doctrina & praxis circa Matrimonia cum Hæreticis, prolis exinde procreatæ institutionem, & reliqua*, ad num. 55.
56 *Quæ requirantur, ut Conjugatus valeat promoveri ad Ordines Sacros*, ad num. 60.
61 *Conjugatus quomodo possit, vivente uxore, Episcopus ordinari, ac ad Cardinalatum & Papatum quoque exaltari*, ad num. 63.
64 *An vero possit etiam ad Papatum evectus ab uxore ad Consortium & debitum Conjugale revocari; & quid postea*, ad num. 67.
68 *Quando Conjugatus, Sacris Ordinibus jam susceptis possit ab uxore ad Consortium Conjugale revocari; & quando ipsa uxor post ejus mortem possit aliud Matrimonium contrahere, & quando non*, ad num. 70.
71 *Conjugatus sine spontanea uxoris licentia ad Sacrum Ordinem transiens quas pœnas incurrat; & quid, maxime non adhuc consumato Matrimonio, facere teneatur*, ad num. 72.
73 *Utrum unus Conjux agnita invaliditate Matrimonii debitum petere vel reddere possit.*
74 *Quoad debitum Conjugale & divortium, Lectores alibi remittuntur*, ad num. 76.
77 *An opus Conjugii ob solam voluptatem peractum, delectatio morosa in actu, vel de actu Conjugii, tactus, amplexus, & similia, sint unquam peccata lethalia, & quomodo* ad num. 81.
82 *Quoad donationes inter Conjuges, Bona Conjugum, Subventiones ratione Conjugii, proprietatem & jus dotium, & alia, Lectores remittuntur alibi*, ad num. 86.
87 *Subnectuntur Additiones ex aliena manu*, ad num. 106.

Conjuges dicuntur mas, & fœmina in legitimo 1
Matrimonio conjuncti *Communis*. Matrimo- 2
nium vocatur conjugium a conjugendo sub uno mutuo jugo, quia virum, & Mulierem sub uno eodemque quasi mutuo jugo ad servandam fidem, & onera Matrimonii sustinenda constituit; Catechismus Romanus *de Matrim. c.*1.

Post contractum & nondum consummatum Matri- 3
monium habet uterque Conjux bimestre ad deliberandum, an in Conjugio manere, vel ad Religionem transire velit: *Communis*, textu expresso *in cap. Ex publico* 1. *de conversione Conjugatorum*. Intra dictum 4
bimestre uterque Conjux licite petit, & licite etiam negat debitum Conjugale. *Communis, arg. cit. cap. Ex publico*; Uterque enim potest libere, & licite uti Jure sibi a lege *in d. cap. Ex publico* concesso.

Si intra dictum bimestre a Jure concessum Vir ab 5
Uxore invita copulam vi obtineat, potest Uxor adhuc ingredi Religionem, saltem in casu, quo ipsa Viro vim inferre nitenti excipiendo manifestaverit se velle ingredi Religionem, aut circa hoc nondum plene deliberasse, Glossa *in cap. Ultim. verb. Invitus dict.*

diſt.55.in c. Verum 2. n.9. de convers. Conjugator. Joannes Andreas *in c. Quæ contra Jus 64. n.6. Regul. Juris in 6.* Fagn. *in cit c. Ex publico 7. n. 27. de conversione Conjugator.* Sanchez. *lib.2.de Matrimon. disp.22. n. 6.* La Croix. *lib. 1 p.3.n.421.* cum aliis ibi citatis; Pirhing *lib.3.decret. tit.31. n.56.* Reinffeſtuel *ib.n.6.* cum communiori, & probabiliori aliorum contra Zoeſium, Armillam, Sylveſtrum, & nonnullos alios; Et ratio noſtra eſt, quia ſine culpa nemo debet ſuo Jure privari, *cap. Diſcretionem 6. ad fin.de eo, qui cognovit*: Rem enim, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit; *cap. Cognoſcentes 2. de Conſtitutionibus*: Neque debet quis alterius odio prægravari; *cap. Non debet 22. de Regul. Juris in 6. & l. Non debet 74. ff. de Reg. Jur.* cum peccata ſuos debeant tenere auctores; *l. Sancimus 22. Cod. de pœnis, cap. Quæsivit 7. De his, quæ fiunt a majori parte Capituli*, adeoque tale indultum Mulieri a Jure beneficum non eſt ipſi diſſentienti auferendum *cap. Indultum 17. de Reg. Jur. in 6.* Tum quia talis Maritus injuriam infert Uxori, & inique agit; *cit. cap. Ex publico 7. de converſione Conjugatorum*; Nemo autem ex ſua malitia debet commodum reportare, nec ex ſuo delicto meliorem ſuam conditionem quis facere poteſt; *l. Non fraudantur 134. ff. de Regul.Jur. cap.intelleximus 7. de Iudiciis* cum ſimilibus.

6 Si ultra bimeſtre maneant Conjuges ſine conſummatione Matrimonii, poteſt uterque, etiam altero invito, Religionem ingredi: Poſt Matrimonium enim ratum, & nondum conſumatum ſemper, etiam poſt viginti, & plures annos, licitum eſt cuivis Conjugum, etiam altero invito, Religionem intrare. *Communis* textu expreſſo *in cit. cap. Verum 2. de Converſione Conjugatorum*, ibi: *Verum poſt conſenſum legitimum de præſenti licitum eſt alteri, altero etiam repugnante, eligere Monaſterium (ſicut Sancti quidam de nuptiis vocati fuerunt) dummodo carnalis commixtio non intervenerit*, addita ibidem ratione: *Quia cum non fuiſſent una caro simul effecti, ſatis poteſt unus ad Deum tranſire, & alter in ſæculo remanere.* Et concordat *cit. cap. Ex publico 7. eodem*, ubi, ut obſervat Pirhing *loc.cit. n.54.* Mulier illa, cui poteſtas tranſeundi ad Religionem datur, jam diu ante Matrimonium contraxerat.

7 Immo ſi ultra bimeſtre maneant Conjuges ſine conſummatione Matrimonii, poſſunt libere ad Religionem tranſire, etiamſi illicite negaſſent ſibi debitum. Sic expreſſe la Croix *lib.6. par.3. n.419.* cum Sanchez, Layman, Gobat ibi citatis, & concordat Gloſſa *in cit. cap. Ex publico verb. Infra duorum*; Pirhing. *loc. cit. num 54.* & alii.

8 Poſt dictum bimeſtre tenetur Conjux debitum reddere alteri, & ad id compelli poteſt etiam ſub pœna Excommunicationis, ſi Religionem non ingrediatur, quam Excommunicationem re ipſa incurret, ſi intra tempus præfixum ſibi a Judice non pareat, *Communis* per text. *in cit.c.Ex publico* & Gloſſa *ibidem verb.Infra*

9 *duorum*. Et ſi etiam poſt illud tempus elapſum Conjux ingrediatur religionem, revocari non debet, valetque Profeſſio, & poſt ingreſſum abſolvendus eſt ab Excommunicatione; Gloſſa *in cit. cap. Ex publico, verb. infra duorum*; Sanchez *lib. 2. de Matrimonio*

10 *disput. 24. num.28.* Pirhing *loc. cit. num. 54.* & alii. Per ſolemnem enim Religionis Profeſſionem diſſolvitur in quocumque tempore quo ad vinculum Matrimonium ratum, & nondum conſummatum; *cap. Verum 2. cap. Ex publico 7. c. Ex par. 14. de converſione Conjugatorum*, & expreſſe Conc. Trid. *sess.24. de Sacram. Matrim. Canon. 6.* ibi: *Si quis dixerit Matrimonium ratum, non conſummatum, per ſolemnem Religionis Profeſſionem alterius Conjugium non dirimi, anathema sit.*

Unde ſi unus Conjugum Religionem ingrediatur, 11 & in ipſa Profeſſionem ſolemnem emittat, poteſt alter poſt dictam emiſſam Profeſſionem libere ad ſecunda vota tranſire, ſeu cum alio Matrimonium contrahere. *Communis*, textu expreſſo *in cit. cap. Verum 2. de Converſione Conjugatorum*, ibi: *Et alteri remanenti in ſæculo (si commonitus continentiam ſervare noluerit) licitum eſt ad ſecunda vota tranſire.*

Poſt conſummatum autem Matrimonium nullus 12 Conjux poteſt ſine conſenſu alterius Religionem ingredi, & Profeſſionem emittere. *Communis* claris textibus *in c. Quidam 3. cap. Cum sit 4. c. Uxoratus 8. cap. Placet 12. cap. Ad Apoſtolicam 13. de Converſione Conjugatorum* cum ſimilibus.

Et ſi abſque conſenſu alterius Conjugis dictam 13 Profeſſionem in Religione emittat, jubetur Vir ad Uxorem, & e contra Uxor ad Virum redire, & declaratur Profeſſio nulla adeo ut, nec mortuo altero Conjuge, ad Religionem redire teneatur. *Communis*, textu expreſſo *in cap. Quidam 3. & cap. Placet 12. de converſione Conjugatorum.*

Mortuo tamen altero Conjuge non poteſt licite 14 propter ſimplex votum Caſtitatis alium ducere, nec poteſt petere debitum a vivente; quamvis ei illud reddere teneatur. *Communis*, textu expreſſo *in cit. c. Quidam & cit. cap. Placet*, ſi vero aliud Matrimonium contraheret, eſſet validum, quamvis illicitum. Vide *infra n.67.*

Poteſt autem unus Conjux cum conſenſu alterius 15 poſt conſummatum Matrimonium ad Religionem tranſire, ſi requiſitæ adimpleantur conditiones. *Communis*, claris textibus *in cap. Sunt qui dicant 19. cap. Agathoſa 21. caus.27. qu.2. cap. Cum ſis 4. de converſione Conjugatorum*, ibi, *Prohibemus, ne Virum vel Mulierem (niſi uterque ad Religionem migraverit) tranſire permittas; Verum ſi ita Uxor ſenex eſt, & ſterilis, quod ſine ſuſpicione poſſit eſſe in ſæculo, diſſimulare poteris, ut ea in ſæculo remanente, & Caſtitatem promittente ad Religionem tranſeat Vir ejuſdem.* Concordat *cap. Uxoratus 8. & cap. Ad Apoſtolicam 13. eod.* ibi: *Cum autem Vir, & Uxor una caro sint per copulam conjugalem effecti, nec una pars converti poſſit ad Dominum, & altera in ſæculo remanere, profecto non eſt alter Conjugum recipiendus ad obſervantiam Regularem, niſi reliquus perpetuam continentiam repromittat; ſed & vitam debet mutare; niſi forte ſit ejus ætatis, ut ſine ſuſpicione incontinentiæ valeat in ſæculo remanere.*

Conditiones copulative requiſitæ ad hoc ut unus 16 Conjux, altero remanente in ſæculo, poſſit Religionem ingredi, & ibi Profeſſionem emittere, ſunt quatuor. Prima eſt, ut interveniat conſenſus alterius Conjugis; *c. Quidam 3. c. Cum ſis 4. c. Uxoratus 8. c. Placet 12. c. Ad Apoſtolicam 13. de converſione Conjugatorum.*

Secunda eſt, ut Conjux in ſæculo remanere, vo- 17
lens

lens sit senex *cit. c. Cum sit* 4. *de conversione Conjugatorum*, ibi: *Si ita senex est &c. & cit. c. Ad Apostolicam* 13. *eod.* ibi: *Nisi forte sit eius &c. &c. Significavit* 28. *eod.* ibi: *Si est ita, & est talis ætatis &c.* Si enim sit juvenis, quantumvis ob optimos suos mores absit suspicio, & periculum incontinentiæ, debet necessario Religionem intrare, ut alter Conjux licite, & valide ingredi, & profiteri valeat; Abbas *in cap. Conjugatus* 5. *num.* 4. *de Conversione Conjugatorum*; Fagnan. *in cit. cap. Cum sis* 4. *num.* 10. Reiffenstuel. *lib.* 3. *Decretal. tit.* 32. *num.* 14. & alii.

18 Quanta autem senectus requiratur ad hoc, ut, uno Conjuge Religionem intrante, possit alter in sæculo remanere? arbitrari debet Eiscopus cum judicio Medicorum, attentis omnibus circumstantiis sexus, temperamenti, seu roboris, & hujusmodi dicti Conjungis, an ratione ætatis sit jam factus inhabilis ad generandum? cum ubi ratione ætatis potentia generandi cessat, etiam calor naturalis incontinentiæ incentivus deficere, & consequenter periculum, ac suspicionem incontinentiæ abesse præsumatur; *arg. cap. Cum sis* 4. *de conversione Conjugator.* ibi: *Si ita Uxor senex est, & sterilis, quod sine suspicione possit esse in sæculo*; sic Fagnan. *in cit. cap. Cum sis n.* 22. Sanchez *loc. cit. n.* 16. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 18. & alii.

19 Tertia est, ut Conjux in sæculo remanere volens non sit suspectus de periculo incontinentiæ ratione morum; *cap. Uxoratus* 8. *de conversione Conjugatorum*, ibi: *Quæ integræ opinionis existat, ita quod nulla suspicio habeatur eam ad secunda vota velle migrare, vel quod minus continenter debeat vivere.* Si autem non obstante, quod sit senex, & sterilis, constet eum incontinentiæ adhuc esse deditum, vel de incontinentia esse suspectum, tunt altero in Religionem intrante, debet & ipse intrare, nec potest in sæculo remanere; textu expresso *in cit. cap. Uxoratus*; ibi: *Si autem talis fuerit quod suspicione non careat, Voto continentiæ celebrato, a Sæcularium hominum se conversatione removeat, & in loco Religioso, ubi Deo serviat, Perpetuo commoretur*; Fagnan. *loc. cit. n.* 9. Piringh *loc. cit. n.* 6. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 19. & alii.

20 Quarta est, ut Conjux in sæculo remanere volens, perpetuum Votum Continentiæ emittat; *cap. Cum sis* 4. *de conversione Conjugatorum*, ibi: *Ut ea in sæculo remanente, & Castitatem promittente*: *cap. Ad Apostolicam* 13. *eod.* ibi; *nisi reliquus perpetuam continentiam repromittat* cum aliis similibus.

21 Professio emissa a Conjuge cum consensu alterius Conjugis, est valida, quamvis non adhibitæ, & observatæ sint aliæ tres ultimæ assignatæ conditiones: Nullibi enim in Jure irrita declaratur talis Professio; Immo in Jure habetur potius, quod sit valida, ut patet *in c. Ex part.* 9 *de conversione Conjugatorum*, ubi cum vir de licentia Uxoris sine dictis tribus aliis conditionibus Religionem professus, & revocante Uxore, iterum egressus, mortua eadem, aliam duxisset, Matrimonium fuit declaratum nullum, & Vir compulsus Religionem priorem intrare, quod aperte declarat ejus Professionem validam fuisse. Sic Glossa *in cit. cap. Ex parte verb. De Jure*, Abbas *ibid. n.* 2. 3. *&* 5. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 22. & alii *arg. cap. Agathosa* 21. *caus.* 27. *qu.* 2. *cit. cap. Ex parte* 9. *de conversion. Conjugator.*

22 Si Conjux in sæculo remanens, perpetuam Castitatem voverit, Conjux de ejus licentia Professus nequit amplius revocari, sive Conjux in sæculo remanens sit juvenis, sive senex, sive de incontinentia suspectus, vel suspecta, sive non. *Communis, arg. cap. Præterea* 1. *de conversione Conjugatorum*, ubi ut patet ex verbis mox adducendis *numero sequenti*, ad hoc ut Professio conjugis de licentia alterius emissa irrevocabiliter valeat, divisive solum requitur, ut alter Conjux, vel ad Religionem transierit, vel perpetuam Castitatem voverit, non distinguens in hoc casu inter juvenem, & senem, inter suspectum de incontinentia, & non suspectum, adeoque &c. cum ubi Lex non distinquit, neque nos distinguere debeamus; *c. Quia circa* 22. *de privil. & l. de pretio* 8. *ff. de Publiciana in rem actione.*

An autem, unus Conjugum de licentia alterius Professionem in Religione emittat, & alter in sæculo remanens perpetuam Castitatem non voveat, Professus ad Uxorem iterum revocari possit, & debeat? Variant Doctores. Reiffenstuel enim *loc. cit. num.* 23. tenet sententiam affirmativam per textum *in cap. Præterea* 8. *de conversione Conjugatorum*, ibi: *Dicimus, quod nisi Uxor ad Religionem transierit, aut perpetuo Castitatem servare promiserit, Vir potest, & debet de Monasterio revocari*, dicitque sic hic tenere Doctores communiter. Alii vero cum distinctione procedunt sic: Vel Conjux remanens in sæculo sine emisso voto perpetuæ Castitatis dando licentiam alteri conjungi ingrediendi Religionem fuit conscius Juris disponentis non posse unum Conjugem profiteri, nisi alter ad id licentiam concedens voveat perpetuam Castitatem, si sit senex, & non suspectus de incontinentia, & ingrediatur Religionem, si sit juvenis, & de incontinentia suspectus: Vel fuit talis Juris ignarus; si fuit talis Juris ignarus, tunc dicunt, posse Conjugem professum revocari juxta *cit. c. Præterea*; Si autem fuit talis Juris conscius, tunc dicunt, non posse Conjugem Professum revocari, quia Conjux conscius talis Juris dando licentiam alteri Conjugi Professionem emittendi, censetur se obligasse ad id, quod jus requirit, videlicet, quod & ipse Religionem ingredi velit, si sit juvenis & suspectus de incontinentia: vel perpetuam Castitatem vovere, & observare in sæculo, si sit senex, & de incontinentia non suspectus; nam qui vult aliquid, censetur velle omne id, per quod pervenitur ad aliud; *cap. Præterea* 5. *cap. Prudentiam* 21. *& c. Suspicionis* 39. *de Officio Delegati, l. Cui Jurisdictio* 2. *ff. de Juridictione, l. Ad rem nobilem, & Ad Legatum, ff. de Procurator.* Atqui ingressus unius Conjugis in Religionem non post irrevocabiliter fieri, nisi alter Conjux, vel ingrediatur etiam ipse in Religionem, vel saltem in sæculo manens voveat perpetuam Castitatem, juxta *d. cap. Præterea* 1. *de conversione conjucator.* ergo dando conscius talis Juris licentiam, censetur ad alterum se obligasse, adeoque Conjugem Professum revocare non potest; Abbas *cit. c. Præterea n.* 4. *& cap. Ex parte* 9. *num.* 4. *de conversione Conjug.* & multi alii apud Fagnan. *in cit. cap. Præterea* 1. *num.* 8. *de conversione Conjugator.* Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. disp.* 33. *num.* 14. Pirhing *loco cit. n.* 14. & alii sic intelligentes, & explicantes *dict. cap. Præterea*: Quamvis ipse Pirhing *ib. vers. Id autem in fine* dicat non esse improbabilem priorem affirmativam sententiam.

Con-

24 Conjux remanens in tali casu in sæculo, si sit juvenis & de incontinentia suspectus, compelli potest ab Episcopo, ut & ipse Religionem ingrediatur, saltem ad evitandas evagationes, & pericula incontinentiæ. Sic Doctores passim *argum. c. Significavit* 18. *de conversione Conjugatorum*. Et quidem si fuit conscius Juris, quod dans in tali casu licentiam, & ipse profiteri debeat; *arg. c. uxorem* 10. *caus.*33. *q.*5. compellendus est, non solum ad Religionem ingrediendam, sed etiam ad ipsam profitendam; *arg. cit. cap. Uxorem, & cit. cap. Significavit*. In tali enim casu censetur ad id tacite se voluisse obligare. Si autem fuit talis Juris ignarus, compelli solum potest, ut Religionem; seu Monasterium ingrediatur ad evitandas evagationes, & pericula incontinentiæ, quia nec tacite, nec expresse se voluisse ad Professionem obligare censetur. Sic Abbas *in cit. cap. Præterea n.*8. & ibi Fagn: *num.* 4. *ad finem*, Sanchez *loc. cit. num.*27. Pirhing *loc. cit. num.*14. *vers. Porro*, Reiffenstuel *loco cit. num.*25. & alii.

25 Quamvis de Jure communi non requiratur licentia Episcopi, ad hoc ut unus Conjux de consensu alterius Religionem ingrediatur, ibique valide profiteatur, ut notant Glossa *in cap. Si vir* 23. *caus.*27. *q.*2. Abbas *in cit. cap. Præterea*, Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. disp.* 32. *num.*3. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 11. & ipso teste alii communiter; *arg. cit. c. Præterea* 1. *de conversione Conjugatorum*, ubi Professio conjugis, ignorante Episcopo facta, censetur valida; Tamen saltem, ut licite fiat talis Conjugis Professio, licentia Episcopi est necessaria; *c. Si Vir* 23. *caus.*27. *q.*2. ubi ex Synodo Eugenii Papæ sic expresse habetur: *Si Vir, & Uxor divertere pro sola Religiosa inter se consenserint vita, nullatenus, sine Episcopi conscientia fiat*; Glossa *in cit. cap. Præterea verb. Revocari* Layman *lib.*5. *tract.* 10. *part.*3. *c.*7. *n.*3. Reinfestuel *l. c. numer.*21. & alii. Per talem enim ingressum, & Professionem fit separatio Conjugum quo ad torum, quæ sine licentia Episcopi fieri universaliter prohibetur; *cap. Multorum* 10. *caus.*36. *quæst.*7. Tum quia ex dictis *supra num.* 18. ad Episcopum spectat judicare, an aliquis Conjux sit ita senex, ut sine suspicione incontinentiæ, altero Religionem intrante, & profitente, possit voto perpetuæ Castitatis emisso remanere in sæculo; *cap. Cum sit* 4. *de conversione Conjugatorum*.

26 Quando unus Conjugum adulterium committit, potest, eo invito, Conjux innocens Religionem ingredi. Vide verb. *Divortium num.*44.

27 Et si adulterium sit publicum, & notorium potest Conjux innocens ingredi Religionem propria auctoritate, non expectata sententia Judicis. Vide *ibid. num.*45.

28 Si vero adulterium sit occultum, debet expectare sententiam divortii a Judice. Vide *ibid. num.*46.

29 Conjux innocens, si post alterius adulterium ei voluntarie cohabitat petendo, & reddendo debitum Conjugale non potest, eo invito, Religionem ingredi. Vide *ib. num.*47.

30 Sic etiam Conjux innocens, si ex post & ipse adulterium committat, non potest, invito primo adultero, Religionem ingredi. Vide *ib. num.*48.

Quando Conjux innocens Religionem non ingreditur, sed in sæculo manens divortium facit a Conjuge adultero etiam quo ad cohabitationem, non potest Conjux adulter sine licentia Conjugis innocentis ingredi Religionem. Vide *ib. n.*49. 31

Potest tamen Conjux adulter Religionem ingredi, & in ea profiteri, etiam inscio, & invito Conjuge innocente, si hic prius est Religionem ingressus, & in ea professus. Vide *ibid. num.*50. 32

Quotiescumque Vir ob adulterium Uxoris, ea invita, potest Religionem ingredi, potest etiam Ordines Sacros in sæculo quoque manens recipere. Vide *ib. num.*51. 33

Affertur, & solvitur instantia. Vide *ibidem num.*52. 34

Propter adulterium spirituale potest alter Conjux fidelis, etiam alio invito, Religionem ingredi, vel Sacros Ordines suscipere, etiam postquam ad veram Fidem rediit iterum Conjux adulterans; Dummodo separatio ob tale adulterium spirituale auctoritate Ecclesiæ, & non propria, sit facta. Vide *ibid. num.*53. 35

Propter adulterium spirituale, seu lapsum in Hæresim, seu Gentilismum alterius Conjugum, potest Conjux innocens, etiam propria auctoritate licite facere divortium quo ad torum, & cohabitationem; Cum hac tamen advertentia, quod, si Conjux innocens propria auctoritate, & sine Judicio Ecclesiæ divortium fecit a Conjuge in hæresim lapso, & ipse reus hæresis sese ab errore revocaverit, tunc tenetur eum iterum recipere, seu ad eum iterum redire. Vide *ib. num.*21.22.23. & 24. 36

Si vero Conjux innocens judicio Ecclesiæ divortium fecit, non compellitur Conjugem conversum recipere, seu ad eum iterum redire, sed potest Religionem intrare, si vult. Vide *ib. num.*23. 37

Si tamen Religionem ingredi noluerit, etiam hic redire compellitur. Vide *ib. num.*24. 38

Non enim solvitur Matrimonium quo ad vinculum, si unus Conjugum transeat ad Infidelitatem, seu labatur in hæresim. Vide verb. *Impedimentum Matrimonii art.*1. *num.*95. 39

Immo nedum non dirimuntur Matrimonia propter Hæresim, sed & valide contrahuntur cum Hæreticis, si ritu Catholico contrahantur. Vide *ibid. num.*96. 40

Quinimmo secundum multos Matrimonia cum Hæreticis, nedum sunt valida, sed etiam licita in locis, ubi Hæretici, & Catholici permixti vivunt, cum quibusdam tamen conditionibus. Vide tamen verb. *Hæreticus a num.*21. *ad* 26. 41

Talia tamen Matrimonia ordinaria sunt illicita sub peccato mortali, nisi Papa dispenset, aut rationabilibus caussis excusentur. Vide verb. *Hæreticus a num.*21. *ad* 26. (*a*) 42

Impiissimum, & graviter peccaminosum est, tam contra Jus Ecclesiasticum, quam Divinum, illud pactum, quod in aliquibus locis dicitur adjici Matrimo- 43

(*) (*a*) De Divortio, deque Hæreticorum, atque Infidelium Conjugiis, plura hic addenda atque explicanda esse Romani Censores monuerunt; nos vero omnia propriis in locis exponemus.

trimonio Catholici cum Hæretica, nempe ut masculi educentur in Fide Catholica Patris, & Fœminæ in secta Hæretica Matris, vel e contra. Vide *ibid. num.25.*

44 Nec valet immemorabilis consuetudo in contrarium. Vide *ib. num.26.*

45 Si ambo Conjuges Infideles convertantur ad Fidem Catholicam, possunt, & debent in Matrimonio prius contractu permanere, quamvis cum impedimento Ecclesiastico, seu secundum Canones dirimente contraxerint. *Communis*, textu expresso *in c. Gaudemus 8. de divortiis*, juncto ejus Summario, ubi sic expresse habetur: *Pagani juncti in gradu prohibito Lege Canonica tantum, conversi ad Fidem non separantur*; & insuper *in cit. c. Gaudemus* assignatur hæc ratio: *Quia Infideles Constitutionibus Canonicis non arctantur (quid enim ad nos secundum Apostolum eumdem de his, qui foris sunt, judicare?) in favorem præsertim Christianæ Religionis, & Fidei, cujus perceptione per Uxores se deseri timentes Viri possent facile revocari; Fideles hujusmodi matrimonialiter copulari libere possunt, & licite remanere conjuncti, cum per Sacramentum Baptismi non solvantur Conjugia, sed crimina dimittantur.*

46 Si Vir Infidelis plures habuit Uxores, debet, cæteris dimissis, solam primam retinere, si hæc etiam convertatur, vel saltem pacifice, ut sine periculo perversionis cum converso habitare velit. *Communis* per text. *in citat. cap. Gaudemus 8. de divortiis*, juncto ejus Summario sic expresse dicente: *Si Paganus prius plures Uxores habeat, post Fidem susceptam adhærebit primæ*; Et ratio est clara, quia cum Polygamia Jure Divino sit prohibita, cum sola prima verum, ac validum contraxit Matrimonium.

47 Hinc si prima nolit se convertere, nec absque periculo perversionis, & injuria Creatoris cum converso habitare velit, non teneretur Vir conversus aliquam aliam ex Uxoribus seu potius Concubinis habitis, retinere, etiamsi omnes se converterent, sed posset pro libito alteri nubere, quia cum nulla ex ipsis, prima excepta, verum, ac validum contraxit Matrimonium; Barbosa cum aliis *in cit. cap. Gaudemus num.21. & seq.* Reiffenstuel *lib.3. Decret. tit.33. num.3.* & alii passim.

48 Si Vir Infidelis secundum ritum suum primam legitimam repudiavit Uxorem, & cum secunda contraxit, etiam post susceptum Baptismum dimittet secundam, & adhærebit primæ repudiatæ, etiamsi repudiata cum alio contraxisset; Nec, ipsa vivente, poterit aliam ducere, nisi ipsa prima non conversa renuat habitare cum ipso, vel si consentiat habitare, nolit tamen sine contumelia Creatoris, & periculo perversionis Conjugis conversi. *Communis*, text. expresso *in cit. c. Gaudemus §. Qui autem*, ibi: *Qui autem secundum ritum suum legitimam repudiavit Uxorem, cum tale repudium Veritas in Evangelio reprobaverit, numquam, ea vivente, licite poterit aliam etiam ad Fidem Christi conversus habere, nisi post conversionem ipsius illa renuat cohabitare cum ipso, aut etiamsi consentiat, non tamen absque contumelia Creatoris, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum, quo casu restitutionem petenti, quamvis de injusta spoliatione constaret, restitutio negaretur, quia secundum Apostolum Frater, aut Soror non est hujusmodi subjectus servituti &c.* & concordat ejus Summarium sic præcise cantans: *Et si, repudiata Uxore, cum secunda contraxerit, etiam post Baptismum dimittet secundam, & adhærebit primæ repudiatæ, etiamsi repudiata cum alio contraxisset.*

Secus autem esset dicendum, si ipsa repudiata, non solum cum alio contraxisset, sed alias fornicata fuisset. *Communis*, textu expresso *in cit. c. Gaudemus in fine*, ibi: *Non tamen dimissor poterit objicere fornicationem dimissæ, pro eo quod nupsit alii post repudium, nec alias fuerit fornicata*, & concordat ejus Summarium, ubi sic expresse dicitur, *Secus si fornicata fuisset.* 49

Si ex duobus Conjugibus Infidelibus unus tantum convertatur ad Fidem, & alter monitus, & rogatus nolit converti, nec cohabitare sine injuria Creatoris, & periculo perversionis Conversi, tunc Matrimonium, etiamsi fuerit consummatum, dissolvitur quo ad vinculum, ita ut Conjux Fidelis possit aliud Matrimonium contrahere cum Fideli ante omnem sententiam; Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art.1. num.93.* 50

Tale autem Matrimonium non statim ipso facto dissolvitur, cum unus Infidelium Conjugum convertitur ad Fidem, sed tunc primum, quando conversus ad alias nuptias actu transierit; Unde si alter Conjux adhuc Infidelis, antequam Conjux conversus cum alio Fideli contrahat, ad Fidem quoque convertatur, huic adhærere debebit, *cit. c. Gaudemus 8. de divortiis §. qui autem*, ibi: *Quod si conversum ad Fidem, & illa conversa sequatur, antequam propter causas prædictas legitimam ille ducat Uxorem, eam recipere compelletur*, & ibi Gloss. verb. *Compelletur*; Engel *lib. 3. Decretal. tit. 33. num. 2.* Reiffenstuel *ib. num.4.* & alii. 51

Non potest autem Conjux conversus ad Fidem solvere Matrimonium, quando Infidelis vult cohabitare sine injuria Creatoris, & sine periculo perversionis conversi, licet nolit ipse converti; Vide dict. verb. *Impedimenta Matrimonii art.1. n.94.* 52

Si Conjuges Infideles habeant prolem, & unus eorum convertatur ad Fidem, eidem sive Pater, sive Mater sit, restitui debet tota proles doli adhuc incapax. *Communis, ac certa*, textu expresso *in c. Judæi 10. caus.28. quæst.1. c. Ex litteris 2. de conversione Infidelium*, juncto ejus Summario sic dicente: *Si alter Infidelium Conjugum venit ad Fidem, altero remanente in Infidelitatis errore, communis proles assignatur converso.* 53

Si autem proles sit jam doli, & rationis capax, ejus libertati relinquitur, an conversum ad Fidem, vel potius Infidelem parentem sequi velit. *Communis* per text. *in cap. ad finem 33. caus.23. quæst.5.* ubi expresse dicitur: *quod ad Fidem nullus cogendus est invitus*, quod etiam statutum fuit in Concilio Toletano IV. *c.56.* relato *in c. Judæis 5. dist.45.* ibi: *De Judæis autem præcepit Sancta Synodus nemini deinceps ad credendum vim inferri*; ubi insuper hæc ratio subjungitur: *Cui enim vult, Deus miseretur, & quem vult, indurat; non enim tales inviti salvandi sunt, sed volentes, ut integra sit forma Justitiæ; Sicut enim homo propria arbitrii voluntate serpenti obediens periit, sic vocante se gratia Dei propria mentis conversione quisque credendo salvatur, ergo non vi, sed libera arbitrii sui* 54

sui voluntate, & facultate, ut convertantur suadendi sunt, non potius compellendi.

55 In dubio tamen an proles sit rationis, & doli capax; judicandum est pro favore Religionis, & consequenter proles parenti converso est restituenda; *argum. cit. cap. Ex litteris 2. de convers. Infidelium; & leg. Sunt Personæ 43. ff. de Religios. & sumptib. funer.* ubi dicitur: *summam esse rationem, quæ pro Religione facit;* Sanchez *lib.7. de Matrim. disp. 73. numer. 16.* Reiffenstuel *loco citat. numer. 7.* & alii passim.

56 Conjugatus in Ecclesia latina non potest ad Sacros Ordines promoveri, nisi ab Uxore continentiam profitente expressam licentiam obtinuerit. *Communis*, textu expresso *in c. Conjugatus 5. de conversione Conjugator.* ibi: *Nullus Conjugatorum est ad Sacros Ordines promovendus, nisi ab Uxore continentiam profitente fuerit absolutus*, & concordat *c. Sane 6. eodem, c. Seriatim 14. dist. 23. & c. Episcopus 6. dist. 77.*

57 Et hoc, etiamsi Matrimonium nondum fuerit consummatum. *Communis*, textu expresso *in Extravagant. Antiquæ Joan. XXII. de voto*, ibi: *Auctoritate Apostolica districtius inhibetur, ne quispiam, durante Matrimonio nondum etiam consummato, aliquem de Sacris Ordinibus præsumat suscipere, nisi prout Sacris Canonibus noverit convenire.*

58 Potest tamen Conjugatus etiam post Matrimonium consummatum ad Sacros Ordines promoveri etiam sine licentia Uxoris, immo ipsa invita, & reclamante, si habeat legitimam divortii caussam ob notorium v. g. aut legitime probatum ipsius Uxoris adulterium: Ob talem enim caussam Jure Divino *Matthæi cap. 19.* & quidem in perpetuum; *c. significasti 4. de divortiis*, potest Vir in posterum continens dimittere Uxorem suam quo ad cohabitationem, & sic ipsa etiam invita, & reclamante ad Sacros Ordines promoveri; Et ratio est, quia Uxor adultera totum suum Jus amisit ad Virum; Unde sicuti ex dictis *supra num. 26. & sub verb. Divortium num. 44.* cum communi Doctorum, quando unus Conjugum adulterium committit, potest, eo invito, & reclamante, alter Conjux innocens Religionem ingredi, ita etiam Vir innocens potest, Uxore adultera invita, & reclamante, Ordines Sacros recipere, cum non sit major ratio, cur in tali casu Uxore invita, & reclamante, possit Vir Religionem ingredi, & non in sæculo manens Ordines Sacros recipere; Sic Glossa *in cap. Constitutus 15. de conversione Conjugator. verb. Ad gradum Sacerdotii*, & ibi Abbas *num. 4.* Navarr. *lib. 4. de Sponsalib. consil. 23. num. 6.* Silvester verb. *Divortium quæst. 17. num. 20.* Pirhing *lib. 3. Decretal. tit. 32. num. 34.* Sanchez *lib. 10. de Matrimonio disp. 22. num. 16.* citans plurimos alios; Reiffenstuel *lib. 3. Decretal. tit. 32. num. 33.* testans de communiori, & probabiliori contra Innocentium, & Joann. Andream, Hostiens. & alios, & eodem *lib. 3. Decretal. tit. 3. num. 32.* ubi testatur de communi; *arg. cit. cap. Constitutus 15. de conversione Conjugatorum.* Vide d. verb. *Divortium num. 51. & 52.* Vide etiam notam Romani Theologi. (*a*)

59 Conjugatus non solum ad Sacros, sed nec etiam ad primam Tonsuram, & Minores Ordines promoveri potest sine Uxoris licentia, & aliis requisitis numero sequenti assignandis; Glossa *in cap. Conjugatus 5. de conversione Conjugatorum verb. Ad Sacros* & ibi, Joann. Andreas *n. 3.* & alia Glossa *in c. ult. de temporib. Ordinat. in 6. verb. Definitum;* Abbas *in c. Sane 2. de Clericis Conjugatis n. 3.* Barbosa *in Extravagan. Antiquæ Joann. XXII. de voto num. 4.* Reiffenstuel. *l. 3. Decret. t. 3. num. 53.* Pirhing. *ibid. num. 2.* & *l. 3. Decretal. tit. 32. num. 57.* Sanchez *lib. 7. de Matrimon. disp. 38. num. 9.* & alii passim per text. *in cap. ult. de temporibus Ordinat. in 6.* ubi expresse statuitur, quod *nullus Episcopus, vel quivis alius Clericalem præsumat conferre Tonsuram Conjugato, nisi voluerit Religionem intrare, aut ad Sacros Ordines promoveri, prout est Sacris Canonibus definitum*: Ecclesia enim non permittit, nec potest Episcopus dispensare in hoc, ut Conjugatus fiat Clericus ad permanendum in sola Tonsura, & solis Minoribus; *per cit. c. Ult. de Temporibus Ordinat. in 6.* & Conc. Trid. *sess. 23. de reform. cap. 4.* ubi statuitur *Clericalem Tonsuram non esse conferendam illis, de quibus probabilis Conjectura non sit, eos non sæcularis Judicii fugiendi fraude, sed ut Deo fidelem cultum præstent, hoc vitæ Clericalis genus elegisse*; Talis autem probabilis Conjectura nequit haberi de Clericis uxoratis, nisi voluerint Religionem intrare, aut ad Sacros Ordines promoveri.

Ut Conjugatus igitur ad Ordines promoveri possit, præter licentiam Uxoris, requiritur etiam, ut ipsa Uxor in sæculo manens perpetuam castitatem voveat, si sit senex, & sine suspicione, ac periculo incontinentiæ; si autem sit juvenis, vel suspecta de incontinentia, etiam Religionem ingredi debet, juxta dicta *supra num. 24.* Et ratio est, quia si Uxor Professi in Religione, cum est senex, & sine suspicione, ac periculo incontinentiæ, sufficit, quod in sæculo manens perpetuam Castitatem voveat, & cum est juvenis, vel suspecta de incontinentia, requiritur insuper, ut Religionem, seu Monasterium ingrediatur, *cap. Cum sis 4. cap. Uxoratus 7. cap. ad Apostolicam 13. de conversione Conjugator.* multo magis id dicendum est de Uxore Clerici sæcularis promoti ad Ordines, quia facilius potest talis Clericus Uxorem invisere, ideoque majus subest periculum incontinentiæ, quam ex parte Professi in Religione; Sic Glossa fere communiter recepta *in cap. Conjuga-* 60

Bbb

Nota Romani Theologi.

(*a*) Non ita liber est Conjux innocens ad in Religionem ingrediendum, ut re nondum judicata separari, & Religionem ingredi possit; præcedere etenim debet Ecclesiastici Judicis sententia. Publica namque separatio requirit publicam Judicis Ecclesiastici auctoritatem, *ex cap. 3. & 6. de divort.* alioquin scandalum, & perturbatio orietur, uti Antoine *tom. 2. tract. de matrim. quæst. 9.* animadvertit, cui concinit etiam Cabassutius *in Theor. & Prax. Juris Canon. cap. 28.* ubi habet, non posse Conjugem Religionem ingredi, nisi adulterium juridice probetur.

jugatus verb. Ab uxore, de conversione Conjugator. Abbas *num.*4. La Croix *lib.6. par.2. num.*2120. testans de communiori, & probabiliori; Sanchez *lib.7. de Matrimon. disp.*39. *num.*6. Pirhing. *loco cit. num.*59. & alii per text. *in cap. Episcopus 6. dist.*77. ubi sic habetur: *Sane si Conjugati juvenes consenserint ordinari, etiam Uxorum voluntas ita requirenda est, ut sequestrato mansionis cubiculo, Religione promissa posteaquam pariter conversi fuerint, ordinentur.* Vide *supra n.*24. & discurre ut *ibi*.

61 Conjugatus non potest ordinari Episcopus, nisi de expressa licentia Uxoris, & nisi ipsa Uxor prius Religionem profiteatur, nec sufficit, quod illa perpetuam Castitatem in sæculo voveat, quamvis sit senex: & sine suspicione incontinentiæ. *Communis,* textu expresso *in cap. Sane 6. de conversione Conjugator.*, juncto ejus Summario sic expresse dicente: *Uxoratus in Episcopum promoveri non potest nisi Uxor Religionem profiteatur*; Cum enim ibi Pontifex generaliter loquatur de Uxore Episcopi, non distinguens de sene, aut juvene, de suspecta, aut non suspecta incontinentiæ, etiam nos indistincte de quacumque Uxore Episcopi intelligere debemus, cum verba generalia generaliter sint intelligenda, & ubi Lex non distinguit, neque nos distinguere debeamus; *cap. Quia circa 22. de privileg. & l. De pretio 8. ff. de Publiciana in rem actione.*

62 Ut autem Conjugatus possit promoveri ad Cardinalatum, requiritur ingressus Uxoris in Religionem solum in illo casu, in quo requiritur talis ingressus pro Uxore conjugati promovendi ad Ordines; Sanchez *lib.7. de Matrimonio disp.*41. *num.*4. Pirhing *loco cit. num.*63. *in fine*, & alii; Et ratio, est, quia non habetur in hoc casu ratio, quæ aliud statuendum cogat, nec reperitur Jus speciale aliquid specialiter decernens de Uxore promovendi ad Cardinalatum, sicuti de Uxore promovendi ad Episcopatum reperitur *in cit. Sane 6. de conversione Conjugatorum.*

63 Ut tamen Conjugatus possit promoveri ad Papatum requiritur, quod ejus Uxor, sicuti dictum est *supra num.*61. de Uxore Episcopi, prius Religionem profiteatur; *arg. cit. c. Sane 6. de conversione Conjugatorum.*

64 Conjugatus absque licentia Uxoris ad Presbyteratum, Episcopatum, Cardinalatum, & Papatum promotus, potest ab ipsa ad consortium conjugale revocari, & tunc teneretur ei debitum reddere. Et ratio est, quia Conjugatus per talem promotionem non potuit præjudicare Juri, quod habuit Uxor in Corpus ipsius, juxta Apostolum 1. *ad Corinth. c.*7. *num.*4. ibi: *Similiter autem & Vir sui corporis potestatem non habet, sed Mulier*, etiamsi bona fide promotus fuisset, putans Uxorem jam fuisse mortuam. Vide verb. *Papa art.*1. *n.*50.

65 Non posset tamen talis Conjugatus debitum petere, quia obligaretur voto Castitatis annexo Ordini Sacro suscepto, quod votum servare teneretur, in quantum Lex Matrimonii permitteret, scilicet Debitum Conjugale non exigendo, quamvis illud reddere posset, & teneretur. *Communissima.*

66 Nec talis Conjugatus posset, mortua dicta sua Uxore, ad alias nuptias transire, & si de facto aliud Matrimonium contraheret, illud esset nullum: Votum enim annexum Sacro Ordini est solemne, adeoque impedit Matrimonium in posterum contrahendum, ac dirimit contractum; *c. Unic. de voto in 6.* Reiffenstuel. *lib.3. decretal. tit.3. num.*39. & 40. Pirhing *lib.3. Decretal. tit.*32. *num.*61. *verb. Notandum secundo*; Abbas *in cap. Placet 12. de conversione Conjugatorum n.*7. Sanchez *loc. cit. disp.*38. *n.*24. & alii passim.

Nec valet objicere, quod sicuti Conjugatus, qui sine licentia Uxoris est professus Religionem, & ab ipsa revocatus, post mortem illius ad alias nuptias transire potest, saltem valide, etsi non licite propter simplex votum Castitatis, juxta *c. Quidam 3. & cap. Placet 12. de convers. Conjug.* ita etiam Conjugatus qui sine licentia Uxoris est promotus ad Sacros Ordines, & ab ipsa revocatus, post mortem illius ad alias nuptias saltem valide, etsi non licite transire poterit. Non valet, inquam, cum adsit magna disparitas, & ratio disparitatis, seu diversitatis est, quia in tantum Conjugatus sine licentia Uxoris professus, & ab ipsa revocatus post mortem illius ad alias nuptias saltem valide transire potest, quia talis Professio fuit irrita, & invalida, adeo ut nec mortua uxore teneatur ad Religionem redire, per text. *in c. Quidam 3. & c. Placet 12. de convers. Conjugator.* juxta dict. *supra n.*13. & ideo per illam Professionem irritam, & nullam non potest dirimi Matrimonium subsequens, sicque si talis Conjugatus mortua Uxore aliud Matrimonium contrahat, erit validum, quamvis illicitum, ex quo licet defectu consensus, & licentiæ Uxoris suum votum non fuerit solemne, fuit tamen simplex Castitatis; At vero Ordo Sacer etiam sine licentia Uxoris est valide collatus, & receptus, & in ejus collatione, & susceptione ex Ecclesiæ constitutione intervenit, non solum votum simplex sed & solemne Castitatis, aptum ad impediendum Matrimonium in posterum contrahendum, & ad dirimendum jam contractum; text. express. *in cap. Unic. de Voto in 6.* adeoque talis Conjugatus in Sacris Ordinatus non posset, sicuti posset Professus, mortua Uxore, ad alias nuptias valide transire, & si de facto aliud Matrimonium contraheret, illud esset nullum; Sic Abbas *in cit. cap. Placet 12. num.*7. *de Convers. Conjug.* Sanchez *lib.7. de Matrim. disput.* 38. *n.*24. Pirhing *lib.3. Decretal. tit.*32. *num.*81. *vers. Notandum secundo*, & alii. 67

An autem si Conjugatus cum Uxoris spontanea licentia ad Ordines Sacros sit promotus, & ipsa Uxor in sæculo manens perpetuam Castitatem non voveat, possit ab ipsa revocari ad consortium Conjugale; Discurrendum est juxta d. distinctionem *supra num.*23. uti præter Doctores ibi citat. tenent etiam Glossa *in cap. Seriatim 14. verb. Post mortem dist.*32. Henric. Boich. *in cap. Uxoratus 5. num.*12. *de convers. Conjug.* Angel. verb. *Matrimonium 4. n.*9. apud Fagnan. *in cit. cap. Uxoratus n.*9. quamvis ipse *ibi num.*8. dicat, quod consentiunt omnes, tam Theologi quam Canonistæ, quod tali casu absolute non possit Uxor revocare Virum, cum eo ipso, quod licentiam dederit Viro suscipiendi Sacros Ordines censeatur etiam vovisse Castitatem & privatam esse usu Conjugii, & consequenter etiam Jure revocandi Virum. 68

Si Conjugatus cum licentia spontanea Uxoris Sacros Ordines suscepit, tunc Uxor non potest eo mor- 69

mortuo, valide aliud Matrimonium inire; *cap. Quia sunt* 10. *dist.* 28. & ibi Glossa *final.* Azorius *part.* 1. *lib.* 13. *cap.* 14. *q.* 11. Sanchez *loc. cit. disp.* 40. *num.* 3. Pirhing *loc. cit. n.* 61. *vers. Notand.* 3. Et ratio est, quia ex Ecclesiæ Constitutione ob reverentiam Ordinis Sacri suscepti a Viro cum spontanea licentia Uxoris voventis Castitatem, ipsa quoque reddita est inhabilis ad aliud subsequens Matrimonium ineundum.

70 Si autem Vir Ordinem Sacrum susceperit Uxore contradicente, vel ignorante, potest ipsa, eo mortuo, aliud Matrimonium valide contrahere, quia delictum Viri non debet præjudicare Uxori, cum peccata suos debeant tenere Auctores; *cap. Quæsivit* 2. *de his, quæ fiunt a majori parte Capituli*; *l. Sancimus* 2. *Cod. de pœnis*. Nec debet aliquis alterius odio prægravari; *cap. Non debet* 22. *de Regul. Juris in* 6. *l. Non debet* 74. *ff. de Regul. Jur.* Et rem, quæ culpa caret, in damnum, vocari non debeat; *capit. Cognoscentes* 2. *de Constitutionibus*. Sic Sanchez *loc. cit. num.* 4. Pirhing. *loc. cit. num.* 61. *vers. Notandum* 3. & alii passim.

71 Conjugatus sine spontanea Uxoris licentia ad Ordinem Sacrum transiens fit irregularis, & nequit, durante Matrimonio, immo nec Matrimonio per obitum, aut Professionem Religiosam Uxoris soluto in suscepto Ordine ministrare, nec ad superiores Ordines provehi, nec ad aliquod Beneficium, vel Officium Ecclesiasticum promoveri, nisi aliquam de Religionibus approbatis canonice fuerit ingressus, quo casu poterit Episcopus super præmissis cum eo dispensare. *Communis*, text. expresf. *in Extrav. Antiquæ Joann. XXII. de voto & voti redemptione*.

72 Et si Matrimonium nondum fuerit consummatum, talis Conjugatus sine spontanea licentia Uxoris ad Ordines Sacros promotus est instanter monendus, & inducendus ab Episcopo ad Religionem ingrediendam; Et si Religionem noluerit ingredi, si sponsa ejus institerit, est per Ecclesiasticam Censuram ad consummandum Matrimonium compellendus. *Communis*, textu expresso *in cit. Extravag. Antiquæ in fine*, ibi: *Ad ingressum hujusmodi sic ordinatum (si Matrimonium consummatum non fuerit) per Diœcesanum instanter moneri præcipimus, & induci; Quod si forsan renuerit adimplere, ipsum (si sponsa ejus institerit) per Censuram Ecclesiasticam compellendum decernimus contractum Matrimonium consummare*.

73 Si unus Conjux pro certo cognoscat invaliditatem Matrimonii, eo quod indubitanter sciat subesse impedimentum dirimens, quamvis hoc in facie Ecclesiæ probare nequeat, non solum non potest petere, sed nec reddere debitum, non obstante, quod per sententiam Judicialem Ecclesiæ, vel etiam per Excommunicationem ad id compellatur, aut ab altero Conjuge absque gravi scandalo, aut etiam absque manifesto vitæ periculo, discedere nequeat; Vide verb. *Debitum Conjugale*, *Artic.* 1. *n.* 51. & 52.

74 Quando Conjuges debitum Conjugale possint, & debeant reddere, vel non? Vide d. verb. *Debitum Conjugale*, *Art.* 1. *per tot.*

75 Quo ad ea, quæ concernunt dispensationem super impedimento petendi debitum conjugale. Vide d. verb. *Debitum Conjugale*, *Art.* 2. *per tot.*

76 Quando, & quomodo possint, vel non Conjuges facere divortium? Vide verb. *Divortium per tot.*

Conjuges opus Conjugii exercentes ob solam voluptatem, non vacant culpa veniali. *Communis*. Contraria enim opinio est expresse damnata ab Innocent. XI. *Die* 2. *Martii* 1679. proposit. 9. ibi: *Opus Conjugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali*. 77

Conjux in actu conjugali cum sua, se morose delectans in alia, velut præsente, peccat mortaliter, & addit speciem adulterii in Confessione explicandam. Vide verb. *Adulter*, *Artic.* 1. *num.* 6. & verb. *Delectatio morosa num.* 26. 78

Delectatio morosa de actu conjugii inter conjuges præsentes, dummodo absit periculum pollutionis, non est peccatum mortale. Vid. d. verb. *Delect. morosa num.* 24. 79

Immo Conjux neque mortaliter peccat, si de maritali copula, altero conjuge absente, cogitans, in re cogitata morose delectetur. Vide *ibid. n.* 25. 80

Omnes tactus, oscula, amplexus, turpiloquia, aspectus lascivi, & hujusmodi, quæ fiunt inter Conjuges sine ordine ad copulam, si fiant cum periculo pollutionis in uno, vel altero, vel pertineant ad Sodomiam quamdam inchoatam; sunt peccata mortalia; alias non sunt nisi venialia. Vid. verb. *Luxuria n.* 88. verb. *Tactus n.* 12. 13. & 14. 81

Conjuges an, & quas donationes possint sibi invicem facere? Vide verb. *Donatio*, *Art.* 2. *a num.* 13. *ad num.* 29. 82

Quo ad ea, quæ concernunt bona Conjugum. Vide verb. *Bona*, *Artic.* 4. *a num.* 1. *ad* 37. 83

Quibus prius subvenire debeant Conjuges, in extrema, gravi, & communi necessitate? Vid. verb. *Necessitas a num.* 25. *ad* 37. 84

Ad quem Conjugem spectet proprietas, & dominium dotis. & quid de ipsa in variis casibus? Vid. verb. *Dos*, *Artic.* 1. & *Art.* 3. *per tot.* 85

Alia ad rem Vid. verb. *Adulterium*, verb. *Bona*: *art.* 4. verb. *Debitum Conjugale*, verb. *Delect. morosa*, verb. *Divortium* verb. *Donatio*, verb. *Luxuria*, verb. *Maritus* verb. *Impedimenta Matrimonii*, verb. *Matrimonium* verb. *Necessitas*, verb. *Sepultura*, verb. *Tactus*, verb. *Uxor*. 86

Additiones ex aliena manu.

Matrimonio contracto, & nondum consummato potest alter conjugum, etiam alio invito, intra bimestre Religionem ingredi, & remanens in sæculo ad secundas nuptias transire, ut recte *ex text. in cap.* 7. *de Convers. Conjugat.* firmat Auctor *num.* 3. & *plur. sequent.* 87

Quæri hic non incongrue potest, a quo tempore parti volenti Religionem ingredi currat bimestre? Sunt qui tenent numerari debere bimestre a die contracti matrimonii. Vide Zoes. *in Decretal. lib.* 3. *tit.* 32. *n.* 20. Wiestner. *in hunc ipsum titulum num.* 2. Alii vero sentiunt numerandum a die præfixionis termini factæ a Judice; Fagnan. *in c.* 7. *num.* 27. *de Conversione Conjugat.* Schmalzgrueb. *Jur. Eccles. univ. lib.* 3. *part.* 4. *tit.* 32. §. 1. *n.* 3. ubi quod utilis est resolutio hæc ad cognoscendum, quando conjuges sibi debitum negantes peccent, & quando si sponsus sponsam cogat, Religionem amplius ingredi eidem non liceat. 88 89 90

91 Controversia vero est non levis, an intra hoc bimestre a Judice præfixum teneatur ingredi volens profiteri? Ratio dubitandi inde oritur, quod Concilium Tridentinum *sess.* 25. *cap.*26. *de Regular.* statuit, ut professioni annus probationis præmittatur, & quidem sub pœna nullitatis; Navarrus summus ille Canonista in utramque partem disputat *consil.*1. *per tot. de Convers.Conjug.sed in Manual. Confessar. c.*17. *n.*27. *affirmativam* tenere videtur sententiam. Hanc ipsam affirmativam sententiam post Vega, Maja, Solis, aliosque acriter tuetur Zoes. *Decretal. lib.*3. *tit.*37. *num.*21. ubi *Probabile*, inquit, *esse quantum ad hanc rem nihil esse immutatum per Tridentinum, quum Decretum Concilii sit generale & posterius, quod solet per propria specialia restringi & explicari &c. Facit ratio juris antiqui, ne scilicet per moram ingressi detur manenti in sæculo ansa peccandi, quæ ratio etiam obtinet jure novo. Nec videtur quidquam facere negatio universalis posita in dict. cap.*16. *quum respondeat generali prohibitioni juris antiqui, ut non improbabiliter jus novum ejus distinctioni adaptandum veniat &c. Facit quod priora jura non censeantur abrogari per posteriora, nisi sit in iis expressum.*

92 Communior tamen est opinio negativa secundum quam bimestre illud ad deliberandum tantum datum intelligitur, & propterea is, qui intra hoc tempus ingressus est Religionem adhuc integrum habet annum, quo probare Religionem possit, antequam teneatur professionem emittere. Vide Fagnan. *c.*7.*n.*19. *de Convers. Conjug.* Wiestner *in Decretal. lib.*3. *tit.*32. *num.*8. Sanchez *de Matrimonio lib.*2. *decis.*24. *num.*6. *& sequent.* ubi tamen non diffitetur *satis probabilem* esse sententiam affirmativam; Pontius *eod. tractat.*

93 *lib.*9. *cap.*9. *num.*2. Quod si constaret authenticas esse binas illas Sacræ Congregat. Concilii interpretis resolutiones, quas pro negativa opinione ex Farinacio affert Pontius finis jam esset impositus controversiæ huic Doctorum.

94 Consummatum autem matrimonium hac in materia habetur per conjugalem copulam subsequentem,

95 quod est extra dubium. At dubitari potest, an copula antecedens impediat alterum conjugum ingredi. Negat Zoes. *in Decretal. lib.* 3. *tit.*32. *num.* 4.: *quia* (sunt ipsius verba) *requiritur matrimonialis, quæ sequatur ipsum matrimonium contractum; præcedens enim est tantum fornicatio. Nihil facit, quod matrimonium sequens retrotrahatur ad copulam præcedentem per cap. Tanta, infra, Qui fil. sint legit. nam hoc tantum in favorem Prolis, qui non est extendendus in favorem eorum, qui deliquerunt.*

96 De professione facta consummato matrimonio ab uno conjuge, altero invito vel inscio, disputatur, utrum sit ea irrita, an irritari debeat? Irritam esse tenent Zoes. *in Decretal. lib.*3. *tit.*32. *num.*5. Sanchez *de Matrim. lib.*7. *disp.*35.*n.*1.*&* 10.& quidem *ex text. in c.*3. *& in cap.*2. *de Convers. Conjug.*

97 Num autem ingressus non revocatus ab altero possit propria auctoritate egredi & ad dimissum redire? Affirmativam sententiam tuetur Zoes. *in Decretal. lib.*3. *tit.*32. *num.*6.

98 Quid si conjux alter moriatur, an confirmetur professio? Affirmant nonnulli *ex text. in c.*10. *de Con-*

99 *vers. Conjugat.* At Sanchez *de matrim. lib.*7. *disp.*34. *num.*11. *& seq.* ait, non aliter amplecti posse affirmativam hanc opinionem, quam si ab initio consenserit expresse, vel tacite alter conjux, nam alias professio ab initio irrita non potest convalescere, non sequuta ratihabitione post mortem conjugis.

Gravior quæstio est, si uterque conjux ingrediatur sine mutuo consensu? Validam utriusque professionem pronunciant Boich. *in cap.*8. *num.*13. *de Convers. Conjugat.* Sanchez *lib.*7.*disput.*34. *num.*24.dummodo uterque fuerit conscius alterius. Cæterum si inscius fuerit, non valebit professio, nec tenebitur professus manere in Religione, ut præter allegatos tradit Zoes. *in Decretal. lib.*4. *tit.*32. *n.*8. 100 101

An altero conjuge ingresso sine consensu alterius, possit & alter ingredi & profiteri valide sine alterius consensu? Negant Zoes. *in Decretal. lib.*3. *tit.* 32. *num.*10. Sanchez *de Matrim. lib.* 7. *disput.*24. *n.*23. 102

Cæterum dicta de nullitate professionis conjugis, qui non reportavit consensum ab altero conjuge, intellige quoad votum solemne, quod eatenus non habet effectum. At professio hæc operabitur obligationem quoad votum simplex castitatis, quod ponit impedimentum, quod dicunt impediens matrimonii ineundi post mortem alterius; *c.*3.*& c.*12.*de Convers.Conjugat.* Ita sane statuit Ecclesia præsumendo profitentem se saltem obligare velle ad id, quod potest circa detrimentum alterius, scilicet ad castitatem independenter a professione, nisi alia fuerit ipsius profitentis mens, scilicet non continuandi nisi in statu Religioso, *quæ*, ut ait Zoes. *in Decretal. lib.*3. *tit.* 32. *n.*11., *faciet votum illud ad nihil utile esse.* 103 104 105

De casibus, quibus post matrimonium consummatum liceat ingredi Religionem, vide late differentem Schmalzgrueb. *Jur. Eccles. univers. lib.*3. *par.*4. *tit.*32. *§.*2. *per tot.* 106

CONSANGUINITAS. Vid. Verb. *Impedimenta dirimentia Matrimonium*, Verb. *Cognatio*.

CONSCIENTIA.

SUMMARIUM.

Conscientia *est dictamen practicum intellectus judicantis aliquid in particulari, sed hic, & nunc agendum ut bonum honestum, vel fugiendum ut malum inho-* 1

2 *inhonestum esse, vel fuisse*. Est in re *communis*. Conscientia, seu Prudentia differt a Synderesi, seu Ethica, quia Synderesis, seu Ethica judicat de principiis moralibus universalibus; Conscientia vero, seu Prudentia judicat de conclusionibus particularibus ex
3 illis deductis. Sit pro exemplo sequens, vel consimilis Syllogismus. *Detenti die festo talibus impedimentis non tenentur audire Sacrum, sed Ego hodierno currenti festo detineor talibus impedimentis, ergo non teneor audire Sacrum*. In hoc vel simili Syllogismo majorem universalem format Synderesis, seu Ethica; minorem autem particularem, & conclusionem ef-
4 format Conscientia, seu Prudentia. Hinc Conscientia secundum Etymon dicitur ab aliquibus quasi *concludens scientia*, eo quod ex principiis communibus concludat in particulari, quid agendum, vel non
5 agendum. A Divo Bernardo *l. de Conscientia cap.8.*
6 dicitur Conscientia *quasi cordis scientia*. A Divo Thoma *in 2.2. d. 5. q.2. art.4. in corp.* dicitur Conscientia, *quasi cum alio scientia*, quia scientiam practicam universalem applicat, vel conjungit cum actione in particulari, vel dicitur Conscientia quasi *cum seipso scientia*, eo quod quis per eam sibi ipsi conscius sit recte, vel male factorum. *Et inde*, sunt verba S.Doctoris loco cit. *Et inde dicitur conscientia, quasi cum alio scientia, quia scientia universalis ad actum particularem applicatur: vel etiam quia per eum aliquis sibi*
7 *conscius est eorum, quæ fecit, vel facere intendit*. Unde conscientia partim respicit opera nostra præterita, ea vel accusando tamquam male facta, & dicitur *Remorsus Conscientiæ*, seu *Vermis Conscientiæ*, etiam in Damnatis perseverans juxta illud Isaiæ 66. *Vermis eorum non morietur*, & juxta illud Sapientiæ 4. *venient in cogitatione peccatorum suorum timidi, & traducent illos ex adverso iniquitates eorum*; vel ea commendando tamquam bene facta, juxta illud Apostoli 2. *ad Corinth. cap.1. Gloria nostra hæc est,*
8 *testimonium Conscientiæ nostræ*. Partim autem conscientia respicit opera instantia, seu futura dictando, quæ agenda sint tamquam bona, seu honesta, & quæ omittenda tamquam turpia, & inhonesta, & dicitur alio nomine dictamen rectæ rationis juxta illud S. Joannis Chrysostomi *homil. 54. in Genes. Nullus prætendat, quod virtutem negligat, vel quod non habeat aliquem viæ Ducem, & Demonstratorem; sufficientem habemus, magistrum Conscientiam & fieri non potest, ut quis illo adjumento privetur*.
9 Hinc colligitur quod Conscientia est intrinseca, & proxima regula, juxta quam homo tenetur dirigere suas actiones, cum ab ipsa proxime derivetur in
10 actum moralitas, scilicet bonitas, vel malitia. Lex autem est regula extrinseca, & remota, pro ut radix, unde oritur bonitas, vel malitia objecti. Quia vero lex non transfundit in actus nostros bonitatem, & malitiam, nisi ut sunt in nostra Conscientia, & ab ea proponuntur nostræ voluntati: ideo Conscientia est regula proxima, cui si actus nostri conformentur,
11 sunt boni, si difformentur sunt mali. Potest interdum contingere, ut actus sit bonus, & objectum in se malum, & e contra; Ut si quis ex invincibili ignorantia judicaret licitum esse perjurium ad salvandam vitam proximi, pejerando non peccaret, quamvis ejus objectum sit in se malum, quia actus non specificatur ab objecto, ut est in se, sed ut a Conscien-
12 tiæ dictamine voluntati proponitur. Unde Conscientia, quæ est regula proxima humanarum actionum, sumitur hic pro judicio practico intellectus proponente aliquid voluntati hominis ut bonum, vel malum moraliter, ac proinde prosequendum, vel fugiendum: Ipse enim actus intellectus practici, quo judicat aliquod esse bonum, vel malum, aut indifferens in genere moris, & ut tale illud proponit voluntati, vocatur proprie *Conscientia*; Quæ dividitur 13
in quinque membra, scilicet in Conscentiam Rectam, Erroneam, seu falsam, Dubiam, Probabilem, seu opinativam, & Scrupulosam.

Concientia recta, seu certa *est*, *quæ ex principiis* 14
veris, & certe cognitis, & certe applicatis judicat in particulari absque formidine de opposito, id quod faciendum est, esse bonum, vel malum, præceptum, vel probibitum, sicut revera est: Est in re *communis*. 15

Conscientia erronea, seu falsa *est*, *quæ ex principiis falsis, creditis tamen pro veris dictat aliquid esse faciendum, vel non faciendum, quod revera tale non est, absque fundamento probabili*. Est in re *communis*.
Dicitur autem notanter, *abque fundamento probabi-* 16
li, ad differentiam conscientiæ probabilis, quæ quandoquæ etiam dictat aliquid esse honestum, vel licitum, quod a parte rei est inhonestum, ac illicitum; & tamen, quia id colligit ex motivis probabilibus, non dicitur Conscentia erronea sed probabilis.
Conscientia erronea dividitur in invincibilem, & vin- 17
cibilem: *Conscentia erronea invincibilis* est, cujus error, adhibita diligentia morali, vinci, seu vitari non potuit, ideoque talis erroneus actus, nec voluntarius est, nec ad culpam est imputabilis. *Conscentia erronea vincibilis* est, cujus error moraliter loquendo vitari potuit, & debuit, ac proinde talis erroneus actus est indirecte voluntarius, & culpabilis.

Conscentia erronea sive sit vincibilis sive invincibi- 18
lis obligat negative ad actum dictatum, ne videlicet contra eam operemur, quia operari contra ejusmodi Conscientiam erroneam nondum depositam, semper est peccatum, ut habetur expresse 14. *ad Romanos* ibi: *Omne quod non est ex fide*, (idest ex dictamine conscientiæ) *peccatum est*. Et ut inquit Innoc.III. *c. Litt. 13. de restitut. spoliat. Quidquid fit contra Conscientiam ædificat ad gehennam*. Sic *communissima* Doctorum. Conscientia erronea invincibilis obligat ad actum dicta- 19
tum, non solum negative, ne scilicet contra eam operemur, sed obligat etiam positive, ut ipsam sequamur, ut proinde quis peccet, nisi dictamen illius in operando sequatur, non obstante quod objectum sit revera malum. Est etiam *communis*; & ad hoc faciunt etiam textus mox citati. Et ratio est, quia ex quo Conscientia est invincibiliter erronea taliter ut ejus error nulla morali diligentia vinci, ac deponi possit, ita ipsa se habet in prudenti, ac inculpabili judicio operantis, ac si esset simpliciter, & absolute recta adeoque tenetur sic judicans eam sequi, non minus ac conscientiam rectam: Licet enim Conscientia erronea invincibilis non sit recta simpliciter, est tamen recta secundum quid, nempe in ordine ad nos. Conscientia erronea vincibilis non solum non 20
obligat positive ut eam sequamur, sed neque licite ipsam sequi possumus, obligat tamen ut eam deponamus, ita ut sive juxta eam, sive contra eam agamus, semper peccemus, nam si facimus id, quod revera a lege præceptum est, agimus contra Conscientiam nostram oppositum dictantem;

tem; si vero sequimur dictamen nostræ Conscientiæ, peccamus contra legem: a qua non absolvimur per errorem nostræ Conscientiæ, utpote mere vincibilem
21 & culpabilem. Sic communiter Doctores. Qui peccat ex Conscientia erronea, peccat peccato ejusdem speciei, & qualitatis, quam intellectus judicat, quia actus non specificatur ab objecto ut est in se, sed pro ut hic & nunc a Conscientiæ dictamine voluntati proponitur. Hinc qui habet rem cum libera, putans eam conjugatam, adulterium committit; sicuti econtra, qui habet rem cum conjugata putans eam liberam, fornicationem committit. Est communis.

22 Conscientia dubia *est suspensio intellectus circa utramquam partem contradictionis*; idest, est ea, quæ neutri parti determinatum præstat assensum, sed anceps manet inter utramque, v. g. an hoc sic
23 peccatum, vel non. Est in re communis. Conscientia dubia differt a Conscientia probabili, quia dubitans, ad neutram partem se determinat, sed anceps, & suspensus manet inter utramque; Opinans
24 vero determinate uni parti assentitur. Conscientia dubia varie dividitur juxta variam divisionem dubii; unde bene percepta divisione dubii, percepta
25 erit divisio Conscientiæ dubiæ. Dubium igitur in primis dividitur in dubium speculativum, & dubium practicum. Dubium speculativum est, quando dubitatur de aliquo, non quærendo directe de praxi, seu actione humana, num ea licita sit, nec ne? sed de quodam alio, an ita se habeat nec ne? v. g. cum dubito ad hodie sit præceptum jejunandi? an rem quam possideo, sit vere mea? sistendo in mera dubitatione de malitia, aut bonitate objecti,
26 seu actus in genere. Dubitum practicum est quando dubitatur de operatione quærendo directe de ipsa praxi, seu actione humana, num ea in talibus circumstantiis sit licita, nec ne? ut cum dubito de malitia, aut bonitate actionis hic, & nunc exercendæ, v.g. an hodie tenear jejunare? an hic & nunc
27 tenear rem restituere? Secundo. Dubium dividitur in dubium positivum, & in dubium negativum. Dubium positivum, est quando quis pro utraque parte contradictionis habet rationes probabiles, unde stante æqualitate probabilitatis ipsarum in suo judicio manet in æquilibrio, & suspensus ad neutram
28 partem se determinans. Dubium negativum, est quando quis pro neutra parte habet rationes probabiles, unde defectu ipsarum remanet in suo judicio suspensus neque affirmando, neque negando quod
29 talis actio sit licita, vel illicita. Tertio. Dubium dividitur in dubium juris, & in dubium facti. Dubium juris est dubium de aliquo jure, lege, præcepto, statuto &c. præsupposito ad honestatem actionis exercendæ; v. g. cum dubito an adsit tale jus, an sit lata talis lex, an impositum tale præce-
30 ptum, exempli gratia jejunandi, audiendi Sacrum, & hujusmodi. Dubium facti est cum dubitatur de aliquo facto, ejusque conditione aliqua spectante ad honestatem actionis exercendæ, v. g. cum dubito an recitaverim Officium nec ne? an confessus sim tale commissum peccatum, & hujusmodi.

31 Qui operatur cum Conscientia speculative dubia juris vel facti non peccat si practice judicet opus illud esse hic & nunc sibi licitum. *Est communis*. Et ratio est, quia regula proxima nostrarum actionum non est conscientia speculativa, quæ in sola objecti veritate cognoscenda consistit, sed practica, quæ omnium circumstantiarum qualitatem, & conditionem perpendit; Unde cum objectum, quod secundum se, & speculative consideratum apparet dubium, accedentibus certis circumstantiis possit reddi practice certum, quod liceat, stat clarum, quod operari cum Conscientia solum speculative dubia non sit peccatum. Et veritas hujus conclusionis cla- 32
rificatur exemplis. Si quis v. g. dubitet speculative an res a se possessa, sit sua, nec ne? non obstante tali dubio speculativo, potest practice judicare sibi de facto licitum esse rem possessam retinere, eo quod in dubio melior sit conditio possidentis ex trita regula juris, sicque licite, & absque peccato rem possessam retinebit. Sic etiam Clericus in Sacris constitutus, vel Religiosus professus, qui considerata qualitate suæ infirmitatis speculative dubitat, an sibi liceat a recitandis horis abstinere, accedente Medici, vel Confessarii consilio, practice est certus, id sibi licere, adeoque deposito practice illo suo dubio, non peccat omittendo recitationem Horarum. Qui 33
operatur cum Conscientia practice dubia, peccat pro qualitate dubii, & in ea specie peccati de qua dubitat, itaut si dubitet, an peccet mortaliter, agendo mortaliter peccet, si venialiter, peccet venialiter; & si dubitet an in specie adulterii delinquat, agendo, seu rem habendo, malitiam adulterii contrahat; & sic de aliis. *Est communis*. Et ratio est, quia omnis sciens, & volens exponens se periculo peccati, peccat, & quidem eodem genere peccati, cujus periculo se exponit, ut docet communissima Doctorum cum Divo Thoma *quodlibet*. 8. *art*. 13. Scoto *in* 3. *d*. 25. *quæst. unic. & alibi*. Ex illo *Ecclesiastici* 3. *Qui amat periculum, peribit in illo*. Atqui operans cum Conscientia practice dubia de honestate actionis hic & nunc exercendæ, is sciens & volens exponit se periculo peccati, eligit enim voluntarie actionem indiscriminatim sive licitam, sive illicitam, ergo eo ipso peccat, quia ex Apostolo 14. ad Romanos, *Quod non est ex fide, peccatum est*, idest quod non fit ex certa credulitate, seu determinato judicio intellectus dictante, licitum esse, quod hic, & nunc agitur, peccatum est.

Ex his resolves, quod practice dubius debet suam 34
actionem suspendere donec re mature, sed humano more examinata, (idest facta debita morali diligentia, a Doctoribus consilium petendo) dubium prudenter deponat, formando judicium determinatum de honestate actionis hic, & nunc exercendæ. Si 35
vero re mature examinata, & facta debita morali diligentia, adhuc maneat dubius pro utraque parte, & reperiatur in talibus circumstantiis, ut debeat necessario operari, tunc si nequeat dubium deponere, debet eligere partem tutiorem, idest id in quo non est periculum peccandi, aut id quod est minus malum, nam ex c. *Duo in mala* 1. *cap. Nervi* 2. *dist*. 13. *& c. Non solum* 7. *caus*. 22. *q*. 4. ex duobus malis minus est eligendum, quia tunc non eligit illud ut malum, sed ut bonum, quia hic, & nunc in tali casu nihil facere potest, quod melius sit. Si autem utrum- 36
que malum appareat: ipsi æquale, & repertus in necessitate operandi nequeat discernere quodnam de duobus malis sit majus, vel minus malum, tunc potest eligere quod vult, quia tunc Conscientia dubia evadit invicibiliter erronea, & ideo in tali casu non

non peccat, ut expresse habet D. Augustinus *lib.3.*
de libero arbitr. cap.19. ibi: *Non tibi deputatur ad*
culpam, quod invitus ignoras, sed quod negligis quæ-
37 *rere, quod ignoras*. Hoc totum liquet in sequenti,
vel simili exemplo. Petrus v. g. in die festo assistens
infirmo periclitanti, dubitat, aut ex Conscientia er-
ronea putat esse æquale peccatum deserere infirmum,
& omittere Sacrum; nec valet dubium, vel errorem
deponere, ex quo non habeat Doctorem promptum,
quem consulat; tunc potest sine peccato quam par-
tem mavult eligere, quia in tali casu ignorantia est
invincibilis, operatio imminet; & non potest exequi
simul utrumque præceptum, Charitatis scilicet, &
Religionis.

38 Hinc pro regulis generalibus ad rationabiliter
deponendum dubium, quando propria materiæ mo-
tiva non suppetunt, valde confert expendere duo
usualiora axiomata ex jure communi deprompta,
scilicet: *In dubiis tutior pars est eligenda: In dubiis*
melior est conditio possidentis. Primum axioma, scili-
cet: In dubiis tutior pars est eligenda, desumitur
præcipue ex *cap. Juvenis 3. de Sponsalibus*; ubi ex-
presse dicitur: *In his, quæ dubia sunt, quod certius*
æstimamus, tenere debemus ex c. Ad audientiam 12. de
homicidio, ubi sic præcise habetur: *Cum in dubiis*
semitam debeamus eligere tutiorem, ex capit. Signifi-
casti 18. eod. tit. ubi de Sacerdote dubio homicida sic
expresse dicitur: *A Sacerdotali officio abstinere debet,*
cum in hoc casu cessare sit tutius, quam temere cele-
brare; ex capit. Petitio tua 24. eod. tit. ubi in dubio
de homicidio commisso a Sacerdote in conflictu con-
tra inimicos Fidei Catholicæ, sic præcise habetur:
Cum sit consultius in hujusmodi dubio abstinere, quam
39 *temere celebrare*. Hoc axioma sine dubio universali-
ter, & semper verum est quantum ad consilium,
& perfectionem; semper enim consultius, & per-
fectius est in quovis dubio eligere partem tutiorem;
ac certe non semper necessarium, seu de præcepto,
40 vel obligatione. Unde tenemur solum ex præcepto
partem tutiorem eligere in dubiis sive juris, sive fa-
cti quoad valorem Sacramentorum, quia si sint opi-
niones oppositæ circa aliquid concernens valorem,
quæ una est tutior, quia minus tuta, licet fortasse
sit probabilior, & quis bona fide secundum illam
operetur, facere tamen non potest; ut vel tale ali-
quid non sit de valore Sacramenti, vel Sacramen-
tum sit validum, si illud omittatur: Si enim v. g.
dubium sit, an infans fuerit Baptizatus, an sub le-
gitima forma, materia, & intentione, debet iterum
41 tanquam tutius sub conditione baptizari. Similiter
tenemur ex præcepto partem tutiorem eligere, quan-
do aliter immineret proximo periculum gravis da-
mni; Sic Medici, Advocati, aliique similes ad ob-
tinendam proximo sanitatem, vel causæ victoriam,
& hujusmodi tenentur adhibere media tutiora, li-
cet occurrerent etiam alia probabiliora, vel plausi-
biliora; mens enim illorum, qui ipsorum operam
conducunt, est ut talem finem, quantum poterunt,
tutissime consequantur, ad quem finem sic obtinen-
dum nihil faciet opinio probabilior, aut plausibi-
lior, nisi sit tutior simul: Et idem est dicendum in
aliis similibus materiis, maxime in quibus non li-
cet sequi opinionem probabilem relicta tutiori. Si- 42
militer etiam esset obligatio sequendi tutiorem par-
tem, si quis ad hoc se obligasset voto, vel ad id ad-
strictus esset per legem, aut per legitimum Superio-
ris mandatum.

In aliis autem materiis non tenemur eligere par- 43
tem tutiorem, nisi lex aliqua præcipiat, ut pars tu-
tior eligatur; quod maxime est verum, si ex parte
tutiori grave aliquod incommodum sequeretur. Et
ratio est, quia in aliis materiis non adest periculum,
quod adest in adductis antecedentibus materiis, &
casibus, quale est periculum invaliditatis Sacra-
menti, aut damni gravissimi tum spiritualis, tum
corporalis & temporalis proximi. Et de facto in
pluribus aliis materiis tum Pontifices, tum Sancti 44
Patres, docuerunt, & tenuerunt aliqua minus tu-
te tanquam licita, relicta parte tutiori. Cœlesti-
nus III. *in cap. Laudabilem 5. de frigidis, & malef.*
dicit impotentes posse ad triennium experiri usum
copulæ, ubi tamen in dubio de valore contracti Ma-
trimonii tutius est abstinere. Plurimi Pontifices dis- 45
pensarunt in voto solemni castitatis contra opinio-
nem tutiorem S. Thomæ, qui *2. 2. quæst. 88. art. 1.*
negat id licere; sic enim dispensavit Alexander III. (*)
cum Nicolao Justiniano Veneto Monacho pro-
fesso, ut, ne ejus illustris familia extingueretur,
uxorem duceret, quod fecit; & novem filiis susce-
ptis ad Monasterium rediit, miraculis postea clarus;
Innocentius II. dispensavit cum Ramiro Monacho
professo ob mortem Regis Aragoniæ sui Patris, &
sic uxorem duxit, & Regnum; Cœlestinus III. dis-
pensavit cum Constantia filia Regis Siciliæ Monialis
professa in Monasterio S. Salvatoris Panormi, ut nu-
beret Henrico Sexto Imperatori; sic de ipsis, & aliis
refert Delbene *par. 2. de Inquisit. d. 236. sect. 65. pet. 12.*
Quinimo Juditha fuit Monialis Ratisbonensis, dein 46
trium Regum Conjux, scilicet Bretislai Bohem.
Mesiconi Polon. & Petri Hungar. sic refert P. Justus
Redn. *tom. 2. tit. 8. sect. 4. num. 77. fol. 208.* S. Augu- 47
stinus relatus *in cap. Quid culpatur 4. caus. 23.*
quæst. 1. docet posse subditum licite militare in dubio
Belli injusti, & fere omnes SS. PP. docent non esse
obligationem statim confitendi peccatum mortale,
per haustum non frangi jejunium, & alia hujus-
modi, & tamen ista, similia non sunt tutiora.

Secundum axioma, scilicet *in dubiis melior est* 48
conditio possidentis, desumitur præcipue *ex Regula 56.*
Juris in 6. ubi sic præcise habetur: *In pari delicto,*
vel causa potior est conditio possidentis. Et ex ff. de reg.
Juris Regul. 128. ubi sic præcise dicitur: *In pari cau-*
sa possessor potior haberi debet. Immo ut recte tenet 49
Cardenas *in 1. Crisi d. 65. num. 1241.* hoc axioma fun-
datur in jure naturæ, sic enim, etiam præscinden-
do a legibus humanis, foret contra jus naturæ pos-
sessorem spoliare sua re propter superveniens du-
bium. Et verus sensus hujus axiomatis est, quod 50
quando neutra pars sufficienter probatur, possessio-
nis causa debeat sustineri; Lugo *de justitia d. 17.*
num. 94.

(*) De hoc & proximis exemplis vide Raimundum Capisuccum S. R. E. Cardinalem *Controversia XI.* quæ *devoto Solemni Quæst. unic. §. 3.* pag. 420. num. 79. Sotto le parole Nicæna Synodus.

51 *num.94.* Hoc axioma locum habet universaliter in
Materia justitiæ, quando videlicet dubium est, an
res aliqua sit hujus, vel illius Domini, & unus de
facto bona fide possidet talem rem, tunc melior,
seu potior est conditio possidentis, ut nec ipse eam
restituere teneatur, nec ei etiam in judicio auferri
possit, ut sentiunt communiter Doctores. Et ratio
est, quia sic declarant regulæ juris adductæ *supra*
num. 48. tum quia possidens est veluti reus: alter au-
tem qui est petitor, est actor; habetur autem *Re-*
*gul.*154. *ff. regul. Juris; Cum par delictum est duo-*
rum, semper oneratur petitor, & melior habetur pos-
sessoris causa. Item *Regul.*11. *Juris in 6.* sic præcise
habetur: *Cum sunt partium jura obscura, reo faven-*
52 *dum est potius, quam actori*; adeoque &c. Item ta-
le axioma nedum habet locum quo ad possessionem
in materia Justitiæ, sed quoad possessionem in ma-
teriis aliarum virtutum, voti, legis, &c. maxime
si materiæ illæ in primo sui esse pendeant a libertate
nostra. *Est jam communior, & fere recepta sententia*,
quamvis multi tenuerint valere tale axioma solum in
materia justitiæ. Et ratio nostræ conclusionis est,
quia ideo præcipue etiam per adversarios valet in ma-
teria justitiæ, quia possessor habet aliquam præemi-
nentiam, sive plus juris, ut non privetur re, nisi
probetur non esse suam, sed idem est in aliis mate-
riis, quia possessor in quacumque materia per posse-
ssionem acquisivit Jus retinendi id, quod habet,
ergo potest in hoc tute stare, donec probetur eum
non posse licite in tali possessione perservare.

53 Hinc colliges primo, valere tale axioma indubi-
tanter in materia obedientiæ; Subditus enim in du-
bio, an id, quod imperatur a Superiore, sit pec-
catum, tenetur obedire, cum Superior sit in posse-
ssione potestatis ad imperandum; sic habetur clare
in cap. Quid culpatur 4. *caus.*23 *q.*1. ubi S. Augusti-
nus dicit, quod jubente Rege etiam sacrilego possit
subditus recte, & licite militare, quamvis dubitet
bellum esse injustum; & tenent communiter Docto-
54 res. Colliges secundo, valere tale axioma in mate-
ria Religionis, quia dubius v.g. de voto emisso, non
teneretur ad votum, quia libertas, quæ secundum
Reg. 122. *ff. de Regul. Juris*, omnibus rebus est fa-
55 vorabilior, in possessione est. Colliges tertio, vale-
re axioma in materia fidelitatis, quia Conjux dubius
v.g. an matrimonium sit validum, tenetur reddere
debitum, quia alter conjux bona fide petens debi-
tum, est in possessione, ut desumitur *ex cap. Inqui-*
sitioni 44. *de sent.excomm.* ubi Innoc. III. de conjuge
credente matrimonium esse invalidum, sic præcise
ait. *Cum conscientia pulsat animum ex credulitate*
probabili, & discreta, quamvis non evidenti, reddere
potest, sed petere non potest debitum. Colliges quar-
56 to, quod ex regula talis axiomatis, qui vere dubitat
an lex, vel præceptum, adsit manet in possessione suæ
libertatis contra legem, vel præceptum quia per ob-
bligationem dubiam nemo spoliari potest jure, quod
certo possidet; Unde dubius, an pro tali vigilia sit indi-
ctum jejunium, vel pro tali die indictum præceptum
festandi, non tenetur jejunare, nec festare, quia certa
57 est libertas, & dubia obligatio. E contra vero, qui
est certus de lege lata, promulgata, & recepta, &
dubitat solum de ejus cessatione, vel abrogatione,
lex manet in possessione suę obligationis contra homi-
nem dubitantem, quia certa est obligatio, & dubia
liberatio. Unde certus de lege lata, & recepta v. g.
de non ludendo aleis, & hujusmodi, & dubius an
talis lex denuo abrogata sit vel per non usum cessarit
&c. is tenetur ad observantiam legis, quia pro ipsa
stat possessio contra dubitantem, cum legis obliga-
tio sit certa, & legis liberatio per abrogationem, vel
cessationem sit dubia.

Colliges quinto ex tali axiomate, quod in dubio 58
facti fundantis legem, dubitans de facto manet in
possessione suæ libertatis, quia certa est libertas, &
dubia obligatio; Unde qui vere dubitat, an in tali
infirmitate, vel periculo fecerit tale votum, non te-
netur ad votum, quia nulla est possessio pro voto,
sed tota possessio stat pro libertate voluntatis, nam
illud factum, vel aliud quid simile v. g. juramentum,
& hujusmodi, fundat legem, quod factum, quia
in dubio non præsumitur, non potest fundare obli-
gationem contra certam libertatem hominis; & spe-
cialiter obligatio voti, juramenti, promissionis, ad-
struenda non est, nisi liquido cognoscatur; *arg. L.*
Quidquid, de verb. obligat. E contra vero, in dubio 59
facti supponentis legem, lex manet in possessione
obligationis contra dubitantem; quia certa est obli-
gatio, & dubia liberatio, seu adimpletio legis;
Unde qui dubitat, an horas persolverit, tenetur
persolvere; qui dubitat, an votum suum, vel jura-
mentum impleverit, tenetur adhuc implere, quia
cum ista sint aliquid facti, in dubio non præsumun-
tur, & tota possessio, & præsumptio stat pro legis
obligatione, Colliges sexto ex tali axiomate, quod 60
in dubio circa tempus inchoandæ obligationis, du-
bitans manet in possessione suæ libertatis, quia certa
est libertas, dubia obligatio; Unde juvenis, qui in-
vincibiliter dubitat, an expleverit annum vigesimum
primum, a quo incipit obligari jejunio, non tene-
tur jejunio, quia est certa possessio suæ libertatis usque
ad expletionem illius anni, expletio autem est in-
certa. E contra vero, in dubio circa tempus finien- 61
di obligationem, lex manet in possessione obligatio-
nis contra dubitantem; quia obligatio est certa, &
dubia liberatio; Unde senex dubitans invincibiliter,
an expleverit annum sexagesimum, manet adstrictus
lege jejunii, cujus obligatio est certa, dubia autem
liberatio; Sic dubitans, an expleverit annum vigesi-
mum quartum requisitum pro Sacerdotio, debet ab-
stinere, donec de tali ætate constet, quia possessio
certa stat pro lege Canonica certo prohibente ante
expletum vigesimum quartum annum ordinari ad
Sacerdotium sine dispensatione Apostolica, expletio
autem incerta, & dubia facta non præsumitur.

Colliges septimo ex tali axiomate, quod qui cer- 62
tus est de debito, & dubitat an solverit, tenetur sol-
vere; quia certa est obligatio, & dubia liberatio;
Unde possessio stat pro creditore contra debitorem; 63
Nisi etiam creditor ipse dubitet, quia tunc Tan. *in*
1. 2. *d.* 2. *quæst.*6. *d.* 4. censet non teneri. Quo ad 64
hoc tamen placet limitatio Laymani *in Theol. Moral.*
*lib.*1. *tr.*1. *cap.*6. *num.*42. quod scilicet non teneatur
in tali casu ad integram solutionem, sed solum ad
partem ejus pro qualitate dubii. Colliges octavo ex 65
tali axiomate, quod dubius de legis justitia, obedi-
re tenetur, quia superior est in possessione juris præ-
cipiendi, quo spoliari non potest per purum du-
bium

66 bium subditi. Colliget nono ex dicto axiomate, quod qui certus est se vovisse Ecclesiæ v. g. sex mensuras tritici, vel vini, & dubius est de qua mensura intellexerit, ex quo in communi usu suæ patriæ duplex mensura existat major, & minor, tunc sive ipse vovens, sive suus hæres tenetur solvere solum ad mensuram minorem, ut expresse habetur *in cap. Ex parte* 18. *de censibus*, ibi: *Cum ergo non constet ad quam mensuram antecessores eorum prædicta vota persolverint, credimus distinguendum; utrum habitatores regionis ipsius, qui ea continue persolverunt, ad unam & eamdem mensuram hujusmodi vota persolverint? an ad varias, & diversas: In primo enim casu, ad eamdem & illi solvere sunt cogendi. In secundo volentes solvere ad minorem, non sunt cogendi, ut ad majorem persolvant, quoniam cum hujusmodi vota gratuita fuerint ab initio, benignius sunt a viris Ecclesiasticis exigenda, ne tamquam exactores videantur lucris temporalibus inhiare.* Idem dicendum est in simili de scutis, vel Ducatis majoribus, & minoribus ex voto, vel legato debitis, ut decernitur *leg. Nummis, ff. de Legato*. Et ratio est, quia de minoribus solum mensuris, vel nummis est certitudo, de majoribus autem est dubium, adeoque pro illis tantum, non pro his stat possessio, & præsumptio, juxta enim Regulam 31. Juris in 6. *In obscuris mini-*
67 *mum est sequendum*. Et de primo ad ultimum quo ad dubia, & obscura habetur regula expressa de mente S. Leonis Papæ *in cap. Sicut quædam 2. dist.* 14. præcisis his verbis: *In his, quæ vel dubia fuerint, vel obscura, id noverimus sequendum, quod nec præceptis evangelicis contrarium, nec decretis Sanctorum Patrum inveniatur adversum*.

68 Conscientia probabilis, seu opinativa est *judicium practicum intellectus ex gravi ratione, vel auctoritate adhærentis uni parti contradictionis determinate, sed*
69 *cum formidine de opposito*; est in re communis. Conscientia probabilis differt a conscientia recta, seu certa, ex quo hæc relinquat intellectum certum de una parte contradictionis, non autem conscientia probabilis, quæ ipsum relinquit cum formidine de
70 opposito. Differt etiam a Conscientia dubia, ex quo illa neutri parti determinate adhæret, sed manet anceps, ac suspensa inter utramque contradictionis partem; Conscientia vero probabilis determinate adhæret, & assentit uni parti ex fundamento probabili; licet cum formidine de opposito. Per hanc autem formidinem de opposito, licet tollatur firmitas assensus, non tollitur tamen ejus determinatio: adhuc enim intellectus determinate assentit, & adhæret uni parti, & quidem ex gravi fundamento, licet non adeo firmiter, ut sit in conscientia recta. Con- 71
scientia probabilis dividitur in probabilem probabilitate intrinseca, & in probabilem probabilitate extrinseca. Conscientia probabilis probabilitate intrinseca est illa, cujus probabilitas habetur ex ratione, id est ex principiis intrinsecis talis propositionis, qualia sunt causæ, vel effectus ipsius, aut definitio, vel circumstantiæ, aut quid simile. Conscientia probabilis probabilitate extrinseca est illa, quæ habetur ab auctoritate, idest a gravitate, & prudentia Doctorum eam tenentium. Item Conscientia pro- 72
babilis alia est vere probabilis, quæ scilicet gravi nititur fundamento, & alia est tenuiter solum probabilis, in quantum levi solum nititur fundamento, unde ista improprie dicitur probabilis, & non vere, quia cum sit levi solum suffulta fundamento, non est sufficiens ad formandum judicium prudens, quod secundum eam liceat hic, & nunc operari; & talis est opinio, quam unus, vel alter docet, & non habet rationem intrinsecam, vel si habet, non est firma, sed levis, leve enim censeri debet fundamentum, & auctoritas unius, vel alterius, quando communis aliorum consensus est in contrarium.

Hinc resolves primo. Potest homo in rebus mo- 73
ralibus, & actionibus humanis licite sese conformare conscientiæ, seu opinioni vere probabili. *Est communis*. (*a*) Et ratio est, quia operans juxta regulam rectæ rationis, ut facit operans ex Conscientia vere probabili, operatur licite, cum enim in moralibus nequeat semper haberi omnimoda certitudo per rei evidentiam, debet sufficere certitudo practica ex probabilibus desumpta, aliter vix unquam posset aliquid recte, & licite operari propter incertitudinem rerum practicarum, & sic vix unquam haberemus quietam conscientiam. Unde juremerito Alexander VIII. *die 7. Decemb.* 1690. sequentem damnavit propositionem tertiam in ordine: *Non licet sequi opinionem, vel inter probabiles probabilissimam*.
Opinio autem vere probabilis censetur illa, quæ gra- 74
vi suffulta fundamento est consona Sacræ Scripturæ, sensui Ecclesiæ, & Conciliorum, traditioni Sanctorum Patrum, & Doctrinæ Theologorum in Ecclesia communiter auctoritatem sortita. Unde S. Thomas *in opuscul. 29. de fallac. cap. 2.* sic precisæ habet: *Probabilia autem dicuntur, quæ videntur omnibus, vel pluribus sapientibus, aut omnibus, vel præcipuis, & maxime notis*; & fere consimilibus verbis jam definierat Aristoteles 1. *top. cap. 2.* ibi: *Probabilia sunt, quæ videntur omnibus, aut pluribus, aut sapientibus, & his vel omnibus, vel pluribus, vel spectantissimis*. Unus tamen 75
Auctor potest facere opinionem vere probabilem, si

Nota ex Edit. Rom. 1667.

(*a*) Idest inter Probabilistas. Non enim, Auctorem eruditissimum ignorasse arbitror, innumeros pene scriptores doctrina, pietate, ac dignitate perspicuos adversus Probabilismum dimicasse: ipsos Pontifices Maximos, se probabilismum aversari, non semel ostendisse: Ecclesiæ Prælatos cum in Synodis, tum in Pastoralibus Instructionibus, nullum non movisse lapidem, ut Probabilismum a suis respective Dioecesibus eliminarent: Regularium denique Ordines suis in Comitiis, editis Decretis, Probabilismum repudiasse, adeout nullus fere hodie alicujus nominis Theologus reperiatur, qui Probabilismum ut noxam morum regulam rejiciendum haud arbitretur. Qua de re consul. opus vere aureum P. Joan. Vinc. Patuzzi Ord. Prædic. cui titulus *Trattato della Regola prossima delle azioni umane nella scelta opinione ec.* Venet. editum anno 1758.

plures Classicos Doctores pro ea fideliter citet. Im-
mo potest dari casus, ut opinio unius Doctoris sit
vere probabilis, etiamsi quamplures Doctores con-
trarium teneant, si Auctor ille non sit novitatis
amicus, & ita solidas afferat rationes, quae faciliter
aliorum rationes infringant; ratio enim est anima le-
gis: Et de facto *in cap. Nicæna Synodus* (*) 12.
*dist.*31. expresse habetur, quod sententia Paphnutii
fuit præposita sententiæ plurimorum in eodem Con-
cilio prætendentium statuere, ne Clerici in Sacris
constituti dormirent cum suis uxoribus ante eorum
consecrationem ligitime ductis, ibi: *Synodusque*
laudavit Sententiam ejus, & nihil ex hac parte sanci-
vit, sed hoc in uniuscujusque voluntate, non necessita-
te permisit. Et l. pen. C. de veteri jure enucleando sic
præcise habetur: *Sed neque ex multitudine Auctorum,*
quod melius, & æquius est, judicatote, cum possit
unius forsan sententia multos, & majores aliqua in
76 *parte superare.* Unus autem Auctor, qui non ha-
beat, nec afferat rationes intrinsecas ita firmas, ut
aliorum rationes ab ipsis infringantur non potest fa-
cere opinionem vere probabilem. Unde merito
Alexander VII *die* 24. *Septemb.*1665. damnavit se-
quentem propositionem 27. in ordine: *Si liber sit*
alicujus junioris, & moderni, debet opinio censeri
probabilis, dum non constet rejectam esse a Sede Apo-
77 *stolica tamquam improbabilem.* Talis enim opinio
esset solum leviter, & temere probabilis, & ad
summum dubiæ probabilitatis, unde non liceret ei
prudenter adhærere; Innocentius enim XI. *die* 2.
Martii 1679. damnavit sequentem propositionem 3.
in ordine: *Generatim dum probabilitate, sive intrinse-*
ca, sive extrinseca, quantumvis tenui, modo a pro-
babilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus,
semper prudenter agimus.

78 Resolves secundo. Potest homo licite sequi opi-
nionem vere quidem, sed minus probabilem, mi-
nusque tutam, relicta probabiliori, & tutiori, quando
tamen agitur de sola honestate actionis, an licita sit,
vel non? *Est jam fere communis* (*) eamque docent in-
numeri Doctores tam recentes, quam antiqui, quos
omnes adducere nimis esset oblongum, & operosum.
79 Veritas hujus conclusionis ostenditur in primis au-
ctoritate Sacrorum Canonum, & Pontificum; nam *c.*
Ego solis 5. *dist.*9. de mente S. Augustini epist. 8. ad
S. Hieronymum expresse dicitur, rationes probabi-
les sufficere ad regulandum judicium prudens; *cap.*
Sicut quædam 2. *dist.*14. de mente S. Leonis Papæ sic
præcise dicitur: *In his, quæ vel dubia fuerint, vel*
obscura, id noverimus sequendum, quod nec præce-
ptis Evangelicis contrarium, nec decretis SS. Patrum
inveniatur adversum; ex quo textu hanc Sententiam
probat S. Antonin. *apud Esp. in app. num.*159. Plures
Summos Pontifices processisse secundum opinionem
sibi visam minus probabilem ostendit Cardenas *in* 1.
80 *Crisi d.*15. *cap.*2. *num.*7. Et dispensasse in voto sole-
mni Castitatis contra opinionem tutiorem S. Thomæ,
qui 2. 2. *q.*88. *Art.*1. negat id licere, refert Del Be-
ne *part* 2. *de Inquisit. d.*236. *sect.*65. *p.*12. Vid. supra
*num.*44. cum sequentibus. Et Adrianum VI. pro-
pter unius Cajetani auctoritatem contra propriam
opinionem dispensasse in Matrimonio rato, refert
Domin. Sot. *in* 4. *dist.*27. *quæst.*1. *Art.*4.

Probatur etiam ratione. Qui operatur secundum 81
opinionem vere probabilem, ille prudenter opera-
tur, sed qui prudenter operatur licite agit, & non
peccat, ergo &c. minor patet; probatur major:
qui operatur secundum rationem firmam & gravem,
ille prudenter operatur, quia agit conformiter ratio-
ni rectæ, sed qui operatur secundum opinionem ve-
re probabilem, ille operatur secundum ratione fir-
mam, & gravem, ergo &c. adeoque cum liceat
prudenter operari, licitum est sequi opinionem mi-
nus probabilem, & minus tutam, (dummodo sit
vere probabilis, & tuta, ut supponit conclusio) re-
licta probabiliori, & tutiori, quando agitur de sola
honestate actionis: Tum quia qui operatur secun- 82
dum opinionem vere probabilem, habet conscien-
tiam practice certam quod licite operatur: ultra enim
actum opinativum directum explicite, aut virtuali-
ter habet actum reflexum, quo certe judicat se licite
operari, dum hic, & nunc operatur secundum opi-
nionem vere probabilem, & tutam: Opinio enim
minus probabilis, & minus tuta est, & manet vere
probabilis, & vere tuta, non obstante quod alia opi-
nio opposita sit, vel appareat, probabilior, ac tu-
tior, quia major illa probabilitas, & securitas op-
positæ sententiæ non destruit probabilitatem, &
securitatem quamvis minorum alterius opinionis,
quin maneat vere propabilis, & vere tuta; sicuti ma-
jor bonitas unius actus Virginitatis v. g. non destruit
minorem bonitatem alterius actus Conjugalis, quin
sit, & maneat vere bonus, & tuto amplectendus;
quia opinio certe probabilis non amittit suam pro-
babilitatem per aliam probabiliorem, sed solum per
aliam certam, quoniam probabilitas tali certitudini,
aut falsitati opponitur, & major probabilitas non
excludit falsitatem, immo ex communi Aristotelis
axiomate; *Multa falsa sunt probabiliora veris.*

Resolves tertio. Non potest homo licite sequi 83
opinionem minus probabilem, & minus tutam re-
licta probabiliori, & tutiori, quando agitur de ma-
teria facti, & exinde sequitur certum periculum in-
ferendi damnum proximo. *Est communis.* Et ratio,
est quia nemo potest extra casum necessitatis tuto,
ac licite sese exponere gravi periculo inferendi dam-
num notabile proximo; sed qui in materia facti sequi-
tur opinionem minus probabilem, & minus tutam re-
licta probabiliori, ac tutiori, exponit se periculo infe-
rendi grave damnum proximo, & quidem extra ca-
sum necessitatis, cum juxta hypothesim tali periculo
facile possit occurrere, sequendo opinionem proba-
bilio-

(*) Caput *Nicæna Synodus*, ut recte animadvertit Berardus in Opere, cui titulus *Gratiani Canones &c.* *Part. tertia cap.*23. *tom.*4. *pag.*457. *ex lib.*2. *cap.*14. Historiæ Tripartitæ Cassiodori in distinctionem XXXI. Gratianus transtulit. Cassiodorus autem narrationem illam de Paphnutio ex historia Socratis *lib.*1. *Cap.*2., & Sozomeni *lib.*1. *Cap.*25. juxta Valesii editionem accepit: quæ narratio a doctissimis viris ad aniles fabulas gravissimis rationum momentis emandatur. Vide Cl. Franciscum Antonium Zaccariam. *Histor. Polem. Cælibat. lib.*1. *Cap.*5. *pag.*90. *seq.*

(*) Postilla Edit. Rom. Id est inter Probabilitas. Vide notam *num.*73. *appositam.*

biliorem, & tutiorem: ergo in materia facti cum periculo inferendi grave damnum proximo non licet sequi opinionem minus probabilem, & minus tutam, relicta probabiliori, & tutiori; Major patet ex præcepto Charitatis de diligendo proximo sicut
84 se ipsum. Minor probatur inductione; Si enim Sacerdos in administratione Sacramentorum adhibens materiam, vel formam dubiam, minusque probabilem, & minus tutam cum possit adhibere certam, aut tutiorem, exponeret sine ulla prorsus necessitate non solum periculo invaliditatis ipsum Sacramentum, sed etiam recipientem periculo non habendi fructum Sacramenti, cum dispendio æternæ salutis, si forte sua sententia minus probabilis a parte rei esset falsa, unde talis Sacerdos graviter peccaret, cum jure merito Innocent. XI. *die 2. Martii* 1679. damnaverit sequentem propositionem 1. in ordine; *Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni*. Hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione Baptis-
85 mi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis. Similiter Judex sententians ad favorem partis minus probabile jus habentis, exponeret se periculo inferendi grave damnum parti probabilius jus habenti, & sic peccaret, cum idem Innocentius XI. die qua super damnaverit sequentem propositionem 2. in ordine: *Probabiliter existimo Judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem*.
86 Hinc Judex in suis sententiis tenetur sequi opinionem probabiliorem, quia censetur institutus a Republica, ut unicuique juxta merita caussæ omni meliori modo quo potest, jus suum tribuat, ne sit acceptator personarum; Unde cum pars suffulta opinione probabiliori in jure majora habeat merita, & majus jus in caussa, stat quod Judex juxta ea majora merita, & ipsum majus jus decidere debeat; ut expresse deducitur ex mox citata propositione damnata
87 ab Innoc. XI. Immo neque quando litigantes habent pro se opiniones æque probabiles, potest Judex adjudicare caussam cui maluerit; & si munera accipiat, ut ad unius partis potius favorem sententiam pronunciet, peccat mortaliter, & ad restitutionem tenetur; ut clare deducitur ex sequenti propositione 26. inter damnatas ab Alexandro VII. *die 24. Septembris* 1665. *Quando litigantes habeant pro se opiniones æque probabiles, potest Judex pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius præ alio*.
88 In tali enim casu, quando re mature examinata, & accurate discussa, non apparet quænam pars potiori, & probabiliori sit suffulta ratione, & pro utraque parte remanent æque probabiles opiniones, debet Judex, vel compositionem inter partes suadere, vel rem controversam inter litigantes ex æquo dividere in re, vel in pretio, ut docet communior cum Sanchez *lib.* 1. *in Decalog. c.* 9. *n.* 47. Layman *lib.* 1. *tract.* 1. *c.* 5. *n.* 16. Sporer *tom.* 1. *tract.* 1. *c.* 1. *sect.* 3. *num.* 61. Bardi, Tamburinus &
89 alii passim. Excipiendum tamen est semper; Nisi forte alter litigantium esset in possessione bonæ fidei, quia possessio pro possidente facit rationes præponderare, taliter quod non amplius maneant rationes utrinque æque probabiles, sed melior evadat conditio possidentis, juxta commune axioma, *melior est conditio possidentis* adductum, & explicatum *supr. sub n.* 48. *cum seq.* Excipiendum est etiam; Nisi 90
alter litigantium sit reus, quia ipsi etiam contra actorem favet possessio juxta *reg.* 154. *ff. de regul. Juris*, ibi: *Cum par delictum est duorum, semper oneratur petitor, & melior habetur possessoris caussa*; & Reg. 11. Juris in 6. ibi: *Cum sunt partium jura obscura, reo favendum est potius, quam actori*. Vid. supra *n.* 51.
Excipiendum est denique; Nisi agatur de caussis 91
piis, & privilegiatis, quales sunt caussæ fidei, Religionem, & salutem animæ concernentes, caussæ pro Matrimonio, Dote, libertate, Pupillo, pro quibus judicandum est, cæteris paribus, etiam contra reos, quia jus positivum ita disponit; *l. Sunt personæ, ff. de Religios. & sumpt. fun. & c. Duobus Judicibus* 26. *de sententia, & re judicat.*

Similiter Medicus, & Chirurgus nedum tenentur 92
sub mortali sequi sententias certas, & securas, relictis incertis, & dubiis; sed etiam certa curatione infirmorum non occurrente, tenentur sequi opiniones probabiliores, relictis minus probabilibus. *Sic certa, & communis Doctorum*. Et ratio est, quia ultra obligationem generalem Charitatis, qua omnes tenentur meliori, & efficaciori modo, quo possunt, auxilium ferre proximo graviter indigenti; adest in Medicis, & Chirurgis ad hoc etiam specialis obligatio justitiæ respectu infirmorum; infirmi enim vel læsi censentur pactum saltem implicitum, & virtuale iniisse cum Medicis, vel Chirurgis de adhibendis remediis securius, & probabilius salutem intentam operantibus, adeoque Medici, & Chirurgi peccant contra pactum, & sic contra justitiam, si relictis remediis probabilioribus, & securioribus, adhibeant remedia minus secura, & minus probabilia, vel periculosa, cum sic periculose agatur de salute corporali infirmorum. Per accidens 93
tamen poterunt Medici, & Chirurgi adhibere remedia minus tuta, & minus probabilia, si infirmi, vel læsi non possint aut nolint solvere pretiosa remedia. Sic etiam si quidam infirmus, vel læsus 94
extreme laboret, ut certum, vel verisimillimum sit esse moriturum, nisi aliquo remedio adjuvetur, & nihil aliud occurrat, poterunt Medici, vel Chirurgi adhibere quodcumque remedium, quamvis minus securum, vel dubium, dummodo certe non constet esse mortiferum, & probabilitas juvandi superet periculum nocendi, & habeatur consensus ipsius infirmi, vel suorum consanguineorum, quia in tali casu, cum ex una parte vita infirmi jam sit desperata, & ex altera parte adsit aliqua spes, vel probabilitas remedii, prudenter, & sine ulla offensa agunt Medici, vel Chirurgi adhibendo remedia minus tuta, dubia, & periculosa. *Sic communis*. Non licet 95
autem Medicis, & Chirurgis experiri in desperatis, an medicamenta sint utilia, vel noxia, quia sic subitur manifestum periculum mortis accelerandæ. *Ita etiam communis*.

Sic etiam Consiliarii in dandis consiliis, ubi adest 96
periculum, ne proximo fiat damnum, aut injuria, tenentur sequi sententias certas, vel probabiliores. Ita ex communiori Vasquez *opuscul. de restitut. cap.* 6. *§.* 3. Bardi *discept.* 4. *cap.* 22. Sporer *tom.* 1. *cap.* 1. *num.* 62. & alii. Et ratio est, quia Consiliarii in con-

siliis publicis v. g. de necessitatibus Principis, dum consultatur de tributo aliquo imponendo, an adsint justæ caussæ, nec ne? habent se tamquam Judices inter Principem, & subditos uti partes litigantes, ut consultivum judicium ferant, a quo pendet resolutio Principis pro imponendo vel non, tale tributum, adeoque sicut Judices inter partes litigantes, ita & Consiliarii inter Principem, & subditos tenentur sequi sententiam certam, seu probabiliorem, in favorem scilicet illius, pro qua stat opinio probabilior, & ut recte dicunt Navarr. Adrian. Sporer, & alii, mortaliter peccant contra justitiam, si ex affectu, vel respectu humano semper exquirant sententias faventes placito, & commodis Principis, vel sui principalis, & juxta sententiam minus probabilem consultent in favorem ipsius cum periculo infe-
97 rendi grave damnum proximo. In dandis autem consiliis, ubi non adest periculum inferendi damnum proximo, possunt Consiliarii sequi sententias minus probabiles, dummodo sint vere probabiles.
98 Immo in similibus casibus possunt Consiliarii significare consulentibus talem opinionem a quibusdam Doctoribus tamquam probabilem defendi, quam proinde ipsis consulentibus sequi liceat, quamvis ipsi Consiliarii eamdem speculative falsam esse judicent, & proinde in praxi ipsi sequi non audeant. Et ratio est, quia ipsi consulentes habent jus sequendi opinionem probabilem, & hoc jus suum illi indicare non prohibentur Consiliarii; Layman *lib.* 1. *tract.*1. *cap.*5. *num.*9, Bonac. *tract.*2. *d.* 2. *q.*4. *p.*9.
99 *num.* 8. Busemb. *lib.*1. *c.*2. *dub.*2. & alii. Sic Advocati in patrocinandis caussis non tenentur sequi opinionem probabiliorem, sed possunt licite sequi opinionem vere probabilem, idest non possunt suscipere defendendam causam minus probabilem, sed vere probabilem, licet caussa adversaria judicetur ab ipsis probabilior. Ita fere communiter Doctores. Vid. verb. *Advocat. per tot. & præcipue art.*2. *in fine*.

100 Resolves quarto, licitum esse sequi opinionem alienam vere probabilem, & vere tutam, etiam contra propriam opinionem probabiliorem, & tutiorem visam; Immo etiam quandoque eam sequi debere. Sic tenent Azor. Vasquez, Layman, Less. Valent. Salas. Bonac. Sot. Bann. Serrar. Bardi. Tanner. Sanchez, Terill. *in Reg. q.*22. *q.*35. *a num.* 12. *q.*46. *num.* 6. Sporer *tom.* 1. *tract.*1. *cap.*1. *num.* 44. aliique plurimi, & gravissimi Auctores cum Illsung *tom.*1.
101 *d.*1. *art.* 6. *§.*5. & Mendo *in Stat. d.*13. *q.* 15. Et ratio primæ partis est, quia in moralibus actionibus necesse non est sequi quod melius, & tutius, sed sufficit sequi bonum ac tutum; sed id, quod docet opinio vere probabilis, licet aliena, & contra propriam opinionem probabiliorem, & tutiorem visam, est vere bonum, ac tutum; ergo licitum est eam sequi; & secundum illam operari; Per hoc enim quod quis suam opinionem judicet esse probabiliorem, ac tutiorem ex principiis intrinsecis, & rationibus, quæ ipsi apparent insolubiles, adhuc stat quod oppositam sententiam aliorum Auctorum extrinsece saltem censeat vere probabilem practice, & tuto sequendam in praxi, suasques rationes ab aliis esse solubiles, vel solutas, licet ipsi solutio non occurrat; aliter censeretur, quod nimis superbus præsumeret solus ipse sapere, contra Sanctissimum monitum S. Gregorii Nazianz. orat. 27. *Nemo sapientior sit, quam conveniat, nec lege exactior, nec luce splendidior, nec norma rectior, nec præcepto divino sublimior.*

Objicies primo. Qui sequitur alienam opinionem 102
minus probabilem relicta propria opinione sibi probabiliori, & tutiori, agit contra propriam Conscientiam, agit enim contra judicium proprium, quod oppositum magis veritati accedat, & consequenter peccat, quia ex Apost. ad Rom. 14. *Quod non est ex fide* (id est ex dictamine propriæ Conscientiæ) *peccatum est, & c. Litteras* 13. *de restit. spoliator. Quidquid fit contra Conscientiam, ædificat ad gehennam*
Respondetur negando antecedens, quia quamvis 103
ipse agat contra suam opinionem directam, non tamen agit contra suam conscientiam, sed juxta suam conscientiam practice certam; qui enim operatur juxta opinionem vere probabilem, habet conscientiam practice certam, quod licite operatur; ultra enim actum opinativum directum, explicite, aut virtualiter habet actum reflexum, quo certo judicat se licite operari, dum hic, & nunc operatur secundum opinionem vere probabilem, licet alienam. Nec va- 104
let dicere, quod ex S. Thoma 2. 2. *q.* 17. *art.* 2. *Homo in iis, quæ ad proprium personam pertinent, debet formare conscientiam a propria scientia*, adeoque non potest sequi opinionem pure alienam, maxime contra suam probabiliorem, & tutiorem, sibi visam. Non valet, inquam, quia respondetur ne- 105
gando consequentiam, ipse enim format sibi conscientiam a propria scientia, eo quia sciens opinionem alienam esse probabilem, inde sibi format dictamen ultimum reflexum de licito usu illius opinionis, quia qui sic operatur non judicat propriam opinionem sibi visam probabiliorem esse veram, alioquin judicaret oppositam, juxta quam operatur, esse falsam, cum una sit veritas, sed solum judicat eam magis apparere veram, sæpe autem quæ magis apparent vera, reipsa sunt falsa; & regulariter opinio, quæ uni, aut eidem, nunc apparet probabilior, alteri aut eidem postea apparet minus probabilis.

Objicies secundo. Nemo potest licite agere, 106
quod probabilius putat esse illicitum, sed sequens alienam opinionem minus probabilem, & tutam contra propriam probabiliorem, & tutiorem sibi visam, probabilius putat esse licitum id, quod agit, ergo &c. Respondetur distinguendo majorem. Ne- 107
mo potest agere, quod probabilius putat esse illicitum practice, concedo majorem; quod probabilius putat esse illicitum speculative tantum, nego majorem, & sic distincta minori negatur consequentia. Licet enim talis juxta suam sententiam probabiliorem, & tutiorem sibi visam, speculative judicet oppositum esse illicitum; quia tamen etiam oppositam sententiam censet vere esse probabilem, inde practice certo se resolvit licitum esse sic operari hic & nunc, & nullo modo esse illicitum; quia regula proxima operandi non est probabilitas, sed recta ratio, videlicet ultimum judicium practicum, seu conscientia practica, & non conscientia speculativa; & eo ipso quod voluntas se determinat ad agendum juxta ultimum judicium practicum, quod nempe actio sit vere probabiliter hic & nunc licita, practice, & exercite operatur licite, & sic non peccat.

Secun-

108 Secunda pars resolutionis; seu conclusionis nempe quod etiam quandoque teneamur sequi opinionem alienam minus probabilem, & minus tutam, etiam contra propriam opinionem probabiliorem, & tutiorem nobis visam, sic ostenditur. Omnes tenenter satisfacere suæ obligationi, quando id sine peccato præstare possunt; sed quandoque accidit, quod aliqui obligentur satisfacere suo officio non obstante aliena opinione minus probabili, & minus tuta apud ipsos, ergo cum talem opinionem alienam minus probabilem, & minus tutam sine peccato sequi possint etiam contra suam propriam probabiliorem sibi visam, ut usque modo ostensum est, ipsam quandoque etiam sequi tenentur. Major est clara, & certa; & minor probatur maxime de subdito respectu Superioris, &
109 de Confessario respectu pœnitentis. Subditus enim tenetur omnino obedire Superiori præcipienti aliquid probaliter licitum, licet ipsi subdito probabilius videatur illud esse illicitum, quia in materia obedientiæ, quando subditus potest licite obedire, tunc tenetur, sed subditus in hoc casu licite potest obedire, ergo tenetur; Cum enim certum sit, Superiorem posse præcipere secundum opinionem sibi visam probabilem, & sit in possessione suæ potestatis obligandi subditum: Subditus autem non certo, sed solum probabilius putet oppositum v. g. materiam præceptam esse illicitam, aut potestatem Superioris se ad hanc materiam non extendere, & certum per probabile impediri nequeat, subditus non potest formare judicium practice probabile, nedum certum, licere sibi non obedire, sed non obstante sua contraria opinione debet formare judicium practicum, seu conscientiam, quod hic, & nunc, &
110 possit, & debeat obedire Superiori. Colligitur *ex cap. Quid culpatur* 4. *caus.*23. *quæst.*1. ubi S. Augustinus dicit: Subditum posse militare ita jubente Rege etiam sacrilego *si certum non sit bellum esse iniquum*, quamvis autem probabilius esset esse iniquum, tamen hoc nondum esset certum, adeoque posset militare. *Et est communis* Sanctorum Patrum, & Theologorum sententia, talem subditum teneri obedire Superiori in omnibus rebus, in quibus nullum manifestum est peccatum. Sic S. Bernardus *de præcept. & dispensat. cap.*12. S. Bonaventura *in specul. disciplin. cap.*4 S. Bernardin. Senens. *in Decalog. de Obedient.* S. Ignatius Loyola 3. *part. Constitut. cap.*1. *§.*23. *& part.*6. *cap.*1. *in Declarat. litt. B.* Dionysius Carthusian. *in* 2. *dist.*39. *quæst.*3. & sic de cæteris.
111 Sic Confessarius in judicio Sacramentali tenetur contra propriam opinionem etiam probabiliorem, & tutorem sibi visam absolvere pœnitentem, qui tenet oppositam minus probabilem, & minus tutam, dummodo sit vere probabilis, & vere tuta, & de reliquo pœnitens sit rite dispositus. *Est communis*, & certa sententia Navarri *in Manuali cap.*16. *n.*4. Layman *lib.*1. *tract.*1. *cap.*5. *num.*10. Claud. La
112 Croix *lib.*1. *n.*445. cum plurimis ibi citatis. Immo Diana *part.*2. *tract.*3. *resolut.*11. addit teneri Confessarium sic pœnitentem absolvere, licet putet opinionem pœnitentis esse falsam, dummodo reputet probabilem, & Dianam sequuntur quamplurimi alii, & quidem si sermo sit de proprio Confessario sive Parocho ipsius Pœnitentis; Busembau *lib.*1. *cap.*2. dicit, quod secundum communem sententiam debet Confessarius sub mortali talem pœnitentem absolvere, licet ipse judicet doctrinam esse falsam, ideoque frustra remittet talem pœnitentem ad alium Confessarium, qui sit ejusdem sententiæ. Quinimo addit Diana *part.*2. *tract.*13. *resolut.*11. ex Sanchez, & Sancio peccare mortaliter, si nolit absolvere, quando de mortali confessio sit, quamvis non sit proprius ejus Confessarius. Et ratio est, quia Confessarius audita confessione non potest absolutionem negare pœnitenti recte disposito, nullumque peccati obicem, ponenti, sed pœnitens sequens opinionem vere probabilem, & tutam, est ex hoc capite recte dispositus, & nullum ponit peccati obicem cum prudenter operatur: ergo non potest sine gravi injuria ei absolutio denegari, aliter tunc injuste cogeretur bis confiteri eadem peccata, contra suum jus, quod post enarrata peccata per se loquendo, habet ad absolutionem; Immo Confessarius injuriam faceret etiam Auctori Sacramentorum, quia Sacramentum Pœnitentiæ sine justa caussa relinqueret imperfectum. Unde merito dicit Layman *lib.*1. *tract.*1. *cap.*5. *num.*10. quod reprehendenda est ea Confessariorum consuetudo, qui veriti confitentem contra propriam sententiam absolvere, ad alium Confessarium ablegant, qui oppositam probabilem opinionem tenet. Si enim ille alter absolvere possit, cur non & tu possis? Aut cur tua speculativa persuasio pœnitenti obesse debeat? Vide Animadversionem Theologi Romani ad verb. *Confessarius Art.*4. 113 114

115 Conscientia scrupolosa *est inanis apprehensio, & hinc ortus timor, & anxietas alicubi esse, vel fuisse peccatum, ubi revera non est, nec fuit. Est in re communis.* Et dicitur signanter *inanis apprehensio*, ut advertatur, quod scrupulosus ex solis frivolis, aut levibus motivis titubat, fluctuat, anxie formidat, aliquid esse vel fuisse peccatum, quod revera non est, nec fuit. Dicitur *esse vel fuisse*, ut advertatur, quod aliqui sunt scrupulosi circa præsentia, & alii circa præterita. Scrupulosi circa præsentia sunt illi, qui cum deliberate non conscentiant in peccata, tamen ubique timent, ne hoc, quod facere volunt, sit peccatum, & ideo ubique hærent, & se ipsos vanis apprehensionibus peccatorum excruciant, & torquent, si aliquid egerint. Scrupulosi circa præterita sunt illi, qui cum moralem diligentiam adhibuerint in examinandis, detestandis, & confitendis præteritis, nihilominus ex solis frivolis, & levibus motivis, & sine prudenti fundamento, seu ratione continuo timent, an hoc vel illud etiam fecerint, an recte doluerint an satis confessi sint, & hujusmodi. 116 117 118 119

120 Signa Conscientiæ scrupulosæ sunt præcipue sequentia 1. Frequens judiciorum mutatio ex levibus, & frivolis solis motivis, unde oritur in agendo inconstantia v. g. in Horis Canonicis aliquando septies, aliquando decies mutant scrupulosi judicium, num hunc, vel illum versiculum dixerint, & hujusmodi. 2. Pertinacia proprii judicii, qua scrupulosi, nec periti Doctoris, nec prudentis, & experti Confessarii consiliis acquiescunt, sed adhuc manent anxii, & inquieti huc, illucque discurrentes ad hos, vel illos consulendos, nullius tandem judicio acquiescentes, nisi suo. 3. Multiplicitas reflexionum extravagantium, & impertinentium circa innumeras rei circumstantias. 4. Continuus timor, quod in omnibus suis actionibus, vel omissionibus adsit pec-

catum, & contra sapientum, & Confessariorum, immo & sæpe contra etiam proprium judicium remanere inquietos, & anxios. 5. Experientia quod sæpius similia sine rationabili motivo, & fundamento inaniter apprehenderint. 6. Judicium proprii, & frequentati Confessarii, quod tales sui pœnitentes sint scrupulosi.

121 Caussæ conscientiæ scrupulosæ, seu scrupulorum sunt præsertim sequentes. 1. Consortium, seu frequens conversatio cum scrupulosis. 2. Ignorantia, qui enim ignorantes sunt, levibus sæpe, & frivolis motivis anxiantur, & circumferuntur. 3. Pusillanimitas, & dejectio animi, ob quam quis nescit timores contemnere. 4. Complexio frigida, & melancholica. 5. Immoderatus, & indiscretus fervor. 6. Imbecillitas capitis, quam homines apprehesivi solent habere. 7. Occulta superbia, ob quam aliquis non vult se submittere judicio, & directioni alterius. 8. Nimius timor servilis, hic enim animam tremulam, & trepidantem facit. 9. Suggestio Dæmonis ut bonum spirituale hominis impediat. 10. Voluntas Dei, quæ interdum ad punienda peccata nostra præsertim superbiæ singulari sua providentia superbiam nostram a scrupulis depasci permittit; vel interdum scrupulos in animum nostrum immittit ad nos instruendos, ut sciamus compati, & dirigere simili malo afflictos; vel interdum ad excutiendam nostram tepiditatem in Dei servitio; vel denique ad meriti nostri exercitium, & augmentum.

122 Remedia conscientiæ scrupulosæ, seu contra scrupulos sunt speciatim sequentia. 1. Seligere Confessarium, aut Consiliarium in rebus moralibus satis probatum, atque expertum, & ejus consilio, & judicio, proprio judicio postposito, firmiter, & ultimate acquiescere sine ulteriori indagine, etiamsi scrupulosus sit vir doctus. 2. Scrupulos contemnere, contra illos agere, nec cogitatione fovere, & ad hoc valde expedit, ut scrupulosus memoria retineat, vel etiam in charta notet scrupulos præteritos, in quibus agnovit, vel a Confessario audivit se inaniter fuisse anxium, sic enim poterit ex horum similitudine novos dijudicare, & comtemnere. 3. Assuefacere se ad sequendas sententias mitiores, & etiam minus (*) tutas, & minus probabiles, dummodo sint vere tutæ, & vere probabiles, ne scrupulosi continuo anxientur in indagandis sententiis probabilioribus, & tutioribus. 4. Non judicare quidquam esse peccatum mortale, nisi certo pro tali cognoscatur. 5. Bonorum vitam, & consuetudinem tamquam regulam intueri. 6. Fugere otium, & vagas cogitationes, quia sæpe sæpius sunt scrupulorum origo. 7. Destruere Caussas scrupulorum v. g. solitus frequentare scrupolosos, ipsos devitet; Ignorans, istructionem petat; Pusillanimis, animum concipiat; Melancholicus, evacuet medicamentis atram bilem, Pertinax, frangat suum judicium; Superbus, suæ prætensæ prudentiæ non fidat, & humilitati, & sui abnegationi studeat; Tepidus, spiritus fervori, & virtutum exercitio, meritique augmento incumbat; Timidus meditetur bonitatem Dei, juxta illud Sapient. 1. *Sentite de Domino in bonitate*, reflectendo non esse tam rigidum Deum, ut hominibus bonæ voluntatis peccata adscribat, pœnamque decernat; Et sic de cæteris proportionaliter. 8. Nosse scrupolosorum privilegia. Nempe quod non teneantur in agendo ad examen, & diligentiam tantam, quantam alii, sed ad valde mediocrem; Et quod non teneantur confiteri dubia, sed solum quæ certo jurare possunt, quod commiserint, aut consenserint, & non sint confessi; Unde ex præteritis Confessionibus nil tenentur repetere, nisi certe sciant esse mortale, aut non esse confessum; non sunt autem certi quandiu dubitant; quæ privilegia sunt valde notanda a scrupulosis, & scrupulosorum Confessariis. Unde Confessarii non debent 123 permittere, quod scrupulosi confiteantur, & repetant in suis Confessionibus scrupulos, vel dubia, sed solummodo peccata, quæ certo sciunt esse mortalia, & se rite confessos non esse; & debent cum ipsis resolute procedere, & ne scrupulis scrupuli inducantur, debent abstinere a multis discursibus, & probationibus, cum sæpe in illis non desit materia novorum scrupulorum; sed urgendi sunt scrupulosi, ut simpliciter credant, & plene obediant Confessario, quia juxta illud Proverbior. 21. *num.* 28. *Vir obediens loquetur victorias*.

Licitum est operari contra conscientiam scrupulosam manente scrupulo, dummodo judicetur esse scrupulum, & ut talis contemnatur. *Est communis*; & colligitur *ex cap. Inquisitioni* 44. *de sent. excommun.* ubi quæsito, an Conjux scrupulum habens de validitate Matrimonii teneatur abstinere ab ejus usu, respondet Pontifex his præcisis verbis: *Conscientia levis, & temerariæ credulitatis explosa, potest non solum reddere, sed etiam exigere debitum conjugale*. Et ratio est, quia conscientia scrupulosa nititur solum levibus atque frivolis rationibus, ac proinde ejus judicium est imperfectum, atque imprudens: ergo prudenter, licite, ac laudabiliter cum ipsa manente scrupulo potest operari; Unde qui ex assignatis signis *supra num.* 120. & maxime ex Confessarii judicio scit se esse scrupulosum, prudenter contra scrupulum agit; immo debet illum firmiter contemnere, & resolute, ac intrepide contra eum operari; Scrupulus enim non excludit judicium practicum probabile, aut certum, ratione cujus ultimi judicii practici supra scrupulum reflexi scrupulosus judicat licite, & prudenter suam conscientiam scrupulosam cognitam, esse firmiter contemnendam, & contra eam operandum, cum tale judicium reflexum sit dictamen prudens contra imprudens. 124

Qui operatur, nondum deposita, sed adhuc perseverante conscientia scrupulosa, si non judicet, & teneat esse scrupulum, peccat sive contra, sive juxta eam operetur, quia tunc conscientia scrupulosa transit in conscientiam erroneam vincibilem, ac proinde eodem modo est de ea discurrendum, ut de conscientia erronea vincibili fuit conclusum supra *n.* 20. 125 *&* 21. Si vero quis sit ita perplexus, ut utrumque 126 oppo-

(*) Caveant qui Scrupulis exagitantur, ne hoc remedio utantur; quod certam ipsis perniciem afferret. Ne autem in opinionum delecta *anxientur* Confessarium pium, prudentemque consulant, eique omnino pareant, ut Auctor primo loco indicavit.

oppositorum judicet esse peccatum, & ita sit scrupulis datus, ut nullo suffragante remedio, vel consilio possit judicare esse scrupulum, sed adhuc maneat dubius, an id scrupulum sit, nec ne, ac proinde se resolvere nesciat, tunc conscientia scrupulosa evadit conscientia dubia, ac proinde discurrendum de ea, uti de conscientia dubia fuit resolutum supra *num.*34. 35. 36. & 37.

Additiones ex aliena manu.

127 Definit Auctor, tum dividit Conscientiam cum Scholasticis. Rectius Conscientia definitur. *Judicium, quod quilibet gerit de propriis actionibus comparatis cum ideis, quas tenet de certa norma, quæ lex dicitur, ita ut intra semetipsum colligat illas cum his aut convenire aut non convenire.*
128 Est autem Conscientia vel *antecedens*, vel *consequens*. Illa de nondum edita vel futura actione, hæc de præterita & jam perpetrata actione judicat.
129 Rursus Conscientia vel est *decisiva*, vel *dubia*.
130 *Decisiva* quando decisive & confidenter quis pronuntiat hoc vel illud cum Lege congruere, vel eidem
131 adversari. Estque Conscientia *decisiva* vel *demonstra-*
132 *tiva* vel *probabilis*. *Demonstrativa* est, quæ nititur rationibus demonstrativis, quantum quidem rerum moralium indoles patitur, adeoque semper *recta*,
133 aut conformis legi est. *Probabilis*, quæ verisimili-
134 bus tantum rationibus nititur, & sic aut *recta* est, aut *erronea*, prout opinio illa in se ipsa cum Lege aut convenire, aut non convenire deprehenditur.
135 *Dubia* est vel *irresoluta*, vel *scrupulosa*.
136 *Irresoluta* est, quando utra amplectenda sit nescimus ob rationes utrinque sese offerentes, si non profecto æqui valoris, tamen ad minimum tales, ut neutrobique quidquam ita validum deprehendamus, cui certum, firmumque judicium valeamus super-
137 struere. De qua hæc est regula; *Quamdiu in ancipiti hæret judicium, actio erit suspendenda*. Dissentit vero Gott. *Cer. Titius observ.*19. *ad* Puffendorf. *lib.*1.
138 *cap.*1. *§.* 6. *de Offic. Homin. & civ.* Sed ejus argumentum inde facile dissolvitur, quod is, cui dum aliquid agit perinde est, sive permissum id, sive prohibitum a Deo sit, aperte Deum insultat, ejusque
139 legem reputat pro nihilo. *Scrupulosa* Conscientia levissimis, aut inanibus quibusdam difficultatibus animo subortis gignitur, ut interea ab altera parte nulla prægnans appareat dubitandi ratio.

Præmittenda ad Articulum Auctoris de Conscientia, ex Rom. Theologo.

140 Ut doctissimis Censoribus morem gerere, superiori de Conscientia articulo hanc animadversionem præmittendam duxi, qua Lectores moneo, atque hortor ad probabilismi doctrinam præcavendam, atque ad laxas illas opiniones considerandas, quas ex suo probabilismo hausit Auctor noster, atque in omnibus illis locis exposuit, quibus ego ab iisdem Censoribus monitus notas, explicationes, atque etiam confutationes adjeci. Primum vero Romanorum Pontificum hac de re sententiam exponam; deinde Episcoporum in variis Synodis Decreta: Præterea Theologica argumenta, quibus probabilismus omnino convellitur: Ac demum consectaria illa, quibus notatæ a Censoribus propositiones in hoc articulo confutantur.

Nemo ex Probabilistis est, qui non statuat ac fa- 141
teatur, Romanos Pontifices in explicanda, atque inculcanda Christiano populo morum doctrina, errare non posse. Iis enim pascendi Dominici Gregis munus, ac divinæ revelationis depositum concreditum est, atque divinæ illæ factæ sunt promissiones, quæ certos nos faciunt, nunquam adversus Ecclesiam portas Inferi, hoc est errores circa fidem & mores,
prævalere posse. Mittimus Decreta Romanorum Pon- 142
tificum, quæ ante primam probabilismi Epocham in favorem sanioris doctrinæ prodiere: Ac tria tantum edita adversus Probabilismum Decreta referam.
Primum erit Alexandri VII. die 24. Septembris an- 143
no 1665. editum, quod sic se habet. *Sanctissimus D. N. audivit non sine magno animi sui mœrore, complures opiniones Christianæ disciplinæ relaxativas, & animarum perniciem inferentes, partim antiquatas iterum suscitari, partim noviter prodire: & summam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excrescere, per quam in rebus ad Conscientiam pertinentibus modus opinandi irrepsit alienus omnino ab Evangelica simplicitate, Sanctorumque Patrum doctrina: & quem si pro recta regula fideles in praxi sequerentur, ingens eruptura esset Christianæ vitæ corruptela. Quare, ne ullo unquam tempore viam salutis, quam suprema veritas Deus, cujus verba in æternum permanent, arctam esse definivit, in animarum perniciem dilatari, seu verius perverti contingeret, idem Sanctissimus D. N. ut oves sibi creditas ab ejusmodi spatiosa, lataque, per quam itur ad perditionem, via, pro pastorali solicitudine in rectam semitam evocaret, earumdem opinionum examen pluribus in Sacra Theologia Magistris, & deinde Eminentiss. & Reverendiss. DD. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem generalibus Inquisitoribus serio commisit. Qui tantum negotium strenue aggressi, eique sedulo incumbentes, & mature discussis usque ad hanc diem infrascriptis propositionibus &c.*
Vides ergo Romanum Pontificem probabilisticum o- 144
pinandi modum alienum appellare ab evangelica simplicitate, sanctorumque Patrum Doctrina, dum scribit: „ modus opinandi irrepsit alienus omnino ab „ evangelica simplicitate, sanctorumque Patrum „ doctrina, & quem si pro recta regula fideles in praxi sequerentur, ingens eruptura esset christianæ „ vitæ corruptela.
Alterum Decretum est Innoc. XI. qui anno 1679. 145
plurimas propositiones damnavit, & Alexandri VII. Prædecessoris sui Decretum, pro segregandis doctrinarum pascuis ab innoxiis probavit iterum atque inculcavit: & die 26. Junii 1680. hoc aliud ad improbandum probabilismum edidit: *Facta relatione per P. Lauriam contentorum in litteris P. Tirsi Gonzalez Soc. Jesu SS. D. N. directis, Eminentissimi* (*) *dixerunt*,

(*) Paulo aliter in exemplo decreti hujus in Manuscripto P. Thyrsi Gonzalez, quæ in Bibliotheca Domus Professæ Soc. Jesu Romæ olim extabant.

runt, ſcribendum per Secretarium Status Nuncio Apoſtolico Hiſpaniarum, ut ſignificet dicto P. Tyrſo, quod Sanctitas Sua, benigne acceptis, & non ſine laude perlectis ejus litteris, mandavit, ut ipſe liberet, & intrepide prædicet, doceat, & calamo defendat opinionem magis probabilem, nec non viriliter impugnet ſententiam aſſerentium licitum eſſe ſequi opinionem minus probabilem in concurſu probabilioris ſic cognitæ, & judicatæ, eumque P. Tyrſum certum faciat, quod quidquid in favorem opinionis magis probabilis egerit, & ſcripſerit, gratum erit Sanctitati Suæ.

Injungendum (*) *pariter Generali Societatis Jeſu de ordine Sanctitatis Suæ, ne ullo modo permittat Patribus ſcribere pro opinione minus probabili, & impugnare ſententiam aſſerentium, licitum non eſſe ſequi opinionem minus probabilem in concurſu magis probabilis ſic cognitæ, & judicatæ: verum etiam relate ad omnes Univerſitates Societatis Jeſu mentem Sanctitatis Suæ eſſe, ut quilibet pro ſuo libito libere ſcribat pro opinione magis probabili, & impugnet contrariam prædictam, eiſque jubeat, ut mandato Sanctitatis Suæ omnino ſe ſubmittant.*

Intimato dicto ordine Sanctitatis Suæ P. Generali Societatis Jeſu per R. P. D. Aſſeſſorem, reſpondit, ſe in omnibus quanto citius pariturum: licet nec per ipſum, nec per ſuos Prædeceſſores fuerit unquam interdictum ſcribere pro opinione magis probabili, eamque
146 *docere*. Mittimus hic alia Romanorum Pontificum Decreta, quibus alii Ordines Regulares monentur, in ſcholis tradere atque tueri probabiliorem tantum, tutioremque moralem doctrinam, atque ſolum Benedicti XIV. recenſere ſufficiat verba, quæ habet in Encyclica Epiſtola ad omnes Patriarchas, Archiepiſcopos & Epiſcopos ſuper præparatione ad Jubileum, data in Arce Caſtri Gandulphi die 26. Junii 1749. Pontificatus ſui anno nono: De Confeſſariis enim hæc
147 habet: *Secundum pro Confeſſariis monitum hoc eſt, ut ſi contingat, ſicut frequentius quidem contingere ſolet, Confeſſarium in ſuo miniſterio aliquid a pœnitente audire, quod examine opus habeat; caveat ne divinando definiat; ſed antequam reſponſum præbeat, tempore congruo, & conſilio rem expendat. Optanda in quolibet Confeſſario eſſet ſcientia eminens; Sed mediocris, & ſufficiens omnino neceſſaria eſt. Nec ultra ſperare licet, cum morum Theologia tot tantaſque complectatur quæſtiones, quæ a canonum, & Apoſtolicarum Conſtitutionum notitia pendent; adeo ut fieri vix poſſit, ut homo præſentia habeat, valeatque, ut dicitur, ſtans pede in uno, ad quodlibet reſpondere, quemadmodum præſtare ſolent eminenti ſcientia præditi: opus iſti minime habent ad librorum lectionem confugere, quod facere conſueſcunt ii, qui ſufficienti dumtaxat ſcientia pollent, ut animadvertit Prædeceſſor noſter Innocentius II. in comment. num. 2. tit. de electione & electi poteſtate, ubi ita ſcribit:* Scientiam autem reputamus eminentem, quæ ſubtiles quæſtiones diſcutere, & definire novit, in promptu reſponſiones habet: ille habet mediocrem, qui ſcit aliquo modo examinare negotia, quamvis ad omnia neſcit reſpondere, & qui in libris veritatem eorum, quæ ſcire tenentur, ſcit quærere, etſi in promptu omnia non habet. *Cum igitur Confeſſarius in dubiis quæſtionibus, aut in iis, quarum notitia certa evolvere libros coactus ſit, non ſine defectu id præſtet. Nihil quippe novi pronunciabimus, ſi dixerimus, in tanta ſcriptorum multitudine reperiri illos, qui opinantur, ſcribuntque juxta modum ab evangelica ſimplicitate, & Patrum doctrina prorſus alienum.* Cum plures opiniones Chriſtianæ diſciplinæ relaxativas, & animarum perniciem inferentes, partim antiquas interim ſuſcitari, partim noviter prodire, & ſummam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excreſcere, per quam in rebus ad conſcientiam pertinentibus modus opinandi irrepſit alienus omnino ab evangelica ſimplicitate, ſanctorumque Patrum doctrina; & quem ſi pro recta regula fideles in praxi ſequentur ingens eruptura eſſet Chriſtianæ vitæ corruptela. *Verba ſunt Prædeceſſoris noſtri Alexandri VII. in decreto ſuo die 7. Septembr. 1665. Verum, prætermiſſis implicatiſſimis quæſtionibus, quæ excitari de Scriptorum auctoritate, eorumque doctrinis poſſent, ſat nobis erit Confeſſarium monere, ne in dubiis controverſiis propriæ adhæreſcat opinioni; ſed antequam deliberet, evolvat non unum, ſed plures libros: inter iſtos conſulat præſtantiores: poſtea illam amplectatur ſententiam, cui magis ſufragari rationem, & auctoritatem favere cognoverit. Ita docuimus in noſtra Epiſtola Encyclica de uſuris, quæ eſt* 143. *in Tom. I. noſtri Bullarii* §. 8. Suis privatis opinionibus ne nimis adhæreant; ſed priuſquam reſponſum reddant, plures Scriptores examinent, qui magis inter cæteros prædicantur; deinde eas partes ſuſcipiant, quas tum ratione, tum auctori-

(*) In exemplo citato apud Tyrſum Gonzalez: „ Injungatur P. Generali Soc. Jeſu de ordine Sanctitatis ſuæ „ ut non modo permittat Patribus Societatis ſcribere pro opinione magis probabili, & impugnare ſententiam aſſerentium, quod in concurſu minus probabilis opinionis cum probabiliori ſic cognita, & judicata, licitum ſit ſequi minus probabilem; verum etiam notum faciat omnibus Univerſitatibus Societatis „ mentem Sanctitatis Suæ eſſe, ut quilibet prout ſibi libuerit, libere ſcribat &c. „ Hoc porro exemplum Decreti *P. Olivæ intimati* genuinum eſſe pugnant Gagna, Balla, & alii, qui Probabiliſmi defenſionem adverſus P. Danielem Concinam ſuſceperunt; Negat Joannes Vincentius Patuzius *Epiſtolarum sub Euſebii Eraniſtis nomine editar. Tom. 2. epiſt.* 16. Meum non eſt controverſiam iſtam fuſius perſequi. *Votum* dumtaxat P. Lauria, qui deinde S.R.E. Cardinalis fuit, quod ex P. Gonzalez MSS. olim exſcripſi proferam, Eſt autem hujuſmodi: „ Exiſtimo expedire, ut injungatur Patri Generali Jeſuitarum, quod det licentiam Lectoribus, ut de probabilitate tractantes impugnare poſſint ſententiam, quæ aſſerit, quod in concurſu „ minus probabilis opinionis cum probabiliori ſic cognita & judicata licitum ſit ſequi minus probabilem. „ Secundo Exiſtimo poſſe etiam a Qualificatoribus non præoccupatis qualificari hanc doctrinam, An ſit „ licitum id facere; jam enim initium huic Operi dedimus ... in tertia propoſitione ex 65. damnatis docente: Generatim dum probabilitate ſive intrinſeca, ſive extrinſeca; quamtumvis tenui confiſi aliquid „ agimus, ſemper prudenter agimus. „

ctoritate plane confirmatas intelligent. *Idipsum nunc in memoriam revocamus. Nostra quippe sententia coerceri intra fœnoris confinia non debet, sed ad ea omnia extendi, quæ ad forum Sacramentale, & conscientiarum regimen attinent.*

147 His Summorum Pontificum decretis accedunt etiam Sac. Urbis Congregationes, quæ veluti Pontificis organa reputantur; in quibus probabilismus improbatur. Cujus quidem rei duos afferre testes sufficiat.

148 Primus sit Cardinalis Gabriel Paleotus, Romanæ Curiæ negotiorum peritissimus; Is namque *lib. de Sacri Consistorii consultationibus anno* 1594. *edito part.* 3. *quæst.* 13. hæc scribit: *Cum non de rebus, sed de hominibus, nimirum de actionibus, seu de factis ipsorum hominum agitur; ita in his versari debemus, ut, si revera dubitationem habent, & animus in his dijudicandis in contrarias partes distrahitur, semper in tutiorem partem; si ex alterius electione periculum peccati imminet, juxta Sanctorum Patrum sententiam judicemus... Non loquimur, de judicandis, actionibus alienis, sed de judicio, quod quisque de rebus suis facere debet in foro interiori, quas, ubi dubium est de peccato, in tutiorem partem interpretari debemus, ut a pœnæ spiritualis periculo longius arceamur. Sapientis enim est cum Beato Job dicere: Verebar omnia opera mea.* Hanc decidendorum casuum regulam non unum Consistorii Collegium, sed cæteræ itidem Congregationes sequuntur.

149 Secundus erit Cardinalis Petra, major Pœnitentiarius a pluribus annis, qui in tractatu *De Sacra Pœnitentiaria anno* 1712. *edito cap.* 9. *num.* 6. hæc profert verba: *In opinionum vero electione Sacra Pœnitentiaria eas amplectitur, ac sequitur, quæ saluti animarum obesse non possunt; & propterea non se credit cuicumque Doctorum judicio, nisi veritate fulciatur; quod si inter oppositas sententias versetur, ut vere ambiguum, & dubium maneat, quod solide statui debeat, tutiorem partem præeligit, a qua omnino distet qualibet ruinæ spiritualis suspicio, ut animadvertit Syro in citato libello de majoribus Pœnitentiariis quæst.* 7. *prælim. & P. Thesaurus Sacræ Pœnitentiariæ*

150 *MS. tit.* 42. *num.* 5. Hanc praxim communem esse in aliis Romanæ Curiæ Congregationibus idem Cardinalis Petra asserit loco laudato *cap.* 9. *num.* 7. his verbis: *Hujusmodi vero stylum procedendi, quem sequitur Sacræ Pœnitentiariæ Officium, complectuntur quoque quælibet tribunalia majora Urbis, atque consuetudini inhærent Summorum Pontificum, qui semper in certiorem partem confugere solent, quotiescumque intercedit aliquod salutis periculum:* & post plura in medium allata Congregationum exempla, ut hujusce facti testes, hæc alia addit verba: *Summorum Pontificum semper fuit, & est veluti quoddam axioma; In dubiis via tutior est eligenda; & quod certius existima-*

151 *mus, tenere debemus.* His similia tradidit Cardinalis Lambertinus *Tom. II. Notific.* 6. *num.* 17. *Tom. IV. notif.* 20. & *Tom. V. notif.* 18.

152 Vides ergo, Romanam Ecclesiam, quæ Mater & Magistra est omnium Ecclesiarum, probabilismum rejicere, atque rejiciendum omnino esse docere, atque præcipere. Aliarum quoque Ecclesiarum eadem sententia est; nam vix unam reperire est Ecclesiam, quæ post ortum probabilismum in suis Synodis, in quibus tradita a majoribus doctrina exponitur ac declaratur, veluti perniciosam hujusmodi doctrinam non improbaverit. Celebriorum tantum Ecclesiarum decreta referam, vel indicabo. Primo quidem S. Carolus Borromæus *tom.* 1. *Act. Eccles. Mediolanensis p.* 4. *tit.* 21. hæc de Definitore Controversiarum 153 præcipit: *Ejus munus erit, ubi omnium sententias audierit, summatim colligere quæ fuse dicta sunt, prætermissa commemorare, falsa a veris, dubia a certis, singularia a communibus secernere, & quæ verior doctrina sit exponere, ac rem denique omnem explicare. Ut vero muneris sui partes præclare obeat, magnum in eo studium ponet, ut gravissimos quosque Scriptores evolvat, optimas sententias seligat, quas bene notas, planeque perspectas habeat.* In dubiis quod tutius & 154 probabilius videatur tenendum Confessariis esse, asseruere quoque Gabriel Paleotus in Synodo Sabinæ celebrata anno 1573. ut videre est in collectione Synodorum a Cardinali Albano facta anno 1737. *pag.* 92. Aloysius Molinus Episcopus Tarvisinus in decretis Synodalibus editis anno 1601. *part.* 3. *cap.* 28. *de Congregat. num.* 9. Marcus Maurocenus ejusdem Tarvisinæ Urbis Episcopus in Synodo celebrata anno 1642. *cap.* 35. Marcus Cornelius Episcopus Patavinus in Synodo septima habita anno 1624. *part.* 3. *cap.* 1. Augustinus Priolus Bergomensis Episcopus in Constitutionibus Synodalibus anno 1628. editis *part.* 3. *tit.* 4. aliique diversarum Ecclesiarum Episcopi, apud P. Danielem Concina in Historia Probabilismi videndi. (*) Sicut & apud Petrum Ballerinum in Prælectione 2. præmissa Tom. 1. Summæ Theologicæ S. Antonini edit. Veron. an. 1740. cujus prælectionis titulus est: *Ecclesiæ sententia de principiis in decisione casuum Conscientiæ adhibendis, Antonini, & antiquorum principiis consona, recentioribus autem Probabilistarum contraria: quæ ex Romanorum Pontificum, Sacrarum Romanæ Ecclesiæ Congregationum, & Episcoporum posterioris Antonino, qui documentis eruitur, Cap.* 2. *num.* 24. *Seqq.*, & Joannem Vincentium Petutium in opere inscripto *Regola prossima delle azioni umane* (*).

Hæc sane sufficerent ad penitus evertendam 155 omnem de probabilismo doctrinam, verum præterire haudquaquam possum tutissimas illas de probabilium usu regulas, a totius Franciæ Nationali Concilio (*) (Nationale Concilium vocat Cleri Gallicani Comitia) anno 1700. celebrato stabilitas, quæ ita se habent: *Absit vero ut probemus eorum errorem, qui negant, licere sequi vel inter probabiles probabilissimam. Sed ad rectum usum probabilium has regulas a jure præscriptas cognoscimus. Primum est, ut in dubiis de salutis negotio, ubi æqualia utrinque animo se offerunt rationum momenta, sequamur id quod tutius, sive quod in eo casu unice tutum: nec id consilii, sed præcepti loco habeamus, dicente Scriptura:* Qui amat periculum, in illo peribit. Hæc est prima regula. Altera, ut *circa probabiles de doctrina Christiana sententias, sequamur id quod Viennense Concilium Œcumenicum circa infusas tam parvulis, quam adultis in baptismate virtutes decrevit his verbis:* Nos hanc opinionem tamquam probabiliorem, & dictis Sanctorum ac Doctorum modernorum Theologiæ magis consonam & concordem, duximus eligendam. *Quod Concilii judicium, eo magis ad dirigendos mores pertinere constat, quo magis ex ipsis fidelium sanctitas ac salus pendet.*

Ex hac igitur regula fit consequens. Primum ut in rebus

rebus theologicis, ad fidei & morum dogmata spectantibus Theologos quidem etiam modernos audiamus, si tamen consonas SS. Patribus tradant sententias. Deinde si ab eisdem recedant, harum opinionum inhibeatur cursus, nedum earum aliqua habeatur aut ulla eis tribuatur auctoritas. Denique, ut nemini liceat eligere eam sententiam, quam non magis veritati consentaneam duxerit. Quod ergo in praxi eam nobis liceat sequi sententiam, quam nec ipsi ut probabiliorem eligendam judicemus, hoc novum inauditum, hoc certis, ac notis Auctoribus postremo demum sæculo proditum, & ab eisdem pro morum regula positum, repugnat huic effato (Vincentii Lirinensis commonit. 1. cap. 3.) *celebrato* (quod ubique, quod semper, quod omnibus) *nec habere potest Christianæ regulæ securitatem. Hoc initium malorum esse, atque omnium antedictarum corruptelarum caput. Hoc in censuris Apologiæ Casuistarum ab Antecessoribus nostris viris fortibus, ac religiosis censorie notatum. Hoc sæpe reprehensum, hodieque reprehendi, nullo incusante, immo bonis probantibus, diffiteri nemo potest. Estote prudentes, sicut serpentes, qui protecto, quod præcipuum est, capite sibi consulunt. Nec quisquam in dubio salutis ad actum prosiliat, nisi ipso dubio, non ad nutum voluntatis, aut ex cupiditatis instinctu, sed ex recta ratione disposito, dicente Scriptura*; Rationabile obsequium vestrum: *& iterum*: Sapiens timet, & declinat a malo: stultus transilit & confidit. *Postremo audiatur apostolicum illud*: Omne quod non est ex fide, *idest ex conscientia*, peccatum est. *Denique*, Testimonium reddente conscientia ipsorum, *non aliorum utique, sed ipsorum, & sua.*

In hoc celebri Concilio laudatur auctoritas Concilii OEcumenici, Synodorum, & Episcoporum præcedentium, atque Universitatis Parisiensis. Hæc omnia Patres Concilii in epistola encyclica ad universum Galliarum Clerum significant. Quare cum ad extrema (inquiunt) *ventum est tempora, in quibus decor pristinus imminuta fide, frigescente charitate, labente disciplina morum corruptelis, ac denique, ut fit, fallacium opinionum illuvie deteri videbatur; id egerunt omnes pii, atque ipsa præsertim Ecclesia Gallicana, ut moralis Theologiæ dignitatem vindicarent... & quidem doctissimæ, ac celeberrimæ Theologiæ facultates, maxime vero Parisiensis cum Lovaniensi conjuncta, etiam interrogantibus Episcopis, pro officio suo gliscientem novandi libidinem represserunt. Compresbyteri quoque nostri parochialium Ecclesiarum Rectores cæterique Doctores in amplissimis Civitatibus constituti, ad nostra usque tempora non cessarunt exaltare vocem suam in plateis Sion, atque Episcopos in altiore specula collocatos assiduis efflagitationibus incitarunt... Nec tacere possumus Religiosissimi Patres, memorabilem sententiam, qua maximus, ac doctissimus Cœtus an. 1655. & sequentibus Parisiis congregatus, gravissimo suo judicio damnavit* perversam, ac falsi nominis scientiam, qua instructi homines non jam accomodarent mores suos ad Evangelicæ doctrinæ normam, sed & ipsam potius regulam, ac sancta mandata ad cupiditates suas inflecterent, novaque & inani Philosophia Christianam disciplinam in accademicas quæstiones, ac dubias fluctuantesque sententias verterent: *Hæc illi: Qua sententia versatilem illam ac noxiam opinionum flexibilitatem, hoc est, ipsum mali caput conterebant... Hanc paternam velut hæreditatem, Cleri Gallicani Cœtus an. 1682. Parisiis congregatus exceperat: sed Conventu interrupto, ne salutaris consilii memoria intercideret, sapientissimi Patres pravarum propositionum indiculum antequam discenderent, edi, ac per Ecclesias mitti voluerunt... Hujus ergo rei gratia nos in Spirito Sancto, & in Christi nomine adunati, ejusque ope freti, non tam opus novum aggredimur, quam sancta decreta colligimus.*

(*) P. Thyrsus Gonzalez in Opere MSS. cui titulus; *De ortu, & origine moderni Probabilismi, ejusque progressu ex fallaciis, equivocationibus, falsisque suppositionibus, absque solido ullo principio, cui nitatur, & de ejus decremento atque imminente interitu, ex Decretis Romanorum Pontificum, & Episcoporum conspiratione, atque quamplurium Theologorum recentium valida impugnatione Tractatus Historico-Theologicus Authore P. Thyrso Gonzalez Præposito Gener. Societ. Jesu*, olim Bibliothecæ Domus Romanæ Professæ Soc. Jes. p. 305. seq. refert Laciniam hanc epistolæ ad se perscriptæ *a Religioso gravi suæ Societatis, qui Parisiis commorabatur, & conscius erat omnium, quæ*, in Comitis illis an. 1700. *agitabantur ad reprimendum abusum opinionum probabilium*: „ Unum est, quod „ angit ex nostris aliquos, nempe, quod perstricta „ videatur Sententia benigna de opinione minus „ probabili. Verum, ut mihi videtur, optandum „ esset, ut ante triginta annos fuisset confixa hujus„ modi sententia, ne, quam tamdiu pertulimus, la„ xitatis labes Societati inureretur. Quin etiam il„ lud mihi gratum accidit, & Paternitati vestræ per „ honorificum, quod in hoc Episcoporum cœtu „ omne de probabilitate sectanda judicium exactum „ fuit ad Regulas prudentiæ, & rationum momenta, „ quæ erudite adeo discutit Vestra Paternitas in suo „ libro *de Recto usu Opinionis Probabilis*. Etenim Il„ lustrissimus Episcopus Meldensis (*Jac. Benignus „ Bossuetus*) editorum librorum fama toto Orbe no„ tissimus, qui deputatis ad examen Moralis præe„ rat, in eo cœtu folia duo vel tria edidit, quæ mit„ to ad Vestram Paternitatem, & simul petiit, ut Il„ lustrissimus Cœtus hanc omnem Vestræ Paternita„ tis Sententiam in suam & Cleri Gallicani Senten„ tiam adoptaret, quod & obtinuit. Quamquam „ non est ille Episcopus valde bene affectus erga So„ cietatem, vehementer tamen gavisus sum, cum „ agnovi efficaciam dictarum rationum plurimum „ valere etiam apud viros Societatis (*Sic*) minus af„ fectos. Insuper nomine Cleri Gallicani Missæ sunt „ litteræ ad omnes Episcopos, quibus monentur, „ & rogantur, ne imposterum adhæreant Senten„ tiæ benignæ de minori probabilitate.„ Jam vero folia, quæ hujus Epistolæ Auctor a Bossuetio edita commemorat, sunt *Dissertatiunculæ quatuor adversus Probabilitatem* Bossueti Operum Posthumorum Edit. Amstelod. 1753. tom. 3. quarum prima est *de Dubio in negotio salutis* altera *de opinione minus probabili ac simul minus tuta*; tertia *de Conscientia*, quarta *de prudentia* (*).

Jam habes Romanorum Pontificum, ac celebrio- 156
rum Episcoporum, & variorum etiam Conciliorum adversus probabilismum decreta. Itaque ii, quibus depositum divinæ revelationis concreditum est, & qui pascere Christi gregem tenentur per explicationem, ac prædicationem doctrinæ a Deo hominibus traditæ, ut recta salutis via demonstretur, uno fatentur ore, noxiam, ac periculi plenam esse probabilismi

157 bilifmi doctrinam. Cum hæc expenderet Cardinalis Aguirre, qui probabilifta antea fuerat ita in præf. ad Concil. Hifpan. fcripfit: *Hic fuit femper fpiritus Ecclesiæ, tam in Pontificibus Romanis, Cardinalibus, & Episcopis, quotquot Canones Conciliorum ediderunt, quam in his, qui pietatis & doctrinæ laude illos usque modo imitati funt. Hæc videtur fuisse praxis assidua* SS. Pontificum, *ac Theologorum doctrina, ac pietate insignium a tempore nascentis Ecclesiæ usque ad finem fere fæculi præcedentis quo cœpit reputari securus usus opinionis benigne probabilis in concursu opinionis aufterioris, æque probabilis, aut probabilioris per restrictiones antiquis ignotas.*

158 Quæ cum ita fint, nemo non videt, folam hanc regulam in formandis moribus, ut optimam, atque ab omni periculo alienam tenendam effe, quam fidelibus fequendam proponunt Summi Pontifices, atque Epifcopi bene multi tum in fuis inftructionibus ad proprias Diœcefes, tum in Sanctionibus, quas in Conciliis variis ediderunt. Nam nifi ex hifce fontibus vera agendorum regula defumatur, ac vera morum doctrina, quam quifque tuto amplecti poffit, undenam defumi illa poffit nullus profecto intelliget. An quis ita defipere poteft, ut ineptas aliquas, & millies jam attritas ratiunculas, quibus Probabilifmus innititur, præferendas effe cenfeat infallibilibus documentis virorum Ecclefiafticorum, quibus Chriftianæ doctrinæ depofitum concreditum eft? Hæc autem doctrina, ficut ex adductis fupra monimentis conftat, fic habet, ut minime liceat homini in concurfu opinionum, quarum una probabilis, probabilior altera fit, probabilem amplecti, relicta probabiliori. Debet perinde illa opinio eligi, atque actio fecundum illam eligi, quæ probabilior, ac tutior exiftimatur.

159 Ne autem quis putet, fola nos ad id afferendum auctoritate aliorum, abfque ratione ulla moveri, abs re non erit, aliquas, eafque clariffimas, producere rationes, quibus oftenditur illicitus omnino ufus opinionum probabilium in concurfu probabiliorum.

160 Ac principio quidem numquam poteft homo opinionem fequi probabilem relicta probabiliori, quin imprudenter agat, ac fefe exponat peccandi periculo, atque adeo peccat juxta illud, *Qui amat periculum, in illo peribit*: Nam ut homo in operando immunis fit a culpa, debet habere, ut fatentur omnes, certitudinem faltem moralem de honeftate actionis, quam efficit; atqui fi opinionem fequatur probabilem, probabiliori relicta, certitudine illa omnino caret; graviora fiquidem motiva trahunt in fuam partem intellectum, atque ita fuperant motiva minus gravia, ut in concurfum cum gravioribus nullam efficere valeant verifimilitudinem, certitudinemque moralem. Igitur opinio probabilis in confpectu probabilioris redditur incerta, atque pericu-

161 lofa; Ex quo etiam fequitur, contra prudentiam agere hominem, quæ fecunda ratio eft, quam contra probabilifmum adducimus. Quis enim dicat prudentis effe certis incerta præponere in rebus ad falutem fpectantibus? Quis neget hoc generale prudentiæ præceptum, ut in obfcuris ac dubiis majorem verifimilitudinem, magifque a peccandi periculo removentem fequamur? At fi hoc verum fit, ficut veriffimum eft, contra præceptum, ac regulas prudentiæ operatur, ille, qui in judicando ducitur motivis minus gravibus, relictis gravioribus; præfert enim minorem verifimilitudinem majori, nec quantum in fe eft conatur a peccandi periculo recedere, ut debet, omni qua poteft diligentia.

Si brevitas, quam nobis in hifce additionibus præfcripfimus, pateretur fufiori nos uti calamo, alia bene multa adducere non gravaremur, quibus palam fieret quam exitialis ac peftilens fit ufus opinionum fimpliciter probabilium, dum præferuntur magis probabilibus; tum etiam facile effet convellere Probabilifmi principia illa, quæ tantopere ab illius Defenforibus jactantur; inter quæ & illud eft: *in dubiis melior eft conditio poffidentis*. Verum hæc omnia qui perfpecta & cognita habere cupit, hiftoriam legat Probabilifmi Patris Danielis Concinæ, ejufque Tractationem de ufu opinionum probabilium tom. fecundo Apparatus ad Chriftianam Theologiam.(*) Patuzzi opus infcriptum *Regola proffima* &c. Ballerinii Prælectionem fecundam Tom. I. Summæ Theologicæ S. Antonini præfixam, & aliud ejufdem Opus, cui titulus: *Moralium actionum regulæ in opinalibus, feu Quæftio de opinione probabili ad unicum & certum inter Probabiliftas, & Probabilioriftas principium revocata & foluta: ubi recentiorum Probabiliftarum libri ad examen vocantur, eorumque æquivocationes ac fophismata palam proferuntur. Additur duplex Appendix. I. Novum Syftema probabilifticum expositum, & confutatum. II. Demonftrationum Pithanophilianarum vitia detecta, & demonftrata. Venetiis* 1756. 162

(*) Hæc porro, quæ præmiffa a nobis funt, falfitatis evidenter convincunt doctrinam, quam tradidit nofter Auctor variis in locis, ac præfertim pag. 382. 383. & 387. 388. 389. Quæ namque ibidem docet, pura & puta effe videntur Probabilifmi confectaria, ac reipfa funt; quare everfo fundamento, illa quoque excidant & corruant neceffe eft. Juvat tamen breviter, quæ in prædictis locis habet fingillatim expendere. 163
Pagina 382. numero 32. docet, poffe hominem rem poffeffam practice retinere, & judicare effe fuam, ac proinde eam licite retinere, licet fpeculative dubitet, an res poffefla fit fua. Falfum id eft prorfus; nam principium illud, quo id Auctor probat, nempe *in dubiis melior &c.* non ad quæftionem de licito & illicito pertinet, fed ad quæftiones forenfes in materiam juftitiæ, ut paffim tradunt Theologi. Deinde fuperveniente dubio de re poffeffa etiam fub bona fide, tenetur poffeffor inveftigare legitimum poffeffionis titulum; quod fi nullus occurrat, quo conftet rem effe alienam, jure, ac licite eam poffidere poteft, quia fuffragatur poffeffori legitima præfcriptio, quam non tollit dubium fuperveniens, nec poffefforem cogit ad poffeffionem deponendam, fed obligat tamen ad inveftigandum juftum, ac legitimum poffeffionis titulum.

At vero pariter longe diftant, quæ Auctor habet 164
de Confiliariis, pag. 388. num. 98. quos dicit poffe aliquem confulere juxta opinionem aliquorum probabilem, quam tamen in praxi ipfi non fequantur, ac falfam judicent. Debent enim Confiliarii non fallere, fed quæ vera fibi videntur exponere; at fi perfuaderent aliis opinionem fequendam minus probabilem & tutam, dum ipfi alia ducuntur probabiliori ac tutiori, profecto & contra propriæ confcientiæ di-

 ctamen

tamen consulerent, & contra propriam mentem irent, ac incertam indigitarent viam, dum ipsi certiorem, tutioremque agnoscerent. Num id liceat, prudens judicet lector. Mirum vero non est hæc ab Auctore tradi, qui ubique fere ex semel præjacto principio, Probabilismo nimirum suas opiniones probat, & confirmat.

165 Ad ea vero, quæ habet pagina 388. 389. non est quod modo quidquam dicamus; videantur quæ ad hanc rem pertinentia diximus in verbo *Confessarius*.

166 Quoniam autem de Conscientia hic brevissime agere instituimus, reliquum nunc est, ut modum, illumque omni ex parte tutum præscribamus, quo possit unusquisque suam formare conscientiam, ubi præsertim dubia praxim respicientia suboriantur. Nil vero utilius ad hunc effectum censemus regulis, quas ex Leonardo Vanroy exscriptas hic subjicimus.

REGULÆ.

Prima. *Si sit dumtaxat probabile, quod actio aliqua licita sit, qui eam ponit, periculo se exponit illicite agendi.*

Secunda. *Si aliquid præter probabilitatem concurrat, quo plane certus evado, quod actio hic & nunc mihi liceat, agendo non sequor sententiam practice probabilem, sed practice certam.*

Tertia. *Certus fieri nequeo de formali actionis honestate, sive quod mihi liceat agere ex ipsa probabilitate sive ex eo, quod sit probabile actionem esse licitam, neque ejusmodi certitudinem afferre possunt hæc principia:* Quidquid est practice probabile, est practice tutum. Qui sententiam vere probabilem, vel probabiliorem sequitur, prudenter agit &c. *Quia admodum incerta, & vix, aut ne vix quidem probabilia sunt.*

Quarta. *Quando est dumtaxat probabile, quod actio licita sit, per principium reflexum certi evadimus quod agere non liceat, nempe per regulam juris naturæ vetantem, ne quis sese periculo peccandi, & legem æternam violandi exponat.*

Quinta. *Quando actionis legi æternæ repugnantis malitia, vel per tenuissimæ probabilitatis rimam considerationi adfulget, agens invicibilem malitiæ ignorantiam prætexere non potest.*

Sexta. *Quando probabile est actionem secundum se rectæ rationi, & legi æternæ esse difformem, eam ponere non licet, nisi omissio illius actionis etiam verosimiliter rectæ rationi repugnet.*

Septima. *In tali angustia, nempe, quando & actio, & actionis omissio verosimiliter legi æternæ adversantur, pensandum est a qua parte plus sit periculi: omnibusque rite ponderatis illud eligendum est, quod minus malum prudenter judicatur.*

Octava. *Quantacumque probabilitas in materia juris naturæ periculum peccati abstergere nequit, quia licet maxime foret probabile v. gr. quod mentiri ad innocentem a morte liberandum, juri non repugnet, lex æterna mendacium etiam tunc vetet, Regula ista legis æternæ non delebitur ob nostram probabilitatem. Unde qui in tali casu mentiretur, exponeret se periculo ponendi actionem regulæ legis æternæ disformem, adeoque a peccato eximi nullo pacto posset.*

Nona. *Verum in materia legis positivæ ex magna valde probabilitate certitudinem moralem accedente, aliisque circumstantiis epikeya aliquando formari potest, sic ut prudenter judicemus, non esse mentem legislatoris in simili casu nos obligare.*

Alia vide infra verb. *Opinio probabilis*.

CONSECRARE, CONSECRATIO.

Consecratio Episcopalis suscipienda est intra trimestre a die confirmatæ electionis; Concil. 1
Trid. *sess.23. cap.2. de reform.* Bened. XIV. Const. incip. *In postremo* §.2. Consecratio Episcopalis die Dominico, vel natalitio Apostolorum est sumenda, nisi Papa dispensaverit; Idem *ibid.* §.20.

Consecratio Episcoporum juxta vetustiorem disciplinam a Metropolitano peragebatur, eoque tantummodo injuste eam denegante, Romanus Pontifex Consecrationis munus impendebat; Idem *ibid.* §.15. Ad præsens jus consecrandi Episcopos per se, vel per alium, ad Romanum Pontificem est devolutum; Idem *ibid.* §.15.16. & 17. 2

Consecrationis Episcopalis delegatio, nunc juxta veterem restitutam formulam juxta mandatum *de consecrando* ad eum dirigitur Episcopum, quem sibi consecrandus elegit. Circa vero Episcoporum consecrationes, quæ in Urbe peraguntur, statutum est, Consecrandum, cui facultas sit eligendi Consecratorem, seligere debere, aut unum ex Cardinalibus Episcopali charactere insignitum, aut aliquem ex quatuor Patriarchis plerumque in Urbe residentibus, scilicet vel Constantinopolitanum, vel Alexandrinum, vel Antiochenum, aut Hierosolymitanum; Eo tantum excepto casu, quo nemo ex præfatis, quod perdificile est, oblatum sibi consecrationis peragendæ munus acceptum haberet; In hac quippe casus hypothesi, facta est Episcopo consecrando facultas adeundi alium quemcumque Archiepiscopum, Episcopumve, qui ei consecrationem impenderet; Idem *ibid.* §.16. ubi in fine sic subjungit: Neque in his edendis sanctionibus excidit Nobis Metropolitarum memoria, cum constituerimus, ne, si in Urbe præsentes sint Metropolita, ejusque Suffraganeus, consecratio Suffraganei cuiquam, præterquam suo Metropolitæ, delegetur. 3

Presbyter, sive a Pontifice Maximo, sive a quocumque alio Episcopo ordinatus, consecrari nequit Episcopus sine speciali mandato Romani Pontificis; Idem *ib.* §.17. Consecratio Episcoporum ex Indulto Apostolico peragi potest ab uno Episcopo, una cum duobus Abbatibus, vel aliis duobus in Ecclesiastica Dignitate constitutis; Bened. XIV. Const. incip. *Ex tuis precibus* §.21. 4

Consecrationis Ecclesiarum munus est Episcopali dignitati reservatum; Bened. XIV. cit. Const. *Ex tuis precibus*. Diœcesano Episcopo ita competit consecratio Ecclesiarum suæ Diœcesis, ut extraneo cuicumque Episcopo absque Diœcesani delegatione licere non possit; Idem *ib.* §.2. Simplici Presbytero nequidem ex delegatione Episcopi competere potest facultas consecrandi Ecclesias; Idem *ib.* §.2. & *sequent.* Ex Pontificia tamen delegatione hujusmodi consecrationis munus simplici presbytero competere 5

petere potest; Idem *ib.* §.1.& 12. Vide ad id jam tradita *in tom.3. verb. Ecclesia art.4.*

6 Consecrans Ecclesiam Episcopus potest ex justa causa Missam Sacerdoti celebrandam committere; Bened. XIV. Const. incip. *Peracto a Nobis*. §. 1. Consecrationem Ecclesiæ ab uno Episcopo incœptam potest alter perficere, modo nimis longum temporis spatium non intercurrat: Idem *ib.* §.16. ubi solvit objectum.

7 Consecratio Ecclesiæ, vel ab uno Episcopo, vel a pluribus simul, tamquam Comministris peragi potest; Idem *ib.* §.4. & *seq.* ubi id comprobat Scriptorum auctoritate, & exemplis. Ipsum quoque munus benedicendi, ungendique Cruces, Episcopi consecrantes inter se partiri possunt; idem *ib.* §.10.& *sequent. usque ad* 16.ubi probat pluribus exemplis, & argumentis, ac solvit Rescriptum Sac. Cong. Rit. *in* Caussa *Ulyssiponensi*.

8 Consecratio jure peragitur ejus Ecclesiæ, quam merito ambigimus umquam fuisse consecratam; Bened. XIV. Const. incip. *Jam inde* §.1.4.& 5. ubi adducit perspicuam ad id definitionem Benedicti XIII. in Concilio Romano *tit.*25. *cap.*3.

9 Ecclesia a primo lapide reædificata, vel etiam parietibus tantum renovata, debet nova consecratione dicari; Idem *ib.* §. 10. Si Ecclesiæ parietes non uno tempore, sed per partes, diversisque temporibus, fuerint reædificati, vel si Ecclesia igne comburatur, vel corruat, aut destruatur, an, & in quibus ex his casibus, sit reconsecranda Ecclesia? Vide ipsum *ib. a* §.7. *ad* 14. & jam tradita, & conclusa a nobis in *Tomo tertio, verb. Ecclesia art.4. a num.*19. *ad* 25. *inclusive*.

10 Consecrationis jam deperditæ Officium an adhuc liceat recitare? variant Doctores adducti; Bened. XIV. *ib.* §. 22. merito propendet pro affirmativa continuationis; fultus potissimum exemplo duarum Basilicarum Lateranensis, & Vaticanæ, in quibus ad veterum Consecrationum recordationem diu fuit retenta Officii recitatio etsi novis positis constructionibus, veteres amplius non superextarent Consecrationes, uti plane, ait ipse, Bononiæ hactenus factitatum.

11 * Si parietes Ecclesiæ sint destructæ,& a fundamentis iterum reædificentur, Ecclesia jam consecrata iterum consecranda est, ut ex *titul. de Consecrat. Eccl. vel alt.* firmant Canonistæ; *d. Instit. Eccl.* 67. §. 2. Officium vero recitari debet de priori Consecratione, non de secunda; *ib.* §.6.

12 Consecratio Altaris plane distincta est a consecratione Ecclesiæ, ut ex Pontificali Romano adnotatur *ib.* §. 8.

13 Alia ad rem, Vide verb. *Altare*, verb. *Ecclesia*, verb. *Episcopus*, & verb. *Eucharistia*.

CONSERVATORES.

ARTICULUS I.

Quo ad ea, quæ concernunt Conservatorum qualitatem, erectionem, & durationem.

Conservatores communuter definiri solent, quod sint particulares Judices a Summo Pontifice delegati ad aliquos defendendos contra manifestas injurias, & molestias, & violentias absque indagine judiciali, ut deducitur clare *ex cap. Statuimus* 1. *de Offic. Judic. delegati in* 6. ubi sic præcise habetur: *Statuimus, ut Conservatores, quos plerumque concedimus, a manifestis injuriis, & violentiis defendere possint, quos eis committimus defendendos; Nec ad alia, quæ judicialem indaginem exigant, suam possint extendere potestatem*; Et consimiliter colligitur *ex cap. Hac Constitutione* 15. *eod. in* 6. 1

Conservatores sibi eligere possunt Regulares omnes, nedum qui ad hoc expressa, & peculiaria privilegia a Sede Apostolica obtinuerunt, sed & cæteri alii virtute communicationis privilegiorum cum ipsis, ut expresse declaravit S.Congregatio Concilii 12. *Septemb.* 1620. Conservatoriæ Regularibus concessæ non sunt sublatæ per Decretum Concilii Tridentini *sess.*24. *de reform. cap.*23. etiam quod causæ graves sint, & plenariam cognitionem requirant; Sacra Congreg. Conc. *in Mediolanen.* teste Rota *part.* 2. *recent. dec.* 616. *in Oscen. Jurisdictionis* 12. *Decembris* 1614. & sic etiam fuisse decisum *sub die* 18. *Januar.* 1594. refert Aldan. *in Compendio canon. resolut. lib.*4. *tit.*8. *num.*10. Conservatores debent eligi ad præscriptum *cap. Statutum* 11. *de rescriptis*; *cap. statuimus* 1., & *cap. Hac Constit.* 15. *de offic. delegati in* 6. & præcipue ad præscriptum Constit. Greg. XV. incip. *Sanctissimus*, quæ cum sit specialis norma, & regula pro Conservatoribus, hic subnectitur ad promptiorem omnium commoditatem. 2 3 4

§. 1. SSmus in Christo Pater & D.N.D.Gregorius divina providentia Papa XV. ex certis rationabilibus caussis animum suum moventibus, & de voto Ven. Fratrum suorum S.R.Eccl. Cardinalium Concil. Tridetin. Interpretum, partim fel. recordat. Clement. Papæ VIII. Prædecessoris suis vestigiis inhærendo renovavit, ac nullas, & invalidas decrevit omnes, & qualscumque Judicum Conservatorum erectiones, nominationes, seu deputationes tam in viam litterarum Conservatoriarum juxta formam in quinterno Cancellariæ descriptam, quam in vim quorumcumque privilegiorum perpetuo, vel ad tempus non elapsum Apostolica auctoritate concessorum, seu alias quocumque jure, vel titulo hactenus factas, quo quibuscumque Conventibus, Capitulis, Militiis etiam S. Joannis Hierosolymitani, Congregationibus, Collegiis, Ordinibus, Monasteriis, Hospitalibus, aut aliis quibusvis piis tam sæcularibus, quam cujusvis Ordinis tam Mendicantium, seu Instituti, vel Societatis Regularibus, locis quantumvis exemptis, etiam de necessitate exprimendis, 5

dis, seu illorum personis, cujusvis qualitatis, seu conditionis existant.

§. 2. In futurum vero Sanctitas sua hac generali, & perpetuo valitura Constitutione statuit, & decrevit, ut Judices Conservatores hujusmodi, sive principales, sive subrogati, eligi, nominari, aut deputari non possint, nisi non solum habeant qualitates requisitas, & descriptas in Constitutione simil. Recordat. Bonifacii Papæ VIII. etiam Prædecessoris sui, quæ incipit: *Statutum*; ita ut vel dignitate Ecclesiastica præditi, vel personatum obtinentes, vel Ecclesiarum Cathedralium Canonici existant; sed etiam in Conciliis Provincialibus, aut Diœcesanis juxta decretum Concilii prædicti judices electi, seu designati sunt.

§. 3. Quæcumque deinceps litteræ conservatoriæ per Sedem Apostolicam concedendæ supra scriptis tantum dirigantur, & si quæ litteræ aliter expedientur, illæ, ac deputationes hujusmodi, omniaque exinde sequenda nullius sint roboris, vel momenti.

§. 4. Et nihilominus, qui secus, quam juxta formam superius præscriptam, Conservatores hujusmodi cum effectu eligere, nominare, seu deputare, aut electis, nominatis, seu deputatis uti ausi fuerint, Regulares quidem voce activa, & passiva sint ipso jure privati, adeo ut habilitationem a nemine præterquam a Romano Pontifice consequi valeant, reliqui vero aliis pœnis arbitrio Sanctitatis suæ coerceantur, & prædictorum omnium Conventus, Monasteria, ac loca hujusmodi, eorumque personæ, ac bona careant Conservatore ad annum, ita ut illorum causæ interea coram locorum Ordinariis dumtaxat cognosci, ac definiri debeant.

§. 5. Cæterum, ut latius pateat Conservatorum hujusmodi deligendorum facultas, Sanctitas sua admonitos voluit omnes locorum Ordinarios, ut in Synodis Provincialibus, aut Diœcesanis quamplures personas, ex habentibus qualitates in prædicta Constitutione hujusmodi Bonifacii Prædecessoris contentas, & alioquin ad id aptas designari procurent, & si aliquem interim ex designatis mori contigerit, substituat Ordinarius loci cum Consilio Capituli alium in ejus locum, usque ad futuram provincialem, aut Diœcesanam Synodum.

§. 6. Insuper Sanctitas sua inhærendo hac in parte Decreto similis record. Gregor. Papæ XIII. etiam Prædecessoris sui statuit, & ordinavit, ut Regulares, ac personæ hujusmodi in Italia infra duos, extra Italiam vero intra sex menses a die publicationis in Urbe præsentis Constitutionis inchoandos, debeant sibi eligere, seu assumere Conservatores juxta formam superius propositam,

§. 7. Ejusque electionis, seu assumptionis documentum infra tempus hujusmodi pœnes Acta Curiæ Ordinariorum exhibere, & demittere teneantur; alioquin eo termino elapso, quamdiu Conservatores secundum formam præsentis Constitutionis non elegerint, coram eisdem Ordinariis conveniantur.

§. 8. Quodque Conservatores hujusmodi semel legitime deputati, nisi ex legitima causa a Sede Apostolica, aut locorum Ordinariis, prout iisdem Regularibus, & aliis supradictis libuerit approbanda durante quinquennio a die deputationis, amoveri, aut deputari nullatenus possint, aut valeant.

§. 9. Ad hæc statuit Sanctitas sua, ut coram ipsis Conservatoribus Regulares, ac personæ suprascriptæ conveniri quidem, aut trahi debeant, sed alios convenire, aut trahere non possint, itaut memorati Conservatores in causis, in quibus Regulares, & alii Actores fuerint, nullam prorsus jurisdictionem habeant, sed in iis tantum, in quibus rei extiterint, neque extra Civitates, seu Diœceses, in quibus fuerint deputati contra quoscumque procedere præsumant.

§. 10. Si qua vero inter Judices Conservatores hujusmodi, & locorum Ordinarios Controversia super competentia Jurisdictionis orta fuerit, nequaquam in Causa procedatur, donec per Arbitros in forma juris electos super Jurisdictionis competentia fuerit judicatum.

§. 11. Quod si Conservatores sive in hac parte, sive alias quomodolibet suos limites excesserint, per annum ab Officio Conservatoris hujusmodi suspensi sint, & pars, quæ hoc fieri procuraverit, sententiam excommunicationis incurrat juxta formam alterius Constitut. ejusdem Bonifacii Prædecessoris, quæ incipit; *Hac Constitut.* quam Sanctitas sua in omnibus, quæ præsenti Constitut. non adversantur, innovavit, ac innovat.

§. 12. Per hoc tamen non intendit Sanctitas sua prohibere, quo minus Regulares, & alii supradicti in casibus a jure permissis petant judicem non suspectum a Principibus, seu Magistratibus sæcularibus; Dum tamen hæc tria copulative concurrant, videlicet, ut Regulares, & alii prædicti sint Actores, non autem rei; utque agant contra Laicum, non autem contra Ecclesiasticum, vel alias a Jurisdictione sæculari exemptum, atque ut causa, in qua Judex deputatur, fuerit profana, non autem Ecclesiastica, & in ea, juxta Sacrorum Canonum dispositionem, Laicus ut præfertur eligendus, Judex competens existat.

§. 13. Observantiam præmissorum præcipit cum decreto irritanti.

§. 14. Contrariis quibuscumque derogat. (*Et sequitur publicatio.*)

Datum Romæ 20. Septemb. 1621. Pontificatus anno primo; Bullar. tom.4. pag.30.

Sequitur dubium super d. Constitutione exortum cum sua declaratione.

In Constitutione de Conservatoribus edita a San. Mem. Greg. XV. ex sententia Sac. Congregationis Concil. inter cætera statutum est, ut coram Conservatoribus Regulares conveniri quidem, aut trahi debeant, sed alios convenire, aut trahere non possint, ita ut memorati Conservatores in casibus, in quibus Regulares, & alii Actores fuerint, nullam prorsus Jurisdictionem habeant, sed in his tantum, in quibus Rei extiterint.

Dubitatur nunc; An per hæc verba sublata sit facultas, quam habent Conservatores, defendendi Regulares, & alios a manifestis injuriis, & violentiis, quæ illis de facto inferuntur, dum a suis possessionibus dejiciuntur, & propriis bonis uti, ac frui impediuntur.

Sacra Congregatio Card. Concilii Trident. Interpretatum censuit ejusmodi verbis minime sublatam fuisse facultatem, quam habent Conservatores defendendi Regulares a manifestis injuriis ac violentiis; dummodo observent

servent formam præscriptam in Constitutionibus Innocentii IV. & Bonifacii VIII. relatis in cap.1. & final. de offic. deleg. in sexto.

Card. de Torres.

Prosper Fagnanus Sac. Congr. Secret.

6 Eligendi in Conservatores debent esse in dignitate Ecclesiastica constituti, textu expresso *in cap. Hac Constitutione* 15. *de offic. Delegati*, & in dicta Con-
7 stitutione Gregorii XV. §. 2. Unde Conservatores esse non possunt nisi Episcopi, aut eorum Superiores (idest Archiepiscopi, Patriarchæ, & Cardinales,) vel Abbates, seu dignitates, vel Personatus in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesiis obtinen-
8 tes; *ibid.* Aut Canonici Ecclesiarum Cathedralium existentes, ex cit. Const. Greg. XV. 2. ibi: *Vel Ecclesiarum Cathedralium Canonici existant*; *& cap.*
9 *Statutum* 11. *de rescriptis*. Canonici autem Ecclesiæ Collegiatæ, quamvis sint eximii Doctores, nequeunt esse Conservatores, quia Conservatores ex citata Gregoriana debent esse Judices Synodales, & Canonici Ecclesiæ Collegiatæ non possunt eligi in Judices Synodales, ut declaravit Sacra Congregatio Concil. *in Alexandrina*, ut refert Barbosa *decis. Apostolicar. collectan.*90. *num.*7. & d. Gregoriana expresse requirit quod sint Canonici Ecclesiarum Cathedra-
10 lium. Vicarius Generalis Episcopi potest eligi in Conservatorem Regularium; Sacra Congreg. Conc.
11 23. *Octobr.* 1623. Sic etiam posse eligi Vicarium Capitularem Sede vacante tenent Ricc. *variar. resol. tom.* 2. *resol.* 349. *num.* 3. Monacell. *tom.*1. *in appendice ad formularium annotat. ad Constit. Gregorii XV.*
12 incipient. *Sanctissimus num.* 17. & alii. Regulares quavis dignitate Regulari fulgentes non posse eligi in Conservatores, respondit Sac. Congr. Episcopor. & Regul. *Archiepiscopo Turritano* 7. *Septembr.* 1617. ut refert Barbosa *de Offic. & potest. Episcopi p.*3. *al-*
13 *leg.*106. *num.*15. At Sacra Congreg. Concil. *sub die* 2. *Martii* 1619. censuit *Abbatem Ordinis Olivetani posse eligi in Conservatorem si Episcopus in Synodo eum deputavit Judicem Synodalem*, ut refert Barbosa *cit.* & tenent Nidus *de Conservatoribus cap.* 3. *particula* 3. *num.* 18. cum Moneta, & Passerin. *ibi cit.* Barbosa *Apostolicar. decis collectan.* 216. *num.* 15. Monacell. *loc.cit. num.* 17. & alii.
14 Conservatores debent esse Judices Synodales Gregorius XV. in d. Constitut. incip. *Sanctissimus* §. 2. ibi *Sed etiam in Conciliis Provincialibus, aut Diœcesanis, juxta decretum Concilii prædicti, Judices electi*
15 *seu designati sint*. Dato autem quod non adsint Judices Synodales, possunt a Regularibus eligi non Judices, donec sit celebrata Synodus, & in ea Judices sint designati, ut pluries declaravit Sac. Congrega. Concil. & signanter 7. *Jun.* 1623. 17. *Aug.* 1626. 23. *Aug.* 1627. & Sac. Congregat. Episcop. & Regul. *die* 4. *Dec.* 1671. decrevit dandam esse infrascriptam declarationem alias editam, & signanter ad instantiam Patrum Societatis Jesu, quam ad litteram refert Fagnan. *lib.*2. *decret. in cap. Si Clericus* 5. *de Foro compet. num.*56. tenoris, ut sequitur.
16 *Gregorius Papa XV. fel. rec. in sua Const. de Conservatoribus statuit & decrevit, ut in futurum a Regularibus eligi non possint in Conservatores nisi Judices in Conciliis Provincialibus, seu Diœcesanis designati, sub pœnis, & censuris in dicta Constitutione contentis.*

Quibus stantibus Patres Soc. Jesu, qui in Indiis, & aliis locis degunt, in quibus Archiepiscopi, seu Episcopi Synodum congregare non curant, vel si congregant, Judices Synodales non eligunt, supplicant humiliter DD. VV. Illustrissimis, ut dignentur declarare, si in tali casu possint uti privilegiis a Sancta Sede Apostolica ante dictam Constitutionem concessis.

Die 17. *Aug.* 1626. *Sac. Congr. Illustriss. Cardin. Conc. Trid. Interpretum censuit Episcopos quamprimum Diœcesanam Synodum omnino celebrare teneri, & interim in Civitatibus, & Diœcesibus, in quibus nulli Judices extant in Conc. Provinciali, aut Diœcesano designati, licere Regularibus, servata in reliquis forma Const. fel. rec. Greg. XV. hac de re editæ, Conservatores nominare habentes qualitates a jure requisitas. Quorum tamen Conservatorum facultas eo ipso expiret, cum primum hujusmodi Synodus celebrata, in eaque Judices designati extiterint.*

Conservatores debent eligi a Regularibus in unaquaque Diœcesi, in qua Monasteria, Conventus, 17
seu domos Regulares habent, sic enim censuit Sacr. Congr. Concil. *in Rossanensi* 15. *April.* 1628. *& in Lancianensi* 29. *Januar.* 1633. præcisis verbis, nempe *Regulares debent eligere Conservatores in singulis Diœcesibus, in quibus Monasteria, Conventus, seu Domus Regulares habent*. Regulares licet ex d. Con- 18
stit. Gregor. XV. *sub* §. 6. fuerint adstricti ad sibi eligendos Conservatores infra duos menses in Italia, & extra Italiam infra sex menses a die publicationis in Urbe ipsius Constitutionis; Tamen si Regulares, 19
qui tempore sibi in dicta Constitutione Gregorii XV. præfixo Conservatores eligere non curaverunt, dicto tempore elapso, quandocumque his libuerit, Conservatores juxta formam dictæ Constit. eligere possunt, ut declaravit Sac. Congr. Conc. 18. *Septembris* 1627. prout ex Sellio refert, & tenet Barbosa *supra Concil. sess.* 14. *cap.*5. *num.* 9. Electionis Con- 20
servatoris documentum est relinquendum penes Acta Curiæ Episcopalis, alias Regulares sunt conveniendi coram Ordinario loci: Sic dicta Gregoriana §. 7. Et ad hoc tenentur ante exercitium suæ Jurisdictionis sub pœna nullitatis actuum, ut declaravit Sacra particularis Congregatio deputata ab Innocent. X. 16. *April.* 1648. in responsione ad tertium decimum propositum dubium conceptum, ut sequitur: *Tertio decimo, an Conservatores nominati, & electi a Regularibus præscriptis ante exercitium suæ Jurisdictionis teneantur electionis authenticum documentum exhibere coram Ordinario sub pœna nullitatis actuum? Respondit... Ubique teneri*, & confirmavit ipse Innocent. X. 14. *Maii* 1648. Constitut. incip. *Cum sicut accepimus* Conservatores sunt eligendi ad præscrip- 21
tum d. Constitutionis Gregorii XV. non obstantibus quibusvis privilegiis, utpote reductis ad terminos ipsius Constitutionis. Sic expresse d. specialis Congregatio deputata ab Innocentio X. in responsione ad quintum, & confirmavit ipse Innoc. X. in d. Const. incip. *Cum sicut accepimus*. Regulares eligen- 22
tes Conservatores non servata forma Gregorii XV. incur-

incurrunt ipso jure privationem vocis activæ, & passivæ, nec possunt rehabilitari nisi a Summo Pontifice, & eorum Conventus, & Monasteria, eorumque personæ carent Conservatore ad annum, & interim illorum causæ cognosci, & definiri possunt, & debent solum ab Ordinariis locorum; Sic expresse d. Gregoriana §.4.

23 Conservatores Regularium possunt eligi, vel a Superioribus Generalibus, vel Provincialibus, vel localibus juxta Religionum consuetudinem; dicta enim Constitutio Gregoriana incip. *Sanctissimus* non specificat personas Regolares, quæ possint, & debeant Conservatores eligere, sed dicit indefinite *Regulares*, unde videtur relinquere electionem juxta probatas Religionum consuetudines, & speciales
24 suas Constitutiones. In iis tamen Religionibus, in quibus juxta suam consuetudinem, Constitutiones, & privilegia, solent Conservatores eligi per Superiores locales, debet intervenire etiam consensus Capituli, ut tenent Bordon. *tom.*2. *Conc-Regul. resolut.*95. *num.*10. Passerin. *in cap. Hac Constitutione q. unic. de Offic. delegat. in* 6. *num.*287. Petrus Martyr Urcean. *in Summar. Ordin. Prædicator. pag.*4. *cap.*4. Nidus de Conservatoribus *c.*1.*particulas num.*2. & alii; & colligitur ex Constitutione S.Pii V. incip. *Ad hoc nos Deus*, in qua de Conservatoribus in Ordine Prædicatorum eligendis sic dicit *Per eosdem Fratres, seu Moniales, ac dicti Ordinis Fratrum Prædicatorum Superiores, & Domorum Priores, & eorum singulos pro tempore eligendos in eorum, & dictorum eorumdem privilegiorum indultorum, concessionum, & gratiarum & singulorum aliorum præmissorum Conservatores, & Judices unicos &c.* Quibus verbis modum eligendi Conservatores exprimit, ipsosque per superiores locales, una cum Fratribus, & respective Sororibus capitulariter congregatis eligendos esse demonstrat, ut observant
25 Petrus Martyr Urcean. & Nidus *loc. cit.* In Ordine autem Minorum de Observantia facultas eligendi Conservatores videtur restricta ad Provinciales, privative quo ad Guardianos, seu Superiores locales *ex Constitutionibus Generalibus Ordinis cap.*12. §. 21. disponentibus ut sequitur: *Provinciales itaque infra spatium sex mensium pro unoquoque loco Conservatores nominasse, & elegisse teneantur, ac debeant juxta Apostolicas Constitutiones, idque sane statuimus, & decernimus sub pœna privationis Officii negligentibus subeunda*, ex quibus verbis, & præcipue ex illis, *pro unoquoque loco*, deducitur privative quo ad Guardianos, vel
26 Superiores locales. Et ubi adest similis Constitutio, & probata Consuetudo, quod eligantur per solos Provinciales, valida est electio etiam sine consensu Capituli, ut tradunt Confectius *in collect. privileg. tit.*4. Urceanus, & Nidus *l. c. sub num.*7. & alii.

27 Conservatores Regularium semel legitime electi, ac deputati, nisi ex legitima causa a Sede Apostolica, aut locorum Ordinariis prout eisdem Regularibus, & aliis prædictis libuerit approbanda, durante quinquennio a die deputationis, amoveri aut mutari nullatenus possunt; sic expresse d. Gregoriana
28 incip. *Sanctissimus* §.8. Causæ autem possunt esse inimicitia suborta, inpotentia, negligentia, & omnes
29 illæ, ob quas recusari potest Judex. Regulares quinquennio elapso possunt alium Conservatorem libere sibi eligere, nam Pontificiæ Const. amotionem electi intra quinquennium dumtaxat prohibent; At si ad aliam electionem procedere minime curent, aut nolint, electus, etiam elapso quinquennio, adhuc in officio perseverat, usquequo alius eligatur; nec est necesse ipsum confirmare, vel reeligere, siquidem datus est ex vi privilegii perpetui. Nec quod Conservatoris officium post quinquennium spiret, nulla lege sancitum fuit; Concil. enim Trid. *sess.*14. *c.*5. *de ref.* dum Conservatoris officio quinquennium præscribit, de Regularium Conservatoribus non loquitur, ut observat Moneta *de Conservatoribus cap.*10. *num.*323. Flav. Cherubin. Roderic. & alii cum Nido *de Conservatoribus cap.*1. *particula* 9. *num.*3. & ita etiam censuit Sacra Congregatio ejusdem Concil. teste Joann. Franc. Leone *in suo Thesauro for. Eccles. part.*3. *cap.*39. *num.*58. Immo Concilium Tridentinum *loc. cit.* expresse excipit Conservatorias Regularium præcisis his verbis; *Universitates autem generales, ac Collegia Doctorum, seu Scholarum, & Regularia loca, nec non hospitalia, actu hospitalitatem servantia ac Universitatum, Collegiorum, locorum, & hospitalium hujusmodi personæ in præsenti Canone minime comprehensæ, sed exemptæ omnino sint, & esse intelligantur*. Conservatoris rite electi officium, & 30
jurisdictio non expirat ex eo, quod postea desinat esse Judex Synodalis, sic decrevisse Sacram Congregationem Episcop. & Reg. refert Nicolius *luc. Can. part.*2. *tit.*29. *sub num.*11. *v. Censuit*.

Ad rem hic adducitur novissima Constitutio Clement. XIII. merito consulenda & observanda. 31

Clemens Episcopus &c. *ad perpetuam &c.* Cum omnium quidem Ecclesiarum, tum earum præsertim, quæ in remotissimis regionibus sunt constitutæ, decet Apostolicam Sedem curam gerere. Fideles enim illic degentes, vel Ecclesiæ corpori recens inserti, vel undique Paganorum ritibus & superstitionibus circumdati, nisi novarum plantarum instar foveantur, irrigentur, diligenterque custodiantur, periculum est, ne paulatim arescant, in eisque fructum, quem optat, cœlestis Paterfamilias non adinveniat. Hinc Romani Pontifices Prædecessores nostri, quorum exemplum Nos quoque secuti sumus, in easdem Religiones Sæculares & Regulares Clericos bene multos, qui in agro Dominico operarentur, mittendos curarunt, Sed infensissimus humani generis inimicus, qui inter frumentum zizzania superseminare solet, discordiarum semina inter eorum aliquos spargere adeo consuevit, ut non raro sui muneris obliti, ac Apostolicæ legationis immemores, pro eo quod gentibus ac populis sedentibus in tenebris, & regione umbræ mortis fidei lucem ingerere, & ad veritatis agnitionem perducere curent, ipsi inter se levissimis de rebus maximas contentiones ineant: quod interdum eo usque protenditur, ut eodem temporis ac loci vestigio, quo Evangelium salutis afferunt, & pacem Christianam annunciant, quam Christus discipulis suis velut unicam hæreditatem testamento reliquit, eas ipsi turbas excitant, ut qui eis adhærent, pro partium studio etiam ad arma concurrant, ac manus inter se non sine bonorum omnium gemitu conferant. Id vero eo acerbius ferimus, quo eorum dissidia Catholicæ fidei propagationi

tioni summo esse impedimento propemodum videamus, atque in messe multa veros Operarios adhuc paucos doleamus.

Dissidiorum causa ejusmodi est, quod dum e Regularibus nonnulli in vindicandis privilegiis toti occupantur, interim opus ministerii sui, in consummationem Sanctorum, & in ædificationem Corporis Christi, negligentes, interdum quod ore docent, ac verbis adstruunt, factis negare, ac manu destruere videantur.

Nuper siquidem non sine intimo cordis nostris dolore, accepimus, in Regno Tunkini in Indiis Orientalibus Regulares nonnullos, qui eodem ad Christi religionem propagandam missi sunt, sub obtentu conservandorum privilegiorum, quæ Regularibus eisdem ab Apostolica Sede concessa fuerunt, Conservatores judices, ut vocant, præter ordinem, & contra Apostolicarum Constitutionem spiritum ac mentem tales sibi delegisse, quos nec ipsa instituti sui ratio pateretur, quique eo temeritatis pervenerunt, ut in Apostolicos nostros Vicarios ibidem degentes, quorum auctoritatem, ut religiosos viros decet, revereri debuissent, maximo cum Christiani nominis apud Ethnicos ipsos dedecore, gravique cum perturbatione illarum Ecclesiarum, excommunicationis, & suspensionis, & interdicti sententiam ferre non dubitaverint.

De quibus omnibus cum a Vicario Apostolico ad Nos essent delatæ querelæ requiem non habuit caro nostra, sed videntes tumultum in Domo Dei, in qua ne contentiones quidem Apostolus patitur, pro Summi Pastoratus officio duximus tanto malo validioribus remediis quantocius occurrendum. Ut vero cautius in re tanti momenti procederemus, Congregationem particularem nonnullorum S. R. E. Cardinalium, qui negotiis Propagandæ Fidei præpositi sunt, ad rem totam examinandam instituimus. Qui quidem examen diligenter aggressi, primo Dubium illud, an potuerit eligi in Conservatorum Superior Regularis temporarius, pro rei gravitate minime censuere statim, ac protinus definiendum, sed reservato examine ac decisione ejusmodi dubii, inter cætera pro re nata declararunt, inhærendo Constitutionibus Apostolicis, & Decretis alias editis.

1. Quod denegata Regularibus, vel dilata facultas excipiendi Confessiones, sufficiens causa non fuerit eligendi sibi Conservatorem.

2. Quod proinde qui illum ea de causa elegerint Conservatorem; in excommunicationem inciderint ad formam *c. fin. de offic. & potest. Judic. Deleg. in 6.* speciatim confirmati *in Constit. Greg. XV.* quæ incip. *SS.mus*.

3. Quod electus hujusmodi Conservator sub pœna suspensionis a divinis, ipso facto incurrenda, a Conservatoris nomine, & officio omnino abstinere se debeat, nullis, ac nullius valoris declaratis omnibus huc usque ab eo actis, & deinceps forsan agendis.

4. Demum quod graviter moneantur Regulares omnes, ut in posterum remotis partium studiis, & proprii Ordinis commodis, ad animarum salutem unice invigilent, ne tandem Sedes Apostolica tot Episcoporum querelis fatigata, privilegia olim Regularibus concessa pro incremento Missionum, quæque nunc ad earumdem perniciem tendere cernuntur, revocare cogatur; Atque ad hunc effectum, nequis esse possit ignorantiæ locus, hujusmodi Decretorum exemplar Superioribus Generalibus respective intimetur, ut eorumdem observantiam, & executionem sollicite curent.

Quæ quidem omnia cum essent a Nobis auctoritate Apostolica confirmata, hoc tamen temporis intervallo in regionibus adeo dissitis discordiarum, & scandalorum incendium nec restingui, nec temperari potuit, immo multo etiam magis auctum, ac dilatatum est, adeo, ut graves querimoniæ ad Nos usque pervenerint, negata etiam fuisse in summo vitæ discrimine Sacramenta nonnullis eorum, qui Judicis Conservatoris judicio, & censuris non obtemperassent. Quibus ex causis haud diutius differendum Dubii huc usque suspensi decisionem rata dicta Congregatio, deductis hinc inde juribus, & re mature perpensa, ac præ oculis habitis Constitutionibus Apostolicis, tum & fere communi juris Canonici peritorum consensu, ac præsertim resolutione Congr. Episcoporum, ac Regularium negotiis præpositæ, quæ ab Episcopo Turritano consulta: *An Regulares unius Conventus, Monasterii, vel Domus aliquem Priorem, Guardianum, vel quemvis alium quavis Regulari dignitate fulgentem in suum Conservatorem eligere, vel deputare possint?* die 8. Octobris anni 1617. rescripsit: *Non posse*: his, aliisque similibus Decretis inhærens die 8. Martii currentis anni, tandem in hunc modum propositum Dubium resolvit; *Consulendum Sanctissimo, ut dignetur declarare Superiores Regulares temporarios nullibi, & in nullo casu posse eligi in Conservatores: in partibus autem infidelium expedire, ut Conservatores omnino non eligantur.*

Hoc Nobis relatum exhibitumque Decretum jam satis agnovimus quoad utramque partem Apostolicis Constitutionibus consentaneum, & congruum. Jamdudum enim prædecessores nostri Bonifacius VIII. in Constitutione, quæ incipit: *Statutum*; Gregorius XV. in Constitutione, quæ incipit: *Santissimus in Christo Pater*; & Innocentius X. in litteris in forma Brevis, quæ incipiunt: *Alias a Nobis*; animadvertententes Regulares, aliosque, quibus ab Apostolica Sede generale, sive speciale privilegium concessum est; ut possint sibi Judices Conservatores eligere, sub ejusmodi privilegii prætextu Episcoporum, aliorumque Judicum ordinariam sive delegatam jurisdictionem perturbare, & electos Judices Conservatores suæ potestatis limites frequenter excedere, optimo sane consilio, dum privilegia ipsa sarta tecta esse voluerunt, certum tamen modum Judicum Conservatorum electioni, certosque fines eorumdem potestati imposuerunt, pœnis etiam adversus transgressores constitutis.

Horum igitur Summorum Pontificum Prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, de consilio Congregationis particularis supra memoratæ nonnullorum S. R. E. Card., qui negotiis Propagandæ Fidei præpositi sunt, videlicet Ven. F. Nostri Josephi S.R.E. Card. Spinelli Episcopi Ostiensis, & Sacri Collegii Decani, ac dilect. fil. nostrum S. R. E. Cardinalium Stoppani; Galli, Antonelli, & Columnæ de Sciarra; Motu proprio, ex certa scientia, & matura Nostra deliberatione, Nos in primis Constitutiones easdem Bonifacii VIII. & Gregorii XV. necnon Apostolicas Litteras in forma Brevis Innocentii X. quarum tenorem hic pro inserto haberi volumus, cum singulis declarationibus in eisdem contentis innovamus, & confirmamus; ac easdem Constitutiones, & Apostoli-

ſtolicas Litteras plenum robur, & firmitatem habere volumus, & mandamus.

Præterea, quoniam in iiſdem Conſtitutionibus cautum eſt, ut ii dumtaxat in Judices Conſervatores eligi poſſint, qui Dignitatem aut Perſonatum in Cathedrali, vel Collegiata Eccleſia obtinent, Nos eiſdem Conſtitutionibus inhærentes ſtatuimus & declaramus: non licere quibuſcumque in locis Regularibus cujuſcumque Ordinis, Monaſterii, vel Congregationis, Mendicantibus, vel non Medicantibus, etiam Societatis Jeſu, aliiſque quantumvis expreſſe, & ſpeciatim nominare eos oporteat, cæteriſque, quibus ab Apoſtolica Sede conceſſum eſt, ut Judices Conſervatores ſibi deligere poſſint, vigore cujuſcumque privilegii, cui, quatenus opus ſit, expreſſe derogamus, Præpoſitos Rectores, Provinciales, Definitores, Cuſtodes, Priores, Præfectos, Vicarios Viſitatores alioſque quoſcumque Superiores Regulares non perpetuos, ſed temporarios proprii, vel alterius Ordinis in Judices Conſervatores eligere, quos hac in parte, & ad hunc effectum in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutos non eſſe, eorumdemque electionem, etiamſi fiat, ſervata in reliquis forma Conſtitutionis Gregorii XV. ipſo jure irritam prorſus fore declaramus.

Tandem inhærentes alias decretis in Congregatione Generali de Propaganda Fide coram ſan. mem. Urbano VIII. habita die 3. Februarii anni 1640. & proſpectis etiam periculis, & ſcandalis, quæ ex electione Judicum Conſervatorum in partibus Infidelium, plerumque in animarum perniciem, & publicæ tranquillitatis, atque Eccleſiaſticæ Pacis perturbationem emergunt, juxta Decretum præfatæ Congregationis auctoritate Apoſtolica denunciamus, Regulares Mendicantes; & non Mendicantes, Monachos, & Clericos Regulares cujuſcumque Congregationis & Ordinis, etiam Societatis Jeſu, alioſque quamvis expreſſe & ſpeciatim nominare eos oporteat, privilegio ſibi conceſſo eligendi Judices Conſervatores, quouſque in partibus infidelium degunt, ac Sacras Miſſiones exercent, nullo modo expedire *ut utantur*; ſed omnes & ſingulos in offenſionibus, & cauſis, quæ ipſorum Ordines, ac privilegia tangunt, ut ad nos, & ad Apoſtolicam Sedem recurrant ut ab hac Eccleſia Eccleſiarum omnium Matre, & Magiſtra, cui nihil antiquius eſt, quam cuique ſua jura ſervare, rectum judicium, ac remedium præſtolentur.

Decernentes præſentes Noſtras Litteras, & in eis contenta quæcumque, licet Superiores quorumcumque Ordinum etiam Generales, vel Priores, itidem Generales ſeu Miſſionum, aut Miſſionarii ipſi, vel ab eis deputati, aut alii quicumque in præmiſſis ac circa præmiſſa intereſſe habentes, vel habere prætendentes ad hæc vocati, citati, vel auditi, ſive cauſæ propter quas eædem præſentes emanarint, ſufficienter adductæ, juſtificatæ, & verificatæ non fuerint, ſemper, & perpetuo validas, & efficaces exiſtere, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, ac ab omnibus inviolabiliter obſervari: ſicque, & non alias per quoſcumque Judices Ordinarios; vel Delegatos, quaviſque auctoritate fungentes, ac etiam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, etiam de Latere Legatos, dictæque Sedis Nuntios, ac Vicarios Apoſtolicos, ſeu Viſitatores quibuſvis facultatibus munitos, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere, irritum quoque, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obſtantibus Sixti V. favore Ordinum Mendicantium, & Pii V. ac Gregor. XIII. incip. *In ſupereminenti* favore Clericorum Regularium Societatis Jeſu extra Europam exiſtentium, ac quibuſvis aliis Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, necnon Ordinum, & Inſtitutorum quorumcumque etiam Juramento, Confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis Statutis, & conſuetudinibus: Privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apoſtolicis etiam Mare Magnum, vel alias quomodolibet nuncupatis, eiſdem Ordinibus, & Inſtitutis, eorumque Superioribus, & Prælatis, ac Perſonis etiam Miſſionariis in limine quoque, & actu primævæ illorum expeditionis, ac ſubinde, & ſucceſſive, etiam per quoſcumque Romanos Pontifices Prædeceſſores Noſtros, ac Sedem Apoſtolicam prædictam, & per Nos pariter quomodolibet conceſſis, confirmatis, & iteratis vicibus approbatis, & innovatis: Quibus, & aliis omnibus, quæ præſentibus quomodolibet obſtare poſſent, etiamſi de illis, eorumque totis tenoribus, ſpecifica, & expreſſa, ac individua, nec non de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, eorumque tenores pro plene, & ſufficienter præſentibus expreſſis, & totaliter inſertis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat, ſpecialiter, & expreſſe, ampliſſime, & pleniſſime, nec non opportune, & valide derogamus, & derogatum eſſe volumus, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

Ut autem præſentes Noſtræ Litteræ ad omnium notitiam deducantur, neque aliquis earum ignorantiam prætendere, aut contra eas ſe excuſare valeat; volumus, & mandamus earum exemplar Superioribus Generalibus Ordinum, Congregationum, & Inſtitutorum prædictorum, ſeu illorum Procuratoribus Generalibus in Urbe exiſtentibus, e quibus Miſſionarii quicumque extiterint, a dicta Congregatione de Propaganda Fide tradi deberi. Quodque poſt traditionem hujuſmodi omnes, & illos, quos concernunt, & concernent in futurum, perinde arctent, & afficiant, ac ſi eorum cuilibet perſonaliter intimatæ fuiſſent.

Volumus etiam, quod &c.

Nulli ergo omnino &c.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, Anno Incarnationis Dominicæ Milleſimo Septingenteſimo Sexageſimoſecundo, Nono Kalendas Maii, Pontificatus Noſtri Anno Quarto.

Additiones ex aliena manu.

Quod ait Auctor *num.*7. eligi in Conſervatores poſſe Epiſcopos, Archiepiſcopos, &c. id hodie pacificum 32

tum haud est; si existant ea in Diœcesi Judices Synodales, idque quia Gregorius XV. Constitutione
33 sua incipien. *Sanctissimus*, demandavit, ut nonnisi Judices Synodales in Conservatores eligi queant; Vide S. M. Benedictum XIV. *de Synod. Diœces. lib.4.*
34 *cap.6. num.4.* Deficientibus vero Judicibus Synodalibus non videtur dubitandum, quin eligi in Conservatores possint Episcopi, Archiepiscopi &c. dummodo eligatur Episcopus in sua Diœcesi; Idem Summus Pontifex, ubi supra.

Articulus II.

Quo ad ea, quæ concernunt Conservatorum Officium, & Jurisdictionem.

1 Conservatorum officium est defendere eos, quibus sunt concessi, a manifestis injuriis, molestiis, & violentiis, & in propriam rerum, & jurium possessionem conservare, *cap. Statuimus 1. de offic. delegat. in 6. & cap. Hac constitutione 15. eod. in 6.* Unde Conservatores potissimum dantur Regularibus ad tuendum eorum personas, bona, & jura, sub quibus eorumdem continentur privilegia, exemptiones, & immunitates, ut notat Glossa *fin. in d.c. Statuimus*; Pignatell. *tom.10. consult.96. num.8.*
2 & alii passim. Hinc Conservatores defendere possunt, & debent Regulares nedum in caussis, in quibus ipsi Regulares rei existunt, ut videbatur innuere d. Constitutio Gregoriana incip. *Sanctissimus sub §.9.* sed etiam in caussis, in quibus Regulares actores extiterint, si isti agendo petant, ut defendantur a manifestis injuriis, quæ de facto illis inferuntur, dum a suis possessionibus dejiciuntur, & propriis bonis frui, aut uti impediuntur, ut declaravit Sac. Cong. Conc. ad quam post dictam Gregorianam fuit habitus recursus, & propositum fuit ei sequens dubium: *An per allegata verba* (id est d. Gregorianæ sub *§.9.*) *sublata sit facultas, quam habent Conservatores defendendi Regulares, & alios a manifestis injuriis, & violentiis, quæ illis de facto inferuntur, dum a suis possessionibus dejiciuntur, & propriis bonis frui, aut uti impediuntur.* Ad quod Sacr. Congregat. respondit ut sequitur: *Sacr. Congr. Cardinalium Conc. Trident. Interpretum censuit ejusmodi verbis minime sublatam fuisse facultatem, quam habent Conservatores defendendi Regulares a manifestis injuriis, ac violentiis, dummodo observent formam præscriptam a Constitut. Innocent. IV. & Bonifac. VIII. relatis in cap.1. & fin. de offic. Delegat. in 6.*

Cosmus Cardinalis de Torres. Loco ✠ Sigilli. Prosper Fagnanus Sac. Congregat. Secretarius.

Romæ in Typographia R. Cameræ Apostolicæ 1624.

3 Conservatores Regularium non nisi de manifestis injuriis, atque violentiis cognoscere possunt; *c. Statuimus 1. de offic. Delegat. in 6. & cap. Hac Con-*
4 *stit. 11. eod. in 6.* Injuria autem generaliter dicitur omne id, quod non jure fit, *Inst. de injur. in princ.* & Canonistæ communiter *in cap. Statuimus*; quamobrem omne illud dicitur injuria, quo jus alterius of-
5 fenditur, nec fieri potest nisi injuste. Violentia vero est, cum quis vim alteri infert; Violentia enim superaddit injuriæ vim, sive impetum, ut notant communiter Doctores *in c. Si quis suadente 17. q.4.* Et tunc injuria, & violentia dicitur manifesta, quan- 6
do ita notoria, & patens est, ut nulla probabili tergiversatione celari possit. Conservatores Regu- 7
larium non possunt cognoscere de iis, quæ Judicialem indaginem requirunt, textu expresso *in d. c. Statuimus 1. de offic. Deleg. in 6.* ibi: *Nec ad alia, quæ Judicialem indaginem exigunt, suam possint extendere potestatem.* Indago autem judicialis est inquisi- 8
tio, seu examinatio, quæ Juris ordine servato, habetur in casibus dubiis ad veritatem inveniendam, nec non justum, rectumque proferendum judicium; Glossa *in d.c. Statuimus, verb. indaginem*, & ibid. Canonistæ communiter: quoniam indagare, ex quo indaginis nomen deducitur, est diligenter inquirere, ac scrutinari, ut recte notat Moneta *de Conservator. c.7. num.76.* & alii passim. Unde Conservato- 9
res si de aliis, quam de manifestis injuriis, & violentiis cognoscere præsumpserint, seu ad alia, quæ judicialem indaginem exigunt, suam extenderint potestatem, eo ipso pœnam suspensionis ab officio per annum incurrunt, & pars, quæ hoc fieri procuraverit incurrit sententiam excommunicationis, textu expresso *in d. c. Hac Constitutione 15. de offic. Deleg. in 6.* ibi: *Decernimus, ut si de aliis; quam de manifestis injuriis, & violentiis scienter se intromiserint, seu ad alia, quæ judicialem indaginem exigunt, suam extenderint potestatem; eo ipso per unum annum ab officio sint suspensi; Pars vero, quæ hoc fieri procurabit, sententiam excommunicationis incurrat, a qua non possit absolvi, nisi ei, quem sic fatigavit indebite, primo satisfaciat integraliter de expensis*; Et sic etiam expresse habetur in d. Constit. Gregoriana incip. *Sanctissimus §.11.*

Possunt tamen Regularium Conservatores in co- 10
gnitione violentiarum, & injuriarum manifestarum adhibere indaginem illam judicialem, quæ in notoriis adhiberi solet; Sic Canonistæ communiter *in d. c. Statuimus 1. de offic. delegat. in 6.* Caussæ enim in notoriis, manifestisque injuriis, ac violentiis absque indagine aliqua sæpe expediri nequeunt; quando autem jurisdictio aliqua committitur, omnia illa, sine quibus explicari nequit, demandata censentur; *l.2. ff. de jurisd. omn. Judic. cap. Præterea 5. & c. Suspicioni 39. de offic. & potest. Jud. Delegat.* Quomodo enim Judex Conservator delinquentes in notoriis, manifestisque injuriis, punire posset, nisi eos citare, citatos, ac contumaces in expensis condemnare posset? In casu igitur, quo injuria notoria negetur, & ex negatione res sub dubio remaneat, nec clare de notorietate appareat, tunc poterit Conservator ante omnia summarie examinare, an violentia, seu injuria, de qua agitur, notoria fuerit, & probationes recipere ad videndum, an suæ sit jurisdictionis, & si jam notoriam repererit, procedat, alias desistat, quia non habet jurisdictionem defendendi injurias, & violentias simpliciter, sed solum qualificatas notorietate; Glossa & Canonistæ communiter *in dict. c. Statuimus*, Moneta *de Conservatorib. c.7. a n.82.* Barbosa *de offic. & potest. Episcop. part.3. allegat.106. num.20.* aliique passim. Quando reus fatetur inju- 11
riam, seu violentiam, & qualitatem ipsius fuisse notoriam, tunc Conservator potest statim procedere, absque ulla examinatione de notorietate, quia sive in rei veritate injuria fuerit notoria, sive non, sem-

per processus validus erit, nam sufficit partis confessio, ut per illam injuria dicatur notoria, & de notorietate appareat, licet aliter illa non probetur; juxta reg. text. *in c. Vestra* 7. ubi Glossa *verb. Non diffitetur*; *& c. Quæsitum* 10. *de cohabitat. Cler. & cap. Cum clim* 24. *de verbor. significat.* cum multis, de quibus Mascard. *de probationib. concl.*1107. *num.*2. Farinac. *in praxi Criminal. tom.*1. *qu. num.*31. 32. Barbosa *loc. cit. num.*21. Moneta *l. c. num.*150. Passerin. & alii passim.

12 Conservatores Regulares suæ curæ commissos defendere possunt nedum ab injuriis, & violentiis illatis, sed etiam a probabiliter inferendis; Glossa *in d. c. Statuimus verb. Descendere*, & ibi Monachus *num.*5. Franch. *num.*7. Domin. *num.*13. Joann. Andr. & alii Canonistæ; Silvester *verb. Conservator. num.*3. Lezana *num.*23. Azorius *tom.*2. *lib.*5. *c.*31. *qu.*9. Miranda *tom.*2. *manual. q.*47. *art.*7. *conclus.*4. Barbosa *l. cit. num.*34. Molina *tom.* 6. *q.*29. *num.*2. & alii passim.

13 Immo Conservatores Regularium possunt ipsos defendere a violentiis, seu injuriis inferendis non solum aliis modis, sed etiam proferendo generalem excommunicationis sententiam in eos, qui illas fecerint, vel commiserint, dicendo v. g. excommunico omnes, qui talem Conventum, vel Domum Regularem violenter cum armis intraverint, vel aliquod notabile damnum, & notoriam injuriam, seu violentiam ipsis Regularibus locis, & personis attulerint; Glossa *in d. c. Statuimus, verb. Defendere.* & ibi Franch. *num.*6. & omnes supra citati, & colligitur ex reg. text. *in c. A nobis* 21. *de sentent. excomm.* ibi: *Quisquis furtum fecerit*; *& cap. Dilecto* 6. *eod. tit. in* 6. cum traditis a Covarruv. *cap. Alma Mater q.*1. *§.*10. *num.*1. Guttier. *Canon. lib.*1. *cap.*6. *num.* 20. Suar. *tom.*5. *de censur. disput.*3. *sect.*4. *a num.*4. Nid. *de Conservatoribus c.*3. *particula* 1. *num.* 27. *& sequent.* Barb. *loc cit. num.*34. & alii, qui solide probant posse Judices Ecclesiasticos, ubi aliquod grave crimen probabilibus conjecturis committi timetur, ad illud impediendum caute generalem pronunciare excommuni-
14 cationem in eos, qui illud commiserint. Nec obstat prohibitio expressa *in c. Romana* 5. *de sent. excomm. in* 6. *§. caveant*, ratione cujus videtur talem generalem excommunicationem hodie ferri non posse, Non obstat, inquam, quia prohibitio, seu potius admonitio illius textus locum non habet, ubi juxta intervenit caussa, sicuti aperte, & expresse declarat idem textus in versic. *Nisi* &c. ibi, *aut alia rationabilis caussa subsit*; quæ justa caussa revera manifeste intervenit, ubi violentia inferenda timetur, cui Conservator intendit occurere, ut bene agnoscunt Monachus *in d. c. Statuimus n.*5. Guttier. *Canon. lib.* 1. *c.*4. *num.* 20. Suarez. *d. sec. a num.*4. Sayr *de censuris lib.*1. *c.* 9. *a num.*28. Barbosa *loc. cit num.*35.

15 Conservatores Regularium possunt per censuras Ecclesiasticas, aliaque juris remedia procedere contra Episcopos, aliosque judices ipsorum officium impedientes; Moneta *de Conservatoribus cap.*8. *num.*245. Barb. *loc. cit. num.*37. Nidus *de Conservat. cap.*8. *partic.*4. Passerinus. & alii. Et deducitur clare *ex cap. Quia Pontificali* 2. *de offic. delegat. in* 6. ibi: *Ut cum a Judicibus, vel Conservatoribus a Sede Apostolica deputatis contra eos ad coactiones aliquas, sive pœnas fuerit procedendum, gradus, & modestia in hujusmodi processu servetur*; quibus verbis manifeste supponitur, Conservatores agere, & procedere posse contra etiam Episcopos; *& ex Clementina unica de excessibus Prælatorum*, ubi inter alios excessus, etiam iste enumeratur, ibi: *Processus juste factos, seu sententias juste latas a Delegatis Sedis Apostolicæ, vel a Conservatoribus pro exemptis, pubblicari, seu executioni mandari, a suis subditis non permittunt*; ubi Gloss. expresse dicit: *Per hoc possunt a Delegatis, vel Conservatoribus puniri, cum illorum jurisdictionem impediant*; *de offic. delegat cap.*1. Licet autem Conservato- 16
res Regularium ex adductis juribus facultatem habeant procedendi per Censuras Ecclesiasticas etiam contra Episcopos, & nonnulli Regulares specialibus super hoc Sedis Apostolicæ privilegiis sint muniti, ut Religiosi Societatis Jesu ex Constit. Gregorii XIII. incip. *Æquum reputamus §.*3. tamen quia in his coactionibus, & pœnis Pontificali Dignitati plurimum deferendum est; *cap. Sane* 11. *c. Pastoralis* 27. *de offic. & potest. Judic. Delegati*; *cap. Quia Pontificali* 2. *eod. in* 6. *& c. Quia periculosum* 4. *de sententia excommunicationis in* 6. æquum est ut Conservatores non de facili & præcipitanter contra Episcopos sententiam excommunicationis proferant sed si contingat Conservatores procedere contra ipsos, ac contra eos ferre Censuram, debent modestiam, & reverentiam debitam adhibere, & servare ordinem præscriptum *in dicto cap. Quia Pontificali*, quod scilicet *Primo*, a Conservatoribus interdicatur Episcopis ingressus in Ecclesiam, vel Sacerdotale officium. *Secundo*, ut suspendantur ab officio. *Tertio*, contra eos Ecclesiastica censura aggravetur, nisi forte aliud fieri suaserit nimiæ contumaciæ protervitas, ut patet ex præcisis verbis *d. c. Quia Pontificali* ibi *Quia Pontificali dignitate præditis ob reverentiam sacri officii, quod exercetur, plurimum deferre convenit, & eos plus aliis honorari decet*; *Ut cum a Judicibus, vel Conservatoribus a Sede Apostolica contra eos ad coactiones aliquas, seu pœnas fuerit procedendum, gradus, & modestia in hujusmodi processu servetur*; *Ita quod* (*eis condigna quadam reverentia supportatis*) *ingressus primo ipsis Ecclesiæ, vel Sacerdotale interdicatur ministerium, ac deinde ab officio suspendantur*; *subsequenter aggravetur censura Ecclesiastica contra eos*; quæ ultima verba exponens Glossa inquit, *quia scilicet, injurias, & contumeliosa verba Episcopus in Judicem profert.* Hinc ju- 17
vat adducere resolutionem Sacræ Congregat. Conc. in Januen. 30. Februarii 1723. in qua propositis tribus sequentibus dubiis.

1 *An Conservator Ven. Collegii PP. Societatis Jesu Civitatis Januæ, tam in casibus, quam extra casus manifestæ violentiæ, vel injuriæ possit procedere, sive PP. Societatis sint Actores, sive Rei?*

2 *An pendente aliqua Lite coram Ordinario Metropolitano semel introducta cum PP. Societatis Jesu post eorum consensum in jurisdictionem, liceat eisdem convolare ad Judicem Conservatorem?*

3 *An in supradicta caussa Litis jam introductæ, ut supra inhibitio Conservatoris, si quæ fiat Ordinario,*

nario, & parti, illiusque succesiva decr. annullativa Actorum ab Ordinario post d. inhibitionem factorum, sit attendenda?

Ad 1. responsum fuit, Affirmative, in casibus tantum manifestæ violentiæ, & injuriæ, & quando PP. sunt Rei.

Ad 2. vero & 3. Negative.

18 In dubiis de jurisdictione inter Episcopos & Conservatores suspendendus, est processus, & non potest ultra procedi in caussa, sed eligendi sunt Arbitri, qui controversiam decidant, text. expresso in Concilio Trident. *sess.14. cap.5. de reform.* & expresse etiam in d. Gregoriana incip. *Sanctissimus §.10.* ibi: *si qua vero inter Judices Conservatores hujusmodi, & locorum Ordinarios controversia super competentia jurisdictionis orta fuerit, nequaquam in caussa procedatur, donec per arbitros in forma juris electos super jurisdictionis competentia fuerit judicatum.* Et sic Barbosa *de offic. & potestat. Episcop. pag.3. alleg.106. num.27.* &
19 alii communiter. Quando controversia est super competentia jurisdictionis, & sub hoc prætextu Episcopus Conservatorem impedit, non potest Conservator procedere contra Episcopum per Censuras, quia ex Trid. & d. Gregoriana mox citata non potest tunc ultra procedi in caussa, donec per Arbitros in forma juris electos sit controversia decisa; Pasqual. *ad Laur. de Franch. num.833.* Borbastren. *in Pastor. p.p. claus.* 10. Nidus *de Conservator. cap.8. partic.6. num.2.* cum
20 Passerino *num.130.* & alii communiter. In necessitate autem, quando partes non conveniunt in arbitrorum electione, vel alias nequit per Arbitros concorditer controversia competentiæ jurisdictionis terminari; eligendus est tertius Arbiter, cum quo in certum breve tempus super jurisdictione controversiam terminare procurent; *cap. Suspicionis 39. de offic. & potest. Judic. delegat. c. cum Speciali 41. de appellat. in 6.* Et sic. Cevall. *tom.4. q.897. num. 777.* Passerin.
21 *num.244.* Nid. *loc. cit. num.6.* & alii passim. Sic etiam si Conservator Regularium recusetur ut suspectus, pro ut recusari posse, etiam in notoriis probat textus *in c. Quod suspecti 15. caus. 3. q. 5.* ibi: *Et si manifesta sibi officiant crimina*; ubi Glossa inquit, *arg. Quod in notorio crimine, etiam Judex recusatur; & cap. Judex 5. de offic. delegat in 6.* & tradit Barb. *l.c. num.32.* cum pluribus aliis; tunc ipse Conservator recusatus poterit partes compellere ad eligendos Arbitros; coram quibus caussa recusationis probetur, & decidatur, assignabitque eisdem arbitris terminum competentem, intra quem caussam recusationis determinent, compelletque ipsos Arbitros, ut advocent sibi tertium, si ipsi discordes fuerint, ut probatur *in d. c. Suspicionis; c. Cum speciali & c. Legitima sub num.20. cit.*

22 Conservatores Regularium non tenentur uti Notario Curiæ Episcopalis, sed possunt assumere quemcumque Notarium sibi benevisum; Nidus *loc. cit. cap. 10. particul.1. num. 10.* cum Passerin. *num. 52.* & Cesped. *dub.318. num.12.* ex Peyrino, quod est commune omnibus Delegatis, & sic etiam Card. de Luca *de jurisd. disc.4. num.14.* ubi post *num.2.* refert decretum Sac. Congreg. Concilii *emanatum in una Faventina*
23 17. *Decembr.* 1667. Conservatores Regularium possunt vices suas aliis committere, & in totum alium subdelegare, & substituere; Moneta *de Conservatorib. cap.7. num.58.* Nidus *l. c. cap. 2. partic.4. num.2. & sequent. & cap.11. particul. 1. n.1.* Miranda *tom.2. q.47. art.3.* Tamburin. *tom. 3. disp.17. q.1. num. 6.* Lezana *part.2. cap.10. num.26.* Confect. *in summar. privileg. mendicant. tit. 4. cap. 7.* Candid. Brugnol. *tom.4. c.19. num.13.* Rodericus *q. 65. art.18.* Sorbus *in compend. verb. Conservator.* Fagnan. *in cap. Si Clericus de for. competent. num.42.* Bordon. *resolut.95. num 9.* Passerin. *num.78.* Peyrin. *num.5.* & alii contra Donatum, Antonell. & alios. Et hæc nostra conclusio habetur ex dict. Constitutione Gregorii XV. 24
incip. *Sanctissimus §.2.* ubi expresse dicitur, *Conservatores hujusmodi sive principales, sive subrogati &c.* & *§.11.* ubi innovat Constitutionem Bonifacii VIII. incip. *Hac Constitutione* ibi: *Juxta formam alterius Constitutionis ejusdem Bonifacii Prædecessoris, quæ incipit, Hac Constitutione, quam Sanctitas sua in omnibus, quæ præsenti Constitutioni non adversantur, innovavit, & innovat*; In dicta autem Constitutione Bonifacii VIII. *cap. Hac Constitutione 15. de offic. delegat. in 6.* habetur quod Conservatores subdelegare possint, si hoc sit eis ex beneficio litterarum Apostolicarum concessum, ut patet ex verbis ipsis, quæ adversarii pro se adducunt, ibi: *Vices quoque suas (citationibus, sententiarum denunciationibus dumtaxat exceptis, quas per alios valeant exercere) nulli alii committere possint, nisi hoc eis competierit ex beneplacito litterarum*, ubi nota hæc ultima verba; Atqui Regularium Conservatores privilegium istud subdelegandi habent a variis Summis Pontificibus, & signanter a S. Pio V. Constitutione incip. *Ad hoc nos Deus*, ibi: *Discretioni vestræ per præsentes mandamus, quatenus vos, vel duo, aut unus vestrum per vos, vel alium, etiamsi sint extra loca, in quibus estis deputati Conservatores & Judices*, & a Gregorio XV. d. Constit. incip. *SSmus* per illa jam adducta verba: *Conservatores hujusmodi, sive principales, sive subrogati*; ergo stat clarum posse Conservatores Regularium etiam in totum subdelegare, vel alium substituere; Non enim in d. Constitutione Bonifacii VIII. relata *in cap. Hac Constitutiones 15. de offic. delegati in 6.* cui tam fidunt adversarii, prohibetur absolute omnibus Conservatoribus subdelegatio, sed illis dumtaxat, qui subdelegandi privilegium non habent ex litteris Apostolicis, inter quos non comprehenduntur Regularium Conservatores, qui tale privilegium habent ex variis Pontificiis concessionibus, ut supra fuit ostensum.

Subconservatores, seu subdelegati, & substituti 25
a Conservatoribus debent habere omnes qualitates ad Conservatores requisitas: *c. Hac Constitutione 15. de offic. delegat. in 6.* ibi: *Sed tunc, nisi intra Civitates, seu Diœceses, in quibus fuerint deputati, & personis tantum, quæ superius sunt expressæ.* Et idem statuitur in d. Gregoriana incip. *SSmus §.2.* ibi: *Statuit, & decrevit, ut Judices Conservatores hujusmodi, sive Principales, sive subrogati, eligi, nominari, aut deputari non possint, nisi non solum habeant qualitates requisitas &c.* Et sic tenent Fermosin. *in c. Si Clericus, de foro comp. quæst.12. n.460.* Fagnan. *ib. n.42.* Moneta *de Conservatorib. c.7. n.65.* Tamburin. *tom. 3. disp.17. qu.1. n.6.* Nidus *loc. cit. c.11. partic 1. n.2.* Lezana *n.26.* Peyrin. *ad d. Constitut. Gregorii XV. n.3.* Passerin. *n.79.* Candid.

did. Brugn. *loc.cit.* & alii. Et ratio est, quia subdelegatus debet esse ejusdem qualitatis, ac conditionis, cujus est delegatus, ac talis, cui possit delegari; *cap. Statutum* 11. *§. in nullo, de rescript. in 6.* Glossa *in cap. Hac Constitutione* 15. *de offic. delegati in 6. §. vices quoque*. Unde Conservatores non possunt vices suas committere in casibus, in quibus subdelegare possunt, nisi personis illis, quæ in Conservatores eligi possent, & de quibus abunde fuit
26 dictum *articul.* 1. *à num.* 6. *usque ad num.* 16. Conservatores, qui aliis vices suas subdelegarunt, possunt ab ipsis subdelegatis causam ad se avocare; dummodo tamen jurisdictio revocetur a subdelegatis, ante quam ipsi subdelegati jurisdictione eadem uti cœperint; *cap. Quamvis 6. de offic. delegati in 6.* Et dicuntur hac uti cœpisse per solam citationem; Glossa *in dict. cap. Quamvis 6. de offic. delegat. in 6.* Nidus *l. cit. cap.* 11. *particul.* 1. *num.* 6.
27 Moneta *loc. cit. cap.* 10. *n.* 56. & alii. Officium Subdelegati, seu Subconservatoris expirat per mortem naturalem Conservatoris, *l. Et quia §. ideoque, de jurisdict. omn. Judic.* ubi generaliter dicitur, quod si is, qui mandavit jurisdictionem, decesserit, antequam res ab eo, cui mandata est jurisdictio, geri cœperit, mandatum solvitur, & ratio est, quia jurisdictio non transit efficaciter in delegatum, aut subdelegatum, sed manet penes delegantem, vel subdelegantem; *cap. Quamvis 6. de offic. delegat. in 6.* Glossa *ib. verb. efficaciter.* Nid. *loc. cit. num.* 11. &
28 alii passim. Et hæc ratio locum habet etiam in morte civili, vel quia officium ipsius terminet per lapsum temporis præfixi, vel quia Conservator privatus sit tali officio, quia jurisdictio Subdelegati, seu Subconservatoris est accessoria, ideoque corruit corruente principali; *arg. cit c. Quamvis*, & Glossa *ib.* Moneta *loc. cit. cap.* 10. *n.* 26. Nid. *loc. cit. num.* 11.
29 *&* 12. & alii. Per excommunicationem autem, vel suspensionem Conservatoris, vel etiam ipsius subdelegati, vel subconservatoris, non expirat in Subdelegato, seu Subconservatore jurisdictio: sed solum suspenditur, donec Conservator, vel Subconservator absolvatur; Moneta *loc. cit. n.* 384. Nid. *loc. cit. n.* 13. & alii.

30 Notorius debitor Regularium coram eorum Conservatore conveniri potest; Moneta *de Conservatorib. c.* 7. *n.* 268. Portel. *in dub. Regul. verb. Conservator*; Roderic. *t.* 1. *q.* 65. *art.* 12. Diana *in opere Coord. p.* 19. *tract.* 2. *resol.* 270. Peyrin. *ad Constitut.* 5. *Greg. XV. §.* 6. *n.* 50. Nid. *de Conservator. c.* 4. *particul.* 3. *n.* 1. Lezana *loc. cit. num.* 63. Passerin. *n.* 133. & alii passim.
31 Et ratio est, quia debitor notorius solvere nolens Regularibus, injuriam manifestam facit, injuria enim est omne damnum culpa illatum; *l. prim. ff. de injur.* & Conservatores Regularium sunt præcipue eis concessi ad ipsos defendendos a manifestis injuriis; *cap. Statuimus* 1. *& c. Hac Constitutione* 15. *de offic. delegat. in 6.* & gaudent facultate defendendi Regulares a manifestis injuriis, & violentiis, quæ illis de facto inferuntur, dum a suis possessionibus dejiciuntur, propriisque bonis frui, vel uti impediuntur, ex Decreto Sacræ Congreg. Concil. relato supra *sub n.* 2. adeoque possunt procedere contra notorios debitores Re-
32 gularium. Tunc autem esset debitum notorium, si debitor fateretur debitum, & negaret se solvere velle, vel si debitum per instrumentum, ac testes omni exceptione majores constaret, etiamsi a debitore negaretur; in præsenti enim injuria, nedum sumitur pro contumelia, vel convitio, sed pro omni eo, quod fit contra jus, & est in damnum Monasterii; *Instit. de injur. in princip.* & Canonistæ communiter *in d. c. Statuimus*; quia omne illud dicitur injuria, quo jus alterius offenditur, nec fieri potest nisi injuste; Joan. de la Crux *de stat. Rel. l.* 2. *c.* 10. *dub.* 5. *concl.* 2. Diana, & Nid. *l. c.* & alii. Quando Regulares sunt debitores Laicis, vel Clericis sæcularibus, non possunt conveniri coram Ordinario, sed conveniendi sunt coram suo Superiore, vel Conservatore; Guttier. *lib.* 2. *pract. c.* 10. Fermosin. *in c. Si Clericus q.* 12. *n.* 40. *de foro compet.* Bordon. *resolut.* 95. *num.* 20. Cevall. *de commun. contra communes quæst.* 897. *num.* 813. Passerin. *num.* 133. Nid. *c.* 4. *partic.* 4. *n.* 3. & alii. Dispositio enim Constitutionis Innocentii V. incip. *Volentes*, editæ in Generali Concilio Lugdunensi, & Conc. Trident. *sess.* 7. *cap.* 14. quæ fundamentum præbere videtur opinantibus in contrarium, non comprehendit Regulares, ideoque juxta eorum privilegia coram suis Superioribus, vel Conservatoribus sunt conveniendi, ut testatur resolutum a Sacra Congreg. Concilii, Aldrete *in alleg. pro omnimoda Regul. exemptione p.* 1. *c.* 7. *num.* 2. & Barbosa *super Trident. sess.* 7. *cap.* 14. *n.* 2. *& de offic. & potest. Episcop. p.* 3. *alleg.* 105. *n.* 23. his verbis: Sac. Card. Congreg. Concil. Trident. interpretum *declaravit, neque constitutione in Generali Concilio Lugdunensi edita, quæ incipit Volentes, neque Decreto ejusdem Concilii sess. 7. de reform. c. 14. comprehendi Regulares, ideoque juxta eorum privilegia coram suis Superioribus, vel Conservatoribus esse conveniendos.* Et sic Regulares 35
pro contractibus, vel debitis, si intra Monasteria maneant, conveniendi sunt coram suis Superioribus, vel Conservatoribus, non autem coram Ordinariis, aut alibi. Ita fuisse decisum a Sacra Congregatione Concilii refert Narbona *leg.* 59. *gloss.* 1. *num.* 230. *tit.* 4. *l.* 2. *Recopilat.* & Barbosa *super Trident. sess.* 7. *cap.* 14. *num.* 2. Ordinariis enim conceditur jurisdictio conveniendi coram se Regulares solum quando ipsi Regulares Judicem Conservatorem non habent; ut in pœnam post Gregor. XIII. statuit Gregorius XV. Constitutione incip. *Sanctissimus §.* 7. contra ipsos Regulares, qui Conservatorem non elegerunt, ut coram Ordinariis conveniri debeant; & censuit Sacra particularis Congregatio deputata ab Innocentio X. 16. *Aprilis* 1648. *ad sextum dubium*, conceptum his verbis: Sexto: An Regulares prædicti gravati ære alieno, vel ad ratiocinia, vel testamentorum executores possint conveniri coram Ordinario, si Conservatores non nominaverint intra tempus habile ab Ordinario præscriptum? *Respondit: Regulares in Causis præfatis coram Ordinario loci esse conveniendos, si ad præscriptum Constitut. San. mem. Gregor. Conservatores non elegirint, ipsumque electionis documentum intra prefinitum tempus in actis Curiæ ipsius Ordinarii non exhibuerint*, & confirmavit ipse Innocentius X. 14. *Maii* 1648. Constitut. incip. *Cum sicut accepimus*.

Conservatores Regularium cognoscere possunt de 36
injuriis factis servis, familiaribus, Syndicis, & Procuratoribus ipsorum, in quantum talibus reduplicative; ut colligitur ex variis Constitutionibus Pontificiis

ficiis pro concessione Conservatorum Regularium editis, & signanter ex Constitut. S. Pii V. incip. *Ad hoc nos Deus*, in qua concessit Conservatoribus a Dominicanis electis, ut possint procedere *adversus inferentes eis, aut eorum Procuratoribus, agentibus servitoribus, & familiaribus in præmissis, & eorumdem aliquo molestias, injurias, gravamina &c.* quæ concessio si intelligatur de injuriis, ac violentiis manifestis, non videtur sublata per d. Gregorianam incip. *Sanctissimus*; non enim adduci potest Clausula aliqua d. Gregorianæ derogatoria Piani privilegii, ut eam legenti patet; Item ex constitutione Clementis VII. incip. *Dum consideramus*, pro Minoribus de Observantia edita, ubi sic præcise statuit: *Ut in quibusvis caussis, & rebus ipsos Syndicum & Procuratores concernentibus, civilibus, criminalibus, & mixtis, nonnisi coram Judicibus Conservatoribus Domorum illarum, quarum ipse Syndicus, & Procurator fuerit, de justitia respondere teneatur*. Quæ Constitutio Clement. VII. quantum ad Syndicos, & Procuratores, una cum variis S. C. C. decretis fuit confirmata ab Innoc. XI. 19. *Junii* 1686. Constitut. incip. *Alias pro parte*. Et sic tenent Passerin. *in cap. Hac Constitutione* 15. *de offic. delegat in* 6. *num.* 177. Roderic. *tom.* 1. *q.* 65. *art.* 17. *& tom.* 3. *q.* 39. *art.* 4. Portell. *in verb. Syndicus num.* 5. Gasarub. *in compend. privile. verb. Procuratores Fratrum n.* 13. Lezana *p.* 2. *cap.* 10. *a n.* 65. Anton. a Spiritu Sancto *in direct. Regul. tom.* 1. *disp.* 1. *sect.* 4. *n.* 219. Villalobos *part.* 2. *tract.* 35. *diff.* 6. *n.* 9. Nidus *loc. cit. cap.* 5. *partic.* 4. *n.* 1. *&* 10. & alii passim.

37 Et hujusmodi privilegia respectu injuriarum, quæ fiunt servis, familiaribus, Syndicis & Procuratoribus, in quantum talibus reduplicative, certum est non esse abrogata, quia non continent nisi id, quod est de jure communi decernente, quod injuria facta servo, familiari, aut cuique in principalem redundet; qua de caussa Conservator Ecclesiæ cognoscere potest, cum injuria servis Ecclesiarum illata, Ecclesiis ipsis irrogetur; *c. Ecclesiarum Servos* 69. *caus.* 12. *quæst.* 2. *cap. Nullus Judicum* 2. *de foro compet.* quod est generaliter verum, quotiescumque caussa injuriæ servi Dominum respicit; Nidus *l. c. num.* 11. Passerin. *l. c. n.* 173. & apud ipsum Farinac. *p.* 3. *prax. q.* 105. *inspect.* 6. & alii.

38 Regulares quicumque in casu, quo Episcopus præcipiat decreta aliqua Concilii Tridentini ab ipsis observari, non possunt eligere Conservatores sub prætextu, quod hujusmodi præcepta infringant sua privilegia. Sic expresse censuit Sacra particularis Congregatio deputata ad primum dubium conceptum his verbis: Primo, an in casu, quo Episcopus præcipiat Decreta aliqua Concilii Tridentini a Regularibus observari, & executioni demandari, Regulares quicumque, etiam Societatis Jesu, sub prætextu, quod hujusmodi præcepta infringant sua privilegia, possint eligere Conservatores? *Congregatio respondit, si Episcopus præcipiat Regularibus etiam Soc. Jesu, ut Decreta aliqua Conc. Tridentini observent, ac exequantur, illis casibus, in quibus per ipsum Concilium, vel Constitutiones Apostolicas, Regulares exempti subjiciuntur jurisdictioni Episcopi, minime licere ipsis Regularibus ob eam caussam Conservatores eligere.* Nec Regularibus possunt Conservatores Judices assignare, quando Ordinarius procedit juris ordine servato adversus Regulares in casibus, in quibus per Concilium, vel Constitutiones Apostolicas ipsi subjiciuntur, ut in terminis censuit dicta deputata particularis Congregatio in responsione ad secundum dubium conceptum ut sequitur; Secundo; An quando Ordinarius procedit juris ordine servato adversus Regulares 39
prædictos in casibus, in quibus per Concilium, vel Constitutiones Apostolicas ipsi subjiciuntur, possint Conservatores Judices assignare? *Respondit, ut ad proximum, non posse*. Quod utrumqumque decretum fuit confirmatum cum variis aliis ab Innoc. X. 14. *Maii ejusdem anni* 1648. Constitut. incip. *Cum sicut accepimus*. Conservatores, quando sunt Presby- 40
teri sæculares tam in civilibus, quam criminalibus, seu mixtis subjiciuntur loci Ordinario, ut absolute respondit Sacra Congregat. Concil. *in Faventina* 17. *Decemb.* 1667. *ad quartum*, apud Cardinal. de Luca *de jurisdictione disc.* 4. *num.* 2.

Additiones ex aliena manu.

De Conservatoribus anno 1743. integrum tracta- 41
tum edidit P. Petrus Maria Forti Societatis Jesu. *At non multum* (inquit *S. M.* Benedictus XIV. *de Synod. Diœcesan. lib.* 4. *c.* 6. *num.* 4.) *huic Auctori fidendum est, quoniam multis in locis, sed præsertim artic.* 21. *Judicum Conservatorum jurisdictionem ultra limites protendit a Sacris Urbis Congregationibus eisdem præscriptos.*

CONSTITUTIO UNIGENITUS.

SUMMARIUM.

1 *Quibus causis edita Constitutio hæc fuerit, quantaque maturitate excussæ propositiones in ea damnatæ.*

2 *Calumnia de sententiis SS. Augustini, & Thomæ in Constitutione* Unigenitus *damnatis a Clemente XI. & aliis Pontificibus explosa.*

3 *Decretum Concilii Provincialis Romani anno* 1725. *celebrati de observantia istius Constitutionis* ad n. 6.

7 *Præcipuæ Constitutionis a Clemente XI. & Successoribus occasione Constit.* Unigenitus *editæ.*

(*) QUæ causæ Clementem XI. ad istam Constitu- 1
tionem, quam legere poteris verb. *Propositiones damnatæ* num. 34. edendam impulerint, quantaque maturitate propositiones in ea damnatæ excussæ fuerint, narrat accuratissimus Petrus Polidorius de vita & rebus gestis Clementis XI. lib. IV. num. XXXVI. scribens: „ Præterito cadente sæculo „ Lutetiæ Parisiorum opus gallico sermone scriptum, „ variisque diffusum voluminibus vulgatum fuerat, „ morum doctrinam e sacris novi Testamenti libris variis animadversionibus, & scholiis exponens: quod alibi nativo descripto titulo meminimus, Nullum id præsignabat Auctoris nomen, „ audiebat tamen, eratque (ut in superiori libro obiter notatum) Pascasii Quesnelli qui in Parisiensi „ natus Diœcesi, Presbyterorum cœtui Oratorii Domini Jesu constituto a Petro Bercello, postea Car- „ dina-

„ dinale, nomen dedit, Ingenium intemperans opi„ nandi confidentia fovens, vel primis litterariis in „ vulgus emissis fœtibus, triste futuri præsagium „ expressit. Damnatæ ab Ecclesia Janfenianæ do„ ctrinæ addictus, eam vafre, ac quo potuit modo „ lectoribus obtrusit: dilatavit, etiam, provexit„ que. Hinc gravis illa, qua in Galliis, & Belgio apud „ Orthodoxos premebatur invidia, miserum in „ modum designato nuper opere gallico in remotis „ quoque Christiani Orbis regionibus aucta. Magna „ profecto admiratio Clementem subiit, & admira„ tioni non impar successit dolor, tot, tantosque „ errores uno nec admodum grandi libro coacer„ vatos esse, atque fallaci prorsus arte non ad Ec„ clesiæ solum, sed & ad civilis reipublicæ perni„ ciem accomodari: inspirato, scilicet, sensim Chri„ stianis populis sub speciosa virtutis Larva tam sa„ cræ, quam profanæ potestatis odio, atque con„ temptu. Quod ipse gravi ad Ludovicum Gallorum „ Regem data epistola totidem fere verbis est que„ stus perpetuis dignum tenebris opus præstigias do„ ctrinis improbis passim permiscens jam tum dam„ naverat Pontifex. Quoniam vero non deerant in „ Galliis, qui velut nullo foedatum errore commen„ dabant aliis, legendumque importune obtrudebant „ latens virus sparsuri facilius, novissime latinum red„ diderunt. Tam pravis multiplicatis falsæ doctrinæ „ præsidiis ingens Christiano populo inferri detri„ mentum viri Orthodoxæ fidei studiosi dolebant, „ præsertim vero Gallarium Episcopi, & Rex Lu„ dovicus frequentibus Clementem solicitates lite„ ris, ut giscenti malo validiori remedio occureret, „ ne contemptum in deteriora prolaberetur Ponti„ fex in rem Catholicam futurum censens fallacis „ operis venena detegere, ac velut exerto indicata „ digito palam facere, quo facilius vitarentur; sin„ gillantim errores proscribere, ac præcipua Con„ stitutione damnare statuit. Salutare propositum „ identim expetitum a Gallis Episcopis, pro rei ma„ gnitudine, & gravitate maturandum ratus, operi „ utilissimo impertit animum spectata morum inte„ gritate, eruditione, doctrina, divinarum rerum „ peritia, & ab omni partium studio alieni delecti „ censores. Frequentes habiti consessus, diutissime „ singuli referentes, ac differentes auditi. Aliis in„ super alii adiecti, quorum exacta, constanti, ac „ etiam benenignore delati voluminis censura, tan„ tum religiosissime veritati tributum, quantum ip„ semet auctor in pari, sed aliena caussa, vix tribuis„ set, si integerrimi judicii delectus esset assessor. „ Propositionum, quibus dica fuerat scripta, cer„ tior ante sententiam non est factus Pascasius, ut „ optabat, poscebatque, ne constans mos Ecclesiæ „ mutaretur, quæ ubi de vulgatis damnandis volu„ minibus, atque doctrinis agitur, in judicii par„ tes auctores ipsos vocare minime consuevit Vocas„ set autem ubi noxa fuisset irroganda personæ. Post „ diligentissimam ergo integro Biennio continuatam „ assertorum excussionem: tribus etiam, atque vi„ ginti præcipuis hoc anno institutis Cardinalium ac „ doctissimorum Theologorum confessibus, quibus „ ipsemet Pontifex Maximus præfuit, in iisque li„ bri perniciem cura longe exactissima investigavit, „ censoria in eumdem judicia audivit, expendit„ que: sexto idus Semptembris centum, atque „ unam sententias ex notatis libris excerptas dam„ navit. Proscriptorum voluminum lectionem ite„ rum vetuit: editamque sanctionem, cujus exor„ dium *Unigenitus Dei Filius* pro suprema, quam „ obibat in Ecclesia potestate, in orbe Catholico ser„ vari jussit. „

2 Cum autem Quesnellianæ factionis patroni, ut errores suos obtegerent, atque imperitos circumvenirent; , & ad partes suas adducerent, in hac Constitutione tutissima SS. Augustini, ac Thomæ Aquinatis Dogmata proscribi, per summam calumniam vulgarent; ac Theologi nonnulli, ut invidiam crearent sententiis, quas Theologicæ Accademiæ ducibus laudatis SS. Doctoribus tuebantur, eadem abuterentur, Clemens XI. Constitutione *Pastoralis officii*. quæ est CCLIX. inter ejus Constitutiones Bullarii Romani Edit. Rom. anno 1736. curatæ edita die 28. Augusti anno 1718. Refractariorum temeritatem, ac Theologorum illorum licentiam compressit. Qua de re Polidorius lib. cit. num. XXXVII. „ E tot confi„ xis Quesnelli pronuntiatis, nonnulla, quæ ad di„ vinam gratiam pertinent, notissimo Jansenii sen„ su proscripsit, qui Dei gratiam *necessitantem*, ut „ Theologi in scholis vocant, invexit. Integra, „ ac prorsus illæsa permanente doctrina de Divina „ Gratia *se ipsa efficaci*, & ad Beatorum gloriam *præ„ destinatione gratuita*, quam a damnatis nuper er„ roribus immani tutam discrimine, potissimum scho„ la Thomistica, aliæque celeberrimæ in orbe Ca„ tholico Accademiæ, frequentesque Theologi, „ ducibus Sanctis Augustino, & Angelico doctore, „ propugnant. Quorum doctrinæ erroris notam „ hujusmodi ab se inustam constitutione Quesnel„ lianæ studentes caussæ per summam injuriam calu„ mniatos esse Clemens celeberrimis literis ordien„ tibus *Pastoralis Officii*, quas ad universos Christi„ fideles Kalendis Septembris duodevicesimo hujus „ sæculi anno scripsit, merito questus est; fallam„ que criminationem depulit. Neque defuerunt, „ qui tametsi Quesnellianis, ut Catholicos decebat „ homines, essent adversi, & Clementinæ Sanctio„ ni obsequerentur, licentia nihilominus pari illu„ stres utriusque sanctissmi doctoris Scholas crimi„ nabantur: sua alia de caussa interesse rati, id calu„ mniæ genus vulgo alere. At horum hoc item pon„ tificium diploma tempestive compressit auda„ ciam. „ Vide testimonium ex eadem Constitut. relatum in Appendice 1. ad Verb. *Gratia*, *ut est donum Dei num.* 28. Confer Benedicti XIII. Clementis XII. & Benedicti XIV. testimonia in eamdem rem producta num. eodem & seq.

3 In Concilio Provinciali Romano, Præside Benedicto XIII. in Sacrosancta Basilica Lateranensi celebrato anno MDCCXXV. tit. 1. cap. 2. Constitutionis istius observantia Episcopis commendata fuit his verbis: „ Cum ad fidei Catholicæ professionem integre, „ inviolateque retinendam, & custodiendam necessa„ rium summopere sit, ut succrescentes per hæc re„ centia tempora circa eamdem fidem errores, a Sede „ Apostolica damnatos, fideles omnes vigilanti stu„ dio præ caveant, & abominentur, idcirco ab omni„ bus Episcopis, & animarum Pastoribus tota, ut ha„ ctenus, solicitudine curandum est, ut Constitutio a

San.

„ San. mem. Clemente XI. edita, quæ incipit *Uni-* „ *genitus*, quamque, nostræ uti ejusdem fidei Re- „ gulam, agnoscimus, ab omnibus cujuscumque „ conditionis, & gradus omnimodo ac debita obe- „ dientia, & executione observetur. Si quem itaque „ cognoverint (sive Diœcesanus, sive Provincialis „ sit, sive exterus) in suis Diœcesibus permanen- „ tem, de Constitutione prædicta non bene sentire, „ aut male loqui, in eum pro sua Pastorali potesta- „ te, & jurisdictione procedere, & animadvertere „ non negligant; & ubi remedii efficacioris opus es- „ se senserint, ad Sedem Apostolicam pervicaces „ tales, & Ecclesiæ rebelles, deferant. Invigi- „ lent etiam, libros contra ipsam Constitutionem „ editos, aut falsas doctrinas, in illa damnatas, „ propugnantes, diligenter perquirere; eosque si- „ bi tradi mandent, Nobis inde, & Apostolicæ Se- „ di denunciandos. „

4 Hoc decretum affert Eminentissimus De Tencin Ebredunensis primum, deinde Lugdunensis Archiepiscopus in *Instruction Pastorale, dans la quelle il est prouvè, que la Constitution* Unigenitus *est un Jugement Dogmatique & irreformable de l'Eglise, & une regle de croyance* anno 1731. publicata pag. 8. cujus insignem locum hic describere juvat. Sic autem habet: „ Un grand nombre d' Eveques d' Italie ont „ donnè chacun en particulier des declarations au- „ thentiques. Mais rien de plus eclatant que le De- „ cret du fameux Concile Romain, où tous ces Eve- „ ques reünis, ont reconnu la Bulle *Unigenitus* „ comme une regle de leur croyance; *quamque no-* „ *stræ uti ejusdem fidei regulam agnoscimus*. Un Au- „ teur Anonime a osé débiter, que cette clause „ avoit été inserée dans les Actes du Concile par „ fraude, & sans aucune autorité. Il avance ce fait „ & ne le prouve point. A qui persuadera-t'on que „ le Pape, sous les yeux du quel les Actes du Con- „ cile ont paru, que les Cardinaux & tous le Evé- „ ques du Concile, eussent gardé le Silence, & ne „ se fussent pas élevez contre une entreprise si auda- „ cieuse, & si digne de châtiment? En faut-il da- „ vantage pour faire tomber dans le mépris qu' elle „ mérite, la vaine allégation d' un homme qui d'ail „ leurs manifeste lui même son imposture par le soin „ qu' il prend de cacher son nom, dans des circon- „ stances où il n'y eut certainement eu aucun dan- „ ger de se faire connoître, suposé que le Pape, „ les Cardinaux & les Evêques du Concile n' eussent „ pas approuvè la clause dont il est question? Mais „ Dieu a permis que nous ayons en man dequoi fer- „ mer *la bouche à ceux qui ne parlent qu' iniquite*. „ C' est une Lettre à nous addressée écrite de la pro- „ pre main du Saint Pontife qui a présidé à ce Con- „ cile, dans la quelle il s' explique sur les bruits qui „ avoient couru par rapport à ce Decret du Concile „ Romain: “ *venant ensuite*, “ dit-il, “ *à la Secon-* „ *de Partie de notre Lettre qui concerne les bruits qui* „ *ont couru sur le Decret de notre dernier Concile Ro-* „ *main, vous & les autres personnes prudentes, ne de-* „ *vez pas ajouter foi à ceux qui faussement ecrivent* „ *d' ici ce qu' ils ont cru ou voulu que l' on crut du cha-* „ *pitre 2. du titre premier, l' Imprime est entiere-* „ *ment conforme a la verite, & le Decret tel qu'on* „ *l' y-voit, a ete souscrit par nous & par tous les Peres*. „ *C' est pourquoi nous avons lieu d' etre etonne, qu' a* „ *Paris, où vous etes, on mette en dispute un Decret* „ *aussi authentique & aussi canonique*. „ Ac verba quidem Epistolæ a Benedicto XIII. propria manu ad Archiepiscopum Ebredunensem Italice perscriptæ hæc sunt, ut in not. pag. cit. referuntur „ Passando alla „ seconda Parte della medesima Lettera di V.S. circa „ al susurro del Decreto del nostro Sinodo ultimo „ Romano, ella ed i prudenti non debbano prestar „ fede a coloro che di qua falsamente scrivono ciò „ che hanno ò creduto, ò voluto che si creda del „ cap. 2. del tit. primo; la verità è quella che sta ivi „ impressa, e sottoscritta da noi e da tutti i Padri. „ Onde ci maravigliamo, che da costà si metta in „ controversia una sì palese e canonica Sanzione. „

Quo sensu autem verissime Constitutio *Unigenitus* 5 Regula Fidei & dicatur & sit, declarat Sebastianus Pompilius Bonaventura Episcopus Montis flasconis, & Corneti in Epistola Pastorali, cujus titulus est: *Istruzioni Pastorali di Monsignor Sebastiano Pompilio Bonaventura Vescovo di Montefiascone e Corneto* Edit. Romanæ anno MDCCXXXII. pag. 17. & seq. ubi scribit: „ Oggimai Iddio si è apertamente spiegato „ per bocca de' suoi Vicarj, i quali in una loro ulti- „ ma insigne Costituzione hanno parlato con forme „ degne dell' augusto loro Ministero, ed han parla- „ to di maniera, che non men chiaro, e ben' inteso „ è il senso delle loro voci, che infallibile, ed in- „ contrastabile è la forza de' loro divini Oracoli. Se „ ciò, ch' è Legge, e Regola, da ciò, ch' è Decre- „ to Provisionale in questo si scevra, e distingue, „ che questo mutabile, e dato a tempo spira, e fini- „ sce; ove quella certa, fissa, ed immutabile durar „ deve inviolabile, e sacrosanta; convien' esser di „ gusto molto schivo, e temerariamente delicato, „ se spiace, che diasi nome di Regola di Fede ad „ una Costituzione, cui non manca questo carat- „ tere. E' vero, che non tutt' i Punti ivi definiti ap- „ partengono a Fede; ma è altresì vero, che quan- „ to ivi è definito, è definito coll' infallibile direzio- „ ne dello Spirito Santo, e tutto mira a condannar „ cose, che nella nostra Religione è errore di tene- „ re, o di praticare. E benchè in quel gruppo di „ cose non tutt' i Punti appartengono a Fede; si „ appartiene nondimeno a Fede il credere, ch' è „ vero, è santo, è legittimo quanto ivi, ò in „ dottrina di fede, ò in materia di costume; ò in „ uso di disciplina si definisce, e si comanda. Ad „ una Costituzione dunque esaminata con tanto stu- „ dio, ricercata con tante istanze, altro non si puo- „ te aggiungere, se non che un' intera sommessio- „ ne, una perfetta, e semplice ubbidienza. Il giu- „ dizio è finito: ed ove il Giudizio è finito, non è „ buono, nè dicevole tornare da capo agli esami: „ particolarmente ove si cerca di spiegazioni, non „ per iscoprire la verità, ma per iscansare il giu- „ dizio. „

Nec vero prætermittenda sunt, quæ pag. 18. & 6 seqq. subdit, cum digna sint, ut nostra quoque ætate attente legantur, qua tot nefaria Opuscula ad Constitutionem istam, si fieri posset, labefactandam a perditis quibusdam hominibus disseminari videmus. Sic igitur pergit: „ Colla lingua conviene, che si „ accordi il cuore, perchè col cuore si crede a giu- „ stizia. Vanamente dunque si lusingano coloro, i „ quali credono, che la Chiesa voglia starsene ad „ un

,, un silenzio piuttosto forzoso, che ossequioso, ove ,, non si appaga neppure delle sole parole. Il bello, ,, e il buono di nostra Religione, signorile diletta ,, Figlia dell' Altissimo tutto è al di dentro: e le Leg- ,, gi del Vangelo prima d'ogni altro pongono in ,, strettezza la mente, e vogliono, che il cuore, e ,, la Religione umili, e docili si sottopongano di ,, buon grado alla Fede. Per conoscere di qual ,, sorte esser debba l'ubbidienza, e 'l vassallaggio, ,, basta di considerare di qual sorta sia il comando, ,, e la Signoria. Quelli medesimi, che sono men ,, favorevoli a' diritti di Roma: e nel Sovrano no- ,, stro Sacerdozio sono indifferenti di quanto dice ,, Regno, e Grandezza; non sanno negarle nè una ,, Primazia di Capo, nè un Regno di Spirito, che co- ,, mandi nell'interiore, e sopra le Anime abbia giuris- ,, dizione, ed impero. Per quanto restringer si sforzino ,, l'alta potestà delle Chiavi a Pietro consegnate, ne- ,, gar non sanno, portar ella almeno una pienezza ,, di spirituale potere in legare, e sciorre le Coscien- ,, ze, tanto che legate elle, o sciolte sieno in Cie- ,, lo, secondo che sciolte, o legate sono quì in Ter- ,, ra. Or se il potere, e la forza corrisponde al ca- ,, rattere, ed alla qualità dell'Impero; non v'hà cer- ,, tamente Impero, cui convenga ubbedire non tan- ,, to per timore, quanto di coscienza, giacchè sulle ,, coscienze egli hà forza ed autorità. E' obligazio- ,, ne dunque di coscienza il credere alle Apostoliche ,, definizioni; e se nella Congregazione di quegli ,, Uomini, che compongono la Chiesa, il Sommo ,, Pontefice tiene luogo di Capo, il quale tutte le ,, membra regge, e sostiene, chi non sa, che niuno ,, delle suddite membra repugna al suo Capo? Tut- ,, te come dal capo ricevono vita, e moto, così ,, pronte, spedite, e di buon grado gli prestano ,, ubbedienza. Con veraci, fedeli, intimi sentimen- ,, ti dell'animo conviene arrendersi alle definizioni ,, de Sommi Pontefici: e la Chiesa, la quale nien- ,, te più ama, che la schiettezza, e la semplicità, ,, nulla più odia in materia di Religione, che l'I- ,, pocrisia, e la finzione; non fiderassi giammai di ,, certe serpi, che se, dove il rigore le assale del ,, Verno: celano il veleno, non è però, che lo per- ,, dono. Grazie al Signore, Noi siamo lontani da ,, questo impaccio, e con un Padre di Calcedonia ,, dir possiamo, che di certe cose Noi, ed i nostri ,, Popoli nulla sappiamo, o di saperne ne molto, ne ,, poco ci cale. Basta a Noi per caminar sicuri, e sen- ,, za pericolo di sviarci, seguir la scorta di chi ci è ,, stato dato dal Cielo per Duce, e Guida di nostra ,, condotta: e quanto stiamo più vicini alla Pietra, ,, su cui posa la Chiesa, tanto più stare ad essa con ,, prontezza di animo, e con fermezza di spirito stret- ,, ti, ed uniti: Non avendo poi Noi altre Scuole ,, per la scienza di Religione, che quelle, le quali ,, sono aperte nel Seminario, abbiamo la consolazio- ,, ne di esser ben sicuri, che in tutte le parti di que- ,, sta scienza, cioè e ne' Misterj della Fede, nella ,, Dottrina de' costumi, e nella Disciplina della Chie- ,, sa si tengono le sentenze le più communi, e sicu- ,, re, e le prattiche più usate, e più ricevute, fug- ,, gendo quelle novità, e singolarità d'opinioni, ,, che furono sempre pericolose in queste materie. ,, Buonamente sentiamo di Voi, e sicuri ne vivia- ,, mo, e senza sospetto; ma non pertanto lice a Noi ,, in questa parte mancare di cura, e di pensiero. ,, Vuole il Sagro Concilio, che per ragione di no- ,, stro ufficio siamo vigilanti, ed abbiamo occhio, ,, che a veruno di dubbia fede venga fatto il nascon- ,, dersi nelle nostre Diocesi, e che voi parimente sia- ,, te colmi di santo zelo di Religione. Laonde se ,, mai vi accorgeste, e scopriste, che alcuno siasi ,, Estero, siasi Diocesano, osasse con prosontuoso ,, ed empio ardimento d'impugnare le definizioni di ,, così santa Constituzione, e con sciolta, e sagrile- ,, ga lingua si facesse lecito di sparlarne; sappiate ,, che vi corre stretta obligazione di palesarli a Noi: ,, Come parimente consegnarci, o denunziarci que' ,, Libri, che in vostre mani, o a vostra notizia capi- ,, tassero, ne' quali in queste, o in altre materie si ,, contenessero nocevoli, o pericolose dottrine, ac- ,, ciò con ogni più pronto, e sollecito studio possia- ,, mo riparare al male, e riferirlo ancora alla Sede ,, Apostolica, ove lo portasse il bisogno di più forte, ,, e potente rimedio. ,,

Præcipuas a Clemente XI. Benedicto XIII. & Be- 7
nedicto XIV. Constitutiones occasione Constitutio-
nis *Unigenitus* editas recenset, eorumque epitomen
dat Aloysius Guerra in Opere, quod inscribitur
*Pontificiarum Constitutionum in Bullariis Magno, &
Romano contentarum, & aliunde desumptarum Epitome
tit.XX. de hæresibus, libris, propositionibus damnatis
Tom.1. pag.148. seqq.* Ex his illa Benedicti XIV. quæ
incipit *Ex omnibus Christiani Orbis* legitur infra
Verb. *Viaticum* num.13. (*)

CONSUETUDO.

Consuetudo, quæ ex etymone nominis dicitur a 1
verbo *consuesco*, sive *consuefacio*, idest simul,
ac sæpius facio, quia videlicet, non inducitur nisi a
majori parte Communitatis simul, ac sæpius actum
frequentantis, est duplex, una *facti*, & altera *Juris*.
Consuetudo *facti*, quæ est via ad consuetudinem Ju- 2
ris, est ipsemet communiter repetitus usus, seu fre-
quentatio actuum alicujus populi, seu communita-
tis sine obligatione, & ista secundum Isidorum *lib.5.
etymol. art.3. relatum in cap. Consuetudo 5. dist.1. Vo-
cata est consuetudo, quia in communi usu est*. Consue- 3
tudo *Juris* nihil aliud est, quam Jus moribus consti-
tutum, idest Jus quod ex hujusmodi communiter
repetito usu, & frequentatione actuum alicujus po-
puli, seu communitatis oritur, unde definitur ab
eodem Isidoro relato *in d. c. Consuetudo 5. dist.1.*
quod sit *Jus quoddam moribus institutum, quod pro
Lege suscipitur cum deficit lex*. Et hæc consuetudo 4
Juris cum tendat ad novi Juris introductionem, est
quasi altera Lex parem obligandi obtinens potesta-
tem, uti habetur *in l. De quibus 32. ff. de Legibus*,
ibi; *De quibus caussis scriptis Legibus non utimur, id
custodire oportet, quod moribus, & consuetudine in-
troductum est . . . Quid enim interest suffragiis popu-
lus suam voluntatem declaret, an rebus & factis? . .
. . Inveterata consuetudo pro Lege non immerito custo-
ditur; & hoc est Jus, quod dicitur moribus constitu-
tum.*

tum. Et in l. sequent. *Diuturna consuetudo pro Jure, & Lege in his, quæ non ex scripto descendunt, observari solet*. Et *in l.35. ff. eodem*: *Sed ea, quæ longa consuetudine approbata sunt, & per annos plurimos observata, veluti tacita civium conventio, non minus quam ea, quæ scripta sunt Jura, servantur*.

5 Consuetudo generatim capta dividitur tripliciter, scilicet in consuetudinem præter Legem, secundum
6 Legem, & contra Legem. Consuetudo *præter Legem*, (quæ & *Juris Constitutiva* dicitur) est illa, quæ reperitur in casibus illis, qui a Jure communi non sunt decisi, & huic solum convenit definitio tradita ab Isidoro *supra num.3.* cum hæc sola habeat pro suo esse constituere Jus novum, ubi Lex deficit, seu nulla Lex posita fuit; & talis consuetudo quamvis non scripta obligat æque in conscientia ac in foro externo, sicuti obligat Lex scripta; *l. De quibus 32. ff.2. de Legibus*, ubi cum Jurisconsultus dixisset inveteratam consuetudinem pro Lege non immerito custodiri, hanc rationem reddit: *Nam cum ipsæ Leges nos teneant, quia judicio populi receptæ sunt, etiam ea, quæ sine ullo scripto populus probavit, omnes tenebunt*. Et *§. Ex non scripto, Institut. de Jur. nat. gent. & civil.* sic habetur: *Ex non scripto Jus venit, quod usus approbavit; nam diuturni mores consensu utentium comprobati Jus efficiunt*; Quia enim ut ait S. Thomas *1. 2. q.97. art.3. per exteriores actus multiplicatos interior voluntatis motus, & rationis conceptus efficacissime declaratur, hinc quando aliquid multoties fit, videtur ex deliberato rationis judicio provenire, & sic consuetudo re ipsa fit Lex communitatis approbantis actus repetitos populi, & inde imponentis obligationem ad actus ejusmodi postea ponendos*. Et ad hoc faciunt omnia alia Jura adducta supra *num.4.*

7 Ad hoc autem ut hæc consuetudo obliget, requiritur quod sit introducta a toto populo, aut majori, & saniori ejus parte cum animo saltem interpretativo se obligandi, seu introducendi consuetudinem obligatoriam, videlicet, faciendi novam Legem, seu Jus non scriptum; Glossa *in cap. Cum tanto 11. de consuetudine, verb. Legitime sit præscripta* & ibi Abbas *num.17.* Pirhing *num.28.* Suarez *lib.7. de Legibus c.14. num.5. & 6.* & alii. Et ratio est quia actus agentium non operantur ultra intentionem eorum; *l. Non omnis 19. de rebus cred. cap. Cum olim 38. de præbend.*

8 Hinc Consuetudines, quæ ex devotione populi proficiscuntur, non obligant, nec vim Legis habent, ut ex communi Doctorum sunt consuetudines salutandi Deiparam dato signo certis horis, audiendi missam diebus non festivis, accipiendi initio Quadragesimæ cinerem benedictam, aquam benedictam in ingressu Ecclesiæ, & similes usus frequentati, & continuati a majore parte populi Christiani ex libera devotione, quibus non inducitur consuetudo obli-
9 gatoria. Insuper ad hoc ut consuetudo præter Legem obliget, requiritur præscriptio, ad quam exposcitur, & sufficit decennium, sive sit consuetudo Civilis, sive Canonica, vel Ecclesiastica, etiamsi Princeps sit absens; Glossa *l. c.* & alii communiter, *ex cap. Consuetudo 7. dist.12. & lib.1. C. Quæ sit longa consuetudo, l. sed ea, ff. de Legibus, l. super longi, C. de præscript. longi temp. & §.1. Institut. de usucap.*

10 Consuetudo *secundum legem*, quæ non est Juris, sed facti tantum, est illa quæ legem jam præexistentem supponit, eamque vel deducit in usum, vel si ambigua est, interpretatur; Unde hæc consuetudo jus novum non constituit, sed aut Jus præexistens confirmat, & adjuvat deducendo illud ad executionem, & observantiam; *c. In istis 3. dist.4.* ibi. *Leges firmantur, cum moribus utentium approbantur..... Ita moribus utentium ipsæ leges confirmantur, & cap. Sopitæ 14. de censibus*, ibi: *Inde utique videmus intentionem tuam Jure communi, & prædecessorum tuorum consuetudine adjuvari*, Aut Jus dubium interpretatur, juxta *l. Si de interpretatione 37. ff. de Legibus*, ibi: *Si de interpretatione Legis quæratur, in primis inspiciendum est, quo Jure Civitas retro in ejusmodi casibus usa fuit. Optima enim Legum interpres consuetudo, & cap. Cum dilectus 8. de consuetudine*, ibi: *Contra consuetudinem approbatam, quæ optima est legum interpres*. Consuetudo contra legem est illa, 11
qua lex scripta vel usu nunquam recepta fuit, vel jam recepta usu contrario denuo tollitur, & de hac præcipue sermo est in proposito. Hæc consuetudo 12
non potest introduci, nec dari potest contra Jus divinum, & naturale, seu contra legem divinam, & naturalem, textu expresso *in cap. Cum tanto 11. de consuetudine*, ibi: *Nemo sanæ mentis intelligit naturali Juri, cujus transgressio periculum salutis inducit, quacumque consuetudine (quæ dicenda est verius in hac parte corruptela) posse aliquatenus derogari*.
Et de hoc salutis periculo, quod induceretur per 13
consuetudinem contra Legem divinam, & naturalem, rationem reddit Gregorius IX. *in cit. cap.* dicens: *Cum tanto sint graviora peccata, quanto diutius infelicem animam detinent alligatam*. Hinc prava consuetudo fornicandi, blasphemandi, vel perjurandi numquam potest tollere Legem Divinam de non fornicando, de non blasphemando, de non perjurando. Communissima, & certissima. Potest 14
tamen tolli, & penitus abrogari Lex humana positiva sive Civilis, sive Canonica per contrariam consuetudinem, dummodo ea sit rationabilis, ac legitime præscripta, textu expresso *in Cap. Cum tanto*, ibi: *Licet etiam longævæ consuetudinis non sit vilis auctoritas; non tamen est usque adeo valitura, ut vel Juri positivo debeat præjudicium generare, nisi fuerit rationabilis, & legitime præscripta. Est communis.* Vide infra *num.38.*

Hinc colligitur, duas potissimum conditiones es- 15
se necessarias, ut contraria consuetudo Legem humanam positivam tollat, & abroget, videlicet, ut talis consuetudo sit rationabilis, & sit legitime præscripta; *cap. Cum tanto, in fine*, ibi: *Nisi fuerit rationabilis, & legitime præscripta*. Ea autem con- 16
suetudo generatim loquendo censetur rationabilis, quæ nec Juri naturali, aut Divino adversatur, neque jure Canonico reprobatur, neque peccandi licentiam, aut occasionem præbet, neque alia ratione communi utilitati perniciosa est; quæ vero in aliquo deficit, censetur irrationabilis, & consequenter nunquam potest induci per actus legi contrarios, Sic Layman *lib.1. tract.4. cap.24. num.24.* Roch. *in cap. ultim. de consuetud. num.26.* Suarez *lib.7. de legibus cap.6. num.10.* Azor. *part.1. lib.5. cap.17. q.5.* Reiffenstuel *lib.1. decr. tit.4. num.34.* & alii plures.

Nec valet dicere, quod omnis Lex debet esse ra- 17
tionabilis, & justa, & Reipublicæ utilis; *cap. Erit*

autem Lex 2. *dist*.4. *& lege* 9. *Cod. de Legibus*, & consequenter consuetudo ei directe contraria necessario erit irrationabilis, injusta, ac Reipublicæ perniciosa, quia si unum ex contrariis est rationabile &c.
18 necesse est alterum esse irrationabile &c. Non valet, inquam, quia utraque, Lex scilicet, & consuetudo ei directe contraria potest esse rationabilis, & utilis secundum diversas rationes, & in ordine ad diversos fines, ac respectus: nam quamvis consuetudo contra Legem introducta uno fine, seu consideratione, ob quam Lex fuit condita, minus sit utilis, & rationabilis, tamen alio fine, seu consideratione potest esse etiam utilis, & rationabilis, quia licet consuetudo contraria Legi sit contra rationem particularem talis Legis, non est tamen contra omnem aliam rationem; sicut etiam duæ oppositæ, & contrariæ sententiæ non raro sunt simul probabiles, atque duæ contrariæ Leges (prout accidit in mutatione, & abrogatione Legum) solent esse rationabiles, ob diversas rationes, considerationes, & respectus, *ut cap. Non debet* 8. *de Consanguinitate, & affinitate*, ubi sic expresse habetur; *Non debet reprehensibile judicari, si secundum varietatem temporum statuta quandoque varientur humana, præsertim cum urgens necessitas, vel evidens utilitas id exposcit, quoniam ipse Deus ex his, quæ in veteri testamento statuerat, nonnulla mutavit in novo; Cum ergo prohibitiones de conjugio in secundo, & tertio affinitatis genere minime contrahendo, &c.*

19 Consuetudo tunc dicitur legitime præscripta cum tempore a Legibus definito est continuata. Consuetudo enim legitime præscripta idem est ac usus longævus, seu longa consuetudo, prout appellatur *in cap. Cum consuetudinis* 9. *& cap. Cum tanto* 11. *de consuetud. & in eod. tit. Quæ sit longa consuetudo.*
20 Tempus autem requisitum, & sufficiens, ut consuetudo censeatur legitime præscripta, ita ut Legem tollat, & abroget, pro abolenda, & abroganda Lege Civili, est decennium. *Communis*. Et ratio est, quia consuetudo ut Legem civilem tollat, & abroget, debet esse longa; *lib*.1. *Cod. Quæ longa sit consuetudo*, ibi: *Et ne quid contra longam consuetudinem fiat, ad solicitudinem suam revocabit Præses*; *sed per longam consuetudinem* intelligitur illa, quæ decennio duravit, nam decennium in Jure vocatur longum tempus; *leg. Super longi Cod. de prescript. longi tempor.* ibi: *Super longi temporis præscriptione, quæ ex decem*
21 *annis introducitur*. Pro abolenda tamen, & abroganda Lege Canonica, seu Ecclesiastica requiritur spatium quadraginta annorum, idest consuetudo spatio quadraginta annorum continuata; Rota *part*.1. *Recentior. decis.* 497. *num.* 4. *part.* 5. *tom*.1. *dec.* 373. *num.* 10. *& part*.13. *dec*.233. *num*.22. Glossa *in Cap. Cum tanto* 11. *verb. Consuetudo, verb. Legitime*, & ibi Abbas *num*.11. Imola *in c. Treguas* 1. *de Tregua & Pace num.* 13. & ibid. Fagnan. *num.* 40. *&* 67. Layman *lib.* 1. *tract.* 4. *cap*.24. *de Legibus num*.6. cum multis ibi citatis; Diana cum pluribus aliis a se citatis *part*.5. *tract*.5. *resolut*.2. *§. sed quid ego*, asserens se hanc sententiam tenere auctoritate Sacræ Rotæ Romanæ, quæ semper eam canonizavit, ut
22 patet ex decisionibus mox citatis. Et ratio est, quia Lex Canonica, seu Ecclesiastica, est Jus quoddam, sive res immobilis Ecclesiæ, ac subinde etiam Leges Ecclesiasticæ comprehenduntur sub illa Lege Canonica, quæ generatim statuit contra res immobiles, & Jura Ecclesiæ non præscribi nisi spatio quadraginta annorum; *cap. De quarta* 4. *cap. Ad aures* 6. *cap. Audistis* 15. *de præscript. cap. Cum Ecclesia* 3. *de caussa possessionis*.

Probabile tamen est, quod etiam pro abolenda, 23 & abroganda Lege Canonica, seu Ecclesiastica sufficiat decennium, sicuti pro abolenda Lege Civili; Lessius *lib*.2. *de Justit. & Jure cap*.6. *num*.46. Lugo *disp*.7. *de Just. & Jure sect*.6. *num*.94. Azorius *part*.1. *lib*.5. *cap*.18. *quæst*.6. Castropalao *part.* 1. *tract*.3. *disput*.3. *punct*.2. *§*.2. *num*.6. Sanig. *dist*.4. *de legibus q*.1. *num*.5. Christophorus Haunoldus *t*.1. *de Justit. & Jure tract*.1. *c*.3. *controvers*.2. *num*.130. Pirhing *lib*.1. *dec. titul*.4. *de consuetud. num*.39. Reiffenstuel ibid. *num*.105. qui nedum hanc sententiam censent probabilem, sed etiam probabiliorem. Et ratio est, 24
quia non est inducenda discrepantia inter Jus Civile, & Canonicum, ubi non habetur expressa dispositio Juris in contrarium; *cap. Intelleximus* 1. *de novi operis nunciatione*; sed pro abolenda, & abroganda Lege Civili per consuetudinem contrariam sufficit decennium, ut dictum est *num*.19. & in Jure Canonico quo ad hoc non reperitur expressa dispositio in contrarium, ergo &c. Nec obstat, dicunt citati Do- 25
ctores, quod *in cit. cap. De quarta* 4. *cap. Ad aures* 6. *cap. Audistis* 15. *de præscriptionib. cap. cum Ecclesia* 3. *de caussa possessionis*, in aliis consimilibus ad præscribendum contra bona, & Jura Ecclesiastica requiratur spatium quadraginta annorum? Respondetur enim, quod ibi est sermo de præscriptione contra bona immobilia Ecclesiarum, atque earum Jura, utpote quæ sunt instar bonorum immobilium, prout desumitur ex ipsomet textu; non autem de præscriptione contra Leges Ecclesiasticas, sive Canonicas; Alioquin enim cum contra Romanam Ecclesiam non currat nisi centenaria præscriptio, *cap. Ad audientiam* 13. *cap. Cum nobis* 14. *de præscript.* leges Pontificiæ nonnisi centenaria præscriptione, seu consuetudine in contrarium abrogari possent, quod est contra communem Doctorum.

Pro abolenda, & abroganda Lege sive Civili, si- 26
ve Canonica per contrariam consuetudinem via conniventiæ introductam, probabilius est non requiri rigorosum, & determinatum tempus præscriptionis, sed sufficere quod tanto tempore consuetudo sit continuata, quantum viris prudentibus sufficit ad rationabiliter judicandum Principem in eam consensisse; Ita Lessius *lib.* 2. *de Justit. & Jur. cap.* 6. *num.* 45. Verricelli *tract*.3. *quæst*.2. *num*.32. *& tract*. 8. *quæst*.52. *num*.9. Pirhing *lib*.1. *decret. tit*.4. *de consuetud. num*.34. Reiffenstuel *ibid. num*.93. & alii. Et ratio est, quia dum Princeps scit suam Legem non servari, & tacet, & tolerat, jam censetur connivendo consentire, & ne Respublica perturbetur, conditæ a se Legis obligationem tollere, eamque revocare. In tali enim casu Lex proprie non tollitur ab inferioribus, sive per contrariam horum consuetudinem, ac via præscriptionis, sed potius ab ipsomet Principe, seu per tacitam ejus revocationem, ac via conniventiæ. Hic advertendum venit, quod con- 27
suetudo contra Legem duplici modo potest introduci,

ci. Primo modo per viam *conniventiæ*, ideſt ex conſenſu ſaltem tacito Principis, ſeu Legiſlatoris, eo ſcilicet ſciente, & tolerante, cum faciliter poſſet reſiſtere introductioni conſuetudinis contrariæ, eamque prohibendo ſubditos cogere ad obſervantiam Legis; in tali enim caſu Princeps ſciens, ac tolerans cenſetur connivere tali conſuetudini contra ſuam Le-
28 gem vigenti. Secundo modo per viam *præſcriptionis*, ideſt, longævo uſu contrario populi, ignorante, & neſciente Principe.

29 Ad abrogandam Legem per conſuetudinem via *conniventiæ* introductam, non requiritur bona fides, quia tunc abrogatio Legis non procedit ab ipſis actibus contrariis, qui quidem facti cum ſcientia Legis contrariæ, in principio, in fieri conſuetudinis fuerunt mali, ſed a conſenſu ſaltem tacito Legiſlatoris, qui ſciens, & potens faciliter contradicere, ſi vellet, tolerat, & non contradicit, & ſic Lex cenſetur per tacitam Principis, ſeu Legiſlatoris revocationem abrogari, unde mirum non eſt ſi bona fides non requiratur; Sic Layman *lib.*1. *Theolog. moral. tract.*4. *c.*24.*n.*8. *&* 11.
30 Pirhing *loc.cit. n.*44. & alii paſſim. Ad abrogandam tamen Legem per conſuetudinem via præſcriptionis introductam, requitur neceſſario bona fides, ſeu probabilis ignorantia præſcribentium, ſine qua nulla incipere, vel currere poteſt præſcriptio; *cap. Quoniam* 20. *de præſcriptionib.* ibi. *Synodali judicio definimus, ut nulla valeat abſque bona fide præſcriptio tam canonica, quam civilis & c. Poſſeſſor* 2. *de regul. Juris in* 6. ibi: *Poſſeſſor malæ fidei ullo tempore non præſcribit*; ac proinde neque conſuetudo præſcriptiva inchoari poteſt, aut procedere ſine bona fide, cum ipſa debeat eſſe juſta, & rationabilis, ac legitime ſive canonice præſcripta; *cap. Cum tanto* 11. *de conſuetud. in* 6. Gloſſa *in capit. Non eſt* 3. *de consuetud. in* 6. *verb. Canonice*; Saurez *lib.*4. *defenſionis Fidei Catholic. cap.*32. *num.*20. Leſſius *lib*, 2. *cap.*6. *num.*46. Layman. *loco cit. num.*11. Azorius *p.*1. *lib.*5. *cap.* 17. *quæſt.*6. Pirhing *loc. cit. num.*44. Silveſter *verb. con-*
31 *ſuetudo q.*7. & alii plures. Hic tamen eſt advertendum, quod licet primi Legem Reipublicæ utilem cognoſcentes, eamque illicite tranſgredientes, non poſſint ob ſuam malam fidem præſcriptionem, ipſamque conſuetudinem re ipſa inchoare; Poſteri tamen, qui eorum exempla ſecuti bona fide Legem non obſervant, eo quod exiſtimare, & in dubio præſumere poſſunt, anteceſſores habuiſſe juſtam cauſam non ſervandi Legem, poſſunt præſcriptionem, ipſamque conſuetudinem inchoare, vel quaſi bona fide ab anteceſſoribus inchoata fuiſſet, eamdem continuare, & perficere, prout optime explicat Layman *loc. cit. num.*11. ex Scoto qui *l.*1. *de Juſtit. qu.*7. *art.*2. *ad* 12. habet præciſa verba: *Ut Lex poſitiva antiquetur, conſuetudo etiam illa, quæ illicitum habet ortum, poteſt, licet non apud eoſdem homines, tamen apud poſteros vim obtinere*. Et ſic etiam docet Abbas *in cap. Treguas* 1. *de tregua, & pace num.*4. Felin. *ibid. num.* 1. Silveſter *verb. Conſuetudo quæſt.*7. Azorius *loc. cit.* Pirhing *loc. cit. num.*44. & hanc eſſe communem ſententiam teſtatur Rochus *in cap. ult. de conſuetud. ſect.*4.

32 Conſuetudo a lege reprobata, & damnata tamquam irrationabilis, & bonis moribus repugnans, non poteſt, licet ſit immemorabilis, abrogare Legem; ſic colligitur *ex cap. Ad audientiam* 3. *cap. Cum inter* 5. *& cap. Ex parte* 10. *de conſuetud. & cap. Conſuetudinem* 1. *eod. in* 6. Et ratio eſt, quia quando Leges aliquam conſuetudinem tamquam ſimpliciter, & abſolute irrationabilem damnant, hoc ipſo reddunt illam inefficacem ad inducendam præſcriptionem contra Legem. Ita communis Doctorum; atque etiam deſumitur *ex cap. Cum venerabilis* 7. *& c. Cum tanto* 11. *de conſuetud.* ubi dicitur, quod talis *non tam conſuetudo, quam corruptela merito ſit cenſenda*; adeoque quantumvis immemorabilis non poteſt abrogare Legem, & ſic non eſt ſervanda. Con-
ſuetudo a Lege, ſeu Conſtitutione reprobata tan- 33
quam irrationabilis, & iniqua, intelligitur nedum de conſuetudine præſente, ſeu exiſtente, ſed etiam de futura; *cap. Ad audientiam noſtram* 3. *c. Cum inter* 5. *de conſuetud.* ubi talis ex poſt facto introducta conſuetudo non valere declaratur; Lex enim de ſui natura in futurum, atque etiam ad futuros caſus ordinatur; *cap. ultim de conſuetud. & l. Leges, C. de Legibus*; ergo ubi Lex reprobat conſuetudinem tamquam irrationabilem, & iniquam, etiam futuram reprobare intelligitur, ſi etiam ipſa irrationabilis,
& iniqua adhuc exiſtat. Si vero nova ſuperveniat 34
cauſa tollens irrationabilitatem, & iniquitatem, quæ ab initio ineſſe videbatur conſuetudini, quando Legiſlator eam ut irrationabilem, & iniquam reprobavit, tunc poteſt induci valida conſuetudo adverſus eam legem, non obſtante tali reprobatione; Gloſſa *in cap. Licet* 1. *de consuetudinib. in* 6. *verb. Expreſſe*, juncta Gloſſa marginali, ibi: *Niſi conſuetudo juvaretur nova ratione*; Abbas *in cap. Cum tanto* 11. *de conſuetud.* id probans ex *c. Non debet* 8. *de conſanguinit. & affinit.* ubi dicitur non debere reprehenſibile judicari, ſi ſecundum varietatem temporum (ſive rationum) leges mutentur; vide verba textus *ſub num.*17. *& l. Si hominum, ff. Mandati*, ubi generalis Procurator poteſt ex juxta cauſa de novo ſuperveniente, vel antea ignorata mutare ea, quæ a Domino ſpecialiter ſunt proviſa; Et hoc eſt certiſſimum, quia ratio Legis eſt anima Legis, ergo ſuperveniente nova ratione, ſive cauſa, quæ tollit irrationabilitatem, & iniquitatem reprobatæ conſuetudinis, cenſetur etiam tolli ipſamet Lex hanc reprobans; *arg. cap. Intelligentia* 6. *de verb. ſignificat.* cum ſimilibus; quoties enim circumſtantiæ Legis ſunt mutatæ, prudenter judicatur Legiſlatorem conſentire in conſuetudinem eam abrogantem.

Per Legem univerſalem ſeu clauſulam generalem 35
abrogativam conſuetudinis v.g. *non obſtante quacumque conſuetudine*, aut hujuſmodi, non abrogatur conſuetudo immemorabilis, niſi de ea fiat ſpecialis mentio; Covarruvias *lib.*5. *variar. reſolut. c.*13. *n.*5. Baldus *l. unic. Cod. de annonis*; Barboſa *claus.*87. *num.*4. *&* 8. allegans plurimos alios; Maſcard. *de probationib. conclus.* 424. *num.* 4. Caſtropalao *part.*1. *tract.*3. *diſp.*3. *punct.*5. *§.* 1. *num.* 10. aſſerens hanc eſſe communem ſententiam; Et ratio eſt, quia conſuetudo immemorabilis habet majorem vim, & auctoritatem, quam aliæ conſuetudines, ut patet *ex l. Hoc Jure §. ductus aquæ, ff. de aqua quotidian.* adeoque neceſſe eſt, ut ea ſpecialiter & expreſſe abrogetur, aliquin valebit. Exemplum hujus habetur *in c. Si Epiſcopus* 2. *de pœnitent. & remiſſion. in* 6. ubi dicitur nulla

nulla posse consuetudine induci, quod aliquis præter sui superioris licentiam possit sibi eligere Confessarium, & tamen ante Concilium Tridentinum simplices Presbyteri sib invicem confitebantur, suffragante videlicet ipsis consuetudine immemorabili, quam postmodum expresse revocavit d. Tridentinum *sess.23, cap.15. de reformat.* ibi. *Privilegiis, & consuetudine quacumque etiam immemorabili non obstantibus*; & quod consuetudo immemorabilis non comprehendatur sub generali revocatione consuetudinum, sed ad ejus abrogationem requiratur specialis mentio per ly, *etiam immemorabilis*, aut hujusmodi, expresse declaravit Sacra Congregatio teste Fagn. *in c. Ad hæc n.34. de relig. domib.*

36 Consuetudo principaliter differt a Præscriptione, quia Præscriptio datur inter privatos, & a privatis inducitur: Consuetudo vero non inducitur nisi a Communitate, cum ipsa sit Lex, & Jus non scriptum; *l. De quibus 32. ff. de Legib. & §. sine scripto 9. Institut. de Jure naturali*. Unde paucis loquendo; Ex consuetudine acquiritur publico; Ex præscriptione acquiritur privato.

37 * Consuetudo contraria Decretis Sac. Concilii Tridentini non est attendenda, quia in Bulla Pii IV. quæ legitur in fine ejusdem Concilii, habetur Decretum irritans ea omnia, quæ obstant eidem Sacro Concilio, ex quo fluit, ut irritatio ista cadat supra omnia obstantia singulis capitulis ejusdem; *Instit. Eccl. 60. §. 7.*

38 Consuetudo rationabilis & legitime præscripta abrogat omnem legem humanam etiam canonicam,
39 ex textu *in cap. final. de Consuet.* Nefas tamen est Episcopo juxta consuetudinem diœcesis suæ contra Canones legem condere; quod enim valeat consuetudo, est ex quadam tolerantia Superioris legislato-
40 ris. Nimiæ autem esset arrogantiæ si Episcopus legem conderet contra legem Superioris; *De Synodo Diœc. lib.7. cap.71. §.7.* (*)

Additiones ex aliena manu.

41 An ad inducendam Consuetudinem in statu monarchico opus sit scientia & patientia Principis, mire inter se variant Auctores. Negant alii, Hann. ad Wesembec. *lib.1. tit.3. num.10.* Christin. *decis. Belgic.*
42 *vol. 2. decis.55. n.6.* Alii affirmant, Treutler. *select. disput. vol.1. disput.1. thes.9. lit. D.* Strykius *in us.*
43 *modern. Pandect. lib.1. tit.3. n.65.* Contrarias hasce opiniones ita alii conciliant, ut procedat opinio negativa, si agatur de consuetudine præter legem, procedat vero opinio affirmativa, si de consuetudine contra legem agatur; Tulden. *in Cod. tit. Quæ sit long. consuetud. n.1.* Bohemer. *in introduct. in jus digest. lib.1.*
44 *tit.19. num.19.* Aliis aliæ placent conciliationes, de quibus consule Hann. ad Treutler. *select. disput.*
45 *vol.2. disput.1. quæst.54.* Mihi negativa opinio arridet, & quidem sive res sit de Consuetudine præter legem, sive de Consuetudine contra legem, idque quia tum in jure civili; *leg. 33. & plur. sequent. ff. de Leg. leg. 2. & 3. cap. Quæ sit long. consuetud.* tum in jure canonic. *c. final. de Consuetud.* generaliter probata est quævis Consuetudo. Non est ergo cur ad ipsam inducen- 46
dam necessaria esse possit scientia & patientia Principis, si ea probata jam est a Principe. Et quod præ- 47
tereundum haud est, *in dict. cap. final. de Consuetud.* probata est Consuetudo contraria juri positivo, modo tamen sit rationabilis, & legitime præscripta.

Cæterum si Lex aliqua nominatim prohibeat Con- 48
suetudinem sibi contrariam, tunc opus esse videtur scientia & patientia Principis ad consuetudinem indu- 49
cendam; quum, pro Consuetudine hac non militet 50
mox adducta ratio, quod Princeps probavit Consuetudinem. Quod si consuetudo expressis verbis 51
prohibita a Lege, sit immemorabilis, præsumitur scientia & patientia Principis.

CONTRACTUS IN GENERE.

SUMMARIUM.

Contractus proprie dictus *est pactum, ex quo ultro citroque oritur obligatio*, seu est duorum, 1
vel plurium consensus ultro citroque obligationem pariens, qualis est v. g. Emptio, Venditio, Locatio, & hujusmodi, ubi venditor est obligatus ad dandam mercem; emptor vero ad refundendum pretium. Est in re communis, & habetur *ex l. Labeo, ff. de verbor. significat.* Nec contra hanc Contractus defi- 2
nitionem obstat, quod inter Patrem & Filium, Subditum & Superiorem, Maritum & Uxorem, & hujusmodi detur mutua, sive ultro citroque obligatio, non tamen Contractus, adeoque data Contractus definitio non sit bona. Non obstat, inquam, quia respondetur statim distinguendo antecedens. Inter Patrem & Filium, Subditum & Superiorem &c. datur mutua obligatio, orta ex aliis virtutibus distinctis a justitia commutativa, v. g. ex Pietate, Obedientia, Fidelitate, & hujusmodi, conceditur antecedens; orta ex Justitia commutativa, negatur antecedens, & consequentia. Contractus enim est ultro citroque obligatio, quæ oritur ex motivo justitiæ commutativæ post mutuum contrahentium consensum.

Contractuum divisio est multiplex: reticitis enim 3
hic diversis Contractibus in specie, ut sunt Contractus

(*) Postilla Ed. Rom. qui plura, & distinctiora cupit hac super re, adeat Editionem Quartam Romanam Theol. Moralis Rev. P. Antoine Tract. de Legibus *cap.9.*

ctus Venditionis, Emptionis, Locationis, Conductionis, Commodati, Societatis, & hujusmodi, de quibus suis respectivis locis; Contractus ut sic, dividitur Primo in Contractum *explicitum*, seu *formalem*, & in contractus *implicitum*, seu *interpretati-*
4 *vum*. Contractum *explicitus*, seu *formalis* est, qui fit expresso partium consensu, & dicitur explicitus, seu formalis, quia ejus obligatio oritur ex formali, & expressa utriusque contrahentis conventione, juxta quam procedit Regula 85. Juris in 6. *Contractus ex*
5 *conventione legem accipere dignoscuntur*. Contractus *implicitus*, seu *interpretativus* est, qui fit implicite solum, & absque ulla expressa conventione inter partes, sed interpretativa tantum, ex legis videlicet dispositione. Sic v. g. fit in Tutela, id est quando quis in se suscipit officium Tutoris, seu quodvis aliud officium, qui enim Tutelam, seu quodvis aliud simile officium in se suscipit, eo ipso implicite, seu ex ipsa Juris interpretatione, absque alia expressa conventione se se obligat erga alterum, & alter obligatur erga ipsum, juxta leges, & conditiones
6 circa tale officium receptas. Secundo dividitur Contractus ut sic in Contractum *gratuitum lucrativum*, & in Contractum *onerosum*. Contractus *gratuitus lucrativus* est ille, quo ex una tantum parte oritur obligatio, ut nil petatur ex altera parte, ut donatio,
7 legatum, Precarium, commodatum &c. Contractus *onerosus* est ille, quo ex utraque parte inducitur obligatio, ita ut obligationi unius correspondeat obligatio alterius, ut Emptio, Venditio, Locatio, Conductio &c. in his enim utrique parti contrahentium aliquod onus imponitur quidpiam dandi, vel
8 præstandi. Alii vero illum appellant Contractum *onerosum*, ex quo oritur obligatio aliquid rependendi loco ejus quod datur, ut patet in emptione, & venditione, ubi emptor est obligatus ad rependendum pretium pro re sibi vendita, & venditor est obligatus ad tradendam rem pro pretio ab emptore recepto; Contractum vero *gratuitum* illum appellant, in quo nihil rependitur loco ejus quod datur, ut in donatione, Legato &c. ubi Donatarius, & Legatarius &c. nihil tenentur rependere Donanti, & Leganti &c.
9 Tertio Contractus ut sic dividitur in Contractus *nominatos*, & in Contractus *innominatos*; Contractus *nominati* sunt illi, qui non sistunt in nomine generali Contractus, vel pactionis, sed transeunt in proprium, seu specificum nomen sibi in Jure attributum, ut sunt Emptio, Venditio, Locatio, Conductio, Depositum, Commodatum, Sponsalia, Ma-
10 trimonium, & hujusmodi. Contractus *innominati* sunt illi, qui proprio, & specifico nomine carent, & sistunt in nomine generali Contractus, seu pactio-
11 nis. Et horum quatuor sunt species, prout habetur *in leg. Naturalis, ff. de Præscriptis verbis*, scilicet *Do, ut des, Do, ut facias, Facio, ut facias, Facio,*
12 *ut des*. Ubi observa, quod si v. g. ego do tibi vinum, ut tu mihi des triticum, talis Contractus non est emptio, nec venditio, quia non datur pretium pro merce, nec est ullus contractus specifice nominatus, sed sistit in solo generico nomine Permutationis, quia nomen permutationis ex se est commune omnibus contractibus respectivis, seu parientibus mutuam obligationem, ut cum aliis explicat Lugo *tom. 2. de contractibus in genere disp. 22. sect. 2. num. 8.* Sporer *tom. 2. tract. 6. cap. 2. num. 9.* & alii; sic etiam fit cum quis dat Paulo v. g. panem ut sibi laboret, pingat, scribat, vel aliud quid faciat, aut cum quis colit alteri vineam, ut alter pascat suos boves, & hujusmodi; est enim ibi, & in similibus conventio quædam, sed non contractus aliquis nominatus.
Discrimen autem est inter utrosque contractus, quod 13
in contractibus nominatis non licet pœnitere, idest a contractu resilire, altera parte non consentiente, ut patet ex *l. Sicut 5. C. de action. & oblig.* At vero in contractibus innominatis, quantum est de jure civili, licet pœnitere, seu a Contractu recedere, etiam si pars pœnitens, seu recedens ex sua parte Contractum impleverit, si ex altera parte nondum impletus sit; dummodo tamen altera pars servetur indemnis, si fortasse aliquod damnum occasione talis revocati Contractus incurrat. v. g. quia fecit jam quasdam expensas pro impletione talis Contractus, & postea is fuit per pœnitentiam alterius partis revocatus, exempli gratia, Petrus dedit Paulo pecuniam, ut pergat Romam, Petrus potest pecuniam repetere, quandiu Paulus nondum ivit, dummodo Petrus servet indemnem Paulum, si pro tali faciendo itinere jam quasdam fecit expensas; *l. si pecuniam 5. ff. de condictione causa data*. Notanter autem dicitur 14
quantum est de jure civili, quia spectato jure Canonico in Contractibus innominatis pœnitere non licet, si altera pars parata sit fidem servare, & Contractum adimplere, neque sit in mora hunc adimplendi; In foro enim conscientiæ, cum una pars non recedat, debet utraque stare contractui, nisi circumstantiæ sint notabiliter mutatæ, ut ex communi recte notat Tambur. *lib. 8. tract. 3. c. 6. §. 2.* & docet Felinus *in c. Antigonus, de pactis num. 13.* Molina *tom. 2. de justit. & jure disp. 258. num. 7.* citans pro hac sententia Baldum *in rubric. C. de rerum permutat.* & sic tenent alii passim. Et ratio est, quia ut supponimus, vere se in conscientia obligavit, atque altera pars cum onere se obligandi acceptavit, unde in conscientia non licet uni parti pœnitere, seu recedere altera parte dissentiente.
Quarto, Contractus, ut sic dividitur in Contra- 15
ctum *bonæ fidei*, & in Contractum *stricti juris*. Contractus *bonæ fidei* sunt illi, in quibus Judex multa potest arbitrari, quæ secundum bonam contrahentium fidem censentur inesse, etiam si verbis non fuerint expressa, ut sunt Emptio, Venditio, Locatio, Conductio, Depositum, Societas, & cæteri Contractus, qui enumerantur *in §. Actionum autem, Institut. de Actionib.* Contractus *stricti juris* sunt illi, 16
in quibus Judex alligatur ad verba contrahentium, quia in ipsis stricta interpretatio fieri debet secundum id, quod verbis expressis conventum fuit, ut sunt *mutuum, census, emphyteusis, stipulatio, donatio gratuita &c. l. 99. ff. de verb. obligat.* Hic est adverten- 17
dum ex Glossa communiter recepta *in cap. Cum venerabilis 6. de exceptionibus, verb. Bonæ fidei*, quod Contractus *bonæ fidei* non ideo sic dicuntur, quasi in eis tantum servari debeat bona fides, quia hæc etiam in omnibus aliis Contractibus stricti juris requiritur, non enim licet neque eos mala fide celebrare; sed ideo primi dicuntur Contractus bonæ fidei, ex quo cum frequenter soleant fieri inter cives, non solent
in.

in iis Contractibus apponi multæ conditiones, quæ alias in aliis Contractibus ponuntur, sed se remittunt ad consuetudines Patriæ in dictis communibus Contractibus intelligi solitas, secundum quas rectus Judex judicare debet, quamvis in similibus Contractibus non sint expressæ tales conditiones, cum secundum bonam contrahentium fidem censeantur inesse; Contractus vero *stricti juris* ideo sic dicuntur, quia in ipsis contrahentes solent omnes particulares conditiones apponere, secundum quas, & præscripta verba Contractus, & non aliter, debet Ju-
18 dex restricte judicare in iis. Numerus actionum *bonæ fidei*, quæ sunt septemdecim. patet in sequentibus verbis a Glossa loco citato adductis.

Empti, *Conducti*, *mandati*, *depositique*,
Pignora, *Ciscundæ* (idest familiæ Herciscundæ) *communi* (idest communi dividendo) *pro socioque*.
Dotis, *& Hæredis*, *Tutelæ*, *Commoda*, *Gestor*.
Præscriptis verbis si mutat, *sive licetur*.
Ista bonæ fidei sunt; *stricti cætera juris*.

Et eadem Glossa ibi advertit, quod in primo versu per ly *Empti* subintelligitur etiam ly *Venditi*, & per ly *Conducti* subintelligitur ly *Locati*, quia nunquam unum est sine altero, idest nunquam est emptio sine venditione, & conductio sine locatione. Item in quarto versu verba illa *Præscriptis verbis si mutat*, *sive licetur*, duas tantum actiones denotant; nam actio *Præscriptis verbis* est stricti juris, demptis his duobus casibus, videlicet quando ea de æstimato proponitur, vel quando ea ex permutatione competit; Glossa §. *Actionum*, *verb. Ex permutatione*, *institut. de Actionib.*

19 Contractus possunt perfici aut compleri quatuor modis, scilicet Re, Verbis, Litteris, seu scriptura, vel saltem consensu. *Est communis* & expresse habetur *in §. fin. Institut. de obligat.* ibi: *Aut enim re con-*
20 *trahitur*, *aut verbis*, *aut litteris*, *aut consensu*. Ad validitatem Contractus multæ requiruntur conditiones. Prima est mutuus utriusque contrahentis consensus; *l.1. §. Conventiones*, *ff. de pactis*, ubi sic habetur: *Dixit Pedius nullum esse pactum*, *nullam obligationem*, *quæ non habeat in se consensionem*, *nam & stipulatio*, *quæ verbis fit*, *si non habeat consensum*, *nulla est*. Idem in terminis habetur *leg.3. ff. de obligat. & action.* & patet clare ex ipsamet definitione Contractus desumpta *ex leg. Labeo*, *ff. de verb. significat.* quod nempe Contractus sit ultro citroque
21 obligatio, vid. *supra num.1.* Secunda ut Contractus fiat a personis potentibus, & non prohibitis de jure
22 contrahere; *leg. 5. Cod de oblig.* Unde invalidi sunt Contractus celebrati ab infantibus usu rationis carentibus, ab amentibus, furiosis, ebriis, & phreneticis; *§. 8. Institut. de inutili stipul. & leg. obligationes* 11.
23 *§.12. ff. de obligat. & action.* Filius familias adhuc impubes de quibuscumque bonis suis etiam cum consensu, & auctoritate Patris sui ex nullo Contractu obligatur civiliter; *Institut. de inutil. stipulat. §. Sed*
24 *quod diximus*. Pupillus tamen impubes auctoritate tutoris contrahens obligatur civiliter; *ibid. §. Pupillus 9.* Et ratio disparitatis est, quia pupillo datur actio contra tutorem, si male suaserit, aut male auctoritatem præstiterit, qualem actionem non habet filius contra Patrem ob naturalem reverentiam, ac virtutem pietatis; *leg. Cum oportet §. Sub hac tamen ver.* Filius familias pubes non potest valide con- 25
trahere sine consensu Patris de bonis adventitiis, & profectitiis; *leg. ultim. §. 5. C. de bonis*, *quæ liberis*. Potest tamen talis filius etiam sine consensu Pa- 26
tris contrahere de suis bonis castrensibus, & quasi castrensibus, quorum is absolutum habet dominium; *Institut. de inutil. stipulat. §. Item inutil. 6. & leg.39. ff. de action. & obligat.* Pupillus & Minorennis valide 27
contrahit in suum commodum obligando alterum, non tamen in suum incommodum, seu obligando se alteri sine auctoritate Tutoris, vel Curatoris; *Instit. de auctor. Tutor. & inutil. stipulat. §. Pupillus*; item *leg. Julianus* 13. *ff. de action. empt. leg. Contra Juris* 28. *de pactis*, *& est communis*.

Pupillus pubertati proximus (idest post comple- 28
tum annum undecimum cum dimidio, si masculus sit; vel nondum cum dimidio, si sit fœmina, *ex §. Pupillus*, *Institut. de inutil. stipulat.* juncta Glossa *verb. Infantiæ proximus*) aut pubes, & multo magis minorennis contrahens cum consensu, & auctoritate Tutoris obligatur, & naturaliter, & civiliter; *leg. impuberes*, *ff. de auctoritat. & consensu Tutorum*. Excipienda est tamen alienatio bonorum immobilium, & mobilium pretiosorum, quæ servando servari possunt; ista enim pupillis, & minoribus etiam accedente Tutorum, vel Curatorum auctoritate interdicta est, nisi Judicis decretum accedat; *l. Lex*, *C. de administrat. tutorum*, *l. ult. C. quando decreto opus non est*, *& l. non solum. §. minor*, *C. de prædiis Minorom*, *l. Clarum*, *C. de auctoritat. præstanda*. Pupillus & Minorennis, seu minor 25. annis Cura- 30
torem habens non obligatur civiliter ex ullo Contractu sine Tutoris, aut Curatoris auctoritate inito. Ita habetur in *§. admonendi*, *Instit. Quibus alienare licet*, *& toto tit. ff. & Institut. de auctoritat. Tutor. & l. 3. C. de in integrum restitut.* Excipiendi tamen sunt 31
varii casus, in quibus pupillus, vel minor ex simili Contractu etiam civiliter obligatur: Primo scilicet, quando res tradita pupillo dolo ejus periit, datur contra eum actio civilis, qua solvere compellitur; *leg.1. §. an in pupillum*, *ff. depositi leg.3. §. pupillus*, juncta Glossa *ff. de negot. gestis*. Secundo, quando pupillus seu Minorennis contractum juramento firmavit, civili etiam actione obligatur; *Authen. Sacramenta puberum*, *C. si adversus venditionem*. Tertio, quando pupillus seu Minorennis ex tali Contractu est factus ditior; *leg. pupillus §. pupillus*, *ff. de auctoritat. Tutor. C. de usucapione pro emptore*. Nam *Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria*, *vel jactura*. *Regul.* 48. *juris in* 7. Exempli gratia, si pupillus, vel Minorennis mercem sibi traditam a venditore, ante solutum pretium bona fide absumpsit, vel amisit, potest compelli in foro civili ad reddendum id, in quo inde factus est ditior.

Quamvis pupillus pubes, vel pubertati proximus, 32
& Minorennis sine Tutoris auctoritate contrahens non obligetur civiliter, ut dictum est *supra num.27.* obligatur tamen naturaliter, sive in foro conscientiæ. Est communior cum Molina *tom.1. tract.2. disput.*

*disp.*224.*num.*31.Sanchez *lib.*6. *de Matrimon.disp.*38. *num.*21. Less. *lib.*2. *cap.*19. *num.*61. Rebell. *part.*2. *lib.*1. *de contract. quæst.*8. *sect.*2. Gomez 2. *resolut. cap.*14. Card. De Lugo *disp.*22.*sect.*10.*num.*288. Layman *lib.*3. *tract.*4. *cap.*9. *num.*7.Sporer *tom.*2.*tract.*6. *cap.*1. *num.*138. Onnate *de contractib. d.* 4. *num.*40. La Croix *lib.*3. *part.*2. *num.* 671. cum plurimis aliis ibi citat. contra Alciat. Covarruv.& varios alios apud Sanchez *num.*20. Et ratio est quia obligatio naturalis oritur ex consensu; *leg. Stichum §. naturalis, ff. de solut.* sed pupillus pubes, vel pubertati proximus, & a fortiori minorennis sufficientem consensum habent, ut colligitur *ex §. pupillus, Institut. de inutil. stipulat.* ergo naturaliter, sive in foro conscientiæ obligantur ex contractu. Neque leges civiles tales contractus irritant pro foro conscientiæ, & naturaliter; immo potius multis in locis dicunt pupillum sine tutoris auctoritate contrahentem obligari naturaliter, uti expresse habetur *leg. Si pupillus, ff. ad l. falcidiam, leg. Si ejus, ff. ad Trebellianum, leg.*1. *ff. de Novationibus*, & alibi sæpe, *ut leg. Marcellus* 25. *ff. de Fidejussoribus*, ubi expresse dicitur pupillum sine auctoritate tutoris contrahentem obligari: non obliga-
33 tur autem civiliter, ergo naturaliter. Nec obstat quod *leg. pupillus, ff. de actionibus, & obligat. & l. Quod pupillus, ff. de condict. indebitis*, negetur pupillum naturaliter obligari; nam respondetur quod illa jura, & alia similia loquuntur de pupillo impubere proximo infantiæ, qui cum infirmum intellectum habeat, & parum a furioso distet, ut dicitur; *leg. pupillus* 56. *ff. de action. & obligat.* ideo jura civilia ejus contractui resistunt, & omnem obligationem tollunt; Sic Layman *loc. cit. num.*8. Sporer *loc. cit.*
34 *num.* 138. & alii passim. Nec etiam obstat, quod *leg.*59. *ff. de obligat.* dicatur pupillum mutuam pecuniam accipiendo nequidem jure naturali obligari; nam sensus est jure naturali non obligari stare contractui, cum ipse rescindere possit; Sic La Croix *loc. cit. num.*671.

35 Excipiendi tamen varii casus, in quibus pupillus, vel minorennis neque obligatur naturaliter, sive in foro conscientiæ. Primo, scilicet, si pupillus cum ipso tutore contrahat v. g. si Tutori vendat Domum, prædium, & hujusmodi, non obligatur nequidem naturaliter, quia leges hujusmodi contractui resistunt; *leg.*1. *& leg. pupillus, ff. de auctoritate Tutor. leg. Non licet, ff. de contrahend. empt.* Dato autem quod pupillus habeat plures tutores, si auctoritate unius contrahat cum altero, tunc pupillus est obligatus; *leg. pupillus, ff. de auctoritate tutor.* Layman *loco cit. num.*8. Sanchez *loco cit. num.* 25. & alii passim. Secundo, si pupillus alienet bona immobilia vel mobilia pretiosa, quæ servando servari possunt saltem per triennium, Contractus non obligat nequidem naturaliter; quia in his contractibus majoris momenti jus positivum irritat consensum, non solum pupilli, sed etiam tutoris, si consentiat sine decreto Judicis; *leg.*12. *Cod. de administr. tutor.* & communis Doctorum, *& leg.*7. 11. 15. *Cod. de prædiis.* Tertio, si Judex ex speciali caussa interdixerit omnem administrationem pupillo circa res suas, tunc non erit pupillus obligatus nequidem naturaliter per Contractum, quia consensus illius esset jure irritus;

Sanchez *loc. cit. num.*27. La Croix *loc. cit. num.* 746. & alii.

Uxor sine consensu Mariti non potest valide contrahere de bonis dotalibus, quousque talia bona Dotalia, quo ad usumfructum, & administrationem sunt sub potestate Mariti. Item invalide contrahit servus, sive cum Dominis, sive cum aliis contraxerit, ac proinde neque illis, neque adversus illos conceditur de jure civili actio civilis; *leg. In personam, l. Quod attinet, ff. de regul. Juris, leg. Servi, ff. de actionibus, & obligat.* Quantum autem ad Servum limitanda est assertio in casu, quo Servus Domino pecuniam promitteret pro libertate, qua adepta teneretur pecuniam promissam erogare, & pro executione concederetur actio civilis; *leg. promissæ, Cod. an Servus proprio facto.* Sic pariter Religiosi solemniter professi, ex quo ob votum paupertatis nullius rei Dominium habent, consequenter nequeunt legitime disponere de bonis Monasterii, neque valide contrahere sine consensu Superioris; Superiores autem, & ab eis deputati Administratores bonorum communium, possunt quidem contrahere, sed in multis casibus, non nisi dependenter a consensu Capituli, seu Religiosæ communitatis, & solummodo ad usus determinatos, & quo ad hoc observandæ sunt speciales pro unaquaque Religione Constitutiones, & legitimæ praxes. Ita communis Doctorum. 36 37 38 39

Tertia ex conditionibus requisitis ad validitatem 40
Contractus est, ut res quæ sub Contractu cadit, non sit aliquo jure prohibita cadere sub conventione, sed revera commercium pati queat. Unde defectu hujus conditionis, si res esset v. g. Sacra, aut publica, conventio, seu contractus erit inutilis; *§.*2. *Instit. de inutil. stipul.* ibi: *Idem juris est* (hæc stipulatio erit inutilis) *si rem Sacram, aut Religiosam, quam humani juris esse credebat, vel publicam ... vel cujus commercium non habuerit*; Sic invalidus est contractus, quo sine beneplacito Apostolico alienantur, vel permutantur, vel hypothecæ subjiciuntur bona Ecclesiastica immobilia, vel mobilia pretiosa, quæ servando servari possunt; Extravagant. Pauli II. incip. *Ambitiosæ*. Quarta conditio est, ut 41
contractus celebretur cum cognitione, & libere, idest nullus in conventione intercedat error, neque vis, nec metus, nec dolus; *Regul.*116. *§.*2. *de regul. juris* ibi: *Non videntur qui errant consentire*; Nihil consensui tam contrarium est, quam vis, atque metus.

Unde quando in altero contrahentium contingit 42
error circa substantiam rei, contractus jure naturæ est irritus, quia tunc deest consensus substantialis, cum nullus sit errantis consensus, ut expresse dicitur *l. Non idcirco, Cod. de juris, & facti ignorantia*; *l.*15. *ff. de jurisd. l.* 11. *&* 41. *ff. de contrah. empt.* Sic v. g. dum venditur, & emitur aurichalcum pro auro, vitrum pro gemma, est nullus contractus, nam emens intendit emere aurum, vel gemmam, non vero aurichalcum, vel vitrum; sine consensu autem, contractus est nullus; *l.* 1. *§. conventiones, ff. de pactis*; *l.*3. *ff. de obligat. & action.* Si autem error vel 43
ignorantia sit solum circa qualitatem rei, non impedit consensum ad valorem contractus requisitum; *l.*

Aliter. 10. *& l. Alioquin.* 31. *de contrah. empt.* (*)

44 Metus ab intrinseco, idest, vel proveniens ab intrinseca complexione hominis, vel incussus a caussa naturali, ut est metus mortis imminentis ob morbum, naufragium, serpentes, feras &c. non invalidat contractum, quia homo tunc non inpellitur ab alio, sed ipse se in eum contractum libere inducit; uti habetur *l. Si mulier* 21. *ff. quod metus caussa*; & colligitur *ex cap. Sicut nobis* 17. *de Regularibus*, ubi votum Religionis emissum a constituto in lethali infir-

45 mitate censetur validum. Similiter metus ab extrinseco proveniens, juste tamen ab alia caussa libera incussus, contractum non invalidat; *leg.* 3. *&* 21. *ff. quod metus caussa*, & colligitur *ex cap. Ex litteris* 2. *de sponsalibus*, ubi deciditur eum valide contrahere Matrimonium, qui post inita sponsalia metu excommunicationis cogitur ad Matrimonium; *& ex capit. de Regularibus* 25. *de Simonia*, ubi de aliquo, qui deliquerat dicitur debere cogi ad strictiorem ordinem. Et ratio est, quia metus relinquit simpliciter voluntarium; quod enim metus injuste incussus irritet contractum, non est ratione involuntarii, sed ratione injustitiæ, metus autem juste incussus non infert cuipiam injuriam. *Est communis.*

46 Si metus sit gravis ab extrinseco proveniens, seu ab altero contrahente injuste, & in ordine ad extorquendum consensum incussus, omnes contractus ex hujusmodi gravi metu ad extorquendum consensum injuste incusso celebrati, vel sunt ipso Jure invalidi, vel saltem per sententiam Judicis rescindendi. Ita communis Doctorum, nam licet plurimi, ut Henriquez, Bonacina, Reginaldus, Lessius, aliique supra innumeri, præsertim Canonistæ cum Sanchez *de Matrimon. lib.* 4. *d.* 4. *num.* 4. Illsung *tom.* 2. *d.* 2. *num.* 349. La Croix *loco cit. num.* 636. velint, ut certius est, metum ab altero contrahente injuste, & in ordine ad extorquendum consensum incussum spectato jure naturæ non invalidare contractum, contra Molinam, Rebell. Valent. Onnat. & varios alios, qui dicunt omnes hujusmodi contractus esse jure naturæ irritos; tamen omnes conveniunt, quod tales contractus vel sunt ipso jure positivo irriti, vel saltem irritandi. Et hoc desumitur *ex cap. Abbas* 2. *de his, quæ vi metusve caussa fiunt*, ubi hæc regula generalis traditur, ibi: *Quæ metu, & vi fiunt, de jure debent in irritum revocari*; *ex cap. Ad audientiam* 4. *eodem tit.* ubi consimiliter habetur, ibi: *Quæ vi, me-*

47 *tusve caussa fiunt carere debent robore firmitatis.* Unde nostra assertio sub disjunctione loquens declaratur per inductionem. In primis enim contractus aliqui, scilicet Matrimonium, & Professio Religiosa, promissio, vel solutio dotis veluti accessoriæ ad Matrimonium, promissio, vel traditio ex rebus Ecclesiæ, sunt ipso jure positivo irriti, si fiant ex metu gravi injuste incusso. Idem tenent multi de sponsalibus, renunciatione Beneficii Ecclesiastici, jurisdictione extorta, absolutione a censuris, votis simplicibus, & aliis de quibus videri possunt Sanchez *de Matrimon. lib.* 4. *d.* 8. Less. *loco cit. num.* 37. Lugo *loco cit. num.* 120. Onnat. *loc. cit. num.* 230. Illsung. *loco cit. num.* 350. & signanter Glossa magna *in cap. Abbas* 2. *de his, quæ vi metusve caussa fiunt*, ubi varia jura adducit. Reliqui vero contractus per talem injustum 48
metum extorti non sunt ipso jure positivo irriti, & invalidi, sed tantum irritandi. *Est fere communis* cum Glossa mox citata *in d. cap. Abbas in fine*, ubi ad denotandos contractus caussa gravis, seu coactionis, seu metus ipso jure irritos, & alios solum irritandos, adducit sequentes versus.

> *Tutor, Judicium, Dos, Sacrum, Copula, Votum*
> *Hæc sex vi facta de jure scias fore nulla,*
> *Cætera jus patitur, sed postea restituentur.*

Et ratio est, quia jura de cæteris aliis contractibus 49
loquuntur ut validis, & qui irritatione, seu rescissione indigeant. Sic habetur *in l.* 1. *ff. quod metus caussa*, *l. dolo vel metu*, *Cod. de inutil. stipulat. l. Si mulier* 21. *§. si metu coactus* 2. *ff. de eo quod metus caussa & l. si metus caussa* 84. *ff. de acquirend. hæred.* ubi dicitur adeuntem hæreditatem ex metu hæredem fieri, sed restituendum esse; *& leg. final. Cod. de his, quæ vi*, dicitur: *Venditiones, donationes, transactiones, quæ per potentiam extortæ sunt, præcipimus infirmari*, & cap. *Abbas* 2. *de his, quæ vi metusve caussa fiunt*, præcise habetur, *quæ metu, & vi fiunt, de jure debent in irritum revocari*. Et caussa harum legum fuit, partim ne lites, & jurgia multiplicarentur, si unicuique absque sententia Judicis liceret res suas repetere, partim quia injectio metus injusti est delictum, delicta autem non præsumuntur; hinc jus statuit non dari actionem, nec rescindi contractum, antequam delictum probetur; sic recte suo more La Croix *loco cit. num.* 638. Hic tamen est ad- 50
vertendum, quod hactenus dicta intelligenda solum sunt de metu gravi, seu cadente in constantem virum, non autem de metu levi, prout habetur *cap. Cum dilectis* 6. *de his, quæ vi, metusve caussa fiunt.*

* Contractus trium contractuum, qui a multis de- 51
fenditur, ab aliis improbatur, a Pontifice Benedicto XIV. præcise non improbatur, sed facultatem permittit Episcopis, ut in suis Synodis dehortentur subditos suos ab eo exercendo; *de Synodo diœces. lib.* 7. *toto cap.* 50. in postrema Edit. *lib.* 10. *cap.* 7. Vide etiam in nostro tom. 7. verb. *Societas*, ubi fuse de eo.

* Ego

Nota Romani Theologi.

(a) Non est generatim verum, errorem, & ignorantiam circa rei qualitatem non impedire consensum ad valorem requisitum. Nam si qualitas talis sit, ut contrahens expresse, vel implicite contrahere noluerit, nisi res tali fuerit qualitate affecta, certe deest consensus ad valorem contractus necessarius. Tunc enim qualitas una cum rei substantia ingreditur objectum substantiale contractus, & voluntas contrahendi deest, si qualitas illa desideretur, Hinc si emens pannum, anglicum v. g. velle sibi comparare contendat, vel certæ alterius qualitatis, loco vero istius, diversæ qualitatis, pannum tradatur, his in hujusmodi contractum non consentiret, quia ob defectum optatæ qualitatis, pannum traditum, illud non esset, quod emptor emere velit.

(*) Ego vero, ne cui Benedicti XIV. sententia obscurius indicata, quam oporteret fraudi sit, describam ejusdem *Cap. cit. num.6. verba*, quæ jam hujusmodi : „ Hæc sunt præcipua rationum momenta, quæ in utramque partem adducuntur; neque „ Apostolica Sedes priori opinioni, *quæ trinum contractum ab omni usuræ labe absolvit* & si minus „ congruere videatur Sixtinæ Constitutioni, ullam „ hactenus censuram inussit, a qua proinde eidem „ infligenda debet Episcopus abstinere; ad usum „ vero quod attinet, tuto poterit contractum trinum, quem etiam ejusdem patroni periculosum „ fatentur, pro viribus impedire, atque ab eo ineundo suos subditos dehortari, quod a plerisque Episcopis in suis Diœcesanis Synodis sapientissime factum referunt citati Gener. *tom.1. tract.4. cap.14.* „ *Natalis Alexander epist.94. in Appendic. ad tom.2.* „ *suæ Theolog. moral.* (*)

52 Contractus *collatitius* is est, quo bos terram arans traditur bubulco, qui solvit Domino bovis certam portionem frumenti lege hac adjecta, ut si bos naturaliter moriatur, damnum sit domino & bubulco commune. Si vero pereat culpa bubulci, is totum damnum subeat. Hic contractus approbatus est a Theologis, nonnullis adjectis conditionibus, quæ probatæ fuerunt a Sac. Congregatione Concilii die 6. Decemb. 1730. *De Synodo Diœces. lib.7. cap.51. §.2.*

53 Contractus venditionis cum pacto francandi, est, cum Titius vendit Sempronio prædium suum cum pacto redimendi rem venditam, prædium tamen retinet tamquam conductor, & pro conductione mercedem solvit, donec idem Titius sibi illud prædium redimat. In hoc contractu pœnitens emptor a Confessario interrogandus est, num reipsa animum sincerum habuerit emendi; similiter & venditor interrogandus est, num ab emente pecuniam mutuam petierit, eumque renuentem induxerit ad usuram obtegendam pallio pacti francandi. In utroque enim illo casu subintelligitur usura, adeoque illicitum judicandum est; secus vero non; *De Synodo Diœces. lib.7. cap. 51. §.2.*

Alia ad rem, vide verb. *Societas num.3. ad* 10.

Additiones ex aliena manu.

54 Nulla jure naturali inspecto intercedit differentia Pacta inter & Contractus quoad effectum obligationis, utpote quæ in utrisque ex eodem principio sequitur, scilicet quod is qui pacto, seu Contractu jus aliquod alio concedit, & in eum transfert, ex regula justitiæ generalis, id debeat tribuere in quem jus
55 consensu illo translatum est. Recte Modestinus *in leg.52. §.4. de oblig. & Action. Consentientes* (inquit) *in aliquam rem consensu obligari necessario ex voluntate nostra videmur*.

56 At Leges Romanæ pacta, quæ sine ulla causa vel præcedenti, vel præsenti, vel futura ineuntur, distinxerunt a pactis, quæ continent Synallagma, idest ubi qui ideo se obligat, vel quia aliquid datum, vel factum est ab altero, vel quia vicissim aliquid præ-
57 stare debet. Priora pacta *nuda* vocabant, atque ex
58 ipsis civilem obligationem non dabant; Neque enim Civibus temere sua jactare permitti debere credebant, quia non tam animo deliberato, quam præcipitato consilio promisisse censebantur. Posteriora 59
vero pacta Contractus nominabant, civilemque ex iis actionem dabant; *Fidem* (ait Sextus Cæcilius apud A.Gellium *lib.2. noct. Attic. cap.1.*) *Majores nostri in negotiorum contractibus sanxerunt*; Confer Noodt *de pact. cap.9. & seq. utrobique per tot.*

Inter posteriora hæc pacta, quædam frequentio- 60
rem usum habebant, & quotidie occurrebant. Quo 61
factum est, ut Romanæ Leges illis dederint proprium nomen, quod totam negotii naturam exprimeret, eaque Contractus nominatos vocaverint, & actionem inde natam nominarint. Et quum horum Con- 62
tractuum quidam dationem requirerent, quidam consisterent nudo consensu, quidam verbis, quidam litteris contraherentur, nati inde sunt Contractus reales, consensuales, verbales, & litterales. Cæte- 63
ros Contractus, quibus peculiare nomen haud dedere, innominatos appellarunt; quia quum certum illis nomen impositum non sit, manet ratio naturalis contrahendi illa negotia, per verborum scilicet ambages, circumscribendo id, quod partes inter se actum esse volunt. Unde Actori dabatur actio *præ-* 64
scriptis verbis ad exigendum id, quod ob causam promissionis Synallasum est.

Ex hypothesi itaque Legum Romanarum Con- 65
tractus sunt pacta, quæ ob causam fiunt, adeoque ubi Synallagma, seu commutatio juris subest. Qua- 66
re differunt a pactis, quæ talem causam minime habent, adeoque ubi Synallagma non subest.

Patet ex dictis cur Leges Romanæ nullam ex pa- 67
ctis, quibus causa non suberat, actionem dederint. Sed tractu temporis æquitas fidei datæ prævaluit, & obligatio pactis plenissime restituta est.

Primo ipsæ Leges Romanæ plures exceperunt spe- 68
cies pactorum, ex quibus civilem obligationem, idest actionem dederunt, quæque *legittima*; seu *vestita* dixerunt. Huc pertinent *pactum de donando leg.35. §.5. C. de donat. Promissio dotis leg. 6. C. de Jur. dot.* & alia, de quibus vide Noodt *de pact. cap. 13. & seq.*

Secundo: ex pactis Contractibus bonæ fidei in- 69
continenti adjectis obligationem itidem civilem dederunt; *l.7. §.5. & 6. ff. de pact.* consule Noodt *de pact. cap.11.*

Tertio: Prætor actionem dedit, si quis pecuniam, 70
quam ipse vel alius Titio debet, se soluturum nudo pacto promittit; *tot. tit. ff. de constit. pecun.*

Idem Prætor demum ex omni pacto exemptionem 71
dedit, id est omnes effectus debiti naturalis ei tribuit præter actionem, ubi ad naturalem æquitatem 72
provocat, & nihil tam fidei humanæ congruum esse inquit, quam pacta conventa servare; *leg. 1. in princip. de pact.*

Jus Canonicum restituit jus naturæ, & ex omni 73
pacto actionem dedit. Idque probatur *ex c.1. de pact. verb. Conventus sentiat disciplinam Ecclesiast. &c.* Ergo conventus mediante actione compelli ad implendum pactum potest; *ex cap.3. eod.* ubi distincte dicitur, promissum esse servandum *ex cap. 1. & final. eod. tit. in verb. Perpetuo inviolabiliter observari.* Vide & alia juris Canonici loca allegata a Stryck. *in usu mod. Pand. lib. 2. tit.14. §.2.*

Moribus confirmatum est jus Canonicum, ita ut 74
hodie

hodie omnia pacta nuda producant obbligationem civilem; Groenvveg. *in leg.* 10. *per tot. Cod. de pact.* Stryk. *in usu modern. Pandect. lib.* 2. *tit.* 14. *§.* 3. At confer præf. cæter. Henric. Coccei *in differt. de Iur. Pœnitent.* 4. *§.* 10.

75. Quæ quum ita se hebeant, duo inde inferre licet. Primum est, quod hodie nec in Contractibus innominatis locus sit pœnitentiæ, *Gravis* ita ad rem differit Stryk. *in usu modern. Pandect. lib.* 2. *tit.* 14. *§.* 5. *controversia resultat., an supposita simplici illa pactorum validitate pœnitentiæ adhuc locus sit in Contractibus innominatis? Quippe Romano jure expeditum est, in illis Contractibus non tantum ab initio pœnitentiæ locum esse, sed & illi repetitionem permissam, qui ex sua parte Contractum adimplevit &c. Hodie vero Contra in Contractibus innominatis pœnitentiæ locum non esse eà propter defendit Molin. &c. quia omnia, quæ de pacto nudo ac vestito, de Contractibus nominatis, & innominatis subtiliter potius quam utiliter ab Ethnicis hominibus inventa atque introducta sunt, non congruunt validitati pactorum, quam de jure naturali, & canonico habent. Molinæ sententiam rejicit D. Han. ad Wesembec. &c. Leges Romanas ab iniquitate vindicans, & exemplo perniciosum esse asserens ista, quæ longa deliberatione habita diu in Republica constituta velle abrogare. Verum ut ut facile admittam non posse iniquitati incusari Jus Romanum, ut in Contractibus innominatis pœnitentiam admittat., quippe omnino ab arbitrio Legislatoris civilis est modum inducendæ obligationis determinare aut limitare &c. Non tamen video qua ratione hodie defendi possit illorum sententia, qui quamvis ex pacto actionem concedant, pactum tamen permutationis alteriusve Contractus innominati obligationem validam producere negant, sed adhuc pœnitentiæ locum esse asserunt &c. Si enim stipulatio Contractui innominato addita excludit pœnitentiam; quid ni & pactum quod vim stipulationis habet!*

76 Alterum est, quod hodie omnes contractus dici posse consensuales, *Hodie* ita quoque prosequitur Stryk. *in usu modern. Pandect. lib.* 2. *tit.* 14. *§.* 7.) *omnes Contractus veros (si litterarum obligationem exceperis, in qua singularitas notoria) in effectu esse consensuales, sive nominati sint, sive innominati. In eo enim consensualium contractuum vis consistit, quod ex solo consensu inducatur obligatio circa ullius rei interventum &c. Atqui vero consensus contrahentium in quocumque alio contractu pariter adsit necessum est. Supposito consensu supponitur pactum. Ex pacto vero valida resultat obligatio. Id tamen adhuc hodie verum est. consensu non perfici contractum realem, sed rei interventum adhuc necessarium esse. Quis enim pacta de commodando, vel deponendo, commodatum, vel depositum hodie diceret? Sed & id tamen verum est, pactum de commodando obligationem efficacem pariter producere, quam si consensualis contractus pariter fuerit initus. Unde nec commodati, nec depositi actio daretur hodie, sed tantum conditio ex pacto de commodando &c. Ubique tamen suppono interesse alterius necessarium verti in implemento pacti, alioquin cessante interesse pœnitentiæ locus est in omni alio contractu, quum exceptio* tua non interest *omnem agentem repellat.*

77 Cave autem ne confundas tractatus de contrahendo cum pactis, & contractibus. Separandi enim sunt tractatus ab ipsis pactis, & contractibus. Hoc omnino certum, est nudis tractatibus ad conclusionem non deductis nec hodie oriri obligationem. Quamdiu enim negotium adhuc tractatur, deest consensus ille duorum in idem placitum. Diversum vero est a tractatu pactum de contrahendo. Quocirca omnino obligatur qui mihi promittit, se domum venditurum esse vel rem mihi esse commodaturum. Adest enim jam tum idem placitum; vide Stryk. *de cautel. Contract. sect.* 1. *cap.* 6. *§.* 1.

Reliquum est, ut dispiciamus, an illa quæ de Jure Romano obtinebat distinctio inter contractus bonæ fidei, & contractus stricti juris, locum sibi vindicet etiamnum. 78

Contractus illi dicebantur bonæ fidei, ex quibus, vel utrimque principaliter obligatio ac propterea etiam utrinque directa actio nascebatur, vel ex uno latere principaliter, ex altero per consequentiam quamdam, ac velut ex post facto, adeoque duplex quidem actio competebat, sed directa una, altera contraria; contra vero contractus, qui ex uno tantum latere obligationem pariebant, stricti juris erant. 79

In contractibus autem bonæ fidei quum difficilius esset ab multiplicem circumstantiarum varietatem ita, vel pactionibus omnia definire, vel cautionibus circumscribere, ut non a prudentissimis quædam omitterentur, justum visum fuit, id quod deesset expressæ partium conventioni per Judicem ex bono, & æquo suppleri, atque ita per eum æstimari quantum Alterum Alteri ex bono, & æquo etiam extra ac præter id, quod in conventionem deductum erat, præstare oporteret. E diverso quum in contractibus stricti juris non tantæ, tamque multiplicatæ occurerent rerum varietates, visum fuit his definiendis prudentem contrahentis circumscriptionem posse sufficere, ac suæ culpæ, & negligentiæ debere unumquemque accepto ferre, si minus ei per conventionem prospectum sit, ac propterea Judicem in Judicando adstrictum esse oportere iis quæ placuerant, nec debere eorum, quæ nominatim cauta non essent, habere rationem; Adisis Arnol. Vinnium *in Commentar ad Institut. lib.* 4. *tit. de Action. §.* 28. *num.* 2. 80 81

Ut autem ad propositam quæstionem veniamus, differentiam inter utriusque generis contractus adhuc superesse, & nisi ea retineatur, totam jurisprudentiam subverti debere, tenet Faber *de error. Pragmat. decad.* 9. *error.* 1. Contra Gudelin. *de jur. noviss. lib.* 3. *cap.* 13. Strykius *in usu modern. Pandect. lib.* 44. *tit.* 7. *§.* 8. & post alios Bohemer. *in Introduction. jus digestor. lib.* 44. *tit.* 7. *num.* 19. sentiunt, nullum hodie esse usum dictæ differentiæ. 82

CONTRACTUS DONATIONIS.

ARTICULUS I.

Donatio quo ad ejus naturam, divisionem, & effectum.

SUMMARIUM.

1 *Donatio unde dicta, & quomodo definienda sit*, ad num. 2.

3 *Dona-*

3 *Donationis quot divisiones & quæ*, ad n.9.
10 *Donationis inter vivos, & mortis causa, definitio clarior atque accuratior*, ad num.11.
12 *Donatio causa mortis quot & quibus modis. ac quo tempore fieri possit*; ad num.13.
14 *Quot & quibus de causis eadem expiret*, ad n.18.
19 *In quibus potissimum differat a Donatione inter vivos*, ad num.21.
22 *Quæ requirantur ad utriusque Donationis valorem*, ad num.25.
26 *Donatio facta Ecclesiæ utrum obliget, quamvis non acceptata*.
27 *Quæ Donationes non insinuatæ apud Judicem irritentur, quæ vero non*; ad n.37.
38 *An possit Donatio legis præscriptum excedens tuta conscientia retineri*.
39 *Donatio verbalis utrum & quando obliget Donatorem; contra quem an detur actio & qualis*; ad num.43.
44 *Subnectuntur Additiones ex aliena manu*.

1 DOnatio ex etymologia nominis teste Jurisconsulto *in l. Senatus 35. §.1. ff. de mortis causa do-*
2 *nationibus*, dicitur a dono, quasi *doni datio*. Donatio bene describitur a Soto *in 4. dist.15. quæst.2. §. Secundo potest*, dicendo: *Donatio est datio mere liberalis*; seu ut alii loquuntur, Donatio est *translatio Dominii alicujus rei per actum mere liberalem in alium facta*. Et ut communiter definiri solet apud Hostien. *in summ. de donatione* & ab Abbate *ad rubr. de donat. Donatio est rei licitæ* (idest donari non prohibitæ) *nullo jure cogente, ex mera liberalitate facta collatio, seu datio*, & sic colligitur *ex l. Donare 29. de donation.*, *& l. Donari 82. ff. de Reg. Jur.*

3 Donatio dividitur primo in donationem verbalem, & in donationem realem. Donatio verbalis; quæ donatio imperfecta dicitur, est illa, qua quis per verba de præsenti jam actu donat rem alteri, sed actu eam rem ipsi non tradit, utpote forsan absenti, vel donanti ad tempus adhuc necessaria; ut cum dico v. gr. dono tibi hunc librum, illum equum; sed quia vel equus est absens, & liber adhuc pro aliquo tempore est mihi necessarius, non traditur actu, & per hoc remanet donatio imperfecta, ex quo non conveniat ei dicta definitio desumpta *ex Jure l. donare 29. de donationibus*; *& leg. donarii 28. ff. de regulis juris*, non enim est *datio* seu *collatio* ut loquitur ipsa defini-
4 tio. Donatio realis, quæ donatio perfecta dicitur, est illa, qua donans rem alteri, & actu donat, & simul in effectu tradit, ut cum dico: dono tibi hunc librum, & actu ipsum tibi trado, & per hoc redditur donatio perfecta, quia rei donatæ dominium, seu jus in re perfectum naturaliter, civiliter & simul legitima possessio traditur actu Donatario a Donatore, uti exigit desumpta ex citatis juribus definitio.

5 Secundo, dividitur in donationem mere gratuitam, seu liberalem, & in donationem remuneratoriam. Donatio mere gratuita, seu liberalis est illa, quæ fit seclusa omni prorsus obligatione tam justitiæ, quam gratitudinis ex parte donantis; & absque ullo merito donatarii, sed tota quanta fundatur in liberali-
6 tate donantis. Donatio remuneratoria est illa, quæ fit ex aliqua obligatione non quidem justitiæ, sed gratitudinis ex parte dantis ob præcedentia merita donatarii, idest ad remunerandum aliquod beneficium a donatario acceptum, & hæc impropria est donatio; Unde a vera, & propria donatione excluditur illa, quam quis facit Magistro suo, cum sit potius remuneratio obsequii, & officii, quam liberalis datio, *l. Aquilinus 27. ff. de donationibus*. Tertio, dividi- 7
tur in donationem puram, seu absolutam, & in donationem non puram seu conditionatam. Donatio pura, seu absoluta est illa, qua aliquid simpliciter absque ulla limitatione vel conditione donatur. Do- 8
natio non pura, seu conditionata est illa, qua aliquid simpliciter donatur sub certa aliqua conditione, ut dono tibi hunc equum, si hoc, vel illud facias; & hæc etiam non dicitur proprie donatio, quia donatio propria debet esse facta propter solam, & meram liberalitatem donantis; *l.1. ff. de donationibus*.

Quarto, dividitur in donationem inter vivos, & 9
donationem mortis caussa. Utraque hæc donatio sic definitur *in jure l.1. Senatus §.2. ff. de mortis causa donationibus*; Donatio inter vivos est, *cum is, qui donat, mavult habere illum, cui donat, quam se*; Donatio mortis causa est, *cum habere quis se mavult, quam eum, cui donat; magisque eum, cui donat, quam hæredem suum*: Optimæ quidem definitiones; sed quia obscuræ, sic quia clarius dantur. Donatio igitur 10
inter vivos est, quæ sine mentione, cognitione, aut suspicione mortis fit, vel fieri potest; *§. aliæ autem 2. Institut. de donationibus*; Toties enim censetur donatio *inter vivos*, quoties absolute quis donat actu aliquid alteri absque ulla mentione, vel suspicione mortis suæ, aut sine omni simili addito, sive tunc sit sanus, sive ægrotus, ac moribundus, etiam in ipso testamento, vel codicillo, dummodo animus sit jam statim transferendi dominium in donatarium acceptantem per se, vel per alium legitime suas vices gerentem, quia etiam infirmus, vel in periculo mortis constitutus vere donare potest *inter vivos*; si enim aliunde non expressit *inter vivos* donavit, ut ex Molina & aliis recte observat Tambur. *lib.9. tract.10. de donat. c.2. §.1. num.9. arg. l. Seja 42. §.1. ad fin. ff. de donat.* Donatio mortis causa est illa, *quæ intuitu* 11
mortis, & expressa cum mentione ejusdem fit. ut colligitur *ex §.1. Institut. de donat.* ubi sic dicitur: *Mortis causa donatio est; quæ propter mortis fit suspicionem*. Dicitur autem notanter *cum expressa mentione mortis*, quia quando nulla fit mentio mortis, præsumitur *donatio inter vivos*, etiamsi interne intuitu mortis, donare intenderit, ipsamque donationem in summo mortis periculo fecerit donator, ut tenet communis Doctorum, *arg. cit. l. Seja 42. §.1. ff. de donationibus*. Hinc pro exemplo infertur, quod si Petrus v. g. in mortis articulo constitutus, dicat absolute sine ullo addito, dono Paulo centum hos aureos, illum equum, & hujusmodi, *ista est donatio inter vivos*, quia nulla fit mentio mortis. Si vero Petrus dicat, quia video me brevi moriturum, vel quia omnes moriemur, vel quia & ego aliquando mori debeo, dono Paulo centum aureos, meum equum, & hujusmodi, ista est *donatio mortis causa*, quia ob expressam mortis mentionem clare patet donantem intuitu & consideratione mortis donasse.

Donatio mortis causa potest fieri tribus modis, qui 12
referuntur *l. 2. ff. de mortis causa donationibus*, ibi; *Tres*

Tres esse species mortis causa donationum, Julianus ait; Una cum quis nullo præsentis periculi metu conterritus, sed sola cogitatione mortalitatis donat. Aliam esse speciem mortis causa donationum, ait, ait: cum quis imminente periculo commotus ita donat. ut statim fiat accipientis. Tertium esse genus donationis, si quis periculo motus non sic donet, ut statim fiat accipientis,
13 *sed tunc demum cum mors fuerit secuta.* Ubi vides, quod donatio mortis causa fieri potest non tantum in evidenti, & præsenti, sed & in futuro mortis periculo, & in quavis infirmitate; Immo etiam tempore perfectæ sanitatis, dummodo intuitu mortis fiat, & mentio mortis expressa habeatur; ut tenet communis Doctorum per mox *cit. l. 2. ff. de mortis causa donat & per l. Senatus 35. §. 4. ff. eod.* ubi sic habetur: *Mortis causa donatio fit multis modis. Alias extra suspicionem ullius periculi a sano, & in bona valetudine posito: cui ex humana sorte mortis cogitatio est; Alias ex metu mortis, aut ex præsenti vitæ periculo, aut futuro; siquidem terra, marique, tam in pace, quam in bello, tam domi, quam militiæ multis generibus periculum mortis metui potest.*

14 Donatio mortis causa exqirat, seu tacite revocatur quatuor modis, ut desumitur ex *§. 1. Institut. de*
15 *donationibus.* Primo expirat ipso jure, cum cessat infirmitas, seu mortis periculum, occasione, & intuitu cujus donatio facta est, *cit §. 1. Instit. de donat.* ibi: *Sin autem supervixisset is, qui donavit, reciperet.*
16 Secundo expirat ipso jure, cum donatarius moritur ante donatorem, *cit. §. 1. Institut. de donat.* ibi: *Aut prior decesserit, cui donavit* concordat *l. Si vir uxori, §. uxor viro, ff. de donat. inter vir. & uxor.*
17 Tertio cessat ipso jure, cum Donatorem pœnitet donationis factæ, *cit. §. 1. Instit. de donat.* ibi: *Vel*
18 *si eum donationis pœnituisset* Quarto cessat ipso jure, cum donator pœna capitis afficitur; *l. Si aliquis 7. ff. de donat.* ibi: *Si aliquis mortis causa donaverit, & pœna fuerit capitis affectus, removetur donatio ut imperfecta; quamvis cæteræ donationes sine suspicione pœnæ factæ valeant.*

19 Donatio mortis causa differt a donatione inter vivos potissimum in tribus. Primo, quod donatio inter vivos semel rite facta ex se, & rebus immutatis est irrevocabilis, statimque transfert dominium irrevocabiliter, *l. final. Cod. de revocat. donat.* Non sic autem donatio mortis causa, quæ ante donantis mortem firma non est, quia semper vel donantis pœnitudine, vel propter donatarii prævenientem mortem, vel aliquo alio ex mox dictis modis extingui potest, ut habetur *l. ff. de donat.*, ibi: *Non videtur perfecta donatio mortis causa facta, antequam mors* Donatarii *insequatur, & d. §. 1. de donatione* per adductos
20 textus *numero antecedenti*. Secundo, quod donatio mortis causa evanescat moriente ante donatorem donatario, nec transmittatur in hoc casu ad hæredes, *cit. §. 1. de donationib.* Secus in donatione inter vi-
21 vos. Tertio, quod ad donationem inter vivos quingentos solidos excedentem requiratur insinuatio apud Judicem, *arg. §. Aliæ autem 2. Institut. de donation.* Non sic autem ad donationem mortis causa, *l. fin. C. de donat. mortis causa.*

22 Ad valorem Donationis sive inter vivos, sive mortis causa requiritur voluntas, & animus donandi ex parte donantis, & acceptatio ex parte donatarii, *l. In omnibus 55. ff. de obligat. & act. l. Absente 10. ff. de donat.* Voluntas, & animus donandi in donato- 23
re sufficit quod manifestetur aliquo modo, sive oretenus, sive in scriptis, sive præsenti, sive absenti fiat, *arg. l. Nec ambigi 6. ac l. Si aliquid 13. Cod. de donat.* Sic etiam acceptatio sufficit quod fiat a Do- 24
natario sive scriptis, sive verbis, sive solis signis.
Immo si quis donat præsenti, isque tacet, consen- 25
tire, & acceptare videtur, ut docet Julius Clarus *lib. 4. §. Donat. qu. 14. num. 5.* Pirhing *l. 3. decretal. tit. 24. num. 2.* Engel *ibid. num. 2.* Reiffenstuel *ibid. num. 11.* & communis aliorum, *arg. Reg. 43. juris in*
6. ibi: *Qui tacet, consentire videtur.* Donatio facta 26
Ecclesiæ, vel alteri piæ causæ, statim obligat, quamvis a Rectore, vel Administratore Ecclesiæ, vel causæ piæ absente nondum sit acceptata; Barbosa *l. 2. juris Eccles. cap. 13. 29. num.* Tiraquell. *de privileg. piæ causæ, privileg. 115.* Engel *l. c. num. 21.* Reiffenstuel *l. c. num. 12.* Abbas, Molina, & alii passim; & ratio est, quia quod donatur, vel promittitur Ecclesiæ, aut alteri piæ causæ, censetur donatum, aut promissum ipsi Deo; *argum. c. Nulli liceat 3. caus. 12. quæst. 2.* Deus autem ubique præsens & acceptans est.

Donatio excedens quingentos solidos insinuari de- 27
bet apud Judicem; idest debet donator declarare, & manifestare Judici se id donare, & ab ipso petere, ut instrumentum conficiatur, & in Acta redigatur, *§. Aliæ autem 2. Institut. de donat.* Quamvis enim olim donatio excedens ducentos, & postea trecentos solidos insinuationem requisierit *l. Sancimus 34. & l. penult. in fin. ff. de donat.* tamen hodie, si quingentos solidos non excedat, non jubetur insinuari
apud Judicem, textu claro *in d. §. Aliæ autem.* Et si 28
donatio excedens quingentos solidos non insinuetur apud Judicem, invalida est; *cit. §. Aliæ autem 2. Institut. de donat. & arg. l. Sancimus 34. & l. penul.*
in fin. ff. de donat. Talis autem omissa insinuatio non 29
invalidat totam donationem, sed tantum quo ad excessum supra quingentos solidos, quia in iis, quæ dividi possunt, *Utile non debet per inutile vitiari*, ut habet præcise *Regul. 37. juris in 6. & l. Si sponsus §. 2.*
de donat. inter vir & uxor. Solidus autem in Jure pro 30
aureo accipitur, ut constat *ex l. fin.* junct. Glossa *verb. Aureos, ff. de in jus vocando*, & notat Glossa 1. *in cap. Placuit 1. caus. 10. quæst. 3.* & antiquitus septuaginta duo solidi unam libram auri constituebant, ut patet ex *l. Quotiescumque 5. Cod. de susceptoribus l. 10.* & ibidem notant Glossa, Bartol. Ancharanus & alii. Unde quingenti solidi circiter 700. aureos italicos, seu scuta, vel secundum alios 800. conficiebant; Julius Clarus *l. 4. §. Donatio q. 14. n. 1.* Layman *lib. 3. de justitia tract. 4. cap. 12. num. 15.* Rebell. *part. 1. l. 28. quæst. 6. num. 5.* Everard. *tit. 1. consil. 19. n. 32.* Pirhing. *l. 3. decretal. tit. 24. num. 5.* Reiffenstuel ib. *num. 15.* Hodie vero secundum generalem, & passim receptam consuetudinem per solidum intelligitur aureus Hungaricus, seu apud nos Ducatus, qui veteri illi solido, seu aureo suffectus est, ita ut quæ de solido in Jure Civili statuta sunt, ad nostratem aureum, seu Ducatum referenda sint; Mysinger. *in §. Aliæ autem 2. Instit. de Donationibus*, Schmid. *ibid. 24.* Pirhing *loco cit. num. 5.* Reiffenstuel *loco cit. num. 15.* & alii.

Dantur tamen plures donationes, quæ licet exce- 31
dant

dant quingentos solidos, valent absque insinuatione. Primo, valet absque insinuatione donatio facta alicui pro reparatione ædium suarum, quæ ruina, vel incendio consumptæ sunt; *l. penult.* §. *eandemque*,
32 *Cod de donat.* vel pro redemptione captivorum; *cit. l. penul in princip.* Secundo, valet absque insinuatione in utroque foro, conscientiæ scilicet, & externo, Donatio facta in quacumque quantitate Ecclesiæ, Monasterio, vel alteri pio loco, vel ad quamlibet causam piam; Julius Clarus *lib.*4. §. *Donatio quæst.*77. *num.* 1. Pirhing *loco cit num.*6. Reiffenstuel *loco cit. num.*16. cum communiori Canonistarum, & Theologor. *arg. cap.* 19 *Matth.* ibi: *Vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus.* Nec obstat, quod *in l. Illud.* 19. *Cod. de SS. Ecclesiis, & in l. Sancimus* 24. §. *Alias vero, Cod. de Donationibus*, irritentur donationes factæ ad pias causas ultra quingentos solidos; Nam ultra quam quod dictæ leges civiles videntur sublatæ, & correctæ ab ipsomet Jure Civili; *cit. l.*34. *de Donat.* ibi: *Exceptis donationibus, quæ in causas piissimas procedunt, & l.* 36. *Cod. eod.* Causæ piæ non subjacent dispositioni Juris civilis; *arg. cap. Ecclesia S. Mariæ* 10. *de constitutionib.* ibi: *Nos attendentes, quod Laicis etiam Religiosis super Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis nulla sit attributa facultas, quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi; a quibus si quid motu proprio statutum fuerit, quod Ecclesiarum etiam respiciat commodum, & favorem, nullius firmitatis existit, nisi ab Ecclesia fuerit approbatum*; sed ipsæ causæ piæ debent judicari secundum Sacros Canones, textu expresso *in cap. Relatum* 11. *de testamentis*, ibi: *Relatum est, quod cum vestrum examen super relictis Ecclesiæ deducitur, vos nisi septem, vel quinque idonei testes intervenerint, inde postponitis judicare*, & infra: *Mandamus quatenus, cum aliqua causa talis ad vestrum fuerit examen deducta, eam non secundum leges, sed secundum decretorum statuta tractetis, tribus, aut duobus legitimi, testibus requisitis, quoniam scriptum est: in ore duorum, vel trium testium stat omne verbum.*
33 Tertio, valet absque insinuatione donatio remuneratoria beneficiorum, vel obsequiorum, quia non est vera donatio, ut colligitur *ex l. Aquilinus* 27. juncta Glossa *verb. Non merum, & l. penult.* §. *Si*
34 *quis, ff. de donationib.* Attendendum tamen est, ne donatio remuneratoria excedat nimis merita donatarii, quia quo ad illum excessum esset insinuanda, cum quoad talem excessum non esset remuneratoria, sed mere liberalis, quæ debet insinuari *l. Sancimus* 34. *l. penult. in fin. Cod. de donat. & cit.* §. *Aliæ autem* 2. *Institut. eod.* Et sic tenet Clarus *loc. cit. quæst.*3. *num.*3. & 4. Pirhing. *loc.cit. num.*6. Azorius *part.*3. *lib.*9. *de donat. cap.*6. *quæst.*4. & communis
35 aliorum. Et generaliter loquendo omnis donatio, quæ fit ob aliquam causam, v. gr. ad militiam, ad studia, ad nuptias, & hujusmodi, non indiget insinuatione; *l. Hoc jure* 19. §. *Labeo, &* §. *sed & hæc ff. de donat.* & ratio est, quia talis donatio propter similes causas facta, non est propria, & perfecta donatio; nam propria, & perfecta donatio fit ob meram liberalitatem *cit. l.* 2. *de donationib.* & cum lex requirens insinuationem sit odiosa, quippe restringens liberam facultatem donandi, non est extendenda & ampliande ultra donationem propriam, & perfectam *arg. Regul.* 15. *Juris in* 6. ibi: *Odia restringi, & favores convenit ampliari.* Julius Clarus *loc. cit. qu.*16. Pirhing. *l.c. num.*6. Reiffenstuel. *loc.cit. n.*19. & alii passim.

Quarto, valet absque insinuatione donatio rerum 36
mobilium quingentos solidos excedens, quam belli dux facit militibus tam ex suis bonis, quam ex spoliis hostium; sive in ipsa belli occupatione, sive in quibuscumque aliis locis, & temporibus; *l. Si quis* 36. §. 1. *Cod. de donationib.* Quinto, valet absque in- 37
sinuatione donatio, quam Princeps supremus facit privato; *l. Sancimus* 34. *de donationib.* Aut privatus, facit Principi Supremo; *Authentic. immediat. sequent. Leg.* 34. *Cod. de donationib.*

Si sit facta aliqua donatio ultra taxatos a Lege quin- 38
gentos solidos, potest donatarius tuta conscientia etiam excessum retinere, donec a donante, vel ejus hærede repetatur, vel per Judicis sententiam rescindatur donatio, quo ad illum excessum supra taxatos quingentos solidos; non enim reddunt donatarium inhabilem ad retinendum, sed tribuunt donatori potestatem pro arbitrio illam excedentem summam repetendi; unde donatarius tuta conscientia retinere potest excessum illum, donec repetatur; scienti enim, & volenti non fit injuria; Molina *tract.* 2. *disp.* 378. *num. ult.* Lessius *l.* 2. *cap.*18. *num.*99. Layman *loc.cit. c.*12. *num.*15. Piringh *loco cit. n.*7. & alii.

Donatio hunc parit effectum, quod licet sit solum 39
donatio verbalis, quæ absque actuali traditione rei donatæ fit, obligat donatorem ad tradendam rem donatam, si Donatio a donatario fuit acceptata, textu expresso *in* §. *Alias vero* 2. *Institut. de donationib.* ibi: *Donationes &c. etiamsi* (res donatæ) *non tradantur, habent plenissimum, & perfectum robur, & traditionis necessitas incumbit donatori.* Immo in casu, 40
quod donator nolit reddere rem donatam, conceditur donatario actio contra ipsum ad tradendam rem verbaliter donatam; *l. Si quis argentum* 35. *Cod. de donat.* Donator tamen, si actione conveniatur ad traden- 41
dam rem donatam, casu quo solvendo totum promissum, seu verbalitar donatum, nequeat alios creditores amplius solvere, vel se honeste sustentare amplius non possit, debet prius debita aliis creditoribus, & potest necessaria propriæ sustentationi deducere, textu, expresso *in l. Qui ex donatione* 12. *ff. de donationib.* ibi: *Qui ex donatione se obligavit, in quantum facere potest, convenitur; sed enim id, quod creditoribus debetur, erit detrahendum*; concordat *l. Qui id* 33. *ff. eod.* ibi: *Actione non solidum, sed quantum facere potest, convenitur.* Si autem donator sit in mora tra- 42
dendi rem donatam, non tenetur fructus ex re donata interea preceptos donatario restituere, textu expresso *in l. in ædibus* 9. §. 1. *ff. de donat.* ibi: *Ex rebus donatis fructus percepti in rationem donationis non computantur.* Neque tenetur ob dilatam tradi- 43
tionem usuras solvere, ut expresse cavetur *l. Eum qui* 22. *ff. eodem*, ibi: *Eum qui donationis causa pecuniam, vel quid aliud promisit, de mora solutionis pecuniæ usuras non debere, summæ æquitatis est*: Aliter donatori sua liberalitas nimis esset damnosa. Tum quia res domino suo fructificant; ante traditionem autem, donatarius nondum est dominus rei donatæ, cum dominia rerum transferantur, non nundis pactis, sed traditionibus; *l. Traditionibus* 20. *Cod. de Donationibus.*

Ad-

Additiones ex aliena manu.

44 Donatio ex quibus potius causa mortis quam inter vivos dicenda sit, tum an solemnitates a Statuto inductæ quoad donationes requirantur in donatione causa mortis ad ejus validitatem, plenissime discuti Rota *in Nullius Civitellæ Immissionis* 17. *Junii* 1748. *cor. R.P.D. Elephantut.*

Articulus II.

Donatio quo ad personas, quæ donare possunt, vel non, & in qua quantitate.

SUMMARIUM.

1 *Donare generatim qui possint vel non*, ad num.2.
3 *Tutores ac Curatores an de bonis quæ administrant donare possint, vel eleemosynas & remunerationes facere*, ad num.4.
5 *Uxor & Filius familias an & de quibus donare possint*, ad num.6.
7 *Quod Pupillo & minorenni liceat circa Donationes, etiam invito Tutore seu Curatore*, ad num.8.
9 *Utrum & quando valeat Donatio Patris facta filio*, ad num.11.
12 *An Mater semper valide donet filiis suis.*
13 *Donationes inter Conjuges quando nullæ, & in quibus casibus valituræ sint*, ad num. 26.
27 *Quibus de causis donationes hujusmodi revocari possint, & in dubium revocationis factæ quid agendum*, ad num.29.
30 *An Milites Focariis vel Concubinis donare possint.*
31 *Princeps Supremus quomodo donare possit vel debeat*, ad num.32.
33 *Clerici Beneficiati, Episcopi ac Ecclesiarum Prælati etiam Regulares, quas Donationes de bonis Ecclesiæ facere possint, & ad quos usus*, ad num.42.
43 *Regulares vero non Superiores quando aliquam, & quando nulla facultatem donandi habeant de rebus Communitatis*, ad num.45.
46 *Quid a Jure præscriptum sit quoad quantitatem ac solemnitatem donandi*, ad num.55.
56 *Subnectuntur Additiones ex aliena manu*, ad num.62.

1 Donare potest omnis ratione utens, lege non prohibitus, habens plenum dominium, seu liberam administrationem rei suæ; Quisquis enim rei suæ moderator, atque arbiter existit, ut dicitur *in l. In re man-*
2 *data, cod. Mandati.* Donare autem non potest pupillus, minor, furiosus, amens, prodigus &c. quia per vulgaria Juris, & per communem Doctorum, omnes, qui administratione bonorum suorum sunt privati, uti sunt supradicti, etiam alienare, & donare sine
3 auctoritate Tutoris, vel Curatoris prohibentur. Tutores, & Curatores non possunt donare aliquid de bonis, quæ administrant, textu expresso *in l. Contra Juris* 38. *§. fin. de pactis*, ibi: *Juliano placet, etiamsi maximam quis administrationem peculii habeat concessam, donandi jus eum non habere*; & concordat *l. Lucius* 46. *§. fin. ff. de administrat. tutor.* Possunt tamen 4
Tutores, & Curatores ad proportionem conditionis, & facultatum sui Principalis facere proportionatas donationes remuneratorias pro meritis, & servitiis suo Principali collatis; sicuti possunt facere illas donationes, & eleemosynas, quæ pro more, & consuetudine fieri solent ab aliis paris conditionis sui Principalis; *l. Cum plures* 12. *§.* 3. *ff. de administ. tutor. ac l.* 13. *ff. eod.* & est communis Doctorum sententia.

Uxor potest libere donare, atque eleemosynas 5
facere de bonis suis paraphernalibus & de iis bonis, quæ extra bona communia dotalia aliunde acquirit, ut ex donatione, legato &c. ex opera, vel arte ad familiæ gubernationem non necessaria, nec nociva. Sic communis; reliqua vid. verb. *Bona art.*4. ubi late de donationibus, & eleemosynis, quas uxor facere potest vel non. Filius familias donare potest etiam in- 6
vito patre de suis bonis castrensibus, vel quasi castrensibus ipsa enim pertinent ad liberum ipsius dominium, & administrationem; *l. Si filius familias, ff. de donat. §.6.* ibi: *Cæterum qui habent castrense peculium, vel quasi castrense, in ea conditione sunt, ut donare, & mortis causa, & non mortis causa possint, cum testamenti factionem habeant, & l.2. Castrensi, ff. de peculio castrensi, & est communis*; reliqua. *vid verb. Bona art.*4. Pupillus & Minorennis, si pubes sit, etiam invito 7
Tutore, vel Curatore, potest facere donationes, eleemosynas, vel alios sumptus moderatos pro sua conditione, & facultate, prout aliis paris conditionis passim permitti solet; id enim exigit decentia status sui. *Est communis* cum Molina *tom.*2. *disp.* 277. Si autem talis pupillus, & minorennis profuse, & 8
excessive donet, vel expendat, peccat, quia agit contra præscriptum ejus, cui tenetur obedire: Illi tamen, quibus talis donatio facta est, non tenentur ad restitutionem, donec donatum a Tutore, vel Curatore repetatur, vel ipse donator petat restitutionem in integrum; Molina *tom.*2. *disp.*224. 261. & 277. Lessius *lib.*2. *cap.*18. *dub.* 11. *num.*81. Sporer *loc. cit. num.*29. & alii passim.

Pater si donet aliquid filio nondum emancipato, 9
ejus donatio est invalida, & pro arbitrio patris potest revocari; *leg. Cum de bonis* 11. *Cod. de donationib. & leg.* 2. *Cod. de ineffic. donat.* Et ratio est, quia ut dicunt communiter Doctores, omne quod filius a patre acquirit, ad bona filii profectitia spectat, quorum bonorum quia pater est Dominus, non tam filio, quam sibi donare censetur; filius enim quandiu est sub potestate patris, reputatur veluti una persona civilis cum patre. Talis autem donatio evadit statim 10
valida post mortem patris, quia tunc filius desinit esse sub potestate patris; Et sic etiam post emancipationem filii, res prius donata statim transit ad filium donatarium, si usque ad emancipationem pater non revocavit donationem; *l. Donationes* 31. *§.*2. *ff. de donat. & l. Sive emancipatis* 77. *Cod. eod.*

Dantur tamen aliqui casus, in quibus donatio pa- 11
tris facta filio nondum emancipato statim valet. Primo, cum pater donat aliquid filio ratione studiorum, vel opificii addiscendi; *l.*15. *Cod. de neg. gest.* Secundo, cum pater donat aliquid filio remunerationis gratia; *l. Cum pater* 77. *§.*25. *ff. de Legat.* Tertio, cum pater donat aliquid filio in dotem, vel ad matrimo-

trimonium; Quarto, cum pater donat bona mobilia filio ex causa militiæ, ad gradum, vel honorem adipiscendum, quia ita donatum efficitur bonum castrense, vel quasi castrense, in quo filius liberam habet dispositionem; *ex leg. 2. Castrense, ff. de peculio castrensi*. Quinto, cum pater condonat filio usumfructum, quem habet in ejus bonis adventitiis. Sexto, in omnibus pene casibus, in quibus inter conjuges valet statim, valet etiam donatio patris facta filio; Navarr. *c.* 17. *num.*147. Silvester verb. *Donatio* 2. *quæst.* 7. Lessius *loc. cit. num.* 91. & alii.

12 Mater valide donat filiis tam emancipatis, quam nondum emancipatis, quia in matre cessat ratio prohibens donationem in filium, cum mater non habeat filios in sua potestate; *§. Fœminæ* 10. *Institut. de adopt.* Tum quia matri non est prohibitum donare filiis; *arg. l. Sed si ego* 4. *§.* 1. *ff. ad S. C. Vellejan.* quia ut ibidem adducitur ratio, mater non tam faciliter donat, vel certe ordinario defectu administrationis multum donare non potest.

13 Conjux nequit alteri conjugi mere liberaliter aliquid donare; & si talis mere liberalis donatio fiat inter virum, & uxorem durante Matrimonio, est invalida, & ad arbitrium donantis revocari potest, si ex illa donans fit pauperior, & donatarius ditior, textu expresso *in cap. Donatio* 8. *de donationibus inter virum, & uxorem*, ibi: *Donatio, quæ constante Matrimonio inter conjuges dicitur esse facta, ex qua alter locupletior, & alter pauperior efficitur, firmitatem non habet, nisi donantis obitu confirmetur: quæ tamen penitus evanescit, si revocetur ab eo tacite, vel expresse, vel qui donatum accepit, prius debitum naturæ absolvat; & l.* 1. *ff. de donat. inter virum, & uxorem*, ibi: *Moribus apud nos receptum est, ne inter virum, & uxorem donationes valerent*; & additur ratio præcisis his verbis: *Hoc autem receptum est, ne mutuo amore invicem spoliarentur, donationibus non temperantes sed profusa erga se facilitate, & l.* 3. *princip. ff. Cod.* ibi: *Majores nostri inter virum, & uxorem donationes prohibuerunt, amorem honestum solis animis æstimantes, famæ etiam conjunctorum consulentes, ne concordia pretio conciliari videretur*.

14 Valida tamen est donatio inter conjuges in pluribus casibus. Primo valida est inter eos donatio remuneratoria ob præstita obsequia, & beneficia, seu servitia alias ordinarie indebita, & quæ ab aliis ejusdem conditionis conjugibus in similibus circumstantiis communiter præstari non solent; Sic ex communi docent Abbas *in cit. cap. Donatio* 8. *de donat. inter vir. & uxor. num.* 7. Menoch. *de arbitr. judic. casu* 132. *num.*4. Sanchez *lib.*6. *disp.* 6. *num.* 11. Molina, Layman, & alii; & ratio est, quia donatio remuneratoria non est propria, & vera donatio, ut desumitur *ex leg. Aquilinus* 27. juncta Glossa *verb. Non meram, & leg. penult. §. Si quis, ff. de donationib.*

15 Secundo, valida est donatio facta ab uno conjuge alteri conjugi, si ex donatione donans non est factus pauperior, idest si ejus substantiæ, & divitiæ non sint diminutæ; Ut si maritus hæreditatem, vel legatum repudiet, ut uxori substitutæ, vel ab intestato succedenti obveniat; ut habetur *in l. Si sponsus §. Si maritus, ff. de donation. inter vir. & uxor.* Ad hoc enim ut donatio inter conjuges sit invalida, requiritur expresse, ut donans ex tali donatione reddatur pauperior, & donatarius reddatur locupletior, ut patet *ex cit. cap. Donatio*, ibi: *Donatio, quæ constante matrimonio inter conjuges dicitur esse facta, ex qua alter locupletior, & alter pauperior efficitur, firmitatem non habet; & leg. Sed etsi, ff. eod.* ibi *Nam jus constitutum ad eas donationes pertinet, ex quibus & locupletior mulier, & pauperior maritus in suis rebus fit*.

Tertio, valida est Donatio, si ex ea non sit factus locupletior conjux donatarius, etiam si conjux donans pauperior fiat donando, textu expresso *in leg. Si sponsus* 5. *§.* 16. *ff. de Donation. inter vir. & uxor.* ibi: *Ubicumque igitur non diminuit de facultatibus suis qui donavit, valet; vel etiamsi diminuit, locupletior tamen non fit, qui accepit, donatio valet*. Ut si maritus uxori locum sepulturæ donet; non enim locupletior fit uxor in ea re, quam Religioni dicavit; *cit. loc. Si Sponsus §. concessa*. 16

Quarto, valida est donatio facta causa exilii, vel alterius pœnæ bonorum confiscationem secum trahentis, textu expresso *in l.* 43. *ff. de donationib. inter vir. & uxorem*, ibi: *Inter virum & uxorem exilii causa donatio fieri potest*. 17

Quinto, valida est donatio mutua inter conjuges, saltem quando una alteram notabiliter non excedit; *l. Quod autem* 7. *§.* 2. *ff. de donat. inter vir & uxor.* ibi: *Si vir & uxor qui invicem sibi donaverint &c. recte placuit, compensationem fieri donationis*: In causa enim mutuæ donationis nullus conjugum locupletior fit, aut pauperior, quod est potissimum motivum prohibitionis donationum inter conjuges, juxta *cit. l.* 1. *ff. de Donat. inter vir. & uxor. & l. Sed etsi, ff. eod. & cap. Donatio* 8. *de donat. inter vir. & uxor*. 18

Sexto, valida est donatio mortis causa facta inter virum, & uxorem; textu expresso *in l. Si eum* 9. *§. fin. de donat. inter vir. & uxor.* ibi *Inter virum, & uxorem mortis causa donationes receptæ sunt*. 19

Septimo, valida est donatio, qua vir remittit uxori usuras dotis conventione debitas; *l. Vir usuras* 54. *ff. de donation. inter virum, & uxorem*. 20

Octavo valida est Donatio facta ad reficiendas ædes dotales; *leg. Quod si vir* 14. *ff. de donat. inter vir. & uxorem*. 21

Nono, valida est donatio, si uxor marito donet causa honoris; vel dignitatis adispicendæ, v. g. ad ipsum nobilitandum, doctorandum, in dignitate, vel qualificato officio constituendum; *l.* 40. *& seq. ff. de donat. inter virum, & uxorem*. 22

Decimo, valida est Donatio, si vir uxori dotem promissam remittat, juxta *leg. Si constante, Cod. de donat. ante nuptias*; vel si uxorem dotet causa remunerationis, v. g. quia nobilis ignobili, juvencula seni nupsit, alioquin vero non est concessum, ut vir uxori post nuptias, vel in tempus nuptiarum dotem mere liberaliter constituat; *leg. Si quis uxori, ff. de donationib.* quia hæc dotis constitutio species donationis est; *leg. ult. §. Si a socero, ff. Quæ in fraudem creditorum*. 23

Undecimo, valida est donatio inter conjuges Principes supremos, quia imperiales contractus legis vim obtinent; *l. penult. Cod. de donat. inter virum, & uxorem*. 24

Duodecimo, valida est inter virum, & uxorem donatio exigui pretii; Barbosa *in cap. Donatio* 8. *de* 25

dona-

donationib. inter vir. & uxor. n. 17. arg. l. Ex annuo 15. l. Sed si vir, ff. de donat. inter. vir. & uxor. a sensu contrario, & sic habet consuetudo optima legum interpres; *l. 34. ff. de Legibus.*

26 Tertio decimo, omnis Donatio invalida facta ab uno conjuge alteri conjugi inter vivos, fit statim valida post mortem Donantis, si eam in vivis tacite, vel expresse non revocavit, textu expresso *in cit. cap. Donatio 8. de donat. inter vir. & uxor.* ibi: *Firmitatem non habet, nisi Donatoris obitu firmetur, quæ tamen penitus evanescit, si revocatur ab eo tacite, vel expresse;* & concordat *l. Cum hic 32. §. 2. & l. Stipulata 33. ff. de Donat. inter vir. & uxor.* Mortuo enim donante cessat finis legis prohibentis tales conjugum donationes, periculum scilicet mutuæ paupertatis ex mutuo affectu &c.

27 Tunc autem censetur tacite revocata Donatio, si donans rem prius conjugi donatam postea alteri donet, leget, vendat, pignori, aut hypothecæ subjiciat, textu expresso *in l. Si Maritus 12. Cod. de donat. inter vir. & uxor.* ibi. *Cum sit manifestum, etiam donatione, vel venditione, vel alio quolibet modo rebus alienatis, revocatam esse a viro in mulierem factam donationem, & l. Cum hic status 32. §. 5. & §. 15. ff. eod.* ibi: *Si maritus ea, quæ donaverat, pignori de-*
28 *dit, utique eum pœnituisse dicemus.* Sic etiam talis donatio censetur tacite revocata per divortium; *l. Cum hic status 32. §. 19. & 21. ff. de donat. inter. vir.*
29 *& uxor.* In dubio autem, an Donatio fuerit a donatore revocata, præsumendum est non esse revocatam, textu expresso *in l. Cum hic status 32. §. 4. ff. de Donat. inter vir. & uxor.* ibi: *Si appareat defunctum evidenter revocasse voluntatem; quod si in obscuro sit, proclivior debet esse Judex ad comprobandam donationem.*

30 Milites donare non possunt Focariis, seu concubinis suis; *leg. 2. Cod. de donat. inter vir. & uxor.* ubi assignatur hæc ratio, quia licet donatio meritrici ab aliis etiam ob rem turpem facta valeat, textu claro *l. Affectionis 5. & leg. Donationes in Concubina 31. ff. de donat. Milites tamen meos* (ait Imperator) *a focariis suis hac ratione, fictisque adulationibus spoliari nolo.*

31 Princeps supremus, ut Rex & hujusmodi, non potest profuse donare in grave, & notabile præjudicium status, & regni; atque ideo successores poterunt ejusmodi donationes revocare, ut colligitur *ex cap. Intellecto 33. de jurejurando,* ubi sic expresse habetur: *Intellecto jam dudum, quod charissimus in Christo filius noster Hungariæ Rex illustris alienationes quasdam fecerit in præjudicium Regni sui, & contra Regis honorem; Nos eidem Regi dirigimus scripta nostra, ut alienationes prædictas non obstante juramento, si quod fecit de non revocandis eisdem, studeat revocare. Quia cum teneatur, & in sua coronatione juraverit jura Regni sui, & honorem Coronæ illibata servare, illicitum profecto fuit, si præstitit de non revocandis alienationibus hujusmodi juramentum, & propterea penitus non servandum.* Et ratio est, quia bona Coronæ sunt suo modo vinculata, & Regi concessa ad defensionem, & administrationem Reipublicæ, & ad onera sui muneris sustinenda, non vero ut in Reipublicæ detrimentum profundantur; sic cum aliis probat Molina *t. 1. tract. 2. disp. 25.* Lugo *t. 2. di-*
32 *sput. 24. sect. 10. num. 148.* Potest tamen Rex, & alius Princeps supremus donare juxta conditionem sui status; sicuti potest, & debet remunerare merita subditorum, præsertim si in commune bonum cedant; hoc enim spectat ad providam Regni gubernationem, & decentem Regis dignitatem, cum non possit Regia dignitas, & Regni gubernatio sine liberalitatis; & remunerationis exercitio decenter sustineri; colligitur ex *cap. Abbate 3. de sententia, & re judicata in 6.* Lugo *l. c.* Molina *l. c.* & alii.

Clerici Beneficiati de bonis suis patrimonialibus, 33
& quasi patrimonialibus, & parsimonialibus facere possunt honestas donationes, non tantum remuneratorias, sed etiam liberales, & profanas, moderatas tamen secundum qualitatem sui status, & conditionis. De bonis autem Ecclesiasticis superfluis non possunt facere donationes profanas liberales, sed tenentur sub mortali ipsa bona Ecclesiastica superflua erogare in pauperes, vel ad causas pias applicare. *Est communis.* Vide *verb. Beneficiatus art. 1. a num. 35. usque ad num. 62.* ubi late de hac re.

Episcopi, vel Ecclesiarum Prælati; sive sæculares, 34
sive Regulares non possunt facere ex mera liberalitate donationes magnas, sive in magna quantitate, de redditibus, & bonis Ecclesiæ, seu Monasterii; Et si tales donationes faciant revocari possunt, ac debent per successorem, textu expresso *in cap. Fraternitatem 2. de donationib.* ibi: *Fraternitatem tuam credimus non latere, quod cum Episcopus, & quilibet Prælatus Ecclesiasticarum rerum sit procurator, & non Dominus, conditionem Ecclesiæ meliorem potest, facere vero deteriorem non debet; Accepimus autem, quod prædecessor tuus graves donationes de rebus Episcopatus fecit in detrimentum Ecclesiæ, suis Canonicis inconsultis. Unde quoniam donationes hujusmodi de jure non teneat, indulgemus tibi, ut liceat donationes hujusmodi, tam a Clericis, quam a Laicis legitime revocare.*
Possunt tamen dicti Prælati facere valide, ac licite 35
donationes modicas, seu in parva quantitate, etiam mere liberales, ubi est loci consuetudo, textu expresso *in cap. Cæterum 3. de donationib.* ibi: *Datæ rei quantitas, & illius terræ consuetudo (quæ tamen sacris Canonibus non obviet) est diligentius attendenda, & secundum hoc est donum ratum; vel irritum judicandum,* & sic tenent Abbas *in d. cap. 3. num. 3.* Barbosa *ibid. num. 2.* Engel *lib. 3. decret. tit. 24. num. 12.* Pirhing *ibid. num. 13.* Reiffenstuel *ibid. num. 34.* & alii
communiter. Quinimmo possunt dicti Prælati facere 36
moderatas donationes ex rebus mobilibus Ecclesiæ, seu Monasterii non pretiosis, etiam ubi non est loci consuetudo; *arg. cap. Fraternitatem 2. de donationibus,* ubi solum prohibentur donationes graves, seu magnæ; ergo a sensu contrario, si non graves, & magnæ, videntur concessæ, ut notat Glossa *ibid. verb. Graves;* & docent Imola *in cap. Cæterum 3. de donationib. in fine;* Redoan. *in tractat. de rebus Eccles. non alienand. quæst. 52. num. 61.* Pirhing *loco cit. num. 14.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 35.* Et ratio est, quia per hujusmodi modicas donationes Ecclesia, seu Monasterium nihil lædi censetur, & aliunde evitatur avaritiæ suspicio, & conservatur bona existimatio, & benevolentia hominum, indeque procuratur etiam Ecclesiæ, seu Monasterii utilitas, ut notat Layman *in dis. Canon. de rebus Eccles. non alienand. §. 8. de donationib. Thesi 114.* Quænam autem dicantur modi- 37
cæ,

cæ, & parvæ donationes, adeoque permissæ, cum in Jure definitum non sit, id Judicis, aut viri prudentis arbitrio judicandum relinquitur, consideratis Ecclesiæ, seu Monasterii facultatibus, donantis, & donatarii qualitatibus, aliisque circumstantiis, prout declarasse Sac. Congregationem Concilii testatur Fagnan. *in cap. Nulli num. 26. de rebus Eccles. non alienand.* & tenet communis *Doctorum*.

38 Episcopi, & Ecclesiarum Prælati possunt facere donationes remuneratorias etiam magnas in compensationem meritorum, & beneficiorum in Ecclesiam, vel Prælatum, seu etiam in membra ipsius a donatariis collatorum, quia datio remuneratoria non est proprie donatio, ut colligitur *ex l. Aquilius* 27. juncta Gloss. 27. *verb. Nonmeram*; *& lib. penult. §. Si quis, ff. de donationib.* Non enim est mere liberalis, ut requiritur ad meram, & propriam donationem; ex *l. 1. princip. ff. eod.* sed fit ex obligatione gratitudinis, prout constat *ex l. Sed etsi* 25. *§. consuluit, ff. de petit. hæred.* ubi dicitur. Antidora, seu remunerationes esse veluti genus quoddam permutationis, modo illæ sint commensuratæ meritis, seu obsequiis, & beneficiis præstitis; Abbas *in cap. 3. num. 3. de donat & in cap. 5. num. 6. eod.* Barbosa *in d. cap. 5. num. 2. ff. eod.* Menoch. *consil. 191. num. 32.* Molina *tract. 2. disput. 276. num. 2. disput. 292. num. 2. & seq.* Layman *lib. 3 tract. 4. cap. 12. num. 9.* Engel *lib. 3. decr. tit. 24. num. 22.* Pirhing *ibid. num. 10.* Reiffen-

39 stuel *ibid. num* 40. Immo ob remunerationem magnorum beneficiorum, quæ Ecclesiæ, vel Prælato ejus intuitu præstita fuerunt, etiam res aliqua immobilis Ecclesiæ donari potest alicui, præmisso tractatu, & aliis Juris dispositionibus, & solemnitatibus; *cap. Quicumque 66.* & ibi *Gloss. caus. 12. quæst. 2. & cap. Per tuas 5. de donat.* ubi remunerationis causa approbatur ut valida, & licita infeudatio de quatuor modiis terræ facta ab Episcopo Florentino quibusdam nobilibus Florentinis, qui tempore schismatis ipsum domi suæ sustentarunt, quamvis alias infeudatio, sicut donatio sit prohibita: *Extravagant. Ambitiosæ, de rebus Eccles. non aliengnd. & cap. 2. de Feudis*, & docet Abbas *in d. cap. Per tuas num. 6.* Layman *loc. cit. Thes. 112.* Pirhing *loc. cit. num. 11.*

40 Episcopi, seu Ecclesiarum Prælati, etiam Regulares non solum habent potestatem donandi ad remuneranda beneficia, vel obsequia jam præstita, sed etiam possunt facere donationes magnas, ut donatarium moveant ad facienda beneficia in futurum, v. g. ut donatarium, cujus opera, mediatione, & beneficentia Ecclesia, seu Monasterium indiget excitent ad benefaciendum, vel succurrendum, vel etiam ut damnum, ac detrimentum ab eo injuste inferendum avertant. Et ratio est evidens, quia ita donando procurant utilitatem Ecclesiæ; ob Ecclesiæ autem utilitatem bona ejusdem etiam considerabilis quantitatis alienare licet; *arg. cap. sine exceptione 12. qu. 2.* & sic tenent Suarez *tom. 4. de Relig. lib. 2. cap. 26. n. 14.* Pirhing *loc. cit. num. 10.* Reifenstuel *loc. cit. num. 44.*

41 & alii passim. Prælati Ecclesiastici etiam Regulares, etiam sine consensu Capituli, & requisitis juris solemnitatibus, possunt ex causa pietatis, & misericordiæ, sive titulo eleemosynæ facere de redditibus, & bonis Ecclesiæ, seu Monasterii donationes proportionatas ad bona, & facultates, quas habet Ecclesia, seu Monasterium; quia hæ donationes non fiunt ex mera liberalitate, sed ex quadam juris obligatione, & necessitate; *arg. cap. 1. de donat. & l. Filius familias §. 1. ff. eod.* & docet Suarez *loco cit. n. 12. & 13.* Layman *loc. cit. Thes. 111.* Pirhing *loc. cit. num. 9.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 45.* & alii communiter.

Prælati, seu superiores Regularium non possunt 42 de bonis Monasterii, vel Ecclesiæ facere donationes ad usus profanos v. g. ad locupletandos suos consanguineos, & qui acceperint tenentur ad restitutionem. Et ratio est, quia Superiores non sunt Domini bonorum Monasterii, sed solum administratores, adeoque non possunt ea conferre quibus voluerint, sed debent ea impendere juxta præscriptum Sacrorum Canonum, qui non permittunt ea bona impendi nisi ad pias causas. Sic Abulensis *in cap. 6. Matth. quæst. 37.* Navarr. *in Commentar. 2. de Regular. n. 12.* Molina *tom. 2. disput. 265.* Layman *lib. 3. de justitia tract. 4. cap. 12. num. 9.* Sanchez *lib. 7. moral. cap. 19. qu. 2.* Lessius *lib. 2. cap. 18. dub. 11. num. 83.* Reiffenstuel *loco cit. num. 37. & sequ.* & communis aliorum.

Regulares illi, qui non sunt Prælati, administrationem 43 tamen bonorum Monasterii sibi commissam habent, uti sunt Syndici, Procuratores, & Œconomi, possunt donationes facere, eleemosynas dispensare secundum facultatem sibi a Superiore concessam, & juxta Ordinis statuta, & consuetudinem; S. Thomas *2. 2. qu. 32. art. 8.* Molina *tract. 2. disput. 276. n. 5.* Layman *loco cit. n. 9.* Pirhing *loc. cit. num. 16.* Reiffenstuel *loco cit. num. 48.* Rodriq. *tom. 2. quæst. Regul. qu. 57. art. 2.* & alii passim. Regulares illi, qui extra 44 Monasterium degunt cum superioris licentia, ut sunt aliqui Regulares Beneficiati, possunt, ac tenentur de redditibus Beneficii, quorum libera est eis permissa administratio, disponere inter vivos donationes honestas, & eleemosynas facere, uti alii Beneficiati sæculares; Molina *tract. 2. disp. 276. num. 5.* Layman *lib. 3 tract. 4. cap. 12. num. 9.* Pirhing *loco cit. num. 16.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 47.* & alii passim. Re- 45 gulares, qui in Monasterio sub obedientia Superiorum vivunt, & nullam bonorum administrationem habent, nullas omnino donationes, etsi alias justas, facere possunt, absque expressa, vel tacita Superioris licentia, juxta *c. Cum ad Monasterium 6. de statu Monachorum, & c. Non dicatis 11. caus. 12. quæst. 1.* alias, cum ipsi nec Dominium, ullam bonorum administrationem habeant, sed solum & purum usum, peccant contra votum paupertatis toties, quoties absque tacita, vel expressa superioris licentia aliquid etiam pauperibus donant; D. Thomas *2. 2. quæst. 32. art. 8. ad 1.* Molina *l. c. n. ult.* Layman *l. c. n. 9.* Sanchez *lib. 7. moral. c. 19. n. 92.* Pirhing *l. c. n. 16.* Reiffenstuel *l. c. n. 49.* Less. *loco cit. num. 85.* & alii communiter, & expresse statuitur in Constitutione Clementis VIII. de largitione munerum incipiente *Religiosæ Congregationes*, & in Constitutione Urbani VIII. incipiente *Nuper a Congregatione*, quæ ne in oblivionem, & in desuetudinem abeant, sub pœna privationis officii, vocisque activæ, & passivæ ipso jure incurrenda, a Superioribus localibus sunt quotannis mense Januario in publica Religiosorum Congregatione; vel saltem in publica mensa perlegendæ: Non obstante quod plures Doctores apud Hyacinthum Donatum *tract. 15. de largitione munerum* velint præfatas Bullas usu non esse receptas.

46 Quo ad quantitatem donandi, jure positivo ci-
vili specialiter prohibita sunt duo genera donatio-
num, scilicet donatio omnium bonorum, & do-
natio liberalis excedens 500. solidos absque insi-
47 nuatione facta. Donatio omnium bonorum præ-
sentium, & futurorum, mobilium, & immobilium
prohibetur, & irritatur expresse *in l. Stipulatio hoc
modo 61. ff. de verbor. obligat.* quia talis donatio au-
fert facultatem testandi, quod jure civili indecens,
48 ac Reipublicæ noxium censetur; Cessante autem
hac ratione, donatio valebit in utroque jure, &
foro, Hinc valida est donatio omnium bonorum
præsentium, quia non adimit sibi donator potesta-
tem testandi de futuris; Julius Clarus *q.19. num.2.*
Covarr. *lib.3. variar. c.12. n.4.* Lessius *loco cit. n.94.*
49 Sporer *loc. cit. cit. n.56.* & alii passim. Sic etiam va-
lida est donatio omnium bonorum præsentium, &
futurorum, excepto usufructu, quia eo ipso, quod
excipiuntur fructus percipiendi, poterit donator te-
stari de iis, quos ante mortem perceperit; Lugo
tom.2. disp.23. sect. 10. num.166. Molina *disp.280 n.8.*
50 & alii. Item valida est donatio omnium bonorum
præsentium, & futurorum mortis causa facta, quia
hæc non adimit testandi facultatem, cum sit revoca-
bilis; *ex §.1. Instit. de donationib. & l. 32. ff. eod.* Mo-
lina *tom.2. disp.280.* Lugo *loc. cit. num.166.* & alii.
51 His adde quod in duobus casibus est valida dona-
tio omnium bonorum præsentium, & futurorum,
quamvis adimatur donatori testandi facultas. Primus
casus est, quando inter vivos fit talis donatio Eccle-
siæ, vel ad aliquam piam causam, quia jus Civile
non potest restringere Officia pietatis, & Consilia
Evangelica; *arg. Ecclesia S. Mariæ 10. de Constitut.*
Talis autem donatio est officium pietatis, & Consi-
lium Christi *Matth.19.* ibi *Vade, & vende omnia,
quæ habes, & da pauperibus.* Et sic communis Do-
ctorum sententia cum Molina *loc. cit.* Covarr. *Rubr.
de testamentis part.2. num.13.* Sporer *loco cit. num.56.*
52 Lessio *loco cit. num.95.* Secundus casus est quando ta-
lis donatio cuicumque facta juramento confirmatur,
quia adimere sibi facultatem testandi per donationem
omnium bonorum, servatis sibi solum alimentis ne-
cessariis, per se malum non est, sed potest esse opus
bonum ex bono fine; alioquin, nec consuleretur a
Christo, nec acceptaretur ab Ecclesia talis donatio, si
esset per se mala, & perniciosa; Unde cum absque
ullo peccato possit quis omnia sua donare, si jura-
mento promittat se non revocaturum, valet donatio,
ut aperte colligitur *ex cap. Quamvis pactum, de pactis
in 6.* Sic Molina, Lugo, Sporer *locis citatis* con-
tra aliquos Jurisperitos.
53 Donatio liberalis excedens 500. solidos est invali-
da quo ad excessum, nisi fiat cum insinuatione; *§.
Aliæ autem 2. Instit. de donationib. & arg. l. Sanci-
mus 34. & l. penultim. in fine ff. de donat.* Quod ideo
statutum est ne excessivis donationibus cives cum de-
trimento Reipublicæ ad egestatem redigantur, & ut
fraudibus in donatione magnæ quantitatis obvietur.
54 Hinc si quis sine insinuatione donet pluribus sum-
mam excedentem 500. solidos, donatio illa quo ad
excessum est invalida si simul & quasi uno animi im-
petu fiat. Si tamen diversis temporibus animique
motibus fiat, est valida; desumitur *ex l. Sancimus 34.
C. de donationib. §.4.* Ita Lessius *loc. cit. v.97.* & alii.

Si quis debitum aliquod liquidum summam 500. So- 55
lidorum excedens remittat, invalida est remissio quia
remissio est instar donationis; Jul. Clarus *quæst. 16. n.1.*
Lessius *loco cit. n.98.* & alii. In quibus autem casi-
bus valeat donatio excedens 500. solidos; *Vide art.
anteced. a num.31. usque ad 38.*

Additiones ex aliena manu.

Sunt præter adductas ab Auctore & aliæ personæ, 56
de quibus quæri potest an possint nec ne donare. De
Clientibus quæstio est, an fervente lite possint dona-
re Advocatis, Procuratoribus, aliisve similibus litis
administris. Negant Charondas *lib.7. Respons. 166.*
aliique apud Wesel *ad Novell. Constit. Ultraject.
art.15. n.11.* idque quia talis donatio extorta præ-
sumenda est magis metu litis talis perperam admini-
strandæ, quam liberalitatis gratia. At Voet. *in com-* 57
ment. ad Pandect. lib.2. tit.14. n.18. Quum in dubio
(inquit) *quisque bonus credatur, neque metus in li-
beralitatibus, ultimisque elogiis, aut contractibus,
præsumatur, verum probandus sit, tamquam delictum
&c. neque ad eo patronorum penuria laborent nunc
Tribunalia, ut a patrono causam desertum iri jure
Cliens metuat, possitque facile sinistri quid suspicatus,
eo derelicto; alteri minus suspecto committere suæ litis
tutelam, non aliter horum opinio probanda videtur,
quam si provido Judici ac circumspecto sufficientia ex
variis circumstantiis obvia fuerint indicia circumven-
tionis, & extortæ liberalitatis signa. Quis enim iverit
inficias, ipso litis tempore infinitas intercedere posse
donationes, legative a Cliente in Patronum conferendi
causas, nullum habentes cum lite continentiam, aut
communionem? Neque obstant verba generaliora in* 58
*dict. leg.6. Cod. de Postulando, quasi omnis conventio in-
terdicta esset, quum potius convenienter aliis legibus
supra adductis accipienda sint de istis conventionibus,
quæ malo more de quota litis; aut palmario pendente
lite aut probrosa litis redemptione vetitæ erant celebra-
ri.* Et inter alios conveniunt Henry *in collect. Arrest.
tom.2. lib.4. quæst.55.* Wesel *ubi supra n.13. & 14.*
Quod de Clientibus respectu Advocatorum, Pro- 59
curatorum, & aliorum similium litis administrato-
rum dictum est, id obtinet etiam de ægrotis respectu
Chirurgorum, & Medicorum, nam & ægroti do-
nare possunt Chirurgis, & Medicis durante morbo;
Quæ sententia (ita recte ait idem Voet. *loco mox cita-
to num.16.*) *moribus hodiernis tanto magis conveniens,
quo honestioris plane loci nunc nostrates sunt Medici,
quam olim Romani, sæpe servi, sæpe vilissimi, rapi-
narum, direptionum, concussionum, scelerumque si-
milium infamia laborantes, & ob id non ab omni ti-
moris inferendi suspicione immunes.*
Confer etiam Zoes. *in Pandect. lib.2. tit.14. num.20.* 60
Fachin. *controvers. lib.2. cap.25.*
De pœnitentibus quoque disputari solet, an do- 61
nare possint Confessariis. Negant Ricard. *de donat.
part.1. num.516.* Rousseaud de la Combe *in sua Ju-
risprud. Canon. verb. Donatio*, modo non agatur de
donatione parvi momenti, vel remuneratoria. Qui- 62
nimo idem locum habere, etiamsi donatio fiat Con-
ventui, vel Monasterio, vel alteri Communita-
ti, cujus est Confessarius, tenent Auctores *ibid.*

ARTICULUS III.

Donatio quo ad ejus revocationem.

1 Donatio inter vivos semel legitime facta, & acceptata, regulariter loquendo non potest amplius revocari per Donatorem, textu expresso *in leg. ult. Cod. de revocand. donat.* ibi: *Generaliter sancimus, omnes donationes lege confectas, firmas,*
2 *illibatasque manere*; Et sic firma remanet talis legitime inter vivos facta donatio, ut nec per rescriptum Principis revocari valeat, textu expresso *in leg. Si donationem* 5. *Cod. eod.* ibi: *Si rite fecisti, hanc au-*
3 *ctoritate rescripti nostri rescindi non oportet*. Ab hac tamen regula excipiuntur tres causæ principales, ob quas Donatio revocari potest, scilicet, ob ingratitudinem Donatarii, ob prolem postea susceptam, & si Donatio sit inofficiosa liberis.

4 Prima causa, quod scilicet donatio revocari possit ob ingratitudinem Donatarii, habetur expresse *ex cap. Propter* 10. *de donationibus*, ibi: *Propter ejus ingratitudinem, in quem liberalitas est collata, donatoris persona de rigore juris eam poterit revocare, & leg.* 1. *Cod. de revocand. donat.*, ibi: *Si ingratus sit, omnis donatio, mutata patronorum voluntate, revocanda est*; & concordat *leg. ult. Cod. eod.* ubi quinque enumerantur casus, in quibus a Donatario censetur committi ingratitudo sufficiens pro facenda re-
5 vocatione Donationis. Primus casus est, si Donatarius manus impias, ac violentas in donatorem injecerit; *cit. leg. ult. & cit. cap. Propter*, ibi: *Si forte in ipsum impias manus injecerit*. Dicitur autem quis manus impias, ac violentas injicere, sive manibus, sive pedibus, sive per lapidem, sive per fustem, vel rem aliam, & sive per se, sive per alium id fiat, juxta *leg. Non solum* 11. *in princip. ff. de injuriis*; dummodo percussio sit graviter injuriosa, & non sine culpa mortali; quia si quis pro patriæ, vel propria, vel proximi justa defensione Donatori manus injiceret, ingratus dici non posset, nec esset locus revocationi Donationis, quia ubi non est culpa, nec pœna inferri debet. Sic etiam talis ingratitudinis reus non esset Donatarius, si ex ignorantia, vel casu id faceret; tunc enim deesset animus injuriandi, seu offendendi Donantem, sine quo animo non infertur injuria; *leg.* 3. *§.* 1. *ff. de injur.*

6 Secundus casus est, si Donatarius in Donatorem injurias atroces effundat; *cit. leg. ult. & cit. cap. Propter*, ibi: *Si injurias atroces inferre præsumpserit*. Quænam autem sit injuria atrox, relinquitur judicanda arbitrio Judicis ex facto, loco, qualitate personæ tam injuriantis, quam injuriatæ, aliisque circumstantiis; *§. Atrox, Instit. de injur.* Atrox injuria potest fieri vel verbis, v. g. verbis graviter contumeliosis, ac injuriosis eum afficiendo, vel facto (absque tamen manuum injectione, quia tunc ad primum casum talis injuria pertineret) v. g. si Donatorem captivum teneat, ut notat Abbas *in cit. cap. Propter* 10. *de donationib. arg. cap. Nuper* 39. *de sent. excommun.* Molina *disput.* 281. *num.* 1. Vel si adulterium cum uxore Donatoris, aut stuprum cum ejus filia committeret, ut notat Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 24. *num.* 34. Reiffenstuel *ibid. num.* 53.

Tertius casus est, si Donatarius grave damnum 7
inferat Donatori in rebus, seu bonis suis externis; *cit. l. ult. & cit. cap. Propter*, ibi: *Si donatori grave rerum suarum damnum inferre præsumpserit*. Quale autem sit grave damnum, Judicis arbitrio judicandum relinquitur, spectatis facultatibus Donatoris, aliisque circumstantiis. Non sufficit tamen ad revocandam donationem, quod Donatarius attentarit inferre grave damnum, sed requiritur, ut re ipsa tale damnum sit illatum, quia lex concedens revocationem est pœnalis; cujus verba sumi debent cum effectu; *argum. cap. Hæc autem verba, dist.* 1. *de pœnitent.* ibi: *Quid enim obfuit conatus, cum injuria nullum habuerit effectum?* Molina *loc. cit. num.* 2. Pirhing *loco citat. num.* 34. Reiffenstuel *loco citat. num.* 55.

Quartus casus est, si Donatarius grave periculum 8
vitæ Donatori inferre præsumpserit; etiamsi mors secuta non fuerit; quia Jura in hoc puncto ob solam attentationem, seu positionem periculi, etiam effectu non subsecuto, facultatem revocationis concedunt expresse, ut colligitur ex *cit. l. ult. & ibi Glos. verb. periculum*, Abb. *in cit. cap. Propter num.* 2. Molina *l. c.* Reiffenstuel *l. c. n.* 56.

Quintus casus est, si Donatarius conditiones in 9
donatione impositas, & a se acceptatas nolit adimplere, si v. g. pensionem annuam, cui se obligavit, nolit solvere; *cit. leg. ult. de revocand. donat.*, ibi: *Si nempe quasdam conditiones, sive in scriptis donationi impositas, sive sine scriptis habitas, quas donationis acceptator spopondit, minime implere voluerit*. Hic casus tamen non ponitur *in cit. cap. Propter* 10. *de donationib.* quia, ut ibi recte advertit Abbas, non tam ob ingratitudinem, quam ob non impletam conditionem revocatio conceditur; Pirhing *loco cit. num.* 34. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 57.

Præter hos quinque casus in jure expressos volunt 10
varii Doctores dari alios consimiles, in quibus ob majorem, vel æqualem ingratitudinem possit revocari donatio; uti est, si donatarius, qui donationem magnam a donatore accepit, non eum alat inopia pressum, cum necare censeatur is, qui alimenta denegat; *leg.* 4. *ff. de liberis agnoscendis*. Contraria ta- 11
men sententia est juri conformior, adeoque in praxi tenenda, textu expresso *in cit. leg. ult. de revocand. donationib.* ibi: *Ex his tantummodo* (quinque enumeratis) *causis, si fuerint in judicium dilucidis argumentis cognitionaliter approbatæ, etiam donationes in eos factas everti concedimus*; & sic clare stat, quod ad alios casus contra expressum Juris textum non sit extendenda facultas revocandi donationem: Eo vel maxime, quod lex pœnalis, qualis est ita, non debet, nec potest extendi ad casus in Jure non expressos, etiam ob paritatem, vel majoritatem rationis, ut tenet communis; *arg. leg.* 40. *ff. de pœnis, & regul.* 15. *Juris in* 6. ibi: *Odia restringi, & favores convenit ampliari, & regul.* 49. *eod.* ibi: *In pœnis benignior est interpretatio*.

Donator probare debet in Judicio ingratitudinem 12
Donatarii, si ob illam revocare vult factam donationem; Non enim donatio revocatur ipso Jure ex prætensa ingratitudine Donatarii, sed solum post probatam in Judicio talem ingratitudinem, & latam super ipsa sententiam Judicis; textu expresso in *cit. leg. ult.*

ult. ibi: *Si fuerint in Judicio dilucidis argumentis cognitionaliter approbata*; Molina *loco cit. n.*5. Pirhing
13 *loc. cit. num.*36. Reiffenstuel *loco cit. num.* 61. Potestas revocandi donationem ob ingratitudinem competit soli donatori, & non transit ad ejus hæredes, & solum contra donatarium, & non contra ejus hæredes. *Est communis* quo ad utramque partem, & prima pars habetur expresse *ex cit. cap. Propter* 10. *de donat.* ibi: *Quod tamen ad donatoris, qui hoc tacuit, non extenditur successores, & cit. leg. ult.* ubi etiam secunda pars probari videtur sequentibus verbis: *Hoc tamen usque ad primas personas tantummodo stare censemus, nullam licentiam concedendo donatoris successoribus &c. etenim si ipse, qui hoc passus est, tacuerit, silentium ejus maneat semper, & non a posteritate ejus suscitari concedatur, vel adversus eum, qui ingratus dicitur, vel adversus ejus successores*, concordat, & utramque partem probat *leg. His solis* 7. *§. actionem, ff. eod.*, ibi: *Nec in hæredem detur, nec tribuatur hæredi*. Et ratio est, quia jus seu facultas revocandi donationem competit donatori ob injuriam acceptam a donatario, actio autem injuriam inferentis nec hæredi Donatoris, nec in hæredem donatarii datur, sed morte tum ejus, cui injuria facta est, tum injuriam inferentis extinguitur; *leg. injuriarum* 13. *in princip. ff. de injuriis*, ibi: *Injuriarum actio neque hæredi, neque in hæredem datur*; *& leg. Sancimus* 22. *Cod. de pœnis*, dicitur quod *Peccata tenent suos Auctores*; adeoque nec donator, mortuo donatario, potest revocare donationem, nec hæres, sive successor donatoris potest rem donatam repetere ab hærede donatarii defuncti ab ipso commissam. ut colligitur *ex cit. leg. ultim. in fin. Cod. de revocand. donat.*

14 Intellige tamen dummodo ante mortem donatoris non fuerit lis contestata; quia si lis ab ipso ante suam mortem cœperit contestari; hæc actio transit ad ejus hæredes, quia *in cit. leg. injuriarum* 13. *in princip. ff. de injuriis*; expresse dicitur, *semel autem lite contestata hanc actionem etiam ad successores pertinere*; & in tali casu eadem actio datur etiam contra hæredes donatarii; *leg. Unic. Cod. ex delicto defuncti*; ibi: *Post litis contestationem . . . successores in solidum, alioquin in quantum ad eos pervenit, conveniri, absolutissimi juris est*, addita ibi ratione, *Ne*
15 *alieno scelere ditentur*. Quinimmo hæredibus donatoris competit actio contra donatarium, & ejus hæredes, etiamsi donator absque lite contestata decesserit, vel quia ingratitudinem ignoravit, vel ad agendum tempus non habuerit, vel impeditus fuit, arg. a contrario sensu desumpto *ex cit. leg. ult. de revocandis donationib.* ubi dicitur, si donator *tacuerit*, & *cit. cap. Propter* 10. *de donation.* ubi dicitur, si donator *tacuit*, non competere actionem hæredibus; Qui autem ignoravit, vel tempus non habuit ad agendum, seu revocandum, vel impeditus fuit, non censetur tacuisse; *Cap. Exposuit* 4. *de dilationib. & cap. Cum veteri* 52. *de election.* adeoque jus revocandi donationem transmittit ad ejus hæredes, & ipsis datur actio contra donatarium, & ejus hæredes; Abbas *in cit. cap. Propter num.*7. Joann. Andr. *ibid.* Silvester *verb. Donatio* 1. *quæst.*14. Engel *lib.* 3. *decretal. titul.*24. *n.*20. Pirhing *ibid. num.*38. Reiffenstuel *ibid. num.*64. & alii passim.

16 Dantur quædam donationes, quæ ob ingratitudinem donatarii revocari non possunt; & primo revocari non potest donatio remuneratoria; *arg. leg. penul. §. Si quis, juncta Glossa verb. Irrevocabilis*; & *leg. Aquilinus* 27. *ff. de donationib.* & tradit Glossa *in cit. leg. final. verb. Inveniatur, Cod. de revocand. donat.* Abbas *in cit. cap. Propter* 10. *de donat. n.* 11. Barbosa *ibid. num.*47. & communis aliorum, & ratio est, quia talis donatio non est proprie donatio, sed potius commutatio, seu compensatio meritorum, donatio enim proprie dicta debet esse mere liberalis; *leg.*1. *in princip. ff. de donationib.* Secundo donatio 17
facta Ecclesiæ, Monasterio, vel aliis piis locis revocari non potest ob ingratitudinem Prælati, seu Administratoris, vel Capituli, vel utriusque simul; *arg. Regul.*76. *Juris in* 6. ibi: *Delictum personæ non debet in detrimentum Ecclesiæ redundare*; & ratio est, quia donatio facta Ecclesiæ, censetur facta Deo; unde ipse est donatarius, qui nunquam potest esse ingratus, cum sit omnium bonorum largitor; Jul. Clarus *§. Donatio quæst.*21. *num.*5. Barbosa *in cit. cap. Propter num.*13. & alii passim. Tertio donatio 18
facta ratione dotis non potest post contractum Matrimonium revocari ob ingratitudinem fœminæ dotatæ, vel ipsius mariti; *leg. Si dotem* 24. *Cod. de jure dotium, & leg. final. de dotis promission.* ibi: *Liberalitas talis maneat vera, & irrevocabilis*. Quarto re- 19
vocare non potest donator donum a tertio, cui donatarius jam vendidit, donavit, vel in dotem dedit &c. *arg. leg. His solis* 7. *Cod. de revocand. donat.* Et hoc ne ei, ad quem res legitimo titulo pervenit, præjudicetur per factum alienum; nisi forsan alienatio rei donatæ facta sit in fraudem donatarii, sciente eo, in quem alienatio facta est: cum fraus, & dolus nemini patrocinetur, juxta ea, quæ traduntur *ff. quæ in fraudem Creditorum*. Engel *lib.*3. *decretal. tit.*24. *num.*20. Pirhing *ibid. num.*36. Reiffenstuel *ib. num.*68. & alii passim.

Secunda causa principalis, quod scilicet donatio 20
revocari possit ob prolem postea susceptam, habetur expresse *ex leg. Si unquam* 8. *Cod. de revocand. donation.* ibi: *Si unquam libertis patronus filios non habens, bona sua omnia; vel partem aliquam donatione largitus, & postea susceperit liberos, totum, quidquid largitus fuerit, revertatur in ejusdem donatoris arbitrio, ac ditione remansurum*; Quæ lex licet loquatur de sola donatione a Patrono libertis facta, communiter tamen a Doctoribus extenditur ad donationes a quocumque donante quibuslibet aliis personis extraneis, hoc est, quæ non sunt de numero liberorum, seu descendentium donatarii. Et ratio est, quia pia, & justa est præsumptio juris, donatorem prole carentem, donationem magnam fecisse cum virtuali, vel tacita hac conditione, nisi mihi liberi nascantur, nemo enim censetur alienos, seu extraneos posteris suis, seu liberis præferre velle; Clarus *§. Donatio quæst.* 22. *num.* 1. Molina *tract.*2. *disp.*282. *num.*1. Engel *loco cit. num.*17. Pirhing *loco cit. num.*40. Reiffenstuel *loco cit. num.*69. & alii communiter, *arg. leg. Cum avus* 102. *ff. de condit. & demonstrat. leg. Cum acutissimi* 30. *Cod. de Fideicommissis*. Et hoc idem venit dicendum, etiamsi unica 21
tantum postea nascatur proles, quia licet in *cit. leg. Si unquam* in numero plurali dicatur de liberis postea susceptis, appellatione tamen liberorum, etiam uni-

unicus comprehenditur filius; *leg. Non est* 108. *ff. de V. S.* quia eadem est ratio in uno solo, quæ in multis; licet enim quis unicam prolem habuisset, vel de ea cogitasset, non censetur donaturus fuisse, illique extraneum fuisse prælaturum; Pirhing *loco cit. num.*41. Reiffen. *loco cit. num.*69. & alii passim.

22 Limitatur tamen conclusio in donatione facta Ecclesiæ, vel ad aliam piam caussam; nam tunc licet postea liberi nascantur, talis donatio non potest de jure revocari in totum, sed solum usque ad legitimam filiis jure naturæ debitam. *Sic communis Doctorum*. Et ratio patet a simili, quia donatio facta filio, si alii filii postea nascantur, non revocatur in totum, sed solum quo ad eorum legitimam; *leg. In totius* 5. *& leg. Si mater* 7. *Cod. de inofficios. donationibus*. Atqui Ecclesia, seu alia causa pia instar filii habetur, & utriusque causa est æque favorabilis, ut notant communiter Doctores; *arg. Authent. Si qua mulier, Cod. de SS. Ecclesiis*; ergo &c. In tali tamen casu,
23 licet non ex obligatione justitiæ, ex æquitate tamen naturali, & quadam honestate spectaret ad populi ædificationem, ut natis postea filiis totum donatum restitueretur donatori, ut notant communiter Doctores, & præsertim S. Augustinus relatus *in cap. Quicumque* 43. *caus.*17. *quæst.*4., ibi: *Quam laudabile factum S. Aurelii Carthaginensis Episcopi! Quidam enim, cum filios non haberet, nec speraret, res suas omnes retento sibi usufructu, donavit Ecclesiæ: Nati sunt ei filii, nec opinanti reddidit Episcopus ea, quæ donaverat: In potestate habebat Episcopus non reddere* (præter legitimam) *sed jure fori, non jure poli*, scilicet non ex justitia, sed vel ex caritate, vel
24 naturali æquitate, vel majori honestate. Limitatur etiam conclusio in donatione remuneratoria, vel ob aliam caussam facta in commodum ipsius donatarii; talis enim donatio revocari non potest, etiamsi ex post Donatori nascantur filii, ut tenent communiter Doctores, quia non est proprie dicta donatio ex mera liberalitate procedens, ut ad ipsam requiritur *in leg.*1. *in princip. ff. de Donation.* sed est totius mercedis protestatio, seu meritorum compensatio, vel commutatio; adeoque irrevocabilis dicitur *in leg. penult. §. Si quis, ff. de donationib.*

25 Tertia causa principalis, quod scilicet donatio revocari possit, si sit inofficiosa liberis, habetur expresse *in leg.* 1. 5. 7. *&* 8. *Cod. de inofficios. donat.*
26 Donatio enim inofficiosa, quæ, ut habetur *tot. tit. Cod. de inofficios. donat.* est illa, quæ fit contra officium pietatis paternæ in filios, ut si pater, vel mater, uni vel pluribus filiis, aut etiam extraneis in tanta quantitate donavit, ut reliquis filiis legitima non remaneat; dat facultatem, seu jus reliquis filiis revocandi donationem usque ad eorum legitimam; *leg. Si totas* 5. *leg. Si mater* 7. *& leg.*8. *Cod. de inofficios. donat.* Sive dein in unum, aut plures filios, sive in extraneos facta sit inofficiosa donatio; *leg.*1. *Cod. eod.* ibi: *Sive in quosdam liberos, sive in extra-*
27 *neos exhausit*. Jus revocandi inofficiosam donationem non competit solis liberis descendentibus, sed etiam parentibus, & ascendentibus; si nempe liberi eorum tam excessivas donationes faciant, ut non remaneat eis debita de jure legitima, casu quo præfati donatores absque liberis, seu nepotibus moriantur; *leg. Si Filius* 4. *Cod. de inofficios. donat.* Et ratio est, quia querela inofficiosæ donationis instituta est ad similitudinem querelæ inofficiosi testamenti; *leg. ult. Cod. de inofficios. donat.* Sed querela inofficiosi testamenti non minus ascendentibus, quam descendentibus competit; *leg. Nam etsi* 15. *ff. de inofficios. testament.* ergo &c. *Et sic communis Doctorum*.

Donatio mortis causa proprie talis, etiamsi sit 28
acceptata a Donatario, potest revocari ad libitum Donantis; Jul. Clarus *§. Donatio quæst.* 4. *in fine*; Menochius *lib.*3. *præsumpt.*35. *num.*21. Mascard. *de probationib. conclus.* 561. *num.* 6. Reiffenstuel *lib.*3. *Decretal. tit.*26. *art.*21. *num.* 698. & ipso teste communis aliorum per text. *in §. Mortis causa donatio* 1. *Institut. de donation.* & in *leg. Ubi ita* 27. ac in *l. Non videtur* 32. *ff. eod.*

Et id etiam verum est, quamvis intercesserit pa- 29
ctum, vel promissio de non revocanda tali donatione mortis causa facta. Sic citati Doctores, & alii *per allegata jura*. Et ratio est, quia de natura donationis mortis causa est, quod sit revocabilis usque ad mortem; cum Donator pœnitere possit, & ad ipsum, si pœniteat, donatum revertatur, ut expresse statuitur *in cit. §. Mortis causa donatio* 1. *Institut. de donationib.* & concordant aliæ citatæ leges, per quas clare innuitur, quod donatio facta cum pacto, & promissione de ipsa non revocanda, non sit proprie donatio causa mortis, sed potius donatio inter vivos; *& ideo perinde haberi debet, atque alia quævis inter vivos donatio*, textu expresso *in cit. leg. Ubi ita* 27. *ff. de mortis causa donat.* & nos loquimur, ut patet in conclusione de donatione mortis causa proprie tali.

Nec valet objicere *leg. Si alienam* 13. *§.* 1. *& leg.* 30
Senatus 35. *§.*4. *ad finem ff. de mortis causa donation.* ubi dicitur, quod *sic quoque potest donari mortis causa, ut nullo casu sit ejus repetitio, idest nec si convaluerit quidem Donator*. Non valet, inquam, quia respondetur cum citatis Doctoribus, quod si ita donatur, jam hoc ipso non fit donatio mortis causa proprie talis, sed solum ita vocetur, quia mors est causa impulsiva donandi, textu expresso *in cit. leg. Ubi ita*, ibi: *Ubi ita donatur mortis causa, ut nullo casu revocetur, causa donandi magis est, quam mortis causa donatio*; & concordant aliæ allegatæ leges, & consimiles.

Quandonam donatio mortis causa ipso jure expi- 31
ret, seu tacite revocata censeatur? Vide supra *art.*1. *a num.*14. *ad* 18.

Additiones ex aliena manu.

Ut rectum feratur judicium de revocatione dona- 32
tionis ob supervenientiam filiorum, videndum quanam mente quis donaverit, & quanta in donatione contulerit bona, & cui demum donatum sit.

Si donans expresse renunciaverit beneficio *Legis Si* 33
unquam cap. De Revoc. donat. quidquid sentiant non- 34
nulli, in foro prævaluit opinio, quod non sit locus revocationi donationis ob supervenientiam filiorum, modo tamen renunciatio non inter Clausulas generales sine manifesta filiorum mentione adjecta sit, sed ita sit adjecta, ut de filiorum supervenientia perspicue & necessario cogitasse donans censeatur, Rota *in Veruliana Donationis* 29. *Junii* 1747. *cor. Illustriss. Cle-*

Clement. ubi quando renunciatio adjecta dici debeat
inter Clausulas generales sine manifesta mentione
filiorum, *in Milevitana Canonicatuum* 12. *Maii* 1749.
cor. eod.

36 Eas donationes infirmat Imperatoris Constitutio,
quæ complectuntur vel omnia bona, vel partem ali-
37 quam facultatum. Communi propterea Docto-
rum sententia constitutum est, ut ex ea lege in retra-
ctationem tantum veniat donatio universalis, vel
38 quæ ei est proxima, ingens & immodica, quum sci-
licet partem dimidiam aut tertiam excedit; Voet. *in
Comment. in Pandect. lib.* 39. *tit.* 1. Rot. *in recent. de-*
39 *cis.* 326. *num.* 28. *part.* 11. *&* *cor. Cris.* 1. *num.* 3. aut
etiam aliquando minorem, si liberorum adnatorum
numerus & conditio præter qualitatem patrimonii ita
suadeant; Fabr. *in Cod. lib.* 8. *tit.* 38. *defin.* 9. Rot. *in
Milevitana Canonicatuum* 12. *Maii* 1749. §. 8. *coram
Illustriss. Clement.* Romæ 1781. apud Barbiellini.

40 An & quando donatio jurispatronatus obnoxia sit
revocationi ob supervenientiam filiorum, vide apud
Rot. *in Aurien. Parochialis de Fea super pertinentia
patronali* 10. *Decemb.* 1727. *&* 26. *April.* 1728. *cor.
clar. mem. Corio*, *&* *in Brictinorien. Donationis* 7.
Junii 1736. *&* 17. *Junii* 1737. *cor. fel. Regnante Sum-
mo Pontifice Clemente XIII.* impress. per Barbiellini.

41 Plurimam demum postulat animadversionem con-
42 ditio donatarii. Nam si uni ex filiis donatum, non
inde ex aliorum supervenientia revocatur donatio,
nisi appareat inofficiosa, & tunc quidem nec in uni-
versum, sed pro ea tantum parte, quæ contra pa-
ternæ pietatis officium exhaurit legitimam aliis filiis
ex jure naturæ debitam, qua quidem subducta, ma-
neat in reliquo donatio; Vinn. *select. jur. quæst. l.* 2.
cap. 35. Rot. *in dict. Milevitana Canonicatuum* 12.
Maii 1749. §. 9. *cor. Illustriss. Clement.*

43 Quod dicitur de donatione facta filio, id dici ne-
quit de donatione facta Ecclesiæ; nam quidquid
cum aliis afferat Auctor *num.* 22. in eam communiter
itum est sententiam, revocari donationem factam Ec-
clesiæ ob supervenientiam filiorum; Clar. §. *Dona-
tio quæst.* 23. *num.* 2. Zoes. *in Pandect. lib.* 39. *tit.* 5.
num. 127. Voet. *in Comment. ad pandect. lib.* 39. *tit.* 5.
num. 33. Tulden. *ad tit. Cod. de Revoc. donat. num.* 4.
optime Anton. Matthæi *select. disput.* 9. *ad leg. Si
unquam*, *Cod. de Revocanda donat. thes. in fine*.

Novissimum additamentum.

44 (*) Oritur quæstio circa revocationem donationis ob
supervenientiam liberorum, an præcedens donatio
irrita sit ipso juro, an vero opera hominis indigeat,
adeo ut in suo robore maneat, si a Donante explici-
45 te non revocetur. Affirmant alii, alii negant, om-
nesque super verbo legis *revertantur* instituunt quæ-
46 stionem. Illi, qui tenent, ad revocandam donatio-
nem opus esse hominis opera, firmant verbum illud
esse futuri temporis non præceptivum, quod requi-
ritur, ut secluso hominis ministerio donatio ipso
47 jure nulla remaneat. Alii vero tuentur verbum alla-
tum imperativi temporis esse, ideoque absque facto
hominis donationem irritam ipso jure remanere.
48 Controversiam hinc inde perpendit & secundam se-
quitur opinionem. *Perez. in Cod. tit. de revocand.
donat.* 56. *lib.* 8. *num.* 29. *Clar. in* §. *Donatio quæst.* 23.
num. 8. *Rot. in recent. part.* 3. *decis.* 591. *num.* 3.

Ex his alia excitari potest quæstio, an jus irritam 49
nullamque declarandi donationem transeat ad filios
a Donante natos. Si donatio ex magis communi 50
opinione nulla ipso jure remanet absque facto ho-
minis ob supervenientiam liberorum, sequi necessa-
rio videtur, quod hoc jus etiam in filios transeat,
quibus vix natis, immo conceptis jus quæsitum jam
erat, & ex benigna legis interpretatione, quæ præ-
sumit. Donantem diligere magis filios, quam ex- 51
traneos, ideoque per neglectam a Donante revoca-
tionem non censetur sublatum jus filiis donantis su-
per donatis bonis quæsitum, non tamen uti simpli-
citer filiis, quo casu modicum haberent pro modo
legitime, sed jure hæreditario. Ita sentit *Gotofred.* 52
in not. ad leg. Si unquam 8. *Cod. de revocand. donat.
lit. A. Cujac. oper. post. seu in Cod. Justinian. tit. de
revocand. Donat. tom.* 5. *pag. juxta edit. Neapol.* 1406.
*lit. B. Ergo & liberis, quos postea suscepit dabitur
donationem revocare, si ei hæredes extiterint jure hæ-
reditario non proprio, quia jure proprio immodicam
donationem a Parente factam non revocant in solidum,
sed pro promodo tantum legitime portionis.* Idem sen-
tit *Zoes. in Cod. tit. eod. quæst.* 16. & concludit idem
Perez. loc. cit. num. 30.

Alii vero contrariam amplectentes sententiam duos 53
distinguunt casus, quando Donator habuit revo-
candæ donationis spatium, quando vero non. Se- 54
cundo casu concedunt filio jus revocandæ donatio-
nis, primo autem casu si Donator potuit revocare,
& non revocavit, donatio in suo robore manet etiam
in præjudicium filiorum; qui nil aliud a bonis Pater-
nis consequi præter legitimam poterunt. *Alex.* &
cæteri collecti per *Tyraquel. ad leg. Si unquam verb.
susceperit liberos num.* 21. *&* 22. *Clar. in d.* §. *Dona-
tio quæst.* 23. *num.* 10. *Bruneman. ad eamd. leg. Cod.
eodem numer.* 5. *Card. de Luc. de Donat. disc.* 20.
num. 4.

Rectius tamen distinguit *S. Rota Roman. in recent.* 55
part. 3. *decis.* 591., quod neglecta a Donante Dona-
tionis revocatio eo demum casu filiis natis obesse
possit, quo Donans in possessione bonorum dona-
torum non reperiatur, quia tunc acquiescens Do-
natarium in possessione manere, videtur renunciare
beneficio revocationis, quod ei tantum a legibus
expresse conceditur. *Cujac. ubi supr. litt. C. Donell.
ad dict. leg. num.* 9. *&* *Zoes. ubi supra*. Secus autem
est dum Donans Donatarium numquam in bonorum
donatorum immisit possessionem. Hoc quippe casu 56
cum per supervenientiam liberorum irrita remanse-
rit ipso jure donatio, nec Donans a se possessionem
abdicaverit, ut donatio effectum sortiretur nova in-
tercedere deberet declaratio favore Donatarii. *Rot.
de Salvian. interdict. coram Falconer. decis.* 9.
num. 9.

Quæritur tamen, an hujusmodi donatio per su- 57
pervenientiam liberorum ipso jure revocata per obi-
tum eorumdem ante Donantis mortem reconvale-
scat, & constanter negant. *Cujac. Donell. Zoes. locis
supra citatis*. Hoc enim revocandi privilegium le- 58
gitur Patri Donanti concessum non ob filios, vel
eorum favore, sed quia tacite lex præsumit; sub ea
con-

conditione donatum fuiſſe, quatenus filii non naſcerentur.

59 Quod filiis quærela inofficioſæ donationis competat, ut in teſtamentis, in dubium nequit revocari.

60 At effectus inofficioſæ donationis quærelæ, ab effectu quærelæ inofficioſi teſtamenti longe diverſus eſt. Secundo caſu in totum irritatur teſtamentum, primo vero caſu quærela inofficioſæ donationis reſcindit tantum quod deeſt portioni legitime liberorum. *Cujac. loc. citat. litt. A. & Bruneman. loco citat. num.6.*

61 Sed dubitari poteſt an hæc quærela tranſeat ad Nepotes, & tranſire firmat *text. in leg.34. & 36. Cod.*
62 *de inoffic. teſtam.* Excipiendi tamen caſus, de quibus in dicta *lege*, quod nempe Pater fuerit exhæredatus 2., quod repudiaverit, vel renunciaverit quærelæ 3., quod acquieverit quinquennio non a die obitus donantis, ſed a die aditæ hæreditatis, ut in allegat. *leg.36.* Nec rem mutat, quod dictæ leges de inofficioſis teſtamentis, non de inofficioſis donatio-
63 nibus procedent. Ad hunc enim effectum pari paſſu procedunt donationes & teſtamenta. *Leg.19. Cod. de inoffic. donat. ibique Glos. verb. temporibus & Paulus. de Caſtr.* (*)

Articulus IV.

Noviſſime adjectus.

Donatio particularis quo ad æs alienum.

(*) ADditionum limites excederem, ſi omnia, quæ ſuper hoc juris articulo deſunt, & a Doctoribus traduntur, hic adjungere vellem, ideo unam tantum eligam quæſtionem, quæ, meo quidem judicio, ſingularis eſt, & a fere omnibus maxima cum admi-
1 ratione conſpicitur omiſſa. Omnes una voce tenent ſucceſſorem ſingularem, qualis eſt Donatarius particularis, ad æs alienum Donantis non teneri, ſed hoc onus eſſe ſucceſſoris univerſalis, ut omnibus
2 notum eſt. Quid tamen dicendum, ſi pro ære alieno res particulariter donata alicui ſit ſpecialiter obligata? Hæc ea eſt ſingularis quæſtio, quam expendendam proponimus.

3 Aliud ſane, & longe diverſum eſt quod Donantis patrimonium ſit favore Creditorum generaliter obligatum, aliud vere, quod certum, & determinatum corpus ejuſdem patrimonii ſit alicui particulariter obligatum. Primo caſu a communi Doctorum opinione non diſſentio, iiſdem tamen in ſecundo
4 caſu aſſentiri non poſſum. Hujus meæ opinionis fundamentum ex celebri *L. æris alieni 15. Cod. de* „ *donat.* deſumo. Æris alieni, quod ex hæreditaria „ cauſa venit non ejus, qui donationis titulo poſſi- „ det, ſed totius juris ſucceſſoris onus eſt. Si itaque „ nemini obligata prædia per donationem conſecu- „ ta es, ſupervacuam geris ſollicitudinem, ne vel „ hæredes donatricis, vel ejus hæredes te poſſint
5 „ convenire. Hic quidem regula in contrarium firmatur, ſed non alia ratione, niſi quia *nemini obli-*
6 *gata prædia per donationem conſecuta erat*. Donataria, non idem certe *Dioclet. & Maxim.* reſponſuri, ſi alicui ſpecialiter fuiſſent obligata eadem prædia. *Vegell. Digeſtor. lib.35. cap.1. in fin. Carpzov. part.3. conſt.1. defin.38. Bruneman. in Cod. tit.54. lib.8. leg.15. num.2.* & ita definivit *Rota in Recent. part.5. dec.143. per tot.* ubi agebatur de cenſibus ſuper fundo parti- 7
culariter donato impoſitis. *De Marin. reſolut. quotidian. lib.1. cap.12. num.3.* de hac eadem quæſtione 8
agens *allegatæ Decis.* illius reſolutionem permittit, eamque non antea in judicio definitam teſtatur. *Cenc. de Cens. quæſt.79.* contrariam tueri opinionem 9
videtur, ſed poſt relata utriuſque ſententiæ argumenta integram controverſiam ad *conſultationem Advocati Pauli Ranucci* contra *allat. Deciſionem* in eadem cauſa ſcribentis omnino remittit, quamvis eadem conſultatio tantæ non fuerit efficaciæ, ut S. Tribunal a primeva receſſerit opinione.

Profecto ubi onus rem ipſam afficit debet ad quem- 10
cumque etiam ſingularem ſucceſſorem cum ſua cauſa tranſire. Nec rem mutat, quod æris alieni onus non 11
ſit perpetuum, quia difficultas in perpetuitate oneris non conſiſtit, ſed in eo, quod fundo inhæret, ideoque cum poſt celebratam donationem in Donatarium tranſeat non minus dominium, quam poſſeſſio rei donatæ *leg. Quiſquis 28. & leg. Si quis 35. Cod. de donat.* inde fit, ut in Donatarium tranſire debeat, etiam onus. Res enim cenſetur donata in eodem 12
ſtatu, in quo erat penes donantem, neque ex donatione Donatario datur actio pro traditione rei liberæ. *Rot. in Nuper. tom.1. deciſ.160. num.10.* ſed 13
pro traditione rei ſimpliciter. Hinc ſi quis donet 14
rem quam jure pignoris retinet, non integram rem, 15
vel ejus æſtimationem donare videtur, ſed tantum quidquid ſuperet ſalvo jure pignoris. *Rot. in recent. part.6. decis.118. num.21. & 22.*

Re quidem vera, ſi ob onus particulare res dona- 16
ta evinceretur, donans non teneretur favore Donatarii de evictione *leg. ad res donatas ff. de edilitio Edict.* ſed tantummodo quatenus res omnino aliena ſcien- 17
ter donata fuerit actionem de dolo contra Donantem haberet pro damnis, & expenſis quatenus tamen damna tulerit, & egerit expenſas non vero pro evictæ rei æſtimatione conſequenda. *l. Ariſto §. fin. ff. de donat. ibique Donell. tom.9. pag. juxt. edit. Lucen. 1454. num.2. Zoes. in Pandect. lib.21. tit.1. num.13.* Sed ſi 18
de evictione non tenetur, neque teneri debet ad reluendum pignus. Ubi enim militat eadem ratio, idem 19
eſſe debet juris effectus. Nihil plane differt inter evictionem ob vitium rei, & evictionem ob æs alienum, cum in utroque caſu cauſa evictionis rem ipſam intrinſecus afficiat. Quod ſi donans non tenetur de 20
evictione, & per conſequens ad reluendum pignus, nec ad id teneri debet Donatarius particularis, qui Donantis perſonam repreſentat.

Opponi poſſet donationem particularem ſimilem eſſe 21
legatis, ideoque ſicuti in Legatariis non tranſit onus æris alieni, ita neque in Donatarium particularem. Primo aliæ ſunt donationes inter vivos, aliæ vero 22
donationes cauſa mortis. Secundæ in nonnullis æquiparantur legatis, in nonnullis non. *Zoes. in pandect. lib.39. tit.6. num.3.* Primæ vero in omnibus differunt. Hinc in legatis competit evictio, quod in 23
donationibus inter vivos denegatur.

Sed quamvis res eſſet de legatis nihilominus, dum- 24
modo aliquod jus ſuper re legata habeat, ad hoc ut ſine effectu non remaneat diſpoſitio, tenet legatum pro eo tantum jure, quod legans habet, per text. *in*

leg. Julianus ff. de legat. 3. leg. Si domus 71. ff. de legat.1. §.5., & 6. ibique glos. in verb. habemus leg. Si tibi 86. in princip. junct. §. fin. ff. eod. M. Pautier Pandect. Justinian. in nov. ord. digest. tom.2. tit. 1. de legat. num.125. Bruneman. in pandect. lib.30. tit.1. ad leg.71. num.10. & seq. Hilliger. in Donell. enucleat. lib.8. cap.11. sub litt. N.

25 Ad dictæ legis æris alieni sensum perfecte concipiendum animadvertere demum præstat ad illa ejusdem verba = *ne vel hæredes Donatricis, vel ejus creditores te possint convenire* = Hinc, nisi fallor, corruit objectum, quod in vim specialis hypothecæ Donatarius particularis conveniri quidem actione reali possit, sed actionem ipsi personalem contra universalem successorem competere, pro relevatione. Non enim frustra mentio fit in dicta lege de creditoribus, & hæredibus Donatricis. Ex his mihi videtur posse tuto colligi, quod actione reali possit conveniri a Creditoribus non minus, quam ab hæredibus; ab illis si directe contra ipsum agant pro consequendo credito, ab istis si factum fit, ut revera solverint æs alienum super fundo particulariter donato impositum pro reintegratione, vel repetitione indebite soluti, secus distincta inutiliter viderentur nomina Creditorum, & hæredum, cum præmissa regula generali satis dictum fuisset = *ne donatricis creditores te possint convenire.* =

26 Plurimum tamen confert voluntas donantium, adeo ut si appareat rem liberam fuisse donatam ejus voluntas exequenda est. (*)

CONTRACTUS EMPHYTEUSIS.

Articulus I.

Emphyteusis quoad ejus naturam, divisionem, & successionem in ipsam.

SUMMARIUM.

1 *Emphyteusis unde dicta.*
2 *Quo nomine vocentur dans, & accipiens in emphyteusim.*
3 *Quæ sit Emphyteusis definitio.*
4 *In quo differat Emphyteusis a Locatione, venditione, mutuo, donatione, &c. & a Feudo*, ad num.7.
8 *Quot, & quæ sint Emphyteusis divisiones*, ad num.12.
13 *An instrumentum scriptum sit de substantia emphyteusis.*
14 *Emphyteusis an dicatur Ecclesiastica vel Laicalis in ordine ad res vel ad personas; an debeat esse perpetua, & quando, an transeat semper ad hæredes quoscumque* ad num.21.
22 *An bona ad Ecclesiam redeuntia possint iterum dari in Emphyteusim, a quo, & quomodo*, ad num.26.
27 *In Empyteusi tam Ecclesiastica, quam Sæculari qui succedere possint, vel non*, ad num.30.
31 *Quid si hæres Emphyteuteos Monasterium ingrediatur*, ad num.32.
33 *Variæ Emphyteusium conditiones perpenduntur* ad num.60.
61 *In Emphyteusi Ecclesiastica utrum prævaleat Beneplacitum Apostolicum, vel Instrumentum.*
62 *Subnectuntur Additiones ex aliena manu*, ad num.67.

Emphyteusis provenit a verbo Græco *Emponema*, quod latine idem significat ac *Melioratio*, juxta Speculatorem & Accursium, §. *Adeo*, *verb. Emphyteusis*, *instit. de locatione*, Silvestrum *verb. Emphyteusis*, & alios, vel juxta Molinam *tract.2. de justitia disp.*444. Pirhing *lib.3. decret. tit.*18. *n.*31. Alciatum, & alios idem significat ac *Implantatio* seu *insitio*, eo quod ab initio nonnisi sterilia, seu inculta bona in Emphyteusim concedebantur ad hunc finem, ut Empyteutarum diligentia, & labore per implantationem, insitionem, & culturam de infructiferis fructifera redderentur, & undequaque meliorarentur, *arg. lib.2. & 3. C. de jure Empyteutico*. Nunc autem 1
etiam bona fertilia, & quæ non indigent melioratiene nemine reluctante in Emphyteusim traduntur, ut docet quotidiana praxis, & experientia (a). Qui rem in Empyteusim concedit vocatur *Dominus Directus*, seu *Proprietarius*, &qui rem in Emphyteusim accipit, vocatur *Emphyteuta*, seu *Emphyteuticarius*, *leg.1. & 3. Cod. de jur. Emphyteutico*. 2

Empyteusis est contractus nominatus, quo res immobilis cum translatione Dominii utilis, retento directo, seu proprietate sub onere certæ annuæ pensionis Proprietario solvendæ, alteri fruenda, & colenda conceditur, vel in perpetuum, vel ad determinatum tempus, non minus decennio, v. g. ad vitam ejus, cui conceditur, vel ad unam, vel plures generationes. *Est in re communis.* Emphyteusis differt a contractu locationis primo, quia per Empyteusim transfertur in Emphyteutam utile Dominium rei, *Leg.1. & 2. ff. Si ager vectigalis, vel emphyteuticus*; per locationem vero non transfertur in conductorem nequidem utile dominium rei, sed usus tantum, seu commoditas fructuum: *L. non solet 39. ff. locati, & l. Qui rem, Cod. eodem tit.* Secundo, 3 4
quia Emphyteusis solum in rebus immobilibus, quæ cultura meliores effici possint, constitui potest; locatio autem etiam in rebus mobilibus, ut de se patet, & quia locatio conceditur infra decennium, non sic Emphyteusis, & quia in locatione exigitur major pensio, quam in emphyteusi. Item Emphyteusis differt etiam a venditione, quia per venditionem transfertur in emptorem nedum dominium utile, sed etiam dominium directum, seu proprietas rei venditæ; & non tantum immobilis, sed mobilis res vendi potest; 5 6

(a) Emphyteusis provenit a verbo græco *Emphytevo*, idest *implanto*, *insero*, & bene se habet, quod ex Alvato, aliisque Auctor. *Empomena* vero idem est ac *faticatio*, *labor*, & metaphoricè *melioramentum*, quia steriles terræ emphyteusi, idest, cura, labore, sudoribus fructuariæ, melioresque reddebantur.

potest; *l. Si emptione* 24. *§.* 1. *ff. de contract. em-*
7 *pti.* & per Empyteusim transfertur solum dominium utile & non directum, & solum res immobilis, non autem mobilis in ipsam concedi potest *l.* 1., & 2. *ff. Si ager vectigalis, vel Emphyteuticus*. Item differt Emphyteusis a mutuo, donatione aliisque contracti-
8 bus, per quos non solum usus, sed etiam proprietas transfertur, nullumque jus in re tradita remanet penes tradentem. Item differt Emphyteusis a Feudo quia in emphyteusi annua realis pensio solvitur; in Feudo autem personale tantum servitium, ac fidelitas exhibetur, & præstatur Domino a Vassallo, si Feudum sit verum nihil habens de emphyteusi permixtum.

9 Emphyteusis primo dividitur in Ecclesiasticam, & Laicalem. Emphyteusis Ecclesiastica est illa, per quam bona, quorum proprietas ad Ecclesiam, Monasterium, aliumque pium locum pertinet, fruenda, & colenda conceduntur; *l. Joan.* 14. *C. de SS. Ecclesiis*, & *cap. Potuit* 4. *de locato*, & *conducto*. Emphyteusis laicalis est illa, per quam bona, quorum proprietas ad Laicum, vel Laicalem potestatem pertinet, fruenda, & colenda traduntur; *l.* 1. *C. de jure Emphyteutico*, & *Authent. Perpetua*, *C. de SS. Ecclesiis*. Emphyteusis Ecclesiastica potissimum differt a Laicali, quia in Emphyteusi Ecclesiastica requiruntur certæ Juris solemnitates, scilicet assensus Pontificius, & necessitas, seu evidens Ecclesiæ utilitas juxta dispositionem *Extravagantis*, *Ambitiosæ Pauli II.*, & juxta dicta *verb. Alienatio*. Quæ tamen Juris solemnitates non requiruntur in Emphyteusi Laicali; & licet in rebus solitis Emphyteuticari non sit necessarius assensus Pontificius, est tamen necessaria evidens Ecclesiæ necessitas, seu utilitas; & etiam differt Emphyteusis Ecclesiastica a laicali, quia in Ecclesiastica inciditur in pœnam commissi si duobus
10 continuis annis pensio non solvatur; *cap. Potuit* 4. *de locato & conducto*, *Authent. de non alienad. §. Scire*, & *Authent. de alien.*, & *Emphit. §. Si vero quis aut*
11 *locator*. In Empyteusi vero Laicali, Emphyteuta non incidit in commissum, nisi desinat tribus sequentibus annis pensionem solvere; *l.* 2. *Cod. de jure Emphyteutico*. Incidere autem in commissum nihil aliud est, quam Emphyteutam amittere jus Emphyteuticum, & melioramenta in re Emphiteutica facta.

Secundo, Emphyteusis dividitur in perpetuam & temporalem; Emphyteusis perpetua est illa, per quam res fruenda, vel colenda non ad certum tantummodo tempus, nec pro certis dumtaxat personis, sed in perpetuum ita conceditur, ut jus Emphyteuticum sic concessum perpetuo transeat ad heredes; Emphyteusis temporalis est illa per quam res fruenda, & colenda ad certum solummodo tempus, vel ad unius, alteriusve vitam, aut etiam ad certam gene-
12 rationem, vel familiam conceditur. Tertio Emphyteusis dividitur in hæreditariam simpliciter, in hæreditariam mixte, seu qualificate, & in non hæreditariam, seu ex pacto, & providentia. *Emphyteusis hæreditaria simpliciter* est illa, quæ est concessa alicui cum facultate transferendi ad quoscumque hæredes etiam extraneos, & ad hanc succedere possunt omnes hæredes sive viri, sive fœminæ in perpetuum. Rota *p.* 3. *dec.* 286. *num.* 2. *par.* 6. *decis.* 211. *num.* 1. *p.* 11. *decis.* 361. *num.* 1. & sæpe alibi. *Emphyteusis hæreditaria mixte, seu qualificate* est illa, concessa alicui pro se, & suis hæredibus non quibuscumque, & quomodocumque, sed solum qualificate *hæredibus*, in quo casu ad succedendum requiritur utraque qualitas, & quod sit descendens & hæres, adeout non possit succedere descendens nisi sit hæres; nec hæres nisi sit descendens. Rot. *part.* 4. *tom.* 2. *decis.* 483. *n.* 20. & *decis.* 504. *num.* 1. & sæpe alibi. *Emphyteusis non hæreditaria, seu ex pacto & providentia* est illa, quæ est concessa alicui pro suis filiis, descendentibus, nulla facta mentione de hæredibus; & pro succedendo ad hanc Emphyteusim non requiritur quod filius, vel descendens sit hæres, cum possit etiam repudiata hereditate paterna, succedere in tali Emphyteusi, quippe quam non jure hæreditatis, sed ex pacto, & providentia, seu prima ejus institutione accipiat. Rota *par.* 11. *decis.* 230. *num.* 4. & 5. *part.* 12. *dec.* 40. *num.* 27. & *decis.* 135. *num.* 4. 5. & sæpe alibi.

Scriptura seu Instrumentum scriptum est de sustantia 13
contractus Emphyteutici, ut colligitur *ex l.* 1. *C. de jure Emphyteutico*: ibi: *Pactionibus scriptura interveniente habitis*, & tenet expresse Glossa ibidem verb. *Alienationis*. Rota *par.* 1. *recent. decis.* 400. *num.* 10. Julius Clarus *§. Emphyteusis qu.* 4. Molin. *disput.* 447. *num.* 4. Mascard. *conclus.* 602. *num.* 2. Fachin. *cap.* 84. Gomez *ca.* 3. *num.* 6. Azorius *part.* 3. *lib.* 10. *c.* 5. *par.* 3. Layman. *lib.* 3. *tract.* 4. *c.* 23. *n.* 6. Card. de Luca *disc.* 37. *de Emphyt. sub num.* 4. Pirhing. *lib.* 3. *Decretal. tit.* 18. *n.* 33. Reiffenstuel *ibid. num.* 133. & alii passim. Et quod ad Emphyteusim Ecclesiasticam requiratur scriptura, expresse statutum est in *Novella* 7. *in fine præfationis*, & *Novella* 20. *cap.* 5. & *cap.* 6. *§.* 2. (*) Cum 14
Emphyteusis sit contractus consensualis magis eorum arridet opinio, qui tenent non ad substantiam illius, sed ad ipsius tantum probationem requiri scripturam *Zoes. in Pandect. lib.* 19. *tit.* 2. *num.* 55. *Corvin. in Cod. lib.* 4. *tit.* 66. *pag.* 263. *§. ad constitutionem. Bruneman ibid. comment. ad l.* 1. *num.* 3. & 4. Verba siquidem *l.* 1. *Cod. de jure Emphyteutico*, ab auctore relata, & verba *leg. seq. in princip. si quidem aliquæ pactiones in Emphyteuticis Instrumentis fuerint conscriptæ*. Intelligenda potius videntur de pactis contractui adjectis, quam de ejusdem substantia. Quapropter 15
cum scripturam requirat tantum Zeno ubi pacta memorat, & pacta non sint de essentia Emphyteusis, sequitur quod nullis interventis pactis nulla requiratur scriptura, & ita etiam sentire videtur *Vin. part. jur. lib.* 1. *cap.* 71. *§. Emphyteusis circa fin.* & *ad §.* 3. *Instit. de locat. n.* 8. doctissime *Voet in Pandect. lib.* 6. *tit.* 3. *n.* 3. *in fin. Harprecht commentar. ad Instit. lib.* 3. *tit.* 25. Allegationes ab Auctore allatæ, vel de Emphyteusi Ecclesiastica loquuntur, vel propositionem absolute non firmant, vel contrarium omnino tradunt. 16
ut *Card. de Luc. loc. cit.* quibus addendus est omni juris prudentia excultus *Ger. Noodt ad Pandect. lib.* 19. *tit.* 2. *pag.* 430. *Coll.* 1. *Magis tamen puto ea verba non obstare quominus emphiteusis etiam sine scriptura contrahatur; primo quia procul dubio est contractus bonæ fidei, in quo scripturæ solemnitas nusquam est recepta. Accedit, quod nihil nocet amissio instrumenti Emphyteutici, igitur nec nocebit ejus omissio, eo minus quia si ibi amissum dicatur non opus est amissionem probari, sed sufficit probari consensum de contracta Emphyteusi*, aliaque plura addit ib. viden. (*) Emphyteusis dicitur Ecclesiastica, vel Laicalis in ordine ad res

quæ conceduntur, non autem in ordine ad personas, quibus conceduntur; *communis ac certa.* Emphyteusis vel debet esse perpetua, vel saltem ad decennium: *est communis*:

18 Emphyteusis Laicalis quando est concessa sine ulla expressione temporis & personarum præsumitur perpetua, & transit ad omnes heredes, etiam extraneos, *est communis* teste Julio Claro *§. Emphyteusis qu.28. num.1.*. & ratio est, quia cum ex primæva Emphyteusis institutione dari in perpetuum consueverit, *§. Adeo, Institut. de location. lib. 1. ff. Si ager vectigalis, vel Emphyteuticus, & alibi*; eidem institutioni confirmari debet Emphyteusis præsumptione Juris, quando in ipsius contractu nihil aliud fuit expressum, adeoque censeri debet perpetua; *L. ult.*
19 *C. de legatis.* Sic etiam præsumitur, & transit ad omnes hæredes etiam extraneos Emphyteusis laicalis, quando est concessa cum clausula *Pro te, & hæredibus tuis*. *Est etiam communis* teste ipso Julio Claro *loc. cit. num.6.* & Molina *disp. 496. num.3.* Et ratio est, quia nomen hæredis simpliciter prolatum est generale comprehendens non tantum necessarios, sed etiam extraneos hæredes, *In princip. Instit. hæredit.*
20 *qualit. & different.* Emphyteusis Ecclesiastica, quando est concessa absque expressione temporis, & personarum non censetur perpetua; nec transit sicut Laicalis ad omnes hæredes etiam extraneos, sed ad solos descendentes usque ad tertiam generationem. Covarruv. *variar. resolut. lib. 2. cap.17. num.6. & cap. 18. num. 1.* Jason. *in l. 2. Cod. de Jure Emphyteutic. num.160.* Jul. Clarus *§. Emphyteusis quæst. 28. num. 1. arg. Novell.7. cap.3.* ubi limitatio aperte habetur. Et ratio est, quia in dubio præsumptio stat pro conformitate Juris communis; *§. Emphyteusis, authent. de non alienand.* ut notat Rota *part.17. recent. decis.225. num.29.* & quod Ecclesia concedens Emphyteusim voluerit servare consuetudinem solitam practicari in similibus Ecclesiasticis Emphyteuticis concessionibus; Consuetudo autem est, quod regulariter Emphyteusis ecclesiastica concedatur solummodo usque ad tertiam generationem. Rota *part.4. tomo 1. decis.94. num.7. part.5. tom.1. decis.314. n.9. & sequent. part.11. decis. 335. num.8. part.14. decis.195. num.2. & decis.463. num. 4. & part. 16. decis.218. n.1.*
21 & sæpe alibi. Emphyteusis Ecclesiastica quando est concessa cum clausula *Pro te, & tuis hæredibus*, transit ad solos hæredes descendentes, non vero ad extraneos. Sic Imola *in leg. Ex facta num. 14. ff. de hæredis Instit.* Alexander *consil.23. num.4. l.1.* Alvar. Valasc. *de jur. Emphyteutic. quæst.35. num.9.* & plurimi a Julio Claro copiose relati *cit. quæst.24. num.6.* cum communiori aliorum, & ratio est, quia regulariter loquendo nomine hæredis non venit extraneus in materia, quæ de sui natura non est transitoria ad extraneos, qualis est Emphyteusis Ecclesiastica, ex *l. Etiam in princip. ff. soluto Matrimonio*, ubi dicitur quod Emphyteusis Ecclesiæ non transit nisi ad filios, & nepotes, unde jure merito habetur, quod Ecclesia proprietaria possit ipsam revocare, si transeat ad alios, quam ad ipsos. *Authent. de alien. & Emphyt. §.1. coll.9.* Et hoc rationabili fundamento, quia Ecclesiæ bona, quantum fieri potest, debent esse a quocumque onere, & servitute immunia, ut facilius consolidari possit dominium utile cum directo, & ipsa Ecclesia possit consequi beneficium frequentioris Laudemii. Plurimi tamen magnæ notæ Doctores 22
contrarium sentiunt volentes, quod Emphyteusis Ecclesiastica concessa cum dicta clausula *Pro te, & tuis hæredibus* transeat, sicut Laicalis etiam ad hæredes extraneos, & sit proprie dicta Emphyteusis perpetua; sic pluribus citatis & variis fundamentis adductis Reiffenstuel *lib. 3. Decretal. tit.18. num.238.*

Certum est autem apud omnes, quod Emphyteu- 23
sis Ecclesiastica debitis Juris solemnitatibus concessa, æque ac Laicalis transeat ad omnes hæredes etiam extraneos, si sit expressa aliqua ex sequentibus, vel similibus clausulis, V.G. *Pro te, & tuis hæredibus etiam extraneis*. Vel *Pro te, & tuis hæredibus omnibus*. Vel *quibuscumque*, vel *quibus dederis*, & hujusmodi, quia ut communiter notant Doctores cum Julio Claro *loc. cit. num.5.* & Covarruv. *loc. cit. c.17. num.5.* similes clausulæ ex proprietate verborum comprehendunt omnes hæredes, nullo excepto. Et hoc 24
etiam in perpetuum, quia Emphyteusis Ecclesiastica potest etiam concedi in perpetuum, si adsit legitima causa, & adhibeantur debitæ Juris solemnitates, præsertim Beneplacitum Apostolicum; Julius Clarus, *§. Emphyteusis quæst.6. num.4.* Abbas *in cap. In præsentia, de probation. num.29.* Covarruv. *lib.2. variar. resolut. cap.17. num.5.* & alii passim, & Rota *part.5. tom.1. decis.314. num.11. & 12. part.17. decis.46. n.1.* & sæpe alibi; *argum. cap. Sine exceptione 52. caus.12. quæst.2. cap. Dudum 1. de rebus Eccles. non alienand. in 6. Clement.1. de rebus Eccles. non alienand. & Extravagant. Ambitiosæ eod. tit.* Ubi quævis alienatio, etiam perfecta venditio, qua Dominium utile, ac directum, simul alienatur; nedum Emphyteusis perpetua facta ex legitima causa, ac cum debitis Juris solemnitatibus tamquam valida, & licita approbatur.

Bona Ecclesiastica in Emphyteusim dari solita, si 25
iterum redeant ad Ecclesiam, V.G. quia tempus est elapsum, vel quia deficiunt successores legitimi, potest Prælatus Ecclesiæ ea de novo concedere in Emphyteusim absque Juris solemnitatibus, dummodo eadem, vel similis utilitatis causa adhuc existat, textu expresso *in Extravagant. Ambitiosæ, de rebus Eccles. non alienand.* in qua a generali prohibitione alienandi res Ecclesiasticas, expresse excipiuntur bona ab antiquo concedi solita in Emphyteusim præcisis his verbis: *Præter quam de rebus, & bonis in Emphyteusim ab antiquo concedi solitis.* Et sic communis Doctorum cum Rota *recent. part.7. decis. 39. num.6. & 7. part. 15. decis.367. num.17. part. 19. tom.2. decis.590. num.7. & 9.* & sæpe alibi. Dummodo tamen 26
solitum non alteretur; Rota *part.5. tom.1. decis.367. num.22. part.8. decis.39. num.49. part.10. decis.165. num.11.* & sæpe alibi. Dicitur autem solitum alterari, 27
quando Emphyteusis temporanea efficitur perpetua; Rota *part. 19. tom.2. decis.675. num.3.* vel quando superadduntur diversæ personæ, & generationes in prioribus concessionibus non vocatæ: Rota *part.8. decis.39. num.54. part.10. decis.165. num.13. part.13. decis.119. num.4.* Etiamsi addita fuerit unica tantum persona; Rota *part.12. decis.36. num.36.* & a fortiori si superaddantur fœminæ, earumque descendentes; Rota *part.19. tom.1. decis.89. num.8. & 9.* Vel quando fit notabilis diminutio Canonis; Rota *part.13. decis.*

decis.191. num.5. Unde ad hoc ut non dicatur alterari solitum, debet Emphyteusis concedi cum iisdem pactis positis in antiqua investitura, Rota part.7. decis.201. num.18. Non dicitur tamen alterari solitum per additionem novi pacti Ecclesiæ concedenti utilis Rota part.11. decis.277. num.12. dummodo substantiam contractus non tangat; Rota ibid. num.12.

28 Ad hoc autem ut bona Ecclesiæ dicantur solita in Emphyteusim concedi, vel requiritur unica concessio expressa solemnis, & a principio valida, Rota part.5. tom.1. decis.176. num.42. & decis.367. num.18. part.7. decis.36. num.6. & part.9. decis.114. num.14. & 15. itaut ulterius non requiratur cursus temporis Rota part.5. decis.367. num.18. Vel requiruntur duæ concessiones, seu investituræ sine solemnitatibus, sed effectum sortitæ per spatium 40. annorum; Rota part.5. tom.1. decis.367. num.19. part.7. decis.36. num.7. part.9. tom.1. decis.114. num.15. part.19. tom.2. decis.590. num.8. Ex lapsu enim tanti temporis solemnitas præsumitur; Rota part.5. tom.1. decis.367. num.19. & part.19. tom.2. decis.590. num.12. Et bona semel facta alienabilia remanent perpetuo alienabilia; Rota part.16. decis.155. num.17. ideoque possunt iterum in Emphyteusim concedi sine solemnitatibus; Rota part.5. tom.1. decis.367. num.22. Non requiritur tamen, quod illæ duæ concessiones sint uniformes; Rota *in Pisana bonorum* 20. *Februar.*1584. *coram Cantuccio*, & sufficit quod una sit valida;

29 Si tamen bona Ecclesiæ solita dari in Emphyteusim, sit denuo incorporata Ecclesiæ, non possunt dari in Emphyteusim sine solemnitatibus; Rota *in Mediolanensi bonorum* 25. *Januarii coram Orano* 1593. & communis Doctorum.

30 In Emphyteusi Ecclesiastica non succedunt filii naturales, seu illegitimi; Rota part.1. decis.435. n.10. part.9. tom.1. decis.317. n.15. & sic statuit S. Pius V.
31 Constitution.117. Etiamsi fuerint legitimati ex rescripto Principis sæcularis, ut statuit S. Pius V. in dict. Constitut. 117. & cum communi tenuit Rota part.5. tom.1. decis.100. num.1. decis.357. num.23. & dec.359.
32 num.22. Succedunt tamen legitimati per subsequens Matrimonium, quia ab istis ob favorem Matrimonii utroque Jure tam Canonico, quam Civili omnis tollitur inhabilitas, & Pœna, itaut per omnia legitime natis æquiparentur, adeoque etiam in Emphyteusi Ecclesiastica, & sæculari succedunt; *argum. Authent. Quibus modis natur. Effic. sui §. Si quis igitur, & cap. Tanta 6. Qui filii sint legitimi*, ibi: *Tanta est vis Matrimonii, ut qui antea sunt geniti post contractum Matrimonium legitimi habeantur*. Et sic
33 *communis Doctorum*. In Emphyteusi autem sæculari filii naturales, & illegitimi succedunt eo modo, quo succedunt in aliis bonis Defuncti. Nulla enim in Jure reperitur prohibitio, quæ magis arceat illegitimos a successione in Emphyteusi, quam in aliis bonis; Molina loc. cit. disput.475. Julius Clarus l.c. quæst.40. num.1. & communis aliorum.

34 Si hæres, Monasterium ingrediatur, in Emphyteusi hæreditaria succedit Monasterium, dummodo tamen ut saltem post mortem Professi intra annum teneatur vendere, vel alio modo alienare talem Emphyteusim, quia Ecclesia non potest invito domino retinere Emphyteusim; Rota part.9. tom.2. decis.474. num.15. ne dominus directus privetur perpetuo spe consolidationis, ex quo Ecclesia sit immortalis; *cap. Si gratiose* 5. *de rescriptis in* 6. ut recte observat Fagnanus *lib.* 3. *decretal. in cap. Potuit Emphyteuta* 4. *de locato & conducto num.*30. *sequent.* ubi dicit posse fieri pactum, & inhibitionem, ne bona Emphyteutica alienentur in Ecclesiam, & tale pactum non esse contra immunitatem Ecclesiasticam, ut fuit resolutum in Congregatione particulari de mandato Sanctissimi habita *die* 26. *Maii* 1630. Imo dicit ipse sub num.31. hæc prohibitio est ex natura contractus Emphyteutici, qui etiam in casibus, in quibus licita est alienatio irrequisito domino, ut in donatione, non permittit illam fieri in personam potentiorem; Bald. *in Authent. Quas actiones num.*13. *vers. Primo modo Cod. de SS. Eccles. Gregor.XV. post. alios decis.*519. *num.*5. Et persona potentior, seu privilegiata dicitur Ecclesia, ut cum Glossa, & aliis concludit Fagnanus *ibid. sub num.*32. & 33. Quod autem Monasterium succedat in tali Emphyteusi hæreditaria, nullum est dubium, quia cum Monasterium bonorum capax succedat in aliis bonis sui Religiosi, non est ratio cur non succedat in Emphyteusi hæreditaria. Imo Monasterium succedit etiam in 35
Emphyteusi ex pacto, & providentia competente suo Religioso Professo, ita ut quandiu Religiosus vivit, possit libere uti, & frui fructibus, & commoditate talis Emphyteusis, quamvis eam alienare non possit, sicuti hæreditariam; ex quo mortuo Religioso, talis Emphyteusis ex pacto, & providentia cedere debeat secundum ordinem illis, qui investitura sunt vocati; Layman lib.3. tract.4. cap.23. num.15. Molina tom.2. disput.482. Sanchez lib.7. moral. cap.15. num.59. Pirhing. lib.8. decretal. tit.18. num.53. Reiffenstuel ibid. num.251. & 259 & communis aliorum.

Emphyteusis cum specialibus clausulis concessa 36
transit ad solos vocatos per tales clausulas; *Communis ac certa arg. Regul.* 81. *Juris in* 6. quia contractus ex conventione legem accipiunt. Hinc in Em- 37
phyteusi concessa ad tertiam generationem masculinam excluduntur omnes fœminæ descendentes ex masculo, & omnes descendentes masculi ex fœmina; Rota part.12. decis.34. num.6. Tunc enim requiritur duplex qualitas, nempe quod sit masculus, & proveniat ex linea masculina primi instituti; Rota ibid. num.5. Sic Emphyteusis concessa pro ma- 38
sculis tantum excludit fœminas, itaut deficientibus masculis, censeatur Emphyteusis devoluta ad dominum directum ob lineam finitam; Rota part.4. tom.3. decis.737. num.4. & 15. Imo non solum excluditur omnis fœmina a masculo, sed etiam masculus a fœmina descedens; Rota part.12. decis.34. num.6. Item 39
Emphyteusis concessa pro se, filiis, & nepotibus, non comprehendit fœminas; Rota part.4. tom.3. decis.737. num.3. part.5. tom.1. decis.176. num.4. & part.15. decis.381. num.1. Et hæc est communis sententia Rotæ, quæ ab Emphyteusi Ecclesiastica ut supra concepta excludit fœminas; Rota part.14. decis.476. num.1. Item Emphyteusis concessa pro te, 40
& filiis non comprehendit fœminas; *Annotat. ad decis.*262. *num.*137. *part.*8. *recentior.* & est communior, & verior opinio, *Annotat. ad decis.*199. *a num.*74. *usque ad num.*101. *part.*8. *recentior.* ubi pluribus adductis, & solide probata hac nostra assertione confutatur opinio contraria defensa a pluribus cum Saliceto *in leg.*3. *num.*29. *quæst.*17. *prope fin. Cod.*

de

de Jure Emphyteutic. quem, ut ibi *sub num.96.* dicitur, multi Doctores more caprarum sequuntur: & signanter excluduntur fœminæ, ubi agitur de Emphyteusi Ecclesiastica; Rota *part. 5. tom. 2. decis.* 501. *num.* 11.

41 Revera tamen non caret sua probabilitate contraria sententia volens, quod Emphyteusis tam Ecclesiastica, quam laicalis transeat etiam ad fœminas filias, quando est concessa cum dicta Clausula, *Pro te, & filiis tuis*, quia pronunciatio sermonis in sensu masculino ad utrumque sexum plerumque porrigitur; *leg. Pronunciatio* 195. *in princip. ff. de verbor. significat.* & in specie nomine filii veniunt etiam filiæ *leg. Si quis ita* 16. *in princip. ff. de testament. tutel.* ubi pro generali doctrina dicitur *Filiorum appellatione & Filiæ continentur*, & sic tenent Covarruv. *var. resolut. lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 1. Alvar. Valasc. *de Jure Emphit. quæst.* 41. *num.* 3. Alciat. *in leg.* 1. *ff. de verbor. significat.* Jul. Clarus *§. Emphyteusis quæst.* 32. *num.* 2. Molina *disp.* 574. *num.* 10. Barbosa *de appellat. apell.* 99. *num.* 56. *& sequent.* Reiffenstuel *lib.* 3. *decret. tit.* 81. *num.* 245. Salicet. *in leg.* 3. *Cod. de Jure Emphyteutic.* quem sequuntur Bald. & alii, quos refert Tiraquell. *de retract. lignag. §.* 1. *gloss.* 9. *num.* 208. *in fin.* Rota *part.* 4. *tom* 2. *recent. decis.* 737. *num.* 4. *&* 5. *& part.* 17. *decis.* 221. *num.* 6.

42 Certum vero est, quod quando Emphyteusis fuit concessa a fœmina, vel ab ea stipulata tunc nomine filiorum, & nepotum, filiæ & neptes comprehenduntur, quia existimandum non est, quod fœmina (que non minus diligit fœminam, quam masculum, imo plus filias fœminas, quam filios masculos, diligere censetur propter sexus similitudinem) sexum proprium, idest fœmininum odio habuerit; & ideo verba sunt intelligenda secundum qualitatem contrahentium; *leg. Plenum §. equitis ff. de usu, & habitat.* ac eorumdem conditionem; *c. Si de benefic. de præbend. in* 6. Abbas *in cap. Pastoralis in fin.* post Innocent. ibi *de donat.* qualitas quippe contrahentium multum conducit ad assequendam eorum voluntatem, sicque satis verisimiliter credendum erit, quod fœmina suum proprium sexum ita dilexerit sicut masculinum, & sic in terminis tenent Regulus *leg. Gal. §. nunc de lege*, & ibi Soccin. *n.* 7. *ff. de lib. & posthum.* Jason. *in leg. Si quis id quod col.* 4. *vers. tertiodecimo ff. de Jurisdict. omn. Judic.* Tiraquell. *ad leg. connubial.* 1. *gloss.* 1. *part.* 5. *sub n.* 26. *vers. Hoc tamen fallit, si concessio fieret a fœmina*, Rolland. a Valle *consil.* 76. *num.* 6. *vers. quando Emphyteusis est concessa fœminis & c. lib.* 3. ubi affirmat id esse indubitatissimi juris, Menoch. *in consil.* 111. *n.* 51. *vers. Emphyteusis, & fœmina accepta pro se, & filiis transit etiam ad fœminas & c. li.* 1. Sic etiam sensit Senatus Mantuanus affirmante Surdo *decis.* 9 *num.* 12. *vers. Hinc videmus, quod etiam ad fœminas transit Emphyteusis, quæ a fœmina originem habuit.* Et hanc opinionem explosa contraria firmavit Rota Bononiensis apud Betrand. *decis.* 12. *sub num.* 1. *vers. contrarium tamen fuit conclusum, quod quando fœmina conducit Emphyteusim pro se, & filiis comprehen-*

43 *dantur feminæ.* Sic etiam si Emphyteusis stipulata sit per masculum & fœminam pro se, & filiis, tunc veniunt filii, & filiæ. Beroi. *in consil.* 120. *num.* 12. *&* 49. *vol.* 2. & alii, quia tunc uterque stipulans censetur dilexisse suum sexum *per adducta num. antecedenti.*

In concessione Emphyteusis facta pro te, & hæredibus comprehenduntur etiam fœminæ; Rota *part.* 4. 44
tom. 2. *decis.* 309. *num.* 1. Item comprenduntur in concessione facta pro hæredibus, & successoribus; Rota 45
par. 13. *dec.* 363. *num.* 8. Et a fortiori comprehenduntur in concessione facta pro hæredibus quibuscumque; Rota *par.* 4. *to.* 2. *dec.* 309. *n.* 4. Item Emphyteusis 46 47
Ecclesiastica concessa benemerito Ecclesiæ pro se, & omnibus filiis, comprehendit etiam omnes fœminas; Rota *par.* 17. *dec.* 182. *n.* 3. Sic pariter Emphyteusis 48
concessa pro filiis natis, & nascituris, comprehendit etiam fœminas; Rota *part.* 17. *dec.* 123. *n.* 24. Clausula *quibuscumque* posita in Emphyteusi Ecclesiastica 49
comprehendit omnes extraneos tam masculos, quam fœminas; Rota *par.* 17. *decis.* 225. *num.* 12. *& seq.* In 50
concessione facta de illis, qui sunt de generatione masculina, veniunt etiam fœminæ, secus si sit facta usque ad tertiam generationem masculinam; *Annot. ad decis.* 199. *num.* 166. *&* 167. *part.* 8: Ubi fœminæ 51
succedunt in Emphyteusim, admittuntur etiam nepotes ex eis, Rota *par.* 17. *dec.* 46. *num.* 3. Imo admittuntur etiam fœminæ descendentes in Emphyteusi Ecclesiastica concessa fœminæ pro se & filiis; Rota *par.* 4. *tom.* 3. *dec.* 737. *num.* 1. *&* 2. Quia Emphyteusis 52
de sui natura transitoria ad fœminas, sicut transit in masculos, ita etiam transit ad descendentes fœminas, & fœminarum; Rota *par.* 17. *dec.* 46. *num.* 2. Itaut in 53
Emphyteusi stipulata pro te, tuisque filiis, & descendentibus legitimis, & naturalibus veniant etiam nepotes ex filia; Rota *par.* 5. *tom.* 1. *dec.* 371. *num.* 3. Imo in concessione facta pro te, filiis, & descen- 54
dentibus per virilem sexum venit Neptis ex filio masculo; Annotat. *ad dec.* 199. *num.* 194. *& sequent. p.* 8. Sic appellatione descendentium per virilem sexum 55
veniunt fœminæ, dummodo descendant a masculo Rota *part.* 4. *tom.* 2. *dec.* 420. *num.* 16. Et appellatio- 56
ne filiorum continentur etiam fœminæ in Emphyteusi utili Ecclesiæ; Rota *par.* 17. *dec.* 182. *num.* 2.

In Emphyteusi concessa simpliciter ad tertiam ge- 57
nerationem primus acquirens uti generatus ab aliquo numerandus est in prima generatione, ejus vero filius in secunda, Nepos autem in tertia. Rota *part.* 11. *decis.* 355. *numer.* 3. Unde talis Emphyteusis con- 58
cessa simpliciter ad tertiam generationem incipit a primo acquirente, & terminatur in Nepotibus; Rota *part.* 11. *dec.* 357. *num.* 47. Præsertim si sit Emphy- 59
teusis Ecclesiastica; quæ conceditur solum pro tribus personis extensive ad solos nepotes, comprehensa prima persona receptoris; Rota *part.* 1. *dec.* 351 *n.* 1. *par.* 5, *tom.* 1. *dec.* 314. *num.* 10. *par.* 11. *dec.* 357. *n.* 40. *par.* 12. *dec.* 34. *num.* 12. *par.* 14. *decis.* 195. *num.* 19. *&* 20. *par.* 16. *dec.* 218. *num.* 1. & Annotat. *ad dec.* 199. *a n.* 103. *usque ad num.* 141. *part.* 8. Quandoque tamen 60
Emphyteusis etiam Ecclesiastica ad tertiam generationem concessa comprehendit Pronepotes, ut V. Gr. quando fuit concessa ed tertiam ejus, seu ipsius generationem, quo casu generatio incipit in ejus filiis, & terminat in pronepotibus; Rota *par.* 3. *dec.* 211. *n.* 1. *par.* 4. *tom.* 1. *dec.* 94. *n.* 1. *dec.* 281. *num.* 1. *& dec.* 407. *num.* 2. *& par.* 14. *dec.* 463. *n.* 5. Vel quando in conces- 61
sione adest pronomen *eorum*, quod tamquam discretivum operatur exclusionem personæ, cui adjicitur, & sic generatio incipit a filiis, & terminat in Pronepotibus; Rota *par.* 17. *dec.* 221. *num.* 1. Vel quando 62
est

est concessa pro filiis, & ad eorum tertiam generationem, tunc enim primi acquirentes censentur filii, & Pater consideratur tamquam instrumentum, & minister filiorum, & dictio *eorum* est separativa primi acquirentis a tribus generationibus, pro quibus facta fuit stipulatio; Rota *par.12. dec.34. n.18.19. & 20.*

63 Vel quando concessa fuit ad tertiam generationem completam, vel finitam; Rota *par.1. dec.305. n.2. & par.5. tom.2. dec.515. num.1.* nisi præcesserit expressa determinatio, seu designatio personarum; Rota *par.14. dec.195. num.9.22. & seq.* quia si præcesserit determinatio, seu designatio personarum, dicendo V. G. pro ipso recipiente, filiis, & nepotibus ad tertiam generationem completam, vel finitam, tunc illa adjectio *completam* vel *finitam* deberet intelligi solum demostrative, non autem argumentative; repeteret enim solum per compendium personas ante designatas, & determinatas; Rota *par.5. t.2. dec.513. n.18.19.*

64 *& 20.* In Ephyteusi Ecclesiastica dato casu, quod instrumentum diversimode cantaret, ac Beneplacitum Apostolicum, deberet potius attendi tenor Beneplaciti Apostolici, quam tenor instrumenti; Rota in Senensi Prędii coram Seraphin. *decis.868. per tot. confirmata coram Gipsio 7. Maji 1590. & part.12. recentio. dec.34. num.48.*

Additiones ex aliena manu.

65 Materia in Foro frequentissima est ea de qua agit, & quidem recte *Auctor a num.54. ad plur. sequent.* nimirum, quando persona primi Acquirentis enumeranda sit in Emphyteusi concessa ad tres genera-

66 tiones. At nihilominus illustranda magis est materia hæc Actum de ipsa ex professo fuit a Rota *in Ferrarien. seu Ravennaten. Emphyteusis 19. Junii 1750.* & in confirmatoria 7. *Decembris ejusdem anni 1750. cor. clar. mem. Caprar.* Ex hisce *decisionibus* quæ veluti magistrales in subjecta materia sunt, sequentia excerpsimus.

67 I. Si Emphyteusis concessa sit Titio usque ad tertiam generationem, numeratur Persona primi Acquirentis.

68 II. In Emphyteusi concessa Titio, & ejus descendentibus usque ad tertiam generationem, neutiquam numeratur Persona primi Acquirentis.

69 III. Concessa Emphyteusi Titio pro se, Filiis, & Nepotibus usque ad ejus tertiam generationem inclusive completam & finitam, Persona primi Acquirentis enumeratur.

70 Ratio a Rota in dicta prima *decisione §.7.* hæc redditur quod = *specifica Personarum & Graduum enumeratio nempe primi Investiti Filiorum & Nepotum, dubio procul demostrat quod Emphyteutica concessio egredi non debet Personas eorumdem Nepotum. Unde subsequentia verba nimirum = usque ad tertiam ejus generationem inclusive completam & finitam = de diametro pugnarent cum litterali pacto durationi concessionis adjecto, si acciperentur in sensu exclusivo primi Acquirentis, ut inde enumeratio graduum protendatur ad pronepotes; Id quod esset absurdum, pro quo vitando ea sumenda est interpretatio per quam posteriora verba non repugnent, sed accesorie famulentur clarissimo pacto a Contrahentibus stipulato &c. Et jure meritoque. Nam semel ac Emphyteutica concessio principaliter facta dignoscitur Alicui = pro se Filiis, & Nepotibus = sicuti certi sumus de expresso numero Personarum seu Graduum qui sub eadem concessione continentur; Ita superius relata verba & clausulæ quæ sequuntur, sine ulla penitus repugnantia & contrarietate debent explicari, prout commode explicantur, consentanee & famulative seu accessorie ad gradus specifice enumeratos, & sic non in sensu ampliativo, sed in sensu demostrativo, & expositivo, ita quidem ut unam eamdemque concessionem, easdemque Personas & gradus per modum compendii demonstrative repetant:*

Vide & quæ habet idem Supremum Tribunal *in secunda decisione §.5. & plur. sequent.*

ARTICULUS II.

Emphyteusis, quoad ea, quæ concernunt Emphyteutam.

Emphyteuta esse potest, seu in Emphyteusim res alienas accipere potest omnis, qui liberam contrahendi habet potestatem, sive sit masculus, sive fœmina, nisi specialiter a jure sit ei interdictum; *Est communis; arg. cap. Jam nunc 8. caus.28. q.1. de Procurator. ib. in 6.* Non possunt tamen esse Emphyteutæ, seu in Emphyteusim accipere Pupilli, & Minores, nisi accedat auctoritas Judicis, & consensus Tutorum, aut Curatorum; *leg. Quamvis 32. ff. de acquirend. & admittend. possess.* Item Emphyteutæ esse, seu in Emphyteusim accipere non possunt Clerici lucri causa; quia omnis negotiatio lucri causa Clericis est prohibita; *cap. Consequens 2. cap. Episcopus 3. cap. Prælatum 4. cap. Negotiatorem 9. cap. Fornicari 10. & cap. Ejiciens 11. dist. 83. cap. Clerici 1. & cap. Si quis 4. caus.14. q.4. cap. Clerici off.15. de vit. & honest. Cleric. cap. Cum multa negotia 1. Ne Clerici, vel Monachi; & cap. Secundum 6. eod. tit.* ubi sic expresse dicitur: „ Secundum instituta prædecessorum nostrorum sub interminatione anathematis prohibemus, ne Monachi, vel Clerici causa lucri negotientur „. Notanter autem dicitur *causa lucri*, quia ob suam, vel suorum necessitatem, tam contractum Emphyteuticum, quam alium valide, ac licite inire possunt, sed de his *Vid. verb. Clericus art.3. per tot.* 1 2 3

Emphyteuta potest libere uti, & frui re Emphyteutica & ei competit actio realis contra quemcumque perturbatorem aut possessorem; *leg.1. ff. Si ager vectigalis*, ibi: „ Quamvis non efficiantur Domini (*directi*), tamen placuit competere eis in rem actionem adversus quemcumque possessorem. „ 4

Emphyteuta habet jus percipiendi fructus ex augumento, seu incremento rei Emphyteuticæ per alluvionem facto, *arg. leg. Item si fundi 9. §. Vicinus 4. ff. de Usufructu, & quemadmodum.* Et hoc sive incrementum fuerit latens, sive etiam patens, ut communius tenent Doctores cum Cardinali de Lugo *tom.1. disp. 6. sect.11. n.156. & duobus sequent.* Molina *disp.56.* Sporer *tom.2. tract.6. n. 223.* (*) Idem dicendum de Insula ante fundum Emphyteuticum nata, & de thesauro in eodem fundo casu reperto. *Voet in Pandect. lib.6. tit.3. num.11. Vin. in §. 39. Instit. de rer. divis. num. 3.* 5

Utrumque tamen incrementum sive latens, sive patens 6

tens quoad proprietatem accedit proprietario, seu Domino directo, cui finita Emphyteusi competit etiam quoad Dominium utile.; *Est communis*.

7 Emphyteuta finita Emphyteusi potest repetere melioramenta facta, sine præcedenti expresso pacto, in utilitatem rei Emphyteuticæ, sive annuente, sive reluctante proprietario; *Sic communis Doctorum*, cum Julio Clar. *§. Emphyteusis q.*45. Molina *disp.* 463. *num.* 2. Alvar. Valasc. *De jure Emphyteutic. quæst.*25. *arg. leg. Senatus*, *§. Marcellus*, *ff. de legat* 1. *leg. Eum ad quem*, *Cod. de usufruct.* ibi: „ Si „ quid ultra, quam impendi debeat, erogatum po-
8 „ tes docere, solemniter reposces. „ Nec obstat, quod Proprietarius, seu dominus directus post contractum inhibeat, & protestetur se nihil soluturum, si aliquod de novo ædificet, aut alias meliorationes non debitas faciat; quia post contractum jam factum sine ulla limitatione non est amplius in potestate alterius ex contrahentibus ea immutare, quæ consequuntur ad substantiam ejusdem contractus ex natura ipsius. Contractus autem Emphyteuticus requirit de sui natura, ut res detur, & accipiatur ad meliorandum, & cum Emphyteuta rem Emphyteuticam recipiat in sui utilitatem, recipit semper ea conditione implicite, ut possit quocumque modo in similibus consecuto majus commodum sibi acquirere, ex quo si resultat etiam utilitas in re ipsa, & per consequens Proprietario, non est cur hic renuat compensare, quia *Jure naturæ æquum est neminem cum alterius detrimento fieri locupletiorem*; *leg. Nam hoc* 14. *ff. de condict. indebit.* & *Regul.*206. *ff. de Regul. juris* & *Regul.*49. *Juris in* 6., ibi: *Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria, vel jactura*. Unde quamvis alias negotiorum gestor non possit prætendere a Dominio expensas, quas contra prohibitionem Domini fecit, *leg. ultim. Cod. de negotiis gest.* ubi statuitur: „ Si con„ tradixerit Dominus, sancimus secundum Juliani „ sententiam nullam esse (idest negotiorum gestori) „ adversus Dominum, vel directam, vel utilem con„ trariam actionem „. Hoc tamen non procedit, quando Dominus id prohibere nequit, uti in Emphyteusi, ut recte advertunt Molina & Valasc. *locis ci-*
9 *tatis*, & alii passim. Melioramenta autem æstimanda sunt non secundum valorem, quem habebant, quando facta sunt, sed secundum valorem, quem habent, quando res Emphyteutica restituenda est: *Est communis*, cum Valasc. *l. cit. num.*28. Molina *l. cit. vers. In posteriori autem eventu*.

10 Non potest vero Emphyteuta repetere melioramenta facta contra inhibitionem Domini, si in ipso contractu Emphyteutico cautum sit, ne Emphyteuta sine Domini consensu aliqua nova ædificia, aut alia non debita melioramenta faciat, vel quod si faciat, Domino cedant sine ullo jure repetendi expensas, *l.*2. *Cod. de Jure Emphyteutico*, ubi expresse statuitur, quod omnes pactiones in instrumentis Emphyteuticis initæ, & conscriptæ debeant omnino observari: ibi „ In Emphyteutico contractu sancimus, si„ quidem aliquæ pactiones in Emphyteuticis instru„ mentis sunt conscriptæ, easdem, & in omnibus „ aliis observari „. Et ratio est, quia *ex Regul.*85. *Juris in* 6. habetur expresse, quod *Contractus ex con-*
11 *ventione legem accipere dignoscuntur*. Sic non potest Emphyteuta repetere melioramenta, quæ in re Emphyteutica fecit vi contractus, puta pro conservanda ipsa re Emphyteutica in ea bonitate, in qua accepit, vel quia accepit in Emphyteusim rem sterilem, incultam, aut dirutam, hac conditione, & pacto, ut eam fructiferam redderet, coleret, ædificaret, & hujusmodi; omnia enim talia melioramenta pertinent ad dominum directum, seu Proprietarium statim ac finita est Emphyteusis; ut tenet communis Doctorum *ex citat. leg.*2. *Cap. de Jure Emphyteutico*, & *citat. Regul.*85. *Juris in* 6. *Voet loc. cit. num.*11. (*) Circa modum vero repetendi impensas, & melioramenta distinguendum est aut melioramenta fuerunt utilia, & in totum recuperantur ab Emphyteuta, dummodo eadem esset facturus Dominus directus.
Si vero impensæ minus utiles fuerunt, tunc quod est 12
vere impensum detrahitur tantum, non vero quod auctum est per eas in valore fundi meliorati. *Thesaur. decis.*251. *Voet. in Pandect. lib.* 6. *tit.* 1. *num.* 36. & *loco cit.*

Potest Emphyteuta vendere tam ipsam rem Em- 13
phyteuticam, quam melioramenta in ea facta, si requisitas a Jure adhibeat conditiones, textu expresso in *cap. Potuit Emphyteuta* 4. *de locato*, & *conducto*, ibi: „ Potuit Emphyteuta (Ecclesia primitus requi„ sita, eique nunciato, quantum sibi ab illis offer„ tur, si nolle se emere dixerit, vel a denunciatio„ nis tempore duorum mensium spatium fuit ela„ psum) meliorationes, & jus sibi competens aliis „ vendere, qui ab emptione hujusmodi minime prohibentur „ & idem habetur *leg. ultim. Cod. de Ju-*
re Emphyteutico. Conditiones autem a Jure requisi- 14
tæ pro tali venditione sunt potissimum duæ. Prima est, quod Emphyteuta prius significet Proprietario se velle vendere rem Emphyteuticam pro tali determinato pretio, ad hoc ut Proprietarius si velit ipse eam emere, cuilibet alteri emptori, ut par est, præferatur, & Proprietarii deliberationem, si irresolutus pro tunc sit, per duos menses expectet, quibus elapsis, si ipse pro pretio sibi ab aliis oblato nolit eam emere, poterit aliis vendere; *cit. cap. Potuit Emphyteuta*, & *cit. leg. ultim. Cod. de Jure Emphyteutico*. Secunda conditio est, ut venditio fiat personis, quibus a Jure non sit interdicta; *cit. cap. Potuit Emphyteuta*, ibi: *Aliis vendere, qui ab Emptione hujusmodi minime prohibentur*; & *cit. l. ultim.* ibi: *His personis, quæ non solent in Emphyteuticis contractibus vetari ad hujusmodi venire emptionem*.
Prohibetur autem fieri talis venditio Ecclesiæ. Rota 15
*par.*9. *tom.*2. *dec.*474. *num.*15. & *seq. par.*14. *dec.*57. *num.*9. Item cuilibet loco pio. Rota *par.*3. *dec.*351. *num.*9. Item Communitati, Universitati sive Ecclesiasticæ, sive Laicali, seu quibuscumque locis piis. Rota *par.*11. *dec.*321. *num.*6. *par.*14. *dec.*377. *num.*1. *par.*17. *dec.*26. *num.*5. & 7. & *par.*19. *tom.*2. *dec.*546. *num.*4. Item personæ potentiori. Rota *par.*9. *tom.*2. *dec.*494. *num.*8. Item Curialibus, & Militibus; *l. Curiales* 30. *l. Milites* 31. & *leg. ultim. Cod. de locat.* & *conduct.* Et sic de supradictis omnibus tenent Jul. Clarus *§. Emphyteusis q.*22. Jason *in l.*2. *Cap. de jure Emphyteutic. num.* 9. Molina *disp.*459. *num.*4. & alii communiter. Et ratio est, quia per talem venditionem redderetur deterior conditio Domini directi, seu Proprietarii, qui a supradictis omnibus ratione suorum privilegiorum, vel majoris potentiæ, difficilius

cilius posset pensionem annuam repetere, & privaretur spe reversionis, & laudemii, vel saltem ex quo difficilius ad ipsum Emphyteusis reversura esset, rarius laudemium consequeretur. Annotat. *ad dec.16. num.49. & sequentibus par.3. Rot. recentior*. Adeoque alienatio in manum mortuam regulariter est prohibita. Rota *par.12. decis.76. num.22.*

16 Potest Emphyteuta rem Emphyteuticam quoad dominium utile cum factis melioramentis alteri etiam extraneæ personæ donare, vel legare sine consensu Domini, eoque non requisito; Sic Gloss. *communiter recepta in l. fin. verb. aliis vendere, Cod. de Jure Emphyteutico*, Jul. Clarus *§. Emphyteutico*, Jul. Clarus *§. Emphyteusis quæst.15. num.1.* Pirhing *lib.3. decretal. tit.18. num.43.* Abbas *in cit. cap. Potuit Emphyteuta, de locat. & conduct. num.9.* & alii passim.

17 Item potest Emphyteuta sine consensu Domini directi dare rem Emphyteuticam in dotem, si detur non æstimata: Silvester *verb. Dos quæst.8.* Azorius *lib.10. cap.8. quæst.4.* Pirhing *loc. cit. num.43.* & alii.

18 Ut autem sine consensu Domini directi res Emphyteutica donetur, legetur, aut in dotem detur, requiruntur sequentes conditiones. Prima; ut non transferatur in talem personam, in quam res Emphyteutica de Jure communi, vel conventione particulari alienari prohibetur. Secunda ut fiat absque ulla fraude. Tertia ut novus Emphyteuta sine consensu Domini directi possessionem non capiat, quia Dominus directus habet Jus explorandi, an talis novus Emphyteuta sit persona prohibita, vel capax, & ab eo non solum potest exigere promissionem de solvendo Canone annuo, sed etiam accipiendi ab ipso, si

19 sit persona extranea. Et si reperiatur Emphyteusis donata, vel legata personis, seu locis prohibitis, & incapacibus retinendi Emphyteusim in præjudicium Domini directi juxta dicta *num.14.* tales personæ, seu loca tenentur intra annum vendere talem rem Emphyteuticam personis capacibus illam retinendi sine præjudicio Domini directi; *arg. cap. Longinquitate 63. caus.12. quæst. 2. & leg. Filias familias 114. §.5. ff. De legat.1.* Rota *part.9. tom.2. dec.474. num.15.* Rosignol. *contract.4. de Emphyteusi 7. sect.3. num.7.* Reiffenstuel *lib.3. decret. tit.18. numer.181.* Speculator, & alii passim. *Vide artic. anteceden. num.31.*

20 Potest Emphyteuta sine consensu Domini directi rem Emphyteuticam oppignorare, seu hypothecare; Jason. *in leg. ult. num.78. Cod. de Jure Emphyteut.* Jul. Clar. *§. Emphyteusis quæst.18.* Molina *disp.461. num.9.* & alii communiter. Et ratio est, quia res oppignorata, seu hypothecata non transfertur in Dominium alienum, sed adhuc manet in Dominio Emphyteutæ, qui pensionem annuam adhuc Domino solvit; pignus enim manet in bonis debitoris;

21 *leg. Pignus 9. de Pignorat. act.* Item sine consensu Domini potest rem Emphyteuticam locare ad breve tempus; *Est communis*. Immo etiam ad longum tempus, dummodo locatio non fiat ipsius rei Emphyteuticæ simpliciter, sed solum commoditatis ex ea percipiendæ nomine ipsius Emphyteutæ, dum vivit; sic Molina *disp.461. num.4.* Layman *lib.3. tract.4. cap.23. disp.461. num.4.* Layman *lib.3. tract.4. cap.23 num.20.* Pirhing *loc. cit. num.44.* Card. Petra *tom.2. in Constitution. 4. Innocentii III. sect.2. num.80.* Rota *recent. part.13. decis.173. num.4. & part.4. decis. 17. num.11.* & alii. Non potest tamen sine consensu Domini ipsam rem Emphyteuticam alteri in Emphyteusim concedere; *Est communis*. Alias potest ipsa privari totaliter, vel partialiter prout alienaverit; *Vide articul. sequent. num.13.* Potest insuper Emphyteuta sine consensu Domini rem Emphyteuticam cum alia permutare; Silvester *verb. Emphyteusis quæst. 17.* Jason *in leg. ult. num.101. Cod. de Jure Emphyteutico*; Layman *loc. cit. num.9.* Pirhing *loc. cit. num.43.* Jul. Clar. *§. Emphyteusis quæst.17.* Azorius *loc. cit. quæst.5.* Abbas *loc. cit. num.9.* Reiffenstuel *loc. cit. num.183.* & alii. Tenetur tamen Emphyteuta ante talem permutationem prius admonere Dominum directum, utrum ipse permutare velit cum æquali emolumento, quod ipsi offertur ab aliis, cæteris enim paribus semper præferendus Dominus directus, seu Proprietarius; *arg. cap. Potuit Emphyteuta 4. de locato, & conducto, & leg. ult. Cod. de Jure Emphyteutico*, & sic docent Molina *loco cit. num.1.* Azorius *loc. cit. quæst. 5.* Layman *loc. cit. num.9.* Pirhing *loc. cit. num.43.* Reiffenstuel *loc. cit. num.184.* & alii. Emphyteuta tenetur servare pacta conventa in contractu Emphyteutico, textu expresso *in leg. 2. Cod. de Jure Emphyteutico*. ibi: *In Emphyteutico contractu sancimus si quidem aliquæ pactiones in Emphyteuticis Instrumentis sunt conscriptæ, easdem & in omnibus aliis observari*. Unde tenetur rem Emphyteuticam meliorem reddere, si sub hac conditione, & pacto eam accepit, quia *ex Reg. 85. Juris in 6. Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur*. Si vero sine tali pacto meliorandi rem Emphyteuticam accepit, tunc tenetur solum eam conservare in illa bonitate, in qua accepit, & si usu quotidiano, vel sua, vel servorum culpa evadat deterior, tenetur propriis expensis restaurare, & ad pristinam bonitatem reducere. *Sic communis* Doctorum teste Molina *disp. 456.* per textum *in §.3. ad fin. institut. de locat. & conduct. Authent. Qui rem Cod. de SS. Ecclesiis, leg.1. Cod. de Jure Emphyteutico, & Novell.7. §.2.* Si nullo præcedente pacto de periculo res Emphyteutica absque culpa Emphyteutæ pereat tota, v. g. incendio comburatur, ab hostibus totaliter vastetur, tunc Domino perit, & ad nihil tenetur Emphyteuta; si vero pereat solum quoad aliquam parvam partem, tunc perit Emphyteutæ, textu expresso *in §. Adeo 3. Institut. de locatione*, ubi decernitur, *Si nihil de periculo fuerit pactum, tunc si totius rei interitus successit, ad dominum redundare periculum; sin autem particularis, ad Emphyteuticarium hujusmodi damnum venire*: concordat *leg.1. Cod. de Jure Emphyteutico*, ibi: *Si ea, quæ fortuitis casibus venerunt, pactorum non fuerint conventione concepta, siquidem tanta emerserit clades, quæ prorsus etiam ipsius rei, quæ per Emphyteusim data est, facit interitum, hoc non Emphyteuticario, cui nihil rei permansit, sed rei Domino, qui quod facilitate ingruebat, etiam nullo intercedente contractu habiturus fuerat, imputetur; sin vero particulare contigerit damnum, ex quo non ipsa rei pœnitus lædatur substantia, hoc Emphyteuticarius suis partibus non dubitet adscribendum*. Si res Emphyteutica culpa Emphyteutæ pereat V. G. Domus corruat; quia Emphyteuta eam debito tempore non refecit, & a ruina, uti tenebatur, non custodivit, tunc ipsi perit, & de toto damno

[Right margin numbers: 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29]

mno tenetur. In omni enim contractu, qui in gratiam utriusque celebratur, oritur obligatio ex culpa lata, & levi; *arg. leg. Si ut cert*-4. *§.*2. *ff. Mandati*, ibi: *In contractibus . . ubi utriusque utilitas vertitur, & dolus & culpa præstatur*, & ita Doctores communiter.

30 Emphyteuta, si pensionem comparatione fructuum valde modicam solvat, & solum in recognitionem Dominii, tenetur ipsam modicam pensionem solvere, licet ob sterilitatem, vel hostium incursionem, aut alium casum fortuitum paucos, aut etiam nullos colligat fructus, quia modicam pensionem annorum præcedentium, & subsequentium fructibus facile, & abunde compensat; Unde non liberatur ab onere solvendi talem modicam pensionem, nisi fundus Emphyteuticus omnino pereat, aut in potestatem hostium deveniat, sine spe brevi tempore recuperandi; *leg.*1. *Cod. de Jure Emphyteutico*; & *§. Adeo* 3. *Institut. de locatione, & conductione*, & sic tenent Doctores communiter cum Julio Claro *lib.*4. *recept. §. Emphyteusis, quæst.* 8. ubi adducit duos sequentes versus.

Si periit tota, non debuit Emphyteuta.
Si perit ex parte, nulla se liberat arte.

31 Si autem Emphyteuta solvat pensionem magnam non solum in recognitionem Dominii, sed etiam in compensationem, & juxta proportionem fructuum, quos capit, vel capere potest, tunc si propter aliquam ex dictis causis nullos, aut paucos fructus colligat, æquitas postulat, ut fiat ei aliqua proportionaliter remissio, quia hoc casu Emphyteuticus colonus parum differt a conductitio, cui ad ratam partis fructuum, qui pereunt, fit remissio; Sic tenent Julius Clarus *loc. citat. §. Emphyteusis quæst.*8. Gaill. *lib.*2. *pract. observat.*24. *num.*23. Gomez. 3. *resolut. cap.*3. *num.*18. Rebell. *quæst.*8. Jason. *in leg.*1. *C. de Jure Emphyteutico num.*20. Navarrus *in Manual. c.*17. *num.*190. Alvar. Valasc. *de Jure Emphyteutic. quæst.*27. *a num.*7. Lessius *lib.*2. *cap.*24. *num.*49. Layman *lib.*3. *tract.*4. *c.*22. *num.*7. Carpz. *p.*1. *cap.*38. Sporer *tom.*2. *tract.*6. *cap.*7. *num.*54. La Croix *lib.*3. *part.*2. *dub.*12. *num.*1061. Lugo *t.*2. *disp.*29. *num.*88. Silvester *verb. Emphyteusis q.*1. Konig. *lib.*3. *decretal. tit.*18. *num.*43. Pirhing *ibid. num.*7. Reiffenstuel *ibid. num.*156. & communior aliorum.

32 Emphyteutæ bonorum Ecclesiasticorum gaudent exemptione ab oneribus Communitativis: *Sacr. Congr. Immunitatis in Oppiden.*29. *Maii* 1646. *lib.*3. *decret. Pauluc. pag.*282. *in Imolen.* 27. *Maii* 1654. *lib.*5.
33 *decret. Paul. pag.*41. An meri laici possint conveniri in foro Ecclesiastico pro bonis Emphyteuticis, & reddititiis Ecclesiæ pro eo, quod pertinet ad directum Dominium; *Sacra Congregatio censuit, Judicium spectare ad forum Ecclesiasticum. In Carinolen.*15.
34 *Augusti* 1668. *lib.*1. *decr. Altoviti pag.*252. Causa assertæ servitutis contra Emphyteutam Mensæ Episcopalis spectat ad Curiam Ecclesiasticam; *Ead. Sac. Congreg. in Tiburtina* 16. *Januarii* 1691. *lib. decret.*
35 *Martelli pag.*719. Non gaudent Emphyteutæ bonorum Ecclesiasticorum immunitate ab onere personali unius corbæ frumenti; *Ead. Sac. Congreg. in Faventina* 14. *Decemb.*1688. *lib. decret. Martelli pag.*388. Emphyteuta Ecclesiæ non potest declinare forum 36
Ecclesiasticum respectu solutionis Canonis, vel quando agitur de Dominio Ecclesiæ; *Ead. Sac. Congreg. in Casalen.* 14. *Februar.*1618. *lib.*1. *decr. Paul. pag.*84. Bona Ecclesiarum, & Locorum piorum in Emphyteusim laicis concessa, sive Canones, qui pro dictis bonis solvuntur, sunt tenues, sive corre- 37
spondentes fructibus, sunt exempta ab omnibus oneribus, & impositionibus laicalibus; *Ead. S. Cong. in Oppiden.* 23. *Julii* 1652. *lib.*4. *decret. Paul. pag.*191. *in Papien.* 24. *Augusti.* 1694. *lib.*1. *decret. Valleman. pag.*141. Vineæ, & Terræ Emphyteuticæ Ecclesiæ 38
non comprehenduntur sub Edictis, & aliis similibus publicatis a Laicis, sed sunt prorsus exemptæ; *Sac. Congr. in Montisfalisci* 23. *Augusti* 1632. *lib.*2. *decret. Paul. pag.* 361. Bona Emphyteutica Ecclesia- 39
rum, & Ecclesiasticorum non possunt a Laicis collectari; *Ead. Sac. Congreg. in Capacen.*27. *Augusti* 1627. *lib.*1. *decr. Paul. pag.*62. *in Balneoregien.*14. *Febr.* 1633. *lib.*2. *decret. Paul. pag.*149. *in Senogallien.*18. *Decemb.*1668. *lib.*1. *decret. Altovit. pag.*303. & 3. *Julii* 1696. *lib.*2. *decret. Valleman. pag.*34.

Additiones ex aliena manu.

Quod ait *Auctor num.*7. videlicet posse Emphy- 40
teutam repetere melioramenta finita Emphyteusi, id intellige si finiatur Emphyteusis sine culpa ipsius Emphyteutæ. Ceterum, si Emphyteusis finiatur ex 41
Emphyteutæ culpa, puta quia alienavit sine consensu Domini directi, &c. nequit ipse Emphyteuta melioramenta repetere. *Besold. delibat. Jur. ex libr.*6. *Pandect. quæst.*11. *Anton. Fab. in Codic. Lib.*4. *tit.*43. *definit.* 24. *Wurmser. Practic. observat. titul.* 34. *observ.*2. *Rot. in Albanea Devolutionis* 18. *Junii* 1734. *cor. bon. mem. de Vais.*

(*) Super hac re magis adprobo opinionem *Auctoris* 42
*supra num.*7. Si Emphyteuta ob propriam culpam ejectus amitteret etiam melioramenta, & expensas utiles in rem Emphyteuticam factas duplicem pœnam persolveret privationis nempe Emphyteutici fundi, & melioramentorum. Ulterius certum est 43
melioramenta esse propria Emphyteutæ, & de iis posse libere disponere admonito tamen prius domino directo, an velit præferri *l.*3. *Cod. de jure Emphyteutico ibi que Bruneman.* quod nunquam concederetur Emphyteutæ nisi melioramenta essent propria ipsius, ideoque dominus directus tum propriam, tum Emphyteutæ rem consequeretur, quod maximam redolet iniquitatem. Quapropter rectius dici potest ab Emphyteuta ob culpam ejecto melioramenta conventa amittere, non vero alia melioramenta non conventa, cum nemo locupletari debeat cum aliena jactura. Ita *l.*2. *Cod. de jur. Emphyt.* explicant, & contrarias conciliant opiniones *Bruneman. in Cod. lib.*4. *tit.*66. *leg.*2. *num.*3. *Zoes in Pandect. lib.*19. *tit.*2. *num.*114. *Voet in Pandect. lib.*6. *tit.* 3. *num.* 52., ubi plures allegat.

Nec indistincte admitti potest; quod asserit *Auctor.* 44
*num.*30., nimirum locum esse diminutioni annui Canonis ex damno in substantia rei, si ipse magnus sit. Videndum quomodo fuerit Canon reservatus. Si 45
enim reservatus sit Canon in recognitionem directi 46
dominii, tametsi magnus sit, & fere fructibus respon-

pondeat, non esse locum ejus diminutioni ex damno in rei substantia respondit Rota *in Romana domorum super reductione pensionis 17. Januarii 1746. §.2. 3. & 13. cor. bon. mem. Lana.*

Articulus III.

Emphyteusis quoad ea, quæ concernunt Dominum directum, seu Proprietarium.

1 Dominus directus esse, seu in Emphyteusim dare potest omnis ille, cui præter dominium competit libera rerum suarum administratio; *Sic communis Doctorum arg. leg. In re mandata Cod. Mandati.* Hoc ipso enim, quod quis liberam habet potestatem disponendi de rebus suis, potest de iis disponere per quemcumque contractum licitum, qualis est Emphy-
2 teusis; Sive sit persona privata; *l.1. & tit. de Jure*
3 *Emphyteutico*; Sive sit integra Civitas, aut alia Communitas Dominium in communi habentes; *l.1.§.1. ff.*
4 *si ager vectigalis.* Sive sit Prælatus, aut Communitas Ecclesiastica; dummodo requisitæ a Jure adhibeantur solemnitates; *Cap. Apostolicus 13. caus. 12. quæst. 2. cap. Nulli 5. de rebus Eccles. non alienand. & Extra-*
5 *vagant. Ambitiosæ eod. tit.* Hinc quia libera administratione rerum suarum non gaudent, nequeunt in Emphyteusim concedere pupilli, & minores sub Tutoribus & Curatoribus constituti; *arg. leg. Non solum 4. & leg. Etiam 13. Cod. de prædiis &c. Minor.*
6 *sine decreto.* Neque ipsi Tutores, & Curatores bona Pupillorum, & Minorum in Emphyteusim concedere possunt sine decreto, & auctoritate Judicis, quia in Jure specialiter cavetur, ne hoc sine Decreto, & auctoritate Judicis attentent; *cit. l. Etiam 13. & toto tit. C. de prædiis &c. Minor. sine decreto.*

7 Dominus directus potest omnia sibi bene visa facere in re Emphyteutica, dummodo non impediat Dominium utile Rota *part. 8. recentior. dec. 40. num. 6.*
8 Dominus directus potest privare Emphyteutam re Emphyteutica, si per integrum triennium de Emphyteusi Laicali, vel per biennium de Emphyteusi Ecclesiastica non solvit debitam pensionem, textu expresso de Emphyteusi Laicali *in leg. 2. Cod. de Jure Emphyteutico*, & de Emphyteusi Ecclesiastica *in cap. Potuit Emphyteuta 4. de locato, & conducto*, ibi: *Ces-*
9 *sando a solutione Canonis per biennium.* Et hoc procedit etiamsi Emphyteuta pro solutione pensionis, seu Canonis non fuerit interpellatus, ut expresse statutum est in *dict. cap. Potuit*, ibi: *Non obstante, quod ei, ut Canonem solveret, non extitit nunciatum, cum in hoc casu dies statuta pro Domino interpellet.* (*) Quod adeo verum est, ut licet portio canonis exsolvatur, non pars Emphyteutici prædii in commissum cadit, sed integrum, sive unus tantum Emphyteuta sit, sive plures unius Emphyteutæ hæredes.
10 Cum enim hæc obligatio individua sit solutione partis non extinguitur in parte, sed adhuc integra in primevo robore monet, ut objectis respondendo tenet *Voet ad Pandect. lib. 6. tit. 3. num. 37.* Nec obstat, quod si irrequisito domino pars fundi alienetur non
11 totum sed pars tantum devolvitur. In hoc quippe casu certa est pars alienata, ideoque certum quod domino devolvitur: At non ita in debitore canonum, qui eorumdem partem solvat, quia certum est debitum Canonis, at incertum corpus, quod sit devolutum, ideoque devolvitur totum *Zoes. ad Pandect. lib. 19. tit. 2. num. 78. Tiraquell. de retract. convent. §.4. Gloss. 6. num. 26. Perez. in Cod. tit. de jur. Emphyt. Mantic. de Tacit. & ambig. convent. lib. 22. tit. 27. num. 16. & seq.* (*) Excipiuntur tamen aliqui casus, in 12
quibus ob non solutum Canonem, seu pensionem Emphyteuta non cadit in commissum, & privari non potest a Domino directo, Primo igitur excipitur, quando nulla culpa intercessit Emphyteutæ; v. g. quando Canonem non solvit ex ignorantia, vel alia hujusmodi justa causa, ut si hæres succedens ignoret rem esse Emphyteuticam, vel etsi sciat esse Emphyteuticam, nesciat se teneri ad annuam pensionem, seu Canonem; *Sic communis Doctorum*, quia ubi culpa non est, neque pœna commissi locum habere debet. Secundo excipitur, quando ipse Dominus ex alia ratione tantumdem debet Emphyteutæ, quia saltem in materia odiosa, & ad evadendam pœnam compensatio hujusmodi locum habet *Sic communis Doctorum*, teste Molina *disp. 453. num. 10. arg. leg. Si constat 4. Cod. de compensat.* (*) Adverte tamen quod sola compensatio non tollit devolutionem. Cum enim 13
Canonis præstatio, & obligatio ultra solutionem respiciat recognitionem quoque dominii, ideo non satis est, ut causa compensandi vera sit, nisi insuper compensatio hujusmodi Domino directo offeratur, quæ oblatio locum obtinet recognitionis dominii, & solutionis quo casu, sicut in formali solutione, potest apocham dare, & tenetur aut apocham recipere, ut pluribus allegatis tradit. *Zoes loc. cit. num. 80. & 81. Voet in Pandect. lib. 6. tit. 3. num. 39.* (*) Tertio excipitur, quando Dominus Canonem, seu pensionem loco, & tempore debito ab Emphyteuta oblatum non acceptavit, quia in tali casu per Emphyteutam non stetit, quo minus pensionem, seu Canonem solveret; *Communis.* Quarto excipitur, quando Dominus postquam Emphyteuta pænam commissi incurrit ob neglectas pensiones, sequentis temporis pensiones acceptat; tunc enim præsumitur jus revocandæ Emphyteusis condonare; teste Julio Claro *§. Feudum quæst. 49. num. 10.* Quinto excipitur, quando Emphyteuta præsertim in Emphyteusi Ecclesiastica post tempus elapsum purgavit moram *arg. cap. Potuit Emphyteuta 4. de locat. & conduct.*, ibi: *Nisi celeri satisfactione postmodum sibi consulere studuisset.*

In Emphyteusi autem Laicali, quamvis de rigore 14
Juris nulla Emphyteutæ competat facultas purgandi moram, nihilominus ex æquitate, etiam in ista purgatio moræ admittenda videtur, Julius Clar. *§. Emphyteusis quæst. 8. num. 15.* Bald. *in leg. Si pacto quo pœnam, Cod de Pactis*, Sarmient. *lib. 3. select. interpret. c. 5.* Pirhing. *lib. 3. Decretal. tit. 18. num. 37.* Reiffenstuel *ibid. num. 202.* & alii, quos citat Jason *arg. leg. Si servum 91. §. sequitur 3. ff. de verbor. obligat.* ubi expresse statuitur, *quod si quis sit in mora solvendi, moram ex æquitate purgare possit. Æquitas autem est præferenda rigori Juris*, ubi dicitur *ibidem*, sicut *leg. Placuit 8. Cod. de Judiciis*, ibi: *Placuit in omnibus rebus præcipuam esse justitiæ, æquitatisque, quam stricti Juris rationem.* Quantum autem tempus ad purgan- 15
dam moram concedatur, cum in Jure non habeatur statutum, & controvertant inter se Doctores, ut notat Glossa *in cit cap. potuit, verb. Celeri*, ubi dicit aliquos

 quos

quos velle, quod sit tempus decem dierum, eo quod hoc tempus in Jure modicum dicatur; *leg. Promissor 21. §.1. ff. De Pecun. constit.*, ibi: *Modicum tempus statuendum est non minus decem dierum*, & alios velle, quod sit tempus usque ad litis contestationem, per varia Jura adducta, ibi: *sub. verb. Cleri*, & alios velle, quod sit tempus ante sententiam per jura *ibidem adducta*. Hinc cum nullum ad hoc sit a Jure determinatum tempus, relinqui videtur determinandum arbitrio Judicis, eo quod ordinarie loquendo, quando quæstio est de termino *celeriter statim*, & hujusmodi, temporis definitio relinquatur Judicis arbitrio, ut notant Abbas *in dict. cap. Potuit num.* 12. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 200. Jul. Clarus *loc. cit. n.* 15. ubi testatur hoc esse de communi aliorum.

16 Dominus directus potest privare Emphyteutam re Emphyteutica, si absque suo consensu, & absque debitis Juris conditionibus assignatis *artic. antecedent. sub num.* 13. vendat Emphyteusim, textu claro *in cit. leg. ultim. Cod. de Jure Emphyteutico, & cit. cap. Potuit* 4. *de locato, & conducto*. Cum hac tamen advertentia, quod si Emphyteuta vendat, seu alienet sine consensu Domini totam rem Emphyteuticam, potest tota privari; si alienet solam partem, tota ipsa parte privari potest. *arg. c. Si Vassallus unic. de Vassallo qui contra Constitutionem Lotharii tit.* 38. *lib. Feudorum*, ibi: *Si Vassalus contra Constitutionem Lotharii Regis Beneficium alienaverit, si totum, perdat totum; si partem, partem perdat, & ad Dominum revertatur*. Non enim debet quis puniri ultra, quam deliquit; Jul. Clarus *lib.* 4. *sentent. §. Emphyteusi quæst.* 13. *num.* 10. ubi ait hanc sententiam esse communiorem, & æquiorem. Pirhing. *lib.* 3. *Decretal. tit.* 18. *num.* 42. *vers. Notandum. tertio*, Zoesius *eod. titul. num.* 98. Alexander *in consil.* 99. *Visis processibus col. final. vol.* 5. Annotat. *ad decis.* 56. *num.* 18. *p.* 9. *tom.* 2. *Rotæ recentior.* & alii contra Silvestrum verb. *Emphyteusis quæst.* 5. Molinam *disput.* 459. & Rosignolum *de Emphyteusi prænot.* 7. *sect.* 3. *num.* 11. volentes non improbabiliter, quod Emphyteuta possit privari tota re Emphyteutica, etiamsi alienet solum partem sine consensu Domini.

17 Item Dominus directus potest privare Emphyteutam re Emphyteutica, si sua culpa lata, vel levi talis res fuit notabiliter deteriorata, imo potest eum cogere, ut id, in quo rem læsit, resarciat, textu expresso *in Authentic. Qui rem Cod. de SS. Ecclesiis*, ibi: *Qui rem in Emphyteusim acceptam fecerit deteriorem... hac lege expelli potest, ut tamen id in quo rem læsit, resarciat.* sic communiter Doctores.

18 Quoties tamen expellendus est ab Emphyteusi, Emphyteuta non debet a possessione repelli, nisi interventu, & auctoritate Judicis; *arg. leg. Creditores; C. de pignor.*, ibi: *Creditores, qui non reddita sibi pecunia conventionis legem ingressi possessionem exercent, vim quidem facere non videntur. Attamen auctoritate Præsidis possessionem adipisci debent*. Unde etiam Domini directi nonnisi eadem auctoritate possessionem alteri auferre, & sibi dare debent, quia nemo sibi ipsi Judex esse debet; *leg.* 1. *Cod. ne quis in sua causa judicet*. Tum quia si quivis propria auctoritate Emphyteutam a possessione expelleret, passim scandala, & rixæ orirentur, & ideo *l. Non* 176. *ff. de Reg. Jur.* fuit provide statutum, ut sequitur: *Non est singulis concedendum, quod per Magistratum publice possit fieri, ne occasio sit majoris tumultus faciendi*.

Dominus directus, quoties Emphyteusis transit 19
de uno ad alium, potest a novo Emphyteuta propter investituram, quam ei impertitur, laudemium exigere; textu expresso *in leg.* 3. *Cod. de Jure Emphyteutico*. (*) Dubitari potest an in venditione cum pacto redimendi, secuta redemptione, iterata Laudemiorum præstatio Domino directo debeatur. Probabi- 20
lior videretur non deberi, ut sentit *Tiraquell. de retract. convent. §.* 4. *glos.* 6. *num.* 19. *&* 20. *Molerus semest. lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 2. *&* 3. eo quia contractus remaneat quodummodo suspensus. Nihilominus 21
contrariam tuetur opinionem *Voet in Pandect. lib.* 6. *tit.* 3. *num.* 31. multisque & quidem validis eam exornat rationibus adeo ut ab illa recedere non auderem, quousque validiora non occurerent argumenta. Quod si post solutum Laudemium a tertio contra emptorem excitetur controversia, & per transactionem sublata deinde remaneat, tunc certe iterata non admittitur laudemii solutio, sive quid emptori, sive quid tertio præstitum sit, ut a lite recederetur. Hoc quippe casu quamvis transactio sit species alienationis *l.* 4. *Cod. de præd. & aliis reb. minor.* nil aliud profecto actum dici potest, quam confirmatus præcedens contractus, ideoque nulla occurrit ratio, cur iterentur laudemia. *Tiraquell. de retract. Gentilit. glos* 14. *num.* 63. *Voet loc. cit. num.* 33. (*)

Laudemium sic dictum, ex quo Dominus di- 22
rectus suo consensu, & auctoritate approbet, ac veluti laudet talem translationem factam, de Jure communi est quinquagesima pars pretii, quo bonum Emphyteuticum æstimatur; *cit. leg.* 3. *Cod. de Jure Emphyteutico*, ibi: *Quinquagesimam partem pretii, vel æstimationis loci, qui transfertur, accipere liceat Domino*. De consuetudine tamen alicubi trigesima, alicubi vi- 23
gesima, & alicubi etiam decima pars pro laudemio dari solet, unde servanda est in hoc loci consuetudo; *arg. c. Cum tanto* 11. *de consuetud.* Tale autem laude- 24
mium non est mensurandum secundum valorem, quem res habebat, quando primo tradita est in Emphyteusim; sed secundum eum, quem res habet pro illo tempore, quo in alium transfertur; *cit. l.* 3. *Cod. de Jure Emphyteutico*, ubi præscribitur, ut mensuretur dicta quinquagesima pars juxta mensuram pretii, quo æstimatur res Emphyteutica, adeoque si crescit mensura pretii, crescit etiam quinquagesima, vel trigesima, vel vigesima pars ejusdem.

In variis casibus transit Emphyteusis de uno ad 25
alium, & non est solvendum laudemium; Primo quando defuncto Emphyteuta, Emphyteusis jure hæreditariæ successionis transit ad hæredem necessarium, ut de Patre in filium; *Authent. de hæredibus; Et communis Doctorum*. Et ratio est, quia laudemium datur pro investitura, & immissione novi Emphyteutæ in possessionem; *citat. leg.* 3. *Cod de Jure Emphyteutico*, quando autem Emphyteusis transit ad hæredem necessarium, non est opus nova investitura & immissione in possessionem, cum hæres auctoritate propria possit adire hæreditatem, adeoque &c.
Secundo quando plures habentes rem Emphyteuti- 26
cam in communi, eam inter se dividunt proportionaliter in singulis; talis enim divisio videtur necessaria *leg.* 22. *Cod. Mandati*. Et sic tenet communis Doctorum. Tertio quando ante hæreditatem, venditio 27
Empyteusis iterum rescinditur; *Sic communis* cum Barbosa *in c. Potuit Emphyteuta* 4. *de locat. & conduct. num.* 38.

*num.*38. Et ratio est, quia Laudemium, seu Honorarium datur propter novam investituram, & immissionem in possessionem, quæ nova investitura non datur ut de se patet, cum ante traditionem rescinditur venditio. Emphyteuta enim remanet adhuc in pacifica possessione Emphyteusis ratione primæ investituræ. (*) Si tamen divisione vel adjudicatione facta unus cohæredum deinceps suam partem, aut rem adjudicatam in alios iterum transferat cohæredes,
28 procul dubio Laudemiorum nascitur obligatio, cum ita simplex tantum alienatio extra omnis divisionis considerationem contingat, nec referat an in cohæredem an in extraneum Emphyteutæ transeat jus, ut recte observat *Argentræus. tractat. de Laudemiis*
29 *c.*53.(*)Quarto quando res Emphyteutica transfertur ex necessitate dotandi filiam, cum aliunde non habeatur quo dotari possit; Sic Doctores communiter cum Barbosa *loc. cit.* & Bartolo *in leg. Et ideo ff. de cond. furt.* & ratio est, quia laudemium dumtaxat debetur ex alienatione voluntaria, & non necessaria, qualis est illa dotandi filiam, quam Pater necessario dotare debet, textu expresso *in leg. ultima Cod. de Dotis promissione.*

Additiones ex aliena manu.

De eo gravis est quæstio an assumpta ab Emphyteuta obligatione aliquid in re emphyteutica faciendi intra præfinitum tempus sub pœna devolutionis, eoque non facto, locum sibi vindicet devolutio Empytheuta non interpellato?

30 Affirmandum videretur ex notissima illa Regula quod in obligationibus in quibus appositus est dies, ipse interpellare dicatur pro Homine.

31 Sed contrarium resolvit *Rot. in Romana Devolutionis* .8 *Junii* 1744. *coram. bon. memor.* Lana Regulæ vero illi ita §.5. respondet: *Regula vero hæc quod sine ulla admonitione sit locus pœnæ conventionali procedere visum fuit tantummodo ad effectum inducendi ob-*
32 *ligationem, nempe ut quis, ubi pervenerit dies præfixus solutionis, teneatur ad interesse sive ad fructus conventos non quidem per viam pœnæ sed solum ratione moræ, prout in casu non solutionis Canonum, ac etiam in casu, Alienationum, antequam locum habeat cadutius &c. nec non in omnibus aliis Contractibus, in quibus purgatio moræ non admittitur &c. nunquam vero locum sibi vindicat in pœnalibus ad durum effectum Caducitatis, in quo casu dies non interpellat pro Homine, sed ut pœna incurratur necessaria est præcedens interpellatio.*

33 Regula est quod Dominus directus in venditione rei emphyteuticæ valeat vel soluto pretio habere prælationem vel petere Laudemium. At Regula hæc duas
34 pariter exceptiones. Prior est si Dominus directus
35 jam petierit laudemium. Hac enim petitione renun-
36 ciasse censetur competenti sibi prælationi. Altera si agatur de emphyteusi, in cujus instrumento fuit concessa libera facultas alienandi. Neque obstat si in eodem instrumento fuerit prohibita alienatio irrequi-
37 sito Domino directo. Dupliciter enim consensus à Domino directo præstari potest, & ante alienationem, & post alienationem atque in hac Hypothesi
38 secundus consensus necessarius est, qui prælationem haud tribuit. Ita decidit *Rot. in Romana Prælationis 16. Junii* 1738. *coram bon. mem. Canilliac.*

CONTRACTUS EMPTIONIS, ET VENDITIONIS.

Articulus I.

Emptio, & Venditio quoad suum esse, & a quibus, ac de quibus fieri possit, & debeat, vel non?

SUMMARIUM.

1 *Emptio & Venditio definitæ, & explicatæ* ad num.4.
5 *Nomine mercis, & pretii quid veniat* ad num.6.
7 *Nummus, & pecunia unde dicantur, & in quo differre censeantur*, ad num.9.
10 *An dentur emptio & venditio absque numerata pecunia.*
11 *Pretium unde dictum, quotuplex, & quale* ad num.13.
14 *Quid licitum, vetitumve sit circa pretium in utroque foro*, ad num.25.
26 *Qui emere & vendere possint vel non, quando, & quomodo*, ad num.33.
34 *Quænam res emi, & vendi possint* ad num.35.
36 *An & quando emi, & vendi possint Jura, credita, debita &c. ac officia pubblica temporalia*, ad num.41.
42 *An unquam emptio, & venditio fieri queant de rebus Spiritualibus & litigiosis*, ad num.43.
44 *Homo liber qua ætate, a quo, & qua conditione vendi & emi possit vel non* ad num.45.
46 *An possit vendi servus, ut cum bestiis pugnet.*
47 *Quam pœnam incurrant vendentes arma, equos, & alia ad bellum maxima spectantia, quæ apud Saracenos, & reliquos Christiani nominis hostes perferantur.*
48 *Utrum, & quo casu quis teneatur rem suam vendere, vel emere alienam* ad num.54.
55 *Subnectuntur Additiones ex aliena manu.* ad num.67.

Emptio *est pactio pretii pro merce.* Venditio *est pactio mercis pro pretio*; *l.*1. *ff. de contrahenda emptione.* Vel emptio *est contractio rei pro pretio.* Venditio vero *est distractio rei pro pretio*: *l.*1. *Cod. de rescindenda venditione.* Sensus integer, & clarus definitionis est iste: *Emptio, & Venditio est contractus mutuo consensu initus ultro, citroque obligatorius de determinata merce pro determinato pretio & e contra de determinato pretio pro determinata merce tradenda.* *Est in re communis*; *arg. cit. l.*1. *ff. de contrahenda empt., & vendit.* Dicitur Primo *contractus mutuo consensu initus*, quia emptio, & venditio essentialiter perficitur mutuo consensu de tali pretio pro tali merce, dando, & accipiendo, non enim requiritur actualis traditio pretii pro merce, &

e con-

e contra, sed solus sufficit mutuus contrahentium de hoc faciendo consensus, textu expresso *Instit. de empt. & vendit. in princip.* ibi: *Emptio, & venditio contrahitur simul atque de pretio convenerint, quamvis nondum pretium numeratum sit*. Dicitur secundo *ultro, citroque obligatorius*, quia uterque contrahentium ex tali contractu obligatur, emptor quidem ad tradendum pretium conventum, venditor autem ad tradendam mercem venditam; *l. Ex empto* 11. *§.*1. *ff. de action. Empti* ibi: *Cum nihil magis bonæ fidei congruat, quam id præstari, quod inter contrahentes actum est*. Dicitur tertio *de determinata merce pro determinato pretio, & e contra de determinato pretio, pro determinata merce tradenda*, quia ad hoc ut valeat emptio, & venditio, debet determinata merces pro determinato pretio vendi, & emi, aliter nullus erit contractus, *l. Quod sæpe* 35. *§. de contrahenda emptione*. Nomine autem mercis venit quælibet res pretio æstimabilis, sive sit mobilis, sive immobilis, sive sit actio, sive jus, sive officium, sive hujusmodi *l. Si in emptione* 24. *§. Omnium* 1. *ff. de contrahend. emption*. Nomine vero pretii venit solus nummus, seu numerata pecunia; *§. Item* 2. *Instituti de emption., & vendit.* ibi: *Pretium in numerata pecunia consistere debet*. Pretium enim definitur, quod *sit pecunia Valori rei commensa*.

3
4
5
6

7 Nummum a Numa Rege, qui nummos primum apud Latinos imaginibus notavit, & titulo nominis sui præscripsit, vocatum tradit Isidor. *lib.*16. *Orig. cap.*17. ut refert Calvinus *verb. Nummus*, ubi infra subjungit: *Quid tamen si vocem latinam a verbo, & ipso latino derives, nempe a numero; nam nummi functio, non minus opinor, numero constat, quam pondere*. Pecunia vero ex S. Augustino relato *in Cap. Tuam 6. caus.*1. *quæst.*3. dicta est a pecoribus, ibi: *Ideo autem pecunia vocata est, quia antiqui totum, quod habebant, in pecoribus habebant*. Unde nummi appellatio strictior est quam pecuniæ; *leg. Litigatores, §. Quod ait Prætor, de arbitris, leg.*1. *de contrahend. emption.* Calvin. *l.c.* Ubi nummus, seu pecunia non intervenit, sed res una pro altera; merx pro merce datur, permutatio, vel alius contractus, non autem emptio, & venditio erit; *arg. leg. Origo* 1. *ff. de contrahend. emption.* ubi etiam emptionis & venditionis nummi, seu pecuniæ, & pretii origo narratur his verbis: „ „ Origo emendi, vendendique a permutationibus cœpit, Olim enim non ita erat nummus, neque aliud merx, aliud pretium vocabatur; sed unusquisque secundum necessitatem temporum, ac rerum, utilibus inutilia permutabat, quando plerumque evenit; ut quod alteri superest, alteri desit, sed quia non semper, nec facile concurrebat, ut cum tu haberes, quod ego desiderarem, vicissim haberem, quod tu accipere velles: electa materia est (pecunia nempe, seu nummus) cujus publica, & perpetua æstimatio difficultatibus permutationum æqualitate quantitatis subveniret, Eaque materia, forma publica percusa usum, dominiumque non tam ex substantia præbet, quam ex quantitate; Nec ultra merx utrumque, sed alterum pretium vocatur.

8
9
10

11 Pretium id appellari Varro auctor est, quod æstimationis, emptionisque causa constituitur, dictum quasi *peritium*, quia statui debet ex opinione communi eorum, qui istarum rerum periti sunt, non prout cuique videtur. *Gædd. ad Leg. Hæc verb.*192. *num.*2. *ff. de verb. signific.* Revard. *Leg. Imaginar. venditio, ff. de Regul. Juris*. Calv. *verb. Pretium*.

Pretium generaliter loquendo est duplex, scilicet legitimum, seu legale, & naturale, seu vulgare; Legitimum, seu legale, sic dictum a lege est illud, quod a lege publica, seu decreto Principis, vel Magistratus habentis ad id potestatem, omnibus prudenter, & attente consideratis, pro communi totius Reipublicæ bono taxatur. Pretium naturale, seu vulgare est, quod non a lege publica; seu decreto Principis, aut Magistratus, sed communi ac prudenti hominum æstimatione constituitur, considerata non solum ipsa rei natura, sed etiam ejusdem utilitate, vel necessitate, abundantia, vel penuria, ipsaque hominum affectione, *arg. l. Pretia rerum* 63. *ff. ad l. Falcid.* Quia tamen diversa est hominum opinio, & consequenter diversa rei æstimatio, hinc hoc pretium non consistit in indivisibili, seu in certa, ac determinata pecuniæ quantitate uti pretium legitimum, seu legale, sed patitur latitudinem pretii infimi, seu pii, pretii medii, seu moderati, & pretii summi seu rigorosi; quod idem est ac dicere quod pretium naturale, seu vulgare dividitur in infimum, seu pium, in medium seu moderatum, & in summum, seu rigorosum. Pretium infimum, seu pium est infra quod non potest juste res emi. Pretium summum, seu rigorosum est supra quod non potest juste res vendi. Pretium medium est supra quod juste potest res vendi usque ad pretium summum, & infra quod potest res juste emi usque ad pretium infimum. Quantam autem latitudinem patiatur hoc pretium naturale, seu vulgare ob varia hominum judicia, nequit omnino certa & determinata mathematica regula statui: Hoc solum certum videtur, nempe res pretiosiores majorem pati latitudinem, & viliores minorem; Unde si pretium rei medium sit 10. summum erit 11. cum dimidio, & infimum 8. cum dimidio, & erit latitudo trium graduum; Si autem medium fit 100. summum erit 105. & infimum 95. & erit latitudo decem graduum; Et sic proportione servata regulanda sunt pretia; sed semper cum dependentia a Judicio prudentis consideratis circumstantiis, seu prout in foro, & communibus negotiationibus sine fraude apparet. 12

13

Quodvis trium horum pretiorum justum est ac licitum; Unde quandiu emptio, & venditio sit intra limites pretii summi, & infimi, est justa, & licita in utroque foro, quamvis eadem res specifica ab aliis infimo, ab aliis medio, & ab aliis summo pretio vendatur, & respective ematur. Scotus *in* 4. *dist.*15. *quæst.* 2. *art.* 2. Navarr. *in Manual. cap.*23. *num.*7. Layman *lib.*3. *tra.*4. *cap.*17. *§.*1. *num.*4., & communis aliorum. In foro conscientiæ omnis venditio notabiliter excedens pretium summum, seu rigorosum, & omnis emptio non attigens pretium infimum, seu pium, est injusta, & illicita; & per restitutionem ad æqualitatem reducenda. S. Augustinus *lib.*3. *de Trinitat. cap.*3. S. Thomas *quæst.*77. *art.*1. Scotus *in* 4. *dist.*15. *quæst.*1. S. Antonin. *part.*2. *tit.*1. *c.*16. *§.*3., & communis aliorum, & colligitur ex Levit. *cap.*25. *num.*14., ibi: *Quando vendes quippiam civi tuo, vel emes ab eo, ne contristes fratrem tuum*; & ex Apostolo 1. *ad Thessalon.*4., ibi: *Ne quis supergrediatur, neque* 14 15

neque circumveniat in negotio fratrem suum, quoniam vindex est Dominus de iis omnibus. Unde S. Augustinus *loc. citat.* ait, *Velle vili emere, & caro vendere,*
16 *utrumque vitium est*. Nec faciunt contra nostram conclusionem Legislatorum placita, quibus dicitur licitum esse contrahentibus in emptione, & venditione se invicem circumvenire, seu decipere, & quod res tanti valet, quanti vendi potest, juxta vulgare Juristarum dictum; Quia statim respondetur hoc totum verum esse intra limites justi pretii, ita ut venditor rem summo pretio vendere, & emptor infimo pretio emere possit, ut recte respondent Lessius *lib.*1. *cap.*21. *dub.*1. *num.*13. Reginald. *lib.*25. *num.*309. Covarruv. *lib.*2. *var. res. cap.*3. *num.*2. Navarr. *cap. Qualitas num.*45. *de pœnit.* Layman *loc. cit. num.*5. Reiffenstuel *loc. cit. num.*122., & alii. Vel respondetur, quod hoc est permissum, seu toleratum solum in foro externo, in quo, ut mox dicetur, non puniuntur contrahentes se invicem circumvenientes, seu decipientes; nec datur actio contra illos, nisi fit læsio ultra dimidium; Non autem in foro conscientiæ, nam in conscientia nemini licet proximum suum ne in obulo quidem decipere. Sporer *tom.*2. *trat.*6. *cap.*5. *sect.*1. *num.*27. Molina *tom.*2. *disp.* 349. Castrop. *de justit. commutat. disp.*1. *punct.*17. *num.*4. Lugo *disp.* 26. *num.* 82. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 122., & alii.

17 In foro externo utroque Jure, tam Civili, quam Canonico (ob vitandam litium multitudinem, cum quasi connaturale sit homini velle vili emere, & caro vendere) permittitur, & toleratur rem quovis pretio emere, & vendere, dummodo ex parte alterius non fiat læsio, seu deceptio ultra dimidium; non enim conceditur actio contra deceptorem, nisi alter ultra dimidium justi pretii sit deceptus, taliter quod neque dimidiam justi pretii partem receperit, ut si merx, quæ justo suo pretio valebat 10. aureis, fuit empta minus quinque aureis, vel vendita plus quindecim aureis, tunc enim competet contrahenti decepto actio adversus deceptorem, ut vel rescisso contractu mercem restituat, restituto ei pretio, vel stante contractu, justi pretii defectum suppleat; sic habetur *leg.*2. *Cod. de rescindend. vendit.*, *& cap. Cum dilecti* 3., *& cap.*
18 *Cum causa 6. de emption. & vendit.* Quamvis autem per mox citata jura beneficium illud rescindendi contractum ob deceptionem ultra dimidium justi pretii, expresse soli venditori decepto reperiatur concessum; tamen per æquiparationem etiam emptori decepto concessum intelligendum est, si ultra dimidium justi pretii deceptus sit. *Sic communis Doctorum*; ut tenent, & testantur Sporer *loc.cit. num.*28., & Layman
19 *loc. cit. num.*6. Sic etiam quamvis non sit modica controversia, quomodo dimidium justi pretii computandum sit in emptore decepto, ex quo Abbas *in cit. cap. Cum dilecti* 3. *de emptione n.*2. Fachin. *part.*1. *lib.*2. *controv. cap.*16. Arius Pinellus *part.*3. *cit. l.*2. *cap.*3., & alii velint, quod emptor deceptus sit supra duplum, idest plus duplo solverit, quam solvere debuerat, V. G. supra aureos 20. si justum mercis pretium fuit 10. Tamen communis aliorum Doctorum sententia apud Molina *tom.*2. *disp.*349. Layman *loc. cit num.*7. Sporer *loc.cit. num.*28. tenent eodem modo, sicut in decepto venditore, ita etiam in decepto emptore dimidium computandum esse cum ordine ad justitiam pretii, ut si merx pretio summo valebat 10. aureis, & emptor solvit supra quindecim, contractus rescindendus sit, vel excessus justi pretii sit restituendus emptori decepto.

Pretium legitimum, seu Legale juste taxatum 20
obligat omnes in utroque foro, & ipsum malitiose transgredientes, tam in emendo, quam vendendo peccant contra justitiam, & tenentur ad restitutionem. *Certa, & communis*. Et ratio est quia lex a Superiore legitimo juste lata obligat etiam in conscientia, juxta illud Apostoli *ad Rom. cap.*13. *num.*1. dicentis: *Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit*, & mox infra *n.*5. *Ideo necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam,* ubi notanda est illa particula: *Propter conscientiam*, idest ut explicant Commentatores: *subditi estote non solum metu pœnarum, non solum propter iram, sed etiam ne peccetis, sed etiam propter conscientiam*. Un- 21
de *Cap. Quo jure* 1. *dist.*8. dicitur *Ipsa jura humana per Imperatores, & Reges sæculi Deus distribuit humano generi*. Atque ideo *Generale pactum est societatis humanæ obedire Regibus suis*, ut dicit S. Augustinus *lib.*3. *Confess. cap.*8. ac refertur *in cap. Quæ contra* 2. *dist.*8. Et Lex juste lata in materia violatæ justi- 22
tiæ per vulgaria Juris, & communem Doctorum exigit restitutionem. Pretium juste taxatum observare tenentur etiam peregrini, nisi specialiter eximantur; *Communis, & certa*. Et ratio, est quia pretium mercibus statutum pertinet ad contractus *& ratione contractus forum regulariter quis sortitur*, *c. Licet* 20. *de foro competenti*.

Si manifeste constet pretium indebite, irrationabi- 23
liter, ac injuste taxatum esse, nemo in foro conscientiæ illud observare tenetur. Layman *loc. cit. num.*3. Molina *loc. cit. disp.*364. *num.*3. Lessius *lib.*2. *cap.*12. *num.*14. & alii communiter; & ratio est, quia talis lex injuste taxans pretium utpote injusta nullam in foro conscientiæ obligationem parit, cum ad hoc ut lex obliget in conscientia, debeat esse justa, honesta, & conveniens; textu expresso *in cap. Erit autem Lex* 24
2. *dist.*4. Hinc infertur, quod si Magistratus, vel ab eo deputati ex odio, vel passione, aut muneribus corrupti, vel errore, seu ignorantia seducti, pretium rerum injuste determinent; ut si Pistoribus V. G. taxetur pondus panis non secundum proportionem valoris tritici; aut si lex jubeat, ut frumentum superveniente sterilitate, eodem pretio vendatur, quo ante vendebatur, cum esset frumenti copia, & hujusmodi tunc potest taxa tuta conscientia transgredi, & reduci ad æqualitatem cum valore mercis. Immo possunt in tali casu venditores, quando alio modo justum pretium obtinere nequeunt, mercibus aliam rem, vel eamdem specie, minus tamen bonam V.G. optimo tritico aliud mediocre, generoso vino aliud debile, vel etiam aquam, stamno plumbum immiscere, dummodo in modica solum quantitate sufficienti ad seipsos reddendos indemnes, & ita fiat, ut nullum exinde detrimentum emptoribus sequatur (a), & merx

(a) Advertat hic prudens Confessarius, ne huic adhærendo opinioni præbeatur venditoribus ansa vitiandi merces, eisque alias non bonas quandoque plus æquo immiscendi; nam præter fraudem, quæ in tali mi- xtione

& merx adhuc sit idonea ad usum, vel finem, pro quo emptori fit injuria, cum adhuc, uti supponitur, inter mercem, & pretium servetur justa æqualitas, ac justitia commutativa; Molina *loc. cit. disp.* 353. *in fine*, Layman *loc. cit. §.* 2. *num.* 15. Lessius *loc. cit. cap.* 21. *dub.* 11. Lopez *part.* 2. *instrict. cap.* 42. Gabriel *in* 4. *dist.* 14. *quæst.* 10. *art.* 3. *dub.* 1. Silvest., *verb. Emptio quæst.* 19. Bonacina *disp.* 3. *de restit. q.* 2. *punct.* 4. *num.* 7., *& punct.* 6. *num.* 17. Lugo, Conrad. & alii
25 passim. *&c. num.* 24. Requiritur tamen semper, quod certo, & manifeste constet pretium esse injuste taxatum; quia si solum sit dubium, an taxatio pretii sit justa, nec ne; tunc non licet taxatum pretium transgredi, quia tunc præsumendum est, legem taxativam esse justam, eique standum est etiam pro foro interno, eo quod universaliter in dubio præsumptio stet pro superiore; *arg. cap. Quid culpatur* 4. *caus.* 23. *quæst.* 1., *& ibi Gloss. verb. Sagrilego*, & sic tenet communis Doctorum teste Molina *disp.* 346. *num.* 5.
26 (*) Ad validitatem vero hujus contractus requiritur, quod certum omnino sit pretium vel certum fieri possit licet ignoretur. *l.* 7. *§.* 1. *l.* 37. *ff. de contrahend. empt.* Nihil enim refert pretium verbo designari dummodo sufficienter demonstretur, *l.* 6. *ff. de reb. credit.* cum in posteriore casu licet quantitas lateat, in veritate tamen certa est. *Zoes in Pandect. lib.* 18. *tit.* 1. *num.* 33. Ita & certum dicimus pretium in arbitrium tertii collatum, dummodo tertius certus sit, & nominatus.
27 Si enim tertius incertus & innominatus esset, incertum pari ratione redderetur pretium, & nulla remaneret venditio eodem modo, quo irrita remanet si pretium collatum sit in arbitrium unius ex contrahentibus. *Zoes. ubi supra num.* 34. Quod si tertius male arbitratus sit, tunc res arbitrio judicis relinquitur. *l.* 76. *l.* 77. *l.* 78. *l.* 79. *ff. pro socio*. Neque ex instrumento, quod nullum certum contineat pretium, recte ad illud consequendum agi potest. *Zoes loc. cit. num.* 36. (*)
28 Emptio, & venditio potest fieri ab omnibus, qui jure non prohibentur. *Communis, ac certa arg. Cap. Jan. nunc* 8. *caus.* 28. *quæst.* 1. *cap.* 1. *de Procuratoribus*
29 *in* 6. juxta illud vulgatum axioma Glossæ marginalis *in Cap. Inter corporalia* 2. *de translat. Episcop. verb. Non invenitur*, ibi: *Concessum intelligitur, quod expresse non prohibetur*. Emere tamen, & vendere solius lucri, & negotiationis gratia nequeunt Clerici, quia omnis negotiatio solius lucri causa Clericis est prohibita; *cap. Consequens.* 2. *cap. Episcopus* 3. *cap. Prælatum* 4. *cap. Canonum* 3. *cap. Si quis*, 4. *& cap. Quicumque* 9. *caus.* 14. *quæst.* 4. *cap. Clerici Officia* 15. *de vit. & honest. Clericor. cap. Cum multa negotia* 1. *Ne Clerici, vel Monachi, & cap. Secundum* 6. *eod. intul. & Concil. Trident. sess.* 22. *de reformat. cap.* 1. Dicitur autem notanter *solius lucri, & negotiationis gratia*, quia ob suam, vel suorum necessitatem emere, & vendere valide, & licite possunt; sed de his
30 vide *verb. Clericus art.* 3. *per tot.* Item provinciarum, & locorum Gubernatores, Præsides, Rectores, Vicedomini, præfecti, Judices, & eorum officiales, ac ministri in ipsis locis, in quibus jurisdictionem exercent, emere non possunt nisi necessaria ad victum, & vestimentum, & usum quotidianum, ne videlicet horum potentia, & auctoritate plebei, & inferiores terrefacti, coactæ potius, quam libere contractus ineant, non sine magno Reipublicæ detrimento *l. Unic. Cod. de contract. Jud. juncta l. Principalibus, & l. Præsidis, ff. si certum petatur; l. Non licet, l. Qui in Officiis de contrahend. emption. l. Aufertur, §. Quod. a Præside ff. de Jure Fisci*. Hodie tamen tales leges videntur contraria consuetudine abrogatæ, cum fere ubique vigeat praxis, quod omnes supradicti non minus, ac alii libere emant, & vendant. Item Administratores rerum alienarum de jure nec 31
per se, nec per alium emere possunt res illas, quas administrant, nisi id eis specialiter concedatur; *l. Non licet* 46. *de contrah. empt.* Item Tutores, & Cu- 32
ratores prohibentur emere bona Pupillorum & Minorum, quæ administrant.; *l.* 34. *§. fin. ff. de contrah. emption. leg. Pupillus §. fin. ff. de auctor. Tutor.* Pos- 33
sunt tamen Tutores, & Curatores talia bona emere, & vendere cum auctoritate Judicis, & interventu propinquorum eorum Pupillorum, & Minorum; *l. Pupillus* 5. *§.* 2. *& sequent. ff. de auctorit. Tutor.* Sicuti 34
etiam emere possunt a pupillis illi Tutores, qui non habent administrationem eorum bonorum, cum in ipsis non adsit occasio, & commoditas illos decipiendi, textu expresso *in l. Tutores* 6. *ff. de auctorit. Tutor.*, ibi *Tutores quibus administratio decreta non est, tamquam extraneos, recte a pupillo emere placet*. Emere, & vendere non possunt Pupilli, & Minores, 35
nisi accedat auctoritas Judicis, & consensus Tutorum, seu Curatorum; *leg. Quamvis* 32. *ff. de acquirend., & ammittend. possession.* (*) Insuper inter patrem 36
& filium emptio contrahi non potest, quia nulla inter eos nisi naturalis contrahitur obligatio. *Duaren. tom.* 3. *pag.* 529. *tit. de contrahend. empt. cap.* 5.
Omnis res humano commercio subjecta emi, & 37
vendi potest, nisi specialiter prohibeatur, textu expresso *in l. Si emptione* 34. *§.* 1. *de contrah. emption.* ibi: *Omnium rerum, quas quis habere, vel possidere; vel prosequi potest, venditio recte fit. Quas vero naturæ, vel gentium jus, vel mores Civitatis* (adde, vel jus Divinum, Civile, Canonicum, aut statutum locale, ut cum aliis recte Azorius *lib.* 7. *cap.* 5. *num.* 2.) *commercio exuerunt, earum nulla venditio est*. Hinc emi & vendi possunt omnes res, sive mobiles; sive 38
immobiles; *cit. leg. Si emptione*, & communis Doctorum. Item emi, & vendi possunt Nomina, idest jura, seu actiones, credita, debita, Chyrographa; etiam ignorante, & invito, textu expresso *in leg. Nominis* 3. *C. de hereditate, vel actione vendita*, ibi: „ Nominis venditio etiam ignorante, & invito „ eo, adversus quem actiones mandantur, contrahi „ solet; & concordat *lex Nomina* 17. *ff. de hæreditat. & action. vendit.* ibi: *Ea enim res est, quæ emi, & vendi potest*. Dummodo tamen talia Nomina, seu Jura,

xtione committitur in damnum emptoris, quæve numquam est licita, opponitur etiam iis, quæ Deus præceperat *Deut.* 25. vid. *P. Paul. Gabriel. Antoine moral. tom.* 1. *tract. de Contractibus, quæst.* 14. *cap.* 5. Addo, ipsum quoque Constantinum Roncaliam, qui dixit, posse Confessarium permittere venditoribus, ut aliquid diminuant de quantitate, quando pretium taxatum est evidenter injustum; nihilominus in hoc valde cautos vult esse Confessarios ob rationes, quas affert in fine *capitis* 5. *dict. tract.* 13. *de contract. num.* 2.

40 Jura, Credita, & hujuſmodi ſint certa, ac liquida,
& liti nondum ſubjecta, nam incerta, illiquida, aut
litigioſa vendi & emi non poſſunt; *l. Lite pendente* 2.
leg. Quicumque 3. *leg. Cenſemus* 4. *Cod. de Litigioſis*,
& tot. tit. de rebus litigioſis.

41 Officia publica temporalia, ut Præfecti, Cancel-
larii, Conſiliarii, Judicis, Scribæ, Tabellionis, &
hujuſmodi, ſpectando leges poſitivas humanas ven-
di, & emi non poſſunt; Ita clare patet *ex Novella*
8. *cap.*7. *leg. Nemo*, *Cod. Quæ res vendi non poſſunt*,
*leg.*14. *Cod. de re militari*, & ratio eſt, quia hujus-
modi venditio, & emptio ſolet eſſe Reipublicæ per-
nicioſiſſima, cum ſic ad officia applicentur non qui
idonei, & digni, ſed ditiores plus offerentes, quam-
vis aliunde inepti, & incapaces exiſtant, qui una
ſemel, quod officium per pecuniam ſunt adepti, om-
nibus modis per fas, & nefas ſtudent pretium expen-
ſum recuperare, quotidie juſtitiam ſui Officii violan-
42 tes: ſic docent Joannes Medina, Adrianus, & alii
apud Card. de Lugo *tom.*2. *diſput.* 34. *ſect.*3. *num.*24.
verb. Secunda ſententia. Supradictis tamen legibus
poſitivis non obſtantibus, ubi legitima introducta eſt
conſuetudo, valide ac licite talia Officia publica tem-
poralia vendi poſſunt, dummodo ut licite vendan-
tur, ſerventur quædam conditiones mox aſſignandæ:
Ita D. Thomas *in Epiſtola ad Duciſſam Brabantiæ*
*opuſcul.*21. a qua de hoc dubio interrogatus fuerat,
*Covar. in Manuali cap.*25. *n.*7. La Croix *lib.*3.*part.*2.
num. 991. Azorius *part.*3. *lib.*8. *cap.*7. Caſtropalao *de*
*juſtitia commut. diſp.*5. *punct.*18. *num.*13. Thomas San-
chez *l.* 2. *conſil. cap.*1. *dub.*37. Vaſquez *opuſc. de be-*
*nefic. cap.*2. *§.*3. *dubit.*14. Turrianus *diſput.*23. *dub.*2.
Diana *tom.* 2. *tract.*5. *Miſcell. reſolut.*108. Cajetanus,
Silveſter, Armilla, Roſella, Navarra, Paludan.,
Salonius, Aragonius, Sotus, Tanerus, Silvius, Re-
bellus, Filiuccius, & fere communis aliorum, &
ratio eſt, quia contra leges poſitivas humanas valida,
& licita eſt conſuetudo legitime introducta: *cap. Cum*
tanto 11. *de conſuetudine*.

43 Conditiones autem, quas, ut talis venditio licite
fiat, aſſignant prædicti Doctores, ſunt ſequentes.
Prima ut ſit auctoritas in vendente. Secunda ut ven-
dantur dignis. Tertia ut non vendantur pretio adeo
exceſſivo, ut neceſſe ſit emptorem officio abuti, ut
pretium ſolutum ſibi compenſet. Quarta ut id fiat ob
Reipublicæ neceſſitatem, cui aliter conſuli bene non
poſſit. Quintam addit Vaſquez, ut hi Officiales ſuis
temporibus examinentur, & viſitentur, ut conſtet,
an recte ſua officia exerceant. Denique addunt ali-
qui, Officium Judicis nunquam poſſe licite vendi,
ut cum Soto, & aliis fatetur idem Vaſquez, & idem
cum aliis, quos affert, ſentire videtur Sanchez *loc.*
44 *cit. num.*6. Non deſunt tamen magni nominis Docto-
res, qui ſuſtinent, non ſolum Principes ſupremos
poſſe valide, & licite ſervatis ſupradictis conditioni-
bus talia officia temporalia vendere, ſed etiam vali-
de & licite poſſe id facere alios inferiores de licentia
Principis expreſſa, vel tacita, quæ tacita facultas præ-
ſumitur in multis caſibus, quos enumerat Sanchez
dict. cap. 1. *dub.* 38. *a num.*10. Unde circa hoc ſtan-
dum eſt legitimæ cujuſque Regni, & Provinciæ in-
troductæ conſuetudini; *argum. cit. cap. Cum tanto*
XI. de conſuetudine. Dummodo tamen per abuſum
vendendi talia officia perſonis minus idoneis, & pre-
tio exceſſivo, non ſit conſuetudo inductiva culparum
per quotidianas fraudes, & injuſtitias in nimium
Reipublicæ detrimentum; talis enim conſuetudo
nullibi, & nemini, quantumvis Principi ſupremo
liceret, cum verius dicenda eſſet corruptela; *cit. cap.*
Cum tanto, ibi: *Quacumque conſuetudine, quæ di-*
cenda eſt verius in hac parte corruptela.

Emptio & venditio fieri nequit de rebus mere ſpi- 45
ritualibus, aut ſpiritualibus annexis; quia talis ven-
ditio eſſet Simoniaca *ex cap. Altare* 14. *& cap. Si quis*
15. *cauſ.*1. *qu.*3. Idem eſt de rebus ſacris, ſeu Sacra-
tatis qua talibus. Concordat Jus civile *Leg. Sed. Cel-*
ſus 6. leg. Hanc legem 22. *leg. Littera* 51. *de contrahen.*
empt. juncta *l. Sancimus*, *C. de Sacroſanctis Eccle-*
ſiis, & clarius patet verb. *Simonia*. Item emptio, & 46
venditio fieri nequit de rebus litigioſis; clare patet
ex toto titulo de rebus litigioſis, *& l. Pendente* 2. *l. Qui-*
cumque 3. *& l. Cenſemus* 4. *Cod de litigioſis*. Homo 47
liber vendi, & emi non poteſt; *l. Si emptione §. O-*
mnium rerum, *ff. de contrahend. emption. §.*1. *Inſtit.*
de inutil. ſtipul. niſi tamen major 25. annis conſen-
tiat; *§.*4. *Inſtit. de Jur. perſonar.* Vel niſi ſit Filius, 48
qui a Patre in ſumma paupertate victus cauſa venda-
tur; quia *in tit.* 2. *Cod. de Patribus, qui filios diſtraxerunt*
conceditur Patri, *quod propter nimiam paupertatem,*
egeſtatemque victus cauſa filium, filiamque vendere poſſit.
Quod ipſum etiam de jure naturali licitum videtur,
prout recte advertunt Covarr. *lib.*3. *variar. reſolut.*
*cap.*14. *num.*4. Tiraquell. *lib.*1. *de Retract. §.*26. *nu-*
*mer.*17. & alii paſſim. Et ratio eſt, quia proles poſt
Deum maxime obligatæ exiſtunt Patri, unde naturæ
omnino conveniens reputatur, ut proles ad conſer-
vandam vitam Patris, libertate privari ſe ſinat. Item 49
nequit a Domino vendi ſervus, ut cum beſtiis pu-
gnet; *L. Circumcidere*, *ff. ad l. Cornel. de Sicariis*;
l. Domini ff. de contrahend. emption. l. Junia, *ff. de*
manumiſſionibus. Arma, Equi, lignamina, funes, 50
& alia hujusmodi nequeunt vendi, & deferri ad Sara-
cenos, Turcas, & alios Chriſtiani nominis hoſtes,
& id facientes quicumque ſint, incurrunt excommu-
nicationem in Bulla Cœnæ Domini, ut expreſſe ha-
betur in ipſa *§.*7. (*). Aliæ quæ ob publicum bonum
nequeunt res vendi, licet in commercio ſint, recen-
ſentur a *Zoes in Pandect. lib.*18. *tit.*1. *num.*23.

Ordinarie loquendo nemo invitus cogi poteſt ad 51
vendendam rem propriam; vel emendam alienam;
*leg. Invit.*11. *Cod. de contrahend emption. leg. Nec*
emere 16. *Cod. de jure deliberandi*, & communis Do-
ctorum. Excipiuntur tamen aliqui caſus in quibus
poteſt quis cogi a legitimo Superiore ad vendendam
rem propriam juſto pretio. Primus caſus eſt ob pu- 52
blicam neceſſitatem, vel inopiam v. gr. frumenti,
aliorumque victualium ad quotidianum uſum, tunc
enim cogi poſſunt Cives a Magiſtratu ad vendendum
juſto pretio *arg. l.*1. *§. Cura carnis ff. de Offic Præf.*
Urbis l. Civitatum. 2. *Cod. Ut nemini liceat*, *l.*14.
& 18. *Cod. de operibus publicis*. Et in tali caſu publi- 53
cæ neceſſitatis cogi poſſunt ad talem venditionem
etiam Clerici, non quidem a Judice Laico, ſed a pro-
prio ſuo Eccleſiaſtico; *Sacr. Congreg. Immunitat. in*
Neapolitana 10. *Novembr.* 1694. *In Caſalenſi.* 12.
Febr. 1695. *In Neocaſtren.*1. *Decembr.*1696. Secun- 54
dus

dus casus est ob bonum publicum, aut favorem Religionis, v. gr. si fundus personæ privatæ necessarius sit pro constructione, vel ampliatione Civitatis Arcis, Viæ publicæ, Principis, Palatii, Templi, Monasterii, Collegii, Hospitalis, & hujusmodi *l. Si locus §. Cum via. ff. Quemadmodum servitus amittatur*, *l. Si quis Sepulcrum* 12. *de Religiosis*, *& sumptibus*
55 *Funerum*, *& sic communis Doctorum*. Tertius casus est, si duo communem servum habeant, quorum alter velit eum manumittere, cogitur etiam alter partem suam vendere, libertatis favore si adsit, qui redimere velit; *l. 2. Cod. de communi servo manumittendo*.
56 Quartus casus est, quando Dominus nimis severe, ac inhumane tractat servum suum, tunc enim cogi potest eum vendere; *§. 2. Instit. de his qui sunt sui, vel alieni Iuris*.

57 Dantur etiam aliqui casus, in quibus potest quis cogi ad emendum, maxime quando id exigit bonum commune Reipublicæ: sic possunt cives cogi ad coemendum frumentum & alia vitæ necessaria ob evitandam communem inopiam. Item possunt sic cogi Cives, dum timetur obsidio Civitatis. Item possunt subditi cogi ad emenda instrumenta sicut & alias res, sine quibus nequeunt satisfacere Officio, Obedientiæ, vel obligationi sibi incumbenti. *Ita Doctores communiter*.

Additiones ex aliena manu.

58 Contractus emptionis perficitur ex mutuo consensu de tanto pretio pro tali merce, ut *ait auctor num. 2.* Quid autem si Contrahentes dum hunc præstiterunt consensum reservaverint aliqua pacta postea concordanda? Num perfectus nihilominus dici queat
59 contractus. Affirma, & quidem etiamsi ipsi Contrahentes discordaverint postea circa facta illa, quæ utpote respicientia accidentalia ipsius contractus, nequeunt obesse ipsius perfectioni resultanti ex præ-
60 fato consensu. Discordia vero illa Contrahentium arbitrio boni viri dirimenda est, ut respondit *Rota in Colonien. venditionis* 12. *Junii* 1750. *§. 7. cor. clar. mem. Caprar.*

61 In Foro, ut inquit, & *Auctor n. 18.* non succurritur venditori læso, nisi læsio sit ultra dimidium justi pretii, idque ex allegata ab ipso *leg. 2. Cod. de Rescindend. vendit.* Cæterum, si dicendum quod res est, nescitur quomodo ex hac *leg. 2. Cod. de Rescindend. vendit.* Regula hæc excerpta sit & in Foro obtinuerit. Continetur enim in ea non Constitutio aliqua generalis
62 sed simplex Rescriptum Imperatorum Diocletiani, & Maximiani; Hi sane conquerenti de venditione facta cum læsione ultra dimidium justi pretii, rescripserunt vel recipiendam ab ipso esse rem venditam restituto pretio accepto, vel, justum pretium ei sup-
63 plendum esse. Sed ex Rescriptis efformari haud posse Regulam generalem vim habituram in aliis casibus tritissima res est, & post alios observavit *Hilliger. in suo Donell. enucleat. lib. 1. cap. 5. in notat. lit. D.*

Idque eo vel maxime locum sibi vindicare debebat in specie de qua agitur, propterea quod Regula quæ
64 ex dicta *Leg. 2. Cod. de Rescindend. vendition.* efformata est, adversatur juri naturæ, quod æqualitatem in contractibus onerosis demandat.

Sed altas adeo radices in Foro præfato Regula egit, ut difficulter evelli possit. Optandum tamen esset, 65
ut ea restringeretur intra terminos emptionis, & Venditionis, de qua loquitur ipsa *Lex 2. Cod. de Rescindend. vendition.*; nec protraheretur ad alios contractus onerosos obstante jure naturæ, quod ut modo dictum est, & hic est repetendum æqualitatem demandat.

Altera in Foro invaluit Regula, quod Emptio, *&* 66
venditio cum enormissima læsione facta sit nulla. Sed si dolus dans causam contractui bonæ fidei, non item in illum incidens reddit contractum nullum 67
leg. 7. ff. de dol. l. 16. §. 1. juncto 1. ff. de minor. leg. 5. §. 2. de Auctorit. Tutor. l. 3. §. ultim. ff. Pro socio leg. 1. §. 7. ff. Quarum rerum actio non datur. Voet in Commentar. ad Pandect. lib. 4. titul. 3. num. 3. Bocer. ad leg. 23. ff. de Regul. Jur. cap. 2. num. 15. non est quod ex læsione enormissima contractus emptionis, & venditionis nullus esse possit, & quidem etiamsi læsio hæc enormissima dolum re ipsa contineat, idque 68
quia dolus hic non dat causam contractui, sed incidit in ipsum contractum. *Incidere vero* (recte inquit *Voet ubi supra*) *in contractum censetur, quum quis sponte quidem contrahit, sed in modo contrahendi veluti in pretio, aut aliter decipitur.*

Sed hoc parum est. Ex enormissima Læsione in Fo- 69
ro nulli etiam declarantur Contractus stricti juris, ut transactio, quando ad Legum præscriptum nec dolus dans causam contractui stricti juris, ipsum nul- 70
lum reddit. *leg. 36. ff. de verb. Obligation. l. penultim. Cod. de Inutil. stipulatione.*

Articulus II.

Quoad ea, quæ concernunt Emptorem.

Emens bona fide rem furtivam, seu alienam te- 1
netur eam restituere Domino statim, ac discit esse suam *l. Mater* 3. *& l. Adversus* 4. *C. de rei vindicatione*, & ratio est, quia a fure, cujus non erat talis rei furtivæ Dominum, non potuit transferri in emptorem; juxta *regulam 79. Juris in 6.* ibi: *Nemo potest plus juris transferre in alium, quam sibi competere dignoscitur.* Et sic communior Doctorum. Nec ta- 2
lis emens bona fide rem furtivam restituendo eam Domino, potest ab ipso repetere expensum pro ea; Textu expresso *in leg. Mater 3. Cod. de rei vindicatione* ibi: *Rem tuam a possessore etiam non oblato pretio vindicare poteris*, peccaret enim graviter, si nollet eam rem restituere nisi a Domino refunderetur pretium pro tali re bona fide solutum; *l. Incivilem 2. Cod. de furtis*, ibi: *Incivilem rem* (hoc est, ut explicat Glossa, juri, ac rationi contrariam) *desideratis, ut agnitas res furtivas non prius reddatis quam pretium solutum fuerit a Domino. Curate igitur cautius negotiari, ne non tantum in damna hujusmodi, sed etiam in criminis suspicionem incidatis. Et sic tenet communis Doctorum* cum S. Raymundo, qui *lib. 2. Summæ tit. 6. de furtis §. 7.* sic præcise habet: *Si quis emit rem furtivam ignoranter, & bona fide, & in foro publico, & publice, numquid potest saltem pretium, quod numeravit petere a Domino, cum deprehendit rem esse furtivam, vel numquid poterit retinere rem, donec pretium sit ei solutum? Respondeo non.* Immo non tan- 3
tum rem ipsam furtivam, sed & omnes ejusdem rei fructus

fructus adhuc extantes, & quos collegit, & consumpsit a tempore cognitæ rei furtivæ, & eos ex quibus jam antea bona fide perceptis factus est ditior, tenetur emptor in utroque foro restituere Domino: Sic communiter Doctores, & habetur clare ex variis Legibus, & signanter *ex l. Certum est* 22. *Cod. de rei vendicatione*, ibi: *Certum est malæ fidei possessores omnes fructus solere cum ipsa re præstare, bonæ fidei vero extantes*; *Leg. Senatus consultum* 1. *Cod. de petitione hæreditatis*, ibi: *Fructus bonæ fidei possessores reddere cogendi non sunt nisi ex his locupletiores extiterint*; *&* concordat *l. Si rem* 22. *ff. de petition. hæredit. l. Utrum* 23. *ff. eod. tit.*

4 Emens bona fide rem furtivam, si durante bona fide eam consumpsit, vel vendidit, vel donavit, non tenetur ad restitutionem. *Communis* cum D. Thoma 2. 2. *quæst.* 100. *art.* 6. S. Raymundus *in Summa lib.* 2. *tit.* 6. *§.* 7. ibi sic habet: *Bonæ fidei emptor, si durante bona fide ipsius, periit, restituere non tenetur. Idem credo si alienavit durante similiter bona fide*, *&* habetur clare *ex l. Qui vas* 48. *§. final. ff. de furtis*, ibi: *Quod enim ex re furtiva redigitur, furtivum non esse, nemini dubium est; nummus ergo hic qui redactus est ex pretio rei furtivæ, non est furtivus. Et Institut. lib.* 4. *tit.* 17. *de Officio Judicis*, Sic expresse dicitur; *Si vero bonæ fidei possessor fuerit, non habetur ratio neque consumptorum, neque non*
5 *perceptorum*. Si vero emens plus pretii recepisset in venditione quam in emptione rei furtivæ, teneretur id plus, in quo factus esset ditior, restituere Domino comparenti; *l. Utrum* 23. *ff. de petitione hæreditatis*, *& communis Doctorum*. Emens bona fide rem furtivam probabilius non potest eam reddere furi, si prævideat non esse reddendam Domino, etiamsi aliter pretium suum recuperare non possit, sed debet
6 eam restituere Domino. Sic Molina *disp.* 722. Layman *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 17. *§.* 3. *num.* 24. Covarruv. *in Regul. Peccatum*, *part.* 3. *num.* 3. Castropalao *de justitia commutat. disputat.* 1. *punct.* 9. *num.* 7. La Croix *lib.* 3. *par.* 2. *num.* 100. Cajetan. Medina, Sotus, Armilla, Ledesma, Major cum communiori, & probabiliori aliorum, teste Reiffenstuel *lib.* 3. *decretal. tit.* 17. *a num.* 105. ubi solide defendit hanc opinionem, sicuti facit Molina *loc. cit.* Covarruv. *loc. cit.* La Croix *loc. cit.* solvendo rationes adversariorum,
7 aliique apud ipsos videndi *loc. cit.* Revera tamen est etiam probabile, quod talis emptor possit rem furtivam reddere furi ad pretium recuperandum, seque indemnem servandum; Ita Navarr. *in Manuali cap.* 17. *num.* 9. Silvester *verb. Restitutio* 3. *quæst.* 7. Sayrus, Angelus, Alensis, Beja, Petr. Navarr., Vasquez, Turrian., Dicastill., aliisque plurimis citatis Lessius *lib.* 2. *c.* 14. *dub.* 3. Lugo *tom.* 1. *de justit. disp.* 17. *sect.* 2. Diana *part.* 1. *de contractibus resol.* 69. Haunold. *t.* 3. *num.* 260. Illsung. *tom.* 4. *dist.* 3. *num.* 40. Sporer *tom.* 2. *tract.* 4. *a num.* 121. ubi solide defendit hanc opinionem solvendo rationes adversariorum; Vide *ibi*. (*) Confer Cuniliati de 7. Decalogi Præcepto Cap. 5. §. 4. num. 5. ubi mediam quamdam viam a se excogitatam Sapientiorum judicio submittit. Fatetur tamen opinionis ab Auctore nostro Secundo Loco propositæ „ majorem apparentiam præseferre: Cum semper verum sit, restituentem illam furi, non ponere eamdem in statu deteriori, quam prius habuerit, sed in eodem omnino, & sicuti nemo tenetur, rebus suis, præcipue in notabili summa, rem alterius in meliori statu ponere, aut conservare, ita neque cum notabili suo damno e manu furis eruere, „ *Num.* autem 1. agens de illo, qui rem furtivam bona fide dono accepit, ac alteri dono dedit, docet eum domino comparenti nil dare teneri, quippe qui in nullo factus sit ditior, teneri tamen indicare domino donatarium, ut ab eodem illam sibi vindicet. (*)

Emens rem pecunia furtiva, licet acquirat ejus rei 8
Dominium, per textum *in leg.* 1. *& penult. Cod. Si quis alteri*, *& leg. Si ex ea pecunia* 6. *Cod de rei vindicat.* tamen non obstante rei emptæ Domino obligatur ad resarciendum omne damnum, ac lucrum cessans tum illi, a quo pecuniam abstulit, tum etiam Venditori, casu quo ab ipso pecunia evincatur; D. Thomas 2. 2. *quæst.* 78. *art.* 3. Molina *disp.* 127. *conclus.* 2. Covarruv. *variar. resolut. lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 6. Layman *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 17. *§.* 3. *num.* 22. & alii passim. Venditor autem non acquirit dominium talis 9
pecuniæ furtivæ, sed eam debet comparenti Domino restituere, si adhuc in specie extet. Non tenetur vero restituere, si eam jam consumpsit, vel cum propriis nummis ita commiscuit, ut amplius discerni nequeat (a), textu expresso *in leg. Si alieni* 78. *ff. de solutionibus*. ibi: *Si alieni nummi inscio, vel invito Domino soluti fuerint, manent, ejus, cujus fuerint; Si mixti essent, itaut discerni non possent, ejus fieri, qui accepit*. Sic Glossa *ibid.* & cum multis Layman. *loc. cit. num.* 23. Emens rem alienam modico pretio, 10
ut eam restituat proprio Domino, qui eamdem rem non erat alias reacquisiturus non nisi majoribus expensis, potest ab ipso Domino repetere pretium solutum, & ipse Dominus tenetur in utroque foro ipsum refundere, quia talis emptor utiliter gessit negotium Domini, ob quod Dominus recompensare tenetur quidquid utiliter in rem ejus alter impenderit; *l.* 2. *ff. de negotiis gestis. Et sic communis Doctorum*; *arg. cap. Rapina* 5. *caus.* 13. *quæst.* 6. ibi: „ Rapinam emere non licet, nisi ea intentione, ut cui ablata est, reddatur „.

Emens communi pretio agrum, in quo scit esse 11
thesaurum, vel similia alia pretiosa, licite emit, & nihil tenetur restituere venditori ignoranti, quia thesaurus ille omnino ignotus, & soli emptori cogni-

 tus,

(a) Sive pecunia illa consumpta fuerit, sive propriis nummis commixta, sive extet, sive non extet ad obligationem tenetur; Dominus enim, a quo pecunia illa fuit ablata, dominium rei suæ nequaquam perdidit, eo quod ipsi ablata fuerit; unde semper illi est restituenda, si extet, tametsi commixta, vel id in quo ex ea factus est ditior, si non extet apud se: Ratio enim exigit, ut si injuste alteri damnum intulit, æquale ipse subeat damnum, etiamsi nullum ex re aliena habuerit emolumentum; ut colligitur ex D. Thom. 2. 2. *qu*: 62. *art.* 6. & videatur etiam Antoine *Tom.* 1. *de Just. & Jur. cap.* 3. *qu.* 18. insuper videatur dict. Antoine *cap.* 5. *qu.* 7.

tus, revera in communi æstimatione non auget pretium agri, adeoque pretium commune, & vulgare est justum, & licitum; & hoc ipsum innuit Christus recte factum esse *Matthæi* 13. ibi: „ Simile est Regnum Cœlorum thesauro abscondito in agro, quem qui invenit homo abscondit, & præ gaudio illius vadit, & vendit universa, quæ habet, & emit agrum illum „ *& colligitur ex l. A Tutore, ff. de rei vindic.* sic tenet D. Thomas 2. 2. *quæst.66. artic.5.* Sotus *lib.6. de justit. quæst.3. art.3.* Navarr. *in Manual. cap.* 17. *n.*175. Molina *disp.*56. Lessius *lib.2. cap.5. dub.*15. *num.*62. Layman *loc. cit. c.*5. *num.*23. Lugo *disp.6. num.*128. Burgh. *cent.3. cas.*72. Sporer *tom.2. tract.6. cap.1. num.*175. *& c.*5. *num.*70. Bonacina *de restitut. d.1. quæst.3. punct.6. num.*7. La Croix *lib.3. part.2. num.*942. Card. de Luca *de emptione disc.*44. *per totum, ubi affert decisionem Rotæ*, Reiffenstuel *loc.cit. num.*194. & alii passim contra Vasquez, Turr. & alios paucos cum Diana *part.1. tract.5. resolut.*17. Sic emens communi pretio rem mobilem v. gr. piscem, in quo reperiatur gemma, vel capsam ferro, vel plumbo plenam, in qua reperiatur aurum, vel aliud quidpiam pretiosum penitus ignotum etiam venditori, non tenetur ad ullam restitutionem venditori quia invenit in re sua, venditor enim non fuit Dominus illius auri, seu alterius rei pretiosæ, cum ignoravit omnino ibi talia esse, adeoque nullum habet jus ad aliquid repetendum ab emptore, qui tale aurum, seu gemmam, aliamque rem pretiosam acquirit sibi titulo inventionis in re sua, & non titulo puræ emptionis. Ita Spo-
33 rer *loc. cit. num.*179. aliique citati. Emens rem, sua, & communi æstimatione, vilem, si post emptionem cognoscat esse pretiosam, non tenetur aliquid restituere venditori; quia res tanti valet, quanti æstimatur communiter, adeoque si rem emit pretio communiter justo æstimato, juste, & licite tali pretio emit. Hinc si quis emat aliquod vas, vel quid simile communiter putatum esse ex vili metallo, & postea reperiat esse ex auro, vel argento, nihil tenetur restituere venditori, quia revera tanti emit, quanti tunc valebat secundum communem æstimationem, a qua desumitur justum pretium naturale, & vulgare rerum. *Communis.* (*) Non bene juris principiis accomodata videtur auctoris hæc opinio. Qui emit piscem, ferrum, non habet animum emendi aurum, margaritas, sed piscem, nec venditor modico pre-
34 tio ita aurum vendidisset. Cum igitur de re viliori evidenter actum sit, ad pretiosiorem non recte trahi potest. *Cujac. ad tit. Cod. de sentent. quæ pro eo quod interest profer. in fin.* Zoës in *Pandect. lib.*18.
35 *tit.1.n.*26. (*) Secus autem esset, si emptor ante emptionem cognovisset pretiositatem rei penitus incognitam venditori simplici, & ignaro: tunc enim teneretur emptor manifestare ignaro venditori pretiositatem rei. Hinc si venditor ignarus vendat gemmam pretiosam putans esse falsam, vas argenteum putans esse stamneum, & hujusmodi, emptor conscius majoris perfectionis, & pretii rerum, peccat graviter, & tenetur ad restitutionem, si minoris emat. Venditor enim quamvis actu ignoret valorem rei, tamen nisi aliter exprimat, semper censetur intendere, & velle vendere rem secundum suam pretiositatem, vel valorem justum ei correspondentem.
Nec talis emptor conscius majoris valoris rei, qui 16
a venditore ignoratur, manet tutus in conscientia per hoc, quod dicat venditori se velle rem illam sine scrupulo emere, & ideo videat, an velit eam pro tali pretio dare, condonando ei, si quid amplius valeat, & venditor consentiat. Et ratio est, quia venditor in eo casu non condonat libere, & spontanee, sed ex pacto, quia emptor alias non vult emere, unde non est condonatio gratuita, sed cessio onerosa, ut emptor rem emat; sicuti mutuatarius promittit usuras, ut obtineat mutuum aliter sibi non dandum. Tum quia hoc modo excusari posset omnis emptio infra justum pretium infimum, interrogando venditorem, an contentus esset tali pretio, condonando, si amplius res valeret. Immo eodem modo excusari posset usurarius interrogando mutuarium, an vellet gratis promittere, vel condonare usuras, quæ ob mutuum non debentur, ut recte observat Lugo *disp.26. sect. 8. num.*137. *&* tenent Molina *disp.*353. *§. Cajetanus*, Palatius, Bannes, Salonius, Ledesma, *&* alii, quos affert, & sequitur Salas *dub.36.num.3.* Sporer *tom.2. tract.6. cap.5. num.69.* contra Cajetanum *verb.Emptio num.2.* Armillam, & alios apud Salas *dict. dub.36. num.2.*

Qui scientia privata scit brevi pretium augendum, 17
potest licite emere pretio currenti, D. Thomas 2. 2. *qu.77. artic.8. ad* 4. Covarruv. *in Regul. Peccatum part.2. §.4. num.6.* Lessius *lib.2. cap.25. dub.5.* Silvester *verb. Emptio qu.15. num.16.* Castropalao *de Justitia commutativa disp.5. punct.15. num.3.* Reiffenstuel *loc. cit. num.*197. La Croix *lib.3. par.2. num.*938. *&* alii passim, & clare patet ex illo *Genesis* 41. ubi commendatur Joseph, qui pretio currenti emit copiosissimam quantitatem frumenti, ex quo sciverit certo futuram sterilitatem, & consequenter pretium
multo augendum. Item si quis scientia privata sciat 18
pretium mercis, seu valorem monetæ esse brevi minuendum, vel mercem aliquam, seu monetam esse prohibendam, potest mercem licite vendere pretio currenti, & expendere monetam secundum valorem præsentem, & ratio est, quia valor justus est valor publice currens secundum communem existimationem, vel secundum taxationem legis, & non secundum privatam cognitionem, seu existimationem unius. Unde cum in tali casu adhuc duret valor communis antiquus, vel ex communi existimatione, vel ex taxatione legis, ex quo lex prior nondum sit revocata, licite sine ulla injustitia potest merx vendi, &
moneta expendi suo pretio, & valore præsenti. Dici- 19
tur tamen notanter *scientia privata*, quia communis Doctorum cum Cardinali de Lugo *tom.2. disp.26. num.*140. tenet, non excusari Magistratus ipsos, qui ex industria, legis promulgationem differunt, ut interim suas merces, vel pecunias majori valore, seu pretio vendant, & respective expendant. Recte tamen addit Cardinalis de Lugo posse illos de Magistratu non aliter ac alios bona fide distrahere sua, non obstante tali notitia, quando in eadem quantitate, seclusa illa notitia, distracturi fuissent; & sic tenent alii cum Illung. *tom.4. num. d.2. num.*403.

Chirographa, & aliena credita quantumvis certa, 20
si sine molestia, difficultate, odiositate, damno emer-

emergente, vel lucro cessante exigi nequeunt, possunt valide, ac licite emi minori pretio juxta qualitatem difficultatis, periculi, damni, & hujusmodi. *Sic communis Doctorum* cum Molina *disput.* 361. Layman *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 17. *§.* 5. *num.* 32. Lessius *lib.* 2. *cap.* 21. *dubit.* 8. *num.* 65. Haunold. *tract.* 10. *cap.* 1. *controv.* 14. *num.* 100. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 47. Card. de Lugo *loc. cit. num.* 93. *arg. leg. Minus* 204.
21 *ff. de Regul. Jur.* Immo ut subjungit Sporer *loc. cit.* Doctores merito addunt tantam posse esse difficultatem, vel incertitudinem solutionis, ut ejusmodi Chirographa & credita aliena possint interdum dimidio valore emi, & aliquoties etiam minoris, ut habet communis sententia, & praxis; Et ratio est clara, quia illud est justum pretium naturale rerum, quod communi æstimatione statuitur; *l. Pretia rerum* 63. *ff. ad leg. Falcid.* communi autem æstimatione minoris ac in se sint, æstimantur illa aliena credita, & Chyrographa, quæ sine difficultate, periculo, expensis, lucro cessante, & damno emergente exigi nequeunt; Et tanto minoris æstimantur, quanto majoribus subjacent periculis, difficultatibus, ex-
22 pensis, & hujusmodi, adeoque &c. Chirographa & aliena credita possunt etiam licite emi minori pretio ab aliquo particulari, qui ob suam industriam; vel favorem Principis, aut officialium, vel ipsiusmet debitoris, potest illa exigere sine difficultate, periculo aut damno sine quibus non potest illa exigere creditor, aut alter, sic Molina *cit. disp.* 361. *num.* 10. Lessius *loc. cit. dubit.* 9. *num.* 75. Layman *loc. cit. num.* 35. Lugo *loc. cit. num.* 94. Bonacina *disp.* 3. *de contractibus quæst.* 3. *punct.* 10. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 62. Sporer *loc. cit. num.* 48. & alii passim contra Malderum *tract.* 5. *cap.* 7. *dub.* 4. Molfesium *in summ. tom.* 2. *tract.* 12. *cap.* 5. *num.* 116. & nonnullos alios; Et ratio nostra est, quia valor rei non debet desumi ex privata industria, favore, aut utilitate alicujus particularis, sed ex communi æstimatione, qua communiter æstimaretur, si proponeretur palam venalis; *cit. l. Pretia rerum* 63. *ff. ad leg. Falcid.* cum ergo communi æstimatione chyrographa, & credita illa minoris æstimentur ratione difficultatum, & incommodorum in illis exigendis, sic etiam minoris poterit illa emere talis particularis; quamvis ob suam specialem industriam vel favorem Principis, aut Officialium, seu etiam ipsiusmet debitoris possit ipse illa exigere sine difficultate, & incommodo; hoc enim imputandum est suæ speciali fortunæ, & industriæ.
23 Imo etiam ipsimet Ministri, & Officiales, qui Principum, vel aliorum debitorum pecunias administrant, possunt licite chyrographa, & aliena credita erga suos Principales, minori pretio emere, sicut alii, dummodo ipsi non sint causa difficilis, aut periculosæ solutionis, & fecerint quantum in se erat, ut sine difficultate creditoribus satisfieret. Non enim in tali casu debent esse deterioris conditionis, ac sint alii, cum penes ipsos non stet ejusmodi difficultates tollere; Lessius *cit. dubit.* 9. Layman *l. cit. num.* 39. Reiffenstuel *l. cit. num.* 64. Sporer *l. cit. n.* 48.
24 & alii. Si autem ipsi, ex dolo, vel ex negligentia, aut alia culpa sint causa, quod exactio creditorum evadat difficilis, periculosa, aut onerosa, nullimode possunt illa credita minoris emere, ne ex dolo, & malitia commodum reportent contra *leg. si Legatarius Cod. de Legati*, ibi: *Ut non accipiat fructus suæ calliditatis*, *leg. In fundo ff. de rei vindicat.*, ibi: *Neque malitiis indulgendum est*; *leg. Cum hi ff. de transact.*, ibi: *Non debet via aperiri malitiis*; *cap. Ex litteris* 2. *de dolo, & contumac.*, ibi: *Nos attendentes, malitiam, & dolum nulli patrocinari debere*; *cap. Sedes* 15. *de rescriptis*, ibi: *Quia fraus & dolus ei patrocinari non debent*; *cap. Tuæ* 12. *de Clericis non residentibus*, ibi: *Cum fraus & dolus nemini debeat patrocinium impartiri*. Neque ex tali malitia possunt ipsi Ministri, & Officiales suggerere amico, ut 25
emat minori pretio aliena credita erga Regem, vel Principem; & postea integra solvere emptori, diviso inter ipsos lucro illius emptionis; Molina *disp.* 313. *§. Solent præterea*, & alii per mox *citata jura*. Chyrographa, & aliena credita in casu quo 26
possunt ab alio tertio minoris emi, similiter possunt minoris emi, seu redimi, vel extingui ab ipsomet debitore, dummodo ipse non sit causa minoris æstimationis; & quod solutio præfixo futuro tempore non evadat ex sua malitia, aut negligentia difficilis & periculosa, sed difficultas vel periculum aliunde originem trahat, V. G. quia ratione belli, aut corrosionis fluminum, aut hujusmodi alterius periculi timendum est, ne bona debitoris pereant, sicque ipse tempore solutionis præstandæ solvendo amplius non sit, Lugo *l. cit. num.* 101. Lessius *lib.* 2. *cap.* 21. *num.* 70. Burghes. *cent.* 1. *cas.* 10. Sporer *l. cit. num.* 50. Reiffenstuel *l. cit. num.* 66. La Croix *l. cit. num.* 988. Navar, Facundez, Tamburin. aliique apud Sanchez *lib.* 1. *cons. cap.* 7. *dub.* 18. contra Molinam, & alios,
Secus tamen, si ipse debitor sit malitiosa, & culpabilis causa cur solutio evadat difficilis, & periculosa, vel onerosa. Communis Doctorum per *jura citata sub num.* 23. Unde cavendum est a similibus emptionibus, quæ pretio minori fiunt a debitoribus, vel a supradictis Ministris, & Officialibus, quia sunt valde periculosæ & suspectæ, ut recte advertunt Layman, Reiffenstuel, Sporer *l. cit.* 27

Chyrographa, & aliena credita certa, & liquida, 28
pro quibus suo tempore exigendis nulla penitus occurrit difficultas, molestia, vel periculum, neque ullum lucrum cessans, aut damnum emergens, nequeunt licite emi minori pretio; Silvester *verb. Usura* 2. *q.* 14 Valentia *tom.* 3. *disp.* 5. *q.* 10. *p.* 2. Petrus Navarr. *lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 162. Haunold. *tract.* 10. *cap.* 1. *controv.* 14. *num.* 104. Layman *l. cit. num.* 32. Sannig. *lib.* 3. *decr. tit.* 17. *cap.* 3. *n.* 2. Reiffenstuel *ibid. n.* 71. Sporer *l. cit. num.* 49. Sotus, Angelus Gabriel, Medina, Lopez, Reginald., Turrian., Rebell. aliique innumeri, quos citant, & sequuntur Lugo *l. cit. num.* 69. Molina *loc. cit. disp.* 361. Lessius *lib.* 2. *cap.* 21. *dub.* 8. contra Abbat. Navarr., Cajetanum; Tolet., Bellarmin., Armillam, & alios, quos afferunt Lugo *l. c. n.* 95. Lessius *loc. cit. dub.* 8. & Layman *l. c. n.* 32. Et ratio nostra est, quia, ut fatentur etiam adversarii, ad hoc ut sit justa & licita emptio, & venditio, debet servari æqualitas inter pretium, & mercem, seu rem, quæ emitur, & venditur, *arg. leg. Si servum* 33. *ff. Ad Leg. Aquiliam*, *& leg. Pretia rerum* 63. *ff. Ad leg. Falcid.* atqui si creditum certum & liquidum, V. G. 100. aureorum, pro quo exigendo nulla penitus est difficultas, aut periculum, seu damnum &c. emitur minori pretio V. G. 90. aureis,

non

non servatur æqualitas; ergo &c. Major admittitur ab ipsismet adversariis,& minor clare ostenditur,quia creditum certum, & liquidum 100. aureorum, pro quo exigendo nulla penitus est difficultas aut periculum,seu damnum &c. in se revera valet 100. aureis, unde ut servetur æqualitas inter pretium, & mercem non potest pro eo dari minus 100. aureorum, aliter minueretur ejus valor propter solam dilationem temporis, quod non est dicendum, ne videatur admitti pro licita usura ratione dilationis solvendi, seu numerandi pecuniam contra expresse damnatam ab Innocentio XI. propositionem in ordine 41., ibi: *Cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, & nullus sit qui non majoris faciat pecuniam præsentem quam futuram, potest creditor aliquid ultra sortem a mutuatario exigere, & in eo titulo ab usura excusari.*

29 Non licet sine justo titulo ob solam anticipatam solutionem infra pretium infimum emere; *arg. cap. Consuluit* 10. *de usuris*. Non enim minus intervenit usura palliata in emendo viliori pretio ob anticipatam solutionem,quam in vendendo majori pretio ob dilatam solutionem; Sic Doctores communiter cum Divo Thoma 2. 2. *quæst.*78. *articul.*2. ad 7. ubi sic expresse dicit; *Si quis emptor velit emere rem vilius, quam sit justum pretium eo quod pecuniam ante solvit, quam possit res tradi, est peccatum usuræ, quia etiam ista anticipatio solutionis pecuniæ habet mutui rationem, cujus quoddam pretium est quod diminuitur de justo pretio*

30 *rei emptæ*. Dicitur autem notanter *sine justo titulo*; quia potest emptor minoris emere mercem, si adsit justus titulus, utpote si adsit periculum nonnisi cum difficultate, & molestia, seu incommodo habendi mercem emptam statuto tempore, si emptori propter expectationem mercis emptæ lucrum cesset, aut damnum emergat, & hujusmodi.

31 Minori pretio quam valeat potest res emi ob varias causas. Primo quando emptor emit in gratiam venditoris, & ratione ipsius cessat emptori lucrum, vel damnum emergit, *arg. c. Precariæ* 4. *§.*3. *caus.*10. *q.*2. *leg. Hoc jure* 19. *§.*1. *ff. de donat. leg.*2. *§. fin. leg.*

32 4. *ff. Eo quod certo loco*. Secundo ratione multitudi-

33 nis mercium; *Communis*. Tertio ratione multitudi-

34 nis mercium simul emptarum; *Communis*. Quarto

35 ratione paucitatis emptorum; *Communis*. Quinto ratione inopiæ, vel paucitatis pecuniæ; *Communis*.

36 Sexto ratione modi vendendi, ut cum venditor rem sponte, & ultroneé offert, & enixe rogat ad emendum; merces enim ultroneæ vilescunt pro tertia parte pretii, cum id arguat paucitatem emptorum, & modicam mercis necessitatem, vel utilitatem (a); Lugo *disput.*26. *sect.*4. *num.*45. Lessius *lib.*2. *cap.*22. *dub.*4. *num.*38. Cajetanus, & alii passim. Imo easdem ultroneas merces vilescere usque ad dimidium docent Rebell.Megala,Bartholomæus a S.Fausto apud

37 Dian. *tract.*1. *tract.*8. *resolut.*53. & 78.Septimo quando res venduntur sub hasta, seu foro scrutatorio sine ulla fraude tunc enim possunt etiam emi infra dimidium ejus pretii quo emerentur in officina; Ita Molina, Bonacina, alii, quos citat Layman *l. cit. num.*10. Diana *par.*4. *tract.*4. *resolut.*12. La Croix *lib.*3. *par.*2. *num.*935. Sporer *l. cit. num.*23. Dicitur notanter *sine ulla fraude*, quia si interveniat dolus, vel fraus, ut si inter se conveniant emptores de certo pretio, ultra quod non ascendatur, justitia læditur, & defectus pretii restituendus est juxta fraudem, & damnum Domino causatum, quia ex dolo, & malitia nemo commodum reportare debet; *Sic Doctores communiter* per Jura allata *sub. n.*23.

Deputatus ad aliquam rem emendam certo & determinato pretio, si pretium solummodo determinatur, ne excedatur, non potest sibi retinere aliquid, si minoris emit; *Certa ac Communis*. Potest tamen sibi retinere, si Dominus ita determinavit pretium, ut nihil aliud desideret, quam ipsam rem emendam pro tali pretio, relicto emptori, si quid minus expenderit in ipsa re emenda; *Iterum certa & communis*. 38 39

Regulariter vero loquendo quando aliter non constat de voluntate Domini, deputatus ad emendam rem determinato pretio V. G. pro decem, si ei contingat emere pro octo,non potest tuta conscientia sibi retinere illa duo,quia eò ipso quod annuit emere alteri, ejusque nomine, & commodo,tacite promisit per moralem diligentiam utiliter rem alterius gerere, & emere quanti minoris poterit, perinde ac si famulus ejus esset, vel mercede conductus, adeoque nihil sibi acquirere poterit;Castropalao *de Justitia commutat.disp.* 5. *punct.*16. Navarr. *in Manual.c.*23.*n.*97. Molina *disp.* 363. Lessius *lib.*2. *cap.*21: *dub.*19. Silvester *verb.Emptio q.*24. Reinffenstuel *l. cit. num.*433. Sporer *l. cit. num.*37. & alii passim. Unde de similibus deputatis, seu mandatariis ad emendum fit dicit Cicero *in Oratione pro Sexto Roscio*: *Ergo id circo hæc culpa est, quod duas res sanctissimas violat; amicitiam, & fidem. Nam neque mandat quisquam; nisi amico, neque credit, nisi ei quem fidelem putat; Perditissimi est igitur hominis, simul amicitiam dissolvere, & fallere eum, qui læsus non esset, nisi credidisset.* 40

Deputatus autem ad emendam aliquam rem, si ultra intentum Domini specialem, & extraordinariam diligentiam, industriam, & laborem adhibuit pro emendo minori pretio, ut si rogatus emere in hoc locum citra suum speciale incommodum se transferat cum suo speciali incommodo, & dispendio ad alium loco distantem, & ibi rem commissam emat longe minori pretio, quam Dominus intenderat, vel sperabat, tunc poterit aliquam partem pretii incommodo, & industriæ suæ proportionatam sibi retinere; *Sic communis Doctorum*; Talis enim deputatus in emendo alteri tenetur solummodo ordinariam, & moralem diligentiam adhibere, dicta autem adhibita diligentia est extraordinaria, & qui utitur tali extraordinaria diligentia non intendit Domino, sed 41 42

(a) Caute procedat hic Confessarius, ne sententiæ Rebell. Megalæ,& Bartholomæi a S. Fausto plus æquo indulgeat; Advertat ulterius, quod etiamsi pateat effatum illud, quod nempe: *merces ultroneæ vilescunt*. Non licet tamen vilius emere res pauperum, quas ipsi necessitate compulsi venales proponunt, eo solum pretextu, quod offeruntur venales; imo ob necessitatem precise, qua proximus rem suam vendere cogitur, pretium imminuere injustum est, ut opportune docet Antoine *Tractat. de Contr. cap.* 5. *quæst.*5. *resp.*3. *num.*1.

fed fibi negotiari. Sic etiam poteft deputatus ad emendam aliquam rem V. G. Sartor deputatus ad emendum pannum, ferica, & hujufmodi pro veftimentis conficiendis, poteft fibi retinere id quo minus emit, fi Mercator, vel venditor in folam fui gratiam partem aliquam pretii jufti remifit, quod evenit, quando Mercator dicit Sartori, quia tu frequentas continue meam officinam, emptores fæpe fæpius ad me adducis, & ad hoc ut majores deinceps adducas, de pretio jufto a Domino folvendo V. G. de decem argenteis remitto, & dono tibi unum pro fingula ulna; Tunc enim jufte retinere poteft, quia in tali cafu Mercator vere de fuo remittit, & donat. Dummodo tamen, ut recte advertunt paffim Doctores duo
43 concurrant. Primo, ut Sartor prius adhibeat diligentiam moralem ad emendum pannum, ferica, & hujufmodi ab hoc, vel alio Mercatore, quantum poteft minori pretio, & vere inftet, & urgeat fufficienter venditorem pro minuendo pretio & non diffimulet, & facile conveniat in pretio fpe illius lucri, & præmii fibi a venditore tradendi; alioquin dolum contra dominum fine dubio committet, & reftituere debebit. Secundo, ut mercator vere & fine fallacia pannum illum, ferica, & hujufmodi, jufto pretio, fcilicet pro decem vendere confuefcat & ita vendant & alii; adeoque argenteus ille unus Sartori remiffus; & donatus vere fit de jufto pretio panni, & hujufmodi nam alioquin mercator non de fuo, fed de alieno dabit Sartori, cum damno Domini, & & ambo fimul furtum palliabunt cum onere reftitutionis; Unde quia ifta plena funt fcopulis, atque fcrupulis, antequam fiant, funt diffuadenda; poftquam vero facta funt, quomodo contigerint funt diligenter, & ferio examinanda.

44 Emens frumenta tempore meffis, quo minus valent, ut fervet vendenda ad tempus, quo magis valere folent, fi non faciat animo inducendi caritatem, & poftea vendat intra limites jufti pretii, nullimode eft culpandus; Sic communis cum S. Antonino 2. *part. fummæ Theologiæ tit.2. cap.23. §.16.* ubi fic expreffe habet: *De ementibus tempore meffium blada, & tempore vindemiarum vinum, & alios fructus, ut poftea carius vendant in futurum ..... Si ..... propter privatum commodum, tunc fit tripliciter ..... fecundo fieri poteft fecundum juftitiam commutativam, ut faciunt mercatores, & licite poffunt pro opera fua recipere lucrum, ut fuftententur, dummodo non intendant caritatem inducere.* Ipfe enim utitur jure fuo, nec alios impedit quo minus etiam emant, fi velint, & differant venditionem ad tempus, quo magis blada, & hujufmodi valere folent; & ita fecit *Joseph Genef.41.*

45 Dicitur notanter, fi non faciant animo inducendi caritatem, quia fi unus, aut pauci coemunt omnia frumenta, & hujusmodi ut poftea illa vendant ad fuum libitum eo pretio, quo voluerint, injuftiffime agunt, & monopolium committunt: *leg. unic. C. de Monopoliis*: Et tanquam perniciofi Reipublicæ legibus, & poenis coerceri debent, cogendo ipfos in annonæ caritate frumenta, & hujufmodi minori, jufto tamen pretio, divendere: *leg. Annonam, ff. De extraordinariis criminibus*: Unde merito *in cit. leg. unic. cod. de Monopoliis* inhibetur fub pœna profcriptionis omnium bonorum, & exilii perpetui ne mercatores inter fe conveniant de non emendis, aut vendendis mercibus, nifi conftituto ab ipfis pretio. Tales enim monopolæ nedum peccant graviter contra charitatem fed etiam contra juftitiam cum onere reftitutionis, quia quando fic conveniunt monopolæ, & coemunt omnia frumenta V. G. in Urbem invecta, ficque privant alios emendi facultate, ut ipfimet carius pro fuo libito poftea vendant, violentiam, adeoque injuriam faciunt Communitati, feu Reipublicæ: Sic Angelus, Silvefter, Navarr. uterque aliique cum Layman *lib.3. tract.4. num.17. n.41.* Sporer *loc. cit. num.103.* La Croix *loc. cit. num. 946.* Henno *tom.2. tract.2. disput.7. quæft.3. conclus.4.* & alii. 46

Additiones ex aliena manu.

De his, qui emere poffunt vel non poffunt neutiquam agit Auctor hoc in articulo, quamvis agere debuiffet. Regula tamen juris eft quod emere poffunt quilibet non prohibiti. Videndum igitur Ecquinam emere prohibeantur. 47

Tutor in auctione publica Pupilli rem emere poteft 48 *leg.5. Cod. de Contraben. Emptio.* uti & a Contutore, fi bona fide negotium geratur *leg.5. §.2. ff. de Auctoritat. Tutor.* non vero clam, nec per interpofitam Perfonam, nec mala fide quibus tamen in cafibus fi Pupillus Major factus emptionem comprobaverit, ea valeret *dict. leg.5. §.2.3. & 4. ff. de Auctoritat. Tutor.* 49 50 51

Quæ de Tutoribus cauta, ea quoque in Curatoribus, Procuratoribus, Exequutoribus Teftamentariis, aliifque fimilibus, qui aliena gerunt negotia procedere debent *leg.34. §. ultim. ff. de Contrahend. Emptione.* 52

Œconomis in univerfum vetita eft Emptio rerum ad Ecclefiam pertinentium. *Authen. quibuscumque Cod. de Sacrosanct. Eccles.* At moribus idem in his, quod in Tutoribus fervari monet *Groenevvegen ad l.5. in fine Cod. de Contrahend. Empt.* De his vide poft multos alligatos *Bruneman. in Cod. lib.4. tit.38. leg.5. ibique* Barbof. *Duaren. tom.3. pag.529. tit. de contraben. empt. cap.5.* 53 54

Milites emere prohibentur Prædia ea in Provincia, in quam militant, exceptis Paternis a Fifco diftractis. *L.9. ff. de Re militar.* 55

Magiftratibus tum eorum Domefticis ac Miniftris per fe, vel interpofitam Perfonam, five palam five clam in Provincia illa, cui præfint, interdictum eft emere. Idque quia emptio per Ipfos facta non tam a libera Venditorum voluntate profecta, quam metu potentiæ & auctoritatis extorta crederetur, & magis ereptio, quam emptio effe; in eos, qui contra fecerint conftituta pœna quatrupli, tum amiffionis rei emptæ, fi emerint ex officio, nimirum fi emerint dum ipfi officio fuo fungentes eam vendiderunt, aut vendi jufferunt, atque ita ipfi fimul effent emptores, ac venditores *leg. 46. ff. de Contrahend. Empt.* Excipe tamen & hic prædia Paterna, uti & res ad victum, & amictum pertinentes *leg.62. ff. de Contrahend. Emption. leg. Unic. Cod. de Contract. Judic.* 56 57 58 59 60

Nemo emere Domum poteft eum in finem; ut deftruat, conftituta dupli Fifco inferendi pœna, ita tamen, ut Venditor Emptori folventi Fifco duplum, acceptum pretium reddere teneatur, *Leg.52. ff. de Contrahend. Emption.* Fit hinc ut infpecto effectu Emptor, & Venditor fimplo finguli mulctentur. 61 62

Hæc

Hæc de his, qui emere possunt, vel non possunt. Nunc illud dispiciendum, an Emptor propria auctoritate possessionem rei emptæ apprehendere possit,
63 si ei permissa ipsa sit in emptionis Instrumento? Negans opinio arridet & jure meritoque Doctissimo *Leyser in Meditat. ad Pandect. special.* 207. §. 3. & *dub.*
64 *sequent.* Permissio enim apprehensionis possessionis in Instrumento facta, secundum leges, quibus con-
65 trahentes semper se conformasse censentur, de legitima apprehensionis possessione, quæ voluntate Venditoris, aut Judicis causa cognita consentientis, explicanda est. Idque verum adeo est, ut si alia fuerit
66 Contrahentium mens; atque sic privatam vim indulgere voluerint, irritum sit pactum, tanquam juri publico bonis moribus, & ordini contrarium. Confer *Stryk de Cautel. Contract. sect. 2. cap. 1. §. 36.*

(*) Sed propter Clausulam *Constituti*, quæ hodie in omnibus instrumentis solet apponi inutilis prorsus est
67 hujusmodi quæstio. Hæc enim clausula efficit, ut in Emptorem transeat utraque possessio, & dominium, omissa qualibet alia materiali traditione, ut pluribus allegatis tenet *Rot. decis. 39. n. 3. decis. 40. n. 2. decis* 180. *n. 14. cor. Crispo. decis. 98. n. 5. cor. Tanar. Vigore clausulæ Constituti positæ in supra enunciata donatione, quæ dominium & possessionem transtulit in Constitutarium absque alia traditione. cor. Herrera decis. 27. n. 1. & decis. 102. cor. eod. in Romana Redditionis rationis 1. Martii 1709. §. Verum quia cor. Priolo. in Forolivien Domus, super manutentione 24. Aprilis* 1718. *§. Ea quidem, cor. Althann.* atque ideo eosdem parit effectus, quos vera, & realis traditio producit. *Rot. decis. 74. n. 2. cor. Herrera. & in Romana Restitutionis Dotis 20. Martii* 1711. *sub §. Profecto in fin. cor. Scotto.* (*)

ARTICULUS III.

Quod ea, quæ concernunt Venditorem.

1 Venditor ob solam dilatam solutionem, seu vendendo credito sine justo titulo, nequit rem vendere plus justo pretio, idest supra pretium summum: Sic communis Doctorum textu expresso *in cap. Consuluit* 10. *de usuris*, ubi ad interrogationem, *An negotiator pœna consimili* (usuræ) *debeat condemnari, qui merces suas longe majori pretio distrahit, si ad solutionem faciendam prolixioris dilatio prorogetur, quam si ei incontinenti pretium persolvatur?* respondet summus Pontifex Urbanus tertius: *Verum quia quid in his casibus tenendum sit, ex Evangelio manifeste cognoscitur, in quo dicitur, Date mutuum, nihil inde sperantes, hujusmodi homines pro intentione lucri quam habent, cum omnis usura, & superabundantia prohibeatur in lege, judicandi sunt male agere, & ad ea, quæ taliter sunt accepta, restituenda in animarum judicio efficaciter inducendi.* Idem statuit *Concilium Mediolanense primum 2. part. tit. 68. de usuris*, ibi: *Ne quis rem aliquam ob dilatam solutionem carius vendat justo pretio*; & Concilium *Burdigalense tit. de usuris*, ibi: *Ne quis ob dilatam solutionis diem carius vendat, quam*
2 *justi pretii ratio ferat.* Dicitur autem notanter *sine justo titulo*, quia si in venditione crediti facta interveniat aliquis justus titulus, V. G. periculum, vel difficultas pretii postea recuperandi, lucrum cessans, aut damnum emergens, potest Venditor rem pluris vendere juxta proportionem incommodi, periculi, aut damni, vel hujusmodi: Sic Molina *disput.* 356. Castropalao *de justitia commutativa disput. 5. punct. 12. num. 6.* Less. *loc. cit. num. 21. dub. 6. n. 54.* Medina *de restit. quæst. 38. cas. 3. & 4.* Reiffenstuel *loc. eod. n.* 151. Sporer *loc. cit. n. 31.* Henno *tom. 2. tract. 2. disp. 7. q. 4. concl. 1.* Diana *part. 1. tom. 8. resol. 57.* La Croix *l. 7. cit. a num. 943.* Valentia, Sa, Moya cum communiori, & probabiliori eorum, quibus etiam favet S. Thomas *2. 2. q. cit. art. 4. ad 2. opusc. 73. cap. 10. arg. cap. In Civitate 6. 7. usuris.*

Ut autem liceat Venditori supra summum pre- 3
tium vendere pluris ad creditum ratione lucri cessantis, notant passim Doctores requiri sequentes conditiones. 1. Ut Venditor, seu Mercator fuisset revera venditurus mercem alteri numerata pecunia, nisi vendidisset huic credito; quia alias si non vendidisset numerata pecunia, non habuisset jam pecuniam, qua negotiando potuisset aliquid lucrari, & sic nullum ei lucrum cessasset; Unde passim delinquunt mercatores, qui indifferenter, quibusvis vendunt carius credito; etiam cum pauci, vel nulli sunt, qui emissent numerata pecunia. 2. Ut propter hoc quod ad creditum vendat, non ideo habeat plures Emptores, alioquin, sic compensaretur damnum suum. 3. Ut revera illa pecunia statim soluta fuisset negotiaturus ante tempus, quo solvetur, aliter si mansura erat otiosa, jam non ideo cessat mercatori lucrum, quia ad creditum vendidit. 4. Ut de lucro exigendo minuatur, seu detrahatur, quod ratione expensarum, & periculorum arbitrio boni viri in ea negotiatione fuisset expensurus. 5. Ut Mercator de suo lucro cessante admoneat Emptorem, maxime cum credit, aut suspicatur quod nollet Emptor incommodum lucri cessantis subire; unde ipso non monito non potest ei res supra summum pretium vendi ratione solius lucri cessantis in Venditore ex sola dilata solutione Emptoris: Quæ conditiones sunt attente considerandæ, & observandæ a Mercatoribus vendentibus res credito pluris ratione solius lucri cessantis.

Ratione autem periculi perdendi pretium, vel ex 4
toto, vel ex parte, posse Mercatores pluris vendere ad creditum, docent cum aliis Diana *part. 1. tom. 8. resol. 57.* Less. *lib. 2. cap. 21. num. 33.* aliique viginti apud Moyam *tom. 1. tom. 6. quæst. ultim. num. 6.*
Item posse Mercatores pluris vendere ad creditum 5
ratione difficultatum, molestiarum, & expensarum, quæ probabiliter timentur, seu solent accidere in exigendo postea pretio, docent cum communi S. Thomas *opusc. 73.* (*) *num.* 10. Sotus, Bannes, Prado, Moya *loc. cit. num. 7.* aliique teste Claudio la
Croix *loc. cit. num. 945.* Absque ullo titulo licitum 6
est vendere pluris ad creditum solum intra fines justi pretii, idest usque ad summum pretium: & quamvis mercator easdem specifice merces soleat numerata pecunia vendere pretio medio, vel etiam infimo,

(*) Hoc Opusculum S. Thomæ non est.

mo, potest ipsas ad creditum vendere pretio summo Et: ratio est, quia nunquam quis tenetur per se loquendo vendere infra summum pretium justum, cum venditio usque ad summum justum pretium etiam numerata pecunia sit justa in utroque foro ex dictis in *articulo primo num.*14. ergo multo magis erit justa usque ad summum justum pretium venditio ad creditum, quæ solet habere multa pericula, & incommoda adjuncta; Sic communis Doctorum teste Azorio *lib.*8. *c.*8. *§. In primis constat*.

7 Supra summum autem justum pretium potest res plures vendi generaliter loquendo ob varias causas. Primo, ratione damni emergentis, si nempe Venditor ex eo quod rem suam Emptori vendat, damnum emergat, non secuturum, si eamdem servaret: *Communis*, *arg. cap. Precariæ* 4. *§*.3. *cauf.* 10.
8 *quæst.*2. juncta *leg. Hoc jure* 19. *§*.1. *ff. de donat.* Secundo ratione lucri cessantis; *Communis arg. cit. cap. Precariæ*, *& cap. Naviganti* 19. *de usuris*, *juncta leg.*21. *§*.3. *ff. de action. empt.* dummodo tamen con-
9 currant conditiones assignatæ *sub num.*3. Tertio ratione penuriæ, seu raritatis mercium: *Communis arg. cap. Legimus* 24. *dist.*93., ibi: *Omne, quod ra-*
10 *rum est, plus appetitur, ac pretiosius est*. Quarto, ratione multitudinis Emptorum; existentibus enim, & concurrentibus multis Emptoribus, merces communiter pluris æstimatur, quæ communis æstimatio pretium justificat: *Communis argum. leg. Pretia re-*
11 *rum* 63. *ff. ad leg. Falcidiam*. Quinto, ratione specialis ad rem affectus Venditoris, causantis eidem
12 honestam oblectationem (*a*); *Communis*. Sexto, ratione periculi faciendi expensas in exigendo po-
13 stea pretio; *Communis*. Septimo, ratione periculi perdendi pretium sive ex toto, sive ex parte. *Communis*.

14 Venditor interrogatus ab Emptore de certo vitio rei vendendæ, tenetur illud ei manifestare; aliter si fraudulenter negat, vel dolosa æquivocatione celat vitium, venditio est illicita, & iniqua, & tenetur de omni damno, *argum. cap. Sedes* 15. *de rescriptis*, ibi: *Quia fraus, & dolus ei patrocinari non debent*; *cap. Ex tenore* 16. *eodem tit.*, ibi: *Quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent*; *cap. Tuæ* 12. *de Clericis non resident.* ibi: *Cum fraus, & dolus nemini debeat patrocinium impartiri*: *cap. Ex litteris* 2. *de dolo, & contum.*, ibi: *Nos attendentes, malitiam; & dolum nulli patrocinari debere*; *leg. Cum hi ff. de transact.*, ibi: *Non debet via aperiri malitiis*, *leg. Si Legatarius*, *Cod. de Legatis*, ibi: *Ut non accipiat fructus suæ calliditatis*, *leg. Labeo* 13. *ff. de actionibus empti, & venditi*, ibi: *Si vero sciens reticuit, & emptorem decepit, omnia detrimenta, quæ*
15 *ex ea emptione Emptor traxerit, præstaturum ei*. Si autem Venditor non interrogetur de vitio rei, potest licite ipsam vendere cum vitio occulto, dummodo vendat minori pretio proportionato rei vitio (b), & sit res adhuc utilis emptori juxta proportionem pretii: Sic D. Thomas *quodlibet* 2. *art.*10. *in corpor.*, ibi: „ Si ergo vitium rei venditæ non faciat rem minus valere, quam pretium impositum, „ quia forte Venditor minus pretium imponit propter vitium, tunc non peccat tacens vitium, quia „ venditio non est injusta; & forte esset sibi damnosum, si vitium diceret, quia Emptor vellet habere rem etiam minori pretio, quam valeret. & „ sic Doctores passim. Nec tenetur Venditor indi- 16
care vitium rei manifeste patens, textu expresso in *leg. Ea*, *q.*43. *§*.1. *ff. de contrahend. emption.*, ibi: „ Si quis hominem luminibus effossis emat, & de sanitate stipuletur . . . . . de cætera parte corporis „ potius stipulatus videtur, quam de eo, in quo „ seipse decipiebat, & sic habet communis, Doctorum cum S. Thoma 2. 2. *quæst.* 77. *artic.*3. *in corp.* ubi sic expresse dicit: „ Si vero vitium sit manifestum, puta si equus sit monoculus, vel cum „ usus rei, etsi non competat Venditori, potest „ tamen conveniens esse aliis, & si ipse propter hujusmodi vitium subtrahat, quantum oportet de „ pretio, non tenetur ad manifestandum vitium „ rei, quia forte propter hujusmodi vitium emptor „ vellet plus subtrahi de pretio, quam esset subtrahendum: unde potest licite Venditor indemnitati suæ consulere, vitium rei reticendo „. Te- 17
neretur tamen Venditor tale vitium manifeste patens indicare, si adverteret Emptorem esse tam rudem, & imperitum, ut nequidem vitium manifeste patens agnosceret, quia respectu talis vitium censeretur occultum; *Sic communis Doctorum* cum Molina *disput.*353. *num.*17. Layman *loc. cit. §*.2. *num.*14. Petr. Navarr. *de restit. c.*2. *dub.*7. *n.*54. Silvio *in* 2.2. *q.*77. *art.*3. *conclus.*4.

Venditor tenetur manifestare vitium, seu defectum 18
rei in substantia, V. G. indicare Emptori esse aurichalcum, quod credit esse verum aurum, esse vitrum, quod putat esse gemmam, & hujusmodi: aliter nedum venditio est illicita, sed etiam invalida: quia ubi est error, seu defectus in substantia, deest consensus, qui est de essentia venditionis, & emptionis, textu expresso *in leg. In venditionibus ff. de contrahend. emptione*, ibi: „ In Venditionibus, „ & emptionibus consensum debere intercedere palam est „; & quod talis emptio, & venditio sit invalida, & nulla, habetur clare *ex eadem cit. leg. In venditionibus*, ibi: „ Si igitur ego me fundum „ emere, ut putarem, Cornelianum, tu mihi te „ vendere Sempronianum putasti, quia in corpore „ dissen-

(a) Circumstantia illa de speciali venditoris affectu ad rem, assignatur etiam ut sufficiens ad carius vendendum a Reiffenstuel. *Theol. Moral. pag.* 201. *num.*192., quia venditor in gratiam emptoris se spoliat re illa, quam valde diligit, ipsique est valde utilis, & pretiosa. Eamdem pariter approbat circumstantiam Antoine *pag.*130. *col.*1.

(b) Idipsum quoque docet Antoine *Tract. de Contract. quæst.*15. *Resp.*3. Cum ipso tamen est observandum, quod si venditor probabiliter judicat rem illam se esse venditurum tanto pretio, quanto si careret defectu, seu vitio tenetur ei aperire defectum, saltem post contractum, quia hoc ipso, quod rem suam venalem exponit cum occulto vitio, tenetur ex officii sui lege cavere ex parte sua, ne quis inde aliquod damnum patiatur, alias occasionem præberet inferendi proximo damnum.

„ dissensimus (seu erravimus) emptio nulla est „.
19 Et sic Doctores omnes. Venditor tenetur manife-
stare vitium etiam circa qualitatem rei, quando
causat damnum, & reddit mercem inutilem ad fi-
nem ementis: Sic communis Doctorum: *argum. leg.
Labeo* 1. *§. Proinde ff. de Ædilit. edicto*, ibi: „ Pro-
„ inde si quid tale fuerit vitii; sive morbi, quod
„ usum, ministeriumque impediat, id dabit redhi-
20 „ bitioni locum „. Non tenetur tamen Venditor
manifestare vitium rei, si ita sit modicum, ut eo
non obstante adhuc res sit æque, aut ferme æque
utilis ad finem ementis; Sic Doctores communiter,
argum. cit. leg. Labeo 1. *§. Proinde ff. de Ædilit. edi-
cto*, ibi „ Non utique quodlibet quam levissimum
„ efficere, ut morbosus, vitiosusve habeatur; Pro-
„ inde levis febricula, aut vetus quartana, quæ ta-
„ men jam sperni potest, vel vulnusculum modi-
„ cum, nullum habet in se delictum, contemni
21 „ enim hoc potuerunt „. Venditor tenetur manife-
stare vitium occultum etiam in quantitate: idest si
emptor putet mercem majorem in pondere, numero,
& mensura, tenetur venditor ei manifestare, quod sit
minor, aliter manifesta committeretur fraus, & in-
justitia cum onere restitutionis tutius damni; *Est
communissima*.
22 Venditor, qui ad alliciendos frequentiores Em-
ptores vendit merces pretio infimo, sed occulte
non tradit integrum pondus, & mensuram, partem
sibi reservando ad compensandum velut sibi debitum
pretium, quo ab aliis Mercatoribus venduntur pec-
cat graviter, & tenetur restituere tum Emptoribus,
quia non stat contractui, & pacto inito cum illis tra-
dendo integro pondere, & numero, & mensura:
tum aliis Mercatoribus, qui jus habent, ut Em-
ptores per talem fraudem a suis officinis non abstra-
hantur; Molina *disput.* 351. Sporer *loc. cit. num.* 75.
Turrian. *disput.* 58. *dub.* 6. Lugo *disput.* 26. *num.* 135.
23 La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 954., & alii passim. Pos-
sunt tamen Venditores occulte tantum diminuere de
pondere numero, & mensura mercium, quantum
requiritur ad complendum justum pretium in casu,
quo vel pretium a Magistratu, vel a Deputatis sit injuste
taxatum, vel Emptores inique conveniant, quod non-
nisi certo minus justo pretio vulgari merces emere ve-
lint: & ratio est, quia nulli fit injuria cum uti supponitur
servetur æqualitas inter mercem, & pretium, & Mer-
catores possint justæ suæ consulere indemnitati sine
damno alterius: Molina *disput.* 353. Layman *tract.* 4.
cap. 17. *num.* 15. Lugo *disput.* 26. *num.* 125. Sporer *loc.
cit. num.* 76. Reiffenstuel *loc. citat. num.* 182. *lib.* 8.
cap. 7. *§.* 11. *num.* 5. Sotus, Tolet. Valent. Rebell.
apud Tamburin. *lib.* 8. *cap.* 7. *§.* 11. *n.* 5. & alii passim.
24 Venditores habentes mercem v. g. triticum extraor-
dinariæ bonitatis, & majoris, quam illud, quod com-
muni, vel taxato pretio venditur, possunt licite ad-
miscere aliquid inferioris materiæ quousque reddatur
æquale tritico communi pretio ab aliis in Foro ven-
di solito. Res enim notabiliter, & manifeste me-
lior alia, jure meretur majus pretium, quod cum
venditores obtinere non possint, juste tali admixtio-
ne compensant; Salvo tamen semper quod exinde
sit apta ad usum, & finem, pro quo emitur; Mo-
lina *disput.* 353. Less. *cap.* 21. *dub.* 11. Diana *part.* 11.
tract. 8. *resol.* 51. Layman *lib.* 3. *cap.* 17. *num.* 15. Lo-
pez *par.* 2. *instruct. cap.* 42. Sporer *loc. cit. num.* 80. &
alii passim.
Venditor vini valde præstantis, seu generosi po- 25
test ipsi admiscere vinum vilius, ut ad commune
Fori vinum accedat, & ipsum vendere pretio commu-
ni; *Omnes*. Sic etiam si Venditor vini nequit conse- 26
qui justum ejus pretium, vel ex quo sit injuste taxa-
tum, vel ex quo emptores ob suam iniquitatem no-
lint justo pretio emere, potest ipsi infundere modi-
cam aquam ad se reddendum indemnem, dummo-
do nullum damnum sequatur Emptoribus, uti seque-
retur, si essent conservaturi illud vinum ad longum
tempus, cum vinum aqua dilutum facilius acescat,
& tandiu non conservetur; Layman *l. cit. n.* 15. Spo-
rer *loc. cit. num.* 81., & alii passim. Item si empto- 27
res abhorreant a vino nimis meraco, vel rigido e-
mendo, nisi ut aqua aliquantulum temperetur, non
appareat Emptoribus ejus præstantia, & justus valor,
& ideo venditor cogatur minoris justo pretio vende-
re, vel omnino repellatur; tunc potest Venditor
aliquantulum aquæ ipsi infundere ad reddendum ip-
sum tenuius, & suavius, & se reddendum indem-
nem, dummodo Emptoribus nullum omnino se-
quatur damnum, & dummodo Venditor tantum
minuat de pretio vini, quantum auget de admixtio-
ne aquæ. Et ratio est, quia venditor non potest
vendere majorem quantitatem vini, quam habeat,
ut de se patet: majorem autem quantitatem, quam
habeat, venderet, si quantum auget de aqua, non
minuat de pretio vini, quia vendens decem v. g.
urnas, quibus una urna aquæ admixta est, is non-
nisi novem vini urnas vendit, unam vero aquæ: adeo- 28
que committit inæqualitatem inter datum, & acce-
ptum. Nec valet dicere, vinum valde meracum, &
rigidum admixtione modicæ aquæ fieri suavius, &
quandoque melius: Non valet, inquam, quia hæc
ars reddendi suavius, seu melius vinum per admi-
xtionem aquæ est notissima etiam Emptori, qui
poterit ipse aquam vino admiscere, si temperari
expediat: unde non est cogendus ad emendam
aquam pro vino: Sic Rebellus *de contract. lib.* 9.
quæst. 19. Layman *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 17. *num.* 15. Spo-
rer *loc. citat. n.* 81., & alii passim cum S. Antonino
2. *part. tit.* 1. *cap.* 17. *§.* 4. ubi sic concludit. *De-
bent tamen venditores in hujusmodi casibus minus
vendere, quam si esset purum, alias venderent aquam
pro vino*.
Venditor sciens scientia privata pretium mercis 29
brevi minuendum esse, potest licite vendere pre-
tio currenti, nihil indicando Emptori, quia pretium
currens adhuc est justum: *Communis*. Vid. *articul.
antecedent. a num.* 16. *ad* 18. Deputatus ad aliquam 30
rem vendendam certo, & determinato pretio, si
pretium solummodo determinatur, ne minoris ven-
datur, non potest sibi retinere aliquid, si majori
pretio vendat: Communis. Potest tamen sibi reti- 31
nere, si Dominus rei ita determinavit pretium, ut
nihil aliud desideret, quam tale pretium, relin-
quens deputato, si quid majoris obtinuerit ab em-
ptore: *Communis*. Non possunt autem sibi aliquid 32
retinere famuli, & famulæ, quibus a Dominis in-
determinato pretio traditur res vendenda meliori
modo quo possunt in utilitatem ipsorum Domino-
rum: *Communis*. Regulariter loquendo quando ali- 33

ter non conſtat de voluntate Domini, quilibet de-
putatus ad vendendam rem determinato pretio v. g.
pro decem, ſi ei contingat vendere pro duodecim,
non poteſt tuta conſcientia retinere illa duo: Vid.
34 *articul. antecedent. a num.39. ad* 41. Venditor non
poteſt plus juſto augere pretium mercis ſolum ex
eo, quod videat emptorem valde indigere illa, aut
valde affici erga illam, quia indigentia illa, vel af-
fectus non eſt res vendentis, nec merci intrinſeca,
ſed eſt res ementis, unde injuſtiſſimum eſt ob il-
lam ſolam indigentiam, vel ſpecialem ad talem
rem affectum ementis, plus juſto pretio exigere:
Leſſius *lib.2. c.21. dub.4. n.31.* Filiucc. *tract.35. n.77.*
Sporer *loc. cit. n.25.* & alii paſſim.
35 Venditor pro re valde rara, & peregrina, proba-
bilius non poteſt repetere ab Emptore quodcumque
ſibi arbitrarium, & exceſſivum pretium, ſed ſolum
illud quod peritorum arbitrio ſpectatis omnibus cir-
cumſtantiis induſtriæ, raritatis, pretioſitatis, pul-
critudinis, periculi, laboris &c. juſtum cenſetur,
quia pretia debent commenſurari valori rationa-
bili rerum; *leg. Pretia rerum 63. ff. ad Leg. Fal-
cidiam*; Sic Cajetan., Navarr., Molina, Rebell.,
Leſſ., Salas, Caſtropal. *diſt.5. punct.3.* Henno *to.2.
tract.2. quæſt.6. Petes* 7. Lugo *tom.2. diſput.26. n.47.*
Burgheſ *Cent. 2. cas.58.* La Croix *loc. cit. num.941.*
36 & alii. Eſt tamen probabilis etiam contraria ſenten-
tia, quod ſcilicet Venditor pro gemmis extraordi-
nariis, picturis antiquis, avibus Indicis, aliiſque
animalibus, & rebus valde raris, & peregrinis va-
leat licite accipere quantum vult, & poteſt, quia
talia valde rara, & peregrina, nec legitimum, nec
vulgare pretium habent, quia cum non ſint neceſſa-
ria uſibus humanis, non veniunt in commercium,
aut taxationem communem. Unde venditor poteſt
pro ipſis repetere pretium ſibi arbitrarium quantum-
vis exceſſivum; & de facto apud Japones, & alias
incultas, & remotiſſimas nationes pro viliſſima re
peregrina ſæpe accipitur maximum pretium; ſicuti
in dies videmus vendi maximo pretio res raras, &
peregrinas etiam minoris momenti, quæ a remotiſ-
ſimis nationibus ad nos deferuntur; Sic Sotus, Me-
din., Ledeſm., Solon., Valentia, Sa, Petr. Na-
varr., Bauny, & alii cum Sporer *tom.2. tractat. 6.
cap.5. num.25.* Cum enim in his nulla neceſſitas co-
gat emptorem, judicatur is donare exceſſum ſupra
pretium vulgare.
37 Vendens in fraudem creditorum, quibus re ven-
dita fit incapax ſolvendi, quod debet, peccat gra-
viter, & tenetur quantum poteſt ad reſtitutionem,
quia fraus, & dolus nemini debent patrocinium im-
partiri per jura tum Civilia, tum Canonica adducta
38 *supra num.14.* Et quamvis talis fraudulenta vendi-
tio, ſi ſit facta ignoranti fraudem, remaneat vali-
da; tamen ſi ſit facta ſcienti fraudem, reſcindi po-
teſt a creditoribus etiam non reſtituto pretio ipſi
emptori; *leg. Si debitor, leg. Si a debitore, ff.*
39 *quæ in fraudem creditorum facta sunt.* Si autem cre-
ditores intra annum, quo repetendi poteſtas eſt,
non repetant rem in ſuum damnum a debitore frau-
dulenter venditam, tunc emptor remanet ſecurus
in foro externo, *leg.1. & l. ait Prætor* 10. *ff. eod.*
In foro tamen interno, ſeu conſcientiæ emptor 40
ſciens fraudem venditoris non remanet ſecurus,
quia cum ſciat venditionem fieri fraudulenter cum
injuſto damno creditorum, videtur cooperari ad ta-
lem injuſtam venditionem conſentiendo, & acce-
ptando, unde ratione talis cooperationis ad frau-
dem non remanet tutus in conſcientia, *arg. cit. Jur.
ſupra num.*14. Ita S. Antonin. *part. 2. tit.1. cap.12.
§.18.* Paludan. *in* 4. *diſt.13. qu.2. art.5. ad finem*,
Cajetan. *in opuſcul. de uſuris qu.*4. Cordub. *lib.1.
qq. q.39. par.3. dicto* 3. Navarr. *c.17. num.271.* Lay-
man *loc. cit. num.30.* Sporer *loc. cit. num.88.*, & alii
non deſunt tamen magni nominis Doctores, qui 41
dicunt, talem emptorem remanere tutum etiam in
conſcientia; Sic Petrus Navarr. *l.3. cap.4. num.218.*
Molina *tom.2. diſp.328.* Leſſius *lib.2. cap.20. dub.10.
n.168.* Quam ſententiam probabilem affirmat Lay-
man, & Sporer *locis citatis* (a).
Venditor fingens Litteras de ſubmerſis navibus, 42
quæ merces advehebant, vel ſpargens falſum rumo-
rem de penuria, & caritate mercium in aliis proxi-
mis regionibus, vel de proxima obſidione Urbis, &
de aliis ſimilibus, quæ ſolent pretium mercium val-
de augere, ſi ob talem fraudem vendat carius, quam
venderet ſuas merces, peccat graviter, & tenetur
ad reſtitutionem; *argum. cit. Jur. ſupra num.*14. Ca-
ſtropal, *diſp.5. par.35.* La Croix *loc. cit. num.995.* Re-
bell. & alii paſſim. Unde generaliter omnis vendi- 43
tor, qui fraude, aut mendacio inducit emptorem ad
emendum majori pretio, quam empturus eſſet,
quamvis pretium, quod tradit, adhuc fuerit intra
limites juſti pretii, ratione ſuæ fraudis, ſeu conſi-
militer malitioſi mendacii graviter peccat, & tene-
tur ad reſtitutionem; *arg. toties cit. Jur. ſupra n.*14.
Sic Caſtropalao *loco cit.* La Croix *loco cit.* & habetur
expreſſe *in l. Julianus 13. ff. de action. empti & ven-
diti*, ibi: *Si venditor dolo fuerit, ut rem pluris ven-
deret, empti eum judicio teneri, ut præstet quanto
pluris ſervum emiſſet.* Rebell. & alii. Si tamen ven- 44
ditor, vel mercator ſolum dicat, aut etiam juret
mercem ſibi pluris conſtare, ſe pluris vendidiſſe aliis,
& hujuſmodi, quamvis emptor ſic inducatur ad dan-
dum majus pretium, quam non daret, non obli-
gatur ad reſtitutionem, ſi ſiſtat intra limites juſti
pretii, quia licet peccet venditor, ſeu mercator ſic
mentiens, aut jurans, tamen quia omnibus notum
eſt, talia ſolere communiter dici a venditoribus, &
mercatoribus, quamvis vera non ſint, debet ſibi im-
putare emptor, qui ipſis credit; Sic Rebell. Caſtro-
palao, la Croix *loco cit. num.956.*, & alii.
Vendens quid pro quo malitioſe, v. g. aurichal- 45
cum pro vero auro, & hujuſmodi, peccat gravi-
ter, & tenetur ad reſtitutionem; *Communis.* Ven- 46
dens quid pro quo æque utile ad finem emptoris,
ut ſæpe ſolet accidere in Pharmacopola, qui ne
cogatur fateri non habere certum petitum medica-
mentum, & ſic minus frequentetur ſua officina, dat
unum medicamentum pro alio, tunc ſi tale aliud
Mmm 2 medi-

(a) Antequam ſententiam, quam probabilem adfirmant Layman, & Sporer, amplectatur Confeſſa-
rius, conferat auctoritatem S. Antonini, & Cajetani cum auctoritate Molinæ, & Leſſii, atque inſuper il-
lorum, ac iſtorum expendat rationes.

medicamentum sit æque utile infirmo, & ejusdem virtutis, ac pretium, & præscriptum a Medico, non peccat saltem graviter, nec tenetur ad ullam restitutionem, si tale aliud datum medicamentum non sit inferioris pretii seu valoris, ac præscriptum: quia tunc emens probabiliter non est invitus, graviter cum damnum, & periculum omne absit; Sic Toletus, Valentia, Ledesma, Lopez, Henriquez, Sotus, Salonius, Bannes, Emmanuel, Vega, & alii, quos affert, & sequitur Salas *dub.35. num.1.* Tam-
47 burr. *lib.8. decalog. c.7. §.11. n.8. & 9.* Si tamen Pharmacopola prævideat, vel metuat tale aliud medicamentum graviter periculosum, & damnosum fore, vel esse posse infirmo, graviter peccabit dando unum pro alio, & tenebitur ad restitutionem omnium damnorum; *sic communis Doctorum*. Unde caveant Pharmacopolæ ab hujusmodi prava praxi dandi quid pro quo infirmis cum tot eorum gravissimis periculis, & damnis; serio reflectant, quod pro conscientia tenentur tradere infirmis medicamenta, ut sunt a Medicis præscripta, & aliter faciendo, non ut debent, infirmorum saluti consulunt, & utinam sæpissime non nocerent, cum tale aliud medicamentum sibi visum non absimile a præscripto sit sæpe sæpius, & possit esse reipsa, & virtute dissimile, cum nimio periculo, & damno infirmorum, qui, si id scirent, certe talia medicamenta non sumerent.

48 Venditor habens frumentum venale (& sic dices de aliis: mercibus) & sit illud revera servaturus usque ad tempus, quo solet plus valere, potest licite nunc vendere majori pretio, quam actu valeat; si ab Emptore rogetur, ut ipsi nunc vendat; desumitur *ex cap. in Civitate 6. & cap. Naviganti 19. de usuris*, & tenent communiter Doctores cum S. Antonino *2. p. Summ. Theolog. tit.1. cap.8. §.1.* ubi sic expresse dicit, *Cum quis vendit merces quascumque, lanam, linum, pannos, victualia, & hujusmodi certo pretio majori, quam sit illud, quod tunc valent, cum venduntur, ex eo quod non intendebat eas vendere, sed servare usque ad tempus, quo probabiliter æstimabat tantum valituras, vel plus quantum nunc vendit, sed ad instantiam alterius vendit; istud est etiam pretium justificatum, & licitum, ut expres-*
49 *se dicitur in cap. In Civitate de usuris*. Sic etiam licite vendit pro pretio solvendo, quo valebit v. g. ultima hebdomada Maii, & prima Junii, quando solet plus valere, dummodo revera esset illud servaturus vendendum usque ad illud tempus, textu expresso *in cap. Naviganti 19. de usuris*, ibi: *Ratione hujus dubii etiam excusatur, qui pannos, granum, vinum, oleum, vel alias merces vendit, ut amplius, quam tunc valeant, in certo termino recipiat pro eisdem: si tamen eo tempore contractus non fuerat*
50 *venditurus*. Et sic communis Doctorum. Et dato quod pretium ultimæ hebdomadæ Maii contingat esse diversum a pretio primo hebdomadæ Junii, tunc debet sumi pretium medium, idest si pretium unius hebdomadæ erat 80., & alterius erat 70. pre-
51 tium solvendum erit 75. Debebit tamen ab hoc pretio deducere expensas, quas facturus erat venditor in servandum triticum, vel alias merces usque ad tempus præfinitum venditionis; ut recte ex Angelo de Clavasio, Navarro, Petro Navarra, & Covarruvias notat Cabassutius *juris Canon. theor. & praxi lib.6. cap.9. num.13.*, ibi: „ Oportet, ut expensas „ deducat, quas facturus idem venditor fuerat ad „ servandum merces suas usque ad præfinitum diem; „ ut est pretium conductionis horreorum, apotheca„ rum, cellariorum . . . . præterea æstimationem „ computet diminutionis, deteriorationis, & pe„ riculi harum mercium, in id tempus reservan„ darum; Cum enim venditor, aut creditor fiat ab „ ab his omnibus expensis, & damnis immunis, „ ex quo res istas vendidit, aut mutuavit; si ista „ non computaret, plus exigeret, quam sibi ex „ justitia deberetur, & ultra suam indemnitatem in illa anticipata pretii, aut mutui taxatione.

(*) Alia in foro frequens excitari potest quæstio circa 52
tempus ad quod rei acceptæ æstimatio referri debeat, in qua hæret unusquisque Judex vel Patronus vel Jurisconsultus, ubi id quæritur in condemnatione facienda super rei petitæ æstimatione. *Cujac. tract. ad Affrican.8. in l.37. ff. mandati in fin.* Puta; quis accepit frumentum mense Maii cum obligatione illud restituendi mense Novembris, vel præstandæ æstimationis. Advento tempore restitutionis, vel præstandæ æstimationis Debitor utrumque neglexit, quæritur utrum is optionem amiserit, & casu quo amissa sit, ad quod tempus rei acceptæ æstimatio referri debeat. Ad primum respondetur amissam fuisse optionem per *text. in l.57. ff. de solutionibus ibique Bruneman.* Quod ad 53
secundum pertinet, inspicienda primo sunt pacta contractui apposita, quæ omnino servanda sunt, quibus deficientibus inspiciendum erit tempus moræ, si qua litis contestationem præcesserit, & eo tempore res pluris fuerit, sive mora re ipsa contracta sit per lapsum diei in obligatione positi, sive per expressam interpellationem opportuno loco & tempore moræ res minoris fuerit, crescet in singula momenta æstimatio ab eo die, quo mora contracta est in diem usque condemnationis. Hanc mirifice quæstionem expendit *Vin. select. jur quæst. lib.1. cap.39. per tot. & Rot. in Alatrina Pecuniaria 2. Junii 1760. cor. Herreros*. Statuit debitorem in majori pretio condemnandum esse quamvis momento tempori tantum illud in comercio observatum fuerit ex eo, quod præsumatur creditor speciei ipso adamussim momento 54
speciem creditam vendidisse, quo carius vendebatur.

Venditor non potest licite vendere triticum de mense Novembris summo pretio, quo veniet toto tempore intermedio usque ad Novembrem sequentis anni; Non enim servatur in hoc contractu æqualitas, sortis, & periculi inter venditorem, & emptorem; & ideo merito fuit damnatus similis contractus ab Innocent. III. *in cap. In Civitate 6.* & ab Urbano III. *in cap. Consuluit 10. de usuris*, & in *Concilio Parisiensi VI c. 53.* habito *anno 829.* in Mediolanensi I. habito *anno 1565.* & in Burdigalensi habito *anno 1583.* 55
Venditor graviter peccat, & tenetur ad restitutionem, si triticum aqua madefaciat, lanam, & hujusmodi in loco humido reponat, ut plus ponderet; pannos, & hujusmodi ad majorem mensuram, vel pondus, quam in se sint, dolosis artibus trahit; Sic communis Doctorum *arg. c. Jur. sup. num.14.* Unde S. Antoninus *2. p. summ. Theolog. tit.1. cap.17. §.5.* sic expresse habet: „ Lanifices, qui faciunt 56

„ pan-

„ pannos trahere ad tractatorium ultra debitum ar-
„ tis, unde postea madefactus, & tonsus ut moris
„ est, retrahitur ad longe minorem mensuram,
„ quam debet, fraudem faciunt, *& S. Thomas* 2.
„ 2. *quæst.*77. *art.*2. *in corp. sic ait*: Si quis scienter
„ utatur deficienti mensura in vendendo, fraudem
„ committit, & est illicita venditio; unde dicitur
„ Deuteronomii 25. Non habebis in sacculo diver-
„ sa pondera, majus & minus. nec erit in domo
„ tua modius major & minor . . . . Abominatur
„ enim Dominus Deus tuus eum, qui facit hæc,
„ & aversatur omnem injustitiam.

57 Venditor potest licite vendere rem cum pacto retrovendendi, seu redimendi, in futurum, *l.*2. *Cod. de pact. inter Empt. & vendit.* & communis Doctorum cum Molina *disp.*375. Less. *lib.*2. *cap.*21. *dub.*14. Cardin. de Lugo *tom.*2. *disp.*26. *sect.*13. §.1. & patet *ex Levitici* 25. ubi præcepit Dominus, ut omnes Terræ Populi Israel sub conditione redemptionis venderentur, tum ex censibus, qui venduntur cum pacto implicito redemptionis; Illo tamen casu res debet minoris vendi, eo quod imponatur onus em-
58 ptori revendendi, quod est pretio æstimabile. Quantum vero diminui debeat de pretio propter tale onus revenditionis impositum emptori; aliqui dicunt esse fere tertiam partem; alii aliter; At rectius docent alii cum Molina *disp.*375. *num.*8. & Card. de Lugo *loc. cit. num.*189. non posse certam regulam generalem assignari; Minus enim diminuendum erit, si facultas redimendi ad breve tempus; plus, si facultas sit ad longius tempus; & adhuc plus, si facultas redimendi sit perpetua; unde relinquendum est arbitrio prudentum, qui attentis rerum circumstantiis, & Regionum consuetudinibus, quantum sit de pretio minuendum propter tale onus revenditio-
59 nis pronunciabunt. Cavendum tamen, ne in similibus pactis revenditionis intercedat damnatus contractus dictus *Mohatra*, vel *Baratra*, Hispanice; Et *Stocco*, seu *Stoccola*, aut *Varacola* Italice; Contractus hic intercedit quando aliquis indigens pecunia præsenti, nec illam mutuo inveniens, emit credito a mercatore, seu venditore merces pretio summo, v.gr. 100. & 10. cum pacto revedendi ipsimet venditori pretio infimo, numerata pecunia, v.gr. 100. ut sic per talem numeratam pecuniam provideat suæ præsenti neccessitati, cui non potest providere per tales merces, quibus non indiget ad suum usum; Hic Contractus, ut vides, est palliata usura, cum nihil aliud sit, quam mutare 100. cum obligatione restituendi postea 100. & 10. unde merito fuit damnata ab Innocentio XI. sequens propositio in ordine 40. *Contractus Mohatra licitus est etiam respectu ejusdem personæ, & cum contractu retrovenditionis prævie inito cum intentione lucri.*

60 (*) Sub pallio emptionis venditionis alius non absimilis usuraria pravitate infectus in Romandiola præsertim introductus erat Contractus. Ubi quis aliqua pecuniæ quantitate indigebat fictum inveniebat emptorem cujusdam prædii, illudque eidem simulate vendebat cum pacto redimendi coactivo, eodemque tempore fingebatur, novum emptorem idem prædium venditori locare pactis interim fructibus pro pecunia numerata sub prætextu emptionis & in simulatæ locationis qui contractus ideo appellabatur *Fitto franco*. Sed cum Venditor infra certum & determinatum tempus potuisset a ficto emptore adigi ad redimendum prædium restituta pecunia accepta, quod maximam redolet iniquitatem nec facile ab usuraria pravitate sejungi valet, hinc superioribus annis mature excussa fuit hæc controversia in *S. Rotæ Tribunali* & definitum, quod, ubi occurrebat 61
coactivum hujusmodi pactum, contractus sine ullo robore remaneat, ut in *Forosempronien.*, *seu Cæsenaten. Contractus* 5. *Junii* 1780. *cor. R. P. D. Origo*. quæ multas præcedentes in eadem causa decisiones recenset.

Hæ tamen resolutiones cæteroquin sanctissimæ, & omnino in contractibus postea ineundis observandæ maximam producebant confusionem quoad contractus antea bona fide celebratos. Quapropter vigilan- 62
tissimus Princeps Pius VI. P.M. subditorum felicitati & securitati quammaxime intentus specialem Congregationem Theologorum & Canonistarum deputavit, quibus propositam quæstionem examinandam proposuit. Isti, articulo diligenter expenso, sequentem denique emiserunt resolutionem, quæ licet ad Emiliæ Provinciam sit directa, cum tamen particulares ejusdem mores non modo respiciat, sed intrinsecam contractus naturam afficiat, ideo opinor, in quacumque alia provincia eandem esse scrupulose attendendam.

Provinciæ Emiliæ.

Quum Sanctissimus D. N. PP. PIUS VI. Rescripto 63
diei 31. *Julii* 1781. *benigne deputaverit Congregationem Particularem compositam ex RR. PP. Carafa Episcopo Mileti, & Sac. Congregationis Episcoporum Secretario; Campanelli tunc Fidei Promotore, nunc Auditore SSmi. Josepho Benetti Aulæ Consistorialis, & Fisci Advocato, Thoma Mamachi Ordinis Prædicatorum, ac Sac. P. A. Magistri Bruno Thoma Socio, & Paulo Accademiæ Ecclesiasticæ Præside ad referendum eidem Sanctitati Suæ super dubio.*

An sustineri debeant Contractus nuncupati = Fitto 64
franco = celebrari soliti in Provincia Æmiliæ: in quibus vendit quis pro certo pretio sine æstimatione, & mensura Fundum suum cum facultate redimendi intra certum tempus, quo elapso cogi potest ab Emptore ad reluendum pro eodem pretio, & contextualiter idem Venditor conducit fundum venditum pro annua certa pensione = a fiamma, e fuoco = & cum obligatione solvendi onera quæcumque tam imposita, quam imponenda super Fundo.

Eadem Congregatio habita die 12. *Januarii curren-* 65
tis in Edibus præfati Episcopi Melitensis censuit in casu, de quo agitur, & attentis circumstantiis consulendum esse Sanctissimo, ut quoad Contractus, quorum nullitas, sive simulatio in Judicium deducta fuit, mandet Partes uti Jure suo. Quo vero ad Contractus numquam in Judicium deductos, mandet, ut Lis amplius non agatur de illorum nullitate, seu simulatione, convertendos eosdem Contractus in tot Census impositos super eisdem Fundis, de quorum venditione, & locatione actum fuit, redimibiles ex parte Debitorum, & irrepetibiles ex parte Creditorum in omnibus, & per omnia ad formam Bullæ Pianæ taxando generaliter annuos fructus dd. Censuum ad rationem scutor. quatuor

pro

pro quolibet Centenario, ita ut imputari debeat in sortem totum id, quod fuit exactum supra hanc Taxam a die 22. Maii 1771. quo fuit pubblicatum Edictum Emi. Æmiliæ Legati, facta tamen declaratione, quod sub hac dispositione non censeantur comprehensi Contractus post Edictum celebrati, super quibus Partes uti poterunt Jure suo; idemque dispositum intelligatur quoad illos Contractus ante Edictum celebratos, quorum usuraria pravitas aliunde quam ab expositis circumstantiis, clarius constet.

66 *Facta per me relatione, Sanctitas sua Resolutionem in omnibus benigne approbavit, eamque in Acta Archivii referri, & per Emum Æmiliæ Legatum in tota Provincia pubblicari, & inviolabiliter observari mandavit. Hac die 17. Januarii 1783.* (*)

Joseph Episcopus Militensis.

Additiones ex aliena manu.

Notabilis est differentia quæ intercedit Socium inter & Fiscum circa venditionem rei communis. Socius tantum suam partem in re communi vendere va-
67 lide potest. Quinimmo si mala fide rem gesserit, & rem totam quasi in solidum Dominus vendiderit, eamdemque sibi cum alio communem esse reticuerit, quum species furti sit rem alienam absque Domini
68 consensu alienare §.2. *versicul. unde in rebus mobilibus Institut. de Usucap.* aut actione furti conveniri potest *L. 4. ff. de Reivindicat. L. 45. ff. Pro so-*
69 *cio*, aut certe in stellionatus crimen incidit *L. 16. §. 1. & L. 36. ff. de Pignorat. action.* Confer *Reiters. de Alienation. part.2. cap.2. section.2. num.3. & plur. sequent.*

70 At Fisco ex privilegio rem sibi cum alio communem in solidum vendere permissum est; idque quia publice interest ut res fiscales facilius inveniant Em-
71 ptorem. Debet tamen Fiscus pretium pro rata partis ad Socium pertinentis, ei refundere. *L.2. C. de Commun. rer. alienat. Voet. in Commentar. ad Pandect. lib.18. tit.1. num.14. Peregrin. de Jur. Fisc. lib.6. titul.4. num.23.*

72 Num Christiani Mercatores merces ad infideles licite transferre possint eas ipsis vendendi ergo? Affirmant de tempore pacis, nequaquam vero tempore belli *Trentacinq. variar. resolut. Lib.3. tit. del verb. obligation. Resolut.3, num.1. Molin. de Justit. & Jur. tomo 2. tractat.2. disputat.343. num.9.*

Articulus IV.

Quoad ea quæ concernunt commodum, periculum, & retractum rei venditæ.

1 COmmodum, & fructus rei venditæ post traditionem pertinent ad Emptorem. Per traditionem enim emptor evadit Dominus rei emptæ; *l. Traditionibus 20. C. de pactis*, etiamsi pretium nondum sit solutum, modo cautio fidejussoria, aut pignoratitia ab Emptore præstita fuerit, aut Venditor fidem habeat Emptori, rem eidem credito vendendo. *§.41. Institut. de rerum divis.* Res autem Domino suo fructificat, sicuti ipsi perit, *l. Lectos 12. l. Quod si neque 14. ff. de periculo, & commodo rei venditæ; Est*
2 *communis, & certa.* Fructus rei venditæ adhuc pendentes tempore contractus venditionis etiam ante traditionem pertinent ad Emptorem, sive sint maturi, sive immaturi; *l. Julianus 13. §.10. & 18. de action. empt. l. Fructus 13. & l. Post perfectam 16. Cod de action. empti, l. final. §. Fructus, ff. Quæ in fraudem Creditoris.* Et ratio clara est, quia fructus pendentes censentur pars fundi, vel rei rei fructiferæ; *l. Fructus 44. de rei vindicatione*, adeoque uno indivisibili pretio simul cum fundo, seu re fructifera venduntur, nisi aliter sit in contractu conventum, quia in tali casu standum esset conventioni *ex Regul. 85. Juris in 6.* ibi: *Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur; Est communis, ac certa.*

Imo nedum fructus pendentes, seu extantes tempore contractus Venditionis, sed etiam fructus nati, & producti post celebratum, & absolutum contractum, pertinent jure Emptionis ad Emptorem; etiamsi res nondum tradita sit; nec cautio fidejussoria, aut pignoratitia præstita, nisi aliter inter contrahentes conventum fuerit; Sic Silvester *verb. Usura 2. q. 11.* Petrus Navarr. *lib.4. cap. 2. num.148.* Palao *de Justit. commut. disp.5. punct.26. num.4.* Lessius *lib.2. cap.21. dub.13. num.109.* Rosella *verb. Usura num.47.* Armilla *eodem verb. num.15.* Layman *lib.3. tract.4. cap.17. n.18.* Lopez *de contractibus c.36. ad 1.* Reiffenstuel *lib.3. Decret. tit.17. n.232.* Sporer *l.c. n.94.* S. Antoninus, Gabriel, & alii cum communiori Theologorum, Et ratio est, quia æquissimum est, ut ad eumdem spectet commodum fructus, & accessio rei, ad quem ejusdem rei damnum, & periculum spectat: textu expresso *in §.3. Instit. de empt. & vendition.* ibi: „ Si post emptionem fundo aliquid per alluvionem „ accesserit, ad Emptoris commodum pertinet; „ nam & commodum ejus esse debet, cujus pericu„ lum est; & *l. Id quod 7. ff. de pericul. & commod.* „ *rei venditæ* ibi: Si Totus ager post Emptio„ nem flumine occupatus esset, periculum esset, „ Emptoris, sic igitur, & commodum ejus esse „ debet; & *clarissime in l. Secundum 10. ff. de di-* „ *versis regulis* Juris antiqui, ibi: Secundum na„ turam est, commoda cujusque rei eum sequi, „ quem sequuntur incommoda „. Atqui periculum „ totum, & damnum rei in in specie venditæ, e„ tiam ante traditionem, & pretium solutum ad Emptorem pertinet, adeout si absque venditoris culpa pereat, vel deterior fiat, nihilominus integrum pretium Emptor solvere cogatur; textu expresso *in §.3. Instit. de Empt. & Vendit.*, ibi: Cum Emptio, Venditio „ contracta sit quod effici diximus simul atque de pre- 4
„ tio convenerit) periculum rei venditæ statim ad em„ ptorem pertinet. Itaque si ædes totæ, vel aliqua ex „ parte incendio consumptæ fuerint.... Emptoris „ damnum est, cui necesse est, licet rem non fuerit na„ ctus, prætium solvere: Quidquid enim sine dolo „ & culpa venditoris accidit, in eo venditor securus „ est „. Ergo commoda quoque: & fructus rei venditæ etiam ante traditionem, & pretii solutionem ad eumdem Emptorem pertinere debent.

Contraria tamen sententia, quod scilicet ad venditorem, & non Emptorem pertineant fructus provenientes ex re vendita post celebratum, & absolutum contractum, casu, quo res nondum sit tradita, vel si tradita, pretium tamen nondum sit solutum, nec cautio præstita, nec fides de pretio habita, nec dilatio

latio ad solvendum expresse concessa sit, defenditur communiter a Legistis, & etiam a variis Theologis, inter quos Navarr., Covarruv., Angelus, Binsfeldius, & alii cum, Molina *tom.2. disp.368.* Et ratio non spernenda ipsorum est, quia inter contrahentes debet esse æqualitas, neque unus eorum tenetur implere contractum, nisi & alter vicissim impleat, juxta *l. Bona fides 50. ff. de action. empt.* atqui in nostro casu Emptor contractum nondum implevit solutione pretii, trasferendo in venditorem Dominium, usumfructum, & commodum pecuniæ, ergo neque venditor tenetur transferre in Emptorem Dominium, usumfructum, & commodum rei venditæ, sed eousque sibi retinere potest, donec Emptor sibi pretium solvat; Venditor enim manet Dominus rei venditæ, donec tradatur, & simul pretium solvatur, vel cautio præstetur: vel saltem fides ejusdem habeatur, *§. 41. Institut. de rer. divis.* ibi: *Venditæ ve-*
5 *ro res, & traditæ, non aliter Emptori acquiruntur, quam si venditori pretium solverit, vel alio modo ei satisfecerit, vel ex promisso re, aut pignore dato ... sed si is, qui vendidit, fidem Emptoris secutus fuerit; dicendum est statim rem Emptoris fieri.* Et pro hac sen-tententia adducunt plures Leges, *ut l. Curabit 5. Cod. de actionibus Empt. l. Julianus 13. §. 8. ff. de actionib. Empt. l. Qui pendentem 25. ff. eod.* quas omnes tamen clare solvit Reiffenstuel *loc. citat. a numer. 236.* aliis pluribus jam pro nostra sententia adductis, *a num. 232.*

6 (*) A priore tamen sententia recedendum non est si periculum rei venditæ spectat ad emptorem. non video cur etiam ejusdem commodum ad ipsum transire non debeat. Venditio perficitur re certa, certo pretio, & mutuo consensu, quæ tria ubi concurrunt illico perfecta remanet Venditio; Nec in jure cautum reperitur, venditionem suspensam remanere donec
7 solvatur pretium, vel res tradatur. Pretii solutio, & rei traditio non perfectionem contractus, sed ejusdem tantum consumationem, & adimplectionem respicit. *Heinec. exercit. 34. §. 5. edit. Neapol. tom. 6.* ideoque dum loquitur Jurisconsultus de perfecta venditione intelligendum est de interventu certæ rei,
8 certi prætii, & mutui consensus. Porro si venditor non tradit rem, Emptori competit actio empti pro traditione consequenda, vel præstatione illius, quod interest, rem traditam non esse *l. 11. ff. de action. empt.*
9 *& vendit.* Si vero Emptor conventum pretium non solvat, Venditori datur actio, ut pretium exsolvatur, & si intercesserit mora emptoris, usuræ quoque
10 præstentur. *l. 13. §. 20. ff. de action. empt. & vendit.*
11 *l. 5. & l. 13. Cod. eod.* Sed traditione vel pretii solutione non secuta ob rationes supra adductas nequeunt iste actiones cum effectu intentati quia exceptione vel non soluti pretii, vel non traditæ rei reici possunt quo casu idem est actionem non habere, & actionem exceptione infirmari juxta responsum *Pauli in l. 13.*
12 *l. 112. l. 115. §. 1. ff. de diver. reg. jur.* Perfecta igitur remanet venditio etiam non secuta traditione, sed tantum pro eadem Emptori competit actio empti; & pro pretio Venditori datur actio venditi. Jam vero ubi venditio perfecta est, fructus acquiruntur emptori, ideo etiam non soluto pretio ad eundem spectabunt, qui solum poterit pro fructibus compensativis conveniri, ita sentiunt. *Zoes. in Pandect. lib. 19. tit. 1. num. 16. Voet. ibid. num. 9. Cujac. in leg. Julian. §. possessionem. Edit Neapoli. tom. 7. coll. 776. sub lit. E. Bruneman in eand. leg. num. 50. & seq. & in leg. Curabit. Cod. de Act. Empt. & vend. Coruin. in Cod. lib. 4. tit. 54. pag. 244. fin.* Profecto in citata *leg. 13.* 13
Cod. de action. empt. & vend. habetur *Fructus post perfectum jure contractum emptoris spectare personam convenit, ad quem & functionum gravamen pertinet. Venditor quoque pretium tantum ac si mora intercessisse probetur usuras officio judicis exigere potest.* In hac lege statuitur primo, ut fructus post rite perfectum contractum ad Emptorem pertinere; secundo jus conceditur venditori repetendi pretium, & si emptor post traditam rem differat illud solvere, idem ad usuras condemnatur. Sed si ob non solutum pretium, 14
& non traditam rem fructus fuissent debiti Venditori, jam frustra eidem ab hac lege concessa fuisset facultas consequendi arbitrio judicis usuras. Sed Super his consule præter allegatos supra *Covarruv. variar. resolut. lib. 1. cap. 15. Strav. ad Pandect. lib. 19. tit. 1. num. 100. & plur. seq.* qui alias ad hujus opinionis confirmationem adducunt rationes. *Vin. partit. jur. lib. 2. cap. 15.* (*)

Notanter autem in conclusione nostra posita *sub* 15
num. 4. fuit dictum, *Nisi aliter inter contrahentes conventum fuerit*, quia si circa perceptionem fructuum provenientium ex re vendita fuerit facta aliqua specialis conventio inter Emptorem; & Venditorem, erit omnino obsevanda *arg. leg. Si in venditione 10. ff. De pericul. & commod. rei Venditæ, leg. Qui fundum 40. §. 18. ff. de contrah. Empt. L. Julianus 13. §. 18. de actionibus Empt. & §. Cum autem, Institut. de Emption. & Vendition.* & ratio est clara, quia *ex Reg. 85. Juris in 6. Contractus ex conventione Legem accipere dignoscuntur.* Hinc licitus est contractus, cum fundus fructuosus, ut prædium, domus hortus, aut aliud hujusmodi emitur eo pacto; ut post tot annos dumtaxat Emptor pretium, de quo conventum est, solvere teneatur venditori, & interim venditor usuras summæ capitalis percipiat, donec ipsa soluta sit; *leg. Julianus 13. §. Ex venditio ff. de action. Empti, & Venditi*, ibi: ibi: „ Ex vendito actio venditori competit ad ea consequenda, quæ ab Em-
„ ptore præstari oportet: veniunt autem in hoc judi-
„ cio infrascripta; in primis prætium quanti res venit,
„ item usuræ prætii post diem traditionis, nam cum
„ re Emptor fruatur, æquissimum est eum usuras
„ pretii pendere, leg. 11. Cod. de usuris, ibi:
„ Quod hujusmodi usuræ, & non quasi usuræ, sed
„ quasi interesse putantur. Et sic communis Do-
„ ctorum *cum Glossa* in cap. Conquestæ, Extra-
„ vagant de usuris, ibi: Usuræ possunt etiam pe-
„ ti, secundum Canones, ut cum vendo tibi
„ prædium, & trado, & percipis fructus, nec
„ solvis mihi pretium ad terminum. (*) Vide *Castrens in leg. usuras 1. Cod. de usuris Roderic. de annuo reddit. lib. 3. quæst. 7. num. 93. Cagnol. in l. Curabit num. 2. pag. 247. & 248. num. 36. Lupus de usur. in eand. leg. comment. 1. §. 7. num. 160. Barbos. in eand. leg. num. 3. 4. & 7. Donell. comment. ad tit. ff. de usur. edit Lucen. tom. 10. coll. 1383. num. 11.* Quæ opinio 16
non modo locum habet in contractu emptionis venditionis, sed in quolibet alio, in quo res fructifera tradatur ut in cessione, legitima, Dote, Societate,
& aliis

& aliis, in quibus pecunia loco frugiferarum rerum
succedit. *Card. de Luc. de Usur. discur.28. num.1.
Bossius de Dote cap.6. §.2. num.36. Constant. vot.31.
num.8. Rot. cor. Kaunitz. decis.130. num.4. & 5. cor.
Crisp. decis.420. num.2. cor. Ansald. decis.545. n.5.
cor. Herrera decis.210. num.4. cor. Ratto decis.299.
num.7. in Forolivien. Fideicommissi super executione
rei judicat. quoad dation. in solut.30. Januarii* 1756.
§.9. cor. Paraciano in Romana Pecuniaria super Læsione & fructuum imputatione 12. *Junii* 1772. *§.10. cor.
Ratta & in Eugubina Bonorum super Assignamentis,
& Fructibus* 4. *Maii* 1781. *cor. Soderino per tot.* (*)

17 Sic etiam licitus est contractus, quando venditor
per specialem conventionem tantum sibi reservat de
fructibus rei venditæ, quantum ex dilatione solutionis prudenter sibi timet imminere damni emergentis, vel lucri cessantis; utpote quia venditor pecunias illas negotiationi exposuisset, aut iis quoquomodo lucratus fuisset, si solutio statim facta fuisset; *Communis, & certa*: teste Cardin. de Lugo
18 *tom.2. disp.25. n.*140. Postquam autem venditor jam
transtulit Dominium in Emptorem, nullumque apparet periculum lucri cessantis, vel damni emergentis, non potest ob solam dilatam solutionem pretii, sibi reservare fructus rei venditæ; Ob solam enim talem dilationem solutionis sibi fructus reservare, vel aliquid recipere est usurarium, textu expresso *in cap. Consuluit* 10. *de usuris & Concil. Mediolanen.*1. *part.2. tit.* 68. *& Concil. Burdigalens. tit. de usuris.* (*) Id enim usurariam redoleret pravitatem, ut multis allegatis docet *Rot. in Eugubina Cubiorum* 21. *Apri-*
19 *lis* 1755. *§.2. cor. Elephantutio.* Item licitus est contractus quando venditor ita convenit cum Emptore, ut Dominium, & periculum rei venditæ ad ipsum met, pertineat ante pretii solutionem & perinde ad se pertineant fructus interim ex ipsa provenientes; Hoc enim casu venditio censetur celebrata non absolute, sed sub conditione, ut non antea rata sit, quam pretium constitututum solvatur; nam tunc quia ad venditorem spectat periculum talis rei, ad ipsum quoque spectare debet commodum, & jus fructus ex ea provenientes recipiendi, donec pretium sit solutum, *nam & commodum ejus esse debet, cujus periculum est, §.3. Instit. de Emption. & venditione.*

20 Periculum rei venditæ post traditionem pertinet
statim ad Emptorem; *leg. Lectos* 12. *leg. Quod si neque* 14. *ff. de periculo, & commod. rei venditæ. Com-*
21 *munis ac certa.* Imo periculum rei venditæ pertinet
ad Emptorem etiam ante traditionem, si vendatur res certa, & determinata in individuo, ut hæc Domus, hic ager, hic equus; tunc enim non obstante interitu, vel deterioratione rei, debet Emptor solvere totum pretium, si nondum solvit; & si jam solvit, nihil potest repetere; *§. Cum autem 3. Institution. de Em-*
„ *ption. & Vendition.*, ibi: „ Cum Emptio, Ven-
„ ditio contracta sit (quod effici diximus simul atque
„ de pretio convenerit) periculum rei venditæ sta-
„ tim ad Emptorem pertinet. Itaque si ædes totæ,
„ vel aliqua ex parte incendio consumptæ fue-
„ rint.... Emptoris damnum, est, cui necesse est,
„ licet rem non fuerit nactus, pretium solve-
„ re. Quidquid enim sine dolo; & culpa vendi-
„ toris accidit, in eo venditor securus est. *Sic com-*
22 munis Doctorum „. Limitatur tamen hæc conclusio
in pluribus casibus. Primo quando Emptor, & venditor specialiter inter se conveniunt, ut periculum remaneat penes venditorem, donec res Empta tradita sit Emptori; *arg. leg. Qui fundum* 40. *§.18. ff. De contrah. Empt. l. Julianus* 13. *§.18. de action. Empt. leg. Si in venditione* 10. *ff. De periculo & commodo rei venditæ, & §. Cum autem 3. Instit. de emption. & vend.* Et in hoc nullum est dubium, quia, ut expresse habetur *in Regula* 85. *Juris in 6. Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur.*

Limitatur secundo, quando venditor est in mora 23
tradendi; & res interea casu fortuito perit, vel deterior fit, tunc enim periculum est solius venditoris, *leg. illud 7. leg. Quod si* 14. *de peric. & commod. rei ven-*
„ *ditæ*, ibi: „ Si..... venditor moram adhibue-
„ rit, com posset se exsolvere, æquum est.... mo-
„ ram venditori nocere; : *leg. Quod te* 5. *ff. De re-*
„ *bus creditis*, ibi: „ Quod te mihi dare oporteat,
„ si id postea perierit, quam per te factum erit, quo
„ minus hic mihi dares, eum fore id detrimentum
„ constat „ & concordat *leg. Si quis 4. §. final. leg. illud*
17. *ff. De peric. & commod. rei venditæ; leg. Si fundus*
33. *ff. Locati conducti.* Et ratio est quia, *ex Regul.*
25. *Juris in .6 Mora sua cuilibet est nociva.* Si autem 24
non solum venditor in tradendo, sed etiam emptor in rem sibi oblatam recipiendo, fuit in mora, tunc periculum spectat ad illum, qui est in posteriori mora, sive tradendi, sive recipiendi, textu expresso *in leg. illud* 17. *ff. de pericul. & com. rei venditæ.*
„ ibi: „ Si interpellavero venditorem, & non de-
„ derit id, quod emeram, deinde posteriore offeren-
„ te illo, ego non acceperim; sane hoc casu nocere
„ mihi deberet: sed si per emptorem mora fuisset;
„ deinde cum omnia in integro essent, venditor
„ moram adhibuerit, cum posset se exsolvere,
„ æquum est posteriorem moram venditori no-
„ cere „. Si vero res æqua periisset, vel de- 25
terior facta fuisset apud emptorem, si ei tradita fuisset, ad nihil tenetur venditor ob talem moram; *arg. leg. Si plures* 14. *§. Si autem ff. Depositi, vel contra*; ubi statuitur, quod Depositarius ratione moræ ad nihil tenetur, si res deposita etiam periisset apud Dominum, casu, quo eidem restituta fuisset, & concordat *leg. Item* 15. *§. final. ff. De rei vendicat.*,
„ ibi: „ Si servus petitus, vel aliud animal demor-
„ tuum sit sine dolo malo, & culpa possessoris, pre-
„ tium, non esse præstandum plerique ajunt, sed est
„ verius, si forte distracturus erat petitor, si accepis-
„ set, moram passo debere præstari; Nam si ei re-
„ stituisset, distraxisset, & pretium esset lucratus „;
ubi vides, quod ratio propter quam periculum est imputandum venditori, est quia si rem restituisset, seu tradidisset emptori, ipse emptor eam forsan distraxisset, & sic omne damnum evasisset, unde a sensu contrario si rem non distraxisset, sed æque apud ipsum, ac apud venditorem periisset, ad nihil tenetur venditor ratione moræ, quia per ipsam in tali casu nullum damnum causavit emptori, *Sic Glossa in §. Cum autem 3. Instit. de emption. & vendit.* Lugo *tom.2. disp.26. n.* 217. Molina *disp.366. num.*13. & alii communiter.

Limitatur tertio, quando res vendita ante traditio- 26
nem perit ex dolo, aut culpa lata, vel levi venditoris, *leg. Custodiam* 3. *ff. De periculo, & commodo*
„ *rei venditæ*, ibi: „ Custodiam autem venditor
„ præstare debet, quam prestant hi, quibus res
„ com-

„ commodata est,ut diligentiam præstat exactiorem, „ quam in suis rebus adhiberet „ ; & concordat *Leg. Si vendita* 11.*ff.de pericul.& commod.rei venditæ,* „ ibi.„Si venditor eam diligentiam adhibuisset in in„ sula custodienda, quam debent homines frugi, & „ diligentes præstare, si quid accidisset, nihil ad eum pertinebit. Unde si eam diligentiam in custodienda re vendita, donec tradatur,non adhibuit,ut debuit, ipsi
27 venditori periculum est imputandum;*Communis.*Limitatur quarto, quando res vendita ante traditionem ex delicto venditoris addicitur Fisco. Tunc enim periculum est imputandum venditori,& si jam receperit pretium, tenetur iterum restituere emptori ; textu „ expresso *in leg. si fundus* 33. *ff. Locati*, ibi : „ Si „ vendideris mihi fundum, isque prius quam va„ cuus traderetur, publicatus fuerit, tenearis ex „ empto, ut pretium restituas „ . *Communis*.
28 (*) Adverte tamen quod si venditor custodiam rei venditæ ideoque diligentiam in asservando exactissimam ipse polliceatur, tunc de levissima etiam culpa tenetur. *§.cum autem* 3. *Instit.de emption.& vendit.*(*)
29 Limitatur quinto quando venditio est facta conditionate; & ante impletam conditionem res totaliter perit; V. G. cum emitur equus sub conditione faciendi experimentum de ejus qualitatibus per decem dies, per quos solum si placuerit emptori, censeatur emptus, tunc si antequam elabantur dicti decem dies experimenti, equus sine culpa emptoris, vel pereat, vel a grassatoribus auferatur periculum imputatur venditori „ *l.Necessario* 8. *ff.De pericul.& commod.rei* „ *venditæ*, ibi: „ Si sub conditione res venierit, si quidem defecerit conditio, nulla est emptio „ *l. Apud* 20.*§.*1.*ff.De prescriptis verbis*,ibi:„Si mulas tibi dede„ ro,ut experiaris, & si placuissent, emeres; si displi„ cuissent,ut in dies singulos aliquid præstares; dein „ de mulæ a grassatoribus fuerint ablatæ intra dies „ experimenti, quid esset præstandum? Utrum „ pretium, an merces tantum? Et ait Mela, in„ teresse utrum emptio jam erat contracta, an „ futura? ut si facta, pretium petatur; si futura, merces petatur „ ; *leg. Is qui* 13. *§.*1. *ff. Commodati*. „ *vel contra*, ibi : „ Si quem quæstum fecit is, qui „ experiendum quid accepit; veluti si jumenta fue„ rint, eaque locata sint, idipsum præstabit ei, „ qui experiendum dedit, neque enim ante eam „ rem quæstui cuiquam esse oportet, priusquam peri-
30 „ culo ejus sit „ . Si vero res sub conditione vendita totaliter non pereat, sed tantum deterior evadat, totum periculum conditione impleta ad emptorem spectabit, itaut propter deteriorationem neque pretium minuere possit, textu expresso *in leg. Necessario* 8. *ff. de periculo, & commodo rei venditæ*, ibi *Si extet res* (vendita sub conditione) *licet deterior effecta, potest dici esse damnum emptoris*. Et ratio est, quia adimpleta conditione, contractus retrotrahitur ad tempus conventionis,& redditur venditio absoluta, & perfecta ; *leg.Hæc venditio* 7. *ff. De contrahenda emption. & vendit.*, ibi : „ Conditionales „ autem venditiones tunc perficiuntur, cum imple„ ta fuerit conditio „ . Unde cum sic perfecta . & completa venditione evadat emptor Dominus equi, ipsi debet imputari ejus deterioratio ; Rebell. *part.*2. *de obligat. justit. lib.*9. *q.*15. *num.*4. Hannold. *tract.* 20. *controv.*9. *num.*48. Palao *de justitia commutat. punct.*24. *num.*4. Molina *l. cit. n.*8. Reiffenstuel *l. cit. n.*220. & alii passim.

Quando res in pondere, numero, aut mensura 31
consistens venditur ad mensuram, tunc antequam res ipsa tradatur mensurata, ponderata, aut numerata, omne periculum pertinet ad venditorem, textu expresso *in leg. Quod sæpe* 35. *§.*5. *ff. De contrah. empt.*, ibi : „ Si omne vinum, vel frumentum, vel „ argentum quantumcumque esset, uno pretio ve„ nierit, idem juris est quod in cæteris rebus . „ Quod si vinum ita venierit, ut in singulas ampho„ ras, item oleum, ut in singulas metretas, item „ frumentum, ut in singulos modios, item argen„ tum, ut in singulas libras certum pretium dice„ retur, quæritur quando videatur emptio perfici? „ Quod similiter quæritur, & de his, quæ numero „ constant, si pro numero corporum pretium fue„ rit statutum . Sabinus, & Cassius tunc perfici em„ ptionem existimant, cum adnumerata, adpensa, „ admensave sint; quia venditio sub hac conditio„ ne videtur fieri, ut in singulas metretas, aut in „ singulos modios, quos quasve admensus eris, aut „ in singulas libras, quas adpenderis, aut in singula „ corpora,quæ adnumeraveris;Sic communis Docto„ rum „ . Sic etiam si vinum, mel, vel quid simi- 32
le vendatur ad corpus quidem, non ad mensuram, attamen cum pacto, ut degustetur antequam omnino rata, vel perfecta venditio sit; tunc ante degustationem factam periculum spectat ad venditorem *leg.*1. *in princip. & leg.Si quis vina* 4. *§.*1. *ff. de peric. & commod. rei venditæ* ; *Communis*. Si tamen certus 33
terminus mensurationi ponderationi, numerationi, vel degustationi præfixus fuit, aut venditor coram testibus emptorem moneat, ut intra certum tempus ad mensurandam, ponderandam, numerandam, vel degustandam rem emptam accedat, post culpabilem ejus moram periculum ad emptorem ipsum pertinebit ; *leg. Si quis vina* 4. *ff. De pericul. & commodo rei venditæ* ; *Communis*.

Quando res aliqua vendita est ad corpus totum, 34
Ver. Gr. venditur totum dolium vini, totus cumulus frumenti, & hujusmodi, dicendo, vendo tibi totum hunc cumulum tritici, totum hoc dolium vini sine ordine ad mensurandum; quidquid dein contineat, tunc periculum spectat ad emptorem, textu expresso *in leg. Cum convenit* 2. *Cod. de periculo, & commodo rei venditæ*, ibi ; „ Cum universum, quod „ in horreis erat positum, veniisse sine mensura, & „ claves emptoribus traditas alleges, post perfectam „ venditionem, quod vino mutato damnum accidit, „ ad emptorem pertinet. Hæc omnia locum habent „ non solum si vinum, sed etiam si oleum, vel fru„ mentum vel his similia venierint, & ea, aut dete„ riora, aut penitus corrupta fuerint . Communis „ . 35
Si autem vendatur totum corpus quidem, sed ad mensuram, dicendo V. Gr. vendo tibi totum hoc dolium vini,totum hunc cumulum tritici, & pro quavis urna, vel mensura dabis unum argenteum, tunc cum venditio sit ad mensuram,donec vinum & triticum non sit mensuratum,periculum pertinet ad venditorem : *cit. leg. Quod sæpe* 35. *§.*5. *de contrah. empt. Communis*. Item erit venditio ad mensuram, si 36
ex toto grege vendantur 10. oves, & ex toto cumulo tritici 10. modii,& ex toto dolio vini 10. urnæ, & sic donec oves fuerint designatæ, modii tritici, & urnæ vini mensuratæ, periculum spectat ad venditorem ; *cit. l. Quod sæpe* 35. *§.*5. *ff. de contrah. emption. Communis* . (*) Sed hoc semper verum non 37
est,

est, ideoque ut id recte intelligatur observandum est quo fine numerus & ad mensio apposita sit. Etenim apponi potest demonstrationis gratia, ut indicetur res vendita, secundo per viam modi non alias empturus si diversum sciret, tertio per viam conditionis. Ultimo casu Auctoris opinio procedit, non ita tamen in prioribus, in quibus perfectus dici debet contractus, & in iis omne periculum pertinet ad emptorem, cum sola conditio imperfectum, & suspensum reddat contractum, quousque purificata remaneat conditio. *Molina de justit.*, *& jur. disput.* 367. *num.* 3. *Pinell. de rescindenda vendit. part.* 3. *cap.* 2. *num.* 10. *Bruneman. in Pandect. lib.* 18. *tit.* 6. *in leg. fin. num.* 9. 10. 11. *& in Cod. lib.* 4. *tit.* 48. *leg.* 2. *n.* 2. & late de hoc. *Voet in Pandect. l.* 18. *tit.* 6. *n.* 4. (*)

38 Retractus gentilitius est jus, quod habet proximior consanguineus venditoris rescindendi, & ad se revocandi, seu retrahendi intra certum tempus venditionem rei immobilis, oblato eodem pretio, quo illa ab extraneo, vel remotiore consanguineo empta fuerat: *Est in re communis*. Hujus juris fit mentio *Levitici* 25. *& in l. Dudum* 14. *Cod. de contrah. empt. & cap. Constitutus* 8. *de in integrum restit*. Et ratio hujus introducti Juris est, ut possessiones paternæ, & avitæ facilius conserventur in proxima posteritate, & difficilius transeant ad extraneos, quod nimis lugubre esse dicitur *in l. Lex quæ tutores*, *§. Et tolerabilius*, *Cod. de administrat. tutor*. (*) Tria retractus
39 genera distinguenda sunt. Hoc quippe jus vel ex conventione, vel ex juris communis, aut municipalis dispositione, aut jure sanguinis competere potest ideo retractus, vel est conventionalis, vel lega-
40 lis, vel gentilitius. Conventionalis est ille, qui ex conventione, & pacto contrahentium proficiscitur, *ut, si emptor rursus vendat non alii sed sibi* (venditori) *distrahat. l. qui fundum* 75. *ff. de contrahend. emption.* quo casu antequam extraneo rem emptam vendat emptor, suo venditori id tenetur denunciare, ut infra duos menses declaret an velit retrahere, qui-
41 bus peractis hoc retractus jus amittitur. Quod tamen intelligendum de venditione, cum excepta venditione possit emptor quocumque alio titulo in
42 quemlibet extraneum rem emptam transferre. *Voet. in Pandect. lib.* 18. *tit.* 3. *num.* 10. & late de hoc retractu *Zoes in Pandect. lib.* 18. *tit.* 3. *a num.* 1. *usque ad num.* 35. *Corvin. in Cod. lib.* 4. *tit.* 54. *pag.* 244. *coll.* 1. *in fin. & coll.* 2. *cum seq.* (*)
43 (*) Retractus vero legalis multas ob causas pluribus competit, utpote directo domino vigore directi dominii, si Emphyteutica bona extraneo vendat Emphyteuta, & viceversa hoc idem jus conceditur Emphyteutæ, si Dominus directus directum dominium
44 alienet. *Voet. loc. cit. num.* 11. Deinde datur sociis ratione partis a consocio distractæ. *Zoes. loc. cit.*
45 *num.* 36. *de retract. Legali*. Conceditur insuper vicinis ratione vicinitatis ex Constitutione Imperatoris Friderici de jure protomiseos, vel ex speciali locorum consuetudine. *Zoes loc. cit. Corvin. loc. cit.*
46 *coll.* 246. *in fin.* Hoc ulterius gaudent privilegio illi quorum favore res obligatæ, vel opignoratæ, vel
47 hypotecatæ sunt. *Anton. Matthei de auction. lib.* 1.
48 *cap.* 16. *n.* 45. *& late Cenc. de censibus*. (*) Sola bona immobilia retrahi possunt; *Sic communis Doctorum arg. l.* 61. *ff. de contrah. empt. l. Si in* 35. *de Minor.* Inter bona autem immobilia computantur etiam annui redditus, usus fructus, decimæ, aliaque Jura, ac res incorporales super re immobili constitutæ; *arg. Clement. Exivi de Paradiso*, *§. Cumque annui, de V. S.* Retrahere possunt omnes venditori 49
consanguinei, non tantum Laici, sed etiam Clerici; *Sic Communis* Doctorum, *argum. c. Constitutus* 8. *de in integrum restitut.* Religiosus autem consanguineus, 50
vel ejus loco Monasterium retrahere nequit, quia per hujus retractum eluderetur ratio finalis retractus gentilitii, quod nempe possessiones paternæ, & avitæ conserventur in proxima posteritate, & non transeant ad extraneos; Engel. *lib.* 3. *Decret. tit.* 17. *num.* 25. Tiraquell. *de Retract. par.* 1. *§.* 1. *glos.* 8. *num.* 19. *&* 20. & alii communiter. Jus retrahendi ante omnes com- 51
petit liberis, sive masculis, sive fœminis; *argum. l.* 1. *ff. De verbor. signific. leg. final. Codic. Quorum bonorum*, *leg. Voluntas* 4. *leg. Cum acutissimi* 30. *ff. De Fideicomm.* Dummodo tamen liberi sint legitimi, quia 52
ab hoc Jure excluduntur filii, & filiæ naturales, & spuriæ; *argum. leg. Spurius* 4. *ff. Unde cognati*, *leg. Humanitas* 8. *Cod. de Natur. liber.* Liberis non ex- 53
tantibus competit hoc jus consanguineis collateralibus cum prælatione semper ad proximiorem venditoris; *argum. leg. Peto* 2. *ff. De Legatis*. Si plures sint 54
consanguinei ejusdem gradus, possunt omnes simul retrahere, & rem retractam possidere in communi, vel si dividi potest, dividere, aut sorti committere; *arg. §. Optionis* 25. *Instit. de Legatis*. Cum fratre su- 55
perstite nequeunt simul retrahere liberi fratris, vel sororis defunctæ; quia Frater superstes est proximior venditori; *argum. leg. Tutela* 3. *§.* 5. *de legit. tutor.* Si 56
consanguineus proximior retrahere nolit, competit tale jus consanguineo remotiori, ordine gradus semper servato; & si unus ex æqualiter propinquis cedat Juri suo, admittendi sunt ad retrahendum reliqui in solidum; *Communis*.

(*) Ex Friderici constitutione *lib.* 5. *Feudor. tit.* 3. *in* 57
med. retractus jure privatur quilibet in Cognatum gravem injuriam admittat. Sine effectu pariter allegatur ab illo, qui eidem vel tacite, vel expresse renunciavit, dummodo tacita renunciatio sit talis, quæ 58
necessario præsumptum consensum inducat. *Voet, in Pandect. lib.* 18. *tit.* 3. *num.* 16. *Zoes. in Pandect. lib.* 18. *tit.* 3. *num.* 58. *&* 59. Plura si velis de retractu vide *Voet.*, *Zoes. loc. supra citatis*, ubi multi allegantur Doctores, *ut Corvin. in Cod. lib.* 4. *tit.* 54. *pag.* 245. *coll.* 1. *& seq.* (*)

Legitime retrahere volens debet quatuor potissi- 59
mum conditiones observare, Primo debet retrahere intra annum, & diem; *cap. Constitutus* 8. *de in integrum restitut.* ibi: *Infra annum*, *& diem*, Titul. 9. *§. final. lib.* 2. *Feud.* Computatur autem hoc tempus a die cognitæ venditionis; Engel. *loc. citat. num.* 34. & communis aliorum; *argum. citat. tit.* 9. *§. final. lib.* 2. *Feud.* ibi: „ Annali silentio, ex quo sci- 60
verit, computando „. Secundo debet offerre integrum pretium ab Emptore extraneo solutum, una cum omnibus sumptibus, & expensis ratione contractus necessario factis, itaut emptor servetur omnino indemnis: *argum. leg. Debet autem* 27. *ff. de Ædilit. leg. Cum dubitatur* 3. *§. Et si quidem cap. de Jure Emphyteutico*. Tertio debet refundere factas 61
interea ab emptore in rem expensas necessarias, & utiles, quas ipse consanguineus, vel retrahens fecisset, *leg. ultim.* 8. *ff. de impens. in res dot. leg. Si Servus* 25. *ff. de pignorat. act. leg.* 27. *ff. Ædilit. Edict.* Non tamen expensas voluptuarias, *cit. leg. Utilium* 8. *de-*

de impens. in res dot. & l. Sine 32. ff. de administrat. & peric. tutor. Quarto debet suo nomine, & in suum
62 non vero in alterius commodum retrahere. Non enim potest tale Jus cedere extraneo, quia Jus retractus gentilitii, seu sanguinis est personale, adeoque extraneus nequit esse, & fieri illius particeps, aliter rueret natura retractus, qui ut diximus, introductus est, ne possessiones paternæ, & avitæ in alienas, & extraneas manus deveniant: *Communis*.

63 Hinc si promixior consanguineus venditoris ad impediendos alios remotiores consanguineos a tali retractu, fraudulenter, & dolose retrahat pro alio extraneo, fingens retrahere pro se, & in suum commodum, peccat contra justitiam, & tenetur ad compensanda damna illis inde secuta; *argum. leg. Si venditor 14. ff. de in diem addictione*, quia illos malitiose impedivit a consecutione boni, ad quod habent legitimum Jus, privative quoad omnes extraneos, qui nequeunt fieri participes talis Juris, ne, ut diximus, evertatur natura retractus introducta ad hunc specialem finem, ut possessiones paternæ, & avitæ conserventur, & remaneant in proxima posteritate,
64 & familia, & non transeant ad extraneos. Sic etiam peccat contra justitiam, & tenetur ad compensanda damna inde secuta extraneus ille, qui emit agrum, seu domum a Petro pro centum V. G. aureis, sed timens, ne domus, seu ager retrahatur a consanguineis, ut hos deterreat, cum consensu Petri scribit fraudulenter, & dolose in instrumento, se emisse pro ducentum aureis; Talis enim committit dolum, qui in Jure dicitur *Stellionatus*, & injuste impedit consanguineos venditoris a consecutione boni, ad quod privative quoad ipsum ex-
65 traneum, habent verum Jus. Unde si ex tali fraudulenta, & dolosa emptione, consanguinei patiuntur aliquod damnum, tenetur extraneus ad compensationem; *argum. cit. leg. Si venditor 14. ff. de in diem addictione*. Et præsertim si consanguineus habens Jus retrahendi, refudisset tali emptori extraneo ducentos aureos, teneretur ipse extraneus hos centum aureos restituere, quia nullo justo titulo posset retinere: Sic recte La Croix *lib. 3. part. 2. numer. 995.* Unde laudabilis est consuetudo illorum locorum, in quibus ad evitandas omnes fraudes, occurrente dubio similis malitiæ, & doli, cogitur venditor, & extraneus emptor ad jurandum, quod reversa solutum sit tale pretium, & cogitur consanguineus retrahens ad jurandum, quod pro se & suo commodo, & non pro alio retrahat.

Additiones ex aliena manu.

66 Quod emptione, & venditione perfecta, tametsi res vendita non sit tradita, si casu fortuito pereat, damno Emptoris pereat, liquet ex §.3. Instit. de Em-
67 ption. & Vendit. *ut monet Auctor num. 11.* At nihilominus inter alios magnus *Cujacius tract. 81. ad African.* in contrariam ivit sententiam. Innititur ipse *L. 12, & duab. sequent. ff. de Pericul. & commod. Rei vendit.* tum & maxime *L. 33. ff. Locat.* Ex professo vero eum refutavit, respondítque omnibus hisce legibus clarissimus *Alef. de eo quod justum est circa pericul. & commod. rei vendit. cap. 2. per tot.*

Inter eos vero qui tenent perfecto contractu em- 68
ptionis, & venditionis, rem venditam licet non traditam, fortuito casu peremptam damno Emptoris perire non convenit de ratione hujus dispositionis. Vide qui varias Variorum rationes referunt 69
Alef. citat. cap. 2. num. 12., & Vasmut. exercitationum ad obscuriora quædam juris Romani capita c. 1. per tot.

Mox laudatus *Alef. eodem cap. 2. num. 13.* hanc red- 70
dit rationem. = *Quid igitur. Cap. sequentia. Est contractus emptionis, & venditionis frequentissimus, atque adeo necessarius, ut dubites possit ne Respublica sine ejus adminiculo vel per horam subsistere. Debebat proinde esse constans, quia alias continuo vacillasset subditorum (suis per hunc contractum necessitatibus prospicientium securitas) vacillasset Reipublicæ salus. Si hoc, ergo necesse erat statuere, quod Emptione, & venditione perfecta periculum sit penes emptorem. Quemadmodum enim rerum pretia continuis mutationibus sunt obnoxia; ita timendum erat, ne eo decrescente Emptor, accrescente autem Venditor, a contractu recederet. His proinde vulneribus mederi oportebat, ideoque (quod audisti) necesse erat statuere, quod contractu perfecto, & commodum, & periculum sit apud Emptorem. Debebat sane (quod fatemur omnes) utrumque esse apud alterutrum. Æquitas postulat eum sentire commodum, qui sentit damnum, ut hoc pensetur illo, neque leonina fiant jura. Utrumque vere si venditori ferendum, consequens est ut admittas esse contractum, venditionem nempe esse perfectam, nullam tamen inde natam esse obligationem. Nollet enim pretio accrescente stare contractui Venditor, quia ante traditionem, (quod ne vis) hunc sequitur commodum. Decrescente vero pretio, nollet Emptor, quia dum Venditor captat lucrum damnum etiam ferat, necesse est. Utrumque igitur in Emptorem conjici prudentissime Leges volunt, ut sic contractum (quæ cumque obvenerit sive rei, sive pretii mutatio) donarent firmitate Contrahente certitudine, & Rempublicam quiete* = Sed utrum bene an male differat Auctor hic alii dicant.

(*) Validior ratio ex intimis jurisprudentiæ visce- 71
ribus desumpta adducitur *a Ger. Noodt. ad Pandect. pag. 412. to. 2. oper. Emptor. perfecta emptione, statim est creditor rei venditæ, emptor contra est debitor. Interitu autem naturali speciei debitæ liberatur speciei debitor. Heinec. exercit. 34. §. 7. tom. 6.* Neque 72
super hac re eam repugnantiam invenio, quam notat *Auctor a num. 6. ad 8.* ex eo quod habeatur *in l. 5.* (non *l. 14.* ut ipse legit) *Cod. de rei vindicat.* Ei ex duobus, quibus in solidum res vendita est, acquiri 73
dominium cui prius res tradita sit. Ibi enim Imperator loquitur de venditione duobus in solidum facta, non vero prius uni, deinde alteri. Posteriori casu explorati juris est, post primum contractum si Venditor rei venditæ possessionem in alium transfe- 74
rat multis actionibus posse a primo emptore conveniri, de quibus supra. Priori vero casu nil mirum, quod ei acquiratur dominium cui prius res tradita est. Cum enim Venditor duobus in solidum obligatus fuerit, manifestum est alteri rem promissam præstando a quacumque obligatione liberari, etiam respectu alterius, cum hæc sit natura obligationis de

duobus reis stipulandi, ut singulis quidem promissor in solidum obligetur, sed petitione unius jus alterius perimatur, & unius acceptilatio alteri noceat. *Duaren. oper. tom.3. part.177. coll. 2. in fin. & pag. 178. coll.1. in princ. de verbor. obligat. tit.2. de duobus reis constituend. cap.4. & 5. Voet. in Pandect. lib.45. tit.2. num. 4.* (*)

75 Mihi penitus materiam hanc intuenti videtur Jus Romanum sibi non consentire. Juxta ipsum, ut dictum est perfecta emptione, & venditione, res vendita licet non tradita, si perit damno Emptoris perit. At quomodo hoc stare potest cum eo, quod dispositum est *in L.14. Cap. de Rei vindicat.* in qua
76 habetur = *Quoties duobus in solidum prædium jure distrahitur, manifesti juris est ei cui priori traditum est in detinendo Dominio esse potiorem.* = Si Venditor emptione perfecta potest ex jure Romano rem
77 illam alii vendere eumque facere Dominum traditione ipsius, a justitiæ, & æquitatis Regulis abhorrere videtur, ut interim ea, si casu fortuito periisset, damno primi Emptoris periisset.

78 Libet hic sententiam *Grotii* hac de re afferre = *De venditione* (inquit *lib.2. cap.12. §.15.*) *& emptione notandum etiam sine traditione ipso contractus momento transferri dominium posse, atque id esse simplicissimum. Ita Seneca venditio alienatio est, & rei suæ, jurisque sui in alium translatio: nam & ita fit in permutatione. Quod si actum sit ne dominium statim transeat, obligabitur Venditor ad dandum dominium, atque interior res erit commodo & periculo venditoris. Quare quod venditio & emptio constat præstando ut habere liceat, & evictionem, item quod res periculo est Emptoris, & ut fructus ad eum pertineant antequam dominium transeat, COMMENTA SUNT JURIS CIVILIS, quod nec ubique observatur, immo plerisque Legum Conditoribus placuisse ut ad traditionem usque res commodo, & periculo venditoris sit notavit Theophrastus in loco, qui apud Stobæum est* =.

79 (*) Hanc vero Grotii opinionem erroneam omnino, & insubsistentem doctissime demonstrat *Henric. Coccei comment. in eund. ad lib.2. cap.7. §.25. & Samuel. Coccei introduct. ad Grot. illust. dissert. proem. 12. §. 268. n.47.* (*)

ARTICULUS V.

Quoad ea, quæ concernunt Actiones ex empto, & vendito, & Actionem ob læsionem ultra dimidium, & pactum legis Commissoriæ, & Addictionis in diem.

1 Actio ex empto, seu empti est jus, quod competit emptori ad consequenda ea, quæ a venditore vi contractus debentur; *leg. Ex empto 11. ff.*
2 *de action. empti*. Hoc Jus, seu actio oritur statim ac perfecta, & absoluta habetur venditio, *§.1. In-*
3 *stit. de emptione, & venditione*. Non potest tamen cum effectu institui contra venditorem, nisi prius sit pretium ex integro solutum, aut saltem realiter
4 ei oblatum; *leg.3. §.8. ff. de action. empti*. Actio ex vendito, seu venditi est jus, quod competit venditori ad consequenda ea, quæ ab emptore vi contractus debentur; *l. Julianus 13. §.9. ff. de action. empti*. Hoc Jus, seu actio oritur statim ac perfecta, 5
& absoluta habetur emptio; *§. 1. Instit. de emption. & vendit.* Non potest tamen cum effectu institui contra emptorem, nisi prius a venditore res tradita sit 6
ipsi emptori; *l. Qui pendentem 25. ff. de action. empti*.

Actio adhibitoria est jus ex empto competens emptori contra venditorem ad redhibendam, idest iterum habendam, vel reassumendam rem venditam, 7
& e contra ad pretium, cunctaque in integrum restituenda, quando venditor malitiose occultavit, vel non manifestavit rei vitium, defectum, vel morbum, ratione cujus ipsa res, vel ex toto, vel notabiliter est inutilis ad finem, & intentum ementis, adeout si emptor scivisset, non emisset. *Est in re communis*, & desumitur clare *ex leg. Cum autem 23. §. Julianus, & leg. Facta 60. & Legibus sequentibus ff. de Ædilitio Edicto*. Vocatur autem *redhibitoria* 8
ab effectu, quem habet; redhibere enim est facere, ut venditor iterum habeat, quod jam habuit, & sic malitiose vendidit, & quia redhibendo id fiebat, idcirco redhibitio est appellata, quasi redditio; *leg. Redhibere 21. ff. de Ædilit. Edicto*. Actio Redhibitoria competit non solum Emptori, sed etiam ejus hæ- 9
redibus; *l. Sciendum 19. §.5. ff. de Ædilitio Edicto*. Et potest intentari non solum contra venditorem; sed 10
etiam contra omnes ejus hæredes, *l. Cum autem 23. ff. de Ædilitio Edicto*.

Actio æstimatoria, seu quanto minoris, est jus, 11
quod ob venditam rem vitio laborantem competit adversus venditorem, ad hoc ut tantum restituatur emptori, quanto minoris emisset, si vitium vel morbum scivisset. *Est in re Communis*, & desumitur clare *ex leg. 1. l.35., & aliis pluribus Legibus, ff. de Ædilitio Edicto*. Vocatur autem *æstimatoria*, seu 12
quanto, vel *quanti minoris* ab effectu, quem habet, tenetur enim venditor restituere emptori tantum pretium secundum peritorum æstimationem, quanto minoris emisset emptor, si vitium, vel morbum rei scivisset. *Sic communis Doctorum ex citatis Legibus de Ædilitio Edicto*. Actio æstimatoria, seu quan- 13
to minoris, vel quanti minoris competit non solum emptori, sed etiam ejus hæredibus; *leg. Sciendum §. 5. ff. de Ædilitio Edicto*. Et potest intentari, 14
non solum contra venditorem, sed etiam contra omnes ejus hæredes; *leg. Cum autem 23. §.5. ff. de Ædilitio Edict.*

Si Venditor ignorans vitium rei, ipsam sine ulla 15
malitia, & fraude vendidit tamquam bonam, non tenetur de damnis inde secutis, sed sola actione æstimatoria conveniri potest ad restituendum pretium, quanto minoris emptor emisset, si vitium rei scivisset; *leg. Julianus 13. ff. de actionibus empti*. Si au- 16
tem venditor rem notabili vitio laborantem scienter, & malitiose vendidit emptori, potest conveniri ab emptore actione Redhibitoria, vel Æstimatoria, non solum ad restituendum pretium, vel partem ejus, sed etiam ad compensanda omnia inde secuta damna, textu expresso in *cit. leg. Julianus 13. in ff. de actionibus empti*, ibi: „ Qui pecus vitiosum vendi-
„ dit, si quidem ignorans fecit, id tantum ex em-
„ pto actione præstaturum, quanto minoris esset
„ empturus, si ita esse scivisset; Si vero sciens reti-
„ cuit, & emptorem decepit, omnia detrimenta,
„ quæ ex ea emptor traxerit, præstaturum ei; sive
„ igi-

,, igitur ædes ligni vitio corruerunt, ædium restitu-
,, tionem, sive pecora contagione morbosi peco-
,, ris perierunt, quod interfuit idonee venisse,
,, erit præstandum; Item qui furem vendidit, aut
,, fugitivum &c. ,, *Concordat leg. 1. Cod. de Ædilitiis actionibus, & leg. Quæro 58. de Ædilitio Edicto. Est communis.*

17 Pro instituenda Actione redhibitoria conceduntur sex menses, textu expresso *in leg. 19. §. final. ff. de Ædilitio Edicto* ,, ibi: Tempus autem redhibitionis
18 ,, sex menses utiles habet. Pro instituenda autem actione æstimatoria conceditur annus integer, textu expresso *in cit. l. 19. §. final. de Ædilitio Edicto*, ibi: Si autem non redhibeatur, sed quanto minoris ,, agitur, annus utilis est, & concordat *leg. 2. Cod.*
19 *eodem* ,,. Quando ob vitium rei conceditur Actio redhibitoria, potest emptor intra sex menses loco ipsius assumere æstimatoriam; ita tamen ut non assumpta, variare amplius non possit; *L. Si quid 18. in princip. ff. de Ædilit. Edicto, L. Si is, qui §. 1. ff.*
20 *de except. rei judic.* Si autem intra ses menses emptor nullam intentaverit Actionem; potest post illos sex menses adhuc intra annum intentare Actionem æstimatoriam; *l. Si tamen 42. §. de Ædilit. Edict.*, ibi: ,, Non nocebit emptori, si sex mensium ex-
,, ceptione redhibitoria exclusus, velit intra annum æstimatoriam agere. Anno tamen elapso nullam am-
21 plius actionem, nec Redhibitoriam, nec Æstimatoriam poterit emptor intentare; quia tales Actiones in foro externo eo tempore præscribuntur; *leg. Cum proponas 2. Cod. de Ædilit. Action.*, ibi: Etenim
,, Redhibitoriam actionem sex mensium tempori-
,, bus, vel quanto minoris anno concludi, mani-
,, festi juris est ,,. In foro autem interno nunquam
22 eximitur venditor ab obligatione restituendi, vel compensandi damna per talem deceptionem illata emptori; *arg. Regul. 4. Juris in 6.*, ibi: Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum, & sic communis Doctorum cum Molina *disp. 353. conclus. 2.* Layman *lib. 3. tr. 4. c. 17. n. 15.*

23 Actio ob læsionem non conceditur de jure Civili, nisi læsio sit ultra dimidium; habetur expresse ex *leg. 2. Cod. de rescindend. vendit.*, & *leg. Si volunta-*
24 *te 8. Cod. eodem.* Sic etiam de jure Canonico loquendo de foro externo *cap. Cum dilecti 3. & cap. Cum causa 6. de emption., & vendit.*, ibi ,,: Cum
,, constitisset nobis Monasterium in venditione ultra
,, dimidium justi pretii fuisse deceptum; sententian-
,, do decrevimus, ne præfati Cives, aut recepto
,, pretio possessiones restituerent memoratas, aut
,, supplerent quantum constaret legitimæ venditio-
,, nis tempore justo pretio defuisse ,,. *Communis.*
25 In foro autem interno etiam infra dimidium lædens tenetur ad restitutionem, etiamsi ex ignorantia, & bona fide læserit; *argum. Regul. 206. ff. de Regul. Juris*, ubi dicitur quod jure naturæ æquum est, neminem cum alterius detrimento, & injuria fieri locupletiorem, & concordat *Regul. 48. Juris in 6.* ibi: *Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria, vel jactura*; & sic communis Doctorum cum D. Thom. *2. 2. quæst. 77. art. 1.* Molina *disp. 350. nu-*
26 *mer. 5.* Pirhing *lib. 3. decretal. tit. 17. num. 26.* Minoribus 25. annis conceditur actio contra graviter lædentem, etiamsi læsio sit infra dimidium, habetur *ex leg. Quisquis 15. Cod. de rescindend. vendit.*, & ex toto *titul. ff. de Minoribus, & Cod. de in integrum restitution. Communis.* Sic etiam conceditur Eccle- 27
siis; ac Communitatibus, eo quod Ecclesia gaudeat Jure Minorum; *cap. Auditis 3. de in integrum restitut. Communis.* Sic etiam conceditur universaliter 28
omnibus læsis infra dimidium, si læsio facta est ex dolo, & fraude, datur enim tunc actio ex dolo, *leg. Et eleganter, ff. de dolo malo; leg. Julianus 12. ff. de action. empti.* Et ratio est, quia fraus, & dolus alicui patrocinari non debet; *cap. Ex litteris 2. de dolo, & contumac. cap. Sedes 15., & cap. Ex tenore 16. de rescriptis; cap. Tuæ 12. de Clericis non residentib., leg. Si in fundo, ff. de rei vindicat., leg. Cum hi, ff. de transact. & leg. Si Legatarius, Cod. de Legatis.*

(*) Falsum est, semper majorenni ob læsionem dari 29
actionem de dolo. Duplex enim est dolus alius dans causam contractui, alius incidens. Ille est quando quis per falsas machinationes ad contrahendum inducitur, alias non contracturus, & hoc casu nullus 30
omnino remanet contractus, si deceptus suo jure uti velit, qui tamen si stare contractui velit, decipiens illum non potest dissolvere. *Bruneman. in Cod. lib. 4. tit. 44. leg. 5. num. 1. & 2.* Hoc casum liberum 31
est decepto, vel ad æquitatem reducere, si velit servare contractum, vel ab eo omnino recedere. Non ita tamen quando dolus est incidens, quis nem- 32
pe empturus, sed non tanti. Tunc enim contractus 33
in suo robore manet, data tantum actione decepto, repetendi quod ratione doli excessit, & hæc locum habent in contractibus bonæ fidei. *Molin. de contract. disp. 259. & 352. Covarruv. variar. resp. lib. 2. cap. 4. 12.* sed non actione doli, bene vero actione 34
empti per male ab Auctore allegatum *text. in Leg. Julianus 13. ff. de action. empt. §. 4. Si venditor dolo fecerit, ut rem pluris venderet, puta de artificio mentitus est, aut de peculio, empti eum judicio teneri, ut præstaret emptori quod quanto pluris servum emisset, si ita peculiatus esset, vel artificio instructus.* (*)
(*) Distinguendum insuper est inter contractus bonæ 35
fidei, & inter contractus stricti juris. In primis procedunt ea, quæ superius tradita sunt. In contractibus vero stricti juris, valido remanente contractu, datur exceptio doli, si omnia sint integra, Actio vero doli, si contractus jam consumatus sit. 36
Bruneman. in Pandect. lib. 4. tit. 3. leg. 7., & leg. 8. per tot. præsert. num. 9., & in Cod. lib. 4. tit. 10. leg. 4. num. 10. Cæterum verius est minori decepto non tantum per dolum, sed etiam per læsionem non excedentem dimidiam partem dari restitutionem, sed 37
majorenni non succurri nisi in casu, quo quis sit ultra dimidiam læsus. *Bruneman. in Cod. lib. 4. tit. 44. leg. 5. n. 4.* (*)

Ob læsionem ultra dimidium competit actio ven- 38
ditori contra emptorem; *l. 2. & l. 8. Cod. de rescind. vendit. cap. Cum causa 6. de empt. & vendit. Communis.* Item competit emptori contra venditorem. In 39
correlative enim oppositis, uti sunt emptor, & venditor, quod statuitur de uno, censetur enim statutum de altero, si eadem de utroque militat ratio; ut in hoc casu, *argum. leg. fin. Cod. de Indict. & leg. Cum emptor 5. de rescind. vend.* Sic communis Doctorum cum Abbat. *in cit. cap. Cum dilecti num. 3.* Molina

lina *disp.*349. Pirhing. *lib.*3. *decretal. tit.*17. *num.*25.
Reiffenstuel. *ibid. num.*335. Haunold. *tract.*10. *cap.*1.
*num.*340. Læsio ultra dimidium eodem modo, &
æqualiter computari debet in venditore, & empto-
40 re. Sic Glossa *in citat. leg.*2. *Cod. de rescind. vendit.*
& *in cit cap. Cum causa 6. de emption.*, & *vendit.*
verb. dimidiam: Covarruv. *lib.*2. *variar. resolut. c.*3.
*num.*8. Guttierez 2. *part.* 22. *quæst.*133. Lessius *c.*21.
*num.*20. Reiffenstuel. *loc. cit. num.*336. Pirhingh. *l. c.*
*n.*25. dicens hanc sententiam esse communem, ve-
riorem, & æquiorem, licet Fachin. *lib. c.*16. My-
sing. *centur.*4. *observ.*73. *num.*4., & alii contrarium
41 sentiant. *Vid. articul.*1. *num.*17. 18. & 19. Emptor
ultra dimidium lædens teneretur, vel defectum
pretii supplere, vel rem iterum restituere: textu ex-
presso *in cit. leg.*2. & 8. *Cod. de rescind. vendit.*, & *in*
cap. Cum Dilecti 2. de emption. & *vendit.*, ibi „: In
„ arbitrio emptoris est, si velit supplere justum pre-
„ tium, aut venditionem rescindere, cum res mi-
„ nus dimidia justi pretii comparatur, & concor-
dat *cap. Cum causa 6. eodem tit.* per verba adducta
42 *super num.* 24. Sic etiam venditor ultra dimidium
lædens tenetur, vel excessum pretii restituere em-
ptori, vel rem venditam iterum recipere, restituto
pretio accepto. Sic communiter omnes citati Docto-
res ob paritatem rationis; *argum. cit. leg.*2., & 8.
Cod. de rescindend. vendit. & *cit. cap. Cum dilecti* 3.
43 & *cap. Cum causa 6. de emption.* & *vendit.* Nec em-
ptor, nec venditor satisfacit restituendo tantum,
quantum sufficit, ne læsio sit amplius ultra dimi-
dium, sed debet integre restituere totum id, quod
deest justo pretio. Sic communis Doctorum; *arg.*
*cit. l.*2. & 8. *de rescindend. vendit. cit. c. Dilecti* 3. &
c. Cum causa 6. de emption. & *vendit.*

44 Quando læsio ultra dimidium facta est bona fide,
& emptor iterum restituit rem emptam, potest fru-
ctus interea perceptos sibi retinere in utroque foro
(a), *argum. cap. Cum ad nostram 11. de rebus Eccles.*
alien. vel non; ubi ob enorme dispendium illatum
Monasterio ob venditionem Feudi, jubetur em-
ptor recepto pretio Feudum restituere, fructus au-
tem interea præceptos retinere permittitur, ibi: *Cum*
sibi fructus percepti sufficere debeant pro labore. Sic
Guttierez 2. *par. qq. q.*134. Molina *disput.*349. Lay-
man *lib.*2. *cap.*24. Lessius *lib.*2. *cap.* 21. *dub.* 15.,
Pinell. *part.*4. *num.*1. Reiffenstuel. *loc. cit. num.*343.
45 & alii passim. Quando vero læsio ultra dimidium
facta est mala fide, seu dolose, & fraudulenter,
tunc emptor tenetur una cum re etiam omnes fru-
ctus perceptos restituere. Et ratio est, quia nemo
debet ex iniquitate sua commodum reportare, &
fraus, & dolus alicui patrocinari non debet per Ju-
46 ra *cit. supra n.*28. Quando læsio est facta bona fide,
& rescinditur contractus, venditor tenetur refunde-
re emptori expensas quas interea in necessarias, &
utiles rei meliorationes fecit; Universaliter enim
bonæ fidei possessori casu, quo res iterum restitui-
tur, sumptus, ac meliorationes restitui debent;
leg. Si prædium 16. Cod. de prædiis minor. *Commu-*
nis. Actio contra lædentem ultra dimidium bona 47
fide institui potest usque ad triginta annos. Glossa
*in cit. leg.*2. *Cod. de rescind. vendit.*, & *communis Do-*
ctorum, *arg. leg. Sicut 3. Cod. de præscript. 30. ann.*
Contra lædentem vero mala fide potest institui actio 48
usque in perpetuum, quia cum mala fide nullo tem-
pore præscribitur; textu expresso *in Cap. Quoniam*
20. de præscriptionibus, ibi: „ Definimus, ut nulla
„ valeat absque bona fide præscriptio tam Canonica,
„ quam Civilis, & Reg. 2. Juris in 6., ibi: Possessor
„ malæ fidei ullo tempore non præscribit. Comunis.

Pactum Legis Commissoriæ, seu Lex Commisso- 49
ria est pactum a contrahentibus emptioni, & ven-
ditioni appositum ad hoc ut, nisi intra certum tem-
pus emptor solverit pretium, nulla sit ipsa emptio, &
venditio. *Est in re communis*, & patet *ex l.*2. & 5.
ff. de Lege commioria, & *cap. Significante 7. de pigno-*
ribus, ubi vocatur pactum Legis commissoriæ. Si 50
Emptor determinato per pactum tempore pretium
non solvit, dicitur Lex commissa, & statim ipso ju-
re res ad venditorem redit; *leg. fin. ff. de Lege*
commissor. Communis. Etiamsi emptor a venditore 51
ad solvendum non moneatur, aut interpelletur; *leg.*
Si fundus 4. §. final. ff. de Lege Commissor. In hoc
enim dies interpellat pro homine; *leg. Magnam 12.*
Cod. de contrah. & *commit. stip.* Immo non solum 52
res ipsa iterum redit ad venditorem, sed etiam fru-
ctus interea ab emptore percepti, & reliqua com-
moda, vel accessiones rei eidem venditori restitui
debent; *leg. Si fundus 4.*, & *leg. Fundo 5. ff. de lege*
Commissor, quia ut ibi dicit textus, nihil penes eum
residere oportet ex re, in qua fidem fefellisset.
Venditor tamen Lege commissa, seu pretio per em- 53
ptorem, statuto tempore, non soluto, habet in sua
libertate, vel pretium adhuc petere, vel rem ven-
ditam una cum fructibus repetere dummodo sta-
tim se resolvat, & semel alterutro electo, non am-
plius variet, textu expresso in *leg. Si fundus 4. ff. de*
Lege commissor, ibi: „ Eleganter Papinianus scribit,
„ statim atque commissa est Lex, statuere vendito-
„ rem debere, utrum Commissoriam velit exercere,
„ aut potius pretium petere, nec posse, si Com-
„ missoriam elegerit, postea variare; concordat *l.*4.
Cod. de pactis inter empt. Emptor autem non habet 54
hanc libertatem eligendi, sed debet præstare id,
quod venditor elegerit; *arg. leg.*3. & 4. *ff. de Lege*
commissor. & ratio est clara, quia, quod est intro-
ductum in favorem venditoris, cederet in ejus o-
dium, & damnum, quod iniquum est, *l.*46. *§. final.*
*ff. de fideic. lib. leg.*6. *Cod. de Legibus*, & *facit Re-*
gul. 61. Juris in 6., ibi: *Quod ob gratiam alicujus*
con-

(a) Si per legis dispositionem emptor ille potest fructus interea perceptos sibi retinere in utroque foro, ex eo quod læsio illa ultra dimidium facta fuerit non mala, sed bona fide, non apparet, cur debeat id restituere in quo factus est ditior. Dum enim rem emptam cum læsione, semel ac retinebat, ipsam bona fide retinebat, ac læsionem esse cognovit, rem emptam restituit, nullus igitur in tali emptore dolus apparet, nulla intentio nocendi proximo; adeoque si permittitur ipsi fructuum perceptorum retentio, cogi non debet ad restituendum id in quo factus est ditior eo tempore, quo rem emptam bona fide possidebat.

conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum.
55 Pactum additionis in diem est pactum a contrahentibus venditioni appositum ad hoc, ut liceat venditori rem venditam denuo alteri emptori vendere, si intra certum tempus aliquis meliorem conditionem pro tali re offerat; *Est in re communis*, &
56 desumitur *ex l.1. ff. De in diem addict.* Dicitur *Addictio in diem*, quia non statim addicitur, seu datur primo emptori irrevocabiliter, & perpetuo, sed in diem, idest ad certum tempus, intra quod si nullus emptor meliorem conditionem offerens appareat;
57 addicitur tandem perpetuo, & irrevocabiliter. Ille autem censetur offerre meliorem conditionem, qui offert aliquid, quod ad majorem utilitatem, & commoditatem venditoris pertineat; *l. Quidquid 5.*
58 *ff. de in diem addict.* Si venditione cum pacto addictionis in diem celebrata, intra tempus determinatum, alius emptor meliorem conditionem offerat, ut eam venditor acceptet, statim ipso jure absque ulla alia actione res vendita iterum redit ad venditorem, *leg. Si quis hac Lege 41. in princip. ff. de rei vin-*
59 *dic.* Et tunc debet emptor restituere venditori nedum ipsam rem, sed etiam omnes fructus interea ex illa perceptos, & accessiones, & commoda illius,
60 *l. Item 6. ff. de in diem addict.* Potest tamen emptor deducere expensas, quas interea in rem necessario fecit, & venditor tenetur eas ipsi compensare; *leg. Imperator 16. ff. de in diem addict.*
61 Pactum addictionis in diem non potest suum sortiri effectum, nisi concurrant sequentes conditiones. Prima est ut vere, & sincere absque dolo, & simulatione ab alio emptore melior conditio offeratur venditori, aliter si dolose simulata meliori oblata conditione æquali solum, vel minori pretio reipsa alteri venderetur, secunda venditio esset nulla, & dolosus venditor teneretur ad omnia damna empto-
62 ris; *l. Si venditor 14. ff. de in diem addict.* Secunda est, ut emptor primus nolit ipse oblatam meliorem conditionem præstare, vel adæquare, quia si prior emptor velit præstare totum id, quod sincere offert alius, subsistet venditio; *l. Licet ff. de in diem addict.*
63 Tertia est, ut venditor oblatam a secundo emptore meliorem conditionem reipsa acceptet, quia si secundo huic emptori pro oblata meliori conditione rem vendere recuset, uti revera potest, *ex l. Sabinus 9. ff. de in diem addict.* tunc subsistet prima emptio etiam invito primo emptore; *citat. l. Sabinus*, nisi ipse primus emptor expresse convenerit cum venditore, ut sibi liceret resilire, meliori ei conditione oblata; *citat. l. Sabinus*, quia *ex Regul. 85. Juris in 6. Contractus ex conventione legem accipere*
64 *dignoscuntur*. Quarta est, ut infra diem, seu tempus addictionis venditor non moriatur, vel si moriatur, adsit intra illud tempus hæres idoneus, cui melior conditio possit offerri; *l. Si prædio 15. ff. de in diem addict.*

(*) Hactenus de addictione in diem pacto contrahentium, superest de addictione in diem ex
65 lege aliquid attingere. Quod ex conventione cuicumque venditori competit, id ex Lege omnibus Locis Piis vendentibus debetur. Hæc quippe post perfectam venditionem non possunt cogi ad rei venditæ dominium, & possessionem in emptorem transferendam, nisi a tempore stipulati contractus lapsi sint viginti dies. Hujus temporis spatio si melior alterius emptoris conditio accedat jure possunt Loca Pia a primævo recedere contractu, & rem in secundum oblatorem transferre. Si tamen primus Emptor 66
æquales secundo offerat conditiones primus debet secundo præferri, primus tamen numquam excluditur quando agatur de modica summa, vel augmento *Card. de Luc. de Regal. disc. 61. num. 12. & 24. Sacra Congregat. Concil. in Reatina 28. Septembris 1726. in Thesaur. resolut. tom. 3. pag. 373. Rot. in Romana Appaltus lignorum 15. Januarii 1742. cor. Calcagnino. Romana affictus 9. Junii 1749. cor. Molino.* Hoc idem privilegium ad Minorum, Fisci, & 67
Communitatum alienationes & locationes extendunt *Voet in Pandect. lib. 18. tit. 2. num. 2. de Vech. ad Bull. bon. regim. tom. 2. ordin. 318. pag. 118.*, *& in appendic. pariter. tom. 2. in annot. ad verb. appalti pag. 18. cum Seq. Zanch. de Prælat. Credit. exercit. 1. §. 4. num. 8. Ac de illis adjectionibus, quæ occasione locationum & venditionum rerum ad communitates pertinentium quotidie fiunt in vigesima intra decem dies, & in sexta intra viginti dies super majori, seu meliori data, simulque admissa oblatione*, ibique innumeros allegat. *Rot. post. de Vech. loc. cit. tom. 3. decis. 156. a num. 17. ad 20. & in Romana Affictus 12. Februarii 1751. per tot. præsertim §. 3. 4. 5. & 6. cor. Matthæjo.* (*)

Additiones ex aliena manu.

Actio empti competit emptori. Eaque petitur ut 68
res vendita corporalis tradatur, incorporalis cedatur, vel alio simili modo ejus quasi traditio fiat, 69
una cum fructibus perceptis a tempore venditionis, tum omnibus accessionibus, aut pacto speciali comprehensis, aut ex generali natura emptionis solitis præstari. Clarissimus *Voet in Comment. ad Pandect. lib. 19. tit. 1. a num. 4. ad plur. sequent.* illustrioribus exemplis, quæ accessionis jure in emptorem transire debeant, ostendit.

Actio venditi competit venditori. In id ea ten- 70
dit, ut emptor pretium solvat, impensas restituat a venditore post venditionem factas, præstetque insuper omnia illa, quæ vel ex speciali pacto apposi- 71
to, vel ex emptionis natura præstari debent; potissime vero usuras ex mora; Idque quia æquum est, ut dum re fruitur Emptor usuræ venditori cedant 72
leg. 5. Cod. de Action. Empt.

Nec ab hac usurarum præstatione, se ex eo sub- 73
ducere potest emptor, quod ob imminentem rei venditæ, ac traditæ evictionem, denegaverit solutionem pretii, aut venditor noluerit illud legitimo modo 74
oblatum acceptare; quum hisce in casibus oportuisset illud consignatum deponere, eo quod usuræ 75
pretii rerum venditarum non ex consideratione moræ ex Persona per interpellationem introductæ, sed 76
propter conventionem, aut moram ex re debentur:
ne scilicet Emptor simul lucretur usuras pretii, & 77
fructus rei, qualium usurarum cursus neutiquam sola sistitur oblatione, sed accedat oportet depositio. *leg. 19. Cod. de Usur. Carpzov. Jurisprud. Forens. part. 2. Constitut. 34. Definit. 38. Sande Decis. Frisic. lib. 3. tit. 14. Definit. 8.*

Quæri hic solet, uter prior Contractum implere 78
debeat,

debeat, Emptor an venditor. Facilis vero est responsio, nimirum, quod Is qui agit sive emptor, sive venditor sit prius ex latere suo implere, ac præstare debeat omnia, ad quæ præstanda ex Contractu illo obstrictus est, ne alioquin per reum conventum exceptione contractus ex latere actoris nec dum impleti, repellatur. *leg.* 13. *§.* 8. *leg.*25.*ff. de action. Empt. & vendit. leg.*25. *leg.*57. *Ædilit. edict.*, *& leg.*5. *Cod. de Evictione.*

79 Et, quod notandum est, exceptio contractus non impleti ex parte actoris non a reo ipsam proponente, probanda est, sed per actorem ex contractu veluti impleto agentem, implementum probari debet. Et summa ratione. Totum enim Actoris fundamentum in Contractu ex parte sua impleto consistit; necessario propterea implementum illud ab adversario negatum probari debet *Zanger. de exception. part.*3. *cap.*22. *num.*6., *& plur. sequent.*

80 In quacumque vero Judicii parte actori si objiciatur exceptio contractus non impleti, liberum ei est implementum quantocius offerre, atque hoc pacto efficacem reddere suam, quæ ab initio laborabat petitionem *arg. leg.*9. *§. ult. ff. de Pignorat. Action.*

CONTRIBUTIO.

1 Ecclesiæ, & Ecclesiastici tum Sæculares, tum Regulares, sunt immunes ab omnibus Contributionibus, exactionibus, tributis, & oneribus novis, & extraordinariis, etiam illis, quæ ex causa belli, famis, & pestis, ac hujusmodi a Laicis imponuntur. Communis per expressos textus *in cap. Non minus* 4. *& cap. Adversus* 7. *de Immunit. Eccles. cap. Quamquam* 4. *de censib. cap. Quia nonnulli* 1. *& c. Clericis* 3. *de Immunitat. Eccles. in* 6. *Extravagant. Quod olim, de Immunit. Eccles.* Bulla Cœnæ *§.*18. Constitut. Urbani VIII. incip. *Romanus Pontifex*, Concil. Trident. *seff.* 25. *cap.* 20. *l.Placet* 5. *& l. Sancimus* 21. *Cod. de Sacrosanct. Eccles. l.Descriptionis* 1. *Cod. de imponenda lucrativa descript. Authent. Item multa, Cod. de Episcop. & Clericis, Novella* 131. *cap.*1. cum similibus, & pluribus aliis juribus, tam Canonicis, quam Civilibus, & innumeris Sacræ Congregationis Immunitatis Decretis, quæ inter alios referuntur a Petro Andrea Riccio *in Synopsi Resolutionum, & decretorum Sacræ Congreg. Immunit. verb. Contributio, & fere per totum.*

2 Omnes, & singuli cujuscumque dignitatis, & præeminentiæ etiam Imperialis, Regalis, Ducalis &c. sive per se, sive per alios directe, vel indirecte exigentes sine expressa speciali licentia Romani Pontificis ab Ecclesiis, Ecclesiasticis personis, aut eorum bonis Contributiones, collectas, decimas, taleas, præstantias, & quæcumque alia hujusmodi; seu ad id consilium, auxilium, favorem, concursum, ac exequutionem præstantes, præter gravissimum sacrilegii peccatum, & integram debitam omnium restitutionem, incurrunt ipso Jure, & facto excommunicationem majorem Papæ reservatam; Bulla Cœnæ *§.*1. *&* 21.*cap. Clericis, de Immunit. Eccles. in* 6. Constitut. Urban. VIII. incip. *Romanus Pontifex*, cum aliis citatis juribus.

3 Et hanc excommunicationem incurrunt qui dictas Contributiones, Collectas, & hujusmodi impositas, etiam a sponte dantibus, & concedentibus (hoc est sine alia vi, aut coactione præter exactionem, seu impositionem) recipiunt; Bulla Cœnæ in cit. *§.* 18. ibi: *Aut sic imposita etiam a sponte dantibus, & concedentibus recipiunt*, & cit. Const. Urbani VIII. incip. *Romanus Pontifex §.*6. ibi: *Etiam a sponte dantibus, vel Contribuentibus*, & sæpissime Sacr. Congregat. Immun.

4 A prædicta excommunicatione extra articulum mortis nemo præter Romanum Pontificem absolvere potest; & in articulo mortis nemo absolvere potest; reos, nisi ipsi prius cautionem præstent de satisfaciendo seu restitutionem faciendo, & mandatis Ecclesiæ integre parendo, & similia non ulterius faciendo, textu expresso in Bulla Cœnæ *§.*21.*c.Clericis* 3.*de Immunit. Eccles. in* 6. cit. Constit. Urbani VIII. incip. *Romanus Pontifex*, cum aliis supra allegatis juribus.

5 Absque incursu tamen excommunicationis, & culpæ possunt licite imponi Ecclesiis, & bonis Ecclesiasticis contributiones, & collectæ extraordinariæ, easque tenentur Ecclesiæ, & Ecclesiastici solvere, si sex copulative conditiones concurrant; Primo deliberatio Episcopi una cum Clero; Secundo magna necessitas, & utilitas; Tertio ut necessitas, vel utilitas sit communis tam Laicorum, quam Clericorum; Quarto ut Laicorum facultates non suppetant; Quinto ut prius Romanus Pontifex consulatur, & expressam facultatem ad id concedat, nisi grave periculum sit in mora; Sexto ut Contributio fiat sine ulla exactione Laicali, sed exactio fiat per personam Ecclesiasticam a Superiore Ecclesiastico deputandam. Sic per Jura citata *supra num.*1. expresse Sacra Romana Rota *in Brundusina Tabellæ* 13. *Februarii* 1604. *coram Pegna*, sequuta a Sacr. Congreg. Immunitatis 28. *Aprilis* 1650. relata a Barbosa *lib.* 1. *Jur. Ecclesiastici univers. cap.*39. *§.*6. *num.*8. & a nobis ad litteram adducta sub verb. *Bona Ecclesiastica, art.*2. *num.*71. & sic Fagnanus *in cap. Non minus* 4. *de Immunitat. Eccles. a num.*22. Barbosa *loco citato*. Reiffenstuel *lib.*3. *decr. tit.*49. *a num.* 254. & communis aliorum, ac aliæ Rotæ decisiones, & innumeræ Sacr. Congreg. Immunit. resolutiones apud Riccium *loco cit.* Pignatell. *tom.*2. *cons.*14. *& tom.*3. *cons.*5. *ac tom.* 4. *cons.* 121. & varios alios.

6 Dicitur autem notanter in quinta requisita conditione, *Nisi periculum sit in mora*, quia in casu urgentis necessitatis hostis imminentis, ac minantis Civitati obsidionem, ignem, & ferrum, & hujusmodi gravissima mala, ac interim nec tempus, nec vis haberetur adeundi tam cito Summum Pontificem, in tali urgenti casu, si cæteræ aliæ requisitæ conditiones adessent, sufficeret consensus Episcopi, & Cleri; Sic expresse Abbas *in cit. cap. Non minus* 4. *num.*19. *de Immunit. Eccles.* Pignatell. *tom.* 3. *consult.* 15. *num.*37. Castropal. *part.* 2. *tract.*12. *disput. unic. punct.*9. *num.*7. Diana *part.*5. *tract.*1.*resolut.*11. Silvester *verb. Immunitas* 1. *num.*20. Pirhing *lib.*3. *decr. tit.*49. *num.*72. Reiffenstuel *ibid. num.*260. *vers. Limi-*

Limitatur testans de communi; *arg. cap. Pervenit 2. de Immunit. Eccles. l. Tutor. qui repertorium 7. ff. de administr. Tutor.* Et ratio est, quia *quod non est licitum in Lege, necessitas facit licitum*, textu expresso *in cap. Quod non est licitum 4. de Reg. Juris*; Necessitas enim non habet Legem, *c. Sicut 11. de consecrat. distinct. 1. cap. Consilium 2. de observat jejunior. cap. Omnes 1. de feriis*; *cap. Consuluisti 3. de celebrat. Missarum*, cum similibus. Tum quia in simili urgenti necessitatis casu adest præsumpta Pontificis voluntas. Tum etiam quia in tali urgenti necessitate subintrat jus naturale, quo Respublica jus habet ad se protegendum etiam contra Ecclesiasticos, si isti in tali imminenti, & gravi periculo ipsam succurrere noliut. Lex enim positiva, sive divina, sive humana sit, non obligat, quando urget vis præcepti naturalis atque divini; D. Thom. *part. 2. quæst. 94. art. 1.* Azor. *tom. 1. lib. 5. cap. 13. & 14. & part. 2. lib. 4. c. 18.* Pignatell. *tom. 3. cit. consult. 15. numer. 37.* & alii passim.

7 Advertendum tamen est cum citatis Doctoribus, quod licet talis urgens necessitas, & moræ periculum facile possit contingere in exactione contributionis ad unum, vel alterum actum, seu ad breve tempus si tamen necessitas diutius duret, & contributio ad longum tempus continuanda sit, tunc pro tali continuatione debet obtineri Papæ consensus, quamvis sine ipsius expresso consensu, ratione talis urgentis Moræ periculi fuerit incœpta. Cum enim quoad continuationem lex de exquirendo Pontificis consensu, non obstante necessitate, servari possit, ut supponitur, debet necessario adimpleri, eo quod caussa excusans cessaverit; *argum. cap. cum cessante 60. de appellation. leg. Adigere 6. §. 2. ff. de jurepatron.*

8 Item advertendum est, quod sicut urgente moræ periculo absque expresso consensu Papæ contributiones ab Ecclesiasticis exigi, & respective solvi possunt, ita etiam absque expresso consensu Episcopi, & Cleri, si aliqua particularis intervenerit urgens necessitas, & impossibilitas interim adeundi Episcopum; Militat enim eadem ratio in utroque casu; & ubi eadem est ratio, eadem est juris dispositio; *l. Ideo 27. ff. de Legibus, l. Illud 31. ff. ad Leg. Aquil. cap. Inter corporalia 2. de translation. Episc.* Sic. Reiffenstuel *cit. num. 260. vers. Limitatur*, & alii.

9 Nomine Cleri, qui una cum Episcopo debet primus examinare, deliberare, & judicare, an necessitas Reipublicæ tanta sit, ut Laicorum facultates non sufficiant, & consequenter de bonis quoque Ecclesiasticorum sit succurendum, hic venit non solum Capitulum Ecclesiæ Cathedralis, sed totus Clerus Diœcesis saltem in suis deputatis, Abbas *in cap. Non minus 4. num. 1. de Immunit. Eccles.* & ibi Fagnan. *num. 23.* ac Barbosa *num. 7.* Pignatell. *tom. 3. consultat. 15. num. 34.* Megala *par. 2. lib. 2. cap. 17. quæst. 6. num. 124.* Bellet. *Disquisit. Cleric. part. 1. tit. de exempt. Clericor. §. 2. num. 5.* Bonacina *in Bulla Cœnæ disput 1. quæst. 19. punct. 3. n. 3. §. 16.* Marchin. *de peste part. 4. cap. 4. num. 11.* & alii passim; Rota *in cit. Brundesina Gabellæ 13. Februar. 1604. cor. Pegna*, quam sequuta est S. Congreg. Immunit. 28. *April.* 1640. apud Barbos. *cit. lib. 1. Jur. Ecclesiast. cap. 39. §. 1. num. 8. & in Parm. Placentina, Mantuana, Aquin. Casalen. Mutin. Regien. Lucan. Brixien. Cremonen. Nullius Guastallæ, & Nonantulæ 22. Decembris 1691. & 26. Novembr. 1693. in Mediolanen. & Flor. 1. Septembris 1693. & in Pedemontana 15. & 16. Jul. 1691.* apud Riccium *loco citato verb. Contributio causa belli* ibi: *Auditis Ordinariis locorum, & convocatis deputatis Cleri, tum sæcularis, tum Regularis, ad habendum consensum pro suppeditando honesto subsidio in supplementum facultatum Laicorum tempore belli &c.* Vide ibi, ubi plurima alia decreta referuntur ad rem; Unde ad id non sufficit deliberatio Episcopi cum Capitulo Ecclesiæ Cathedralis; & multo minus solius Episcopi *argum. Clement. 1. & 2. de censibus*. Et ratio est, quia concursus Cleri simul requiritur pro forma *in cit. cap. Non minus*, ibi: *Nisi Episcopus, & Clerus &c.* &. *in cit. cap. Adversus*, ibi; *Si Episcopus simul cum Clericis &c.* Tum quia *quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari*, textu expresso *in cap. Ad hæc 7. de Offic. Archidiaconi*; *& cap. Quod omnes 29. de Reg. Jur. in 6.* quidquid in contrarium sentiant aliqui apud Reiffenstuel *loc. cit. num. 218.*

Et hanc servando statutam formam, consulitur & 10 indemnitati Immunitatis Ecclesiasticæ, & securitati Episcoporum; consulitur indemnitati Immunit. quia per talem formam occuritur collusioni quorumdam Episcoporum qui Principum minis perterrit, vel spe præmii allecti, possunt Ecclesias, & Ecclesiasticas personas nimis gravare ad solvendas exuberantes solitas prætendi Contributiones contra dispositionem *c. Clericis 3. de Immunit. Eccles. in 6.* Et consulitur securitati Episcoporum, qui si ex solo suo arbitrio Contributio penderet, non auderent tam facile illam armatis exercitibus, ac Principibus denegare, prout libere facere possunt docendo, quod non a se solis cum Capitulo suæ Cathedralis, sed a toto id Clero dependet, per supra allegata jura, & Decreta, ac alia similia.

Quamvis tamen relinquatur arbitrio Episcopi, & 11 Cleri examen, cognitio, & deliberatio, an tanta adsit communis necessitas, ut Laicorum facultates non sufficiant, non tamen eorum arbitrio relinquitur consentire, vel dissentire ad contribuendum, sed ubi cognoverint, & judicaverint vere evenisse casum tantæ communis necessitatis, ut ad ipsam sublevandam, & reparandam non sufficiant Laicorum facultates, tenerentur & ipsi contribuere; Sic. Pignatell. *tom. 3. cit. consult. 15. num. 34.* cum Guttierez, Bartolo, & aliis ibi citatis; Reiffenstuel *loc. cit. num. 259.* & alii plures. Et ratio est, quia arbitrium Clero relictum, non intelligitur de libera voluntate Cleri, sed de arbitrio a Jure, & ratione regulato; verbum enim *existiment in d. c. Non minus*, ibi: *Subsidia per Ecclesias existiment conferenda*, & verbum *duxerint in cit. c. adversus*, ibi: *Subsidia duxerint per Ecclesias conferenda*, non referuntur ad merum placitum voluntatis, sed ad arbitrium boni viri ratione regulatum; *l. Fideicommiss. 11. §. 7. ff. de Legatis 3.* cum similibus.

Per hoc autem quod cognita tali vera communi 12 necessitate teneatur Clerus contribuere, non tenetur tamen, nec potest (nisi grave periculum sit in mora, juxta dicta *supra num. 6.*) Contributionem statim solvere, nisi prius consulatur Summus Pontifex, quia consilium & consensus Summi Pontificis ad id requiritur pro forma *in cit. cap. Adversus 7. de Immunit. Eccles.* ibi: *Propter impudentiam tamen quorumdam Romanus Pontifex prius consulatur, cujus interest communi-*

munibus utilitatibus providere. Et concordat *cap. Clericis* 3. *de Immunit. Eccles. in* 6. Extravagant. *Quod olim de Immunit. Eccles.* Bulla Cœnæ §. 18. Constit. Urbani VIII. incip. *Romanus Pontifex*, & Sac. Cong. Immunit. quæ innumeris resolutionibus id semper decrevit, ut videri potest apud Riccium *in citata sua Synopsi per tot. & signanter verb. Contributio num.* 1. ibi: *Est opinio vera, & observata, ut in Contributionibus Ecclesiasticorum semper prærequiratur Beneplacitum Apostolicum*; Sacra Cong. Immunit. *in Mutinen.* 20. *Martii* 1643. *lib.* 3. *decret. Pauluc. pag.* 197.

13 Unde advertunt communiter Doctores cum Abbate *in c. Adversus n.* 6. Pignat. *cit. cons.* 15. *n.* 16. Pirhing. *cit. tit.* 49. *de Immun. Eccles. n.* 72. Reiffenstuel. *ib. n.* 260. quod non solum Laici exigendo, sed etiam Clerici sponte solvendo Contributiones quascumque, & Episcopi concedendo, aut consentiendo, ut solvantur sine prævio expresso consensu Summi Pontificis, illicite, & invalide agerent, ac excommunicationem majorem Papæ reservatam incurrerent; *cap. Clericis* 3. *de Immunit. Eccles. in* 6. *cum aliis supracitatis juribus* (nisi forte excusarentur per grave periculum in mora juxta dicta *supra n.* 6.).

14 Clerici enim nequeunt de se renunciare privilegio in favorem totius status Clericalis concesso; *arg. c. Si diligenti* 12. *de Foro competenti*, ibi: *Cum non sit Beneficium hoc personale, cui renunciare valeat, sed potius toti Collegio Ecclesiastico publice sit indultum, cui privatorum pactio derogare non potest*; & concordat. *l. Jus publicum* 38. *ff. de pactis*. Nec Episcopus eidem derogare, ac præjudicare potest, cum inferior in Legem Superioris nullam habeat potestatem; *c. Inferior* 4. *dist.* 21. *cap. Cum inferior* 16. *de majorit. & obedient. Clement. Ne Romani* 2. *de election.*

15 Alia multa ad rem. Vide verb. *Bona Ecclesiastica per tot* verb. *Clericus art.* 2. verb. *Gabella*, verb. *Immunitas Ecclesiastica per tot & signanter art.* 4.

Additiones ex aliena manu.

16 De Contributione expensarum pro re communi, quando ea fieri pro æquis partibus debeat, & quando debeat fieri pro rata usus, commodi, & utilitatis, ut qui ex sociis ampliori tempore aut modo utitur, ampliores subeat expensas, late tradit Rot. *in Novarien. Contributionis* 22. *Mart.* 1748. *coram Illustriss. Molin.*

CONTRITIO. Vide verb. *Pœnitentiæ Sacramentum*.

CONTUMELIA. Vide verb. *Detractio art.* 1. *num.* 8.

CONVENTUS.

ARTICULUS I.

Quo ad ea, quæ concernunt Conventum fundationem, & translationem.

1 PRo legitima, & valida fundatione Conventuum, seu Monasteriorum, vel Cœnobiorum Regularium, sunt omnimode attendendæ Pontificiæ Const. & signanter Constitutio Clem. VIII. incip. *Quoniam ad instantiam*, Constitutio Greg. XV. incip. *Cum alias*, Constitutio Urb. VIII. incip. *Romanus Pontifex*, & Constit. Innoc. X. incip. *Instaurandæ Regularis disciplinæ* §. 5. Quæ omnes Constitutiones, ut ab omnibus in promptu habeantur, & adamussim observentur, hic ad litteram dantur.

Clementis VIII. Constitutio XCIX. circa erectionem novorum Conventuum. 2

CLEMENS EPISCOPUS &c.

Quoniam ad instantiam Regularium locorum, & personarum reformationem promovendam, & conservandam maxime pertinet, ut in quibuscumque Domibus, & Monasteriis is tantum numerus Religiosorum, qui commode ibidem ali possit, contineatur, ac eo pariter spectat, ut in quibuscumque Civitatibus, & locis, novæ Domus, & Monasteria presertim Mendicantium non erigantur, nisi in eisdem Civitatibus, & locis, aliorum Domorum, & Monasteriorum in eis existentium habita ratione, commode sustentari posse dignoscatur.

§. 1. Hac igitur Nos consideratione ducti, & præmissis pro nostro pastorali munere opportune providere volentes, motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, ex voto etiam Venerab. Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinal. super consultationibus, & negotiis Episcoporum, & Regularium præpositorum; harum serie declaramus, locorum Ordinarios non posse licentiam ad novos Conventus cujuscumque Mendicantium Ordinis, in Civitatibus, & locis eorum ordinariæ jurisdictioni subjectis erigendos impertiri, nisi vocatis, & auditis aliorum in eisdem civitatibus, & locis existentium Conventuum Prioribus, seu Procuratoribus, & aliis interesse habentibus, & caussa servatis servandis cognita, constiterit, in eisdem Civitatibus, & locis novos hujusmodi erigendos Conventus, sine aliorum detrimento commode sustentari posse.

§. 2. Si vero ab eorum in hujusmodi caussis sententiis ad Nos, & Apostolicam Sedem provocari, & appellari contigerit, ipsos Ordinarios tamdiu erectionem novorum Conventuum suspendere debere, quousque a Nobis, & Apostolica Sede in eadem caussa pronunciatum extiterit, & irritum nihilominus, & inane decernentes quidquid secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 3. Quo circa universis Vener. Fratribus nostris Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis locorum Ordinariis per præsentes in virtute Sanctæ Obedientiæ districtæ præcipiendo mandamus, ut præsentes nostras litteras observent, observari curent, & faciant.

§. 4. (*sequitur derogatio ampla Contrariorum.*)

Datum Romæ apud S. Marcum 23. Julii 1603. Anno 12. Bullar. tom. 3. pag. 146.

Gregorii XV. Const. XXXI. qua confirmatur & ampliatur præcedens Constitutio Clem. VIII.

GRE-

GREGORIUS EPISCOPUS, &c.

3 §. 1. Cum alias fel. rec. Clem. Papa VIII. decreverit, Ordinarios locorum licentias ad novos Conventus cujuscumque præsertim Mendicantium Ordinis in Civitatibus, & locis eorum ordinariæ jurisdictioni subjectis erigendos, impertiri non posse, nisi vocatis, & auditis aliorum in eisdem Civitatibus, & locis existentium Conventum Prioribus, & aliis interesse habentibus, & ex caussa servatis servandis cognita, in eisdem Civitatibus, & locis novos hujusmodi erigendos Conventus sine aliorum detrimento, commode sustentari posse constiterit. Si vero ab eorum sententiis ad Sedem Apostolicam provocari, & appellari contigerit, ipsos Ordinarios tamdiu erectionem novorum Conventuum suspendere debere, quandiu a dicta Sede in ea caussa pronunciatum extiterit, ac alias prout in Decreto hujusmodi plenius continetur.

§. 2. Verum per piæ mem. Paulum Papam V. accepto, plerosque ex Ordinariis prædictis favore, vel nimia exposcentium importunitate ad novos Conventus, seu Domos præter, & contra tenorem prædicti Decreti erigendos plerumque adduci, quo fit, ut non habita debita eleemosynarum, seu redditiuum cujuscumque Monasterii, Conventus, seu Domus ratione, Monachi, seu Fratres, aut Religiosi ibi degentes, manuteneri nequeant, & ad tam exiguum numerum reducantur, ut cultus divinus in eorum Ecclesiis destituatur, ibique Regularis disciplina, ut convenit, conservari non valeat; Sacra Congreg. Illustrissimorum DD. Cardin. negotiis Regularium Præpositorum, ad quos idem Paulus Papa V. negotium hujusmodi rejecerat, tot incommodis obviam ire, eisque aliquod opportunum remedium adhibere cupiens, decreti hujusmodi veriores, ac totos tenores præsentibus ac si de verbo ad verbum insererentur pro plene sufficienter expressis habens, vivæ vocis oraculo a SS. D. N. Gregorio Papa XV. habito Decretum prædictum, quatenus opus sit, innovat, & in usum reducit.

§. 3. Volens, quod de cætero Monasterium, Conventus, Domus, Congreg. vel Societas Religiosorum, seu Regularium, cujuscumque etiam Mendicantium Ordinis, Societatis, & Instituti, quocumque nomine nuncupentur, etiamsi de de illis particularis, expressa, & specifica mentio habenda esset, in quacumque Civitate, vel Oppido, seu quocumque alio loco non erigantur, nisi in eo saltem duodecim Fratres, aut Monachi, seu Religiosi inhabitare, ac ex redditibus, & consuetis eleemosynis sustentari valeant, ac Priores, seu Procuratores aliorum Monasteriorum, Conventuum, seu Domorum aliarum Religionum, vel Congreg. seu Societatum, aut Institutorum hujusmodi non solum in prædictis, sed etiam in aliis per quatuor millia passuum circumvicinis locis ad id vocati, & auditi fuerint, vel alias Ordinariis locorum constiterit, Religiosos Monasterii, Conventus, seu Domus Regularis sic erigendi, seu erigendæ, absque detrimento Religiosorum in Monasteriis, seu Domibus ante in Civitatibus, seu locis hujusmodi erectis degentium, ibi in numero duodecim, commode, & congrue manuteneri, & ali posse. Si vero novi Conventus, Domus, Congregatio, vel Societas hujusmodi instituendæ erunt, nullique alii Regulares inibi reperiantur, Ordinarii locorum nihilominus diligenter inquirant, an locorum Incolæ, & Habitatores, quorum & consensum requirant, ac adhibeant, hujusmodi duodecim Religiosos in Conventibus, ut præmittitur, instituendis commode alere, & manutenere valeant.

§. 4. Si vero a Decreto, seu Decretis per Ordinarios prædictos in caussis hujusmodi ferendis legitime appellari contigerit, ex nunc prout ex ea die, qua appellatio interponetur, ea ad eamd. Sac. Congregation. una cum toto negotio principali devoluta censeatur, appellationeque hujusmodi pendente nihil innovandum esse, irritumque, & inane quidquid secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernens quibuscumque in contrarium facien. non obstantibus.

Rom. 17. Aug. 1622. *Bullar. tom. 4. pag. 138.*

Urbani VIII. Constit. XXV. qua confirmantur & ampliantur præfatæ duæ Constitutiones.

URBANUS EPISCOPUS, *&c.*

Romanus Pontifex, cui Salvator, & Dominus 4
noster, qui Caritas est, & Deus pacis, universalis Ecclesiæ credidit Principatum, ea interdum, quæ certis etiam rationabilibus de caussis a Sede Apostol. concessa sunt, ipsa subinde rerum experientia suadente, & majoribus ex causis, quibus præsertim personarum sub suavi Religionis jugo Altissimo famulantium paci, & quieti consulitur, litibusque, ac controversiis inter eos obviam itur, revocat, & immutat, in hisque pastoralis solicitudinis, & providentiæ suæ studium interponit, prout rerum, & temporum qualitatibus debite pensatis conspicit in Domino salubriter expedire.

§. 1. Cum itaque, sicut Nobis innotuit, complures licentiæ, sive facultates a nonnullis Romanis Pontificibus Prædecessoribus nostris per diversos Ordinum etiam Mendicantium, Cong. Societatum, & aliorum Regularium Institutorum Superiores, seu alios eorum nomine, ubique locorum Monasteria, Domos, Collegia, Conventus, & alia loca Regularia, quovis nomine nuncupata, servata dumtaxat Sacrorum Canonum, & Conc. Trid. Decretorum forma, de sola Ordinarii licentia, seu etiam forsan non servata forma, & absque licentia hujusmodi, & contra Decreta a Sede Apostol. supra præmissis edita, fundandi, erigendi, & instituendi importunis precibus, seu etiam motu proprio, vel alias obtentæ, & extortæ fuerint; idcirco Nos omnes, & quascumque licentias, ac facultates hujusmodi, litterasque desuper tam sub plumbo, quam in hujusmodi forma Brevis expeditas, earumque tenores etiam veriores, & Dat. præsentibus, ac si specifice, & sigillatim exprimerentur, & insererentur, pro plene, & sufficienter expressis, & ad verbum insertis habentes, justis de caussis animum nostrum moventibus motu proprio, non ad alicujus Nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa scientia, ac matura deliberatione nostra, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, omnes, & quas-

cumque licentias, & facultates hujusmodi, litterasque desuper tam sub plumbo, quam in eadem forma Brevis expeditas, omniaque, & singula in eis quomodolibet contenta, & expressa, etiam quoad erectiones, fundationes, & institutiones Monasteriorum, Domorum, Conventuum, & aliorum Regularium locorum hujusmodi, quæ suum nondum sortitæ sunt effectum, tenore præsentium perpetuo revocamus, cassamus, abrogamus, & annullamus, viribusque, & effectu prorsus evacuamus.

§. 2. Præterea Ordinum etiam Mendicantium, Congregationum, Societatum, & aliorum Institutorum Regularium Superioribus quocumque nomine nuncupatis, cæterisque personis ad quos spectat in virtute Sanctæ obedientiæ, ac sub pœna privationis vocis activæ, & passivæ, nec non officiorum quorumcumque, ac inhabilitatis ad illa, & ad alia in futurum obtinenda, nec non etiam excommunicationis ipso facto incurrendis pœnis interdicimus, & prohibemus, ne licentiarum, seu facultatum per Nos, ut præfertur, revocatarum, & annullatarum, sive alio quovis prætextu, vel caussa, etiam quantumvis privilegiata, nova Monasteria, Collegia, Domos, Conventus, & alia loca Regularia hujusmodi, nisi de expressa Ordinariorum licentia, ac servata in omnibus, & per omnia Sac. Canonum, & Conc. Trid. nec non Const. fel. rec. Clem. VIII. quæ incip. *Quoniam ad instantiam &c.* ac Decretorum de mandato ejusdem Clem. necnon San. Mem. Greg. XV. Rom. Pont. Prædecess. desuper editorum forma recipere, erigere, fundare, seu alias quomodolibet instituere, seu incœpta finire & absolvere audeant, seu præsumant.

§§. seq. *Sequuntur clausulæ præservativæ hujus Constitutionis deputantur Executores, & contrariis amplissime derogatur.*

Dat. Romæ apud S. Mariam Majorem die 28. Aug. Pontificatus anno secundo. *Bullar. tom. 4. pag. 265.*

Innocentii X. Constitutio super suppressione parvorum Conventuum, ac prohibitione novos erigendi.

INNOCENTIUS EPISCOPUS, *&c.*

§ INstaurandæ Regularis disciplinæ opus multis laboribus, ac vigiliis a Rom. Pont. Prædecess. nostris jampridem assumptum nobis in dies magis magisque cogitantibus cur ad optatum finem hucusque perduci non potuerit, totque saluberrima decreta, & ordinationes fere in irritum ceciderint; illa tandem præcipua sese obtulit originis caussa, quod Religiones quamplures ex parvis Conventibus, ac domibus magna ex parte conflantur, in quibus, sive ob aeris intemperiem, sive aliam ob caussam non aluntur, nec ali possunt tot Religiosi, quot ad peragendum rite Divinum cultum, & regularia munia ex cujusque Ordinis præscripto sunt necessarii.

§. 1. Etenim in tam exiguo numero ibi degentes nec divinum Officium nocturnum pariter, & diurnum in Choro celebrare, nec orationi mentali, ac spiritualibus collationibus, & exercitiis, ac studiis in communi vacare, nec silentium, clausuram, vitam communem, cæterasque institutiones servare possunt, quæ ad tria principalia vota ordinantur, & sine quibus consistere vix possunt regularis vitæ bases, & fundamenta. Quamobrem otio immersi nullum religiosæ vitæ specimen præseferunt: soli incedunt per Urbes, & loca, cum sæcularibus vagantur, ac mundanis negotiis se involvunt. Indeque fit, ut ibi collocari renuant Religiosi probatæ vitæ, ac disciplinæ, & Superiores cogantur illic familiam constituere ex fratribus vitæ laxioris, qui loci licentia pejores fiunt; & si quando ad cœnobia, seu Monasteria Regularis Observantiæ revocantur, a claustro, quasi a squalore carceris abhorrentes vix adduci possunt, ut communem servent in moribus disciplinam, atque aliorum institutionibus se conforment, quin potius cæteros avertunt, vel certo reddunt suo exemplo segniores. Unde relaxationes derivantur in Ordines, & sensim invalescunt in ipsarum Religionum dedecus, & ruinam. Præterea (quod dolentes referimus) ad hujusmodi Conventus, præsertim in locis infrequentibus, & solitariis tamquam ad Asylum facinorosi, & Curiæ contumaces, vel proscripti in dies confugiunt, ibique loci immunitate freti turpiter, ac dissolute viventes, atque inde in tempore exeuntes graviora perpetrant flagitia cum maximo populi scandalo. Cumque Conventus, sive loca parva hujusmodi in effrænatam quasi excreverint multitudinem, hinc licet omnibus intelligere quæcumque reformationis remedia cassa fore, & irrita, quamdiu non fuerint a Religionibus abscissa. Quæ potest enim spes esse corpus languidum, & infirmum ad salutem reducendi, si magna illius pars est curationis incapax, quin potius reliquam partem inficit, atque contaminat? Hæc quippe sunt zizania, cum jam creverint usque ad messem, sunt in fasciculos alliganda, & a Religionum tritico separanda. Hæ sunt vulpes parvulæ, quæ demoliuntur vineas. Hoc est fermentum, quod totam massam corrumpit.

§. 2. Quæ omnia, atque alia plura pro Pastorali nostra solicitudine, diu, multumque animo revolventes, ut sacræ Religiones in multitudinem latius incremento fœcunditatis per universam Ecclesiam diffusæ a vepribus, & spinis mundatæ uberes germinent fructus: Nos etiam ab ipsismet Religionum Superioribus reformationem zelantibus crebris precibus interpellati, & frequentibus populorum querimoniis permoti salutare remedium adhibere consulta ordinatione decrevimus. Itaque de voto Congregat. aliquorum Venerab. fratrum nostrorum S.R.E. Cardinal. & dilectorum filiorum Rom. Curiæ Prælatorum super statu Regularium a nobis deputatæ, cui hoc negotium sedulo ac mature examinandum commisimus, motu proprio, certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine omnes, & singulos Conventus quorumcumque Monachorum, ac Regular. virorum bona immobilia possidentium, vel non possidentium, cujuscumque Ord. Mendic., vel non Mendicantium, Congr. Societ. & cujusvis alterius Instituti, etiam Soc. Jesu, etiam si illis animarum cura personarum sæcularium incumbat, sintve Hospitia, vel Grangiæ, seu alterius Monasterii membra, existentes intra fines Italiæ, & Insularum adjacentium litteris ab eadem Congregat. propediem expediendis nominatim exprimendos, in quibus ob parvum numerum Religio-

giosorum Regularis disciplina juxta peculiaria cujusque Ordinis Instituta servari non potest, auctoritate Apostolica tenore presentium perpetuo extinguimus, supprimimus, & abolemus una cum omnibus eorum dignitatibus, officiis, ac ministeris, illosque ab omni proprietate, dominio, Superioritate, jurisdictione, ac alio quocumque jure Regularium eximimus & totaliter liberamus, omnemque conventualitatem, titulum, essentiam, ac denominationem regularem in eis penitus extinguentes, illos ad statum sæcularem reducimus. Reservata tamen ipsi Congregat. facultate conservandi Religionibus aliquem ex Conventibus expressis in memoratis litteris, si hoc aliqua rationabili caussa expedire judicaverint, salvis etiam juribus, quæ Fundatoribus Conventuum sic suppressorum, vel aliis ex Sacrorum Canonum præscripto, vel ex privilegio Apostolico quomodolibet competunt.

§.3. Quocirca dilectis filiis quorumcumque Regularium superioribus tam Generalibus, quam Provincialibus, & localibus, quocumque nomine, ac titulo nuncupentur, in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipimus,& mandamus,ut singuli ad quos pertinet, infra terminum sex mensium inchoandum a die præsentationis litterarum a prædicta Cong. ut præmittitur expediendarum faciendæ in Rom. Curia Procuratori Generali cujusque Ord. vel Congr. aut Societ. dimittant realiter, & cum effectu coram Ordinariis locorum sub testimonio publico eidem Congreg. per eosdem Superiores Regulares exhibendo possessionem corporalem Conventuum in eisdem Litteris expressorum, & reservata eis facultate secum asportandi profanam tantum, non autem sacram supellectilem, religiosos inde amoveant, atque in aliis Monasteriis ejusdem Ordinis, vel Congr. aut Soc. collocent, alioquin pœnas privationis vocis activæ, & passivæ, nec non dignitatum,& officiorum,quæ tunc temporis obtinebunt, perpetuæ inhabilitatis ad illa, vel alia in posterum obtinenda ipso facto absque alia declaratione incurrant.

§. 4. Eoque termino elapso non liceat Regularibus in Ecclesiis dictorum Conventuum Missas, & divina officia celebrare, Confessiones Sacramentales audire, vel alia Sacramenta administrare, ac functiones Parochiales exercere, aut verbum Dei predicare, vel mortuos sepelire. Quod si secus egerint, eo ipso Ecclesiæ remaneant suppositæ Ecclesiast. interdicto. Et nihilominus locorum Ordinariis, ubi per litteras ipsius Cong. fuerint requisiti, Religiosos rebelles, & refractarios a prædictis Conventibus ejiciant, etiam invocato, si opus fuerit, brachii sæcularis auxilio, & exinde Ecclesiarum, Domorum, bonorumque omnium ad Conventus sic suppressos quomodolibet pertinentium regimen, curam, custodiam,& administrationem suscipiant,curentque, ut ex eorum redditibus, & proventibus universis in primis, & ante omnia impleantur onera Missarum tam huc usque non celebratarum, quam in posterum celebrand. & alia quæcumque ex lege fundationis, aut largitione fidelium, vel alias quomodolibet eis incumbentia, quibus nullo modo derogare intendimus, & cura animarum, si qua illis immineat, per Presbyteros sæculares idoneos ab ipsis Ordinariis approbandos laudabiliter exerceatur, Ecclesiæ debito non fraudentur servitio. Cæterum intendentes de prædictis bonis, quotquot superfuerint oneribus ut supra detractis, salubriter providere, earumdem tenore præsentium bona hujusmodi applicamus, & applicata esse decernimus, & declaramus piis usibus in eisdem locis, ubi siti sunt Conventus, iisque non indigentibus, in aliis locis ejusdem Diœcesis juxta designationem, & partitionem, quam eadem Congr. singulorum Episcoporum cum suis Capitulis sententia prius audita, & plena totius negotii relatione habita, de mandato nostro faciet in suis litteris ad eosdem Episcopos scribendis, & in Cancel. Episcopali registrandis ad perpetuam rei memoriam.

§. 5. Verum quia parum est mala præcidere, nisi etiam malorum caussa, & radix evellatur, Constit. fel. rec. Bonif. VIII. quæ incipit: *Cum ex eo*, nec non Clement. VIII. incip. *Quoniam ad institutam*, aliorumque Rom. Pont. Prædecess. nostrorum super erectione novorum Conventuum editas earumdem tenores innovantes, illisque addentes, hoc perpetuo prohibemus edicto, ne deinceps aliquis Regul. Ordin. Mendicantium,vel non Mendicantium, Congr. Soc. & cujusvis alterius Instituti, etiam Soc. Jesu in aliqua civitate, Castro, Villa, seu loco ad habitandum Domos,vel loca quæcumque de novo recipere, seu Monasteria, Conventus, vel collegia incipere, vel fundare præsumat absque Sedis Ap. licentia speciali plenam,& expressam faciente de prohibitione hujusmodi mentionem in scriptis, & gratis concedenda, prævia examinatione Congregat. negotiis Episcoporum, & Regularium præpositæ; si secus egerint, eo ipso incurrant pœnas privationis, inhabilitatis ut supra inflictas, & nihilominus receptiones, fundationes, & erectiones sint ipso jure nullæ, & invalidæ; & Domus, ac loca ipsa, & personæ in eis degentes omnimodæ jurisdictioni, visitationi, correctioni Ordinarii loci plene in omnibus subjaceant. Intendimus autem in præmissis etiam ultra Italiam, & Insulas adiacentes, prout expedire videmus, providere.

§. 6. Decernen. presentes Litteras etiam ex eo, quod Superiores Regulares, & cæteri quicumque in præmissis interesse habentes seu habere quomodolibet prætendentes illis non consenserint,nec ad ea vocati, & auditi fuerint, nullo unquam tempore de subreptionis, obreptionis, nullitatis, aut invaliditatis vitio,seu intentionis nostræ, aut alio quovis defectu etiam quantumvis magno inexcogitato,ac substantiali, sive etiam ex eo, quod in præmissis, seu eorum aliquo solemnitates, & quævis alia servanda, & adimplenda servata, & adimpleta non fuerint, aut ex quocumque alio capite a jure, vel facto, aut statuto, vel consuetudine aliqua resultante, seu etiam enormis, enormissimæ, & totalis læsionis, aut quocumque alio colore etiam in corpore juris clauso, seu occasione, vel caussa quantumvis justa, rationabili, & privilegiata etiam tali, quæ ad effectum validitatis præmissorum necessario exprimenda foret, aut quod de voluntate nostra hujusmodi, & aliis superius expressis, seu relatis nihil appareret, seu aliter probari posset, notari, impugnari, invalidari, retractari, in jus, vel contraversiam revocari, aut ad terminos juris reduci, vel adversus illas restitutionis in

in integrum, aperitionis oris, reductionis ad viam, & terminos juris, facti, gratiæ, vel justitiæ remedium impetrari, seu quomodolibet concesso, & impetrato quempiam uti, seu se juvare in judicio, vel extra posse neque ipsas præsentes subquibusvis similium vel dissimilium gratiarum revocationibus, suspensionibus, limitationibus, aut aliis contrariis dispositionibus pro tempore quomodolibet facien. comprehendi, sed semper ab illis exceptas, perpetuoque validas, firmas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac per omnes, & singulos ad quos spectat, & quomodolibet spectabit in futurum, inviolabiliter observari.

§. 7. Sicque & non aliter in præmissis omnibus & singulis per quoscumque Judices Ordinarios, & delegatos, etiam caussarum Sacri Palatii Apost. Auditores, necnon S. R. E. Card. etiam de Latere Legatos, & Nuntios, ac pro tempore existentes in quavis caussa, & instantia, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere irritum quoque, & inane si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 8. Non obstan. quatenus opus sit, Regula nostra de non tollendo jure quæsito, aliisque Cancellariæ Apostolicæ regulis, cæterisque Constitut. & ordinationibus Apostol. etiam in Conciliis generalibus editis, etiam specialiter in favorem quarumcumque personarum, atque Ordinum tam Mendicantium, quam non Mendicantium, Congreg. Soc. & cujusvis alterius Instituti, etiam Soc. Jesu, & Monasteriorum, Collegiorum, domorum, ac locorum Regularium quorumcumque, nec non illorum etiam juramento, confirmatione Apost. vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, vel consuetudinibus etiam immemorabilibus exemptionibus quoque, Indultis, & privilegiis etiam ex caussa, & titulo oneroso, vel in limine fundationis, & in Mari magno, seu Bulla aurea, aut aliter nuncupatis sub quibuscumque tenoribus, & formis, & cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis Clausulis, nec non irritantibus, & aliis decretis, etiam motu, & scientia, deliberatione, & potestatis plenitudine similibus, etiam ad Imperatoris, Regum, Reginarum, Rerump. & quorumvis aliorum Principum, & personarum quacumque Ecclesiastica, vel sæculari dignitate fulgentium, seu eorum intuitu, & contemplatione, ac etiam consistoraliter, & alias quomodolibet etiam per viam communicationis, seu extensionis concessis, & iteratis vicibus approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis quo ad ea, quæ præsentibus quomodolibet adversantur, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus, & formis specialis, & individua, & de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importan. mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut quævis exquisita forma servanda esset, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & forma in illis tradita observata inserti forent, præsentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, motu, scientia, deliberatione, ac potestatis plenitudine paribus specialiter, & expresse derogamus cæterisque contrariis quibuscumque.

§. 9. Volumus autem, quod præsentes litteræ in valvis Ecclesiæ Lateranen. & Basilicæ Principis Apostolorum nec non Cancell. Apost. ac in Aciæ Campi Floræ de eadem Urbe publicentur, & affigantur, quæ postquam affixæ, & publicatæ fuerint, omnes, & singulos, quos illæ concernunt, perindæ arctent, & afficiant, ac si unicuique eorum nominatim, & personaliter intimatæ fuissent.

§. 10. Quodque earum præsentiam transumptis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides in judicio, & extra illud ubique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus, adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

§. 11. Nulli ergo omnino hominum &c.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem Anno Incarnat. Dominicæ 1652. Idib. Octob. Pontificatus nostri anno Nono.

Constitutiones Apostolicæ pro erigendis novis Conventibus sunt servandæ etiam extra Italiam, & in aliis Provinciis ultra montes, ut declaravit Urbanus VIII. *die* 30. *Januarii* 1638. in Congregatione de Propaganda Fide habita coram Sanctitate Sua, ut refert Nicolius *Lucubration. Canon. lib.* 3. *tit.* 31. *sub num.* 14. & iterum roboravit Innoc. X. Constit. incip. *Instaurandæ* 5. Tales Pontificiæ Constitut. servandæ sunt in erectione Conventuum omnium Regularium tam Mendicantium, quam non Mendicantium, quia præjudicium præexistentium consideratur, non tantum quo ad quæstum, sed etiam quoad receptionem Sacramentorum, & ex quocumque alio capite. Sac. Congreg. Episcop. & Regular. in *una Montis Regalis* 21. *Apr.* 1690. Immo servandæ sunt tales Constitutiones etiam in reassumptione Conventus antea derelicti, idest servandæ sunt ab omnibus illis Regularibus, qui redeunt ad Conventus, quos antea dereliquerant, ut respondit Sac. Congregat. Episcop. & Regul. *Archiepiscopo Turritano* 17. *Novemb.* 1617. his verbis: *Cum Archiepiscopus Turritanus Sacram hanc Congregationem consuluisset, an in reassumptione Conventuum Fratrum Minorum de Observantia suæ Diœcesis, quos ipsi jampridem deseruerant, servandum sit Decretum felic. record. Clement. Papæ VIII. super novorum Conventuum erectione editum? Illustrissimi ejusdem Congreg. P. P. id omnino servandum esse censuerunt.* 6 7 8

Insuper non solum decreta Apostolica servanda sunt in fundatione Conventuum, sed rigorosius in aperitione Hospitiorum, quæ permitti nullatenus debent ab Ordinariis, nisi ipsi Regulares ad hoc habeant facultatem specialem a Sacra Congregatione, & ad unguem observent conditiones pro Hospitiis præscriptas in sequenti Decreto emanato in Caussa Calaguritana de Bilbao, ubi fuit statutum, Patres Carmelitas Discalceatos posse continuare in Hospitio, vel potius ipsum reducere ad Hospitium sæculare cum habitatione, quæ tantummodo deserviat pro recipiendis religiosis itinerantibus, quod in illo nulla servetur forma regularis, non erigatur Ecclesia, seu Oratorium formale cum janua in publica via, sed tantum Oratorium internum ad effectum inibi Missas, 9

Missas, & Orationes privatas pro illorum spirituali usu tantum celebrandi. Quod ibi Sacramenta non administrentur, nec fiant publicæ conciones, nec Divina officia, aliæque functiones peragantur, non tumulentur cadavera, nec retineatur campana, nec aliquod signum, quod vero Conventui adaptetur, & trascendat naturam, & conditionem meri, & simplicis Hospitii sæcularis, addita prohibitione quæstuandi, nec non quod Regulares ad illud se transferentes non assumant titulum Præsidentis, vel alterius Officialitatis, subjiciendo ulterius in casum contraventionis ipso facto pœnis contra Religiosos degentes extra Claustra, non obstante quacumque exemptione, aliisque arbitrio Sac. Congreg. Et quod super observantia præmissorum Provincialis, & Diffinitorum valide se obligent coram Episcopo, qui Instrumentum dictæ obligationis ad eandem Sacram Congregationem transmittat. *Romæ* 15. *Septembris* 1699. Hanc Hospitii legem eadem Sac. Congreg. Episcop. & Regul. servari mandavit *in Atrien. Hospitii a PP. Discalceatis S. Augustini* 31. *Aug.* 1691. *& in Leliterna a Carmelitis Discalceatis* 5. *Decemb.* 1692. *in utraque referente clar. mem. Card. Petruc-*
10 *cio*. Et jam pluries consimiliter decreverat eadem Sac. Congregat. ut refert Nicol. *in Flosculis verb. Hospitium*, ubi pariter dicit, quod nequeunt Regulares reducere Hospitium in Conventum, *ex Dec.* 14. *Jun.* 1641. 27. *April.* 1646., *&* 13. *Februarii* 1647.

11 Non sunt tamen attendendæ d. Constitutio. Apostolicæ in translatione Conventus ad alium situm ejusdem loci, vel ob salubritatem aeris, vel ob periculum ruinæ fabricæ, vel ob aliud grave incommodum, quia hæc non dicitur nova fundatio, & oppositiones aliorum Regularium obstare non valent; sic respondit Sac. Congreg. Episcop. & Regul. *in una Carmelitarum Excalceat.* 4. *Augusti* 1625. *in una Capuc.* 13. *Septembris* 1641. *& in Ger.* 19. *Sept.* 1687. his verbis. *Sacra &c. in caussa, & caussis vertentibus inter Fratres Carmelitas Calceatos Civitatis Ger. ex una, & PP. Societatis Jesu, Carmelitas Excalceatos ejusdem Civitatis, & litis Consortes partibus ex altera de, & super translatione, fundatione, & constructione Ecclesiæ, & Conventus dictorum Fratrum Carmelitarum Calceatorum in domibus de Abrich per ipsos inhabitatis, partibus auditis, referente Eminentissimo S. Cæciliæ, censuit, & declaravit supradictæ translationi, fundationi, & constructioni Ecclesiæ, & Conventus eorumdem Fratrum Carmelitarum Calceatorum in præfatis Domibus de Abrich,*
12 *Constitutiones Apostolicas non obstare*. Neque sunt attendendæ dictæ Constitutiones Apostolicæ, etiamsi translatio fiat ad situm, in quo reperiantur constructi Conventus aliarum Religionum, quæ privilegium habent, quod novi Conventus non erigantur, nisi servata certa distantia; unde præexistentes Regulares, neque tunc possent se opponere tali translationi, ut in simili casu vertente inter Patres Minores de Observantia, & Patres Capuccinos Corleonis Diœcesis Montis Regalis respondit Sac. Congreg. Episcop. & Regul. præcisis his terminis: *Sacra &c. ad relationem Emin. Cæsarini utraque parte informante, iterum negotio mature discusso, censuit Constitutiones, & Decreta Apostolica super novorum Conventuum erectione edita, etiam in qua parte disponunt de distantia servanda inter Conventus jam erectos, & erigendos non habere locum, cum mutatur situs Conventuum jam erectorum in eodem loco, ac proinde standum esse in decisis præmissis, cæterisque contrariis non obstantibus. Romæ* 9. *Maii* 1642. Cujus Decreti, & alterius immediate allati exemplar authenticum fatetur habuisse apud se Monacelli *tom.*1. *tit.*6. *formular.*19. *num.* 4., *&* 5. ibidem *num.*7. refert quod in Agrigentina inter P. P. Capuccinos, & P. P. Minores de Observantia Reformatos, in qua pariter opponebatur intercapedo novæ Fabricæ ad relationem Card. Denkoff *sub die* 28. *Mart.* 1697. censuit: *Esse locum translationi facto verbo cum Sanctissimo*.

Novus Conventus Regularium nequit erigi, & 13
fundari sine beneplacito Apostolico, seu speciali Sedis Apostolicæ licentia, *cap.*1. *de excessibus Prælator. in* 6. *innovat. in Clementin. Cupientes* 3. *in princip. de pœn. & in cap. unico §. Confirmatos, de Religiosis Domibus in* 6. *in* Constitutione Innocentii X. incip. *Instaurandæ §.*5. Rota *part.*12. *recent. decis.* 289. *n.*2.
*dec.*309. *num.*2. *par.*13. *dec.*115. *num.*1. Neque fun- 14
dari potest sine consensu Ordinarii; Conc. Trident. *sess.*25. *cap.*3. *de Regularib.* Urban. VIII. Constitut. incipient. *Romanus Pontifex §.*2. Rota *part.*12. *dicta decis.*299. *num.*4. *&* 11. *decis.*309. *num.*3. *& part.*13.
*decis.*115. *num.*3. Hæc duo requisita, scilicet Con- 15
sensus Sedis Apostolicæ, & Ordinarii copulative requiruntur, ut declaravit Sacra Congregatio Episcop. & Regul. teste Rota *p.*12. *dec.*289. *n.*7. *cum sequent. dec.*309. *n.*4. *p.*13. *dec.*87. *n.*11. *dec.*231. *n.*9. *& p.*18.
*tom.*2. *dec.*536. *num.*17. Sine licentia Sedis Apostoli- 16
cæ fundatio est nulla; dicta Constitut. Innocent. X. incip. *Instaurandæ §.*5. Rota *par.*12. *dec.*289. *num.*8.
*part.*13. *dec.*87. *num.* 4. Sic pariter est nulla, si fit 17
facta sine consensu Ordinarii; Conc. Trident. *loco cit.* Rota *part.*12. *dec.*289. *num.*15. *par.*13. *& dec.*87.
*num.*5. *par.*18. *t.*2. *decis.* 536. *num.*17. *& seq.* Ordina- 18
rio tamen licentiam denegante pro fundatione Conventus, est recurrendum ad Sacram Congregationem Episcop. & Regul. non autem ad Nuncium; Gregor. XV. Constitut. incip. *Cum alias §.*4. Rota *part.*12. *decis.*289. *num.*17. *& par.*13. *decis.*87. *n.*10.
Pro fundatione novi Conventus requiri consensum 19
aliorum Regularium in talibus Civitatibus, & locis existentium, statuit Clement. VIII. Constitut. incip. *Quoniam ad institutam*, & Gregor. XV. Constitut. incip. *Cum alias §.*3. & tenuit Rota *par.*12. *dec.*289. *num.*21. *dec.*309. *num.*8. *& par.*13. *decis.*87. *num.*12.
Adeo ut Religiosi intra quatuor milliaria existentes 20
propter locorum paupertatem, & eleemosynarum tenuitatem possent dictæ fundationi se opponere; Rota *p.*13. *dec.*115. *n.*7.

At quia D. Gregorius XV. d. Constit. incip. *Cum* 21
*alias §.*3. post relatam dispositionem Clementis VIII. quod vocari, & audiri debeant alii Regulares, statim subjungit: *Vel alias Ordinariis locorum constiterit Religiosos Monasterii, Conventus, seu Domus Regularis sic erigendi, seu erigendæ absque detrimento Religiosorum in Monasteriis, seu Domibus antea in Civitatibus, seu locis ejusmodi erectis degentium, ibi in numero duodecim, commode, & congrue manuteneri, & ali posse*; videtur dicendum, quod non sit de necessitate exquirendus consensus aliorum Regularium,

larium . quando Ordinarius constet novos Conventus erigendos posse commode, & sine aliorum præjudicio sustentari; quia illa dictio *Vel*, tamquam alternativa, cadit inter diversa, casusque disjungit, ex traditis a Gonz. *ad reg. 8. gl.48. num.17. & gl.52. num.3.* idemque importat dictio *Alias*, ut per Put. *dec.170. in fin. l.3. in corr.*, & Barb. *dict.9. num.3.*
22 & Pignatell. *t.1. consult.32. num.5.* Et in hac specie, quod per dicta verba Gregorii tribuatur arbitrium Ordinariis vocandi, vel non vocandi Regulares, quando aliunde possunt esse certi de commoda sustentatione Regularium novi Conventus sine aliorum præexistentium præjudicio, seu detrimento, probat Cespedes *de exempt. Reg. quoad Monast. ædific. cap.1. dub.4.* ubi respondit Peyrino *in addit. ad ad Const.3. alias 13. Urbani VIII. notabil.2.* contrarium asserenti ea ratione, quod dum Constitutio Urbani incipiens *Romanus Pontifex*, confirmat omnino Constitutionem Clement. VIII. incipient. *Quoniam*, tollit arbitrium, quod Gregorius in d. Constit. incip. *Cum alias* Episcopis tribuerat; Quæ Peyrini assertio, & ratio revera non subsistit, quia Urbanus VIII. non solum confirmavit Constitutionem Clementis VIII. sed etiam Constitutionem Gregorii XV., a quo est concessum Episcopis dictum arbitrium, & dictam Constitutionem Gregorii XV. fuisse confirmatam, & non abrogatam per Urbanum VIII. declaravit Sac. Congregat. Concil. teste Rota *part. 12. dec. 107. num.30.*, & hanc sententiam tenent Cespedes *loc. cit.* Pignat. *loc. cit.* Monacell. *tom.1. append. ad formul. annot. ad dd.Constitutiones post Constit. Instaurandæ num.7.* Passerin. *in cap. Unico de excessib. Prælator. a num.50. ad 64. in 4. lib.*
23 *Decret. in 6.* & alii passim. Et ratio est clara, quia cum ex dictis Urban. VIII. confirmaverit nedum Constitutionem Clementis, sed etiam Constitutionem Gregorii, & Constitutio Gregorii sit quantum ad hoc moderativa Constitutionis Clementis, stat clarum quod ex vi Gregorianæ non sit amplius de necesse exquirendus consensus aliorum Regularium, quando Ordinariis constat novos Conventus erigendos posse commode, & sine aliorum præjudicio in tali Civitate, vel loco sustentari.

24 Quo ad hæc tamen attendendum est sequens Breve Innoc. XI. editum 10. Aprilis 1688.

Breve in quo nonnulla Decreta pro novis erectionibus, seu fundationibus Conventuum, Hospitiorum, & Domorum Regularium, seu habitationum permanentium edita, observari precipiuntur, assignanturque Judices; qui contra Regulares ea transgredientes, aut violare præsumentes, procedere possint, ac debeant.

Dilectis Filiis, nostro, & Sedis Apostolicæ Nuntio in Regnis Hispaniarum residenti, & Bantanæ vulgo Santilan, ac Sancti Andreæ vulgo Santander Sæcularium, & Collegiatarum Ecclesiarum Provinciæ Burgen. Diœces. Abbatibus, & eorum cuilibet.

INNOCENTIUS PAPA XI.

Ad perpetuam rei memoriam.

Dilecti Filii salutem, & Apost. Benedictionem. Exponi Nobis nuper fecit dilectus Filius Frater Franciscus Diaz a S. Bonaventura Commissarius Generalis Ultramontanæ Familiæ totius Ordinis S. Francisci; Quod ab infrascriptis Pontificibus Prædecessoribus nostris emanarunt quam plurimæ Litteræ, etiam in forma Brevis expeditæ, seu Decreta, circa formam observandam in erectionibus novorum Conventuum, Hospitiorum, & habitationum Religiosorum, & circa pœnas infligendas Religiosis quorumcumque Ordinum, qui in Hospitiis Regularibus, & Domibus, aut Locis Piis non Regularibus illegitime fundatis, seu erectis, & in quibus requisita ad fundationes, & erectiones prædictas in dictis Litteris præscripta non inveniuntur, permanere, vivere, seu morari, aut degere ausi fuerint.

Primo a Sanctæ Memoriæ Clemente PP. VIII. Prædecessore Nostro, quarum initium est: *Quoniam ad institutam* sub dat. 22. Julii anni Domini 1603. & aliæ quæ incipiunt, *Decet Romanum Pontificem* sub dat. 11. Julii anni ejusdem Domini 1601. & ab eodem Clement. PP. VIII. emanarunt etiam decreta Reformationis de anno prædicti Domini 1598. Secundo a fel. record. Urbano PP. VIII. etiam Prædecessore nostro incipientes a verbis: *Romanus Pontifex* sub data 23. Augusti 1624. Tertio a bonæ memoriæ Innocentii PP. X. pariter Prædecessore Nostro incipientis per verba: *Instaurandæ Regularis disciplinæ*, de anno ejusdem Domini 1652. Quarto a piæ memoriæ Alexandro PP. VII. similiter Prædecessore Nostro incipientes sub verbis *Alias*, ac etiam *Alias pro parte* sub die 6. Augusti 1663., & quarta Februarii anni Domini 1664. Quinto a recolendæ memoriæ Clemente PP. X. etiam Prædecessore Nostro incipientes a verbis: *Nuper pro parte* sub dat. 6. Maii anno Domini 1673., & in aliquibus ex prædictis Litteris nonnulla decreta Congregationis Negotiis Episcoporum, & Regularium præpositæ, confirmata reperiuntur, quæ in Judicio contradictorio ad formam, & tenorem aliarum Litterarum pro Fratribus Minoribus promulgata fuerunt.

Cum autem, sicut eadem expositio subjungebat, dictæ Litteræ, & etiam decreta prædicta, aliaque super eadem materia emanata a dilectis filiis Superioribus, seu Religiosis diversarum Religionum, & Ordinum præcipue Carmelitarum Discalceatorum, Trinitariorum, & Capucinorum in Ultramontanis Provinciis, & præcipuæ in Burgen. Cantabrien. Compostellan. ac Valentin. Diœcesibus respective degentibus etiam contra formam Litterarum concernentium confirmationem, & communicationem privilegiorum, & gratiarum, & concessionum, nuper a Nobis emanatarum sub die 5. Septembris anni prædicti Domini 1684. ad favorem Fratrum Regularis Observantiæ Sancti Francisci in totum, vel in parte non observentur, seu illas, & illa violare, vel impugnare prætendant, vel non vereantur: ideo nomine ejusdem Ordinis Fratrum Minorum Regularis Observantiæ Sancti Francisci, ut juribus suæ Religionis, & præcipue prædictarum Provinciarum consulere valeat, & dicta Brevia, seu Decreta in posterum in viridi observantia conserventur, seu conservari possint, Nobis humiliter supplicari fecit Exponens prædictus, ut ei in præmissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur.

Nos

Nos igitur dictarum Litterarum, ac Decretorum tenore præsentibus pro expressis habentes, ipsumque Exponentem a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & Interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a jure, vel ab homine, quavis occasione, vel caussa latis, si quibus quomodolibet innodatus extitit, ad effectum præsentium tantum consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, discretioni vestræ, attento quod sicut dictus Exponens asserit, agitur inter exemptos, per præsentes committimus, & mandamus, quatenus Vos, vel duo, aut unus vestrum, vocatis ad id, qui fuerint evocandi, ad dictarum litterarum, & decretorum hujusmodi executionem, juxta illarum, seu illorum formam, & tenorem, prout de jure, auctoritate nostra procedatis, procedique mandetis, & faciatis ab omnibus in posterum observari.

Nos enim Vobis, & cuilibet Vestrum etiam per edictum publicum constito de non tuto accessu quo opus fuerit, citandi, illisque, & quibus videbitur sub sententiis, censuris, & pœnis inhibendi, ac inobedientes in illas incidisse servata forma Concil. Trident. declarandi, aggravandi, reaggravandi, & interdicendi, auxiliumque brachii sæcularis, si opus fuerit invocandi, cæteraquæ in præmissis necessaria, & opportuna faciendi, exercendi, & exequendi plenam, & liberam, Apostolica auctoritate tenore præsentium concedimus facultatem. Non obstant. præmissis, ac Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 10. *Apr.* 1688. *Pontificatus nostri anno duodecimo.*

25 Et pariter attendendæ sunt variæ resolutiones tum Rotæ, tum Sacrarum Congregationum in unum congestæ ab Ursaya *tom.1. part.2. discept.*13. in Reatina prætensæ Fundationis Conventus pro PP. Minoribus Observantibus Reformatis Sancti Francisci Civitatis Reatis, cum PP. Capuccinis ejusdem Civitatis; quæ causa delata ad Clementem XI. & ab ipso remissa Sacræ Congregationi Episcoporum, & Regularium statim ipsa *sub die* 23. *Maii* 1710. rescripsit *Episcopo pro informatione, & voto, auditis omnibus Regularibus, aliisque interesse habentibus*; Et tandem omnibus auditis, & juste perpensis, ex quo non aderat distantia a Constitutionibus Apostolicis requisita, nec consensus aliorum vicinorum Conventuum *die* 15. *Julii* 1712. in Congregatione Episcoporum proposita caussa per Cardinalem Parracianum responsum fuit: *Non esse locum fundationi Conventus.*

26 In fundatione novi Conventus præservanda sunt jura Parochialia, prout expresse statuit Sac. Congregatio in *Tiburtina Fundationis Conventus* 28. *Februarii* 1698. referente Eminentissimo Acciajolo.

27 Novi Conventus nequeunt erigi, seu fundari, nisi in eis possint sustentari saltem duodecim Religiosi, aliter Conventus de novo erecti, in quibus duodecim saltem Religiosi inhabitare non poterunt, & actu non habitaverint, remanent subjecti visitationi, correctioni, atque omnimodæ jurisdictioni Ordinarii; Gregor. XV. Constitut. incip. *Cum alias*, Sacra Congregatio Conc. 21. *Junii* 1625. in decreto, jussu, & auctoritate Urbani VIII. edito tenoris, qui sequitur: *Deinceps vero Monasterium, Conventus, Domus, Congregatio, vel Societas Religiosorum, seu Regularium nullibi recipiatur, nisi præter alia ad id requisita, in singulis hujusmodi locis duodecim saltem Fratres, aut Monachi, seu Religiosi degere, & ex redditibus, & consuetis eleemosynis, detractis omnibus, ut supra detrahendis competenter sustentari valeant, ad præscriptum decreti felicis record. Gregorii XV. hac de re editi; alioquin Monasteria, & loca hujusmodi posthac recipienda, in quibus duodecim Religiosi, ut supra sustentari, atque inhabitare non poterunt, & actu non inhabitaverint, Ordinarii loci visitationi, correctioni, atque omnimodæ jurisdictioni subjecta esse intelligantur.* Quod decretum cum aliis ab eadem Sac. Congreg. Conc. super celebratione Missarum emanatis, confirmavit, & approbavit, ac ab omnibus exacte, & perpetuo servari mandavit Innocentius XII. Constitut. incip. *Nuper*, edita anno 1697. 13. *Decembr.* Rota *part.*12. *recent. dec.*17. *num.*12. 26. *cum sequent.* & 34. Quod procedit de- 28
tractis expensis Sacristiæ, & Ecclesiæ. Rota *ibid. num.*35. Ad quem effectum non est habenda ratio 29
de redditibus difficillimæ exactionis; Rota *ibidem num.*35. *cum sequent.* Nec juvat quod Religio offe- 30
rat supplere de redditibus aliorum Conventuum, quia de illis non est habenda ratio, cum Religioni id facere non liceat absque beneplacito Apostolico; Rota *ibid. n.*35.

Requisita pro fundandis novis Conventibus Reli- 31
giosorum, habent etiam locum circa erigenda Monasteria Monialium; debent enim eædem solemnitates observari in illis ædificandis, sicuti in illis Regularium; Barbosa *super Trident. sess.*25. *de Regularibus, & Monialibus cap.*3. *num.*29. Sellius *in select. Canon. cap.*60. *num.*4. ubi testatur sic fuisse decisum sub *die* 19. *Decembris* 1620. Talia tamen 32
requisita locum non habent, nec exiguntur pro Congregationibus Presbyterorum sæcularium collegialiter viventium, & sola auctoritate Ordinarii fundatis, & erectis. Sic decisum refert Nicolius *in Floscul. verb. Conventus num.*1. ibi: Sub decretis super erectione novorum Conventuum non comprehenduntur Congregationes Presbyterorum Sæcularium in communi viventium erectæ auctoritate Ordinaria: Sac. Congregat. Episcopor., & Regular. *in Caputaquensi* 13. *Januarii* 1623., & hanc senten- 33
tiam tenuit quoque Sac. Congregat. Conc. 9. *Augusti* 1625. *ex lib.*12. *decr. fol.*298. Regulares, qui possessionis bonorum, & annuorum redditium sunt capaces, quamvis Ordinum Mendicantium sint, possunt ad novas fundationes admitti, recepta eorumdem obligatione non quæstuandi, ut admisit Sacra Congregatio Episcop. & Regul. *in Dertonen. pro PP. Scholarum Piarum ad relationem claræ memoriæ Card. Petrucci sub die* 4. *Julii* 1692. in qua rescripsit: *Annuendum fundationi cum strictissima obligatione non quæstuandi.* Apud Minoritas Regulares 34
Observantiæ novi Conventus non eriguntur, neque jam erecti deseruntur sine consensu Diffinitorii Pro-

vinciæ. Talem enim consensum ultra alia requisita exigunt suæ peculiares *Constitutiones Ord. cap.6. §.6. pag.106. num.1.* Unde si agatur de fundatione Conventus hujus Religionis, consensu Diffinitorii non exhibito, non erit locus erectioni, quamvis cætera requisita concurrant; Sacra Congregatio Episc. & Regularium *in Aquinaten. pro loco Arcis 12. Februarii 1694.*

35 Pro erectione novorum Conventuum, & Monasteriorum adest novissima dispositio Sac. Congregat. super disciplina Regulari deputatæ, & est ut sequitur. Generalibus Ordinum Regularium renovatur prohibitio alias injuncta non procedendi ad fundationem novorum Conventuum, & Monasteriorum intra Italiam, ac Insulas adjacentes, nisi prius Conventus, vel Monasterii fundandi reddituum sufficientia, & subsistentia coram Sac. Congreg. justificata fuerit.

La Sagra Congregazione sopra la disciplina Regolare destinata dalla santa memoria d'Innocenzo XII. a stabilire specialmente l' Osservanza della vita Comune, ed a riconoscere la sufficienza, e sussistenza dell' entrate per essa necessarie nelle fondazioni, che avessero avute a farsi di nuovo di Monasterj, e Conventi dentro l'Italia, ed Isole adjacenti, vedendo che in questa parte tanto essenziale non viene in verun conto adempita la mente di sì zelante Pontefice, non ostanti le pene di privazione di voce attiva, e passiva, sospensione dalle cariche, e dignità, e perpetua inabilità ad esse a' Superiori *pro tempore*, a' quali appartiene simile incombenza; è venuta in determinazione di ridurre a memoria di tutti i Superiori Regolari l'obbligo preciso, che loro ne corre, avvertendo di non tentare in avvenire fondazione alcuna senza prima giustificare come sopra la sufficienza, e sussistenza dell'entrate avanti la stessa Sacra Congregazione sotto le pene enunciate, ed altre ad arbitrio della medesima.

Monsignor de Vico Segretario, che ne avanza la notizia al P. Procurator Generale &c. per la dovuta esecuzione in ciò che concerne l'interesse della sua Religione, starà attendendo il riscontro *in scriptis* della ricevuta del presente viglietto, unitamente con la nota dell'ultima fondazione, specificando il giorno, mese, ed anno, in che seguì, e di cuore lo riverisce.

Di Casa questo dì 23. Febbrajo 1717.

Additiones ex aliena manu.

Requisita ad fundationem novi Conventus sunt Beneplacitum Apostolicum, licentia Ordinarii, consensus Parochi, tum Regularium, qui sunt intra quatuor milliaria, & redditus sufficiens sustentationi duodecim Religiosorum.

36 Quoad Beneplacitum Apostolicum censent nonnulli Doctores relati a Donato *q. Regul. to.1. par.2. tr.1. q.3. num.4. & seq.* quod dispositio Text. *in cap. unic. de excess. Prælat. in 6.* tum *in cap.1. §. Confirmato de Religios. domib. eod.* qua inducta est necessitas Apostolici Beneplaciti in fundatione novi Conventus, sublata fuerit a Concilio Trident. *sess.25. cap.3. de regular. in fin.*, ubi sancitur, quod *nec de cætero similia loca erigantur sine Episcopi, in cujus Diœcesi erigenda sunt, licentia prius obtenta.* At prævaluit contraria opinio, quod scilicet Sancta Synodus ex eo, quod mentionem dumtaxat habet de licentia Episcopi, nequeat dici derogasse requisito Beneplaciti Apostolici, ut pluribus allegatis firmavit Rota *cor. Cels. dec.60. num.1. & 3. in Eysteten. Fundationis Hospitii* 10. *Maii* 1726. *§. Contrarium, cor. bon. mem. Gamach.*

Quæ Beneplaciti Apostolici necessitas locum sibi 37 vindicat, etiamsi agatur de fundatione novi Conventus extra Italiam, eo ipso quod descendit a sacris Canonibus, qui ubique gentium obligant, ut observarunt San. Mem. Benedictus XIV. *de Synod. Diœces. lib.9. cap.1. num.5.* P. Girald. *in Elench. 6. Apost.Constit. Quæ accesserunt.* Conc. Trident. *n.85.* & Rota *in Eysteten. Fundationis Hospitii* 10. *Maii* 1726. *§. Quæ omnia, cor. bon. mem. Gamach.* ubi 38 quod aliter dicendum esset, si dicta necessitas descenderet a Constitutione incipien. *Instaurandæ* S.M. Innocentii X. utpote quæ non egreditur Italiam, Insulasque adjacentes.

Potest vero Beneplacitum hoc Apostolicum ex in- 39 tervallo accedere, modo tamen in judicium dedu- 40 cta haud sit nullitas fundationis novi Conventus; Rota *in dict. Eysteten. Fundationis Hospitii* 10. *Maii* 1726. *§. Frustraque, cor. bo. mem. Gamach.*

Circa consensum Parochi, non importune quæ- 41 ritur, utrum is præstari debeat ab eo, qui obtinet curam habitualem, an ab illo, qui curam obtinet actualem. Præstandum esse ab obtinente curam habitualem tenuit Rota *in dict. Eysteten. Fundationis Hospitii* 10. *Maii* 1726. *§. Rursus coram bon. mem. Gamach.* Non omittendum vero, quod in ejus casu 42 ille, qui obtinebat curam actualem, non erat perpetuus, sed amovibilis ad nutum. At idem dicen- 43 dum videtur, etiamsi ille qui curam actualem obtinet, sit perpetuus, nam & hic plus juris sibi asserere nequit quam simplex exercitium curæ, ut respondit Rota *in Ariminen. Functionum super primo dubio 13. Junii 1746. §.2. & 6. coram bon. mem. Lan.* 44 Consensus autem, de quo agitur non est præstandus ratione exercitii curæ.

De mox dictis requisitis ad fundationem novi 45 Conventus, nec inutilis est quæstio, an ea concurrere etiam debeant, si agatur de Regularibus illis, quibus in loco de quo agitur, jam competebat jus quæstuandi. Et affirmative respondit Rota *in dicta Eysteten. Fundationis Hospitii* 10. *Maii* 1726. *§. Nam quoad, cor. bon. mem. Gamach.* Hæc de fundatione novi Conventus.

Quod autem attinet ad translationem Conventus 46 quidquid in utramque partem olim disputatum sit, indubia hodie res est, quod servandæ haud sint Constitutiones Apostolicæ loquentes de fundatione novi Conventus, si translatio fiat ob aliquam justam causam ad alium situm ejusdem loci, ut Sacra Congregatio Episcoporum & Regularium negotiis præposita censuit non solum in resolutionibus allegatis ab Auctore *num.11. & 12.* verum & novissime *in Majoricen.5. Aprilis 1754. ad secundum dubium.*

Quinimmo nec Regulares habentes Privilegium, 47 quod novi Conventus haud fundentur, nisi servetur certa distantia, opponere se possunt translationi Conventus

ventus ad aliud ejusdem loci situm, ut rejectis Donato, Passerino, & Pignatello firmat Matthæucci *in Officiali Curiæ cap.16. num.9.* ubi allegat resolutiones mox dictæ S. Congregationis *in Montis Regalis 9. Junii 1741. & in Agrigentina 28. Martii 1697.*

Articulus II.

Quo ad ea, quæ concernunt Conventuum suppressionem, restitutionem, & exemptionem.

1 Conventuum suppressionis, & restitutionis notitia non melius, ac verius potest hic tradi, quam justa tradita a Fagn. *in cap. Relatum 7. Ne Clerici, vel Monach. num.41. & sequentibus*, utpote qui & deputatæ Sacræ Congregationis Secretarius fuit, & Constitutionum ad hoc editarum minutas confecit. Refert igitur quod Innocentius X. *anno 1649. mense Martii* instituit Congreg. nonnullorum S. R. E. Cardinalium, & Romanæ curiæ Prælatorum super statu, seu reformatione Regularium, in qua fuit primo deliberatum de præfigendo in singulis Monasteriis numero tot personarum, quot ex illorum redditibus absque penuria sustentari possent ad præscriptum Concilii Arelatensis cap.8. relati *in c.1. de Institut.* Conc. Trid. *sess.25. de Regularibus c.3.* & Constitutionum Apostolicarum. Atque ab omnibus unanimiter in eam sententiam itum est, ut fieret Constitutio, qua injungeretur Superioribus tam Generalibus, quam Provincialibus, & Localibus quarumcumque Religionum, ut infra terminum quatuor mensium transmitterent statum temporalem singulorum Monasteriorum existentium intra fines Italiæ, & Insularum adjacentium ad Procuratorem Generalem suæ respectivæ Religionis in Urbe commorantem, qui una cum aliis Religiosis ad hoc deputandis præfigeret in unoquoque Monasterio eum tantum numerum, qui ex redditibus propriis, vel consuetis eleemosynis congrue posset sustentari, easque præfixiones infra alios quatuor Menses una cum statu cujusque Monasterii memoratæ Congregationi consignaret, & interim interdiceretur iisdem Superioribus, ne quemquam ad habitum, vel Professionem admitterent sub nullitate actus, & excommunicatione latæ sententiæ, donec profixiones ut supra exhibitæ fuissent, & ipsi licentiam recipiendi Novitios ab eadem Cong. obtinuissent. Unde mandatum fuit ipsi Fagn., ut minutam Constit. conficeret, quæ postea per manus Cardinalium, ac Prælatorum delata, & a Sanctitate Sua approbata, tandem edita fuit in hunc, qui sequitur, tenorem.

INNOCENTIUS PAPA X.

Ad futuram rei memoriam.

§.1. Inter cætera, quæ ad Reg. disciplinam instaurandam. conservandamque Sac. Trid. Syn. salubriter decrevit, illud semper præcipuum, & maximi momenti habitum est, quo injungitur, ut in singulis Monast. & Domibus Regularibus is tantum numerus constituatur, & in posterum conservetur, qui vel redditibus propriis Monaster. vel consuetis eleemosynis commode possit sustentari.

§.2. Quapropter ad ejus usum inducendum fel. rec. Clem. VIII. Paul. V. & Urbanus VIII. Romani Pontifices prædecessores nostri varia decreta ediderunt sed quia nihilominus, sive ob injuriam temporum, sive ob Superiorum incuriam, sive alias ob caussas illius executio hucusque protracta est non sine gravi Monasteriorum in spiritualibus, & temporalibus detrimento, ac Religionum jactura; Idcirco Nos nequaquam ignorantes, quantum ex Monasteriis pie institutis, & recte administratis in Ecclesia Dei splendoris, atque utilitatis oriatur, quantumque dignitati, & commodo Ecclesiastici Ordinis detrahat multitudo Religiosorum, quæ sine delectu supra vires Monast. in Religiones invehitur, ac proinde arbitrati valde acceptum Deo, sacrisque Religionibus proficuum fore, ut Decretum tam salubre debitæ executioni demandetur.

§.3. De consilio nonnullorum Venerabilium Frat. nostrorum S. R. E. Cardinalium, ac dilectorum Filiorum Romanæ curiæ Prælatorum, motu proprio, ac ex certa scientia, & matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine tenore præsentium præcipimus, & mandamus omnibus, & singulis dilectis Filiis, Generalibus, Commissariis, Præsidentibus, Provincialibus, Ministris, Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Præfectis, Rectoribus, Guardianis, Correctoribus, Vicariis, & quibuscumque aliis Superioribus Monasteriorum, Conventuum, Collegiorum, ac Domorum quorumcumque Monachorum, ac Regularium virorum bona immobilia possidentium, vel non possidentium, cujuscumque Ordinis Mendicantium vel non Mendicantium, Congregationis, Societatis, & instituti etiam necessario, & in individuo exprimendi existentium intra fines Italiæ, & Insularum adjacentium, ut singuli ad quos pertinet, adhibitis duobus, vel tribus Regularibus sui Ordinis probatioribus, ac rerum usu peritioribus, bona immobilia, census, redditus, ac proventus omnes Monasteriorum, Conventuum, Collegiorum, ac Domorum Regularium hujusmodi, (etiamsi sint hospitia, vel ab alio Monasterio dependeant, sintve illius Granciæ, seu membra) sex annorum immediate præcedentium habita ratione, ac detracto omni eo quod grandines, sterilitates, reparationes, & alii casus hujusmodi absorbere solent, consuetas item eleemosynas, & obventiones, item victus, vestitus, ac medicinalium, & alias quascumque tam ordinarias, quam extraordinarias expensas, æris quoque alieni, nec non Missarum celebrandarum, Fabricæ, Sacristiæ, annuarum præstationum, contributionum, ac procurationum, aliave, ejusque generis onera diligenter, ac mature cognoscant, eaque omnia in scripturam redigant exprimentes illius Monasterii titulum, seu denominationem, item capacitatem, ac situationem, videlicet in qua Diœcesi, & an intra mœnia Civitatis, vel oppidi, anve in pagis, seu villis, vel in sylvis, aut nemoribus, & quantum distet a locis frequentibus, & populosis, item a quo tempore fundatum fuerit, quave auctoritate, & cujus sumptibus, anve, & a quo numerus Religiosorum in eo fuerit alias præfixus, & quot ibi

Religiosi, & servientes in præsenti degant, specificatis uniuscujusque nomine, cognomine, & patria scripturamque sic confectam propria manu subscribant, medio juramento attestantes vera esse omnia, quæ in ea continentur, consuetoque sigillo obsignatam infra quatuor menses a publicatione præsentium in hac Alma Urbe nostra ut infra dicenda computandos, transmittant, seu consignent Procuratori Generali sui Ordinis in Urbe commoranti, qui una cum aliquibus gravioribus Religiosis a Congregatione prædictorum Cardinalium, & Prælatorum ad hoc specialiter deputandis, negotio mature perpenso, ac computatis hujusmodi redditibus, eleemosynis, & obventionibus universis, atque oneribus ut supra detractis sedulo examinent, quot Religiosi homines, connumeratis etiam Laicis, aliisque necessariis servientibus in unoquoque Monasterio, Conventu, Collegio, & Domo Regulari, quamvis (ut præmittitur, sit Hospitium, seu alterius Monasterii membrum) juxta proprii Instituti morem, victum, & vestitum, ac medicinalia in communi habentes, commode valeant sustentari; omnibusque diligenter discussis, familiæ cujuscumque Monasterii, Conventus, Collegii, ac Domus Regularis hujusmodi in qualibet Provincia, vel Congregatione, certum earum tantum Personarum numerum præfigat, quæ redditibus, eleemosynis, & obventionibus ut supra competenter ali possint, easque numeri præfixiones una cum originalibus scripturis super statu cujusque Monasterii, ac Domus Regularis, a Superioribus, ut præfertur, confectis infra alios quatuor menses eidem Congregationi Cardinalium, ac Prælatorum exhibeat, ut ab ea recognoscantur, & approbentur.

§.4. Quod si memorati Superiores, ac Procurator Ordinis intra præfixum terminum prædicta adimplere neglexerint, privationis vocis activæ, & passivæ, nec non officiorum, quæ tunc temporis obtinebunt, & inhabilitatis ad illa, vel alia in posterum obtinenda perpetuam pœnam eo ipso absque alia declaratione incurrant, rehabilitatione Nobis, & Sedi Apostolicæ reservata.

§.5. Interea vero prohibemus, & interdicimus omnibus, & singulis Capitulis, & Congregationibus Generalibus, & Provincialibus, & Conventualibus, nec non Superioribus tam Generalibus, quàm Provincialibus, & Localibus antedictis, ne deinceps quemquam ad habitum suæ Religionis recipiant, nec jam receptos, aut in posterum contra hujusmodi prohibitionem forsan recipiendos ad Professionem admittant, donec scripturæ prædictæ, ac præfixiones numeri familiæ cujuscumque Monasterii, ac Domùs Regularis hujusmodi, eidem Congregationi Cardinalium, & Prælatorm realiter, & cum effectu fuerint exhibitæ, ac deinde memorati Superiores licentiam recipiendi ad habitum, & Professionem ab eadem Congregatione obtinuerint. Alioquin receptiones tam ad habitum, quam ad Professionem aliter factæ, sint ipso jure nullæ, nullamque inducant obligationem ad Religionem in specie, vel in genere, aut ad alios quoscumque effectus.

§. 6. Nihilominus contravenientes sententiam excommunicationis incurrant, a qua per alium, quam per Nos, & Romanum Pontificem pro tempore existentem, nisi in mortis articulo constituti absolvi non possint.

§. 7. Non obstantibus quo ad præmissa omnia, & singula Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis in favorem quarumcumque personarum atque Ordin. tam Mendicantium, quam non Mendicantium, Congreg. Societatum, & cujusvis alterius Instituti, etiam Societ. Jesu, & Monasteriorum, Conventuum, Collegiorum, Domorum, ac Locorum Regularium quorumcumque, nec non illorum etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, vel consuetudinibus etiam immemorabilibus, exemptionibus quoque, indultis, & privilegiis etiam caussa, & titulo oneroso, vel in limine fundationis, etiam in Mari Magno, seu bulla aurea, aut aliter nuncupatis, seu quibuscumque tenoribus, & formis; & cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, nec non irritantibus Decretis etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, etiam ad Imperatoris, Regum, seu aliorum Principum instantiam, aut alias quomodolibet etiam per viam communicationis, seu extensionis concessis, & iteratis vicibus approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis quo ad ea, quæ præsentibus quomodolibet adversantur, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus, & formis specialis, & individua, & de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut quævis alia exquisita forma servanda esset, tenores hujusmodi ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & forma in illis tradita observata inserti forent, præsentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

§. 8. Volumus autem, &c.

§. 9. Quodque earumdem præsentium transumptis, &c.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 17. Decembris 1649. Pontificatus Nostri Anno sexto.

Constitutione publicata, ad faciliorem illius executionem confecta est formula typis excusa, & ad Superiores cujusque Monasterii transmissa, in qua Italico idiomate tamquam in tabula monstratum est, quo ordine, quave ratione describendus sit cujusque Monasterii status. Hinc infra terminum octo mensium in prædicta Constitutione præfixum Regulares omnes, cujusque Ordinis, & Congregationis, Societatis, & Instituti ea, qua decet obedientia, paruerunt; nam ex omnibus Italiæ Provinciis, & adjacentium Insularum exhibitæ fuerunt scripturæ originales statuum singulorum Monasteriorum continentes, subscriptæ, ac juramento firmatæ una cum Summario reddituum, & expensarum, ac præfixione familiæ uniuscujusque Monasterii. Post hæc Prælati ipsius Congregationis designati Religionum plene retulerunt illarum statum in genere, & singulorum Monasteriorum in specie, juxta methodum per manus delatam. 3

Cum vero ex hujusmodi relationibus compertum esset multas Religiones constare ex quamplurimis Con- 4

Conventibus, in quibus ob reddituum tenuitatem actu non alebantur, nec ali poterant tot Religiosi; quot sufficerent ad observantiam Regularis disciplinæ, idcirco in pluribus sessionibus mature deliberatum fuit de illorum suppressione, ac reddituum applicatatione, & facta Sanctissimo relatione; Sanctitas Sua probavit Congregat. sententiam, & d. Fagnanum ipsius Congregationis Secretarium deputavit die 22. Julii 1652. qui pro rei magnitudine transmisit per manus Cardinalium, ac Prælatorum distinctis vicibus dubia supra sexaginta, quæ in Congregationibus habitis de mandato Sanctissimi per singulas hebdomadas fuerunt accurate discussa, ex quorum resolutionibus conflata est materia pro compilanda Bulla desuper edenda. Et cum d. Fagnano similiter demandata esset provincia conficiendi illius minutam, & illa confecta, & Sanctissimo delata, ab ipsoque mature considerata, atque de ejus mandato Cardinalibus, & Prælatis considerranda, & in plena Congregat. discutienda, & examinanda, tradita, ab ipsisque unanimi consensu approbata, mox Sanctitatis Suæ jussu fuit, & locis publicis affixa Contitutio incip. *Instaurandæ Regularis disciplinæ*. Vide ipsam supra *Art.1. num.5.*

5 Hinc biduo post publicationem Bullæ Sac. Congregatio dedit Litteras ad singulos Superiores Generales Religionum in Curia existentes, in quibus nominatim expressit parvos Conventus in illa Religione suppressos, ut sic satis fieret illis verbis Bullæ; *In litteris ab eadem Congregatione propediem expediendis nominatim exprimendos*. Et subinde *Die 10. Decembris ejusdem anni* 1652. scripsit Litteras circulares cum insertione Bullæ impressæ ad unumquemque Episcopum in Italia, & insulis adjacentibus, in quibus primum expressit itidem nomina Conventuum suppressorum in illa Diœcesi, ac deinde ipsi Episcopo commisit, ut una cum Capitulo suæ Cathedralis ad præscriptum Bullæ referret, quibus piis usibus existimaret esse applicanda bona cujusque Conventus suppressi, præcipuamque rationem haberet tenuitatis Parochialium, deputationis Coadjutorum pro cura animarum, & Capellanorum pro Missis celebrandis, item manutentionis Seminarii, Hospitalium, Monasteriorum Monialium, & consimilium.

6 Has autem relationes ab Episcopo, & Capitulo subscriptas, obsignatasque ad Sac. Congregat. transmissas, atque ubi oportuit emendatas, Sanctitas Sua ad se relatas approbavit, executionique mandari, & in Cancellaria Episcopali registrari præcepit, moxque Decreta hæc applicationis, ac partitionis bonorum una cum Litteris ipsius Congregationis ad singulos Episcopos transmissa fuerunt: & sic pariter satisfactum fuit verbis Bullæ, ibi: *Bona hujusmodi applicamus, & applicata esse decernimus, & declaramus piis usibus in eisdemmet locis, ubi siti sunt Conventus, iisque non indigentibus, in aliis locis ejusdem Diœcesis juxta designationem, & partitionem, quam eadem Congregatio singulorum Episcoporum cum suis Capitulis, sententia prius audita, & plena totius negotii relatione habita, de mandato nostro faciet in suis Litteris ad eosdem Episcopos scribendis, &c.*

7 Quia vero in d. bulla, *Instaurandæ*, comprehenduntur non modo parvi Conventus, sed etiam Granciæ, seu alterius Monasterii membra, licet Curam animarum habeant annexam: idcirco de mandato Sanctitatis Suæ datæ fuerunt Litteræ, tum ad Superiores Generales cujusque Religionis in Curia existentes, tum ad singulos Episcopos in Italia, & Insulis adjacentibus, in quibus nominatim exprimuntur hujusmodi Granciæ, & membra, & mandatur Episcopis, ut Regulares Sacerdotes in eis habitare non 8
permittant, sed pro custodia, & administratione bonorum deficientibus personis sæcularibus idoneis, sinant Regulares uti opera suorum Conversorum; 9
cum hoc tamen, ut in earum Capellis Missæ juxta solitum celebrentur saltem diebus Festis per Sacerdotes sæculares, aut etiam per Regulares, qui tamen in eis non pernoctent. In Curatis vero, seu Paro- 10
chialibus non permittant Curam animarum exerceri per Regulares; sed ad id deputent Sacerdotes Sæculares idoneos in Vicarios perpetuos, vel amovibiles a Superioribus Regularibus nominandos, cum congrua fructuum portione ipsius Episcopi arbitrio assignanda ad præscriptum S. Concil. Trid. *cap.7. ss.7.* & reliqua Ipsarum Granciarum, seu Parochialium bona Monasteriis principalibus dimittant. Et in hac dis- 11
positione Granciarum, & Parochialium Sanctitas sua declaravit comprehendi etiam Canonicos Regulares Lateranenses, quos noluit extra claustra degere pro Cura animarum exercenda, non obstante dispositione *cap. Quod Dei timorem, de stat. Monach.* & in hanc sententiam scriptæ fuerunt litteræ ad complures Episcopos:

Quoniam vero in eadem Bulla *Instaurandæ*, sub 12
gravibus pœnis præcipitur Superioribus Regularibus, ut infra terminum sex mensium inchoandum a die præsentationis Litterarum suppressionis Conventuum dimittant illorum possessionem corporalem realiter, & cum effectu coram Ordinariis locorum sub testimonio publico, & nihilominus reservatur ipsi Congregat. facultas conservandi Religionibus aliquem ex Conventibus expressis in memoratis Litteris, si hoc ex aliqua rationabili causa expedire judicaverit; propterea infra terminum sic præfixum Superiores Religionum fere omnium supplicarunt SSmo pro conservatione, seu Restitutione plurimorum Conventuum, & ex illis Sanctitas sua multo reduxit ad primævum statum regul., ac Religionibus restituit, quos scilicet ex publicis documentis, & Episc. attestationibus cognovit habere sufficientes redditus pro alendis Religiosis in numero competenti, & populis esse valde utiles in Missis, & Divinis officiis celebrandis, & Confessionibus audiendis, & præsertim in locis, ubi non sunt alii Regularium Conventus.

Præterea cum Superiores Regulares de jure facul- 13
tatem non habeant uniendi Ecclesias etiam sibi pleno jure subjectas, ut post Innoc. & Abbat. Antiq. *in c. Sicut unire, de excess. Prælat.* not. Gl. *in Clem. Ne in agro §. ad hæc in verb. Ordinarios, de stat. Monach.* quando accidit casus, ut in eadem Civitate; vel Oppido suppressi fuerint duo parvi Conventus ejusdem Religionis, ad supplicationem Regularium, Sanctitas sua univit minorem Conventum cum omnibus ejus bonis Conventui majori. Sed tamen jussit ven- 14
di domum Conventus uniti infra terminum sex mensium, & pretium inde retractum investiri in tot bonis stabilibus ad utilitatem alterius Conventus, ut sic Fratribus adimeretur occasio redeundi ad Conventum.

ventum minorem, ibique minus religiose vivendi cum dedecore sui Ordinis.

Rursus quia interdum accidit casus, ut una Religio, puta S. Dominici, haberet Conventum in aliquo loco, in quo alia Religio, puta S. August., habebat Conventum suppressum, & e converso Religio S. Augustini haberet Conventum in alio loco, in quo Religio S. Dominici similiter habebat Conventum suppressum: oblata fuit Superioribus facultas faciendi inter se reciprocas uniones, & permutationes dictorum Conventuum, ita ut Conventus S. Augustini suppressus uniretur Conventui S. Dominici ejusdem loci, & viceversa Conventus suppressus S. Dominici uniretur Conventui S. Augustini alterius loci. Sed tamen sive ob angustiam temporis, sive ob diversitatem Diœcesum, & Provinciarum, sive ob raritatem dictorum casuum, sive ob inæqualitatem permutationum, vel aliam ob causam, Religiones in his non convenerunt, & negotium evanuit.

15 Porro ut in illis Conventibus, qui ut supra Religionibus fuerunt restituti, & in aliis non habentibus numerum sex Religiosorum vivatur cum debita observantia, Sanctitas sua subjecit illos omnimodæ jurisdictioni Ordinarii loci tamquam Sedis Apostolicæ delegati, ut in Decreto, cujus tenor est infrascriptus, videlicet:

„ Ut in parvis Regularium virorum Conventibus a Sanctiss. D. N. Innoc. PP. X. in Constitut. quæ incipit, *Instaurandæ*, primum suppressis, ac deinde ad ipsius Constitutionis limites ob rationabiles causas in pristinum statum Regularem restitutis, & ipsis Religionibus denuo concessis, pie, & religiose vivatur, ac Regularia instituta quo exactius fieri potest, observentur: Sanctitas sua ex sententia Sacræ Congregationis super statu Regularium omnes, & singulos Conventus hujusmodi sic, ut præfertur, restitutos, & concessos, in Litteris ab eadem Sacra Congregatione expediendis nominatim exprimendos, ac personas tam Regulares, quam sæculares in eis degentes visitationi, correctioni, & omnimodæ jurisdictioni Ordinarii loci, tamquam super hoc a Sede Apostolica delegati, præsentis Decreti tenore plene in omnibus subjecit, ac subditos esse declaravit, donec ipsorum redditus eousque adaucti fuerint, ut in eis commode sustentari valeant, & cum effectu sustententur duodecim Religiosi ad Apostolicorum Decretorum præscriptum, idque eidem Congregationi legitime constiterit, & ejus decreto in singulis con-
16 tingentibus casibus declaratum fuerit, & non aliter. Interea vero voluit Sanctitas sua, ut in eorum singulis ali debeant, & re ipsa alantur sex saltem Religiosi probatæ vitæ, ex quibus quatuor ad minus sint Sacerdotes maturæ ætatis; alioquin gratia restitutionis, & concessionis hujusmodi nulla sit, & invalida, & Ordinarii locorum in illis Conventibus exequi possint ac debeant ea omnia, quæ in aliis Conventibus itidem suppressis per eamdem Constitutionem ipsis demãdantur, perinde ac
17 si gratia restitutionis prædictæ, & concessionis non emanasset. Insuper quia multi sunt Conventus, in quibus etsi præfixus fuerit numerus Religiosorum sufficiens ad observantiam Regularis disciplinæ, & idcirco in suppressione antedicta non fuerint comprehensi; nihilominus sive ob redditiuum diminutionem, sive ob Superiorum incuriam, vel malam administrationem, sive ob carentiam Religiosorum, aut aeris intemperiem, vel quamcumque aliam ob causam prædictus numerus cum effectu in eis non alitur cum gravi detrimento Regularis observantiæ: Sanctitas sua intendens huic malo remedium adhibere, omnes, & singulos ejusmodi Conventus, ut præfertur, non suppressos, cujuscumque sint Ordinis, tam Mendicantium, quam non Mendicantium, Congreg. & Instituti, etiam Soc. Jesu, aut Granciæ, seu membra alterius Monasterii, existentes intra fines Italiæ, & Insularum adjacentium, in quibus nunc non aluntur, vel quandocumque actu non alantur saltem sex Religiosi itidem probatæ vitæ, quorum ad minus quatuor, ut supra, sint Sacerdotes maturæ ætatis, eidem visitationi, correctioni, & omnimodæ jurisdictioni Ordinarii loci similiter ut Sedis Apostolicæ delegati plene in omnibus præsentis pariter Decreti vigore subjectos esse statuit, decrevit, & 18
declaravit. Cæterum quo ad Conventus cum pauciori numero, quam duodecim Religiosorum, erectos post diem 21. Junii 1625. & illorum subjectionem loci Ordinario, Sanctitas sua voluit in suo robore permanere Decr. S. M. Urbani VIII. jussu editum, cui per præmissa aliquatenus derogare non intendit. Et prædicta omnia, & singula in præsenti Decreto statuta, & ordinata voluit plenarium sortiri effectum, & executioni mandari, non obstantibus omnibus, & singulis, quæ in antedicta Constitutione voluit non obstare, cæterisque contrariis quibuscumque.

„ Datum Romæ die 10. Februarii 1654.

B. Card. Spada.

Loco ✠ Sigilli.

Prosper Fagnanus S. Congr. Sec.

19
Et hoc Decretum illico transmissum fuit ad quemlibet Episcopum una cum Litteris Cong. continentibus nomina Conventuum Religioni suæ restitutorum in illa Diœcesi; At quia occasione talis Decreti *Ut in parvis* plures controversiæ oriebantur, ad eas sedandas fuerunt in Sac. Congr. infrascripta dubia proposita, ut sequitur. 20

Posito Decreto felicis record. Innocentii Papæ X. super subjectione nonnullorum Conventuum correctioni, visitationi, & omnimodæ jurisdictioni Ordinarii loci, tamquam Sedis Apostolicæ Delegati, contingit dubitari de infrascriptis.

1. *An Episcopus in Conventibus suæ Jurisdictioni subjectis possit Abbates, Priores, Guardianos, & alios Superiores locales deputare, & familiam constituere?*

2. *An possit Episcopus a prædictis Conventibus Religiosos amovere?*

3. *An Regulares eorumdem Conventuum compelli possint ab Episcopo ad exhibendos libros introitus, & exitus, & reddendas rationes administrationis.*

4. *An Episcopus in eisdem Conventibus se ingerere possit in his, quæ Regularem disciplinam concernunt.*

5. *An*

5. *An Ecclesiæ dictorum Conventuum, & Capellæ Granciarum, in quibus degunt Conversi pro agrorum cultura, ab Episcopo visitari possint?*

6. *An ipsæ Granciæ, & conversi in eis degentes subsint visitationi Episcopi?*

7. *Quid in Ecclesiis, seu Capellis Granciarum, in quibus nullus degit Conversus, an similiter subsint Episcopi visitationi?*

8. *An liceat Episcopo visitare Conventus tam suppressos, & postea restitutos, quam non suppressos, ad effectum cognoscendi, an in illis re ipsa alantur sex Religiosi?*

9. *An Episcopus visitans hujusmodi Conventus suæ jurisdictioni suppositos, aut personas in eis degentes, possit a visitatis procurationem exigere in victualibus, vel in pecunia.*

10. *An jurisdictio Ordinariis locorum, tamquam Sedis Apostolicæ delegatis, attributa in supradicto Decreto, competat Vicariis Generalibus Episcoporum, nec non Abbatibus, & aliis inferioribus Prælatis proprium Territorium, ac jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus?*

11. *An Provinciales, & alii Superiores Regulares possint ejusmodi Conventus, jurisdictioni Ordinarii subjectos, & Religiosos in illis degentes visitare, corrigere, & punire, omnemque jurisdictionem in eos exercere, sicut poterant ante dictum Decretum?*

12. *Si Superior Regularis in causa prævenerit contra subditum degentem in aliquo ex eisdem Conventibus Ordinario subjectis, fabricando processum, vel eum carceri mancipando, an Episcopus possit hujusmodi causam reassumere, ac Superiori inhibere?*

13. *Si e converso Episcopus prævenerit in causa contra Religiosum in tali Conventu commorantem, an Superiori Regulari eo casu liceat illum amovere, & in alio Conventu collocare; & si de facto collocaverit, an nihilominus Episcopus possit causam prosequi, ac Religiosum sic amotum revocare ad primum Conventum?*

14. *Si Provincialis, vel Superior localis voluerit aliquem ex Fratribus a tali Conventu removere, an Episcopus prohibere possit?*

15. *Si a Conventu primum suppresso, ac deinde Religioni restituto, absint ex aliqua rationabili causa, & ad breve tempus, unus, vel plures, ex numero sex Religiosorum ibi degentium, an gratia restitutionis sit nulla, & Conventus remaneat suppressus, ut prius?*

16. *Quid si a Conventu non suppresso similiter ex causa rationabili, & ad modicum tempus absit aliquis e sex Religiosis ibi existentibus, an durante tali absentia, Conventus subjaceat jurisdictioni Ordinarii?*

17. *An Religioso illo redeunte, vel alias impleto numero sex Religiosorum, Conventus recuperet pristinam exemptionem?*

18. *Si gratia restitutionis Conventus suppressi reddatur nulla ex eo, quod in illo ad formam Decreti cum effectu non alantur sex Religiosi, & postea contingat, ut ejusmodi numerus impleatur, an gratia restitutionis Conventus reviviscat?*

19. *Ad hoc ut gratia restitutionis sit nulla, & Conventus denuo remaneat suppressus, propterea quod in eo non sustententur sex Religiosi, an debeat præcedere declaratoria Episcopi super facto, prævia causæ cognitione?*

20. *An ab hujusmodi declaratoria liceat Regularibus ad Sedem Apostolicam appellare ad effectum tam devolutivum, quam suspensivum?*

21. *Cum ex Decreti præscripto quatuor Sacerdotes in his Conventibus degentes debeant esse maturæ ætatis, quænam dicatur ad hunc effectum ætas matura?*

Sacra Congregatio super statu Regularium ad singula dubia superius proposita hunc in modum respondit, videlicet.

Ad 1. Non posse.

Ad 2. Posse ex rationabili causa: commonito tamen prius Superiore Regulari, ad quem pertinet, ut eosdem Religiosos assignet in aliis Conventibus.

Ad 3. Posse compelli.

Ad 4. Posse.

Ad 5. Posse.

Ad 6. Subesse.

Ad 7. Item subesse.

Ad 8. Minime licere, antequam aliunde constet de fundamento intentionis Episcopi in deficientia numeri constituti.

Ad 9. Expedire ut Sanctissimus Dominus Noster decernat, & declaret, non licere Episcopo tales Conventus visitanti quidquam accipere procurationis nomine.

Ad 10. Competere.

Ad 11. Posse sicut prius, non tamen privative ad Episcopum.

Ad 12. Non posse, nisi ex justa causa, veluti cum videt Superiorem Regularem ex odio, vel amore, cupiditate, vel metu, aut ex nimia severitate, vel indulgentia quid durius, aut remissius constituere, quam causa deposcit, in quo ipsius Episcopi conscientia oneratur.

Ad 13. Non licere Superiori Regulari Religiosum ab Episcopo inquisitum a loco amovere, & si amotus fuerit, posse Episcopum causam prosequi, & illum quibuscumque remediis revocare, etiam invocato auxilio Ordinarii, & brachio Sæculari, si opus fuerit, cujuscumque loci, in quo Religiosus ille reperiatur.

Ad 14. Non posse.

Ad 15. Gratiam ob id non esse nullam, cessante omni fraude, nec Conventum remanere suppressum.

Ad 16. Subjacere durante absentia.

Ad 17. Recuperare.

Ad 18. Non reviviscere.

Ad 19. Debere ita præcedere, nec ante declarationem licere Episcopo Conventus possessionem apprehendere, aut Religiosos inde expellere.

Ad 20. Licere ad effectum devolutivum tantum, non autem suspensivum.

Ad 21. Ætatem maturam dici ad hunc effectum, completo anno quadragesimo.

Declarationes suprascriptas SS. D. N. ad se relatas approbavit, & ab omnibus, ad quos pertinet, observari præcepit, contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romæ 27. Julii 1655.

Quibus deinde accesserunt alia dubia, & declara- 21
tiones circa jurisdictionem Ordinarii in Granciis Monasteriorum, illarumque Ecclesiis, & publicis Oratoriis, prout infra.

Posita Constitutione fel. rec. Innoc. X. quæ incipit, Instau-

Instaurandæ, *nec non illius Decreto incipiente* Ut in parvis, *contigit dubitari de infrascriptis*.

I. An Granciæ ex d. Constit. Innocent. suppressæ, & ad statum sæcularem redactæ, illarumque Ecclesiæ, & publica Oratoria possint ab Ordinario visitari?

II. Et quatenus possint, an hoc jus Ordinario competat privative quo ad Superiores Regulares, an vero cumulative cum ipsis.

III. Et quid si prædictis Ecclesiis Cura animarum incumbat?

IV. An Superiores possint in dictis Ecclesiis Curam animarum habentibus nominare Vicarios ad curam animarum exercendam, eosque ad nutum amovere?

V. An Granciæ, seu membra alicujus Monasterii nunquam suppressa, in quibus non degunt saltem sex Religiosi, subsint jurisdictioni, ac visitationi Ordinarii loci privative, an cumulative cum Superioribus Regularibus.

Die 11. Septembris 1670. Sac. Congreg. super statu Regularium ad singula dubia superius proposita in hunc modum respondit, videlicet.

Ad primum. Grancias, ut præfertur, suppressas, & ad statum sæcularem redactas, illarumque Ecclesias & publica Oratoria posse ab Ordinario visitari, dummodo in iis Granciis, quarum proprietas fuit reservata, vel restituta principalibus Monasteriis, idem Ordinarius nullo modo se ingerat in temporalibus.

Ad secundum. Quoad Ecclesias, & Oratoria publica, jus visitandi competere Ordinario privative; quoad Conversos autem in eis degentes cumulative: Ordinario scilicet, jure delegato, ad formam Sacr. Concil. Trid. Regularibus vero jure ordinario.

Ad tertium. Itidem quo ad Ecclesias dictarum Granciarum Curam animarum habentes, jus visitandi Ordinario competere privative: sed quo ad Conversos in eis degentes hoc jus competere cumulative, nempe Ordinario tamquam Sedis Apostolicæ Delegato, Regularibus vero auctoritate Ordinaria.

Ad quartum. Superiores Regulares posse hujusmodi Vicarios nominare, & illos ad nutum amovere, si Ordinarius loci ab initio illos reputaverit amovibiles.

Ad quintum. Grancias, seu membra alicujus Monasterii, numquam supresa, in quibus non degunt saltem sex Religiosi, subesse jurisdictioni, ac visitationi Ordinarii loci, ac Superiorum Regularium cumulative, videlicet Ordinario tamquam Sedis Apostolicæ Delegato, ex prædicto Decreto, Ut in parvis, *Regularibus autem jure Ordinario.*

22 Et tandem circa jurisdictionem Episcopi in parvis Conventibus sequentes attendantur dispositiones.

„ Episcopus visitavit Conventum suæ jurisdictioni subiectum in vim Decreti fel. record. Innocent. X. incip. *Ut in parvis* propterea quod tunc temporis ibi non erant de familia, nec re ipsa alebantur sex Religiosi; sed post absolutam visitationem, sine ulla fraude a Superioribus in eodem Conventu adaucta est familia, & impletus numerus sex Religiosorum, sicque Conventus exemptionem recuperavit juxta declarationes Sac. Congreg. super statu Regularium, nempe decimam sextam, & decimam septimam inter impressas.

„ Hoc posito, consulitur Sacra Congreg. de infrascriptis.

„ Primo. An post exemptionem, ut præfertur, recuperatam Episcopus possit hujusmodi Conventum visitare ad effectum ut videat, an ordinationes, & Decreta ab ipso edita in visitatione præcedenti fuerint adimpleta, nec ne?

„ II. Anve possit Decreta non adimpleta exequi, & pro illorum executione pœnas adjicere, & aggravare?

„ III. Et quatenus possit: an hæc facultas, quæ ex d. Decreto, *Ut in parvis*, competit Episcopo tamquam Sedis Apostolicæ Delegato, expiret, lapso integro anno a die publicationis Decretorum?

„ IV. An Episcopus post exemptionem a Conventu recuperatam possit condemnare, & punire, etiam pœna corporis afflictiva Religiosum, qui pro delicto in Curia Episcopali fuerat inquisitus, & carceri mancipatus eo tempore, quo Conventus erat jurisdictioni Episcopi subjectus?

„ Die 19. Novembris 1671. Sacr. Congregat. super statu Regularium ad singula dubia superius proposita respondit ut sequitur, videlicet.

„ Ad primum. Posteaquam Conventus exemptionem recuperavit, Episcopum nequaquam posse illum visitare, etiam ad effectum, ut videat, an Decreta edita in præcedenti visitatione fuerint executioni mandata.

„ Ad secundum. Itidem non posse post hujusmodi exemptionem Decreta non adimpleta exequi, minusque pœnas adjicere, & agravare pro illorum executione.

„ Ad tertium. Jurisdictionem ex dicto Decreto, *Ut in parvis*, Episcopo attributam in Conventu non habente Religiosorum numerum ibi præscriptum expirare eo ipso, quod Conventus ob familiam sine fraude adauctam, & impletum numerum Religiosorum præfixum, exemptionem recuperavit.

„ Ad quartum. Cum contra dictum Religiosum non solum caussa, sed etiam persona sit præventa eo tempore, quo Conventus erat subjectus jurisdictioni Episcopi, & exemptio superveniens non invenerit eum liberum, utique Episcopum, tamquam Sedis Apostolicæ Delegatum, posse hujusmodi caussam tempore habili inchoatam prosequi etiam post exemptionem, & eumdem Religiosum condemnare, & punire etiam pœna corporis afflictiva.

Hinc est advertendum, quod quamvis ex Decreto Innocenti X. *Ut in parvis*, Conventus erecti post diem 11. Junii 1625. si in ipsis non permaneant saltem duodecim Religiosi, reliquantur subjecti visitationi, & correctioni Ordinarii loci juxta Decretum jussum Urbani VIII. editum, *& Art. 1. sub num. 7.* relatum, tamen Sacra Congregatio super statu Regularium diversimode censuit de omnibus generaliter Conventibus non suppressis. Cum enim nonnulli Episcopi virtute d. Decreti Innoc. X. visitare nitentur Conventus Patrum Cappuccinorum, & aliorum Regularium, in quibus actualiter non morabantur plures quam sex Religiosi, quamvis in illis essent collocati majori numero; ad instantiam Procuratoris Generalis eorumdem Patrum Cappuccinorum; 23

Sac. Congr. super statu Regularium censuit Conventus numquam suppressos, in quibus actu degunt de familia

lia plures quam sex Religiosi, minime comprehendi in Decreto sanctæ memoriæ Innoc. X. *quod incipit.* Ut in parvis; *ac proinde locorum Ordinarios nequaquam posse in vim Decreti in hujusmodi Conventibus, aut illorum personis ullam sibi jurisdictionem vindicare. Dat. Romæ 29. Novembris 1657. in Regest. ejusdem Congreg. fol.* 325. Panimolle *dec.84. adnot.2. num.62.*

24 Quo enim ad alios Conventus antea erectos, & nunquam suppressos pro exemptione ab Ordinarii jurisdictione sufficiunt sex tantum Religiosi, ex ipso-
25 met Decreto *Ut in parvis*. Conventus autem suppressi, & iterum restituti, remanent subjecti visitationi, & correctioni Ordinarii loci, donec ipsorum redditus eo usque adaucti fuerint, ut in eis commode sustentari valeant, & cum effectu sustententur duodecim Religiosi, ut expresse statuit Innocent. X.
26 in Decreto *Ut in parvis*, relat. *supra num.*14. Tales vero Conventus primum suppressi, ac deinde Religioni restituti, non remanent iterum suppressi, nec gratia restitutionis est nulla, si ab ipsis ex aliqua rationabili caussa, & ad breve tempus absit unus, vel plures ex numero sex Religiosorum ibi degentium, ut patet ex Decreto Sac. Cong. in responsion. ad quintum decimum; Vid. supra *sub num.19. & 20.*
27 Si tamen a Conventibus non suppressis, licet ex caussa rationabili, absit aliquis e sex Religiosis ibi existentibus, Conventus subjacent jurisdictioni Ordi-
28 narii durante tali absentia; Et illo Religioso redeunte, vel alias impleto numero sex Religiosorum, Conventus recuperant pristinam exemptionem, ut patet ex d. Decr. Sac. Congreg. in responsion. *ad 16.*
29 *& 17. ibid. sub num.19. & 20.* Conventus omnes erecti post diem 23. *Decemb.*1697. si in ipsis non permaneant saltem duodecim Religiosi, remanent subjecti visitationi, correctioni, atque omnimodæ jurisdictioni Ordinarii loci; Innocent. XII. Constitut. incip. *Nuper*, edita dicta *die 23. Decemb.1697. Vid. Art.1. sub num.27.*

30 Hinc quo ad parvos Conventus attendenda est sequens novissima Epistola Encyclica ad universos Italiæ, Insularumque adjacentium Ordinarios jussu Summi Pontificis conscripta, qua ipsis distincte injungitur, ut vitam, mores, & disciplinam Regularem in parvis Conventibus degentium diligenter inquirant, inobservantes corrigant, ac ubi resipiscentiæ spes non extet, eos Sacræ Congregationi denuncient.

Pervenuta la notizia a nostro Signore, che i Superiori delle Religioni sogliono per ordinario collocare di stanza ne' Conventi più piccoli, è specialmente fuori di mano li Soggetti meno osservanti delle loro Regole, e che questi per la licenza del luogo divenuti più liberi, invece di edificare, distruggono la Casa del Signore, Sua Santità per la premura particolare, che altamente nudrisce, che in ogni luogo si mantenga, e si accresca sempre più lo splendore delle Religioni, e si stabilisca in esse l'esatta osservanza Regolare, a tenore rispettivamente delle loro Costituz. si é mossa ad ordinare, che per via di questa Sac. Congr. sopra la disciplina Regolare s'ingiunga strettamente a V.S. come si fa colla presente Lettera, perchè ella usando il suo Zelo, invigili attentamente, che i Religiosi dimoranti pro tempore ne' suddetti Conventi dentro, e fuori di cotesta Città, e Diocesi, osservino esattamente quanto devono al Signore in corrispondenza allo stato, a cui sono stati chiamati; e in virtù de' Voti da essi fatti solennemente; Onde ella dovrà paternamente ammonirli della mente di Sua Beatitudine, e della stessa Sac. Cong. e in caso di trasgressione correggerli seriamente secondo la disposizione del Decreto *Ut in parvis* emanato d'ordine della San. mem. d'Innoc.X. li 10. Febbrajo 1654. e quando non si scorga in essi segno alcuno di resipiscenza, darne subito parte alla Sagra Congregaz. perchè possa la medesima opportunamente provvedere. Si serva pertanto ella di quel Zelo, che le somministra la causa, e di quelli eccitamenti, che le detta l'onore di Dio, pregandole dal Cielo vere felicità.

Roma 16. Gennajo 1707.

G. R. Card. Imperiali Prefetto.
F. de Vico Segretario.

Episcopus visitans parvos Conventus sibi suppositos nequit a visitatis aliquid accipere procurationis nomine, neque in pecunia, neque in victualibus, ut expresse fuit resolutum sequenti Decreto: *Cum Sac. Congreg. super statu Regularium alias consulta, An Episcopus visitans parvos Conventus suæ jurisdictioni suppositos, aut personas in eis degentes ad præscriptum Decreti San. mem. Innocent.X. quod incipit* Ut in parvis &c. *possit a visitatis procurationem exigere in victualibus, vel in pecunia, duxerit expedire, ut Sanctissimus D. N. decernat, & declaret non licere Episcopo tales Conventus visitanti quidquam accipere procurationis nomine; Sanctitas Sua Congregat. sententia audita, eam expresse approbavit, noluitque licere Episcopis hujusmodi Conventus visitantibus aliquid accipere procurationis nomine, seu in pecunia, seu in victualibus, & ita observari præcipit. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, etiam in corpore Juris clausis, cæterisque contrariis quibuscumque.* 31

Datum Romæ 25. Junii 1665.

Marcus Antonius Card. Fran.
Loco ✠ Sigilli.
Prosper Fagnanus Sec. Custos.

Supplementa Auctoris.

Addenda sunt quæ adducit sapientissimus P. Gaudentius de Janua in suo celeberrimo Opere recens Romæ impresso anno 1748. *de Visitatione cap.4. n.17. pag.*362. ibi. His nihilominus dispositionibus supervenit declaratio Sacræ Congregationis super statu Regularium, quod generaliter Conventus nunquam suppressi, in quibus actu degant plures, quam sex Religiosi minime comprehendantur in dicto Innocentii X. Decreto: propterea in hujusmodi Conventibus, aut illorum personis, Locorum Ordinarii nullam possint sibi jurisdictionem vindicare, prout refert Lantusca *cit.num.*13. & firmat Panimoll. *Dec.*84. *adnot.* 2. *num.* 62. quæ quidem declaratio innovata legitur ut cum diminutione Religiosorum, redactorum ad sex, licet non plures, per Sacram Congregazionem Concil. nimirum: *Conventum Regularium, in quo semper extiterunt de familia sex Religiosi, nec qui* 32

unquam fuit suppressus, non comprehendi in Decreto S. M. Innocentii X. *Ut in parvis*. Sic in *Pientina Synodi* 15. *Semptembris* 1703. *Dec. lib.*53. Quinimmo invenio recentiorem, quantum ad omnes Conventus decisionem ejusdem S. C. C. *Quod*, videlicet, *visitandi Conventum, & Ecclesiam nullum jus habet Episcopus, vigore Decreti, ut in parvis, si adsint sex Religiosi permanentes: in Ugent. sive Hydruntina Jurisdictionis, & censurarum* 16. *Martii* 1715. in respons. *ad secundum lib. decret.*65. At omnibus dispositionibus, & declarationibus anteactis prævaleret equidem ultima, quæ a Sacra Congregatione Episcoporum, & Regularium *prodiit sub die* 17. *Aprilis* 1744. *in Auximana*; scilicet quod Conventus omnes Regularium, licet nunquam suppressi, in quibus non degant de Familia duodecim Religiosi, uti supra, comprehensi intelligantur in Decreto Innocentii X. *Ut in parvis*, ideoque subsint Ordinarii Visitationi, ac jurisdictioni: non obstantibus Decretis quibuscumque præcedenter in favorem Regularium, si, & quatenus, editis. Verumtamen Decreto huic ultimo deest approbatio Sanctissimi, ad quem deferri debuerat: proinde adhuc sub Judice lis esse censenda est. Cum siquidem in hujusmodi causa, vertente inter Promotorem Fiscalem Curiæ Episcopalis Auximi, ex una; & Conventum, ac Patr. Minor. Conventuales Sancti Francisci Terræ Staphili, ex altera patribus; propositum fuisset infrascriptum dubium, videlicet.

33 An liceat Episcopo visitare Conventum RR. PP. Convent. d. Terræ Staphili; ita ut sit standum, vel recedendum ab alias decisis in casu &c. S. C. Eminentissimo Gentili Ponente, partibus auditis, & re mature perpensa, ad supradictum dubium respondit.

34 Prævio recessu a decisis, &c. *Affirmative*; *& ad mentem*. Mens fuit: quod supplicetur Sanctissimo pro declaratione; *licere Episcopis, ad formam Decreti, Ut in parvis, visitare Conventus suppressos in Bulla Instaurandæ, & in litteris circularibus descriptos; etiam si suppressio non sit executioni mandata die* 17. *Aprilis* 1744. Instantibus autem PP. Conventualibus pro nova audientia; eadem S. C. sub die 22. Aprilis benigne concessit, & mandavit, supersederi usque ad primam Congregationem; die vero 19. Junii 1744. cum petita fuerit prorogatio, ipsamet S. C. decrevit, ut sequitur: *Quoad Conventum Staphili rejiciendam esse instantiam; prout rejecit; & in reliquis prorogavit supersessionem usque &c.* Inde *die* 13. *Novembris ejusdem anni* 1744. exiit absolutum Decretum, quantum ad omnes Conventus parvos in casu etiam numquam suppressos, ab Ordinariis respective visitandos scilicet. *In decisis die* 17. *Aprilis ejusdem anni; non obstantibus resolutionibus, & quibuscumque Decretis hactenus emanatis*. Sed deinceps a Sanctissimo nulla provisio amplius prodiit, ut debuisset, ex vi supplicationis ipsi porrigendæ: attento antedicto primo Decreto *sub die* 17. *Aprilis*. Hinc quantum ad Conventus non suppressos in casu, adhuc stant in terminis priora Decreta, quod nempe nequaquam subsint Visitationi &c. quoad usque Sanctissimus determinet. *Hæc ille expressis verbis*.

Additiones ex aliena manu.

Quoad Conventus, in quibus exigua inhabitat Familia, ad vitandum errorem sequentia sunt notanda. I. Conventus fundati ante Decreta de celebratione Missarum die 21. Junii 1625. edita a S. Congregatione Concilii interprete, & approbata a S. M. Urbano VIII. & non suppressa vigore Constitutionis incipientis *Instaurandæ* S. M. Innocentii X. si duodecim haud habeant Religiosos, subjecti sunt jurisdictioni Episcopi in concernentibus non solum disciplinam Ecclesiasticam, sed & institutum regulare, ut Sacra Congregatio super statu Regularium de anno 1655. rescripsit in 2. dubio. 35 36

II. Conventus suppressi virtute mox dictæ Constitutionis S. M. Innocentii X. & postea restituti, si sex Religiosos minime habeant, subjecti itidem sunt jurisdictioni Episcopi, tum quoad Ecclesiasticam disciplinam, tum quoad institutum regulare, juxta eamdem resolutionem Sac. Congreg. super statu Regularium *in d.* 4. *dubio*. 37

III. Conventus fundati post dicta decreta, si Religiosos duodecim nequaquam habeant, subjecti utique sunt jurisdictioni Episcopi, at circa dumtaxat disciplinam Ecclesiasticam, non item circa regulare institutum, ut tradunt Pignatell. *consult. Canon. to.*2. *consult.*136. *n.*24. optime Del Bene *de Immunit.*, *& Jurisdict. par.*2. *c.*24. *dub.*21. *n.*5. 38

Non importune hic quæritur, utrum Conventus, de quibus differitur, subsint jurisdictioni Episcopi ordinariæ an delegatæ? Quod attinet ad Conventus fundatos ante præfata decreta, & non suppressos, tum ad Conventus suppressos, & postea restitutos, non ordinariæ, sed delegatæ jurisdictioni Episcopi subesse patet ex decreto *Ut in parvis*, lato in exequutionem dictæ Constitutionis *Instaurandæ*: in quo expresse habetur, quod subjecti ii sint Episcopo tamquam Sedis Apostolicæ delegato. At quod concernit Conventus fundatos post toties memorata decreta, eosque præsertim, qui a principio non habuerunt duodecim Religiosos, tuto affirmari haud potest, subesse ipsos delegatæ Episcopi jurisdictioni; idque quia minime in iis dictum fuit, quod subjecti ipsi sint Episcopo uti delegato Apostolicæ Sedis, sed postquam jussum fuit, ut non fundentur Conventus, nisi redditus habeant sufficientes sustentationi duodecim Religiosorum, subditum fuit: *Alioqui Monasteria, & loca hujusmodi post hac recipienda, in quibus duodecim Religiosi ut supra sustentari, atque inhabitare non poterunt, & actu non inhabitaverint, Ordinarii loci visitationi, correctioni, & omnimodæ jurisdictioni subjecta esse intelligantur*. 39 40 41

Utilis autem est hæc observatio ad plures effectus. Ut alios taceamus, in Ecclesiis Conventuum illorum, qui nonnisi delegatæ jurisdictioni Episcopi subsunt, nequit Parochus Parochiæ, in qua positi ii sunt, officium funebre peragere super cadavere sui Parochiani; propterea quod durat adhuc exemptio, quæ impedit, quominus dictum officium funebre a Parocho super Cadavere sui Parochiani peragatur, ut rejectis Romaguer. *ad Synodal. Gerunden. lib.*3. *tit.*3. *cap.*3. *num.*22. Brasch. *in Promptuar. Synod. cap.*110. *num.*38. Monacell. *Formul. Eccles. to.*2. *tit.*13. 42

tit.13. *formul.*1. *num.*70. *aliisque*, videtur sensisse Sacra Congregatio Conc. interpres *in Volaterana* 16. *Martii* 1726. *ad* 5. *dub.* tum Sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium negotiis præfecta *in Nullius seu Terræ Pontian. Jurium Parochialium* 20. *Mar-*
43 *tii* 1739. & *in Pientina* 4. *Februarii* 1757. Sed in Ecclesiis aliorum Conventuum, qui ordinariæ Episcopi jurisdictioni sunt subjecti, quum cesset privilegium illud exemptionis natura sua, ut dictum est, impediens quominus possit Parochus officium funebre peragere super Cadavere sui Parochiani; non est cur
44 excludi ab eo possit Parochus. Quoties enim Ecclesia posita est intra limites Parochiæ, nec est exempta, jus est Parocho peragendi officium funebre super cadavere sui Parochiani; Marant. *Respons.* 21. *num.* 54. *tom.* 4., Lanfredin. *Respons. Eccles.* 17. *numer.* 8.

Articulus III.

Quoad ad ea, quæ concernunt Conventuum Clausuram:

1 OMnes Regulares, quicumque sint, obligantur ad habendum aliquod genus Clausuræ in Claustris, & Conventibus suorum Ordinum, *cap. Placuit* 8. *cap. Juxta* 11. *cap. Monachi* 33. *caus.*16. *qu.*1. & *cap. Pervenit* 20. *caus.*18. *quæst.*2. ubi prohibentur introduci mulieres in Monasteria virorum, ut omnis radicitus evellatur occasio violandi votum Ca-
2 stitatis. Specialius tamen Conventuum Regularium Clausuram respiciunt duæ Constitutiones Sancti Pii V. quarum prima incipiens *Regularium Personarum*, revocat omnes facultates ingrediendi Monasteria, & loca virorum Regularium quorumcumque Ordinum
3 mulieribus concessas; Et per ipsam Mulieres ingredientes clausuram Conventuum virorum prætextu licentiarum, excommunicantur excommunicatione
4 Papæ reservata. Regulares vero ipsas præsumentes introducere, vel admittere, officiis privantur, inhabiles ad illa, & alia obtinenda declarantur, & a Divinis ipso facto, sine alia declaratione, suspen-
5 duntur. Secunda Sancti Pii V. Constitutio incipiens *Decet Romanum Pontificem* extendit easdem pœnas etiam ad mulieres sine licentiarum prætextu Clausuram Monasteriorum virorum ingredientes, & ad Religiosos eas intra Monasterii Clausuram etiam ab-
6 sque ullo licentiarum prætextu admittentes. Regulares quamvis ex dictis duabus Constitutionibus Sancti Pii V. non ligentur excommunicatione introducendo, vel admittendo fœminas intra Conventuum suorum Clausuram, ipsam tamen excommunicationem incurrunt, introducendo, vel admittendo ipsas sub licentiarum prætextu, ut declaravit Greg. XIII.
7 Constitut. incip. *Ubi gratiæ*. Et ipsam excommunicationem absolute incurrunt introducendo sive prætextu licentiarum, sive sine talium licentiarum prætextu, ut declaravit Sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium, cujus decreti tenor fuit a Cardinali Matthæjo Ordinis Minorum Protectore transmissus Commissario Generali Minor. de Observant. ei ordinando, ut significaret omnibus Provincialibus, & Custodibus, *che li Signori Cardinali*
8 *della Congregazione de Vescovi, e Regolari hanno decisso, e determinato, che dove è il Guardiano con la famiglia, eziandio, che il luogo non sia affatto compito, nè circondato da muri, fossi, o siepe, e che sia aperto, ivi sia clausura, siccome ha deciso la fel. me. di Papa Pio V., ed entrandovi le Donne siano scommunicate, e li Frati, così Prelati come sudditi, introducendole, incorrano nella stessa scommunica riservata al Papa, restando ipso facto privi dell'officio loro, ed inabili in futurum.*

Il medesimo si dice delle selve, che non sono circondate, ut supra, etiam che siano grandissime: in quella parte però s'intende clausura, ove li Frati sogliono ordinariamente passeggiare, dicendo le loro divozioni: ma dove fosse selva grande, che serve per legname, e li Frati ordinariamente non vi sogliono conversare, nè praticare, o che sia luogo aperto, ivi non s'intende Clausura.

Ma nelli luoghi, dove non sono più, che tre, o quattro Frati alla cura della Fabbrica, ivi non è Clausura, tanto nella selva, quanto negli Orti; nulladimeno se li Frati introdurranno le Donne nelle stanze, dove abitano, dormono, mangiano, o cucinano, siano penitenziati, e privi come di sopra. E' vero che deve è consuetudine, che le Donne servano per manipolo, portando calce, pietre, e simili, se bene ci fosse il Guardiano con la sua Famiglia, e le Donne fossero entrate per l'espedizione della Fabbrica, così nell'orto, selve, e parte del Monistero, ove si fabbrica, come ove sta serrato, purchè non vadano in parte, dove abitano, dormono, mangiano detti Frati, non incorrano in scommunica. E nostro Signore la prosperi.

Roma 4. *Ottobre* 1588.

Come Fratello.

Il Card. Mattei Protettore.

Nominæ Clausuræ Conventuum, in quam est fœ- 9
minis interdictus ingressus, intelligitur totum illud spatium, quod intra septa Monasterii, seu Conventus continetur, id est Claustra, Cellæ, Officinæ, Cœnaculum, seu Refectorium, Dormitorium, Infirmaria, Coquina, & hujusmodi. *Ext Communis.*
Viridaria, seu Horti, & Prata cum Conventu, & 10
Claustro conjuncta veniunt nomine clausuræ, ita ut mulieres ipsa ingredientes excommunicationem incurrant; Sacra Congreg. Episcoporum, & Regularium *in una Dominic.* 24. *April.* 1582. *in Laudensi* 13.
Septemb. 1583. & *in Arben.* 3. *Junii* 1606. Secus ve- 11
ro si ipsa Viridaria, & prata sint a Clausura separata clavi, & muro convenienti. Eadem Sacra Congre-
gatio *ibid.* Sacristia, ad quam non patet aditus nisi 12
per januam, quæ sit in Claustro comprehenditur
sub clausura; Secus vero si habet ingressum a sola 13
Ecclesia, quia sic censetur pars Ecclesiæ, & ejusdem, & non Conventus Officina; Donatus *tom.*1. *tract.*4. *quæst.*12. *part.*2. Bonacina *tom.*1. *de Clausura qu.*5. *punct.*1. *sub num.*1. Sorbo *verb. ingredi Monasteria Fratrum, & Monialium*; Ameno, Mathæucci, & alii passim. Si vero ad Sacristiam duplici porta, una
in Claustro, & alia in Ecclesia existente pateat adi- 14
tus, contineri sub Clausura docuerunt Bonacina, & Ameno post Sorbo ponderantes Sanctum Pium V. & Gregorium XIII. duas superlaudatas Constitutiones edidisse ad consulendum Religiosorum quieti, ipsosque liberandos ab innumeris molestiis, & periculis

ex

ex mulierum frequentatione, & conversatione oriri solitis; quæ omnia, cum æque faciliter oriri possint per mulierum ingressum in Sacristiam, cui patet aditus ab Ecclesia, & a Claustro, videntur per eumdem sanctissimum finem ab ea prorsus arcendæ. Et hujus mentis videtur fuisse Sac. Congreg. Episcop. & Regularium teste Gavanto *in Manuali Episcoporum, verb. Regularium virorum Monasteria*, ibi: *Sacristia comprehenditur sub Clausura*; Congregat. Episcop. & Regular. 18. *April.* 1605. & Barbosa *supra Trident. sess.*25. *de Regul. cap.*5. *num.*115., ibi: *Sacristia Choro contigua alicujus Monasterii Religiosorum est sub Clausura comprehensa*; Eadem Sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium *in Sulmonen.* 10. *Augusti* 1615. Sed praxis fere ubique
15 videtur in contrarium. Mulieres, quæ vadunt in prima Claustra ad hauriendam aquam, modo Conventus habeat alia Claustra invia Mulieribus, non incidunt in excommunicationem; Sac. Congr. Episc. & Regul. *in una Venetiarum* 16. *Maii* 1582. *in una Bisisiensi* 17. *Sept.* 1583. teste Nicol. *in Floscul. verb. Claustrum n.*3.

16 Nomine Mulierum, quibus prohibetur ingressus in Monasteria Religiosorum, veniunt omnes fœminæ cujuscumque status, gradus, ordinis, & conditionis, etiam Comitissæ, Marchionissæ, Ducissæ, textu expresso in d. Constit. Sancti Pii V. incip. *Regularium Personarum*, ibi: *Mulieribus cujuscumque status, gradus, ordinis, conditionis, & quacumque dignitate, ac præeminentia præditis, etiam Comitissis, Marchionissis, Ducissis &c.*, & in dicta Constitutione Gregorii XIII. incip. *Ubi gratiæ*, ibi: *Quibus etiam Comitissis, Marchionissis, Ducissis, & aliis cujuscum-
17 que status, & conditionis mulieribus &c.* Attende tamen novissimam dispositionem Benedicti XIV. adductam *infra sub num.*36. Etiam fundatrices Conventum, quantumvis nobiles sint, & excellentes, comprehenduntur sub ista prohibitione, quia hoc creditur fuisse intentum Sancti Pii V. & Gregorii XIII. in laudatis Constitutionibus, ideo enim in eis expresserunt Ducissas, & similes, quia istæ solent esse Fundatrices; Rodriquez *in exposition. Motus proprii Sancti Pii V. num.*3. Lezana *in Summa quæstionum Regular. cap.*10. *num.*10. & alii; observa tamen dictam
18 novissimam dispositionem. Etiam puellæ parvulæ cujuscumque sint ætatis, ut colligitur ex Constitune Eugenii IV. edita pro Congregatione S. Justinæ de Padua incip. *Et si quaslibet personas*, ubi sic expresse cavetur: *Nulli hominum liceat quascumque Mulieres Laicas, seu Religiosas (cujuscumque ætatis, status, gradus, auctoritatis, vel conditionis existant) quavis occasione ducere, sive ipsis mulieribus ingredi, seu commorari infra septa Monasteriorum præfatæ Congregationis Sanctæ Justinæ de Padua; quod si aliter scienter attentatum fuerit, tam ipsæ mulieres, quam earum ductores, sed & ipsi receptores, si voluntarie hoc fecerint, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, a qua dictæ Congregationis Personæ absolvi possint per Præsidem, & Visitatores Congregationis hujusmodi.* Sic apud Confectium *fol.*34. *Constit.*3. *dicti
19 Pontificis*. Et sic pro Clausura Monasteriorum Monialium statuit Concil. Trident. *sess.*25. *de Regular. & Monialib. cap.*5., ibi: *Ingredi autem intra septa Monasterii nemini liceat cujuscumque generis, aut conditionis, sexus, vel ætatis fuerint*. Et sæpe sæpius declaravit Sac. Congregatio Episcoporum, & Regularium, quod introducens infantes cujusvis sexus, vel ætatis incurrit censuras violatæ clausuræ; & signanter *in Tudertina* 7. *April.* 1559. *in Neapolitana* 22. *Martii* 1580. *in Taurinensi* 10. *Junii* 1650. Unde tolerari non debet, quod puellæ licet parvulæ ingrediantur, & egrediantur ad libitum; *in Pistoriensi* 24. *Februarii* 1559. Et Abbatissa, quæ hoc permittat, privatur officio, voceque passiva, *in una Sancti Severini* 8. *Maii* 1595. Hinc si tolerari non debet in Monasteriis Monialium, ut puellæ licet parvulæ ingrediantur, & egrediantur ad libitum; a fortiori videtur non esse tolerandum in Conventibus, & Monasteriis virorum.

At praxis pluribus in locis videtur contraria, & 20
posse puellas parvulas intrare in Monasteria virorum, non obstante prædicta prohibitione, tenent Rodriquez in expositione *Motus proprii S. Pii V. num.*12. Sanch. *lib.*6. *in Decalog. cap.*27. *num.*4. Lezana *in Summa quæstionum Regular. cap.*10. *num.*10. & alii plures. Et ratio ipsorum est, quia, dicunt ipsi, finis prohibitionis est, ne detur Religiosis occasio impudicitiæ, quæ occasio cessat in parvulis puellis.
Sic etiam praxis videtur contraria de Ducissis supre- 21
ma auctoritate, & jurisdictione gaudentibus, & de Fundatricibus, apud plures, quia tales Ducissæ in suis ditionibus æquiparantur Reginis, cum in ipsis suprema gaudeant auctoritate, & jurisdictione, ac ipsæ Reginæ; Et Fundatrices intrantes videntur tolerari a quibusdam Summis Pontificibus, ut a Julio II. Constitut. incip. *Licet*; ubi in Conventus Minimorum Sancti Francisci de Paula prohibet ingressum Mulierum non Fundatricum, nec de stirpe Regia, apud Peyrin. *de Privileg. Regul. tom.*1. *Constitut.* 6. *Julii II.*, qui ibidem §.6. *n.*6. *pag.*1090. subjungit: *Regulæ Ordinis Minimorum S. Francisci de Paula, (in qua cavetur, ne Superiores aliquas Mulieres in dicti Ordinis Conventus ullatenus intrare permittant; Verumtamen singulæ Dominæ de stirpe Regia procreatæ, ac etiam omnes hujusmodi Ordinis Fundatrices honeste cum sua comitiva intrare, ac devote visitare tolerentur) non est derogatum per Constitutionem Pii V. supra positam, & editam anno* 1566. 24. *Octobris, quo ad Reginas, vel Fundatrices dumtaxat, prout declaravit Gregorius XIII. etiam ex sententia Congre-
gationis Concilii* 21. *Novembris* 1577. Imperatrices, 22
earumque Filiæ possunt intrare in Monasteria Religiosorum cum sua decenti comitiva; Quia cum Pontifices in supra laudatis Constitutionibus non fecerint mentionem de illis, credendum est noluisse ipsas comprehendere sub prohibitione; Rodriquez *tom.*1. *quæst. Regul. quæst.*48. *art.*1. Sanchez *lib.*6. *in decalog. cap.*17. *num.*5. Lezana *in Summa quæstion. Regular. cap.*10. *num.*10. & alii passim cum praxi universali; Attende tamen d. novissimam dispositionem.

Mulieres omnes possunt licite ingredi in Conven- 23
tus Religiosorum tempore Processionum, dummodo Processionem sequantur, nec ad interiores officinas, vel Religiosorum cellas divertant. Hoc expresse concessit S. Pius V. Constitut. incip. *Decet Romanum Pontificem*, quæ cum eis concedat posse licite ingredi etiam quando in eis Missæ, & alia Divina Officia celebrantur, ac aliis piis contingentiis, ut

ut ab omnibus sciatur ad quæ se extendit, hic ad litteram datur, prout refertur etiam a Confectio in *collectione privilegiorum Regularium fol.* 182.

PIUS PAPA V.

Ad perpetuam rei memoriam.

24 Decet Romanum Pontificem certissimum mentis suæ interpretem, si quando quippiam dubietatis in Litteris ab eo emanatis occurrit, suæ declarationis oraculo quam primum explanare. Cum alias a Nobis emanaverint quædam Litteræ in simili forma Brevis sub *die* 24. *Oct.* 1566. Pontificatus nostri anno primo, in quibus mulieribus quibuscumque Monasteriorum Regularium ingressus cum derogatoriis clauf. & irritantibus decretis prohibetur, & alias prout in illis plenius continetur. Nos intuitu, & in favorem Congregationis Montis Virginis, aliquas dubitationes, quæ circa dictarum Litterarum, & mentis nostræ intelligentiam oriri possent, elucidare, ac submovere volentes, supplicationibus dictæ Congregationis, Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, Apost. auctorit. tenore præsentium dicimus, & declaramus fuisse, & esse mentem, & intentionem nostram, quod dictæ Litteræ non solum comprehenderent, & comprehendant Mulieres habentes, & prætendentes facultatem, & indulta ingrediendi Monasteria, sed etiam omnes & quascumque Mulieres alias tam in genere, quam in specie, significantes nihilominus, prout significamus, quod propter hoc, & prædictas nostras Litteras non intelleximus, nec intelligimus, quod Mulieribus præcluderetur, nec præcludatur aditus ad Monasteria, & loca Regularia dictæ Congregationis, ac eorum Claustra, quando in eis Missæ, & alia Divina Officia celebrantur, ac cum Processiones fiunt, & quando Christifidelium cadavera ibi sepeliuntur, ac etiam pro eis suffragia fiunt, sed libere perpetuò concedimus eisdem omnibus mulieribus facultatem, ut ad illa loca d. Congregationis in quibus dicta opera pia exercentur, cum aliis Catholicis personis accedere libere, & licite possint, & valeant, & similiter quod quando Divinum Verbum in Claustris Monasteriorum, & Regularium locorum Congregationis hujusmodi proponitur, vel per aliam quamcumque causam, tantus concursus populi fuerit, quod commode ingredi non possint, & egredi per portam Ecclesiæ, perpetuo concedimus, ut dictæ mulieres, una cum aliis sæcularibus personis, possint ingredi portam Claustri Monasteriorum locorum Regularium Congregationis hujusmodi (dummodo recto tramite accdant ad portam, qua exitur e Monasterio) sicque volumus pariter, & indulgemus. Decernentes &c. sublata &c. irritum &c. non obstantibus &c.

Romæ 16. Julii 1570.

25 Circa hæc autem Barbosa *part.* 3. *de offic. & potest. Episcop. allegat.* 102. *num.* 49. refert Decretum Sacræ Congregationis Rituum tenoris sequentis, videlicet: *Illustrissimi, & Reverendissimi Domini Archidiaconus Oriolensis exponit DD. VV. Illustrissimis; & Reverendissimis qualiter in Civitate Oriolensi usu, seu forsan etiam consuetudine immemorabili introductum est in aliquibus Monasteriis Regularium, scientibus, & non contradicentibus Episcopis pro tempore, ut annuatim faciant suas Processiones tam solemnes Rogationum, Candelarum, Palmarum, de Sanctissimo Sacramento, ac alias, quam privatas de Cruce tempore Passionis, de Rosario, de Carmine, de Cingulo Sancti Francisci, de Corrigia Sancti Augustini, cum similibus, singulis mensibus per Claustra dictorum Monasteriorum comitantibus undique devotionis, & Religionis causa utriusque sexus fidelibus; quod cum videatur contrarium Constitutionibus San. Mem. S. Pii V., & Gregorii XIII. quibus præcluditur aditus mulieribus accedendi ad Claustra Regularium, ideo Orator supplicat declarari, an hoc jure liceat (Sac. Congr. Rit. respondit non licere mulieribus comitari Processiones per Claustra Monasteriorum Regularium, nisi adsit in hoc expressa licentia Sedis Apostolicæ. Die* 30. *Septembris* 1628.

Fr. Fulvius Secret.

At vero cum talis petitio exhibita Sacræ Congregationi Rituum nullum verbum faciat de dicta declaratione, ac nova concessione facta mulieribus a S. Pio V. in d. Constitutione incip. *Decet Romanum Pontificem* 26
potest censeri, Decretum illud vel fuisse subreptitium vel in observantiam deductum non fuisse, cum saltem quantum ad ingressum tempore Processionum sit contraria praxis communis, & præsertim Urbis Romæ (a*) cui nullum adversari constat; Donat. *tom.* 1. *p.* 2. *tract.* 4. *quæst.* 19. Matthæucci *Officialis quo ad Conventus num.* 29. Lezana *loco cit. num.* 12. Rodriquez *tom.* 1. *qu.* 48. *art.* 3. *& in exposit. Motus proprii Pii V.* Sanchez *lib.* 6. *in Decalog. cap.* 17. *num.* 21. Coriolan *de casibus reservatis part.* 2. *caus.* 3. *num.* 33. Lantusca *verb. Claustrum num.* 3. & alii passim. Quia tamen 27
tale privilegium, quoad ingressum mulierum in Conventus Religiosorum, non videtur ubique in usu, nisi pro tempore, quo Processiones fiunt, in his erit laudabilis usus retinendus, & abusus vitandus. Ita laudati Doctores & alii. Nunc autem quo ad supradicta est omnino attendenda dicta novissima dispositio Benedicti XIV. Superior nequit processionem extra- 28
ordinariam instituere ad solas preces Mulierum nobilium, & divitum, ut ipsæ possint Conventum ingredi ad satisfaciendum suæ curiositati; & si hoc faciat, peccat mortaliter & incurrit pœnas taxatas; Non enim potest prudenter præsumi, quod S. Pius voluerit suam concessionem ampliare ad similes Processiones pro sola satisfacienda mulierum curiositate institutas, sed solummodo ad Processiones ex devotione, & juxta Ecclesiasticos ritus fieri consuetas; Sorbo *verb. Ingredi Monasteria vers. circa*, *quem*, Matthæucci *loco cit. num.* 20. Fr. Emanuel *in explicatione Bullæ Cruciatæ fol.* 511. Rodericus, Joannes de la Crux, Donatus, & alii. Nec potest Superior, sive alius 29
Religiosus mulieres introducere, quando murus Clausuræ materialis ex accidenti est dirutus, quia semper remanent fundamenta, quæ sunt limites Clausuræ jam positæ, quam non potest Superior localis variare, & loca Monasterii reputantur, ut prius sic cum Ameno *num.* 18. Matthæucci *loco cit. num.* 19. & alii. Et de facto Sacra Congregatio in similibus casibus consuevit semper declarare transgressores incursos in pœnas taxatas.

Nomine Religiosorum introducentium, vel admit- 30
tentium mulieres in Clausuram Conventus veniunt omnes

(a*) Hæc praxis Romæ pœnitus est sublata.

omnes Religiosi active influentes in talem ingressum Mulierum, ut sunt invitantes, consulentes, hortantes, approbantes, monstrantes iter, auferentes impedimenta, januam aperientes, eas recipientes, concedentes, & auctoritative, sive ratione sui officii permittentes ut intrent; Sorbo *verb. Ingredi Monasteria, vers. est etiam notandum*; Matthæuc. *loco cit. num.* 25. cum aliis, & deducitur clare ex verbis S. Pii V. in cit. Constit. incip. *Regularium Personarum in fine*; ibi: *Introducere, admittere præsumant*, & ex verbis Gregorii XIII. in cit. Constit. incip. *Ubi gratiæ §. in fine*, ibi: *Ingredi faciant. vel permittant.*

31 Religiosus etiam, qui nec introduxit, nec admisit, nec consuluit, nec invitavit, nec januam aperuit, nec recepit, nec auctoritative, neque ratione officii sui permisit Mulierem intrare, aut hujusmodi, sed eam jam introductam ex urbanitate salutat, & ex decentia status illius per Conventum comitatur, incurrit pœnas taxatas contra admittentes, recipientes, aut introducentes, si ipse sit causa efficax, quod fœmina diutius detineatur in Conventu.

32 Si tamen comitaretur, ut ea citius e Conventu egrederetur, & per rectam, & breviorem viam ad egressum urgeret nullam pœnam incurreret; Matthæucci *loco cit. numer.* 26. cum Ameno *num.* 31. & aliis.

33 Quamvis viris sæcularibus non sit absolute prohibitus ingressus in Conventus Regularium, nec absolute prohibita in ipsis commoratio; prohibetur tamen aliquibus Regularibus eos recipere, & admittere in certis temporibus, & circumstantiis, ut signanter pro Fratribus Minoribus de Observantia editum fuit Decretum a Sacr. Congreg. Episcop. & Regul. 1. *Decemb.* 1679. cujus dispositio reperitur confirmata a san. mem. Innocent. XI. *die* 20. *Septem.* 1685. *Director. trium Ordinum Constit.* 8. prout sequitur *Emanavit alias*, & infra: *Decretum tenoris, qui sequitur*, videlicet: *Sacra Congregatio &c. Religiosæ quieti, & tranquillitati Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia benigne consulens, injugendum censuit, prout præsentis decreti tenore injungit omnibus, & singulis dicti Ordinis Superioribus Provincialibus, Localibus, eorumque subditis, sub pœna privationis officiorum Ordinis immediate incurrenda, ne ullo unquam tempore, quovis prætextu, vel quæsito colore permittant, aut consentiant sæculares quoscumque ingredi septa suorum Conventuum, deferendo per silvas, hortos, & prata sclopos ad venandum, sive alia armorum genera, vel illa apud Fratres, tam Superiores, quam subditos deponere; pariterque ludere quomodolibet per Claustra, aliaque loca publica, vel privata ipsorum Conventuum; & convivere ac pernoctare in eis ultra triduum tantum piæ hospitalitatis titulo; & sic servari mandat: non obstantibus &c. decernentes easdem præsentes Litteras semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab illis ad quos spectat, & pro tempore spectabit inviolabiliter observari; non obstantibus &c.*

34 Sub hac prohibitione comprehenduntur etiam Clerici, nisi sint vita exemplares, Eadem Sacra Congregat. 10. *Maii* 1680. præcisis his verbis; *Sacra Congregatio &c. Referente Eminentissimo Casanate censuit suprascriptam prohibitionem extendendam esse etiam ad Clericos, exceptis tamen Clericis, qui exemplarem vitam ducunt.*

35 A supradicta tamen prohibitione excipiuntur Syndici Apostolici Conventuum præfatorum Fratrum, ut eadem Sac. Congreg. respondit ad sequens dubium; *An scilicet dicti Syndici comprehendantur in Decreto emanato die* 1. *Decembris* 1679. *Sacra Congregatio &c. audito Patre Ministro Generali Ordinis, & attentis narratis, censuit, ac declaravit præfatos Syndicos Apostolicos Conventuum ejusdem Ordinis, non comprehendi in enunciato Decreto.*

Romæ 4. *Decembris* 1699.

G. Cardinalis Carpineus.

Joseph Emydius Ferrus Pro-Secretarius.

Super Clausura Monasteriorum quorumcumque Virorum Regularium attendenda est novissima Summi Pontificis Benedicti XIV. Constitutio incip. *Regularis disciplina*, in qua inter alia confirmat omnes Constitutiones Apostolicas & Decreta Concilii Tridentini quo ad dictam Clausuram sub iisdem pœnis ibi inflictis. 36
Et deinde revocat quæcumque Indulta, & Privilegia admittendi fœminas intra Clausuram Conventuum quacumque de caussa, etiam devotionis, associandi Processiones, Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum. Prohibetque quibuscumque etiam Cardinalibus, sive singulis, sive eorumdem Cardinalium Congregationibus, ne facultates, & licentias ingrediendi Clausuram Conventuum Religiosorum fœminis ullo modo concedant, & concessas omnino invalidas declarat; ac decernit quemlibet ipsorum, & aliorum quorumcumque, etiam speciali mentione dignorum, quacumque facultate hujusmodi temere uti audentem, ipso facto absque ulla alia declaratione pœnas, & Ecclesiasticas Censuras incurrere, & incursas esse, a quibus præterquam a Romano Pontifice, nisi in mortis articulo absolvi possit. Cæterum per hanc Constitutionem non intendit derogatum esse iis concessionibus, quæ ad favorem quarumcumque Nobilium Fœminarum, ex eo quod sive eorumdem majores, ac pro tempore existentes de familia fuerint & habeantur Fundatores, vel insignes Benefactores illius Monasterii, intra cujus Claustra, vel septa fœminas etiam de familia ingredi, vel concessum, vel cautum esse sibi voluerunt, & de concessione hujusmodi confirmationem ab Apostolica Sede obtinuerunt; sive fœminæ hujusmodi sint consanguineæ, & affines eorum, qui sunt Domini in Temporalibus locorum, in quibus Monasteria sita reperiuntur, & quacumque legitima tituli, vel consuetudinis caussa, & occasione ingressu hujusmodi de præsenti gaudent, factæ, & impertitæ fuerunt; dummodo concessiones hujusmodi per Apostolicas Litteras in forma Brevis, vel sub plumbo expeditas dumtaxat, & non aliter omnino factas, & impertitas fuisse, prius Ordinariis locorum Antistitibus, vel Præsulibus per legitima, & authentica documenta constare fecerint; Et dummodo, nec vagandi, nec otiandi, nec comedendi, cœnandique, nec per ambulacra, cubicula, cœnacula, aliaque loca, & officinas discurrendi caussa; sed ad Ecclesiam accedendi, Sacrosantum Missæ Sacrificium audiendi, aliaque erga Deum pietatis officia, & opera exercendi studio ingrediantur; Et dummodo de earum adventu, & ingressu, interdiu, & opportune faciendo, Superiores pro tempore existentes

ſtentes prius certiores fiant, ad hoc ut abſque Fratrum incommodo, & offenſione recto tramite ad Eccleſiam pergatur, & alia de jure ſervanda ſerventur.

* Circa clauſuram multa erudite ac prudenter animadvertit ſæpe laudatus Epiſcopus Joſeph M. Maraviglia in ſuis *Legibus Prudentiæ Epiſcopalis*, lege 241. *& ſeqq.* quem conſule *

Hic ad rem ſubnectuntur ſequentia Decreta ejuſdem Sac. Congreg. ſuper Diſciplina Regulari deputatæ.

DECRETUM.

37 Quo diſpoſita, atque ſancita a Vice-Commiſſario Generali Minor. Obſerv. Reformat. S. Franciſci pro Conventibus Receſſus, ſeu Recollectionis nuncupati confirmantur.

Sacra Congregatio ſuper Diſciplina Regulari expenſo tenore Epiſtolæ circularis Vice-Commiſſarii Generalis Min. Obſervantium Reformatorum S. Franciſci datæ die 6. Januarii 1707. in qua ſub num. 6. ubi de Conventione Receſſus, ſeu Recollectionis agitur, hæc habetur: *E in detto Convento, o Conventi, ne' quali dovrà attenderſi al ſolo ſpirito, divozione, ed orazione, non vi potrà eſſere ſtudio, nè Lettori, o altro Religioſo eſſente da qualunque atto commune*. Et mature perpenſis omnibus, & Singulis deductis tam a dicto Vice-Commiſſario Generali, & Procuratore Generali Strictioris Obſervantiæ Sancti Franciſci ex una, quam a Patribus habitantibus in Conventibus Receſſus Provinciarum Reformatarum Marchiæ, & Bononiæ Partibus ex altera, pro ſtabilitate Conventuum Receſſus, ſive Recollectionis cum peculiaribus legibus reſcripſit: Executioni mandetur in omnibus Provinciis prædicta Epiſtola Circularis Vice-Commiſſarii Generalis ſub die nona Januarii 1707. Et tam Superiores Generales, quam Provinciales omnino provideant Conventus Recollectionis, alias Sacra Congregatio providebit. Dat. Romæ hac die 24. Martii 1708.

J. R. Card. Imperialis Præfectus.

F. de Vico Secretarius.

DECRETUM.

38 De inſtituendis in unaquaque Provincia Strictioris Obſervantiæ Sancti Franciſci Conventibus ſpiritualis receſſus pro Religioſis ferventioribus ad præſcriptum Epiſtolæ Circularis P. a Monte Buſo Vice-Commiſſarii alias a Sacra Congregatione confirmatæ.

Cum ad aures Sacræ Congregationis ſuper Diſciplina Regulari pervenerit, & multiplici fide dignorum teſtimonio fuerit comprobatum: in multis Provinciis ſtrictioris Obſervantiæ S. Franciſci per Italiam, & Inſulas adjacentes Epiſtolam Circularem Vice Commiſſarii Generalis a Monte Buſo, datam 9. Januarii 1707. & ab hac Sacra Congregatione confirmatam 24. Martii. 1708. plenum non ſortiri effectum quoad demandatos ſpiritualis Receſſus Conventus: Volens propterea Sacra Congregatio, ne talis inobſervantia in Regularis Diſciplinæ detrimentum diutius protrahatur, opportune, & efficaciter providere, re mature diſcuſſa, auditiſque pluries, tum voce, tum ſcripto Superioribus Ordinis, referente Eminentiſſimo Fabrono reſcripſit. Pro omnimoda obſervantia præfatæ Epiſtolæ Circularis Vice-Commiſſarii Generalis a Monte Buſo confirmatæ, ut ſupra, a Sacra Congregatione, de inſtituendis in unaquaque Provincia ſupradictis Conventibus ſpiritualis Receſſus pro Religioſis ferventioribus, & non concedatur licentia admittendi ad habitum, & profeſſionem, niſi in Provinciis, in quibus Sacræ Congregationi conſtiterit, præfatos Conventus reipſa inſtitutos eſſe, ac ſedulo, & cum effectu a Superioribus Generalibus detur notula, ubi ſint reſpective inſtituti dicti Conventus. Romæ 10. Decembris 1714.

J. R. Card. Imperialis Præfectus.

F. de Vico Secratarius.

DECRETUM.

Conſimile præcedenti pro Minoribus Obſervantibus Sancti Franciſci. 39

Cum ad aures Sacræ Congregationis ſuper Diſciplina Regulari pervenerit, & multiplici fide dignorum teſtimonio fuerit comprobatum in multis Provinciis Minorum de Obſervantia Sancti Franciſci per Italiam, & Inſulas adjacentes Breve San. mem. Innocentii XI. quod incipit *Militantis Eccleſiæ &c.* editum die 22. Novembris 1679. plenum non ſortiri effectum, quoad demandatos Recollectionum Conventus; Volens propterea eadem Sacra Congregatio, ne talis inobſervantia in Regularis Diſciplinæ detrimentum diutius protrahatur, opportune, & efficaciter providere, re matura diſcuſſa, auditiſque pluries, tum voce, tum ſcriptis Superioribus Ordinis, referente Eminentiſſimo Fabrono, cenſuit: Superſederi pro nunc in expeditione novi Brevis, ſed omnino ſervandam eſſe diſpoſitionem Brevis San. mem. Innocentii XI. 22. Novembris 1679. de non concedenda licentia admittendi ad habitum, & ad Profeſſionem in illis Provinciis, in quibus plene non conſtiterit Sacræ Congregationi, ſupradictos Recollectionum Conventus inſtitutos fuiſſe juxta formam in eodem Brevi præſcriptam. Et interim detur a Superioribus Generalibus nota, ubi reſpective ſunt Recollectionum Conventus. Romæ 10. Decembris 1714.

J. R. Card. Imperialis Præfectus.

F. de Vico Secretarius.

DECRETUM.

Quo officium Prioratus Conventus S. Marcelli de Urbe Ordinis Servorum B. M. V. declaratur incompatibile cum cura Animarum ejuſdem Eccleſiæ, ac præterea ſtatuitur, ut prædicta duo munia, tamquam incompatibilia in omnibus Conventibus cujuſcumque Ordinis, Societatis, & Inſtituti ſeorſim, diſtinctiſque perſonis demandentur. 40

Mature diſcuſſa in Sacra Congregatione ſuper Diſciplina Regulari, habita ſub die 28. Maii currentis Anni 1715. Cauſa Incompatibilitatis Prioratus Conventus

ventus Sancti Marcelli de Urbe Ordinis Servorum B. M. V. & Curæ Animarum ejusdem Ecclesiæ, unitim in Persona Patris Hieronymi Allegri, Eminentissimi Patres, auditis Partibus, unanimiter censuerunt, prædicta duo munia esse inter se incompatibilia, & insuper nominationem præfati Patris Allegri in Priorem dicti Conventus esse nullam: Mandantes insimul, Sanctissimo Domino Nostro approbante, ut enunciata duo Officia seorsim provideantur in omnibus, & singulis Conventibus cujuscumque Ordinis, Societatis, aut Instituti, quibus Cura Animarum incumbit, aut incumbere contigerit. Et ita perpetuo, & inviolabiliter observetur sub pœnis arbitrio ejusdem Sacræ Congregationis.

J. R. Card. Imperialis Præfectus.

F. de Vico Secretarius.

Additiones ex aliena manu.

41 De excommunicatione quam indiscriminatim incurrere ait Auctor num. 5. & plur. seq. Fœminas ingredientes clausuram Conventuum Virorum, tum Religiosos ipsas introducentes, vide quid sentiant Pirhing. *in Decretal. lib. 3. tit. 35. §. 6. num. 45.* Engel *in Collegio Jur. Canon. lib. 3. tit. 35. num. 13.* Schmalzgrueber *Jur. Eccles. univ. lib. 3. part. 4. tit. 35. §. 4. num. 131.* Suar. *de Censur. disput. 22. sect. 6. n. 10. & plur. seq.*

CRAPULA. Vide verb. *Clericus art. 5. a num. 15. & 23.*

CRIMEN PROUT EST IMPEDIMENTUM MATRIMONII. Vide verb. *Impedimenta Matrim. art. 5. a num. 79. ad 90.*

CRUX.

---

1 Crux Christi a Sancta Helena Constantini Magni Imperatoris Matre fuit adinventa. Ipsa enim in somnis admonita, conquirendæ, & adorandæ Crucis studio Jerosolymam petiit; ibique, ut scribit S. Ambrosius *in oratione de obitu Theodosii*, aperit humum, decutit pulverem, tria patibula confusa reperit, quæ ruina contexerat, inimicus absconderat; sicque Divinis monita visionibus Beatissimum Crucis Lignum Sanctissima Imperatrix invenit; Nicephorus *lib. 8. cap. 29.* Socrates *lib. 1. cap. 11.* Theodoretus *lib. 1. cap. 18.* & alii cum Baronio *tom. 3. anno 326.* (1).

2 Cum autem tres simul fuissent Cruces repertæ, & Titulus Dominicæ Crucis seorsim ab illis, propterea que dubitaretur, quænam illa foret, in qua Dei Filius pependisset, eam dubitationem sustulit miraculum; quippe Macarius Jerosolymorum Episcopus, factis Deo precibus, eas in conspectu Imperatricis cuidam Fœminæ gravi morbo laboranti admovit, cui cum reliquæ nihil profuissent, adhibita tertia Crux, statim eam sanavit: Sic Ruffinus Aquilejensis *lib. 1. Histor. cap. 7. & 8.* Theodoretus *lib. 1. cap. 18.* Socrates *lib. 1. cap. 13.* Sozomenus *lib. 2. cap. 1.* apud Baronium *tom. 3. anno 326. num. 47.* & concordat Breviarium Romanum *lection. 5. in Festo Inventionis Sanctæ Crucis*. Sanctus Paulinus tamen *epistol. 11. ad Severum*, & ipse Severus *Histor. lib. 2.* apud Baronium *loc. cit. num. 46.* non seminecem fœminam sanitati restitutam, sed mortuum ad vitam revocatum tradit, dicens quod cadaveri illato Cruces duæ adhibitæ fuerunt, quas mors sprevit; At vero ubi tertia admota est, Dominicam Crucem esse prodidit resurrectio; & ad salutaris signi tactum morte profuga, funus excussum, & corpus erectum est; tremefactisque viventibus, stetit mortuus, & funeribus, ut Lazarus quondam, vinculis expeditus, illico inter spectatores suos redivivus incessit. Nicephorus vero *l. 8. cap. 29.* apud Baronium *l. c. num. 47. in fine*, utrumque miraculum accedisse tradit, cum subdit; *Dicunt quoque, postea mortuo prorsus Crucem impositam, in vitam illum repente revocasse.* 3

Crux suæ præcisionis damnum non sentit, sed increscit, ac multiplicatur; Tanta enim est Dei Bonitas, scribit Bosius *lib. 6. de Cruce*, relatus, & sequutus a Beyerlinck *in Theatro vitæ humanæ verb. Crux, fol. 613. litt. E.* quod pro fidelis populi solatio eam virtutem suæ Cruci impartiatur, ut cum omnium hominum desiderio per particularum ejusdem distributionem fiat satis, nullo tamen sui detrimento id eveniat. Et Sanctus Paulinus *Epist. 11. ad Severum* sic habet: *Operante Divina virtute jugi miraculo Crux in materia insensata vim vivam tenens, ita ex illo tempore innumeris pene quotidie hominum votis lignum suum commodat, ut detrimenta non sentiat, & quasi intacta permaneat, quotidie dividuam sumentibus, & semper totam venerantibus, sed istam imputribilem virtutem, & indetribilem soliditatem de illius profecto Carnis sanguine bibit, quæ passa mortem, non vidit corruptionem*; sic apud Baronium *cit. tom. 3. anno 326. num. 50.* ubi ipse subdit, quod de multiplicatione in Crucis divisione divinitus impartita, quam S. Paulinus testatur, testis fidelis accedere videtur S. Cyrillus Hierosolymitanus *Catechesi 10.* cum ait: *Quinque panes testantur in quinque millia multiplicati; Lignum Crucis testatur ad hodiernum diem apud nos apparens, & apud eos, qui secundum fidem ex illo capientes, hinc universum Orbem fere jam repleverunt* Unde Baronius ipse *l. c. num. 50.* sic concludit: *Hæc igitur a S. Cyrillo tertium repetita, & a S. Paulino disertis verbis asserta, ora obstruunt subsannantium Hæreticorum, atque adeo objectantium, quomodo fieri possit, ut Crux una tot in partes toto reperiatur Orbe diffusa.* 4

Crucis D. N. Jesu Christi Titulus inventus fuit Romæ in Ecclesia Sanctæ Crucis in Hierusalem die vigesima mensis Januarii 1492. Græcis, Hebraicis, & Latinis Characteribus conscriptus; Alexander VI. Constitut. 4. incipient. *Admirabile*. (2) 5

Crucem deosculandam porrigere Episcopo ingredienti in aliquam Civitatem spectat ad digniorem illius loci, etiamsi non ad illius Ecclesiam, sed ad aliam Parochialem dirigatur. Cum vero ingreditur Parochialem Ecclesiam: debet hoc præstari a digniore illius Ecclesiæ licet sint præsentes Canon. Cathedr. 6

vel

vel Collegiatæ; Sac. Congr. Rit. *in Calaguritana* 1. *Jun.* 1602. *apud Barbos. l. c. num.* 5.

7 In Processionibus ita debet Crux deferri, quod imago Crucifixi terga vertat Clero, seu Populo sequenti, quasi Christus præire videatur; ad differentiam Crucis Papalis, vel Archiepiscopalis, in qua imago Crucifixi respicit Papam, vel Archiepiscopum, quasi ex illius aspectu in summa animarum cura ii recreentur, ut indicatur *in Cæremon. Episcop. l.1. c.15. & lib.2. c.16.* & aperte *in Cærem. Marcelli lib.3. cap.20. & Crassi lib.2. cap.42.* Sic Gavant. *Commentar. in Rubricas part.1. tit.19. num.* 3. Synodus Alexandrina XI. *tit.10. Decret. unic.* citans ad id Decretum Sacr. Rit. Congreg.

8 Crux in Processionibus deferenda est a Regularibus, cum velo pendente, seu pallio; Sac. Rit. Cong. 14. *Januar.*1657.

9 Capuccini in Processionibus possunt erigere propriam Crucem; Ead. Sac. Rit. Congr.21. *Maii* 1618. & Paulus V. Constitut.9. incip. *Pastoralis Officii*.

10 Capuccini post sibi concessam propriæ Crucis erectionem, debent in processionibus locum cedere Regularibus illis, qui sub propria Cruce, & in proprio loco incedebant, antequam ipsi propriam Crucem deferrent; Ead. Sac. Congr.23. *Martii* 1619.

11 Reformati, Discalceati, & Recollecti S. P. Francisci in Processionibus incedunt sub Cruce Minorum de Observantia; Ead. Sac. Rit. Congreg.3. *Junii* 1617.

12 Crux in Processionibus deferri debet a Religiosis Laicis, seu Conversis, non autem a Clericis Professis; Sacra Congr. Episcop. & Regular. *in Provincia S. Angeli, Delationis Crucis* 16. *Septembris* 1718. *Ponente Card. Casono*, teste Ursaya *tom.3. part.1. discept.5. per totum.*

13 In funeralibus unica tantum Crux defertur illius Ecclesiæ, in qua Defunctus sepeliri debet. Sic servandum esse ubique decrevit Sac: Congreg. Episcop. & Regul. *in Barensi* 29. *Julii* 1616. *& in Potentina* 14. *Jun.*1647. & sæpe alibi. Et declaravit Sac. Rit. Cong. *in alia Barensi Terræ Melagni* 2. *Augusti* 1631. *& in Messanensi* 12. *Februar.* 1635. per hæc verba: *In funeribus deferenda est unica tantum Crux illius Ecclesiæ, ad quam corpus transfertur; post quam sequi debent immediate personæ illius Ecclesiæ, & deinde cæteri secundum antianitatem*, ut censuit eadem Sacr. Rituum Congregat. *in Narniensi* 30. *Semptemb.*1614. *& in Andriensi* 22. *Nov.*1631. *ad* 3. & elicitur ex Rituali Romano *in Rubric. de exequiarum Ordine* atque Romæ observatur. Sic refert Pignatell. *tom.6. consult.* 58. *num.*13. qui *tom* 8. *consult.* 83. *num.*175. affert ad id etiam Decretum Sac. Congr. Conc. præcisis his verbis: *Die* 17. *Januar.* 1682. S. Congr.Conc. *declaravit Crucem deferendam esse debere illius Ecclesiæ, ad quam funus ducitur, illamque deferendam esse a Clerico ejusdem Ecclesiæ post Confratres ante Clerum, & ita servari mandavit &c.* Et resolvit ead. Sac. Congregatio Concilii *in Aquensi Terræ Incisæ Iurium Parochialium* 9. *Jun.*1708. *ad decimum tertium dubium*, ibi: *sub unica Cruce Ecclesiæ tumulantis*. Et idem statuit Sac. Congreg. Episcop. & Regular. *in una Civitatis Castelli Juris funerandi die* 16. *April.*1723. in respon. ad 5. ex dubiis pro PP. Conventualibus, & Parochis ejusdem Civitatis propositis, & resulutis ut infra.

I. An PP. Conventuales Terræ Citernæ, accedentes ad publicas, & Generales Processiones, incedere possint sub propria Cruce absque licentia Parocbi? Affirmative.

II. An constet de immemorabili accedendi PP. Conventuales occasione associationis Cadaverum recta via Domum Defuncti? Et quatenus constet, *An vigore ejusdem immemorabilis possint dd. Pat. sic continuare: vel potius teneantur accedere ad Parochialem?*

Ad 2. Assertam etiam immemorabilem non suffragare.

III. An possint dict. Patres accedere ad Ecclesiam, in qua depositum est Cadaver ad effectum sepeliendi in alia Ecclesia; Vel potius teneantur accedere ad Parochialem?

Affirmative quo ad primam partem. Negative quo ad secundam.

IV. An pro Cadaveribus illorum, qui sibi Sepulturam elegerunt in Ecclesia eorumdem Patrum, Exequiæ ab ipsis fieri debeant, vel potius a Parocho?

Affirmative quo ad primam partem. Negative quo ad secundam.

V. An in dicto casu electionis Sepulturæ in Ecclesia Patrum Conventualium, Clerus Sæcularis incedere debeat sub propria Cruce, vel potius sub illa eorumdem Patrum?

Negative quo ad primam partem, & Affirmative quo ad secundam.

VI. An iidem Conventuales cogi possint ad associanda Cadavera in eorum Ecclesia tumulanda, vel potius illa expectare possint in Janua propriæ Ecclesiæ.

Negative quo ad primam partem, & Affirmative quo ad secundam. Sic refert Ursaya *t.5. part.2. disceptat.* 25. *n.*50. *ad* 55.

Id tamen intelligendum est, dummodo Processioni funerali non interveniat Capitulum Ecclesiæ 14
Cathedralis, quia tunc omnes de Clero, tam Sæculari, quam Regulari invitati, ad Ecclesiam Cathedralem convenire, & sub unica illius Cruce ad Ecclesiam tumulantem incedere debent. Sic Samuel *de sepulturis tract.1. disp.3. controvers.3. conclus.6. num.*39. & Monac. *t.1. tit.5. formul.7. num.*37. ibi: *In defunctorum associatione, si Capitulum Cathedralis incedat cum Regularibus, tantum una Crux est ferenda ab Ecclesia Cathedrali ob illius reverentiam. Cadaver si sepeliatur in Ecclesia Regularium, non erigenda est ab eis alia Crux, si vero ab Ecclesia Cathedrali non defertur, eam Regulares erigent, si Cadaver est tumulandum in sua Ecclesia.* Sic Sac. Rit. Congr. sancivit *in una Pisauren.* 22. *Martii* 1632. Et magis præcise ead. Sac. Rit. Congr. *in Fossanen.*21. *Julii* 1645. Decreto tenoris sequen. *Episcopus duobus dubiis humiliter petiit responderi. Primo, an servandum sit Decretum ab ipso factum, quod ad funera vocatis non liceat expectare Defunctum per vias, vel illius Domum petere, sed quod debeant intervenire ad Ecclesiam Parochialem, ad quam funus defertur, vel ad Cathedralem, si Cathedralis capitulariter interveniat, consuetudine immemorabili in contrarium non obstante. Secundo, an cum Cathedralis, & Parochi soleant deferre singuli suas Cruces, ac Vexilla Confraternitatum in suis Ecclesiis respective existentium, ut captent duos Cereos pro singulis Crucibus, & Vexillibus possit idem Orator præcipere, ut Clerus sæcularis totus incedat sub unica*

Cruce, Cathedralis videlicet, quando capitulariter, alias Parochialis, ad quam funus defertur remotis hujusmodi Vexillis etiam Regularium, prædicta consuetudine non obstante?

Sac. Sit. Cong. ad primum respondit, tam Sæculares, quam Regulares etiam exemptos ad funera mortuorum vocatos in Ecclesiam Cathedralem, alias in Parochialem, ad quam funus deferatur, convenire debere, & nullo modo permittendum, quod expectent per vias, vel adeant Domum Defuncti, consuetudine immemorabili in contrarium non obstante.

Ad secundum sub unica Cruce incedere debere omnes associantes funus, & ea sit illius Ecclesiæ ad quam Corpus defertur sepeliendum, nisi intervenerit, ut supra, Capitulum Cathedralis. vel Collegiatæ; quo casu sub una duarum respective Cruce omnes incedere debent, prædicta consuetudine non obstante. Die 21. Julii 1645. ita reperitur &c. Quod decretum confirmavit postea ead. Cong. *in Aretina de anno 1664. inter Monachos Cassinenses, & Capitulum Cathedralis, & denuo inter easdem partes 22. Decemb. 1697. in responsione ad primum.* Sic Monacell. *l. c. n. 38. & 39.*

15 Ubi ut vides stante supra dicto Decreto non solum cum intervenit Capitulum Cathedralis, sed etiam cum intervenit Capitulum Collegiatæ omnes ad funus invitati incedere debent sub unica illius Cruce. Quod & decrevit Sacra Congreg. Episcoporum, & Regularium *in Nullius Atinæ Juris sepeliendi die 2. Aug. 1709. in responsione ad 2. ex dubiis pro PP. Reformatis S. P. Francisci, & Capitulo* Ecclesiæ Collegiatæ ejusdem loci propositis & resolutis, ut infra.

I. An PP. Reformati S. Franc. Atinæ teneantur solvere quartam Parochiali, & Collegiatæ Ecclesiæ ejusdem loci, pro illis Defunctis, qui in eorum Ecclesia sepulturam elegerunt?

II. An in associatione cadaveris ad propriam Ecclesiam possint iidem Patres incedere sub propria Cruce, vel potius teneantur incedere sub illa Ecclesiæ Collegiatæ, & Parochialis?

III. An possit Capitulum ejusd. Parochialis, & Collegiatæ Ecclesiæ cum Stola, & Cruce ingredi Ecclesiam dd. Patrum, in eaque functiones aliquas facere circa Cadaver, antequam sepulturæ tradatur; seu potius debeat tantum dare ultimum Vale? Et quatenus affirmative quo ad 2. partem.

IV. An dictum ultimum Vale consistat in simplici benedictione Cadaveris, recto tramite introducendi in Ecclesiam Regularium: vel potius in recitatione alicujus Psalmi, vel alterius Orationis.

V. An tempore Processionum, quo Capitulum præfatam Ecclesiam ingredi solet, possit Celebrans recitare preces, & etiam Missam celebrare, & teneantur Patres Capitulum urbaniter excipere, & Campanas pulsare.

Die 2. Augusti 1709. Ponente Eminentissimo Card. Corsino.

Ad primum responsum fuit Negative.

Ad 2. Negative quo ad primam partem, & quo ad secundam Affirmative in casu, de quo agitur, quando Canonici accedunt capitulariter.

Ad 3. Negative quo ad primam partem; Et quo ad secundam, Affirmative quoad ingressum, & ultimum Vale.

Ad 4. Ultimum Vale consistere in simplici benedictione.

Ad 5. Episcopo pro informatione.

Reproposita vero per eumdem Ponentem in Congregatione habita die 7. Septembris 1710. rescriptum fuit.

Capitulo licere ingredi cum Stola, & Cruce in casu de quo agitur; nullum tamen peragere Officium circa Cadaver in Ecclesia, & ultimum Vale esse dandum extra Ecclesiam. Sic refert Ursaya *tom. 3. part. 1. discept. 31. in princip., & a num. 11. ad 17. & a num. 51. ad 57.*

Sic etiam respondit eadem Sac. Congr. Episcop. & Regul. *in alia Nullius seu Aquinaten. Juris sepeliendi die 6. Sept. 1709. in responsione ad primum* ex sequentibus dubiis.

I. An in associatione Cadaveris ad propriam Eccles. Regulares possint incedere sub propria Cruce, vel potius teneantur incedere sub illa Ecclesia Parochialis Collegiatæ?

II. An possit Capitulum ejusdem Parochialis, & Collegiatæ Ecclesiæ cum Stola, & Cruce ingredi Ecclesiam dictorum Patrum, in eaque functiones aliquas facere circa Cadaver, antequam Sepulturæ tradatur; seu potius debeat tantum dare ultimum Vale? & quatenus affirmative quoad secundam partem.

III. An dictum ultimum Vale consistat in simplici benedictione Cadaveris, recto tramite introducendi in Ecclesiam Regularium; vel potius in recitatione alicujus Psalmi, vel alterius Orationis?

Sac. Congreg. 6. *Septembr.* 1709. *auditis partibus respondit.*

Ad 1. Negative quoad primam partem, & quoad secundum affirmative in casu, de quo agitur.

Ad 2. Negative quoad primam partem, & quoad secundam Affirmative quoad ingressum, & ultimum Vale.

Ad 3. Ultimum Vale *consistere in simplici benedictione*

Sic refert Mathæucci *Official. Curiæ cap. 19. quoad Exequias n. 14.*

Ac id competere etiam Ecclesiæ Collegiatæ jam cum aliis censuerat Pignatell. *tom. 6. num. 1.* referens sic resolvisse Sacram Congregationem *die 14. Maii* 1644. ibi: Sac. Congreg. *censuit, ac declaravit in funeribus unicam Crucem adhibendam esse illius Ecclesiæ, ad quam Cadaver defertur, nisi Capitulum Cathedralis, vel Collegiatæ funeri interfuerit; Quo casu Crux Capitularis privative adhibenda est.* 16

An autem, si favore Regularium concurrat immemorabilis consuetudo circa delationem propriæ Crucis, ipsi suffragetur, affirmat relatis declarationibus ejusdem Sacræ Congregationis, Pasferinus de *homin. statu quæst. 187. art. 4. num. 181. cum seq. to. 2.* relat. etiam a Pignatell. *loc. cit. num. 2.*, qui *tom. 6. consult. 58. num. 14. de* similis consuetudinis valore sic habet expresse: *Dummodo non extet consuetudo a tempore immemorabili observata, quod in associatione Cadaverum, etiam quando interveniunt Capitulum, & Canonici Cathedralis, non deferatur solummodo Crux ejusdem Cathedralis, sed etiam Crux Ecclesiæ, ad quam corpus defuncti defertur, aliorumque etiam Regula-* 17

gularium, qui fuerint vocati. Et ibidem *num.* 15. subjungit, quod licet Capitulum Cathedrális habeat pro se regulam, quod quando funeri intervenit, debeant omnes incedere sub unica ejusdem Cruce, *id tamen non procedit in iis locis, in quibus adest consuetudo in contrarium, quæ sit in viridi observatione*; & ad id adducit Conc. Lateranense, & plura Decreta Sac. Congreg. Rituum. Et de facto Sacra Congregat. Episcoporum, & Regularium *in una Nucerina Paganorum* 15. *Septemb.* 1690. manutentionem concessit PP. Basilianis in erectione Crucis occasione associationis Cadaverum in eorum Ecclesia tumulandorum, etiam interveniente Capitulo Cathedralis.

18 Pro Urbe *a Statuto Cleri Romani* in forma specifica a SS. D. N. *c.* 5. *§.* 7. sic habetur dispositum, ibi: *Demum procedant omnes gradatim sub una tantum Cruce, illius videlicet Ecclesiæ, ad quam Cadaver tumulandum defertur, nec alia Crux, sive Crucifixus sub quovis prætextu, vel consuetudine, qua potius dicenda est corruptela, erigatur, sive sit propriæ Parochiæ, sive Regularium, sive Laicarum Confraternitatum, sive etiam Capitulorum Collegiatarum, etiam insignium, & Parochialium*.

19 Quo ad erectionem autem Crucis Confraternitatum pro sedandis litibus, & controversiis inter eas, & Parochos Urbis extant responsa Sac. Congr. Conc. ut infra: *Cum multis ab hinc annis ortæ fuissent controversiæ inter RR. Parochos, & Ven. Societates Urbis, occasione Processionum funeralium, & partes habuissent recursum ad Sacram Congregationem Conc. hæc dubiis tunc porrectis dedit infrascriptas responsiones; videlicet*.

Primo. *An Archiconfraternitas possit in funeralium Processionibus erigere suam Crucem, quando defuncti tumulandi deferuntur ad ipsius Ecclesiam, in qua sepulturam elegerunt?*

Secundo. *An eadem Confraternitas possit suam Crucem erigere, tam per viam, quam in Ecclesia Parochiali, quando est invitata ad associandum cadaver sepeliendum in ipsa Ecclesia Parochiali?*

Tertio. *An Capellanus ejusdem Archiconfraternitatis indutus Cotta, & Stola possit, post absolutum a Parocho Officium funeris in Ecclesia Parochiali, una cum Confratribus canere Psalmos* Miserere, & De profundis, *cum aspersione aquæ Benedictæ?*

Quarto. *An possit Parochus Officium funeris peragere in Ecclesia Archiconfraternitatis super Cadaver defuncti in eadem Ecclesia tumulandi, etiamsi sit Parochus, intra limites cujus Parochiæ Ecclesia Archiconfraternitatis est?*

Ad primum. *Præcedat Confraternitas, deinde Crux ejusdem Ecclesiæ, deferenda per Clericum ipsius: postea sequatur Clerus Regularis, & tandem Sæcularis*.

Ad secundum. *Negative, tam in Ecclesiis, quam Processionibus funeralibus præsente Parocho*.

Ad Tertium, & Quartum. *Negative*.

Quorum observantiam præcepit Eminentiss. Urbis Vicarius Gaspar Card. Carpineus.

Die .... Anno 1698. *apud Impressorem Cameralem*; Sic apud Matthæucc. *loc. cit. num.* 12.

Confraternitates generatim nequeunt in Processionibus propriam erigere Crucem; sic pluries censuit Sac. Congregat. Conc. apud Ursayam *tom.* 3. *part.* 2. *discept.* 23. *num.* 13. *& signanter in Regiensi* 5. *Augusti* 1719. *in respons. ad septimum* apud eumdem *loc. cit. num.* 82. Unde ipsis Confraternitatibus, non Crux adinstar Cleri Sæcularis, & Regularis, sed sola Imago SS. Crucifixi, vel illius Sancti, sub cujus Instituto militant, permissa est, ut replicatis oraculis Sacræ Congregationis referunt Donatus *Prax. Rerum Regularium tom.* 3. *tit.* 8. *de Confraternit. Laic. qu.* 28. *num.* 8. Ricciul. *variar. lucubrat. lib.* 4. *de Confraternit. Laic. c.* 14. *n.* 3. *vers. Ubi Confraternitates*; Ursaya *l. c. n.* 13. Vide in calce *hujus Artic. Not. Rom. Theolog.* 20

Cruces Altarium, & Processionum non sunt benedicendæ de præcepto, & quilibet Sacerdos eas private benedicere potest; Sac. Rituum Congregatio *die* 12. *Julii* 1704. Vide verb. *Benedicere, Benedictio art.* 5. *num.* 23. ubi affertur Decretum. In Altari etiamsi sit expositum Venerabile, semper requiritur Crux cum Imagine Crucifixi. Sic declaravit Sac. Rituum Congreg. 14. *Maii* 1707. (*a*) iterum vero causa reproposita die 2. Septembris 1741. decrevit, ut quælibet Ecclesia consuetudinem suam retineret. Ita ex Constitut, Benedicti XIV. incip. *Accepimus*; ex qua Constitut. plura ad rem protulimus tom. 1. verb. *Altare num.* 59., ibi videnda; ad dubium autem, num committat peccatum grave celebrans in Altari, in quo Crux abest, communis sententia tenet id quidem nonnisi venialem culpam inducere; Idem *de Sacrific. Miss. lib.* 3. *c.* 13. *§.* 1. * 21 22

Rrr 2 In

(*a*) Ubi de Cruce in Altari ponenda, quando in eodem publicæ venerationi exposita est Eucharistia, sermonem facit Auctor, respiciens ad Decretum Sac. Rituum Congregationis die 14. Maii 1707. asserit, semper extare debere Crucem in Altari, quod tamen ex eodem Decreto non colligitur, quinimmo ex variis ejusdem Sac. Congregationis Decretis constat servandam, quod ad rem spectat, de Cruce in Altari ponenda, in quo est exposita Eucharistia, consuetudinem, & morem propriæ Diœcesis; quemadmodum declaravit nuper Sapientissimus Pontifex Benedictus XIV. in Bulla *Accepimus*: die 16. Julii 1746., in qua referens ea, quæ a Sac. Rituum Congregat. hac eadem de re sancita jam fuerant, hæc habet præclara verba: *Satis commendari non possunt ea, quæ prudenter, sapienterque decreta fuere a prædicta Sacrorum Rituum Congregatione, nempe, ut quælibet Ecclesia, vel Diœcesis suam retineat consuetudinem, ita ut nihil immutetur in ea Diœcesi; ubi Crux in Altari constitui soleat, dum Missa celebratur, etiamsi Sacra Eucharistia publice prostet; neque nova disciplina excitetur in ea Diœcesi, ubi contraria hujusce rei consuetudo jampridem invaluerit*.. Et certe in Patriarchalibus aliisque Urbis Ecclesiis hæc praxis non servatur, ut semper adsit Crux in Altari, dum est Sacramentum Eucharisticum in eo expositum. Quis autem credat, permitti posse hanc praxim in Urbe, si aliquod extaret Congreg. Rituum Decretum, quo expresse ea praxis prohiberetur?

23 In fine Missæ ad quodcumque Altare celebratæ, fit reverentia Cruci infra gradus, capite semper aperto; Sac. Rit. Congr. 28. *Aug.* 1627. Vide verb. *Miss. art.* 12. *n.* 67.

24 Cruces, quæ fiunt a Sacerdote super Oblata, non sunt faciendæ manu transversa, sed manu recta in transversa parte Crucis, & digitis conjunctis; Sac. Rit. Congr. 4. *Aug.* 1663. Vide d. verb. *Miss. art.* 12. *num.* 80

25 Signum, quod fit cum Patena a fronte ad pectus, fit integre cum signo Crucis; Sac. Rit. Congreg. 13. *Mart.* 1627.

26 Manus Sacerdotis ad *Hanc igitur Oblationem* debent ita extendi, ut palmæ sint apertæ pollice dextro super sinistrum in modum Crucis supra manus, non vero infra manus; Sacra Rituum Congregatio 4. *Augusti* 1663. Vide dict. verb. *Miss. artic.* 12. *num.* 79.

27 Cruces formantur, non signando manu quatuor quasi puncta in aere, nec manu ducta in circulum, sed per duas lineas alteram rectam versus Sacerdotem, alteram diametraliter transversam; Quæ super Calicem fiunt, non debent excedere Pallæ magnitudinem; Quæ autem fiunt super Calicem, & Hostiam, simul incipi debent a labio extremo Calicis, usque ad spatium imminens primæ parti Hostiæ versus Sacerdotem, non debet tamen manus deprimi ad Hostiam, sed recta trahitur hæc Crux æqualiter alta super Calicem, & Hostiam. Sic expresse doctissimus P. La Croix *lib.* 6. *pag.* 2. *n.* 491.

28 Tolerari non debet, quod in locis publicis, & sordidis stent depictæ diversæ Cruces, ac Sanctorum Imagines in derisum Christianæ Religionis; Sacra Rituum Congregat. 22. *Maii* 1596. Ursaya. *Institut. Criminal. lib.* 3. *tit.* 1. *num.* 10. asserens nimis indecens, indecorum, & omni Jure prohibendum, quod signum Sanctissimæ Crucis pingatur in locis lutuosis, ad hoc ut ipsius Majestas plebem arceat micturientem; ibique ad id citat plures alios Monacell. *tom.* 2. *tit.* 13. *formul.* 1. *num.* 10. cum pluribus ibi citatis, & habetur ad rem textus expressus *in l. Cum sit, unic. Cod. Nemini licere Signum Salvatoris Christi &c.*

29 Cruces, vel nova insignia præter solitum in Processionibus deferre non licet; Sac. Rit. Congreg. in *Caropolitana Nullius* 4. *Martii* 1606. apud Barb. *in Summa Apostolicar. Decis. verb. Crux n.* 6.

30 Crucem propriam in Processionibus erigere non possunt Presbyteri alicujus Ecclesiæ intra limites propriæ Parochiæ, sed debent incedere sub Cruce Parochiæ; Sac. Rit. Congr. *in una Urbis* 12. *Mart.* 1616. apud Barb. *l. c. n.* 7.

31 Archiepiscopi possunt ante se deferre Crucem, etiam per loca exempta suarum Diœcesum; & idem possunt Episcopi habentes privilegium deferendi ante se Crucem. Sic pluries censuit Sac. Congregatio Episcoporum, & Regularium, & signanter *in Vestiana* 26. *Maii* 1592. *in Sypontina* 26. *Maii* 1592. *in Acherontina* 20. *Decembr.* 1616. *in Amalphitana* 4. *Junii* 1656. *in Papiensi* 8. *Februar.* 1681. ubi sequenti dubio: *An Episcopus Papiensis, qui habet usum Pallii &c. possit tam in dictum Collegium* (hoc est Ghislerium, quod est plenissime exceptum) *quam alia quæcumque loca intra suam Civitatem, & Diœcesim existentia, intrare cum Cruce, non intendens per hoc præjudicium inferre privilegiis, & exemptionibus prætensis?* Respondit *Affirmative*. Quam resolutionem confirmavit *die* 13. *Januarii* 1685. *&* 1. *Martii* 1687. non obstante allegata observantia in contrarium.

Idem decrevit eadem Sac. Congregat. Episcoporum, & Regularium *in alia Papiensi Juris deferendi Crucem* 17. *Septembr.* 1707. in qua dubio: *An Eminentissimo Episcopo Papiensi licuerit in suo accessu ad Carthusiam Papiensem &c. ingredi erecta Cruce Ecclesiam, & Monasterium ejusdem Carthusiæ?* Responsum fuit: *Affirmative quoad Ecclesiam; Negative quoad Monasterium*; confirmata *die* 22. *Septembris* 1708. quo ad Ecclesiam, & prævio recessu a decisis, extensa etiam quo ad Monasterium, his verbis: *Licere Eminentissimo Episcopo ingredi una cum Cruce, in casu, de quo agitur, etiam in Monasterium, absque ullo tamen exercitio Jurisdictionis*. Sic refert d. Ursaya *tom.* 2. *part.* 2. *discept.* 1. *num.* 15., 16., *&* 17. 32

Qui ibidem *num.* 52. subjungit, quod similiter statuit eadem Sacra Congregatio Episcop. & Regul. *Ponente Eminentiss. Corsino in Ragusina die* 26. *Maii* 1711. in qua partibus acerrime informantibus, *censuit, & declaravit licuisse, & licere Archiepiscopo Ragusino ingredi Conventum prædictorum Patrum Dominicanorum cum Cruce erecta*, non ad explendos actus aliquos necessarios, minusque a Conc. Trid. præscriptos, sed ad merum, & simplicem effectum cæremonialem, hoc est ad invisendum Episcopum Ascrivii, seu Cathari suum Suffraganeum, moram facientem in Conventu dict. Patrum Dominicanorum. 33

Et ita etiam resolvit Sacra Congreg. Conc. *in Lucana Juris deferendi Crucem die* 8. *Augusti* 1716., in qua, proposito dubio: *An liceat Episcopo Lucano ingredi erecta Cruce Ecclesiam Sancti Frigidiani Canonicorum Lateranensium in casu &c.* Respondit: *Affirmative*. Cui responsioni dd. Canonici Lateranenses acquieverunt. Sic apud eumdem Ursayam *l. c. num.* 136. 34

Alia ad rem; vide verb. *Indulgentia, art.* 5. *n.* 63. *&* 64. verb. *Processiones, num.* 21. *&* 22. & Decreta S. R. C. in nostro tomo 9. 35

Crucis Caravacensis origo. Kazizius Agarenor. Rex, Christianos quos in sua arce Caravacensi captivos habebat, e carcere accitos ad se humaniter interrogavit, quamnam singuli artem scirent, & inter hos unum, qui respodit se esse Sacerdotem, & omnes artes Regumque omnium potentiam quamcumque superari suo ministerio. Rex se intueri vel hujusmodi ministerium, & ut illud in suo conspectu celebraret, mandavit; Sacerdos contra respondit destitui se rebus necessariis ad sacram rem peragendam. Quare Rex continuo jubet, ut e proximo Christianorum oppido peterentur, quæ ad hoc Mysterium celebrandum opportuna esse videbantur. Adferuntur ea; orsurus tamen Missam Sacerdos constitit. Caussam cunctationis Regi sciscitanti Crucem esse dixit, quæ consuescit his ritibus, & præsertim illo die (erat Festum Inventionis S. Crucis) adhiberi. Vix hæc erat effatus, cum fornice, qui Altari imminebat, desciscente magnus splendor effulsit, & per illum tum 36

tum duo Angeli de Cœlo illapsi Crucem ligneam bipalmarem deferentes super Altare paratum deposuerunt. Stupet Rex Agarenus cum suis aulicis tanto Miraculo conspecto. Fidem cum iisdem amplectitur, & Sacello intra arcem constructo, Angelicam illam Crucem intra arcam pretiosam reponit. Miraculum plane est, quadringentis, & amplius annis viguisse illud lignum citra cariem, & teredinem, aut ullum vitium, illæsum perdurasse. Sic expresse Gobat. *t.*1. *tr.*3. *n.*286. (*3)

Novissimum Additamentum.

(*1) Vol. IX. Symbolarum, quas cl. Gorius Florentiæ edidit *p.*65. *seqq.*, exstat Francisci Antonii Zachariæ de *Inventione S. Crucis* dissertatio.

(*2) Huc spectat de *Titulo Dominicæ Crucis Archetypo* Commentarius Dominici Mariæ Mannii, qui in eodem Gorianarum Symbolorum Volumine IX. prodiit *pag.*1. *seqq.*

(*3) Nihil verius Caravacanæ Crucis historia, modo ab iis quæ Higuera vel confinxit ipse, vel ab aliis conficta Roblesio commodavit, repurgetur. Repurgavit enim vero Papebrochius in appendice ad Acta S. Ferdinandi Regis, ubi & apparitionem illam sub annum 1227. accidisse ostendit. Confer ejusdem Papebrochii *responsionem ad exhibitionem errorum* sibi, sociisque a P. Sebastiano a S. Paulo objectorum, *art.*15. *§.*30. *num.*364. *seqq.*, & Bartholomæm Alcazar in vita S. Juliani Conchensis Episcopi Matritensibus typis a.1692. excusam *lib.*3. *c.*13. ubi eamdem historiam pertractat.

Supplementa Auctoris.

37 Addendum est, quod ex Decreto Sac. C. R. *sub die* 1 . *Decembr.* 1708. ut ex Pittono refert P. Cavalieri *in agenda Defunctorum cap.*15. *Decret.*41. *num.*2. ubi viget consuetudo, in funeralibus tot Cruces elevari poterunt, quot sunt Capitula, seu Communitates, licet Capitulum Cathedralis intersit funeri; Tunc enim juxta pluralitatem diversi Cleri, etiam plures cruces deferri possunt ut etiam ex actis Eccles. Mediolanens. *part.*1. *tit. de funeribus*, *& exequiis*, & ex Notificat. Benedict. XIV. probat d. Eruditissimus Cavalieri. Vide supra *num.*17., & Decret. Sac. Cong.Conc. *ann.*1726. *&* 1735. *allat.verb.Cadaver.*

38 Sacerdos, dum se induit vestibus sacris pro Missa de requiem, non debet omittere osculum Crucum in Amictu, Manipulo, & Stola, nec *Gloria Patri* in fine Psalmorum præparationis ejusdem Missæ; Cæremonial. Seraphic. impress. Mediolani 1744. *cap.*15. *num.*34. Cavalieri *loc. cit. cap.*12. *n.*1., *&* 2. testans de communi, & praxi contra paucos, & ratio est, quia talia oscula non sunt a Rubrica enumerata inter omittenda in Missis Defunctorum, & nec *Gloria Patri* in præparatione ad ipsas, si enim voluisset, & ista esse omittenda expressisset, ut expressit alia, quod enim voluit, expressit. Unde cum ista non expresserit, non sunt omittenda; *arg. cap. Inter corporalia* 2. *§. Sed neque istud*, *de translation. Episcop. c. Ad audientiam* 12. *de Decimis*, *cap. Quia circa* 22. *de privileg.*

Subdiaconum cum Cruce in absolutione ad tumulum absente cadavere, debere semper sistere contra Altare ad pedes tumuli, seu lecticæ, inter januam Ecclesiæ, & lecticam versa facie ad Altare, tenent communiter Doctores per textum Rubricæ XIII. Missalis sic expresse dicentis: *Subdiaconus cum Cruce sistit se ad pedes tumuli, seu lecticæ mortuorum contra Altare.* Discrepant autem in assignando locum, ubi præsente cadavere sistere se debeat Subdiaconus cum Cruce. Cum enim Rituale Roman. *in titulo de exequiis*, præscribat, quod si cadaver sit laici, caput habeat versus januam Ecclesiæ, & si cadaver sit Sacerdotis, (non Diaconi, aut alterius inferioris) caput teneat versus Altare; & aliunde idem Rituale Subdiaconum cum Cruce expresse collocet ad capud Defuncti; *Accedit ad feretrum, & se sistit ad capud Defuncti cum Cruce* &c. Bauldry *in Manuali part.*3. *cap.*14. *& cap.*15. *num.*8. vult quod juxta dispositionem Ritualis Romani. Subdiaconus cum Cruce semper stet ad caput Defuncti, sive sit Laici, sive Sacerdotis, & celebrans ad pedes ejusdem, Sic etiam Gavant. *part.*2. *tit.*13. *lit.m.* Simon Buongiovanni *in Silva Sacrarum Cæremoniarum libr.*8. *cap.*3. *in fin.* Cæremonial. novissime impressum pro Franciscanis Reformatis Mediolani 1744. *in cap.*27. *num.*608., & alii inhærentes dictæ dispositioni Ritualis Romani jussu Pauli V. editi, & Cæremonial. Episcop. *lib.*2. *cap.*11. *§.* 15. *&* 24. Quod Cæremonial. *cap.*38. *circa finem*, circa exequias Cadaveris Defuncti Episcopi, sic expresse insuper habet: *In Ecclesiis collocatur feretrum in medio Ecclesiæ, & ibidem Prior, seu Dignior Canonicorum, vel prima Dignitas, si adsit indutus pluviali faciat officium, hoc est dicet ad pedes feretri* &c. ubi dum collocat Sacerdotem ad pedes cadaveris in feretro, videtur aperte collocare Subdiaconum cum Cruce ad caput ipsius. 39 40

E contra Castaldus *Cæremon.lib.*2.*c.*39. Baruffaldus *tit.*36.*n.*249. Merati *par.*2.*tit.*13. *num.*24. Cavalieri *in Agenda Defunct. c.*15. *Decr.*42. *n.*6.7. *&* 8. & alii semper collocant Subdiaconum cum Cruce inter janua Ecclesiæ, & feretrum, & celebrantem inter feretrum & Altare, sive præsente cadavere Laici sive Sacerdotis. Et eorum non spernenda ratio est, quia verba Ritualis Romani non ita rigorose interpretanda sunt, ut accipienda sint pro hoc, vel illo casu particulari, qui raro eveniat, ut de exequiis Sacerdotis, sed de solis exequiis Laicorum, quæ quotidie occurrunt. leges enim adaptantur ad ea, quæ ut plurimum contigunt, non autem ad illa, quæ raro accidunt, ad text *in Authentic. Ut sine prohibitione matres in l. Ex his* 4. *& l. Nam ad ea* 5. *ff. de Legibus*, se fundantes insuper in praxi etiam omnium fere Ecclesiarum, ut testatur Baruffaldus, & ex ipso Merati *locis citatis*. Et in citata Rubrica XIII. Missalis, quæ collocat Celebrantem *inter Altare & tumulum aliquantulum versus cornu Epistolæ*, ne, ut scite Cavalieri *loc. cit.* terga vertat Cruci Altaris, quod eveniret, si in exequiis Cadaveris defuncti Sacerdotis collocati cum capite versum Altare, Subdiaconus cum Cruce sistere se deberet ad caput ipsius. Quæ consuetudo, si legitima vere reperiatur maxime ob rationes allatas, esset observanda, cum ipsa sit optima Legum interpres 41

pres

pres, textu expresso in *l. Si de interpretatione* 37. *ff. de Legibus cap. cum dilectus* 8. *de consuetudine*. Alias non esse recedendum a dispositione Ritualis Romani sine distinctione inter Cadaver laici, & Sacerdotis, absolute semper collocantis Subdiaconum cum Cruce *ad Caput Defuncti*. Ubi enim Lex non distinguit, neque nos distinguere debemus; *L. Non distinguemus* 32. *ff. de recept. Arbitr. L. Præses* 3. *ff. de Officio Præsidis*. *L. De pretio* 8. *ff. de publiciana in rem action. cap. Quia circa* 22. *de privileg.* Maxime quia si Rituale id voluisset, expressisset, quod enim voluit, expressit, *arg. cap. Inter corporalia* 2. *§. Sed neque illud, de translation. Episcopor. cap. Ad audientiam* 12. *de decimis*, cum similibus; præsertim cum occurri possit indecentiæ & deformitati vertendi terga Cruci Altaris, si Subdiaconus se sistat non humeris, sed solo tergo versus Altare, ut tradit cit. Cæremonial. Mediolani impressum 1744. *in cap.* 17. *n.* 608. adinstar dispositionis dictæ Rubricæ 13. Missalis ob id statuentis celebrantem aliquantulum ex parte Epistolæ; & concurrente ad id dispositione Cæremonialis Episcop. *loco cit.* & auctoritate allegatorum Auctorum pro prima opinione.

42 Crucem ante se deferendi mos a Summo Pontifice ad ejus Lagatos primum, inde ad Patriarchas, Primates, & paulatim ad omnes Archiepiscopos dimanavit, etiam per loca suæ Provinciæ exempta; & ad aliquos privilegiatos Episcopos; Benedict. XIV. *de Synodo Diœces. lib.* 2. *cap.* 6. *n.* 2. *&* 3. ex pluribus ibi erudite adductis; Vide *supra a n.* 31. *ad* 34. ubi afferuntur varia Decreta ad rem.

Responsio Auctoris ad Notam R. Theol. sic (a) Distinctam in hoc Articulo.

Hallucinatur hic Theologus dum asserit ex decreto S. R. C. 14. Maii 1707. a me relato *c. v. sub num.* 22. non colligi semper extare debere Crucem in Altari, in quo expositum sit Venerabile; quid enim clarius, quod ex vi dicti Decreti debebat semper de more poni Crux in Altari, etiam quando in eo expositum erat SS. Sacramentum? Quinimmo, *subjungit Theologus*, ex variis ejusdem Sac. Congreg. Decretis constat, quod ad rem hanc spectat de Cruce in Altari ponenda, in quo est exposita Eucharistia, servandam consuetudinem, & morem propriæ Diœcesis; quemadmodum declaravit nuper Sapientissimus Pontifex Benedictus XIV. in Bulla *Accepimus* &c. At debuerat *Roman. Theol.* dictam declarationem jam a me traditam fuisse in *Supplementis*, & in ipsamet sua Romana editione impressam verb. *Additio ex Auctore* 13. sub verb. *Altare privilegiatum*.

Additiones ex aliena manu.

43 Crux adhiberi in Ecclesia solet veluti insigne quoddam, per quod unum ab altero corpore distinguitur, ita ut ex unicitate Crucis unicitas corporis, & versa vice ex multiplicitate Crucium multiplicitas corporum inferatur, ut post alios firmant Pignatell. *cons. Canon. t.* 4. *cons.* 30. *n.* 7. optime Ursaja *discept. Eccl. t.* 1. *p.* 1. *discept.* 26. *num.* 39. *& seq.* & rursus *tom.* 5. *part.* 2. *discept.* 26. *n.* 11. *& sequent.* Rot. in *Mantiss. ad Card. de Luca lib.* 3. *decis.* 23. *n.* 32. *& decis.* 28. *n.* 14.

At id non est perpetuum in una enim eademque Ecclesia quum repugnent existentia plurium distinctorum corporum, uti post celebre *consil.* 5. Calderin. *de his, quæ fiunt a Prælatis* firmavit Rot. *cor. Molin. dec.* 1229. *n.* 49. delatio plurium Crucium in Ecclesiasticis functionibus ad denotandum non plura corpora ipsius, sed plures ejus prærogativas adhibita dici debet; Confer Fivizan. *de Rit. Santiss. Cruc. Roman. Pontific. Præferend. lib.* 2. *cap.* 14. 44 45

De hisce vero Ecclesiis, quæ in Ecclesiasticis functionibus plures Cruces deferre solent, consule Claud. Joli *in tract.* gallice edito *de Schol. Episcopal. cap.* 8. tum Edmund. Marten. *in tract. de Ecclesiast. discipl. in divin. recit. offic. cap.* 20. *§.* 9. tum alios 46

At prætereunda haud est Neapolitana Ecclesia. 47
Hæc ab antiquo in nonnullis Ecclesiasticis functionibus duas Cruces deferre solita est, alteram Canonicorum dictam, alteram nuncupatam Hebdomadariorum. Excitata vero ab Hebdomandariis præsidio 48
hujus Crucis, quæ ab ipsis denominationem accepit, prætensione, quod Corpus ii efformarent a Canonicis distinctum: Sacra Congregatio Particularis distinata a san. mem. Benedicto XIV. causa mature discussa die 15. Novembris anni 1752. sententia definivit, ambas Cruces Capituli esse, adeoque non efformare Hebdomadarios Corpus a Canonicis distinctum, Et sequuta sententiam hanc Sacra Congregatio Rituum postea die 2. Decembris anni 1753. rescripsit, teneri Hebdomadarios in Ecclesia Neapolitana servare omnia illa, quæ Mansionariis aliarum Ecclesiarum præscribuntur a Cæremoniali Episcoporum, tum ab Apostolicis Constitutionibus.

CULPA.

Culpa alia est Theologica, alia est Juridica: Culpa Theologica est offensa Dei, idest peccatum, 1
sive sit mortale, sive veniale. Culpa juridica est omissio diligentiæ debitæ, ex qua omissione sequitur aliquod damnum proximo. Culpa juridica potest esse 2
homini omnino in voluntaria, & omni peccato vacans coram Deo; Qui enim v. g. ex naturali oblivione librum sibi commodatum in publico loco reliquit, unde secuta est ejus amissio, Culpam juridicam commisit, licet coram Deo nihil peccaverit, seu nullam Culpam theologicam commiserit. Culpa Juridica est 3
triplex; scilicet lata, levis, & levissima. Culpa juridica lata est omissio illius diligentiæ, & circumspectionis, quam communiter, & ordinarie adhibere solent homines ejusdem conditionis, ideoque, re ipsa adjunctam habet positivam negligentiam, ut si quis librum commodatum sibi relinquat in loco publico, si inde surripiatur, tunc dicitur periisse Culpa lata ipsius commodatarii; Et talis Culpa lata, licet dolus proprie non sit, tamen in Jure æquiparatur dolo; *l.* 1. *ff. si mensor falsum*, ibi: *Lata culpa plane dolo comparatur*. Culpa levis est omissio illius diligentiæ, & 4
cir-

circumspectionis , quam homines diligentiores suæ conditionis adhibere solent , ut si quis rem sibi commodatam relinquat in cubiculo , vel arca non obserata , si inde surripiatur, tunc dicetur periisse culpa ipsius commodatarii ; quia homines diligentiores solent
5 claudere cubiculum , vel arcam . Culpa levissima est omissio illius diligentiæ, & circumspectionis , quam homines diligentissimi , & prudentissimi suæ conditionis adhibere solent , ut si quis rem sibi commodatam reliquit in cubiculo , quod quidem clausit , & putavit clausum , sed non tentavit manu , an esset bene obseratum , & revera non erat bene obseratum , si inde surripiatur, tunc dicetur periisse culpa levissima ipsius commodatarii , quia homines diligentissimi post clausum ostium solent manu tentare , an sit bene obseratum .

6 Culpa Juridica valde differt a casu , & dolo . Culpa enim juridica , quæcumque illa sit , sive lata , sive levis ; sive etiam levissima , cum sit omissio alicujus diligentiæ, & circumspectionis, quam homines, diligentes,vel diligentiores,vel saltem diligentissimi talis status, & conditionis adhibere solent, potest cave-
7 ri diligentia, circumspectione humana , casus vero est rei inopinatæ eventus , qui neque ab homine diligentissimo prævideri vel impediri potest ; Unde de casu fortuito, ut de terremotu, rapina, impetu prædonum , grandinæ , fulmine , & similibus damnum caussantibus , nemo tenetur , quia est extra humanam providentiam , textu expresso *in leg. Contractus* , *§. animalium* , *ff. de Regul. Juris* , ibi: *Animalium vero casus* , *mortes,quæcumque sine culpa accidunt* , *fugæ servorum* , *qui custodiri non solent* , *rapinæ* , *tumultus* , *incendia* , *aquarum magnitudines* , *impetus prædonum*
8 *a nullo præstantur* . Dolus autem dicitur omnis calliditas, fallacia , & machinatio, ad circumveniendum , fallendum , & decipiendum alterum adhibita ; *l. 1. §. Dolum* , *de dolo malo* .

9 De Jure vero naturæ non est in conscientia obligatio restituendi pro damno sine ulla culpa Theologica illato ; Ita Lessius , Vasquez , Tanner. , Lugo , Tamburinus , Dicastill. *de restit. d.3. a n.7.* Illsung. *tom.4. d.3. n.4.* Sporer *tom.4. cap.2. num.42.*& alii passim . Et ratio est, quia quod fit sine culpa , moraliter imputari non potest ; In foro enim conscientiæ non potest esse obligatio restituendi propter injuriam, nisi in foro conscientiæ commissa sit injuria ; atqui ubi nulla adfuit culpa theologica , nulla fuit in foro conscientiæ injuria , ergo &c. Cum autem Doctores præsertim antiquiores docent culpam juridicam latam inducere in conscientia obligationem restitutionis,ideo sic docent,quia culpa lata juridica,seu civilis ordinarie est etiam simul theologica , ordinarie enim late culpabilis , omittens scilicet diligentiam , & circumspectionem communiter ab hominibus suæ conditionis adhiberi solitam , circa res proximi , advertit , vel saltem advertere debuisset damnum proximi secuturum , & hoc ipso theologice fit culpabilis .

10 Neque etiam de Jure positivo (præscindendo a Contractu)est in conscientia obligatio reparandi damnum sine ulla culpa theologica illatum , nisi accedat sententia Judicis ; Ita Molina , Vasquez , Lugo , Haunoldus *tom.2. num.172. & 176.* Esparsa *qu.26.* Illsung. *loco cit. num.5.* & alii passim . Et ratio est, quia Leges civiles ejusmodi pœnales ut *1. Inst. & ff. si quadrupes 2. Inst. ff. & Cod. de noxalibus actionibus l. 1. & penult. ff. de his qui effuderint l.5. statuitur* , *4. Inst. & ff. ad l. Aquiliam* ; & aliæ Leges hujusmodi , quæ possent contra nostram assertionem adduci , essent nimis duræ , si ante sententiam Judicis obligarent ad exequendam in se ejusmodi pœnam propter actionem non imputabilem in conscientia ad culpam; ergo dicendum est tales Leges non intendisse obligare ante sententiam Judicis : Et dato etiam quod forte intendissent obligare ante sententiam Judicis , dicendum est non esse in eo rigore receptas , aut per usum contrarium contra eas præscriptum esse ; quia , ut experientia constat , nemo est , qui propter talem Culpam mere juridicam sponte sua restituat, adeoque signum est , eas Leges non obligare ante sententiam Judicis ,
Sic etiam si nulla intervenerit culpa theologica , ordi- 11
narie non est obligatio in conscientia ante sententiam Judicis compensandi damna , quæ quis causat in officio v. g. Tutoris , Consiliarii , Confessarii , Professoris , Judicis , Advocati , Procuratoris , Medici , Chirurgi , Pharmacopolæ &c. Ita Vasquez , Lugo , Esparsa Harnoldus,Tamburrinus,Lessius *lib.2.c.7.d.7.* Sporer *tom.2. tract.4. cap.2. n.240.* Illsung.*loc.cit. n.34* aliique plures. Et ratio est quia admittentes ejusmodi officium , vel curam , ordinarie non intendunt se obligare ad culpam juridicam levissimam , aut levem , sed tantum ad communem diligentiam , & circumspectionem , cavendo dolum , aut culpam latam , quæ conjuncta sit cum culpa theologica , & non aliter ; alias si in conscientia censerentur ipsi tales obligari , nullus reperiretur , qui vellet similia officia tanto onere assumere .

Post sententiam Judicis est obligatio in conscientia 12
ad reparandum damnum etiam sine ulla culpa theologica illatum , *Est communis* ; & ratio est , quia alias sententia Judicis esset frustranea , damnificans enim posset non parere Judici , & sententiam eludere ; Tum quia non obtineretur finis Legum , qui est major cautela , diligentia , & circumspectio pro evitan-
dis hujusmodi damnificationibus . Sic etiam potest 13
ex contractu esse obligatio in conscientia reparandi damna caussata absque ulla sua culpa theologica . *Est etiam communis* ; Et ratio est , quia potest quis ex contractu aliquo suscipere in se omne periculum , ita ut , si res quomodocumque pereat , se obliget ad restitutionem ; Sicut enim potest fieri contractus assecurationis , quo assecurans vult accipere in se onus damni etiam pro casibus fortuitis , in quibus non est ulla sua culpa ; a fortiori id fieri poterit pro casibus non fortuitis,in quibus est saltem Culpa aliqua juridi-
ca ex parte sui. De casu autem fortuito cum sit extra 14
omnem humanam prævidentiam , & providentiam , regulariter nemo tenetur , nisi in tribus casibus , scilicet:Primo,quando culpa sua fuit data occasio tali casui fortuito,seu sua culpa præcessit casum fortuitum , ut cum quis equum commodatum usque Placentiam, duxit Mutinam, & in itinere Mutinam versus raptus est a latronibus , tunc enim culpa præcessit casum , & commodatarius sua culpa dedit occasionem tali casui fortuito : Secundo , quando intervenit pactum , quo quis se obligavit ad casum fortuitum . Tertio , quando

quando quis v. g. commodatarius fuit in mora culpabili reddendi equum commodatum, & per hanc periit apud ipsum commodatarium, tunc enim commodatarius tenetur etiam de casu fortuito, dummodo tamen non esset etiam equus commodatus periturus apud dominum: Habentur hi tres casus expresse excepti *in c. unico, de commodato*, ibi: *Cum gratia sui tantum quis commodatum accepit, de levissima etiam culpa tenetur; Licet casus fortuitus (nisi acciderit culpa sua, vel intervenerit pactum, seu in mora fuisset) sibi non debeat imputari; & concordat textus clarus in l. si ut certo §. Nunc videndum, ff. de commodato, & l.1. Cod. eod.1. & l. Contractus, ff. de Regul. juris.*

15 Pro generali hujus materiæ, seu obligationis intelligentia juvat hic adducere tres potissimum regulas a Doctoribus passim assignatas,& desumptas ex variis utriusque Juris textibus, & præsertim *ex l. Si ut certo §. Nunc. videndum*, juncto Bartolo *in Summario*
16 *ff. commodati*. Prima regula est; Quando contractus
fit in favorem solius recipientis, uti fit in commodato, tunc ipse recipiens tenetur non solum de culpa lata, & levi, sed etiam de culpa levissima, textu expresso *in cit. c. unic. de commodato*, ibi; *cum gratia sui tantum quis commodatum accepit, de levissima etiam culpa tenetur*, & concordat textus apertus *in l. Si ut certo, §. Nunc videndum, & l. in rebus, §.1. ff. de commodato, & l. Contractus, ff. de Regul. juris, & l. 1. §. Is quoque, ff. de actionibus, & obligationi-*
17 *bus*. Secunda regula est; Quando contractus fit in
favorem solius dantis, uti fit in deposito, tenetur recipiens, seu depositarius solum de dolo, & culpa lata; *arg. l.1. C. depositi, & cit l. Si ut certo §. Nunc videndum*, cum similibus.

18 Tertia regula est. Quando contractus fit in favorem utriusque, scilicet, & dantis, & recipientis, ut fit in pignore, venditione, locatione &c. tunc præstatur solum in culpa lata, & levis, non autem culpa levissima; *arg. cit. l. Si ut certo §. Interdum, ff. commodati*.

Additiones ex aliena manu.

19 Solet communiter culpa dividi in latam, levem,
20 & levissimam. At plerique errant in statuenda Culpa
21 lata, Culpa levi, & Culpa levissima. Nec perpetua
est ea, quæ ab Auctore *num.115. & plur. seq.* tum ab aliis inculcatur doctrina de præstatione Culpæ pro modo utilitatis perceptæ secundum *leg.5. ff. Commodati*; Stryk, *in usu modern. Pandect. lib.13. tit.6. §.12.* Bohemer. *in introd. in jus digest. lib.13. tit.6. num.17.*
22 Latior vero est hæc materia, ut intra cancellos hujus
additionis coarctari queat. Vide pro re nata Jacobum Gothofredum *in leg.23. ff. de Regul. Juris* & Frider. Esaiam Puffendorf in commentatione peculiari,eaque præstantissima *de Culpa*, Lemgoviæ 1741. typis excusa.

CULTUS DISPARITAS. Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art.1. a num.91. ad 97.*

CULTUS SANCTORUM.

---

1 PRo Sancto aliquem venerari non licet sine licentia Papæ, etiamsi in vita fecisset Miracula. *Communis*, textu expresso *in cap. Audivimus, 1. de Reliquiis, & Veneratione Sanctorum*. ibi: *Illum ergo non præsumatis de cætero colere, cum etiamsi per eum Miracula fierent, non liceret vobis pro Sancto absque auctoritate Romanæ Ecclesiæ venerari*.

Sanctus igitur proprie, & stricte captus, & vene- 2
ratione dignus est omnis, & solus ille, qui rite *Canonizatus*, idest per Pontificem *Albo*, seu numero, & Catalogo aliorum Sanctorum publice, solemniter, ac Canonice adscriptus tamquam Sanctus declaratus, & definitus est, addito statuto, ut ab omnibus pro tali habeatur; atque colatur. *Sic in re Doctores communiter*.

Item Beatus proprie, & stricte captus est omnis, 3
& solus ille, qui ex speciali concessione Summi Pontificis ab aliqua Provincia, Religione, vel loco tamquam in Cœlis existens cultu aliquo publico, v. gr. recitatione Divini Officii, celebratione Missæ, expositione publica ejusdem Reliquiarum ad normam concessionis Pontificiæ coli, & venerari potest. Ita *in re pariter Doctores communiter*.

Unde Canonizatio proprie, & stricte sumpta est 4
publicum Sedis Apostolicæ judicium, & expressa definitio de Sanctitate, & Gloria alicujus, qui solemni Cæremoniarum pompa Sanctorum Catalogo adscribitur, & publicæ totius Militantis Ecclesiæ venerationi proponitur, eique honores Sanctis debiti decernuntur. *Est in re Comm.*

Beatificatio vero proprie, & stricte sumpta est le- 5
gitima Pontificis concessio alicui certo Regno, Provinciæ, Religioni, vel loco facta, ut aliquis tamquam cum Christo in Cœlis regnans Cultu aliquo publico, ut recitatione Divini Officii, Celebratione Missæ, expositione publica ejusdem Reliquiarum ad normam Pontificiæ concessionis venerari, ac invocari possit. *Est in re Communis*.

Duplex est tam Canonizatio, quam Beatificatio, 6
una scilicet formalis, & altera æquipollens. Cano- 7
nizatio formalis est illa, quæ expletur a Summo Pontifice servata forma judiciali, prolataque sententia cum omnibus consuetis Cæremoniis, seu solemnitatibus (*) cujusmodi ut recentes tantum indicem, canonizatio fuit 16. Junii 1737. Sanctorum Vincentii de Paulo, Jo. Francisci Regis, Catharinæ Fliscæ Adornæ, & Julianæ de Falconeriis a Clemente XII. Fidelis de Sigmaringa, Camilli de Lellis, Petri Regalati, Josephi a Leonissa, Catharinæ de Riccis 29. Junii 1746. a Benedicto XIV. & Joannis Cantii Josephi Calasantii, Josephi a Cupertino, Hieronymo Miani, Seraphino ab Asculo, Joanna Francisca Fremiot de Chantal 16. Julii 1767. a Clemente XIII.
peracta. (*) Canonizatio æquipollens est, cum Sum- 8
mus Pontifex aliquem Dei servum in antiqua cultus possessione existentem, fama Virtutum & Miraculorum celebrem, & nulla prolata sententia, nec servato ordine Judiciali, omissisque consuetis cæremoniis, ac solemnitatibus coli jubet in universa Ecclesia, tali determinato die per Officii, & Missæ recitationem, & celebrationem: Sic rectissime omni genere virtutum, & disciplinarum undequaque Eminentissimus Cardinalis de Lambertinis, deinde meritissimus, ac vigilantissimus Summus Pontifex in suo nemini impari a omnibus suppari Clarissimo opere *de Servorum Dei Beatificatione, & Beatorum Canonizatione lib.1.c.41.n.1.* ubi *a §.1. ad 10. per totum caput* varias recenset æquipollentes

lentes Canonizationes peractas a Summis Pontificibus, ut Sancti Romualdi a Clem. VIII. S.Norberti ab Urbano VIII. & Clem.X.S.Brunonis a Clem.X.S.Petri Nolasci ab Alexandro VII. & Clemente X. Sancti Raymundi Nonnati ab Innocentio XI. Sanctorum Joannis de Matha, & Felicis de Valois ab Innocentio XII. Sanctæ Margaritæ Scotorum Reginæ ab Innocentio XII. Sancti Stephani Hungariæ Regis ab Innocentio XI. Sancti Wenceslai Ducis Bohemiæ a Benedicto XIII. Sancti Gregorii VII. ab eodem Benedicto XIII. * Adde ex §.11. *ejusdem Capitis*, *ac Libri editionis Romanæ* 1747. S. Gertrudem Islebiensem Virginem a Clemente XII. æquipollenter Canonizatam. *

9 Beatificatio formalis est illa, in qua prævia formali discussione Virtutum, aut Martyrii, & Miraculorum, Summus Pontifex indulget, ut servus Dei Beatus appelletur, atque in determinato aliquo Regno, Provincia, Religione, aut loco colatur, & ut plurimum quidem cultu Officii, ac Missæ in ejus

10 honorem. Beatificatio æquipollens est illa, in qua rata habita fama Virtutum, aut Martyrii, & Miraculorum Summus Pontifex approbat Sententiam latam a Judice Ordinario, vel Delegato super Cultu immemorabili, ac casu excepto a Decretis Urbani VIII. Idem qui supra *loco cit. cap.*42. *num.*8.

11 Beatificatio, & Canonizatio non differunt essentialiter, sed solum accidentaliter; Quamvis enim nonnulli apud Pignatell. *tom.*4. *consultat.*53. *num.*1. velint Canonizationem essentialiter, & secundum propriam rationem intrinsecam distingui a Beatificatione; Ipse tamen Pignatellus *ibidem num.*2. talem opinionem reprobans sic expresse habet: At vero hæc doctrina non est a Sede Apostolica, ideoque non video quomodo subsistat, Beatificatio enim univoce convenit cum Canonizatione, scilicet in nomine, cum Beatificatio sit etiam Canonizatio, quamvis particularis, ut breviter, sed optime dicit Pegna *de Cultu, & veneratione Sanct.* Turrianus *in* 2. 2. *D. Thomæ disp.*16. *dub.*2. *&* 3. Card. Tusch. verb. *Canonizare*, Contelorus *de Canonizatione Sanctorum cap.*2. *num.*4. & alii. Ac etiam ratione substantiæ. Nam & Beatus potest invocari, Aræ possunt Deo dicari in ejus memoriam, Missa, Laudes, & preces in Officio Divino ei dicuntur, dies Festus in ejus memoriam celebratur, pingitur cum radiis in signum Gloriæ, qua fruitur in Cœlis, ejus Reliquiæ exponuntur in Ecclesiis ad venerationem; Qui omnes sunt honores essentiales Sanctorum Canonizatorum, teste Bellarmino *tom.*2. *controv.*4. *lib.*1. *cap.*7. Hæc ad litteram Pignatell. *loco cit.*

12 Et revera, quod Beatificatio, & Canonizatio non differant essentialiter, clare patet ex quo utraque fiat maturitate maxima, & causa plenissime discussa, ac cognita, precibus præmissis, & Spiritus Sancti assistentia enixe implorata, & utraque fit ultimum, & completum judicium, quod vir Dei sit in gloria; cum Beatificatio non peragatur, nisi prius mature discussis Virtutibus in gradu heroico, & Miraculis tum in vita, tum post mortem patratis, quibus Sanctitas Beatificandi hominis a Deo manifestatur, illisque legitime verificatis, Pontifex instinctu Spiritus Sancti factus certus de illius Sanctitate, & existentia in Gloria, devenit ad illius Beatificationem, expediendo ad id ipsius Beatificationis Diploma, seu Breve. Immo per Beatificationem etiam ut talis toti Ecclesiæ proponitur, & ideo ubique a Fidelibus Beatus certo absque formidine in Gloria creditur, & ad gratias impetrandas invocatur, quamvis uni soli Regno, aut Provinciæ, aut Civitati, aut Religioni Officio, ac Missa colendus permittatur: Nequit enim alicubi dubitari de Sanctitate, & Gloria tam Beati, quam Canonizati, cum judicium Pontificis, ex quo fiat ex assistentia Spiritus Sancti, sit infallibile, sive declaret aliquem esse Beatum, sive expresse definiat esse Sanctum; Sicque ubique Fideles omnes cognoscunt per actum Beatificationis, & Canonizationis, Animam Beatificati, & Canonizati esse in Gloria. Hac tamen differentia servata, quod per Canonizationem id credunt, ut per formam expresse definitivam, & pronunciativam; per Beatificationem vero ut per formam concessivam, & implicite definitivam. Sic Arriaga *tom.*4. *Theol. disput.*7. *sect.*4. Trullench. *in Decal. tom.*1. *lib.*1. *c.*9. *dub.*5. *num.*3. Matthæucci *in Practica Theologo-Canonica ad causas Beatificationum, & Canonizationum in quæstione proæmiali cap. Unic. num.*9. *& in opere dogmatico controvers.*7. *cap.*5. *num.*21. & alii.

Nec obstat, quod pro Canonizatione novum fiat 13
examen, quia tale novum examen non fit de Virtutibus Viri Dei, neque de Miraculis in vita, aut ante Beatificationem patratis, quibus probata fuit sanctitas vitæ, & infallibilis existentia servi Dei in Gloria, sed fit solum novum examen de continuatione Miraculorum post beatificationem a Deo ad intercessionem Beati patratorum, ut ea certum testimonium perhibeant, etiam voluntatis divinæ, quod Beatus publico cultu Officii, & Missæ in tota Ecclesia colendus decernatur, ut patet ex Constitutione 2. Gregor. IX. incip. *Mira* §.6. edita pro Canonizatione S. P. N. Francisci: ibi: *Sane licet ejus vita tam Sancta, tam strenua, & præclara sibi sufficeret ad obtinendum consortium Ecclesiæ Triumphantis, quia tamen Militans, quæ solummodo videt in facie, non præsumit de his, quæ de suo Foro non sunt auctoritate propria judicare.... vitam ejus sibi fuisse acceptam, & ipsius memoriam esse a Militante Ecclesia venerandam, multis & præclaris Miraculis declaravit.*

Nec etiam officit, quod Pontifices in Bullis Beati- 14
ficationis uti soleant solum verbis, *Concedimus*, *Indulgemus*, *Impartimur*, in Bullis vero Canonizationis utantur verbis explicitis *Declaramus*, *Definimus*, *Decernimus*, *&* *Mandamus*, quia ut recte dicunt Trullench. *loco citat.* Matthæucc. *loco cit. num.*21. & alii, Pontifices tam per Beatificationem, quam per Canonizationem declarant Servos Dei esse in Gloria; per Canonizationem quidem in forma explicite definitiva, & pronunciativa, per Beatificationem vero in forma indultiva, concessiva, & implicite definitiva; Unde Contelorus *de Canonizatione Sanctorum cap.*2. *n.*4. cum aliis allegatis tradit *Beatificationem in effectu aliud non esse quam particularem quamdam Canonizationem minori apparatu celebratam*, ut ait Fagundez apud Dianam coordinat. *tom.*3. *resol.*9. *num.*2. Sicque apparet, quod Beatificatio, & Canonizatio non differat inter se essentialiter, sed solum accidentaliter, quatenus Cultui per Canonizationem concesso adjecta non sit limitatio, bene vero adjecta fit

fit Cultui per Beatificationem indulto, ut nempe Beatus recitatione Officii, & celebratione Missæ colatur solum in aliquo certo Regno, Provincia, Civitate, & Religione cum nonnullis aliis limitationibus in Brevi Beatificationis exprimi solitis, ac in Decretis Sacræ Congregationis Rit. intra *sub num.43.* adducendis, expressis.

15 Hinc plurimi Classici Doctores tenent, quod sit de Fide, quod Papa non possit errare, non solum in Canonizatione, sed etiam in Beatificatione. Vide verb. *Papa art.2. a num.49. ad 57.*

16 De facto solus Papa potest aliquem *Canonizare*, vel *Beatificare*. Hostiens. *in cap. Audivimus* 1. *de Reliquiis, & veneratione Sanctorum n.13. verb. Absque auctoritate* & *ibid.* Joann. Andreas *num.* 6. Cardinal. *in* 2. *notabil.* Innocent. *n.2.* Abbas *in* 2. *notabil.* Barbos *num.3.* Fagnan. *num.20.* Turrecremata *in cap.1. num.22. de consecrat. dist.3.* Sanctus Antonin. *in Summa p.3. tit.22. cap.5. n.5. §.5.* Ven.Cardin. Bellarmin. *de Sanctor. Beatitud. tom.2. part.2. lib.1. cap.8.* Matthæucc. *in cit. Practica Theologo-Canonica quæst. proœmial. cap. Unic. num.2.* Reiffenstuel *lib.3. Decret. tit.45. num.6.* Pirhing. *ibid. num.3.* Eminentissimus de Lambertinis deinde Beatissimus Summus Pontifex nomine *Benedictus XIV.* re in Ævum *Benedicendus l. c. cap.10.*, & alii communiter, *arg. cit. cap. Audivimus* 1. *de Reliquiis, & Veneration. Sanctor.* ibi: *Cum etiamsi per eum Miracula fierent, non liceret vobis ipsum pro Sancto absque auctoritate Ecclesiæ Romanæ venerari*, & concordat *cap. Ex eo* 2. *eod. & cap. Venerabili* 52. *de Testibus*. Et ratio est, quia hæc est una de majoribus causis, quæ inter Christianos proponi possit, ut de se patet, & omnes fatentur; Majores autem causæ ad Sedem Apostolicam spectant, *cap. Majores* 3. *de Baptismo*, eique specialiter reservantur, *cap. Nisi* 3. *& cap. Quod translationem* 4. *de Officio Legati*, adeoque &c. Tum quia sicut opera, quæ Sanctitati alicujus testimonium perhibent, Fidei innituntur, ut patet de Miraculis, juxta illud *Matth. cap.17. num.19.* ibi: *Si habueritis fidem sicut granum Sinapis, dicetis huic Monti transi hinc illuc, & transibit, & nihil impossibile erit vobis*, ita ad illum pertinet Sanctos Canonizare, ad quem pertinet quæstiones Fidei determinare, qualis est solus Papa, *cap. Quoties* 21. *caus.24. q.1.* cum similibus.

17 Quamvis enim antiquitus ante introductionem solemnis, qui nunc servatur, ritus *Canonizandi*, plurimi Sancti (ut patet de Apostolis omnibus, de variis Martyribus Stephano, Laurentio, Sixto, Vincentio, Fabiano & Sebastiano, Joanne & Paulo, Cosma & Damiano, Gervasio & Protasio, pluribusque aliis; De Confessoribus Silvestro, Antonio Abbate, Paulo primo Eremita, Martino, Nicolao, & Gregorio Magno, Augustino, Ambrosio, Hieronymo, Nazianzeno, Basilio, Athanasio, Cyrillo, Chrysostomo, Hilarione, multisque aliis, de Maria Magdalena, & Martha, ac de Virginibus Agnete, Agatha, Lucia, Cæcilia, Catharina, Anastasia, & pluribus aliis) post felicem eorum obitum communi Episcoporum, & populorum consensu tales declararentur, & colerentur; hoc tamen semper de auctoritate expressa, vel tacita Summi Pontificis id non contradicentis, sed tacite approbantis, ut docent Gonzal. *in cap. Audivimus sub num.7. de Reliquiis, & veneratione Sanctor.* Garcias *de Canonizatione §.5. pag.91.* Gravina, *de Cathol. præscript. tom.4. quæst.5. de Canonizatione Sanctor. pag.321.* Dominicus a Sanctissima Trinitate *tom.3. de Ecclesia militante in Bibliotheca maxima Pontificia tom.10. pag.487.* Rabaud. *Exercit. Theolog. tom.2. exercit.3. cap.1. pag.138.* Azorius *Institut. moral. tom.2. lib.5. cap.7.* Bellarmin. *loco cit. cap.8. in fine*, Layman *lib.4. tract.7. cap.5. num.1.* Reiffenstuel *loco cit. num.7.* Matthæucc. *loco citat. num.1. & 2.* Lambertin. *loco citat. lib.1. cap.6. num.9.* ubi egregie more suo id probat pluribus aliis adductis.

Et a tempore Alexandri III. usque in præsens potestas tum *Canonizandi*, tum *Beatificandi* soli Romano Pontifici privative quo ad omnes alios fuit reservata, *cap. Audivimus* 1. *de Reliquiis & veneratione Sanctorum*, ubi dictus Alexander III. Summus Pontifex, ut patet ex ejusdem verbis adductis *supra n.16.* inhibuit, ne quis in posterum pro Sancto venerari inciperet absque Romani Pontificis expressa approbatione. Bellarmin. *loco cit. cap.8.* Matthæucc. *loco cit. num.5.* Gravina *in Continuatione secundæ partis Catholic. præscript. tom.4. pag.209. §. Merito vero Alexander*, Wanespen. *Juris Ecclesiastici univers. part.1. tit.22. cap.7. num.14.* & pluribus aliis adductis, Lambertin. *loco cit. cap.10. a num.5. usque in finem*; Quamvis tamen Gonzal. Victon. Bivarius, Godefridus, Henschenius, Daniel Papebrochius, & alii apud ipsum *loco citat. num.5.* non improbabiliter censeant talem Legem, seu reservationem esse multo antiquiorem Alexandro III. cum *in dicto c. Audivimus*, id de novo non statuat, sed quasi jam constitutum commemoret, & talis loquendi forma Decretum non faciat, sed factum, & vulgo notum supponat, ut videntur innuere verba ipsius Decretalis adducta *supra num.16.* Vide nova additamenta. 18

Hinc non certo constat, quisnam fuerit primus Summus Pontifex, qui solemniter Canonizationem Sanctorum celebraverit? Nam multi tenent, quod prima Canonizatio solemniter celebrata fuerit a Leone III. anno 804. qui in Civitate Werdensi solemniter inter Sanctos Sanctum Swibertum ejusdem Civitatis Episcopum retulerit. Sic ex quadam Epistola Sancti Ludgeri Episcopi Monasteriensis relata a Cardinali Baronio *in Annalibus ad dictum annum 804. num.2. & seq.* inter alios Cardinalis Bellarminus *t.2. lib.1. cap.8. de Sanctor. Beatitudine*, ubi sic expresse habet: *Primus enim Pontifex (ni fallor) qui Sanctos legatur canonizasse, videtur fuisse Leo Papa III. de quo sic scribit Sanctus Ludgerus in Epistola de miraculis Sancti Swiberti cap.9. in 2. tom. Juris*; Tandem devota instantia Caroli (Magni) & Hildebaldi Archipræsulis Coloniensis venit a Colonia idem Papa Werdam, & ibi post alias solemnitates Sanctum Swibertum solemniter Catalogo Sanctorum Confessorum adscripsit pridie Nonas Septembris; *Hanc primam legi solemnem Canonizationem, ante quam fortasse fuerunt etiam aliæ, sed non mihi constat* Angelus Rocca *de Canonizatione Sanctor. cap.5. §. Ego vero*, Macrus *in suo Vocabulario Ecclesiastico verb. Canonizatio*, Franciscus Victon. *in suo Tractatu gallice conscripto de Canonizatione Sanctor. cap.10. per tot.*, Phæboeus Archiepiscopus Tarsensis *in sua dissertat. impressa post Acta Canonizationis Sancti Petri de Alcantara, & Sanctæ Mariæ Magdalenæ de Pazzis*, Gonzal. *in cap. Audi-* 19

Audivimus sub num.7. de Reliquiis , & veneratione Sanctor. Card. de Lauræa *in 3. lib. sentent. tom.3. disp.6. art.3. num.*47. Cornelius a Lapide *in Comment. ad cap.44. Ecclesiast. §. Triplex hæc gloria ,* Casalius *de veteribus Ecclesiæ Ritibus cap.70. §. de prædictis ,* Rabaudi *exercit. Theolog. tom.2. exercit.3. cap.1. de Ecclesia §. At potestatem ,* Marchesius *de capite visibilis Ecclesiæ tom.9. Bibliothecæ maximæ Pontificiæ*
20 *pag.737. §. A Romano..*

Alii autem multi defendunt contrarium , docentes , quod illa Epistola Sancti Lugderi , quæ est potissimum fundamentum ob quod supra allati Doctores primam solemnem peractam Canonizationem Sancti Svviberti adscribunt Leoni III. est commentitia ; Sic Pater Joannes Morinus *in Commentario de administratione Sacramenti Pœnitentiæ lib.*10. *c.*20. ubi hæc habet : *Conficta est Epistola ante forsan trecentos annos , aut , maxime ante quadringentos nomine Sancti Lugderi ab aliquo Werdensi Monacho in sui Monasterii commodum , & gloriam . . . . . Deinde Sancti Svviberti in Sanctorum Catalogum relationem eodem modo , & ordine enarrat , quo nunc , & ab annis quadringentis celebrari solet.. Certum est autem hanc celebrationem cœpisse trecentis post Leonem III. annis & amplius . Primus , quem perhibent antiqua documenta solemniter a Pontificibus Canonizatum fuisse , est Hugo Carthusianus , & Gratianopolitanus Episcopus . Secundus est Sanctus Bernardus . Sed considera quæ Epistolæ , sive Bullæ Pontificum de istorum Sanctorum Canonizatione referunt , & ea compara cum iis , quæ Auctor ille de Sancti Svviberti Canonizatione scribit , deprehendesque cæremonias hodiernas a Leone III. multo diligentius , & copiosius , quam ab Innocentio II. aut Alexandro III. fuisse observatas . Quod argumentum certum est , istius Epistolæ auctorem post annum* 1200. *scripsisse . Ante Innocentium II. & Alexandrum III. simplex admodum erat Canonizationis ritus , ut ex Petro Damiano constat in fine vitæ Sancti Romualdi , testaturque Cardinalis Baronius ad annum Christi* 1027. *Obtinebatur ab iis , quibus curæ erat illa Canonizatio , a Sede Apostolica facultas Altare supra Corpus Defuncti erigendi ; Eo erecto , peracta erat Canonizationis solemnitas . Post illud tempus cæremoniæ sanctæ illius actionis paulatim factæ sunt augustiores .* Demum post alias adductas rationes concludit Morinus : *Multa sunt alia ejusdem criminis argumenta , quæ longum esset persequi . Undique enim rimosa est Historia ista , & fabellis veritate assutis fatiscit ;* Legi possunt etiam Henschenius ad diem 26. Mensis Martii *in Commentario prævio ad vitam Sancti Ludgeri ,* & Cointius *in Annalibus Ecclesiæ Francorum ad annum* 805. ubi non pauca adversus eam Sancti Luggeri Epistolam , quam supposititiam esse censent , annotarunt . Item Joseph Maria Sanfelicius Apostolicæ Sedis olim Nuncius ad Tractum Rheni *in sua Epistola , quam ediderunt Continuatores Bollandiani ad diem* 26. *Martii pag.*640. Lucas d'Acheri , & Joannes Mabillon. *in Actis Sanctorum Ordinis Sancti Benedicti , & in præfatione ad sæculum quintum §.6. n.*100. Pagi *in Critica Historico-Chronologica in universos Annales Cardinalis Baronii tom.3. ad annum Christi* 754. *n.*7. ubi sic habet : *Cumque hæc de Sancti Svviberti Canonizatione commenta nunc manifesta sint , iis refellendis diutius non immorabor .* Alter Pagi *in vita Sancti Stephani II. alias III. ad n.*14. Continuatores Bollandiani *ad diem* 26. *Martii in vita Sancti Ludgeri §.*8. Quibus consentit idem Lambertin. *loc. cit. lib.*1. *c.*7. *sub n.*13. & expresse Graveson. *in celeberrima sua Historia Ecclesiastica tom.4. part.1. colloq.1. pag.*299. *primæ impressionis Romæ ,* ubi ex aliis expresse dicit : *primum exemplum solemnis Canonizationis factæ a Romano Pontifice , contigisse dumtaxat anno nongentesimo nonagesimo tertio , quando videlicet Joannes XV. Pontifex Maximus solemni Canonizationis ritu Udalricum Episcopum Augustanum publicis Sanctorum Fastis adscripsit .* Item Mabillonius præfatione in sæculum quintum Benedictinum , quod est Ecclesiæ decimum , sic habet : *Hoc primum indubitatæ Fidei monumentum de solemni per Romanum Pontificem Canonizatione invenimus Diploma Joannis XV. qui in frequenti Episcoporum Conventu ad preces Lintulphi Episc. Augustani Udalricum ejusdem Ecclesiæ Episcopum in Sanctorum Album retulit .* Sic etiam Papebrochius *dis.*20. *in Conatu Chronico-Historico de solemnium Canonizationum initiis , atque progressibus ,* (*) Gerbert in *principiis Theologiæ Liturgicæ seq.*2. & alii plures validis , & satis convincentibus fundamentis id ostendentes .

In Canonizatione non semper observatus fuit idem 21
ritus , & forma solemnitatis , quæ solet observari nostris hisce diebus , sed fuit varia pro varietate temporum , & Pontificum ; cum enim pendeat ab arbitrio ipsorum Pontificum , potest augeri , vel minui , prout ipsi judicaverint expedire , & temporum circumstantiis congruere , ut notant Castelorus de *Canonizatione Sanctorum cap.3. num.5.* Matthæucc. *loc. cit. num.3.* idem Lambertin. *lib.1. cap.36. per tot.* ubi per varios §. assignat solemnia Canonizationis , tum quoad ritum antiquiorem , tum quo ad ritum moderniorem merito ibi legendum , admirandnm , & venerandum .

Item nec semper fuit observatus idem ritus , & 22
forma in Beatificatione , uti videre est *in cit. nunquam satis commendato , semperque amplius commendabili Opere de Servorum Dei Beatificatione , & Beatorum Canonizatione dicti Eminentissimi de Lambertinis , deinde undequaque meritissimi Summi Pontificis Benedicti XIV.* & signanter *lib.1. cap.13. , & 20. ac 24.* ubi *num.1. & 2.* insuper asserit , quod solemnitas Beatificationis , quæ fit in Basilica Vaticana per publicationem potissimum Brevis Apostolici inter Missarum solemnia initium duxit ab Alexandro VII. in Beatificatione Beati , nunc Sancti Francisci Salesii , Et *ibid. num.3.* subjungit , quod solemnitas Bea- 23
tificationis in Basilica Vaticana peragendæ consistit potissimum in actibus sequentibus ; hoc est primo in publicatione Indulgentiæ ab omnibus utriusque sexus Fidelibus confessis , & Sacra Communione refectis lucrifaciendæ , qui in Basilica Principis Apostolorum , aut Missæ solemni pro Beatificatione canendæ interessent , aut Beatificationis die eamdem Vaticanam Basilicam visitabunt : secundo in præsentia tum Cardinalium Sacris Ritibus præpositorum , nec non Consultorum Sacrorum Rituum Congregationis , tum Cardinalis Archipresbyteri Basilicæ Vaticanæ , & Canonicorum , & Cleri ejusdem Ecclesiæ : tertio in exhibitione Brevis Apostolici , quæ fit a

Postulatore Causæ Cardinali Præfecto Sac. Congreg. qui Postulatorem remittit ad Cardinalem Archipresbyterum Vaticanæ Basilicæ pro facultate illud in Basilica publicandi: quarto in publica lectione Brevis, quinto in solemni cantu Hymni: Te Deum laudamus, qui ab Episcopo Missam solemnem celebraturo intonatur: sexto in detectione imaginum Servi Dei, quæ prius velo coopertæ erant, tum super Altari, tum ad faciem Templi: septimo in omnium adstantium veneratione: octavo in recitatione Collectæ, quæ fit ab Episcopo Missam celebraturo in honorem Beati: nono in thuris datione Imagini Beati, quæ ab eodem fit Episcopo trino ductu: ultimo in celebratione Solemnis Missæ, tum vero in accessu Summi Pontificis ad Basilicam Vaticanam ipsa die post Vesperas ad Imaginem Beati colendam.

24 Tam ad Beatificationem, quam ad Canonizationem duo copulative requiruntur, scilicet excellentia Virtutum in gradu heroico, & Miracula, ita ut nec excellentia Virtutum sine Miraculis, nec Miracula sine Virtutibus sufficiant. Sic expresse habetur in Constitut. Innocentii III. edita pro Canonizatione Sancti Homoboni incip. *Quia pietas*, ibi; *Licet autem juxta testimonium veritatis, sola finalis perseverantia exigatur ad sanctitatem animæ in Ecclesia triumphante, quoniam, qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit; duo tamen, virtus videlicet morum, & veritas signorum, opera scilicet in vita, & Miraculorum signa post mortem, ut quis reputetur: sanctus in militante Ecclesia requiruntur nam quia frequenter Angelus Satanæ se in lucis Angelum transfigurat, & quidam faciunt opera sua bona, ut videantur ab hominibus, quidam etiam coruscant Miraculis, quorum tamen vita merito reprobatur, sicut de Magis legitur Pharaonis, & etiam Antichristo, qui electos etiam, si fieri potest, inducet suis Miraculis in errorem, ob id nec opera sufficiunt sola, nec signa; Sed cum illis præcedentibus, ista succedant, verum nobis præbent indicium Sanctitatis, nec immerito nos ad illius venerationem inducunt, quem Dominus suis ostendit Miraculis venerandum. Hæc autem duo ex verbis Evangelii plenius leguntur, ubi de Apostolis loquens ait..... Illi autem profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & sermonem confirmante, sequentibus signis... In eo namque, quod ait, cooperante, eos operatos esse demonstrans; & in eo, quod sequitur, sequentibus signis, eos exponens, immo Dominum in eorum Miraculis claruisse. Hoc etiam Dominus usque hodie operatur in Sanctis & potentiam suam signis evidentibus manifestat, dum vivorum curat ægritudines ad memoriam mortuorum, & eos plus esse post mortem, & felicius vivere mortuos qui in Domino moriuntur, quam qui vivunt in Mundo, demonstrat.* Et in Constitut. 4. Gregorii IX. edita pro Canonizatione mei Sancti Antonii de Padua incip. *Cum dicat Dominus*, ibi: *Licet ad hoc, ut aliquis Sanctus sit apud Dominum in Ecclesia Triumphante, sola sufficiat finalis perseverantia juxta illud Apocalypsis 2. Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ: Ad hoc tamen ut Sanctus habeatur apud homines in Ecclesia Militante, duo sunt necessaria, virtus morum, & veritas signorum, merita videlicet, & Miracula, ut hæc & illa sibi adinvicem contestentur, cum nec merita sine Miraculis, nec Miracula sine meritis plene sufficiant ad perhibendum inter homines testimonium Sanctitatis.* Et sic docent Fagnanus *in cit. c. Venerabilis* 52. *num.*2. *de Testibus, & in cit. c. Audivimus* 1. *de Reliquiis, & veneratione Sanctor. num.*3. & ibi Innocentius *num.*1. Joannes Andreas *num.*4. Ancharanus *num.*5. Reiffenstuel. *loco cit. num.* 9. testans de communi, & Lambertin. *loco citato lib.*4. *part.* 1. *cap.* 5. *a num.* 1. *usque ad* 7., & *eodem lib.* 4. *part.* 1. *cap.* 7., & 18. refellens illos, qui solas virtutes exposcunt, aut sola Miracula.

Miracula non solum in vita, sed præcipue post obitum patrata, sunt necessaria ad Beatificationem, & Canonizationem alicujus. Sic Glossa communiter recepta, *in c. Unic. de Reliquiis, & veneratione Sanctorum in* 6. *verb. Sedis*, Mascard. *de probation. conclus.*216. *n.*42. Reiffenstuel. *l. c. n.*10. Lambertin. *loc. cit.* & alii passim. 25

In causis procedentibus per viam non cultus, bina saltem Miracula requiruntur, atque sufficiunt, etiamsi sint solum tertii generis pro obtinenda Beatificatione formali, & bina, quæ post eam supervenerint, sufficiunt pro Canonizatione; & in causis, quæ procedunt per viam Casus excepti, seu cultus immemorabilis bina sufficiunt Miracula, quæ post indultam Venerationem superveniunt; Sic expresse Lambertin. *loco citato lib.*1. *cap.*32. *num.* 3., & *seq.* referens ita decisum fuisse *a Sacrorum Rituum Congregatione Generali in Causa Sancti Joannis de Capistrano die* 13. *Junii* 1677. Item *in Causa Sanctæ Catharinæ de Bononia die* 17. *Maii* 1707. Item *in Causa S. Stanislai Societatis Jesu die* 13. *Novembris* 1714. Item *in Causa S. Agnetis Virginis Ordinis Prædicatorum die* 12. *Martii* 1726. Et idem tenet *lib.*4. *part.*1. *cap.*6. *num.*4. & 5. ubi testatur de praxi Sedis Apostolicæ, uti etiam de tali praxi testatur Matthæucci *loco cit. tit.*3. *c.*8. *§.*2. *num.*23. dicens, quod Sedes Apostolica plures in Ordine Beatorum, & Sanctorum conscripsit solis duobus tertii generis Miraculis verificatis, idque dicit notum esse ex Decretis Sac. Congregat. in Registro videndis, in quam praxim concurrunt scribentes apud Martam *de Canonizatione par.*4. *c.*7. *n.*88. & tenent Doctores passim. * Nunc autem servanda sunt Decreta S. D. N. Benedicti Papæ XIV. alterum quidem sub die 23. Aprilis 1741. emanatum, in quo statuitur, ut in Causis Beatorum per viam Cultus immemorabilis, aut indulti procedentibus, in posterum non duo, ut antea, sed quatuor ad eorum Canonizationem probari debeant miracula: in causis autem procedentibus per viam non cultus, ubi virtutes, aut martyrium ex testibus de auditu fuerint probatæ, non duo miracula ut antea, sed quatuor omnino ad eorum Beatificationem obtinendam debeant approbari: alterum vero die 17. Julii 1754. editum, in quo declaratur, pro obtinenda formali beatificatione, si testes de auditu a videntibus in Processu Apostolico excepti conjungantur cum testibus de visu in Processu ordinario exceptis, sufficere debere duo miracula, si vero cum testibus de visu Processu ordinario exceptis non conjungantur nisi testes de audito auditus in Processu Apostolico exceptis, tunc tria miracula requiri ante Beatificationem data, & approbata. * 26

In

27 In Beatificatione, & Canonizatione Martyrum non solet fieri tum exacta, & stricta inquisitio de probitate Vitæ, & Miraculis tempore vitæ peractis, ac fit in Beatificatione, & Canonizatione Confessorum, sed præcipue de Miraculis post mortem, & de causa, ob quam passi sunt, indagatur. Hostiensis *in cit. cap. Audivimus* 1. *numer.*3. *de Reliquiis*, *& Veneratione Sanctor.* Fagnan. *ibidem num.*16. August. Triumph. *de potestate Ecclesiæ quæst.*16. *art.*3. Mascard. *loc. cit. num.* 9. Reiffenstuel. *loco cit. num.*11. & alii *arg. c. Baptismi vicem* 34. *& c. Catechumenum* 37. *de consecrat.* & ad id satis clare facit generalis illa promissio Christi *Matthæi* 10. *Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam.*

28 Quamvis enim antiquitus nomen Martyris,& Confessoris promiscue sumeretur, sicque idem essent Martyres, & Confessores, ut tradunt passim Scriptores, & signanter Petrus Galesinus *in Notis ad suum Martyrologium* 17. *Kal. Febr.* ubi inquit: *Certum atque exploratum omnibus est . . . . . Martyris, & Confessoris nomen olim sinonymum fuisse*; Franciscus Amatus Pouget *in suis Catholicis Institutionibus to.*1. *pag.*913., ibi: *Olim Confessores Christi dicebantur ii solum, qui cum testimonium perhibuissent veritati cum carceris, exilii, rei familiaris, suppliciorum, ipsiusque vita periculo, non tamen morti traditi fuerant: Confessores autem dicebantur propter gloriosam, & publicam nominis Christi Confessionem, Martyres quoque appellabantur propter exhibitum veritati testimonium.* Baronius *in Notis ad Martyrologium Romanum ad diem* 2. *Januar.* ibi: *Ne quid lateat, sciendum est, diversa admodum significatione a præsentis temporis usu hanc vocem* (scilicet Confessoris) *a majoribus usurpatam; Illi enim neminem eo nomine appellabant, nisi eum, qui Christi Fidem interpellatus coram Fidei hostibus confessus esset.* Lambertin. *loco cit. lib.*1. *c.*2. *sub num.*6. ibi: *Proprie Confessores olim dicebantur illi, qui Christum palam, & coram tyrannis, seu Fidei hostibus confessi, quolibet tormentorum, vel pœnæ genere affecti, superstites tranquillam mortem obibant*, Et infra *num.*7. sic subjungit: *Martyres tandem erant illi, qui pro veræ Fidei defensione moriebantur, aut qui atrocissima tulerant pro Fide tormenta; licet fuerint superstites, & in pace quieverint*, teste Divo Thoma 2. 2. *q.*124. *artic.*4. *ad quartum*; Unde ut notat ipse, veri Martyres etiam aliquando Confessores dicti sunt.

29 Progressu tamen temporis, ut etiam hodie servatur, Ecclesia consuevit distincte nomen Martyris, & Confessoris usurpare; Illos scilicet appellando Confessores, qui sancta, ac laudabili vita vixerunt, & sancto demum fine naturali morte in pace quieverunt, ac in Sanctorum numerum sunt relati, quatenus per virtutum opera sunt Deum confessi. Unde Ordo Cluniacensis *in præfatione ad vitam Sancti Geraldi* sic expresse habet: *Cum igitur Confessor a confitendo vocetur, Geraldus tanto rectius Confessor dici potest, quanto justioribus factis Deum est confessus.* Et Egebertus Episcopus Eboracensis *in Excerpt. cap.*28. ait: *Sancti Patres, quos Confessores nuncupavimus, idest Episcopi, Presbyteri, qui in Castitate servierunt Domino*, Lambertin. *loco cit. num.*6. Matthæuc. *loco citato tit.*4. *cap.*1. *num.*3. & alii communiter, atque Ecclesiastica praxis: Et illos appellando Martyres, non solum qui violentam mortem, seu cruciatus lethales voluntarie perpessi sunt, sed etiam illos, qui a persecutoribus nostræ Fidei comprehensi, varie vexati, in carcerem, vel in exilium missi, & ærumnis confecti usque in finem perseverantes propter Fidei, aliarumque supranaturalium virtutum confessionem mortem naturalem subierunt. Vide verb. *Martyrium*, & infra nova additamenta.

Nostris hisce temporibus,nisi habeatur Apostolica 30
dispensatio non procedit Sacra Congregatio Rituum in Causis Servorum Dei ad effectum Canonizationis seu Beatificationis, aut declarationis Martyrii, nisi elapsis quinquaginta annis ab obitu illorum; Sic expresse statuunt Decreta jussu Urbani VIII. edita §. *Sanctitas Sua*, ibi: *Sanctitas Sua expresse prohibuit Sacræ Rituum Congregationi, ne deinceps procedat in Causis Servorum Dei ad effectum Canonizationis, seu Beatificationis, aut Declarationis Martyrii, nisi lapsis quinquaginta annis ab obitu illius, quinimmo etiam lapsis quinquaginta annis de similibus Processibus, tam factis, quam faciendis agi vetuit, nisi habita prius, & expresse obtenta licentia a Sanctitate Sua, vel ejus Successoribus. Sub Decreto hujusmodi vult comprehendi etiam Causas, in quibus modo reperiuntur expeditæ Litteræ Remissoriales, & Compulsoriales, ac omnes aliæ nunc pendentes, quæ adhuc expectant perfectionem suam, & complementum a facto futuro finalis determinationis. Quod ut firmius observetur, insuper jubet, ut si memoriale super hoc directum Congregationi porrigatur cum Rescripto Sanctitatis Suæ, ut aliqua ex hujusmodi Causis ad præfatos effectus examinetur, nullum sortiatur effectum, nisi in eodem Rescripto specialis prædictæ prohibitionis derogatio reperiatur.*

Talis autem prohibitio non impedit, quod in- 31
fra spatium dictorum quinquaginta annorum possint confici Processus per Ordinarios, vel per Delegatos Apostolicos, & in Sacra Rituum Congregatione discuti de eorum validitate, ne labente dicto temporis cursu pereant oculati, & meliores testes, sicque occasione hujusmodi dilationis pereant etiam probationes, ut expresse habetur in supradictis Urbani VIII. Decretis §. *Verum*, ibi: *Verum, ne pereant hujusmodi dilationis occasione probationes; permittit Sanctitas Sua, non habita ratione dictorum quinquaginta annorum, ut agi possit de prædictis Processibus, sive de aliis auctoritate Ordinaria fabricatis, vel fabricandis ad effectum deliberandi, an per Sedem Apostolicam debeant concedi Litteræ Remissoriales in genere: quibus obtentis, & fabricatis super eis Processibus servatis servandis, illisque Sacræ Rituum Congregationi præsentatis, permittit pariter Sanctitas Sua, ut in Sacra Congregatione discutiatur de eorum validitate,ac etiam de relevantia in ordine, & ad effectum tantum cognoscendi, an sit procedendum ad Processus in specie; & Processibus in specie completis, & S.C. delatis, videatur tantum de eorum validitate: quibus definitis, iidem Processus per Secretarium claudantur, & obsignentur sigillo Sacræ Congregationis, non aperiendi, donec veniat plenitudo temporis dictorum quinquaginta annorum: quo completo, nullo modo de eis agi possit, nisi expresse mandetur a Summo Pontifice.* Unde, ut vides, supradicta prohibitio restricta est, ne constructis Processibus ab Ordinariis, seu a Delegatis Aposto-

stolicis actu procedatur in Sac. Congregat. ad ulteriora in Causa, in examine Virtutum, & Miraculorum, vel Declarationis Martyrii, nisi elapsis dictis quinquaginta annis, aut nisi interveniat Pontificia dispensatio.

32 Quæ quidem dispensatio supra complementum dictorum quinquaginta annorum solet interdum ob justas causas a Romano Pontifice concedi, ut sæpius concessam esse constat, & signanter *in Causa Pollucen. Martyris Josaphat ab ipsomet Urbano VIII.* Ut habetur *ex Decreto edito die* 27. *Januar* 1629. Item *in Causa Gebennen. Sancti Francisci de Sales ab Alexandro VII.* Ut *ex Decreto edito die* 20. *Januarii* 1659. Item *in Causa Limana Sanctæ Rosæ a dicto Alexandro VII.* Ut *ex Decreto edito die* 26. *Septemb.* 1664. Item *in Causa Japonen. Martirii Servorum Dei Angeli Orsucci, Caroli Spinulæ, & Sociorum a Clemente IX.* Ut *ex Decreto edito die* 6. *Junii* 1669. Item *in Causa Neritonen. Servi Dei Josephi a Cupertino a Clemente XI.* Ut *ex Decreto edito die* 9. *Maii* 1711.

33 Sine dicta autem Pontificia dispensatione est omnino servanda supradicta Lex ab Urbano VIII. constituta de lapsu quinquaginta annorum ab Obitu Servi Dei, antequam proponi possit dubium de virtutibus, aut de Martyrio: de qua quidem Constitutione, ut scribit dictus Lambertin. *loc. cit. cap. ultim. num.* 7. *in fine*, sic habetur *in Vita Venerabilis Servi Dei Dominici a Jesu Maria* scripta a Patre Philippo a Sanctissima Trinitate *lib.* 7. *cap.* 11. *La cagione di tal Costituzione è, che nissuno vive così puramente, e santamente, che alcuna volta non cada in qualche imperfezione secondo quel detto* :Septies in die cadit justus. *Questi difetti, benchè minimi, molte volte restano a memoria, & possono diminuire la divozione, e forse alcune volte del tutto torla, se fossero proposti per Santi, e per essere venerati quelli, ne' quali comparvero alcuni difetti; essendo che volgarmente i Fedeli stimano, che i Santi fossero del tutto irreprensibili*: Quod etiam confirmatur a Patre Nicolao Lancisio *tom.* 2. *Opusc. Spiritual* 19. *de vitandis judiciis temerariis*, *c.* 6. *num.* 74. *pag.* 644.

34 Ut plene percipiatur, quinam Cultus, seu Adoratio debeatur Sanctis, ac Beatis, advertendum est, quod Adoratio est actus, quo quis alteri se submittit

35 in recognitionem suæ excellentiæ. *Est in re communis.* Et hæc Adoratio seu Cultus alia est mere Civilis, seu Politica, & alia Sacra, seu Religiosa, Adoratio *mere Civilis*, seu *Politica* est illa, quæ exhiberi solet Regibus, & Principibus supremis propter excellentiam sui status, seu potestatis humanæ, quam præ aliis habent, uti passim in Sacra Scriptura leguntur quidam adorasse suos Reges, ut David 1. *Regum cap.* 20. *Cadens pronus in terram adoravit tertio* Jonatham, *Et* 1. *Paralip. cap.* 29. *num.* 20. *Benedixit omnis Ecclesia Domino Deo Patrum suorum, & inclinaverunt se, & adoraverunt Deum, & deinde Regem,* ubi, ut vides, eadem vox adorationis tribuitur Deo. & Regi, licet Deo Cultus Latriæ, & Regi solus Cultus Civilis, ac Politicus competeret. Adoratio *Sacra*, seu *Religiosa* est illa, quæ exhibetur alicui ob excellentiam suam Sacram, & supernaturalem, uti est Adoratio, quæ exibetur Deo, & B. Mariæ Virgini, ac Sanctis omnibus, & Beatis.

36 Adorationis Sacræ, seu Religiosæ tres sunt species, nempe Latria, Hyperdulia, & Dulia. *Communis Theologorum*. Adoratio seu Cultus Latriæ est illa, 37
quæ soli Deo debetur, ac exhibetur propter summam increatam, ac infinitam suam excellentiam. *Communis*. Adoratio, seu Cultus *Hyperduliæ* est illa, quæ 38
B. Mariæ Virgini debetur, ac exibetur, ob excellentiam Maternitatis Dei, & alia excellentissima dona, ac specialissimam ejus Sanctitatem cæteris supereminentem. *Communis*. Adoratio, seu cultus *Duliæ* est 39
illa, quæ debetur, ac exhibetur Sanctis ob supernaturalem excellentiam suæ Sanctitatis, & Gloriæ. *Communis*.

Dicta triplex adoratio, seu Cultus alia est *absoluta* 40
conveniens soli rei intellectuali, quæ per se honorabilis, atque adorabilis est ob perfectionem, atque excellentiam sibi intrinsecam, qualis Adoratio, seu Cultus convenit, ac debetur Deo, B. Mariæ Virgini, & Sanctis per se absolute venerabilibus. Et alia est *Respectiva* conveniens rebus non intellectualibus, & ratione carentibus, quæ non coluntur per se ob perfectionem, atque excellentiam sibi intrinsecam, sed propter aliud, seu ob respectum ad aliud, qualis Adoratio seu Cultus convenit, ac debetur Cruci, Sacris Reliquiis, Imaginibus, Vestibus, ac similibus ratione carentibus; cum eorum Veneratio, seu Adoratio, vel Cultus non sistat in illis, sed referatur ad Prototypum, cujus sunt Imagines, aut quod repræsentant. *Communis inter Catholicos*, & clare habetur ex Concilio Tridentin. *sess.* 23. *in Decreto de invocatione Sanctorum*.

Cultus alius est publicus, & alius privatus. Cul- 41
tus *publicus* est, qui fit nomine Ecclesiæ, vel tamquam institutus ab ea, sive deinde publico in loco, sive in occulto fiat. Non enim dicitur, seu appellatur *publicus*, vel solemnis, eo quod publice, & coram aliis exhibeatur, sed quia defertur nomine Ecclesiæ, vel tamquam institutus ab ipsa. Cultus *privatus* est, qui non exhibetur nomine Ecclesiæ, nec tamquam institutus ab ipsa, sed fit ex privata devotione colentis, sive deinde talis Cultus fiat privatim in loco occulto, sive in loco publico videntibus aliis, Scacchus *de Notis, & signis Sanctit. sect.* 10. *cap.* 1. *vers. Ex hoc*, Hurtad. *in resolution. de vero Martyrio resolution.* 43. §. 11. *per totum*, Reiffenstuel *loco citat. num.* 16. Pasqualig. *in Addition. ad Lauret. de Franch. titul. de Cultu erga non Canonizatos num.* 1222. Layman *in theol. moral. lib.* 4. *titul.* 7. *cap.* 5. *num.* 14. Del Bene *de Inquisit. part.* 2. *dub.* 234. *sect.* 7. *sub num.* 1. Molphes *consil.* 45. *num.* 20. Bonacina *tom.* 2. *disput.* 3. *quæst.* 1. *punct.* 2. *num.* 2. cum Bellarmin. Sanchez, & aliis ibi citatis, Matthæucc. *citat. quæst. proœmial. cap. unic. num.* 25. *& seq.* Lambertin. *loco citat. lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 7. & alii contra Contelorum *de Canonizatione Sanctor. cap.* 22. *num.* 7. Barbosa *allegat.* 97. *num.* 13. Castellin. *de Certitudine Gloriæ Sanctorum. cap.* 2. *punct.* 23. & 24. & alios non improbabiliter volentes, quod etiam dici debeat Cultus publicus, qui fit in loco publico, seu coram aliis.

Cultu publico coli possunt omnes Sancti, & Beati, 42
idest omnes, qui jam sunt *Canonizati*, vel saltem *Beatificati*. *Communis inter Catholicos*. Cum hac tamen differentia, quod, qui jam sunt Canonizati, possunt coli ubique, & quovis Duliæ cultu publico. Qui vero sunt solum *Beatificati*, & nondum *Canonizati* non possunt coli, nisi in illo loco, & illo cultu publico,

blico, quem concessit Summus Pontifex, cum in Beatificatione non quivis publicus Cultus, sed aliqui soli determinati concedantur. Unde attendenda sunt Brevia Concessionum.

43 Et insuper circa Beatos nondum Canonizatos attendendum est etiam Decretum super Cultu Beatis adhuc non Canonizatis præstando a Sacrorum Rituum Congregatione Ordinaria habita coram Sanctissimo Domino nostro Alexandro VII. emanatum.

Ad aures Eminentissimorum Patrum Congregationis Sacrorum Rituum plures devenerunt, qui patrantur, indultorum excessus in materia præstationis Cultus Beatis adhuc non Canonizatis. Quamobrem eos eliminare, ac, ne futurum inducantur, providere studentes ad infrascripta devenerunt Decreta &c.

I. Quod eorumdem Beatorum Imagines etiam non principaliter, & uti supplices appositæ, simulacra, Picturæ, Tabellæ, aut Scripturæ, eorum præclara gesta repræsentantes, aut referentes in Ecclesiis, Sacrariis, & Oratoriis quibuscumque, & præsertim in quibus Missæ Sacrificium, vel alia Divina Officia peraguntur, inconsulta Sede Apostolica, nullo pacto exponantur.

II. Quod ubi Indultum fuerit per Sedem Apostolicam Imagines, Simulacra, pictasque Tabellas in Ecclesiis poni & coli posse, in pariete tantum, non autem super Altari, collocandi facultas tributa censeatur.

III. Quod si concessa fuerit per eamdem Sedem Apostolicam Altarium erectio, non tamen ob id Missam, & Officium de prædictis Beatis celebrandi, vel recitandi facultas tradita præsumatur; etenim specifica, & expressa concessio super his præcedere debet.

IV. Ubi in uno loco Cultus fuerit concessus, non extendatur, inconsulto Pontifice, ad alium locum, quamvis alia concurrente auctoritate.

V. In locis, ubi Beatos prædictos ab omnibus coli permissum fuit, non inde publica Officii recitatio permissa censeatur, sed tantummodo privata, nec satisfactoria præcepto recitationis, nisi quo ad illos quibus Sedes Apostolica de hoc indulserit.

VI. Missæ pariter, quæ fuerint indultæ certis personis nempe Presbyteris Regularibus, vel sæcularibus alicujus loci, vel monasterii; seu Presbyteris alicujus Ecclesiæ servitio præcipue addictis, a confluentibus Sacerdotibus quavis Dignitate etiam Cardinalatus insignitis, minime celebrentur.

VII. Dies Festi in Beatorum earumdem memoriam non celebrentur, nisi speciali Indulto Apostolico provisum fuerit.

VIII. Eorumdem nomina in Kalendariis non apponantur, nisi illius tantum loci, earumque Personarum, in quo, & a quibus Cultus cum Officio, & Missa celebretur.

IX. In quibusvis Ecclesiasticis precibus, etiam in Oratoriis privatis recitandis particularia eorumdem Suffragia non appenantur, vel recitentur.

X. Publicis in precibus præter indultas, & a Sede Apostolica approbatas, iidem Beati non invocentur.

XI. Eorumdem Reliquiæ in Processionibus minime circumferantur.

Sacra tamen Congregatio præsentibus Declaratione, & Jussione removere non intendit Cultum Beatis per communem Ecclesiæ consensum, vel per immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum, Virorumque Sanctorum scripta, vel temporis centum annorum metam excedentis scientiam, ac tolerantiam Sedis Apostolicæ, aut Ordinariorum hactenus præstitum, ac certis modo, & forma ab eo tempore eis exhibitum. Verum, si a centum annis circa Cultus hujusmodi aliqua ex parte constiterit auctus, & extensus, eo casu Sacra eadem Congregatio eumdem in pristinum reduci jubet; prout quemvis Cultum extra casus prædictos ad expressa tantum verbaliter in Apostolicis Indultis omnino revocari mandat sub pœnis &c.

Firmis quoque remanentibus Decretis, nempe, ne Beati in Patronos eligantur, ne eorum Natalitia cum Octavis celebrentur, & aliis quibuscumque a Sacra Congregatione hactenus emanatis, quæ præsenti Decreto renovantur.

His autem Sanctissimo relatis, & in Congregatione Sacrorum Rituum Ordinaria habita coram Sanctitate sua per Eminentis. & Reverendis. Dom. Cardinalem Sacchettum accurate perlectis, mature discussis, Sanctitas sua ea approbavit, & pro omnimoda eorumdem observatione mandavit typis imprimi, ad Valvas affigi, & publicari, ut, elapso tempore sex mensium a die publicationis eorumdem, omnes, & singulos afficiant, & arctent; ac si omnibus, & singulis eadem exhibita, vel personaliter præsentata, intimata, seu notificata fuissent. Indulsitque Locorum Ordinariis, ut auctoritate Sedis Apostolicæ possint, immo debeant Sæculares, & Regulares quoscumque, quamtumvis exemptos, etiam Societatis Jesu, S. Antonii Viennen. & S. Joannis Jerosolimitani, ac reliquos omnes speciali expressione indigentes etiam sub Censuris compellere.

Cumque aliqui nulli subdantur Episcopo, qui eos, si excesserint, coercere valeant, eo casu a Sedis Apostolicæ Nuntiis, si aderint; sin minus ab Archiepiscopis, in quorum Provinciis, vel ab Episcopis Romano tantum Pontifici subjectis, intra, vel prope quorum Diœcesis limites eorum Ecclesiæ, vel Monasteria sita fuerint, tamquam a Sede Apostolica Delegatis ad hujusmodi Decretorum observationem prædicti omnino cogantur.

Die 27. Septemb. 1659.

DECLARATIO DECRETI

Super Cultus Beatis adhuc non Canonizatis præstando.

Allatis ad Sacrorum Rituum Congregationem dubiis circa observationem, & intelligentiam Decreti super cultu Beatis adhuc non Canonizatis præstando editis die 27. *Septembris* 1659. *& publicati* 3. *Februarii præsentis anni* 1660.

Primo: An, ubi indultum fuerit, ut Missa de aliquo Beato celebretur, liceat ejus Imaginem, & simulacrum super Altari exponere, nec non Votivas Tabellas ibi appendere?

Secundo: An §. Dies Festi in Beatorum honorem non celebrentur, *extendatur ad Festa Devotionis?*

Tertio, An Indulta recitandi Officium cum Octava, vel sine Octava, & Celebrandi Missam de Beatis, fuerint revocata per dictum Decretum Sacræ Congregationis?

Quarto: An in Ecclesiis, in quibus Officium, & Missa

Missa de Beatis recitari, respective celebrari possunt, liceat eorum Reliquias exponere?

Quinto: An Episcopi Regulares, qui ex indulto Sedis Apostolicæ gaudent Privilegiis suæ Religionis, de quibus sunt capaces pro eorum conditione, possint de Beatis suæ Religionis recitare officium, & in propriis Cathedralibus Missam celebrare, & Altare de Beatis prædictis erigere.

Sacrorum Rituum Congregatio respondit.

Ad primum Affirmative.
Ad Secundum negative.
Ad tertium pariter negative.
Ad quartum affirmative.
Ad quintum negative.

Die 17. *Aprilis* 1660.

44 Qui cum fama Sanctitatis, aut insignis pietatis obierunt, & nondum sunt nec *Canonizati*, nec *Beatificati*, possunt quidem licite invocari, venerari, ac coli *Cultu privato*, at non *Cultu publico*. *Communis, arg. c. Audivimus* 1. *& cap. Cum eo* 2. *de Reliquiis, & Veneratione Sanctor.* Ubi prohibetur aliquem publice venerari pro Sancto absque Sedis Apostolicæ auctoritate; Unde a sensu contrario privatus honor, & cultus permittitur.

45 Circa autem Cultum, & Venerationem talium virorum cum fama Sanctitatis defunctorum, eorumque Imagines, & Miracula, revelationes &c. attendendæ sunt duæ celeberrimæ Constitutiones Urbani VIII. quæ hic per extensum, tamquam scitu maximæ necessariæ, afferuntur, & prima, quæ est 39. inter Constitut. ejusdem Pontificis est; ut sequitur.

Sanctissimus D. N. solicite animadvertens abusus qui irrepserunt, & quotidie irrepere non cessant in colendis quibusdam Sanctitatis, aut Martyrii fama, vel opinione defunctis, qui, etsi neque Canonizationis, neque Beatificationis honore insigniti sint ab Apostolica Sede eorum tamen Imagines in Oratoriis, atque Ecclesiis, aliisque locis publicis, ac etiam privatis cum laureolis, aut radiis, seu splendoribus proponuntur, miracula, & revelationes, aliaque beneficia a Deo per eorum intercessionem accepta in libris rerum ab ipsis gestarum enarrantur, & ad illorum sepulcra Tabellæ, Imagines, & res aliæ ab beneficia accepta testificanda, & lampades, & alia lumina apponuntur.

§. 1. Volensque proinde hujusmodi abusibus pro debito Officii pastoralis occurrere, re etiam cum Illustriss. & Reverendiss. DD. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem in universa Republica Christiana Generalibus Inquisitoribus communicata, & mature considerata, ac discussa declaravit, statuit, & decrevit, ne quorumvis hominum cum Sanctitatis, seu Martyrii fama (quantacumque illa sit) defunctorum Imagines, aliaque prædicta, & quodcumque aliud, Venerationem, & cultum præseferens & indicans in Oratoriis, aut locis publicis, seu privatis, vel Ecclesiis tam Sæcularibus, quam Regularibus cujuscumque Religionis, Ordinis, Instituti, Congregationis, aut Societatis apponantur, antequam ab Apostolica Sede canonizentur, aut Beati declarentur, & (si quæ appositæ sunt) amoveantur, prout eas statim amoveri mandavit.

§. 2. Ac pariter imprimi de cætero inhibuit libros eorumdem hominum, qui Sanctitatis, sive Martyrii fama, vel opinione (ut præfertur) celebres e vita migraverint, gesta, miracula, vel revelationes, seu quæcumque beneficia tamquam eorum intercessionibus a Deo accepta continentes, sine recognitione, atque approbatione Ordinarii, qui in iis recognoscendis, Theologos, aliosque pios, ac doctos viros in consilium adhibeat: & ne deinceps fraus, aut error, aut aliquid novum, aut inordinatum in re tam gravi committatur, negotium instructum ad Sedem Apostolicam transmittat, ejusque responsum expectet. Revelationes vero, & miracula, aliaque beneficia supradicta, quæ in libris horum hominum vitam, & gesta continentibus, hactenus sine recognitione, atque approbatione hujusmodi impressa sunt, nullo modo approbata censeri vult, mandatque sua Sanctitas.

§. 3. Ad horum hominum sepulcra vetuit etiam ac inhibuit Tabellas, atque Imagines ex cera, aut argento seu ex alia quacumque materia, tam pictas, quam fictas, atque exculptas appendi, aut affigi, lampades, sive alia quæcumque lumina accendi sine recognitione ab Ordinario omnino, prout supra, facienda, Sedique Apostolicæ referenda, ac probanda.

§. 4. Declarans, quod per suprascripta præjudicare in aliquo non vult, neque intendit iis, qui aut per communem Ecclesiæ consensum, vel immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum, virorumque Sanctorum scripta, vel longissimi temporis scientia, ac tolerantia Sedis Apostolicæ, vel Ordinarii coluntur.

§. 5. Ut autem præmissa diligentius observentur, universis, ac singulis tam Ordinariis, quam hæreticæ pravitatis Inquisitoribus districte præcipit, ut in sua quisque Diœcesi, vel Provincia sedulo pervigilent, ne sine approbationibus prædictis Imagines cum memoratis signis exponantur, aut Miracula, revelationes, ac beneficia prædicta publicentur, aliave contra superius disposita fiant.

§. 6. Transgressores vero, si Regulares fuerint, privationis suorum Officiorum, ac vocis activæ, & passivæ, nec non & suspensionis a Divinis, si vero Clerici Sæculares, privationis pariter suorum Officiorum, suspensionis a Divinis, & ab administratione Sacramentorum, executioneque suorum Ordinum respective, aliisque arbitrio prædictorum Ordinariorum, seu Inquisitorum pro modo culpæ infligendis pœnis plectendo.

§. 7. Qui autem libros impresserint, aut Imagines pinxerint, sculpserint, seu quoquo modo effinxerint, vel formaverint, cæterique Artifices circa præmissa qualitercumque delinquentes, prædicta omnia amittant, & insuper pecuniariis, aliisque etiam corporalibus pœnis juxta criminis gravitatem, eorumdem Ordinariorum, seu Inquisitorum arbitrio afficiantur.

§. 8. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

§. 9. Et ne præmissorum ignorantia possit ab aliquo prætendi, voluit, ut Decretum hujusmodi seu illius exemplum ad Valvas Basilicæ Principis Apostolo-

ftolorum Urbis, ac in acie Campi Floræ affixum omnes perinde arctet, atque afficiat, ac si unicuique personaliter intimatum fuisset.

§. 10. Quodque præsentium transumptis, etiam impressis, manu Notarii publici subscriptis, ac sigillo alicujus Personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides habeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

J. Antonius Thomasius S. Romanæ, & universalis Inquisitionis Not.

Anno 1625. Indictione 8. Pont. Sanctiss. D. N. D. Urbani Divina providentia Papæ VIII. Anno ejus 2. die vero 4. mensis Aprilis, supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valvas Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, & in acie Campi Floræ, ut moris est, per me Brandimartem Latinum Sanctissimi D. N. Papæ Cursorem.

Octavius Spada Mag. Curs.

Sequitur Declaratio præinsertæ prohibitionis.

46 Postmodum vero idem Sanctiss. D. N. a quibusdam revocari in dubium accepit, an Tabellas, & Imagines, quam in posterum offerri contigerit, recipere, & antea oblatas conservare liceret; Sanctitas Sua, quæ tantummodo voluit, occurrendo abusibus qui irrepere videbantur, certiorem parare viam ad eorum in terris gloriam quorum Sanctimoniam Divinæ Clementiæ placuerit, admirandis operibus illustrare: re prius cum Illustriss. & Reverendissimis DD. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus communicata, præsenti Decreto declaravit; Quod sicut nunquam prohibitum, nec suæ intentionis fuit prohibere oblationem, receptionemque Tabellarum, & Imaginum hujusmodi, ita, ut nulli deinceps hæsitationi locus relinquatur, statuit in præsentiarum, & decernit, ut quoties ad aliquam Ecclesiam, aut Oratorium, locumve alium publicum sæcularem, seu regularem Tabellas, & Imagines, aliudve simile quisquam detulerit, ac intercessione hominum inter Sanctos, vel Beatos non adscriptorum, quamvis cum Martyrii, vel Sanctitatis fama demortuorum, optata, se impetravisse dixerit, liceat Ecclesiasticis personis Ecclesiarum, locorumve prædictorum curæ Præpositis Tabellas, & Imagines, sive pictas, sive ex quavis materia fictas, atque alia quæcumque collatæ gratiæ fidem facientia simul cum deferentis, aliorumque, qui conscii fuerint, attestationibus accipere, atque approbantibus Ordinariis, ad quos referre statim omnia teneantur, in secreto aliquo, seorsim ab Ecclesia, loco custodire, ibidem jam amotam collocare, asservare, ut si quando Dominus talium virorum merita Beatificationis, seu Canonizationis honore in terris decorare voluerit, extent hujusmodi Sanctitatis qualescumque probationes Apostolicæ Sedis judicio tunc examinandæ, contrariis quibuscumque non obstantibus.

Jo: Antonius Thomasius S. Romanæ, & universalis Inquisitionis Not.

Anno 1625. Indictione VIII. Pont. Santiss. D. N. D. Urbani Divina providentia Papæ VIII. an. 2. die vero 30. Octobr. supradictæ litteræ, sive Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valvas Princip. Apost. Urbis, ac in acie Campi Floræ, ut moris est, per me Brandimartem Latinum Sanctiss. D. N. Papæ Cursorem.

Altera ejusdem Pontificis Constitutio, quæ est 134. 47
in ordine, est sequens.

Cælestis Jerusalem Cives, quorum gloriosis natalitiis Sancta lætatur Mater Ecclesia, sicut hujus Sanctæ Sedis Apostolicæ ministerio a piis utriusque sexus Christifidelibus venerantur in terris, ita Romanum decet Pontificem Militantis Ecclesiæ regimini providentia præpositum pro suo præcipuo honoris Domus Dei zelo invigilare, ne quid in Personarum cum Sanctitatis, aut Martyrii fama, vel opinione defunctarum memoriam, sive Cultum inconsulta S. Sede prædicta innovetur.

§. 1. Alias siquidem Nos solicite animadvertentes abusus, qui irrepserant, & irrepere non cessabant in colendis quibusdam cum Sanctitatis, aut Martyrii fama, vel opinione defunctis, qui, etsi neque Canonizationis, neque Beatificationis honore insigniti essent ab eadem Sede, eorum tamen Imagines in Oratoriis, atque in Ecclesiis, aliisque locis publicis, atque etiam privatis cum laureolis, aut radiis, seu splendoribus proponebantur, Miracula, & revelationes, aliaque beneficia a Deo per eorum intercessionem accepta in libris rerum ab ipsis gestarum enarrabantur, & ad illorum sepulcra Tabellæ, Imagines, & res aliæ ad Beneficia accepta testificanda, & lampades, & alia lumina apponebantur: Volentesque proinde hujusmodi abusibus pro debito Officii Pastoralis occurrere, re etiam cum Venerabilibus fratribus Nostris S. R. E. Card. contra hæreticam pravitatem in universa Republica Christiana generalibus Inquisitoribus ab eadem Sede specialiter deputatis communicata, & mature considerata, ac discussa: de eorumdem Cardinalium Consilio sub die 13. Martii 1625. declaravimus, statuimus, & decrevimus, ne quorumvis hominum cum Sanctitatis, seu Martyrii fama (quantacumque illa esset) defunctorum Imagines, aliaque præfata, & quodcumque aliud Venerationem, & Cultum præseferens, & indicans in Oratoriis, aut locis publicis, seu privatis, vel Ecclesiis, tam Sæcularibus, quam Regularibus cujuscumque Religionis, Ordinis, Instituti, Congregationis, aut Societatis apponerentur, antequam ab Apostolica Sede Canonizarentur, aut Beati declararentur, & si quæ appositæ essent) amoverentur prout eas statim amoveri mandavimus. Ac pariter imprimi de cetero inhibuimus libros eorumdem hominum, qui cum Sanctitatis, sive Martyrii fama, vel opinione, ut præfertur, celebres e vita migravissent, gesta, Miracula, vel relevationes, seu quæcumque beneficia, tamquam eorum intercessionibus a Deo accepta continentes, sine recognitione, & approbatione Ordinarii, qui in iis recognoscendis Theologos, aliosque pios, ac doctos viros in consilium adhiberet:

ret: & ne deinceps fraus, aut aliquid novi, & inordinati in re tam gravi committeretur, negotium instructum ad Sedem Apostolicam transmitteret, ejusque responsum expectaret: Revelationes vero, & Miracula, aliaque beneficia supradicta, quæ in libris horum hominum vitam, gestaque continentibus eatenus sine recognitione, atque approbatione hujusmodi impressa erant, nullo modo approbata censeri voluimus, mandavimusque; Ad horum hominum sepulcra vetuimus etiam, ac inhibuimus Tabellas, atque Imagines ex cera, aut argento, seu ex alia quacumque materia, tam pictas, quam fictas, atque exculptas appendi, seu affigi, & lampades, sive alia quæcumque lumina accendi sine recognitione ab Ordinario omnino, prout supra, facienda, Sedique Apostolicæ referenda, ac probanda. Declarantes, quod per suprascripta præjudicare in aliquo noluimus, neque intendimus iis, qui aut per communem Ecclesiæ consensum, vel immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum, virorumque Sanctorum scripta, vel longissimi temporis scientia, ac tolerantia præfatæ Sedis Apostolicæ, vel Ordinarii celebrantur. Cumque postea die 2. Octobris ejusdem anni 1625. a quibusdam revocari in dubium accepissemus, an Tabellas, & Imagines, quas in posterum offerri contingeret, recipere, & antea oblatas conservare liceret: Nos, qui tantummodo voluimus, occurrendo abusibus, qui irrepere videbantur, certiorem parare viam ad eorum in terris gloriam, quorum Sanctimoniam Divinæ Clementiæ placuerit admirandis operibus illustrare: re prius cum eisdem Cardinalibus communicata, de simili eorum consilio declaravimus, quod sicut nunquam prohibuimus, nec intentionis nostræ fuit prohibere oblationem, receptionemque Tabellarum, & Imaginum hujusmodi, ita ut deinceps nulli dubitationi locus relinqueretur, statuimus, & decrevimus, ut quoties ad aliquam Ecclesiam, aut Oratorium, locumve alium publicum Sæcularem, seu Regularem Tabellas, & Imagines; aliudve simile quispiam deferret, ac intercessione hominum inter Sanctos, vel Beatos non adscriptorum, quamvis cum Martyrii, aut Sanctitatis fama demortuorum, optata se impetravisse diceret, liceret Ecclesiasticis personis Ecclesiarum, locorumve prædictorum curæ præpositis Tabellas, & Imagines, sive pictas, sive ex quavis materia fictas, atque alia quæcumque collatæ gratiæ fidem facientia simul cum deferentis, aliorumque, qui conscii fuissent, attestationibus recipere, atque approbantibus Ordinariis, ad quos referre statim omnia tenerentur, in secreto aliquo, seorsim ab Ecclesia, loco, custodire, ibidemque jam amota collocare, & asservare, ut si quando Dominus talium virorum merita Beatificationis, seu Canonizationis honore in terris decorare voluisset, extarent hujusmodi Sanctitatis qualescumqae probationes Apostolicæ Sedis judicio tunc examinandæ. Demum vero, ut ejusmodi Decreta observarentur indubie, ac omnimodam sortirentur executionem cum eisdem Cardinalibus re pariter communicata, deque eorumdem consilio præmissis addidimus, statuimus, decrevimus, atque declaravimus, ne ex tunc deinceps quispiam Ordinariorum aut ab Apostolica Sede ad hoc specialiter delegatorum super alicujus utriusque sexus cum Sanctitatis, aut Martyrii fama, vel opinionem defuncti Miraculis, Revelationibus, aliisve hujusmodi Sanctitatem redolentibus ex integro informationes quoquo modo reciperet, aut Processum instrueret, vel hucusque receptas informationes, instructumve Processum ulterius prosequeretur, nisi postulator prius per legitimas juridice susceptas probationes circa Personam ejus, de cujus miraculis, revelationibus aliisque rebus gestis Sanctitatem præseferentibus ageretur, præscriptam in præfato nostro Decreto formam omnino servatam extitisse docuerit, & nisi postea successive idem Ordinarius, aut ab Apostolica Sede ad hoc specialiter delegatus, diligenti præhabita disquisitione circa eamdem Personam, supracitato Decreto nullatenus contraventum esse, rite pronunciaverit: Utque id inviolabiliter observetur, statuimus insuper ac decrevimus, ne transmissi, ad Urbem undecumque hujusmodi Processus a Congregationis Sacrorum Rituum Secretario, minusve Sanctæ Fidei Promotore quomodolibet aperiantur, nisi prius in Sacrorum Rituum Congregatione, alio sejunctim oblato authentico Processu, ex eo Ordinarium, aut ab Apostolica Sede specialiter Delegatum rite, ac recte, ut præmittitur, cognovisse, ac pronunciasse prælibato Decreto nequaquam contrafactum esse plene constiterit, ac deinde a Nobis judicialiter aperiendi eos Processus facultas indulta fuisset. Insuper longissimum tempus, illiusve immemorabilem cursum, de quo in prædicto decreto, intelligi declaravimus esse tempus centum annorum metam excedens: Deque his, atque infrascriptis omnibus, quæ in his Decretis disposita, & ordinata sunt, aliqua suboriente difficultate, Ordinariis locorum, & Delegatis Apostolicis quibuslibet omnem omnino interpretandi facultatem ademimus, utque Sedem Apostolicam desuper consulerent, ab eaque responsum expectarent, mandavimus eisdem, & alias prout in Decretis desuper editis plenius continetur.

§. 2. Quare inviolabili Decretorum prædictorum observationi, quantum cum Domino possumus, consulere volentes, motu proprio, & ex certa scientia, ac mera deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine Decreta prædicta cum omnibus, & singulis in eis contentis, tenore præsentium perpetuo approbamus, & confirmamus, illisque inviolabilis Apost. firmitatis robur adjicimus, omniaque, & singula Decreta hujusmodi ab omnibus, ad quos spectat, & in futurum quomodolibet spectabit, observari omnino præcipimus sub pœna nullitatis quarumcumque Informationum, Processuum, ac Interpretationis aliter, quam prævia suprascripta præcognitione instructorum, eorumque admissionis, publicationis, aut interpretationis, ita ut earumdem Informationum receptiones, Processumve instructiones, nec non eorum admissiones, ac publicationes, & interpretationes habeantur pro non receptis, non instructis, non admissis, non publicatis, interpretatis, eorumque amplius ratio aliqua nullatenus alicubi umquam haberi debeat.

§. 3.

§. 3. Decernentes, præsentes Litteras, & in eis contenta quæcumque, etiam ex eo, quod quicumque in præmissis, seu eorum aliquo interesse habentes, seu quomodolibet habere prætendentes, ad præmissa vocati, & auditi, minusque causæ propter quas eædem præsentes emanarint, adductæ, verificatæ, seu alias sufficienter, aut etiam nullatenus justificatæ fuerint, nullo unquam tempore de subreptionis, obreptionis nullitatis, aut invaliditatis vitio, seu intentionis nostræ, aut alio quovis defectu, etiam quantumvis magno, inexcogitato, & substantiali, sive etiam ex eo quod in præmissis, seu eorum aliquo solemnitates, & quævis alia servanda, & adimplenda, servata, & adimpleta non fuerint, aut ex quovis alio capite a jure, vel facto aut statuto, vel consuetudine aliqua resultante, seu etiam enormis, enormissimæ, & totalis læsionis, aut quocumque alio colore, etiam in corpore juris clauso, seu occasione, vel causa, etiam quantumvis justa, rationabili, & privilegiata, etiam tali, quæ ad effectum validitatis præmissorum necessario exprimenda foret: aut quod de voluntate nostra hujusmodi, & aliis superius expressis, seu relatis nihil ullibi appareret, seu aliter probari posset, notari, impugnari, invalidari, retractari, in jus, vel controversiam revocari, aut ad terminos juris reduci, vel adversus illas restitutionis in integrum, aperitionis oris, reductionis ad viam, & terminos juris, aut aliud quodcumque juris, facti, gratiæ, vel justitiæ remedium impetrari, seu quomodolibet concedi, aut impetrato, vel concesso quempiam uti, seu se juvare in Judicio, vel extra posse, neque ipsas præsentes sub quibusvis similium, vel dissimilium gratiarum revocationibus, suspensionibus, limitationibus aut aliis contrariis dispositionibus pro tempore quomodolibet faciendis comprehendi, sed semper ab illis exceptas, perpetuoque validas, firmas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac per omnes, & singulos, ad quos spectat, & quomodolibet spectabit in futurum, inviolabiliter observari.

§. 4. Sicque, & non aliter in præmissis omnibus, & singulis per quoscumque Judices ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, & S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Nuncios, & alios quavis auctoritate, & potestate fulgentes, in quavis causa, & instantia, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ubique judicari, & definiri debere: irritum quoque, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 5. Quo circa Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis locorum Ordinariis, nec non dilectis filiis nostris, & Apostolicæ Sedis Nunciis, ac hæreticæ pravitatis Inquisitoribus ubilibet existentibus per Apostolica scripta mandamus, ut statim, atque præsentes Litteræ nostræ ad eorum, & cujuslibet eorum notitiam pervenerint, in sua quisque respective Diœcesi, vel Provincia sedulo pervigilet, ne sine approbationibus prædictis, Imagines cum memoratis signis exponantur, aut Miracula, revelationes, ac beneficia prædicta publicentur, aliave contra superius disposita fiant: transgressores vero, si Regulares fuerint, privationis suorum Officiorum, ac vocis activæ, & passivæ, nec non suspensionis a Divinis; si vero Clerici Sæculares privationis pariter suorum Officiorum, suspensionis a Divinis, & ab administratione Sacramentorum, exequutioneque suorum Ordinum respective, aliisque arbitrio prædictorum Ordinariorum, seu Inquisitorum pro modo culpæ infligendis pœnis plectendo: Qui autem libros impresserint, aut Imagines pinxerint, sculpserint, seu quoquo modo affixerint, vel formaverint, cæterique Artifices circa præmissa qualitercumque delinquentes, prædicta omnia amittant, & insuper pecuniariis, aliisque etiam corporalibus pœnis juxta criminis gravitatem, eorumdem Ordinariorum, seu Inquisitorum arbitrio afficiantur, Contradictores quoslibet, & rebelles, ac præmissis non parentes, per sententias, Censuras, & pœnas Ecclesiasticas, aliaque opportuna juris, & facti remedia, omni, & quacumque appellatione, recursu, & reclamatione remotis compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii Sæcularis.

§. 6. Non obstantibus, quatenus opus sit, rec. mem. Bonifacii Papæ VIII. etiam Prædecessoris Nostri de una, & in Concilio generali edita de duabus dietis, cæterisque in contrarium facientibus quibuscumque.

§. 7. Ut autem præsentes, & in eis contenta quæcumque ad omnium notitiam deducantur, & ne aliquis de eis ignorantiam prætendere possit, volumus pariter, & mandamus, quod eædem præsentes per aliquem, seu aliquos ex Cursoribus nostris ad Ecclesiæ Lateranen., & Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, necnon Cancellariæ Apostolicæ valvas, ac in acie Campi Floræ affigantur, & publicentur, & cum inde amovebuntur earumdem exempla in eisdem locis affixa dimittantur, quæ sic publicatæ, & affixæ post duos menses a die publicationis computandos, omnes, & singulos quos concernunt, perinde afficiant, & arctent, ac si unicuique illorum personaliter intimatæ, & notificatæ fuissent.

§. 8. Quodque illarum transumptis impressis sigillo alicujus personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, & manu alicujus Notarii publici subscriptis eadem prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Dat. Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 5. Julii 1634. Pontificatus Nostri anno undecimo.

Anno 1634. Indictione secunda Pontificatus SS. D. N. D. Urbani divina providentia Papæ VIII. an. 11. die vero 5. Septembris supradictæ litteræ, sive Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valvas Basilicarum S. Joannis in Laterano, & Principis Apostolorum Urbis, ac in acie Campi Floræ, ut moris est, per me Alexandrum Latinum prælibati Sanct. D. N. Papæ Curs.

Pro D. Mag. Curs. Dominicus Mag. Curs.

48 Attendenda sunt insuper Decreta ad id edita de expresso mandato Urbani VIII. & alia edita jussu Innocentii XI. quæ ad litteram referuntur a Lambert. *cit. lib.2. in Appendice a pag.578. ad pag.602.* & brevitatis gratia apud ipsum vivenda relinquuntur.

49 Affertur Decretum Sacræ Congregationis Rituum super immemorabili.

Sacra Rituum Congregatio jussu Sanctiss. D. N. decrevit immemorabilem probatam super Cultu, & Veneratione alicujus Sancti non Canonizati, nec Beatificati, non suffragari ad effectum, quod de illo possit concedi Missa, vel Officium, sed in specie, & in illo loco esse probandam immemorabilem quoad Cultum cum Missa, & Officio, & ita in posterum servari mandavit die 20. *Novembris* 1628.

50 Adducitur Decretum ejusdem Sacræ Congregationis servandum in recipiendis informationibus pro causis Beatificationum, & Canonizationum Servorum Dei.

Cum in tota Ecclesiæ gubernatione nihil majus, nihil sit augustius Beatificatione, & Canonizatione Sanctorum, utpote homines jam demortuos, etiam cum fama Sanctitatis, ac Miraculorum, declarare pro Sanctis, eosque uti tales colendos, & venerandos decernere;

Sacra Rituum Congregatio, ut res hæc plane amplissima, atque gravissima rite, sancteque conficiatur, prohibet omnibus, & singulis personis Ecclesiasticis, tam Sæcul., quam Regul., etiam Sancti Joannis Hierosolymitani, Societatis Jesu, vel aliorum quantumvis speciali nota dignorum; ne audeant ipsi per se, aut per alios capere informationes super sanctitate, aut Miraculis alicujus Defuncti, neque ullo modo exquirere, aut obtinere ad hunc effectum extrajudiciales testificationes, aut subscriptiones sub pœnis arbitrio Sacra Congregatione infligendis. Quod si Superiori, Sacristæ, seu alteri Officiali illius Ecclesiæ, in qua requiescit Corpus ipsiusmet Defuncti; vel alterius etiam Ecclesiæ, fuerint revelata aliqua Miracula, seu Prophetiæ dona, possint ea recipere sub sigillo Secreti ab ipsis tantum relatoribus, in quorum gratiam contigisse narrabitur. Teneantur tamen quam primum commode poterunt eadem deferre, vel obsignata transmittere Episcopo loci cum expressa declaratione, quod revelationes sic ut supra receptæ non faciant aliquem probationis gradum, etiam cujusvis longissimi temporis cursu.

Quod Decretum, cum fuerit ad notitiam Sanctiss. D. N. Urbani Papæ VIII. deductum, Sanctitas sua illud approbavit, ac imprimi, & ubique publicari mandavit. Die 12. Martii 1631.

51 Circa Cultum, & Venerationem Reliquiarum Sanctorum, & Beatorum est idem ferme dicendum, ac de Cultu, & veneratione ipsorum Sanctorum, & Beatorum dictum est *supra a num.*41.

52 Per Reliquias autem Sanctorum, & Beatorum intelliguntur quantum ad propositum, eorumdem Corpora, & Corporis partes etiam minimæ, nempe Caput, manus, digiti, dentes, Ossa, capilli, cineres, pulveres. Item eorum, vestes, panni, vela, quibus in vita usi sunt, vel quibus eorum Corpora, aut partes eorum post mortem fuerunt involuta, Item instrumenta pœnarum, & mortificationum, quibus in vita utebantur, & hujusmodi. *Communis*.

Reliquiæ noviter inventæ, aut productæ, ad hoc ut coli possint cultu publico, debent prius esse legitime recognitæ & approbatæ. *Comm.* per text. *in c. Cum ex eo 2. de Reliquiis, & veneratione Sanctorum* Et Concil. Trid. *sess.25. de invocatione, veneratione, & Reliquiis Sanctorum*; ubi expresse statuitur; *Nulla etiam admittenda miracula nova, nec novas Reliquias recipiendas, nisi eodem recognoscente, & approbante Episcopo*. Ubi ut vides, Reliquiæ tam *Beatorum*, quam *Sanctorum* de novo inventæ, non solum a Papa, sed etiam ab Episcopo recognosci, & approbari possunt. Fagnan. *cit. cap. Cum ex eo num.6.* Barbos. *in Concil. Trid. l. c. n.9. &* 10. *& part.3. de Offic. & potest. Episcop. allegat.97. num.*10. cum pluribus aliis ibi citatis, Reiffenstuel *loc. cit. num.*27. & alii passim; Quamvis enim textus *in cit. cap. Cum ex eo*, dicat: *Nisi prius auctoritate Romani Pontificis sint approbatæ*; Tamen id debet intelligi de noviter inventis Reliquiis alicujus nondum *Canonizati* nec *Beatificati*, uti cum aliis solide probat *ibid. a numer.5.* Reiffenstuel *loc.cit. numer.*27. & 28. & alii. 53

54

Immo Reliquiæ a Papa jam approbatæ etiam ab Episcopo loci adhuc sunt recognoscendæ, non quidem ut denuo ab ipso approbentur, sed solum ut videat an revera Romæ fuerint approbatæ, & an fraus aliqua subsit, antequam publicæ venerationi exponantur. Sixtus V. Constitut.88. incip. *Dominus, Sacra Congr. Rit.*19. *Octob.*1591. Et hoc etiam pro Reliquiis exponendis in Ecclesiis Regularium, ut decisum fuisse *in una Viterbien.*26. *Junii* 1627. refert Sellius *in Select. Canonic. cap.3. num.*11. Barbos. *in Concil. Trident. sess.25. num.*11. 55 56

Ad hoc autem ut Episcopus rite approbet alicujus jam *Canonizati*, aut *Beatificati* Reliquias noviter inventas Romæ nondum approbatas, necesse est, ut *adhibitis in consilium Theologis, & aliis piis viris, ea faciat, quæ veritati, & pietati consentanea judicaverit*, ut expresse statuit Conc. Trid. *l. c.* & recte observant Barbosa *ib. num.*13. *& cit. alleg.97. num.*17. cum pluribus ibi citatis, Sanch. *in decalog. tom.1. lib.2. c.43. n.15.* Azorius *par.1. lib.9. c.8. q.8.* Reiffenstuel *l.c. num.*27. & alii passim. Et si aliquod circa id emerserit grave dubium, nihil inconsulto Summo Pontifice novum, aut in Ecclesia hactenus inusitatum est decernendum, textu expresso *in Conc. Trid. loc. cit. in fine*. 57 58

Episcopus approbare non potest in ordine ad Cultum publicum Reliquias alicujus cum fama Sanctitatis defuncti, & nondum *Canonizati*, nec *Beatificati*: Hoc enim spectat ad Romanum Pontificem. *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Cum ex eo 2. de Reliquiis, & Veneratione Sanctorum*, ibi: *Inventas de novo Reliquias nemo publice venerari præsumat, nisi prius auctoritate Romani Pontificis sint approbatæ*. Nec obstat textus concilii Tridentini allat. *supra numer.*53. quia debet intelligi de solis noviter inventis Reliquiis jam *Canonizatorum*, vel *Beatificatorum*, & allatus textus *citat. cap. Cum ex eo* intelligendus est de noviter inventis, seu productis Reliquiis alicujus cum fama Sanctitatis defuncti, & nondum *Canonizati*, nec *Beatificati*, uti cum aliis recte docet Fagnan. *in cit.c. Cum ex eo a num.*5. Barbosa *citat. allegat.97. num.*11. cum aliis ibi citatis, Reiffenstuel *loc. citat. num.*28. & alii. 59

Cultu

60 Cultu privato possunt coli Reliquiæ quæcumque, tam antiquæ, quam novæ, non solum *Canonizatorum*, *& Beatificatorum*, sed etiam cum fama Sanctitatis defunctorum, quamvis a nemine recognitæ, & approbatæ fuerint. *Communis*, *arg. cit. cap. Cum ex eo*, ubi solum prohibetur publicus cultus, & Veneratio, adeoque a sensu contrario concessus intelligitur Cultus privatus, & Veneratio Servorum Dei nondum *Canonizatorum*, nec *Beatificatorum*.

61 Reliquiæ antiquæ habendæ sunt in ea veneratione, in qua hactenus fuerunt *Sac. Congregat. Conc.* apud Bonacinam *in primum decalogi præceptum disp.3. q.1. punct.4. num.4. vers. Dixi*, Barbosam *cit. allegat.97. num.11. & in Summa Apostolic. dec. verb. Reliquiæ Sanctorum num.3.*

62 Quoad Reliquias est attendendum novissimum Edictum emanatum pro veneratione Reliquiarum &c. Vide verb. *Agnus Dei*, ubi affertur ad litteram.

63 Reliquiæ non sunt incensandæ, nisi cum incensantur Oblata. *Sac. Congrat. Rit. in Lucana* 10. *April.* 1602. apud Barbos. *in Summa loc. cit. num.*10. & Sell. *in Select. Canonic. cap.*58. *n.*3. (*) Antiquitatem hujus moris, quo Sanctorum Reliquiis thus adoletur, pluribus ostendit, atque a Protestantium cavillis vindicat Trombellius *Diss.8. de cultu Sacris Reliquiis adhibito cap.*33. *&* 34. (*)

64 Corpora Sanctorum, & insignes eorum Reliquiæ non possunt transferri de Civitate ad Civitatem, nec de Ecclesia ad Ecclesiam, inconsulta Sede Apostolica, Lambertin. *loc. cit. lib.4. par.2. cap.21. a num.*10. *ad* 19. ubi *sub n.*13. dicit, sic respondisse *Sacr. Congreg. Conc. tom.6. memorabilium pag.*733. in Archiv. ibi enim sic legitur: *An qui transtulerunt Corpus Sanctæ Christinæ Virginis, & Martyris, inciderint in pœnam Excommunicationis; Sanctissimus Dominus Noster respondit, transferentes non esse excommunicatos, sed tamen obtinuit hodie ex Stylo talem translationem non esse faciendam, inconsulta Sede Apostolica.* Et infra *a n.*14. refert exempla variarum similium Translationum factarum ex concessione Sedis Apostolicæ, & signanter Translationis Ossium, & Reliquiarum Sancti Thomæ Aquinatis, Translationis Capitis Beatæ Nymphæ Virginis, & Martyris, & Translationis Capitis S. Guillelmi Ducis Aquitaniæ, Translationis Brachii S. Conradi Placentini, translationis Brachii Sancti Bernardi. (*) De Translationibus Sacrorum Corporum antiquitate, etiam apud Occidentales nemo copiosius Trombellio egit *Diss.7. cap.8. ad* 33. quem vide (*).

65 Item transferri non possunt de loco ad locum Corpora, neque Reliquiæ Beatorum nondum Canonizatorum, nec fieri potest mutatio Capsæ, in qua eorum Ossa recondita sunt, nisi accedente Summi Pontificis, aut Sac. Congregationis Rituum auctoritate; d. Lambert. *loc. cit. cap.21. a n.6. ad 9.* ubi refert varia exempla similium Translationum factarum ex concessione Sedis Apostolicæ, & signanter Translationis Beati, nunc Sancti Laurentii Justiniani, Translationis Beati, nunc Sancti Joannis a Cruce, Translationis Beati Ferdinandi III. Regis Castellæ, & Legionis.

66 Item sine licentia Papæ, aut Sacræ Congregationis Rituum transferri non possunt de loco ad locum Corpora Servorum Dei nondum Beatificatorum, nec Canonizatorum, in quorum Beatificationis, & Canonizationis Causis Sedes Apostolica jam manum apposuit. Idem Lambertinus *loc. cit. cap.21. a num.1. ad* 5. ubi refert varia exempla similium Translationum factarum ex concessione Sedis Apostolicæ, & signanter Translationis Corporis Venerabilis Servæ Dei, nunc Beatæ Hyacintæ de Marescotti, Translationis Servi Dei, nunc Sancti, Joannis Francisci Regis, Translationis Servi Dei, nunc Sancti Camilli de Lellis, translationis Servi Dei Caroli a Setia.

Translatio autem Corporum Servorum Dei nondum Canonizatorum, nec Beatificatorum, in quorum Causis non fuit adhuc signata *Commissio*, seu Sedes Apostolica nondum manum apposuit, potest fieri de licentia Episcopi, seu Ordinarii. Idem Lambertin, *loc. cit. num.*4. & alii passim. 67

Reliquiæ Sanctorum vendi non possunt. *Communis*, per text. *in cit. cap. Cum ex eo 2. de Reliquiis, & veneratione Sanctorum, & l. Nemo 3. Cod. de Sacrosanctis Eccles.* Res enim Sacræ, quales sunt Reliquiæ, non sunt in dominio alicujus, nec pretii æstimationem recipiunt, *l. Sacra 9. in fine*, *ff. de rerum divisione*. Et quod Reliquiæ nullius sint in bonis, expresse decrevit *Sac. Congreg. Rit. in Senogallien. Montis Bodii* 23. *Jun.* 1610. apud Barbos. *in Summa loc. cit. n.*5. & Sellium *loc. cit. cap.*58. *n.*4. adeoque vendi non possunt; Tum quia Spiritualia, & spiritualibus annexa vendi non possunt sine labe Simoniæ, *cap. Querelam 15. de Simonia. cap. De Jure 16. de Jurepatronat.* Glossa communiter recepta *in cap. Cum ex eo*, *verb. Venales*, adeoque &c. 68

Furtiva subtractio SS. Corporum, vel Reliquiarum etiam devotionis causa facta, est peccatum Sacrilegii, nisi essent in locis Infidelium condita. Reliquiæ enim sunt Res Sacræ. Sic Turrecramata *in c. Corpora Sanctorum 37. de consecrat. dist.1. in respons. ad 3.* Pirhing. *lib.3. Decretal. tit.45. n.12. in fine*, Reiffenstuel. *loc. cit. n.* 33. Ferrand. *Disquisit. Reliq. lib.1. cap.8. art.2.* Lambert. *loc. cit. l.4. part.2. cap.25. n.21.* per text. *in cap. Quisquis 17. q.4.* (*) Maximam a Fidelibus adhibitam primis Ecclesiæ sæculis fuisse curam in acquirendis Sanctor. reliquiis SS. Augustini, Gregorii Turonensis, Theodoreti, aliorumque veterum testimoniis effecit idem Trombellius *cit. diss.7. cap.7.* Fatendum tamen & laudabilem hanc curam sequiore ævo eo processisse, ut Sanctorum Corpora certatim furtis ac rapinis sublata alio deducerentur: quod quidem aliud invexit incommodum, nempe magnam reliquiarum aut dubiarum, aut etiam falsarum copiam. Vide Muratorii Antiquitates medii ævi *dis.*58. (*) 69

Reliquiæ in Altari pro ejus consecratione locandæ debent esse Sanctorum ab Ecclesia approbatorum. *Sac. Congr. Episc. & Regul.*13. *Septembr.*1593. apud Gavant. *in Manual. Episc. verb. Altare n.*12. Barbos. *in Summa loc. cit. num.*4. 70

Corpora Sanctorum nondum Canonizatorum non possunt poni sub Altari. *S. C. Episc. & Regul.*10. *Jun.*1586. apud Gavant. *loc. cit. verb. Reliquiæ Sanctorum num.*12. 71

Quando exponuntur Reliquiæ, ultra lampadem, debent continuo ardere in Altari duo lumina, alias non exponantur. *S. Rit. Cong.*22. *Jan.*1701. 72

Reli-

73 Reliquia Sancti, ad hoc ut de eo possit celebrari Officium, debet esse insignis, scilicet Caput. Brachium, Crus, vel ea pars Corporis, in qua passus est Martyr; dummodo sit integra, & non parva, & sit ex Sanctis approbatis, & positis in Martyrologio, & tunc celebratur Officium sub ritu duplicis Minoris, & recitatur Symbolum in Missa. *Sac. Rit. Congr.8. Apr.1628.*

74 Officium de Reliquia insigni celebrandum est solum in Ecclesia, ubi est Reliquia; Et si talis Ecclesia sit Cathedralis, non propterea aliæ Ecclesiæ debent se in hoc conformare cum illa. *Sac. Rit. Cong. in Calaguritana 1. Septembr.1611. & in Conchen. 12. Martii 1619.*

75 Si vero Reliquia non sit insignis, non licet, nec est alterandum Officium, sed recitandum, prout in Breviario Romano. *S. Rit. Cong. in Viterbien. 1. Sept.1612.*

76 De Sancto, cujus habetur Corpus vel insignis Reliquia, non potest fieri Officium, nisi constet de identitate, & nisi reperiatur in Martyrologio Romano: Reliquiæ vero a locorum Ordinariis approbatæ possunt exponi ad Fidelium venerationem. *Sac. Rit. Cong.19. Octob.1691.*

77 Festum, quod in aliqua Ecclesia celebratur ratione Corporis, vel insignis Reliquiæ, non habet Octavam, nisi specialiter concedatur a Sede Apostolica. *Sacr. Rit. Congr.12. Aug.1613.*

78 Qui recitat Officium de Sancto, de quo habet insignem Reliquiam in propria Ecclesia, si celebret eo die in alia Ecclesia, debet omittere *Credo*. *Sac. Rit. Congregat.2. Decemb.1684.*

79 In illis Ecclesiis, in quibus Officium, & Missa de Beatis recitari, & respective celebrari possunt, licet eorum Reliquias exponere, Imagines, vel Simulacra super Altari collocare, ac votivas Tabellas ibidem appendere. *S. Rit.Cong.17. Apr.1660.*

80 In Missis de Beatis non debet dici *Credo*, nisi adsit Reliquia. *Sacra Rit. Congregat.22. Jul.1664.*

81 Reliquiam deferre in Processionibus pertinet ad Priorem Conventus, unde Reliquia sumitur, sed Regulares non parati debent in processione cedere digniorem locum Clero Sæculari. *Sac. Rit. Congregat. in Senogall. Montis Bodii 25. Sept.1605. & 19. Apr. 1608. & 23. Januar. 1610.*

82 Reliquiæ non in Monasteriis Monialium, sed in exterioribus Ecclesiis asservari debent. *Sacr. Congr. Episc. & Regul. in Faventina 7. Mart.1617.*

83 Reliquiarum Sanctorum Patronorum Civitatis Clavis una concedi potest Magistratui Sæculari ejusdem Civitatis. *Sac. Congr. Rit.8. Maii* 1604. apud Barbos. *in Summa loc. cit. num.9.* Et *S. Congr. Episcop. in Civitatis Castellanæ 6. Apr.*1696. apud Monacell. *tom.1. tit.5. formul. 2. n.39.* ubi etiam de aliis Laicis.

84 Reliquia modica jam facta alienabilis alicui Ecclesiæ, vel Oratorio donari potest. *Sac. Rit. Congr. in Asten.8. Jul.* 1602. Alias enim non posset alienari sine beneplacito Sedis Apostolicæ, Barbosa *loc. cit. n.6. & 7.* cum Marco Antonio Genuensi, Maranta, & Ricciul. ibi citatis.

85 Reliquias falsas exponere ad venerationem est peccatum Superstitionis. La Croix cum Busembaum *l.3. part.1. n.8. vers. Superstitionem*, & alii passim.

86 Reliquiæ, & Ossa Sanctorum radi non possunt, ut rasura detur cum potu infirmis *Sacr. Congregat. Episcop. & Regular.17.Decembr.* 1691. apud Gavant. *loc. cit. num.33.* Immo Reliquiæ Sanctorum (præsertim insignes) neque portari possunt ad Ægrotos, Conc. Provinc. Mediol. V. apud Gavant. *l.c. n.33.*

In Altari, in quo est expositum SS. Sacramentum, 87
non possunt exponi Reliquiæ Sanctorum. Sic in Instructione edita de mandato Clementis XI. *die* 20. *Jan.*1705. §.2. ibi: *Sopra l' Altare non vi si congbino Reliquie de' Santi, o statue de' medesimi*. Vide verb. *Eucharistia sub n.64.*

In Tabernaculo, ubi asservatur SS. Sacramentum, 88
non sunt retinendæ Reliquiæ, nec Vasa Sacrorum Oleorum, nec aliud: *Sacr. Cong. Rit.22. Febr.1593.*

Ad evitandas dissensiones, & contentiones inter 89
aliqua totius Ordinis Fratrum Minorum membra circa solemnitates, picturas, & inscriptiones Religiosorum, noviter Beatificatorum, & Canonizatorum, in Capitulo Generali Victoriæ celebrato die 23. Maii 1694. sub titulo *Pro utraque Familia a n.41. ad 46.* provide fuit statutum ut infra.

„ Non sine justo animi angore perpedit Diffinito- 90
„ rium Generale, quanta in pluribus Provinciis evenerint scandala post novam aliquam Canonizationem Servi Dei, qua Altissimus Ordinem nostrum dignatus est decorare, cujus occasione elapsis annis, vel ratione solemnizandi Canonizationis festum, vel vitam Sancti imprimendi, vel ejus imaginem, sive sculptam, sive pictam cum aliqua intitulatione, inscriptione, narrativa, aut rethorica, compositione vulgandi, vel de eo prædicandi, vel Canonizationis Processionem faciendi, vel aliud quidpiam in ea solemnitate peragendi, lites, & dissensiones inter aliqua totius corporis Observantiæ membra in variis Provinciis exortæ, Fratrum turbationes, publica jurgia, mendacia utrinque forte vulgata, libri & scripturæ a temerariis Auctoribus, tam proprio, quam alieno nomine, absque legitima licentia impressi, plus damni, quam ædificationis apud Christifideles conciliavere.

„ Volens itaque Diffinitorium Generale talibus in 91
„ posterum dissonantiis, secundum Deum providere consulto, & mature decernit, quod si servus Dei, de qua agatur causa Beatificationis, vel Canonizationis apud S. Sedem, aut qui a Summo Pontifice fuerit Beatificatus, vel Canonizatus, sit ex observantia, & mortuus sit filius alicujus Provinciæ, vel Custodiæ Observantis tam in actis causæ, quam in picturis, sculpturis, laminis, libris, scripturis, elogiis, & foliis, ac locis quibuscumque, exprimatur quod est Ordinis Minor. de Observantia; si vero fuerit ex Reformatis Ultramontanæ Familiæ explicetur, quod est strictioris Observantiæ, vel Minorum Observantium Reformatorum. Sin autem fuerit ex Discalceatis, vel Recollectis Provinciis hujus Cismontanæ Familiæ dicatur Ordinis Minorum Observantium Discalceatorum, vel Recollectorum, quod etiam addatur, si dicatur strictioris Observantiæ, ita ut nunquam particularis status, in quo mortuus est Sanctus, sive sit Observantiæ, sive Reformatorum, sive Discalceatorum, sive Recollectorum taceatur, aut status cum statu confundatur.

„ Solemnitas festi Beatificationis, ac Canoniza- 92
„ tionis

„ tionis Servi Dei ad totum corpus Observantiæ pertinentis, & processio in ea fieri consueta, prius fiat a Conventu illius membri, cujus servus Dei, dum viveret portio fuerat, videlicet Reformatorum, si mortuus est Reformatus; Observantium, si Observans, Discalceatorum, aut Recollectorum, si Discalceatus, vel Recollectus, in Cœlum migraverit. Et si plures fuerint ejusdem membri Conventus, prius fiat a principaliori, deinde liberum sit cæteris etiam alterius membri, etiam eodem tempore cum aliis Conventibus (non tamen cum principaliori prædicto membro, ad quod Sanctus immediate pertinet) eam celebrare solemnitatem.

93 „ Ad Processionem autem quæ a principaliori prædicto Conventu fiet, aliorum Conventuum Communitates concurrere teneantur, & sub privatione officii, vocisque activæ, & passivæ per triennium, Prælati cum suis familiis omnino conveniant.

94 „ Si vero in loco non extiterit Conventus immediatioris Instituti illius novi Sancti, solemnitas, & Processio, cui omnes alii in loco, vel Civitate coexistentes Conventus interesse, sub iisdem pœnis teneantur, fiat primo in Conventu Ordinis antiquioris, ex quocumque membro Observantiæ sit, dummodo in omnibus Imaginibus, libris, & foliis exprimatur cujus membri de corpore Observantiæ Sanctus ille, vel Beatus in sua pretiosa morte filius fuerit.

95 Quæ omnia pro illorum majori firmitate, & perpetua observantia, ut refert Ursaya *tom.1. part.2. discept.20. n.79.* fuerunt specifice confirmata a Sacr. Rit Congregatione sequenti Decreto: *Sacra Rituum Congregatio suprascriptum statutum benigne confirmavit, & contra ejusdem transgressores sub pœna privationis vocis activæ, & passivæ procedi posse decrevit.*

Die 9. Decemb. 1713.

G. Card. Carpineus Præfectus.
N. M. Tedeschi Episcopus Liparitanus
S. Rit. Cong. Pro secr.

96 Alia ad rem. Vide verb. *Imago*, verb. *Miraculum*, verb. *Sanctitas*, *Sancti*, & in *tom.9.* inter *Decreta* Sac. Congregat. decretum sub *num.598.* ubi decernitur,

97 quod Reliquiæ Sanctorum, quæ deferuntur in Processionibus per Civitates, & oppida, non debent deferri sub Baldachino.

98 Addendum est sequens Decretum quoad cultum Coronæ ferreæ, quæ in Collegiata Ecclesia S. Joannis Baptistæ Modoetiæ Mediolanen. Diœc. asservatur.

„ Cum Modoetiæ in Ecclesia Collegiata S. Joannis Baptistæ ab antiquissimo tempore inter cæteras Sanctorum Reliquias Corona Ferrea, uno ex Clavis Domini Nostri Jesu Christi, ut pie creditur in laminam, sive circulum compacto exornata asservaretur: Cumque Anno 1687. D. Tancredinus Visitator cultum eidem Coronæ antea præstitum, quousque a clar. mem. D. Card. Vicecomite tunc Mediolanen. Archiepiscopo, aliter decerneretur, Decreto suspenderit; idem vero Cardinalis Archiepiscopus rei gravitate perpensa anno 1688. recursum ad Apostolicam Sedem habendum esse, ab eaque decisionem expostulandam edixerit; Modoetienses vero actis nonnullis in Curia Archiepiscopali tunc peractis usque modo siluerint, ac solummodo tribus ab hinc annis Sacr. Rituum Congregationi pro prædicta Decisione supplicaverint: Hinc audito prius R. P. D. Calco Episcopo Lucano, tunc Vicario Capitulari Mediolanen. deinde vero Eminentissimo, & Reverendissimo D. Cardinali Odescalco moderno Archiepiscopo Mediolani, ac postremo, tam in in voce quam in scriptis R. P. D. Prospero de Lambertinis Fidei Promotore, Eminentissimus, & Reverendissimus D. Cardinalis Ptolomæus infrascripta dubia declaranda proposuit, videlicet.

„ Primum. An Capitulo Collegiatæ S. Joannis Baptistæ Modoetiæ liceat Coronam Ferream, de qua agitur, retinere intus Crucem, in qua fuit reposita insimul cum aliis reliquiis, & publicæ Venerationi exponere? & quatenus negative.

„ Secundum. An saltem eidem Capitulo liceat dictam Coronam Ferream exponere in altari Majori, & processionaliter deferre, prout olim practicabatur, in casu &c.

„ Et sacra eadem Congregatio re mature discussa, visisque eorum juribus, respondendum censuit.

„ Ad primum *affirmative*.

„ Ad secundum provisum in primo, & ita declaravit Die septimo Aug. 1717.

„ Et facta deinde per me Secretarium de prædictis Sanctissimo D. N. relatione, Sanctitas sua benigne annuit. Die 10. ejusdem mensis, & anni 1717.

Nomina Sanctorum sepulcris impressa, propria 99
censeri debent. Benedict. XIV. in Appendice Const.
incip. *Soror Imalda §.7.* Nomina quædam appellati- 100
va, *Justi*, videlicet, *Candidi*, *Victoris*, & similium, Sanctis sine proprio nomine repertis, ignotis, sive baptizatis, quorum corpora a Catacumbis, seu Cœmeteriis extrahuntur, recte imponuntur. Idem *ibid. §.3.* (*) Hoc S.C. decretum Modoetia cum Card. Jo. Baptistæ Ptolemæi curis, tum vero maxime debet, Justi Fontaninii dissertationi *de Corona Ferrea Longobardorum* ipso illo anno 1717. Romæ excussa, & S. C. Patribus decretum edituris opportune oblata. Ea vero dissertatio eodem anno Lipsiæ prodiit apud Georgium Mauricium Weidmanum. (*)

* * * * *
* * * *
* * *
* *
*

(*) *Novissi-*

(*) *Novissimum Additamentum sive Artic. II.*

1 PAuca supra adnotavimus, quæ ut & ab Auctoris textu, & ab antiquioribus aliorum additamentis secernerentur, quatuor inclusa asteriscis lector videbit. Alia tamen majoris momenti huc reservavimus.

2 Solus igitur Deus adorandus; nihil tamen impedit, quominus & sanctis pro eorum meritis, & dignitate cultum a latria diversum præstemus. Smyrnenses Judæorum impulsu Proconsulem Romanum rogarunt, ne S. Polycarpi cadaver Christianis traderet; hi enim magistro suo crucifixo relicto hunc deinceps colere cœpissent. *Stulti*, ad hæc inquiebat Smyrnensis Ecclesia apud Eusebium *lib.* 4. *cap.* 15., *qui ignorarent, nos nec Christum umquam posse relinquere . . . nec alium quemquam colere. Illum enim utpote Filium Dei adoramus, martyres vero tamquam discipulos, & imitatores Domini merito amore prosequimur*. In eamdem sententiam Diaconus, qui cum S. Fructuoso Episcopo martyrium perferebat, instanti Judici: *numquid & tu Fructuosum colis*? respondisse perhibetur a S. Augustino *serm.* 273.: *ego non colo Fructuosum, sed Deum colo, quem colit & Fructuosus. Quomodo nos admonuit, ut Martyres honoremus, & cum Martyribus Deum colamus*. Nempe ut ajebat S. Theodorus Studita *Antirrh.* 1. apud Sirmondum *To.* 1. *Paris. Edit. pag.* 82., „ Latriæ adoratio una est, eaque in Deo solo; in aliis autem „ aliæ. Nam & reges, & principes a nobis adorantur, sed non ut Dii; & quamvis unius sit „ formæ adoratio, at non unius formæ intelligentia. Homines enim sunt, honorisque dumtaxat „ cultus illis impenditur, aut propter legem, aut „ propter metum, aut propter affectum. Quare qui „ adorationis discrimen nosti, qua per effigies prototypa honorantur; tribue hanc quidem ut propriam, proprie, & privatim soli Deitati: reliquas vero secundum analogiam eorum, quorum „ sunt exempla, Deiparæ ut Deiparæ, Sanctorum „ ut Sanctorum „ Alia de Sanctorum cultu dabit Trombellius cum in opere elaboratissimo *de cultu Sanctorum*, tum in ejus vindicationibus, quas Kieslingio opposuit.

3 Neque vero inanis est hujusmodi cultus, sed magnæ nobis utilitatis. Nam ut in actis sinceris Sancti Saturnini habemus a Ruinartio editis, *Vigiliis, Hymnis, ac Sacramentis etiam solemnibus* (Sanctos) *honoramus, ut eorum patrocinia, atque suffragia in conspectu Domini orando quæramus, honorando mereamur*. Hinc S. Theodotus Martyr apud Bollandum *ad diem* 18. *Maii p.* 163. flentes Christianos, qui eum ad supplicii locum sequebantur, solabatur, ad glorificandum Christum Jesum, qui ipsi victoriam dedisset, hortatus; *deinceps enim*, inquiens, *in cœlis cum fiducia pro vobis Deum deprecabor*. Neque hanc in rem omittenda, quibus celeberrimorum Scillitanorum Martyrum acta concluduntur, verba: *consusummati sunt Christi Martyres mense Julio, & intercedunt pro nobis ad Dominum nostrum Jesum Christum.*

4 Etsi tamen Sancti nonnumquam ex suo ipsorum in nos amore, quin invocentur, nobis adjutores sunt, invocari tamen a nobis debent. Nam ut Augustinus ait *in Ps.* 86. *num.* 24., *omnes Martyres, qui cum illo sunt, interpellant pro nobis. Non transeunt interpellationes ipsorum, nisi cum transierit gemitus noster*. Atque hujus quidem invocationis innumera suppetunt in veterum libris, & monumentis exempla, ac testimonia. *Non erubescamus* ajebat Ambrosius *lib. de viduis eos intercessores nostræ infirmitatis adhibere: quia ipsi infirmitates nostras etiam cum vicerint cognoverunt*. Huc spectat Sabbatii titulus apud Fabretti *Inscription. p.* 738. legimus.

SABBATI DULCIS
ANIMA PETE ET RO-
GA PRO FRATRES ET
SODALES TUOS

Damasus quoque Pontifex hæc S. Agnetis titulo inscripsit: UT DAMASI PRECIB. FAVEAS PRECOR INCLYTA MARTYR. Alia ex antiquis Sacramentariis proferri possent. Vide illa apud Franc. Antonium Zaccaria in *dissert. de Liturgiar. in Rebus Theologicis usu Tom.* 1. *sui Thesauri Theologici p.* 452. Neque vero (quod Protestantes objiciunt) divinæ gloriæ derogatur, si ad Deum ipsum per Sanctos preces deferamus; aut ratio non suppetit, licet nobis occulta, qua ad Sanctos nostra perferantur vota; *siquidem*, ut cum S. Gregorio Nazianzeno loquar, *illud persuasus sum, Sanctorum animas res nostras sentire*, sive per Angelos eis orationes nostræ deferantur, ut S. Julianus Archiepiscopus censuit *Prognost. lib.* 2. sive revelatione vel a Deo, vel a Christo servatore ipsis facta sive aliis modis, de quibus Trombellius *diss.* 3. *cap.* 38.

A primis Ecclesiæ temporibus cultus Confessoribus, & Martyribus impensus fuit. Sed Confessorum 5
nomine prisca illa ætas eos tantum designabat, qui fidem Christi coram tyranno confessi, & tormentis pro illa fortiter superatis in pace naturalem mortem obibant. Hanc nominis hujus significationem Sanctus Paulinus Nolanus spectavit poemate XIV. de Sancto Felice canens:

> *Coelestem nactus sine sanguine Martyr honorem,*
> *nam CONFESSOR obit pœnas non sponte lucratus.*

Martyres & hi reapse habebantur. *Neque enim*, inquit Cyprianus *Baluz. edit. ep.* 37., *virtus eorum minor est, quominus ipsi quoque inter beatos martyres aggregentur. Quod in illis est, toleraverunt, quidquid tolerari parati, & prompti fuerunt*. Confessores tamen eos maluerunt vocare quam *Martyres*; Martyrum autem nomen iis solummodo datum, qui vel indicta jam mortis sententia executionem præstolabantur, unde & Martyres *designati* dicebantur; vel cruentum vitæ suæ sacrificium Deo in tormentis offerebant, dicti propterea Martyres *consummati*. Quamquam & illis *consummata Martyris gloria* tribuebatur, quibus ut ait ibid. Cyprianus, *cum voluntati, & confessioni nominis in carcere, & in vinculis accederet, & moriendi terminus*.

Nullis tamen publicus in Ecclesiis, quas sanguine, aut certe confessiones decoraverant, cultus decernebatur, nisi antea Episcopi ex certis indiciis merita 6

rita uniuscujusque dijudicassent vitamque Martyris, & Passionis acta diligenter exscripta, cum primis autem causam martyrii penitus internovissent. Vide Bencinium *diss.2. de Litteris Encyclicis cap.3. §.1. num.6.*, & Benedictum XIV. *de Beat. & Canonizat. lib.1. cap.3. num.6. seq.* In Africana tamen Ecclesia interpositio judicii ad cultum decernendum non ad Episcopum quemlibet, ut in aliis Ecclesiis, sed ad unum Primatem pertinebat. Porro examine peracto Episcopi in suis quisque Ecclesiis Martyribus sic probatis cultum statuebant impendendum; tuncque Martyres hi solemni vocabulo *vindicati* appellabantur.

7 Post persequutionum sæcula, ac Martyrum Epochas publicus aliorum etiam Sanctorum cultus in Ecclesia celebrior evasit. Quo tamen præcise tempore coli cœperint, incertum Bellarmino visum fuit *de Missa lib.2. cap.2. num.5.* Sed Innocentius III. *lib.3. de myst. Miss. cap.10.*, aliique initium eorum cultus ad Sæculum IV. referunt. Hoc certe sæculo, ut S. Cæsarium de quo ejus frater S. Gregorius Nazianzenus in oratione funebri, S. Philastrium apud Surium 18. Julii, & S. Meletium homilia a S. Jo. Chrysostomo celebratum omittam; (hæc enim exempla tantum ex particularium quarumdam Ecclesiarum in illos pietate profecta sunt) primus, cui inter alios a Martyribus Sanctos publicus in Ecclesia constitutus passim in Occidente fuerit cultus S. Martinus Turonensis perhibetur; de eo enim vetera Calendaria, & Missales libri agunt; Hilarius deinde Pictaviensis, quem Missale francorum celebrat. Confer Benedictum XIV. *lib.1.cap.5.* Transiit ad hos *Confessoris* nomen latiore quodam sensu, quem quo olim Martyres a morte in pace sublatos vidimus nuncupatos fuisse. Hi enim, ut cum S. Gregorio Magno *lib.3. Dialog. cap.26.* scripsit S. Isidorus Hispalensis *Etymolog. lib.7. cap.2.*, *hostis insidias tolerantes, & cunctis carnalibus desideriis renitentes, per hoc, quod se omnipotenti Deo in corde mactaverunt, etiam pacis tempore Martyres facti sunt, qui etiam, si persecutionis tempore exstitissent, Martyres esse potuerunt.* Sed Confessoris nomen illis paulo serius tributum fuit, nec fortasse, si Mazzochium audimus in *Kalend. Neapolit. tom.2. p.767.*, nisi Sæculo VIII., quo Allatii Kalendarium, & Bedæ Martyrologium S. Leonem M. 11. Aprilis die Confessorem vocarunt.

8 Quod in Martyribus, idem in Confessoribus actitatum ut nulli ante Ecclesiæ judicium cultus tribueretur. Constat id ex Agrippinensi Concilio apud Ivonem *Decr. p.3. c.54.*, ex Capitulari Caroli M. aliisque monumentis. Quare Episcopi aliquando cultum erga nonnullos errore populi inductum sustulerunt, ut S. Martinus Turonensis Sulpicio severo teste in ejus vita *cap.11.*, S. Anselmus *epist. lib.3. ep.51.*, aliique a Lupo laudati in *not. ad IV. Conc. Rhem. S. Leon. IX.*

9 Cultum hunc publicum jure suo Episcopi Martyribus vindicatis, & Confessoribus approbatis in suis diœcesibus decernebant, initio quidem memoriis ac aris erectis; deinde vero corporis elevatione, quam tamen gradatim plerumque factam fuisse discimus ex Gregorio Turonensi *de glor. Confess. c.52.* Hic tamen cultus, ut docet Benedictus XIV. de *Beat. & Canon. lib.1. cap.6. n.9.* melius dicitur Beatificatio, quam particularis Canonizatio, ut quæ intra unius diœcesis fines contineretur accedente porro aliorum Episcoporum approbatione, summique Pontificis expresso, vel tacito consensu idem hic cultus Canonizationis rationem obtinebat. Bellarminus *de SS. Beatit. l.1. c.8.* Nempe a primis Ecclesiæ sæculis ad extremos Alexandri III. annos in cultu Martyribus, & Confessoribus Ecclesiæ proponendo Romani Pontificis auctoritatem exempla docent ab eodem Benedicto XIV. congesta *lib.1. cap.7. & 8.* Vide etiam dicta supra ab Auctore *num.16. seq.*

Dixi *ad extremos Alexandri III. annos*. Nam ad hosce annos reiiciendam, non autem ad primos, & consequentes, quibus Alexander III. magnis persequutionum, & schismatis fluctibus exagitatus alia cogitare debuit, hujus Pontificis annos Decretalem epistolam *cap. audivimus* redditam spectare multa suadent, quæ ab eruditissimo viro Emmanuele de Azevedo nuper proposita accepimus *Exercitationum selectarum P.II. Exercit. 38. n.22. seqq.* Porro licet Alexander ea Decretali jus beatificandi, & canonizandi Romano Pontifici vel primus reservarit, vel antiquiore ævo jam reservatum confirmarit (qua de re Auctor *num.18.*,) hecce tamen Decretum non usque adeo religiose ab Episcopis servatum fuit. Innovavit illud quadraginta post annos Innocentius III. *tit. de Reliq. & Venerat. Sanctor. Et neque tunc*, inquit Papebrochius *in Propyleo Maii diss. 20. putaverunt Episcopi sublatam sibi facultatem circa inferioris ordinis cultum, quem Beatorum dicimus, modo ab Officio, & Missa abstineretur.* Sed tandem litem omnem Urbanus VIII. a 1625. & 1634. diremit Decretis supra ab auctore recitatis. 10

Pauca nunc de Reliquiis addemus. Harum vero nomine intelligimus 1. omnia quæ de Sanctis in his terris supersunt, corpora, membra, cineres. 2. Quidquid ad eos vel vivos, vel mortuos pertinet. 3. Olea aut ab illorum corporibus promanantia, cujusmodi oleum fuit adhuc sæculo sexto Heracleæ profluens e corpore S. Glycariæ Martyris apud Bolland. ad d.13. Maii p. 193., & etiamnum vel medios inter Protestantes Eystadii ex corpor. S. Walburgæ copiose dimanans, aut ex lampadibus ad Sanctorum Reliquias ardentibus excepta, qualia fuisse olea, quæ ex omnibus fere Sanctorum Romæ tunc insigniorum Reliquiis S. Gregorius M. ad Theodelindam misit, Mabillonius conjecit *de cultu Sanctor. ignotor. num.19.* 4. *brandea*, seu pannos, qui Sacra Lipsana contigerunt: vide eumdem S. Gregorium M. *lib.4. ep.30.* 5. *pulverem* ut cum Gregorio Nysseno loquar *homil. de S. Theodoro, quo conditorium, ubi corpus martyris* (sive alterius cujusque Sancti) *quiescit oblitum est.* 11

Semper in Ecclesia cultus reliquiis hisce Sanctorum impensus est. Missis, quos indicavimus, Auctoribus unus sufficiat Jo: Chrysostomus, qui *homil. in S. Juvent.* de Sanctis ita loquitur. *Idcirco sæpe eos invisamus, capsulam attingamus, magnaque fide reliquias eorum complectamur, ut inde aliquam benedictionem assequamur. Etenim sicut milites vulnera, quæ in præliis sibi inflicta sunt monstrantes, fidenter loquuntur; ita & illi manibus abscissa capita gestantes, & in medium afferentes, quæcumque voluerint, apud Regem cœlorum impetrare possunt.* Ne vero Protestantes cum Vigilantio eorum duce, Deo propterea a nobis injuriam irrogari cavillentur, audiant egregium 12

gium noſtri dogmatis interpretem,& vindicemS.Hieronymum *ep.37. ad Riparium Hiſpanum: Honoramus autem reliquias Martyrum, ut eum cujus ſunt Martyres, adoremus: honoramus ſervos, ut honor servorum redundet ad Dominum*.

13 Quantum vero Eccleſiæ ſtudium ſemper fuerit, ne falſæ Reliquiæ publico fidelium cultui proponerentur, multis exſequitur poſt Ferrandum in *disquiſit. Reliq.* Trombellius *Diss.8. cap.15. seqq.* de Martyribus, quorum corpora e Romanis præſertim cœmeteriis eruuntur, aliqua fortaſſis ſuboriri dubitatio poſſet. Equidem, ut in hymno X. de S. Hippolyto Prudentius cecinit.

Plurima litterulis ſignata sepulcra loquuntur
Martyris aut nomen, aut epigramma aliquod.

Prodeunt tamen perſæpe corpora nullis inſcripta nominibus, ignotique Sancti. De his egerat Mabillonius in epiſtola *de cultu Sanctorum ignotorum*: verum, non omnibus ſe probavit. Equidem cautione, & circumſpectione maxima in his utendum, ut Gerbertus monuit, comprobavitque *in princip. Theol. Liturg. Sect.2. cap.4.§.57.* Sed licet effoſſa Romæ corpora nomine carent, præſto tamen certiſſima indicia ſunt, unde an Martyrum ſint, dignoſcatur; Inſtrumenta martyrii vel tumulo inſculpta, vel ad tumulum appoſita, veluti ſcorpiones, ungulæ, plumbatæ; vela, lineæque veſtes ſanguine imbutæ, & in ſepulcris concluſa; cumprimis vero ampullæ a Martyribus fuſo ſanguine plenæ, atque in defunctorum loculis poſitæ, de quibus præter Aringhium, Boldettum, & Blanchinium *ad ſection.28. Anaſtaſii tom.2. pag.244.* eruditiſſime egit Cl. P. Antonius Maria Lupius in egregia *de S.Severæ Martyris epitaphio* commentatione (*).

CURA, CURATOR. Vide verb. *Tutela, Tutor.*

CUSTODES CONDUCTI AD IMPEDIENDA DAMNA. Vide verb. *Locatio num.10. 11. & verb. Reſtitutio art.1. num.70.71.*

FINIS TOMI SECUNDI.

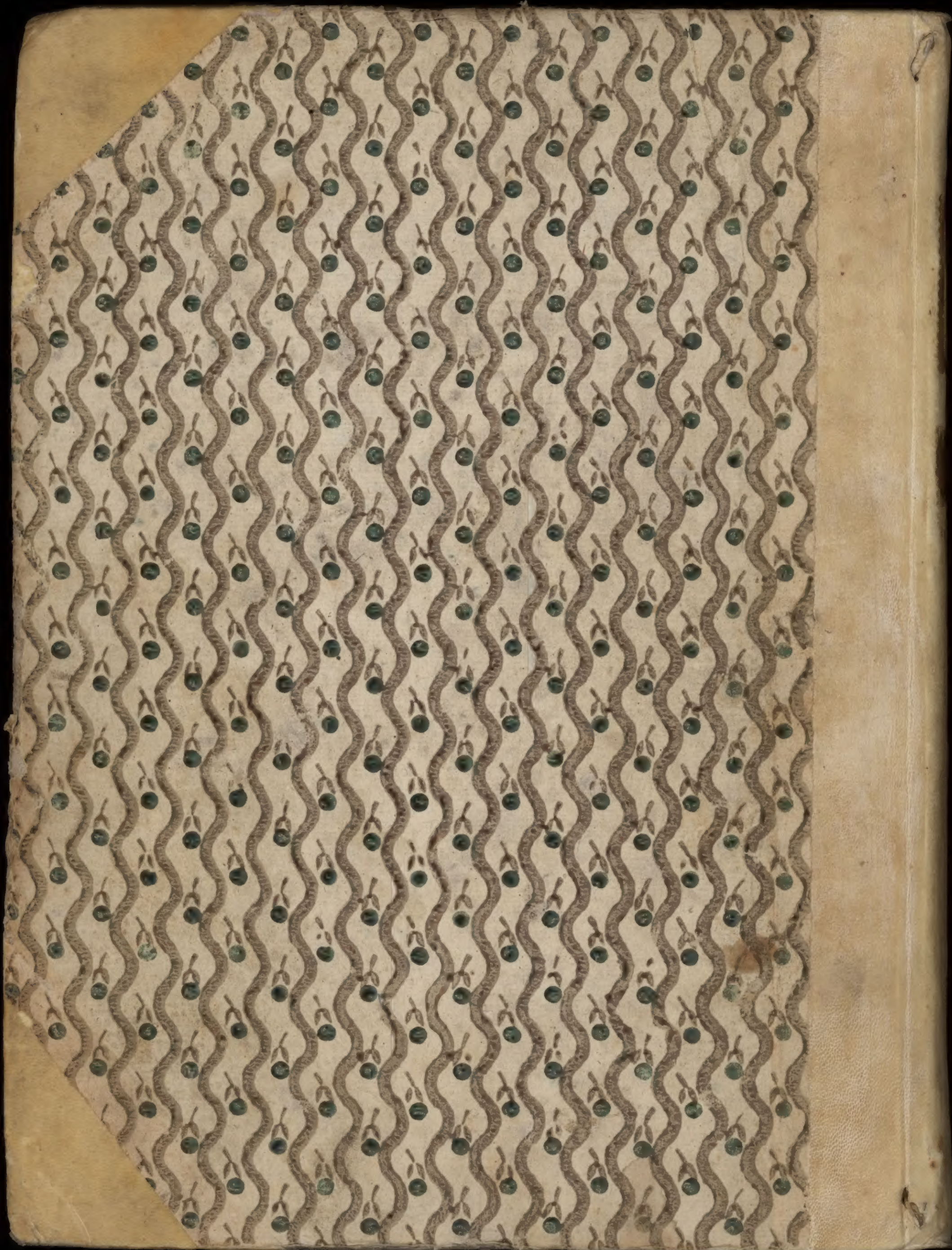

FERRARIS
BIBLIOT
TOM. II.

I C I